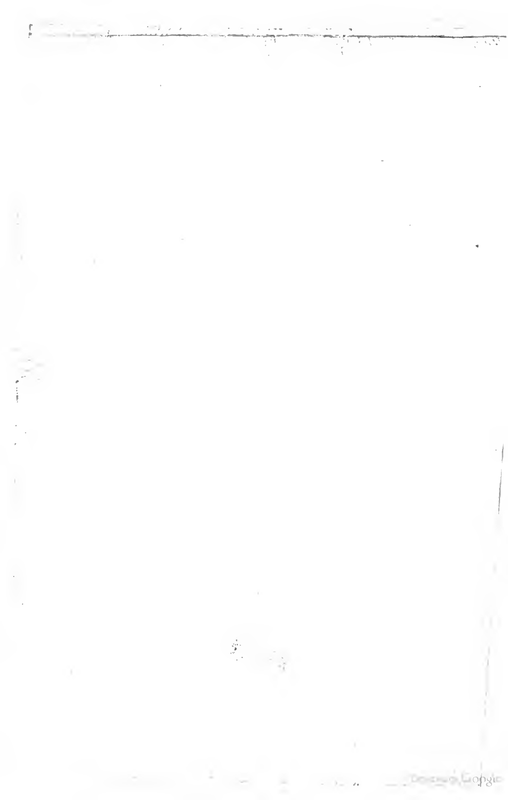

GLOSSARIUM
AD
SCRIPTORES
MEDIÆ ET INFIMÆ
LATINITATIS.

TOMUS QUINTUS.

P—R.

GLOSSARIUM
AD
SCRIPTORES
MEDIÆ ET INFIMÆ
LATINITATIS,

Auctore CAROLO DUFRESNE, *Domino* DU CANGE, *Regi à Consiliis, & Franciæ apud Ambianos Quæstore.*

EDITIO NOVA LOCUPLETIOR ET AUCTIOR.

OPERA ET STUDIO MONACHORUM ORDINIS S. BENEDICTI è Congregatione S. Mauri.

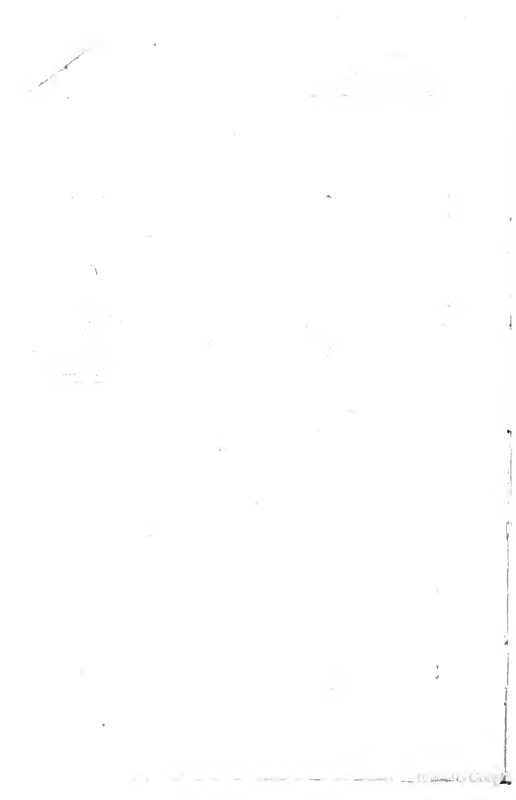
TOMUS QUINTUS.

PARISIIS,
Sub Oliva CAROLI OSMONT, via San-Jacobæa.

M. DCC. XXXIV.

CUM APPROBATIONE ET PRIVILEGIO REGIS.

GLOSSARIUM
AD SCRIPTORES
MEDIÆ ET INFIMÆ
LATINITATIS.

LITERA numeralis, quæ 400. denotat. Ita Notæ antiquæ numerorum: *P. CCCC. quadringenta*, & versus apud Ugutionem:

P. similem cum G. numerum monstratur habere.

G. autem 400. designat. At Baronius pro G. habet S. ita ut P. septenarium numerum tantum confecerit. Quæ Baronii lectio videtur confirmari ex Epitaphio Joannis Nepesini Episcopi, quod Romæ visitur in Ecclesia Monasterii S. Sabæ, quod sic clauditur:

Extensum per Θ. P. Ϙ. E. Δ. connexa,
Christi annum monstrant, quo transiit iste Sacerdos,
Obiit in pace 11. Kal. Nov.
E. Ψ. O. I.

Si colligantur, inquit Baronius, numeri quinque harum literarum, partim Latinarum, partim Græcarum, fiunt anni 770. nempe Θ. 9. *P.* 7. *Ϙ.* 500. *E.* 250. Δ. 4.

Eidem literæ P. si recta linea superaddatur, quadringenta millia significat.

P. *in superscriptione cantilenæ, pressionem, vel prcæssionem prædicat.* Notkerus Balbulus Opusc. *Quid singula significent literæ in superscript. cantilenæ.* Vide *A.*

P. pro B. ut *apsens*, pro *absens*; *apsolutum* pro *absolutum*, passim legi in veteribus inscriptionibus observat Scaliger in Indice 19. ad Gruteri Inscriptiones. [In Charta Childeberti III. ann. 694. apud Felibian. Hist. S. Dionys. p. xv. *optulit* pro *obtulit*.] Vide *Absus*.

¶ P. C. id est, Post Consulatum. Hac nota usi sunt veteres Pontifices, in annis Imperatorum designandis; qui mos ab ipsis Imperatoribus usurpari cœpit, ut observat Mabillonius Diplom. lib. 2. cap. 25. num. 3. ab anno 567. cum ante id tempus ab anno 542. *Post Consulatum Basilii* computarentur anni. Vide *Consul.*

¶ PAAGERIUS, Paagium. Vide *Pedagium.*

¶ PABA. Chartarium Eccl. Auxitanæ cap. 77. de Clodovæo Rege Franc. *Fuit miles quidam nomine Raimundus, cognomento Paba, sic cognominatus, quia literas noverat.* Vocis etymon non percipio.

¶ PABELUM, f. Idem quod *Pulmentum.* Charta Guillelmi Com. Forcalquerii 7. Id. Apr. 1212. in Hist. MS. Mont. Major. *Testes probaverant monasterium habuisse pacifice ab omnibus ibi piscantibus ... & à sannaderiis colligentibus singulis Pabelum cum bispto aut olamine singulis annis tres denarios.*

PABO, Vehiculum. Vide *Pavo* 1.

¶ PABSERE Finem, barbare prorsus pro Finem ponere, Pacisci, ut videtur. Charta ann. 1011. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 195. *Licentiam abeatis absque nostra persona, si vestra fuerit voluntas, exinde causas agendi, responsum redendi, finem Pabsendi, &c.* Infra pag. 201. in Charta ann. 1002. eodem sensu legitur, *finem ponendi.*

PABU, *Barba*, Papiæ: in Glossis antiquis MSS. *Basil.*

PABULA, *Bruma*, *nives*, Papiæ.

¶ PABULAMENTUM, φορμίς. Glossar. Latino-

Græcum ubi emendant viri docti *Paludamentum*.

¶ PABULARE, Pascere, Gall. *Paistre*. Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 380. *Et liceat nobis propias monasterii terras omni tempore defendere, atque animalia nostra ad Pabulandum mittere, absque cujuslibet personæ vel potestatis contrarietate.* *Pabulo*, βόσκω, in Gloss. Lat. Gr.

¶ PABULATICUM, Census vel tributum pro jure pabulandi seu pascendi animalia in pabulis domini. Charta Ottonis III. Imp. an. 1001. apud Murator. tom. 16. col. 37. *Damus & donamus cum omni jure Johanni Patriarchæ* (Aquileiensi) .... *nec non medietatem omnium domuum, vinearum, camporum, pascuorum, herbaticorum, ... silvarum, Pabulaticorum, &c.* Vide *Pastio*.

PABULATOR, *Pastor, qui bubus pabula præbet, vel pater, qui præbet pabula*, in Glossis Isidori. In Glossis antiquis MSS. *Pastor, qui præbet pabula.*

¶ PABULUM CARITATIVUM, Hospitium, convivium, *procuratio*. Statuta Ordinis Cisterc. ann. 1402. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1540. *Dominus episcopus Autissiodorensis Pabulum, quod dicimus in ordine Caritativum, sibi tamquam debitum omni anno de jure à Rigniacensi monasterio suæ diœcesis requirit cum violentia sibi & suis exhiberi.*

¶ PABULUM LAMPADIS, Oleum quo lampas nutritur. Charta an. 1218. apud Stephanot. tom. 4. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. p. 765. *Ut exinde uni lampadi Pabulum ministretur, quæ coram corpore B. Leonii die ac nocte lumen præbeat incessanter.*

¶ PACABILIS, Reddendus, exhibendus, à Gall. *Payable*. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 301. *Et sex altilia Pacabilia in qualibet vigilia Natalis Domini*. Vide *Pagabile*.

¶ PACABILITAS, Pax. Missale Gothicum apud Mabill. de Liturg. Gall. lib. 3. p. 252. *Ut tribuat temporum quietem, Regum Pacabilitatem, &c.*

¶ PACALARIUS, pro *Baccalarius*. Epitaphium Fr. Petri de Alinvilla, apud Felibian. in Hist. Sandion. p. 580. *Hic jacet Petrus de Alinvilla, Pacalarius in Decretis & quondam cenarius istius ecclesiæ, qui obiit an. D.M.CCC. LXXXIV.*

PACARE, Solvere, exsolvere, *Payer*, vox orta vel ex *pacare*, pacem facere debitum solvendo: vel ex *pactare*, pactum seu tributum solvere, quod vult Salmasius lib. de Trapezitico fenore p. 517. &c. Vide in *Pactare*. [Diploma Henrici Ducis Silesiæ ann. 1338. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 548. *Recognoscentes nos persufficienter esse Pacatos & solutos*. Tabular. Prioratus S. Johan. Tolos. *De quibus dictus procurator nomine quo supra se tenuit pro bene Pacatus, & contentus.*] Leges Burgor. Scoticor. c. 130. *Et si non Pacaverint, non tenentur plus commodare. Tolnetum Pacare*, in Monastico Anglic. to. 1. p. 324. Adde to. 2. p. 885. Statuta Alexandri II. Regis Scotiæ cap. 17. Statuta Venetorum an. 1242. lib. 3. cap. 37. veterem Chartam in Hist. Bellunensi pag. 90. &c.

PACCARE, in Turis Jaccæ: *Paccet tres solidos, quomodo nobis videbuntur partiendos.* [Testament. Guidonis Gueregiati an. 1177. to. 9. Spicil. Acher. pag. 151. *Si Guillelmus de Montepessulano noluerit Paccare primo anno quinque millia solidos, &c.*] Charta Ildefonsi Regis Aragoniæ æræ 1211. apud Marcam lib. 6. Hist. Benearn. c. 5. *Et illi de Biscarra solebant tenere in pignora per mille & trecentos Morabotinos, quod et Paccetis, & magis, si plus ibi habent.*

PACATIO, Solutio, *Payement*. Matth. Paris: *Sine Pacationis retributione.* Infra: *Pretii solutionem, quam Pacationem appellamus.* Rursum anno 1248. *Pannos sericos & alia rapit sine Pacationis retributione.* [Charta Johannis Reg. Angl. in Lib. nig. Scaccarii pag. 383. *Decem millia marcarum argenti sibi suo adceret, pacanda in prima Pacatione sua, ... & termini Pacationum in scripto illo fuerunt assignati*] Est etiam

PACATIO, Transactio, pactum, conventio. Charta 18. inter Alamannicas Goldasti: *Et ut firmior & credibilior omnibus in futurum maneret, placuit inter nos cartam Pacationis ex utraque parte allevari.* Vita Aldrici Episc. Cenoman. pag. 116. *Volebant eorum amici & boni homines eos inde Pacare & concordare.*

PAGA, PAGUA, Solutio, *Paga* Italis, nostris *Paye*; *Pague*, in Consuetudine Baionensi tit. 13. art. 14. inde *Pagare*, pro *solvere*. Acarisius: *Paga è detto da Paco latino, che vale Concordo, preche il debitore, quando Paga il suo creditore, & lo contenta, & quasi fa pace con lui.* Charta Hugonis D. Brecarum ann. 1215. in Tabulario Campaniæ: *Mater mea debet 1040. libras pagandas eidem Judæo ad quatuor annos, quarum prima Paga incipiet in octabis S. Remigii.* Tabulæ nuptiales Mariæ, filiæ Guillelmi D. Montispess. & Bernardi Comitis Convenarum, mense Decembr. an. 1187. *Ita quod fructus vel redditus inde exeuntes in sortem vel Pagam computentur.* Aliæ Ildefonsi Regis Aragonum apud Marcam: *Et computentur in Paga & solta de jam dictis 1300. Morabotin.* [Edictum Ludovici VIII. an. 1223. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 47. *Debita universa, quæ debentur Judæis, sunt atterminata ad novem Pagas infra tres annos.* Chartarium Eccles. Auxit. ann. 1277. *Quibus solutis quittant eandem Agnes ab omni debito quo tenebatur Ecclesiæ Auxitanæ usque ad istam Pagam. Paga dupla*, stipendium duplum, Gall. *Double paie*, in Chron. Andr. Danduli apud Murator. to. 12. col. 457. *Paga duplicata*, in Chron. Domin. de Gravina ibid. col. 679.] Vide Petrum de Vineis lib. 2. Epist. 58. Histor. Cortusior. lib. 7. c. 12. 18. &c. [& Baluz. to. 7. Miscell. p. 252.]

¶ PAGHA, Eodem significatu, in Chron. Petri Azarii apud Murator. to. 16. col. 391.

PAIGA, Eadem notione, in Charta libertatum villæ de Graciaco in Biturigibus an. 1246. apud Thomasserium in Consuetud. Bituric. lib. 1. cap. 61. non semel.

PAGARE, Idem quod *Pacare*: *Pager*, Ligeris accolis. Charta Libertatum villæ Montis-Regalis in Sebusianis: *Si quis portaverit pannum infra operatorium ad faciendum indumentum, non debet vadiari ab operatorio, sed tantum ab eo, cujus est pannus, si non fuerit Pagatus.* [Charta an. 1142. *Ita quod nemo ex ipsis det & Paget, & ipsi sint liberi & quieti.* Alia Guidonis Comitis Nivern. in Tabular. urbis Autiss. an. 1234. *Et quoniam missa & expensa prisiarum & arestorum burgensium Autissiodorensium Pagari solent de censa supra dicta.* Diploma Bolkonis Ducis Silesiæ an. 1350. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 412. *Pro septuaginta marcis grossorum Pragensium, polonicalis numeri ac pagamenti sibi actu solutas totaliter & Pagatas.* Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 48. *De quibus me teneo pro manibus pro Pagato.*]

APPAGARE, Idem, ex Italico, in Statutis Venetis an. 1241. lib. 1. c. 43. 51. lib. 5. c. 10. *Appacare*, c. 62. & lib. 3. c. 39.

IMPAGATUS, Insolutus. Henricus Rebdorff. ann. 1346. *Relinquens stipendiarios suos Impagatos, abeis clam in Ungariam est reversus.*

PAGAMENTUM, Idem quod *Paga*: Gallis, *Payement*. Prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ c. 5. §. 6. *Et non in spe onerandi patriam, per quam transit sine Pagamento faciendo.* Chron. Reicherspergense

an. 477. *Ejus petitionibus annuit, Italiam per Pagamentum tribuens.* [Charta an. 1342. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. p. 620. *Pro quadraginta marcis grossorum denariorum polonicalis Pagamenti.*] Occurris apud Radulph. à Rivo in Engelberto à Marka Episc. Leod. cap. 2. [Adde Statuta Vercell. lib. 2. fol. 31. verso.]

¶ Pagamintum, Eadem notione, in Litteris an. 1224. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. p. 376. *Et serviens noster Pagamintum factum creditoribus probaret.*

¶ Paxare, ut *Pacare.* Diploma Henrici Ducis Silesiæ an. 1339. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 548. *Renunciantes illis scriptis, exceptioni doli mali, non numeratæ aut Paxatæ pecuniæ, &c.*

¶ PACATOR. Vide in *Paccarii.*

PACATORIUM. Glossæ antiquæ MSS. *Pacatorio, Plantatorio.* Infra, *Pagatorio* scribitur. [Gloss. vetus MS. Sangerm. *Pacatorium, plantatorium.*] Glossæ vero Isidori: *Paitorio, Plantorio.* [Vide *Pactarium.*]

¶ PACATUS & Iratus. Vide *Iratus.*

¶ PACCARE, In fasces colligare, Gall. *Empaqueter, embaler*, Angl. *Pack.* Charta an. 1341. apud Rymer. to. 5. p. 278. *Tibi præcipimus, quod tantum de canevacio, quantum pro dictis centum saccis lanæ... saccandis & Paccandis rationabiliter indigatur... liberari facias.* Alia notione vide in *Pacare.*

¶ PACCARIUS, Qui in fasces componit, ab Angl. *Packer*, Gall. *Embaleur.* Charta ann. 1478. apud Rymer. to. 12. p. 81. *Quisque Pacarius, huic Ordinationi contraveniens, sic puniatur, ut aliis sit in exemplum.*

¶ 1. PACCATOR, Idem qui *Paccarius.* Charta an. 1499. apud eumd. Rymer. to. 12. p. 714. *Item, conventum est quod nullus Paccator de partibus Anstealibus Angliæ de cætero exercebit officium paccaturæ.*

¶ 2. PACCATOR, Sponsor, vas, fidejussor, Gall. *Répondant.* Charta an. 1270. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 548. *Obligaverunt se & constituerunt principales debitores & Paccatores.* Alia an. 1354. ibid. p. 320. *Constituerunt se & quemlibet eorum in solidum deytas, plegios, fidejussores, ac principales Paccatores, promissores & solutores penes dictam Ysabellam.* Vide *Pagator.*

¶ PACCATURA, Mercium in fasces compactio, officium *Paccarii*, Gallice *Embalage.* Charta ann. 2478. apud Rymer. to. 12. p. 81. *Si forte evenerit quod lanis hujusmodi veteribus aut pellibus fraus vel deceptio quævis comperta, vel quod indebita nominatio aut injusta Paccatura fiat, venditor emptori reparabit damnum & interesse.* Vide *Paccator* 1.

¶ PACCEOLUM. Vide *Paculum.*

¶ PACCIOLUS, πούδαμα καὶ πόδιον τῶν γραμμάτων: καὶ πασης ὅπερ τὸ ξυλῶδες, καθ' ὃ ἐξήρτηται τῦ κλαδῦ, in Gloss. Lat. Gr. sed *Petiolus* legendum docet Salmasius ad Plin. pag. 219.

¶ PACCUS, Fasciculus, sarcina, Angl. *Pack*, Gall. *Paquet, balot.* Charta an. 1506. apud Rymer. to. 13. p. 134. *Non tamen licebit præfatis mercatoribus Angliæ.... pannos suos scindere, nec quoquo modo tingere, tondere, aut per fullones parari facere, nec aliter nisi per Paccum vel Paccos, vel integrum pannum, vel integros pannos in grosso dumtaxat vendere & exponere.*

PACEATUR. Leges Inæ Regis West-Saxon. c. 45. *Et recipiat ageufridatorum ejus & carnem, & Paccatur de cætero.* Id est, sit *pacatus*, seu liber de cætero.

PACERE, *Pacisci*, in Glossis antiquis MSS.

¶ PACHINA, pro *Pagina.* Vide in hac voce. Charta an. 746. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 8. *Ad monasterio S. Gregorii & ceterorum Sanctorum, qui est constructus in Vagesio inter duas Pachinas fluvium.*

¶ PACHTUS, pro *Pactus*, à Teuton. *Pacht*, Tributum quod ex *pacto* exigitur. Charta an. 1476. apud Miræum to. 2. p. 891. *Omnesque & singulos Pachtos & census sibi debitos in loco, ... nec non eorum Pachtos & census eis debitos in dominio de Herten.* Vide infra *Pactum.*

¶ PACIAGIUM. Vide *Paxiagium.*

¶ PACIARIA Castra, Quæ à *Paciariis* muniuntur ut paci observandæ invigilent. Concil. Tulus. to. 2. Spicil. Acher. p. 628. *Guerra finita in eodem statu dominis ea* (castra) *restituere teneantur.... Hoc idem de castris Paciariis erit observandum.*

PACIARII, Quibus pacis indictæ à Summo Pontifice & Conciliis observandæ cura commissa erat, in Concilio Monspeliensi an. 1214. c. 33. 34. 39. 42. Adde Tolosanum, an. 1229. c. 31.

Pax, Ipsum Paciariorum Collegium. Concil. Tolosanum an. 1229. c. 34. *Si vassalli homines rebellaverint contra dominos, Pax adsistat dominus contra eos.*

Paciarius, Pacificator, dignitas, olim collata ad triennium Carolo I. Siciliæ Regi à Clemente IV. PP. flagrante Guelfurum & Gibellinorum dissidio, vacanteque Imperio anno Chr. 1267. *Clemens, &c. Cum te in partibus Tusciæ Romano subjectis Imperio, nunc vacanti, Pacis constituerimus per nostras litteras servatorem, in eisdem tibi Paciarii seu Pacis servatoris officium committentes, &c.* Vide Odoricum Raynald. hoc an. n. 5. 6. 7. 8. Ughellum to. 3. p. 525. Waddingum tom. 4. Annal. Minorum in Regesto p. 10. &c. Gloss. Gr. Lat. Εἰρηνάρχης, *Pacator, Irenarcha Paciaro*, Joanni Villaneo lib. 7. cap. 56. lib. 8. cap. 42. 49. lib. 9. cap. 342.

Paciarii, Scabini. Vide *Pax.*

Paciarii, qui & *Suprajuratarii.* Vide *Juncta.*

¶ PACIDICUS, Qui pacem loquens, eam non sectatur. S. Bernardus de Convers. ad Clericos to. 1. col. 494. *Considera diligenter non Pacidicos, sed pacificos commendari. Sunt enim qui dicunt & non faciunt.*

¶ PACIELLUM, f. diminut. à *Paxera.* Computus an. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 2. pag. cxiv. *De magistro Ricardo, pro Paciello, c. s.*

¶ PACIFER, Pacificus. Epist. Manfredi ad Urbanum IV. PP. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 93. *Idem electus, non Pacifer, sed belliger inventus.* Vita S. Bibiani apud eumdem to. 6. Ampliss. Collect. col. 766. *Sale enim orto, pro episcopo misit, eumque ad se verbis Paciferis venire coegit.* Alia paululum notione Christum *paciferum* vocat Tertull. lib. 3. advers. Marc. cap. 21. qua notione utuntur Latini.

PACIFICÆ Literæ, videntur appellatæ generatim Epistolæ omnes *amicæ*, pacis ac divinæ caritatis conciliatrices, maxime quæ Clericis alio proficiscentibus ab Episcopis dabantur. Concilium Illiberitan. an. 305. c. 81. *Ne feminæ suo potius absque maritorum nominibus, laicis scribere audeant, qui fideles sunt, vel literas alicujus Pacificas ad suum solum nomen scriptas accipiant.* Vide Mendozam & Albaspinæum ad hunc Canonem. Vetus Interpres Concilii Antiocheni an. 341. c. 8. *Presbyteri qui sunt in agris canonicas epistolas dare non possunt, ... Chorepiscopi autem qui sunt irreprehensibiles, dare possunt Pacificas, id est, generales.* Græca editio, εἰρηνικάς. tantum præfert. Egbertus de Ecclesiastica institutione p. 97. *Quisquis vero fratrum contra interdicta venerabilium Canonum transfugam Clericum vel Monachum sine litteris Pacificis susceperit, &c.* Vide Formulas veteres to. 2. Concil. Sirmondi p. 667. Baronium ann. 825. n. 24. Franciscum Turrianum lib. 3. pro Epist. Pontific. c. 4. p. 219. Ferrarium

lib. 1. de antiq. Eccl. Epist. c. ult. Priorium, &c.

¶ PACIFICALE, Tabella quæ defertur osculanda ad *Pacem* in sacra Liturgia. Acta S. Bennonis to. 3. Junii p. 168. *Extat … mirabile quoddam dictu, ut scilicet inclusa argento seu Pacificali, ut vocant, petiuncula, aliis quidem osculantibus appareant, aliis vero minime.* Vide *Osculum pacis.*

¶ 1. PACIFICARE, Solvere, exsolvere, Gallice *Payer.* Testamentum Alionoræ Comit. Boloniæ apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 119. *Volo & præcipio quod clamores mei & patris mei Pacificentur & emendentur de plano & sine strepitu judicii.... Et clamores meos & patris mei Pacificent, & de me & de Patre meo expetentibus satisfaciant competenter.* Vide *Clamor pacificatus.*

2. PACIFICARE, [Sese invicem inter Missæ solemnia osculari.] Vide *Osculum pacis.*

¶ PACIFICATIVUS, Pacificatorius. Concil. Pisanum ann. 1409. apud Marten. tom. 7. Amplist. Collect. col. 1099. *Alias electio non videbatur esse de jure Pacificativa conscientiarum.*

¶ PACIFICATORES seu PACIFICI, Illi dicti sæculo V. qui Henoticon Imperatoris Zenonis sequuti, sub specioso concordiæ inter Catholicos & errones sarciendæ prætextu, Fidem destructum ibant, Concilio Chalcedonensi stabilitam. Evagr. lib. 3. Baron. ad an. Christi 482. Hæc Hofmannus.

¶ PACIGER, Pacificus, pacatus, tranquillus. Georg. Stella in Annal. Genuens. apud Murator. to. 17. col. 1001. *Præmissi Capitanei quietum & Pacigerum tenuerunt regimen.*

¶ PACISCI, Relinquere, demigrare. Acta S. Cassiani Episc. apud Illust. Fontaninum in Antiq. Hortæ pag. 349.

Mandant Ægypti gentes & rura Pacisci
Atque Sicambrigenum vaste pro æquore regnum
Expetere.

Ibidem pag. 359.

Tum divos adiens, & tereas morte Paciscens.

PACONANTES, *Planantes*, Papiæ. In edito est *Pacovantes*: secus Ugutio.

¶ PACTA, Pignus, fiducia, Gall. *Sureté.* Testamentum R. Vicecom. Biter. an. 1180. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 598. *Item debeo v. millia solidorum domui Caciani pro mea sepultura; & habeant pro illis in Pacta post Natale Domini illud pignus quod habeo in sextaria Biterrensi de tribus millibus solidis, & alii duo millia solidi persolvantur eis ad diem obitus mei de denariis quos habeo apud Pezenacium.*

¶ PACTARE. Vide *Pactum.*

¶ PACTATOR, Fidejussor, vas, sponsor, Gall. *Caution.* Charta Guillelmi de Hala an. 1337. apud Baluz. to. 2. Hist. Arverniæ p. 312. *Recognoverunt .... se esse & constituisse principales debitores, Pactatores, deptas & fidejussores pro ipso domino Comite.* Occurrit etiam in antiquis Statutis Avenion. rubr. 2. Vide *Paccatur* 2. & *Pagator.*

¶ PACTATUS, Pactum, conditio. Charta ann. 1068. in Append. ad Marcam Hisp. col. 1144. *Dono ..., omnia placita quæ pertinent ad seniorem majorem, in tali vero Pactato ut Castlam ipsorum castrorum supradictorum donent potestatem de dictes castros ad Abbatem, &c.* Vide *Pactuatio.*

PACTIMONIUM. S. Augustinus Epist. 223. de Recipiendis Donatistis: *Testem Deum facio ... sic eos me suscepturum, ut non solum baptismum Christi quem acceperunt, ipsum habeant, sed etiam honorem Pactimonii & continentiam.* Sed videtur legendum *patrimonii*, ita ut innuat recuperaturos patrimonium, & *continentiam*, hoc est, reditus suos, & quod cuique necessarium est ad suam conditionem manutenendam. Vide *Continere.*

¶ PACTIO, Tributum ex *Pacto* concessum. Charta Rodulfi Reg. an. 923. to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 222. *Ut nullus Comes, aut judex publicus, aut aliqua sæcularis potestas ibi audeat aliquam exactionem facere, neque mansionaticas, aut Pactiones aut aliquas redhibitiones exigere.* Vide *Pactum.*

¶ PACTIONALIS REMISSIO, Quæ ex *Pacto* certisque conditionibus conceditur. Epist. Friderici Reg. ad Barchin. in Chron. Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 74. *Quo enim modo de bonis quærendis esset illorum, quorum crimen nequit ex Pactionalis remissionis effectu, quam constat crimen & ejus effectum in perpetuum extinxisse. Pactionale instrumentum,* Charta conventionis, in Codice MS. D. *Brunet* fol. 80. ex Charta an. 1245. *Instrumentum Pactionale factum inter dominum Hugonem de Bancio condam, & dominum condam Potestatem Arelatis observetur.*

¶ PACTIONARIUM, Tributum quod ex *pacto* persolvitur. Charta Eduardi IV. Reg. Angl. ann. 1471. apud Rymer. to. 11. p. 732. *Pactionariis, redditnariis, custumariis omnium & singulorum theloneorum & custumarum, &c.* Vide *Pactum.*

PACTISIS, Vini species. Vide *Geatum.*

¶ PACTITIUM, idem quod *Pactionarium.* Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1401. apud Rymer. to. 8 pag. 204. *Consimilem reformationem pro parte nostra faciendum, & ordinandum super moderatione pactorum seu Pactitiorum infra Ducatum prædictum, si quæ sint excessiva, ex una parte vel alia, secundum formam & effectum treugarum ipsarum, disponendum & ordinandum.* Vide *Pactum.*

PACTORIUM, *Pactum, vel locus ubi fit Pactum.* Ugutio & Joan. de Janua. Vide *Pactum.*

PACTUARE, Pactum inire, pacisci. Gesta Constantini M. p. 479. *Pactuatus est, ut si vicinus fuisset Odoachar, &c.*

PACTUATIO, Pactum. Chronicon Farfensis Monasterii p. 657. *Dedit vel delegavit Sigualdus Episcopus Ingealdo Abbati ad partem hujus Monasterii, pro causa firmitatis ac Pactuationis colonicam unam, &c.* Pag. 664. *Breves Pactuationis seu convenientiæ quæ ex ipsis rebus facta sunt.* [Charta an. 1015. apud Ill. Fontaninum in Antiquit. Hortæ p. 396. *Postea inter eos venit pactum & bona convenientia & amica Pactuatio.* Adde Epist. Leonis III. PP. pag. 23.]

PACTUM, quodvis Fœdus, Contractus, *Traité.* Glossæ ad Regulam S. Benedicti c. 2. *Testamentum, placitum, vel Pactum.* Hesychius, Πάκτα, ὁμολογίαι. Anonymus Casinensis ann. 1149. *Eugenius Papa Pactum cum Romanis reformans.* Erchembertus in Hist. Langobard. *Cum autem uterque se junxerit ad Pactum, vel ad bellandum, quod deinceps egerint, præsenti opusculo inseram.* [Charta an. 1350. apud Stephanot. to. 2. Antiquit. Occitan. Bened. MSS. p. 503. *Nihilominus promisit idem Englesius sub juramento prædicto per Pactum expressum, eidem dominæ abbatissæ stipulanti & recipienti ut supra, quod, &c.* Statuta Massil. lib. 2. cap. 16. §. 12. *Quod autem dictum est de solutione vel remissione debiti Pactive de non petendo opponendis & probandis sic determinamus videlicet, &c.*]

PACTARE, Pactum inire. Carolus IV. Imp. in Vita sua: *Et cum ibi exercitus diu stetisset, Pactaverunt illi de castro cum eis.* [Vita S. Stanislai Episc. to. 2. Maii p. 268. *Cœpit cum sancto Stanislao mente senus Pactare dicens, &c.* Statuta Arnaldi II. Episc. Barcin. *Ipsumque servitium fieri Pacient diebus & sermonis desi-*

guatis.] Græci recentiores πακτεύειν dixerunt. Chronicon Alexandr. pag. 906. Εγὼ τὴν ἐξουσίαν εἶχον τοῦ λυλῦσαι καὶ πακτεῦσαι μόλιον. Vide Meursium in Gloss. & in Notis ad Constantinum Purph. de Adm. Imp. pag. 149. Consule præterea Glossarium hoc nostrum in v. *Apatisatio*, & *Pectare*.

Pactuna, pro *Pacto*, apud Jul. Cæsarem. Vide Salmasium ad Jus Atticum p. 803.

Pactum, Tributum ex *pacto* concessum, qua notione Teutones etiamnum *Pacht* usurpant. Histor. Miscella lib. 18. pag. 538. *Sarracenorum vero tunc sub Pactis Persarum constitutorum multitudo Equitum clam in Imperatorem irruere meditabantur.* Lib. 19. p. 604. *Locaverunt .... residuas septem generationes qua sub Pacto erant.* Lib. 23. *Aut tribue mihi Pacta, aut veniam usque ad Auream portam.* Speculum Saxonic. lib. 3. art. 76. *Licebit ... censum seu pensionem, aut Pactum solvere.* Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. cap. 32. *Ut coloni tertiatores non dent in collata, nec in Pactum.* Charta Arnoldi Wesemaliæ Domini ann. 1269. apud Miræum in Donat. Belg. *Notum facio quod teneor Decano & Ecclesiæ Trajectensi in centum marcas Coloniensium denariorum legalium occasione Pactus detenti, & etiam expensarum pro ipso ab eis factarum.* Ubi Miræus *Pactum detentum*, censum non solutum interpretatur, qui Flandris *Pathe* dicitur. Græci πάκτα hac notione frequenter usurpant. Theophanes ὑποσχόμενος καὶ ἐτήσια τοῦ Βασιλεῖ παρέχειν πάκτα. Cedrenus: Εξέπεμπον οἱ Βούλγαροι πάντα δι᾽ ἃ τὰ πάκτα. Veteres Glossæ verborum Juris: Πάκτον, ἐστὶ, δημοσία εἰρήνη, τὸ πάντα λαὸν τῷ βασιλεῖ πείθεσθαι, καὶ πάκτα διδόναι. Constant. de Adm. Imp. c. 30. Καὶ τελοῦσιν αὐτοῖς πάκτα. Adde pag. 71. 96. Chronicon Alexandrin. pag. 694. 900. Antiquit. Constant. Lambecii pag. 148. Hinc πακτιάριος apud Nicetam Choniatem in Joanne Comneno num. 4. qui pacta exigebat.

☞ Exemplis supra laudatis maxime significatur tributum quod ex pacto Principi qui regionem subegit exsolvitur ab incolis, ut a cædibus & incendiis temperet. Nostri *Pactis* vel *Pastis* eadem notione dixerunt. Froissart. vol. 3. p. 276. *Ce Geoffroi .... avoit mis tout le pays a certains Pactis, & parmi toutes ces pactions toutes gens labouroient en paix dessous lui & demeuroient.* Vide *Appatiamentum* & *Appatissamentum*.

¶ Pactitii, Qui ejusmodi tributa exsolvebant, apud Paul. Emil. in Carolo VII.

¶ Patuum, Eadem notione, in Charta an. 1434. ex Tabul. Archiep. Ausc. *Item fuerunt capti plures per dictos inimicos ad causam dictorum Patuorum* Hinc

¶ Appatuari, De ejusmodi tributo pacisci, vel illud solvere, nostris *Apatisser* vel *Apatisser*. Charta laudata: *Item terra comitatus Astariaci non erat nec fuit Appatuata cum inimicis domini Regis... Insidiando transeuntibus pro eis depredandis, capiendis, & apprisionandis qui essent de terra non Appatuata.* Vide Menag. in Orig. Gall. & *Apatisatio*.

Pactum, Professio Monastica. S. Hieronymus ad Demetriadem Epist. 8. *Nunc quia seculum reliquisti, & secundo post baptismum gradu inisti Pactum cum adversario tuo, dicens ei, Renuntio tibi, diabole, seculo tuo, pompæ tuæ, & operibus tuis, Pactum custodi, ne tradat te tortori.* Concilium Eliberitanum can. 13. *Virgines quæ se Deo dedicaverunt, si Pactum virginitatis perdiderint, &c.* In Regula S. Fructuosi cap. 18. *Annotari in Pacto*, est Professionem monasticam edere. Ita συνθήκην vocant Græci Patres, Clemens Alexandr. lib. 3. Strom. initio, Origenes Homil. 3. super Numer. S. Basilius ad virg. lapsf. in Jure Gr. pag. 435. &c. Hinc votorum transgressor, παραβάτης τῶν συνθηκῶν αὐτῆς dicitur in Concilio Oecumen. VIII. can. 14. ubi Anastasius, *propriorum transgressor Pactorum.* Exstat apud Anton. *de Yepes* in Chronico Ordinis S. Benedicti, an. 944. c. 1. Charta continens electionem Abbatis, cui Monachi electores subjectionem & obedientiam profitentur, cujus prima verba sunt: *Sub Christi nomine & individuæ Trinitatis, hoc est Pactum quod pepigimus nos omnes, &c.*

Pactum vel Pactus, Lex quæ ex pacto convento, ex communi populorum consensu fertur, & admittitur: quo nomine donantur fere Leges omnes nostræ veteres, seu quarum usus fuit in Francia & Germania: ac Romana quidem in Charta Heccardi Comitis ex Tabulario Persiacensi apud Perardum p. 26. *Waltario Episc. Pacto Romano libro, & anapo corneo majore, &c.* Gundebada Burgundionum, in eadem Charta: ubi *Pato Gunbaldo* perperam pro *Pacto* scribitur. Salica, quæ inscribitur in editione Heroldi, & in Codd. MSS. uti monet Steph. Baluzius, *Pactus legis Salicæ.* Præfatio ad eamdem Legem: *Quidquid in Pacto habebatur minus idoneum, &c.* Eadem Charta Heccardi Comitis *ad Heccardo filio Heccardi tabulas corneas & Pacto faleco, & figulos* (l. figusios) *duos, &c.* Hariulfus lib. 3. c. 3. *Lex Romana, Pactum legis Salicæ, &c.* Alamannica in veteri Cod. MS. inscribitur *Pactus legis Alamannorum*, ut observat idem Baluzius. Ripuaria, apud Reginonem, qui in lemmate c. 405. lib. 1. de Ecclesiast. discipl. hæc habet: *De eadem re ex Pacto*, nempe ex cap. 58. ejusdem Legis Ripuariæ. Bajwaria, in Concilio Bavarico an. 772. cap. 9. *De eo ut nullus hæreditate sua privetur nisi per tres causas quæ in Pacto scribentur*, i. in Pacto scribuntur, seu in Lege Bajwariorum tit. 2. Denique Lex Francorum, *Pactum Francorum* appellatur ab eodem Reginone lib. 1. c. 404. Burchardo lib. 2. c. 29. & Ivone p. 6. c. 130. *Quia sic scriptum est in Pacto Francorum.* [Eodem titulo donatur Constitutio Arichis Principis Beneventani apud Camillum Peregrinum to. 1. Hist. Longobard. p. 319. *Incipit Pactum quod constituit dominus Arechis gloriosus Princeps, &c.*] Quod vero *Pactus*, pro *Pactum*, interdum scribitur, vitio dari debet barbari seculi, tametsi eadem perinde voce usus est Plautus in Cistellaria: *Meretrices fuimus, illa te & ego in hi educari ex Pactibus convenit.* In eadem porro Lege Salica tit. 11. § 8. *Pactus* sumi videtur pro ea particulari lege, quæ in aliquo mallo, seu placito, vel conventu definitur.

☞ Atque hinc est etiam quod *Pactum* pro judicium, decretum, usurpabant, quia nimirum secundum legem, quam *Pactum* vocabant, judicabatur. Gloss. vetus MS. Bibl. regiæ: *Decretum, Pactum, judicium.*

Pactum, Catalogus, Matricula. Regula S. Fructuosi: *Adnotetur in Pacto cum fratribus, & vivat inter Monachos probatus & ipse Monachus* i. in Catalogo eorum qui professionem ediderunt. Acta Murensis Monasterii p. 25. *De jure vero sive legitimis sacra familia non possumus nec volumus pro prolixitate quid scribere, quia in libro qui vocatur Pactum, in quo omnium nostrorum jura conscripta sunt, hoc plenius habetur, &c.* Id est, in quo professiones Monachorum scriptæ erant.

PACTURIUM, *Plantatorium*, Papiæ, qui infra, *Pactorium* habet: alibi, *Pangratorium*, seu ut præfert Codex MS. *Pangatorium*. [*Pacturium* vel *Pactorium* à pangendo, inquit Grævius in notis ad Gloss. Isid. ubi panguntur arbores & plantæ.] Vide *Pacatorium*.

¶ PACTUUM, Pascuum, Gallice *Pastis*, *pasturage*. Charta an. 1385. *Item retinet dicta universitas Pactua Capelleti, Montis-majoris & Auriculæ & quacumque alia, tam piscationes, quam venationes, lignairagia & explechas quorumcumque Pactuorum territorii Arelatensis.* Inventar. Recognit. de *Vouta* diœc. Vivar. tom. 2. fol. 343. ex Tabular. Principis de *Rohan*: *Pro nemore confrontante cum Pactuo loci de la Freydeyra.*

PACULUM, *Sacculum, paccolum*, in Glossis Isidori, [vel *Pasceolum*. Nonius: *Pasceolus, ex aluta sacculus.*]

¶ PACUS, pro *Pagus*, Territorium. Judicium Agilberti Vicedomini Narbonæ an. 821. to. 1. Hist. Occitan. inter Instr. col. 56. *Ad monasterio sancto Petro, qui est constructus infra Paco Narbonense, in locum qui dicitur Cannas.*

PADELENGA, PALENGA, Anguilla decumana, anguilla procerior, Flandris *Palinc*; Kiliano, *Paelinck*. Charta Theodorici Comitis Flandriæ in Tabular. Lehunensi n. 89. *Robertus Freso Comes Flandrensis Deo & S. Petro de Lehun ... hujusmodi eleemosynam donavit; & singulis annis reddendam constituit, quod quicumque feodum de Rinegges tenuerit, unoquoque anno perpetualiter tria pondera Padelengarum prædictis Monachis reddat, & ei Monacho, sive clienti qui pro ipsis Palengis recipiendis venerit, procurationem de suo proprio provideat.*

¶ PADENA, Sartaginis species, qua in conficiendo sale utuntur, in Consuet. Beneharn. Rubr. de Sent. art. 6. Gloss. S. Andreæ Avenion. 13. sæc. *Patina, id est, Padena vel sartago.* Tabular. Turenæ ann. 1334. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 188. *Quod dictus Johannes furatus fuerat vectes sive verroils, Padenas & gofetos.* Italis *Padella*. Hisp. *Padilla*, nostris *Poele*. *Paelles*, in Charta an. 1125. apud Calmet. to. 2. Hist. Lothar. col. 276. *Item avons donné .... les falines & toutes les Paelles des falines.*

PADES, Arbor Picea, Gallis, ut auctor est Plinius lib. 3. cap. 6.

¶ PADEZENUS. Instrumentum an. 1372. tom. 1. Annal. Tolos. inter Instr. p. 94. *De mille servientibus armatis equitibus & de quatuor azilibus balestreriis & Padezenis medium per medium equitibus pro toto anno venienti.* An *Padezeni* dicti milites, qui machina bellica ad modum *Padena* seu sartaginis efformata uterentur. Vide *Padena*.

¶ PADI, f. pro *Paria*, in Testamento Bettichramni Episc. Cenoman. apud Mabill. tom. 3. Analect. p. 140. *Hoc jubeo tunc Archidiacono, ut ipsius domnus qui peccatorem sepelire dignaverint, donent eis caballis Padi duo, & poledros congregans duos.*

¶ PADOENA, PADOENTIA. Vide in *Paduire*.

¶ PADOHAMENTO, Ponderis genus. Charta Jacobi Reg. an. 1272. ex magno *Talamus* Montispess. fol. 21. inter Schedas Peiresc. *Statuimus .... quod argentum etiam grossius non debet tenere in marcha, nisi unum ternale, & unum dictum Padohamento, &c.*

PADRINCA, Vitis species, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 4. cujus vetus interpres Gallicus habet *Paderinca*.

¶ PADUAGIA, Pascua. Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1426. apud Rymer. to. 10. pag. 363. *Molendina, boscos, prata, piscarias, pasturas & Paduagia cum omnibus aliis pertinentiis, &c.* Occurrit rursum pag. seq. semel & iterum. Vide *Paduire*.

¶ PADUENSA, PADUENTIÆ. Vide *Paduire*.

PADUIRE. Charta anni 1273. in Regesto homagiorum Nobilium Aquitan. fol. 9. *Et propter hoc debet Paduire vias, aquas, vineas, nemora, prata, & alia Paduentia.* Alias vocem *Paduir*, pro pascere animalia usurpat. [Charta an. 1108. to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 277. *Concedentes etiam pascua porcorum ingenue, & vaccas à Paduir per forestem tam in æstate quam in hyeme.* Eadem notione] Consuetudo Solensis tit. 14. art. 2. *Cascun deudit pays pot far Padeyr & erbadgear lors bestiars de noeits & de jorns, &c.* Adde Consuetud. Aquensem tit. 11. art. 2. Hinc

PADUENTIÆ, Pascua, Pasturæ, *Padouens*, *Padoence*, in eadem Consuetud. Solensi tit. 13. art. 4. Beneharn. tit. 51. art. 5. Labourtensi tit. 3. art. 16. 23. 27. tit. 20. art. 4. Regest. Constabulariæ Burdegal. fol. 96. *Solebant dare & solvere Regi annuatim pro Paduentiis herbarum, aquarum & foliorum, &c.* Et fol. 100. *Occupat mille jornalia landarum, in quibus homines Regis habebant Padoentiam animalium suorum.* [Charta an. 1201. to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 322. *In eodem quoque loco dedi Deo & B. M. de Faezia & fratribus ibidem manentibus jure perpetuo in foresta mea de Faezia pascherium scilicet & Paduentiam ad omne genus animalium.*] Charta ann. 1166. apud Marcam in Hist. Beneharn. l. 5. cap. 21. *Et si forte aliquis homo aliqua occasione dominationis, vel Padoentia contra prædictas domos surrexerit, &c.* Ubi *Padoentia* videtur sumi pro quavis exactione, ut *Panagium*, seu *Pastenaticum*, uti in hac voce docuimus. Alia Guillelmi Ducis Aquitaniæ ann. 1027 apud Sammarthanos in Archiepiscopis Burdegal. *Et alium salvitatem S. Mariæ de Macha cum decima, & omne jus & consuetudines & eam prope adjacentem insulam, & cum Paduensa in terra & cum mare, &c.*

¶ PADOENÆ, Eadem notione. Consuetud. MSS. Ausciorum an. 1301. art. 18. *Item consuetudo est in civitate & villa Ausciana quod consules ordinent & disponant per se & alios ... super Padoenis restringendis, vel etiam ampliandis ad eorum omnimodam voluntatem.*

¶ PADULECTUM, Stagnum, palus. Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 511. *Et concesserunt in hoc monasterio, sicut antea concesserant in ecclesia S. Adriani, terram sementariciam cum vercalibus & Padulectis & cryptis in fundo Perficeta.* Vide *Padules*.

PADULES, Palus, stagnum, ex Italico *Padule*, qua voce utuntur Joannes Villaneus lib. 1. c. 17. l. 6. cap. 47. Crescentius & alii. Chronicon S. Vincentii de Vulturno lib. 2. pag. 685. *Ecclesia S. Petri in Accule subtus ipsa crypta, supra ipsos Padulos, & campo de Mesa.* Bulla Eugenii PP. an. 1153. apud Ughellum to. 3. p. 736. *Vinearum, silvarum, pratorum, Padulium, & pantanorum.* [Addit. ad Chron. Casaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 932. *Hortis, areis, vineis, silvis, terris, pascuis, ac stalatiis, rivis, rupinis ac Padulibus, &c.*] Occurrit aliquoties in Chartis Hispanicis, apud Ant. *de Yepez*.

PÆANES, inter nocturnas imagines recensentur à Gervasio Tilberiensi de Otiis Imperialibus decis. 3. cap. 88. Vide *Fadus*.

PÆBLUM, in Gloss. Saxon. Ælfrici, Pæh, i. tela. [Corrupte, ni fallor, pro *Peplum*.]

¶ PÆDA, Idem quod *Peda* 2. Vide in hac voce. Chartul. Prioratus S. Roberti de Montis-Ferrando apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 63. *Dederunt similiter monasterio de Montis-ferrando in villa Montis-ferrandi infra murum Pædam ac domum ædificandam libere & sine censu habendam.*

PÆDAGOGARE, Docere. Occurrit in Vita SS. Severini & Victorini num. 2.

¶ PÆDAGOGATUS, Magisterium. Tertullianus adv. Valentin. cap. 13: *Christi & Spiritus sancti Pædagogatum.* Supra dixerat: *Convenientibus ipsis quoque novis fratribus & magistris Christo & Spiritu sancto.*

PÆDAGOGIANI, Pueri honorarii, qui in Palatio ministerio Principis militabant, cujusmodi sunt ii quos inde *Pagios* appellatos viri docti volunt. [Italis *Paggi.*] Ammianus l. 29. *Adultus quidam ex his quos Pædagogianos vocant.* Meminit & lib. 26. ut & Notitia Imperii Orient. cap. 91. in qua recensentur inter Castrensianos *sub dispositione viri spectabilis Castrensis.* Sic porro appellati, quod sub *pædagogis*, utpote pueri, essent, quorum mentio est in veteribus Inscriptionibus 585. 6. 7. 586. 1. quorum ministerium & munus vel potius ordo ipse Pædagogianorum, *Pædagogium* appellatur, qui inde *de Pædagogio* esse interdum dicuntur, ut in veteri inscriptione; PHILONICUS TI. CÆSARIS. GERM. DE PÆDAGOGIO. VIXIT. ANN XIIX. ubi ætas Pædagogiani observanda. De ejusmodi *Pædagogiis* & *Pædagogianis* copiose egerunt Cujacius, *Barthius* ad lib. 4. Annal. Taciti, Jacobus Gothofredus ad d. l. 5. Cod. Th. de Divers. offic. & alii.

¶ PÆDAGOGIUM, Magisterium. Gaufredus Sejun. de S Bern. to. 2. operum ejusd. Bern. col. 1312. *Omnes ætatis gradus supra virtutem transcenderit, majorque semper inventus sit, ut prorsus divino quodam Pædagogio educatum pateat.*

¶ PÆDAGOGUM. Vide *Paradegium.*

¶ PÆDONOMUS, Idem qui Pædagogus, à Græco παιδονόμος. Acta B. Cesłai Odrovantii to. 4. Julii p. 190. *Et ne quid cultui illius deesset, in ipso limine parentes adsciverunt ei Pædonomos magnæ & expertæ virtutis, à quorum doctrina & convictu, studio sapientiæ & exemplis probitatis formaretur.*

¶ PAELA, *Jacula vel tela.* Gloss. vetus MS. Sangerman. num. 501.

¶ PAELETIS, Pala, à veteri Gall. *Paesle*, nunc *Pelle.* Index utensilium de Ruminiaco in Chartul. Compend. *Et quatuor mensuræ ad bladum & avenam tam magnæ quam parvæ & duo Paeletus, & duo wanscheisons & una broia.* Vide *Paella.*

¶ PAELEZ DE SIAU. Codex redituum Episcopat. Autissiod. an. circ. 1290. exaratus: *Dictus le Paelez de Siau venditus ultra xii. den. debet ob.* Vide *Siam.*

¶ PAELLA, Sartago, nostris olim *Paisle*, nunc *Poesle.* Computus an. 1239. *Pro xlii. Paellis ad boux, xii. l. xi. s. Pro xii. Paellis ad candas xxii. s. Pro xviii. Paellis ferri ad scifferia facienda lxxii. s.* Vide *Paela.*

¶ PAERRIA, Hæreditaria portio, alibi *fratriagium*, *frareschea* dicitur. Tabular. S. Barthol. Betun. *Qui mansus erat de Paerria dicti Willermi . . . Et sciendum est quod dictus Willermus nec heredes sui nec ego . . . aliquid de cætero ratione Paerriæ exigere debemus.*

¶ PÆTUS, Strabo. Vide *Petuosus.*

1. PAGA, *Pagus*, territorium. Asserus de rebus gestis Ælfredi Regis Anglor. *Natus est Ælfred Anglosaxonum Rex in villa regia quæ dicitur Wanading, in illa Paga, quæ nominatur Barrocscire, quæ Paga taliter vocatur a Barroc silva, ubi buxus abundantissime nascitur.* Utitur crebro in tota hac historia, & ex eo Simeon Dunelmensis an. 871.

2. PAGA, Solutio. Vide *Pacare.*

¶ PAGABILE VINUM, Legitimum. Charta Beatricis abbatissæ B. M. Suession. an. 1232. *Et sciendum, quod omnia vinagia debent esse ab albo vino, sano, legali & Pagabili.* Vide *Pacabilis.*

PAGÆ, *Memoriæ sive idolis*, in Gloss. Isid. Papias nude habet *Memoria.* Vide *Pagani.*

PAGALIA. Vetus Formula 121. ex Lindenbrogianis: *De securitate pro homicidio facto si se pacificaverit, ita ut pro ipsa causa sol. tantos in Pagalia nobis dare deberet*, id est in pagam seu solutionem. Habentur binæ aliæ Formulæ cum simili titulo apud Bignonium, in quibus vox illa abest.

¶ PAGAMATER, παράμητα, in Gloss. Lat. Græc. *Papacei.*

¶ PAGAMENTUM, PAGAMINTUM. Vide in *Pacare.*

PAGANENSES, Pagani, Pagenses: Gallis *Paysans.* Occurrit in Vita S. Heldradi Abbat. Novalic. n. 9.

PAGANI, Scriptoribus Christianis vulgo appellati Gentiles, & Idololatræ. Lex 46. Cod. Theod. de Hæretic. *Gentiles, quos vulgo Paganos appellant.* Marius Victorinus de Homoousio recipiendo: *Græci quos Ellenas vel Paganos vocant, multos Deos dicunt.* S. Augustinus lib. 2. Retract. cap. 43. *Deorum falsorum multorumque cultores, quos usitato nomine Paganos vocamus.* Sic rursum de opere Monachor. cap. 31. Gloss. Græc. Lat. Ἑλλὴν τὸν θρησκείαν, *Paganus.* Vigilius Tapsensis lib. 1. contra Arianum cap. 5. *Cum tres sint in mundo religiones, Judæorum, Paganorum, & Christianorum.* Ita ex his paret id nominis gentilibus à vulgo Christianorum inditum, cujus quidem mentionem non fieri apud scriptores ante annum 365. pridem observarunt viri docti ex lege 18. Cod. Th. de Episc. quæ est Valentiniani & Valentis, qua tempestate scribebat etiam supralaudatus Marius Victorinus: tametsi antea obtinuisse existimari possit. Unde vero natum, varii varia tradiderunt, etiam ex antiquioribus. Philastrius, Isidorus in Origin. Beda, & alii, quos jure explodunt qui rem attentius investigarunt, & in hanc ferme sententiam concedunt, à *Pagis*, Paganos appellatos Deorum cultores; quod cum Constantini M. & filiorum edictis proscriptus esset ab urbibus & civitatibus profanus Deorum cultus, eorumque fana passim in iis clauderentur, in pagos sese reciperent, ibique Deos suos colerent, & clandestina sacra peragerent, quæ est Baronii & aliorum vulgatior sententia: quam fulciunt Glossæ antiquæ MSS. & Isidori, in quibus *Paganicus, ut* (leg. *vel*) *occultus* dicitur, & *Paganus, ab eo quod paga colit*, id est *pagos incolit*: *Pagi, Pagani in pagis habitantes.* In iisdem que *Paga* dicuntur *memoria sive Idolis*, quod Paganis & Gentilibus non liceret habere fana publica, ex quo Imperatores Christiani effecti sunt. Et sane Christum in majoribus urbibus duntaxat cultum innuit sanctus Severus, seu Endeleichus Rhetor, in carmine de Mortibus boum:

Signum quod perhibent esse Crucis Dei,
Magnus qui colitur solus in urbibus,
Christus perpetui gloria numinis,
Cujus filius unicus.

Hanc quidem sententiam mire firmat Epist. 75. Nili Monachi lib. 1. qui gentiles κατὰ τὰ προάστεια sacrificia sua exegisse significat. Alii sic appellatos volunt, quod pro superstitionibus paganicis contumaciter ea tempestate contenderent, uti Jacobus Gothofredus, cum nempe singuli fere pagi suos haberent Deos, suaque sacra, quod ex Libanii loco probare nititur. Salmasius vero ad Vopiscum *Paganos* dictos contendit à *pagus*, voce quæ idem valet ac *gens*, ἔθνος, unde promiscue *Gentiles* & *Pagani* appellari. Est denique alia Anonymi sententia in Codice regio: *Paganus, qui sine aliquo jure est. Pagus, Collegium, curia vel possessio ampla sine aliquo jure: unde & Paganos dicimus alienos à jure, sacris Constitutionibus.* Atque is respexisse videtur illud

Orosii in præfat. ad l. 1. Hist. *Præceperas mihi uti adversus vaniloquam pravitatem eorum, qui alieni a civitate Dei, ex locorum agrestium compitis & pagis Pagani vocantur, sive Gentiles, quia terrena non sapiunt.* Sive igitur Baronii, sive Gothofredi, vel Salmasii & aliorum sententia obtineat, constat à Pagis, & à *Pagensi* idololatria *Paganos* nuncupatos, ex Prudentio lib. 1. Peristeph. in S. Romano: *Non erubescis stulte, Pago dedite.* Idem lib. 1. contra Symmach.

Sunt hæc barbaricis Gentilia nomina Pagis.

Et infra:

Nec pago implicitos per debita culmina mundi
Ire viros prohibet.

Vide Petrum Abælardum in Epist. ad Roman. lib. 1. pag. 505.

¶ Paganæ Gentes, Eadem notione, in Capitul. Caroli M. an. 803. *Credimus quia corruent ante nos omnes Paganæ Gentes, & erimus victores.* Eadem leguntur in Epist. Zachariæ PP. to. 1. Capit. col. 823.

¶ Pagani dicti etiam Mahumetani, in Chron. Pisano de captione Hierusalem & Majoric. apud Murator. to. 6. col. 100. *Terrestris autem Christianorum exercitus cum ad liberandum Jerusalem proficisceretur, grandia & innumera contra Paganos iniit certamina.*

Pagani appellati interdum infantes, quorum certis ex caussis differebatur Baptismus, quibus postea id in *seculare*, ut Ausonii verbo utar, *nomen* transiit: quod attigimus in Notis ad Alexiadem. Nam posterioribus sæculis nomen tum primum datum infantibus, cum baptizarentur, cum olim secus fieret, quod pluribus ostendit Menardus ad librum Sacramentorum Gregorii M. p. 98. 99. Quippe baptizandi *nomen dare* dicebantur, eorumque nomina recitabantur, cum ad Baptismum percipiendum evocabantur: quod sane mirum videri non debet de adultis, qui à Paganismo ad Christianismum transibant, cum nomina sua haberent.

☞ Ea nihilominus, cum ad Baptismum accedebant, interdum mutasse, testis est le Roman *de Partonopex* MS.

Guillemot at dit au provoire,
Es il le baptiza en Oirre,
Es li Quens l'a de fons levez,
S'il ont Anseles apelez.

Idem docet le Roman *de Rou* MS.

Tranchez li Archevesque li Duc Rou baptisa,
Li Duc Robert le tint & Robert l'apela.

Infantium vero baptizandorum scripta etiam fuisse nomina docuimus in voce *Nomen*: unde etiamnum Sacerdos priusquam procedat ad Baptismi ceremoniam, hæc verba profert, *Quis vocaris*, ut est in libro Sacrament. tum enim Patrinus nomen pueri edit. Cumeanus Abbas de Mensura pœnitentiarum cap. 6. extremo: *Infans infirmus & Paganus commendatus Presbytero, si moritur, Presbyter deponatur, si negligentia parentum sit, uno anno pœniteat.* Eadem notione vocem *Ethnicus* usurpant Leges Presbyterorum Northumbrensium in Conciliis Anglicanis circa an. 977. cap. 10. *Si exactis 9. noctibus per negligentiam mortuus fuerit* (infans absque baptismo) *componatur utique apud Deum, ... quod infans tam diu fuisset Ethnicus.*

Paganiæ, Superstitiones Paganorum à Christianis fidei adhuc dubiæ observari solitæ, quæ in Conciliis passim proscribuntur. Capit. Caroli Mag. lib. 5. c. 2. Capitul. an. 709. cap. 6. & Otbolonus in Vita S. Bonifacii Archiepisc. Mogunt. l. 1. c. 42. *Ut populus Dei Paganias non faciat, sed omnes gentilitatis spurcitias abjiciat.* Idem lib. 2. c. 2. *Nam si istas Paganias ibi Paternitas vestra prohibuerit.* Exstat *Indiculus superstitionum & Paganiarum* in Concilio Leptinensi capite 4. Recensentur eæ in Vita S. Eligii lib. 2. c. 15. Vetus Pœnitentiale MS. *Kalendas Januarii secundum Paganiam honorare.* Pœnitentialis Egberti Archiep. Cantuar. pag. 18. *De iis, qui Paganias faciunt.*

Paganismus, Paganorum religio. Concilium Duziacense I. part. 2. in Præfat. de Lauduno municipio: *Quod ab exordio sui nunquam inter sedes Provinciales Remorum Provinciæ in Paganismo, vel in Christianismo nomen vel locum habuit.* [Le Roman *de Rou* MS.

Se Rou vouloit por nous chrestien devenir,
Bautestire recevoire, Paiennime guerpir.]

¶ Paganismus, Mahumetanorum secta. Chron. Pisanum de captione Hierus. & Majoric. apud Murator. to. 6. col. 103. *Ibique abrenuntians Paganismo, Christianum nomen cum suo parvulo filio suscepit.*

Paganismus, Terra Paganorum. Ordericus Vitalis lib. 10. p. 761. ut *Coadunatis viribus totius Paganismi bello illos exciperent.* Epistola Guill. de Carnoto Magistri Templi ad Honorium III. PP. apud Rubeum lib. 6. Hist. Ravennat. *Et hoc vobis intimamus, quod annis pluribus retroactis non revolimus Paganismum in statu fuisse debiliori.* Matth. Paris ann. 1193. de Saladini filiis: *Qui in omni versutia, in Paganismo, omnibus præminebant.* Et an. 1250. *Sic terus contremiscet Paganismus.* Bromptonus an. 1161. *Proficiscens igitur Paganismum prospere pertransivit.* Liber MS. de Statu Terræ Sanctæ: *Baudas est chiès de Payennie, aussi come Rome est chiès de toute Chrestiente.* Joinvilla in S. Ludovico: *Le Souldan estoit le plus puissant Roy de toute Payennie.* Adde Notas nostras ad eumdem scriptorem pag. 58. [Le Roman *de Blanchandin* MS.

Mais Blanc conois ge bien,
En Paenisme est en prison,
S'el tient un Sarrazin felon.]

Paganismus, idem quod *Pagania*, Superstitio Paganorum. Concilium Suessionense an. 744. c. 6. *Ut populus Christianus Paganismum non faciat.*

¶ Paganitas, Paganorum mores. Bulla Clementis VI. PP. an. 1345. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 528. *Nos tunc de hujusmodi pravis conatibus, & oppressionibus, quos fera Paganitas in eosdem fideles sic atrociter exercebat condolentes in intimis, &c.*

Paganitas, Paganismus, Paganorum religio, in leg. ult. Cod. Th. de Spectacul. Isto Magister in Glossis, *superstitio, Paganitas, vana religio.* Symmachus I. PP. Epist. 7. *Roma mihi testis est, utrum à fide Catholica, quam ... veniens ex Paganitate suscepi, aliqua ex parte deviaverim.* Tudebodus lib. 1. Itineris Hierosol. *Obsecrantes D. Jesum Christum, ut suum defendat populum, & Christianis militibus victoriam præstet, suamque sanctam Christianitatem exaltet, & Paganitatem destruat.*

¶ Paganimitas, Eadem notione. Concil. Terracon. an. 1329. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 307. *Quapropter non volentes tantam Dei offensam & ecclesiæ tolerare, cum juxta ecclesiasticas sanctiones peccatum Paganimitatis incurrat, qui se Christianum asserens Sedi Apostolicæ obedire contempserit, &c.*

Paganitsus, *Vir occultus*, in Gloss. Isid. Ita enim legendum ex Papia, pro, *ut*: id est, vir paganicæ religioni addictus, quam palam profiteri non licebat ætate Isidori, ut quidam volunt. Sed magis placet *Paganitum*, *virum occultum* dici, pagensem, qui nullius est nominis.

¶ PAGANICUS RITUS, Paganorum religio, in Vita MS. S. Winwaloei.

¶ PAGANISSIMUS, Paganismo addictissimus. Acta S. Edelburgæ to. 2. Julii p. 482. *Sed Britanniam perveniens, ac primum Gevissorum gentem ingrediens, cum omnes ibidem Paganissimos inveniret*, &c.

PAGANIZARE, Paganum agere, Paganorum superstitionem profiteri. Occurrit apud Hadrianum I. PP. in Capitulis & in Concilio Aneyrano cap. 4. apud Joann. Diacon. lib. 3. Vitæ S. Gregorii PP. cap. 1. &c.

¶ PAGANI, dicti non veteribus Romanis dumtaxat, sed & Scriptoribus sequioris ævi, qui militiam nondum consecuti, ad eam sese accingebant. Tabul. Majoris Monast. *Subscripsit Radulfus Vicecomes, & uxor ejus Emelina, necnon & filii eorum, Hubertus* (Episc. Andegav.) *& Radulfus Paganus.*

PAGANI, apud Saxones, dicti Pagenses, censuales, qui *Scultetorum* civili, *Archipresbyterorum* vero Ecclesiasticæ jurisdictioni subsunt. Speculum Saxonicum lib. 1. artic. 2. §. 2. *Libertas etiam est tripertita, quorum primi Episcoporum Synodum quærere solent: & hi Banniti dicuntur; Proprietarii summorum Præpositorum; Pagani autem Archipresbyterorum.* Lib. 3. artic. 45. §. 7. *Paganis vero, seu censualibus, qui judicium Sculteti quærere solent, 15. solidi pro emenda, & 10. talenta loco verigeldi numerantur.* Adde §. seq. & lib. 2. art. 53.

¶ PAGANUS PANIS. Vide in *Panis*.

¶ PAGARCHI, à Pagus, & Græco ἀρχὴ, Pagorum præfecti, in Iustin. Novellis & Edicto 13.

¶ PAGARE, Solvere. Vide *Pacare*.

¶ PAGAS ET IRATS, apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 260. Vide *Iratus*.

¶ PAGATOR, Sponsor, vas, fidejussor, Gall. *Répondant, caution.* Charta an. 1251. ex Schedis Præs. de Mazaugues: *Damus vobis fidejussores, Pagatores & juratores nobiles viros* &c. Alia an. 1296. to. 2. Hist. Dalphin. p. 110. *Quilibet ipsorum in solidum principaliter & principales Pagatores & solutores, se constituentes & obligantes erga ipsos procuratores & quemlibet ipsorum.* Statuta Arelat. MSS. fol. 21. *Quicumque emerit possessiones . . . vel merces . . . vel se Pagatorem constituerit pro emptore, satisfacere teneatur creditori in pecunia numerata.* Charta Caroli Reg. Fr. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 207. *Et inde se fidejussorem & principalem Pagatorem & attensorem constituit penes nos notarios publicos.* Vide *Paccator* 2. & *Pactator*.

PAGELLA, Matthæo Silvatico, *Corium, vel petra lata ubi ponitur emplastrum.* Vide *Pagina* 1.

PAGELLUS, PAGENSES, PAGATII. Vide *Pagus*.

PAGENA. Vide *Pagina* 1.

PAGENSALES. Vide *Pagus* & *Parensales*.

¶ PAGENTES, perperam pro *Pagenses*, qui ex pago & districtu Comitis sunt. Charta Dagoberti I. Reg. Franc. an. 630. apud Miræum to. 1. p. 241. *Et illi Saxones, & Ungarii, & Rothomenses, & ceteri Pagentes de alias civitates persolvant de illos navigios de unaquaque quarrada denarios duodecim.* Vide in *Pagus*.

PAGERAMENTUM, [f. Linearis adumbratio, descriptio, Gall. *Dessein.*] Tabularium Ausciense, apud Marcam, lib. 4. Hist. Beneharn. c. 7. n. 5. *Fundamenta demum jaciens Ecclesiæ construendæ, villæ ædificandæ Pageramenta composuit.*

¶ PAGERE, verbum antiquum, quo usus est Auctor ad Heren. lib. 2. num. 13. pro Pacisci, negotium tractare. Litteræ an. 1350. pro Consulibus villæ Gleolæ to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 473. *Quod per judicem ordinarium dicti castri, ab eis* (Consulibus) *recipiatur juramentum, in talibus præstari consuetum, quo recepto, uti valeant, Pagere, & exercere suum officium Consulatus.* Occurrit rursum pag. 481. Reparationes factæ in Senescallia Carcassonæ an. 1435. MSS. *Et faciendo diligentiam habendi & querendi plures fustes necessarias pro dicta reparatione . . . in quibus omnibus Pagendis ipse fuit & vaccavit per xx. dies.* Pago, συντίθημι, in Gloss. Latin. Græc. MS. Sangerman. Vide *Pagus*.

¶ PAGES, Famuli, à Gall. *Pages.* Charta an. 1378. apud Menagium in Orig. Gall. *Et exivit foras ad plateam Judæorum & vidit aliquos de populo quasi duodecim cum suis tablaciis & lanceis & bacinatis, quos portabant sui Pages, alias famuli.* Vide *Pagius*.

¶ PAGESIA, PAGESIUS. Vide in *Pagus*.

PAGETTUS. Vide *Pagius*.

¶ PAGHA, Solutio. Vide in *Pacare*.

1. PAGINA, non tam modus agri, quam fundus, aut ager mensura sua definitus, nostris, *Piece de terre.* Innocentius Agrimensor: *Si* (fundus) *in monte fuerit constitutus, excogimus finem habere contra duas Paginas fundorum.* Tabularium S. Benigni an. 849. apud Perardum p. 48. *Inprimis dedit . . . Tenboldus Episcopus* (Lingonens.) *de campo Paginam, de ratione S. Stephani in pago Oscarensi, in Patriciaco villa*, &c. *Econtra ad vicem in augmentum & commutationem reddendi, dedit præfatus Elderalis aliam Paginam in ipso pago, & in ipsa villa*, &c. . . . *habet in longum perticas agripedales 45. pedes 6.* &c. Charta Karlomanni Regis an. 881. apud eumdem Perardum p. 880. *Quod dederit... Paginam terræ ex rebus S. Aniani continentem in se azingas 2. & quartam partem unius jornalis*, &c. In alia Goffredi Comitis Andegav. an. 1040. apud Sammarth. in Episc. Andeg. *Altera similiter Pagina pratorum circiter arpennos decem*, &c. Tabular. S. Cyrici Nivern. n. 25. *Dedit igitur isdem Rainaldus . . . ad opus S. Stephani Paginam terræ ex sua proprietate, quæ est in medio Condomina S. Stephani*, &c. Tabul. Capellæ in Biturigib. *In qua Pagina sunt mansiones*, &c. [Tabular. S. Sulpicii Bituric. *Dedit itaque præfatus Gunfindus Paginam de campo quæ est posita in pago Biturigo.*] Vita S. Romani Abb. Jurensis cap. 1 *A limite Rheni . . . usque Paginam Mausatis* (Mosæ) *extimum.* Hinc *compaginantes agri*, vel *limites*, apud Frontinum de Limitibus agrorum, qui invicem cohærent, vicini sunt. Vide Reinesii inscript. pag. 12.

PAGENA. Charta fundationis Corbeiensis Monasterii: *Et villam quæ vocatur Templum Martis, sitam in pago Ambianense, ad integrum, cum Pagena de silva de foreste nostra Windegonia.*

PAGINOLA, PAGINULA. Tabularium Ecclesiæ Viennensis f. 65. *Habet & in alio fronte perticas 9. habet Paginole vinearum in eodem pago in villa Brociano*, &c. Mox: *Habent Paginola supradicta inter utrasque in uno fronte perticas 3.* &c. Tabular. S. Cyrici Nivern. ch. 25. *Paginulam terræ, quæ vulgo olea vocatur.* Tabularium S. Benigni, in Charta Teutbaldi Episc. Lingon. an. 841. *Placuit atque convenit . . . ut Paginolas de terris tam de jure Ecclesiastico, quam de propria possessione inter se commutare deberent.* Et mox: *Una Paginola de terra, de ratione S. Benigni ex beneficio Andraldo*, &c. *alia Paginola in campo*, &c. [Charta Herērici an. 868. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 189. *Et curtiles ac vineas in diversis Paginulis*, &c.]

PAGELLA TERRÆ, seu *vinea*, in Tabulario majori S. Sergii Andeg. c. 254. Notitia vetus in Tabul. Eccl. S. Laudi Andeg. *Pagella una & dimidia*

vinagii. Charta Caroli C. an. 861. in Append. ad Capit. n. 90. *Simul etiam dixit nobis de quibusdam Pagellis quæ sua sunt, &c.*

¶ 2. PAGINA, Charta, instrumentum, diploma. Charta an. 1230. to. 1. Chartul. S. Vandreg. pag. 62. *Et ne prædicta donatio aliquod impedimentum vel detrimentum amodo patiatur, præsentem Paginam coram omni parrochia S. Michaëlis sigilli nostri munimine roboravi.* Privilegium Theod. apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. p. 221. *A nobis petiit præsentem Paginam super premissis confectam nostri sigilli munimine roborari.* Occurrit ibid. pluries & alibi passim. *Pagina testamentalis*, in Chartul. Aptensi fol. 62.

¶ PAGINOLA, in Tabular. S. Vincentii Cenom. *Et si sensus vester nobis contulerit claritatem hanc; Paginola donationis quæsumus vestra ut firmetur robore.*

¶ PAGINA CAUTIONUM, Cautionis chirographum. Pelagius II. PP. apud Behotium de Antiquo jure procurat. p. 40. *Illud magnitudinem tuam minime volumus ignorare quod Syracusanæ civitatis Episcopus inter alia quæ cautionum suarum Pagina spopondit, &c.*

¶ PAGINA SAXI, Lex Decalogi sculpta in tabulis lapideis. S. Paulinus Poem. 6 pag. 12.

Vel quas ipso Deus leges interprete Mose
Condiderat, sacri quas servat Pagina saxi.

¶ PAGINA, nude, Codex. Agnellus in Vita S. Felicis apud Muratot. to. 2. p. 164. *Igitur beatissimus hic Felix post aditam ecclesiam multas Reliquias condidit, & Paginas ex argento extruxit*: hoc est, ni fallor, codices argenteis laminis ornavit.

¶ PAGINÆ, Folia lusoria, ni fallor. *Ludus ad Paginas*, nostris *Jeu de cartes*. Statuta ann. 1337. ex Tabular. S. Vict. Massil. *Quod nulla persona audeat nec presumat ludere ad taxillos, nec ad Paginas*, (nec) *ad eyssuchum*. F. *eyssachum*, *Echets*. Vide *Ludus de Rege*.

¶ PAGINALIS, Epistolaris. Epist. Martini Episc. ad Bonifacium Episc. to. 2. Conc. Hisp. p. 507. *Hæc pro vestræ jussionis impulsu Paginali brevitate perstrinxi.* Ennodius 2. 13. *Paginalis styli cura.*

PAGINALITER, Per paginas. Isidorus Pacensis Episc. æra 780. *Quia jam in alia epitoma qualiter cuncta extiterunt gesta, patenter & Paginaliter manent nostro stylo conscripta.*

¶ 1. PAGINARE, Breviter scribere, summatim de re aliqua disserere. S. Ambrosius Epist. 50. n. 16. *Hoc munusculum sanctæ menti tuæ transmisi; quia vis me aliquid de veterum Scriptorum interpretationibus Paginare.*

¶ PAGINARE, Nota breviori sibique propria Chartam vel codicem per paginas insignire, Gall. *Parapher*. Chartarium Gellonense apud Mabill. to. 2. Annal. Bened. p. 404. *Juliofredus abbas ipsius cœnobii Gellonensis brevis subsignavit sigillo* (codicem,) *Paginate per Ingilbodum presbyterum, Grasinatem decanum, &c.*

¶ 2. PAGINARE, Compingere. S. Paulinus Poëm. ad Cytherium de naufragio Martiniani to. 2. pag. 108. edit. 1685.

Solidoque navem Paginatam robore
Ad pervehendum præparat.

PAGINATOR. Chronicon Windeshemense lib. 2. cap. 43. *Magnarum literarum Missalium, bibliæ & librorum cantualium aptimus pictor & Paginator.* Ubi editori, *paginator*, videtur esse *compactor*, qui paginas & folia in codicem compingit. Ego vero *paginatorem* puto, qui paginas exornat picturis ac vineolis, *vignettes*.

PAGINEUMA. Inscriptio quæ legitur Romæ in S. Jacobi ad Longaram: *Hanc turrem & Pagineuma facta a Militia Capratorum tempore Du. Leonis IV. PP. ego Agatho C.* Ubi *Pagineumata*, repagula, seu antemuralia, quæ obtendi solent ad arcendos hostes, interpretatur Josephus Maria Suaresius Vasionensis Episcopus in Diatriba de Foraminibus lapidum in priscis ædificiis pag. 7.

☞ Alii legunt, ut monet Fleetwoodus in Sylloge Inscript. antiq. pag. 438. *Hanc turrem & Pagine una facta a militia Capracorum tem. Dom. Leonis Quar. PP. ego Agatho et...*; & per *Pagine* intelligit spatium inter duas turres, quomodo Angli *Pan* vocant quodcumque planum jacet inter duas quasvis eminentias. Ubi etiam pro *Capratorum*, legit *Capitarorum*, hoc est, eorum qui censum de capite debebant.

PAGIT, in Glossis antiquis MSS. *aut palum figit, aut cytharam tangit.* Ita etiam Glossæ Isidori. Infra in Glossis MSS. pro *Pagit*, legitur *Pangit*. Vide *Pagere*.

¶ PAGITA, Idem qui *Pagensis*, Rusticus, servus glebæ. Chron. Clusinum Bodonis p. 366. *Illa namque peste & Pagitas & oppidanos servos & dominos præcellente Lutheranam ob factionum immissam timuero.* Vide in *Pagus*.

¶ PAGIUM, Idem, ut videtur, quod *Peagium* seu *Pedagium*. Vide in hac voce. Leges Norman. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 169. *Ut addam purificationem pratorum, herbagiorum & aliorum fructuum vel custume vel Pagii vel tolinii vel aliorum hujusmodi, quæ debent emendari vel persolvi, prout requirunt usus temporum & consuetudines villarum, mercatorum, nundinarum & passagierum.*

PAGIUS, Famulus. Historia fundationis Abbatiæ Pipwellensis in Anglia: *Et habuit sub ipso forestarios tres pedites, cum Pagiis eorum.* Computum hospitii Regis an. 1322. *Guiotus Pagius palefr. Domini K. Johannetus de Caprasia Pagius palefr. D. Philippi. Pages de cuisine*, in Testamento Ludovici Hutini Reg. an. 1316. *Aux aideeurs, souffleurs, hasteurs, Pages, enfans & les autres appartenans a nostre cuisine* 300. *ll. &c.* Ibid. *Page de la palefrenerie.* Will. Guiart an. 1301.

Mesent à mort és herberjages
Chevaliers, Escuyers, & Pages.

Chron. Bertrandi Guesclini:

Et on cele heure commença un estris,
Des valets & des Pages qui gardoient les roncis.

Alibi:

Son bacinet faisoit à son Page porter.

Certe olim quivis pueri, seu potius ministri, *Pagii* appellabantur, voce ut plerique autumant, à παῖς Græco vocabulo, quod famulum sequiore Græcia significabat, deducto: [quod ad tempora Caroli VII. perseverasse auctor est Fauchetus lib. 1. Orig. Milit. cap. 1. *Le mot de Page, jusques au temps des Rois Charles VI. & VII. sembloit être seulement donné à de viles personnes, comme à garçons de pied. Car encore aujourd'huy les tuilliers appellent Pages ces petits valets, qui sur des pallettes portent secher les tuilles vertes.* Alii vocis originem accersunt à *Pagus*, quod à pagis ut plurimum ejusmodi ministros pueros assumebant; hinc Occitani etiamnum *Pagés* & *Pageses* vocant rusticos & rusticas.] Nunc vero *Pagios* dicimus pueros honorarios, qui magnatibus adsunt, [voce contracta, ut opinor, à *Padagogiani*. Vide in hac voce. Translat. Crucifixi miraculosi to. 3. Julii p. 455. *Abbates autem & Generalis prædicti non deferebant manibus cereas faces, ut reliqui Patres, sed eas ferebant DD. ephebi serenissimi magni Ducis, quos vulgo Pagios vocant, qui hinc inde*

circa abbates astabant.] Vide Ægidium Menagium in Originibus Gallicis p. 500. & 817. Honorarios porro ephebos istos, παιδόπουλας vocat Pachymeres lib. 1. Hist. cap. 9. & 12. Narratio de Bertrando Romano MS. Καὶ μετὰ τρία παιδόπουλα καβαλλαρίων μόνος. Occurrit ibi pluries, apud Godinum de Offic. & Nicetam p. 548. edit. Genev.

PAGETTUS, diminut. ex *Page* seu *Pagius*. Rotulus expensarum domus Domini Bromondi Comitis S. sub tit. *Marescalcia: In ferro de instauro pro 13. equis emptis 10. den. item in avenis de eodem pro prabenda ... 1. quart. dimid. pret. 2. sol. & sic in vadiis 4. garcionum, cum tot Pagettis 12. den.* Knyghtonus ann. 1342. *Anglici non perdiderunt nisi duos sagittarios & unum Pagettum.* Matthæus Villaneus lib. 11. c. 81. *Ciascun di loro haveva uno o due Paggetti.*

¶ PAGLERIA, Palearium, vel palearum acervus, cumulus, Academicis Cruscanis, *Pagliaio*, *Massa grande di paglia, fatta a guisa di cupola*, Gall. *Pailler* vel *Tas de paille.* Statuta Montis Regal. fol. 188. *Adjicientes & declarantes, quod si aliquis imponeret ignem in aliquibus paleis, vel Pagleriis, magis fœni, &c.* Statuta civit. Saluciar. cap. 162. *Statutum est quod qui fecerit incendium ... tam in edificiis, quam gerbis, Pagleriis, &c.*

¶ PAGLIARICIUM, Cohors, Gall. *Basse-cour*, quod in ea serventur palearum acervi sic dicta; vel ab ædiculis in ea exstructis, quæ ut plurimum paleacooperiuntur. Charta Guillelmi II. Reg. Siciliæ, apud Rocchum Pirrum in Sicilia Sacra p. 343. *Et quod in casali de Sabuchi fratres possint adificiare domunculas, Pagliaricia & quoddam oratorium fratrum depmatorum pro Massariis ad reddendas orationes altissimo Creatori.*

¶ PAGLOLA, ab Ital. ut videtur, *Paglivola*, auri bracteola, Gall. *Paillette d'or.* Statuta Astens. ubi de Intratis portarum: *Aurum in Paglola tam in virga quam in plata ... solvat pro qualibet uncia lib. xx.*

¶ PAGLORIUS. Statuta Montis Regal. fol. 199. *Item statutum est, quod aliqua persona non audeat vel presumat ire ad aliquam bataglioriam, seu Paglorium in toto fine & posse civitatis Montis Regalis, &c.* f. Lupanar.

¶ PAGNA GENS, pro *Pagana*. Hac voce designantur Saraceni qui castrum Fraxinetum in Provincia diu occuparunt. Charta an. 993. in majori Chartul. S. Vict. Massil. fol. 18. vº. *Cum gens Pagna fuisset è finibus suis egressa, videlicet de Fraxineto & terra Tolonensis cepisset vestiri & a cultoribus coli, venerunt ad abbatem blandis verbis ut concederet eis Cathedram* (la Cadiere) *vestire ad medium vestem.*

¶ PAGNI, Sportæ seu amplæ fiscinæ quæ equis clitellariis imponuntur, Gall. *Paniers.* Charta ann. 1309. to. 1. Hist. Dalphin. p. 87. *Levatur magnum pedagium in hunc modum. De qualibet grossa bestia equina vel mulina onerata Pagnis venientibus de Francia, & re qua portatur, cujuscumque hominis vel mulieris sit de Lombardia vel de Provincia, rapiuntur tres solidi.*

¶ PAGNOTA, Domus eleemosynæ; sic dicta à pane, Italis *Pagnotta* qui ibi pauperibus distribuitur. Innocentius VI. PP. in Ep. an. 1361. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 905. *Cum pro usibus nostrorum hospitii & Pagnota, ad quam propter ingruentem ad præsens in Romana curia & circumstantibus partibus bladorum caritudinem major solito confluit pauperum multitudo, sex millia primo, & deinde pro usu Romana curia alia sex millia modiorum frumenti de provincia nostra patrimonii B. Petri in Tuscia deferri mandavimus ad curiam prælibatam.* Occurrit pluries ibid. in

Epist. ejusdem Innocentii 50. 51. 52. 55. 67. Vide *Pignota.*

¶ 1. PAGO, pro *pagina*, Ager. Vita S. Romani Abb. Jurensis to. 3. Febr. p. 741. *A limite scilicet Rheni sive flatibus Aquilonis usque Paginem Mansatis extimum.* Vide *Pagina* 1.

¶ 2. PAGO, pro *Pagina*, Instrumentum. Charta Leodegarii Episc. Aptensis in Chartul. Apt. fol. 66. *Et sæculi leges & ecclesiastica jura præcipiunt quod quicumque rem suam in alium transferre voluerit, per Paginem scriptura transferat.* Passim occurrit in eodem Chartul. Vide *Pagina* 2.

3. PAGO, pro Compago. Rabanus Maurus Poem. 29.

Undique conglobantibus
Membrorum Paginibus.

PAGOTI, Calones, inermes, vel ignavi, *Pagots.* Continuator Nangii an. 1356. *Qui etiam garcionibus & Pagotis sine defensione aliqua fugere non valentes se reddebant.* Vocis forte origo à *bagaudis*, de quibus suo loco, aut à *pagensibus* seu rusticis: nisi hoc locu legendum sit *pagetis*, de quibus supra.

¶ PAGUA, Solutio. Vide in *Pacare.*

PAGULA, *Frena*, in Glossis Isidori, sed legendum *Bagula.* Vide in hac voce.

¶ PAGUM, ut supra *Pactum*, contractus. Placitum an. 878. inter Instr. Hist. Occit. to. 1. col. 135. *Inter se contendentes causenserunt ... ut inter se Pagum fecissent.*

PAGUS, in Gloss. Gr. Lat. ἐμπερίοικος κατὰ χώραν τόπος. Ita *Pagus* pars est regionis: atque ut regio in pagos, ita pagi in villas, oppida, & burgos tributi erant. Id pluribus jam docuere Freherus in Orig. Palatin. lib. 1. cap. 5. Cluverius lib. 1. Germ. antiq. pag. 91. Pithœus ad leg. Salic. Bignonius ad lib. 1. Form. Marculfi, Lindenbrogius, [Christian. Fr. Paullini de Pagis antiq. German. edit. Francofurt. an. 1699.] & alii.

¶ PAGUS, *Collegium*, *curia*. Gloss. Isid. & Anonymus in Codice Regio. Vide *Pagani.*

PAGUS, [Ager, territorium, comitatus, districtus,] quomodo *Pays* dicimus. Fortunatus in Vita S. Albini Episc. Andegav. n. 3. *Cum adhuc puerulus per Pagum in Abbatis sui proficisceretur obsequium.* [Lex Salica tit. 1. *Nam si in jussione Regis fuerit occupatus, manniri non potest. Si vero infra Pagum in sua ratione fuerit, potest manniri.* Præceptum Childeberti apud Mabill. to. 3. Analect. pag. 221. *Ut in ipso Pago Cenomannico accipere non debeant Ducem aut Comitem, nisi per electionem ipsius Pagi pontificis, & pagensium.* Aliud Caroli Mag. an. 771. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 10. *Abbas de monasterio Vivario peregrinorum, qui ponitur in Pago Alsacensi super rivum Morbach.* Eadem habentur ibid. col. 18. in Charta Ludovici Pii an. 816. ubi pro *Pago*, *Ducatu* legitur. Ermoldus Nigellus in Carmine pro Ludovico Imper. lib. 1. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 19.

Nec facilis prohibere labor, quin agmine denso
Infesti coeant, diripiantque dapes.
Haud aliter Franci, cum primo tempore frugum
Adsunt, & Pagi munera diripiunt.

Occurrit passim in Histor. Glabri Rodulphi apud Duchesnium to. 4. Hist. Franc.]

PAGELLUS, Pagus minoris amplitudinis, vel tractus. Charta Ludovici II. Regis, apud Guillimannum lib. 1. de Rebus Helvet. c. 2. *Curtim nostram Turegum in pago Turgaugensi, & Pagellum Urania, &c.* Charta Caroli Calvi an. 861. in Appendice Capitular. num. 90. *Simul etiam dixit nobis de qui-*

busdam Pagellis, qui sua sunt parochiæ, &c.

PAGENSES, ejusdem pagi homines qui una eademque lege vivunt, in Lege Longob. lib. 2. tit. 18. §. 7. tit. 35. §. 12. in Capit. Caroli Magni lib. 3. cap. 43. lib. 4. c. 19. in Capitulari ejusdem Caroli ann. 797. cap. 4 & in Formulis non semel. Odo Cluniac. libro 1. de Vita S. Geraldi cap. 7. *Satius esse temerarios vi bellica premi, quam Pagenses & inermes ab eisdem injuste opprimi.* Adde cap. 25. & lib. 3. c. 5. Charta 77. inter Alamannicas Goldasti: *Ante Pagenses nostros omnem rem nostram & hereditatem paternam communis manibus tradidimus ad ipsum Monasterium.* Infra: *In ea ratione quod superius scriptum est, & ipsum censum in silvaticas feras, quantum possumus consequi solvamus, & quantum non possumus, quod cæteri Pagenses nostri faciunt Regi aut Comiti, ita & nos ad ipsum Monasterium faciamus.*

PAGENSES, interdum dicuntur qui ex pago & districtu Comitis sunt; non solum quod pagis præessent, sed & civitatibus: nam & *Pagenses civitatis* dicuntur in Form. 4. apud Lindenbrog. Ita porro in Lege Longob. lib. 1. tit. 14. §. 17. lib. 2. tit. 51. §. 7. tit. 52. §. 14. in Capitul. 3. an. 811. cap. 1. 6. in Capit. Caroli Magni lib. 3. cap. 73. in Appendice 3. lib. 4. cap. 10. in Epist. Episcoporum Franc. ad Ludovicum Regem cap. 12. in Edicto Pistensi cap. 26. in Concilio Valentino III. an. 855. cap. 23. in Formula 39. ex Lindenbrogianis. Gregorius Turon. lib. 8. cap 18. *Wintrio Dux a Pagensibus suis depulsus, Ducatu caruit, &c.* Tabularium Dervensis Monasterii: *Et quia Pagensis erat, & quomodo terra pergeret sciebat, &c.* Galli dicerent, *parce qu'il estoit du pays.* Interdum etiam

¶ PAGESII, Eadem notione, in Charta an. 1434. ex Tabul. Archiep. Ausc. *Item fuerunt capti plures per dictos inimicos ad causam dictorum pastorum, inter alios quidam Pagesius de Barta qui habuit fivare captum scuta.*

¶ PAGENSES dici videntur qui nec summi, nec infimi ordinis sunt, in Translat. S. Hilarii Episc. Carcasson. an. 970. inter Instr. to. 2. Hist. Occit. col. 120. *Conglebati sunt pariter prædicti proceres, id est Rogerius Comes cum conjuge sua Adalais, & dom. Episcopus Franco, & Abbates Warinus & Benedictus, cæterorumque tam procerum quam etiam illustrissimorum virorum & clericorum insignis turma, necnon & Pagensium utriusque sexus copiosâ plebis in prædicto cœnobio.*

PAGENSES dicuntur Sacerdotum plebes, ejusdem Parochiæ, ut apud Odonem Cluniac. lib. 1. Collat. c. 22. & in Lege Longobard. l. 3. tit. 1. §. 29.

PAGENSES FRANCI, Liberæ conditionis, in Edicto Pistensi c. 26. quibus opponuntur

PAGENSES, nude interdum dicti, i. rustici, servi glebæ. [*Hom pagees*, in Foris Bencharn. art. 4.] Agobardus Lugdun. lib. de Privileg. & jure Sacerd. n. 11. *Habeo unum Clericionem, quem mihi nutrivi de servis meis propriis, aut beneficialibus, aut Pagensibus.* Tabularium Lascurrense, apud Marcam lib. 4. Hist. Bench. cap. 10. *Dedit B. Petro in morte sua corpus suum in sepultura, & unum Pagensem in Bardinis, donec aliquis sua generationis daret B. Petro 300. solidos pro Pagensi.* Tabular. S. Petri Generensis apud eumdem lib. 9. c. 3. *Dedit B. Petro totam tertiam partem mercati Lurdensis, & unum Pagensem in Ader, & unum casalem nominatum Susach, &c.* Instrum. an. 984. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 334. *In præsentia Guillelmo Comite ... & aliis plus bonis hominibus tam satellites quam Pagenses, quicquid in præsentibus partibus fuerit hordinatum habebit plenissimam firmitatem.* Tabular. Rothon. to. 2. Hist. Britan. p. 56. *Tunc respondit Ratfred se ibi non habere sumptum, quia non erant ibi sui Pagenses.*]

PAGENSALES, Iidem qui *Pagenses*, in Capitulari Pipini Regis Italiæ c. 36.

PAGESII, Pagenses, Villani, glebæ obnoxii: *Pages*, Occitanis rustici. Fori Bigorritani art. 33. *Pagesius qui in consuetudine non habet somatas deferre, si inventus fuerit a Milite, &c.* Secunda Curia Generalis Catalaniæ an. 1299. *Exceptis Pagesibus, & filiis Pagesiorum de terris ubi consueverunt redimi.* Quo loco *pagesibus* idem est ac *pagesiis*. Tabular. Brivatense an. 1256. *Investio & in possessionem quasi induco prædictum Bartholom. de Portal Pagesium prædicti campi, qui Pagesius de mandato meo promisit reddere deinceps dictum debitale, &c.* Charta alia: *Volumus quod ille qui Prior fuerit, habeat in dictis mansis decimas carnalagii, & primitiam a quolibet Pagesio dictorum locorum, qui nunc sunt, scilicet unum panem primitialem, &c.* [Tabul. Piperac. *Prior dicto Ecclesiæ & dictus Comes assensaverunt & concesserunt quibusdam Pagesiis sub annuo censu xx. sol.* Tabular. S. Johannis Tolos. *Recognovit & confessus fuit dicto procuratori & michi notario ... se tenere & tenere velle dictas res & possessiones in emphyteosim .... pro quibus omnibus & singulis promisit esse bonus Pagesius & fidelis.*]

PAGESIA, Tenementum Pagensium, quod apud nos *Villenagium* dicitur. Constitutiones Catalaniæ MSS. *Ne quis per aliquem titulum adquirat honores alicujus persone, neque honores rusticorum, sive Pagesias sine consensu dominorum suorum.* Charta an. 1240. ex Tabul. Brivatensi: *Et 2. trossis palliæ quæ annuatim percipere consuevit apud Crespiacum in Pagesia sive tenemento quondam Petri de Cenchas.* Alia an. 1272. fol. 180. *In emphytheosim sive Pagesiam.* Charta an. 1279. in Tabulario S. Flori in Arvernis: *Conventus Monasterii S. Flori, & cum Pagesia, seu tenentia quam tenebat.* Alia an. 1261. *Dederunt & concesserunt in perpetuam emphytheosim, seu Pagesiam, eidem Austorgio ... mansum de Vedrinis.* Alia: *Unam gallinam, quam debet in dictis duabus Pagesiis quas tenet.* Alia an. 1274. *Dico tamen quod si illi qui habent ibi Pagesias, alienarent, quod ego deberem laudare, & vendas habere.* Charta an. 1306. in Comitatu Ruthenensi exarata, ex 2. Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. Tabularii Regii n. 7. *Videlicet quasdam Pagesias seu emphiteosas in pratis & terris circa dictum molendinum ab emphiteotis mansi Del Maisnil & quibusdam aliis ignobilibus, pro quibus dare debet certum censum consuetum & incartatum domino nostro Regi, &c.* Infra: *Et pro medietate dictarum Pagesiarum Dominus Rex vendas habere debet.*

TENERE IN PAGESIAM, Idem fere est quod tenere in *Villenagium*, vel in *censum*. Tabular. Brivatense fol. 1. *Ita quod Pagesii, qui tenent dictam terram ad censum, &c.* De ejusmodi *tenura*, sequentia excerpsimus ex adversariis Augusti Gallandi celeberrimi Advocati Parisiensis, alia tamen manu descripta, quæ illustriss. & doctiss. viro Guill. *de Lamoignon* Primo Senatus Parisiensis Præsidi debemus: *Tenir en Pagesie est une espece de tenure qui se trouve specifiée és terriers de plusieurs Seigneuries és pays de Velay, de Forests, & de Bourbonnois, & est de mesme effet que terre en frarestche és pays d'Aujou, Touraine, & le Maine, ou que les Masures en Normandie: c'est à dire que chascun des detenteurs du fond est tenu solidairement aux cens & redevances, sans que le Seigneur soit tenu de diviser ny s'addresser a tous les detenteurs si bon lui semble. Ce qu'estant rude pour les debiteurs qui*

se multiplient de temps en temps, la prudence des Normans a esté telle, que l'une des masons tenans en masure est le Collecteur de la redevance sur tous les detenteurs, & pour ce qualifié Prevost fondé à faire la contrainte pour paier le Seigneur. Charta Petri *Danglars* an. 1294. *Recognosco me tenere in feudum francum a D. Herrico D. G. Comite Ruthenensi scilicet pratum meum, quod tenet à me in Pagesiam Deodatus del Bosso, &c... Item plus totam fazendam meam, quam tenet à me in Pagesiam Laurentis de la Baiarea, &c.*

☞ Prædia seu *tenura* quæ in *pagesiam* tradebantur, interdum *relevio* obnoxiæ erant, hoc est, jura quæ domino fundi & directo competunt pro mutatione domini, quovis modo eveniat, debebant. Charta Annæ d'Absaco dominæ de Monte-Astruco an. 1488. *Bladum vero* (solvent feudatarii) *& avenam in festo B. Michaelis Archangeli mensis Septembris, castanhas in festo Omnium Sanctorum, argentum & gallinas in festo Nativitatis Domini, & quatuor manuoperas ad voluntatem dicti domini cum accaptagiis in dicto loco de Monte-Astruco exsolvi consuetis in mutatione domini vel Pagesiis, quando contingerit evenire.*

PAIA, Solutio, Gall. *Paie.* Charta Gregorii IX. Papæ ex Regesto Eccles. Lugdun. *Pro pagamentis, qua Paia vulgariter nuncupantur.*

PAIARE, Idem quod *Pagare*, solvere, ex Gallico *Paier.* Statutum 2. Westmonasteriense cap. 46. extremo, ubi statuitur *superius indumentum* Baronum, cum hominium Regi præstant, ad Camerarium Regis pertinere: *Quod plus honeste dictum est pro religiosis quam secularibus, quia honestius est quod Religiosi* (Prælati) *Paiant pro superiori indumento, quam exuant.*

¶ PAJELLA, Certa lignorum mensura apud Tolosates; *Pajellare*, *Pajella* metiri; *Pajellater*, Cui ex officio ligna *pajellare* competit. Charta Petri *de Roseys* vicarii Tolos. an. 1272. ex Cod. MS. Consuet. & Privil. urbis Tolos. fol. 27. in Bibl. D. Abb. *de Crozat: Requirimus.... quatenus amodo faciatis fieri per magistros & carpentarios vestros & fusterios vobis subditos fustas bonas & pultras & de legitimis Peciellis* (l. Pajellis), *videlicet quod peytrales de cor & de abiete de vi. brachiatis & de v. & de iv. quod illas habeant infra trancos & infra escalmamentos secundam longitudinem cujus debem esse.... & fustes de tribus brachiatis & de duabus & dimidia & de duabus qua sunt pedales & palmales, & quod sint prædictarum Pajellarum infra trancos... Et quod columpna qua appellantur de Pajella habeant unum palmum de amplo & tres digitos de spisso... Nec aliquis prædictorum fusteriorum Tholosa, vel aliquis alias emptae fusta seu trabum sit ausus solvere precium nec solvat donec ipsa fusta fuerit à Pajellatoribus per nos constitutis fideliter Pajellata.*

PAIGA, Solutio. Vide *Pacare.*

¶ PAILES. J. Lesl. Scot. de Orig. moribus & reb. gestis Scotor. apud Spelmannum: *Ædificia sunt casa & tuguria, de quorum incendiis nihil sunt solciti: potentiores sibi pyramidales turres, quas Pailes vocant, ex sola terra, qua nec incendi, nec nisi magna militum vi ac sudore dejici possunt, sibi construunt.*

¶ PAILHUM, f. idem quod *Pastio*, Census vel tributum pro glandatione & jure pascendi porcos in silva domini. Charta an. 1231. *Vendidit & donavit azempium de tailho & Pailho super omne jure suo, qua habebat & desimario S. Bausilii d'Anbas.*

¶ PAILLARDUS, Scortator, libidinosus. Statuta pro Canonicis S. Capellæ Paris. p. 50. *Quod nullus deferat caligas rebrassatas ad genua ad modum Paillardorum.* Menoti Sermones fol. 116. *O domini mei ne vela pas grant oultraige? vos qui estis domini Consilii, quid videtis vobis faciendum illis malis Paillardis? R. malos male perdet.* Vide Menagium in Orig. Gall.

¶ PAILLO, Pannus, velum quod domibus, prædiis aliisque possessionibus, vel ratione *gardia* vel *hypotheca*, apponitur. Ordinat. Philippi V. an. 1319. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 690. *Volumus & concedimus eisdem, quod de cætero, ad quorumvis instantiam panuncellus, Paillo, brando, baculus, vel quodvis aliud simile signum regale in quibusdam abbatiis; religiosis locis, aut aliis quibuscumque existentibus, infra altam justitiam Baronum, vel nobilium aut habitantium prædictorum ratione gardie nullatenus apponantur, appositaque jubemus illico amoveri, esto quod illi ad quorum instantiam, seu requestam tales penuncelli, Paillones, brandones, baculi, vel alia similia signa regalia jam posita, &c.* Vide *Brando* 2.

PAIOLA, *Puerpera*, ex Ital. *Pagliola*, in Statut. Mediolanens. 2. part. c. 257.

¶ PAIRONAL, an Census qui exigitur à domino feudali pro singulis focis seu domibus subditorum ac tenentium suorum? Charta an. 1233. in minori Chartul. S. Victoris Massil. fol. 142. *Servitium censuale quod faciunt homines qui morantur & faciunt focum in tenemento de Santropes... Confitebantur quod quodlibet albergum Paironal son foca faciebat pater pro tota familia.* Vide *Payrola*, *Payrolius.*

PAISARE, apud Rollandinum in Chronico Patavino cap. 2. lib. 4. cap. 41. ex Ital. *Paesare*, Hesychio, ἀγγαρεύειν, *Courir le pays.*

¶ PAISNAGIUM, in Chron. Bonæ-Spei pag. 125. idem quod *Pastio.* Vide in hac voce.

¶ PAISO. Vide mox *Paisso.*

¶ PAISSELLARE, Idem quod *Paxillare.* Vide in hac voce. Charta an. 1270. in Tabular. Eccl. Autissiod. fol. 108. *Quam* (vineam) *circumfodient, taillabunt, Paissellabunt, fodient & binabunt.*

¶ PAISSELLATOR, PAISSELLIA, Qui *paissellis* seu paxillis vineam fulcit. Charta Libertat. Bellomont. in Cod. MS. Coislin. *Liberantes & absolventes prædictos homines ab omni tallia,.... falcatoribus Paissellatoribus & Paissellis.* Vide *Paxillare.*

PAISSO, Pastio porcorum in silvis, glandes, ex Gall. *Paisson*, ut est in Consuetudine Pictavensi art. 159. Monasticum Anglicanum to. 1. p. 594. *Et decimam omnium nemorum de honore Halnaci in Paissone, venditione, & omnibus aliis exitibus: & pasturam & Paissonem omnibus porcis suis, &c.* Pag. 596. *Et in nemore de Haunac ignem & materiam ad omnia ædificia sua, & Paisson porcis suis, & pasturam cum his animalibus suis.* Pag. 682. *Et in Acheleia* 30. *acras terra, & Paisonem centum porcorum, & communem pasturam, qua Robertus filius Lancelini dedit eis in liberam eleemosinam.* Charta Libertatum S. Paladii in Biturigib. an. 1279. *Excepto tempore quo pastio sive Paissons erit in illa foresta generalis.*

PESSUS, Eadem notione. Ibidem p. 516. *Concessit autem ut porce Prioris cum suis in Pessam communiter eant, & paunagium edant.*

PESSO, PESSONA. Charta Guillelmi Catalaunensis Episcopi, an. 1225. *Ita quod illi qui excolent illas terras in nostris nemoribus de Marchesvilla usuarium suum habebunt libere & quiete, videlicet nemus vivum ad herbagium, & nemus mortuum ad calefaciendum, & Pessonem porcorum suorum, & pasturam aliorum animalium suorum, ibidem in domibus suis nutritorum.* Bracton. lib. 1. cap. 34. §. 1. *Quot acra bosci valeant .... cum Pessona, vel sine.* Adde eumdem lib. 4. Tract. 1. cap. 38. §. 12. Charta Rotroci Comitis Perticensis an. 1136. *Pasturam glandium, & Pesso-*

nam, as pasnagium pro suis porcis, ac animalibus quibuscunque, &c. [Monast. Anglic. to. 2. pag. 231. *Quod ... homines sui in bosco de Derley, apud Cruche, Pessonam, scilicet glandes & nuces virgis & cortis excussissent.* Idem pag. 113. *Quod habeat decem porcos in tempore de Pesson in bosco meo.*]

PAJUM. Charta Adefonsi Imperat. Hispaniæ apud Colmenaresium in Hist. Segubiensi cap. 15. §. 11. *Concedo etiam eis, ut quicunque voluerit in domo sua furnum faciat. Sed furnus de Pajo nullus nisi ille, qui de palatio fuerit in tota villa fiat.*

¶ PAKTHRED, vox Anglica, Funiculus, Gallice *Ficelle.* Computus ann. 1425. apud Kennett. in Antiquit. Ambrosden. p. 574. *Et in viii. fooden de Pakthred emptis ibidem pro quodam reti faciendo pro cuniculis capiendis hoc anno vi. sol.*

1. PALA. Isidorus lib. 20. cap. 14. & Papias, *Pala, qua ventilabrum vulgo dicitur à ventilandis paleis.* Amos Propheta cap. 9. *Pala framenta in area ventilantur.* S. Hieronymus contra Luciferianos: *Nemo sibi potest Christi Palam assumere, nemo ante judicii diem de hominibus judicare*, ubi quidam *palmam* legunt. Utuntur præterea Tertullianus & S. Cyprianus. Hinc

¶ FRUMENTUM DE PRIMA PALA, Quod semel est ventilatum. Chartarium Eccl. Auxit. cap. 98. *Triginta concas frumenti ad mensuram de Auxis, & eas in villam istam afferrent. Frumentum autem debet esse de prima Pala.*

2. PALA ALTARIS. Vide *Palla* 2.

3. PALA, Fossorium instrumentum quo sulum vertitur, nostris *Paele*, vel *Pele.* Chron. Windeshemense lib. 2. c. 31. *Palas & fossoria, folles & muscipulas, trabas atque gerulas, & cætera similia ad firmam fabricando.* [Charta ann. 1036. in Chartular. S. Vedasti Atrebat. V. p. 243. *Qui facillas vendit in anno, 1. facillam. Qui ferrum Palarum in anno, 1. ferrum.* Guillelmus in Vita S. Bernardi tom. 2. oper. ejusdem col. 1083. *Cumque pavimentum omne operuissent, Palis ejicientes eas* (muscas) *ita demum basilicam mundaverunt.*] Vide Plin. lib. 18. cap. 6.

¶ 4. PALA, Instrumentum coquinarium, batillum. Computus an. 1333. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 273. *Angelo de Apparere per manus Guillelmi de Bles magistri coquinæ domini pro incisoriis, ... astis, Palis, & aliis rebus, &c.*

¶ 5. PALA, Stipes, palus, Gall. *Pieu*, Genus tormenti apud Turcas, quo per medium hominem stipes adigitur, qui per os emergat. Instrum. an. 1459. to. 8. Spicil. Acher. pag. 321. *In servitutem pueri capiuntur, matronæ ac puellæ libidinem fœdissimæ gentis replere coguntur: virorum alii cruces, alii Palas subeunt.* Capitul. Caroli M. an. 794. *Si servilis conditionis ... flagelletur nudus ad Palam coram populo.*

¶ PALACITIUM, pro *Placitum.* Vide *Gravaria.*

¶ PALACIUM, pro *Palitium*, Contextus & series palorum, Gallice *Palissade.* Litteræ Johannis Comit. Armaniaci ann. 1353. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 4. pag. 324. *In claudendo, muniendo & fortificando eandem* (bastitam) *fossatis, Palaciis, &c.*

¶ PALACTA, Pila, Gall. *Boule.* Acta S. Franciscæ Rumanæ to. 2. Martii pag. 165*. *Lapidabantur enim a dæmonibus cum Palactis ferreis & igne succensis.*

PALÆ, Ugutioni, *Dorsi dextra lævaque eminentia membra, dicta sic, quia in luctando eas premimus, quia luctari vel luctam Græci dicunt Palin.* [Isid. lib. 11. cap. 1. *Palæ, sunt dorsi dextra lævaque eminentia membra: dicta quod in luctando eas premimus, quod Græci πάλην dicunt.*] Cælius Aurelianus lib. 3. Chronic. cap. 2. *De hinc vaporationes inter scapulas sive Palas adhibenda.* [Nostris *Paleron* dicitur pars scapulæ prominens, *omoplata.*]

¶ PALÆMULIERES. Ugutio: *Vigiliæ, quæ vulgo dicuntur Palamulieres.* Ubi forte *palæ*, idem valet quod *pallidæ*, cujusmodi esse solent illæ mulieres quæ vigiliis gravantur.

¶ PALÆSTRARE, Luctari, certare. Supplem. ad Vitam S. Bonifacii to. 1. Junii pag. 474. *Eadem nocte vir Dei in somnis putabat se cum tauro Palæstrare.* Pro impense laborare, apud Fulgent. 1. Mythol. *Sudor hic opus est Palæstrantis ingenii.*

¶ PALÆSTRIZARE, Eadem notione, in Vita S. Gudelevæ to. 2. Julii pag. 373. *Palæstrizans in Palæstra, galeante Dei dextra se, sortitur bravium.*

PALAFREDUS, PALAFRENARIUS, PALAFRENUS, &c. Vide *Paraveredi.*

PALAGIUM, PALLAGIUM, Tributi species. Sugerius lib. de Rebus in administr. sua gestis c. 11. *Removimus etiam ab eadem terra quandam consuetudinem malam Vicecomitis Stampensis, quæ Palagium vocatur.* Charta Ludovici Reg. Franc. ann. 1144. in Tabul. S. Dionysii: *Talliam de annona quæ dicitur mestiva, avenam quam accipiebat ab unoquoque hospite, porcos, sive frescengias, anseres, gallinas, pullos, ... corvelas, & carectum, Palagium, expeditionem, latronis redditionem, &c.* Charta fundationis Abbatiæ Savigniaci ab Henr. II. Rege Angl. *Quieta de omni teloneo & passagio, ... pasnagio, cobnagio, Pallagio, servicio, &c.* [Hist. MS. Beccensis Monast. p. 592. *Amalricus Vicecomes de Mesleio Palagium navium & beccarum Becci quod jure hæreditario sibi deberi contendebat, penitus remisit Beccensibus.*] *Palagium navium & baccorum*, in veteri Charta in 20. Regesto Chartarum Regum Angl. in Camera Comput. Paris. p. 24. Videtur eadem præstatio quæ *Pellage* appellatur in Consuetud. Meduntensi art. 186. quod competere aiunt dominis qui prædia sua vel agros aut portus habent Sequanæ fluvio adjacentes, in Balliviis Meduntensi & Mellentensi, quibus præstatur certus census pro doliis vinariis quæ in eorum portubus onerantur in navigiis, vel ex iis extrahuntur. Gallandus *Pellagium*, ab *appellere* dictum censet in Adversariis MSS. cui non assentior.

☞ Idem jus exactum quoque pro solo navium appulsu, earumque in portu ad *pales* alligatione, unde vocis etymon, probant Litteræ patentes à D. *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici v. *Pellage* laudatæ ex Lib. rub. novo Magist. Castelleti fol. 4. *De laquelle terre de Fresne dependent plusieurs gros fiefs & droits, comme droits de justice & jurisdiction haute, moyenne & basse, four, moulin & pressoir banniers, rouage de vins qui se levent en ladite terre & seigneurie, & aussi Pallage sur la riviere de Marne des bateaux qui garent en ladite riviere, & aberdent le long d'icelle terre & seigneurie.* Idem apertius docet Tabular. Latiniac. an. 1442. *Les Religieux de l'Eglise de S. Pierre de Lagny ont en leur terre & seigneurie ung droit seigneurial nommé & appellé le Pallage en toute leur terre & seigneurie au long de la riviere de Marne ... C'est assavoir que toutes & quantesfois que aucuns basteaulx, nefz ou nasselles vuides ou chargées, menans denrées ou marchandises estoient arrivez ou arrivoient à port sur ladite terre & arrivaige, & que les marchands bastelliers, voituriers menans & conduisans iceulx basteaulx mettoient ou affichoient en ladite terre, rivaige, aucuns pieulx ou pieu pour à iceulx pieulx ou pieu atacher & lier leur dits basteaulx ou basteau, soit qu'ils les affichent ou qu'ils trouvent lesdits pieulx affichez, iceulx marchands voituriers sont tenus & doivent payer ausdits Religieux ledit droit de Palaige &*

etache: c'est assavoir huit deniers Tournois avant qu'ils puissent oudoyent destier leursdits basteaulx. Idem ergo *Palagium* quod alibi *Arripagium*, *Arrivagium*, *Anchoragium*. Vide in his vocibus & infra *Pelagium*.

PALALDUIT. Consuetudines Ecclesiæ de Regula apud Labbeum: *Item Passapont recepit nomine nostro de ligassa lini Palalduit in foro, & plenam manum lanæ, juxta quod ibi fuerit.*

¶ PALAMEISIUM, Crates, ni fallor, in qua casei reponuntur, in Statutis Montis Regal. fol. 308.

¶ PALANCATUM, PALANCHATUM, vox Italica, Contextus & series palorum, Gall. *Palissade*. Memoriale Potestatum Regiens. ad annum 1258. apud Murator. to. 8. col. 1110. *Et ipsi Brixienses suspenderunt captos Imperatoris pro brachiis extra Palancatum civitatis.* Ibid. ad an. 1266. col. 1166. *Tanta fuit in dicto castro sitis & fames ... quod dictum castrum, dum ipsius Palancatum die tertio Julii per violentiam perdidissent, jam ad extrema deducti, habito personarum affidamento, reliquerunt. Pallancatum*, ibidem col. 1114. Annal. Mutin. ad an. 1226. apud eumdem Murator. to. 11. col. 69. *Die quarto Julii in Sabbato captum fuit per vim & combustum Palancatum dicti castri.* Occurrit rursum col. 77. & 82. *Palangatum*, in Chron. Modoet. Bonincontri Morigiæ ibid. to. 12. col. 1137. Thomas Reinesius in Defensione var. lect. pag. 131. *Vocabulum parcus, pro silva, muro, palitio vel Palanchato, ut loquitur Petrus Crescentiums, verubus cincta servandis veris; pro curte & clausura animalium usurpant Latino-barbari, Itali, Galli, &c.* Vide *Palitium* & *Palangata*.

¶ PALANGA, PALANGARIUS. Nonius: *Palanga dicuntur fustes teretes, qui navibus subjiciuntur, quum attrahuntur ad pelagus, vel quum ad littera subducuntur: unde etiam nunc Palangarios dicimus, qui aliquid oneris fustibus transvehunt. Levamentarii* vocantur in Cod. Theod. l. 1. tit. 5. de Navicularii; unde nostrum *Levier*, quia levandis oneribus aptum. Vide *Falanga*.

¶ PALANGARE, Fustibus deducere. Afranius: *Carinam unam semilaceram quaterni simul Palangabant.*

¶ PALANGATUM, ut *Palancatum*. Vide in hac voce.

PALANSGRAVIUS, Comes Palatinus, Germanis *Psalutsgreve*, vel *Psaltsgraffen*, ex Theutonico *Psalts*, sive ex vetusta dialecto *Psallents*, Palatium vel Curia regalis: unde hodie Curia Argentinensis *die Psalts* appellatur. Glossæ veteres à Frehero laudatæ: *Palatinus*, *Palensgreve*. Speculum Saxon. lib. 3. art. 52. §. 5. *Palatinus seu Palansgravius, Imperatoris Judex est.* Et art. 53. §. 1. *Qualibet provincia Theutonica terra habet suum Palansgravionatum, Saxonia, Bavaria, Franconia, & Suevia.* Vide *Comites Palatini*.

PALANTIA, PALLANTIA, Palatinatus, Jurisdictio Comitis Palatini, seu jus lites decidendi supremo jure, cujusmodi habuit Magdeburgum ex Imperatorum indulto, uti videre est in Charta Ottonis II. apud Goldastum tom. 1. Constit. Imp. p. 226. & in Wichbild Magdeb. art. 12. & seqq. & quinque aliæ Saxoniæ civitates, quæ ideo *Palantia* dictæ, ut est in Speculo Saxon. art. 62. §. 1. Vide Freherum in Orig. Palatin. part. 1. cap. 2. Gotop. Bekanum lib. 2. Francicorum p. 44. &c. Chronicon Magistri Jordanis pag. 106. & infra in voce *Palas*.

¶ 1. PALARE, f. Locutorium, vulgo *Parloir*. Tangmarus in Vita S. Bernwardi Episcopi Hildesh. apud Leibnit. to. 1. Script. Brunsv. p. 451. *Præsidente domino Gerberto Apostolico cum Imperatore* (Henrico) *in Palare*. Nostris etiam usitatum fuit *Paller* pro *Parler*, loqui: *Palaures* pro *Paroles*, in For. Beneharn. art. 39.

2. PALARE, PALATA, PALATICUM. Willelm. Brito in Vocabulariu MS. *Palo, las, dicitur palis aptare, vel palis parare, à palus, li.* Apud Columellam lib. 11. cap. 2. *Vitis palari* dicitur, quæ pedamentis fulcitur.

PALATA, Palorum series, Italis *Palata*, nostris *Palissade*; maxime ad continendas aquas in molendinis. Charta Guill. filii Rogerii Ducis Calabriæ an. 1142. apud Ughellum in Episc. Frequentinis: *Et cum lignaminibus sufficientibus ad aptandam varsaturam solum pro Palata ejusdem molendini.*

PALATICUM, Tributum quod pensitatur pro jure figendi palos in fluvio ad opus molendini aut exclusarum. Tabularium Majoris Monasterii Turon. seu Vindocinense Thuani, Charta 87. *Expetivit censum de Palatico molendini quem nobis vendidit.... nam palus ejusdem molendini fixus erat in terra ipsius.* Et mox: *Et quidem census 4. denar. de terra illa reddebatur, non tamen pro Palatico, sed pro mosatico, hoc est pro eoquod ex ipsa terra prenditur ad opus exclusa molendini illius.* Infra: *Palus molendini in terra de Radenaco fixus est, censum de eo reddi petit.*

Inter operas & servitia consueta *Palos* dare & figere ad opus molendini tenebantur rustici. Charta Chrodegangi Episcopi Metensis apud Meurissium in Historia Metensi p. 168. 169. *Debent autem ... aquam molendinariam mundare, Palos dare, domum ipsam ædificare, &c.* Infra: *Solvit unusquisque 30. denarios .... cum Palis molendinatiis & verubus, & reliquum omne servitium, &c.* Vide *Palificatura*.

PALORUM SERVITIA ad opus Castellorum. Tabularium Dervense: *Sex prandia & carropera ad Palos virgasque ferendas ad opus Castri sui, hoc modo ut mane euntia in vespere reverterentur.*

¶ 3. PALARE, Ædium parietes *palliis* exornare, *Tapisser*. Vide in *Pallium* 2.

PALARIA, *Cum milites ad palos exercentur.* Papias, ex Sosipatro lib. 1. Instit. Gramm. Gloss. Gr. Lat. Οταν στρατιῶται μεθ' ὅπλων γυμνάζωνται, *Palaria*. Vide *Paletare*.

¶ PALARIS SILVA, in qua pali cæduntur seu ad fulciendas vites, seu ad aliud quodvis opus. D. lib. 7. tit. 1. l. 9. *Nisi forte salicti ei vel sylva Palaris vel arundineti ususfructus sit legatus.*

PALAS. Ita Palatium Trevirense vocat Ditmarus lib. 6. pag. 68. *Propter hoc subdola generationis furor accenditur, Palas à Trevirensibus contra Regem firmatur, ac terra hac, hactenus pacifica, crebris concremationibus quatitur, &c.* Mox: *Obsidione etiam continua eos, qui Palas turbarant, in tantum constrinxit, ut fame & assidua impugnatione defatigati, aut interius perire, aut in potestatem Regis inviti deberent exterius venire.* Adde Historiam Trevirensem in Spicilegio Acheriano to. 12. p. 236. *Regionem, cui Capellatii, vel Palas nomen erat, ubi terminales lapides Alamannorum & Burgundionum confinia distinguebant*, memorat Ammianus lib. 18. ad quam Palatinorum Comitum nomenclaturam & originem referunt Aventinus, Rhenanus, & alii, levi sane fundamento: quasi *Comites Palatini* non iidem essent qui *Comites Palatii*, de quibus fuse egimus ad Joinvillam.

¶ PALASEA. Vide *Plasea*.

PALASTRIA, [f. Idem quod *Paissellia*, Paxillus, Gall. *Echalas*. Vide *Paissellator*.] Testamentum Bertichramni Episc. Cenoman. *Id mihi placuit delegare, ut villa Nimione ... cum vineis, qua Frontanito ad*

Palastrias & vinitores esse noscuntur, &c. [Ubi *Plastarias* minus bene edidit *Courvaisier* in Histor. Episc. Cenoman. p. 188. *Cum vineis quæ fundi ratione apta ad Plastarias & vinitores esse noscuntur.* Quod de gypsi fodina interpretatur Menagius in Probat. Vitæ Guillelmi Menagii p. 531.]

1. PALATA. Historia Cortusiorum lib. 11. c. 10. *Ungari auxilio bannitorum Tarvisii in Palatis Venetorum ceperunt navigantes: unde Palata claudantur* (al. *dicuntur*) *à Venetis.* Chron. MS. Andreæ Danduli an. 1238. *Qui resistentes Palatas claudunt, & bellatoribus muniunt.* [*Pallata*, in edit. apud Murator. to.12. col.457.] Raphanus de Caresino in Chron. MS. an. 1379. *Magno impetu transferuntur ad Palatam firmatam in canali* [Annal. Cæsenates apud Murator. to. 14. col. 1151. *Castrum ipsum occupavit & Palatam portus fecit comburi & buccam impleri portus.* Ibid. col. 1183. *Comburi fecere totam Palatam dicti portus.*] Videntur dicti loci in æstuariis Venetis palis conclusi. Vide supra *Palate* 2.

¶ 2. PALATA, inter varia ornamenta & vestes recensetur in Charta an. 1382. apud Rymer. to. 7. p. 356. *Palatam, quinque mantellos de panno Hibernico.* Idem videtur quod *Palletot* vel *Palthot*, quo nostri vestis militaris sive pallii genus significant, Aliis *faldo* vel *paldo* dictum. Vide *Faldones*. *L'An des sept Dames* apud Borellum:

Je ne vestray en Palletot,
Vers ma fixiesme iray fonbit
Pour l'abiller sans dire mot.

¶ PALATA ARMA, vox Heraldica, nostris *Armes palet*, *Palis* aureis & rubris exarata. Litteræ patentes Ludovici III. ann. 1432. apud Honoratum *Bouche* in Hist. Provinc. pag. 447. *Deferat* (civitas Aquensis) *in præsenti arma, seu insignia Marchionum Cataloniæ quæ listata seu juxta galatium vulgare, Palata de auro & guellis esse noscuntur.* Nostris *Palé d'or & de gueules.* Vide in *Pallium* 2.

PALATÆ, PALATHÆ, in lib. 1. Reg. c. 25. in 1. Paralipom. c. 12. & Judith c. 5. *Massa de ficis, dicta quia inter duos palos posita siccantur ad servandum:* ita Papias. Auctor Mamotrecti: *Palatas, i. ficus inter palos compressas.* Eucherius Lugdun. *Palatha, in Regnorum, massa quæ de recentibus ficis compingi solent, & Græcum est,* Παλάθη. Gr. Lexicon Herodoti: Παλάθας, τὰ ἐκ τρυγὸς ἐλαιόμαλα, κυρίως δὲ ὁ τῶν σύκων ἐπάλληλος θέσις. Aldhelmus de Virg. cap. 21. *Tempore præpostero, id est vernali, non autumnali, divinitus impendebantur mala punica, & mala granata, cum palmeti dactylis, quos Nicolaos vocant, favos, uvas, & Palatas, id est, ficarum caricarum massas, &c.* Vide S. Hieronym. in cap. 6. Ezechiel. sub finem.

PALATIA REGIA, PUBLICA, Ea dicebantur, quæ Reges nostri intra ditionum suarum limites variis in locis ac provinciis habebant; quo, si hac iter facere incumberet, in ea diverterent, ac interdum hiemarent. Vita Ludovici Pii an. 796. de Carolo M. *Ordinavit qualiter in quatuor locis hiberna transigeret, ut tribus annis exactis, quarto demum anno hiemandum se quisque eorum susciperet locus: Theodtvadum scilicet Palatium, Cassinogilum, Andiacum, & Eurogilum; quæ loca, quando quartum redibatur ad annum, sufficientem regio servitio exhibebant expensam.* Ex quibus patet hisce palatiis ac suburbanis attributos & annexos fuisse amplos reditus, quibus regia aleretur familia. Narratio de depositione Ebbonis Remorum Archiepiscopi an. 835. *Qui scilicet Lotharius veniens per Imperialia Palatia adduxit patrem suum usque Suessionis ad Monasterium S. Medardi.* Annales Francor. Bertiniani p. 868. *Carolus autem per curtes regias in pago Laudunensi consistentes pergens, &c.*

In hæc etiam divertebant Missi Dominici ac Regii, ne populus eorum gravaretur *mansionibus*. Synodus Ticinensis an. 855. *Sancimus, ut singuli conventus & exactores rei publicæ in suis ministeriis.... per loca solita restaurent Palatia, quibus cum iter dictaverit, nos legatosque nostros valeant recipere, ne gravetur Ecclesia.* Alii vero in iis hospitare vetabantur. Edictum Pistense Caroli Calvi c. 37. *Volumus & expresse mandamus, ut sicut nec in nostro Palatio, ita nec in isto herebergo, aliquis alius sine nostra jussione manere præsumat.* Concilium Ravennense an. 904. c. 4. *Ut homines Comitum nullatenus in domibus Arimannorum resideant, sed domos reipublicæ instaurent, ubique resideant.* Nam etsi *Palatia* non modo *regia*, sed & *publica* dicerentur, usui tamen regio unice addicta erant, cum quod *publicum* dicitur, Regii esse intelligatur patrimonii: nam *villæ regiæ & proprietates* dicuntur in Annalibus Francorum Bertinianis an. 858. Unde promiscue utraque nomenclatura donantur apud scriptores, & in veteribus Tabulis. Verbi gratia, *Carisiacum*, quod nomine Palatii regii vulgo & fere semper indigitatur, *Palatium publicum* vocatur in Charta Ludovici Pii pro confirmatione privilegiorum Ecclesiæ Parisiensis, quæ sic clauditur: *Dat. 4. Kal. Nov. anno Christo propitio 7. Imperii Do. Ludovici Imper. Actum Carisiaco Palatio publico.* Sic inquam passim in aliis Chartis. Eodem modo dicuntur esse *publicæ ditionis*, id est regiæ. Vita S. Eucherii Episcopi Aurelianensis num. 9. *Verum quoque fiscum publicæ ditionis illico convolavit.* Nam *fiscus publicus, regius*, & *villa publica ac regia*, idem sonant quod Palatium. [Hinc *Palatium*, pro *fiscus regius*, usurpatur in Leg. Luitprandi apud Murator. to. 1. part. 2. p. 59. *Omnes res ejus ad Palatium deveniant.*] *Villas* etiam interdum nude vocant scriptores. Vita Ludovici Pii an. 795. de Carolo M. *Misit illi Missos suos, Willelmum scilicet, Rotomagensis postea urbis Archiepiscopum, & Richardum Comitem, villarum suarum provisorem, præcipiens ut villæ, quæ eatenus usui servierant regio, obsequio restituerentur publico, quod & factum est.* Ubi *Regium* & *Publicum* eadem sunt. Supra enim dixerat idem scriptor villas regias plerasque in usus privatos seu privatorum conversas. Sed & hinc advertere licet villis ac palatiis regiis præfuisse Magistratum, qui *Provisor regiarum villarum* dicebatur, ut fuit apud Romanos *Cura Palatiorum*, in Notit. Imp. & apud Byzantinos ἄρχων τῶν Παλατίων.

In iis etiam Palatiis *Placita* tenebant, ac festa sulennia Natalis & Paschatis cum apparatu celebrabant; quod passim docent Annales Francorum. ☞ Atque hinc est, ni fallor, quod promiscue *placitum* pro *palatium*, & vicissim *palatium* pro *placitum* sæpissime occurrit in veteribus Instrumentis. Exemplis, quæ in hanc rem congessit Baluzius in Notis ad Capitularia unum addere placet ex Gestis Aigliberti Episc. Cenoman. to. 3. Analect. Mabill. pag. 192. *Quod & Theodoricus Rex Francorum diligenter per fidelissimos Missos, & ipse postea in generale suo Palatio investigans, &c.* Ubi *Palatium* idem sonat quod *placitum*.

Quæ porro in singulis regni provinciis complura erant Regum Palatia, ab ipsis Regibus distracta pleraque, & proceribus concessa; quod à Carolo M. factitatum docet auctor vitæ Ludovici Pii, loco laudato, deinde ab ipso Ludovico, ut habent Annales Francorum Metenses an. 837. *In tantum largus,... ut villas regias, quæ erant patris sui, & avi,*

&

& ritavi, fidelibus suis tradidit in possessionem sempiternam, & precepta construxit, & anuli sui impressione cum subscriptione manu propria alienavit.

Sed postmodum Nurmannorum incursionibus pene omnia deleta sunt, adeo ut nulla ferme loci ubi extructa fuerint, ac ne nomenclaturæ quidem supersint vestigia; quod quidem exerte tradit autor Chronici Normannorum an. 881. *Quo facto, Normanni famosissimum Aquisgrani Palatium igne cremaverunt, ... Palatia quoque Regum & villas, cum habitatoribus terra interfectis, igne cremaverunt.* Similia habet sub ann. 886. Ne tamen eorum omnino intercidat memoria, locorum qui vel Palatiorum, vel Villarum Regiarum appellatione donantur in veteribus Chartis & apud Scriptores, brevem catalogum hic subjungemus ordine literarum, additis Scriptoribus, qui horum mentionem agunt.

☞ Huic catalogo inserenda iterum duximus Palatia quæ nobis inter scribendum occurrerunt, iis etiam additis vel potius indicatis quæ ex Michaele Germano edidit Mabillonius in Diplom. lib. 4. ne quod ad historiam nostram vel maxime spectat, in libro huic illustrandæ inprimis instituto, desideretur. Observandum vero nun omnes Chartas, quæ vocem *palatium* præferunt, reipsa in palatio seu domo regia concessas fuisse. Ea enim formula nihil interdum sonat nisi *publicum conventum, curiam*, quod in quibusdam aliis per *publice* exprimitur. Instar omnium sit proposita Charta S. Ludovici ex Regesto 31. Chartophylacii Regii num. 482. data *in Casiis in Ægipto juxta fluvium Nyli, anno Inc. Dom. 1249. mense Decembris. Regni vero nostri an. 24. Astantibus in Palatio nostro quorum nomina supposita sunt, &c.*

¶ Adelhaidis *Palatium*, nunc *Villa-nova S. Germani*, apud vulgus *Franqueville*, prope Compendium. Vide Mabill. lib. 4. Diplom.

¶ Albiniacum *Villa* in pago Ribuariensi. Charta Lotharii an. 855. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 139.

¶ Albulfi-Villa *Palatium* in pago Wormacensi, in Præcepto Ludovici Pii an. 835. apud Martenium ibidem col. 94.

¶ Andelaum, vulgo *Andelot*, in pago Lingonico, apud Fredegar. lib. 5. & ult. Chronici.

Anoiacum *Palatium*, [*Angeac*, in pago Engolismensi; idem forte quod *Paudiacum* apud Miræum Dipl. Belg. pag. 262. Michaeli Germano pseudopalatium. Charta Caroli M. an. 771. apud eumdem Miræum to. 1. novæ edit. pag. 496.] Vita Ludovici Pii ann. 798. [Consulendi Mabillonius lib. 4. Dipl. & Valesius in Defens. Notit. Gall.]

¶ Anorai-Villa *Palatium*, Idem quod *Andrenacum*, *Anterracum*, *Antonacum*, *Autunnacum*, vulgo *Andrenac*, in pago Megenensi. Charta Caroli C. an. 866. apud Miræum to. 2. p. 933. Vide Mabill.

¶ Ansa-Villa, alias *Asa Pauli* vel *Asa Paulini*, hodie *Anse*, non procul ab Arari & Lugduno, in Charta Rodulfi Reg. an. 932. inter Probat. Hist. Occitan. to. 2. col. 69.

Aquisgranum *Palatium*, [*Aix la Chapelle*.] Doubletus pag. 714. 722. Capitul. Caroli C. tit. 36. Capitul. Caroli III. Reg. tit. 1. §. 4. Chron. Farfense p. 654. Labbeus tom. 2. Biblioth. p. 755. Diplom. Belgica pag. 17. [Append. ad Marcam Hispan. col. 770. 772. 774. &c. *Aquis* nude, in Præcepto Caroli M. an. 807. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 61. & alibi.] Vide *Capella Regia*.

¶ Arcæ *Palatium*, *Arques*, ad Mosam prope Macerias. Annal. Bertin. ad an. 859. Vide Mabillon.

¶ Arelate, *Arles*, in Præcepto Ludovici Imper. an. 904. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 263.

Arelaunus & Arelaunum *Jocundum Palatium*, in Vita S. Lantberti Episc. Lugdun. cap. 3. [Vide Mabillonium.]

¶ Aristalium & Aristallium *Palatium*, Idem quod *Heristallum* infra, ut videtur, in Præcepto Pippini Reg. an. 751. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 27. & in alio Ludovici Imper. an. 823. ibid. col. 80. *Aristalbum*, in Charta Caruli Magni an. 772. inter Probat. Hist. S. Germ. Paris. pag. 11.

¶ Arginturacum *Palatium*, *Strazbourg*, in Charta Lotharii Reg. *Stratzburg*, in alia ejusdem. Vide Mabillonium.

¶ Arlegia *Palatium*, f. *Arleux*, in Artesia Cameracum inter & Duacum. Charta Lotharii Reg. ann. 884. tom. 7. Spicil. Acher. pag. 187. Nisi *Arlegia* scriptum sit pro *Marlegia*. Vide infra.

¶ Artiacum *Villa supra fluvium Ararim*, in Charta Rodulfi Reg. an. 925. apud Perardum pag. 163. Alia proinde ab Artiaca ad Albam in agro Tricassino, *Arci sur Aube*, & Arcia ad flumen Icaunam, vulgo *Arcey*.

¶ Asneriæ *Palatium*, *Asnieres*, ad Sequanam in agro Parisiaco. Charta S. Ludovici ann. 1261. in Chartular. Domus Dei Pontisar.

¶ Ateiæ *Villa*, in pago Viromandensi ubi Radegundis Regina educata est; *Athies*, in Mandam. Philippi Pulcri an. 1305. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 432.

Attiniacum *Palatium*, [in agro Remensi ad Axonam Vongisum inter & Reiteste, vulgo *Attigny*, in Charta Childerici III. apud *le Blanc* de Monet. p. 125.] Capitula Caroli Cal. p. 441. Annal. Fr. an. 786. &c. Capitul. an. 808. cap. 10. Doubletus pag. 691. 815. Baluzius in Notis ad Lupum Ferrar. p. 523. Bergerius lib. de Itineribus Rom. p. 49. Labbeus tom. 2. Miscell. p. 498. Diplom. Belgica Miræi p. 29. 264. Hincmar. to. 2. pag. 604. Bignonius ad Leg. Salic. p. 178. 179. [Sirmondus edit. Lupar. to. 3. col. 91. Appendix ad Marcam Hispan. col. 773. 783. & Mabillonius Diplom. lib. 4.]

¶ Auoriaca *Villa*, in Charta Caroli M. an. 769. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 32. Vide *Odreiavilla*.

¶ Avincium *Villa super fluvium Tarni*, hodie *Aveius*. Charta Caroli C. an. 843. tom. 1. Hist. Occitan. inter Instr. col. 83. Idem quod *Avizacum*, in Charta Pipini Reg. Aquit. an. 830. inter Probat. Hist. S. Germ. Paris. p. 16.

¶ Aurelia, *Aurelianense Palatium*, *Orleans*. Diploma Odonis Reg. an. 898. inter Instr. Hist. Occitan. to. 2. col. 28. Edictum Henrici I. an. 1051. to. 1. Ordinat. p. 2. Aliud Ludovici IX. an. 1246. ibid. p. 60. Charta Ludovici VI. an. 1115. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 634. Alia Philippi Aug. an. 1188. ibid. col. 981.

Bacivum, *Basia*, [vel *Bacium* & *Baisinm*, vulgo *Baisien*, duabus à Corbeia distans leucis versus Occidentalem plagam. Vide Mabillunium.] Chronic. Fontanell. an. 847. Chifflet. in Tomutio p. 190.

¶ Belgentiacum ad Ligerim, *Beugency*, in Edicto Philippi V. an. 1320. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 750.

¶ Bellitas prope Vicenas ad Matronam, vulgo *Brantė*. Vide Mabillonium.

¶ Belconancum, Villa regia in media silva Arduenna regnoque Austriæ pulita, à Gregoriu lib. 8. cap. 21. memorata. Hæc Hadr. Valesius in Defens. Notit. Gall.

¶ Belvacum *Palatium*, *Beauvais*, in Charta Ludovici VII. an. 1151. apud Pillet. Hist. Gerber. pag. 97.

¶ Bestisiacum & Bestesiacum *Palatium*, *Betisi*, tribus à Compendio distans leucis versus Meridionalem plagam. Edictum Philippi Aug. an. 1200. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 25. Vide Mabillonium.

¶ Biarax, Idem quod à Cæsare memoratur lib. 2. de Bello Gall. num. 7. Fimas esse, vulgo *Fismes*, cum Samsone lubens crediderim. Charta Chilperici an. 575. apud Miræum to. 1. p. 6.

¶ Bidolium vel Bedolitum *Vicus publicus*, vulgo *Beloy en France* aut *Bisseul*. Vide Mabillon.

¶ Bieltavum *Villa*, in Charta Caroli Reg. Provinciæ Lotharii Imper. filii an. 857. ex Tabular. Vivariensi.

Begargium *Palatium* [in agro Parisiensi. Vide Vales. in Notit. Gall. & Mabillon.] Gesta Dagoberti Reg. cap. 40.

¶ Bituricense *Palatium*, in Annal. Franc. ad an. 767. & in Charta Ludovici VIII. Reg. Franc. an. 1224. apud Marten. tom. 1. Amplis. Collect. col. 1187.

¶ Blazon *Fiscus regius*, vulgo *Blaison*, in agro Andegavensi. Vita S. Mauri num. 63.

¶ Blesense *Palatium*, *Blois*, ad Ligerim fluvium. Vide Mabillunium.

¶ Bodoma *Palatium*, in Charta Ludovici Pii ann. 26. imperii ejusdem, to. 4. Analect. p. 471. Idem forte quod *Bodobriga* apud Vales. in Notit. Gall.

¶ Bonogilum & Bonoilum *Villa*, *Boneuil*. Vide Vales. in Notit. Gall. & Mabill.

¶ Borciacum *Villa sita in comitatu Arvernensi super fluvium Helerium, l'Alier*. Præceptum Lotharii an. 982. in Append. ad Marcam Hisp. col. 929.

Brennacum *Villa publica*. Annal. Franc. Metenses an. 754. [vulgo *Braine* ad Vidulam fluviolum. Vide Mabillonium.]

¶ Briona *Villa*, nunc *Brienna*, *Brienne*, in Campania Gallica. Præcept. Caroli C. an. 851. apud Baluz. to. 2. Capitul. col. 1461.

¶ Brocmagad *Palatium*, Idem quod *Brotomagus*, hodie *Brumat* vel *Broumat*, ab Argentorato duabus circiter distans leucis. Præceptum Karlomanni an. 770. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 33. Vide Vales. in Notit. Gall. v. *Brocomagus*.

Bruchariacum *Palatium*, [vulgo *Bourcheresse*, inter Cabilonum & Augustodunum.] Vita S. Agili Abb. Resbac. cap. 6.

¶ Burdigalæ *Palatium*, *Bourdeaux*, in Diplom. Ludovici Junioris an. 1137. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 8.

¶ Caralaunum *Palatium*, Cabilonum ad Ararim, *Châlon sur Saone*, in Diplom. Ludovici Pii an. 26. imperii ejusdem, to. 4. Analect. p. 469.

¶ Cachentum *Palatium* in recentioribus Instrumentis, *Caticantum* in antiquioribus, *Cachant*, prope Parisios. Mandat. Philippi Pulcri ann. 1305. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 431. *Cachamp*, in Ordinat. Johannis Reg. an. 1356. ibid. tom. 3. pag. 68.

¶ Cadriue-Mons *Palatium*, in agro Lemovicino, hodie *Les-Cars*. Vide Mabillonium.

¶ Caduppa *Villa*, in Charta Ludovici Pii an. 19. imperii ejusd. ex Tabul. Majoris Mon. Idem forte quod *Cadussa*, *Chaource*, in pago Laudun. quam villam monasterio S. Dionysii concessit Carolus C. Charta an. 867. apud Felibian. inter Probat. Hist. ejusdem Monast. pag. 75.

¶ Cala, *Chelles*. Vide *Kala*.

Camrisunum, in Charta Caroli Reg. Provinciæ Lotharii Imp. filii an. 857. in Tabul. Viennensis Ecclesiæ fol. 74. [*Chamesson*, à Castellione una leuca distantem hic indicari scribit Michael Germanus apud Mabill. haud satis recte; positum quippe est in tractu Dusmensi 15. leucis à Lingonibus distans.]

¶ Cameliacum seu Camliacum, *Chambly l'Auberger*, apud Mabillonium.

¶ Campus *in Vosago Palatium*, *Champ de Vôge*, prope Bruyerias, *Bruyeres*, ad Velognam fluviolum, *Velogne*. Annal. Franc. ad an. 805. apud Duchesn. to. 2. p. 43. Vita Caroli M. ibid. p. 61. alia auctore Monacho Engolism. ibid. p. 82. Hist. Tullensis R. P. *Benoit*.

¶ Cantelupum, *Chanteloup*, in Briegio Latiniacum inter & Turnomium; melius *Campus Lupi* diceretur, monente Valesio, uti vocatur interdum in Append. Chron. Nangiacens. Litteræ Johannis Reg. Franc to. 4. Ordinat. pag. 7.

¶ Capræ-Mons *Villa regia*, *Chevremont*, ad Mosam in finibus diœcesis Leodic. apud Mabill.

Captonacum *Palatium*, [Idem quibusdam quod *Catonacum*, *Chaton*, ad Sequanam.] Charta Bertefridi Episc. Ambian. pro Monasterio Corbeiensi. [Vide Mabillonium.]

¶ Carbonacum *Villa*, *Palatium regium*, in Diplom. Ludovici Pii an. 822. to. 2. Annal. Bened. inter Probat. p. 724. Forte Palatium in ea silvæ Arduennæ parte situm, quæ *Carbonaria* dicebatur.

Carisiacum & Karisiacum *Palatium*, [*Kiersy*, ad Isarum in pago Suessionico, alibi *Cariciacum*, *Carraciacum*.] Annales Franc. passim, Doubletus pag. 690. 709. 712. Capitula Caroli C. p. 127. 143. 167. 253. 266. 269. 276. 288. 424. 427. 440. 447. 448. Hariulfus lib. 3. cap. 15. 17. [Append. ad Marcam Hisp. col. 787. 790. 791. Perardus p. 155. Sirmondus edit. Lupat. to. 3. p. 116. Mabillonius Dipl. lib. 4. &c.]

¶ Carmentuadis *Villa*, in Præcepto Caroli Simplicis to. 3. Annal. Bened. inter Probat. p. 695. f. Carmentradis, *Charmentray*, in pago Meldensi ad Matronam, ut conjectat Mabill. ibid. p. 315.

¶ Casiacum, Cauciacum, *Cauci*, vulgo *Chezy*, in diœcesi Suessionensi. Præceptum Caroli M. an. 782. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 44. Vide Mabillunium.

Cassinogilum *Palatium*, in quo natus Ludovicus Pius. Aimuinus de Miracul. S. Bened. lib. 1. cap. 1. Idem de Vita S. Abbonis cap. 20. [*Casseneuil*, Beslio in Ducib. Aquitan. p. 1. *Cassanil*. Vide Vales. in Defens. Notit. Gall. & Mabill.]

¶ Catalaunense *Palatium*. Vide Mabillonium.

¶ Cauciacum, Causiacum *Palatium*, *Choisy*, in Noviomensi pago, sed diœcesi Suessionica. Vide Mabillonium.

¶ Cersilla vel Sarcella, vulgo *Sarcelle*, Fiscus regius, apud Mabillonium.

¶ Ciapiachum *in Ardua Palatium*, in Præcepto Ludovici Pii an. 822. to. 2. Capitul. col. 1423.

Clepiacum *Palatium*, [aliis *Clipiacum* & *Clippiacum*, *Clichy*, in agro Parisino.] Charta Dagoberti apud Doubletum p. 657. 662. 677. Chloduvei II. pag. 681. 684. Childerici p. 686. Vita S. Ansberti Archiepisc. Rotumag. num. 22. Vita

S. Amandi num. 17. Gesta Dagoberti cap. 38. [Vide Mabillonium.]

¶ CLUNACUM *Villa*, in Præcepto Lotharii Imper. an. 840. pro Eccl. Helenensi, in Append. ad Marcam Hisp. col. 777.

¶ COCIACUM seu COOICIACUM, *Coucy*, in pago Laudunensi. Vide Mabillonium.

¶ COLONIA *Villa*, prope Vindinum Cenomannorum, *Conletnes*, apud Sirmondum in Notis ad Capitul. Caroli C. edit. Lopar. tom. 3. col. 1. 2. 3. 5. & 6.

¶ COMBELLI *Villa regia*, in Briegio non procul à Matrona, vulgo *Combeaux*. Ibi exstitisse Palatium ex eo maxime efficitur quod typum proferant Bouterous & *le Blanc* in quo inscriptum legitur *Combellis fit*. Vide Valesf. Notit. Gall. p. 411.

¶ COMMERCIACUM *Villa*, *Commercy*, in pago Tullensi. Annal. Franc. Fuldens. & Eginhardus ad an. 823. & 821. Vide R. P. *Benoit* in Hist. Toll.

COMPENDIUM *Palatium*, [*Compiegne*. Præceptum Childeberti Reg. Franc. an. 536. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 5. Aliud Clotharii II. to. 3. Analect. p. 158. Charta Chilperici II. an. circ. 720. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 268.] Capit. Caroli C. p. 422. 425. 414. 447. 459. 492. Doubletus p. 777. 778. 780. 790. 801. 813. Bibl. Floriac. tom. 1. p. 213. [Adde Marcam Hisp. in Append. col. 940. Duchesn. to. 4. p. 64. Godefredum in Observ. ad Hist. Caroli VIII. p. 355. & Mabillonium.]

¶ CONEDA *Vicus*, vulgo *Cande*, ad Ligerim, ubi S. Martinus obiit. Præcept. Caroli C. an. 869. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 211.

¶ CONFLUENTES ad Rhenum, *Coblentz*, apud Mabillonium.

¶ COPSISTAINOM vel COFSISTANIOM, vulgo *Cuffleim*, vel *Kupfflain*, in suburbio urbis Moguntiæ ad Lapidem illum famosum Moguntinum, qui à recentioribus *Aichelstain* vocatur. Hæc Schilterus in Glosf. Teuton. de rebus patriis disserens. Charta Caroli M. ann. 790. apud Felibian. inter Probat. Hist. S. Dion. p. 42.

¶ CORBARIA *Palatium*, *Corbiere*, apud Mabill.

CORBINIACUM *Palatium*, [*Corbeny*, vulgo *S. Marcoul*, in diœcesi Laudunensi.] Charta Caroli C. in Hist. Corbiniac. S. Marculfi p. 90. Vide Annal. Franc. Fuld. an. 771. [& Mabill.]

¶ COSTA *Villa*, in Charta Carulomanni an. 882. inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 20. Vide quæ de hac villa disserunt ejusdem Histor. Scriptores pag. 13.

¶ COTIA & CAUSIA seu *Cuisia*, *Cuise*, apud Mab.

¶ CRIECIACUM, & CRECIACUM *Palatium*, *Crécy*, ad rivum Maïam in Pontivo. Charta Clotharii an. 660. apud Miræum to. 2. p. 926. Litteræ Philippi V. an. 1321. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 815. Vide Mabillonium.

¶ CRISPIACUM, CRISPINIACUM opidum Valesii tractus primarium, *Crespy*, in Charta S. Ludovici an. 1247. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1297. & Mandato Philippi Pulcri an. 1311. to. 1. Ordinat. Reg. Fr. p. 484.

¶ CROICIACUM, CROVIACUM, vulgo *Croüy*, secus Augustam Suessionum. Vide Mabill.

¶ CRUZTIACUM *Villa*, vulgo *Gruzenach*, ad Rhenum prope Bingium, in Charta Caroli Mag. an. 909. apud Miræum to. 2. p. 937.

¶ CUNIGUST *Curtis Regia*, in Præcepto Carlomanni an. 879. to. 2. Capitul. col. 1501. f. *Kunigstein* 4. aut 5. leucis à Moguntia distans.

¶ CUSIACUM, CUCIACUM. Vide *Cauciacum*.

¶ DIONYSIANUM *Palatium*, *S. Denis*. Vide Mabill.

DIVIO *Palatium*, (*Dijon*.) Guichenonus in Probat. Hist. Bressensis pag. 216.

¶ DORDINGTUM, DORDINGUM ad Urbiam, *Dourdan sur Orge*. Chartul. vetus Prioratus Longipontis: *Hoc factum est apud Dordingium in camera* (Ludovici Crassi) *Regis*. Vide l'*Escornay* in Comment. de civit. Dordin.

¶ DAIPIO *Palatium*, in Charta Caroli Mag. an. 3. regni ejusdem. Haud scio an non ideo fuerit cum *Rouaume* vel *Royaumaux* in agro Tullensi, quod *Regale madium* & *Regalis bonias* dicitur in Charta an. 898. *Dupium* vulgo *Duffel*, Mabillonio.

¶ DUODECIACUM & DUZIACUM, *Douzy*, inter Sedanum & Mosomagum. Vide Mabill.

DURA vel DURIA *Palatium*. Doublet. pag. 708. 716. 718. Chiffletius in Tornutio p. 268. *Duria* villæ mentio est passim in Annal. Franc. [vulgo *Duren* Ubiorum vicus, veteribus *Marcodurum*. Vide Mabillonium.]

¶ ELIDIO *Villa*, in Præcepto Caroli C. an. 876. to. 3. Annal. Bened. inter Instr. pag. 681. Locus est, teste Mabillonio, haud procul ab opido Trajecto ad Mosam.

¶ EMBRECHA *Villa supra Rheni fluenta*, Embricum, *Emmerick*, in Westphalia. Charta Caroli Simplicis an. 922. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. inter Instr. col. 337.

¶ ERCHARIACUM, ERCHARECOM, *Eschery*; non longe à Lauduno. Vide Mabill.

¶ ESSONA seu EXONA, *Essonne*, in agro Parisiensi. Vide eumdem Mabill.

EVROGILUM, [sive EBROGILUM, *Ebreüil*, in Arvernis ad Sicaulam flumen.] Vita Ludovici Pii an. 798. [Vide Mabill.]

¶ FERE IN TARDANESIO CASTRUM, *Fere en Tardenoir*, in Suessionibus. Litteræ Johannis Reg. an. 1363. to. 3. Ordinat. pag. 438.

¶ FERRUCIUS *Villa* ad Garumnam, *Castel-Ferrus*, in Charta Caroli an. 843. inter Instr. to. 1. Hist. Occitan. col. 78.

¶ FLAMERESHEIM *Villa Regia*, in Ripuaria seu Ripuariæ consinio. Annal. Metenses ad an. 870. apud Duchesn. to. 3. Hist. Franc. p. 322.

¶ FLATTANA *Palatium*. Præcept. Lotharii an. 846. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 115.

¶ FOLLEVA in silva Leonum, à *Foliata*, Gall. *Fouillée*, locus foliis obsitus, dicta. Charta Philippi IV. ann. 1293. in Chartular. Domos Dei Pontisar. *Actum apud domum nostram Folleye in Leonibus*, &c.

¶ FONS-BLAUDI, seu *Bliaudi*. *Fontainebleau*, in silva Bieria pagi Vastinensis. Vide Mabill.

¶ FOSIANUM *Villa*, in Charta Karlomanni ann. 881. to. 2. Capitul. col. 1510.

FRANCONOFURT *Palatium*, [*Francfort*. Charta Caroli M. an. 794. to. 2. Capitul. col. 1400.] Theganus de Gestis Ludovici Pii cap. 40. Chron. Farfense pag. 655.

¶ FRISCODIOS. Vide *Trisgodios*.

¶ GARDINA *Palatium regium* non longe, ut videtur, ab Aquisgrano situm. Charta Lotharii ann. 833. in Append. ad Marcam Hispan. col. 771. Consule Baluz. ibid. col. 311.

¶ GAVARCIACUM *Fiscus regius*, vulgo *Javarçay*, in pago Pictavensi. Vide Valesf. in Notit. Gall.

¶ GAVERDOLIUM *Villa*, Idem f. quod *Gavarciacum*; vel *Gargogilum* seu *Gargolium* ad Ligerim, vulgo *Jargeau*. Charta Caroli C. an. 811. ex Tabular. S. Albini Andegav.

¶ Gemmeticum *Villa regia*, vulgo *Jumieges*, in pago Rotomag. ad ripam Sequanæ. Vita S. Filiberti apud Duchesn. tom. 1. pag. 650.

Gentiliacum, [*Gentilly*, agri Parif. villa.] Annal. Franc. an. 766. [Vide Mabillonium.]

¶ S. Germanus in silva Ledia sive Laia, *S. Germain en Laye*. Vide Mabillonium.

Germiniacum *Palatium*, [*Germigny*: quodnam vero sit istud *Germiniacum* pronuntiare haud ita facile est. Vide Mabill. Charta Caroli C. an. 854. tom. 2. Capitul. col. 1462.] Hariulfus lib. 3. cap. 9. pag. 499.

¶ Gesiacum, Gestacum *Regalis Sedes*, in Charta ann. 24. Lotharii ex Chartular. S. Petri in Vallibus.

¶ Goddinga *Villa*, in Diplom. Caroli Magni. Vide Mabillonium, & infra *Gundovilla*.

¶ Grania *Villa*, in Charta Caroli Crassi Imper. an. 886. apud Perardum p. 160. An idem quod

¶ Grani-Aquis, pro Aquisgrani, in Charta Caroli M. to. 3. Analect. p. 262. Vide supra.

Gundovilla, *Godingovilla*, vel *Gundulfovilla Palatium*, [*Gondreville*, ad Mosellam una leuca infra Tullum-Leucorum.] Frotharius Episc. Tullensis Ep. 11. Claudius *Thuroux* in Hist. Comit. Augustodun. p. 55. Doublet. p. 715. Columbus in Episcopis Vivariensibus lib. 2. n. 38. Charta Ludovici Balbi an. 2. Ind. 12. in Tabul. Heduensis Eccl. [Adde Annal. Bertin. ad an. 869. Hincmarum tom. 2. p. 613. Reginonem ad an. 984. & 985. Chifflet. in Tornutio p. 275. Mabill. &c.]

¶ Gurziaica *Villa super Madernam fluvium*, in Charta Ludovici Transmarini an. 940. apud Perardum pag. 165.

Heristallum, [*Herdstallum*, *Haristallium Palatium publicum*, vulgo *Herstal*, ad Mosam Leodium inter & Trajectum: patria Pippini Majoris Domus Franciæ. Charta Caroli Mag. an. 780. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 291.] Baldricus lib. 1. Chron. Camerac. cap. 67. Sammarthani in Episc. Andegav. n. 27. Diplom. Belgica Miræi p. 271. Meurissius in Præfat. ad Hist. Episc. Metens. pag. 22.

Hesentiacum *Palatium à Mosella flumine 8. fere millibus constructum*, in Annal. Franc. Bertin. an. 842. [pro *Sontiacum*, *Sentzich*.]

¶ Hoatui Regius. Vide *Dripio*.

¶ Hturnds. Vide infra *Turnus*.

¶ Huxori, Huxoridm, *Heuxter*, ad Wiseram in Episcopatu Paderbornensi: quem locum etiam ante Carolum M. villam regiam fuisse scribit Visselbeccius in Chron. Huxor. Vide Paullin. Rer. Germ. syntagm. to. 1. part. 2. p. 1. & Mabill.

¶ Janvilla *Palatium*, *Janville*, in pago Aurelianensi inter Aurelias & Carnutum. Charta Ludovici Junioris an. 1141. ex Tabular. Bonæ-vallis.

¶ Ingelheim *Palatium*, Bingium inter & Maguntiam, in Præcepto Ludovici Pii ann. 826. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 25. *Ingelinheim*, in Charta ejusdem Imper. an. 831. tom. 5. novæ Gall. Christ. inter Instr. col. 463.

¶ Insulæ *super Matronam*, *Isles sur Marne*. Vide Mabillonium.

Jocundiacum, alias *Joquntiacum Palatium*, vel *Jogentiacum*, in Lemovicino, [nunc *Joac*.] Vita Ludovici Pii an. 832. Ademarus in Chron. ann. 829. Gesta Lemovicensium Episc. cap. 1. Vita S. Genulfi cap. 7. [*Jucumiacum*, apud Aimoinum lib. 5. cap. 13.]

Jopila *Villa publica*, [*Jupila*, *Jupil* vel *Jopil* prope Leodicom. Charta Dagoberti II. tom. 3. Analect. p. 220. *Jobvilla*, in Charta an. v. Pippini ibid. p. 239.] Annal. Franc. Metens. an. 714.

¶ Isembuagum *Palatium*, *Isembourg*. Vide Mabill.

¶ Issiacum vel Isciacum, *Issy*, ad Sequanam. Vide eumdem Mabillonium.

¶ Juvenciacum *Palatium*, Idem quod *Jocundiacum*, in Charta Ludovici Pii an. 832. to. 1. Hist. Occitan. inter Instr. col. 67.

Kala, vulgo *Chelles*, hodie Abbatia Sanctimonialium, [pone quam situm fuisse palatium regium probabilissimum est.] Præceptum Roberti Regis in Tabul. S. Dionysii: *Auctoritate nostra & Episcoporum nostrorum, qui nobiscum hoc preceptum in sancta Synodo, quæ 16. Kl. Junii Kala sedis nostra Palatio, collecta resedit, firmaverunt, &c.* [Vide Mabill.]

¶ Kircheimum *Palatium*, vulgo *Kirkem*, in Alsatia inferiori haud procul à Marlegio. Vide Mab.

¶ Latiniacum *Villa*, *Lagny*. Vide Mabill.

Laudunum *Palatium*, [*Laon*. Præceptum Caroli M. an. 797. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 15.] Beslius in Comit. Pictav. p. 252. Codex Donat. piar. Miræi p. 120. [*Lugdunum Palatium* dicitur in Charta Caroli Simplicis an. 921. apud eumd. Miræum 2. edit. to. 1. p. 36. *Laudunum clavatum*, in Charta Lotharii an. 954. ibid. pag. 43. Vide Append. ad Marcam Hispan. col. 856. 871. Sirmondum edit. Lupar. tom. 3. col. 63. Mabillonium, &c.]

¶ Lemegia *Villa*, in Charta Odonis Reg. ann. 890. inter Probat. to. 2. Hist. Occitan. col. 26. Haud scio an *Lemegia* idem sit quod *Limegia* in silva Aquilina, vulgo *Limoux*; vel *Limolium*, *Limenil*, in Briegio.

¶ Lens, in pago Atrebatensi, inter villas Regias accensetur in Capitul. Caroli C. an. 877. tit. 53. §. 32. Vide Sirmondum edit. Lupar. tom. 3. col. 344.

¶ S. Leodegarius, in silva *Lisga* vel *Lisica*. Charta Ludovici VI. an. 1125. apud Marten. tom. 1. Amplisf. Collect. col. 685. Vide Mabill.

¶ Leodicum *Vicus publicus*, aliis *Leudica*, *Linga* & *Legia*, *Liege*. Vita Caroli M. ad an. 769. Præcept. Lotharii an. 853. apud Marten. to. 1. Amplisf. Collect. col. 130. Vide eumd. Sirmondum col. 95. 101.

¶ Leones, in finibus Veliocassium, vulgo *Lions*. *Castrum nostrum de Lyons*, in Charta Philippi Aug. an. 1217. Vide Valesium in Notit. Gall.

¶ Lingonense *Palatium*, *Langres*, in Diplom. Caroli Simplicis an. 921.

¶ Lipciacum *Villa Andegavensis*, in Charta Carlomanni an. 882. inter Probat. to. 1. Hist. Occit. col. 138.

Liptinæ *Palatium*, [vulgo *Lestines* in Cameracensi pago.] Mirac. S. Ursmari num. 19. Fulcuinus de Gest. Abbat. Lobiens. c. 3. 6. Cod. Donat. piar. Miræi p. 38. [Vide Mabillonium.]

¶ Livriacum *in Alnots*, *Livry en Aunis*, in Edicto Philippi V. an. 1317. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 650.

¶ Lociæ *Castellum*, *Loches*, in finibus Turonum ad Angerim. Mandat. Johannis Reg. an. 1356. to. 3. Ordinat. pag. 84. Vide Valef. Notit. Gall. v. *Lucca*, pag. 288.

¶ Locus-Sanctus *Palatium*, vulgo *Laursain*, in Briegio. Vide eumdem Valef. pag. 422.

¶ Longalare, Longlare *Palatium* in silva Arduenna, diœcesique Leodicensi, non procul à S. Huberti cœnobio, vulgo *Glare*. Charta Lotha-

rii an. 844. apud Miræum tom. 1. p. 338. Vide Mabill. Haud scio an idem sit quod *Longcamp* in Charta Caroli Crassi, Defens. Abbat. Prum. p. 58. *Actum in pago Arduenna in villa nuncupata Longcamp.*

¶ LORIACUM *Palatium* in pago Vastinensi, *Lory*, apud Mabillonium.

¶ LUGDUNUM *Palatium*, *Lyon.* Charta Lodovici Pii an. 836. in Append. Marcæ Hisp. col. 775. Alia Lotharii an. 968. ibid. col. 892.

¶ LUSARCA *Palatium*, *Lusarche*, in agro Parisiensi. Vide Mabillonium.

¶ MAUOALIUS *Fiscus dominicus*, in pago Cenomannico ad flumen Meduanam. Præceptum Childeberti I. an. 528. apud Marten. to. 1. Amplis. Collect. col. 4. Vide Vales. Notit. Gall. p. 312.

MAMACCA *Palatium*, [*Maumasques*, in agro Noviomensi. Præcept. Dagoberti II. to. 3. Analect. p. 217.] Annal. Franc. Metens. an. 692. [Vide Mabill. & Cointium in Epist. quam Regi inscripsit tom. 4 Annal. Eccles. Franc.]

¶ MANOERFELT *Palatium* haud procul à Prumiensi monasterio in Electoratu Trevir. Charta Lotharii an. 854. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 134.

¶ MANTALA *Palatium* in pago Viennensi, *Mantaille.* Vide Mabillonium.

¶ MARELEIA, MARLEGIA *Palatium* in Elisatia, *Marlen.* Vide eumdem Mabill. Perperam *Metlagium* apud Felibian. inter Probat. Hist. S. Dion. pag. 79.

¶ MARISCARIAS *Villa* in pago Arvernico. Præcept. Caroli Calvi an. 843. apud Felibian. ibid. pag. 64.

¶ MARLACUM, MARLIACUM & *Morlacum Palatium*, *Morlay.* Vide Mabillonium.

¶ MARSNA seu MARSANA *Palatium*, *Mersen.* Vide eumdem Mabillonium.

¶ MASLARIUM *Palatium*, f. *Maseyck* ad Mosam in Episcopatu Leodicensi. Charta Pippini Reg. an. 766. in Defens. Abbatiæ Prumiensis pag. 52.

¶ MASOLACUM seu MASOLAGUM *Palatium.* Vide Vales. in Defens. Notit. Gall. & Mabill.

¶ S. MEOARDUS *Palatium*, Idem quod *Croiciacum.* Vide Mabillonium.

¶ MEDIANA *Villa*, *Moyenvic*, ut videtur, in Episcopatu Metensi. Charta Caroli C. an. 845. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 111.

¶ MELEOUNUM ad Sequanam, *Melun.* Charta Ludovici VII. an. 1139. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 392. Alia S. Ludovici an. 1230. to. 1. Ordinat. pag. 54.

¶ METLAGIUM. Vide *Mareleia.*

¶ METTENSE *Palatium*, *Mets*, in Charta Caroli Simplicis an. 912 apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 270. Vide Mabillonium.

MOGUNTIA *Palatium*, [*Mayence.* Charta Pipini Reg. an. 765. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 280.] Diplomata Belgica Miræi pag. 24. [Vide Mabillonium.]

¶ MONASTERIOLUM pagi Pontivi, *Montreüil.* Præcept. Caroli C. an. 877. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 48. Vide Mabillonium.

¶ MONCELLUM seu MONTICELLUM, *Monceaux.* Vide Mabillonium.

¶ MONS DESIDERII in finibus Ambianorum, *Mondidier.* Vide Vales. Notit. Gall.

¶ MONTELETHERICUM *Castrum*, *Montleberi*, in agro Parisino. Litteræ Johannis Reg. an. 1356. to. 3. Ordinat. pag. 94. Vide Vales. Notit. Gall. pag. 406. col. 2.

¶ MONTILZ prope Turones. Regest. Cameræ Comput. Paris. sign. S. M. fol. 1. *Dominus Rex Franciæ Ludovicus hujus nominis Undecimus, diem suum clausit extremum in domo sua vocata Gallice* les Montilz *juxta Turones die Sabbati* 30. *mensis Augusti circa horam nonam post meridiem an. D.* 1483. Vide Godefredi notas ad Hist. Caroli VIII. p. 351.

¶ MORETUM *Palatium* in Vastinensi agro ad Lupiam, *Moret.* Charta Philippi Aug. an. 1197. tom. 1. Ordinat. pag. 22.

¶ NANTOGILUM, NANTOILUM *Palatium*, *Nanteuil.* Vide Mabillonium.

¶ NARBONENSE *Palatium*, *Narbonne*, in Charta Caroli C. an. 850. apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. col. 121.

¶ NEAFLA, aliis NIFLFA *Palatium*, hodie *Neaufle*, in pago Vilcassino parœciæ Rotomag. Capitul. Caroli C. tit. 20. Poema cui titulus, *Les Adventures advenues en France* ab an. 1214. ad 1412.

L'an mil IIIc. IIIIxx. avec XVIII. ans,
De la Raine Blance fu assine le temps
A Neaufle le Chastel.

Ubi Nelfa Castellum, *Neaufle le Chasteau*, in Carnutibus indicatur.

NEMETENSE, [*Spire*,] in Præcepto Caroli M. de Institut. Episcopat. per Saxoniam an. 789.

¶ NEMETODORUM *Palatium* agri Parisiensis, *Nanterre.* Vide Mabillonium.

NEOMAGUM *Palatium.* Vita Caroli M. p. 100. Regino an. 881. Lambertus Schaffnaburg. ann. 1046. W. Heda p. 226. 244. 1. edit. &c. [*Numaga*, in Præcepto Caroli M. an. 780. apud Miræum tom. 1. p. 246. *Niumaga*, in Charta Ludovici Pii an. 815. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 62. aliis *Noviomagus*, *Nimegue*, ad Vahalim in Geldria.]

¶ NERONUA *Villa*, in Præcepto Carolomanni an. 880. inter Instrum. to. 4. novæ Gall. Christ. col. 64.

¶ NICIAS *Castellum* in Provincia, *Nice.* Charta Ludovici Reg. an. 894. apud Baluz. to. 2. Miscell. pag. 158.

¶ NIGELLA *Domus Regia Parisiis*, vulgo *l'Hostel de Nelle*, quæ portæ urbis cui proxima erat nomen dedit. Charta Johannis Reg. an. 1350. to. 2. Ordinat. pag. 340.

¶ NIORTUM *Palatium* in Pictonibus ad ripam fluvii Separis, *Niort.* Charta Ludovici Junioris an. 1141. inter Instr. to. 2. Gall. Christ. col. 386.

¶ NOBILIS DOMUS *S. Audoeni*, *S. Ouyn*, ad Sequanam prope Parisios, ubi Ordinem Stellæ ann. 1351. primum instituit Johannes Rex Franc. Jusdem palatii pluries occurrit mentio to. 3. Ordinat. Reg. Franc.

¶ NONIANTUS *Palatium* ad Vidum in pago Bedensi, hodie *Void.* Hist. Tull. R. P. Benoit.

¶ NOVAVILLA, *Neuville*, ad ulteriorem ripam Sequanæ contra Clippiacum. Præcept. Caroli Simplicis an. 922. in Append. Marcæ Hisp. col. 843.

¶ NOVIENTUM vel NOVIGENTUM, vulgo S. Clodoaldus, *S. Clou.* Vide Mabillonium.

¶ NOVIOMAGUS. Vide *Neomagum.*

NOVIOMENSE, [*Noyon.*] Vita S. Godebertæ n. 4. [Vide Mabillonium.]

¶ NOVIOMUM *Villa*, Idem videtur quod *Neomagum.* Præcept. Caroli Calvi an. 845. to. 2. Annal. Bened. pag. 748.

¶ NOVUM-CASTELLUM Arduennæ proximum, *Neuf Chastel*, in Diplom. Lotharii an. 855. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 138.

¶ NOVUS-MERCATUS ad Ittam Gornacum inter & Gisortium, *Neuf-Marché*. Charta Philippi Pulcri an. 1308. to. 1. Ordinat. p. 452.

¶ NUCETUM seu NOCETUM *Villa*, ad Matronam, *Noisy*. Vide Mabillonium.

¶ ODONIS-VILLA, quæ *Curia Odonis-villa super amnem Liberium* (l. Lidericum, *le Loir*) dicitur in Diplom. Caroli C. an. 862. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 167.

¶ ODREIA-VILLA sive *Audriaca-villa*, *Orreville*. Vide Mabillonium.

¶ OLLONA *Palatium* apud Insubres ad fluvium Olenam, sexrodecimo circiter milliario à Mediolano versus Occidentem æstivum. Præcept. Lotharii Imper. an. 838. to. 2. Capitul. col. 1439.

¶ OPATINACUM, in Præcepto Childeberti to. 3. Analect. p. 95. perperam pro *Capenaco*: quod vide.

¶ OSTRENHOVA *Palatium* in inferiori Saxonia ad Olsam, *Osterwick*. Charta Ludovici Pii apud Cointium to. 8. Annal. Ecclesiast. Franc. p. 431.

¶ PACIACUM *Palatium* ad flumen Auturam inter Ebroicas & Meduntam medium, vulgo *Pacy*. Charta Philippi Aug. an. 1203. inter Instr. to. 4. Gall. Christ. col. 197.

¶ PADERBURNA *Fiscus regius*, nunc urbs Episcopalis Westphaliæ, *Paderborn*. Charta Caroli M. an. 790. apud Miræum to. 1. p. 131. Alia ejusdem an. 807. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 296.

¶ PALATIOLUM *Villa*, agri Parisiensis, vulgo *Palaiseau*. Vide Mabillonium.

¶ PANAGO, pro *Pontigo*, in Charta Caroli Calvi an. 861. to. 2. Capitul. col. 1482.

PAPIA *Palatium*, in Italia, *Pavie*, Ticinum. Chron. Farfense pag. 666.

¶ PARINTANIACUM *Villa sita in Comitatu Arvernensi subtus castrum Uxo*, in Præcepto Lotharii an. 982. Append. Marcæ Hisp. col. 931.

PARISIENSE *Palatium*. Helgaudus in Roberto Rege p. 66. Charta Philippi I. Reg. apud Doublet. p. 835. [Vide Valesium & Mabillonium.]

¶ PAULIACUM *Vicus* non longe distans à Floriaco, vulgo *Pouilly*. Charta Carolomanni an. 881. inter Instr. to. 2. Hist. Occitan. col. 19. Adrevaldus in Mirac. S. Bened. cap. 37. nisi idem sit quod *Pauliacum*, vulgo *Pauliac*, in diœcesi Mimat. cum Viennam tunc obsideret Carolomannus; à qua obsidione hoc anno revocatus quidem est, sed utrum in Franciam incertum est omnino.

PERONA *Palatium*, [ad Suminam, *Peronne*.] Chron. Fontanell. an 849. [Charta Philippi Aug. an. 1210. apud Duchesn. Hist. Bethun. p. 160. Vide Mabillonium.]

¶ PETRA-FICTA *Villa*, *Pierrefite*. Vide Mabill.

¶ PETRÆFONS *Domus regia*, *Pierrefons*. Vide Mabillonium.

¶ PETTINGEHEM *Villa*, vulgo *Petinghem*, ad Scaldim prope Aldenardam Flandriæ opidum. Præcept. Caroli Calvi an. 864. apud Miræum to. 1. p. 27.

PICTAVUM *Palatium*, [*Poitiers*.] Charta Ludovici Pii an 839. apud Perardum in Burgundicis p. 25. [Vide Beslium in Histor. Comit. Pictav. pag 317.]

PISSIACUM *Palatium*, [ad Sequanam, in extremis Carnotenæ diœcesis finibus, *Poissy*.] Helgaudus in Roberto Rege p. 65. Ph. Labbeus tom. 2. Miscell. p. 586. [*Pissiacense Palatium*, in Charta Roberti Reg. an. 1030. inter Probat. Histor. S. Germ. Paris. pag. 25.]

¶ PISTÆ *Villa* ad Andellæ atque Auduræ confluentes, vulgo *Pistes*. Vide Mabillonium.

¶ PLADELLA *Villa* Campaniæ Brabanticæ, vulgo *Bladel*, in Charta Caroli Simplicis an. 913. apud Miræum to. 1. p. 35.

¶ PLESSEIUM *Palatium* prope Turones, *Plessis du Parc lez Tours*; an idem quod *les Montils*? Vide Godefredi notas ad Hist. Caroli VIII. p. 389.

¶ PONS S. MAXENTIÆ *Villa* ad Isaram in Insula Franciæ, *Pont S. Maixance*. Charta Roberti Reg. an. 1016. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 380.

¶ PONTIANUM prope Narbonam. Vide Mabill.

PONTILIACUM *Palatium*, [ad Ararim, vulgo *Pontailler*; quod probant multa Instrumenta in quibus legitur, *Pontiliacus ad Sagonam*: *Pons Arlie*, in Chron. Virdun. ad an. 1095.] Charta Caroli C. apud Perardum in Burgund. p. 49.

PONTIO seu PONTIGO *Palatium*. Justell. in Probat. Hist. Turen. p. 11. Ph. Labbeus to. 2. Miscell. p. 474. Diplom. Belgica Miræi p. 32. Baluz. in Append. ad Capitul. num. 89. 90. 106. [Vide Mabillonium.]

¶ PONTISARA, PONTESIA in Veliocassibus ad Isaram, *Pontoise*. Charta Ludovici VII. an. 1177.

¶ PRUMIA *Villa*, *Prum*, in Electoratu Trevir. Charta Theodorici Reg. an. 722. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 269.

¶ QUENTOVICUS, quasi vicus ad *Quentam*, *la Canche*, unde *Wicus* nude interdum dicitur. locus non longe à Stapulis & à monasterio S. Judoci. Edictum Pistense an. 864. cap. 12. Vide Vales. Notit. Gall. p. 461. & *le Blanc* de Moner. p. 110.

¶ RAMPERT *Villa* ad Mortanam in Lotharingia, *Rambervillé*. Charta Ludovici Pii an. 836. apud Perardum in Burgund. p. 19.

¶ RAUSIACUM *Villa* ad Axonam in Campania Remensi, vulgo *Roucy*. Præcept. Caroli C. an. 845. to. 2. Capitul. col. 1456. *Rauciacus*, Frodoardo ad an. 948. *Rauziacus*, in Chron. Fontanell. ad an. 851. *Raugio palatio* inscriptum monetæ, cujus typum exhibet *le Blanc*, de Monet. p. 130.

¶ REGALA MADIUM, *Regalis Hortus*. Vide *Dripio*.

¶ REGALIS-LOCUS prope Compendium, *Royallieu*. Vide Mabillonium.

¶ REMENSE *Palatium*. Vide eumdem Mabill.

¶ ROFIACUM seu RUFIACUM. Vide Mabill. *Ruflacovilla*, in Charta Caroli C. an. 867. ex authentico descripta apud Felibian. inter Probat. Hist. S. Dion. p. 76. quod in Doubleto improbat ibidem Mabillon.

ROMARICIMONS *Palatium*, *Remiremont*, in Lotharingia, apud Acher. to. 7. Spicil. pag. 185. Vide Mabillonium.

¶ ROMILIACUM *Villa*, *Reuilly lez Paris*. Vide Mabill.

¶ ROTOIALUM, RODOLIUM, &c. *Ruel*. Vide Mabillonium.

¶ ROUVRA *Castrum*, *Rouvre*, duabus vix leucis à Divione distans, in diœcesi Cabilonensi. Litteræ Johannis Reg. an. 1361. to. 3. Ordinat. p. 550.

¶ RUBAC *Villa*, *Ruffach* in Elisatia. Charta Caroli Simplicis an. 912. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. inter Probat. col. 335.

¶ RUFLACOVILLA. Vide *Rofiacum*.

¶ RUGANESBURG *Palatium*, haud procul ab Aquisgrano, f. *Rolduc*. Charta Caroli M. an. 821. sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 203.

¶ RUGITUSIT, in Capitul. Caroli C. an. 877. recensetur inter Palatia in quibus morari non debet Ludovicus Caroli filius, nisi necessitas fuerit. Forte

idem quod *Reiteste*, *Retel*, opidum ad Axonam in finibus Remorum, quod *Regitestum* in veteribus Chartis nuncupatur.

¶ SALÆ *Palatium* prope Neostadium Carolo Mag. adamatum. Vide Eccardum ad Leg. Salic. p. 5. & Sirmondum edit. Lupar. to. 3. col. 109.

SALMONCIACUM *Palatium*, [*Samoucy*,] in Laudunensi diœcesi. Hincmarus Remens. to. 2. p. 298. Labbeus to. 1. Biblioth. p. 755. Doublet. p. 705. 706. Capitul. Caroli C. p. 441. [Annal Pithœrni ad an. 771. Aimoinus lib. 5. cap. 34.]

¶ SAPONARIÆ *Palatium*, *Savonieres*. Vide Mabill.

¶ SATANACUM *Palatium*, nunc opidum pagi Vabrensis trans Mosam, *Stenay*. Vide Mabill.

¶ SCANNEBOLT *Palatium* excipit Carolus Cal. in Capitul. ann. 877. à Palatiis quæ frequentare potest Ludovicus ejus filius. Vide Sirmondum edit. Lupat. tom. 3. col. 345.

¶ SCARPONNA *Palatium* ad Musellam prope Mussipontem, vulgo *Charpeigne*, seu *Scarpeigne*, memoratur in Itiner. Antonini, in Tabula Putingeriana, apud Ammianum lib. 27. & in Actis SS. Bened. sæc. 5. p. 399. nunc villula quam rustici *Sarponne* vocant.

¶ SCLADISTATUM *Palatium* in Elisatia superiore, *Schlestat*. Vide Mabillonium.

¶ SCODONIS-VILLA *Palatium*, in Charta Ludovici Pii an. 815. apud Calmet. tum. 1. Hist. Lothar. col. 298. Leg. forte *Theodonis-villa*.

¶ SCOLINARR vel SCONILARE *Palatium*, nunc, ut mihi videtur, *Schoinech*, opidulum in Electoratu Trevirensi, à Treviris octo distans leucis versus Septentrionem. Charta Lotharii Imper. an. 855. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 306. *Sconilare* editum apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 140.

SENONENSE, [*Sens*,] in Charta Henrici I. an. 1048. apud Camusat. in Prompt. antiq. Trecens. p. 23.

¶ SENTIACUM. Vide *Hisentiacum*.

SILVACUS, apud Hincmarum Epist. 1. ex Labbeanis. *Silvagius*, in Charta Caroli C. in Append. ad Capitul. n. 100. [*Sylviarius*, in Diplom. ejusdem Imper. an. 846. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 305. hodie *Servais*, in pago Laudunensi, à Codiciaco non integris quatuor leucis distans. Vide Mabillonium.]

SILVANECTUM *Palatium*, *Senlis*, urbs Episcopalis. Charta Roberti Reg. in Tabulat. Fiscan. fol. 21. Sammarthani in Abbat. Gall. p. 16. & in Episc. Silvanect. n. 53. [Sirmondus edit. Lupar. tom. 3. p. 64. Duchesnius to. 3. p. 345. & to. 4. p. 77. 96. & 148.]

¶ SPINOGILUM seu SPINOILUM ad Sequanam, *Espinay*. Vide Mabillonium.

¶ SPISSIA vel SPINSIA *Villa*, *Espoisse*. Vide Mabillonium.

¶ STAMPENSE *Palatium*, *Estampes*. Vide Mabill.

¶ STERPINIACUM vel STIRPINIACUM *Villa*, *Estrepagny*, in Vilcassino. Vide Mabillonium.

¶ STIRPIACUS *Villa* in pago Tullensi, vulgo *Estrepey*, à Tullo-leucorum duabus distans leucis, ubi etiamnum veteris castelli parietinæ cernuntur. Charta Caroli Crassi an. 885. to. 2. Miscell. Baluzii p. 153. Alia ejusdem Imper. apud R. P. *Benoit* in Histor. Tull. inter Instrum. p. vi. & Vita MS. S. Cadroei.

¶ STRAMIACUM *Palatium*, *Stramiatis*, in Charta Caroli Reg. Burgund. an. 857. tom. 12. Spicil. Acher. p. 121. *Strennacum*, pro *Stramiacum*, legitur in Charta Ludovici Pii an. 835. tom. 1. Hist. Occitan. inter Instr. col. 68. Vicum esse in Bressia tribus leucis à Lugduno distantem, qui nunc *Tramoye* dicitur, scribit Menesterius in Hist. Lugdun. *Cremieu* pagi Lugdunensis villam esse opinantur Valesius & Mabillonius.

SUESSIO *Palatium*, *Soissons*, urbs Episcopalis. Doublet. p. 697. [Vide Mabillonium.]

¶ SYLVIARIUS. Vide *Silvacus*.

¶ TAVERNIACUM *Villa* in decanatu Montismauriac. *Taverny*. Charta Philippi V. an. 1317. to. 1. Ordinat. pag. 649.

¶ TAURIACUM *Villa* in finibus Carnutum, *Toury*. Charta Bosonis Reg. ann. 881. tom. 2. Capitul. col. 1508.

¶ TECTIS *Palatium* in agro Leodicensi, haud procul à Stabulensi monasterio. Charta Ludovici Pii an. 827. apud Marten. to. 2. Ampl. Collect. col. 25.

THEODONIS-VILLA *Palatium*, [*Thionville*.] Doublet. p. 713. Chifflet. in Tornut. p. 264. Hugo Flaviniac. in Chron. Virdun. p. 270. Annal. Fr. Metens. an. 773. [Vide Mabillonium.]

THEODWADUM *Palatium*, [pagi Andegavensis, vulgo *Doué*. Charta Pippini I. ann. 835. inter Instrum. tom. 1. Hist. Occitan. col. 70.] Theganus de Gest. Ludovici Pii cap. 41. Vita ejusdem Ludovici an. 796.

¶ TILLUM prope Senonas, *Teil*. Odorannus in Translat. SS. Saviniani, &c. sæc. 6. Bened. part. 1. pag. 264.

¶ TOLOSANUM *Palatium*, *Toulouse*. Vide Mabill.

¶ TORNACENSE *Palatium*, *Tournai*, apud S. Audoenum in Vita S. Eligii.

¶ TORNODORIUM *Palatium* ad Hormentionem in Lingonibus, *Tonnere*. Charta Philippi Aug. ann. 1187. apud Perard. in Burgund. p. 340.

¶ TRAJECTUM ad Mosam, *Mastrich*. Vide Mabill.

¶ TRECÆ urbs Episcopalis, *Troies*. Præcept. Ludovici Balbi an. 878. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 210.

¶ TREVIRENSIA *Palatia*, *Treves*. Vide Mabill.

¶ TRIBURINUM *Palatium* ad Rhenum apud Moguntiam urbem, etiamnum *Tribur*. Charta Ludovici Pii an. 829. inter Instr. to. 1. Hist. Occitan. col. 67. *Triburias villa regia*, in alia an. 870. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 192. Adde Baluz. to. 4. Miscell. p. 426.

¶ TRISGODIOS *Villa publica*, in Charta Pipini Reg. an. 763. in Defensione Abbatiæ Prumiensis p. 51. *Trisgodios* edidit Mabillonius inter Instr. to. 2. Annal. Bened. pag. 707. male *Frisgodios* in ipso contextu ibid. pag. 202.

¶ TROSLEIUM *Palatium*, *Trosly*. Vide Mabill.

¶ TRUPCHIACUM *Villa*, f. Truccia in pago Suessionico, vulgo *Droisy* vel *Trouci*. Charta Carlomanni an. 883. to. 2. Capitul. col. 1511.

¶ TUGNUM *Fiscus*, vulgo *Tuin*, ad flumen Sabim. Vide Vales. Notit. Gall. p. 564.

¶ TOLPIACUM *Castrum publicum*, alias *Tolpiacum* vel *Tolbiacum*, Coloniam inter & Marcodurum, in Charta Caroli Martelli an. 725. apud Miræum to. 1. p. 492.

¶ TUMBAS *Palatium regium*. Præcept. Lotharii Imper. in Defens. Abbat. Prum. p. 59. Vicus in Arduenna silva. Vide Capitul. Caroli C. tit. 43.

¶ TURNUS *Villa regia* infra castrum Porciani haud procul à dextra fluvii Axonæ ripa, vulgo *le Tour*. Præcept. Caroli Simplicis an. 898. in Append. ad Marcam Hisp. col. 830. *Turnusvilla*, in alio ejusdem Reg. an. 899. ibidem col. 833. *Hiwaus*, in

Chartis ejusd. Caroli inter Instr. to. 2. Hist. Occitan. col. 37. 38. 39. *Actum in Setica contra T...n*, ibid. col. 60. ex Charta an. 922.

¶ TURONES *urbs metropolis*, *Tours*, in Præcepto Caroli Calvi an. 861. apud Marten. to. 1. Amplis. Collect. col. 166.

¶ TUSSIACUM *Villa super Mosam* in pago Tullensi prope Vallem-coloris, vulgo *Tusey*, non *Tulley* seu *Tulle aux groseilles*, inter Mosellam & Mosam, ut vult Germanus apud Mabill. Charta Caroli C. an. 859. to. 2. Capitul. col. 1473. Vide Hist. Tull. R. P. *Benoit*.

VALENTIANÆ *Palatium*, [*Valenciennes* ad Schaldim fluvium.] Charta Lotharii Reg. apud Doublet. p. 787. alia Caroli Cal. an. 843. apud Perardum pag. 143. [Vide Sirmondum edit. Lupar. tom. 3. col. 77. 78. 79. 80. & Mabill.]

¶ VALLIS-RODOLII *Castrum*, *Vaudreüil*, in Normannia. Litteræ Johannis Reg. an. 1351. tom. 4. Ordinat. pag. 77.

¶ VAUDILOGITUM *Villa* in Burgundiæ Comitatu, *Vau loye*, apud Perardum in Burgund. p. 24.

¶ VAOMAIN in Vilcassino, *Vexin*, in Litteris Caroli IV. an. 1324. to. 1. Ordinat. p. 782.

¶ VEDRARIÆ *Villa*, vulgo *Verrieres*, agri Parisiaci, in Præcepto Caroli C. an. 850. inter Instr. to. 4. Gall. Christ. col. 48.

¶ VELSATUM *Fiscus*, vulgo *Viset*, prope Leodium, in Capitul. Caroli C. tit. 43. idem quod *Veosatum* in Annal. Bertin. nuncupatur.

¶ VENDERIA *Villa regia partim Mettensis*, *partim Tullensis territorii*, *Vendiere*. Vita S. Johannis Abbat. Gorziens. sæc. 5. Bened. n. 9. p. 368. *Vendera*, in Translat. S. Gorgonii sæc. 3. Bened. part. 2. p. 215. Vide Hist. Tull. R. P. *Benoit*.

¶ VENDOPERA *Fiscus regius*, *Vendeuvre*. Vide Mabillonium.

¶ VENITTA *Villa regia* in pago Bellovacensi, *Venette*. Vide Mabillonium.

VERMERIA *Palatium*, [prope Isaram, *Verberie*.] Capitul. Caroli M. an. 808. c. 9. Hincmar. Epist. 1. ex Labbeanis, Doublet. pag. 696. Flodoard. l. 3. c. 4. Will. Heda p. 222. 1. edit. Diplom. Belgica Miræi pag. 22. Johan. à Leydis lib. 3. cap. 12. Chron. Hildesheim. c. 25. [Sirmondus edit. Lupar. to. 3. p. 71. 72. 74. 100. Acta SS. Bened. sæc. 4. part. 2. p. 506. Martenius novæ Collect. to. 1. part. 2. p. 5. & Mabillonius.]

VARN, VERNUM *Palatium*, [Vernolium ad Isaram, *Verneuil*.] Concil. Vernense an. 755. Capitul. Caroli Cal. pag. 23. 38. 144. 441. 460. Beslius in Episc. Pictav. p. 29. Chifflet. in Tornut. p. 265. Vita S. Eucherii n. 9. [*Vern*, in Charta Ludovici Pii an. 821. Append. Marcæ Hisp. col. 767. Sirmondus edit. Lupar. to. 3. col. 15. 16. 101. & Mabillonius.]

¶ VERNIMPTÆ *Villa*. Vide Mabill.

¶ VERSALIUM *Palatium*, *Versailles*. Vide Mabill.

¶ VETUS-DOMUS *Palatium* in pago Rotomagensi. Henricus Mon. in Mirac. S. Germani Autissiodor. cap. 45.

¶ VICENÆ seu VICENNÆ *Palatium* in agro Parisiensi, *Vincennes*. Vide Mabill.

VICTRIACUM *Palatium*. Charta Henrici I. Regis apud Baluz. in Not. ad Lupum Ferrar. pag. 526. Aimoinus lib. 4. de Mirac. S. Bened. c. 26. [*Vitry*. De aliis Palatiis ejusdem nominis, vide Mabill.]

¶ VIENNA *Palatium*, *Vienne*. Charta Caroli Simplicis ann. 898. inter Probat. tom. 2 Hist. Occitan. col. 34. Vide Mabillonium.

¶ VILLA-NOVA REGIS *juxta Senonas*, *Villeneuve-le-Roy*, in Stabilimento Philippi Aug. ann. 1209. to. 1. Ordinat. pag. 30. de utraque *Villa-Regie*, vide Mabillonium.

¶ VILLARE *juxta collum Resti* in pago Vadensi, *Villers-Coste-rez*, in Charta Philippi VI. ann. 1328. Vide Mabillonium.

¶ VISKERIUM *Palatium* in pago Tullensi, vulgo *Vicherey*. Tabular. Tullense. Vide Hist. Tull. R. P. *Benoit*.

¶ VIZELIACUM *Villa* in agro Nivernensi ad Coram, *Vezelay*. Charta Philippi Aug. ann. 1190. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 636.

¶ WARA inter Palatia recensetur in Capitul. Caroli C. an. 877. An idem cum *Ware* quod à Maceriis, *Maisieres*, parum distat ? Vide Sirmondum edit. Lupar. to. 3. col. 344.

¶ WARMATIA seu WORMATIA, *Wormes*. Vide Mabillonium.

¶ WASALIA *Villa regia*, *Wesel*. Vide Mabillonium.

¶ WEIBILINGA *Villa*, in Charta Caroli Crassi an. 887. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 223.

¶ WEIMODUS *Villa regia*. Vide Mabillonium.

¶ WICUS. Vide *Quentovicus*.

Sed & Infancionum ædes apud Aragonenses *Palatia* fere semper vocant Fori Oscenses Jacobi I. Regis Aragon. in quibus eadem erat immunitas, quæ in Ecclesiis, adeo ut *si quis malefactor perpetrato crimine, vel maleficio, pro se defendendo, eas intraverit non debeat inde extrahi violenter, nisi fuerit latro, vel raptor, aut traditor manifestus.*

PALATIUM in Monasteriis, apud Petrum Diaconum Casin. lib. de Miracul. S. Benedicti Casini patratis n. 29. sed quæ pars ædium Monasterii fuerit, non omnino liquet, nisi fuerit domus Abbatis, quam Aulæ nomine donat Vita S. Hermelandi Abbat. num. 30. ubi de quodam Abbate : *Cœpit igitur Aulam sibi ædificare, necessariis non contentus domibus, &c.* Id nominis etiam tribuitur cæteris dignitatum seu officialium Monasterii ædibus in veteri Scheda apud Angelum à Nuce : *Camerarius*, (Casinensis Monasterii) *debet facere reparare Palatium, quod dicitur Palatium Infirmarii, quod est juxta cemeterium, extra paradisum, & omnes alias cameras, &c.* Infra : *Firmatarius debet facere Palatium Infirmarii cum subjacentiis suis.* Interdum pro *Refectorio*, seu majori aula usurpatur, ut in Regula Militum Templariorum in Concilio Trecensi ann. 1127. c. 8. *In uno quidem Palatio, sed melius dicitur refectorio, communiter vos cibum accipere credimus, &c.* seu potius pro cellis, vel quibusvis ædibus monasticis. Charta Sanctii Regis, qui ad Zamorram obiit, apud Ant. *de Yepez*, in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 5. *Sit etiam Monasterium vestrum cum ipsa villa, in qua situm est, & omnes vestra decania, sive Palatia vestra, per totum regnum meum sine portatico de vestris propriis rebus, &c.* Charta Sanctii Ramirez Regis Aragonum apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 3. c. 27. *Campos, & hortos, & Palatia S. Joannis, si quis fregerit, pectet 60. solidos.* Alia ejusdem Regis æræ 1131. apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 7. *Dono prælibatis sanctis ac præscripto cœnobio Monasterium S. Urbicii de Servol, cum omnibus suis pertinentiis, & cum omnibus decimis suis, cum villis & mansis & Palatiis suis & possessionibus, &c.*

☞ *Palatium* potiori jure dicta domus excipiendis hospitibus destinata, in Guidonis Discipl. Farsens. lib. 2. c. 1. *Juxta galilæam constructam debet esse Palatium longitudinis* CLV. *pedes, latitudinis* XXX. *ad recipiendum*

copiendam omnes supervenienter homines qui cum equitibus adventaverint monasterio. Ex una parte ipsius domus sunt preparata XL. *lecta & totidem pulvilli ex pallio, ubi requiescant viri tantum, cum latrinis* XL. *Ex alia namque parte ordinati sunt lectuli* XXX. *ubi Comitissa vel alia honesta mulieres pausent, cum latrinis* XXX. *ubi sola ipsa suas indigerias procurent. In medio autem ipsius Palatii affixa sint mensa sicuti refectorii tabula ubi edant tam viri quam mulieres.*

¶ PALATIUM PONTIFICALE, Domus Episcopalis, in Charta Matthæi Episc. Trecens. an. 1172. *Actum est hoc in Palatio Pontificali Trecensi.*

¶ PALATIUM, Domus urbis publica, in qua Ædiles seu Scabini jus dicunt aut coeunt, *Hostel* vel *Maison de Ville*. Chron. Veronense ad an. 1242. apud Murator. to. 8. col. 632. *Et eo anno D. Henricus de Egna tunc existens Potestas Verona fecit magnam curiam militum & dominarum cujuscumque conditionis in Palatio Communis Verona.* Statuta Massil. lib. 5. cap. 56. *Decernentes .... quod annis singulis mutentur & renoventur ex toto omnes & singuli Notarii Palatii, & aliarum curiarum villa vicecomitalis Massilia.* Ubi perperam virgula ante vocem *Palatii* posita est.

¶ PALATIUM, Conventus publicus. Anonymus de Elevat. S. Theoderici Abb. sæc. 5. Bened. p. 521. *Ut Remorum finibus Rex* (Lotharius) *appropinquaret, habiturus quidem apud metropolim Palatium cum optimatibus suis.* Vide quæ observavimus supra in præmissis ad Palatia.

¶ PALATICUM, Tributum. Vide *Palare* 2.

¶ PALATINA AUDIENTIA, Judicium Palatinorum, hoc est, eorum qui in Regum palatiis judicum officio fungebantur. Capit. Karlomanni an. 882. cap. 2. *Decernimus igitur ut omnes in palatio nostro commanentes, & illud undique adeuntes, pacifice vivant. Quod si aliquis corrupta pace, rapinam exercuerit, per nostram regiam auctoritatem & Missi nostri jussionem ad Palatinam adducatur Audientiam, ut ... legali mulctetur judicio.*

¶ PALATINUM SCRINIUM, Archivum regium. Præcept. Ludov. Pii an. 832, tom. 1. Capit. col. 678. *Alteram* (conscriptionem) *nostra magnitudini direxerunt, ut illam Palatinis Scrinii juberemus recondi.* Infra *Imperialis aula reconditorium* dicitur.

PALATINI, Qui in Palatio militant. Scholiastes Juliani Antecessoris cap. 82. *Omnes qui in palatio militant, possunt appellari Palatini.* Quomodo hominem Palatinum vocat Eckehardus junior de Casibus S. Galli cap. 1.

PALATINI, Proceres, Optimates Palatii. [Vita sancti Johannis Episc. Valent. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1696. *Sicut autem Palatinis ex consuetudine, qua eis a natura secunda est, callidissimum videtur principi suo blandiri. Palatinorum potestates*, in Vita S. Rodingi sæc. 4. Bened. part. 2. p. 535.] *Primores palatii*, in Vita S. Genulfi c. 7. *Palatini Principes*, apud Poetam Saxonic. ann. 782. *Palatinus Senatus*, apud Claudianum de quarto Consulatu Honorii:

> ... *& in mediis effulget curia castris*
> *Ipsa Palatino circumvallata Senatu.*

Charta Roberti Regis Franc. an. 996. in Historia Mommorenciaca: *Ex sententia Palatinorum nostrorum adjudicavimus ei, &c.* Alia ejusdem Regis ann. 1029. *Noverit itaque sancta Dei Ecclesia fidelium solertia, & Palatinorum simul industria, qualiter, &c.* Infra *Proceres Palatii* appellantur. Chartæ Ludovici VI. & Ludovici VII. apud Doubletum p. 849. 854. *Communicata cum Palatinis nostris consilio, &c.* ubi & *Optimates* dicuntur. Ita usurpant Monachus Sangallensis lib. 1. cap. 4. 5. 27. 33. Flodoardus lib. 3. cap. 23. pag. 493. cap. 24. p. 506. edit. Colvenerii, & alii.

Ex hac nomenclatura scriptoribus nostratibus infimæ ætatis *Paladini* dicuntur regni proceres. Liber de Castro Ambasiæ pag. 567. *Qua mulier de Paladinorum stirpe descendit ex linea regii sanguinis:* ubi perperam *Palladiorum* præfert codex editus. Ita porro seu veros, seu fictitios Caroli Magni comites expeditionum, & præcipuos copiarum duces vocabant, Orlandum, Renaldum, Oliverium, Ogerium, quos παλατίνους etiam appellatos fuisse observat Laonicus lib. 2. p. 57. edit. Genev.

¶ PALATINUS CONSUL vocatus Willelmus in Charta laudata inter Acta SS. Bened. sæc. 5. pag. 82. qui ab aliis *Comes* & *Dux Aquitanorum*, id est, Arvernorum appellatur; *Palatinus Consul* idem ergo sonat quod *Palatinus Comes*. Vide *Consul*.

PALATINI, nude, pro Comitibus Palatinis, in Speculo Saxonico lib. 3. art. 52. §. 5. *Palatinus Rheni*, in Wichbild Magdeburg. art. 9. §. 1.

PALATINI, dicti sub Impp. Romanis, qui rei privatæ & largitionales titulos exigebant, de quibus est titulus in utroque Codice *de Palatinis sacrarum largitionum*. Scholiastes Juliani Antecessoris c. 82. *Palatini dicuntur, qui pertinent ad Comitem rerum privatarum, vel ad Comitem sacrarum largitionum.* Horum Palatinorum meminit Gregorius Magnus lib. 8. Epist. 10. *Gloriosi filii nostri Cerbegus atque Flora jugales pro certis causis suis Maximum, virum clarissimum, Palatinum Privatarum ad Siciliam transmittentes, &c.* Idem in Epist. 27. *Questus nobis est, quod Joannes vir clarissimus Palatinus maltis eos frustra affligat incommodis, &c.* Quo loco describitur *Palatina exactionis enormitas*, de qua Novella Theodosii 43. de Palatinis. Agit de eodem *Joanne Palatino* Epist. 52. idem Gregorius. Meminit præterea alterius *Palatini* importuni lib. 9. Epist. 24. ut *Maximi Palatini*, Sidonius lib. 4. Epist. 24.

PALATINUS, apud Hungaros dignitas præcipua, de qua sic Decreta Andreæ Regis Hungariæ ann. 1222. cap. 10. *Palatinus omnes homines regni nostri indifferenter discutiat ad causam nobilium. Qua autem ad proditionem capitis, vel ad destructionem possessionum pertinent, sine conscientia Regis terminare non possit.* Palatini porro prærogativæ insignes sunt eæ: si regium semen defecerit, in alterius electione primam vocem habet. Si Rex filium hæredem in tenera ætate reliquerit, ejus tutor est, ut & regni Gubernator, & Dietas indicit. Exercituum Dux & supremus Capitaneus est, juxta tamen voluntatem & arbitrium Regis. Controversias regnicolarum dijudicat: in controversiis inter Regem & subditos arbiter est: Regis, si negligens sit, aut minime idoneus defectum supplet: si Rex in exercitum pergat, ejus Vicarius ac Locumtenens est, &c. [Hinc in Vocab. utriusque juris: *Palatini aliter dicuntur Vicarii, quia quodam modo gerunt vicem principis.*]

¶ PALATURA, Intervallum, spatium, Gall. *Distance*. Chron. Andr. Danduli apud Murator. tom. 12. col. 456. *Erant* XXXIII. *galea sibi invicem simul juncta ad remorum extensionem contigua; terribilissimi bombardarum lapides ...., cadebant ante, vel post, seu inter remorum Palaturas.*

PALATUS. Vide *Pallium* 2.

¶ PALAX, *Dolosus, fallax*, in Gloss. Isid. ad quas recte Grævius: lege, ut habent Excerpta, *Pellax*. Constantiensis: *Pellax, dolosus, fallax.* Hinc apud Festum, *pellicator, qui pellicit in fraudem.*

PALAZZOLI, Virgulæ, apud Petrum de Crescen-

tiis lib. 10. de Agricult. cap. 28. *Vergettes*, veteri Gallico interpreti.

¶ PALCUM, Suggestus, Italis *Palco*. Acta SS. Maii tom. 2. p. 60. de S. Angelo Mart. *In humeris portando* (arcam) *sub baldacchino, sub ara ad hoc erecto, in Palco ligneo ornamentis insignito, &c.*

PALDONES, Vestis species. Vide *Faldones*.

¶ PALDUS, Palus, Gall. *Pieu*, vel Contextus & series palorum, *Palissade*. Rolandinus de factis in marchia Tarvis. lib. 5. c. 18. apud Murator. to. 8. col. 247. *Cum tenteriis & fossis & Paldis taliter circumdederunt locum, quod nemo poterat ingredi vel exire.*

2. PALEA, Vox, quæ præponitur ut titulus quibusdam capitibus Decretorum Gratiani, ut notetur addititia esse, nec à Gratiano primitus illi libro inserta, cum in veteribus MSS. Gratiani, quæ *palea* nomine insigniuntur desiderentur. Andreas JC. ad Speculat. & ex eo Anton. Augustinus lib. 1. dial. 2. de Emendat. Gratiani, aiunt *Paleam* fuisse discipulum Gratiani, qui capita hæc adjecerit. Vide, quæ habet Admonitio Gregorianæ Editionis.

¶ 2. PALEA, Præstationis species, quæ in paleæ manipulis exigebatur. Charta Adhemari Com. Engolism. ann. 1196. apud Stephanot. Antiquit. Bened. Engolism. MSS. pag. 189. qua homines suos eximit, *ab omni talliata, injusta exactione, exercitu, ... caseis & Paleis.*

¶ PALEACEUS, Stramineus. Acta S. Contardi to. 2. April. pag. 449. *Homo ille qui in Paleaceo tugurio eum exceperat, dixit, &c.*

¶ PALEAGIUM, Idem quod *Palea* 2. citatur ex antiquis Recognit. to. 1. Hist. Dalphin. p. 78.

PALEALES Uvæ, in palea conditæ & asservatæ, apud Cælium Aurelian. lib. 3. Acut. cap. 21.

¶ PALEANCHE, *Inveteratos faucium tumores, quique discuti non possunt: quasi obluctans obsistensque prefocatio.* Vocab. Sussannæi, ex Gr. πάλη & ἄγχω.

¶ 1. PALEARE, Locus ubi paleæ reponuntur. Vide *Palearium* 2.

¶ 2. PALEARE, Straminea fax, Gall. *Torche de paille*. Annal. Mutin. apud Murator. to. 11. col. 66. *De anno 1264. apparuit cometes faciens fumum, sicut faceret unum Paleare ardens.*

¶ 3. PALEARE, Ædium parietes *palliis* exornare, *Tapisser*. Charta an. 1261. in Tabular. S. Victoris Massil. *Quod helemosinarius faciat natar in claustro & capitulo & eas copari & inniari ac etiam Palearisn festivitatibus Natalis Domini, Pascha & Pentecostes, &c.* Vide *Pallium* 2.

PALEARIA, Horreum palearum, in Mirac. S. Cataldi Episc. num. 29.

¶ PALEARIA Minuta, Omne genus herbarum & granorum, ut medica, &c. quod falce metitur & datur equis & pecori comedendum. Charta an. 1313. in Tabul. S. Martini Pontis. *Redecima quam percipis de fructibus .... tam de minutis Palearis quæ producuntur extra granchiam ad fauchetum, quam de aliis fourragiis.*

PALEARII, Gallis, *Paillers*. Gaufridus Vosiensis in Chron. part. 2. c. 10. *Philippus Galliarum Rex socero suo Anglorum Regi Henrico, quasi auxilium, tartareas direxit legiones: eorum pedes veloces erant ad effundendum sanguinem. Hi ex diversis terrarum partibus conglobati unam Ecclesiam fecerunt malignantium, unoque vocabulo Palearii, quasi a palea vocabantur.* Infra: *Palearii apud Castrum Dunum delentur.* Vide c. 13. & 21. Idem lib. 1. c. 73. *Immisit Deus in Aquitaniam hostes crudelium populorum, ... & ut rustice loquar, Brabansons, Harnuiers, Asperes, Paillers, Navar, &c.* Incertum porro, an ita dicti *Palearii*, quod paleam pro insigni ad caput aut galeam deferrent an vero quod incendia, ubique ignem palea immittendo excitarent. Vide Glossar. mediæ Græcitatis in Ἀχυρᾶται. [& infra *Pilardi*.]

¶ PALEARITIUM, Straminea culcita, Gall. *Paillasse*. Acta S. Franciscæ Romanæ to. 2. Martii pag. 159*. *Malignus spiritus immisit in lecto sui mariti & adhuc in Palearitio ipsius Beata lectuli tot pulices quod stupendum erat.*

2. PALEARIUM, in Gloss. Græc. Lat. dicitur τὸ ὑποκάτω τοῦ βοὸς κρεμάμενον δέρμα, *pellis, qua sub collo bovis fluitat huc & illuc ad modum palea, &c.* apud Joannem de Janua. Occurrit in Vita S. Benedicti Anianensis.

2. PALEARIUM & Paleare, Locus, ubi paleæ reponuntur, apud eumd. Joan. de Janua. Constitutiones Catalaniæ MSS. *Oliva vero & fructus earum, columbaria & Palearia non inscindantur, vel comburantur, nec destruantur.* Vita S. Endei Abbatis Atanensis n. 18. *Sic diligenter exercebat ... officium, ut in Paleario territoris* (quidam legunt *teritorii*) *non posset granum, quod culmen faceret, inveniri.* [Adde Statuta Vercell. lib. 5. fol. 125.]

¶ 3. PALEARIUM, Tugurium paleis tectum. Vita S. Gerii tom. 6. Maii p. 160. *Ubi rus sive villa aliquantum habitantium sub Paleariis seu casinis.*

¶ PALEATUS, Bicolor, vel etiam multiplici colore distinctus, nostris *Palé*. Inventarium ornament. & Reliq. Eccl. Noviom. ann. 1419. ex Archivo ejusd. *Item tres cortina de samito Paleata de rubro & albo, hortata desuper ad arma Francia.* Vide in *Pallium* 2. *Paleatus*, alia notione, vide in *Paleta* 2.

PALECTUM. Rollandinus in Summa Notariæ c. 2. *In 10. brachiis panni de Pruyn. & uno Palecto de flanchiis pro vestibus ipsius Domina Mathilda, &c.* [Nostris *Palestean* vel *Paletean*, pro segmentum panni, lacinia. Le Roman *de la Rose* MS.

Povre ert la cote & mont eresse,
Et plaine de viés Paletiax.

Ibidem:

Ele n'avoit cun viés sac estroit
Tout plains de mauvés Paletiax,
C'estoit sa cote & ses montiax.]

¶ PALECTUS, vel Palettus, Armorum genus, quod palmulam lusoriam, Gall. *Palette*, referret, sic appellari videtur. Liber Anglicus inscriptus *Justice of peace* pag. 69. *Vi & armis, videlicet baculis, gladiis, arcubus, sagittis, ... Palectis, lanceis, &c.* Charta Henrici VI. Reg. Angl. ann. 1450. apud Rymer. to. 11. p. 262. *Quod nullus de cætero Palettos, loricas, gladios, ... seu aliqua alia arma invasiva, &c.*

¶ PALED, Idem quod *Paleatus*. Charta an. 1440. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 432. *Item do & lego ... unum lectum de Arras, cum costeris Paled de colore rubeo, viridi & albo, &c.*

¶ PALEE, Eadem notione, in Testamento Johannis de *Newill* an. 1486. ibid. p. 427. *Unum lectum de serico Palee cum rubeo & nigro, &c.*

¶ PALEFERNARIUS, Palefredus, &c. Vide *Paraveredi*.

¶ PALEG, pro Pales, *Dea pastorum*, in Gloss. MS. 13. sæc. monast. S. Andreæ Avenion.

PALENGA. Vide *Padelenga*.

¶ PALENGREJATUS, Nassæ species, quæ Italis *Palengaro* dicitur. Charta an. 1434. ex Tabular. Piscator. Massil. *Volumus & ordinamus quod piscatores possint reponere & reponi faciant pisces in vasculis quibuslibet ... sive sint banastoni, canastelli, sive sint essavegatorum sive Palengrejatorum, &c.*

¶ PALEPRUST. Vide *Paleprust*.

PALERGIUM. Anastasius Bibl. in Benedicto II. p. 272. *In Ecclesia B. Valentini, via Flaminia, fecit coopertorium super altare cum clavis & castellis, & in circuitu Palergium chrysoclavum pretiosissimum.* Mox: *Et in circuitu Palergium de holoserico pulcherrimum.* Idem videtur, quod *phalergium* apud Papiam, ubi *ornamentum* esse dicitur, forte ex Græco, *πάρεργον*, quod additamentum & ornamentum operis significat in veteri Inscript. 59. 2.

¶ PALESCARMUS, Navigii genus. Georg. Stella in Annal. Genuens. ad an. 1399. apud Murator. to. 17. col. 1204. *In vestra etiam comitiva duxistis septem aut octo parva navigia, brigantinos aut Palescarmos vocata, pluribus fulcita armigeris, &c.* Italis *Paliscalmo* & *Palischermo* est Scapha, cymba, Gallice *Esquif*.

¶ PALESTES, à Græco *παλαιστὴ*, apud S. Hieronymum in cap. 40. Ezech. Mensura unius palmi minoris.

1. PALETA, Idem quod *Pala*, annuli pars, quæ gemmam cohibet. Gloss. Lat. Gr. *Paleta*, *σφενδόνη δακτυλίου ἢ γλύφης*.

2. PALETA, Mensuræ frumentariæ species, in Regesto Parlamenti B. fol. 28. *Quod licet Major & Pares Medontenses .... exercuerint justitias, quæ sequuntur, videlicet mensuras, pondera, boissellos, Paletas molendinorum, &c. Paleata farinæ*, in 1. Regesto fol. 4.

PALETARE, Gall. *Paleter*, proprie est ad palos, quibus urbium & castrorum muniuntur & sepiuntur ingressus, dimicare. Apud Vegetium lib. 1. cap. 11. & lib. 2. cap. 23. *ad palum dimicare*, species est armaturæ, seu exercitationis militaris, [qua milites se ad palum in terram defixum gravi clava numeros omnes armaturæ implentes exercebant.] Anonymus de Recuperatione Terræ Sanctæ capite 66. in Gestis Dei per Franc. *Ut Paletando contra hostes, quoties necesse fuerit, fines ipsos, civitates & castra defendant.* Continuator Nangii ann. 1326. *Post aliquam Paletationem factam cum Bidaldis prope castellum, &c.* Willelmus *Guiart* an. 1270.

Un jour pour les desbareter,
Vindrent Sarrazins Paleter.

[Le Roman *de Rou* MS.

Li borjoiz de la ville sont as portes allé
O le Conte Tiebault qui gram peuple a amené,
Souvent ont as Normans lancié & Paleté,
Mainte mellée y ont & maint homme tué.]

Chronicon Flandriæ cap. 16. *La garnison yssit hors encontre lui, & Paleterent tant, que le Comte du Perche fut abatu sous son cheval.* Et cap. 46. *Et tantost firent les Flamens arrester leurs grosses batailles sans rien faire fors Paleter l'un encontre l'autre.* Hinc *palet*, & *paletis*, pro ipso congressu. Hugo *Plagon* vetus interpres MS. Willelmi Tyrii lib. 17. cap. 7. *Ut qui tota vita sua regno militantes*, sic vertit, *Car ils sont toujours au content & au Palet.* Et cap. 12. *Et ex ea parte continuis impugnaretur congressionibus*, sic habet, *Si que tous les jours les convendroit estre au Palet & au contens de quelque part.* Chron. Bertrandi Guesclini MS.

Adonc issi Bertrand tout hors du Paletis.

Le Roman *de Garin*:

Sor lui avoit moult grant Paleteis.

Will. *Guiart* an. 1296.

Car pour venir au chapleis,
Est lessié le Paleteis.

Utitur pluries, ut & citatus auctor Chronici Flandr. cap. 67. 79.

¶ PALETARII, f. Frumenti, vel quorumcumque granorum mensores aut agitatores, à *Paleta*. Vide supra, & infra *Paletegium*. Charta an. circ. 984. to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 46. *Dedimus autem iterum iis omnes emendationes & omnia vadimonia omnium satisfactionum omnium ibidem consistentium, & consuetudines macellariorum & Paletariorum in eodem illam habitantium.*

¶ PALETATIO. Vide *Paletare*.

¶ PALETEGIUM, Jus quod competit domino pro mensuratione frumentaria per *paletas*. Memorial. Cameræ Comput. Paris. an. 1364. mensis Sept. fol. 94. v°. *Gratia facta est decano & capitulo ecclesiæ S. Ulfranni de Abbatisvilla, quod de granis dictæ ecclesiæ venditis seu emptis non solvatur Paletegium seu minagium.* Vide *Paleta* 2. & *Paletarii*.

¶ PALETTUS. Vide supra *Palectus*.

¶ PALETUM, à Gall. *Palet*, Discus, orbiculus. Regest. 93. Chartophyl. reg. Ch. 125. 18. Dec. 1362. *Ludentes ad Paletum in quadam carreria seu vico regio, ... & cum essem in dicto ludo in discordia super duobus ictibus, &c.*

¶ PALEUNCULA, Parva palea. Vita B. Gerardeschæ tom. 7. Maii pag. 179. *Dixit: O Paleuncula, quam magna est potentia Dei quæ in te manet!*

PALEUS. Vide *Pallium* 2.

¶ PALEZARE, vox Italica, Declarare, denuntiare, indicare, quasi palam facere. Statuta Montis Regal. fol. 316. *Item pro somata grossa coraminis bagnati, retentis, non Palezati sol. tres den.* Vide *Palificare*.

¶ PALEZINE, Idem quod *Padelenga*, Anguilla procerior. Charta an. 1080. apud Miræum tom. 1. pag. 70. *Quartum vero halec, quartum Palezine, & quartum ovum me illis auxisse, tam futuris quam præsentibus sit cognitum.*

¶ PALFERRUM, Instrumentum ferreum muris subruendis aptum. Castelli Chron. Bergom. ad an. 1404. apud Murator. to. 16. col. 949. *Et ipsamet die Gibellini de civitate & burgis Bergomi iverunt cum stipendiariis ad dictam turrim cum Palferris, & aliis utensilibus, & cavaverunt ipsam turrim circum circa, &c.*

¶ PALFREDUS, PALFRIDUS. Vide in *Paraveredi*.

¶ PALFREY-SILVER, Exactionis genus apud Anglos, quibus *Palfrey* est equus, & *Silver* pecunia. Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Custumam ibidem vocatam Palfrey-Silver, quæ levari debet annuatim de villis de Botelesford, &c.*

PALHERIUM, Palearium, ex Gallico *Pallier*. Charta an. 1306. in Comitatu Rutenensi exarata, ex 2. Regesto Philippi Pulcri Regis Franciæ n. 7. in Tabulario Regio: *Cum 6. denariis Ruthen. quos habebat censuales in Palheriis & ortis Stephani, &c.*

PALIA. Judicatum an. 1250. apud Rocchum Pirrum in Notitia Ecclesiæ Pactensis: *Pro unoquoque porco tarenos 60. Item de Palia mille retia ad valens tarenos 50. &c.* [Charta an. 1212. in Tabul. S. Illidii Claromont. *De fructibus & Paliis Abbas & monachi duas partes habeant.* Ubi *Palia* pro *palea* scriptum videtur.]

¶ PALICARII, *Ministri militiæ.* Leo Tact. apud Laur. in Amalth.

¶ PALICIUM, ut *Palitium*. Vide in hac voce.

PALIFICARE, Palam facere, exponere, declarare. Diedericus Monachus de Illatione corporis S. Benedicti, in præfat. *Exigis à me ... quatenus ... Palificare quantocius non differam, quanam causa existat illius festivitatis.* Anonymus in Vita S. Severi Episcopi Ravenn. cap. 1. num. 1. *Nec non & obitum sacratissimum qualicumque stylo Palificare gestientes.*

[Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 713. *Et tunc cœpit abbas Palificare seipsum, & ait adstanti viro*, &c.] Utuntur præterea Theodericus Mon. de Invent. S. Celsi Episcopi Trevir. num. 57. & Dudo Decan. S. Quintini in præfat. ad Hist. Normar. p. 51. [Vide *Palezare*.]

¶ 1. PALIFICATA, vox Italica quæ idem quod *Palitium* sonat. Memoriale Potest. Regiens. ad ann. 1218. apud Murator. tom. 8. col. 1090. *Primo per flumen navigare cœperunt, & ad Palificatam Saracenorum, quam in flumine fecerunt, venientes ipsum per vim ceperunt & diruerunt.*

¶ 2. PALIFICATA, Opus acupictum. Anonymus in Annal. Mediolan. apud Murator. to. 16. col. 811. *Paramentum unum cetonini rubei laborati ad ramum cum Palificata una ad duas dominas*, &c.

PALIFICATURA, PALIFICATIO, Telonei species, in Charta Berengarii & Adalberti Italiæ Regum ann. 952. in Bibl. Sebus. Cent. 1. cap. 99. quod pro palis, quibus fluviorum ripæ continentur, exsolvebatur: Itali quippe *Palificare* etiamnum dicunt, palis instruere, palos defigere: *Portonaticum, Palificaturam, tholoneum, ripaticum, navium ligaturam.* Charta Henrici Reg. Roman. an. 1311. *Ductus aquarum, Palificationes molendinorum, ripatica*, &c. Charta Ludovici Pii Imp. apud Ughellum to. 4. p. 789. *Et ... peragere negotium voluerit in portis Walparioli & Cremonæ cum milites applicent, & in forte stent, sic milites Comaclenses & debitum reipublicæ, quod est ripaticum, & Palificturam, pastumque ad duos riparios ... adimpleant. Palis molendinorii*, in Charta Grodegangi Episcopi Metensis apud Meurissium p. 169. Vide *Palare* 2.

¶ PALIMPSESTUS, *Membrana iterum abrasa, charta deletilis.* Laur. in Amalth. Græc. παλίμψηστος.

¶ PALINGENESIA, à Græc. παλιγγενεσία, Regeneratio, alter natalis. Epistola Gunzonis ad Augienses fratres an. 969. apud Marten. to. 1. Amplissi. Collect. col. 303. *Si Palingenesiam vel metempsicosim Pytagoræ stulte quis accipere vellet, animum circumcisi Achar corpori istius nullatenus inesse dubitaret.*

¶ PALINODIA DEI, Sic canticum *Te Deum laudamus* vulgo S. Augustino adscriptum vocat Abbo Floriac. in Epist. ad monachos Anglos apud Mabill. to. 4. Annal. p. 30. laudata, ubi idem canticum S. Hilario Pictavensi Episcopo tribuit. Laurentio in Amalth. *Palinodia est iter reciprocum. Item, recantatio seu retractatio, contrarius cantus.* Unde patet vocis origo, quod scilicet canticum illud divisis choris soleat decantari.

PALIOSUM. Anonymus de re Architecton. cap. 17. *Cameræ structiles fortiores erunt, figulinæ autem ad contignationem suspenduntur, ita ut catenis anchoratis fixa, tegulas, vel Paliosa, quæ camerum circinem, sustineant.* Confer Vitruvium lib. 5. cap. 10.

PALIOSUS, Dives, qui pallio dorsum tegit. Guill. de Podio Laurentii cap. 43. *Factumque ut nonnulli dorsa Paliosa habentes cœperint difficultates opponere, quibus possent inquisitionis officium impedire.* Vide infra *Pallium* 2.

¶ PALIPODIUS, Idem qui *Palafredus*, nostris *Palefroi*, Equus gradarius. Charta venditionis Sergentariæ seu ostiariæ Episc. Eduensis ann. 1271. in Tabular. ejusd. Eccl. *Item qualibet nocte in hospitatione equorum, videlicet pro Palipodio domini Episcopi & pro sommeriis unam mensuram avenæ, prout datur ejusdem equo.* Vide *Paraveredi*.

¶ PALISSATA, à Gall. *Palissade*, ut mox *Palitium*. Charta ann. 1371. in Archivo S. Victoris Massil. *Ut faciat reparare, reficere & compleri cathenam ferream & clausuram Palissatæ portus Massiliæ.* Vide infra *Palizata*.

PALITIUM, PALLICIATUM, PALLATIUM, Contextus ac series palorum. Willel. Brito lib. 7. Philipp.

Paliciumque triplex, quod erat Guillardica subtus
Mœnia, quadratis palis, & robore duro
Usque sub extremas protensum fluminis oras.

Anonymus de Gestis Friderici II. Imper. *Quia si Princeps illos in illa clausura invaderet, Palitia illa quibus Papulis exercitus se totum clauserat*, &c. Infra: *Quo lignaminibus ipsarum domorum, quæ inde disrumpere potuerunt, facerent stichatos, sive Palliciatu circumcirca civitatem.* Expressit nostrum *Palissade*. [Consuetud. antiquæ Norman. n. 3. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 118. *Et ibi nulli licuit facere Palicium, nisi in una regula: & id sine propugnaculis & alatoriis.* Charta ann. 1201. in Tabular. S. Vincentii Cenoman. *Super via quæ ducebat inter furnum & Palitium monachorum.* Computus ann. 1202. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feud. pag. CXLII. *Pro Palicio reficiendo x. s.* Vide *Palium* 1.]

PALLACIUM, Eadem notione. Bracton. lib. 4. tit. 1. cap. 37. §. 1. *Si faciat quis fossatum & bayam, murum, vel Pallacium, per quod oportet me ire per circuitum, ubi prius ingressus sum per compendium.* Apud eumdem d. tract. cap. 44. *Fossato, muro, baya, vel Palatio. Palicium*, cap. 45. §. 2. *Palis & closture*, in Consuetud. Vitriacensi art. 55. *Palis*, in Consuet. Altisiod. art. 53.

¶ PALLITIUM, in Charta Matthæi Abbat. Fusniac. ann. 1225. *Nec de terra dictum silvarium existente* (potest) *includere, nisi quantum ad præsens Pallitio est inclusum.*

¶ 1. PALIUM, Idem quod *Palitium*, vel locus palis circumseptus. Charta an. 1347. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 67. *Item viderunt Palium quod est à domo quæ fuit Amedei Comitis, ... in quo deficit magna quantitas palicii & injunxerunt castellano ut dictum palicium reficere ... faciat.* Charta an. 1196. in Tabular. S. Victoris Massil. *De malofossato perceperunt quod esset Palium & gastrum.*

¶ 2. PALIUM, Præmium equestris vel pedestris decursionis, Italis *Palio* vel *Puglio*. Sic dici videtur, quod victor *pallio* seu panno serico, alteriusve pretiosioris materiæ donabatur. Breviarium Hist. Pisanæ ad an. 1264. apud Murator. to. 6. col. 194. *Item cursus nostri honorabilis Palii factus ab equis & plures milites cingulo nova militia decorati.* Vita S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis tom. 6. Maii pag. 251. *Cum ergo circa festum S. Joannis aliisque temporibus publica decursiones ad Pallium, ut aiunt, celebrarentur, & multa domum eo confluerent; nunquam persuaderi potuit ut spectandi causa ad fenestram accederet.* Statuta Vercell. lib. 1. fol. 17. *Ordinatum est quod unum Palium sive bravium sufficiens & idoneum, & omnia alia pertinentia dicto Palio, emantur per Commune Vercellarum ad quod in honorem festi B. Eusebii curratur.* Vide *Pallium* 2.

¶ PALIUS, Sericus. Ordinar. MS. Abbat. Piperac. an. 1301. *In festo Purificationis exeundo per claustra cum capis Palius veniant ante portam ecclesiæ.* Vide *Pallium* 2.

¶ PALIZATA, PALIZATUM, Sepimentum è palis, *Palissade*. Johan. Stella in Annal. Genuens. ad an. 1383. apud Murator. to. 17. col. 1269. *Ubi clausum erat iter ad aquas, sudes, quas palos vocant, ita breves fundo erant affixa, ut aquæ sub eis palis ingrederentur, & sic everteretur objectum, quod nominant Palizatam, aut panizatam vulgares.* Regestum

Comput. Dalphin. tit. Graysivod. an. 1334. fol. 292. *Item posuit solvisse pro reparatione domorum dicti D. Dalphini ... tam videlicet pro faciendo ibi Palicasium cum portis clavaturis & aliis necessariis*, &c. Vide *Palissata*.

1. PALLA, Globus, nostris *Bale*, Italis *Palla* & *Balla*, Germanis, *Ballen*, pro *Pila*. [Addit. ad Vitam S. Antonini to. 1. Maii p. 349. *Dum luderet ludo pila inflate, quæ dicitur Pallagrossa, fregerat sibi brachium.*] Hesychius: Πάλλα, σφαῖρα ἐκ ποικίλων νημάτων πεποιημένη. Ita porro Globum crucigerum Imperialem, qui inter Regalia insignia reponitur, appellat Gotefridus Viterbiensis:

Aureus ille Globus Pomum vel Palla vocatur,
Quando coronatur, Palla ferenda datur.

Infra:

Crux & Palla simul pariter connexa tenentur:
Hæc fert, hæc sanat, hæc perit, illa manet.

Versus alii in Chr. MS. Andreæ Danduli an. 1130.

Crux, ensis, sceptrum, corona, lancea, Palla.

De ejusmodi globis crucigeris pluribus agimus in nostro Syntagmate de Numismatibus Imperator. Constantinop.

2. PALLA, Aulæum. Gloss. Lat. Gr. *Palla*, μίτρα, πέπλος, παραπέτασμα. Matth. Paris an. 1236. *Ornata igitur civitas tota holosericis & vexillis, & coronis*, (forte *cortinis*) *& Pallis, & cereis, & lampadibus.* Alibi: *Obtulit Ecclesiæ quatuor Pallas, unam assignavit altari ad pendendum, & maceriam adornandum.* Et anno 1251. *Obtulitque ad majus altare tres Pallas S. Albano, & unam S. Amphibalo.* De hisce pallis intelligendus, ni fallor, Gregorius Turon. lib. 10. cap. 16. *De Palla holoserica* (Ecclesiæ) *vestimenta neptis suæ temerarie fecerit, fistola aurea, quæ fuerant in gyro Pallæ, inconsulte sustulerit, & ad collum neptis suæ facinorose suspenderit.* [*Paille*, eadem notione usurpat le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

En une chambre à or ouvrée, ...
Portendue de Pailles chiers.]

PALLA ALTARIS, in veteri Vocabulario, dicitur *vestis qua altare cooperitur, videlicet lineus pannus consecratus, qui super altare ponitur, super quem extenditur corporale.* Neque fere aliter Durandus lib. 1. Rational. cap. 3. n. 49. tametsi interdum *Pallam altaris* cum *corporali* videatur confundere: *Clemens etiam statuit, ne mortui sepeliantur vel involvantur, seu operiantur, vel etiam feretrum, cum Palla, id est, panno altaris, aut cum mappa, qua calix involvitur, ... quando vero Palla, id est, corporalia, & vela, id est, ornamenta altaris, seu cortinæ super altare pendentes sordidata fuerint.* Et mox: *Palla vero, id est, corporalia in alia pelvi laventur.* Rursum: *Si altaris Palla, id est, vestimenta*, &c. Ubi *palla* promiscue usurpatur pro linteo, quo tegitur altare, & pro corporali. Distinguuntur tamen in Concilio Meldensi apud Burchardum lib. 4. c. 13. *Similiter ad corporale lavandum, & ad Pallas altaris propria vasa habeantur, in quibus nihil aliud fiat.* Et in Concilio Remensi apud eumdem lib. 3. cap. 97. *Observandum est, ut mensa Christi, id est altare, ubi Corpus Dominicum consecratur, ... cum omni veneratione honoretur, & mundissimis linteis & Pallis diligentissime cooperiatur.* Denique Concilium Arvernense can. 7. *De opertorio Dominici Corporis, seu Palla altaris, nunquam Sacerdotis corpus, dum ad tumulum evehitur, obtegatur.* Ubi, *seu*, idem valet quod *vel*, ita ut aliud sit *Palla altaris*, aliud *opertorium Dominici corporis*, id est, *Corporale*, quod *Corporalis palla*, in Ordine Romano, & apud Gregorium Magnum in Sacrament. ubi de ordine Subdiaconi, appellatur, ubi distinguitur à cæteris pallis altaris: *Palla vero, quæ sunt in substratorio, in alio vase debent lavari, in alio Corporales Pallæ.* [Idem legitur in Statutis Synodalibus Guidonis Episc. Helen. tom. 3. Concil. Hispan. p. 595. *Corporales pallæ ab Episcopo consecrandæ & benedicendæ*, in Capitul. lib. 7. c. 431.] *Pallei corporales* dicuntur in Testamento Riculfi Episcopi Helenensis. *Corporale Pallium*, apud Bonifacium Archiep. Moguntinum Epist. 21. *Pallium altaris*, apud Gregorium Turonensem lib. 7. c. 32. *Cumque jam altarium cum oblationibus Pallio serico apertum esset*, &c. Infra: *At ego, cum hæc audirem, ad te conversus dixi: Apprehende Pallium altaris, infelix, quo sacra munera conteguntur, ac hinc abjiciaris.* Alia igitur *palla*, quæ altari substernitur, [quam *frontale* alii vocant, vide in hac voce;] alia, quæ sacra Christi munera contegit, quam *Corporale* appellant Scriptores. Prior palla, ea est *Palla Dominica, ad quam non licet mulieri manum suam mittere*, ut est in Concilio Autissiodor. can. 37. & *Palla altaris*, in qua *manus pueri* oblati ad Monasterium à parentibus *involvebatur*, ut est in Regula S. Benedicti cap. 66. & illa, cujus meminit Lex Bajwar. tit. 1. cap. 3. §. 3. *Si autem de ministerio Ecclesiæ aliquid furaverit, id est, calicem aut patenam, aut Pallam*, &c. Adde Capitulare Heytonis c. 16. Hugonem Archiepisc. Rotomag. lib. 2. de Hæret. c. 4. Arnoldum Lubec. lib. 6. c. 5. &c. Vide *Substratorium*.

☞ Hujus *Pallæ* forma sic describitur in Statutis MSS. Augerii Episc. Conseran. ann. 1280. *Corporalem Palam non de serico aut de tincto seu operibus variata, sed solum de simplici albo panno lineo, fieri prohibemus, præcipientes ut munda & bene composita & plicata sit. Debet autem habere quatuor in longitudine plicas, in latitudine vero tres.*

☞ Ea vero *Palla*, quam *corporale* vocabant, contra incendia deferri solebat. Aimoinus in Mirac. S. Benedicti sæc. 4. Bened. part. 2. pag. 365. *Effertur denique lugentium mærentiumque manibus illud admirabile margaritum; & cum Palla, super quam pridie sacrosanctum Corpus Jesu Christi fuerat confectum, circumducitur. Cum repente aquilone qui ad horrea fratrum flammas impellebat, flare cessante, totus ignium globus volumine facto sursum versus cacumen extendit.* Adde Consuetud. Cluniac. lib. 2. cap. 30 Rodulphum Glabrum lib. 5. Hist. c. 1. ubi *Chrismale* appellatur, & Rupert. Abbat. de incendio Tuitiensi.

PALLÆ ALTARIUM. Historia de exordio Ordinis Cisterciensis cap. 17. *Pallia autem altarium, ut de lino fierent*, &c.

¶ PALLA LINOSTEMA, Diaconorum maxime vestis propria. Liber Pontificalis ex decreto Zozimi PP. *Ut Diacones lævas tectas haberent de Pallis linostimis. Palla linostima*, pro mantile, Gall. *Essui-main*, in *Linostimus*. Vide infra *Pallium* 2.

PALA, Eadem notione. Prudentius Trecensis Episcopus in Vita S. Mauræ: *Quis oleum ad lampades ministrabat? Maura. Quis Palas conferebat? Maura. Quis vestimenta sacerdotalia de proprio comparabat? Maura.* Versus inscripti palæ altaris ædis S. Marci Venetiis:

Anno milleno centeno jungito quinto,
Tunc Ordelaphus Faledrus in urbe ducabat:
Hæc nova facta fuit gemmis ditissima Pala,
Quæ renovata fuit te, Petre, ducante Ziani,
Et procurabat tunc Angelus acta Faledrus,
Anno milleno bis centenoque noveno.

Ibidem:

Tunc vetus hæc Pala gemmis pretiosa novatur.

Vide Sansovinum & Stringam in Venetia lib. 1. cap. 39. 40.

PALLÆ SEPULCHRALES, Quibus Sanctorum & Honoratorum tegebantur sepulchra. Concilium Arvern. c. 3. *Ne Pallis vel ministeriis divinis defunctorum corpora obvolvantur. Palla sepulchri S. Martini*, apud Gregorium Turonensem lib. 5. Histor. Franc. cap. 48. Idem lib. 1. Miraculorum c. 71. *Pallam holosericam auroque exornatam, quæ sanctum tegebat sepulchrum, temerario ausu diripuit. Pallia lectorum*, apud Eutropium lib. 9. *Milites, qui eum sequebantur, fœtore commoti, deductis lecticulæ Palliis, post aliquot dies mortem ejus notam habere potuerunt.* S. Hieronym. Epist. 25. cap. 1. *Ex more parantur Exequiæ, & Nobilium ordine præeunte, aureum feretro velamen obtenditur.* In Vita S. Pauli Eremitæ: *Cur & mortuos vestros auratis obvolvitis vestibus?* [Chartular. vetus à Pithœo laudatum in Gloss. ad Leg. Salic. *In redemptionem unius tapetis, quod patri mortuo superpositum est, ut est consuetudo nobilium.*] Gloss. Basilic. Τῷ ὀνόματι τῆς στρωμνῆς, πᾶσα ἐσθὴς περιέχεται, κὶ τὰ στρωγνάλια, κὶ τὰ παλία, κὶ πᾶν τὸ περιβαλλόμενον. Vide *Arislato*, *Coopertorium* & *Pallium* 2.

¶ PALLACIUM, pro *Palatium*, in Charta Guidonis Episc. Corisopit. an. 1480. to. 2. Hist. Britan. col. 1626. *In multitudine copiosa, eques, associatus, de Pallacio suo episcopali de Launiren suæ Corisopitensis diœcesis, &c.*

¶ PALLAGIUM. Vide *Palagium*.

¶ PALLAMENTUM, pro *Parlamentum*, in Charta Ludovici VII. Reg. Franc. ex Chartular. S. Vandregesili to. 2. pag. 1616. *Terminatum fuit in Pallamento, &c.*

¶ PALLANCA, ut *Palancatum*, Contextus ac series palorum, *Palissade*. Annal. Cæsenat. ad an. 1341. apud Murator. tom. 14. col. 1178. *Violenter burgum Trocha foris acceperunt: postquo immediate per Pallancas Trocha intus introiverunt domos Sampiroli*,

¶ PALLANCATUM. Vide *Palancatum*.

¶ PALLANDIONES, Navium genus, quæ traducendis equis sunt idoneæ. De expugnatione urbis CP. apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 787. *Viginti alterius generis naves, quas scaphas vocare possumus, pro transvehendis hominibus, seu Pallandiones pro traducendis equis, aliorumque generum naves & naviculæ non pauca.*

PALLANTIA. Vide *Palantia*.

¶ PALLARE, pro *Palari*, apud Albert. Mussarum to. 10. Script. Italic. Murator. col. 650. *Pervagus soluta suorum stipendiariorum coborte, neglecta suburbis custodia, per exteriora suburbii agmina ambitiosus Pallabat.*

¶ PALLARENSES. Vide *Pavenses*.

¶ PALLASSA, Staminea culcita, Gall. *Paillasse*. Statuta Monast. Gellon. an. circ. 1150. apud Stephanot. tom. 8. Fragm. Hist. p. 175. *Debet etiam deferre & habere pro lecto suo Pallassam novam, &c.*

¶ PALLATA, ut *Palata*. Vide in hac voce.

PALLATORIUM, pro *Parlatorium*, vulgo *Parloir*, alias *Locutorium*, & *Salutatorium*; Locus scilicet in Monasteriis virorum, ubi excipiebantur visitaturi. Charta an. 1258. in Hist. S. Martini de Campis pag. 208. *In Pallatorio ante cameram Ballivorum.* Vide *Locutorium*.

¶ 1. PALLEA, ut supra *Pallanca*, *Palissade*. Regest. 84. Chartophyl. reg. Ch. 245. an. 1354. *Chevillias seu grossos clavos ferreos in quadam Pallea de lignis facta, ad tuitionem castri fixa, extraxerat a Pallea prædicta, &c.*

2. PALLEA, PALLEUM, PALLEUS. Vide *Palla* 2. & *Pallium* 2.

PALLEARICIA. Vide *Tessera*.

¶ PALLEDO, Pallor. Vita S. Agnetis de Montepolit. to. 2. April. p. 805. *Facies Palledo adstantibus demonstravit id quod puella occultare volebat.* Nostris olim *Palisseur*.

¶ PALLEFREDUS, PALLEFRIDUS. Vide infra *Paraveredi*.

¶ PALLENS. Anonymus in antiq. Regula monast. apud Marten. to. 9. Ampliss. Collect. col. 165. *Isidorus Episcopus. Per omnem autem hebdomadam fratres viles olerum cibos, ac Pallentia utantur legumina.* An *pullescentia*, vel *nascentia leguminum*, ut habet S. Benedictus in sua Regula? Vide *Nascentia*.

¶ PALLIALES PECUNIÆ, Quæ Romano Pontifici pro accepto *pallio* exsolvebantur. Gudenus Hist. Erfurt. lib. 1. §. 19. ex MS. Petrensi to. 1. Rer. Mogunt. p. 596. *Romæ item per antecessores nostros multa debita contracta sunt, ob non exsolutas pecunias Palliales.*

¶ 1. PALLIARE, Vestire, tegere, *pallio* amicire. Chron. S. Petri Vivi to. 2. Spicil. Acher. p. 745. *Corporibus honestissime Palliatis, aromatizatis, &c.* Utitur Apuleius in Floridis. Hinc

¶ PALLIARE, metaphorice pro Simulare, fingere, qua notione etiam *Pallier* dicimus. S. Bernardus tom. 1. col. 578. *Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoque superbia Palliare se appetit, ne vilescat.* Charta Willelmi Episc. Abrinc. an. 1227. apud Marten. to. 1. Vet. Script. part. 2. col. 107. *Cumque ipsis impropetantur hujusmodi, ad sui deffensionem errores in pietatem Palliantes, sub nomine pietatis velamen malitiæ libertatem impendunt.* Chron. Romualdi II. Archiep. Salernitani apud Murator. to. 7. col. 194. *Quum autem hæc & alia illius scelera, quæ sub umbra Christiani nominis Palliabat.* Adde eumdem Murator. tom. 12. col. 455. 457. & tom. 16. col. 780. Vide *Palliatio*.

¶ 2. PALLIARE, Pallium Archiepiscopale conferre. Vide *Pallium* 3.

¶ 3. PALLIARE, pro *Balliare*, ni fallor, mutato, ut sæpe fit, *b* in *p*, Administrare res & bona pupilli. Vide *Bajulus* 3. Charta apud Stephanot. in Antiquit. Bened. Lemovic. MSS. part. 1. pag. 127. *Notum vobis fieri volumus, quod cum Aimericus de Rupe Cavardi propter .... exactiones quas pluribus ecclesiis .... intulerat, sepultura careret; Aimericus de Rupe Cavardi filius ejusdem Aimerici mortui, & Aimericus Bruni qui terram & filium ejusdem mortui Palliabat ante nos ... constituti, præstita fide in manu nostra firmaverunt, &c.*

¶ PALLIASTRUM, Rude ac vile pallium. Apuleius lib. 1. Metamorph. *Humi sedebat* (Lupus) *scissilis Palliastro semiamictus.*

¶ PALLIATA TENSA, Genus Scripturæ. Vide *Scriptura*.

¶ PALLIATE, Simulate. Limborch. Sent. Inquis. Tolos. pag. 60. *In prima confessione sua alia quam fecit Palliate.* Et pag. 66. *Fuit confessus Palliate & diminute.* Vide *Palliare* 1.

¶ PALLIATIO, Simulatio, dissimulatio, nostris *Palliation*. Jac. de Layto in Annal. Estens. ad an. 1404. apud Murator. tom. 18. col. 1006. *Hæc tamen sic sancita in consiliis suis Ducale dominium non publica faciebat, sed sub Palliatione servabat, nulla depromens in aperto suæ intentionis vestigia sive signa.* Vide in *Pallium* 2.

¶ PALLIATURA, Supellex ecclesiastica, præcipue ornamenta ecclesiæ. Sugerius de Administratione sua cap. 23. *Parochiales ecclesias, quas Rogerius presbyter & frater ejus Gaufredus hereditario jure sibi vendicabant, ad dominicaturam ecclesiæ in novitate præ-*

latura nostra retraximus, easque & redditus earum thesaurarie ad renovandas & augmentandas ecclesia hujus Palliaturas, in sempiternum contulimus.

¶ PALLIATUS, Pallio seu aulæo, vel potius panno serico indutus, coopertus. Sugerius in Vita Ludovici Grossi: *Albo & Palliato equo insidentem* (Innocentium PP.) *educunt*: qui vero eum comitabantur *ipsi Palliati equos albis operturis variatos equitantes, odas personando festive geminati procedunt.* Vide infra *Pallium* 2.

¶ PALLIATUS ORDO, Monachi, quorum pallium vestis propria fuit. Vita S. Adalhardi n. 32. sæc. 4. Bened. part. 1. p. 353. *Quanta denique fuerit receptus ambitione, quis valet perorare? procedit Palliatus ordo monachorum, monachosque præcedit candidatus ordo clericorum.* Vide *Pallium* 1.

¶ PALLIATUS, De sole dicitur, cum tenebris obumbratus, in Concil. Toletano IV. inter Hispan. to. 2. pag. 481. *Et dum sol eodem die tenebris Palliatus lumen subduxerit, &c.*

¶ PALLICIATUM. Vide *Palitium*.

¶ PALLIDESCERE, Pallescere. Vita S. Guthlaci to. 2. April. p. 48. *Velut lucerna in die Pallidescere videbatur.*

¶ PALLIDO, Imago, delineatio, apud Geographum Ravennatem laudatum in Disquisit. Leibnitii de Orig. Franc. ad calcem Leg. Salicæ edit. Eccardi pag. 251.

¶ PALLIGER. Vide *Pallium* 3.

PALLINGUS, Fustis genus. Vide *Falanga*.

¶ PALLIOLUM, Minus aulæum. Inventar. vetus apud Marten. in Itiner. p. 241. *Unum offertorium, Palliolum 1. super analogium.* Vide *Pallium* 2.

¶ PALLITIUM, ut *Palitium*. Vide in hac voce.

1. PALLIUM, Christianorum fuisse indumentum testatur Tertullianus lib. de Pallio, à quo ita describitur cap. 6. *In viris autem Pallii extrinsecus habitus, & ipse quadrangulus, ab utroque laterum regestus, & cervicibus circumstrictus, in fibula morsu humeris acquiescebat.* Infra, de quatuor pallii angulis: *Omnis liberalitas studiorum, quatuor meis angulis tegitur.* Nec uno hoc loco Christianorum fuisse proprium innuit, illudque describit; hinc apud eumdem *de toga ad Pallium* transire; cum *toga*, Gentilium fuerit: tametsi in controversiam cadat, an Christiani ab Ethnicis vestitu diversi fuerint, quod fuse disputat Baronius anno 197. Utcumque sit, Tertullianeum istud Pallium, ex iis fuit, quæ τετράγωνα vocabant, de quibus fuse Salmasius ad hunc Tertulliani librum. Sed & inferioribus sæculis

PALLIUM QUADRANGOLUM, cujusmodi etiam fuit Romanorum paludamentum, Regum nostrorum primæ, secundæ & tertiæ stirpis proprium fuit; sic autem describitur à Monacho Sangallensi lib. 1. cap. 33. *Gloriosissimus Carolus ad nocturnas laudes pendulo & profundissimo Pallio, (cujus jam usus & nomen recessit) utebatur.* Cap. 36. *Nocturnum atque pendulum Augusti Pallium adhuc nos retrahit. Ultimus habitus eorum erat Pallium canum, vel sapphirinum quadrangulum, duplex, sic formatum, ut cum imponeretur humeris, ante & retro pedes tegeret, de lateribus vero vix genua contegeret.* Quod quidem pallii genus etiamnum retinent Principes nostri in suis inaugurationibus: nam cum quadratum sit, ad sinistrum humerum fibula constringitur, ad dextrum erigitur, & in armos ipsos sustollitur, quo dextra libera sit. Ita latera nudantur, pedes ante & retro teguntur, quod ait Sangallensis. Verum in hoc diversum fuit è regiis hodiernis, quod ut Romanorum paludamentum, ad humerum dextrum fibula astringeretur. Id etiam de palliis sui ævi docet præ cæteris Nilus Mon. lib. 2. Epist. 245. Οἱ μὲν μοναχοὶ στολιζόμενοι ἐπὶ τῷ ἀριστερῷ ἀναβάλλονται ὤμῳ γυμνοῦντες ὅλον τὸ εὐώνυμον μέρος. οἱ δὲ φοροῦντες κοσμικοὶ τὰς χλανίδας τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ σώματος τοῖς πᾶσι φανερὸν καθιστῶσιν. Quod vero *Pallium* Sangallensis, *Sagum* vocat Eginhardus, ubi de Carolo M. *Sago Veneto amictus, & gladio semper accinctus, &c.* Infra: *In festivitatibus veste auro texta, & calciamentis gemmatis, & fibula aurea Sagum astringente, diademate quoque ex auro & gemmis ornatus, incedebat.* Sed in primis observationem exigit, quod idem Sangallensis scribit, saphyrini coloris fuisse, id est cærulei, quale est hodie Regum Franciæ liliis distinctum: ut inde discant Heraldicæ artis magistri, unde hic color in armorum regiorum insignibus manarit. Ejusdem etiam formæ fuit Regum Anglicorum Pallium: sic enim describitur à Thoma Walsinghamo, ubi de coronatione Ricardi II. Regis Angliæ p. 196. *Postea induit eum Archiepiscopus regali pallio, ita dicens: Accipe Pallium quatuor initiis formatum, per quod intelligas quatuor mundi partes divina potestati esse subjectas, nec quemquam feliciter posse regnare in terris, nisi cui potestas regnandi fuerit collata de cælis.* Scribit Dionysius Halicarnassæus lib. 3. ἀρχαιολογ. accepisse Tarquinium, Romanorum Regem, à Legatis Hetruscorum, χιτῶνά τε πορφυροῦν, χρυσόσημον, ἢ περιβόλαιον πορφυροῦν ποικίλον, οἷα Λυδῶν τε καὶ Περσῶν ἐφόρουν οἱ βασιλεῖς, πλὴν οὐ τετράγωνόν γε τῷ σχήματι, καθάπερ ἐκεῖνα ἦν, ἀλλ' ἡμικύκλιον. Vide Dissertationem 5. ad Joinvillam pag. 158. Utebantur etiam Judæi palliis quadrangulis. Petrus Comestor in Histor. Eccles. cap. 19. Numeror. *Quadratis tunc Judæi utebantur Palliis, & adhuc in angulis vestis quadrata in Synagogis suis habent fimbrias hyacinthinas ob recordationem legis datæ de cælo.*

¶ PALLIUM DUPLEX dicitur Monacho Sangallensi illud, quo novus Miles à feminis induebatur. *Duplex* appellatum vult *la Colombiere* in Theatro honoris pag. 572. quod ipsi pallio aliud palliolum assutum erat. Haud scio an non potius ob attextam pallio pretiosam pellem, Gall. *Doublure*, sic nuncupatum fuerit.

☞ Pallio, vel potius palliolo, maxime usi sunt veteres Galli; qui mos à Romanis dum Galliis imperarent interruptus, sensim iterum receptus est. Id autem breve admodum dimidiasque nates vix tegens, ut hodiernum Hispanicum. Martialis l. 1. Epigr. 93.

Cerea si pendet lumbis, & trita lacerna,
Dimidiasque nates Gallica Palla tegit.

¶ PALLIUM FUNDATUM, f. Auro textum. Vita S. Ansegisi sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 634. *De vestimentis vero ecclesiasticis largitus est Pallia, quæ dicuntur fundata, tria.* Vide *Fundatus* 2.

¶ PALLIUM PLUVIALE, Ornamentum ecclesiasticum, *Cappa*, vulgo *Chape*. Vita S. Odonis lib. 2. num. 2. *Adspiciebat, & ecce vir venerabilis canitie decoratus, stolaque splendida induitus, super quam Pallio pluviali utebatur, & Episcoporum more ferulam manu ferebat.* Est etiam

¶ PALLIUM ROTATUM, Pallii ecclesiastici species, in formam rotæ effictis, vel pallium rotarum figuris distinctum, nostris olim *Palle roé*. Gesta Gaufridi Episc. Cenoman. to. 3. Analect. pag. 390. *Dedit etiam in primo reditu de Roma samitum, de quo fecimus duas capas; alia vice rediens unum Pallium rotatum.*

PALLIUM, Monachorum vestis propria fuit. [Eo cum aliquando uterentur Gallicani Episcopi, eam ob rem à Cælestino I. PP. reprehensi sunt.] Sal-

vianus lib. 8. de Gubern. Dei : *Palliatum & pallidum, & recisis comarum fluentium jubet ad cutem tonsum videre tam infelix ille populus, quam infidelis sine convicio atque exetratione vix poterat.* Idem lib. 4. ad Eccl. Cathol. *Licet religionem vestibus simules, licet fidem cingulo asseras, licet sanctitatem Pallio mentiaris, non credo omnino, non credis.* Concilium Aurelian. I. cap. 21. *Monachus, si in Monasterio conversus, vel Pallium comprobatus fuerit accepisse, & postea uxori fuerit sociatus, &c.* [Hinc *Palliatus ordo* dicuntur monachi. Vide supra.]

PALLIUM, Velum Sanctimonialium. Benedictionale Ecclesiæ Rotomag. editum à Jacobo Petito p. 295 de Benedictione virginis : *Post hæc imponat puellæ Pallium, & dicas, Accipe, puella, Pallium, quod perferas sine macula ante tribunal Christi, &c.* Ita in Missali Franc. vet. pag. 412. Concil. Tolet. X. can. 4. de viduis: *Ut autem nihil devocetur in dubium, Pallio purpurei vel nigri coloris caput contegat ab initio susceptæ religionis.* Vita S. Aldegundis Abbatissæ Melbodiensis cap. 4. *Nimio vapore fidei accensa, à Pontifice B. Audeberto consecratum Pallium accepit, seque in Monasterio . . . . reetudi præcepit.* Collectio Canonum Hibern. l. 43. c. 10. *Virgines palliata, id est, velata.*

PALLIUM, Velum, quod inter Missæ solennia supra caput nubentium expanditur, dum quædam conceptæ orationes à Sacerdote recitantur. Durandus lib. 1. Ration. cap. 9. n. 9. *Ideo nubentes post benedictionem vita* (vitta) *suo invicem vinculo copulantur, ne compagem, id est, fidem unitatis conjugalis disrumpant. Eadem vero vitta candida est, purpureoque colore permiscetur, quia candor est munditia vita, purpura ad sanguinis posteritatem adhibetur, ut hoc signo & continentia, & lex commiscendi, ab utrisque ad tempus admoneatur, post hoc ad reddendum debitum non negetur.* Hujusmodi nuptialis velaminis meminit Nicolaus I. PP. in Responsis ad consulta Bulgarorum cap. 3. *Ut primum quidem in Ecclesia Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo per Sacerdotis manum, statuantur, sicque demum benedictionem & velamen cæleste suscipiant ad exemplum videlicet, quod Dominus primos homines in Paradiso collocans, benedicens eis dixit, Crescite & multiplicamini, &c. veruntamen velamen istud non suscipit, qui ad secundas nuptias migrat.* Et Joannes Sarisberiensis lib. 8. Policrat. cap. 11. *Inolevit etiam consuetudo, ut quos in commercium carnis Ecclesia jungit auctoritas, Pallio velentur altaris, aut alio ab Ecclesia constituto, ut thorus, qui Christo conciliante constituitur, sic in fide castitatis fragilitatis suæ maculas protegat, ut totius sit probri aut confusionis ignarus.*

PALLIO COOPERIRE filios natos ante matrimonium, *metere les enfans sous le drap*, [vel, *sous le poile*,] natos scilicet ex concubina, quam pater postmodum in uxorem legitimam coram proprio Sacerdote accipit. Cujus ritus initium fluxisse arbitror ab eo, qui in adoptionibus observabatur : quippe adoptivos pallio ac stola propria adoptantes quodammodo involvebant, ut ab iis quasi prognatos indicarent, de quo quidem pluribus egimus ad Joinvillam & ad Annam Comnenam. Ita in legitimationibus per subsequens matrimonium, liberi in ipsis nuptiarum sacris solennibus, cum patre & matre pallio operiuntur, ut ab iis ex legitima conjunctione procreati innuantur. Willelmus Gemmeticensis lib. 8. Hist. Norm. cap. 36. *Hac itaque de causa Comes Richardus Gunnorem Comitissam more Christiano sibi copulavit, filiique, qui jam ex ea nati erant, interim dum sponsalia agerentur, cum patre & matre Pallio cooperti sunt.* Philippus *Mouskes* in Lothario :

Li Duc ki les enfans ama,
Gunnor adoncques esponsa,
Et li fi ki ja furent grant,
Furent entre autre deus en estant
Par dessous le Mantiel la mere
Furent fait loial cil trois frere.

Ubi observandum solo matris pallio opertos Gunnoris filios. Hujusce etiam ritus meminit Robertus *Grosseteste* Lincolniensis Episcopus in Ep. 23. ad Walterum Ralegium tribunalis Regii Præsidem: *Et ut seniorum relatione didici, consuetudo etiam in hoc regno antiquitus obtenta & adprobata tales legitimos habuit & heredes : unde in signum legitimationis nati ante matrimonium consueverunt poni sub Pallio super parentes eorum extento in matrimonii solemnizatione.* Item Ralegius in Epistola ad Robertum proxima : *Ad confirmandam hanc legem, quod bastardus sub Pallio supra parentes nubentes extento positus fuit bastardus, induxisti testimonium Richardi de Luce* (Justitiarii Angliæ sub Henrico II.) *cujus testimonium quantam & qualem habeat comparationem ad testimonia divinæ Scripturæ & canonicæ contrarium testificantia, lippis patet & tonsoribus.* Subdit Seldenus, ex quo præallata ex Roberto Lincolniensi eruimus ex ejus Dissertatione ad Fletam : *Ceterum ritum eundem ipsum sub Richardo II. quando autoritate Parlamentaria legitimi sunt facti liberi Joannis Gandavensis Ducis Lancastriæ è Catharina uxore tertia ante matrimonium suscepti, idque in ipsis Comitiis adhibitam alicubi me legisse memini.* Vide *Legitimare*, *Mulier* & *Purificare*.

PALLIA, dictæ nostris eæ vestium *liberationes*, quæ fiebant Officialibus regiis convivis, seu *commensalibus*. Nam aliis *Pallia*, aliis *Roba* dabantur statis anni tempestatibus, ut observatum à nobis ad Joinvillam Dissert. 5. *Droit de manteau.* [Computum Thesauri an. 1239. *Pallia Militum. Dominus Robertus de Curtiniaco pro Pallio xv. lib. . . Pallia Clericorum Archiepiscopo Senonensi pro Pallio x. lib. &c.*] Comput. Thesauri an. 1300. *Pallia Militum de termino Pentecost. . . Pallia Clericorum, . . Roba Valletorum & aliorum hospitii.* [*De suis vadiis & Palliis assignentur & solvantur*, in Statuto Johannis Reg. an. 1361. to. 3. Ordinat. pag. 483.] *Wadia & Palia*, in Statuto Caroli V. Reg. Fr. an. 1368. pro Officialibus Parlamenti. Vide, quæ ibi observamus. [Exstat Statutum ejusdem Reg. pro iisdem Officialibus an. 1364. tom. 4. Ordinat. p. 418. in quo eadem leguntur.]

¶ PALLIUM, Prætextus, simulatio. Nicolaus de Jamsilla de Gestis Frider. II. Imper. apud Murat. to. 8. col. 518. *Cumque Marchio se de hoc alicujus licet frivola Pallio rationis excusaret, &c.* Epist. Concil. Pisani ad Benedictum PP. an. 1409. to. 3. Concil. Hispan. p. 642. *Hæc enim convocatio ad locum & terminum ante dictos nullo valet colore difficultatis impediri, seu quocumque conficto Pallio differri, declinari seu mutari.* Vide *Palliatio*.

2. PALLIUM, Aulæum, vel *Palla*. Victor Uticensis lib. 1. de Persecut. Vandalica p. 8. *De Palliis altaris, pró nefas! camisias sibi & femoralia faciebat.* Alcuinus Poemate 3.

Plurima Basilica sunt ornamenta recentis,
Aurea contortis flavescunt Pallia villis,
Quæ sunt altaris sacri velamina pulchra.

Et Poem. 66.

Pallia suspendit parietibus, atque lucernas
Addidit, &c.

Helgaudus in Roberto Rege Franc. *Dedit etiam & Pallia*

Pallia tria pretiosa in ornatu Ecclesiæ, &c. Rupertus lib. 2. de Divin. offic. c. 23. *Pallia, quæ solenniter appenduntur templi parietibus.* Chronicon S. Vincentii de Vulturno lib. 2. *Per singulas denique columnas Palliorum cortinas pendere jussit Regina.* Hist. fundationis Monast. S. Clementis in insula Piscaria lib. 1. *Fuerant etiam in ejus domo diversa Pallia auro & gemmis radiantia, quibus parietes Ecclesiæ ornabantur, & fratres induebantur, quoties magna festivitas in Ecclesia celebrabatur.* Historia Episcopor. Autissiodor. cap. 50. *Dedit Ecclesiæ Pallium ingens optimum, quod vulgo Dorsale dicitur.* Gervasius Dorobernensis in Descript. Ecclesiæ Cantuar. *In circuitu vero ad altitudinem fornicis prædicta via quædam facta est, qua Pallia & cortinæ possunt suspendi.* Eadmerus lib. 5. Histor. Novor. p. 108. *Pallia valde bona quamplurima, ac nonnulla alia decori domus Dei competentia juri Ecclesiæ perpetuo possidenda concessit.* Petrus Damian. lib. 6. Ep. 9. *S. Laurentii Monasterium à se constructum nuper, ut dedicaretur, effecit, & duodecim ibi Pallia munificus obtulit.* Hariulfus lib. 2. cap. 10. *Insuper donavimus ibi Pallia optima 78.* Lib. 3. c. 3. *Pallia 78. vestimenta 49. viginti alia, cum Pallio paratum unum.* Chronicon S. Trudonis lib. 1. p. 350. *Cossinos sericos tres, Pallia 4. majora, & minora 44. item Pallium unum cum friso & margaritis.* Vide Vitam S. Willelmi Ducis cap. 21. edit. Mabillonii, Vitam S. Benedicti n. 28 edit. ejusd. Mabillonii, Visionem Wettini Monachi num. 9. Leonem Ost. lib. 2. c. 38. Honorium Augustod. lib. 1. cap. 137. &c.

PALLIUM ALTARIS. Vide *Palla* 2.

¶ PALLIUM LINOSTIMUM, de quo Anastasius in S. Silvestro & in S. Zozimo, ut videre est in *Linostimus*, quodnam fuerit ornamentum ambigitur inter eruditos. Mappulam seu *manipulum* & *stolam* sive orarium hac voce simul significari tradit Altaserra: *manipulum* esse putat Gavantus: cum Macris fratribus in Hierolex. lubentius crediderim orarium lineis staminibus & filis intextum (quod est *linostimum*) intelligi debere. Vide Anastasium cum notis variorum to. 3. pag. 81.

¶ PALLIA OLOBERA, vel *Olovera*, id est, infecta mero vel vero conchylio seu murice, hoc est, purpura. Vide *Holoverus* & *Oloforus*.

¶ PALLIUM, Vexillum ex panno serico. Acta B. Michelinæ to. 3. Junii p. 936. *Qualibet ars ordines habere unum novum Pallium, pro qualibet arte, secundum conditionem & qualitatem artis.*

PALLIUM interdum, atque adeo in plerisque supra allatis locis, ipsa pallii materia, pannus ipse, sericus aut pretiosioris materiæ, dicitur. Ugutio: *Pallium, à pellibus, unde fiebat: sed modo dicitur Pallium quoddam genus panni ex serico, & quilibet mantellus.* Hariulfus lib. 2. cap. 10. *Casulas de Pallio 30. fanones de Pallio auro paratos* 10. Lib. 3. cap. 3. *Fanones ad offerendum auro parati* 14. *ex brandeo* 3. *ex Pallio* 15. . . . *in sacrario ad tabulam cooperiendam vestimentum lineum Pallio paratum.* Liber ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 4. *Casulam de Pallio non habeat.* Ibidem: *Absque aurifriso & Pallio & omnibus sericis.* Vetus Charta in Hist. Monast. S. Nicolai Andegav. *Et unam capam Pallii.* Hugo de Cleeriis de Majoratu Franciæ: *Scamnum pulcherrimum fulcro Pallii, aut tapeto coopertum.* Sugerius Abb. in Ludovicu VI. *Ubi etiam aurum & argentum, & vasa concupiscibilia, & Pallia, & Palliatas culcitras, & omne mobile, quod possidebat . . . egenis distribuens, &c.* Infra: *Cappas de Pallio pretioso decem.* Chronicon Trudonense l. 1. p. 350. *Cappa* 33. *pretiosa de Pallio.* Lib. 6. p. 403. *Similiter & cingulos duos, unum de nigro bonoque pallio, . . . alium, de Pallio varii coloris valde bonum, &c. . . . Cappam unam albi Pallii valde bonam, &c.* Arnoldus Lubecensis lib. 2. cap. 9. *Inde adducti sunt caballi fortissimi 30. cum frenis argenteis & sellis optimis de Pallio & ebore compositis, quos Duci dedit.* Testamentum Riculfi Episc. Helen. an. 915. *Roquos 4. unum purpureum cum auro, & alium Palleum Græco, . . . & alios Palleos corporales quatuor, Palleos 4. è brosdo nunta, . . . cossino pallio uno, &c.* Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 246. *Cum cappa una de Pallio, &c. Casula sine Pallio, auro & argento*, in Hist. de Exordio Ordin. Cisterc. cap. 17. *Cuculla fluxa & Pallio ornata*, in Vita S. Odon. Cluniac. lib. 3. cap. 1. Testamentum Guillelmi D. de Montepessolano an. 1146. *Donet . . . . optima vestimenta, & unum lectum de Pallio.* Herimannus de Restaurat. S. Martini Tornacensis cap. 95. *Habeo Pallium sericum, de quo mihi casulam vel planetam facere volo.* Infra: *Et quid operis de serico facere possimus, simul inspiciamus.* Fulcherius Carnot. lib. 1. Hist. Hierosol. cap. 2. *O quam dignum erat & amœnum nobis omnibus cruces illas cernentibus, vel sericas, vel auro textas, aut quolibet genere Pallii decoras, quas in chlamydibus suis aut birrhis, sive tunicis peregrini . . . super humeros consuebant.* [Hist. Mediani Monast. pag. 242. *Casulæ tres de Pallio; cappa* 1x. *dalmatica quatuor de Pallio.* Chron. Abbatiæ S. Theofridi Calmeliac. apud Stephanot. to. 3. Fragm. Histor. MSS. *Planetas Sacerdotales ex serico Pallio* x. . . . *& alias de simplici Pallio* VII.]

PALLEA, Aulæum, vel potius pannus sericus. Nam & *palleum*, pro *pallium* dicebant. Glossæ antiquæ MSS. *Peplum, stola vel Palleum. Peplo, Palleum.* Heito Episcopus Basiliensis in Visione Wettini Augiensis cap. 12. *Dona magnifica & innumerabilia in Palleis & vasis argenteis, &c.* Anastasius in S. Zacharia PP. *Pendentia vel inter columnas ex Palleis sericis fecit.* Ita fere semper in Cod. Thuano, ut monet Fabrotus ad pag. 110. 111. Appendix MS. ad Hist. Turpini: *In qua B. Romani basilica optima & pulcherrima erat, Palleis & codicibus optimis, & crucibus argenteis, & textibus aureis decorata.* Encomium Emmæ Reginæ: *Ingens allata est Palleali (f. pallea) extento in gremio, quam ipse Rex suis manibus imposuit.* Fulbertus Carnot. Epist. 115. *Dabit vobis pro hoc negotio mille libras denariorum, & centum Pallias.* Lege *palleas*. Durandus l. 1. Ration. c. 3. num. 23. *Ornatus Ecclesiæ consistit in cortinis, & aulæis, & Palleis sericis & purpureis, & similibus.* Et n. 24. *Altaris vero ornatus consistit in capsis, in Palleis, in phylacteriis, &c.* Chron. Trudon. l. 1. pag. 350. *Item pallium unum cum friso & margaritis, Item Palleas lineas serico coopertas* 10. *Item Palleas lineas sine serico* 98. Testamentum Arnaldi Episc. Tolosani an. 1159. *Cum calicis argenteis & candelabris, & omnibus meis Palleis & cappis sericeis* [Concil. Hispan. to. 3. p. 163. *Et ego Gotmarus episcopus dono ibidem cortina* 1. *Palleam ad honorem S. Mariæ . . . ad ipso altare cooperiendum.* Guidonis Discipl. Farf. cap. 23. *Ornent ecclesiam hinc & inde parietes cortinis nec non Palleis.*]

PAULEUM, pro *Pallium*, in Monastico Anglic. to. 1. p. 210. *Et duas imagines magnas auro argentoque bene ornatas, & casulam unam per totam brudaram, & alias tres optimas de Pauleo.* Ita præferre MS. codicem monet editor. Sic

PAULIUM, Eadem notione, in Necrologio Eccl. Carnotensis 18. Kal. Maii: *Qui huic ecclesiæ unum*

Paulinm, *& duas cappas fericas dedit*. Occurrit præterea hæc vox apud Anonymum de Miracul. S. Honorinæ apud Mabillon. to. 6. Vitarum SS. Ordin. S. Benedicti pag. 527. fed pro ipfo pallio.

PALLIUS, ex *pallio*, feu ex ferico. Charta Rudefindi Epifcopi Dumienfis æræ 930. apud Anton. *de Yepez* to. 5. Chronici Ord. S. Benedicti: *Plumatios digniores Paleos decem*, *alios fubminores* 8 ... *almucellas morgones* 6. *fatoles*, *Paleos duos*, *&c*. Alia æræ 1062. ibid. *Nec non etiam & de lectuaria*, *certos Paleos duos*, *vafos de argenteo* 4. *&c*. [Charta an. 1009. in Append. Marcæ Hifpan. col. 969. *Et ifte memoratus Bonutius dimitteret eidem omnem fubftantiam quam ille defunctus fupralibatus juffit diftribuere pro anima fua*, *id funt Palleos* XIV. *de variis coloribus*.] Charta Hugonis Ducis Burgund. an. 1077. to. 6. Spicileg. Acheriani p. 456. *Pallia* 4. *aurea*, *&* 20. *fine auro*, *cortina Pallea novem*, *facitergia decem*, *&c*. Vide in *Fatolet*.

PALLOSUS, Sericeis veftibus indutus. Will. de Podio Laurentii c. 43. *Factumque eft*, *ut nonnulli dorfa Paltofa habentes*, *cœperint difficultates opponere*, *&c*. Quo fpectant primi verfus Epitaphii Conradi Imper. Viennæ:

Qui veftes geritis pretiofas, *qui fine fine*
Non profectu ac accumulatis opes.
Difcite, *quod paucis opibus poft funera fitis*
Contenti, *faccus fufficit atque lapis*.

Ita *Paille* notione eadem ufurparunt olim noftrates. Le Roman *de Garin le Loherans* MS.

Deffus un Paille li ont devant lui mis.

Alio loco:

Une Paille d'Andre li ont defor lui mis.

Rurfum:

Bies i effre un vert Paille roe.

Idem Poëta:

Et le mantel à fon col li pandi,
Riche d'orfrois, *de Paille Alexandrin*.

Rurfum:

Bien fut veftuë d'un peliçon hermin,
Et par deffus d'un Paille Alexandrin;
A bandes d'or, *mult belement li fift*.

Alibi:

D'or & d'argent & de Pailles plaiéz.

Le Roman *de Guillaume au Court-nez*. MS.

Qui donc vonfift hermines & Pailes d'Orient.

Alter Poëta:

La ot maint Gonfanon de Paile Alexandrin.

Le Roman *d'Aie d'Avignon*, MS.

Or, *argent*, *& Pailles*, *fachiés sont eft noiant*.

Galterius Metenfis in Mappa mundi MS. c. 14.

Envoya tres & pavellon,
Lames & Pailles riches & beaus,
Et mains autres fentiens joians.

Le Roman *de la prife de Hierufalem* MS.

Qui portoient cendals & Pailes Effriquans.

Id eft Africana pallia. Vetus Poema de Alberico Burgundo MS.

Elle prinft Paille, *& main riche Bezant*.

Alibi:

S'il i trafmift maint Paille feignori.

[Le Roman *de Partonepex* MS.

Mouls m'a doné or & argent,
Pierres & Pailes d'Orient.

Le Roman *de Blanchandin* MS.

Ses chauces furent de brun Paile
Tranchiées a menue maille.]

Hiftoria MS. Normannor. Apulienfium: *Et li donnoient divers Pailles*, *& li mandoient diverfes pieces d'or & d'argent*, *& pour le veftement de li frères*, *& pour le mangier mandoient chafcun jor Befans mult & Tarin & en la folemnelle fefte honeroit lor refector de vaiffelle d'or & d'argent*. Statuta MSS. Ordinis Coronæ fpineæ edita à quodam Cæleftino fub Carolo VI. *Et fur le cors du defunt Chevalier efdites obfeques aura un Paile de drap de foie*, *& au milieu une corone d'efpines*. [*Perceval* apud Borellum:

Si ot dedans la biere un corps,
Et lor le Paile par defors
Avoit une efpée couchie.]

Hinc nomen manfit panno nigro, qui fereiro infternitur, cum mortui cadaver humandum defertur: ut & umbraculo quatuor haftis fuftentato, fub quo vel divina deferri folet Euchariftia, vel quod Regibus aut viris Principibus in folennibus ceremoniis, ac urbium ingreffibus prætenditur, quæ quidem umbella, *poile*, pro *paille*, perperam appellatur. Gervafius Dorobernenfis in Ricardo I. Rege Angliæ an. 1194. *Proceſſerunt omnes ad Ecclefiam*, *Rege ultimo fubfequente*, *portantibus* 4. *Baronibus* 4. *cereos accenfos ante eum*, *& aliis* 4. *Pallium in* 4. *haftis fuper caput ejus*. Joann. Villaneus lib. 12. cap. 111. *La Reina entro in Vignone con Palio fopra capo*. Matth. Villaneus lib. 1. c. 20. *Addeftrati da Baroni fotto Palii ricchi d'oro*. [Chron. Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 79. *Rex Fredericus*.... *intravit Panormum per portam S. Georgii*, *vadens fub Pallio ufque ad palatium* Nicolaus de Jamfilla de Geftis Friderici II. Imper. apud Murator. tom. 8. col. 505. *Itaque præordinato folemni Palleo*, *fub cujus umbraculo Rex a maris litore*, *ubi defcenderat in terram*, *ufque ad civitatem proceſſurus erat ex confuetudine regiæ dignitatis*, *Rex fub eodem Palleo principem fecum fimul procedere turbis circumquaque fpectantibus voluit*. Tabularium Rothon. *Et erat Pallium fuper eum*, *quod habuerunt fervitores fui in ingreffu cimiterii*. *D. de Maure*, *D. de Quebriac*... *portaverunt Pallium*. Adde Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 901.] Vide Petrum IV. Regem Aragon. in Chron. lib. 2. c. 24. 25. *Pal*, pro *paille*, feu *pallio*. Monafticum Anglic. to. 3. p. 327. *Alba cum apparatu de Pal*, *& parura*, *amictus de Pal*. Paffim ibi.

Ab eadem voce vernacula *paille*, deducta vox *Palare*, & *Pallet*, pro ædium parietes *palliis* exornare, *Tapiffer*. Michael Carboncllus in Chronic. Hifp. p. 27. *La Palau dels marbres era ornat y Empaliat de draps de ras molt fort bells*, *&c*. Monafticum Anglic. to. 3. p. 330. *Unum frontale Palatum de cendalo & croceo*. [Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1428. apud Rymer. tom. 10. p. 392. *Palates quatuor lectos de medea affifa*, *colorum rubei & viridis*, *Palatos duos lectos rubei coloris*, *cum curtinis de media affifa*.] Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii incipiens à 1. Julii an. 1351. *Autres parties d'une chambre à parer*, *Pallée de draps d'or & de camocas*. Infra: *Pour dix pieces de cendaux azurez & blans a faire courtines Paelées d'icelle chambre*. Rurfum: *Et eft à favoir*, *que* 12. *draps d'or de deux fortes*, *c'eft à fçavoir fix ouvrées à beftes & oifeaux fur champ azuré*: *les autres fix ouvrez d'eftranges feuillages d'outremer fur champ blanc cendré*, *&* 6. *camocas azurez*, *defquels draps d'or & camocas fu Pallee ladite chambre*. Sane ex his, opinor, perfpicue docemur, unde vox *pallé*, in armorum feu infignium defcriptionibus, originem ducat: cum certo certius videatur, ita in iis *pallia* bicoloria defignari, non vero *palos*, feu *paxillos*, ut hactenus creditum eft ac perfuafum à viris Heraldicæ artis peritis. Ita infignia Regum Aragonenfium *palliata* funt ex auro & rubeo, feu

Palliis aureis & coccinei coloris distincta. [Vide *Palata arma.*]

Sed & Itali *Paglio* vocant, quod nostri *Palle*. Hinc enim *correre il Paglio* dicunt, cum equorum vel equitum cursus instituitur, *palliis* pretiosioribus in præmium propositis, uti observatum à Falceto. [Vide *Palium* 2.]

2. PALLIUM, Græcis Ὠμοφόριον, Vestis species Summis Pontificibus, Patriarchis, Primatibus, & Metropolitanis propria, quæ sic describitur à Durando lib. 3. Ration. cap. 17. n. 3. *Est autem Pallium de candida lana contextum, habens circulum humeros constringentem, & duas lineas ab utraque parte, videlicet ante & retro pendentes: à sinistris est duplex, à dextris simplex: habet quatuor cruces purpureas, scilicet ante & retro, à dextris & à sinistris. Infiguntur in Pallio tres acus aureæ.* Auctor Ceremonialis Romani lib. 1. sect. 10. *Cura conficiendorum & conservandorum palliorum ad Subdiaconos Apostolicos pertinet, qui ex lana munda & alba illa hoc pacto conficiunt. Sanctimoniales Monasterii S. Agnetis, vel Religiosi, qui sunt in illa Ecclesia, offerunt quotannis agnos duos albos super altare illius Ecclesiæ in die festivitatis sanctæ Agnetis, dum in Missa solemni cantatur Agnus Dei: qui Agni recipiuntur a duobus Canonicis Ecclesiæ Lateranensis, & ab eis postea consignantur Subdiaconis Apostolicis, qui agnos ipsos in pascua mittunt, quoad veniat tempus tondendi ipsos agnos opportunum. Ex his agnis lana tondetur, quæ mixta cum alia lana alba & pariter munda reducitur in filum, ex quo Pallia hujusmodi contexuntur latitudine digitorum trium, redacta in orbem, ita ut humeros præsulum ambiant. A pectore & renibus particulam pendentem habet Pallium longitudinis palmi, & in extremitatibus laminas plumbeas tenues ad parem latitudinem, & in fine orbiculatas, nigro serico tectas, insutas supra pendentes particulas ante & post, & super humeros utrosque. Sic confecta Pallia per Subdiaconos portant ad Basilicam Principis Apostolorum, & per Canonicos Basilicæ ponuntur super corpora Petri & Pauli Apostolorum sub altari majori: ubi factis ex more vigiliis illa per noctem dimittunt, deinde restituunt Subdiaconis, qui in loco honesto ea conservant.* Hinc *Pallia de corpore B. Petri* sumta passim dicuntur. Hanc etiam descriptionem attigit Cencius Camerarius in Ceremoniali: *Prior S. Laurentii sacri palatii ponit Pallium super altare, quod ipse Prior propria manu debet parare, & statim Archidiaconus cum secundo Diacono dat in manu Pontificis, & solus Archidiaconus dicit Pontifici: Accipe Pallium, plenitudinem scilicet Pontificalis officii ad honorem omnipotentis Dei, & gloriosissimæ Virginis ejus Genitricis, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & S. R. E. & nihil aliud. Statimque ipse Archidiaconus cum Priore Basilicario aptat Pallium prædictum super Pontificem, intromissis spinulis aureis tribus ante & retro, & sinistro latere, in capite quarum sunt innixi tres hyacinthi lapides, & sic ornatus accedit Pontifex ad altare, & ibi celebrat honorifice Missam.* Jacobus Cardinalis de Coronat. Bonifacii VIII. Papæ lib. 2.

Pallia tunc humeris crucibus candentia nigris
Imposuit Levita rubens, quibus aurea puros
Sapphiros defixit acu.

☞ Et hæc quidem est forma hodierni pallii; diversam vero olim fuisse innuere videtur Johannes Diaconus in Vita S. Gregorii M. lib. 4. c. 8. *Pallium ejus bysso candente contextum, nullis fuisse cernitur acubus perforatum, sic ipsum circa scapulas obvolutum fuisse, non autem confixum dignoscitur, sicut vetustissimis musivis vel picturis ostenditur.* Et c. 84. *Pallio mediocri à dextro videlicet humero sub pectore super stomachum circulariter deducto: deinde sursum per sinistrum humerum post tergum deposito, cujus pars altera super eumdem humerum veniens, propria rectitudine, non per medium corporis sed ex latere pendet.* Ex quibus recte concluditur Pallium antiquum quoddam vestimenti genus fuisse ab Omophorio Græco non multo diversum. Vide D. de Marca Concord. lib. 6. cap. 6.

☞ Sed & illud quoque ex Johannis Diaconi verbis efficitur, Pallium hodiernum etiam quoad materiam à veteri esse distinctum; Gregorianum enim ex *bysso candente*, hoc est, ex tenuissimo lino contextum scribit: hodiernum vero ex lana conficitur. Hanc mutationem tum materiæ cum formæ circa sæculum octavum accidisse existimat Ruinartius noster in Dissertatione de Pallio Archiepisc. quæ edita est to. 2. oper. posth. Mabillonii; unde pleraque desumta sunt, quæ eidem rei illustrandæ hic addenda judicavimus.

Ejus originem & usum ab ipso Lino quidam repetunt. Alii ante S. Marci Papæ, qui vixit an. Chr. 336. tempora, ejus mentionem non fieri observant: alii denique pallii prærogativam Silvestro Papæ à Constantino M. tunc demum concessam volunt, unde ad cæteros Patriarchas & Archiepiscopos profluxerit. Quædam in hanc rem observamus in Dissert. de Byzantinorum Impp. nummis.

☞ Ea probabilior longe videtur sententia quæ Pallii originem divisioni provinciarum ecclesiasticarum asserit, eo maxime tempore quo Sacerdotes à Diaconibus, à Sacerdotibus Episcopi, atque inter ipsos qui primas obtinebant, vestibus distingui cœperunt; neque enim aliud ornamenti genus præter Pallium mihi occurrit quo Episcopi inter se discernerentur.

Ad Summum Pontificem solum spectat Pallium concedere, quod, ut diximus, de corpore S. Petri sumi solet. Scribit Will. Tyrius lib. 15. cap. 13. Radulfum Patriarcham Antiochenum, Romanæ Ecclesiæ subjacere dedignantem, quod diceret *utramque Petri esse Cathedram, suamque quasi primogenitæ insignem prærogativa*, Pallium de altari Antiochenæ Ecclesiæ sua sibi sumsisse auctoritate: sed postmodum eo resignato, aliud ei sumtum de corpore B. Petri, more solemni, per Priorem Diaconorum traditum.

Hæc etiam Patriarchatum prærogativa fuit, ut Pallium suffraganeis suis concederent, cum ipsi à Romana Sede acciperent. Innocentius III. Patriarchæ Constantinopolitano indulsit, ut Archiepiscopis suffraganeis suis usum pallii concederet, Epistola, quæ exstat in Gestis ejusdem Pontificis pag. 102. 103. Sed id postmodum privilegii concessum omnibus Patriarchis in Concilio Lateranensi an. 1215. c. 5. in Actis Concilii.

☞ Obtinuit quidem hæc disciplina ut à solo Romano Pontifice pallium concederetur, sed in sequioribus sæculis; nam circa natales pallii penes omnes Patriarchas jus fuit pallium independenter à quocumque alio habere, atque illius usum sibi subditis Metropolitanis largiri. Concilium generale VIII. can. 17. apud Labbeum tom. 8. col. 1136. *Sancta Synodus tam in seniori & nova Roma quam in Sede Antiochiæ & Jerosolymorum priscam consuetudinem decernit in omnibus conservari, ita ut earum Præsules universorum Metropolitanorum qui ab ipsis promoventur, & sive per manus impositionem, sive per Palliidationem episcopalis dignitatis firmitatem accipiunt, habeant potestatem videlicet ad vocandum eos urgente necessitate ad conventum synodalem, vel etiam*

ad coercendum illos & corrigendum. Cui sententiæ nihilomnino nocet exemplum Radulfi à Willelm. Tyrio relatum; is quippe è Latinis secundus Antiochiæ Patriarcha fuit, quos non iisdem privilegiis potitos fuisse constat ac veteres Græcos.

☞ Recentior illa disciplina inducta quoque viderut in Gallias approbante Synodo Suessionensi ann. 742. in ea enim, suggerente Bonifacio Moguntiæ Archiepiscopo, illud decretum est, ut singuli Metropolitani Romanum Pallium à Sede apostolica suscipere in posterum satagerent. Id testatur idem Bonifacius Epist. 105. ad Cuthbertum Angliæ Episcopum. Aliquandiu tamen titubarunt Galliarum Antistites quasi metuissent, uti suspicatur D. de Marca, ne tali novitate ad insolitam erga Sedem Romanam subjectionem adigerentur; vel, quod probabilius est, ne juri suo cessisse viderentur, quo hactenus Metropolitani à comprovincialibus Episcopis consecrationem simul & pallium accipere consueverant. Hinc nata est pallii Romani & Gallicani distinctio, quam tamen respuunt nonnulli doctissimi viri, tametsi aliis eruditis stabilita videtur Canone sexto Concilii Matiscon. I. inter quos pacem conciliare haud difficile erit, modo pallium tunc temporis idem fuisse quod *Rationale*, concedatur. Vide Ruinart. in laudata Dissert. cap. 10. & infra *Rationale*.

Pallium olim, ex antiquæ traditionis usu, non nisi Romam & ad Apostolorum limina venientibus, & fortiter postulantibus Metropolitanis dabatur, ut est apud Greg. M. lib. 7. ind. 1. Epist. 1. Greg. VII. lib. 1. Epist. 24. Petr. Damian. lib. 7. Epist. 4. Ivon. Carnot. Epist. 212. in Vita S. Theodardi p. 761. &c. Vide Jac. Petitum ad Pœnitentiale Theodori pag. 531. Postea tamen missum legitur per Legatos Apostolicæ Sedis, apud eosdem Gregor. M. lib. 7. ind. 1. Epist. 1. & Petr. Damian. ead. Epist. Will. Malmesbur. p. 206. &c. Denique per procuratores, cum hac formula, *Instanter, instantius & instantissime in Consistorio à Summo Pontifice expetitum*, ut est in Ceremoniali Romano, &c.

☞ Huic petitioni adjuncta erat fidei professio, quam exigit Concilium Ravennatense can. 1. sub Johanne VIII. PP. immo & Romano Pontifici obedientiam profitebantur, quod à Bonifacio Moguntino introductum arbitratur D. de Marca Concord. lib. 7. c. 7. Formulam edidit Sirmondus to. 2. Conc. Gall. p. 56. *Beato vero Petro & Vicario ejus debitam subjectionem & obedientiam ... profiteor.* Hæc circa sæculi XI. medium mutata, auctore Gregorio VII. ut plerique opinantur, in quoddam veluti juramentum fidelitatis conversa est. Eam primus emisit Henricus Aquileiæ Archiep. in Conc. Romano VI. apud Labbeum to. 10. Concil. col. 379. his verbis: *Se non fore nec in consilio nec in facto, ut Papa Gregorius, successoresque ipsius, vitam, aut membra, aut papatum perdant, aut capti sint mala captione, &c.*

Antequam vero Metropolitanus pallio decoretur, non ei licet Clericos ordinare, Pontifices consecrare, vel Ecclesias dedicare, nec potest Archiepiscopus appellari. Ita Joannes VIII. PP. Epist. 26. ex iis, quas edidit Sirmondus, Synodus Ravennensis an. 878. c. 1. Innocentius III. Papa lib. 1. c. 63. c. Quod sicut. 28. §. Super eo. Extr. de elect. Petrus Damian. lib. 7. Epist. 4. An vero illud recipere possit ante consecrationem, vide Will. Neubrigensem lib. 4. cap. 17. & Menardum ad libr. Sacram. Gregorii M. pag. 314.

☞ Iis omnibus præiverat Nicolaus I. PP. in Responsionum ad consulta Bulgarorum cap. 72. *Propter longitudinem itineris non jam huc consecrandus qui electus est veniat, sed hunc Episcopi, qui ab obeunte Archiepiscopo consecrati sunt, simul congregati constituant sane interim in throno non sedentem, & preter Corpus Christi non consecrantem, priusquam Pallium à Sede Romana percipiat, sicuti Galliarum omnes & Germania & aliarum regionum Archiepiscopi agere comprobantur.* Ubi quod de Galliarum usu habet Nicolaus penes fidem illius sit: certum enim est Johannem VIII. qui secundus ab ipso Pontificatum obtinuit, è Galliis cum in Italiam esset reversus, graviter conquestum esse in Epist. ad Rostagnum Arelat. Archiepisc. quod Galliarum Metropolitani, nondum Pallio à Sede Apostolica suscepto, dignitatis suæ munia exercere non dubitarent, ac si jurisdictionem Metropolitanorum non censerent Pallio annexam: *Proh dolor! cum in Gallia partibus essemus, inter cætera unum valde prohibendum invenimus. Metropolitæ antequam Pallium à Sede Apostolica suscipiant, consecrationem facere præsumunt, quæ antecessores nostri & nos canonico decreto ne fieret interdiximus.* Eo tandem auctoritatis pervenit Pallium, ut electo Archiepiscopo, uti supra observatum est, ante illius susceptionem nec dignitatis munia exercere, nec nomen habere permissum fuerit; quin & sigillo proprio caruisse docet Charta Johannis Archiep. Arelat. an. 1233. tom. 3. Analect. pag. 102. *Et quoniam sigillum proprium non habemus, cum nondum Pallium fuerimus assecuti, &c.*

☞ *Pallii* privilegia pro varietate temporum, personarum & locorum diversa fuerunt; potiora adnotabimus. Præcipuum est ut qui Pallio decoratur cæteros antistites ejusdem ordinis præcedat, adeo ut Archiepiscopi eum ordinem inter se servent, quo à Sede Apostolica Pallii usum acceperunt; quod egregie firmatum fuit occasione celebris controversiæ, quæ orta est inter Harduinum Perefixium Archiepisc. Paris. & Henricum *de la Motho d'Houdancourt* Auscensem. Pallio annexa pontificalis officii plenitudo, atque Archiepiscopalis nominis appellatio ex hodierna disciplina: unde Episcopi qui eo donati fuerunt, interdum nomen Archiepiscopi sibi assumsere, ut Mettenses: Pallium iis tantum concessum est qui aut sedis dignitate aut virtute cæteris præeminerent.

Pallii usus ad solenniores solemnitates restrictus passim legitur, ne, ut est in Concilio VIII. cap. ult. hujusmodi cultu per fastum aut superbiam abuterentur Metropolitani: quæ quidem sacra festa designantur in Epistolis Pontificiis, scilicet Nativitas Domini, festivitas S. Stephani, S. Joannis, Circumcisio Domini, Epiphania, Dominica Palmarum, Cœna Domini, Sabbatum sanctum, Pascha, Feria secunda post Pascha, Ascensio Domini, Pentecoste, tres (alias quatuor) festivitates S. Mariæ, Natalis B. Joannis Baptistæ, solemnitas omnium Apostolorum, Commemoratio omnium Sanctorum, Dedicationes Ecclesiarum, Consecrationes Episcoporum, Ordinationes Clericorum, Ecclesiæ propriæ principales festivitates, & anniversarius consecrationis dies. Ita Leo VII. pro Laureacensi Episcopo apud Tegnagelium, Innocentius III. Papa lib. 11. Epist. 17. 58. Gesta ejusdem Innocentii p. 64. 102. Hincmarus Remensis tom. 2. p. 311. Ceremoniale Episc. lib. 1. c. 16. &c. *Pallii* præterea usum in Imperatoris & aliorum Magnatum & Principum sepulturis Patriarchæ Constantinop. indulsit Innocentius III. ut in ejus Gestis legitur pag. 102. cum alias id inter-

dictum sit, nisi hoc in privilegio contineatur expressum, Extr. cap. Si Episcopus, &c. Ejus etiam usus erat in Synodis. Vide Hist. Archiepisc. Bremens. an. 1179.

☞ Et quidem in Summi Pontificis beneplacito fuit ut dies assignaret quibus Pallio uterentur ii, qui eo donabantur; unde orta in Pallii usu pro variis ecclesiis diversitas.

Pallio autem utuntur Metropolitani in Missarum solemnibus in Ecclesiis sibi subjectis: non vero in processionibus, & aliis occasionibus, nisi ex indulto Pontificis. Ita Gregorius M. lib. 2. Epist. 54. ind. 11. lib. 4. Epist. 11. 15. 50. lib. 5. Epist. 33. lib. 7. ind. 2. Epist. 78. lib. 12. Epist. 15. Leo VII. Papa post Chronicon Reichersp. pag. 6. 7. Gesta Innocentii III. Papæ p. 64. Durandus lib. 3. cap. 17. num. 22. 23. &c.

☞ Alia fuit Archiepiscoporum Hispaniæ consuetudo: ipsis enim in usu erat Pallium deferre etiam extra propriam provinciam; quem usum potius *corruptelam*, quam consuetudinem dicendum esse scribit Innocentius III. PP. Id tamen ob frequentes barbarorum excursus apud Hispanos invaluisse probabile est; cum enim Archiepiscopi propriis sedibus pulsi in alienis provinciis degere compellerentur, iis ad solatium Archiepiscopalis honor servatus est; quod processu temporis in jus abire cœpit.

Solus vero Romanus Pontifex in Missarum solemniis pallio semper utitur & ubique: quoniam assumptus est in plenitudinem Ecclesiasticæ potestatis, quæ per Pallium significatur: cum alii non in plenitudinem potestatis universalem, sed tantum intra parœciæ suæ limites vocati sint, ut scriptum legitur in iisdem Gestis Innocentii III. Papæ pag. 64.

Interdum tamen ex peculiari indulto concessum legitur à summis Pontificibus ut Metropolitani quoties vellent pallio uterentur, ut Brunoni Coloniensi Archiepisc. ab Agapeto II. Flodoardus lib. 3. cap. 10. de Hincmaro Remensi Archiepiscopo: *Hic denique venerabilis Præsul Hincmarus, pro suæ sanctitatis ac sapientiæ reverentia, per interventionem Lotharii Imperatoris, Pallium ad cotidianum suscepit usum à quarto Leone Papa, à quo jam aliud perceperat in designatis sibi solemnitatibus debite fruendum. Quem cotidianum Pallii usum nulli unquam Archiepiscopo se concessisse, vel deinceps concessurum esse idem Papa in Epistola tunc ad eum directa testatur.*

☞ At ne antiqua consuetudo violata videretur hocce privilegio, duplici Pallio donatum Hincmarum suspicatur Ruinartius, Archiepiscopali uno quo certis tantum diebus uteretur, altero ob præclara ejus merita ad quotidianum usum concesso: quod firmat exemplo Alexandri II. PP. qui duplex Pallium S. Lanfranco Cantuariensi contulisse dicitur apud Willel. Malmesburiensem lib. 1. de Gestis Pontif. Angl. p. 117. Verum non arridet Ruinartii conjectura, cui nihil favet allatum exemplum, ut ex ipsis Willelmi verbis deprehendere promptum est: *Honorifice a Sede Apostolica susceptus* (Lanfrancus) *unum quidem Pallium ab altari Romano more accepit, alterum vero in indicium sui amoris, videlicet cum quo Missam celebrare solebat, Alexander ei Papa sua manu porrexit.* Ubi alterum pallium in pignus amoris concessum, nihil nisi Alexandri in Lanfrancum benevolentiam probat.

Quanta autem reverentia pallium ab Episcopo delatum in vase argenteo, ab Archiepiscopo susciperetur, eidemque imponeretur, pluribus narrant Eadmerus lib. 2. & 5. Novorum pag. 34. 113. Willelmus Malmesburiensis lib. 1. de Gestis Pontif. pag. 220. Auctor Historiæ Archiepiscoporum Bremensium an. 1179. & Ceremoniale Episcoporum lib. 1. c. 16. facto prius Sacramento Summo Pontifici, ut est cap. 3. de Juram. Extra, & cap. de Elect. apud Gregor.

Translati ab una Ecclesia Metropolitana ad aliam, non possunt uti pallio quod acceperant in prima sua Ecclesia, & minus pallio prædecessoris defuncti seu translati: sed oportet quod de novo petatur Pallium, & obtineatur: & interim non possunt consecrare, Synodum celebrare, & alia pleraque Pontificalia exercere. Ceremon. Rom. lib. 1. sect. 10.

☞ Ab ea consuetudine, ob longinquam regionum distantiam, primus recessisse videtur Clemens V. PP. qui erecto Cambaliensi Archiepiscopatu sub Tartarorum ditione, novum Archiepiscopum Pallio donavit, quo non solum ipse, sed & ceteri ejus successores uterentur. Idem pro Archiepiscopo Sollaniensi præstitit Johannes XXIII. PP. ut observat Ruinartius in laudata Dissertatione. An vero mos iste locum habuerit in majoribus sedibus, vel saltem prioribus sæculis merito addubitari potest. Ut ut est, constat Orientales Patriarchas suorum prædecessorum pallio libere usos fuisse.

Post obitum, Archiepiscopi debent cum pallio sepeliri: siquidem sepeliantur in provincia sua, circa humeros supra planetam: si vero extra provinciam, ponendum erit pallium plicatum sub eorum capite. Ceremoniale Episc. lib. 2. c. 16. Adde Adamum Bremensem c. 45. & Leonem Grammaticum p. 467. Exstat Epistola Alexand. III. PP. in Conciliis Rotomagensis Ecclesiæ p. 160. qua ad quæsitum Rotrodi Archiep. Rotomag. *utrum liceret sibi* pallium suum alii Metropolitano commodare, *si contingeret ipsum sine Pallio suo ad Ecclesiam sibi* (Archiep. Rotomag.) *commissam in aliqua præcipua solennitate venire & in eadem Ecclesia Missarum solennia celebrare*: respondet, *non videri esse conveniens, ut Pallium suum alii commodaret, cum Pallium suum non transeat, sed quisquam cum eo debeat sepeliri.*

Denique ut pallium Archiepiscopis confertur in signum plenariæ potestatis: ita si degradentur, eis aufertur. Vide Liberatum Diacon. cap. 21. 23. Anastasium in Silverio Papa, Flodoardum lib. 4. cap. 35. præterea Theophanem p. 121. & 371. & Vitam S. Nili jun. pag. 154.

Pallium sæpe aliis concessum legitur quam Metropolitanis; Episcopis scilicet, quibus id privilegii indulsere Summi Pontifices, quod quibusdam personale, i. ad vitam, aliis reale fuit, id est, eorum Ecclesiis concessum. Verbi gratia ad vitam concessum legimus, aliquot Episcopis Metensibus, Urbicio scilicet, Chrodegango, Angilranno, Drogoni, Walæ, Roberto, & Stephano Barrensi, uti tradunt Chronicon Trudonense, Chronicon Metense editum à D. Luca Acherio, & Meurissius in Episcopis Metens. quorum etiam aliquot inde Archiepiscopi nomen ac titulum usurparunt, atque in iis Chrodegangus, ut ex ejus Chartis colligitur, Angilrannus in Capitulari Francofordiensi ann. 794. cap. 53. quæ quidem dignitas ei ascribitur, non quod fuerit Archicapellanus Palatii, uti censet vir doctissimus, sed quod pallio donatus fuisset à Summo Pontifice. Vide Joannem VIII. Papam Epist. ad Walam Metensem Episc. in nova Conciliorum editione p. 239. Concessum etiam He-

duensi & Hispalensi à Gregorio Magno lib. 7 ind. 3. Epist. 114. 118 & 127. item Actardo Nannetensi, ab Adrianu II. Papa Ep. 11. ut & Theodulpho Aurelianensi, ut ipsemet testatur:

Solus illud opus Romani Præsulis extat,
Cujus ego accepi palliu sancta manu.

Unde se ipsum non semel *Archiepiscopum* Aurelianensem inscribit in Chartis quæ habentur apud Hubertum in Hist. S. Aniani Aurelian. Vide Chronicon Montisfereni an. 1161. Idem pallii privilegium indultum aliquot Cenomanensibus Episcopis pariter legimus, qui ex eo Archiepiscopos sese inscripserunt, ut testantur Acta Episcoporum ejusdem urbis edita à doctissimo Mabillonio tom. 3. Analector. atque in his Bertichramnus, p. 112. *Prædictus autem Dominus Bertichramnus Archiepiscopus erat, & pallium, sicut mos est Metropolitanorum, ferebat, atque omnibus Episcopis totius regni præerat & proderat.* Eadem Acta de Aigliberto Episcopo: *Jam dictus enim Aiglibertus Archiepiscopus & Magister totius regni cunctorum Episcoporum, ducendo & gubernando, Palliumque, ut mos Metropolitanorum est, deferendo fuit, &c.* [Concessum etiam Algrino Lingon. à Benedicto IV. PP. Petro Gerund. à Johanne XIX. PP. an. 1030. Marcæ Hisp. col. 1044. & Henr. Xaver. *de Belsunce* Massil. à Clemente XII. PP. mense Sept. 1731.]

☞ Eodem honore donati interdum etiam Episcopi nulli sedi addicti, inter quos præcipui sunt Corbinianus, priusquam Frisingensem episcopatum erigeret; Willebrordus postea Trajectensis antistes & Bonifacius Sedi Moguntinæ nondum præfectus.

Episcopis vero, & eorum Ecclesiis, concessi pallii exempla prostant in Aniciensi in Gallia, apud Durandum lib. 3. Rat. cap. 17. Parisiensi, ex concessione Gregorii XI. Papiensi in Lombardia, & Massano in Regno Neapolitano apud Hostiensem in Summa tit. de Usu pallii: Lucensi in Tuscia, Bambergensi in Germania; Quinqueecclesiensi in Hungaria, in cap. Cum in juventute, Extra de Præsumpt. Catanensi in Sicilia Episcopo pallium indulserat Alexander III. sed Lucius III. abstulit, ut est apud Rocchum Pirrum: ut & Richardo Syracusano idem Alexander apud eumdem Pirrum, sed Clemens III. ademit. Sed & haud ita pridem, 3. scilic. Octobr. an. 1678. Innocentius XI. Papa, Pallium Augustodunensi Episcopo concessit, cum aliquot ante sæculis eo privilegio, uti supra docuimus, donata non semel legatur eadem Ecclesia. Ejusmodi indultam Episcopis pallii prærogativam ægre passi sunt Archiepiscopi, ut est apud Flodoardum lib. 4. cap. 4. extremo. Vide Epistolam Hadriani Papæ ad Bertherium Viennensem Episc. apud Sanjulianum in Matiscone pag. 272. Lalandium, & Hist. Trevirensem editam ab Acherio pag. 215. 248. 249. Cujusmodi vero essent privilegia & prærogativæ pallii in Episcopis, & an ex eo eximerentur à jurisdictione Primatum & Metropolitanorum, docte disputat Fr. Florens ad tit. 8. lib. 1. Decretal. Sed & Portuensis Episcopus, quo die Pontificem ordinabat, utebatur pallio, ex decreto Marci Papæ an. 336. [Pallio etiam donatus Samson Episcopus Dolensis aliquotque ejus successores, quo privati ab Innocentio III. PP.]

Pallium deferunt omnes Episcopi apud Græcos. Luitprandus in Legatione: *Scimus, immo videmus Constantinopolitanum Episc. pallio non uti, nisi S. Patris nostri permissu: verum cum impiissimus Albericus, quem non stillatim cupiditas, sed velut torrens impleverat, Romanam civitatem sibi usurparet, . . . Romanus Imperator filium suum Theophylactum Eunuchum Patriarcham constituit, cumque cum Alberici cupiditas non lateret, missis ei muneribus satis magnis, effecit ut ex Papæ nomine Theophylacto Patriarchæ mitterentur, quorum auctoritate cum ipse, tum successores ejus absque Paparum permissu palliis uterentur. Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non solum Patriarchæ, sed etiam Episcopi totius Græciæ palliis utantur. Quod quam absurdum sit, censore opus non est.* Vide Synodum VIII. cap. 14. Greg. l. 1. Ep. 1. Concil. Matisc. I. cap. 6. Synod. Ravenn. sub Joann. VIII. cap. 3. Plura de Pallio, ejus forma, & significatione habent Gregorius M. lib. 7. ind. 2. Epist. 131. Clemens II. Papa apud Baronium an. 1047. n. 12. Diurnus Romanus cap. 4. Amalarius lib. 2. de Eccles. offic. c. 23. Rabanus lib. 1. de Instit. cleric. c. 23. Innocentius III. Papa lib. 1. Myster. missæ cap. 10. 63. Jacobus de Vitriaco in Histor. Occid. cap. 35. Bruno Signiensis de Vestiment. Episcop. p. 98. Durandus lib. 3. Ration. cap. 17. Ceremoniale Roman. lib. 1. sect. 10. Serrarius lib. 3 Rerum Moguntin. cap. 26. Franciscus Florens ad titulum de Usu & auctoritate pallii, & Nicolaus Brahonus in Pallio Archiepiscopali, Joan. Garnerius in Dissertat. 3. ad Diurnum Romanum. Thomassinus in libro de Eccles. Disciplina, &c.

PALLIARE, Pallium Archiepiscopale conferre. Synodica Concilii Suessionensis an. 866. *Luitbertum Moguntiacensis Ecclesiæ Archiepiscopum, Paternitatis vestræ largitate Palliatum, &c.* Gesta Innocentii III. Papæ: *Palliavit dictum Archiepiscopum, & fecit eum Primatem totius Bulgariæ, &c.* Occurrit ibidem p. 69. 112. & apud Ericum Upsaliensem lib. 3. Hist. Suecor. an. 1196. Vide Joann. VIII. Papam Epist. 24.

PALLIGER, Archiepiscopus, apud Voulserrum, in Vita S. Godehardi Episcopi num. 21. [& in Vita S. Bernwardi Episc. Hild. num. 15. & 35. sæc. 6. Bened. part. 1. p. 209. & 223.]

¶ PALLOCTA, & PALLOTA, pro *Ballotta*, Tessera suffragii, calculus, Gall. *Balote*. Acta SS. to. 3. Martii p. 244. de S. Ambrosio Senensi: *Missæ fuerunt in bussulo albinæ dcl si, & in eodem bussulo reperta ducenta viginti tres Palloctæ.* Billius in Histor. apud Murator. to. 19. col. 85. *Itaque jactis sortibus, quas illi Pallotas vocant, &c.*

¶ PALLOCTITIUM, Armaturæ seu exercitationis militaris species, velitatio, singulare certamen. Sallas Malaspinæ lib. 4. Rer. Sicul. cap. 8. apud Baluz. to. 6. Miscell. p. 298. *Sane utrinque magna erat aviditas confligendi, & tanta quippe quod modo milites, modo pedites manualiter singulari concertatione se jungunt &, ut ita loquar, frequenter Palloctitia faciunt singulariter & confligunt.* Vide *Paletare*.

¶ PALLOTA, ut supra *Pallocta*. Vide ibi.

¶ PALLUS, vel PALLUM, pro Palus, Gall. *Pieu*. Charta Philippi Aug. an. 1215. apud Labbeum in Miscell. pag. 641. *Prædicti etiam homines ad firmandum castrum adducunt Pallum & legariol.* Charta Petri Novium. Episc. an. 1412. *Tenebitur claudi facere dictus miles de parvis muris terreis seu de Pallis ligneis competenter.*

1. PALMA. Anastasius in S. Symmacho PP. *Et ex musivo agnos, & cruces, & Palmas ornavit.* al. *fecit*.

PALMA, olim porrecta Regibus nostris in eorum solennibus inaugurationibus, una cum sceptro, in victoriæ adprecationem; apud Hincmarum in Coronationibus Regiis, p. 746. *Ad ista verba, Det tibi Dominus velle, dederunt illi Palmam & sceptrum. Det tibi Dominus velle & posse quæ præcipit, ut in re-*

qui regimine secundum voluntatem suam proficiens, cum palma perseverantis victoria ad palmam pervenias gloria sempiterna, &c. Adde Capitula Caroli Calvi pag. 490. Ita *Palmas vicentes* ad Carolum Calvum Imperatorem misit Joannes VIII. PP. Epist. 32. hacce formula: *Hodieque manui vestra, speciali voto & prarogativa, plenam benedictione Palmam, sicut cernitis, destinamus, adversus visibiles hostes & invisibiles triumphum; optantes enim vos de cunctis adversariis triumphare, nihil aptius vobis, quam ramos palmarum duximus offerendum*, &c. Infra: *Optantes enim vos de cunctis adversariis triumphare, nihil aptius vobis quam ramos palmarum duximus offerendum, quos & pueri sternebant in via Domino Hierosolymam venienti, antiquum hostem triumphaturo, & mundum victuro.*

PALMÆ, *Palmarum dies*, sic dictus dies Dominicus qui Pascha antecedit, *quia in eo*, inquit Isidorus lib. 1. de Divin. officiis cap. 27. *Dominus & Salvator noster, sicut Propheta cecinit, Hierusalem tendens, asello sedisse perhibetur. Tunc gradiens cum ramis palmarum multitudo plebium obviam ei cecinerunt, Osanna in excelsis*, &c. Ditmarus l. 2. *Recto itinere ad Magdeburgensem pergens civitatem, Palmas ibidem festivo duxit honore.* Lib. 4. *Cum Palmarum solemnia in Magdeburg celebrare voluisset.* Lib. 7. *In pradicto loco Palmas & sanctum Pascha celebravit.* [Otto Frising. de Reb. gestis Frider. I. Imper. l. 1. cap. 58. apud Murator. to. 6. col. 691. *Illi ergo qui iam mature applicuerant, circa Palmas civitatem sanctam intravere, Dominicam passionem sanctamque, singula loca ubi hac facta sunt, circumeundo.* Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1218. apud eumdem to. 8. col. 1092. *In ramis Palmarum scientes Soldanus & Corradinus, quod Christiani volebant celebrare qualiter Christus venit Jerosolymam . . . & ita Christiani celebraverunt Palmam cum armis.*] Ingelramus Centulensis Abbas de relatione S. Richarii:

Exercebat ovans ex consuetudine Palmas
Plebi Domini &c.

Vide *Dominica in Palmis.*

2. PALMA, Alapa palmis inflicta. Acta S. Proculi Martyr. *Et solventes eum ministri, injuriaverunt eum, ita ut Palmas in faciem ejus darent.* Hinc

PALMARE, & *depalmare*, Alapam infligere. Glossæ vett. *Depalmare*, Κολαφίζειν. Petrus Blesensis serm. 24. *Attendamus Filium Virginis, illitum sputis, Palmatum colaphis*, &c. Vide *Palmizare*, & *Palmata* 1.

3. PALMA, Mensuræ frumentariæ species. Bulla Alexandri PP. pro Monasterio S. Crispini in cavea Suession. in Tabulario ejusdem Monasterii: *Decimam Nova villa, octo Palmas frumenti*, &c. Idem videtur quod

PALMATA salis, frumenti: quantum salis aut frumenti palma manus continere vel haurire quis potest: jus nempe quod domino feudali ex salis aut frumenti in mercatis publicis venditorum mensuris competit. [Statuta villæ Montis-olivi an. 1231. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 968. *Item, solvimus & definimus illas Palmatas salis quas alibi milites per totiam & forciam consueverunt percipere in mercato.*] Charta Gastonis Vicecomitis Beneharn. an. 1282. apud Marcam lib. 5. Hist. Beneharn. cap. 28. *Et in mercato, quod Gavardina vocatur, decimam totam, ab integro, & cum tribus digitis Palmatas de sale in eadem Gavardina.* Monasticum Anglic. to. 2. p. 405. *Sciatis nos confirmasse leprosis S. Egidii de Salopesbiria, quod habeant Palmatas bladi & farina de omnibus saccis qui cum blado & farina exponuntur ad vendendum in mercato*, &c. Infra: *Scilicet de unoquoque sacco bladi Palmatam duarum manuum, & de sacco farina; Palmatam unius manus*, &c.

PALMARE, *Palma* mensuraria metiri, *mensurare*. Vetus Charta in Hist. Monasterii S. Nicolai Andegav. pag. 55. *Omnium mercatorum qua fuerint vel Palmatentur die qui proximus festivitati imminet. Et ipso festivitatis die costumarum dimidietatem S. Nicolai & Monachorum ejus esse sive in terra, sive in aqua, hac facta fuerint mercata.* Infra: *Ita quidem si in vigilia festivitatis, aut die, mercatum factum fuerit, vel Palmatum.*

☞ Veteribus nostris *Pasmoier* & *Paumoier*, pro manu fortiter apprehendere. Le Roman *de la Rose* MS.

En son poin tient une machué,
Fierement la Paumoie & rué.

Le Roman de *Partonopex* MS.

Li Roix eevint d'estordoisons,
Bien s'est rasis en ses arçons,
Et Pasmoie son fort espié
Qu'il n'a encore pas brisié.

¶ 4 PALMA, Pila. *Palma ludus*, Gall. *Jeu de paume*; quia palma olim pilam percutiebant. Statuta Collegii Major. Mon. an. 1390. apud Lobinell. to. 3. Hist. Parif. p. 397. *Item quod caveant omnino à ludo taxillorum, alearum & Palma.* Charta an. 1427. ibidem to. 5. pag. 693. *Statuimus quod nullus vacet ludo taxillorum, . . . nec etiam ludis permissis ut Palma, vel aliis, maxime in locis communibus.*

¶ PALMARIUS LUDUS, Eadem notione, in Statut. Collegii Turon. an. 1540. ibid. to. 3. pag. 419. *Ordinamus quod nulli, tam bursarii quam extranei, de cætero ludant ad ludum Palmarium*, &c.

¶ PALMADA SALIS, ut supra *Palmata* in *Palma* 3. Tabular. Monaster. Solemniac.

PALMÆUM, *Vestis pastoralis*, in Gloss. Isid.

¶ PALMALIS, pro Palmaris, mensuræ unius palmi. Charta Petri *de Roteys* Vicar. Tolos. an. 1272. è Bibl. D. *de Crozat*: *Fustes de tribus brachiatis & de duabus & dimidia, & de duabus qua sunt pedales & Palmales.* Vide *Palmes.*

¶ PALMARE. Vide *Palma* 2. & 3.

PALMARIA, Chirothecæ species, quæ manuum palmas tegit. Udalricus lib. 2. Consuet. Cluniac. Mon. cap. 36. quod est, de Utensilibus coquinæ, *4. paria manicarum, ne staminearum manica Fratrum de nigredine coquina familiaris sordidentur; 2. paria Palmariarum, qua ita Romanice appellantur, manusque defendunt à calore caldarii, quando recens ablatum ab igne quoque est movendum, vel inclinandum.*

PALMARIS SYNODUS: ita appellata Synodus Romana quarta habita Rufio Magno Fausto Avieno Consule sub Symmacho PP. anno Chr. 502. ut est in Codice Narbonensi, uti observat Sirmondus in Notis ad Avitum Epist. 31. quam alii nomenclaturam Synodo Avieno juniore Consule celebratæ attribuunt. Hanc porro sic dictam putant, quod in porticu Basilicæ S. Petri, quæ hanc appellationem sortita est, coacta fuerit. Anastas. Bibl. in Honorio PP. *In porticu B. Petri Apostoli, qua appellatur ad Palmaria*, &c. *Palmæ*, loci dicti Romæ meminit præterea Anonymus de Constantino M. à Valesio editus p. 482. ubi etiam de eodem Symmacho: *Deinde veniens ingressus urbem, venit ad Senatum, & ad Palmam populo adlocutus*, &c. Ubi forte *Palma* idem est quod *Palmaria.* Vide Baronium an. 502. num. 1. 2.

1. PALMARIUM, [Domus excipiendis *Palmariis* seu peregrinis destinata.] Charta G. Episcopi Ebredunensis [vel potius Transactio inter Episco-

pum & Capitul. Niciens.] an. 1159. in Histor. Episcoporum Niciensium: *Omnes administrationes sive baitas consilio Episcopi disponendas, similiter adjudicavimus Canonicis, & hospitale cum honore suo, & Palmarium, excepta illa parte inferius & superius, quam adificavit Episcopus, prout columnæ consistunt ab angulo sua domus usque ad angulum parietis, &c.* [Vide *Palmarius.*]

¶ 2. PALMARIUM, Merces, pretium, maxime honorarium quod advocato, qui causam obtinuit, conceditur. Charta Rodulphi Episc. Cabilon. an. 980. tom. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 227. *Ad augendum enim sperata retributionis Palmarium, pio rogavit oratu quo canonicam . . . traderemus.* Vide Cassiodor. lib. var. Lect. & Jan. à Costa in Decretal. pag. 235.

PALMARIUS, PALMATUS, Peregrinus. *Palmarii* porro dicebantur, qui peregrinationem Hierosolymitanam seu ex voto ac pietatis intuitu, vel cruce ac sacra expeditione suscepta, in patriam redierant, quod in signum exactæ istius peregrinationis palmarum, quarum ferax est Syria, ramos præ manibus redeundo deferrent. Rationem delatæ palmæ aliam profert Durandus lib. 1. Ration. c. 3. n. 14. *Qui de Hierosolymis veniunt, Palmam in manibus ferunt, in signum quod illi Regi militarunt, qui Hierosolymis cum palmis honorifice receptus est, & postmodum ibidem cum diabolo pugnans victor extitit.* Henricus de Knyghton l. 1. de Eventibus Angliæ c. 5. *Eia, inquit, jam adest certe peregrinus, iste est qui nefandum Colibrondum occisurus est. Ad quem sermonem Palmarius accedens, &c.* Mox: *Domine peregrine, &c.* Ita Poetæ nostrates *Paumiers*, peregrinos vocant. Le Roman *d'Auberi*:

A icest mot, i estes vous un Paumier,
Qui d'outremer fiert mis au repairier?

Rursum:

Lambert appella tantost un despansier,
Va, si me fai tost disner c'est Paumier.

Infra:

Et voit brisié son grand bordon fraisnin;
Mais de ses Paumes le fiert li pelerin.

[Le Roman *de Blanchandin* MS.

Blanc les recevut bien
Qu'il estoient Crestien
As escharpes & as berdons;
Et as barbes & as grenons.

Infra:

Et de Jerusalem venons,
Vez les Paumes que nos portons.]

Le Roman *de Parise la Duchesse*:

Jaurai bordon, & Paume, & jupe autretel.

Alibi:

Il et Paume & escherpe, & bon bordon ferré.

Passim apud eumdem Poetam. Jam vero cum palma rediisse in patriam peregrinos Hierosolymitanos, testantur passim scriptores. Chronicon Uspergense & Albertus Stadensis ann. 1104. *Nonnulli etiam Palmati de Hierosolyma redeuntes, &c.* Petrus Damianus lib. 2. Epist. 15. *Ex Hierosolymitana peregrinatione deveniens Palmam ferebat in manu.* [Sed palma juncta maxime utebantur. Willelmus Tyrius lib. 21. cap. 17. *His ita gestis dominus Comes,* (Philippus Alsaciæ) *cum Hierosolymis per quindecim dies fuisset, completis orationibus, & juncta Palma quod est apud nos consummata peregrinationis signum, &c.* Hinc usus palmarum in processionibus Confraternitatis peregrinorum Terræ Sanctæ apud Franciscanos Paris. erectæ.] Omitto alios in Dissert. 15. ad Joinvillam laudatos scriptores: addo tantum cum patriam attigissent, susceptos cum processione Ecclesiastica. Chron. Moriniacense lib. 2. *Se suscipi cum processione, quippe de Hierosolyma rediens, permitteret, Abbas ab eo postulavit & impetravit.* Ex prædictis emendandus videtur Reinerius in Catalogo hæreticor. *In secunda secta sunt qui se fingunt peregrinos S. Jacobi, plumbati, & ultramarinos, & spatulates pœnitentes.* Quippe pro *plumbati*, *palmatos* legendum puto. Vide Lexicon Runicum Olai Wormii in v. *Palmare.*

1. PALMATA, Pœnitentiæ apud veteres species. Vetus Pœnitentiale MS. & Beda de Remedio peccat. c. 14. *Si quis tinxerit manum in aliquo liquido cibo, & non idonea manu, centum Palmatis tundatur.* Pœnitentiale MS. Thuanum, quod Theodori esse volunt, cap. 3. *Quidam dicunt 20. Palmatas valere pro uno die* (pœnitentiæ.) Infra c. 10. *Alio modo 12. triduana, singula cum psalteriis tribus impletis, cum Palmatis 300. per singula psalteria, excusant unius anni pœnitentiam, &c.* Adde Burchardum lib. 19. cap. 17. & 25. Joannes Laudensis in Vita Petri Damiani Cardinalis cap. 3. *Ceteris autem spiritualibus exercitiis disciplina, videlicet metaneis, Palmatis, prolixis ulnarum extensionibus . . . incumbebant.* Vide eumdem Petrum Damianum Opusc. 15. cap. 18. Ejusmodi palmatarum meminit etiam Nilus Mon. lib. 3. Ep. 243. Καὶ κρουσμὸν μετανοιῶν, καὶ πατταγμὸν στήθους, καὶ γόνυ κλινόμενον, καὶ χειρῶν διαπατταγμὸν, μετὰ πόνου καρδίας, &c. Ubi Allatius *& manus cum dolore extensas*, non recte vertit. Quærunt viri docti quid his locis *palmata* denotet. Baronius anno 1055. n. 11. existimat pœnitentium palmas ferula verberatas fuisse: quod certe verosimile videtur de iis quibus ob crimina perpetrata imponebatur hæc pœnitentiæ species, quod ex verbis laudati Pœnitentialis MS. elici potest, ubi *centum palmatis tundi* dicitur, qui tinxerit manum, &c. At in spontaneis *palmatis* non idem dicendum, cum à vero absonum sit, eos qui pietatis & devotionis gratia has sibimet imponebant pœnitentias, ab aliis *palmatas*, seu palmarum percussiones accepisse. Ii igitur harum vice, *palmas* allidebant ad pavimentum: quod potissimum colligitur ex eodem Petro Damiano lib. 6. Epist. 27. *Lorica est homo indutus ad carnem, ferreis membra divisa circulis ambit, mittit cum labore metaneas, allidit in pavimentum sæpius palmas.* Nescio, an huc referri possit istud Ethelwlfi de Abbatib. Lindisfarn. cap. 10.

. . . . Suis non parcit tundere membris
Marmora.

Vide *Percussio*, & Morinum lib. 7. de Pœnitent. cap. 14.

Simile est *mortificationis*, uti vocant, monachicæ genus, quod refertur ab Hugone Flaviniacensi pag. 160. de B. Richardo Abbate Virdunensi: *Cui etiam moris erat psalterium ex ordine quoquo die dicere, & primos quidem quinquagenos prostando manibus ad terram deflexis dicebat, quinquagenos erectus, quinquagenos prostratus toto corpore, sed suspensus, articulis pedum manuumque sustentatus perorabat.*

¶ 2. PALMATA, Contractus emptionis vel venditionis, Gall. *Marche*; *palmata* dicitur quod in signum pretii conventi dextram dexteræ committere solent, cujus violator mulctæ pecuniariæ subjacebat domino loci exsolvendæ. Charta an. 1230. ex Bibl. regia: *Ad petitiones que fiunt ex parte Regis, dicimus quod de Palmatis que fiunt in mercato & in die mercati, de illis qui nolunt stare contractui, debet habere Rex quinque solidos. De Palmatis vero que fiunt extra mercatum quibuslibet diebus, dicimus quod sint*

dominorum

dominorum illorum ad quos locorum spectat jurisdictio. Fori Oscæ an. 1247. *Cum inter emptorem & venditorem super re, quæ venditur, sit certa conventio pretii per Palmatam, solvat alteri quinque solidos qui voluerit resilire.* Statuta Massil. lib. 3. cap. 6. *Statuimus ut postquam principales personæ contrahentes ... de re ipsa vendenda, vel emenda, & pretio convenerint, & postmodum Palmata, vel denarius Dei, vel arrha facta inde fuerint, contractus ille sive venditio, ex tunc rata & firma habeatur quantum ad eos inde contrahentes.* Consuet. Lemovic. art. 70. *Si hospes vel ejus uxor vel filius venditoris dictarum rerum venditioni interfuerint, & se velle habere partem dictarum rerum in factione seu præstatione Palmata dixerint & præstati fuerint de præmissis, habeant de ipsis rebus sicut unus de aliis qui ibidem fuerint.* Neque alia est vocis *Palmée* significatio in Consuet. Montensi cap. 12. ubi & *Palmants* nuncupantur qui *palmans* contrahunt & de re aliqua datis dextris conveniunt: quod egregie confirmat Consuet. Hannon. p. 9. edit. 1663. *Entant que touchent les arrentemens qui se feront volontairement de maisons & edifices, ou y pourru pareillement mettre devise de faire abouts d'ouvrages sur le lieu ou autrement, selon que les arrentans & Palmiant le voudront deviser à la Palmée faire. Paumée*, apud Bellomaner. cap. 44. Vide *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici.

¶ PALMATUM, Eadem notione. Statuta Mont. Regal. fol. 115. *Teneantur & debeant* (vicarius & judex) *facere attendi & observari omnia mercata sive contractus, qui & quæ fient in dicta civitate, vel districtu, si denarius Dei, vel arra data fuerint, vel si Palmatum fuerit, vel si mercatum, seu contractus celebratus fuerit.*

¶ PALMELLA, Eodem significatu, in Statutis Perus. fol. 58. *Si quis non observaverit Palmellam, seu pactum Palmella firmatum in die mercati, solvat pro banno sol. v.*

¶ 3. PALMATA, Mensura. Vide *Palma* 3.

PALMATIA, Locus consitus palmis, *Palmularium*, *Palmetum*. φοινικών, in Gloss. Græc. Lat. edito & MS. & apud Procopium lib. 1. de Bello Persico c. 19. Rad. de Diceto: *Et stabulabant equos suos in Palmatia de Baldac.* [Vide *Palmerium*.]

¶ PALMATIÆ, Vibrationes, à Gr. πάλλειν. Apuleius in mundo: *Ostæ sunt motus, quibus solum quatitur: Palmatia vero appellantur, quorum pavitatione illa quæ trepidant, sine inclinationis periculo nutant, cum directi tamen rigoris statum retineant.*

PALMATIANA. Gregorius M. lib. 1. Epist. 64. *Nobis de cætero ne quid transmittere debeas inhibemus. Et quoniam non delectamur xeniis, Palmatianas, quas tua direxit Fraternitas, cum gratiarum actione suscipimus, sed eas, ne quod exinde potuisses sentire dispendium, digne fecimus pretio venundari, &c.* Ubi loci Cerda *Datiles*, seu *Dattiles*, intelligi censet. At Baronius ad *uvas palmatianas*, seu *vinum palmatianum*, de quo Senator lib. 12. Epist. 12. Alexander Iatrosophista lib. 2. passim & alii, seu *palmarum fructus expressos in liquorem*, ut ait S. Hieronymus de Vita Clericorum, vocem referendam putat, nescio an vere, ad an. 591. n. 11. nam Altaserræ ad hunc Gregorii locum, non placet Baronii conjectura, quin potius *Palmatianas* existimat vestes fuisse auro & palmis intextas. Alii ramos palmarum intelligi putant. Ita in varias quisque abit sententias. Vide Menagium in Origin. Italic. pag. 1029.

¶ PALMATUM. Vide *Palmata* 2.

PALMATUS. [*Palmatus irradias*, in Conc. Carthag. sub Bonifacio to. 4. Conc. p. 1634.] Vide *Palmarius. Equi Palmati*, in *Equus*.

PALME. Adamnanus lib. 3. de locis SS. c. 4. *Ejusque digiti, quasi in Palme vel luto intrantes, in eandem impressi columnam inhæserunt.* Ita editio viri doctissimi Joannis Mabillonii.

¶ PALMELLA. Vide *Palmata* 2.

PALMENTUM, Torcular, Italis *Palmento*, Gallis *Pressoir*. Charta Roberti Regis Siciliæ ann. 1326. apud Ughellum in Episcopis Casertanis: *Cum curtibus falis, cameris, ... coquina, puteis duobus, & Palmentis, cum portis, fenestris, &c.* Infra: *Videlicet in domibus palatiatis, & Palmento uno, & aliis domibus coopertis, &c.* Habentur præterea in Charta Sikelgaitæ uxoris Roberti Guiscardi Ducis Calabriæ apud eumdem to. 7. pag. 396. *Palmentum*, à pedum palmis dictum censet idem Ughellus, quia ibi uvæ pedibus premuntur.

¶ PALMERIUM, Locus consitus palmis. Charta Eduardi II. Reg. Angl. to. 2. Monast. Angl. pag. 256. *De uno mesuagio cum orto & crofto, & cum medietate crofti Palmerii.* Vide *Palmatia*.

¶ PALMES, Mensura palmi. Miracula B. Henrici Baucens. to. 2. Junii p. 387. *Habebat tibiam dextram breviorem altera de una Palmite.* Charta Tolosana an. 1272. in Bibl. D. *de Crozat*: *Quod trabes peales & Palmites de cor & de abiete de vi. brachiatis, &c.* Vide *Palmalis*.

PALMETIE. Glaber Rodulphus lib. 5. cap. 1. *Circa medium cujusdam diei cecidit de cælo quod Græce dicitur Selar, vel Casma, seu Palmetie, dum fulgor ætherei splendoris insolito ad terras emittitur: insulsum enim vulgus perhibet stellam de cælo cadere.* Huc spectant ista Ovidii ex Metamorph.

... Ut interdum de cælo stella sereno,
Quæ si non cecidit, potuit cecidisse videri.

Sed ibi legendum *fasma*, ex Græco φάσμα, *apparitio*, ut *selar*. ex Græco σέλας, *jubar*, *fulgor*: *Palmetie* vero nescio an non legendum sit *planetie*, vel *planetia*, i. stella errans, [*planetes* vel *planeta*.]

¶ PALMIFER, Peregrinus. Acta SS. tom. 1. Junii p. 250. de S. Nicolao peregrino: *Cum navis quadam Palmiferis onerata, rediret a Syria.* Vide supra *Palmarius*.

¶ PALMISANA TORTA, Placentæ species, à Parma civitate Lombardiæ sic dicta. Computus ab an. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. p. 273. *Guillelmo fasticerio* (l. pasticerio) *regio pro tortis Palmisanis factis per eum ... taren. xviii.*

1. PALMISARE, in Glossario MS. Reg. Cod. 1701. *Est dare alapas, vel Bargumer.* Vide *Palma* 2.

2. PALMISARE, Vox naupegorum. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 12. de Galeis: *Sub fundis extrinsecus Palmizentur usque supra ad aquam, secundum quod cuique ipsarum fuerit opportunum.* Infra: *Calefassari & reparari, ac etiam de sepo Palmisari oportet, &c.*

¶ PALMIZARE, Eadem notione, in Chron. Tarvisino apud Murator. to. 19. col. 768. *Nec curabat bellum inire, nisi reliquas* (naves) *in terram pro Palmizando actas secum haberet.*

¶ PALMOLA, Frumenti genus, hordeum, vulgo *Pamoule*, Provincialibus *Paumoulle*. *Pamel* hordeum vocant etiamnum Picardi. Charta an. 1328. apud Plantavit. in Episc. Lodovens. p. 297. *Sub onere 7. sextariorum hordei, seu Palmolæ.* Tabul. S. Illidii Claromont. *J. Olers ont ha xii. d. debtals e 1. em. de Palmola e la seignoria.* Vide *Paumellya*.

PALMORERIUM, Palmæ ramus, Italis *Palmero*, Gall. *Palmier*. Vetus Inquesta apud Puricellum in Monumentis Basilicæ Mediolanensis Ambrosianæ

pag. 1133. *Et ipse dominus Archiepiscopus dat Abbati maximam crustam, & Palmererium, & sic Abbas venit cum Archiepiscopo cum processionibus usque ad altare B. Ambrosii.* Ubi sermo est de processione in Ramis palmarum.

¶ PALMOS, *Subsultatio, palpitatio in cute & nervis. Palmoscopus, qui de subsultatione fibrarum auguratur.* Ita Laurentius in Amalthea, à Græco παλμός.

PALMOSUS, *Victoriosus.* Glossæ Isidori.

PALMULA, *Ratis*, Πλάτη, ἐν ᾗ διαπεραιοῦμαι, in Gloss. Lat. Græc. Vide Schefferum de Militia navali lib. 2. cap. 5.

¶ PALMULARIUM. Vide *Palmatia*.

¶ PALMUS, Mensura vulgo octo circiter unciarum; *Palmus* vero Occitanicus, ut & Græcorum, est novem unciarum cum duabus lineis. Charta Tolosana an. 1272. in Bibl. D. *de Crozat: Et quod trabes peales & palmites de cor & de abiete ... habeam unum bonum Palmum de spisso.* Alia an. 1292. ex Tabul. Abbat. Gimont. in Occit. *Perticus cum quo mensurantur arpenta & terra vinea & alii honores, habeat in perpetuum & habere debeat decem Palmos bonos & largos de longo, &c.*

¶ PALMUS, Mensura pannorum. Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses an. 1351. *Item præpositus de Pedilano facit annuatim dicto Conventui in festo Pascha .... triginta aunas de panno lineo, cum quo panno exterguntur pedes & manus pauperum in mandato in die Jovis sancta, de quo panno post mandatum factum recipit Conventus prædictas quatuer canas ad faciendum manutergium in claustro, & duos Palmos pro bagnis in ipso monasterio faciendis. Residuum vero dicti panni recipit cellerarius domini abbatis.*

¶ PALOMBARUS, *Qui intrat sub aquam, rum expedit*, in Dictionar. Fed. Ubaldini ad calcem *Documenti d'Amore* Francisci Barberini edit. Romæ an. 1640.

PALOMERIA. Libertates concessæ Barcinonensibus à Petro Rege Aragonum ann. 1283. *Concedimus quod de navibus, lignis vel barchis, transeuntibus, quæ non dederint Palomeriam firmam in terra, vel non discaricaverunt, non dent lesdam, nisi sicut antiquitus consuetum est.* Raimundus Montanerius in Hist. Regum Aragon. cap. 277. *Et 70 ab un bón cavall que tenia mi terç de cavallers armats ab llorignes e perpunts contraste als Palomers de preudre terra, &c.* ubi *Palomers* naves dicuntur, quas Græci ἱππηγοὺς vocabant, nostri *Hussieres*. Vide *Huisserium*.

¶ PALONARI. Chron. Andr. Danduli ad an. 1379. apud Murator. to. 12. col. 446. *Galeæ veteres reparantur in portu Polensi sed antequam reaptata fuissent, quia aliquæ Palonabantur, aliquæ non omnes viros suos habebant, &c.*

PALONGATA, Septum è palis in flumine, aut aquis factum, Italis *Palencato*, & *Palancatico*. Petrus de Vineis lib. 2. Epist. 40. *Ad impediendum transitum, Palongatam invenerunt.* Infra: *Securibus eadem Palongata succisa.* Occurrit *Palangatum*, eadem notinne apud Petrum Crescentium lib. 1. de Agricult. cap. 6. [Vide *Palancatum*.]

¶ PALORICUM, Columbar. Vide *Pilorium*.

PALOTA, pro *Pilota*. Vide *Pilatus*.

¶ PALPA, Monetæ species; an eadem quæ *Parpaillola*. Vide in hac voce. Charta ann. 1465. apud D. *Chanteloup* in Hist. Montis-major. *Adhibebant Antoniani duplas, sive Palpas, ex quibus 34. pro floreno uno numerabant.*

¶ PALPANISTA, Palpatrix. Acta S. Godelevæ to. 2. Julii pag. 422. *Puellam hanc Palpanistam, adulatricem & mendacem, &c.*

¶ PALPANTIA, *Trementia.* Janssonii Auctarium ad Gloss. Isidori. Hinc

PALPARE LANCEAM, [Vibrare, Gall. *Brandir.*] Gauterius de Bellis Antioch. *Laxis habenis, Palpatis lanceis, impetuose ac strenue cohortem sibi obviam percutere maturavit.* [Le Roman *de la Violette* MS.

> *Girart qui bien fut appensez.*
> *Saisi l'escu, puis a Branlee*
> *La lance. Sur la targue lée*
> *Va ferir le feigneur d'eulx tous.*

Le Roman *d'Athis* MS.

> *Brandist la lance & l'escu prent,*
> *Des esperons point l'auferrant.*]

¶ PALPATICUS, Palpabilis, in Vita S. Mariæ Ægypt. num. 16.

¶ PALTENA. Historia Fuld. p. 31. *Secundus colonus reddit arietes 11. & duas Paltenas & ovem.*

¶ PALTLUM, *Murum vel fastigium*, Gloss. Isidori; ubi Grævius: addunt Excerpta *pluteum*. Leg. *Pluteum, murum*, quia pluteus militibus erat loco muri. Vide Festum in *Pluteus*.

PALTONARIUS, Superbus, ferox, ex veteri Francico *Pautonnier*. Statuta Guigonis II. Prioris Cartusiensis cap. 20. num. 4. *Ergo ego relicta cella mea, claustro meo, & quid proposuerim, oblitus, propter gyrovagos, gyrogavus, propter Paltonarios, Paltonarius, & propter suspiciendos pascendosque seculares efficiar secularis?* Philippus *Mouskes* in Philippo Augustu:

> *Et tant les avoit en destroit,*
> *Qu'il maintenoit ces Cevalsers,*
> *Come vilains & Pautoniers.*

Le Roman *de Garin le Loberans:*

> *Foucaut appelle, qui fu né de Paris;*
> *Truans estoit, Pautoniers & coquins.*

Rursum:

> *Nel tenist pas par garçon Pautonier.*

Guill. de Guignevilla:

> *Si que contre tele Pautonniere,*
> *Fait bon avoir cette gorgiere.*

Alibi:

> *Adont li lisse Pautonniere,*
> *Que le male passion fière,*
> *Maresfna, en moy abaiant, &c.*

Alanus Charterius in Curiali: *Souvent fait le peuple de grans admirations de la riche robe d'un orgueilleus Pautonnier, mais il ne sçait par quel labeur, ny à quelle difficulté il l'a acquise.* Hinc *Pautonniere*, pro superbia: Le Doctrinal *de Courtesie:*

> *Et s'il est aucuns hom qui volentiers tournie,*
> *Ki seit fel & mesle plein de Pautonnerie,*
> *Auvers, & angoissos, à poi de corteisie.*

¶ PALTUM, *Teli genus.* Laurentius in Amalth. & Vocabular. Suffannæi. Græc. παλτόν.

¶ PALUDANDUS, *Militia adscribendus.* Gasp. Barthii Gloss. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. pag. 540. ex Guidonis Histor. Palæst. Paludamentum quippe erat militum vestis propria.

☞ Eo nihilominus nomine exterius indumentum quo virgines utebantur, quod instar *paludamenti* ad talos fere usque demissum erat, appellat Gualvaneus *de la Flamma* apud Murator. tom. 12. col. 1033. *Virgines, antequam nuptui traderentur, vestiebantur tunica de pignolato, quæ dicebatur sotanum, & desuper portabant Paludamentum, id est soccam de lino albissimo.*

PALUDELLUM, Palliolum, in Regula Tertiariorum Ordinis S. Francisci cap. 3.

¶ PALVITA, Pelvis. Agnellus in Vita S. Johannis apud Murator. to. 2. p. 170. *Domine pater, non te pigeat in palatium ad Exarchum ire, & offerre illi ex*

Argyrio Palvitam magnam, & postula ab eo, ut coarctet viros illuc ad judicium, qui te in exilium miserunt.

PALUMBACIUS COLOR, Columbinus. Arcadius Augustus inter Agrimensores: *Sunt enim termini marmorei in limite, alii marmores virides, alii Palumbacii, alii prasini, &c.*

¶ PALUMBARIA, Idem quod mox *Palumbarium.* Charta an. 922. Marcæ Hispan. col. 844. *Et ipsas Palumbarias quæ adjacent in Murriano & omnia quæ Adrovarius dedit S. Mariæ* (concedimus.) Charta Pontii Comitis Emporitani an. 1063. in Append. ad Capitul. Reg. Franc. n. 149. *Descendit usque ad ipsas Palumbarias, sicque conjungitur usque in ipsa villa via de ipso malliolo.*

PALUMBARIUM, Locus ubi Palumbes nidificant. Edictum Nunonis Sancii D. Rossilionis, de Treuga tenenda an. 1217. *Sub ejusdem pacis regimine sint alvearia sive Palumbaria, molendina, palearia, &c.*

PALUS, Fossorium ligneum, seu ligo ligneus, quo terra egeritur, nostris *Pelle.* Ita usurpat Lex Salica tit. 61.

PALUS, Lignum acutum quod in terram defigitur ad sustinendam sepem. Lex Aleman. tit. 99. §. 24. *Si alicujus caballus sepem alienam sallierit, & de Palo transpunctus fuerit, &c.*

PALUS, Paxillus quo sustentatur vitis, *Eschalas.* Vox Jurisconsultis nota. Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 34. *Si quis Palum quod est carratium de vite tulerit, &c.* Vide *Carratium.*

NUDUS AD PALUM VAPULARI, Pœna servorum, in Lege Longob. lib. 3. tit. 7. §. 1. & Capitul. Caroli M. lib. 4. cap. 30.

PALI, pro Terminis positi. Siculus Flaccus: *In quibusdam regionibus Palos pro terminis posuimus, alii iliceos, alii oleaginos, alii vero junipereos.* Occurrit præterea apud alios Agrimensores. [Charta an. 1403. apud Rymer. to. 8. p. 317. *Ac super villa de Gravelinghes infra Palum Flandriæ notorie constituta.*]

PALI SACRIFICALES, apud eosdem. Vide Gloss.

PALI MOLENDINARII. Vide *Palare* 2.

PALUS JUSTITIARIUS. Vide *Furca.*

PALUSTRES. S. Avitus Viennensis Epist. 63. ad Apollinarem Episcopum, qui *marinas copias*, id est, pisces ei miserat: *Octo Palustres quos qua se duo paria solearum, quæ dentibus maceretis, ... direxi.* Ubi per *Palustres, auca*, seu *anates silvaticæ* forte intelliguntur, quas Avitus direxit, pro *duobus paribus solearum*, quas Apollinari miserat. Cætera locus vitiosus est, quem soli Codices MSS. sanare possunt. Vide *Dies Palustres.*

¶ PALUSTRICUS, Palustris, paludosus, Gallice *Marécageux*, in Charta Caroli Simpl. an. 909. inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occit. col. 52.

PAMBICIUM, [Tela gossypina, facta ex bombace.] Vide *Bombax* 1.

¶ PAMÆUM, *Vestis pastoralis.* Gloss. Isid. ubi legendum putat Grævius *pœmenicum*, à Græco ποιμήν.

¶ PAMONARIUS, Ædituus, custos ecclesiæ. Acta S. Procopii tom. 2. Julii p. 147. *Dum Pamonarius ecclesiæ ejusdem festivitatis die, ante nocturnos in lecto suo se recollocasset, &c.*

¶ 1. PAMPA, Squama. Canones Hibern. num. 11. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 13. *Si quis caput alterius percusserit usque ad cerebri Pampas, libras argenti III. reddat.*

2 PAMPA. Capitularia Caroli M. lib. 7. cap. 314. *Ut Clerici Pampis, aut tzangis, vel armis non utantur,* Ubi Lindenbrogius, sicæ genus in Germania usitatæ esse ait, & *Pampt* etiamnum vocari. At vox *Pampe*, Gallica, videtur deducta à *Pampinus.* Nicolaus

Gillius in Hist. Francica: *En une fleur de lys y a trois Pampes ou fleurons, &c.*

¶ PAMPILIO. Vide *Papilio.*

¶ PANADELLA, vox Italica, quæ idem sonare videtur quod *Panello*, Fax, tæda. Chronic. Estense apud Murator. to. 15. col. 346. *Præparaverunt se ad bellum cum Cremonensibus canibus; & cum circa quingentis luminibus accensis cum Panadellis, igne comburendo dictam civitatem, & canes.* Vide *Papellus* & *Pavenses.*

¶ PANAGATOR. Vide *Pastio.*

PANAGIA, Panis benedictus, Παναγία, Græcis dictus. Regestum Ecclesiæ Herefordiensis apud Spelmannum, de Græcis: *Item dicunt panem nostrum Panagiam.* Quid vero proprie sit Παναγία apud Græcos, pluribus docet eruditus Goarus ad Euchologium Græcor. pag. 867.

¶ 1. PANAGIUM, pro *Appanagium*, apud Paulum Emilium ex Choppino de Dom. Franc. lib. 1. cap. 6. Vide *Apanare.*

¶ 2. PANAGIUM, Panis confectio. Charta ann. 1335. apud Menester. Histor. Lugdun. pag. 24. *Item pro Panagio ad opus pauperum in dicto hospitali consuetentum novem asmatas siliginis, &c.*

¶ 3. PANAGIUM, ut *Pastio.* Vide in hac voce.

PANALATA, terræ, nemoris, &c. in Charta ann. 1269. in Regesto Feodorum Ducatus Burgundiæ 1. parte fol. 8. *Accepit à Duce Burgundiæ cum homagio manuali quingentas Panalatas terrarum plenarum, & .... quater centum Panalatas nemoris, & 220. operatas vinearum, & 60. sextuarias pratorum* [Vetus Martyrol. Eccles. Cathedr. Aquensis in cujus margine adnotantur obitus: *Reliquit tres quartalatas vineæ & tres Panalatas terræ.*] In Consuetudine S. Severi tit. 18. art. 1. *Canna* quæ est mensuræ species, dividitur in *Panas*, Gall. *Pans*, Panæ in 5. pollices.

¶ PANALEZANNANA, Eadem notione, modus agri. Vetus Necrologium S. Salvatoris Aquensis; *Ipso die Pontius Murator obiit, pro cujus anniversario gadiatores ejus dederunt Ecclesiæ S. Salvatoris XL. solidos, de quibus fuerunt empta tres Panalesannana censuales.*

☞ Est etiam *Panalata*, mensura frumentaria, vulgo *Panal*, quæ *saumata* seu oneris equi sagmarii pars est decima. Vetus Martyrol. mox laudatum: *Ipso die Sibila Gamella obiit quæ pro anniversario suo unam Panalatam ferraginis reliquit.*

¶ PANALE, Eadem notione. Obituarium Bellijoc. 500. circiter annorum: *Dedit duos anseres & de frumento unum Panale.* Valet autem Bellijocense *Panale*, quod & *Panautum* vel *Panotum* dicitur, duos *bichetos.*

¶ PANALIS, Eodem significatu. Inventarium ann. 1336. in Tabular. S. Victoris Massil. *Duas meginas carnium porcinarum, tres Panalos de ciceribus, &c.*

¶ PANARIA EBRIETAS, *Arrogantia licentiaque.* Vocabular. Sussannæi.

PANARITIUM, nostris *Panaris*, apud Apuleium lib. de Virtutib. herbar. cap. 41. §. 3. quod Græcis παρωνύχιον, unde & deductum vocabulum putat Gabriel Humelbergius: abscessus qui circa ungues & ad radices illorum nascitur, non sine doloris pungentis vehementia.

PANARIUM, *Excipulum*, in Gloss. Isid. [Locus vel vas ubi panis servabatur: *Excipulum* ab Isidoro dictus, quod veteres *panaria* opere reticulato facere consueverant; hinc *reticulum* vocant Horatius lib. 2. Sat. 1, & Juvenalis Sat. 12. 60. vas illud in quo venales panes deferebantur.] Charta plenariæ securitatis scripta Ravennæ sub Justiniano apud Bris-

son. lib. 6. Formul. *Cute olearia valente siliquas duas asprionis : Panario rupto uno, &c.*

¶ PANARIUS, ἀρτοφόρον, in Glossis Lat. Græc.

¶ PANAROLUS, Fiscella, Gall. *Petit panier.* Anonymus in Annal. Mediol. apud Murator. to. 16. col. 729. *Fecit ille ventre plures vestitos in modum mulierum nuptarum, viduarum, & religiosarum, cum baculis singulis & Panarolis, qui ipsam arborem comendentes excatiebant.*

PANATA. Tabularium Monasterii Conchensis in Ruthenis Ch. 85. *Ipsam Ecclesiam de Lucatrago, quam vocant sanctam Columbam, cum primitiis & decimis, & Panatas, & cum alodio, sicut ad ipsam Ecclesiam pertinent, &c.* Occurrunt eadem verba infra.

¶ PANATARIA, PANATERIA. Vide *Panetarius.*

¶ PANATERII, Sic vocantur Ecclesiastici quidam sæculares quibus ex prioratibus à S. Victore Massil. dependentibus certa annui reditus portio adscripta erat, ea conditione ut monasticam vitam profiterentur; sed ab ea lege tandem sese exemerunt. Illos Capitulum gener. an. 1348. repræsentat his verbis: *Serpens in gremio, mus in pera, ignis in sinu.* Aliud an. 1313. *Statuimus quod in prioratibus dicti monasterii habentibus clericos, ducherios, Panaterios seu convivas, &c.* Ubi habes vocis originem.

¶ PANATERIUS. Vide *Panetarius.*

¶ PANATICA, PANATICUM, Commeatus, militaris annona, Italis *Panaggio.* Bartholomæi Scribæ Annal. Genuens. ad an. 1242. apud Murator. to. 6. col. 495. *Panatica, victualia & cetera necessaria pr-parata.* Jacobi Auriæ iidem Annal. ad an. 1283. ibid col 582. *Quum Panatica pro nostris ad sufficentiam non adessent.* Chron. Tarvisin. apud eumd. to. 19. col. 765. *Et quod interim Senatus Venetorum caveret de Pannica & commessatione distribuenda.*

¶ PANAUTUM. Vide *Panale.*

PANCALIA. Acta Mureasis Monasterii: *Sunt & hic duo offertoriola, & linteum analogium subter Evangelium ponendum in festivis diebus, & 5. confanones, & unum sericum super sedile Sacerdotis ponendum, & quatuor vela, & tria tapetia, & adhuc de aliis palliis, quæ vocantur Pancalia quatuordecim partes, & 8. candelabra, &c.* Ubi forte leg. *Bancalia.* Vide *Bancale* in *Bancus.*

PANCAREA. Vide *Votarea.*

PANCARPUM. Glossar. Longobard. S. Germani Paris. MS. *Pancarpum, genus spectaculi est, ut fieri solet, ab his qui coram Regibus congredi bestiis præmiorum contemplatione consueverunt: ii feras quascunque fortiores robore, vel ferociores rabie conspexerint duriores, adversus eas prima congressionis certamen suscipiunt, quibus ex cunctis reliquas quæminus terribiles minusque vehementes sunt, ex ictu faciliore prosternunt.* Glossæ aliæ MSS. *Ludus quo ludebant antiqui cum bestiis,* omnigenis scilicet, ut ex Cassiano & S. Augustino adversus Secundinum colligitur. Nam quicquid miscellum erat, & ex varii generis contextu, Græci πάγκαρπον vocant. Julianus Antecessor Constit. 98. *Quarta autem* (processio Consulum) *ea quæ Munimerium dicitur, ubi & quod Pancarpum vocant, celebrandum est.* Vide Cujacium ad Novell. de Consulib. & Salmasium ad Capitolinum.

¶ PANCEPS, ἴλλας εἶδος ἐπὶ τραχήλου, in Gloss. Lat. Græc. *Pantex* restituit Meursius. Vide *Pantices.*

PANCEREA, PANCERIA, Lorica, Italis *Panzerra*, Germ. *Panzer*, quæ scilicet ventrem tegit, quem nostri *Panse* vocant, Itali *Pancia.* [Academici Cruscani: *Quella parte del l'usbergo che arma la pancia.*] Constitut. Siculæ lib. 1. tit. 9. *Prohibemus ut nullus arma molita & prohibita, cultellos & enses, lanceas, Pancereas, scuta vel loricas, clavas ferreas, deferre præsumat.* [Edit. ann. 1560. habet: *Panceras.*] Statuta Caroli I. Reg. Sicil. MSS. c. 11. *Que nus ne porte armes ne couteaus a pointes, ne espées, ne lance, ne Pantere, ne escus, ne haubers, &c.* Adde cap. 12. Charta Petri Ziani Ducis Venetiarum an. 1211. in Hist. Bellunensi p. 109. *Similiter debet habere unusquisque Miles aspergum unum, aut Panceriam cum caprone, & alia arma, sicut decet.* Joann. Thwroczius in Chron. Hung. in Geysa Rege cap. 65. *Habebat Sanson sub tunica Panceriam, & præ gravamine lorica natare non poterat.* [Rolandinus Patavinus de factis in marchia Tarvisina lib. 10. c. 8. apud Murator. to. 8. col. 318. *Lapso jumenti pede in profundum gurgitem obrutus Bersoerius ipse, cum jumento & Panceria qua stultus ille vestitus erat, non comparuit ulterius super aquam.*] Matth. Villaneus lib. 11. c. 81. *La laro armadura quasi di tutti erano Panzeroni.* Jacobus Hemricurtius de Bellis Leodiensib. c. 41. *Mais à present cascun est armes d'une cotte de fier appellée Panchire, sor petits chevax, & ont vestu on jupon de festaine a le deseur, &c.* [Vide *Panzeria.*]

¶ PANCERONUS, Italis *Panzeróne*, Sagum militare, quod *panceria* seu loricæ superinduebatur. Castellus in Chron. Bergom. ad an. 1404. apud Murator. to. 16. col. 957. *Ipsi Guelphi duniserunt de eorum armis plusquam scutos CCCC. balistas L. & multas curazias & Panceronos. Panceronus*, in Decret. Placent. ad calcem Statut. fol. 108. recto.

PANCHARTA, Quævis Charta, Diploma, [maxime vero *Pambarta* dicebantur Diplomata illa, quibus Reges bona ecclesiæ seu monasterii omnia confirmabant, præcipue post amissa instrumenta: haud dubie quod in iis omnia prædia, jura & privilegia recenserentur. Ejusmodi *Panchasta* formulam videsis tom. 3. Analect. Mabill. pag. 270.] Charta Caroli C. pro Monast Curbionensi, to. 6. Vitar. SS. Ordin. S. Benedicti p. 252. *Gratissima largitione per hanc Panchartam, quam fieri jussimus.* Infra: *Per hanc Pambartam confirmamus.* Charta Caroli Simplicis pro Monasterio S. Martini Turon. ex 47. Regesto Tabularii Regii n. 137. *In hac nostra præceptionis Pancarta, &c.* Infra: *Corroborantes hanc denuo Pancartam, &c.*

PANTOCARTA, Idem quod *Pancharta.* Acta Episcopor. Cenoman. p. 270. *Exemplar præcepti quod . . . Franco firmitatis studio a Domno Ludovico piissimo Imperatore percipere studuit, quod Pantocharta vocatur.* Charta Ludovici IV. Regis in Tabulario Eccl. Augustod. *Hoc Celsitudinis nostræ præceptum, quod Pantocarta nuncupatur, fieri jussimus. Panchartas* vulgo etiam vocant Regesta chartarum, seu Tabularia Ecclesiarum; uti appellatur Regestum chartarum Ecclesiæ S. Martini Turonensis, quod *Pancharta nigra* vulgo inscribitur, quod nigro corio tectum sit. *Pancarte*, in Consuet. Turonensi art. 81. dicitur *peagiorum*, seu tributorum, ac consuetudinum programma.

¶ PANCHINA, Saxi species. Translatio S. Clementis tom. 1. Junii pag. 451. *Corpus hoc inventum sub petra ad cornu epistolæ, ubi ex antiquissima traditione habetur fuisse sepultum corpus S. Justi in tumba cavata in Panchina ad longitudinem corporis humani, eminente ad duas circiter ulnas supra fundum capellæ.*

PANCHON, Instrumentum piscatorium. Tabular. S. Genovefæ Paris. an. 1224. *Et instrumentum piscandi in aqua ejusdem molendini, quod appellatur Panchon.* Vide *Gordana.*

¶ PANCHRA. Vide *Panera.*

PANCHRESTA. Salvianus lib. 6. de Gubern. Dei:

Infantes quoque parvulos contumaces, quos morigeros minæ ac ferula non efficiunt, interdum Panchresta atque blanditiæ ad obedientiam trahunt. Ex Græco πάγχρηστα, crustula.

PANCHRYSTARIUS. Arnobius lib. 2. adversus Gentes: *Phrygiones, coquos, Panchrystarios, mulones, &c.* Vide conjecturam Turnebi lib. 13. Adv. c. 14.

¶ PANCIÆ VARIORUM, Pelles murium Ponticorum, Italis *Pelli di vaio*, quod à parte quæ ventrem tegit maxime sunt pretiosiores hic dici videntur. Castellus in Chron. Bergom. apud Murator. to. 16. col. 856. *Fecit sibi largiri .... petiam unam velluti de grana, Pancias variorum numero 40. &c.*

¶ PANCIARIUS, perperam pro *Partiarius*, Partium fautor, Gall. *Partial*. Epistola Clementis IV. PP. an. 1267. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 457. *Ceterum nullus timeat quod se faciat Panciarium, quem pactarium nominamus, communem etenim eum omnibus esse volumus, qui vitam tranquillam eliget & quietam, & eidem obediens dum officio tali fungetur.* Vide supra *Pactarii*.

¶ PANCKETA, Tabulatum machinis bellicis sustinendis idoneum. Diarium obsidionis Varadinensis, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 328. *Cum vero illud propugnaculum ligneum quodaam pavimentum, in quo machina sisti solent, (vulgo Pankstam) haberet, fossis mihi erectis milites aliquot Hungaros, qui nolla dinque hosti accessum prohiberent, imposui. Panketa* occurrit ibid. p. 330.

¶ PANCOSSERIUS, Pistor, vox ibrida, à Lat. *panis*, & Gr. καῦσις, exustio; quasi qui panem coquit, Occitanis *Pantenssier*, Gall. *Boulanger*. Transactio inter abbatem & monachos Crassenses an. 1351. *Pancosserii ipsius domini abbatis debent praedicta facere, scilicet dictos flausones, artocreas, ... & decoquere in furno ejusdem.* Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ Tolos. *Praedictos causellos superius nominatos debet solvere Pancosserius qui facit panem conventualem. Ex consuetudine autem dominus agat cum Pancosserio; quia si Pancosserius nollet solvere, non propter hoc conventus amitteret jus suum.* Hinc

PANCOSSERIA, Pistrix, mulier quæ *pancosseriæ* artem exercet, in Consuetudinibus Tolosæ part. 2. Rubr. de Debitis.

¶ PANCRA. Vide *Panera*.

PANCRATIARIUS, *Pugil*, Πύκτης, in Gloss. Reg. MS. Cod. 1013. Papiæ, *Pugil, qui praecurrit.* Idem: *Pancratiari, flagellis aut tormentis subjici, unde aequo animo tolerantes coronentur.* [Biblioth. Patrum ascetica tom. 3. p. 50. *Sunt enim in saeculo Pancratiarii, qui cum nimis caduntur, & stant & fortes apparuerunt.*] Vide Agonistica Fabri.

1. PANDARE, PANDIARE, *Pandum* vel *bandum*, seu *bannum* apponere, *Apposer ban sur quelque heritage*. Charta an. 1231. pro villa Arkensi in Tabulario S. Bertini: *Abbas vel Praepositus pro redditibus suis vel debitis per duos scabinos Pandare poterit. Qui pandum contradixerit, 3. libr. domino emendabit, & si pandum vi abstulerit, iterum 3. libr. emendabit. Praeco vero Chora neminem pandare potest, nisi per judicium Choremannorum. Quod si fecerit, & de hoc convictus fuerit, 3. libr. domino emendabit, & injuriam 5. sol.* Charta Roberti Advocati Atrebatensis an. 1228. *Et si homines mei ibidem manentes exercitus meos vel equitaturas meas non fecerint, sicut debent, vel ad placita mea non venerint, ego pro forefacto tali, sicut homines mei judicaverint, potero Pandiare super feodum, quod mei homines tenent de me, & nullam aliam justitiam majorem vel minorem in dicta villa habebo.* [Charta Margaretæ Flandriæ Comit. ann. 1250. apud Miræum to. 2. pag. 1231. *Serviens episcopi semper quando voluerit, redditus episcopi .. accipere poterit & Pandare propria auctoritate ... & nos vel noster Ballivus tenemur statim sine contradictione commodare episcopo vel ejus nuncio scabinos nostros ad Pandandum dictum reddit.* Occurrit præterea in alia ejusdem Comit. an. 1272. ibid. p. 1240. Consuetud. Furnenses MSS. ex Tabul. Audomar. *Ubicumque Pandatur & vadia accipiuntur, minister de primo vadio debet habere 8. denarios... Nullus debet Pandare nisi per Ceraterei.*] Alia Charta Arnoldi Comitis Guinensis an. 1272. *Et cognissons, & voir est, que en ne puet, ne doit homme ne femme manant sor erue dedens Bredenarde traictier ne mener autrement que par le loi devant nommée, ne Pander, ne desvagier, ne prandre, ne arrester, si ce n'est par la devant dite loi, par Eschevins, ou par le Conte meismes, &c.*

¶ PANDATOR, Qui *pandum* seu *bandum* apponit, apparitor. Consuet. Furnenses mox laudatæ: *Qui Pandatori contradixit, emendabit Comiti tres libras.*

¶ PANDATIO, Jus *bandum* apponendi, seu emendas quæ hinc proveniunt exigendi. Charta Guidonis Comitis Flandr. an. 1237. in Tabular. S. Barthol. Betun. *Habere debent in tota terra sua... omnia relevia, introitus, exitus, concessiones, leges redditi tuum suorum & Pandationes, emendas saisinarum fractarum, &c.* Alia an. 1244. Nicolai de Condato ibid. *Sciendum est etiam quod dictus praepositus & capitulum habent & habere debent imperpetuum in tenementis praedictis relevia, telonia, ... & Pandationes pro redditibus suis.*

¶ 2. PANDARE, *Incurvare*. Onom. apud Martin.

PANDARIUS LANÆ, Qui lanam pectit, carminat. Bulla Honorii III. PP. an. 3. apud Ughellum to. 1. Ital. Sacr. p. 823. *Quicumque est vel erit Pandarius lanæ, dabit Episcopo annuatim mediam libram ceræ.*

PANDECTA, pro *Pandectes*. Ita autem vulgo vocant libros Legum à Justiniano digestarum. Petr. Blesensis Epist. 140. *Vides .... quam inmeabile pelagus sit Pandecta, in qua civile Jus continetur.* Vide H. Stephanum de Abusu linguæ Græcæ cap. 1. pag. 12. 13. Addit Papias ita etiam vocari vetus & novum Testamentum: quod & firmant versus Alcuini Bibliorum libris adscripti, apud Baronium an. 778. num. 27.

Nomine Pandecten proprio vocitare memento,
Hoc corpus sacrum, lector, in ore tuo.
Quod nunc à multis constat Bibliotheca dicta,
Nomine non proprio, ut lingua Pelasga docet.

Beda in Historia Monasterii Wiremuthensis c. 15. *Bibliothecam utriusque Monasterii, quam Benedictus Abbas magna coepit instantia, ipse non minori geminavit industria: ita ut tres Pandectes novæ translationis, quem (f. quos) de Roma attulerat, ipse super adjungeret, quorum unum senex Romam rediens, secum inter alia pro munere sumpsit, duos utrique monasterio reliquit.*

☞ Inter Eruditos controversia est quo genere efferenda sit vox *Pandecta*. In feminino, maxime in plurali, scribi usitatius observat Brencmannus in Hist. Pandect. lib. 3. cap. 6. ubi singulorum opiniones accurate recenset. Quoad cætera quæ ad *Pandectas* spectant, ipsum consule, ut & Laur. Theodor. Gronovium de Emendat. Pandect. Vide *Litera Pisana* in *Litera*.

☞ *Pandecta* etiam dicuntur Glossæ à Matthæo Sylvatico medico Salernitano concinnatæ, quas Roberto Regi Siciliæ & Provinciæ Comiti nuncupavit. Hæ primum Neapoli editæ an. 1474. Vide *Maittaire* Annal. Typogr. to. 1. pag. 106.

PANDIARE, Vide *Pandare* 1.

PANDICULARIUS, Joannis de Janua, *Homo hians & toto corpore oscitans, à pando, is. Pandiculare*, pro *oscitare*, vox Festo nota. *Pandiculans oscitatur*, apud Plautum. [Onom. *Pandiculor*, *ὀσφυῶμαι*. *Pandiculatio*, *ὀσφυϊσμός*.] Vide Regulam Isaiæ Abbatis cap. 21. apud Holstenium.

¶ PANDITUS, pro *Pansus*, Apertus. Processus de Vita & Mirac. B. Guillelmi to. 1. April. p. 381. *Clausa, sigillata & nemini Pandita.*

¶ PANDOCHIUM, PANDOCIUM. Vide *Pandox*.

PANDOX. Gloss. Isid. *Pandox, qui semper pandit ora ad potandum.* Ugutio & Joan. de Janua: *Pandox, ebriosus, vel gulosus, leccator, qui semper pandit ora propter escas. Pandocium, leccacitas, ebriositas, taberna.* Imo ex Gr. *πανδοχεὺς*, *stabularius*, caupo, & *πανδοχεῖον* hospitium, caupona. *Pandochium*, in Vita S. Marinæ virg. c. 2. Josephus lib. 3. Antiq. Jud. apud veterem Interpretem: *Neque ancillam neque captivam eis nubere voluit, ut eas quæ de cauponibus & Pandochibus vitam agunt.* Guibertus lib. 3. de Vita sua cap. 7. *Nec venale quidpiam a Pandocibus & cauponibus sisteretur.* Hine

PANDOXARE, Cauponam exercere, agere; cerevisiam venum exponere, atque adeo conficere. Synodus Sodorensis: *Si vir vel mulier cervisiam vendendam Pandoxaverint, sive communis Pandoxator, vel Pandoxatrix fuerit, sive non, si duos denarios & obolum de unaquaque Pandoxatione accipiat, lagunculam decimalem Ecclesiæ persolvat.* Thomas Walsinghamus in Ricardo II. p. 273. *Salliat interim Abbas carnes quas mactavit, ne putrescant: & vendat cervisiam, quam Pandoxavit, ne acescat, &c.* [Consuet. villæ de *Mountgomery* apud Th. *Blount*. in Nomolex. Anglic. *Item utimur de Pandoxatricibus, quod nemo potest braziare sive Pandoxare in villa & burgo nostro, nisi per redemptionem aliquam factam ad voluntatem comburgensium nostrorum; & si talis Pandoxatrix brasiaverit, &c.*]

PANDOXATRIX, Inter artifices recensetur in Provinciali Cantuar. Ecclesiæ Lindwodi lib. 3. tit. 16. & in Concilio Mertonensi an. 1300.

PANDURIZARE, *Pandura* canere: est autem *Pandura* instrumentum musicum *τρίχορδον* Polluci, cujus mentio est apud Varronem, Isidorum & alios. Lampridius in Heliogabalo: *Ipse cantavit, saltavit, ad tibias dixit, tuba cecinit, Pandurizavit, organo modulatus est.* Vide Casaubonum & Salmasium ad hunc locum.

¶ PANEARIUM, Cista, canistrum, Gall. *Panier*. Radulfus de Gestis Frider. I. Imper. apud Murat. to. 6. col. 1194. *Postea inierunt pactum, & dederunt eis bonum forum; sed porrigebant cum funibus in canistris & Panearius; & ipsi eodem modo portabant eis nummos.*

¶ PANEFICA, PANEFICUS. Vide *Panifitus*.

¶ PANEGENA. Vide *Pangeria*.

PANEGORISARE, *Pane sustentare*, Joanni de Janua & Ugutioni, qui hæc ex S. Augustino affert: *Panigorizamur quotidie sustentamentis Dei.* Vide *Paregorizare*.

¶ PANEGYRICUS, *Laus in promptu dicta.* Gloss. Isidori.

¶ PANELLARE. Vide *Panellum* 2.

1. PANELLUM. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 18. *Lectualia sunt hæc, culcitra, bambucina, id est, Panellum, pulvilli, pulvi, &c.* Supra cap. 17. *Lectos etiam in domo hospitali... præparatos habere debet, videlicet cum bambucinis, id est, Panellis laneis suppositis.* [Vide *Pannus* 2.]

2. PANELLUM, Schedula, pagina, pagella, *Panell* Anglis. Fortescutus de Laudibus Legum Angliæ cap. 25. *Vicecomes returnabit breve prædictum coram eisdem justitiariis, una cum Panello nominum eorum* (juratorum) *quos ipse ad hoc summonuit.* Crebro ibi. Hinc *Panellare*, & *impanellare*, pro, in paginam referre, apud practicos Anglos: *juratores impanellati*, in pagellam relati. Vide Edw. Cokum ad Littleton. sect. 234. [& *Paunellare*.]

¶ PANELLUS, Retis species, Gall. *Paneau*. Charta an. 1233. ex Schedis Pr. *de Mazaugues*: *Præcepimus ne aliquis eorum de cætero intromittat... in dicta sylva furam, vel furon, vel Panellos, vel canes solutos.* Statuta Arelat. MSS. art. 30. *Statuimus quod nullus deferat vel teneat retia vel Panellos, vel furonem in Camarguis vel aliis territoriis Arelat. nisi habeat propriam venationem.*

¶ 2. PANELLUS, Parvus panis. Vita S. Catharinæ Senens. to. 3. Apr. p. 928. *Quarum manuum sacrarum virtute Panelli multiplicabantur.*

¶ 3. PANELLUS, Fax, tæda, Italis *Panello*. Statuta Vercell. lib. 7. fol. 183. *Item providerunt quod olearii capiant de qualibet pilata olei quam facient extraneis personis denarios sex Pap. & non ultra, & Panelli remaneant domino.* Vide *Panadella*.

1. PANERA, *Panora*, *Panchra*, (ita enim varie scribitur) *rapina*, in Gloss. Isid. [Ubi Grævius: Papias *Panera*, *Græcis rapina*. A *pancra* est verbum *pancro*, cujus compositum est apud Catonem *impancro*, teste Nonio, cui *impancrare* est invadere; rectius dixisset, rapere. Varro Ecclesia: *in regiam arcam Impancratum.* Sic legendum, non ut vulgo: *Ecclesiam in regiam arcam impancrarunt*; Ecclesia enim est index Libri.]

¶ 2. PANERA, vox Hispanica, Granarium, Gall. *Grenier*. Synodus Limensis an. 1594. to. 4. Concil. Hispan. p. 697. *Indorum parochi non permittent ut Indi degant in aliis granariis vulgo colcas vel pincas, troxes aut Paneras, etiam ab oppidis procul dissitis.*

¶ PANERETTA, diminut. à *Panera*, Canistrum, cophinus. Vita B. Justinæ de Aretio to. 2. Martii p. 244. *In fenestra quamdam Panerettam invenit plenam albis panibus.*

PANERIUM, pro *Bannerium*, Vexillum, *Banniere*, usurpat non semel Albertus Argentin. in Chronic. p. 115. 136. &c.

¶ 1. PANERIUS, Sporta, corbis, Gall. *Panier*. Statuta Arelat. MSS. art. 34. *Pro quolibet Panerio vel canastello 5. sol.* Charta an. 1292. apud Lobinell. to. 4. Hist. Paris. p. 515. *Episcopus Parisiensis habet pretium suum ad Panerium piscis vel ad summam.* Occurrit præterea in Sentent. arbitrali ejusdem anni inter Abbatem & Consules Gimont. Vide *Panerum*, & *Paunerius*.

¶ 2. PANERIUS, Pistor, in Tabul. Dunensi Ch. 29.

¶ PANERNA, f. Perna, Gall. *Jambon*. Tabular. SS. Trinit. Cadom. *Recepit in stauramento xv. boves, & xl. bidentes, vi. postes & ii. Panernas.* Vide *Pernarium*.

PANERUM, Cista, arca, ex Gallico *Panier*. Vide in v. *Pretium*, & supra *Panerius* 1.

PANESCULUS, Parvus panis. Will. Thorn. anno 1143. *Ipsi vendicabant, scilicet de pane 30. Panesculos.*

PANETA, *qui vel quæ facit panem*, Ugutioni & Jo. de Janua. Occurrit etiam in Glossar. Lat. Gall.

¶ PANETARIA. Vide post *Panetarius*.

PANETARIUS, Qui panem conficit, Pistor, *Paneter*, in Consuetud. Perusiensi apud Thomasserium. [Index MS. redituum Monast. S. Petri Corbeiensis: *Singuli Panetarii debent singulis dominicis*

panem unius denarii una dominica, & altera panem unius oboli. Codex MS. redituum Episcopat. Autissiodor. an. circ. 1290. exaratus: *Quilibet Panetarius de extra villam debet in illis sex Sabbatis supra dictis denaratam panis.*] Est etiam *Paneter* nostris, panem conficere. Charta an. 1304. *Lequel ble doit estre cuis & Panetez, & estre le pam distribué aus pauvres.* Maxime vero ita appellabant officialem domesticum, qui mensæ panem, mappas, & manutergia subministrabat. Officium Panetarii describitur in gestis Guillelmi Majoris Episcopi Andegav. cap. 23. *Nobis autem assistitis, venit nobilis D. Guido de Camilliaco in tunica, gerens mappam supra collum, quam ante nos supra mensam posuit, ministris suis eum coadjuvantibus: qua posita, manibus propriis duos panes coram nobis posuit, & alios panes in dicta mensa in qua sedebamus: quod officium eidem incumbebat ratione feudi de Camilliaco quod tenet a nobis, unde dicta die officium Panistarii subire tenebatur. . . . Finito prandio, omnes mappas dictorum locorum habuit, quia jus suum erat.* Vide Concilium Parisiense part. 4. cap. 11.

In aula vero Regum Franciæ dignitas etiam ea olim viguit, qua qui donatus erat, *Panetarius Franciæ* nuncupabatur, vel *Magister Panetarius Franciæ*, ut Hugo de Atheis Miles anno 1223. Cui similis fuit *Pistor* ille qui cæteris pistoribus præerat in aula Pharaonis, ἀρχισιτοποιὸς. Genes. cap. 40. v. 1. & ὁ ἐπὶ τραπέζης, apud Byzantinos, de quo Codinus & alii. In Aresto an. 1439. descripto in Historia Castilionensi pag. 235. Dominus *de Graville* Consiliarius & Cambellanus Regis dicitur fuisse *Magnus Pistor seu Panetarius Franciæ.* Atque ut id obiter moneam, *Pestors* vocabant nostri, quos *Boulengaries* dicimus. Charta Caroli filii primogeniti Regis Siciliæ, data Andegavis an. 1279. in Regesto Andegav. fol. 71. *Que tous Pestors, tous Boulangers de la ville d'Angers fissent loiaux danrées de pain.* In Hypomnestico de Anastasio Apocrisiario, mentio fit *Plutini beatissimi Imperatoris Pistoris, id est, qui super omnes pistores publicos est*, de quibus egimus in v. *Manceps.* Hugo de Cleeriis de Senescalcia Franciæ: *Tunc Panetarius mittet Comiti duos panes atque vini sextarium, & Coquus frustum carnis & vini haustum.* Magnus vero Franciæ Panetarius, ex sua dignitate præerat omnibus Pistoribus publicis, jusque habebat per se, aut per suos Vicarios, panes qui venum exponebantur visitandi, & habendi super eos *cognitionem, correctionem, & punitionem, & emendas, erogandique ad pios usus panem minus sufficientem repertum*, ut est in Aresto anno 1333. descripto in Histor. Monmorenciaca pag. 373. Vide *Talemarii.*

¶ Panaterius, Pistor, in Charta an. 1252. *Pro pedagio in dicto festo de singulis Panateriis unum panem unius denarii.* Adde Chartam an. 1314. apud Lobinellum to. 4. Hist. Paris. col. 519.

¶ Panaterius, inter officiales ecclesiæ Aniciensis recensetur in Charta ejusdem Eccl. an. 1312. *Pro alia libratione fieri solita officiariis ecclesiæ Aniciensis ratione reddenti: succentori* XL. *s.* VI. *d. senescallo totidem, cellerario cum suis servitoribus* XL. *s.* XI. *d. Panaterio* XXVII. *s.* Viguit & in aliis Ecclesiis idem officium. *Panetarius* Remensis Ecclesiæ eodem jure quo Capellani antiquæ institutionis gaudet, certis in ecclesia addictus serviitis. Vide Indicem beneficiorum ejusdem Ecclesiæ. Inter officiales feudatarios Abbatis S. Barnardi de Romanis *Panetarius* memoratur to. 1. Hist. Dalph. p. 142. Haud scio an idem omnino sit in Ecclesia Lugdunensi qui *Panitarius* nuncupatur: inter ea enim quæ in Ordinat. MS. Officii divini ejusdem Ecclesiæ recensentur ad *Panitarii* officium pertinentia, nihil occurrit quod ad nominis interpretationem accommodari possit: *Panitarius debet purgare totam ecclesiam extra chorum usque ad portas occidentales & subtus coclearium . . . . Item Panitarius tenetur resarcire in trabibus & postibus coclearium, & tornos campanarum meliorare, si necesse fuerit, & ligaturas ferri ad firmandum campanas in tornis, & tradere ligaturas batellorum, & omnes alias expensas, tam in coclearii quam in aliis locis ecclesiæ, sive in choro, si inest aliquid resarciendum, vel in portis vel in ostiis, clavibus, vel trabibus, vel cindulis, vel tegulis vel in aliis ecclesiæ meliorandis. Item Panitarius debet facere candelas trusebuso, sed Thesaurarius tradit ei tres libras & dimidiam ceræ.*

¶ Panataria, Pistrix, quæ panes vendit. Concil. Legion. can. 34. inter Hispan. to. 3. p. 192. *Panatariæ quæ pondus panis falsaverint, in prima vice flagellentur.*

¶ Panateria, Eodem significatu, in Statutis Mont. Regal. fol. 283. *Et revenditrices nec Panateria stando ad vendendum panem & fructus, &c.*

Panetaria, Officium Panetarii, seu quod ad ejus ministerium pertinet, in Computo Hospitii regii an. 1312. *Panetaria: pro mappis & manutergiis emptis Parisius pro Parlamento & pro Paschate, & Pentecoste, burellis Regis, & liberorum, & aliis; &c.*

¶ Panateria, Eadem notione, in Computo an. 1333. to. 2. Hist. Dalphin. p. 272. Charta an. 1240. ibid. to. 1. p. 142. *Feudus autem Clementis de quo dictum est superius, est Panateria quam habet ab Abbate, &c.*

¶ Panetria, Idem quod *Panetaria.* Charta an. 1327. apud Rymer. to. 4. p. 290. *Cum mittamus dilectum servientem nostrum Alexandrum de Norhamptonia, ad ea quæ pro officio Panetriæ, &c.*

¶ Panetaria, Cellarium, seu locus ubi conficitur panis. Charta Agnetis Comit. an. 1050. tom. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 468. *Sed quia ecclesia consuetudinariam procurationem nobis debet, quam præ nimia paupertate ferre non potest, placuit domno abbati, & fratribus ejus monachis, ut de redditibus ecclesiæ concederent nobis pro ipsa procuratione minagium . . . & in Panetariis diebus Dominicis unum denarium.*

¶ Panneteria, Eadem notione. Reparat. factæ in Senescal. Carcassonæ ann. 1435. ex cod. MS. D. *Lancelot*: *In quadam fenestra domus Panneteriæ dictæ thesaurariæ, &c.*

Panetaria, dictum præterea Cellarium, seu uti vocatur ab Anastasio Bibliothecario, *Paracellarium* Summi Pontificis in Ceremoniali Cencii Camerarii, ut auctor est Nicolaus Alemannus in Dissert. de Lateran. parietin. cap. 4.

¶ PANFILUS, Navis species. Jacobi Auriæ Annal. Genuens. ad an. 1282. apud Murator. to. 6. col. 578. *Pisani igitur milites præparaverunt & pedites pro dicti judicis auxilio. Unde Commune Januæ armavit galeas* XXIII. *& Panfilos* XII. *ad apodixias de civitate & potestatis.*

¶ Panifil, Eadem notione, in Miracul. MSS. Urbani V. PP. ex Tabular. S. Vict. Massil. *Patronus cujusdam navigii sive Panifil.* Infra: *Cum galea sua sive Panifil, &c.*

PANGA, apud Petrum de Crescentiis lib. 8. de Agricul. cap. 8. *Si capitis ejus rapa semen immittas, sine ferro & Pangis, multum increscere fertur.* Ubi *panga* idem videtur quod *vanga*, i. *fossorium.* Vide in hac voce. Hinc

Pangatorium, apud Papiam, *Plantatorium.* Vide

Formulas Brissonii pag. 648. & *Pasturium*.

PANGITARE, *Laudare*, in Gloss. Isidor. ubi viri docti legunt *plantare*, quia *pangere*, Festo, est *figere*. Sed cum dicamus *pangere* carmina, quidni & *laudes*?

PANGITORIUM, *Locus ubi multi simul canunt*, i. *Chorus*, à *pango*. Ugutio, & Joan. de Janua.

¶ PANHYPERSEBASTUS, Gr. πανυπερσέβαστος, totus Augustus, Titulus novæ dignitatis in Imperio CP. qua primus Alexius Comnenus Imperator Michaelem Taronitam affinem suum ornavit ac Cæsarei throni participem fecit. Hofmannus ex Hierolex. Macri in v. *Sebastocrator*.

PANICE, Papiæ MS. *Rosea*, al. *rosa*. *Panicenum*, *genus vestis*. Ugutio: *Paniceum*, *quadam vestis pastoralis*.

¶ PANICELLUS, Parvus panis. Plinius lib. 1. Medic. cap. 6. *Post hac supermittis Panicellos de buccellatis, quos conficies ita: buccellati optimi bene conditi, tunsi, & cribrati farina lib. 4. &c.*

¶ PANICERIUS, Idem qui *Panetarius*, officium monasticum. Epitaphium Fr. Severini *Colletet* apud Felibian. Hist. Sandionys. pag. 586. *Hic jacet fr. Severinus Colletet, quondam Panicerius & officialis hujus monasterii, &c.*

¶ PANICEUS, Dicitur de eo quod ad panem spectat. Vita B. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii pag. 337.* *Ut primo sex magnos uno majores panes formaverint, demum tres placentas, quos Berlingotios dicunt multos; plurimas itidem Paniceas differentias.*

¶ PANICHIUM, Panicum, minutioris grani species, idem quod *Panicum*. Vita S. Antonii de Padua tom. 2. Junii pag. 717. *Quædam alia mulier sancti viri sepulcrum invisere cupiens, dum Panichii custodiæ deputata, propter passerum multitudinem à loco divertere non auderet, &c.*

PANICIUM, *Genus annonæ, qua in quibusdam locis homines vice panis sustentantur.* Ugutio & Joan. de Janua. *Panicum* Latini vocant: *Panis*, nostri. Paulinus Epist. 3. ad Severum: *Fabam intrivit Panicio, &c.* Infra: *Fabam tantum milio, Panicioque confundens.* Capitulare de villis cap. 44. *De piscato seu formatico... aceto, milio, Panicio, &c.* Panicum, c. 62.

PANITIA, Eadem notione. Fortunatus in Vita S. Germani Parisiens. cap. 32. *Suggerunt ut segetem Panitia, ... qua ab ursis vastabatur, visitare praciperet.* [Charta apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 822. *Similiter de miliis, Panitiis & de videtaia.*]

¶ PANICLUM, Idem quod *Panicium*, ni fallor. Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 545. *Et pro solidis XII. concessit in villa S. Viti de casale S. Dominici ad quartam omnium frugum, excepto Paniclo & semniclo, & musti mundi tertiam & olivarum medietatem.* Forte legendum *Panicio*.

¶ PANICOCTARIUS, Pistor, apud Chrysologum Serm. 99.

¶ PANICULA. Vide *Pannucula* 1.

¶ PANIFER, pro *Panifex*, Pistor. Charta an. 1279. apud Thomasserium Consuet. Bituric. pag. 112. *Quilibet Panifer dicta villa solvet nobis qualibet septimana unum denarium.* Alia an. 1482. ex Tabular. Cartusiæ de Bello-larico: *Johannes Panifer in dicta villa.* Vide *Panificus*.

¶ PANIFEX, Eadem notione, in Charta Archembaldi Borbonii: *Quisque Panifex* (dabit) *duos denarios.* Vide *Panificus*.

¶ PANIFICARE, Panem fingere, coquere. Vita S. Anselmi Archiep. Cantuar. to. 2. Aprilis. p. 880. *Arant homines, seminant, metunt, molunt, Panificant, comedunt.* Index MS. redituum Monast. Corbeiensis: *Singuli panetarii dant in festo S. Johannis duos solidos, & qui Panificant in Augusto in festo S. Remigii 18. denarios... Non licet panetariis reddere officium Panificandi nisi in festo S. Johannis vel in Purificatione.*

PANIFICUS. Glossar. Gr. Lat. Ἀρτοποιός, *Pistor*, *Panificus*. Ἀρτοποιεῖον, *Panificium*, quæ vox occurrit apud Celsum lib. 8. Ἀρτοπώλης, *Panarius*, Ἀρτοφόρον, *Panarium*. Papias: *Panifica*, *pistrices*, *qua panes faciunt.* Catholicum parvum, & Gloss. Lat. Gall. MS. Thuanum: *Panifica*, *Panetiere*. *Panifex*, *celle qui fait le pain*. *Panificium*, *paneterie*, *locus in quo efficitur*. Domnizo lib. 1. de Vita Mathild. c. 11.

Panificus quidam meruit bis quatuor ova.

Charta Ildefonsi Comitis Tolosæ an. 1144. apud Catell. lib. 2. Rerum Occitanar. c. 17. *Panificus & Panifica, qui panem venalem fecerit, &c.* Ubi Regestum Tolosanum Cameræ Comput. Paris. fol. 27. habet, *Panesicus & Panesica*. Charta Communiæ S. Quintini: *Nullus panifex panem faciet, nisi ad obolum.* [Charta Hugonis Ducis Burgund. ann. 1172. to. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 187. *Et astalagium quod mihi debebant Panifici.*] Utuntur Ordericus Vitalis lib 8. pag. 692. Joan. Sarisber. lib. 3. Policrat. cap. 14. &c. Adde 1. Reg. c. 8.

¶ PANIFIL, ut *Panfilus*. Vide in hac voce.

¶ PANIGAROLA, Lampyris, insectum noctu lucens. Vita S. Franciæ to. 3. Aprilis p. 391. *Statim sic loquente comparuerunt luminaria multa & innumerabilia quasi cornuzula vel Panigarola.*

PANIGERIA. Epistola Manuelis Comneni Imper. ad Regem Ludovicum VII. *Cum magna lætitia acceptum est Imperium meum tuam Nobilitatem, & opportune viam tuam præparaturum, & transitum extructurum, & Panigeriam, id est, conventum rerum venalium. Erroson, id est, vale.* Ubi *panigeria* idem valet quod *forum*, commeatus: ex Græco forte πανήγυρις, uti recte conjectat Somnerus. [Marten. to. 1. Anecd. col. 400. edidit, *Panegena*.]

1. PANIS vel PANUS, Celso lib. 5. c. 27. dicitur tumor, non altus, sed latus, qui maxime in vertice, aut in alis, aut inguinibus; sic dictus à panis figuræ similitudine, Græcis φύγεθλον. [Galeno, φῦμα ἄωπλον. Vide Lexic. med. Pancr. Brunonis.]

2. PANIS, Sacra Eucharistia, caro Christi, quæ cum nobis cæleste pabulum suppeditet, vocatur à Cyrillo, aliisque spiritualis alimonia, τροφὴ πνευματικὴ, & *Panis* simpliciter. Isidorus lib. 7. cap. 2. *Dicitur enim Panis, quia caro.* At cum epitheto sæpius, ut *panem Dei calestemque* vocat Ignatius Epist. 14. quæ appellatio desumta ex Joanne 6. & 1. ad Corinth. 10. & 11. atque istud etiam Lucæ 24. *Cognoverunt eum in fractione panis*, de discipulis profectis Emmauntem; plerique omnes de Eucharistia exposuerunt, in hisque Augustinus de Consensu Evang. lib. 3. quemadmodum & in Oratione Dominica, *Panem quotidianum*. Ita Tertullianus de Orat. Ambrosius lib. 5. de Sacramentis, Chrysostomus, Cyrillus, aliique. Ac Græci quidem Patres, cum de Eucharistia accipiunt, rationem nominis hanc afferunt, quod panis iste divinus & animæ & corporis substantiam, ut vocant, fulciat. Sic enim ἐπιούσιον cum Chrysostomo Cyrillus Catech. myst. 5. interpretatur; & Ambrosius in simillimo loco paulo aliter: *Non est iste panis*, inquit, *qui vadit in corpus, sed ille panis vita æterna, qui animæ nostræ substantiam fulcit, ideoque Græce ἐπιούσιος dicitur.* Chrysostomus etiam nomen ἐπιούσιος deducit ab οὐσία, homilia in Orat. Dominicam: atque ita nuncupari, quod substantiam corporis permeet, eamque colligere valeat. Quamquam ibidem in Matthæum idipsum vocabulum interpretatur

tátur ἐφήμερον, *quotidianum*, à voce ἐπιοῦσα, quæ vulgatæ editioni magis concinit. Cui notioni nomen ἐπιούσιος ἀπὸ τῆς οὐσίας etiam profectum nonnulli accommodant: utpote quod pani præclare conveniat, qui quotidie per nutritionem substantiæ, τῇ οὐσίᾳ adjici addique videatur. Quo itidem fortasse sensu ἐπιούσιον, *transsubstantialem*, vel *supersubstantialem* vertit Ambrosius. Damascenus denique de Mysteriis, eamdem vocem de pane cælesti accipit, quo beati pascentur in cælis, cum hic eum ante in Eucharistia delibaverint: οὗτος, inquit, ὁ ἄρτος, ἐστὶν ἡ ἀπαρχὴ τοῦ μέλλοντος ἄρτου, ὅς ἐστιν ἐπιούσιος· τὸ γὰρ ἐπιούσιον δηλοῖ τὸν μέλλοντα, τουτέστι, τὸν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, *Hic panis est primitiæ futuri panis, qui est adventitius*: ἐπιοῦσα *enim futurum significat, hoc est, panem venturi sæculi.* Hæc damus ex Dissertationibus sacris ac historicis MSS. Michaelis *Dufresne* Soc. Jesu Presbyteri, ac fratris τοῦ μακαρίτου, Diss. 4. c. 2.

¶ Panis, pro mensura frumentaria, Gall. *Boisseau*, in Terragio Insulæ-Adami laudato in Gloss. Jur. Gall. *En la ville de Chauvery, huit pains & les trois parts d'un pain, & vault chacun Pain un boisseau froment.*

Panis Acrozimus, Saxonice, ȝeꞅeoꝩiꝺ, in Gloss. Ælfrici: ubi perperam editum *acrizimus*. Isidorus lib. 20. c. 2. *Panis acrozymus, leviter fermentatus, quasi acroazymus.*

Panis Æstivatus, in veteri Glossario Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana, *Panis moisis*: panis mucidus, *Pain moisy.*

Panis Alexandrinus, Biscoctus, apud Apitium lib. 4. de Re culin. c. 1. Alexander Iatrosophista lib. 2. Pass. c. 67. *de Alexandrino pane.* Ubi Glossæ MSS. superlineares, *biscocte.* Matth. Silvaticus: *Panis Alexandrinus, vel rubicundus, i. recoctus & rubescens, vel biscoctus.* Adde Constantinum African. de Rat. vict. p. 278. & Plin. lib. 18. c. 7.

Panis *qui in aqua coquitur, & melior esse solet quam quotidianus*, apud Udalricum lib. 2. Consuetud. Cluniac. cap. 4. Ruellius lib. 2. de natura stirp. c. 20. *Laudabatur & Parthicus* (panis) *non pridem huc advectus, quem alii Aquaticum vocant, quoniam aqua alitur a spongiosa inanitate.*

Panis Ardiniensis, Sordidus, in l. 5. Cod. Th. de Aononis civicis, &c. Unde vero ita appellatus, prorsus incertum. Conjecturas varias contulit Jacobus Gotofredus ad hanc legem.

Panis Armigerorum, Qui famulis quos vulgari vocabulo *Escuiers* vocabant, distribui ac dari solebat. Monasticum Anglic. to. 1. p. 420. *Infirmantibus* (Leprosis) *ministrat granetarius singulis diebus duos Panes Armigerorum ad opus unius servientis. Ministrat etiam omni tempore singulis eorum singulos Panes Armigerorum, & singulos galones cervisiæ mediocris.* Liber Juannis de Westeham Episcopi Roffensis editus an. 1314. *Primo die adventus D. Regis ad Roff. debent Spigurnelli habere 4. Panes Armigerorum, & 4. panes de pane garcionum.* Vide infra, *Panis servientalis.*

¶ Panis Artopticius, apud Plinium lib. 18. cap. 20. à vase seu testo, inquit Harduinus, in quo ii excoquebantur, dictus. Vide Turneb. Advers. lib. 14. cap. 5.

¶ Panis Asper, Ater, furfureus, *Gros pain, Pain bis.* Glaber Rodulphus apud Duchesn. to. 4. pag. 6. *Vir sanctus* (Majolus) *secularis, dum interim a Sarracenis captus teneretur, cujus meriti esset latere non potuit. Nam cum ei hora prandii obtulissent cibos, quibus vescebantur, carnes videlicet Panemque admodum asperum, & dicerent, comede: respondit, ego vero, si esuriero, Domini est me pascere, ex his tamen non comedam, quia non mihi in usu fuerunt. Cernens enim unus illorum viri Dei reverentiam, pietate ductus, exuens brachia, simulque abluens, & clipeum, super quem etiam in conspectu venerabilis Majoli satis mundissime panem confecit, quem etiam citissime decoquens, ei reverentissime detulit: ipse quoque suscipiens illum, atque ex more oratione præmissa ex eodem reficiens, Domino gratias egit.*

Panis Avenaceus, in Concilio Francoford. an. 794. cap. 4. [Le Roman de *Partenopex* MS.

Trois fois menjue en la semeine,
Ce est pain d'orge & pain d'aveine.]

¶ Panis de Aula, Abbatis scilicet vel hospitum. Charta an. 1284. in Tabular. Fiscamn. *Vendidimus duos Panes de aula, duas mensuras vini, &c.*

Panis Autopyrus, Ex quo nihil neque pollinis neque furfuris excretum vel ademptum, quasi totum in se triticum non imminutum habens, ex Gr. αὐτόπυρος. Ejusmodi panis mentio est passim apud scriptores, Celsum lib. 2. c. 17. Marcellum Empiricum c. 31. Cælium Aurelian. Siccensem l. 5. Tardar. passion. cap. 12. Horatianum p. 84. Guibertum Abb. S. Theoderici in Vita S. Bernardi l. 2. c. 1. §. 6. &c. Vide Joan. Bruyerinum Campegium lib. 6. de Re cibaria c. 9. [Idem qui nostris *Pain Chaland* dicitur.]

Panis Azymus, *sive crudus*, apud Constantinum Afric. lib. 5. Loc. commun. medic. cap. 15. [& S. Wilhelmum lib. 1. Constitut. Hirsaug. cap. 6.] Vide Iter Camerarii Scot. c. 9. §. 4.

Panis Beatus, Eulogia, panis à Sacerdote benedictione consecratus. [*Pain benit.*] Hartmannus in Vita S. Wiboradæ virg. *Remuneratus ab ea fragmen beati Panis accepit.* Supra *benedictionem* appellavit.

Panis Benedictus. Cum Catechumeni ante baptismum divinorum mysteriorum participes esse non possent, proindeque sacram Eucharistiam percipere, dabatur iis, veteri Ecclesiæ ritu, à Sacerdote panis ab ipso consecratus & benedictus, quo præpararentur ad Corporis Christi sumptionem, unde & sanctum fuisse ait S. Augustinus lib. 2. de Peccator. merit. & remiss. cap. 26. *Et quod accipiunt, quamvis non sit Corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quam cibi quibus alimur, quoniam Sacramentum est.* Hinc *Panis benedictus fieri* vetatur *in die Pascha, & in festivitate qua debent & solent corpus Christi recipere Christiani*, in Præceptis Synodalibus Petri de Collemedio Archiep. Rotomag.

Postmodum his panibus benedictis non soli Catechumeni, sed fideles etiam usi pro munere in signum mutuæ amicitiæ & communionis invicem transmissæ. Rainerus contra Valdenses in catalogo Hæreticor. de Græcis: *Eucharistiam conficiunt de panibus fermentatis: excidunt rotulas: ex illo conficiunt Corpus Domini, & panes illi vocantur Panis benedictus, & datur omnibus qui volunt sumere in cibum.* Ἄρτον ἐπιδιδόναι ἐν εὐχῇ, in Concilio Neocæsar. can. 13. *Panem sanctificatum dare* vertunt Isidorus Mercator & Dionysius Exiguus. Vetantur Ministri i. Subdiaconi, ἄρτον διδόναι, οὐδὲ ποτήριον εὐλογεῖν, in Concilio Laod. c. 25. Et can. 49. non oportet in Quadragesima ἄρτον προσφέρειν, nisi Sabbato & Dominica tantum. At in Quadragesima non benedicebatur panis, sed *oratio super populum* dicebatur. Honorius Augustod. lib. 1. cap. 67. *Statutum est ut panis post Missam benediceretur, & populo pro benedictione communionis partiretur: hoc & Eulogia dicebatur. Sed quia hoc in Quadragesima fieri non licuit, orationem super populum dici Ecclesia in-*

stituit, ut per hanc particeps communionis sis. Vide *Eulegia.*

PANIS BISCOCTUS, Nauticus, *Biscuit.* Abbo lib. 2. de Obsid. Paris.

His Panem cupiens quadam corrumpere, jussit
Ut biscocta Danum deferri.

Will. Brito lib. 4. Philipp.

Rebus, aquis, armis, biscocto Pane, meroque,
Innumeras onerat naves.

Chronicon Richardi de S. Germano ann. 1242. *Biscoctum fieri jubet per loca maritima & loca alia pro fodro 150. galearum & 20. navium, quas armari mandat super Pisanos, &c.* [Epist. Frider. II. Imp. an. 1245. apud Baluz. to. 1. Miscell. pag. 459. *Sunt autem hæc in mari pericula, Panis indigestibilis & bis coctus, &c.*] Paulus Venetus lib. 3. cap. 46. de provincia Aden: *Fiunt etiam ab incolis Panes biscocti ex piscibus, idque in hunc modum: Concidunt pisces minutatim, atque contundunt in modum farinæ, & postea commiscent & subagitant quasi pastam panis, atque ad solem desiccari faciunt, & vivunt ipsi & jumenta ipsorum de illis panibus facticiis per totum annum.* [In usu etiam apud monachos fuisse *Panem biscoctum* testatur S. Wilhelmus lib. 1. Constitut. Hirsaug. cap. 6.]

PANIS BISUS, Ater, furfureus, Gallis, *Pain-bis*, qui *sordidus*, Suetonio in Nerone c. 49. & in l. 5. Cod. Th. de Annonis civic. Monasticum Anglic. to. 1. p. 420. *Jejunans debet sedere in area ante mensam, & comedere Panem bisum suum super scamnum sine panno.*

PANIS CACABACIUS. S. Zeno Veronensis serm. 6. ad Neophytos: *Hi* (panes azymi) *quos videtis egregia coctura suave redolentes, qui excocti sunt non furno, sed fonte, non humano, sed igni divino, ... certe Cacabacii non sunt, non vetusti, non usti, non crudi, non mucidi, &c.* Nugatur hoc loco vir doctus, qui *cacabaces*, nugaces & garrulos interpretatur, cum hic de panibus agatur. Casaubono dicuntur ejusmodi panes, qui saporem malum ex aqua in cacabo calefacta retinent, in Notis ad Lamprid. Ego vero malim *cacabacios* dictos, nigros, & quibus nihil ademptum est furfuris. Vide *Cacabatus.* Papias: *Similiter autem & cacabacius Panis calidus siccat: frigidus vero minus multo siccus ex parte extenuat.*

PANES CALENDARII, Qui in Kalendis offeruntur. Durandus lib. 4. Ration. cap. 30. n. 40. *In nonnullis locis parrochiani in die Natalis Domini efferunt Sacerdotibus panes, quos Calendarios vocant, propter illud quod legitur Levit. 22. Offeretis panes duos Sacerdoti, qui cedant in usum ejus, & vocabitis hunc diem celeberrimum atque sanctissimum, &c.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu, fol. 202. *Et medietatem sepulturæ, & medietatem Panis qui in Kalendis offertur, &c.*

¶ PANIS CALIDATUS, Delicatus, tener, recens, *Pain mollet.* Chartular. S. Germani Paris. fol. 2. *In festivitate B. Vincentii habet Præpositus Regis de Parisius in ecclesia B. Germani de consuetudine 1. modium vini & 2. sol. Paris. & 12. Panes Calidatos ... Si vero comedere voluerint* (servientes ejus) *dabitur eis unus Panis Calidatus & una assatura, &c.*

¶ PANIS CAMBIUS. Charta Geraldi Abb. Angeriac. an. 1385. in Chartular. ejusdem Monast. p. 462. *Item dominus abbas leprosis debet facere ... in die omnium Sanctorum xxvi. panes frumenti, xiii. panes sunt ratione Cambis Panis & xiii. panes mandati, & xiii. justitias vini ratione mandati.*

¶ PANIS CANONICUS, *Pain de Chapitre*, dicitur Rotomagi parvulus panis qui unicuique Canonico quotidie præbetur. Vita S. Rigoberti Rem. Archiepisc. a Mabill. laudata Liturg. Gall. p. 414. *Prius quippe quam exoptabilis hic alter ac pater eorum adveniret, non eis dabatur Canonicus Panis, & non erant, ut sunt hodie, Canonici, sed sicut matricularii.*

PANIS CANTABRUS, Furfureus. Vide *Cantabrum* 2.

¶ PANIS CAPITULARIS, Idem qui *Canonicus*, ex Regesto Eccl. Andegav. an. 1443. in Vita Matth. Menagii pag. 92.

¶ PANES CELARII, f. ex cellario communi. Obituarium MS. Eccl. Morin. fol. 8. *Cuilibet Canonico residenti tenenti statum duo Panes Celarii ponderis quilibet 2. unciarum & 5. estrelingorum.*

¶ PANIS CENALIS, pro refectione vespertina. Consuetudines MSS. Eccl. Colon. è Bibl. Eccles. Atrebat. *Panis Cenalis ponderabit 8. marc. & dimid. marcam.*

PANIS CAPARIUS, χυδαῖος ἄρτος, in Glossario Græc. Lat.

PANES CIVILES. In Novella Justiniani 7. & in Addit. 3. Ludovici Pii cap. 30. in Capitul. Caroli M. lib. 2. c. 29. Ecclesiæ & xenodochia alienare vetantur res immobiles ... sive etiam *rusticum mancipium, vel Panes civiles*, atque titulo speciali vel generali hypothecæ titulo obligare. Vide *Panis gradilis.*

PANIS CLIBANITES, ex Gr. κλιβανίτης, in furno coctus. Gloss. Ælfrici: *Panis clibanitus*, ofen-bacenlaf. Alexander Iatrosophista lib. 2. Pass. cap. 79. *Quales sunt Panis bene confectus clibanitis, bis coctus, &c.* Ubi Glossæ MSS. *quasi furni. Panis fermentatus in clibano coctus*, apud Constantinum de Rat. vict. pag. 279. cui opponitur *Panis sub cinere coctus*, p. 278. *Panis clibanitius, in testa coctus*, apud Isidorum lib. 20. cap. 2.

PANIS DE COKET, Similaceus. Fleta lib. 2. c. 9. §. 1. Vide *Ifungia.*

PANIS CONJURATUS. Vide *Corsned.*

¶ PANES CONSUETUDINALES, Qui ex *consuetudine* præstantur. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 60. *Decrevimus autem quod monachi duas partes Panum Consuetudinalium & oblationum quicquid quinque festivis solemnitatibus pertinentium acciperent, quacumque die redderentur. Panes Consuetudinarii*, ibid. fol. 41. *Cum .... contentio moveretur ... de Panibus Consuetudinariis in Natali Domini debitis. Panes Consuetudini*, ibid. fol. 44. *Insuper* (habebunt monachi) *medietatem Panum Consuetudinorum, scilicet in Natali & in Pascha.* Vide *Panis Natalitius.*

¶ PANIS CONVANTUALIS, Quo vescitur Conventus. Charta ann. 1254. ex Tabular. Fiscamn. *Vendidi ... octo Panes Conventuales & octo galones vini.* Alia an. 1270. in Chartular. S. Vandreg. to. 1. p. 767. *Dederunt mihi ... per totum cursum vitæ meæ unum Panem Conventus & unum panem hospitum qualibet die.*

PANES CORONATI. Charta an. 1050. apud Puricellum in Monumentis Ambrosianæ Basilicæ pag. 428. *In profesto ad vesperum fructus & vinum similiter secundum eandem consuetudinem: in solemnitate vero Panes Coronatos, & vinum similiter, &c.*

PANES CURIALES, Qui è Curia domini proferuntur ad alendam familiam. Charta Theobaldi Comitis Blesensis Senescalli Franciæ ann. 1190. in Regesto censuum Carnot. *Et concessi leprosis Belliloci omnibus diebus, quibus ego jacebo Carnoti, ... carnis 12. den. in coquina, 12. sextarios vini, 12. den. in pane, vel 60. Panes curiales, si curiales panes habuerit curia.* In Charta Catharinæ Comitissæ Ble-

fensis & Claromont. ann. 1208. pro fundatione Capellæ Nuvævillæ in *Hez*, statutum legitur, quoties Comes vel Comitissa Claromontensis in eodem loco morabuntur: *Que li Chapelains ara par livroison par sengles jours quatre Pains curiaux, ou dex denrées de pain, & demi sestier de vin à taule, & une piece de char, ou deux deniers.* Alia Charta ejusdem Comitissæ ann. 1209. pro Capella de *Creil*: *Ara en chascune nuit pour livroison 3. Pains curiaux.* Charta Henrici II. Regis Angl. in Reg. Normannico Cameræ Cumput. Paris. sign. P. *Et volo & confirmo, quod in Curia mea habeat omnibus diebus, quamdiu ero apud Rotomag. liberationem, scilicet in dispensa mea 4. denaratas Panis, & in meo cellario unum sextarium vini, & in coquina mea 4. fercula, &c.*

PANIS CURIÆ, Eadem notione. Vide in *Mantunellum.*

¶ PANIS DISPENSATORIUS. Vide *Panis secundus.*

PANIS ECCLESIASTICUS. Charta Philippi I. an. 1106. in Tabul. Monasterii Maurigniacensis: *Si aliquis ipsorum Canonicorum infirmitate pragravatus, ... de morte anima metuens, habitum sancta religionis recipere proposuerit in prafata domo sancta Trinitatis, Panem Ecclesiasticum & habitum S. Benedicti, quasi frater ejusdem loci, omni postposita pecunia, paratum invenerit.*

PANIS ELEEMUSYNARIUS, Qui ad eleemosynas distribui solet pauperibus. Silvester Giraldus in Itinerario Cambriæ lib. 2. cap. 12. *Cum Rege apud Slopesburiam in mensa sedens, cum ei de panibus propriis unum in honoris, ut assolet, & amoris signum Rex misisset; ipse statim in regio conspectu tanquam Eleemosynarium Panem in frusta concidit, & eleemosynarii more primo remotius exposita, deinde singulatim retracta comedit universa.*

¶ PANIS EMENDATIONIS, seu *de Emendamento.* Polyptychus Fiscamn. ann. 1235. *Filius Bernerii fabri debet habere unum galonem vini & unum Panem Emendationis, quando fabricat batellos magnorum signorum.* Vide *Emendamentum* 3.

¶ PANES ESCAUDATI. Vide *Eschaudati panes.*

PANIS FERMENTATIUS, ȝeha ꝑenhlaf, in Glossario Saxon. Ælfrici.

¶ PANES FESTI, Qui diebus festis apponebantur, consuetis delicatiores. Charta Philippi Franc. Reg. an. 1271. in Bullario Fontanell. f. 38. *Caro unius mutonis, duodecim Panes Festi, unum sextarium vini.*

PANIS FISCALIS, seu *Ostiensis*, in l. un. Cod. Th. de Pretio panis Ostiensis, qui de fiscali frumento, quod Ostiæ pistoribus vendito confectus populo Romano vendebatur. Vide Jacobum Gotofredum & Salmasium ad Vopiscum pag. 408.

¶ PANES FOLIATI, Placentulæ genus. Charta an. 1303. in Tabular. Fiscamn. *Quatuor Panes foliatos & quatuor galones vini.* Vide *Foliata* 2.

PANIS FORTIS ET DURUS, apud JC. Anglos dicitur, cum quis de Felonia accusatus, accusatori aut judici respondere renuit, aut mutum se fingit, vel certe os apetire, aut loqui non vult: tum enim pœna ea illi imponitur, donec Judici satisfaciat, ut in carcerem tetrum conjiciatur, in eoque, solo pane, duro, ac mucido alatur. Fortis autem dicitur, inquit Stanfordius lib. 2. Placitor. coronæ cap. 61. quod adeo sit ponderosus & gravis, ut illum ferre aut sustinere nequeat reus: durus autem, quia toto vitæ tempore, alio non victitabit, donec in eo moriatur. Statutum primum Westmonasteriense cap. 12. hanc pœnam videtur induxisse: *Purveu est ensement, que les felons escriés, & queux sont apertement de male fame, & ne soi volleut mettre en enquest des felonies queux homes leur mit sour devant Justices à la suit le Roy: soient mises en la prison fort & dure, come ceux queux refuserount estre à la comon ley de la terre, mes ceo n'est mie à entendre pur prisenete queux sont prises pur leger suspection.*

Sic porro pœnam hanc pluribus describit & explicat Stanfordius: *Le jugement du Pain fort & dure est tiel, sçavoir que il sera remandé à le prison, d'où il vient, & mise en une basse meason estoppé, & la girra nude sur la nude terre, sauns aucuns littour, strpo, ou auter draps, & sans ascuns garnishe environ luy, savant un chose, qui couera soe privi membres, & que il girra sur sou dorse, & que son teste soit veste, & ses peet este, & que un brach soit trahi à un quarter del meason ove une corde, & l'auter brache à l'auter quarter, & issint in mesme le maner soit fait do ses jambes, & que sur son corps soit mise ferre & pierre tanut, come il peut porter & plus, & le premier jour insuant, il aura Pain fait de barley trois morcels sans ascun boyer, & le second jour il boyra trois foites, taut si come il peut de leuve que est procbain à l'huys del prison, excepté ovve couraunt, sauns ascun pane, & ceo serra son dict, tanc que il soit mort.* Hæc fere Latine expressit Cowellus lib. 4. Instit. tit. 18. §. 35. *Reus, inquit, in loco aliquo infero carceris & tenebricoso constituitur, nudus super nuda terra, pudendis tantum tectis, brachiisque & pedibus fune in quatuor domuncula angulos tractis, supinus extenditur. In hunc autem modum ligatus, tanto ferri saxive pondere pectori imposito oneratur, quantum sine contusione ferre potest. Die sequenti tria Panis hordeacis frusta sine potu sumit: undeni tertius totidem aqua haustus quantoscumque, dummodo non profluentis, qua carceri proxima reperitur, sed sine pane: atque ita per vices pane & aqua istiusmodi quotidie vescitur, donec oneri, frigoris, atque famis cruciatu extinguitur.* Henricus de Knyghton ann. 1389. *Quidam Vicarius de Wintringham obmutescens, adjudicatus est ad pœnam mutorum.* Huc forte referri potest Charta Philippi Augusti anno 1200. pro Universitate Parisiensi: *Quia factum negat, in perpetuis vinculis detinebimus, in arcta custodia & paupere victu, quandiu vixerit, nisi forte elegerit Parisiis publice aqua subire judicium, &c.*

PANIS FRACTIO, de qua hæc accipe ex Dissertationibus sacris ac historicis ineditis Michaelis *Dufresne*, Soc. Jesu Presbyteri, fratris olim charissimi, de antiquis Sacramentorum ritibus, &c. Dissert. 4. cap. 2. *Ad idem caput* (de variis nominibus Eucharistiæ) *vox itidem alia pertinet, qua fractio Panis, κλάσις ἄρτου, de celebratione Eucharistia usurpatur, ob Christi etiam factum, quem expresse notant Evangelista Sacramentum hoc instituentem fregisse panem: unde & tota actio distributioque Sacramenti hujus Fractio panis appellata est, Actorum Apostol. 2. & alias sape. Nec est necesse huc revocare veterem inter Judaos cerimoniam, qua sub initium Cœna Paschalis panem unum ex azymis paterfamilias duas in partes divideret, & alteram quidem abderet sub mappa, alteri vero hac fere formula benediceret: Benedictus es Domine Deus noster, Rex universi, qui educis panem de terra. Quippe panem frangere locutio Hebraïca, Scripturaque ipsi usitatissima est de sumentibus cibum, vel porrigentibus. Frange, inquit Isaias 58. esurienti panem tuum: qua ad Eucharistiam translata. Unde Actorum 2. v. 42. dicitur, Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & in communicatione fractionis Panis. Ubi ex articulo τοῦ ἄρτου in editione Graca apposito, interpretes colligunt panem illum per antonomasiam, scilicet Eucharistiam, quasi digito demonstrare. Porro vero ea consuetudo tenuit in Ecclesia, ut panis Eucharisticus Chri-*

stianis distribuendus in partes minutas tribueretur, quas vocant è re, Christique facto, κλάσματα, hoc est, fragmenta, ac μερίδας, nempe particulas potius, quam μέρη, id est, partes: quia ut aiunt Concilii Niseni Patres can. 5. οὐ πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ᾽ ὀλίγον, ἵνα γνῶμεν ὅτι οὐκ εἰς πλησμονὴν ἀλλ᾽ εἰς ἁγιασμὸν illa capi intelligamus. Hinc etiam forsan idioma manavit Ecclesiarum Africanarum, cujus mentio fit apud Gratianum dist. 11. can. 58. qui hæc Augustini verba refert: Nerunt fideles, quemadmodum manducent carnem Christi: unusquisque accipit partem suam, unde & ipsa Gratia (Eucharistia) partes vocatur.

PANIS FRACTIO apud Catharos Valdensium sectarios. Vide Reinerum contra Valdenses cap. 6. pag. 66.

PANIS FRACTUS, dictus postmodum *Panis benedictus*, qui in particulas dissectus, dirempta ea, quæ ad consecrationem sumitur, plebi & fidelibus distribui solebat. ἱεροῦ κλάσματος μετάληψις, *Panis benedicti participatio*, apud Pachymerem lib. 7. cap. 6. 15. 22. lib. 8. cap. 10. Sed proprie

FRACTIO PANIS dicebatur *Eulogiarum* benedictio, quæ à Presbyteris vel Episcupis fiebat ante cibi sumptionem, seu prandium, quas amicis vel convivis distribuebant *in communionis* symbolum. Unde Gregorius Turonensis in Vitis Patrum cap. 6. dixit: *Pane confracto communionem largiri*, & Theodorus Cantuariensis Archiepisc. in Capitul. c. 95. *Fracta oblatione communicare.* Idem c. 5. *Cum Græci non frangunt Panem sanctum, nec collectionem dicunt, vel Dominus vobiscum, Diaconi, nec Completum.* Eddius Stephanus in Vita S. Wilfridi c. 57. *Et illa die omnes Episcopi se invicem osculantes & amplexantes, Panemque frangentes communicaverunt, &c.* Supplex libellus Monachorum Fuldensium Carolo M. porrectus, art. 4. apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuld. *Quod communicationem fracti Panis ante cibum quotidie sumere non respuatur, secundum exempla præcedentium patrum.* Hincmarus Rem. in Capitulis ad Presbyteros parochiæ suæ cap. 16. ubi de Conventibus & Gildoniis Presbyterorum, in quibus reconciliantur, qui invicem dissident: *Et post debitas admonitiones, qui voluerint eulogias, à Presbytero accipiant, & panem tantum frangentes, singuli singulos bibere accipiant.* Vita S. Aicadri Abb. Gemetic. c. 20. *Nec mora post longa peracta, & Missarum solemniis celebratis, post fractionem Panis, commendato grege Domino, petierunt prosperum iter, &c.* Hugo Flaviniac. p. 177. de B. Richardo Virdunensi Abbate: *Erat autem viro Dei familiare mane surgere, laudes Deo dicere, iter accelerare, atque consuetum Domino in via pensum reddere: & sit hora fractionis Panis imminente, Missarum solemnia agere, quocumque esset, & expletis mysteriis ad frangendum panem discumbere, ne gravarentur fratres labore itineris, & continuatione jejunii.* Vide Eckeardum juniorem de Casibus S. Galli cap. 1. p. 48. Reinerus contra Valdenses p. 94. *Si singulis per domos Panem frangis.* Vide *Panis Benedictus*, *Eulogia*.

¶PANIS FRANCICUS, Placentæ genus. Charta an. 1291. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 26. *Item quilibet burgensis & habitator dicta villa potest, si voluerit, facere & habere infra dictam franchesiam dicta villa furnum ad Panem Francicum, & non ad alterum panem & pastellos decoquendos.*

PANIS FRIXIUS, ȝehyrſt hlaf, in Glossario Saxonico Ælfrici.

PANIS FRUMENTI, Qui nubilium erat, vel certe honoratorum aut divitum. Plinius lib. 19. cap. 4. *Alio pane procerum, alio vulgi, tot generibus usque ad infimam plebem descendente annona.* Usatici Barcinonenses à Raymundo Berengarii Comite & Adelmodi editi cap. 7. *Bajulus interfectus vel debilitatus, vel tasus, vel captus, si nobilis est, & Panem Frumenti comedit cotidie, & equitat, emendetur sicut Miles.* Vide Consuetud. Labourtensem tit. 18. art. 4. Constantinus African. lib. 5. Commun. loc. medic. cap. 15. *Omnis Panis de Frumento calidus est in primo gradu. Panis Frumentarius*, in Statutis antiq. Corbeiensib. lib. 1. cap. 4.

PANIS FURFURATIVUS, pro *Furfureus*, apud Alexandrum Iatrosophistam lib. 1. Passiun. ubi Glossæ MSS. *Panem Furfurmivum, qui fit ex ordeo vel furfure*, interpretantur: πιτυρίδας, Græcis.

PANIS GRADILIS, Qui ad gradus plebi distribuitur: nam cum summa esset plerumque in urbe Constantinopolitana rei frumentariæ penuria, tum propter civium & incolarum in ea multitudinem, tum quod Thracia atque adeo vicinæ regiones, frumenti haud multum feraces, iis alendis vix sufficerent, provisum ab Imperatoribus, ut per annos singulos, certis ac statis temporibus, annona ex Alexandria & Ægypto in urbem transferretur: quam quidem transvectionem *Felicem embolam* vocitabant, quod ea populus gaudens reficeretur. Nec hac ratione penuriæ publicæ cautum duntaxat, sed & panes, Imperatoris nomine, dividebantur, non pauperibus modo, verum etiam honestioribus è populo, atque iis præsertim, qui domos in urbe exstruxerant, quos οἰκήτορας nomenclatura, non uno loco donat Chronicon Alexandrinum, *Possessorum*, Liberatus Diaconus cap. 20. nos dicimus, *Proprietaires*. Unde panis, sive jus capiendorum panum è publico domos sequebatur, ita ut qui illas quomodo distraxisset, id juris amitteret, ut est in l. 1. Cod. Theod. de Annonis civilibus. Distribuebantur porro ejusmodi panes in gradibus, unde *Gradiles* appellati sunt. Prudentius lib. 1. contra Symmach.

Omnis, qui celsa scandit cœnacula vulgus,
Quique terit silicem variis discursibus atram,
Et quem Panis alit gradibus dispensus ab altis.

Distribuebantur vero panes isti datis tesseris. Themistius orat. 4. p. 116. Δωτεινῦ μὲν γὰρ τίμιος βασιλικῆς ἐκ τῶν σιτοφυλακίων τῶν δημοσίων. Deinde, ἀλλὰ καὶ οἱ πυρφόροι, ἢ οἱ σκυλτεύματα, καὶ πάντες ὅσοι παλαμηφοροῦντο ἄρτους ἐπὶ τὰς ἱεράς. Ubi παλαμηφορεῖν, est tesseras ferre: παλάμας enim tesseræ exponitur in Glossis Philoxeni. Pruinde de ejusmodi tesseris intelligendus auctor Chronici Alexand. in Commodo: Ἐν Ἀντιοχείᾳ, Ἀρτάβας φιλοτίμως ἐξέσχε τοῖς δήμοις παλάμας συλλόμας διανείμαντος, ἢ ἐκλαυσεν τοὺς ἄρτους πολιτικούς. Quæ verba haud recte reddidit interpres. Erant porro tesseræ illæ æreæ, aut certe malleo ductæ: δηλάταις enim σφυρηλάτοι dicuntur mox eidem Themistio, quod etiam indicat l. 5. Cod. Theod. de Annonis civicis. Sed hæc pluribus prosequimur in Constantinopoli nostra Christiana, ubi de Gradibus.

¶PANIS GRESUS, Cinereus, ater, furfuraceus. Inquisitio pru canonisatione S. Yvonis MS. *Hamo Tollestun famulus D. Yvonis, postea reclusus. Hunc misit D. Yvo apud Lohanec pro quærendo panem, qui detulit panem nimis delequatum, prout videbatur D. Yvoni, qui dixit: tu vis habere delicias, nonne invenisti panem magis grossum? Qui respondit: non inveni nisi panem furfureum, qui nihil valet pro sustentatione hominis. Et tunc prædictus D. Yvo remisit illum panem, & famulo dixit ut afferret illum panem magis grossum: & ille detulit illi Panem Gresum.*

PANIS HEBDOMADARIUS. Vita S. Nili Junioris p. 40. *Καὶ τὸν ἑβδομαδιαῖον ἄρτον ὁ μέγας Φαντῖνος σὺν πολλῷ παρακλήσει ποιήσας τὸν ὅσιον Νεῖλον δέξασθαι παρ' αὐτοῦ ἐκ τῆς τῶν χειρῶν ἐργασίας ἀπελογεῖτο.* Qui forte uni hebdomadi sufficit alendo homini.

PANIS HERBATICUS, vel HERBACEUS. Glossæ Biblicæ MSS. *Borith, herba, de qua fiunt panes, quos Herbacios appellant, quibus siccatis pro sapone utuntur.* Eadem habent Papias & Joannes de Janua. Panis ex herba facti meminit Suetonius in Julio cap. 68.

PANIS HORDEACEUS, in Concilio Francoford. ann. 794. cap. 4. Fortunatus lib. 10. Poem. in Epist. 2. ad Mumolenum: *Quod triticei panis oblectante candore, vel suavitatem pascente, post Hordeacea frugis aristosa cibaria fastidioso nimium dente, ore, fauce, transitur.* Artemidorus lib. 1. cap. 71. *Ἄρτοι κρίθινοι, πᾶσιν ἀγαθοί. πρῶτον γὰρ τροφὴν ταύτην ἂν ἀνθρώποις δεδόσθαι παρὰ θεῶν λόγος ἔχει.* Vide Casaubonum ad Sueton. de Grammat. & Rhetor. De examine & purgatione per panem hordeaceum, vide in *Corsned*.

¶ PANIS HOSPITUM, vel *ad hospitem*, Quo refici solent hospites. Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 721. *Mihi quamdiu vixero qualibet die quemdam Panem ad hospitem dederunt.* Ibid. pag. 764. *Qualibet die unum Panem hospitum & unam tortam. Pain d'hostelage*, in Consuet. Dunensi art. 27. idem ac Census, qui exigitur à domino feudali pro singulis focis seu domibus subditorum ac tenentium suorum.

PANES LAVITII. Statuta antiqua Canonicorum S. Quintini in Viromand. apud Hemereum p. 116. *Debet Ecclesia S. Petri unicuique de intrinsecis 1. panem, scilicet 60. panes de medio, & Lavitios Panes, scilicet 6. sext. frumenti, &c.* Infra: *Debet custos cuique privato 1. panem & 2. sext. frumenti ad Panem Lavitium.* Isidorus lib. 20. cap. 2. *Sfungia, panis aqua diutissime laxatus, similam modicam accipit, & fermentum medicum, & habet humectationis plusquam omnis panis: unde & spongia nomen accepit.* Vide Jo. Ruellium lib. 2. de Natura stirpium cap. 31.

¶ PANIS MATINELLUS, f. Qui ad jentaculum apponebatur. Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 844. *Duos Panes qui vocantur Matinelli tantummodo percipiet.*

PANIS MEDIUS, Dimidius panis. Regula Magistri cap. 26. *Medius Panis pensans libram singulis fratribus in die sufficiat secundum formam divina dispensationis, cum Medium Panis calestis corvus Paulo servo Dei cotidie vescendum paraverit.*

PANES MELLITI, nostris *Pains d'espice*. Arnoldus Lubecensis lib. 3. c. 32. *Et defecerat panis in sitarciis eorum: fuerunt tamen inter eos, qui Panes Mellitos, cum in abundantiis erant, sibi praparaverant, & utcumque sustentabantur.*

¶ PANIS MILITIS, Idem qui *Armigerorum*. Charta an. 1248. in Chartular. Fiscamn. *Prater ea vendidi eisdem duos galones vini & duos panes albos & duos Panes Militis.* Alia an. 1270. ibid. *Vendidi octo Panes Militis & octo galones vini.*

PANIS MIXTUS, in Itinere Camerarii Scotici c. 9. §. 4. *Panis de mixtura*, in Statutis antiq. Corbeiensibus lib. 1. c. 4. *Pain de meteil*. Vide *Mixtum* 2.

PANES MONACHILES. Monasticum Anglic. to. 1. p. 149. *A Celerario singulis diebus debent venire in refectorium 72. Panes Monachiles, quorum quilibet erit ponderis 65. solidorum, ex quibus singuli Monachi singulos percipient.*

¶ PANIS MUTUATUS, in vetusto Chartulat. unde nostris corrupte *Pain mouton*, quasi panis vervecius. *Mutuatus* vero dici ex eo videtur, quod illum divitibus offerre soleant pauperes pecuniam inde ab eis accepturi, ac si mutuum darent. Vide Dictionarium Trevolt. v. *Pain*.

PANIS NATALITIUS, cujusmodi fieri solent in die Natalis Domini, & præberi dominis à prædiorum conductoribus, in quibusdam provinciis, qui ex farina delicatiori, ovis, & lacte confici solent: *Cuignets* appellant Picardi, quod in *cuneorum* varias species efformentur. Gervasius Dorobernensis an. 1188. *Nec eorum devotioni sufficere potuit, Panem conferre Natalitium, nisi etiam conventui panem conficerent piperatum.* Charta Petri Meldensis Episcopi an. 1228. in Tabular. ejusdem Ecclesiæ fol. 35. *Item quittamus hominibus de Varedis consuetudines nemoris, videlicet gallinas, Panes de Natali, & bolos, & ipsi quittaverunt nobis, &c.* Charta Guillelmi Episcopi Ambian. in Tabular. Episcopot. ejusd. urb. fol. 27. *Omnibus candelis & Panibus de Natali & de Paschate, qui vocantur tortelli, exceptis.* Charta an. 1214. in Tabulario Ecclesiæ Carnotensis n. 179. *Habet etiam de quolibet hospite unum Panem ad Natale Domini, &c.* [Hist. MS. Beccensis Monast. pag. 662. *Recepit ad firmam .... tertiam partem decimarum vini, Panem Natalis Domini & Pascha & Purificationis B. Maria.*] Neque aliæ videntur *oblationes panum & caterarum rerum, qua in Epiphania Advocatu fiebant*, in Charta Friderici I. Imperat. an. 1159. in Metropol. Salisburg. tom. 3. pag. 49. 409. Vide *Torta*.

PANIS NAUTICUS, Marcello Empirico cap. 27. p. 137. qui alias *Biscoctus*. *Miscebis ... Panem candidum vetustum, vel tostum, vel, quod est melius, Nauticum. Vetus aut Nauticus Panis*, apud Plinium lib. 22. cap. 25. *Panis navalis*, Cœlio Aureliano lib. 5. Chron. cap. 1.

PANIS NICOLAUS. Ita Placentas appellavit Augustus à Nicolao Damasceno sibi exhibitas & donatas, ut est apud Photium in Bibl. Palladius in Hist. Lausiaca c. 47. *Καὶ Νικολάους παμμεγέθεις ἄρτους ἅμα καθαροὺς καὶ θερμούς, &c.* Ruffinus de Vitis Patrum c. 7. *Nicolai etiam ingentes, & Panes calidi & mundissimi, &c.* Vide ibi Rosweidum.

PANIS NITIDUS, apud Bedam lib. 2. cap. 5. & Marculfum lib. 1. form. 18. *Mundus*, apud Lampridium in Alexandro Severo, & in l. 5. Cod. Th. de Pane Gradili. *Καθαρὸς ἄρτος*, apud Theophanem anno 40. Theodosii Junioris. Ita porro sæpe dicitur, qui ad sacrificium paratur. Concilium Toletan. XVI. can. 6. *Ut aliter Panis in altari Domini sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer & Nitidus, qui ex studio fuerit praparatus, &c.* Chilienus in Vita S. Brigidæ num. 52.

Hos igitur manibus Nitidos de robore Panes
Detulerat secum servandos inde Sacerdos,
In Pascha Domini, vel festis munera Christi
Hac sumenda Dei servis, sanctisque puellis.

PANES NUNTII, Qui nuntiis dari solent, in nuntii allati mercedem. Philippus Eystetensis Episc. in Vita S. Willibaldi, de quodam contracto sanato ad Translationem reliquiarum S. Walpurgis: *Claudicando chorum ascendit prorumpens in hac verba, O gloriose Prasul Christi Willibalde, da mihi Panem Nuntii, soror tua advenit te benigne salutatura.* Ubi Gretzerus ad oram libri scripsit hoc verbum Germanicum *Bottenbrott*, ex *Brott*, panis, & *Bott*, nuntius. Josua Pictorius *Bottenbrott*, Evangelia interpretatur.

PANIS OBLATUS, in Fleta lib. 2. cap. 14. §. 4. *Obolatus*, lib. 2. c. 72. §. 19. Vide *Oblata*.

¶ PANIS OCULATUS, nostris *Plein d'yeux*, Rarus, fistulosus, in Medicin. Salernit. edit. 1622. p. 155.

PANIS OPIRUS. Glossæ ad Alexandrum Iatrosoph. *Opirus Panis, i. panis medee maacius.* Sic in MS. [Vide *Opirus.*]

¶ PANIS OSTIENSIS. Vide *Panis Fiscalis.*

¶ PANIS PAGANUS, à Rusticis seu hominibus qui in *pagis* habitant, confectus. Charta ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. p. 86. *De quolibet vendente eodem modo Paganum Panem, pelleteriam, &c.*

PANIS PAPALIS. Matth. Silvaticus: *Simila sic fit. Frumentum fractum in frusta, vel mollitum grosse, in qua diversa substantia dividitur per cribra, extrahitur furfur, & farina subtilissima, quæ pollina dicitur, postea remanet simila, quæ dividitur in grossum, subtilem & mediocrem. De pollina fit Panis Papalis, &c.* Eadem habet nescio quis Cotta. Idem & *Panis Romanus* vulgo appellatus. Vide Angelum Paleam in Antidotarium Mesuæ.

¶ PANIS DE PARIBUS. Charta Radulfi de Clarom. Domini Ailliaci an. 1224. in Tabular. Corbeiensi: *Advocatus habet apud Brach de singulis hospitibus unum Panem de Paribus.* Idem qui

¶ PANIS DE PERS, in Charta an. 1293. ex eodem Tabular. *Beatrix Tierrée & duo liberi sui pro manerio suo* (debent) *in Natali unum caponem, XII. denarios & unum Panem de Pers ... Domina Peronale Carpentier pro manerio suo in Natali Domini unum caponem, unum denarium & tres Panes de Pers ... Item Agnes Raimbalde pro domo sua in Natali duos capones, duas fouacbias de Pers.*

¶ PANIS PAXIMATIUS. Vide *Paximasium.*

¶ PANES PELE. Tabular. Calense p. 40. *Item XII. panes qui vocantur Panes Pele. Item XII. capones.*

PANIS PICENTINUS, Qui ex alica fiebat, ut auctor est Plinius l. 18. cap. 11. de quo etiam Apicius lib. 4. de Re culin. cap. 1.

PANIS PIPERATUS, [Idem qui *Mellitus.*] Vide *Panis Natalitius.*

PANES PRÆBENDARII, Qui dictim distribui solent Canonicis Præbendariis ex communi pistrino. Honorius III. in 5. Compilat. tit. 16. cap. 2. ad Canonicos Compostellanos, ubi quærit, an in vigesima Ecclesiasticorum proventuum in subsidium Terræ sanctæ decreta in triennium, istiusmodi panum vigesima exigi debeat: *Non oportuit nos de quotidianis dubitare stipendiis, quæ in Pane, vino ac numerata pecunia consistunt.* Et infra: *Nec multum dubii remanet de Panibus illis, quos dicitis in vestro vulgari Reguassas.* Ubi Innoc. Cironus observat ejusmodi panes *Prabendarios* dici, & in Tolosano tractu *Mousslets* appellari. Vide eumdem in Paratitl. Juris Can. lib. 5. tit. 5.

PANES PRÆBENDALES dicuntur in Concilio Coloniensi ann. 1260. can. 11. [Regula reformat. Monast. Mellic. an. 1451. in Chron. ejusdem pag. 413. *Panis Præbendalis est triticeus & esibilis, moderata quantitatis; & apud prandium cuilibet fratrum unus apponitur, addito uno in medio fratrum duorum.*]

¶ PANIS DE PRICKED-BREAD, Re aliqua respersus, ut panis speciarius; ab Angl. *Bread*, panis, & *Prick*, punctus. Monast. Anglic. tom. 1. pag. 498. *Molendinario septem panes de conventu, & septem Panes de Pricked-Bread.*

PANES PRIMITIALES, Qui Ecclesiis aut dominis, pro primitiis offeruntur. Tabularium S. Flori in Arvernia: *Quilibet homo Dom. P. unum Panem Primitialem exsolvat.* Iidem qui

PANES PROPOSITIONIS dicuntur in Charta Avæ Comitissæ Ruscinonensis apud Steph. Baluzium in Append. ad Capitul. num. 144. *Cum ipsas primitias & ipsas decimas vel Panes Propositionis, vel cum ipsas redbibitiones, quas ipsa Ecclesia habet, vel habere debet.* Nam iis solis Sacerdotibus & Levitis licebat vesci, ex 1. Reg. 21.

PANES PROVENDARICII. Adalardus lib. 2. Statutorum Corbeiensium c. 1. *Unicuique fratri hortolano per vices centum Panes Provendaricios, quot panes debet dare frater, qui panem providet fratrum.*

¶ PANIS DE REBULETO, Ex farina, unde pollen excretum est, factus. Charta ann. 1297. in Chartul. Fiscamn. *Item quolibet die totius anni unum Panem de Rebuleto post panem conventus.*

¶ PANIS REVERSATUS. Vide *Focacia.*

¶ PANIS ROMANUS. Vide *Panis Papalis.*

PANIS RUBIDUS, *recoctus & rubefactus.* Isid. l. 20. c. 2.

¶ PANIS DE SALA, Idem qui Hospitum, *Pain de sale.* Chartular. S. Vandreg. to. 1. p. 844. *Et habebo duos Panes de Sala & vinum.*

¶ PANIS SANCTÆ ORATIONIS dicebatur *Panis benedictus* apud Albigenses. Limborch. Inquis. Sent. Tolos. pag. 29. *Item comedit de pane benedicto* (Albigensium) *quem vocant Panem Sanctæ Orationis.* Occurrit iterum pag. 30.

¶ PANES SANCTI SPIRITUS, Qui pauperibus per totam Pentecostes hebdomadam erogabantur. Charta Geraldi Abbat. Angeriacens. an. 1385. in Chartul. ejusdem Monast. pag. 465. *Item in festo Pentecostes reficiuntur singulis diebus illius septimanæ septem pauperes, quibus datur à cellerario quotidie septem panes frumenti & totidem justa vini, ... Et isti septem panes vocantur Panes Sancti Spiritus.*

PANES SANCTORUM, Qui ad altare offeruntur. Herardus Archiep. Turon. in Capitul. cap. 24. *De mulieribus ac Laicis, ut ad altaria non accedant, & ut Sacramenta & Panes Sanctorum, exceptis quæ offerunt, non tangant.*

¶ PANIS *qui in fartagine coquitur*, apud S. Willelmum lib. 1. Constitut. Hirsaug. cap. 9.

PANIS SECUNDUS, Cui furfuris aliquantum admixtum est. *Sequentem* vocat Lampridius in Alexandro Severo, qui scilicet *Mundum* excipit. Constantinus African. lib. 5. Commun. loc. medic. cap. 15. *Panis Secundus, minus est nutritivus, & citius digeritur: quod fit, quia multum est furfureus.* Horat. lib. 2. Epist. 1.

..... *Vivit siliquis & Pane Secundo.*

Ubi Schol. *Pane Secundo, non siligineo, non primo, non postremo, sed dispensatorio.* Nostris *Pain de mesnage*, quo ut plurimum in familiis nostris utimur.

PANIS SEGALATIUS. Vide *Segalum.*

¶ PANIS SENIORUM. Guidonis Discipl. Farfens. c. 45. *Debet frater procurator ejusdem loci cotidie accipere ex promptuario panes decem & septem, & libeat tres de illo Pane, quem Seniores habuerint in refectorio.*

PANIS SERVIENTALIS, Qui servientibus seu famulis dari solet. Consuetudines Monasterii de Regula: *De Sturgone & Salmone primo captis in Beta mediet::tem piscatores dabunt, & tunc accipient illi duo piscatores duos Panes Servientales & duas mensuras vini.* *Panis puerorum*, id est, famulorum, appellatur à Petro Damiano lib. 1. Epist. 89. *Edebat Panem, non fratrum, non denique Puerorum, sed eum, qui vel ex puro fieret hordeo, &c.* *Panem vassallorum*, vocat Bernardus Mon. in Consuetud. Cluniac. cap. 25. *Et illis, qui soliti sunt habere panem de siligine, qui vulgo Vasalors, & qui panem, qui vocatur Vasaloes, soliti sunt habere, triticeus albus unicuique justa una, denarios autem dat Camerarius.* [Processus de Vita S. Yvonis to. 4. Maii p. 550. *D. Yvo panem siliginis, aliquando hordei, aliquando aveno, aliquando Panem Vassalorum cum oleribus vel pisis aut fabis coctis in*

aqua absque condimento aliquo comedebat.] Huic opponitur panis, qui Plinio *procerum* dicitur.

¶ PANIS SICCUS, Idem videtur qui *Secundus.* Epistola Episc. cujusdam à Mabillonio laudata to. 3. Annal. p. 310. qua jejunium triduanum indicitur: *Ad hac Pane Sicco alantur omnes, & crudis oleribus cum sale atque pomis, & uno vasculo seu poculo de cervisia refocillentur.*

¶ PANIS SIGILACIUS, apud Baluz. Hist. Tutel. col. 436. *Decem quoque sextaria sigilis propter oblatos Panes Sigilacios.* Idem qui

¶ PANIS SILIGINEUS, apud S. Wilhelmum lib. 1. Constit. Hirsaug. cap. 6. Vide *Sigalum.*

PANIS DE SIMENAL, Joanni Villaneo lib. 8. cap. 81. *Pan de simola.* Vide *Simenellus.*

PANIS TEMPERATUS, Cui opponitur *Distemperatus*, apud Constantinum African. lib. de Ratione victus ægr. p. 278. 279. *Panis Temperatus vel sub cinere coctus*, eidem. *Panis coctus temperate*, lib. 5. Commun. loc. medic. c. 15. ita *ut nec exteriora nimis exusta, nec interiora nimis mollia, &c.*

¶ PANIS TRAVERS. Hist. MS. Monast. Beccens. p. 592. *Quandiu viveret singulis diebus unam micham panis & duos Panes Travers, unam mensuram cervisia, quatuor ova.*

PANIS DE TREIT, in Fleta lib. 2. cap. 9. §. 1. & in Itinere Camerarii Scotic. cap. 9. §. 4. Vide *Wastellus.*

¶ PANIS TRIBOLETI. Charta an. 1442. ex Archivo S. Victoris Massil. *Dominus abbas dare tenetur bonum panem album, qui dicitur Panis Triboleti, quorum quilibet debet esse de pondere VIII. unciarum in pane cocto.* Haud scio an idem sit qui

¶ PANIS DE TRUSET. Capitul. gener. an. 1294. ex eodem Tabular. *Quod nulli speciale vinum vel Panis de Truset omnibus communiter provideatur.*

In veteribus Statutis MSS. pro talemellariis seu panificibus Parisiensibus horum panum mentionem fieri observavimus, *Pain doubleau. Le Pain pote, qui est plus de 2. deniers. Pain rebouis, c'est à dire refusé, & que les Boulengers n'ont pû vendre. Pain raté, que rat ou souris ont entamé. Pain trop dur, ars, ou eschaudé, pain trop levé, pain alis, pain mestourné, c'est à dire trop petit. Pain blanc appellé de Chailly. Pain bourgeois. Pain faitis, que on dit pain de brode.* Sed de variis panum generibus consulendus Joannes Bruyerinus Campegius l. 6. de Re cibaria c. 9.

PANUM PRÆSTATIO, in venditionibus. Necrologium Ecclesiæ Carnotensis: *Acquisivit, quidquid dictus Miles habebat apud Mundinvillam, videlicet partem suam Panum & vendarum.*

PANEM OFFERRE, ad sacrificium scilicet, in Capitulari Pipini Regis Italiæ c. 32. Vide *Offerre.*

ESSE AD PANEM ET VINUM dicitur domesticus, qui est è familia alicujus, qui ex pane domini victitat. Regestum Constabulariæ Burdegal. fol. 202. *Dominus hereditatis, vel filius suus, vel alius, qui secum sit in domo ad Panem & vinum.* Stabilimenta S. Ludov. lib. 1. cap. 30. *Homme, qui emble à son Seigneur, & il est à son pain & à son vin.* Idem, qui *Larron domestique*, in Consuet. Burdegal. art. 207. & Lodunensi art. 7. *Esse in pane*, seu *ad panem* patris, *estre en pain*, dicitur filius, qui est in potestate patris, in Consuet. Hannoniæ cap. 42. 98. 106. Montensi cap. 6. 8. 9. 20. 36. & aliis. Ita *emancipatio* appellatur *mise hors de pain*, in Montensi art. 10. & Allevensi art. 14.

PANEM AUT HOSPITALITATEM DARE, Wargis seu bannitis & fugitivis servis, vel eos in hospitium *colligere* vetitum, in Lege Salica tit. 57. §. 5. & tit. 59. in Lege Burgund. tit. 6. & in Legibus Wisigoth. lib. 9. tit. 1. §. 4. 5. 6. ubi *humanitatem dare*, idem valet.

PANIS ET AQUÆ REFECTIONE damnati delinquentes Episcopi, in Legibus Wisigoth. lib. 2. tit. 1. §. 18. ut & Monachi, in Regula S. Isidori cap. 18. in Concilio Taracon. I. can. 1. & Clerici, in Matiscon. I. can. 5. in Turon. II. cap. 18. 19. &c. *Pœnitentia in pane & aqua*, in Pœnitent. Egberti cap. 31. 32. in Capitul. Caroli M. lib. 5. c. 2. lib. 7. c. 36. in Regula Canonicorum Metensium Chrodegangi Episc. cap. 4. *Parvo pane & aqua brevi, cum abundantia divini verbi, usque ad satisfactionem frui*, in Concilio Metensi an. 888. c. 9. *In pane, sale, & aqua tantum corripi*, in Concilio Triburiensi an. 895. c. 8. 55. Remensi an. 923. Vide Rainardum Abbat. Cisterciensem in Constit. ejusdem Ord. c. 79. Nomasticon Cisterc. p. 287. 317. 365. Huc spectant ista Hieronymi de Vita Clericor. *Fortissimum jejunium est aqua & panis, &c.*

¶ PANISSA, Minutioris grani species, idem quod *Panicium.* Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses an. 1351. *Duas partes decimæ & primitia omnium bladorum & vini, fabarum & viminum; sed de millie & Panissa nihil recepit.*

¶ PANISTARIUS, PANITARIUS. Vide supra *Panetarius.*

¶ PANITIA. Vide *Panicium.*

¶ PANITTARIUS, Idem qui *Panetarius.* Charta Eduardi I. Reg. Angl. ann. 1299. apud Rymer. to. 2. pag. 853. *Matthei de Cria Panittarii Franciæ, &c.*

¶ PANIZATA. Vide *Palizata.*

¶ PANKETA. Vide *Pancketa.*

¶ 1. PANNA, Sartago, caldarium amplum. Apud Andegavenses, vas fictile majus in quo panni lexivio mundantur, vocant *Panne.* Charta Wichmanni Magdeburg. Archiep. an. 1178. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 8. *Contulimus ... tantam portionem de puteo salinarum, ut ad coquendum salem quatuor inde Panne instruantur .... Curiam suam adjacentem donavit prefate ecclesie sub ea dispositione, ut de censu tam curie quam predictarum IIII. Pannarum in aniversario suo fratribus jam dicte ecclesie perpetiùs refectio administretur.* Consues. Andegav. ad calcem à Menagio laudata: *Tous marchands de Pannes à fasta buée.*

¶ 2. PANNA, Vox lignariorum qua lignum designant quadratum sex aut septem pollicum, quod super tecti canterios impositum, ligneisque retentum fulcris, portat asseres, Gall. *Panne.* Hinc *Panna* in Cathedralibus aliisque majoribus ecclesiis vocatur tignum illud transversarium quod ad ambonem positum pluribus cereis ornatur. *Panna* apud Vitruvium dicuntur templa. Charta ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. p. 98. *Item fustum quod vocatur Panna, debet duodecim denarios.*

¶ 3. PANNA GUTTÆ, Ea fastigii pars, quæ tabulato respondet. Tabular. S. Clodoaldi: *Et si prædictus Remboldus domus pinnaculum auferre voluerit, vel heres ipsius usque ad Pannam Gutta auferre licebit.* Vide *Gutta* 4.

¶ 4. PANNA, Pellitium. Vide *Pannus* 2.

¶ PANNAGIUM. Vide *Pastio.*

¶ PANNALIUM, Vexillum minus. Funus Johan. Galeaz ann. 1402. apud Murator. tom. 16. col. 1035. *Alia duo (scuta) cum Pannalio de comitatu Anglerta.* Vide *Bandum* 1.

¶ 1. PANNARIUS, Canistrum, *Panier.* Computus ab an. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin.

p. 276. *Apud Scaulum in primo jardeno ubi Dominus accepit fructus arangiarum & limuncellorum pro ipsis fructibus & uno Pannario, tarén.* 1. Vide *Pannerius*.

¶ 2. PANNARIUS, Pannorum venditor, Gall. *Marchand drapier.* Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1376. apud Rymer. tom. 7. p. 117. *Concessimus vobis in auxilium præmissorum assisam panis, vini & cervisiæ ac stallagium Pannariorum & carnificum, aliorum mercatorum, &c.* Occurrit etiam apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 283. Menoti Sermones fol. 120. *Mitto ad querendum les Drapiers, les grossiers, marchands de soye ... Pannarios, grossarios & mercatores setarios.*

PANNEI LAPIDES, Imbrices, tegulæ, Theuton. *Panne*, & *Gleenpannen.* Chronicon Vindheniense lib. 1. c. 11. *Quæ Panneis Lapidibus cæmento consexerunt.*

¶ PANNELLARE, in Paginam seu schedulam referre; apud practicos Anglos. Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1377. apud Rymer. to. 7. p. 147. *Et ideo tibi præcipimus quod prædictos homines residentes & habitantes in eadem insula, ad comparendum ... non compellas, nec ipsos vel eorum aliquem in assisis, juratis seu recognitionibus aliquibus (licet nos specialiter tangant) ponas aut Pannelles, nec poni vel Pannellari facias ullo modo.* Vide *Panellum* 2.

PANNELLUS. Vide in *Pavenses*, & *Panellus* 3.

¶ PANNERIUS, Sporta, corbis, *Panier.* Charta an. 1309. to. 1. Hist. Dalphin. p. 98. *Unus Pannerius piscium debet duodecim denarios.* Vide *Panerius*.

¶ PANNETERIA. Vide in *Panetarius*.

¶ PANNETERIUS, Idem qui *Panetarius*. Processus de Vita B. Petri de Luxemb. to. 1. Julii pag. 586. *Robinus Prepositi, Panneterius domini Ducis Borbonii.*

PANNICIDÆ, Qui pannos scindunt, Sartores, *Tailleurs*, nostris. Tidericus Langenius in Saxonia:

Sunt mercatores, quibus attribuuntur honores,
Sunt Pannicidæ pleni super omnia fide.

PANNICLEROSUS. Historia Episcoporum Autissiodorensium cap. 51. *Quando ipse intravit Ecclesiam, sic nudum vestimentis Presbyterium, sic Ecclesiæ corpus ornamentis exutum, sic chorum cappis expoliatum reperit, ut in quinquetantum Pannicleresis, & sexta, quæ bona erat, chorus psallendo triumpharet, &c.* Forte *pannosis*, vel *panniculosis*, id est, detritis & in frusta decisis.

¶ PANNICULARIA, apud JCtos quid sint discimus ex Rescripto Hadriani D. de bonis damnat. *Nec enim bona damnatorum Pannicularia significare quis probe dixerit: nec si zonam circa se habuerit, protinus sibi vindicare debebit. Sed vestem, qua is fuerit indutus, aut nummulos in ventralem, quos victus sui causa in promptu habuerit, aut leves annulos.* Vide Hofmannum.

¶ PANNICULUS, Quisquiliarum fasciculus. Miracula B. Simonis de Lipnica tom. 4. Julii p. 560. *Ipsum dum sic quæsivit circumiens littus prædicti fluvii, vidit verticem capitis cum crinibus in aqua; existimans utique vel caules altas vel Panniculum supernatare, corpusque non videns quod fuit totum in aqua.*

¶ PANNICUSOR, Sartor, Gall. *Tailleur.* Charta ann. 1366. pro Aquariatu de Talemondo: *Item dabit & ministrabit Pannicusori qui fuerit Conventui singulis diebus generale sicut uni de religiosis monasterii memorati.*

¶ PANNIFEX, Idem qui *Pannificus*, in Charta ann. 1478. apud Rymer. to. 12. pag. 61.

¶ PANNIFICIUM, Pannorum textura, fabrica. Litteræ Philippi VI. Regis ann. 1335. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 114. *Ne per contrafactum dicti signi Pannificium Carcassonæ per alios diffamaretur.*

PANNIFICUS, Pannorum confector. Charta Communiæ Belvacensis an. 1182. *Ad extensionem quoque pannorum penditeria æquali altitudine in terra affigi debent, & quidquid de penditeriis, vel de Pannifico, vel de rebus Pannificorum appendentibus forisfactum fuerit, &c.* [Baluzius lib. 7. Miscell. p. 304. edidit: *Et quicumque de penditoriis vel de Pannifico, vel de rebus Pannifico appendentibus forisfactum fecerit, &c.* Quod de pannorum officina intelligendum videtur.]

¶ PANNITONSOR, Pannorum tonsor, Gall. *Pareur de draps.* Obituarium MS. S. Gerardi in Lemovic. fol. 31. *Die 4. mensis Julii fit anniversarium Gregeris Crosa Pannitonsoris.*

¶ PANNONCELLUS, Gall. *Pannonceau du Roy*, Velum quod prædiis obsignatis apponitur. Ordinat. Ludovici X. an. 1315. to. 1. Ordinat. Reg. Fr. p. 572. *Pannonsellos, & signa nostra in jurisdictionibus eorum, nisi in casibus ad nos pertinentibus, per Senescallos, ballivos, & alios judices nostros, & nisi prius causa cognita legitime poni de cetero prohibemus. Pannuncellos seu baculos nostros .... appenant*, in Charta Caroli V. Reg. Franc. an. 1369. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 473. Vide *Brando* 2. *Pannus* 5. & *Pennones*.

PANNUCEUS, Papiæ, *Pannosus. Pannucea vestis; quasi pannosa, dicta, quod sit diversis pannis obsita.* Isidorus lib. 19. cap. 22. habet *Pannutia*. Pro *Obsita*, Ugutio legit *abscisa* [Persius Sat. 4. v. 21.

Dum ne deterius sapiat Pannucia Baucis.]

☞ *Pannuste* ea, ni fallor, accipienda notione, pro veste scilicet pannosa seu detrita, non pro crepidis, Gall. *Pantoufles*, ut vult Borellus. Le Roman *de la Rose* MS.

L'en te devroit en un Putel
Toueiller comme un viés Pannuste.

¶ PANNUCULA. Vide *Panucula*.

PANNULÆ. Vide *Panucla* [& *Pannus* 2.]

¶ PANNULEIUM, *Sudariolum à panno, & volvendo filo.* Laur. in Amalth. *Pannuellium* Turnebo lib. 22. Advers. cap. 6.

PANNULULA, *Navicula textricum, qua ejus discursu panni texuntur.* Ugutio.

¶ PANNUM, Vadium, pignus. *Pan ou gage*, in Consuet. Montarg. cap. 4. art. 9. Aurelian. art. 158. Kyliano: *Pand, pignus, hypotheca.* Leges Balduini Flandriæ Comit. ann. 1200. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 766. *Si quis in custodia fructuum terrarum suarum, vel nemorum ... per se, vel per servientem suum Panna, seu vadia accipere voluerit, & ei Pannum, vel vadium denegatum, id est sconditum fuerit, & inde inter eum & illum qui vadium denegaverit, id est scondiverit, quem supra suum invenerit, rixæ & contentiones, vel conflictus moveantur, &c.*

¶ PANNUM GALLINARUM, pro *Bannum*, ut videtur, Census gallinarum. Vide *Gallinagium*. Charta Alexandri Leodic. Episc. an. 1131. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 709. *Venatores suos seu sanes eorum, ancipitres suos & quoslibet officiales, clientes, forestarios, ab impetratione messis, Pannum Gallinarum & quarumlibet exactionum ... placuit ei omnimode excludere.*

¶ PANNUNCULA. Vide *Panucula*.

1. PANNUS, Portio, segmentum, vulgo *Pan.* Silvester Giraldus de Hibernia expugnata cap. 21. *Militis quoque coxa ferro utrinque vestita uno securis ictu cum Panno loricæ præcisa, &c.* Idem in Itinerario Cambriæ lib. 1. c. 4. *Accidit ... Militem quendam*

suum

suum in conflictu contra Wallenses à quodam ipsorum per mediam coxam, cum Panno lorica ocreali ferro utrinque vestitam sagitta percussum esse. Usatici MSS. urbis Ambianensis: *Il convarroit, que chil qui le dete claime tensse le tesmoing par le Pan du fercot, ou par le Pan de la cote, ou par le Pan de la cappe, ou par le Pan du premerain garnement kil aroit vestu, & cil qui le conduise doit dire, sire Prevos, veschs Robert, qui chi est contre Huon, qui la est, &c.* [Le Roman de la Rose MS.

Chascuns ses Pans a sa ceinture
Met au fair toute sa cure.]

¶ Pannus, Pars Ecclesiæ. Ordinar. Eccles. Cabil. apud Marten. Tract. de Ritib. pag. 125. *Fit statio in prime Panno & fit statio in secundo Panno.*

¶ Pannus Ligneus, Portio nemoris. Charta an. 1245. in Chartular. Pontisar. *Leprosis de Aramvilla* (legat) *unam culturam cum duobus Pannis ligneis.* In Consuet. Remensi art. 377. *Pan de fust*, est murus ex ligno compactus.

2. PANNUS, Cambro-Britannis *Pan*, Pellitium, pili molliores, Gallis *Panne*. Tudebodus lib. 5. Itineris Hierosol. *Et fecit illis magnum mercatum fieri ae equis & asinis, & pane & caseis, & Pannis, & omnibus bonis.* Regula Militum Hospital. S. Joannis Hierosol. cap. 12. *Deinde Pannos religioni nostra non congruos, nec pelles silvestres omnino portent, &c.* Gervasius Dorobernensis an. 1188. *Statutum fuit, ... quod nullus habeat Pannos decisos ac laceratos.* Chronicon Vosiense cap. 74. *Barones tempore prisco munifici largitores vilibus utebantur Pannis, adeo ut Eustorgius Episcopus, Vicecomes Lemovicensis, & Vicecomes Combornensis arietinis ac vulpinis pellibus aliquoties uterentur, quas post illos, mediocres deferre erubescunt.* Adde Fletam lib. 2. cap. 14. §. 2. Vide Dissertat. 1. ad Joinvillam pag. 130.

¶ Panna, Idem quod *Pannus*. Testam. Oliverii de Clicio an. 1406. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. col. 827. *Dedit domino de Vaucler Pannam seu forraturam hoppulanda sua.* Testam. Margaritæ Ducissæ ann. 1469. ibid. col. 1317. *Plus donnoas à nostredit belle-four deux de nos Pannes, l'une de martre, & l'autre d'armines des meilleures de nos longues robes.*

¶ Pannula, diminut. à *Panna*. Charta an. 1366. pro Aquariatu de Talemundo: *De biennio in biennium* (ministrabit Aquarius) *Pannulas seu forraturas agnorum, & novitiis capriolorum.*

Penna, Eadem notione, ex Gallico *Penne*. Statuta Ordinis de *Sempringham* p. 715. de fratribus Pelliparlis: *Habeant unde pellicea & Penne Sanctimonialibus & Sororibus Canonicis & Fratribus fiant.* [Computus an. 1255. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 1. pag. 470. *Pro Pennis ad dictos drapos & ad drapos auri IIII^c. lib. XXIX. sol.* Alius ab an. 1333. ad an. 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 273. *Pro Pennis de veyro robarum Domini & Comitissa... unc. I. taren. XVIII.* Statuta Monialium S. Salvatoris Massil. ann. 1400. *Ponatur mantellus honestus Penna forratus. Penne de scurolliis*, in Statutis Astens. *Penna agnina* in Privil. Leduini Abb. S. Vedasti Atrebat. ann. 1036. ex Chartul. V. ejusdem Monast. pag. 243. *Penna agnina vel pellicia, 1. denar.* Le Roman de la *guerre de Troyes* MS.

Don mantel fu la Pene chiere,
Sans piece fu trestot entiere.

Paines, *Pesnes* vel *Piennes* nuncupant nostri eas lanæ vel fili partes quæ circa insubulum remanent, de quibus interdum pannus vilior texebatur, unde illum *Piennes* vocabant, ut ad Litteras Johannis Reg. Franc. an. 1361. to. 3. Ordinat. p. 515. observat Cl. V. *Seconsse; On ne peut tixtre en une con-*

verture de laine pignée à fain, plus de deux aulnes de Piennes, puisqu'il y a listeres.]

☞ Hinc *Penne* vel *Pane* apud nostrates Poëtas, pro *Pellitium* quo clypeum seu scutum tegebant. Le Roman de *Partonopex* MS.

Vait ferir Gandsus durement,
Halt tres parmi l'escu l'asene
De soz. la bouche lez. la Penne.

Ibidem:

De lez. la Penne de l'escu
Parmi l'espaule l'a feru.

Le Roman de *la Violette* MS.

Et le jayant parmi la Pane
De l'escu le fiert de sa mache.

Le Roman d'*Athis* MS.

De fort escus fait Tarevenne
Lui perce la premiere Penne.

Vide *Buccula* 1.

¶ Pannus Berettinus, Cinerei coloris, panni spissioris & vilioris species. Chron. Estense ad an. 1391. apud Murator. to. 15. col. 521. *Dominus marchio in signum vera contritionis induit se de Panno Berettino vestibus superioribus.* Pluries ibi. Vide *Berretinus* & *Birrus*.

¶ Pannus de Bigaria, f. *de bigeris*, Pannus rufus, villosus. Vide *Bigera*. Charta Johannis Comit. Carnot. an. 1222. ex Schedis D. *Lancelot*: *Concedo quod burgenses dampnati Carnotenses portent Pannos suos de Bigaria, salvo omni jure meo.*

¶ Pannus Brunus de *Duasia*, à Duaco civitate, Gall. *Donay*, nomen habens. Computus ab ann. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. p. 274. *Pro una canna de Panno bruno de Duasia pro caligis Domini, taren. XXIV.* Ibid. p. 288. ex Academicis Cruscanis hæc laudantur: *Lo stesso che Doagio citta di Fiandra dalla quale anticamente et veniva una spezie di Panno dal nome della citta chiamato Doagio.*

¶ Pannus Cartarinus. Testam. Johan. Gasqui Episc. Massil. an. 1344. ex Tabul. ejusdem Eccl. *Lego ecclesia Massiliensi... duos Pannos cartarinos, cum quibus sape jussit parare altare B. Maria, in quorum altero est historia sancti Nicolai de opere Anglicano.* Occurrit rursum ibid.

¶ Pannus Diaspretus, Panni pretiosioris species, *Diaspré*. Vide *Diasprus*.

¶ Pannus Fratus, pro *Frettatus*, vel *Frictatus*, ni fallor, Cancellatus, Gall. *Raié*. Litteræ Patentes Caroli V. Reg. Fr. an. 1367. *Item quod nulla ipsarum mulierum audeat portare in suis mantellis vel aliis vestibus aliquas foderaturas Pannorum Fratorum vel de camocato.* Vide *Fretta*.

¶ Panni Granæ, Pannus coccineus. Statutá Massil. l. 1. c. 36. *Pro qualibet petia excedente quantitatem seu mensuram VII. cannarum, dentur duo denarii, exceptis Pannis Grana pro quibus dentur, pro qualibet petia IIII. denarii.* Vide *Grana* 1.

Panni Imperiales. Radulphus de Diceto ann. 1178. *Comes Willelmus de Magnavilla Hierosolymis rediit 8. Id. Octobris. Qui peregre profectus, sicut altaria multarum per Angliam Ecclesiarum habuerat in memoria sic & rediens habuit in veneratione Pannos, quos civitas Constantinopolis vocat Imperiales, passim locis distribuens Religiosis.* [Le Roman de *la guerre de Troyes* MS.

Les voilles dreciés ou vent
Fetes de porpre & de cendals,
Et de Pailles Emperials.

Vide *Pallium* 2.]

¶ Pannus Niellatus, Subniger. Vide *Nigellus* 1.

¶ Pannus Planeus. Vide *Planeus*.

¶ Pannus Promiscuus, Ferruginei coloris. Vita S. Johannis Gualberti to. 3. Julii pag. 348. *Quas* (vestes) *cum providus pater diversi coloris esse cerneret, nigredinis scilicet & albedinis,, timuit, ne si seorsum faceret nigram & seorsum albam, alter aliquando pannum vellet nigrum, alter album .... qua de causa fieri precepit Pannum Promiscuum.*

Panni Rotundi. Bulla Adriani IV. PP. pro Canonicis Placentinis apud P. Mariam Campum in Hist. Eccl. Placent. in Regesto 2. part. n. 12. *Et Pannos rotundos deferentes in Ecclesia constitutis horis domino secundum consuetudinem deservire.* Adde ch. 60.

¶ Pannus Virgatus, Virgis quibusdam, in longum vel in latum varia serie & colore porrectis, distinctus. Limborch. Histor. Inquis. Tolos. pag. 50. *Item in Monte Albano ... emit Pannum Virgatum & fecit inde fieri supertunicale.* V. *Virgatus.*

¶ Panni de Worstede. Skinner. Lex. Etym. *Wordsted, Lana quædam textilis a Worsted oppido Norfolc. ejus opificio quondam celebri.*

¶ 3. PANNUS, Habitus, vestimentum. Liber de Castro Ambasiæ to. 10. Spicileg. Acher. p. 550. *Quadam die Calvomontenses venatorem Fulcoii cum equis, canibus & venatione ab ipso capta ceperunt: Pannos, quorum induti homines Sulpicii, equosque eorum equitantes cum canibus & venatione summo diluculo Ambasio ad domum Fulcoii pervenerunt.* Statuta Astens. fol. 2. recto: *Pannorum vero eorum* (hæreticorum) *& rerum mobilium medietas sit accusantium.*

¶ Panni Moniales, Vestes monasticæ. Notitia apud Mabill. to. 4. Annal. p. 742. *Aliam partem cuidam filio suo, quem ipse sicuti seipsum in monachum obtulit, dereliquit hoc modo, quod quando ipse filius pannos indueret, vel si absque Pannis Monialibus moreretur, illa pars monachis funditus remaneret.*

¶ 4. PANNUS, Peristroma, Gall. *Tapisserie.* Johannes Diaconus in Vita S. Athanasii Episc. Neapolit. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1046. *Eodem enim opere in ecclesia Stephania tredecim Pannos fecit, Evangelicam in iis depingens historiam, quos jussit de columnarum capitibus ad ornamentum pendere, & in altare ejusdem ecclesiæ hujus operis quatuor velamina obtulit, multo auro, multisque gemmis decorata.*

¶ 5. PANNUS, Vexillum, signum bellicum, Gall. *Banniere*, quod præ se ferre in expeditionibus militaribus consueverant nobiliores; atque id fuit etiam Episcoporum & Abbatum jus, ut vassallos suos in prælium sub ecclesiarum suarum vexillis conducerent, cum à Rege vel Principe submonebantur. Charta donationis Comitatus Camerac. ab Imper. Henrico II. an. 1007. *Præcipimus ut prælibatæ sedis Erlwinus Episcopus suique successores liberam dehinc habeant potestatem eumdem Comitatum in usum ecclesiæ supradictæ tenendi, Comitem eligendi, Pannos habendi, seu quidquid sibi libeat modis omnibus inde faciendi.* Ex his facile efficitur *Pannos* fuisse supremi dominii insignia: quod firmare iterum licet ex Charta Michaelis Archiep. Arelat. an. 1214. in Bibl. regia, qua Comiti Montisfortis castrum Belliquadri in feudum concedit: *Et nos Symon Comes Montisfortis ... in recognitionem dominii recipiemus vos infra castrum Belliquadri, & reddemus vobis claves ipsius castri, & levabitis signum vestrum in turribus ejusdem castri.* Nec aliunde, ut obiter dicam, vocis *banni* originem repetendam esse existimo: *banni* quippe seu vexilla erant *Panni* hastis affixi; hinc etiam habes nativam, ni fallor, vocis Gallicæ *Pannonceau* originationem. Vide *Pennones.*

6. PANNUS Oculi, Oculi albugo, λεύκωμα. Constantinus African. lib. de Gradib. *Petroleum ... valet cataractis & Pannis oculorum.* Idem lib. 2. de Morbor. curat. cap. 2. *Panni in oculis fiunt & albugines ex vulneribus vel pustulis.*

¶ PANNUTIA. Vide *Pannuceus.*

¶ PANNYCHISMUS, Nocturnæ vigiliæ, pervigilatio, Græcis παννυχίδες. Vide Gloss. med. Græcit. in hac voce. Arnobius lib. 5. p. 173. *Quibus mysteriis pervigilia consecrata sunt & Pannychismi graves.*

¶ PANOCETA Rhenoviana, Panacis species, sic dicta quod circa Rhenum facilius crescat. S. Willelmi Constitut. Hirsaug. lib. 1. cap. 12. *Pro signo Panocetæ Rhenovianæ, generali præmisso, manum extensam pectori appone, addito boni signo, eo quod res satis commoda sit infirmis.*

¶ PANOCLYSTA, pro *Spanoclysta*: quod vide.

¶ PANORA. Vide *Panera* 1.

¶ PANORUM, Modus agri. Guiduccius lib. 2. cap. 18. de S. Humilitate to. 5. Maii pag. 210. *Anno 1282. 19. Octobris emit Sancta 12. sextaria & 9. Panora terræ à fratribus quibusdam de Pœnitentia dictis, tunc Florentiæ habitantibus, pro libris 382. & solidis 10. in parochia S. Laurentii* Vide *Panalata.*

PANOSUS. Cælius Aurelian. lib. 1. Tard. passion. cap. 4. *Dabimus etiam tum cibum plurimum atque Panosum.* Ubi interpres *Panosum* esse ait panem aridum, vel succo aliquo liquido conditum, vel jure.

¶ PANOTHI, Populi, iidem qui *Satmalt* in Pomponio Mella lib. 3. & *Fanesii* apud Plinium lib. 4. cap. 13. dicuntur: sed legendum apud utrumque *Panotii* probat Turnebus lib. 6. Advers. cap. 19. ex Isidoro lib. 11. Origin. cap. 3. *Panotii, apud Scythiam esse feruntur, tam diffusa aurium magnitudine, ut eis omne corpus contegant. Pan enim Græco sermone, omne: otia, aures dicuntur.* Idem confirmat Carmen de varia Ernesti Ducis Bavar. fortuna lib. 7. apud Marteo. to. 3. Anecd. col. 361.

Audiit interea Panothos cognomine gentes
Exercere maris vicini littora, quorum
Natura jussu corpus mirabile longis
Auribus increvit, adeoque cuncta perosi.

Quam prodigiosam fabulam ex eo fictam suspicatur idem Turnebus, quod ii toto corpore pelliti & bracchati erant, ut cum hinc inde penderent pellium prægrandes alæ, aures viderentur.

¶ PANOTUM. Vide *Panale.*

¶ PANS. Statuta Massil. lib. 2. c. 37. *Addimus quod omnes prædicti aurifabri teneantur sub eodem sacramento non deaurare nec deaurari facere letonem, nec deaurare de folio quod appellatur Pans, nec operari nec facere operari argentum à media uncia.*

¶ PANSA, *Qui ambulat pedibus in diversa tendentibus.* Gloss. Isid. Vox nota Latio pro Latipes.

PANSELENOS, *Tota lux noctis, scilicet Luna plena, vel Plenilunium*, Joanni de Janua. Glossar. Gr. Lat. Πανσέληνος, *luna plena.* Alibi: Πληροσέληνον, *plena luna.* Vitæ Abbatum S. Albani pag. 106. *Cum fuisset luna Panselenos.* Perperam

Pansenia, apud Felicem Monachum Girwensem in Vita S. Guthlaci n. 2. *Ad hujus utilitatis commodum hunc codicellum fieri ratus sum, ut illis, qui sciunt memoriam tanti viri, nota revocandi fiat: his vero, qui ignorant, velut lata Pansenia indicium innotescat.* Ubi leg. *Panselina*, ex Græc. πανσελήνη, *plenilunium*, seu πανσέληνος, *Luna plena*, ut est in Gloss. Gr. Latin. Guill. Brito lib. 6. Philipp.

Procedunt igitur, & jam piger astra Bootes
Flexerat, & lento girabat plaustra rotatu,
Panselenonque poli medio se Luna ferebat.

Ita legendum, pro *Panselumque.* Petrus Blesensis Epist. 8. de Luna: *Cum vero in plenitudine tota sua*

est serena, Panselenos. Vide [Ammian. lib. 20. &] Martian. Capellam lib. 8.

¶ PANSERIA, Lorica, Italis *Panziera*, à *Panza*, ut videtur quod Italis & Francis ventrem sonat. Acta S. Petri Cælestini to. 4. Maii pag. 434. *In harum vero quadragenarum aliquibus. . . . usus est pro veste solo cilicio; in quibusdam vero cilicio & super ipsum Panseria sive lorica, cujus pondere caro ejus per subintrantes nodos cilicii, ut testantur ejus socii, aliquoties eumpebatur.* Vide *Pancerea*.

¶ PANSPERMIUM, *Commune seminarium, materia prima, à* πᾶν *&* σπέρμα Goclenius in Lex. Phil.

PANT. Lex Frision. in Addit. tit. 9. §. 2. *Servum alterius per vim tulerit, quod Pant dicunt.*

¶ PANTALERIA, ut *Panthera* 2. Statuta Montis Regal. fol. 204. *Intelligatur banchum extraxisse de platea, qui illud posuerit subter Pantalerias, juxta murum, pillas vel colonas quæ sunt circumquaque plateam prædictam.*

PANTANUM, PANTANELLUM, Palus, ex Italico *Pantano, luogo pien d'acqua ferma, e di fango:* Acarisio, qui vocem Longobardam esse ait, *Il fango tenere e mollo.* Pergamino, *acqua fangosa.* Charta Benedicti PP. an. 1033. apud Ughellum to. 1. Ital. sac. part. 1. p. 122. *Vel alias sagres, quæ extensa sunt ab una parte juxta terram vestram, & Pantanum cum eodem ipso Pantano saliente ad viam publicam, &c.* Et pag. 144. *Cum . . . pascuis & silvis, Pantanis & rivis cultis & incultis, &c.* Ita legendum pag. 136. pro *pantaris.* [Charta Goffridi Alifinæ Comitis an. 1165. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1010. *Primum quidem quemdam locum prope Alesinam Pantano circumdatum versus Septentrionem . . . . Insuper quamdam domum in prædicta civitate constitutam juxta domum Marandé Alberti, & prope Pantanum.*] Charta Friderici Imp. an. 1221. apud Rocchum Pirrum to. 2. p. 639. *Et ducere* (aquam) *per conductum per terras ipsius domus in parvum Pantanellum suum, & piscariam ibi habere, &c.* Alia ejusdem imp. an. 1229. ib. p. 640. *Tenimentum terrarum cultarum & incultarum, quod dicitur Pantanum salsum.* Dantes in Infern. cap. 7.

Vidi genti fangose in quel Pantano.

Joan. Villaneus lib. 9. cap. 68. *Ed erano si circondati di Pantano, che si non poteva appena andare dal un padiglione all'altro.* Adde c. 70. V. Menagium.

¶ PANTAPOLA, *Simplasiarius.* Gloss. Isid. Leg. *Seplasiarius*, ut est in Excerptis, authore Grævio.

¶ PANTATIO, Pignoratio. Leges Norman. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 307. *Harum autem querelarum quedam sunt ex debito, quedam de prestito, quedam de pacto, quedam de dampno, quedam de promisso, quedam de Pantatione, quedam de furto.*

¶ PANTERA, PANTERIA. Vetus Notitia ex Tabular. B. M. de Argentolio fol. 59. xix. *sol. . . . super stallum in Pantera B. Dionysii.* Sugerius de Administr. sua c. 1. *Triginta quinque* (solidos) *de censu stallorum pistorum in Pantera. . . refectioni fratrum apposuimus.* Idem Suger. de Consecrat. Eccl. S. Dion. *Exeuntes per plateam, quæ Panteria, eo quod inibi omnia emptioni & venditioni teruntur, antiquitus vocitatur, &c.* Ubi habes vocis originem, haud multum certam. Hoc forum *Panetiere* hodie dicitur, quod à vendito ibi pane duci posset. Huic etymo favet prior locus ipsius Sugerii. Vide *Panthera* 2.

PANTHEMA. Eckehardus junior de Casibus S. Galli cap. 3. pag. 59. de quadam imagine ab ipsa Deipara depicta: *In beatæa autem ipsa aurea, cum reliquisset circuli planitiem vacuam, nescio cujus arte postea talati sunt apices:*

Hoc Panthema pia celaverat ipsa Maria.

Puto legendum *anthema*, seu potius *anathema*, ex Gr. ἀνάθημα, *donarium.*

¶ PANTHEON, Templum omnium Deorum, cui nunc S. Mariæ Rotundæ nomen. Anastasius in Epitome Chron. Casin. apud Murator. to. 2. p. 354. *Impetravit* (S. Bonifacius PP. IV.) *donari Ecclesiæ Christi templum Romæ quod ab antiquis Pantheon ante vocabatur, quod quasi omnium videretur esse Deorum.* Vide Lexic. Pitisci.

¶ PANTHEUM, pro Basilica, in vet. Inscript. apud Mabillonium Itin. Ital. pag. 224. *Sacrophagum & Pantheum cum tricoro disposuit & perfecit*; id est, Basilicam tricameratam.

1. PANTHERA, Retis species, qua capiuntur anates. Describitur à Petro Crescentio lib. 10. de Agricult. cap. 17. [Normanni inferiores *Pantiere* vocant Rete quo capiuntur aves maritimæ. Salmasius de Usur. p. 352. πανθήρα, *genus est retis, quo omne genus minutarum avium capitur; ut* πανάγρα, *quo piscium omne genus.* Vide Lexicon Martinii.]

¶ 2. PANTHERA, Tentorium, sub quo merces in publicis locis venum exponuntur; quod in modum retis *panthera* dicti efformatum esset, forte sic dictum. Statuta Astens. c. 71. fol. 62. *Item quod aliqua persona vendere volens aliquid in mercato de sancto non possit ibi tenere seu teneri facere nisi tabulum unum seu bancham unam longam & longum, unâ teysa, & copertum de una tenda seu Panthera tolle.* Vide *Pantaleria* & *Pantera*.

¶ PANTHEUM. Vide *Pantheon*.

¶ PANTIA, Lucanicæ species. Vide *Tema*.

PANTIATUS, Ventrosus Plinio, *ventriosus* Plauto, Græcis γαστρώδης, Gallis *Pansu.* Vir *pantiatus, venter pantiatus*, apud Michaelem Scotum lib. de Physionomia cap. 21. & 85. Vide *Pancerea*.

PANTOCHARTA. Vide *Pancharta*.

¶ PANTOFLA, Calceamenti genus, aliud ab hodierno Gallico *Pantoufle*, Germ. *Pantoffel.* Concil. Senon. an. 1480. to. 5. Spicil. Achet. pag. 626. *Ordinamus, quod viri ecclesiastici, religiosi ac ecclesiarum ministri tunicas retro scissas neque cornetas, & pileos, & brodequinos seu Pantoflas, nisi forsan causa invaletudinis alicujus . . . . quoquomodo deferant.* Adde Conc. Hispan. to. 4. pag. 246. Vide Menagium, Schilterum in Gloss. Teuton. & infra *Sandalia*.

¶ PANTONARIUS, Pontis custos, nostris *Pantonier.* Epistola Laurentii Abbatis S. Vitoni ad Canonicos Virdun. tom. 5. Annal. Bened. pag. 684. *Nonne scandalum linguæ eras, quando fratres nostros non monachos, sed rusticos, gardones, Pantonarios & advenas penuria congregatos vocabatis.* Vide *Pontaticum.* Le Roman *de Vacce* MS.

Un Pantonnier fist sus lever
Qui la porte devoit garder . . . .
Le Pantonnier qui vout dormir
Ala les pelerins hastant
O son huston plusours boutant.

PANTONERIA, Bursæ, seu marsupii species, in Fleta lib. 2. cap. 82. §. 2. forte pro *Panneteria*.

PANTONIUM, *Navigium tardum & grave*, Papiæ. Sed legendum *Pontonium.* Vide in *Pontones*.

PANTUS, Omnis, ex Gr. πᾶς, παντός. [Charta Regis Merciorum an. 816. apud Hickes. Grammat. Anglo-Sax. pag. 173. *Regimina sceptri cum consilio & consensu Pantorum procerum, pratorumque meorum, &c.*] Aldhelmus Abbas Malmesburiensis: *Pantorum, procerum, pratorumque pio potissimum paternoque presertim privilegio, &c.*

PANUCELLIUM, Penus, vel locus recondendo pa-

ni, quo casu legendum esset *Panicellium*. Gloss. Lat. Gr. *Pannellum*, πανίον. Salmasius reponit πανίον.

PANUCLA. Isidor. lib. 19. c. 29. *Panulia, vel Panucla, dicte, quod ex iis panni texantur: ipsa enim discurrunt per telam*. Ubi Papias legit *Pannula*. Gloss. Ælfrici cap. de vestibus: *Panucla*, ȝeclutadbpæȝel, i. consuta vestis. Ubi Somnerus *panuncea* reponendum censet. *Panucla*, nude habent Glossæ Arabico-Lat. Vide Meursium in πανοῦκλα, [Martiniom in *Pannelium*, & *Pannus* 2.]

1. PANUCULA, Morbi species, [seu ulcus magnum, quod *Chironium* Theodoreto, aliis *Telephium* dicitur, ut notant Bollandistæ.] Miracula S. Richarii lib. 2. c. 3. *Cui post hanc vocem morbus venenosa lacesta, sive Panucula, miserabiliter inolevit, quo morbo tertia die vita terminum posuit*. [*Pannuncula*, ediderunt Bollandistæ to. 3. April. pag. 455. *Panuncula*, Mabillonius sæc. 2. Bened. pag. 223.] Nonio, *Panucula*, est tumor sub auribus vel inguinibus: πανίκλα, Alexandro Tralliano, [*Panucula*, πανοῦκλα, in Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm.] *Panicula*, Plinio lib. 3. de Medic. cap. 27. Vide *Papula*.

¶ PANNUCULA, Eadem notione, in Vita S. Simeonis Stylitæ to. 1. Januar. p. 266. *In femore plagam a diabolo accepit, quemadmodum B. Job: unde morbus Pannucula dictus: & convulsum est femur illius*.

2. PANUCULA. Papias: *Panus, lignum, in quo trama componitur: dictum, quod eo panni texantur. Idem Diminutivum, hac Panucula*. Vide *Panucla*. Gloss. Gr. Lat. πανίον, *Penus, penucula*: legendum, *panus*, & *panucula*. Mox: Πανιςήριον, *Panuculum*. Vide Salmasium ad Hist. Aug. pag. 127. [Martin. v. *Panula*, & Lexic. medic. v. *Panus*.]

¶ PANULIA. Vide *Panucla*.

¶ PANUNCELLUS. Vide *Paillo* & *Panoncellus*.

¶ PANUS, pro Pannus, in Capitul. gener. S. Victoris Massil. *In dormitorio sint semper lecti 60. regularibus straminis vel stramentis & Panis sufficienter ornati*. Alia notione, vide in *Panis* 1. & in *Panucula* 2.

¶ PANZA, Italis Abdomen, alvus, nostris *Panse*. Statuta Astens. cap. 80. fol. 33. v°. *Si aliqua persona excoriaverit aliquam bestiam mortuam, . . . aut Panzam vel interiora illius bestie projecerit, &c.*

¶ PANZERIA, ut *Panceria*, Lorica quæ ventrem tegit. Computus ab an. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. p. 278. *Item, pro Panzeria dupla, unc. II.* Adde Murat. to. 16. col. 1027. Vide *Pancerea*.

¶ PANZERIUM, Chlamydis genus, Germ. *Panzerhemd*. Testamentum Henrici *de Ehrnfels* ann. 1440. to. 2. Rer. Mogunt. p. 491. *Lego ad fabricam ecclesia B. V. ad gradus melius mantellum cum foderatura, & melius Panzerium meum*.

¶ PANZERONUS. Vide *Panceronus*.

¶ PANZONUS, Navis oneraria. Bartholomæi Scribæ Annal. Genuens. ad an. 1264. apud Murator. to. 6. col. 532. *Erant autem naves tres, una quarum major erat aliis, & tarrida magna cum gabiis, Panzonus unus, galea dua & sagittea una*. Lanfranci Pignol. Annal. Genuens. ad eumdem an. ibid. col. 534. *Et quum transitum facerent per partes Mutoni invenerunt quemdam Panzonum magnum oneratum grano, quod etiam ceperunt*.

¶ PAODENTA, pro *Padoenta*, Pascua, pasturæ. Charta an. 1320. apud Rymer. to. 3. pag. 843. *Et quod habitantes in loco de Castro novo & bastida prædictis & eorum pertinentiis, habeant pro animalibus suis Paodenta libere in omnibus & singulis territoriis incultis*. Vide *Padnire*.

¶ PAONACIUS, Violaceus, purpureus, Ital. *Paonazzo*, colorem caudæ pavonis referens. Johan. Demussis in Chron. Placent. apud Murator. tom. 16. col. 579. *Domine portant indumenta longa & larga. . . de panno de lana scarlata de grana, & de Paonacio de grana, &c. Paonace*, pro purpura, dixit Godefredus *en sa Satyre des Patenostres*, apud Borellum:

Aussi bien sont bureau, comme sont Paonace.

PAPA. Papias: *Papa, Admirabilis, major, pater, & custos. Papa, paternitatis nomen est*, inquit Walafridus Strabo de Rebus Ecclesiast. cap. 7. & promiscue olim datum Episcopis, quos nude *Papas* vocabant. Hinc veterum Epistolæ Episcopis inscriptæ hanc formulam ferme semper præferunt, *Domino Papa N. salutem*, ut patet ex S. Augustino Ep. 13. 18. 222. 256. S. Hieronymo Epist. ad eumdem Augustinum, & aliis, quos laudat Joach. Vadianus lib. de Primitivæ Ecclesiæ statu, sub finem, Bignonius ad lib. 1. Marculfi, Savaro ad Sidonium l. 1. Ep. 6. Ita *Papæ* passim Episcopi dicuntur apud scriptores. Prudentius in Passione Hippolyti Martyris ad Valerianum Episcopum:

Rorantes saxorum apices vidi, optime Papa.

Series Episcoporum Metens. scripta sub Carolo M.

Nobilis in cunctis, Papa Chrodegangus habetur.

Tortarius Floriacensis de Translat. S. Mauri, cum se Episcopum fuisse insinuasset, priusquam Benedictinum induisset habitum, hæc subdit:

Gratum est, ut coram Legislatore rependam
Servitium Domino, præsente mihi Benedicto,
Illius & normam juxta deducere vitam,
Quam me barbarico Papam contradere ludo.

Adde Gregorium Turon. lib. 2. Hist. c. 27. lib. 10. cap. 1. Anastasium in Collatione S. Maximi Martyr. pag. 216. Vitam S. Domitiani Confess. apud Guichenonum pag. 229. &c. Sed & *Papa* pro Episcopali dignitate sumitur interdum. *Papa urbis Turonica*, Gregorio Tur. lib. 4. cap. 26.

☞ Neque illud prætermittendum, quod, *Papa* vocabulo tametsi promiscue ab aliis donarentur Episcopi, nullus tamen in Occidente hunc sibi titulum tribuerit præter Romanum Pontificem, qui eo nomine tanquam sibi proprio usus est jam inde à Leonis Magni temporibus.

Papæ nomen ac titulum *Hieroclam*, seu, ut ab Eutychio in Originibus Alexandr. appellatur, *Heraclam*, Patriarcham Alexandrinum, usurpasse tradit Chronicon Orientale p. 115. & idem Eutychius: exinde idem titulus cæteris Alexandrinis Præsulibus tribuitur à scriptoribus, uti observatum à Seldeno ad eumdem Eutychium, Goaro ad Theophanem pag. 578. & Allatio lib. 1. de Consensione utriusque Eccles. cap. 18. pag. 262. 263. & aliis. Apud Facundum Hermianensem lib. 4. cap. 2. S. Athanasius *Papa noster Athanasius* dicitur. Adde Pachymerem lib. 10. cap. 32. &c. Petrus Antiochenus Episcopus in Epist. ad Dominicum Gradensem Episcopum in MS. cod. Bibl. Reg. ait, quinque numero esse Patriarchas in Ecclesiæ corpore, quod ab eis administratur ad exemplum quinque corporis humani sensuum; inter eos Antiochenum Episcopum propric dici Patriarcham, Romanum vero & Alexandrinum nuncupari Papas, Constantinopolitanum & Hierosolymitanum Archiepiscopos. Verum non Alexandrino Patriarchæ proprius fuit titulus, cum & Constantinopolitano & Hierosolymitano tribuat Avitus Viennensis Epist. 7. & 23. communisque fuerit omnibus Episcopis appellatio.

☞ At postremis saltem sæculis solus Patriarcha Alexandrinus inter Orientalis Ecclesiæ Præsules *Papa*

nomen sibi sumsisse videtur tum in privatis, cum in publicis litteris seu Conciliorum subscriptionibus; quamquam eadem denominatione donantur apud illos hieromonachi & parœciarum rectores, ut patet ex variis eorum subscriptionibus, quæ in Synodo Jerosolymitana p. 351. habentur. Eodem vocabulo afficitur Mammarius Africanus martyr in Actis ejusdem to. 4. Analect. p. 94. *Est qui tibi pro nobis respondeat Mammarius Papa noster*; qui tamen Episcopus non fuisse videtur, cum hunc titulum omittat passionis illius scriptor. Idem quoque tribuitur nomen Antonio presbytero in Actis SS. Juliani & Basilissæ ibid. pag. 104. laudatis: *Tu es Antonius, quem Papam suum isti testantur*; nisi legendum sit *Papatem*, ut præfert vetustissimum lectionarium Luxoviense.

☞ Atque hinc est fortasse quod, cum communis esset illa nomenclatura, Romani Pontifices titulum *universalis* nomini *Papa* addiderunt; sic *universalis Papa* dicitur Johannes VIII. in Synodo Ticinensi an. 876. to. 2. Capitular. col. 237. & 239. Idem summus Pontifex *Papa coangelicus* compellatur, in Synodo Romana an. 877. ibidem pag. 255.

PAPÆ denique nomenclatura donati soli Pontifices Romani, ex decreto scilicet Gregorii VII. qui in Synodo Romana statuit, ut Papæ nomen unius esset in orbe Christiano. Vide Baronium ad 10. Januarii, & Sirmondum ad Ennodii lib. 4. Ep. 1.

PAPA PATRUM. Vide *Pater Patrum*.

¶ PAPABILITAS, ut mox *Papatia*. Instrum. ann. 1395. apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 468. *Dixit ulterius quod cognoscebat aliquos, quos tacebat pro tunc, qui oculum & intentionem habebant ad hoc quod dominus noster de Papabilitate amoveretur.*

PAPATIA, Dignitas Papalis. Flor. Wigorn. ann. 1044. de Benedicto PP. *Hic cum Papatiam emisset.*

¶ PAPATICUS, Eodem significatu. Charta ann. 1014. to. 4. Annal. Bened. p. 699. *Joannes igitur Papa, qui appellatus est Major, ingressus Papaticum, &c.*

PAPATUS, Eadem notione. Leo Ost. lib. 2. cap. 79. *Joanni nomine, qui quasi religiosior habebatur, Papatum tradidit.* [Regimina Paduæ ad an. 1295. apud Murator. tom. 8. col. 450. *Papa Celestinus renuntiavit Papatui, &c.*]

PAPARE, Summum Pontificatum obtinere. Laurentius Leodiensis in Episcopis Virdunensib. *Qui est annus 1144. Verbi Dei incarnati, & septimus Conradi regnantis, primus Lucii Papantis, &c.* [Brevis Hist. Ord. Cartus. apud Marten. to. 6. Amplis. Collect. col. 208. *Ipsi domini Cardinales, relicto utroque Papante dolentes super &c.* Charta an. 1138. apud Calmet. to. 2. Hist. Lothar. col. 317. *Innocentio Papante, Conrardo feliciter regnante, &c.*]

¶ PAPATORIUS, Ad Papam spectans. Literæ Benedicti XIII. PP. an. 1409. ad Cardinales, apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 983. *Ne de eligendo vel potius intrudendo aliquem in papatum, cum quacumque vel quibuscumque persona vel personis colloquium vel tractatum aut deliberationem ullo modo habeatis aut faciatis, nec ad aliquod Papatorium pro dicta postulatione, electione, seu verius intrusione facienda verbo vel scriptura . . . procedatur, vobis . . . districtius inhibemus.*

¶ PAPA SARACHENORUM, apud Jacobum de Vitriaco lib. 3. Hist. Orient. to. 3. Anecd. Marten. col. 270, *Papa Turcorum*, apud Raimundum *de Agiles*, Qui religioni seu potius superstitioni Mahumetanæ præest. Vide *Caluzius* & *Chalifa*.

¶ PAPAFIGO, Vox Italica. Bernhardi *de Breydenbach* Iter Hierosolym. pag. 243. *Unde maximus in galea erat fuit clamor invocantium Deum Sanctosque omnes & vota repromittentium, unde & illud tunc expansum fuit velum (Papafigo Italico sermone cognominatum) quod non nisi in extremo periculo & ultimo exitio apponitur.* Nautis nostratibus *Papefif*, vel *Paquefic*, majus velum mediani mali.

¶ PAPAGALLUS, Psittacus, in Chron. Estensi apud Murator. to. 15. col. 348. Vide *Papagen* & intra *Pappagallus*.

¶ PAPAGALLUS, pro Papalis, in Cod. MS. cujus meminit Godofredus in Notis ad Vitam Caroli VIII. pag. 712. 713. & 714.

PAPAGEN. Ebrardus Betuniensis contra Valdenses c. 23. *Induimini purpura & bysso, id est, Papagen, quasi cultum bonæ vitæ habentes exterius, potius ad nitorem, quam ad utilitatem.* Ubi Gretzerus, ad marginem: *Num vocula Germanica Papages, quasi o. Heretici vestri instar multicolorum psittacorum?* Sane nos etiam Psittacos *Pappeguez* appellamus. Corona pretiosa: Παπαγᾶς, *psittacus*, ψιττακός. Itali *Papagallo* dicunt: *Papagoso*, Joan. de Janua, in *Psittacus*. Arrestum 9. Maii an. 1321. *Unam capellam albam operatam de brodaria cum Papegaldis aureis.* [Vide *Pappagallus*.]

¶ PAPALARDUS. Vide *Papelardus*.

¶ PAPALHO, pro *Papilio*, Umbella quæ Regibus in urbium ingressibus prætenditur. Charta ann. 1463. in qua describitur solemnis Ludovici XI. Reg. Franc. in Tolosam ingressus ad calcem Consuet. Tolos. to. 4. part. 2. novi Costum. p. 1061. *Rex acceptis clavibus, illas ibidem dictis dominis de Capitulo restituit dicendo eis . . .* Nous les vous commandons & les gardez. *Et cum his apposito in signo Papalhonem* [l. Papalhone] *desuper, dictus dominus noster Rex dictis dominis de Capitulo, & aliis eos concomitantibus dictam civitatem Tolosæ fuit ingressus.*

¶ PAPALICANA SCRIPTURA. Vide *Scriptura*.

PAPARE, *puerorum est, sicut manducare virorum.* Papias. [*Pappare*, apud Bucelinum in Menolog. Bened. ad diem 3. Januar. p. 9. *Vir pius* (Hostradus) *incredibili lætitia repletus partem cibi quo vescebatur obtulit puero, mira simplicitate congeminans: Pappa, Pappa, (quod est, comede) pulcherrime infans.*] Vide Persium sat. 3. & supra in *Papa*.

PAPARELLUS, Parvus Papa. Hugo Flaviniac. in Chron. p. 227. de Wiberto Antipapa: *Aliquando enim magnum erat, si quis regium osculum merebatur; gratum, si quis vestigia Papæ oscularetur; nunc versa vice rerum, quicumque inventus fuisset, tenebatur, nec antea dimittebatur, nisi pedem Paparelli illius oscularetur, & sic demum osculo Regis potiebatur.*

¶ PAPARUS. Statuta Astens. *Ad evitandum fraudes decretum est quod de cetero debeant ipsi becharii tenere carmenum seu carmelinum Papari super carnibus, & non tenere super eodem bancho.* Italis *Paparo* anser est.

1. PAPAS, Pædagogus. Gloss. Isid. *Papas, Pædagogus, qui sequitur studentes.* Papias: *Papas, pedissequus, pædagogus. Papas, pædagogus. Pædagogus, puerorum eruditor, idem & Papas, id est, custos.* Juvenalis sat. 4.

. . . . . *timidus prægustet pocula Papas.*

Ejusdem Scholiastes ad sat. 7. v. 218. *Eunuchus; Pædagogus, aut communi careus sensu, proprium Papatis.* Petrus Damian. lib. 7. Epist. 12. *Dimissus itaque puer in medio, sine Papate, vel gerula cœpit ire, &c.* Leo Ost. lib. 2. cap. 29. *Monitus à Papate suo, ut sine suspicione alicujus fugere posset, monastica veste indutus, fugam arripuit.* Occurrit in Vita S. Adalberti Episcopi Pragensis cap. 14. 17. apud Surium 23.

April. & in Actis SS. Viti & Modesti, apud eumdem Surium. In Glossa MS. ad disticha Magistri Comuti, *Papas, tis, garcianus coquina*, dicitur. Vide Dantem in Purg. 15. [& *Pappas* infra.]

PAPAS, PAPATUS, Clericus, vel Sacerdos. Acta Romanæ Synodi sub Zacharia PP. apud Othlonum in Vita S. Bonifacii Mogunt. lib. 2. c. 5. *Et ipsa Epistola* (D. Jesu Christi) *per manus Angeli Domini pervenit ad Romanam civitatem ad locum sepulchri S. Petri, ubi claves regni cælorum constituta sunt, & duodecim Papati, qui sunt in Romana civitate triduanas fecerunt vigilias, in jejuniis & orationibus, &c.* Innocentius III. PP. l. 15. Ep. 60. ad Thebanum Archiepiscopum: *Canonici ejusdem Ecclesiæ obtinuerunt ab eo medietatem omnium Monasteriorum & Papatuum, in quibus tres Monachi vel pauciores morantur.* Lib. 16. Epist. 98. ad Episcopum Amyclensem: *Abbatiarum, Ecclesiarum, Papatuum, decimarum & possessionum ad eorum Ecclesias pertinentium illicitos detentores.* Et Epist. 115. ad Cardicensem Episcopum: *Quia vero constitit nobis, quod Hospitalarii habebant septem homines Ecclesiæ Cardicensis, scilicet Papam Leonem, Joannem Fot, &c. Jubemus illos restitui. Præterea omnes Abbatias & Papatus in tenimento Hospitalis consistentes, &c.* Ubi *Papatus* videntur esse qui *Obedientiæ*, seu *Prioratus*, nostris dicuntur. Busquetus reditus & beneficia minorum Clericorum interpretatur, quos vulgo παπάδας Græci appellant. *Papades*, in Concilio Senensi an. 1423. Goarus ad Cedrenum has voces, πάππας, & παπᾶς, distinguit: & alteram summo Pontifici, alteram Clericis minoribus convenire ait. In Isaacii Comneni Nov. Ὅτε ποιοῦ τοῦτον λεκτὸν παπᾶν, ὅτοι ἀναγνώστην. Quibus verbis innuitur *Lectorem* esse ex infimo Clericorum ordine, simplicemque esse Clericum. Atque ita vocem παπᾶς pro Clerico usurpasse Byzantinos constat. Theophanes p. 83. ait Cyrum Præfectum Prætorio, cum sibi timeret à Theodosio Imp. in Ecclesiam confugisse, factumque esse *Papam*: ὁ δὲ προσφυγὼν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐγένετο παππᾶς. Et Heraclius cum Crispo Patricio dignitatem abrogasset, & εἰς κληρικοῦ σχῆμα τὴν κεφαλὴν ἀποκείρασθαι jussisset, recitatis à Patriarcha solemnibus precibus, de eo postmodum ad milites verba faciens, παπᾶν χείροτον appellavit, ut est apud Nicephorum Constantinop. in Breviario pag. 16. 1. edit. Et apud Nicetam Choniatem in Isaacio l. 1. n. 2. Ἀλλὰ καὶ τοὺς προσρυομένους τεμένεσιν ἀπεσφάττον οὗ ποτε ὁ παπᾶς, λέγοντες, *Et in templa confugientes mactabant, ubi esset Papa, rogitantes*, id est, ædis Sacerdos: nam & in Epist. Barbaro-Græca Bessarionis Cardinalis edita à Meursio pag. 59. παπάδες pro Presbyteris etiam accipiuntur, uti παπαδοπαῖα, in Actis S. Eliæ junioris à Combefisio editis p. 199. pro *sacrificulis*, uti Presbyteros nostros vocant Calvinistæ: & παπαδίας, pro *Sacerdotissis*, in Glossis Græco-barbaris. Sed & ejusmodi παπάδων uxores παπαδίαι appellantur in Nomocanone edito à Viro doctissimo Johanne Baptista Cotelerio to. 1. Monumentor. Eccles. Græcæ cap. 137. Scribit præterea Scaliger lib. 7. de Emendat. temp. p. 684. Æthiopes, Sacerdotes *Papasath* hodie vocare, ut Episcopos *Episcopasath*. Sed & Indos summos suos Pontifices *Papas* appellare etiamnum tradit Ioseph. à Costa lib. 5. cap. 14. p. 232. de qua appellatione, vide Francisc. Lopes de Gomara lib. 2. c. 89. Quin etiam Græcis recentioribus vox παπᾶς præponi solebat Hegumenorum nominibus, quomodo vox *Pater* apud Latinos. Concilium Calchedon. act. 1. Παρμένη τὸν παπᾶν Ἀβραάμιον. Alibi de Eutychete Archimandrita hæretico: Ὁ παπᾶς Εὐτυχής. Lamentatio MS. de capta Constantinop. Παπάδες, ἡγούμενοι, &c. Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. cap. 7. *Papa* nomen *paternitatis* appellationem esse ait, & *Clericorum congruere dignitati.* Quod etiam colligitur ex Vita Zozimi Episcopi Syracusani n. 16. [Vide Menæa 7. Martii.]

2. PAPAS. Isidor. lib. 19. cap. 27. de lanis: *Byssum genus est quoddam lini nimium candidi & mollissimi, quod Græci Papatem vocant.* [Græcis πάππος, lanugo carduorum & quivis flos lanuginosus.]

¶ PAPATIA, PAPATICUS. Vide *Papa*.

¶ PAPATISSA, Nutrix. Passio SS. Viti & Modesti to. 2. Junii p. 1023. *Jussit ministris ut B. Vitum una cum S. Modesto Papato suo & Crescentia nutrice* (al. *Papatissa*) *sua ... in catasta extenderent.*

¶ PAPATORIUS. Vide in *Papa*.

¶ PAPATUS. Vide *Papa*, *Papas* 1. & *Papatissa*.

PAPAVER. Vetus Charta apud Joannem Schefferum ad Chron. Upsaliense p. 152. *Obtulit casulam Dalmaticam & subtile cum duabus cappis, omnia de Papavere. Item duo suppellicea de viis.* Infra: *Item aliud par dorsalis & antependii de Papavere. Item deputabantur duo panni de Papavere ad ponendum super sepulchrum in solennitatibus.* Occurrit rursum ibi. Meminit Plinius lib. 8. cap. 48. vestium, quas *papaveratas* vocatas fuisse ait. Exceptio corporis S. Florentini Latiniacum MS. *Inscriptio* (brevis) *hæc erat: Hic requiescit, &c. Erat autem scriptum in Papavere.*

☞ Quales vero fuerint illæ vestes de *papavere* vix conjicere licet. Vossius in Etymol. tenuem ex bysso linoque subtili vestem interpretatur: Salmasius in Solin. pag. 1127. ex pinnarum papavere textam. Neutra sententia Harduino placet, qui in notis ad Plinii locum citatum existimat vestes *papaveratas* eas fuisse, quæ eo papaveris genere tersæ, ex quo, teste Plinio lib. 39. cap. 4. splendorem candoremque lina traherent, eumdem nitorem accepissent. Judicent peritiores. Hesychio, μήκωνες .... καὶ ὑφασμα βύσσινον. Vide Lochnerum de Papavere pag. 33. edit. 1713.

¶ PAPEGALDUS. Vide *Papagen*.

¶ PAPEGAUS. Vide *Pappagallus*.

¶ PAPELARDIA, Hypocrisis, nostris *Papelardie*, vel *Papelardise*. Ostiensis in cap. Constitutis Extra de appellationibus to. 4. Gall. Christ. col. 134. *Fuit electus Rainaldus* (Primas Lugdunensis) *non secundum Deum, sed non sine Deo, quia bene rexit, & sicut probatur per opera, ipsam Ecclesiam multipliciter augmentavit: unde nec Papelardia sola semper est omnibus aliis præferenda.* Ubi *Papelardia* potius ingenuum religiosumque oris habitum, quam hypocrisim significare videtur.

PAPELARDUS, Hypocrita, adulator, simulator: qui *Papa* frequenter exclamat, vel qui ut infantes, qui *Papas*, parentes vocare solent, voce adulatoria uti consuevit. Scio esse quosdam, qui à πανουργία, astutia, alios, qui à *palpel* Hebraico, i. acuere ingenium, deducunt: sed valeant istæ originationes nimis ridiculæ. Galli *Papelard* dicunt. Peraldus in Summario virtutum & vitiorum tit. de Prudentia: *Caro decipis sicut Papelardus, qui dicit se infirmum & pauperem, cum non sit.* M. Robertus de Sorbona in Serm. de Conscientia: *Si tales homines cum sint cum Papelardis viris & Religiosis, dicunt, Orate pro me, &c.* Infra: *Imo propter hoc dicuntur Papelardi, quia frequentant Confessiones.* Philippus *Mouskes* in S. Ludovico:

Mais li Beguin & Papelart

Furent encontre d'autre part.

Le Roman du *Chevalier au Barisel :*

S'iras avec chés Papelards.

Joannes de Condato in Dominicanos, MS.

Il vont faisant le Papelart,
Si ont le cuers plains de mal art.

Gualterus Metensis in Mappa mundi MS.

Tels sont chil à ces capes grans,
Con doit bien appeler truhans,
Qui Papelart nommer se font,
Et à droit, car Papelart sont,
Adont ont à nom Papelart,
Car avoir veulent tout le lart,
Et le plus bel de l'autre gent
Par fausse chiere, & faus semblent, &c.

¶ PAPALARDUS, pro *Papelardus*, in Vita B. Edmundi Cantuar. Episc. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1791. *Eamus ad Papalardum illum, & illum comminus videamus.*

¶ PAPELINA. Vetus Necrolog. Eccl. Rem. *Debent Senescalli de vino predicta vinea unam Papelinam.* Ibid. *Debet hospitale nostrum Papelinam unam de quadam vinea sita in cretaria Andrea.* Sic in Ecclesia Remensi vocabatur *pastus* seu extraordinaria refectio, quæ Canonicis in refectorio communi certis diebus subministrabatur, maxime vero iis diebus in quibus decantatæ fuerant natales Antiphonæ O; idque ejus impensis qui antiphonam præcecinerat. *Papelina* dicta hæc refectio à campanula ejusdem nominis, cujus pulsu ad refectorium convocabantur Canonici aliique quibus id erat juris. Liber Collectarum in Tabul. Remensi sign. A. num. 76. fol. 72. *De antiqua consuetudine Remensis Ecclesia, campana qua Papelme vulgariter est vocata supra vetus refectorium capituli collocata, per spatium lente solet pulsari in crepusculo noctis cujuslibet a decimo sexto Kal. Januarii, etiam per octo dies subsequentes, ac etiam omni Vigilia dierum in quibus in refectorio sumitur pastus.* Corrupte *Pampelune* dicitur in Ceremoniali MS. an. 1637. ejusd. Eccl. tom. 2. fol. 16. v°. *Le 15. de Decembre à sept heures du soir l'on sonne à l'église de S. Michel* (quæ olim erat Canonicorum refectorium) *une petite cloche appellée Pampelune ... le premier jour M. l'Archevesque doit faire donner le vin appellé le vin de Pampelune a un chascun de Messieurs les Chanoines, chascun un pot mesure du chapitre, & à ceux denommés au rôle.... Le septiéme O se chante par le sieur Chantre, l'hostel Dieu donne la Pampelune. La derniere Pampelune se donne par Messieurs du Chapitre par les mains de Messieurs les Senechaux & Officiers de la Senechaussée, le sieur Doyen chante le dernier O.* Ex quibus colligitur sequiori tempore ad solam vini distributionem id fuisse redactum.

PAPERES, pro *Papyri*. Historia Cortusiorum lib. 8. c. 2. *Facti fuerunt fulli omnium sanctorum, & laboreria pannorum lana, & cartarum Paperum cœperunt Padue.* [Vide Rymer. to. 7. p. 233.]

¶ PAPIANA FIDES, Papalis, Romana, Catholica. Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 68. *Anno 1232. quidam Judaus in Hispania comminuendo rupem propter vineam ampliandam, reperit in solida concavitate lapidis librum habentem folia lignea, conscriptum tribus linguis, scilicet Hebraica, Græca & Latina, singillatim in hunc modum: Dei filius ex Maria virgine nascetur, qui pro salute generis humani patietur. Quo lecto, Judaus ad Fidem Papianam conversus est, & cum tota familia sua baptizatur.*

PAPIAS, & PAPPIAS, Custos Palatii apud Byzantinos Imperatores. *Custos Palatii, Papias, & Ostiarius*, in VIII. Synodo act. 5. De qua dignitate vide, quæ observavimus ad Cinnamum p. 480.

¶ PAPICI, Morbi genus. Vita B. Humilianæ to. 4. Maii p. 397. *Infirmitas illa vulgo Papici vocabatur, alio autem vocabulo ignis volatilis, alio modo gutta falsa vocabatur.*

¶ PAPIENSES DENARII, Moneta civitatis Papiæ. Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 589. *Pro quibus receperunt pretium denariorum subtilium Papiensium argenti libras centum triginta sex.* Instrum. ann. 1358. apud Illust. Fontaninum in Antiquit. Hortæ p. 416. *Cum salario .... quinque librarum denariorum Papiensium pro carta & atramento & lumine.* Memorantur præterea in Charta an. 1145. unde in Italia communes fuisse colligit laudatus Fontan. Horum aliquot typos videsis apud Ant. Gattum in Hist. Gymnasii Ticinensis.

¶ PAPIETARIUS, Qui papyrum facit, chartarius, Gall. *Papetier*. Consuetud. Univers. Paris. per Robertum *Goulet* fol. 11. *Operatores sive artifices Papietarii qui debent habere molendinos ad faciendum papirum sunt septem.*

1. PAPILIO, Tabernaculum, tentorium, nostris *Pavillon*. Glossæ antiquæ MSS. *Tabernacula, Papiliones, Tentoria.* Glossæ vett. *Papilio, σκήνωμα.* Joan. de Janua: *Papiliones dicuntur tentoria ad similitudinem papilionis avis volantis.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Papilio, Papilon qui vole, ou paveillon, c'est tante.*] Papias: *Papiliones, tentoria dicuntur à similitudine parvi animalis: ha sunt avicula: lumine accenso conveniunt, & circa volitantes ab igne proxime interire coguntur.* Glossar. Saxon. Ælfrici: *Papilio*, ʒanʒ-ʒeteld, i. tentorium. Augustinus lib. 1. Locutionis de Genesi: *Cum essent cubicula aut tentoria, quæ etiam Papiliones vocant.* Hugo de Cleeriis de Senescallia Franciæ: *Insuper cum Comes in exercitu Regis perrexerit, Senescallus Francia Papilionem centum Militum capacem ei praparabit, & summarium ad illum portandum, & chordas, & paxilles, &c.* [Receptio Caroli VII. Lemovicas apud Stephanot. to. 1. Fragm. Hist. MSS. *Rex ingressus portale montis Malin, invenit paratum Papilionem pulcrum in armis suis, quem portabant Consules & burgenses dicta villa.* Ubi *Papilio* est Umbella, Gall. *Dais*, quæ Regibus in urbium ingressibus prætendi solet. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 21. pag. 48. *Papilione igitur olosericà miranda pulchritudinis in variis planicie elevata, &c.*] Utuntur Vegetius lib. 1. cap. 3. 23. lib. 2. cap. 13. lib. 3. cap. 10. Spartianus, vetus Interpres Biblior. non uno loco, Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 5. Annales Francor. an. 799. &c. Petrus Diac. lib. 4. Chron. Casin. cap. 108. Altfridus in Vita S. Ludgeri Episcopi Mimigard. num. 6. Odo Cluniac. in Vita S. Geraldi lib. 1. cap. 27. Tudebodus pag. 787. & alibi non semel, Gesta Consul. Andegav. cap. 13. num. 7. Otto Frisingensis lib. 1. de Gestis Frider. cap. 31. Helmodus lib. 1. cap. 61. Conradus Uspergensis an. 1101. Will. Brito lib. 8. Philipp. pag. 197. Guillelmus de Podio-Laurentii, & alii sine numero. Sic παπυλεῶνα dixerunt Græci recentiores. Procopius lib. 2. Persic. cap. 21. Καλύβην ἐκ παχυτάτου σινδόνος πεπηγμένην, ἣν δὴ παπυλεῶνα καλεῖν νενομίκασιν, &c. Joan. Antiochenus Malala apud Edw. Bisseum, seu Chronic. Alexandr. de Juliano Imp. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ἴδιον παπυλεῶνα διὰ τῆς νυκτὸς, τελευτᾷ. Vide idem Chronicon Alexandrinum pag. 726. Meursium [& Gl. med. Græc.] in παπυλεών.

PAMPILIO, in Gestis Ludovici VII. Regis Franc. cap. 19. 22.

PAPILIONES, Nummi aurei Francici sic dicti, quod Rex in iis sub *papilione* in throno sedeat. Vetus Regestum: *A 14. Novembr. 1338. usque ad 14. Junii 1339. fiebant Papiliones ponderis* 48. Vide *Moneta*.

2. PAPILIO, *Scyrpeum vasculum*, Papiæ. Sed infra *Papyrio* scribitur.

¶ PAPINIANISTÆ, Dicti olim qui biennium in legum studio versati, tertium etiam adjungebant, legentes libros Papiniani. Imper. ad Antecess. *Ne autem tertii anni auditores, quos & Papinianistas vocant, nomen & felicitatem ejus amittere videantur.* Joh. Calvin. Lexic. jurid.

¶ PAPINIO, Idem quod *Papilio*. Ogerii Panis Annal. Genuens. ad an. 1213. apud Murator. tom. 6. col. 405. *Et exercitum totum fugarunt, tendas quoque, Papiniones & arnisiam habuerunt.*

¶ PAPIO. Jacobus de Vitriaco Hist. Orient. lib. 3. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 279. *Sunt ibi* (in terra Jerosolymitana) *cameli, & bubali abundanter, & Papiones quos appellant canes silvestres, acriores quam lupi.*

¶ PAPIREUS CISTERNUS. Testam. Cardinalis Ambian. an. 1402. apud Godefredum in Addit. ad Notas in Hist. Caroli VI. p. 714. *Suum testamentum... condidit, fecit & ordinavit, prout & quemadmodum in quodam cisterno Papireo, quem per me... publicari voluit.*

¶ PAPIRUS, PAPYRUS, Breviarium actorum & agendorum, index, recensio. Charta ann. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 319. *Volentes ulterius, quod præfati Consiliarii..... Papirum habeant quam unus fidelis notarius eligendus per ipsos Consiliarios custodiat, & in quo singula per ipsos facienda per ipsum notarium conscribantur... quodque singulis duobus mensibus semel procurator noster cujuslibet Bayllivia ipsam Papirum dicta sigilla Consilii sigillatam, ad nostram præsentiam, vel nostrum magnum Consilium studeat apportare, per acta, gesta & expedita per eos illis duobus mensibus refferendo.* Ordinat. domus Dalphin. ann. 1340. ibid. p. 392. *Faciant.... de omnibus paramentis, libris, jocalibus & rebus nunc existentibus in eadem* (capella) *& de hiis quæ erunt in illa processu temporis, successive singulis terminis inventarium & Papirum unum.* Statuta Monast. S. Claudii auctoritate Nicolai V. PP. p. 87. *Quodque de emolumentis dicta sacristia S. Claudii fiat una Papyrus in qua de verbo ad verbum scribantur littera hujusmodi,... insuper quod fiat alia Papyrus in qua per modum inventarii scribantur littera præscripta.*

¶ PAPISCI, pro *Pacisci*, ut videtur. Vide in hac voce. Acta S. Cassiani apud Illust. Fontaninum in Antiquit. Hortæ p. 341. ubi de Juliano Apostata:

Unde erga Sanctos bellum commoverat excors,
Induperans perimi, & nullum super arva Papisci.

PAPONIUS. Gloss. Sax. Ælfrici: *Papontus*, ꝺpuncen. i. Ebrius. Gloss. Arabico-Lat. *Papomus, ebriosus.* Infra: *Papotentia, ebrietas*, sed legendum videtur *papontentia*. His locis *bibonius* restituunt viri docti; potuissent etiam *popinus*, à popina, restituere.

¶ PAPPAGALLUS, Psittacus, *Perroquet*. Computus ab an. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. p. 278. *Item, pro emendis duobus Pappagallis & uno gatto-maymone, unc. 11. taren. vi.* Ibid. pag. 280. *Petro Usserio pro reparatione cabia Pappagalli iv. den.* Nostris olim *Papegaus*. Inventar. Ornament. & Reliq. Eccl. Noviom. ann. 1419. *Item una alia alba pro presbytero cum paramentis panni serici broderati per quarrellos albos & virides super croceo ad aves Papegaus & alias aves.* Le Roman *de Florence, &c.* MS.

Li Papegaux saillis en piés,
Seigner, dit-il, oez,
Ge di que li roxignox ment,
De la bataille me present.

Vide *Papagen*.

¶ PAPPARE. Vide *Papare*.

¶ PAPPAS, Discipulus. Vita 2. S. Adalberti Episc. Prag. sæc. 5. Bened. p. 867. *Post populus terra Episcopum suum revocant: visi sancti Pappatem Radlam, qui frater carnis suo Duci erat.... Unde cogitans Episcopus, quod nec sibi, nec illis cassus labor profuisset, animæ vero sua talis statio obesset, Pappati suo ait: Scias certum, aut ubi ego sum venies, aut amplius me nunquam videbis.* Differunt ergo, ut monet Mabillonius, *pappas* & *papas*, ut *papas* sit pædagogus, qua notione occurrit in hac 2. Vita num. 3. ubi Adalbertus dicitur *Papas morum & magister sensuum.* Vide *Papas* 1. *Pappas* vero sit *papa*-discipulus.

PAPULA, Ulceris species. Vita S. Dominici Abbatis Sorani in Italia num. 21. *Cum ecce inter eundum lethali ulcere, quod Papulam vulgus vocat, à maxilla invaditur.* [Vide Lexic. medic. Pancr. Brunonis.]

PAPYRUS, Planta nascens in palustribus Ægypti, aut quiescentibus Nili aquis, ex cujus libro texebantur vela, tegetes, vestes, ac funes, ut docent Theophrastus lib. 4. Hist. plant. c. 9. & Plinius lib. 13. cap. 11. Hinc non semel storeas Monachorum, & *mattas* ex papyro confectas legimus. Regula Solitariorum cap. 47. *Habui etiam lectos ex auro vestitos & pretiosissima stramenta: & pro his dedit mihi Deus stramentum hoc de Papyro, & hanc pellem.* Petrus Damiani in Vita S. Romualdi n. 38. *Ipse in storea de Papyro confecta, tenera delicati corporis membra terebat.* Idem lib. 1. Epist. 19. *Papyrinæ storea stramenta.* Et lib. 6. Epist. 30. *In eremo stratum molle juncus est, vel Papyrus.* Apud Marcellum Empiric. lib. de Medicam. cap. 10. *Linum vel Papyrus ligata, &c.* Cap. 34. *Lanugo de Papyra.* Denique Tertullianus sive Cyprianus ad Senatorem:

.... caligaque remota,
Gallica sit pedibus molli redimita Papyra.

Sed hæc nota. Vide Salmasium ad Solinum pag. 1003. [& Melch. Guillandin. de Papyro.]

Præterea *papyrum* in lucernis & cereis adhibitam non semel observare est vice ellychnii. Johan. de Janua: *Dicitur Papyrus, quasi parans pyr, i. ignem, eo quod in cereis & lampadibus ponitur ad ardendum.* Idem: *Dicuntur funalia licinia a funibus, inter ceram, quos ante usum Papyri cera circumdatos habuere majores.* Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 8. *In quo* (cicindeli) *nec Papirus addita, nec olei gutta stillantis adjecta, &c.* Marcellus Emp. c. 8. p. 70. *Lucernam fictilem de Papyro & medulla vaccina concinnato.* Paulinus Natali 3.

Clara coronantur densis altaria lychnis,
Lumina ceratis adolentur odora Papyris.

Idem Nat. 7.

Interea meus iste choro digressus amico,
Ut sperante foris aura depelleret æstum,
Quam famosa dabat ceratis cella Papyris.

Drepanius de Cereo Paschali:

Æquoream cohibet formatrix cera Papyrum,
Cera domus mellis, &c.

Gregorius M. lib. 1. Dialog. cap. 5. *Omnes lampades Ecclesiæ implevit aqua, atque ex more in medio Papyrum posuit.* Fortunatus lib. 2. Vitæ S. Hilarii sub finem: *Quantum suis cerei longitudo, cera jacens inventa est, Papyro consumpta, &c.* Althelmus de Laude Virg. cap. 21.

Papyrus in medio radiabat lumine centro.
Bombacina papyrus in candelis, in Constitut. Sicul. lib. 3. tit. 36. §. 1. *Papyrus candelarum*, apud veterem interpretem Juvenal. sat. 3. v. 287. & Vegetium lib. 2. Artis veterin. c. 57. Serapion: *Est alius Papyrus, quem Latini vocant papirum, vel charta filago, qua utuntur Sacerdotes pro vivificando lumina in Ecclesiis.*

Papyriones, Loci, ubi crescunt papyri, Mamotrecto ad 2. Exod. *Chartarii loci*, Apuleio lib. de Virtutib. herbar. c. 1. [Bernhardi *de Breydenbach* Itet Hierosl. p. 218. *Tandem descendente filia Pharaonis ut lavaretur in flumine, gradientibus secum puellis per crepidinem alvei in vistella cirpea fuit inventus in Papyrione.*]

PAR, Conjux, in Lege Ripuar. tit. 49. apud Marculfum lib. 1. form. 12. lib. 2. form. 5. 30. 39. &c. [Capitul. Pippini Reg. an. 752. cap. 6. *Nam qui de pretio Paris sui de tali necessitate liberatus fuerit, in tali conjugio debet permanere, & non separari.* Charta Henrici Imperat. an. 1012. pro Monast. Florin. *Item servus ecclesiæ qui Parem suam non habet, &c.*] Matthæus Vindocinensis in Thobia:

Sponsa datur josto sobria Parque Pari.

[Eadem notione Ovidius Fast. 4. 98.

Et docuit jungi cum Pare quemque sua.]

Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Isi qu'il prend moi a Per & à moiller.

[Le Roman *de la Violette* MS.

A mouyller la prins & à Per.]

Le Roman *d'Aubery*:

Avoir la paet a Per & à moillier.

Passim ibi. Vide *Compar*.

¶ **Par**, Socius, comes; hinc *Bon Par*, Gall. *bon Compagnon*, cognominatus Ranulphus Bernardi I. Comitis Petrocor. filius, apud Beslium Hist. Comit. Pictav. c. 15. p. 47. Le Roman *de la Violette* MS.

Atant se assient au souper
N'orent lors compaignon ne Per.

Le Roman *de Vacce* MS.

Chescun a honte de soir,
Et chescun vout le champ tenir,
A son Per chescun se vante
Tuit ensement de lour puissance.

Ibidem:

Chevaliers y a bons, & maniers de jouster,
Ne doutent nulles, se il sont Per à Per.

¶ **Par**, Qui æquis viribus pugnat. *Parens* ea notione usurpat le Roman *de Vacce* MS.

Si com en champ sont champion
Quant Parenz sont dui compaignon.

Parigal dixit eodem significatu le Roman *de Floire* MS.

A moi volez joster à pié,
Vostre pris en ert abaissie:
Mais laissiez moi quoi mon cheval,
Et quant nos serons Parigal,
Se poez avoir le meillor,
Tornera vos à grant henor.

Par Apostolis, appellatus fuit S. Martinus, propter miraculum illud, quod in Turonibus accidit, dum sacra celebraret, (de quo Sulpitius Dial. 2. c. 2. Fortunatus lib. 1. poem. 5. lib. 10. poem. 5. & lib. 3. de Vita S. Martini) ut scribunt Beletus de Divin. offic. cap. 163. & ex eo Durandus in Ration. lib. 3. cap. 17. n. 13. & lib. 7. c. 27. Adde Udalricum lib. 1. Consuet. Cluniac. c. 43. Sulpitius Severus in illius Vita lib. 2. *Est enim ille, ubi est, consertus Apostolis ac Prophetis, & quod pace Sanctorum omnium dixerim, in illo justorum grege nulli secundus.* Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini:

Compar Apostolicis meritis æquande Prophetis.

Vita MS. S. Arnulfi Crespiensis, de S. Martino: *Sanctissimus, & nulli post Apostolos secundus.* Adde Odonem Cluniac. in tract. cui titulus, *Quod B. Martinus Par dicitur Apostolis*, & Petrum Dam. Exstat in Biblioth. Vallis S. Martini Lovaniens. Liber Adami Abbatis, *adversus eos, qui reprehendunt Ecclesiae, in quibus cantatur, Martine Par Apostolis, &c.* Ἰσαποστόλου titulum variis Sanctis concessum etiam docemur ex Menæis Græcorum, atque in primis S. Theclæ, S. Albercio Episcopo Hierapolitano, Constantino M. & Helenæ matri, Mariæ Magdalenæ, & aliquot aliis. Id de Constantino testantur potissimum Eusebius in illius Vita l. 4. c. 71. Joannes Damascenus in Synodica ad Theoph. Imp. Anna Comnena lib. 14. Alex. Cinnamus lib. 1. Balsamon, Manuel Comn. Nov. 1. & alii. Ermanricus in Vita S. Soli c. 1. *S. Solus Apostolis in omni actione sua pene consimilis.* Et in hymnu de eodem:

Vita consimilis vivis Apostolis.

Par Litterarum, Gallis, *une paire de lettres.* Ita unicam Epistolam vocabant, quod complicata quasi binas efficere videatur. Matth. Paris: *Ubi Falcasius cecidit in misericordiam Regis de plusquam triginta Paribus literarum, &c.* Radevicus lib. 3. de Gest. Frider. cap. 10. *Multa Paria litterarum apud eos reperta sunt.* Chronicon Belgicum p. 222. *Misit .... duo Paria literarum, &c.* [Epist. Innocentii III. PP. to. 3. Concil. Hispan. p. 447. *Super hujusmodi vero responsione conscribi fecit idem Episcopus tria Paria literarum.* Computus ann. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 2. p. CLXIV. *De Templo, per II. Paria litterarum VII^s. I. Tria Paria caligarum ferri, duo Paria camberiarum ferri*, in Charta an. 1294. *Pro II. Paribus robarum*, in Computo mox laudato p. CLVII. *Duo Pares de cepo*, in Charta an. 1260. Charta an. 1213. *Ubi Par unus erat balancearum, de cetero duo Paria habeantur.*] *Par molarum*, in l. 22. D. ad legem Aquil. *Poculorum Paria duo.* in l. 3. D. de leg. 3. *Duo Paria boum*, apud Monachum Sangallensem lib. 2. cap. 21. Leo Ost. lib. 3. cap. 57. (al. 58.) *Alia candelabra argentea cum malis crystallinis Parium unum. Bacali de argento Parium unum.* Occurrit ibi pluries & cap. ult. [Vide *Pradisterium*.]

Pares, Qui ejusdem sunt conditionis, vel dignitatis, in Lege Aleman. tit. 93. in Capitul. Caroli M. lib. 3. cap. 71. 72. apud Marculfum lib. 1. form. 32. in Præcepto Ludovici Pii an. 816. to. 2. Hist. Franc. p. 322. &c. Fredegarius Scholast. in Chron. an. 762. *Factum est autem, ut Australdus Comes, & Galemanius itemque Comes, cum Paribus eorum, ad propria reverterentur.* Mox: *Contra quem Adalardus Comes Cavalonensis, & Australdus idemque Comes, cum Paribus eorum, contra eum venientes, &c.* [Ibid. *Mancionem Comitem consobrinum suum partibus Narbona cum reliquis Comitibus transmisit.* Itaque per *Pares* alii Comites designantur.] Charta Dagoberti Regis Francorum, seu Austrasiorum, apud Henschenium lib. 2. de tribus Dagobertis cap. 8. *Taliter per suam præceptionem ad ipsa loca sanctorum visus est concessisse, & hoc ad præsens Pares ipsius Monasterii possedisse.* Alia Grodegangi Episcopi Metensis apud Meurissium p. 167. *Ego Grodegangus una cum voluntate illustrissimi Pipini inclyti Francorum Regis avunculi mei, & cum consensu omnium Parium nostrorum Episcoporum, Abbatum, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum, vel omni clero, seu & hominibus S. Stephani Metensis Ecclesiæ, cogitavi casum*

humana fragilitatis, &c. Charta Theodorici Regis Franc. in Actis Episcopor. Cenom. pag. 186. *Et, ut diximus, ex nostra indulgentia sapedictus Berarius, aut Pares Ecclesia suo Cenomanica, vel monasteria sua, de omnibus villis vel curtis suis, vel qui per ipsum Ecclesiam sperare videntur... hoc debeant possidere*, &c. Epistola Nicolai PP. ad Henricum Archiep. Turonensem, apud Baron. an. 866. n. 45. *Ad quorum venerandum Conventum Wiphadum quoque* (Episcopum) *cum jam prafignatis Paribus suis vos astare procul dubio volumus*, &c. Hariulfus lib. 4. c. 21. de Hugone Comite Pontivi: *Ob hoc reliquis Paribus suis Hugo Abbatensis fortior factus est*, &c. Curia Generalis Catalaniæ ann. 1291. *Si aliquis reptabit aliquem Militem, & dabit Parem vel contrasimilem, quod non possit ipsum dare, nisi sit Miles, vel filius Militis pro suo genere.* Agitur de duello. Vide *Crescere*. Ita *Pares* sese invicem appellant filii Ludovici Pii Imperatoris, in Conventu ad Marsnam an. 851. cap. 2. 3. in Synodo apud Vermeriam ann. 853. cap. 9. in Capitul. Caruli C. tit. 14. c. 1. tit. 16. c. 10. tit. 18. c. 4. tit. 19. tit. 26. c. 2. tit. 32. c. 1. 14. in Epistola Episcopor. ad Ludovicum Regem cap. 12. in Edicto Pistensi c. 30. in Conventu Furonensi an. 879. c. 1. in Annalibus Francor. Bertinian. an. 851. &c.

COMPARES, Eadem notione. In veteri Notitia an. 926. apud Beslium in Comitibus Pictavensibus pag. 219. *Et dixit eis, ut venirent comitantes ipsum usque Ozbiacum, & ipse ibi cum suis Comparibus Bosone scilicet & Berengario.... occurreret eis.* Ita apud Baldricum Noviomensem lib. 3. cap. 75. *Compares* sunt *Pares*, feudales, & in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 34.

PARES exinde appellati unius domini convassalli, quod ratione hominii ac *tenura* sibi invicem *pares* sint, unique domino subsint: à quibus solis judicari poterant. Nam convassalli diversarum Baroniarum seu territoriorum, eidem domino subjecti, non dicuntur proprie *Pares*. A paritate igitur conditionis & dignitatis appellatio ista profluxit: unde, qui aliis *Pares*, dicuntur *Æquales*, in Speculo Saxonico lib. 2. art. 12. c. 12. *Bannitus, id est, dignus officio Scabinorum, licite quemlibet sententiare potest: ipse autem à nullo, ubi vitam, honorem, aut hereditatem attigerit; sed dumtaxat à suis Æqualibus sententias aut eorum increpationes patitur.* In eamdem sententiam Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 31. *Unusquisque per Pares suos judicandus est, & ejusdem provinciæ: peregrina vero judicia modis omnibus submovemus.* Jacobinus de S. Georgio in Tract. de Feud. cap. 29. num. 9. *Pares Curiæ seu Curtis dicuntur convassalli, qui juraruns fidelitatem eidem Domino pro aliis feudis, quæ tenent ab eo. Sed si essent vassalli, qui non præstitissent sacramentum fidelitatis eidem domino, non dicerentur esse de Paribus Curiæ. Et est advertendum, quod isti Pares Curiæ, qui habent cognoscere de causa feudali, debent esse illius qualitatis, cujus sunt vasalli litigantes; & ideo, si vassallus litigans cum Domino est Comes vel Baro, certe Pares Curiæ, qui habent cognoscere de causa feudali, debent esse Comites vel Barones.* Proinde jure exploditur virorum doctissimorum sententia, qui *Pares a Patriciis Francicis*, de quibus suo loco, deducunt, ut Budæi ad l. ult. de Senatoribus, Turnebi lib. 15. Adv. cap. 26. Paschasii in Disquisitionibus Francicis lib. 2. cap. 9. Pithœi ad Consuetud. Trecens. art. 1. Chopini lib. 3. de Doman. tit. 7. num. 3. Loiselli in rebus Belluvac. cap. 5. & aliorum.

☞ *Pares* eadem ratione dicti ecclesiarum & monasteriorum convassalli. Bulla Innocentii II. PP. an. 1142. apud Miræum to. 2. p. 1163. *In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis; videlicet, justitiam civitatis* (Cameracensis) *monetam,... cambas & mansionarios; omnes Pares & casatos*, &c. Bulla Alexandri III. PP. apud Mabill. Diplom. pag. 265. *Idem Gerardus in curia Noviomensis episcopi parebit judicio per Pares suos homines ipsius Episcopi.* Charta Ludovici Pii apud Baluz. to. 3. Miscell. pag. 138. ubi de monachis Anisolæ: *Sed quia vos & Pares vestri hoc mihi celastis, & per fraudem & malum ingenium facere suasistis*, &c.

☞ *Pares* vero appellati videntur ii potissimum qui majores *tenuras* à domino feudali sub ratione *homagii* tenebant; quamquam enim convassalli omnes primum *Pares* nuncupati fuerint, quod ejusdem essent conditionis, ad eos tamen exinde vox illa mansit, qui à servitiis exemti, hominio tantum obnoxii erant. De iis accipienda quæ sequuntur.

¶ PAR INTEGER, Qui integrum feudum tenet. Charta an. 1214. in Tabul. Corbeiensi: *Ego Eustachius de lo Leucillie notum facio quod ego & heres meus lizanchiam & stagium unius anni annuatim Vicedomino & heredi suo cum uxoribus nostris apud Pinconium ut Par integer ad custus nostros debemus.* Eadem habentur in Charta an. 1244. ex eodem Tabul.

¶ SEMIPAR, Qui dimidii tantum ratione feudi domino subditus est. Charta an. 1244. in laudato jam Tabul. *Ego Manassetus miles dominus de Blangiaco... notum facio quod ego & heredes mei stagium septem menses Vicedomino in quolibet anno & heredi suo cum uxore nostra apud Pinconium ad custus nostros debemus & quod ego sum Semipar ejusdem. Robertus de Ribemonte est Par & dimidium*, in Hist. Harcur. to. 4. p. 2172.

Tenebantur porro Pares judiciis dominicis interesse, judicumque munere fungebantur: & ad id adstringebantur feudorum suorum obligatione, vel custodum in iis positione, *par faisie de leurs fiefs, & por establissement de gardes*, ut est apud Bellomanerium cap. 65. Nam ut habent Assisiæ Hierosolymitanæ MSS. cap. 36. *Se ainsi n'estoit, le Seignour ne poroit court tenir, telle come il doit, ne les gens avoir leur raison, se le seignor ne pouvoit ses homes destraindre, si com il est ci dessus dit, ò faire les esgards ou conoissances, qui sont mises sur eaux à faire.* Vide Consuetudinem Solensem tit. 2. art. 3.

Quod si legitimam excusationem haberent, quominus possent judiciis dominicis interesse, tenebantur eo casu paris sibi conditionis vicarios submittere, qui eorum locum tenerent in iisdem judiciis. Bellomanerius cap. 67. *Nus por service qu'il ait, n'est escusés de faire jugement en la court la ù il le doit fere d'ouvrage; mès s'il a aucun loial ensoine, envoier i pot home qui selon son estat pot representer sa persone.*

☞ Satis nihilominus interdum fuisse videtur Procuratores, inferioris licet conditionis, constituere, qui absentiæ causas proponerent absentisque nomine suam proferrent sententiam. Litteræ Eduardi Reg. Angl. an. 1312. apud Rymer. tom. 3. p. 317. *Cum vos per Litteras vestras, nobis in Ducatu nostro prædicto ut intelleximus dederitis in mandatis, quod die Dominica, ò die Pascha proximo jam præterito in tres septimanas (ad quem diem curiam vestram Parisius de Paribus Franciæ vultis habere munitam pro facienda justitia Comiti Flandriæ...) ibidem personaliter intersimus, ac nos pluribus arduis & inevitabilibus negotiis nos & statum regni nostri tangentibus occupati ad diem prædictum Parisius nequeamus personaliter interesse ad allegandum causas absen-*

tia nostræ & ad proponendum coram vobis & curia vestra ea quæ pro nobis proponenda fuerint in præmissis, dilectos clericos nostros, magistros Thomam de Cobham S. Th. Doctorem, Walterum de Thorp utriusque juris professorem Canonicos in Ecclesia S. Pauli London. & Henricum de Cantuaria ac quemlibet eorum in solidum nostros Procuratores constituimus per præsentes, ratum & gratum habituri quicquid per prædictos Procuratores nostros, aut duos, vel unum eorum, nomine nostro factum fuerit in præmissis.

Habetur formula submonitionum *Parium*, ex parte Domini, quo ad agenda judicia coveniant, in Regesto Parlamenti Parisiensis continente Acta juridica in Robertum Atrebatensem fol. 93. in hæc verba: *A toutes les journées qui furent assignées à Mons. Robert d'Artois, & à faire tout le procez fait contre lui, furent ajournez les Pairs de France en la forme & maniere qui ensuit. Philippe par la grace de Dieu Roi de France, à tel .... Per de France, salut & dilection. Comme nous à la requeste de nostre Procureur ayons fait adjourner notre feal Robert d'Artois Comte de Biaumont & Per de France à la quinzaine, du jour de Feste S. Andrieu prochaine venant 14. jour du mois de Decembre à Paris pardevant nous, ou pardevant notre Court suffisamment garnie de Pers & d'autres si comme il appartient, pour respondre à certains articles criminels & civils, qui touchent & povent toucher le fait de son corps & de sa personne, & de la Parrie que il tient, & pour faire audit Procureur, & audit Comte, droit & justice, si comme raison donra. Pour ce nous adjournons vous qui estes Per de France à ladite journée & audit lieu, pour faire és choses dessusdites & appartenances d'icelui ce qui appartient à faire a ladite journée, tant comme il vous puet toucher selon ce que raison sera. Et neanmeins nous vous mandons que vous nous rescrivez sous vostre seel le jour & l'heure que vous aurez les lettres receues. Donné à tel lieu, &c.* Deinde hæc verba subduntur: *Supposé que les adjournemens ne fussent ainsy faits, n'y a force, quar jà ne sera trouvé que le Roy soit astraint à certaine forme de adjourner ses Pers, puis que la cause li touche, c'est assavoir son office: quar il ne sont mie appellez Pers, pource que il soient Pers à lui, mais Pers sont entre eux ensemble. La forme des presentations & des adjournemens. Ph. par la grace de Dieu Rois de France, à tel Bailly, &c. Salut: Nous te envoions unes lettres en-ouvertes, par lesquelles nous adjournons nostre amé & feal tel Per de France à tel jour, &c. à Paris pour certaine cause, si comme il est plus plainement contenu audit adjournement. Si te mandons, & si mestier est commettons que tu en ta personne, ou par personne convenable presentes & bailles audit tel Per, nosdites lettres & adjournement, & li requier de par nous, que il nous certifie du lieu & du temps que il aura receu ledit adjournement, & de ce que tu auras de ce fait, nous referi feablement sous ton seel à ladite jenenée. Donné, &c.* Ubi præterea observandum, *Pares Franciæ adjornari solum per Regem, & non per alium judicem, quia non sunt subjecti Baillivis, nec Senescallis, nec de ipsorum resserto,* ut est in stylo Curiæ Parlam. part. 1. c. 3. Adde c. 30.

☞ Verum varia fuit pro diversis temporibus submonendi *Pares* ratio; ac primo quidem, undecimo scilicet ineunte sæculo, *Par Parem* citabat, ut patet ex litteris Odonis Comitis qui à Richardo II. in jus voçatus fuerat, apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 1. p. 337. *Pauca tibi, Domine* (Regem Robertum alloquitur) *dicere volo, si audire digneris. Comes Ricardus tuus fidelis monuit me venire ad justitiam aut ad concordiam, de querelis quas habebat contra me.* Sæculo sequenti idemne observatum fuerit incertum est, cum ejusmodi submonitionis nulla occurrat mentio in Aresto Ludovici Junioris an. 1153. contra Ducem Burgundiæ: qua ratione vero id sequioribus sæculis peractum fuerit, vide in *Submonere.* Iis addam quod ex veteri Instrumento ann. 1377. refert D. *Brussel* ibid. p. 341. *Chacun doit avoir connoissance de la maniere dont l'en use en France quand on fait adjorner un Per de France, soit en cas personel, ou reel. Més il semble que on l'ait oublié endroit le Roi de Navarre: car là on le deust faire adjourner par deux paires de letres, dont les unes sont à adresse du Roi à li, en disant apres la narration faite: Nous vous adjournons, &c; & les autres, adressées au Bailli prochain du lieu ou le cas est échu, pour presenter les lettres precedentes audit Roi de Navarre: l'en commet maintenant a chacun Bailli, qu'il adjourne le Roi de Navarre ou son Procureur, non mie encore en Parlement où toutes ses causes doivent aler, mais devant un Bailli; & fait-on proces contre lui par vertu de tels adjornemens, & donne l'en arrests, sentences & jugemens, tout ainsi comme l'en ferois contre une privee personne.* Regest. Parlam. an. 1373. *Et si n'a pas fait l'adjournement par deux paires de lettres qui est necessaire de faire aux Pairs par les Ordonnances & stile de la Cour, &c.*

☞ Id etiam observatum fuit, cum à sententia quam *Parium* judices tulerant, appellabatur; quod tandem abrogatum voluit Philippus VI. Edicto ann. 1344. apud de *Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. Fr. p. 214. *Cum transactis temporibus, fuerit ex stilo curiæ nostræ observatum, ut si quis a sententia alicujus Paris Franciæ .. & judicibus suis, ad nos, seu curiam nostram appellabat, oportebat, ut non solum judicem, .. sed etiam Parem ... faceret adjornari ... Ordinamus, ac etiam statuimus, ut in dictis casibus sufficiat ... ipsis appellantibus, si ipsos judices, qui sententiam protulerunt, ... & a quibus extitit appellatum adjornari faciant, in loco ubi lata fuerit sententia ... Et quia ex observatione antiqua consuevit fieri, ut nos literas nostras Paribus Franciæ mittere debeamus, per quas ipsos adjornamus, & alias literas, quibus baillivis vel judicibus mandatur, ut literas nostras Paribus debeant præsentare, volumus ut litera prædicta solum ad eorum judicem, vel ad locum ubi lata fuerat sententia ... præsententur absque alia solemnitate servanda.* Vide Stylum antiq. Parlam. part. 1. cap. 4.

☞ Neglecta nihilominus aliquando videtur hæc ratio Pares submonendi; cum Aresto an. 1224. judicatum fuerit Juhannam Comit. Flandr. recte in jus vocatam fuisse per duos Milites. Vide *Submonere* & D. *Brussel* tom. 1. de Usu feud. pag. 340.

Parium autem judicia in ipsos *Pares* & convassallos exercebantur; adeo ut si aliqua oriretur controversia inter ipsos Pares, dirimi non posset nisi in conventu, & judicio *parium* suorum, domino ipso feudali præside. Otto Frisingensis lib. 1. de Gestis Friderici cap. 31. de Hungaris: *Nulla sententia a Principe, sicut apud nos moris est, per Pares suos exposcitur, ... sola sed Principis voluntas apud omnes pro ratione habetur.* Odo Comes Campaniæ apud Fulbertum Ep. 96. *Nec sibi competere dicebat, ut me ad tale judicium exhiberet sine conventu Parium suorum.* [Conventio inter Henricum Reg. Angl, & Robertum Comit. Fl. an. 1109. apud Rymer. tom. 1. p. 2. *Ipse Comes illuc ibit, & Regem Henricum per fidem juvabit, ... nec dimittet, quin eat, donec Rex Franciæ judicari faciat Comitem Robertum, quod non debeat juvare amicum suum Regem Angliæ, cujus feodum tenet; & hoc per Pares suos qui eum jure judicare debent.* Litteræ A. Remensis Archiep. an. 1216. in Chartular. Campaniæ: *Nos & alii Pares regni Franciæ cum domino Rege decrevimus, & judica-*

vimus, quod &c.] Will. Brito l. 6. Philip. p. 159.

Accedant igitur prius ad me, judicioque
Stent nostro, faciam quicquid jus jusserit illis,
Consilioque illos Parium tractabo suorum.

Et lib. 9. pag. 224.

Quamvis pactus erat Regi, Paribus quod aqua
Mente ferat quicquid super his Rex imperet illi.

Matth. Paris an. 1226. *Adjiciunt etiam quod nullus de regno Francorum debuit ab aliquo jure suo spoliari, nisi per judicium 12. Parium.* Adam Episcopus Herefordensis ab Edwardo II. Rege Angliæ proditionis accusatus, negavit *se Episcopum ad tam ardua responsurum, nec devere absque domini Cantuariensis Archiepiscopi, post summum Pontificem sui directi judicis, cujus etiam erat suffraganeus, auctoritate, & aliorum Parium suorum Episcoporum conniventia vel consensu:* apud Thomam Walsinghamum pag. 119. Vide eumdem pag. 309. Gesta S. Ludovici pag. 365. *Et ideirco dominus Rex dominum de Cauciaco fecit ad curiam evocari super tali facinore responsurum, qui in Regis præsentia constitutus, dixit se de responsione cogi non debere, volens & petens per Pares Franciæ, si posset, secundum consuetudinem Baroniæ judicari.* In Regesto 31. Chartophylacii regii fol. 119. habetur Charta Margaretæ Comitissæ Flandriæ & Hannoniæ, datæ Parisiis mense Martio ann. 1244. in hæc verba: *Ego Comitissa & Fernandus Comes olim maritus meus, obligaveramus eisdem .... quæ conventiones coram Paribus, & etiam coram nobis recitatæ fuit, ... & cum nos peteremus quod prius me & Thomam ad suum reciperet homagium, & postea parati eramus nos Comes & Comitissa facere & adimplere formam & conventiones prædictas, si jus nostrorum Parium hoc dictaret; tandem dictus Rex nobis obtulit nobis jus facere dici super præmissis per Pares, & nos concessimus quod ab eisdem Paribus judicium super his diceretur. Pares autem, videlicet venerab. Patres Anselmus Laudunensis, Robertus Lingonensis, & Nicolaus Noviomensis Episcopi, secedentes in partem, tractatu & deliberatione habita diligenti, reddiderunt nobis jus in hunc modum, &c.* Diploma Erectionis Ducatus Ebroicensis mens. Januar. an. 1316. hæc verba præfert: *Sedatis discriminibus, quæ quidem discrimina in ipso regno, prout antiquorum testatur opinio, priscis temporibus per Pares Franciæ, & eorum consilium consuevere sedari.* Charta Theoderici Abbatis S. Maximini Treverensis apud Nicol. Zyllesium, de *Scaremannis* sive servientibus: *Nullique advocato vel domino debent obedire, nisi nobis, nec alicujus nisi Parium suorum judicio subjacere.* Infra: *Tandem ad ultimum post legitimas inducias eum ad rationem posui, & justo judicio suorum Parium beneficium, quod ex me tenebat, fere ei auferre debui, &c.* Vide Leges Longobard. lib. 3. tit. 8. §. 4. Constitut. Siculas lib. 1. tit. 44. Quoniam attachiamenta cap. 67. Bracton. lib. 3. de Corona cap. 1. §. 3. Hieronymum Vignetium in Hist. Alsatica pag. 230. Ex quibus quidem scriptoribus majores nostros non ab *inferioris*, aut superioris, sed à *paris* conditionis hominibus voluisse judicari, abunde colligitur. Ita legimus in Chron. Alex. an. 3. Leonis Imp. Isocasium Philosophum & Quæstorem delatum apud eumdem Imperatorem quod paganus esset, exauctoratum, missum Calchedonem ad Theophilum Bithyniæ Præsidem, ut ab eo judicaretur: Jacobum vero Cylicem, cognomento Psychristum Archiatrum togasse Imperatorem, & petiisse ut Isocasii causa à Senatu & Præfecto prætorio, & non à Præside Provinciæ cognosci pateretur, propter dignitatem Quæstoriam quam habebat: quod & ab Imperatore obtinuit.

In *Parium* autem consessu judicia ab iis in dominum non exercebantur: quippe, ut est in processu contra Robertum Atrebatensem supra laudato, *Il ne sont mie appellez Pers, pource qu'il soient Pers à lui, mais Pers sont entre eux ensemble.* Si vero *Parium* aliquis cum domino controversiam haberet, dirimebatur ea ab ejus Ballivo, seu justitiæ dominicæ Præposito, à quo licebat appellare ad superiorem dominum. Philippus Bellomanerius in Consuetudine Bellovac. MS. cap. 1. *Li home ne doivent pas jugier lor Signeur: mais il doivent jugier l'un l'autre, & les querelles du commun peuple. Et se cil qui a affere contre le Signeur, requiert que drois li soit fes, li Baillis par conseil de son Signeur li doit fere ce qu'il cuide que fait resons: & s'il se deuil de ce que li Baillis le fet, il doit monstrer le grief au Comte.*

Parium igitur judicia inter Pares seu convassallos tantum exercebantur, quorum hæc erat ratio, ut in mutuis controversiis dominus reum evocaret & *submoneret* per duos alios Pares quo juri staret, rectumque faceret Pari de eo conquerenti. Id pluribus ducemus infra in voce *Submonere*. [Le Roman *de la Violette* MS.

Deux Barons pleins de hardement
A envoié le Rois pour li,
Qu'il ne mette pas en oubli
Qu'a court viengne & ne laist pas.]

Neque *Pares* duntaxat per *Pares* seu convassallos ad judicium subeundum submonebantur, sed & actiones cæteræ omnes juridicæ per *Pares* peragebantur: adeo ut si testes audiendi essent adversus *Parem*, ii Pares esse etiam deberent, id est convassalli, ut habetur in jure feudali Saxonum c. 25. §. 1. & 2. Ita si *Par* capiendus & *arestandus* esset, id fieri debebat per *Pares*, vel per *Milites*: quod colligitur ex iis quæ narrat Nangius in S. Ludovico pag. 365. eumdem Regem *Dominum de Conciaco non per Pares, nec per Milites, sed per clientes aulicos fecisse capi, & in domo sua Parisiis, quæ Lupera dicitur, custodia reservari*: quia scilicet cum *Par* esset Regni Franciæ ratione terræ de Couciaco quæ nude à corona Franciæ pendebat, controversia tamen quæ tunc agitabatur, Baroniam istam non spectabat.

☞ Hinc est etiam quod in controversiis quæ de rebus ad Pariam non spectantibus movebantur, ab aliis quam à *Paribus* sois poterant judicari. Id abunde probat vetus Chron. ex Chartophylacio regio ad an. 1259. ubi de contentione inter Archiepiscopum Remensem & Abbatem S. Remigii super *garda* seu custodia ejusdem Monast. *L'Archevesque qui est Pair de France, & doit estre jugé par ses Pairs. Ce jugement n'est pas fait par ses Pairs, si ne vent pas qu'il lui grieve ... & les Messieurs le conseillerent, & dirent a lui que le jugement estoit bon & raisonnable: car la querelle dont le jugement estoit fait, n'etoit mie de la Pairie, & pour ce convenoit il qu'il fust remis.*

☞ Erat etiam illud inter *Pares* statutum atque usu confirmatum, ut nullus ex iis quidquam alienare posset, nisi judicio *Parium* & Domini consensu prius requisito. Id probant plures Chartæ ex Tabulario S. Bartholomæi Betun. & præcipue Charta Roberti de Maresko Militis an. 1215. fol. 54. *Ego Robertus de Maresko Miles ... notum facio quod Theobaldus de Foulgieres & filius ejus Johannes primogenitus vendiderunt per legem & judicium Parium suorum & curiæ meæ, &c.* Charta Balduini Comit. an. 1198. apud Miræum to. 1. p. 723. *Cum terra infrancensis, in manum viri nobilis domini sui Eustacii de Ruez, à quo ea in feoda tenebat, reportavit, sub testimonio quamplurium Parium suorum, ipsius Eustacii*

fidelium hominum . . . & à Paribus suis, domini sui Eustacii hominibus, adjudicari fecit, ut ea legitima donatione in proprietatem ecclesiæ S. Dionysii in Brokeroia devenirent. Eustacius vero . . . sub testimonio Parium suorum, quia hæc prænominata de feodo paritatis suæ & stagii Montensis à me tenebat, ipsa in manum meam libere reportavit. Vide Consuet. Hannon. cap. 28. Atque hæc minime confundenda cum iis quæ infra dicentur de *parerus* seu qui in *pariagium* possident.

Cum igitur *Pares* sint vassalli qui à domino feudali nude pendent ratione *tenuræ*, atque ita etiam vulgo appellari sint *Barones*: inde vox utraque eadem notione passim usurpata legitur pro majoris dignitatis vasallis, qui vel in consilium adhibentur à domino aut Rege, vel cum eo Parium lites dijudicant. Chronicon Andernense pag. 823. *Ut tam supradictorum Comitum progenies, quam Barones omnes, qui Pares castelli* (Guinensis) *vocantur, juxta votum & deliberationem suam ibidem sepeliantur.* Arestum contra Episcopum Catalaunensem an. 1267. *Proposuit pars alia quod de hoc tenebatur in hac Curia respondere dictus Episcopus, cum sit Baro & Par Franciæ, & homo ligius domini Regis.* In pacto quod initum est inter Regem Philippum Magnum, & Joannam filiam Regis Ludovici Hutini 17. Martii an. 1317, cessere eidem Joannæ pro juribus suis paternis, 15000. ll. terræ, in Comitatibus Inculismensi & Moritanensi, *pour les tenir en Pairie & Baronnie, la noblesse de Pairie & Baronnie non mise en pris, & qu'avenant le decez dudit Roy sans enfans masles, les Comtez de Champagne & de Brie lui appartiendroient, qu'elle tiendroit en Pairie & Baronnie si noblement comme autrefois ont esté tenues.* In Epistola Philippi Augusti ad Papam Honorium III. de emendatione seu satisfactione eidem Regi facta à Manasse Episcopo Aurelianensi Meleduni coram Paribus, quod perperam quædam effutiisset contra judicium redditum à Paribus & Baronibus Franciæ in controversia de Comitatu Campaniæ, quem sibi Erardus Briennensis asserebat, promiscue habentur *Barones* & *Pares*: *Contra judicium Baronum Franciæ, ad quos pertinet hujusmodi judicia facere, locutus est. Super qua temeritate in præsentia nostra & Parium prædictorum per recordationem eorumdem publice convictus, id ipsum nobis & Paribus emendavit. Actum Paris. 1217. mense Aprili.* In Tabul. Campan. fol. 21. exstat Charta S. Ludov. Regis Franc. data Compendii an. 1233. mense Decemb. cujus initium ita concipitur: *Ludovicus D. G. Fr. Rex dilectis suis Decano & Capitulo Laudunensi salutem & dilect. Quod Episcopus Belvacensis in Baronia & in feodum homagii ligii de nobis teneat quod habet apud Belvacum, & quod Par sit ex eo Franciæ, vos credimus non latere, &c. Principes* dicuntur in Charta Communiæ Incrensis an. 1158. *Si dominus implacitaverit aliquem hominem de communia, si ille justitiam ejus intrare voluerit, aut emendare illi faciet, aut solo se purgabit sacramento, & sine bello. Hæc est enim placitandi consuetudo quæ dicta est de domino, erit tam Principibus, quos Pares vocant, quam cæteris Militibus. Et si aliqua dissensio forte oriatur inter dominum & communiam, de qua aliquod judicium fieri debeat, per Pares illius Castelli, & etiam Juratos debet exerceri.* Sed & scribit Marionus oratione 9. apud Armoricos Barones Parium vice fungi. Ita passim Poetæ vernaculi veteres Pares Baronum vocabulo donant. *Les Loix communes d'Angleterre:*

Barons nous appellons les Piers del realme.

Chronicon Bertrandi Guesclini MS.

Et les Lions ce sont les Barons & li Per.

Le Roman *de Garin* MS.

La feauté des Chevaliers à pris
Et des Borgeois & des Pers del païs.

Alio loco:

N'il n'est encore pas de vos deseuré,
Ne jugement n'a oi de ses Pers,
Parcoi doiés ensi son fié clamer;
Gardés, beau sires, que vos ni mesprenies,
Envers vostre home lige que vos savés.

Infra:

A Reims ira à vos, se vos volés,
A Estampes ò à Paris delés,
Drois vos fera volontiers & de grés,
Conjugeront & li Conte & li Per.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Tresluit se taisent, Duc, & Demaine, & Per.

[Le Roman *de Judas Maccabée:*

Il assembla tous ses Barons,
Qu'il fit Pers par division.]

Le Roman *de Girard de Vienne:*

Forment l'amoient li Baron & li Per.

Ubi *Per*, pro Barone usurpatur. Vide Duchesnium in Hist. Monmorenciaca lib. 1. cap. 5.

☞ Et quidem *Parium* Franciæ jura & privilegia eadem ferme erant quæ Baronum & Comitum, quorum præcipuum fuit, ut homines Comitatuum suorum in exercitum ducerent iisque præficerentur. Le Roman *d'Alexandre:*

Eslisez douze Pers qui soient compagnon,
Qui menent vos batailles par grant devotion.

Le Roman *de Gautier d'Avignon:*

Assez de mal me fist vostre oncle Ganelons,
Qui trahit en Espagne li douze Compagnons.

Quæstio præterea agitata fuit, an supremi Palatii Francici Officiales possent *Parium Franciæ* judiciis interesse, & cum iis considere ac judicare, in lite mota inter Joannam Comitissam Flandriæ, & Joannem de Nigella; quæ controversia ita diremta est judicio ac Aresto Parlamenti an. 1224. in hæc verba: *Præterea cum Pares Franciæ dicerent, quod Cancellarius, Buticularius, Camerarius, Constabularius Franciæ, Ministeriales hospitii domini Regis non debebant cum eis interesse cum Paribus ad judicandum Pares; & dicti Ministeriales hospitii domini Regis è contrario dicerent se debere ad usus & consuetudines observatas interesse cum Paribus ad judicandum Pares: judicatum fuit in Curia domini Regis, quod Ministeriales prædicti de hospitio domini Regis debent interesse cum Paribus Franciæ ad judicandum Pares. Et tunc prædicti Ministeriales judicaverunt Comitissam Flandriæ cum Paribus Franciæ. Apud Parisios anno Domini 1224.* Exstat illud Arestum Latine apud Belsoreslum in Annalibus Franciæ, Chopinum lib. 3. de Doman. tit. 7. num. 8. Duchesnium in Hist. Monmorenciaca, & Gallice in lib. 1. Memorialium Cameræ Computor. Parisiens. f. 42. Vide in hanc rem Budæum ad l. ult. de Senatorib. Tillium tom. 2. p. 13. 30. & Chopin. lib. 3. de Doman. loco laudato.

De numero parium in judiciis, id juris obtinuit, ut *Par* unicus judicium edere non posset, sed requirebatur ut ad minus essent duo, Domino non computato, ut habet Bellomanerius cap. 61. & 67. At Petrus de Fontanis cap. 21. quatuor Pares ad edendum judicium dominicum necessarios fuisse ait: *Tu me demandes kans homes il convient as jugemens rendre: certes quatre il sont suffisans, &c.* Infra: *Encore convient il à jugement faire quatre homes à tout le mains, nekedent il convient deus hommes souffisans à faire la semonce, & deux hommes à recort faire, de contre recort ne puet on rien faire.* Ita varii

fuere in feudis mores & diversæ consuetudines.

☞ In caussis vero criminalibus major pars seu numerus *Parium* requirebatur, ut legitime *Par* accusari & judicari posset. Charta Philippi V. Reg. Franc. an. 1317. apud Leibnit. in Cod. Diplomat. p. 98. *Item & pro eo quod de consuetudine generali regni Franciæ notoria, rationabili & legitime præscripta & pacifice observata a tanto tempore, de cujus contrario memoria non existit, nullum crimen potest contra personam alicujus de Paribus dicti regni criminaliter intentari, nisi alii Compares sui saltem pro majori parte ad hoc præsentes sint vel sufficienter evocati.*

Quod si dominus nullum *Parem* haberet, vel idoneum *Parium* numerum ad edendum judicium, non ideo justitiam suam amittebat, sed à domino superiore mutuo accipiebat, suis impensis, aliquot ex ejus hominibus seu vassallis, qui judicia ederent. Quod si vero adeo esset pauper, ut eos mutuari haud posset: vel si dominus mutuo dare renueret; tum actori & reo licebat justitiam domini superioris convenire, & in ea litigare, ut est apud eumdem Bellomanerium cap. 62. & 67. Ad priorem casum spectant quæ habet Statutum de Rachetis Velocassini Francici, mense Maii an. 1235. ubi fructus vivariorum & warennarum appretiari debere dicuntur *per duos Milites juratos homines domini si habuerit, & si non habuerit, requiret eos à domino capitali.*

Tenebatur igitur dominus Curiam suam idoneo *Parium* numero munire: Practici nostri dicunt, *il estoit tenu de garnir sa Cour de Pairs:* ita ut si deessent ii, aut per legitimam excusationem adesse non possent, alios ejusdem dignitatis ac conditionis submittere deberet, qui jus dicerent. Ad hunc morem spectant, quæ in Inventario Chartophylacii regii, titulo *Haudtet*, scrinio 3. sacco 2. charta 22. leguntur: *Au different d'entre le Roy Loys Hutin & Robert Comte de Flandres l'an 1314. les Pairs de France assemblez, sçavoir l'Archevesque de Reims, les Evesques de Langres, de Laon, & de Beauvais, Charles Comte de Valois & d'Anjou, & Mahaut Comtesse d'Artois, sirent sçavoir qu'au jour assigné ils tiendront Cour avec douze autres personnes ou Prelats & autres grands & hauts hommes, c'est à sçavoir, l'Archevesque de Rouen, les Evesques de S. Brieuc & de S. Malo, Philippes fils du Roy Comte de la Marche, Guy comte de S. Paul, Gaucher de Chastillon Comte de Portian, Louys fils aisné du Comte de Clermont Seigneur de Bourbonnois, Jean de Clermont Seigneur de Charolois, E. Seigneur de Mateuil, & Milos Seigneur de Noyers, estus & mis à ce faire par le Roy, lequel fit dire en l'assemblée qu'il ne pouvoit avoir plus de Pairs, parce que le Duc de Guienne qui est le Roy d'Angleterre, s'en estoit excusé pour la guerre qu'il avoit en Escosse, le Duc de Bretagne qui est Pair y fust une journée & puis s'excusa de mesme, le Duc de Bourgogne & l'Evesque de Noyon estoient morts, l'Evesque de Chaalons Pair estoit detenu prisonnier, & que le Comte de Flandres n'estoit comparu à la journée, &c.*

☞ Quot vero requirebantur *Pares*, ut Curia idoneo *Parium* numero munita censeretur, nihil hac de re definitum reperio; videtur pro ratione rerum pertractandarum major vel minor numerus requisitus, qui ad edendum judicium utrum satis esset, pronuntiabant ipsimet *Pares*. Arestum Parlamenti an. 1322. in Regesto Curiæ Parlam. *Cum Dux Burgundiæ ... requireret quod nos ante omnia Curiam nostram Paribus faceremus muniri; & quod cum ad Pares Franciæ pertineret, ut dicebat, facere jus utrum prædicta Curia Paribus muniri deberet, vel non, quod nos judicium hujusmodi faciendum ad Pares remitteremus eosdem .... per arestum nostræ Curiæ dictum fuit, ... quod Curia nostra est sufficienter quoad premissa munita.*

Parium judiciis non modo intererat dominus, vel ejus Baillivus; sed etiam in rebus arduis eorum consilium expetebat, ita ut *Consiliatorum* domini feudalis vicem fungerentur. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandr. c. 1. *Carolus Comes consilium cum nobilibus & Paribus suæ terræ subiit, quid super hoc ageret.*

☞ Hinc est quod cum bellum inferendum judicabat, id non tentaret nisi prius expetito *Parium* suorum consensu; inconsulti quippe servitium militare ei detrectare potuissent.

In quibusdam tamen locis, ut in Comitatu Bellovacensi, *Li Segneur ne jugent pas en lor cort, més lor home jugent* ut habet Bellomanerius cap. 67. ubi subdit, in locis, ubi cum Paribus suis considet, ejusmodi judiciis interesse non posse, si litem vel controversiam habeat cum aliquo è *Paribus*. Exstat Notitia judicati in Tabulario S. Albini Andegav. in quo Comes coram adest, non tamen judicat: *Præcepit Comes Judicibus, (i. Paribus) ut sententiam recti de hoc, quod audierant, proferrent. Judicaverunt igitur Adelhardus de Castro Guntherio & Gaufridus Crassus de Chimilliaco, quod, &c.* Et sub finem: *Hoc judicaverunt Adelhardus de Castro Guntherio, & Gaufridus Crassus de Albiniaco, coram Comite Gaufredo in Camera sua Andecavis. Hoc viderunt & audierunt de parte Heudonis Gadino de Blazono, &c. de parte Monachorum, &c.* [Guntherus Ligur. lib. 8.

. . . . *Vassallus agendam*
Forte movet litem: non tu, sed curia judex
Audiat & certo determinet ordine caussam.]

Scribit idem Philippus Bellomanerius cap. 1. in quibusdam locis Baillivum solum cum iis quos advocat, judicia domini sui edere: in aliis vero cum Paribus & hominibus ac vasallis feudalibus. Deinde ait: *Et el liu là u on juge par homes, li Baillis est tenus en le presence des homes a prendre les paroles de cex qui pledent, & doit demander as parties s'il volent oir droit selons lor paroles, & teles raisons qu'il ont dites: & s'il dient oïl, li Baillis doit contraindre les homes qu'il facent le jugement. Et s'il ne plest au Baillis & as homes, li Baillis n'est pas tenus au jugement fere, ne au prononcier le jugement, se il n'est ausi que li Baillis soit home de fief au Seigneur, à qui il est Baillis, car en tel cas convendroit il qu'il fust Pers avec les autres.*

Parium Franciæ ejusmodi olim fuit sacramentum, quod in Parlamento edebant in primo quem inibant, judiciorum consessu. *C'est le serment des Pers de France. Vous jurez par vostre foy & serement & sur les saintes Evangiles, que vous serez bon, loyal, feal & obeissant au Roy de France notre Sire qui cy est, & à ses hoirs & successeurs: son corps, ses membres, son heritage, les droiz & noblesces de la Couronne de France & de sa souveraineté garderez & deffenderez envers tous & contre tous qui pouvent vivre ne morir, & loyal & bon conseil li donrez toutes les fois qu'il vous en requerra, & tendrez secre son conseil, & toutes choses qui sont à tenir secretes pour le bien de luy & de son Royaume.* Immutatum postea, atque hisce verbis conceptum Parium Franciæ sacramentum: *Vous jurez & promettez bien & fidellement conseiller & servir le Roy en ses tres-hauts, tres-grands, & importans affaires, & seans en ladite Cour, garder les Ordonnances, rendre la justice au pauvre comme au riche, & tenir les deliberations closes & secretes, & vous comporter comme un digne & vertueux Pair de France, vivre & mourir en l'obeissance du Roy. Ce fait le Pair*

prend son espée, & monte aux hauts sieges & s'assiet à l'audience. Hodie, ut ab amplissimo & doctissimo Parlamenti Πρωτοπροέδρῳ didicimus, adduntur hisce, *comme un vertueux Pair de France*, hæc verba, *& Officier de la Couronne.*

Pares vero Ecclesiastici duplex Regi præstant hominium; alterum pro Episcopatuum Regalibus seu dominicis, alterum pro *Paris* dignitate.

☞ Quæ sit *Parium* Franciæ dignitas, quæ sint eorum jura & prærogativæ, paucis declarant Litteræ erectionis Comitatus Matisconensis in *Pariatum* ann. 1359. in Bibl. Sebus. p. 157. *Nos igitur antiquas memoria dignas progenitorum nostrorum Regum Francorum ordinationes ad memoriam revocantes, qui ad conservationem honoris Coronæ Franciæ, ac consilium & juvamen reipublica, in eodem regno duodecim Pares, qui regni Francia in arduis consiliis & judiciis assisterent, & in factis armorum strenue, ad tutamentum regni & reipublicæ, Regem ipsum paritate fideli inter collaterales suos splendidius comitarent, consideratione provida statuerunt.*

Feminæ etiam *Pares* ratione *tenura*, id est, propter ea quæ possidebant feuda, judiciis dominicis interesse poterant, contra quam juri civili, l. Cum prætor. D. de Judic. l. 1. D. de Postul. Vide Cujacium lib. 13. observ. c. 23. Charta an. 1220. in Tabular. S. Bertini: *Præsentibus, & ad hoc vocatis hominibus meis Paribus, videlicet D. Willelmo de Brule Milite, Joanne Clerico, Hugone Clavel de Hovem, Sara Esbelensarde, & filius ejus Majorissa, qui Pares a me & domino suo propter hoc adjurati judicaverunt, &c.* Mathildis Comitissa Atrebatensis *Par Franciæ* judicio interfuit in Robertum Comitem Flandrensem edito anno 1315. cum R. Archiepiscopo Remensi, G. Episcopo Lingonensi, G. Episcopo Laudunensi, J. Episcopo Bellovacensi, & Carolo Vadensi & Andegavensi Comite; [quæ ad hoc judicium evocata fuerat per Litteras Philippi Regis hisce verbis: *Et audict jour vueillans avoir nostre Compagnie, si comme il appartiendra de vous qui estes Pair, & des autres Pairs de France. Nous vous mandons, &c.*] Sed & eadem Comitissa Reginæ mater, in ejusdem Regis Coronatione Remis *tanquam Par Regni, Coronam regis cum cateris Paribus dicitur sustenasse, de quo aliqui indignati fuerant*, Inquit Continuator Chronici Willelmi de Nangiaco an. 1316. Vide Ceremoniale Francicum to. 1. p. 145. Ad sustentationem autem coronæ regiæ spectat insignis locus Radulphi de Diceto pag. 608. de Henrico II. Rege Angliæ, qui in Coronatione Philippi Augusti Regis Franciæ, Remis *diadema capiti novi Regis impositum, ut Rex infra minorem adhuc constitutus ætatem gravaretur sub onere, manibus propriis sustentavit, rejecta chlamyde paratior ad obsequium. Illud intuens quod si tempore precedente Francis necessitas incubuerit, securi debeant ejus implorare subsidium, à quo tale receperint sub ipsa sui Regis consecratione suffragium.* Coronationi autem Philippi Regis interfuit Henricus, tanquam Dux Normanniæ & *Par Franciæ.* Quinetiam Blancham Reginam Franciæ, S. Ludovici IX. Regis matrem, judiciis præsedisse in Curia Domini Regis, cum Baronibus *qui debent & possunt de jure in Curia domini Regis judicare*, observatum à nobis ex Tabulario Lehunensi in Notis ad Joinvillam pag. 54. Apud Ughellum tom. 1. parte 2. pag. 346. exstat Placitum anno 1078. quod sic concipitur: *Dum in Dei nomine in judicio resideret D. Mathilda Dux & Marchionissa intus casa .... residentibus cum ea Lamberto & Ubaldo, &c.* Jam vero quibus feminis judicandi officium competat, pluribus explicat Petrus Faber lib. 3. Semestr. cap. 14. Extr.

Feminis *Paribus*, etsi judiciis dominicis cum *Paribus* interesse jus fuerit, non tamen *Parium* uxores *Parium* maritorum juribus ac privilegiis gaudent. Exstat Arestum Parlamenti Parisiensis 17. Martii anno 1618. quo Francisca de Bonnis, Caroli à Crequiaco Campisauri & Lesdiguierarum Ducis, ac Paris Franciæ, relicta, libello supplice oblato, quo ei liceret Saltus Comitem ad idem Parlamentum evocare, ut quæ contra ipsam in Parlamento Aquensi acta fuerant rescinderentur, petitionis suæ repulsam est passa.

Licet porro convassalli omnes sibi invicem *Pares* essent, & ita haberentur: non tamen semper omnes judicum loco habebantur, & in Parium consessu considebant. Nam cum in magnis Baroniis complures essent vassalli, atque adeo magno interdum à se invicem divisi terrarum intervallo, ita ut una omnes ad dominica placita vix convenire potuissent: tum etiam ne tantus vassallorum numerus judiciis plus officeret, quam prodesset, plerique è majoribus istis Dominis ac Baronibus quosdam è suis vassallis selegere, quibus Parium nomen, titulum, ac dignitatem concesserunt, qui una cum iis jus dicerent cæteris Paribus suis ac convassallis. Hinc legimus certum ac definitum fuisse ferme semper in majoribus Baroniis Parium numerum, ut haud ita pridem attigimus in Notis ad Stabilimenta S. Ludovici pag. 178. ubi etiam horum numerum sæpe ad duodenarium fuisse redactum docuimus, maxime in Regno Franciæ, in Comitatu Flandrensi, ex Lamberto Ardensi pag. 156. 157. in Baronia Ardensi ex eodem Lamberto pag. 149. in Comitatu Guinensi, ex Duchesnio, [in Communia Belvacensi, ex Louveto Hist. Belvac. pag. 341.] Ita pariter observatum in Comitatibus Cameracensi & Hannoniensi, auctor est Vinchantius in Annalibus Hannon. lib. 1. cap. 5. [Vide Miræum to. 1. pag. 697. & 777.] Matth. Westmonaster. anno 1295. & Thom Walsinghamus anno 1296. scribunt *Scotos tum elegisse sibi 12. Pares, 4. videlicet Episcopos, 4. Comites, & 4. Barones, quorum consilio cuncta regni negotia sancirentur.* Addit Henricus de Knygton, *ad modum Franciæ 12. Pares, tum ordinavisse Scotos.* Idem etiam numerus obtinuit apud Anglos, ut auctor est Stanfordius in Placitis coronæ lib. 3. cap 1. *Et nota que le number des Pieres qu'eux sont a trier ascun Seignour, est 12. à ouster quants le Roy plerra, mes nenny dedeins, ou desous le nomber de douze.* Le Roman *de la Violette* MS.

Seigner, se dist li Dus, taisiez,
Jugement & loi luy vhil faire,
Sans jugement nel vueil defaire,
A tant a les Pers apelez,
Seignor, ce dist li Dus, alez,
Au jugement si dites voir,
Car je ni vueil pechié avoir.
A tant s'en sont li Per torné,
Douze sont moult bien atorné,
D'une part sont à conseil ecast,
Maint bel mot ont dit & retrast,
Mais en la fin sont esgardé,
Et se sont ensemble accordé,
Que seur les deus se metteront,
Et ce que li deus en diront,
Sera tenu pour plainement.

Pares Franciæ, quando ad duodenarium numerum redacti fuerint, non omnino constat inter scriptores. Sane in consessu esse debet ab ipsa feudorum

origine vassallorum Coronæ Franciæ controversias à Paribus suis fuisse judicatas. Id perspicue ostendit Fulbertus Carnotensis loco supra laudato, & Matthæus Paris, quo loco meminit capitalis judicii lati in Joannem Regem Angliæ à *Paribus Franciæ*, Philippo Augusto regnante. Sed eo res processit, inquit Chopinus, opinione multorum, ut absolutus fuerit suis numeris *Parium* duodecim-viratus Ludovico VII. vel Philippo II. filio regnantibus: quæ quidem sententia est etiam Antonii Colardi in Commentariis MSS. Rerum Remensium, quos contexuit usque ad annum 1584. Is enim sub an. 1179. *Ludovicus VII. Rex Franciæ formulam Regum Franciæ, Remis inaugurandorum, simulque instituit Pares Franciæ, qui coronando Regi adstarent, eisque titulos attribuit: unde Guillelmus Archiepiscopus, primus omnium Par Franciæ dictus, ex Comite Remensi Dux nominatus fuit*, &c. Sed hæc tamen serius accidisse constat: nam in Philippi Augusti, Ludovici filii, Coronatione anno 1179. nondum erat Parium Franciæ definitus numerus. Narrat quippe Rogerus Hovedenus Willelmum Archiepiscopum Remensem eumdem Regem unxisse Remis, *ministrantibus ei in illo officio Willelmo Turonensi, & Bituricensi, & Senonensi Archiepiscopis, & fere omnibus Episcopis regni*: Henricum vero regem Angliæ de jure Ducatus Normanniæ coronam auream qua coronandus erat Philippus, & Comitem Flandriæ Philippum gladium regni prætulisse: *alios vero Duces, Comites, & Barones præivisse, & secutos, diversos diversis deputatos obsequiis*. Rigordus eamdem coronationem peractam ait *astante Henrico Rege Angliæ, & ex una parte coronam super caput Regis Franciæ ex debita subjectione humiliter portante, cum omnibus Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque regni Principibus*, &c. Ex quibus patet cæteros Episcopos, qui pro *Franciæ Paribus* habentur, ea quæ hodie non exsecutos ministeria in ea solemnitate. Proinde haud improbanda forte eorum sententia, qui *Parium* Francicorum duodecim-viratum definitum fuisse tradunt à S. Ludovico Rege: quos inter est Joannes à Leidis lib. 22. Chronic. cap. 7. *Itaque sanctus Ludovicus Rex Franciæ ordinavit in Regno Franciæ 12. Pares Franciæ, constituens inde Collegium seu Capitulum, qui haberent ardua regni negotia tractare, scilicet 6. Duces, & 6. Comites: & de Ducibus sunt 3. Episcopi; & de Comitibus sunt etiam 3. Episcopi.* [Vide D. *Brussel* de Usu feud. to. 1. pag. 646.]

Verum si quod tradit Matthæus Paris anno 1226. pro vero aut certo haberi debeat, jam ipsa hac tempestate *Parium Franciæ* status ac fixus fuerat numerus: cum enim Raimundo Comiti Tolosano abjudicatus fuisset Comitatus propter hæresim, Romæ, in Concilio Generali, is vicissim *obtulit se facturum erga Regem Francorum & Ecclesiam Romanam, quidquid facere deberet pro hæreditate sua. Tunc cum peteret pars adversa, ut subiret judicium duodecim Parium Galliæ, respondit Reimundus: Recipiat Rex homagium meum, & paratus sum subire: quia forte non haberent me pro Pari, si secus fieret.* Idem scriptor eodem anno: *Adjiciunt etiam quod nullus de regno Francorum debuit ab aliquo jure suo spoliari, nisi per judicium duodecim Parium.* Agit hoc loco de Comitibus Flandrensi & Bononiensi, qui in prælio Bovinensi capti fuerant. Denique anno 1257. eumdem duodenarium Franciæ Parium catalogum hisce verbis exsequitur: *Rex Francorum ... Magnates suos animat & confortat: præcipue eos, quos duodecim Pares Franciæ consuevimus appellare. Et quia prætactum est de Alemannorum primatibus, ad quos Regis spectat electio, non reor à materia alienum, si nomina Francorum nobilium, præcipue ad quos negotia regni spectant ardua, præsenti inseramus paginæ, cum succincta tamen brevitate. Archiepiscopus Remensis, qui Regem Francorum cælesti consecrat chrismate, quapropter Rex Francorum Regum censetur dignissimus, est omnium Franciæ Parium primus, & excellentissimus; Episcopus Noviomensis, qui est Comes Palatinus. Episc. Belvacensis, qui est Comes Palatinus. Episcopus Catalaunensis. Episcopus Lingonensis, qui etsi pauper sit, dignus tamen habetur. Episc. Laudunensis, qui Dux est & Comes, ratione S. Remigii, ad quem devoluta fuit illa præclara hæreditas. Dux Normanniæ primus inter laïcas & dignissimus: Rex Angliæ Dux est de jure Normanniæ, sanguinis derivatione geniali, Rex ex conquestu..... Dux Aquitaniæ, Dux Burgundiæ, Comes Flandrensis, Comes Campaniæ, Comes Tolosæ, qui dicitur Comes S. Ægidii* [Vide D. *Brussel* de Usu feud. tom. 1. pag. 133.]

Alius tamen Franciæ Parium ordo recensetur in Regesto Parlamenti pro judicio litis Roberti Atrebatensis, apud Tilium, in quo hæc habentur: *Au temps ancien n'avoit que 12. Pairs en France, six Lays, & six Clercs, dont ne se remuent les Clers, c'est à sçavoir les Pairs Ducs, l'Archevesque de Rheims, l'Evesque de Laon, l'Evesque de Langres. Les Clers Comtes, l'Evesque de Beauvais, l'Evesque de Chaalons, l'Evesque de Noyon. Les Pairs Lays, les Ducs, le Duc de Bourgoigne, le Duc de Normandie, le Duc d'Aquitaine. Les Comtes, le Comte de Tolose, le Comte de Flandres, le Comte de Champagne. Les Pairs anciens sont mis si comme il doivent seoir en jugement en la presence du Roy, & doivent li Pairs Lays seoir à la dextre, & li Pairs Clercs & Prelats à la senestre du Roy.*

Sane ex judicio lato contra Erardum Briennensem anno 1216. pro Comitatu Campaniæ, descripto in voce *Submonere*, necdum fuisse Parium definitum numerum abunde colligitur, cum Regni proceres alii seu Barones, atque adeo Episcopi interfuerint, tametsi in primis recenseantur Archiepiscopus Remensis, Episcopi Lingonensis, Catalaunensis, Bellovacensis & Noviodunensis: sed de hac controversia videant alii quibus per otium licet, nos quippe ad alia festinamus.

☞ Ceterum *Paritatis* titulus quibusdam præterea majoribus prædiis attributus est ex privilegio Regum speciali, sic Philippus IV. Comitem Andegavensem *Paris* dignitate illustravit an. 1297. ut videre est in Charta ejusd. Regis apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1301. *Considerantes etiam quod XII. Parium, qui in prædicto regno nostro antiquitus esse solebant, est adeo numerus diminutus, quod antiquus ejusdem regni status ex diminutione ejusmodi deformatus multipliciter videbatur .... Comitem ipsum* (Andegavensem) *de gratia nostra abundantia & plenitudine regiæ potestatis, præfati regni nostri creamus & promovemus in Parem, & paritatis hujusmodi dignitatem Andegaviæ Comitatui annexantes, præsentium tenore statuimus, ut tam in se quam successoribus ejusdem Comitis Andegavensis, qui pro tempore fuerint, Par ejusdem regni perpetuis temporibus habeatur, omnimoque Paritatis ejusdem, quemadmodum diligens & fidelis noster Dux Burgundiæ compar ejus, jure & prærogativa lætetur.* Ubi quæ de antiquitate duodecim-viratus *Parium* habet, utrum ad tempora S. Ludovici referri debeant, judicet Lector. Recentiores reliquos *Pares* omittimus, ne actum agere videamur.

☞ Neque vero hic prætermittendum aliud fuisse olim *Parem* esse, aliud in *Paria* tenere, hinc qui in

Paria

Paria tenebat, non continuo *Par* reputabatur. Id confirmat D. *de Lauriere* in Gloss. Jur. Gall. ex Stylo antiq. Parlam. part. 2. cap. 2. *Item sciendum, quod domini de sanguine Regie, quamvis non teneant aliquas ex terris antiqua Paria, nihilominus Rex eis dare consuevit, & concedere certa privilegia, eorum dominationes in Paria tenendi, maxime terras quas tenent per partagium, illas videlicet, quæ per partagium dependent à domo Franciæ; sed respectu illarum quas acquirerent, illas non teneus in Paria, nisi ad hoc habuerint speciale privilegium.* His præmissa 12. *Parium* series.

PARES COMMUNIARUM, qui vulgo *Scabini, Majoris* seu Præfecti civitatis Assessores, quos ille in consilium adhibet, ut dominus feudalis vassallos suos *Pares*. Charta Communiæ Belvacensis anno 1182. *Tredecim Pares in Communia eligentur*, &c. Vide Sugerium Epist. 76. [*Pares communia de Pontisara*, in Tabular. Domus Dei Pontisar. ad annum 1261.] In Regesto Constabulariæ Burdegalensis crebra est mentio Juratorum & centum *Parium* urbis Baionensis, [& apud Rymer. to. 5. pag. 230.] Ita in Charta Majoriæ Rotomagi & Faleliæ, mentio perinde est centum *Parium* earumdem civitatum, ex quibus eligi solebant 12. *Scabini*, & 12. *Consultores*, post Ordericum Vitalem pag. 1066. [& apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 307.] Apud Pictavos *Pares* dicuntur, qui *Majoris* officio functi sunt, quod exacta dignitate, in *Parium* numero haberi soleant, & in rebus publicis Majoris Assessores sint. Ii autem *juramentorum* lites & controversias dijudicant. Nam ut est in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 31. *Unusquisque per Pares suos judicandus est, & ejusdem provinciæ: peregrina vero judicia modis omnibus submoventur.*

¶ PAREGIUM, Officium ejusmodi *Parium*. Charta Ægidii *de Sorcy* Episc. Tullens. Histor. Tullens. pag. 140. *Constituimus in Communiate decem Paregia & in quolibet Paregio unum Parem, qui cum Scabino erit in judicio & consilio, assistetque Majori pro bono pacis.*

PARIA, Parium dignitas & prærogativa, *Pairie*. Aresta oct. Nat. B. M. an. 1259. 1. Reg. f. 96. *Archiepiscopus* (Remensis) ... *petiit in hac causa judicari per Pares suos, cum in hac causa dependeat magna pars dignitatis & Pariæ suæ vel jus.* [Litteræ Philippi V. Reg. Franc. an. 1316. *Comitatum Ebroicensem Pariam Franciæ perpetuo fecimus .... eosdem Comitem & Comitatum Parium & Pariarum Franciæ consortio aggregantes.*]

¶ PARERIA, & PARRERIA, Eodem significatu. Recognitiones & homagia an. 1317. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 169. *Simili modo Richanus de Spina, dominus in parte de Monte-Jayo confessus fuit, tenere majus dominium seu directum loci de Monte-Alto & Pareriam, quam dictus Richanus habet apud Sorberios in Rosanegio.* Charta erectionis Baroniæ Borbon. in Ducatum an. 1327. *Quod ipse* (Dux Borbonesii) *ratione Ducatus supradicti, ... dictos Ducatum & Comitatum Marchiæ in Parreriam & ut Parreriam Franciæ teneat.* Liber Archidiaconi in Archivis Eccles. Camerac. fol. 14. ad an. 1336. *Præfatus baillivus Camerac. sicut suo incumbebat officio, requisivit dominum Ingergerium, dominum de Ambasie & dominam Mariam de Flandria ejus uxorem, tunc ibidem præsentes, ut ipsa domina Maria de Pareria de Rumilliaco & terra S. Supplicii & aliis ejusdem Pareriæ pertinentiis ... & ipse dominus de Ambasio ejus maritus tanquam ballus .... ipsi homagia & debita juramenta facerent & præstarent adhibitis solemnitatibus consuetis; qua requisitione facta, dicta domina Maria junctis manibus in manibus dicti baillivi 1°. de Paria de Rumelli & de S. Supplicio & aliis ejusdem Pariæ pertinentiis .... & ipse dominus de Ambasio .... dicta homagia .... præstiterunt.* Homagium Johannis Ducis Britanniæ præstitum Karolo Regi an. 1366. ex Archivis castri Nannet. *Ego Dux Britanniæ ad causam Ducatus Britanniæ & Pareriæ Franciæ vobis facio homagium ut mei antecessores Duces Britanniæ illud facere consueverunt antecessoribus vestris.* Vide *Paragium*.

¶ PARIATUS, Idem quod *Paria*. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1363. apud Miræum to. 1. p. 118. *Novimus ensuper coronam stabiliri regiæ Majestatis, dum personæ præclari generis, moribus utique & honestate vernantes, dignitatibus inclytis præferuntur .... His & aliis justis considerationibus excitati, ... Ducatum Burgundiæ in Pariatu, & quidquid juris, possessionis & proprietatis habemus ... dicto filio nostro* (Philippo Audaci) *concessimus.* Vide *Patriatus*.

PARITAS, Eadem notione, in Literis erectionis Ducatus Britanniæ in Pariam, an. 1297. descriptis ab Argentræo lib. 5. Hist. Britan. cap. 31.

¶ PERRIA. Arrestum an. 1341. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. pag. 487. *Cum Ducatus & Perria prædicti immediate moveant & teneantur à nobis ratione nostræ coronæ ex causa Perriæ, ressortiant immediate ad nostrum Parlamentum Franciæ.*

PARES, præterea dicuntur, qui unius prædii, seu feudi, domini simul sunt: id est, *participes*. Ordericus Vitalis lib. 5. p. 572. de Gerboredo Castro in Bellovacis: *Mos enim est illius Castri, ut ibidem duo Pares domini sint.* Tabularium Abbatiæ de Rota fol. 108. *Hoc quoque factum tali pacto, ut Abbas teneat totum feodum de Matthæo & Mauricio: & Reginaldus & frater ejus reddant Abbati & Ecclesiæ 12. nummos de servitio unoquoque anno, & servitiu dominorum reddant in manu Abbatis, & de labore boum quæ fecerint in extranea terra sint Pares ipsi & Abbas.* Tabularium S. Hilarii Pictavensis anno 864. *Eo tenore eaque ratione, ut quamdiu insimul vixerimus, simulque teneamus & possideamus, & qui Pari suo supervixerit, censum dare faciat.* [Charta anni xi. Theodorici Reg. apud Baluz. to. 3. Miscell. p. 169. *Ut nullus contra Parem suum de istis convenientiis se remutare non posset: quod qui hoc facere præsumpserit, partem suam a Pare suo amittat.* Hist. Harcur. to. 4. pag. 2172. *Isti sunt Pares Rabedimontis .... Robertus de Ribemonte est Par & dimidium .... Guido de Mos est Par & debet estagium*, &c. Tabul. Vosiense fol. 31. *Gausberti nepos hujus comandiæ particeps & Par dominus ... fecit guirpitionem de ea.*]

¶ PARERII, Eodem significatu. Regest. 87. Chartophylacii regii: *Item tenet à domino ipse Genonus & Johannes Merelli ejus nepos & eorum Pareriis quedam nemora & quosdam essartos.* Ibid. *Et inde percipiunt tachiam Bucheti & eorum Parerii.* Declaratio Guelisii de Aurolio in Comment. ad Histor. Dalphin. pag. 24. *Dictas poypiam, domum & seignoriam nomine suo & suorum Pareriorum, condominorum de Royreno tradidit & reddidit. Pairiers*, in Comput. ann. 1268. ex Bibl. reg. *De mon segneur Challe de Rochefort & ses Pairiers*, &c. Charta an. 1307. in Archivis S. Victoris Massil. *Pro parte contingente suos Pareriis de taschis ipsis annis singulis solvere.* Alia an. 1387. ex Schedis Pr. de *Mazangues*: *Sicut alii eorum Parerii & condomini locorum.* Adde Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 32. 89. tom. 2. pag. 530. & tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 102.

¶ PARERII, dicti etiam Cohæredes, quod ejusdem hæreditatis participes, in Statutis Forojul. ann.

1292. ex Archivis S. Victoris Massil. *Si homines diversorum Pareriorum seu cohæredum in uno castro pelagiam faciant sive rixam inter se &c.*

PARIERII, Eadem notione, in Charta anno 1180. in Regesto Tolosano, in qua etiam interdum *participes* dicuntur. Alia anno 1245. ibidem: *Notum sit cunctis, quod Enricus de Castanbaco pro se & pro aliis dominis de Castanbace Parieris suis, &c.* *Pariarius*, in Historia Episcoporum Lodovensium p. 228. Chronicon Vosiense utitur etiam voce, *Particeps*: *Hanc fidelitatem juraverunt Vicecomiti, & ipse illis, ipsique inter se, sicut legitimi Participes.* Charta *Pariagii* an. 1160. apud Chopinum l. 3. de Sacra Polit. tit. 3. §. 8. *Notum ... quod Abbas de Bona valle & totus ejusdem Monasterii Conventus nos acquisiverunt, & Participes constituerunt in villam suam, quæ vocatur Laurcium, &c.* Atque hoc dominii participium & societas

PARIAGIUM vel PARIATIO vulgo appellatur, vel *appariatio*, nostris *Pariage*: quæ quidem vox maxime sumitur pro *associatione* domini: unde *associationes* etiam dicuntur in 1. Regesto Parlamenti an. 1260. fol. 109. & seqq. Charta R. Abbatis Monasterii Caroffensis anno 1308. ex 2. Regesto Philippi Pulcri num. 11. *Communionem, communicationem, associationem, Pariagium, cessionem, &c.* [Literæ Philippi V. an. 1319. to. 1. Ordinar. Reg. Franc. pag. 697. *Non faciemus, seu recipiemus permutationes, seu escambia, nec etiam Pariagia aliqua, in terris, castris, villis sive castellaniis eorumdem, seu in pertinentiis eorumdem in quibus habent altam justitiam.* Eadem occurrunt in Litteris Philippi VI. an. 1338. ibid. tom. 2. pag. 128.] Monasteriorum quippe & Ecclesiarum Præsules ut bona sua tuta & illæsa haberent, eorum partem Regibus aut Magnatibus concedebant, ut reliqua horum præsidio ac patrocinio tuarentur: quemadmodum, ut est apud Tacitum, Cæsares passim scribebantur hæredes ex triente vel semisse, quo tutius ab iis reliquum patrimonium liberis ac propinquis adservaretur. *Volvitur*, inquit Chopinus l. 2. de Doman. tit. 8. artic. 7. in Regestis Curiæ Parisiensis, *littera de Pariagio Abbatis & Conventus Sarlatensi facta à Domino Rege.* Quo loco, & l. 3. de sacra Polit. tit. 3. art. 8. & 9. complura ejusmodi Pariagiorum profert exempla, quorum quidem ea potissimum erat conditio, ut in *appariationem* seu in *Pariagium* adscripti, partem prædii sibi concessam alienare nullo modo possent: quæ expresse legitur in Charta Roberti Abbatis S. Laurentii de Longobecco anno 1192. qua Regem Philippum Augustum in omnibus sui Monasterii bonis associat, quæ habetur in 31. Regesto Chartophylacii Regii fol. 56. *Dominus autem Rex concedit nobis quod id extra manum suam nunquam mittet, sed semper adhærebit coronæ, & medietatem suam nunquam capiet per se divisim, sed semper de communi. Præpositus autem qui ibi erit, faciet fidelitatem Regi, & nobis, & Dominus Rex cum universis rebus nostris quæ in sua sunt potestate, in custodia sua suscipit & defensat, in quantum de jure poterit.* Exstat ibidem Charta alia an. 1290. fol. 57. qua Abbas S. Martini de Raucurte Regem eumdem associat in prædio *Wasguemoulins*, cum hacce conditione: *Quia vero in memorata villa nos benigne & libere eum collegimus, ne ex dono quod ei fecimus, damnum nobis eveniat per malum donum, concessit nobis ut in verbo regio * Gramaine, quod nec dictam villam, nec aliquid quod ad illam pertineat, a proprietate sua alienabit, neque ipse neque successores sui Reges Franc. extra manum suam mittent.* In Charta an. 1279. quæ legitur in Hist. Episcoporum Cadurcensium num. 154. *Bernardus de Pertica Domicellus dictus vicarius Pariagii de Cadurce.* Adde num. 143. 160. 177. Sammarthanos in Episcopis Wapincensibus n. 26. [& Gloss. Jur. Gall. v. *Pariage.*]

¶ PARERIA, Idem quod *Pariagium*, Dominii societas. Charta an. 1220. tom. 2. Macer. Insulæ Barb. pag. 531. *Nullam faciat munitionem novam nec in monte, nec in planitio, nec Pareriam acquirat in aliquo castrorum istorum.* Litteræ an. 1333. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 241. *Mandamus, vice & nomine dicti D. Dalphini quatenus, dictas partes & Pareriαs acquisitas a prænominatis Henrico & heredibus Dom. de Barreto .... expedias & delibéres dicto D. Guillelmo, & sibi homagia, fidelitates & recognitiones, fieri facias, per homines dictarum Parerιarum, ita quod de illis Pareriis cum earum pertinentiis utatur & gaudeat pleno jure.* Homagium Humberto Dalphino præstitum an. 1334. ibid. to. 1. p. 212. *Confitens se debere homagium ligium dicto domino tanquam domino de Turre, pro parte & Pareria quam habet apud Turrim & in mandamento ejusdem.*

¶ PARIA, Eadem notione. Sponsalitium Adalmodis Comitissæ an. 1056. Marcæ Hisp. col. 1110. *Et dono tibi centum mancusos per unum quemque mensem de ipsa Paria quæ datur mihi de Saragosa, in tali videlicet ratione ut postquam, Deo dante, potuerimus acrescere prænominatam Pariam de Serita tantum ut centum mancusi addamur.*

PARIARIOS præterea vocabant quibus juris pars quælibet erat in aliquo prædio. Verbi gratia legimus apud Plantavitium pag. 128. *Episcopum Lodovensem, ut Pariarium Castri de S. Privato, præter ea quæ ad ipsum spectabant, tanquam ad majorem dominum, & dominium supremum, & dominum feudi, habuisse in jurisdictione dicti Castri decem hebdomadas*: quibus scilicet in solidum pro Castri domino habebatur. Extant apud eumdem scriptorem alia similium conditionum in *Pariagiis* exempla. Habetur enim Charta anno 1167. qua Richardum Ruthenorum Comitem habere sex menses in turri de Montebruno agnovit & confessus est Gaucelinus Episc. Lodovensis: ut vicissim Richardus quoque agnovit Gaucelinum sex alios menses habere in eadem turri. In alia anno 1243. Bertrandus Maffiedi & Gaucelinus frater recognoverunt Guillelmo Episc. Lodovensi se tenere in feudum ab ejus Ecclesia in municipio de Villacunto tres menses & dies decem dominii, & totum Castrum, &c. In alia denique an. 1246. continente quamdam permutationem, Episcopus Lodovensis accepit à Guillelmo de Lodova quatuor menses, scilicet, Januarium, Aprilem, Maium & Decembrem quos idem de Lodova habebat in turri superiori de Montebruno.

¶ PARABATA, *Cupidus*, in Gloss. MSS. Sangerm. num. 501. *Parabates, transgressor. Item, socius in turru & miles in eo pugnans*, in Amalth. à παραβάτης.

¶ PARABIA, Potus quidam factitius. Cœl. Rhodig. l. 4. c. 26. *Hecatens in Europa periodo auctor est, Pæonas ex ordeo brytum haurire, at ex milio & conyza Parabiam.* Vide Martinii Lexic.

PARABILIS. Testamentum Perpetui Episcopi Turonensis: *Equum meum Parabilem, & mulum quem elegeris do, lego.* Equus forte qui Gallis dicitur *cheval de parade*, ad pompam, ad apparatum.

PARABOLA, Verbum, sermo, Gall. *Parole*, Hispanis *Palabra*, quasi *parabola*. [*Parabola rustica*, in vet. Gloss. ex Biblioth. Colbertina.] Hesso Scholasticus: *Assumpta Parabola sua, respondit Episcopus.* Radevicus lib. 1. cap. 41. *Per Parabolam Friderici*

Imp. vel nuntii ejus. Vetus Charta apud Dyagol. 2. de Commib. Barcin. cap. 50. *Non dicam illas Parabolas, quas vos dixeritis ad me, & mandaveritis mihi, ut teleam eas.* Alia anno 1279. exarata Papiæ: *Et sciendum quod taliter eis Parabolam dederit, sive terminum mutaverit.* Maurisius pag. 18. *Post hæc cum boves mei essent de Parabola Capitanei castri, &c.* Otto Morena in Hist. Laudunensi pag. 10. *Dixeruntque se non esse ausos hoc sine consilio & Parabola Mediolanensium.* Adde p. 25. & Vitam B. Oldegarii Episc. Barcinon. n. 1. Gesta Innocentii III. PP. p. 148. Ughellum to. 4. pag. 227. to. 5. p. 773. 792. 802. [Translatio S. Viti Mart. to. 2. Junii pag. 1040. *Deque licentia, Parabola, auctoritate & mandato præfati D. Episcopi, publicavit & subscripsit in canonica Senensi.* Statuta Massil. lib. 1. cap. 8. *Est autem justa excusatio seu impedimentum, si . . . à vicario habuerint Parabolam remanendi.* Vide Chron. Parm. ad an. 1293. apud Muratot. tum. 9. col. 824. Antiquit. Estens. ejusdem Murator. p. 374. & Statuta Vercell. lib. 3. fol. 89. v°.]

¶ In Parabolis, Verbo, voce, Gall. *Verbalement.* Charta ante an. 1020. in Chartular. Aptensi fol. 35. *Notum sit vobis omnes homines, qualiter Teudricus sedis Attensis Episcopus, & Faraldus sive Waraco & eorum sequentes hic constituerant in Parabolis Lentardo presbytero &c.*

¶ Parabula, Eadem notione. Procuratio ad contrahendum matrimonium nomine Caroli filii Bernabovis, apud Marten. tum. 1. Amplis. Collect. col. 1518. *In præsentia, voluntate, & consensu præfati magnifici domini genitoris sui consentientis ac Parabulam & licentiam dantis, &c.*

Parabulla. Charta an. 1164. *Causa satis diu per idoneos advocatos ex utraque parte ventilata, Guillelmus de Prio consilio & Paraballa sociorum suorum talem inde protulit sententiam.* Alia Theodori Porphyrogeniti Marchionis Montisferrati an. 1325. *Absque licentia & Paravulla seu voluntate ipsius D. Marchionis.*

Parabola, Vox in Evangeliis frequens, i. *similitudo, quæ ab eo vocatur, quod alteri παραβάλλεται, hoc est, assimilatur, & quasi umbra prævium veritatis est.* S. Hieronym. Epist. 151. quæst. 6.

Parabolare, Sermocinari, verba facere, Gall. *Parler.* Capitula Caroli Calvi apud Silvacum c. 1. *Nostri seniores, sicut audistis, Parabolaverunt simul & consideraverunt cum communibus illorum fidelibus de Dei servitio, &c.* Adde ejusdem Capitula tit. 21. c. 2. 3. & Epist. Episc. ad Lud. Reg. c. 4. Hincmarus Rem. in Ep. à Cellotio edita: *Audivi denique quosdam reprehendere nos Episcopos, & dicere, quod volumus tota die per scripturas Parabolare.* Visio S. Baronti n. 1. *Cœpit eum bis terque appellare: sed ille nihil bonum valuit Parabolare, sed digito gulam ei monstrabat, &c. Paroler*, Poetis nostratibus. [Le Roman *de la Rose* MS.

Ceste gent dont je vous Parole.

Ovide MS.

Pallas se taist, Venus Parole,
Je suis celle qui tieng escole.]

Le Roman *d'Aubery* MS.

Humaine Parolent, & li auquant Anglois.

Le Roman *de Garin* MS.

Garin Parole qui molt ot le cuer fin.

Parabolosus, Verbosus. Matth. Vill. l. 1. c. 97. *Il qual'era Parabolosa di grande vesta, e poco veritiere ne fatti.*

PARABOLANI, *Qui ad curanda debilium ægra corpora deputantur*, inquit lex 17. Cod. de Episc. &

Tom. V.

Cleric. sic dicti, quod neglecto omni periculo, suæque salutis immemores, ægrorum curationi sese ultro exponerent, quomodo apud nos ii qui pestifera lue contactis curandis totos se addicunt: de quorum *confratria* vide quæ habet Malbrancus lib. 10. de Morinis cap. 38. A Græca voce παράβολος vel παραβαλλόμενος, quam vocem per ἐπικινδυνεύων reddit Hesychius. De ejusmodi Parabolanis agunt pluribus Cujacius, Baronius to. 5. Salmasius de Modo usurarum, & ad Pollionem, Jac. Gotofredus ad leg. 42. Cod. Th. de Episcop. & Cleric. &c. [Vocabular. vetus apud Martinium: *Parabolani sunt medici, qui ad curanda ægra membra vel corpora debilium deputantur. Dicti Parabolani à parabola; quia plura promittunt hominibus, quam faciant, & quia sæpius utuntur parabolis.* Huc spectant quæ scribit Bleyn Instit. l. 1. p. 7. *Nostræ explicationes conferantur cum absurdis ridiculisque interdum intellectibus Glossarum & interpretum somniis: ut quando &c. vel cum per Parabolanos intelligunt medicos quia, inquiunt, multas habent parabolas.* Italis *Parabolano* est nugator, multas parabolas effutiens.]

PARABOLARE, Periclitari, ex Gr. παραβάλλεσθαι. Monent Salmasius l. de Modo usurarum p. 196. & Jacobus Gotofredus, in antiquissimo Codice Bibliothecæ Puteanæ in Epistola B. Pauli ad Philippenses c. 2. haberi hæc verba, *Parabolatus est de anima sua:* ubi Græca præferunt, Διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ. Vide *Parabola.*

¶ PARABOLOSUS, Parabula. Vide *Parabola.*

PARACELLARIUM, Idem quod *Cellarium*, cella vinaria, nostris *Cellier.* Anastasius in S. Hadriano: *Vinum vero seu diversa legumina, quæ in prædiis ac locis ipsius antefata domoculta annue nata fuerint, simili modo curiose in Paracellario prænominata sanctæ nostræ Ecclesiæ deducantur, & separatim reponantur.* In Gregorio IV. *Sed & alias absidas duas . . . infra Paracellarium variis historiis depictas.* Infra: *Balneum, quod juxta Paracellarium situm est.*

Paracellarii, seu *cellarii*, Qui cellariis præsunt. [Iis, ex Macro, incumbebat mensæ pontificiæ largitiones pauperibus distribuere.] Idem Anastasius in S. Zacharia PP. *Hic beatissimus Papa statuit ut crebris diebus alimentorum sumptus, qui & eleemosyna usque nunc appellatur, de venerabili Patriarchio à Paracellariis, pauperibus, & peregrinis, qui ad B. Petrum morantur, deportari, eisque erogari.* Vide *Sulpulmentarius.*

PARACELLATICUM, Papiæ MS. edito vero, *Parasollecticum, penicillus* (ed. *Peniculus*) i. *spongiola.* Vide *Paracellarium.*

¶ PARACENTHERIUM, pro *Paracenteterium*, à Græco παρακεντητήριον. Instrumentum quo fit *paracentesis*, seu compunctio, qua hydropicis aqua eximitur. Veget. Mulomed. l. 2. c. 17. *Ab ipsa fronte Paracentherium inter tunicas oculares subjicito, ne pupillam tangas.* Vide Lex. Martinii.

¶ PARACHÆMADION, Macro, Locus ad hybernandum aptus, à Græco παραχειμάζω. Vita S. Anastasii Persæ: *Abiit ad Parachæmadion suum, sive stationem hybernationis.*

PARACHARAGMA, Moneta adulterina, ex Gr. παραχάραγμα. Glossæ Gr. Lat. παραχάραγμα, *adulteratio.* Παραχαράκτης, *adulter.* Cassianus Collat. 1. cap. 20. 22. *Tanquam adulterina numismata & Paracharagmata reprobemus, utpote quæ falsam imaginem Regis non legitime signata contineant.* Adde Collat. 2. c. 9. Tertullianus lib. de Pœnitentia: *Nummus improbus, aut scalptus, aut rasus, aut adulter.*

PARACHARACTÆ, Qui falsos nummos cudunt, in lege 8. C. Theod. de Falsa moneta. Παραχαράττειν τὸ δίκαιον dixit Anastasius Sinaita. Lexicon MS. Cyrilli: Παραχαράκτης, παραστροφεὺς, παραστρωτὴς τῶν ἐντεθέντων ὅρων ὁ νόμων.

PARACHARAXIMUS. Glossarium Saxon. Ælfrici: *Pararaxaximus*: ꝼlaꝼ peniꝫ, id est, falsus denarius. Glossæ Isonis Magistri ad Prudent. *Moneta dicitur eo quod monet mentem inscriptione nominis Regis, ne pararaxaximi, i. falsi nummi fiant.* Petrus Damian. lib. 2. Epist. 1. *Quod si ipsius moneta obliterata, vel detrita sit regula, postquam metallis imprimitur, non nummus, sed paracaraximus invenitur. Paracharaxima nomismata*, apud Cassianum Collat. 1. cap. 20. 21. & 22. Vide S. Columbanum Instruct. 9.

PARACHIMUMENUS, ex Gr. παρακοιμώμενος, Præfectus sacri cubiculi, de qua dignitate Scriptores Byzantini passim, & ex iis Gretzerus & Goarus ad Codinum, & nos quædam ad Villharduinum. Ignotus Barensis in Chron. an. 888. *Mortuus est Michayl Imp. & surrexit Basilius Parakimumenus ejus.* [*Parocæmomenus*, in Vita S. Greg. PP. auctore Johanne Diac. to. 2. Martii p. 186. *Evigilans ergo Mauritius misit Paracæmomenon, & vocavit ad se Philippicum generum suum.* Vide παρακοιμώμενος in Glossar. med. & infimæ Græcit.] Apud Luitprand. l. 3. c. 7. *Parachimmenus*, perperam scriptum legitur.

¶ PARACHLAMYS, Vestimenti genus, non modo militare, sed etiam puerile, apud Ulpian. lib. 3. tit. 2. l. 23. Vide Lex. Martinii.

¶ PARACOLESIS, Glutinatio, à Græco παρακολλάω, agglutino. Gariopontus l. 5. Passionarii cap. 23. *Ideoque utilissima sunt talia ad Paracolesin, vel pendiginum, vel aliorum vulnerum.*

¶ PARACOLLECTICUM. Vide *Paracellaticum.*

¶ PARACONTACIUM, à Græco παρακοντάκιον, Latinis *responsorium*, seu ratio antiphonatim canendi apud Græcos. Vide *Antiphonarium*, *Contacium* & Κοντάκιον in Glossar. med. & infimæ Græcit.

1. PARADA. Sidonius lib. 8. Epist. 12. *Hic, ne tibi pendulum tinguat volubilis sentina vestigium, pandis carinarum ventres, abiegnarum trabium textu pulpitabuntur: hic superflexo crate Paradarum ferens brumalis insida vitabis.* Ausonius Epist. 5.

Expositum subter Paradas, lectoque jacentem
Corporis at tanti non moveatur onus.

Scaliger lib. 1. Auson. lect. cap. 14. *Paradas* interpretatur naves voluptarias & cubiculatas undique tectas. Sed his locis *Parada* pars est navis sub qua jacebant navigantes. Schefferus lib. 1. de Militia navali cap. x. in Addit. p. 325. post Vossium & Martinium, multa de hac voce commentatur.

☞ Eadem notione usurpari videtur vox *Parue* in Poemate Gall. MS. *de la guerre de Troyes:*

Des nez ont fet lor establies,
Et lor convois & lor Parues.

Vide *Paradisus* 5.

2. PARADA, pro *Parata*. Vide in hac voce.

¶ PARADEGIUM, vel *Paradogum* & *Paradogium*, Vox Longobardis usitata ut feudum nobile significarent, & à feudo ignobili & *vassallatico*, quod *Padagogum* vocabant, distinguerent. Barater. lib. feud. tit. 4. apud Spelman. *Qui ab antiquis temporibus feudum non tenent, licet noviter à capitaneis, seu valvasoribus acquisierint, plebei nihilominus sunt: nam & hi qui soldatam acceperunt vel habuerunt per eam nullum Paradegium, sed uoc feudi usum acquirunt.* Vide Cujac. pag. 146.

PARADIE. Alexander Iatrosophista lib. 1. Passion. *Cum potiones biberit ducentac, dabis iterum die Paradie.* Ubi Glossæ MSS. *Die paradie, i. die post diem.*

PARADIONIUM, *Prope balneum.* Papias.

¶ PARADISEUS, Summus, eximius, perfectus. Bernhardi *de Breydenbach* Iter Hierusol. p. 213. *Ideo ultra eam* (Ægyptum) *locus est desertus, intra vero eam locus Paradisea voluptatis. Paradisica voluptas*, in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 33. pag. 87.

¶ PARADISIACUS, Cælestis. Charta Bertrandi Comit. Forcal. an. 1044. ex magno Chartul. S. Victoris Massil. fol. 148. *Qui exigente propria culpa amiserat Paradisiaca gaudia.* Francisci Arnonis Scutum Canon. apud R. Duellium lib. 1. Miscell. pag. 12. *Scio, inquam, tales, qui inter jejuniorum ac lectionum & orationum studia ac cætera spiritualium exercitationum commercia crebrius ac diutius odores Paradisiacos naribus hauserim.* Alcimus Avitus lib. 1. 300.

In Paradisiaca ponuntur sede parentes.

¶ PARADISICOLA, Paradisi incola. Acta SS. Julii to. 2. p. 375. de S. Godeleva: *Godeleva sacra festum recolamus alacre, quam Christus sanxit Paradisicolis & adauxit.* Prudent. Hamartig. v. 928. de Lazaro:

Et Paradisicola post ulcera dira beato.

1. PARADISUS, Atrium porticibus circumdatum ante ædes sacras, ex Gr. παράδεισος, qui ab Hesychio definitur τόπος ἐν τῷ περιπάτῳ, locus porticibus & *deambulatoriis* circumdatus, nostris, vulgo, *Parvis.* [Interdum apud Græcos atrium illud arboribus erat consitum, quo propius ad vocis originem accederet, ut colligitur ex Vita S. Marthæ matris S. Symeonis Jun. cap. 7. n. 57. to. 5. Maii pag. 428.] Anastasius in Dono I. PP. *Hic atrium B. Petri superius, quod Paradisus dicitur, estque ante Ecclesiam, in quadriporticum, magnis marmoribus stravit.* Et in S. Paulo: *Fecit autem in atrio turrem S. Mariæ ad Gradus, quod vocatur Paradisus, oraculum, &c.* Leo Ost. lib. 3. cap. 28. *Fecit & atrium ante Ecclesiam, quod nos Romana consuetudine Paradisum vocitamus, longitudine cubitorum 77. ac semis, latitudine 57. & semis, altitudine vero 15. & semis, 4. & totidem in geminis frontibus, & 8. per latera singula super quadrifidas basos habens, gerens columnas.* Quod vero Anastasius atrium & Paradisum S. Petri vocat, στοὰ, ὃ ἐς τὸν Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου νεὼν ἄγουσα, dicitur, seu Porticus S. Petri. [Orationale vetus Basilicæ S. Petri num. 8. *Erat oratorium quadriporticum Basilicæ, Paradisum dictam, unde ab eo oratorio per Paradisum procedebant in processione clerici.*] Vetus Charta Fuldensis, apud Browerum lib. 2. Antiq. Fuld. c. 6. *Wernherus omni devotione diligens decorem domus Dei, fecit Paradisum in Orientali parte Ecclesiæ, columnis, porticibus inferioribus & superioribus, honorifice constructis. Capellam etiam regia dignitate fulgentem apposuit, ita ut locum ipsum Paradisum voluptatis non immerito appellare possimus.* Versus Angelranni apud Hariulfum lib. 4. cap. 17.

A fundamentis instauravit Paradisum.

Chron. Laurishamense an. 948. *Paradisum totum plumbo operuit, pulpita ante portas ejusdem Paradisi fabricavit, &c.* Charta Anacleti Antipapæ an. 1134. pro Beneventana Ecclesia: *Totum integrum Paradisum & atrium quod est ante ipsum Episcopium, Ecclesiam videlicet S. Mariæ, &c.* [Notanda vero quæ de *Paradiso* Ecclesiæ Centul. habet Scriptor Vitæ S. Angilberti Abb. *Ipsa mœnia quæ vocantur Paradisus, turrita mole surgentia, tribus altaribus consecrata sunt: videlicet in porta Occidentali altare S. Michaelis, in porta Australi altare S. Gabrielis, . . . in porta autem Septemtrionali altare S. Raphaelis.*]

Paradisos porro interdum vicem cœmeteriorum præbuisse declarant quæ de Ottone II. Imp. habent scriptores, quem *in Paradiso B. Petri* Romæ tumulatum tradunt Leo Ostiensis lib. 2. cap. 9. Chron. Laurishamense, &c. Ita etiam Sicelgaitam, Roberti Guiscardi uxorem, ibid. humatam scribit Paulus Diac. lib. 4. Chr. Casin. c. 8. Ugutio: *Paradisus est locus morientis partibus constructus.* Certe ut *paradisi*, ita & cœmeteria *atria* dicuntur: unde Tabularium S. Victoris Massiliensis apud Guesnaium in Annal. Massil. p. 296. vocis etymon confingit: *Idcirco vero idem locus ad portam Monasterii situs, vocatus est Paradisus, sicut & nos comperimus, quia multorum corporum, scilicet sanctorum Martyrum, Confessorum, Virginum eodem loco quiescentium decoratur auxiliis, & suffragatur meritis, &c.* Hanc vocem habent præterea veteres Inscriptiones Christianæ apud Gruterum p. 1163. Annal. Francor. Fuldenses an. 896. Paulus Warnefrid. lib. 5. de Gestis Langob. c. 31. Aimoinus lib. 4. Hist. Franc. c. 34. Anonymus in Miraculis S. Richarii lib. 1. c. 10. 18. [Vita Aldrici Episc. Cenoman. n. 57.] Bernardus Monachus in Itiner. Terræ sanctæ cap. 10. Cæsarius Heisterbach. lib. 7. c. 10. Vetus Charta in Hist. Parisiensi Brolii p. 41. &c.

☞ Eodem *Paradisi* nomine designata Canonicorum habitatio, quod in atrio, ut plurimum, ecclesiæ, vel circa illud, ædificata esset; aliis *claustrum* dicitur. Constitutio B. Episc. Barchin. ann. 1298. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 607. *Ordinamus, quod nullus Canonicus cujuscumque conditionis aut status existat, nullusque beneficiatus habens hospitium ab ecclesia prædicta, vel ratione sui beneficii in eadem ecclesia, possit hujusmodi hospitium locare, nec commodare, nec alio quovis modo concedere infra locum vocatum Paradisum alicui personæ, nisi Canonico, vel alii clerico, qui sit ad divinum servitium ecclesiæ deputatus.* Latius interdum patuit ejusdem vocis notio, cum ad totum territorium, quod ad ecclesiam vel monasterium pertinebat, extensa est. Id de monasterio S. Victoris Massil. ex variis ejusdem Instrumentis constare scribit Marten. in Gloss. ad calcem tom. 5. Anecdotorum.

PARAVISUS, in Charta laudata ab Hemeræo de Academia Parisiensi p. 13. ex Magno Pastorali Ecclesiæ Paris.

PARVISIUS. Matth. Paris an. 1250. *Unde pro illa substantiola persolvenda cogebatur ille pauperculus, multis diebus scholas exercens, venditis in Parvisio libellis, vitam famelicam & Codrinam protelare.* [Charta an. 1342. to. 2. Hist. Meld. inter Instrum. p. 286. *Usque ad Parvisium præfatæ ecclesiæ Meldensis à dicto choro & assistentium multitudine cum honore & reverentia conductus est.*]

PERVISUS. Fortescut. de Laudibus legum Anglic. c. 51. *Sed placitantes tunc se divertunt ad Pervisum, & alibi consulentes cum servientibus ad legem, &c.* De vocis *paravisus* etymo, vide quæ habet Somnerus ad scriptores Anglicos v. *Triforium*, & an ejus conjectura probetur omnibus.

¶ 2. PARADISUS, fem. gen. Hortus cultus & amœnus, quæ nativa est hujusce vocis notio. Baldricus apud Mabill. to. 5. Annal. p. 146. *Admirabar Paradisum opimam, quam me inter mala sua granata diu nutrierat . . . præsertim quoniam horto illi ferme sex lustris custos & hortulanus extiteram.*

¶ 3. PARADISUS, Arbor quædam Terræ sanctæ. Jacobus de Vitriaco Hist. Orient. l. 3. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 279. *Sunt ibi arbores quæ dicuntur Paradisi, habentes folia unius cubiti longa, & medii lata, ferentes poma oblonga & in uno ramusculo centum sese tangentia, & melleum saporem habentia.*

¶ 4. PARADISUS, Regio, tractus, Gall. *Pais.* Hist. Episc. Roman. apud Stephanot. tom. 7. Fragm. Hist. MSS. *Alexander II. cum esset Lucanus Episcopus, natione Mediolanus, concorditer est à Cardinalibus electus. Contra hunc fuit Candolus qui fuit Parmensis Episcopus, & fere ab omnibus episcopis Lombardiæ in Papam est electus. Asserebant enim Papam non debere eligi nisi de Paradiso Italiæ.*

5. PARADISUS, Pars navis sic appellata. Contractus navigii &c. an. 1268. to. 5. Hist. Francor. pag. 437. de navi: *Et habet duos Paradisos, & unum vannum & supervannum coopertum.* [Vide *Parada.*]

¶ PARADOGIUM, PARADOGUM. Vide *Paradegium.*

¶ PARADOXI & PARADOXOLOGI, Iidem cum Neanicologis & Aretalogis seu scurris, sic dictis quod multa falsa de virtutibus suis prædicantes, risum aliis movere quærerent. Vetus Scholiastes Juvenalis: *Siparium velum est, sub quo latent Paradoxi, cum in scenam prodeunt.* Eosdem *Ordinarios* vocat Suetonius de Rhetor. cap. 2. ubi perperam vulgo legitur, *Hordearium. Ordinarium* autem veteribus scurram dictum esse, monet Festus: *Ordinarius, homo scurra & improbus.* Hæc Hofmannus.

¶ PARAFERNALIA BONA, Gall. *Biens Parafernaux*, apud D. *de Lauriere* in Gloss. Jur. Gall. ex Calvini Lexico Jurid. *Sunt res uxoris extra dotem constitutæ*; vel *Sunt res quas uxor in usu habet in domo mariti, neque in dotem dat.* Vocabular. utriusque juris: *Parafernalia bona, vel res Parafernales, dicuntur res quas mulieres juxta* (leg. extra) *dotem inferunt in domum viri. Parafernium, le don fait des amis à la femme nouvellement mariée*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. In Consuetud. Norman. art. 395. *Parafernalia bona* definiuntur ea quæ sunt ad usum mulieris, puta lectus, vestes, lintea, & alia ejusmodi. Ex quibus colligitur *Parafernalia bona*, quibusvis ex rebus consistant, eadem esse quæ Græci παράφερνα, Galli *Peculium*, dixerunt; quæ à dote semper distincta in usum mulieribus erant atque in earum arbitrio posita: quod ex subjiciendis iterum perspicuum fiet. Statuta Philippi Pulcri an. 1303. in Cod. MS. Consuetud. Tolos. p. 35. *Judicatum quod executio pro clamoribus sive justitiis uxoris in bonis mariti, vel è contra in bonis uxoris dotalibus aut Parafernalibus pro marito. . . . non fieret de cætero.* Charta an. 1344. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 493. *Sive ex causa bonorum maternorum, seu paternorum, sive ex causa dotis & bonorum Parafernalium ipsius dominæ Beatricis matris suæ.* Instrum. an. 1351. apud Rymer. to. 5. p. 704. *Ita quod soluto matrimonio (quod absit) . . . . tota pecunia prædicta nomine dotis seu dotalitii . . . . una cum rebus suis Parafernalibus, refundatur penitus & integre persolvatur.* Aliud an. 1401. apud eumdem to. 8. pag. 179. *Item quod mittet eandem suam filiam ipsi domino Ludovico taliter fulcitam Parafernalibus, jocalibus & ornatibus, &c.* Johannes V. Belvac. Episc. apud Acher. in notis ad Guibertum p. 601. *Multaque alia loca ipsis subdita ex suis patrimonialibus & Parafernalibus bonis.* Vide Consuetud. Burbon. art. 28. & Arvern. cap. 14. art. 2.

¶ PARFFERNALIA, Eadem notione, in Decret. ad calcem Statut. Placent. fol. 113. recto.

¶ PARAFRENALES RES. Statuta castri Redaldi l. 1. fol. 19. v°. *Decernimus quod si mulier maritum habuerit, & res Parafrenales etiam habuerit, &c.*

☞ *Parafernalia bona* dicuntur præterea in diœcesi

Rotomag. ea utensilia, quæ parochi defuncti hæredes successori dimittere tenentur, scilicet lecti compages lignea, fulmenta quibus super foco ligna sustinentur, forceps & cremathra.

¶ PARAFREDUS, PARAFRENARII. Vide *Paraveredi*.

¶ PARAGAMINARIUS, pro *Pergamenarius*, Membranarum concinnator, Gall. *Parcheminier*. Litteræ an. 1341. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 171. *Inter mercatores dictorum coriorum & pellium tam affaitorum Paragaminarios & pellegantios, quam alios, dicentes & allegantes, se esse . . . in possessione & saisina vendendi in dictis vicis seu carreriis, dicta coria & pelles.*

PARAGAUDA, *Ornamentum pallii, vel vestis, quod vulgo friseum dicitur*, Joan. de Janua, apud quem perperam editum *Paranganda*. Παραγαύδιον in Gloss. Gr. Lat. MS. Biblioth. S. Germani Parisiensis: *Paragaudis*, Pollioni. Lex 2. Cod. Th. de Vestib. *Nemo auratas habeat aut in tunicis, aut in lineis Paragaudas.* Vide ibi Jacobum Gotofredum.

¶ PERANGADA, perperam in Vocabul. Juris utriusque: *Perangada, est vestis de auro vulgari, quod à gaydis vestimentorum vel clamydum poni solet: vel vestis qua habet aurum tantum in superficie.*

PARAGAUDATUS. Charta donationis Cornutianensis edita à Suarelio: *Et pro ara ora vela tramoserica alba pro auroclava. 2. Vela blattea auroclava Paragaudata 2.* Infra: *Vela linea Paragaudata Persica clavatura coccemelina prasina 2. vela linea Paragaudata Persica clavatura leucoredina 2. &c. Paragaudia vestes*, apud Vopiscum in Aureliano: *Paragaudia interula*, in Epist. Valeriani Imperatoris ad Præfectum Præt. quæ *Paragaudis* exornatæ erant. Vide Turnebum lib. 9. Adversar. capite 11. Casaubonum, Salmasium ad Hist. August. [Martinium & Hofman. in Lex.]

PARAGIUM, PARATICUM, Conditionis ac nobilitatis *paritas*, juxta quam Barones *debent maritare sorores, aut amitas, fratres aut nepotes*, ut est in Constitut. Siculis lib. 3. tit. 33. *Pro modo scilicet facultatum suarum, & filiorum superstitum numero, secundum Paragium.* [Adde Statuta MSS. Caroli I. Reg. Siciliæ cap. 158.] Charta an. 1269. apud Ughellum in Episcopis Casertanis: *Suppliciter petiit ut mandari ipsum maritari juxta Paragium, & dotari de castro & casali prædictis benignius dignaremur, &c.* Quod porro *Paragium* nostri in nuptiis appellabant, *congruam parilitatem* eleganter vocat Martianus Capella lib. 1. pag. 4. Ὁμαλὸν γάμον Æschylus in Prometheo pag. 55. ubi consulendus Scholiastes pag. 54. Apuleius lib. 6. Metamorph. *Connubium est, cum æquales in nuptias coëunt: ut puta cives Romani pari utique dignitate.* Ita Periander apud Laertium lib. 1. suadebat, γαμεῖν ἐκ τῶν ὁμοίων. Et Solon apud Ausonium in Ludo sapient. *Par pari jungatur conjux, quidquid impar dissidet.* Sed hæc nota. Hinc vox

PARAGIUM, pro ipsa nobilitate usurpata. Philippus *Mouskes* in Hist. Franc. MS.

Le Conte Estase de Boulogne,
Ki del Parage ne forlonge.

Le Roman *du Renard MS.*

Enfans, dit-il, de haut Parage,
Peussés de mes Chatiaus tenir, &c.

Le Roman *de Gaydon MS.*

La Dame iert de mult haut Paraige née.

Le Roman *d'Aubery MS.*

Vostre pere est frere Basin le fier,
Itel Paraige puisse Dex vergoigner.

Le Roman *de Rou & des Dus de Normandie MS.*

Gentil fu de Parage, & d'avoir fu manans.

Alibi:

Une fille à moult gente, qui est de haut Parage.

Rursum de Henrico II. Rege Angliæ:

Qui prist Alianor, dame de haut Parage.

Princesse de haut Paraige, apud Christinam Pisanam lib. *du Tresor de la Cité des Dames*, 1. part. cap. 24. *Homens de Paratge*, apud Raimundum de Montanerio in Chron. Aragon. cap. 113. in Chron. Petri Regis Aragon. lib. 1. cap. 28. &c. Chronicon Flandriæ cap. 5. *Quand vous avez arse sa maison a la vergoigne de tout son Parage.* Adde cap. 9. Jacobus Passavantius in Speculo de vera Pœnitentia pag. 209. *Non trovando niun altra creatura a suo Paraggio.* Dantes de Majano Son. 17.

Cavalieri li mostraro di gran Paraggio.

Utitur etiam Johannes Villaneus. Quibus in locis sæpe pro *parentage* sumitur. Philippus *Mouskes* in Philippo Augusto de Reginæ Ilembordis divortio:

Et par itant se l'en hai
Si fort, que de li s'en parti,
Quar l'Arcevesque de Rains
Parage i jura premerains.

Vide Dissertationem 3. ad Joinvillam p. 151. ubi plura: & supra in *Disparagare*. Ita etiam

PARATICUM usurpatur in Hispanicis Tabulis. Curia Generalis Catalon. an. 1320. MS. *De hominibus de Paratico, sive de genere Militari.* Alia Curia Generalis Barcinone celebrata an. 1291. à Jacobo II. Rege Aragon. *Quod aliquis Miles, vel homo de Paratico non possit facere malum alicui sine acunydamento.* Vide *Baudositas*.

¶ PARAGIUM, Parium dignitas & prærogativa, *Pairie*. Litteræ Philippi Pulcri ad Clementem V. PP. an. 1307. in MSS. *de Brienne*, vol. 236. fol. 3. *In Laudunensi ecclesia, quam licet in facultatibus tenuem, inter cæteras regni nostri ut pote Paritate seu Paragio regni ejusdem dotatam, excellentia nobilissimam reputamus.*

PARAGIUM, deinde appellatum, quicquid feudale à fratre primogenito, secundogenitis in partem hæreditatis datur, qui id ab ipso primogenito fratre tenent, pari ac ille reliquum feudum conditione, absque tamen homagio, (quod is pro toto feudo dominico præstat) usque ad septimam generationem, qua finita, omnis sanguinis affinitas extincta censetur: tum enim qui excipiunt, homagium præstant hæredibus primogeniti. Arestum Parlamenti Parisiensis anno 1275. apud Duchesnium in Histor. Drocensi pag. 281. *Ballivo igitur Caleti pro domino Rege petente homagium à Comite Domni Martini de dictis terris sibi, ut dictum est, in excambium traditis: pro dictis Comitibus fuit ex adverso propositum, quod dictus Rex de dictis terris .... homagium habere non debebat: imo Comes Drocensis eas Comiti Domni Martini per Paragium, juxta terræ consuetudinem garantire debebat usque ad septimum heredem.* Regestum Parisiensis Parlamenti sign. B. f. 41. inter Aresta anno 1277. *Homagium quod tenetur ab eo tanquam ab antenato per Paragium, juxta consuetudinem Normanniæ.* Totam hanc *Paragii* rationem & usum hisce verbis prosequitur vetus Consuetudo Normanniæ MS. 1. part. sect. 3. cap. 15. *Les fiens sont tenus par Parage, quant le frere ou le cousin prent l'eritage à ses predecesseurs, & il la tient de son ainsné, & li respont de toutes les choses qui apartiennent a la partie de son fien, & de toutes les droitures que le fiement de sa partie devra, il en respont*

& en fet les redevances as Chiés Seignors. Et cap. 18. *Tenure par Parage adecertes si est jet quant le tenant & celui del quel le fieu est tenus sont pers par la reson del lignage, qui descent de leurs antecesseurs, & en certe maniere tiennent les puisnez des ainznez de si atant que il viengnent au sesime degré de leetage. Mes dilec en avant, li puisnez si sont tenus à fere fealté à l'ainzné, & quant vendra au septisme degré, il tendront encore de l'ainzné par homage, més dillec en avant tout c'en qui par de devant estoit tenu en Parage, il sera tenu en aprés par hommage. Li ainznez poet fere justice sur les puisnez pour les rentes & pour les services qui appartiennent as Seignors del fieu, &c.* Cap. 27. *Les puisnez seront tenus a fare falté à leur ainznez ou à leurs successeurs quant le lingnage sera ale & descendu jusques au sisime genoil. El septisme degré les puisnez seront tenus à fere a leur ainznez homage, quer le septisme degre est establi tout au debors des lignes de sanguinité.* Adde quæ de hacce materia fusé pariter observavimus in dicta Dissert. 3. ad Joinvillam p. 150. [Vide etiam, si placet, quæ eamdem in rem disserunt D. *Brussel* lib. 3. de Usu feud. cap. 13. D. *de Lauriere* in Gloss. Jur. Gall. v. *Parage* & in Præfat. ad to. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. xix & seqq. Stabilim. S. Ludov. lib. 1. cap. 74. Butiller. in summa rurali, atque Consuetudinum municipalium Interpretes passim.] Hinc

APPARAGIUM, pro parte hæreditatis paternæ aut maternæ, quæ secundogenitis datur à primogenito fratre, in Charta an. 1316. ex veteri Regesto Cameræ Computorum Parisiensis: *Dominus Philippus primus Regis Comes Pictavensis & Burgundiæ de dono Regis Philippi patris sui ratione partagii seu possessionis hæreditariæ quousque Rex sibi fecerit assideri de 20. mill. lib. Tur. solvend. hoc modo videlicet 3000. ll. super terram Comitatus Burgundiæ annis singulis, qui debebantur Regi à Comitissa Atrebatensi Domina Mathildi ... Dominus Ludovicus Comes Ebroicensis pro recompensatione sibi facta super deceptione seu errore assisiæ terræ sibi factæ ratione sui Apparagii, super quibus dudum conquestus fuerat defunctis regibus Philippo seniori, & Ludovico germano quondam domini Regis moderni, &c.* Hinc etiam in Consuetudine Britanniæ art. 557. Lodunensi c. 15. art. 5. cap. 27. art. 26. & in Toronensi art. 284. *Fille apparagée suffisamment, ou deuement*, dicitur quæ legitime & juxta debitum dotata est à fratribus.

PARAGIUM, Quævis portio in re aliqua. Tabularium Vindocinense fol. 54. *Guido de Blasone Dominicus vassus accedens ad Dom. Odericum Abbatem donavit eis tractum sagenæ unius in universis aquis suis, ubicumque piscaturas habere dinoscitur, ita ut ipse in eadem sagena unius hominis habeat portionem, quam nominant Paragium, reliquæ autem portiones sunt S. Trinitatis & Monachorum.* [Charta ann. 1183. *Acemburgis uxor Dagani conquerebatur super duobus Paragiis in clusa quæ Varias nuncupatur, quæ ei Daganus vir suus de sæculo decedens dederat ex conquisitione sua.* Tabular. Majoris-monast. *Post mortem Gaufridi de Castro Celso, frater ejus Odericus dedit terram quæ cognominatur Teuucata, ... & parilitatem quam vocant Paragium omnium exclusarum de illa castellaria.* Vide *Cenagiator*]

¶ PARAGIUS, Proximus, contiguus, Gall. *Proche, contigu.* Charta an. 1283. to. 2. Hist. Dalphin. p. 26. *Si vero dictum castrum cum ejus mandamento, territorio & districtu dictas ducentas libras annui redditus non valeret, communi æstimatione & legali consuetudine & conditione terræ inspecta, quod de dictis ducentis libris deficeret, promittimus eodem modo supplere & assidere in loco proximiori & contiguo sive Paragio prædicto castro, territorio & districtui cum omni mero & mixto imperio & omnimoda jurisdictione.*

¶ PARAGO. Vide *Parrago.*

¶ PARAGOGIA, Gr. παραγώγια, Aquæductus minores, qui in majores confluunt. Vide Gotofredum in l. 8. lib. 15. Cod. Th. tit. 2.

PARAGONICUS. Joannes Hocsemius in Engilberto à Marca Episcopo Leodiensi c. 35. *Ad ea, quæ nobis objiciuntur in Curia de lavacro Militari sumpto in concha Paragonica Constantini; dicimus, quod in eadem intravit Constantinus, & inibi lotus fuit, &c.* Anastasius in S. Silvestro: *Fontem sanctum, ubi baptizatus est Augustus Constantinus ab eodem Silvestro: ipsum fontem ex metallo porphyretico ex omni parte coopertum, &c.* Ita *paragonica concha*, pro *porphyretica* hic sumitur, nisi ita legi debeat apud Hocsemium, vel *Pentagonica.*

¶ PARAGONISARE, Comparare, conferre, à veteri Gallico *Paragonner*, vel *Parangonner*, nunc *comparer* dicimus. Acta S. Raynerii to. 3. Junii p. 443. *Me multis dicebam optimum habere byzantium, diligenter illud revolvens & Paragonisans cepero fore æreum.*

¶ PARAGONIZARE, PARAGORIA, PARAGORICUS. Vide *Paregorizare.*

¶ PARAGRAPHUS, Peculiaris subscribentis nota, Gall. *Parafe.* Charta an. 1478. in lib cui titulus: *Apologie pour le pelerinage de nos Rois au tombeau de S. Marcoul &c.* p. 120. *Cum pluribus aliis notabilibus personis tam ecclesiasticis quam secularibus ad solemnitatem hujusmodi translationis congregatis. Signatum Joannes Carnificis & Joannes le Clerc cum Paragraphis.*

¶ PARAGRAPHUS, Linea quædam brevis, qua in distinguendis versibus utebantur Critici. Utrum masculini an feminini generis sit, disputant Grammatici, qui in feminino à Græcis constanter efferri observant. Vulgatius est apud Latinos *hic paragraphus* scribere. Vide Fabri Thesaur. in *Graphe* & Brencmannum in Hist. Pandect. lib. 3. cap. 6. p. 304.

¶ PARALAMENTUM, Litigium, Gall. *Procés; contestation.* Miracula S. Wernheri to. 2. April. p. 728. *Quod semel tracta fuerit ad judicium Bacheracense, & impetita à quibusdam, & quia inconsueta fuerit, de illis Paralamentis hominum perterrita, vix venit ad ecclesiam.*

¶ PARALANDRINUS, Navis onerariæ species. Rafanus de Caresinis in Chron. MS. an. 1379. *Hostibus autem, cum galedellis, Paralandrinis, ganzarolis .... viriliter resistentibus.* Vide *Parandaria.*

PARALLELONEUS, παράλληλος, apud Latinum Agrimensorem p. 316.

PARALODIUM. Charta Berengarii Comitis Barcinonensis an. 1090. apud Baronium an. 1091. n. 8. *Et ut Principes universi vel omnes alii, qui mecum insudaverint ad prædicta urbis instaurationem, habeant in confinio hujus urbis Paralodium, suam aprisionem, vel quod acceperint per manus nostra largitionem, non inde persolventes aliquam pensionem, &c.* Sed legendum videtur distinctis vocibus, *par alodium, sive aprisionem.*

¶ PARALOGIUM, Ædes, ut videtur, extra septa monasterii ædificatæ cum chorte, Plinio Cavædium. Henrici Berntenii Chron. apud Leibnit. Script. Brunsvic. to. 2. p. 445. *Eandemque coquinam extruxit a fundo lapideam, sicut Paralogium, capitulum, armarium, dormitorium, colloquium, auditorium & omnia cum tectis trabibus atque tegulis perficiendo.* Ibid.

p. 447. *Submovit etiam stabula periculosiora in curia Paralogii, distinguens eam à media porta per muros à dextris & à sinistris.*

PARALOGIZARE. Gloss. Lat. Gall. *Paralogizo, Parler, decevoir, ou conclure.* Alanus de Insulis in Planctu naturæ: *Cujus* (diadematis) *non adulterina auri materies ab ipsius honore degenerans, luce sophistica oculos Paralogizans, sed ipsius nobilitas ministrabat essentiam.* Utitur etiam Thwroczius in Chronico Hungar.

¶ PARALOYSARE, pro *Paralogizare*, in Præfat. Vocabularii utriusque juris: *Qui virtutes vocabulorum ignorant, de facili Paraloysantur* i. *decipiuntur.*

¶ PARALYTICATUS, Paralysi afflictus. Vita S. Stanislai Episc. to. 2. Maii p. 246. *In corpore universo Paralyticata erat, & in singulis membris contracta.*

PARAMENTUM. Vide *Parare* 1.

PARAMONARII, Iidem, qui Mansionarii Ecclesiarum, etsi secus videatur Meursio, qui *Paramonarios* administros Monasteriorum fuisse contendit. Historia Inventionis corporis S. Prisci, apud Ughellum in Episcopis Frequentinis: *Sacerdos quidam Marcus nomine, qui etiam Paramonarii gerebat officium, & prædictam ejusdem civitatis Ecclesiam custodiebat, &c.* Infra: *Custos sanctæ Ecclesiæ civitatis* dicitur. Apud Petrum Diac. Casin. in Relat. de Corpore S. Benedicti num. 2. & 20. *Georgius Ecclesiæ Paramonarius* occurrit, qui apud Leonem Ost. lib. 3. cap. 26. *Mansionarius* dicitur. [Observationes prævix ad Vitam S. Richardi sæc. 6. Bened. part. 1. pag. 516.

Olim pontificum fodiendo juncta sepulcra,
Repperit hic fratrus, quorum ille decentius horum
Sedem mutare decreverat. Obruit hinc nox,
Hac Parenomario fratri tunc reddita vox est:
Dicens, ut nostris permittat sedibus abhinc
Exspectare diem Domini, &c.

Ubi legendum *Paramonario* probat Vita ejusd. Richardi ibid. p. 522. *Ecce autem in ipsa nocte, unus eorum pontificalibus infulis redimitus, lecto fratris Paramonarii adstitit, dicens, &c.* Adde Vitam S. Gerardi num. 20. sæc. 5. Bened. pag. 266.] Concilium Constantinopolit. sub Menna act. 5. Προχειριζόμενος ποτὲ μὲν χωρεπισκόπους, ἄλλοτε παραμονάριος. Infra: Καὶ Ἰωάννην τινὰ παραμονάριον κατὰ τὸν παλαιὸν τὸν οἶκον τῆς ἁγίας Μαρίας, τὸν διακείμενον κατὰ τὴν Τυρίων μητρόπολιν. VII. Synod. act. 7. can. 5. Οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον. Προσμονάριοι dicuntur in Definitionibus Concilii Calched. can. 2. apud Balsamonem ad Marci Patr. Resp 28. & Leonem Grammaticum in Michaele Balbo pag. 459. Suos etiam προσμοναρίους habebant Gentiles, si qua Menologio fides ad 17. Novembr.

☞ Nec dubium tamen videtur quin vox *Paramonarius* interdum usurpata fuerit pro templi sive monasterii administratore seu œconomo. Vita S. Apollinaris Syncleticæ to. 1. Januar. p. 259. *Cumque pervenisset* (Apollinaris) *ad ades Philoxeni, didicit is qui erat illic Paramonarius, venitque cum magno apparatu, dicitque ei procidens: Domina mea, ubi jubes me manere donec ascenderis & tuam feceris orationem! Ipsa vero eum rogavit cum sacramento, ut nihil ad se afferretur. Dicit autem ei: fac officium caritatis. Affer ad me quatuor animalia, ut ascendens adorem S. Menam. Ille autem die sequenti adduxit animalia. Ea vero dixit: crede, domine, eis non insidebo, nisi eorum mercedem dederis. Cum dedisset plusquam dari consuevisset, valedixit Oeconomo. Ipse autem recessit, accepta ab ea benedictione*: id est mercede.

¶ PARAMURUS PORTALIS, Murus portæ præstructus, Gall. *Avant-mur: Promurale*, Isidoro lib. 15. Orig. cap. 2. Charta an. 1381. ex Tabular. Massil. *Item fuerunt caumata Paramuri portalis portæ Gallicæ.* Vide *Antemurale.*

¶ PARANA. Charta an. 1047. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 413. *Donamus Domino Deo & S. Victori monasterii Massiliensis .... ecclesiam S. Mariæ ... cum uno clausu vinearum & cum duabus sparanis, & cum toto hoc quod huic ecclesiæ accreverit. Et alteram ecclesiam donamus ... cum una vinea, & suis Paranis, & cum omnibus rebus quas adquisierit in futuro tempore.* Ubi, ut paulo ante, legendum videtur *sparanis*, id est, sepibus vel muris quibus vineæ claudebantur & separabantur.

¶ PARANDARIA, Navis onerariæ genus. Bernh. *de Breydenbach* Iter Hierosol. pag. 266. *Præter has quoque adjiciunt nonnulla oneraria navigia, Parandarias vulgo dictas, ex quibus quedam machinis & saxeis globis tormentis adaptatis onustæ fuere ... Imponuntque triremibus & Parandariis non parvas machinas, &c.* Epist. ad Sixtum IV. PP. an. 1480. de Obsidione Rhodi à Turcis apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 293. *Adjiciunt & magna quedam oneraria Parandarias vulgo dictas, quarum quedam onustæ bombardis & saxis erant. Parendaria*, in Epist. Petri *d'Aubusson* ad Frider. III. Imp. Vide *Paralandrinus.*

¶ PARANGARIÆ, Jumentorum vel plaustrorum præstationes per viam transversam, sive extra viam regiam. Charta ann. 1308. *Ab omni feodo, retrofeodo, ... angaria, Parangaria ... garantiet & deffendet.* Occurrit præterea in Concil. Avenion. an. 1209. to. 2. Spicil. Acher. p. 613. & alibi. Vide *Angaria* 2. *Angariare* 1. & *Perangaria.*

¶ PARANYMPHA, dicebatur matrona quæ sponsam comitabatur atque ad maritalem thorum deducebat. Leges Aistulphi Reg. ex Cod. Mutin. apud Murator. to. 1. part. 2. col. 91. *Dum quidam homines ad suscipiendam sponsam cujusdam sponsi cum Paranympha & troctingis, &c.*

¶ PARANYMPHALIS, Paranymphum spectans. Gerhohi Epist. ad G. sororem apud Bernard. Pezium to. 1. Anecd. part. 2. p. 333. *Quod si adversa contra se invicem fuerint, illi me recognoscam Paranymphalis obsequii debitorem, cujus agnoveris ... Jesum Christum sponsum & amatorem.*

1. PARANYMPHUS. Soterem PP. instituisse aiunt, ut legitima uxor tum haberetur, cui Sacerdos benedixisset, & quam parentes solenni pompa, more Christiano, merito collocassent, quamque etiam Paranymphi custodiissent: de quo more exstat Epistola 1. sub nomine Evaristi PP. *Paranymphi* meminit Concilium Carthaginense IV. cap. 13. apud Reginonem l. 2. cap. 153. *Sponsus & sponsa cum benedicendi sunt à Sacerdote, à parentibus suis, vel à Paranymphis offerantur.* Adde Burchard. lib. 9. c. 6. 7. Capitul. Caroli M. lib. 7. c. 363. Leges Longob. lib. 1. tit. 16. §. 8. &c. Παρανύμφους plures interdum adhibitos in nuptiarum solemnibus testatur Euchologium Græcum pag. 389. ex quo συντέκνους appellatos docemur: Εἶτα ἀλλάσσουσιν οἱ παράνυμφοι, ἤγουν κοινῶς λεγόμενοι σύντεκνοι, τὰ στεφανώματα τῶν νυμφίων. Sic porro *Compatres*, seu patres spirituales etiam appellant Græci recentiores, quod in deducendis sponsis patris vicem teneant. Νυμφευτὴς, apud Theophylactum Simocattam lib. 1. c. 10. Vide Juretum ad Epistolam Ivonis Carnot. 209. & Glossar. med. Græcit. in Παράνυμφος.

☞ *Paranymphi* officium præstitere interdum etiam Archiepiscopi. Chronic. Novalic. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 764. *Tertius Otto in regno eligi-*

tur,

tur, qui in conjugium quamdam sumens Græcam filiam Constantinopolitani Imperatoris, quorum Paranymphus exstitit Archiepiscopus Arnulphus Mediolanensis.

¶ 2. PARANYMPHUS, in Scholis Parisiensibus dicitur, qui, peracto *Licentiæ* cursu, in solemni cœtu, unicuique *Licentiato* de doctrina, pietate, aliisque virtutibus quarum per *Licentiam* specimen edidit, gratulatur. Ab officio paranymphi erga sponsam manavit hæc appellatio; is quippe gradum *Licentiarum* accepturos olim ad Cancellarium deducebat. Compendium jur. & consuet. Univers. Paris. per Rob. *Goulet* fol. 15. *Et hora assignata venit Paranymphus seu legatus d. cancellarii cum ornamento ad hoc deputato & capa rubea ac pileo de veluto per quem licenciandi invitantur per dictum Paranymphum ex parte prædicti cancellarii ad diem crastinam in aula dom. Parisiensis episcopi gradum Licentiarum accepturi. Paranymphus semper ibidem habet orationem prolixam que arengua vocatur apud Gallos, de laudibus ipsius scientie in qua sunt Licentiandi, in Facultate precipua sacre Theologie tot habet orationes quot sunt Licenciandi.*

PARAPALLIUM, in Theatro statuit vetus interpres Juvenalis ad Sat. 6. v. 649. *Spectant subeuntem fata mariti Alcestam*: ubi ille, *in Theatro Parapallium.*

PARAPETASIA, in l. 39. Cod. Th. de Operib. publ. *Ædificia, quæ vulgo more Parapetasia nuncupantur, vel si qua opera publicis mœnibus, vel privatis, sociata cohærent, ut ex his incendium vel insidias vicinitas reformidet, aut angustentur spatia platearum, vel minuatur porticibus latitudo, dirui ac prosterni præcipimus.* Quo loco in Basilicis habetur παραπέτασμα, vel παραπέτασμα, quæ vox, opus quoddam alii adjunctum, significat, seu ad aliud fulciendum, vel alia de causa, uti observatum à nobis in Descript. ædis Sophianæ num. 36. Proinde alia sunt *Parapetasia* à mœnianis & subgrundiis.

¶ PARAPETASMA, *Velum geniali incumbens lecto.* Vocabul. Sussann. Gr. παραπέτασμα, Umbraculum.

¶ PARAPHERNALIA BONA. Vide *Parafernalia.*

PARAPHONISTÆ, παραφωνισταί, Cantores, qui sunt ex Schola Cantorum. Ugutio: *Paraphonista, Cantor.* Alibi: *Antiphonos, qui est sonus: unde Paraphonista, dicitur præcantator, quasi parans sonos.* Ordo Romanus de Schola Cantorum: *Et statuuntur per ordinem acies duæ, Paraphonistæ quidem hinc inde a foris, infantes ab utroque latere infra per ordinem.* Alio loco: *Tunc ascendentes in pulpitum duo ex Paraphonistis, imponant Antiphonam.* Qui vero *infantes* ibi dicuntur, ibidem bis appellantur *infantes Paraphonistæ*: nostris, *Enfans de chœur.* Vetus Scheda de Confirmatione Abbatis Casin. apud Angelum à Nuce: *De hinc imponat Paraphonista Antiphonam hanc, &c.* Tabularium Ecclesiæ Cadurcensis: *Breve memoriale sive divisionale per manus Stephani, quod fecit Stephanus Parafonista ad obitum mortis de ista sagrestia cum ipso fevo Stephano nepoti, modo fiat, & illa Cabecolia Ugoni nepoti meo filia Durandi, &c.* Tabularium S. Cyrici Nivern. num. 71. *Insuper alcas Domni Odonis Paraphonista mihi dederunt.* Occurrit præterea in Vita S. Genulfi lib. 2. cap. 23. apud Monachum Sangallensem lib. 1. de Carolo M. cap. 8. [Guidonem in Discipl. Farf. cap. 1. 5. 8.] &c.

ARCHIPARAPHONISTA, dicitur in Ordine Romano, qui aliis locis *Quartus Scholæ* appellatur. *Et postea mandet mutare alium in loco Lectoris vel Cantoris: quod si factum fuerit, Archiparaphonista a Pontifice excommunicabitur, id est, Quartus Scholæ, qui semper Pontifici nuntiat de Cantoribus.* Alibi: *Descendit Archidiaconus sequens in Scholam, & accipit Fontem de manu Archiparaphonistæ, &c.*

PARAPSIS, pro παροψίς. Glossæ Gr. Lat. τρύβλιον, *Parapsida.* Ita MSS. ubi editæ habent *paropsida.* Vas escarum à rotunditate dictum. Will. Brito in Vocab. *Parapsis dicitur discus.* [*Parapsis, Escuelle*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] Isidorus lib. 20. Orig. cap. 4. *Parapsis, quadrangulum & quadrilaterum vas, id est, paribus absidis.* Glossæ ejusdem Isidori: *Parapsides, suffusoria. Parapsis, granata vel catinus.* Legendum *gavata, vel catinum*, ut habent Glossæ antiquæ MSS. Pithœanæ, & Papias. Glossæ MSS. ex Bibl. S. Germani Paris. Cod. 561. *Parapsis dicitur vel à paribus absidis, vel à parabsis, à partitis in eo obsoniis & prandiis.* Joannes de Garlandia in Synonymis:

Discus, scutella, lanx est, catinusque, Parapsis.

Regula S. Ferreoli cap. 34. *Nemo alterius aut præsumat aut rapiat portionem, nec frequentius cæteris manum Parapsidi importunus immergat.* Constitut. Sicul. lib. 3. cap. 36. *Annulos, fibulas, Parapsides, vel cuppas aureas, &c.* Vetus Charta apud Hubertum Leodiensem p. 39. *Quatenus inde 8. Parapsides, 8. stanpi, unum mortarium in Natali Domini, ... fratribus a Villico ministrentur.* [Vita S. Willelmi sæc. Bened. 4. part. 1. p. 84. *Ipse modo cocus humilis & servitor fidelis manibus propriis Parapsides abluit, altera colligit, &c.*] Vide Cujac. lib. 10. Observat. cap. 17.

¶ PARAPSES, Præstatio paropsidum, quas recens nuptæ apud Delphinates domino feudali dare tenebantur. Computa Vienn. ann. 1318. fol. 119. *Item de Parapsidibus censualibus x. duodenas, quæ fuerunt posita in hospitio, & sic Parapsides quitta.* In Computo Castellani de Romanis vocantur *escnellata sponsarum.* Vide *Escuellata* & *Missus* 1.

1. PARARE, Ornare, Gall. *Parer.* [Charta Caroli M. an. 795. to. 1. Hist. Occitan. inter Instr. col. 29. *Aliquid exinde dilecto filio nostro obtulit, equum optimum, & brunia optima, & spatam Indicam cum teeha de argento Parata.*] S. Valerianus de Bono disciplinæ cap. 8. *Una cum assistente sapientia, cœlum suspenderat, terram Parabat.* Acta Synodi Pontigonensis an. 876. *Mane circa horam nonam venit Imperator Græcanico more Paratus & coronatus, &c.* Supra: *Venit Dominus Imperator Carolus in vestitu deaurato, habitu Francico, &c.* Anonymus in Episcopis Eystetensibus in Gerocho: *Veterem illam Evangeliorum capsam ex electro & auro purissimo, gemmisque pretiosis Parari fecit.* Hariulphus lib. 2. c. 19. *Paravimus capsam majorem auro & gemmis ornatam, in qua posuimus partem suprascriptarum reliquiarum.* Infra: *Capsas minores auro argentoque vel gemmis pretiosis honestissime Paravit.* Helgaudus in Roberto Rege: *Invenit ibi suam lanceam à conjuge gloriosa bene argento Paratam.* Chron. Casin. lib. 3. cap. ult. *Dalmatica Parata 8. tunica Parata 5. &c.* Willelmus Andrensis in Chronico ann. 1161. *Vidimus eum aliquando incappatum, præcinctum, & calcaribus circa pedes redimitum, atque Paratis equis exire Paratum.* Ceremoniale Romanum cap. 33. sect. 3. *Si vero Episcopus sit, qui cruce non utatur, stans in altari, vel in sede sua cum mitra, vel si non sit Paratus.* Occurrit passim.

PARAMENTUM, Ornatus, ornamentum: Gallis *Parement.* Annales Francor. Bertin. an. 868. *Cum corona auro & gemmis ornata, sed & cum omni Paramento regio cultu exculto.* Bulla Alexandri IV. PP. ann. 1255. *Libros, calices, & Paramenta ad alia loca transferre.* [Charta an. 1367. *Item quod nulla domicella audeat portare aliquod Paramentum cum perlis & margaritis aut lapidibus pretiosis. Paramenta seu in-*

courtineamenta, in Charta ann. 1352. ex Regest. 8c. Chartophyl. regii Ch. 785.] Adde Concilium Ravennense an. 1311. cap. 8. &c.

¶ PARAMENTUM, Phrygium opus auratis, argenteis aliisve filis intextum, Gall. *Orfroy*. Gesta Guillelmi Episc. Cenoman. tom. 3. Analect. Mabill. p. 375. *Albas undecim, quatuor solemnes cum Paramentis aureis, duas alias paratas non ita solemnes, & quinque absque Paramentis.*

¶ PARATURA, Eadem notione. Charta an. 1239. in Tabular. S. Barthol. Betun. fol. 42. *Ejusdem custodis officii est ipsorum pannorum dissuere Paraturas.* Gesta Gaufredi de Loduno Episc. Cenoman. to. 3. Analect. Mabill. p. 390. *Quinque paria cerotecarum, & duas Paraturas argenteas deauratas ad opus earumdem cerotecarum.* Hinc

¶ PARATUS, Opere Phrygio ornatus. Testam. Everardi Comis. an. 837 apud Miræum tom. 1. pag. 20. *Vestitum unum de auro Paratum, mantellum unum de auro Paratum, cum fibula aurea.* Chron. Cavense apud Murator. tom. 7. col. 951. *Pluviales rubeos Paratos x. nigros Paratos xii.... annulum pontificalem 1. cum chirothecis Paratis, aliud par chirothecarum non Paratarum.*

PARAMENTUM. Hincmarus Remensis ad Carolum Regem, de coërcendis militum rapinis: *Et ad aliquem diem jubeatis venire Fideles vestros, dicentes, quia eis adcognitare vultis undecumque vobis placet dicere, & antequam de Paramento vestro ad mansiones redeant, commonete eos secundum sapientiam vobis à Deo datam.* Infra: *Ut si tales sunt, qui antea hanc admonitionem non audierint, eis quotidie, quando ad Paramentum vestrum venerint, relegat.* Ubi *Paramentum*, videtur esse tribunal *paratum*, seu adornatum. [Vide *Camera paramenti.*]

¶ PARAMENTUM, Apparatus sive bellicus, sive alius quivis, rerum necessariarum copia, instructio. Testamentum Everardi Comit. an. 837. apud Miræum to. 1. pag. 20. *De Paramento autem nostro volumus ut habeat primogenitus noster Unroch spatam unam, cum aureis bilcis & cuspide aurea, &c.* Oberti cancellarii Annal. Genuens. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 297. *Armavit quidem septem galeas & tres naves majores, quibus milites & arcatores & omnia Paramenta istorum portabantur.* Jac. Auriæ Annal. Genuens. ad an. 1293. ibid. col. 606. *Viderunt galeas iv. Venetorum per Templarios pro custodia insula Cypri armatas, in quibus erat armamentum vi. galearum tam de hominibus quam de Paramentis.* Rolandinus Patav. de Factis in marchia Tarvis. lib. 6. cap. 1. apud eumdem Murator. to. 8. col. 253. *Et in ipso prædicto die missi sunt homines de Monte Silice cum suis omnibus Paramentis & armis ad Solezinum.* Agnellus in Vita S. Maximiani apud eumdem tom. 2. p. 106. *Tunc jussu Pontificis nocte una tanta allata sunt omnia Paramenta, calces & latercula, petras & bisalos, &c.* Vide *Preparamentum.*

PARATURA, Idem quod *Paramentum*, Gallis *Parure*: *Paratus*, Tertulliano de Corona militis. Solinus c. 53. *Gemmarum adhibent Paratum.* 2. Paralip. c. 5. *Portaverunt Levitæ arcam, & intulerunt eam, & omnem Paraturam tabernaculi.* Ubi Gr. Καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. Gregorius M. lib. 10. Epist. 36. *Modo autem de benedictione ejusdem S. Petri transmisimus fraternitati vestræ Paraturam unam, &c.* Pontius Diac. in Vita S. Cypriani: *Nolo nunc describere loci gratiam: & deliciarum omnium Paraturam interim transeo.* Chronicon Monasterii Sublacensis, de Petro tertio Abbate: *Hic Abbas sanctus fecit in Monasterio libros, Paraturas optimas, & hereditates multas acquisivit.* Eckeardus Junior de Casibus S. Gall cap. 8. *Paraturas vero Sanctuarii ille, quas secum inconsiderate carissimas sumpsit, furto amisit.* Adde cap. 10. p. 82. Monachum Sangall. lib. 1. de Carolo M. c. 26. Conradum de Fabaria de Casibus S. Galli cap. 4. extremo, Regulam Magistri cap. 81. Vitas Abbatum S. Albani p. 35. Chartam donationis factæ Eccl. Cornutianensi edit. à Suaresio, [Leges Palat. Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 3. Junii pag. lxxv. Annal. Bened. to. 4. p. 747. &c.]

¶ PARATURA MISSATICA, Ornamenta ad Missam celebrandam. Vita S. Udalrici sæc. 5. Bened. p. 446. *Sanctus Episcopus in Deum confidens, Paratura missatica se indui festinavit, & in litore fluminis cum suis comitibus Missam devote celebravit.* Occurrit præterea ibid. p. 453. & 456. S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 2. c. 15. *Cum Missam celebrare voluerit, sacrista ei solito meliorem Paraturam accommodabit.* *Paramentum sacerdotale*, in Actis Consecrat. Eccl. de Epeia an. 1186.

PARURA, Eadem notione, ex Gallico *Parure*. Vitæ Abbatum S. Albani: *Albas habentes Paruras auro, & aurifrigio, & acu plumario decoratas.* [Charta an. 1425. apud Rymer. tom. 10. p. 346. *Unam Paruram positam cum perreia & armis Angliæ, tres cappas de velvet rubeas, cum rosis aureis.* Vide *Gobonatus* & *Spatularia*.]

¶ 2. PARARE, *Meiare*, in vett. Gloss. Vide *Parata*.

¶ PARARE DOMOS, Eas reficere. Comput. ann. 1259. ex Bibl. reg. *Pro domibus de Croci tegendis & Parandis, &c.*

¶ PARARE FOSSATUM, Reficere, reparare, Galli dicimus *Relever un fossé*. Le Roman de *Vacce* MS.

A cel temps avoit un fossé
Haut & parfont & Reparé.

Ibidem:

Ses chasteaux fist tost enforchier,
Fossez Parer, murs redreschier.

¶ 1. PARARIA, f. Dominium, *Pariagium*. Vide in *Par*, & infra *Pararium* 2. Excerpta ex Chron. Anic. to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 237. *Guillelmus ecclesiæ suæ & successoribus suis pretio 1020. libr. Turonens. acquisivit castrum & Parariam de Bello joco à Jarentone de Sancto Romano domicello.*

¶ 2. PARARIA, Locus ubi parantur panni. Litteræ Philippi VI. an. 1335. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 115. *Et quod ipsi corratetii desistant, nec hostalarii .... aliquatenus in prædictis pannis emendis, vel vendendis assotient mercatores, nisi dicti hostalarii essent corretasii dictæ Pararie.* Vide *Paratoria*.

1. PARARIUM, pro *Peraria*, seu *petraria*, apud Brompronum pag. 1166. *Ingenia vero & Pararia Christianorum ita retro fossata erant, quod nullus ex parte adversa poterat eis nocere.* Vide *Petraria* 2.

¶ 2. PARARIUM, ut *Pararia* 1. ni fallor. Charta an. 1174. ex parvo Chartular. S. Victoris Massil. fol. 177. *Dono ecclesiæ B. Mariæ de Toramina Pararium in Insula cum ribagio, & totum tenementum Isoardi in manu sacra J. episc. Senecensis.*

¶ PARARIUS, Qui nominibus faciendis intervenit, conciliator, proxeneta. Seneca de Benef. lib. 2. cap. 23. *Quidam volunt nomina secum fieri, nec interponi Parariot.*

PARASCERNUS, Navigii species. Charta Elizabethæ Reginæ Hungariæ ann. 1380. apud Joannem Lucium lib. 4. Hist. Dalmat. cap. 1. *Omnes galeas, Parascernos, brigentinos, & quodlibet aliud genus classis.* [Vide *Parandaria*.]

PARASCEVE, ex Gr. παρασκευή, Sexta sabbati, seu feria sexta ultimæ hebdomadis Quadragesimæ, sic

dicta, inquit Isidorus lib. 1. de Eccles. offic. cap. 29. *quia in eo die Christus mysterium crucis explevit, propter quod venerat in hunc mundum.* Papias: *Parasceve, sexta Sabbati appellatur, hinc enim præparatio dicitur, quod à Judæis, quæ in Sabbato sunt, eadem die præparantur.*

¶ PARASCEVA, pro qualibet sexta feria cujusvis hebdomadæ, quomodo quælibet dies Dominica ab antiquis dies Resurrectionis Dominicæ dicitur. Vita S. Aldegundis sæc. 2. Bened. p. 815. *Die Parasceve ante Sabbatum dormitionis famula Dei Aldegunda, &c.* id est, *sexta feria ante diem Sabbati*, sicuti alius anonymus interpretatur. Obiit autem S. Aldegundis die Sabbati III. Kalend. Februarii, ut observat Mabillonius ibid.

¶ PARASCHELMUS: à Græco παρὰ & σκάλμος, Scalmus, Gall. *Schalme*, Ital. *Schelme*, lignum quo alligatur remus, labrum navis, ubi remi adnexi sunt, ita ut *Paraschelmus* dici videatur id quo *scalmus* munitur. Chron. Estense ad ann. 1380. apud Murator. tom. 15. col. 506. *Veneti suorum inimicorum victoria potiti, cum XLVIII. galeis ad bella multo studio præparatis, quarum unaquæque Paraschelmum unum habebat, &c.*

¶ PARASCIS, pro *Parapsis*, Catinus, Gallice *Plat.* Computus ab an. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 273. *Angele de Apparere per manus Guillelmi de Bles magistri coquinæ domini pro incisoriis, Parascidibus, salzeriis, &c.* Ibid. p. 283. *Item, pro redimendis Parascidibus argenti dom. Burgæ de Turri, quæ erant in pignore pro cera & tortiis festi S. Mariæ, XLIV. lib. Vienn.* Vide *Parapsis*.

PARASIA. Vetus interpres Juvenalis Sat. 4. v. 77. *Pegasus, Trierarchi filius, ex quibus Liburna Parasia nomen accepit.* Ubi P. Pithœus legit, *ex cujus Liburnæ Parasia*, & *parasium*, pro παράσημον dictum putat, i. tutela navis, de qua voce copiose egere criticorum filii.

☞ Hinc fortean vocem *Paracis*, pro militum comitatu, quo in solemni colloquio ad tutelam quis stipatur, usurpasse arbitror le Roman *de Vacce* MS.

Li Quens Ernouf fu mout curious & pensis
Comme Guillaume fost sanz autre Paracis
Dedenz l'isle est entrez o quatre sez amis.

¶ PARASITASTER, Idem videtur qui *Parasitus*, Famulus domesticus. Guibertus in Vita sua lib. 3. c. 15. *Quid, quod cum uxore sua Parasitastrum quemdam extinctis jam nocte lucernis sub specie sui cubitum ire mandavit.* Laurentio in Amalth. *Parasitaster, parasitorum imitatar*; qua notione utitur Terentius in Adelphis.

¶ PARASITI, *Qui preficiebantur colligendo sacro frumento.* Vocabul. Sussannæi. Hinc, *Parasitium*, horreum in quo primitias sacri frumenti Parasiti recondebant. Vide Scaliger. Poet. 1. 14. Meursium, &c.

PARASITUS, PARESITUS. Vita S. Sori Eremitæ Petragor. cap. 2. num. 10. *Vocato itaque uno è Paresitis, jubet diligenter à bestia pellem detrahere.* Ubi Bollandus per *paresitum*, laniunem designari putat: malim famulum domesticum, qui de mensa domini victitat. Sic apud Petrum Damian. in Vita S. Romualdi cap. 3. num. 17. *Hujus vaccam Comes quidam superbus & tumidus, missis Parasitis, impetu barbarico rapuit, ejusque carnes præparari sibi ad prandium... præcepit.* Will. Gemeticensis lib. 7. cap. 10. *A duobus Parasitis suis in via fecit eum subito strangulari.* [Vide *Parasitaster*.]

¶ PARASSEVA, pro *Parasceve*. Vide *Participatio*.

PARASTER, Vitricus, ut *Filiaster*, privignus. Vetus Notitia in Hist. Monmorenciaca pag. 12. *Hucberti, ... qui postea propter Parastrem suum cognominatus est Rasorius, &c.* [Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Concessit Gaufridus filius ejus, & Stephanus de Vellet maritus matris ejusdem Gaufridi .... & concessum est ab eodem Gaufrido & Parastre ejus.*] Occurrit in Tabulario S. Florentii Salmuriensis, in Rubro Sagiensi fol. 36. & apud Bractonum l. 4. Tract. 2. cap. 4. §. 4. lib. 5. Tract. 4. §. 5. cap. 5. §. 9. *Parastre*, in Consuetud. Montensi art. 6. 11. [& in vet. Melodun. art. 149. Armoricis, *Perastre*.]

PARASTICIA. Adamnanus Scotus. lib. 3. Vitæ S. Columbæ cap. 27. *Ecce enim Angelus Domini ... nos desuper intra Ecclesiam aspiciens & benedicens, rursum per Parasticiam Ecclesiæ reversus, nulla talis vestigia exitus reliquit.* An *posticiam*? Alii à παρὰ, & *stare* deducunt quasi *ad stationem*.

PARASYNAXIS, ex Græco Παρασύναξις, Conventiculum. Sacra Marciani Imperat. contra hæreticos part. 3. Concilii Calched. c. 19. *Universi præterea Apollinaristæ ...., non Ecclesias, non Monasteria sibi construant, Parasynaxes & conventicula tam diurna, quam nocturna non contrahant.* Concilium Constantinopolitanum sub Menna Patr. act. 1. κωλύεσθαι μήτε παρασυνάξαι, μήτε παραβαπτίζειν. Vetus interpres *reconventiculare*. Vide l. 8. Cod. de Hæret. & Manich.

PARATA, Practicis nostris, *droit de parée*: Jus nempe, quod dominis feudalibus competit persequendi *nativos* seu homines suos, si in vicini alterius dominium transierint, quod quidem ex pacto vicissim inito utrique domino competit, ex quo eorum tenentes, *homines de parata* vulgo dicuntur. Charta libertatum oppidi de S. Paladio in Biturigib. an. 1279. *Si aliquis seu aliqui, homo seu homines nostri, ... ex aliquibus aliis locis nostris & justitiis venerint ad dictam villam S. Paladii, qui non sint de Parata, & sint homines nostri, vel alicujus nostri de tallia, mortallia, &c.* Infra: *Quilibet Aliene deforis dictum dominium deferens & adducens vinum ad vendendum in dicta villa, solvet pro quolibet dolio dimidium sextarium vini, exceptis illis, qui sunt de Parata.* Quippe qui sunt *de Parata* non censentur Alienigenæ. Consuet. localis loci de *Thevé* in Biturigib. apud Thomasserium: *Ledit Seigneur a Paree & suite avec le Seigneur ou Dame de la Chastre, à la Berthenoux, esquels lieux il a accoustumé suivre & exploiter ses hommes sans contradiction, & n'y doivent les hommes d'icelles terres & seigneurie, peages & barrages les uns les autres pour les marchandises, qui peuvent passer & repasser par icelles.*

PARATÆ, Expensæ ad hospitum susceptiones, maxime Missorum, seu Legatorum publicorum, *Missatici*: fallitur enim Sigonius lib. 7. de regno Italiæ, ubi ait *Paratam* esse sumtum quem populi in vias, pontesque fluminum, qua transiturus aut quo aditurus Rex erat, reficiendos impendebant. Vox formata à *Parare*, quod idem est ac *Metare*. Glossæ Gr. Lat. Ἑτοιμάζω, *Paro*, *Meto*. Ἑτοιμασία, *Præparatio*, *metatio*. *Mansio parata*, apud S. Ambrosium serm. 5. in Psalm. 118. *Parare hospitium*, apud Sidonium lib. 8. Epist. 11. *Mansionaticos parare*, apud Hincmarum Remensem ad Clerum Laudun. *Convivia præparare judicibus*, in Diplomate Bertefridi Episcopi Ambiao. pro Monasterio Corbeiensi, & in Bulla Cœlestini PP. apud Buzelinum in Gallo-Flandr. pag. 349. Vide Senatorem lib. 5. Epist. 14. & Concilium Cabilonense ann. 650. cap. 11. Præceptum Ludovici Pii pro Hispanis an. 815. *Et Missis nostris, quos pro rerum*

opportunitate illas in partes miserimus, aut Legatis, qui de partibus Hispaniæ ad nos transmissi fuerint, Paratas faciant, & ad subvectionem eorum veredas donent. Epistola Episcoporum ad Ludovicum Regem cap. 14. *Quatenus non sit nobis necesse per quascumque occasiones, quorumcumque hortatibus circuire loca Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, vel Comitum, & majores quam ratio postulat Paratas exigere.* Occurrit passim apud Marculfum, & in veteribus Tabulis.

¶ Paraoa, Eadem notione. Præceptum Pippini Majoris domus an. 750. to. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 261. *Nec mansiones aut Paradas aut fidejussores tollere non præsumatis.* Eadem habentur in Charta Carlomanni an. 881. inter Probat. to. 2. Hist. Occitan. col. 19. & alibi.

Paratæ crebro etiam sumuntur pro expensis, quæ in Episcoporum & Archidiaconorum susceptionibus à Presbyteris Ecclesiarum ruralium fiunt, dum ii diœcesim suam visitant, quæ postmodum in præstationes pecuniarias abierunt; [ita ut ab Episcopis interdum monasteriis concederentur, ut patet ex Charta Alduini Lemovic. Episc. apud Stephanot. to. 2. Antiquit. Bened. Lemovic. MSS. pag. 420.] Hincmarus Remensis: *Presbyteros in Paratis & exeniis indebitis non affligant.* Idem in Capitulis ad Archidiaconos cap. 1. *Non graves sitis Presbyteris in Paratis quærendis.* Chronicon Hugonis Flaviniacensis pag. 271. *Ea lege, ut ipsi, quoad vivunt, illo* (altari) *fruantur, & debitum Synodale Ecclesiæ S. Mammetis solvant Paratam & eulogias.* Chronicon S. Benigni Divionensis pag. 422. *In Asiriaco etiam villa decimas & Paratam ... perdonavit.* Chronicon Besuense p. 600. *Paratas sive debitum, quod in Synodo debebat Presbyter.* Charta Roberti Episc. Lingonensis in eod. Chronico: *Ita ut Presbyteri Parochiales ... Archidiaconibus, aliisque ministris debita servitia exhibeant, Paratas & eulogias suo tempore communiter persolvant.* [Charta Hugonis Episc. Lingon. an. 1079. ex Tabul. Capit. Autissiod. *Decimas omnes & proprios redditus ecclesiæ S. Symphoriani sitæ in villa quæ Marol vulgari vocabulo nuncupatur, prædictis fratribus gratis & absque omni recompensatione remisimus & concessimus, retinendo tamen census & Paratas reliquasque consuetudines.*] Charta alia Hugonis Episcopi Gratianopolitani, ex Tabulario ejusdem Ecclesiæ: *Quibus postea donavi Ecclesiam S. Himerii, & Ecclesiam B. Mariæ de Bruen, retento annuo censu, scilicet* 10. *solid. excepta Parata.* Alia ejusdem Hugonis an. 1108. *Et retineo mihi & successoribus meis ... Paratam, quæ constat* 12. *denariis in Parochiali Ecclesia.* Vide Perardum in Burgundicis pag. 81. Gariellum in Episcopis Magalunensibus pag. 88. Historiam Episcoporum Cadurcens. num. 70. Jacobum Petitum post Pœnitentiale Theodori pag. 596. 601. & infra in *Procuratio* & *Synodus*.

Parada, pro *Parata*, in Charta Pontii Episcopi Bellicensis: *Exceptis Synodis & Parada.* [Adde Chartam an. 1085. apud Stephanot. to. 2. Antiquit. Bened. Lemovic. MSS. p. 423.]

Pareda, Eadem notione. Historia Episc. Autissiodor. cap. 49. extremo: *Dedit que ad victum Canonicorum fratrum Paredas omnium Ecclesiarum earumdem, quæ habemus in Episcopatu Autissiodorensi.* Et cap. 53. *Similiter dedit fratribus cum decimis, & Paredam eisdem Canonicis condonavit.*

¶ Pareta, in Necrologio an. circ. 1250. exarato Eccl. Autiossiod. ad 19. Maii de Hugone Episc. *Dedit nobis Paretas ecclesiarum Oyssiaci & Lindriaci.*

Guadia de Parata. Chronicon S. Vincentii de Vulturno lib. 2. extremo: *Et ipse Theobaldus dedit Guadiam de Parata, ac fidejussorem inter se posuerunt de utraque parte.*

Apparatus, Idem quod *Parata*, Prandium, cena. Charta Bernardi Comitis Melgoriensis apud Gariellum in Episcopis Magalon. *Dono & cum hac charta concedo singulis annis semper in festivitate S. Mariæ medii Augusti optimum Apparatum omnibus Magalonæ commorantibus, ut ego & is, qui post me castrum Melgorii tenebit, semper in prædictu eum faciat festivitate.* Alia Waldemari Regis Danorum ann. 1180. apud Stephanum Stephanium in Prolegomenis ad Saxonem Grammat. p. 16. *Quodcumque itaque ad nostram curiam, Apparatum, transvectionam, expeditionem, seu ad aliud quodlibet regis juris, obsequii, vel obsequiale debitum ... pertineat.* Adde aliam Absalonis Lundensis Archiep. ibid. p. 18.

¶ Parata Ceræ, Census in cera ad *luminare* ecclesiæ exsolvendus. Statutum MS. Eccl. Lugdun. *Fuit definitum quod Archiepiscopus haberet in Paratis ceræ quæ debentur Ecclesiæ Lugdani, quintam partem ad illuminandum domum suam.* Vide *Cerarius*.

¶ PARATALIS Vox, Jus, quod quis habet in prata. Charta an. 1020. Marcæ Hispan. col. 1022. *Ego Gaufredus Comes* (dono) *omnem meam vocem & alodariam & fevalem & pascuariam & Paratalem, quam in præscriptis alodibus habeo vel habere debeo.* Vide *Vox*.

¶ PARATARIUS, Facilis paratu. *Phaseoli paratarii*, apud Apicium lib. 8. cap. 6.

PARATELLA, Lapathus, herba, quæ nostris *Parelle* dicitur. Macer de Virtutib. herbar. lib. 2. cap. 26.

Herba solet lapathi vulgo Paratella vocari.

PARATICA, Idem quod *Parata*, seu *parata*, de qua voce supra. Charta Friderici I. Imper. an. 1185. apud Puricellum in Basilica Ambrosiana p. 1029. *Et reservata Paratica, quæ nobis debet præstari & filio nostro illustri Regi Henrico & omnibus successoribus ejus, cum primo coronam Regni Mediolani aut Modoetiæ susciperint, præstanda ab ipsis, qui ipsam Paraticam soliti sunt præstare.*

1. PARATICUM, [Italis appellatur Collegium, societas.] Statuta Mediolanensia 2. part. cap. 418. *Nullum Paraticum, nec schola, nec congregatio alicujus artis de cætero fit in civitate Mediolanensi, nec ejus ducatu.* Charta Cremonensis MS. an. 1244. *Die Dominico tertio decimo exeunte Martio in Palatio communis Cremonæ, in pleno Consilio generali sonato per campanam, & voce præconia convocatis Credenderiis, Consulibus vicinearum, & Paraticorum, & convocatis judicibus, &c.* [Acta SS. Junii to. 2. pag. 431. *Dies S. Barnabæ Apostoli perpetuo festetur, apothecæ stent clausæ & fiat processio cum Paraticis.* Laudes Papiæ apud Murator. to. 11. col. 26. *Omnes homines unius artis collegium faciunt, quod Paraticum vocant... Et sunt circa* xxv. *Paratica habentia singula sua statuta, &c.*] Vide Hist. Pergamensem part. 1. lib. 4. cap. 28. [& infra *Paraticus*.]

¶ 2. PARATICUM, Idem quod *Paragium*. Vide in hac voce.

¶ PARATICUS, Qui ex aliquo *paratico* seu collegio est. Statuta Placent. lib. 1. fol. 12. v°. *Nullus Paraticus seu homines paratici facere valeant aliquod statutum vel ordinamentum contra vel in præjudicium alicujus Paratici seu hominum ipsius paratici, &c.* Johan. Demussis in Chron. Placent. apud Murator. to. 16. col. 478. *Ceteri mercatores & Paratici affectabant dominium dicti Regis, &c.* Vide *Paraticum* 1.

¶ PARATILMUS, Gr. παρατιλμός, *Expilatio natium*

pœna adulterorum pauperum: ditiores enim se pecunia redimebant Laur. in Amalth.

¶ 1. PARATIO, Quidquid piscatur in stagno, antequam exhauriatur. Charta an. 1085. tom. 1. Gall. Christ. inter Instr. p. 65. col. 1. *Adjunxerunt autem supradictæ donationi senioritatem piscatoriæ opere factæ, medietatem Parationis.*

¶ 2. PARATIO, Ecclesiæ secretarium. Charta an. 1185. ex Archivis S. Victoris Massil. *Domini Episcopi venerant ad Parationem, ubi erant Reliquiæ S. Juliani & aliorum SS. & portaverunt prædictas Reliquias cum magna veneratione in supradicta ecclesia.* Vide *Paratorium* 1.

¶ PARATITLA, Rubricarum explanatio summaria. Cotta in Memor. juris tit. de Jurisper. *Roglerus Odofredi Beneventani præceptor, qui Placentiæ per aliquot tempus primas partes sibi merito vindicavit. Hic etiam primus Paratitla conscripsit, id est, rerum summas titulatim appositas, quod à Justiniano promissum fuerat.* Vide Lexic. Calvini.

¶ PARATITLA, dicuntur Constitutiones ecclesiasticæ, in Elogio Ant. Augustini Archiep. Tarracon. to. 4. Concil. Hispan. p. 655. *Joannes Leonclavius in prologo ad collectionem ecclesiasticarum Constitutionum, quas ipse Paratitla vocat,* (eum) *doctissimum omnium Episcoporum qui nostro vixere sæculo* (nominat.)

PARATOR, Sartor, qui vestes conficit vel ornat: olim *Parmentier*, quasi *paramentarius*, Paramentorum confector. Charta Communiæ S. Quintini: *Si aliquis aut filatrici lanam sub mercede filandam, aut Paratori pannos, aut ejusmodi res alicui operario ad parandum commiserit, &c.* Charta Communiæ Roiensis art. 45. *Si quis pannos alicui Paratori commiserit ad parandum, non poterit Parator ponere eos in vadium pro majori portione, quam merces ejus, ultra quam merces parandi se habeat, &c.* Adde Consuetud. Tolosæ part. 2. Rub. de Debitis. *La rue aux Pareurs*, in urbe Abbatisvillæ, in ejus Hist. Eccl. pag. 401. Vide *Permentarius*.

¶ PARATOR, Qui pannos parat, Occitan. *Paraire*, nostris *Pareur*. Litteræ Philippi VI. an. 1335. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 114. *Volumus & mandamus... quod de quibuscumque pannis crudis, vel aliis, postquam ad ipsorum Paratorum manus quoquomodo pervenerint, an boni sint & legales, vel falsi aut falsificati, sive minus sufficienter texti, vel adoperati, ipsi Supra-positi qui nunc sunt, & illi qui erunt pro tempore, in arte seu ministerio, paratoriæ supradictæ dumtaxat, habeant examinationem & cognitionem, juxta artis sua ministerium.* Non semel ibi. Occurrit præterea ibid. pag. 90. in veteri Catalogo MS. B. M. Deauratæ, apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 600. in Statut. Mont. Regal. fol. 272. &c. *Pareeur*, in Charta an. 1268. ex Schedis D. *Lancelot*: *Et est ordené que li mestre des Pareeurs est tenus de faire bailler & livrer seing de Pareeur à quiconque bourgeois ou bourgeoise de Chartres qui voudra devenir mestre ou mestresse dou mestier de paré.*

¶ PARATOR, Cubicularius, qui cubicula disponit, ordinat, lectos parat, instruit; hujus officium describitur in Leg. Palat. Jacobi II. Reg. Majoric. to. 3. Junii p. xxxix. *De Paratore & ejus coadjutore Rr. xvii. Cameras seu cubicula nostra decet esse convenienter ornata.... Quapropter ordinamus in nostro reposito unum deputari specialiter virum, qui paramenta & cortinas apponat circa lectos nostros & ordinet, nec non & sedilia nostra quæ tenere consuevimus in Consilio & in mensa.*

PARATOR. Thwroczius in Chr. Hung. 2. part. c. 10. *Qui fundator extitit monasterii de Tata, & Parator*, id est, exornator.

PARATOR. Charta an. 1257. apud Prynneum in Libertatib. Angl. to. 2. p. 1035. *Pro quibus omnibus.... firmiter observandis,.... præfatum Dom. Regem & successores suos eisdem mercatoribus principales constituerunt debitores, & Paratores, &c.* [Ubi legendum *pacatores* vel *pagatores*, sponsores, fidejussores. Vide *Pacator* 2. & *Pagator*.]

¶ 1. PARATORIA, Palla seu aquarii canalis valvula, Gall. *Palle & Pelle*, vel *Vanne*. Addit. ad Statuta Mutin. cap. 25. fol. 48. v°. *Statuimus... quod quilibet habens molendinum ad macinandum, seu fullandum, teneatur habere juxta ipsum molendinum unum foratorium ante Paratorias... & etiam pro utilitate publica volumus quod quodlibet foratorium habeat suam Paratoriam altam tantum, prout est altus solitus aquæ cursus, & non altiorem ad effectum, quod, ubi aqua creverit, possit aqua superabundans cadere à dicta Paratoria in foratorium suum. Prohibentes omnino quod clusa non possit fieri in foratorio loco dictæ Paratoriæ sub pœna in prædictis... Paratoriæ autem dictorum molendinorum sint & esse debeant latitudinis unciarum decem & octo, & altitudinis unciarum duodecim, & ipsi munarii teneantur illas tenere, quando macinant, tam altas, quod vix tangant superficiem aquæ: tempore autem inundationum aquarum, & etiam quando non macinatur quacunque de causa, tenere eas debeant elevatas in totum,... ut aqua facilius possint labi.* Ab Ital. ut videtur, *Parato*, quod id omne, quo aliquid munitur vel continetur, sonat.

¶ 2. PARATORIA, Locus ubi parantur panni. Litteræ Philippi VI. an. 1335. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 114. *Visa per Consilium nostrum quadam oblatione facta Seneschallo nostro Carcassonensi,... per Arnaldum Raperie paratorem & Supra positum Paratoriæ Carcassonensis, &c.* Vide *Parata* 2.

¶ PARATORIA, Ars ipsa parandi pannos, ibid. pag. 115. *Item, volumus & eis concedimus, quod pro tractandis dictæ artis, seu ministerii Paratoriæ negotiis, ipsi &c.*

1. PARATORIUM, Secretarium Ecclesiæ, seu locus, ubi Pontifex, & qui sacra facturi sunt, sese *parant*, id est, adornant, & vestes Ecclesiasticas induunt: vel ubi ad sacram peragendam liturgiam se *parant*, vel *præparant*. Ordo Romanus: *Calicem autem Subdiaconus accipit sequens, & dat Acolyto, & ille revocat in Paratorium.* Alio loco: *Reponitur liber in Paratorio quodam, sive in Secretario.* Vide Descriptionem nostram ædis Sophianæ n. 67. 68.

2. PARATORIUM, Locus ubi parantur telæ, [panni, papyrus, Gall. *Paroir*, Provincialibus *Paradon*. Charta an. 1097. ex Archivis S. Victoris Massil. *Donamus in hereditatem unum molendinum in Sorbo fluvio & unum Paratorium.* Alia an. 1240. in parvo Chartul. ejusdem Monast. *Sub guidagio & protectione nostra recipimus bona fide monasterium S. Victoris Massiliensis ac omnia molendina, Paratoria & caudoria ipsius monasterii.* Charta an. 1110 in Chartular. Aptensi fol. 73. *Et de Paratorio quod ipse Guillelmus ædificavit, duas partes habeat.* Adde Histor. Dalphin. to. 2. p. 166. Statuta Montis Regal. fol. 273. & Perus. fol. 51. 62.] Charta Guillelmi Comitis Forcalcarii an. 1206. pro Manoscensibus: *Item quod valeant... intra dicta loca, ubicumque voluerint, molendinum & molendina & Paratoria construere & ædificare & facere, & in eis blada.... tridere, & telas parare.* Apud Columbum in Manuasca lib. 2. n. 57.

¶ 3. PARATORIUM, Instrumentum quo paran-

tur telæ, &c. Statuta Montis Regal. fol. 272. *Et paratores pararo seneantur teisam panni ficut exit de textere pro denariis fex, & si aliquod Paratorium laborabit absque aliqua persona idonea, sit ad custodiam ipsius paratoris.*

PARATRAPETA. Anastasius in Leone III. PP. p. 127. *Item & in monasterio S. Erasmi fecit vestem de stauraci, cum cruce & gamadiis, simul & Paratrapetis sun, cum periclysi de chrysoclavo.* Ubi forte legendum *Paratapetis*, ex Græco παρατατὶς, quod extra *tapetem* est, ita ut idem valeat, quod limbus tapetis, *Bord de tapisserie.*

¶ 1. PARATURA, Pannorum confectura. Litteræ an. 1332. to. 2. Ordinat. Reg. Fr. p. 90. *Hactenus inhibitum fuerat, quod lana aignelini, (l. aignelini) animalia lanigera, pelles lanatæ... & cætera omnia & singula, quæ ad Paraturam, tincturam, adaptationem, complementum & perfectionem pannorum parandorum, adaptandorum & perficiendorum utilia, necessaria, & expedientia sunt, ac etiam opportuna, de Senescallia Carcassonensi nullatenus extraherentur.*

¶ 2. PARATURA, Ornatus, opus Phrygium. Vide *Parare* 1.

¶ PARATURÆ, Expensæ ad hospitium susceptiones, maxime Missorum seu Legatorum publicorum. Charta Henrici III. Reg. Rom. an. 1040. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 60. *Ut advocatus ejusdem ecclesiæ in cortibus ad locum respicientibus non præsumat mansuras aut Paraturas facere, redibitiones, freda exigere.* Vide *Parata.*

¶ 1. PARATUS, Jus procurationis & gisti. Charta an. 934 apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Pictav. Bened. MSS. pag. 337. *Volebat domnus pontifex Frotberius Pictavensium inquirere Paratum & pastum de ecclesia B. M. Virginis... indicavit ei quod injuste requirebat Paratum & pastum de præscripta ecclesia. Pontifex autem ut pius pastor recognovit rei veritatem, rogans fieri hanc notitiam ut amplius in sempiternum de prædicta ecclesia Paratum non fieret inquisitum.* Vide *Parata.*

¶ 2. PARATUS. *In parata pecunia*, interdum nude, *in parate*, hoc est, numerato, in numerata pecunia, Gall. *Argent bas, Argent comptant.* Charta Casimiri Reg. Polon. an. 1343. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 510. *Promittimus & spondemus sincere, sub nostri honoris & fidei puritate sibi quatuor millia sexagenarum grossorum Pragensium.... dare & solvere, ac integre in Paratis pecuniis assignare.* Litteræ Balduini Archiep. Trevir. an. 1348. ibid. pag. 566. *Pro quibus & aliis variis pecuniarum summis, quæ usque ad summam quinquaginta millia marcarum argenti prædictarum ascendunt, pro prædicto domino nostro a nobis & ab ecclesia nostra Treverensi expositis in Parato.* Charta Boleslai Ducis Slesiæ ann. 1329. ibid. pag. 608. *Si ipsi... quatuor millia marcarum.... nobis dederint coram Consulibus Lignicensibus simul & semel denariis cum Paratis.*

¶ PARATYPA, *Numismata adulterina.* Vocabular. Suffannæi. Vide *Paracharagma.*

¶ PARAVAREDUM. Vide *Paraveredi.*

PARAVEGIUM, Locus, qui naves à ventis tuetur, Italis *Paravente.* Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 25. *Vallenia Paravegium est bonum, & operis usque Magistrum.* Infra: *Dictus autem putem bonum est operimentum seu Paravegium capitis positi in mari.* Rursum: *Berghun... apud quod bonum Paravegium reperitur versus Orientem.*

¶ PARAVELLA. Privilegia Figiaci apud Acher. to. 13. Spicil. pag. 258. *Præcipimus etiam ut nulla potestas... infestationem inferre, nec paratat, nec Paravellas... integre* (l. exigere) *audeat.* Ubi legendum videtur *Paraveredas.* Vide in *Paraveredi.*

¶ PARAVLRE, pro *Peravere*, cupere. Charta Caroli VIII. Reg. Franc. an. 1494. in Chartul. Monast. Belli-loci: *Predecessorum nostrorum vestigiis inherere Paraventes, &c.*

¶ PARAVEREDA. Vide *Paraveredi.*

¶ PARAVEREDARII, Coloni qui *Paraveredos* præstare tenebantur, de quibus Lex Bajwar. tit. 1. cap. 14. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 40. *Salomon colonus.... habet de terra arabili bun. xvi. de pastura dimid. bun. facit sicut & ceteri Paraveredarii.* Ibid. fol. 113. *Sunt ibi mansi Paraveredariorum vi. isti solvunt de anno mod. x. & denar. x.*

PARAVEREDI, Equi *agminales*, (ita enim promiscue appellatos docet lex 3. Cod. Th. de Cursu publico) quorum usus in cursu publico, non quidem in viis publicis, sed in transversariis & militaribus, ut *veredorum* in viis publicis. Ita Jac. Gotofredus ad d. legem. Paraveredorum etiam mentio occurrit in l. 6. 7. 15. 16. 59. 63. 64. eod. tit. & apud Senatorem non semel, ubi pro quibusvis equis publicis videntur usurpari: *Paraveredorum subvectiones exigere*, lib. 5. Epist. 39. *Paraveredorum assiduitate fatigati*, lib. 11. Ep. 14. *Paraveredorum præbitio*, lib. 12. Ep. 15. *Paraveredorum numerus adscriptus*, eodem lib. Epist. 18. *Paraveredos tollere*, in Capitul. Caroli Calvi tit. 5. c. 6. & in Epist. Episcoporum ad Ludovicum Regem cap. 14. *exsolvere*, in Edicto Pistensi Caroli Calvi cap. 26. in Capit. Caroli C. tit. 32. cap. 5. Hincmarus Rem. ad Clerum Laudun. *Non denarios vel caballos... aut ad iter aliquod Paraveredos aut alia quælibet accipiat. Paraveredis Presbyteros affligere*, in Concilio Trosleiano an. 909. cap. 6.

PARAVEREDARIUS, pro *Paraveredus.* Capitulare de Villis cap. 31. *Ut hoc, quod ad Paraveredarios vel gentias dare debeat, &c.*

¶ PARAVAREDUM. Leges Caroli M. apud Murat. to. 1. part. 2. *Pervenit ad aures Clementiæ nostræ, quod aliqui Duces... mansionatica & Paravareda accipiant non solum de liberis hominibus, sed etiam de ecclesiis Dei.*

¶ PARAVEREDA, in Testamento S. Karileffi apud Mabill. to. 3. Analect. pag. 82. *Neque etiam caballorum partus* (l. pastus) *aut Paravereda, vel angaria,... penitus non requiratur.* Occurrit rursum ibid. p. 90. & in Charta Ludovici Reg. an. 878. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 314.

¶ PARAVERODI. Charta Henrici III. Imperat. an. 1056. apud eumdem Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. col. 450.

PARAVREDUM. Capit. Caroli Mag. lib. 2. c. 16. *Qui legationes ad nos directas in suis mansionibus aut male recipiunt, aut constitutam à nobis pecuniam non tribuunt, aut Paravreda dare nolunt.* Append. 4. lib. 4. eorumdem Capitul. cap. 10. *De querela Hildebrandi Comitis, quod pagenses ejus Paravreda dare recusant, &c.*

¶ PARELFREDUS, in Bulla Leonis IX. PP. an. 1049. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 68. & in Charta Henrici IV. Reg. Rom. an. 1065. ibidem col. 71.

¶ PAREFRIDUI, in Chronico S. Trudonis apud Acherium tom. 7. Spicil. pag. 512.

¶ PAREVEREDUI, in Charta Pippini I. Reg. Aquit. an. 835. to. 1. Hist. Occit. inter. Instr. col. 69.

PARAFREDUS. Lex Bajwar. tit. 1. c. 14. De colonis vel servis Ecclesiæ §. 4. *Parafredos donent, aut ipsi vadant, ubi eis injunctum fuerit. Parafredum exigere,*

in Charta Caroli C. apud San-Julianum in Trenorchio pag. 510. *Tollere*, apud Duchesnium in Histor. Limburgensi pag. 29. [*Inquirere*, in Charta an. 674. apud Miræum to. 1. p. 127.] Ab hisce *paraveredorum* præstationibus postmodum dictus

PALAFREDUS, Equus gradarius, nostris *Palefroi*, *cheval de service*. Brunetus Latinus 1. part. Thesauri cap. 155. *Il y a chevaux de plusieurs manieres, a ce que li uns sont Destrier grant pour le combat : li autre sont Palefros pour chevaucher à l'aise de son cors : li autre sont Roncis pour sommes porter, &c.* Lexicon Cambro-Britannicum : *Palffrai*, *Palfridus*, *genus equi*. Catholicon parvum, *Gradarius*, *Palefroy*. Ugutio, & ex eo Joannes de Janua : *Palafredus*, *dicitur à passu equi & fræno, & deducendo, quia leni passu per frænum ducitur*. N. Abbas Claravallensis lib. 2. Miscellan. Baluzii pag. 247. *Super Palafredum totum undique phaleratum*. [Hinc à *Palla* & *fræno* vocem *Palefredus* deducunt nonnulli ; non omnino male, mos quippe erat equos honoratios *palla* coopertos fræno ductare.] Quidam etiam perperam ab Hebraico etymon arcessunt. Vide Guichardum in Harmonia etymolog. pag. 74. 814. Ebrardus Betuniensis in Græcismo cap. 26.

. . . . bellum Palafredus anhelat.

Henricus Rebdorff an. 1347. *Jussit vulneratum ascendere Palafredum suum*. [Le Roman *de Partonopex* MS.

Quier moi fait il un Palefroi
Bon & soef & sans desroi.

Barber. in Docum. Amor. pag. 163. v. 9.

Buon Pallafren la redena chi teue.

Ubi Glossæ edit. Ubaldini à *pallas frenum*, *Pallafren*, dictum docent ; *pallas* autem regit sonat : quod haud satis probabile videtur.]

PALAFRIDUS, apud Innocentium III. PP. lib. 14. Epist. 43. & Will. de Podiolaurentii c. 34. [Genealog. Comit. Flandr. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 402. *Fugit & ipse Otho Imperator eorum in Palafrido suo. Suum enim dextrarium miræ probitatis magnique pretii equum occisum à quodam milite reliquit in acie.*]

PALEFADUS. [Testamentum Rogerii Vicecom. Biter. an. 1193. apud Baluz. Hist. Arvern. to. 2. pag. 500. *Pretium equi mei & duorum Palefredorum & duarum mularum accipiant Guillelmus Amelius, &c.*] Will. Tyrius lib. 13. c. 27. *Miserat autem & prædicto nobili viro per quemdam familiarem suum Palefredum albissimum, argento ferratum, &c.* Ita apud Cæsarium Heisterbach. lib. 12. cap. 12.

¶ PALLEFREDUS, in Constitut. Cluniac. MSS. *Præcipimus ut in prioratibus dicti Ordinis per mortem aut per amotionem Priorum vacantibus, Abbas Cluniaci Pallefredum, capam & breviarium prioris premortui secundum antiquam consuetudinem habeat.*

¶ PALEPHREDUS, Joh. de Janua. Vide *Mannus*.

PALEFRIDUS, apud Ordericum Vitalem l. 5. pag. 594. Cæsarium Heisterbach. in Vita S. Engilberti lib. 2. cap. 6. in Charta Cælestini III. PP. & aliis apud Buzelinum in Gallo-Flandria p. 349. 350. 528. [Charta an. 1150. in Tabular. Centul. *De pretio quod nobis dabunt, centum solidi computabuntur pro Palefrido quem nobis ad auxilium viæ nostræ tradiderunt.* Occurrit præterea tom. 5. Annal. Bened. pag. 146. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 51. 423. & 424. apud Rymer. to. 2. p. 370.]

¶ PALLEFRIDUS. Acta SS. Junii to. 4. p. 173. de S. Albino Mart. *Non solum autem à languoribus hominum, sed etiam in Pallafridis, equis & jumentis curationis & sospitatis gratia est multipliciter ostensa.*

PALAFRENUS, Italis *Palafreno*. Acta Alexandri III. PP. an. 1162. *Albo itaque Palafreno, & cæteris Pontificalibus insignibus de more paratis, Alexander Papa præ nimia populorum frequentia equum vix ascendere potuit.* Et an. 1178. *Præ nimia vero multitudine ipsius vestigia osculantium albus Palafrenus ambulare vix poterat.* Testamentum Girardi Comitis Britonorii an. 1062. apud Hieronymum Rubeum l. 5. Hist. Ravenn. *Et insuper Palefrenum & destrerium & loricam, & vexillum relinquo, &c.* Occurrit etiam in Charta an. 1291. apud Ughellum to. 2. Ital. sacr. pag. 161. apud Cortusios l. 4. cap. 6. l. 8. cap. 13. in Concilio Ravennensi an. 1317. cap. 11. apud Ottonem Morenam in Hist. rerum Laudensium pag. 38. &c.

PARAFRENARIUS, Equiso, qui *palafridos*, seu equos curat, seu etiam, qui stabulis Regiis aut Principis præest : *Palefrenier*, Italis *Palefreniere*. Occurrit in Ceremoniali Romano lib. 1. sect. 2. Continuator Guillelmi Nangii an. 1378. *Et le Palefrenier du Roy estoit devant les Escuiers du corps, monté sur un grand coursier, & avoit les paremens du Roy, lesquels estoient de velviau & de brodure, les fleurs de lys porfilées de perles en escharpe en tour le col, ainsi qu'il est accoustumé de porter.* Ex qua *Parafrenarii* descriptione satis patet id fuisse officii in aula, quod postmodum *Magni Franciæ Scutiferi* dictum fuit. Vide Gloss. ad Villharduinum.

¶ PALAFRENARIUS, Eadem notione. Ordinatio Domus Dalphin. an. 1340. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 395. *Ordinamus haberi pro persona nostra unum magnum equum, unum corserium, duos Palafredos ... & ad ipsorum custodiam deputentur quatuor Palafrenarii, qui comedant in hospitio.* Adde Bullam Leonis PP. X. an. 1514.

¶ PALAFRENERIUS, in alia Ordinat. ibid. p. 315. *Item, quod valleti officiorum hospitii nostri induantur in dicto festo omnium Sanctorum, videlicet . . . posterii, Palafrenerii equorum nostrorum . . . de una malacota cum capucio sine fodratura.*

¶ PALEFRENARIUS, in Charta an. 1318. ibidem pag. 176. *Item quod Palefrenarius suus Johannes habeat omnes sellas suas & frenos & centum libras de dicta pecunia.*

¶ PALEFFERNARIUS. Testam. an. 1433. ex Tabul. Eccl. Massil. *Legamus Johanni de Balneolis Palefernario nostro . . . x. florenos.*

¶ PALEFRIDIARIUS. Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1359. apud Rymer. to. 6. p. 127. *Johannes . . . nuper unus Palefridiariorum nostrorum, &c.*

¶ PALAFRENALIS, Ad *Palafredum* pertinens. Leges Palat. Jacobi II. Reg. Majoric. to. 3. Junii p. LV. *Quatuor sellæ Palafrenales cum suis frenis, . . . sint nostræ personæ servitio præparatæ.*

PARAVISUS. Vide *Paradisus* 1.

¶ PARAZONIUM, Gladiolus à zona pendens, & à pugione nonnihil distinctus, ut ex Martialis Distichis colligit Carolus de Aquino in Lexic. milit. Vide *Cinctorium*.

¶ PARCAGIUM. Vide in *Parcus*.

PARCAMENUM, pro *Pergamenum*, ex Gallico, *Parchemin* : habetur in libro Miraculorum S. Vulfranni Episc. n. 26. & in Vita B. Bonifacii Episcopi Lausanensis num. 19.

¶ PARCAMINUM, Eadem notione, ex Cod. Dunensi apud Mabill. sæc. 4. Bened. part. 1. p. 765. *Et ne hæc ejus concessio violari possit in futurum, ipse, ut est cernere, signo crucis signavit ipsum Parcaminum.*

¶ PARCARE, PARCARIUS, &c. Vide *Parcus*.

¶ 1. PARCELLA, Portio, pars modica, particula,

nostris *Parcelle*. Charta Henrici Reg. Angl. to. 4. Hist. Harcur. p. 1474. *Dominia, feoda, terræ, tenementa, redditus, & possessiones prædicta seu aliqua Parcella eorumdem alicui alii personæ per nos ante hæc tempora data.* Th. *Blount* in Nomolex. Angl. *Sciant ... quod ego Stephanus Wington de Bromyord dedi ... Roberto de Donampton, pro triginta solidis argenti unam Parcellam terræ meæ.* Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1340. apud Rymer. to. 5. p. 166. *Tibi exuit demandarum ut Baroniam de Coldyngham cum pertinentiis, quæ est Parcella dicti prioratus, &c.* Charta Sacristæ Montisbertodi in Dumbis an. 1467. *Juxta Parcellam infra scriptam ex Occidente.* Occurrit præterea apud *Madox* in Formular. Anglic. pag. 71. & alibi.

¶ PARCELLUM, Eadem notione. Charta an. 1431. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. p. 617. *Prædicta terra & boscus in Rytherfeld-Grey tenentur de Abbate de Abbyngdon ut Parcellum de feodo de Padenale.*

¶ 2. PARCELLA, Breve seu Charta expensi articulatim & per partes distincta. Computus ann. 1324. to. 1. Hist. Dalphin. p. 132. *Qui fuerunt librati pro dicta die Jovis, & pro die Veneris sequenti, prout in Parcellis, quas reddit, continetur ... Computavit dictus cellararius cum Galopino de S. Laurentio, qui ordinarius extiterat ... ad faciendum opera ibidem necessaria, de quibus idem Galopinus reddit Parcellas.* Charta an. 1340. ibid. to. 2. pag. 414. *De censibus vero, redditibus, obventionibus & juribus nostris quibuscumque, bonum & fidele computum reddetis anno quolibet per Parcellas coram nostrorum Computorum Auditoribus.* Hinc

¶ PARCELLARE EXPENSAS, Eas per partes annotare. Statuta Avenion. lib. 2. rubr. 9. art. 24. *Teneatur etiam notarius Parcellare expensas totius processus, antequam eum deferat procuratoribus, post conclusionem in causa, & parcellam expensarum processui allegare, ut iidem procuratores eas calculare possint.* Vide *Particula* 2.

PARCENNARII, PERCENNARII, Participes, *partiarii, partionarii*, in veteribus tabulis passim, qui paternam hæreditatem invicem dividunt: ex Gall. *Perçonniers*, vel *Parçonniers*: *Perceners*, in Legibus Willelmi Nothi vernaculis cap. 39. Bromptonus: *Domine, si tantum hodie cepistis, centuplum interim perdidistis: nam Dani civitatem Eboracensem, Rege Osbrith Parcenario vestro interfecto ... ceperunt.* Maxime vero *Parcenarii* dicuntur, qui aliquid in commune possident. Vide Fletam lib. 4. cap. 24. §. 11. & lib. 5. cap. 9. §. 35. Assisiæ Hierosl. MSS. c. 87. *Les parties sont Parsonniers en cel cas.* Le lignage *de Coucy* MS. *Et le aisnez qui ot nom Pierre, s'il ot la terre de Courtenay en Parson d'autre terre.* Alibi: *Si or la terre de Varvin en Parson de terre.* De ejusmodi Participibus agit Bractonus lib. 5. tract. 5. c. 25. Adde Gloss. ad Villharduinum v. *Parçonnier*. Vide *Personarii*.

☞ *Parcheniers*, Eadem notione, in Chartulat. S. Vandreg. to. 1. p. 1147. *Sachiez que ge reconnois moi tenir de hommes religieux l'Abbé & le Convent de St. Vandrille .... une wavassorie por moi & por mes Parchoniers. Parchonniers*, in Consuet. Bellomont. cap. 22. *Moulin parchonnier*, in Stabil. Franc. lib. 1. cap. 106. *Perçonnerie*, partitio, in Tabulat. Calensi p. 196. *Ladite meson est tresfons de ladite eglise de Chielo, & la tienent du Roy & en sont en sa garde du tout en tout sans Perçonnerie d'autre Seigneur. Parçon de fosse est tenu pour meuble*, in Consuet. Leodic. c. 9. art. 9. est autem pars in societate eruendorum carbonum. *Parchonnerie*, quævis pars & portio in re aliqua, ex Charta an. 1296. in eodem Chartular. S. Vandregisili to. 2. p. 1445. *Et ovegues ces choses dessus dites lesdits Religieux nes ont otroié pleine Parchonnerie à mort & à vie en tous les bienffeiz qui sont feiz en leur meisons en amosnes, jeusnes, Messes, oreisons & en tous autres biens feiz.* Le Roman *de Vacce* MSS.

Se je n'en faiz justite, j'en aurai reprovier,
Si me clamera bien du messet Parchonnier.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Assez avez q'eschargaitier,
Se eusi l'avez sans Parchonier.

Ibidem:

Or chevauchiez seurement,
Vos ns aurez hui mez encombrier,
Que je n'en soie Parçonier.

Hinc *Pairçoniere* vel *Parsonniere* nostris, pro meretrix, quia pluribus communis. Vetus Poeta MS. è Bibl. Coislin. nunc Sangerm.

Tant qu'il truevo une Pairçoniere
Seant lez une fauconiere.

Le Roman *d'Athis* MS.

Seray je Parsonniere amie,
Bien voy qu'un autre l'en assie.

¶ PARCERARIUS, Colonus partiarius. *Mestaier partiere*, in Consuet. Turon. art. 113. Vide *Medietarius*. Frequentius vero usurpatur pro eo qui dividit vel accipit partem decimæ alicujus territorii, in Tabular. S. Illidii Claromont. Hinc

PARCERIA, [vox apud Arvernos usitata, vulgo *Parciere*, Quævis pars & portio in re aliqua, præcipue in decimis. Charta an. 1149. apud Stephanot. to. 4. Fragm. Hist. MSS. p. 407. *Damus monasterii B. Andreæ Apostoli Ordinis Præmonstratensis & Deo devotis religiosis nostris Abbati & Conventui ejusdem bona, reditus, domos, ... census, decimas & Parcerias, feudos & alia quæcumque.* Charta Beatricis Comit. Bolon. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern p. 146. *Et alia decem* (sextaria) *apud Canoniacum de redditibus, Parceriis & decimis quas habent in dictis villis.* Alia an. 1313. p. 567. *Recognoscimus nos tenere à nobili .... D. Bernardo domino de Turre milite quasdam Parcerias vulgariter appellatas de Champ Comptal, cum juribus vinearum dictarum Parceriarum.*] Tabular. Celsinianense: *Ita duntaxat ut Monachus de S. Maximino habeat Parceriam, & decimum, & oblerias de ipsa decima.* Alibi: *Omnem honorem, quem ipse habebam, ut aliquis homo ex me qualicumque mensura tenebat, & alodum, & feuum & decimum, & Parceriam, & universa inde accidentia, &c.* [*Parcieres*, in Consuet. Burbon. art. 352. 353. Arvern. cap. 19. art. 6. cap. 31. art. 34. 35. Marchensi art. 69. Vide *Acytura*.]

¶ PARCETUS, Ornamentum capitis mulierum. Litteræ Caroli V. Reg. Franc. an. 1367. *In capite tamen possit* (domicella) *portare unum redondellum vel Parcetus cum perlis & margaritis.*

PARCH. Lex Bajwar. tit. 9. c. 2. §. 3. *De illo granario, quod Parch appellant, &c.* [f. inquit Spelmannus, Granarium parietibus conclusum: *Parc* quippe dictum septum quodvis.]

¶ PARCHEIA, Animalia, ni fallor, quæ in damno sunt. Charta an. 1203. in Tabular. Compend. *Et si à famulis nostris, vel ab alio aliquo in prædicto parvo vareto Parcheia capta fuerint, ad domum nostram de Agen adducentur & forisfactum habebimus.* Vide *Parcus*.

¶ PARCHUS, pro *Parcus*. Vide in hac voce.

PARCIALIA. Charta Gosleni Episcopi Carnotensis an. 1155. ex Tabular. N. D. de Josaphat: *Sciendum, quod Dominus Condrevil, & uxor ejus, & servientes*

fervientes ejus, & Milites ejus cum uxoribus suis Parcialia non exsolvunt. Vide *Parceria.*

¶ PARCIALIDAD, vox Hispanica, Patria, regio. Synodus Limensis an. 1585. inter Hispan. tu. 4. pag. 420. *Conscribant ... baptizatorum nomina, cognomina, parentes, ... & regionem, vulgo Parcialidad, & oppidum, &c.*

PARCIARICIA. Formula 30. ex Andegav. *Quasi vineas suas, quæ erant illius, quondam illi ad Parciaricias dedisse, ut quamdiu ipse illi se apsificavit, ipsas vineas ad Partiaricias habire debiat, &c.* [id est, ad partem seu medietatem. Vide *Medietarius, Parteria* & *Parsiare.*]

¶ PARCIARIUS COLONUS, Qui fructuum agri quem colit cum domino ejusdem, est particeps, in Statutis Astens. cap. 16. fol. 37. Vide *Medietarius.*

¶ PARCIATES, ut *Partiates.* Vide in hac voce.

¶ PARCIBILIS, Qui parcit, apud vet Interpr. S. Irenæi lib 4. cap. 37. *Salvans illud & Parcibilis ab eo.*

¶ PARCIERLNGHUS. Vide post *Parcus.*

¶ PARCILOQUIUM, Taciturnitas. Apuleius lib. 5. Metamorph. *Jamdudum, quod sciam, fidei atque Parciloquii mei perpendisti documenta.*

PARCIMONIUM, *Parcitudo, φειδωλία.* Gl. Gr. Lat.

¶ PARCIOLA, Particula. Vita S. Symeonis Erem. sæc. 6. Bened. part. 1. p. 163. *Confestim redivivus monachus Parciolam, quæ faucibus ejus inhæserat, cum sanguine mixtam evomuit.*

¶ PARCIOSUS, *φειδός*, pro *φειδωλός* Gl. Lat. Gr.

¶ PARCITAS, Ærarium, Gall. *Epargne.* Constitut. Arnaldi Episc. Barcinon. an. 1277. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 605. *Procurator Parcitatis dictæ ecclesiæ, percipiat portiones eorum* (absentium) *& faciat fieri servitium in absentia eorum, & satisfaciat de portionibus eorum illis per quos faciet fieri servitium prædictum.*

¶ PARCITATES, pro *Partiates.* Vide in hac voce.

¶ PARCITER, pro Parce, apud Nonium cap. 11. num. 47 & Claud. Mamert. in Præfatione: *Parciter prælibare.*

¶ PARCITUDO, Angustia. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to 12. col 515. *Et irruens* (Comes Fundi) *viriliter super eos, ... homines equites pedites eorumque affollabant in Parcitudine dictæ rugæ.*

¶ PARCOLERIUS, f. Idem qui *Parcarius.* Concil. Bituric. an. 1280. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 191. *Clerici exercentes vilia officia moneantur in casibus infra scriptis. In primis fabri ferrarii & Parcolerii, &c.*

PARCOPOLLEX, Joanni de Janua dicitur *Tramellum, qui parcit pollici.* Gloss. Lat. Gall. *Parcopolex, Traymel pour ayder à chausser soulez.*

¶ PARCUNSA, Parcimonia. Commonit. S. Orientii apud Marten. veter. Script. Collect. nova part. 1. pag. 18.

Lento titulo Parcunsæ dicit avarus
Aeris velatur nomine sævitia,
Ac studiis totis & tota nitimur arte,
Ut quid loquimur vel facimus, placeat.

PARCUS, non tam Stabulum, vel Ovile, quam liberior & spatiosior locus in quo grex totus includitur. Nos *Parc* etiamnum appellamus Septum ex cratibus, in quo de nocte oves quæ ad pascua educuntur, includi solent, quo ab luporum incursibus tutæ sint. Lex Angliorum & Verinorum tit. 7. §. 1. *Qui gregem equarum in Parco furatus fuerit, &c.* Lex Ripuar. tit. 82. §. 2. *Si quis peculium alienum in messe adprehensum ad Parcum minare non permiserit, &c.* Editio Heroldi habet *parricum*, Codex Regius *parricum*, alius *parcum*, &c. Vita Alcuini n. 10. *Curte sive equarum sub uno Parco omnis mundus collectus ostenditur.* [Charta an. 1092. to. 4. Hist. Harcur. p. 1328. *Addita ex meo dono decima fœni de Parco meo quod est prope Rothomagum supra ripam Sequanæ.* Alia an. 1236. in Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Concesserunt .... octo acras prati quas ipsi in prædicto Parco nostro juxta Rothomagum possidebant & quidquid juris in toto Parco prædicto habebant.*] Pecora porro dicuntur *ad Parcum* duci in laudatis legibus, quæ ob forisfactum & damnum pignorantur, & in ejus, cui damnum factum est, *parcum*, seu *imparcum*, uti etiam appellabant, conservanda ducuntur, donec illud resarciatur. Atque ita

PARCUM PUBLICUM appellant JC. Angli, quem sic definit Cowellus: *Parcus publicus, est area in quolibet feudo seu manerio circumseptas, in quo animalia damnum frugibus aut fructibus terræ quibuscunque facientia includantur, donec de damno per dominum satisfiat, aut saltem cautio apud Vicecomitem per dominum interponatur de stando juri.* Tabularium Fiscanense f. 36. *Namnia quæ capta fuerint in terra Abbatis, non nisi in terra Abbatis ponentur in Parcum.* Lex Burgundion. tit. 49. §. 3. de Animalibus damna facientibus: *Sane si eos in re sua damnum sibi facientes invenerit, clauseritque, &c.* Acta Murensis Monasterii p. 60. *Nemo audebat taurum vel verrem sive arietem præter eam habere, & quocunque introibant, vel exiebant in hortum vel in segetem, nullus ausus est lædere, vel includere.*

IMPARCARE, *Parco* includere animalia quæ in damno sunt, quod etiam de reis hominibus usurpatum. Bracton. lib. 3. de Corona cap. 9. §. 4. *Ex eo crimine .... propter quod inductus fuit in carcerem, & Imparcati.* Cap 37. §. 9. *Juste cepit averia sua, quia illa invenit in damno suo, & secundum legem & consuetudinem regni Imparcavit illa, donec damnum suum ei esset emendatum.* Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 828. *Et prohibemus ne .... eorum oves aut animalia capiantur in namium, neque in communia pastura Imparcentur, &c.* Et pag. 832. *Per eamdem cartam suam fecit eisdem fratribus de habendo separatim super terram, & solum ipsorum fratrum in Bereford, suum proprium imparcum & messarium ad capiendum, chaceandum, & Imparcandum ... animalia in damnis dictorum inventa, & rationabiles damnorum æstimationes inde exigendos & inconcusse percipiendos.* Synodus Exoniensis an. 1287. c. 52. *Quidam vero sinunt rectores decimas libere colligere & asportare, sed equos & boves suos & subjugatos* (an *subjugales?*) *capiunt, & Imparcant, & decimas ipsas depascunt propriis animalibus & alienis. Averia imparcata*, in Fleta lib. 1. cap. 20. §. 87. *Bestes emparchées*, in Consuetud. Britanniæ art. 418. Adde eumdem librum Fletæ lib. 2. cap. 47. §. 45. c. 48. §. 2.

IMPARCAMENTUM. Monasticum Anglic. tom. 1. p. 819. *Ita quod nullus ponat tempore prædicto aliqua averia in prædicta landa ad destructionem herbagii ejusdem landæ, salvis sibi Imparcamento, & emenda Imparcamenti de alienis averiis, quæ landam prædictam intraverunt.* Ita *Imparcatio*, tom. 2. p. 176. [Charta an. 1405. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 66. *Et si contingat quod aliqua averia .... in prædictis duobus clausis pro defectu clausuræ aliquo tempore intraverint, & absque wardefacto, sine gravamine & Imparcatione recaciamus.*]

PARCUS, Locus ad ferarum custodiam, palis, cratibus, muris aut fossis circumseptus. cujus primum inventum Henrico I. in Anglia adscribit Joan-

nes Ruffus : sed contrarium ex Domesdei evincit Spelmannus in *Derefald* , & sub Anglo-Saxonibus exstitisse *parcos* asserit. Sane Persicos Reges ejusmodi silvas muris clausas habuisse testatur in primis Zozimus lib. 3. p. 724. ubi de Rege Persarum : *Γίνεται δὲ καὶ εἰς περίβολον, ὃν βασιλέως θήραν ἐκάλουν, ἐν ᾧ δέ τι τειχίον χωρίον ἀπειληφὸς ἐνδὸν πολὺ, δένδρεσι πεφυτευμένον παντοδαποῖς. ἐν τούτῳ θηρίων παντοίων ἐναποκλειόμενα γένη, τροφῆς τε οὐκ ἠπορεῖτο, διὰ τὸ καὶ ταύτην ἐπεισάγεσθαι, καὶ παρεῖχεν τῷ βασιλεῖ τὴν θήραν, ὁπηνίκα ἂν βουληθείη, ῥᾳστώνην.* S. Hieronym. in c. 13. Esaiæ : *Didicimus a quodam fratre Elamita , —— venationes Regis esse in Babylone, & omnis generis bestias murorum ejus tantum ambitu coercere.* Vide *Peribolus*. Petrus Cellensis de Disciplina Claustrali cap. 1. *Regulares incluserunt in claustro, tanquam cervos & capreas in clauso , ut ita dicam , Parco.* Chronicon Andrense : *Dum —— pro sylvestribus custodiendis Parcum facere vellet.* Romualdus Salernitanus in Chronico MS. an. 1149. [nunc edito apud Murator. to. 7. col. 194. ubi habetur *Parcham*;] *Quosdam autem montes & nemora, quæ sunt circa Panormum, muro fecit lapideo concludi, & Parcum deliciosum satis & amœnum diversis arboribus insitum & plantatum construi jussit, & in eo damas , capreolos , porcos silvestres jussit includi.* Silvester Giraldus lib. 1. Itiner. Cambr. c. 5. *Silvis & Parcis urbs illustrata.* Matth. Westmonast. an. 1246. *Eodem anno condidit suas leges cum rigoris incremento super his qui furtive damas faciunt in alienis Parcis & vivariis.* Thomas Walsinghamus an. 1343. *Henricus quondam Lincolniensis Episcopus .... apud prædium suum de Tyngburst , Parcum fecerat , & suorum terras contiguas ipsis junctis eidem parco adjecerat , & sepibus ac fossatis incluserat , &c.* [Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 32. *Eis similiter dedit , & in perpetuum in defenso suo concessit .... & Parco ad usum furni sui & calefactionis suæ, nemus mortuum.* Comment. Franc. Carpesanni apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 1417. *Cingebantur regia castra, ut pratulimus , munimentis validissimis , & alicubi perennibus rivis : sed qua eadem castra in Septentrionem respiciebant , etiam muro perpetuo , qui septa ferarum, theriotrophion Græci , populares dicunt Parcum.*]

¶ Parcare , *Parco* seu septo ex cratibus oves per noctem includere , quo terra earum fimo impinguatur , nostris , *Parquer* , in Consuetud. municipal. Arvern. *Parger.* Charta Radulfi Abb de Viconia an. 1206. in Chartular. S. Quintini in insula: *Si Parcaverit , duplo de nostris quam de suis Parcabit.*

Parcarius , Qui parcorum curam gerit, parcicustos , *Sergenteria* species [Testam. Guillelmi de Gisortio ex Tabular. S. Martini Pontisar. *Item* (lego) *Theobaldo qui custodit Parcum , centum sol. Paris.*] *Parker* Littletoni sect. 378. officium vero, *Parkirship.* [Leges Rotharis apud Murator. to. 1. part. 2. p. 45. *Si duo Parcarii inter se batiderint , aut scandalum commiserint , &c.*] Statutum Edw 1. an. 21. *Si quis Forestarius , Parcarius , aut Warennarius in balliva sua malefactores aliquos invenerit vagantes ad damnum ibidem faciendum , &c.* Monasticum Anglicanum tom. 1. pag. 960. *Excepto servitio Ricardi Parcarii & heredum suorum , de una virgata terra , quam tenet in Henton : quod servitium pertinebit in perpetuum ad prædictos Monachos & Fratres , sive prædictus Ricardus defendat prædictam virgulam terræ per custodiam parci , vel per servitium Molstare , &c.* Vide tom. 2. pag. 23. & infra in *Putura.*

☞ *Devoir le Parc* inter vassallorum servitia recensetur in Excerpto recognitionis D. *de la Trimouille* factæ Comiti Andegav. *S'ensuivent ceux qui doivent le Parc , pour garder les bêtes , quand elles sont prises par mes sergens & forestiers , en domageant mes bois & mes forests, lesquels me sont sujets a plesser mesdites garennes : Primo P. pour sa maison me doit la garde desdites bestes , &c.*

Parci Infractura. Vide *Pundbrech.*

Parcorum Clausura, inter onera quibus tenebantur Angli erga Regem , in Charta Guillelmi Nothi pro Monasterio de Bello in Monastico Anglic. tom. 1. p. 317. Idem quod

¶ Parcorum Operationes dicitur in Charta Henrici II. Reg. Angl. an. 1156. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. p. 114. *Quieti sint .... de operationibus castellorum & murorum & fossatorum & Parcorum & pontium, &c.* Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Gulielmus Conquestor liberam fecit ecclesiam de Bello de opere Parcorum.*

Parcagium, [Tributum quod pro reparatione *parcorum* domini , vel pro jure *parcum* construendi , à vassallis exigitur , nostris *Parcage.*] Charta Henrici I. Regis Angl. tom. 3. Monastici Anglic. p. 267. *Et hanc terram concessi ... solutam & quietam de langabulo , & Parcagio , & omnibus aliis rebus , &c.* Idem videtur quod

Parcatio , quæ inter jura dominica recensetur in Monastico Anglic. tom. 3. p. 111. *Et quietudinem Parcationis meæ, quam habebam apud Wizengiam eis clamo quietam & perpetuam.*

Parcata. Monasticum Anglic. tom. 2. p. 279. *De octo Parcatis prati juxta Loagare.* Modus prati cratibus & palis interclusus, [ni legendum sit *percatis.*]

¶ Parcerenghus. *Parcerengha salices* , Quæ *parcis* contexendis sunt aptæ , ut videtur. Statuta Perus. fol. 53. *Bannum idem intelligatur de salicibus Parcerenghis. De salicibus vero ligatoriis, si quis inciderit vel exportaverit , &c.*

PARDINA. Charta Aragon. æræ 927. in Hist. Pinnatensi pag. 269. *Monasterium de Navazal cum suis villis , id est Larrota & Aranella, & cum omnibus alodiis , & montibus , & Pardinis , & Ecclesiis, &c.* Alia Sancii Majoris Regis Navarræ æræ 1052. apud Sandovallium in Episcopis Pampilonensibus: *Neque præsumat aliquis ex successoribus nostris in illa Pardina de Tçurum , sive in aliis terminis , ... aliquid construere , &c.* Alia Sancii Regis Aragon. æræ 1128. apud Anton. de *Yepez* in Chron. Ord. S. Bened. tom. 3. *Et Monasterium S. Christophori de Aarin , cum tota villa , & Palatium de Lares cum tota sua hereditate, & Pardinam illam de sericata, &c.* Idem forte quod *Prada* , pratum.

PARDONA , Pardonare. Vide *Perdonare.*

¶ PARDUS , adject. Coloris *pardi* , cinericius. Concil. Tolet. an. 1582. inter Hispan. to. 4. p. 215. *Nec in vestibus laneis alios usurpent* (Clerici) *colores , præter quatuor modestos & obscuriores , nempe nigrum , violaceum , cinericium , hoc est Pardum , &c.*

¶ PARECLUM , Pariclum Vestimentum, Par , assimile , Gall. *Pareil , assorti.* Testamentum Ermentrudis ad calcem Liturgiæ Gall. Mabill. p. 463. *Lectaria par uno , & vestimenti mei Pareclo uno fratribus ad minsa baselica S. Dionisi dari præcipio. Alia Pareclo vestimenti ad vico Bonisiaca fratribus dari constituo. Tertio Pariclo vestimenti Emilia ad vico dari jubeo* Vide *Paricla.*

¶ PARECULUS. Vide *Paricla.*

¶ PAREDA. Vide *Parata.*

PAREDRUS, ex Græco πάρεδρος. Virtus dæmoniaca , qualis in Simone Mago fuit. Papias: *Paredram, vocant dominicam virtutem.* Rufinus lib. 2. Hist. Eusebianæ c. 14. *Is urbem Romam ingressus , atque*

adminiculo adsistentis sibi & adhaerentis daemoniaca virtutis, quam Paredrum vocant, &c. Ex eo Ordericus Vitalis lib. 2. in Actis S. Petri Apost. p. 387. *Praefatum praestigiatorem pluribus phantasiis per daemoniacam virtutem, quam Paredrum vocant, populum decipientem invenit, &c.* Eusebii verba sunt: Ἐπειδὰς δὲ τῆς Ῥωμαίων πόλεως συναιρομένης αὐτῷ τὰ μεγάλα τῆς ἐφεδρευούσης ἐνταῦθα δυνάμεως, ἐν ὀλίγῳ τοσοῦτον τὰ τῆς ἐπιχειρήσεως ἤνυσε, ὡς καὶ ἀνδριάντος ἀναθέσει πρὸς τῶν τῇδε οἷα Θεὸν τιμηθῆναι. Vide Tertull. lib. de Anima cap. 28. Henr. Valesium ad Eusebium lib. 4. cap. 7. Salmasium ad Hist. August. & Joann. Bapt. Cotelerium linguae Graecae Professorem regium ad Clementin. Homil. 2. cap. 30. ubi de Spiritibus παρέδροις. [Adde Suicerum in Thesauro Eccl. v. πάρεδρος.] *Paredros* Battiadis laudat Fulgentius Placiades de Virgiliana continentia.

¶ PAREFARCH, pro *Pedwarepars*, vox Armorica quae quartam partem significat; vulgatius hodie *Palefars*.

¶ PAREFERNALIA. Vide *Parafernalia*.

¶ PAREFREDUS, Parefridus. Vide *Paraveredi*.

¶ PAREGIUM. Vide in *Par* post *Pares Communiarum*.

PAREGORIZARE, Paragorizare, Joanni de Janua, *mitigare, lenire, oblectare. Paragoria, mitigatio, & quaedam medicina sic dicitur, quae lenit.* Anonymus medicus: *Paregorica sunt quae Paregorisant, ne malum crescat, non sanant.* Vide Garioponτum lib. 1. cap. 19. Gloss. Medicum MS. Reg. cod. 1486. *Paragoricus, mitigator, Paragorisare, mitigare.* Papias: *Paragorizat, mitigat, oblectat, temperat.* Perperam *Patagonizat* praeferunt codd. MSS. & editi. Rectius infra *Paregorizat, mulcet.* Graecis παρηγορεῖν est consolari. Hesychius παρηγορία, παραίνεσις. Apuleius lib. de Virtutib. herbar. cap. 24. *Herba chamedrys ... mirifice Paregoriam praestat.* Hinc medicis παρηγορεῖν est malum lenire, mitigare, apud Sextum Empiricum lib. 1. Pyrrhoniarum: ut & *Paregorisare* medicis sequioris aevi, ex παρηγορίζειν, qua voce passim utitur Alexand. Iatrosophista, seu vetus ejus interpres in libris Passionum. *Remedium paregoricum*, apud Marcellum Empir. c. 36. Guibertus in praefat. ad Hist. Hierof. *His autem quibus pabulum eloquentiae aestimatur honestas, dum ea minus apte dicta perpendunt, ubi narrationis dinoscitur expedita comitas, & prolata succincta, ubi facundia Paregorizantis decuit laciniosa varietas, &c.* Utitur etiam S. Augustinus in libris de Trinitate.

¶ PARENDARIA. Vide *Parandaria*.

¶ PARENDERIUS, Qui sub *paratore* telas, pannos, &c. *parat*. Statuta Montis Regal. fol. 272. *Si aliquod paratorium laborabit absque aliqua persona idonea sit ad custodiam ipsius paratoris, Parenderius solvat bannum solidos quinque, pro quolibet & qualibet vice.*

PARENS, Sanguine proximus, agnatus, cognatus: vox Salustio etiam nota. Hieronymus lib. 2. contra Rufinum: *Nisi forte Parentes militari vulgarique sermone cognatos & affines nominas.* Salvianus lib. 3. ad Eccl. Cathol. *Cum dicat quis de aliqua adoptivo ac subitaneo propinquo, illum haeredem facio Parentem meum.* Infra: *Emens pretio haereditatis haeredis nomen, & totis patrimonii sui viribus hoc elaborans, ne se ille qui haeres scribitur, Parentem neget.* Fortunatus, carm. de Excidio Turingiae:

Tunc pater ac genitrix, & avunculus atque Parentes.

Idem carm. ad Artachin:

Sed de fratre patris proximus ille Parens.

Adde lib. 10. poëm. 11. [Praeceptum Chlodovei III. Reg. Franc. an. 692. apud Mabill. Diplum.

p. 474. *Parens noster Sigeberchtus seu & hahuncoli nostri Chlotharius & Childericus, &c.*] Charta Theoderici Regis Franc. in Actis Episcop. Cenoman. p. 185. *Ideo Domnus & praecelsus antecessor noster Childebertus quondam Rex, nec non & genitor noster Dagobertus quondam Rex, & postea Parens noster Chilpericus quondam Rex &c.* Utuntur passim scriptores, Liberatus Diac. c. 16. Gregorius M. lib. 2. Epist. 15. Senator lib. 2. Epist 41. Lex Burgund. tit. 26. 85. Lex Salica tit. 63. Greg. Turon. lib. 2. Hist. c. 4. 27. 40. lib. 3. c. 13. 14. 23. lib. 8. c. 2. lib. 9. cap. 19. 33. lib. 10. c. 12. de Vitis Patrum c. 3. lib. 1. de Mirac. c. 70. Vita S. Leodegarii cap. 17. Aimoinus lib. 1. Hist c. 23. lib. 2. c. 14. lib. 3. c. 4. Agobardus in Epist. ad Matfredum, Hugo Cluniac. Epist. 3. Harulfus lib. 3. cap. 17. [Mabill. Diplom. p. 606. 608. & 610. Acta SS. Ordin. S. Bened. saec. 1. p. 136. & saec. 4. part. 2. p. 498.] & alii. *Parentem & amicum suum* Rufinum Praefectum Praetorio vocat Constantinus Magnus in l. 6. Cod. Th. de Annona & tribut. quomodo Reges nostri proceres majuris dignitatis, *nostre tres cher & amé cousin.* Nisi huc loco *parens* idem valeat quod *pater*, quod vult Brissonius lib. 3. Formul. pag. 352. Vide Jacobum Gotbofredum ad l. 12. cod. Cod. de Pistorib. & ad l. un de Action. certo temp. finiend.

Parentorum, pro *Parentum* crebro occurrit apud scriptores locis indicatis à Baluzio in Notis ad Capitul. p. 1014.

Parentatus, Cognationibus & affinitatibus instructus, copiosus, *Apparenté.* Arnoldus Lubec. lib. 7. c. 3. *Adolfus vero nepote vir Parentatus, &c.* Et c. 9. *Quia vir Parentatus erat, ornatus fratribus & amicis, &c.* [Acta S. Ottonis to. 1. Julii p. 381. *Sperabamus*, inquiunt, *aliquem ex dominis & principibus, curiae nostrae Parentatum ac nobis notum, dominatorem nos accepturos.*] Philippus *Mouskes* in Hist. Francor. MS.

Lors se volt li Dus marier,
Pour ses amis Emparenter, &c.

Le Roman *de Vacce* MS.

La fame Bernart fu moult bien Emparentée.

Parentatus, Affinitas, cognatio, *Parentado*, Italis: nostris, *Parenté*. S. Eugenius in Epitaphio matris suae:

Hic dilecta Deo recubans Blesilla quiescit,
Clara Parentatu, clarior & merita.

Epitaphium Tarasiae Beremundi Regis & Geloirae filiae in Monasterio S. Pelagii Ovetensis, quae obiit aera 1077. *Hic dilecta Deo recubans Tarasia Christo dicata, proles Beremundi Regis & Geloirae Reginae, generis ortu clara, Parentatu clarior, & merita vitam duxit praeclaram, &c.* Ita *parenté* vocem usurpant Poëtae nostrates in genere masculino, quam nos hodie in feminino. Le Roman *de Pariso la Duchesse* MS.

Iluec out un vallet, n'ot que quinze ans passez,
Dou lignage à la Dame, & de son Parentez.

Alibi:

Et son riche barnaje, & tot son Parenté.

Ibidem:

Il ere mes cosins, & du mon Parenté.

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Girard apelle son riche Parenté.

Le Roman *de Vacce* MS.

Et de son noble Paranté.

Ibidem:

Li Barons o lui se tenoient,
Qui de son Parenté estoient.

Ita etiam apud Christinam Pisanam 1. parte *du Tresor de la Cite des Dames*, c. 4.

PARENTATUS, Alia notione, in Bullis Joannis PP. an. 1026. & Benedicti PP an. 1013. apud Ughellum tom. 1. Italiæ sacræ part. 1. pag. 152. & 124. *Parentatum autem ejusdem Ecclesiæ S. Petri, & supradictorum suorum Monasteriorum, & cuncta Ecclesiastica judicia ipsorum .... confirmamus.* [Forte legendum est *Patronatum.*]

PARENTELA, Willelmo Britoni in Vocab. *Cognatio vel consanguinitas vel contribulitas.* Capitolinus in Gordiano III. *Quem causa eloquentiæ dignum Parentela sua putavit.* Fortunatus in Epist. ad Mumulenum lib. 10. Poem. *Ad cujus forte vota jam festinans familia servebat, sedula Parentela excitabatur, &c.* Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 57. *Omnis Parentilla usque in septimum geniculum numeretur, ut parens parenti per gradum & parentillam heres succedat.* Adde legem Longob. lib. 2. tit. 14. §. 1. Utuntur præterea Senator lib. 9. Epist. 1. lib. 10. Epist. 4. Jornandes de Regnorum successione pag. 15. Lex Burgundion. tit. 85. §. 1. Valerianus Cemeliensis Homil. 1. de Bono disciplinæ pag. 139. Petrus Chrysologus serm. 140. Epistolæ 28. & 46. ex iis quæ habentur tom. 1. Hist. Franc. Ivo Carnot. Epist. 130. Dudo lib. 2. de Act. Norman. Henrici I. Regis Angl. cap. 88. Cæsarius lib. 1. Miracul. c. 38. &c.

¶ PARANTELA, Affinitas, quæ per conjugium contrahitur. Litteræ Bonifacii VIII. PP. an. 1299. apud Rymer. to. 2. p. 851. *Cum Parentela, de quibus actum est hactenus, jam laudabile, actore Deo, noscantur suscepisse principium.* Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 530. *Regibus ipsis concordibus facta est dicti matrimonii Parentela, gaudentibus Regibus ipsis præcipue.* Chron. Estense ad an. 1302. apud eumd. to. 15. col. 350. *Dominus Albertus Scotus fieri fecit plures Parentelas inter cives, qui consueverant esse inimici mortales.*

DE PARENTELA SE TOLLERE dicebatur, qui eam solenni & recepto ritu ejurabat, qui pluribus describitur in pacto legis Salicæ tit. 63. quem explicare conatus est Wendelinus in Gloss. V. *Alninos fustes.* Cur autem quis se *de parentela* tolleret, ea potissimum causa erat, ut à bellis familiaribus sese subduceret: quo quidem pacto, *se de juramento, & de hereditate, & de tota ratione parentum & agnatorum tollebat*: ita ut *si aliquis de suis parentibus aut moreretur aut occideretur, nulla ad illum compositio hereditatis perveniret: simili modo si ille moreretur, ad suos parentes non pertineret causa, nec hereditas ejus.* Quod quidem fiebat in mallo publico coram judice, cum 12. juratoribus, qui sacramento firmabant id eum jure ac ex causa facere. Atque id etiam longe post obtinuit, ut ex legibus Henrici I. Regis Angliæ colligitur, c. 88. *Si quis propter faidam vel causam aliquam de Parentela se velit tollere, & eam foris juraverit, & de societate & hereditate & tota illius ratione se separet, si postea aliquis de parentibus abjuratis moriatur, vel occidatur, nihil ad eum de hereditate vel compositione pertineat. Si autem ipse moriatur vel occidatur, hereditas vel compositio filiis suis vel dominis juste proveniat.* Id porro *Renoier son lenage* dicitur apud Jacob. Hemricurtium de Bellis Leodiensibus c. 35. & 60. Vide Dissert. 29. ad Joinvillam pag. 333. 334.

Viguit in Comitatu Hannoniæ pravus alius mos *de parentela*, quem ita refert Arestum ann. 1298. in Regesto Parlam. B. fol. ult. *Ex parte Comitis fuit propositum coram nobis talem in suo Comitatu Hannoniæ vigere, videlicet quod quotiescumque aliquis in suo Comitatu prædicto perpetrat homicidium, omnes & singuli de Parentela ipsius homicidæ infra annum à tempore perpetrati homicidii tenentur in Curia prædicti Comitis comparere abjuraturi homicidium prædictum. Et si quis de Parentela homicidæ prædicti hoc facere omiserit, reus & culpabilis dicti homicidii reputatur, & punitur tanquam homicida, si ibi postea reperitur, &c.* Quam consuetudinem ut pravam interdixit Curia.

¶ PARENTAGIUM, Idem quod *Parentela*; *Parentage*, in Consuet. Bituric. art. 16. tit. 19. Leges Norman. cap. 30. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. p. 225. *Per paragium autem fit tenura eo quod tenens & ille de quo tenetur, pares esse debent ratione Parentagii in porcionibus hereditatis, ab antecessoribus descendentis.*

PARENTALA, Familia, gens, in Inquesta an. 1272. apud Georgium Pilonum in Historia Bellunensi lib. 4. pag. 129. [Excerpta ex Lege Longobard. cap. 14. *Uxoris Parentela ita sit viro sicut propria parentela.*]

PARSNTILLA, in Lege Salica tit. 46. §. 10. & tit. 63. & in Epistola Hildeberti Regis Franc. to. 1. Hist. Francor. p. 867. Vide supra.

PARENTILITAS, Idem quod *Parentela*, in Glossis antiquis MSS. Hariulfus lib. 4. c. 19. *Siquidem eadem Abbatissa Parentilitate ejusdem Ducis illustrabatur.*

¶ PARENTILITAS, Quævis societas, confœderatio. Chron. Corn. *Zantfliet* ad ann. 1425. apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 418. *Caput ad cacumen portæ castri de Haga sublimatum in ignominiam æternam suæ parentelæ, & eorum quoque qui suæ Parentilitatis & factionis fuere participes & consortes.*

PARENTALIS, προγονικὸς, Avitus. Ita *Parentale Imperium, & parentalem domum* dixit Anastasius in Hist. Eccl. pag. 120. & 136. ubi Theophanes habet, προγονικὴ βασιλεία, & γονικὸς οἶκος.

PARENTINUS. S. Valerianus Episc. Cemeliensis homil. 20. *Quisque hominum Parentinæ mortis exspectatione animam pascit: parricidali crimine in hereditate succedit.* Id est, *parentis*, seu patris *mortis exspectatione.*

PARENSALES CHARTÆ. Edidit Hieronymus Bignonius post Marculfum, formulas quasdam veteres, cum hoc titulo: *Incipiunt chartæ Regales sive Parensales.* Wendelinus in Gloss. Salico v. *Salica Charta*, dictas ejusmodi chartas putat à *Sala*, ita ut eædem sint quæ aliis *Salicæ Chartæ* dicuntur, quæ scilicet secundum Salæ usum ac stylum, ut loquuntur, præscriptæ sunt, & Flandrensibus *Slae brief* dicuntur. Quid si pro *Parensales* legatur *Pagensales*, ita ut *Pagenses* spectaverint: nam revera nihil fere in iis quod Regem spectet occurrit, sed totæ sunt privatorum, atque adeo pagensium. *Pagensales* vero dicuntur qui aliis *Pagenses*, in Capitulari Pipini Regis Italiæ cap. 36.

¶ PARENTAGIUM. Vide in *Parens.*

PARENTALIA, Convivia Paganorum ad tumulos mortuorum, sic dicta quod ea à filiis in parentum honorem fierent, ut est apud Hieronymum in Hieremiam, cap. 16. ubi à Græcis περίδειπνα appellari ait. Adde eumdem in cap. 24. Ezechiel. & in cap. 9. Oseæ. Sosipater Charisius lib. 1. Instit. Grammat. *Parentalia* νεκύσια. Ita etiam in Glossis Lat. Gr. Ea autem convivia à Christianis proscribuntur. Gaudentius Episcop. Brixiensis Tract. 4. *Partes enim Idololatriæ sunt veneficia, præcantationes, suballigatura, vanitates, auguria, sortes, observatio ominum, Parentalia, inquam, unde Idololatriæ malum caput extulit erroris. Nam gula sua causa primum sope-*

runt homines prandia mortuis preparare, qua ipsi comederent, &c. Huc spectant ista Tertulliani lib. de Testim. animæ: *Si quando extra portam cum obsoniis & matteis, tibi potius Parentans ad busta recedis, aut a bustis dilutior redis.* Id etiam vetatur in Capit. Caroli M. lib. 6. cap. 194. *Admoneantur fideles ut ad suos mortuos non agant ea qua de paganorum ritu remanserunt, ... & super eorum tumulos nec manducare, nec bibere præsumant.* Vide Concilium Arelat. III. & Joannem Climacum grad. 7.

PARENTARE, Parere. Alanus de Insulis in Planctu Naturæ: *Quæ prolis laborantes ad fabricam, indefessa parturitione, varias rerum species Parentare non desinant.*

PARENTATUS, PARENTELA. Vide *Parens*.

PARENTHETICA, Gr. Παρενθέματα. Joan. Sarisb. lib. 8. Policrat. cap. 7. *Bellaria* ait alia esse *Solennia*, alia *Parenthetica*: ac *solennia* quidem, *pulmenta esse qua in omnes transeunt, & à Græcis Catholica, hoc est universalia nominantur: Parenthetica vero, quæ ex causa necessitatis vel urbanitatis in præceptam aliqua ratione veniunt partem: sic dictam, eo quod solennibus, id est, universalibus particulariter soleant interponi.*

PARENTIA, *de Parricidio lex*, in Glossis Lat. MSS. Reg. Cod. 1013. Pro *obedientia* habetur in Diurno Romano cap. 2. tit. 4. *Cum hujus solius Pontificalibus monitis ob reverentiam Apostolorum Principis Parentiam offerant voluntariam.* [Hinc in Gloss. MSS. Sangerm. num. 501. *Parentia*, *à parendo*, *obedientia*. Vide *Parientia*.]

¶ PARENTILITAS, *Parentilla*, *Parentinus*. Vide *Parens*.

¶ PARERE, à Gall. *Parer*, Ornare. Miracula SS. Greg. & Sebast. to. 2. Martii p. 749. *Nihilominus accedit ad locum, Paret palliis & sericis vestibus in oculis omnium locum, & locum Sancti ornat & vestit.*

PARERGIUM. Petrus Diac. lib. 4. Chron. Casin. cap. 92. *Illi autem proditores Parergio latissimi redditi, rogant uti meditata opera expleat.* Quo loco vox *Parergium* videtur sumi pro auxilio.

PARERGUM, [Laurentio in Amalthea: *Quod alicui rei præter propositum additur, operis appendix, corollarium.*] Vetus Inscriptio apud Ambrosium Moralem p. 89. *Venerem cum Parergo, item phialem argenteam Æmilia Rustici F. ... poni juss.* [h. e. ni fallor, cum ornamentis quæ Veneri tribui solent.]

¶ PARERIA, PARERII, PARES. Vide *Par*.

¶ PARERMENEUTÆ, Hæretici sæculo VII. S. Scripturam, pro lubitu, ad suorum errorum patrocinium, detorquentes. Hofmannus ex Johan. Damasceno.

¶ PARESITUS. Vide *Parasitus*.

¶ PARETA. Vide *Parata*.

¶ PAREVEREDUS. Vide *Paraveredi*.

¶ PAREXERIA, pro *Paxeria*, rivulus molendini. Charta an. 1062. in Archivis S. Victoris Massil. *Dat .... unum lexalem qui ei adhæret in qua magna domus construatur, & in Parexeria supradicti molini unam piscatoriam.* Vide *Paxera*.

¶ PARGAMENUM, ut *Pergamenum*, Gall. *Parchemin*. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 97. *Plurimi testes .... convocati fuerunt, quorum nomina huic Pargameno inscripta sunt.* Occurrit etiam in Charta an. 1337. ex Tabular. S. Victor. Massil. & in Transactione inter abbatem & monachos Crassenses an. 1351. Hinc

¶ PARGAMENARIUS, Qui *pergamenum* conficit, vendit, Gall. *Parcheminier*, in Compendio jurium & consuetud. Univers. Parif. per Robert. *Goulet* fol. 13.

¶ PARGIA, Jus quod domino competit ratione *emendarum*, quæ pro damno animalium in agris irrogari solent. Vide *Pergia* & *Spargicia*.

¶ PARGUAMENUM, ut supra *Pargamenum*. Regestum 87. Chartophylacii Regii: *Ipse dominus Aynardus exhibuit & præsentavit ac legi fecit coram nobis prædictis notariis & testibus præfatis dom. Guidoni baillivo quasdam patentes litteras in Parguameno scriptas.*

¶ PARGULINUS, Minimus, ut videtur, ab Ital. *Pargoletto*, puerulus. Acta B. Michelinæ tom. 3. Junii pag. 930. *Ego enim veluti Michelina, ad nihil & nihilum, & ad nihil prævalens... merito mica parvula Pargulina ... valeo nuncupari.*

PARGUS, pro *Parcus*, Septum quo oves includuntur. Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo fol. 56. *Habet Episcopus per totam parochiam S. Donati in unumquemque Pargum unum optimum agnum pro censu, vel 10. denarios* [Occurrit præterea apud Thomasserium in Biturig. pag. 709. Vide *Planicium*.]

¶ PARGYA. Vide *Spargicia*.

PARHIPPUS, sic definitur à Juliano Imp. in l. 14. Cod. Th. de Cursu publico: *Sublimitas tua noscat Parhippum eum videri, & habendum esse, si quis usurpato uno vel duobus veredis, quos solos evectio continebit, alterum tertiumve extra ordinem commoveat.* Secus tamen ipse πάριππον usurpat in Epist. 28. & 32. generaliter scilicet pro quovis veredo, ut & l. 22. 27. 29. d. tit. ubi *Parhippi* à Cursualibus distinguuntur, cum Parhippi iidem essent quos *Avertarios* etiam vocabant, ad onera scilicet cursorum ferenda, quod & indicat Senator lib. 4. Epist. 47. lib. 5. Epist. 5. Vide Petavium ad ejusdem Juliani Epist. 20.

¶ 1. PARIA, Par, Gall. *Paire*. Charta ann. 1205. in parvo Chartular. S. Victoris Massil. fol. 150. *Unam Pariam de ovibus potest Prior in territorio Sallernarum adducere ad luminaria S. Alexii.* Vide *Par*.

¶ 2. PARIA, Societas, confœderatio, clandestinum consilium, Gall. *Pratique secrete*. Litteræ Amalrici Ducis Narbon. an. 1221. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 885. *Ipsi autem cives similiter nobis juraverunt, quod nobis & heredibus nostris quicumque nobis succedant, in perpetuum adhærebunt, ... nec permittent aliquem de inimicis Ecclesia & nostris in civitatem Agennensem ingressum habere, vel Pariam cum eisdem* (sup. habebunt) *sed ipsam civitatem deffendent firmiter contra ipsos.* Paulo supra: *Ecclesia inimicis proposuerunt adhærere.*

¶ 3. PARIA, Parium dignitas. Vide in *Par*.

1. PARIÆ, ex Hispanico *Parias*, Feudales redditus, honores, homagia. Charta Hispanica an. 1063. apud *Diago* in Comitib. Barcinon. lib. 2. cap. 52. *Et ad castra & castella & terras quas habet prædictus Raymundus Comes in Comitatu Ribagorca, & habere debet, & ad ipsas Parias de Hispania, quas jam dictus Raymundus Comes inde habet, & qua sunt convenguda ad eum*, &c. Alia Garciæ Regis Navarræ æræ 1087. apud Anton. *de Tepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 3. *Similiter vendimus vobis ipsa Paria, quam dicunt Guardia*, &c. Alia Sancii Regis Aragonum æræ 1131. apud eumdem tom. 7. *Similiter dono ipsam Pariam, & tributum, ac fabricam, qua mihi solitus eram facere ipsi Ismaelita, cum omnibus servitiis qua debent facere.* Infra: *Simili modo dono decimam de Paria prædicti castri*, &c. Adde Sandovallium in Episcopis Pompilon. fol. 142. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oscæ 1247. fol. 22. *Villanus de parada tenetur fidejubere pro suo domino, quotiescumque necesse fuerit ipso domino, & dominus trahat ipsum de*

ipsa fidanciaria, ita quod pro illa non veniat ei damnum, vel Paria. Et si forte pariabit pro ipsa fidanciaria, de catero nousnteret . pro illa ipsa fidancia, &c. Vide Stephanum Baluzium lib. 2. Miscellan. pag. 226. [& infra *Parietes*.]

¶ 2. PARIÆ, De iis dici videtur qui eumdem artificem assidue conducunt, nostris *Pranques*, *chalands*. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1351. to. 2. Ordinat. pag. 469. *Ordinaverunt & convenerunt, quod nullus pranominatorum magistro suo Parias seu lucrum auferat, nec in fraudem pradictorum aliquid faciat, &c.*

¶ PARIAGIUM. Vide in *Par*.

1. PARIARE, Parem facere, [esse. Tertullianus de Resurr. carnis cap. 6. *Et Sermo enim Deus, qui in effigie Dei constitutus, non rapinam existimavit Pariari Deo.* Idem lib. de Anima cap. 30. *Quia nec Paciasset commeatus hic vita militario tempori.*] Nicolaus de Braia in Ludovico VIII. de Satlrana:

Quem quia proposuit Actori se Pariari,
Ultro digna Dei submisit in igne jehenna.

¶ 2. PARIARE, Solvere, Gall. *Payer*. Donatio dominæ Onecæ apud Jos. Moret. Antiquit. Navar. pag. 597. *Quislibet homo qui hac conatus fuerit confringere, Pariet vobis Regi domno Sancio ... auri talenta duo.* Charta Muniæ Abbat. tom. 3. Concil. Hispan. p. 91. *Si quis tamen homo ... ad irrumpendum venerit .... pro damno temporali Pariet tibi vel uxori tua, quantum tibi auferre conaverit, in duplo vel triplo.* Quod à rationibus sumtum videtur; nam cum acceptum & expensum congruunt inter se, *Pariari* dicuntur, secus *reliquari*. Ulpianus l. 4. D. de manumiss. *Proinde etsi nummos prorogavit emtor, cum ei Pariaverit, poterit ad libertatem pervenire.* Hinc

¶ PARIATIO dicitur ea Scriptura qua apparet satisfactum esse creditori. Lex ult. §. 3. Dig. de Condict. indebiti: *Pactum quod in Pariationibus adscribi solet.* Et

¶ PARIATOR, Qui paria fecit, nec reliquator est, nostris *Reliquataire*. Lex 81. ibid. *An Sticho mortuo, antequam rationes redderet, vel Pariatore, vel reliqua habente, &c.* Vide *Parire*.

¶ PARIARIUS, PARIATIO, PARIATUS. Vide in *Par*.

PARICELLULI, Monachi ex eadem *Cella*, seu Monasterio, in Vita S. Fructuosi Episc. cap. 1.

¶ PARICIUM, in Tabulario Majoris monast. perperam pro *Pauicium*, Vide in hac voce. Locus est in *Guaspaleum*.

PARICLA, PARICULA CHARTA, Exemplum Chartæ, ἰσότυπον, ἴσον, Charta pari tenore scripta, ab archetypo expressa. Vox formata ex *Par*, unde nostri *Pareil* acceperunt, ut *vermeil* ex *vermiculo* vel *vermiclo*. Post Legem Salicam: *Incipiunt sententias de septem septinas, hoc sunt Pariculas causas.* Ita præferre Codd. MSS. monet Baluzius. Galli dicerent, *c'est à dire de pareilles choses.* Apud Marculfum lib. 1. formula 38. inscribitur *Charta Paricla*, continens judicium Comitis Palatii, in quo cum neutra pars victa dici possit, jubentur ambo ejus judicii similia exempla percipere: *Interim vero usque in ipso placito, quia nec utra pars ex ipsis victa fit apparet, unde aquales praceptiones eis fieri, & accipere jussimus.* Formulæ variæ cap. 14. de commutatione: *Unde duas Epistolas Pariculas, uno tenore conscriptas, manu eorum vel bonorum hominum firmatas inter se fieri & firmare rogaverunt, &c.* Placitum Chlodovei III. Regis Franc. apud Mabillonium to. 4. Actor. SS. Ord. S. Bened. p. 618. *Unde & per ipsas eorum notitias Paricolas taliter inter se placitum habuerunt initium.* Infra: *Per eorum notitias Paricolas taliter inter se pro has causa placitum habuerunt.* Testamentum Leodebodi Abbatis, apud Helgaudum in Vita Roberti Regis Franc. *Quam donationem, ut firmior habeatur, gestis municipalibus alligare decrevi, & duas epistolas uno tenore conscriptas feci de ee superius nominata: una qua in archivo domini resideat Aniani: aliam vero pars Monasterii domni Petri per futura tempora conservandam eccipiat: qualiter Monachi ibidem Deo servientes, id quod eis per ipsam dedi defensare valeant.* Testamentum Bertichramni Episcopi Cenoman. *Simili modo jubeo, quod de vestimenta damea... Domno vero & Pontifice successore meo Pariculas duos optimos de proprio vestimenta damea eevereuter offeree jubeo. Tibi vero sancti Archidiaconi pracipio, ut unum caballum bonum, & unum Pareculum de proprietate mea prasumas.* [Ibid. infra: *Poledros congregans duos, & singulos Pariculos ipsi domini accipiant.*] Vetus Charta in Vita Aldrici Episc. Cenoman. num. 69. *Unde convenit ut tres epistolas, uno tenore conscriptas, inter se fieri & accipere deberent.* Vide Formul. 48. ex Baluzianis, & *Appas*.

PARICONSILIUM, Consensus unanimis, decretum. Consilium Magalonense apud Junquerias an. 909. *Provideat namque Archipraesul, ut in visceribus eorum nulla machinamenta, nec nulla fallacia diaboli remaneat, & postea ad nostrum Pariconsilium taliter absolvat & benedicat.* *Par Consilium* eodem sensu dixit Concilium Andegav. an. 453. tum in Præfatione, tum in fine Canonum: *Parem Consultum*, Frotarius Episc. Tullens. Epist. 10.

PARIENTIA, Obedientia, in Concilio Toletano XVI. can. 8. 9. 10. *Parientiam accommodare*, obedire, apud Senatorem lib. 7. Vide Cujacium lib. 1. Observ. cap. 6. & *Parentia*.

¶ PARIERIA, PARIERII. Vide in *Par*.

1. PARIES, Retis ad capiendas aves species, in modum parietis tensi. Describitur à Petro de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 21.

2. PARIES, Pars aliqua corporis, [Ossa Temporum sive Tempora, nostris *Tempe* vel *Temple*, Græcis κρόταφοι, Medicis barbaris *Ossa parietalia*.] Additio III. ad Legem Frision. tit. 3. §. 63. 64. *Si nasum transpunxerit, ter 12. sol. si unam Parietem transpunxerit, 6. sol. &c.*

¶ 3. PARIES, Limbus, ora, Gall. *Lisiere*, ni fallor. Statuta Vercell. lib. 4. fol. 85. *De mansilis & toaliis strictis possint capere .... denarios octo pro Pariete, pro mediocribus solidos tres & denarios IV. pro Pariete, pro amplioribus solidos V. pro Pariete. De toaliis uxellasis pro qualibet Pariete solidos decem Pap.*

¶ 4. PARIES, Alia notione, in Statut. Astens. ubi de *Intratis* portarum: *Parietes fasborum que ducuntur in balla solvant pro qualibet balla de Parietibus lib. 32. Parietes facborum que non ducuntur in balla solvant pro qualibet Pariete sol. VI. den. VIII.*

¶ PARIETES, Eadem notione qua *Paria* supra, Feudales redditus, honores, homagia. Charta Caroli Calvi an. 845. pro fundatione Monast. S. M. de Alaon, to. 3. Concil. Hispan. p. 132. *Dedit monasterio & prafatis monachis ecclesias locorum de Arennus, de S. Stephano de Malleo ... & omnia aloda, eorum scilicet lavandarias & Parietes.* Idem rursus occurrit p. 133.

¶ PARIETH. Papias: *Maslingua, genus avis, Parieth dicitur.*

¶ PARIETINÆ, *Parietum ruina*, in Gloss. MS. Sangerm. num. 501. Judicium an. 997. apud *le Blant* in Dissert. de Monet. p. 92. *Pradictum monasterium ecclesias duas in integrum cum casis, hortis,*

cryptis & Parietinis suis sive oratorio Salvatoris securo & quieto ordine detineat. Chron. Farf. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 511. *Cum curte ante eam & domibus scandolicius ii. circumdatis Parietinis antiquis, à duobus lateribus & cum horto in circuitu ejusdem ecclesiæ.* Vox Plinio haud ignota.

PARIFICARE, Parem facere, *Egaler*. Bulla Clementis IV. PP. an. 1285. *Per omnia quæ libertatis fuerint cæteris regnicolis Parificabit.* Utitur etiam Joannes Sarisberiensis in Policratico lib. 3. c. 14. *Deorum siquidem minuunt reverentiam, quos Parificant sibi.* Ut & Sugerius Epist. 61. [Albert. Mussatus apud Murator. tom. 10. col. 627. *Nec minus ea adverso Parificata utraque clade Siculis intolerantia Fridericum querulo strepitu accersebat, anxiumque undique urgebat.* Vide S. Orientium lib. 2. Commonit. Marten. tom. 4. Anecd. col. 697. & Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 222.]

PARIFORMITER, Pariter, similiter. Utitur Ericus Upsaliensis lib. 1. Hist. Suecor. p. 4. [Chron. Episc. Merseburg. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 450. *Pariformiter dicta ecclesia decanum doctorem i ornis quietum fore non sinebat.* Adde Chronicon Petri Azarii apud Muratorium tom. 16. col. 344.]

PARIGIUM, Maris aliquod spatium ita appellatum, quod tendentibus in Ægyptum occurrit. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 5. *Pro transeundo Parigia dicti maris, quæ periculis quasi nusquam carent.* Et cap. 14. *Cæterum propter aquarum discursus, oportet iri usque ad medium Parigii eundo quartam venti desuper à Syroco... qui quidem transitus Parigium nuncupatus circa 450. miliaria æstimatur, licet quidam 500. miliaria transitum seu Parigium fore asserant supradictum.* [Nostri *Parage* vocant quamlibet maris plagam vel tractum.]

PARILION. Vita S. Wunebaldi Abbatis Heidenheim. n. 8. de eodem: *Sacer ille atque perfectus Barilion.* Et n. 13. *Cum belligerosus atque beatus Barilion terram Sualaveldorum habitare cœpit, &c.* In alia Vita ejusdem Sancti n. 31. habetur *Parilion.* Itinerarium S. Willebaldi n. 31. *Et ille beatus Parilion Willibaldus.* Unde conjicio respexisse Scriptores istos ad Græcum παρήλιον, quod *nubem soli similem tum colore tum orbiculari figura* sonat: ita ut quasi sol alter sanctitatis fuerit, seu jubar. Vita S. Soli Confessoris cap. 1. de eodem Sancto: *Hanc in patriam ceu jubar solis clarissimum delatus est.* De Parelio vide Joan. Sarisber. lib. 2. c. 3.

¶ PARINUS, mendose, ut videtur, pro *Pannus.* Anastasius in Epitome Chron. Casin. apud Murator. to. 2. p. 369. *Hic Ludovicus Italiam dum ingressus fuisset cum Clothario patre, ad Casinense cœnobium veniens, possessiones universas ablatas restituit, & Parinos nativos & grisos, calceasque cum guindis & ocreas fratribus concessit.*

¶ PARIOCULUS. Vide *Paricla.*

¶ PARIOLUS, pro *Hariolus.* Gloss. Lat. Gr. *Pariolus*, προφήτης, ϑυοσκόπος.

¶ PARIRE, Solvere, Gallice *Payer*. Testam. Adephonsi Reg. Hispan. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 547. *Quod si ego, aut aliquis generis mei, seu extranei hoc donum quod ego grato animo altario S. Petri obtuli, auferre quæsiero vel quæsierit.... quisquis fuerit propinquus aut extraneus, Pariat centum libras auri altario S. Petri.* Vide *Pariare* 2.

¶ PARISIACA TERRA, Parisiensis pagus, ager, in Formula 12. novæ Collect. tom. 2. Capitul. col. 564.

PARISIENSES, Monetæ Parisiis cusæ, quæ Turonensium quarta parte pretium superabant. Harum passim mentio est in Chartis. Guillelm. *Guiart* an. 1292.

Et il fist courre le navie,
C'on prisa à maint Paresi,
Vers les Isles de Guernesi.

¶ PARISIUS, sine flexu interdum pro ipsa Parisiorum urbe usurpatur. Charta Ludovici VI. Regis Franc. ann. 1134. in Tabular. Montis Mart. *Pro eadem vicaria statum, i. inter veteres status carnificum & fenestras duas ex alia parte viæ Parisius in commutatione donavimus.* Chron. S. Medardi Suession. ad an. 1254. to. 2. Spicil. Acher. p. 799. *Et in vigilia Nativitatis B. M. receptus est* (S. Ludovicus) *apud Parisius processionaliter & solemniter.* Robert. *Goulet* in Compendio jur. & consuet. Univers. Paris. fol. 14. *Si enim contingat longe a Parisius Regem decedere, corpus defuncti Parisius affertur.* Aliquando pro tractu & territorio Parisiensi. Aimoinus in Mirac. S. Benedicti sæc. 4. Bened. part. 2. p. 389. *Nam Parisius eam ad S. Dionysii sepulcrum... perducentes.* Porro constat tempore Aimoini basilicam S. Dionysii tumulo illustrem quinto ab urbe lapide sitam fuisse. Martyrol. vetus à Mabill. laudatum to. 1. Annal. p. 76. *VII. Idus Septembris Parisius, vico Novigento, depositio S. Chlodoaldi Regis & confessoris.* Distat autem vicus Novigentum, hodie *S. Clou*, quinque millibus passuum ab urbe. Consule Hadrian. Valesium in Discept. de Basil. cap. 8. & 9. & Defens. part. 2. cap. 5. & 6.

PARITADERII, Apparitores, in Conventionibus inter Ludovicum II. Regem Siciliæ Comitem Provinciæ, & Arelat. an. 1385. art. 16. ubi interpres Gallicus vertit *Juges Carreriés*, qui vocem à *paries* deducit, Arelatensibus *paret*, ut *Carreriés*, à *Carriere*, via, platea.

¶ PARITAS, Æqualitas, Gellio parilitas, nostris *Egalité*, Ital. *Parita.* Chron. Andr. Danduli apud Murator. to. 12. col. 359. *Cives Veneti in electione Ducis discordiam ex Paritate vocum alias ortam evitare cupientes, &c.* Vide alia notione in *Par.*

¶ PARITIO, Obedientia. Constit. Nicolai V. PP. an. 1448. in Bullario Carmelit. pag. 214. *In sententiis, censuris & pœnis in processibus prædictis contentis, quas occasione non Paritionis hujusmodi incurrerat, per duos annos insorduerat.* Alia Leonis X. PP. in Bullar. Casin. p. 129. *Si quibus* (censuris) *quomodolibet etiam ob non Paritionem rei...., innodati existant.* Vide *Parientia.*

PARITONUS, *Cantor, qui parat tenos.* Ugutio.

¶ PARITORIUM, vox forensis, ni fallor, Denuntiatio apparitoris scripto consignata, Gall. *Commandement.* Articulus 51. ex Instrum. pacis Osnabrug. inter Probat. Hist. Alsat. pag. 161. *Causis sive decisis, vel etiam decretis, mandatis, rescriptis, Paritoriis, reversalibus, litis pendentiis, vel aliis quibuscumque prætextibus.*

PARITURIUM. In Descript. Regionum urbis Romæ edit. Mabillon. *A porta Flaminea usque Pariturium, &c.*

¶ 1. PARIUM, Mensura frumentaria. Statuta Monast. S. Claudii an. 1448. p. 63. *Item, & per dominum de Albenco occasione domini de Visiaco, debentur eidem officio de annuo reditu, duo Paria bladi, quæ per eumdem dominum solvi anno quolibet in præfato loco de Visiaco consueverunt.*

¶ 2. PARIUM, Idem forte quod nos etiamnum *Parement* dicimus, Assutum vestis muliebris ornamentum. Litteræ Caroli V. Reg. Franc. an. 1367. de forma vestium: *Item quod non audeant* (mulieres)

portare mochas .... latiorer etium digitorum vel majoris Latitudinis qua sit unum Parium vel unum erminum.

¶ PARJURUS, pro *Perjurus*, nostris *Parjure*. Leges Norman. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 363. *Et si quis contra hoc adjurandum accesserit, tanquam Parjurus debet puniri.*

¶ PARIUS, adject. Par. Conventus Episcopor. apud Cæsaraug. an. 1058. to. 3. Concil. Hispan. pag. 221. *De illud avere mobile qui exierit eis per pacem de Alchagib sine eorum Parias habeant duas partes Comitu Raymundo & Comitissa Adalmodis.*

¶ PARLAMENTARE, Colloquium de re alicujus momenti inire, habere, nostris *Parlementer*. Chron. Parmense ad an. 1297. apud Murator. to. 9. col. 838. *Existentibus tunc omnibus Majoribus civitatis Parmæ cum domino Mapheo Vicecomite ultra Mediolanum ad sociandum ipsum ad Parlamentandum cum Marchione Montisferrati.* Adde eumd. to. 18. col. 1037.

¶ PARLIAMENTARE, Eadem notione, in Charta an. 1350. apud Rymer. to. 5. p. 673. *Et ad dictum regnum Franciæ personaliter accedenter .... ad Parliamentandum super iis, &c.*

¶ PARLAMENTEUS CONSUL, Curiæ Parlamenti Consiliarius. Charta an. 1435. to. 3. Hist. Harcur. p. 607. *Guillelmus Quadrigarius, Parlamenteus Consul, ecclesiæ Parisiensis decanus. Parlamentea Curia*, in Compendio jur. & consuet. Univers. Paris. per Robert. *Goulet* fol. 12.

¶ PARLAMENTORIUM, Locus in claustro ad collationem fratrum. Continuator Chron. Joan. Iperii apud Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 616. *Claustrum a domini Parlamentorio usque ad Parlamentorium conventus cum capella S. Ludovici ædificavit.* Vide *Parlatorium*.

PARLAMENTUM. Joan. de Janua: *Colloquium, quod vulgo dicitur Parlamentum.* Ptolomæus Lucensis an. 1180. *Et dictum fuit hoc in publico Parlamento.* Otto Morena in Hist. Laudensi p. 10. *Postremo in Roncalia expleto Parlamento, petiit Rex, &c.* Statutum Leprosuriæ S. Juliani in Anglia: *Nec quisquam fratrum teneat ibi Parlamentum cum alio fratre, &c.* Statuta Abbatum Nigri Ordinis an. 1249. *Et cum quidam post prandium promtiores sint ad loquendum, quod non prodest, quam quod ædificat audientes, ad ampliandum cultum justitiæ qui in silentio reperitur, statutum est, quod Parlamentum, quod post prandium in quibusdam claustris fieri consuevit, penitus interdicatur.* [Statuta Monialium S. Salvat. Massil. an. 1400. *Loquantur cum secularibus cum brevi Parlamento ante portale videlicet in loco ordinato.*]

Maxime vero *Parlamentum* sumitur, pro solemni aliquo colloquio, de re quapiam alicujus momenti deliberandi causa habito. Matth. Paris ann. 1245. *Hoc siquidem finito Parlamento* (S. Ludovici Regis Franc. cum Summo Pontifice) *recesserunt Rex Francorum cepit diem Parlamenti cum Domino Papa in quindenam Paschæ.* Codex Croylandensis Cœnobii: *Concessimus etiam nunc sergentiam nostræ Ecclesiæ Semanno de Lek; qui veniens coram conventu in nostro publico Parlamento similiter juramentum præstitit, quod fidus & fidelis nobis existeret.* Exstant Literæ ejusdem Alphonsi Comitis ann. 1266. ad Constabularium Arverniæ in Hist. Castilionensi pag. 4. in quo hæc habentur: *Mandamus vobis quod Joannem Dominum de Castellione en Bazais ... diligenter audiatis, & sibi faciatis bonum jus, ... & res ipsius vel hominum ipsius detentas faciatis eisdem recredi per bonos plegios usque ad Parlamentum nostrum, quod erit in crastino quindena omnium Sanctorum proximo venturum, & * foderat (f. fedeat) recredentia in hac parte. Et quod super hoc feceritis & inveneritis, nobis ad dictum Parlamentum nostrum futurum in scriptis significare curetis.* Ubi Duchesnius ad marginem hæc scripsit, *Nota Parlamentum filii Regis Franciæ.* Sed hac voce colloquium cum Joanne Castilionensi videtur intelligi debere. [Genealog. Comit. Flandr. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 428. *Comite Flandriæ ipsos nihilominus ad tenendam pacem & concordiam in multis & frequentibus Parlamentis, & per internuncios ad ipsos sæpissime missos alliciente.* Chronic. Corn. *Zantfliet* apud eumdem tom. 5. Ampliss. Collect. col. 367. *Aliquanti probi & honorabiles viri .... habitis & tentis pluribus Parlamentis & dietis inter partes, &c.* Adde Murator. to. 12. col. 457. & to. 14. col. 1147.] In Concilio Nugarolensi an. 1302. cap. 13. vetantur fieri *Statuta*, aut *Parlamenta*, *nisi ad pietatem suadeant.* Ita in Concilio Ravennensi ann. 1311. vetantur fieri in Ecclesia *publica Parlamenta*, ut in Concilio Marciacensi an. 1326. c. 46. Adde Litt. Petri Archiepiscopi Narbon. in Concilio Biterrensi ann. 1279. & Conventiones inter Carolum I. Comitem Provinciæ, & Arelatenses ann. 1251. art. 4. Carolus IV. Imper. in Vita sua: *Respondit quod nullas cum eo vellet habere treugarum inducias, nec aliqua cum eo quærere concordiæ Parlamenta.* Utitur etiam infra, ut & Chronicon Aulæ regiæ cap. 87. Historia Cortusiorum lib. 2. cap. 11. 12. 80. lib. 4. cap. 2. Ericus Upsaliensis lib. 3. Hist. Suecicæ p. 95. &c. Gaufridus Villharduinus num. 75. de Baronibus Francicis in expeditione Constantinopolitana: *Lendemain quant il orent la Messe oïe, s'assemblerent a Parlament: & fu li Parlemens à cheval enmi le champ.* Alibi: *Après prisrent li Barons un Parlement à Soissons, pour savoir quand il vendroient mouvoir.* Joan. Villaneus lib. 6. cap. 83. *Ordinaro di far Parlamento ad Empoli per reformare lo Stato di parte Gibellina in Toscana.* Le Roman de *Varce* MS.

Le Pallement qu'il quist volontiers graanta.

Infra:

Puis me refist sor Seine au Parlement venir.

Idem Villaneus lib. 7. cap. 56. *Congregato il popolo di Firenza a Parlamento nella piazza vecchia, &c.* Ita lib. 10. c. 69. 112. Adde Annales Massilienses Guesnaii p. 358. 383.

Ita pariter appellabant plebium ac populorum Conventus in civitatibus, de rebus publicis deliberandi causa coactos: unde *Commune colloquium* dicitur in Charta Raimundi Comitis Tolosani apud Catellum p. 35. & apud Will. de Podio-Laurentii cap. 42. quod in aliis Alphonsi Comitis, *Parlamentum: Mandamus quatenus ab ejusmodi præsumptione cessetis, & ad requisitionem nunciorum nostrorum generale concilium, cum eis scripserimus, congregetis, & si res exegerit, Parlamentum, ut omnes mandata nostra liventer audiant.* Charta alia ejusdem Alphonsi an. 1251. *Actum Tolosæ in domo communi in publico Parlamento.* Charta Amalrici Vicecomitis Narbonensis in 2. Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. n. 22. ex Tabulario Regio: *Retinemus etiam nobis & nostris successoribus .... præconizationes & mandamenta, & monstra armorum a supradictis civitate, burgo, castris, & locis communicandis, quæ nos & prædecessores nostri habere consuevimus, & quod pro prædictis & aliis possumus mandare & congregare, & facere in dicta civitate & burgo Narbonæ generale & speciale Parlamentum, sicut fecimus temporibus retroactis.* Ad ejusmodi vero Parlamenta sono tubæ plebs cogebatur. Charta alia p. 382. *Dominus Vicarius in Palatio domus communis institutus, Parlamento in ipso palatio ad sonum tubæ seu tabarum publice congregato.* Vide

Vide Bened. Varchium in Hercolano pag. 41.

☞ Frequentioris usus fuisse videtur, ut campanæ, quam *bannalem* vocabant, pulsu ejusmodi Parlamenta congregarentur. Charta an. 1223. in parvo Chartul. S. Victoris Massil. *Hujusmodi cautio fieret in Parlamento vel in Concilio generali ad sonum campanæ congregato.* Alia an. 1271. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 93. col. 1. *Et ipsa universitas ibidem præsens ad Parlamentum per sonum campanæ more solito ad infrascripta specialiter prædicti homines & Consules convocati.* Transactio an. 1490. ex Schedis Pr. de *Mazaugues: Congregato honorabili concilio sive Parlamento universitatis hominum dicti castri.* Caffari Annal. Genuens. lib. 1. apud Murator. to. 6. col. 285. *Prædicti vero consules post eorum electionem Parlamentum statim fecerunt, in quo omnibus discordantibus pacem jurare fecerunt.* Vide *Campana* 2. & *Parlatorium.*

Hinc haud ægre colligere est, unde nostri appellarint Parlamenta procerum totius regni Conventus, ad hoc coactos, ut cum Rege ac Principe de rebus publicis deliberarent, & si quæ majoris momenti negotia essent peragenda, in iis per leges examinarentur & conficerentur. Nam constat eam fuisse *Parlamentorum* institutionis occasionem, maxime in Anglia, ubi Parlamentum *Commune Concilium regni Angliæ, Magnum Concilium & Magnum Concilium Regis* vulgo appellatur, ut auctor est Edwardus Cokus ad Littletonem sect. 164. licet discrimen aliquod esse videatur inter Anglicana Parlamenta & Francica; cum Anglicanis omnes regni ordines intersint: in Francicis vero, si prima spectetur eorum origo, proceres tantum secularis & ecclesiastici ordinis. Vita Ludovici VII. *Eodem anno Castro Vezeliaci magnum Parlamentum congregavit. Ibi Archiepiscopi, Episcopi & Abbates, & magna pars Baronum Franciæ convenerunt.* Denique Anglicana Parlamenta ejusmodi videntur esse, quomodo in Francia nostra sunt trium Regni Ordinum Conventus, quos vulgo *Assemblées des Estats du Royaume* nuncupamus; qui potissimum ad hoc cogebantur, ut incumbentibus bellis, Regi auxilia pecuniaria ab omnibus regni incolis præberentur. Anonymus Anglus in libro inscripto *Mirror*, c. 1. sect. 2. *Le Roy Alfred fit assembler les counties, ... & ordeina pur usage perpetual, que deus foits per an, ou plus souvent, pur mister in temps de peace, se assembleront à Londres à Parlementer sur le guidament del people de Dieu, & coment soy garderont de pecher, viveront en quiet, & receivront droit per usages & saints judgemens, per ceste estate se fieront plusors ordinancer per plusors Roys, jesque a temps le Roy que ore est, que fais le Roy Edowart.* Sed an in Parlamentis Anglicis olim *Communia*, uti vocant, admissæ sint, in dubium vocat Spelmannus. Certe primitus ad ea tantum admissos vel vocatos *Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Priores, Comites, Barones, & proceres regni*, testatur Matth. Paris an. 1164. 1237. 1242. 1247. 1252. 1253. 1254. 1255. 1257. &c. Idem tamen Matth. Paris an. 1196. Londoniis factum Parlamentum scribit, *convocato Clero regni ac populo.* Vide Littletonem sect. 164. & Seldenum de Titulis honorariis pag. 710. 739. Exstat porro liber inscriptus, *Modus tenendi Parliamentum*, Anglicanum scilicet, quod descriptum legitur tom. 12. Spicilegii Acheriani pag. 557. Parlamenti Anglici autoritatem pluribus commendat Joannes Fortescutus lib. de Laudibus legum Angliæ c. 18. & 34. ubi ait (non ut in Francia) *regaliter & politice* regnare Regem Angliæ.

☞ Eodem *Parlamenti* nomine designatum legimus Magnum Dalphinorum Consilium, in Charta Humberti II. an. 1336. to. 2. Histor. Dalphin. pag. 319. *Ut super omnibus in Parlamentis tutius & certius referre valeant, coram magno Consilio Dalphinali, ... quodque singulis duobus mensibus semel procurator noster cujuslibet bayllivia ipsam papyrum dicto sigillo Consilii sigillatam, ad nostram præsentiam, vel nostrum magnum Consilium studeat apportare.* Quæ verba non obscure significant illud quod nos *Grand Conseil* vel *Conseil d'Etat* nuncupamus.

☞ At in Charta ejusdem Humberti Dalphini ann. 1338. ibid. p. 361. *Parlamentum* appellatus Procerum totius Dalphinatus Conventus ad hoc coactus, ut subsidia consueta Regi Francorum, ingruente bello, præberent: *Receptis nuper litteris D. Regis Francorum per quas nos & gentes nostras parare oportet ad subsidium guerræ suæ, & alia circa ea, & aliis nobis occurrentibus arduis negotiis, Parlamentum & Consilium generale quod ordinaveramus teneri apud Gratianopolim in octava B. Joannis Baptistæ contramandamus, donec iterum ipsum remandemus.*

Parlamenta vero Francica semel ac iterum quotannis indicebantur, [ut ex Statuto Philippi Pulcri mox laudando constat. Stabilimentum Philippi VI. an. 1344. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 217. §. 11. *Cum à magnis retroactis temporibus, quibus Parlamentum bis in anno qualibet teneri solebat, &c.*] Convocabantur ad majoris momenti lites examinandas, appellationes à Ballivis supremo judicio decidendas, & reliqua quæ ad jus dicendum videbantur conducere decernenda: idque *generali Parlamento sedente Parisiis*, ubi fere semper indicta legimus, fieri dicebatur, ut præfert Charta Philippi Regis ann. 1308. apud Chiffletium in Tomutio pag. 315. Vita Ludovici VIII. an. Dom. 1224. *Ludovicus Rex Franciæ apud Parisios Parlamentum tenuit.* Nangius in S. Lodovico: *Convocavit Rex Francorum Ludovicus grande Parisiis Parlamentum.* Huic etiam *universalis & capitalis justitiæ regni* præ cæteris illustre elogium tribuit Carolus Normanniæ Dux, tum Regni Rector, in Statuto edito 23. April. an. 1360. pro *Vadiis* Parlamenti, quod descriptum legitur in Regesto Cameræ Comput. Parisiens. sign. D. fol. 13. *Quod illi qui electi sunt ad honorem sedis Parlamenti universalis & capitalis justitiæ Regni nostri gubernacula dirigunt, atque proprie repræsentant in populo celsitudinis nostræ Majestatem, dignum est stipendiorum gratia foveantur, saltem solitorum, ex quibus ipsarum gentium moderata sinceritas hactenus est contenta.* Quibus consimilia sunt, quæ idem Carolus, tum Rex, ait in Statuto alio pro confirmatione Officialium Parlamenti 28. Aprilis an. 1364. *Præsertim ut nostram Parlamenti Curiam, quæ nostræ majestatis imaginem repræsentat, à qua ut à fonte justitiæ nostri Regnicolæ fructus justitiæ indesinenter exhauriunt.* [Iis præiverat Philippus VI. Reg. Fr. in Statuto an. 1344. tom. 2. Ordinat. pag. 220. *Li Roys en son Grand Conseil ... a ordené ... que pour gouverner sa Justice capital, c'est à sçavoir son Parlement, &c.*]

Et sane ea fuit, apud exteros etiam Principes Parlamenti Francici fama, ac justitiæ existimatio, ut non semel controversias suas ab eo dijudicari petierint, & consenserint: atque in iis Henricus II. Angliæ Rex in ea controversia, quam cum Archiepiscopo Cantuariensi exercuit, *ut legibus alligatum se principem profiteretur*, coram Rege Francorum professus fuit, *se paratum Archiepiscopo per omnia satisfacere, vel si contendere decrevisset, judicium in Palatio Parisiensi subire, proceribus Galliæ residentibus, aut Gallicana Ecclesia partes suas interponente.*

Verha sunt Radulfi de Diceto sub an. 1169. quæ quidem de Parlamento Parisiensi intelligenda prorsus arbitror, tametsi haud omnino constet ædem Regiam, quam *Palatium* vocant, juri dicundo, ut hodie fuisse addictam, quod plerique sub Ludovico Hutino, alii sub Philippo IV. factitatum volunt. Ita Fridericus II. Imper. in controversia inter Sacerdotium & Imperium, *se coram Laicis Paribus & Nobilibus Regni Franciæ* jus subiturum protestatur in ea Epistola quam in Notis ad Joinvillam edidimus p. 56. Alia ejusmodi proferunt exempla Molineus in Annotat. ad Stylum Parlamenti initio, Oliverius Cancellarius Franciæ in Oratione habita an. 1549. Chopinus lib. 2. de Doman. tit. 15. n. 9. Roccaflavinus lib. 13. de Parlament. c. 2. 3. & Andreas Favinus in Theatro Honoris lib. 2. pag. 306. & seqq.

☞ Nec illud temere prætereundum mihi videtur quod Parlamentum *Curia Franciæ* nuncupatur in Transactione inter Philippum Pulcrum Reg. Fr. & Episcopum Capitulumque Eccles. Vivar. ann. 1307. *Non tenebuntur coram aliquo Officiario nostro litigare, vel respondere, nisi tantummodo coram nobis, vel nostra curia Francia.* Quibus similia sunt quæ Johannes Rex ait in Litteris an. 1362. to. 3. Ordinat. pag. 605. *Causaque prædicta ad Curiam nostram Parisiensem fuit devoluta.*

Parlamentum vero, quod ambulatorium erat, seu potius quod indici solebat quotannis, semel vel bis, statarium & perpetuum factum fuit, litiumque ac controversiarum appellationibus dirimendis addictum. Hujusque exemplo creata subinde alia in provinciis, quorum seriem brevi catalogo hic dabimus, cum Glossarii brevitas vetet iis immorari quæ de Parlamentariis sedibus juridicis auctores contulere, quos consulere cuivis liberum erit plura scire aventi, ac in primis laudatum Roccaflavinum, qui spissum satis opus de iis composuit. Exstant præterea vetera de Parlamentis tenendis Statuta, tum inedita, tum edita à Miramontio & aliis, quæ eorum usum ac origines pluribus retegunt, & à quorum descriptione consulto abstinemus, ad alia festinantes. Parlamentorum igitur Francicorum antiquius

Parlamentum Parisiense habetur, quod Parisiis *Parlamenta generalia* indici solerent, quibus Rex ipse sæpenumero cum Regni Paribus ac Baronibus intererat. Quidam statarium Parisiis factum volunt à Philippo Pulcro, quod ex ejus Statuto pro reformatione regni edito anno 1302. art. 62. colligunt, ubi hæc habentur: *Præterea propter commodum subditorum nostrorum, & expeditionem causarum proponimus ordinare quod duo Parlamenta Parisius, & duo Scacaria Rotomagi, Diesque Trecenses, bis tenebuntur in anno: & quod Parlamentum apud Tolosam tenebitur (sicut teneri solebat temporibus retroactis)* [Hæc verba parenthesi conclusa omittit *de Lauriere*] *si gentes prædictæ consentiant, quod non appelletur a Præsidentibus in Parlamento prædicto.* Parlamenti Parisiensis sedem assignatam in Palatio regio à Ludovico Hutino quidam scribunt: at Thuanus lib. 10. Hist. legisse se in Regestis *Tornellæ*, ut vocant, asserit id factum sub Philippo VI. an. 1344.

☞ Hic vero Lectorem monitum velim Parlamento Parisiensi potissimum adscribenda quæ in laudem Parlamenti Francici dicta paulo ante retulit Cangius. De eo certe intelligenda quæ habet Johannes Rex in Statuto ann. 1363. tom. 3. Ordinat. p. 650. *Licet Curia nostra Parlamenti sit & esse debeat totius justitiæ regni nostri speculum verissimum & origo, ex qua que ceteri nostri judices & subditi recipere debeant elucescentis justitiæ documenta, per quæ possint lites summarie dirimere, ipsarum anfractus tollere, & cunctis ad eosdem accedentibus solatium celeris justitiæ ministrare: attamen, &c.* Atque eam ob rem proprie *Regium* vocant Philippus VI. in Litteris an. 1335. to. 2. Ordinat. pag. 107. & Carolus Regens in Statuto an. 1358. ibid. to. 3. p. 336.

Parlamentum Tolosanum ante Philippum Pulcrum exstitisse, satis evincunt mox laudata ex ejus Statuto pro reformatione regni: quod quidem Catellus lib. 2. Rerum Occitanarum p. 242. fuse probavit, allatis & citatis vetustioribus Arestis quæ illius mentionem agunt. Statarium denique factum Tolosæ à Carolo VII. litteris datis Salmurii 11. Octob. 1443. cujus exordia tum primum inita 4. Junii subsequentis. Sed mox ad Montempessulanum translatum, rursum Tolosam relatum à Ludovico XI. ann. 1461. Vide Austerium in Stylo Parlam. Aresto 268.

Parlamentum Burdegalense post exactos ex Aquitania Anglos institutum fuit à Carolo VII. Burdegalensibus, qui se ultro regi dediderant, solemni pacto id obtinentibus anno 1451. Exinde erectum fuit mense Maio anno 1460. eique Castellum Lomberiarum, vetus Ducum domicilium, pro sede assignatum. Verum Burdegalensibus paulo post in rebellionem prolapsis, urbe recepta, Parisiensi Parlamento subdita ea mansit, donec, Aquitaniæ ordinum precibus, rursum Burdegalæ Parlamentum instauratum fuit à Ludovico XI. literis datis Chinone 12. Jun. an. 1462. descriptis à Chopino l. 2. de Domanio tit. 15. num. 6. ubi perperam Nicolaum Gillium, & alios, Parlamenti Burdegalensis institutionem Carolo VII. adscribentes arguit. Postea vero cum idem Rex Ludovicus Aquitaniæ Ducatum Carolo fratri in *apanagium* concessisset literis mensis April. ann. 1469. idem Parlamentum Pictavum translatum fuit mense Novembri insequenti, quia Parlamenta teneri & haberi non possunt in terris *apanagiatis*: quo extincto mense Maio an. 1472. rursum Burdegalæ institutum fuit.

Parlamentum Rotomagense, ex *Scacario*, Curia suprema ita nuncupata, quod in ea urbe statarium edixerat Philippus Pulcher an. 1302. ad petitionem trium Normanniæ Ordinum erectum fuit à Ludovico XII. literis 1. Octob. ann. 1499. quod in annum sequentem rejiciunt Chopinus lib. 2. de Dom. tit. 15. Hallianus, & alii.

Parlamentum Aquense ab eodem Rege institutum fuit literis Lugduni mense Julio datis an. 1501. aliis datis Gratianopoli 26. Junii anno 1502. firmatis. Erat antea in ea urbe supremum Consilium, quod Ludovicus II. Comes Provinciæ instituerat litteris datis mense Sept. an. 1424. in quibus illud appellat *Eminens Consilium*, uti habet Cæsar Nostradamus in Hist. Provinc. pag. 563.

Parlamentum Gratianopolitanum à Ludovico Delphino, postmodum Rege XI. Caroli VII. filio, erectum fuit pro toto Delphinatu, mense Junio ann. 1453. cum antea lites judicarentur supremo judicio à *Consilio Delphinali*, erecto anno 1340. ab Humberto Delphino Viennensi. Vide Guidon. Papæ Decis. 43. & 554.

Parlamentum Divionense, Burgundiæ Ducatu post Caroli Ducis obitum coronæ Francicæ adjuncto, ad trium Ordinum supplicationem, erectum fuit à Ludovico XI. litteris Atrebati datis 18. Mart. an. 1476. extinctum postea à Carolo VIII. certis ex causis, & Parisiensi unitum, tur-

fum inflauratum fuit à Ludovico XII. Vide Chopinum, Chaffaneum in proœm. ad Coofuetud. Burgund. &c.

PARLAMENTUM REDONENSE, à Rege Henrico II. litteris datis ad Footem-bellæ-aquæ menfe Martio ante Pafcha ann. 1553. in Parlamenti Parif. acta relatis 4. Maii infequentis, erectum fuit, conflatumque ex duabus, uti vocant, Cameris, quarum prior Redonenfi in urbe, à 1. Augufti, altera in Nannetenfi, à 1. Februarii teneretur. Sed poftmodum Carolus IX. anno 1560. Cameram Nannetenfem Redonas tranftulit. Diploma habetur in 1. vol. Statutorum regiorum Fontanonis. Vide Thuanum lib. 10. Hift.

PARLAMENTUM PALENSE, in Beneharnis, erectum fuit à Ludovico XIII. cum antea res & lites dirimerentur in *Curia Majore*, feu *plenaria*, deinde à *Confilio fupremo*, uti pluribus narrat Marca in Hift. Beneharnenfi lib. 6. cap. 22. 23. 24. & pag. 348. 543.

PARLAMENTUM METENSE, erectum denique ab eodem Rege Ludovico XIII. menfe Januario ann. 1633. tranflatum deinde in Tullenfem urbem literis Cantiliaci datis 10. Maii ann. 1636. rurfum poftea in Metenfem urbem remiffum.

¶ PARLAMANTUM TORNACENSE inftitutum à Ludovico XIV. an. 1669. nunc Duaci fedet.

¶ PARLAMENTUM DOLENSE, dehinc Vefuntionem tranflatum erexit idem Ludovicus XIV. an. 1674.

¶ PARLAMENTUM DUMBENSE merito Francicis accenfetur utpote à Francifco I. Reg. Franc. erectum an. 1523. cum Dumbenfes, Carolo Borbonio eorum Principe partes Caroli V. Imperatoris tenente, fefe ultro Regi dedidiffent. Lugduni fedit ufque ad an. 1696. quo exeunte Trevoltium tranflatum eft.

PARLAMANTUM NIGRUM, Confeffus Baronum de capitalibus criminibus cognofcentium, apud Hectorem Boethium lib. 14. Hift. Scotor. p. 305. Vide *Placitum Lethiferum*.

¶ PARLAMENTUM INDOCTORUM dictum Parlamentum Conventriæ habitum an. 6. Henrici IV. Reg. Angl. de quo fic Walfinghamus ad ann. 1404. pag. 413. n. 30. *Eo tempore Rex indigens (ut fertur) pecunia, convocavit regni proceres ad Parliamentum tenendum Coventre, circa feftum S. Fidis virginis... Direxit ergo brevia Vicecomitibus, ne quofquam pro comitatibus eligerent quovis modo Milites, qui in jure regni vel docti fuiffent vel apprentici. Sed tales omnino mitterentur ad hoc negotium quos conftaret ignorare cujufque juris methodum: factumque eft ita.*

¶ PARLAMENTUM INSANUM nuncupatum Parlamentum Oxonienfe habitum ann. 41. Henrici III. Reg. Angl. Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. ex MS. Bibl. Cotton. tit. *Vitellius* C. 9.

PARLAMANTUM, Placitum, feu fervitium Placiti. Charta Gregorii IX. PP. an. 1235. apud Ughellum to. 1. part. 1. pag. 84. *Vos autem noftra curia unius comeftionis pabulum, Parlamentum etiam, nec non & hoftem per maritima & Campaniam facietis.*

¶ PARLAMENTUM, Quivis conventus, cœtus. Caffari Annal. Genuenf. lib. 1. apud Murator. to. 6. col. 251. *Saracenorum autem fuperbia à Chriftianis cognita, flatim Patriarcha Confulibus dixit: facite Parlamentum. Et fecerunt, & in Parlamenta Patriarcha fermonem fuper populum fecit.*

¶ PARLAMENTUM, Oratio, Gall. *Harangue*. Anonymus de Geftis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. to. 8. col. 603. *Parlamentum Regis Ca-*

Tom. V.

toli: Scitis certiffime domini Milites, quod, &c.

¶ PARLAMENTUM, Judicium, fententia. Charta an. 1501. ex Schedis Pr. *de Mazaugues: Condemnationes factas in Parlamento noviffime pronunciato.*

PARLAMENTUM. Bernardus Mon. in Confuetud. Cluniac. MSS. cap. 53. de Sacrifta: *Ad Tertiam & Vefperos pulfatio figni in ejus eft arbitrio, nifi Dom. Abbas fit ad Parlamentum, tunc enim petit licentiam.* Id eft forte, in *parlatorio*, feu *locutorio*. [Hanc conjecturam firmat Hift. Monaft. Beccenfis MS. pag. 406. *Michael monachus Becci... obiit... an. 1168. humatus in clauftro ejufdem loci in arca quæ eft in pariete inter capellam B. Mariæ & Parlamentum facerdotum.* Vide *Parlamentoriam*.]

PARLATORIUM, Locus colloquiis deftinatus in Monafteriis, vulgo *Parloir*. Bernardus Mon. in Confuetud. Cluniacenfibus MSS. cap. 4. *Qui completo ex more ad ultimum per Parlatorium redit in Ecclefiam. Arcus parlatorii*, cap. 25. Charta an. 1213. apud Guefnaium in Annalibus Maffilienfib. *Factum in villa de Treclis in Parlatorio ante Ecclefiam fancti Andreæ.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 15. *Fuit autem facta hæc donatio in Adventu, hebdomada ante Natale Domini, apud Dominam, in Parlatorio Monafterii.* Ita pag. 60. [Tabular. S. Nicolai Aodegavenf. *De his omnibus fecit ipfe Horritus donum cum filio fuo Herberto domno abbati Natali in Parlatorio noftro.* Adde Chartam an. 1277. apud Baluz. Hift. Tutel. col. 582.] Occurrit etiam in Proceffu de Vita S. Thomæ Aquin. num. 49. Vide *Locutorium*.

PARLATORIUM appellant in Italia & Lombardia præfertim, locum, feu cameram, ubi de rebus feriis civitatis cujufpiam difceptatur. Joann. Villaneus lib. 1. *Et ivi edificaffero Parlatorio, per potervi in quello far fuo parlamenta.*

☞ Ita & Parifiis *le Parloir aux Bourgeois* vocabant locum quemdam, in quo examinabantur & difcutiebantur articuli ufaticorum & confuetudinis ejufdem civitatis coram Præpofito mercatorum & fcabinis: hic locus exftitit primum prope forum altilium, vulgo *Valée de mifere*, dehinc juxta portam S. Jacobi, ubi nunc Dominicani habitant. Vide *Du Breul* lib. 3. Antiquit. Parif. pag. 1006. Litteræ Johannis Reg. Franc. ao. 1350. to. 4. Ordinat. pag. 10. *Ita tamen quod fummæ hujufmodi fit* (fint) *levatæ in commodum & utilitatem villæ hujufmodi & parlamenti feu Parlatoris* (Parlatorii) *Burgenfium ipfius, &c.* Vide *Locutorium* & *Prolocutorium*.

¶ PARLE-HILL, Collis vallo plerumque munitus in loco campeftri, ne infidiis exponatur, ubi convenire olim folebant centuriæ, aut viciniæ incolæ ad lites inter fe tractandas & terminandas. Scotis recor *Grith-hal* i. mons pacificationis, cui afyli privilegia concedebantur. Vide Statuta Willelmi Regis Scot. cap. 5. §. 1. Hæc Spelmannus.

¶ PARLIAMENTUM, fæpius apud Anglos, pro *Parlamentum*.

¶ PARLINCHIAMINUS. Teftamentum ao. 1415. apud Rymer. to. 9. pag. 276. Lego *unum magnum Parlinchiaminum de melioribus abfque tcyns, & unum parvum librum vocatum Virginal.*

¶ PARLURA, Aula inferior, Gall. *Salle-baffe*, Angl. *Parlour*. Charta an. 1473. apud Rymer. to. 11. p. 782. *Apud Londoniam, infra hofpitium fuum, in quadam Parlura adjacente gardina, &c.* Et pag. feq. *In dicta Parlura fua, infra manfionem fuam apud Londoniam. Bele Parleure*, pro fermo elegans, ufurpat le Roman *de Vacce* MS.

Bel nez. & bele bouche & bele Parleure.

PARMA, *atis*, pro Parma, æ. Fridegod. in S. Wilfrido cap. 43.

Excipit horrisonas illæso Parmate fundas.

¶ PARMATUS, Parma armatus, i. e. fretus. Acta S. Reginswindæ to. 4. Julii pag. 92. *Sed virginea Parmata confessio gleba, &c.* Utitur Livius l. 4. c. 39.

¶ PARMENIANI, Hæretici, iidem qui Donatistæ, à Parmeniano eorum antesignano sic dicti. Auctor Prædestinati lib. 1. hær. 44. *Sicut Donatistas, & Monteses, & Parmenianos vocamus, Donatistas à Donato, Monteses à montis latebra, Parmenianos à Parmeniano, qui per totam Africam libros contra nos conficiens & novos psalmos faciens circumibat.* Vide *Montesiani.*

¶ PARMENTARIUS. Vide *Permentarius.*

PARNAGIUM, pro *Pasnagium*, occurrit non semel in Regesto Castri Lidi in Andibus. [Charta ann. 1151. apud Calmet. tom. 2. Hist. Lothar. col. 340. *Parnagium non dabunt pro porcis suis.*] V. *Pastio.*

PARO. Festus: *Parones, navium genus, ad cujus similitudinem Myoparo vocatur.* Ugutio & Jo. de Janua: *Paro, onis, navis piratarum. Parunculus, parva navicula piratarum.* Gloss. Sax. Ælfrici: *Paro*, Scaðena Scip. i. hostilis navis. *Myoparo*, Hið Scip. *Parunculus:* Pleʒ Scip. i. conflictus navis, vel etiam *Lusoria.* Isidorus lib. 19. c. 1. *Myoparo, quasi minimus Paro, idem & Carabus, &c.* Ebrardus in Græcismo cap. 10. *Barcha, Celox, Paro detur, Musculus, & Myoparo.* Florentius Wigorn. an. 893. *Hasteinus Rex paganus cum 80. Paronibus ostium Thamesis fluminis intrans, &c.* Occurrit etiam in lib. Miraculor. S. Wlstanni Episc. n. 8. & in Histor. Obsid. Jadrensis an. 1345. lib. 1. c. 25. lib. 2. c. 21. &c. Vide Turnebum lib. 3. Advers. cap. 1. De vocis etymo multa disputant Scaliger, Vossius, Martinius, Schefferus, & alii. [Vide *Myoparo.*]

PARO. Charta 39. inter Alamannicas Goldasti: *Et in Insula ipsa mancipios tres, & Parones quatuor.* Vide *Baro.*

PAROCHIA, seu potius *Paræcia*, ex Gr. παροικία; (nam vocem *Parochia*, barbaram esse pridem observarunt Budæus, Alciatus, & alii) Territorium & districtus Episcopi, ut *Provincia* & *Diœcesis* Metropolitani & Archiepiscopi. Eucherius Lugdun. *Parochia, adjacens domus, id est Dei, diœcesis, gubernatio, hoc non secundum proprietatem verbi, sed secundum effectum.* Symmachus PP. Ep. 10. *Leo PP.... definivit Parochiarum numerum vel quantitatem Arelatensi & Viennensi Sacerdotibus deputandam.* Bonifacius Moguntinus Epist. ad Zachariam PP. de Germania: *Et Provinciam in tres Parochias discrevimus.* Zacharias PP. Epist. ad Burchardum Wirtziburg. *Innotuit nobis .... Coepiscopus noster Bonifacius, nuper se discrevisse & ordinasse in Germania partibus Episcopales sedes ... & Provinciam in tres divisisse Parochias.* [Charta an. 1095. apud Lobinell. Hist. Britan. to. 2. col. 145. *Pateat igitur donasse me S. Martino ... mei juris ecclesiam quam in Parrochia Redonensis Episcopi sitam, in honorem B. Audoeni Archipræsulis Rotomagensis exstructam.* Histor. MS. Monast. Becensis pag. 423. *Excommunicatos pronuntiavit eos qui possessiones & quidquid ad jus prædicti monasterii in Ambianensi Parochia pertinet, &c.*] Ita passim usurpant Canones Apostol. c. 14. 15. 34. 35. Concil. Nicæn. I. cap. 16. Concil. Antioch. sub Julio I. PP. can. 9. Suessionense sub Childeberto, Vernense, Wormatiense, Liptinense, Toletanum III. Tolet. IV. &c. Augustinus Epist. 261. Eusebius in Hist. variis in locis, Leges Alemann. tit. 11. §. 1. tit. 13. §. 2. Capitula Caroli M. lib. 1. cap. 9. 40. 70. lib. 2. cap. 4. lib. 5. cap. 84. 172. l. 6. c. 57. 86. 104. l. 7. cap. 94. Capitula Caroli C. an. 868. cap. 1. 3. Charta ejusdem Caroli C. pro Monasterio S. Columbæ edita à Baluzio in Notis ad Lupum Ferrar. Gennadius de Scriptor. Eccl. in Vigilantio, Petrus Diac. lib. 4. Chron. Casin. cap. 70. [Miracula S. Bercharii sæc. 2. Bened. pag. 849. Mirac. S. Vedasti n. 4. sæc. 4. part. 1. p. 606. Tangmarus in Vita S. Bernwardi n. 40. & 43. sæc. 6. part. 1. pag. 225. & 226.] Baldricus Noviom. l. 1. c. 7. Cosmas Pragensis p. 12. & alii, quos laudat Filesacus de Origine parœciarum cap. 1.

☞ Latiori tamen interdum acceptione sumta videtur vox *Parochia*; in Constitutionibus Apostolicis lib. 7. cap. 46. pro tota Asiæ diœcesi usurpatur: pro Metropolitani districtu apud Sigebertum à Mabill. laudatum to. 4. Annal. Bened. p. 384. ubi de Gerardo Cameracensi Episcopo, *qui solus ex Lotharienſibus appendebat ad Parochiam Francorum*; quod recte idem Mabillonius de Remensi metropoli interpretatur. Eadem notione, pro metropoli nimirum Rotomagensi, occurrit in Vita S. Audoeni apud Surium 24. Aug. p. 261. n. 26. *Jam vero regnante Theodorico, qui beatum virum non minus, quam Reges superiores, charum habuit, inter reliqua ejus beneficia id ab eo præstitum est S. Audoeno, ut in ejus Paræcia nec Episcopus nec Abbas ... absque ejus consensu rectorem vel successorem constituere auderet, nisi &c.*

☞ Atque hinc est forte quod *Parochiam Episcopalem* dicebant, ubi de territorio & districtu Episcopi agebatur. Ligil in Vita S. Sturmii Abbat. Fuldens. n. 12. sæc. 3. Bened. part. 1. p. 283. *Et post non longum tempus totam provinciam illam in Parochias Episcopales divisit, & servos Domini ad docendum & baptizandum potestatem dedit.*

PAROCHIA, Ecclesia parochialis; districtus Ecclesiæ Presbyteri. Gillebertus Lunicensis Episcopus de Usu Ecclesiastico: *Parochiam appello, populum primitias, oblationes, & decimas persolventem.* [Hinc *Parochia* in Tabul. Major. Mon. usurpatur pro Parochi obventionibus: *Dederunt quoque ... ad victum monachorum ... ecclesiam S. Sulpicii ... cum omnibus quæ ad eam pertinent, hoc est cum tota Parochia atque sepultura castelli Filgeriensis.*] Decreta Colomanni Regis Hungar. lib. 2. cap. 16. *Unaquaque Ecclesia circa se in proximo habeat Parochiam suam.* Ita Concilium Carthaginense IV. can. 102. Agath. c. 21. Vasense II. can. 1. 2. Aurelian. IV. can. 11. 26. Aurelian. V. cap. 9. Arvern. c. 10. Carpentoratense I. Moguntinum I. Capit. Caroli M. lib. 1. c. 11. 146. 147. 152. lib. 6. cap. 164. Diurnus Romanus cap. 3. tit. 3. 6. &c. ἀγροικικαὶ παροικίαι, in Concilio Calched. act. 15. can. 17. [*Parochiæ rusticanæ*, in Capitul. Caroli C. tit. 46. c. 1.] quæ à *Civitatensibus*, de quibus Concilium Agathense cap. 22. distinguuntur. *Parochia Eponensis*, apud Avitum Vienn. Epist. 80. Vide Sidon. l. 9. Epist. 16.

¶ PAROCHIALIS, Ecclesia quæ sub parochia est, quæ proprium presbyterum non habet. Statuta MSS. Augerii II. Episc. Conseran. ann. 1280. *Quod si forte in eadem duritia persliterint, cessetur à divinis in Parochialibus, in parochiis in quibus commissa fuerint, & etiam in quibus iidem domini morabuntur.*

¶ PAROCHIA, *Parochianorum* conventus. Charta an. 1259. in Chartular. S. Vandreg. to. 1. p. 860. *Ego prædicta Nicholaa uxor dicti Johannis juravi spontanee & non coacta, tactis sacrosanctis Evangeliis in*

monasterio S. Michaelis de S. Vandregesillo in plena Parochia, quod &c.

PAROCHIA, Districtus judicis. Decreta S. Ladislai Regis Hungariæ l. 3. c. 16. *Unusquisque judex in Parochia sua judicet.* [Vide *Particula* 2.]

¶ PARROCHIA, Territorium, districtus. Charta an. 1275. in Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 820. *Ego Willelmus filius & heres Osberti dicti Luisier de Parrochia S. Vandregesilli vendidi viris religiosis abbati & conventui S. Vandregesilli quandam masuram terræ cum ædificiis supra positis, quam habebam in dicta Parrochia.*

¶ PARRECHIA, pro *Parochia*, eadem notione, in Charta an. 950. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 349.

¶ PARROCHIA, Urbis regio, Gall. *Quartier d'une ville.* Bernh. *de Breydenbach* Iter Hierosol. p. 219. *Dicitur etiam quod numerus Parrochiarum, sive, ut aiunt, contratarum in ipsa urbe* (Cairo) *ascendat ad viginti quatuor millia.*

PAROCHIANUS, nude, in Chron. Montisssereni an. 1128. 1211. & alibi non semel, qui *Parochianus Presbyter*, in lege Alemann. tit. 13. §. 1. Curio, seu Parochus. De ejusmodi Presbyterorum origine, vide Sozomenum lib. 1. cap. 15. & ibi Henricum Valesium.

PAROCHIANUS, Qui ex Parochia alicujus Episcopi aut Presbyteri est, in Capit. Caroli M. lib. 1. cap. 153. [Epist. an. 1128. apud Kennett. in Antiquit. Ambrosd. p. 90. *Alexander Lincoln. Episcopus Gaidoni de Charing Parochiano suo salutem.* Occurrit apud Lobinell. in Hist. Britan. to. 2. pag. 273.] *Parochianus Episcopus*, qui de Archiepiscopi Parochia est, in Epist. 17. Alexandri II. PP.

¶ PARROCHITANUS, Eadem notione. Charta Emehardi Episc. Herbipol. an. 1097. in Vindem. Litter. pag. 177. *Populumque Parrochitanum katholice in his quæ sunt ad Deum .... doctrinaliter instruat.*

¶ PAROCHIALIS PRESBYTER, Parochus, curio. Charta an. 1408. tom. 3. Hist. Paris. Lobinelli pag. 110. *Presbytero tamen Parochiali sive curato ipsius ecclesiæ S. Salvatoris ad faciendum divinum servitium dicti domini Decanus & Capitulum luminare competens debent perpetuo ministrare.* Occurrit rursum ibid. pag. 109.

¶ PARROCHIALIA dicuntur potissimum Sacramenta, quorum administratio ad Parochum seu curionem jure suo competit. Chartul. Latiniac. *Ut capellanus Domus Dei non nisi infirmis & conversis suis Parrochialia administret .... Servientes Domus Dei qui conversi non fuerint à presbyteris suis parrochialibus Parrochialia recipient.*

PAROCHIAGIUM, Jus Parochiale, Parochi seu Curionis; obventiones seu reditus qui ad Parochum primario jure pertinent. [Charta an. 1241. *Itaque quidquid nos quatuor bona fide super animas nostras super Parochiagio & transmutatione parochiæ prædicta ordinaremus, &c.*] Charta Abbatis Fossat. ann. 1249. ex Tabulario ejusdem Monasterii f. 44. *Quitavimus ... quidquid juris habebamus vel habere poteramus ratione Parochiagii de sancto Nunno seu alio quocunque modo in decimis novalium factorum & faciendorum, &c.* Exstat in Tabulario Ecclesiæ Meldensis Charta Abbatis Loci restaurati ann. 1138. qua Capellam de Berigniaco erigit in Ecclesiam Parochialem, cum hoc titulo miniato, *de Parrochiatione de Berigniaco.* In Charta vero Gallica *Parochiaige*, pro districtu Parochiæ sumitur, quomodo *Paroisse* usurpamus.

PAROCHIATICUM, Eadem notione, ni fallor, in Charta Martelli de Malleio, in Chronico Besuensi p. 699. *Dedi etiam decimas de Falges, & Parochiaticum, & omnem usum & consuetudinem in nemoribus & silvis, &c.*

PAROCHIATUS. Tabular. Campaniæ Thuanum f. 42. *Si non sit nisi unum castellum, primogenitus habebit illud castellum, & feoda illius castelli, & carrucatas, prata, vineas, ... quæ sunt infra Parochiatus illius castelli.* Habetur ibi semel ac iterum, pro districtu, ni fallor.

☞ Eodem significatu occurrit in Charta Theobaldi Campaniæ Comit. an. 1224. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 919. *Et si haberem inter se domum fortem, secundo natus haberet eam cum omni avantagio de feodis, carracagiis ... stagnis quæ essent infra Parrochiatum villæ in qua esset domus illa.* Hist. Mediani Monast. p. 273. *Grangia sua de Essenon, quæ situatur in Parochiatu Purensi.*

Jam vero unde *Parochia*, vel *Paræcia* appellata sit, vel diœcesis Episcopi, aut districtus Sacerdotis, non una est sententia. Filesacus lib. de Parœciis cap. 1. existimat ejusdem Ecclesiæ consortes vel vicinos, παροίκους dictos, quæ vis est Græci vocabuli: παροικίαν vero appellatam eorum, qui eamdem Ecclesiam accolunt, viciniam. Henricus Valesius ad Eusebii Hist. lib. 1. cap. 1. hujus vocis originem inde natam putat, quod Ecclesia in terris duntaxat inquilina sit & πάροικος, ejus autem patria & municipatus in cœlo. Ego vero censuerim Ecclesias, παροικίας, veteres Christianos appellasse; quod cum in magnarum urbium viciniis conventus suos secreto agerent, eorum *Ecclesiæ* seu *Conventus*, non civitates quidem dicerentur, sed viciniæ civitatis; quod suadere videntur loquendi familiares primis Christianis formulæ, quas affert idem Valesius ex Epistola Smyrnensis Ecclesiæ apud Euseb. lib. 4. ἡ ἐκκλησία ἡ παροικοῦσα ἐν Σμύρνῃ. Et eod. lib. c. 23. de Dionysii Corinthii Epistolis: ἐκκλησίᾳ δὲ τῇ παροικούσῃ Γορτύναν. In Epistola Clementis ad Corinthios: ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἡ παροικοῦσα Ῥώμην. Denique in Epistola Sardicensis Concilii: πρεσβυτέροις, διακόνοις, καὶ πάσῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παροικούσῃ.

☞ Iis adde Epistolam Julii PP. ad Alexandrinos apud S. Athanasium Apol. 1. de Fuga pag. 770. λαοῖς, πρεσβυτέροις καὶ λαῷ παροικοῦσι Ἀλεξάνδρειαν. Nec aliter hanc vocem interpretatur Glossar. Gr. Lat. παροικία, inhabitatio. πάροικος, accola, incola, colonus: παροικοῦντα, juxta te habito. Haud scio an huc referri debeat illud S. August. de Civit. Dei lib. 14. cap. 23. *Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in Paræcia Calamensis ecclesiæ*: ibi enim *Paræcia* pro vicinia scriptum videtur.

Neque ab hac sententia discedit Sirmondus in Disquisitione de Azimo cap. 5. ubi observat Parochiarum nomen rusticarum Ecclesiarum olim fuisse, ideoque Parochias civitatibus opponi in Concilio Agathensi can. 21. cum jubentur ii, quibus oratoria per agros extra Parochias habere, atque in his Missas tenere permissum est, in præcipuis tamen festivitatibus, *non nisi in civitatibus, aut in Parochiis* eas tenere; & in Concilio Aurelianensi V. cap. 8. *Aut in civitatibus, aut per Parochias ordinare Clericos.* Vide Gloss. med. Græcit. in παροικία.

PAROCTA, perperam editum pro *Parata*, in Charta Widonis Episc. Genevensis ann. 1091. apud Guichenonum lib. 2. Bibl. Sebusianæ cap. 1.

¶ PAROFIA, vox vernacula, pro *Parochia*, in Chartular. Aureliensi in Lemovicibus fol. 5. *Dedit & alium mansum in Parofia S. Medardi.* Ibidem

pluries occurrit. *Parrosia*, in Charta ann. 1091. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 434.

¶ PAROLLA, Lebes minor, Gall. *Chauderon*, Occitanis *Pairol*. Libertates Villæ-franchæ in tractu Petrocoricensi an. 1357. *De fotularibus, calderiis, anderiis, patellis, aissatis, Parollis, scutellis, falsibus* (falcibus) *sarpis, &c. Parrolis* editum to. 3. Ordinat. pag. 208.

¶ PARROLIA, Eadem notione. Vide *Arderia* in *Andena* 1.

¶ PAROLIUS, Eodem significatu, in Statutis Vercell. lib. 3. fol. 101. v°. *Item licitum sit cuilibet ... ducere vel duci facere... Parolios, lebetes, calderias, &c.*

¶ PAROMONARIUS, pro *Paramonarius*. Charta Hugonis Autissiodor. Episc. an. 1143. *Statutum est quod capellanus quacumque Paromonarius in ecclesia & insuper dimidiam prebendam, qua cum Paromonario partita erat, haberet.* Vide *Paramonarii*.

PARONARIUM. Vide *Vista*.

¶ PARONISTÆ, Heretici Valdensium sectarii. De iis mentio fit in Constitut. Friderici II. Imper. à Ludovico X. Reg. Franc. adoptata to. 1. Ordinat. p. 611. *Catharos, Paterinos, Leonistas, Paronistas, Arnaldistas, circumcisos & omnes hareticos utriusque sexus, quocunque nomine censeantur, perpetua damnamus infamia.* Iidem videntur qui *Passagini* infra. Hinc emendanda Bulla Innocentii PP. inter Statuta Vercell. fol. 195. v°. ubi *Speronistæ* pro *Paronista* legitur.

¶ PAROPHARNALIA, pro *Parafernalia*. Vide in hac voce. Charta an. 1478. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 76. *Sua propria erant Parophar-nalia in valore ac pretio trium millium flor.*

¶ PAROPIA, *Coria, quæ oculos equorum ambiunt.* Vocabular. Sussannæi, à Græco *παρώπιον*.

¶ PAROPSIS, Vas ecclesiæ ministeriis dicatum, idem quod *Patena*. Vide in hac voce. Occurrit apud Mabill. to. 3. Annal. Bened. p. 348.

¶ PAROPTUS, Assatus. Apicius 6. 9. *Pullus Paroptus.*

¶ PARORICUM. Charta an. 1145. apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. p. 205. *Ottaker Marchio una cum filio suo Luipoldo sartaginem salis quam hereditario jure possidebat, ad Paroricum Halle, &c.*

¶ PAROSTICIA, pro *Posticia*, posticum, posterior porta. Vita S. Columbæ Abbatis sæc. 1. Bened. pag. 364. n. 18. *Rursus per Parosticiam ecclesia reversus nulla talis exitus reliquit vestigia.* Ubi Bollandistæ to. 2. Junii p. 234. habent, *Parusticiam*. Vide *Posterula*.

¶ PAROSUS, ἀνδός, in Gloss. Lat. Gr. MSS. *Perosus*. Leg. forte *Barosus*, ex Barthio.

¶ PAROXYSMUS, voa Medicis nota, Accessio & impetus sæviens febris, à Gr. *παροξυσμός*. Medic. Salern. edit. 1622. pag. 256. *Si quidem in ipsis Paroxysmis ... à cibis abstinendum est.*

¶ PARPAGLIONES, *Vela utiles, cum fortuna imminet seu tempestas*, in Gloss. Barberini ad *Decum. d'Amor.* edit. Ubaldini pag. 259.

Velo grands, e velons
Terzaruoli, e Parpaglioni.

¶ PARPAILLOLA, Monetæ species, de qua Pittonus in Hist. Aquensi lib. 3. cap. 9. sic loquitur: *René de Sicile fut contraint de donner cours a une tres mauvaise monnoie de fort bas alloy, qu'on fabriquoit en la ville de Tarascon. Ces pieces furent appellees Parpailloles, desquelles il en falloit 33. pour un ecu. Et comme nos Religionnaires du siecle dernier les remirent en usage, les Catholiques de Provence les appellerent Parpaillaux, qu'on pourroit expliquer faux monnoyeurs ou de leur chef, Parpaille.* Vide *le Blanc* in Tract. Histor. de Monet. Franc. pag. 261. Italis *Parpagliuola* & *Parpaiola*, Mediolani potissimum in usu. Charta an. 1343. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 516. *Quodque nulla quacumque alia moneta praterquam nostra & illa domini nostri Papa, domini Francorum Regis pro eo quod ostimabuntur, & domini Regis Siciliæ, videlicet Parpaillola alba pro quindecim denariis ... cursum habeant per terram nostram.* Coquillard apud Borellum: *Force monnoye & Parpignolles.*

¶ PARPALIO, Papilio, insecti genus, Ital. *Parpaglione*, Gall. *Papillon*. Annal. vett. Mutin. ad an. 1299. apud Murator. to. 11. col. 75. *Dicto tempore venerunt ex ultramontibus maxima Parpalionum rubeorum multitudines, ita quod aer erat totus plenus & maxime per stratas publicas & per stratam regalem & volabant Romam versus.*

¶ PARPRISIUM. Vide in *Porprendere*.

¶ PARQUETUM, Idem quod *Parcus*. Chartular. Gemetic. to. 2. pag. 8. *Et quatuor boum & duorum equorum ad aratrum per totam forestam suam, exceptis quinque defensis, scilicet haya Mori cum landis suis & haya de Ezy & Parqueto de Bornevilla &c.* Hinc

¶ PARQUETUM, Conseptum fori, Græcis δικαστήριον, nostris *Parquet*. Idem Chartular. to. 1. pag. 270. *In ostim Parqueti curia nostra alta & intelligibili voce legi fecimus.*

¶ PARQUATUM, Fori auditorium, qua etiam notione *Parquet* usurpamus. Arestum Parlamenti an. 1394. apud Menester. Hist. Lugd. p. 73. *Dimissa cruce sua* (Archiepiscopus) *in Parqueto seu pratorio, cum ipsis & dicto Commissario cameram Concilii adveniat.* Occurrit eodem significatu in Statutis Avenion. lib. 2. rubr. 9. art. 30.

1. PARRA. Fragmentum Petronii: *Frater ejus fortis fuit, amicus amico, manu uncta, plena mensa, & inter initia malam Parram pilavit.* [Ubi *mala parra* mihi significare videtur adversam fortunam; ita ut sensus sit, inter initia adversam fortunam superavit; Veteribus quippe inauspicatum omen habebatur cantus parræ.]

¶ 2. PARRA, μύξης, ὄρνεον, κορυδαλλὸς, ἢ ἀστραγαλίνος Gloss. Lat. Gr.

¶ PARRAGO & PARAGO. Breve de terris & vineis quas acquisivit Rodulfus presbyter & grammaticus an. 1040. ex Chartular. Aptensi fol. 29. *Alia vinea est mea in Domanova quam dedit mihi Ato filius Poncia pro anima patris sui & matris sua & pro seipso. Alia vinea est in loco qui dicitur Podius Landulfus. In civitate quadam Parrago juxta rivum qui dicitur Margarita. Alia Parrago est sub ipsa qua fuit avi mei ad Ulmum. Alia est super ecclesiam S. Pauli quam adquisivi ex parte pro anima Agilburgi, & ex parte pro pretio quod dedi. Alia Parrago est ad partem Septentrionalem ultra rivum Causalonem, qua mihi ab avunculo meo & filiis ejus devenit. Alia est juxta eam qua mihi ab avo meo successit per quam aqua molendini discurrit. Alia est ad Borcam.... quam habet Rodulfus ex comparatione pretii. De vineis autem ad Borcam positis, &c.* Charta an. 1056. ibid. fol. 75. v°. *Unus mansus cum terris sibi pertinentibus, cultis & incultis, cum ortis & Paraginis, & omni exitu sibi debito.* Perperam editum *poraginis* tom. 1. Gall. Christ. inter Instr. pag. 76. Ex quibus per *parraginem* vineam significari manifestum est; quæ *Parrago* mihi dicta videtur quod in pergulæ modum, Gall. *Treille*, ligata esset, ab Hispan. *Parra* vel *Parral*. Vide *Parrale* & *Salez*.

PARRALE, Pergula, clatri, *Treille de vigne*: ex Hispanico *Parral*. Jacobus I. Rex Arag. in Foris

Oscæ ann. 1247. fol. 17. *De palo de Parrali, qui de nocte, vel de die traxerit, vel solverit eam: det de calonia 10. sol.*

¶ PARRANA, Parranea, vulgo *Parran*, Tenementum quod ab uno *tenementario*, ut vocant, tenetur, ad discrimen agri, cujus plures simul domini sunt, quem Ruthenenses *Hortum*, vulgo *Hort*, appellant. Chartulae. majus S. Victoris Massiliens. pag. 14. *Ad pratum Aucherium habemus unam Parranam qua tenet ad sevum, &c.* Tabular. S. Martini de Alropodiu in Ruthenis: *Petrus Dayas villa Altropodii jurans dixit se habere .... quandam Parraneam sitam in affario del bosco, &c.* Occitanis inferioribus *Parranea* dicuntur agri suburbani, muris fossisque civitatis viciniores. Passim occurrit in Instrumentis Pontis S. Spiritus.

¶ PARRECHIA, pro *Parochia*. Vide in hac voce.

PARRICUS. Vide *Parcus*.

PARRIGO, [Idem quod *Parrago*. Vide in hac voce.] Tabularium Abbatiæ Conchensis in Ruthenis Ch. 192. *Una mansione cum curto, cum horto, cum Parrigine, totum & abintegrum, &c.*

¶ PARROC, Parcus minor, à Saxon. Peaꞃꞃoc, Locus ad ferarum custodiam. Charta ann. 1182. apud Kennett. Antiquit. Ambrosd. p. 136. *Dua acra & dimidia qua vertuntur in Parroc & in altero campo viginti acras, &c.*

¶ PARROCHIALIA. Vide in *Parochia*.

PARROCHIATIO. Charta Philippi Augusti ann. 1185. apud Morinum in Hist. Vastinensi p. 706. *Si vero granchia per heredum successionem, seu quolibet alio modo ad Parrochiationem venerit, ad 5. solidos consuetudinis redibit*, i. ad proximum hæredem. Ubi *Parrochiatio* idem videtur quod *premesse* appellatur in Consuetudine Britanniæ: ubi *retrait de premesse*, est cum prædium distractum, jure *retractus*, ad proximum hæredem devenit. [Occurrit eadem notione in Consuetud. Bencharn. tit. 40. art. 16. tit. 47. art. 3. 20. 31. tit. 56. art. ult.] *Parrochiatio*, autem ex Gallico *prochain*, id est *proximus*, deducitur.

¶ PARROFIA, ut *Parofia*. Vide ibi.

PARROLA, Parrolia. Vide *Parolla*.

PARS, Schismatici qui in Ecclesia schisma amplectuntur, seu qui hæreticis adhærent. Ita hanc vocem usurpant passim Patres, qui alteram *Ecclesia* nomine indigitant. Sic S. Augustinus non uno loco *Partis Donati* meminit, ut & Optatus, Cyprianus in Epist. 72. Pelagius I. PP. in Epistola ad Victorem edita ab Holstenio, &c. Epistola Episcoporum Italiæ ad Illyricos in Fragm. Hilarii: *Nicans tractatus adversus Arium Sabellinmque, cujus Photinus Partiaria hereditate damnatur, decreta servamus.* Ita vocem hanc pro factione usurpat S. Hieronymus Epist. 7. *Qui sub occasione partium clementissimi Principis sævissimus omnium extitit tyrannorum.* [Nostri *Parti* eadem notione dicunt.]

Pars, pro Regione, quomodo dicimus *partie*, hac notione. Sulpitius Severus lib. 1. Histor. *Inde in Parte urbis Gader tabernaculum fixit.* Capitulum 3. ad legem Salicam cap. 5. *De negotiatoribus qui Partibus Slavorum & Avarorum pergunt, &c.* [Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 33. pag. 86. *Quod subditi eorumdem principum ... merchandizare possint, tam per terram quam per mare & aquas, solvendo custumas, gabella & deveria, ... observando leges & consuetudines Partium ad quas applicare seu in quibus conversari contigerit*]

☞ Hinc vulgaris illa dictio hodieque nautis Rhodani usitata, qua pars Orientalis Rhodani *a parte*

imperii: Occidentalis vero *a parte regni* nuncupatur. Quæ distinctio ab illa opinione fluxit, quæ regnum Arelatense provinciasque ultra Rhodanum positas temere & falso Imperatoribus tribuebat.

Pars Virorum, Locus in Ecclesia ubi stant viri. Stabant autem ii in navi, ad Meridiem & ad dextram, mulieres ad Septentrionem & ad sinistram. Ordo Romanus: *Diaconus stat versus ad Meridiem, ad quam Partem viri solent consistere.* Amalarius lib. 3. de Eccles. Offic. cap. 2. 32. *Masculi stant in Australi Parte, & feminæ in Boreali, &c.* Adde Micrologum cap. 9. Honorium Augustod. libr. 1. cap. 145. lib. 3. cap. 66. Amalarium in Eclogis de Officio Missæ pag. 1353. 1358. edit. Baluzii, Durandum lib. 1. Ration. cap. 1. num. 46. &c. Synodus Romana an. 853. cap. 33. *Et sicut discrete in Ecclesia singula videntur exposita, ita virorum Pars & mulierum Partibus suis contenta sit.* Descripsit Baronius an. 57. num. 125. hanc inscriptionem Christianam Vaticanam, AD SANCTUM PETRUM APOSTOLUM, ANTE REGIA, IN PORTICU COLUMNA SECUNDA, QUANDO INTRAMUS SINISTRA PARTE VIRORUM LUCILLUS ET JANUARIA HONESTA FOEMINA. Ex qua quidem inscriptione colligit idem Baronius viros sinistram templi partem ut tum digniorem habitam, mulieres vero dextram occupasse: quod quidem vix sibi constat. Nam cum vetera Christianorum templa ad Orientem exstructa fuerint, virique in iis ad Meridiem, mulieres ad Septentrionem locum habuerint, necesse est ut introeuntibus pars virorum dextra fuerit, quod videtur adversari inscriptioni: nisi quod revera reor, *sinistra pars virorum*, hoc loco sit, pars sinistra respectu partis virorum. Nam constat partem altaris, in qua legitur Evangelium, *sinistrum cornu* appellari.

Pars, Actor, vel reus, quomodo dicimus *Partie*. Lex Wisigoth. lib. 2. tit. 2. §. 4. *Pars utraque, id est, tam petentis, quam petiti, &c.* Joannes Sarisber. Epist. 6. *Cum ergo Partibus super hoc dies esset præfixa, &c.* Quoniam attachiam. cap. 57. §. 4. *Et adveniente die quindena, Pars prosequens compareat in Curia, & petat Partem suam, & faciat eam vocari per bedellum, &c.* [Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1401. apud Rymer. tom. 8. pag. 211. *In rem suam propriam in hac parte (ut asserit) constitutum, Partem actricem ex parte una, & Johannem Shakel armigerum Partem ream ex altera.* Passim. Vide leg. 6. Cod. de Part. interempt.

¶ Pars Actorea & Citata, in Sententia Sigismundi III. Reg. Poloniæ, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 225. *Partis utriusque tam Actorea quam Citata allegationibus, probationibus & exceptionibus accurate perpensis.*

¶ Pars, Advocatus, qui actoris, vel rei partes agit & tuetur. Instrum. ann. 1105. apud *Le Blanc* in Dissert. Hist. de Monet. p. 52. *Cumque statuto simul termino convenissent, Pars Oddonis agere cœpit contra partem domini Abbatis, ... At vero pars B. Mariæ (Farfensis) enucleatius, veriusque ipsum perspiciens edictum, asserebat quod, &c.* Pandect. lib. 31. leg. 97. *Imperator interrogavit Partem legatarii.*

¶ Pars Divina. Vetus Charta MS. *Vineas vero ... nos antea de Sargite quondam negotiante, Parte divina, cum terra comparavimus.*

Pars Terræ, Sors hæreditaria in prædiis paternis aut maternis. [Vulcatius in Cassio: *Vivant in patrimonio parentum pro Parte donata.* In Marco: *Filii Cassii & amplius media Parte receperunt paterni patri-*

monii.] Charta Gaufredi de Liziniano Dom. S. Hermetis ann. 1248. in Reg. Inculismensi Cameræ Comput. Paris. fol. 49. *Quod dictum castrum habebam & tenebam & expletebam ratione Partis terræ matris meæ Hysabellis, &c.* Exstat Charta S. Ludovici Regis Franciæ an. 1246. mens. August. in Regesto Cenomanensi fol. 50. num. 15. qua Carolo Comiti Provinciæ fratri, & ejus hæredibus, ex consensu Comitum Atrebatensis & Pictavensis fratrum *dat, & pro Parte terræ assignat Andegavensem Comitatum cum pertinentiis.* In alia ejusdem Regis ann. 1260. mens. Junii de dotalitio reginæ Margaretæ uxoris: *Et aprér ce nous eussions donné & assigne a nostre feeil Charle Comte de Provence & à ses hoirs la devant dite cité du Mans, avec ses appartenances, &c. Pars hæreditatis*, in Charta ejusdem S. Ludovici Regis pro Roberto Atrebatensi Comite fratre an. 1237. apud Haræum in Castellanis Insulensibus pag. 81. Vide Notas ad Stabilimenta ejusdem Regis lib. 1. cap. 8.

¶ Partem Habere *cum Rege*, Formula usitata cum in *associationem* Rex vocabatur ab aliquo, ut bona sua facilius tutaretur, ejus patrocinio, quam ob rem Regi partem aliquam in eadem bona assignabat. Stabilim. an. 1270. lib. 2. cap. 31. *Sire, ma mere fu franche fame le Roy, & nul ne Part au Roy que Sainte Croix & Saint Agnen selonc l'usage d'Orleanois.* Vide *Pariagium* in *Par.*

Partes dicuntur divinæ Eucharistiæ vel panis Eucharistici particulæ, quæ à Sacerdote inter Missæ solemnia fractæ in partes minutiores, fidelibus distribuebantur ad Communionem: Ἅγιαι μερίδες, Evagrio lib. 4. c. 36. [in Vita Lucæ junioris pag. 985.] & in Euchologio, ἣ τίθησι τὴν μερίδα ἐν ἁγίῳ ποτηρίῳ S. Augustinus apud Bedam in c. 10. prior. ad Corinth. & apud Gratianum de Consecr. dist. 21. can. 58. *Nec quando manducamus Partes de illo facimus: & quidem in Sacramento sic fit, & norunt fideles quemadmodum manducent carnem Christi: unusquisque accipit partem suam, unde & ipsa Gratia* (i. ipsa Eucharistia) *Partes vocantur.* S. Cyprianus de Lapsis: *Et alius, qui & ipse maculatus, sacrificio à Sacerdote celebrato, Partem cum cæteris ausus est latenter accipere, sanctum Domini edere & contrectare non potuit, cinerem ferre se apertis manibus invenit.* Ubi observandum Eucharistiam olim fideles de manu Sacerdotis manu sua accepisse, quod etiam ex 21. Statuarum Chrysostomi colligitur, ubi δέχεσθαι τῇ χειρὶ ter habet. Apud Eusebium lib. 7. cap. 9. legitur χεῖρας εἰς ὑποδοχὴν τῆς ἁγίας τροφῆς προτείνειν. Utramque enim manum porrigebant, & cavo dexteræ supposita sinistra panem suscipiebant, ut est apud Cyrillum in 5. Mystag. Rursum idem Cyprianus de Opere & Eleemos. *Quæ in Dominicum sine sacrificio venis, quæ Partem de sacrificio quod pauper obtulit, sumis.* Quem morem iosinuat alibi non semel, Epist. 56. & lib. de Bono patient. ut & Cornelius PP. Epist. ad Fabium Antioch. S. Ambrosius Epist. ad Theodosium apud Theodorit. S. Hieronymus Epist. ad Theophilum. Obtinuit postea ut Sacramentum Laicis non in manus traderetur, sed in os insereretur, ut observat Balsamon ad canon. 101. Concilii in Trullo, idque cautum canone 2. Concil. Rothomag.

Quæ porro supererant particulæ sacræ Eucharistiæ, pueris absumendæ dabantur ex veteri more. ut testatur Evagrius loco citato, quem sua etiam ætate observatum testatur Nicephorus Callist. lib. 17. cap. 25.

Particulæ, Eadem ootione. Cæsarius Heisterb. lib. 9. cap. 25. *Nostis, domine, quod hic reposueritis Particulas. Sic enim bestias vocare solent.*

Partes autem vocabant veteres, quidquid è convivio decerpebatur, & ministris aut mittebatur, aut reservabatur. Lampridius in Alexandro Severo: *Semper de manu sua ministris convivii, & panum Partes, aut olerum, aut carnis, aut leguminum dabat, &c.* Vide Eckeardum juniorem de Casibus S. Galli cap. 2. pag. 51.

¶ Pars, Lusio, Gall. *Partie de jeu*, in Regesto 80. Chartophylacii regii Ch. 509. an. 1352.

Pars, pro *Partie de guerre*, videtur sumi apud Gauterium Antioch. de Bellis Antioch. pag. 457.

¶ Partes, Rationes, qua notione dicimus etiam *Parties.* Charta an. 5. Theodorici Reg. to. 3. Analect. Mabill. p. 225. *De pagensis nostris unusquisque per manus nostras recipimus, vel adrecipere habemus, unde apud Hadingan vicedomino Partes exinde fecimus.*

¶ Partem Facere, Fœdus cum aliquo facere, inire, Gall. *Faire parti, se liguer.* Litteræ Roberti Comit. Flandr. an. 1319. apud Rymer. tom. 3. pag. 771. *Et si Scoti ad nostros portus declinant, & nostri homines ad Scotiæ portus similiter declinaverint, intentionis nostræ & nostrorum non est eos propter hoc in errore fovere, nec in crimine cum eis participando comitare ? set solum mercaturas exercendo, Partem minime facientes.*

¶ Partem Suam Facere, in Statutis Astens. Collat. 16. cap. 74. fol. 53. *Compellere teneatur alium consortem illius domus vel edificii facere suam Partem seu solvere expensas dicte aptationis.*

Trahere in Partem, Gall. *Tirer à part*, Aliquem è turba seducere, apud Eckeardum Jun. de Casib. S. Galli cap. 1. Cæsarium lib. 2. c. 6. Guill. in Vita S. Bernardi lib. 1. c. 15. Herbertus lib. 2. de Mirac. cap. 41. *Mater in Partem filiam traxit, & lurida tabis apparitionem innotuit. In partem secedere*, in Collat. 1. Carthag. c. 50. *In partem ire*, in Libello delati judicii apud Camillum Peregrinum lib. 1. Hist. Longobard. p. 225. *Secedere in partem*, apud Victorem Uticens. lib. 3. & Gregor. Turon. de Vitis Patr. cap. ult. *In partem stare*, vel *in parte*, apud Faustum in Vita S. Mauri Abbatis num. 49. Vide Acta S. Dorotheæ num. 8. 13. & Revelatiooem Stephani II. PP. *In partem secedere*, lib. 4. Chron. Casin. cap. 39.

¶ Ad Partem, vel Ad Partes, à Gall. *A part*, Seorsum, separatim. Testam. Andreæ de Luxemb. Camerac. Episc. to. 9. Spicil. Acher. p. 295. *Reservando tamen sibi plenam & omnimodam potestatem huic testamento suo .... addendi, subtrahendi ... per cedulas, codicillos aut literas clausas ad Partem factas, seu hujusmodi testamento incorporandas.* Vita S. Yvonis to. 4. Maii p. 550. *Episcopus & Cantor & alii convivantes non comedebant de oleribus, pisis vel fabis, quas iste comedebat, quia ista specialiter parabantur pro eo & ad Partem.* Lobinell. Hist. Britan. tom. 2. pag. 555. *Arma, gladii, enses, lanceæ, quæ inventa fuerint in monasterio S. Victoris, reponantur in aliqua camera deputata ad Partes.* Limborch. Sent. Inquis. Tolos. pag. 181. *Te merito suspectum fecimus poni ad Partem in carcere, ut certius veritas probaretur.* Charta ann. circiter 1320. ex Regesto *Noster* fol. 440. v°. *Ordinatum est quod Esmelius judæus non computetur cum aliis, sed solvat ad Partem secundum quantitatem bonorum suorum.*

Pars Publica, Respublica. Lex Longob. lib. 3. tit. 13. §. 2. *A proprio Comite, vel à Publica Parte; id est, qui rempublicam agunt.* [Leg. Caroli M. apud Murator. tom. 1. part. 2. col. 1. *Petre te appellat*

Martinus,

Martinus, qui est advocatus de Parte publica.] Fredegarius in Chron. cap. 66. *Cui* (Heraclio) *successit in Imperii gradum Constantinus filius ejus, cujus tempore Pars publica à Saracenis nimium vastatur. Pars reipublica*, eadem notione, in Epistolis 45. & 47. ex iis quæ habentur to. 1. Hist. Franc. Anastasius in S. Zacharia PP. p. 78. *Idem castrum & tertiam partem, quam pignoris causa detinebat, Parti reipublicæ restitueret.* Ita

AD PARTEM ALICUJUS SOLVERE dicebant. [Charta Dagoberti I. Reg. Franc. apud Miræum to. 1. pag. 241. *Omnia & ex omnibus quidquam ad Partem nostram, vel fisco publico, de ipso mercado ex ipsa mercimonia exactare potuerit.*] Capitula Ludovici Pii ad Legem Salicam cap. 3. *Ibi volumus ut 40. denariorum solutio quantitatem habeat, quam vel Saxo, vel Friso ad Partem salici Franci cum eo litigantis solvere debet.* Charta ejusdem Ludovici pro Ecclesia S. Juliani Brivatensis: *Et nemini cuilibet obsequium pro prædictis rebus fecissem, nisi tantum ad Partem Regis annuatim caballum unum cum scuto & lancea præsentassent, &c.* Lex Ripuar. tit. 57. §. 2. *Aut si legibus eum non potuerit defensare, ad Partem Regis 200. sol. culp. jud.* Lex Bajwar. tit. 1. cap. 6. §. 3. *Ad Partem fisci pro fredo præbeat fidejussionem.* Joannes VIII. PP. Epist. 302. *Sciatis per unum quemque vestrum centum aureos dabitis nostra Parti.* Anastasius in S. Hadriano p. 105. *Ut antefatas quas abstulerat civitates, pacifice B. Petro redderet, & justitias Parti Romanorum faceret.* Charta Hugonis Regis Italiæ an. 928. to. 12. Spicilegii Acheriani: *Neque aliquod servitium, quod ad publicam Partem pertinuisse visum fuit, &c.* [Charta Archembaldi Archiepisc. Turon. an. 993. in Tabul. Major. Mon. *Concedo ut quidquid ex ipsis capellis ad Partem Episcoporum sive Archidiaconorum hactenus in annona vino … exactum est, &c.*] Vide Meurissium in Episcopis Metensib. pag. 175. [& Mabillonium tom. 2. Annalium pag. 596.]

EX PARTE. S. Eulogius lib. 2. Memorial. SS. c. 1. *Vivaci educatione literaria captus, nec non ex Parte lingua Arabica cognitus, totam pene juventutem in prædicto cœnobio exegit.* Phrasis Hispanica, *por Parte de lingua Arabica*, id est, quod spectat ad linguam Arabicam, Galli dicerent, *à l'egard de, &c.*

¶ PRO PARTE, quomodo dicimus, *de la part de, &c.* Nomine vel mandato alicujus. Litteræ ann. 1333. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 241. *Petro de Ambello castellano de Laborello, pro Parte domini nostri Dalphini Viennensis salutem & dilectionem.* Infra: *Unde tibi præcipimus & districte mandamus, vice & nomine dicti domini Dalphini quatenus, &c.*

¶ PARS, pro *Lege*, l. hac parte. C. de prox. sacr. scrin. lib. 12. l. nemo. 5. C. de malef. quæ est Constantini. Etiamnum ita Venetiis vulgo appellatur. Ita Pancirolus lib. 1. Thesauri var. lect. cap. 77.

PARTES EDERE, Partitiones orationis facere, orationem per partes ac verba singula examinare. Quintilianus lib. 1. cap. 14. *Et illa quidem minora præstare debebit, ut Partes orationis reddi sibi soluto versu desideret, &c.* Ejusmodi sunt Prisciani *Partitiones 12. primorum versuum Æneidos.* Gotofridus Viterb. part. 16. Panth.

Nunc quoque Grammatica summus Donatus in arte,
Hieronymus cum discipulo docet edere Partes.

Nescio an huc pertineat vetus Inscriptio Placentiæ, apud Petrum Mariam Campum lib. 14. Hist. Eccl. Placentinæ: V. F. C. TERENTIUS. FRUCTUS. SIBI. ET. ATTICO. SER. QUI. VIXIT. ANN. XX. LITTARATUS. GRÆCIS. ET. LATINIS. LIBRARIUS. PARTES. DIXIT. CCC. IN. FR. P. XV. IN. AG. P. XXV.

Exstat in Biblioth. Sangermanensi Codex MS. cum hoc titulo: *Incipit tractatus in Partibus Donati, cujusdam Presbyteri Zmaragdi* [Statuta MSS. Augerii Episc. Conseran. an. 1280. *Districte inhibemus ne quis in civitate vel diœcesi nostra docere vel scholas tenere in quacumque facultate præsumat absque nostra licentia speciali; & alphabetum tamen & psalterium tantum ecclesiasticum, & Donatum seu Partes unusquisque libere docere possit.*] Joan. Molinetus p. 117.

… *Sçait ses Pars & son cathonnet.*

[Sic Burgundionibus aliisque vocatur liber, in quo rudimenta seu prima Literarum elementa traduntur: quo sensu accipiendum videtur] Epitaphium à Naudæo editum:

Hic Jacet Judocus,
Qui fuit Romæ coquus;
Magister in Artibus,
Et doctor in Partibus,
Et de gratia speciali
Mortuus in hospitali.

[Adde Mascurat. pag. 6.] Rabelaisius lib. 1. c. 14. *Hugutio, Flebar, Grecisme, le Doctrinal, les Part, le Quid est, &c.* Hanc Grammaticæ partem, *qua docentur adolescentes scripta intelligere & probare*, ut est apud Martian. Capellam lib. 3. σχεδογραφίαν vocat Anna Comn. lib. 14. Alexiad. p. 485. aitque recentiorum fuisse inventum, præcipuos in ea nescio quos nominans magistros, Stylianos, Longobardos, seu Italos, quos Glaber lib. 2. cap. 12. & Paulus Warnefrid. lib. 6. de Gest. Longob. c. 7. Grammaticæ præ ceteris operam impensius dedisse testantur. Atque ea notione σχεδογραφεῖν, pro *edere partes*, usurpat Basilius lib. περὶ γυμνασίας γραμματικῆς, ut & σχέδος pro *partibus* idem Scriptor & Manuel Moschopulus, qui hanc potissimum Grammaticæ partem illustraverunt, posterior libro quem περὶ σχεδῶν inscripsit.

PARSCHALCUS, Homo mediæ conditionis inter liberos & servos. Vide *Barscalcus.*

PARSIARE, Ital. *Partaggiare.* Vetus Charta apud Ughellum tom. 7. p. 263. *Non habeatis potestatem suprascriptam hereditatem alienare, id est, vendere, vel donare, aut in pigni ponere, vel pro devito Parsiare, &c.* Id est per *divisam*, seu testamentum, dividere.

¶ PARSIMONIA, Jejunium & vigilia, seu parcitas somni & cibi. Vitæ Patrum Eremit. to. 2. Concil. Hispan. p. 649. *Tribusque diebus totidemque noctibus in Parsimoniis & fletibus perseverans, ante altare sub quo venerabile corpusculum sacra Martyris situm est, pavimento prostratus incubuit.*

¶ PARSIMONIUM, μικρολογία, in Gloss. Lat. Gr.

¶ PARSIMONIZARE, Cum parcimonia distribuere. Vita S. Bernardi Menthon. tom. 2. Junii pag. 1078. *Bona sua pauperibus Parsimonizans in propria mensa eis assidue opulenter ministrabat.*

¶ PARSIMUM, Territorium, districtus, jurisdictio. Charta an. 1527. in Tabul. Archiep. Ausc. *Proclamationem dominorum Comitum Armeniaci & Fesensiaci tam in Parsimo comitale Auxis, quam in Parsimo dom. Auxitan. Archiepiscopi, &c.*

¶ PARSINALIS. Epist. Petri Bernardi Grandim. Ex-prioris ad Henricum II. Reg. Angl. de nece S. Thomæ Cantuar. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 563. *Hacne threna tragedi Parsinalis didicere ibides nostra eremi?* F. *Parricidalis.*

¶ PARTAGIUM, Ea hæreditatis pars & portio, quæ unicuique hæredi, ex bonorum paternorum vel maternorum divisione, competit. Charta an.

1276. in Chartul. minori S. Benigni Divion. *Dominium omnium prædictorum, quæ omnia & singula dicta ad meum Partagium devenerunt.* Alia ejusdem anni ibid. *Quæ omnia per Partagium meum devenerant in partagio facto de me & Adelineta sorore mea.* Charta an. 1308. to. 2. Hist. Dalphin. p. 141. *Recipiente pro se & suis heredibus, bonas & firmas donationes & quittationes de omni jure, actione, Partagio & requisitione ipsis & ipsorum cuilibet competentibus & competituris.* Regest. Parlamenti an. 1401. to. 4. Hist. Harcur. p. 1122. *Inter se Partagium fecerant de successione omnium bonorum defuncti Guillelmi de Haricuria.* Occurrit præterea to. 1. April. p. 152.

¶ Partatgium, Eadem notione, in Charta Roberti Comit. ann. 1286. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 121. *Pro jure quocumque, Partatgio & frayreschia.*

¶ PARTENDA, Pars, portio. Tabular. Vosiense fol. 44. *Debet Gusanola in sua Partenda x. denarios, & medietatem fructuum de arboribus.*

PARTHICÆ Pelles, olim magno in pretio. Matthæus Silvaticus: *Fenutio, id est, pellis Parthica.* Ex φοινικῶν, nam pelles Parthicæ purpureæ erant; & ex iis fiebant Imperatorum calcei. Pollio in Claudio: *Zanchas de nostris Parthicis paria duo.* Corippus lib. 2. de Laudibus Justini:

Purpureo suræ resonant fulgente cothurno,
Cruraque puniceis induxit regia vinclis,
Parthica Campano dederant quæ tergora fuco.

Guillelmus Apul. lib. 1. Rer. Normanic.

. . . . . assumitur Imperialis
Purpurea, pes dexter decoratur pelle rubenti,
Qua solet Imperii qui curam suscipit uti.

Pellium Parthicarum meminit etiam Ammianus lib. 22. *Notum est enim sub Maximiano Cæsare vallo Regis Persarum direpto, gregarium quendam post sacculum Parthicum, in quo erant margaritæ, repertum, projectis imperitia gemmis, abisse pellis nitore solo contentum. Corrigia Partica*, apud veterem Scholiastem Juvenalis Sat. 5. id est, ex corio. Vide Salmas. ad Hist. Aug. & Notas ad Villharduinum p. 308. 309.

Parthicarii, Harum pellium mercatores, in l. 2. Cod. de Excusat. muner.

¶ PARTIALIS, Partilis. Epist. Xysti II. PP. ad Hispanos to. 1. Concil. Hispan. p. 214. *Qui ad hoc naturam nostræ carnis & status virilis formam assumens, humiliter se usquequaque distendit, ut omni humano genere in unitatem redacto, totius corpus unitum perficeret Ecclesia: atque ita ad totius compaginis pertineret commodum membrorum Partialis ista distinctio.*

¶ PARTIALITAS, Factio, partes, Gall. *Partialité, parti.* Synodus Pergam. an. 1311. apud Murator. to. 9. col. 570. *Si de cetero contigerit Archipræsulem Mediolanensem ... extra civitatem & diœcesim propriam exulare propter .... Partialitates ibibi vigentes, schisma vel aliam causam consimilem.* Statuta Monast. S. Claudii an. 1448. *Jurgia, contentiones atque divisiones & Partialitates in ipso monasterio, & inter abbatem & fratres ... oriri facere diversimode consueverunt, &c.* Johan. à Leydis lib. 29. cap. 16. *Anno D. 1350. orta sunt in Hollandia duæ factiones seu Partialitates.* Adde Acta SS. tom. 1. April. p. 121.

¶ Partialitas, Partium studium, Gall. *Partialité.* Inquesta an. 1440. in Tabular. Cassaniensi: *Promiserunt testimonium perhibere veritati omnibus prece, pretio, odio, Partialitate, vel favore repulsis.* Sermo Mag. Joh. Patis. in Conc. Constant. in Bibl. Heilsbr. p. 110. *Sine asperitate constantem, sine Partialitate communem.* Occurrit prætetea in Chronic. Dom. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 611.

¶ PARTIARIUS Colonus, Quocum dominus fundi partem capit in fructibus. Vide *Medietarius.*

¶ Partiarii, Servi, qui duobus dominis ubnoxii erant. Epist. Paschalis I. PP. apud Murator. to. 2. pag. 220. *Nec non colonos, aut Partiarios & servos subjacentes.*

¶ Partiarii, Qui aliquid in commune habent, ejusdem rei participes. Leges municipales Mechlin. tit. 14. art. 19. *Illius stillicidii excipiendi vicini quasi Partiarii æqua utrimque onera sustinebunt.* Utitur Apul. Metamorph. lib. 4. 8. & Tertull. lib. 3. adv. Marc. cap. 16. Vide *Parcennarii.*

PARTIATES. Innocentius III. PP. lib. 13. Epist. 95. *Et quod servientes custodum, quos nominant Partiates, Pinetam pro communi custodire jurabant ... quod Partiates per monasterium certum numerum trabium in feudum percipiebant de silva, & juramento fidelitatis eidem propterea tenebantur: & quod servientes eorum jurabant pro monasterio silvæ custodiam in Abbatis præsentia, &c.* Ita videntur dicti custodes silvarum, apud Ravennates, seu qui partes nemorum custodiendas in beneficium acceperant: *Serjanteriæ* species. Nisi potius legendum sit *Porciates*, ut fuerint ii qui glandationem *porcorum* curabant, eique invigilabant.

☞ Magis arridet *Parciates.* Ut ut est emendandus Anonymus apud Murator. to. 16. col. 271. *Omnes Imperiales de Arimino cum violentia & cautela lethaliter infugavit, & præsertim Parcitates illos de Landicino, & plurimos alios nobiles viros infinitos.* Ubi leg. *Parciates.*

¶ PARTIATIM, Privatim, singulatim. Charta an. 1542. apud Calmet. tom. 3. Hist. Lothar. inter Probationes col. 396. *Ut in posterum dictus Dux Antonius, ejus heredes & successores Duces Lotharingiæ & subditi eorum, tam Partiatim, quam generatim nulla molestia afficiantur.* Occurrit etiam apud Cæl. Aurel. lib. 1. Acut. cap. 11.

¶ PARTIBILIS, In partes dividuus. Placitum an. 16. Eduardi I. Reg. Angl. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Et Johannes venit & dicit, quod tenementa in Warham sunt Partibilia inter masculos & femellas.* Claudius Mamertus 1. 18. *Animam Partibilem putant.*

¶ PARTICA, Fustis seu clava fullonis. Bernardi *de Breydenbach* Iter Hierosol. p. 52. *Cum adhuc constanter Christum prædicaret* (Jacobus) *quidam cum Partica fullonis cerebrum ejus excussit.* Vide *Pertica.*

¶ PARTICELLA, Minor pertica. Vita MS. S. Castoris Episc. Aptensis: *Arreptum scabularo in summitate brevis Particella ligavit, & ultra humanum modum calcolis approquinquans clibanum perfecte aptavit.*

¶ PARTICIONARIUS, Qui unius prædii, alteriusve rei, cum alio est particeps. Chartular. Meldense fol. 65. *Si ego vel heredes mei cum Particionariis meis territorium decimæ & campipartis partiri vellemus, &c.*

¶ PARTICIPALIS Terra, Quæ in commune possidetur, cujus plures simul domini sunt. Charta an. circ. 1080. to. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 11. *Eo pacto quod si quis hospitum ecclesiæ aliquam forisfacturam in Participali terra fecerit, &c.*

PARTICIPANTES, in Bulla Pauli PP. an. 1538. apud Guichenonum in Bibl. Sebus. p. 138. *Cubicularius de numero Participantium.* Vide Possinum ad to. 1. Pachymeris p. 295. & supra *Cubicularius.*

¶ PARTICIPARE in Talliis, Impositam sibi pro facultatibus *talliam* solvere. Charta Ludovici Reg. Siciliæ an. 1385. *Nullo modo possint vexari, ... nec alias teneantur Participare seu contribuere in talliis.*

¶ PARTICIPARI. Charta pro Floriac. Monaster. to. 3. Annal. Bened. pag. 712. *Qualiscumque persona quidquam de hac nostra constitutione infringere tentaverit . . . cum Eliodoro Participetur qui ararium Domini infringere tentavit*; id est, easdem, quas Eliodorus, pœnas sustineat.

¶ PARTICIPARIUM, *Communicarium, communicatio*, Papiæ.

1. PARTICIPATIO, Eleemosyna, qua quis pauperes bonorum suorum participes facit. Monasticum Anglic. to. 2. p. 321. *Et ad faciendum pro prædictis animabus tres Participationes per annum, trium millium pauperum in perpetuum computandas per majus centum sexies viginti, cuilibet eorum unum panem, pretii unius quadrantis, & unum allec. Participationem unius milliaris in Purificatione B. Mariæ, aliam in die Parasceve, tertiam in die anniversarii ejusdem Mariæ fieri ordinavit.* Infra: *Remittimus etiam & relaxamus per præsentes eisdem Priori & Conventui, & eorum successoribus, prædicta onera gravia & importabilia dictarum trium Participationum de pane & allece tribus vicibus per annum faciendarum: ita quod nunquam de cætero eas erogare teneantur. Et volumus quod pro eisdem Participationibus, faciant distributionem 13. solidorum, &c.*

¶ 2. PARTICIPATIO, Societas, communio. Charta Henrici I. Reg. Angl. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 37. *Confirmavit totam eandem villam de Herlesa & circumjacens nemus eidem villa pertinens, sine Participatione cujuscumque hominis in eadem parochia manentis, in terris & ecclesiis, &c.* Vide *Participium*.

¶ PARTICIPATOR, Particeps. Concil. Toletan. XII. inter Hispan. to. 2. pag. 685. *Quasi non sit toties reus illius veri & singularis sacrificii, quoties Participator corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi esse desiterit.*

PARTICIPATUS, *Societas*, in Glossis MSS. S. Germani Paris. Cod. 524. [Vide *Participatio* 2.]

¶ PARTICIPERE, in Litteris Caroli Regentis an. 1359. to. 3. Ordinat. pag. 342. bis occurrit pro *Percipere*, ut recte emendat Cl. Editor.

PARTICIPES. Jura & Consuetudines Normanniæ cap. 26. *Quidam sunt Participes principales, quidam secundarii. Principales sunt inter quos hæreditas divisionem sustinet principalem, videlicet qui æqualem debet sustinere portionem, ut fratres & hujusmodi. Secundarii autem sunt, qui non æqualem expectant portionem, sed in aliqua portione portionem reclamant: ut liberi alicujus fratris defuncti in portione ad patrem pertinente suas debent percipere portiones.* Gallica editio habet *principaux perçonniers, & seconds perçonniers*. [Charta an. 1259. in Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 98. *Sciant omnes præsentes & futuri quod ego Radulfus dictus Hugo . . . & Guillelmus dictus Geben, & Ricardus dictus le Maniable Participes mei, vendidimus & concessimus, &c.* Vide *Parterii* in *Par* & *Parcennarii*.]

PARTICIPIUM, Participatio, communio. Gloss. vet. *Participium*, μέθεξις. *Participatus*, in l. 6. Cod. de Incest. nupt. Matth. Paris ann. 1244. *Abbates autem ipsi Regni super hoc gratias multiplicantes, speciale suorum bonorum operum & Participium concesserunt.* [Vita S. Anselmi Cantuar. to. 2. April. pag. 896. *Fratrum laborum Participium abjecit.* Testam. Guillelmi Montispessul. an. 1211. to. 9. Spicil. Acher. pag. 162. *Ita quod illi tres jam dicti nullam habeant administrationem, nec ullam Participium in administratione.*] Occurrit in Legibus Wisigoth. lib. 12. tit. 3. §. 15. apud Gregorium M. lib. 1. Epist. 23. Petrum Blesensem Epist. 28. &c. Vide *Beneficium* 2.

1. PARTICULA. Ælfricus in Gloss. Saxon. *Offella*, vel *Particula*, Spicey Snæð. i. frustum porci, offula porcina. Vide *Pars*.

¶ PARTICULAM TELLURIS *in ora recipere*, mos Anglis, fortasse & aliis, usitatus, cum hostes aggressuri procederent. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 27. pag. 65. ubi de prælio Agincurtii: *Tam viri armati, armorum suorum onere non appenso, quam architenentes, palis tamen acutis, quos prius in occursum Gallicorum equitum ordinaverant, in rure post terga relictis, ab omnibus genuflexo, & telluris Particula in ora recepta, nubes penetranti clamore bellico, præmissoque impetu mirabili, campos intrepide transvolant, &c.*

¶ 2. PARTICULA, Charta articulis seu per partes distincta; unde *Particula* nuncupari videtur. Charta an. 1323. to. 1. Hist. Dalphin. p. 40. *Et quod apportent dictis dominis inquisitoribus omnes rotulos, & omnes Particulas omnium taillarum factarum in suis parochiis a sex annis citra.* Extractum computi ann. 1335. ibid. to. 2. p. 299. *Item, pro custodia proditorum captorum ferramentis . . . reddit Particulas & litteras dom. Nicolai Constantii Militis vicarii generalis Domini in partibus illis.* Ordinatio Humberti II. an. 1340. ibid. pag. 398. *Quod secretarii nostri & notarii nostræ cancellariæ habeant salaria & gagia, sicut infra in eorum Particula declarabitur.* Extractum Computi an. 1348. ibid. p. 584. *Item, solvit pro miniaylliis quorumdam delatorum de impositione veneni & de latrocinio, de quibus reddit Particulas & nomina.* Vide *Parcella* 2.

¶ PARTICULARE, Singulatim edisserere, nostris *Particulariser*. Acta SS. Maii tom. 2. pag. 310. de S. Wirone Episc. *Vitam Sancti carptim expedivisse, pauca de multis Particulando.* Rituale vet. Suess. apud Marten. de Rit. pag. 377. *Non fertur crux, ... sicut superius Particulatum est.*

¶ PARTICULARITAS, nostris *Particularité*, Rei circumstantia. Oratio habita an. circ. 1471. to. 9. Spicil. Acher. p. 331. *Disposui summarium causæ inpræsentiarum verbaliter duntaxat referare, Particularitates autem casuum scripto tenus declarare.*

¶ PARTICULARITATES, dicuntur Obsonia singularia, in Constitut. Dominican. p. 105. *Utantur omnes eisdem cibis, nec alicui fiant Particularitates, nisi quia sunt hospites, vel ratione laboris, aut alterius necessitatis.*

PARTICULARIUS, Minister in monasteriis, qui cibos per partes dissecat singulis monachis. Ælfricus in Gloss. Sax. *Offarius*, vel *Particularius*, Tpickene, i. qui carnem in duas partes secat.

¶ PARTICULONES, Nonio, *Cohæredes, quod partes patrimonii sumant.*

¶ PARTICUM, pro *Partitum* Vide in hac voce.

1. PARTICUS, *Negotiator, qui partes vendit, &c.* in Gloss. Isid. forte idem qui *Parthicus*, vel *Parthicarius*, de qua voce supra.

☞ Rectius Grævius ad Gloss. Isid. institorem interpretatur, qui minoris emit à magnariis, ut carius per partes vendat; unde apud Isidorum legendum suspicatur, *Particarius, qui per partes vendit*; & quidem in Excerptis additur, τεμαχιστής.

2. PARTICUS, Idem quod *Parcus*. Leges Henrici I. cap. 40. *Si pundbrech, id est, fractura Partici fiat in curia Regis, plena wita sit.*

¶ PARTIDA, Partitio, separatio, divisio, Gall. *Separation*. Charta an. 1473. ex Schedis Præs. *de Mazaugues*: *Primus terminus prædicta draya est situatus sive positus . . . juxta Partidam territorii da Alamanono.* Vide alia notione in *Pertita* 1.

¶ PARTIFISCUS, Fiscus, dominium regium, vel

ejusdem pars. Charta Childerici to. 3. Julii p. 212. *Cognoscat magnitudo sedulitas vestra, quia nos homines illos qui commanent in Momsensisbaim & Onenhaim, quantumcumque ipsi ad Partisisco nostro retebant, tam freda quam reliquas functiones Valedio abbate ad monasteriolo consuetentis, hoc plena & integra voluntate visi fuimus concessisse.*

PARTILITER, *Divise, per partes, distribute*, in Glossis Isid. Occurrit apud Firmicum. *Partilia fata*, Græcorum μοίρας dixit Ammianus lib. 14. de Adrastia, *Partilibus præsidens fatis.*

¶ PARTIMENTUM, Partitio, divisio, Gall. *Partage.* Sententia arbitralis an. 1292. inter Abbat. & Consules Gimont. *Ex parte una & consules & universitatem villæ Francha-villa prope Gimontem ex altera, super Partimentis bladorum omnium specierum, &c.* Charta divisionis an. 1481. ex Schedis Præs. de *Mazaugnes: Ad divisionem seu Partimentum processerunt, &c.*

¶ PARTIO, Portio, pars. Charta ann. 760. apud Baluz. in Append. ad Capitul. n. 14. *Duas Partiones tam de terra, vineis, censu, tributo, aut ex omni re sibi pertinenti .... vobis visus fui condonasse, ... petivi a vobis ut de ipsis duabus Partionibus mihi* (mihi) *compendium faceretis.* Sententia arbitralis supra laudata: *Omnia blada ... bono modo & bona fide in campis & pertinentiis dictæ villæ in quibus vel habuerit dictum monasterium Partionem, homines quorum blada erunt partiantur.* Litteræ an. 1357. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 4. p. 448. *Propter quæ idem dom. noster Rex, est circa hoc multipliciter & diversimode dampnificatus in Partionibus, donationibus, redditibus & emolumentis bladorum, &c.*

PARTIONALE, Liber *partium.* Vide in *Combinale.*

¶ PARTIONARIA COLONIA, Quæ à colono partiario colitur, cujus fructus fundi dominus & colonus participant. Statuta Massil. lib. 2. cap. 29. §. 2. *Hoc idem dicimus in Partionario sive facherio colono seu emphiteota, & quod nullus notarius sub pœna officii sui sit ausus apponere sive ex pacto contrahentium hoc dicatur, vel alio modo quod de re empta, vel in acaptum seu emphiteosim accepta seu ad Partionariam coloniam recepta debeat litigare.* Eadem apertius occurrunt lib. 3. cap. 33. *Statuimus ut quicumque possessionem aliquam ad facheriam alicui dederit sive concesserit, vel dabit, vel concedet ad certam quantitatem, vel partem reddituum, &c.* Hinc

¶ PARTIONARII dicuntur in iisdem Statutis lib. 3. c. 32. Coloni, qui ejusmodi prædium tenent: *Si quis facherius vineæ vel colonus Partionarius perpetuus, vel etiam temporalis, &c.* Charta ann. 1341. in Tabular. D. *de Flamarens: Una salmata vini per Steph. Tayche cum suis Partionariis.* Vide *Facherius.*

¶ PARTIONARII præterea nuncupantur ejusdem prædii seu feudi participes & domini, qui alibi *pares & parerii* vocantur, ut supra in voce *Par* observatum est. Charta an. 1275. in Chartular. Angeriac. pag. 500. *Me vendidisse & concessisse puro confiteor .... Abbati monasterii S. Johannis Angeriacensis totum illud jus & deverium, sive partem quam habebam & percipiebam cum aliis Partionariis meis in complanto vindemiæ feodi vulgariter appellati.* Homagia & fidelitates de Nobiliaco ex Cod. MS. ejusd. Monast. *Giraudus de la Rocha facit homagium ligium Abbati & tres solidos de placito, & habet ab Abbate ipse & Partionarii sui domos, ortos, & alia apud Mairec.* Infra *Compartionarii* dicuntur. *Partionaria animalia*, quæ domini simul & coloni sunt, in Charta an. 1107. apud Stephanot. tom. 4. Antiquit. Benedict. Pictav. MSS. p. 632. *Et pascua plenaria & libera ad omnia animalia prædictorum ..., sive sint prædictis Fulcherio & successoribus suis propria animalia, sive medietariis suis Partionaria.* Vide *Medietarius* & *Parcennarii.*

¶ PARTIONARIUS, Communis, nostris *Mitoyen.* Tabul. Nantoliense in Pictonibus an. 1335. *Quamdam pleiduram una cum chappali domus, quod chappale erit Partionarium inter me & dictam emptricem.*

PARTIONARII. Statuta Ord. Præmonstrat. dist. 5. cap. 9. *De Negotiatione vitanda, & Partionariis non habendis: Statuimus, ut quicumque nostri Ordinis Canonici vel conversi convicti fuerint, vel confessi, oves, vaccas, seu quævis animalia Partionariis ad partem tradere, vel ad tempus locare, &c.*

☞ Ubi *Partionarii* appellari videntur ii negotiatores quos inter societas est, sic dicti quod jacturam simul & lucrum participent. Neque alia notione Statuta Massil. lib. 4. c. 6. *Hac præsenti constitutione, deinceps statuimus observandum quod si navem, vel naves aliquorum Partionariorum contigerit dare latus in portu Massiliæ, quod antequam dictæ naves parentur ad latus dandum, quod duo majores domini seu Partionarii dictarum navium, & gardiani earumdem navium jurent ad sancta Dei Evangelia, &c.*

¶ PARTIOSUS, φειδός, in Gloss. Lat. Græc. MSS.

PARTIRE. Statuta Davidis II. Regis Scotiæ cap. 2. §. 2. de Missis dominicis, aut iis qui ad curiam evocantur: *Cum in itinere suo ad cujuscumque domini domum vespere venerit, ab eo hospitium roget, & postquam cum concessione, vel jussione ejusdem, secundum morem patriæ, homines Partiti domos intraverint, &c.* Ubi *homines partiti*, videntur dici qui in itinere sunt, *qui sont partis*, qui profecti sunt, ut loquimur.

1. PARTITA, Regio urbis, Gallis *Quartier de ville.* Consuetudines Tolosæ: *Fit tallia seu collecta juxta modum Partitarum Tolosæ, de quibus sunt prout alii habitatores dictæ Partitæ, propinquiores contribuunt in ipsa, & sequuntur exercitum villæ sub vexillis seu senheriis ipsarum Partitarum Tolosæ, de quibus sunt.* [Erat autem Tolosa in 12. *Partitas* divisa, ut colligitur ex Charta Philippi III. ann. 1283. in Cod. MS. Abb. *de Crozat* fol. 19. v°. *Et primo super electione Consulum civitatis ejusdem .... nominabunt, in castro Narbonensi de cætero de singulis duodecim Partites Tholosæ tres personas idoneas .... Jurabunt in præsentia vicarii quod de prædictis duodecim Partitis nominabunt idoneos & sufficientes ad officium Consulatus.* Occurrit præterea in Aresto Parlamenti Paris. ann. 1335. tom. 1. Annal. Tolos. inter Instrum. pag. 88. & in Statutis Muntis Regal. fol. 3. *Vicarius teneatur ... tenere .... domicellos duos vestitos de Partita. Item famulos & birruarios sex etiam de alia Partita.*] Hispani *Partida* eadem notione dicunt. Vide Foros Aragon. pag. 21. V. edit. 1624.

☞ Ab Hispanis eamdem vocem acceperunt Provinciales. Ordinat. an. 1223. de abevratoriis magni Rhodani in Cod. MS. D. *Bruner* fol. 64. v°. *Ad aliud abevratorium, quod est inter Partidas honoris domus militiæ & hospitalis.*

¶ 2. PARTITA, Modus agri; an idem atque *Partica* seu *pertica* dubium est, cum sæpius occurrat in Charta, ubi etiam *partica* non semel legitur. Charta Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1290. to. 2. Hist. Eccl. Meld. p. 185. *Duo arpenta & dimidium cum septem Partitis terræ .... duo arpenta quinque Partitis minus... Item apud Bolloyam 20. Partitæ terræ.* Tabul. Portus-regii an. 1230. *Talis pax inter ipsos est reformata, quod abbatissa & conventus dicto presbytero & suis successoribus dederint septem arpenta terræ ad Partitam.* Qua ultimo loco pro *pertica* usurpari videtur.

¶ PARTITÆ, Rationis partes seu articuli. Epist. 21. Adami Abb. Persenniæ apud Matten. to. 1. Anecd. col. 754. *Ubi regnat mediocritas, non de pupillorum prædiis augentur prædia, nec Partita onerantur mutatoriis, quibus corpora vasa stercorum adornentur.* Acta S. Gerardi to. 1. Junii p. 775. *Item exhibuerunt librum rationum dicti hospitalis, in quo descripta erant quædam Partita, de receptione oblationum ceræ & pecuniarum dictarum communitatum.*

¶ PARTITÆ VESTES, Opere vario, ni fallor, distinctæ. Concil. Vallis-oletani an. 1323. inter Hispan. to. 3. pag. 571. *Jubemus itaque ut nullus conjugatus comam aut barbam nutriat, deauratos aut emallsatos sotulares, tunicam cordatam, cappas, vestes virgatas vel Partitas portare ... præsumat. Radiata vel Partita vestes*, in Litt. an. 1365. to. 4. Ordinar. pag. 555.

¶ PARTITORIUM, Quod aliquid ab alio partitur, dividit, Ital. *Partitore*, partitor. Statuta Placent, lib. 5. fol. 60. *Statutum est quod si sint plures consortes habentes aliquem rivum vel aquam communem: & aliquis eorum voluerit dividere & partiri dictam aquam per Partitorium, &c.*

PARTITUDO, pro *Partus*, in l. 10. Cod. Theodos. de Bonis proscript. Utitur Plautus in Aulul. Vide Nonium.

¶ PARTITUM, Italis, Deliberatio, consilium, suffragatio quæ secreto per calculos fit. Acta S. Ambrosii Senens. to. 3. Martii p. 244. *Facto super prædictis inter consiliarios dicti consilii diligenti Partito & scrutinio.* Addit. ad Vitam S. Antonini to. 1. Maii p. 338. *Signanter autem in observatione redditionis voterum seu suffragiorum per fabas nigras & albas in eorum Partitis.* Charta immunitatis Faventin. inter Acta SS. to. 6. Maii p. 174. *Et quia statutum nostrum declarat quamlibet concessionem & deliberationem agitatam & tractatam, statuendam & determinandam per concilium generale civitatis Faventinæ debere poni ad Partitum per fabas albas & nigras; & si plures datæ fuerint fabæ albæ quam nigræ, Partitum obtentum esse intelligatur.* Hinc emendanda Charta ann. 1408. apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 935. & 936. ubi perperam editum *Particum*, pro *Partitum*.

PARTIZANUS. Ita Itali & Galli vocant publicorum vectigalium conductores, *Partisans*. Anonymus de Gestis Friderici II. Imper. p. 879. *Legem ponit regnicolis, novosque secretarios, justitiarios, admiratos, protonotarios, Partizanos, dohanarios, & fundicarios .... statuit.* [Vide *Prothomius*.]

PARTIZARE, Dividere, ex Gall. *Partager*. Occurrit in Charta an. 1253. apud Duchesn. in Hist. Luxemb. pag. 69.

¶ PARTURITIO, Partus, *Enfantement*. Vita S. Ildefonsi to. 2. Concil. Hispan. p. 572. *Scripsit autem contra eos qui de ejusdem virginitate & Parturitione disputant ut heretici, librum unum.* Utitur S. Augustinus lib. 8. Confess. cap. 6. & Epist. 34.

¶ PARTUS, pro Paratus, in Gestis Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 169.

Ille ciens supplete novos, supplere caballos,
Arma, viros, & equos simul invenit omnia Parta.

Laudes Berengarii Augusti apud Murator. tom. 2. pag. 398.

Forte aliqua Partos valeat si rumpere nodos.

¶ PARTUSURA, f. Apertura, rima, Gall. *Ouverture, fente.* Guibertus in Vita sua lib. 1. cap. 13. ubi de matre sua: *Pulla vestis & amplitudine insolita displicens, innumeris resarcitionibus segmentata prodebat cum nativi caloris palliolo & subtulari Partusuris incorrigibiliter terebrato*

¶ PARVARETUS & PARVERETUS, mendose, ni fallor, pro *Paraveredus*, in Codice MS. Irminonis Abbat. Sangerm. fol. 82. *Amalbertus colonus ... tenet mansum unum ingenuilem ... excepto hostilaricio solvit similiter & Parvaretum.* Ibid. fol. 74. *Isti duo tenent mansum ingenuilem 1 ... solvunt in pascione de vino mod. III. Parveretum faciunt ad hibernaticum perticas IIII. ad tremissam perticas II.* Ubi altera manu in margine scriptum legitur *Paraveret.* Occurrit ibid. pluries. Vide *Paraveredi*.

PARUCA, Saxon. hycæ, in Dict. Saxonico-Lat. apud Somnerum. Vox incertæ notionis.

¶ PARVIBIBULUS. Cælius Aurelianus Acut. lib. 3. cap. 15. *Phrenetici Parvibibuli, quos βραχυπότας vocant.*

PARVIFICARE, Parvum facere, extenuare, deprimere: vox ab Italicis aliquot scriptoribus usurpata. Gregorius IX. PP. de Translat. Episc. c. 1. *Miramur quod Apamiensem episcopum in Tripolitanam ecclesiam transtulisti, & novo quodam mutationis genere Parvificasti majorem, & magnum quodammodo minorasti, &c.* Vide Dantem in Convivio Amoroso 13.

PARVIOR, Minor: utitur Pontius Diaconus in Vita S. Cypriani.

PARVIPENDULUS, Qui parvi pendit, negligit. Eulogius Cordub. l. 1. Memor. Sanct. *Libuit mihi pro modulo exigui ingenii talibus rebus insistere, nostroque licet rusticano sermone Parvipendulos informare, æmulis contraire, & cælo tenus acta sanctorum extollere.* Infra: *Nisi cum sacramentum nostrum dictis Parvipendulis subtilissimus irrisor proposuerit.* Rursum: *Et ob hoc ipsum plerasque nostrorum Parvipendulis rerum non esse videbatur Martyrium.*

¶ PARVISIUS, PARVISUS. Vide *Paradisus* 1.

¶ PARVITAS, Titulus quo inferiores vel humilitatis amatores utuntur. Epistola Vitalis & Constantii ad Capreolum Episcopum to. 2. Concil. Hispan. pag. 196. *Exoramus humiles servi tui sanctum apostolatum vestrum, ut informetis Parvitatem nostram in his quod rectum habet fides catholica.*

PARULA. Vetus Glossarium Anglo-Saxonicum: *Parula*, Colmase. forte *Parra*, inquit Somnerus.

¶ PARUM, Par, Gall. *Paire.* Computus ab ann. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 274. *Pro uno Paro de planellis pro domino per manus barberii, taren. 2.*

¶ PARUNCULUS. Vide *Paro*.

¶ PARURA. Vide *Parare* 1.

¶ PARUS, βραχύς, in Gloss. Lat. Græc.

¶ PARUSTICIA. Vide *Parosticia*.

PARVULITAS. Commodianus instruct. 6. *Et si Parvulitas sit sensu, cur anuis ducemis fuistis infantes?*

¶ PARVULUS. Hac voce non puerulus, sed puer etiam 14. vel 15. annorum significatur. Flodoard. lib. 4. Hist. cap. 5. *Arnulfo Regi Transrhenensi litteras mittens* (Fulco Archiep. Rem.) *pro causa Regis Caroli* (Simplicis) *quem Parvulum adhuc unxerat in Regem.* Erat autem Carolus, cum inauguratus est, 14. fere annorum. Egbertus in Excerptis can. 99. *Parvulus, usque ad annos quindecim pro delicto corporali disciplina castigatur.* Vide Menag. in Hist. Sabol. lib. 3. cap. 9.

¶ PARVUNCULUS, Parvulus. Acta SS. Maii to. 3. pag. 168. ex antiquo Lectionario Asturic. de S. Dominico Calceat. *Eremita solitariam ducens vitam, Parvunculam orationis domum sibi composuerat.*

PARVUS, Paucus: *Parvi*, Pauci. Præfatio Legis Salicæ: *Gens Francorum Parva numero.* Ita apud Gregorium Turon. lib. 4. cap. 30. *Satius enim est ut Parvi contumaces pereant, quam ira Dei super om-*

nem regionem dependeat innoxiam. Victor Tunnensis in Chronico: *Illyriciani Episcopi præter Parva monasteria Parvosque fideles, persecutiones passi, consentiant, &c.* Anastasius Bibl. in Stephano III. PP. *Audiens itaque protervus ille Aistulfus Parvos fuisse Francos illos, qui ad custodiam propriarum advenerant clusarum, &c.* Adalbero Episc. Laudun.

Qui Parvum meminit, non obliviscitur omnis.

¶ PASCAGIUM, à Gall. *Pascage.* Jus pascendi porcos in silva domini. Charta Richardi Reg. Angl. an. 7. regni ejusdem to. 4. Hist. Harcur. p. 1281. *Aisamenta sua cum libertate Pascagii & pastura & materiem lignorum ad ædificia facienda.*

¶ PASCAIRARE. Vide *Pasquerium.*

¶ PASCALIUM. Vide *Pastio.*

¶ PASCARE, Pascere. Vide *Paschare.*

¶ PASCARIUM, Pascasium. Vide *Pascuarium.*

PASCATA, Avis quæ mures capit. Vide *Muriceps.*

¶ PASCAYRARE. Vide *Pasquerium.*

¶ PASCEL, Pascella, pro Pastel, Pastella. Ch. Henrici IV. Reg. Angl. an. 1409. apud Rymer. to. 8. p. 580. *Diversa mercandisa, ut panni, vina, Pascella de gades, frumentum, &c.* Infra: *Pro dolio de Pascel septem ardicos.*

PASCEOLUM. Vide *Paculum.*

PASCHA, vox Hebraica, quæ transitum significat. Duplex autem à Christo factus fuit transitus: prior quidem ex vita in mortem, quo die crucifixus fuit, feria scilicet hebdomadis sexta; posterior vero ex morte in vitam, quo die resurrexit à mortuis, feria nempe prima, vocata deinceps Dominica. Eapropter alii existimarunt celebrandum Pascha ipso die crucifixionis, unde & dictum fuit σταυρώσιμον Pascha; alii die Resurrectionis, unde & Pascha dictum ἀναστάσιμον fuit: *Pascha Resurrectionis*, in Charta an. 1259. apud Ughellum to. 2. p. 465. Sancitum tamen à Pio Papa scribunt, ut *Pascha* die Dominica lunam 14. proxime insequente celebraretur: quod alii ab ipsis Apostolis institutum volunt. Vide Baronium an. 34. num. 23. & seqq. an. 159. o. 1. 2. an. 198. n. 4. & alios passim.

Paschatis festum semper Christianis præcipuum habitum fuit. Πασχαλία ἡμέρα, ἣν δὴ σέβονται χριστιανοὶ πασῶν μάλιστα, inquit Procopius lib. 1. de Bello Persico c. 18. Hinc ἑορτὴ τῶν ἑορτῶν, καὶ πανήγυρις τῶν πανηγύρεων, dicitur Eustathio in Vita S. Eutychii P. CP. n. 91. [ἡ πρώτη καὶ κυρία τῶν ἡμερῶν, Continuatori Theophanis lib. 4. n. 23.] *Solemnitas solemnitatum*, Gregorio M. Homil. 22.

Pascha præterea interdum pro ipso Christo accipitur, ut apud sanctum Paulum 1. Corinth. 5. 7. *Pascha nostrum immolatus est Christus.* Interdum pro ipsa Eucharistia, ut apud S. Augustinum contra literas Petiliani Don. lib. 2. c. 37. *Aliud est Pascha, quod adhuc Judæi de ove celebrant, aliud autem quod nos in corpore & sanguine Domini accipimus.* Ἐσθίειν τὸ θεῖον καὶ ἀληθινὸν πάσχα, apud Isidorum Pelusiotam, lib. 4. Epist. 162. Μεταλαμβάνειν τοῦ πάσχα, Gregorius Nazianzenus dixit orat. 42. in Cœna Dom. in Cœna Domini communicantes: atque inde Poeta mediæ ætatis de significatione vocis, *Pascha:*

Hebdomas, hora, dies, epula, pecus, azyma, Christus.

Raymundus Ord. Prædicat. in Summula:

Non inconfessis des sanctum sumere Pascha.

Pascha, Hebdomada Paschalis. Missale Gothicum pag. 341. *Missa matutinalis per totum Pascham pro parvulis, qui renati sunt.*

Paschales Dies, Hebdomadis scilicet Paschalis, quæ pari cultu ac ipse Paschatis dies colebatur à Christianis. Unde Durandus lib. 6. Rat. cap. 81. n. 6. ait dies omnes hujus octavæ esse Dominicos. Amalarius lib. de Ord. Antiphonarii cap. 52. *Paschalis dies, qui per septem dies quasi unus dies celebratur.* Theodulfus in Capitul. cap. 41. *Ipsi dies Paschalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi sunt.* [Concil. Matiscon. can. 2. statuit, ut *illis sanctissimis sex diebus*, qui Paschæ diem subsequuntur, *nullus servile opus audeat facere: sed omnes simul coadunati, hymnis paschalibus indulgentes, perseverationis nostræ præsentiam quotidianis sacrificiis ostendamus, laudantes creatorem & regeneratorem nostrum vespere, mane, & meridie.*] Add. Capitul. Caroli M. lib. 2. cap. 35. Concilium Moguntiac. an. 813. can. 36. Meldense an. 845. can. 77. Suessionense II. c. 8. Engelenheimense ann. 948. can. 6. Turonense can. 97. Bertholdum Constantiensem an. 1073. &c. Idem porro Bertholdus ait Gebehardum Constantiæ Episcopum magnam Synodum Constantiæ in hebdomada majore ante Pascha celebrasse ann. 1094. & in ea statuisse, ut tam in hebdomada Pentecostes, quam in hebdomada Paschali tres tantum dies festivi celebrarentur. Quod quidem hodie apud omnes Christianos observari constat. Durandus lib. 6. c. 81. n. 10. *His tribus diebus primis solemniter est feriandum: in sequentibus vero licet viris ruralia opera quæ magis necessaria sunt exercere: sed feminis non licet nere: nunquam autem choreas ducere, &c.* Quatuor in Paschate, & totidem in Pentecoste dies celebrandos statuit Concilium Exoniense an. 1287. cap. 23. & Maghfeldense an. 1332. duos vero Concilium Toletan. an. 1229. c. 26.

Pascha Floridum, Dominica in Palmis, qua cantatur, *Occurrunt turbæ cum floribus & palmis: & nos similiter debemus ei occurrere cum floribus virtutum & palmis victoriarum.* In Ordine Romano, *Dies Palmarum, sive Florum atque ramorum* dicitur: *Pascha Florum*, apud Ordericum Vital. l. 8. p. 696. Historia Hierosol. an. 1118. *Eo die & hora quo Pascha Floridum celebrans eo more populus Hierosolymitanus solemnem ageret processionem, &c.* Vide Durandum lib. 6. Rat. cap. 65. num. 5.

Pascha Petitum, Ita Ordo Romanus ait appellari primum Pascha, seu Dominicam Palmarum, *Pascha petitum, sive competentium*, quia hoc die *Symbolum competentibus tradebatur*, ut est apud Isidorum, Alcuinum, & Rabanum Maurum lib. 2. de Instit. Cleric. c. 25. Concilium Agathense, in camdem sententiam c. 13. statuit *Symbolum omnibus Ecclesiis una die, id est, ante octo dies Resurrectionis publice in Ecclesia competentibus prædicari.* Cujus quidem consuetudinis meminit [S. Ambrosius Epist. 20. n. 4. &] S. Augustinus serm. 115. cui titulus iste præfixus legitur: *In Dominica Palmarum, de traditione Symboli*, his verbis: *Symbolum quod vobis tradituri sumus, fratres charissimi, comprehensio est fidei nostræ, atque perfectio.* Alii contra hac in parte, ut & in plerisque aliis, variasse consuetudinem volunt: unde hunc ex Ordine Romano locum proferunt ad tertiam Quadragesimæ hebdomadam, quartamque, (non autem secundam, ut aliqui legunt) ejusdem feriam: *Eadem die percipiunt orationem Dominicam, & Symbolum ad reddendum in Sabbatho sancto Paschæ.* At Amalarius lib. de Eccles. offic. cap. 8. factum id significat, non tertia, sed hebdomade quarta, quartaque itidem feria. Hincque non levis ob discrepantes super ea consuetudine sententias inter eruditos controversia oritur, quæ ut concilientur, dicere inprimis licet, quicumque traditum aiunt die Palmarum Dominica Symbolum, eos de publica solennique loqui traditione,

quæ non sine apparatu pompaque soleret fieri, ut testatur Bernldus: quippe, ut ait, in traditione Symboli omnia *tintinnabula sunt sonanda, & cuncta ostia claudenda, tuncque incipit Symbolum Archiepiscopus, & dicit regenerandis majore tono Evangeliorum, Signate vos, & audite Symbolum. &c.* Tum ad finem, *in majori etiam tono Evangeliorum, & excelsa voce Archiepiscopus dicit: Accepistis dilectissimi.* Quæ traditio pro expositione etiam publica, & quæ palam in Ecclesia fieret, ejusdem Symboli accipienda est: ad quam omnino respicit Augustinus, cum sermone 116. in Dominica Palmarum sic ait: *Hodie, fratres carissimi, specialiter ad Competentes humilitatis nostræ sermo dirigitur.* Cum alias, toto videlicet ipsius Quadragesimæ decursu subinde ipsiusmet Symboli traditio, seu perspicua illius facilisque enodatio repeteretur: de qua Ambrosius Ep. 33. audiendus: *Sequenti die, erat autem Dominica, post lectiones atque tractatum,* (quibus etiam interesse poterant non initiati religionis Christianæ mysteriis) *dimissis Catechumenis, Symbolum aliquibus Competentibus in baptisteriis tradebant Ecclesiæ.* Quod & fortasse fieri solitum erat, non privatim, sed publice, scrutiniorum diebus: è quibus primum omnium scimus feria quarta hebdomadis tertiæ Quadragesimæ, tertium illudque præcipuum feria quoque quarta, sed quartæ hebdomadis institutum; postremum denique sabbato sancto: quibus diebus, ut ritus cæteri, sic professio fidei, seu Symboli redditio (utique post illius forsan explicationem, sive traditionem) usurpabatur. Hæc fere ex Dissertationibus de Sacramentorum ritibus ineditis R. P. Michaelis *Du Fresne*, Soc. Jesu, fratris *τοῦ μακαρίτου*, qui hæc fusius prosequitur capitibus seqq.

¶Pascha Carnosum, *Pasques charneux*, Dies Resurrectionis, in quo carnium esus resumitur, ut à Pascha florido, quo carnis abstinentia præcipitur, sit distinctum. Litteræ an. 1350. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 4. pag. 81. *Par vertu desquelles Lettres, comparu paravant nous à Chalon, le mardi devant Pasques charneux l'an 1350.*

Pascha Clausum, [vel potius *Clausum Pascha*, ut legitur in Missali Gothico & in veteri Gallicano, apud Mabillonium de Liturg Gall. p. 147. & 374.] Dominica octavarum Paschæ, qua Paschalium festivitatum solennitas clauditur. *Clausula Paschæ*, apud S. Augustinum serm. de Temp. 244. *Clausum Pascha*, apud Grodegang. Metens. Episc. in Regula Canonicorum cap. 36. novæ edit. cap. 30. Statutum primum Westmonasteriense dicitur editum an. 3. Edwardi I. Regis Angl. *Lendemaine de la close de Pasche.* [Tabular. Calense: *Le merquedy apres Pasques closes l'an de grace 1326.*] Gregorius Turon. lib. 9. cap. 44. *Eo anno post clausum Pascha, &c.* Ita apud Alcuinum Epist. 1. ad Carolum M. de Ratione Septuagesimæ, Rabanum lib. 3. de Instit. Cleric. cap. 34. Giraldum lib. 1. de Hibern. expugn. cap. 39. &c.

Pascha Annotinum, quod proprie fuerit, & quando celebratum, non una est sententia. Micrologus de Eccles. observ. c. 56. *Romani Annotinum Pascha, quasi anniversarium Pascha dicunt, quia antiquitus apud illos qui in priori Pascha baptizati erant, insequenti anno, eadem die, ad Ecclesiam convenire, suæque regenerationis anniversarium diem cum oblationibus solenniter celebraverunt.* Eadem habet Honorius Augustod. lib. 3. c. 137. Nec dissentit Beletus de divin. offic. cap. 84. *Vocatur autem Pascha Annotinum, quando aliquis diem qua baptismum susceperit annuatim celebrat: atque eo tunc ipsius diei Paschæ officium integre cantari debet, præter Alleluya, si accidat tempore Quadragesimæ.* Ita etiam Durandus lib. 7. cap. 1. n. 37. 38. Ex quibus confici videtur non semper statum ac fixum fuisse cuique Paschatis Annotini diem, propter Paschatis diversos in singulis annis dies, sed celebratum ipsomet die recurrente quo quis priori anno baptizatus fuerat; quod *Annotinum*, vox suadet, id est *ἐπέτειον*, *ἐνιαυσιαῖον*, *περυσινός* in Glossis redditur. [Aliæ apud Baluz. in Notis ad Capitul. *Annotini*, *ἐτήσιοι*, *ἐνιαύσιοι*.] Atque ita *Pascha Annotinum* incidere poterat in Quadragesimam, vel post Quadragesimam, ut habet Beletus.

☞ Iis omnino consentit Gervasius Tilber. in Otiis Imper. apud Leibnit. to. 1. Script. Brunsvic. pag. 889. *Sane ab anno dicitur annuum Pascha & Annotinum. Annuum Pascha, quod celebratur singulis annis die Dominica, tamen semper concurrit lunatio paschalis cum die Dominica. Annotinum Pascha dicimus ubicumque quarta luna concurrit. Unde in quibusdam ecclesiis quamvis non concurrat cum die Dominica, cantatur* Resurrexi, *cum tota paschali officio.*

☞ Alia alibi obtinuit disciplina: cum enim in Quadragesimam incidebat, omittebatur solemne officium hanc in rem institutum; tametsi forte unicuique privatim & solitarie id agere licebat. Id aperte docet Guido in Discipl. Farfensi lib. 1. c. 7. cui titulus, *Pascha Annotina. Sanctum Pascha quod præterito anno celebravimus, si in Quadragesima occurrerit, nullatenus agitur: si vero post Pascha inventum fuerit, omne, quemadmodum in Domini resurrectione decantandum est, ita adimpleatur; præter Evangelium quod legitur:* Erat homo ex Pharisæis. Breviarium Paris. MS. in Bibl. Colbert. *L'Annotif Pasquel doit estre tousjours fait en l'année revolute, se il ne avient en Karesme.* Ex his vero quæ sequuntur efficio post Octavam Paschæ celebratum fuisse, ubi in Quadragesima occurrerat; quod minime innuunt à nobis paulo ante laudata.

Ab aliis Pascha Annotinum videtur collocari in Sabbato ante Dominicam in Albis, id est, ante *clausum Pascha*: [nisi *Annotinum Pascha* intelligas quasi consummatum & absolutum, quod aliis *Pascha conclusum* dicitur, ut recte observant Bollandistæ ad] Vitam S. Petri Mart. Ord. Prædic. num. 38. *Die Sabbati illius, quod est finis Septuagesimæ, diciturque Sabbatum in Albis, & Pascha Annotinum.* Sabbato quippe ante octavas Paschæ quo alba tolluntur vestimenta à novis baptizatis, dicitur finire Septuagesima, in Ordine Romano. At in Martyrologio Victorino MS. *Pascha Annotinum* dicitur Dominica quæ Paschalem subsequitur. Sed id negat Hugo Menardus, putatque fuisse post Dominicam in Albis celebratum, cum in Codicibus MSS. ejus Missa assignetur tantum post prædictum diem, quod etiam innuere videtur Kalendarium editum ab Allatio lib. de Dominicis & hebdomad. Græcor. n. 37. *Dominica octava Paschæ ad Lateranis . . . in Pascha Annotina, in illo tempore erat homo ex Pharisæis.* Et Ordinarius MS. Ecclesiæ Rotomagensis: *Nota, Officium de Annotino Pascha non potest fieri, nisi evenerit post Octavam Paschæ.* Et alibi, de festo S. Romani: *Si in die Octavarum Paschæ evenerit, fiat memoria tantum de illa in ultimis verbis, & in crastino celebretur, nisi fuerit Annotinum Pascha, & tunc reservetur usque ad tertiam feriam.* Verum officium seu Missa Paschatis Annotini ita adjungitur officio Dominicæ in Albis, ut eodem aut sequenti die celebratum par sit credere. In lib. 1. Sacramentorum Eccles. Rom. cap. 53. titulus ita concipitur: *Octa-*

bas Pascha die Dominico. Cap. 54. *Orat. & prec. de Pascha annotino.* Cap. 56. *Incipiunt orationes Paschalei.* Denique cap. 57. *Orat. & prec. Domini cum post octabas Pascha.* Ita in Missali Gallicano p. 485. Ex quibus sane videtur colligi hunc postremum diem statutum fuisse ab Ecclesia ad omnium baptizatorum anniversarium diem: cum singuli sua propria haberent *Paschata Annotina*, & ea celebrarent, prout quisque baptismum exceperat.

☞ Atque hunc quidem statutum diem legimus in veteri Breviar. Paris. à Baluzio in Notis ad Capit. laudato: *De Annotino Pascha nota quod debet semper fieri in crastino octavarum Pascha anno revoluto aut non revoluto, nisi revolutio in Quadragesima evenerit.*

Ad ejusmodi annuam baptismatis celebrationem respexit Ioannes Archiepiscop. Nicænus in Orat. de Christi Nativitate pag. 308. Ἐὰν πατὴρ τὸ βάπτισμα ἢ τὸν γάμον τοῦ προσφιλοῦς υἱοῦ τελέσας, ἐὰν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐν ἔτει ἄγοντι, οὐδ' ἀπεικὸς εἰ καὶ δι' ἃ ποιεῖν τοῦτο φασιν. Adde Gregor. Nazianzen. Orat. 40. init. In ejusmodi porro festivitate convivia exacta testatur Ruodbertus Magister S. Galli Ep. 7. *Quaeris a me quid sit Pascha Annotinum? Est conventus compatrinorum ad Missas ejusmodi per omnes octavas sabbati sancti, id est, baptismi per annum, & per ordinem cujuscunque cum caeteris convivium. Quod vidimus, hoc testamur. Presbyter Symbolum super infantem dicit, & mensa participat aquam sapientiæ....* Idem Ep. 7. *In Pascha Annotino, id est, Paschali festo prioris anni.* Vide Capit. Herardi Archiep. Turon. c. 93.

Pascha Rosata: ita Pentecosten appellant Itali, quod eo fere tempore rosæ floreant, ut tradunt Cruscani. Occurrit in Historia Moris & Miracul. S. Leonis IX. PP. n. 25. *Dominica, quæ dicitur Pascha Rosata.* Vide *Rosalia.*

¶ Pascha Communicans, *Pasques Communiant*, Dies Resurrectionis Dominicæ, in Charta Caroli VI. Reg. Franc. an. 1387. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 248. *Le Jeudi devant la feste de Pasques Communiant.*

¶ Pascha Intrans, *Pasques commençant*, Nota chronologica, qua usi sunt ii qui à Paschate annum putabant; iidem, ne aliqua suboriretur confusio *ante* vel *post Pascha* apponere solebant ut annum proxime elapsum, vel subsequentem certius denotarent. Vide in voce *Annus.* Charta Baillivi Senon. pro prioratu de Perta: *Du Vendredi après Pasques commençant l'an 1387.*

¶ Pascha Medium, Mercurii dies infra octavam Paschæ. Vide in *Pentecoste.*

Pascha dicitur etiam tempus à Dominica in Ramis palmarum, usque ad octavam Paschatis. Durandus lib. 6. Ration. cap. 81. n. 5.

Paschatis nomenclatura donati pariter dies omnes Dominici in Ordine Romano. Gregorius Turon. in Vita MS. S. Maurilii Episcopi Andeg. cap. 18. *Belgicus quidam nomine primo die Pascha proprias segetes servis propriis temerario jure mundare præceperat. Maurilius vero cum reniti cœpisset, ac dicere, contra autoritatem fore, ut die dominica servilia opera agerentur, &c.*

Pascha, Quodlibet magnum festum in quibusdam provinciis vocari observat Durandus lib. 7. c. 1. n. 25. Certe constat hodie omnes majores festivitates *Paschata* Italos [& Hispanos] vocare: Pentecosten vero *Pascha rosada* seu Rosaceum, quia incidere solet in tempus rosarum. Hinc πασχάλιον & φιλέορτον, pro eo qui libens festum colit, confundit Marcus Hieromonachus in Respons. Osto Morena in Hist. rerum Laudensium p. 41. *In prima die Sabbati, qui fuit post Pascha Resurrectionis Domini an. 1158. &c.* Pag. 42. *Insequenti vero Paschate Pentecostes quod fuit tunc 27. Maii indict. 7. &c.* Pag. 54. *Quadam die, in qua fuit Pascha Epiphania, venere Cremenses, &c.* *Pascha della Pentecosta*, apud Ricordanum Malespinum p. 142. Occurrunt alia ejusce vocis exempla apud Italos scriptores. Sed & Græci κυρίαν πάσχα vocant, quod Latini *proprium festum* alicujus Sancti, ut ex Menæis constat.

☞ Quod & apud Gallos in usu fuisse colligo ex Chron. Fontanell. tom. 3. Spicil. Acheriani, ubi festum alicujus Sancti ideo potissimum *Pascha* dictum innuitur, quod hac die celebratur ejus ad cælestem gloriam transitus: *Quia solemnem diem pro venerandi confessoris Christi Vandregesili transitu colimus, quem Pascha ipsius non incongrue nuncupari... monstravimus.*

Paschalia Indumenta. Cæsarius Arelatensis Archiepisc. in Testamento suo: *Indumenta Paschalia, quæ mihi data sunt, omnia illi* (successori) *serviant, simul cum casula villosa, & tunica, vel galnape, quod melius dimisero.* Id est, quibus utebatur diebus *Paschalibus*, seu Dominicis. Vide Vitam Aldrici Episcopi Cenom. n. 44. p. 109.

Pascha in prima declinatione passim usurpatur à scriptoribus. Durandus lib. 6. Ration. c. 86. n. 4. observat *hoc solum in tribus Græcis nominibus inveniri, scil. Pascha, manna, mammona.*

Paschare, *Pascha celebrare*, Ugutioni. Vox Italica. Joannes Villaneus lib. 7. cap. 61. *Tutti i Baroni & Caporali che teneano mano al tradimento, furono nella città di Palermo a Pasquare.* Et c. 147. *Molti de' fanti venutisene a Pasquare a Firenza.*

¶ Paschalis Cereus. Vide *Cereus.*

Paschalis Epistola, qua Pontifex Maximus Metropolitanis Episcopis denuntiabat, quo die celebrandum esset Pascha: *Ad præcipuum enim religionis nostræ Sacramentum pertinere, ut in festivitate Paschali nulla esset toto orbe diversitas*, censuerunt sancti Patres, ut ait Leo I. PP. Epist. 95. ad Ravennium Arelatensem. Unde uno eodemque die per totum orbem celebrandum, in eumque finem dirigendas ad omnes Episcopos literas, quæ id potissimum indicarent, statuerunt Concilia, atque inprimis Arelatense I. can. 1. & Cæsaraugustanum III. c. 2. Ejusmodi Litterarum Paschalium formulam exhibet Leo I. in laudata Ep. ad Ravennium, & in Epist. 95. Aliæ habentur in Diurno Romano c. 3. tit. 10. apud Bucherium in Victorii Canonem Paschalem p. 72. 78. 82. 469. & seqq. in Spicilegio Acheriano to. 6. p. 8. &c. *Paschalis Epistola* Theophili meminit S. Hieronymus lib. 3. in Ruffinum c. 5. His acceptis literis Episcopi Epiphaniorum die, vel Christi Natalitio, in Ecclesia populis denuntiabant qui esset ille dies Paschatis, ut indicat Concilium Aurelianense IV. can. 1. vel certe principium Quadragesimæ, ut est in Autissiodorensi c. 2. Bracarensi II. c. 9. Toletano IV. c. 5. &c. Vide S. Hieronym. Ep. 32. Gregorium M. lib. 7. Ind. 2. Epist. 8. Baronium an. 412. num. 43. an. 419. n. 96. Henr. Valesium ad Euseb. l. 17. c. 20. & Ferrarium de Ecclesiast. Epistolis lib. 2. c. 3.

Paschales Epistolas præterea vocat Avitus Viennensis Epist. 65. quas Pontifices sibi invicem scribebant, sese consalutantes, & de exacta festivitate nuntium mittentes, quæ proinde erant ea iis quas Græci ἑορταστικὰς nuncupabant: nam hæ non modo in Paschalibus, sed & in aliis solennioribus festis scribebantur ab Episcopis, ut ex aliis Aviti & Theodoreti Epistolis colligitur. Quo spectat ista

ex

ex Actis Episcop. Cenoman. p. 102. *Ego Domnolus in Christi nomine Episcopus. Cum evocassem domnum & fratrem meum Audoveum Episcopum Andegavæ civitatis visitare sancta limina patroni peculiaris mei Victoris Episcopi, unno & solemnitatem ipsius celebrare, &c.*

¶ PASCHALES DENARII, Præstatio, quæ à presbyteris pro chrismate quod circa Pascha ab Episcopo accipere solent, eidem Episcopo exsolvebatur. Vide *Chrismales denarii* in *Chrisma*.

¶ PASCHALIS, Præstatio, quæ ad Pascha exsolvitur. Rotulus sæc. 12. de Prioratu S. Pauli *de Fartas* in Archivis Casæ-Dei: *Dono .... duos mansos .... ex quibus exeunt duo agni censi & duo solidi inter Kalendares & Paschales & majenses & meisonegs.* Ibid. *Petrus Bernardi dedit .... II. sol. Pod. in Maio & Kl. III. sol. per recetum, & VI. denar. Paschales.*

¶ PASCHALIS AGNUS. Vide *Agnus*.

¶ PASCHALIS IGNIS. Vide *Ignis*.

¶ PASCHALE LIGNUM. Vide *Lignum* 1.

¶ PASCHALIS TERMINUS, Nota chronologica qua utebantur notarii qui peritiam suam in arte computi ostentare amabant; hac inter primos usus est Rodradus presbyter Ambianensis, quam libro sacramentorum manu sua descripto apposuit: *Anno Incarnationis Dominicæ* DCCCLIII. *indictione* I. *epacta* VII. *concurrente* VII. *Termino Paschali* IIII. *Kal. Aprilis.*

¶ PASCHALES MISSÆ dicuntur in veteri Missali Gallicano, quæ tota Paschatis hebdomada decantari debent.

¶ PASCHALIUM, πασχάλιον, Canon de celebrando Paschate, apud Martinium.

PASCHALE, Computum Paschale, seu ratio inveniendi diem quo celebrari debet Pascha quolibet anno: à die scilicet Martii 8. ad Aprilis 5. *Paschalis cursus*, Honorio Augustod. c. 88. *Paschalis recursus*, Gennadio de viris illustribus c. 88. *Paschalis circulus*, Adoni Vienn. Victorius in Canone Pasch. *Theophilus quondam Alexandrinus Antistes, ad Theodosium Imp. datis Epistolis ex primo ipsius & Gratiani 5. Consulatu conditum Paschale direxit.* Infra: *Propter diversorum Paschalium conditores.* Senator in fine Chronici: *Sicut ex Tito Livio, & Aufidio Basso, & Paschali virorum clarorum auctoritate formato collegimus, anni sunt* 1031.

PASCHALE, Districtus Parœciæ, sic dictus, quod Parœciani in festo saltem Paschati ad Ecclesiam parœcialem convenire, & ibi *communicare* ex Canonum præscriptis tenerentur. In Tabul. Monast. S. Savini Levitanensis non semel mentio occurrit *Paschalis S. Savini*, pro districtu 8. Parœciarum, quarum Parœciani ex veteri instituto tenebantur certis anni festis solennioribus, Paschatis scilicet, Pentecostes, & Nativitatis Domini, Baptismum & sacram Communionem recipere in Ecclesia S. Savini: quod præsertim cavetur in Concil. Agathensi can. 18. Vide Marcam l. 9. Hist. Beneharn. c. 2. n. 4. [Mabillon. to. 3. Annal. Bened. p. 478. & Marten. to. 1. Anecd. col. 199.]

¶ PASCHAGIUM, Quod pro pascuis præstatur. Statuta Mont. Regal. fol. 306. *Qualibet persona ... qua duxerit aliquas bestias ad pascandum ... solvere teneatur emptori seu collectori Paschagii, ut infra pro godia & Paschagio dicti alpis.* Vide *Pascuarium*.

¶ PASCHARE, PASCARE, Pascere. Statuta Montis Regal. fol. 308. *Item statutum est quod qualibet persona quæ Pascharet aliquas bestias in alpibus dictæ civitatis, &c.* Charta Guidonis Archiep. Bituric. an. 1279. apud Thomasser. in Biturig. p. 113. *In quo nemore ipsi homines habebunt usagium suum ad ædificandum, claudendum, ardendum & Pascandum animalia sua.* *Paschare*, pro Pascha celebrare, occurrit supra in *Pascha*.

¶ PASCHARIUM, Jus pascendi porcos in silvâ domini. Hist. MS. S. Cypriani Pictav. p. 294. *Item concessit monachis Pascharium in omnibus silvis ... ut non reddant de propriis porcis.* Item, tributum quod pro eo jure exigitur. Vide *Pascuarium*.

¶ PASCHASE, Eadem notione, in Charta Willelmi Aquitan. Ducis an. 1069. ibid. p. 248. *Insuper in nemore meo ... dono jam dictæ ecclesiæ ... pasturale ad universa animalia, & etiam Paschase de porcis si fuerit, tam ipsis monachis, quam omnibus eorum.*

¶ PASCHERIA, PASCHERIUM, &c. Vide *Pasquerium*.

¶ PASCHERUM, Idem quod *Pascharium*, in Chartulario Aureliensi in Lemovicibus.

¶ PASCHIVUM, Eadem notione. Tabul. Prioratus S. Johannis Tolos. *Pertineant nunc & in perpetuum ad Bertrandum de Opiano & ad suos heredes: retentu tamen dicto hospitali & suis hominibus Paschivo & talivo in garrigiis à cacumine montis usque ad caminum.*

PASCILIS, *Animal, vel avis quæ in manu pascitur.* Joan. de Janua.

¶ PASCINATUS, Glandatio. *Pascinatus tempus*, quo scilicet glandes maturæ sunt, pascendisque porcis idoneæ. Hist. Mediani Monast. pag. 269. *In falin autem tempore Pascinatus, centum porcos impinguandos monachi dictæ cellæ mittent.* Vide *Pascio*.

PASCIO. Polyptychus Floriacensis: *Solvit inter vineritiam & Pascionem de vino mod. 6.* Alibi: *Solvebat unusquisque de Pascione denarios 12. & pullos 3. cum ovis 15. &c.* An vero *pastio*? Vide *Madascia*.

☞ Rem tetigit vir oculatissimus; est enim reipsa *Pascio*, Porcorum ex glandibus pastio, Gall. *Paisson* vel *Pesson*; est etiam tributum vel censusqui domino silvæ pro glandatione exsolvitur: *Pasnage* sive *Pennage*, in Consuetud. municipalibus plerisque; *Paix & Glandage*, in Solensi art. 1. tit. 13. Significat præterea tempus quo glandes & fanias porci pascuntur in nemoribus, quod mense Octobris incipit, Decembris concluditur. Charta Libert. Bellomont. ex Cod. MS. Coislin. *Quotiescumque erit Pascio glandis seu faniæ in aliquo dictorum nemorum ... quilibet poterit ponere in nemoribus* XX. *capita porcorum ... ad totam Pascionem.* Charta Libertatum oppidi S. Palladii ibidem: *Salvis tamen ipsis hominibus usagio suo animalia in illa foresta ad pascendum animalia sua .... excepto tempore quo Pascio sive Paisson erit in illa foresta generali .... & si tempore, quo dicta Paisson erit in illa foresta, porci ipsorum hominum immissi fuerint ad pascendum, solvent* XII. *denar. Turon. pro quolibet porco.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 11. v°. *Mansos ingenuiles* CVIII. *qui solvunt omni anno ad hostem carra* VI. *... ad alterum annum vervices cum agnis* CVIII. *de vino in Pascione mod.* CCXL. *de argento in ligniricia sol.* XXXV. Ibid. fol. 83. *Sigrannus servus ... habet de terra arabili bun.* IIII. *solvit Pascionem & de vino mod.* III Ver Poëtæ nostrates *Pascor* vocant: at unde ducta vocis origine non constat, ni à pascuis, quod nimirum vere nuvo herba pascendis animalibus tenerior sit; vel fortassis à Pascha, quod veris initio incidit. Le Roman *de Partonopex* MS.

L'erbe verdoi soz la flor,
Com el novel tens de Pascor.

Infra:

Plus bel & plus fine blanchor
Que flor d'espine en Pascor.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Biaus tens fist com au tems Pascors
Q'as arbres vienent foilles & flors.

Hanc vocem accepisse videntur a Poetis Provincialibus: eam certe eadem notione usurpat *Blacasset* circa an. 1250. apud *Crescimbeni* ad calcem versionis Nostradami pag. 229.

Ben plaz le gas temps de Paschor
Que fai foillas & flors venir.

¶ PASCISSI, pro Pacisci, in Instrum. an. 1348. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. pag. 290.

¶ PASCOLUM, ut *Pasculum* infra. Charta an. 1079. apud Muraror. delle Antic. Estensi p. 47. *In loco & prædicto fundo... cum capolo, Pascolo, erbatico, &c.*

PASCUA, Æ, pro Pascuum. Glossæ Græc. Lat. νομὴ, ἡ βοσκὴ, *pastus, pastio, pascua.* [Charta Ludovici VI. Reg. Franc. an. 1134. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. pag. 34. *Terra est, quam mariscos vocant, in usum communis Pascua constituta.* Hist. Novient. Monast. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1132. *Usum vero lignorum & Pascuam porcorum in Westerholz. habere debet.* Histor. Mediani Monast. p. 269. *Sibi retinens usum sylvæ Pascuaque per totum allodium suum.*] Usurpant versio vulg. Psalm. 22. Tertullian. Apologet. cap. 22. Arnobius in Psal. 22. & 106. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 108. &c.

¶ PASCUAGIUM, Pascuum, herba pascibilis, in Extrav. comm. de Decimis: *Quia tunc solvitur ex venditione Pascuagii seu herbagii.* Infra: *Si non venduntur Pascuagia.* Macri Hierolex.

¶ PASCUAGIUM, Tributum quod pro pascuis exigitur. Charta fundat. Monast. de Bosco-Ratherii an. 1172. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 573. *Dedimus etiam & concessimus prædictis fratribus duos homines... liberos & immunes in toto regno nostro tam in aqua quam in terra ab omnibus costumis & actionibus ...scilicet tallagio, pontagio, telonio, passagio, Pascuagio, &c.* Monast. Angl. to. 2. p. 23. *Et habere viginti porcos quietos de Pascuagio, & focalium ad panem suum & ad cibos coquendos.* Vide *Pascuariam.*

¶ PASCUALE, Jus pascendi animalia vel in pascuis vel in silvis. Charta Guillenci Episc. Lingon. ann. 1126. to. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 159. *Et ligna ad ignem & ad varia opificia, & Pascuale per terras & in silvis ad opus animalium usuaria.*

PASCUALIS, *cum diligentia nutritus.* Glossar. Arabico-Latinum.

PASCUARIUM, Quod pro pascuis præstatur. Constitutio Chlotarii Regis c. 11. *Agraria, Pascuaria, vel decimas porcorum, &c.* Lex Wisigoth. lib. 8. tit. 5. §. 8. *Quod vero sortem suam totam forte concluserit, & aliena pascua absente domino invadit, sine Pascuario non præsumat, nisi forte dominus pascua voluerit.* Lex Bajwar. tit. 1. cap. 14. §. 1. *De triginta modiis tres donet, & Pascuarium desolvat secundum usum provinciæ.* Charta Caroli C. tom. 8. Spicileg. Acheriani p. 350. *Et ut nullus paraveredum, aut Pascuarium, vel mansionaticum... exigat.* Charta ejusd. Imp. ex Tabulario Brivatensi fol. 1. *Aut fidejussores tollere, aut Pascuaria accipere, &c.* Tabular. Eleemosynæ Montismorionis in Pictonibus fol. 66. *Porci pauperum Pascuarium non dabunt in Ero luco, sed... in omni tempore pascua habentes, idem Pascharium dabunt, quod in nemore morabitur.* [Vetus Notitia inter Concil. Hispan. to. 3. p. 142. *Pascuario & teloneo quod dominus Imperator.... perdonavit & cessit... Adalaricus Comes... ipso Pascuario & teloneo illi contendit injuste & contra legem. Pascatio* edicum in Append. Marcæ Hispan. col. 779.] Occurrit etiam alibi. Adde Chartas alias apud Baluzium in Append. ad Capitul. n. 64. 116. 119. &c. Vide *Pasquerium.*

PASCASIUM, Eadem notione, apud eumdem Baluzium n. 89. *Neque salvaticum, neque Pascasium, neque teloneum, &c.*

¶ PASCUATICUM, Jus pascendi porcos. Bulla Alexandri III. PP. an. 1179. to. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 190. *Et pasturam omnium animalium ejusdem villæ & Pascuaticum LX porcorum.*

¶ PASCUERIUM, Idem quod *Pascuarium.* Charta an. 1242. in Tabular. Cartusiæ Montis-rivi: *Investivit per pollicem dextrum Hugoni de Miramare Priori Cartusiæ Montis-rivi totum Pascuerium castri de Mazargas.* Charta an. 1250. apud *Chanteloup* in Histor. MS. Montis-major. *Animalia possint pascere sine præstatione Pascuerii seu usatici.*

PASCULARE, Pascere. [Occurrit passim apud Scriptores Italos.] Hist. Cortusiorum l. 3. c. 14. *Pasculandi causa misit ad villas plebatus quosdam equos, &c.*

PASCULUM, PASCULUS, Pascuum, Pratum, Cæsario Eisterbach. l. 3. c. 11. Charta an. 1072. in Hist. Pergamensi to. 3. p. 273. *Tota insimul extra Pasculum & communalia.* [Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 602. *Descendendo per ... pratorias S. Mariæ usque in Pasculos. Pasculum,* in Statutis Mutin. fol. 61. v°. Italis *Pascolo*, eadem notione.]

¶ PASCUS, Idem quod *Pasculus.* Chron. Monast. Novalic. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 751. *Casalis in Tenegaudia una cum terris & Pascos in ipso monte, quem de Valeriano genitor meus conquisivit, te heredem meam Sacrosancta Ecclesia Domini Petri Monasterii habere volo ac jubeo.*

¶ PASCUUM, Quod pro pascuis præstatur. Charta an. 1219. apud Spon. Hist. Genev. to. 2. p. 50. *Forum totius villæ & justitia fori, pedagium & Pascua, moneta, latrones, & bona eorum ad solum Episcopum pertinebunt.* Eadem, ut videtur, notione accipienda hæc vox in Litteris Caroli V. Reg. Franc. ann. 1366. pro instituendis Consulibus Marologii to. 4. Ordinat. pag. 677. *Quod dicti Consules cum eorum consilio, valeant defendere devesia, jura & libertates, pacua & Pascua universitatis prædictæ, &c.* adeo ut *Pascua* de ipsa præstatione intelligatur: *Patua* vero (si tamen legendum non sit *Patua*, ut videre est in v. *Patuum*) pro ipsis pascuis usurpetur. Vide *Pascuarium.*

¶ PASELIUS. Vide *Pradisterium.*

¶ PASELLUS S. MARTINI. Charta Dagoberti Reg. Franc. apud Doublet. pag. 655. *Venientes in illa strada quæ vadit ad Parisius in loco qui dicitur Pasellus S. Martini.* Idem videtur quod *Pons S. Martini* dicitur, in Charta Ludovici VI. an. 1122. apud eumdem Doublet. pag. 852. *Ne qua mansio vel inhabitatio a prædicto burgo usque ad ecclesiam S. Laurentii quæ sita est prope Pontem S. Martini de Campis, & ex altera parte strata regia ab eadem villa S. Dionysii usque ad aliam pontem prope Parisium juxta domum leprosam.* Eadem habet Charta Ludovici Junioris an. 1143. ibid. p. 867.

¶ PASFIEUDUM. Charta an. 1475. apud Calmet. to. 3. Hist. Lothar. col. 280. *Sub .... restitutione omnium sumptuum, expensarum, dampnorum, disturbiarum, gravaminum, & interesse fieudorum, Pasfieudorum & subtinendorum, ... super quibus omnibus universis & singulis dampnis, sumptibus, expensis, interesse, disturbiis, ut supra, fieudis, Pasfieudis & sustinendis stare promissis, &c.*

¶ PASINOLA, mendose, ni fallor, pro *Palmola*; in hac enim voce facillime errare potuit exscriptor.

Testamentum Bertrandi de Turre an. 1285. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 532. *Item legavit caritati, quæ fit annuatim apud S. Saturninum, quatuor sextarios Pasinola reddituales.*

¶ PASMUS, Deliquium, Gall. *Pâmoison.* Jacob. Delayto in Annal. Estens. ad an. 1395. apud Murator. to. 18. col. 917. *Sed omnibus frustra tentatis ex vehementia doloris coactus in Pasmum, sequenti nocte decessit.*

¶ PASNAERIUM, Pascuum, pratum. Charta an. 1064. ex Tabular. Major. Monast. *Porro latitudo duabus coartatur viis, una &c.... altera quæ de Pasnaeriis veniens per plaxitium S. Karilessi ad idem castrum viantes ducit.*

¶ PASNAGERIUS, PASNAGIUM, PASNATICUM. Vide *Pastio.*

¶ PASON, ut supra *Diapason.* Jacobus Cardin. de Coronat. Bonifacii VIII. PP. inter Acta SS. Maii tom. 4. pag. 465.

Concrepat inde chorus, duplicat sua vulnera Pason,
Hic petit unisonum, stabilis firmatus in unco.

Hæc ad musices peritos. Alia, nescio qua, notione *Pason* usurpat le Roman d'*Athis* MS.

Moult furent li Pason
Bien fait & riche de fason.

¶ PASONNIA, Idem videtur quod *pastio.* Charta Petri dom. de Lonnis ann. 1246. in Tabular. S. Nicasii Rem. *Orta discordia de venditione, Pasonnia, custodia, emendis, justitiis & forefactis dicti nemoris.*

¶ PASPALE, *Rerum minuties.* Vocabul. Sussannæi: *Res vilissima,* in Amalth. à Græco παιπάλη.

¶ PASQUARE, Pascere. Vide *Pessonagium.*

¶ PASQUARIUM, Idem quod *Pasquerium.* Charta an. 1290. to. 1. Hist. Dalphin. p. 21. *Item quidquid idem Aymo habet .... infra castrum & parochiam Burgundii ex quacumque causa, & omnes terras cultas & incultas, prata, nemora, molendina, stagna, riperia, Pasquaria, &c.*

¶ PASQUAYRAGIUM, Eadem notione. *Pasquayrium,* Pascuum, pratum. *Pasquayrare,* Pascere. Charta an. 1298. ibid. to. 2. pag. 38. *Tradentes etiam eidem Episcopo Pasquayragia seu jura Pasquayragiorum quæ percipiebamus in Cascis ... ita quod nihilominus jus, quod habebant homines dictarum parrochiarum Pasquayrandi seu animalia sua immittendi in Pasquayriis inferius, eisdem salvum remaneat.*

¶ PASQUERAGIUM, Eodem significatu. Charta an. 1309. ibid. to. 1. p. 87. *Tamen quolibet anno sunt ibi castanea & Pasqueragium, quæ possunt valere per annum centum solidos.* Computa Grasivod. ann. 1333. *Item deducuntur de laudimiis pro jure mistralis xv. l. xv. s... de Pasqueragiis pro eodem 1. gross.*

¶ PASQUERGIUM, Pratum, pascuum, in Charta an. 1337. apud Columb. in Stemmate Simian. pag. 582.

PASQUERIUM, Quod præstatur pro pascuis: ut *Pasquairare,* tributum exigere pro pascuis. Charta Theobaudi *Chabot* apud Sammarthanos in Abbatib. Absiensibus: *Pasquerium vero a Gaufredo Mainardi ego illis vendicabo.* Charta Raimundi Berengarii Comitis Provinciæ an. 1232. pro Arelatensibus: *Nullo modo audeat vel præsumat aliquem vel aliquos de prædictis civibus Arelatis in personis vel rebus suis pedagiare, vel Pascairare, vel aliquid ab eis extorquere occasione Pasquerii, pedagii, vel usatici, quæ recipiuntur vel recipi consueverunt in aquis vel itineribus, vel alterius cujuscumque exactionis, &c* [Charta an. 1227. ex min. Chartul. S. Vict. Massil. fol. 150. *Item quod Pasquerium habent dom. de Castellana in territorio de villa Crota sicut habuit usque nunc.* Pancharta S. Stephani de Vallibus apud Xantones Ch. 44. *Do & concedo quidquid juris habebam vel habere poteram in petitione Pasquerii & prohibitione ralsagii.* Notitia Eccl. Diniensis p. 83. ex Charta an. 1320. *Bona, proventus ... Præpositura consistunt .... in Pasqueriis, bannis, pulveragiis, &c.*] Vide *Pascuarium.* Statuta MSS. Caroli I. Reg. Siciliæ cap. 163. *Se les bestes prennent Pasquier, &c.*

¶ PASCHERIA, Eadem notione. Charta Othonis Aquitan. Ducis to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 478. *Nihil ab eis exigatur, obtentu cujuslibet consuetudinis, videlicet Pascheria, vectigalium, & tributi & talliata, seu cujuslibet alterius exactionis.* Charta Petri Reg. Aragon. an. 1212. tom. 10. Spicil. Acher. p. 178. *Cum nemoribus, sylvis, ... pratis, pascuis, Pascheriis, cum fontibus, &c.*

¶ PASCHERIUM, Eodem significatu. Charta ann. 1182. in Archivis S. Victoris Massil. *Liberum facimus Monasterium Monialium S. Cesarii Arelatensis nunc & in perpetuum à Pascherio dando sive in Camargis, vel in Cravi, vel alicubi in terra nostra.* Occurrit præterea to. 3. Gall. Christ. col. 1103.

PASCHERIUM OVIUM, in Charta Raimundi Comitis Provinciæ an. 1179. apud Sammarthanos in Archiepisc. Aquensibus.

¶ PASCHERICIUM, in veteri Notitia apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. p. 241. *Nullus homo post mortem ipsius Froselmo passionem vel Paschericium partibus S. Hilarii Nobilsacense ... intendiderat,* (f. impenderat:)

¶ PASCHERIUM, Jus pascendi animalia in alterius silva. Charta an. 1201: to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 322. *In eodem quoque loco dedi Deo & B. M. de Faezia & fratribus ibidem manentibus jure perpetuo in foresta mea de Faezia Pascherium scilicet & paduentiam ad omne genus animalium.*

¶ PASCHERIA, Pascuum, pratum. Charta Ludov. II. Reg. Sicil. *Molendina, piscarias, Pascherias, &c.*

¶ PASCHERIUM, Eadem notione, in Charta an. 1133. inter Probat. to. 2. Hist. Occit. col. 471. Charta Roberti Comit. Clarom. an. 1248. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 261. *Campis & nemoribus, & pascuis seu Pascheriis;* nisi *Pascherium* hic de glandatione accipias.

¶ PASQUARIUM, Pascuum, in Charta an. 1263. ex Schedis Præs. *de Mazaugues.* Vide *Lignerare.* Charta an. 1438. ex eisdem Schedis: *Est certa pars montis in qua ... dominus ... non debet immittere avere extraneum ad Pasquerium juxta libertatem & franquesiam dicti castri.* Charta an. 1216. tom. 1. Histor. Dalphin. p. 18. *De Pasquerio dictum est, quod animalia utriusque castri possunt pascere in territorio alterius castri sine damno & salvo blado alterius castri, ita quod revertantur in suo territorio; si oves quæ veniunt pro Pasquerio non habent istam commoditatem.*

PASCHIERS, Pascua vocat Consuetudo Marchensis articulo 425. *Terre herme, qu'on appelle chaume & Paschiers de bestes. Pascage* vero art. 362. ipsam pastionem. [*Pasquis,* in Charta an. 1497. in Cod. MS. Commerc. p. 206. *La troisieme trovée se nomme la trovée de Lazeralle qui est par dessus le Pasquis qui est jusqu'au chemin dit le chemin des foins. Pasquier,* in Litteris Roberti Ducis Burgund. an. 1282. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 4. p. 381.]

¶ PASCAYRARE, Pascere. Charta ann. 1405. in Tabular. S. Victoris Massil. *Pro Pascayrando vel pasqueria sumendo cum eorum averi grosso vel minuto.*

¶ PASQUETUM, Jus pascendi animalia in alterius silva. Charta an. 1312. in eod. Tabul. *Dedit bostazarium & Pasquetum in territorio de Camporcino.*

PASQUILIS, [Pascuum.] Tabolatium S. Remigii Remensis: *Prata 2. ubi possunt intelligi* (colligi) *de fœno carri 4. Pasql. 2. continentes map. 3. vineas ubi possunt intelligi* (colligi) *de vino mod. 61. &c.* Occurrit ibi semel ac iterum.

PASSA, in Glossis Lat. Græc. ὀρνίου εἶδος. Etiamnum Andegavenses Passerem, *Paisse* & *passe* vocant. Vide Salmasium ad Solinum p. 444.

¶ PASSACRIARIUM, ὑδρία, *Hydria*. Gl. Lat. Gr. MSS. Sanger. Leg. monet Martinius, *Vas aquarium*.

¶ PASSAGENII. Vide *Passagini*.

¶ PASSAGERIUS, PASSAGIARIUS. Vide infra *Passagium*.

PASSAGINI, Hæretici Valdensium sectarii, quorum passim mentio in Constitutionibus Friderici II. Imp. contra Catharos & Patarenos, in Gregorii II. PP. Epistolis, apud Bonacursum lib. de Vita hæreticorum, cui *Pasagii* dicuntur pag. 75. & ubi eorum errores recenset, & Waddingum in Annalib. Minorum an. 1254. n. 16. an. 1325. num. 18.

¶ PASSAGINI, pro *Passagini*, in Bulla Innocentii PP. inter Statuta Vercell. lib. 7. fol. 195. v°. *Passagemi*, apud Stockman. in Lexico Hær. Quod vitæ sanctimoniam simulabant *Passagini* Iuni appellati, à Gr. ut videtur πᾶς ἅγιος. Hos damnavit Lucius PP. III. an. 1184. in Conc. Veron. Vide *Paronista*.

PASSAGIUM, Transitus, iter, & iter institutum, vulgo, *Passage*. [Edictum Philippi VI. Reg. Franc. an. 1329. to. 2. Ordinat. p. 36. *Custodes portuum & Passagiorum confinium regni nostri sint amoti, quantum ad factum auri & argenti & monetarum.*] Ita porro nostri appellabant peregrinationes, atque adeo ipsas Hierosolymitanas & sacras expeditiones. Jacobus de Vitriaco lib. 3. Hist. Orient. initio: *Fecit treugas usque ad magnum Passagium.* [Chron. Siciliæ c. 39. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 29. *Habebat praparata pro eundo ad Passagium, quod contra Sarracenos facere intendebat.* Statuta Massil. lib. 2. cap. 2. §. 46. *Item, excipimus omnes controversias pecuniarias quas peregrini cruce signati habebunt ad invicem, vel etiam cum civibus, vel aliis personis, occasione Passagii sui, vel eorum qua ad Passagium pertinuerint.* Adde Lobinell. Hist. Paris. to. 3. p. 402. Murator. tom. 12. col. 864. 1036. &c.] Sanutus lib. 3. part. 4. cap. 2. de Petro Eremita: *Deinde per illas partes transcurreat, & ad Passagium cunctorum corda succendens, &c.* Testamentum Caroli Pulcri Regis Franc. mense Octobr. an. 1324. *Je laisse a la Terre Sainte 50. mille livres à payer & delivrer quant Passage general se fera, & est mon entente que se la Passage se faisoit en mon vivant, de y aler en ma personne. Passagio d'oltre mare*, apud Joannem Villaneum lib. 7. cap. 37. Duplex autem erat passagium, *vernale* alterum, alterum *æstivale*.

PASSAGIUM VERNALE dicitur illud potissimum tempus quo maria aperiuntur, ut loquitur Vegetius lib. 5. cap. 9. vere nempe, unde *Passagium Vernale* Oliverio Scholastico p. 1188. & Jacobo de Vitriaco lib. 1. pag. 1138. *Transitus Vernalis*, Tyrio lib. 17. cap. 8. nuncupatur: [*Passagium Paschæ* dicitur, in Charta an. 1233. in Tabul. Commendariæ Arelat.] circa mensem Martium, ex quo *Passagium* Martii vocant Matthæus Paris an. 1244. Acta Innocentii III. [Clemens IV. PP. in Epist. an. 1266. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 336.] Vita S. Hildegundis dictæ Joseph, num. 5. Rigordus an. 1190. &c. Adde Odoric. Rainaldum an. 1266. num. 43.

PASSAGIUM ÆSTIVALE, Illud est quod mense Julio peragebatur, vulgo *Passagium S. Joannis Baptistæ* dictum in Epistola S. Ludovici de captione sua, & in Epist. Gregorii IX. PP. apud Rainaldum ann. 1238. n. 11. [Quod mense Augusto etiam interdum fieret, dictum *Passagium Augusti*, in Charta ann. 1233. superius laudata.] Quando vero aperiantur, & quando claudantur maria, vide quæ notant Casaubonus ad Theophrasti Characteres, Meursius ad Constantin. de Adm. Imp. Jacobus Gothofredus ad l. 3. Cod. Th. de Naufrag. &c. Adde Notas ad Villhard. num. 39.

¶ PASSATGIUM, in Testam. Bertrandi de Turre an. 1328. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 799. *Lego primo generali Passatgio ultramarino quinquaginta libras semel in pecunia solvendas.*

¶ PASSAGIUM, Semita, callis, Gall. *Sentier*. Charta an. 1301. ex Schedis Præs. de *Mazaugues*: *Confrontatur cum .... hermassia Joannis Venelli Passagio in medio. Passeau*, eadem notione, in Consuetud. Leodic. cap. 9. art. 15.

PASSAGIUM, Tributum quod à transeuntibus exigitur, *Droit de passage*. Leges Henrici I. Regis Angliæ cap. 2. *Sint quieti & liberi .... de theolonio, Passagio, & lestagio. Plateatica, Passagia, &c.* in Constit. Neap. l. 1. tit. 59. §. 2. S. Bernardus Epist. 119. *Passagium transeuntibus, & si quod est juris vestri debitum, mercantibus libenter dimisistis.* [Placitum in Itin. apud Cestriam ann. 14. Henrici VII. Regis Angl. *Per Passagium clamat esse quietum de omnibus Passagiis in Comitatibus Cestria & Flint pro omnibus carectis, sariagiis, equis, servientibus & summagiis suis oneratis.* Tabular. Veteris-villæ: *Gauffridus Giron dedit abbatia Veteris-villa libertatem & quietanciam in consuetudinibus & Passagiis per totam terram suam.*] Adde Ordericum Vital. lib. 5. p. 579. 596. Statutum 2. Westmonasteriense cap. 29. Concilium Herbipolense an. 1287. can. 40. [Salczburgense an. 1420. c. 27.] Monast. Anglic. to. 1. p. 310. Sammarthanos in Archiepisc. Turon. p. 771. &c. Ita etiam *passagio* usurpant Itali. Joan. Villaneus lib. 9. cap. 173. *Levarono un Passagio, che il detto Conte vi faceva ricogliere.*

¶ PASSAGIUM, Naulum. Charta ann. 1257. ex Schedis Præs. de *Mazaugues*: *Dominus Episcopus possit .... ad sui voluntatem recipere naulum sive Passagium, & reditum dictarum navium & aqua etiam specialiter pedagium.*

PASSAGIARIUS, Portitor, publicanus, Italis *Passaggiere*, nostris *Passager*, in Constit. Sicul. lib. 1. tit. 76. *Gabellati, forestarii, plateatii, portonarii seu Passagerii, &c.* Est etiam

PASSIAGIARIUS, Navita, qui de ripa in ripam alteram transeuntes navicula transmittit. Willel. Thornus an. 1287. *Si Monachus vel aliquis de familia Abbatis ad dictum portum ex quacunque parte fluminis veniens batellum dicti Passiagiarii ibi præsentem invenerit, & Passiagiarius vel sui noluerint ipsum vel tardaverint transducere, seu transire, &c.*

¶ PASSAGERIUS PORTUS, Ripa, ni fallor, in quam transeuntes deponit navita. Charta an. 1301. in Tabular. Floriac. *Item duas partes medietatis redditnum ... quam habemus .... in portu & ratione portus Passagerii de Regula.*

¶ PASSAGERIUS, Idem qui *Passiagiarius*. Computus ab an. 1331. ad an. 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 260. *Item, apud Novas Passagerius aqua pro duabus navibus, flor. 11.*

¶ PASSAGIUM, Canalis. Charta ann. 1164. apud Kennett. in Antiquit. Ambrosd. pag. 120. *Dedi*

itaque & concessi .... omnes percapturas quas fratres inceperunt versus me in faciendo Passagium suum, & in ... aqua & in fossis & in ponte & in omnibus rebus ubicumque præsumpserint quiete clamavi.

¶ PASSAGIUM, perperam pro *Pasnagium*, tom. 4. Hist. Harcur. p. 1347. *Noverint universi præsentes & futuri, quod ... Passagium etiam porcorum suorum quietum est in foresta mea.* Rectius in sequentibus *Pasnagium* legitur. Vide *Pastio*.

PASSALORINCHITÆ, PATTALORINCHITÆ, Hæretici sic dicti, quod digitum imponentes in nares, & ora sua, & in labia, quasi silentium semper exercerent, soli taciturnitati quasi studium commodantes. Vide Philastrium, [& S. Augustinum hær. 63. à Græco πάσσαλος, paxillus, & ῥὶν, nasus, vel à ῥύγχος, rostrum, rictus; unde alii *Passalorynchitæ* scribunt. Alia dialecto dicuntur *Tascodrugitæ*. Vide in hac voce & Cuperum in Harpocr. c. 27.]

¶ PASSANS, à Gall. *Passant*, Viator, peregrinus. Libellus supplex Pustulensium Canon. ad Reg. Hispan. an. 1600. tom. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 422. *Necnon quascumque miserabiles personas transeuntes, sive uti communiter vocant, Passantes.*

¶ 1. PASSARE, Transire. Charta an. 1493. in Tabular. Jotrensis Monast. *Habita primitus licentia à domina sua .... Abbatissa ejusdem ecclesiæ B. M. Jotrensis ad præsentem Prioratum Passandi.*

2. PASSARE, Transgredi, Gall. *Outrepasser*. Charta an. 1262. to. 13. Spicilegii Acheriani pag. 315. *Et si ego hoc Passaverim, vel fregerim, &c.*

¶ 3. PASSARE, Transigere, pactionem facere, Gall. *Passer un contrat, un traité, un acte.* Charta Fulconis Episc. Andegav. an. 1337. in Tabular. S. Albini Andegav. *Habeant potestatem ad concordandum, integrandum & Passandum cum dictis Abbate, &c.* Ibid. *Ad Passandum compositionem cum dicto &c.... Ad Passandum Litteras & instrumenta, &c.* Charta ann. 1402. in Tabular. Floriac. *Cum certam tractatum & accordum Passatum fuisset inter nos, &c.* Judicatum an. 1495. in Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Compromisso super quæstione, lite & processu ac expensis pro bono pacis & concordia nutrienda inter partes Passato.* Occurrit præterea apud Marten. to. 4. Anecd. col. 402. Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. p. 561. & 765. Rymer. to. 11. pag. 832. & in Constitut. an. 1515. ad calcem Joh. Abrinc. de Offic. Eccl. p. 3. & 4.

¶ PASSARE DONATIONEM, & alia ejusmodi dicuntur Notarii publici qui Instrumenta conficiunt. Arestum Parlamenti an. 1484. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 232. *Eademque die coram notariis qui dictas venditionem & donationem Passaverant.* Occurrit passim.

¶ 4. PASSARE, Permittere aliquid per Instrumentum authenticum. Statuta Eccl. Carnut. an. 1325. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 1365. *Gratias quascumque de non residendo in ecclesiis parochialibus, ... utilitate ipsarum ecclesiarum Passatas, & alias quascumque gratias revocamus.*

¶ PASSARIUS, Aridus, passus, exsiccatus. Capitolinus in Albino cap. 11. *Quingentas ficus Passarias, quas Græci callistruthias vocant, jejunum comedisse dicit Cordus.*

PASSATA, Præstationis species, apud Occitanos. Charta Occitanica an. 1312. in 48. Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. ex Tabulario regio num. 28. *Idem Passatam seu bladatam quam nos habebamus in dicto loco de Senolbaco, videlicet in quolibet agricultorum cum uno pari animalium, unum sextarium bladi, frumentum & avenam per medium ad mensuram Albiensem, &c.* Infra: *Item habebamus tunc in dictis locis una cum dicto Episcopo in quolibet animali grosso, exceptis animalibus terram excolentibus 8. den. Turon. pro Passata, & in quolibet pecude seu animali minuto unam pictam Caturcensem, &c.* Occurrit ibi plures. [Codex MS. Consuet. & privileg. Tolos. fol. 38. *Senescallus deffendat Consules & Universitates à nova impositione servitutis facienda per Prælatos ... & a nova exactione præstationis Passatæ.*]

¶ PASSATGIUM. Vide *Passagium*.

PASSATICUM. [Testamentum Guillelmi Raymundi Comit. Ceritan. an. 1095. Marcæ Hispan. col. 1194. *Relinquo ... & ipsas meas franchesas quas habeo in villa Peladol & decimum de leuda & de Passaticum Villa francha & decimum pascuarii de insula.*] Charta Raimundi Comitis Provinciæ ann. 1179. apud Sammarthanos in Archiepisc. Aquensibus: *Pascherium ovium suarum, & Passaticum, & usaticum, & omnia quæ emere voluerint, libera sint ab omni usatico & lesda.* Alia Jacobi Regis Aragonum an. 1230. *Emfranquimus ab omni lezda, pedagio, Passatico, portatico, tolta, consuetudine, &c.* Libertates Regni Majoricar. an. 1148. *Non donetis carnaticum de vestro bestiario ullo tempore, Passaticum, herbaticum, neque quarentenum.* Videtur idem quod *passagium*, jus transitus. [Vide *Pedagium*.]

¶ PASSATIO, Instrumentum à Notario publico *passatum* seu confectum. Statuta Eccl. Trecor. an. 1371. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 1123. *Mandamus officialibus nostris sub debito præstiti juramenti, ne aliquem advocatum ad procurandum coram se admittant, nec notarium ad scribendum in curia, nec Passationi ejus fidem adhibeant, quousque præstiterint juramenta.*

PASSATOR, Dominus, cui *Passagii*, seu transitus præstatio competit. Charta Edw. III. Regis Angliæ in Monastico Angl. to. 1. pag. 505. *Donationem etiam ... quam Hugo de Bradewardin, Passator, filius Stephani Ponc, per scriptum suum fecit eisdem fratribus de libero passagio apud Bradewardin.*

¶ PASSAYRAGIUM, à *Passagio* distingui videtur; est tamen tributum quod à transeuntibus exigitur. Charta an. 1317. to. 1. Hist. Dalphin. p. 166. *Cum suis territoriis, districtibus ... pasquariis, pascuis, passagiis, Passayragiis, pulveragiis, &c.*

¶ PASSER PARADISI, Avis fictitia, vulgo *Oiseau de Paradis*. Epistola Alph. Ciaconii apud Marten. to. 3. Ampliss. Collect. col. 1324. *Taceo tintinnabula & auricalco dulce sonantia, aves ex provincia de Banda, quas Passeres paradisi Lusitani vocant, expedes, perpetuo volatu errantes.*

PASSERIA. Vide *Paxera*.

¶ PASSIAGERIUS, Idem qui *Forensis* & peregrinus alibi dicitur, qui ex aliena diœcesi vel ecclesia est. Obituar. MS. Eccl. Morin. fol. 43. v°. *Canonicis vero vere residentibus & qui suum stagium compleverunt cuilibet x. sol. aliis denique stagiariis & Passiageriis cuilibet interessentis 11. sol.* Vide *Presbyter forensis*.

¶ PASSIAGIARIUS. Vide *Passagium*.

PASSIATUM. Charta Alamannica Goldasti 61: *Et quando opus fuerit aut ad messem vel pratum colligendum, vel ad reliqua, in Passiato faciant.* [f. Gall. *en paiu*.]

¶ PASSIBILIS, Calcabilis. Dudo de Ducibus Normannorum:

Christus se pelago fluctivago intulit
Sicco vestigio, seque per æquora
Fert fiecta liquido Passibilis maris.

PASSIBILITAS. Arnobius Junior in Psalmum 11. *Fiducialiter, id est Passibilitate carens, nulli timori succumbens.*

¶ PASSIM, Lento gressu, seu passu, Gall. *An pas.* Rolandinus Patav. de Factis in marchia Tarvis. lib. 12. cap. 8. *Tendebat ad partes illas cum gente sua, non equidem sicut fugiens, equis immo procedentibus quasi Passim.*

PASSIMÆ, Matthæo Silvatico, *Tortella panis azymi, biscocta de Sen, s. de terra Jerusalem; quoniam ibi Arabes impastant ea cum aqua masticis.*

1. PASSIO, PASSIO DOMINI, Dominica quinta Quadragesimæ, quæ *Ramispalmas* præcedit. In Epistola Balduini Imperatoris de expugnatione Constantinop. urbs obsessa à nostris dicitur 5. *Id. April. feria 6. ante Passionem Domini* & *capta 2. Id. April. feria secunda in Passione*, id est, die Lunæ hebdomadis quæ Dominicam Ramis palmarum præcedit, quam *Hebdomadam Passionis* vocamus. Amalarius lib. 4. c. 48. apud Mabillonium: *In Passione Domini, quindecim videlicet dies ante Pascha.* Vide notas nostras ad Villharduinum num. 129. & supra in vocib. *Dominica*, & *Hebdomada.*

¶ PASSIO DOMINI, pro ejusdem Incarnatione interdum accipi, ex Charta an. 1083. in Tabular. Eccl. Carnot. supra observatum est in voce *Annus*, col. 461.

¶ PASSIO, Ea Evangelii pars quæ *passionem* Christi continet, apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 455. & alibi passim.

¶ PASSIO, Martyrium. Ordo officii Gothici inter Concil. Hispan. to. 3. p. 272. *Pro innexa collo suo fune ad Passionem tractus est, latabundus.*

¶ PASSIO, Quinta è novem partibus in quas hostia dividitur apud Muzarabes. Vide *Hostia.*

¶ 2. PASSIO, Morbus, Medicis passim. Chron. Romualdi II. Archiep. Salernit. apud Murator. to. 7. col. 206. *Rex autem Guillelmus circa Quadragesimam fluxu ventris & molestia cœpit affligi, quam Passionem quum aliquanto tempore occultasset, circa mediam Quadragesimam, eadem Passione crescente, credens se moriturum, &c.* Vide mox *Passionarius.*

¶ PASSIO SCOTOMATICA, Cæcitatis dolor, à Græco σκότος. Miracula S. Bertini sæc. 3. Bened. part. 1. pag. 131. *Sed pene exanimis ante in terram pronuit, nequaquam ut Passione scotomatica illius, sed pro anima illius ... salvatione, imo magis nominis Dei laude, ipsiusque dispositione luminum delectabilium visu privatus, ac biennio vel eo amplius in hujus cæcitatis permansit amaritudine.*

3. PASSIO, Mala cogitatio quam quis in mente volutat, in Pœnitentiali Egberti Archiepisc. Eborac. cap. 19.

¶ 4. PASSIO, perperam pro *Pastio*, Convivium, refectio, in Charta Ludovici Pii ann. 18. imperii ejusd. Imp. Hist. Alsat. inter Instr. p. 19. *Nullum telonium, aut ripaticum, ... aut cenaticum, aut Passionem, aut laudaticum, &c.* Vide *Pastus.* Nec rectius *Passio* pro *Pastio* seu *Pasquerium* occurrit in vet. Notitia apud Stephanot. Locum vide in *Pascbericum* ad vocem *Pasquerium.*

¶ PASSIONABILITER, Inordinate, perturbate. Joan. Gersonius de Consolat. Theol. lib. 4. *Alii frustra conati sunt ad nihil Passionabiliter affici, cum sentiret Apostolus aliam legem repugnantem.* Vide infra *Passionate.*

PASSIONARIUS, *Passionalis*, *Passiones Martyrum.* Joan. de Janua: *Passionarium, liber continens Passiones Sanctorum: vel Passiones id est morbos.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Passionarium, Passionnaire, c'est livre des passions des Sains.*] *Passionarius*, Durando lib. 6. Ration. cap. 1. n. 29. *est liber continens Passiones Sanctorum, qui legitur in Ecclesia in festis Martyrum*: ex instituto nempe Antheri PP. qui Martyrum gesta scribi, & in Ecclesiis haberi præcepit. Gregorius M. lib. 7. ind. 1. Epist. 9. *Nos autem pene omnium Martyrum distinctis per dies singulos Passionibus collecta in uno codice nomina habemus.* Regula S. Ferreoli cap. 18. *Gesta Martyrum, id est, Passiones Sanctorum fidelium, quodam compaginata studio & sermone digesta sunt, tempore quo nobis diem migrationis eorum anni meta cursus sui legibus repræsentat, recenseri in oratorio, audientibus cunctis, omnino decernimus.* Id etiam statuitur in Concilio Africano cap. 13. *Liceat etiam legi Passiones Martyrum, cum anniversarii dies eorum celebrantur.* Adde Concilium Carthag. can. 47. Attonis Episcopi Capitulare c. 58. Canones Saxonicos Ælfrici ad Vulphinum Episcopum can. 21. Epistolam Buggæ ad Bonifacium Moguntin. Episc. Vitam S. Gilberti *de Sempringham* pag. 682. &c.

PASSIONARIUS, PASSIONARIUM. Liber MS. Ordinis S. Victoris Parisiensis cap. 19. *Quales sunt Bibliotheca, majores expositores, & Passionarii, & Vitas Patrum, &c.* Et cap. 48. *In festivitatibus Sanctorum legantur vita vel Passiones eorum.* Chronicon Casinense lib. 3. cap. 62. (al. 63.) *Passionaria totius anni libros quatuor.* Lambertus Ardensis p. 155. *Veteris Testamenti libros, & Passionarium.* Vide Monasticum Anglic. to. 3. p. 322.

¶ PASSIONALE. Chron. S. Bertini apud Marten. to. 3. Anecd. col. 592. *Librum Effrem pronosticorum, Collationes Patrum, Augustinum super Johannem, & Passionale totius anni.* Occurrit præterea apud Mabill. to. 4. Annal. Bened. p. 441.

PASSIONALIS. Necrologium Ecclesiæ Parisiensis 6. Id. Jan. *Dedit etiam tres libros Passionales, & unum qui dicitur Martinellus.* Occurrit apud Ratpertum Monachum de Casib. S. Galli cap. 9. & in veteri Charta apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Flandr. cap. 25. Vide Testamentum S. Evesardi apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 21.

¶ PASSIONATE, Inordinato & impotenti studio. Acta SS. Julii tom. 2. pag. 391. de S. Godeleva: *Circa translationem & reformationem monasterii S. Godeleva asserens Passionate fuisse processum.* Vide supra *Passionabiliter.*

PASSIONATICUS, Jus transitus, *Droit de Passage.* Charta Dagoberti Regis apud Doubletum p. 656. *Et cateri pagenses de alias civitates persolvant de illos navigios de unaquaque quarrada denarios duodecim, & vultaticos, & Passionaticos per omnes successiones & generationes illorum secundum antiquam consuetudinem.*

¶ PASSIONATUS, Infensus, à Gall. *Passionné.* Instrum. an. 1409. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 957. *Et primo dicit quod Concilium quod congregaverunt ad deliberandum utrum eidem domino nostro Papa* (Gregorio) *deberet per ipsos totaliter auferri obedientia, fuit ex personis, ut plurimum, Passionatis contra justitiam sua Sanctitatis, &c.*

¶ PASSIONITÆ, Hæretici qui Christum Deum in passione carnem dimisisse atque in cœlum ascendisse mentiebantur. De iis Philastrius c. 71. Vide Stockman. Lex. Hær.

¶ PASSITARE, Sturnorum clamor. Vide *Baulare.*

PASSIVARE, Transire, quasi *passus*, seu strictiora loca emetiri, vel *vagari*, quo modo *passivus*, pro *vagus*, usurpatus. Vita S. Wunebaldi cap. 3. *Et protinus Passivantes super Alpium enecos, &c.*

PASSIVUS, Vagus, inconstans, incertus; vox Afris scriptoribus familiaris. S. Augustinus lib. advers. Adimantum cap. 24. *Si hoc ideo dictum est, ut non servetur panis in crastinum, magis hoc implent vagi*

Romanorum, quos Passivos appellant, qui annona quotidiana satiato ventre, aut donant statim quod restat, aut projiciunt. Passiva libido, apud S. Hieronymum in Ezech. cap. 16. vaga ac promiscua, quæ *errabunda Venus*, Saxoni Grammatico lib. 5. dicitur. *Passivus obtutus*, apud Cassianum Collat. 1. c. 5. vagus, incertus. Josephus Iscanus lib. 3. de excidio Trojano:

..... Subit illa pudica
Ora gerens, oculis nusquam vaga.

Πάνδημος ἔρως, apud Nicetam in Manuele lib. 1. Julius Firmicus lib. 8. Math. c. 23. *Mulieres vere meretrices, quæ pudorem suum sine ullo respectu, Passivis libidinum conversationibus vendant.* Ibidem c. 25. *Quod si mulieris fuerit ista genitura, Passivis erit libidinum cupiditatibus prostituta.* Et cap. 30. *Mulieres vero faciet pudorem suum Passiva libidinis nundinatione prostituere.* Chromatius Aquileiens. Episcop. Conc. 1. *Et Passivam Judæorum licentiam, & stultam ac miserabilem Manichæorum præsumptionem, &c.* Auctor homiliæ 3. ad Monachos, inter homilias Eusebii Emiseni: *Aves ipsæ diligunt nidos suos, amant feræ loca in quibus nutritæ sunt, amant cubilia & pascua: & quamlibet naturali libertate Passivis perversa rapiantur incursibus, sæpius tamen ad chara sibi loca quodam cibi desiderio revertuntur. Communio passiva*, in Concilio Carthag. I. pag. 8. i. indifferens, cuivis nullo passim discrimine permissa. *Passiva corpora*, ibidem cap. 11. promiscua. Tractatus Gelasii PP. *Ne si semel talis fuerit intromissa licentia, omnibus exinde omnia liceant, fiatque, quod absit, tam Passiva rerum confusio atque commixtio, ut nulla inter mundum & immundum ... sit discretio.* Aldhelmus de Virginitate cap. 1. *Passivus lascivusque oculorum obtutus.* [S. Ildephonsus in Addit. ad libellum S. Isid. de Viris illustr. Eccles. *Cautus Passivus usibus vitiator, melodia cognitione connexit* (l. coercexit;) tom. 3. Concil. Hispan. pag. 80.] Utitur passim Tertullianus.

PASSIVE. Apuleius lib. 11. *Crines ... per divina colla Passive dispersi molliter fluebant.*

PASSIVITAS. Salvianus lib. 7. de Gubern. Dei: *Quis conjugii fidem reddidit? imo quantum ad Passivitatem libidinis pertinet, quis non conjugem in numerum ancillarum non redegit?* Infra: *Atque illi .... & minore fortasse crimine, & minore, ut reor, numero ac Passivitate peccabant.* [Tertullianus Apolog. c. 9. *Turbulentia & Passivitas.* Idem adv. Hermog. cap. 41. & alibi passim; ubi *Passivitas* idem quod frequentia promiscua seu confusio, interdum quod libertas, communitas, sonat. Vide Jac. Billium lib. 1. Observat. sacr. cap. 15.]

¶ PASSIVITUS, Vulgo, promiscue. Tertullianus de Pallio cap. 3. *Pars vero Passivitus omnibus utiles.*

¶ PASSNAGIUM. Vide *Pastio*.

¶ PASSONAGIUM. Charta ann. 1233. *Nos Humbertus dominus Bellijoci petebamus Passonagia molendinorum in ripa Rodani.* Videtur esse præstatio quædam sic dicta à

¶ PASSONUS, Rhodani ostium, vulgo *le Gras*, vel *le Pas* dictum. Tabular. Massil. *Cum dominus Amiratus decessisset hodie grassi Arelatis vocato Passoni.*

¶ PASSOR, Patiens, Gall. *Patient*. Vita S. Johannis Bonvisii to. 5. Maii pag. 111. *Orate pro me ut patientiam non amittam. Et quamvis erat optimus Passor, cum summum præcipuum studium in patientia fuisset.*

¶ PASSUM, Vadum, Gall. *Gué*. Charta an. 1204. to. 1. Annal. Tolos. inter Instr. p. 53. *Faciebant parare Passa fluminis Agotis, ut illum transirent & pergerent cum communi exercitu Tolosæ apud Rabastensee.*

¶ PASSURASSE, ἀνεξαρθῆναι, in Gloss. Lat. Græc.

¶ 1. PASSUS, Locus, auctoritas, nostris *Passage*. Processus de Vita S. Thomæ Aquinat. to. 1. Martii p. 706. *Quando scribebat dictus frater Thomas super Isaiam, venit ad quemdam Passum Scripturæ, &c.* Vita S. Catharinæ Senens. to. 3. April. p. 905. *Per doctores exponentes hunc Passum.* Processus de B. Petro de Luxemb. tom. 1. Julii pag. 543. *Volebat quod ipse loquens legeret Passus, ubi loquitur de salute animæ.*

¶ 2. PASSUS, Mensuræ, vel ponderis species. Statuta Vercell. lib. 4. fol. 66. v°. *Ordinatum est quod si aliqua persona .... scienter seu dolose habuerit vel tenuerit falsam pensam, stateram, Passum, balanciam, marchum, vel aliquam aliam mensuram vel pondus, &c.* Vide *Pazallus*.

3. PASSUS, Angustiæ & claustra itineris, vel montium: *Clausura, clusa.* [Italis *li Passi*, nostris *Pas, passage, detroit*. Testam. Bertrandi de Turre ann. 1286 apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 535. *Lego pontibus & malis Passibus Alverniæ reparandis & restituendis triginta libras Turon.* Chron. Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 38. *Interea tamen posuit insidias per Passus, per quos idem Rex Petrus debebat transire.* Albertinus Mussatus de Gestis Henrici VII. lib. 3. rubr. 5. apud Murator. tom. 10. col. 369. *Inseditque circumpositus castris per planitiem, & omnes adversos colles Passibus occupatis.* Adde eumdem Murator. to. 12. col. 457. 645. tom. 18. col. 917. & tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. p. 158.] Matth. Paris p. 443. *Dum per quoddam iter arctissimum, quod vulgariter Passus dicitur, forent transituri.* Matthæus Westmonaster. ano. 1260. *Emanavit à Cancellaria Breve domini Regis .... ad omnes Vicecomites, in quorum Ballivis solebant viatoribus imminere pericula, ut omnes Passus periculosos, tam in viis concavis, & boscis, & haiis, quam aliis pacis regiæ perturbationibus, faciant videri, &c.* Occurrit præterea apud Silvestrum Giraldum lib. 2. de Expugn. Hibern. cap. 26. lib. 1. Itinerarii Cambriæ cap. 4. Sanutum lib. 3. part. 11. c. 13. &c. Guillelmus *Guiart* anno 1284.

Passa li Rois & ses compaignes
De Pirre les hautes montaignes,
Que noif, ne vent, ne glace n'use,
Assés prés du Pas de l'Ecluse.

[Le Roman d'*Athis* MS.

Tout le Passet sur le rivaige
S'en vont Athis vers son lignaige.

Infra:

Serrez s'en vont tout le Passet.

Le Roman de *Vacce* MS.

A la voiz & au cri vindrent li paissant
As hayes, as Pas lor sont venuz devant.

Trespas, eadem notione, ibid.

Mout curiousement toute nuit les gaitassent,
Les Trespas & lor campt & les voies gaitassent.

Rursum:

Normanz gardoient les issuës,
Et les Trespas au chief des ruës.]

¶ PASSUS ARRIPERE, Metiri *passus* alicujus longitudinis. Processus de Canonizat. S. Francisci de Paula to. 1. Aprilis p. 121. *Cum rochum prædictum sic suspensum viderent, Passus suos arripuerunt.*

¶ PASSUM FACERE, Phrasis Gallica, *Faire un pas*, apud Robert. Avesbur. in Hist. Edwardi III. Reg. Angl. edit. Hearnii pag. 179.

PASSUS ECCLESIASTICI. Vide *Dextri*.

1. PASTA, Massa, Gall. *Paste*, crudus panis. Guill. Brito in Vocabul. *Pistor dicitur qui panem facit, à*

pinso, is, quod est panem facere, Pastam deducere & terere. Cæsarius lib. 4. cap. 65. *Cum pistorem pro eo quod panes nimis magnos faceret, argueret, respondit ille, Credite mihi Domine, in Pasta valde parvi sunt, & in fornace crescunt.* [Tabular. Capituli Ambian. *In furno ejusdem villæ furnarius debet sustinere unum portitorem Pastarum, & homines villæ alium, qui duos panes ponderis decem librarum debent habere.* Limborch. Sent. Inquis. Tolos. p. 132. *Dicebant quod capellani faciunt plures deos de Pasta, & postea comedunt eos.*] Occurrit apud Cæsarium rursus lib. 5. cap. 32. lib. 10. cap. 17. in Vita B. Andreæ de Galerannis n. 5. Michaelem Scotum de Physion. cap. 1. & 13. in Statutis Ordinis *de Semp;ringham* pag. 786. apud Bernardum Dapiferum in Vita S. Gothalmi, in lib. 2. Miracul. S. Bertini c. 29. [Bernard. Mon. in Ord. Clunac. part. 1. c. 75. Hist. Dalphinal. tom. 1. pag. 28. col. 1. Statuta Vercell. lib. 4. fol. 72. v°.] Joannem de Garlandia in Hortulano cap. 6. & alibi non semel, &c.

¶ PASTARE, *Pastam* seu massam farinæ subigere, depsere, Gall. *Pastrir.* Processus de B. Petro Luxemburgo to. 1. Julii p. 604. *Qui non poterat se juvare de brachis, videlicet in Pastando & in furnando.*

2. PASTA, Gallina. Vide *Pallipasta.*

¶ 3. PASTA, ut *Pastus*, Convivium. Charta ann. 1181. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 494. *Concedo prædictas villas ... nullo jure mihi penitus in eis retento, nec pecta, nec Pasta, nec homicidio, nec fossadera, &c.* Nisi *Pastionem* malis intelligere. Vide infra *Pastio.*

¶ PASTAYRAGIUM, Idem quod *Mandamentum*, Jurisdictio, territorium. Locus est in *Obedimentum.*

¶ PASTELLIO, PASTELLUS, PASTICERIUS, &c. Vide *Pastillus* 2.

¶ 1. PASTELLUM, Herbæ genus, nostris *Pastel*, qua infectores lanarum utuntur, ab effigie *pastillorum* in quam glomerantur ejus cineres, sic dicta; aliis quippe *Guesdum* vel *Guesdium* nuncupatur, quæ *Vitrum* Latinis, Græcis ἴσατις dicitur. Vide *Guaisdium.* Statutum Comitatus Fuxi an. 1332. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 90. *Hactenus inhibitum fuerat, quod lanæ aignelini (aignelini) ... garancia tincta, nec non Pastellum, cardones domestici, ... & cætera omnia & singula, quæ ad paraturam, tincturam .... pannorum ... utilia, necessaria & expedientia sunt ... nullatenus extraherentur.* Adde Litteras Johannis Reg. Franc. an. 1356. ibid. to. 3. p. 75.

¶ 2. PASTELLUM, Idem videtur quod *Pastitium*, Pascuus ager. Testamentum Johannis Episc. Albiensis an. 1473. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1842. *Cum mihi deberet octocentas & octoginta libras Guillelmus Lebas, pro quibus habent sibi adjudicatum Pastellum per clientem regium de castro Karoli.*

¶ PASTELLUS, PASTELLATICUM. Vide *Pastus.*

¶ PASTICIO, Jus pascendi porcos in silva domini. Tabular. S. Sulpitii Bituric. *Concessimus ei de bosco ad ardendum & ad Pasticionem porcorum.* Vide *Pastio.*

¶ PASTICIUM, Pascuus ager, vulgo *Pastis.* Tabular. S. Vincentii Cenoman. *Hubertus Blodus & uxor ejus Wiburgis & filius ejus Herveus dederunt S. Vincentio ... quoddam Pasticium ad Sordonem.* Vide infra *Pastitium.*

¶ PASTICIUS, Idem quod mox *Pastillus*, vulgo *Paste.* Ordinat. Humberti II. super numero & ordine mensarum ac ferculis apponendis, to. 2. Hist. Dalphin. p. 321. *Item, volumus & ordinamus quod in cœna diei Dominicæ serviatur nobis pro persona nostra de duobus Pasticiis, & quod in quolibet Pasticio sit una gallina magna, aut duo pulli si non habeantur gallinæ.* Ibidem pluries occurrit.

¶ PASTILLARE, PASTILLARIUS. Vide *Pastillus* 2.

¶ PASTILLATICUM. Vide *Pastus.*

¶ 1. PASTILLUS, dimin. à *Pastus.* Vide in hac voce.

2. PASTILLUS. Celsus lib. 5. cap. 17. *Malagmata atque emplastra Pastillique, quos τροχίσκους Græci vocant, cum plurima eadem habeant, differunt eo quod malagmata maxime ex floribus, eorumque surculis: emplastra Pastillique magis ex quibusdam metallicis fiunt. .... Inter emplastrum autem & Pastillum hoc interest, quod emplastrum utique liquati aliquid accipit: in Pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore junguntur.* Hinc

PASTILLUS, & PASTELLUS appellatus Panificium carne aut alio edulio fartum, nostris *Pasté*, quod in modum medicorum *pastilli* compositum & fartum sit. Bulla Honorii III. apud Margarinum: *Tenentur præstare .... unam gallinam & 2 panes, & unum Pastillum, vel loco pastilli unam gallinam.* [Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses an. 1351. *Tenetur dare dictus ... Abbas pro flanzonibus, artoc*reis *sive Pastillis faciendis pastam necessariam de frumento.*] Vita S. Ulrici Eremitæ n. 26. *Duos pueros cum panibus, Pastellis & duobus vasis vini ... misit.* Monasticum Angl. to. 2. p. 935. *Habebunt etiam annuatim duas summas frumenti pro Pastellis, cum voluerint, faciendis.* [Occurrit præterea apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1248. & to. 1. Hist. Dalphin. p. 26.]

¶ PASTILLI DE LOTARINGIA, in Ordinat. Humberti II. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 313. *Item, volumus quod serviatur nobis in dicta die Veneris de uno intromeysio, videlicet de Pastillis de Lotaringia cum aliquibus aliis frixuris.*

¶ PASTILLARE, in Medicina Salernit. pag. 152. *Cæterum pro caponum & gallinarum pinguium Pastillatarum condimento, præter exiguam specierum dulcium copiam nihil penitus adhibendum est, idque in fine tantum, per æstatem quidem cum omphacio, per hyemem vero cum optimo vino.*

PASTILLESCERE, In Pastillum evadere. Gariopontus lib. 3. Passion. cap. 24. *Et simul omnia mixta tamdiu malaxa, donec Pastillescant.*

PASTELLIO, Pastillus. Alexander Iatrosophista lib. 1. Passionum: *Galbanum & sapa quæ tundes simul, & facies Pastelliones, qui possint in foramen dentis intrare.*

PASTILLARIUS, Pastillorum confector, apud S. Augustinum lib. 2. de Moribus Manichæor. cap. 15. Ordinatio Hospitii S. Ludovici Regis ann. 1261. *Joannes Pastillarius ..., habebit autem pretium pastellorum, tartarum, & flatonum, sicut solet.* [Occurrit præterea in Statutis Collegii S. Bernardi ann. 1493. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 176.]

¶ PASTICERIUS, Eadem notione. Edictum Philippi VI. Franc. Reg. an. 1329. to. 2. Ordinat. p. 33. *Quod Pasticerii dictæ villæ Andegaviæ, & singuli eorum jurare teneantur, quod ipsi facient fieri, & facient bonos & legitimos pastillos, & pasta, carnibus, & pretio legitimis.* Obituarium S. Gerardi in Lemovic. fol. 31. *Quæ summa prædicta fuit data in custodiam Joanni Mourelli Pasticerio.* Occurrit etiam in Charta an. 1358. ex Reg. Johan. Comit. Pictav. fol. 77. v°. in Camera Comput. Paris. asservato. *Pistores dulciarii seu Pasticerii simplices*, in Aresto Parlam. Paris. an. 1508. ex Lib. griseo Castelleti Paris. fol. 76.

PASTINA, PASTINUM, Terra *pastinatione* renovata, apud Pallad. Gloss. Græc. Lat. Βωλοστρεφιον, *Pastinum.* Βωλοστροφία, *Pastinacio, repastinacio.* Βωλοστροφητεία

γεωφυτιαζῶ, *Pastilenda.* βωλοστροφῶ, *Occo, occilio, pastinor, pastino.* Leo Ostiensis l. 1. cap. 26. *Et curtes alias duas in campis, & Pastena, & domum unam in Caunis, &c.* Lib. 3. c. 18. *Et integram curtem Bamoli, & Sipizani: Castrumque, Pastinam, & quatuor terra jugera.* Romualdus in Chron. MS. an. 1125. *Castrum Oltbani reddidit, & totam Pastinam moriens Ecclesia reliquit.* Charta anni 1201. apud Ughellum in Epist. Valvensib. *Reddentque vobis in cambium clausuram & Pastinum quod est super viam.*

PASTINAGIUM, [Jus pascendi porcos in silva domini; item, census qui pro ipso jure exigitur. Charta Richardi Reg. Angl. tom. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 388. *Usque in eadem foresta pascua equabus fratrum, armentis & gregibus & eorum porcis Pastinagium.* Tabular. S. Sulpitii Bituric. fol. 20. *Concessimus ei... quartam denariorum Pastinagii porcorum.*] Charta Artaudi Vicecomitis Matiscon. ann. 1227. *Et omnia usuaria ad usum omnium animalium per totam terram meam in bosco & in plano, & porcorum pastiones in nemoribus meis absque Pastinagio.* Charta Philippi Ebroicensis an. 1320. pro incolis Mellenti in Tabular. Prioratus S. Nicasii f. 72. *Les Pastinages & usages que les habitans ont es marets de mener leurs bestes pastiner & de faire l'erbe, &c.*

¶ 1. PASTINARE, Pascere. Charta an. 966. apud Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. col. 378. *In villa Rorbach, mansum unum cum toto servitio: pratum ad quinquaginta carradas; forestum ad quinquaginta porcos Pastinandos.* Occurrit ibi non semel.

2. PASTINARE, Columellæ, est agrum fodere. Vetus Charta apud Ughellum to. 5. Ital. sacræ p. 1538. *De terra ad pastinandum, &c.*

¶ 3. PASTINARE, Plantare, conserere. Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 511. *Cum horto in circuitu ejusdem ecclesia, & terra Pastinata arboribus olivarum & nucum & ceterorum pomorum pomiferorum, fructiferorum vel infructiferorum.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Pastinare, planter, provigner.* Vide Johannem de Janua.

¶ PASTINARI, Edere, prandere. Gocelinus in Miraculis S. August. Cantuar. to. 6. Maii pag. 399. *Cui devote prandenti unus suorum principum cum facetiosa ironia irruens: Pulcre, inquit, Rex tot gentium, ad unius nescio cujus transmarini mortui declinavit sepulcrum, & relictis tot legionibus sine duce oberrantibus, ad regni & optimatum suorum injuriam, despicabili hic accubitu Pastinatur.*

¶ PASTINATICUM. Vide *Pastio.*

¶ PASTINATIO, Pastus porcorum. Charta ann. 1133. tom. 3. Gall. Christ. inter Instr. col. 33. *Concesserunt omnes aisencias in nemoribus ad colligendos fructus, ad Pastinationem porcorum, ad pasturagium ceterorum animalium sine pasnagio & omni alia exactione.* Vide *Pastio.*

¶ PASTINATUM, *vocant agricola ferramentum bifurcum quo semina panguntur.* Gloss. Sangerm. MSS. num. 501. *Pastinum*, Columellæ: *Houe.*

PASTIO, Pastionaticum, Census vel tributum pro glandatione, & jure pascendi porcos in silva domini. *Panage*, in Consuetud. Norman. art. 30. & Andegavensi art. 497. *Pasnage*, in Pictavensi art. 159. & Britannica art. 255. [Dicitur etiam *Pastio* ipse glandarius herbariusque porcorum pastus; usurpatur præterea pro ipso tempore quo porci ad nemora mittuntur glandationis causa, Gall. *Paisson*, vel *Glandee.*] Edictum Chlotarii II. Regis c. 23. in Concilio Parisiensi V. *Et quando Pastio non fuerit, unde porci non debeant saginari, cellarinsis in publico non exigatur.* [Capitul. Caroli M. de villis cap. 25. *De Pastione autem Kal. Septemb. indicare faciant, si fuerit annon.* Capitul. Caroli Cal. tit. 27. c. 14. *Custodiant silvas, unde habeant Pastiones.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 27. v°. *Rodoardus lidus.... solvit in Pastione de vino mod. 111.* Vide *Pascio.* Concil. Trevir. ann. 1152. apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 72. *Advocati vero in potestatibus avenam non accipiunt, nisi Pastione cum fidelitate renunciata.*] Charta Caroli Regis Franc. an. 921. pro Abbatia Maricolensi: *Ut de porcis fratrum ibi saginatis nemo Pastionaticum expetat. Consuetudo Pastionis, & de Pastione*, in Chron. Besuensi p. 601. Mox: *Ita ut homines illorum nostra partis Pastionaticum ipsis monachis solvant.* Et pag. 700. *Donavi Monachis Besuensibus ut porcos suos in dominicales in nemora mea ubicumque habuero mittant, & sine Pastionatico per omnia libere currant.* Adde pag. 660. Acta Episcop. Cenoman. pag. 266. Vitam Aldrici Episc. Cenoman. p. 31. &c. [*Pastio usuraria*, pro usuaria, in Charta ann. 1362. ex Regest. 93. Chartophyl. Regii n. 44.]

¶ Pastinacum, Eodem significatu. Tabul. Dunense Ch. 61. *Concessit nobis... per universas forestes suas pastionem ad omnes porcos monachi prapositi obedientia ejusdem... sine ullo Pastinaco.*

Pastinaticum, Eadem notione. Historia Episcopor. Autisiod. cap. 49. *Præcepitque ut in silvis S. Stephani de porcis illorum nunquam acciperetur Pastinaticum.* Charta Mauricii Episcopi Paris. in Tabulario S. Maglorii: *Et insuper prior habeat decimationem totius Pastinatici porcorum.* Occurrit ibi non semel. Alia Radulphi Bulgiacens. apud Juretum in Notis ad Epist. 172. Ivonis Carnot. *Quod si glandibus & pascuis porcorum boscus.... abundaverit: omnes porci monachorum... liberum habeant transitum per eandem silvam sine ullâ Pastinatici exactione.*

Pasnaticum, Idem quod *Pastio*, ex Gallico *Pasnage* [Charta Rotberti Reg. pro Miciacensi Monast. an. 1022. to. 4. Annal. Bened. pag. 707. col. 2. *Per totam silvam qua adjacet Fontavella.... omni tempore glandis porcos ducentos absque ullo Pasnatico vel aliquo servitio habere sibi liceat.*] Charta Fulcherii de Turre an. 1079. in Tabulario Vindocinensi Ch. 232. *Do.... & pastionem ad eorum omnes porcos dominicos, sine Pasnatico.* Charta Gausfredi Comitis Andegav. pro S. Nicolai Monasterio: *Dimidium Pasnaticum, quod in foresta nunc habere dignoscor: ita ut & mei porci dominici, si ibidem impinguabuntur, similiter & monachorum illorum proprii mei, ab illis in perpetuum a Pasnatico immunes sint.* Notitia de fundatione Abbatiæ Theoloci in diœcesi Lingunensi ann. 1130. *In omnibus etiam suis nemoribus ipsorum porcis recursum, & omnimodos fructus ad eorum pabulum, absque eo pretio, quod vulgo Pasnaticum dicitur.* Occurrit præterea in Charta Ludovici VII. an. 1159. pro Ecclesia SS. Bartholomæi & Maglorii.

Pasnagium, & Pannagium, simili pariter significatu. Vita S. Waningi Confessor. *Si per totum Ducatum tuum consuetudinem, qua vulgariter Pasnagium dicitur, Domino donaveris.* Ordericus Vitalis lib. 5. *Annuit etiam quidquid ad Garlentvillam habebat, terram scilicet ac Pasnagium. Ita ut primum Pasnagium famulorum non daretur, secundum vero vel tertium daretur, monachorum autem nullum daretur.* Charta Rogerii Comitis Scrobesburiensis apud eumdem: *Et in omnibus nemoribus meis Pasnagium de monachorum porcis in perpetuum indulgeo.* Alia apud eumdem p. 582. *Porci quoque monachorum nullatenus Pasnagium in meo nemore dabant.* [Charta Ro-

berti Comit. Leicestr. an. 1195. tom. 2. Histor. Harcur. p. 125. *Quia debent habere pasturam animalibus suis & porcis per totam forestam & porcos suos quietes de Pasnagio.* Tabular. B. Magdalenæ Castridun. *Gaufridus de Brullon ... donat & concedit .... Pasnagium porcis & plenarium usagium in nemore de Faio.*] Leges Forestarum Scoticarum c. 7. *Si copia glandis in foresta domini Regis contigerit, forestarius debet cuare tam burgenses, quam ruremanentes, ut porcos suos adducant, ut Dominus Rex ab eis Pannagium habeat. Iste autem est modus Pannagii: videlicet de qualibet cindra, id est de decem porcis, Rex habebit meliorem porcum, & forestarius unum bogastrum, &c.* Charta fundationis Abbatiæ S. Trinitatis Exaquensis in diœcesi Constantiensi: *Rectam decimationem, & decimam de nutrimentis, & de totis exitibus illorum nutrimentorum que in eadem silva & in parca erunt facta: & si in parco mittentur porci deforis causa pastionis, tunc habeant monachi ibi a festivitate S. Martini usque ad Quadragesimam centum porcos sine Pasnagio. Pannagia silvarum*, in Provinciali Ecclesiæ Cantuar. lib. 3. tit. 16. Adde Vitas Abbatum S. Albani pag. 48. Libertates de Foresta Joannis Regis Angl. Capitula placitorum Coronæ Regis Richardi I. apud Rogerum Hoveden. pag. 784. &c. [Miræum Diplomat. Belgic. to. 1. p. 299. Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 982. to. 1. Anecdot. col. 647. & 649. Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 86. & alibi.] *Plain pennaige, demy pennaige*, in Computo Domanii Boloniæ an. 1478. *Plains Pennaiges de chevaux, de jument, poutrains, vaches, veaux, & pourceaux allans à ladite forest de Cressi, &c. Demy Pennaiges de chevaux, &c. allans en ladite forest depuis la my May jusques au jour de S. Andrien ensuivant.* In Computo Domanii Stapularum fol. 39. 40. *Recepte des Pennaiges de vaches & veaux allans en la forest d'Hardele pour 5. sols la vache, 2. sols six deniers le veau, quant il sont à plain Penaige a paier au jour de saint Andrien.* Infra: *Recepte des Pennaiges de pourceaux qui ont esté mis à Pennaige en la forest de Hardelo à 2. sols le grand porc, & 2. deniers le petit, pour paier au jour de S. Andrieu.*

¶ Panagium, Idem quod *Pastio.* Charta Guillelmi *Goet* domini de *Gien: Concessi etiam eidem domo pasturagium pecoribus absque Panagio.* Occurrit præterea in Litt. Johannis Reg. Franc. ann. 1360. to. 3. Ordinat. p. 431.

¶ Parnagium, Eadem notione. Charta Roberti Comit. Cestriæ apud Stephanot. to. 13. Fragm. Hist. MSS. p. 115. *Habeant omnia aisiamenta sua in bosco meo de Mensingues ad ædificia sua & ad alia usagia sua & Parnagium eorum.* Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 17. *Asserebant etiam abbas & monachi prænotati quod in prædicta foresta .... decimam Parnagii habere debent. Parnage*, in Consuetud. Andegavensi artic. 497.

¶ Pasnachium, Eodem intellectu, in Charta Alani Comit. Britan. ex Tabul. Major. Monast. *De suis villanorumque suorum porcis Pasnachium sibi cantummodo vindicantes.*

¶ Passnagium. Bulla Nicolai IV. PP. an. 1289. ex Cod. MS. Sangerm. *Ex venditione Passnagie seu herbagii, vel alterius consimilis proventus, eorumdem nemorum & silvarum; & si non vendantur hujusmodi Passnagia, herbagia & similia, non solvetur decima.*

¶ Pascalium, Eodem sensu. Charta an. 1124. tom. 1. Gall. Christ. inter Instr. pag. 14. col. 1. *In toto ipso nemore quidquid opus fuerit monachis ibidem Deo servientibus, ad animalium suorum pascua, sine servitio & sine Pascalio.*

Pasnagerii Forestarum, in Regesto Parlamenti B. fol. 78. qui jus pasnagii habent in forestis.

Pannagium interdum pro ipsa glandatione animalium sumitur. Monasticum Angl. to. 1. pag. 116. *Concessit autem ut porci Prioris cum suis in pessum communiter eant, & Pannagium edant.*

Panagator, qui *Panagium* exigit ac recipit pro domino silvæ. Charta Henrici II. Regis Angliæ, in Regesto Normannico signato P. ex Camera Comput. Paris. *Sciatis me confirmasse Baldrico filio Gilleberti servienti meo totas esenias suas & ministeria sua cum liberationibus quæ ministeriis & sergentiis pertinent, & hæredibus suis, videlicet custodiam gaiolæ nostræ Rotomag. & portæ castelli mei; & pro ipsa custodia habet unoquoque die duos solidos usualis monetæ... & prædictus Baldricus & regardator & Panagator mearum forestarum habens tantum in donis & liberationibus reguardi & Panagii, quantum unus ex magistris regardatoribus & Panagatoribus meis per totam Normanniam, & custorum meorum ad justitiam Gladii mei pertinentium, & custos meretricium publice venalium in lupanar* (sic) *de Roth. & Marescallus meus quamdiu moror Rothom. habens unaquaque die pro ordinationis mea Roth. de liberatione 6. panes, & 6. fercula coquinæ, & unum sextarium vini, & habet anno quoque unum sextum in redditu sencorum meorum Roth. per manus Turresiis* (sic) *mei, &c.*

Panagium, & Pannagium, pro quovis tributo. Primum Regestum Parlamenti Parisiensis inter Aresta an. 1271. f. 187. *Ipsi satagebant levare Panagium de quadrigis & vecturis deferentibus bladum, vinum, &c.* Regestum B. fol. 32. inter Aresta an. 1276. *Responsum fuit civibus Rothomag. quod Panagium apud Claillоel non levaretur post proximum Pascha.* Charta Joannis Reg. Angl. to. 1. Monast. Anglic. p. 310. *Soluta & quieta de... festagio, & stallagio, & cariagio, & Pannagio, & de omnibus occasionibus quæ ad nos pertinent.* Alia Philippi Reg. Franc. an. 1314. in Hist. Episcopor. Cadurcens. n. 191. *Ac dispensatione Panagii, quod pro ejusmodi opere faciendo hominibus ejusdem civitatis concessimus.* Alia ejusdem Regis an. 1307. pro Archiep. Lugdun. *Nos... domum, fortalitium vel castrum acquirere vel construere, ... feodum, retrofeodum, scerietatem vel Panagium, seu alias quascumque res immobiles ... acquirere .... poterimus.* Alia an. 1254. in Regesto Andegav. *In Pannagio ovium habet B. Martinus dimidium, & Comes dimidium* Ridicule porro Santyonius *Pannagium* dictum scripsit, quod sit *Panis porcorum.*

¶ Pastio, Idem quod *Pastus*, convivium, refectio, nostris *Past.* Vide in *Pastus.*

¶ PASTIONARE, de porcis præsertim dicitur qui glandes pascuntur. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 94. *Tam de hospitibus, qui in villa ipsa manent vel laborant, quam de porcis, qui ibidem incrassati fuerint & Pastionati.*

PASTITIUM, Pascuus ager, *Pastis.* Tabularium Fossatense an. 1268. f. 99. *Unum quarterium & dimidium terræ seu jardini, vel Pastitii, uno quarello minus, &c.* [Vide *Pasticium.*]

¶ PASTIZAGIUM, ut *Pastitium* Charta Gaufridi Vicecomitis Castrid. ann. 1232. in Tabulario Bonæ-vallis: *Pastizagia de sancto Manto & de sancto Christoforo & eorum proventus cum emenda & omni justicia quam dictus dominus habebat ibidem.* Alia Johannis Comit. Carnot. an. 1234. ibid. *Pastizagia & omnes marescalciatas quas percipiebat, &c.* Occurrit ibi non semel.

PASTOFORIUM, pro Pera pastorali usurpat au-

ctor Prædestinati lib. 1. extremo: *Nos Hebræi pueri tui David Pastoforium adsumentes, de lapide tuo angulari pugnemus.*

¶ PASTOLARE, Ager pascuus. Charta Ludovici IV. Reg. Franc. an. 950. apud Miræum tom. 1. p. 260. col. a. *Et in page Flandrensi, in loco nuncupato Morena Berouis, Pastolaria quæ sufficere possunt ovibus* CXX. *& in alio loco mari proximo, vocabulo Besiura, terram in qua possunt alere oves centum.* Vide *Pastorale.*

¶ PASTONARE, Implicare, implectere, Gall. *Emlacer.* Statuta Placent. lib. 4. fol. 46. recto: *Si quis civitate vel suburbiis requirat clausuram inter se & suum convicinum in domibus vel curtibus, compellatur per judicem convicinus communicare ad dictam clausuram fiendam de muro vel gratitio Pastonato vel pariete, &c.*

¶ PASTOPHORI, Sacerdotes, qui thalamus vel ædiculas, *Pastophoria* dictas, in quibus deorum simulacra posita erant, portabant in pompis publicis, Græcis etiam παστοφόροι, de quibus Apuleius lib. 11. Metamorph. *Proxima nocte vidi quemdam de sacratis, linteis iniectum, qui thyrsos & hederas, & tacenda quædam gerens, ad ipsos meos Lares collocaret: & occupato sedili meo, religionis amplæ denuntiaret epulas... de Pastophoris unum conspexi statim, præter indicium pedis, cætero etiam statu atque habitu examussim nocturnæ imagini congruentem.* Vide Cuper. in Harpocr. pag. 129. & Epist. Steph. *le Moyne* ibidem pag. 257.

PASTOPHORIUM, *Atrium templi, aut sacrarium,* in Gloss. Isid. [Papias: *Pastophoria Græce, Latine thalami dicuntur.* Idem: *Pastophoria, atria templi, gazophylacia, cella parva.* In Excerptis additur, *alviale templi, vel safurium.* Ubi Grævius leg. monet. *sabarium* Vide *Pastorium.*] Glossæ MSS. *Pastophoria, vestibula in circuitu domus.* [*Pastophorium, chambrete,* in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] Eucher. Lugdun. *In Ezechielis extrema parte in visione revelatus, in veteri translatione habetur Pastophoria, in nova gazophylacia, id est cellulas parvas.* Occurrit etiam 4. Machab. cap. 4. Radevicus lib. 4. de Gestis Frider. cap. 13. *Vulpes, lepores, Pastoforia Ecclesiæ, & officinas Canonicorum ingressa, &c.* Aliud videtur significare in Chronico Mosomensi p. 633. *Locus enim non tam naturali munitione firmus, quam humano labore & opere manuali factus, modo aggere terræ, modo Pastophorio, interdum ubi opportunum erat roboratus, non faciles præbebat accessus.*

☞ Videtur esse munimenti genus ex cratibus confectum, quibus pastores includunt oves de nocte ut à luporum incursibus tutæ sint; unde fortean *Pastophorium* nuncupatum.

PASTOR ECCLESIASTICUS, *Laicus.* Vide *Advocatus*, col. 1791.

PASTORUM OFFICIUM, quod in Ecclesia Rotomagensi celebratum statim post Nocturnale officium Natalitii Christi, sic describit Ordinarius MS. ejusdem Ecclesiæ: *Finito* Te Deum laudamus, *peragatur Officium Pastorum hoc modo secundum Rothomagensem usum. Præsepe sit paratum retro altare, & imago S. Mariæ sit in eo posita. In primis quidam puer ante chorum in excelso in similitudinem Angeli Nativitatem Domini annuntians ad quinque Canonicos quindecim marcharum & librarum, vel ad eorum vicarios de secunda sede, Pastores intrantes, per magnum ostium chori transeuntes, tunicis & amictu indutos, hunc versum ita dicens,* Nolite timere, ecce enim, *usque* in præsepio. *Sint plures pueri in voltis Ecclesiæ, quasi Angeli, qui alta voce incipiant,* Gloria in excelsis Deo, *& cantent usque* voluntatis. *Hæc audientes Pastores, ad locum in quo paratum est præsepe, accedant cantantes hunc versum,* Pax in terris totum. *Quod dum intraverint, duo Presbyteri dalmaticati de majori sede, quasi obstetrices, qui ad præsepe fuerint, dicant,* Quem quæritis, *usque* dicite. *Pastores respondeant,* Salvatorem Christum, *usque* Angelicum. *Item obstetrices cortinam aperientes, Puerum demonstrent, dicentes,* Adest hic parvulus, *usque* Isaias dixerat Propheta. *Hic ostendant matrem pueri, dicentes,* Ecce Virgo, *usque* qui natus est. *Tunc eo viso, inclinatis cervicibus adorent Puerum, & salutent, dicentes,* Salve Virgo singularis, *usque* frui natus visione. *Deinde vertant se ad chorum redeuntes, & dicentes,* Alleluia, Alleluia, jam vere scimus, *usque* cum Propheta dicentes. *Hoc finito, incipiatur Missa, & Pastores regant chorum. Dom. Archiepiscopus, si præsens fuerit, cantet Missam.*

PASTORALE, Ager pascuus. Charta Communiæ Bituric. an. 1181. *Si quis accusatus fuerit Pastorale, vel terallum, vel viam, vel plateam, vel metam arasse vel fodisse, vel aliquam arborem in Pastorali, sive in via, sive in platea incidisse, &c.* Eadem verba habet [Charta Guidonis Archiep. Bituric. pro villa S. Palladii an. 1279. &] Charta libertatum villæ *des Air* in Biturigib. an. 1301. [Vide *Pastolare.*]

¶ PASTORALITAS, Præsulatus, Episcopi vel Abbatis dignitas, munus, cura ovium ipsis demandatarum. Charta an. 1034. tom. 4. Annal. Bened. p. 394. *Acta sunt hæc... Brunone Episcopo Pastoralitatem sanctæ Tullensis ecclesiæ sobrie, feliciterque regente.* Charta an. 1168. to. 2. Rer. Mogunt. pag. 751. *Ad hoc a summo pastore Pastoralitatis cura nobis est commissa.* Gesta Abbatum Gemblac. to. 6. Spicileg. Acher. p. 521. *Adeptus ergo curam Pastoralitatis, non segniter laborabat nomen abbatis factis implere.* Chron. Valciodor. to. 7. Spicileg. Acher. p. 562. *Hæc de tempore domni Lamberti abbatis atque rebus acquisitis amplificatione, sine diminutione & infra terminum suæ Pastoralitatis accidentalibus casibus & periculosis aufratibus dicta sufficiant.* Charta S. Gerardi Episc. inter Probat. Hist. Tullens. p. LXIV. *Ad B. Mansueti oratorium me totum & susceptæ plebis Pastoralitatem... contradidi.* Pontificalia antiqua MSS. in benedict. Abbatum: *Accipe baculum Pastoralitatis, quem præferas catervæ tibi commissæ ad exemplum justæ & piæ correctionis.* Occurrit præterea in Chron. Novalic. lib. 3. cap. 20. in Vita S. Medardi to. 2. Junii pag. 90. & apud Marten. to. 1. Anecd. col. 207. Hinc

¶ PASTORALITAS, Titulus honorarius Episcoporum vel Abbatum. Manasses Episc. Camerac. in Epist. ad Lambertum Atrebat. Episc. apud Baluz. to. 5. Miscell. pag. 319. *Pater sanctissime, portate onus meum, interdicite per te vam prædictæ Comitissæ* (Montensis) *divinum officium, quæ neque Deum offendere, neque Romanam sedem, neque Remensem Ecclesiam, ne jus Pastoralitatem vestram erubescit dedecorare.*

¶ PASTORALITAS, Jus pastoris, Episcopi jurisdictio. Charta fundationis Prioratus S. Amandi in diœcesi Noviom. an. 1003. to. 3. Gall. Christ. inter Instr. col. 44. *Salva tamen Noviomensis episcopi Pastoralitate & obedientia.*

¶ 1. PASTORATUS, Pastoris officium, ipse pastoris titulus. Robertus monachus in Histor. Palæst. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p. 99. *Cui Pastoratum ovium suarum dedit ipse Dominus.* Instrum. an. 1600. tom. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 413. *Et pastoribus diversis & multis singulis annis magnam frumenti & siliginis copiam in dotationem Pastoratus sive curæ eorum numerare & persolvere astringitur.*

¶ 2. PASTORATUS, Pastus porcorum. Literæ H. Abbat. Pontiniac. apud Stephanot. to. 7. Fragm. Hist. MSS. p. 236. *Hos itaque fines sic alterutrum ultra jure domus conservare debebit, ut eos neutra contra alteram propter Pastoratum porcorum vel quorumlibet animalium transeat.* Vide *Pastio*.

¶ PASTORELLA, Gall. *Bergere*. Hist. Britan. to. 2. p. 885. *Ferebatur unum parvum penoncellum, in quo depingebatur ymago cujusdam Pastorelle.*

PASTORELLI, Factiosorum quædam cohors exorta in Francia S. Ludovico IX. regnante anno 1251. de qua præter Thomam Cantipratanum lib. 2. de Apibus cap. 4. n. 14. 15. Nangium in S. Ludovico, Matth. Paris an. 1251. Anonymum Gallum in Chron. in Hist. Merovingica p. 1072. Anonymum alium in Chronicis Slavicis Lindenbrogianis, Sanutum l. 3. part. 12. c. 3. Chronic. Andeg. apud Labbeum p. 201. & cæteros Gallicæ historiæ scriptores, ita Guill. *Guiart* in Hist. MS.

L'an mil deux cens cinquante & un,
Sans nombrer à mon retour el,
Cheminerent li Pastourel,
Qui à eus vanter s'atiroient,
Que S. Loys vanger iroient.
Uns homme menoit cele mesnie,
C'on clamoit Mestre de Hongrie,
Il depeçoient mariages,
Et faisoient plusieurs domages,
Car fol estoient, & testu.
A Paris fu l'un deus vestu
En guise d'Evesque à grant coite,
Et i fist yaue benoiste,
Si con si compaignon requistrent,
Plusieurs Clers à Orliens ocistrent,
Des biens du monde desnuez.
Fu leur mestre à Bourges tuez.

Historia Francor. MS. ex Bibliotheca Memmiana: *En France vint lors un trompeur, qui se disoit le Maistre d'Hongrie, & faisoit accroire qu'il convenoit que la Sainte Terre fut delivrée des mescreans, & par jeunes Pastoureaux, luy qui sembloit être proud'homme & estoit vestu bien humblement, assembla au Royaume de France bien LX. mille Pastoureaux. A Paris vindrent, où la Roine Blanche festoia le Maistre, & donna grant dons, cuidant qu'il dit verité, &c. mais quant les Pastoureaux furent passez Loire, ils firent tant de maux & de persecutions à Juifs & à plusieurs gens d'Eglise, que merveilles, &c.*

Exorta perinde in Francia & Anglia, eadem appellatione, simili in Terram Sanctam proficiscendi proposito, factiosorum alia cohors anno 1320. de qua pariter agunt historici, ac in primis Thomas Walsinghamus p. 112. Cosmas Pragensis p. 34. Chronicon Rotomagense editum à Labbeo, [Continuator Nangii vernaculus sub an. 1320.] &c. quibus addendus Odoricus Rainaldus an. 1320. n. 21. 22. 23. De iis etiam hæc habet Chronicon MS. vernaculum Monspeliense: *En l'an 1320. fou gran moguda ves le mes de May que hom appellana Pastorels, li qual dizian que volian passar la mer por conquerre la Santa Terra otramar, & aussinan los Juizven en Fasdilés, & en Asenés, & en Tolzan, e per tota la terra communamenz quan los trobanon en tal manieira quel Rei de Fransa ne fes pendre plus de 60. à Toloza en un jorn, & à Carcassona 38. que grans que pau.* Historia Francor. MS. ex Biblioth. Memmiana: *Il avint l'an 1320. qu'il fut en France si grantment de Pastourans & de menue gent, qui disoient qu'il vouloient aller en la Sainte Terre contre les Sarrazins, que ce fut merveilles, moult grant multitude en alerent jusques en Languedoc, & firent moult de maux à Juifs & autres gens, dont on en pendit plusieurs, & les autres s'enfoüirent en divers lieux.*

☞ De iis posterioribus Pastorellis aliter scribit Auctor poematis cui titulus, *les Aventures advenues en France* ab an. 1214. ad 1412. ducet quippe eos an. 1306. penitus exstinctos, cum à Judæis illata plurima sustinuissent mala. Sed nolim ejus hac in re fidem præstare. Utut est, hæc sunt ejus verba:

Puis vist on aveuir, c'est bien verité pure,
Les Pastoureaulx aller, qui grief mort & obscure
Receurent par les Juifs, à qui Dieu doint laidure.
Moult de tres beaux enffans laisserent leur païs,
Qui oncques puis ne virent ne parens ne amis.
Las! ce fut grant pitié, mors furent & destruits;
Ce fut en l'an de grace mil trois cent & six

☞ *Pastorellos* vero appellatos scribit Macer in Hierolexic. quod in vexillo agni effigiem ferrent. Rectius deducenda videtur vocis origo à Gallico *Pastoureau*, quod pastorem infimæque plebis hominem significat, cujusmodi erant plerique ex Pastorellis, ut testatur Continuator Nangii vernaculus sub an. 1251. Statuta Scabinorum Maceriar. ad Molam: *Chacun Pastoureau, herdier, porchier ou vachier dudit Maisieres est tenu rendre compte des bestes que il aura receu devant lui.*

¶ PASTORGAGIUM, Ager pascuus maxime pecudum, Provincialibus etiamnum *Pastorgagi*. Item, Census qui pro facultate pascendi exigitur. Charta an. 1490. ex Schedis Præs. de *Mazaugues*: *Quod pascua, sive Pastorgagia, ac glandagia, & telargueria ... vendantur.* Alia an. 1497. *Licitum sit propria authoritate recipere equas sine prestatione alicujus Pastorgagii, cabestragii ... & dicti domini nihil tunc eo casu de calcaturis, Pastorgagiis & cabestragiis exigere possunt.* Charta an. 1435. in Tabul. S. Victor. Massil. *Prior deportabit decimas laboragii & Pastorgagii.* Hinc

¶ PASTORGARE, Pascere, pecus ducere in pascua, & servare. Charta an. 1327. in Tabular. S. Victoris Massil. *Usum pascendi, Pastorgandi & seuhairandi & alia faciendi in Arbosiis.* Charta an. 1497. ex Schedis Præs. de *Mazaugues*: *Ex adverso ipsa universitas de Calliano seu habitantes in eodem dicunt & asserunt ipsos homines habuisse & in presentialiter habere, & fuisse in antiquissima & vera possessione Pastorgandi.* Alia an. 1501. apud eumdem: *Quod ...., neque pastores aliquos, neque gardiant extraneos pastores in eadem terra & territorio Pastorgantes, &c.*

¶ PASTORIGARE, Eodem significatu, in Charta Ludovici Reg. Siciliæ an. 1359. ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 108. *Jura liguetandi & Pastorigandi in prædicta tota villa Baucii.*

¶ PASTURGARE, Eadem notione. Charta an. 1206. apud Pitton. Hist. Aquens. l. 2. p. 114. *In secompensationem vestra fidelitatis ... licentiam, franchesiam & libertatem in terris cultis & incultis quibuscumque & quorumcumque locorum distantium circa civitatem meam Aquensem spatio v. leucarum pascendi, Pasturgandi quacumque animalia vestra.* Charta ann. 1435. in Tabular. S. Victoris Massil. *Eis dignaremus concedere franquesias & libertates necnon Pasturgandi & laborandi in loco de Chaudelo.*

¶ PASTORIA, Parochia, Ecclesia, seu ipsarum bona & reditus. Charta an. 1351. tom. 2. Rer. Mogunt. p. 281. *Pastorias parochialium ecclesiarum in Bischonisheim, in Burgestad, ... cum omnibus juribus & pertinentiis earum integraliter vobis & prædictæ Ecclesiæ nostræ, in auxilium cottidianarum distributionum hujusmodi, inter Canonicos & vicarios ... equaliter distribuendarum, ... annectimus & unimus.* Acta SS.

to. 1. Maii p. 774. *Item dedit Pastoriam Waffenhein.*

¶ PASTORIA, Domus pasturis seu curionis. Miracula B. Wernheri to. 2. April. p. 720. *Respondit quod apud S. Wernherum in Pastoria per tres septimanas pausaverint.*

¶ PASTORICIUM, Jus ducendi animalia in pascua aliena. Tabular. Aureliense in Lemovic. *In hoc manso non est Pastoricium, quia judicialis mansus est.*

¶ PASTORIGARE, ut *Pastorgare.* Vide in hac voce.

PASTORIUM, PASTORIA. Lex Bajwar. tit. 2. cap. 6. §. 1. *Si quis in exercitu aliquid furaverit, Pastoriam, capistrum, frenum, feltrum, &c.* Lex Long. lib. 1. tit. 25. §. 35. *Si quis capistrum de capite caballi tulerit, componat sol. 6. Si quis Pastoriam de caballo alieno tulerit, comp. sol. 6.* Ubi editio Heroldi habet *Pastorium*, pag. 93. Occurrit *Pastorium*, in Gloss. Isidori, in quo esse dicitur *Alviale templi vel fafurium*, ubi legendum, *Pastoforium, atriale templi. vel * fafurium.* Alias *fafarium.* [Vide *Pastophorium.*]

☞ Idem videtur *Pastorium* quod italis *Pastoia* etiamnum dicitur, Pedica nempe seu compedes quibus equi, ne aberrent in pascuis, impediuntur: nostris *Entraves*, Normannis inferioribus, alitsque *Paturtes*, à parte pedum equi, vulgo *Paturon*, qua innectitur *pastorium.* Vide *Pasturale* 1. & *Pedica* 1.

¶ PASTRIX, dicta Abbatissa quod in moniales officio pastoris fungatur. Litteræ Henrici V. Reg. Angl. an. 1414. apud Rymer. to. 9. p. 157. *Eidemque Archiepiscopo eligendi, sibi & domui suæ prædictæ, personam ydoneam in Abbatissam & Pastricem liberam potestatem concesserunt ista vice.* Charta ann. 1439. in Tabular. Fare-monasterii: *Atuque in electione Abbatissæ dicti monasterii vocem habentes, ad electionem futuræ Abbatissæ seu Pastricis ejusdem monasterii procedere cupientes, &c.*

¶ PASTUAGIUM, Idem quod *Pastio.* Charta an. 1067. ex Tabul. Major. Monast. *Dedimus etiam.... decimum porcum Pastuagii de Brionensi.* Vide *Pasturagium.*

¶ PASTUARIUM, Pascuum, pratum, vel etiam Census qui ex pascuis percipitur. Charta an. 1265. in Chartul. S. Vandreg. to. 2. p. 1611. *Omnes tenementum & totum jus quod de ipsis tenebam apud Liebecort in parrochia de Forest & alibi in suo feodo videlicet in terris, redditibus, Pastuariis, consuetudinibus, nemoribus, &c.* Vide *Pastio.*

PASTULA, Levior pastus. Vita S. Gerardi Abbatis Broniensis n. 15. *Hujus ergo veneni attaminatus Pastula &c.* gustatione.

¶ PASTUM, Pascuum. Charta an. 1196. in Tabular. S. Victoris Massil. *De malofossato præcipiunt ut esset Pastum & castrum.*

¶ PASTUMGIUM, Pastus animalium. Charta an. 1272. to. 3. Hist. Harcur. p. 52. *Unam acram prati ad Pastumgium ad viginti boves & ad centum oves & ad triginta sues & ad duos equos, &c.* L. *Pasturagium.*

2. PASTURA. Lindewodus in lib. 3. Provincial. Angl. tit. de Decimis: *Differunt pascua & pastura: nam Pastura omne genus pascendi significat, sive fiat in pratis, sive in stipula sive in agris, sive in campis: sed pascua est locus principaliter deputatus pecoribus pascendis, ut puta in montibus, moris, mariscis & planis non cultis nec aratis.* [*Omnes Pasturæ foreste* in Charta an. 1172. apud Pillet. Hist. Gerbored. pag. 336.]

¶ PASTURA VANA, *Vain pasturage* in Litteris Roberti Ducis Burgund. an. 1282. inter Ordinat. Reg. Fr. to. 4. p. 381. *Vain pasturage*, in Consuetudin. Trecensi art. 170. *Vive & vaine pasture*, in Burgund. Ducat. tit. 13. art. 4. Aliis *pascuum viride & vacuum*: viride seu vivum dicitur; cum in pratis herbæ virent & in silvis glandes maturescunt; vacuum vero seu vanum, tempore quo fœnumaliique fructus conditi sunt, quod Arelatenses vocant *espleches.* Charta ann. 1186. Hist. Mediani Monast. pag. 309. *Conferimus dilectis fratribus nostris de Boumgart vanam Pasturam per totum bannum Visevallis, quamdiu nos oves non habebimus quibus pastura jam dicta sint necessaria.* Consule Fortium in notis ad Decis. 9. Steph. & Gloss. jur. Gall.

¶ 2. PASTURA, Alimentum. Charta Eustachii de Campanes an. 1227. to. 9. Spicileg. Acher. pag. 657. *Dedi & concessi in puram & perpetuam eleemosynam... Andrensi ecclesiæ sex polkinos frumenti ad Pasturam.* Proprius de animalibus dicitur in Statutis Bressiæ. Locus est in *Mualia.*

¶ PASTURAGIUM, Pascuum, jus in eo pascendi, necnon & census qui pro ejusmodi jure percipitur. Charta an. 1202. in Tabular. Belli-portus: *Alanus dominus de Goelou Henrici Comitis filius, dedit Abbatiæ Belli portus in forestis meis pannagium porcorum suorum, & Pasturagium cæterorum animalium suorum.* Charta Philippi Augusti ann. 1207. apud Duchesn. Hist. Norman. pag. 1063. *Præterea concedimus eis pasnagium & Pasturagium porcorum & animalium suorum ad suum proprium usum in forestis & domaniis nostris.* Charta an. 1227. in Tabular. S. Nicasii Rem. *Homines ne hac habeant Pasturagium & usum pasturagii... ab usu pasturagii in omnibus aliis nemoribus abstinebunt.* Alia an. 1286. apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Bened Pictav. MSS. p. 909. *In pertinentiis ej. silem nemoris, sive sint prandio estumali, avenagio, Pasturagio, gardis, vel rebus aliis quibuscumque.* Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1421. apud Rymer. to. 10. pag. 89. *Una cum libera molaria in molendinis, ... ac libero pasnagio in Pasturagio pro omnibus animalibus suis (exceptis capris) in foresta &c.* Vide *Pastuagium.*

1. PASTURALE, Equi pedum, & aliorum quadrupedum pars ima, Italis *Pasturale*, Gallis *Pastureau*, [vel potius *Paturon.*] Petrus de Crescentiis lib. 9. de Agricult. c. 9. *Equus habens juncturas crurium naturaliter grossas, & Pasturalia curta velut bovina, fortis esse censetur.* Ubi nescio cur vetus interpres Gallicus verterit, *qui a les joinctures des cuisses naturellement grosses, & les maschoueres courtes comme beuf.* Nam alia sunt *pasturalia* à maxillis. Adde caput 57. ejusdem libri, ubi perperam *postucalia* editum, quo loco interpres *pasture* reddidit.

¶ 2. PASTURALE, Idem quod *Pasturagium.* Charta Willelmi Aquitan. Ducis an. 1069. in Histor. MS. S. Cypr. Pictav. p. 248. *Dono jam dictæ ecclesiæ nemus vivum & mortuum, & omnia jam dictæ ecclesiæ necessaria, & Pasturale ad universa animalia.* Charta an. 1100. to. 10. Spicil. Acher. p. 164. *Totam alodium & dominium... cum terris cultis & incultis... cum herbis, cum pascuis & Pasturalibus, cum rivis, &c.* Tabular. Prioratus Regniac. ad annum 1152. *Hugo de Ulmo & ejus uxor Parisia dederunt Pasturalia sua terræ.* Charta an. 1207. in Hist. Codiac. p. 166. inter Instr. *Concedo etiam Pasturalia usque ad Travecy.* Vide *Pastura* 1.

¶ PASTURALLE, in Charta an. 1301. apud Thomasserium Consuet. Bituric. p. 123. *Si quis accusatus fuerit de Pasturalli, turelli vel plateæ arata, &c.*

¶ PASTURALIS, Eadem notione. Vetus Charta Aragon. to. 8. Spicil. Acher. pag. 268. *Et insuper vobis dono omnes Pasturales.*

¶ PASTURARE, Pascere. Charta Arnulfi Comit. Gisn. an. 1217. to. 9. Spicil. Acher. pag. 627. *Sive ad ædificandum in eo, sive ad fodiendum, sive ad*

Pasturandum, sive ad glebas vendendum. Tabular. Dolense ad ann. 1291. *Asserebamus nos & homines nostros habere usagium ad Pasturandum & ad alia necessaria in quibusdam terris.* Charta an. 1388. apud Rymer. to. 7. pag. 607. *Dicta animalia... Pasturanda & sustentanda.* Vide *Pastorgare.*

¶ PASTURATIO, Pascuum, pratum. Bulla Innocentii IV. PP. ann. 1245. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1291. *Si vero de communi pastura & aliis terris adjacentibus sit divisio facienda, fiat per servientes hæreditarios monasterii* (S. Vedasti) *& ad divisionem hujusmodi, baillivus Comitis ex parte ipsius monasterii tanquam advocatus, vocetur, & ea per divisionem remanebunt ad communem pasturam, sint perpetuo Pasturationes.*

¶ PASTURELLUS, Ager pascuus. Charta venditionis prædii dicti *Caseaux*: *Sive consistant in terris cultis & non cultis, vineis, pratis, pascuis, sive Pasturellis, nemoribus, &c.*

¶ PASTURGARE. Vide *Pastorgare.*

PASTUS, Convivium, refectio: nostris *Past.* Concilium Nannetense can. 15. *Pastos autem & comessationes quas divina autoritas vetat, &c.* [Riculfus Suess. Episc. in cap. 20. Constitut. *Per singulas decanias presbyteri simul convenientes, non Pastis vel potationibus vacent.*] Tabularium Brivatense Ch. 160. *Ut per singulos annos ad annuale meum in meam commemorationem Pastum optimum persolvant Canonicis S. Juliani.* Charta Gilberti Episcopi Parisiensis: *Omnesque qui pro investitura illa pecuniam, Pastum vel aliquid ullo tempore promisissent, darent vel acciperent, sub perpetuo anathemate poneremus* [*Conscrdare in Pastum*, in Actis S. Francisci de Paula tom. 1. Aprilis pag. 169. de solvendo in singulos pastus convenire.] Hinc *Pastoier*, pastum dare, convivio excipere. *Caton en Roman:*

Quant dois avec gens Pastoier,
Si dois ta langue castoier
Qu'elle soit de parler courtoise.

¶ PASTUS, Cibaria, annona, Gall. *Vivres.* Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 32. p. 78. *Omnia victualia ab eadem villa, & ejus custodibus, secludere, & ipsos in eorum, secundum ejus beneplacitum, redditionem fame coercere satagit & anhelat.... Sicque Pastus defectum patientes, comes Dorcestria, ... & populus sibi commissus, egere cœperunt.*

PASTUS sumitur eadem notione, qua *Procuratio*, *convivium*, *cœnaticum*, *&c.* de quibus vocabulis, suis locis agimus, seu pro eo jure, quo vassalli & tenentes Principem ac Dominum statis ac definitis vicibus, vel diebus, vel etiam quoties per vassallorum prædia iter agebat, convivio tenebantur excipere: quod quidem jus in præstationes pecuniarias sæpe numero commutatum legitur. Ac *Pastus* quidem qui Principes spectabat, mentio est in capitulis post Concilium Romanum an. 904. c. 8. *Ut Pastus Imperatoris ab Episcopis & Comitibus secundum antiquam consuetudinem solvatur.* Et in Charta Wiglafi Regis Merciorum in Monastico Anglic. to. 1. pag. 123. *Hoc modo per ævum liberabo a Pastu Regis & Principum &c.* Concilium Trosleianum an. 909. cap. 6. initio: *Exactiones census ab ipsis Sacerdotibus sibi exquirunt, & xeniis ac Pastis, vel paraveredis, vel caballorum saginationibus Presbyteros affligunt.* Charta Galonis Episcopi Parif. an. 1107. *Sciendum vero est, quod illo die prædictus Pastus redditur, scilicet ex porcis vivis & sana carnis, ex 2. modiis vini, & dimidio sextario, &c.* [Præceptum Theodorici Calensis apud Eccardum in Famil. Habsburgo-Austr. col. 123. *Non Archidiaconus, neu ecclesiæ judices, nec censum mittere, neque Pastum, neque hospitem in rebus monasterii accipere audeat.* Charta an. 1244. in Tabular. Compend. *Major autem Pastum quem dicebat se habere &c.*] *Pastus consuetudinarii*, in Tabul. S. Cyrici Nivern. num. 80. Pastus hac notione passim meminerunt veteres Chartæ apud Miræum in Donat. Belgic. lib. 1. cap. 38. Hemeræum in Augusta Viromand. pag. 96. 121. 177. in Regesto pag. 33. 37. 53. 55. Sammarthanos in Episcopis Tolosanis p. 680. in Monastico Anglic. to. 1. pag. 100. 236. apud Rouillardum in Meleduno pag. 415. 416. & in Lehuno p. 57. Jacob. Petitum post Pœnitentiale Theodori p. 669. 670. &c. Adde Leges Longob. lib. 3. tit. 2. §. 1. Vide *Parata* & *Procuratio.*

¶ PASTUS NUPTIALIS, Jus quod à recens nuptis parocho debetur. Bulla Clementis PP. V. ann. 1309. apud Lobinel. to. 2. Hist. Britan. p. 461. *Nec non & super Pastu nuptiali parochianis ipsis a nubentibus seu nuptis debito ex consuetudine simili.* Vide *Missus* 1.

PASTUS CABALLI, Qui debebatur missis Dominicis, & à quo immunes erant prædiorum Ecclesiasticorum coloni. Capitul. Caroli C. tit. 32. c. 2. *De manso ... ad Ecclesiam dato nullus census, neque caballi Pastus a senioribus de Presbyteris requiratur.* Eadem habentur in Concilio apud S. Macram c. 6. Adde Hincmarum Rem. in Capitulis ad Archidiaconos datis c. 6. *Caballorum saginationibus Presbyteros affligere*, in Concilio Trosleiano an. 909. c. 6. [Tabular. Rothon. *Gleumonoc dat S. Salvatori Rothonensi hotdeacec & Randobrocar cum massis ... sine censu, sine tributo & sine Pastu caballis.*]

PASTUS CANUM venaticorum. Vetus Charta apud Augustinum *du Pas* in Stemmat. Armoric. 823. *Duos nihilominus Pastus, quos ex consuetudine habebant in Obedientia Chameriaci, unum mihi, alterum canibus meis, unoquoque anno solvendos &c.* Regestum Castri Lidi in Andibus fol. 27. *Comes habet etiam in terra de Corcillon hostem, custodiam, talliatam, & in molendino de Sarrevel Pastum canibus semel in anno.* [Vide *Bren.*]

PASTIO, Idem quod *Pastus*, in Charta Caroli Calvi pro Ebroino Episcopo Pictav. apud Besliunı: *Aut cœnaticum, aut Pastionem, aut laudaticum, &c.*

PASTELLUS, PASTILLUS, diminutivum à *Pastus*, Joan. de Janua: *Pastillus parvus pastus.* Concilium Romanum II. sub Gregorio I. PP. & lib. 4. Epist. 44. *Antiquam Patrum regulam sequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea quam nova per ambitionem simulatio invenit appellatione Pastelli.* Hincmarus in Capitulis ad Presbyteros parochiæ suæ cap. 15. *Non quasi ad prandium ibi ad tabulam resideant, & per tales inconvenientes Pastellos se invicem gravent.* Vide *Pastillus.*

PASTILLATICUM & PASTELLATICUM, Jus *Pastus*, seu *Pastelli.* Joan. Diaconus lib. 2. de Vita S. Gregorii M. cap. 5. *Omnes consuetudines quas contra priscam traditionem Apostolicam noviter pullulasse cognoverat, videlicet de contegendis Dalmaticis Apostolico feretro, de Pastillatico pro pallio, vel consecratione Pontificum, ... segregavit.* Et lib. 3. cap. 5. *Cum vero quosdam cognosceret, ad evitanda simoniacæ hæresis crimina, pestifera negotiationis munera Pastellaticum callide vocitare ac hujusmodi mutato nomine suæ cupiditatis avaritiam velle contegere, &c.*

☞ Rectius Macer in Hierolex. *Pastellum* interpretatur Sigillum sive ejus impressionem in *pasta* cerea, quomodo in Brevibus Apostolicis, aliisque privi-

legiis fieri solet: hinc *Pastillaticum* & *Pastellaticum*, si eidem fides, specioso nomine dicebatur quidquid pro ejus sigilli impressione exigebant; quam simoniacam labem penitus sustulisse Gregorium M. refert Joannes Diaconus locis supra laudatis. Nec ab eo dissentit Christianus to. 1. Rer. Mogunt. pag. 307.

PASTUS, Pastio, vel pascuum, *Pastis*. Chronicon Fontanellense c. 3. *Wandoms equum qui ibi in Pasto constitutum ceperit, extemplo assumpsit.*

¶ PASTUS, haud satis mihi nota significatione, in Libertat. Pontis-Ursonis tom. 4. Ordinar. Reg. Franc. p. 640. *Molendinus tenet in angulis, dimidium borssellum & Pastum*, nisi idem sit quod *Pugillata*, quantum pugillo seu manu, vulgariter *Pate*, continetur, Gall. *Poignée.*

¶ PASUAGIUM, Pascuum, pratum, pro *Pasnagium*. Vide *Pastio*. Charta Philippi Nobilis Comit. Namurc. an. 1198. apud Miræum to. 2. p. 1203. *Unum porcum quadraginta denariorum quoque anno in Pasuagiis Namurcensibus.* Rursum occurrit infra.

¶ PATA, Ornamentum ecclesiasticum, limbus quidam quo utuntur in plerisque ecclesiis Cathedralibus. Inventar. Ornament. & Reliq. Eccles. Noviom. an. 1419. *Item quædam Pata de panno aureo, bordata de sandalo nigro, duplicata etiam de eodem sandalo.*

¶ PATACO, vulgo *Patagon*, Moneta Flandrensis argentea, in cujus altera parte efficta Crux S. Andreæ cum corona in ejus medio atque hac inscriptione: *Albertus & Elizabetha Dei gratia*; ex aversa vero parte scutum coronatum cum leunculis, in circulo *Archiduces Austriæ. Duces Burgundiæ & Brab.* pretii saltem an. 1655. 48. dehinc 58. *patarorum* seu solidorum. Chron. Bonæ-Spei p. 547. *Anno 1652. mutuo cepit .... mille Patacones.* Pag. 548. *La somme de 2400. florins une fois en espece de Patacons à 48. patars piece.* Synodus Limæ ann. 1594. to. 4. Conc. Hisp. p. 707. col. 1. *Quod opus à dictis Indis factum vel septem vel octo Pataconibus vendant, cum ipsis constiterit tantum tribus.*

¶ PATACUS, Idem quod *Patarus*, Minutioris monetæ genus apud Provinciales, Delphinates, aliosque, pretii duorum denariorum. Charta an. 1490. ex Schedis Præs. de *Mazaugues*: *Pro quolibet animali grosso reducto cujuscumque speciei sit ... Pataci decem ... & pro quolibet animali porcino reducto, hoc est pro bestia grossa ... similes Pataci decem.* Rabelaisius lib. 3. cap. 26. *Tant que le sac de bled ne valoit trois Patacs, & le bussart de vin que six blancs.* Villon:

Ce Limousin; c'est chose vraye,
Qu'il n'avoit vaillant un Patac.

PATAGINE, *quum propius* (f. propter) *pituitam, non facile labra moverunt*, (f. moventur.) Sic in Glossis antiquis MSS. apud Festum, *Patagium* est *morbi genus*. [Is est morbus, inquit Grævius ad Gloss. Isid. quo qui corripiuntur, subito tanquam fulmine tacti moriuntur, aliter dicitur ἀποπληξία.]

¶ 1. PATAGUS, *Morbus, vitium, & plaga nascens ex casura dum colitur. Item morbi genus pestilentis, quo correpti morientes nævolos in corpore ostentant & maculas.* Laurent. in Amalth. post Scaliger.

¶ 2. PATAGUS, Idem quod *Patacus*. Charta ann. 1433. in Tabular. Eccl. major. Massil. *Volumus quod detur omnibus pauperibus intervenientibus in die obitus nostri cuilibet unus Patagus.*

PATAMEN, Patens aditus & egressus, in lege 53. Cod. Th. de Operib. publ. *A platea aditus atque egressus Patamen.*

PATARACINUM. Fragmentum Petronii: *Clamat itaque primus, cum Pataracina poposcisset, dies, inquit, nihil est, dum versas te nox fit.*

¶ PATARDUS, pro *Patarus*. Vide in hac voce. Menoti Serm. fol. 140. *Non sic Galli & maxime Picardi faciunt: postquam summam numeraverunt & hospiti satisfecerunt, adhuc bene potabunt vinum pro sex Patardis, si sit parum panis duorum denariorum super mensam.*

PATAREA, Hæresis *Paterinorum*. Bonizo Episcopus Sutrinus in Chronico Romanor. Pontificum ex Bibliotheca Cæsarea apud Lambecium lib. 2. Comment. *Et de Stephano Godefridi Regis germano, & qualiter ejus temporibus Patarea apud Mediolanum exorta est: & de Nicolao Papa, &c.* [Vide infra *Paterinus*.]

¶ PATARENI, PATARINI. Vide *Paterinus*.

¶ PATARUS, vulgo *Patart*, idem Provincialibus ejusdemque pretii ac *patacus*, Belgis vero solidum valet. Charta Renati Reg. Provinc. an. 1460. *Rex ordinat levari Pataros duos pro quolibet floreno super extraneos vendentes pisces Massiliæ loco medii grossi.* Statuta MSS. Card. Trivoltii Abb. S. Victoris Massil. ann. 1531. *Item pitansarius tenetur dare tempore Adventus & Quadragesimæ singulis diebus Pataros tres pro pitantia cuilibet religioso.* Ibid. *Item tenetur facere ardere die ac nocte unam candelam ceream grossitudinis* (i. pretii) *unius Patari in capella B. Mariæ.*

¶ PATATIUS, ut *Patacus*, Moneta Dalphinalis. Charta Humberti II. an. 1343. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 516. *Patatius niger pro tribus denariis, denarius niger pro uno denario, &c.*

¶ PATEGARE, Pascere. Transactio inter Conventum S. Andreæ Regensis diœcesis & D. Jacobum *Aperi oculos* dominum de Trevanis an. 1317. ex Schedis Peiresc. apud Præs. de *Mazaugues*: *Quod avere .... possit perpetuo & sine aliqua contradictione pascere, & ipsi homines & dominus dicti castri Pategare in aliis possessionibus.*

PATELLA, apud Celsum lib. 8. c. 1. dicitur *Commissura femorum osse parvo molli & cartilaginoso tecta.* Utitur etiam Sextus Platonicus lib. 1. de Medicina animal. cap. 1. num. 14. ut & Anonymus de Gestis Constantini M. de Zenone Imperat. *Perhibent de eo quia Patellas in genucula non habuisset, sed mobiles fuissent, ut etiam cursu velocissimo ultra modum hominum haberetur.*

PATELLA. Papias: *Arula, patella carbonum, craticula.* [Charta Alphonsi VI. tom. 3. Concil. Hispan. p. 284. *Nullus habeat ibi furno vel Patella, sed ubi fuerit invento, frangatur, & det abbati quinque solidos.*]

PATELLA SALIS, vel *salinarum*, [Salina, Gall. *Saline*, Locus in quo sal conficitur. Charta Lotharii Imper. an. 844. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 35. *Nulla theloma de illa eorum Patella, quæ est in Mediano vico, hoc est Marsalle dare nec solvere debeant.* Testam. Eddonis Episc. Argent. sub Pippino Rege apud Eccardum in Origin. Habsburgo-Austr. col. 145. *Dedimus ... in Marsalla villa mediam Patellam salis ad prædictam cellam in stipendium ipsorum monachorum.* Charta an. 1138. apud Calmet. Hist. Lothar. to. 2. col. 316. *Jus unius Patellæ apud Marsal, tam in nummis quam in sale in perpetuum damus.*] Testamentum Fulradi Abbatis S. Dionysii: *Patellas ad salo faciendum in vico Bodatio seu Marsallo cum sessis eorum.* Annotatio Arnonis Episcopi sub Carolo M. apud Canisium: *Simulque & tradidit jamdictus Dux in eodem pago, in loco qui vocatur Salinas, fornaces 20. & totidem Patellas, & tertiam partem de putiatorio concessit.* Metellus in Quirinalibus:

Fome salinarum loca viginti Patinarum;
Duobus additis, simul sustulit ille furor.

Chronicon S. Michaelis Virdun. pag. 385. *Huic Smaragdo auctoritatis suæ præceptum contulit, de prædicta loci libertate: contulit & aliud de libertate carrorum & summariorum & Patellarum in Vico & Marsallo.* Adde pag. 412. Chronicon Reischersperg. an. 1137. *Patellam in Halla cum uno curtili in ipsa villa Hallensi. Patella salis*, in eodem Chronico an. 1141. *Patellam salis in Halla.* Ann. 1146. *Patellam salis & alia prædia ab eodem Episcopo donata.* Joannes Abbas in Vita B. Joannis Abb. Gorziensis cap. 10. n. 89. *Salinas, … exstruere* (curabat) *ut in loco eodem plures, quas dicunt Patellas, partim ex integro cum ipsis sedibus emptas, partim …. reparatas, &c.* Historia Australis an. 1295. *Qui combusserunt & destruxerunt Duci Austriæ duas Patellas salis, &c.* Adde Acta S. Quirini Mart. num. 12. & Chartas Caroli Cal. & Mainardi Comitis Mosspecensis an. 1125. apud Doubletum pag. 779. Metropolim Salisburgensem to. 2. p. 264. to. 3. p. 243. &c.

¶ Patella, Præstationis genus, quæ ex *Patellis* percipitur. Charta Narrioti domini de Tuciaco ann. 1110. in Tabulas. Floriac. *Dimisit abbati Floriacensi omnes malas consuetudines quas usurparat, videlicet talliam denariorum, raptum, incendium, … vaccam ex kaero, tripediam, Patellam & cacabum.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 72. v°. *Solimannus & Amingus … solvunt de unaquaque Patella cins in eodem fisco, pro qua tres vices ibidem in anno brasaverint modium 1. de avena.*

Patella. Charta Gaufredi Comitis Andegav. an. 1135. ex Archivo Regio, [nunc edita to. 4. Ordinar. Reg. Franc. p. 633.] *Quicunque autem voluerit vinum Andegavis adducat, ibique non cum Patella, sed cum laguncutis illud vendat, Comitique suam costumam rectam, scilicet de singulis modiis quinque denarios reddat.* [Galli diceremus *Vendre a plats & assietes.*]

¶ Patellæ Coctæ singulis hebdomadis ex micis quæ è mensis monachicis levantur, apud Magistrum in Regula cap. 23. 25.

¶ Patella, Lampadis species, ab ejus forma sic dicta, quæ sebo aliave materia alebatur. Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. c. 3. *Quo ex more expleto extinguit candelam, & ponit eam cum sconsa juxta Patellam illam quæ in fenestra dormitorii & necessariorum accensa illuminat utramque.* Ibid. c. 13. *Patellas dormitorii, infirmariæ, cellarii cellæque noviorum, accepto sevo a camerario, ipse implere facit famulis suis, & ponit lychnos de suo.* Et cap. 27. *Statim accendat Patellam quæ in schola est.*

¶ Patella, Objectaculum ligneum, Gall. *Bande.* Litteræ Caroli V. Franc. Reg. an. 1365. *Si contigerit per dirruptionem seu fractionem calceiæ sive Patellæ stagni aquam arrestari, &c.*

¶ PATELLATA, diminut. à *Patella*, Gall. *Petit plat.* Ordinatio Humberti II. super numero & ordine mensarum, to. 2. Hist. Dalphin. pag. 353. *Diebus vero quibus non comeduntur carnes, dentur eisdem panes & vinum, prout supra, & quatuor Patellata ovorum & in qualibet Patellata sint sex ova.*

PATENA, *Vas latum* definitur à Columella lib. 12. cap. 43. Unde Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccles. c. 24. ait patenam dictam *a patendo, quod patula sit.* Joannes de Garlandia in Synonymis:

A pateo dicas patenas, conjunge patellas,
Vas dico Patenam, calicis tectura patenam.

Est autem vas Ecclesiæ ministeriis dicatum, cujus usus in oblatione Corporis Dominici olim fuit, & jam est, δισκοκάλυμμα, Germano Patr. in Theoria, δισκοπότηρον, Nicetæ & auctori Descript. S. Sophiæ. [Lex Bajwar. tit. 1. cap. 3. *Si autem de ministerio ecclesiæ aliquid furaverit, id est, calicem, aut Patenam, vel pallam, &c.*] Alcuinus Poem. 3.

Aureus atque calix gemmis fulgescit opertis,
Ut cælum rutilat stellis ardentibus aptum:
Sic lata argento constat fabricata Patena,
Quæ divina gerunt nostræ medicamina vitæ.

Anastasius in S. Silvestro: *Obtulit Patenas aureas 7. quæ pensant singulæ libras 30.* In Nicolao: *Patenam ex auro purissimo misit Michaël Imp. cum diversis lapidibus pretiosis, &c.* Vita S. Desiderii Episc. Cadurc. cap. 9. *Nec desunt Patenæ sacris Propositionis panibus præparatæ.* Helgaudus in Roberto Rege Franc. *Fecit in ipso sancto calice Patenam ad conficiendum in ea Corpus Redemptoris mundi.* Exstant in Ordine Romano orationes ad Benedictionem Patenæ, quæ ibi appellatur *Vasculum in quo Eucharistia recanditur*, [in Missali Francor. *in quo conficitur Corpus D. N. J. C.*] Vide Card. Bona lib. 1. Liturgicor. cap. 25. num. 3.

Patena, Lamina, vel ferrum latius, & deductum in laminas, quibus ferrei thoraces constabant: limbos vocat Ammianus lib. 16. *Thoracum muniti tegminibus, & limbis ferreis cincti.* Willelmus Brito lib. 3. Philipp.

Vix obstat ferro fabricata Patena recocto,
Quæ bene muniterat pectus sibi cautus ab hoste.

Lib. 11.

Tot ferri sua membra plicis, tot quisque Patenis
Pectora, tot coriis, tot gambesonibus armans.

Vide *Plata.*

¶ PATENS, nude pro *Litera patens.* Literæ Eduardi III. Reg. Angl. an. 1367. apud Rymer. to. 6. pag. 573. *Cujus tenorem, sub magno sigillo nostro, in forma Patentis, vobis mittimus.* Vide *Litera.*

¶ PATENTA, Eadem notione, *Patente.* In Cancellaria Ferdinandi II. Imperat. *Comiti Johanni de Nassaux Patenta transmissa est.*

PATER. Papias: *Genitor naturæ vocabulum est, Pater dignitatis.* Quod quidem discrimen observare est in Epistola Theodeberti Regis ad filium Mauricii Imperatoris: *Et quia ad serenissimum atque piissimum Patrem nostrum, genitorem vestrum Mauricium Imperatorem … legatarios direximus, &c.* Vide Dissertat. 23. ad Joinvillam p. 288.

☞ Eo potissimum titulo, honoris & observantiæ causa donati seniores à junioribus, qui vicissim ab eis ad animi paterni testimonium *filii* vocabantur: eodem præterea utebantur inferiores erga superiores suos; sed & pares dignitate interdum iis titulis sese invicem compellant: sic Jacobus IV. Rex Scotor. Henricum VII. Rex Angliæ *patrem* nominat, in Epist. apud Rymer. to. 13. p. 50. *Excellentissimi & illustrissimi principis Patrisque & consanguinei nostri carissimi Henrici … Regis Angliæ, &c.* Et Henricus Jacobum *filium* vocat, in Epist. apud eumdem ibid. pag. 56. *Illustrissimi principis consanguinei & Filii nostri carissimi Jacobi Scotorum Regis, &c.* At, quod notandum est, Abbas Certensis Henricum Reg. Angliæ eodem *Patris* nomine compellat, in lib. nigro Scaccarii p. 62. *Venerabili karissimo domino suo Henrico Dei gratia Angliæ Regi … frater A. indignus minister Certes, salutem & orationes. Sciat diligentia vestra, karissime Pater & domine, quod &c.*

Pater, & Pater Monasterii, Abbas. S. Augustinus lib. 1. de Morib. Eccl. Cath. cap. 31. *Illi autem Decani cum magna sollicitudine omnia disponentes,*

tes, ... traditionem tamen etiam ipsi reddant uni, quem Patrem vocant. Gregorius M. lib. 1. Dial. cap. 1. *Monasterium construxit, in qua ducentorum ferme monachorum Pater extitit.* Adde lib. 2. cap. 3. lib. 3. cap. 23. 33. Cæsarium Arelat. in sermonibus non semel, Regulam S. Fructuosi cap. 15. Isidorum Hispal. Epist. ad Leudefred. Cordub. Episc. Regularum Concord. Anglicæ nationis apud Selden. ad Eadmer. p. 150. 153. &c. [Sic & Abbatissa *Mater monasterii* dicitur.] Vide *Mater*.

Pater, Patrinus. Pœnitentiale Theodori Cantuar. cap. 4. *In Catechumena & baptismate & confirmatione unus potest esse Pater, si necesse sit.* Ruffinus lib. 2. in S. Hieronym. *Quorum alter nunc Presbyter beatæ memoriæ Valeriani, alter Archidiaconus, alius Diaconus, simulque Pater mihi & doctor symboli ac fidei fuit.*

Pater Abbas, seu Abbas domus illius quæ alteram genuerit, qui *Abbas majoris Ecclesiæ* dicitur, in Charta Charitatis Cisterciensis cap. 5. Rainardus Abbas Cisterc. in Constitutionib. ejusdem Ordinis c. 65. *Defuncto Abbate, Pater Abbas vocetur, & si qui sunt Abbates quos domus illa genuerit.* Qui quidem Abbas jus superioritatis & visitationis habebat in monasteriis quæ genuerat, ut habent institutiones Capituli General. ejusd. Ordin. distinct. 1. cap. 4. 6. dist. 5. cap. 3. 18. 19. 22. dist. 17. c. 1. 2. dist. 15. c. 4. Ejus vero respectu dicuntur alii Abbates *Filii*. Idem Rainardus cap. 77. *Abbas filius qui Abbatem suum eum corripientem de ordine suo contentiose ferit, &c.* Et jus superioritatis, *paternitas* appellatur in Antiquis definitionibus ejusdem Ordinis distinct. 15. c. 1. & in novis, distinct. 14. c. 1.

Pater Confessionum, Qui vulgo Confessarius, apud Florentinum Wigorniensem p. 604.

Pater Civitatis, Synodus Mopsuestana in quinta Synodu Constantinopolitana collat. 5. *Comnas Antius in rebus & Pater civitatis dixit, &c.* [Vide Glossar. med. Græcit.]

¶ Paterfamilias, Qui sui juris est, à paterna potestate liber. Charta Caroli IV. Reg. Franc. an. 1325. to. 8. Spicileg. Acher. p. 263. *Ludovicum ætatis sexdecim annorum vel circa emancipare possit, & a potestatis paternæ vinculis liberare ... ad finem quod extunc dictus ejus filius Ludovicus, in quantum ad paternam attinet potestatem, existat sicut Paterfamilias sui juris ... Agat idem Ludovicus & contrahat, ceteraque faciat sicut Paterfamilias, sui juris existens, potestate paterna sibi extunc in antea non obstante.*

Pater Imperatoris, πατὴρ βασιλέως, βασιλεοπάτωρ. Dignitas qua donatus Romanus Lacapenus, priusquam Imperator dictus fuisset, apud Luithprandum lib. 3. c. 7. 8. & Tzautzas Stylianus socer Leonis Philosophi Imperatoris, apud Zonaram, Cedrenum, Leonem Grammaticum, & alios. Constantinus Manasses de Romano: πατέρα καὶ προμηθευτὴν ποιεῖ τῆς βασιλείας. Ita πατὴρ τοῦ κοινοῦ, Suidæ dicitur Patricius, ut *Pater Imperii*, Corippo. Dignitas vero ipsa βασιλεοπατορία, Georgio lib. 1. Hist. cap. 27. p. 44. ubi de Michaele Palæologo, qui junioris Lascaris tutelam acceperat. Et sane aliam nec diversam esse à Patriciatu plerique censent; cum ab ipsa ferme istius dignitatis origine Patricii *Patres Imperatorum* compellati legantur. Philostorgius lib. 11. c. 4. & ex eo Nicephorus lib. 13. cap. 5. de Rufino Eunucho Patricio, Arcadio imperante: ἀλλ' ἐπειδήπερ αὐτὸν ὁ ἐπ' αὐτῆς ἀξιοπρεποῦς ἀνηγόρευε, πατέρα βασιλέως. Πατρίκιόν τε καὶ ὕπατον ἀναγορεύων, καὶ ἐν λοιπὸν πατέρα αὐτοῦ χρηματίζειν βασιλέως, ὃ μηδὲ τὸν τυχόντα παῖδα φύσει ἐκεῖνος ἐκάλεσε. Majorianus Nov. 3. *Cum Patre Patricioque nostro Richimere, &c.* Hinc sancitum à Theodosio juniore, μὴ εἰσέρχεσθαι εἰς Πατρικίου ἀξίαν εὐνοῦχον, apud Cedrenum, & Suidam in εὐνοῦχος, quod tamen non obtinuit, cum alii legantur deinceps Eunuchi apud Cedrenum & Luitprandum in Legatione. Claudianus lib. 2. in Eutropium perinde Eunuchum:

Direptas quid plangis apes quas natus habebit,
Non aliter poteras Principis esse Pater.

Alibi de eodem Eunucho:

... præsidium legum, Genitorque vocatur
Principis, & famulum dignatur regia Patrem.

Et Sozomenus lib. 8. c. 7. de eodem ὑπάτου καὶ πατρὸς βασιλέως ἀξίᾳ ἐτιμήθη. Justinianus lib. 1. Inst. Quibus modis jus patriæ potestatis solvitur, de dignitate patriciatus: *Quis enim patiatur patrem quidem posse per emancipationis modum potestatis suæ nexibus filium liberare, Imperatoriam autem celsitudinem non valere eum quem sibi Patrem elegit, ab aliena eximere potestate?* Idem l. 5. C. de Consul. *Ne videantur qui a nobis loco Patris honorantur, alieno jure esse subjecti.* Corippus lib. 4.

Patricius senio fulgens Calinicus honore,
Qui pater Imperii meruit jam factus haberi.

Theophylactus Simocatta lib. 1. cap. 10. ἐν ταῖς περιφανείαις τῶν ἀξιωμάτων περιλαμπόμενος, ὡς καὶ γονέα ἀποκαλεῖν βασιλέα ἐν ἀπαξιώσει. Huc denique pertinet Anonymi Epigramma lib. 4. Anthol. c. 4.

Οὗτος ὁ κοσμήσας ὑπάτων θρόνον, τὸν τριέπαρχον,
Καὶ Πατέρα βασιλῆος ἐὸν καλέσαντο μέγιστοι.

Nescio an eo etiam respexerit vetus Interpres Juvenalis Sat. 10. *Tutor haberi Principis, Patricius fieri*: nam is post Constantinum, à quo inventa Patricii dignitas vixit, uti observatum à Petro Pithœo ejus editore. Ut porro *parentes*, ita & *patres* compellabant, summos magistratus, ut est in Passione S. Savini n. 2. Vide Gloss. med. Græcit. in πατήρ.

¶ Pater Maternus, Matris gerens affectum. Gerardus in Vita S. Adalhardi n. 36. sæc. 4. Bened. part. 1. p. 354. *Sed non est permissus, a filiis suis scilicet, quorum erat spes maxima post Deum, & Pater maternus.*

¶ Pater Naturalis, Genitor. Formula inter Sirmondicas 23. *Dum peccatis meis facientibus orbatus sum à filiis, mihi placuit ut illum una cum consensu patris sui in civitate illa cum curia publica de potestate Patris naturalis discedentem & in meam potestatem venientem in loco filiorum adoptassem.*

Pater Patrum, Titulus concessus summo Pontifici ab Africanis Episcopis in Epist. ad Theodorum PP. quæ exstat in Synodo Lateran. sub Martino I. PP. act. 2. à Cyro Episcopo Phasidis in Epistola ad Sergium PP. quæ legitur in sexta Synodo act. 13. à Patribus Concilii Constantinopolitani Hormisdæ PP. apud Baron. an. 520. n. 45. ab Anastasio Bibl. in Epist. ad Adrianum PP. seu præfat. ad VIII. Concilium Oecumenicum, in Reclamatione Hincmari Laudunens. in Concilio Trecassino an. 878. Epist. 9. &c. Will. Brito lib. 9. Philipp.

Audet Apostolicis dare sub pietatis amictu
Verba viris qui sunt à Cardine nomen adepti,
Et Patrum Patri blando supplicare precatu.

Ita lib. 10. pag. 223. 226. lib. 12. pag. 245. & Ordericus Vital. lib. 12. p. 861. 895. *Papa patrum*, in Diurno Romano cap. 3. tit. 5. qui c. 5. tit. 3. *Pater patrum.* Gregorius IV. PP. in Epist. ad Episcopos Regni Francorum, queritur quod *frater & Papa* ab iis compellatus fuerit, cum Patrem appellare debuissent: *Romano Pontifici scribentes contrariis eum in præfatione nominibus appella-*

sui, Fratrem videlicet & Papam, dum congruentius esset solam ei Paternam reverentiam exhibere. Vide Durandum lib. 2. Ration. c. 1. n. 18. Ughellum to. 1. part. 1. p. 162. Savaronem ad Sidonium lib. 6. Epist. 1. Browerum lib. 11. Annal. Trevir. num. 70. [Masarum in Hist. Patr. pag. 148. & Goarum ad Eucholog. pag. 313.]

☞ Eodem titulo donari etiam interdum Episcopi. In Conc. Nicæno II. sess. 6. to. 5. Gregorius Nyssenus dicitur ab omnibus appellatus πατὴρ πατέρων. Sic & apud Athanasium in Epist. ad Solitar. Osius Cordubensis Episcopus πατὴρ τῶν ἐπισκόπων dicitur.

¶ Pater Religionis, Antistes, qui iis, quæ ad Religionem spectant, præest. Arnobius lib. 4. adv. Gent. *Quid dicitis, o Patres magnarum Religionum & potestatum? ergone à vobis Deos violari & negligi sacrilege clamitatis, quorumnimque contemni?*

Pater Spiritualis, dicitur Sacerdos, illius cui baptismi Sacramentum impertiit. Avitus Viennensis in homilia de Rogationib. *Prædecessor namque meus, & spiritalis a baptismo Pater, Mamertus Sacerdos, &c.* Petrus Damianus lib. 2. Epist. 14. pag. 200. *Senex quidam Presbyter, Severus nomine, qui nimirum spiritualis ejus Pater extiterat.* Vita S. Rictrudis Abbat. cap. 6. *Mauronto siquidem ... Richarius Pater extitit spiritualis, eumque per sacrum baptisma Deo regeneravit.* Vita S. Trudonis c. 14. *Baptizavit illum, & à sacro fonte suscepit in utroque Pater illi spiritualis effectus.* Sed & Patrinus. Homilia Anonymi in Ascensu Domini: *Et certe dignum est, ut qui peccato carnalium parentum polluuntur, fide spiritualium Parentum salventur.* [Le Ruman de Vacce MS. ubi de Richardo:

Dex crainst & ama le Pere esperital.]

Pater Spiritualis, Qui à Confessionibus est, *Confessor*: Wigorniensi, loco laudato, *Pater confessionum.* Petrus Damiani lib. 4. Epist. 7. de Hildebrando Comite Tusciæ: *Hic Presbyterum quemdam, religiosum videlicet & honestum virum, spiritualem sibi fecerat patrem, à quo & pœnitentiam ex more percipiebat.* Leo Ost. lib. 2. cap. 30. de Lucio Abbate: *Reversus ad Principem ... cui dudum & Pater spiritualis, & familiaris super omnes extiterat, &c.* De confessione etiam videtur intelligenda Regula Tarnatensis c. 3. *Spiritalem se fieri Patrem sine Abbatis imperio nullatenus acquiescat.* Ita Græci πνευματικὸν πατέρα indigitant, ut [Anonymus Combefisianus in Lacapeno n. 58. &] Pachymeres lib. 2. c. 27. lib. 4. c. 2. quem interdum πατέρα nude vocant, ut idem Pachymeres lib. 6. c. 10. l. 8. cap. 10. Vide Christophorum Angelum lib. de Hodierno Græcorum statu Græce edito Londini ann. 1619. cap. 22.

¶ Pater-Noster, Ital. *Paternostro*, nostris *Patenotre*, Sacer globulus, seu corolla precatoria ex his globulis composita, Gall. *Chapelet.* Computus ab an. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hist. Dalph. p. 275. *Pro pellinibus sex & speculis sex & duobus filis de Paternostris de ambro, & duobus filis de Paternostris de curallo, & duobus filis de Paternostris de vitro ... Item, in quatuor filis de Paternostris de cristallo, &c.* Litteræ Henrici IV. Reg. Angl. an. 1402. apud Rymer. to. 8. p. 277. *Duo paria cultellorum, unum parvum par de Paternosteres auri, &c.* Chron. Mellic. pag. 435. *Verum moniales in Goss præsentaverunt Paternoster de corallis & annulos.* Vita B. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii p. 389. * *Genuflexi oravimus ipsam habitum de pœnitentia vestitam, zona cinctam, velato capite, floribus redimitam, cruce munitam ac Paternostris & liliis. Filum unum Paternostrorum argenti, &c.* in Anonymi Annal. Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 808. Statuta Monialium S. Salvat. Massil. an. 1400. *Moniales annulos in digitis non habeant, qua sacrata non fuerint. Devotiones etiam quæ Patrenostres vulgariter nuncupantur ad collum non portent.* Testam. B. Juhannæ to. 5. Spicileg. Acher. pag. 630. *Et veux qui dient les heures telles qui sont ordonnées pour les freres lays en leur regle, c'est à sçavoir ... Ave Maria & Patenotes.*

PATERÆ, Beleni, seu Apollinis Sacerdotes, Gallis. Auson. in Profess. Burdig. Ep. 4. *Tibi Pateræ, sic ministros nuncupant Apollinaris mystici.*

PATERCA. Epistola Balduini Imperat. Constantinopolit. apud Arnoldum Lubec. lib. 6. cap. 20. *Inter duas turres qualibet sea Paterca, seu mangellus erigitur.* Sed nemo non videt legendum *petraria & mangonellus.* Vide in his vocibus.

¶ PATERE, Patefacere. Vita S. Wilfridi cap. 23. sæc. 4. Bened. part. 1. p. 689. *Veniente vero Archiepiscopo ad eos, quid mente agerent in contemtu ejus Patentes.*

PATERINUS. Hugo Flaviniacensis in Chronico p. 28. *Jam vero si quis esset qui Gregorio* (VII. PP.) *communicaret, his publice conviciis appetebatur, Hic hæreticus, destructor regni ... & quodam adinventitio nomine Paterinus dicebatur*, forte quod Papæ, quem *Patrem* appellabant, adhæreret.

☞ A loco urbis Mediolani, qui *Patarea* vel *Pataria* vocabatur, Arialdistæ dicti olim *Patarini*, quod eo ad celebranda seorsim divina mysteria congregarentur; exstat etiamnum Mediolani locus seu via quæ *Pattaria* seu *contrada de' Pattari* vulgo nuncupatur. Id testatur Sigonius lib. 9. Histor. ad an. 1058. licet minus recte hujus vocis originem ad Arialdistarum adversarios referat: *Res eo usque infamia mutuis altercationibus jurgiisque deducta fuit, ut sacerdotes qui uxores haberent, præ pudere separatim à cæteris rem divinam facere cogerentur in loco qui Pataria dicitur; unde vulgo à pueris Patarini ad contumeliam dicebantur.* Exinde vero hæretici, qui circa undecimi sæculi initium Ecclesiam vexabant, eodem nomine à populo donati, quasi horrendum quid & infame sonaret, & ut quantum ab illis abhorrerent, manifestius ostenderent; quod etiam labente eodem sæculo, eadem ratione, ab Henricianis ad Gregorium VII. ejusque fautores delatum est, ut pote qui omnium criminum rei habebantur. Vide *Pagi* ad an. 1058. Nec alia causa assignari legitime posse videtur cur

Patereni, Dicti hæretici Valdensium sectarii, de quorum tamen appellatione sic Constitutio Friderici II. contra Hæreticos apud Vaddingum ann. 1254. n. 14. *In exemplum Martyrum, qui pro fide Catholica martyria subierunt, Patarenos se nominant, veluti expositos passioni.* [Idem docent Assisæ MSS. Siculæ Caroli I. Regis cap. 1. de Paterinis: *Li vice de ceans sont conen en leur anciens nons, & ne vueulent mie qu'il soient apelé par leur propres nons, mais s'appellent Paterins, par aucune excellence, & entendent que Paterins vaut autant come chose abandonnée à souffrir passion en l'essemple des Martyrs, qui souffrirent torment pour la sainte foy.*] Jacobus Petri Luccarus in Annalib. Ragusiensib. lib. 1. pag. 17. tradit ex Chronicis Bosnicis, & Petro Livio Veronense, sic nuncupatos *da Paterno Romano heretico pessimo, che ricovero in Bosna, & sparse semi della sua diabolica dottrina in questo regno, & nel Ducato di Chelmo.* Quidam sic nuncupatos volunt, quod orationis dominicæ recitatione salvari se putarent. Petrus Monachus Vallis Sarnei in Hist. Albigensium

cap. 2. *Isti siquidem ideo securius & effrenatius peccabant, quia credebant sine restitutione ablatorum, sine confessione & pœnitentia esse salvandos, dummodo in supremo mortis articulo Pater noster dicere, & manuum impositionem recipere à Magistris suis potuissent.* Alii sic nuncupatos putant, quod cum sola eadem oratione Dominica sacrificium consecrarent, ut est apud Rupertum lib. 2. de Divin. offic. cap. 21. Everinus Steinfeldensis in Epist. ad S. Bernardum, de Hæreticis sui temporis: *Nobis aperte confessi sunt, quod in mensa sua quotidie cum manducant, ad formam Christi & Apostolorum cibum suum & potum in corpus Christi & sanguinem per Dominicam orationem consecrant, ut inde se membra & corpus Christi nutriant.* Sed & Gregorius M. l. 7. Ep. 64. Ind. 2. ait *orationem Dominicam ideo post precem dici, quia mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodo orationem oblationis hostia consecraretur.* Quæ caute capienda jam olim monuerunt viri doctissimi: nam Orationem Dominicam dictam super ipsum corpus jam consecratum suadent quæ sequuntur.

De *Paterinis* plura habent Reinerus libro contra Valdenses c. 6. Gesta Innocentii III. p. 135. Matthæus Paris ann. 1236. Concilium Lateran. III. sub Alexandro III. PP. c. 27. Constitutiones Friderici II. Constitutiones Neapolit. lib. 1. tit. 12. & Gretzerus in prolegomenis ad scriptores contra sectam Valdensium. Hos porro nostri *Patalins* & *Patelins* vocarunt. Assisiæ Hierosolym. MS. cap. 266. *Se il avient par aucune malaventure, ou par aucun mal enseignement que un Chevalier soit Palatin*, (sic MS. codex, & in lemmate capitis,) *ou mescreant en Jesus Christ, & il en peut estre attaint & prové par veue de ses voisins, ou par sa reconnoissance, ou par ses compagnons qui reviennent a la droite foy, & l'encusent, ses Pers le doivent juger à arder, & tous quanque il a eschets au Seignor par droit, &c.* At infra MS. codex præfert *Patalin*, duobus locis: *Soient enfans dou Patalin, ou d'autres Barons, &c. Et se le me'mert de par le Baron Patalin.* Hinc *Patelins*, vulgo appellamus fallaces adulatores, blandos assentatores, qui, ut sunt hæreticorum plerique, palpando decipiunt; quod de ipsis Paterinis observatum à nobis ad Alexiadem p. 422. Institutiones Justiniani vernaculæ, seu *en Roman*, MSS. *Et pour che sunt il dit Paterins, & est autant a dire come diviserres.* Id est, garruli, *causeurs.*

PATERNA. Vide Canones Hibern. l. 31. c. 20.

¶ PATERNALIS, Paternus. Charta an. 1438. ex Schedis Præs. *de Mazaugues: Interveniventibus licentia & autoritate Paternalibus ante dictis quitavit, &c.*

¶ PATERNIANI, Hæretici, qui *inferiores humani corporis partes non a Deo, sed à diabolo factas opinantur, & omnium ex illis partibus flagitiorum licentiam tribuentes impurissime vivunt. Hos etiam Venustianos quidam vocant.* Ita S. Augustinus hær. 85.

PATERNICUM, Successio vel hæreditas paterna, bona paterna. *Hæreditas paternica*, in Lege Alamann. cap. 57. & 91. ex Cod. Corbionensi, ut monet Baluzius. Charta Alamannica 50. ex Goldastinis: *Quantumcumque mihi in jamdicto pago Augustgaugense advenit tam de Paternico, quam de maternico, seu de comparato, &c.* Adde Chartam 58.

PATERNITAS, Abbatis munus, dignitas. Synodus Tullensis apud Saponarias an. 858. cap. 12. *Quod si Abbas negligens & sacris regulis inconveniens per directos Missos inventus fuerit, ab eadem Paternitate removeatur, & alius qui dignus fuerit, substituatur.* Vide *Pater*.

☞ Fuit & *Paternitas* titulus honorarius Episcoporum & Cardinalium. S. Bernardus Epist. 44. ad Henricum Senonensem Archiep. *Meminit vestra Paternitas, quod &c.* Occurrit rursum Epist. 47. & alibi. Laurentius Byzinius de Orig. belli Hussitici an. 1415. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 138. *Et surgens unus doctor, dictus Naso, dixit ad Cardinales, Miramur de vobis, patres reverendi, quod Paternitates vestra pro tali pessimo heretico intercedunt.*

¶ PATIBULATUS, *Patibulo affixus aut destinatus, cruciarius.* Laurentius in Amalthea ex Sidonio. Utitur Plautus in Mostellaria Act. 1. sc. 1.

PATIBULUM, *Res patens*, in Gloss. Isid. [Laurentius in Amalth. *Patibulum, sera lignea, qua ostia clauduntur. Item crux. Item instrumentum vindemiatorum, scala plicatiles.*]

¶ 1. PATIBULUS, Idem quod *Patibulatus*, apud Apuleium Metamorph. l. 4. *Exitiabili nexu Patibulum relinquens.* Alii Codices *pativulatum* legunt.

2. PATIBULUS, Patibulum. Capitulare 2. an. 813. cap. 11. *Et judices atque vicarii Patibulos habeant.* [Utitur Lucilius apud Nonium 3. 184. *Deligata ad Patibulos.*]

¶ PATICES, ἕλκη ὤμων ἐν τραχήλῳ, in Gloss. Lat. Græc. MSS. Sangerm. id est Petimina, seu ulcera in collo jumentorum. *Pantices* emendat Meursius. Vide *Panceps*.

¶ PATICHUM, Collegium, Societas maxime mercatorum. Statuta Placent. lib. 1. fol. 12. recto: *Item statuimus quod aliquis qui non sit de collegio seu Paticho mercatorum, seu mercandiæ civitatis Placentiæ, non possit ibi recipere terminum, nec se aliqualiter supponere jurisdictioni ipsius societatis vel collegii.* Vide *Paticus*.

¶ PATICIUM, pro *Pacticium*, Tributum ex *Pacto* concessum. Charta an. 1396. apud Rymer. to. 7. p. 832. *Pro moderatione Paticiorum, ac reparatione & reformatione attemptatorum in eisdem partibus.* Literæ Henrici IV. Reg. Angl. ann. 1401. to. 8. pag. 223. *Ac super moderatione pactorum seu Paticiorum infra Ducatum nostrum.* Vide *Pactum*.

¶ PATICIA, fem. gen. in Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1421. apud eumdem Rymer. to. 10. p. 307. *Præcipimus & mandamus quod non faciatis, nec per soldarios... seu ministros vestros fieri permittatis aliquas exactiones, Paticias, prisias animalium, &c.*

PATICUS, *Negotiator ipse*, in Glossis antiquis MSS. Vide *Particus* 1. & *Patichum*.

¶ PATIENS, Qui passus est. Missale Franc. apud Mabill. Liturg. Gallic. lib. 3. p. 315. *Sanctificamus hanc patenam ad conficiendum in ea Corpus D. N. J. C. Patientis crucem pro salute nostra omnium.*

¶ PATIENTIA, Scapulare monasticum, nostris etiam *Patience*. Vita B. Augustini Ord. Eremit. to. 4. Maii p. 623. *Tertia* (pictura) *continet dictum beatum cum splendoribus aureis, indutum tunica, Patientia ac capuccio albis & corrigia nigra.*

¶ PATIGINARIUS, *Janitor, qui jannam facit patere.* Joan. de Janua.

¶ PATIGUS. Ordinat. Humberti Dalph. an. 1348. inter Ordinat. Reg. Fr. to. 3. p. 277. *Quicumque incola villæ Romanis volens in communibus plateis, viis seu carreriis seu Patigos vel vicis aliis ejusdem villæ construere baucam, &c.* Monet Cl. Editor *Patigos* interdum occurrere in antiquis Recognit. pro loco derelicto; unde utcumque colligi potest hic usurpari pro plateis deviis, Gall. *Rues écartées.*

PATILITER, *Divise, aut patenter*, in Glossis antiquis MSS. forte *partiliter*, prima significatione.

¶ PATIMONIUM, Passio, Gall. *Souffrance.* Disput. inter Cathol. & Pater. apud Marten. to. 5. Anecd.

col. 1720. *Per amaritudinem & viam Patrimoniorum salvantur* Ubi leg. *patrimoniorum.*

¶ 1. PATINA SALINARUM, Idem quod *Patella salis.* Vide in hac voce.

¶ 2. PATINA, pro *Patena*, Vas ministeriis sacris destinatum, in Provinciali Lyndwoodi lib. 3. tit. 23. Alia notione vide in *Padena.*

¶ PATINA ANIMARUM. Synodus Valentina ann. 1584. inter Conc. Hisp. to. 4. p. 290. *Impensa sumentur ex eleemosynariis Beatæ Mariæ Virginis, & animarum Patinis, ubi eleemosyna abundaverint.* Id est, ex eleemosynis, quæ pro defunctis scutella in ecclesiis colliguntur.

¶ PATINUS, Calopodium, seu lignea crepidula corio pedibus aptata, interdum & ferro instructa, Gall. *Sabot, galoche, patin.* Statuta MSS. Eccl. Aquens. an. 1259. *Nec etiam in ecclesia vel claustro portabunt* (canonici) *Patinos sive soccos ferratos strepitum magnum facientes.* Stat. Capit. Audomar. *Inhibemus ne aliquis deambulet per chorum cum calopodiis sive Patinis ferratis vel non ferratis dum Horæ cantantur.* Computus ab an. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. p. 279. *Item, pro uno paro de Patinis pro Domino, gran.* x. Statuta Collegii Cornugall. an. 1380. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 502. *Nullus ambulet... cum calepodiis, id est, cum Patinis.* Hinc emendanda Bulla Innoc. VIII. PP. an. 1484. in Continuat. magni Bullar. Rom. part 3. p. 288. col. 1. ubi perperam editum *Pativos* pro *Patinos.*

¶ PATINI, Leviores calcei, vel udones, Gall. *Chaussons.* Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. cap. 27. *In omni quarta feria, si est privata dies, & in omni Sabbato lavant* (pueri) *post vesperas calceos suos, lavant quoque Patinos suos consuetudinaliter ante Natale apostolorum Petri & Pauli.... quos tamen non suspendunt ad siccandum in chorda, ut alii fratres, sed tantum deponunt in herbario claustri.*

¶ PATIRE, f. Disciplinam seu flagellationem pati. Libellus de Remed. peccat. apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 48. *Si vult minus psallere & non vult Patire, prosternet se, canet frequenter in oratorio, videlicet vicibus centum, & dicat Miserere.*

¶ PATISSIUM, Tutela, protectio. Litteræ Henrici VI. Reg. Angl. an. 1440. apud Rymer. to. 10. p. 807. *Existentes dicta civitas & villa in Patissio seu sufferentia domini de Labreto, Rodrigo de Vilandrando... contra dictam sufferentiam, Patissium, litteras, promissiones & sigilla dictorum.*

¶ PATITUR vocant Libellum ægrotanti præbendario concessum ut choro non intersit; est etiam signum quo notatur præbendarius absens ex morbo, vel ex licentia, quo fit ut reditibus consuetis non privetur. Regula consueta Toribii Archiepisc. Limæ to. 4. Concil. Hispan. pag. 677. *Præbendarius qui petierit vel acceperit Patitur, dum infirmus est, & sine licentia domo egressus fuerit ad aliquam aliam partem civitatis & non ad ecclesiam, perdet in pœnam Patitur totius temporis per quod non frequentavit ecclesiam.* Concil. Mexicanum an. 1585. ibid. pag. 408. *De Patitur præbendatis ægrotantibus concesso.* Pag. 409. *Si quis capitularis personaliter in choro vel alibi existens sibi pro vespertino tempore vel sequenti die hoc signum Patitur apponi à punctatore petierit, illud non obtineat. Quod si obtinuerit, totidem dierum aut horarum quibus tale Patitur habuerit, emolumentis mandato præsidentis multetur. Si tamen aliquis ecclesiæ actualiter præsens adverso aliquo accidenti vel indubitato morbo correptus fuerit, idque punctatori insinuaverit, ejusdem Patitur signo in quadranti valido notetur.* Quod esse ensigne dicitur, in Statutis Eccl.

Leichefeld. tom. 3. Monastici Angliæ. pag. 244.

¶ PATITUS, ut *Patinus* vel *Patina.* Statuta Vercell. l. 3. fol. 101. v°. *Item licitum sit cuilibet .... ducere vel duci facere.... calderias, subtulares, cathenas, Patitos, mercarias, &c.*

¶ PATIUM, Pratum, pascuum, Gall. *Pâtis.* Charta an. 1196. in min. Chartular. S. Victoris Massil. pag. 188. *Prior de Sexfurnis contendebat Dellembie esse publicum Patium & pascuum... De malofossato præcipimus quod esset Patium & gastum.* Charta Curiæ Arelat. an. 1225. *Ex injuncto igitur sibi officio... determinaverunt corsossa & Patia in modum infrascriptum.*

¶ PATIVUS, pro *Patinus.* Vide in hac voce.

¶ PATOR, Hiatus, apertura, à verbo patere. Apuleius l. 1. Metamorph. *Et jugulo ejus vulnus dehiscit in profundum Patorem.* Et l. 3. *Pamphile mea jam vecors animi, tectum scandulare conscendit, quod altrinsecus ædium Patore perflabili nudatum.* Occurrit præterea lib. 10. & 11.

¶ PATRABULUM, Factum. Acta S. Huberti mon. to. 7. Maii pag. 275. *An hoc egregium ac divinum Christi Patrabulum sinistra litteratum monumentis traditum est?*

¶ PATRARE, Generare. Anonymus in Hist. Palæst. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. pag. 25. *Satisfaciant ventribus, imperent & sermocinent per universum regionem illam, ut omnino dent sese ad petulantiam & luxuriam, multosque filios Patrare congaudeant.* Hinc emendandæ Glossæ Isidori: *Patravit, patrem fecit.* Leg. *patrem egit*; quod jam monuerat Grævius. Onomast. *Patro, πατρώζω.* Vide *Patratio* & Lexicon Martinii v. *Patro.*

PATRASTER, *Vitricus*, Jo. de Janua. Gloss. Sax. Ælfrici: *Vitricus, vel Patraster*, ſtepfæder, [Gall. *Paratre.* Vetus Gloss. MS. Sangerm. *Vitricus, Patraster, vultuosus, contristatus.*]

¶ PATRASTUS, Ead. notione, in Chron. Besuensi to. 1. Spicil. Acher. p. 576. *Quædam mulier Susfisia nomine, pro remedio animæ filii sui Vuidonis, quem ex Gisleberto suscepit, &c. Signum Susfisia. Sign. Æduini Patrasti ejus.*

PATRATIO, *est rei veneris consummatio*, in Gloss. Arabico-Lat. [Vide *Patrare.*]

PATREUS, *Vitricus*, in Gloss. Lat. MS. Reg. cod. 1013. & Isidori. Vide *Matrea.* In Gloss. Arabico-Lat. habentur *Patros, vitricus.* [Scribendum monet Grævius *Patrous*, πατρῷος. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Patreus, patrastre.* Occurrit eadem vox *Patrastre* apud Bellomaner. c. 57. in Consuet. Montensi art. 6. 8. & Melodun. art. 149.]

PATRIA, Pagus, provincia, regio, nostris, *Pays*: vox Virgilio lib. 1. Æneid nota:

Quod genus hoc hominum? quæque hunc tam barbara morem
Permittit patria? hospitio prohibemur arenæ.

S. Augustinus l. 1. contra Epist. Parmeniani c. 7. *Multa interjacent Patria gentium.* Arnobius Junior in Psalmum 104. *In quibus linguis gentes sunt Patriarum quadringenta sex, non diversarum linguarum, sed, ut dixi, diversarum Patriarum: verbigratia, cum una lingua, Latina sit, sub una lingua diversa sunt Patria, Brutiorum, Lucanorum, Apulorum, ... & his atque hujuscemodi Patriis similia si dicamus.* Gregor. Turon. lib. 5. Hist. cap. 1. *Qui diversos reges interfecit, noxias gentes elisit, Patrias subjugavit.* Epitaphium Johannis XIX. PP. apud Baron. an. 1009. num. 2. ea Vegio:

Doctrinis comptus sacris, & dogmate claro,
Per Patrias sancta femina sadit ovans.

S. Bernardus de Morib. Episcop. c. 7. *Cum præsi-*

deant urbibus valde populosis, & totas, ut ita dicam, Patrias propria diœcesis ambitu circumcludant, &c. Willelmus Brito lib. 8. Philippid.

Mox omnem Patriam sua dextera jura reducens, &c.

Utuntur Gesta Dagoberti Regis cap. 36. Liber 3. Capit. cap. 8. Synodus Vernensis an. 752. c. 14. Isidorus Pacensis in Chronico p. 2. 13. 19. 20. Aimoinus l. 1. de Miracul. S. Benedicti c. 33. l. 2. Hist. c. . Vita S. Pauli Episc. Leonensis §. 3. Thwroczius in Chron. Hungar. c. 3. Hariulfus lib. 1. c. 21. Simeon Dunelmensis an. 786. Guillelmus de Baldensel in Hodœpor p. 111. &c.

¶ Patria Consuetudinaria, Gall. *Païs Coustumier*, ut apte reddit V. Cl. *Secousse*, in Litteris Caroli V. Reg. Franc. an. 1366. to. 4. Ordinat. p. 686. *Qua lite pendente, Nos ipsos exponentes coram Gentibus nostris, videlicet ad Sedem de Sancti-Petri-Monasterio, coram baillivo nostro ipsius loci, qui propinquior Judex regius est & erat dictorum exponentium, in Patria Consuetudinaria.*

Per Patriam se Defendere. In Fleta lib. 1. c. 31. §. 2. 3. & alibi non semel, opponitur *defensioni per corpus suum.* Est autem genus defensionis, qua accusatus seu reus judicio totius patriæ se submittit: idque in factis publicis locum habebat. *Sunt autem 4. casus qui imponunt homini necessitatem, quod per patriam se defendat*, ut est in cap. 34. §. 25. *regia* nempe *dignitas, cum patriam habeat pro campione, fœmineus sexus, vitium mahemii, & ætas* 60. *annorum & ultra.* Adde c. 35. §. 4. & Bractonum lib. 2. cap. 35. §. 15. lib. 3. Tr. 2. cap. 19. §. 6. cap. 21. §. 6. cap. 25. § 1.

Per Judicium *& bonam Patriam ab imposito crimine se purgare*, in Regiam Majestatem lib. 4. c. 5. §. 10. id est, Skenæo, *per assisam ac bonis hominibus patria. Inquirere per bonam Patriam super facto alicujus*, cap. 28.

¶ Per Patriæ Testimonium *contentio terminari* dicitur in Charta an. 1255. ex Tabular. Rozhon. eum à *pagensibus* seu bominibus ejusd pagi judicatur: *Item si inter nos & dictum Oliverium aliqua contentio oriatur, hinc inde concessum est, quod per Patria testimonium sine decasura finis terminetur.*

PATRIARCHÆ, in Ecclesia primitus quinque fuere, tres per se & ex natura sua, *Romanus, Alexandrinus*, & *Antiochenus*: duo per accidens, *Constantinopolitanus* & *Hierosolymitanus.* Hæc nota.

Patriarchæ, dicti etiam Primates. Ita Desiderius Episcopus Cadurcensis Epist. 11. Sulpitium Archiepiscopum *Patriarcham* compellat, & *primæ Sedis Antistitem*, Innocentius III. Papa in Epist. ad Trinovitanum Archiepisc. Primatem totius Bulgatiæ & Blachiæ, in Gestis ejusdem PP. p. 60. *Fraternitatem suam scire volentes, quod apud nos hæc duo nomina, Primas & Patriarcha, pene penitus idem sonant, cum Patriarcha & Primates teneant unam formam, licet eorum nomina sint diversa.* Adde Gregorium VII. lib. 6. Epist. 35. In præfatione Synodi Marisconensis II. an. 585. Priscus Lugdunensis Episcopus *Patriarcha* nuncupatur; in Canone vero ultimo *Metropolitanus*, [Cantuarienses Archiepiscopi *Patriarchæ* dicuntur, in Hist. Translat. S. August. & aliorum, sæc. 6. Bened. part. 2. p. 749] Petrus venerab. in Epitapbio Reinaldi Archiep. Lugdunens. qui obiit an. 1129.

Vezeliacensis prius Abbas, post Patriarcha
Lugduni. &c.

Epitaphium Henrici Archiepiscopi Bituricensis qui decessit an. 1199.

Hic bonus Henricus, vir nobilis & Patriarcha
Quondam Bituricus, tumuli jacet hujus in arca.

Vide Epistolam 3. Anacleti I. PP. cap. 3. Epist. Nicolai I. PP. ad Bulgar. c. 92. ejusdem Epist. ad Rodulphum Archiep. Bituricensem c. 2. Concilium Matisconense II. in Præfat. Vitam S. Bernardi Archiepiscopi Viennensis, frag. 2. pag. 565. Motinum lib. 1. Exercit. sacr. exercit. 7. 8. 27. Allatium de Concordia utriusque Ecclef. l. 1. cap. 25. Marcam de Primat. & alios.

☞ Haud scio tamen an iste *Patriarchæ* titulus aliquam prætulerit prærogativam & jurisdictionem in ceteros Metropolitanos. Et quidem Agiulfus Bituric. Archiepiscopus, tametsi *Patriarcha* vocatur à Theodulfo, Archiepiscopis nihilominus Narbonensi & Burdegalensi postponitur in Capitulari Ludovici Pii an. 828. Illud idem colligere licet ex Episcopis quibus idem nomen concessum est, quod ob eximias quorumdam virtutes, aut à privatis hominibus factum credere par est. Sic Alcuinus Arnonem Episcopum Saltsburgensem *Patriarcham* compellat to. 9. Spicileg. Acher. p. 116.

Te ducente, Pater, Pastor Patriarcha, Sacerdos.

☞ Exstat vetus Inscriptio Ecclesiæ S Agathæ apud Fleetwood. in Inscript. antiq. Sylloge pag. 346. in qua 318. Niceni Patres titulo *Patriarchæ* omnes donantur; quod fœdissimo errore factum notat Fleetwoodus: sed vereor ne inclementius dictum videatur, cum eumdem titulum Episcopis concessum constet, nisi monitum lectorem velit ea ætate inusitatum fuisse *Patriarcha* vocabulum; quod probabilissimum est.

Patriarchæ, titulus etiam datus Summo Pontifici Romano, qui in Occidente unicus est, semperque fuit, Occidentis Patriarcha, inquit Morinus. Leo *Romanus Patriarcha* nominatur à Theodosio in Epistolis Concilio Calchedonensi præfixis. Epistola 3. Ratherii Episcopi Veronensis inscribitur *Summo prima, hoc est Romanæ Sedis Pontifici, Domino Patriarchæ reverendissimo Joanni.* Rabanus de Gregorio IV. Papa:

Tu caput Ecclesiæ es, primus Patriarcha per Orbem.

[Gualdo in Vita S. Anscharii ubi de Clemente II. PP.

Auspiciis Patriarcha tuis ad regmina surgit.]

Vide Glossar. med. Græcit. Adde Baronium ann. 515. num. 4. an. 520. num 41.

Patriarchæ titulus concessus Episc. Gradensi & Aquileiensi. Vide Baronium an. 570. n. 10. an. 630. n. 18. Allatium de Concordia utriusque Eccl. l. 1. c. 25. Ughell. in Ital. sacra, & Marcam de Primat. n. 20. 21. [*Dominus Radaldus Patriarcha istius sanctæ sedis Aquilensis ecclesiæ*, in Notitia an. 971. apud Murat. delle Antic. Estensi p. 552.]

Patriarchæ nomenclatura ὁμωνύμως seu Abbatibus tribuitur in Vita S. Nili Junioris p. 12. 20.

Patriarchiæ, seu *Patriarchales*, 5. præcipuæ Romæ Basilicæ apellatæ, ut iis adjuncta Palatia, Patriarchia: sc. Lateranensis, S. Petri in Vaticano, S. Pauli extra muros, S. Mariæ Majoris, & SS. Stephani & Laurentii. Vide Conciliab. Rom. an. 1160. Hist. Pergam. to. 3. p. 422. Attil. Serranum, Panvinium, &c.

Patriarchicon, Ecclesia Patriarchalis, apud Anselmum Havelbergensem Episc. lib. 3. Dialogor. cap. 3.

¶ Patriarchium, Palatium Patriarchæ. Anastasius in Vita Gregorii III. PP. *Ut oblationes de Patriarchio per oblationarium deportarentur ad celebrandas Missas.* Idem in Vita Zachariæ: *Hic in Lateranensi Patriarchio ante basilicam beatæ memoriæ Theodori*

Papa à novo fecit tristitiam. Synodus Leonis PP. III. adv. Felicem act. 2. *Ipsum suum orthodoxum libellum super sacrosancta Dei mysteria in nostro Patriarchio ponens, juravit sic tenere & confiteri.*

¶ PATRIARCHIUM, Dignitas Patriarchæ, apud Guibertum in Hist. Palæstina.

PATRIARCHÆ JUDÆORUM, in Palæstina dicti Principes ac Summi Pontifices Judæorum, qui successionis jure ad hanc dignitatem perveniebant, ut Epiphanius docet in hæresi Ebionit. cap. 30. de quibus copiose egit Jacobus Gotofredus ad l. 1. Cod. Th. de Judæis, &c. Horum nomen exstinctum ac dignitatem sublatam à Theodosio juniore observat idem Gotofredus ad l. 29. eod. tit. quibus successere *Primates*, qui in Synedriis eligebantur.

¶ PATRIARCHISSA. Bernardus Thesaur. de Acquisitione T. S. cap. 143. apud Muratur. tom. 7. col. 779 *Sciscitantibus, quanam esset hæc mulier tanti fastus responsum erat Patriarchissam esse.*

¶ PATRIATUS, Pars hæreditatis paternæ, quæ secundogenitis datur à primogenito fratre. Litteræ Caroli V. Reg. Franc. an. 1366. to. 4. Ordinat. p. 685. *Nonobstante quod dicta prepositura de Firmitate, cum certis aliis terris, dictis fratri & sorori nostris, in Patriatu seu appanagio, tradite fuerint seu etiam assignate.* *Paratus* eadem notione occurrit in Litteris Johannis Reg. Franc. an. 1361. ibid. tom. 3. pag. 544. *Nonobstantibus quod hujusmodi villa* (de Virtuto) *castrum, castellania, prepositura & resortum aliis loci de Firmitate super Albam, tum aliis terris predictis dicto filio nostro* (genero scilicet Johanni Galeaz) .... *in Paratu* ... *tradite existant.* Haud scio an mendose, cum utraque vox eodem significatu usurpari potuerit. Vide *Apanamentum* in *Apanare* & *Paragium.*

¶ PATRICIANI, Hæretici, qui ab auctore quodam Patricio ann. circ. 387. humanam carnem à diabolo creatam impie asserebant. Vide August. hær. 61. Isidorum lib. 8. cap. 5. Philastrium hær. 62. Baron. ad annum 203. Stockmannum in Lexico Hæres. & supra *Paterani.*

¶ PATRICIATUS. Vide *Patricius.*

PATRICINUS, αὐτόχθων, *aborige, indigina*, in Gloss. Gr. Lat. Glossæ aliæ p. 336. Edit. H. Steph. habent *Patricius.*

¶ PATRICISSA. Vide post *Patricius.*

PATRICIUS, Dignitas à Constantino M. instituta, ut auctor est Zozimus lib. 2. quæ cæteras anteibat, etiam Præfectos prætorio. Priscus in Hist. p. 56. edit. Reg. Ἐν τοῖς Πατρικίοις σὺν ἐκείνῳ καταλεγέντα, οἱ δὴ τὰς ἀρχὰς ἁπασῶν τιμῶσι. Procopius lib. 1. de Bello Vandal. τιμὴ ἡ ἀνωτάτω. Walafridus Strabo lib. de Rebus Eccl. cap. 31. *Patricii, qui primi post Cæsares in Imperiis fuisse videntur.* Patriciatus dignitatis formulam descripsit Senator lib. 5. Epist. 2. ex qua observare est [hanc dignitatem *non tantum cedere fulgori*, hoc est, Consulatui, atque] sola morte solutam: *Mox ut datus fuerit hic honor in vita tempus reliquum homini fit coævus, &c.* Atque id forte causæ est quod *Patriciatus* dignitas cum alia persæpe dignitate copulata legatur, cum hæc perpetua esset, altera vero temporaria. Sed id obtinuisse apud Gothos tantum volunt alii: cum in Synodu Chalcedonensi Act. 1. initio, & in Cod. Theod. *Expatricius* legatur. Cum vero plures interdum essent hac dignitate conspicui, qui ante alios eam obtinuerat, *Primus Patriciorum* dicebatur, ut Aspar apud Marcellinum Comitem. Πρωτοπατρίκιον etiam dixit Malchus in Excerptis pag. 92.

PATRICIATUS dignitatem ut eminentissimam Regibus ac principibus exteris, ab Augustis Byzantinis sæpe delatam legimus: sed maxime iis qui Constantinopolim concedebant, vel sedibus suis depulsi ad Imperatores confugiebant, ut Theodorico Gothorum Regi, & Odoacro, à Zenone, apud Procop. l. 1. de Bello Goth. c. 1. l. 2. c. 6. & Malchum in Excerptis pag. 94. Sigismundo Regi Burgundionum, apud Avitum Viennensem Epist. 7. Vitigi Gothorum Regi, & Arethæ Saracenorum Principi, à Justiniano lib. 16. Histor. Misc. p. 457. 469. apud Theophanem p. 203. Vide Procopium lib. 1. de Bello Vandal. c. 9. Hunnorum Regi, & Nicetæ Sarbari Persarum Ducis filio, & Curvato Hunogundurorum Domino, ab Heraclio, apud Nicephorum Constantinop. p. 36. 64. 72. 1. edit. Telericho Bulgariæ Principi à Leone Philosopho, apud Landulphum Sagacem lib. 23. Hist. Miscellæ p. 750. Taronis Principibus ab eodem Leone, apud Constantinum de Admin. Imp. c. 43. Bologudæ & Gylæ Turcorum seu Hungarorum Ducibus, à Constantino Porphyrogenito, apud Zonaram pag. 155. & Scylitzem p. 636. Adalgiso Desiderii Longobardorum Regis filio, à Constantino Copronymo, apud Eginhardum an. 774. Bulgariæ Principibus aliquot, à Basilio Bulgaroctono apud Zonaram p. 181. Cegeni denique Patzinacorum Principi, à Constantino Monomacho, apud eumdem Zonaram pag. 205. Vide *Pater Imperatoris*, præterea quæ alii de hac dignitate congessere, ac præsertim Jacobus Gotofredus ad l. 1. Cod. Th. de Consulibus.

Exstat hæc forma constituendi Patricii, in Historia Pauli Forojuliani de Gestis Longob. asservata in Bibliotheca Vaticana: *Patricii dignitas taliter disponenda est, quatenus illa non vili personæ, nec alicui concedatur ignoto. Sit enim valde notus Imperatori, sit fidelis & prudens, non elatus. Protospatharius veniens ante Imperatorem, osculetur suum humerum, & dicat: Maxime Imperatorum, adest quem vocasti. Tunc stet ad sinistram Imperatoris illius Hyparchus, quem nos dicimus Præfectum, & dicat ei Imperator, Cum Protospathario futurum Patricium adducito. Dum autem venerit Patricius, in primis osculetur pedes Imperatoris, deinde genu, ad extremum osculetur ipsum: tunc osculetur omnes Romanos circumstantes, & dicant omnes, Beneveniatis: Nobis nimium laboriosum esse videtur concessum nobis à Deo ministerium solum procurare: quocirca te nobis adjutorem facimus, & hunc honorem tibi concedimus, ut Ecclesiis Dei & pauperibus legem facias, & inde apud altissimum Judicem rationem reddas. Tunc induat eum Imperator mantum, & ponat ei in dextro indice annulum, & det ei bombacinum propria manu scriptum, ubi taliter contineatur scriptum: Esto Patricius, misericors, & justus. Tunc ponat ei in caput aureum circulum, & dimittat.* [Eadem fere habet Cassiodorus var. lib. 3. Epist. 9. nisi quod præter chlamydem, etiam calceos addit. Hæc præterea oculis firmare licet ex figura Caroli M. in Patricii habitu quam exhibuit Chiffletius in Anastasi Childerici & ex eo Mabillonius in Supplem. Diplom. pag. 40.]

Sane *Protospatharius* & *Hyparchus* in hac Patricii constituendi forma nominati, satis arguunt id potissimum spectare Patricios qui ab Imperatoribus Constantinopolitanis constituebantur, maximeque, ni fallor, Patricios Italiæ, vel Siciliæ. Nam *Patricios* etiam peculiari nomenclatura appellabant, Siciliæ & Longobardiæ Præfectos, Constantinopoli ab Augustis submissos: cum in Italiam potissimum soli fere Patricii mitti solerent. Mal-

chus Rhetor p. 93. ait, Augustum Orestis filium orasse Zenonem Imper. ut Odoaclum Patriciatus dignitate ornaret, & Italicam diœcesim ei regendam committeret. Constantinus vero Porphyrogenit. de Administ. Imp. cap. 27. scribit translata Constantinopolim Imperii sede, missos inde Patricios duos, qui utramque provinciam regerent, quorum, inquit, alter Siciliæ, Calabriæ, Neapoli, & Amalphiæ præerat: alter vero Benevento, Capuæ, Papiæ, & reliquis urbibus quæ Byzantinis Augustis parebant: quod intelligendum, maxime post occupatas plerasque Italiæ provincias à Gothis, Longobardis, & Saracenis. Hinc *Patricium Siciliæ*, id est, Præfectos, legimus in Codice Carolino Epist. 73. 88. *Patricium Panormitanum*, apud Gregorium M. lib. 10. Epist. 44. *Patricios Italiæ*, locis indicatis in voce *Catapanus*: *Patricium Africæ*, apud eumdem Gregorium eodem lib. Epist. 43. & Victorem Tunnensem. Ita etiam Damianum quemdam *Patricium Seleuciæ*, id est Præfectum, nominat Codinus in Originib. edit. Meursii p. 75. ut *Patricios Lazicæ* Cedrenus p. 443. & Anastasius in Collectaneis p. 254. *Patricium Alanorum*, idem Anastasius p. 255. *Patricium Armeniorum*, Theophanes p. 286. De ejusmodi Patriciis, ac præsertim Italiæ, intelligendus Diurnus Romanus cap. 2. tit. 3.

Neque alii fuere, *Patricii Romanorum*, quam *Præfecti* Romanæ urbis: quam quidem dignitatem, postquam sese à Græcanici Imperii jugo subduxere, Longobardis etiam devictis & superatis, Pipino primum, deinde Carolo Magno & Carolomanno Romani ipsi adscripsere, ut colligere est ex Anastasio in Vita Stephani IV. Papæ: *Itaque in exordio ordinationis suæ, quo isdem sanctissimus Præsul Pontificatus apicem assumpsit, direxit Franciæ partibus ad excellentissimos viros Pipinum, Carolum, & Carolomannum Reges Francorum, & Patricios Romanorum*, &c. Exstant ejusdem Stephani & Pauli Summorum Pontificum Epistolæ in Codice Carolino 1. 4. 7. 8. 9. 41. 42. 45. 47. &c. inscriptæ *Dominis excellentissimis Pippino, Carolo, & Carolomanno Regibus, & nostris Romanorum Patriciis.* Habentur complures aliæ in eodem Codice ab iisdem Pontificibus, *Pippino Regi Francorum, & Patricio Romanorum* scriptæ, ut Adriani ad Carolum M. quarum pleræque, post devictos & exactos Longobardos, exaratæ, *Carolo Regi Francorum & Longobardorum, atque Patricio Romanorum* inscribuntur: [quem titulum ipse Carolus ante initum Longobardiæ regnum minime usurpare consueverat.] Sed coronato à Leone III. Papa eodem Carolo, *ablato Patricii nomine, Imperator & Augustus appellatus est*, ut habent Annales Francor. ann. 801. Atque abstinuere deinceps hocce titulo gentis Francicæ Augusti, ut qui Imperatoriæ dignitatis longe eminentiori obscuraretur, eoque ipso Romæ imperarent; tametsi in aliquot veteribus Tabulis sub eodem Carolo tum Imper. in adscriptis annis, *Rex Longobardorum & Patricius Romanorum* adhuc redigitetur, apud Mabillonium to. 5. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti p. 88. 89. Quippe Patriciatus *Romanorum* intelligendus proprie de urbis Romæ, vel etiam Italiæ præfectura, quæ, à Patriciis, uti diximus, regi solebat, quæ est etiam sententia Nicolai Alemanni in Dissert. de Lateranensibus Parietinis cap. 11. Non mirum igitur, si Carolus Imperator factus à Patricii titulo abstinuit, cum Patriciatus dignitas fuerit Imperatoriæ subdita: non quod idem Carolus Imperatori Constantinopolitano, ea ultro accepta, sese eî obnoxium reddiderit, cum contra, Summo Pontifice id enixius postulante, hanc arripuerit, ut & Romam & Italicas provincias, cum adversus Græcos, quibus Romana tum Ecclesia secesserat, tum etiam Longobardos, qui eam acrius infestabant, tutaretur, idque obiret muneris quod ipsi Italiæ Patricii seu Præfecti, qui ab Imperatore Constantinopolitano mittebantur.

Patriciatum Caroli, à *Patriciatu Beati Petri* distinguit exerte Hadrianus PP. in Codice Carolino Epist. 85. ita ut *Patriciatus Caroli* fuerit urbis Romæ & Romanorum præfectura, vel etiam dominium: *Patriciatus* vero *B. Petri*, id quod *Ecclesiæ Romanæ Patrimonium* vulgo vocamus, ex Pipini & ejusd. Caroli liberalitatibus conflatum. Sic autem Summus Pontifex: *Tamen fidelissimi vestri præfati Missi viderunt ipsos Ravennianos, quos vobis præsentaverant, qualiter nobis in superbia extiterunt: sed quæsumus vestram Regalem Potentiam, nullam novitatem in holocaustum, quod Beato Petro, sanctæ recordationis genitor vester obtulit, & vestra Excellentia amplius confirmavit, imponere satagat, quia, ut sati estis, honor Patriciatus vestri a nobis irrefragabiliter conservatur, etiam & plus amplius honorifice honoratur: similimodo ipse Patriciatus Beati Petri, fautoris vestri, tam a sanctæ recordationis Domno Pippino, magno Rege, genitore vestro, in scriptis in integro concessus, & a vobis amplius confirmatus, irrefragabili jure permaneat.*

Putant Junius & Meursius *Patricios Romanorum* dictos primitus Imperatores, quos postea *Romanorum Reges* appellavere, Imperatores nempe Principum consensu & electione ad supremum istud fastigium eductos, qui *Regum* primo, tum corona ac diademate donati, *Imperatorum* titulos sibi adrogabant: quod vel inde eliciunt, quod Carolo M. in Imperatorem coronato à Leone Papa Patricii Romanorum in eo titulus cessarit. Improbat id Gretzerus lib. 3. Comment. in Codinum cap. 17. hac potissimum ratione, quod hac dignitate donati fuerint Pipinus & Carolomannus, qui Imperatoriam nunquam adepti sint: quamquam non desunt, atque in iis Lalandius, qui nescio quo argumento aliam fuisse in Pipino & Carolomanno, aliam in Carolo M. Patricii dignitatem contendunt, quod sane ægre ii possent firmare. Hadrianus Valesius lib. 6. rerum Francicarum eosdem censet *Patricios Romanorum*, & *Patricios urbis Romæ*, quos *Senatores* inferior ætas appellavit, qui eadem qua olim Consules dignitate fungebantur.

Verum, non alia indubie fuit *Patricii Romæ* dignitas, à præfectura urbis & circumjacentium regionum, quam ultro Pipino, Carolomanno, & Carolo Magno concessere Romani, ut essent qui eos regerent & tutarentur: unde *Patricii & Defensores Romanorum* ii conjunctim vulgo appellati. Annales Francor. Metenses an. 773. *Ibi venit ad eum Missus D. Adriani Papæ nomine Petrus, obnixe postulans, ut ad defendendam Ecclesiam Romanam festinaret, & ut populum Romanum de manibus superbi Regis Desiderii liberaret: adjungens, quod ipse legitimus tutor & defensor esset ipsius Ecclesiæ, quoniam illud prædecessor suus sanctæ memoriæ Stephanus Papa unctione sacra liniens, in Regem ac Patricium Romanorum ordinavit.* In Capitulari 1. an. 769. & Aquisgr. an. 789. Carolus M. inscribitur *Rex, regnique Francorum rector, & devotus S. Ecclesiæ defensor atque adjutor in omnibus Apostolicæ Sedis.* Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 223. *Non debere Regem Imperatoris filium, qui non sine causa gladium portaret, qui Roma-*

ne reipublica Patricius, tutor, & defensor esse deberet, tantam pati Ecclesia Dei conculcationem, &c. Neque alia videtur esse sententia Nicolai Alemanni in Dissertat. de Lateranensibus Parietinis, quam tamen non omnino probat vir doctissimus Carolus Cointius in Annalibus Ecclesiast. Francor. ann. 796. Quibus omnibus addendus Alcuinus Epist. 84. sub nomine Caroli M. ad Leonem PP.

☞ Idem exerte docet Gregorius Mon. in Chronic. Farfensi apud Murator. to. 1. part. 2. col. 640. ubi scribit *Italiam totam semper habuisse imperatorios procuratores, rectores, Patricios, exarchos, & duces qui imperatoria jura & reipublica potentissime possidentes defenderent, dominiumque Italicum obtinerent, usque ad tempora Pipini Regis Francorum, quem Stephanus Papa II. apud Parisium coronavit & unxit cum duobus filiis suis circa annum Dominica Incarnationis* DCCLIV.

Exstat Statutum Leonis VIII. PP. in concilio Romano anni 957. in Chronico Reichersspergensi, ex quo docemur Hadrianum PP. Carolo M. *Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apostolica Sedis, & investituram Episcoporum concessisse.* Idne verum sit, non disquiro: id constat eamdem Patricii non omnino extinctam dignitatem cum Carolo M. Siquidem prostat Epistola Paschalis Papæ apud Mabillonium to. 6. Vitar. SS. Ordin. S. Benedicti p. 567. quæ sic clauditur: *Data per manum Georgii Bibliothecarii S. Sedis Apost. nonis Decemb. imperante D. nostro piissimo Principe Augusto Ludovico a Deo coronato, magno & pio Imperatore, anno quarto, & Patriciatus ejus tertio.* Id præterea colligitur ex iis, quæ scribit Adrianus II. PP. in Epist. 34. ad Carolum Calvum Regem: *Te optamus omnis clerus & plebs, & nobilitas totius orbis & urbis, non solum ducem & Regem, Patricium & Imperatorem, sed in præsenti Ecclesia defensorem, & in æterna cum omnibus Sanctis participem fore.* Præterea cum hanc ambierint postmodum Germanici Imperatores, & peculiaribus ipsius dignitatis insignibus interdum ii donati legantur, ut ex sequentibus facile erit colligere.

Otto Imp. in Charta an. 963. in Chron. Laurishamensi p. 69. & apud Meibomium ad Wittikindum p. 123. inscribitur *Rex Francorum & Longobardorum, ac Patricius Romanorum.*

De Henrico III. sic Hermannus Contract. & Bertholdus Constantiensis an. 1061. *Roma Nicolao PP. defuncto Romani coronam & alia munera Henrico Regi transmiserunt, eumque pro eligendo Summo Pontifice interpellaverunt. Qui ad se convocatis omnibus Italiæ Episcopis, generalique conventu Basilea habito, eidem imposita corona, Patricius Romanorum appellatus est.* Concilium Osboriense an. 1062. ubi Regius Advocatus: *Hoc negare non potes quod pater domini mei Regis piæ memoriæ Henricus (III.) Imperator, factus est Patricius Romanorum, à quibus accepit in electione super ordinando Pontifice principatum.* Ipse Henricus III. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 11. *Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imperator & Patricius, dum adhuc regni & coronæ de statu incertus hinc inde anxius volutabar, &c.*

De Henrico IV. Leo Ostiensis lib. 2. cap. 80. *Bambergensis Episcopus de gente Saxonum Papa Romanus eligitur, eique Clemens nomen imponitur: ob hujusmodi res tam prospere tam canonice gestas, eidem Henrico Patriciatus honorem Romani tribuunt: eumque præter imperii coronam auream, torque uti decernunt.* Albericus & Matth. Paris an. 1084. *Henricus Rex Patricius Romanorum constituitur, & a Clemente Papa in Imperatorem benedicitur.*

De Henrico V. Willelm. Malmesbur. l. 5. Hist. pag. 167. *Imperatori autem exeunti de camera, & suis regalibus exuto,* (post ejus coronationem) *occurrerunt Romani Patricii, cum aureo circulo, quem imposuerunt Imperatori in capite, & per eum dederunt sibi summum Patriciatum Romanæ urbis, communi consensu, & volenti animo.*

De Lothario, Petrus Diacon. lib. 4. Chronici Casinensis cap. 120. *Ipse vero coronam Patriciatus accepturus in civitate remansit.*

Aliis tamen interdum quam Augustis Germanicis concessa legitur Patricii Romanorum dignitas. Hugo Flaviniacensis ann. 941. *Hoc anno Dominus Odo venerabilis multorum Monasteriorum restaurator, cum multum laborasset in componenda pace, inter Hugonem Regem Italiæ & Albericum Patricium Romanorum, obiit Turonis.* Helinandus in Chronico anno 999. *In Italia Crescens Patriciatu Romanorum arrepto contra Ottonem Imperatorem rebellat.* Idem an. 1004. *Otto Imperator Romæ Crescentem Patricium aggreditur. Victus Crescens, &c. ex fuga retractus capitur, vilique jumento averse impositus circumducitur, &c.* Romualdus Salernitanus Archiep. in Chron. MS. an. 998. de Silvestro PP. *Hic autem mortuo Alberico, qui Patriciatus sibi nomen vindicaverat, à Crescentio Numentano, qui Patricius dicebatur, Papa ordinatus est.* Vide Vincentium Belvac. lib. 24. cap. 108. Scribit Otto Frisingensis l. 7. Chr. c. 31. & 34. ex Epistola Lucii Papæ ad Conradum Imper. Romanos tumultuantes, *Senatoribus quos ante instituerant, Patricium adjecisse, atque ad hanc dignitatem Jordanem Petri Leonis filium eligentes, omnia ei tanquam Principi subjecisse.* Præfecturæ dignitate abolita: sed Eugenio III. Pontificatum excipiente, pacem cum Romanis compositam, ea conditione *ut Patriciatus dignitatem exfestucarent, & Præfectum in pristinam dignitatem reciperent, Senatores vero ex ejus auctoritate tenerent*: quod actum ait sub annum 1145. Id ipsum ex Alberico habet Magnum Chronicon Belgicum, in quo restituendum an. 1146. pro 1144. ex Ottone. Romualdus Salernitanus in Chronico MS. eodem an. *Non multo autem post populus Romanus contra voluntatem ejusdem Papæ Jordanum filium Petri Leonis Patricium promovit, & Senatores de novo in urbe creavit.*

☞ Inter Duces Amalphitanorum quorum catalogum exhibet Julius Cæsar Capacius in Hist. Neapolit. memorantur ad an. 952. Sergius *Imperialis Patricius*, & ad an. 959. Manso *Imperialis* itidem *Patricius & Antipatus.* Ibidem in quodam Instrumento legitur: *Temporibus dom. Johannis gloriosi Ducis & Imperialis Patricii, Antipatr & Vestis.* Vide Brencmanni Dissertat. de Republ. Amalphit. p. 23.

Patricii dignitas in Francia etiam obtinuit, eodem fere quo apud Byzantinos gradu, cum post Regem proxima fuerit. Lex Ripuar. tit. 50. §. 1. *Si quis testes ad mallum ante Centenarium, vel Comitem seu ante Ducem, Patricium vel Regem necesse habuerit, ut donent testimonium, &c.* Ubi *Patricius* Duci præponitur, ut etiam apud Marculfum lib. 1. form. 8. *Ideo tibi actionem Comitatus, Ducatus, Patriciatus in pago illo, quem antecessor tuus ille usque nunc visus est egisse, tibi ad agendum regendumque commisimus, ita ut semper erga regimen nostrum fidem inlibatam custodias, & omnes populi ibidem commanentes, tam Franci, Romani, Burgundiones, vel reliquæ nationes sub tuo regimine ac gubernatione degant, &c.* Ex quibus primum eruimus *Patricios*, perinde ac Duces & Comites, provincias rexisse, & populis jus dixisse, suosque habuisse districtus, quos *Patriciatus terminos* vocat Fredegarius in

in Chron. cap. 90. Deinde quod *Burgundiones* tertio loco, ut *Patriciatus*, locentur, satis indicari *Patriciis*, præsertim Burgundiones spectasse; cum in Burgundionum regno maxima ac suprema post Regem exstiterit dignitas, alia tamen à dignitate *Majoris-domus*, licet summa parque fuerit utriusque potentia & auctoritas, dispari tamen nomine. Quanquam Patricios domui etiam regiæ præfuisse videatur indicare Cyprianus in Vita S. Cæsarii Arelatensis: *Parthenius Patricius, qui cæteris servis præfectus, apud Dominum suum præcipuum gratia locum obtinebat, &c.*

Id porro nominis ac dignitatis apud Burgundiones potius obtinuisse quam apud Francos, ex eo conjicere est, quod data primitus Sigismundo Burgundionum Regi ab Imperatore Constantinopolitano legatur; in cujus aula cum præcipua fuerit, ita Reges Burgundici primam in sua esse statuerunt: nisi dicamus *Patriciorum* servatam in Burgundiæ atque adeo Provinciæ Regno dignitatem, eique attributam rerum administrationem, quod Gothorum in Italia Reges: qui huic parti Galliarum, inclinante Romanorum in Italia & in Galliis potestate, imperabant, hanc regendam committerent viris illustribus qui Patricii dignitatem obtinebant: qua certe dunatus legitur Petrus Marcellinus Felix Liberius Præfectus Prætorio Galliarum, qui Concilio Arausicano an. 529. interfuit, sub Theodorico II. Gothorum in Italia Rege, à quo restaurata fuerat præfectura in Galliis anno 511. quæ dominantibus Wisigothis desierat, ut observat vir doctissimus Ægidius Lacarrius in Historia Galliarum sub Præfectis Prætorio. Sed & ante hæc tempora Romanos Augustos viros illustres dignitate Patricios in Gallias, qui eas tegerent, misisse satis convincunt quæ de Aetio, Ægidio, & aliis Patriciis, habent Scriptores Francici.

Utcumque se res habeat, constat Patricios Francicos promiscue *Patricios Galliæ*, vel *Galliarum Burgundiæ*, vel *Massiliæ* sese inscripsisse, quod regni Burgundiæ urbs præcipua esset, atque in ea degerent regni Burgundiæ Reges, ut & Præfecti. Unde Fortunatus de Bodegisilo Duce lib. 7. Poem. 5.

Massiliæ Ductor felicia vota dedisti,
Rectoremque suum laude perenne refert.

Exercitus etiam ductasse Patricios Francicos, testantur passim historici, ex quibus eorum qui hac in Galliis, seu potius in Burgundico regno functi sunt dignitate sequentem seriem eruimus, omissis cæteroquin Galliarum Patriciis à Romanis Imperatoribus subinde submissis. Ac primus quidem occurrit

SECUNDINUS Patricius, in Vita S. Joannis Abbat. Reomaensis lib. 1. cap. 1. qui idem forte est qui sub Theudeberto Rege magnæ auctoritatis habebatur, ut tradit Gregorius Turon. lib. 3. Histor. cap. 33.

PLACIDUS Patricius inscribitur in Epistolis Pelagii PP. ad Sapaudum Arelatensem Episcopum, cujus genitor fuisse dicitur, apud Baronium ann. 556. num. 21. an. 559. n. 9.

HECCA ex primoribus Palatii mortuo Clotario missus à Sigeberto Rege, ut provinciam Massiliensem disponeret, in Vita S. Eucherii Lugdun. pag. 76. edit. Chifflet.

AGRICOLA Patricius sub Guntranno Rege an. 565. apud Gregor. Turon. lib. 4. Hist. c. 24. & Fredegarium in Histor. Epitom. c. 55. quo amoto

CELSUS Patriciatu donatur ab eodem Rege. Gregor. Turon. lib. 4. cap. 24. 30. Marius Aventic. an. 4. Justini, Fredegarius cap. 55. 62. Habetur Epitaphium Silviæ matris Celsi Patricii in to. 1. Histor. Francor. pag. 516.

AMATUS, Celsi in Patriciatu successor, à Guntranno in Longobardos missus, ab iis cæsus interiit anno 575. Gregorius Turon. lib. 4. c. 36. Hermannus Contract. an. 575. *Patricius Provinciæ* dicitur Paulu Warnefrido lib. 3. c. 3. huic successit

ENNIUS cognom. *Mummolus*, de quo agunt Greg. Turon. lib. 4. Hist. cap. 36. 37. 39. 40. lib. 7. cap. 34. 36. &c. Fredegarius, Aimoin. Hermannus an. 576. 579. 584. 585. Paulus Warnefrid. lib. 3. cap. 3. Vita S. Quintidii Episcopi Vasion. num. 7.

ÆGILANES, qui & *Ægila*, Patricius anno 24. Guntranni, & ann. 7. Theuderici. Chron. Fredegar. cap. 2. 21.

DINAMUS *Patricius Galliarum* an. 593. 596. apud Gregorium M. lib. 2. Ind. 11. Epist. 33. lib. 5. Epist. 6. quem *Massiliensem* vocat Fortunatus lib. 6. Poemat. 11. De eo etiam Poëm. 12. ubi, ut hoc obiter moneam, sub finem, pro *sedis aplaudo*, Codex S. Germani Parisiens. Longobardicis literis exaratus præfert, *Sede sapando*. Ejusdem Dinamii, & Eucheriæ conjugis habetur Epitaphium in to. 1. Hist. Franc. pag. 519. Exstat Vita S. Maximi Episcopi Regiensis, scripta ab eodem Dinamio Patricio, in Chronologia Lerinensi.

ARIGIUS *Patricius de Galliis*, an. 596. 604. eidem Gregorio M. lib. 5. Epist. 57. lib. 12. Epist. 12.

ASCLEPIODOTUS Patricius in Galliis ann. 599. 604. eidem Gregorio lib. 7. Epist. 125. Ind. 2. lib. 12. Epist. 17. Eumdem esse putant viri docti qui *Asclipiadus* dicitur in Decretione Childeberti Regis an. 595. c. 14.

LEUDEGISILUS *Patricius partibus Provinciæ ordinatur* à Guntranno an. 26. regni. Fredeg. c. 5. Hermannus an. 587.

GUNDOBALDUS & WINTRIO, Patricii dicuntur Childeberti Regis Austrasiorum, qui defuncto Guntranno patruele regnum Burgundiæ acceperat, in Gestis Regum Francor. c. 36. postremus *Quintrio Dux Campaniensis* appellatur à Fredegario in Chronico c. 14. & 18. quo occiso, Brunechilde instigante, anno 3. Theodeberti

COLENUS, genere Francus anno 3. Theuderici Patricius ordinatur. Fredeg. cap. 18.

PARTHENIUS *Patricius*, circa tempora Childeberti Regis, apud Cyprianum in Vita S. Cæsarii Arelat.

LIBERIUS *Patricius*, circa eadem tempora, apud Messianum, in Vita ejusdem S. Cæsarii.

PROTADIUS genere Romanus, defuncto Wandalmaro Duce in Pago Ultrajurano & Scuingorum, Patricius ordinatur an. 8. Theuderici, ut est apud Fredegar. c. 24. adeo ut incertum sit, an Wandalmarus revera Patricii dignitatem & titulum obtinuerit. Protadio arte Brunechildis interfecto, eadem procurante,

VULFUS Patricius substituitur, ut est apud Fredeg. cap. 27. 29. quo perinde occiso,

RICHOMERES genere Romanus, in Patriciatum ejus subrogatur an. 11. Theuderici. Fredeg. c. 29.

PHILIPPUS Patricius, cujus mentio est in Epistolis ad Desiderium Episc. Cadurcensem Epist. 65.

ALETHEUS Patricius an. 30. Chlotarii II. Fredeg. cap. 43. 44.

WILLIBALDUS Patricius Burgundiæ sub Dagoberto Rege, à Floacato Majore-domus interfectus circa an. 651. Gesta Dagub. c. 21. 36. Fredeg. c. 90. Vita S. Eligii, &c.

¶ AUDEROUS *vir inlustris atque Patricius* subscribit Chartam Chlodovæi II. Reg. an. 653. apud Leblan. inter Probat. Hist. Sandionys. pag. 6.

¶ AUDOBERCTHUS & ROCCUS *Patricii* ex Charta Theuderici Reg. an. 678. ibid. pag. 8.

HECTOR vel HICTOR, *in fascibus Patriciatum Massiliæ rexisse*, Childeberto II. regnante, dicitur in Vita S. Leodegarii cap. 5. & in Vita S. Præjecti n. 10. 12. Exhinc Patricii Provinciæ aliquot alii occurrunt usque ad tempora Caroli M. in veteri Charta quam descripsere Sammarthani in Episc. Massiliensibus n. 14. scilicet

MEMPHIDIUS Patricius, cui uxor fuit Adulterudis. Deinde

ANTENER Patricius, qui non alius videtur ab eo qui

ANTHFRIUS *Patricius Provinciarum* appellatur in vetustissima Charta edita à Columbo in Episc. Vivariensibus l. 1. n. 35. in qua etiam *Sulpitia* ejus uxor nominatur.

MEIRANO Patricius in eadem Charta Massiliensi. Denique

ALAO Patricius. Atque hic videtur postremus qui inter Patricios Provinciæ occurrat, cum hæc dignitas exstincta postmodum fuerit sub altera Regum stirpe, Regibus ipsis alias sibi hunc titulum asserentibus, uti supra observatum. Incertum porro an is Abbo sit ille *Abbo Patricius*, qui sub Theoderico Franciæ Rege vixit, & Monasterium Novalicense construxisse dicitur in ejus Testamento, in quo etiam

AGNARICUS Patricius nominatur: *Et colonica in ipso pago* (Viennensi) ... *quem incontra Ardulfo per judicio Agnarico Patricio evindicavimus.*

BONITUS, postea Arvernorum Episcopus, electus à Theodorico I. Rege *Præfectus Massiliæ primæ Provinciæ* fuit, ut est in ejus Vita. Sed an *Patricii* dignitatem gesserit, incertum. Vide to. 1. Hist. Franc. p. 862. & Diurnum Romanum c. 6. tit. 7.

Verum quamquam exstincta in Francia fuisse videatur dignitas post Pipinum & Carolum M. rursum tamen obtinuisse videtur sub Regibus Burgundicis qui posthæc in hisce Galliæ provinciis regnavere, quod præsertim docet Synodi Mantalensis an. 879. legatio ad Bosonem Regem (Provinciæ) designatum: *Justus Patricius vestris majoribus & minoribus apparentes, veritatem ore & opere proferentes, &c.*

Patricii titulum Erchinoaldo Majori-domus Franciæ tribuunt Beda lib. 3. Hist. cap. 19. & Chronicon Fontanellense cap. 1. n. 5. 6. 8.

Patricium sese indigitat Richardus Dux Normanniæ in Charta an. 1015. apud Hemeræum in Augusta Viromanduorum: *Qui nuncupator Richardus, felicissimi Comitis filius, decorque gratia summæ individuæque Trinitatis deifica Normannorum, licet indignus, Dux & Patricius.* Hocce etiam Patricii titulo non semel donatur à Dudone de Moribus & actis Normann. *Hic Comes, Dux Patriciusque summus.* Et infra:

Patrui Richarde, Comes, Dux, Marchio, Princeps. Infra: *Plaudebant omnes ... qui illis Patricium & Ducem tantorum honorum incrementis largitus est cluentem.* Unde firmari posset eorum sententia, qui *Pares Franciæ* à Patriciis Francicis deducunt, nisi aliunde constaret vocis origo. Vide *Par Franciæ*.

Patricios suos habuere etiam Reges Anglo-Saxonum. Charta Inæ Regis to. 1. Monastici Anglic. p. 13. *Pro ampliori firmitatis testamento Principes & Senatores, Judices & Patricios subscribere fecimus.* Charta Athelredi Regis ibidem p. 51. *Quapropter ego Athelredus Rex Merciorum rogatus à Patricio meo, & propinquo Ceenfrido, &c.* qui in subscriptione *Comes* indigitatur. Aliam Offæ Regis Merciorum subscripsit statim post Episcopos, & ante *Principes & Duces*, *Brordanus Patricius*, in Additamentis ad Matth. Paris pag. 155. In Concilio Calchutensi sub eodem Offa ann. 787. subscribit *Gescha Patricius*. Unde colligitur præcipuam fuisse in hoc regno dignitatem. Apud Simeonem Dunelmensem ann. 780. mentio fit *Bearn Patricii Elfwadi, Regis*. Anno 788. *Sicgan Patricii* ejusdem Elfwadi, à quo Rex ipse interfectus est an. 793. ut narrat idem scriptor, quo loco *Sicgan* Ducis titulo donatur. Idem denique ut & Hovedenus, meminit anno 796. *Osbaldi Patricii*, qui Ethelredo Regi occiso in regnum est suffectus, ut & Alcuinus in inscriptione Epistolæ 29.

PATRICISSA, Uxor Patricii: quæ *Patricia*, apud Gregorium M. in Epistolis. Anonymus Barensis in Chron. an. 1024. *barcavit Bugiano in Corbatia cum Barenses, & comprehendit ipsam Patricissa uxor Cosmizi, & adduxit illam in Bari.* [Vide Brencmanni Dissertat. de Republ. Amalphit. p. 23.]

¶ PATRICII LOVANIENSES, quorum frequens mentio in Charta Wenceslai Ducis Brabantiæ an. 1373. apud Miræum to. 2. p. 1024. De eorum origine ita scribit Justus Lipsius in Descript. Lovanii lib. 2. cap. 3. *Aiunt Lastenum quemdam olim fuisse (tempus aliter non designant) corpore & animo validum, qui septem filias habuit, & eas totidem viris elocavit; sed cum lege, quoniam ipse virilis sexus liberos non haberet, ha nobilitatis suæ jus tenerent & diffunderent, atque ex iis nati tales censerentur. Sive res fuit, sive inventiuncula est, non tamen absona à vero & more.* Plura vide in notis Miræi ad hunc locum.

PATRIENSES, Indigenæ: Galli *Ceux du pais* dicimus. Encomium Emmæ Reginæ: *Terra quod esset optima infecta, maluit conversari vitam fertili patria, cum Patriensibus pace confecta, quam velut expulsus domum redire.* Occurrit apud Hariulfum lib. 3. c. 8. 20. 25. & in Vita S. Eusebiæ Abbatissæ Hamaticensis num. 3.

¶ PATRILOQUIUM, Corolla precatoria, Gall. *Chapelet*. Processus de canonizat. S. Francisci de Paula to. 1. Aprilis p. 121. *Utebatur etiam ad orationes tam verbales quam vocales recitandas solum Patriloquiis, vulgo dictis corona Dominæ nostræ.* Menoti serm. fol. 42. *Quæro à vobis in bona equitate: vos dominæ quæ estis ita bene ornatæ, & habetis grossa Patriloquia de auro valentia L. ducatos, an hoc prosit vobis?* Vide *Pater noster*.

¶ PATRIMONIALES FILII, Legitimi. Concil. Mexican. an. 1585. inter Hispan. to. 4. p. 387. *Statuimus filiis dumtaxat Patrimonialibus, descendentibus ab incolis, qui ex Hispania dictam provinciam transmearunt, &c.* Ibidem pag. 388. *Volumus autem quod donec existant filii Patrimoniales, qui juxta præfatam consuetudinem Palentinam possint eligi ad dicta beneficia; provisio dictorum beneficiorum fiat ad præsentationem dictarum Catholicarum Majestatum, patronorum & non aliter.* Pluries ibi.

PATRIMONIUM varie sumitur apud JC. nam, ut de vulgari significatu taceam, cum tres essent Principis [illegible], seu facultates, Largitiones, Privatæ, & Patrimoniales, Largitionum appellatione donatus est fiscus seu thesaurus Principis, cui regendo præfectus erat Comes sacrarum largitionum; Rerum privatarum nomine, intelliguntur bona Principis quæ privatis usibus erant dicata, quibus gubernandis præerat Comes rerum priva-

tarum. Denique per Patrimonium, sacrum intelligitur, proinde diversum à privato, cui præerat Comes sacri patrimonii, cujus curæ incumbebat regias, ut ait Senator, epulas sollicita ordinatione disponere, ut & apothecas & enthecas aulicas; præterea prædiorum patrimonialium proventus excipere, &c. Quæ patrimonia pluribus explicat Cujacius in Paratitl. lib. 1. Cod. tit. 31. 33. 34. & ad lib. 11. tit. 61. Atque ita domus regiæ fundi appellantur à Procopio lib. 1. de Bello Goth. cap. 4. & 6. *Χωρία τῆς Βασιλέως οἰκίας, ἃ δὴ πατριμόνιον καλοῦσι.*

Patrimonium Ecclesiasticum, seu *Patrimonium S. Petri*: ita appellabant Ecclesiæ Romanæ prædia, ditiones, vel census in provinciis. Anastasius in S. Conone PP. pag. 55. *Hujus temporibus pietas Imperialis relevavit per sacram jussionem suam ducenta annonæ capita, quæ Patrimonia Brutiorum & Lucaniæ annue persolvebant*. Infra: *Rector Patrimonii Siciliæ*. In S. Zacharia p. 8. *In Patrimonio Tusciæ. Ecclesiarum patrimonium*, in Hadriano p. 119. Diurnus Romanus cap. 6. tit. 3. 4. *Patrimonium partis S. Romanæ Ecclesiæ*. Theophanes in Leone Isauro, & ex eo Cedrenus: *Τὰ δὲ λεγόμενα πατριμόνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἁγίων καὶ κορυφαίων Ἀποστόλων*. Vide Nicolaum Alemannum in Dissertat. de Lateranensibus parietinis cap. ult. & Paulum *Sarpi* in libello *De materia Beneficiar.* nuper edito p. 40. & infra in voce *Rector*.

¶ Patrimonium Crucifixi, Bona ecclesiastica vocat S. Bernardus lib. 4. de Considerat. *Qui non de dote vidua, & Patrimonio Crucifixi se vel suos ditare festinent*: quæ & *Patrimonia pauperum* dicuntur in Capitul. lib. 1. cap. 77.

Patrimonium. Tabularium S. Mauricii Andegav. de donatione Plessiaci *au Grammoire* eidem Ecclesiæ facta à Fulcone Comite Andegav. anno 1109. *Statuit* (Fulco) *Ecclesiam S. Mauricii Andegavensis Episcopi sedem, ut quæ sua mater, suaque terra caput est, non Patrimoniis, non muneribus transitoriis, sed rebus in posterum mansuris pro sua suorumque antecessorum, suorumque successorum salute ampliare. Quidquid enim habebat in Plaissiaco Grammatici, cum omnibus appenditiis suis, nec non & apud Rugniacum cum suis .... ei benigne ac libere dedit, donumque cum baculo in manu domini Marbodi Redonensis Episcopi, qui tunc temporis Rainaldo secundo Andegavensi Episcopo Romæ morante Episcopii negotia administrabat, posuit, &c.* Ubi *patrimonium* pro re mobili usurpatur.

¶ Patrimonium, Quod à patre in dotem filiæ concessum est. Charta an. 1095. ex Tabul. Major. Monast. *Hildebertus .... civis Nametensis habuit ibidem duos molendinos in exteriis marinis, quorum unum dedit Frioldo ... cum filia sua nomine Delicata quam ille in uxorem accipiebat.... Concessit igitur B. Martino ... idem Frioldus ... molendinum sepedictum, concedente Dolicata uxore sua, ex cujus Patrimonio ipse erat molendinus.*

¶ PATRINA, pro *Matrina*, Gall. *Maraine*. Ricobaldus in Histor. Pontif. Roman. apud Muraror. to. 9. col. 149. ubi de Hygino PP. *Hic constituit ut patrinus vel Patrina susciperet levatum a fonte baptismatis.*

¶ PATRINATUS, Officium patrini. Statuta Danielis Episc. Nannet. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 954. *Prohibemus ne baptizandis parvulis, plures personæ quam tres ad Patrinatum seu compatrinatum hujusmodi admittantur.*

PATRINUS, *Ἀνάδοχος*, Sponsor, *qui levat aliquem de sacro fonte, vel intromittit in Ecclesiam*, apud Jo. de Janua. Nostris *Parrain*. Higinus PP. de Consecr. dist. 4. *In Catechismo, & in baptismo, & in Confirmatione unus Patrinus fieri potest, si necessitas cogit. Non est tamen consuetudo Romana, sed per singulos singuli suscipiunt*. [Charta Pipini Reg. an. 752. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 273. *Sanctissimus vir Patrinus videlicet seu spiritualis pater noster Willibrordus, &c.*] Chronicon Urspergense an. 1124. *Infantes suos in Sabbato sancto Paschæ & Pentecostes cum candelis, & cappa, quæ dicitur vestis candida, & Patrinis comitantibus ad baptismum deferant, ... ne etiam filios suos, & filias suas ad baptismum teneant, sed sibi Patrinos quærant, Patrinis etiam fidem & amicitiam, ut carnalibus parentibus servent*. Epistola 5. inter Francicas to. 1. Historiæ Francicæ: *Ipse ergo meus est Pater ex lavacro*. [Jesse Episc. Ambian. libello de Ord. baptismi cap. 1. *Signent ipsos infantes in frontibus eorum susceptores, viri vel feminæ, id est, Patrini vel matrinæ*.] Domnizo lib. 2. de Vita Mathildis cap. 1.

Qui Pater in lavacro Regis fuerat sacrosancto.

Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 79. *Qui alicujus filiolum, vel Patrinum occiderit, erga eum & parentes mortui compatrinus reus sit, & erga eas emendatio secundum weram, sicut manbota secundum dominum*. Adde Concilium Calchutense an. 786. cap. 2. Walafridum Strabon. lib. de Reb. Eccl. cap. 26. Honorium Augustod. lib. 3. cap. 115. Fulbertum Carnot. Epist. 33. Leges Alfonsi IX. Regis Hispaniæ part. 1. tit. 4. lege 7. &c. Vide *Tenere*.

In aliquot Conciliis & Synodis plures statuuntur adhiberi *Patrini*, *in levatione scilicet maris, duo mares & una femina, in feminæ vero levatione unus mas & duæ feminæ*, in Eboracensi an. 1195. cap. 4. Sarisberiensi an. 1217. c. 19. Wigorniensi an. 1240. cap. 5. Coloniensi an. 1280. cap. 4. Synodo Santoniensi an. 1280. cap. 6. Exoniensi an. 1287. cap. 2. &c. Adde Statuta Odonis Episcopi Parisiensis cap. 3. 5. 5.

☞ Varia fuit hac in re Ecclesiæ disciplina. Unum patrinum præcipiunt Statuta Eccles. Biterr. ann. 1368. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 644. *Item, præcipimus plures ad suscipiendum infantem de sacro fonte non accedant. Sit autem unus Patrinus tantum in baptismo, sive vir, sive mulier, & alius si voluerit in catechismo*. Idem definiunt Statuta Eccles. Cadurc. &c. ibid. col. 685. ut & Eccl. Nemaus. col. 1026. Sistaric. col. 1080. & Trecor. ann. 1457. col. 1161. Duos susceptores adhiberi posse permittunt Statuta Eccl. Æduensis an. 1468. ibid. col. 505. *Inhibetur quod ad levandum puerum de sacro fonte, ne ultra duo recipiantur*. Idem legitur in Statutis Eccles. Catalaun. an. 1393. ibid. col. 669. Tres vero admittunt Statuta Eccl. Trecor. cap. 8. ibid. col. 1098. *Item, ad levandum infantem de sacro fonte duæ personæ vel tres tantummodo admittantur.*

☞ Ab officio patrini excluduntur Regulares, excommunicati, pœnitentes publici, & nondum confirmati. Concil. Paris. VI. c. 34. *Illos tamen specialiter ab his officiis removendos judicamus, ne alios de sacrosancto fonte baptismatis suscipiant, nec etiam ad percipiendum S. Spiritus donum aliorum patroni existant, qui & communione canonica privati & pœnitentia publica sunt subacti*. Statuta Eccles. Cadurc. &c. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 685. *Prohibemus etiam districte ne in Patrinum Regularis aliquis admittatur, nec aliquis alius qui in sententia est positus vel ligatus excommunicationis vel interdicti, vel qui non est confirmatus.*

PATRINI in Confirmatione pueri. Concilium Sarisberiense an. 1217. cap. 24. *In hoc Sacramento contrahitur proximitas spiritualis, sicut in Baptismo, inter illos qui suscipiunt pueros, & illos quorum sunt pueri, & inter pueros susceptos.*

☞ Quid vero requiratur ut in Confirmatione patrinus quis esse possit, docent Articuli Parif. ann. 1580. à Marten. editi to. 4. Anecd. col. 1202. *Nulli præterea Patrini vel susceptores, ad susceptionem adhibeantur, nisi sacro chrismate inuncti, confirmatique sint: ac nisi ejusdem sexus, cum mulieres a viris suscipi è re non esse, nisi urgente necessitate compertum sit: ac ne parentes aut conjuges, fratresve sint, aut eorumdem qui confirmantur in baptismo susceptores fuerint.*

¶ PATRINUS, pro *Patronus*, in Testam. Bertichramni Episc. Cenoman. to. 3. Analect. pag. 127. *Ut basilica quæ in honore beatissimi ac peculiaris Patrini nostri Martini sancti Episcopi, &c.*

PATRIOTA, Indigena. Metellus in Quirinalibus:

Patriæ consilium rite tuendæ
Tribuerunt peregrini Patriotis pavefactis.

Vita S. Deicoli Abb. Lutrens. num. 7. *B. Columbanum egregium Scotigenarum omnium Patriotam.* [Acta S. Ottonis 10. 1. Julii p. 376. *Non absque summa Patriotarum admiratione convaluit.*] Thierricus Vallifcolor in Urbano IV. PP.

Hancque sibi recipit, Patriotas convocat, ac de
Urbevetanorum posse redemit eos.

Occurrit præterea apud Silvestrum Giraldum in descriptione Cambriæ c. 7. Thwroczium in Chron. Hungar. 1. part. c. 23. in Actis S. Foranni Abb. num. 11. in veteri Charta Sancii M. Regis Navarræ, apud *Yepez* in Chron. Ordinis S. Benedicti to. 5. p. 468. &c.

PATRIOTICUS, non semel apud Senatorem lib. 11. & 12. in Concilio Aurelian. c. 7. & apud Gregor. Turon. in Vita S. Maurilii Episc. MS. c. 9. [Pro Patrius, apud Marten. tom. 9. Amplis. Collect. col. 921. *Ubi ventum fuerit ad vestitum peregrinus, ut dixi, potiusquam Patrioticis amiciuntur ornatibus.*]

PATRIPASSIANI, Sabelliani Hæretici, qui Patrem passum esse asserebant, apud S. Augustinum hær. 41. Philastrium, &c. *Unde eos etiam*, inquit Ferrandus Diac. in Epist. ad Severum, *Patripassianos appellari vetustas ostendit.* Vetus auctor Consultationum, sive altercationum inter Zachæum Christianum, & Apollonium Philosophum lib. 2. cap. 11. *Patripassianus esse quidem astruit Patrem, sed ipsum mox esse sibi Filium, atque eumdem ab tota substantia, in nativitatem passionemque descendere, sanctum perinde Spiritum etiam in persona eumdem esse, non tertium.* Adde S. Cyprianum in Epist. ad Jubaianum de baptizandis Hæreticis, Marium Mercatorem in Anathematismo Nestoriano §. 20. Agunt de iis præterea Ruffinus Aquileiensis de Symbolo & in Apologia Eusebii Pamphyli pro Origene, Faustus Regiensis de Ratione fidei, Marius Victorinus lib. 1. adversus Arium, Rupertus lib. 11. de Divin. offic. cap. 11. Isidorus lib. 8. cap. 5. Papias in *Noetbiani haretici*, &c. *Deipassiani* dicuntur Marcellino Comiti in Anastasio.

¶ PATRIXARE, pro *Patrissare*, Patrem imitari. Charta ann. 1095. in Tabular. B. M. de Bono-Nuntio Aurelian. *Adela Comitissa .... Stephani Comitis uxor bene Patrixans erga nos beneficia multa contulit.*

¶ PATRIZARE, Eadem notione. S. Bernardus in Vita S. Malachiæ: *Patrizans in sectando justitiam & amorem viri.* Vita S. Drausii to. 1. Martii p. 406. *Procurent in exequendis antecessorum fideliter factis Patrizare & per omnia commorigerari.* Bovo in Relat. invent. Reliquiar. S. Bertini sæc. 3. Bened. part. 1. pag. 161. *Tripertito paterno imperio, dum singuli per singula regna Patrizare, seque secundum paternam magnificentiam protelare cupiunt* Lotharius, Ludovicus & Carolus. *Patrissare* dixit Terentius Adelph. Act. 4. sc. 2.

¶ PATROCIDA, Patriorum interfector. Processus Ludovici Imper. in Johannem XXII. PP. in Chr. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 100. *Captus est igitur persecutor iste nequissimus, prado in domesticos, plebis interemter, occisor filiorum, in patrios Patrocida.*

PATROCINIUM, Tutela Patroni, cui se committebant liberi, seu servi libertate donati. Primum Testamentum Widradi Abbatis: *Similiter & illas cessiones, quas ad libertos nostros Gisleberte & Grimberto Clericis ad eorum ingenuitates confirmandas Daolonecas in Bornato & in Ceresio fecimus, quando ipsos pro anima nostra remedio ingenuos dimisimus, ut dum advivunt, hoc teneant, & post eorum discessum, cum omne superposito ad jam dictam casam S. Projecti, ubi eorum Patrocinia & defensionem constituimus, revertere faciant.* Capitula ad Legem Bajwar. tit. 1. cap. 7. *Qui vero per chartam ingenuitatis dimissi sunt liberi, ubi nullum Patrocinium & defensionem non elegerint, similiter Regi componantur cum 40. sol.* Concilium Toletanum IV. c. 68. *Episcopus qui mancipium juris Ecclesiæ, non retento Ecclesiastico Patrocinio, manumitti desiderat, duo meriti ejusdem & peculii coram Concilio cui præminet per commutationem .... offerat.* Adde can. 69. 70. 71. 72. 73. 74. Concil. Tolet. IX. can. 14. 16. Emeritense cap. 20. Leges Wisigoth. lib. 8. tit. 1. §. 3. 4. Additam. 2. ad Legem Burgund. §. 2. Capitulare 3. ann. 813. cap. 11. 13. &c.

PATROCINIA SANCTORUM, Reliquiæ Sanctorum, quorum patrocinia invocantur, vel reliquiæ *Patronorum*, seu Sanctorum tutelarium. Aimoinus de Miracul. S. Benedicti c. 36. *Erant autem quæ ferebantur cum Patrocinio S. Benedicti pretiosissimæ reliquiæ beatissimorum Confessorum Encherii & Verani.* Odo Abbas lib. de Miracul. S. Mauri c. 17. *Beati quoque Petri Apostoli Patrocinia sunt reperta, &c.* Vita S. Judoci cap. 13. *Pretiosa plurimorum Sanctorum Patrocinia secum inde reversurus tollere cupiebat.* Adde cap. 14. Leo Ost. lib. 3. cap. 23. *Cum diversis Ecclesiastici ministerii apparatibus, ac Sanctorum Patrociniis plurimis.* Aribo Episcopus Frising. in Vita S. Corbiniani c. 20. *Basilicam ædificavit, & S. Valentini atque B. Zenonis in ea Patrocinia collocavit.* Juramentum Hincmari Archiepisc. Remensis in Concilio Pontigonensi: *Sic me Deus adjuvet & ista sancta Patrocinia.* Vide Capitulare 2. an. 802. sub finem. Sebastianus Salmanticensis Episc. in Histor. Hispan. *Gratuita Christi clementia collata sibi Sanctorum pignorum Patrocinia, &c.* Infra: *Quarum ergo præsentia reliquiarum se credit Patrocinari.* [Vita S. Walpurgis c. 8. sæc. 3. Bened. part. 2. p. 293. *Accepto præterea idem Episcopus super hoc negotio Regis & regalium virorum consilio, Virginis Patrocinia sancta daturum esse promisit. Patrocinia S. Remigii*, in Charta Lotharii Reg. apud Baluz. in notis ad Capitul.] Adde Alcuinum Epist. 65. 192. Concilium Liptinense sub Carolomanno ann. 743. can. 2. Capitul. 1. an. 769. c. 1. lib. 7. Capitul. c. 123. Adamum Bremensem cap. 19. Albertum Stadensem an. 961. tom. 2. Canisii pag. 470. 471. in Hist. Translat. S. Pusinnæ Virg. num. 4. Andr. Monach. lib. 1. Vitæ S. Ottonis Episc. Bamberg.

cap. 39. 41. Ord officii domor. S. Benedicti apud Mabillon. tom. 4. Analect. &c.

PATROCINIUM. Sanctus Eulogius lib. 2. Memorial. SS. cap. 7. *Quorum corpora loco quo decideerant derelicta, summo militum observantur studio, ne Christiani ad emolumentum patrocinationis furtim ea surriperent & reconderent*, i. ut iis tanquam reliquiis uterentur: vel sane ut per ea Sanctorum sibi demererentur patrocinia. Dinamius Patricius in Vita S. Maximi Episcopi Regiensis: *Corpus beatissimi Antistitis ... est humatum in Ecclesia B. Petri quam ipse condiderat, qua postea ipsius nomine appellata est, ob crebra ejus Patrocinia*, i. miracula.

PATROCINIUM, Jus Patronatus Ecclesiæ. Exstat in Tabulario Ecclesiæ Gratianopolitanæ fol. 13. Charta fundationis Ecclesiæ S. Stephani in territorio Viennensi à Lempteo & Agiloide ejus uxore sub Bernardo Viennensi, & Agobardo Lugdunensi Archiepiscopis, in qua hæc habentur: *Teque heredem nobis in his rebus perpetualiter pro Dei amore & sanctorum Apostolorum, & remedio animarum nostrarum instituimus, honorem quidem tantummodo loco Patrocinii nostris heredibus reservantes.* Ex quibus colligitur jus patronatus esse peranriquum.

PATROCINIUM, pro *Patrimonium*, apud Fortescut. de laudibus legum Angliæ cap. 49. nisi mendum sit: *Quatenus non gliscant eos* (filios) *legum imbui disciplina, nec ejus exercitio vivere, sed solum ex Patrociniis suis.*

PATRON, pro Patronus. Alcuinus de Ecclesia S. Ludgeri Episc. Mimigard.

Spes tibi magna fiat, lacbrymas ascendere calum
Hinc potuisse tuas, fultas Patronibus istis.

¶ PATRONAS, Majores, auctores. Homagium Bernardi Attonis Vicecom. Carcasson. præstitum Abbati S. M. Crassæ ann. 1110. inter Probat. novæ Hist. Occitan. to. 2. col. 375. *Ut ei recognoscerem fidelitatem & hominium pro castris & villis, & locis qua ... tenebant Patronos & antecessores mei in fendum.*

¶ PATRONAGIUM. Vide *Patronus* 2.

¶ PATRONALE HOSPITIUM, Diversorium, ni fallor. Statuta Astens. Collat. 4. cap. 25. fol. 18. v°. *Juro quod non permittam quod duo unius hospitii Patronalis sint in uno & eodem officio simul tempore mei regiminis.* Vide infra *Patronus hospitii*.

¶ PATRONARE, Jus patronatus exercere. Histor. MS. Monast. Gemmetic. p. 175. *Quod si aliqua questio super his oritur, abbas Gemmeticensis Patronabit ubique.*

PATRONATICUM, Obsequium quod patrono libertus debet. Formula vetus 48. ex Bignonianis: *Nec ulli heredum meorum nullum impendas servitium, nec hominium, nec libertaticum, nec ullum obsequium, nec Patronaticum.* Ubi Lindenbrogius form. 99. habet *nec patronatus gratias*.

¶ PATRONATUS, Eadem notione, in Append. ad Marculf. form. 18. *Nulli heredum ac proheredum meorum nullum impendant servitium nec hominium vel Patronatus obsequium.* Adde form. 56. Idem quod *Libertinitatis obsequium* dicitur apud eumdem Marculf. lib. 2. form. 31. & in form. Sirmondica 12. Testam. an. 1145. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 331. *Universa masnata mea libera sit, jure Patronatus penitus remisso, peculiis uniuscujusque sibi concessis.* *Patronatus*, alio sensu, vide in *Patronus* 2.

¶ PATRONES. Vide *Patron*.

¶ PATRONISARE, PATRONIZARE, Officium *patroni* seu naucleri gerere. Charta an. 1382. in Tabular. Communit. Massil. *Franchesinus de Montoxoro cordoanerius cum certis mercibus & ceraminibus per quamdam galeotam de portu Massiliæ Patronisatam.* Chron. Tarvisin. apud Murator. to. 19. col. 671. *Veneti deliberaverunt* VI. *galeas ... navigare debere ad securitatem & transductionem dicta sponsa Lombarda, quas Patronizabant Johannes Miani*, &c. Hinc

¶ PATRONISATIO, Conventio cum ejusmodi *patrono*, in Charta an. 1298. in eodem Tabular.

¶ PATRONIUM, Tutela, protectio, contracte pro *patrocinium*. Charta an. 1286. ex min. Chartul. S. Victoris Massil. p. 151. *Rembaudus de bellojoco relinquo ecclesiam B. M. de Clocario liberam & quitam a talliis & questis & ab omnibus aliis exactionibus .... Volo quod heredes mei defendant eam & tueantur & fidele Patronium studeant impertire.*

1. PATRONUS. Gloss. Saxon. Ælfrici, ubi de partibus domus: *Patronus*: ꞅꞇapul. Quæ vox Saxonica, *basim* sonat, ut observat Somnerus. Aliud Gloss. Saxonicum MS. laudatum ab eodem Somnero: ꞅꞇapul, *Basis*, ubi *basis*, restituit.

2. PATRONUS, [Qui alicujus ecclesiæ exstruendæ, aut alterius cujuscumque fundationis ecclesiasticæ auctor est. *Advocatus* interdum nuncupatus, ut videre est in hac voce, col. 190. in fine.] Joan. de Garlandia in Synonymis:

• *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.*

Leges Alfonsinæ seu *Partida*, parte 1. tit. 15. lege 1. *Padronadgo es derecho, o poder que ganen en la Eglesia por bienes que fazen los que son padrones della, este derecho ganaome por tres cosas: La una, por el suelo que da ala Ecclesia, en que la fazen. La secunda, por que la fazen, la tercera, por heredamento que le da aque dizen dote, onde bivan los clerigos que la sirvieren e de que puedan complir las otras cosas*, &c.

PATRONATUS, seu *jus Patronatus*, *Patronage*, nostris; *Padronaggio*, & *Padronatico*, Matthæo Villaneo lib. 1. c. 33. l. 9. c. 98. est *jus honorificum, onerosum, & utile alicui in Ecclesia competens pro eo, quod de diœcesani licentia sive consensu illam fundavit, dotavit, vel construxit ipse, vel is à quo justam causam habet.* Ita Joan. Andr. & alii Canonistæ. Chronicon Montisfereni an. 1171. *Iniquum censum 10. talentorum, & servitium, & jus Patronatus quod Imperator in præfata Ecclesia habebat*, &c. [Charta Margaretæ Flandr. Comit. an. 1250. apud Miræum to. 2. p. 1233. *Patronatum ecclesia de Comminet cum jure conferendi prabendas & beneficia ... tessimus.*]

☞ Præter hanc legitimam usuque receptam juris patronatus originem, quæ ex ecclesiarum fundatione manavit, aliam, eamque longe frequentiorem, repetere licet ab ecclesiarum infeodationibus. Et quidem ubi laici ecclesias & earum bona, quæ vel à Principibus in feudum concessa habebant, vel ipsi sibimet arrogaverant, restituere tandem statuerunt, iis ea lege cesserunt, ut jure patronatus gauderent, atque in iis ecclesiis clericos instituendos Episcopo præsentarent, quos ipsi prius inconsulto Episcopo instituebant destituebantque ad libitum. Quo spectat Capitul. Ludovici Pii an. 816. cap. 9. *Statutum est ut sine auctoritate vel consensu Episcoporum presbyteri in quibuslibet ecclesiis nec constituantur nec expellantur. Et si laici clericos probabilis vitæ & doctrina Episcopis consecrandos suisque in ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione eos rejiciant.* Adde Capitul. Caroli C. tit. 40. cap. 9. *Et ita*, inquit Franciscus *de Roye* in Prolegom. ad tit. de jure patronatus p. 55. *Solum jus Patronatus habere cœperunt in iis ecclesiis, quas olim in beneficium, vel etiam in alodem acceperant, ut nempe clericos diœcesa-*

nis Episcopis præsentarent tantum, non etiam instituerent. Unde & eo fere tempore Hincmarus Remensis in suis Capitulis eos appellat Patronos: qui dicebantur etiam Abbates laici, Abbicomites apud Gerebertum in Epist. 17. sicque invaluit, ut qui ecclesiam aliquam olim accepisset in beneficium, in ea jus Patronatus haberet, quamvis eam nec ædificasset, nec dotasset, nec quidquam ei contulisset. His adde prostantissimum Paris. Archiep. Petrum de Marca lib. 1. Hist. Benearn. cap. 28. & lib. 5 cap. 30.

☞ Inter jura *patronorum* laicorum illud recensetur, ut inter clericos intra cancellos sedere possint. Constitut. MS. Roberti Episc. Lincoln. apud Kenner. in Gloss. *Ad hæc adjicimus ne laici sient vel sedeant inter clericos in cancello dum divina ibidem celebrantur, nisi forte ob reverentiam vel aliam rationabilem causam & manifestam. Hoc solum Patronis permittitur.* Alia patronorum privilegia his duobus versiculis exprimuntur:

Patrono debetur honos, onus, utilitasque.
Præsentet, præsit, defendat, alatur egens.

¶ Patronagium, Idem quod *Patronatus*. Statuta Monast. S. Claudii an. 1448. p. 75. *Item, Patronagium parochialis ecclesiæ de Juerro Lugdunensis diœcesis.* Pluries ibid. occurrit.

¶ Patronata Beneficia, Ad quæ *patronorum* præsentatione quis instituitur. Expositio compendiosa benefic. fol. 30. *Institutio ad beneficia Patronata pertinet; non enim proprie conferuntur: & differt institutio a collatione, quod hæc voluntaria sit, illa necessaria: Ordinariis enim recusantibus instituere, jus ad superiorem devolvitur, & meo judicio recusantes Ordinarii a Patronis conveniri poterunt interdicto retinendæ possessionis coram judice regio.*

Patroni, dicti veteribus Christianis *Sancti*, præcipue *tutelares*, S. Augustino lib. de Cura pro mortuis c. 4. 18. S. Ambrosio lib. 10. in Lucam c. 21. Prudentio hym. 1. & 2. Peristeph. Paulino Epist. 2. ad Sever. & Paneg. 3. in Felicem, & in libris de Vita S. Martini, S. Eulogio in Apologet. &c. Vide *Patrocinium*.

Patroni, Episcopi. Vetus Scheda de Ordinar. Episc. edita à Baluzio: *Et dum fuerint introducti,* (qui *Decretum* deferunt) *interrogantur ab Episcopo suo. Quid est fratres, quod vos fatigastis? Illi respondent, Ut nobis, domine, concedas Patronum.* [Fridegodus in Vita S. Wilfridi sæc. 3. Bened. part. 1. p. 177. ubi de Episcopatu Eborac.

Nam postquam dicto sedes viduata Patrono.]

Patroni Regionum, Præcipui, nisi sint, quos *ἀμφοδάρχας* vocat Chronic. Alexandrin. Historia S. Clement. I. PP. *Tunc comes sacrarum Publius Tarquinius, videns innumerabilem multitudinem Christo credere, invidia ductus, vocavit ad se Patronos regionum, & data pecunia, monuit ut seditionem excitarent nomini Christiano.* [Acta S. Sebastiani to. 2. Jan. p. 276. *Beatissima Zoe in Apostolorum natale dum ad Confessionem Petri apostoli oraret ab insidiantibus paganis arctatur, ducitur ad Patronum regionis Naumachiæ .... tunc Patronus regionis misit eam in custodiam obscurissimam.* Ubi *Patroni regionum* iidem videntur qui sub urbis Præfecto civili politiæ invigilabant, nostris *Commissaires de quartier.*]

¶ Patronus, Dominus, *Senior*, *Seigneur*. Charta Hamelini Episc. Cenoman. in Tabul. Major. Mon. *Hoc audientes & scientes tam nomine Jaelli de Meduana Patroni ejusdem loci, quam clamore vulgi.* Infra: *Hoc approbante loci Patrono, &c.* In alia Charta ex eod. Tabul. *Nobilis viri Jabelli de Meduana domini & Patroni ejusdem loci assensu.* Ratherius Episc. Veron. lib. 1. Prælog. apud Marten. to. 9. Ampl. Collect. col. 805. *Patronus, sive, ut usitatius a multis dici auditur, senior est.*

¶ Patronus Galeæ, Navis, Nauclerus. Charta an. 1326. in Tabular. S. Victoris Massil. *Mandetis singulis Patronis galearum de dicta civitate recollectis ad gagia curiæ, ut &c.* Computus arban. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. p. 278. *Item, Angelono Patrono galeæ domini quæ fuerat Trombetta Vice amirati de mandato domini, taren. 11. ... Item, pro loberio unius barcæ apud S. Restitutam retinuit Patronus taren. 1.* Inferiores esse *Capitaneis* navium docet Bern. de *Breydenbach* in Itin. Hierosol. p. 239. *Eodem die misit Capitaneus navium Sitte nuntios per omnes galeas, & invitavit ad prandium alios Capitaneos & Patronos & omnes principales officiales navium & gubernatores & dominos.*

¶ Patronus Hospitii, Diversorii magister, caupo. Computus mox laudatus ibid. *Item, Patrono hospitii in quo dominus fuit hospitatus de mandato dominæ Dalphinæ, taren. 11.* Vide *Patronale hospitium.*

¶ Patronus, Exemplar, nostris etiam *Patron*. Menoti Serm. fol. 120. *O juvene hic notetis: voyés la forme & le Patron ou a été prinse vostre vie: ecce formam & Patronum a quibus sumpta est vita vestra.*

¶ Patronus, Exemplar, seu Charta enumerationis, in qua bona sua quis recenset, Gall. *Denombrement*. Charta an. circ. 1320. ex Regesto *Noster* fol. 440. v. *Ordinatum est quod Thesaurarius abbas d'Elevin & dominus Michael Moza recipiant Patronos dictorum Judæorum, & fiant veritatem de valore, ut possint exigi dicta xv^m. libra à Judæis prædictis. Et illud quod in Patronis non posuerint, confiscetur domino Regi.*

¶ Patronus, pro *Patrinus*. Annal. Bened. to. 3. pag. 23. *Patroni filiis suis symbolum & orationem Dominicam insinuent.* Vide *Patrinus*.

¶ PATRUOLUS, Fratris seu sororis filius. Chron. MS. Regum Franc. *Et ex statim a Ludovico fratre suo, eoque ipso inconsulto & invito imperium sui Patruoli seu nepotis usurpavit.*

¶ PATTA, Tibula lignea, à Gall. *Patte* Tabular. Capituli Ambian. *In die Lunæ unum* (boissellum) *pro apertione molendini, & in reparatione molendini unum ad Pattam conficiendam.*

¶ PATTALORINCHITTÆ. Vide *Passalorinchitæ*.

¶ PATUATIO, pro *Pactuatio*, Pactum, conventio. Chron. Casaur. lib. 1. Spicil. Acher. to. 5. *Locatio in eadem commutationis cartula reperiuntur, & tenores, & Patuationes, cambitiones, &c.*

PATULA, Pugio, ensis. Lambertus Ardensis pag. 168. *Manus in eum injecerant, & extractis Patulis, sine misericordia eum .... jugulaverunt.* Sed legendum reor *spatulis*, id est, parvis spathis.

¶ PATULE, Pascuum. Chron. Casaur. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 929. *Cum silvis, ... rivis, rupinis ac Patulibus, &c.*

¶ PATULUM, Locus patens & apertus, area, Gall. *Cour*, ubi interdum conventus habebantur. Annal. Bened. to. 5. p. 70. *Factum est hoc .... apud castrum Blesium intra curiam, retro palatium prope turrem, Patulo inter caminatas quidem palatii sito.* Gall. Christ. to. 3. col. 21. inter Instr. *Hanc chartam scripsi & subscripsi & in Patulo relegi.* Vide Patuum.

¶ PATURAGIUM, à Gall. *Paturage*, Pascuum. Charta MS. Libert. Bellomont. *Concedimus plenum ac liberam habere usagium .... ad omne Paturagium dictorum nemorum.* Charta an. 1249. to. 1. Ampliss. Collect. Marten. col. 1305. *Ut omnia animalia tam fratrum quam hominum suorum Paturagia ha-*

beant libera per totam terram nostram. Charta Itherii *de Mengnac* an. 1278. apud Thomasser. in Biturig. p. 110. *Et percipiant usagia sua & Paturagia suis animalibus.*

1. PATUS, Gaza, thesaurus, πάτος in cod. Barbaro-Græco Nicetæ in Alexio Duca, ubi exponitur πλοῦτος, *divitiæ.* Auctor Queroli: *Si dives fueris, Patus appellaberis, sic nostra loquitur Græcia.* Monet præterea Petrus Daniel in veteri Glossario *Patus, pacem tenens*, exponi, quam interpretationem secutus est Papias.

¶ 2. PATUS, mendose in Charta Guillelmi de Calviniaco an. 1218. apud Thomasser. in Biturig. p. 724. *Ita quod si sorores meæ maritatæ vel maritandæ, & etiam frater meus qui mecum est partiturus super eos vel suam partem, aliquid requireret eis, suam partem prout nunc Pata est, garirem & deffenderem.* Lego *Rata.* Vide alia notione mox in *Patuum.*

¶ PATUUM, Pascuum, pratum, Gall. *Pastis.* Charta an. 1144. inter Probat. novæ Hist. Occitan. to. 2. col. 507. *Ego Bernardus Athonis Vicecomes Nemausi dono & in perpetuum concedo ad Patuum populo Nemausensi omnes garrigas.* Charta an. 1204. in min. Chartular. S. Victoris Massil. p. 66. *Concedimus vobis ad opus S. Sepulcri quoddam Patuum.* Charta Curiæ Arelat. MS. an. 1225. *Elegerunt .... infrascriptos qui ... cognoscere debent quid Patuum, quid consorcium, vel devesum, quid privatum, quid publicum, quid ad communes usus in Crani pascuis pertinent.* Tabular. Eccl. Uzetiensis an. 1272. fol. 5. *Quartas, tháscas, census, usatica & obedimenta, pascua, Patua, & res omnes alias, &c.* Occurrit in hoc Tabul. non semel. Charta an. 1339. ex Schedis Præsid. *de Mazaugues: Via qua procedit à Patuo de Sablono & prætenditur usque ad Rhodanum.* Testam. Anglici Cardin. an. 1388. apud Stephanot. to. 10. Fragm. Hist. MSS. p. 334. *Et lego pro ipsa capellania fundanda omnes census, ... terras cultas & incultas, heremas & vestitas, Patua, pascua & obedimenta, &c.* Vide alia notione in *Pactum.*

¶ PATUS, Eodem significatu, in Charta ann. 1154. inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 549. *Ego .... Guillelmus de Tortosa providens communi utilitati villæ S. Martini de Cretio, ... ea pascua & Patus, quæ vel qui modo sunt, & ab antiquo fuerunt, ut ea communiter habeant, &c.*

¶ PATOUM, Idem quod *Patuum*, Provincialibus vulgo *Pati.* Charta an. 1320. ex Tabular. Commendariæ Arelat. *Idem cum in Patuis, plateis & locis publicis tam in civitate quam in territorio existentibus.* Charta an. 1490. ex Schedis Præsid. *de Mazaugues; Acta fuerunt hæc .... in Patuo fortalitii ipsius castri.* Statuta Massil. lib. 3. cap. 8. *Ordinamus ut Communis Massiliæ sive aliquis nomine Communis non cogant nec possint cogere, aliquem Massiliensem ad vendendum aliquem honorem, vel domos sive Patuum infra muros Massiliæ, vel extra.*

¶ PATUUM, Cloaca, fimetum, fossa fimaria. Statuta Massil. lib. 1. cap. 59. *Statuimus ut si aliqua persona Patuum habet vel habebit infra Massiliam alicubi, ubi sit vel fiet fimoratium, &c.* Ibidem lib. 5. c. 40. *Statuimus ... ut illi probi viri, qui electi & statuti sunt super claudendis Patuis & casalibus civitatis inferioris, & super carreriis Massiliæ ab omni immunditia purgandis, &c.* Ubi Commentarium Gallicum habet, *Cloaques, vulgairement Patis.*

¶ PATUUS, Pascuum. Testament. Guidonis Gueregiati an. 1177. to. 9. Spicil. Acher. pag. 152. *Dimitto adhuc uxori meæ pignora & Patuos de castello de Armazanicis.*

¶ 1. PAVAGIUM, perperam pro *Pariagium*, in Charta Philippi Pulcri an. 1307. apud Menester. Hist. Lugdun. p. 42. *Nos vel successores nostri, domum, fortalitium, vel castrum acquirere vel construere, construi nostro nomine permittere quoquo modo & casu, feodum, retrofeodum, societatem vel Pavagium, seu alias quascumque res immobiles quovis nomine, &c.* Ubi leg. omnino *societatem vel Pariagium.* Vide supra in voce *Par.*

2. PAVAGIUM, ex Gallico *Pavage:* tributum quod pro viarum pavimentis præstatur: nostris, *Droit de chaucée.* In Monastico Anglic. to. 1. pag. 722. 767. 976. locos vide in *Picagium:* à *Pavire*, Lat. quod ἐδαφίζειν redditur in vett. Gloss.

PAVIAGIUM. Catalogus Episcoporum Leichefeldensium in Anglia, in Waltero *de Lagton* ann. 1300. *Paviagium Leichefeldiæ, & alias quamplures libertates Ecclesiæ Lichefeldiensi à Rege Edwardo .... concedi impetravit.*

¶ PAVAILLONUS, Papilio, tentorium, Gall. *Pavillon.* Charta treugarum ex Archivis Ducis Sabaudiæ Taurini: *Hæc trenga facta est quoad dictum Amedeum de Sabaudia in arte intra ejus Pavaillonum ante villam & castrum de Chalamont die Martis 12. Julii anno* 1380. Vide *Pavellio.*

¶ PAVALLYO, Eadem notione. Charta an. 1332. to. 2. Hist. Dalphin. p. 238. *In una parte ejusdem sigilli erat figura Majestatis regiæ sedentis in Pavallyone liliis seminato cum aliis characteribus suis.* Vide *Pavilio.*

¶ PAVAMENTUM, Pavimentum, Gall. *Pavé.* Comput. an. 1261. ex Bibl. reg. *Pro terra appertanda pro Pavamento, &c.*

¶ PAVARE, Pavire, pavimentis sternere, *Paver. Pavator, Paveur.* Idem Comput. *Pavatori qui Pavavit curiam, scilicet teisiam pro* VI. *sol.* XXXVI. *lib.* Liber anniversar. & censuum S. Germ. Paris. fol. 72. *Super granchia Johannis de campis in vico Pavato,* XVIII. *den.* Vide *Paviare. Pavamenter* & *Empaventer* apud Poetas nostrates. Le Roman *de Vacce* MS.

L'Iglise de l'Archevesquié
De Roen du plus riche sié,
Fist abatre & faire graignor ...
Plus longue la fist & plus lée,
Plus haute & miex Empaventée.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

En une chambre à or ovrée,
Et de cristal Pavamentée.

¶ PAVASIUM. Vide *Pavisarii.*

¶ PAUCA, Mensura vinaria, vulgo *Pauque* vel *Pauche.* Necrologium Abbatiæ S. Petri de Casis: XXIII. *Maii ... dimisit tres metretras vini seu tres Paucas.* Ibid. XI. *Julii. Margareta de Pruneto abatissa de Casis constituit & donavit unam Paucam vini singulis Dominicis à festo Paschæ usque ad vendemias.* Ancilla Lemovicibus etiamnum *Pauca*, vulgo *Pauche*, dicitur, quasi femina ex *pauco* orta.

PAUCEDO, *Paucitas*, Joanni de Janua.

¶ PAUCIO, pro Pactio, pactum. Charta an. 1217. in Chartular. S. Vandreg. to. 1. p. 1055. *Et ut hæc Paucio rata sit & stabilis hanc præsentem cartam sigilli mei munimine roboravi.*

¶ PAUCIUM. Vide *Pansa.*

¶ PAUDER. Placitum Chlodovei III. ann. 692. apud Mabill. lib. 6. Diplom. Ch. 15. *Placita inter se habuerunt, ut medio mense Aprile jam præterito & ipsi Ermenoaldus abba Pauderis homenis sua mano quarta ante ipso Pontefici, aut hoc conjurare debirit, quod &c.*

PAVELLA. Charta Petri de Condeto Capellani Regis to. 2. Spicileg. Acheriani p. 557. *Et idem Dom.*

Rex & alii Barones, sicuti erant ordinati per bella, exierunt circa exercitum contra Saracenos qui erant infiniti, ne possent intrase Pavellam, vel habere accessum ad castrum. [f. Contextus & series palorum, Gall. *Palissade*, olim *Pavesade*: nisi mavis *pavellam* interpretari Diversorium, hospitium, nostris veteribus *Pavase*.]

¶ PAVELLIO, ut *Pavaillonus*, in Computo ex Bibl. reg. *Pro quodam magno Pavellione ad comedendum, &c.*

¶ PAVELLUS, Scutum minus. Statuta Equit. Teuton. art. 79. apud R. Duellium to. 2. Miscel. pag. 60. *Vicemarschallus potest de carvana fratri dare vocerem sellam, Pavellum, vel frenum, cum relicta fuerit & abjecta.*

PAVENSES. Charta ann. 1299. apud Cherubin. Ghirardaccum lib. 12. Histor. Bunoniens. pag. 371. *Precamur quatenus dictum castrum muniatis victualibus, balistis, sagittamentis, Pavensibus, lumeriis, & pannellis.* Ubi *Pavenses* videntur esse scuta majora, quæ nostri *Pavois* vocabant. [Hinc emendandum videtur Chron. Domin. de Gravina apud Murat. to. 12. col. 721. *Terriis timore mortis, repositis Pallarensibus magnis in terram.* Ubi leg. *Pavensibus*.]

PAVERE Messem aut *annonam*, Frumentum *excutere*, ut in l. 7. D. de adquir. rer. Dom. vel *exprimere*, ut in l. 14. §. 3. D. de Aliment. Capit. Caroli M. l. 3. c. 66. & Lex Longub. l. 1. tit. 14. §. 11. *Si quis messem aut annonam in hoste super bannum dominicum rapuerit, aut furatus fuerit, vel Paverit, aut cum caballis vastaverit, &c.* Festus ait *pavera frumenta* veteres dixisse, *quæ de vagina non bene exibant.*

¶ PAVERIUS, f. Junci species, quæ nonnullis *Pavée* dicitur. Chartular. V. S. Vedasti Atrebat. p. 48. *Sit in possessione ... de cinuis ponendis in aqua ... de arundine & Paverio.*

¶ PAVERUS, Anserculus, Gall. *Jeune oye*, Ital. *Pavaro*. Johan. Demussis Chron. Placent. ad an. 1388. apud Murator. to. 16. col. 582. *In œstate in cœnis dant ... post assatum pullorum, capredum, vitelli, vel Paveri, vel anetris, &c.*

PAVESCA, Vestis species, pavonatilis. Statuta Massiliensia MSS. an. 1276. *Mantellum, Pavesca sine penna & sendato & frezo.* Vide *Pavonatilis*.

¶ PAVESERIUS, ut *Pavisarius*. Vide *Pavisarii*.

¶ PAVESIUM, Scuti genus, nostris *Pavois*, Italis *Pavese*. Vide *Pavenses*. Charta an. 1377. in Tabular. S. Victoris Massil. *Stephanus abbas S. Victoris dedit monasterio pro arnesio, pro defensione & tuitione, videlicet balistas, viratones, Pavesia, ... & alia quæcumque arnesia.* Hinc *Pavesiator* dictus miles qui ejusmodi scutis utebatur in præliis. Vide *Pavisarii*.

¶ Pavesis, Eadem notione, ab Ital. *Pavese*. Charta an. 1359. apud Illust. Fontan. in Antiquit. Hortæ p. 417. *Et dimittat* (Potestas) *& dimittere debeat unum Pavesem de Pavesibus ipsius .... & si non dimiserit dictum Pavesem, &c.*

¶ Pavesius, Eod. significatu, in Charta an. 1341. to. 2. Hist. Dalphin. p. 510. *Quod in dictis galeis sint in qualibet* cc. *homines, ...* clxxx. *Pavesii*, cc. *lancea, &c.*

¶ Paveius, & Pavexius, in Chron. Tarvisino apud Murator. to. 19. col. 792. *Multas manu unica experientias fecit in erigenda lanceas, & Pavexios, &c.* Ibid. col. 858. *Accedere deberem cum paghis* lxxxv. *balisteriorum atque Paveforum, &c.*

¶ PAVEXARIUS. Vide in *Pavisarii*.

¶ PAVIA. Vide *Pausea*.

PAVIAGIUM. Vide *Pavagium*.

¶ PAVIARE, ut supra *Pavare*. Vide in hac voce. Charta an. 1353. apud Rymer. to. 5. pag. 774. *Ordinavimus quod quilibet ... ante tenementum suum à parieto sive muro ejusdem tenementi; ubi via fuerit lata, per septem pedes usque canellum ... de proprio faciat Paviari.*

¶ PAVICLARE, ut *Paviare*. Gloss. Lat. Græc. MS. Sangerm. *Paviclare*, ἐδαφίζω. Hinc

¶ PAVICULA, Instrumentum quo pavimentum coæquatur & firmatur, Gallic. *Hie*, *Demoiselle*. Gloss. Lat. Græc. *Pavicula*, ὁμαλιστῆρες.

¶ PAVILIO, Pavillio, Papilio, tentorium, à Gall. *Pavillon*. Computus an. 1202. apud D. *Brussel* to. 2. de Usu feud. p. cxciv. *Expensa pro Pavilionibus & tonellis ad denarios portandos.* xxxv. *s.* Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. apud Murator. to. 6. col. 502. *De voluntate totius Consilii stabilitum fuit contra Savonenses exercitum facere generalem, & ut quilibet Paviliones & tentoria in exercitu appararet.* Litteræ Henrici V. Reg. Angl. an. 1415. apud Rymer. to. 9. p. 200. *Pro factura & emendatione Pavilonum & tentoriorum nostrorum, &c.* Occurrit prætetea apud eumdem to. 11. p. 171. & in Gestis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. to. 8. col. 116. *Pavilio-foderati*, in Chron. Estensi apud eumdem Murator. to. 15. col. 426. Vide *Pavallye*, & *Pavellio*.

¶ Pavilionus, Ead. notione. Chron. Parmense ad an. 1308. apud Murator. to. 9. col. 874. *In dicto exercitu remanserunt omnia manghana Communis, tenda & Pavilioni Communis.* Vide *Pavaillonus*.

¶ Pavillo, in Computo an. 1324. to. 1. Hist. Dalphin. p. 133. *Item eadem nuntio misso Philipo Reymundi, pro adducendis tendis & Pavillonibus* vi. *sol.* *Pavilo*, in Hist. Cortusior. apud Murator. to. 12. col. 796.

¶ PAVILLONARIUS, Papilionum confector. Charta an. 1377. apud Rymer. to. 7. pag. 136. *Sciatis quod assignavimus dilectum nobis Thomam de Thorneton Pavillonarium nostrum, ad tot Pavillonarios, quot pro operationibus & pavillonis quas pro solemnitate coronationis nostræ in palatio nostro, &c.*

¶ PAVIMENTATIO, Actio pavimentandi. Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1410. apud Rymer. to. 8. p. 635. *Mandamus quod ... prosicua eamdem consuetudinum circa Pavimentationem & reparationem prodictas ponatis.* Vide *Pavare*.

¶ PAVIMENTATOR, Pavimentorum structor, Gall. *Paveur*. Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 363. *Jacobne Baddu Pavimentor calceata.*

PAVIO. Acta dedicationis Ecclesiæ S. Juliani de Lepida in Verunensi districtu an. 1186. apud Ughellum: *Deinde venerunt ad Pavionem, ubi erant reliquiæ B. Mariæ V. & S. Juliani, & multorum aliorum Sanctorum, & portaverunt prædictas reliquias cum magna reverentia in prædictum Ecclesiam.* Idem forte quod *Pavo*, de qua voce mox, [vel potius quod]

¶ PAVIONUS, Papilio. tentorium, *Pavillon*. Chron. Parmense ad an. 1279. apud Murat. to. 9. col. 791. *Et tota civitas, clerus & populus illuc* (Parmam) *iverunt. Et travasba & Pavioni erant in platea Communis, ubi jacebant infirmi.* Vide *Pavilio*.

¶ PAVIRE, *id est, ferire, percutere.* Gloss. MSS. S. Andreæ Avenion. xiii. sæc. exaratum. V. *Pausea*.

PAVISARII, Milites *Pavasiis*, scutis ita dictis, in præliis ac bellis instructi. Thomas Walsinghamus in Ed. III. *Veniens em contra eum cum 7. millibus electis armatorum, aliisque armatis Pavisariis, ac balistariis, in numero excessivo.* Computum Barthol. *du Drac* Thesaur. Guerr. an. 1350. fol. 52. *M. Savari de Vivone sire de Tors Chev. banneret, pour luy,* 5. *Chev.*

5. *Chev. Bacheliers*, 36. *Escuyers au prix*, 10. *Archiers à cheval, & un Pavessier à pié &c. Pavescheurs*, apud Froissartem 4. vol. c. 13. Guillelmus *le Seur* in Hist. MS. Gastonis Comitis Fuxensis cap. 5. *En laquelle bataille il povoint bien estre environ* 4000. *hommes d'armes, & de* 5. à 6000. *arbalestriers & Pavoisiers. Pavesari*, apud Joannem Villaneum, lib. 6. cap. 41.

¶ Paveserii, Pavexarii, Eadem notione. Ordinat. Caroli Johannis Reg. Primogen. an. 1356. to. 3 Ordinat. p. 102. *Obtulerunt nobis nomine Regis... nos juvare... de quatuor balisteriis & Paveseriis medium per medium equitibus. Pavesiens*, ibid. p. 109. ex Epist. ejusd. anni. Chron. Tarvisin. apud Murat. to. 19. col. 858. *In ratione librarum* XVIII. *pro singulo balisterio, & librarum* XII. *pro singulo Pavexario in mense.*

Pavesiatores, in Charta an. 1383. apud Guesnaium in Annalib. Massiliensib. pag. 437. [Hinc emendandus Pitonus in Hist. Aquensi l. 3. p. 200. ubi ex eadem Charta edidit *Panospatores*.] Vide Notas nostras ad Villharduinum p. 284. 285. Sunt autem *Pavasia*, Canano ϖαβίζια, Cambro-Britannis *Pafau*, scuta grandiora, quibus tecti milites, hostes impetebant. Ejusmodi sunt parmæ, quæ describuntur à W. Britone lib. 10. Philipp. p. 216.

Hunc præcedebat cum parma garcio, sub qua
Nil sibi formidans obsessos damnificabat
Assidue, poterat nec ab illis damnificari,
Asseribat latis dum parma protegit ipsum,
Quam nexu taurina tegit septemplice pellis.

Pavasiorum, seu scutorum ita dictorum meminit Chronicon Bertrandi Guesclini:

D'escus & de Pavas, les a bien acordez.

Alibi:

Arbalestes, Pavas, & fors escus bandez.

Computum de Auxiliis pro liberatione Ioan. Regis Franc. an. 1368. *Artillerie, comme canons, arbalestes, viretons, Pavais.* Petrus Gerardus lib. 7. de Vita Ezelini: *Mille fanti Pavani tutti con Pavesi, balestre & lancee.* Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris:

Dessus la mer fist assembler navires,
Pleins de harnois, d'arbalestes, de vires,
De gros canons, serpentines courtaux,
Pavois dorez, grans escussons doubres,
Lances, gourgons, & feu gregois en boire.

Ejusmodi *Pavisarios* nauticos, τοιχάρχας appellabant Græci, apud Pollucem & Suidam. Claudianus de Consulatu Manlii:

Ac velut exercitus lenandis navita tonsis
Præficitur lateri custos.

¶ PAVISSIS, Scuti genus, *Pavois*. Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1405. apud Rymer. tom. 8. pag. 384. *Viginti & novem Pavisses, cum armis sancti Georgii depictos, & quindecim Pavisses cum armis Oxoniæ & Deveroyse depictos.* Vide *Pavesium*.

¶ PAVITUM, ἰδιοχείμασω, in Gloss. Lat. Græc.

¶ PAULA, pro *Palla*, linteum quo tegitur altare. Rituale vetus Suession. apud Marten. Tract. de Rit. p. 381. *Deinde imponat duos pannos super sacrosanctum altare, ... in facie autem illa, quæ ad chorum respicit, duo manutergia tantummodo dependeant. Adhuc super omnia Paula addatur, super quam divina celebrentur. Deinde duæ Paulæ plicatæ ad cornu altaris ponantur.* Vide *Palla* 2. & *Pallium* 2.

PAULATIVE, Paulatim, sensim. [Charta Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1304 to. 1. Ordinat. pag. 426. *Statuentes nihilominus, quod... residuum ad mercata circumvicina Paulative ad sufficientem necessitatem villarum & locorum vicinorum, non totum insimul una vice, deferri faciat & vendi.* Charta an. 1337. in Tabul. S. Victoris Massil. *Edificia Paulative & successive reparentur.* Occurrit rursum apud Marten. to. 2. Anecd. col. 2736.] Sanutum lib. 3. part. 11. c. 23. & Continuatorem Nangii non semel.

¶ PAULATIVUS, Qui fit paulatim. Engelbertus de S. Mariæ virtut. tract. 4. cap. 16. apud Bern. Pezium to. 1. Anecd. col. 721. part. 1. *Ita est duplex mors; una quasi naturalis quæ est Paulativa consumtio humidi radicalis, donec illo consumto etiam simul deficiat calor vitalis. Deperditio paulativa*, apud Goclen. in Lex. philos.

PAULLUM, Paulium. Vide *Pallium* 2.

¶ PAULIANI, Pauliciani. Vide *Populicani*.

PAULINA Potio. Ditmarus lib. 6. p. 80. *Marchio Luibarius in Occidente infirmatus, & potione Paulina inebriatus, ex improviso obiit.* Potio, ut videtur, venenata, qua postea exstinctus Henricus VII. Imp. data à Paulino Monacho ordinis Prædicatorum, quæ revera *Potio Paulina* dici potuit. Rythmi in Obitum Henrici VII.

In grandi stat tristitia
Exercitus militia,
De Principis ruina,
Quam seritat damnabilis
Manusque detestabilis
Coagulat Paulina.

Meminit Myrepsus sect. 4. cap. 1. antidoti *Paulinæ* appellatæ, quæ ad tussim confert.

¶ PAULLINÆ Litteræ dici videntur eæ quibus excommunicatio pronuntiatur; forte quod verbis Apostoli Pauli, *Anathema*, *Maran Atha*, in iis uterentur. Synodus Valentina an. 1584. to. 4 Concil. Hispan. p. 286. *Quia tamen aliquando ad perlegendas in pulpito diebus festis privatarum personarum literas, quales sunt monitoria, & illa quibus excommunicatio infertur & quæ dicuntur Paullinæ, non parum laboris insumendum est; statuimus, Synodo approbante, ut in posterum... pro Paullina una & aliis quæ minime breviores fuerint, solidum unum accipere possint.*

¶ PAUMELLYA, Hordei genus, vulgo *Paumelle*. Index MS. benefic. eccl. & diœc. Constant. fol. 25. *Rector habet annuatim in grangia decimarum quadraginta bussellos de Paumellya nomine novalium.* Vide *Palmola*.

PAVO, Pavus, Pabo. Gloss. Isidori: *Pabo, vehiculum unius rotæ.* Papias: *Pabo, genus vehiculi.* Idem: *Pavus, genus operimenti, vel vehiculi.* Alibi: *Pavo, genus operimenti.* In litera F. *Favo, operimentum quoddam.* Vita S. Agili Abbatis cap. 25. *Dum ergo corpus ejus sepulturæ traderetur, quidam è fratribus validissima febre exæstuans advenit, linteum, quod Pavonem tegebat, in fide pro remedio tetigit, &c.* Acta S. Marcelli PP. cap. 5. n. 21. *Condivit corpora Sanctorum cum aromatibus, & linteaminibus, & imposuit noctu in Pavone cum Eunuchis suis.* S. Ambr. in Actis S. Sebastiani n. 89. *Et levans eum, posuit in Pavone suo.* [Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 976. ubi de S. Trophimene: *Ecce Petrum Episcopum cum suo Petro Archidiacono cæterisque presbyteris reperiunt propriis ulnis in tenuissimo Pabone sanctam Martyram simul gestantes.*]

Pavo, Ipsum operimentum, Palla. Diploma Lotharii Imp. apud Browerum lib. 8. Annal. Trevir. pag. 504. 1. edit. 401. 2. ed. *Offertorium aureum, gemmatum cum patena, fontem aureum cum gemmis, Pavonem auro & margaritis distinctum, casulas* 12.

Pavo, Alia notione. Matth. Westmonasteriensis an. 1255. *Dedit insuper Regina Franciæ Regi Angliæ*

unum Pavonem, videlicet lavacrum lapideum mirabile, quod similitudinem pavonis in forma ostendebat: & erat lapis pretiosus, qui perla dicitur, ex auro, & argento, & saphiris, sicut verus pavo orbiculatus. Eadem ferme habet Matth. Paris pag. 606.

¶ PAVONARIUS, Cui pavonum cura demandata. Liutprandi Hist. apud Murator. to. 1. pag. 441. *Dum Lambertus, defuncto antecessore suo, Mediolanensis Archiepiscopus ordinari debuisset, non parvam ab eo Rex Berengarius contra Sanctorum instituta Patrum accepit pecuniam, quantam cubicularii, quantam ostiarii, quantam Pavonarii, ipsi etiam altilium custodes accipere deberent.*

PAVONATILIS, Pannus in pavonum caudarum speciem variegatus. Anastasius in Vita Stephani VI. PP. p. 236. *Fecit in eadem prædicta Basilica vela 4. in circuitu altaris majoris, quorum duo sunt de serico pigacio, tertium Pavonatile, quartum de Alexandrino. Paonacé* & *pannacé* nostri dicunt. *Velluiaux paonnez, escarlate paonacé & paonasse*, in Computo Stephani Fontani Argentarii Regis an. 1351. *Une robe d'un marbre paonacee fourree de menu vair de 4. garnemens*, in Inventario bonorum mobilium Ludovici Regis Franc. an. 1316. Vetus Poeta:

Aussi bien fou bareau comme fou Paonace.

Itali *Paonazzo Pavonazzo* colorem appellant violaceum, quomodo *Pavonacium* & *Pavonatium* dixisse veteres auctor est Salmasius.

PAVONATILIS dici etiam potuit vestis, quod revera intextæ & effictæ essent in iis pavonum figuræ. Codex Carolinus Epist. 15. *Storacinum pallium unum habentem pavones.* Willelmus Malmesbur. lib. 2. de Gestis Angl. c. 11. *Pallium misit versicoloribus figuris pavonum, ut videtur, intextum.* Matth. Westmonaster. an. 1026. *Pallium obtulit variis coloribus, & pavonum figuris contextum.* Vita Garnerii Præpositi S. Stephani Divion. *Nec non & pallium optimum pavonibus ordinatis intextum.* Sed his locis idem esse quod *Pavonatile* prorsus censuerim, ita ut nec reapse pavonum figuras intextas fuisse panno existimandum sit. Vide Anastas. in Vitis PP. p. 211.

¶ PAVONATIUS, Violaceus. Ordinar. Rom. apud Marten. Tract. de Rit. pag. 605. *Tunc Cardinales accedunt cum cappis Pavonatiis.* Anonymus in Annal. Mediolan. apud Murator. to. 16. col. 809. *Opelanda una Pavonatii grane, &c.* Vide supra *Pavonatilis.*

¶ PAVONICI, CAPRIBARBI, GEISBART, Factiosi quidam, de quibus Meisterlinus in Hist. Rer. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. pag. 222. *Pavonici prætorium occupantes, nitebantur Capribarbis tributa rursus abolita imponere, sed hi refutabant.* Harum nomenclaturarum rationem aperit idem Meisterl. ibidem pag. 96. *Partes denique jam animo unita, speciales tamen in sectas divisa sunt, quo facilius conventicula celebrarent. Una eorum ... erat circa theatrum ac prætorium deambulantium novaque perscrutantium, Otiosorum, qui ob incessus sui compositionem, quam gradatim ac pene ex arte faciebant, cum quodam signo conspirationis, vocantur Pavonici. Altera pars fœtida, hircum olens, nigram capram barbatam pro capitali ductore habens, de artificio ferri ferarumque fœtidum profecto monstruosum distortumque animal. Ad illam confluxit omnis fex & ut in sentinam totius civitatis. Tertia vero pars, erant cupidi alienæ rei, dilapidatores propriarum, perditi, prodigi, lenones, adulteri, ganei, blasphemi, lusores, percussores, invidi ultimoque supplicio dignissimi, qui exhaustis deperditisque bonis, non solum rebus, sed & fama turpiter incedebant in foribus tabernarum, tumultum præstolantes ... licet iis secundum accidentia nomen dare. Igitur Geisbart sunt dicti, hi & alii seorsim, &c.*

PAVORABILIS. Qui *pavorem* & metum infert. *Signa Pavorabilia & insolita*, apud Adamum Bremensem cap. 187.

PAUPADA. Tabularium Abbatiæ Conchensis in Ruthenis ch. 97. *Et inter totas unum receptum, illi mansi de Seronis una Paupada de Canbe*, i. fascis Cannabis, *poupée*, (vox nostris hac notione usurpata) quod complicatus *puparum* infantilium speciem referat.

PAUPER. Cælius Aurelianus Siccensis lib. 1. Chron. cap. 1. *Sicut enim Themison ait, est natura caput carnibus Pauperum, & nervosum, & duris cutibus & capillis obtectum.* Ubi *pauperum* dixit pro *carens.*

PAUPERTAS, Simili notione, defectus. Gregorius Turonensis lib. 5. cap. 5. *O si te habuisset Massilia Sacerdotem, nunquam naves oleum aut reliquas species detulissent, nisi tantum chartam, quo majorem opportunitatem scribendi ad bonos infamandos haberet. Sed Paupertas chartæ finem imponit verbositati.* Apud S. Columbanum Instruct. 12. *Fidei paupertas, &c.* pro defectu fidei. Rabanus Poem. 13.

Jam mihi concessit bonitas tua discere libros,
Sed me Paupertas suffocat ingenii.

Marbodus in Vita S. Roberti Abb. Casædei n. 1. *Neque enim timendum est ne Paupertas orationis divitias rerum exhauriat* [Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 6. p. 12. *Serenissimus princeps, ... nec in molem Titaniam indecenter elatus, nec in pigmea brevitatis Paupertatem dejectus, mediocri statura decenter eminuit.*]

PAUPERES CHRISTI, dicti primitus Cartusienses. Guigo Prior Cartusiæ secundus in Epist. dedicatoria ad librum de Quadripertito exercitio cellæ: *Reverentissimo Domino & Patri in Christi visceribus dilectissimo B. Priori Pauperum Christi, qui in Witteham commanentes, Ordinem sunt Cartusiensem professi, &c.* Ita Guigo Prior V. majoris Cartusiæ in prologo ad Vitam S. Hugonis Episcopi Gratianopol. *Domino Patri carissimo ac reverendissimo Sedis Apostolicæ Pontifici Innocentio, Cartusiensium Pauperum servus inutilis Guigo, perpetuam salutem.* Et Cartusienses Majorevi inter Epistolas Petri Cluniac. lib. 6. Epist. 23. *Petro .... Cluniacensium Abbati, frater humilis Pauperum Majorevi Prior vocatus, cum eisdem Pauperibus, æternam à Domino salutem.* Vide tom. 3. Analect. Mabillonii p. 483.

☞ Eodem nomine designantur Benedictini, in Charta an. 1147 apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 2. *Salutari igitur desiderio idem Comes salubriter flagrans, & commoditati Pauperum Christi in posterum sollerter consulere volens, pro eo quod situs loci in Ludesbure fratribus minus erat opportunus, eandem cellam in locum utiliorem, uberiorem & commodiorem, quem modo Cellam B. Mariæ nuncupamus, ... utiliter transposuit.*

PAUPERES DE LUGDUNO, Hæretici, qui vulgo *Valdenses*: de quorum hæresi ac nomenclatura sic Reinerus contra Valdenses cap. 5. *Secta Pauperum de Lugduno, qui etiam Leonistæ dicuntur, tali modo orta est. Cum cives majores pariter essent in Lugduno, contigit quendam mori subito coram eis. Unde quidam inter eos tantum fuit territus, quod statim magnum thesaurum pauperibus erogavit: & ex hoc maxima multitudo pauperum ad eum confluxit, quos ipse docuit habere voluntariam paupertatem, & esse imitatores Christi & Apostolorum. Cum autem esset aliquantum literatus, novi Testamenti textum docuit eos vulgariter: pro qua temeritate cum fuisset reprehensus, contempsit, & cœpit*

insistere doctrina sua, dicens discipulis suis, quod Clerus, quando mala vita esset, invideret sancta vita ipsorum, & doctrinæ. Cum autem Papa excommunicationis sententiam tulisset in eos, pertinaciter contempserunt: & sic usque hodie in omnibus terminis illis projicit doctrina ipsorum & rancor. De his consulendi præterea Conradus Usperg. an. 1212. Conradus Marpurgensis de S. Elizabeth p. 284. Concilium Tarraconense an. 1242. sub finem, Jacobus Gretzerus in Prolegomenis ad scriptores contra Valdenses c. 2. [denique Martenius noster qui ad calcem to. 5. Anecd. multa congessit quæ ad illos hæreticos spectant.] Vide *Valdenses*, *Albigeases*, *Boni homines*, &c. Iidem dicti etiam

¶ Pauperes Lombardi, *Ultramontani*, in Summa Reinerii apud Marten. tom. 5. Anecdot. col. 1775. *Nunc dicendum est de hæresi Leonistarum seu Pauperum de Lugduno. Dividitur autem hæresis in duas partes. Prima pars vocatur Pauperes Ultramontani: secunda vero Pauperes Lombardi. Et isti descenderunt ab illis. Primi, scilicet Pauperes Ultramontani.*

Pauperes Minores. Vide *Minores* 2.

PAUPERARE, Pauperem facere, Gall. *Appauvrir.* Vox veteribus nota apud Nonium. Glossæ antiquæ MSS. *Pauperantur, pauperes efficiuntur.* [S. Paolinus in Epist. p. 218. *Ergo nunc sic Pauperemur, ut tunc ibi locupletemur.* Charta fundationis S. Silvani to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 489. *A remuneratore Christo procul dubio mercedem recepturus est, pro quibus se in terra Pauperaverit.*] Chromatius Aquileiensis Episc. Homil. 2. *Talium ergo pauperum Dominus docet esse regnum cælorum, qui se causa religionis ac fidei seculo Pauperaverant, ut hic plenum S. Spiritum possiderent.* Utitur etiam Petrus Blesens. sermone 6.

Depauperare, Privare. Alanus de Insulis in Anticlaudiano lib. 4. de Luna:

Quomodo junctas ei Phœbus Depauperat illam
Luce, &c.

Idem in Planctu Naturæ:

Quo Phœbus noctem propriis Depauperat horis.

Ibidem: *Sororem etiam quam sui splendoris Depauperaverat ornamentis, ... jubet occurrere.* Adde pag. 301. & in lib. 4. Anticlaudiani c. 6. lib. 6. c. 2. lib. 7. c. 5. [*Pauperare*, eadem notione, usurpat Horat. lib. 2. Sat. 5.

Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum cassa nuce Pauperet.]

Pauperare, Idem quod *Pauperare.* Concilium Ticinense sub Benedicto VIII. in Præfat. *Et hi maxime qui videntur esse rectores, modis omnibus quibus possunt, conculcant & Paupertant.* [S. Bernardus Epist. 442. *Ibi superbi humiliantur, ibi Paupertantur divites, &c.*] Vide Savaronem ad Sidonii lib. 2. Epist. 2.

¶ Pauperescere, *Pauperari.* Eliæ Episc. Jerosol. Epist. encyclica apud Mabill. to. 3. Analect. p. 434. *Qui ipse* (Christus) *dives existens, pauper factus est pro nobis, ut nos divites existentes in peccatis Pauperescamus spiritu.*

PAUPERIA, Pauperies, *πενία*, in Gloss. Græc. Lat. [Deest vox *Pauperia* in Cod. Sangerm.]

PAUPERINUS, pro *Paupertinus*, de qua voce Varro lib. 1. de Vita populi Romani apud Nonium. Jonas Aurelian. lib. 1. de Cultu imag. *Contra sanctam Ecclesiam magno cum supercilio & pompa armorum bellaturus. Pauperina ejus arma contemnens, procedat.* Utitur etiam Cumeanus Abbas lib. de Mensura pœnitentiar. cap. 6.

PAUPERTAS, *Adolescentia, sive juventus*, in Glossis MSS. ad Concilium Carthagin. c. 16. [Sed legendum est *Pubertas.*]

Paupertas, *πτωχεῖον*. Domus ubi pauperes aluntur, in Charta Sohieri Castellani Despauhensis an. 1080. apud Joan. Carpentarium in Hist. Cameirac. 4. parc. p. 11.

Paupertatem Probare tenetur, in Consuetudine Pontivensi, qui prædia sua alienare vult. *Necessité juree*, id est, *necessitas* vel *paupertas jurata*, seu virorum legalium sacramento firmata. Lex Verviniensis an. 1233. art. 8. *Et sciendum quod nullus hominum hujus libertatis terram suam nisi Paupertate coactus, & etiam consideratione Villici & Scabinorum vendere poterit.* Charta Hugonis Castellani Gandensis an. 1238. *Præfati Gerardus & Perona fidem & juramentum præstiterant corporale, quod paupertate compulsi dictam werpitionem faciebant: quam Paupertatem bene & per legem sub meorum hominum testimonio probaverant.* Alia ann. 1252. in Tabular. Episcopat. Ambian. fol. 93. *Noveritis, quod ego probata Paupertate seu necessitate mea sufficienter in Curia Pinchoniensi, & legitime per judicium hominum ipsius Curiæ vendidi &c.* Alia an. 1302. fol. 125. *Je Gilles de Canapes chevallier, sire de Cheile mesme ville, fais sçavoir .... que je par grant necessite juree & prouvee suffisanment, & pour pleur marche eschevier, ay vendu, &c.* Similis Charta alia Gallica habetur in Probat. Hist. Bethuneæ p. 162. Lex Saxonum tit. 54. §. 2. *Nulli liceat traditionem hæreditatis suæ facere, præter ad Ecclesiam, vel Regi: nec hæredem suum exhæredem faciat, nisi forte famis necessitate coactus, ut ab illo qui acceperit sustentetur.* Leges Burgorum Scoticor. cap. 125. §. 5. *Omnia ista quæ ad jus hæreditarium pertinere dignoscuntur, vendi possunt in legitima sua potestate, si dominus eorundem Paupertate & necessitate compulsus fuerit, & hoc testificetur per 12. legales homines.* Subditur c. 127. §. 5. *Videlicet per 4. manentes ex una parte, & 4. ex alia parte, & 4. ex opposito domus seu mansionis: aliter enim venditio nulla est.* Adde c. 11. §. 2. & Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 117. §. 1. Assisiæ Hierosol MSS. c. 187. *Hom ou feme qui a fié ne peut vendre partie de son fié, mais tout son fié peut l'on bien vendre par ladite assise. Et l'assise de la venue des fiés est tel, que l'on peut, & doit fié vendre pour detbe connue, ou provée en court, se celui de qui est le fié ne n'a autre chose que ce que il puisse la detbe paier que de la vente dou fie, &c.* [Butillerius lib. 2. cap. 7. *Par coutume locale l'homme ne peut vendre son patrimoine, & heritage qui de par pere & de par mere luy est écheu, sinon par le gré & consentement de son hoir, ou par Pauvrete, au cas que verité servit. Et selon l'usage d'aucuns lieux, en fief convieudroit que de ce il jurat en tierce main, & que ce fut pour employer en suffisans heritages, &c.* Fori Navarræ rubr. 20. art. 2. 3. tit. 20. *Alienation universala de bees avitins de tout le fonds & proprietat, ne fera valable, en deguna forta, si no er por grandes necessitatz, & ab connexença & permission de justices, lo quoalle conneixença le parra far sommairement pardevant les gens de la Chancelleria, per le regoard des nobles, & per les autres pardevant les baillis ou autres magistrats, & juges ordinaires deux locs, on losdits bees seront assis.*] Vide Joan. Stiernhookum lib. 2. de Iure Sueonum vetusto cap. 5. p. 245. ubi idem observatum apud Suecos tradit; Speculum Saxonicum lib. 1. art. 34. §. 1. art. 52. §. 3. [& Gloss. Jur. Gall. v. *Pauvreté jurée.*] Hinc propria, seu propria ærs alienari non potuisse, nec dari vel distrahi, nisi proximis affinibus, ex causa paupertatis, evincit præterea Charta ex Tabulario Vindocinensi, quam

descripsit Gallandus lib. de Franco-alodio p. 21. 22. Utinam hæc hodie adhuc obtineret Jurisprudentia: non enim tam facile viri nobiles sua prædia oppignerarent, ac distrahere judicis decreto cogerentur, & familiarum illustrium bona sarta tecta permanerent, & ad posterus, ut olim, dum ea lex vigebat, transirent.

PAUPERTAS, Pauperis qualiscomque facultas, [parva & modica possessio.] Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanæ fol. 13. *Vovimus circa domum nostram construere ad divinum honorem Ecclesiam, & juxta vires Paupertatis nostræ dotare.* Charta Witlafii Regis Merciorum, apud Ingulfum p. 856. *Offero & ego magno altari prædicti Monasterii de Paupertate mea calicem aureum, crucem auream, &c.* Stephanus Episcopus Rhedonensis in Vita S. Guillelmi Firmati n. 17. *De mea, inquit, Paupertate quod potui Sanctitati vestræ detuli munusculum.* Vita S. Materniani Episcopi Remensis n. 11. *Filiosque ejus duos in gravi custodia recluserat, eo quod segetes Paupertatis suæ ab illius potentis famulis vel animalibus defendere auderent.* Adde S. Anselmum lib. 4. Epist. 86.

PAUPERTATICULA, PAUPERTICOLA. Formulæ Andegavenses: *Proinde cedo tibi de rem Paupertatis meæ tam pro sponsalitiu, quam pro largitate tua, &c.* Ibid. form. 38. *Ut tibi aliquid de ee Paupertícola mea concidere debirent.* Charta ann. 778. apud Perardum p. 11. *Ut aliquid de Paupertaticula nostra ad ipsum locum, vel suis custodibus concedere valeamus, &c.* [Charta Caroli Imper. in Tabul. Major. Mon. *Timentes ne iniquius eis accideret super Paupertaticulam quam ad præsens in suo habebam dominio, &c.*] Atque forte sic legendum in Tabulario Brivatensi ch. 305. *Inconvulsa custodiatis eu qua de Paupertacula nostra non secundum velle, sed secundum posse restaurare cœpimus.* [Et in Itiner. Ratherii tom. 2. Spicil. Acher. p. 269. *Cum de mea Paupertacula non sim vobis adeo inhumanus, ut militari beneficio habeam.*] Historia Translat. S. Gorgonii Mart. n. 9. *Proclamare cœpit, ne eis suam Paupertatunculam tolleret.*

PAUPERTATULA. S. Hieronym. in Epitaph. Marcellæ extremo: *Et te Paupertatula sua, imo per te pauperes reliquit heredes.* [Epist. Jarentonis Abbat. S. Benigni Divion. to. 5. Annal. Bened. p. 447. *Sancti Benigni domus fugam filiorum ecclesiæ in Christi gratia benigne suscipiet, & Paupertatulam nostram voluntati vestræ non dicam dare, sed quasi vobis reddere vel ministrare sumus parati.*]

¶ PAUPERUS, pro *Pauper*, in Præcepto Dagoberti Reg. Franc. an. 638. to. 1. Annal. Benedict. in Append. p. 685. *Pauperis mihi consistentibus, pro regni stabiletate, vel remedium animæ nostra absque ullius in postmodum refragatione, temporebus debeat proficere.*

¶ PAUPULARE, Pavonum clamor, ab *ululare*, & *pau*, quod est strepitus qoem clamando edunt pavones. Vide *Baulare*.

PAUSA, Requies, cessatio alicujus rei, mora, nostris *Pause*, vox veteri Latio cognita, Lucilio, Claudio in Annalibus, Lucretio, Plauto, & à sequiori revocata. Odo Cluniac. lib. 2. de Vita S. Geraldi c. 21. *Nec illam Pausam placebat prolongari.* Vide Henric. Stephanum de Latinitate falso suspecta p. 4. & seq. [Guido in Vit. Pontif. Rom. de Mirac. S. Petri, apud Murator. to. 3. p. 668.

Miru sed ejusdem patris decessio nostris
Explanata modis, licuit nec carpere Pausam.

Pose Poetis nostratibus. Le Roman de *Vacce* MS.

Ne pout passer isnelle toute,
Grant Pose mist ent u li estr.]

PAUSA, deinde dicta ea requies quæ somno carpitur. Messianus Presbyter in Vita S. Cæsarii Arelat. *Inter Pausas somni, quas jam ætas non solum exigebat, sed etiam pro infirmitate aliquotiens premebat, &c.* Hinc *Reposer* nostris, pro *dormire*, quomodo *Repausare* dixit Ailredus Rievallensis in Vita Edwardi Confessoris, de 7. Dormientibus: *Iis quippe 7. annis, ... in sinistro latere Repausabunt.* Et Helinandus in Chron. p. 77. *Quem resuscitat ... jussit vestiri & Repausari.*

PAUSA, pro tumulo ac sepulchro usurpari cœpit, quod mori *Pausa* sit vitæ malorum. Vetus Inscriptio, 690. 5.

Jam datus est finis vitæ, jam Pausa malorum
Vobis quas habet hoc gnatam matremque sepulchrum.

Vita S. Winoci Abbatis c. 18. *Tandem visere locum venit, quo Pausam membrorum S. Winocus elegit.*

¶ PAUSA, *Exclusa*, vel jus valvulam *exclusa* demittendi. Tabular. Casauriense: *Donavimus medietatem de uno molino in flumo de Orsente cum levu & Pausa sua, cum forma & ferturu, cum introitu & exitu suo.* Addit. ad Chron. Casaur. ex Charta ann. 1047. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 998. *Ipsa suprascripta res ... cum vinea, & pomis, & arboribus, & cum molinis, & formis, & Pausis, &c.* Vide *Paxera*.

¶ PAUSA, f. Limes, terminus, Gall. *Borne*. Charta Wifredi Comit. Ceritaniæ in Marca Hispan. col. 964. *De meridie adiciunt et terminum in ipsa gleva, & vadit per ipsam serram qua vadit per Bacteros, & sic pervenit ad Pausam Guillelmi.*

PAUSARE, Cessare ab aliqua re. Glossæ: *Pausat*, *ἀναπαύει*. Lex Bajwar. tit. 6. cap. 2. §. 4. *Pauset die dominico usque in secundam feriam.* [Vita Vener. Idæ to. 2. Aprilis p. 163. *Intromitti se, Pausandi simul & hospitandi gratia ... exoravit.*] *Pausare*, dormire, *reposer*. Aldhelmus de Laudibus virginitatis c. 12. de S. Ambrosio: *Infantulus cum in cunis supinus quiesceret, ex improviso examen apum ora labraque sine periculo Pausantis complevit.* Vita S. Tillonis Monachi n. 22. *Cum quadam nocte omnes Pausare cœpissent fratres.* [Guidonis Discipl. Farf. cap. 30. *Post sextam eant in dormitorium ad Pausandum, & dum pulsatum fuerit signum surgant & provideant necessitatibus suis.*] Saxo Grammatic. l. 1. *Nec sinit Pausare noctu mergus altegarrulus.*

PAUSARE & PAUSANTES dicuntur mortui, qui ab hac vita temporanea ad cælestem evocati, à laboribus sæculi demum quiescunt. Concilium Aurelian. c. 6. & Capitula Theodori Cantuar. c. 55. *Quando recitantur Pausantium nomina.* Cassianus Collat. 2. cap. 5. *Memoria & oblatione Pausantium judicaretur indignus.* Ita *Pausantes* habent Commodianus Instr. 42. Petrus Blesensis serm. 29. & S. Bernardus serm. 18. in Cant. *Pausare*, in tumulo quiescere. Vetus Inscriptio 1050. 9. *M. M. Aurelia Pus. Vitaliæ matri piissimæ quæ vixit annis xx. Julianæ conjugi sanctissimæ, quæ vixit annis xx. & dominæ sororis quæ vixit annis 11. Aurelius Eusebius contra votum. fidel. Pausam.* Traditiones Fuld. lib. 2. cap. 239. *Monasterium S. Salvatoris, in quo egregius martyr Christi Bonifacius sacro Pausat corpore.* In Missali Gotthico pag. 332. habetur *Oratio pro spiritibus Pausantium*, [Sanctorum scilicet Confessorum aliorumque omnium defunctorum. Vide Mabill. Liturg. Gall. p. 12. & 446.] Hinc

PAUSATORIUM, Sepulchrum, cœmeterium. Papias: *Kimeterium, Pausatorium, vel dormitorium.* Vita S. Deicoli Abbatis Lutrensis num. 3. *Concremare tanti patris Pausatorium sindentes.* Theodericus Mon. in Hist. Invent. S. Celsi Episc. Trevir. n. 16. *Cum*

diu noctuque Fratres ... in Pausatorio justorum ... divinum frequentarent officium Diedericus Monachus de Illatione S. Benedicti cap. 7. *Ut quamocius loco renovato clementissimus habitator Pausatorium quod sibi delegit ... libens revisere dignaretur.*

PAUSATORIUM, Cœnaculum. Charta an. 1153. apud Ughellum in Episc. Patavin. sic clauditur: *Actum in Episcopali domo in Pausatorio vel cœnaculo dom. Episcopi.*

¶ PAUSATIO, Requies, mora. S. Bernardus de Consider. lib. 1. *Vix relinquitur necessitati naturæ, quod corpusculi Pausationi sufficiat.* De Obitu Angeluciæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1706. *Postea pusillum quievit. Post hanc Pausationem clamavit & dixit, &c.* Vide *Incisio*.

PAUSATIO, Mors, obitus, *dormitio*. Kalendarium Romanum vetus apud Allatium de Hebdom. & Dominic. Græc. p. 1491. *XVIII. Kal. Sept. solemnia de Pausatione sancta Maria.*

REPAUSARE. Historia Wambæ Regis Gothor. *Ubi duobus diebus exercitu Repausato, &c.*

PAUSARII, qui dicantur Larinis, vide Salmasium ad Hist. Aug. p. 166.

PAUSARE, pro Ponere, deponere Lex Alemann. tit. 45. *Et Pausant arma sua josam.* Gall. *Pojent les armes jus, bas.*

PAUSANÆ, Induciæ, cum bellum *pausat*, cessat. Luitprandus in Legat. *Pausanas exigis, quas nec te exigere, atque nos concedere ratio ipsa compellit.*

PAUSATIM, per *pausas*, παυτῶς, *pausement*. Statuta Synodalia Nicolai Episc. Andegavens. an. 1272. *Pausatim faciant cum campana pulsari. Pausate*, dixit eadem notione Arnobius lib. 5. adversus Gentes.

PAUSIDIUM, Requies. Lambertus Ardensis p. 79. *Albellus cum tilia juxta crucem ad peregrinorum & quorumdam viatorum ibi plantata est requiem & Pausidium.*

PAUSIUM, Locus ubi *pausatur*. In sigilli Hugonis Ducis Burgundiæ & Albonii Comitis Chartæ an. 1189. appensi aversa parte exstat Castellum tribus instructum turribus, quas inter exarati leguntur hi characteres, PAUCIUM VIANTIS, in circulo vero, *Sigillum Hugonis Comitis Albonii*. Exstat apud Perardum in Chartis Burgundicis p. 262.

PAUSEA. Joan. de Janua: *Pavia, a pauco, vel pausia quoddam genus oliva, quam corrupte rustici Pauseam vocant, viridi oleo & suavi: sic dicta quod paviatur, i. tundatur.* [Vide Servium in lib. 2. Georgic. & infra *Pusia*.]

¶ PAUSICAPE, *Machina rota instar collo molentium servorum inserta, ne polentam, hoc est, hordei farinam inter molendum esitarent, neve manus ad os applicarent.* Laur. in Amalth.

¶ PAVUS. Vide *Pavo*.

¶ PAVYS, à Gall. *Pavois*, Scutum. Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1418. apud Rymer. tom. 9. p. 543. *Quot pro factura trescentorum Pavys grossorum pro gunnis.* Vide *Pavesium*.

PAX, Venia, dimissio, & absolutio delictorum quæ fit à Sacerdote, reconciliatio, communio, seu potius admissio pœnitentis in communionem Ecclesiæ: quæ *Pax Ecclesia* dicitur in Concilio Taurin. c. 6. Aurelianensi III. can. 16. Aurelian. IV. cap. 13. 26. S. Cyprianus Epist. 11. *Cum ante actam pœnitentiam, ante exomologesim gravissimi atque extremi delicti factam, ante manum ab Episcopo & Clero in pœnitentiam impositam, offerre lapsis Pacem, & Eucharistiam dare*, id est, *sanctum Domini profanare, audeant.* Epist. 23. *Mandat Pacem dari, & peccata dimitti.* Epist. 52. *Ut lapsis, infirmis, & in exitu constitutis Pax daretur.* Et lib. de Lapsis: *Ante expiata delicta, ante exomologesim factam criminis, ante purgatam conscientiam sacrificio & manu Sacerdotis, ante offensam placatam indignantis Domini & minantis, Pacem putant esse, quam quidam verbis fallacibus venditant.* Atque hac notione usurpat passim idem Cyprianus, quomodo etiam accipitur in Concilio Iliberit. can. 61. & in Consult. Zachæi lib. 2. c. 18.

Pacem à Martyribus & Confessoribus, libellis ab eis acceptis, expetere, impetrare, habet non semel idem Cyprianus Epist. 14. 15. &c. ut & Tertullianus ad Martyr. *Pax vestra bellum est illi: quam pacem quidam in Ecclesia non habentes, a Martyribus in carcere exorare consueverunt.* Quæ quidem *pax*, inquit Pamelius, non aliud videtur fuisse quam relaxatio satisfactionis per Episcopum pœnitentibus impositæ, atque ad Ecclesiæ communionem ante expletum præscriptæ pœnitentiæ tempus admissio. Eorum autem libellorum formulam tradit idem Cyprianus Epist. 22. *Cum Benedictus Martyr Paulus adhuc in corpore esset, vocavit me, & dixit mihi, Luciane, coram Christo tibi dico, ut si quis post arcessitionem meam abs te Pacem petierit, des in nomine meo.*

PAX VOBIS, Prima vox Domini ad discipulos, quando eis post Resurrectionem apparuit. Est autem formula salutationis ad populum in Missa, qua Episcopi utuntur, ut auctor est Alcuinus lib. de Divin. offic. cap. *Quid significent vestimenta* Beletus de Divin. offic. cap. 36. ait orationem qua Sacerdos populum salutat, *Dominus vobiscum*, sumptam ex veteri Testamento, ex libro Ruth, pertinere ad minores Sacerdotes: aliam vero, *Pax vobis*, sumptam ex Evangelio, solum spectare ad Episcopos, & qui iis sunt superiores: *Quo*, inquit, *sane illud expresse innuitur, quod novum Testamentum dignius sit veteri.* Ordo Romanus: *Postea salutans populum Pontifex, dicit, Pax vobiscum, sive Pax vobis: Sacerdos autem, Dominus vobiscum, &c.* Ad calcem Chronici Reicherspergensis addita sunt quædam à Christ. Gewoldo Diplomata Pontificum Roman. atque in iis unum Leonis VII. PP. ubi hæc habentur: *Consultum est etiam, utrum Episcopi Pax vobis, an Dominus vobiscum pronunciare debeant. Sed non aliter per omnem provinciam tenendum est, quam in sancta Rom. Ecclesia. In Dominicis enim diebus & præcipuis festivitatibus, atque Sanctorum natalitiis, Gloria in excelsis Deo, & Pax vobis pronunciamus. In diebus vero Quadragesima, & in IV. Temporibus, sive in vigiliis Sanctorum, & in reliquis jejuniorum diebus, Dominus vobiscum tantum dicimus.* Vide Lambertum in Vita S. Heriberti Archiep. Colon. n. 8. Durandum lib. 4. c. 14. n. 7. [Goarum ad Euchol. p. 145.] & Menardum ad lib. Sacramentorum Gregorii M. pag. 66.

PAX DOMINI, Idem quod *Pax vobis*. Joan. Abrincensis Episcop. de Offic. Eccl. *Quod solus Episcopus salutando populum, Pax Domini dicit, ostendit eum esse vicarium Christi, qui resurgens a mortuis, pacem Apostolis nunciavit.*

PACEM DARE, Osculari: osculum enim, pacis est symbolum & concordiæ. Diurnus Romanus cap. 2. tit. 8. de Summo Pontifice: *Deinde ascendit ad sedem & dat Pacem omnibus Sacerdotibus.* Vita S. Sifredi Episcopi Carpentoratensis apud Vinc. Barralem: *Cumque ex more Pacem omnibus daret, cacum osculatur, &c.* Historia de exilio S. Martini PP. p. 101. *Et surgens ... dicit ad unum concurrentium sibi dilectum, qui erat ibi: Veni, domine frater, & da mihi Pacem .... non valens ergo, & aiebat, exhibeto teipsum, vocante eum beato ad osculum, irrugiit frater*

ut leo. Anastasius in Stephano IV. PP. *Et ibidem similiter in sella Pontificali sedens, tribuensque denuo, ut mos est, Pacem, ascendit rursum, & mensam, ut assolent Pontifices, tenuit.* Concilium Duziacense I. part. 2. c. 33. *Tunc domnus Rex Pacem illi dedit, & ego* (Hincmarus) *post illum.* Vetus Expositio Missæ: *Deinde dat Pacem altari, vel patenæ.* [*Pacem facere*, in Addit. 3. ad Capitul. cap. 35. *Oblationem quoque & Pacem in ecclesia facere jugiter admoneatur populus Christianus: quia ipsa oblatio sibi & suis magnum est remedium animarum, & in ipsa Pace vera unanimitas & concordia demonstratur.*] *Pacem offerre*, in Regula SS. Patrum cap. 8. *Exhibere Pacem peregrino advenienti*, in Regula Patrum ad Monachos c. 3. *Sociari hospiti advenienti in Pace*, eidem *Pacis osculum offerre*, in Regula S. Benedicti cap. 53. Vide *Osculum pacis.*

¶ Pax, Instrumentum, quod inter Missarum solemnia populo osculandum præbetur. Missale Mozarabum: *Et statim det* (Sacerdos) *Pacem diacono vel puero, & puer populo.* Concil. Hispal. ann. 1512. inter Hispan. to. 4. p. 9. *Item ad evitanda inconvenientia & tollendum impedimentum quod causatur divino officio .... mandamus ut Pax non vadat per ecclesiam, sed ponatur in loco, in quo commode illi qui devotione fuerint moti, illam capere valeant.* Ibid. pag. 26. ex Constitur. Card. de Mendoza: *Item quia reperimus quod fere in omnibus ecclesiis ... solet porrigi Pax cum patenis consecratis (quod cedit in dedecus & vilipendium dictarum patenarum) ... propterea mandamus ut in omnibus ecclesiis fiant Paces argenteæ vel ligneæ tam pro viris quam pro mulieribus.*

¶ Pax Bandita, Publicata, denuntiata, in Chr. Tarvis. apud Murator. tom. 19. col. 876. Vide in *Bannum* 1.

Pax Dei et Ecclesiæ. Vide *Treva Dei.*

Pax Ecclesiæ, Immunitas, privilegia quibus illa munitur, quæ quis infrinxit, reus fit fractæ pacis Ecclesiæ. Concilium Berghamstedense anno 697. c. 2. *Pacis Ecclesiæ (quod Mundburgum vocant) 50. solidorum esto compensatio.* Ita pax Ecclesiæ accipitur in Capitulari Bajwarior. an. 788. c. 2. in Capitulari an. 801. cap. 2. in Capitul. an. 808. cap. 2. in Capitul. 1. an. 810. cap. 18. in Capitul. 2. an. 813. c. 2. in Lege Longob. lib. 1. tit. 14. cap. 15. &c.

Pax Ecclesiæ, de reis qui ad Ecclesias, veluti ad asylum confugiunt: tum enim *pacem Ecclesiæ* habere dicuntur. Capitularia Caroli M. lib. 5. cap. 90. & Concilium Moguntiac. c. 39. *Reum confugientem ad Ecclesiam ... rectores Ecclesiarum Pacem, & vitam ac membra ejus obtinere studeant.* Lemma capitis est, *Ut Ecclesiæ Pacem habeant.* Capitulatio ejusdem Caroli de Partibus Saxoniæ cap. 1. *Si quis confugium fecerit in Ecclesiam, nullus eum de Ecclesia per violentiam expellere præsumat, sed Pacem habeat usque dum ad placitum præsentetur, & propter honorem Dei, Sanctorumque Ecclesiæ ipsius reverentiam, concedatur ei vita & omnia membra.* Vide Capitulare Bajwarior. an. 788. c. 2. Fleta lib. 1. c. 29. §. 1. *Constitutum est enim quod Ecclesia Anglicana sua habeat jura, libertatesque suas illæsas. Item quod Pax Ecclesiæ & terræ inviolabiliter observetur, ita quod communis justitia singulis pariter exhibeatur.* Apud Rogerium Hovedenum p. 777. Philippus Belluvacensis Episcopus, qui in turri Rotomagensi servabatur captivus, evocatus in hospitium Alienoris Reginæ Angliæ, dum transiret per atrium cujusdam Ecclesiæ, arrepto ejusdem Ecclesiæ annulo, exclamavit dicens, *Peto Pacem Dei & Ecclesiæ.* Lege quippe Edwardi c. 6. *Quicunque reus vel noxius ad Ecclesiam causa præsidii confugerit, ex quo atrium Ecclesiæ tenuerit, à nemine insequente nullatenus apprehenditur.* De hac pace Ecclesiæ intelligenda etiam Charta Adelstani Regis Anglor. in Monastico Anglicano to. 1. p. 173. *Sciatis quod ego confirmo Ecclesiæ & Capitulo Ripon. Pacem suam, & omnes libertates & consuetudines suas.* Adde pag. 377. Concilium Ænhamense an. 1009. c. 9. Leges vernaculas Willelmi Nothi c. 1. Ricardum Hagulstadensem in Descriptione Hagulstadensis Ecclesiæ c. 14. eumdem de Episcopis Hagulstad. c. 5. &c. Quando vero jure asyli donatæ fuerint ædes sacræ apud Christianos, sat multis docet Jac. Gothofredus ad l. 1. Cod. Th. de His qui ad Eccles. confug.

Apud Anglos qui ad Ecclesiam confugiebat, aut locum alium religiosum, vel asyli privilegio donatum, siquidem crimen, de quo incusabatur, à se admissum fateretur, regnum abjurare tenebatur, & eligere portum aliquem, per quem transire posset ad terram aliam extra regnum Angliæ, quia non tenebatur abjurare terram & potestatem Regis præcise, sed tantum regnum Angliæ. Quo casu computari ei debebant rationabiles dietæ usque ad portum illum, (aut transitum per talem villam, si per continentem exire eligeret) & debebat ei interdici ne exiret regiam viam, nec moram faceret alicubi per duas noctes, ... sed semper tenderet recta via ad portum, ita quod ibi esset ad diem sibi datum, & quod transfretaret, quam cito navem haberet & ventum, nisi tempestate esset aut aliquo imminenti periculo impeditus. Morari autem poterat in Ecclesia per 40. dies, nec intererat, an esset tantum accusatus vel judicio condemnatus. Hæc fere Bracton. lib. 3. Tract. 2. cap. 16. §. 1. & auctor Fletæ lib. 1. c. 29. Vide *Abjuratio* 1. *Dext.* 1, *Immunitas*, & *Salvitas.*

¶ Pax Totius Hebdomadæ, id est, Integra. Gerardus in Mirac. S. Adalhardi sæc. 4. Benedict. part. 1. p. 361. *Requiruntur reliquiæ: ad reliquias ut quæque loca sibi adjacent conferuntur, ibique pacis inviolabile pactum confirmatur. Ita Ambianenses & Corbeienses cum suis patronis convenientes, integram Pacem, id est totius Hebdomadæ decernunt, & ut per singulos annos ad id confirmandum Ambianis in die festivitatis sancti Firmini redeant, unanimiter Deo repromittunt.* Vide *Treva.*

¶ Pax Firma, Securitas, immunitas à quavis molestia, Gall. *Sureté.* Charta Henrici Vinton. Episcopi ann. 1144. apud Kennetr. Antiquit. Ambrosden. p. 100. *Cum in literas quas novissime vobis direxi, firmam Pacem omnibus ad feriam meam venientibus à vobis & vestris dari quæsierim, &c.*

Pax Regis, Regia protectio, *Sauvegarde Royale.* [Capitulare 1. Caroli M. ann. 802. cap. 30. *De his quos vult domnus Imperator Christo propitio ut Pacem ac defensionem habeant in regno suo, id sunt, qui ad suam clementiam festinant aliquid nuntiare cupientes, sive ex Christianis, sive ex paganis, aut propter inopiam vel propter famem suffragantiam quærunt, ut nullus eos sibi servitio constringere vel usurpare audeat, neque alienare, neque vendere; sed ubi sponte manere voluerint, sub defensione domni Imperatoris ibi habeant suffragia in sua eleemosyna.*] Concilium Ænhamense an. 1009. c. 9. *Fruatur unaquæque Ecclesia pace Dei, Pace Regis, & pace omnium Ecclesiarum.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 53. *Omnis homo Pacem habeat, quam Rex ei dabit.* Cap. 76. de crimine homicidii: *Et cum hoc factum erit, elevetur inter eos Pax Regis.* Statuta Davidis II. Regis Scotiæ c. 31.

Firma pax teneatur & servetur ubique per totum regnum, inter omnes subditos Domini Regis ad Pacem suam existentes: ita quod nullus de cætero moveat guerram contra vicinos suos quoscunque, sub pœna plenaria forisfacturæ. In Speculo Saxonico lib. 3. art. 2. Clerici dicuntur *Pace quotidiana imperii communiri.*

Ad Pacem Redire dicitur, *Utlagatus* & proscriptus, cum à Rege recipitur, ejusque pacem, qua cæteri subditi fruuntur, denuo consequitur. Bracton. lib. 3. Tract. 2. c. 11. §. 2. de malefactore: *Oportet quod redeat ad Pacem infra tempus præfinitum, vel quasi inobediens legi... utlagetur.* Cap. 14. §. 12. *Non enim poterit Rex gratiam facere cum injuria & damno aliorum: poterit quidem dare quod suum est, hoc est, Pacem suam, quam utlagatus amisit, &c.*

¶ **Pacem Jurare**, dicebantur privati qui inter se diffidiis compositis, pacem sibi invicem solemni juramento asserebant, cujus violator à Rege mulctabatur. Ordinat. Caroli Joannis Reg. primogen. an. 1356. to. 3. Ordinat. pag. 129. *Nous ne ferons pardons, ne remissions de murdres, ... de trieves, asseuremens, ou Paix jurees, rompues ou brisees.*

Pacem Proclamare, Silentium indicere, quomodo etiamnum cum alios silere jubemus, *Paix, Paix*, dicimus. Si quando enim pax publica infringeretur, tum ab omnibus jurgantes admonebantur pacis indictæ, hacce voce, *Pax*: quod maxime in duellis obtinuit, ne quis decertantium partes amplecteretur. Quoniam Attachiamenta cap. 73. de pœna non silentis tempore duelli: *Item statutum est, quod postquam Pax proclamatur in Palatio Domini Regis, vel in platea, ubi pugna duorum hominum vadiatur: nemo loquatur præter eos qui debent custodire plateam aut Palatium ..... & si quis, postquam Pax tueri debet, loquutus fuerit, &c.* Statuta MSS. Caroli I. Reg. Sicul. cap. 38. *De garder Paix en jugement. Silence est une maniere de nourrir Paix. Por ce nos, qui volons chastier les folies de ceus, qui par lour clamers troublent aucunefois l'ordre des drois, establissons, &c.* Le Roman *de Philippe de Macedoine* MS.

Li Rois li dist, faites Pais,
Escoutez ce que dire je vueil.

☞ *Pais*, pro venia, licentia, usurpat le Roman *de Rou* MS.

De tout le lor riens ne demande
Fors le marchié de la viande,
Pais de venir & Pais d'aler,
Et Pais de viande achater.

Litera Pacis, quam vulgo *Remissionem* vocant, quæ criminis admissi abolitionem continet, & à solo Rege concedi & impetrari solet pro quolibet crimine, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ cap. 1. §. 5.

Pax Regis multiplex esse dicitur in Legibus Edwardi Confessor. cap. 12. scilicet ipsius manu, vel brevi data, vel in diebus coronationis, vel in præcipuis anni festivitatibus, vel in quatuor viis regalibus, vel denique in majoribus fluviis. Adde Henricum Knyghtonem lib. 4. de Eventibus Angliæ cap. 4.

Pax Regis ipsius *manu* vel *brevi data, quam Angli vocant Cyninges honte sealbe gryth*, eadem est cum regia protectione, quæ brevi seu diplomate Regis manu subscripto, alicui, vel Ecclesiis conceditur. Capitulare 2. an. 802. c. 17. *De his quos volumus ut Pacem habeant, & defensionem per regna Christo propitio nostra.*

Pax Regis quæ ab ipso datur cum primum coronatur, *& dies durat octo*: de qua præterea agunt eædem Leges Edwardi Confess. cap. 31.

Pax Regis in præcipuis anni festis, in Natali scilicet Domini per dies octo, totidem in Paschate, & totidem in Pentecoste, cap. 12. & 31.

Pax Regis in quatuor præcipuis Angliæ viis regalibus, de quibus in voce *Erminstreat*, & in voce *Cheminus*, egimus. Pacis istius mentio est etiam in Legibus vernaculis Willelmi Nothi cap. 30. & apud Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 23. §. 1. Matth. Westmonaster. ann. 1224. *Incipiens ergo Falcasius recalcitrare, cepit quasi in hostili guerra unum de Justitiariis Regis, scilicet Henricum de Braibrok, in Pace Regis per stratam regiam itinerantem. Cheminus Regis infractus*, in Epist. Sugerii Abbatis 120. *Chemini vero minores de civitate ad civitatem ducentes, & de burgis ad burgos ... sub lege comitatus sunt*, ut est in Legibus Edwardi Confessoris.

Pax Regis in *aquis nominatorum fluviorum, quorum navigio de diversis locis victualia deferuntur civitatibus vel burgis.* Aquæ vero minores, perinde ac chemini minores sub lege Comitatus sunt.

Pax Curiæ Regis, Quæ scilicet contineri debet intra Curiæ ipsius terminos, qui ita describuntur in Legibus Henrici I. Regis Angliæ cap. 16. cujus titulus est, *de Pace Curiæ Regis: Nam longe debet esse Pax Regis à porta sua ubi residens erit à quatuor partibus loci illius, hoc est, quatuor* (in aliis Codd. *tria*) *miliaria & tres quarantenæ, & novem acræ latitudine, & novem pedes, & novem palmæ, & novem grana ordei. Multus sane respectus esse debet, ac multa diligentia, ne quis Pacem Regis infringat, maxime in ejus vicinia.* Adde cap. 68. & Bractonum lib. 3. tract. de Corona c. 25. §. 1. Charta Witlafii Regis Merciorum apud Ingulphum p. 856. *Quicunque in regno meo pro quocunque delicto, reus inventus & legibus obnoxius fuerit, si fugerit ad dictum Monasterium, ... sicut in asylo, vel in camera mea propria; Pace mea & impunitate gaudeat.* Vide præterea Capitularia Carlomanni Regis tit. 3. c. 1. & *Virga* 3.

☞ Idem videtur quod *Bannum Regis* dicitur in Capitul. 2. Caroli M. an. 813. cap. 2. *Ut ecclesiæ, viduæ, pupilli per Bannum Regis Pacem habeant.... Ut jumenta Pacem habeant per Bannum Regis*; nisi malis intelligendum de ambitu intra quem regia potestas exercetur. Vide *Bannum* 3.

Pax Sancti Petri. Wichbild Magdeburgense art. 9. §. 2. *Unicuique Provinciæ jus sanctum ac statutum est.... Imperator vero de consilio Romanorum demandavit & judicavit, ut civitates firmas cum muris, turribus ac propugnaculis extruerent. Ipsis reiterantibus instanterque postulantibus declarari, ac statui eis jus quo vivere debeant: ad instantiam tandem eorum Imperator dedit ac largitus est eis jus, quod quotidie in Curia usitatum fuit sua illudque cum veridicis confirmavit signis, & manum desuper extendit suam, stipulatione facta: & Pax sancti Petri cum signo Crucis eisdem concessa. Idque signum huc usque servatur ubi civitates vel foralia noviter fundantur, figitur crux in testimonium pacis, quodque ibi cernatur municipalis Pax: appenditurque Imperatoris signum, ut appareat de voluntate ejus id factum fore.*

¶ **Pax Parva & Melior**, Quies, sedatio, in Lege Alaman. tit. 36. num. 2. *Ipsum placitum fiat de Sabbato in Sabbatum, aut quali die Comes aut Centenarius voluerit, à septem in septem noctes, quando Pax parva est in provincia; quando autem melior est, post quatuordecim noctes fiat conventus in omni centena.*

Pacis Fractio, *infractio*, Cum *Pax* indicta à Rege, vel alicui, aut Ecclesiæ, locisve aliis concessa, violatur. *Actio de Pace fracta*, In Speculo Saxonico lib. 1. art. 59. §. 1. lib. 3. art. 8. §. 36. in Wich-

bild Magdeb. art. 16. §. 3. Unde, *appellare aliquem de Pace*, apud Bractonum lib. 3. tract. 2. c. 34. §. 8. id est de pace Regis tracta. Matthæus Paris ann. 1251. *Pacem regis & Coronæ Regiæ enormiter læserat, dum quasi prædo violentus equum cujusdam famuli de Curia S. Albani abstulit ... unde per ipsum famulum de crimine Pacis appellabatur, & impetrata litera in Curia Regis, Miles super hoc criminatus attachiabatur. Sancta Pacem Ecclesiæ violenter infringere*, in Legibus Edwardi Confess. cap. 7. cujus criminis cognitio Episcoporum esse dicitur. *Infractio Pacis regiæ per manum vel breve datæ*, & illius cognitio inter jura regia recensetur in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 10. 12. 13. 16. *Actio de Pace Domini Regis infracta*, in Regiam Majestatem, lib. 1. cap. 3. §. 8. Habetur Statutum Philippi Regis Franc. datum in Parlamento Pentecostes die Mercurii ante festum S. Lucæ an. 1279. quo quid sit *infractio pacis*, declaratur, quod eruimus ex veteri Regesto Cameræ Comput. Paris. Ita autem concipitur: *Ne ex omni delicto Pacis fractio requiratur, & jurisdictiones dominorum aut communitatum ex hoc usurpari contingat, frangi Pacem, seu violari tunc dicimus, cum in castris, aut civitatibus facta seditione publica, pars partem ejecerit, vel cum armis invaserit, vel civitas, castrum, aut villa, aut Baro, aut castri Dominus aliis guerram moverint, aut furtive castrum, aut villam, aut munitionem subtraxerint. Quod si Persona privata in civitatibus, vel municipiis sese aggressa fuerint, aut etiam pastores in pascuis, veluti, ut sæpe contingit, occasione eorundem rixati, licet ad Pacis non pertineant fractionem. Sane aggressores itinerum, sive plures fuerint, sive unus, Pacis violatores censendi sunt, qui sive ad manus Paciarii, sive ad sui ordinarii manus devenerint, unus alteri eos remittere minime teneatur.* Vide Michaelem del *Molino* in Repertorio Fororum Aragon. in voce *Fractor pacis vel treugæ.* [Pacem frangere, *Efforcier paix*, in Poemate *de la guerre de Troyes* MS.

Si se esfont anqes garniz,
Cels de la ville & afaitiez,
Et lor Peis ont esforciez.

Pais brisiez, in Litteris an. 1291. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. p. 294.]

PACI REGIS STARE, de fracta Regis pace juri stare. Statutum Edwardi I. Regis Angl. an. 21. *Qui se forestariis aut warennariis illis post clamorem & hutesium levata, ad Paci Regis standum recte reddere noluerint: immo ad malitiam suam exequendam, & continuandam, & Pacem Regis diffugiendam, fugam fecerint, &c.*

PACEM IMPERII & *quietem* habere dicuntur feudatarii, non modo dum servitium & obsequium militare exhibent domino suo Imperatori per sex hebdomadas ratas ac de jure feudali definitas, sed etiam per totidem septimanas ante & post, *ita quod nullus dominorum suorum ipsum evocare valeat ad judicium feudale, nec quisquam aliquod judicium Cæsaris impetrare.* Jus feudale Saxonum cap. 5.

PAX VILLÆ, Banleuca, districtus urbis intra quem *Paciarii* seu *Scabini* jurisdictionem habent. *Potestas & terminus Pacis*, in Charta Communiæ Cerniacensis ann. 1184. [Charta Philippi Augusti ann. 1194. *Burgensis vadium Militis ad abundum accipiet, intra Pacem civitatis sine forisfacto .... Nullus intra Pacem civitatis manens submoneri debet nisi per Scabinos.*] Regestum Parlamenti Paris. signatum B. inter Acta Pentecost. an. 1282. fol. 60. *Servientes Episcopi Laudunensis, custodes nemorum, & garennarum suarum, per villam & Pacem Laudunensem deferre possunt enses suos cinctos ad latera, vel pendentes ad collum, sive ad humeros, & arcus suos destentos, si nt voluerint.* Et fol. 77. *Pronuntiatum fuit, quod dicti Major & Scabini* (villæ S. Richarii) *levabunt talliam a manentibus infra Pacem villæ, &c.* Adde pag. 208. Liber 8. Memorialium Cameræ Comput. Paris. *Dominus Hugo de Moy, dictus Tristantius, Miles electus per Cameram præsente Procuratore Regis Generali in officio Præpositura civitatis & Pacis Laudunensis, tam in justitia, quam in recepta, vacante per resignationem in manibus Regis factam per Joannem de Sarny Militem nuper Præpositum ibi, per litt. Reg. 19. Sept. 1413. Communia Pacis Ruthenensis*, in libro 4. eorumdem Memorialium fol. 3. *Terminus Pacis*, seu banleuca, in Libertatib. villæ Cerniaci in agro Laudunensi ann. 1184. Descripsit Thomasserius Chartam Pacis Communiæ Faræ indultam ab Ingeranno de Couciaco an. 1207. in qua hæc habentur: *Hominibus de Fara Pacem indulsimus.* Ibidem *Homines Pacis Faræ.* Rursum: *Terminus Pacis hujus sunt, &c.* Hinc *maison de la Paix*, domus Pacis, in Consuetud. Montensi c. 12. art. 2. in qua conveniunt Scabini de rebus publicis cognituri.

¶ PACES in plurali usurpant Statuta Vercell. l. 1. fol. 1. *Ordinamenta facta de Pacibus & treugis firma teneba.*

PACIARIUS, Ædilis, Scabinus, qui pacem inter cives tuetur. [*Paiseur*, in Statuto Caroli V. Reg. Franc. an. 1364. pro electione Scabinorum Insulensium to. 4. Ordinat. pag. 471. *Et que le Conseil qu'il* (le Commissaire) *appellera avecque lui, il fera faire ledit serement; & aussi aux Curez qui sont acoustumez de rapporter chascun en droit soy, les personnes qui leur semblent estre ydoines pour estre creez en Eschevins, homme & Paiseurs.* Unde ibi legendum suspicor *Preud-hommes* vel quod idem forte est *Wilhommes*, ut in altero exemplu scriptum esse testatur D. *Secousse.*] *Præfectus Pacis, aut Decurio*, in l. 5. Cod. Th. de Pignoribus: εἰρηνάρχαι, Græcis; *Juré de la paix*, in Consuetudine Valensinianensi art. 130. 132. 136. 138. 141. Vide Consuetud. Tornacensem cap. 12. & Buzelinum in Gallo-Flandr. lib. 3. c. 15. p. 512. Libertates villæ S. Desiderii in Campania an. 1228. MSS. *Si dissensiones aut guerra, aut aliquod aliud malum inter probos viros exoritur, unde ad aures Scabinorum clamor perveniat, salvo jure domini Scabini illud componere & pacificare poterunt. Qui vero compositionem vel pacem, quam super hoc Scabini consideraverint, sequi noluerit, foresfactum 60. librarum incurret.* Charta Jacobi I. Regis Aragon. *Mandamus itaque Vicariis, Bajulis, Paciariis, Justitiis, Judicibus, &c.* Curia Generalis Barcinonensis ann. 1283. sub Petro II. Rege Arag. cap. 28. *Concedimus etiam ... quod Paciarii & Jurati & Consules sint in civitatibus, villis, & aliis locis nostris in quibus esse antiquitus consueverunt.* Curia generalis Cataloniæ acta in villa Montisalbi sub Alphonso Rege Arag. an. 1333. *Ordinamus quod Consiliarii, Paciarii, vel Jurati uniuscujusque capitis Vicariæ, &c.* Apud Venetos *Anciani pacis* dicti, qui publicæ paci inter cives invigilabant. Vide Chronic. MS. Andreæ Danduli an. 1205.

PACIS ADSERTORES, εἰρηνοδίκαι, in Legibus Wisigoth. lib. 2. tit. 1. §. 16. sunt *qui sola facienda pacis intentione, Regali sola destinantur auctoritate, qui eas solum dirimunt causas, quas illis regia deputaverit ordinandi potestas.* Adde lib. 2. tit. 1. §. 26. *Præpositi pacis*, in l. 49. Cod. Th. de Decurionib. ubi tamen quidam censent legendum *præpositi pagis*, de quibus in l. 2. de Pignoribus eodem Cod. & alibi.

¶ PAX, Paciariorum collegium. Vide *Paciarii.*

PAX, Laudimium, id quod pro venditionis aut alienationis auctoramento, domino superiori solvitur, quasi ut *Pax* cum eo ineatur, & ut venditionem & alienationem non interturbet, dato ad id consensu suo. In Consuetudin. Municip. Tolosæ part. 4. tit. de Feodis art. 9. statuitur dominos feodales non teneri ad recipiendos, aut investiendos vassallos, *nisi prius satisfecerint iisdem dominis de Pax, vel aliter inter se cum eodem concordaverint*. Adde part. 3. tit. de rerum communium divisione, part. 4. tit. de Feud. art. 17. Charta an. 1183. pro baronibus Tolosanis, in Regesto Tolos. *Habeat dominus Comes, vel suus Bajulus, suas Pax integre.*

¶ PAX. *Quantum mihi pax obvenit*, passim in Chartis Provincialibus venditionis, cessionis & compositionis occurrit isthæc formula, qua significari existimo reditus qui, non interpellata possessione, ex aliquo fundo percipiuntur. Charta Guarachonis regnante Chunrado Rege Indict. VI. ex Chartular. Aptensi fol. 22. *Idcirco ego Guaracho tibi cedo Umberte aliquid de hereditate mea per transfactum quod tibi feci, ut cum te finem habeam: Sunt ipsas res.... in villa Calvisias & in suum terminium quantum mihi Pax obvenit, hoc est tertiam partem in Argallo quantum mihi Pax obvenit; subtus Gargato quantum mihi Pax obvenit, & in Gargis vinea & campis quantum mihi Pax obvenit, in Clavagiana & in Baxo & in Lausnara quantum mihi Pax obvenit, hoc est duas partes.* Pluries ibid. Charta an. circ. 1090. in Tabul. S. Victoris Massil. *Dono unam peciam de vinea qua mihi per opera manuum mearum obvenit ad proprium alodem quantum in ipse clause mihi Pax obvenit vel obvenire debet.*

¶ PAX, Stipendium, Gall. *Paie.* Obertus Annal. Genuens. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 308. *Ipsis notantibus solverunt Pacem militibus & baxsengis, quia Januensibus auxilium & consilium amicabiliter præstarent, quæ promissa fuerant illis & ultra, & hoc fuit circa libras occc.* Vide *Pacare.*

SALVA VESTRA PACE, Formula loquendi etiam haud omnino extra usum apud nos, *Sauf vostre paix.* Goffridus Vindocin. lib. 3. Epist. 18. *Et ideo salva vestra Pace dicimus, quod, &c. Pace tua*, apud Joan. Sarisberiensem Epist. 203. initio.

¶ PAXAMENTUM, Solutio, Gall. *Paiement.* Charta Caroli Hungariæ Reg. ann. 1338. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 490. *Nos è converso assignamus... eidem dominæ Margaretæ pecuniam cum augmento tertiæ partis quindecim millia marcarum propter ... in prædictam dotem ejusdem rationis & Paxamenti.* Hinc *Paxare*, pro solvere, *Payer*, ibid. p. 435. ex Charta Adolphi Rom. Reg. an. 1292. *Proportionaliter solvere promiserit & Paxare.* Vide *Pacare.*

¶ PAXBRED, PAXBREDE, Instrumentum pacis, seu *patena*, vas ministeriis sacris dicatum. Testamentum Henrici *le Scrop* an. 1415. apud Rymer. to. 9. p. 273. *Cum uno pari candelabrorum argenteorum, ... cum una Paxbrede argentea & deaurata, &c.* Testam. Rotherami Eborac. Episc. an. 1498. in Lib. nig. Scaccarii pag. 673. *Item dedi eis unum deosculatorium, videlicet à Paxbred deauratum, cum ymagine Trinitatis... Item unum Paxbred deauratum cum ymagine Christi passi.* Vide *Osculatorium.*

¶ PAXEMATIUM, ut *Paximatium.* Chronic. Andr. Danduli apud Murator. to. 12. col. 216. *Romualdus igitur fragilitati ejus pie compatiens, consueta mensura quadram Paxematis superaddidit.*

PAXERA, PAXERIA, Palorum contextus ac series in molendinis, in pontibus, & alibi, Occitanis, *Paissiero*, agger molendini. Tabularium Silvæ latæ apud Marcam lib. 6. Hist. Beneharn. c. 7. *Vendidit Fratribus de Silva lata agrum qui est juxta Paxeram molendini, &c.* [Charta Pipini Reg. an. 767. to. 1. Hist. Occitan. inter Instr. col. 24. *Cum vineis, ortis, terris cultis & incultis, aquis, aquarumve decursibus, Paxeriis, molendinis.* Charta ann. 1062. in Tabular. S. Victoris Massil. *Et in Paxeria supradicti molendini unam piscatoriam.* Charta an. 1216. ibid. *Concedo quod in fluvio Sorgia possis facere Paxeriam sive reclausam.* Tabul. Gellon. *Et ipsi pisces qui capti fuerint in ipsa Paxeria dividant.*] Tabularium Abb. Belliloci in Lemovicib. ch. 45. *Cunctos portus, & cunctas Paxerias, quæ ibidem sunt in dominio, ad Monachos cedimus.* Charta an. 1250. *Cum piscationes quæ sunt à Paxeria pontis inferius, usque ad Paxeriam molendinorum de sale sint nostra, &c.* Charta an. 1298. in Regesto Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1299. num. 13. *Item in Paxeriis aquæ Garonæ octavam partem, &c.* Infra: *Solidos debitos annuatim pro tribus Paxeriis quas tenebant ab eodem in aqua Garonæ.* Vide in *Cleia.*

PASIERIA, Eadem notione. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 61. *Dedit etiam illis hominibus qui terram tenuerint, vel ibidem manserint, usuariam in silva, quæ vocatur Manfla, ad domum ædificandam, ad molendinum faciendum, ad sclusam, ad Passeriam, ad clausuram creterum, &c.*

¶ PAYSSERIA, Eodem significatu. Charta Bernardi de Turre an. 1308. apud Baluz. Hist. Arvern. to. 2. p. 783. *Item quod possint homines sancti Amantii piscari in ripperia S. Amantii, exceptis levatis & Paysseriis molendinorum infra aquas.*

¶ PAXERIA, Ipsa aggeris molendini seu *exclusa* valvula, Gall. *Vanne.* Chartular. Anian. *Ut possitis Paxeriam vestram levare & demittere atque mutare quotiescumque vobis placuerit.* Vide *Pausa.*

¶ PAXERIA, Rivulus, seu rivuli alveus. Charta an. 1125. inter Probat. Hist. Occitan. tom. 2. col. 435. *Post hoc responsum relatum fuit... quod Bernardus Guadalmari vult mihi guerram facere pro Paxeria, &c.* Quid autem intelligendum voce *Paxeria* docet Compositio hac eadem de re ibid. col. 436. *Primum Guillelmus incisionem alvei quam fecerat ita restituat, ut non minus quam antea solebat usque ad molendinum Bernardi decurrat.* Occurrit rursum *Paxeria* hac notione in Charta an. 1322. Locus in *Ichat.*

PRAXERIA, pro *Paxeria*, sæpe etiam occurrit in veteribus Tabulis. Pactum initum inter Abbatem Galliacensem & Raymundum Comitem Tolosanum an. 1231. in Regesto Tolosano: *Item petebat molendina & Praxeriam de ponte, quæ dicebatur ad Ecclesiam pertinere.* Charta alia an. 1231. ibidem: *De censu quem dom. Comes habet in naulis & piscatoribus Tolosæ. In istis duabus aquis prædictis, ubi possunt ingredi cum eorum cerseriis, excepto deves de Praxeria D. Comitis, quæ Praxeria est ante Blaubacum, scilicet dum prædicta Praxeria fuerit cledata, & postea dum fuerit descledata, quod debent & possunt piscare ubicumque voluerint, & deves ipsius Praxeriæ est de ore carreria do erto D. Comitis, &c.* Alia an. 1244. in eodem Regesto fol. 14. *Praxeriam illam & marguillum, quam & quod habemus in flumine Tarni, &c.* Alia an. 1236. ibid. fol. 51. *Molendina, & loca molendinorum, Praxerias, & piscarias, & questas, & toltas, &c.* Alia an. 1350. in Hist. Turenensi pag. 104. *Piscatiarum, molendinorum, pertuum, Praxeriarum, inibi existentium.*

PAXERE, pro *Pascere*, semel ac iterum occurrit in Charta Attonis Episcopi Pergamensis an. 1072. in Hist. Pergam. to. 3. pag. 274.

¶ PAXIAGIUM, PACIAGIUM, Præstatio quæ

primitus pro securitate & pace pensitabatur, exinde uti consuetum tributum à dominis passim exactum est. Charta an. 1306. in Tabular. Mimat. *Ad episcopum & ecclesiam Mimatensem pertinet jus... cudendi monetam contaminatam & monetam argenteam, levandi compensum seu Paxiagium pro pace servanda, & omnia alia & singula explectandi pro majori potestate & seignoria sua, quæ ad majorem potestatem, regalitam & majus dominium pertinere noscuntur.* Ibidem: *Compensum seu Paciagium erit commune nobis & dicto Episcopo, & levari non poterit nisi communi nomine.* Vide *Commune* 1. & *Compensus*.

PAXILLARE, Paxillo vineam fulcire. Paxillum, *Paisseau*, plerique è Gallis vocant, quod alii *Eschalas*: unde & *Paisselare*, *Fischer eschalas*, in Consuet. Turonensi art. 139. Bituric. tit. 15. art. 2. & Autisiodor. art. 117. Charta ann. 1267. in Tabulario Eccl. Autisiodor. *Dictam tertiam partem vinearum tenebitur annis singulis excolere... videlicet circumfodere, taillare, fodere, Paxillare, binare, & rebinare.* In aliis Chartis est *paisselare*. [Vide in hac voce.] Eadem notione usurpat Petrus Blesensis serm. 37. *Pessons*, olim paxillos appellarunt nostri. Guill. *Guiart* an. 1214.

Li autre vont tentes tendant,
Dont les Pessons fichent en terre,
C'est bien appert signe de guerre.

¶ PAXILLUS, *Paisseau*, *maschoir de chanvre*. Vocabular. Sussannæi. Belgis *Serinsoir* dicitur.

PAXIMATIUM, Παξαμάδιον, Græcis recentioribus: *Panis subcinericius*, in Glossis Isidori: δίπυρος ἄρτος, *Panis recoctus*. Nam Hesychio δίπυρος ἄρτος, dicuntur οἱ δυσὶ ἐψημένοι. A *Paxamo* quodam appellatum *Paximatium* quidam censent, qui, ut auctur est Suidas, scripsit ὀψαρτυτικὰ κατὰ στοιχεῖον, de quo etiam S. Hieronymus lib. 1. adversus Jovinianum cap. 25. *Ad mulsum, & elaboratas carnes, ad jura Apitii & Paxami, &c. Panis Paximatius*, in Vita S Severi Abb. Agathensis, c. 11. *Panis Paximatus*, apud Ordericum lib. 9. p. 740. *Paximatium panis*, in Regula S. Columbani c. 3. *Paximates similagines* in Gestis Abbatum Gemblacensium p. 534. Felix Faber l. 1. Hist. Suevorum cap. 8. *Non solum autem nostrum usualem panem bene percoquunt sed Paximacios vel bis coctos pro cibo marino vel bellico adeo artificialiter parant, ut domini Venetiani in publicis furnariis Paximatios non nisi Theutonicos habeant, &c.* Andreas Dandulus in Chron. MS. an. 8. Caroli Mag. *Veneti vero hoc audientes panum ac Paximatum multitudine machinis projecta exercitum verberant.* [Bernhardus *de Breydenbach* in Itiner. Hierosol. pag. 197. *Nec alia nobis erat aqua nisi in utribus corrupta, nec panes nisi Paximates sive biscoth.*] Vox passim obvia, qua præsertim utuntur Cassianus de Instit. Cœnob. lib. 4. c. 14. l. 5. c. 5. Collat. 2. c. 11. 19. 24 Collat. 12. c. 15. Collat. 19. cap. 4. [ubi scribit ejusmodi panes sex unciarum fuisse, duosque monachis ad refectionem singulis diebus tribui solitum.] Pœnitentialis S. Columbani c. 10. 11. Regula S. Fructuosi c. 9. Vita S. Macarii Abb. n. 34. Vita S. Joan. Abb. Reomaensis lib. 2. n. 4. Vita S. Præjecti n. 8. Petrus Damian. in Vita S. Romualdi n. 14. Vita S. Geremari Abb. c. 13. Vita S. Judoci cap. 7. Luitprandus in Legat. &c. Ex Græcis vero Joannes Moschus in Prato spirit. c. 184. Palladius in Hist. Lausiaca c. 28. 151. Leo in Tactic. c. 5. §. 28. c. 10. §. 13. c. 12. §. 123 c. 13. §. 11. Tzetzes; Suidas, &c. Vide Salmasium ad Vopiscum pag. 373. 374. & Onomasticum Rosweidi ad Vitas Patrum.

PAXUM. Acta Capitularia Eccl. Lugdun. MSS. an. 1340. fol. 67. Cod. Reg. *Item dederunt eidem Paxum, quod tenebat in relegationem in Ecclesia Lugdunensi, &c.* Occurrit alibi.

PAYARI, Solvere, à Gall. *Payer*. [Charta an. 1238. to. 4. Hist. Harcur. pag. 1276. *Vendidi & omnino dereliqui monachis Maris momaris in Leonibus pro viginti duabus libris Parisiensium de quibus jam integre Payatus sum.* Diploma Bolkonis Ducis Silesiæ an. 1358 apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS p. 498. *Pro ducentis marcis jam al & semel Abbati & Conventui Payatis & numeratis.*] Utitur Bractonus lib. 3. Tract. 2. c. 1. Vide *Pacare*.

¶ PAYLA, Sartago, instrumentum coquinarium, Gall. *Poesle*. Statuta Montis Regal. fol. 267. *Vicarius teneatur... facere jurare omnes cauderarios quod non vendant libram ferri fabricati seu laborati in vasis areis, Payrolis, cauderiis, caciis, Paylis, & quibuslibet aliis vasis areis, ultra solidos duos Astenses.*

¶ PAYROLA, PAYROLIA, Lebes minor, Gall. *Chaudron*, in Statutis mox laudatis. Charta Philippi Pulcri an. 1310. ex 47. Regesto Tabular. regii p. 58 *De sommata ferri,... de calderiis, cauderiis, patellis, aichatis, Payroliis, cutellis. &* Vide *Parolla*. Hinc *Payrolerius*, pro Ærarius, lebetum opifex, Gall. *Chaudronnier*, in vet. Catalogo MS. B. M. Deauratæ Tolos. unde etiam

¶ PAYROLIUS dicitur mensura quædam, quod ex ære erat. Litteræ Johannis Archiep. Ausc. ann. 1401. ex Tabul. ejusdem Eccl. *Pro qualibet s. recnata cujuslibet salmeriis ascendens communiter xv. Payrolios mensura Auxitana.* Vide *Paironal*.

PAYSANÆ AVES, vocantur eæ *qua propter infirmitatem transire non possunt, cum sint de speciebus transeuntium, in regione in qua manent, & in sua patria commorantes.* Fridericus II de Arte venandi c. 17.

¶ PAYSNATICUM, pro *Pasnaticum* à Gall. *Pasnage*, Census vel tributum pro glandatione & jure pascendi porcos in silva domini. Notitia de fundatione Theoloci an. 1130. to. 4. Gall. Christ. inter instr. col 164. *In omnibus etiam suis nemoribus, ipsorum porcis recursum & omnimodos fructus ad eorum pabulum, absque eo pretio quod vulgo Paysnaticum dicitur.* Vide *Pastio*.

¶ PAYSSERIA, ut *Paxera*. Vide in hac voce.

¶ PAYSSONNA, Pastio porcorum in silvis, Gall. *Paisson*. Charta Mathildis Comit. Nivern. ann. 1222. *Donamus etiam pasturas ad opus omnium bestiarum suarum, tempore Payssonna non excepto.* Vide supra *Paisso*.

¶ PAZELLUS. Mensuræ vel ponderis species. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 72. recto: *Item quod fornarii seu boleuzariis... debeant facere panem pulchrum ad pensam & Pazellum eis datum & ordinatum per commune Vercellarum.* Vide *Passus* 2.

PEA. Charta an. 1123 in Tabular. Eccles. Viennensis fol. 71. *Porro Domnus Archiepiscopus ei centum quinquaginta solidos dedit, & duas Peas, domum videlicet Stephani Malerasi, & aliam quæ illi juncta est.*

¶ PEAGIUM. Vide *Pedagium*.

¶ PEALIS, pro Pedalis, in Charta Petri *de Roseys* Vicarii Tolos. an. 1272. *Requirimus... quod trabes Peales & palmates de cor & de abiete de VI. brachiatis & de V. & de IV. quod illas habeant similiter ut infra trancos & escalmamentos: & quod habeant unum bonum palmum de spisso: & fustes de 115. branchiatis & de duabus & dimidia & de duabus quæ sunt Pedales & palmales.*

¶ PEANIUS, Lignum tectis conficiendis aptum. Charta an. 1264. in Tabular. Saogerm. *Merra-*

mentum etiam quod habet idem Abbas eidem Guillermo jam tradiderat, ut dicebat, scilicet duo millia & tentum de chevrones, item quingentos & duodecim Peaniot, &c. f. Quod Vitruvio columen dicitur, nostris *Peinçon.*

¶ PEATGA, Idem quod *Pedagium.* Charta Archembaldi Borbonii pro Villa-franca, in Tabular. Bituric. *Burgenses Liberu-villa non dabunt Peatgas.*

¶ PECA, pro *Pecia*, ut videtur. Statuta Mutin. rubr. 182. fol. 34. *Ordinamus quod Massarius . . . fieri facere debeat unam scalam de lapidibus, & calce coopertam de Pecis vivis, & ibi eam manutenere.*

PECCAMEN, Peccatum. Prudentius in Apotheosi:

Exin tincta malo Peccamine principis Ala
Infecit genus omne hominum.

Idalius Barcinonensis in Epist. ad Julian. Tolet. *Recordatione Peccaminum meorum pavidus, & memoria ingentium criminum usquequaque perterritus, &c.* Translatio S. Baudelii Martyris: *Propter immanitatem Peccaminum.* Vita MS. Magnobodi Episcopi c. 2. *Pro diluendis originalibus Peccaminum contagiis.* Adde Concilium Cloveshoense an. 747. cap. 3. Vitam Aldrici Episcopi Cenom. p. 69. 72. 74. 90. [Chartas an. 709. & 722. apud Calmet. to. 2. Hist. Lothar. col. 264. 269.] Occurrit passim. *Peccaminosa vita* apud Joannem Gersenium l. 3. de Imitatione Christi cap. 50. n. 6.

¶ PECCANTIA, Peccatum, delictum. Vita S. Columbæ Abbat. to. 2. Junii p. 207. *Amarissime ingemuit, & coram omnibus qui ibidem inerant, Peccantias confitetur suas.*

¶ PECCARIA, perperam pro *Petraria* editum ex Placito an. 1158. inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 568. *Recognoverunt* (affectatores) *quod debent dare totos corios, qui fuerint opus Consuli vel bonis hominibus Tolosana urbis & suburbii, in faciendis Peccariis & frondevolis.* Vide *Frondevola* in *Fundabulum.*

¶ PECCARIUM, Vas, calix, cyathus, vel mensura potoria. Vide *Bicarium.*

¶ PECCATORES subscribunt quandoque Episcopi, soppresso etiam *Episcopi* titulo; eos imitati sunt Abbates aliique viri humilitatis amatores: quod monuisse sat est.

¶ PECCATRICIUS, Malus, flagitiosus. Epist. encyclica de morte Bernardi Abb. Majoris Monast. to. 5. Annal. Bened. p. 668. *Non solum verba Peccatricia, sed & vana & scurrilia* abhorrebat.

¶ PECEATA. Vide *Peciatum.*

PECEIUM, Fractura navium, ex Gallico *Piece, depecé.* Charta Philippi Regis Franc. an. 1317. apud Argentreum in Hist. Armoric. lib. 5. c. 34. *Exceptis & retentis dicto Duci,* (Britanniæ) *& ejus heredibus in predictis locis omnibus & singulis regalia & gardia Ecclesiarum, Peceio seu naufragio marino, forefacturis, emendis, & emolumento ex fractura navium, & ratione præmissarum Peceii & naufragii ob defectum brevetorum, eique in præmissis locis universis & singulis, ac in mari circumadjacenti obvenientium quoquo modo.* At in versione Gallica Chartæ S. Ludovici, quæ refertur ab eodem Argentreo eod. lib. cap. 17. vertitur *Droit de pesche.* Latina, quam vidi, male præfert, *seu pesseia naufragiu marina.*

☞ Et quidem *Peceium* dicitur, Jus quod domino competit ex fractura navium seu naufragio, Gall. *Droit de bris*, & in veteribus Chartis vernaculis, *Pecoy de la mer.* Charta S. Ludovici an. 1231. in Tabular. Castri Nannet. *Ludovicus D. G. Francorum Rex, &c. Promisimus Petro de Drosco, alias de Brenne, Duci Britannia & ejus successoribus omnia sua jura illæsa servare . . . portus marinos habendi, Peceia seu naufragia marina, cum forefactis & emendis ex fractura navium & ratione præmissorum Peciorum.* Instrum. an. 1235. to. 2. Hist. Britan. col. 385. *Bernardus filius Tangui Miles juratus dixit quod Barones debent habere Peceium navium in terris suis.* Vide *Naufragium.*

¶ PECES, Vas, calix, Gall. *Pot.* Testamentum Johannis de *Nevill* an. 1386. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 427. *Item Thomæ filio meo* (lego) *xxiiii. discos argenteos, xii. saucers, ii. bacynes, & ii. cavers, vi. Peces unde ii. cooperta & iiii. sine coperculis de argento.* Vide *Bicarium*, & in voce *Pecia.*

¶ PECHA, Emenda, præstatio, impensa, tributum quodvis, Hispan. *Pecha* vel *Pecho.* Charta Petri Reg. Aragon. apud Rymer. to. 2. p. 210. *Arrarum nomine damus & assignamus loca inferius notata . . . cum omnibus villis, aldeis, Pechis, moneticis, &c.* Statuta Auscior. art. 11. *Item pronuntiaverunt quod de omnibus Pechis, messegueriis domini predicti, scilicet Comes & Archiepiscopus tertiam partem habeant quilibet pro regione sue jurisdictionis . . . Ad expensas autem quas ratione Pecharum fieri contigerit, domini teneantur contribuere secundum partem quam de dictis Pechis recipiunt, & prestare auxilium dictis Consulibus & Universitati contra rebelles in solvendis Pechis commissis.* Vide *Pecta.*

¶ PECHERIUM, Vas, calix, cyathus. Nicolaus Specialis de Reb. Siculis lib. 6. cap. 14. apud Murator. to. 10. col. 1045. *Alii læta Bacchi munera subministrant, ii crateres magnos bacchatos gemmis statuunt, ii Pecherin, cuppas, aliaque vasa regalibus apta in numerum congerunt.* Vide *Bicarium.*

¶ PECHIA, Frustum, membrum; item, modus agri, Charta an. 1249. in Tabular. B. M. de Bononuntio Rotomag. *Ad natale Domini unam Pechiam carnis de valore sex denariorum.* Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 524. *Quitationem istius prædictæ Pechiæ terræ . . . tenemur garantisare.* Vide mox *Pecia.*

PECIA, PETIA, Fragmentum, frustum, membrum: nostris *Piece.* Auctor Mamotrecti 29. Exodi: *Frustum, pars, sive Pecia.* [Charta pro Aquariatu Monast. de Talemundo an. 1366. *Item in diebus quibus debent comedi pisces, dabit & ministrabit dictus Aquarius secundum tempora, videlicet de marlucio recenti fercula de duobus Peciis pro duobus, quarum Petiarum qualibet debet habere in longitudinem plenam palmam.* Acta S. Vernheri to. 2. April. pag. 706. *Seclusa Pecia pedis sinistri satis parvula. Petia carnis*, apud Murator. tom. 16. col. 581. *Petia fusti*, in Charta an. 1435. *Pecia pargameni*, in Tabular. S. Victoris Massil.] Sanutus lib. 3. part. 11. cap. 11. *Imperator magnum ostendens gaudium, mutari jubet nigras vestes, . . . & pro novis indumentis donat Petias de scarleto.* Benedictus XII. PP. lib. Secret. Epist. 147. *Diversis se nominibus appellantes diversorum colorum seu Petiarum variarum curtos & deformes gestant habitus, ab illis quibus fratres Minores utuntur, plurimum discrepantes.* [Concil. Terracon. IV. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 323. *Socios nostros induamus de panno, cujus communis Pecia ultra viginti quinque libras . . . constet.* Pluries ibi. Adde Statuta Massil. lib. 1. cap. 36. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 85. Anonymi Annal. Mediolan. apud Murator. to. 16. col. 729.] *Petia terræ*, Modus agri, quomodo etiam vulgo dicimus, *Piece de terre.* [Chartular. Aptense Charta 5. ann. 43. Chunradi Reg. Provinc. Indict. 11. *Pecia de terra herma . . . donat terram illam per talem convenientiam, ut &c.* Charta an. 1266. in Tabular. S. Victoris Massil. *Magister Fulco assignavit dicta elemosina qua-*

tuor Pecias terrarum sitas in tenemento Alandii.] Charta Alrici Episc. Astensis an. 1029. apud *Lachieza* in Hist. Eccl. Pedem. cap. 22. *Dentnemus ad nostram proprietatem Petiam unam de terra intra hanc Secusiensem sivitatem positam.* Vide ibid. pag. 233. 311. Petrum Joffredum in Nicea p. 159. Petrum Diacon. lib. 4. Hist. Casin. cap. 18. 53. ult. edit. &c. Ita

Petium Terræ, crebro usurpat Tabularium Casauriense: *Primum Petium de terra, ubi vinea plantata est, &c.* [Chron. Episc. Misdens. apud Leibnit. to. 2. Script. Brunsvic. p. 176. *Nam si Ecclesia habet aliqua Pecia sive Morgen-landes, statim acquiritur per laycos ad vitam, & sic annis x. elapsis, tunc est hereditas illorum laycorum, sicut luce clarius apparet. Petium vinea*, in Chron. Farf. apud Murat. to. 2. part. 2. col. 427. *Tria petia litterarum*, id est, partes, in Actis SS. to. 4. Jun. pag. 769.]

Petium. Statutum S. Ludovici an. 1255. cap. 26. de meretricibus: *Bona earum per locorum judices capiantur, vel auctoritate à quolibet occupentur, etiam usque ad tunicam vel Pecium.* Absunt hæc postrema verba apud Nangium pag. 363. [Ubi leg. *Pellicium.* Vide *Pellicia.*]

¶ Petiui, ut *Pecia*, Fragmentum. Miracula S. Simonis to. 2. April. pag. 823. *Et ex fractura exierunt sibi tres Petii de osse.*

Peciatus, & *Repeciatus.* Vida B. Hermanni Josephi num. 41. *Cum manicis Peciatis.* Vita B. Margaretæ Hungaricæ cap. 2. *Portabat vestes laceras & Repetiatas.* [Charta an. 1227. ex Tabular. Audomar. *Incedant autem Canonici honeste, ... videlicet superpellicio & cappa honesta non tatouata seu Petiata.* Bulla Benedicti XII. PP. an. 1337. in Tabular. S. Victoris Massil. *Cucullæ fracta & dissoluta ac Repeciata.* Ibidem: *Sotulares Repeciati sive Pesiati.* Galli *Rapiecer, Rapieceter* & *Rapessater* dicunt, pro vestem reficere, resarcire. Hinc *Repetaciatus*, in Limbroch. Sent. Inquisit. Tolos. pag. 329. *In vestibus de pannis grossis ... & etiam Repetasiatis resplendebat Jesu Christi paupertas.* Vide *Petacia.*]

☞ Hinc *Espeecer* & *Specier* apud Poetas nostrates, pro in *pecias* seu frusta frangere, comminuere, *Mettre en pieces, briser.* Le Roman de *Vasse* MS.

Tous les fist tristes & dolens,
A plusors fist traire les denz,
Les autres fist Espeecer.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Thoas li ot li escu Specié,
Et li hauberc li ot desmaillé.

☞ Nec aliunde repetenda vox *Pecoier*, quam eadem notione usurpare videtur laudatum Poema *de la guerre de Troyes* MS.

Patroclus sor selle ploie,
Et l'arçons derriere Pecoie.

Ibidem:

Tiels colps s'entredonnent ambesdui,
Si qe les lances Pecoierent.

Occurrit ibi pluries. Inde etiam *Pecoieis*, pro ipsa frangendi actione, ibidem:

Là ot des lances froisseis,
Et estrange Pechoieis.

Depeczatus, in Concilio Andegavensi an. 1365. cap. 13. Salmasius vocem hanc à *Pictacium* accersit, cui favet Will. Brito lib. 11. Philipp. ubi de tunica Militari:

Sic percussa patet, sic intercisa minutis
Pictaciis pendet, &c.

Præterea Joan. de Janua: *Pictacium, dicitur illa coris particula qua solea repeciata insuta est, & dicitur à pingo: quia sicut partes pictura distincte in pavimento sunt, sic apparens pictasia in calsiamento: unde pictasiatus, i. repeciatus.*

¶ Pecia Argenti, Nummus, nostris *Piece d'argent.* Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 29. art. 4. *Recipere teneatur ... testulos seu testonos, & alias Pecias argenti hic recipi solitas.*

¶ Pecia Artelariæ, Gall. *Piece d'artillerie*, Tormentum bellicum. Charta ann. 1489. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. p. 1513. *Et si contingat aliquam partem vel Petiam artelaria ad custodiam & defensionem necessariam deesse, &c.*

¶ Pecia, Vas, calix, cyathus. Testam. Johan. *de Nevill* an. 1386. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 28. *Item* (lego) *Willelmo de Hoton de Todow* v. *marcas &* 1. *Peciam argenti cooperram ... Item Ricardo Basy* xx. *marcas &* 1. *Peciam argenti deauratam coopertam.* Vide *Peces.*

¶ Peces, pro *Pecia.* Vita B. Kingæ tom. 5. Julii p. 741. *Has dierum processu in quatuor Pecies divisa, majorem afflictionem agra per singulos dies post hujusmodi apostemationis sequestrum efficiebat.* Occurrit rursum to. 2. April. pag. 723.

Peces occurrit apud Higenum in Gromat. *Quorum pedatura in singulas Pecies ad homines solet computari.* Sed Salmasius *pedes* restituit.

¶ Pecia, pro *Pena*, rupis, collis, in Hist. Cortusior. lib. 8. cap. 3. apud Murat. to. 12. col. 903. *Sic liberavit Mundianam, Verculum, & alia castra impugnavit, & cepit Pecia sancti Martini.* Ubi rectius alter Codex, monente Cl. Editore, habet, *pennam.* Vide *Pena* 1.

¶ PECIATUM, Pechata, Mensura frumentaria. Charta an. 1228. in Tabular. Castri Blein. *Herveus de Leonia ... Pater meus dedit monasterio S. Mathai de finibus terrarum tria Peciata frumenti ad magnam mensuram de frumento suo de Ploeyon. Et ego dicta tria Peciata frumenti in certis assignavi locis, &c.* Alia ejusdem Hervei an. 1206. ex eod. Tabulario: *Ego H. de Leonia, qui primus dominorum Leonensium tunc temporis receptioni ac venerationi sacrosancti capitis B. Matthai interfui, dedi B. Matthao tres Peceatas frumenti in perpetuum possidendas in tribu Macnuili, qua est in plebe Ugon.*

¶ PECIELLA, perperam pro *Pajella.* Vide ibi.

¶ PECIES. Vide *Pecia.*

PECIOLA, [diminut. à *Pecia*, Fragmentum; interdum & Modus agri. *Petiola tunica B. Virginis Maria*, in Actis SS. to. 3. Jun. p. 137.] Speculum Vitæ S. Francisci: *Fr. Leoni B. Franciscus sua stigmata committebat tangenda, ut novas Peciolas (id est, linteola) apponeret, amotis aliis sanguine cruentatis.* Vetus Charta apud Perardum in Burgundicis: *Peciolas duas de terra culturale.* Alia ibid. *Peciolas de terra duas, &c.* [Charta an. 879. Marcæ Hispan. col. 805. *In ipso villare Peciolas de terra retinent.* Occurrit etiam in Charta an. 932. apud Eccardum in Orig. famil. Habsburgo-Austr. pag. 151.] Adde Chron. S. Benigni Divion. p. 409.

¶ Petiolum, in Chron. Farfensi apud Murat. to. 2. part. 2. col. 611. *De valle Ansfreda petiam* 1. *& de Petiolo duas partes* (concessit.)

¶ Peciotta, Eadem notione, in Charta ann. 1276. ex min. Chartul. S. Benigni Divion. *Item super unam Peciottam terra qua fuit perprecier.*

¶ Peciuncula, Eodem significatu. Charta ann. 1447. in Chartul. S. Vandreg. to. 2. pag. 1750. *Aut de oratorio prafato alienare presumat, vel Peciunculam quamvis minimam abstrahat.*

PECIOLI, apud Apicium lib. 1. cap. 20. videntur

esse quos Columella & alii *pediculos* vocant, quibus fructus ramusculis adpendent. At Celsus lib. 2. *petiolos* de animalium pedibus usurpat.

¶ PECIUM. Vide *Pecia*.

¶ PECLUINCERIA. Vide *Pulvinceria*.

¶ PECOLLUS, Culumella, fulcrum lecti, vel sellæ, nostris *Pied*, *quenouille de lit*, Occitanis *Pecoal*. Charta Petri *de Roteys* Vicarii Tolos. an. 1272. *Quod pedes seu Pecolls archarum* VIII. *palmorum & barroti* IV. *palmorum & omnes pertica rotunda sim illarum pasellarum quarum debent esse*. Le Roman de *Blanchandin* MS.

De sor un fandestuel fu mis
Dont li Pecol esteient d'or:
Les pierres valent un tresor.

Le Roman d'*Athis* MS.

Et li Pecoul tous quatre d'or
Bien valoient ung grant tresor . . .
Et Pecouls et pierres assises
Vermilles, jaunes, verds, & bises.

PECORANTES, & *Sodomitæ*, junguntur in Fleta lib. 1. cap. 37. §. 3. ἀλογευόμενοι, κτηνοβάται. Vide Meursii Gloss. in ἀλογευόμενοι.

PECORARIUS, Bubulcus. Charta Desiderii Regis Longob. in Bullario Casinensi to. 2. p. 7. *Qui sit Pecorarius, . . . qui vaccas ipsius Monasterii pascat*, &c. [Bartholomæus Scriba Annal. Genuens. lib. 6. ad an. 1227. *Et de mandato dicti Pecorarii plures muri facti sunt*. Occurrit præterea in vet. Pœnitentiali apud Morinum p. 24. Vide *Pegorarius*.]

PECORIA. Chronicon Afflegemiense c. 20. *Duo prædia, quæ secundum linguæ suæ* (Flandricæ) *consuetudinem Pecorias appellant, pretio grandi comparavimus*.

¶ PECTA, Quævis præstatio, tributum, vectigal, emenda. Charta Aldefonsi Reg. pro Monast. Casæ Dei an. 1216. *Concedo medietatem de omni Pecta tam de homicidio quam de pedagio & de omni regali exactione quæ ratione vicinia urbis in barrio S. Johannis exigentur*. Charta an. circ. 1320. ex Regesto *Noster* fol. 440. v°. *Cum prædicti Judæi Navarræ nolint solvere dicta* XV. *librarum secundum taxationem Pectæ, sed secundum facultatem cujuslibet*, &c. Vide *Facendoira* & *Pecha*.

PECTARE, Solvere, *Pagare*, ex *Pactare*, pactum seu tributum solvere, præstare. Vox olim Hispanis familiaris, qui & *peytare* dicebant. Charta Alboaceni Regis Mauri in Conimbra an. Chr. 734. apud Sandovallium, *Ego ordinavi quod Christiani de meas terras Pectent dupliciter quam Mauri*, &c. Occurrit ibi non semel vox eadem, tametsi prave scripta. Alia Aldegastri, filii Sylonis Regis Ovetensis, an. 781. apud eumdem: *Et quanta calumnia fuerit, Pectent & emendent*, &c. Charta Adefonsi Regis Aragon. æræ 1160. apud Oyhenartum: *Et nullus homo qui vobis pignoraverit in istos montes suprascriptos Pectabit mihi* 60. *sol*. Alia æræ 1167. *Et mando & concedo quod non Pectetis pedagium neque lesda*. Alia Sanctii Regis Navarræ: *Et qui super hoc meum donativum fecerit vobis aliquam contrariam, perdat meum amorem, & Pectabit mille solidos*. Fori Jaccenses: *Si quis rapuerit, vel furatus fuerit oves vel capras, pro unaquaque Pectet novem*. Vide Foros Ileirenæ, Histor. Segoviensem c. 20. §. 13. Biblioth. Cluniac. p. 1435. & in vocibus *Pactum*, *Peitare*.

PECTEN, inter ministeria sacra recensetur, quo scilicet Sacerdotes ac Clerici antequam in Ecclesiam procederent, crines pecterent. [Testament. Everardi Comitis an. 837. apud Miræum to. 1. pag. 21. *De paramento vero capellæ nostræ ciboreum cum cruce aurea, . . . Pectem auro paratum unum concedimus*. Chron. Calmaliac. apud Stephanot. to. 3. Fragm. Hist. MSS. *Tabula eburnea ad ornamentum altaris, Pectines eburnei quatuor aut quinque*, &c.] Testamentum Riculfi Episc. Helenensis an. 915. *Pectenem eburneam unam, tabalas eburneas duas*, &c. Charta an. 1231. apud Catellum in Hist. Occitan. pag. 901. *Sunt ibi octo cingula serica, & 6. Pectines eburnei*, &c. Charta Joannis Archiep. Capuani an. 1301. *Item Pectenem unum de ebore, item calicem unum*, &c. Vide Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 314. [& infra *Sedes majestatis*.]

☞ Enumeratur præterea inter utensilia seu supellectilem monachorum, in Guidonis Discipl. Farfensi cap. 47. Omnibus fratribus dentur *tabala, acus, Pectene* (l. Pectines) *cum dumento, capellum in capite quod alio nomine capitium vocatur*. Ex quibus colligitur monachos tunc temporis non omnino tonsos fuisse, quod ex dicendis infra iterum manifestius fiet. Vide *Pectinare*, *Pectinarium*, & *Pexere*.

¶ PECTERE, pro *Petere*, in Charta an. 1218. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 336. *Terram sanctam Pectens jam navigans per mare, dedit abbatiæ Pontis-Otranni*, &c.

PECTICUS, *Digestibilis*, *à pectus*. Joan. de Janua.

¶ PECTINA, PECTIS, κτένιον, in Gloss. Lat. Gr.

¶ PECTINARE, Pectere, Gall. *Peigner*. Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. to. 3. SS. Junii pag. XXXI. *Ut videlicet caput nostrum Pectinent opportuno tempore*. Consuet. Sangerm. inter Instr. Hist. ejusd. Monast. pag. 136. *Ibunt ad lavatorium lotum manus suas & Pectinabunt se in parte claustri versus eleemosinam*. Occurrit præterea apud Bernardum Mon. in Ord. Cluniac. part. 2. c. 9. Utitur etiam Apuleius Metamorph. lib. 6.

¶ PECTINATUS, Comptus, nostris *bien Peigné*, eadem notione. Vita B. Coletæ to. 1. Martii pag. 573. *In formis virorum vel mulierum satis pulcris, cum capillis longis & magnis & bene Pectinatis*.

PECTINARIUM, Theca pectinis, *Etuy de peigne*: nisi sit quod vulgo *peignoir* appellamus, linteum quod collo aptamus, cum capillos pectimus. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 18. *Cunctoria & corrigias femoralium, & vaginas, & pectines, & Pectinaria, & cætera hujusmodi, cum opus fuerit, fratribus Vestiarius ministrare debet*.

☞ Haud improbabili conjectura *Pectinarium* ibi interpretari licet linteum illud quo ea corporis pars quæ Pecten dicitur, cooperitur. Vide mox *Pectinium*. Pro theca pectinis occurrit in Revelatione an. 1180. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 605. *Ita ut etiam illo vivente ejus dentem in Pectinario pro reliquiis portaret*. Ita &

¶ PECTENARIUM, in Statutis Ord. Grandimont. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1234. *Pecten quoque nunquam sit eburneus, sed tantum corneus. Pectenarium etiam & aculorium . . . sint parvi pretii*.

PECTINIUM, Eadem, ni fallor, notione usurpavit Sigebertus in Chronico: *Rejicientes a se quidquid regulæ refragabatur, foricas videlicet & pelliceas, estamina, caputia quoque & femoralia, Pectinia, & coopertoria*. [Ut supra *Pectinarium* ex Libro Ord. S. Victoris, ita & hic *Pectinium* idem esse videtur quod Capucini vocant *Mutande*.]

¶ PECTINARIUS LANARIUS, in veteri Inscriptione, Qui lanas pectit.

PECTINATOR, Pectinum confector, in Miracul. S. Stanislai Canon. Reg. [*Pectinarius* apud Plautum.]

PECTINEUM OPUS, [Illud forte quod Galli vocamus *Ouvrage au petit point*. Pecten enim etiam radium, Gall. *Navette*, sonat.] Visitatio Thesaurariæ

S. Pauli Londinensis an. 1295. *Capa Fulconis Episcopi bene operata opere Pectineo auro & argento.* Alibi: *Vestimentum Falconis Basset habet paruram de opere Pectineo, cum rosis, arboribus, floribus, & bestiis.* Occurrit ibi non semel. *Pectinator*, κτενιστὴς, in Gloss. Gr. Lat. Claudianus lib. 2. in Rufinum:

> .... *doctissimus artis*
> *Quondam lanifica, moderator pectinis unci.*

¶ PECTIO, Pactum, conventio, contractus, ipsa conventionis Charta. Chron. Monast. Novalicens. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 751. *Et placuit michi in hac pagina testamentis mei aducti de alode parentum meorum .... quem apud consobrina mea Honorata filia Eptolena amita mei pro Pectionis titulum inter nos divisimus.... Quod si fecerint, pœna quod in Pectionis nostra per commune consensum continet, incurrant.*

PECTORABILITER. Isidorus Pacensis Episcopus æra 769. *Sed ubi gens Austrea, mole membrorum prævalida, & ferrea manu perardua, Pectorabiliter ferientes Regem inventum exanimant.* Id est in pectore.

PECTORALE, Cingulum quo equi pectus ambitur, & stringitur, *Antilena*: στηθόδεσμος, in Gloss. Græc. Lat. Gallis *Poitrail*. *Fasciæ pectorales*, apud Hierem. cap. 2. στηθοδεσμίδες, apud Phlegontem de Mirabilib. pag. 57. & Isidor. Pelusiot. lib. 1. Epist. 74. Glossæ S. Benedicti: *Fascia*, στηθόδεσμος. Innocentius III. lib. 3. Decretal. tit. 1. cap. 15. de Clericis: *Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut sotularibus consutitiis, frenis, sellis, Pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur.* Eadem ferme habentur in Concilio Albiensi sub Zoeno Episcopo Avenionensi S. R. E. Legato cap. 15. Monspeliensi ann. 1214. c. 15. & in Regula Militum templariorum cap. 37. [Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. cap. 9. *Habeant in sellis suis Pectoralia & postas.*] Vincentius Belvac. lib. 30. cap. 85. *Habent etiam frena phalerata, & inargemata, & inaurata, atque in Pectoralibus campanulas infixas, magnum emittentes sonitum ad gloriam earum & decorem.* Adde lib. 32. cap. 30. [& Stephanum Tornac. Epist. 130. novæ edit.] Le Roman *de Parise la Duchesse* MS.

> *Il vint à son cheval, s'il l'a fait conraer,*
> *Il a mise la selle, s'a lo Poitral fermé.*

PECTORALE, Idem quod *Rationale*. Glossæ MSS. *Rationale, Pectorale.* [Expositio divin. offic. ad calcem Johan. Abrinc. p. 414. *Postea sequitur Pectorale, quæ à vulgo alba dicitur.*] Burchardus de Casib. S. Galli c. 1. *Abbas quoque quasdam* (casulas) *deauratas in margine, & in Pectorali.... ipse elaboravit.* Ceremoniale Rom. ex MS. Vaticano de Consecr. PP. apud Rayn. ao. 1272. num. 9. *Cum ad ordinem Presbyteratus ordinari debebit... nec tamen habebit tunicellam, nec dalmaticam, nec calciabitur sandaliis, nec habebit Pectorale, sed solum amictum, & albam.* Liber anniversariorum Basilicæ Vaticanæ fol. 144. ubi de Bonifacio VIII. PP. *Item quatuor camisas de cortina, cum Pectoralibus & gramiciis de opere Cyprensi.* Necrologium Ecclesiæ Carnotensis 2. Id. April. *Pectorale unum ex auro mundissimo & gemmis pretiosis.* Visitatio Thesaurariæ S. Pauli Londinensis ann. 1295. *Item capa Ricardi de Windlesore de rubeo sameto, cum Pectorale, optime breudata, &c. Item capa Magistri Ricardi Russi de rubeo sameto, cum rotundis Pectoralibus aurifrigiis,... Capa Indica breudata cum pulchris Pectoralibus, &c. Casula Alardi Decani de nigro sameto, dorsali & Pectorali optimi aurifrigii vineati. Item casula Petri Bleven. de sameto purpureo, aliquantulum sanguineo, cum Pectorali literato. ...Casula Hugonis de Orivalle, de albo diaspro, cum Pectorali & dorsali largo, de flosculis de fino auro, &c. ...Casula Vulfranni cum Pectorali & imaginibus Petri & Pauli de fino auro, & humerali vineato de fino auro breudato, & lapidibus insertis, & extremitate talari consimili.*

¶ PECTORALE, Pectus. Buschius de Reform. Monast. apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsvic. pag. 904. *Quamvis à quibusdam senioribus monialibus rogatus fuerim, ut ipsa ita possent suas recipere disciplinas, ne in Pectoralibus infrigidarentur.*

PECTORALIS FASCIA. S. Hieronymus in Isaiæ cap. 3. ad hæc verba: *Et pro fascia Pectorali cilicium. Fascia pectus texit, & eum possidet locum in fœminis, quem rationale in Pontificibus.* [Menoti Serm. f. 25. *Pectus discoopertum .... cum Pectorali albo per quem quis clare possit videre.* Idem quod Gallis *Gorgerette*, vel *Gorgette*.]

¶ PECTORALE, Lorica, qua pectus tegitur, unde nomen, Gall. *Cuirasse*. Statuta Riper. cap. 12. fol. 4. v°. *De qualibet soma calybis, ferri soldi, lameriarum & Pectoralium, de pensibus duodecim pro introitu soldi sex.*

PECTORALE, Cancellus. Gesta Innocentii III. PP. *Super novos gradus constituens novum altare, novaque Pectoralia faciens ante chorum.* Germanus Patr. CP. in Mystagogia p. 148. id ita ferme expressit: τὰ κιόνια, ἤτοι τὰ στῆθα διαχωρίζοντα τὸ βῆμα ἀπὸ τοῦ λοιποῦ λαοῦ, ἢ κάγκελλα. Græci enim recentiores στῆθα vocant, columellas ordine dispositas, ac superiori epistelio junctas, ut recte observat Goarus ad Cedreni pag. 631. qua etiam notione στῆθα usurpat Codinus in Orig. CP. Meursianis p. 68.

¶ PECTORALE TUTAMENTUM, Munimenti genus, sic dictum quod milites ad pectus tegat, Gall. *Parapet*. Telomonius apud Leibnit. to. 2. Scripi. Brunsvic. p. 94. *Inter hos turbidos eorum successus, in vallo fossatorum civitatis, & lignorum congerie & arborum illic amputatarum una cum terra intermixtione, per girum urbis totius munimenta, quæ Pectoralia vocant tutamenta & propugnacula parantur, fossataque nova cavantur.*

PECTORALIS, Tunica hyemalis, qua pectus tegitur. Gregorius M. lib. 10. Epist. 51. *Fratrem & Coepiscopum nostrum Ecclesium frigore omnino laborare cognovimus, pro eo quod hiemalem vestem non habeat. Et quia aliquid sibi à nobis petiit debere transmitti, fraternitati tua ad hoc per latorem præsentium transmisimus amphimalum tunicam, vel Pectoralem, ut à te ei debeat sine mora transmitti.*

¶ PECTOROSE, Superbe. Acta S. Etheldredæ to. 4. Junii pag. 549. *Modo Pectorose gradiebar, modo contumaciter adversus proximos spirabam.*

¶ PECTUM, Idem quod *Pecta*. Vide in hac voce. Charta Aldefonsi Reg. æra 1230. apud Stephanot. to. 4. Fragm. Hist. MSS. p. 228. *Et sint illi 2. Excusati ab omni Pecto, posta, fossado, ... & ab omni regia exactione semper liberi & immunes existant.*

PECTURA, PETTURA, pro *Plectura*. Polyptychus Floriacensis: *Facit Petturam in cultura dominicata, & seminat ibi de suo tritico mod. 2. &c.* Tabularium S. Remigii Remensis: *Faciunt caplim diebus 15. aut donant den. 4. faciunt & Pecturam ad cortem perticas 4. annis singulis per successiones sibi convenientes.* Infra: *Faciunt & Pecturam ad cortem, scurias, & hortum claudendum.* Ibidem: *Facit & Pecturas ad claudendam cortem, & ad tegumen scuriarum, ubi ei materiamine, quantum necesse est, mittit.* Vide *Plecta*.

PECUARE, Pecus. Waldramus Decanus Sangallensis:

> *Francica te Suevis, ô Rex, direxit alendis,*

Jam Pecuare tuum pasce diu viduum.

PECUARIA, feminino gen. Tabularium S. Crucis Talemondensis fol. 4. *Si homo S. Crucis vendiderit bovem, vel vaccam, vel aliam Pecuariam in teto honore meo, &c.* Ex quibus videntur emendandæ Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 17. *Si quis per cuiam suam reclusam dimiserit de adisietis in foresta.* Legendum enim videtur *Pecuariam.* [Rectius infra in voce *Stabilitas* ipse Cangius *Pecuariam* edidit.]

¶ PECUARIA, pro *Pecunia*, in Chartular. S. Vandreg. to. 2. p. 2059. *Dedi non parvam Pecuariam, id est viginti quinque libras.*

¶ PECUARIUS, *Armentarius.* Gloss. MS. Sangerm. num. 501.

¶ PECUATUS, θρεμμάδης. Gloss. Lat. Gr.

¶ PECUDIARIUS, πρεαδὸς, in iisdem Gloss. Leg. suspicatur Vulcan. πρὸ ἀγέλης.

¶ PECUDINEUS, Membranaceus. Vita S. Johannis Gualberti to. 3. Julii p. 316. *Liber est Pecudineus chirographicus in 4. minori, ab extra literis decoratis sic inscribitur, &c.*

¶ PECULARIUM. Vide *Peculium.*

¶ PECULENTUM, mendose pro *Poculentum*, in Statutis Arelat. MSS. art. 175. Vide *Species.*

¶ PECULIALIS, Pecorinus. Vita S. Bernardi Menthon. to. 2. Junii pag. 1083. *Referunt enim quod à carnis & ovorum lactisque Peculialis comestionibus statula tam molli abstineret.*

¶ PECULIARE, PECULIARITAS. Vide *Peculium.*

¶ PECULIO, Opilio. Vita S. Heriberti Archiep. Colon. to. 2. Martii p. 472. *Egenus erat Peculio, parvulo consilus infantulo.*

PECULIUM, Bona quæ sunt extra dotem Galli appellarunt, quæ Græci παράφερνα. Ulpianus l. *Si ergo*, §. *Cæterum*, D. de Jure dot. *Cæterum si res dentur, in ea quæ Græci παράφερνα dicunt, quæque Galli Peculium appellant.*

PECULARIUM, Eadem videtur sumi notione in Tabulario Castri Melliandi in Biturigibus Ch. 56. *Recognovit præmissa dedisse eisdem conjugibus, in matrimonio & Peculario ipsius Isabellis.*

PECULIUM, Pecudes. *Peculium utriusque sexus*, in Charta donat. Leotheriæ to. 2. sæculi 3. SS. Ord. S. Benedicti p. 615. Codex Carolinus Epist. 74. *Arripiens ex ea illiciter plura Peculia, quæ illi minime pertinent abstollenda.* Charta Aystulfi Regis Longob. an. 753. apud Ughellum to. 2. p. 107. *Si in ipsis silvis aliquid roncare fecerit, aut si Peculia pabulaverit.* Paulus Warnefridus lib. 2. de Gestis Longob. cap. 3. *Peculia sola remanebant in pascuis, nullo astante pastore.* [Lex Bajwar. tit. 9. §. 2. *Nisi forte vitium invenerit quod ille venditor celavit, hoc est, in mancipio, aut in caballo, aut in qualecumque Peculio, id est aut cæcum, aut herniosum, aut caducum, aut leprosum.* Leges Rotharis cap. 238. *Servus massarius licentiam habeat de Peculio suo, id est bovem, vaccam, caballum similiter & de minutis Peculiis in socio dare.* Statuta antiqua Monast. Corbeiens. to. 4. Spicil. Achet. p. 20. *Similiter quidquid in diversis laborationibus qualibet modo acquiritur, vel in variis Peculium generibus enutritur.*] Vide Leg. Longob. lib. 2. tit. 22. §. 3.

¶ PECULIES, in Charta Pipini Regis pro Monast. Pruoniensi: *Una cum terris... moventibus & amoventibus, pecuniis, Peculies, utriusque sexus gregis cum pastoribus, &c.*

PECULIARE, Idem quod *Peculium*, apud Latinos: quidquid scilicet servus domini permissu possidet. Lex Wisigoth. lib. 10. tit. 1. §. 18. *Omnis res quæ mobilis immobilisque consistit, cujuscunque fuerit generis, sive formæ, an peculii, an Peculiaris nomen habuerit, nutus intelligentiæ vim evidentiamque obtineat.* [Testamentum S. Irminæ an. 698. apud Marten. to. 1. Amplis. Collect. col. 10. *Similiter dono ad jam dicta loca Sanctorum vineas pedaturam unam in monte Viennensi cum vinitore nostro Altibfrido cum omni Peculiari suo.* Ibid. col. 13. ex Charta Hedeni Ducis pro S. Willibrordo: *Et in castello Mulenberge donamus tibi tres casatas cum mancipiis, una cum omni Peculiari eorum.*] Præceptum Barnoini Archiep. Viennensis an. 881. *Et unum servientem de ipso beneficio nomine Deodatum, cum omni suo Peculiari, & filio.* Vetus Charta apud Sanjulianum in Matiscone pag. 275. *Mancipiis desuper manentibus, cum Peculiaribus eorum, &c.* Alia apud Vadianum p. 50. *Cum servis, ancillis, Peculiaribus, cum domibus, ædificiis, &c.* Alia pag. 74. de servo manumisso: *Suumque Peculiare quod habet, aut quod adhuc adquiri poterit, faciat.* Hincmarus in opusculo LV. Capitulorum c. 43. *Et res & mancipia in regno senioris nostri non habeat, per quæ illum constringere ad reddendum rationem valerem, & per beneficium, vel per Peculiare noluit sustinere distringi, & excommunicavi illum à mea parochia.* Ubi cum *beneficium* distinguatur à *peculiari*, videtur *peculiare* sumi pro *proprio*: nisi mancipia ipsa intelligantur. Charta Arnulfi Regis an. 892. apud Meurissium p. 295. *Prout eis more Ecclesiastico placuerit ad sui Peculiaris utilitatem universa disponere vel ordinare, &c.* Vide Marculfum lib. 2. form. 32. Columbum in Episcopis Vivariensibus lib. 1. num. 23. &c.

¶ PECULIARIS, Eadem notione, in Testamento Dadilæ an. 813. inter Instr. to. 1. Hist. Occitan. col. 38. *Omne pecus & Peculiarem illorum mobilem vel immobilem, quidquid tempore meo conquisierint, aut in antea, Deo propitio, acquirere potuerint, &c.*

PECULIARE, Propriis usibus adhibere, applicare. Ordericus Vitalis lib. 9. *Ecclesias suis usibus illicitis Peculiaverant, ac indecenter contaminaverant.* Infra: *Domos... suis necessitatibus Peculiatas reservaverunt.*

PECULIARITAS, Peculium. Bovo Abbas Sithiensis de Invent. S. Bertini cap. 2. *Nec minus omnis Peculiaritatis reculas in medium proferri, &c.*

¶ PECULIARITAS, Peculium, bona quæ sunt extra dotem. Charta Ademari Vicecom. ann. 931. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 344. *Ego Ademarus vicecomes dimitto domnæ Gauzlæ uxori meæ causas Peculiaritatis, scilicet villam meam quæ vocatur Cellia.*

PECULIARITAS, Peculium monachi. Willelmus Malmesbur. lib. 1. de Gest. Pontif. de Anselmo postea Cantuariensi Archiepiscopo: *Peculiaritatis vitium cum in se voluntate, tum in aliis prædicatione extirpabat, id esse solum dictitans, quod diabolum è cælo, hominem è Paradiso eliminaverat.* Vide *Proprietarii.*

¶ PECULIARITAS, Familiaritas, consuetudo, usus. Concilium Hispal. II. inter Hispan. tom. 2. pag. 465. *Ea tamen circa monachos disciplina cautela servata, ut remoti ab earum Peculiaritate, neque usque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum.* S. Ildephonsus in Addit. ad lib. S. Isidori de Viris illust. Locl. ibid. to. 3. pag. 79. *Remota clientum sæculique pompa decoris, monachorum Peculiaritatibus inhærebat* Helladius Toletan. Episc.

PECUNIA, Æreus nummus. Lampridius in Alexandro Severo: *Scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix Pecuniam donavit.* Vide Salmasium.

PECUNIA, Pecudes, Grex. Lex Alamann. tit. 74. *Quidquid ibi toltum fuerit, mancipium, Pecuniam, omnia tripliciter restituat.* Leges Edw. Confess. cap. 28. *Si quis adduxerit animal in villam, vel apporta-*

vecit Pecuniam, & dixerit se invenisse, &c. S. Adalardus in Statutis Abbatiæ Corbeiensis lib. 1. c. 8. *Boves & reliquam Pecuniam habeat, cum quibus laborare possit; unde & ipse & omnis familia ejus possit vivere.* Epistola Synodalis Concilii Duziacensis I. *Annonam, vinum, & generis diversi ac sexus Pecuniam .... abstulit.* Ubi vir doctus *pecuniam*, prout apud Latinos vulgo sumitur, hic accipi ratus, nescio quid de *sexu* auri & argenti commentatur. *Pecunia diversi generis*, in Vita Aldrici Episcop. Cenoman. p. 83. Vide Theodorum Studitam in Vita S. Platonis n. 23. & ibi virum doctissimum Danielem Papebrochium. Charta an. 1082. apud Sammarthanos in Episc. Abrincensib. *Dederunt etiam decimam totius suæ Pecuniæ quæ decimatur, oviam, vaccarum, equarum, &c.* Notitia pro Ecclesia S. Martini in Nemore in Tabul. Fiscanensi fol. 9. *Divisit fratribus eodem in loco Deo servientibus pastura sua Pecunia, scilicet 6. vaccas cum vitulis 2. annorum, & suis dominicis bobus, &c.* Charta Arnulfi Lexoviensis Episc. in Tabul. S. Egidii Pontis Audumari: *Dedit ... communem pascuam ... quietam & liberum ad nutrituram Pecuniæ ipsorum.* Adde Leges Ethelredi cap. 8. apud Bromptonum, Leges Longob lib. 2. tit. 8. §. 2. Synodum Metens. cap. 1. Chartam Childeberti Reg. apud Mabillon. de Re Diplom. Ch. 24. Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 2. 196. lib. 6. c. 11. Chartam ejusdem Caroli apud Mabillonium to. 5. pag. 222. Adrevaldum Floriac. lib. 1. de Miracul. S. Benedicti cap. 20. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 325. &c.

Pecunia Viva, Pecudes. Leges Edwardi Confess. cap. 10. *Omnis qui habuerit 30. denariatas vivæ Pecuniæ in domo sua, de suo proprio, Anglorum lege, dabit denarium S. Petri.* Leges Guillelmi Nothi c. 9. *Interdicimus ut nulla Pecunia viva vendatur, aut ematur, nisi intra civitates, &c.* Florentius Wigorniensis & Simeon Dunelmensis, an. 1086. *Guillelmus Rex fecit describi omnem Angliam, quantum terræ quisque Baronum suorum possidebat, ... quæ animalia, immo quantum vivæ Pecuniæ possidebat.* *Vivens capitale*, in Legibus Adelstani Regis cap. 1.

Pecuniana. Charta Alamannica 62. apud Goldastum: *Cum omnibus ædificiis quæ ibi esse videntur, & servos & ancillas, & omnia Pecuniana, campis, silvis, &c.* Ubi legendum forte *peculiaria*. Adde Ch. 25. Vide supra.

Pecunia interdum usurpatur pro quibusvis bonis seu pro peculio, vel peculiari. Synodus Leptinensis an. 742. c. 1. *Ut sub precario & censu aliquam partem Ecclesialis Pecuniæ in adjutorium exercitus aliquanto tempore retineret, eâ conditione, ut annis singulis de unaquaque casata solidus unus, id est 12. denarii, ad Ecclesiam vel Monasterium reddantur, eo modo ut si moriatur ille cui Pecunia commodata fuit, Ecclesia cum propria Pecunia revestita.* Lex Longobard. lib. 2. tit. 8. §. 2. *Et ipse revertatur in casam, & in Pecuniam suam*, id est, bona sua recipiat. Synodus sub Carlomanno an. 742. *Fraudatas Pecunias Ecclesiarum restituimus.* Liber Ramesiensis apud Spelmannum: *Et nisi feceris, ipse te justificet per Pecuniam tuam, donec facias.* Alibi: *Quod si nolueris, ipse vos constringat per Pecuniam vestram*, id est, *per catalla vestra.* Ita usurpant Capitulare Compendiense an. 757. c. 19. Capitula Caroli M. lib. 5. c. 347. l. 6. c. 11. [Canones Isaaci Episc. Lingon. tit. 4. cap. 1.] Tradit. Fuldenses lib. 2. tract. 15.

¶ Pecunia, Merces quævis, *Marchandises.* Litteræ Philippi Flandr. Comit. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 254. *Quod burgenses S. Audomari, Grenungis ac* (à) *tholoneo liberi sint, undecunque veniunt vel quocunque perrexerint, vel qualencunque Pecuniam adduxerint, vel abduxerint: nisi eam in aliquam domum posuerint, eamque ibi vendiderint, &c.*

¶ Pecunia Auri et Argenti, in Hist. Glabri Rodulphi apud Duchesn. to. 4. pag. 58. *Solum Pecunia auri & argenti plus commendavit, quam ætas aut sanctitas.*

¶ Pecunia Dormiens et Jacens, Gall. *Argent en reserve.* Constitut. Cluniac. MSS. an. 1301. in Tabular. B. M. Deauratæ: *Excommunicamus ... omnes illos qui jacentem seu dormientem Pecuniam penes se aut alius habent.*

Pecunia Operata, Moneta, ad discrimen *pecuniæ*, seu pecudum. Burchardus Episcopus Wormaciensis in Lege familiæ: *Si ex familia vir aliquis & uxor ejus obierint, & filium cum filia reliquerint, filius hæreditatem servilis terræ recipiat, filia autem vestimenta matris, & Pecuniam operatam accipiat.* [*Pecuine*, in Charta vernacula an. 1308. ex Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 197. *Pour la somme de Pecuine & le danger dessus dis.*]

Pecunia Sicca, Numerata, quomodo vulgariter dicimus, *Argent sec.* Charta Guillelmi Episc. Ambian. ann. 1281. pro Ecclesia Vinacurtensi: *Statuimus etiam quod tota Pecunia sicca dictæ Ecclesiæ debita deputetur ad officiandam dictam Ecclesiam in modum, qui sequitur, &c.* Occurrit ibi rursum in Tabular. Episcopat. Ambian. fol. 26. Vide *Census siccus*, & *Molta sicca.*

¶ Pecuniam Exercere, Fœnori eam dare atque usuras ex ea consequi. Ulpianus D. lib. 17. tit. 1. l. 10. *Quod si procurator non exercuit Pecuniam, sed ad usus suos convertit, in usuras convenietur, quæ legitimo modo in regionibus frequentantur.*

¶ PECUNIALIS, Pecuniarius. Gloss. Lat. Gr. *Pecunialis*, χρηματικός. Charta Bolkonis Ducis Silesiæ ann. 1337. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 615. *Juribus, dominiis, libertatibus, honoribus, exactionibus, Pecunialibus, annonalibus, emphyteusis, &c.* Cælius Aurel. Tard. lib. 1. cap. 5. *Pecunialis quæstus.*

¶ PECUNIALITER Condemnari, Pecuniaria mulcta puniri. Lanfrancus Pignolus lib. 7. Annal. Genuens. ad an. 1266. apud Murator. to. 6. col. 539. *Quia vero dictus Admiratus & consiliarii & comites ejus male se habuerunt, adeo quod præsumptum fuit eos fuisse proditores, fuerunt in banno positi & Pecunialiter condemnati.* Concil. Palent. ann. 1388. inter Hispan. to. 3. p. 624. *Pro commissis ab eis excessibus vel delictis, non possint à sæcularibus judicibus personaliter, aut etiam Pecunialiter condemnari.*

¶ Pecuniariter, Eadem notione. Charta ann. 1348. ex Schedis Præs. de *Mazaugues*: *Quod possint dictos homines suos inquirere, corrigere & punire & facere condemnari Pecuniariter de adulteriis voluntariis seu sine violentia perpetratis.* Occurrit etiam in Charta Guillelmi de Hala an. 1289. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 293.

¶ PECUNIARIA, Præstatio in numerata pecunia. Charta inedita an. 1364. *Dixerunt præterea prædicti homines jurati, quod si contingat cavalcatas fieri, & servire personaliter, in illo casu dicti homines, si personaliter faciant cavalcatas, non teneantur ad Pecuniarias.*

¶ Pecuniaria Missa, Quæ in numerata pecunia statim exsolvitur, quo ab ea distinguitur cui annuus reditus est assignatus. Statuta Collegii Plessæi an. 1466. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. p. 383. *Quas Missas ordinarias & etiam Pecuniarias seu lucrativas, si contigerit, sine diminutione ordinariarum*

riarum prædictarum, *ordinamus celebrari per illum de sacerdotibus qui ultimo suam hebdomadam perfecerit.*

PECUNIARIUS, χρηματιστὴς, in Gloss. Græc. Lat. χρηματίζω, *Adquiro*, *pecuniam colligo.*

¶ PECUNIBILES DENARII, Qui in usu sunt, qui dantur & accipiuntur. Tabular. Conchense in Ruthenis Charta 85. *Centum* 84. *solidos denariorum oxibilium & Pecunibilium publica moneta Carcassona*, *&c.* Vide *Moneta usualis.*

¶ PECUNIOLA, Æreus nummulus. Vitæ Patrum Emerit. inter Concil. Hispan. to. 2. p. 656. *Accidit ut S. Massona Episcopus pueruli qui ei fidele exhibebant servitium*, *libertatis chartulas conscriberet*, *& per confirmandas eorum libertates aliquam particulam Pecuniola tribueret*, *aut certe exiguas possessiunculas conferret.* Synodus Otiolana an. 1600. ibid. to. 4. p. 724. *Omnes hujus diœcesis patresfamilias ... hortamur in Domino ut singulis diebus Sabbathi totius anni ... saltem ad minus singulas Pecuniolas seu nummulos, vel pro suarum rerum facultate eleemosynas tribuant.*

PECUOSUS, *Qui multa pecora habet*, in Gloss. Isid. [Ποιμὴν ἀρχαῖος, in Gloss. Lat. Gr.]

¶ PECURA. Vide *Pocuare.*

PECUS ALATUS, pro *Alitus*, seu *manupastus.* Lex Aleman. tit. 99. §. 14. *Si quis Pecus manualem*, *qui dicitur Alatus*, *aut verrem*, *aut ducariam occiderit*, *&c.* Vide *Manualis*, *Manupastus.*

¶ PECUS, pro *Fœtus*, Embryo, ex scribæ oscitantia, ut videtur, in MS. Pactus Legis Salicæ tit. 76. apud Eccardum p. 137. *Si quis mulierem pragnantem in ventre aut in renes percusserit ... Si quis ancilla Pecus mortuum excusserit*, *&c.*

1. PEDA, *Vestigium humanum*, Ugutioni & Joanni de Janua.

2. PEDA, Mensura agraria 4. teisarum. *Teisa* vero sex pedes quaquaversum continet, scilicet 36. pedes in universum. Charta Libertatum Bellævillæ an. 1233. quæ est Humberti D. Bellijoci: *Quicumque tenet Pedam integram*, *debet ex ea* 12. *denarios. Peda integra est* 4. *teysei*, *& ita debet teysa* 3. *denarios.* Charta an. 1180. in Bibl. Cluniacensi pag. 1440. *Ego autem dedi dicta Capella* 5. *annuos solidos denariales in pedagio ejusdem castri*, *& unam Pedam domus ædificanda liberam & quietam ab omni consuetudine & exactione.* Tabular. Brivatense ann. 1277. *Cum pagesiis infrascriptis*, *& in rebus nominatis inferius*, *& confinatis*, *videlicet in duabus plateis seu Pedis derbalmer* 2. *solid.* Infra: *Item in quadam platea seu Peda Stephani Boni* 12. *den.* Charta Delphini Arvern. ibid. fol. 223. *Clamamus quitat capitulo Brivatensi les Pedas*, *que sunt Brivate ante ecclesiam S. Juliani*, *&c.* Vide *Pedalis.*

☞ Melius *Pedam* interpretari licet quodlibet spatium certo pedum numero definitum, in quo aliquid poni locarive potest, quod ad fiscum domini feudi pertinet; atque adeo idem quod *Pedatura.* Id præter allata superius, probant Libertates Bellivisus an. 1256. to. 1. Hist. Dalphin. p. 49. *Omnes Peda burgi & castri remaneant de nostro dominio*; *Peda tamen Nobilium non teneantur ad aliquod usagium*, *excepto quod Nobiles gaytare & excubiare tenentur. Item*, *retinemus ut qualibet teysia Pedarum sitarum in castro vel burgo*, *exceptis Pedis Nobilium*, *quatuor denarios census*, *& debent mensurari Peda per teysias in largum & latum*, *ab uno pariete usque ad alium.... Item*, *si domus*, *Peda vel alia res immobilis infra terminos subsequentes vendatur*, *debemus inde laudas & vendas habere.* Charta an. 1309. ibid. p. 97. *Item solebat habere dominus prope pontem de Auzone à parte Prioratus quamdam domum qua valebat per annum de locagio quadraginta solidos*, *postea fuit destructa*, *& modo tenet Pedam ipsius domus Prioratus S. Simphoriani ad tres solidos annuis redditus.* Codicillus Johannis Delphini an. 1318. ibid. to. 2. p. 176. *Voluit etiam & præcepit*, *quod D. Henricus frater suus compleri faciat Pedam monacho apud S. Stephanum*, *prout dictus D. Dalphinus promiserat eidem & prout debet muniri.* Charta Bernardi de Turre an. 1308. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. p. 783. *Item volumus & concedimus quod bajulus S. Amantii .... possit vestire & deinvestire*, *dare Podas*, *eripere vendas & supervendas in absentia domini.* Charta Thossiacensis an. 1404. *Debet* VI. *denarios Viennenses pro Peda sibi asservisada.* Vide *Pada*, *Pedale* 2. & *Pedica* 2.

¶ PEDADGES, PEDAGERIUS, PEDAGIARE, &c. Vide in *Pedagium.*

PEDAGIUM, PEDATICUM, PEDALE, &c. Tributum quod penditur, exsolvitur; ex Gallico *Peage*: nostris enim *Paier* est solvere, præstare. Auctor Breviloqui: *Pedagia dicuntur qua dantur à transeuntibus in locum constitutum a Principe.* Charta Willelmi Ducis Aquitan. an. 1087. *Dono etiam omnia Pedagia mea monachis & hominibus terra eorum*, *ut omnes sint liberi de Pedagiis terra mea in eundo.* [Charta Eugenii PP. III. an. 1148. to. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 172. *Pedagium quoque quod de carris vestris communibus sive propriis in transitu porta Divionensis accipiebatur*, *omnino dimisit.* Charta an. 1257. ex Schedis Præs. *de Mazaugues*: *Dominus Episcopus possit .... ad sui voluntatem reripere .... aqua etiam specialiter Pedagium. Pedagium salis*, *ferri & piscium*, in Sententia Navarri Episc. Conseran. an. 1208. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 93.] *Pedagiorum exactiones*, in Concilio Lateranensi III. an. 1179. cap. 22. Innocentius III. PP. lib. 13. Epist. 95. *Ne quid nomine Pedagii tuum monasterium à Ravennatibus extorqueret*, *&c.* Idem lib. 14. Epist. 39. *Propter Pedagia*, *exactiones indebitas*, *& alias iniquitates*, *quas in stratis publicis & fluminibus committere non verentur.* Utuntur passim Scriptores ævi medii, atque in iis Petrus de Vineis lib. 5. Epist. 115. Marsilius de Menandrino in Defensore pacis part. 2. cap. 4. p. 131. Gregorius lib. 5. tit. de Verb. signific. cap. 26. Guillelmus de Podio-Laurentii cap. 48. Charta an. 1169. in Histor. Vergiacensi pag. 140. &c.

¶ PEDAGIUM, pro qualibet præstatione. Pro *Capitagio* seu capitali censu occurrit in Statutis Eccles. Ambian. apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 1233. *Pramissa persona de suis rebus propriis solvere teneantur Pedagium sive sestam. Pedagium sive in aqua sive in terra*, in Charta Michaelis Archiep. Arelat. an. 1214. *Paiage*, eadem generali acceptione adhibet le Roman *de la Rose* MS.

Tant leus set chser vendre & merir
Son servise & son ostelage,
Q'elo en prent si cruel Paiage,
Qu'il leur convient leur terres vendre.

¶ TENERA IN PEDAGIO, Idem quod sub annuo censu, in Aresto Parlamenti an. 1322. ex Chartular. Domus Dei Pontisar. *In feodo & hereditagio que dictus Symon Miles habebat & tenebat in Pedagio apud Maisons super Seranam.*

¶ PEDAGIUM, Territorium, districtus intra quem pedagium exigitur. Tabular. S. Albini Andegavens. *Savaricum ortolanum distruxerunt pedagiarii Ebardus & Calvinus propter ruscam de apibus*, *quam portabat ad Salvum-murum*, *propter hoc solum quod posuit eam ad terram de collo suo intra Pedagium.* Arestum Parlamenti Candelosæ an. 1269. *Conquerebatur Guillelmus Morelli & Stephanus Chanarde mercatores*, *quod cum ipsi die Veneris ante festum B. Gervasii prateriti*

venirent de nundinis de Ponteferend per Soliacum eundo apud Virsionem desrobati fuerunt hora nona de IIII^xx. VIII. *l.* 2. *s. quas portabant inter villam de Monasterio & Combelay in loco de quo est facta ostensio, qui locus est infra Pedagium, vel fines Pedagii Virsionensis vel S. & in justitia D. Roberti de Sacros … petentes quod dominus Rex sibi dedi faceret damna sua. Dominus Rex volens scire in quo Pedagio hoc actum fuit & utrum ita actum fuit, fecit super hoc inquiri per V. baillivum. Qua inquesta facta & visa, qua probatum est quod ipsi mercatores desrobati fuerunt infra metas Pedagii domini Virsionensis, condemnatus fuit per Curiam idem dominus ad restituendum ipsis mercatoribus sibi ablata.* Hine disce hujus præstationis originem & onera; cujus reditus non viis publicis tantum, pontibus, aliisque rebus ad viatorum commodum spectantibus restaurandis insumebantur, sed iis etiam restituendis quæ intra *pedagiarii* domini fines, lucente sole, furto ablata fuerant. Vide Glossarium Juris Gall. v. *Peage.*

¶ PEDAGIARIÆ VIÆ, Publicæ, in quibus *pedagium* exigitur. Charta Ludovici Comit. Blesensis an. 1198. ex Tabul. Bonævall. *In viis Pedagiariis extra Bonamvallem, si homines ad justitiam ecclesia pertinentes rivati fuissent, &c.*

¶ PEDAGII DOMUS, In qua *pedagia* exsolvuntur, vel inferuntur. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 50. recto: *Idem quod notarius comitatus non possit facere aliquod scriptum pedagii, nisi in domo Pedagii, presente pedagerio.*

¶ PEDAGII JUSTITIA, Jus de iis, quæ ad pedagium spectant cognoscendi. Charta Hugonis Ducis Burgund. an. 1171. to. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 91. *Sunt itaque prædicti in revelatione scilicet & in Septembri, emancipati & liberi ab omni justitia mea, excepto pedagio & justitia Pedagii.*

PAAGIUM, pro *Peagium*. Matth. Paris ann. 1256. *Telonium, quod vulgariter dicitur Paagium.* Adde pag. 515. [Charta an. 1260. to. 2. Hist. Eccl. Meldens. p. 165. *Et novem libras in Paagio de S. Patusio in Purificatione B. M. Virginis.* Occurrit pluries in Cod. MS. redituum Episcopat. Autissiodor. ann. circ. 1290. *Paiage*, eadem notione, usurpat le Roman *de la Rose* MS.

Car gi passai tous li premiers,
N'encor n'ere pas coustumiers
Li lieus de recevoir Paiage.]

¶ PEDAGGES. Charta ann. 1070. Marcæ Hispan. col. 1160. *Sunt namque prædicta omnia, civitates, comitatus, … alii honores & dignitates, … telonea, leddes, Pedadges, &c.*

PEDAGICUM, in Epist. 116. ex Sugerianis, & apud Doubletum pag. 861. *De Pedagico, quod in strata colligitur*

¶ PEDATIA, in Actis S. Gregorii VII. PP. to. 6. Maii pag. 148. *Et a transeuntibus de novo Pedatiam jugiter extorquebat.*

PEDATICUM. Charta Willelmi Ducis Aquitanorum apud Beslium p. 280. *Statuimus ut male adinventiones quas, … in nostro Comitatu exercuerunt, funditus aboleantur, hoc est omne Pedaticum de asinis nullatenus recipiatur, &c.* In Historia Episcopor. Lodovensium p. 96. *Telonea, Pedatica, Judas, quintale, montationes, &c.* [Charta Conradi II. Imper. an. 1247. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 89. *Concedimus justitias, monetam, Pedaticum, utraque strata telluris & fluminis Durantiæ.* Alia ann. 1164. ex Schedis V. Cl. *Lancelot: In Pedatico quod per aquam accipitur, duæ partes erunt mea, tertia illorum* (monachorum.) Adde Chartam ineditam Alfonsi Reg. Aragon. an. 1184. Gall. Christ. tom. 1. inter Instr. p. 67. & Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 603. 604.]

¶ PEDIATICUM, in Charta Ricardi Norman. Ducis ex Tabular. Montis S. Michaelis fol. 98. *Dedi & nundinas duas & pedagium, aliter Pediaticum.*

PEDIALE, Idem quod *Pedaticum*. Charta Ludovici VI. Regis Franc. an. 1130. in Tabulario Cluniacensi Thuani, & in Biblioth. Cluniac. p. 1392. *Concedimus ut nullus Cluniacensium fratrum tribuat amplius Pediale apud Monasteriolum, neque aliquam consuetudinem, qua ad regale pertineat ministerium.*

¶ PEDIDA, PEDIDUM, Eadem notione. Vetus Charta apud Anton. Brandaon. lib. 12. Monarch. Lusitan. cap. 12. *Nec dent Pedidam, nec collectam ad Regem, nec dent portagem per totum Portugale.* Charta Aldefonsi Regis æra 1230. apud Stephanot. to. 4. Fragm. Hist. MSS. p. 288. *Et sint illi decem Excusati ab omni pecto, … Pedido, fatendera … & ab omni regia exactione semper liberi.* Vide *Plecta* 2.

¶ PODIDUM, Eodem significatu, nisi *Pedidum* legendum sit, in Charta Aldefonsi Reg. an. 1281. in Hist. Tutel. Baluzii col. 494. *Concedo prædictas villas, … nullo mihi jure penitus in eis retento, … nec calumpnia, nec Podido, nec foro aliquo, nec aliqua penitus regali exactione, &c.*

PESAGIUM, pro *Peagium*. Epist. 378. ex Francicis quæ habentur to. 4. Hist. Francor. *Dicens & promittens mihi in bona fide, ut quicquid de Pesagiis posset acquirere, inde debitum argentum solveret. Insuper ipse Vicecomes voluit & mecum concordavit, ut nostri homines cum suis hominibus Pesagia servarent, ne aliqua fraus de Pesagiis mihi fieret. Sed recepta sunt Pesagia, & ego argentum ab illo postulo, & ille indignatur solvere mihi, &c. Pesatge*, & *Pezage*, in Usaticis MSS. Montispessulani art. 97. *Le senher de Monpestier non pren Pesatge, en tota la terra.* Eadem Latine scripta ibi habent, *Non accipit pedaticum.* Cap. 23. *Trossels ny fardels que en Monpestier non son vendut, non donnon ni fan negun usatge, ny Pesagge.* Ubi Lat. *Trossells neque fardells qui in Montepessulano non venduntur, non donant neque faciunt aliquod usaticum, neque teloneum.* Adde Bromptonum pag. 1456.

¶ PESATICUM, Eadem notione, in Charta ann. 1197. apud Stephanot. to. 2. Antiquit. Bened. Occitan. MSS. pag. 474. *Ipse Salomon usque modo exigebat … nomine gusfattici & Pesattici in trocellis, carguis, balis, saumatis ac oneribus quarumlibet rerum eorum per castrum de Felgariis transeuntium, &c.*

¶ PESSATICUM, PASSATICUM, Eodem significatu, in Charta an. 1256. inter Probat. tom. 2. novæ Hist. Occitan. col. 555. *Ego Raymundus Comes Tolosæ … dono cum hac carta Abbati Francarumvallium & ibidem monachis habitantibus … ut numquam amplius dent usaticum aliquod, vel Passaticum in tota terra mea … Hoc donum sic intelligatur, quod numquam fratres prædicta domus de aliquibus rebus suis dabunt usaticum aliquod nec Pessaticum per terram, nec per aquam in omni potestate mea.*

¶ PIDAGIUM, pro *Pedagium*, in Charta Philippi Flandr. Comit. an. 1176. apud Miræum tom. 1. p. 713. *Vinagium & Pidagium de omni vino, quod fratres ducunt ad ecclesiam, ad opus suum, per transitus nostros libere transire, & nihil omnino a ductoribus vini exigere.*

PEDAGIARIA, in Monasteriis, dicitur *Balia*, seu *Præpositura*, vel officium, cui competit *pedagia*, quæ ad Monasterium pertinent, recipere, apud Innocentium III. PP. l. 13. Epist. 55. In Consuetudine Turon. art. 86. *Peagerie*, sumitur pro

loco, ubi & ratione cujus *Pedagium* præstatur.

PEDAGIATOR, Exactor pedagiorum. Tabularium Carnotensis Ecclesiæ Ch. 72. *Jurabit autem Pedagiator, sicut molendinarius, quotiescunque mutabitur, quod nullum sciemer accusabit injuste.* [Consuetud. Lugdon. an. 1206. apud Menester. Hist. Lugdun. pag. 96. *Si quis extraneus vel civis civitatem de nocte exierit non oblato pedagio Pedagiatori vel nuntio suo, &c.*]

¶ PAAGERIUS, Eadem notione, in Cod. MS. redituum Episcopat. Autiss. an. circ. 1290. *Piper debet paagium. Equus aut mulus II. den. asinus I. den. ... Paagerius tenet ad equos aut troussellos ad libitum.*

¶ PEDAGERIUS, in Charta an. 1342. to. 2. Hist. Dalphin. p. 442. *Arcbam Dalphinalem dicti pedagii fregistis, ... & Pedagerium Dalphinalem vulneravistis.* Adde Statuta Vercell. lib. 3. fol. 50.

¶ PEDAGIARIUS, Idem. Charta Henrici Trecens. Comit. ann. 1161. tom. 2. Hist. Eccl. Meldens. pag. 50. *Quos videlicet LX. solidos Pedagiarius meus Resbacensis tempore nundinarum Barri thesaurario ecclesiæ annuatim dabit.* Charta Hogonis Ducis Burgund. apud Perardum p. 335. *Si quis pedagium vel ventas extra villam Divionensem absque assensu Pedagiarii vel ventarii portaverit LXV. sol. persolvet.* Alia an. 1177. inter Privileg. Equit. S. Johan. Jerosol. p. 30. *Nullum publicanus nostris vel Pedagiariis donent usaticum.* Charta Isnardi de Antravenis ann. 1283. inedita: *Pedagiarii locorum ipsorum contra conventiones hujusmodi venientes, &c.* Adde Ordinat. Reg. Franc. tom. 1. pag. 401. & to. 2. p. 542. Macerias Insulæ-Barbaræ to. 1. p. 143. &c.

¶ PEDIGIARIUS, in Charta Philippi Pulcri ann. 1293. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1255. *Pedigiarii tamen S. Quintini eumdem Comitem in possessione hujusmodi minus juste turbantes, vina quæ pro usu dicti hospitii ad partes suas transvehi faciebat & gentes ejus arestari fecerunt.*

¶ PEDAGIARE, *Pedagium* exigere. Guido in Vita Innocentii IV. PP. apud Murator. to. 3. p. 591. *S. Ludovicus ... venit Lugdunum, ubi Innocentius Papa cum sua tunc curia morabatur, recedensque de Lugduno, dum iter aggressus fuisset, castrum, quod dicitur Roca supra Rodanum, obsedit, quod Rogerius de Clotegio dominus castri Pedagiari fecerat peregrinos cunctos, qui ibant in subsidium Terræ sanctæ.* Charta Franchisiarum urbis Lugdun. ano. 1320. apud Menester. Hist. Lugdun. p. 95. *Item de vino vinearum suarum cives Lugduni Pedagiari non possunt, nec de vino quod expendunt in hospitiis suis.* Vide *Pasquerium.*

¶ PEDAGOGIUM, pro *Pedagogium*, nostris vulgo *Pension.* Consuet. Univers. Paris. per Robert. Goulet fol. 7. *Mandavit ut singula collegia ac Pedagogia in quibus commorantur artistæ, visitent.*

¶ PEDAICA, Idem quod *Pedica.* Vide in hac voce. Radulfus de Gestis Friderici I. Imper. apud Murat. to. 6. col. 1190. *Mediolanensibus tam civibus quamque & rusticis venationem inturbavit, id est, ut nemo venaretur cum cane, aut neque Pedaitam vel canceulos poneret, neque fossam faceret.*

1. PEDALE, Cornelio Frontoni de Differentiis Vocabul. est *mensura pedis*: alias ποδεκμάγιον exponitur in Gloss. Græc. Lat. quo pedes exterguntur, [ποδεκμαγεῖον, in Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm.] Vox *Pedale* occurrit etiam in Notis Tyronis p. 96.

PEDALE, PEDIALE, Pedum tegumentum, *pedulis.* Chronicon Vindeshemiense lib. 2. c. 23. *Pro corporalibus fratrum suorum necessitatibus, indumentis, calceamentis, soccis, Pedialibus, valde fuit sollicitus.* Cap. 58. *Subtilia & Pedalia indigentibus est largitus.*

PEDALE, Aulæum, stragulum quod pedibus insternitur, *Tapis de pied.* Ingulfus: *Dedit etiam duo magna Pedalia, leonibus intexta, ponenda ante magnum altare in festis principalibus.*

PEDALE, Via qua pedes itur. Michael Scotus lib. 4. Mensæ Philosophicæ cap. 15. *Quidam Christianus cum stipite occurrit Judæo in Pedali stricto; & cum Judæus cito illi non cederet, cum stipite trusit illum, ut caderet ad aquam, &c.*

PEDALE EXAMEN, [Purgationis species, qua ferrum candens pedibus premere quis cogebatur.] Vide *Vomeres igniti.*

¶ 2. PEDALE, Idem videtur quod *Pedatura.* Synodus Pergam. an. 1311. apud Murator. to. 9. col. 552. *Nulla persona secularis vel ecclesiastica .... jurisdictiones, aut honores, feuda, seu jus decimandi aut eligendi seu præsentandi, aut beneficia conferendi, seu Pedalia conferendi ad quemdam locum venerabilem nostræ civitatis .... vel ad aliquam episcopalem mensam dictæ provinciæ quovis modo pertinentes ... usurpare vel invadere ... præsumat.* Vide *Pedalis* 2.

1. PEDALIS. Bulla Stephani PP. apud Ughellum to. 2. p. 102. *Ut ... consecraremus ipsam Abbatem, & cuculla indueremus secundum regulam S. Benedicti, ejus manibus traderemus simul & baculum pastoralem, & Pedales secundum ordinem, &c.* [Vita B. Rogerii to. 1. Jan. pag. 184. *Sotulares nihilominus tamdiu frequenter portabat perforatos, donec stramen per soleas exiret. Pedales aut raro aut numquam dicitur habuisse.* Buschius de Reformat. Monast. apud Leibnit. to. 2. Scrípt. Brunsvic. pag. 938. *Præfata autem amita mea procuraverat mihi .... album pannum sufficientem pro tunicis superioribus, mediis & inferioribus camisiis, caligis, soccis & Pedalibus.* Ubi *Pedales* idem esse quod *Pedules* infra, nemo non videt.]

2. PEDALIS. Vetus Charta apud Perardum in Tabulis Burgundicis p. 18. *Et habet in longo perticas agripennales 34. in uno fronte perticas 6. pedes 12. in alio fronte perticas 6. Pedales 5.* Occurrit ibi pluries pag. 10. 22. 145. 146. [Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 79. *De vino in pastione mod. II. ... de carratione Pedalem I.* Et fol. 94. *Facit in vinea arpen. I. pullos III. ova XV. lignaritia Pedalem I.*] Idem forte quod *Peda.* Vide in hac voce.

¶ PEDALUM, Pedum, baculum Pastorale, apud Marten. to. 9. Ampliss. Collect. col. 890. ex lib. 4. Præloq. Ratherii Episc. Veron. *Quod terribilius inveni. e potest signum, quam pontificale Pedalum!*

1. PEDANA, Isidoro est *Pedulis novus, qui caligæ assuitur.* Certe testatur Hugo Gratianopolitanus Episcopus apud Surium 1. April. pedules caligis assutos: jussit *ut de caligis pedules abscinderentur, quatenus præter pedes totus monachus jaceret vestitus: nam dolebat nonnullos in religioso habitu ad sanctitatis injuriam, tibiis dormire nudatis.* Vide *Pedules.*

2. PEDANA, Morbus equis familiaris, quo in pedibus laborare solent. Sanutus lib. 3. part. 12. cap. 11. *Morbus vulgariter dictus Pedana equum invaserat.*

3. PEDANA, Catena circa pedes, apud Ugutionem, Joannem de Janua, & in Gloss. Lat. Gall. [Sangerm. *Chaine à mettre es piés comme as prisonniers.*]

¶ PEDANEUS JUDEX, Inferior, qui minora judicia exercet in Digesto non semel. Sic apud Gellium lib. 3. c. 18. *Pedarii* dicti Senatores qui, nondum majoribus honoribus functi, pedibus itabant in curiam. Regest. 93. Chartophyl. regii Ch. 65. an. 1315. *Pedaneus judex dicti loci, qui Castellanus nuncupatur. Bayles royaux Pedanens*, in Consuetud. Aquarum Tarbell. tit. 9. art 43.

¶ PEDANEA CAUSA, Quæ ad *pedaneum* judicem spectat, levioris momenti. Statuta Saluciar. Col-

lat. 1. cap. 6. *In causis Pedaneis & levibus nulla est visio actorum.*

¶ PEDARE, Pedibus metiri. Charta an. 1080. inter Instr. tom. 2. Hist. Occitan. col. 307. *Laxamus ipsum alaudem qui est infra terminos quos ego Wilelmus terminavi, & in præsentia bonorum hominum ego ipse monstravi & pedibus meis Pedavi.* Vide infra *Pediare.*

¶ PEDARE AQUÆ dicuntur, cum quis in iis vadum invenit, pedesque stare potest. Tabul. Capituli Ambian. *Si vero aquam falcari oportuerit, quantum aqua Pedari potuerunt sine nave, molendinarii sumptu proprio falcabunt: si plus autem oportuerit, Canonici & eorum duo participes sumptum providebunt.*

PEDARIUM, Idem videtur quod *Pedatura*, Agri portio certo pedum numero finita. Tabularium Casauriense: *Tradidi in Ecclesia S. Trinitatis ad ipsa Pedaria, ubi vinea plantata est.* Interdum *Pedarium* sumitur pro pedali, ut in Inscript. Neapol. apud Grut. p. 207. EX. TIGNO. PEDARIO. FACITO. ANTEPAGMENTA.

PEDARIUS, *Nudis ambulans pedibus*, Ugutioni; [*Nus piés alans*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.]

¶ PEDATIA, PEDATICUM. Vide *Pedagium.*

PEDATIO. Vide *Pedatura.*

PEDATUM, *Carcer*, in Gloss. antiquis MSS. [quod in eo *pedantur* reorum pedes vinciuntur. Vide *Pedana* 3. & *Pediculum.*]

PEDATURA, Quodlibet spatium certo pedum numero definitum, in quo aliquid poni locarive potest. [Cæsario Abbati Prumiensi in lib. censuum ejusd. Monast. *Pedatura* est *Area certo pedum dimensu comprehensa, quam posteri dixerunt Pictulas & Pitteras corruptissime.* Idem proinde quod alibi *Area* dicitur, ut in Charta an. 1098. ex Tabul. S. Albini Andegav. *Dedit etiam Aream terre ad domum monachorum edificandam.*] Gloss. Gr. Lat. ποδισμὸς, *Pedatura.* Vegetius lib. 3. cap. 8. *Singula centuria, dividentibus Campidoctoribus & Principiis accipiunt Pedaturas.* Idem paulo ante *podismum* dixit, ut & lib. 2. cap. 7. lib. 3. cap. 15. pro dimensione pedibus facta, seu spatio certo pedum numero definito. Ita *Pedaturam* usurpant veteres aliquot inscriptiones pag. 556. & 996. 14. & Agrimensores. Nec aliud significat, si non fallor, apud Flodoardum in Testamento S. Remigii Archiep. Remensis, lib. 1. cap. 18. & 23. *Delegoque benedictæ filiæ meæ Hilariæ Diaconæ ancillam nomine Nocam, & vitium Pedaturam, qua sua jungitur vinea, quam Catusio facit, dono.* Hoc est spatium vitibus plantandis idoneum, aut vitibus consitum, aliquot pedum numero finitum, vicinum vineæ Hilariæ Diaconæ. Frustra enim sunt, qui *Pedaturam* hoc loco pro vinearum pedamento & statumine accipi putant, nisi fallar: quod verba, *quam Catusio facit*, omnino declarant, quæ ad *pedaturam* referuntur, de quorum notione mox dicturi sumus. Neque perinde aliter accipienda vox *Pedatura* in antiqui testamenti fragmento apud Gualterum in Tabulis Siculis pag. 58. *Hoc amplius ab heredibus meis volo præstari Reip. Petelinorum, & à Rep. Petelinorum corpori Augustalium, ex prædiis meis palum redicam omnibus annis sufficiens Pedatura vineæ, quam Augustalibus legavi.* Ubi *palus redica* legatur ad statumina *pedatura* vineæ, id est, ποδισμῷ, seu quantum sufficit in agri pedatura plantatæ.

☞ *Pedaturæ* vocis interpretationem, quam pro solita modestia uti dubiam proposuit Vir eruditissimus, mire firmat illustratque Testamentum Ermentrudis apud Mabillonium Liturg. Gall. pag. 462. *Dono tibi, dulcissime fili, ... vinea Pedaturas duas, sitas in monte Maurilioni, quas Theodabarius & Gatmundus colunt. Vinea Pedatura tertia, sita in monte Metobaure, cum vinitore Guntrasbasto ... Vinea Pedatura quarta, sita Taurimaco, quem Imnerdus colit cum vinitore Munegisilo. Vinea Pedatura quinta, sita in monte Vultericino, quem Sevila colit, cum vinitore ... Vinea sita in monte ... quem Habundantius colit ... Vinea, quam Agila femina tenuit, & vineam, quam Immacharius colit ... Vineaplantas, qui sunt secus vineam Sevilam, dulcissimo nepoti meo Berterico habere præcipio.* Ex quibus haud obscurum est per *Pedaturam* significari spatium vitibus consitum, ubi vineæ pedamentis fulciuntur: alias vero nude vineas dici, quod hoc adminiculo careant.

Ad *Pedaturas* porro militares, de quibus Vegetius, quæ scilicet militibus assignantur ad consistendum in castris, vel alibi, referendum quidam censent quod habetur in Notitia Orientis cap. 151. & 152. *De cohortibus quinto Pedaturæ inferioris* vel superioris *legionum Herculin, & Jovis*: ita ut *pedatura*, hoc loco sumatur pro eo podismo, qui hisce legionum cohortibus assignatus erat: quod Pancirolus *de munitione ex aggeribus & pedamentis facta* haud recte, opinor, interpretatur. Ita etiam *Pedaturas* usurpant Tactici Græci, atque in primis Mauricius lib. 12. Strateg. cap. 3. & Leo in Tactic. cap. 15. §. 56. ubi mentionem agunt *pedaturarum* in mœnibus, quæ ad custodiam oppidi vel castri assignari solent militibus. Mauricius. Εἰ δ' ὁ δισμὸς ἐςὶ ἐν τῇ πόλει, δεῖ ἐκείνους συμμῖξαι ἐν ταῖς τοῦ τείχους ποδισμοῖς. Hinc apud Senatorem lib. 5. Ep. 9. *Pedatura murorum* accipitur pro ea mœnium parte, in qua consistunt milites ad eorum custodiam, quam [illegible] vocat Constantinus Porphyr. de Administr. Imp cap. 29. διάβατα, Harmenopolus lib 2. tit. 4. §. 59. quod hæc mœnium pars pervia sit, & *deambuletur*. Vetus Chronicon Veronense, apud Hieronymum *dalla Corte* lib. 4. Histor. Veron. p. 178. *Anno Dom. Incarn. 798. Notitia qualem Pedaturam murorum Veronensis civitatis pars domus Episcopii S. Zenonis prædictis temporibus facere solita fuerit tempore Regis Pipini.* Et infra: *Et de his (muris) cum suis sociis pars Episcopii quartam partem Pedaturæ accepit, & opus illud perfecit.* Habetur eadem Notitia apud Ughellum to. 5. ubi anni 818. esse dicitur.

¶ PEDETURA, Eadem notione qua *Pedatura.* Testamentum Burgundofaræ an. 633. in Tabular. Fare-monast. *Et ut festi dies ante sanctum altare solemnius recolantur, dare volo vineas, id est Pedeturas duas in Cavaniaco villa in Kalente.* Testam. S. Irminæ an. 698. apud Marten. to. 1. Amplis. Collect. col. 10. *Similiter dono ad jam dicta loca Sanctorum vinea Pedeturam unam in monte Viennensi cum vinitore nostro Alithfrido.* Ubi *Pedecuram* mendose edidit Miræus to. 1. p. 244.

PEDITURA, Idem quod *Pedatura.* Annales Francorum Bertiniani an. 868. *Idem Rex ad Pistas medio mense Augusto veniens, annua dona sua ibidem accepit: & Castellum mensurans, Pedituras singulis ex suo regno dedit.* Polyptychus S. Remigii Remensis: *Helmegaudus ingenuus ... facit Pedituram in tecto pertic. 2. in sepe perticas 2. ad curtem claudendam pertic. 2.* Alibi: *Facit Pedituram in circuitu hortorum pertic. 2.* Quibus locis *peditura in tecto* & *in circuitu hortorum*, est pedum limitatus & finitus numerus in domus tecto reficiendo, vel ad claudendos hortos, ad quod tenetur qui operas debet, ubi *Peditura* definitur ad perticas duas. Idem Polyptychus Remen-

sis : *De scuria facit plenam perticam , & omni tempore ipsam mensuram restaurat.* Rursum : *Facit Pedituram in circuitu horti pertic.* 1. Neque aliter accipi videtur in Legibus Bajwar. tit. 1. c. 14. §. 5. *Ad casas Dominicas , stabulare ,* (edit. Heroldi *stabulum* præfert) *fœnile , granicam , vel tuninam recuperandum , Pedituras rationabiles accipiant , & quando necesse fuerit omnino componant.* Editio Heroldi habet *petorias* , & ad marginem, *pedituras.* Cujus c. sensus, ad ea ædificia, nominata , *recuperanda* , i. reficienda , vel de novo *componenda*, i. ædificanda, iis qui debent operas dominis suis , *rationabiles pedituras* esse dandas , id est, moderatum pedum spatium , intra quod opereotur. Ch. Caroli C. Reg. in Tabul. Derv. *Et in villa Brais mansas cum Ecclesia, & Peditura de pratis , quas homines monachorum faciunt , qui de eorum villis ad hoc idem agendum more solito conveniunt.* Charta Dudonis Abbatis Derveosis ex Tabulario ejusdem Ecclesiæ : *Ut neque suis neque successorum suorum temporibus quisquam vel ministralium vel officialium aliquam vim vel malam consuetudinem contra nostrum decretum inferre audeat , neque mensuras imponere , augere , vel minuere , neque carropera extorquere , neque pastum equorum , vel canum aut ursorum requirere , seu Pedituram vel aliqua opera contra morem exigere , &c.*

Ejusmodi pediturarum in *operis* rusticorum rationem illustrant Acta Murensis Monasterii p. 45. *Quantum enim hereditatis unusquisque possidet , tantum dat & census , & quantum census dat & arat , & secat fœnum , & metit sepitque , & pullos dat , & limi resticulas. Cum autem debent arare , cum virga metitur eis , qua & mansi solent metiri , & ipsa virga signata est secundum uniuscujusque rationem , & ubicunque signum occurrerit , ibi parvum lignum figitur in terra, & ipsi tamen in prima scissura & seminatione arant. Semen enim quod seminat & metit , & fœnum quod secat , sæpe debet ostendere. Cumque illi prædicitur ut secet fœnum , si statim crastina die vel ipsa non incidit , & venerit pluvia , judicium inde patitur.*

¶ Pedatura , Modica possessio , apud Rabanum Maurum lib. 3. in Jos. cap. 8. ubi hæc verba cap. 17. v. 14. *Quare dedisti mihi possessionem sortis & funiculi unius* , interpretatur : *Quare nobis dedisti in hereditate sortem & Pedaturam unam ?*

Pedatura. Interpres Esdræ lib. 1. cap. 4. Καὶ τύτων ζητηθείσης τῆς γενικῆς γραφῆς ἐν τῷ καταλογισμῷ, καὶ μὴ εὑρεθείσης, ἐχωρίσθησαν τῆς ἱερατείας, *Horum quæsita est generis scriptura in Pedatura , & non est inventa.* Ubi *Pedatura* est καταλογισμὸς, laterculum in quo generationes descriptæ : quam vocem perperam Didacus Ximenes Arias in Vocabulario Ecclesiast. à Gr. παῖς, παιδὸς, deducit. [Vide *Pedicra.*]

Pedatio , Idem quod *Pedatura* , certum agri spatium definitum. Charta Arcbembaldi Borboniensis Domini an. 1217. pro libertatibus Villæ-franchæ : *Præpositus de Villa-Franca potest accensare Pedationes hermas ,* (i. eremas) *quæ non reddunt fructus domino , &c.*

PEDECURA. Vide in *Pedatura.*

PEDEFINIS, [Ad agri pedes finis , limes.] Vide *Caput-finis*, in *Caput* 3.

¶ PEDELLUS , Idem qui *bedellus* , Apparitor. Laur. Byziouis de Orig. belli Hussit. an. 1414. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 126. *Item Pedelli cum baculis argenteis* 24. *Item Pedelli Consistoris* 28. *&c.* Buschius de Reformat. Monast. apud Leibnit. to. 2. Script. Brunsvic. pag. 828. *Duxerunt autem me Pedelli , & super omnes doctores præsentes me locaverunt.* Processus de S. Wernhero to. 2. April. pag. 715. *Et magna multitudine hominum ad hoc spectatim vocatorum & per Pedellum secularem citatorum.* Vide *Bedelli.*

PEDEPLANUM , Pars ædificii quæ pede plano teritur, aditur , Græcis ἰσόπεδον, nostris vulgo , *le Plain-pied.* Lex 13. Cod. Th. de Metatis : *Devotissimos milites ex procinctu redeuntes,vel proficiscentes ad bella, muri novi sacratissimæ Urbis singulæ turres in Pedeplanis suis suscipiant.* Vide *Pedatura.*

¶ PEDEPRESSIM , Nonius : *Pedetentim & Pedepressim dictum est , caute , quasi lenta & tarda itione.*

PEDE-PULVEROSI , Advenæ , extranei. Hesychius : Κονιορτόποδες , ἀγροῖκοι , ἐργάται. Cicero lib. 1. de Inventione : *Tum verisimilia , hoc modo : si multus erat in calceis pulvis , ex itinere eum venire oportebat.* Quintilianus lib. 5. c. 10. *Iter pulverulentum facit.* Leges Burgorum Scoticorum c. 120. *Si burgenses mercatores & Pedepulverosi , &c.* Cap. 134. *Si quis extraneus mercator transiens per regnum , non habens terram , vel mansionem infra Vicecomitatum , sed vagans , qui vocatur Piepoudreux , hoc est Anglice Dustefoote.* Occurrit & c. 140. & apud Bracton. lib. 5. Tract. 1. c. 6. §. 6. Willibrandus ab Oldenborg in Itinerario Terræ Sanctæ , de Antiochia : *Ipsa civitas adeo ampla est , ut qui eam peragraverit Pulverulentos habens pedes , totam erravisse putetur.* Id est extraneus , advena. [Vide *Pulvereus.*]

Habent autem *Pedepulverosi* isti *Curiam* peculiarem in publicis nundinis, quam *Pedis pulverizati* vocant Cowellus l. 1. Instit. Jur. Anglic. tit. 1. §. 2. & Spelmannus , Angli vero *Piepouder :* sic dictam, quod in ea *Pedepulverosorum* , seu extraneorum , mercatorum præsertim negotia & causæ de plano , & summarie dirimantur. Christophorus de S. Germano de Consuet. regni Angl. cap. 5. *In omnibus nundinis & feriis habetur quædam curia eisdem feriis incidens , quæ vocatur Curia Pedis pulverizati , quæ solum tenebitur durante tempore feriarum illarum.* [Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 18. *Ad Curiam Pedis pulverizati , ibidem tentam infra clausum Canonicorum , in septimana Penthecostæ , . . . Clemens Slegge attachiatus fuit per corpus , pro purgatione unius bursæ.*]

¶ PEDERE , pro Petere, apud Buschium de Reformat. Monast. to. 2. Script. Brunsv. Leibnit. pag. 871. *Quia jam per octo annos sororem meam priorissam & omnes alias moniales B. M. Magdalenæ in Hildesheim in confessionibus expedivistis ; & quia jam ab onere confessionis earum exonerari Pedivistis , volumus vobis condescendere , & eis de alio confessore providere.*

PEDES , pro *Pedum* , Episcopale scilicet ; occurrit in Vita S. Eremberti Episcopi Tolosani cap. 8. [Vide *Pes.*]

PEDESTELLÆ , ἱστόποδες, in Gloss. Lat. Gr. [Sed legendum vult Martinius , ut est in Glossis Cyrilli , *Pedes telæ* , id est pedes textorii ligni.]

PEDESTICUM. Charta an. 1151. in Histor. Monast. S. Barbaræ Lugdun. p. 84. *Pedesticum de Roccataillia . . . misit Girino Senescallo & Lugdunensi Ecclesiæ in gageria pro 10. millibus solidor. Lugdunensis monetæ.* Ita rursum mox , ubi videtur legendum *Potestaticum.* [*Pedesticum* , editum tom. 4. Gall. Christ. col. 201.] Vide *Potestas.*

PEDETENTAS , *Subtilitas : Pedetentim , subtiliter, sensim.* Ita Glossæ antiquæ MSS. forte *Pendentinitas.*

¶ PEDETURA. Vide in *Pedatura.*

¶ PEDIA , Pedum , baculus pastoralis. Arnolfus in Vita B. Ramuoldi num. 3. *Unanimiter episcopali facta electione, ad Imperatorem eum miserunt cum universali legatione . . . Imperiali eum assumens potentia per Pediam pastoralem , honorem ei dedit pontificalem.*

¶ 1. PEDIALE, Idem quod *Pedagium.* Vide ibi.

¶ 2. PEDIALE, Tegumentum pedum. Vide *Pedale.*

PEDIARE, Quasi per pedes metiri, mensurare. [Notitia judicati pro Monast. Arulensi an. 994. Marcæ Hispan. col. 949. *Postea intraverunt infra termines de Tapias & Pediaverant ibi condamina una per voce S. Mariæ.*] Fori Aragon. l. 3. p. 59. *Et secundum forum non tenetur ibi aliquid Pediare, aut per hugas sive fitas aliquid demonstrare, quia non sunt talia loca, quæ aliter possent dividi.* Exstat ibid. titul. *de pedianda hereditate.* Adde Observantias pag. 29. [Vide *Pedare, Pedificare, & Piduare.*]

¶ PEDIATICUM. Vide *Pedagium.*

¶ PEDIATOR, f. Agrimensor. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 43. *Hanc venditionem annuit Stephanus filius Gauterii Pediatoris.*

PEDIBULUM, Sonitus pedum. Gregorius Turon. lib. 3. c. 15. *Quibus pergentibus audiunt Pedibulum equorum currentium,* &c. Acta SS. Fructuosi & Sociorum n. 1. *Direxerunt Beneficiarii in domum ejus, ... qui cum sensisset Pedibulum ipsorum, confestim surrexit.* Agones Martyrum habent hoc loco *sonitum pedum eorum.* Perperam Baronius an. 262. n. 61. *Virgam lictoriam* interpretatur, qua fores Episcopi pulsaverint Beneficiarii, & à *pedum*, quod est baculus pastoralis, deducit.

1. PEDICA, Gallis *Piege.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Pedica, piege, c'est las à prendre beste, ou chasne.*] Lex Burgund. tit. 72. *Si quis Pedicam feris fecerit extra cultatas,* &c. Lex Anglior. tit. 18. *Si homo laqueum, vel Pedicam, vel quodlibet machinamentum ad capiendas feras posuerit,* &c. [Lex Ripuar. tit. 70. §. 2. *Si quis autem fossam vel puteum fecerit, seu Pedicam vel balistam incaute posuerit,* &c. Excerpta ex Lege Longobard. n. 5. *Ut nemo Pedicas in foresto dominico, nec in quolibet regali loco tendere præsumat.*]

PEDICLA, παγὶς ἐπὶ ζώω, in Gloss. Gr. Lat. edito & MS. pro *pedica*: est autem

PEDICA, Vinculum seu ligamen, quo animalia pedibus constringuntur in agris dum pascunt. Gloss. Lat. Gr. *Pedica*, παγὶς, σκελοποδὴν, forte σκελοποδὴν, id est vinculum cruris, *pedica* cruris vel pedis. [Lex Salica tit. 29. §. 4. *Si quis Pedicam de caballis furaverit,* &c.] Lex Burgund. tit. 4. §. 6. *Si autem impedicato caballo ingenuus Pedicam tulerit,* &c. Lex Wisigoth. l. 8. tit. 4. §. 1. *Si quis caballum alienum, vel aliud animal de Pedica sive de ligamine tuleris sine conscientia domini sui,* &c. [Vide *Pastorium.*]

PEDICARII, Qui *pedicis* feras aut aves capiunt, venatores, in Gestis Consulum Andegav. c. 1.

PEDICARII, Qui *pedicas* conficiunt. Vide *Cinerarius.*

PEDICA, ποδάγρα, in Gloss. Gr. Lat.

2. PEDICA, Modus agri, idem forte quod *peda* dicitur, vel quod nos dicimus *Piece de terre.* Anastasius in Hadriano PP. p. 119. *Nec non & toto Ecclesiastico patrimonio, omnibus prædicans, & dividens ex sumptibus,* &c. Ubi codd. alii: *Et tota Ecclesiastica patrimonia omnibus per Pedicas dividens.* Sic *Pedicans* pro *prædicans* in priori codice legendum esset, ita ut *pedicare*, sit per pedes metiri. Charta Alexandri VI. PP. an. 1255. apud Ughellum to. 1. part. 1. p. 68. *Terram qua vocatur Due foca, & unam Pedicam terra & dimidiam de Anserano, unum filum salina in Pedica S. Aurea, & tres filos salina in Pedica ultra Tiberim,* &c. Occurrit etiam ibid. pag. 140. in Bulla Joannis XIX. PP. & in alia p. 143. [Chronic. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 524. *Item Gaimisius Negotians & Saxa jugalis ejus dederunt filum salina in Pedica veteri.*]

¶ 3. PEDICA, Digitus pedis. Acta S. Christinæ to. 4. Junii p. 298. *De que quatuor rivi sanguinis, non ad Pedicas, sed per transversam pedis fluxerunt, in latitudine non modica.* Histor. Novient. Monast. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1141. *Cumque mihi per totum fere annum podagricus & chiragricus jacuisset, mures immitissimi extranei coloris ac forma Pedicas pedum ipsius, ac digitos manuum corrodere cœperunt.* Acta S. Lidwinæ to. 2. April. p. 278. *Adeo aggravatus fuit hujusmodi vigiliis, quod contractionem majoris Pedicæ dexteri pedis sui ex frigore reportavit.* Vide *Pedicus.*

¶ PEDICARIUS. Vide *Pedica* 1.

¶ PEDICEA, PEDISECA, pro Pedisequa, ancilla. Testament. Droconis *de Vaucelles* an. 1358. *Item do Aliz.one de Nigella Pedicea mea in retributionem & restitutionem servitiorum suorum mihi tempore recreato exhibitorum, x. libras Paris. Pedicera,* in Regesto 80. Chartophyl. reg. Ch. 543. an. 1352.

¶ PEDICIO, *Saltaosas,* ποδωτής, in Gloss. Lat. Gr.

¶ PEDICLA. Vide *Pedica* 1.

¶ PEDICLI, ἀρτοπέδαι, Funiculi. Gloss. Lat. Græc. MSS. Sangerm.

¶ PEDICRU, Charta ad generis descriptionem pertinens, ab Angl. *Pedigree,* Generis descriptio, Gall. *Genealogie.* Charta an. 1410. apud *Madox* Formul. Angl. p. 15. *Omnibus Christi fidelibus ad quos præsens Pedicru pervenerit* &c. *Noveritis nos inquisisse ... de progenie & sanguine Johannis Shapw..k capellani,* &c. *Sigilla nostra huic præsenti Pedicru apposuimus.* Vide in *Pedatura*, col. 329.

PEDICULARE. Vide *Peduclare.*

¶ PEDICULI PHARAONIS. Bernardus de *Breydenbach* in Itin. Hierosol. pag. 208. *Porro locus ubi nocte illa mansimus plenus erat magnis Pediculis qui dicuntur Pediculi Pharaonis, & grandes sunt instar nucum avellanarum.*

PEDICULUM, ποδόφελλον, in Gloss. Gr. Lat.

¶ 1. PEDICULUS, Carcer sic dictus quod in eo pedes reorum vinculis constringantur. Charta Philippi Augusti pro Communia Hesdinii an. 1191. *Quando fur capietur, Major & Jurati mittent furem in Pediculo, & postea tradetur Ballivo nostro Hesdinii, ut de ipso fure justitiam faciat.* Vide *Pedatum.*

¶ 2. PEDICULUS, Colliculus, monticulus, ni fallor. Vide infra *Poulam.*

PEDICUS, pro *Pedalis. Digiti Pedici,* pedum, in Vita B. Raynerii solitarii n. 2. [Vide *Pedica* 3.]

¶ PEDIDA, PEDIOUM. Vide *Pedagium.*

¶ PEDIFICARE, Calcare, pedibus proterere, per pedes metiri. Moretus in Antiquit. Navar. lib. 2. p. 271. ex Tabular. S. Johannis Pinnat. *Ipse Rex venit cum multitudine virorum & posuerunt terminum. Ipse Rex in equo suo Pedificando antecedebat, & alii viri post eum agmina multitudo confirmaverunt .... Circuierunt eum: sicut viderant Regem transeuntem, transierunt & ipsi per illam lineam de rigo.* Pag. 273. *Et postea venit Rege Sancio Garseanis .... cum suos Varones & Abbates, & circuierunt illum pedibus suis, & confirmaverunt illud.* Ibid. p. 381. ex eodem Tabul. *Hæc est carta de illo termino de Labasal monasterio, quomodo partivit illa Rex Fortunio Garseanis alia vice in era DCCCCXXXI. XIIII. annos postquam Carolus Rex venit in Hispaniam. Quia ficas ab antiquitate requirebant suos terminos Labasales usque ad Aragon, antequam Sobales & Sarraceni disperserunt illo monasterio cum suos mesquinos, quando nondum erant illas villas populatas, venit illo Comite Galindo Aznar, & invitavit Regem Fortunium Garcianes, ut partirent illos terminos illis, & venerunt ad Labasal, & steterunt in die*

Sabatho & Dominico.... Et die Luuis manefcente, Rege equitante fuo equo Rofelto cum totos fuos Varones & Comite cum fuos, &c. Addit Moretus: *Profigue en cunto corrieron en torno los terminos, y feñalaron los majones, que va expreffando;* id eft, Tum enarrat quomodo terminos circuierunt, & dictos limites annotaverunt. Hinc difcere eft quid in agrorum limitibus figendis ftatuendifque olim apud Hifpanos obfervatum fuerit. Vide *Peatare* & *Percalcare*.

¶ PEDIGIARIUS. Vide *Pedagium*.

PEDIOLI. Vide *Pedules*.

¶ PEDIS, Idem quod *Peda*, in Recognit. de Volta num. 18. cap. 41. ex Archivo Principis *de Rohan: Item duos denarios Turonenfes quos Bartholomeus Meleri pro quadam Pede terre fcita infra locum Rupismaure.*

¶ PEDISQUA, Pedifequa, ancilla. Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Amplifs. Collect. col. 130. *Qui (Valterus) feftinanter abfque bracis & caligis, fcuto & galea fe muniens, oftium conclavis fortiter obferavit, emittens Pedifquam per murum, qua cafum Leodienfibus annuntiet.*

¶ PEDISTALLUM, PEDESTALLUM, Bafis, fulcrum, noftris *Pied-d'eftal.* Acta B. Amædei Sabaudiæ Ducis to. 3. Mart. pag. 895. *Extracta eft ab arca lignea... capfa argentea... cum Pediftallo pariter argenteo.* Et pag. 896. *Ipfa capfa argentea eft ponderis librarum centum quadraginta cum dimidia, & habet Pedeftallum ligneum argento dealbatum & ornatum.*

PEDITARE, Pedes ire. Lambertus Ardenfis p. 83.

Hinc focer, hinc foceri nati, proceresque propinqui,
Hinc populus Peditat, cui folo nomine guerra
Sponte fubit, vel adit tanti difcrimina belli.

Vita S. Henrici Epifcopi & Mart. num. 10. *Vovit Peditando vifitare reliquias S. Henrici.* [Iperius in Chron. S. Bertini part. 2. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 623. *Nudis pedibus Peditantem ufque Ipram duxit.* Occurrit apud Murator. to. 12. col. 1028. 1047. & in Vita B. Lidwinæ to. 2. April. p. 316. Gloff. Lat. Gr. *Pedito*, πεζεύω, pedes eo. *Peditare, aler de pie*, in Gloff. Lat. Gall. Sangerm.]

PEDITANTER, Pedes, *a pied.* Continuator Nangii an. 1330. *Peditanter ut pauper quærens eleemofynas in habitu Begardorum, &c.*

¶ PEDITATUS, *Propagatio filiorum ac nepotum.* Gloff. vetus MS. Sangerm. num. 501.

PEDITURA. Vide *Pedatura*.

¶ PEDIVA PILA, Quæ pede propulfatur. Litteræ Eduardi III. Reg. Angl. an. 1363. apud Rymer. to. 6. p. 417. *Et jam dicta arte* (fagittandi) *quafi totaliter dimiffa, idem populus ad jactus lapidum, lignorum, ferri, & quidam ad pilam manualem, Pedivam & bacularem, &c.*

PEDOCHIUM, feu *Pedocium*, Idem quod *Pedaticum*, feu tributum, in Statutis Ragufii l. 7. c. 56.

¶ PEDOCUCULLI, Cuculli pedum, in Notis Tyronis. Vide *Cucullus*.

PEDONES, Pedites milites, noftris *Pietons*, Italis *Pedoni*, Hifpanis *Peon.* Simeon Dunelmenfis ann. 1085. *Solidariis Pedonibus, & fagittariis multis millibus conductis.* Adde eumdem an. 1094. Tudebodus lib. 2. *Occiderumque multos ex noftris milites & Pedones.* Lib. 3. *Imprimis exierunt Pedones Hugonis Magni, &c.* Raimundus de Agiles: *Duxerunt fecum multos milites & Pedones.* [Caffarus Annal. Genuenf. lib. 1. apud Murator. to. 6. col. 289. *Omnes tam milites quam Pedones &c.*] In Gloff. Lat. Gr. *Pedo, Plancus*, πλάτυπος.

☞ Pedites *Paons*, *Paonniers* vocarunt Poetæ noftrates. Le Roman d'*Athis* MS.

Lui & fa route ont fi bien fait
Qu'auques ler ont arriere trait,
Plus qu'a deux fois ne trait archiers,
Plufieurs en a fait Paonniers;

eos vulnerando fcilicet atque ex equis dejiciendo. Le Roman *de la Rofe.* MS. ubi ad fcaccorum ludum fpectat:

Et roys, & fox, & Paonnés,
Et chevaliers au gieu perdirent,
Et hors de l'efchequier faillirent....
Ou li rois perdit comme fot
Roys, chevaliers, Paons & fos.

Ubi MS. codex alter fign. 1534 in Bibl. Sangerman. habet, *Poons, Poonnés*, alii fign. 1526. & 1546. ibid. legunt, *Pionnes.* Eadem notione *Pietaille* ufurpat le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Rois Epiftor, Rois Cellidis
Ot la grant gent de Focedis,
Feirent la feptime des batailles,
Sans nue gent & fans Pietailles.
Mes à buens Chevaliers eflis
De grant proeffe & de grant pris.

PEDONES, in Foris Aragon. lib. 1. p. 35. ed. 1624. dicuntur, qui noftris *Manducatores*, de quibus in hac voce: *Prætextu alicujus refiftentiæ vel rebellia ejfdem facta procedebatur ad appofitionem Pedonum Regiorum in aliquibus de dictis locis, &c. Appofer garnifon* vulgo dicimus.

¶ PEDOTTÆ, *Quorum eft fcire intrare & exire portus*, in Gloff. Barber. ad Docum. d'Amor. edit. Ubaldini pag. 257.

Pedotte, e temonieri.

¶ PEDRENYAL CURT. Concil. Tarracon. ann. 1591. inter Hifpan. to. 4. pag. 511. *Si quis beneficiatus.... tormentum hujufmodi, Pedrenyal curt vulgo dictum, detuliffe convictus fuerit.... puniatur.*

¶ PEDUALIS, Idem qui *Pedagiator*, exactor pedagiorum. Tabular. S. Vincentii Cenoman. *Quartus obfidum illorum nuncupatur Stephanus Pedualis Comiffa, Walterii filius, qui tributa exigit à pontem tranfeuntibus:* quæ ultima verba fi ad Walterium referantur, *Pedualis*, idem erit qui Pedifequus, Gall. *Page.*

¶ PEDUALIS, pro Pedalis, menfura pedis. Charta an. 1250. in Tabular. S. Nicafii Rem. *Qua virga debet habere menfuram duorum Pedualium & dimidium.*

¶ PEDUCLARE, PEDUCULATIO, PEDUCULUS. Vide *Puduclare*.

PEDULES, Pedum indumenta, tibialia: *peduli*, Italis. Gloff. Keronis; *Pedules: Suvelf*, i. *indumenta pedum.* Gloff. Bafilic. πεδοῦλια, ποδῶν καλύμματα. Vetus interpres Juvenalis fat. 1. v. 3. *Pedules novos in braccis, quos pedornes dicunt.* Cornelius Fronto de Differentiis vocabulorum: *Pedale, menfura eft pedis: Pedula vero fub pedibus præftant utilitatem.* Ugutio & Jo. de Janua: *Pedules, pars caligarum quæ pedes capit.* Gloff. Lat. Gall. *Pedules, Avant pie de chauffes.* Gregorius Turon. de Vitis Patr. cap. 8. *Denfo cucullo, aptatus Pedulis pedes operuit.* Pœnitentiale Theodorici c. 3. *In Abbatis vero ordinatione Epifcopus debet Miffam agere,... & donet ei baculum & Pedules.* Leo IX. PP. Epift. 1. ad Patriarch. CP. cap. 37. *Nempe refutat pes coronam, galeam, & pileum, caputque fandalia, vel Pedules ad fuum non applicat ufum.* Guigo in Vita S. Hugonis Epifc. Gratianop. n. 30. *Id etiam mandare curavit, ut de caligis Pedules abfcinderet, quatenus præter pedes totus jaceret veftitus. Pedules limbati*, in lib. de Difciplina Scholarium c. 2. Bulla Innoc. IV. de Inftit. Cla-

r Ta i m : *Omnes infirma habeant Pedules laneos, & si potest fieri, soleatos, quos cum necesse eis fuerit, inpeaton habeant, atque portent.* Regula earumdem cap. 8. *Qua indigent, Pedulis laneis, & culcitris uti possint.* Statuta Ordinis Cartusiensis : *Ad vestitum autem duo cilicia ... 2. paria caligarum, 3. paria Pedulium, ... sotulares diurnos & nocturnos.* Adde Ulpianum l. 25. D. de Auro, argento, &c. Addit. 1. ad Capit. Caroli M. cap. 22. Regulam S. Benedicti cap. 55. Regulam S. Isidori cap. 13. Regulam S. Fructuosi c. 4. Udalricum lib. 3. Consuet. Cluniac. c. 11. Vitam Christiani Mon. in prolegom. p. 66. Gregor. Tur. in Vitis Patrum in Nicetio Lugd. Episc. Vitam S. Gilberti Sempringhamensis ex Capgravio n. 6. Capit. Theodori Cantuar. Archiep. c. 3. Bernardum Priorem Portarum Ep. 3. Ordericum Vital. lib. 6. p. 601. Nomasticum Cisterciense pag. 354. Ioan. Villaneum l. 2. cap. 7. Cujacium lib. 5. Observat. cap. 11. Salmasium ad Lampridium, præterea Haeftenum lib. 5. Disquisit. Monast. tract. 2. Ex quibus emendandus auctor Vitæ B. Rogerii Abb. Ellantiæ n. 12. apud Bollandum t. 1. ubi perperam *pedales*, pro *pedules* irrepsit. [Haud scio tamen an mendum sit, cum pluries alibi occurrat. Vide *Pedalis* 1.]

PEOULE, in Notis Tyronis pag. 196. [Charta an. 1348. to. 2. Hist. Dalph. p. 578. col. 2. *Quando & quoties tunicas & scapularia, caligas & Pedulia ... de novo recipient, &c.*]

¶ PEDUM, Pondus, portio. Capitul. MSS. S. Victoris Massil. *Dum infirmi fuerint in convalescentia, postquam comedunt ers carnes, quorum Pedum debet inter duo monachos unum quartonem mutonis cum media libra carnium salsarum, &c.* Vide *Pensa*.

¶ PEDUNCULUS, Pediculus. Luitprandus in Hist. apud Murator. to. 2. p. 431. *Minutis quippe vermibus, quos Pedunculos aiunt, vehementer afflictus spiritum reddidit.*

¶ PEGA, Pix, picea materia, Provincialibus *Pego*. Charta an. 1497. *Neque etiam dicti domini licentiam dare valeant ac possint aliquibus exteris in dictis mauris legneirandi, ... ac Pegas faciendi.* Vide *Pegua* & *Pegunta*. Est etiam *Pega*, vulgo *le pega*, apud Tolosates mensura vinaria quæ octo sextarios Parisienses continet. Vide *Peguarium*. Nescio an eadem notione accipienda vox

¶ PEGACIUS, in Tabul. Camalariensi diœc. Anic. *Ad pinos est una appendaria qua reddit iv. Pegatios.*

PEGASO, *Homo jocularis*, in Glossis antiquis MSS. [Petauristam interpretatur Martinius.]

¶ PEGATICUM, Idem quod *Pedaticum* seu *Pedagium*. Vide in hac voce. Saisimentum Comit. Tolos. an. 1271. tom. 1. Annal. Tolos. inter Instr. pag. 28. *Item dominus Comes prænominatus concessit monachis ejusdem monasterii, quod ipsi & eorum res propria eant & redeant libere per totam terram suam & per aquam sine ullo Pegatico, quod ei vel suis successoribus non præbeant.*

¶ PEGAVIENSIS MONETÆ schediasma Jenæ an. 1695. edidit Joh. And. Schmidius; quem consule, si lubet.

PEGEN, Anglis veteribus, *Liberalis homo*, in Legibus Canuti Regis de Forestis cap. 1. 12. sed ibi legendum *thegen* contendit Spelmannus, ut *thainus* intelligatur, de qua voce suo loco.

¶ PEGIMENTUM, pro *Pigmentum*, ni fallor, in Statutis MSS. an. 1208. pro Monast. S. Victoris Massiliensis : *A dispensatore de piscibus & Pegimento & nebulis & mortariolo secundum antiquam monasterii consuetudinem temporibus constitutis, & à Celerario lardum, vel oleum & non sagimen præstari mandamus.*

PEGIUM, Jurisdictio in viis publicis, *Pax regia*, unde forte nomen, ex Gallico *Paix*. Charta Simonis Episc. Noviom. an. 1139. in M. Pastorali Eccles. Paris. lib. 13. ch. 7. *Tres pastus habet unoquoque anno in Visiaco sine oppressione hominum. Via publica, qua vulgo Pegium dicitur, est Advocati, & latro, & injusta mensura, &c.*

¶ PEGMA, *Machina lignea in qua statua collocabantur*, in Amalth. vox Latinis haud ignota. *Pegma crucis*, in Actis S. Cassiani metrice descriptis apud Illust. Fontaninum in Antiquit. Hortæ p. 353.

Hoc etiam Verbum carnis ceu sumserit ortum
Edocet in populis, reserans arcana Tonantis,
Pegma crucis subiisse, hinc infernum spoliasse.

¶ PEGOLA, vox Italica, Pix, picea materia, Gall. *Poix*. Statuta Ripei. cap. 12. fol. 5. v°. *De quolibet barili Pegola pro introitu denarii sex.* Vide *Pega*.

¶ PEGORARIUS, pro *Pecorarius*. Vide in hac voce. Ab Ital. *Pecoraro*. Chron. Parmense ad an. 1277. apud Murator. to. 9. col. 790. *Et præliando ibi cum illis de dicta parte, Pegorarii de castro Gualterio cum hominibus de contrata velociter cucurrerunt; & dictos malefactores pro majori parte ceperunt.*

¶ PEGUA, Pix, Gall. *Poix*, Massiliensibus *Pegue*. Charta an. 1243. ex Tabular. Communiæ Massil. *Item pro carricha Pegua qua de Massilia extrahetur* XII. *denarii.* Vide *Pega* & *Pegunta*.

¶ PEGUARIUM, PEGUARIUS, Mensura vinaria apud Tolosates octo sextarios Parisienses continens. Literæ Johannis Franc. Reg. an. 1356. to. 3. Ordinat. p. 76. *Item quod de quolibet dolio vini quod venditur in taberna in villa prædicta, dicti Consules ejusdem pro dictis suis clausuris faciendis, habeant sexdecim Peguaria vini & de quolibet dolio vini quod ibidem vendetur per laicos in grosso, quatuor solidos Turon.* Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ Tolos. *Pro duobus Peguariis, quia Dominus Deaurata tenetur dare in isto die illos duos Peguarios vini. Deinde ex illis duobus Peguariis vini Prior distribuit illis monachis existentibus in refectorio juxta ejus voluntatem.* Vide *Pega*.

¶ PEGULA, ut supra *Pegola*, Pix. Locus est infra in *Peza*.

PEGUNTA, Pix, picea materia, ex Hispanico *Pegote*. Secunda Curia Generalis Catalaniæ sub Jacobo Rege Arag. an. 1299. *Nec etiam aliquis possit extrahere de terra nostra istas res prohibitas, scilicet Peguntam, cepum, alquitranum, fustam, canabum, &c.* Occurrit etiam in Charta ejusd. Regis an. 1274. Vide *Pegua*.

¶ PEJA, PERGA, Pedica, Gall. *Piege*. Inquesta an. 1308. ex Schedis V. Cl. *Lancelot : Captus in una ex Pergis quas venatores Prioris Balneolis tetenderant in quodam nemore causa capiendi lupos ... fuit captus in dicta Perga confessus est se furatum fuisse tres cirogrillos.* Ibidem : *Captus in una Peja dum furtive accipiebat cuniculos in ceponibus.* Rursum : *Duas Pejas ad capiendum lupos ... Amaranus captus in una dictarum Pejarum.* Tabular. Camalar. in diœc. Anic. *Ademarus Archatius donavit terram de Laspoleiras, cujus exitus est una dorcha de Peja* : hoc est, ni fallor, una dama in retibus capta. Alia notione, nempe pro minutiori quadam moneta, accipienda vox *Pejaz*. apud Thomasserium in Biturig. p. 333. *Qui vent poiz à Bourges, soit defors ou dedans, il doibt un Pejaz pour toute l'année.* Vide *Pensa*.

PEJANA, Luis equorum species. Historia Cortusiorum lib. 1. cap. 20. *Asserens ... equos quasi omnes infirmatos peste quadam, qua dicitur Pejane, &c.* Videtur legendum *pedana*. Vide in hac voce.

¶ PEICHIA, Modus agri, Gall. *Piece de terre.* Charta an. 1241. ex Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Noveritis me . . . reddidisse Deo & B. M. de Prato & religioso viro Johanni de Quinevilla Priori & ejusdem loci conventui unam Peichiam terra . . . absque aliqua mei vel alicujus heredum meorum in prædicta Peichia terræ de cætero reclamatione.* Vide *Pecia.*

PEJERARIUM. Epistola 21. inter Cyprianicas: *Saluta Numeriam & Candidam, quæ secundum Pauli præceptum, & cæterorum Martyrum, quorum nomina subjicio, Bassi in Pejerario, Mappalici in quæstione, Fortunionis in carcere, Pauli a quæstione, Fortunatæ, Victorini, &c. qui Deo volente in carcere fame necati sunt.* Ubi Pamelius opinatur *pejerarium* dici locum tormentorum in quo multi fideles jam pejerarant. Nec scio an feliciori conjectura Ludovicus *d'Orleans* ad lib. 1. & 3. Annal. Taciti, *Pejerarium* dici carcerem, in quem conjiciebantur ii qui se perjurio maculassent, existimet. [Melius, ni fallor, Rigaltius conjicit legendum esse in *Petrario*, id est, in lapidicina.]

¶ PEILHA, Pellis. Vide infra *Pelharius.*

¶ PEJOR, PEJUS, id est, Minoris pretii. Charta an. 1244. in Tabular. Betun. fol. 45. *Debet autem frumentum esse Pejus meliore quatuor denariis ad quadrigam quod in foro Bethuniensi invenietur. Mixtura autem debet esse Pejor duobus denariis meliori avena qua in foro Bethuniensi invenietur.* Occurrit passim in eodem Tabulario.

¶ PEJORAMENTUM, Damnum, jactura, detrimentum. Statuta Massil. lib. 4. cap. 21. *Si quis alterius avere in nave, vel ligno aliquo positum sive oneratum, puta coria, vel becunas seu stannum, vel aliquas alias merces sine voluntate domini illarum mercium dissolvit, vel dissolveret seu disfularet, & damnum aliquod in dictis mercibus dissolutis, sive Pejoramentum proinde contingeret, statuimus, &c.*

¶ PEJORATIO, Eadem notione, in iisdem Statutis cap. 30. *De jactu mercium in mari. Damnum illius jactus, & Pejoratio mercium propter jactum illum facta, super totum avere, quod in nave dicta, vel ligno tempore illius jactus remanserit, nave etiam, vel ligno ita salvatis ibi computatis per solidum & libram adæquentur, vel contributio inde fiat, in qua contributione, avere dictum quod jactum est, & merces inde Pejorata computentur.*

PEJORARE, IMPEJORARE, Pejorem facere, reddere, apud Paulum lib. 2. Sentent. tit. 28. In Addit. ad legem Frision. tit. 11. §. 1. de equo præstito: *Si forte Pejoratum reddiderit, componat ei juxta quantitatem qua rem ejus impejoravit.* Vide Statuta Ord. Præmonst. distinct. 3. cap. 1.

¶ PEJORARE, Magis ægrotare. Acta S. Herculani to. 1. Martii pag. 54. *Et quanto plus aliquis medicabatur, tanto plus Pejorabat.*

¶ PEIOSA, Nummulus, minutior moneta, eadem forte quæ *Picta.* Tabularium S. Nicasii Rem. *Recognoverunt se teneri annuatim . . . Ecclesiæ Sancti Nicasii Remensis in sex denariis Parisiensibus & una Peiosa annui tecti censûs.* Vide *Peja.*

¶ PEIRIERA, Machina bellica qua jactantur lapides, Gall. *Perriere.* Tabulae. S. Martialis Lemovic. *Populus Lemovicensis emit decem Peireiras contra Philippum Regem.* Ibidem: *Instructa sunt hoc anno decem Peireiræ super muros Lemovicenses.* Vide *Petraria* 3.

¶ PEIRERIA, Lapicidina, Gall. *Carriere.* Pancharta Monast. S. Stephani de Vallibus apud Xantones Ch. 36. *Concessi . . . quicquid juris habebam in Peireria sive in lapidicina de Vallibus quæ vocatur Katipeau.* Senteotia arbitr. an. 1292. inter abbat. & consul. Gimont. *Sibi liceat extrahere & accipere libere lapides & petras ad suam voluntatem de omnibus & singulis Petreriis & locis ex quibus lapides & petra extrahuntur.* Pluries ibi. Statuta Massil. lib. 6. c. 65. *Statuimus quod omnes lapides qui apportabuntur ad hanc Massiliæ civitatem, vel ejus territorium venales de Peireria Columna seu de quocumque alio loco, sint à modo de bona & sufficenti materia lapidea ad cognitionem arbitrorum proborum.* Vide *Petraria* 1.

¶ PEYRERIA, Eadem notione, in Regesto 95. Chartophyl. reg. Ch. 133. *Cum furnis panis & calcis, ac Peyreriis, &c.* Occurrit etiam in Charta an. 1470. ex Tabular. S. Victoris Massil.

¶ PEIRERIUS, Latomus, lapidicida, Gall. *Carrier,* in Charta an. 1369. ex Archivo Massil.

¶ PEIROL, Lebes, cacabus, Gall. *Chauderon.* Charta an. 1525. in Tabular. S. Victoris Massil. *Emptio cacabi sive Peirol cupri ad tinturandum retia, una cum suis furnimentis & pertinentiis, &c.* Vide *Payrola.* Hinc

¶ PEIROLIUS, Lebetum faber, vel venditor, Gall. *Chauderonnier.* Statuta Montis Regal. fol. 206. *Et Peiroliı teneantur ad vendendum juxta puteum novum plateæ, & non alibi.*

¶ 1. PEIRONUS, Jus erigendi *Peironum* inter insignia superioris justitiæ recensetur, in Charta an. 1443. ex Schedis Peiresc. apud Præs. *de Mazangues: Ab inde in antea tenere & erigere furca, patibula, Peironum, & alia signa executionis justitiæ regaliaeum.* Quæ voces, ni fallor, unum idemque sonant, aut paruoi inter se differunt. *Peironus* ergo est Patibulum ex *petris* seu lapidibus exstructum. Vide *Furca.*

¶ 2. PEIRONUS, Podium, Gall. *Perron.* Charta an. 1212. io Tabul. S. Victoris Massil. *Actum ad Peironum S. Ferreoli.*

¶ PEISA. Vide *Pensa.*

PEISSELLUS, Paxillus, ex Gallico *Peisseau.* Libertates oppidi Jasseronis in Sebusiis an. 1283. *Concedentes in dictis nemoribus plenum usum videlicet pro domibus, grangiis, . . . Peissellis, & vimine ad ligandum pallicias, &c.*

PEISSONAGIUM, Idem quod *Pastionaticum,* census pro pastione porcorum. Libertates oppidi Jasseronis in Sebusiis an. 1283. *Item concedimus prædictis hominibus quod ipsi imponant & pasquent in dictis nemoribus nostris . . . duos porcos absque Peissonagio: de aliis vero porcis, quos pro peyssonando imposuerint in dictis nemoribus, peyssonagium nobis solvere teneantur.* Vide *Pastio* & *Paisso.*

¶ PEYSONAGIUM, Eodem significatu, in Litteris an. 1324. to. 1. Hist. Dalph. pag. 148. *Salvo emolumento pro fenagio seu Peysonagio ibidem levari consueto.* Vide ibid. pag. 116.

¶ PEISSONARIUS, PEISSONERIUS, PEISSONERIA, Gall. *Poissonier* & *Poissoniere,* Provincialibus *Peissouné,* Qui vel quæ pisces vendit. Vetus Necrolog. S. Salvatoris Aquensis: *Anno Domini* 1319. 2. *id. Maii, obiit Amelia Peissoneria filia Petri Amelii Peissonerii, qui reliquit &c.* Instrum. an. 1321. ex Schedis Præs. *de Mazangues: Stare Joannis Peissonerii.* Charta an. 1452. ex Archivis Piscatorum Massil. *Quod piscatores non audeant vendere Peissonariis privatis aut extraneis antequam sit meridies.* Vide *Peyssonaria.*

PEITARE, vel PEYTARE, Solvere. *Peyterius,* qui solvit, qui tributis obnoxius est. Charta Adelfonsi Regis Aragonum æræ 1153. *Et insuper Pectet mihi mille Moravedinos.* Salanova Examinius Justitia Aragonum, apud Hieron. Blancam, de Infantio-

nibus: *Non contribuunt cum Peyteriis in enactionibus regalibus, vel vicinalibus, nisi tempore guerræ.* Infra: *Si Peiterius Regis in domibus Infancionis steterit commodatus: non Peytabit pro domibus vel mobilibus, &c. sed pro hereditatibus signi Regis Peytabit.* Rursum: *Si Peyterius Regis in villa Regis voluerit stare in domibus Infancionis, ut Enarichus, vel alter; pro omnibus tam mobilibus, quam immobilibus & se moventibus, Peytabit Regi, salvo pro hereditatibus Infancionis.*

PEYTÆ, Præstationes, tributa. Passio B. Dominici Martyris Cæsaraugustani: *Ut quicumque occulte furaretur aut raperet parvulum Christianum, & eis* (Judæis) *traderet ut morti daretur, esset ab omnibus Peytis ac tribulationibus & impositionibus quibuscumque per eos solvendis exemtus.* Idem Salanova apud Mich. *del Molino* in Repertorio pag. 75. *Debent tamen vocari terras tenentes per vicinos illius loci, quando Peitas imponunt, ne ultra modum graventur.* Vide eumdem in *Peyta.*

¶ PEIVRE, à Gall. *Poivre*, Piper. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 181. *Reddendo annuatim unam libram de Peivre ad festum S. Michaelis.*

¶ 1. PELA, Castellum, arx, Anglis *Pile* vel *Pille*. Charta Henrici Regis Angl. an. 1399. apud Rymer. to. 8. pag. 95. *De gratia nostra speciali & ex certa scientia nostra, dedimus & concessimus eidem Comiti Northumbriæ insulam, castrum, Pelam, & dominium de Man... Castrum, Pelam & dominium prædicta una cum regaliis.* Alia ejusd. Regis an. 1403. ibid. p. 289. *Dedimus & concessimus... omnimoda alia dominia, castra, Pelas, fortalitia, maneria, villas, hameletta, &c.* Occurrit rursus infra.

¶ PELUM, Eadem notione, in Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1336. apud eumdem Rymer. to. 4. p. 686. *Quod custodes omnium aliorum castrorum, Pelorum & fortalitiorum, in dicta terra Scotiæ, & alii in eis ad fidem nostram commorantes, eadem castra, Pela & fortalitia libere & absque perturbatione qualibet exire... valeant. In Pelo de Horton latuit,* apud Joh. Trokelov. in Annal. Edwardi II. p. 42.

¶ 2. PELA, à Gall. *Pele*, Batillus, pala. Codex MS. redituum Episcopat. Autissiod. an. circ. 1290. *De sale chariato ad Pelam absque brunello habet Episcopus unum denarium.* Vide *Pelia.*

¶ PELAGARIS VENTUS, Gall. *Vent de mer*, Australis ventus. Acta B. Raynerii to. 3. Junii pag. 464. *Tunc ventus Pelagaris qui sic a nobis dicitur, cœpit fortiter flare.*

PELAGIUM, vulgo *Pelage*, Præstationis species, cujus mentio est in Consuetudine Meduntensi art. 196. quæ scilicet pro appulsu navium vinum ad littus deferentium exigitur, ab *appellendo* dicta, ut in Adversariis MSS. Augusti Gallandii Patroni Paris. doctissimi legisse me memini. [Computus an. 1318. *Item de Pelagiis, 4. lib. 10. sol.*] Vide *Arripagium* [in *Adripare*, & *Palagium.*]

PELAGUS, Quævis aqua seu unda, etiam fluvialis. In Glossis Isid. *Pelagus, præluvium.* [Constantiensis: *Pelagus, elubium.* Forte *proluvium*, & *eluvium*; vulgatius *eluvium*, communius *eluvies*; quando pelagus terras obruit. Vide ibi Grævium. Hinc *Pelagus peregrinum* dicitur Elmhamo in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 122. p. 318. *Post aliquot tamen dies, cessante tanto diluvio, Pelagus peregrinum evanuit, & rivo in proprium alveolum se recolligente, ac aquis suis domesticis contento, rediere commoda, quæ ab Anglis per nimietatem laticis oblata fuere.*] Pactus Legis Salicæ tit. 44. §. 13. *Qui in Pelagus hominem impinxerit, &c.* Adde Recapitulat. ejusdem Legis §. 14. 19. Gregorius Turon. lib. 1. Miracul. cap. 70. de muliere in Ararim fluvium demersa: *Interrogabam autem mulierem qualiter sub Pelagu vivere potuisset.* Idem de Gloria Confess. cap. 22. *Dum Ararim fluvium transire cuperet, nave impleta demergitur, & ipse Sacerdos Pelago operitur.* Adde eumdem in Miracul. S. Martini c. 17. Adrevaldus lib. 1. de Miracul. S. Benedicti c. 19. *Medium Ligerim petit, ibique contra adversum Pelagus enatando, &c.* Abbo lib. 1. de Bello Parisiaco:

Ambusti Sequanæ ad Pelagos concurrite, &c.

Eckehardus junior de Casib. S. Galli cap. 11. de lacu: *Quod piscem de Pelago illo non vidisse me memini.* Charta Ordonii II. Regis Legionensis, æræ 953. apud Anton. *de Tepez* in Chronico S. Benedicti to. 4. *Cum omnibus adjacentiis, vel præstationibus suis, domibus, arvis, hortis, pratis, paludibus, azeniis, piscariis, aquis, aquarumve ductilibus, suis Pelagis, cum accessu recessuque suo, &c.* Alia Ferdinandi I. Reg. æræ 1081. ibid. *Cum suis terminis, & montibus, & fontibus, & Pelagis, &c.* Charta Garsiæ Regis Navarræ æræ 1082. apud Sandovallium in Episc. Pampilonensib. pag. 70. *Et de illa area de Veraso, inusque ad Pelagum rotundum de Anoz, sit defensum & vetatum tam aquarum quam terra, &c.* Adde Walafridum Strabum de Vita S. Galli cap. 18. Theodorum Campedonensem in Vita S. Magni c. 24. Ughellum to. 1. Italiæ sacræ part. 1. p. 65. &c. Wendelinus vocis etymon à Toxandrico *Poel*, & *Poelghen* arcessit, quod *lacunam*, vel *lacunulam* sonat. Hunc consule si lubet.

¶ PELAMEN, Lignum decorticatum, ut videtur, quo utuntur coriarii, Italis *Pelame*, nostris *Pelard*. Jacobus Aurias in Annal. Genuens. lib. 10. ad an. 1285. *Quum autem esset in Sardinia in portu Orestani cepit unam navem Gajetanorum caseo & Pelamine oneratam, quam misit Januam.*

¶ 1. PELANUS, *Tannaria*, officina ubi coria subiguntur, Gall. *Tannerie*. Charta ann. 1395. *Ut possint utilia reddi prope Pelanum Calomontis.* Vide *Escofferius.*

¶ 2. PELANUS, *Placenta genus, quod Jovi offerebatur ex farre, mica thuris, &c. Item, Obolus vaticinantibus dari solitus.* Laur. in Amalthea, ex Gr. πέλανος.

¶ PELARE, Ex feni metis seu acervis extrahere, pro *pilare*, nostris *Piller*. Charta an. 1344. ex Schedis Cl. V. *Lancelot*: *Item quod nulla persona cujuscumque conditionis existat sit ausa Pelare per itinera trossas feni.*

¶ PELATA, Ars proxenetica, Gall. *Courtage*. Statuta Montis Regal. fol. 276. *Item statutum est, quod nulla persona de civitate Montis Regalis, vel posse, vel ibi habitans, debeat ponere, vel poni facere, vel exerceat sub aliquo ingenio Pelatam in panno.*

¶ PELATUS, Decorticatus, cute exutus, Gall. *Pelé*. Joh. Demussis Chron. Placent. apud Murator. to. 16. col. 582. *Et post ficus cum amigdalis Pelatis, &c.*

¶ PELATUS. De nummis dicitur quorum inscriptio vix agnoscitur. Statutum S. Ludovici an. 1262. to. 1. Ordinat. pag. 94. *Et ne seront refusez parisis, ne tournois, tous soient ils Pelez, més que ils aient connoissance devers croix, ou devers piles, que ils soient parisis ou tournois.* Quæ sic Latine redduntur in Statuto Philippi III. eadem de re an. 1275. ibidem pag. 813. *Nec ressutabuntur parisiensis & turonensis, licet sint Pelati, dum tamen habeant cognitionem versus crucem, vel versus pilam, quod sint parisienses vel turonenses.*

PELAX. Vide *Pilax.*

¶ PELEGIA, Rixa, jurgium, Gall. *Querelle, contestation.* Statuta Arelat. MSS. art. 141. *Nullus Are-*

latus sit ausus recipere in domo sua aliquem extraneum qui venit causa faciendi rixam seu Pelegiam in Arelate. Statuta MSS. Forojul. an. 1235. ex Archivis S. Victoris Massil. *Quod si inter milites & homines in eodem castro vel ejus territorio Pelegia fiat seu rixa, vel furtu, vel alia aliqua, statuimus &c.* Alia an. 1292. ex iisdem Archivis: *Si homines diversorum parteriorum seu coheredum in uno castro Pelegiam faciant sive rixam inter se &c.* Statuta Massil. lib. 1. cap. 11. *Attamen ista faciant eo salvo quod dicti syndici vel actores non possint vel debeant aliquam controversiam seu causam movere, nomine vel occasione dicti communis, ex qua discordia vel Pelegia maxima creari possit in Massilia vel oriri.* Charta an. 1261. in Tabular. S. Victoris Massil. *Requisitus a D. Abbate S. Victoris si fuerint aliqui excommunicati in electione de se facta: dixit quod duo verberatores monachorum non fuerunt presentes, sed Prior claustralis & quidam alii monachi qui fuerunt in Pelegia cum illis duobus fuerunt presentes in electione predicta.*

¶ PELERIUS, Præco rerum venalium, Gall. *Crieur.* Curia gener. Catalaniæ in villa Montis-albi ann. 1333. *Mercator vel draperius & eorum negotiatores seu factores... hoc idem observari jubemus in curratoribus & Peleriis... qui pels o robes recipiunt ad vendendum, &c.* Vide *Pelharius.*

¶ PELETARIUS, Pellio, qui pelles parat & negotiatur, Gall. *Peletier.* Charta an. 1350. apud Rymer. to. 5. p. 693. *Item, quod sellarii, Peletarii, alutarii, sutores, &c.* Vide *Pelliparii.*

¶ PELFRA. Placitum in Itin. apud Cestriam an. 14. Henrici VII. Reg. Angl. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Clamat quod si aliquis tenens sive residens infra dominium sive manerium de Kinderton feloniam fecerit, & corpus ejus per ipsum Thomam super factum illud captum & convictum fuerit, habere Pelfram, videlicet omnia bona & catalla hujusmodi seisire, & ea quæ domino Comiti pertinent ad castrum Cestriæ præsentare, &c.*

¶ PELHA, Pellis. Vide in *Pelharius.*

¶ PELHARIUS, Pelherius, Idem qui *Pelerius.* Statuta Arelat. MSS. art. 156. *Omnes Pelherii & inquantatores* (incantatores) *Arelatis jurent... quod bene & fideliter vendent omnes res que sibi tradite fuerunt... ad vendendum.* Lemma Gallicum: *Tous les Criears & Trompettes jureront en la Cour de bien & fidelement vendre & inquanter tout ce qui leur sera baillé à cet effet.* Consuetud. Tolos. rubr. de debit. art. 1. *Nec Pelharia aut Pelharii qui supellectilia per villam defferunt ad vendendum, &c. Exceptis prædictis corrateriis pelha, supellectilia per villam defferentibus ad vendendum, quibus posse concessum fuerit vendendi, sed non impignorandi.*

¶ Pelherius, Pellium venditor, in veteri Catalogo MS. B. M. Deauratæ Tolos.

Pelheria, Pellium venditrix. Consuetudines Tolosæ part. 2. *Mulier Pelheria, seu corrateria de Pelha.* [Vide *Pelharius.*]

PELIA, Pellus, Batillus, nostri *Pelle, pellée.* Monasticum Anglic. to. 2. pag. 528. *Debet habere... caseum de melioribus domus, & plenam Peliam salis.* Infra: *Dimidiam Pellum salis.* [Vide *Pela* 2.]

¶ PELICANUM, ut *Pelliceum* in *Pellicia.* Anonymi Annal. Mediolan. apud Murator. to. 16. col. 808. *Formalium unum ad unum Pelicanum cum rubino uno in pectore, & perlis iv. grossis.*

¶ PELICATOR, ζωόγρευτος. Gloss. Lat. Græc. MSS. Sangerman.

¶ PELICIUM, Pellis, Gall. *Peau.* Computus an. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. CLVI. *Pro capa domini Hugonis de Gravella & pro Pelicio gris, XII. l... Pro II. Peliciis escurellorum & pro II. leporum, VI. l. & II. s.* Vide *Pellicia.*

¶ PELINUS, Piscis genus. Rumplerus in Hist. Monast. Formbac. lib. 1. apud Bern. Pezium tom. 1. Anecd. part. 3. col. 433. *Producit & Pelinum quem etiam Tencam nuncupant.*

¶ PELIPARIUS, Peliperius. Vide *Pelliparii.*

¶ PELLA, pro Pellis. Vide *Pellarda.*

PELLÆ. Vide *Pela.*

¶ PELLAGIUM, f. pro *Paragium*, à Gall. *Parage*, Certus maris tractus. Charta Eduardi IV. Reg. Angl. an. 1474. apud Rymer. to. 11. p. 799. *Quod providebitur per totum regnum Angliæ, de bus, qui casu fortuito, ex aliqua navi in Pellagiis maris præcipitati, aut alias intra vel extra navim &c.*

¶ PELLARDA, Pallii seu tunicæ species, nostris *Houppelande*, Ital. *Pelando.* Johan. Demussis Chronic. Placent. ad an. 1388. apud Murator. to. 16. col. 580. *Juvenes homines portant cabanos, barillotos & Pellardas... longos & largas per totum usque in terram, & cum pulchris foraturis pellarum domesticarum &c.* Occurrit præterea in Chron. Bergom. ibidem col. 945.

¶ PELLARE, An idem quod *Pellicium*? Charta an. 1420. tom. 4. Histor. Harcur. pag. 1258. *Per homagium & reddendo apud castrum de Cadomo unum Pellare ad festum Nativitatis S. Joannis, & de inveniendo unum hominem ad arma & duos sagittarios ad equitandum.*

¶ PELLARIUS. Vide *Pelliciarius* in *Pellicia.*

PELLATOR, ἀπωθεύς, in Gloss. Gr. Lat.

¶ PELLAX. Vide *Palax.*

¶ PELLEGANTERIUS, Qui pelles præparat, in veteri Catalogo MS. B. M. Deauratæ Tolos. Hinc emendanda videtur Charta an. 1341. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 171. *Inter mercatores dictorum coriorum & pellium tam affatorum paragaminarios & Pellegantios, quam alios dicentes & allegantes se esse... in possessione & saisina vendendi in dictis vicis seu carreriis dicta coria & pelles.* Legendum enim opinor *Pelleganterios.*

¶ PELLERICUM, Pellerinum. Vide *Pilorium.*

PELLES Silvaticæ, Silvestres, Gall. *Peaux sauvages.* Liber ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 18. *Pellicia & Pelles, & coopertoria de pellibus agninis, ita ut Pellis silvatica, cujuscumque generis in nullo habitu nostro admittatur. Pelles silvestres*, apud Vincentium Belvac. lib. 28. cap. 95. *Pelles delicatæ & coloratæ*, in Statutis Synodalib. Episcopi anonymi an. 1237. in Conciliis Anglic. to. 2. *Pelles lanitæ*, lanatæ, quibus lanæ adhuc hærent, in Statutis Gildæ Scoticæ cap. 20. 36. [*Peaux*, pro veste pellita, usurpat le Roman *de Vacce* MS.

Fauces leva l'espée que sous ses Peaux porta, &c.

Vide *Pellicia.*]

¶ PELLETARIUS, Pellio, qui pelles parat & vendit. Tabul. S. Vincentii Cenoman. fol. 40. *Quidam homo Gauterius nomine, Pelletarius.* Hinc

¶ PELLETERIA, Pelles ipsæ præparatæ, Gall. *Pelleterie.* Charta an. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 86. *De quolibet vendente... Pelleteriam, merceriam, ferrum, acerrum seu calibem... capitur unus denarius.*

¶ PELLEXOR, *Persuasor.* Auctarium Isidori. Melius *Pellector.*

PELLICIA. Papias: *Pellicia, vestis, indumentum pellibus factum.* Joan. de Janua: *Moderni dicunt Pellicea, æ.* Nostri *Pelice.* [Charta an. 879. Marcæ Hispan. col. 807. *Vidimus dicta femina vesti-*

cipiente pretium de hac emuta præscripta gugnapie una valente solidos VII. & Pellicia valente solidos II. Testamentum Guislæ Comit. Ceritan. an. 1020. ibidem col. 1020. Mobilem vero meum quem habeo, uisti meum bombicum & meas Pellicias, unam martrinam & aliam armellinam vendite ut melius potueritis. Charta ann. 1168. tom. 2. Histor. Eccles. Meld. pag. 57. Ad Pellicias quoque dominarum decem libras per singulos annos concessi. Tabularium Nobiliac. apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. pag. 128. Facit homagium planum & petit Pelliciam variam.] Vita S. Gaugerici Episcopi Cameracens. lib. 1. cap. 8. Accede ergo ad Sanctum regenerationis lavacrum, ubi certe habes exuere vetustatis Pelliciam, & induere novitatis Evangelicam stolam. Goffridus Vindocin. l. 1. Ep. 12. Grisiam Pelliciam, atque varias vestes obtuli patri meo, &c. Chronicon S. Trudonis lib. 7. Pellesque & Pellicias tam varias, quam grisias, &c. Le Roman de Guillaume au Court-nez MS.

Or serai-je s'il prennent ma Pelice,
Il est frevert, si est froide la bise.

Le Roman d'Aubery MS.

Senebam fust vestné de nouvel,
D'une Pelice qui fu deu tans Abel.

¶ Pellica, Idem quod Pellicia. Charta an. 855. Marcæ Hispan. col. 788. Donamus de rebus præfatis ... curtinas II. Pellicas VI. & suscinta parata una.

Pellitia. Chronic. Andrense: 24. paria Pellitiarum, froccorum, & cucullarum. Adde Ordericum Vital. lib. 8. pag. 711. Gaufridum Grossum in Vita S. Bernardi Tironensis cap. 46. &c.

¶ Pelitium, in Charta an. 1299. apud Rymer. tom. 2. pag. 855. Excepto redditu unius Pelitii in eadem civitate.

Pellicea. Jo. de Janua: Pellicea, quoddam indumentum quod de pellibus fit. Invenitur etiam Pellicia, sed moderni dicunt Pellicea. Ardo in Vita S. Benedicti Anianensis num. 52. Dant scilicet flamineas, & femoralia, Pelliseas quoque, &c. [Codex MS. S. Martialis Lemovic. num. 58. pag. ult. Hec anno proxime habeant omnes claustrales Monasterii S. Martialis Pelliceas & tunicas, in festo S. Michaelis unusquisque Pelliceam & tunicam, sequenti anno tunicam, & alio subsequenti Pelliceam. & sic deinceps interpelata Pellicee agnina erunt.] Utuntur præterea Synodus Aquisgr. can. 22. Petrus Venerab. lib. 1. Epist. 28. Aimoinus de Vita S. Abbonis Floriac. c. 20. Statuta Ordinis de Sempringham pag. 715. Vitæ Abbatum S. Albani p. 63. Bernardus, Prior Portarum Epist. 3. &c.

Pellicia, Præstationis species, forte pelliciarum, seo pellium ad Canonicorum Anianensium usus. Charta an. 1244. ex Tabulario S. Aniani Aurelian. Totum illum redditum annuum tam hibernagii, quam avena, quem habuerant ad ostium granarii B. Aniani Aureliani, qui vulgariter dicitur Tanamentum, & Pelliciam quam habuerant in territorio dicta Ecclesia super homines ipsius territorii, confessi sunt se vendidisse, &c. Charta alia an. 1344. ibid. Accordé est que les Deyen & Chapitres se départent de toutes prestations, charges, services ou servitudes, à savoir de tailles, mortailles, fermariages, ou deniers de Pelices, &c.

Pelliceum. Cæsarius lib. 6. cap. 5. Cum ad prunas sederet, nec Pelliceum secundum consuetudinem levaret, &c. Eckehardus junior de Casib. S. Galli cap. 1. Cum uns reverende quidem ... Pelliceum traderet, &c. Pelliceum vestimentum, apud Odonem Cluniac. lib. 2. Vitæ S. Geraldi cap. 3.

Pellicium, in Decretis Calomani Regis Hungar. lib. 1. [Ordinat. S. Ludovici Franc. Reg. ann. 1254. tom. 1. Ordinat. p. 74. Expellantur autem publice meretrices, tam de campis quam de villis, & factis monitionibus seu prohibitionibus, bona earum per locorum judices capiantur, vel eorum auctoritate à quolibet occupentur, etiam usque ad tunicam vel ad Pellicium: quæ ultima verba in versione Gallica sic redduntur: Et si soient depouillez jusqu'à la cote, ou au Peliçon. Occurrit præterea apud S. Wilhelmum in Constit. Hirsaug lib. 2. cap. 37. & Marten. tom. 4. Anecd. col. 249. Unum parvum Pellicium, quod Gallice dicitur Pelliçon, furtive cepisset, in Regesto 82. Chartophyl. reg. Ch. 573. an. 1356. Pelliciam variam, in Tabul. S. Sergii Andegav.]

Pellicium Chorale. Concilium Coloniense an. 1260. can. 9. Ne Canonici Ecclesiarum in solemnitatibus & stationibus sine chorali Pellicie, vel veste Canonicali sub superpellicio incedant in Ecclesiis conventualibus & in choro.

Pellicio, Bocaciu Pelliciene: nostris, Peliçon. Domnizo lib. 1. de Vita Mathild. cap. 13.

Rex sibi mastrucas post escam maxime pulchras
Donavit, florent quoque Pelliciones.

S. Franciscus in Regula Tertiariorum cap. 3. Circa humilitatem vero pannum, & Pelliciones sororum ipsarum, juxta conditionem cujuslibet earumdem, ac loci consuetudinem, poterit dispensari. [Computus ab an. 1333. ad an. 1336. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 282. Item, pro infoderauda roba Dom. Andrea filii Domini, & factura unius Pellicionis pro eodem, gross. III. Recipiens .... unum Pellicionem varium, in Charta ann. 1080. ex Tabul. S. Albini Andegav.] Le Roman de Parise la Duchesse MS.

Le matin te donrai un hermin Peliçon,
Unes chances de pailes, solers pains à Lyon.

Hugo de Villanova vetus Poëta MS.

N'en vol prendre cheval, ne la mule feltrée,
Peliçon, vair, ne gris, mantel, chape fourrée.

[Le Roman de la guerre de Troyes MS.

Lermes li moillent li menton,
Et les gollees don Pilliçon.]

Pliçon, in Charta ann. 1282. in Histor. S. Mariæ Suession. p. 467. In Computo Stephani de la Fontaine Argentarii Regii ann. 1350. Un Pelliçon de menu vair a grosse fouraille. Alibi: Un Pelliçon de menu vair à manches. In Computo anni 1351. 18. aunes de fine toile de Morguy pour couvrir le poil des Pelliçons du Roy & de nosjeunes Seigneurs ses enfans. Alibi: Pour son Pelliçon de menu vair à parer, 200. ventres, & pour son Pelliçon de menu vair à grosse fouraille mis entre 2. toilles, 160. ventres, & pour manches 40. ventres. Computum ejusdem pro an. 1351. Pour 6. pieces de cendaux vermeux en graine, tant pour couvrir Pliçons, comme pour estoffer robes pour le Roy, &c. Pour 2. fourrures de menu vair, tenans chacun XIII^{xx}. à faire deux Pliçons couvert de cendal sur le cuir, & devers le poil de toille pour ledit Seigneur au terme de Toussaints, &c. Pour une fourrure de bieure à faire un Pliçon couvert de cendal sur le cuir, & devers le poil de toille pour ledit Seigneur, &c. Pour une fourrure de gris à faire un autre Pliçon pour ledit Seigneur, & pour 50. ventres de menu ver à faire manches audit Pliçon.

¶ Pellicia, Pellicula. Charta an. 1036. in Chartul. S. Vedasti V. p. 243. Penna agnina vel Pellicia, 1. den. Epistola Johanni presbytero seu Regi Abissinorum falso adscripta ad calcem MS. Cod. Corbeiensis: Isti vermes non possunt vivere nisi in igne & faciunt Pelliciam quandam circa se sicut alii vermes

qui faciunt sericum. Hæ pellicula à dominabus palatii nostri studiose operantur.

¶ Pelliceoli, diminut. à *Pellicia*. Ordinatio Humberti II. Dalph. an. 1348. to. 2. Hist. Dalphin. p. 578. col. a. *Pellicea & Pelliceoli novi de triennio in triennium .... Quod tunicas & scapularia, ... & Conversorum caputia, sotulares, pelliceas & Pelliceolos de novo recipient, veteres & ultimo ipsis datos ex integro pauperibus J. C. ... erogare teneantur.*

¶ Pelliceria, Pelliciæ aptatæ, præparatæ. Extractum computi an. 1339. to. 1. Hist. Dalphin. p. 98. *Qualibet bestia onerata telis, pannis cujuscumque maneria sint, ... mercimoniis, pellibus aptatis, Pelliceria aptata, lana lavata, canabo buttato, & similibus debet pro pedagio duodecim denarios.* Vide infra *Pelliparia.*

Pelliciarius, Gall. *Pellitier*, Pelliciarum venditor. [Charta Willelmi domini Montispessul. an. 1103. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feud. pag. 727. *Et totam estare Catebberti Pelliciarii, quod est juxta estare Walcherii. Et estare Petri Pelliciarii, &c.* Tabular. Casæ-Dei sæc. 12. *Ebrardus Pelliciarius & filii ejus dederunt dimidiam appendariam de feve.* Occurrit præterea in Chron. Parmensi ad annum 1291. &] apud Willelmum Gemetic. lib. 7. cap. 18. Glossæ vett. *Pellarius*, Πελλοράφος.

PELLICIUS, *Gloriosus*, Ugutioni. Cujusmodi forte est, qui *pelliciis* in vestibus utitur.

¶ PELLICULA, Idem quod *Pellicia*. Guidonis Discipl. Faefensis cap. 16. *Frater in sua cuculla, vel in alia veste, qua super cucullam induitur, potest mutare sua vestimenta, similiterque in cuculla & Pellicula, in sola cuculla non debet facere.*

¶ Pelliculum, Eadem notione, ibidem: *Hebdomadarius coquina potest ministrare cum Pelliculo sine manicis, vel cum manicis si desuper induerit bracile.*

¶ PELLICULARE, Δερματῶσαι. Gloss. Lat. Græc. MSS. Sangerm. Id est pellibus obturare.

¶ PELLICZONES, *Pelliciones*, quibus utuntur Canonici, nostris *Pelissons*. Charta an. 1307. to. 2. Hist. Dalphin. p. 134. *Item Ecclesia B. Mariæ seu procuratori aut correario dictæ ecclesiæ triginta solidos pro officio Pelliczonum.* Vide *Pellizona.*

¶ PELLIFEX, Idem qui *Pelliparius*. Charta Archembaldi Borbonii: *Quisque Pellifex dabit duos denarios.* Chartular. Sand-Hippolyt. art. 9. apud R. Duellium lib. 2. Miscell. p. 451. *Item petimus ut servitori nostro Friderico Pellifici restituat beneficium suum.* Statuta Ord. Cisterc. an. 1195. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1284. *Nec tales habeantur in officina textorum, sutorum vel Pellificum, qui minus quam duodecim annos habeant.* Occurrit rursus in Actis S. Erconwaldi Episc. num. 19. & in Mirac. S. Stanislai to. 1. Maii p. 790.

¶ PELLIGER. Vide *Pelliti.*

¶ PELLIGRINASIUM, Peregrinatio, Italis *Pellegrinaggio*, Gall. *Pelerinage*, occurrit ex Lectionibus S. Alexandri ex Cod. MS. Florent. ut testantur Bollandistæ to. 1. Junii p. 750.

¶ PELLIONARIUS, Idem qui *Pelliparius*. Vetus Inscriptio apud Sponium Antiquit. erud. pag. 65. *Procurator coll. Pellionarior.*

PELLIPARII, Qui pelles parant, præparant, vendunt; Latinis, *Pelliones*. Glossæ Gr. Lat. Δερματοπώλης, *Pellio*. Δερματοπράτης, *Pellio, sutor*. Aliæ Glossæ: Δερματουργός. Rursum: *Pellio*, βυρσεύς, ὁ δερματογράφος, f. πηδαλιογράφος. Ugutio in Gloss. *Pelliparius, qui parat, id est, præparat pelles.* In Gloss. Lat. Gall. *Peletier, Coréeur*. Consuetudines Monasterii Regulæ: *Omnes Pelliparii debent Priori bonam pelliciam uno quoque anno in Ramis palmarum.* Iter Camerarii Scotici c. 23. *Pelliparii, seu pelliones. ... Pelliones debent accusari quod faciunt chirothecas, & res alias prius quam pelles. .... Corrumpunt pelles sive coria in aquis.* Monachus Autisiod. p. 110. *Agricola, sutor, Pelliparius, carpentarius, &c.* [Enumeratio jurium Com. Biterr. in civitate Albiensi an. 1252. *A singulis Pelliparis unam soleaturam pellium, &c.* Charta an. 1288. inter Anecd. W. *Wyrcester* libr. nig. Scaccarii pag. 528. *Charta Walteri abbatis de IIII^or libris annuatim percipiendis de domibus Pelliparirorum in nundinis Westmonasterii.* Statuta Arelat. MSS. art. 29. *Omnes Pelliparii totius Arelatis .... & eorum scolares jurent singulis annis, quod &c.* Occurrit præterea in Cod. MS. redituum Episcopat. Autiss. an. circ. 1290. & in Computo an. 1333. to. 2. Hist. Dalphin. p. 273. & 274.] *Vicus Pelliparium*, Hierosolymis, apud Will. Tyrium lib. 14. cap. 18. Adde Bromptonum pag. 910. & Roverium in Reomao p. 288. *Fratres Pelliparii*, in Monasteriis, quibus *pellicearum* Monasticarum cura incumbebat in Statutis Ordinis *de Sempringham* p. 715. Frustra igitur viri docti ad Acta S. Willelmi pueri Martyris, *Pellitarius*, pro *Pelliparius* restituunt.

¶ Pelliperius, in Charta 13. sæculi ex Schedis D. *le Fournier*: *Item quod sartores, ... sabaterii, Pelliperii & alii artista, &c.*

¶ Pelisparius. Tabular. Calense pag. 338. *Thomasius aurifaber, Garnerus Pelsparius, Symonetus charronus, &c.*

¶ Pelisperius. Litteræ patentes Caroli V. Regis Franc. an. 1367. de forma vestium: *Item, quod nullus Pelisperius, sabaterius, sartor, &c.*

¶ Pelliparia, Ars pelles præparandi; item, Officina ubi præparantur, Gallice *Pelleterie*. Statuta Avenion. MSS. *Statuimus quod curia eligat duos viros legales de draperiis, ... & alios duos in Pelliparia, & alios duos de sabbateriis qui quæstiones qui orientur inter ipsos possint quilibet in arte & professione sua componere.* Charta an. 1223. in Chartul. S. Vandreg. to. 1. pag. 327. *Dedi & concessi in puram eleemosinam .... unam acram prati qua est in alneto de Gaville juxta pratum Pelliparariarum.* *Peliparia*, in Statutis Astens. Collat. 4. cap. 12. fol. 17. v°.

Pelliparia Cruda *& non cruda, sive parata*, in Charta Philippi Pulcri Regis an. 1304. in Regesto 12. Chartophylacii Regii n. 196. [hoc est, Pelles præparatæ & non præparatæ, ipsa pellium merx. Codex MS. redituum Episcopat. Autiss. an. circ. 1290. *Bazenna sic tela, Pelliparia merces, draperia .... debent paagium velut aliæ res desuper nominatæ.*]

¶ PELLISSARIUS, Pellio, nostris *Pellicier*. Acta S. Francisci de Paula to. 1. April. pag. 154. *Uxor Gulielmi Chevrest, alias le Bonebonnois Pellissarii Turonensis.* Vide *Pelliciarius* in *Pellicia.*

¶ PELLISSES, à Gall. *Pelissons*, *Pelliciones*. Charta an. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. p. 87. *Item de grossa bestia onerata amygdalis, alecibus, Pellissibus, chevrotins, & telis, levantur quindecim denarii.*

¶ PELLISSIA, Idem quod *Pellicia*, in Statutis Massil. lib. 2. c. 39. *Item de Pellissia domina cum frezio 2. sol. & 6. den. & sine frezio 2. sol.*

PELLITI, Gothi dicti, quod pellibus vestirentur: *Pelliti populi*, S. Hieronymo. Σισυροφόροι, Synesio de Regno pag. 23. Vetus Auctor Vitæ S. Lupicini Abbat. Jurensis: *Nonne cernis .... mutare muriceos Pellito sub judice fasces.* Ita Francos nostros pellitos repræsentat Fortunatus lib. 9. Poëm. 5.

Pelligeri veniunt Chlodovechi gente potenti.

Vide Savaronem, Sirmond. ad Sidon. Cluver. lib. 1. Germ. Antiq. cap. 16. & supra *Cagoti.*

¶ PELLITUS, pro Pulsus, à verbo *pellere.* Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 3. SS. Junii pag. lxxi. *Oblivione procul Pellita, &c.*

¶ PELLIZARIA, ut supra *Pelliceria.* Statuta Vercell. lib. 7. fol. 151. v°. *Liceat pellizariis Vercellarum Pellizariam suam alibi tenere & vendere. Pilizaria,* in lemmate hujus capitis. Hinc

¶ PELLIZARIUS, Pellio, qui pelles parat aut vendit. Statuta Placent. l. 4. f. 45. *Ita quod ea de causa consules seu paraticus Pellizariorum seu robarollorum non possint eos ... compellere ad intrandum in paratico Pellizariorum.* Occurrit præterea in Chr. Parmensi apud Muratori. to. 9. col. 871. Vide *Pellissarius.*

¶ PELLIZONA, Vestis pellita. Ordinat. Humberti II. an. 1348. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 578. *Item, statuit quod in dicto monasterio sint tres aut quatuor Conversi, quorum unus sit pelliparius, & alius sutorius pro Pellizonis & sotularibus dictarum monialium familiæ dicti monasterii faciendis.* Vide *Pellicia.*

¶ PELLORICUM, Pellorium. Vide *Pilorium.*

PELLUM, *Vestis vocata stola,* Papiæ. Forte pro *Pallium.* Vide in hac voce, & supra *Pellis.*

☞ *Pellum* vocem esse genericam qua ornamenta significantur colligere est ex Epist. Cardinalis Sabinensis de expugnat. urbis CP. an. 1453. tom. 8. Spicileg. Acher. p. 289. *Mox enim in templo eximio & prælato S. Sophiæ ingressi sunt, & sacratissimas imagines Sanctorum Sanctarumque omnes pedibus conculcarunt, deturparunt & diripuerunt, super quas omne genus vituperii, opprobrii & sorditatis indicarunt. Similia his & in sacra Pella, hoc est ornamenta egerunt.*

¶ PELLURA. Vide infra *Pelura.*

¶ PELLUS Salis. Vide *Pelia.*

¶ PELLUTI. Sic Aquitanos nuncupabant *Cagoti.* Vide in hac voce.

¶ PELMA, *Planta pedis ante digitos, qua solum teritur,* à Græc. πέλμα, Solum: *Pedion, superior cui adjacent digiti,* Laur. in Amalth. ex Lex. med.

¶ PELOPS, *Qui habet uxorem & amicam.* Gloss. Isid. Vide ibi Grævium.

¶ PELOSUM, & Pelosum, Campus gramineus, Gall. *Pelouse.* Charta Domus Templi in Dombis an. 1492. *Juxta iter tendens de Peloso, alias Piloso, &c.* Codex censualis Castell. Dombens. an. 1463. *Juxta Pilosa seu broerias, &c.*

1. PELOTA, vel Pellota, Monticulus in pede canis, Gallis *Pelote,* Anglis *the ball of the foot,* i. Pilula. Charta de Forestis cap. 7. *Talis autem expeditatio* (canum) *fiat per assisam communiter usitatam, videlicet quod tres ortelli abscindantur, sive Pelota de pede anteriori.* [Vide *Peleta* 1.]

¶ 2. PELOTA, Globus, Gall. *Boule, Pelote.* Charta an. 1319. apud Rymer. to. 3. p. 790. *Lapides ac Pelotes terreas ad hoc aptas, & alia nociva emittunt per balistas & arcus supradictos, per vicos & venellas in civitate.*

¶ 3. PELOTA, Pilota, Pila lusoria, quæ ludentium manibus hinc inde complóditur, Gall. *Pelote, balon.* Statutum Capituli Autissiod. 18. April. an. 1396. *Ordinatio de pila facienda. Ordinatum fuit quod domini Stephanus de Hamello & magister Johannes Clementeti qui fuerant novi flagiatores facient Pilotam proxima die Lunæ post Pascha ... & consensit primum mensem pro dicta pila solvi.* Aliud Statutum ejusdem Capit. 19. April. ann. 1412. *Fuit ordinatum quod Pileta fiat minor solito, ita tamen quod non possit comprehendi seu apprehendi una sola manu hominis.* At ne ejusmodi ludus ecclesiæ ceremoniis extraneus

omnino videretur, sacra profanis miscentes, inter ludendum Prosam *Victimæ Paschali, &c.* decantabant, & ad ejus modulos retorquebatur pila. Hæc pluribus referuntur in Cod. MS. Autiss. quæ ex Mercurio Gallico mensis Maii an. 1726. hic exscribemus: *Accepta Pilota a proselyto seu tirone Canonico, Decanus, aut alter pro eo olim gestans in capite almutiam ceterique pariter, aptam dies festo Paschæ prosam antiphonabat qua incipit,* Victimæ Paschali laudes: *tum leva Pilotam apprehendens, ad prosæ decantata numerosos sonos tripudium agebat, cæteris manu prehensis choream circa dædalum ducentibus, dum interim per alternas vices Pilota singulis aut pluribus e choribaudis à Decano ferri in speciem tradebatur aut jaciebatur. Lusus erat & organi ad choreæ numeros. Prosa ac saltatione finitis chorus post choream ad merendam properabat.* Nec insolens erat in aliis ecclesiis pilæ ludus, ut testatur Durandus Ration. lib. 6. c. 16. Verum quod Autissiodori in ecclesia agebatur, decentius Viennæ Allobrogum in palatio Archiepiscopali fiebat: cujus ceremoniæ meminit Codex MS. ejusdem Ecclesiæ 500. annorum in Rubricis diei Lunæ post Pascha his verbis: *Ad Vesperas dum signa pulsantur, totus Conventus conveniat in domo Archiepiscopi: ibi debentur mensa apponi, & ministri Archiepiscopi debent apponere pigmentum cum aliis, & postea vinum. Postea Archiepiscopus jactet Pelotam.* In margine ejusdem Codicis recentiori manu annotatum legitur: *Et est sciendum quod Mistralis debet providere de Pelota, & debet eam jactare domino Archiepiscopo absente.* Et quidem hæc erat Domini seu ejus *Locum-tenentis* prærogativa, ut pilam propellendam ludentibus projiceret. Vide *Mellas.*

☞ Diu obtinuit ejusmodi ludus, præsertim inter Clericos Autissiodorenses quos huic retinendo pertinaciores fuisse observatur in Mercurio Gallico mensis Martii an. 1727. Sed hæc tandem amandavit purior ætas, cui auctoritatem præbuit Arestum Parlamenti 7. Junii ann. 1538. Nec tamen, re ipsa abolita, penitus nomen interiit; à Canonicis enim recens receptis etiamnum præstatio pecuniaria exhibetur sub nomine *Pilotæ.* Utcumque ludum *Pelota* describit le Roman d'*Athis* MS.

Li preudome & li bacheler
Alerent les jeux resgarder
De Pelotte & de plouméer
Dont se donnoient gram celées ....
Chascuno alois à la fenestre
Veoir le jeu de la palestre.

Ibidem:

Font la Pelete tressaillir,
Puis en commencent à courir
Tout coste à coste sans trespas,
Que l'un sçsist l'autre d'un pas:
Tels les suivent de leur povoir,
Qui faillirent à leur espoir.

¶ Pellota, Eadem notione, in Statutis Montis Regal. fol. 178. *Item statutum est quod aliquis non ludat ... preterquam ad scacos, & tabulas, & Pilletam.*

¶ PELS. Vide *Pelerius.*

¶ PELTEOLUS, Tintinnabulum orbiculare, Gall. *Grelot.* Vita S. Humilitatis tom. 5. Maii p. 207. *Die quadam mustella quadam cum Pelteolo ad collum in cellam intravit, ... super fenestram ascendit ..., sonalium ibi deposuit.*

¶ PELTIS, vel Peltys, Pellis depilata, Aleman. *Peltz,* Sax. Fælt, Angl. *Pelt.* Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 254. *Interdicimus ne quis coram cum calice ligneo vel vitreo, vel stanneo, vel plumbeo, vel de Pelte, vel de auri-*

calco, vel de electro, infra nostram provinciam ulterius celebrare præsumat. Computus ann. 1425. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 572. *De tribus solidis 1. den. ob. receptis de xv. Peltys bidentum de stauro necatarum in hospitio inter prædictam tonsuram & finem S. Michaelis.*

¶ PELVIS, Mensura aridorum. Charta an. 1207. in Tabular. Gemetic. *Equus ejus & pallefridus tam suus quam uxoris aut militis ejus tres Pelves avenæ habebunt.* Tabular. Glaston. *Homines de Dukelechurch debent habere unum baconem de tribus solidis, & duos caseos, & duas Pelves plenas salis, & duas summas de ligno.*

¶ PELVIS AD BAPTISMUM. Anastasius in S. Silvestro PP. *Pelvim ex argento ad baptismum, pensantem libras viginti.* Hydriam, qua continebatur aqua benedicta ad baptismum interpretantur viri docti.

¶ PELUM, Castellum. Vide *Pela* 1.

PELURÆ, Pelles. Fleta lib. 2. cap. 14. *De expensis garderobæ, in quibus emptiones pannorum, Pelura, cera, specierum .... comprehenduntur.* Forte *Pelicia*, ex Gallico *Peluches*.

☞ Nihil emendandum innuit Charta apud Thom. *Blount* in Nomolex. Anglic. v. *Esquier: Noveritis me obligari Rogeron Marmion filio quondam Philippi Marmion omnibus diebus vitæ suæ in una roba cum Pellura de secta Armigerorum meorum annuatim ad festum Nativitatis Domini percipienda.*

1. PENA, Rupis, collis, Hispanis *Penna*. Glossæ antiquæ MSS. *Pens, caput.* Charta Aldegastri, filii Sylonis Regis Ovetensis an. 781. apud Sandovallium: *Et per illa via quæ vadit ad Petra Terta, & per Pena de Ceija, & inde per illa strada de Guardia, &c.* Occurrit ibi pluries. Observat Camdenus in Britannia *Pen* summitates montium etiamnum Britannis vocari, vocemque esse veterum Gallorum, unde *Appenninus* mons, &c. Vide *Pinna* 4. & *Penna* 1.

¶ 2. PENA TERRÆ, Modus agri, eadem notione qua *Pecia*, ab Armorico *Pen*, Caput, finis, terminus, Gall. *Bout*. Necrolog. Abbatiæ *de Daoulas* in diœc. Quimperleg. *Pro quo habemus ... unam Penam terræ juxta domum.* Vide *Pendallet*.

¶ 3. PENA, Idem, ni fallor, quod *Pellicia*. Testamentum Sancii I. Reg. Portugalliæ æræ 1257. apud Brandaon. tom. 3. p. 260. *Habeat & meas cinctas, & meas scarlatas, & Penas varias, arençanes & lenceos.* Vide *Pannus* 2.

¶ 4. PENA, f. Idem quod *Pecia*, vel mensuræ species. Chartular. Latiniac. *Mercatores Remenses qui vendunt telas & tapina, debent in nundinis pro qualibet archa quæ fuerit aperta cotidie unum denarium. Et post finitum pagamentum debent de qualibet Pena tantum quantum illi qui emunt.*

¶ 5. PENA, Alia notione, in eodem Chartular. ex Charta an. 1265. *Quitaverunt ... quidquid juris habent & habere possunt quoquo jure seu quacumque ratione in quadam pecia terræ arabilis .... sita .... supra rectam viam, quæ Pena vulgariter nuncupatur.*

¶ PENALDUS, PENALLIS, Gall. *Penaul*, Mensuræ species, eadem quæ *Bichetus*; in Barensi tractu ponderis 100. lib. ut vult de *Lauriere* in Gloss. Jur. Gall. Charta Officialis Lingon. an. 1291. *Confitetur se teneri ex causa mutui religiosis viris magistro & fratribus Grosse sylve in centum & decem solidos Turonenses & in uno modio & tresdecim Penallibus frumenti mensuræ Fontis-venne.* Litteræ Philippi Dom. Joinvillæ ad Ararim ann. 1354. inter Ordinat. Reg. Francorum tom. 4. pag. 298. *Encor avons octroyé & octroyons, qu'il puissent moorre à touz temps à noz molins de Jonville, pour païant pour Penaul, une escuelle de monsture, ael bles comme serait li Penaulx: & qui moorrai oultre ledit Penaul, li muniers panrroit pour un chascun Penaul, plaine ladicte escuelle: & serait ycelle escuelle mesurée en maniere, qu'il en haurait vint & quatre, en un Penaul.* Ex his perspicuum est iis saltem locis *Penaldum* longe minoris fuisse ponderis quam in Barensi tractu; scutella enim parva admodum erat mensura, ut in voce *Escuella* videre est, quarum 24. nusquam pondus 100. lib. efficient. Sed & utrum alibi tanti fuit ponderis subdubitare licet; cum *bichetus* nullibi ponderosior exstiterit quam apud Lugdunenses, ubi 60. tantum lib. appendit. Vide *Bichetus*.

¶ PENARDUS, Gladii seu pugionis species, Gall. *Poignard*, vulgo *Penard*. Arestum Parlamenti Paris. an. 1335. tom. 1. Annal. Tolos. inter Instrum. pag. 89. *Confessus fuerat palam & publice se dictum vulnus fecisse cum quodam suo Penardo, quo dicto Aymerio ostenso, inter plures enses ipsum Penardum cognoverat esse suum, & cum eo dictum vulnus intulisse.*

¶ PENARIUS, ταμιοῦχος, in Gloss. Lat. Græc.

¶ PENATICUS, Qui res ad victum necessarias vendit, à *Penu*. Vide in hac voce & *Penesticus*. Meisterlinus de Rebus Noriberg. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 130. *Mandataque dat omni Consulatui, ut foro amplo, ubi erant domunculæ, gazæ & tiguria carnificum, pistorum, Penaticorum, ... omnino amoverentur.*

PENAX. Codex Croylandiæ sub Joffrido Abbate, apud Spelmannum: *Pulcherrimumque Penacem, per incendium illud tunc perdidimus, & valde sumptuosum de omni genere metalli pro varietate siderum & signorum mirabiliter fabrefactum. Saturnus enim, Jupiter autem aureus, Mars vero ferrugineus, Sol de auricalco, &c.* Ubi *penax*, est pro *pinax*, πίναξ, tabula. Hic autem pro sphæra cœli.

¶ PENCELLUS. Vide *Pennonet*.

¶ PENCHENERIUS, Pectinum confector, in veteri Catalogo MS. B. M. Deauratæ Tolos. Vide supra *Pectinarium*.

¶ PENCHUN. Tabular. S. Genovefæ Paris. ann. 1187. *Quantum area molendini ipsorum cum utensilibus suis, scilicet gordana & instrumento piscatorio, quod dicitur Penchun, extenditur.*

PENCINA, al. *Pencila, lacinia, vel stola*, in Gloss. Isid. Forte *Penula*. [Nullum dubium, inquit Grævius, quin legendum sit: *Penula, lacerna, vel stola*. Lacernas esse genus pænularum docti ostenderunt. Emendationem Grævii firmat Constantiensis: *Penula, stola cum clavis, quasi laterna.*]

¶ PENCIONARIUS. Vide *Pensionarius*.

¶ PENDALLET. Acta S. Samsonis MSS. *Samson autem juxta linguæ Britannicæ idioma locum illum Pendallet nominavit, id est Caput cæcatum; eo quod in eodem loco Regina fuerat cæcata & extincta.*

¶ PENDEARE SUPER FEODUM, Vexilli appositione feodum vassalli ob denegata servitia sibi asserere. Vide *Pennonet*. Charta Roberti Betuniæ domini an. 1228. apud Miræum tom. 1. pag. 417. *Et si homines mei ibidem manentes, exercitus meos vel equitaturas non fecerint, sicut debent, vel ad placita mea non venerint; ego pro forefacto tali, sicut homines mei judicaverint, potero Pendeare super feodum, quod mei homines tenent de me.*

¶ 1. PENDENS, vox Practicis nota, Lis pendens, causa nondum judicata, *Procés pendant*. Charta Eduardi II. Reg. Angl. an. 1307. apud Rymer. tom. 3. pag. 9. *Salvis etiam nobis cognitionibus ....*

querelarum .... in Curia Pendentium, & non determinatarum.

¶ In Pendente Esse, Incertum esse. D. lib. 5. tit. de judiciis leg. 35. *Non quemadmodum fidejussoris obligatio in Pendenti potest esse, & vel in futurum concipi, ita judicium in Pendenti esse potest.*

¶ 2. PENDENS, Clivus, Gall. *Panchant.* Tabular. Calense an. 1262. *Duodecim arpenta & dimidium nemoris vel circitee sita supra villam qua vocatur Couceron in Pendente do fossis ejusdem villa.* Le Roman de *Vacce* MS.

D'un Pendant forstrent ou il furent,
D'une valee & d'un Pendant
Sourt un contreiz qui viat avant.

Le Roman *de la Rose* MS.

Fors que sans plus en un Pendant,
Si comme ele vient descendant.

Ubi de aqua decurrente mentio fit.

PENDENTES, nostris *Pendants d'oreille*, κρεμαστῆρες Græcis Scriptoribus. Arculfus de Locis sacris: *Ornata virgis fereeis, Pendentes, brachialia, dentroceria, murena, monilia, annuli, &c.*

¶ PENDENTIÆ, Dona quæ ad tumulos Sanctorum suspendebantur. S. Audoenus in Vita S. Eligii to. 5. Spicil. Acher. pag. 289. *Non timuit unice ex Pendentiis aureis, qua illic pro ornatu sepulchri (S. Eligii) innumera dependebant, quadam clanculo præsumere.*

PENDERE, Laqueo suspendere, Gall. *Pendre.* Decretio Childeberti Regis cap. 8. *Et si debilior persona fuerit, in loco Pendatur.* Capitulare triplex ann. 808. cap. 2. *Nullus hominem Pendere præsumat, nisi per judicium. Si vero aliquis sine culpa Penditus fuerit, & ibi moritur, tunc ab eo qui eum absque judicio Pendidit, proximus parentibus sit compositus.* [Regest. Magn. Dier. Campaniæ fol. 87. apud D. *Bussel* de Usu feud. tom. 1. pag. 226. *Diem quam domina de Chassins habebat ad istos dies Trecenses, super eo videlicet quod sibi est imputatum Huardum Baudier injuste justitiasse ac Pependisse, sicut filia dicti justitiati per multas rationes .... proposuit ad hunc finem ut corpus dicti justitiati patris sui a furchis deponatur & in cimeterio sepeliatur.*] Vide Annales Francorum Bertinian. an. 842.

Pendutus, in Lege Ripuar. tit. 79. *Si quis homo propter furtum comprehensus fuerit, & legitime superjuratus, judicio principis Pendutus, vel in quocumquelibet patibulo vitam finieerit, &c.*

PENDICIUM, Pensitatio, præstatio. Charta Anselmi Archiep. Mediolanensis, in Tabul. Cluniacensi Ch. 136. *Eo scilicet ordine, ut præfata Ecclesia de Calventiano amodo absque Pendicio & conditione libera, libere Cluniacensi Monasterio deserviat.*

¶ PENDICLUM. Gloss. Gr. Lat. ἀρτυδών, Pendiclum, ἀρτοδόνιον, *Pendiculus, penniculum.* MSS. *Pendiculum.* Cod. Reg. *Penniculus.*

¶ PENDICULARIS, Pendulus. Vita S. Stanislai Episcopi to. 2. Maii p. 260. *Insuper ... intra ecclesiam S. Francisci in editiori loco fabricata est Pendicularis capella.*

PENDIGO, [Compago, Græcis πῆγμα.] Vide *Labandago.*

PENDILATORIUM, in Catholico Armorico, *Pilary*, item Capitolium.

PENDIRE, Demonstrare, indicare in jure. Charta an. 1204. in Regesto Comitum Tolosæ Cameræ Comput. Paris. fol. 105. *Ammonuit eos ex parte Comitis per eorum legalitatem & per eorum credentiam, ut bona fide demonstrarent ei & Pendirent, & ei terminarent illas terras & honores, &c.* Infra: *Demonstraverunt & Pendiverunt ei unam pesiam terra in qua habet unam cartaratam & plus terra, &c.* Ibid. *Pendito & demonstratio*, Gallis *Monstrée de terre.* Vide an à *Bandire* vox deducatur, tametsi istius notio vix quadret. [f. *Pendire* per metaplasmum à verbo Pandere, unde *Pandiee* & *Pandire*: nisi idem sit quod *Pedare, Pedificare.* Vide in his vocibus.]

¶ PENDIS, Rusticum ædificium majori appensum, *Appentis.* Testamentum Adelaidis Vicecomit. Narbon. an. 989. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 102. *Sunt mansi IIII. cum curtes & Pendis 2. ad ipsa ecclesia, cum torculari, cum hortis, quantum ibidem habeo.* Vide *Appendaria*, & *Penticium.*

¶ PENDITIO. Vide *Pendere.*

¶ PENDITORIUM, Pertica, ad quam appenduntur panni desiccandi. Locus est in *Paramphus.*

PENDO, Vexillum, Gall. *Penon.* Coronatio Alfonsi Regis Portugalliæ apud Brandaon. lib. 10. c. 13. *Nobiles si fugerint de lide... si non liberaverint regem, aut filium ejus, aut Pendonem pro suo posse in lide, &c.* id est, in lite, seu prælio.

PENDULÆ, Vittæ, quæ à mitra Episcoporum dependent; ἱμάτια, apud Durandum lib. 3. Ration. cap. 13. num. 4. *Penduli*, non semel in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 313.

¶ PENDULIUM, Pœna patibuli, suspendium. Acta S. Hoarvei MSS. *Vir Dei, ut erat pietate plenus, nihil aliud voluit recipere, nisi neci obnoxios a furcifero Pendulio liberare.*

¶ PENDULUM, Pars molendini. Charta an. 1165. apud Hemeræum in Augusta Viromand. *Concessi domui infirmorum sancti Quintini molendinum de Roverio, cum raeria & Pendulo, perpetuo tenendum.*

¶ PENDUTUS. Vide *Pendere.*

PENELLUM, Rete quo cuniculi comprehenduntur, Gallis *Penneau*, vel *panneau.* Charta Willel. Comitis Pontivi an. 1203. in Tabulario Abbatiæ S. Judoci: *Comes Monsteroli & Pontivi debet habere leporem ac Penellum infra guarennam, que est, &c.* Alia Matth. Comitis an. 1248. in eodem Tabul. *Damus & concedimus in puram eleemosynam Ecclesia S. Judoci supra mare leporem & Penellum que habebamus in domis* (dunis) *qua sunt infra garennam qua est inter prata de Teepie & mare, &c.* Penneau vero aliud sonat in Regesto Peagiorum Paris. *Si bacon viennens en Penneaux engresse, li 4. Penneau deivent un denier de tonlieu. L'en appelle Penneaux engresse, fiche de bacon sans os.*

☞ Cistæ species esse videtur, ut & *Pennel* in Statuto Caroli Ducis Norman. an. 1363. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 729. *De chascun cheval, jument, asne, malet, & broste chargés ou wis, seas fellu & sens fraude, a bas ou Pennel, &c.*

¶ PENENSIS Denarius. Henrici Berntenii Chron. apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsvic. p. 444. *Status autem monasterii* (Marienrodensis) *in temporalibus, in quo ipsum reliquit, hic est: debita ad manus 58. talenta Penensium denariorum. Pensio ad vitam 24. marc.*

PENESTICUS. Wichbild Magdeburg. art. 44. *Qui Penestici & eevenditores vocantur, si in aliquo demeruerint, vel excesserint contra statuta civitatis .... in esculentis falsificandis, &c.* Vox, ut videtur, deducta à *Penu.* [Vide *Penaticus.*]

¶ PENETA. Vide *Pineta.*

¶ PENETRATIVUM Vulnus, Altum, profundum, Gall. *Blessure profonde.* Vide *Dorgingia.*

¶ PENIA. Vita SS. Voti & Felicis to. 7. Maii pag. 64. *Et inde vadit contrario de caulo, quemadmodum dividit illa Penia S. Cypriani in Suso, & quomodo vadit via*

via qua exit de Spina-Alba. Idem est quod *Pena* 1.

¶ PENICELLUS. Vide in *Pennones.*

¶ PENICIUS, f. Ramusculus. Statuta Montis Regal. fol. 231. *Quoniam multa querela sunt de castaneis & aliis fructibus cadentibus super terra consortis & damnis qua in eis inferuntur propter castaneas & alias arbores, tam propter frondes, Penicios & ligna cadentia in eis, &c.* Vide *Pennula* 2.

¶ PENICULAMENTUM, Corrigia. Translatio S. Antonini to. 1. Maii pag. 768. *Denium dictum sanctum corpus caligis & filaticcio, ut dicunt, albo & sandalibus ex ermisino rubeo ac calceamentis ex rasorubeo confectis, cum Peniculamentis aureis & sericeis ornatis more Archiepiscoperum calceatus exstitit.* Arnobio *Peniculamentum* est cauda. Gloss. Lat. Gr. *Peniculamentum*, *πτερύγιον*.

¶ PENICUM, f. Proprium. Charta Abbatis & Conventus S. Johan. Morinensis an. 1237. in Tabular. Corb. *Impignoravit nobis... tertiam partem suam tertia partis de decima de Westoure & aliam sextam partem suam tertia partis de Penico decima de Waumes, quam decimam dictus Richouardus tenet ad censam de ecclesia Corbeiensi.*

PENIGELDUM, Denarii pensitatio ex quavis Consuetudine pru facultate aliqua vel privilegio habendo, ut in foresta, aut alibi: ex Saxon. Penẏ, denarius, & ʒelꝺ, pensitatio. Monasticum Anglic. to. 1. pag. 372. *Sint quieti de... omnibus geldis, fengeldis, horngeldis, forgeldis, Penigeldis, &c.* Adde to. 2. pag. 81 a. 827.

¶ PENINGUS. Vide *Penningus.*

¶ PENITA, *Aula regia.* Gloss. Isid. Grævius ex Constantiensi: *Penita, secreta, penitralia, interiora regia loca, vel secreta & abdita oracula.* Translatio SS. Sebast. & Greg. sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 392. *Illis itaque susurronibus foras impectis* (sic) *nostrates tantum cum Johanne Episcopo & Ingoaldo abbate intra Penita semet receperunt, & obseratis januis ad bustum constanter accesserunt.*

¶ PENITEMEN, Pœnitentia. Charta Eadgari Regis an. 964. apud Hickesium in Grammat. Anglo-Sax. pag. 139. *Hoc mi digno prius dempserit Penitemme, se sentias, &c.*

¶ PENITENCELLIUS, *Penitenciaria, Penitenciatus.* Vide in *Punientes.*

¶ PENITI, PENITITIUM. Acta S. Goluenni MSS. *S. Goluennus elegit sibi locum juxta litus... aptissimum contemplationi divina, ædificavitque ibi domunculam quadrangulam in formam oratorii, qua lingua Britonum Penits dicitur, hoc est, pœnitentiæ vel pœnitentis domus.... Sanctus igitur Goluennus intra septa Penititri sui se inclusit.* Acta S. Goeznovei MSS. *B. Goëznovens... ædificavit oratorium in quodam nemore juxta rivulum quemdam in loco... quatuor millibus passuum à civitate Ocismorum distante, quod oratorium hodie dicitur Penititium S. Goeznovei.*

PENKYNYT, vox Wallica in Legibus Hoeli Boni Regis Walliæ cap. 5.

¶ 1. PENNA, vox Hispanica, Rupis, collis. Moretus in Antiquit. Navarræ pag. 45. *Propter quod populetus sursum in illa Penna, &c.* Ibidem pag. 574. ex Tabul. Millan. *Propter animam de Garcia Moza meo caballarizo illas suas casas qua sunt super Penna, & sub Penna in barrio quem dicunt de sub Penna ad integram.* Charta Hugonis Abb. Corb. an. 1227. *A calceia de Folliaco usque ad Hamelet, & ab Hamelet usque ad Pennam de Vers sicut se habet aqua qua ab eadem Penna descendit usque ad dictam villam de Hamelet.* Vide *Pena* 1.

¶ 2. PENNA, Calamus, quo in scribendo utimur, cujus usum ad principatum Ludovici Pii revocari posse docet Mabillonius in Supplemento Diplom. pag. 51. Johannes in Vita S. Odonis lib. 1. num. 20. *Vidit veluti more scriptoris super auriculam ejus harentem Pennam, & quasi doctoris magisterio productam acuminatam, & in summo fixam. Quam sumens beatus* (Gregorius PP.) *eamque illi tradens ait: Age ergo securus, & perfice opus tibi indictum. Quem vero composueris librum, non delebitur.* Vide *Pluma.* *Pennas* quibus sagittæ instruebantur *Panons* vocat le Roman *de la Rose* MS.

Mes moult erent de ces v. floches
Les Panons bien ses & les cochet...
Il n'i out riens qui d'or ne fust,
Fors que les Panons & le fust.

3. PENNA, Pellitium. Vide *Pannus* 2.

¶ PENNACULUM, Calamorum theca. Statuta Canon. Regul. art. 66. apud R. Duellium lib. 1. Miscell. pag. 98.

Cingula simplicia, tabulus & pecten, acumque,
Fila, filum, cartas, incaustum, Pennaculumque.

¶ PENNARI, Ornari & quasi pennis vestiri. Dracontii Hexaemer. v. 145.

Pennantur tunc membra globis, animantur, anhelant.

Vide Indicem Weitzii in eumdem Dracontium.

¶ PENNATIUS IGNIS, Materia ignita tormentis & machinis bellicis in hostes & castella immissa. Chron. Pisanum apud Murator. tom. 6. col. 102. *Factum est ut de ingenio Pisanorum ignis Pennatius de castello Christianorum per antennam porrigeretur in castellum, & combunitur.*

¶ PENNATUS, Genus gladii, ab Ital. *Pennato*, falx. Statuta Astens. cap. 92. fol. 34. v°. *Gladii vetiti sunt isti, spate, Pennati & omnes falzoni.*

¶ PENNELLUS, Pila ephippii, Gall *Pommeau d'une selle*: si non mendose scriptum pro *Pomellus.* Computus an. 1328. *Item apud Persanum pro uno Pennello sella dicti domini Johannis*, tv. *gross.* Alia notione vide in *Pennones.*

¶ PENNENSIS, *Qui exercet officium nocherii seu nauta cum dormit aut vacat; & iste nocte calamitam custodit*, in Gloss. Barber. ad Docum. D'Amor. edit. Ubaldini pag. 257. v. 13.

¶ PENNESCERE, Pennis vestiri; metaphorice, Vires acquirere, virtutibus augeri. Sallas Malaspinæ de Reb. Sicul. lib. 1. cap. 5. *Volat audax aquila, qua nondum ætate plene cœperat adulta Pennescere, & rapaces ungulas assuefatis ad predas.* Occurrit rursum lib. 3. cap. 17. Paschas. Ratbertus lib. 2. de Fide, &c. cap. 5. *Et virtutum Pennescit alis.* Utitur etiam Cassidorus lib. 1. Epist. 38. &c.

¶ PENNETARIUS, pro *Pannetarius. Gencianus de Parisiis D. Regis Francia Pennetarius*, in Tabulario Calensi pag. 218.

¶ PENNINGUS, PENINGUS, Argenteus nummus Anglo-Saxonum, de quo ita Hickesius Dissert. pag. 109. *Tres denarios esterlingos pondere & valore aquabat; quinque Penningi unum scyllingum; triginta Penningi unam mancusam seu marcam. Quemadmodum unus Penningus Anglo-Saxonicus tres nostros* (Anglos) *continebat: sic unus scyllingus eorum ex 5. Penningis constans, 15. nostros Penningos complectebatur, unumque scyllingum nostrum 5. parte excedebat. Mancusa pariter argentea qua 30. Penningos tales continebat, 90. nostros valebat Penningos seu 3. excusos patria nostra nummos argenteos quos vocamus Hascrowns. Mancusa vero vel marca auri decies valebat mancusam argenti.* Penningi dimidium hilꝼlinʒe, quadrans vero ꝼeoꞃðlinʒ vocatur. Ita autem *Penningus* fusus seu percussus erat ut ipse in semisses, &

semisses in quadrantes facile scindi & dividi possent. Hæc iterum Hickelius.

¶ PENNITUS, Pennatus, quasi alis instructus. Charta Eduardi II. Reg. Angl. an. 1307. apud Rymer. to. 3. pag. 16. *Duo millia & ducentos quarellos Pennitos de cupro.*

¶ PENNIUM. Vide *Pinna* 4.

PENNONES, PENONES, Banna, edicta publica ac regia. Nostris *Pennon* est vexilli species, ut mox observamus. Banna autem appositione vexilli fiebant interdum. Edictum Nunonis Sancii D. Rossilionis an. 1217. pro treuga tenenda: *Item guidatica & Pennones, & omnia regalia firmiter observari & custodiri sub hac pace & securitate jubemus, etiam omnes venienter ad curiam nostram, stando, eundo, redeundo cum omnibus rebus eorum, &c.* Petrus I. Rex Aragonum in Constitut. Cataloniæ MSS. *Scatica nostra & Pennones, atque alia Regalia nostra firmiter observari ... jubemus.* Tertia Curia generalis Cataloniæ sub Jacobo II. Rege Arag. an. 1311. *Quod nos vel officiales nostri non ponemus nec mittemus Pennones, vel porterios, nec alium hominem ratione guidatici in aliquo loco, qui sit infra jurisdictionem castrorum Richorum hominum vel Militum.* Vide *Scatæ*.

PENNONES porro vocabant nostri quævis vexilla. Le Roman *de Garin* MS.

L'espié el poing à un Panon porprin.

Alibi:

Pris ont és poins les rois espiés forbis,
Desuere sont li Panon de samit.

Rursum:

La veissiés mil Panons venteler
Et mil bannieres desploier & montrer.

Chronicon Bertrandi *du Guesclin* MS.

A sant és les Anglois à Penon de sandal.

PENUNCELLUS, vel PENICELLUS, diminut. ex *Penno*, nostris *Pennonceau*, [Scriptoribus quibusdam Gallicis, *Pignon*, *Pignonciel*:] à panno vel pannuncello hastæ in vexilli in acutum desinentis speciem, adfixo. Thomas Walsinghamus in Ricardo II. *Vexilla & Pencelles erigentes.* Infra: *Deferens ante eum vexillum, vel Pencellum displicatum de armis S. Georgii.* [Le Roman *d'Athis* MS.

Et om chascun recongnoisance,
Et Pencel en son sa lance.]

Fuit autem ejusmodi vexillum proprium eorum Militum, quos *Baccalarios* vocabant: *Banneretis* enim quadratum vexillum competebat. [Le Roman *de Vacce* MS.

Li Barons aurent gonfanons,
Li Chevaliers ourent Penons.

Oliverius *de la Marche* lib. 6. cap. 25. ubi de *Baccalario* ad dignitatem *Bannereti* promovendo: *Qu'il vous plaise le faire Banneret, & relever Banniere. Il vous presente son Pennon armoié, suffisamment accompagné de vingt cinq hommes d'armes pour le moins, comme est & doit étre l'ancienne coustume. Le Duc luy repondit que bien fut il venu, & que volontiers le feroit. Si bailla le roy d'armes un cousteau au Duc, & prit le Pennon en ses mains, & le bon Duc sans oter le ganteles de la main senestre, fit un tour autour de sa main de la queue du Pennon, & de l'autre main coupa ledit Pennon, & demeura quarré, & la banniere faite, le roy d'armes bailla la banniere audit Messire Loys, &c.*] Id præsertim docet vetus Ceremoniale MS. ubi de Rege expeditionem militarem obeunte: *Apres les Pages viennent les trompettes: apres les trompettes viennent les Pennons des Bachelliers: apres les Pennons viennent les bannieres des derrains Bannerets deux a deux, &c.* Alio loco ubi describuntur ceremoniæ in Militum obsequiis: *La quatriéme offrande doit estre d'un cheval couvert du trespassé, & sera monté dessus un gentilhomme, ou amy du trespassé, qui portera sa baniere, s'il est Banneret, ou s'il est Bachelier son Penon.* Ita Froissartes fere semper *Pennones* seu *Pennuncellos* Baccalariis adscribit: 2. vol. cap. 135. *La estoit Messire Hue le Despensier à Pennon, & là estoit à banniere & à Pennon Messire Hue de Caurelée, & à Pennon sans banniere Messire Guillaume Draiton.* Et cap. 161. *Messire Jean de Jumont son Pennon devant.* Idem scribit 1. vol. cap. 237. Joannem *de Chandos* in Navarrensi expeditione sub se habuisse 1200. *Pennons tous parez de ses armes, d'argent a un pel esguisé de gueules, qui estoit chose moult belle a regarder.* Et cap. 241. *Sous le Pennon de S. Georges à la banniere de Messire Jean Chandos estoient les Compagnies, ou bien estoient 1200. Pannonceaux.* Ex quibus satis colligitur *pannones* & *pannoncellos*, eadem notione usurpari. Le Roman *de Guarin*:

Là veissiés tant Panoncel fermer,
Tante baniere sus haucier & lever.

Guill. *Guiart* an. 1304.

Pannonceaux par leurs flots ventelent,
Es mainte banniere isabelle.

Et an. 1306.

En autres plusieurs manieres
Brutent Pannonceaux & bannieres.

Adde eumdem Froissartem 2. vol. c. 51. 4. vol. cap. 18.

Interdum etiam Scutiferis *Pennoncellos* deferre jus erat, quod ex Froissarte licet colligere 4. vol. cap. 21. *Et cheurent d'avanture sur le Pennon d'un gentilhomme Escuier, & pour lors bon homme d'armes, qui se nommoit Assrenal.* Ita vero Baccalariis & Scutiferis *pennones* seu *pennoncellos* in militaribus expeditionibus deferre jus erat, si vassallos complures haberent, qui eorum signa ac vexilla subsequi tenerentur: seu quod nondum *Banneriam*, uti tum loquebantur, per ætatem erexissent: seu quod eum vassallorum numerum non haberent, qui ad Banneretí dignitatem obtinendam requirebatur.

Scribit laudatum Ceremoniale, Regum, Ducum, Marchionum, & Comitum, non vero cæterorum, Bannerettorum, eam fuisse prærogativam, ut *Banneriam*, & *Pennonem* in bellis ac præliis deferre possent; sed contrarium indicare videtur Froissartes locis supra citatis. [Vide *Bannereti*.]

Erant porro ejusmodi *Pennones* Militum armis seu insignibus ornati. Idem Froissartes 4. vol. cap. 18. *Les François avoient bannieres desploiees, & Pennons desploiez & armoiez de leurs armes.* Ibid. *Grande beauté estoit a voir les bannieres & les Pennons de soie, de cendal, armoiées des armes des Seigneurs ventelans au vent, & reflamboier au soleil.* Rursum 1. vol. cap. 198. *Et mit son Pennon devant luy, qui estoit d'hermines à 2. hamaïdes de gueules.* [Alanus *Chartier* ad ann. 1448. *Derriere les pages du Roy estoit Havart escuier trenchant, monté sur un grand destrier, qui portoit un Pennon de velours azuré, a quatre Fleurs de lis d'or de broderie, brodées de grosses perles.* Hist. Johannis IV. ab ann. 1341. ad ann. 1381. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 698.

Lors vint il descendre en Bretaigne,
Et fit desploier son enseigne,
Et porta pour l'amour de s'amie,
De blanc, de noir robe partie.
C'estoit livrée convenable
A ses armes sans nulle sable.

Guill. *Guiart* an. 1304.

Et Pannonceaux & ès bannieres,

Dont le vent tient maintes enverses,
Reluisent les couleurs diverses,
Comme or, azur, argent & sable.]

☞ Interdum & *Pennones* insigniebantur sacra aliqua imagine, vel alterius cujusvis effigie. Lobinellus to. 2. Hist. Britan. pag. 885. *Ferebant unum parvum Penoncellum in quo depingebatur ymago cujusdam pastorelle.* Villharduinus lib. 4. Hist. *Quand le tyran Murzufle fu deconfit, l'estendart royal fut pris avec une Banniere, qu'il faisoit porter devant luy, en laquelle estoit representee une image de Nostre Dame, qu'il avoit en grand respect.* Quod quidem ex aliis bene multis Instrumentis constat.

Pennoncellos etiam vocabant hastarum infulas, quas Græci recentiores *Flammula*. Chronicon Flandriæ cap. 15. *Une bataille de ses gens à cheval, qui tous portoient Pennonceaux a leurs glaives.* Et c. 113. *Portoit celui Chevalier en sa main une glaive d'un pignon (Pennon) d'or à un bouel de sable.* [*Perceval* apud Borellum:

Et Gauvain par le Penoncel
Print la lance au verd lioncel.

Idem:

Puis li baillent sans demeurance,
Et le Penoncel & la lance.]

☞ Neque obscura videtur vocis origo; à *Pannus* quippe *Pannones* dixerunt, quod ex pannorum segmentis, Gall. *Pan*, fierent ejusmodi vexilla. Vide *Pannus* 1. Le Roman d'*Alexandre*:

Les flans il li essue des Pons de son cendal.

¶ Pennonus & Penonus. Charta ann. 1338. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 358. *Pennonum regium in signum protectionis ac salva-gardia nec non jure superioritatis apposuisset ibidem ... & Pennonum regium vituperose inde amovit.* Charta an. 1351. in Tabular. Massil. *Contra quemdam qui cum Pennos de armis Marsilie falso modo portans, &c.* Occurrit passim apud Scriptores Italicos, quibus vexilla dicuntur *Pennoni*.

¶ Penonsellus, in Extracto compuri an. 1336. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 306. *Item pro VII. Penonsellis positis de mandato majoris judicis Graisivaudani in turribus & castris dominorum de Campis, &c.*

¶ Pennellus, in Chron. Parmensi ad an. 1296. apud Murator. to. 9. col. 834. *Et habuerunt quinque Pennellos & insignia Marchionis Estensis cum tribus aliis banderiis magnis.*

¶ Pennucellus. Charta an. 1381. apud Rymer. tom. 7. pag. 317. *Cum vexillis & Pennucellis displicatis.*

¶ 1. PENNULA, diminut. à *Penna*, Calamus. Versus antiqui ex Cod. MS. Corb. quibus Corbeienses monachis S. Germani Paris. significant societatis suæ officio erga defunctos fratres se satisfecisse:

Sed quia vestrorum potius resolutio fratrum
Vos conturbat, eis & nos persolvimus ipsi
Quod debebamus, quod & à vobis rogitamus
His fieri quos hic designat Pennula vobis.

¶ 2. PENNULA, Ramusculus. Vita S. Hugonis de Lacerta, apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 1145. *Huic vero erat adicula tam pauper, tamque angusta, quod ex Pennulis juniperi, aliorumque humilium arbastorum, collo quidem suo delatis, in ipso ostiolo prope limen se focalaret.* Vide *Penicius*.

¶ PENNUM, *Bis acutum*, in Gloss. Isid. ex edit. Grævii. Vide *Penna* 4.

¶ PENNUS, pro *Pannus*, in Charta ann. 1362. ex Chartophylacio reg. Regest. 92. num. 155. *Certam quantitatem Pennorum de bruneta bonorum, &c.*

¶ PENOSA Hebdomada. Vide in *Hebdomada*.

PENSA, Pensum, Pondus, *Poids*. Chronicon Normannor. an. 869. *Carolus cum Normannis in 4. millium libris argenti ad Pensam eorum paciscitur.* Edictum Pistense cap. 13. *Et sine fraude, tam in Pensa, quam in purgatione denarios comambient.* Adde c. 14. Adhalardus in Statutis Corbeiensib. lib. 1. cap. 6. *Separet inde primo illos provendarios (panes) qui per Pensas semper æqualiter & habentur & liberantur.* Lib. 2. *Similiter ut ipsi provendarii eadem qualitate & quantitate cibi & potus, sicut ceteri provendarii nostri, sustententur: id est, ut Pensam secundum cæterorum consuetudinem per mensem, similiter panem & potum secundum eorum consuetudinem accipiant.* Miracula S. Genguli num. 15. *Cum sui corporis Pensa, [& aliis donariis quæ illuc devoverat, venit.* Ubi Bollandistæ *Pensam corporis* interpretantur tantum frumenti, quantum pendet alicujus corpus; quod oblationis votivæ genus usitatissimum esse in Belgio observant.]

Pensa, Libra, ut *Pondo* & *Pendus*. Flodoardus lib. 1. Hist. Remensis cap. 20. *Et ut pacem religiosis annuatim locis Ecclesiæ Remensis administrarent instituit, quibus & Pensam tribuit, ... cum qua suum quoque persolvunt debitum.* Idem lib. 2. cap. 3. *Victus Pensam pauperibus erogabat.* Charta Geraldi Morinensis Episc. an. 1084. in Chronico Andrensi p. 809. *Comes* (Gisnensis) *fecem molendini cum stagno apud Gisnes, & Pensam caseorum singulis annis.* Teloneum S. Audomari in Tabul. S. Bertini: *De pensa anguillarum, pensa adipis, pensa caseorum, pensa butiri, pensa ceræ, pensa filorum, &c.* [Constitutio Ansegisi Abbatis Fontanell. sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 639. *De prædicta gregaria caseorum Pensas* XXX. *per libras* LXXII. Charta Leduini Abbat. S. Vedasti an. 1036. *De Pensa alarum*, II. *den.*] Occurrit apud Galbertum in Vita Caroli Comit. Flandr. n. 129. in Charta Caroli Calvi apud Mabillonium to. 4. SS. Ord. S. Bened. p. 119. & aliis apud Buzelinum in Gallo-Flandr. pag. 306. 399. in Hist. Guinensi pag. 24. apud Doubletum pag. 740. 793. &c.

☞ *Pensa* plerisque in locis libra cum quadrante constare solet; alicubi vero longe majoris ponderis exstitisse colligitur ex Charta an. 1345. tom. 3. Gall. Christ. inter Instr. col. 123. ibi enim duæ *Pisæ* butyri sex libras valere dicuntur, & *una Pisa & dimidia casei* 45. *solidos*.

Pensa Auri, crebro occurrit in Decretis Hungaricis Stephani Regis lib. 2. cap. 13. 16. 43. *Pensa*, nude, in Decretis Ladislai Regis lib. 1. cap. 14. 29. 42. lib. 2. cap. 3. 4. 6. 8. lib. 3. cap. 29. ubi Molnerus ait ita appellari nummum pretii 40. denar. interdum florenum. *Pensa ferri & aqua*, in iisdem Decretis S. Ladislai lib. 1. cap. 28. [*Poise*, eadem notione, in Statutis Scabinor. Macerlarum ad Mosam: *Et de chascune Poise de fer, c'est assavoir de sept cens pesant*, XII. *den. Paris.* Chartul. Gemmet. tom. 1. pag. 19: *Pour chacune piece de vin, de harenc, Poise de sel ... den. Tour.*]

¶ Pesa Denariorum, in Testament. Seniofredi Comit. Barcin. an. 966. Append. Marcæ Hispan. col. 887. *Et ipsos alodes que fuerunt de Elderico & fratre suo Argemiro reddere illis faciatis; & apprehendere faciatis de illos Pesas decem de dinariis Ausona aut Barcinona aut Gerunda.*

Pensum Palatii. Charta Dagoberti Regis apud Doubletum pag. 661. *Auri purissimi decem libras, ac argenti probatissimi pondo viginti ad Pensum nostri Palatii solvere cogatur.* Ubi Charta Ludovici Pii, apud eumdem pag. 736. habet *ad pondus nostri Pa-*

latu. Libertates Regni Majoricæ MSS. *Vicarius, bajulus, vel sagio non possit cognoscere de falsitate Pensi vel mensurarum.* Leo Ost. lib. 1. cap. 57. *Cochlearia argentea 3. Penso libra unius.* [Codex MS. Irminonis Abbatis Sangerm. fol. 72. *Isti solvunt de ferro Pensa* XXXIII. *de sulone modios* VIII.]

PEISA, Eadem notione. Charta Edw. III. Regis Angl. an. 1343. *Super perceptione 10. librarum, & 8. Peisarum casei, &c.* [Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1410. apud Rymer. to. 8. pag. 634. *De qualibet Peisa butiri, casei, cepi, sive uncti venalium, unum obolum.*] Adde Will. Thorn. p. 2072. [& Statuta Montis Regal. fol. 183.]

¶ PENSIS, Libra. Chron. Bergom. apud Murator. to. 16. col. 906. *Item quod qualibet talea mensualis, quæ posita erat in Bergomo de soldis* XXII. *impendendis super qualibet Pense salis, &c.* Statuta Pallavic. lib. 2. cap. 61. fol. 123. *Si vera dicta res ponderata, fuerit minoris ponderis uno Pense, &c.* Adde Statuta Riper. cap. 12. fol. 3. &c.

¶ PENSUS, Pondus, in Charta an. 1159. inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 574. *Lex vero & Pensus illius monetæ sit in potestate bajuli mei, & non in vestram, neque de eo, videlicet de Penso & lege respondeatis mihi.*

PESA. Fori Morlanenses art. 17. *Statuo etiam quod teneant rectas Pesas & rectas libras & rectas mensuras.* Habetur etiam art. 37. *Pees*, in Foris Beneharn. *Un quintar de biscuyt, & 10. Peses de formatge*, apud Raimundum Montanerium cap. 200.

PISA. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 117. *Caseorum Pisas viginti duas.* [Charta Arnulfi Comit. Flandr. an. 961. to. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 353. *Item in eadem parochia Oostkereka* VIII. *Pisæ caseorum, & denarii de vitulis, de terra Herradi, Pisæ caseorum, &c.* Occurrit ibi non semel.] In Charta Theoderici Comitis Flandriæ ann. 1187. in Donat. Belgicis Miræi lib. 2. cap. 65. *Pisa caseorum, & butyri.* In alia Willelmi Atrebatensis Advocati in Probat. Hist. Guinensis pag. 238. *Ad pictantiam Conventus tres Pisas caseorum Flandr. singulis annis, &c.* Occurrit apud Willelm. Thorn. pag. 1777. 1931. 2073. 2074.

PESARA, *Librare*, in Gloss. Arabico Lat. Gall. *Peser.*

PANSA, Tributum quod pro *pensis* seu ponderibus pensitatur, passim in Curiis generalibus Catalaniæ.

PENSATOR, Qui ejusmodi *pensas* exigit, in Consuetudinibus Barcinonensibus MSS. [*Pensatores panis*, in Statutis Vercell. lib. 3. fol. 51. recto.]

¶ PANSA, Præstatio seu census annuus. Charta Bodonis an. 1311. apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. pag. 263. *Homines vero ipsorum in abbatia ubilibet commorantes in Liebenwerde Pensam debitam ab antiquo secundum consuetudinem annis singulis solvere non obmittent.*

¶ PENSA, Dimensum diurnum, statuta annona pro quotidiano victu. Translat. S. Guthlaci to. 2. April. pag. 57. *Pensam statutam ad victum fratrum conductores nostri deferre nullo vehiculo possunt.*

¶ PENSA, pro Pensum, in Chron. Modoet. apud Murator. to. 12. col. 1067. *Nihil tibi restat, nisi ut cum puellis ingenio lanarum fatias Pensam, cum sis eunuchus.*

¶ PENSA, Suffragium, uti interpretantur Bollandistæ, in Vita S. Petri Cælestini to. 4. Maii pag. 444. *Et Pensas justa libramine damnat degeneres.*

PENSABILITER, in Usaticis Barcinonensibus MSS. idem quod cap. 2. *Considerata mente: aguet a pensé*, in Consuetud. Namurc. art. 79. vulgo *guet à pens.* Vide *Aquayt.* Hinc

¶ PENSATÆ INSIDIÆ, Consulto ac dedita opera factæ. Instrum. an. 1313. in Tabular. castri Nannet. *Joadocinus de Dolis armiger, contra Johannem de Roge militem, Gauffridum de castro Brierii, Radulfum l'Avocat armigeros & alios, in Curia Regis Franciæ conquerebatur, quod isti, post juramentum ab eisdem sibi præstitum, quod eidem malum non facerent, ipsum nihilominus in insidiis, & quidem Pensatis, proditorie, cum armis prohibitis invaserant.* Charta ann. 1313. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. p. 468. *Cum armis prohibitis ac Pensatis insidiis, more hostili ac proditionaliter accesserunt, portasque domus ejusdem fregerunt. Aguet pourpensé*, in Consuet. Norman. c. 75. Vide *Insidia* & *Pensatio.* Le Roman de *Vacce* MS.

Par toute Normandie fist crier & banir,
Qu'il y ait tant hardi qui ost autre assaillir, ...
A gait, à Porpensé, ne homme autre trair.

1. PENSARE, Cogitare, Gallis *Penser.* [Vita S. Gerardesihæ tom. 7. Maii pag. 178. *Et ponens (avis) rostrum ejus auriculæ exposuit sancta omnia quæ in corde Pensaverat.* Occurrit præterea] apud Gregorium Mag. non semel, Agobardum lib. de Dispensatione cap. 6. Ivonem Carnotensem Epist. 25. 33. 120. 180. 250. in Actis Murensis Monasterii pag. 44. &c.

¶ 2. PENSARE, Dispensare, disponere. Canones Hibern. tom. 9. Spicil. Acher. p. 25. *Oportet Principem omnia Pensare per manus ministrorum in usus parochiæ, & subjectorum & pauperum.*

¶ 3. PENSARE, Solvere, Gall. *Payer.* Charta an. 1188. apud Spon. tom. 3. Itin. pag. 15. *Ut nullo deinceps tempore a me vel ab alio successorum meorum violentas, sive injustas exactiones Pensare cogantur.*

¶ 4. PENSARE EQUUM, à Gall. *Panser*, vel *Pancer*, Procurare, instruere. Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. to. 3. SS. Junii pag. XXIII. *Liceat eis habere mancipia adducititia, ad Pensanda seu procuranda animalia supradicta.* Instr. an. 1430. to. 1. Hist. Dalphin. p. 63. *Iis igitur sic paratis, dictus D. Gubernator voce tubæ proclamari mandavit, quod quilibet suorum armatorum pranderet, & leviter absque stomachi repletione, & de equis suis bene Pensaret, & se incontinenti armaret bene & condecenter.*

¶ 5. PENSARE, Ponderare, Gall. *Peser.* Lex Bajwar. c. 11. n. 1. *Fiat tunica plumbea secundum statum ejus, & quod ipsa Pensaverit, auri tantum donet qui eum* (Episcopum) *occidit.* Anastasius in S. Symmacho PP. *Duodecim Apostolos posuit qui Pensabant libras centum viginti.* Hinc

PENSARE dicitur moneta quæ pondus legitimum habet, in legibus Wisigoth. lib. 7. tit. 6. §. 5. in Addit. 2. Legis Burgund. §. 6. in Capit. ad Legem Salicam cap. 3. §. 11. in Leg. Longob. lib. 3. tit. 28. in Capitul. Caroli M. lib. 4. cap. 32. in Capitul. Caroli C. tit. 28. in Edicto Pistensi cap. 8. 9. in Vita Aldrici Episc. Cenoman. num. 69. &c. quomodo *peser* dicimus. [Charta ann. 2. Childeberti Reg. apud Mabill. to. 3. Analect. pag. 89. *Et dedimus inter nos fidejussores Berhardum Episcopum, & Landolenum Abbatem, & Ganduinum Comitem, per libras quingentas de auro Pensante.*]

¶ PENSATIO, Insidiæ, Gall. *Guet-à pens.* Chron. Veron. ad an. 1329. apud Murator. tom. 8. col. 647. *Bartholomæus & Zilibertus fratres .... diffamati & accusati de Pensatione mortis & status contra dominos Albertum & Mastinum de la Scala, capti fuerunt, & in carceribus Communis Veronæ positi & perpetuo condemnati.* Vide *Pensabiliter.*

PENSATOR. Vide *Pensa.*

¶ PENSILARII, PENSILES ANCILLÆ, Qui &

quæ pensa trahunt. Vide in *Gynæceum* ad fin. Exinde &c.

PENSILIS DOMUS, [Sublimis, edita, vel pontibus inædificata. *Pensile horreum, Pensiles horti.*] Vide *Domus*.

¶ 1. PENSIO, Idem quod *Pensa*. Charta Gosvini Episc. Tornac. an. 1210. tom. 3. Gall. Christ. inter Instr. col. 61. *Fratres jamdictæ S. Martini Ecclesiæ VIII. Pensiones butiri probati & benevalentis ad pondus castri Brugensis, ab Ecclesia S. Petri Aldeburgensis annuatim sibi solvendas adquisierunt.* Adde Mabillon. tom. 3. Annal. pag. 71. num. 44.

¶ 2. PENSIO, Præstatio annua. Gregorius mon. in Chron. Farfensi apud Murator. to. 2. part. 2. col. 395. *Concessit .... unum servum manualem, nomine Marcellinum, cum ecclesia S. Mariæ ibidem sub annuali Pensione denariorum XII.* Ibidem col. 540. *Concessit .... in casale Caniano modium I. ad reddendam Pensionem denarii I. & medietatem oblationis omnis Natalis Domini.*

¶ PENSIO, Locatio, Gall. *Loier*. Tabul. B. M. Magdalenæ de Castroduno fol. 48. *XXV. solidi Dunensis monetæ de Pensione cujusdam stalli quod idem Guillelmus habebat in bocheria Castriduni.* Memoriale Potestat. Regiens. ad an. 1281. apud Murator. tom. 8. col. 1148. *Et stationes dicti palatii novi Communis data fuerunt ad Pensionem pro Communi merzadris.*

¶ PENSIO, Quævis exactio, tributum. Charta Friderici Ducis Austriæ an. 1243. apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. p. 228. *Statuentes ut in terris vehendo vino suo vel annona sua nomine telonei sive in aquis, sive in terris, nulla unquam ab eis Pensio exigatur.*

¶ PENSIO, Merces, salarium, Gall. *Salaire, honoraire.* Mandatum Philippi Pulcri an. 1301. apud Menester. Hist. Lugd. pag. 83. col. 2. *Item volumus quod aliquis consiliarius noster de cætero recipiat vel habeat Pensionem ab aliqua persona ecclesiastica, vel seculari, nec ab aliqua ecclesia, villa, vel communitate.* Charta an. 1345. to. 3. Gall. Christ. inter Instr. col. 122. *Item Pensiones consiliatorum, medicorum & chirurgorum triginta sex libræ & decem solidi. Item Pensiones in rebus ..., Summa omnium Pensionum tam in pecunia quam in rebus & assignamentis 477. 15. 3.*

¶ PENSIO, à Gall. *Pension*, Certa redditruum beneficii ecclesiastici portio. Index MS. Beneficior. Eccles. & diœc. Constant. fol. 54. *Et solvit Curatus Priori quinquaginta solidos pro Pensione.*

¶ PENSIONALIS ECCLESIA, Quæ *pensionem* solvit. Charta an. 1300. apud Ludewig. to. 5. Reliquiarum MSS. pag. 261. *Nos proprietatem ejusdem* (pensionis) *dimidio mercè Pensionalis prænominata ecclesia Novioperis, &c.*

¶ PENSIONARE, Annuos redditus assignare nomine *Pensionis*. Testamentum Agnonis de Turre an. 1382. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 718. *Et in casu in quo essent filiæ ex dicto Ludovico seu ex aliis filiis meis supradictis, volo quod prima maritetur ad & secundum ordinationem amicorum meorum, & aliæ ponantur in Ordine & Pensionentur competenter.*

¶ PENSIONARIS, Qui *pensionem* seu præstationem annuam debet. Charta ann. 1402. tom. 2. Rer. Mogunt. pag. 886. *Nostris & dictæ nostræ præpositurae redditnariis, censuariis, Pensionariibus, arrendatoribus, decimatoribus, colonis incolis & subditis ... insinuamus, intimamus, &c.*

¶ PENSIONARIUS, In beneficiis Principis relatus, Gall. *Pensionnaire*, interdum & Nobilis satelles Regis. Regest. 80. Chartophyl. reg. Ch. 519. an. 1350. *Guillelmi de Roello armigeri & advocati quondam Pensionarii carissimi domini & genitoris nostri dum vivebat, &c.* Acta S. Francisci de Paula tom. 1. Aprilis p. 150. *Nobilis vir Patricius Loqurbourg, de custodia D. N. Regis Francorum & nunc ejus Pensionarius.* Charta an. 1465. apud Miræum tom. 2. pag. 1348. *Magistri Mathiæ Grothere oppidi Gandensis Pensionarii &c.* Litteræ Othonis Ducis Brunsvic. ad Elizabeth. Regin. Angl. an. 1591. apud Rymer. to. 16. p. 147. *Generosus Comes Frisiæ Orientalis Joannes, affinis meus carissimus, qui per aliquot annos R. M. V. cliens & Pensionarius fuit.* Notus est Hollandiæ *Pensionarius*, quo nomine significatur primus hujus Reipublicæ minister.

¶ PENSIONARIUS, Cui ex camera seu fisco domini annuus redditus constitutus est: hunc inter servos manumissos referri debere existimo, ut pote qui *libellariis* accensetur. Charta Ottonis III. Imper. pro Monast. Farf. an. 1001. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 494. *Sive Latinus nuncius de eodem monasterio fodrum tollat, aut placitum super terram jam dicti Monasterii faciat; aut librllarios aut Pensionarios ad placitum constringere præsumat.* Nisi forte *Pensionarios* interpreteris qui censui sunt obnoxii.

¶ PENSIONARIUS, & PENCIONARIUS, Lictorum seu servientium testis & stipator, Gall. *Recors.* Chron. Bonæ Spei p. 277. *Stephanus quidam Pensionarius cum aliis à Nicolao de la Haya Præposito Binchiensi missus ad instantiam cujusdam civis Binchiensis solutionem sibi debitorum prætendentis, ejus equum in stabulo nostro ligatum solvens, Binchium abduxit in præjudicium nostræ jurisdictionis.* Histor. MS. S. Cypriani Pictav. pag. 449. *Vendidi & concessi ... nonam partem me contingentem in serventia decima du Linors quam ego & Pencionarii mei habebamus ab elemosinario.*

¶ 1. PENSITATIO, Meditatio. Acta S. Senorinæ to. 3. April. pag. 75. *Enacte martyrum acta legebat, in quorum studio & in æternorum Pensitatione cruciatuum die noctuque percurrebat.*

¶ 2. PENSITATIO, ut *Pensio* 2. præstatio annua. Chron. Modoet. apud Murator. tom. 12. col. 1080. *Cum burgo, & prato, & omni districtu, & Pensitationibus, & cum omnibus possessionibus, ac pertinentiis suis ... recuperavimus.*

¶ PENSIVA, Census, seu præstatio annua, quæ à Judæis, ut mercaturam exercere possint, pensitabatur. Computus an. 1322. to. 1. Hist. Dalph. p. 74. *Pro Pensiva casanæ Lombardorum de Mentio recepit &c.* Alter ejusd. anni ibid. *Pro Pensiva Baudani Lombardi recepit, &c. Census & Censiva* dicitur in Computo an. 1329. ibid. p. 92. Vide *Pensus*.

¶ PENSIUS, [illegible], in Gloss. Lat. Græc. *Pensius*, pro pretiosius dixit Gellius lib. 11. cap. 5. *Ita prorsus, ut nihil quicquam esset carius Pensiusque nobis, quam nosmetipsi.*

¶ PENSORES, Tortores, carnifices. Vita S. Victoris Massil. apud Bosquetum:

Pugnans Pensores nimios inferre dolores.

PENSUM, PENSUI. Vide *Pensa*.

¶ PENSUS, Census qui statuto tempore persolvi debet. Litera Agapiti PP. an. circ. 955. inter Instrum. tom. 6. novæ Gall. Christ. col. 104. *Ita sane ut à vobis vestrisque successoribus singulis quibusque indictionibus Pensus nomine rationibus ecclesiasticis decem argenti solidi anno denarios duodecim difficultate postposita persolvatur ... nullaque præterea ad dandum annuo Pensus à vobis mora proveniat.* Vide *Pensiva*.

PENTAEMTARCHUS, pro *Pentecontarchus*, Lat. *Quinquagenarius*. Charta ex Tabulario Ecclesiæ Brivatensis an. 924. num. 17. *Consultu Aklebaldi Præpositi Ecclesiæ S. Juliani martyris, & Cuneberti*

Pentecontarchi ipsius loci, cæterorumque Canonicorum, &c. Ita enim præfert ipse codex, licet vir doctissimus *Pentacontarchus* ediderit. Idem porro Cunebertus sub eundem annum 924. ch. 194. *Decanus* dicitur. Vide Spicilegium Acherianum tom. 11. pag. 284. [Vide *Pentarcontarrochium*.]

¶ PENTECOMARCHUS, perperam etiam apud Simeonem Dunelmensem an. 887. *Perturbatus erat frequenter animo contra Principes & Pentecomarchos.*

¶ PENTALACIA, PENTALAICA, Columna, sic dicta ab ejus forma. Anastasius in Vita S. Hilari PP. apud Murator. tom. 3. pag. 120. inter varias lectiones: *Ecaton Pentalaicas, & concas striatas duas ... columna miræ magnitudinis, quæ dicuntur Ecaton, fecit, & Pentalaicas & cancas castriatas duas, &c. Columna ecaten Pentalacias &c.* Nec sanius videtur ipse textus.

¶ PENTANUMMUS, inter signa terminorum, apud Agrimensores.

¶ PENTAPHARMACUM. Spartianus in Ælio Vero: *Nam tetrapharmacum, seu potius Pentapharmacum, quo postea semper Adrianus est usus, ipse* (Ælius) *dicitur repperisse: hoc est sumen, fasianum, pavonum, pernam crustulatam & apragnam.* Vide *Penthiacus*.

¶ PENTAPROTUS, πεντάπρωτος, Quinque primi, quinque summates. Πενταπρωτεία, Quinqueprimatus, magistratus nomen, munus quinque primorum. Cod. lib. 12. tit. 29. *Obsequium temonariorum vel Pentaprotia.* Cujacius vult, *prototypia*. Hæc Martinius in Lexico.

¶ PENTAPTOTUS, πεντάπτωτος, Quinque casus habens, scilicet diversos. Isidorus l. 1. c. 6. *Pentaptota*, quod tantum quinque casibus variantur, ut doctus. Πέντε quinque, πτωτὸς cadens, casualis. Hæc iterum Martinius.

¶ PENTARCHIA. Sicardi Episc. Cremon. Chron. apud Murator. to. 7. col. 530. *Gabinius Scauro successit. Gentem Judæorum per Pentarchias, id est, quinque conventus divisit.* Vox notissimæ originis.

¶ PENTARCONTARROCHIUM, vox à Græco πεντηκοντάρχιον consarcinata ad indicandum Decani munus in Eccl. Brivatensi. Charta an. 905. to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 130. *Adierunt serenitatem nostram Eldefredus aulæ S. Juliani Brivatensis existens præfectus, & Nectardus Pentarcontarrochii adminiculator non infimus, cæterique Canonici quamplures.* Vide *Pentaemtarchus*.

¶ PENTECOMARCHUS. Vide *Pentaemtarchus*.

¶ PENTECOSTALIA, Præstatio quæ à parochianis ad festum Pentecostes Curioni, vel ab inferioribus Ecclesiis matrici seu Episcopo exsolvebatur. Charta Elizabethæ Reg. Angl. an. 1560. apud Rymer. tom. 15. pag. 564. *Cum omnibus & singulis suis commodis, emolumentis, procurationibus, Pentecostaliis, pensionibus, &c.* Kennettus in Antiquit. Ambrosden. pag. 596. *Ut omnes parochiani prædicta villa venient ad suam matrem Ecclesiam de Pyrthon cum eleemosynis suis & oblationibus quibuscumque his festivis diebus per annum, scilicet ad Natale, ad Pascha, ad Pentecosten.* Consule Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. ad hanc vocem.

PENTECOSTALITER. Breve recordationis an. 1140. in Tabulario Casauriensi: *His ita institutis atque perfectis præfati fratres ex intimo viscerum suorum dixerunt, quod si quis nostrum vel eorum qui de gente nostra nascituri sunt, frangere voluerit hæc, aut fregerit, sit anathematizatus & excommunicatus ... & persolvat mille mancoses purissimi auri, & his persolutis, ista quæ facimus, sicut in isto brevi continentur, & in carta prima donationis perleguntur, Pentecostaliter, & sine fine permaneant.* Ubi forte *pentecostaliter* idem valet ac si res ea per 50. annos possessa fuisset. Nam annorum 50. præscriptio omnem redimendæ possessionis spem tollebat. Charta Friderici Imperat. ann. 1219. apud Ughellum tom. 4. pag. 1503. *Ad hæc regia auctoritate statuimus & ordinamus, ut nulla præscriptio noceat, vel possit objici eidem Ecclesiæ, nisi 50. annorum curriculis sit munita.* Vide Canones Hibern. lib. 35. cap. 7. 8. 10. lib. 41. c. 7. Leges Wisigoth. lib. 4. tit. 3. 6. 2. 4. Goffridum Vindocin. lib. 2. Epist. 30. l. 10. Cod. de Prædiis Navicular.

PENTECOSTE, Festum adventus Spiritus sancti in Apostolos, quod celebrant Christiani quinquagesimo die post Pascha. Vide Durandum lib. 6. cap. 107. & alios passim. Per septem autem dies festum Pentecostes celebrabatur, ut auctor est Honorius Augustod. lib. 3. cap. 147. & 149.

PENTECOSTE, Intervallum à Dominica Resurrectionis ad festum Pentecostes, Græcis & Latinis scriptoribus passim etiam dicitur. Ordo Romanus: *Tempus autem Pentecostes inchoatur a prima die Resurrectionis, & currit usque ad diem quinquagesimum post Pascha.* S. Hieronymus: *Non quo, & per totum annum, excepta Pentecoste, jejunare non liceat.* S. August. Epist. 86. *Dies illi quinquaginta post Pascha usque ad Pentecosten quibus non jejunatur, &c.* Ita etiam Tertullianus lib. de Corona militis c. 3. de Baptismo cap. 13. &c. Adde Amalarium lib. 1. de Eccles. offic. cap. 36. lib. 4. cap. 46. In illo autem 50. dierum intervallo, stantes liturgiæ olim intererant, eo elapso de geniculis adorabant, uti testantur Tertullianus, S. Hieronymus, S. Ambrosius serm. 61. Concilium Aurelianense, Epiphanius serm. Catech. S. Augustinus Epist. 119. cap. 17. S. Columban. in Pœnitent. cap. 9. B. Dorotheus Doct. 15. S. Germanus Patr. CP. in Theoria Mystica, Ordo Romanus, Isidor. lib. 1. de Eccles. offic. cap. 33. &c. In illo etiam intervallo *Alleluya* in Ecclesia ubique cantatur. S. Augustinus Epist. 119. cap. 17. Vide Scaligeriana pag. 261. & Henricum Valesium ad Eusebium lib. 4. de Vita Constant. cap. 64.

¶ PENTECOSTES MEDIA, Feria quarta intra octavam Pentecostes. Epist. S. Maximi mart. apud Sirmondum in Collect. Anastasii pag. 139. *Media Pentecostes heri, quod fuit octava decima mensis dies, qua solemnitas agebatur sancta mediæ Pentecostes.*

PENTECOSTEN, indeclinabiliter. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 33. *Similiter fiat in septimana Pascha & Pentecosten.* Occurrit ibi non semel, in Capitulari ann. 828. apud Anselmum Havelsbergensem Episc. lib. 3. Dialog. cap. 14. extremo, & alibi passim.

¶ PENTEPITROPUS, Unus è collegio quinque Procuratorum, à Græco πεντεπίτροπος. Vita S. Auxentii Archimand. to. 2. Febr. pag. 781. *Conjux quoque alterius cujusdam Pentepitropi nomine Cosmia.*

¶ PENTES MANICÆ, f. pro *Pendentes*. Literæ Caroli V. Franc. Reg. ann. 1367. de forma vestium: *Item, quod non audeant portare mochas vel manicas Pentes latiores trium digitorum vel majoris latitudinis.*

¶ PENTEUS. Vide *Typus* 2.

¶ PENTHE. Chron. Episc. Mindens. apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsvic. pag. 193.

M trecenteno cum nono septuageno,
Minda districtus conterrent fluminis ictus,
Pentheque pro festo feria quinta memor esto.

PENTHIACUS. Fragmentum Petronii p. 30. *Gal-*

lum enim gallinaceum, Penthiacum, & ejusmodi nenias rustici faciunt. [Vide *Pentapharmacum.*]

PENTICIUM, Appendix ædis, gurgustium, tuguriolum parieti affixum, adjunctum, nostris *Appentis*, [Anglis *Penthouse* vel *Pentise.*] Regula Fratrum domus S. Juliani juxta S. Albanum in Anglia: *Similiter inhibemus ne stationes fiant in Penticio, quod se extendit in longitudine ante domus fratrum versus viam regiam: neque quisque fratrum teneat ibi parliamentum cum alio fratre: sed si quis fratrum voluerit habere colloquium cum aliquo fratre, transeat ordinate per dictum Pentitium unusquisque alter ad alterum pro libito suo sine statione, &c.* Thomas Walsinghamus in Ricardo II. p. 259. *Intravit quidam cum gladio & parma Penticium Abbatis, audacter petens centum marcas ab Abbate donari sibi, &c.* Infra: *In camera Abbatis, in capella, in Penticio pro libito deambulabant.*

PENTIFARIE, In quinque partes, vox hibrida. Erchembertus, & ex eo Leo Ost. lib. 1. cap. 31. *Pentifarie regnum Francorum divisum est.*

¶ PENU, Cella, Gall. *Cellier*, quia in eo penus servantur. Charta ann. 1404. *Item confitetur tenere quoddam Penu seu Celier, cum quodam parvo plastro.* Occurrit in Consuetud. Brageriac. art. 122. & 123. Vide *Penus* 1.

¶ PENUCULA. Vide *Panucula* 2.

PENULATUS. Joan. Fortescutus de Laudibus Legum Angl. cap. 51. de Justiciario Angl. *Serviens ad legem ipse existens, roba longa ad instar Sacerdotis, cum capitio Penulato circa humeros ejus, & desuper collobio, cum duobus labellulis .... vestiebatur.* Infra: *Et capicium ejus non alio quam menevero* (Menu-vair) *Penulatur, capicium tamen servientis pellibus agninis semper albis implicatur.* [Hist. Harcur. tom. 4. pag. 2210. *Priore Warwici bis diebus amicto griseo Penulato cum baculo pastorali, &c.*] Vox videtur formata à *pannus* seu nostro *panne*, id est *pellis* vel *pellicium*: ita ut *penulatus*, idem sit quod *foderatus*, quasi *pannulatus*.

¶ PENUNCELLUS. Vide *Penones*.

PENURIOSUS, Qui penuriam patitur. Utitur Alanus de Insulis in Planctu naturæ pag. 283. 321. ult. edit.

¶ 1. PENUS, *oris*, Idem quod *Penu*. Charta Humberti Dalph. an. 1348. inter Ordinat. Reg Franc. to. 3. pag. 275. *Ecclesia de Romanis sola & in solidum habuit, habere consuevit & habet in singulis cellariis seu Penoribus sitis infra villam de Romanis, à tenentibus celleria, unum quartale vini semel in anno.* Transactio inter Abbat. & monachus Crassenses ann. 1351. *Quod vinum refectorarius dicti monasterii recipere debet & tenetur in Penore domini abbatis.* Recognit. de Vouta to. 3. fol. 353. *Item super Antonio de Ranco pro vinea & Penore simul contiguis sitis in manso de Blachia confrontante cum Penore Petri Vinbalis .... Item pro Penore & vinea sitis, &c.* Utitur Culumella.

¶ 2. PENUS, τιμωρός, *Ultor*, *ultrix*. Gloss. Lat. Gr. MSS. *Punitor*, *ultor*.

¶ PENUSA, βρωτὰ ϰ̀ ποτά, in iisdem Gloss.

PENY-GAVEL. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de Gavelkind pag. 26. *Tenentur de prædictis Abbate & Conventu, & prædecessoribus suis per fidelitatem & relevium, & per redditum & servitium vocatum Penygavel, videlicet reddendo annuatim eisdem Abbati & Conventui, & eorum successoribus de qualibet Swillinga dictarum 42. Swillingarum in festo S. Martini in hieme decem & novem solidos & 8. denarios, &c.*

PENYPISE, Pondus denariorum, statera, ex Sax. penỳ, denarius, & pise, ponderatio. Willelmus Thorn an. 1335. *Fabricavit sibi stateram Abbati & Conventui postea dolosam & abominabilem, quæ dicitur Penypise, & cum illa traxit 20. sol. in denariis antiquis ponderis maximi, cum quibus æqua lance recipiebat denarios quorumcunque.*

¶ PEPEDERE. Gloss. Lat. Græc. *Pepedo*, πέρδομαι.

¶ PEPERCIO, Indulgentia, remissio. Tabular. Montis-albani an. 1295. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 549. *Omnibus vero illis qui rogarent quod Deus manuteneret illos qui servarent illam pacem, dedit* (Papa) *centum dies Pepercionis totiens quotiens die qualibet pro dicta pace servanda precarentur.*

¶ PEPERERE. Gloss. Lat. Græcæ: *Pepero*, γεννῶ.

¶ PEPERONI, ut *Perones*, ni fallor, Calceamentorum genus. Vide in *Pero* 1. Statuta Eccl. Carnot. an. 1325. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 1365. *Præcipimus sub pœna prædicta fratribus & magistris hujusmodi* (leprosariarum) *quod vestibus indecentibus & Peperonis de cetero non utantur.*

¶ PEPIGENA. Vide *Pepigna*.

¶ PEPIGERE, f. Præstare, exsequi Concilium Egarense an. 614. inter Hispan. tom. 2. pag. 457. * Et omne quicquid ex castimonia presbyterorum & inferius clericorum conscriptum fuit, eadem forma etiam de omnibus Episcopis sub tali industria solertiaque omni tempore Pepigendo scrutetur.*

PEPIGNA, Minutæ monetæ species, [eadem videdetur quæ *Pictavina.*] Tabular. Albæ-ripæ in diœcesi Lingonensi ann. 1119. *Liberas ab omni censu & servitio, præter 5. denarios censuales una Pepigna minus.*

¶ PAPIGENA, Eadem notione. Charta an. 1206. in Tabular. Calensi pag. 190. *Recipiant de cætero ... quinque Pepigenas super terra sua desuper Riart ... Item Laurentius quadrigarius* (debet) *tres denarios & unam Pepigenam de terra sua de bosco.* Charta ann. 1304. in Tabular. Corb. *Vendidit ... ad opus ejusdem ecclesiæ ... viginti quatuor denarios & unam Pepigenam annui census seu redditus quos habebat super diversis locis.*

PEPIONES. Vide *Pipiones*.

¶ PEPLUM, Pannus lineus, quem moniales gerunt sub mento. Ita Lyndwoodus lib. 3. Provinc. tit. 19. ad hæc verba: *Moniales & cæteræ mulieres divino cultui dedicatæ velum vel Peplum sericum non habeant, nec in velo acus argenteas vel aureas audeant deportare.* Erat autem & *peplum* feminei capitis involucrum, quo fauces etiam tegebantur usque ad nasum, ut observat Spelmannus ex Matthæo Paris ad an. 1191. ubi de summo Angliæ Cancellario eodemque Antistite, cultu cincto muliebri: *Tunica viridi fœminea indutus, capam habens ejusdem coloris, Peplum in capite muliebre portans.* Mox: *Dolum suspicantes manus injecerunt in Peplum, quo fauces tegebantur; & summittentes à naso usque deorsum, faciem hominis viderunt nigram & nuper rasam.*

PEPULUM, *Speculum*, in Gloss. Arabico-Lat. Glossæ antiquæ MSS. *Pepulo, palleum, pepulum, spelunca. Pepulum, speculum.*

¶ PEPUSIANI, PEPUZIANI appellati Montanistæ à Pepuza Phrygiæ pago. Vide Philastrium cap. 49. S. Epiph. hær. 19. S. August. hær. 27.

PEQUICHINUS. Vide *Piquechini*.

¶ PER, Præpositio variæ significationis apud Scriptores medii ævi. Usitatiores annotabimus.

¶ PAR, Ad. Vitæ Patrum Emerit. tom. 2. Concil. Hispan. pag. 656. *Accidit ut .... per confirmandas eorum libertates aliquam particulam peculiolis tribueret.*

¶ PER, Apud, coram. S. Bernardus Epist. 428. *Ser-*

vienter Episcopi & quotquot erunt de familia ejus, numquam justitiabunt se per Comitem.

¶ PER, Cum. Charta ann. 1198. tom. 9. Spicil. Acher. p. 525. *Et ut hac charta perpetua stabilitatis robur obtineat, ipsam per chirographum scriptam & divisam sigillis nostris corroborari fecimus.*

¶ PER, Pro, sæpius occurrit hac notione. Pactus Leg. Salicæ tit. 19. edit. Eccardi: *Per unumquemque illum semper ternos solidos solvat.* Rotulus sæc. XII. in Tabular. Casæ Dei: *Dalmatius Dentil arrasium quod habebat in ecclesia S. Pauli, per unam mulam & c. sol. dedit monachis presentibus & futuris.* Chron. Andrense tom. 9. Spicil. Acher. p. 366. *Partem meam wastinia ... do sub firma manu Ostellaria ad Andernes ... Per tres firtalas avena per singulos annos reddendas.* Acta S. Raynerii tom. 3. Junii pag. 434. *Non Per te desinam hanc precem fundere.* Et alibi passim.

1. PERA, Monachorum propria fuit. Cassianus de Monachis Ægyptiis: *Ultimus est habitus eorum pellis caprina, qua melotes, vel Pera appellatur, & baculus.* Ita peram & baculum Monachis tribuit Palladius in Hist. Lausiaca c. 83. *Melotem* vero *Peram* apud Cassianum vocari mirum videtur viris eruditis: unde quidam *penulam*, alii *diphteram* restituunt. Ego vero vocem *appellatur* post *melotes* ponendam existimabam, tametsi ita legisse veteres apud Cassianum, ut ferunt editiones, pro certo sit. Vide Joann. de Janua in *Pera*, & Rosweidum ad Paulinum pag. 822. [*Pera, escharpe*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.]

Peregrinantium etiam fuit *Pera.* [Vide in *Peregrinatio* 3. laudatum Poema *de la Rose* MS.] Sic enim Christus ministris suis, apud Salvianum lib. 2. ad Eccles. Cathol. *Nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris, non Peram in via, neque duas tunicas, &c.* Baldricus in Chron. Camerac. lib. 1. cap. 10. *Sumpta Pera cum baculo, ad cœnobium viri Dei pergere festinavit.* Charta Ademari Vicecomitis Lemovic. an. 1179. ex Tabular. Dalonensi fol. 23. *Eo die, quo Hierusalem proficiscens cum Pera, quam collo deferebant, Joannem ejusdem Ecclesia Abbatem & cateros fratres Dalonenses investivi, &c.* Peregrinantium vero peræ à Presbyteris benedici solebant, ut observat Honorius Augustodun. lib. 1. Gemmæ animæ cap. 181. pro quibus benedictionibus fiebant oblationes. Diploma Alexandri PP. ann. 1234. in Tabulis Burgund. Perardi pag. 434. *Idem Sacerdos solus habebit .... oblationes qua fiunt pro baptismo & Pera.* Charta Rogeri Abbat. Dervensis in Tabul. ejusdem Monasterii: *Benedictiones Perarum, capillorum quoque suarum.* Charta ann. 1221. apud Jacobum Petitum ad Pœnitentiale Theodori pag. 401. *In prædicta etiam Ecclesia peregrinis de castro Presbyter consuevit benedicere Peras & baculos, & Missam, si ei placuerit, celebrare, & solum denarium de oblationibus recipere.* Vide Vitam S. Tellai apud Capgravium cap. 2. & quæ super peregrinantium peris observavimus in Dissertat. 15. ad Joinvillam. Benedicebantur etiam à Sacerdote ipsimet *peregrinaturi*, ut est apud Gilbertum Lunicensem Episcopum de Usu Ecclesiastico.

PERA, inter ministeria sacra. Chronicon Moguntin. pag. 384. *Peram ad corporalia filis aureis insertis miri operis & decoris.*

2. PERA, Anglis, est quævis structura contra fluctuum impetus, tam in mari, quam in fluminibus, ex Lat. *petra*, seu Gallico *pierre*, quod idem sonat. Usus enim obtinuit, ut ejusmodi moles, cujuscumque materiæ sint, ita appellentur, ut illa ad Germuthiam ex ingentibus trabibus maximaque vi saxorum constructa hodie id nominis habet: quomodo etiam *peras* vocant ipsa fundamenta quibus innituntur columnæ, quæ pontes sustinent, sive ex saxis fiant, sive ex pilis, tabulis, & aggesta terra. Vetus membrana de restauratione pontis Rovecestriæ in Itinerario Cantii, apud Spelmannum: *Primum ejusdem civitatis Episcopus incipit operari in Orientali brachio* (pontis) *primam Peram de terra, &c.* Occurrit ibi pluries.

PERACIA, Pera, pharetra. Anonymus de Gestis Friderici II. Imperatoris: *Saraceni more solito, priusquam se jungant, manualiter hostibus, ex Peratiis tela projiciunt, & subito sagittantes Ribaldos sine numero vulnerant.*

¶ PERACTOR. Præceptum Caroli M. ann. 770. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 32. *In præsentia nostra de ipsa silva veruin ad relegendum, & innotuit nobis, ut Peractores iniquiter ipsa silva ex parte invasissent.* Ubi divisim legendum videtur *per actores.* Vide *Actor.*

PERACULUM, *Sacculus.* Gloss. MS. Reg. Cod. 1013. Vox à *pera* efficta.

¶ PERADOTA, Species lapidis pretiosi. Charta an. 1272. apud Rymer. tom. 1. pag. 879. *Et unum anulum cum Peradota, pretii decem librarum.* Vide *Peritot.*

¶ PERÆ, *Omnia vasa necessaria usui bellico.* Glossar. Gasp. Barthii ex Guiberti Hist. Palæst. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 429.

¶ PERÆQUARE TALLIAM, *Talliam* ex æquo inter homines illi obnoxios partiri. *Peræquatio*, Ipsa partitio. Libertates Montis-Britonis an. 1376. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 83. *Nec eis licitum sit in futurum dictos homines, incolas & personas, cujuscumque status sint, qui nunc sunt, aut qui pro tempore fuerint, talliare seu Peræquare talliam, seu Peræquationem aliquam eis facere, aut aliquam servitutem talliæ, doni vel exactionis pecuniæ cujuscumque eis imponere.* Vide *Peræquatores.*

¶ PEREQUARE, in Edicto Johannis Reg. Franc. an. 1356. tom. 3. Ordinat. pag. 157. *Ipsi Consules* (S. Genesii) .... *habeant potestatem indicendi & Perequandi & levandi per certos suos nuncios, talliam seu tallias, &c.*

PERÆQUATORES, in Cod. Theod. & in Novellis, qui tributa ex æquo inter cives partiuntur, Græcis, ἐξισωταί, de quibus etiam agunt Ennodius lib. 1. Epist. 6. Senator lib. 5. Epist. 14. 15. & alii à nobis laudati ad Alexiadem pag. 346. Vide præterea Sirmondum ad Ennodium, Jacobum Gotofredum ad Cod. Th. Chopinum lib. 1. de Dom. tit. 2. num. 5. &c. Ad hanc tributorum peræquationem pertinet locus Gregorii Turon. lib. 9. cap. 30. *Childebertus vero Rex descriptores in Pictavos .... jussit abire .... ut scilicet populus, censum quem tempore patris reddiderat, facta ratione innovatura, reddere deberet. Multi enim ex his defuncti fuerant, & ob hoc viduis orphanisque ac debilibus tributi pondus insederat. Quod hi discutientes, per ordinem relaxantes pauperes ac infirmos illos, quos justitiæ conditio tributarios dabat, censu publico subdiderunt.* Adde Diurnum Romanum cap. 6. tit. 3.

PERÆQUATORES *victualium rerum in urbe regia*, apud Senatorem lib. 6. Epist. 6. qui rebus venalibus pretium indunt ac indicunt.

¶ PERAFFINARE, de metallis dicitur quæ purgantur & diligentius excoquuntur, Gall. *Affiner.* Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1338. apud Rymer.

mer. tom. 5. pag. 71. *Et dictam minam auri & argenti valeant purgare & Peraffinare . . . & sic purgatum & Peraffinatum ad cunea nostra & heredum nostrorum deferatur.* Hinc

¶ PERAFFINATIO, Ipsa purgatio, ibidem: *Assignavimus ipsum . . . ad supervidendum, purgationem & Peraffinationem auri & argenti prædictorum.* Vide *Affinare.*

¶ PERAGERE PECUNIAM, Colligere. Chron. Trudon. lib. 6. tom 7. Spicil. Acher. pag. 413. *Persoluta est ibi Peracta prius pecunia, Comiti Gisleberto reddita est Ducis gratia, oppidani liberati sunt à timore.* Nisi forte ibi sensus sit, persoluta est pecunia conventa.

¶ PERALIS BENEDICTIO. Vide in *Benedictio.*

PERAMBULATIO, à Practicis Anglicis dicitur perquisitio, quæ à judice fit finium Comitatus, aut alterius tenementi, cum de iis non consentiunt partes. Tum enim *perambulantur* & inspiciuntur, ut de iis constet. Tabularium Burgoliense fol. 9. *Quibus congregatis idem Albinus fines nostra terra cœpit Perambulare ac incisuras arborum, qua easdem terras terminabant, eisdem demonstrare, ostensiem cujus prafatus Hugo noluit credere.* [Chron. Nic. Trivetti: *Perambulatio autem foresta commissa est per totam Angliam tribus Episcopis, totidemque Comitibus, Baronibusque in eodem numero, ut ipsi Deum habentes pra oculis, exsecutionem facerent, & si qua emergerent dubia, illa secundum Deum & justitiam declararent.*] Vox etiam cognita hac fere notione sub priore Regum Stemmate. Charta Chlotarii III. apud Petr. Chiffletium: *Qualiter una cum ipsis vel parentes eorum de parte maxima de infra termino ipso Flaviacense contentionem maximam habuissent, & ipsas terminationes Perambulassent & signa posuissent, &c.* Vide Leges Baronum Scoticor. cap. 78. §. 2. Bracton. lib. 4. Tract. 1. cap. 31. §. 2. & Fletam lib. 4. cap. 15. §. 1. 2. 4. & infra *Percalcare* & *Visus.*

PERAMENTUM, Pera, cingulum à quo pera pendet: *Escarcelle.* Joannes Beka in Herberto Episcopo Trajectensi 26. *Theodoricus itaque Comes,* (Hollandiæ) *his agnitis, in se reversus erubuit, & de proposito mala voluntatis compunctus ingemuit: qui statim abjiciens pilum fraxineum, galerum splendidum, lrvinicum clypeum, & Peramentum aureum, discalciatus, flexis genibus expetivit veniam.* Ita 1. editio, at Bucheliana habet *paramentum.*

PERAMPLIUS, ita Anastasius in Hist. Eccl. vertit Theophanis ἐπὶ πλεῖον pag. 91. [*Peramplius, encor plus largement,* in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.]

¶ PERANGADA. Vide *Paraganda.*

¶ PERANGARIÆ. Mendum esse pro *Parangaria* suspicatus est erudit. Cangius: sed frequentius occurrit quam ut huic conjecturæ calculum meum addam. *Perangaria* definitur apud Spelm. ex veteri Vocabul. Latino-Angl. *Servitus personarum & rerum. Dicitur quasi perfecta & magna angaria. Est autem angaria servitus personarum & non rerum. Item Perangaria dicuntur exactiones & præstationes patrimoniorum.* Charta Caroli IV. Imper. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 377. *Ab omnibus exactionibus, collectis, precariis, angariis, Perangariis & aliis impositionibus . . . valeant eximere.* Legitur iterum pag. seq. Charta Ludovici II. Reg. Siciliæ MS. *Questas, aut tallias, angarias sive Perangarias . . . . imponere non audeant.* Occurrit in Statutis Vercell. l. 6. fol. 132. v°. Vide *Angaria* 2. & *Angariare* 5.

¶ PERANNO, Per annum duro. Onomast. apud Martin. *Peranno,* ἀπενιαυτίζω; rectius διενιαυτίζω.

PERANTE, ex Gallico, *Pardevant.* Statuta Ordinis de *Sempringham* pag. 733. *Potest . . . . in aliam partem Perante chorum transire.* Liber Ordinis sancti Victoris Parisiensis MS. cap. 38. *Quotiens Conventus cum processione Perante lavatorium transit, &c.* Monachus Vallis Sarnei cap. 72. *Cum transiret Perante basilicam, &c.* Adde librum Usuum Cisterciensium cap. 75. 90.

¶ PERANTEA, Prius, Gall. *Auparavant, ci-devant.* Charta an. 1377. apud Rymer. tom. 7. p. 164. *Item quod, ubi per officiarios Pontivi, per tempus sufficiens Perantea, certificatum fuit pro dando succursu, &c.* Instrument. an. 1459. apud D. *Brussel* to. 2. de Usu feud. pag. 747. *Magister Petrus de Saint-Amant, nunc clericus Regis in Thesauro, & Perantea receptor Parisius, &c.*

PERARARE, Scribere, apud Sidonium lib. 5. Ep. 17. lib. 7. Epist. 2. [Utitur Ovidius lib. 3. Trist. Eleg. 7.

Vade salutatum subito Perarata Perillam
Littera, sermonis fida ministra mei.]

¶ PERAREDA, an Lapicidina, Gall. *Carriere,* vel vox corrupta ab Hispan. *Paradero,* Terminus, portus, ripa? Charta an. 1057. in Tabular. S. Victoris Massil. *Donamus illi nostrum decimum de una condamina juxta fluvium Argenteam, & de alia parte Perareda, &c.*

¶ PERARIA. Vide *Petraria* 3.

¶ PERARIUM, Lapidum acervus. Notitia judicati pro Monast. Atul. ann. 994. Marcæ Hispan. col. 950. *Ambulaverunt juxta ipsas parietes de ipso maso qui fuit de Suniario & circumdarunt ipso maso usque ad ipse Perario.* Belgis *Pierier,* eadem notione.

¶ PERARIUS, Pirus, Gall. *Poirier.* Pactus Leg. Salicæ tit. 8. edit. Eccardi: *Si quis vere pomarium domesticum aut Perarium deintus curte aut latus curte furaverit, &c.* Vide *Pererius.*

¶ PERATÆ, Hæretici, quos à regione in qua versati sunt sic dictos, ad sæculum 2. refert Bohem. Hist. Eccl. p. 727. Vide Stockman. Lexic. Hæres.

¶ PERBANNIRE, Peremptorie citare, edicto seu banno judicis in jus vocare. Pactus Leg. Salicæ edit. Eccardi tit. 50. num. 2. *Si vero præsentes in testimonium fuerint vocati, & ea quæ viderunt testimonium prabere noluerint, & Perbanniti fuerint,* DC. *den. qui faciunt sol.* XV. *culpabilis judicetur.*

PERCA, pro *Pertica,* ex Gallico *Perche.* Monasticum Anglican. to. 2. pag. 87. *Et unam acram prati per majorem Percam.* [Charta Rotrodi Archiepisc. Rotomag. *Ut Ecclesia Mortuimaris . . . . prædictas terras in pace possideat in perpetuum, quarum omnium summa est sexagintarum acrarum ad Percam Regis de Leone.*] Hinc

PERCATA TERRÆ, ibid. pag. 305. *Perchée de terre.* [Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 56. *Unaquaque virga quæ est in hida debet claudere quinque Percatas.*] Vide *Pertica.*

¶ PERCACIA, & PERCATIA, Salaria, quæ Canonicis seu inferioribus clericis, præter principalem portionem, competunt, ab Hispan. *Percances.* Statuta Eccles. Valent. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 134. *Quicumque de clero . . . verba injuriosa seu contumeliosa contra suum rectorem, vicarium aut alium clericum . . . intra ecclesiam vel chorum aut extra . . . dicere præsumpserit . . . si beneficiatus vel substitutus fuerit, Percatiis quæ ei pervenient per mensem continuum, sit ipso facto privatus . . . Quæ Percacia . . . . à collectore Percaciorum exigantur, & inter illos qui ad Horas & divinum officium in forma assueta convenerint, dividantur.* Ibidem pag. 170. *Nullus in dicta ecclesia beneficiatus ad Percasia & emolumenta ecclesia admit-*

tatur, nisi omnia & singula sui prædecessoris debita & alia onera ... realiter & cum effectu persolvat. Vide *Anniversarium*, distributio, &c.

PERCALCARE. Tabularium Prioratus Neronis villæ f. 23. *Dederunt .... quicquid habebant in Fremundvilla, sive in territorio ejusdem Brocis adjacenti. Donum istud Percalcavit per circuitum ipse Stephanus* (donator) *& Ascelinus ejus Major, & alii plures, ... & sicut Percalcavit, sic hoc donum confirmavit.* Tabularium S. Eparchii Inculismensis fol. 8. *Audita querela, & eorum responsione, laudavimus & præcepimus, ut Abbas S. Eparchii produceret duos testes idoneos, qui Percalcarent & monstrarent terram, de qua possent jurare, quod ipsi viderunt investitam Ecclesiam, &c.* Infra: *Producti testes, qui Percalcationem fecerunt, jurare noluerunt, &c.* Tabular. Absiense fol. 27. *Qui etiam Percalcavit terram e lo motatges ad molendinum.* Ubi *Percalcatio*, idem fere valet quod *perambulatio*, de qua voce supra egimus, id est, ostensio rei quæ in controversia vertitur.

☞ Erat hæc *Percalcatio* apud Hispanos veteres & Gallos inter *investiturarum* formas, usu ac moribus definita & recepta: quod solemniori pompa fieri consueverat; anteibat quippe venditor aut donator, sequebatur emptor, aut is qui agrum recipiebat cum quanto poterat peditum & equitum comitatu. Qui omnes longissimo agmine ordinatim incedentes, agrum venditum aut donatum circuibant, suisque vestigiis ponebant terminos ac limites. Tum de his charta conficiebatur. Hæc innuit, præter allata, Charta Archimbaldi de Lamoniaco Militis an. 1096. in Tabular. B. M. de Charitate: *Campum etiam de Chancerano sicut eum in præsentia monachorum duorum Percalcari fecit, eisdem tradidit.* Vide *Pedisicare* & *Perchauchare*.

¶ PERCAMENA, Idem quod *Pergamenum*, Charta. Fundatio Parthenonis S. Alexandri Parm. to. 2. Annal. Bened. pag. 741. col. 1. *Et hanc Percamenam cum atramentario de terra levavi, & Atesindo notario civitatis Parmensis ad scribendum, adque cum stipului spopondi, ut et auctor conscriptionis omnibus essem, necnon & testibus obtulit roborandum & firmiorem omni tempore obtineat roborem.* Quid hac formula significetur, vide in *Pergamenum*.

¶ PERCAMENTUM, Eadem notione. Acta S. Alenæ to. 3. Junii pag. 396. *In Percamento descripsit.*

¶ PERCANTARE, Absolvere, ad finem cantare. Drogo in Hist. Translat. S. Lewinæ num. 8. *Postquam talia delatravit, id optimum factu ducens, orare perrexit, & psalmos quos necdum finierat Percantare satagit.*

¶ PERCANTATIO, Cantus. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. cap. 79. p. 231. *Intonuit ipse Rex* ... Te Deum laudamus *Percantatione devota & solemni.*

¶ PERCAPTURA, Palorum contextus & series in fluminibus certa ratione dispositorum, ut pisces facile in retibus capiantur ac in iis serventur. Charta an. 1164. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 120. *Dedi itaque & concessi ... cum donatione hujus elemosinæ omnes Percapturas quas Fratres inceperunt versus me .... in .... aqua & in fossis & in ponte & in omnibus rebus ubicunque persumpserint.*

¶ PERCATA. Vide *Perca*.

PERCATAPSAT, Papiæ, *valde cedit, vel blande cedit.* [Gloss. Isidor. *Percatapsere, valde dividere.* Martinius malit *perdepsere*, quod est *ϐινεῖν*. Sic Plauto *dividere* nequam est verbum.]

PERCENARE, *ἀποδειπνῆσαι*, in Gloss. Græc. Lat.

¶ PERCEPTIBILITER, Aspectabili specie, ita ut oculis percipiatur. Chron. Engelhusii apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsvic. pag. 1133. *Incubus loquebatur cum hominibus, lusit in instrumento musicali, Perceptibiliter lusit ad taxillos.* Elmham. in Vita Henr. V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 38. pag. 105. *In tantum terræ viscera ipsorum* (saxivomorum) *impulsibus agitantur, ut ipsa maxima fabrica ecclesia abbathiæ, notabili distancia à retro existens, prout ejusdem fenestra vitrea minutim confracta probarunt, tanto impetu multum Perceptibiliter quateretur.*

PERCERI, *Celeres*, Papiæ, idem: *Percibus, celerrimis, velocibus.* Perceleres.

¶ PERCHA, Pertica, Gall. *Perche*. Computus an. 1202. apud D. *Brussel* to. 2. de Usu feud. pag. CLXIII. *Robertus burdater, pro Perchis & eleis & bardeicie, II^c. & LXI. l. & X s.*

¶ PERCHAUCHARE. Pancharta MS. Abbatiæ S. Stephani de Vallibus apud Xantones, Charta 37. *Tredimus Deo atque Ecclesie beati Stephani prothomartiris de Vallibus quicquid juris habebamus in petreria que vocatur Katipeu, omni occasione remota, in perpetuum pacifice possidendam, prout Willelmus abbas de Vallibus que Picherius & Arnaudus de Somatula & plures Perchauchaverunt* Ubi nescio an legendum sit *Perchanchare*, ut videre est in hac voce. Ut ut est idem sonat quod *Pedare, Pedisicare, Percalcare*, terram pedibus metiri, ut ejus termini certius assignentur, quod in venditionibus vel concessionibus usitatum erat.

¶ PERCHEIA, PERCHEYA, Pertica, Gall. *Perche*. Histor. MS. Monast. Beccens. p. 520. n. 2e. *Beccenses retinuerunt jus piscandi per cursum aquæ cum bacello & Percheia.* Tabular. Calense pag. 231. *Possidebant in territorio de Kala quamdam peciam prati continentem septem carteria septem Percheyas minus.*

¶ 1. PERCHIA, Eadem notione. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 299. *Dedi & eisdem monachis locum aptum, de octo Perchiis in longum & de sex Perchiis in latum, &c.*

¶ PERCHIA, Contus, pertica ad usum naviculariorum. Charta Philippi Augusti an. 1207. apud Duchesn. in Norman. pag. 1063. *Naves quoque & homines ipsorum cum averiis & pecuniis suis poterunt ascendere & avallare per aquam Sequanæ in quamcumque partem voluerint, & pontes & Perchias, si eis necesse fuerit, levare & reficere sine licentia alicujus.*

PERCHIA, Cornua cervi, ex Gall. *Perche*, in Charta Henrici III. Regis Angl. apud Guillel. Prynneum in Libertatibus Eccl. Anglic. to. 3. p. 65.

¶ 2. PERCHIA, Piscis, Plinio perca, nostris *Perche*. Fleta lib. 2. cap. 73. §. 20. *Vivaria, stagna, lacus, servoria & hujusmodi piscarias suas quisque discretius bresmiis & Perchiis faciat instaurari.* Vide *Pertica* 2.

¶ PERCHICA, ut *Perchia*, pertica mensoria. Charta an. 1177. apud Thomassee. in Biturig. p. 73. *Item præcipimus ut Perchica qualibet mensura ad instar Magduni, quod semel Præposito tradita nunquam possit immutari ob calumniam.*

PERCIDUS. Appendix Cod. Theodos. Const. 20. *Si autem infirmior fuerit persona, prius cogitet animo suo Percido, & sic accuset, &c.* [f. placido.]

¶ PER CONSEQUENS, à Gall. *par consequent*, Igitur, itaque, in Litteris an. 1357. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 448.

¶ PERCONTENTUS, Per omnia satisfactus, nostris *tres content*. Charta an. 1356. to. 2. Hist. Eccles. Meld. pag. 230. *Et tenemus nos omnimode Percontentos.*

¶ PERCOQUUS, Præcoquus, præcox, Gall. *Précoce.* Bernh. *de Breydenbach* iter Hierosol. p. 87. *Erat autem tempus quando jam Percoque uve vesci poterant.*

¶ PERCREBATUS. Gloss. Isid. *Deditum, Percrebatum, divulgatum.*

¶ PERCULA, f. *Pelota*, seu pilæ lusoriæ species. Acta S. Pomponii Episc. tom. 3. Maii pag. 373. *Ob ejus facti memoriam Neapolitani singulis annis in majori ecclesia ludos quosdam Percula ad solatium animique recreationem, magna populi frequentia, celebrarunt.* Vide *Pelota.*

¶ PERCULSERIT, pro Perculerit, à verbo percellere, in Vita S. Guthlaci tom. 2. April. p. 38. *Ut si... illic vitiosus sermo aures Perculserit.*

PERCURRERE. Marculfus lib. 1. form. 38. *Super Capellam domini Martini, ubi reliqua Sacramenta Percurrunt, debeant conjurare.* Id est, ubi præstari solent.

¶ PERCURRIBILIS MONETA, Quæ in usu publico est, Gall. *Monnoie courante.* Charta an. 1148. inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 521. *Propter solidos CCCLXXX. Biterrensis bona Percurribilis moneta.* Alia an. 1152. ibid. col. 539. *Propter v. m. solidos Melgorienses bonos & rectos, meribiles & Percurribiles, quos mihi dedisti.* Vide in *Moneta.*

PERCURSUS, Societas quædam inita inter duos dominos pro utriusque tenentibus seu hominibus: Gallis *Parcours, entrecours. Percursus* vero aut homines spectabat, aut pastionem animalium. *Percursus hominum* dicitur ea facultas concessa hominibus utriusque feudi, *percurrendi* seu migrandi ad utrumlibet feudum: ita ut si homo, vel tenens alicujus, dominum suum deserere velit, & ad alium dominum, quocum percursum ille habet, transire, id ei liceat. Charta Petri Comitis Autissiodor. an. 1205. in Tabulario Campaniæ Thuani fol. 196. *Veritate super hoc inquisita didicimus Percursum esse inter dictas villas.* Charta Odonis Ducis Burgund. an. 1215. ibidem f. 49. *Concessimus alter alteri quod Percursus qui est inter quasdam villas nostras & suas suspendatur in 4 annos, ita quod interim nec homines nostri in terra sua, nec homines sui in nostra valeant retineri.* Tabularium S. Benigni apud Perardum: *Dederunt... Percursum plenarium in omnibus terris suis, silvis, & planis, & pascuis.* Regestum Magnorum Dierum Trecensium an. 1285. fol. 23. *Dicebat dominus de Hans quod per compositionem olim inter ipsum ex una parte, & dom. Regem Navarra Comitem Camp. ex altera factam, burgenses sui de Hans non habebant Percursum in terra domini Comitis Camp. dicens & asserens, quod si contingeret aliquem de ipsis burgensibus ire ad villas Comitis Camp. causa morandi, vel burgesiam faciendi ibidem, dictus dominus de Hans posset totam remasantiam ipsius burgensis retinere.* Dux Burgundiæ Divionensibus concessit, litteris an. 1268. *le Parcours de ces qui s'an voudront aler de Dijon sans la taille de la ville paier. En tel maniere que cil qui s'en voudront aler, soient hommes, ou femmes vëves sans la taille de la ville paier por demorer aillors, s'an doivent aler devant la Tossains, & doivent demeurer & tenir feu & leu & leur mainie là où il vœut ester, & fors de la baulie de la Tosseins jusque à la feste de la nativité S. Jean Baptiste: ne ne peuvent dedans cel terme tenir hostel a Dijon &c. & ny peuvent venir que pour leurs affaires particulieres pour vendre leur bled ou leur vin, sauf que depuis la S. Jean jusques à la Toussains ils peuvent y venir avec tout leur mesnage pour leurs moissons & pour leurs foins, &c.* in Regesto feodor. Burgundiæ 2. part. pag. 134. De ejusmodi hominum percursu agunt Consuetudines, Trecensis art. 7. Vitriacensis art. 78. 79. & Senonensis art. 136. 138. Adde chartam an. 1270. apud Roverium in Reomao p. 282.

☞ *Percursus* conditiones à voluntate dominorum, inter quos ejusmodi societas inita erat, pendebant; hinc pro diversis locis varias exstitisse colligere est ex allatis. Idem docet Charta conventionis inter Hugonem III. Burgund. Ducem & Manasserum Lingonens. Episc. an. 1188. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feud. pag. 1008. ubi percursus in eo positus videtur ut dominus nihil exigere possit ab homine servo alterius domini, qui feminam suam de corpore in uxorem duxit, quamdiu eorum liberi apud patrem manserint: *Quod ego nichil possum capere in homine Lingonensis Episcopi manente Castellioni vel in castellaria, propter mulierem meam, dum liberi manebunt cum patre existentes de manupastu & familia patris. Ipse Episcopus similiter nichil poterit capere in homine meo propter mulierem suam, dum &c.* Vide supra *Intercursus*, Gloss. Jur. Gall. v. *Parcours*, & *Procursus* 2.

¶ BURGENSIS DE PERCURSU, *Bourgeois de Parcours*, in Consuet. Senon. art. 137. 138. 139. 140. Iidem qui *Burgenses Regis.* Vide in *Burgenses*, & laudatum Gloss. ibid.

Spectabat etiam *percursus* facultatem datam hominibus in alieno feudo operas faciendi, ut est in Consuetudine Nivernensi cap. 12. art. 1.

Percursus in pastionibus, erat facultas ponendi pecudes suas, & eas pascendi, in alterius domini, quocum *percursus* erat, pascuis. Tabularium S. Benigni Divion. *Dedit Canonicis... usus suorum nemorum ad construenda ædificia, Percursus quoque in eisdem nemoribus, & pasnaticum, &c.* Guido VI. Dom. Lavalli in Tabulario Abbat. de Rota: *Do & concedo praterea omnibus bestiis suis, exceptis capris, Percursum nemorum meorum.* Vetus Inquesta in Regesto Philippi Aug. Herouvalliano fol. 118. *Dominus Montisfortis non potest ponere porcos in defenso nisi suos, donec pasnagium sit acceptum: postea vero Percussum* (sic) *dare potest cui voluerit in defenso, absque vendere.* [Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 80. *Dedit perpetualiter in foreste sua de Burceio pasnagium & Percursum centum porcorum in glande & filgeria.*] De percursu in pascuis agunt Consuetudines Comitat. Burgundiæ cap. 16. art. 103. & Lothafingiæ tit. 15. art. 1. *Procursus*, pro *percursus*, habetur in Chronico Besuensi pag. 660. ut *Procours* in Consuetud. Nivernensi.

¶ PERCURSOS, Districtus, territorium. Charta hominii à Petro Com. Autiss. præstiti Durando Episcopo Cabilon. an. 1216. *Inquisivi autem per bonos & legitimos viros quod hæc sunt de feodo suo, Baignans, Bellumvidere, Vitres, Brancbogenoilles, Landes & Ricy, & ultra, & quidquid continetur in Percursu S. Vincentii & magnum terragium apud Molesmes.* Occurrit rursum in Charta hominii Mathildis Comit. Nivern. an. 1237.

¶ PERCURSUS, Præstatio quæ in avena exsolvebatur, forte ob concessum à Domino jus *Percursus*, ut conjicit D. *Secousse* in Notis ad Litteras Aalaydis Burgund. Comit. an. 1231. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 221. *Invenit ipsum dominum (Vergei) habere magnam justiciam & parvam in eadem villa* (d'Eschemone) *si clamor venerit ad prepositum suum, & albergariam semel in anno, que recipi debet communiter ab omnibus hominibus totius ville & Percursus in quolibet manso, usque ad tres*

quartellos avene ad mensuram currentem apud Belnam, si facultas aderit; sin autem minus.

¶ PERCUSSATUS, Perforatus. Bullarium Fontanell. MS. ad an. 1125. *Dedit Ergenulfus Sanson præfata ecclesia 11. acras terra ad alnam Percussatam, & decimam molendini de Fransneto.*

PERCUSSIO, Pœnæ monasticæ species. Pœnitentialis S. Columbani cap. 8. *Cui ceciderit Chrismal, nihil confringens*, 12. *Percussionibus emendetur.* Sic alibi non semel. *Verbera* appellantur cap. 12. 13. 14. alibi *plagæ.* Vetus Pœnitentialis Andegavensis apud Morinum post libros de Pœnitentia pag. 36. ubi de Redemptionibus pœnitentiarum: *Quidam dicunt, centum Percussiones in hyeme vel centum psalmos in æstate valent &c.* Vide *Palmata* & eumdem Morinum lib. 7. cap. 14.

PERCUSSORES, Qui anteneasmo, specie maniæ, laborant; *Hos*, inquit Gariopontus in Passionario Galeni lib. 1. cap. 11. *Latini Percussores, alii Cansarios vocant.*

PERCUSSORIUM. Gloss. Ælfrici Saxonic. *Percussorium*, plege, i. clades, occisio.

¶ PERCUSSURA MONETÆ, Jus monetam cudendi, signandi. Diploma Rodulphi Reg. Franc. an. 930. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 65. *Concedimus & nostræ largitatis munere, ut Percussuram numismatis, quæ & moneta dicitur, secluso fisci jure, iidem Canonici* (S. Martini Turon.) *ex mero habeant semper.* Charta Othonis I. Imper. an. 948. apud Miræum tom. 1. pag. 141. col. 1. *Et quia sub nostra consistit ditione, annuimus Abbati cancellarium sibi constituere quemcumque voluerit ex suis: similiter mercatum, Percussuram monetæ, &c.* Vita Theoderici Metens. Episc. apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunsvic. pag. 30. *Ut locus celebrior haberetur, & ut oppidanis vel indigenis commeatus undecumque suppeditarentur, Percussuram monetæ ibi fieri, & mercatum publicum constituit celebrari.*

¶ PERCUSURA, Percussio, in leg. Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 13. *De ferita, aut Percussura hominis liberi.*

PERDA, Jactura, Gall. *Perte.* Usatici Barcinonenses MSS. cap. 24. 28. *Emendet ei totum dampnum & missiones & Perdas, quas senior per fallimentum illius fecerit.* Tabularium Castri Meliandi in Biturig. tit. 57. *Perdas vero & missiones, &c.* [Charta ann. 1412. *Guillelmus Bruncoste infirmarius de Charitate fecit dampna & Perdas de bonis suis in prioratu suo de Berriaco propter guerram damnosam in partibus istis habitam.*] Adde Thomasserium in Consuet. Bituric. pag. 158. Le Roman d'*Aubery* MS.

Il me feroit ma Perde restorer.

Vide Salmasium ad Pollionem p. 312. & *Perdita.*

¶ PERDELE, ENDELE, Voces mysticæ, quibus Henrico Regi Angliæ significabatur ut Publicanos funditus perderet ac deleret, apud Hovedenum ad an. 1182. *Cum Walterus serviens domini Eustacii abbatis de Flaii dormiret nocte quadam, audivit vocem de cœlo semel, secundo, & tertio dicentem sibi, Vade & dic Henrico Regi Angliæ, In nomine Christi Perdele, Endele; & dic ei, quod ita faciat, & nisi fecerit, filii ejus & ipse morte morientur ... Tempus vero in quo hæc visio contigerat, erat tunc quando Publicani comburebantur in pluribus locis per regnum Franciæ, quod Rex nullo modo fieri permisit in terra sua, licet ibi essent perplurimi.* Forte à voce composita Anglo-Sax. *ent*, & *deele*, dividere. Vide *Divisio* 1.

¶ PERDERE. Vide *Pœna perdita.*

PERDICERE, [Idem videtur quod *Percantare.* Vide in hac voce.] Statuta Ord. S. Gilberti *de Sempringham* p. 772. *Cum sorores dixerint horas, quamvis his Pater noster Perdixerint, potest aliqua absens ad horam ingredi. Si plures Perdixerint, non ingrediatur, sed per se debitum horæ persolvat.*

PERDICETA, PERTICHETA, Machina jaculatoria. Historia MS. Excidii Acconis an. 1191. *Secum ducens machinarum multitudinem fundibulariam, sicut sunt petrariæ, biblietæ, Perdiceta, & mangonelli.* [*Perdisseta*, edidit Martenius tom. 5. Ampliss. Collect. col. 769.] Sanutus lib. 2. part. 4. c. 6. *In prora vero cujuslibet galearum fieri possent aliqua bellica instrumenta, ut consulerent exercitati in talibus & docti, Pertichetas sive furcutas a puppe usque ad proram circa latera cujuslibet ordinando, juxta id quod fieri consuevit. Similiter balistaria a capite bancorum in tanto numero, quantus necessarius & utilis videretur. Quæ quidem castra, Pertecheta, balistaria, & bellica instrumenta sic debent fore ingeniis ordinata, quod possint removeri & erigi secundum quod fuerit opportunum.* Italis *Pertighette*, est parva pertica: & sane machina ista *furcæ* etiam speciem retulit, cum *pertichetæ* sive *furcatæ* dicatur Sanuto. Sed cujusmodi illa fuerit, mihi incertum, nisi ea fuerit, quam *Perdriau*, seu Perdicem vocat Will. *Guiart* sub an. 1304.

Pres du Roy devant sa banniere
Metent François trois Perdriaus,
Getans pierres nar enviaus
Entre Flamens grosses & males,
Joignant d'eus vot d'ous espringales,
Que garçons au tirer avancent.

PERDIDOSUS, Qui rem aliquam perdidit. Martinus Didacus *Daux*, Justitia Aragon. lib. 6. Observant. tit. de Privileg. Militum, pag. 9. *Quod si facere noluerint, vel nequiverint, dominus loci, & homines teneantur emendare maleficium Perdidoso, sacramento ejus, &c.*

PERDINGI. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 29. *Villani vero vel cotseti, vel Perdingi vel qui sunt viles vel inopes personæ, non sunt inter legum judices numerandi.*

¶ PERDISSENA, PERENDISSENA, ex D. Augustino, apud Gratiani Decretum in cap. quæris. de Consecrat. dist. 4. ubi sic habetur: *Nempe sæpe ita loquimur, crastinam, vel Perdissenam, vel Perendissenam Domini passionem dicamus, cum ille ante multos annos passus sit.* Ubi Glossa sic exponit: *Perdissenam, id est, per senam, scilicet, per sextum diem. Perendissenam, id est, perempto die seno, sive sexto, nempe, post sex dies, uno perempto.* Hæc Macer in Hierolexico.

¶ PERDISSETA. Vide *Perdiceta.*

¶ PERDITA, Jactura, decessio, Gall. *Perte, déchet*, Ital. *Perdita.* Computus an. 1202. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feud. pag. ccvii. *Summa operum, tachiarum, & Perditarum, & donorum & munitionum Feritatis, &c.* Charta an. 1208. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 387. *Stando in eorum servicio omnibus suis expensis & Perditis per xv. dies, ... & transactis dictis xv. diebus, si Cremonenses voluerint expensas & dampna, & Perditas reficere rerum, &c.* Chron. Parmense ad an. 1308. apud Murator. tom. 9. col. 874. *In dicto exercitu remanserunt omnia manghana Communis, tenda & pavilioni Communis ... In summa dici non potest, quanta fuit Perdita.* Vide *Perda.*

¶ PERDITUM, Perditio. Vita MS. S. Winwaloei fol. 66. *Latam declinas & spatiosam viam, quæ ducit ad Perditum.*

¶ PERDITUS, Miser, calamitosus, misere afflictus. Mirac. S. Willelmi Gellon. *Quia imo diavolus Per-*

ditam illum solite amplius diversis torquere modis, eam discerpere, atque vexare cœpit.

PERDONARE, Concedere, donare, *Accorder.* Ritus unctionis Regum, ex Codice Ratoldi, apud Menardum: *A vobis Perdonari petimus, ut unicuique de nobis ... justitiam conservetis.* Adde Capitula Caroli Cal. tit. 1. cap. 3. tit. 14. cap. 3. tit. 34. cap. 3. tit. 43. cap. 4. Capit. Ludovici II. tit. 1. Capitulum Karlomanni Regis, Alcuinum Epist. 29. 86. Chartam Malgerii Archiepisc. Rotomag. apud Sammarthanos in Archiep. Rotom. n. 46. &c. Exstat in M. Pastorali Ecclesiæ Paris. Charta an. 1350. in qua formula describitur sacramenti, quod Joannes Rex Franciæ præstitit *in suo jucundo adventu* Parisios Episcopo & Canonicis Ecclesiæ Paris. in vestibulo ejusdem his verbis conceptum: sic enim Episcopus Regem compellavit: *A vobis Perdonari petimus, ut unicuique de nobis, & Ecclesiis nobis commissis Canonicum privilegium & debitam legem atque justitiam conservetis, & defensionem exhibeas, sicut Rex in suo regno debet unicuique Episcopo & Ecclesiæ sibi commissæ.* Cui Rex respondit: *Promitto vobis & Perdono, quia unicuique de vobis & Ecclesiis vobis commissis Canonicum privilegium & debitam legem atque justitiam servabo, & defensionem, quantum potero, adjuvante Domino, exhibebo, sicut Rex in suo regno unicuique Episcopo & Ecclesiæ sibi commissæ per rectum exhibere debet.* Hinc

¶ PERDONATIONIS SCRIPTURA dicitur ejusmodi professio, qua Ludovicus II. Ecclesiæ jura & privilegia servaturum se Episcopis pollicetur, in Capitul. ejusdem tit. 1. *Ad suprascriptam vero Episcoporum petitionem hæc quæ sequuntur Rex Hludowicus professus est Episcopis, & istam ipsam Perdonationis scripturam manu sua eis dedit in Compendio 11. Kalendas Decembris. Ego Hludowicus, &c.*

PERDONARE, Concedere, condonare, indulgere, parcere; unde nostris *Pardonner.* Charta Pippini Regis apud Doubletum pag. 696. *Propter hoc missus fuit ad causas, sed Fulradus Abbas, vel ipsa Congregatio S. Dionysii nos deprecati sunt pro eo, & suam illi vitam Perdonavimus in Dei amore & Domini Dionysii.* Synodus Metensis: *Volo vos precari, ut hoc mihi Perdonetis, ut deinceps securus vobiscum loqui possimus.* Capitula Caroli Calvi tit. 26. *Propter illius amorem, & pro illius gratia, totum Perdono quod contra me misfecerunt.* Adde tit. 27. cap. 6. Synodum Pistensem cap. 2. Edictum Pistense cap. 21. &c. Florentius Wigorniensis an. 1103. *Perdonavit ter mille marcas argenti, quas Rex sibi omni anno per conventionem debuit,* i. dimisit. Charta Florentii Comitis Hollandiæ, apud Joann. à Leydis lib. 16. cap. 3. *Ab hac die præsenti Perdonamus, ac deinceps .... perdonatum esse volumus, ea conditione ut, &c.* [Adde Chronicon Andreæ Danduli tom. 12. Murator. col. 491.]

¶ PERDONARE MEMBRA, Vitam sonti indulgere. Eginhardus Epist. 18. *Duo servi sancti Martini fugerant ad limina beatorum Christi Martyrum pro eo quod frater eorum quemdam socium suum occidisset, rogantes ut eis liceat solvere illum weregeldum pro fratre suo, & ut ei membra Perdonentur.*

¶ PERDONARE DEBITUM, *Servitium, tributum,* Condonare debitum, tributum remittere, à debitis servitiis eximere. Capitul. 4. Ludovici Pii an. 819. cap. 2. *Nisi forte talem firmitatem de parte dominica habeat per quam ipsum tributum sibi Perdonatum possit ostendere.* Charta Balduini Episcopi Noviom. an. 1049. *Cupiens ipse absolvi ab omni cura seculari, petit servitium de nostro fisco sibi minui, cujus timens impedire devotioni, Perdono servitium in vita sua debitum nobis.* Chartular. S. Odilon. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 29. *Et in vineis quas ipsi monachi excolunt & operantur exactiras, vestituras etiam de omnibus terris ... quas ad præsens monachi tenent .... Perdonavit, reddidit.* Testam. Radulphi *de Nevill* an. 1440. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 433. *Tunc volo, quod de firmis tenentium meorum ubique de mea propria hereditate, qui tenent de me annuatim xx. s. & infra, videlicet pro uno tantum termino ante obitum meum debito, nichil de eis inde levetur vel capiatur; sed omnino est mea voluntas, ut inde singuli Perdonentur.*

PARDONATIO, Concessio, in Capitul. Caroli Cal. tit. 16. cap. 11. tit. 23. c. 10. &c. [Charta apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 249. *Hanc vero Perdonationem annuerunt filii sui Goscelinus videlicet atque Paganus & omnes alii.*]

¶ PERDONATIO, Condonatio, remissio, Gallice *Remise.* Charta ann. 1452. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 333. *Ac nullam acquietanciam, solucionem, Perdonacionem, relaxationem .... allegemus seu allegari faciamus.*

PARDONARE, Parcere, indulgere, *Pardonner.* Leges Adelstani Regis: *Tertium est quod gratiam omnes misericorditer Hermerum dominum suum de dono quod forisfactis hominibus concessisti, hoc est quod Pardonatur omnibus forisfactura, &c.* [Charta ann. 1174. apud Rymer. tom. 1. pag. 37. *Et Rex filius ejus similiter Pardonavit omnibus tam clericis quam laicis.* Tabular. Gemetic. tom. 1. pag. 39. *La haulte justice a esté baillée par le Roy nostre Sire, à qui Dieu Pardoint, à Monsr. le Conte d'Alençon.*]

PARDONA. Charta de his quæ inquirere debent Barones errantes, seu Justitiarii itinerantes: *Et inquiratur de auxilio ad maritandam filiam Regis quod inde exierit de singulis hundredis, & de singulis villatis, & de singulis hominibus, sive in redditis, sive in Pardonis, & cui illud traditum & liberatum fuerit.* Ubi *Pardona*, idem valet quod *Misericordia*, seu mulcta judiciaria. Vide in hac voce.

¶ PERDONUM MAXIMUM, Jubilæus, seu plenaria peccatorum indulgentia à Summo Pontifice concessa, nostris etiam *le grand Pardon.* Chronic. Estense ad ann. 1349. apud Murator. tom. 15. col. 455. *Dom. Episcopus Vercnensis de mandato Dom. Papæ Clementis VI. venit Ferrariam ad ordinandum.... de maximo Perdono, & indulgentia in civitate Romæ.* Chron. Bergom. ad an. 1392. apud eumdem tom. 16. col. 859. *Visitavi supradictas quinque ecclesias decem diebus continuis semel in die & pro jubilæo, seu Perdono & indulgentia, &c.* Vide *Jubilæus.*

¶ PERDUTA, ut *Perdita*, Jactura, Gallice *Perte.* Ogerii Panis Annal. Genuens. ad an. 1214. apud Murator. to. 6. col. 407. *Consules vero vocatis universis hominibus galeæ, fecerunt eos jurare Perdutam totam; & à mercatoribus Pisanis qui Januæ erant, tandem extorserunt, & perdentibus restituerunt.*

¶ PERE ET PITE. Constit. Canuti Reg. de foresta cap. 17. *Si quis autem contra primarium pugnaverit, in placito emendet secundum pretium sui ipsius, quod Angli Pere & Pite dicunt, & solvat primario quadraginta solidos.* Ubi observat Spelmannus mendum esse ex imperitia Saxonicorum characterum & idiomatis; ƿ enim Saxonicum (hoc est w) pro p Romano legit scriptor; & perinde Pere & Pite pro ƿere & ƿite. Vide *Wera.*

¶ PERECIA, Idem quod *Pecia*, Frustum. Charta ann. 1374. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS.

pag. 390. *Cellerarius domus supradictis decumbentibus dabit ebdomadibus cuilibet eorum duas Perecias butiri integras, duos caseos & octo ova.* In alia an. 1359. ibid. p. 361. *Duo ova, dimidiam Peciam butiri, &c.*

¶ PERECLIXION, Genus arboris. Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 323*. *Arborem quoque Pereclixion incolere, ejus fructu refici, umbra requiescere, ramis protegi, dicunt & a crudeli dracone tueri. Hujusmodi physici de columba docent.* Monent Bollandistæ in margine MS. annotari, *hanc arborem cerro opinor interpretandam.* Cerrus autem Latinis est quercus quædam.

¶ PEREDES, f. Vasa thuraria, acerræ, Gall. *Navettes.* Histor. Monast. S. Florentii Salmur. apud Marten. to. 5. Amplisf. Collect. col. 1096. *Fornacenses monachi quædam reddere sunt coacti, scilicet vas cœnæ Dominicæ, thuribulum cum Peredibus a S. Eligio fabricatum, missale quoddam, &c.*

PERETILUUS, Abundans. Syrus & Aldebadus in Vita S. Majoli Abbat. in Prologo lib. 3.

Quamquam tanta sit hæc, tamque Peressiua,
Ut sensus merito mensque perhorreat.

¶ PEREGRINAGIUM, Peregrinatio. Charta an. 1236. in Tabular. Fiscamn. *Concessi .... pro quindecim libris Turonensium quas ipse mihi pagavit ad faciendum Peregrinagium meum ultra mare.* Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 333. *Qualiter sub eo tempore Hierusalem fuisset ... De Peregrinagio autem & singulis quibuslibet ita distincte exposuit.*

¶ PEREGRINANTER, Peregre. Vita S. Gervini tom. 1. Martii p. 283. *Constituit eum* (Gervinum) *capellanum suum, & secum duxit Peregrinanter in Jerusalem.*

¶ PEREGRINANTES in tres classes dividit Petrus Abbas Juncellensis lib. de Laude cœnobii Anian. apud Stephanot. tom. 8. Fragm. Hist. MSS. pag. 255. 1. est eorum, qui Sanctorum oratoria pietatis causa frequentant; altera Pœnitentium, quibus peregrinatio in pœnam indicta est, vel qui sponte eam suscipiunt; tertia Morientium, qui in loco sancto sepulturam eligunt.

¶ PEREGRINARI. Vide *Peregrinatio* 2.

PEREGRINARIUS, Officium Monasticum, qui peregrinos & hospites excipit, alias *Hospitalarius* & *Hospitarius* dictus. Vide Goldastum tom. 2. Rerum Alamann. pag. 189. in margine.

1. PEREGRINATIO, Jus pastus, vel procurationis, quod exsolvitur domino, dum peregre vadit. Charta Philippi Regis Franc. an. 1170. apud Perardum pag. 244. *Porro dum terram suam simpliciter deambularet,* (Comes Cabilonensis) *Peregrinationem semel, aut bis in anno, in hospitio Paredi sibi deberi asserebat, &c.*

2. PEREGRINATIO, Vita Monastica. Chronicon Casin. lib. 3. cap. 65. de Victore II. PP. *Magis optabat in diuturna Peregrinatione suum tempus finire.* Eadem verba habentur cap. seq.

¶ PEREGRINARI, Vitam monachicam agere. Petitio monachi ante votum sæc. 4. Bened. part. 1. p. 718. *Simul cum felici Congregatione vestra, quam Dominus de diversis provinciis ad Peregrinandum propter nomen suum sub jugo militia atque servitutis Christi, &c.*

3. PEREGRINATIO indicta in pœnam. Canones S. Patricii apud Wareum: *Qui furatus fuerit pecuniam ab Ecclesia sancta, ... illius manus vel pes circumcidantur, aut in carcerem mittatur, aut in Peregrinationem ejiciatur, & restituat duplum, & jurabit quod non revertetur, donec impleverit pænitentiam.* Adde Canones Hibern. lib. 28. cap. 6. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 5. de Sacerdote qui Confessionem revelavit: *Omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus Peregrinando pæniteat.* Chronicon Andrense: *Suis tamen hostibus sibi pacificatis, tali modo quod Terram Sanctam pro anima occisi infra biennium adirent.* [Formula inter Bignon. 15. *Cognoscat magnitudo seu & sanctitas vestra quod iste frater noster nomen ille serviens vester petiit nobis ut ad basilicam S. Petri patris vestri pro suis culpis vel pro nostra stabilitate valeat ambulare ad orationem.*] Philippus *de Beaumanoir* cap. 63. *Se li souverains set que pes de vilain cas soit fete, dont aucuns se soit obligez à rendre argent, ou qui vaille argent, si comme d'aller en Pelerinage, ou d'autre paine, li souverains pot penre celi por attaint du fet.* Vide Nangium in S. Ludovico an. 1256. Summam Roberti de Chorcon Cardinalis in Tract. de Pœnitentia, quæst. 2. cap. 13. & Ughellum tom. 4. pag. 867. Ejusmodi peregrinationum reis à judice in mulctam indictarum non semel mentio occurrit in magno Recordo Leodiensi pag. 51. 52. 54. 55. 56. ubi certa pecuniæ summa redimi dicuntur. Vide Joann. Morinum lib. 7. de Pœnit. cap. 15. 16. 17. [Vide in *Processio* 1.]

☞ *Peregrinationes* vero quæ in pœnam indicebantur, aliæ majores, minores aliæ nuncupabantur; quæ ad S. Jacobum, Romam & Jerusalem dirigebantur majores vocabant, minores quæ versabantur in invisendis oratoriis intra provinciam aut regnum positis. Codex MS. D. *de Chalvet* de Hæret. Albigens. *Confessus fuit dicto fratri Poncio Inquisitori de hoc quod participaverat cum dicto fugitivo, & petivit consilium ab eodem, quid faceret de parte gregis prædictum R. contingente, quam idem R. Godail mandaverat restitui sorori suæ. Tunc dictus Inquisitor absolvit eum de participatione quam habuerat, cum dicto fugitivo, injungens ei pro penitentia Peregrinationes minores.*

☞ Habita autem criminum ratione durior aut levior erat peregrinatio: qui majora crimina, puta homicidium, perpetraverant, ferreis vinculis constricti, per loca sancta peregrinari jubebantur, donec divina virtute, aliove quovis modo, iis liberarentur. Huic rei illustrandæ aptissimum est quod ex Cod. MS. de Mirac. SS. Floriani & Florentii refert Mabillonius in Præfat. ad sæc. 2. Benedict. §. IV. num. 41. *Consuetudine antiqua partibus interioris Franciæ usque hodie mos inolevit, ut quisquis propinquiorem sibi parentem gladio jugulaverit, & postea pœnitentia ductus, ad Pontificem crimen admissi facinoris detulerit, ipso decernente Pontifice, ex ipso gladio ferrei nexus componantur, & collum peccatoris, venter atque brachia strictim innectantur ex ipsis ferreis vinculis: sicque de propria patria & solo patrio pellatur. Interim quousque divina pietas eadem vincula solvi præcipiat, primum Romam, dehinc per diversa Sanctorum loca veniam criminis efflagitando peregre proficisci cogitur.* Adde Mirac. S. Bavonis lib. 3. & Mirac. S. Galli cap. 34. Vide *Pœnitentiale ferrum* in *Pœnitentes.* Notanda omnino quæ hanc in rem leguntur in Append. 1. ad lib. 4. Capitul. num. 34. *Non sinantur vagari .... isti nudi cum ferro, qui dicunt se data pœnitentia ire vagantes. Melius videtur ut si aliquod inconsuetum & capitale crimen commiserint, in uno loco permaneant laborantes & servientes & pœnitentiam agentes secundum quod canonice sibi impositum sit.* Interdum nihilominus perpetua peregrinatio injungebatur. Capitul. lib. 6. cap. 421. *Sciendum est omnibus quod conjunctio spiritualis commatris maximum peccatum sit, & divortio separandum, atque capitali sententia multandum, vel Peregrinatione perpetua delendum.*

☞ Sæpius religionis tantum & pietatis causa peregrinabantur. Marculfus lib. 2. form. 49. *Quatenus presens portitor ille, radio inflammante divino, non (ut plerisque mos est) vagandi causa, sed propter nomen Domini, itinera ardua & laboriosa parvipendens, ob lucrandam orationem, limina SS. Apostolorum domni Petri & Pauli adire cupiens, &c.* Quonam vero habitu id peragerent, docet le Roman *de Vacce* MS.

En Jerusalem fist Peregrinaton
En langes & nus piez à grant devotion.

Le Roman *de la Rose* MS.

Tantost come bons Pelerins
Hastis, fervens & enterins ...
Et pert o moi par grant effort
Escherpe & bordon grant & fort.

Peregrinationes Solennes, in Jure & Consuetud. Normanniæ cap. 91. dicuntur: *Cum peregrinus accepta in parochia sua licentia, cum cruce, & aqua benedicta, & processione extra parochiam conducitur, pergens Hierusalem, Romam, vel sanctum Jacobum, vel in aliam Peregrinationem per crucesignationem.*

Peregrinatione Attonitus. Petrus Venerabilis lib. 1. de Miracul. cap. 8. *Qui cum aliquandiu, velut Peregrinatione attonitus, siluisset.* Phrasis Gallica, *comme s'il fust revenu de loin.* Alanus de Insulis in Planctu naturæ: *A mea mentis igitur Peregrinatione ad me reversus, &c.*

¶ PEREGRINI, *dicuntur omnes qui non sunt de Episcopatu ordinantis, sive sint clerici, sive laici.* Vocabular. Juris utriusque.

PEREGRINUS, *Peregrinorum officium*, quod in Ecclesia Rotomagensi ita celebratum feria 2. post Pascha observat Ordinarius MS. ejusdem Ecclesiæ: *Officium Peregrinorum debet fieri hoc modo: Duo de secunda sede qui sint scripti in tabula ad placitum scriptoris, induti tunica, & desuper cappis transversum, portantes baculos & peras in similitudinem Peregrinorum. Et habeant capellos super capita & sint barbati. Exeant à vestiario, cantantes hymnum*, Jesu, nostra redemptio, *venientes lento pede per dextram alam Ecclesiæ, usque ad portas occidentales, & subsistentes in capite processionis, & tum cantabunt hymnum usque ad eum locum*, Nos tuo vultu saties. *Tunc quidam Sacerdos de majori sede, scriptus in tabula, indutus alba & amictu, nudus pedes, ferens crucem super dextrum humerum, vultu demisso veniens usque ad eos per dextram alam Ecclesiæ, & subito stet inter illos & dicat*, Qui sunt ii sermones. *Peregrini quasi admirantes, & eum respicientes, dicant*, Tu solus peregrinus. *Sacerdos interroget*, Quæ? *Peregrini respondeant*, De Jesu Nazareno. *Sacerdos utrumque respiciens, dicat*, O stulti & tardi corde. *Quibus dictis, statim recedens Sacerdos, fingens se longius ire, & Peregrini festinantes, prosequentes, eum detineant, quasi ad hospitium invitantes, & trahentes baculis, ostendentes castellum, & dicentes*, Mane nobiscum. *Et ita cantantes ducant eum usque ad Tabernaculum in medio navis Ecclesiæ in similitudinem castelli Emaux preparatum. Quo cum ascenderint, & ad mensam ibi paratam sederint, & Dominus inter eos sedens panem fregerit, & fractione panis agnitus ab illis subito recedens ab oculis eorum evanescat. Illi autem stupefacti quasi surgentes, versis vultibus inter ipsos cantent lamentabiliter*, Alleluya, *cum versu*, Nonne cor nostrum. *Quo iterato, vertant se versus pulpitum, & cantent hunc versum*, Dic nobis Maria. *Tunc quidam de majori sede indutus dalmatica & amictu, in modum mulieris, caput circumligatus respondeat*, Sepulchrum Christi, Angelicos testes. *Tunc extendat, & explicet unam syndonem ex una parte loco sudaris, & aliam ex alia parte loco vestium, & projiciat ante magnum ostium chori. Deinde dicat*, Surrexit Christus. *Chorus cantet alios duos versus sequentes residuos, & interius recedant M. & Peregrini, & processio factis memoriis redeat in Choro, & ibi finiantur vesperæ.*

PEREMPTORIUS, ἀναιρετικός, in Gloss. Gr. Lat.

¶ Peremptorius Dies, *Terminus*, Ultra quem non datur dilatio. Vox forensis. Epist. Innocentii PP. III. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 441. *Cum autem judices ipsi partes tandem edicto peremptorio citavissent, Templarii ... ad diem Peremptorium nec venerunt, nec pro se miserunt aliquem responsalem. Termino Perhentorio utrique parti statuto*, in Charta an. 1198. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 374. Rolandinus Patavinus lib. 5. c. 14. *Idem S. apostolicus Innocentius Papa IV. post multos terminos Peremptorios constitutos, &c.* Adde Radevicum lib. 1. cap. 27. Concil. Hispan. tom. 4. pag. 68. &c.

¶ Paremptoriæ Exceptiones. Statuta Eccles. Leodiens. an. 1287. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 877. *Cum judex viderit aliquam partium per exceptiones frivolas, dilatorias & Peremptorias litem protrahere, &c.* Occurrit in Charta an. 1481. ex Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomag.

¶ Peremptorius, nude, Ultimus. Translat. Crucifixi miracul. tom. 3. Julii p. 457. *Quæ* (imago) *cum tribus tantum diebus aperta & exposita fuerit, ad vesperam diei* xxvii. *cooperta & clausa est: quæ dies à die* xxv. *prædicta erat tertia & Peremptoria.*

¶ Peremptorie, Definite, ultimum. Chronic. Andrense tom. 9. Spicil. Achер. pag. 583. *Cujus* (commissionis) *auctoritate adversarios nostros à Pictavia Peremptorie citari facimus.* Adde Statuta S. Claudii an. 1448. pag. 40.

PERENDINARE, Morari. [Annal. Bened. ad an. 981. tom. 4. pag. 6. *Ex Romulea egressus urbe* (Otto Imperator) *& ædificata sibi regali domo in campo, qui vocatur Codici, toto ipso æstivans tempore ibi Perendinans mansit.* Computus an. 1202. apud *D. Brussel* tom. 2. de Usu feud. pag. clxvi. *Pro palefrido Regis qui Perendinavit* xxx. *s.*] Lambertus Ardensis: *Multos in hospitio recepit, & secum Perendinare vel hospitari fecit & coegit.* Matthæus Westmonast. an. 1016. *Patri qui tunc Londoniis Perendinavit, nuntios dirigens.* Ita non semel, an. 1059. 1087. 1101. 1244. 1254. Fortescutus de laudibus Legum Angl. cap. 35. 36. &c.

¶ Perhendinare, Eodem intellectu, in Literis ann. 1227. tom. 1. Corp. Diplom. pag. 165. *Milites vero nostri ... poterunt ire per terras quas Rex Franciæ & sui possident more transeuntium, ita quod non possint Perhendinare in villis Regis Franciæ & suorum.*

Perendinatio, [Idem videtur quod *Peregrinatio* 1.] Articuli Cleri Gallicani oblati Edw. II. Regi an. 1316. cap. 11. *Item petitur quod dom. Rex & Regni magnates non onerent domos religiosas, vel Ecclesiasticas personas, pro corrodiis, pensionibus, Perendinationibus faciendis in domibus religiosis, &c.*

¶ Perhendinatio, Eadem notione. Charta Roberti Franc. Reg. ann. 999. apud Doublet. pag. 826. *Interdicens ante omnia, etiam super omnia omnes hospitationes, Perhendinationes, potentiumque per vim diversiones.*

Perendinare, Ingeminare. Vita S. Pharaildis Virg. cap. 3. *Nec vir immoderatæ atrocitatis a consueta desistebat insania, sed usu quotidiano flagra Perendinabat ferocia.* Ubi *flagra perendinare*, est diu flagellis cædere: nisi legendum sit, *ingrandinabat*. Vide in *Grandes*.

¶ PERENDINARE, *De die in diem prolongare*. Gloss. MS. XIII. sæc. Avenion.

¶ PERENDISSENA. Vide *Perdissena*.

¶ PERENNARE, Perenne facere. Charta ann. 1030. apud Calmet. Hist. Lothar. tom. 1. col. 403. *Mortalium facta ne simul cum memoria hominum fragili labantur, scriptura apicibus solent Perennari.* Formula haud infrequens in veteribus Chartis. Utitur Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 12. Vide *Perhennare*.

¶ PERENNITUDO, Diuturnitas. Rolandinus Patavinus lib. 11. cap. 16. apud Murator. tom. 8. col. 339. *Reversi sunt omnes alacres & ditati: præter quod Zaffonum præda forensibus injuste concessa, rumorem movit in populo, & inolevit fere seditio Perennitudinis & damnosa, quæ tandem sopita fuit studio & peritia sapientum.* Non male alii Codd. MSS. *Pænitudinis*.

¶ PERENNITUS, Omnimode, penitus. Charta an. 1269. in Chartular. S. Vandreg. to. 2. pag. 1716. *Guillelmus de Hamello minor viginti quinque annis cum auctoritate Nicholai de Monte Sora curatoris sui à nobis ei dati Perennitus facta solempnitate qua in curatore dando requiritur.*

¶ PEREQUARE TALLIAM. Vide *Peræquare*.

PERERIUM. Vide *Petraria* 2.

¶ PERERIUS, Pirus, ut *Perarius*. Charta ann. 1316. ex Schedis Præs. *de Mazaugues: Pereris tamen habeantur pro non fructiferis, nisi essent emptati.*

PERETRA, [f. Idem quod *Petraria*, lapidicina,] in Testamento Guillelmi D. Montipessulani ann. 1211. Locum vide in *Orrata*.

¶ PEREUTA, Vas coquinarium. Statuta Monast. Lirinensis an. 1453. *Item tenetur* (abbas) *providere coquinæ... ollis, olletis, Pereutis, endeciis, &c.*

PEREXIRE. S. Irenæus lib. 2. in Præfat. *Quonam modo per numeros veritatem affirmare conantur, minutatim Perexivimus*, id est, commemoravimus, ex Græco διεξήλθομεν. Vide Jacob. Billium lib. 1. Observat. Sacrarum cap. 33.

¶ PEREXIRE, Peragere. Capitula Synod. Orient. inter Concil. Hispan. tom. 2. pag. 332. *Non liceat quinta feria novissimæ septimanæ jejunium solvere & omnem exhonorare Quadragesimam, sed sincere abstinentes totam Quadragesimam Perexire.*

¶ PEREXPECTARE AD MISSAS, Dimissionem ab officio expectare. Capitul. lib. 1. cap. 132. *Ut omnes fideles communicent & ad Missas Perexpectent sine alia deprecatione.*

¶ PERFECTI, à seipsis dicti olim Valentini discipuli, ut testatus Irenæus lib. 1. adv. Hær. cap. 6. num. 4. *Semetipsos extollunt, Perfectos vocantes, & semina electionis.* Eodem nomine gloriabantur hæretici recentiores Albigensium sectarii, qui & *Consolati* interdum nuncupabantur. Vide in hac voce. De iis sub *Perfectorum* nomenclatura hæc habet le Roman *de la Chantepleure* MS.

Li bougres, li Parfés,
I cil qui riens ne croit,
Ne cuide pas qu'enfers,
Ne que paradys soit.

Infra :

Je nel porroie croire
Dist li bougres Parfes.

Ab iis ad Quietistas transiit hæc appellatio, qua præ cæteris donabantur mulieres quæ eo perfectionis pervenerant ut crimina, pudet referre, consecrarent.

PERFECTIALES, Ministri judicum, servientes. Ordericus Vital. lib. 12. pag. 857. *Rediviva prosperitas illis blande favens, favos Perfectiales admodum terruit, &c.* Infra pag. 871. *Per diœceses suas illis contumelias irrogarunt, & tam per se quam per suffectos Perfectiales acriter oppresserunt.* Forte quasi *Præfectiales*.

¶ PERFECTIO. Vide *Perfectum*.

PERFECTISSIMUS, διασημότατος, in Gloss. Gr. Lat. & apud Eusebium lib. 10. cap. 6. &c. Titulus honorarius aliquot Magistratibus attributus, qui *Perfectissimatus* dicitur, de quo est titulus in Cod. Theod. lib. 6. tit. 37. & Justiniano lib. 12. tit. 32. De eo copiose egerunt Pancirolus ad Notitiam Imperii lib. 1. cap. 3. Cujacius, Valesius ad Ammianum, Jacobus Gotofredus ad l. 1. d. tit. & alii.

PERFECTUM. *Ad perfectum suscipi*, in Ordine Romano c. 6. *Perfectionem consequi*, in Concilio Tribur. can. ult. ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον, non semel in Concilio Ancyrano, cum scilicet exactis pœnitentiæ gradibus ad sacram Communionem admittebantur Pœnitentes. [Adde Capitul. lib. 5. c. 136. Spicil. Acher. tom. 11. pag. 55. & 73.]

¶ PERFECTUM SALUTIS, Perfectio seu consummatio salutis, gloria scilicet æterna. S. Iræneus lib. 4. cap. 9. num. 3. *Ut possint semper proficere credentes in eum, & per testamenta maturescere Perfectum salutis.* Paulo ante dixerat: *Sicut igitur adveniente Perfecto, non alterum Patrem videbimus.*

¶ PERFECTUM, Debitum servitium. Capitul. de partibus Saxon. cap. 29. *Ut universi Comites pacem & concordiam ad invicem habere studeant. Et si forte inter eos aliqua discordia aut conturbium ortum fuerit, ut nostrum solatium vel Perfectum pro hoc non demittant.*

¶ PERFICERE, pro *Proficere*, in Charta Johannis Reg. Angl. Lib. nigro scaccarii pag. 379. *Sed cum ibi Perficere non possent, diverterunt ad quandam villam, &c.*

¶ PERFIDARE, Perfide agere, à fide, quam quis alicui debet aut pollicitus est, deficere, fidem fallere. Concil. Toletan. XVI. inter Hispan. to. 2. pag. 746. *Quorum denique sceleratorum, qui & in præteritis & nunc Perfidasse detecti sunt, prævaricatione compellimur cœtus vestri in universitatem consulere.*

¶ 1. PERFILATUS, Netus, Gall. *Filé*. Vita B. Humilianæ tom. 4. Maii pag. 401. *Capillos habebat longos & flavos; & non videbantur capilli, sed aurum potius optimum polymitice Perfilatum.*

¶ 2. PERFILATUS, Filis connexus, Gall. *Enfilé*. Anonymi Annal. Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 809. *Cum rosettis perlarum Perfilatarum cum floribus intus, &c.* Supra: *Filotum auri & setæ se tenentes.*

¶ PERFILIS, μακροσκελής. Gloss. Lat. Græc. MS. Sangerm. Qui longis est cruribus. Leg. forte ex Vulcan. *Pernix*.

¶ PERFILUM, Opus intertextum, nostris olim *Pourfilure, ouvrage tissu, broche*. Statuta Massil. lib. 2. cap. 39. num. 3. *De vestibus filiolis vel filiolæ sine frezio, & veta, & Perfilo accipiant in hunc modum, scilicet de tunica IV. den.... si est cum frezio, vel veta, vel Perfilo XII. den. Profilum*, ibid. num. 2. pluries occurrit. Litteræ patentes Caroli V. Franc. Reg. an. 1367. de forma vestium: *Item, quod nulla dictarum mulierum audeat portare in vestibus suis circa pedes vel alibi aliquod Perfilum pellis, vel panni serici, vel lanei.* Consil. Massil. an. 1381. *Quod nulla mulier aliqua audeat .... deferre in capuciis sive aliter nec rivets seu Perfils de pennis variis, erminis, &c.*

¶ PERFINELLI, f. Funiculo colligare, nostris *Ficeller*. Statuta Equitum Teuton. artic. 86. apud R. Duellium

R. Duellium tom. 2. Miscell. pag. 61. *Sellis superpositis & trossariis possunt Persinelli alia quæ cum parvis corrigiis ligari consueverunt, & cum aliis, quæ liganda sunt majoribus corrigiis, expectabunt jussum mandatoris.*

¶ PERFINITIO, Definitio, judicium. Lex Bajwar. tit. 11. §. 6. num. 1. *Et si propter contumaciam legi obtemperare noluerit, sed suam perfecerit domum, & cetera adificia sepis conclusione firmaverit, tunc dicat, Emunda territorium meum usque ad legis Persinitionem.*

PERFORACULUM, *Terebra*, τρύπανον, in Gloss. Græc. Lat. [τέρετρον, in aliis Gloss.]

¶ PERFORARE CHARTAM, TABULAS solebant, cum falsitatis insimulabantur, sive genuinæ, sive supposititiæ essent: non ergo perforatio indicium erat convictæ falsitatis. Lex Ripuar. cap. 58. n. 5. *Quod si quis tabulas Episcoporum manibus seu clericorum roboratas inrumpere voluerit, ... tunc tabulæ in præsentia judicis Perforentur, ... & nihilominus tabulæ stabiles permaneant.* Ibid. cap. 59. num. 3. *Quod si charta in judicio Perforata idonea fuerit, tunc ille qui causam prosequitur, dupla repetitione culpabilis judicetur, ... & ipsum testamentum inviolatum perseveret.*

¶ PERFORATÆ MONETÆ. Vide in *Moneta*.

¶ PERFORATIO BARRII, seu muri civitatis apertura, pro qua tributum aliquod domino exsolvebatur. Charta an. 1292. Caroli II. Comit. Provinciæ ex Schedis Præs. *de Mazangues: Hugo Teronus servit pro domo sua sex denarios, & pro Perforatione barrii xii. denarios.* Ibi pluries.

¶ PERFORRATURA, Pellitium, ni fallor. Capitul. gener. S. Victoris Massil. MS. an. 1313. *Statuimus ut nullus de cætero portet in vestibus Perforraturam, cendatum, vel folraturam albam in caputio cisso.* Vide *Pellicia*.

¶ PERFOSSARE, *Perforare*, διατρυπᾶν. Gloss. Lat. Græc. MSS. Sangerman. Acta SS. Hermagoræ & Soc. to. 3. Julii pag. 257. *Et cum locus amplius esset Perfossatus, capsa una cernitur.*

PERFUNDERE dicitur Sacerdos eum quem tingendo, non mergendo baptizat. Summula Raymundi Ord. Prædicat.

Infirmus vel abortivus baptismatis unda
Ter perfundatur, ne non mersus moriatur.
Si glaciata sit hæc, formam teneas modo dictam.

Vide *Clinici*, *Superfusi*.

PERFUSIO, [Ablutio, apud Liturgicarum rerum Scriptores, cum scilicet sumtis sacræ Eucharistiæ speciebus, sacerdoti vinum & aqua infunduntur ut digitos abluat. Concil. Rotomag. an. 1231. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 177. *Celebraturus quoque Missam secundam vinum Perfusionis non sumat, sed ministro habenti bonam conscientiam conferat.*] Statuta Ord. Præmonstrat. dist. 1. cap. 1. *Cum aliquis in Natali Domini vel aliàs de necessitate duas Missas debuerit celebrare, post primam Missam, sumpto Sacramento Eucharistiæ, vinum Perfusionis, sive ablutionis non sumat, sed alii ad sumendum tradat.* Vide *Superfusio*.

¶ PERFURNIRE, Perficere, explere, Gall. *Rendre complet*. Liber niger Scaccarii p. 258. *Commici Hatindoasa tenent feodum 1. militis & dim. & ultra x. solidatas terræ, unde, Perfurnitur servitium Willelmi, filii Olifard, qui tenet feodum militis x. soldatas terræ minus.* Nostratibus olim *Parfournir*. Le Roman *de Giron le Courtois: Et quant il eust ce fait si s'en passe oultre pour Parfournir son poindre.*

¶ PERFUSIO. Vide *Perfundere*.

¶ PERGA. Vide *Peja*.

¶ PERGAMA AULICA, Palatia. Fridegodus in Vita S. Wilfridi sæc. 3. Bened. part. 1. p. 172.

Aulica perspicuis penetravit Pergama plantis,
Insignis populi qua tempestate regebat
Dux præclara nimis Æonfled cognomine habenas.

¶ PERGAMENA, PERGAMENARIUS, &c. Vide *Pergamenum*.

PERGAMENUM, à Pergamenis Regibus cum charta indigerent primo excogitatum, ut scribit Isid. lib. 6. Orig. cap. 11. [Vide Mabill. lib. 1. Diplom. cap. 8.]

PERGAMENUM DE TERRA LEVARE. Tabularium Casauriense an. 22. Lud. Imper. F. Loth. *Et Pergamena cum atramentario de terra elevans Arsperto notario tradidi, & scribere rogavi, ... testibusque obtuli roborandam.* Alibi: *Unde pro stabilitate vestra ego Rimo cum pinna & calamario & Pergamena de terra levavi, & potestative hanc cartulam venditionis, secundum ritum gentis meæ Almannorum, Audoaldum notarium scribere rogavimus.* Charta alia apud Ughellum tom. 3. pag. 49. *Atramentario, penna, & Pergamena manibus meis levavi, & Theuperto notario ... ad scribendum tradidi.* Alia p. 61. *Et Pergamenam, pennam, atramentarium, juxta Legem meam Ripuariorum de terra levavi, & Rolando notario ad scribendum dedi, &c.* Adde p. 416. & Bullarium Casinense to. 2. pag. 70. [Charta Mathildis Tusciæ Ducissæ an. 1102. apud Miræum to. 1. p. 370. *Sed præsens hæc chartula offersionis omnibus temporibus firma permaneat atque persistat & Pergamenam cum atramentario de terra levavi, paginam Guidonis notarii tradidi & scribere rogavi.*] Occurrit etiam hæc formula non semel in Chartis Sabaudiæ Comitum apud Guichenonum: quæ quidem nihil aliud sonat, quam quod donator sponte, nec coactus donationem facit, pergamenum tradendo in manus Notarii.

☞ Cujus ritus observatio memorabatur ab ipso Notario, ut discimus ex Charta an. 1033. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 100. *Et bergamena* (sic) *cum atramentario ego qui supra Adeleyda de terra levavi, & Agimoni notario sacri Palatii tradidi & scribere rogavi, in qua supter confirmans, testibusque obtuli roborandam. Ego qui supra Aimo notarius sacri Palatii rogatus, scriptor hujus cartule offersionis post tradita conplevi & dedi.*

¶ PERGAMENA, Idem quod *Pergamenum*, in Epist. Petri Delphini apud Marten. tom. 3. Ampliss. Collect. col. 1129. *Ubi redierint Venetiis nostri, mittam ei qui Pergamenas vendidit, reliquum pecuniæ.* Pluries supra occurrit.

¶ PERGAMENTUM, Eadem notione, in antiquis Consuetud. Monast. S. Jacobi de Montesorti apud Marten. Collect. novæ part. 1. pag. 317. *Nullus ingrediatur coquinam, excepto cantore & scriptoribus ad planandam tabulam, aut faciendum incaustum, ad exsiccandum Pergamentum.* Hist. MS. Beccensis pag. 62. *Eam* (scripturam) *in Pergamento jubet tradi.*

¶ PERGAMERIUM, in Capitulo gener. MS. S. Victoris Massil. *Unus liber in Pergamerio magnus fiat, & in armario teneatur.* Leg. videtur *Pergameno*.

¶ PERGAMENARIUS, Qui *pergamena* parat vel vendit. Charta Ruperti Comit. Palat. an. 1386. apud Tolner. Hist. Palat. p. 124. inter Instrum. *Concedimus per præsentes ut universi servientes, sui videlicet bedelli, librarii, stationarii, Pergamenarii, &c.* Occurrit præterea in ver. Catalogo MS. B. M. Deauratæ Tolosanæ.

¶ PERGAMINERIUS. *Raimundus Russi Pergaminerius* cum aliis testibus subscribit testamentum Sauræ de

Medullione an. 1286. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 62.

PERGAMENARIUS, Officium in Monasteriis, apud Adalardum in Statutis Corbeiensib. lib. 1. cap. 1. *Qui pergamena parabat*, ut est in Vita B. Mariani Abbat. Ratispon. num. 9.

¶ PERGAMUM, Suggestus, ab Ital. *Pergamo.* Acta SS. Junii to. 1. pag. 367. de B. Andrea Hispellate: *Corpus B. Andreæ de Hispello in capsa lignea fere consumpta, existente subtus Pergamum.*

PERGENUARE, Genibus repere, γονυπετεῖν. Saxo Grammaticus lib. 6. *Cumque ensis vacuus, labefactis viribus, gravi sitis angustia premeretur, petendæ potionis cupiditate Pergenuans, labentis comminus rivi lympham exposcit.*

¶ PERGESTUS, Constitutus, definitus. Charta an. 1449. apud Rymer. tom. 11. pag. 240. *Tractatum, concordatum aut conclusum fuerit quomodo seu Pergestum, &c.*

PERGIA, [& PARGSA, Jus quoddam, quod domino competit ratione *Emendarum*, quæ pro damno animalium in agris & pascuis irrogari solent, absque tamen præjudicio æstimationis damni, ei exsolvendæ, cui illud factum est, ut ex Adversariis MSS. Augusti Gallandi definitur in voce *Spargecia*, quam vide.] Charta Stephani Comitis Burgundiæ & Joannis Comitis Cabilonensis an. 1229. pro Libertatibus oppidi Aussonensis apud Claudium Juranum in Antiquit. Ausson. *Se beste est prise en dommaige de bley ou de prey par eschappee, cils cui la beste sera doit rendre le dommaige & la Pergie, qui monte quatre deniers, se ce est chevaux: se ce est beste aumaline, 12. deniers, se ce est pores, un denier. Se elle y est menée, cils cui elle est doit rendre le domaige, & la Pergie, & la loi, &c.* [Eadem edita rursum habes to. 4 Ordinat. Reg. Franc. p. 395. Literæ Philippi Dom. Joinvillæ ad Aranm an. 1354. ibid. pag. 301. *Et en cas que beste seroit perdue. & elle estoit trouvée en dommage, elle paieroit quatre deniers pour Pergie, & rendroit le dommage.*]

¶ PERGOLARE, ut mox *Pergolatus.* Mirac. B. Simonis tom. 2. April. pag. 824. *Faciendo quoddam Pergolare, visum fuit eidem, quod malus Spiritus introiret in eum.*

¶ PERGOLATUS, Trichila Columellæ, Gall. *Treille*, Ital. *Pergolato.* Statuta castri Redaldi lib. 1. fol. 22. v. *Ordinamus quod omnes & singuli qui laborant & de cætero laborabunt vineas, Pergolatos, & alias quascumque vites alicujus districtualis castri Redaldi seneantur & debeant ipsas tales vites, vineas & Pergolatos putare debitis temporibus &c.* Vide *Pergula* 3.

¶ PERGOLUM. Vide *Pergulum.*

¶ PERGOLUS, ut *Pergula* 3. in Statutis Pallavic. lib. 2. cap. 73. fol. 132. *In vinea, vel Pergolo accipere uvas, &c.*

¶ PERGOMASCHÆ, Bergomates, nostris *Bergamasques*, qui ex Bergomo vel ejus districtu sunt, *b* mutato in *p*, ut Italis usitatum est. Statuta Placent. lib. 6. fol. 69. recto: *Licet omnibus Pergomaschis & aliis personis, undecunque sint, qui venerint in episcopatu Placentino causa pasculandi bestias.... finito pascuo cum bestiis exire.*

¶ PERGOTTARE, ab Ital. *Percotere*, Verberare, cædere. Chron. Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 410. *Tenor autem, quo tormentorum series indicitur, talis est .... Decima tertia die serpiantur eis duæ corrigiæ per spallas, & Pergottentur.*

1. PERGULA, Trabecula in ædibus sacris, à qua pendent Lychnuchi. Anastasius in Greg. III. *In quo* (oratorio) *faciens Pergulam, contulit dona diversarum*

specierum, id est, gabathas aureas duas, &c. Infra: *Et super eandem absidem cruces argenteas 3. & cætera quæ in ornamento Pergulæ, seu ad vestes altaris ordinata sunt.* In Leone III. *Nec non & gabathas fecit ex auro purissimo 15. cum gemmis pendentes in Pergula ante altare, &c.* Alibi: *Verum etiam & polycandilum porphyreticum pendentem in Pergula ante Confessionem in catenulis aureis, &c.* Adde pag. 13. Guillelmus Biblioth. in Stephano VI. *Et in Pergula ipsius Basilicæ ... posuit cantharam auream unam cum pretiosis margaritis ac smalto, cum perpendiculo ad pendendum.* Vocem pro tabulato usurpat Gobelinus Persona in Cosmodromio ætate 6. cap. 74. de Papa: *Et deinde die Paschæ... ordinata Pergula, ante primas portas Basilicæ S. Petri ipsum solenniter coronaverunt.* Utuntur etiam Latini scriptores. [Vide *Pergulum.*]

¶ 2. PERGULA, *Tuguria parva alto posita.* Gloss. vetus MS. Sangerman. num. 501. Aliud Lat. Græc. *Pergula*, μεσόδμη, ὑπερῷον, ἐρεισμός, σκηνή, ὑπηρεσία. Vocabular. juris utriusque: *Pergula, est tugurium, vel obumbratio frondosa. Pergula, officina publica pictorum*, in l. ult. Cod. Theod. tit. 4. de excusat. artific. Vide ibi Jac. Gotofredum.

3. PERGULA, Vitis species, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 4. extremo. [Chron. Farf. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 466. *Dedit præfatus Campo abbas in territorio Reatino ret Johannis Decani & in Olsano & Bajono, & casalicium de Cupenco, & Pergulam ibidem.* Italis *Pergola.* Vide *Pergolatus.*]

¶ PERGULUM, PERGOLUM, Italis *Pergolo*, Tabulatum, suggestus, podium. Charta an. 1185. *Postea exivit dominus Papa* (Urbanus III.) *de ecclesia & ascendit super Pergulum & prædicavit populo.* Acta S. Aldebrandi to. 1. Maii pag. 159. *Ipse vero fugiens de Pergulo, recuperavit se in campanile.* Acta S. Jacobi-Philippi tom. 6. Maii pag. 174. *Ascendat Pergolum seu aringheriam consuetam, suamque declaret de hac re sententiam.*

PERGUS. Charta Henrici Imp. an. 932. apud Miræum in Codice Donat. Belgic. lib. 2. cap. 30. *Et in his locis, & in omnibus quæ possidet, concedimus & confirmamus ei bannum & justitiam, impetum & burinam, ictum & sanguinem, reperturam, Pergum regium, fora, telonea, Vicecomitatum, wagaria, rectum, & non rectum, vectigalia, & quidquid pertinet ad judicatum, integritatem reipublicæ & incolumitatem, &c.* Eadem Charta edita à Barthol. Fizenio in Hist. Leod. pag. 233. *pirgum* præfert. Vide an non significet carcerem seu jus carceris regii, ex Græc. πύργος. Vide *Turris.*

☞ Vim vocis non intellexit doctissimus Cangius. *Pergus*, vel *Pirgus*, hic idem omnino sonat quod infra *Pirgus* vel *Pirius*, Itinerarius agger, via strata, publica, regia. Vide *Pirgus* & *Pirgus* 1. Unde pro *reperturam* legendum loco laudato *rupturam* facile conjicies.

¶ PERHEMNITER, Peremptorie, definite. Charta an. 1277. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 15. *Nos vero dicta justa petitioni annuentes, fecimus citari precise & Perhemniter ad diem Sabbati post octabas Conceptionis B. Mariæ.*

¶ PERHEMNITER, Perenne, perpetuo. Donatio Abbatiæ S. Eusebii monasterio S. Ægidii an. circ. 1048. in Tabular. ejusdem monast. *Perhemniter jure hæreditario possidendum.*

¶ PERHEMNIS, pro Perennis, in Charta an. 1277. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 16. *Et in publicam formam redigere ad Perhemnem rei memoriam ... mandamus.*

¶ PERHENDINARE, PERHENDINATIO. Vide *Perendinare.*

¶ PERHENNARE, ut *Perennare.* Vide in hac voce. Charta Alberti Magdeburg. Archiep. an. 1231. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 28. *Et ut hæc nostra ordinatio Perhennetur super ea presentem paginam scriptam appensione nostri sigilli fecimus corroborari.* Charta an. 1244. Hist. Mediani Monast. pag. 317. *Solemus eas (res) vivacis linguæ testimonio & scriptura memoria Perhennare.*

¶ PERHENNIRA, Eadem notione. Charta ann. 1347. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 509. *Evanescunt de medio, si non Perhennentur cum firmatione scripturarum.*

¶ PERHENNITER, Perenne, perpepuo. Charta Erici Magdeburg. Archiep. an. 1291. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 38. *Ut autem hæc nostra donatio grata, rata & inconvulsa Perhenniter perseveret, &c.* Vita MS. S. Winwaloei fol. 17. *Hortus Salomonis conclusus & signatus, atque omnium Perhenniter plenus pomorum.* Ubi *Perhenniter* per annum sonare videtur.

¶ PERHENTORIUS, pro *Peremptorius.* Vide ibi.

¶ PERHERBARE, Pascere. Charta ann. 1366. pro officio Aquarii de Talemundo: *Item poterit dictus Aquarius habere & tenere in maresiis dicti monasterii animalia sua Perherbanda tempore prima herba.*

PERHORRESCENTIA, Idem est quod timor seu magna suspicio, vel magnus metus. Vox fori Hispanici, de qua Michael *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. in hac voce.

PERIBOLUS, Urbis murus, seu potius mœnia. Gloss. Gr. περίβολος, *Mœnia.* Will. Tyrius lib. 8. cap. 14. *Tota nocte circuibant Peribolon.* Albertus Argentin. an. 1375. *Dein mœnia muri antiquitatis prædicta exaltata sunt cum Peribulo seu deambulacro novo.*

PERIBOLUS, PERIBULUM, Ambitus ædis, maxime sacræ. Will. Brito in Vocabul. MS. *Peribolus dicebatur murus exterior qui cingebat gazophylacia cantorum custodientium altare.* Mamotrectus ad 1. Machab. cap. 13. *In Peribolo, i. muro atrii domus Domini, quod totum templum per quadrum in circuitu ambiebat.* Durandus lib. 1. Ration. cap. 3. n. 35. *In primitiva Ecclesia Peribolus, id est paries qui circuit chorum, non elevabatur, nisi usque ad appodiationem, quod adhuc in quibusdam Ecclesiis observatur, quod ideo fiebat, ut populus videns clerum psallentem, inde bonum sumeret exemplum.* περίβολος ἐκκλησιαστικὸς, in Constitut. Theodosii & Valentin. de his qui ad Eccles. confug. *Templi circumjectum*, in l. 4. Cod. Th. eod. tit. *Septum Ecclesiæ*, in Concilio Aurel. IV. cap. 21. in Capitul. Caroli Mag. lib. 5. cap. 177. 219. Gloss. *Conseptum*, περίβολος. Ita *conseptum* de ædibus sacris usurpant Solinus, Apuleius, S. Ambrosius, & alii. Amalarius lib. de Ordine Antiphonarii cap. 27. *Manifestum est quod castigatio corporis per jejunium, & humiliatio mentis. . . . excludat diabolum de Peribolo sanctæ Ecclesiæ.* Fridegodus in S. Wilfrido cap. 15.

. . . Exhorruit ilicet alti
Viribus ingenii reparare Peribula templi.

Flodoardus in Adriano PP.

Culmina restituit, fabricisque Peribola cingit.

Thietfridus Epternacensis Abbas in Floribus libro 1. capite 6. *Taceo quæ ipse Deo mihi teste & conscio olfactu cernensi de nostra Ecclesiæ Peribolo, &c.* Ordericus Vitalis l. 12. *Defunctum in Aquilonali climate Peribolo sepelierunt* [Histor. S. Iuliani Turon. apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 1076. *Decursis itaque matutinis, ad monasterium rediit, & juxta ecclesiam B. Albinus in quodam suo Peribolo membra languida locavit.*] Quid autem Ecclesiæ *Peribolus* contineret, docet prædicta Theodosii Constitutio & d. l. 4. nempe *cellulas, domus, hortulos, balnea, areas, atque porticus*, infra quos limites his qui ad Ecclesias confugiebant, vitæ immunitas erat.

¶ PERIBOLUS, nude, Septum, vallum. Chron. Monast. Novalic. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 701. *Erat enim ipse locus ita in circuitu suo oppido præmunitus, ut cum modicis obstaculis posset undique protegi, aut cum stipitibus, maceriave vel Peribolo.*

PERIBOLUS, Xystus, Porticus. Papias: *Deambulatorium, Peribolus.* Glossæ MSS. Regiæ cod. 1673. ξυστίδας, περιβόλους. Odo Abbas lib. de Translat. S. Mauri Abb. cap. 7. *Deprecari illum cœpi, ut si aliquid ex his* (testamentis seu donationibus) *in Peribulis, aut in scriniis tomo cartarum ejusdem loci sciret, nobis reddere dignaretur.*

☞ Rectius Mabillonius post Bollandum *Peribolum* hic interpretatur Archivum seu Tabularium: ubi præterea monet vocem *tomo* glossema esse. Neque alio significatu accipienda eadem vox in Vita MS. S. Gurthierni ex Tabular. Quimperleg. *Hac cartula præscripta inventa de genealogia S. Gurthierni cum reliquiis revelatis, multum vetustate confecta servatur in Peribolo celebris nostri monasterii.*

PERIBOLUM, in Glossario Saxon. Ælfrici redditur ycipe, quæ vox *Pagum*, seu *Comitatum* sonat.

¶ PERICHELIS, *Ornamentum puellarum.* Gloss. MSS. S. Andreæ Avenion. Hinc emendandum Carmen de varia fortuna Ernesti Bavar. Ducis, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 372.

. . . . . . Hæc pulcrus jactat inaures;
Illa Pericherides & torques versat, & altas
Ventillat armillas.

Nisi legendum malis *Periscelides*, ut habet Horatius Epist. 17. lib. 1. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Perichesis, vel Periscesis, secundum Antiquos Perichelis, Une maniere de aournemens de femes ès bras, ou ès cuisses.*

PERICLA. Meminit Rocchus Pirrus tom. 2. Notit. Sicul. pag. 368. Chartæ Rogerii Comitis Siciliæ an. M. 6645. qua cuidam Monasterio concedit *Periclas terrarum ad laborandum, & animalia sine quavis exactione pascantur in tenimento Saccensi, &c.* [Ubi f. legendum *Perticulas.* Vide in hac voce.]

¶ PERICLAMIUM, Precatio, oratio. Hymnus de S. Wlfranno: *Ad ejus* (S. Wulfranni,) *Periclamia patena quidem aurea maris revecta gurgite, basit ministri dextera.*

PERICLITARI, Naufragio perire. [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Periclitari, Perir.*] Charta Philippi Comitis Flandriæ an. 1180. in Tabular. S. Bertini: *Si autem gubernatores navium cum sociis suis forte, quod absit, Periclitati fuissent, pro redemptione animarum eorum tricenarium cum prabenda eis, quasi uni ex Fratribus Ecclesiæ contesserunt.* Vide *Periculare.*

PERICLYSIS, Περίκλυσις, Ora, extremitas, circumtextum vestis vel veli, purpura in orbem currens, quam Pollux περιρροὴν vocat. Ita Salmasius ad Vopiscum. Anastasius in Leone III. *Cortinas albas holosericas rosatas habentes in medio crucem de chrysoclabo, & Periclysin de fundato unam.* Infra: *Cortinam majorem sericam albam habentem Periclysin & crucem de fundato.* Ibid. *Et vela holoserica majora sigillata habentia Periclysin & crucem de blattin, . . . item vela modica de stauracin . . . ex quibus tria habent Periclysin de fundato.* Occurrit ibi sæpe pag. 121. 122. 123. 128. 130. &c.

¶ PERICONIUM, à Græco περικονιᾶν, Oblinere, obducere, ut in opere tectorio atque in albario fit, apud Tamayum contra Quevedum in Prologo ad Vitam S. Pauli.

¶ PERICULARE, Naufragio perire. Miracula B. Simonis Eremit. August. tom. 2. April. pag. 827. *Dicta navis ex fortunali & periculo Periculavit & suffocavit in mari, ... qui in dicta navi erant morientes suffocati fuerunt.* Vide *Periclitari*. *Periller*, eadem notione, apud Poetas nostrates. Le Roman *de Vacce* MS.

Ni out que deus nefs Perilliés,
Ne sai si furent trop chargiés.

Le Roman *de Blanchandin* MS.

Et com il furent Perillié,
Et treluit en la mer nosé.

¶ PERICULARITARE, Periclitari. Ratherius Episc. Veron. lib. 5. Præloq. apud Marten. tom. 9. Ampl. Collect. col. 924. *Tempestas ergo est in mari, si Periculitaretur navis? &c.* Vide *Periculare*.

PERICULONES, Periculosi, ἐπικίνδυνοι. Commodianus instruct. 12.

Aut Periculones Mimnermoni, que furores.

PERIDOPARE. Fragmentum Petronii: *Sic istos Peridopabant, ac illis Jupiter iratus esset.* Ubi forte legendum *peridorpabant*, id est, *tractabant*, à δόρπον, cœna unde περιδορπάζειν.

¶ PERIGOT. Vide infra *Peritot*.

¶ PERIERGIA, vox Græca, Solertia, sedulitas. Abbo de Obsid. Lutetiæ à Normannis apud Duchesnium pag. 36. *Qui tamen Periergia, quaso, industriaque legentis debita virtuti restituantur.* Fridegodus in Vita S. Wilfridi sæc. 3. Bened. part. 1. pag. 195.

Testis adest hujus sancta Periergia sedis,
Hæc quia non sprevi, nam nec spernenda putavi.

¶ PERIERMENIÆ, Interpretationes; vox Græcæ originis περὶ ἑρμηνείας. Bernardus Pezius tom. 1. Anecd. Præfat. pag. x. *Incipiunt Periermeniæ Apulei: Studium sapientiæ, quam Philosophiam vocamus, plerisque videtur.* Librum præterea inscripsit Aristoteles περὶ ἑρμηνείας cujus meminit Placidus Diaconus in Supplem. virorum illustr. Casin. cap. 19. apud Muratori tom. 6. col. 73. Vide Isidorum lib. 2. Orig. cap. 27.

PERIGIUM, Periculum. Charta Alfonsi Comitis Bononiensis ann. 1288. tom. 4. Monarch. Lusit. pag. 279. *Et excepto Perigio de navibus in mari periclitantibus.*

PERILARE, Periculum incurrere. Anonymus Barensis in Chron. an. 1064. *Dux venit in mari .... & Gozolino Perilavit cum suis ac Petrino. Periller*, Gallis. Leges Normannicæ Willelmi Nothi cap. 32. *Et si avers trespassent, Perilot, ù el devient voide, è il ne pussent mustrer ne cis ne force, qui l'on lur faite, si rendissent l'aveir.* Id est, *si averia moriantur, vel in ejusmodi periculum incidant, ut deinceps vitium aut labem aliquam incurrant, &c.* Le Roman *de Jordain* MS.

De ma compaingne que je fu Perillier.

Occurrit etiam apud Joinvillam in Hist. S. Ludovici pag. 112. & in Consuet. Britan. art. 644.

¶ PERIMACHIA, Certaminis apparatus, contentionis cumulus, Græc. περιμαχία. Sidonius Epist. 7 lib. 1. *Dejecimus nihil tale metuentes totam Perimachiam, &c.*

¶ PERINDIGERE, Omnino destitui, ad summam indigentiam redigi. Tertull. in Scorpiac. cap. 13. *Indigeamus, sed non Perindigeamus.* Sic reddit verba Græca Epist. 2. ad Cor. cap. 4. 8. ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι. Ubi Vulgata habet, *Aporiamur, sed non destituimur.*

¶ PERINOEA, Animadversio, censura, Græce περίνοια. Justin. Novell. 146. edit. Lugdun. *Neque licentiam habebunt hi qui ab eis majores omnibus archipherecitæ aut presbyteri, forsitan vel magistri appellantur, Perinoeis aliquibus aut anathematismis hoc prohibere.*

¶ PERIPETASMA, Velum nauticum. Translat. S. Mauri sæc. 4. Bened. part. 2. p. 178. *Cum tandemque Peripetasmatis malum navis scandens, tornaturæ, de qua dissilierat, reaptare vellet, &c.*

¶ PERIPHERIA, Circumferentia, ambitus; vox Græca. Mullerus in Introduct. ad Hist. Sand-hippolyt. apud R. Duellium lib. 1. Miscell. p. 283. *Tametsi supra memoratus Episcopus Pataviensis Petrus huic tunc oppido murum circumdedisse, & in civitatis formam instaurasse dicatur, id attamen non de integra illius intelligendum est Peripheria.* Utitur Mart. Capella lib. 6. pag. 229. & lib. 8. pag. 278.

¶ PERIPITISMA, f. perperam pro *Peripetasma*. Annales Franc. Anianenses: *Dedit idem Rex serenissimus Augustus quatuor Evangeliorum librum, ... cujus posteri sunt mirabili schemate compositi, ut unum electri aureolum conformet Peripitisma, alteram vero eburis pulchre cælatam distinguat iconisma.*

PERIPSEMA. Glossæ MSS. *Peripsema, limatura metalli, & purgamenta pomi, & quisquilia domus, & rasura cujusque rei.* Res vilis & abjecta, apud S. Paulum. Liber Epistolarum S. Bonifacii Arch. Mogunt. Epist. 74. *Hæc xeniola direximus tuo cultui ... caligas, & Peripsemata, orarium & coculam, & gemmam brevem.* [Ubi *Peripsemata* videntur Grævio recensenda esse inter pedum tegumenta, quod caligis jungantur.]

PERIPSOMA, fem. gen. Liber Sacramentor. Gregorii M. *Si à me omnium Sacerdotum Peripsema sacrificium offeratur, polluta conscientiæ crimen augetur.* Vel indeclinabile.

PERIPSIMA, *Media planta pedis*. Gloss. Isid.

PERIPSIMA, Sordes, immunditiæ. Bernardus Mon. in Consuetud. Cluniac. MS. cap. 48. *In Sabbato autem post Nonam, vel post Vesperas, totam coquinam bene cum scopis emundant, adunantes ante ostium ipsius coquinæ totum pulverem ac Peripsima, unde in crastina, dum Missa matutina cantatur, custos vini faciet auferri.*

¶ PERIPSYCIS, *Frigdor*, in Gloss. MSS. à Græco περίψυξις.

PERISTERIUM, Ciborium, in cujus cavo appensa erat columba, ex qua pendebat pyxis, sacram Eucharistiam continens. Testamentum Perpetui Episcopi, quo legat *Amalario Presbytero casulam unam communem de serico, item Peristerium & columbam argenteam ad Repositorium.* Hinc emendandus, ni fallor, Rainerus de Translat. reliquiarum SS. Eutychetis & Acutii: *Cujus claustri prominens pulchritudine decenti fastigium, columnis ambitum purpureis, sculptarum vario schemate figurarum insignitum, argenteum bajulat, quod vulgo ciborium dicitur, nitens Peristerium, sub cujus umbraculo altare similiter statuit, argenteis undique reaimnum tabellis, &c.* Editio præfert *Pyrasterium*.

PERITOT, [Gemma viridis coloris smaragdo durior, sed minoris pretii, nostris *Peridot* vel *Pelidor*. An veteribus cognita fuerit, incertum est. Vide *Paradota*.] Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 6. de reliquiis S. Thomæ Cantuariensis Archiep. *Annulus, qui fuit super digitum suum, cum dicto Peritot, tempore, quo gladiis impiorum occubuit.* [Haud scio

an idem sit lapis qui *Pedoire* dicitur in Poëmate *de la guerre de Troyes* MS.

Li quart pillier fu d'un Pedoire ....
Sont pierres serrées & dures, &c.]

¶ PERIVOLIUM, Silva muris aut sepibus cincta, in qua feræ venaticæ concluduntur. Vide *Brolium*.

¶ PERJURAMENTUM, Perjuratio. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 64. *Judicatur simplex lada simplici Perjuramento, triplex lada Perjuratione, & nullum unquam ante juramentum condonetur.* Ubi *Perjuramentum* est purum sacramentum; *Perjuratio* vero sacramentum solemnius, puta super Crucem, Altare, &c.

PERJURARE, Dejerare, vel falso jurare. Lex Salica tit. 50. §. 2. *Si aliquis alteri imputaverit, quod se Perjurasset, & non potuerit affirmare, &c.* Ita §. seq. Phrasis Gallica, *se parjurer.* [Perjuris pœnas inflictas videsis passim in Capitularibus Regum nostrorum.]

¶ Perjuratus, Perjurus. Synodus adversus Felicem sub Leone III. PP. inter Concil. Hispan. to. 3. pag. 114. *Non solum heresiarcha dudum de adoptione in Filio Dei latrans factus est; sed etiam & semel & bis & tertio Perjuratus effectus est.*

¶ PERIZOMA, Quo aliquid circumcingitur, à Græc. περίζωμα, quod idem est, Gen. 3. 7. Isidorus lib. 19. Origin. cap. 22. *Vestis antiquissima hominum fuit Perizomatum* (l. Perizomatium) *id est, succinctorium, quo tantum genitalia conteguntur. Hoc primum primi mortales è foliis arborum sibi fecerunt, quando post prævaricationem erubescentes pudenda velabant* Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Perizoma, une maniere de vestement, surceint, braie.* Idem quod aliis *Campestre.* Vide *Campestratus.*

¶ PERIZONIUM. Perottus: *Castula, palliolum præcinctum, quo nudæ virgines infra papillas præcinguntur, id & Perizonium & præcinctorium appellatur.* Vocabul. Sussannæi: *Perizonium, Devanteau, alias castula & præcinctorium.*

PERLÆ, Margaritæ, uniones, nostris *Perles.* Matthæus Paris & Matthæus Westmonast. an. 1255. *Et erat quidam lapis pretiosus, qui dicitur vulgariter Perla.* Jacobus de Vitriaco lib. 3. Hist. Orient. *In auro, & argento, Perlis, & potius ambra, filo aureo, phylacteria, &c* [Venditio quorumdam jocalium an. 1347. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 567. *Videlicet quandam Crucem magnam de argento deaurato, operatam & factam de & cum smaltis ac lapidibus, margaritis seu Perlis, &c.* Testam. Beatricis de Alboreya Vicecomit. Narbon. an. 1367. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1524. *Item, legamus conventui dominarum de S. Pontio Thomeriarum quinque lapides vocatos saphiri perforatos, qui sunt in opere, cum Perlis, nec non & omnes alias Perlas operatas, & non operatas, & omnes botonos auri & argenti, cum Perlis & sine Perlis.*] Occurrit non semel apud Odoricum de Forojulio in Peregrinat. sua. Scripsit Wido de Pileo, Episcopus Ferrariensis, Poëma, de veteri novoque Testamento, cui titulum fecit: *Perla Bibliorum* Statuta MSS. pro aurificibus Parisiens. an. 1355. *Ne Orfevre ne peut mettre en œuvre d'or ne d'argent Parles d'Escoce avec Parles d'Oriens se ce n'est en grand joyau d'Eglise, &c.*

Pellæ, Eadem notione Michaël Scotus lib. de Physion. cap. 8. *Pella rotunda.* Adde cap. 17. Necrologium Ecclesiæ Paris. Id. Junii: *In qua planeta sunt quidam lapides pretiosi, qui vulgo Pellæ vocantur.* Hauserunt Latini scriptores à nostris. Auctor Rosarii S. Dionysii MS.

Elle est en plusieurs lieux semée,
Embellie & peinturée
De Pelles & de biaux saphirs.

Chron. MS. Bertrandi Guesclini:

Et quant le Roy le vit, son chapel ù jus mis,
Qui fut moult noble & biaus, à vrais Pelles massis.

Alio loco:

En coronnes plaisans d'or fin Arabiois,
A pierres & à Pelles aussi grosses que pois.

Peruli. Iso Magister in Glossis: *Bacas, gemmas rotundas, qui uniones vocantur, eo quod in capite ostrearum aperto cerebro semel in anno & unus tantum, quos & Perulos vocant.* Vide *Perula.*

Casaubonus ad sat. 2. Persii observat, margaritas infimæ Latinitatis scriptores vocare *Perulas*, vocemque exstare apud veterem interpretem Horatii. Salmasius ad Hist. Aug. *perulas* dictas censet, voce ex Latino deflexa, quasi *pilulas*, seu parvas pilas. Unde & *pirula* Isiduro rotunda illa nasi extremitas, pro *pilula*, dicitur. Et in Notis ad Solinum, *perulam*, pro *sphærula*, i. parva sphæra, dixisse veteres scribit: ita enim recentiores sphæram appellasse, indeque perulas uniones Gallis dici, ut Græcis σφαιρία. Alii à *Perna*, quæ est conchæ species, de qua Plinius lib. 32. Vide in *Perne.*

¶ PERLIMITARE, Limites alicujus provinciæ pertransire. Chron. Musomense apud Acher. to. 7. Spicil. pag. 626. *Interim Porciensem comitivam ingressus, prope jam egrediens Perlimitabat eam, cum ecce a latronibus vita vel pecuniis transeuntium insidiantibus occursu improviso exceptus, &c.*

¶ PERLONGUM, Gall. *de long*, Ea parte qua quid longum est. Litteræ Caroli V. Fr. Reg an. 1367. de Forma vestium: *Item, quod nulla ipsarum audeat portare mantellos apertos à lateribus, quia videntur esse viri, ipsos tamen à parte ante in medio personæ ante Perlongum possint portare apertos.*

¶ PERMANENTIA, Perpetuitas. Diploma Henrici Ducis Slesiæ an. 1319. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 3. *Ut modus & ordo gestorum nostrorum, quæ efficaci Permanentia perpetuo oportet & debent subsistere & solida permanere, &c.*

¶ PERMANSIVE, *non dispositive*, Voces quæ passim occurrunt apud Scholasticos, id est, inquit Goclenius in Lex. Philos. per modum habitus, non affectionis.

PERMENTARIUS, seu *Parmenterius*, ex *paramentarius*, qui vestes *parat*, id est, ornat, nostris olim *Paramentier*, qui hodie *tailleur d'habits.* In Regesto Ambianensis urbis ann. 1265. *Parmentier & tailleur de draps.* Catholicon Armoric. *Courrezaff, Gall. Correer, Parmento, as, &c.* Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 987. *Ut nec mercator, nec institor, nec Permentarius, nec corvesarius, nec ullus minister, volens vendere vel emere, non vendant, nec emant aliquid alicubi, nisi ibi quamdiu nundinæ duraverint.* Guillelmus de Guignavilla Monachus Carolilocensis Monasterii, in Peregrinatione animæ:

Ceus qui serrent dessoiaument;
Et qui labeurent faussement;
Maunier qui emplent leur raison
Des grains d'autrui contre raison:
Faus Parmentiers, & autres gent
Qui de l'autruy si largement
Prennent, que se seus estoit,
Le meins mesme les prendroit.

¶ Parmentarius, in Chartular. V. S. Vedasti Atrebat. pag. 262. *Singulis debent annis de sua caritate & confraternitate Parmentarii IV. sol.* Et pag. 266. *Hala Parmentariorum præposito II. den.* Vide *Parator.*

¶ PERMISSIO, Dimissio, Gall. *Delaissement, abandon.* Litteræ Henrici VII. Reg. Angl. an. 1509. apud Rymer. tom. 13. pag. 244. *Relaxavimus eidem Episcopo* (Londoniensi) *omnimodas prostrationes, abrutiones, sive Permissiones cadendi aliquarum domorum.*

¶ PERMITTENTE APOSTOLICO, in lib. 7. Capitul. cap. 260. Verba illa, inquit Marca lib. 2. de Concordia cap. 12. §. 7. formulam redolent qua Magistratus utebantur cum Rescriptorum principalium tristitiam molliebant, quaque usus est Gregorius M. cum legem Mauritii de militibus ad monachismum properantibus temperavit. Quod nos hodie *cum bona venia*, aut *sub beneplacito Pontificis* fieri dicimus.

¶ PERMOLDER, f. Præstationes quæ ex molendino percipiuntur. Chron. Hamelense apud Leibnit. to. 2. Script. Brunsvic. pag. 512. *Ut ego ejusdem ecclesiæ fratres in decima villa Hamelen & majori molendino & in bonis quæ quondam Permolder dicebantur, quæ nos ipsi ad Hamelen firmis prabenda fructibus assignavimus, &c.*

PERNADA, Ager vel prædium. Prima Curia Generalis Barcinone celebrata à Jacobo II. Rege Aragonum an. 1283. cap. 23. *Si tenent masa aut, bordam, vel Pernatam, aut alia bona talia unde possent hospitium competenter tenere.* Alia Curia Barcinon. ann. 1291. *Item quod aliquis homo, qui teneat mansum, vel Pernadam, vel bordam in dominio alicujus, & faciat focum ibi, non possit se facere hominem alterius sine licentia domini sui.*

PERNÆ, inquit Papias, *vulgo procella de montibus*, dicuntur.

PERNÆ, Alia notione. Plin. lib. 32. cap. ult. *Appellantur & Pernæ concharum generis circa Ponticas insulas frequentissima: stant velut suillo crure longo in arena defixæ, hiantesque.* Chron. Casin. lib. 3. cap. ult. *Coppetella de Pernis* 3. id est, de conchis istis. Vulgo *nacre de perles.* Ita vero Latinis dictæ conchæ marinæ, è quibus colliguntur margaritæ, seu uniones, quos inde *perlas* vocamus, quasi *perulas.* [Constitut. Frederici Reg. Siciliæ cap. 86. *Quod nullus, sive vir, sive mulier, ... audeat portare in vestibus, quas induerit, aliquam frisaturam de Pernis, &c.* Ibid. cap. 107. *Liceat in hujusmodi mantello posse fieri coxellos de auro filato, vel seta absque Pernis.*] Charta Joannis Archiepisc. Capuani ann. 1301. in Sanctuario Capuano: *Mitram unam cum smalto, auro & argento lapidibus & Pernis ornatam.* Infra: *Item parvam chirothecarium de seta alba cum smaltis Impernatis.*

PERNARIUM, Perna. Charta Rogerii I. Regis Siciliæ apud Ughellum tom. 9. pag. 45. *Concedimus .... villanos 80. demanios nostros, qui reddant singulis annis .... & herbaticum cum terris suis, & Pernarium leporis, &c.*

¶ PERNATA. Vide *Pernada.*

¶ PERNICATOR, Perdicum venator, ab Ital. *Pernice*, Perdix. Statuta Muntis Regal. fol. 282. *Et teneantur prædicti Pernicatores apportare insimul omnes perdices quas capient in finibus dicta civitatis.*

¶ PERNICIO, *Freisaith, lesio, offensio.* Gloss. MSS. x. saltem sæc. ad calcem Collect. Can. ex Bibl. D. D. *Chauvelin* Regiorum sigillorum Custodis.

PERNICULA, ἱμαντίνεστα, in Glossar. Gr. Lat.

¶ PERNIO, PERNIUM, Ital. *Pernione.* Ulcus quod ex frigore hiberno in digitis manuum pedumque, vel in talo contrahitur. Utitur Plinius lib. 20. cap. 3. Glossæ Græc. Lat. & Lat. Græc. *Pernium*, χίμετλον. Vide *Muga.*

PERNOCTARE, Differre. *Pernoctatus*, Dilatus. Speculum Saxon. l. 1. art. 58. §. 1. *Et sic coram eo deliberatum rusticorum arbitrium procedit, licitoque Pernoctatas judicat injurias seu violentias.* Art. 70. §. 3. *Contra quem actio injuriarum tum clamore judiciario proponetur, dum adhuc injuria non sit Pernoctata, si actor septem virorum testimonio factum poterit comprobare, statim reus proscribetur.* Lib. 2. art. 10. *Istud est majus judicium, quod pertinet ad Scultetum, hoc tamen facere non poterit, si actio Pernoctetur.* Wichbild Magdeb. art. 71. *Vir si vulneratus fuerit, & eodem die judicium non quæsierit, negotiumque Pernoctatum sit, &c.*

¶ PERNOCTATIO, Idem quod *Procuratio. gistum*, Jus divertendi in domum alicujus ad pernoctandum. Diploma Bretislai Ducis Boemiæ an. 1045. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 52. *Ita ut domino Abbati & fratribus ejus, singulis annis quilibet illorum duodecim denarios persolvat, & porcum tennem bene pastum dent, semel in anno & Pernoctationes & conductum, quoties expedit, domino Abbati vel nunciis ipsius.* Charta Henrici IV. Imper. ann. 1114. in Hist. Mediani Monast. pag. 262. *Nullus Episcoporum, Ducum vel advocatorum exactiones faciat vel Pernoctationes.*

PER NULLIS INGENIIS, pro *Per nulla ingenia*; occurrit in Chartis Alamannicis Goldasti 47. 58. 59. & 60.

1. PERO, Saccus coriaceus. Acta S. Thyrsi Mart. cap. 7. *Ipsius autem Peronis fortioribus ligaturis constringite fauces.* Jusserat nempe Præses S. Thyrsum sacco inclusum in mare demergi. Occurrit ibi non semel. Utitur etiam Plinius lib. 36. cap. 14. pro sacco. [Vita S. Romani Archiep. Rotomag. metrice scripta apud Marten. to 3. Anecd. col. 1662.

Vis angit borea, terra premor anxia nocte,
Si saltem trita, si cum Perone lucerna
Texeris hanc nudam, &c.]

PERONES, Latinis, dicuntur calcei, qui tibiatim calceabantur. [Gloss. Isid. *Pero, Calciamenta pilosa.* Gloss. MS. Sangerm. num. 501. *Perones, Rustica calceamenta.* Vide *Culpones.* Carolo de Aquino in Lex. milit. dicitur à Pera, sacculi genere; quod sit laxius calceamentum ad peræ similitudinem.] De iis Virgilius 7. Æneid. Juvenal. Sat. 4. &c. Vide Savaronem ad Sidon. lib. 4. Epist. 20. Bened. Balduinum nostratem in Calceo antiquo cap. 17. Salmasium ad Tertull. de Pallio cap. 5. & alios. De Peronibus Scoticis, sic Hector Boethius lib. 14. Hist. Scotor. pag. 308. *Postea Peronum decem millia sparsim per exercitum projectorum* (inventa.) *Calceamenti autem id genus est hirsutum, ex corio crudo confectum, quo Scoti veteri Romanorum more in expeditionibus atque venatibus, quod ad cursum celeriorem nihil præstaret impedimenti, uti consuevere.*

¶ 2. PERO, Podium, suggestus, à Gall. *Perron.* Chron. Com. *Zanflet* apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 380. *Singuli nominatim, tam clerici quam laici, voce praconia ad Peronem proscripti sunt & à patria banniti, prabendis eorum aut distributis aut venditis, &c.* Vide *Theclatura.*

¶ PERPACARE, Debitum integre persolvere. Literæ Jacobi Reg. Aragon. an. 1252. inter Instr. tom. 6. novæ Gall. Christ. col. 65. *Confitemur nos habuisse a vobis in pecunia numerata duodecim millia solidorum Melgoriensium pro expensis quas fecimus tam in acquirendo quam custodiendo castra prædicta, de quibus Perpacatos nos tenemus, &c.* Vide *Pacare.*

¶ PERPAGARE, Eodem intellectu. Charta Communiæ Rotomag. &c. apud Duchesn. Hist. Norman.

pag. 1068. *Etsi debitor non habet tantum, unde ille possit Perpagari, tamdiu ponetur extra civitatem, ... quod faciat gratum Majoris & creditoris sui.* Vide infra *Propagare*.

¶ Perpacatio, Perfecta & integra debiti solutio. Charta Eduardi II. Reg. Angl. ann. 1309. apud Rymer. tom. 3. pag. 125. *Liberate de thesauro nostro.... quingentas quater viginti & duodecim libras, quatuor solidos & undecim denarios, in Perpacationem decem milium marcarum, quas dominus, &c.* Occurrit rursum infra.

¶ Perpagatio, Eadem notione, in Charta Guidonis Comit. Flandriæ an. 1297. apud eumdem Rymer. to. 2. pag. 773. *Integraliter recepimus in Perpagationem solutionis pecuniæ prædictæ, &c.*

PERPARS, Portio hæreditaria, seu divisio hæreditatis per partes, Anglis *Purpart* & *Propertie*. Fleta lib. 2. cap. 54. §. 19. *Tanquam terram quæ sibi descendit in Perpartem de hæreditate talis antecessoris.*

Propars, ibidem lib. 5. cap. 9. §. 13. lib. 6. cap. 21. §. 2. [Charta an. 1319. apud Rymer. to. 3. pag. 795. *Nec non dilectum & fidelem nostrum Rogerum Damory, nunc dictæ ecclesiæ patronum, ratione Propartis suæ, tibi & Elizabethæ uxori suo, uni cohæredum & participum dictæ hæreditatis, factâ, &c.* Vide *Carterium*.]

¶ Purpars, in Charta ann. 1366. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 502. *In Purpartem ipsius Elizabethæ ipsam de terris & tenementis prædictis in dicto comitatu Oxon. contingentem, una cum feodis militum & advocatione ecclesiarum ad Purpartem illam spectantibus.* Charta an. 1290. tom. 1. Chartul. S. Vandreg. pag. 196. *Et jura ladite Jehane pardevant nous ... que contre cette vente ... elens ne demandra james par reson de don, de douaire, ... & de Pourpartie d'heritage.*

Purpartia. Genealogia Perciorum, in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 847. *Qui quidem Ricardus, quia vir animosus erat, intravit in Purpartiam matris suæ, vivente matre sua, &c.*

Propartia. Idem Monastic. pag. 305. *Inter quas* (sorores) *Propartia facta fuit de prædictis Comitatibus, advocationibus, & castris, &c.* Vide Edw. Cokum ad Littletonem sect. 219. Statutum Henrici IV. Reg. Angl. an. 4. cap. 3. *Et que nul tiel Clerk convicte de tel trason, ou que il soit common laron, come desvez, après que il sera livrés à l'ordinaire, onques ne serra purgation countre la Purpart de la susdite constitution, &c.*

¶ PERPARUS, Moneta Imperatorum Byzantinorum aurea. Vide *Hyperperum*.

PERPENDICULARIUS. Aurelius Victor in Epit. in Hadriano: *Namque ad specimen legionum militarium, fabros, Perpendicularios, architectos, genusque cunctum exstruendorum mœnium seu decorandorum in cohortes centuriaverat.* Vide mox *Perpendiculum*.

1. PERPENDICULUM, Ansa, Catena, qua quippiam pendet. Willelm. Brito in Vocabular. MS. *Perpendiculum dicitur, illud unde lebetes feruntur & suspenduntur.* [Gloss. Lat. Græc. MSS. Sangerman. *Perpendiculum*, κρεμαστὴς οἰκοδόμου. Aliæ Lat. Gall. *Perpendiculum, Perpendicles, un instrument à maçon de quoy il fait le mur droit, ou auce de choudeiou.*] Poëta infimi ævi eidem Britoni subjectus:

Cum Perpendiculo defert ancilla lebetem,
Sed Perpendiculum sit linea macerionum.

Guill. Bibliothecarius in Stephano VI. PP. p. 236. *Et in pergula ipsius Basilicæ .... posuit cantharam auream unam cum pretiosis margaritis, & gemmis ac smalto, cum Perpendiculo ad pendendum.*

¶ Perpendiculariter, Recta linea. Iter Indicum Balthasaris Spingeri apud Marten. Itiner. 2. Litter. pag. 362. *Interius hic puer oceanum spatio CCII. milliarium navigatur Perpendiculariter sub sole & luna & circulo æquinoctiali.*

2. PERPENDICULUM, *Pannus mulierum, quo pudenda tegunt, vel vestes defendunt.* Glossæ MSS. in Prudentium ex Bibl. Sangermanensi Cod. 561.

¶ PERPENNIUS, αὐθέντης, in Gloss. Lat. Gr. Aliæ Gr. Lat. Αὐθέντης, *Auctor, Perennius*.

¶ PERPENSORIA, Excellentia, præstantia. Charta Philippi V. Regis Franc. an. 1338. pro erectione Baroniæ Harcur. in Comitatum tom. 3. Hist. Harcur. pag. 248. *Ex stirpe nostræ consortis charissimæ & parentum ejusdem non ambigitur descendisse nobilitas prædicta baronia & terra de Harcuria, amœnitate loci, copia feodorum, rerum & fructuum opulentia, ob antiquis temporibus præpollenti Perpensoria nobilitatis obtineat.*

¶ PERPERA, Idem quod *Perpacus*, Monetæ species. Vide *Hyperperum*.

¶ PERPERAGERE, Perperam agere. Epist. Synodalis apud Felibian. Hist. Sandion. pag. LXXII. *Eum velut rapacem atque sacrilegum a populi Dei societate justo atque tremendo anathemate separamus, nisi digna pœnitentia & subsequenti emendatione quæ Perperegit, correxerit.*

¶ PERPERAM, indecl. Labes, ignominia, macula. Charta Gerbergæ Reginæ an. 959. apud Mabill. Diplom. lib. 6. Ch. 139. *Si ecclesiasticis negotiis juste disponendis operam damus, non regiæ dignitati Perperam inferimus. Homo Perperam*, pro Malus, perversus, apud Anastasium in Vita Cononis tom. 3. Murator. pag. 148. *Perpetrus* ex alio Cod. ibid. laudato in Notis, pro *Perperus*, ni fallor. Vide Martinii Lexicon.

¶ PERPERUM, Moneta Byzantinorum Imperatorum. Vide *Hyperperum*.

PERPLESSICIUS, *Tolerans, patiens*, ὑπομονητικός, in Gloss. Græc. Lat. Mox: ὑπομένω, *perpesso, persero*. [*Perpessus*, in Cod. Sangerman.]

¶ PERPETRUS. Vide *Perperam*.

¶ PERPETUALES, Officia ecclesiastica quæ ex institutione perpetua esse debent, apud Hispanos. Synodus Valent. an. 1566. inter Concil. Hispan. tom. 4. p. 130. *Ut chorus, cum divina officia aguntur, haud quaquam deseratur, rationalibus & collectoribus mandamus, ne pro Missis, aut Perpetualibus, aut aliis quibuscumque actibus, eo tempore quo divina officia celebrantur, aut sacra concio ad populum habetur, ullam solutionem faciant.*

PERPETUALIS, Perpetuus, Gall. *Perpetuel*. [Acta B. Joagnoli tom. 2. April. pag. 955. *Ut de hujusmodi vero miraculo Perpetualis mentio habeatur.*] Utitur Quintilianus lib. 2. cap. 14.

¶ Perpetualiter, Perpetuo, Gall. *Perpetuellement*. Præceptum Caroli Mag. an. 789. *Partem prænominatæ regionis, videlicet Fresiæ .... Willehado Episcopo ejusque successoribus Perpetualiter delegavimus retinendam.* Charta an. 1292. ex Schedis Præsidis de *Mazaugues*: *Recipiendos per eum & suos Perpetualiter in civitate Aquensi.* Occurrit passim.

¶ Perpetuare, Sacramento firmare rem aliquam perpetuo se non facturum. Auxilii Libellus apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 613. *Ergone absolutus, ut habuisset facultatem ... scandere ad primatum, quod ne fieret scripto juramentoque Perpetuaverat?* Infra: *Quia æternum firmaverat.*

¶ PERPETUARIUS Colonus, *Qui fundum conducit in vitam, vel ut ad alios transferre possit: emphy-*

teuticus vero etsi sit Perpetuarius, attamen suscepit solum sterile & infructuosum. Laur. in Amalth. *Perpetuarii*, qui in perpetuum res civitatum aut fisci conducunt, l. 1. 3. & ult. Cod. de locat. præd. civil. lib 11. Hinc *fundi perpetuarii* dicti l. 3. ejusd. Cod. de privil. dom. Aug. lib. 11.

¶ PERPETUATIO, Perpetuitas, diuturnitas. Charta Petri de Gressibus Episc. Autissiod. ann. 1321. *Dudum vobis Archipresbyteratus prædictum, ante ipsorum Perpetuationem, contulimus.* Epist. ann. 1408. apud Marten. Ampliss. Collect. to. 7. col. 855. *Petuum omnes in pace reuniri, considerantes quod ex vobis non est qui desolationi huic vere compatiatur, quamvis sit Perpetuationi proxima, si toleretur diutius.*

¶ PERPETUATIO, *Affiliatio*, in perpetuam societatem alicujus monasterii susceptio. Constitut. Dominic. cap. de Affiliationibus: *Item ordinamus quod fratres, qui obtinuerunt Perpetuationes, aut originarii fieri in aliis conventibus, infra annum eligere possint unum duntaxat conventum & non plures.*

¶ PERPETUUS, Nomen cujusdam officii, apud Anonymum Floriac. lib. 4. de Mirac. S. Bened. cap. 24. *Jubet ergo Perpetuos ire, & quantum hordei necessitas expetebat, suis præbere equis.*

¶ PERPIRIARII, Homines præstationi annuæ *hyperperorum* obnoxii. Vide *Hyperperum.*

PERPLUMIS. Theodericus Monachus de Inventione S. Celsi Episc. Trevir. n. 17. *De Deo, dando Ecclesiæ suæ apud Trevericam Metropolim novum patronum B. Celsum, quem virtutibus Perplumem, plerumque dierum... hactenus in supernis sedibus concivilitavit.* Galli dicerent, *Emplumé de vertus.*

¶ PERPONCHA, Idem quod mox *Perpunctum.* Consuetud. Bragerac. art. 28. *Armatura ut pote ensis, ... pileus ferreus, sive capellus, Perponcha, sive gambaycho, guisarma, balista, &c.*

PERPORTARE. Chartæ Parensales form. 24. *Precamur vos de illis hominciunculis, qui in vestro ministerio commanent, vel de nostris causis invicem nostrum bonum certamen exinde mittatis, sicut nos de vestra caritate bene confidimus, ut sic exinde Perportare faciatis, usque nos insimul conjungimus.* Judicatum sub Carolo M. apud Sammarthanos in Episcopis Massiliens. *Sed contra Episcopum ipsum, vel ipsas cartas aliquis sic rebellabat, quod per annositatem, seu per legem tricenariam in tempore pacis ad ipsum beneficium sui senioris, aut ad partes Domni Caroli Regis Perportare voluerunt.*

☞ Quid sibi velit vox *Perportare* ex allatis vix expiscari licet: paulo clariora sunt quæ subjicimus. Notitia guirpitionis an. 968. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 323. *Tunc Comes præfatus & judex Berengarius judicaverunt ut Episcopus Perportare fecisset ad servos S. Victoris, hoc sunt homines, Leius, Avustus, &c. ibi fuerunt adepti qui volunt jurare & Perportare, ipsas vineas & ipsos campos, quod melius eis succederet ex parte S. Victoris, quam ipsi homines ad tenendum propter causam alodis, quod etiam Episcopus paratus fuit.* Vetus Charta apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. pag. 735. *Fecerunt judicium rectum & Perportavit terram Marchaanda filia Peosz. sicut justum erat, audientibus & videntibus istis testibus idoneis, &c.* Ex his *Perportare* idem significare videtur quod *Guerpire*, rem possessam dimittere, quo etiam sensu Galli dicimus *Se déporter*; eo fortean tantum discrimine, quod *Perportare* sit rem abjicere post latam judicum sententiam.

¶ PERPRE, Moneta Byzantina. Vide *Hyperperum.*

PER PRIMITIONEM, Peremptorie. Occurrit in Decretis Hungaricis.

¶ PERPRISIO, Acquisitio, comparatio. Charta Borelli Comit. Barcinon an. 973. in Append. ad Marcam Hispan. col. 902. *Sic concedimus ad monasterium S. Saturnini prælibato vel ad abbates ac monachos præsentes & futuros, ut faciant Perprisiones ubicumque voluerint vel potuerint longe lateque, ... & adquirant ibi & emant de ipsis possessionibus quantum illis Deus dederit & possibile eis fuerit, & de ipsis Perprisionibus quæ jam ibidem factas sunt, vel futura facturi sunt, seu de acquisitionibus eorum ipsas decimas quæ inde exierint.*

PERPRIUS, pro *Prius*, quod *prius* est. Arnobius junior in Conflictu cum Serapione lib. 1. *Ergo Perprius est, ut sapientiam habeat, quam virtutem, qua possit aliquid velle vel non velle.*

PERPRIUS, adverb. Antea, Gallis *par-cy devant.* Testamentum S. Elphegi Episcopi Wintoniensis: *Terras has apud Taunetuno Ecclesiæ Episcopatus assigno permanendas, qui Perprius mihi ab ipsa Ecclesia traditæ erant.* Infra: *Secundum quod Perprius legavimus.* Vita Clementis VI. PP. pag. 90. *Et aliorum, quorum consilio Perprius regebantur.* [Adde Chron. Veron. apud Murator. tom. 8. col 622.]

¶ PERPRIUS, Inprimis, Gall. *Avant toutes choses.* Charta an. 1330. apud Rymer. tom. 4. p. 459. *Jura tamen coronæ nostræ, prout astringimur vinculo juramenti, Perprius convenit nos tueri.*

PERPUNCTUM, PURPUNCTUM, Vestis militaris *coactilis*, & *πουρπουτί*, ut Græci efferunt, lana vel gossipio farta, & acu stipata ac *perpuncta*; unde nomen non modo ejusmodi vesti inditum; sed & thoraci vestiario nostrati, quod ad umbilicum lana spissiori perpuncta & coactili fartus fit. [Ultima hac notione vocem *Parpointe* usurpat le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Sor une Parpointe de ciglaton
Le couchierent, puis le desarment.]

PERPUNCTUM. Histor. MS. Excidii Acconis ann. 1291. *Portantes ibidem ... lanceas, falcastra, cassides & loricas, scammata & Perpuncta, scuta cum clypeis, &c.* In Regesto homagiorum Nobilium Aquitaniæ an. 1273. *Bertrandus de Podenssac domicellus dixit, quod ipse tenet à D. Duce Podenciacum, &c. & debet facere personaliter exercitum cum gonjone & Perpuncto, si sit sanus, & si sanus non est, debet mittere quemdam domicellum, vel Militem, dum fuerit Miles.* Pag. 25. verso: *Geraldus de la Mota domicella &c. debet etiam D. Regi obsequium exercitus de uno Milite armato Perpuncto & gonjone.* Occurrunt eadem verba iterum in eadem pag. *Gonjon* hoc loco sonat *Gambezonem.* Chr. Bertrandi Guesclini MS.

Un Herant qui estoit d'un Propoint vestut.

Raimundus Montanerius in Chron. Reg. Aragon. cap. 227. *Ejo ab un bon cavall, que tenia mi terç de Cavallers armats ab llorigues e Perpunts, &c.*

¶ PORPOINCTUM, PORPOINTUM. Testament. Odonis de Rossilione ann. 1298. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1306. *Lego dom. de Monte Ancelini ... unam integram armaturam de armaturis meis, videlicet meum heaume à vissere, meum bassignetum, meum Porpoinctum de cendallo, &c.* Libertat. Briancon. an. 1343. *Omnes de dicto numero cum Porpointis, gorgeriis, chirothecis ferreis, &c.*

¶ PROPUNCTUM, in Statutis Forojul. an. 1235. ex Tabul. S. Victoris Massil. *Militem sine equo armato intelligimus armatum auspergoto & Propuncto & scuto. Peditem armatum intelligimus armatum scuto & Propuncto, seu aspergote, &c.*

¶ PROPUNCTUS.

¶ PROPUNCTUS. De Excidio urbis Aconis apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 765. *Portantes ... scamata & Perpuntos, ... & alia quorumcumque armorum genera.*

PURPUNCTUM. Mandatum Henrici III. Reg. Angliæ super juratis ad arma, in Addit. ad Matth Paris: *Ad centum solidatas terræ unum Purpunctum, capellum ferreum, gladium, &c.* Occurrit ibi semel ac iterum. Est autem hoc loco *purpunctus*, idem quod *Gambiso*. Willel. de Guignavilla in Peregrinatione animæ :

De pontures le Gambisen,
Pourquoi Pourpoint l'appelle-en.

Guill. *Guiart* an. 1304.

Si comme de cotes faitices
De coton a poins entailliez.

Doublet, in Statuto 13. Edw. I. Regis Angliæ cap. 6 appellari, quod in Mandato Henrici *Purpunctus* dicitur, annotat Watsius, quod ex panno duplicato & sarto confectus sit.

PERPUTATIO, Membri amputatio. Concilium Andegavense an. 453. cap. 3. *Ut a violentia & crimine Perputationis abstineatur.*

¶ PERQUERIUS, an idem qui *Parcarius* supra, parci custos? Charta an. 1317. in Tabular. S. Victoris Massil. *Bartholomæus de Montilis Perquerius.* Vide *Parcus.*

PERQUIRERE, Acquirere, *Purchasser*, forensibus Anglis, *Perquisitum*, & *perquisitio*, acquisitum, acquisitio, ut auctor est Cowellus, quem consule.

PERQUISITUM, Acquisitum, possessiones ære proprio emptæ, Gallis *Acquest*. Fleta lib. 1. cap. 11. §. 1. *Quædam tenentur in capite de Corona, quædam vero de Rege per escaetam, vel per Perquisitum* Vide *Quæstus.*

¶ PERQUISITA CURIARUM, Acquisita & addita *curtis* seu prædiis rusticis; est enim *curia*, prædium rusticum, possessio, *curtis.* Vide *Curia* 5. Charta an. 1380. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 65. *Cum Radulphus de Bassett ... nuper concessit & ad firmam dimisit .... manerium de Chacombe in Comitatu Northamptoniæ, cum omnibus suis pertinentiis, simul cum terris, tenementis, redditibus, serviciis, pratis, pasturis & Perquisitis curiarum, &c.*

¶ PERQUIRITARE, Perquirere. Claud. Mamert. Præfat. lib. 1. *Opusculum illud sine auctore proditum & usquequaque Perquiritatum, &c.*

¶ PERQUITARE, Persolvere, Gall. *Acquiter*. Acta S. Christinæ tom. 4. Junii pag. 342. *Debitisque suis Perquitatis, cunctisque mundi curis & solicitudinibus postpositis, &c.*

¶ PERRARA, vel PERRATA AIGNELINORUM, Par velleris agnini, Gall. *Une paire de toisons d'agneau.* Locus in *Perreia* 1.

¶ 1. PERREIA, PERTERIA, PORRETA, PREYA. Sic varie effertur hæc vox, qua, nisi fallor, significatur locus, ubi Carnotenses mercatores congregabantur, de iis quæ ad mercaturam spectabant, disceptaturi: ubi etiam merces ponderabantur ad pondus Comitis, cui ob id tributum aliquod exsolvebant. Quod in prato Comitis esset, *Perreia* & *Preyadictus*: interdum vero *Perteria*, *Perreta*, quod prope civitatis portam exstaret. Hoc tamen non affirmando dictum velim. Charta Theobaldi Comit. Blesensis an. 1213. ex Schedis Cl. V. *Lancelot*, cujus inscriptio sic concipitur: *Ordenuance & tencrist de la chartre de la Perree aux marchands qui marchandent en la Persée de Chartres. Statui quod omnes mercatores tam de Carnoto, quam de universis regionibus, qui apud Carnotum aignolinos vendunt, ponderabunt illos eque & juste, ... & quia male gestum erat ab antique, tam de ponderatione hospitis Porrete, quam de aliis interpressionibus, districte prohibeo ne supradicto hospiti liceat aliquam Perrarum aneglinorum ponderare, nisi ex grato & voluntate venditoris. Unus autem quisque emptor & venditor dabit michi unum denarium, sicut antea solet esse, de unaquaque Perrata.* Necrolog. Eccles. Carnot. 13. sæc. x. *Cal. Maii, obiit Theobaldus Blesensis & Clarimontis comes illustris, qui dedit Ecclesiæ B. Mariæ Carnotensis* VII. *lib. &* X. *sol. annis singulis ad festum S. Remigii capiendos in redditu quam habet in Perreia Carnotensi, ab illo videlicet qui porteriam prædictam tenebit, reddendos.* Charta fundationis ejusdem Anniversarii an. 1218. ubi de prædictis VII. lib. X. sol. habet, *in Perteria mea de Carnoto.* In Computo ann. 1380. *Super Preya Comitis*; in aliis: *Super Perreia Comitis.* Charta an. 1406. *Item & n'a gueres avoit* (le Comte) *un poids qu'on appelloit la Portiere, que tenoit un es fauxbourgs de porte Guillaume, où se pesoient les aignelins pour la marchandise de la riviere.*

¶ 2. PERREIA, f. Lapis pretiosus. Charta ann. 1425. apud Rymer. tom. 10. pag. 346. *Unam parvam positam cum Perrera & armis Angliæ, tres cappas de velvet rubeas, cum rosis aureis, &c.* Vide supra *Peritot.*

¶ PERRERIUS, Lapidum sector, cæmentarius latomus. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1356. tom. 3. Ordinat. pag. 78. *Quod dicti Consules Avinionenses qui nunc sunt & erunt pro tempore, compellere seu compelli facere possint omnes magistros Perrerios, tegularios & fusterios eorum jurisdictionis ad operandum, &c.*

¶ PERRIA. Vide in *Par.*

¶ PERRIMARI, Sedulo rimari. Testam. Giraldi Matisc. an. 888. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 53. *Proinde dum pro successu temporis aliquod Perrimari niteremur, & ne ex assim expertes hujusce crediti munii videremur, &c.*

PERRIPARIUS. Monachus Sangall. lib. 1. de Carolo M. cap. 21. *Cum quidam juvenis cognatus Regis optime in quadam festivitate caneret, Alleluya: dixit Imperator ad eundem Episcopum: Bene cantavit modo ille noster Clericus. Qui juxta stultitiam suam jocalariter illa verba suscipiens, & illum Imperatoris cognatum esse nesciens, respondit: Sic omnes Perriparii possunt bubus agricolantibus* vetrenere*, (al. *veternere*) *&c.* Idem forte qui *Pelliparii*, tametsi acumen responsi non omnino percipio. At hic *Perriparii*, videntur esse bubulci aut agricolæ, qui bobus arantibus insistunt, quibus, dum ad laborem exequendum bos urgent, nescio quid agreste aut insulsum occinunt; unde pro *vetrenere* legendum forte *occinere*. Vide in hac voce.

¶ PERROSUM, f. leg. *Perrasum*, Quidquid extra mensuram est, cum radio æquatur. Charta ann. 1251. in Tabular. Sangerm. *Reclamabant super molendino S. Germani plenam minam bladi tale quale molendinum ipsum lucrabatur qualibet septimana, immo & cevannas & Perrosum moltura molendini prædicti, ut dicebant, quia minam bladi, revannas & Perrosum dictus defunctus percipiebat.*

¶ PERS, Color. Vide *Persus.*

PER SE, Separatim, *Aparsu*. Statuta Ord. de *Sempringham*: *Modus iste in domibus Canonicorum Per se manentium servetur.* Occurrit ibi non semel p. 721. 729. [Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. a. cap. 15. de feria v. in Cœna Domini: *Postea vero quisque finit Per se quod restat, & ex hac hora .... quisque singulariter & cum silentio Per se cantat omnes Horas,*

usque ad Vesperas Sabbati, toto conventu verso ad altare : .... Conversi autem qui nesciunt Per se cantare, &c.

PERSEA. Disputatio Archelai Episcopi Mesopotamiæ cum Manete : *Cum ergo corpus hoc principium sit & materia, necesse est, eam qui plantaverit Perseam, transire per multa corpora, usque quo Persea illa, quam plantaverit, concidat.* Videtur hac voce intelligi malus persica, quam Græci περσίαν dixerint.

¶ PERSEGMEN, Minutum segmen. Epist. S. Paciani ad Sempronianum inter Conc. Hispan. tom. 2. pag. 93. *Tandem .... non pigeat esse cum multis, tandem libeat reduvias Novatianorum & Persegmina vestra contemnere.*

¶ PERSEITAS, Facultas per se subsistendi. Catalogus operum B. Raymundi inter Acta SS. tom. 5. Junii pag. 705. CCLXXIX. *de Perseitate Dei. Incipit : Volo credere.*

¶ PERSEVERARE, Commercium, Societatem cum aliquo habere. Litteræ an. 1364. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 440. *Nichilominus nonnulli Prelati .... de facto prohibere .... subditis dom. nostri Regis, ne ignem, aquam, panem, vinum, seu plura alia ...* (Judæis) *tradant, vendant, sive aliter cum eisdem Judeis Perseverent, &c.*

PERSEUS, Color. Vide *Persus.*

PERSICA, Malum Persicum, Gallis *Pesche.* Letaldus Mon. lib. Miracul. S. Maximini Abbat Miciacensis num. 16. *Ad arborem accessit, in qua tres mira specie Persicas invenit.* [S. Wilhel. Constit. Hirsaug lib 1. cap. 10. *Pro signo Persica, generali signo præmisso, pellicia signum adde.*]

PERSICUM, Eadem notione. Fortunatus lib. 7. Poem. 14.

Attamen ante aliud data sunt mihi mitia poma,
Persica quæ vulgi nomine dicta sonant.

PERSICARIUS, Malus Persica, Gall. *Pescher*, in Capitulari de Villis cap. 70.

¶ PERSICHOMACHIA. Ita inscribitur liber quidam in Catalogo Bibl. Canoniæ S. Niculai Patav. apud Bern. Pezium to. 1. Anecd. Præfat. p. LIII.

PERSICIOR. Hincmarus Laudunensis in Responsione ad Remensis Epistolam L. Capitum pag. 615. *Sperabam Persiciorem sanctitatis vestræ fore romphæam, si ferro vicarii Apostolorum Principis Petri acueretur, non obtusiorem*, i. acutiorem : Galli dicerent *plus Perçante.*

¶ PERSICUS, *Qui frequenter aliquid patitur* Gloss. MSS. Sangerm. num. 501. Vide *Persus.*

¶ PERSINA, Vipera. Chron. Sicardi Episc. Cremon. apud Murator. tom. 7. col. 533. *Et posuit* (Cleopatra) *ad mamillas duas Persinas, quod est genus serpentis.*

PERSISTATUS. Marculfus lib. 2. form. 18. *Ita ut pro ipsa causa solidos tantos, quos tu præsentia mihi dare deberes, quos in præsens per wadium tuum visus es transsolvisse, & nos ipse causa Persistata, contra te visus sum werpisse.* Galli dicerent, *la chose ayant été persistée*, hoc est, cum in ea re perstitum sit.

PERSOLENTER, *Assidue.* Gloss. Isid.

¶ PERSOLTO, vox Hispanica quæ idem sonare videtur quod Permitto, concedo. Charta Alfonsi I. Reg. æræ 1157. apud Michaelem *del Molino* in Repertorio p. 265. col. 3. *Persolto vobis totas illas aquas, quod pesqueris ubi posueritis.*

¶ PERSOLVEBUNT, pro *Persolvent*, in Decreto Flavii Reg. inter Conc. Hispan. tom. 2. p. 704.

¶ PERSOLUTOR, Qui stat promissis. Chronic. Mellic. pag. 348. *Deus creator bonorum, fidelissime promissor, certissime Persolutor.*

PERSONA, Dignitas. Constitutio Diocletiani & Maximiani in Collatione Legis Mosaicæ cap. 15. *Si qui sane etiam honoratis aut cujuslibet dignitatis, vel majoris Persona, &c.* Bonifacius Mogunt. in Epist. ad Zachariam PP. apud Baron. ann. 741. num. 35. *Laicus quidam magnæ Personæ ad nos veniens dicebat, &c. Splendida Persona*, apud Celsum in Proœmio lib. 1.

PERSONAM SUAM AMITTERE, i. Libertatem seu dignitatem ; in servitutem cadere. *Nam servi Personam Legibus non habent*, ut est apud Senatorem lib. 6. Epist. 8. & Paschasium Diacon. lib. 2. de Spiritu sancto cap. 4. Constitutiones Catalaniæ MSS. *Statuimus, quod Saracenus vel Saracena non possit fieri Judæus vel Judæa ... & qui hoc fecerint, amittant Personas suas* Constitut. Siculæ lib. 1. tit. 50. §. 2. *Si tale quid contra eos probatum extiterit, ex quo Personam amittere debeant, vel membrorum mutilationem incurrere, &c.*

¶ PARSONA, Qui dignitatem habet cum prærogativa in choro & capitulo. Charta an. 1227. to. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 120. *Canonicus eorum in choro nostro non habebit stallum in ordine Personarum, sed habebit primum stallum in ordine sacerdotum. Bona Persona*, in Capitul. Metens. an. 756. cap. 2. *De ecclesiasticis vero qui supradicta facinora commiserint, si bona Persona fuerit, perdat honorem suum* Quod de majori clerico, sive qui honore quodam præditus est, ut Decani illi qui singulis decuriis præsident, intelligendum conjicit Janus à Costa in Decret. pag. 44.

PERSONATUS, in dignitate aliqua constitutus, vel cujus fama longe personat. Miracula S. Eutropii Episcopi Santonensis num. 20. *Quidam è Francia multum Personatus, &c.* Gesta Consulum Andegavensium cap. 5. num. 6. *Proconsulares & alii Personati viri. Viri nobiles & Personati*, apud Conradum Urspergensem in Philippo Imp. Historia Archiepiscopor. Bremensium an. 1179. *Decretorum legumque industria peritum, virum, ut apparet, Personatum, canonice & sine omni contradictione electum.* Conventus Alsaticus an. 1051. §. 6. apud Goldastum : *Liber vel Personatus serviens.* Bovo Abbas Sithiensis de Invent. S. Bertini cap. 3. *Aliis itidem Personatis viris conclamantibus.* Vetus Scheda in Historia Episcop. Cadurcensium num. 194. *Frater W. de Labroa licet bene Personatus, & gratus prolocutor, &c.* Adde Chronic. Colmariense ann. 1273. [& Rolandinum Patav. de Factis in marchia Tarvis. lib. 11. cap. 4. apud Murator. tom. 8. col. 328. Vide *Personare.*]

PERSONALIS, Eadem notione. Charta an. 1103. ex Tabulario Eccles. S. Laudi Andegav. fol. 89. *Hæc concordia firmata est Andegavi in Capitulo S. Laudi ante Goffridum filium Comitis, & alios Personales viros, &c.*

¶ PERSONATUS in Monasteriis dicuntur Dignitates, Decani scilicet, Thesaurarii, Cantoris, &c. quas alibi Officia claustralia vocant. Statuta ad instaurandam monasticam disciplinam in Monast. S. Andreæ Avinion. ann. 1253. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 239. *Volumus & mandamus in hoc monasterio consuetos cum suis juribus restitui Personatus, præter Decanatum dumtaxat.... In dictis autem Personatibus bonas personas poni volumus & præcipimus, quæ videlicet non solum debitis insistant officiis, sed etiam Abbatem suo sciant & valeant fulcire consilio in religione tenenda, &c.*

PERSONA, Dominus. Siculus Flaccus de Condit. agror. *Nam cum pulsi sunt populi, potestatique locu-*

pletiorum fuissent lati fundi, in cujus agro fuissent plures Personæ, hic divisus, ut assignatus, est.

¶ PERSONÆ AUCTENTICÆ, Proceres, magnates. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 15. p. 30. *Versus Regem Angliæ Personæ notabiles & auctenticæ sunt transmissæ.* Vide *Authenticus.*

¶ PERSONÆ INCONVENIENTES, in Capitul. Caroli Calvi an. 858. tit. 27. cap. 9. *Personæ honestioris & minoris loci*, in Capitul. lib. 7. cap. 476. *Personæ mediocres.* Vide *Homo.*

PERSONA PUBLICA. Aggenus: *Quædam loca feruntur ad Personas publicas attinere; nam Personæ publicæ etiam coloniæ appellantur, &c.* Alius Agrimensor: *Hæc inscriptio videtur ad Personam coloniæ ipsius pertinere, &c.*

¶ PERSONA SOLEMNIS, Vir illustris, & aliqua dignitate conspicuus. Charta an. 1423. in Tabular. B. M. de Bono nuntio Rotomag. *Solet fieri & est assuetum quidam sermo solemnis per unum doctorem in sacra pagina, aut aliam Personam solemnem.*

¶ PERSONA UTILIS, Probatæ fidei, digna cui fides habeatur. Capitul. Sicardi apud Camillum Peregr. Hist. Longobard. cap. 15. *Si autem venditor negaverit, ut non ipsum cavallum, vel bovem vendidisset, & illi, in quorum præsentia venditur, fuerint Personæ utiles, quibus credatur absque crimine, non habeat licentiam venditor negandi; sed illa tres si non fuerint fide dignæ Personæ, præbeant sacramentum, &c.* Vide *Utilis.*

¶ PERSONANDUS, Qui alicui ordini vel societati præsidet. Charta Maximiliani I. Imper. an. 1486. apud Miræum tom. 1. pag. 232. col. 2. *Mandamus igitur omnibus & singulis Principibus Ecclesiasticis & Sæcularibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Clientibus, Officialibus quibuscumque, Capitaneis, Burggraviis, Potestatibus, Ancianis, Gubernatoribus, Præsidibus, Judicibus, Regibus armorum, Haraldis, Personandis, civitatum, opidorum, villarum & locorum Communitatibus, &c.*

PERSONA, Facultas, licentia. Charta ann. 1214. apud Georgium Pilonum in Hist. Bellunensi pag. 118. *Ut habeat potestatem & Personam emendi, & vendendi, donandi, &c.*

PERSONÆ, Clerici, qui Beneficia Ecclesiastica obtinent, quod, ut quidam putant, *magnam propter officium Personam sustineant*: sed maxime ii, qui Beneficiis, seu Ecclesiis per Vicarios deserviri curant, dum ipsi potiori redituum parte fruuntur; &, ut ait Johannes Sarisberiensis lib. 7. Policrat. c. 17. *Qui quocunque modo plura conquirunt altaria, & nolentes servire altario, de quo vivunt, Personatos quosdam introduxerunt, quorum jure ad alium onera, ad alium referantur emolumenta.* Unde apud eumdem Scriptorem Epist. 1. *Personæ* opponuntur *conductis, conductitiis Sacerdotibus & Vicariis.* Concilium Claromontanum an. 1095. cap. 3. *Ecclesiæ, seu decimæ .... sæpius ab Episcopis sub palliata avaritia venduntur, mortuis nimirum, seu mutatis Clericis, quas Personas vocant.* Charta Bartholomæi Episcopi Laudunensis ann. 1125. *Notum igitur esse volumus .... quod cum Monasterium B. Dionysii de Francia infra terminos nostræ diœceseos altaria duo, videlicet de Serbais & de Altrepia sub obtentu Personarum ab antiquo tenuisset, novissime temporibus nostris mortua Persona vicedomini Abbatis Sugerii & monachorum, à Petro ipsius Camerario requisiti, ut B. Dionysii Personæ gravamen remitteremus, & quod de cætero altaria illa solida & quiete firma possessione tenenda concederemus, ex decretis Romanorum Pontificum, ne ulterius altaria per Personas tenerentur, sancitum esse recordantes, &c.* [Charta Eugenii III. PP. an. 1150. apud Miræum tom. 2. pag. 1170. *Sane pravam illorum consuetudinem, quæ sub nomine Personatus usque ad tempus prædecessoris nostri bonæ memoriæ PP. Urbani extraordinarie inoleverat, submovemus.*] Annales Wintoniensis Ecclesiæ an. 959. *Nuda fuit Ecclesia intus & extra, qui Vicarii non habebant, unde eam vestirent & tegerent, nec Præbendarii, qui Personæ dicebantur, talibus poterant intendere.* Infra: *Mandavit, ut bona Ecclesiæ non sine causa percipientes, in Ecclesia, cujus se Personas confitebantur, in propria Persona Deo servituri perpetuo facerent stationem.* Lambertus Ardensis pag. 111. *Ecclesiæ S. Petri ... procuratorem & Personam.* Pag. 121. *Gaufridum Morinensis & Brugensis Ecclesiæ Canonicum, & in Anglia multarum Personam & procuratorem.* Vide Concilium Rotomagense ann. 1589. cap. 6. 8.

☞ *Persona* sæpius pro Curio, parochus occurrit: Britan. etiamnum *Personne*, Angli *Parsun* ea notione dicunt. Chartularium S. Vincent. Cenoman. fol. 115. *Ego Persona ecclesiæ de Solmeio habui medietatem investituræ præfatæ ecclesiæ de Solineio.* Tabular. S. Florentii: *Dolensis Electus vel Archiepiscopus, ad præsentationem monachorum Personas recipit, qui eis de temporalibus, ipsi autem Electo vel Archiepiscopo de spiritualibus respondebit. In tribus aliis ecclesiis prædictus Electus seu Archiepiscopus Personas pro sua eliget voluntate.* Tabular. S. Sulpitii Bituric. *Cum inter Abbatissam S. Sulpitii & Simonem Personam de Chaneio controversia verteretur, &c.*

Varie ab Episcopis *altaria*, uti vocantur Ecclesiæ, concedebantur Monasteriis, vel Capitulis Canonicorum, vel etiam Dignitatibus Ecclesiasticis. Interdum enim ea conditione dabantur, ut iis liceret *Personam* constituere, Clericum scilicet, qui *altaris* titulo & proventibus sibi reservatis, ei per vicarium deserviri curaret: quo quidem vacante personatu, Monasteriis confirmationem eorumdem altarium ab Episcopis rursum impetrabant, per præstationem quandam, *altarium redemptionem* vulgo nuncupatam, uti in hac voce docuimus. Extant apud Hareum in Castellaniis Insulensibus lib. 2. pag. 170. 171. Diplomata Radbodi Noviomensis Episcopi an. 1090. & Lamberti Atrebatensis Episcopi ann. 1111. quæ istius moris meminerunt. Alia profert Buzelinus in Gallo-Flandria pag. 307. 308.

☞ Appellata quoque interdum hæc præstatio *Personalis redemptio*, ut in Bulla Paschalis II. PP. ann. 1107. ex Tabulario S. Albini Andegavensis: *Has nimirum ecclesias, juxta prædecessoris nostri felicis memoriæ Urbani decretum in Alverniensi Concilio constitutum, ab omni Personali Redemptione liberas vobis permanere censemus.*

Interdum etiam altaria concedebant Episcopi absque *Personatu*; id est, ut liceret Monasteriis, aliisve Ecclesiis, Vicarios in ipsis altaribus delegare, qui eis deservirent, *Personatus* proventibus ad ipsa Monasteria, Ecclesiasve spectantibus: quæ quidem *altaria a Personatu libera* dicuntur in Charta Baldrici Noviomensis Episcopi an. 1103. apud Vassorium in Noviomo pag. 797. ex qua præterea discimus, *Vicarios*, qui ejusmodi altaribus deserviebant, *Juniores*, eorumque ministeria, *Junioratus* appellatos. [Charta Manassis Episc. Camerac. an. 1096. apud Miræum tom. 1. p. 165. *Altare videlicet de Hanthem cum appendiciis suis, Heldreghem, & Idrighem sine Persona, sed cum debitis obsoniis.* Alia Lamberti Episcopi Atrebatensis ann. 1097. ibid.

pag. 116. *Altare de Huchin ea conditione ibi dedit, ut singulis annis, in festivitate S. Remigii, XII. denarios solvat, & deinceps ab omni redemptione liberum faciat. Altare quoque de Rodricourt ita dedit, ut sine Persona permaneat.*] Charta Gerardi Episcopi Morinensis apud Willelmum Andrensem pag. 808. *Altare villa, qua vulgo Andernes dicitur, ad opus Monachorum Cœnobii S. Salvatoris Caroffensis ibidem Deo famulantium, omni exactionis debito liberum concedo, ... aliud quoque altare, quod dicitur S. Martini .... concedo, non liberum, sed sub Persona.* Vide *Juniorатus*.

☞ Hinc *Personaliter tenere* dicebantur qui sub annua præstatione, *altarium redemptio* dicta, beneficia ecclesiastica possidebant: *impersonaliter* vero qui ea obtinebant libera à *personatu*. Vide Mabillonium tom. 5. Annal. pag. 387.

¶ Personatus Jus, Quo *personam* in ecclesia aliqua quis constituere potest. Charta Officialis Remensis ann. 1364. *In quibus* (ecclesiis) *Ecclesia S. Bertini dinoscitur patronatus ac Personatus jus habere, ac ad prædictas ecclesias ab antiquis temporibus Episcopi Morinensium... personas ydoneas præsentatas per ipsum Abbatem .... ad dictas capellanias seu capellas admiserint.* Infra: *Capella S. Katarinæ de Kalais existens in patronatu & Personatu ecclesiæ S. Bertini, &c.*

Personator, Idem quod *Persona*. Lambertus Ardensis pag. 151. *Erat autem tunc temporis in Ardea quidam sub Morinensis Episcopi præsidio substitutus Personator, sive persona, nomine Walterus, qui etiam Nelensis & Altingensis villæ simili professione procurabat Ecclesiam.*

Personatus, *Persona* dignitas, seu beneficium ipsum, ac Ecclesia, quam quis *sub personatu* possidet, ut est in Charta Walterii Episcopi Tornacensis, apud Haræum in Castellanis Insulens. Petrus Bles. Epist. 120. *Nepos vester in diversis Ecclesiis diversos adeptus est turpi commercio Personatus.* Scriptores Vitæ S. Thomæ Cantuar. cap. 5. de Archidiaconatu: *Nam post Episcopos & Abbates in Ecclesia Anglorum, hic primus & dignior Personatus habetur.* Thierricus Vallifcolor. in Urbano IV. PP.

Hic tres instituit Personatus, ibi Cantor,
Thesaurarius hos, atque Decanus habent.

Provinciale Ecclesiæ Cantuar. lib. 3. tit. 1. *Ut omnes tam Archidiaconi quam Decani, & omnes alii in Personatibus & dignitatibus constituti, &c.* Adde tit. 7. & Historiam Episcopor. Cadurcensium num. 118. Lindwodus, *Personatum* esse ait *prælaturam, sive titulum ad personam, sive rectorem Ecclesiæ pertinentem*: hæcque subdit: *Scias tamen, quod de personatu doctores varie scribunt. Nam Archidiaconi & Archipresbyteri, in Ecclesiis Cathedralibus dicuntur habere Personatus. Cognoscitur enim Personatus, quando aliquis habet prærogativam in Choro vel in Capitulo, in optionibus, in processionibus, in vocibus dandis, & hujusmodi præ aliis canonicis ejusdem ordinis: non tamen sicut hi, qui sunt in majoribus dignitatibus constituti: unde, ut dixit Cardi. Personatus & dignitas vere supponunt pro eodem, licet in aliquibus locis rectores Ecclesiarum vocentur Personæ, & sic habent personatum, non tamen dignitatem.* [Compendiosa benefic. Expositio fol. 12. *Personatus jurisdictionem non habet ut præbenda, quæ nihil aliud est quam jus percipiendi fructus ratione canonicatus.*] Ita *estre en personnage*, dicuntur in dignitate aliqua Ecclesiastica constituti, in Statuto Philippi Pulcri ann. 1294. de superfluitatibus in qualibet hominum conditione auferendis: *Nul Clerc, s'il n'est Prelaz, ou establis en Personage, ou dignité, ne pourra porter vair ne gris, ne hermines, fors en leurs chaperons.* Infra: *Nul Bourgeois ou Bourgeoise, ne Escuier, ne Clerc, s'il n'est en prelation, ou en Personnage, ou en greigneur estat, n'aura torche de cire.*

¶ Personalia Beneficia, in Concil Tarracon. an. 1591. inter Hispan. tom. 4. pag. 524. *Licet personatus sive Personalia beneficia ideo nuncupata sint, quod non in perpetuum beneficia remanerent, sed ad vitam aliquarum personarum ecclesiasticarum duntaxat instituerentur, &c. Nullus personatus seu Personale beneficium, sine auctoritate & decreto Episcopi .... erigatur.*

Personagium, Idem quod *Personatus*. Monastic. Anglic. tom. 1. pag. 816. *Pro illo novo ædificio, quod ipse fecit in Personagio de Dasesberoug.*

☞ Rectius *Personagium*, eodem quo apud Anglos *Personage*, pro districtu ecclesiæ curionis, qui *persona* iisdem dicitur, accipi posse arbitror; qua etiam notione vox *Parochia* interdum usurpatur, ut supra observatum est in hac voce.

¶ Personalitas, Eodem significatu, in Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 248. *Volo etiam omnibus fidelibus esse constans, me neminem alium autoritati domini Episcopi præsentasse de Personalitate ecclesiæ de Suthun, nisi Priorem & fratres ecclesiæ de Trentham.*

Personaticum, ut *Personatus*. Charta Henrici I. Regis Franc. an. 1057. in Historia Monasterii S. Mariæ Suession. p. 436. *Alia* (persona) *in loco ejus præsentetur, cui Episcopus Personaticum ipsorum altarium sine aliqua pecunia tribuat.*

¶ Impersonata Altaria, Quæ à *Personatu* libera sunt. Charta ann. 1105. ex Tabular. Mon. Elnon. *Eaque* (altaria) *libera & Impersonata Ecclesiæ S. Amandi concedimus, ea conditione ut presbyteri qui iisdem altaribus deservierint Episcopo præsententur.*

Inpersonare, in *Personatus* possessionem mittere. Charta Hugonis *du Puiset* Dunelmensis Episcopi: *Sciatis, etes nos ad præsentationem Roberti Capellani in Ecclesiam de Witefeld, quæ in feudo suo sita est, canonice Impersonasse Robertum nepotem suum, &c.*

¶ Persona, Corpus. Mirac. B. Henrici Baucenens. tom. 2. Junii pag. 384. *Non exibat de domo, nec se poterat adjuvare de Persona; modo sentit omnia membra consolidata & confirmata ita quod vadit.* Hinc in Gloss. Græc. Lat. χαρακτηρίζω, *Persono*, id est rei alicui incorporeæ personam aliquam attribuo, uti vocem hanc interpretatur Vulcanius. In MS. additur *Noto*.

¶ In Persona, quomodo Gallice dicimus, *en Personne*. Litteræ Renati Reg. Comit. Provinciæ an. 1477. pro piscatoribus Massil. *Quod a loco illo de la Corona & ultra, tam respectu maris inibi dubiosi & inorescentis, quam metu inimicorum sepe concurrentium periculosum multum est in Persona & bona piscari inibi arte ipsa de Corre.* Vereor tamen ne mendum subsit: est enim retis genus quod *Perriere* dicitur in Privileg. Maceriarum ad Mosam: *Il peut pescher à tous autres harnas & manieres quelconques resques, lesrois, Perrieros, les trayneaulx, &c.*

Personarum Nomen, ait Facundus Hermianensis lib. 1. cap. 3. *Non nisi cum Sabellius impugnaret Ecclesiam, necessario in usum prædicationis assumptum est: ut qui semper tres crediti sunt & vocati, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, uno quoque simul & communi Personarum nomine vocarentur. Deinde etiam Subsistentiæ dicta sunt, quoniam Ecclesiæ placuit ad significandam Trinitatem, & hoc nomen distinctioni personali tribuere.*

¶ PERSONAGIUM, perperam pro *Prisonagium*, quod commentariensi ab incarcerato seu *imprisonato* exsolvitur, in Charta an. 1319. inter Instr. to.

2. novæ Gall. Christ. pag. 191. *Item quod si aliquis clericus vel persona ecclesiastica in habitu & tonsura clericali capiatur per dictas gentes nostras, quamvis ratione vel causa dicti officiales nostri compellant eundem ad solvendum carteragium, seu Personagium, quod abusu in contrarium nonobstante de cætero fieri vetamur, nisi hoc casu quo clericus a jure permittitur a secularibus capi.* Ubi haud dubie legendum, *carteragium seu Prisonagium.* Vide in *Priso* & *Persona.*

¶ PERSONALIS CAVALCATUS, Servitium quod quis per se cum equo præstare tenetur. Charta Caroli II. Reg. ann. 1291. apud Pition. Histor. Aquens. pag. 170. *Volumus in posterum homines ... immunes taschis, lades, cossis, pedagiis, boagiis, saunariis & Personalibus cavalcatibus infra fines comitatuum, &c.*

PERSONALITER. Salvianus lib. 6. de Gubern. Dei: *Personaliter diu locuti sumus, & excessisse videmur regulam disputandi*, id est, ut interpretatur Alexander Brassicanus, in personam tantum unius, nemine interea suo nomine notato. Quidam codd. habent *Personanter.* Infra: *Nunquid læditur scelere personali causa cunctorum.* Leo Ost. lib. 3. cap. 34. (al. 36.) *Concessit etiam prædictus Papa Alexander Personaliter Desiderio nostro civitatem Terracinensem.* Id est, ipsi soli, non successoribus Abbatibus. Chronicon Montis Sereni an. 1208. *Et ipse Personaliter accessit.* Utitur alibi.

¶ PERSONALITER, Præsens, coram, Gall. *en Personne.* Occurrit passim in Instrumentis Notariorum ævi inferioris.

PERSONALITER JUDICARE, i. cum personarum acceptione, quam προσωποληψίαν appellant Græci: vide S. Antiochum Homil. 93. Senator lib. 2. Epist. 8. *Quis melius ad æquitatis jura dirigitur, quam qui Sacerdotio decoratur? qui amore justitiæ Personaliter nescit judicare, &c.* Lupus Abb. Ferrar. Epist. 64. ad Karolum C. Reg. *Imitatione Dei nolite Personaliter judicare.* Lex Bajwar. tit. 2. cap. 17. *Judex ... non sit personarum accepter, neque cupidus pecuniæ.*

¶ PERSONALITER CONDEMNARI, Pœnis vel suppliciis ex sententia affici. Concil. Palent. an. 1388. inter Hispan. to. 3. pag. 624. *Pro commissis ab eis* (Clericis) *excessibus vel delictis, non possint à secularibus judicibus Personaliter, aut etiam pecuniariter condemnari.*

¶ 1. PERSONARE, Prædicare, extollere, efferre, Mabillonio æstimare, in Hist. belli sacri tom. 1. Musei Ital. p. 206. *Tandem cum magnis muneribus, quæ Rex ipse singulis Principibus miserat, conductu ipsius egressi sunt. Boamundo enim, quem plus omnibus aliis Personabat, plus cunctis pretiosa munera contulit.* Vide in *Persona.*

¶ 2. PERSONARE, Instrumentis musicis canere. Epitome Constit. Eccl. Valent. inter Conc. Hisp. tom. 4. pag. 187. *Nec aliquis ejus* (Capellæ) *singularis cantor seu ministrilis de cætero non possit ullo tempore diebus festivis nec feriatis die aut nocte cantare, neque Personare in aliqua ecclesia, absque licentia.*

¶ PERSONARII, Qui aliquid in commune possident, unde iisdem sunt servitiis seu debitis obnoxii, *Personniers*, in Consuetudinibus Burbon. art. 417. Marchensi art. 163. 271. Inculism. art. 25. 27. & Angeriac. art. 107. Pro cohæredibus, in Consuet. Losdun. art. 7. Norman. c. 26. 35. 101. Pro ejusdem sceleris & culpæ sociis, in eadem Consuet. Norman. cap. 80. & in Assisiis Hierosol. cap. 95. Interdum & pro institoribus, Gall. *Facteurs, commissionaires*, qua notione accipienda hæc vox videtur D. *Brussel* tom. 1. de Usu feud. pag. 243. in Regesto Magn. Dier. Campaniæ fol. 61. *Curia ordinavit, quod omnes Personarii qui pro debitis in prisionibus tenebuntur, quoquomodo obligati fuerint, per litteras Ballivíarum, vel alio modo, dum tamen sine fraude & malitia, bonis suis tam mobilibus quam immobilibus cedere voluerint, liberabuntur.* Vide *Parcenarii.*

¶ PERSONETA, f. Apparitor. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 78. recto: *Et si aliquis tabelio, advocatus, Personeta, vel testis contrafecerit, sit infamis ipso jure, & in banno de maleficio, de quo non possit exire, nisi solverit Communi Vercellarum duplum precii rei alienatæ in denariis numeratis.*

PERSPICIENTIA, *Vigilantia*, in Gloss. Lat. MS. Regio, cod. 1013.

¶ PERSULIRUM, f. Extraordinaria exactio. Charta Pontii Comit. Tolosani an. 936. apud Catellum pag. 89. *Et tallias, & omnes actus, & seguis, & justitias, ... & leudas, & Persulira, & venationes, ... totum illud damus.* Occurrit eadem Charta inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 76.

PERSUS, Color, ad cæruleum, vel ad floris persica mali colorem accedens, Gallis *Pers*, Italis *Perso.* Recte Acarisius: *Perso è colore de la Persa, donde prende il nome, cioe è azuro scuro & non aperto.* Glossæ MSS. *Synopes, color perseus.* Scio, originem à Græcia quosdam arcessere; sed valeant originationes istæ græcissantes in vernaculis nostris. Leo Ost. lib. 3. cap. 57. (al. 58.) *Tunicam unam de panno Perso inaurato.* Charta Heccardi Comitis Augustodun. apud Perardum: *Casulas 2. una Persa, alia virida.* [Tabular. Montis Mart. ann. 1324. *Item Isabelli suum supertunicale de Perso legavit.* Vita S. Philippi Bituric. Archiep. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1937. *Faciem habebat Persam & credebatur mortuus.* Inventar. Eccl. Aniciens. an. 1444. *Item alia mappa de lino operis Franciæ cum parvis barris in capitibus de Pers, seminata de crucibus de Pers.*] Χρυσοπερσινὲς χρυσίνους, apud Leonem Grammatic. pag. 465. Vide Jul. Scaliger. exercit. 325. n. 10. [Le Roman de la guerre de Troyes MS.

Mort le trebuche tot en vers,
En pui d'ore fu paille & Pers.]

☞ Interdum & pro panno hujusce coloris accipitur. Statuta pro villa de *Commercy* MSS. pag. 18. *Ceux dudit mestier qui feront Pers, brunettes, verdz & membres marchands, soient ordiz en xvi. filz, qui soient à trois piedz sur le moins.*

¶ PERSICUS, Eodem significatu. Processus de Vita S. Yvonis tom. 4. Maii pag. 547. *D. Yvo indutus tunica, supertunicali & epitogio de Persico.* Charta an. 1321. tom. 2. Histor. Paris. pag. 527. *Unum supertunicale ad uxorem de Persico.* Pro ipso colore occurrit in Inventar. Eccl. Aniciens. ann. 1444. *Item quædam serviera modici valoris cum barris de Persico.* Hinc emendandum Testament. Guillelmi de Turre an. 1461. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 726. *Casulam meam ciricis Persici coloris, &c.* Ubi perperam editum, *Pertici.*

PERSEUS, Idem quod *Persus.* Ælfricus in Gloss. Saxon. cap. de Coloribus: *Perseus*, blapen. *i.* blavius, nostris *Bleu.*

¶ PERSET, in Charta fundat. Priorat. S. Petri de Soldiaco an. 1070. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 482. *Ipso die dederunt Monachi S. Vincentii .... uxori ejus* (Achardi) *Gila unam tunicam de Perset.*

¶ PERSUTA, ab Italico *Persutto*, Perna, Gall. *Jambon.* Statuta Riperiæ cap. 16. fol. 9. v°. *Item quod quelibet persona quæ mactaret aliquem porcum in locis*

dicta Riperia causa vendendi, & illum venderet integrum, sive ad mezenas integras recentes, entelligantur mezenæ integræ etiam abscisso capite, & spallis, & Persures a qualibet ipsarum mezenarum.

PERTALLUS. Bulla Innocentii VI. an. 1355. pro Clarissis Tolosanis, apud Waddingum: *Hoc salvo, quod dictæ Religiosæ possint habere, construere, & tenere porticum & Pertallum pro introitu & exitu ad dictam rectam carreriam, habentem sex brachiatas duntaxat in latitudine, cum clausuris.* Sed legendum *portallum*, portam majorem, Gall. *Portail.*

¶ PERTENEMENTUM, Prædium, hæreditas, feudum. Charta an. 1209. in Tabular. Domus Arelat. S. Johan. Hierosl. *Do in reternum tibi & in potecham* (f. hypothecam) *totum meum Pertenementum.* A *tenemento* nude distinctum existimo, ita ut *Pertenementum* sit prædium seu feudum liberum quod nullo medio tenetur. Vide in *Tenere.*

¶ PERTERRITUS, ἔκθ..., in Gloss. Lat. Gr. Metus.

1. PERTICA, *Pertica regio*, Agrimensoribus, est territorium in quatuor partes divisum & comprehensum limitibus maximis Decumano & Cardine: totum territorium coloniæ divisum & assignatum. Frontinus: *Solum autem quodcunque coloniæ est assignatum, id universum Pertica appellatur.* Aggenus: *Pertica quatuor regionibus æqualiter divisa.* Vide Gromaticos.

PERTICA, Certus agri modus, decem pedibus constans, quæ ideo *Pertica decempeda* dicitur apud veterem Agrimensorem pag. 330. duobusque passibus constare: *Alii autem voluerunt*, subdit ille, *ut pertica 48. palmorum esset, quæ pertica ad manus 12. pedes habet: quod per extensionem brachiorum verius esse probatur.* Isidorus lib. 15. cap. 15. *Pertica passus duos*, (habet) *id est decem pedes.* Glossæ Lat. Gr. MSS. *Pertica*, Κοντὸς, κάλος. Vide Salmasium ad Solinum pag. 684.

PERTICA 10. *pedum* longitudinis apud Anglos olim perinde fuit. Vide Monasticum Anglic. to. 1. pag. 313. Habuerunt etiam *perticam* 10. *pedum*, ut est in eodem Monastico to. 2. pag. 157. 158. 159. & *perticam* 15. *pedum*, ibid. pag. 157. & *perticam* 20. *pedum* ibid. pag. 204. 273. tom. 3. pag. 15. 16.

¶ PERTICA 7. *pedum*, 7. unciarum, & 8. lin. totidem quippe valent 10. palmi ex quibus constare perticam dicitur in Sententia arbitrali ann. 1292. pro Abbate Gimontensi in Occitania: *Perticus cum quo mensurantur arpenta & terra, vinea & alii honores, habeat in perpetuum & habere debeat decem palmos bonos & largos de longo, ut hactenus habere consuevit.*

¶ PERTICA 15. *pedum*, in Charta Gunfindi Abbat. S. Sulpitii Bituric. ex Tabul. ejusdem Monast. *Ipsa Pertica unde mensuratum fuit, habet pedes xv.*

PERTICA 16. *pedum.* Vide in *Quarentena.*

¶ PERTICA 20. *pedum.* Charta an. 1239. in Tabul. Meld. *Vendidit P. Dei gratia Meldensi Episcopo sexaginta arpenta nemoris sita in Medonto juxta essarta ipsius Episcopi ad Perticam xx. pedum.*

¶ PERTICA 21. *pedum.* Charta S. Gerardi an. 970. inter Probat. Hist. Tullens. p. lxv. *Quæ Pertica continuit numerum pedum viginti & unum.*

¶ PERTICA 22. *pedum*, in Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 716. *Viginti acras terræ mensuratas ad Perticam viginti duorum pedum.*

¶ PERTICA 25. *pedum.* Charta Ricardi Reg. Angl. tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1414. *Fundavimus.... viginti carrucatas terræ, scilicet unicuique carrucatæ sexaginta acras terræ ad Perticam nostram, videlicet viginti quinque pedum.*

PERTICA 27. *pedum.* Tabular. Dervense: *Centum perticas in longitudine, totidem in latitudine. Dimensionem autem Perticæ ipsius ad mensuram pedum 27. protendere volui.*

PERTICA 12. *pedum, quæ dicitur Luitprandi*, & *pertica legitima de pedes duodecim ad extensis brachiis mensurata*, vel *ad extensionem brachii*, in Chartis Longobardicis apud Ughell. to. 3. Italiæ sacræ p. 289. to. 5. p. 659. to. 7. p. 1442. & to. 9. p. 121. Chronicon Novalicense c. 1. de Luitprando Rege Longobardorum: *Qui tantæ longitudinis fertur pedes habuisse, ut ad cubitum humanum metirentur. Horum vero pedum mensura pro consuetudine inter Longobardos tenetur in metiendis arvis usque in præsentem diem, ita ut pedes ejus in Pertica sunt duodecim fiat tabula.* Statuta Mediolanensia part. 2. cap. 350. *Mensura pedis Liprandi sit & esse intelligatur de unciis novem ad brachium liguaminis.* Vide Tristanum Calchum lib. 4. Histor. Mediolan. ubi de Luithprando.

☞ Observat Mabillonius Itin. Ital. pag. 177. post Benvenutum, nostra etiam hac tempestate hujus pedis mensuram ad agros dimetiendos usui esse in tota Insubria, licet in Tuscia sit abrogata, eamque corrupto vocabulo *Aliprandi pedem* apud Mediolanenses appellari, quem in uncias xii. partiuntur. Denique Pes Luitprandi ad nostrum morem compositus, Parisiensem pedem regium continet, & insuper ipsius pedis trientem.

PERTICÆ ARPENNALES, *agripennales*, quibus agri *arpennis*, seu *agripennis* constat. [S. Bernardus Epist. 426. *Haia non extendetur in latum ultra quadraginta Perticas arpennales.*] Chronicon Besuense pag. 511. *Habet vero ipsa terra Perticas arpennales in longo 43. & pedales 10. & in lato de uno capite superiore perticas 9. & pedes 4.* Occurrit præterea pag. 512. *Pertica agripennales*, pag. 525. & in Charta Warnerii Sombernensis apud Petrum Chifflerium in S. Bernardo pag. 519. in aliis denique apud Perardum in Burgundicis pag. 13. 14. 17. 18.

PERTICA AGRIPEDALIS, in Tabul. S. Stephani Divion. apud Perardum p. 48. 56. Vetus Charta in Vita S. Domitiani: *Et habet in longitudine cum colle & silva supra viam, secundum virilem manum, Perticas agripedales centum duodecim, in latitudine & parte meridiana, cum saspo* (caspo i. palmo) *Perticas agripedales septuaginta duas ac semissem.* Hinc liquet, quid sit

PERTICA MANUALIS. Charta Ludovici Imp. data Remis an. 5. Imp. 4. Indict. *In ipsis quoque finibus vel adjacentiis Geminiacum nuncupantem villam & circumquaque tantum in omni parte ipsius fossa ordine quadrato perticas 30. quam Perticam manualem ad mensuram 30. pedum designavimus.* Vide Agrimensores pag. 330.

☞ Huc etiam spectat Charta an. 3. Rodulfi Reg. in Tabular. S. Sulpitii Bituric. *Et habet mensura in circumcintum perticas xxiiii. & ipsa Pertica unde mensuratum fuit habet pedes vii. s.* (f. septem & semis) *ad manus hominum.*

¶ PERTICA DE CAUDA, Nomen est proprium cujusdam loci. Charta Henrici Comit. Barrens. to. 4. Histor. Harcur. pag. 1373. *Pro jamdicto usagio omnium gentium de Tocciaco capienda ad Perticam de Cauda juxta nemus Deogonis, &c.*

PERTICA JUGIALIS. Charta an. 893. apud Puricellum in Ambrosiana Basilica pag. 258. *Est autem mensura ipsius terræ secundum hujus temporis Geometras, Perticas jugiales septem, & tabulas sedecim.* Pertica, qua jugera agraria metimur. Vide *Jugia.*

PERTICA *terra legalis*, in Charta Childeberti Re-

gis pro Ecclesia sancti Germani de Pratis.

¶ PERTICAS FACERE, Agrum ad tot *Perticas* colere. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 2. v°. *Gautselmus colonus habet de terra arabili bun. XII. de vinea aripen. II. de prato arip. III. facit inde Perticas VI. corvadas donat, &c.*

¶ PARTICHA, pro *Pertica*, pluries in Charta an. 1121. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 327. & in Statutis Montis Regal. fol. 229.

PARVICA, pro *Pertica*. Cæsarius Nunbergensis de Miracul. S. Erendrudis cap. 7. *Partica sive mensura.* [Charta an. 1290. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 185. *Sex arpenta, & quinque Particas terræ, &c.* Occurrit ibi pluries.]

¶ PERTICARE, Ad *perticam* mensurare. Sententia arbitralis an. 1292. inter Abbat. & Consules Gimont. *Schedia dictarum terrarum & aliorum bonorum non possint venire in commissum, quo usque fuerint Perticata & certa mensura tradita mensuranda.*

PERTICATA, Modus agri *perticam* continens. Spelmanno, est terræ portio, quæ latitudine perticam continet: longitudine vero per stadium integrum, quod *Quarentenam* dicunt, distenditur, hoc est ad 40. perticas, alias *Roda* dicta. Continet ergo *Perticata* terræ in integra superficie 40. perticas, i. quartam partem unius acræ, quæ octogies perticam comprehendit, &c. Leges Burgorum Scoticorum cap. 119. *Perticata terræ in baronia debet mensurari per sex ulnas, quæ faciunt octodecim pedes mediocres, hoc est, neque de minoribus. Perticata terræ in burgo, continet viginti pedes.* Adde Assisam Regis Davidis de Ponderibus & mensuris cap. 3. Vide præterea Ingulfum pag. 856. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 212. &c.

PERTICATIO, Terræ modus *perticis* dimensus. Vetus Charta in Vita S. Domitiani: *Vineam unam ... infra hanc terminum & Perticationem sub integritate vobis cedimus.* Alia ex Tabulario S. Benigni, apud Perardum: *Infra istas terminationes, vel Perticationes, &c.* Vide pag. 17. 18. 20.

PERTICAS, seu *trabes*, quibus ex ligno facta columba immineret, ad sepulcra erigi solitas à Longobardis, testatur Paulus Warnefridus l. 5. de Gestis Langob. cap. 34. [Laudes Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 13. *Fertur autem hanc Ecclesiam ideo dictam in Pertica, quia cum in ejus cœmeterio multi antiquitus sepelirentur Nobiles de longinquis partibus, faciebant supra sepulcra sua singulas Perticas, quibus discernerentur singula monumenta, plantari.*]

☞ Recensetur etiam *Pertica* inter ornamenta quibus altaria in solemnioribus festis decorari solebant. Inventarium sacræ supellectilis Eccl. Mogunt. to. 1. Rerum Mogunt. pag. 94. *Nunc de ornatu & thesauro ecclesiæ, & primo de Pertica audiatis. Erat Pertica argentea, concava, deaurata, quæ tantum præcipuis festis, ut in Passione, Pentecoste, in Dedicatione Ecclesiæ, in festo patroni gloriosi, confessoris beati Martini, in Nativitate Salvatoris, ante altare dependebat. In qua vascula suspendebantur, quædam eburnea, quædam argentea, formarum diversarum, omnia reliquiis plena.*

2. PERTICA, pro *Perca*, piscis ita dictus, in Vita S. Willelmi Abbat. Roschild. num. 41. [Chartular. Latiniac. *Sciendum quod piscatores debent singulis annis refectorario unum piscem laudabilem quem Perticam nominant.*]

¶ 3. PERTICA, *αὐτοσχέδιον οἰκημάτιον, ἀπὸ ξύλων ὀρθῶν γινόμενον καὶ σανίδων ἢ ἄλλης ὕλης* in Gloss. Lat. Græc. Sangerman. Hinc *Pertica* dicitur tabulatum seu mensa operaria sartorum. Litteræ Joannis Francor. Reg. ann. 1351. quibus confirmat Statuta sartorum Montispessulan. tom. 2. Ordinat. pag. 469. *Ordinaverunt & convenerunt inter se, quod quando morietur aliquis ex dictis magistris, vel uxor, vel mater, &c. quod illa die qua sepelietur, omnes tenentes operatoria de dicto misterio, debeant levare suas Perticas, & tenere medias Perticas operariorum* (operatoriorum) *clausas, quousque corpus sit traditum ecclesiasticæ sepulturæ.*

¶ 4. PERTICA MANGANI, Machinæ jaculatoriæ lignea compages, quomodo nunc *l'Afut d'un canon* dicimus. Chronic. Parmense ad ann. 872. apud Murator. tom. 9. *Quum ordinatum esset per Commune Parmæ exercitum facere generalem contra prædictos extrinsecos, & multa manghana & apparamenta fierent ad prædicta, quædam Pertica magna cujusdam manghani ... onerata esset super carro Communis in platea pro ducendo extra glaream Communis ad quoddam manghanum ibi faciendum, antequam boves ducerentur pro ipsa Pertica sic ducenda, &c.*

¶ PERTICARE. Vide in *Pertica* 1.

¶ PERTICARIUS, Apparitor, *bedellus*, à *pertica* seu virga quam gestat sic dictus, Gall. *Bedeau, porte-verge.* Concil. Mexicanum ann. 1585. inter Hispan. tom. 4. pag. 385. *Officium Perticarii, cujus in processionibus ordinare, Prælato, presbytero, diacono, subdiacono & reliquis altari ministrantibus, de choro ad sacristiam vel altare, ... in chorum euntibus ... anteire, officium erit.* Interdum *Portingherius* dicitur apud eosdem Hispanos, teste Macro in Hierolexico.

¶ PERTICATA, PERTICATIO. Vide *Pertica* 1.

¶ PERTICENSIS MONETA. Vide in *Moneta Baronum.*

PERTICHETA. Vide *Perdiceta.*

¶ PERTICULA. Charta an. 5. Henrici IV. Reg. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Quandam eleemosynam vocatam Perticulas ad sustentationem cujusdam pauperis scholaris de Insula prædicta ad exercendum scholas per progenitores nostros quondam Reges Angliæ datam & concessam, &c.*

¶ PERTICUS. Vide in *Persus* & *Pertica* 1.

¶ PERTIGERE, Adire, convenire. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. cap. 73. pag. 208. *Ambassiatores Karoli Dalphini præsensi ... Regis* (Henrici) *adhuc existentis Rothomagi, Pertigere præsentiam, &c.* Ubi MS. cod. *Pertingere.*

PERTINACES FEBRES, i. *continua.* Ita Glossæ MSS. ad Alexandrum Iatrosoph.

1. PERTINACIA, pro *Constantia*, usurpari à S. Eulogio lib. 2. cap. 7. & in Commonitorio Ludovici Pii ad Hieremiam Archiep. Senonensem, observat Baronius an. 25. Verum id ægre inde colligitur, cum potius in malam hisce locis videatur accipi, non in bonam partem: nam *Pertinacia*, ut ait S. Augustinus Epist. 29. *constantia dici affectat, & non est, quia illa est virtus, hoc vitium.* Et Beda de Orthogr. *Pertinacia malæ rei perseverantia dicitur: Constantia bonæ.* [Vide Baluzii Notas ad Capitul. tom. 1. pag. 644.]

¶ 2. PERTINACIA, Consummatio, absolutio. Hericus in Præfat. ad Lib. carm. de S. Germ. *Animum impulit ut viro* (Lothario Abbati) *morigeratus fueram, etiam mortuo obsequi, inque defuncti gratiam cœpto operi perfectionis Pertinaciam admovere.*

3. PERTINACIA, pro *Pertinentia.* Liber Ramesiensis sect. 298. *Placitum ... pro quodam crasso pisce in Pertinacia Bramcestre capto.*

¶ PERTINEMENTUM, Territorium, districtus, ut infra *Pertinentia*, Gall. *Appartenances.* Charta

an. 1168. inter Probat. tom. 2. novæ Hist. Occitan. col. 608. *Ego Bremundus D. Usetia & Posceberiarum .... dono & in perpetuum concedo Deo & B. Mariæ, & tibi Mathfredo abbati de Bonnacumba .... xx. cartellos olei singulis annis in meos olivarios quos habeo in Pertinemento Posceberiarum.* Ita forte legendum est in Charta an. 933. inter Instr. tom. 6. novæ Gall. Christ. col. 127. *Quantum ibidem ad Pertinendum est.*

¶ PERTINENTER, Congruenter. Statuta reformat. S. Claudii ann. 1448. *Dum necessario cum sæcularibus pro ecclesia aut monasterii negotiis, vel alias fuerit loqui necessarium, in capitulo vel in locis extra quatuor arenas claustri constitutis Pertinenter accedant.*

¶ PERTINENTIA, Fruitio, possessio. Oratio Ferdinandi Vacecapitis an. 1378. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1508. *De illis saltem qua ad vestram Pertinentiam devenerunt per emtionem & munificentiam ostendere liberalem.*

PERTINENTIÆ. Paschalis II. PP. in Bulla ann. 1102. apud Ughellum tom. 1. Italiæ sacræ: *Civitates autem fines dicimus, qui Pertinentias suas longe lateque concludunt.* Galli *Appartenances* eadem notione dicunt. [Statuta Auscior. MSS. art. 54. *Aqua & alia necessaria predictis animalibus per omnes Pertinentias & laborantias civitatis predicte.* Nicolaus de Jamsilla de Gestis Friderici II. Imperatoris apud Murator. tom. 8. col. 513. *Comitatum Alesinæ ac honorem montis S. Angeli, qui erat ejusdem Principis Pertinentia, à summo Pontifice ... obtinuerat sibi concedi.* Chron. Farfense apud eumdem Murat. tom. 2. part. 2. col. 536. *Otto filius Octaviani donavit atque confirmavit in hoc monasterio terras & vineas .... juxta Pertinentiam de Spongia.* Adde col. 598. Vide *Pertinementum.*]

PERTINERE, pro *Frui.* Lex 3. Cod. Th. de Privileg. eor. qui in sacro Palatio milit. *Nemo possit ad indultum a nobis beneficium Pertinere, nisi qui, &c.* [Notitia de fundat. B. M. de Tenallia tom. 2. Gall. Christ. inter Instrum. col. 484. *Responderunt, nos, Domine, terram illam diu Pertinuimus, & eam sine judicio amittere nolumus.*]

PERTINENTES HOMINES, Servi, qui ad aliquem *pertinent.* Lex Longobard. lib. 1. tit. 16. §. 8. *Nam si Pertinentes homines sine voluntate domini sui hoc fecerint, dominus per sacramentum se purificaverit, per ejus consensum non fuisset factum, servi ipsi tradantur in manus mundualdi ejus, & ipse faciat de eis, quod placuerit.* Lib. 2. tit. 18. §. 3. *Pertinentibus libertatem donare.* Tit. 35. §. 9. *Si quis Longobardus Pertinentem suum in quarta manu tradiderit, & à se amund fecerit, ... solutus ab omni conditione servitutis permaneat.* Adde Leges Luithprandi Regis tit. 62. & Aistulphi tit. 8. Vetus Instrumentum manumissionis an. 1152. apud Georgium Pilonum in Hist. Bellunensi pag. 77. *Breve recordationis .... qualiter Bernardus de Baldeniga licentiam dedit Ugolino Pertinenti suo, & permisit ei de rebus suis, quas habebat & tenebat, faciendi vel disponendi, quomodo vel qualiter voluerit, &c.*

PERTINENTES, Subditi, *tenentes.* Charta Friderici II. Imperat. in Metropoli Salisburgensi tom. 3. pag. 399. *Statutum habemus, ut ad placitum cujuslibet Advocati semel in anno, quando præceptum fuerit, omnes Pertinentes certis in locis conveniant, &c.* [Chronic. Novalic. lib. 3. cap. 19. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 721. *Nos utque nostri Pertinentes, non fumus de vestro monasterio, pro eo quia aviones nostri vobis Pertinentes non fuerunt.*]

PERTINENTES dicuntur etiam Affines & cognati, qui cognatione, seu *paremela*, aliquem contingunt, *qui appartiennent de parenté a quelqu'un*, quomodo usurpatur hæc vox in tit. Cod. *Si Rector provinciæ, vel ad eum Pertinentes sponsalia dederint*, id est προσήκοντες, liberi, cognati, adfines, atque adeo domestici, &c. ut observat Cujacius. Leges Canuti Regis cap. 48. al. 76. *Si quis cum Pertinente suo jaceat, emendet hoc secundum cognitionis modum, sit wera, sit wita, sit omni pecunia. Non est equale, si quis cum sorore sua concumbat, & fuerit de longe Pertinens.* Synodus Ticinensis ann. 850. cap. 15. de Xenodochiis: *Quæ autem sub defensione quidem sunt Ecclesiæ; sed juxta institutorum decreta per heredes vel Pertinentes, qui religiosam vitam duxerint, regi debent, procuret Episcopus, ut ab eis non negligantur.* Vide Legem Salicam tit. 48. [Eadem notione le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Ne m'ont leissié seror, ne frere,
Ami, parent, ne Apertinant.]

¶ PERTINXERIT, pro *Pertigerit.* Charta Stephani V. PP. an. 803. sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 7. *Cum divina vocatione abbas præfati monasterii Pertinxerit, & resolutionis tempus advenerit, de propria semper congregatione eligatur abbas.* Acta SS. Junii tom. 2. pag. 75. de S. Medardo: *Ubicumque ejus Pertinxerit notitia.*

PERTONGAR. Vita S. Gerardi Abbatis Broniensis num. 29. *Dominus Stephanus sanctæ Romanæ sedis tunc Apostolicus jussit fieri, (ipso consistente viro Dei, immo dictante debentia scribi,) plumbeo bullatum sigillo privilegium, quod & Pertongar appellant contulit illi, &c.* Ubi monet doctissimus editor, alias *ptongar* scribi, qui *Pantochartam* hic innui putat.

¶ PERTRACTATUS, Pertractatio, administratio. Leges Caroli Magni apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 101. *Ut Episcopi & Comites concordiam & dilectionem inter se habeant & ad Dei sanctæ Ecclesiæ Pertractatum peragendum.*

¶ PERTRACTUS, Vectio, vectura, Gall. *Voiture, transport.* Charta regnante Roberto Rege Franc. in Tabular. Gellon. *Præterea in Pertius abbas & monachi Anianenses Pertractum faciant ad pontem, id est de ligno & de petris, & de calce & de arena & de ferre, & de plumbe, & de cordas. Et deinde abbas* (Gellonensis) *Gausfredus & monachi illius medietatem de ponte faciant.*

¶ PERTRADICIUS, Hostis, prædo, ut videtur. Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. apud Murator. tom. 2. pag. 257. *Neque per exercita, aut cursas, neque per scammeras, neque per Pertradicios qui à partibus vestris nobiscum sunt, vel fuerint nobis volentibus, aut consentientibus, aut per nostram voluntatem contra vos submissos.* Alibi, *Petradicios.*

¶ PERTRANSIBILIS, Qui pertransit, penetrat. Isidorus in Alphabeto: *Amatum hoc est & leve, quia Pertransibile.*

PERTULUSUS. Guibertus lib. 3. de Vita sua cap. 18. de quodam, qui sibi mentulam absciderat: *Et abrasa tentigo Pertulusum, ut sic dicam, ad urinas residuum habuisset.* Ex Gallico forte *pertuis*, foramen; sic *pertuisum* legendum esset. Vide mox *Pertusare.*

PERTUM. Henricus de Knyghton an. 1391. *Convenerunt in Curia sua multa turma atomorum & muscarum, & in modum prælii congredientes fecerunt maximam stragem invicem, adeo ut scopis & Pertis mundarent locum de interfectis.* Puto legendum *perticis*, pro perticis, ex Gallico *perche.*

¶ PERTURBIA, Perturbatio, litigatio, contentio,

Practicis

Practicis nostris *Trouble*, cum quis in possessione alicujus rei turbatur. Charta ann. 1311. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 144. *Bona universa dicto D. Humberto & suis servent illæsa, custodiant & deffendant, nec super eisdem impedimentum vel Perturbiam faciant vel fieri permittant, nec damnum vel injuriam, &c.*

PERTUSAGIUM, Idem quod *Foragium*, Tributum scilicet, quod domino feudali præstatur pro facultate perforandi dolium & exinde vinum vendendi. Charta vetus in Histor. Monasterii S. Nicolai Andegavensis pag. 42. *Dedit quoque eis Pertusagium feriæ S. Petri, ad quod colligendum famulos suos dominicos mittent.* [Charta Eraclii Archiepiscopi Lugdunensis an. circ. 1157. tom. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 18. *Eleemosynam XL. sol. quos illustris Comes palatinus Henricus Ecclesiæ Lingonensi ad mensam canonicorum apud Barrum super Albam in Pertusagio nundinarum … donavit.*] Doubletus in Histor. San-Dionysiani Monasterii pag. 434. *Si aucune personne vend vin en la dite terre a taverne, il doit l'argent d'un sextier de vin pour chacune piece, qu'il vendra, soit queue, toinel, ou poinçon, au prix qu'il est premier afforé, & si doit quatre deniers de Pertusage pour chacune piece depuis le jour de S. Denys jusques à la S. Andry du vin afforé en icelui temps.*

PERTUSARE, Perforare, Italis *Pertugiare*. Guibertus lib. 1. de Vita sua cap. 22. de fulmine: *In quorundam sinus flamma subintroiit, … pedules ac soleas Pertusando per extrema progreditur.* Hinc forte nostris nomen mansit ejusmodi majori securi, quam *Pertuisane* dicimus.

¶ PERTUSERIA, Aditus, porta, Gall. *Perte, ouverture.* Charta Guillelmi Episcopi Gratianopolis an. 1288. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 46. *Considerantes & attendentes, quod in prædicta civitate in loco ubi dicitur versus Pertuseriam, &c.* Alia ejusdem Episcopi an. 1290. ibidem pag. 49. *Concedimus etiam prædictis fratribus, quod ipsi possint facere porticum vel Pertuseriam in muro nostræ civitatis Gratianopolis.* Le Roman de *Vacce* MS.

Chevaliers & borjois firent tost sus lever,
Les bretesches garnir & les Pertus garder.

¶ PERTUSUS, Foramen, Gall. *Pertuis* Translat. S. Savini apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 809. *Ducilem à terra non longe jacentem recepit, atque ad parentem qui erat in tonna Pertusum applicuit.* Mirac. S. Gibriani tom. 7. Maii pag. 647. *Qui carnem ejus coxæ perforans Pertusum grandem fecit.* Adde Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 188.

PERVASATUS, *Dæmoniacus.* Ugutio. Vide *Vas.*

¶ PERVASOR, Qui sibi injuste aliquid usurpat, invasor, prædator. Concil. Toler. XI. inter Hispan. tom. 2. pag. 665. *Qui nullis habitis rebus propriis, aut in quocumque Pervasores exstiterint, aut quibuslibet personis cædes vel quodcumque præsumptionis intulerint.* Oratio apud Mabillon. tom. 4. Analect. pag. 402. inscribitur: *Item ante communionem contra Pervasores…. Terras hujus sanctuarii tui…. invadunt, deprædantur, vastant, &c.*

¶ PERVASORIE, Injuste. Mirac. S. Eadmundi Reg. Angl. apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 826. *Exsequatur velis nolis quæ Pervasorie Rex imponis, nec persona quævis ab hac executione sit immunis.*

¶ PERVATURIA, mendum esse videtur pro *parva curia.* Diploma Ludovici VI. Reg. Franc. ann. 1336. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 749. *Item in Pervaturia Episcopi & infra domos ejus conventus suos faciebat, & in magna curia capros suos, nolente Episcopo, incarcerabat.*

PERUDUM. Diedericus Monachus de Illatione S. Benedicti cap. 5. *Sanctissimam Patris ac Patroni sui glebam, aureis invasatam cistellis, de ex imis Perudi sustollunt, cursuque pernicissimo navi spem beatam imponunt.* Legendum forte *telluris.*

¶ PERVENTOR, Qui ad aliquem per alium accedit, *pervenit.* S. Augustinus de Consensu Evang. cap. 10. *Quod ita tenuit consuetudo, ut jam etiam vulgo Perventores appellentur, qui potentiam quorumlibet tamquam inaccessibiles animos, per convenientium personarum interpositionem, ambitionis arte pertingunt.*

PERVERSUM, seu *in perversum*, Contra, contrario; utitur Tertullianus in Praxeam, ut & S. Hieronymus Epistola 20. ubi Gravius.

¶ PERVIGILIUM, Pernoctatio in Ecclesia in vigiliis Sanctorum. Constitut. Cardinalis de Mendoza inter Conc. Hispan. tom. 4. pag. 27. *Reperimus aliam constitutionem sinodalem…. circa Pervigilia quæ in ecclesiis & cœmiteriis fiunt, quæ statuit ne dicta Pervigilia fiant. Cum in more positum sit ut in vigiliis Sanctorum plures tam viri quam mulieres, clerici & laici pro devotione veniant ad pernoctandum in ecclesiis, & …. quod sub prætextu devotionis plura in eis committuntur maleficia, & signanter scortationes & adulteria: & ulterius fiunt compotationes, & proferuntur plures cantilenæ sæculares & fiunt choreæ & alia inhonesta… Statuimus ut in posterum in vigiliis gloriosæ Virginis Mariæ & cujusvis festivitatis… in nostra ecclesia cathedrali, nec in qualibet alia … fiant ejusmodi Pervigilia. Pervigilatio*, eadem notione, iis Concil. Toletan. an. 1565. ibid. pag. 43.

¶ PERVIRTUOSUS, Summa virtute præditus. Epist. Johannis de Monsterolio apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 1383. *Clypeum sese gerens ac intercessorem semper strenuum & athletam, ubi maxime Pervirtuoso opus est monitore.*

¶ PERVISOR, Inquisitor. Fragm. Vitæ MS. sancti Germerii apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Bened. Occitan. MSS. pag. 523. *Fama illius* (Germerii) *pervenit usque in palatium Clodovæi Regis, & misit isdem Rex in omni regno suo Pervisores ut eum feliciter perquirerent.*

¶ PERVISUS. Vide *Paradisus* 1.

PERVIUM, Via. Glossæ: *Pervium*, ἀδιέτμον. Pactum inter Guntchramnum & Childebertum Reges Franc. apud Gregorium Turon. lib. 9. cap. 20. *Cum castellis Duno & Vindocino, & quicquid de pago Stampensi, vel Carnoteno in Pervio illo antefatus Rex cum terminis & populo suo perceperat, &c.* Galli dicerent, *En ce chemin là.* Infra: *Et quia inter præfatos Reges pura & simplex est in Dei nomine concordia inligata, convenit, ut in utroque regno utriusque fidelibus tam pro causis publicis, quam privatis, quicunque voluerit ambulare, Pervium nullis temporibus denegetur.* Ubi *pervium*, est facultas iter aggrediendi vel transeundi: ut & apud eumdem Gregorium eodem libro cap. 32. *Præcepit, ne ullus de Childeberti regno per ejus regni territorium Pervium possit habere.* Charta Caroli Simplicis apud Baldricum lib. 1. Chronici Cameracensis cap. 67. *Cum … farinariis piscationibus, Perviis, vineis, mancipiis, &c.* In alia cap. 52. *Terras cultas & incultas, Pervia, uva* (f. invia) *discapia, prata, pascua, &c.* ubi *pervium* idem valet ac *via.*

¶ 1. PERULA, *Parva pera* Johannes de Janua; *Petite escharpe*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.

2. PERULA, Oculorum albugo, ex Gallico *Perle.* Wolfardus Presbyt. lib. 2. de Vita S. Walburg. cap. 1. *Dum ergo Ratfridus … prius cæca caligine premeretur, & geminis orbibus mala albuginaria, quæ vulgo*

Perulas nuncupamus, obnoxia pateretur, &c. Vide *Perla* & *Pirula*.

¶ PERULI. Vide *Perla*.

PERUNCTUM, inquit Fridericus II. Imper. lib. 1. de Venat. cap. 31. *est quoddam membrum*, (in avibus) *quod superest caudæ, constitutum ex geminis quasi glandibus: in medio illarum prope finem est quoddam nervosum, durum, elevatum ad modum virgæ. Juvamentum enim hujus Peruncti est, recipere a reliquo corpore humiditatem virulentam, quam receptam, & in ipso congregatam, avis, cum opus fuerit, comprimendo cum rostro suo sugit, & cum eodem rostro pennas suas & ungues perungit, quatenus penna melius possint resistere madefactioni: aqua enim pluens super pennas Perunctas minus adhæret eis, & integrius & lubricabilius descendit, &c.* Adde cap. 52.

PERUNDARE, Καταποντίζειν, *Demergere, perfundere*, in Gloss. Lat. Græc. MSS. perperam *pefundare* in edito habetur.

¶ PERURSUS, à verbo *Perurgere*. Sallas Malaspinæ lib. 2. Ret. Sicul. apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 244. *Et dum hostes à duabus partibus instantissimo bello Perursi se in fugam converterunt.* Et pag. 246. *Gratuito animo quidam mellistaa Karoli suasione Perursi, &c.*

PES. *Pedis abscissio, amputatio*, inter pœnas non semel occurrit. Vigilius Tapsensis lib. 1. contra Arianos cap. 1. *Alios quoque effossis oculis, ac Poplitibus amputatis, semivivos reliquit.* Leges Willelmi Nothi cap. 67. *Interdicimus etiam, ne quis occidatur, vel suspendatur pro aliqua culpa: sed eruantur oculi, abscindantur Pedes, vel testiculi, vel manus, &c.* Ingulfus pag. 856. *Sub pœna perditionis dextri sui Pedis, &c.* Assisiæ Hierosolymitanæ MSS. 2. part. cap. 31. *Les Juges doivent enquerre selon leur conscience tous ceaus, qui ont emblez bestes menuës, ou pors, à la premiere fois il li feront tailler le nez, a la seconde fois, il li feront tailler le Pie, & à la tierce fois pendre: & ceaus que ils trouveront, que ils auront emblés bœufs ou chevauchures, ou armes, à la premiere fois ils li doivent tailler le Pié, à la seconde fois pendre: & se il a emblé des bestes menues, ou de pors, tant que il soit de la valeur de 25. bezans, il doit avoir le Pie taillé, & à la seconde fois pendre, &c.* Le Roman de *Vacces* MS.

Crever ex, ou ardre en poudre,
Et Piés & poins couper.

De hac pœna vide L. 3. C. de servis fugit. Nov. 134 cap. 13. Nicephor. Constantinop. in Breviatio Histor. pag. 77. 1. edit. Theophanem an. 3. Copronymi, Nicetam in Andronico, Canones S. Patricii apud Waræum pag. 48. Canones Hiberniæ lib. 28. cap. 6. Leges Inæ cap. 39. apud Bromptonum, Stabilim. S. Ludovici lib. 1. cap. 29. Gregorium Turon. lib. 7. cap. 20. Fredegar. Chron. cap. 28. Capitulare 3. an. 813. cap. 19. Petrum Blesensem in Canone Episcopali p. 454. Ordericum Vitalem lib. 4. pag. 535. lib. 8. pag. 702. 707. Gesta Dominorum Ambasiens. cap. 5. num. 22. Bractonum lib. 3. Tract. 2. cap. 32. §. 7. Fletam lib. 1. cap. 38. §. 8. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 166. Veterem Consuetud. Normann. cap. 23. Cujac. lib. 7. Observ. c. 13. & Menagium in Amœnitatib. Jur. cap. 32. 2ª. editionis, &c.

AD PEDES REGIS CONQUIRERE. Lex Alamannorum tit. 35. §. 3. *Tunc illa hæreditas, quam ille Dux habuit, post mortem ejus in potestate Regis sit, vel cui vult, donet, aut illi filio Ducis, qui rebellavit, si potuerit per servitium hoc ad Pedes Regis conquirere, &c.* Id est prosternendo se ad pedes Principis.

¶ PEDES, indecl. usurpatur in Litteris Johannis Franc. Reg. an. 1356. tom. 3. Ordinat. pag. 77. *Possint à transeuntibus per lacum prædictum exigere & levare, videlicet a quolibet eques transeuntium per locum eumdem unum denarium Turon. & à quolibet Pedes transeuntium unum obolum Turon.*

PEDES LINEI, vel *Lignei*. Concilium Autissiod. can. 3. *Quicumque votum habuerit, in Ecclesia vigilet, ... nec sculptilia, aut Pede, aut homine lineo fieri penitus præsumat.* Ubi legendum videtur *ligneo*. Indiculus *Paganiarum*, seu superstitionum in Concilio Liptin. an. 743. *De ligneis pedibus, vel manibus pagano ritu.* S. Eligius apud S. Audoënum in illius Vita, lib. 2. cap. 5. *Pedum similitudines, quos per bivia ponunt, fieri vetate, & ubi inveneritis, igni cremate.* Homilia ejusdem S. Eligii: *Arbores, quas sacrivos vocant, succidite, plantas sive ungulas Pedum, quos per bivia ponunt fieri vetate.* Quibus locis perstringuntur veterum Gallorum magici ritus vel superstitiones, qui in biviis ac compitis hominum membra pedesve ex ligno, (vel *lino*) conflatos collocabant, existimantes, hac ratione morbos & ægritudines persanari. *Imagines ex lino & cera confecta* à maleficis, in Historia Pontificum & Comitum Engolismensium cap. 25. Certe lanas ad φαρμακείας olim adhibitas testatur Scholiastes Theocriti Idyll. 2. v. 2. ut & imagines laneas Horatius lib. 1. Sat. 8. Nescio an huc etiam spectet, quod habet vetus Formula Pœnitentialis, edita ex Codice Thuano à Jacobo Petito: *Idem si observat auguria, ... item si fecit, vel fieri facit, vel curavit, quod aliquis faceret Pedem in domo.*

PES FORESTÆ. Tabularium Abbatiæ de Novo-loco in Comitatu Nottinghamensi: *Notandum est, quod Pes foresta usitatus tempore Ric. Oysell in arrentatione vastorum, factus est figuratus & sculptus in pariete cancelli Ecclesia de Edwynstowe, ... & dictus Pes continet in longitudine 18. pollices, & in arrentatione quorundam vastorum pertica 20. 21. & 24. pedum usa fuit: sed semper 40. perticata, videlicet 40. full. in longitudine, & 40. full. in latitudine faciunt unam acram, & qualibet acra continet in se 4. rodas, secundum longitudinem & latitudinem, ut prædictum est.*

¶ PES MANUALIS, Mensuræ genus, apud Stephanotium in Antiquit. Bened. Aurelian. MSS. pag. 559. Vide *Pertica manualis*.

¶ PES MONETÆ. Vide in *Moneta*.

PES MONTIS, Ima & inferior pars, unde *S. Joannis pedis portus*, oppidulum in Pyrenæis, *S. Jean Pied de Port. Pedes Cassii montis*, apud Ammianum lib. 14. ubi Lindenbrogius quædam observat ex Suida & Eustathio. Hegesinus apud Pausaniam: Ἑλικῶνος ἴχνη πόδα πιδακόεντα.

PES LUITPRANDI. Vide *Pertica* 1.

¶ PES, Temporis nota. Missale Gemmeticense datum à Roberto Episc. Londin. an. circiter 1150. ubi ad calcem uniuscujusque mensis diei noctisve horæ notantur: *Januarius: nox horarum* XVI. *dies* VIII. *hora* III. & IX. *Pedes* XVII. *hora* VI. *Pedes* XI. ... *Februarius: nox horarum* XIII. *dies* X. *hora* III. & IX. *Pedes* XV. *hora* VI. *Pedes* IX.

¶ PES, Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 225. *Inspeximus transcriptum Pedis cujusdam finis levati in curia domini E. nuper Regis Angliæ avi nostri, quod coram nobis in cancellaria nostra certis de causis venire fecimus, in hæc verba: Hæc est finalis concordia, &c. Nos autem transcriptum Pedis finis prædicti ... tenore præsentium duximus exemplificandum.* Ubi pes finis idem videtur significare quod Charta authentica, qua alicui controversiæ finis imponitur; quomodo

Pedefinis usurpatur pro ea agri parte qua inferior est. Vide *Capusfinis*.

Pes. Tabulatium Prinratus de Domina in Delphinatu fol. 109. *Pro porco 2. solidos, & tascham, & quartam partem vini cum Pedo.* Occurrunt eadem verba rursum infra.

☞ Nisi me fallo *vinum cum pede* vel *de pede*, ut alibi legitur, de vino quod ex uvis calcatis expressum est, intelligendum. Hanc conjecturam firmat Charta Friderici II. Imper. an. 1211. apud Rocchum Pirrum tom. 1. Sicil. Sacræ pag. 144. *Et de vineis mustis nupti puri lagenas magnas* cc. *& de Pedo lagenas centum.* Mustum quippe ibi à vino presso distingui videtur.

¶ Pes Fixus. Synodus Oriolana an. 1600. inter Concil. Hispan. tom. 4. p. 745. *Cum pecunia, qua Pes fixus dicitur, necessaria sit ad Dei cultum promovendum, ne temporis necessitate si desit, studium & ecclesia ornatus negligatur.... Inde volumus, ne defunctorum canonicorum vacationis tempore, donec alii defunctorum loco succedant, fructus & redditus aliis accrescant, ne aliquis de mortis annata testari possit: sed hoc omne quodcumque fuerit, Pedi fixo accumuletur & aggregetur, donec competenter fuerit ecclesia necessitati consultum.*

¶ Pleno Pede, id est, Jure pleno & certo, in Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 2101. *Ita ut nunquam ullius rationis causa, ullius occasionis malitia quisquam dominetur saltim in Pleno Pede supradictarum terrarum... nisi abbas & ab eo ordinata potestas.*

Pedes, in Glossis antiquis MSS. *dicuntur duo funes*, (funes) *navium, qui extremos velorum angulos tenent.* [Consulendus omnino Isac. Vossius in Phaselum Catulli.]

¶ PESA. Chartarium Eccles. Auxitanæ cap. 112. *Et tentoria P. Amarici juxta ecclesiam sanctæ Mariæ, & medietatem sum Pesarum quæ sunt in loco qui dicitur Albetoa.* Vide alia notione in *Pensa*.

¶ PESADURA, Quod pro ponderibus publicis domino loci exsolvitur, dum res & merces ponderantur. Occurrit in Sententia arbitrali inter Priorem & Abbatem S. Ægidii an. 1222.

¶ PESAGIUM, Eadem notione qua *Pesadura*. Charta Innocentii IV. PP. an. 1246. in Tabular. Calensi pag. 140. *Ut de iis quæ aliquotiens emere pro vestris utilitatibus vos contigerit, nulla pedagia, vinagia, retatica, traversa, reagia, Pesagia, minagia & fortigia quæ pro iis à sæcularibus exiguntur, solvere teneamini, vobis auctoritate præsentium indulgemus.* Interdum idem quod *Pedagium*. Vide in hac voce.

¶ PESAIT, Pisum, Gall. *Pois*. Necrolog. Eccl. Carnot. *Acquisivit etiam apud Mennesin generaliter quicquid Major habebat in granica Capituli, scilicet.... vechiat, Pesait, lentilat, favat.* Le Roman d'*Athis* MS.

Et fevet fresches, & Pesus,
Et corisie, & fallez. lus.

¶ PESARE. Vide *Pensa*.

¶ 1. PESAROLUS, Statera, verticulum, Gallice *Peson*. Statuta Placent. lib. 7. fol. 78. recto: *Teneantur becharii vendere omnes carnes ad pondus fiendum per ballantias, & non per Pesarolum: & habeant libras de ferro.*

¶ 2. PESAROLUS, Alia notione, Pars aliqua torcularis. Statuta Riperiæ cap. 12. fol. 4. v°. *De quolibet Pesarolo à torculari pro introitu solidi quinque,*

¶ PESATICUM, pro *Pedagium*. Vide in hac voce.

PESCA. Epitaphium Thomæ Benedicti Prioris S. Genovefæ:

Nunc viret ut Pescha, nunc est homo vermibus esca;

id est, ut malus persica, quam *Pesche* vocamus.

PESCARIUS. Vetus Pœnitent. apud Morinum pag. 24. *Si Comes aut Judex est, dic illi, ut non accipiat præmia, ... si est Pescarius, &c.*

PESCLUS. Charta Zachariæ I. PP. in Bullario Casinensi tom. 1. pag. 4. *Inde per monticellos de mari descendens vadit ad Pesclos, qui sunt in pedemontis, quo dicitur Balba, inde per duos Leones, &c.*

¶ PESELLUS, Paxillus, ut videtur, nostris *Paisseau* vel *échalas*. Litteræ Officialis Andegav. an. 1269. in Tabul. S. Albini Andegav. *Fulco de Torallo minor Miles... vendidit & concessit.... omnes fructus quos habere poterat in ... nemoribus ad faciendum Pesellos.*

¶ PESEMGIES, Inter utensilia domestica recensetur in Inventar. rerum mobilium ann. 1342. ex Tabular. S. Victoris Massiliensis: *Item, unam mapam pisse. Item, duas mancas. Item, unam Pesemgiem, sex tabulas panis, &c.*

¶ PESIA, Modus agri, quomodo Gallice dicimus, *Piece de terre*. Charta an. 1496. *Item plus quamdam aliam Pesiam prati sitam & positam in dicta jurisdicione & in ripeyria del Togat.* Vide *Pecia*.

¶ PESITARE, *Liberare* Gloss. MS. Sangerm. num. 501. legendum, *Pensitare, librare*.

PESLUM. Tabularium Vindocinense ann. 1076. Ch. 321. *Ascelinus Chotardus retinuit domum parieti Ecclesiæ quasi appenditium, quod vulgariter Peslum vocant, ubi annonam suam, & vinum, quod ibidem collegerit, reponat.* [Vide *Pessulum*.]

¶ PESQUERIUM, Vivarium piscium, locus in quo piscatur, Gall. *Pescherie, estang*. Pactum inter Jacobum Aragon. Reg. & Berengarium Episcopum Magalonens. ann. 1272. *Et sic protenditur ab ipso termino recto usque ad alium terminum positum in capite Pesquerii ipsius Ecclesiæ; & deinde sicut protenditur alveus sive vallatus, per quem transit aqua circa eamdem Ecclesiam.* Vide *Piscaria*.

¶ PESSA, Fragmentum, frustum, *petia*, Gall. *Piéce*. Statuta Card. Trivult. Abbat. S. Victoris Massil. MSS. an. 1531. *Camerarius tenetur dare juvenibus & pueris florenos sex pro vestiario ultra & præter calceos seu sotulares; quos honestos sine fractura & Pessis ab extra, toties quoties opus fuerit, dabit.* Vide *Pessia*.

PESSARIZARE, In modum πεσσοῦ, seu pessarii conficere: est autem *pessarium*, lana concepta, & ad digiti figuram rotunda facta, in qua pharmaca excipiuntur & continentur. Vide Constantinum Africanum lib. de Gradibus pag. 373.

¶ PESSATICUM, ut *Pedagium*. Vide ibi.

PESSIA, Idem quod *Petia*, Gallis *Piece*. Vetus Charta apud Columbum lib. 2. de Episcopis Vivariensibus: *Deno Pessiam de campo, Pessia habet finos de latus, &c.* Vide *Pecia*.

¶ PESSILE, vel Pessilio, Idem videtur quod *Pessulum*, apud Gregorium Turon. lib. 8. Histor. col. 391. *Parentes congregati super hunc* (Guerpinum) *irruunt, inclusumque in Pessilem domus interimunt.* Ita præfert ultima Editio ex Cod. MS. Colbert. Aliæ legebant, *pensilem domum*, vel *pensilem domus*. Vide *Domus pensilis*.

PESSIMARE, Pessimum efficere, affligere. Vetus Interpres Ecclesiast. cap. 38. v. 22. *Te ipsum Pessimabis.* S. Eulogius lib. 3. Memor. SS. cap. 5. *Importabili censûs onere colla aggravant miserorum, quotidie plebem Domini Pessimantes.* Utitur præterea Hugo Flaviniacensis in Vita S. Sacerdotis Episcopi Lemovicens. num. 25. [Lactantius lib. 1. Instit. cap. 11. *Ætate pessumata*: ubi emendant alii *pessum acta*. Vetus Interpres S. Ignatii pag. 104. Κακίζειν, *Pessimare* vertit. Epist. ann. 1408. apud Marten. tom. 7. Amplis. Collect. col. 847. *Statim monstruoso cathedrarum honore sublimati, aut verius Pessi-*

mati, &c. Fridegodus in Vita S. Wilfridi sæc. 3. Bened. part. 1. pag. 187.

Hoc virus ne seepat, & incautos malesano
Inficiat succo, dum Justum Pessimat atrox.]

PESSO, PESSONA. Vide *Paisso*.

¶ PESSONSERA, Navigii genus apud Anglos. Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1341. apud Rymer. tom. 5. p. 243. *Volumus quod centum naves, vocata Pessonsera & creyera, & alia minuta naves, infra pondus 30. doliorum . . . arrestentur.* Infra: *Hujusmodi centum naves vocatas Pessonseras & creyeras, ac tot alias minutas naves . . . provideri & arrestari faciatis.*

¶ PESSULUM, Idem quod supra *Pestrin*, Gratianopolitanis vulgo *lou Peslou*, Appensum domui tectum, quodvis ædificiolum extra murum in viam prominens. Sententia Johannis Archiepisc. Viennens. an. 1228. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 142. *Volumus & præcipimus habito consilio Sapientum, ut omnia Pessula quæ sunt & erant extra muros apud sanctum Romanum, & in Chapelleys & in Changeriis, &c. sint de jurisdictione Bajuli prædicti & successorum ejus in perpetuum.* Vide *Pestillum*.

¶ PESSUS. Vide *Passo*.

¶ PESTALLUM. Vide *Pestillum*.

PESTARE, Italis, Subigere, comminuere, tundere. Recuperus lib. de Virtutibus S. Ambrosii Senensis cap. 2. *Dicebat, in hoc esse laborem suum, pullum Pestare agrotis, id est divinam sapientiam rudibus intellectibus perceptibilem facere.*

¶ PESTARIUS, Pistor, seu *pistillorum* confector, Gall. *Paissier.* Consuetud. Fontanell. MSS. fol. 95. *Magister Pestarius* vii. (ova.) Eadem notione *Pestor* in Charta ann. 1219. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 2. pag. 31. *Que tous Pestors, tous bolengiers de la ville d'Angers, fessent loiaux denrees de pain.* Vide *Pastillus* 2.

¶ PESTAT. Necrolog. Parthenonis S. Petri de Cassis: XXIV. *Junii, obiit Dalmatias Chanderatz civis Aniciensis, cujus amita Dña Katerina Chanderata fecit fieri lo Pestat S. Michaelis.* Forte pro *lo Pertal*, Porta major, nostris *Portail*.

¶ PESTELLUM. Vide *Pestillum*.

¶ PESTIALIS, Pestilens. Miracula MSS. Urbani V. PP. in Tabul. S. Victoris Massil. *In una galea navigando in plagia Romana habebat febrem Pestialem.* Infra: *Patiebatur febrem Pestilentialem.*

PESTICIUM. Monasticum Anglican. tom. 2. pag. 1007. *Dedimus etiam . . . & omnia prata nostra, scilicet de Gnauerio, . . . de Leyro, cum Pesticiis ejus, & omne fœnum nostrum in valle Rodolii, &c.* Forte legendum *Pasticiis*, Pascuis, Gall. *Pastis*.

☞ *Pesticium & pasticium* promiscue usurpatum fuisse, ut ager pascuus significaretur, innuit le Roman *de Rou* MS. ubi *Pestis* pro *Pastis* occurrit:

Geans aleure vont par Pestiz & par blez,
Au main per reposer torneront en un prez.

PESTICUS & PESTICOSUS, *Peste plenus.* Juhan. de Janua.

PESTIFERARE, Inficere, peste polluere, *Empester.* Lucifer Calaritan. lib. 1. pro S. Athanasio: *Munera enim excæcant oculos videntium, & Pestiferant sermones justos.*

¶ PESTILENTIALIS. Vide *Pestialis*.

¶ PESTILENTIATUS, PESTILENTIARIUS, Peste contactus, *Pestifere.* Addit. ad Vitam S. Antonini tom. 1. Maii pag. 342. *Vidit tempore pestis pluries illum euntem ad Pestilentiatos.* Ibid. p. 343. *Vidisse eum tempore pestis ad Pestilentiarios ire* testatur.

¶ PESTILENTIOSUS, Pestifer, nostris *Pestilenciel.* Concil. Toletan. V. inter Hispan. tom. 2. pag. 508. *Sed & hoc pro Pestilentiosis hominum moribus, salubri ordinatione censemus, ne quis in Principem maledicta congerat.*

¶ PESTILIFER, λοιμοφόρος, in Gloss. Lat. Græc.

¶ PESTILITAS, Pestis, lues pestifera. Vita B. Simonis de Lipnica tom. 4. Julii pag. 528. *Pestilitatis tempore septuaginta novem de morte . . . . triumphantes, &c.*

¶ PESTILITER, *Demisse, divise.* Gloss. Isid. Martinius recte emendat, *partiliter, divise.*

PESTILLUM, pro *Pistillum*, instrumentum, quo aliquid teritur, comminuitur: *Pestello*, Italis, *Pestle*, Anglis. Glossar. Græc. Lat. ἀλετρίβανος, *pestillum*: alias, pestillus, quo sal reritur: *Cylindrus*, Senatori lib. 12. Epist. 24. *In salinis autem exercendis tota contentio est: pro aratris, pro falcibus cylindros volvitis.* Accipitur etiam pro palo ligneo. Gloss. Lat. Gall. *Pilus: poil, ou pestoil.*

Qui terit, est pilus: pilus est in fronte capillus.

Idem: *Pistillum, pesteil.* Gloss. Arabico-Lat. *Pessulum, pestum, pestilum.* Joan. Hocsemius in Henrico Gueldrensi Episcopo Leod. cap. 3. *Cum juvando suum magistrum lasisset quemdam laicum ictu Pestilli, qui unus est ex illis baculis, inhibitis in Lege Leodiensi.* Le Roman *de Garin*:

Devant lui gardé vit un Pestel ester,
Dont l'en souloit les poisons destremper, &c.

[Le Roman *de la Rose* MS.

Et vit gelousie venant,
Un Pestel en sa main tenant]

Chron. Bertrandi *du Guesclin* MS.

Li un tient une pare, l'autre une fourche aguise,
De bastiers, de Pesteaux et maint autortelse.

Alibi:

Li uns porte un Pestel, & li autre un mortier.

¶ PESTALLUM, Eadem notione. Tabular. Compendiense: *Duos mortarios cum Pestallis suis.*

¶ PESTELLUM, in Inventar. ann. 1342. ex Tabular. S. Victoris Massil. *Unum morterium & unum Pestellum.*

¶ PESTIMUS, λοιμοφόρος, in Gloss. Lat. Græc.

¶ PESTINCIUS, *Violentus.* Gloss. Isid. Excerpta habent, *Pervicatius.* Emendant alii *pestilentius.* Sed hæc non placent.

PESTINUNTIUM, *Qui pestem nuntiat.* Gloss. Lat. MS. regium cod. 1013. & Gloss. Isid.

¶ PESTIS, pro quavis Miseria, & exitio; pro fame usurpat Obertus Cancellar. in Annal. Genuens. ad an. 1164. apud Murator. tom. 6. col. 342. *Sed quia tempus nimis erat ineptum & carnes & victualia deerant, per loca nobis vicina ascendit, ut ita dicamus, mina grani pretio soldorum decem & infra; & duravit hac Pestis per spatium anni & medii.*

¶ PESTIS FERALIS, Genus supplicii in maleficos. Lex 5. Cod. Theod. tit. 16. lib. 9. *Hos* (magos) *quoniam natura peregrini sunt, feralis Pestis absumat.* Quærunt quænam sit hæc pœna. Alii capitale supplicium, alii vivicomburium interpretantur. Græci vero Basilic. Interpretes lib. 60. tit. 39. Photius tit. 9. Nomoc. cap. 25. & Balsamo bestiarum supplicium intelligunt: quæ sententia Gotofredo magis probatur. Hunc, si placet, consule in Notis ad hanc legem.

¶ PESTIVINUM. Chronicon Petri Azarii apud Muratorium tom. 16. col. 340. *Facere tesseras, & vendere Pestivinum, & alias nummatas, valentes uno denario pro quatuor, &c.* Haud scio an ita legendum sit, an potius

¶ PESTUMUM, quod ejusdem significationis esse videtur, in Statutis Riperiæ cap. 12. fol. 4. v°.

De quolibet modio mellis soldi quatuor. De quolibet modio Pestumi de pensibus quatnarderim pro introitu soldi quatuor.

¶ PESTUS. Capitul. lib. 6. cap. 326. *Placuit ut omnis qui in expeditionem exercitus absque gravi necessitate non progreditur, aut de exercitu fugit, testimonio dignitatis suæ sit irrevocabiliter carens: ita ut in quibusdam villulis vel territoriis sive vicis Pestus, hujus infamationis habitatores ipsorum locorum sint degeneres, & testificandi vel accusandi nullam habeant licentiam.* Alibi, *Pestis.* Locus male sanus.

¶ PESULLA, φλοστίς, in Gloss. Latin. Græc. Vide *Forstulla.*

¶ PESUNDARE. Vide *Perundare.*

¶ PESUS, Idem quod Pondo, libra argenti, quæ 13. Regalibus & 8. Albis valet. Concil. Limanum an. 1582. inter Hispan. tom. 4. pag. 263. *Mandavit quod hinc in posterum .. uniformiter procedatur concedendo censurarum chartas quando excusori non poterunt & pro ea Pesorum quantitate, quo Episcopo ad id sufficere videbitur.* Ibidem pag. 386. *Decano scilicet centum & quinquaginta libras, Pesos vulgariter in illis partibus nuncupatos, quarum librarum qualibet unum castellanum aureum, quadringentos octoginta quinque merapetinos moneta usitata Hispaniæ constituens: Archidiacono centum & triginta valeris ejusdem Pesos seu castellonos.*

PETA. Leges Burgorum Scotic. cap. 38. *Nullus debet namaro .... illos, qui portant boscum, turbas, vel Petas ad vendendum, nisi pro bosco, Petis, vel turbis, sex propriis debitis suis.* [Vide *Petaria.*]

¶ PETAACIA, Petacia, Panni fragmentum, assutum pannum, Gall. *Piece*, Tulosanis & Occitan. *Petas*, Italis *Petaccia*. Statuta Vercell lib. 7. fol. 150. v°. *Item statutum est quod si quis homo... aliquas scopaturas, ... calcinarium, Petaacias, cretas, ... in viis projecerit, &c.* Limborc. Sent. Inquis. Tolos. pag. 305. de Beguinis: *Item credidit & credebat quod de perfectione Evangelica est habitus dejectus & deformis, & Petacia, quia in talibus relucet paupertas Christi.* Vide *Petia.*

¶ PETAGIUM, Idem videtur quod *Pedagium*, tributum quod penditur. Meisterlinus Histor. Rer. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. pag. 122. *Patronus prætoriam occupantes, nitebantur capribarbis tributa rursus abolita imponere, sed hi refutabant, vectigalia nulla obveniebant, nec de Petagiis ulla spes deficiente, nedum Baccho, sed etiam Cerere.* Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 1148. *Dimisi ... viginti octo perticas terræ ad faciendum fossatas circa nemus dictorum Religiosorum de Guiso pro quitatione & remissione unius minæ brasii & quinque ovorum de Petagio, quam minam brasii & quæ ova predicti Religiosi mihi & heredibus meis penitus remiserunt.*

PETALICUS. Cummianus Hibernus de Controversia Paschali: *Ob diversitatem successorum Apostolorum, ... id est S. Petri Clavicularii, & sancti Joannis Petalici, alterius in circumcisionem, alterius in præputium prædicantis.* Ubi *Petalicus*, vel *Pettalicus*, est ἐπιστήθιος, quo epitheto donatur S. Joannes Evangelista à Græcis.

☞ Hujusce vocis interpretationem, quam sub oculis habebat, curiosius conquirendo, erravit doctissimus Cangius; cum enim *petalum* laminam auream interpretatus esset; *Petalicum* S. Joannem à *Petalo* dictum facile subodorari poterat. Et quidem ejusmodi ornamentum ferre consueverat S. Evangelista, ut testatur Polycrates Ephes. Episcop. in Epist. ad Victorem PP. ὃς (Ἰωάννης) ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορεκώς. Rufinus: *Qui* (Joannes) *fuit summus sacerdos & pontificale Petalon gessit.* S. Hieronymus: *Et pontifex ejus, auream laminam in fronte portans.* Eodem ornamento usum esse S. Jacobum fratrem Domini, auctor est S. Epiphanius hær. 78. num. 14. καὶ πέταλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐφόρει. Idem cæteris Christi Pontificibus, qui in locis, ubi frequentes erant Judæi, degebant, commune fuisse vix dubito; id quippe à Judæis sacerdotibus mutuaverant.

PETALUM, Lamina aurea in capite summi Pontificis, ut in Gloss. Arabico-Latin. Beda de Tabernacul. lib. 3. cap. 3. *Et lamina aurea super cidarim, qua titulo nominis Domini cæteris altior omnibus eminebat.* Adde cap. 9. Arnoldus Abbas Bonæ-vallis: *Proter hac laminam auream, quam Petalum vocant, fronti habebat insertam.* [Acta SS. Bened. sæc. 6. part. 2. pag. 604. ubi de B. Victore III. PP. *Quatuor etiam trabes propter ciborium altaris simili modo sculpto, ac deaurato argento extrinsecus induit; ab intus vero Petalis & coloribus decoravit.* Ubi nude Laminas intellige. Eadem notione occurrit apud Anastas. in Sergio I. pag. 61. *Crucem diversis ac pretiosis lapidibus perornatam inspexit: de qua tractis quatuor Petalis in quibus gemmæ clausæ erant, &c.* Perperam nuperus auctor lib. Gall. cui titulus, *le Tombeau de J. C.* edidit *Peralis*, nec felicius de unionum circulo exposuit.] Vide Eusebium lib. 3. Histor. cap. 31. lib. 4. cap. 24.

Petalum, *Forma marmorea instar tesseræ quadratæ, unde pavimenta templorum, vel domorum, & palatiorum quondam sternebantur.* Josephus lib. 8. *Stravit autem pavimentum templi Petalis aureis.* Jo. de Janua.

Petalum, Virga Pontificalis, Harigero Lobiensi Abbati cap. 8. Miracula S. Ursmari num. 5. *Baculum recurvum, quem plerique cambutam, alii Petalum vocant.* Vide Browerum lib. 2. Annal. Trevir. pag. 150. 1. edit.

PETAMINARII, dicti videntur à voce Græca πετάμενοι, qui in aere volant, seu, *qui more avium sese ejaculantur in auras*, ut ait Claudianus: vel qui agilitate corporis quasi volare videntur, ἀπὸ τοῦ πέτεσθαι, apud Julium Firmicum lib. 8. Mathes. cap. 15. Salvianus lib. 6. de Gubern. Dei: *Longum est nunc dicere de omnibus, amphitheatris scilicet, odeis, lusoriis, pompis, athletis, Petaminariis pomamimis, cæterisque portentis.* At Salmasius ad Plinium emendat, *Pyctis, mimariis.*

¶ PETAMUM. Vide *Massacuma.*

¶ PETARDA, Mortarium murale. Mirac. S. Casimiri tom. 1. Martii pag. 556. *Captis vexillis xxi. tormentis vi. & una Petarda.*

¶ PETARIA, Locus unde eruuntur *Peta*, species cespitis nigri, qui e terra palustri & bituminosa effoditur, f. à Belgico *Pet* vel *Put*, Lacus, locus palustris. Charta Walteri *de Gant* Comit. apud Edward. Byssæum in Notis ad Uptonum pag. 86. *Cum suis pertinentiis sibi congruentibus, ... mariscis, turbariis, tresidiis, Petariis, gardinis, &c.* Assignatio dotis Margaretæ Reg. Scotorum an. 1503. apud Rymer. tom. 13. pag. 63. *Cum .... piscationibus, Petariis, turbariis, carbonariis, &c.*

¶ PETASMA. Ebrardus Bethuniensis in Græcismo:

Aula dicuntur aulæ: Petasmata templi:
Cortinæ thalami: velaria vela theatri.

¶ PETASO, Petasum. Perottus: *Petasa ea pars suis dicitur, quæ ab alis incipit & costas comprehendit, quibusdam veluti virgulis pinguibus distincta.* Interdum & porcum integrum significat. Informatio an. 1459. ex Archivis Trevolt. *Invenisceperunt in dicta domo sex tibias Petasonis salsatas & quatuor gros-*

sas petias alterius Petasonis, quas sex tibias & quatuor petias Petasonis dictimalefactores secum importaverunt. Testament. an. 1484. *Item unum quarteronum Petasonis, unam mensuram olei*, legat. *Dimidium quarteronum Petasonis*, in Contractu matrimonii. Charta pedagii Trevolt. ann. circ. 1250. *Item, Petasum 4. denar.* Ubi *quarteronus*, ut nos monuit V. Cl. *Aubret*, non de quarta parte libræ intelligendum, sed de centenarii quadrante, seu de 25. libris.

¶ PETATIA. Vide *Pittatium*.

¶ PETATICUM. Charta Theodorici III. Reg. Franc an. circ. 688. apud Felibianum Hist. Sandion. pag. IX. *Nec rotatico, nec salutatico, nec sis Petatico . . . . nullatenus quoque tempore quiratur nec exigatur.* Ubi leg. *Cespitaticum*. Vide in hac voce.

¶ PETATIOLA, Cento. Papias MS. Bituric. *Filacteria, vanitas, cantica turpia, vel carmina, Petatiola.* Vide *Pittacium*.

PETATIOLUM, pro *Pittatiolum*, Scheda. Fulcuinus de Gestis Abbatum Lobiens. cap. 3. [tom. 6. Spicileg. Acher. pag. 547.] *Per antiquas membranarum Petatiolas . . . inscriptum invenimus.*

¶ PETATIUM, Scheda, vel etiam chartæ seu pergameni fragmentom. Geso Abbas de Corpore & Sanguine Domini apud Murator. tom. 3. Anecd. pag. 298. *Theodosius famosus Imperator quadam vice a quodam monacho . . . excommunicatus est. Et monachus quidem excommunicatione in Petatio descripta, & quo ab Imperatore inveniri posset projecta, discessit.* Vide *Pittacium*.

PETAURISTARII, apud Jul. Firmicum lib. 8. Math. cap. 55. qui aliis *Petaurista*, seu Græcis πεταυρισταὶ, de quibus scriptores Græci & Latini. Manilius lib. 5. Astr.

Ad numeros etiam ille ciet cognata per artem
Corpora, quæ valido saliunt excussa Petauro,
Alternosque cient motus, elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus casu suspenditur ille.

Fragment. Petronii: *Petauristarii autem tandem venerunt: baro insulsissimus cum scalis constitit, puerumque jussit per gradus & in summa parte odaria saltare: circulos deinde ardentes transire, &c.*

¶ PETECCIA, Febris pestilens, Italis *Petecchio*, nostris *Pourpre*. Acta SS. Maii tom. 7. pag. 375. de S. Ferdinando Reg. Castel. *Conflictatus cum pestilenti ac maculosa febri quam Peteceias Itali, Tabardilios autem vocant Hispani.* Hinc

¶ PETECCHIALIS FEBRIS, in Mirac. Pii V. tom. 1. Maii pag. 718. *Tiburtia Florenia, annorum septuaginta aetatis, febri Petecchiali aliisque letalibus infirmitatibus oppressa . . . . pristinam sanitatem in instanti recepit.* Perperam *Peticularis* ibidem pag. 716.

PETEGOLÆ, dictæ Italis, quæ Gallis *Beghina*. Vide *Beghardi*.

¶ PETEGRATIA, Animal quoddam. Statuta Ripariæ cap. 12. fol. 4. *De qualibet soma pensium duodecim pelli bovis, caprarum, flestiarum, Petegratiarum pro introitu soldi duo.*

¶ PETELLUM, perperam ni fallor pro *Pedagium*. Charta S. Ludovici an. 1255. tom. 4. Histor. Harcur. pag. 1353. *Item herbagium magna brueria, roagium & Petellum.*

PETENS, forense vocabolum, pro *Actore*, Gall. *le Demandeur*. Vide Regiam Majest. lib. 2. cap. 2. §. 3. Occurrit passim in Legibus Scoticis & Anglicis. Collatio Carthaginensis III. cap. 200. *Omnis actio duas solet suscipere personas, Petitoris, & e diverso respondentis.*

¶ PETERCORNE, Præstatio quæ in blado, avena &c. ex agris S. Petro pensitari solet, ex Angl. *Peter*, Petrus, & *Corn*, frumentum, vel quodvis granom. Histor. fundationis Monast. S. Leonardi Eboracensis: *Rex Athelstanus concessit Deo & S. Petro Eboraci & Colideis prædictis de qualibet caruca arante in Episcopatu Eboraci unam travam bladi, anno Domini 936. quæ usque in præsentem diem dicitur Petercorne.*

PETEREDIUM, *abjecta h in compositione, à petendis heredibus*. Beda de Orthographia.

PETERMANNI, Homines, seu servi S. Petri Lovaniensis, apud Lipsium in Lovanio lib. 2. cap. 4.

¶ 1. PETIA, Instrumentum lite pendente productum, qua notione etiam Practici nostri *Piece* dicunt. Tabular. Castri Nannet. *Visis aliis documentis, scripturis & Petiis per dictas partes productis, &c.*

¶ 2. PETIA, PETIATUS, Alia notione. Vide *Pecia*.

¶ PETIBILIS, de præstatione dicitur, quæ à dominis sub nomine *petitionis* exigitur, ad discrimen aliarum servitutum quas ex jure & auctoritate exigebant à subditis. Acta Morensis Monast. apud Eccardum de Origin. familiæ Hasburgo-Austr. col. 224. *Ita omnia primitus fuerunt Petibilia, modo sunt potentibilia.* Vide *Petitio*.

PETICA. Charta Aldegastri, filii Sylonis Regis Ovetensis, an. 781. apud Sandovallium: *Et tres calices, duos de argento, & unum de Petica.* Ubi Sandovall. vertit, *dos de plata, y uno de piedra*, i. lapide pretioso.

¶ PETICULARIS. Vide *Peteccia*.

PETICUS, *Qui amat petere*, in Gloss. antiq. MSS. [Gloss. MS. Sangerman. num. 501. *Qui amat petere alienum.* Grævius legendum censet *Petitus*, ex Gloss. Isid. *Petitus, qui frequenter petit.*]

¶ PETILIO, PETILIUM, PETILLA, Voces ejusdem notionis quæ jaculorum seu sagittarum speciem significare videntur. *Petillarius*, qui eas operatur. Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1372. apud Rymerum tom. 6. pag. 749. *Nec non duodecim arcubus, viginti quinque cornubus, & viginti & quatuor sagittis vocatis Brodarwes, quatuor duodenis Petiliorum, videlicet Boltes.* Charta Richardi II. Regis Angl. an. 1383. apud eumdem tom. 7. pag. 415. *Unam garbam sagittarum largarum, unam garbam sagittarum parvarum, unam garbam parvorum Petilionum volatilium. . . . cum pannis, equis, sellis, arcubus, sagittis, Petilionibus, &c.* Charta Edwardi IV. Reg. Angl. ann. 1474. apud eumdem tom. 11. pag. 838. *Quod nullus Petillarius aliquod genus Petillarum, nisi solummodo sagittas vocatas Shefe Arowes, faciant quoquo modo, & quod Petillarii illi sagittas, ac omnes & singuli artifices sive operarii arcuum, &c.*

¶ PETIN vel PETTIN, Bulengero, Radioli pectinatim inserti monilibus oblongis murenarum instar. Anastasius in Valentino II. PP. apud Murator. to. 3. p. 224. *Signum Christi habet navicellas duas, & murenas tres. Omnes morenas, cum Petinarte eorum.*

¶ PETINEA CASA. Placitum an. 862. inter Probat. to. 1. novæ Histor. Occitan. col. 113. *Duvigildus in suo responso dixit: ipsas casas Petineas cum curte, exitia, & regrecia earum . . . ego retineo.* Paulo supra *Petuneas casas* vocat.

PETINEI, & PETINEGI, apud Ditmarum lib. ult. pag. 113. sunt ii populi, quos Græci inferioris ævi Πατζινάκας vocant, quod moneo, quia editor vocem non intellexit. Vide notata ad Alexiadem.

¶ PETIOLA, PETIOLUM, dimin. à *Pecia*. Vide *Peciola*.

¶ PETISSEQUA, pro Pedisequa, in Charta Hen-

rici IV. Imper. an. 1058. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 241. *Pro anima Immæ nostra Petisequa, ante januam ejusdem monasterii sepulta.*

PETITIO, Præstatio, quæ à dominis sub nomine *petitionis*, vel *mutui* exigitur. Charta Friderici Imper. ann. 1152. *Exactiones, tallias, quas quidam precarias vel Petitiones nuncupant, sive hospitationes, regia censura penitus interdicimus.* In Charta Comitis Guinensis in Chronico Andrensi, *coactiva petitio, sive incisura*, i. tallia. Vide *Demanda* 1. *Mutuum coactum*, *Questa*.

Petitio, in Regula S. Benedicti, pro formula professionis non semel usurpatur, cap. 58. 59. Unde *petitio & votum* junguntur apud S. Anselmum lib. 2. Epist. 23. *Quas apud nos Petitionem & votum Monachi fecit.* Quia nempe novitius exacto novitiatus tempore *petebat* ab Abbate ut ad professionem admitteretur. [Charta an. 1029. in Tabular. Gellonensi: *Ad monasterium S. Salvatoris Gellonensis adducantur & ibidem benedicantur, & Petitionem seu professionem faciant.*] Formulas ejusmodi petitionum habes inter Baluzianas 32. 33. Vide Udalricum lib. 2. Consuetud. Cluniacens. c. 26. Librum usuum Cisterciensis Ord. cap. 117. Raynardum Abb. Cisterciens. in Institut. c. 28. Vitam S. Willelmi Ducis n. 22. edit. Mabillonii, &c.

Petitio, Libellus supplex, unde Magistri libellorum, *ἐπὶ τῶν δεήσεων* dicebantur apud Byzantinos. Thwroczius in Bela Rege Hungar. cap. 64. *Et Petitionibus loqui traxit originem, ut Romana habet curia & Imperii.* Vide Symmach. lib. 1. Epist. 11.

¶ PETITIONARIUS, Qui stipem, eleemosynam colligit, *petit*: quod de iis præsertim intelligendum qui per vicos & provincias Reliquias circumferentes vagabantur ad corrogandas pecunias, quibus ecclesiarum indigentiæ, vel ædificationi aut restaurationi succurreretur. Statuta Arnaldi Episc. Valent. inter Concil. Hispan. tom. 3. pag. 516. *Item, statuimus quod quæstor aliquis seu Petitionarius non admittatur sine litteris nostris vel Officialis nostri. Et tunc non admittatur ad alia, nisi ad illa solum exponenda, quæ in suis litteris indulgentiæ contineri inveniantur.*

¶ PETITIUS. Vide *Peticus*.

¶ PETITNEA Casa. Vide *Petinea*.

1. PETITORIUM, Actio in jure, *Calumnia*, Practicis, *Action en petitoire.* [Charta fundat. S. Eligii Noviom. an. 1240. *Auditis quæ partes hinc inde tam super possessorio quam super Petitorio proponere voluerunt.* Literæ Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1290. tom. 1. Ordinat. pag. 319. *Quod de cognitione decimarum non feodalium in Petitorio, vel possessorio, præsertim inter personas ecclesiasticas ministri loci se nullatenus intromittant.*] Gloss. Græc. Latin. *αἴτησις*, *Petitorium, petitio, postulatio.* Joannes Sarisber. Epist. 6. *Procuratores Comitis adversus E. Petitorium instituerunt, dicentes ipsum injuste occupare Ecclesiam, &c.* Adde Epist. 11.

2. PETITORIUM, & *Pittacium*, idem sunt in leg. 29. Cod. Th. de Petition. id est schedula, *breve*, &c. *Uno tamen Petitorio singulorum bonuscula jubemus adscribi, nefas esse censentes, plurimorum uno pittacio postulari sub illicita cupiditate fortunas.* Joannes II. PP. Epist. 2. *Contumeliosum Episcopum, ut habeat pœnitendi licentiam Petitorium vobis dare censemus, ubi errorem suum .... fateatur.* Adde Stephanum Tornac. Epist. 68. 113.

PETITUM, Mensuræ liquidorum species apud Romanos sub an. 1300. ut auctor est Nicolaus de Fractura, & ex eo Petrus Boerius in Commentario in Regulam S. Benedicti; sic appellata à quodam *Pato*, ut est apud Villalpandum lib. de Mensur. cap. 20.

¶ PETITUS, inter famulos Regis Angliæ recensetur, in Charta Edwardi IV. an. 1475. apud Rymer. tom. 11. pag. 848. *Pro vadiis Mathæi Scarden Petiti Domini Regis in servitio suo guerræ, per breve de privato sigillo de vadiis suis, videlicet pro dicto primo quarterio per manus proprias .... 45. s. 6. denar.*

¶ PETIU, inter vestes ecclesiasticas, vel ministeria sacra recensitum. Vide *Betu*.

¶ PETIVA, Præstatio quæ sub nomine *petitionis* exigitur. Litteræ an. 1249. apud Marten. tom. 1. Anecdotorum. col. 1044. *Item voluit & mandavit, quod Petiva illa quam habuit de vicesimis ecclesiarum, & de legatis, & de redemtione votorum, restituatur ab herede suo domino Papæ.* Vide *Petitum*.

¶ PETIVINA, pro *Pictavina*, in Tabular. S. Vandreg. *Dimisi Johanni dicto Louvel burgensi de Novocastro undecim solidos, septem denarios & tres Petivinas Turonenses.* Vide *Picta*.

¶ PETIUM, Petius, Frustum, fragmentum. Vide *Pecia*.

¶ PETIUNCULA, Petitio de re exigui momenti. Charta Pippini Reg. apud Stephanot. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. pag. 411. *Placuit nostræ dignitati parvam eorum inserere huic præcepto Petiunculam.* Vide *Pecia*.

¶ PETIVOLUM, *σπονδὴ*, in Gloss. Lat. Græc. An *petibulum*, inquit Martinius, quod petitur telis?

¶ PETORITA, Idem quod *Petraria* 3. Vide in hac voce.

PETORITUM, vel Petorritum, vox Gallica, Vehiculum, quod dictum existimant *à numero quatuor rotarum*, inquit Festus; unde quidam à Græco Æolico *πίσυρες*, pro *τέσσαρες* deducunt. Wendelinus à Flandrico etymon arcessit; *Fitteradt*, vehiculum *rotarum quatuor*. Petoriti meminerunt Varro apud A. Gellium lib. 15. c. 30. Quintilianus lib. 1. Institutionum capite 5. & Horatius lib. 1. serm. 6.

PETRA, Ponderis species, quod constat 12. libris & dimidia: [12. tantum libris constat ex Compositione de ponderibus apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Le charre de plumbo constat ex 30. formellis, & qualibet formella continet 6. Petras, exceptis duabus libris, & qualibet Petra constat ex 12. libris:*] libra vero 15. unciis, ut est in Fleta lib. 2. cap. 12. §. 1. cap. 79. §. 10. At apud Henric. Knygthonem ann. 1340. *Saccus lanæ dicitur continere in pondere 26. petras: petra vero 14. libras.* [Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1338. apud Rymerum tom. 5. pag. 10. *Quinque milia & nongentas Petras casei, &c.*] Ita quidem apud Anglos; at secus apud Scotos: quippe in Assisa Davidis Regis Scotiæ de ponderibus §. 4. & 5. *Petra ceræ continet octo libras: Petra vero ad lanam ponderandam, & ad alias res, continet quindecim libras.* Eadem habentur in Statutis Roberti III. cap. 22. §. 2. ubi dicitur *Petra seu lapis.* Quod postremum vocabulum occurrit in Charta Philippi Regis Franciæ an. 1288. apud Perardum in Burgundicis p. 562. *Pro quolibet sacco lanarum & aignelinorum, pondus viginti duorum Lapidum Provini continente, &c.* [& apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 261. *Pro memoria Frisonis in extremis suis Religiosis viris fratribus in Dobirlugkunum Lapidem sepi (sebi) in remedium animæ suæ annis singulis assignavit.* Ubi Ludewig. in margine: *De 20. libris sebi a Frisone ecclesiæ in Dobirlug. quotannis assignatis.*] Regestum Peagio-

rum Parisiens. *Laine, qui vient d'Angleterre, le vendeur doit pour chascun sac vendu* 18. *deniers, & s'il poise* 36. *Pierres au poix de* 9. *livres la Pierre, &c.* Vide Monasticum Anglicanum to. 1. p. 148. 482. Thomam Walsinghamum ann. 1399. Knyghtonem pag. 27. 37. &c.

¶ PETRA, Mensuræ genus. Libertates Moiricensium an. 1164. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 17. *Pro hac autem concessione, quam ego Berlio Moiricensibus constitui, ipsi mihi & hæredibus meis in perpetuum donaverunt Petram in quam mensuratur.* Vide *Petrata* 1.

¶ PETRA ELEEMOSYNÆ. Vide *Dasium*.

PETRA NATIVA, Indigena. Vide *Enchori*

PETRA SICCA, non constricta ex calce & arena. Hygenus de Limitibus constituendis: *Gamma de Petra sicca constructa.*

AD PETRAM VOTUM REDDERE, Superstitionis paganicæ species, Christianis interdicta. Indiculus Paganiarum in Concilio Liptinensi an. 743. *De his, quæ faciunt super petras.* S. Eligius apud S. Audoenum in ejus Vita lib. 2. cap. 15. *Nullus Christianus ad fana, vel ad Petras, vel ad fontes, vel ad arbores .... vota reddere præsumat.* Concilium Nannetense cap. 20. *Lapides quoque, quos in ruinosis locis & silvestribus, dæmonum ludificationibus decepti venerantur, ubi & vota vovent & deferunt, funditus effodiantur, &c.* Vide Concilium Arelat. II. cap. 23. Turon. II. cap. 22. Capitula Theodori Cantuar. cap. 107. Capitul. Aquisgran. an. 789. cap. 63. lib. 1. Capitul. cap. 62. &c.

¶ PETRA, nude pro Sepulcro lapideo, in Lege Salica tit. 17. §. 3. *Si quis mortuum hominem aut in nosso, aut in Petra, quæ vasa ex usu sarcophagi dicuntur, &c.*

PETRA. Chronicon Windesemense lib. 2. cap. 54. *Quem libellum in diversis membranis, quaternulis, aut Petris conscripsit.* Cap. seq. *Exercitia sua membranis & Petris diversisque foliis, ut dictum est, conscripta.* Vocabularium Gherardi de Schueren: *Petra, a, Eyn stein ofte leye.* Est autem Theutonibus *leye*, tabella scandularis, cui vel stylo, vel creta inscribitur; nostris, *Ardoise*.

¶ PETRA, nude, pro Castello vel præsidio in *petra* seu rupe exstructo; hinc nostris *Petra Domini*, Gall. *Dampierre*. Prosper in Prol. libr. de Provid. Dei, ubi de Aquitania sua:

Non castella Petris, non opida montibus altis
Imposita, aut urbes amnibus æquoreis, &c.

¶ PETRACHA. Vide *Petrecha*.

1. PETRARIA, Locus unde *petra* & lapides eruuntur: *Carriere*. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 595. *Præterea dedi eis turbariam & Petrariam, & quarreriam ubicunque invenire poterunt in territorio, &c.* Et pag. 165. *Noveritis me dedisse .... petram in Petraria de Fidele ad fabricam Monasterii sui, &c.* [Charta an. 1126. apud Calmet. tom. 2. Histor. Lotharing. col. CCLXXXII. *Usque ad semitam quæ exiens a via de Venderiis scindit nemus, & transit juxta Petrariam.* Sæpius in Tabular. Autissiod. occurrit mentio *Petrariæ S. Gervasii*, Gall. *la Pierre S. Gervais*. Adde Breviar. Hist. Pisanæ ad an. 1159. apud Murator. tom. 6. col. 172.]

¶ 2. PETRARIA, Via lapidibus munita. Chronic. Siciliæ apud Martenium tom. 3. Anecdot. col. 63. *Fecere insultus, spoliationes, violentias, & homicidia per Petrariam; viasque publicas ... bellicis apparatibus claudebat.*

3. PETRARIA, λιθοβόλος, & λιθοβόλον, Athenæo lib. 5. & Heroni in Belopœecis, &c. Evagrius lib. 5. cap. 10. καὶ μάλιστα τοὺς κατατείνοντας ἐξ ὑπερδεξίων ἐμπίπτοντας, ὡς λιθοβόλοις ὁ συνήθης καλεῖ. Ugutio: *Tormentum, quod vulgo dicitur Petraria, vel mangonum.* Gallis *Perriere*. [Epist. Balduini Imper. CP. ann. 1204. apud Miræum tom. 1. pag. 111. *Nihilominus tamen inter quaslibet duas turres seu Petraria seu mangonellum erigitur.*] Willelm. Tyrius lib. 8. cap. 6. *Machinas jaculatorias, quas mangana vel Petrarias vocant.* Ita lib. 15. cap. 9. lib. 19. cap. 27. Paulus Warnefridus lib. 5. de Gest. Longob. cap. 8. *Belli machina, quam Petrariam vocant.* Anastasius in Gregorio IV. PP. *Et desuper ad inimicos, si venerint, expugnandos, Petrarias nobili arte composuit.* Guillelmus Apul. lib. de Gestis Normann.

... turrim fabricat, quæ lignea muris
Prominet, ac juxta de quaque Petraria parte,
Penit, & adjuncto muros qua evertere possit
Diversi generis tormento.

Et lib. 3.

Et valide cum forte Ducis Petraria saxi
Ictu dimissi percussa fuisset ab alto.

Vocem usurpant passim Scriptores, Annales Francor. Loiselliani & Bertiniani ann. 776. Historia Hierosl. pag. 1154. Fulcherius Carnot. lib. 1. Histor. Hierosl. cap. 4. 18. Willelm. Brito in Philippide pag. 116. 119. 170. 180. Jacobus de Vitriaco in Epist. de Captione Damiatæ p. 1148. Radulphus de Diceto pag. 623. 661. Monachus Florentin. de Expugn. Accon. pag. 232. 233. Otto Morena in Histor. Rerum Laud. non uno loco, &c. Ex quibus emendare licet Vitam S. Joannis Episc. Tragur. p. 5. *Machinam, quæ vulgo T. Aetaria dicitur, erexerunt.* Legendum enim *Petraria* suadent sequentia. Vide Glossarium ad Villharduinum, Lipsium lib. 3. Poliorcet. dial. 3. Felicem Osium in Not. ad Morenam pag. 83. &c. [Le Roman *de Partenopex* MS.

Si garnissiez si vet chasteax
De Perieres, de mangoneax.

Le Roman *de la Rose* MS.

Et deux (portaus) en coste, & un derriere
Qui ne doute cop de Perriere ....
Dedens le chastel out Perrieres
Et engins de maintes manieres.]

¶ PETRERIA, Eadem notione. Breviar. Histor. Pisanæ ad annum 1171. apud Murator. tom. 6. col. 184. *Tertia autem die, quæ fuit quarto Cal. Decembris, ad castrum de Metrone iverunt cum manganis, gattis, castellis ligneis, & Petreriis, & illud in recinctu obsederunt.* Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1218. apud eumdem tom. 8. col. 1088. *Et illuc ligna & trabes in fluvio submergi fecit, & ripam ipsius fluminis Petreriis & manganis & aliis machinis muravit & castris lignorum.*

PETRORITA, & PETORISTA, Idem quod *Petraria*. Joannes Monachus lib. 1. Histor. Gaufr. D. Norman. *Mandat in his exasperatus Consul Petreritas, fundibularias, mangonellos & arietes erigi.* Occurrit ibi rursum. Gesta Consulum Andegav. cap. 11. num. 6. *Arietibus & Petoritis Comes eos aggressus.* Habetur etiam in gestis DD. Ambasiensium cap. 5. num. 25.

PERERIA. Bromptonus an. 1173. *Pereriis suis & aliis machinis bellicis paratis, &c.* Utitur alibi non semel.

PERERIUM. Charta Nunonis Sancii pro Pace seu treuga servanda ann. 1217. descripta in tom. 8. Spicilegii Acheriani: *Quod nullus expugnet aliquod castrum vel aliquam munitionem cum gussa, vel Pererio, vel mangauello. &c.*

¶ PETRARIÆ, Lapilli, gemmæ, Gall. *Pierreries*. Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1338. apud Rymer.

Rymer. tom. 5. pag. 49. *Unum calicem aureum cum diversis Petrariis in fundo.* Infra: *Cum diversis scuchonibus & Petrariis.*

¶ PETRARIUM. Vide *Pejerarium.*

¶ PETRARIUS, Cæmentarius, latomus. Computus an. 1202. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feud. pag. CLXXXIII. *Garinas Petrarias, de quatuor mensibus usque ad Martium*, VIII. *l. Pro duabus feris & pro tribus ferratis*, XIII. *s.* Le Ruman *de la Rose* MS.

El pais ne remest maçon,
Ne Perrier qu'rle ne mant.

¶ 1. PETRATA, Mensura frumentaria. Charta an. 1218. in Tabular. castri Blein. *Hervens de Leonia dedi abbatia de Daoulas tres Petratas frumenti per annos singulos in decimis nostris in plebe castelli Eiscoet.* Alia an. 1228. apud Lobinellum tom. 2. Histor. Britann. pag. 129. *Tres Petratas frumenti per annos singulos duximus concedendas in decimis nostris.* Vide *Petra.*

¶ 2. PETRATA, pro Petita, vel impetrata. Charta ante an. 1010. in Chartular. Aptensi fol. 35. sic terminatur: *Valete super Petrata in Christo per tempus & tempora.*

¶ PETRECHA, Turris, munitio. Caffarus in Annal. Genuens. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 338. *Pisanis vero ibi remanentibus, nostra galea ivit ad quamdam Petrecham, quam Lucenses fecerant non longe ab illo loco versus Pisas circa* V. *vel* VI. *milliaria.* Alter Codex MS. habet, *Petratha.* Vide *Bretachie.*

¶ PETRERIA, Aqualis, guttus, quo aqua infunditur lavantium manibus, supposita pelvi sive lance. Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. inter Acta SS. tom. 3. Junii pag. LIX. *Omnibas autem Militibus, Doctoribus seu Sacerdotibus, & aliis personis magni status, cum pelvi & Petreria argenteis in fine mensa prabeatur lavandi facultas.* Vide in *Petraria* 3. & *Petrus.*

¶ PETRESPENY, Denarius S. Petri. Vide *Romepeny.*

¶ PETRIFICUS. Ricobaldi Ferrar. Histor. Pontif. Rom. ad an. 1154. apud Murator. tom. 9. col. 177. ubi de Anastasio IV. *Ecclesia Laterani dedit calicem pensantem marchas* XX *& alia plurima dona. Jacet ibidem Petrifico lapide.* Melius Codex Estensis: *Porphyretico lapide.*

¶ PETRINA, à Gall. *Poitrine*, Pars corporis, pectus. *Petrinas vaccarum*, inter præstationes quæ dominis debentur, recenset Inquisitio ann. 1181. apud Lobinellum tom. 2. Histor. Britann. pag. 133. *Quidquid Canonici habent in lumbis porcorum & Petrinis vaccarum, & in buticulatione, est de donis Jubelli Archiepiscopi.* Ita & Poetæ nostrates *Petrine* pro *Poitrine* dixerunt. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Et per l'auberc en la Petrine
Li fet passer l'aste frasine.

¶ PETRINUM, Pars ædis rusticæ, Pistrinum, ni fallor, seu locus ubi farina pinsitur ad panem conficiendum; Gall. *Pastrin* dicimus arcam subigendæ farinæ, mactram. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 89. *Secunda pars accidit Thomæ le Halveknyzt, scilicet Petrinum cum celario subjacente, cum quadam camera ..... retro dictum celarium & Petrinum adjacente .... Tertia pars accidit Rogero le Halveknyzt, videlicet Petrinum cum celario juxta parvam Venellam, cum furno & parvo stabulo retro dictum celarium & Petrinum adjacente.*

¶ PETRINUS, Lapideus, è *petra* factus. Codex MS. Irminonis Abbat. Sangerman. fol. 108. *Et broilum muro Petrino circumseptum.* Charta an. 1477. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 127. *Clausum suum extra muros villæ prædicta, ex opposito domus prædicta muro Petrino inclusum.* Epitaph. Aroli apud Flodoard. lib. 1. cap. 23.

Subtus enim tria consistuas monumenta Petrina,
Sub quibus almorum corpora condita sunt.

Interdum & pro toto ædificio usurpatur. Chron. Hamelense apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsvic. pag. 512.

Christiana fundarunt Petrina;
Cœli regina tribuens bis gaudia bina.

¶ PETRIQUI, dimin. à *Petrus.* Sic Benedictum XIII. seu Petrum de Luna quidam, schismatis tempore, ironice appellabant. Bonifacius Ferrerius in Defensione Benedicti XIII. c. 104. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 1508. *Vocabant dominum nostrum Papam in maxima vindicta, Petriqui. Considerate supremam vindictam, recipere lutum in ore, & revolvere per linguam, dicere Petriqui: o vindicta inexplicabilis! Petriqui! .... Istas vindictas exercent* (mulierculæ) *post potum contra vicinas, in diminutionem scilicet nominum, replicatione fœdorum & turpium.*

¶ PETRISELLUM, Apium, Plinio petroselinum; nostris *Persil.* Ordinat. super numero & ordine mensarum Hospitii Dalphin. to. 2. Histor. Dalphin. pag. 312. *Item, de pedibus dictorum boum in aceto cum Petrisello paratis & dictum intromoysium ut supra paratum coram nobis apportetur.*

¶ PETRITÆ, Hæretici, à Petro quodam Severitarum Episcopo sic nuncupati, qui circa medium sæculi sexti vel septimo ineunte prodierunt, *Sabellianistæ* interdum appellati quod multa cum Sabellianis sentirent. Vide Stockman. Lex. Hæres.

¶ PETROBRUSIANI, Asseclæ Petri *de Bruis* Antuerpiensis, qui 12. vel 13. sæculo baptismum infantium inutilem esse, atque adultis denuo conferendum docuit. Vide Histor. Magd. Cent. 12. cap. 5. Bohem. Hist. Eccles. pag. 943. & laudatum Stockman. in Lexico.

¶ PETROCILLUM, Idem quod *Petrisellum.* Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ Tolos. *Prius administrator debet providere expensis conventus de alleis & lactucis & de Petrocille.*

¶ PETROLEIA FONS, f. Quod ex lapidibus constructa, nisi sit nomen proprium. Charta ann. 1022. apud Menester. Histor. Lugdunens. pag. VI. *Finalisque canalium per fontem Petroleiam & per vetulas ceppas Neieriarum, quæ sunt juxta plantata Burciaci.*

¶ PETRONES, Paulo, *Rustici, à petrarum asperitate & duritia dicti.* Vide Festum.

PETRONIUS. Vide *Canis petrunculus.*

¶ PETRONUS, Acervus lapidum, Occitan. *Petron.* Pactum inter Jacobum Aragon. Reg. & Berengarium Magalon. Episc. ann. 1272. *Et sic eundo per ipsam viam versus ad stratam publicam Montispessulani ad Petronum vocatum de sancto Joanne de Vedatio, qui est in strata publica & generali Montispessulani.*

PETRORITA. Vide *Petraria* 3.

¶ PETROSILLUM, Idem quod *Petrisellum.* Vita S. Francæ tom. 3. April. pag. 388. *Coxerunt radices tres Petrosilli in aqua.* Poema MS. ævi infimi:

Salvia, serpillum, piper, allia, sal, Petrosillum.

¶ PETRUNCULUS. Vide *Canis petrunculus.*

¶ PETRUS, Moneta aurea in Hannonia, f. ab effigie S. Petri sic dicta. Chronic. Bonæ Spei ad ann. 1456. pag. 398. *Æstimans seu taxans ad 27. florenos Rhenenses auri, 40. Petros auri, 18. scuta &c.*

¶ SANCTE PETRE, Clamor militaris, quo non se-

lum copiæ Pontificiæ, verum etiam Principum laicorum usæ sunt sæpe numero in conflictu, patrocinium inclamantes Apostolorum Principis. Acta Innocentii III. PP. *Prosilit ad arma cum suis; & benedictione ac remissione à Legato recepta, cum idem Legatus maledixisset hostibus in nomine Domini, Comes alta voce S. Petrum invocans adjutorem, processit ad pugnam.* De copiis vero laicis testatissimum id reliquit Bruno de bello Saxonico: *Ibi quidam de nostris adversarium sibi videns obvium, velut suum salutavit socium dicens S. Petre, quod nomen Saxones pro symbolo tenebant omnes in ore.* Hæc post Carolum de Aquino in Gloss. milit.

¶ PETSA, Mensura salis, f. pro *Petra*. Vide in hac voce. Charta Roberti *Malet* Militis ann. 1227. tom. 4. Histor. Harcur. pag. 2049. *Concessi Deo & Ecclesiæ S. Mariæ de Belloloco & Canonicis ibidem Deo servientibus in puram & perpetuam eleemosynam dimidiam Petsam salis recipiendam singulis annis in festo S. Michaelis per manum illius qui sal meum servabit.* Vide *Pensa*.

¶ PETTA, Quævis præstatio, tributum, vectigal. Regest. Philippi V. Reg. Franc. ann. 1316. & 1317. Charta 259. in Chartophylacio regio: *Ab omni Petta, tallia seu tributo, quibus esset totaliter immunis.* Vide *Pecta*.

¶ PETTEN, inter ministeria sacra. Vide *Pecten*.

¶ PETTIN, Radiolus. Vide *Petin*.

PETTURA, pro *Plectura*. Vide *Pectura*.

PETTUS, Crepitus, Gallis *Pet*, à sono. Vide in *Bombus*. & Ferrarium in Orig. Ital.

PETULUS, *Equus, qui habet tantum pedes albos.* Ugutioni. [*Cheval qui a blans piés*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.]

¶ PETUMEN, Κλῆμις ἴλαος. Gloss. Lat. Græc.

¶ PETUOSUS, μύωψ, in Gloss. Latio. Græc. malim cum Martinio ex iisdem Gloss. *Petus*, μύωψ τοῖς ὄμμασι; nam *Petus*, Johanni de Janua est *Strabo aliquantulum*: unde Gloss. Latin. Gall. Sangerman. *Petus, louches, qui muet souvent les jeulx. Et producitur prima. Inde hec Peta, peta.*

Vult sibi strabo peti, se dici nomine Peti.

Vide *Guelcut*.

¶ PETURA, pro *Pectura*, septum. Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 59. *Cujus Petura non fuerit clausa in die Ascensionis, dabit ovem cum agno de forisfacto.* Vide *Pectura*.

¶ PETUS, inter utensilia domestica recensetur, in Inventar. ex Tabular. Compend. *Et vii. Peti cuprei, & unus est ad ablaendum manus, iv. patellæ.* Vide *Petrerin* Occurrit alia notione in *Petuosus*.

¶ PEURARIUS, f. pro *Peutarius* vel *Peutrarius*. Codex MS. redituum Episcopat. Autissiodor. an. circ. 1290. *Consuetudo Peurariorum. Quicumque vendit ceram aut cuminum aut piper, & sint de Autissiodoro, nihil debent nisi vendant cum his aliud de ligno, veluti scutellas & discos & cifos. Et quando vendit de ligno debet ad quindenam die Sabbati.* Videtur autem *Peurarius* is esse qui vasa stannea operatur vel vendit, Angl. *Pewterer*, Gall. *Potier d'etain*, à

¶ PEUTRUM, Stannum, Angl. *Pewter*, Gall. *Etain*. Instrument. an. 1382. apud Rymer. tom. 7. pag. 357. *Nec non certa vasa de Peutreo, videlicet, sex chargeoars magnas, viginti & quatuor parapsides, viginti & quatuor discos, viginti & quatuor sancerta de magna forma.*

¶ PEXERE, pro Pectere, Gall. *Peigner*. Bern. Ordo Cluniac. part. 2. cap. 4. *Scilla more solito ad calceandum pulsatur, qua audita surgunt omnes, calciantur, lavantur, Pexuntur, & ecclesiam petunt.* Et cap. 5. *In coquinam continuo ambulant, ut manus & faciem lavent, atque se Pexant.*

¶ PEYLO. Charta Dom. *de Charnay* in Lugdunensi pago an. 1520. *Sub servitio unius bicheti frumenti rasi & Peylo*; id est, lente admensi, cui opponitur, *Feru & ras*, cum scilicet promte frumentum metitur ac repetitis radii ictibus in modio coacervatur.

¶ PEYRARIA, Ars poliendi lapides. Charta ann. 1490. ex Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *Exercere artem Peyrariæ.* Vide *Peyratonus*.

¶ PEYRARONUS, Qui machinæ jaculatoriæ, quam *Petreiram* vel *Petrariam* vocabant, præerat. Statuta Arelat. MSS. art. 80. *Et commune habeat in dicto castro iii. guachas, ... & vii. alios servientes cives Arelatis, & non extraneos, quorum duo sint Peyrarons* Nisi idem sit qui

¶ PEYRATONUS, in Charta an. 1371. ex Schedis. Præsid. *de Mazaugues*, Lapicida quadratarius, Provincialibus *Peteiroun*; vel Ærarius, Gall. *Chaudronnier*, Iisdem *Peiroulié*. Vide *Peyronus*.

¶ PEYRATUM, f. Podium, Gall. *Perron, balcon.* Concordia inter Episcopum Lemovic. & homines suos ann. 1255. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1321. *Item potestas ipsorum consulum erit talis; videlicet quod ædificari & reparari facient muros villæ, tornellas & fossata, & curabunt de clausura villæ, & ea mundanda, de Peyratis, ubi expedierit, faciendis, & his similibus quæ spectant ad ornatum villæ.*

¶ PEYRERIA, Lapicidina. Vide *Petreria*.

¶ PEYRONUS, Vas quoddam statutæ formæ & mensuræ ad usus piscatorum. Charta an. 1434. ex Lib. Stat. piscator. Massil. *Quod dicti piscatores fuerint sine Peyrono... Etiam quia esset impossibile eos habere & servare certam formam & certum Peyronum in dictis vasibus, &c. lou Peyro* lebetem vocant Massilienses & Provinciales.

¶ PEYSONAGIUM, Idem quod *Pastio*. Vide *Peissonagium*.

PEYSSONARIA. Charta an. 1260. apud Sammarthanos in Episcopis Massiliensibus: *Peyssonariam vero, vel tinctum rubeum, dicto Episcopo vel suis successoribus in parte sua facere nequaquam liceat sine domini Regis vel heredum suorum DD. Montispessuli consensu.*

☞ Nihil est, ni fallor, quominus *Peyssonariam* hic Forum piscarium intelligamus; Massiliensibus quippe *lou Pey* est piscis. Certe ea notione vox *Peyssonaria* occurrit in Literis Johannis Franc. Reg. an. 1363. tom. 3. Ordinat. pag. 625. *Ordinarunt quod super carnibus & piscibus recentibus qui vendentur ad macellum sive in Peysonaria, imponatur & solvatur pro libra octo denarii* Vide *Peissonarius*.

¶ PEYTA, PEYTARE, PEYTRARIUS. Vide *Peitare*.

¶ PEYTRALIS, Trabs, Gall. *Poutre*. Charta Petri *de Roteys* Vicarii Tolos. an. 1272. ex Cod. MS. Consuetud. Tolos. fol. 27. *Requirimus... quatenus à modo faciatis fieri per magistros & carpentarios vestros & fusterios vobis subditos fustas bonas & paltras & de legitimis peciellis, videlicet quod Peytrales de coo & de abiete, de vi. brachiatis & de v. & de iv. quod illas habeant infra trancos & infra eschalmamentos secundum longitudinem cujus debent esse.*

¶ PEYTUS, an Pila, Gall. *Pilier*? Chronic. Parmense ad an. 1294. apud Murator. tom. 9. col. 827. *Elevata fuit turris majoris ecclesiæ à fenestris campanarum in sursum. Et facti sunt ibi archi, Peyti, & quatuor cantoni, & super quolibet unum capitellum cum pomis deauratis.*

¶ PEZA, Pix, picea materia. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 101. v°. *Item licitum sit cuilibet... ducere*

vel duci facere.... ferramenta, speciarias; gallam, & Pezam, lignamen, &c. Statuta Astens. ubi de intratis portarum: *Peza, sive pegula ponatur & solvat pro quolibet rubo lib. 1. sol. 5.* Vide *Pega*. Alia notione apud Laur. in Amalt. *Peza, fimbria, ora, limbus.*

¶ PEZADA, f. Ager pisis consitus; Occitanis quippe pisa *Pezes* dicuntur. Charta an. 1166. inter Probat. tom. 2. novæ Histor. Occitan. col. 606. *Ego Willelma Nemausensis Vicecomitissa... dono... illam Pezadam, quæ est ad grunum de Anagia.*

PEZAROLA. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 8. *Posset valde utile comprobari, quod in quolibet navigio dulcis aquæ balista grossa à turno cum suis munimentibus portaretur, nec non balista à Pezarola tot, quot utiles viderentur, &c.*

¶ PEZIUM, an Pisum? Statuta Riperiæ cap. 12. fol. 5. recto: *De quolibet carrerio Pezis tenuta quartarum septem denarii sex.* Ibidem fol. v°. *De qualibet tina dorum Pezi, albara pro carrezando ab uvis pro introitu soldus unus.*

¶ PEZO, vox Hispanica, Pondus, Gall. *Poids*. Vide *Cazeni*.

¶ PFALBURGERE, PFALBURGERIUS, quasi Falsus burgensis, qui nimirum invito domino in aliarum civitatum cives se recipi curabat, atque in prioris domini terris residens iisdem juribus ac libertatibus gaudere volebat, quibus cives inter quos adscriptus fuerat. Charta Henrici Imper. an. 1308. apud Ludov. *Laguille* Histor. Alsat. inter Probat. pag. 49. *Non liceat unquam de cætero alicujus civitatis, opidi sive burgi rectoribus, seu universitati cujuscunque exemptionis.... aliquem vel aliquos de hominibus seu ministerialibus ipsius Argentinensis Ecclesiæ, vel etiam de opidorum, burgorum & villarum quarumlibet ad eandem Ecclesiam jure dominii vel quasi pertinentium incolis præsentibus & futuris, recipere in cives seu burgenses qui Pfalburgere vulgariter nuncupantur: decernentes ex nunc, quod receptio talium.... non valeat ipso jure.* Charta Caroli IV. Imper. an. 1356. pag. 51. *Est districte prohibitum, ne quis cives, homines & subditos ipsius Ecclesiæ in Pfalburgerios auderet suscipere.* Infra: *Cæterum quia nonnulli cives & subditi Principum, Baronum, & aliorum hominum.... jugum originariæ subjectionis quærentes abjicere, imo ausu temerario contemnentes, in aliarum civitatum cives recipi se procurant,....& nihilominus in priorum dominorum, quos tali fraude præsumpserunt vel præsumunt deserere, terris, civitatibus, opidis & villis corporaliter residentes, civitatum, ad quas hoc modo se transferunt, libertatibus gaudere, & ab eis defensari contendunt, qui in partibus Alamanniæ Pfalburger consueverunt vulgariter appellari.* Alia ejusdem Imper. an. 1365. ibidem pag. 53. *Nous permettons a toutes lesdites villes & à une chacune en particulier, qu'elles puissent & doivent avoir des Faux Bourgeois dits en Allemand Pfalbourguers, que nous leur avions pris depuis quelques années, de sorte qu'elles doivent avoir lesdits Faux Bourgeois, &c.* Vide Mager. de Advocat. armata cap. 11. pag. 525. & cap. 16. pag. 684.

¶ PHALBURGERE, Eadem notione, in Bulla aurea Friderici II. Imper. an. 1232. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 516. *Item cives, que Phalburgere dicuntur, penitus ejiciantur.*

¶ PFALTZGRAVIUS. Vide *Palansgravius*.

¶ PFENNING, Denarius, Teuton. Saxon. Penÿ. Enumeratio bonorum an. 1359. apud Ludov. *Laguille* Histor. Alsat. inter Probat. pag. 55. *Item trois livres & demi Pfenning de rente sur la taille des sujets établis dans le fauxbourg. Item vingt-deux schillings & six Pfennings de Strasbourg de rente des mai sons de Werde.* Vide *Penningus*.

¶ PHACULLA, *Perna, petaso, petasunculus*. Gloss. Isidori. [Ubi Grævius: Hæc sunt mendosa & trunca. Scribe, *Phascola, Pera*. Festus: *Phascola appellant Græci, quas vulgus peras vocant.* Sic enim ibi emendarunt, cum male legatur *pernas*. A Græco φασκώλιον. Hesychius: φασκώλιον βαλάντιον. Post hæc in Isidoro lege: *Perna, petaso. Pera* propter similitudinem vocis *perna* excidit. Inde illa adhæserunt voci *phascola*. Vide Lexicon Martinii.

¶ PHADERPHIUM. Vide *Fadersium*.

¶ PHÆBIGENA. Vide *Phœbigena*.

¶ PHAGEDENA, Græce φαγέδαινα, Ulcus tumidum, profundum, & vicinas partes arrodens & depascens, à Græc. φαγεῖν, edere. Vita S. Lucæ Junioris tom. 2. Febr. pag. 98. *Hanc gravis tenebat morbus, at curatu difficilis. Phagedenam appellare consueverunt medici.* Vide Plinium lib. 26. num. 68. Cælium Aurel. lib. 3. de Chron. morb. cap. 3.

¶ PHAGO, *Cibus: unde φάγος ἡμερινὸς. ἄρτος κ̀ τυρὸς κ̀ οἶνος, in vita monachorum.* Gloss. Isid. Addit Grævius: Ex quibus vidit Vulcanius legendum *Phagos*. Sed *Phagones* sunt comedones, edaces, ut Nonius ostendit.

PHALA, Genus vestis, de qua Synodus Coloniensis an. 1280. cap. 3. *Cappas tunicatas, tunicas, Phalas, indumenta, tabbardos, calceos vel caligas non ferant nisi B. Benedicti, vel B. Augustini regulæ congruentes.* Etiamnum Belgæ *failles* appellant vestimentum, quo caput & totum corpus vice pallii operiunt feminæ. Kylianus: *Falie, palla, cyclas, vestis muliebris spatiosa, totum corpus circundans.*

PHALÆ, Turres rotundæ in ovi speciem Vitruvio; sic dictæ à Circorum *Phalis*, quæ dividebant Euripum & Metas, constructis ad tempus turribus, ut ait Servius ad 9. Virgil. *Phalarum* Circi meminit etiam Juvenalis, quas δημιουργήματα [illegible] vocat Dio. Ita porro appellabant turres ligneas ad oppugnanda oppida. Papias: *Phalas dicunt ligneas turres.* Ita & Ugutio. [Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Fala, Tour de bois, Beffroi.* Eod. sensu utitur Plautus. Liber MS. redituum Eccl. N. sæc. 14. apud Schilter. in Gloss. Teut. *Notandum est etiam quod in dicta villa B. est quædam Phala sive castellum ligneum, & fundi circumpositi redacti de pratis in agros frugiferos. Phalarum compitus*, in Charta an. 1532. ex Tabul. Redon. vulgo *les Porches de la grande pompe.*] Guibertus in Histor. Hieros. lib. 7. cap. 6. *Duo jubentur institui lignea castra, quæ nos sumus soliti vocare Phalas.* Adde lib. 3. cap. 4. lib. 6. cap. 18. Abbonem de bellis Parisiac. pag. 502. 505. 509. 513. 517. Historiam Hierosol. pag. 1154. Ordericum Vitalem p. 624. Vitam S. Fidis cap. 16. &c.

FALÆ, Tædæ, quæ in funeribus deferri solent, nostris *Falots*. Charta an. 1240. in Tabular. Episcopat. Ambian. fol. 42. *Decanus percipiet luminare: sed de Falis prædictorum extra claustra manentium, si intra muros civitatis decesserint, habebit dictus Episcopus luminare.* [Eadem notione *Failles* usurpant Poetæ nostrates. Le Roman *d'Athis* MS.

Ont tous convers les aleours,
Et des murs toutes les entrailles,
Portent brandons & mettent Failles.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Failles enportent & brandons,
Tot en resplent la regions.]

¶ 1. PHALANGA, Fustis teres, Nonio. Charta Emehardi Episc. Herbipol. an. 1097. apud Freder. Schannat. in Vindem. litter. pag. 178. *A pro-*

visoribus inibi constitutis pauperes ac debiles illuc advenientes desolati, voce injuriosa contristati, tamquam demonica phalanges teretibus Phalangis diversisque fustibus cedebantur, cesique miserabiliter expulsi ab inde ejiciebantur. Nicolaus Specialis de Reb. Siculis lib. 7. cap. 17. apud Murator. tom. 10. col. 1070. *Alii unctas tabulas quas nautæ Phalangas vocant, labentibus trabibus subministrant.* Adde Vitam S. Romualdi cap. 5. tom. 2. Febr. pag. 110. Vide *Falanga.*

¶ PHALANGA, Trabs, vel potius postis pensilis ad aquam hauriendam. Mirac. B. Stanislai tom. 1. Maii pag. 783. *Ipsa mulier ... arripiens urceum ad fontem cucurrit pro aqua. Sed trahens Phalangam cum urceo ad fontem, Phalangam fregit, & urceus cadens super quoddam lignum in fonte, totus dissipatus est.*

¶ 2. PHALANGA, pro Phalanx. Acta SS. tom. 5. Maii pag. 279. de SS. Donatiano & Rogatiano: *Ac protinus omnis Phalanga hostilis immenso pavore exterrita, &c.* Bernh. de Breydenbach Iter Hierosul. pag. 263. *Victoria potitus Princeps insigni equo vectus, illustri comitatus Phalanga, &c.* Vide *Phalangia.*

¶ PHALANGARIUS, Qui *phalangis*, seu fustibus aliquid oneris transvehunt. Vide *Falanga.*

¶ PHALANGETICUM, Species tributi forte exsolvendi pro mercibus, quæ *Phalangis* exsportantur. Epist. Friderici II. Imper. apud Marten. tom. 2. Amplis. Collect. *Immunitates tamen & libertates alias ipsis indultas tam super herbaticis, pedagiis, Phalangeticis & specialiter de transitu, facias de rebus provenientibus ex fructibus & fructibus possessionum domus ejusdem, à regno in Syriam transferendis, libera per officiales nostros tuæ jurisdictioni subjectos, ipsis facias inviolabiliter observari.* Vide *Falangaticum.*

¶ PHALANGIA, pro Phalanx, agmen, congregatio. Vita S. Anselmi Abb. Nonantul. sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 5. *Paullo ante idem vir construxerat cœnobia, fratrumque decorabat agminibus: in quorum maximo quod Nonantula vocitatur, monachorumque præpollet Phalangiis, &c.* Vide *Phalanga* 2.

¶ PHALANGIA, Potestas, auctoritas, jurisdictio. Charta an. circ. 813. tom. 1. Hist. novæ Occitan. inter Instrum. col. 37. *Ut nulla magna parvaque persona, neque dux, neque comes, neque marchio, vir vel femina, neque ulla clericalis vel laicalis Phalangia, &c.*

PHALARICA, FALARICA. Gloss. Græc. Lat. φαλάριγξ, *Falarica.* Gloss. Latin. MS. Reg. *Falarica, Lancea magna, telum mulieris*, quia forte mulieris est eminus pugnare. Servius ad 9. Æneid. & ex eo Isidorus lib. 18. cap. 7. *Falarica est telum ingens, torno factum, habens ferrum cubitale, & rotunditatem de plumbo in modum sphæræ in ipsa summitate ... Hoc autem telo pugnatur de turribus, quas Phalas dici manifestum est ... A Phalis igitur dicta est Phalarica, sicut à muro muralis.* Addunt Ugutio & Joannes de Janua: *Et quia hoc telum tormento mittitur, inde est, quod quandoque ponitur pro tormento, quod vulgo dicitur Petraria, vel Manganum.* Priori notione, præter classicos scriptores, utuntur Fortunatus lib. 3. de Vita S. Martini, Gregorius Turon. lib. 9. cap. 35. Abbo, & alii. Posteriori vero, seu pro machina jaculatoria, Guibertus lib. 3. Histor. Hierosol. cap. 5. *Capere pro muris urbem nudequaque pervadere, & machinas instruere, phalas erigere, instaurare Phalaricas, murorum ac turrium gyros frequentibus per ambitum pulsare balistis.* Et lib. 6. cap. 23. *Ad jaciendos lapides Phalaricarum nostros apparare instrumenta commonuit.* Auctor Historiæ Hierosolymitanæ pag. 1154. *Erat crux quædam lapidea, quam ... supra murum erexerant: hanc ictu Phalarica gens sæva diruit.* Idem lib. 3. de Vita sua cap. 18. *Aledrannus quidam talium peritissimus duas, quas instituerat, Phalaricas opponit, & quater vicenas pene mulieres, ad saxa quæ imposuerat intorquenda disponit.* Fulco lib. 5. Viæ Hierosolymitanæ:

Fiunt balista, plumbata, Phalarica, talpa.

[Vide Lexicon Martinii v. *Falarica.*]

¶ PHALASIA, Ager ad Sequanam, ab editiori margine sic dictus. Calendarium MS. anniversar. B. M. de Argentolio: *xi. Kal. Junii, anniversarium Nicholai Prioris Argentolii, xii. sol. super Phalasiam Odonis pontenarii.* Vide *Falesia.*

¶ PHALBURGERE. Vide *Pfalburgere.*

PHALDEFIUM. Vide *Fardesium.*

PHALERA, Instrumenta rustica, vel equorum rusticorum. Fleta lib. 2. cap. 85. de carectario: *Ejus est scire Phalera, attillamenta, & harnesia minuta carectis, appendentia præparare & emendare.* [Vide Martinii Lexic. v. *Falere*]

¶ PHALERÆ, Ornatus mulierum. Vita B. Giraldi de Salis apud Stephanorium tom. 2. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. pag. 576. *Vidit in mulieribus illis Deo & Angelis abominabile monstrum; nam crinium suorum tortura & circumdatura more meretricio Phaleras & manticas prætendebat posterius.* Hinc eadem vox usurpata sæpius ab Ecclesiasticis Scriptoribus ut futiles sæculi ornatus significarent. Vide *Falera.*

¶ PHALERAMENTUM, Eadem notione. Vita S. Eustasii Abbat. Luxoviens. tom. 3. Martii pag. 788. *Et illum dignum ac omnibus ecclesiasticis Phaleramentis decoratum esse diceret.* Vita S. Leudini Hist. Tullens. pag. 264. *Postposita Phaleramenta mundi ad Dominum conversi sunt.* Adde Bern. Pezium tom. 1. Anecd. part. 1. col. 50. & Acta SS. tom. 1. Maii pag. 276. Vide *Faleramentum.*

¶ PHALERARE, *Phaleris* ornare. S. Ambrosius in Lucam 2. 18. *Plebem Dominus simplicem requirebat, quæ Phalerare audita & fucare nesciret.* Idem de Offic. 1. 12. *Eloquentia Phaleranda gratia.* Vide *Falerare.*

¶ IMPHALERARE, Eadem notione. Epist. Adami Abb. Perseniæ, apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 754. *Non patitur mediocritas ut de exaltationibus viduarum equorum stramenta Imphaleret ambitiosior apparatus.*

¶ PHALERATOR, Ornator. Acta S. Ansueri Mart. tom. 4. Julii pag. 103. *O militantis ecclesiæ capitanei fortissimi, o triumphantis militia Phaleratores doctissimi, &c.*

PHALERGIUM, *Ornamentum*, Papiæ. Vide *Palergium*, & *Parergum.*

¶ PHALINGUS, Saga villosa. Vide *Falangius.*

¶ PHALTA, PHATTA. Vetus designatio bonorum S. Michaëlis Bamberg. inter Vindem. Litter. Freder. Schannat. pag. 53. *Possessores etiam eorumdem mansorum unusquisque solvit sindonem unam, quæ vulgo dicitur Phalta.* Ibidem, in Catalogo lib. pag. 51. *A. Symmachi de præfectura lib. 1. Phatta 1. medicinalium 6.* Vide *Phala.*

¶ PHALTENA, Idem quod *Phalta.* Tradit. Fuldens. apud Johan. Schannat. pag. 403. *Slavi xiii. quorum unusquisque unam libram lini debet & duas Phaltenas.*

¶ PHALZ, Locus judicii apud Schilterum in Gloss. Teuton.

PHAMECANTHARUS. Anastasius in S. Silvestro PP. pag. 15. *Coronam auream ante corpus, ubi est Phamecantharus cum Delphinis 50.* Alii Codd. rectius præferunt, *Pharum canthasum.* Vide *Pharus.*

¶ 1. PHANO, Navis, sic dicta quod *phanonem* aliis navibus noctu præferat. Gabutius in Vita B. Pii V. PP. tom. 1. Maii pag. 688. *E quadraginta triremibus honorariis, quæ quod nocturni luminis ferant signa, Græco nomine Phanones appellantur, omnes una dempta in Christianorum potestatem pervenerunt.* Vide *Falo*.

¶ 2. PHANO, inter vestes sacras recensetur in Actis consecrat. Eccles. S. Benedicti de Bagiis an. 972. Marcæ Hispan. col. 899. *Ayge* (donat) *solidos centum & stola & Phanon, &c.* Est etiam velum, vexillum. Guidonis Discipl. Farfens. cap. 23. *Basilica sancta Maria optime decoretur tam palliis quam Phanonibus auro textis.* Vide *Fano*.

¶ PHANONUS, Eadem notione. Inventar. Eccl. Noviom. ann. 1419. *Item quidam Phanonus de serico.* Vide in *Fano*.

¶ PHANTASARE, Imaginari. *Actus phantasandi*, apud Gabr. *Biel.* Lex. Phil.

1. PHANTASIA, FANTASIA, Phantasma, spectrum. Glossæ Gr. Lat. φαντασία, *vana visio, imago, vanitas, visio.* Papias: *Phantasia, imago alicujus corporis visa, & cogitatio animo postea figurata, ut puta patris species quam vidimus. Phantasma vero est, quam nunquam vidimus, species animo figurata, ut puta species avi. Fantasma, visio vana.* Ammian. lib. 14. *Visa nocturna, quas Phantasias nos appellamus.* Consultatio Zacchæi & Apollonii lib. 1. cap. 9. *Nec præstigiorum more Phantasiam pro homine monstrari.* Utitur & cap. 12. Chronicon Casauriense l. 4. *Contra se vidit stantem Phantasiam, quasi de scelere perpetrato applaudentem. Ex ipsius igitur Fantasmatis apparitione, &c.* [Gesta Hugonis Cenoman. Episc. apud Mabillonium tom. 3. Analect. pag. 352. *In domo Nicolai præpositi Fantasia, quod in libris Gentilium Faunus solet appellari, minus credentes, & in fide Christi modice catholicos, ut mulieres plerasque, & simplicis ætatis pueros, noctibus jugiter exterrebat*] Ita non semel usurpat Gervasius Tilleberiensis decis. 3. de Otiis Imperial. ac præsertim cap. 95. Adde Claudianum Mamertum lib. 1. de Statu animæ cap. 22. S. Eulogium lib. 3. Memor. cap. 10. Bedam in Vita S. Cuthberti num. 28. Auctorem Vitæ S. Lupicini Abbatis Jurensis num. 6. Anastasium Biblioth. in Vita S. Demetrii Mart. pag. 78. Ordericum Vitalem lib. 2. pag. 387. Jacobum Gothofredum ad l. 5. C. Th. de Malefic. &c. S. Antiochus Homil. 84. Ἀφηγησάμενος αὐτοῖς τὰς φανείσας αὐτῷ διαβολικὰς φαντασίας. Passim apud Palladium in Historia Lausiaca cap. 20. 31. 44. 46. *Phantasiam immitti*, seu Diaboli, apud Rabanum lib. 2. de Institut. Cleric. cap. 55. Vide Glossarium mediæ Græcit. in φαντασία, [& Martinii Lexicon.]

¶ PHANTASIARI, Imaginari. Instrum. an. 1408. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 837. *Aliqui Filium corpus induisse phantasticum Phantasiabantur, somniatores improbi.*

¶ PHANTASIARI, Cupere, appetere. Hist. brevis Ordinis Cartus. apud eumdem Marten. tom. 6. col. 212. *Novitius quidam in Carthusia recens juvenis, dum aliquando Phantasiaretur de carnibus; ecce diabolus ut quidam juvenculus portabat scutellam carnium optime præparatam dicens: comede, comede, quia optime sunt præparata & sapida.* Eadem notione Galli dicimus, *Avoir fantaisie. Enfantosmer*, pro Inescare, illicere, fascinare, utitur le Roman *de Vacce* MS.

A tort m'avez, sire, de tovenant fausse;
Les promesses le Roy vous ont Enfantosmé.

2. PHANTASIA, Pompa, magnificus apparatus. Eustochius in Vita S. Pelagiæ meretricis cap. 2. in Vitis Patrum: *Et processit cum summa Phantasia, adornata ita, ut nihil videretur super ea nisi aurum & margarita, & lapides pretiosi.* Gildas de Excidio Britann. *Cum magno apparatu, magnaque Phantasia, vel potius insania, repetentes ad patriam.* [Vide Chron. Alexandr. pag. 682. Theophanem p. 37. 100. Combefis. ad tom. 2. Oper. S. Maximi p. 688. & Glossar. med. Græc. *Fantosme*, pro Res mirabilis, mira, sed vana, usurpat le Roman *de Vacce* MS.

Tant lor a dit Fantosmes que decheus les a.]

¶ PHANTASIASTÆ nuncupati potissimum circa medium sæculum VI. qui famem, sitim & alias humanas ejusmodi corporis affectiones, non vero sed apparenter tantum in Christo fuisse somniabant. Vide Nicephorum lib. 18. cap. 45. Baron. ad annum 535. & Stockman. Lex. Hæres.

¶ PHANTASTICUS, Fictus, commentitius. Paulus Diac. in Vitis Patrum Emerit. inter Concil. Hispan. tom. 2. pag. 640. *Testor Dominum cœli & terræ, me tibi Phantasticam visionem nullam referre.*

PHANUM, WANUM, vel FANUM. Vocem veterem Francicam esse opinatur Wendelinus, idemque sonare, quod Belgis *veen*, & plur. *venen*, lacus, paludes. Harum autem vocum vestigia habentur in Malbergiis, quæ recensentur in Lege Salica edit. Heroldi, scilicet in *Reppophano, Repphane, Theophano & Trowidowano*, quæ quidem terminatio arguit locos fuisse sitos in locis palustribus, quos *faignes* inde vocant Luxemburgenses: unde nostri *fange* pro luto formarunt. [Ea notione vox *Phanus* occurrit in Epist. Simonis de Gramaudo Patriarchæ Alexandr. ann. 1400. apud Martenium tom. 2. Anecdot. col. 1239. *Phanus enim schismatis quos inquinat, aquat.*]

¶ PHARA, Generatio, linea. Vide *Fara* 1.

¶ PHARALES CORONÆ, Candelabra in modum coronæ ac circuli, variis lucernis instructa. Vide in *Corona*, & infra *Pharus*.

¶ PHARETRA, Liber quidam; unde sic inscriptus docemur in Chron. Mellicensi pag. 479. *Liber unus, qui Pharetra solet nominari, conscribatur continens magis communia super cultu divino, quoad modum legendi epistolas, prophetias, evangelia, lectiones & capitula Horarum canonicarum, nec non lectiones ad matutinum, ad mensam & collationem in refectorio, &c.*

PHARISEARE, Dividere, separare, ex Hebraico *phares*, divisio, & *phariseus*, divisus, separatus. Joan. de Janua: *Farisei a fares, quod est divisio, dicitur fariseus, i. divisus, & hinc quidam hæretici dicti sunt Farisei, qui divisi interpretantur, quia traditiones & observationes Legis, quas illi deuterosas vocant, justitia proferunt* [*justitiæ præferunt,*] *&c.* Philippus Galtherus lib. 4. Alexandreidos pag. 32.

Consilio juvenum Pharisæat cisma perenne
Cum regno populum, lis est de divite regno, &c.

S. Hieronymus adversus Luciferianos cap. 8. *Pharisæi a Judæis divisi propter quasdam observationes superfluas, nomen quoque à dissidio susceperunt.* Alanus de Insulis in Planctu naturæ: *Quæ* (vestes) *virgineo corpori tanta fuerant connexione conjuncta, ut nulla excussionis diæresis eas aliquando faceret virginali corpori Phariseas.* Nicolaus de Braia in Ludovico VIII. pag. 293.

.... Obeunt alterno vulnere fratres,
Frater & a furtis fraternis se Pharisæat.

Infra de Comite S. Pauli Avenionem subeunte pag. 315.

Cumque Comes Regis à castris se Pharisæum

Cerneret, & secum tam paucos, horret ut agna;
Quæ divisa suo grege sola relinquitur arvis.

PHARNATIA. Charta Friderici II. Imperat. qua *regalia* concedit Archiepiscopo Arclatensi, apud Guesnaium in Annalibus Massiliensibus an. 1219. *Sicut sunt telonea, pedatica, justitias, Judæos, cordam, quintale, Pharnatiam, monetam, portus, &c.* Vereor, ne mendum subsit. [Legendum omnino videtur *Pharnaria* pro *Farnaria*. Vide in hac voce.]

PHARRO, PHARRO, Clamor militaris Hibernorum. Utrum à Pharaone, Gandeli socero, an ab alia causa clamor iste natus sit, parum ad rem attinet explicare. Verba sunt Richardi Stanihursti lib. de Rebus Hibernicis.

PHARUS, PHARUM, FARUS, FARUM, Lucerna, sive Lychnuchus orbicularis & circularis cum certo lucernarum aut candelarum numero, cujusmodi passim in templis nostris visuntur: sic dictus, quod instar Phari sit, ejusque speciem referat. Papias: *Fara, vasa sunt luminatoria, quæ nos Retia dicimus diverso modo formata.* Alibi: *Farum, instrumentum ad luminaria ordinata, sicut etiam candelas.* Anastasius Bibl. in S. Hilaro PP. *Pharos cum Delphinis, quæ pensant lib. 5.* In Silvestro PP. *Pharum ex auro purissimo, quod pendet sub fastigio cum Delphinis 50.* In Hadriano pag. 109. *Fecit & Pharum majorem in eadem B. Petri Ecclesia in typum crucis, qui pendet ante Presbyterium, habentem candelas mille trecentas & septuaginta.* In Leone III. *Fecit Pharum ex argento purissimo cum lucerna & cereapto suo.* [Guidonis Discipl. Farfens. cap. 5. *Sanctissimi dominici Paschæ die ante nocturnale obsequium accendantur omnes coronæ & Phari, & tria candelabra ante altare, & una post tergum ejus.*] Anonymus Poëta de Pontificib. Eboracensibus:

Hoc altare Farum supra suspenderat altum.

Adde Bedam de Rat. temp. cap. 24. Vitam S. Medardi ex Cod. Resbac. cap. 17. Vitam S. Gudilæ virg. num. 18. Histor. Translat. S. Sebast. n. 94. Ardonem in Vita S. Benedicti Abbat. Anianensis num. 37. edit. Mabillon. &c.

PHARUS, fœminino genere, quomodo φάρος dicitur à Græcis turris Alexandrina. Statius:

Lumina noctivagæ tollit Pharos æmula lunæ.

Inscriptio phari in Ecclesia S. Willibaldi Eystetensi apud Gretzerum in Episcopis Eystet. cap. 12.

Hanc Willibaldo Pharum construxerat almo
Præsul devotus Meugosus nomine dictus.

Ita etiam usurpat Walafridus Strabo lib. de Mirac. S. Galli cap. 35.

Ejusmodi autem Lychnuchorum variæ erant figuræ. Quidam enim coronæ in speciem efformati erant. Leo Ost. l. 3. Chron. Casin. cap. 31. *Fecit & Pharum, coronam scilicet maximam argenteam.... cum 12. extrinsecus prominentibus turribus, sex & 30. lampadibus ex ea pendentibus.* *Phara coronata* vocat idem Anastasius in S. Silvestro PP. *Phara coronata 10. pensante singula libras octonas.* *Pharales coronas*, in Sixto III. Vide in *Corona*.

De Lychnuchis istis in Crucis vel in Retis figuram compositis, pluribus egimus in Descriptione ædis Soph. num. 49. Quidam etiam Arborum speciem præferebant, quomodo à Plinio lib. 34. cap. 3. ex quo docemur, habuisse veteres *lychnuchos pensiles in delubris, aut arborum modo mala ferentium lucentes.* Vide *Arbor*. Denique ita efficti erant, ut ab iis penderent canthari seu disci, in quibus erant vel candelæ, vel lucernæ. Hos *Pharocantharos* vocat Anastasius in S. Silvestro. *Coronam ex auro purissimo, quæ est Pharus cantharus, &c.* In Leone III. *Pharocantharos in Presbyterio numero 14. ex argento mundissimo. Phara canthara*, in Sixto III. In Benedicto III. *Pharum cantharum argenteum sedentem in pedibus, à Saracenis olim ablatum, in quo ad decus ipsius Basilicæ in diebus festis atque dominicis lucerna simul & cerei ponebantur, juxta lectorium, mirifico opere fecit ac renovavit.* [Vide Anastasium cum notis variorum edit. 1728. tom. 3. pag. 96.]

PHASALLUS. Miracula S. Ludgeri Episcopi Mimigard. num. 34. *Neglecto denique tali præcepto secunda & tertia vice quemdam Monastica vita Phasallum; purpureo perfusum capillo, nigroque vestimento indutum, conspexit.* An *vassallum*?

PHASCOLLA, *Parva petaso, petasunculus.* Ugutio. Vide *Phaculla*.

¶ PHASIANARIUS, Qui *phasianos* pascit, apud Paulum JC. *Phasianarii autem & pastores anserum non continentur.*

¶ PHASIANUS, *id est Gallus*, Cognomen erat Johannis XIX. PP. apud Mabillonium tom. 4. Annal. Benedict. pag. 206. Notum est gallum gallinaceum à veteribus nonnullis *Phasianum* dictum fuisse.

¶ PHASIOLUS, λοβός, in Gloss. Lat. Græc. Sangerm. Phaseolus, Columellæ, Genus leguminis.

¶ 1. PHASIS, *Cujuslibet occulti criminis apud Magistratus demonstratio, vel denuntiatio fraudum, quas in elocatione domorum tutores orphanorum struunt.* Vocabular. Sussannæi. A Græco φάσις, eadem notione.

¶ 2. PHASIS, Pascha. Epist. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 479. *Idcirco statim post sanctum Phasem in ebdomada azymorum ad eum ire dispono, adjutorio Dei per vestras orationes fultus.*

¶ PHAVO, inter vestes vel arma militum recensetur in Statutis Equitum Teuton. artic. 73. apud R. Duellium tom. 2. Miscell. pag. 59. *Ipse (Treperarius) tenetur dare fratribus ad arma deputatis spallaria, wappenrock, kilinge, Phavoner, ... & cingulos, vestimenta, &c.* F. leg. *Phano.* Vide *Fano*.

¶ PHENO. Epitaph. Almanni monachi atque Philosophi apud Marten. Itiner. Litter. 1. pag. 46.

His intentus erat, Phenonem bisque secabat,
Quando hominem hic ponit, spiritus astra petit.

¶ PHENOLIUM, Penula, φαινόλιον Græcis. Acta S. Leonis PP. III. tom. 2. Junii pag. 588. *Accessit his candidum sticharium & castanei coloris contextum Phenolium.*

¶ PHEODUM, pro *Feodum*, in Charta an. 1093. apud Miræum tom. 2. pag. 1141. Occurrit præterea apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 38. tom. 7. pag. 15. & in Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 615.

¶ PHERONYMUS, à Græco φερώνυμος, Ferens veritatem nominis sui. Translat. corporis S. Athanasii Episcopi Neapolitani apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1069. *Ut qui Pheronymi fuerunt, congruum nominis meritum à Domino pertulerint.*

¶ PHEUDATARIUS, Vassallus. Vide in *Feudum*.

¶ PHEUDUM, pro *Feudum*, in Pacto inter Jacobum Aragon. Reg. & Berengarium Magalonens. Episcop. an. 1272. & in alia Charta an. 1313. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 147.

¶ PHEUU, Eadem notione, in Tabular. S. Michaëlis in Periculo maris ann. 990.

PHIALA, Fons, aquarum receptaculum: Græcis recentioribus, φιάλη. Adamnanus lib. 2. de Locis SS. c. 19. *Est ergo illius fontis nomen, qui est in Trachonitide, Fiala, plena aquarum semper, unde Jordanis mediterraneis meatibus derivatur.* Vide quæ de Phialis adnotamus in Descriptione ædis Sophianæ n. 22.

PHIALA CUM CANDELA. Anastasius in S. Silvestro PP. pag. 14. *In medio fontis columna porphyretica, quæ portat Phialam auream, ubi candela est auro purissimo pens. libr. 50. ubi ardent in diebus Paschæ balsami libræ 200. &c.* Vide *Phyala*.

PHILANTHROPUM, Præmium, quod proxenetæ nominum contrahendorum accipiunt. Gloss. Latin. Græc. *Salarium*, φιλάνθρωπον, ὀψώνιον. Ulpianus JC. *Idem dico, & si quid Philanthropi nomine acceperit.*

PHILARCHICUS, Dominationis amans, φιλαρχικός. Charta an. 990. in tomo 8. Spicilegii Acheriani pag. 155. *Frugalem, non gastrimargicum: humilem, non Philarchicum, &c.*

¶ PHILARGIA, à Græco φιλαρχία, Amor regnandi, dominandi cupiditas. Halitgarius Camerac. Episc. in Capit. de Vita Sacerdotum, apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 75. *De gastrimargia ceterorumque principalium vitiorum recapitulatio. L. de fornicatione. L. de Philargia. LII. de ira.*

¶ PHILARGYRIA, Græce φιλαργυρία, Avaritia, amor pecuniæ. Charta Eadredi Reg. ann. 850. apud Hickes. Dissert. pag. 84. *Deprecans Dominum nostrum, ut si quis tam inflatus, Philargyria seductus amentia .... suam munificentia largitatem confringere temtares, &c.* Agnellus in Vita S. Reparati Pontif. apud Murator. tom. 2. pag. 148. *Non fuit cupiditate plenus, non tumidus, ... non replotus Philargyria, &c.* Occurrit præterea tom. 2. Concil. Hispan. pag. 532. apud Marten. tom. 2. Anecdot. col. 139. ubi perperam editum *Philargaria*, & tom. 3. col. 1663.

¶ PHILASTRIA, pro *Filiastra*, Privigna. Concil. Epaon. can. 30. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 36. *Si quis relicta avuncula miseratur* (misceatur) *aut patrui* (patruæ) *aut privigna, id est, Philastria concubitu polluatur, sive* (sive) *quibus conjunctio inlicita habeatur, interdicitur eundi* (ineundi) *melioris conjugii libertatem.* Vide *Filiaster*.

¶ PHILATERIUM. Vide *Filaterium*, & *Phylacteria*.

PHILETRUM. Visitatio Thesaurariæ S. Pauli Londinensis an. 1295. *Item unus pannus, cujus campus aureus, cum leonibus & aquilis bicipitibus de aurifilo contextis in Philetris rubeis.* Vide *Feltrum*.

¶ PHILETUM, Rete venatorium, à Gall. *Filet*. Chartular. S. Vandregesili tom. 2. pag. 1377. *Prior venari poterit se sexto cum furone & Phileto sine canibus, vindemiis præteritis usque ad brandones.* Vide *Filetum*.

PHILIPPANA ARS. Rollandinus in Tract. de Notulis: *Promitto te docere artem Philippanam, & tu promittis mihi dare 10. corbes frumenti.*

2. PHILIPPI, PHILIPPEI, Nummi, à Philippo, patre Alexandri Magni, primum cusi, quorum cum forma recepta semel placuisset, ea retenta est simul cum appellatione, addita principis, cujus esset, nomenclatura. Horatius:

Retulit acceptos regale numisma Philippos.

Prudentius Peristeph. hymn. 3.

Nec cum veniret aureos
Secum Philippos detulit.

Ubi Iso Magister: *Philippei, Mancosi*. Glossæ antiquæ MSS. & Papias: *Philippeus, solidus.* Valerianus Imperator apud Pollionem in Claudio: *Philippeos nostri vultus annuos centumquinquaginta.* Idem Valerianus apud Vopiscum in Aureliano: *Argenteos Philippeos minutulos, &c. Æreos Philippei, &c.* Ordericus Vitalis lib. 10. pag. 796. *Obsecrans, ut maximam pro Boamundo redemptionem reciperet, ipsumque acceptis centum millibus Philippeorum sibi redderet.* Vide Budæum lib. 4. de Asse, Scaligerum, & alios, qui de re nummaria scripserunt.

☞ *Philippi* aurei Hispanici in usu per Hannoniam, quorum novem valebant 12. florenis & 5. assibus an. 1531. ex Chron. Bonæ Spei pag. 459.

2. PHILIPPI. Ingulphus p. 910. *Et forte leuca dicitur a Leucon, quod in Scythica lingua interpretatur Philippus. Unde Magister in Isagogis suis O. M. l. 3. Et nivens Leucon dicit ibi, hunc Leucon fuisse Philippum Imperatorem, qui niveus descriptus est, quia Christianus, & Baptismo super nivem dealbatus. Et alio in loco ubi exponit illud, id est, Phœbum adamasse Leucothoen, dicit, Deum adamasse Christianitatem regni Franciæ, id est Philipporum, quum apud Francos nomen Philippi frequentissimum habetur, in tantum, ut Rex Henricus, qui modo regnat in Francia, filium suum primogenitum Philippum fecit appellari. Beatus enim Christi Apostolus Philippus, cum Scythis verbum Dei prædicasset, & plurimos eorum ad fidem Christi convertisset, rediens in Asiam, per Sicambros viam fecit, ac illis Christi nomen primus annuntiavit, de quibus exeuntes Franci, ut plures eorum Hierochronographi testantur, beatum Philippum Apostolum suum specialem Protod. Doctorem, & Neoapostolum adhuc tenent. Ex his omnibus colligitur, quod leuca dicitur à Leucon, id est mensura terra Philippica, id est Philippi, vel Philipporum.* Atqui ante Henricum I. quo regnante vivebat Ingulfus, Philippi nomen in veteribus tabulis vix legitur: quomodo igitur Franci nostri crebra ista apud eos nomenclatura *Philippi* appellari potuere?

PHILLATERIUM. Vide *Filaterium*.

¶ PHILOCALUS, à Græco φιλόκαλος, Honesti studiosus. Vita B. Lidwinæ tom. 2. April. pag. 309. *Vir Philocalus ac devotorum pauperum zelator magnus.*

¶ PHILOCAPTUS, vox ibrida, à Græco φίλος, & Lat. *Captus*, Amore captus. Acta S. Franciscæ Romanæ tom. 2. Martii pag. 106*. *Ut se unire posset illi, qui eam Philocaptam sui fecit.* Vita S. Bernardini tum. 5. Maii pag. 305*. *Quandoque dicebas, Philocaptus sum: morerer ea die qua meam amasiam specialiter aspicere non valerem.*

¶ PHILOCHRISTUS, vox ejusdem originis, Christi amator. Vita S. Gerardi Abb. Bron. sæc. 5. Bened. pag. 275. *Tandem convictus convictor fit Philochristus.*

PHILOCOMPUS, ex Græco φιλόκομπος, Jactantiæ amator, jactator. Suidas: φιλοκομπῶν, μεγαλοῤῥημονῶν ἑαυτὸν ὑψῶν. Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Philocompos, amator jactantia.* Addit Ugutio, *qui vult, ut labor suus appareat propter vanam gloriam.* Fridegodus in Vita Wilfridi cap. 23.

.... *Eterno is Philocompos.*

PHILOCOMPIA, Vana gloria, apud Ratherium Veronensem in Apologetico: *Afficit hac ineptissima, imo pernulla Philocompia urbanitatis vestra angustia.* Sed vereor, ne legendum sit *philocompica*. [Melius editum apud Acher. tom. 2. Spicil. pag. 225. *Tanta, inquam, me afficit hac eadem ineptissima, immo pernulla, Philocompia urbanitas vestra, angustia, ut &c.*] Wulphardus Presbyter lib. 1. Vitæ S. Walburg. in Præfat. *Ne a lectore Philocompica noter infamia.* Scholiastes Gregorii Nazianzeni in 1. in Julian. Κομψόν ἐστι τὸ εὐπρεπὲς καὶ χαρίεν· κόμπον δὲ τὸ μέγα. Est porro κόμπος, ut est apud Varinum, ἀλαζόνεια, ὁ διὰ τοῦ λόγου ἔπαρσις παρὰ τὸ κενὸν ἔχειν, ὅ ἐστι φωνή.

¶ PHILOGÆUS, Solis epitheton, à Græco φίλος, amicus, & γῆ, terra. Odo in Carmine de varia fortuna Ernesti Bavar. Ducis apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 322.

Ecce Philogeus tepidas inclinat habenas,
Et properat sol Hesperias incendere Gades.

¶ PHILOLADIUM. Tabular. Cluniac. ad annum circiter 990. Ch. 591. *Dono monasterio Cluniacensi terram quam mihi Bernardus & Wicardus in Philoladium dederunt in villa Buffarias.* Haud scio an mendum sit pro *Filiolagium*, Donum, quod *filiole* à susceptore seu patrino in adoptionis spiritualis tesseram confertur. Vide in *Filiolus.*

PHILOPARES. Vide *Filopares.*

PHILOPECUNIA, vox ibrida. Pseudo-Ovidius lib. 1. de Vetula:

. . . . . sed Philosophia
Exiliam patitur, & Philopecunia regnat.

PHILOPOMPUS, ex Gr. φιλόπομπος, qui *pompam*, fastum & jactantiam amat. S. Gerardus Abb. Sylvæ Major. in S. Adelardi Vita cap. 14. *Cujus dignitatis honore indusiatus, ... non efficitur Philopompus, non, ut plures assolent, pompolentus.* [Sed vereor ne legendum sit *Philocompus*; ibi enim *pompolentus* idem est ac *philopompus.*] Vide *Philocompus.* Vita MS. S. Gaugerici Episcopi Cameracensis lib. 1. cap. 12. *Philopompi tyrannidem divina virtutis opitulatione fefellit.*

¶ PHILOPOPUS, Eadem notione, apud Marten. tom. 9. Ampliss. Collect. col. 887. *Dum magis Philopopi, quam veri philosophi, licet habitum prætendas, morem solleris, &c.*

1. PHILOSOPHIA, Vita Monastica, ἡ κατὰ φιλοσοφία, apud Isid. Pelusiotam lib. 1. Epist. 260. [ἡ εἰς Χριστὸν φιλοσοφία in titulo libri Nili quem Ἀσκητικὸν inscripsit.] Majorianus Nov. de Sanctimonialibus: *Cum hujusmodi observatio Philosophiam religiosa mente suscipiens, non cogentis imperio, sed spontanea & matura deliberatione capiatur.* Willelmus Neubrigensis lib. 3. cap. 5. *Ædificando insigne illud Christianæ Philosophiæ speculum, Monasterium scilicet de Fontibus.* Joannes Sarisberiensis lib. 7. Policrat. cap. 21. *Vita Claustralis virtutem Philosophorum incomparabiliter antecedit, aut, quod melius crediderim, rectissime & tutissime philosophatur.* Vide Vitam S. Nili Junioris pag. 164. & Gloss. mediæ Græcitatis.

PHILOSOPHARI, Monachum agere. Luithprandus lib. 5. cap. 9. *Et ad vicinam insulam, in qua Cœnobitarum multitudo Philosophabatur, tonso ei, ut moris est, capite, ad Philosophandum transmittunt.* Et cap. 10. *Atque ad vicinum Monasterium ... tonsis, ut moris est, capitibus Philosophatum transmittant.*

¶ 2. PHILOSOPHIA, Litteratura, eruditio. Chronic. S. Petri Vivi tom. 2. Spicil. Acher. pag. 709. *Erat enim* (Hieremias ex monacho Centulensi Archiepisc. Senon. electus) *valde eloquens & studiosus in omni Philosophia.* Hinc

¶ 1. PHILOSOPHUS, Doctus, litteris egregie instructus. Henricus Huntindon. in Epist. ad Walter. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 190. *Splenduit temporibus nostris Lanfrancus Archiepiscopus vir Philosophus, vir perspicuus: cui successit Anselmus Philosophus & sanctissimus.* Ibidem: *Tempore nostro .... Episcopus Londoniensis ... Gillebertus magnus Philosophus.*

2. PHILOSOPHUS, Dignitas in Ecclesiis Canonicorum: eadem forte quæ magistri Scholarum, seu Scholastici. Tabularium Brivatense Ch. 385. *Signa Canonicorum S. Mauricii Viennensis Ecclesiæ, Otmari Decani, Rostanni Archidiaconi, Adalardi Philosophi, Benardi Canonici, Ricardi Præcentoris, & aliorum Canonicorum.*

¶ PHILTRUM, pro *Feltrum.* Vide in hac voce.

¶ PHILUS, PHILOIUS, pro *Pilus, Pilosus.* Vita MS. S. Wenwaloæi fol. 79. *Omnia tamen membra ejus Philosa erant quasi capreæ. Phili quoque ferrei omnes inerant durissimi.*

¶ PHIO. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Passam fuisse Phionem in digito sinistræ manus* (dicunt.) An idem quod Paronychia, Gallice *Mal d'adventure*, à Gr. φύω, nascor? Vide *Pinus.*

¶ PHITONES, pro *Pythones*, Pythone spiritu afflati. Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1406. apud Rymer. to. 8. p. 427. *Quia datum est nobis intelligi quod quamplures sortilegi, magici, incantatores, nigromantici, devinatores, arioli, Phitones.* Occurrit præterea in Capitul. incerti anni Caroli Magni num. 40.

¶ PHITONISSA, Eadem notione, pro *Pythonissa*, in Epist. Innocentii PP. III. tom. 3. Concil. Hispan. p. 463. *In animæ tuæ periculum detinens Phitonissam, excommunicatos defendis & usurarios atque Ecclesiæ inimicos.* Hinc

¶ PHITONIZARE, pro *Pythonizare.* Vide in hac voce.

PHLEBOTOMUM, FLEBOTOMUS, FLEBOTOMUM, Scalpellum venæ secandæ, ex Græca voce φλεβότομον, [quæ occurrit apud Hesychium, Symeon. Logoth. in Michaele Theophili filio num. 1. & aliquot alios recentiores Græcos.] Ugutio: *Flebotomum, est illud instrumentum, quo vena percutitur in minutione sanguinis.* Gloss. Ælfrici: *Flebotomus*, bloðyex. Somnerus vocem Anglo-Saxonicam, *Scalprum Chirurgicum*, vertit. Saxonibus bloð est sanguis. Isidorus lib. 4. cap. 11. *Phlebotomum, ab incisione venarum, &c.* Gregorius II. lib. 1. Dialog. cap. 4. *Medicinale ferramentum, id est, Phlebotomum.* Acta S. Agnelli Abbatis: *Medicinale ferramentum meum teneas, quod ab incisione venarum, quæ Græce Fleve nominatur, Flevotomus dicitur.* Constantinus lib. de Chirurgia cap. 2. *Phlebotomus quoque non sit æruginosus, non asper, non longus, non tenuis, non rotundus, vel brevis, sed mediocris.* Beda lib. de Minut. sanguinis: *Dies Caniculares, in quibus nec Phlebotomum imponent, nec potionem dabunt.* Leges Wisigoth. lib. 11. tit. 1. § 6. *Si quis medicus Flebotomum exercet, & ingenuum debilitaverit, &c.* Octavianus Horatianus lib. 2. cap. 16. *Quo vero repentinus dolor stomachi comprehenderit, ... his & Phlebotomo convenit subvenire.* Passim apud hunc Scriptorem. Adde Vegetium lib. 1. de Arte veterin. cap. 21. & alibi non semel, Matthæum Westmonast. ann. 1100. Walafridum Strabum de Miraculis S. Galli cap. 37. Vitam Godefredi Comitis Campebergensis cap. 48. &c.

¶ PHLEBOTIMUS, in Actis S. Udalrici tom. 2. Julii pag. 117. *Adalbero ibi cum Phlebotemo sibi phlebotemando sanguinem minui fecit.*

¶ PHLEBOTOMIA, à Gr. φλεβοτομία, Venæ sectio. Chronic. Modoet. apud Murator. tom. 12. col. 1074. *Grimoaldus Rex X. in Mediolano coronatur, qui per IX. annos regnavit; qui à Phlebotomia, dum columbam sagittat vena aperta est, in civitate Papiensi .... moritur.* Medic. Salernit. pag. 376.

Exhilarat tristes, iratos placat, amantes,
Ne sint amentes Phlebotomia facit.

PHLEBOTOMARE, *Percutere, sanguinare sanguinem*; Uguioni. Ex Græco φλεβοτομεῖν. Fulgentius lib. 3. Mythol. *Ischiacos eosdem Phlebotomant loco, &c.* Beda de Minutione sanguin. *In his diebus Phlebotomari prohibetur.* Tudebodus de Hierosol. Itinere lib. 1. *Fuerunt itaque nostri in tanta afflictione sitis, quod Flebotomare facerent suos equos & asinos, quorum sanguinem bibebant.* Occurrit passim apud Cælium Aurelian. Siccensem in libris Chronion, Octav. Horatianum,

Horatianum, Alexandrum Iatrosophistam, Vegetium de Arte veterin. libro 1. capite 24. & alios medicos: præterea in Legibus Wisigothorum lib. 1. tit. 1. §. 1. in Chronico Montisfereni ann. 1137. 1146. in Vita Adhelcidis Imperatricis lib. 2. pag. 413. in Histor. Translat. S. Joannis Abb. Reomaensis num. 8. in Chronico Sublacensi an. 1003. &c. Metaphorice Galvaneus Flamma in Manipulo florum cap. 139. *Monasterium S. Vincentii Phlebotomavit, de cujus sanguine Monasterium S. Dionysii construxit.* Similia habet Chronicon *Florflorum* fol. 128.

¶ PHLEGAOTOMARE, in Statutis Avenion. lib. 1. rubr. 43. art. 20.

¶ FLEBOTOMARE. Computus an. 1336. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 275. *Quando dominus fuit Flebotomatus, taren. 3. gran. 10.*

FLEBOTOMIARE, apud Conradum de Fabria de Casibus S. Galli cap. 7.

FLEBOTOMARIUS, qui venam secat, Chirurgus, Græc. φλεβοτόμος. Gloss. Ælfrici: *Flebotomarius*, bloð lætere, Chirurgus, qui venam apetit. Saxonibus bloð-lætan, est *Phlebotomare*. Chronicon Farfense: *Qui Romam venit, & completo anno quidam Flebotomarius malivolus veneno imposito flebotomo illum interfecit.*

PHLEBOTOMATOR, Eadem notione, in Historia mortis S. Leonis IX. PP. num. 15. Constantinus Africanus lib. de Chirurg. cap. 2. *Phlebotomator discas tactu digitorum venas, carnem, nervum agnoscere.*

¶ PHLEGARIUS. Charta Archiduc. Austriæ ann. 1365. apud Steyer. in Histor. Alberti II. Duc. Austr. col. 426. *Mandamus... omnibus nostris provincialibus marscalcis, amministratoribus, capitaneis, vicedominis, Phlegariis, castellanis, &c.*

¶ PHLEGBOTOMARE. Vide in *Phlebotomum.*

PHOCAPIS. Vetus Gloss. Lat. Gall. Thuanum MS. *Phocapis, icis, Tartre.*

¶ PHOCIA, pro Phoca, si bene conjecto, Vitulus marinus. Vide *Esono.*

¶ PHOEBIGENA. Ita epistolæ cuidam seipsum inscribit Alcuinus, apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 311. *Dilectissimo in Christo filio, humilis Phœbigena perpetua prosperitate salutem.* Ubi male editum *Phebigena.* Hujus nomenclaturæ non aliam suspicor rationem, nisi quod Alcuinus litteris apprime edoctus instituerit scholas iisque præfuerit.

PHŒNICIUM, Pannus coccinus, seu *scarlatinus*, in quo remedia quædam topica includebant, convolvebant, & colligabant medici. Marcellus Empiricus p. 58. *Eamque Phœnicio convolvas, colloque suspendas, &c.* Infra: *Cancri oculus subtiliter sublatus, & in Phœnicio colligatus, colloque suspensus, &c.* Adde pag. 67. 110. 122. &c.

¶ PHOLIDOTUS, Græc. φολιδωτός, Squamatus. Sic vocabant milites qui loricis squamatis utebantur; unde S. Petrus Hispanus *Pholidotus miles* dicitur Tamayo Salazari in Martyrolog. Hispan. ad diem 11. Martii, quod militiæ terrestri nomen primum dedisset. Vide Lipsium de Milit. Rom. lib. 3. dialog. 6.

¶ PHOLLIS, Græc. φόλλις, Genus monetæ, apud Byzantinos potissimum. Acta SS. 20. Martyr. Tarsi tom. 1. Junii pag. 633. *Quinquagenos Pholles, unde vestimentum emeret, petivit.* Vide *Follis* 2.

¶ PHONITUS. Index veter. Can. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 26. *Quod surreptum fuerit Apostolicæ sedi & suam in melius sententiam commutaverit, quando damnationem Phoniti rescindat.* Hæc ex Epist. Innocentii I. PP. unde desumta sunt, cap. 7. num. 14. edit. Coustantii nostri, emendare licet; ubi Innocentius Phorinum, quem decessor ex falso rumore damnaverat, absolvit.

¶ PHONO, pro *Phano.* Vide in hac voce. Vexillum. Guidonis Discipl. Farf. cap. 30. *Reliqua sint congrue collocata: .... Phonones à famulis deponentur, & unum signum cum eis mittant.* Vide in *Fano.*

¶ PHONOS, à Græc. φόνος, cædes, Herba quædam, sic dicta quod sanguineum succum fundat. Vide Plinium lib. 21. cap. 56.

¶ PHORITANUS, Externus, Gall. *Forain.* Charta ann. 1243. ex Archivis Massil. *Item quod omnis navis Phoritanorum sens ultra mare cum peregrinis, &c.* Vide *Foritaneus.*

¶ PHORONOMUS. Vide *Photonomus.*

¶ PHOSATUM, Arx, fossa ad urbis tutelam, ut interpretantur Bollandistæ. Vita S. Stephani Sabait. tom. 3. Julii pag. 549. *Non enim te latet, quantum gratia apud Phosati symbolam valeam.*

¶ PHOSCAS, Anatis species. Vide *Circella.*

¶ PHOTINIANI, Hæretici, quorum antesignanus Photinus Sirmiensis Episcopus circa an. 351. Ii in primis impie docebant Christum nudum esse hominem ex Josepho & Maria natum. Vide Euseb. lib. 1. cap. 2. & 4. S. Epiphan. Hær. 71. & alios passim.

PHOTONOMUS, Qui lumen distribuit, illuminator. Rotgerus in Vita Brunonis Abbat. S. Pantaleon. Colon. cap. 24. apud Mabillonium: *Quibus Abbatem præposuit nomine Christianum, sua videlicet professionis Photonomum, & in lege Domini apprime eruditum.* [*Phoronomum* edidit Mabillonius; & recte quidem: cujus vocis notio eadem est ac *Pheronymus* supra.]

¶ PHRATRIA, Societas, conspiratio, à Gr. φρατρία. Index vett. Can. 10. 3. Concil. Hispan. pag. 24. *De conjurationibus & conspirationibus, quod crimen Græci Phratrias dicunt, &c.* Vide *Fratreia.*

PHRONTISTERIUM, φροντιστήριον, Monasterium. Acta SS. Phileæ & Philoromi, Rufino interprete, num. 8. *Jam immolavit in Phrontisterio* ἀγωνιστήριά τε καὶ παρθενῶνας, καὶ φροντιστήριον, apud Gregor. Nazianz. orat. 3. quæ prima est in Julianum. τὰ τῶν ἀσκητῶν φροντιστήρια, Palladio in Vita Chrysostomi pag. 96. edit. Emerici Bigotii: ψυχῶν φροντιστήρια, Theophylacto in Institut. Reg. c. 10. [in Synaxariis in Constantino Judæo 26. Decemb.] Perdiccas Ephesius de Themat. Hieros. καὶ ἄλλα φροντιστήρια παρθένων ἱερῶν. Ita auctor Vitæ S. Nili Junioris p. 112. [Anonymus in Porphyrogen. num. 49.] & alii, qui laudantur in Notis ad Cinnamum pag. 430. Vide Glossar. med. Græcitat.

¶ PHRONYMUS, à Græc. φρόνιμος, Prudens; *Phronyme*, prudenter. Fridegodus in Vita S. Wilfridi sæc. 3. Bened. part. 1. pag. 185.

Rex vero Phronymus scindens ferale volumen,
Aspernatus eos, flammis projecit in altis.

Et pag. 192.

Sæpe meis, fateor, parebas Phronyme dictis.

¶ PHRYGES, Turcæ dicuntur Urbano VI. PP. quod Natoliam, cujus Phrygia pars est, occupabant, eosque cum priscis Trojanis confundit: usque adeo his temporibus historiæ invaluerat ignoratio. Epist. an. 1388. apud Raynaldum in Annal. Eccles. *In tantum rabies efferata Phrygum, qui Teucri alias Turchi nuncupantur, nominis Christiani perpetuorum & immanissimorum hostium intumuit, &c. Deliberavimus .... duas galeas sufficienter armare & contra hujusmodi Phryges in subsidium fidelium in proximo destinare.*

¶ PHRYGIARE, Acu pingere, opere Phrygio ornare. Vita B. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii pag. 396.* *Et pallium altaris argento Phrygiatum obtulit.*

PHRYGIUM, interdum sumitur pro limbo seu ornatu ex opere Phrygio, ut apud Leon. Ostiensem lib. 2. cap. 44. *Obtulit similiter S. Benedicto planetam purpuream aureis Phrygiis, mensium 12. signa in se habentibus ornatam.* Lib. 3. cap. 57. *Planetam purpuream cum Phryso & cum aquila ex margaritis contexta.* [Chronic. Franc. Pipini lib. 2. cap. 49. apud Murator. tom. 9. col. 669. *Illic argentum, aurum, margarita, mire fabricata Phrygia latissima, fulcimenta vestium serica.*] Præterea

PHRYGIUM sumitur pro præcipuo capitis summi Pontificis ornamento, quod hodie triplici corona insigne est, vulgoque *Regnum* appellant Scriptores, quo in solennibus ceremoniis utitur, quodque à Constantino Mag. Silvestro PP. concessum aiunt. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 6. *Tiara, est Phrygium, quod dicunt.* Arnoldus Abbas Bonæ-vallis de 7. Verbis Domini: *Hac* (thyara) *etiam minores Sacerdotes utebantur, eratque byssina, circundata coronula aurea, opere textili facta, sicut hodie Phrygium mitris nostrorum Pontificum plerumque consuitur.* Charta donationis Constantini Magni apud Anastasium Biblioth. *Deinde diadema, videlicet coronam capitis nominis nostri, simulque Phrygium, nec non & superhumerale, &c.* Callistus II. PP. in Epist. ad Stephanum Camerar. Legat. Sed. Apost. *Et Frigii quidem corona capiti nostro imposita, gaudentes exultantesque per viam sacram ad Lateranense palatium usque solenni risu nos prosecuti sunt.* Chronicon Mauriniacense lib. 2. *Ibique Romani Pontificis, ac ut sibi consuetudinis est in sacris magnisque festivitatibus, Frigio coronatus, ... ad Ecclesiam matricem pervenit.* Sugerius in Ludovico VI. Rege, de Alexandro PP. *Cumque Turonis apud S. Martinum, ut mos est Romanis, Frigium ferens: Lætare Hierusalem celebrasset.* Et infra, de Callisto II. *Ibique more Romano seipsos præparantes multo & mirabili ornatu, circumdantes capiti ejus Frigium, ornamentum imperiale instar galeæ circulo aureo circumcinnatum, imponunt.* Joann. Sarisberiensis lib. 8. Policrat. cap. 23. de Adriano PP. *Spinosam dicit Cathedram Romani Pontificis, sic tantum acutissimis usquequaque consertam aculeis, tantaque molis, ut robustissimos premat, terat, & comminuat humeros. Coronam & Phrygium clara merito videri, quoniam ignea sunt, &c.* [Guido in Vita Cælestini V. PP. apud Murator. tom. 3. pag. 617. *Roma itaque Bonifacius Frigii regnive corona festive redimitus.*] Denique Jacobus Stephanus Cardin. lib. 2. de Coronatione Bonifacii VIII. cap. 7.

Tunc Senior Levita manu diadema venustum
Imperii signum, pavonis cortice candens
Pennarum intexto, gemmis radiantibus auro,
Vallatum in gyro, cui summo in vertice carbo
Evomit & cubito gemmarum maxima flammas,
Imposuit capiti, sphæra cubitique figuram,
Accipiens Phrygium, lapidem fulgeris manem
Quondam, sed nivei plenum candoris acuto
Vertice contentum gemma, nunc temporis auctum:
Hac Romana tenens quondam fastigia Cæsar
Constantinus apex statuit, tum primus in orbe
Fonte sacro purgatus herus, propriis sibi Regnum
Seu Phrygium manibus Silvestri in vertice pressit.

Ex qua sane *Phrygii* Pontificii descriptione colligi potest, similis fuisse figuræ, qua Constantini M. *Camelaucium*, de quo pluribus egimus in Dissert. 24. ad Joinvillam pag. 291.

¶ PHRYSICUM BUTYRUM, pro *Frisicum*, ni fallor, Gall. *Beurre frais.* Medic. Salern. edit. 1622. p. 227. *Sexta* (cerevisiæ proprietas) *quod ventrem molliat. Ejusmodi inter triticeas Hamburgensis existis: grati saporis est, multum substantiæ habet, ... & in solvendo alvo per se, aut cum butyro Phrysico primum locum sibi vendicat.* Vide *Friscus.*

¶ PHRYSUM. Vide *Phrygium.*

PHTISISCERE, Phtisica passione laborare, apud Sidonium lib. 5. Epist. 14.

¶ PHUND, Libra Vide *Funt.*

¶ PHYALA FRANCISCA, inter ministeria sacra recensetur in donatione S. Rudesindi Episc. pro Monast. S. Salvatoris de Cella-nova, tom. 3. Concil. Hispan. pag. 181. *Concedimus etiam Phyalas argenteas Franciscas 11. soparia exaurata, lopas exauratas cum coopertoriis 11.* Vide *Phiala.*

PHYLACTERIA, appellabant veteres *Amuleta*, ad arcendos vel pellendos morbos. Gloss. Græc. Lat. *φυλακτήριον. Servatorium, amolimentum, amoletum, pravia.* (l. brevia) [Gloss. x. saltem sæc. ad calcem collect. Can. è Bibl. DD. *Chauvelin* Reg. sigill. Custodis: *Philacteria, id est x. verba legis, aut scriptura vana, quod ligat homo super caballum aut super caput suum.*] Gloss. Latin. MS. regium: *Phylacteria, carmina.* Vett. Glossæ MSS. ad Concilium Laodic. cap. 36. *Pittaciola decalogi collis suis suspendentes Judæi Filacteria vocabant: sed hic obligationes, quas hominibus suspendunt incantatores intellige.* Marcellus Empiricus cap. 8. *Et Gaitano lino inserto pro Phylacterio uteris, voto prius facto contra Solem orientem, quod eo anno cerasa usu sis manducaturus.* Cap. 14. *Et laboranti de uva, luna septima, Phylacterii more suspendes.* Adde pag. 104. 155. Quæ quidem *Phylacteria* ut diabolicas adinventiones semper proscripsit Ecclesia. S. Augustinus serm. 215. de Temp. *Per fontes & arbores, & diabolica Phylacteria, per characteres, & aruspices & divinos .... sibi mala miseri homines conantur inferre.* Serm. 163. *Auguria non observent, Phylacteria & characteres diabolicos, nec sibi, nec suis, aliquando suspendant.* Capitula S. Bonifacii Mogunt. cap. 33. *Si quis auguria, ... Phylacteria, id est scripturas, observaverit, &c.* Capitula Caroli M. lib. 6. c. 72. *Phylacteria, vel falsa inscriptiones, aut ligatura, &c.* Ita passim utuntur S. Audoenus in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 15. pag. 216. Acta S. Anastasii Martyris apud Baronium ann. 713. num. 7. Vita S. Nili junioris pag. 4. Gregor. III. Epistola 3. ad Optimates German. Beda lib. 4. Hist. cap. 27. Synodus Laodic. cap. 36. Trullana cap. 61. Moguntin. an. 742. Romana sub Gregor. II. PP. cap. 22. Agath. cap. 68. Liptin. cap. 5. Capit. Caroli Mag. lib. 7. cap. 94. Addit. 2. Ludovici Pii cap. 18. [Marbodus de Herbis lib. 5. c. 11.] &c. Vide *Brevia, Ligatura*, [Martinii Lex. in hac voce,] & quæ de ejusmodi amuletis & phylacteriis contra morbos congessit Jacobus Gothofredus ad leg. 3. Cod. Th. de Maleficis, & Leo Suavius ad Paracelsum.

¶ PHYLACTIRIA, in Libello Pirminii to. 4. Analect. Mabillon. pag. 587. *Omnia Phylacteria diabolica & cuncta supradicta nolite ea credere, &c.*

¶ PHILATERIA, Eadem notione, in Conc. Tolet. XVII. inter Hispan. tom. 2. pag. 760.

PHYLACTERIA apud Christianos, dictæ Arculæ, in quibus Sanctorum reliquiæ reconduntur, quod eæ serventur, vel deferantur εἰς φυλακτήριον, ut loquitur Theophanes an. 31. Copronymi, pag. 375. *Καὶ ὅτι λείψανον ἅγιον ἐφάνη τις ἔχων εἰς φυλακτήριον, καὶ τοῦτο τῷ πυρὶ παρέδωκεν.* Ita hoc loco ἐγκόλπιον in-

digitat, quod *φυλακτὸν* vocat Leo Grammaticus in Theophilo pag. 451. Albericus in Chron. *Phylacterium a collo usque ad pectus pendens Sanctorum reliquiis refertum, quorum patrocinio se in periculis tutum futurum credebat.* Joan. Diaconus in Vita Gregorii Mag. lib. 4. cap. 80. *Reliquiarum Phylacteria, tenui argento fabricata, vilque pallio de collo suspensa.* Histor. Miscella lib. 20. pag. 629. *Et pretiosa quidem ligna ab eo sublata supra mensam posuit, Phylacteria vero in collo suo suspendit.* Vide *Encolpium.*

PHYLACTERIA etiam appellabant Thecas, in quibus reconduntur Sanctorum reliquiæ, quæ in ædibus sacris servantur. Beletus de Divinis Offic. cap. 115. *Est tamen discrimen inter Phylacterium & Phylacteriam. Phylacterium enim chartula est, in qua decem Legis præcepta scribebantur, cujusmodi chartas solebant ante suos oculos circumferre Pharisæi, in signum religionis. Unde in Evangelio: Dilatant enim Phylacteria sua, & magnificant fimbrias. Atque hoc quidem Phylacterium à φυλάττω, & Thorah, quod est Lex. Philacteria autem, phylacteria, vasculum est, vel argenteum vel aureum, vel etiam crystallinum, in quod Sanctorum cineres & reliquiæ reponuntur.* Dudo lib. 3. de Morib. Norman. *Delatisque Sanctorum Phylacteriis, manibus super ipsa impositis.... juravit, &c.* [Testament. Everardi Comit. an. 837. apud Miræum tom. 1. pag. 21. *Phylacterium de almandinis & cristallo paratum unum, Phylacterium argenteum unum, &c.* Translat. S. Ebrulfi sæc. 5. Bened. p. 230. *Pyxides vero plures protulit, ac Phylacteria in quibus erant sacra cum inscriptionibus suis pignora.*] Hugo Flaviniac. in Chron. Virduo. *Phylacteria aurea & argentea & crystallina cum Sanctorum reliquiis.* Utuntur hac notione Bonifacius, Hugo Flaviniacensis in Chronico Virdunensi, pag. 167. 246. Petrus Cluniac. lib. 6. Epist. 28. Vita S. Willelmi Ducis cap. 16. Harigerus in Vita S. Landoaldi num. 9. Ordericus Vitalis lib. 6. pag. 599. 619. Helgaudus in Vita Roberti Regis pag. 74. Gesta expugnantium Jerusalem cap. 17. &c.

¶ PHILACTERIA, fem. gen. Guidonis Discipl. Farf. cap. 5. *Philacteria superstolaunt & tapetia ex formis auferantur.* Et cap. 8. *Post versum seniores ponant Philacterias super altare hinc inde, sicuti in choro consistunt.*

PHILATERIUM. Gregorius Mag. lib. 12. Epist. 7. *Adulovaldo Regi transmittere Philateria curavimus, id est, Crucem cum ligno sanctæ Crucis, &c.* Dudo lib. 2. de Actis Normannorum:

Reliquiæque simul, Philateria, cruxque verenda.

Monast. Anglic. tom. 1. pag. 93. *Dedit etiam de suis capellas capsides & Philateria cum nonnullorum Sanctorum reliquiis.*

PHYLATTERIA. Durandus lib. 1. Ration. cap. 3. num. 26. *Philatteria, est vasculum de argento vel auro vel crystallo, vel ebore & ejusmodi, in quo Sanctorum cineres vel reliquiæ reconduntur.* Le Roman *de Rou* MS.

Desous out une Filarire
Tout le meillor qu'il pot eslire
Et le plus chier qu'l pot trover.

Alibi:

Filatieres & Testes, & autres saintuaires.

Le Roman *du Renard couronné* MS.

Qui dont oïst vilain jurer
De crois, de Dius, & de Philateres,
Qu'il fu pendus ainsi con lerrer.

Adde Dissert. 26. ad Joinvillam pag. 310. & Concilia Ecclesiæ Rotomagensis pag. 254.

PHYLARCHI. Ita Saraceni Duces suos vocabant, quod εἰς φυλάς, seu *tribus* divisi essent 12. quibus ii imperabant, ut testatur Procopius lib. 1. de Bello Persico cap. 17. 19. 20. Julianus Antecessor Constit. 95. *Neque Phylarchum, id est Saracenorum Ducem, &c.* Marcellinus Comes: *Quindecim millia Saracenorum ab Alamundaro cum Chabo & Heside Phylarchis limites Euphratesiæ ingressa sunt.* Occurrit passim apud Theophanem, & alios scriptores Byzantinos, & in Vita S. Nili junioris pag. 26. Vide Henricum Valesium ad Ammiani lib. 24. & Glossarium Fabroti ad Constantinum Manassem.

PHYSICA, Medicina, ἰατρική, quæ circa hominis naturam versatur. Willelmus Malmesbur. in prologo libri 2. de Gestis Angl. *Logicam enim quæ armat eloquium, solo libavi auditu: Physicam, quæ medetur corporis valetudini, aliquanto pressius concepi.* Will. Tyrius lib. 18. cap. 34. *Nostri enim Orientales principes, maxime id efficientibus mulieribus, spreta nostrorum Latinorum Physica & medendi modo, solis Judæis, Samaritanis, Syris & Saracenis fidem habentes, eorum curæ se subjiciunt imprudenter, & eis se commendant Physicarum rationum prorsus ignaris.* Hugo Falcandus de Calamitate Siciliæ pag. 683. *Misit Archiepiscopum Salernitanum, virum in Physica probatissimum.* Egidius Corboliensis MS. de Virtutibus medicaminum:

Quo Pessulanus ubi Mons auctore niteret,
Jam dudum Physica laus eclipsata fuisset.
Qui vetulo canos profert de pectore sensus
Ricardus, senior quam plus ætate senili.

Et lib. 3. de Salerno:

Fons Fisica, pugil eucrasiæ, cultrix medicinæ.

De Studio Physicæ Montispessulani vide præter Ranchinum, Gariellum in Episcopis Magalonensibus pag. 155. Gaufridus de Vino Salvo in Poetria MS.

Instar Papa boni pastoris ab ore supino
Servat ovile suum, vel quomodo Physica curat
Corpora, sic animas & vulnera curat eorum.

Utuntur Guigo in Vita Hugon. Episc. Gratianop. num. 32. Ordericus Vital. lib. 3. pag. 477. Will. Tyrius lib. 18. cap. 19. Arnoldus Lubec. lib. 2. cap. 40. Honorius III. PP. in V. Compilat. tit. 27. cap. 1. Matth. Paris pag 639. Tho. Archidiac. in Hist. Salonit. cap. 19. Joann. Sarisberiensis lib. 1. Metalog cap. 4. lib. 2. cap. 6. Vitæ Abbatum S. Albani pag. 67. &c. Le Roman *de la Malemarastre* MS. *Jacis Ypocras si fu li tres plus sages clers de Physique, qui onc fut à son taus.* Guillelmus *Guiart*, in Philippo Augusto:

Grand dueil en orent Crestiens,
Tant que tous ses Physiciens
Qui de luy garir s'entremissent,
D'assentement commun li distrent, &c.

¶ PHYSICA CONFECTIO, Medica. Concil. Turon. ann. 1163. cap. 8. *Sub obtentu languentium fratrum medendi corporibus.... regulares quosdam ad legendas leges, etiam confectiones Physicas ponderandas, de claustris suis educit* (diabolus.)

¶ PHYSICALIS, Medicinalis. Charta an. 1230. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 968. *Consideratis meritis & fama & ægritudine tanti viri, ... & quæ in physicis & Physicalibus rebus & familia sua oporteret sustinere, provisionem ei assignavit, &c.*

PHYSICUS, Medicus. Lambertus Ardensis p. 117. *Unde & Physici ejus neminem ad ipsum accedere permittebant.* Adde pag. 118. Testamentum Asini editum à Petro Lambecio: *Fel appthecariis, fleren meum medicis, urinam quoque Physicis.* Rigordus

professione physicum se dicit prologo Historiæ. *Medici physici*, apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 21. *Magistri in Physica*, in Constitut. Sicul. lib. 3. tit. 34. Ita usurpant hanc vocem Concilium Turon. III. an. 813. cap. 48. Willelm. Tyrius lib. 18. cap. 19. Oliverius Scholast. pag. 1186. Jacobus de Vitriaco lib. 3. Hist. Orient. pag. 1135. Arnoldus Lubecensis lib. 2. cap. 40. Anonymus in Chronicis Sclavicis cap. 34. Matth. Paris p. 234. 511. Liber de Gozecensis Monast. fundatione pag. 226. &c. Vide præterea Leges Alfunsinas parte 1. tit. 17. lege 28 part. 2. tit. 9. lege 10. Ita usurpavere etiam hanc vocem nostrates: Alanus Charterius in Parlamento amoris:

Et la tres douce Physicienne
Pour guerir son servant feable.

Idem de tractatu *de l'Esperance: & se le patient crie, & jeguerment de la dureté de son mire, qui la laisse en tele chaleur eslever, pourtant n'est mie le sage Physicien à lui ottroier.* Vide Monstrelletum 1. vol. pag. 66. 3. vol. pag. 25. Christianum Pisanum 1. part. cap. 13. & Stephan. Paschasium lib. 8. Disquisit. Francicar. cap. 26. Clericos *Physica* seu medicinæ operam dedisse probat Angelus à Nuce ad Leonem Ost. lib. 1. cap. 33. lib. 3. cap. 7. Vide Concilium Monspeliense an. 1195.

☞ Fatendum tamen est Clericis, Monachisve sæpius interdictum fuisse à canonibus ne huic scientiæ vacarent. Concil. Turon. an. 1163. cap. 8. & alia bene multa. Id sub pœna excommunicationis *ipso facto* incurrendæ vetant Statuta Eccles. Cadurc. &c. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 743. *Item, religiosi leges vel Physicam audientes.* Statuta Ordin. Prædicat. an. 1243. ibidem col. 1685. *Item, fratres non studeant in libris Physicis.*

¶ PHYSICUS MONASTERII, Cui in Monasterio cura infirmorum demandata. Capitul. gener. MSS. S. Victoris Massil. *Item de officio infirmaria; primo statuimus & ordinamus quod annuatim scilicet in festo S. Joannis Baptistæ Physicus monasterii juret in Capitulo coram conventu in manibus Prioris claustralis recipientis juramentum nomine ipsius & totius conventus fideliter se habere circa curam infirmorum, ut habeant omnia necessaria tam in rebus medicinalibus, quam in aliis condecentibus & necessariis juxta infirmitatem quam quilibet patietur; quod nec amore, nec odio, nec prece, nec pacto alicujus moveatur, quin provideat cuilibet.*

¶ PHYSICE, i. e. secundum Medicos. Miracul. S. Humilianæ tom. 4. Maii pag. 406. *Patiebatur infirmitatem in femore, quæ vulgo dicitur anghio, Physice dicitur bubo.*

PHYSICULATUS, in Catholico parvo, *divinatus, vel pronunciatus.* Ibidem: *Physiculo, deviner, prononcer.* Vox augurum & aruspicum. Gloss. Isid. *Physiculo, propitio deos. Physiculator, augur, naturas in extis animantium quærens.* Proinde vox formata, ut putat Scaliger, à *φυσικεύειν*. Martianus Capella lib. 1. pag. 5. *In fanis, quibus aut vaticinia obliquis fundebantur ambagibus, aut denuntiata pecudum cæde Physiculatis extorum proficiis viscera loquebantur.* Et lib. 2. pag. 38. *Hæc aruspicio exta Physiculant admonentia quædam, vocesque transmittunt.* Fridegodus in Vita S. Wilfridi cap. 47.

Et quamvis odiis proscriptus Physiculatis, &c.

[Malim *Physiculatum odium* capitale, naturale seu domesticum interpretari, ut ex sequenti versu colligi posse videtur:

Protinus arbitrio, Wilfride, piabere nostro.]

Saxo Grammaticus lib. 1. Histor. Danicæ, de variis Mathematicis: *Secundi post hos primum Physiculandi solertiam obtinentes artem possedere Pythonicam, &c.* [Hinc emendandus Robertus monachus in Histor. Palæst. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 3. pag. 96. ubi perperam editum *physicaculari*, pro *physiculari*. Vide *Fisiculare*.]

¶ PHYSIOLOGUS, Medicus, qui de iis quæ ad naturam hominis spectant, disserit. Acta Murensis Monasterii apud Eccard. de Orig. Habsburgo-Austr. col. 217. *Item Augustinus de verbis Domini, & de verbis Apostolorum, & Physiologus.* Johann. Abrinc. de Offic. Eccles. pag. 46. *Tot enim diebus secundum Physiologos humanum corpus intra matris uterum adita nativitatis die compaginatur.*

¶ PIA, Eo nomine Reliquias Sanctorum aliaque pietatis instrumenta, quibus donantur ii qui summum Pontificem adeunt, intelligere videtur Johannes Fiscamnensis Abbas in Epist. ad Leonem IX. PP. apud Marten. Nov. Collect. vett. Script. pag. 22. *Hi certe contempta super pace Apostolica vestra sanctione, me invaserunt, spoliaverunt, & omnibus Piis lacrymabiliter dehonestaverunt, &c.*

PIABILIS, *Grandis*. Sic Glossæ antiq. MSS.

PIACA, Papiæ, *Aigatia*. [Jam monuimus in v. *Aigatia* legendum esse *Pica*, Gall. *Pie*, quam Picardi *Agache* vocant.]

¶ PIACUM, Pœna, animadversio, Gall. *Punition.* Statuta antiqua Canonic. Regul. apud R. Duellium Miscell. tom. 1. pag. 88.

Qui non prodit se, punitur, nonque pusille,
Sed quasi pro duplici, quia peccavitque, reatum
Celari voluit; gravius capit ergo Piacum.

¶ PIAGO, ἁγνίζω, in Gloss. Lat. Græc. Cod. Reg. *Purifico, purgo*; Sangerman. *Pagno*; forte *Pie ago*, ex Barthio.

¶ PIANCA, vox Italica, Asser, Gall. *Planche.* Chronic. Petri Azarii ad ann. 1357. apud Murator. tom. 16. col. 344. *Et tunc castellanus, deposito assere seu Pianca cum cuzella, dixit, &c.*

¶ PIANCAVUM SAMITUM. Sallas Malaspinæ de Reb. Sicul. lib. 4. cap. 6. apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 295. *Suspensis ad chordas strophais, flectis, .. cultris tectis de Piancavo samito, bysso & purpura, &c.* Vide *Exametum*, & *Pizacium*.

¶ PIANTONUS, ab Ital. *Piantone*, idem quod infra *Planco*, & *Plansonus*, ramalis talea. Statuta Placent. lib. 3. fol. 65. recto: *Item quicunque destruxerit salicet francischos & Piantonos, & infedumina novella, solvat communi Placentiæ soldos 20. pro quolibet salice & Piantono.*

PIASTER, Pinus silvestris. Ebrardus in Græcismo cap. 25.

Arboreumque tamen dic femineum fore nomen;
Ni dumus, rubus, oleaster, sive Piaster.

1. PICA, PICCA, ex Gallico *Pic*, Unidens ligo, quo terra atteritur, & foditur; *epupa*, Plauto in Captivis, ut observatum à Salmasio ad Pollionem, *obpopa* & *otpopa*, ἔποψ, in veteribus Glossis, unde nostrum *houe* eruit. Will. Brito lib. 2. Philippid. pag. 115.

. . . . Sub eisque secore minarius instat
Cetibus & Piccis imi fundamina muri.

Will. de Podio Laurentii cap. 38. *Turribus & muris fortiorum destruendis Picas ferreas applicabant.* [Monstræ factæ apud Chassagniam ano. 1511. *Stephanus Rigelon, injunctum est ei quod habeat unam Picam.*]

PICATOR, Qui *pica* terram fodit. Lambertus Ardensis p. 258. *Fossarii cum fossoriis, ligonistæ cum ligonibus, Picatores cum picis, malleatores cum malleis.*

Pico, Idem quod *Pica*. Epistola Arnoldi Archiepiscopi Narbonensis de parta victoria contra Mauros in Hispania an. 1212. *Postmodum capiti castri ejusdem incessanter sagittis & lapidibus per totum diem & noctem impugnarunt, muros nihilominus cum Piconibus fodientes.*

¶ Picha, Eadem notione. Chronic. Tarvis. apud Murator. tom. 19. col. 765. *Impugnans partim cum scalis erectis muris, & partim cum Pichis ferreis sudibusque, &c.*

¶ Picho, in Annal. Estens. Jacobi de Layto apud Murator. tom. 8. col. 981: *Paratis itaque multis malleis, sive Pichonibus ferreis atque scalis, &c.*

A voce *Pica*, dictæ sarissæ, seu longiores peditum hastæ, ut quibusdam placet. At cum alia prorsus sit picarum, seu sarissarum, forma, aliis non arridet hæc sententia. Turnebus lib. 21. Adversar. cap. 25. *Picas* nostrates, quasi *spicas* appellatas putat; & revera spicarum speciem prorsus referunt. Octavius Ferrarius à *spiculum* deducit.

¶ 2. PICA, Ordo recitandi divini officii, vulgo *Directoire*. Breviarium edit. Londini an. 1555. *Incipit ordo Breviarii seu portiforii secundum morem & consuetudinem ecclesiæ Sarum* (seu Sarisburiensis) *Anglicanæ una cum ordinali, seu quod usitato vocabulo dicitur Pica, sive directorium sacerdotum. Pica de Dominica prima Adventus.* Vide *Ordinale*.

PICAGIUM, Tributi species, quod, ait Spelmannus, in nundinis penditur ob veniam effodiendi soli; sic ut tabernacula ponantur nundinalia, stationes, & officinæ, quas *stalla* vocant; facultas *de piquer la terre*, nostris. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 722. *Sint quieti de ... omnibus auxiliis, placitis, querelis, & ad omnia Comitatus, & de muragio, pontagio, pannagio, pavagio, passagio, cariagio, tallagio, Picagio, &c.* Idem pag. 976. *Quieta de omnimodo pavagio, passagio, estagio, stallagio, cariagio, Picagio, teragio, tronagio, &c.* Vide *Pictare*.

PICARDIA, Belgicæ notissima hodie Provincia; cujus urbs præcipua Ambianum, unde id nominis acceperit, nemo adhuc, ut opinor, assecutus est; adeo ut mirum sit, ab aliquot sæculis appellationis originem hactenus incompertam esse. Quis enim Jacobi Guisii lib. 21. Annal. Hannonensium cap. 32. amplectatur sententiam, scribentis, à nescio quo Pignone, ex Alexandri M. Ducibus, qui castrum Piquiniacense ad Somonam fluvium struxerit, sic appellatam? tametsi Joannes Corbichonus, qui Caroli V. Regis mandato librum de Rerum proprietate in Gallicam linguam vertit an. 1372. lib. 15. cap. 122. eidem adstipulari quodammodo videatur, hisce verbis: *Picardie est une partie de France vers Beauvais, qui est ainsi appellée pour le chastean de Piquigny, comme dit Grodogne au livre de la Destruction des Troiens. Car le chasteau Piquigny eut jadis la Seigneurie de tout le pays jusques à la mer d'Angleterre, pour ce de Piquigny fut Picardie nommée.* Mox subdit, Picardiam complures urbes complecti, Ambianum scilicet, Bellovacum, Abbatis-villam, Clarummontem, Hamum, S. Quintinum, Durlanum, Noviodunum, Tervannam, Turnacum, Atrebatum, S. Audomarum, Bethunam, Duacum, Orchiacum, & alias complures: præterea Picardiam dividi in superiorem, quæ Parisiorum provinciæ finitima est, & inferiorem, quæ Flandriæ & Brabantiæ. Sed cum castrum *Pinchiniacum*, uti vocatur à Dudone lib. 3. de Act. Norman. pag. 104. non ut hodie *Piquigny*, sed *Pinkeni*, & Latine *Pinconium*, in veteribus utriusque linguæ Tabulis appelletur, vix est, ut in hanc sententiam aliquis facile concedat: cum præterea castrum nudum sit, nec ullius apud Romanos antiquitatis, tametsi illustri admodum familiæ, quæ Ecclesiæ Ambianensis Vicedominatum obtinuit, nomen dederit.

Falcetus lib. 2. de Militia Francorum pag. 123. Papyrius Massonus in Notitia Galliæ, & aliquot alii post laudatum Curbichonum, ab eo armorum genere, quod vulgo *Pique* appellamus, dictos Picardos volunt, quod ea, ut aiunt, gentis ejusce propria fuerint, juxta illud Lucani lib. 1. de Suessionibus:

.... *Longisque leves Suessones in armis.*

De quo etiam egit Cluverius in Germania antiqua pag. 297. Sed & neque Suessionibus propriæ fuerunt hastæ longiores, ut quæ Pannonibus etiam ab Amiano lib. 17. & Armoricis nostris tribuantur ab Eucherio Lugdon. lib. 2. de Instruct. cum deinde longe recentior legatur *picarum* apud nostros usus, vel saltem nomenclatura, nec illa videtur propior vero sententia. In Charta Caroli VI. Reg. Franc. an. 1321. ex Regesto 120. Tabular. Reg. Ch. 33. *picarum* Flandrensium mentio fit: *a tout grans bastons ferrez, comme glaives & piques de Flandres.*

Andreas Thevetus lib. 15. Cosmogr. cap. 3. à quibusdam gentibus, quæ regiones has inhabitarunt, denominatam scribit Picardiam, nullo prorsus fundamento, cum, quæ eæ fuerint, non nominet, nisi forte *Begardos* hæreticos intelligat, quorum nomen tantum auditum docuimus sub finem 13. sæculi à quibus denominatos Picardos non desunt qui existimaverint: tametsi *Beguinorum*, quos eosdem cum Begardis plerique censent, nomen longe antiquius sit; cum ab ejusmodi hæreticis, quos cum Valdensibus eosdem esse volunt, hæreticos Bohemos *Picardos* vulgo inde appellari, constans fere sit opinio, quod ex Belgio in has provincias transierint. Etsi non magnopere repugnaverim, si quis ita dictos velit ab eorum quodam primario signifero, cui *Picardi* nomen fuerit; ut *Sicardes* olim ipsos Albigenses appellatos scribit Paulus Perrinus, à Sicardo præcipuo hæreseos doctore apud Lomberias, cujus meminit Willelmus de Podio-Laurentii cap. 4.

Sane *Picardos* Bohemos à Belgicis appellatos, nullo licet præterquam æquivocæ nomenclaturæ fundamento, ea, ut diximus, obtinuit hactenus sententia, præsertim cum Picardiæ provincia hac ipsa tempestate ea hæresi infecta legatur; quod præ cæteris testatur Matthæus Paris ann. 1236. *Circa autem dies illos, invaluit hæretica pravitas eorum, qui dicuntur Paterini & Bugares in partibus Transalpinis, de quorum erroribus malo tacere quam loqui, adeo quod fidei puritatem in finibus Franciæ & Flandriæ ausi sunt perturbando violare.* Quod rursum ingerit sub an. 1238. Sed & aiunt, Valdum, hæresis auctorem; cujus propagatores, atque adeo hæredes sese hodie profitentur nostri Calvinistæ, ac gloriantur, quod videre licet apud Paulum Perrinum in Valdensium Historia, summo Pontifice & Lugdunensi Archipræsule potissimum adnitentibus, pulsum Lugduno ann. 1163. in finitimas Flandriæ provincias migrasse, ubi pravas suas opiniones propagaverit, adeo ut eæ statim tabe infectæ fuerint: quam quidem ut à populorum animis avelleret, Philippum Augustum in Picardiam cum valido exercitu profectum, urbes complures, ac nobilium castra fere trecenta funditus excidisse; hæreticos usque in Flandriam secutum, ubi eorum quamplurimos ignis supplicio damnaverit: ita

Dubravius lib. 14. Hist. Bohem. qui vera falsis hac in re miscet. Falsum enim, ullam suscepisse in Picardiam contra hæreticos expeditionem Philippum Regem, quam pro eo, quod in Occitania gestum est, bello perperam cepit, tametsi verum sit, *Bulgaros*, uti Valdenses vocabant, in Flandria & regionibus adjacentibus igne consumptos, quod in voce *Bulgari* adnotamus. Quinimmo longe ante Valdum, Maniehæorum hæresis, à qua Valdensium prufluxit, in iis viguit provinciis, ut colligere est ex Guiberto lib. 1. de Reliquiis Sanctorum cap. 3. lib. 3. de Vita sua cap. 16. & Synodo Atrebatensi an. 1025. nuper edita à viro doctissimo D. Luca Acherio tom. 13. Spicilegii. Ab istis tamen qui Picardiam insederant & infecerant, hæreticis, Bohemicos Picardos appellatos doctiorum fere est sententia, atque inprimis Æneæ Silvii in Histor. Bohem. cap. 41. ubi de Adamitis. Sed & de iis ita Thuanus noster lib. 6. Hist. *Petrus Valdus eorum antesignanus patria relicta in Belgium venit, atque in Picardia quam hodie vocant, multos sectatores nactus, cum inde in Germaniam transiisset per Vandalicas civitates diu diversatus est, ac postremo in Bohemia consedit, ubi etiam hodie ii, qui eam doctrinam amplectuntur, Picardi ea de causa appellantur.* At Bohuslaus Balbinus in Epitom. Rerum Bohemicarum lib. 4. cap. 5. Picardos in Bohemiam tum primum venisse an. 1418. scribit. Vide Epistolam Valdensium ad Calvinum inter ejusdem Epist. num. 250. Georgium Bartholdum Pontanum in Bohemia sacra lib. 7. cap. 9. Gretzerum in Præloquio ad Ebrardum contra Valdenses cap. 4. [*Lenfant* in Hist. Belli Hussit. lib. 5. pag. 79. & Dissert. *de Beausobre* de Adamit. Bohem. ad calcem laudatæ Historiæ.]

Non defuere denique, qui nullo vero simili fundamento Picardiæ nomen huic Provinciæ inditum scripsere, ab incolarum indole, quos in rixas, quas nostri *piques* dicunt, procliviores esse aiunt: quasi vero, licet de Picardorum moribus id concederetur, quod in dubium jure vocari potest, toti provinciæ invidiosum & contumeliosum imponeretur nomen, quod ab omnibus tam facile reciperetur. Ita dum in rebus dubiis, incertis conjecturis ac divinationibus longe petitis indulgemus, fere semper nugas vendimus ac illudimus.

Cum igitur incertum maneat hujusce provinciæ nomenclaturæ etymon, duo potissimum supersunt investiganda, ac primum, quis ex antiquioribus Scriptoribus Picardiæ nomen ei attribuerit; alterum, an propriam antea nomenclaturam habuerit, priusquam ita indigitaretur. Falcetus ait, Petrum Blesensem in Epistolis *Picardiam* nominasse; vixit ille circa an. 1200. quod sane nondum deprehendi, nec scio an Blesensem legenti id mihi elapsum fuerit. Utcumque sit, Nicolaum de Braia, qui circa id temporis vixit, Picardiæ meminisse, adeoque his tum primum seculis ejusmodi nomen invaluisse. Ille enim in Vita Ludovici VIII. sub quo vivebat, quod in exitu operis testatur, ita ait:

At Comes egregius, & Martius ille Philippus,
Bolonia patris imitans pia gesta Philippi,
Gloria Picardis, Comitem sed Flandria luget.

Matthæus Paris, qui obiit ann. 1256. sub ann. 1229. *Qui enim seminarium tumultuosi certaminis moverunt, erant de partibus conterminis Flandriæ, quos vulgariter Picardos nominamus.* Describitur Epistola Alexandri IV. PP. à Waddingo an. 1256. num. 3. cum hoc tittulo: *Venerabilibus fratribus Archiepiscopis & Episcopis ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus ... per Franciam, Burgundiam, Picardiam, Britanniam, & Normanniam constitutis.* In Charta Simonis Card. Legati Apostolici an. 1266. fit mentio 4. Nationum Academiæ Parisiensis, Franciæ, Picardiæ, Normanniæ & Angliæ. Neque memini, me legisse id nominis in antiquioribus Tabulis ejusdem Academiæ, tametsi Nationum mentio fiat, iis non nominatis, circa an. 1232. in ejusdem Histor. Bulæana tom. 3. pag. 141. Exhinc *Picardia* & *Picardorum* sat frequens occurrit mentio, apud Eberhardum in Chron. an. 1287. auctorem Hist. Australis an. 1285. Guillelmum Nangium in S. Ludovico pag. 377. & in Philippo Pulcro pag. 540.

Jam vero ut quædam dicamus de propria ac genuina Picardiæ provinciæ nomenclatura, antequam ita indigitaretur, quod uti observatum, vix ante annum 1200. obtinuit: constat nulla peculiari appellatione apud Scriptores denotari, si cum iis, quibus hodie porrigitur, tractuum spatiis illa spectetur: sed sui quique tractus à primariis urbibus, vel ab ipsis Comitatibus denominationem accipiebant. Verbi gratia, Ambianensis, *Pagus Ambianensis* dicitur Dudoni lib. 3. de Act. Normann. pag. 104. 135. 138. Philippus *Mouskes* in Ludovico V.

Eu la contrée d'Aminois,
As paiens firent mult d'anois.

Et in Philippo Aug.

C'il d'Aminois & de Pontieu,
Tinrent bien d'autre part lor lieu.

Apud Suger. in Ludov. VI. pag. 313. *Pontivos & Ambianenses & Belvacenses in sinistro* (cornu) *constitui approbavit.* Apud Rigord. ubi de prælio Bovinensi: *Supervenientes communia specialiter Corbeii, Ambianenses, Belvaci, & Compendii, Atrebata, &c.* Ita Ambianenses, Pontivos, & Corbeienses una memorat Chron. vernac. Flandriæ cap. 55. [Exstant, teste D. *le Beuf*, in veteri Antiphonario Senonensi MS. 13. sæculi, hi de Picardis versiculi, auctoris in Picardos paululum infensi:

Isti Picardi non sunt ad prælia tardi,
Primo sunt bardi, sed sunt in fine couardi.]

Sed & qui huic regni Francici regendæ provinciæ à Regibus nostris præficiebantur, serius sese Picardiæ Gubernatores inscripserunt. Quippe Petrus *de la Palu* Dom. *de Vareubon* sub ann. 1341. inscribitur *Gouverneur des Bailliages d'Amiens, de l'Isle & de Douai, & Capitaine des frontieres de Flandres:* interdum *Gouverneur des marches de Flandres.* Matthæus *de Trie* Franciæ Marescallus an. 1342. *Lieutenant du Roy ès parties de Flandres & de Hainaut.* Gaufridus *de Charni* apud Froissartem vol. 1. cap. 150. *Lieutenant du Roy sur les frontieres de France.* Carolus *D. Montmorenci*, *Capitaine General pour S. M. sur les frontieres de Flandres & de la mer, & en toute la langue Picarde*, in Litteris 5. Febr. ann. 1349. (1350.) Ita primus is fuit, qui Picardiæ Proregem se dixerit. Exhinc Edwardus *de Beaujeu* Franciæ Marescallus in Computo Bartholomæi *du Drach* Thesaurarii Guerrarum an. 1250. dicitur *Capitaine pour le Roy ès parties de Picardie, de Boulogne & de Calais.* Comes Inculismensis Franciæ Comestabularius, *Lieutenant pour le Roy ès parties de Picardie, d'Artois, & de Boulenois*, an. 1351. Qui deinceps hos excepere, *Gouverneurs & Lieutenans*, vel *Capitaines*, vel *Souverains Gouverneurs pour le Roy au pays de Picardie* inscribuntur.

Denique, ut & hoc breviter attingam, in Academia Parisiensi ex 4. Nationibus, quibus facultas

artium componiur, secunda est Picar... quæ, ut jam ab olim, in 2. partes divisa, 5. diœceses continet: prima quidem istas, Belvacensem, Ambianensem, Noviomensem, Atrebatensem, Morinensem: altera Cameracensem, Laudunensem, Tornacensem, Leodicensem, Trajectensem. Vide Historiam Academiæ Paris. tom. 3. pag. 559. Vide *Poheri*.

¶ PICARDUS, Qui *pica* seu sarissa, Gall. *Pique*, in bello utitur. Innocent. PP. VI. in Epist. ad Joh. Reg. Franc. ann. 1361. apud Marten. tom. 2. Anecdot. col. 910. *Inter stipendiarios alios Robertum eumdem ad nostra & Romane Ecclesie obsequia & stipendia cum certa armigerorum hominum, seu Clavorum* (perperam apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. p. 441. *Glenorum) & Arcersorum, Picardorum comitiva jussimus usque ad nostrum beneplacitum remanere.*

¶ PICARE, Cædere, Gall. *Tailler.* Chronic. Petri Azarii ad annum 1362. apud Murator. tom. 16. col. 393. *Invenit unum rusticum pauperem & male vestitum; tapas pro faciendo novas parasides laborare.... Respondit rusticus & semper lignamina Picaude, &c.* Vide *Pichare*.

¶ PICARIA, perperam pro *Precaria*, in Testam. S. Bertichramni Cenomanensis Episcopi tom. 1. Junii pag. 725. Vide *Pixsta*.

¶ PICARIUM, Vas, calix, cyathus, vel mensura potoria, vulgo *Pichier*. Necrolog. FF. Prædicat. tom. 2. Rer. Mogunt. pag. 436. *Item, decem Picaria argentea* (recepit) *in valore octoginta florenorum, &c.* Ibidem pag. 543. *Nec non tria Picaria vacua, quorum duo debent esse coperta.* Vide in *Bicarium*.

¶ PICHERIUS, Eadem notione. Charta an. 1261. in Tabul. S. Victoris Massil. *Quod dispensarius in refectorio VI. mapas & duo manutergia, Picherios, cyphos & cochlearia convenentia necessaria teneat.* Tabul. Communit. ejusdem urbis: *Recepit... cupas duas deauratas cum pedibus, unum Picherium argenti deauratum.* Inventarium an. 1347. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 555. *Dom Rolletus butelherius recognovit... duos Picherios magnos cum copertoriis, argenteos deauratos, &c.* Le Roman de *Partonopex* MS.

Dementres me faites livrer
Deux beax Pichers de beau vin cler,
S'en donerai l'un à mou fils:
Que s'il en boit deax trais petis,
Tos ert en autre sens tornez.
Et fera bien vos volantez.
Vostre niece nos servira,
Que de cel vin l'abeuvera,
Nos prenrens cel autre Picher,
Lairons lui & lui plaidoier.

Ibidem:

Enpres le vespre un vallet vient,
Qui un pain d'orge en sa main tient,
Et un Picher en s'autre main
Moult petit de fontaine plain.

¶ PICHERIA, Provincialibus *Pichié*. Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 27. art. 1. *Statuimus quod quicumque vinum vendere voluerit minutatim, teneatur habere minutiores mensuras legales & signo curia signatas, vulgo Picherium & fulhetum.*

¶ PICATIO, Medicis dicitur Molliries prægnantium, depravata & vitiosa in eis appetentia, cum nempe cibos à natura alienos concupiscunt. Miracula S. Francisci Solani tom. 5. Julii pag. 891. *Joanna Rodriguez gravida, ob Picationem intensas per viginti quatuor horas absque levamine perpessa cruciatus.*

¶ PICATOR. Vide *Pica* 1.

PICCUS. Tabularium Brivatense fol. 198. *Molinarii & tres submolinarii & tres gartiones, qui portant Piccos molendinorum.*

¶ PICEA, Idem videtur quod *Pica* 1. Unidens ligo. Computus anni 1202. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usis feud. pag. CLX. *Pro C. Piceis & L. buellis, & pro vectura a Belvaco usque ad Arebas, VI. libr. & XIII. sol.*

¶ PICERNA & PISTERNA, pro *Pincerna*, in Distribut. quotidianis MSS. Eccles. Lugdun. Vide in hac voce.

¶ PICHA, ut *Pica* 1. Vide in hac voce.

¶ PICHARE, Leviter incidere, Ital. *Piccare*, Gall. *Piquer*. Statuta Placent. lib. 6. fol. 68. v°. *Potestas seu judex victualium teneatur jurari facere mulinarios granarolos quod, postquam molas molendini Pichaverint, antequam macinent de alicujus grano, de suo purgabunt & praparabunt bene molas Pichatas.*

PICHEA, Modus agri, in Normannia. *Pichea prati, terra, &c.* in Tabulario Leprosariæ pontis Audomari. [Vide *Bicheius*.]

¶ PICHEL, PICHERIA, &c. Vide *Bicarium* & *Picarium*.

¶ PICHI, Nomen portæ cujusdam urbis CP. Expugnatio ejusdem urbis apud Marten. tom. 5. Amplis. Collect. col. 794. *Biglards Dux exercitus Turcorum ordinatus & constitutus erat cum vigintimillibus bellatorum ad portam civitatis vocabulo Pichi.*

PICHIN. Eckeardus Junior de Casibus S. Galli cap. 5. *Illique rabide advolans, hominem dicto citius corripiunt, cultellos ut ludicrum, quod Theutones Pichin vocant, in coronam ejus facerent, antequam capite illum plecterent, exigunt.* Vide ibi Goldastum pag. 195. [qui *Pichin* ludi speciem interpretatur, sed perperam, ut auctor est Schilter. in Gloss. Teuton. est enim illusio in Clerici tonsuram. Freherus: *Picken, scabere, pungere.*]

¶ PICIETUM, Herbæ genus, s. Petunum, nostris *Petun*. Concil. Mexic. ann. 1585. inter Hispan. tom. 4. pag. 356. *Ne ullus sacerdos ante Missa celebrationem .... quicquam tabaci Picietive, aut similium medicamenti causa, per modum fumalis evaporationis aut alio quovis modo percipiat.*

¶ PICIUS, Idem quod *Picarium*. Vide *Bicarium*.

¶ PICIUTA, *Morbus gallina, id est, pipide*, in Gloss. MSS. S. Andreæ Avenion. Gall. *Pepie*. Corrupte fortassis pro *Pituita*.

¶ PICKETTUS, an pro *Bickettus*, Hinnulus, Gall. *Fan*? Instrum. an. 1355. apud Rymer. tom. 5. pag. 818. *In foresta nostra de Ingelwod, pro deductu suo habendo, de licentia nostra fugaverit decem & novem cervos, XIV. bissas, ... unum Pickettum & duos faunos ceperit.*

PICHO, PICO. Vide *Pica* 1.

¶ PICOLERIA, Vasa fictilia, Gall. *Peterie*, interprete Cl. Auctore Hist. Dalphin. tom. 1. p. 86. ex Charta ann. 1309. *De quolibet vendente eodem modo pagarum panem, pelleteriam, ... Picoleriam, caseos, corta, &c.* Ibidem pag. 87. *Onerata pannis, Picoleria debet duos denarios.* Forte à *Picarium*, Gall. *Picher*, quod in pluribus Galliæ locis est vasis fictilis species. Vide supra.

¶ PICOTA, Morbus variolarum, Gall. *Petite verole*, non raro *Picoté* dicitur quod faciem punctis deformet. Mirac. MSS. Urbani V. PP. in Tabul. S. Victoris Massiliens. *Patiens febrem cum Picota vel vayrola debilitans.* Vide *Picetus*.

¶ PICOTINUS, Mensura frumentaria, non avenæ tantum ut vult Nicotius, Gall. *Picotin*, quod à Latino *paucum*, quia parva mensura, deductum scribit Menagius. Obituar. Eccl. Morin. MS. pag. 8.

Item quatuor magni Capellani & duo Capellani S. Dionysii habent in quolibet mense quilibet sex Picotinos bladi. Descriptio bonorum Dom. de Eska in Tabular. Audomar. *Quæ raseria vel mensuea ... debet valera tres quarteriοs & 2. partes unius Picotini & parum plus ad mensueam vel raseriam S. Audomari.*

¶ PICOTUS, Mensura liquidorum. Regestum 87. Chartophylacii Regii : *Item dominus Aynardus de Bellacumba senior quatuor Picotos & dimidiam Picotam vini.* Ibidem : *Terram heredum Guillelmi Bucheti, pro quibus faciunt domino quinque cartas avene, ... decem denarios & duodecim Picotos vini.*

¶ PICRALE, f. pro Pectorale, in Charta an. circ. 1320. Vide *Cambale.*

¶ PICRIA, à Græco πικρία, Amaritudo; metaphorice Adversitas, mala fortuna. Fridegodus in Vita S. Wilfridi sæc. 3. Benedict. part. 1. pag. 180.

Non igitur cœptum dissolvit densa votum,
Picria neve tulit.

1. PICTA, æ, *Tinctura, sive Pictura.* Joan. de Janua. In Catholico parvo : *Picta, cote, ou peinture.* [Leg. f. *Punct.* Vide in hac voce num. 5.]

¶ 2. PICTA, pro *Pica*, Unidens ligo, Gall. *Pic*, in Vita Gregorii IX. PP. apud Murator. tom. 3. pag. 571.

3. PICTA, PICTAVINA PICTAVENSIS, Moneta Comitum Pictavensium, minutissima fere omnium monetarum : Gallis *Pite.* Charta Guillelmi Comitis Forcalcarii Gausserandæ filii : *Quicumque a 20. solidis ad quantitatem 20. librarum in bonis habuerit, pro qualibet libra unam Pictam solvat.* Tabul. Brivatense an. 1276. *Et unam caterencham frumenti, & tres Pictas, & unam gallinam, &c.* [Inventar. Piquet in Tabul. Principis de *Rohan* num. 18. cap. 41. de Volta fol. 1.. *Primo duos cruaderios cum dimidio frumenti & dimidiam Pictam quos servit Petronilla.*]

☞ *Pictam* à Pictavis, ubi primum cusa, appellari nemini vix dubium est : occurrit nihilominus interdum *Picta Turonensis* vel *Parisiensis*, quod ad valorem denariorum, quorum in computis ratio habetur, referendum; nam si denarii Turonenses computantur, *Picta*, si quæ in eodem computo addenda, dicetur Turonensis. Edictum Philippi Pulcri Reg. Franc. ann. 1294. *De qualibet Turonensium parvorum dabunt unam pogesiam, sive Pictam Turonensem.* Unde *Pictam* idem fuisse cum *Pogesia* certum est. Vide in hac voce.

¶ PICTAVIA, Eadem notione, in Charta an. 1248. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 151. *Pitanciarius de Chagia, xi. den. & 1. Pictaviam.*

¶ PITTA, in Inquisit. pro Canonisat. S. Yvonis MS. *Quidam homo Hispanus pauperi petenti eleemosynam pro amore Dei & D. Yvonis, porrexit ei pro irrisione unam Pittam non habentem cursum in Britannia.*

¶ PICTA RATA, Bona & legalis, ni fallor; in Charta ann. 1271. *Et ad septem Pictas ratas Parisienses, &c.*

PICTAVINA. Charta an. 1206. ex Tabul. Fossatensi fol. 39. *Quandam vineam, quam tenet à nobis ad tres Pictavinas de censu, &c.* Alia ann. 1239. *Ego Simon de Præsepibus Miles sedecim solid. 17. denar. & unam Pictavinam censas dedi.* Gesta S. Ludovici tom. 5. Histor. Francor. pag. 394. *Quandam maculam circa candam oculi dextri, ad modum punctura pulicis rubeam, latam sicut una Pictavina.* Unde apparet ut minimæ fuerint Pictavinæ. Chronicon MS. Bertrandi Guesclini :

Més tout ce ni valoit une Poitevine.

Charta ann. 1379. apud Loisellum in Bellovaco pag. 3[illegible] *iiii deniers Beauvaisiens, lesquels valoient chacun iii denier Parisis, & demie Poitevine Parisis.* Adde Chartam an. 1328. in Probat. Hist. Monmorenc. pag. 142. Hinc *Poitevineur*, Pictavinarum adulterator, apud Guignevillam Monachum Cariloncensem :

Et si est fausse sermiriere,
Et une fausse monnoiera,
Et une Poitevineresse,
Et de deniers mescontéresse.

PICTAVENSES. Gregorius VII. PP. lib. 9. Epist. 7. *Octo nummus Pictavensium. Pictavenses bruni*, in Tabulario Angeriacensi fol. 222. *Solidi Pictavenses masculi*, ibidem fol. 47. & in Tabulario S. Stephani Lemovicensis in Charta an. 1081. *Solidi ejusdem moneta masculine, & solidi nummorum Pictavinorum.* Ita apud Goffridum Vindocin. lib. 1. Epist. 21. *Quod si trecentos solidos Pictavensium masculorum vobis daret.* Ubi *Pictavenses masculi* dicuntur *Mallia Pictavina*, seu *mailles Poitevines.* Ita enim expressere hanc vocem *maille* per *masculus*, quæ vox apud nos *masle* redditur, uti monemus in Dissertatione de Byzantinorum Impp. nummis.

PICTAVINI. Raimundus de Agiles in Hist. Hierosolymit. pag. 165. *Erat moneta nostra hac, Pictavini, Cartenses, Mansei, Lucensas, Valentinenses, Mergoresi, & duo Pogesii pro uno istorum. Denarii Pictavini*, in Charta an. 1058. in Histor. Comitum Pictav. Beslii pag. 429. in alia ann. 1105. pag. 493. *ccc. solidos Pictavenses veteres, & cc. alios solidos minutarum optima moneta.* Charta Alphonsi Comitis Pictavensis : *Nous vous mandons, que vos nos puissiez rendre certain du prix & de la loy de Poitevins, & du pois & de la loy d'Angevins, du pois & de la loy de Nantois a l'escu, & du pois & da la loy de Mansois, & combien chascune monnoye devant dite vaut de loy & de pois à tornois, & quelle monnoye nos porrions faire en nostre terre de Poiton à nostre peou, & de la terre, &c.* Le Roman da *Garin* :

Je vos rendrai deux solz de Poitevins.

PICTATA, Valor unius *Picta.* Charta Occitana an. 1299. in Regesto Philippi Pulcri Regis ejusdem anni ex Tabul. Regio num. 47. *Item acquisivit dictus Prioratus in pertinentiis de Blanbaco tres Pictatas vinea in loco vocato, &c.* Occurrit ibi rursum.

PICTANTIA, Portio monachica in esculentis ad valorem unius *Picta*; lautior pulmentis, quæ ex oleribus erant, cum Pictanciæ essent de piscibus : & hujusmodi. Vincentius Belvac. lib. 32. cap. 49. *Aquam etiam puram frequentius bibebant, & quandoque pro magna Pictantia mixtam vel aceto, vel lacte, nulla de vino facta memione.* Cæsarius lib. 8. cap. 94. *Dum ... a celleraria per totum conventum Pictantia, id est ova frixa dividerentur .... invisibilem ei Pictantiam misit, quod omnibus diebus vita sua Pictantiis omnibus carere vellet.* Histor. Abbatum Ramesiens. in Monastico Angl. tom. 1. pag. 242. *Et assignavit Pictantiam propter cœnas conventus.* Utuntur Constitut. Ordinis Prædicat. distinct. 1. cap. 5. §. 2. [Capitula gener. MSS. S. Victoris Massil. occurrit & alibi passim.]

¶ PIDANTIA, Eadem notione, in Epist. Fulconis Comitis Andegavensis ann. 1124. apud Marten. novæ Collect. tom. 1. part. 2. pag. 69. *Habebit tota congregatio Vindocinensis de reditu piscationis ejusdem Pidantiam generalem.* Charta an. 1344. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 500. *Quod in singulis prædictis anniversariis abbas dicti monasterii teneatur providere toti conventui de Pidantia sufficienti de & super bonis sibi largitis per dictum D. Dalphinum.* Tabular. Monast.

Monast. Melereii: *Dedimus abbatia de Melereio cum assensu D. Arturi XL. solidos de Pidancia in vigilia Purificationis B. M. per manum firmarii nostri Nannetis reddendos.*

¶ PICTENTIA. Charta an. 1319. in Tabul. Pontisar. *Item sex libras Parisienses pro faciendo sex Pictentias in Quadragesima.*

¶ PIETANSTRA, Eodem significatu. Meisterlini Hist. Rerum Noribeg. apud Ludewig. tom. 8. pag. 31. Reliq. MSS. *Tandem denique est amor civium ad devotos ac irreprehensibiles monachos ac claustrales, ut de ipsis bene institutis possumus dicere, egentes, sed sine penuria, afflicti, sed quotidianis Pietanstris consolati.*

¶ PIETANTIA, in Charta Bernhardi Ducis Silesiæ an. 1317. apud eumdem Ludewig. tom. 6. pag. 518. *Unum insuper servicium cum Pietantiis sæpe dictis fratribus in Grizow in ipsorum refectorio annis singulis in festo Assumptionis gloriosa Virginis M. ministrari & fieri debet, &c.* Decretum pro Monasterio Dobirluc. an. 1374. ibid. tom. 1. pag. 388. *Nos frater Joannes Abbas &c. Pietancia modus & ordo sic conscripti .... observentur. In primis videlicet, quod pietantiarius qui pro tempore fuerit omni anno singulis festivitatibus infrascriptis duo ova in brodio, pipere & croco bene condito omnibus & singulis fratribus ..., tenebitur ministrare.* Occurrit prætereà apud S. Wilhelmum in Constit. Hirsaug. lib. 1. cap. 97. Guidonem in Discipl. Farf. cap. 18. in Charta pro Aquariatu de Talmundo an. 1366. &c.

¶ PISTANCIA. Necrolog. MS. S. Martialis Lemovicensis: XVI. *Kal. Maii dominus Hymbertus abbas dedit nobis LXV. sol. ad Pistanciam faciendam cum flodonibus & cepiis.* Consuetud. MSS. S. Augustini Lemovic. fol. 28. *Et prius faciat dari panem & vinum servienti a cellerario & à sacrista unum denarium pro Pistancia, & sic recedere.*

PITANCIA. Udalricus lib. 2. Consuetud. Cluniac. cap. 35. *Generale appellamus, quod singulis, in singulis datur scutellis. Pitancia, quod in una scutella, duobus: verbi gratia, aliquando pro Pitancia absque scutella unum crudi casei frustum, vel quatuor ova: pro generali ova quinque, & caseus nunquam nisi coctus.* Guigo II. in Statutis Ordinis Cartus. pag. 10. cap. 33. §. 5. *De caseo namque seu piscibus, aut ovis, vel, si quid ejusmodi, quæ Pitancias vocamus, semel sumimus.* Nescio an alia significatione cap. 35. §. 2. *Sed & si cui Pitanciam aliquam, seu cibi seu somni, vel alterius cujuslibet rei facere, aut durum & grave aliquid imponere voluerit, &c.* Ita in Statutis antiquis ejusd. Ordinis parte 2. c. 14. §. 27. ubi videtur sumi pro *Pœnitentia*. Charta an. 1278. ex Tabulario S. Bertini: *Benigne concesserunt, quod .... centum solidi Paris. per decessum nostrum annis singulis bis in anno videlicet qualibet vice 50. solidi in Pitantiam dicti conventus in perpetuum specialiter convertentur, & quod quolibet die, quo fiet ejusmodi Pitantia, celebrabitur in ipsa Ecclesia pro anima nostra ... una Missa specialis, &c.* Tabular. Dalonensis Monast. fol. 33. *Pitantiam unam communem de caseis, vel ovis seu piscibus.* Statuta Joannis Archiepiscopi Cantuariensis an. 1279. *Quod si aliqua secundo vocata venire contempserit, in sequenti prandio ei Pitancia subtrahatur. Plenaria & apta Pitancia*, in Testamento Sugerii Abbat. S. Dionysii ann. 1137. Occurrit passim, apud Cæsarium lib. 8. cap. 11. in Chronico Andrensi pag. 486. in Regula Ord. S. Gilberti pag. 734. in Libro Usuum Ordinis Cisterciensis cap. 76. 90. apud Rainerum Abbatem Cisterciens. in Institut. cap. 19. 60. in Vita B. Mauricii Ordinis Prædic. num. 6. apud Jacobum de Vitriaco in Hist. Occident. cap. 14. Matthæum Paris p. 553. in veteribus Chartis apud Perardum pag. 480. in Histor. Pontivensi pag. 204. 205. in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 104. in Chronico Beccensi an. 1223. &c.

¶ PITTANTIA. Statuta Ordinis Cisterc. an. 1221. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1330. *Visitatores una tantum Pittantia sint contenti, exceptis ovis, caseo & butyro. Pittantia potus*, in Statutis ejusdem Ordinis an. 1180. ibid. col. 1252.

¶ PICTANTIA, PITANTIA, Cibus generatim, pastus, Gallice *Repas*. Testamentum Bernardi de Turre an. 1270. apud Baluz. tom. 2. Histor. Arvern. pag. 515. *Bertrandus filius & heres meus faciat Pictantiam seu refectionem fratribus Prædicatoribus Claramontensibus annis singulis, quandiu vixerit.* Charta Guillelmi Abbat. S. Benigni Divion. an. 1375. tom. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 214. *Sibi vendidimus & concessimus ad vitam suas duas Pitantias ordinarias procurandas & percipiendas statutis temporibus in dicto monasterio nostro; & dictam præbendam monachalem cum duabus Pitantiis vendidimus & concessimus pretio sex viginti florenorum de Florentia.* Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 149. *Abbas copiosam Pitantiam de Pane albo & vino & piscibus, die constituta de proprio faciet conventui.* Adde Acta S. Yvonis MSS. & Necrol. Nivern. *Pitentia*, eadem notione, in Charta an. 1295.

Perperam Acarisius, Pergaminius, & viri docti in Notis ad Miracula S. Thomæ Aquin. & in Nomastico Cisterciensi, à *Pietate* dictam *Pitanciam* scripsere: quia forte *Pietancia* aliquando scriptum reperitur, quomodo semper apud Bernardum Monach. in Consuet. Cluniac. MSS. in Codice Sangermanensi, [& alios plures, ut supra videre est.] Neque felicius Bruwerus in Antiquit. Fuld. pag. 207. *Pitantiam* dictam vult, *quasi Pitissantiam*, *à Pitissando*, ut & Salmasius ad Hist. August. Alciat. lib. 8. Parerg. cap. 17. Maranus, Cironus, & alii, qui à *Pittacio* deducunt, ita ut Canonicis & Præbendariis, ut olim militibus, secundum porrecta illis pittacia, erogarentur species annonariæ, ut panis, vinum, lardum, caro, &c vel quod in tabella seu pittatio describeretur, quam quisque sportulam & portionem esset suscepturus.

¶ PITANTIALIS OBLATIO, Quæ *pitantiis* distribuendis destinatur. Synodus Limensis an. 1585. inter Concil. Hispan. tom. 4. pag. 418. *Collectoribus præcipimus ut librum habeant, in quo per ordinem descripta servabunt omnia anniversaria, ... oblationes votivas ac testamentarias & Pitantiales, &c.*

PITANTIARIUS, Officium Monasticum, cui munus incumbit componendi & distribuendi singulis Monachis *pitancias* suas. Charta an. 1292. *Idem Abbas assignavit pitanciariæ certos reditus ad summam 8. librarum & 14. solidorum & 2. denariorum, tali modo disponendam, videlicet quod Pitantiarius ministret inde conventui singulis in anniversario suo vinum, piscem, & species: scilicet cuilibet de conventu unam caritatem integram boni vini, & unum ferculum boni piscis, & species per visum Subprioris, &c.* Hujus meminit Ingulphus pag. 886.

☞ Cum vero Pitantiarii munus circa esculenta versaretur, iisque componendis & distribuendis invigilaret, *Dominus domus*, eadem notione qua nos dicimus *Maître-d'Hôtel*, qui mensis præest, appellatur in Chron. Senon. cap. 25. tom. 3. Spicil. Acher. pag. 391. *Constitutum est quod ... Dominus domus, id est Pitantiarius singulis annis in anniversario*

dicti Simonis canonici S. Deodati v. solidos Tullensi conventui Senonensi pro Pitantia persolveret.

¶ PITANCERIUS, ut *Pitantiarius.* Charta Ludovici Abbat. Angeriac. an. 1420. in Tabular. ejusdem Monast. pag. 527. *Cum dilectus frater noster Foulqueins Acarie Pitancerius ejusdem monasterii tradiderit perpetuo pro se & suis successoribus Pitanceriis dicti monasterii totas terras de Arczon, &c.*

¶ PITANSARIUS, in Statutis Cardinalis Trivultii Abbat. S. Victoris Massil. an. 1531. *Item Pitansarius tenetur dare tempore Adventus & Quadragesima singulis diebus pataros tres pro pitantia cuilibet religioso.*

¶ PITENSERIUS. Sententia arbitralis ann. 1497. *Pitenserium pitenseria sacri monasterii S. Honorati Lirinensium, &c.*

¶ PICTANTIARIUS. Constitut. Cluniac. MSS. an. 1301. ex Archivis B. M. Deauratæ Tolos. *Præcipimus in virtute obedientiæ & sub pœna beneficii amittendi infirmario & Pictantiario Cluniacensi qui nunc sunt & pro tempore fuerint, ut &c.*

¶ PIETANTIARIUS, in Decreto pro Monast. Dobirluc. an. 1374. Vide supra *Pietantia.*

¶ PISTANCIARIUS. Necrolog. MS. S. Martialis Lemovic. *Pistanciarius debet solvere* LX. *sol. ad misier.*

¶ PITTANTSARIUS, in Statutis S. Claudii ann. 1448. pluries occurrit.

¶ PITANTIARIA, Quæ apud Sanctimoniales *pitantias* componit & distribuit. Charta Margaretæ Abbat. Faremonast. an. 1291. in Tabular. ejusdem Monast. *Hos excepto quod in pitantiis quas facit & distribuit Pitanciaria Faremonasterii, nihil percipiet, nisi sex denarios pro qualibet pitancia.*

PITANCIARIA est Officium Pitanciarii, ut in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 148. [Adde Bullam Pauli III. PP. an. 1536. tom. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 334. *Pittantiaria*, pluries in Statutis S. Claudii ann. 1448. *Beneficium* dicitur in Charta an. 1301. supra in *Pictantiarius.*]

¶ PITENSERIA, Eadem notione. Vide supra *Pitenserius.*

¶ PICTARE, a Gall. *Piquer*, *Pica* terram fodere. Regest. Prioratus Cokesford. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Aliquis veniens ad forum nostrum de Rudham cum rebus suis, & frangendo vel Pictando aliquam placeam in dicto foro, Prior habebit inde redemptionem.* Vide *Picagium.*

¶ PICTATA, Valor unius pictæ. Vide *Picta* 3.

¶ PICTATIATUS, Resarcitus. Vide *Petia* & *Pittacium.*

¶ PICTATIUM, PICTATIOLUM, &c. Vide *Pittatium.*

PICTATORIÆ TABULÆ. Adso in Vita S. Soli cap. 8. de quodam muto & surdo curato: *Et sanatus est homo, quod quidem tabula Pictatoria ibidem pendentes testantur.* Tabellæ scilicet plectiles, quas muti, dum eleemosynam petunt, invicem concutiunt.

¶ PICTATUS, Punctis distinctus. Statuta Eccles. Biterr. an. 1368. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 628. *Ut manicis consutitiis amplis aut sotularibus cordellatis, seu diversitate foraminum Pictatis laicali abusione non utantur* (clerici.)

¶ PICTAVENSIS, PICTAVIA, PICTAVINA, &c. Vide *Picta* 3.

¶ PICTAUMUS. Caffari Annal. Genuens. lib. 1. apud Murator. tom. 6. col. 253. *Aliud vero quod remansit, inter viros de Tomilia diviserunt, & unicuique per partem solid.* XLVIII. *de Pictaumis, & libr.* II. *piperis dederunt, præter honorem Consulis & naucleorum, qui magnus fuit.*

PICTELLUM, & PIGHTELLUM, Anglis exigua fundi portio, sepimento conclusa. Ita Spelmannus.

¶ PICTENTIA, Portio monachica. Vide *Pictantia.*

PICTIONES. in Gloss. Isid. *qui prudentes vincunt in pictura.* Rectius apud Papiam: *Qui vincuntur in pictorum certamine.* [Gloss. Sangerman. num. 501. *Qui vincitur* (l. vincuntur) *in picturarum certamine.*] Galli dicimus, des *Peintereaux*, ignaros in arte pictoria.

PICTOMACHARIUS, apud Firmicum lib. 8. Math. cap. 8. *Hunc locum si Mars respexerit, stadiodromonos facit, si Luna cum Marte, Pictomacharios.* Ex Græco πύκτης, & μάχαιρα, Pycta, Gladiator, qui cum machæra pugnat: nisi legendum sit *Pyctomachos*, quod quidam volunt.

¶ PICTORALIS MAJOR, MINOR, Genus scripturæ. Vide in *Scriptura.*

¶ PICTORES ARMORUM. Titulus cap. 37. lib. 2. Statut. Massil. sic concipitur: *De Pictoribus armorum & aubergariis & aurifabris.* Ubi *Pictores armorum* intelliguntur ii qui insignia gentilitia in armis seu clypeis & scutis depingebant. Vide *Arma* 3.

PICTURA, Modus agri, vel vineæ. Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 135. *Cum silvis & pratis ad eandem Ecclesiam pertinentibus, & Pictura vineæ una, & molendino uno, &c.* Tabularium S. Vitoni Virdunensis: *Dedit... super Mosam in finibus Nova villa* 18 *Picturas vinearum, cum silva circumposita, quas dedit dominus Gaufredus Episcopus ad consecrandum sanguinem Domini.* Charta Egberti Archiepiscopi Trevirensis an. 981. apud Browerum in Annalib. Trevir. *In Gasteuch quoque Picturas 4. in Burbrache Picturas tres cum omnibus ad easdem rite pertinentibus, &c.* [Vide *Pedatura.*]

PICTURARE, Pingere, apud Joannem Sarisberiensem Epist. 267. hinc *Picturatus*, apud Claudianum, & aliquot alios: *Picturatio*, apud Rigordum an. 1185.

¶ PICTURARE, Ornare, illustrare. Magister Boncompagnus de Obsid. Anconæ cap. 22. apud Murator. tom. 6. col. 943. *Licet oratio mea verborum non radiet venustate, nec philosophicis præfationibus Picturetur, &c.*

¶ PICUS, Uncus. Vide *Piquus.*

¶ PIDANTIA, ut *Pictantia.* Vide in hac voce.

PIDRISIGULA. Petrus Damiani lib. 6. Epist. 7. *Cui... chirotheca, calcaria, scutica, Pidrisigula, & si quæ alia equitandi sunt utensilia, nunquam otioso situ neglecta marcescunt.* Forte *pediligula* legendum.

¶ PIDUARE, Quasi per pedes metiri, mensurare, mensuratim assignare. Charta ann. 855. in Append. ad Marcam Hispan. col. 788. *Ego Victor presbyter dono vasas* III. *& vitulos* II. *porcos* II. *& libros* IIII. *& vineas* III. *quas vobis Piduavi vel in præsenti tradidi.* Alia ann. 1035. ibidem col. 1061. *Quantum prædicta affrontationes terminant, & quantum ego præfatus Comes infra jam dictas affrontationes Piduavi & signare feci, omnia & in omnibus ad integrum dono atque concedo.* Vide *Pediare.*

¶ PIECA, pro *Picta*, in Charta ann. 1278. Vide *Raimundensis* in *Moneta Baronum.*

¶ PIECHIA, PIECIA, Modus agri, Gall. *Piece de terre.* Charta an. 1268. tom. 1. Chartul. S. Vandreg. pag. 122. *Sciendum est quod dictus Petrus & ejus heredes debent dictum redditum de tribus Piechiis terra, &c.* Charta an. 1283. in Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Sciant omnes præsentes & futuri quod... dimisi... tres solidos monetæ currentis annui redditus annuatim reddendos ad festum O. SS. super unam Pieciam prati.* Vide *Pecia.*

¶ PIEGA, Plica, vox Italica, Gall. *Pli*. Translat. S. Antonini tom. 1. Maii pag. 767. *Ac Piegas seu crispas vestis ipsius, &c.*

¶ PIENTUS, Pius. De S. Symeone Stylita tom. 5. Maii pag. 301. *Pientissimus autem Imperator Justinus, re cognita, ingenti dolore animi percussus. Pientissime*, pro piissime, in Mulleri Introduct. ad Hist. Canon. Sand-hippolyt. apud R. Duellium tom. 1. Miscell. pag. 285. *Eadem fidei dogmata Regi & gregi Pientissime instillasse* (Rupertum) *refert coævus autor Paulinus.*

¶ PIERERIA, Lapidicina. Acta S. Francisci de Paula tom. 1. April. pag. 187. *Solo remanente B. Francisco in Piereria sive lapidicina, ubi lapides excidebantur.*

PIERIUS Balbus in Catholico: *Pierius, Musaticus.* [Apud Auctores Classicos, *Pierius chorus, Pieria aqua*, & *Pierides* dicuntur ipsæ Musæ.] Hepidannus in Vita S. Wiboradæ lib. 2. c. 7. *Scholari studebat Pierio*, i. studebat. Mat. Vindocin. in Tobia:
Pierius tædet inservisse librum.

PIES, *Freres pies*, dicti quidam Religiosi ac Monachi, [Dominicani scilicet,] quod instar *picarum*, albis & nigris vestibus una & simul induerentur. Thomas Walsinghamus pag. 124. *In quodam veteri cœmeterio, quod fuerat quondam fratrum, quos Freres Pies veteres appellabant.* [Vide *Fratres Pyes.*]

¶ PIETANSTRA, &c. Vide *Pictantia.*

1. PIETAS, Miseratio, misericordia, ex Gall. *Pitié*. Glossator Historiæ Scholasticæ Petri Comestoris cap. 50. Act. Apostol. *Pietas æquivocum est ad cultum Dei, & ad compassionem proximi.* Vita S. Stephani Abb. Obasin. l. 2. c. 16. *Cum ad placitum veniret, videretque omnes suæ parti favere, adversarium vero undique & ab omnibus destitutum, Pietate ductus, aliquos è suis placitoribus clam dirigebat, qui ejus partes defenderent.* Galfridus Monemuthensis, lib. 2. cap. 5. *Maximamque partem sine Pietate trucidarunt.* Lib. 7. cap. 3. *Quos sine Pietate laceratos coegit in patriam remeare.* Chronic. Episcop. Metensium: *Pietate ipsorum ductus* Mox: *Quem suorum movebat Pietas.* Vide Salmasium ad Capitolinum pag. 249.

¶ 2. PIETAS, Imago Deiparæ mortuum filium gremio tenens. Ita Bollandistæ tom. 2. Junii pag. 498. ubi de S. Rosselina: *Unum calicem, tabulam depictam in qua est Pietas, unam capam floridam & capellam rubeam.* Nostris *Notre Dame de Pitié.*

¶ PIETAS, Titulus honoratius quo utitur Lambertus Comes & Abbas S. Albini in Charta ex Tabul. ejusdem Mon. *Ego Lambertus divina annuente clementia Congregationis S. Albini ... Rector. Notum siquidem fieri exopto ... quod adierint clementiam Pietatis nostræ fratres prædictæ Congregationis &c.* Occurrit rursum infra.

PIETATICULTRIX, Ciconia dicitur in Petronii Fragmento.

PIETICUS, Papiæ, *tardior*: Ugutioni & Joanni de Janua, *compassivus, à pius.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Pieticus, Piteux, compassis.*]

PIETOSUS, Misericors, compatiens, Gallis *Piteux*; Italis *Pietoso*. Vita S. Drausii Episc. Suession. num. 14. *Quia Pietosa erat mentis, animo indoluit.* [Joh. Demussis Chron. Placent. apud Murator. to. 16. col. 513. ad an. 1372. *Et certe nunquam visum fuit in aliqua civitate tam enorme, nec Pietosum, nec dolorosum infortunium quantum ibi tunc evenit.*]

PIFFARUS, PIFFERUS, Fistula, Italis *Piffaro* & *Piffero*, nostris *Fifre*. [Castelli Chron. Bergom. ad ann. 1386. apud Murator. tom. 16. col. 155. *Cum hominibus numero* XXXVI. *equestribus & cum Piffaris pulsando per civitatem & burgia Bergomi.*] Computum Thesaurariæ urbis Bononiæ in Italia an. 1364. ex Bibl. Regia: *Pro quolibet roncino in mense & ultra, pro provisione personæ suæ, cum uno equo palafredo & Piffero, ad rationem 28. sol. in mense, &c.* [Vide Oct. Ferrar. in Origin. Ital. v. *Pifaro.*]

Tom. V.

¶ PIFART, nostris Panni species. Arest. an. 1311. ex Regest. *Olim: Cinq draps.... deux bleus, & un rouge, & un vert de Carcassone, & un de Bruges què l'on appelle Pifart.*

PIFLI, ita dicti hæretici Albigenses per contumeliam. Eckbertus Schonaugiensis adversus Catharos, serm. 1. de iisdem Catharis: *Hos nostra Germania Catharos, Flandria Piphles, Galli Texerant, ab usu texendi appellat, ... quia veram fidem Christi, verum cultum Christi non alibi esse dicunt, nisi in conventiculis suis, quæ habent in cellariis & textrinis, & in hujusmodi subterraneis domibus.* Chr. Abb. S. Medardi an. 1236. *Hæreticorum maxima multitudo, quos quidam vocabant Bulgaros, alii Piflos, per diversas civitates & castella Franciæ &c.* Etiamnum *Pifres*, vocamus gulosos, qui largioribus epulis indulgent.

☞ Exstat præterea de iis hæreticis titulus in Conc. Rem. an. 1157. apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 74. unde quæ fuerint eorum dogmata, qui mores, quove tandem supplicio mulctabantur, discere est. *De Piphilis. Quoniam impurissima Manichæorum secta tergiversatione lubrica sub specie religionis apud imperitissimos se occultans, simplicium animas perditum ire molitur, & per abjectissimos textores, qui sæpe de loco fugiunt ad locum, nominaque commutarunt, captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis ... conjugium quod à Domino institutum sanctumque est, ut quasi puriores mundioresque videantur apparere, impudenter damnant, & tamen in suggillatione mendacissimæ simulationis feminarum etiam consanguinearum contubernia affectant & frequentant ... Majores vero quibus alii seducuntur, si confessi fuerint vel convicti, carcere perpetuo, nisi gravius aliquid nobis eis fieri debere visum fuerit, recludentur. Sequaces vero iisdem confessi vel convicti, his exceptis qui ab eis seducti correptique facile resipiscant, ferro calido frontem & facies signati pellantur.*

PIGACIÆ, Calceorum rostra & aculei, seu eorum caudæ veluti scorpionicæ. Ordericus Vitalis lib. 8. ejusmodi calceorum rostratorum Fulconem Andium Comitem repertorem fuisse ait, *qui cum pedes haberet deformes, instituit sibi fieri longos & in summitate acutissimos subtalares, ita ut operiret pedes, & eorum celaret tubera, quæ vulgo vocantur Uniones. Insolitus inde mos in occiduum orbem processit, levibusque & novitatum amatoribus vehementer placuit. Unde sutores in calceamentis quasi caudas scorpionum, quas vulgo Pigacias appellant, fecere, idque genus calceamenti pene cuncti divites & egeni expetiere.* Vide Notas nostras ad Alexiadem Annæ Comnenæ, & in v. *Rostra*, nec non & in v. *Poulainia.*

PIGACIUM SERICUM. Guillelmus Biblioth. in Stephano VI. PP. pag. 236. *Fecit in eadem prædicta Basilica vela 4. in circuitu altaris majoris, quorum sunt duo de serico Pigacio, tertium pavonatile, quartum de Alexandrino, &c.* [Vide *Exametum* & *Piancavum.*]

¶ PIGAGIUM, pro *Picagium*. Vide in hac voce. Charta an. 1526. apud Rymer. to. 14. p. 165. *Stallagio, tallagio, cariagio, pesagio, Pigagio, &c.*

¶ PIGARDUS, *Gallus silvester*, in Gloss. MSS. XIII. sæc. S. Andreæ Avenion.

¶ PIGATIO, Furtum. Instrument. apud *Madox*

Form. Angl. pag. 18. *Clemens Slegge attathiatus fuit per corpus pro Pigatione unius bursæ cujusdam Johannis Thomæ de London.* Angli furem subdolum *Pick pochet* vocant, quem nos Galli *Filou* dicimus.

PIGATUM, Chronico Fontanellense, cap. 6. *Deinde per Casalis usque ad fines Bovaricenses in dextera per summum illius Pigatum exsartum, usque ad fines Glaccolenses.*

PIGELLA, *Quoddam genus vasis, scilicet artopta, quia depressa est.* Ugutio. [Vide Martinium.]

¶ PIGHTELLUM. Vide *Pictellum.*

PIGINCULUS, pro *Penicillus.* Vide Savaronem ad Sidon. lib. 7. Epist. 3.

¶ PIGUS, Species leguminis, f. Pisum, Gall. *Pois.* Statuta Monast. Firm. MSS. an. 1453. *Item de septem sestariis leguminum, videlicet de duobus sestariis ciceram, de duobus sestariis fayolarum & uno sestario Pigium, & uno sestario lentium, & uno sestario fabarum, &c.*

¶ PIGMENTALE, Pigmentarius, &c. Vide mox in *Pigmentum* 1.

1. PIGMENTUM, Recentioribus usurpatur, pro *potione ex melle & vino & diversis speciebus confecta, suavi & odorifera*, ut est apud Ioan. de Janua, Catholicum Parvum: *Pigmentum, pigment, confection sonet, odorant, fais de vin & de miel, & autres espices.* Alibi: *Nectar, dulcis liquor, vel vinum pigmentatum. Vinum Cypricum, pigmentatum & clarificatum*, apud Lambertum Ardensem pag. 119. *Mellita ac pigmentata potio*, apud Petrum Damian. lib. 1. Epist. 11. *Mulsum melle simul & diversis Pigmentorum generibus paratum*, eidem lib. 6. Epist. 32. [*Bacchus pigmentatus*, pro vino pigmentato, apud Willelm. Pictav. pag. 198.] Petrus Venerab. in Statutis Ordinis Cluniac. cap. 11. *Statutum est, ut ab omni mellis & specierum cum vino confectione, quod vulgari nomine Pigmentum vocatur, Cœna Domini tantum excepta, qua die mel absque speciebus vino mistum antiquitas permisit, omnes Cluniacensis Ordinis Fratres abstineant.* Udalricus lib. 1. Consuet. Cluniac. cap. 52. *Et pigmentum, ad cujus tamen propinationem scilla non sonatur.* Lib. 2. cap. 4. *Potio pigmentata.* Lib. 3. cap. 21. *Quotiens Pigmentum datur, ipse modiolis infundit.* Occurrit apud eumdem locis aliis, ex quibus colligitur, statis diebus pigmentatam potionem Monachis datam: quod improbat S. Bernardus lib. de Vita & Moribus Religiosor. cap. 8. *Quale est autem illud, quod nonnulla Monasteria ex more observare dicuntur, in magnis videlicet festis vina delibuta melle Pigmentorum respersa pulveribus in Conventu bibere?* Charta Caroli C. apud Joan. à Bosco & Joan. *le Lievre* in Vienna: *Illud etiam donatrvum censale, aliud in speciebus vel in Pigmentis Græcorum, præter justitiam, quam nostra camera reservavimus.* Vide Fragmentum Historicum de Concilio Aquisgranensi, Rembertum in Vita S. Anscharii num. 59. Joan. Diacon. in Vita S. Gregorii Mag. lib. 2. cap. 26. Testamentum Sugerii Abbat. &c.

Pimentum, pro *Pigmentum.* Laudat Salmasius ad Vopiscum pag. 404. Excerpta Apicii à Vinidatio hoc titulo: *Brevis Pimentorum, quæ in domo esse debent.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu ch. 215. *Et in festivitate O. SS. unum receptum in refectorio de pane & vino, & Pimento, & piscibus, & fabis, &c.* Ita *Piment* usurparunt nostri. Le Roman *d'Aubert* MS.

Qui porterent le vin & Piment.

Le Roman *de Florimon* MS.

Vins vermaus, & blans, & herbez,
Et de Pieumens y et assez.

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Et plein bocel de vin e de Pimant.

Chron. MS. Bertrandi *du Guesclin:*

Tant luy ont presenté de vin & de Piment,
Qu'il fut tout enyvrez, car li vin le sourprent.

Alibi:

Ne ne beuray de vin, ne de Piment jolis.

Rursum:

Et quant raffrechi fut l'Abbé à son talent,
Et il ot bû un cep de ce riche Piment.

[Le Roman *de la Violette* MS.

Et si furent bien abeuvrez
De Pymant qui n'est pas peuvrez.]

Hist. Priotatus *de Vigmore* in Agro Hereford. in Anglia: *Il dona adonks al Evesk une juste d'argent pleine de Piment, laquelle il reçut pur graunt doun.*

Pigmentale, pro *Pigmentum*, apud Ebrardum Betuniensem contra Valdenses cap. 20

Pigmentarios, vel Pimentarius, Pigmenti confector, ἀρωματοπώλης, in Glossis Græc. Latin. sic etiam legendum in Lat. Græc. Glossæ Gr. MSS. Regiæ: πιμεντάριοι, οἱ Κοντοδόχοι. *Pigmentarius*, in vet. Inscript. 1033. 1. apud Firmicum, Aponium lib. 5. Commeotar. in Cantica Canticor. & Martianum JC. *Pigmentaria ars*, apud eumdem Aponium lib. 3. [& Gilbertum Episc. Londin. in eadem Cantica cap. 5. num. 13.] Sed de Pigmentis & arte pigmentaria, plura Salmasius ad Solinum pag. 1051. & Beroaldus ad Apuleium.

¶ Pigmentum, metaphorice pro Oratio in Dei amorem excitatoria, apud S. Rembertum in Vita S. Anscharii sæc. 4. Bened. part. 2. pag. 107. *Denique ex ipsis compunctivis rebus, ex sacra Scriptura sumtis, per omnes psalmos propriam aptavit orationculam, quod ipse Pigmenta vocitare solebat: ut ei psalmi hac de causa dulcescerent. In quibus videlicet Pigmentis, non compositionem verborum curabat, sed compunctionem cordis tantum quærebat: in quibus Pigmentis aliquando Dei laudat omnipotentiam, & judicium: aliquando semetipsum vituperat; aliquando Sanctos, qui Deo obediunt, beatificat: aliquando miseros & peccatores luget.* Eadem ratione *divini Pigmentum verbi* occurrit in Vita S. Gerardi sæc. 5. Bened. pag. 273. ubi addit anonymus Scriptor: *Noverit utique sermonem divinum aptissime appellari Pigmentum, qui quo magis ruminando teritur ore sermocinantium, eo magis reddit saporis odorisve oblectamentum.*

¶ 2. PIGMENTUM, Species aromatis, Gall. *Epice. Pimienta* Hispanis est piper: sed à pipere *pigmentum* hic distingui videtur. Charta an. 984. apud Baluz. Histor. Tutel. col. 380. *Has res superius nominatas dedit Ecclesiæ B. Martini & monachis ibidem Deo famulantibus Johannes abbas, hac quidem conditione ut unoquoque anno in festivitate B. Geraldi tres libras piperis aut Pigmenti Tutelenses fratres Aureliacensibus persolverent.* Vide *Pignoletum*, & *Piper.*

¶ 3. PIGMENTUM, κεφάλαιον. Gloss. Lat. Græc. MSS. Sangerman.

¶ PIGMENTUS, Bene olens. Vita S. Romani Archiepisc. Rotomag. metrice scripta apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1617.

Stella maris, portus, Pigmentis consitus hortis.

Haud scio tamen an legendum sit *hortus*, adeo ut *pigmentum* sit substantivum & quamlibet herbam odoriferam significet. Cæterum *Empimenter* dixerunt Poetæ nostrates pro suavi & grato odore perfundere. Le Roman *d'Athis* MS.

Parmi la salle Empimentée,
De lis, de glaiaire enjonchée,
De roses fresches & nouvelles.

¶ PIGNA, PIGNACULUM, &c. Vide *Pinna* 5.

PIGNALE, Idem quod *Pignus*. Fori Oscæ pag. 4. an. 1247. *Qui pignorat unus ad alium hereditatem, aut res mobiles, dando suum buver, quamvis habet super suum Pignale, debet statim suum Pignale recuperare, & qui tenet ipsum in pignore, debet accipere in compotum, si quod expleytum acceperit de ipsa hereditate.* Fol. 13. *De illo qui emit, aut accepit in pignus hereditatem aliquam emter, aut qui Pignale accepit, potest de facili eam amittere.*

¶ PIGNERA. Vide *Pignus*.

¶ PIGNERARIUM, φορολόγιον, in Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerman. Tributum.

¶ PIGNERIA. Vide in *Pignus*.

PIGNIO. Charta an. 1213. in Historia S. Mariæ Suession. pag. 446. *Quidquid est inter novam viam, qua protenditur à Pignione veteris hospitalaria ex parte Axona, &c.* Alia an. 1231. ibidem pag. 44. habet *Pignone*. Idem videtur quod *Pignaculum*, de qua voce infra in *Pinna*.

☞ Idem unumque esse quod *Pignaculum* infra, Culmen domus, Gall. *Pignon*, dubitare non finit Computus ann. 1347. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 84. *Imprimis debebant facere & construere ... ecclesiam .... cum triginta fenestris & Pignoribus* (l. pignonibus) *decentibus. Item dormitorium, ... cum fenestris & Pignonibus decentibus, videlicet primam cannam in altum grossitudinis quatuor pedum, & supradictam cannam usque ad Pignones grossitudinis trium pedum, Pignones vero grossitudinis duorum pedum cum dimidio.*

¶ PIGNOLARE. Vide mox *Pignolatum*.

PIGNOLATUM. Chronicon Nonantulanum [Ricobaldi Ferrariensis] MS. de Institutis & ritibus sub Friderico II. Imper. [nunc editum apud Murator. tom. 9. Script. Italic.] *Viri chlamydibus pelliceis, vel chlamydibus laneis sive pellibus ac infulis de Pignolato utebantur.* Urbanus IV. PP. in Regula Militum Ordinis S. Mariæ, apud Ghirardaccum in Histor Bonon. *Habeant tunicam interiorem de panno laneo albo vel Pignolato, &c. Mulieres de tunicis de Pignolato, quando veniebant ad nuptias, utebantur.* [Gualvaneus Flamma apud Muratorium tom. 12. col. 1033. *Virgines, antequam nuptui traderentur, vestiebantur tunica de Pignolato, qua dicebatur sotanum.* Statuta Riperiæ cap. 12. fol. 3. v°. *Item de qualibet petia Pignolati alti, sive colerati, sive non, pro introitu soldi tres. Item de qualibet petia Pignolati bassi, sive colerati, sive non, pro introitu soldi tres.*] Italis *Pignolo*, est fascis lini vel cannabis, *Pignolare*, linum terere, infringere. [Nostri *Teiller* dicunt, quibus etiam *Pignon* est stupa cannabina.]

¶ PIGNOLETUM. Edictum Philippi Pulcri Reg. Franc. ann. 1304. tom. 1. Ordinat. pag. 423. *Nostraque intentionis existit ut gingibretum, Pignoletum, ciminum & cetera species aromatica edibiles superius non expressa, ad quascumque partes amicorum nostrorum, de prædicto nostro regno libere possint trahi.* Aliud ejusdem Regis an. 1312. ibidem pag. 513. *Que nuls ne vende, ne achate pour revendre Gingembrat ne Pignolat enbouchié, & qu'il ne soit autel desous comme dessus, & sans enchapleures, qui ne soient de meme le sucre, & la confiture sans yringes.* Nostri *Pignolat* vocant nucleos pineos sacchraro conditos, à

¶ 1. PIGNOLUS, Nucleus pineus, Gall. *Pignon*, Ital. *Pignolo*. Charta an. 1233. ex Schedis Præsid. de Mazanguer: *Ut de Pignolis possint de ipsis quolibet anno accipere & exportare ad usum propriæ comestionis.*

2. PIGNOLUS, Vitis species in agro Mediolanensi, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 4.

¶ PIGNORA, PIGNORAGIUM, &c. Vide *Pignus*.

¶ PIGNORANTIA, PIGNORATIO, Facultas à Principe subdito cui jus denegatum est, concessa sibi jus faciendi atque *Pignori* capiendi etiam per vim quicquid poterit ab alterius Principis subditu, à quo injuria affectum se vel spoliatum queritur. Exstat hac de re Edictum Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1313. quod in v. *Marcha* descripsimus. Statuta Eccles. Cadurc. &c. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 744. *Item, persona singularis ipso facto excommunicata est & universitas interdicta, qua concedit reprensalias sive marchas, id est Pignorantias fieri contra personas ecclesiasticas, vel bona ipsorum.* Concil. Paris. an. 1314. apud eumdem Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 302. *Et si Pignorationes, quas vulgaris elocutio reprasalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tamquam graves legibus & æquitati naturali contraria, civili sint constitutione prohibita, &c.* Vide *Pignus*, & *Reprasalia*.

¶ PIGNORARE. Vide in *Pignus*.

¶ PIGNOTA, Domus eleemosynæ, ubi panis, qui Italis *Pagnotta* dicitur, pauperibus distribuitur. Testamentum Humberti II. an. 1355. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 620. *Residuum & quod de prædicto residuo supererit ... concedimus Pignota Avinionensi, quam quidem Pignotam in dicto residuo prædicti residui nostri heredem instituimus.* Infra: *Possit ... curare ad opus dicta Pignota, ad hoc, quod potius abundet dictum residuum per nos concessum eidem Pignota, ut est dictum. Domus librationis* dicitur in Charta ann. 1335. ibidem pag. 294. Vide *Pagnota*.

¶ PIGNUM. Glossæ Græc. Lat. Προστίμιον ἀμοιβῆς χειρῶν, *Honorarium jus vel Pignum*.

¶ PIGNURA, ut *Pignus*, Gall. *Saisie*. Concil. Legion. an. 1012. inter Hispan. tom. 3. pag. 191. *Item si aliquis sayo Pignuram fecerit in mandamento alterius sayonis, persolvat quemadmodum si non esset sayo.*

PIGNUS. Ebrardus in Græcismo:

Pignora pro natis, dic pignora pro vadiatus.
Pignora natorum dicuntur, pignera rerum.

Ita etiam Iso Magister in Glossis pag. 800. Idem in Psycomachiam Prudentii: *Pignera filii nuncupantur, eo quod in eis spes habeatur futura posteritatis.* Alius Poeta infimi ævi MS. ex Bibl. Thuana:

Pignus prabet eris, cum fœderis est vel amoris,
Sed cum prabet eris, defectum mitigat æris,
Sed cum lex docuit pro pignere pignora ponit.

Gloss. Lat. MS. Reg. cod. 1013. *Pignera, res positas, vel sanctorum cineres. Pignora, liberi, filius, aut filia.* Altera hac significatione, id est pro reliquiis Sanctorum usurpant non semel scriptores. Gregorius Turon. lib. 9. cap. 39. *In partes Orientis Clericos destinat pro dominica Crucis ligno, ac sanctorum Apostolorum, cæterorumque Martyrum reliquiis: qui euntes detulerant hac Pignera.* Idem de Gloria Confess. cap. 29. *Cumque sacrosancta Pignora, palliis ac mappis exornata, in excelsum deferremus, &c.* Chronicon Novalicense lib. 5: *Contulit & duo magna Pignora, scilicet SS. Frontiniani & Sylvestri.* Adde Histor. Translat. S. Sebastiani n. 73. 83. Huc etiam spectat vetus Romæ inscriptio:

Quod dulcis nati, quod cara Pignera præstant
Continet hic tumulus membra qui parva retentat.

[Exstant Guiberti libri 4. de Pigneribus SS.]

¶ PIGNUS MORTUUM, Gall. *Mort-gage*, Species usuræ, quæ Cowello lib 2. Instit. tit. 4. §. 1. dicitur Hypotheca creditori sic oppignerata, ut fructus, quos durante tempore oppignerationis producit, omnes fiant creditoris, idque sine computo

inde debitori faciendo. Bulla Martini PP. V. an. 1420. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 1009. *In nonnullis Capitulis Cathedralium & Collegiatarum usura publica exercetur, & centum pro decem annuis sub hoc figmento dantur: recipientibus ab eis pecuniam vendant super decimis feodalibus quas dicunt possidere, licet nullas possideant, vel super eorum patrimonio decem libras Turon. redditus annui pro centum scutis, & arreragia in sortem convertunt, qui contractus vocatur vulgariter Pignus mortuum.* Vide in *Vadium.*

☞ Pro rebus mobilibus in pignus assignatis usurpant Statuta Vercellens. lib. 1. fol. 5. *Item quod Potestas seu rector, vel ejus judices, seu milites non possint alicui personæ de districtu Vercellarum, quæ parata sit pro aliquo facto dare fidejussorem idoneum, præcipere quod det Pignus mortuum, vel in pecunia numerata, vel Pignus mortuum, vel pecuniam ponere in fortia clavarii vel alterius personæ ante condemnationem factam.* Vide infra *Pignoragium.*

Pignora Viva, Animal, pecus. Fori Oscæ ann. 1247. fol. 3. *Cum super aliquod factum voluerit homo pignorare etiam hominem, & ille, quem vult pignorare, habuerit Pignoram vivam, qualem judicat Forus, si tenuerit eam inclusam, &c.* Fol. 8. *Et quod ipsa casa sit cum habitatore, qui faciat ibi ignem, & adhuc qui habeat Pignoram vivam in eadem villa, cavallum, aut equam, &c.* Occurrit passim in Foris Aragon.

Pignorare, Pignori capere, Gallis *Saisir.* Lex Bajwar. tit. 12. cap. 1. *Pignorare nemini liceat, sine jussione Ducis.* C. 3. § 1. *Si quis aliquem contra Legem Pignoraverit, & sine jussione Ducis, pignus sine læsione reddat & aliud simile addat.* Vide totum titulum, qui est de pignoribus, Legem Longobard. lib. 2. tit. 21. § 30. Capitulationem Caroli M. ag. de partibus Saxoniæ cap. 24. &c. Libertates concessæ Villæ Montisbrusonis à Guigone Comite Forensi an. 1223. MSS. *Item ut si aliquis Pignoraret vel gagiaret ipsum, ... vel eorum caperet pro debitis, &c.* Constit. Jacobi I. Regis Aragon. an. 1234. *Statuimus, quod nullus Vicarius noster, vel aliquis homo de villa Pignoret aliquem Militem, vel ejus hominem, aut Ecclesiarum ... nisi prius invenerit fatigam de directo in eo, vel in domino suo, &c.* Alia Jacobi II. an. 1269. *Nolumus, quod persona alicujus Pignoretur, vel ratione alicujus pignoris capiatur, aut detineatur pro debito alieno in terra nostra, ... quoniam cum vicinus pro vicino Pignoratur, sufficit quod res, & non personæ Pignorentur.* [Edictum Caroli Regentis an. 1357. tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. pag. 206. *Nisi hoc facere voluerit, dictus baillivus Pignoret eum ad instantiam Consulum prædictorum.*] Ita in Consuetudinibus municipalibus vox *Pignorare* passim accipitur, Aquensi tit. 11. artic. 14. Bayonensi tit. 2. art. 17. tit. 19. art. 7. tit. 26. art. 13. Labort. tit. 3. art. 11. &c. tit. 7. art. 9. &c. [Adde Statuta Cadubrii lib. 2. c. 20.]

¶ Pignorare, Prædari, hostium agros incursare, Gall. *Piller, faire des courses, picorer.* Regest. Comput. Dalphin. an. 1320. fol. 54. *Castellanus Bellacomba computat pro expensis quorumdam equorum vulneratorum Pignorando gentes Sabaudiæ, 10. lib.*

Pignora Capere, Gall. *Saisir les meubles.* Libertates Regni Majoricarum an. 1248. *Si Miles noluerit facere justitiæ complementum, nec à curia possit distringi, liceat adversario Pignora capere propria auctoritate sua, præter equum, quem ipse equitat.*

Pignora Mittere, Satis-dare pignus dare. Edictum Nunnonis Sancii D. Rossillionis de Treuga, an. 1217. *Violatores autem pacis satis dare, & Pignora mittere in manu Vicarii nostri in propriis personis, si tamen dominus, qui eos ad maleficium duxerit, vel ad guerram voluerit Pignora mittere pro se & pro Militibus, ... recipiatur.*

Repignorare, in Legibus Luithprandi Regis Longobard. tit. 83. § 1. *Licentiam habeat Repignorare usque in secundam vicem.*

¶ Pignoragium, Cautio, fidejussio, pignus, Gallice *Plegerie, caution, garantie.* Litteræ Comit. Hollandiæ an. 1284. apud Rymer. tom. 2. pag. 283. *Præfatus dominus Rex vel sui ... pacifice possideant sine impedimento seu calumpnia mei vel heredum meorum nomine Pignoragii seu cautionis.*

¶ Pignorantia, Eadem notione, in Litt. Eduardi III. Reg. Angl. an. 1341. apud Rymer. to. 5. pag. 244. *Set ipsi nuncii ... dixerunt præcise quod solam Pignorantiam argenti, vel jocalium reciperent cautionem.*

¶ Pignoratio, Eodem intellectu. Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 26. *Et si est forensis, ultra viginti dies Pignoratio non valeat, & æstimatio, & datio in solutum vigore dictæ Pignorationis fieri non possit.*

¶ Pignoratio, Præstatio ob pignorationes factas domino interdum persoluta. Statuta Ausciorum MSS. art. 41. *Item est consuetudo ibidem quod pro aliqua pignoratione, vel venditione, vel alienatione, vel permutatione non datur aliquid ratione venditionis, vel impignorationis, vel alienationis, vel permutationis, nec laudaminium, nec retrocapita, nec venda, nec Pignorationes, &c.*

¶ Pigneria, Tabular. Vosiense fol. 26. v°. *Præcepit namque ut ille qui terram suam habuerit, omnem terram quæ est in Pignoria de eleemosina Sancti redimeret; absolvit vero omnes colibertos & colibertas & ipsorum tributum Deo.* Occurrit præterea apud Stephanot. tom. 1. Antiq. Bened. Lemovic. p. 288.

Pignoraria. Charta an. 1116. in Tabul. Ecclesiæ S. Laudi Andegav. fol. 77. *Concordia, quæ inter Ecclesiam Fontisebraldi & Ecclesiam S. Laudi facta est super Pignoraria & terra Petri de Monte, &c.*

Pignorator, Fidejussor, in Charta Raimundi Comitis Paliarensis an. 1055.

¶ Pignoraticium Instrumentum, Charta qua aliquid in pignus datur. Charta Raimundi Rogerii Vicecom. Biterr. ann. 1204. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 149. *Item promitto vobis ... quod non inquietabo .... vos .... occasione .... instrumenti Pignoraticii olim confecti inter Bermundum Episcopum Biterrensem & Ceciliam Biterrensem vicecomitissam, ac filios ejus, donec prædicti sex millia solidi Melgorienses sint vobis redditi.* Infra: *Pignoris obligatio* & *cirographum* dicitur.

Pignora, æ. Tabularium Cadurc. Eccles. *Guilielmus Vicecomes S. Cyrici fecit Pignoram Raimundo Raters in villa, quæ dicitur Crem, videlicet unum prandium cum centum Militibus per trecentos solidos Aquitanenses.* Infra: *Et omne quod in hac terra juste vel injuste quærere poterant, cum ista Pignora, jure perpetuo ..., Ecclesiæ relinqueret, quoadusque Pignoram supradictam redderet, videlicet 300. solidos nummorum, &c.*

☞ Ex his haud facile efficitur quæ sit nativa vocis *Pignora* notio: utcumque tamen colligi posse videtur hac voce significari quicquid ab alio sub pignore datur vel tenetur; ita ut *Pignora* opponatur *alodio* seu immobili proprio: qua nomenclatura non tantum res ipsa, sed & præstatio quæ ob eam rem reddebatur, veluti rei pignus, donata est. Hæc apertius docent sequentia. Charta an. 1125. inter Probat. novæ Historiæ Occitaniæ tom. 2. col. 429. *Donamus tibi* (Bernardo de Tresmals)

totum ipsum honorem quem ipsi habuerunt, ... sive per alodium, sive per feuum, sive per tenentiam; exceptis burgis de Carcassona, & exceptis Pignoribus illorum. Et donamus vobis totum ipsum honorem quem Guilhermus Arnaldi tenuit, . . . sive per alodium, sive per Pignoras. Ibid. col. 430. *Si vero ipsa Pignora quas mihi donatas habetis fuerint de me* (Bernardo de Tresmals) *redempta, donem ipsum avere propter ipsum honorem. . . . Quod si non fecero, habeatis recursum in toto ipso meo honore qui mihi accidit ex parte patris mei & matris meæ.* Testam. Rogerii Vicecom. Biterr. an. 1150. apud Marten, tom. 1. Anecd. col. 451. *De Comite de Fusco habeo & teneo villas & honorem per Pignoram septem millia solidorum Tolosanorum, & si Raymundo Trencavello ipsos septem millia solidos reddiderit, aut cui ille voluerit, ipsam Pignoram recuperet.* Tabular. Fuxense inter Instrum. tom. 1. novæ Gall. Christ. pag. 4. *Istas Pignoras suprascriptas teneat Froterius & Bernardus, per quinque millia solidorum vel solidatas apretiatas justis apreciatoribus.*

¶ Pignus, *eris. In Pignore mittere*, in pignus dare. Charta apud Stephanot. tom. 2. Antiquit. Bened. Lemovic. MSS. pag. 287. *Quis ante longe pro centum solidis ipsi prædicto Apostolo* (Petro) *in Pignore miserat.*

¶ PIGRA, Medicina. Vide *Girapigra.*

¶ PIGRANIMIS, Piger, ignavus, tardus. Avienus apud Barth. in Adversf. 46. 1.

PIGREDO, in Glossis antiquis MSS. *Pigritia, torpor, stupor.* Occurrit 19. Proverb. v. 15.

PIGRI, *Jura pigrorum*, quorum cognitio ad majores judices spectat. Charta Heriberti Comitis Viromand. an. 1076. tom. 12. Spicilegii pag. 157. *Manentes injuste vexando, jura Pigrorum vel viarum, aliasque justitias, quas ad majorem potestatem pertinere dicebant, violenter usurpando.* Infra: *Neque in omnibus supranominatis locis & districtis Pigrisque quibuslibet seu viis interpositis aliquam justitiam, . . . usurpare audeat.* Vide *Pita* 1.

¶ PIGRIDITAS, Pigrities, socordia. Maurisius de Dissidiis Marchionis Estensis apud Leibnit. Script. Brunsvic. tom. 2. pag. 46.

Quod propria culpa castrum sic perdit amœnum
Perpetuo doleat Pigriditate sua.

¶ PIGRITANUS, Piger, tardus. Roswita de fundat. Cœnobii Gandeshem. apud eumdem Leibnit. ibidem pag. 319.

Ecce mea supplex humilis devotio mentis,
Gliscit felicis primodia Gandeshemensis
Pandere cœnobii, quod cura non Pigritana
Construxere Duces Saxonum jusepotentes.

¶ PIGRITARI, Pigrari, morari. Reinardus Abbas in Epist. ad Wibaldum an. 1146. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 598. *Si tamen tibi placuerit, sæpius te visitare non Pigritabor.* Caffari Annal. Genuens. lib. 1. apud Murator. tom. 6. col. 251. *Surrexit & dixit: O cives & bellatores Dei, præcepta Dei quæ per Patriarcham modo audistis, complere ne Pigritemini. Pigritatus sum*, ὤκνησα, in Gloss. Latin. Græc.

PIGRITAS, Gloss. Græc. Lat. ἀργία, *Socordia, Pigritas.* [Vide *Pigriditas*]

¶ PIKERELLUS, Luciolus, Angl. *Pickrel*, Gall. *Brocheton.* Charta an. 1356. apud Rymer. tom. 5. pag. 870. *Ac etiam in stagnis ejusdem domini piscatus fuerit, & duos luceos (quorum uterque tres pedes & dimidium) . . . quinquaginta Pikerellos (quorum quilibet unum pedem & dimidium.)*

1. PILA, Monetæ cujusvis pars aversa, vulgo, *la Pile.* Vetus Charta apud Argentreum in Hist. Britann. lib. 1. pag. 95. *Parvi denarii currebant tunc in Britannia, in qua siquidem moneta alba erant insculpta duo hermina circa crucem, & in Pila tres hermina, &c.* Sic autem dictas pilas à nobis observatum in Notis ad Joinvillam, quod plerisque monetis Francicis efficta esset templi seu ædis sacræ species, columnis, quas vulgo *pilas* & *pilaria* dicimus, sustentati.

☞ Erit fortasse qui hanc monetæ partem *Pilam* nuncupatam malit ab instrumento ejusdem nominis, quo olim ad signandam partem nummi aversam utebantur. Vide *Poulain* & *Boizard* ubi monetariorum voces interpretantur: quibus addendus Felibianus qui in Diction. Artium docet etiamnum *Pilam* apud Batavos in usu esse, eademque ratione cusa fuisse veterum numismata. Monendus tamen ubiter Lector in eo falli Felibianum quod partem nummi pila signatam, quæ est inferior, superiorem esse scribat. Latius vocem *Pille* usurpas Le Roman *de Vacce* MS. pro quavis pecunia signata:

Boton estoit ses maistres moult proux & moult cortoiz,
Ne faillissent au Duc por Pille, nè por croiz.

Vide *Crux in Monetis*

¶ 2. PILA, Idem quod *Lobia*, Porticus operta ad spatiandum idonea; quod *pilis* sustenteur sic dicta. Statuta Vercell. lib. 2. fol. 37. v°. *Quæ banna judex & consul justitie Vercellarum dare & scribi facere teneatur per notarium ad hoc deputatum, & legi facere publice ad Pilam vel lobiam ubi fiunt contiones Communis Vercellarum.* Occurrit rursum fol. 38. & 170. v°.

3. PILA, Taberna, *Taverne.* Unde versus:

Et pila, pes pontis: pila, ludus: pila, taberna:
Pila terit pultes: sed pila geruntur in hostes.

Versus alius:

Ludum laudo pila, plus laudo pocula pila.

[Glossæ Lat. Gall. Sangerm. *Pila, Pelote, estuenf, taverne, ou pilier de pont, ou pilo à piler froment.*]

Vide *Piuna* 2.

¶ 4. PILA, Agger, moles, via strata, nostris *Chaucée.* Enumeratio jurium Comit. Biterr. in civitate Albiensi an. 1252. *Item recognovit eidem quod insimul habebant pedagium Pilæ.* Charta ann. 1509. apud Rymer. tom. 13. pag. 243. *Relaxavimus eidem Episcopo* (Londoniensi) *. . . forisfacta vel forisfacienda . . . contra formam seu effectum statutorum, actuum sive ordinationum pro ripariis, gurgitibus, stangnis, Pilis, &c.*

¶ 5. PILA, Uter. Inventar. rerum bellicarum ann. 1260. *Item IIII. tonelli sine vino. Item v°. Pilæ ad oleum reponendum.* Vide *Pilasca.*

¶ 6. PILA, Vas quoddam ad usum eorum qui pannos parant. Statuta Montis Regal. fol. 273. *Talis persona de civitate Montis Regalis & posse, ubi battere seu parare possit, & debeat pannum seu canabum extranei ejicere extra Pilam paratoris & batenderiis licite.* Vide *Pilum* 2.

¶ 7. PILA, Mensuræ frumentariæ species. Charta an. 1362. inter Instrument. tom. 6. Gall. Christ. col. 92. *Remanente . . . . dicto prioratu de Lavinosa libero & exonerato de monachis sociis & omnibus pensionibus tam in blado, quam in pecunia, & oleo, ... videlicet de duobus monachis, & sexaginta Pilis frumenti pro mezada, ac eyminam olei, & sexaginta quinque solidos Turonenses.*

¶ 8. PILA, Porta, nostris *Portail*, à Græc. πύλη. Agnellus in Vita S. Felicis apud Murator. tom. 2. pag. 163. *Cumque pervenisset prædictus Johannicis*

ante ejusdem Pilam ecclesia, statim patefacta sunt janua, & vectes & ferra in aliam tacita evulsa sunt partem. Gualvaneus Flamma apud Murator. tom. 12. col. 1009. *Tunc temporis cives de Papia sui idoli Regisolis absentiam non sustinentes de alta Pila dejecerant, cum civitatem superassent.*

¶ PILA IGNEA, Machinamentum repertum in obsidione Melitensi; quo pilo militari cum extante cuspide addebantur fistulæ ad ignem ejiciendum. Organum sicæ fistulariæ *bajonetta* oppositum: nam huic tubo sica addita, illi hastæ tubi adjecti. Hæc Carolus de Aquino in Lex. milit.

PILÆ, *pluraliter, silva montuosa.* Papias.

PILAGIUM, [Idem videtur quod *Pelagium.* Vide in hac voce. Charta Philippi V. R. Fr. an. 1319. *Cum aquis & porto & Pelagiis, consuetudinibus ac transverso.*] Charta Henrici Abbatis Fiscan. in Tabulario Fiscanensi f. 36. *Pilagium navium quietum est Abbatis.* Vetus Notitia in eodem Tabular. f. 69. *Et de consuetudine illarum navium, qua Pilagium dicebatur, habebat Comes medietatem.*

¶ PILALIUM, Pila, columna, Gall. *Pilier.* Charta ex Bibl. Bigot. to. 3. Hist. Harcur. p. 299. *In quolibet Pilalierum erant quatuor magne pieces de cendal.*

¶ PILAR, ut *Pilalium.* Charta an. 1309. apud Menester. Histor. Lugdun. pag. 112. *Quod ipse Dominus Henricus possit adificare & bastire & adificari seu bastiri facere supra pilam prædictam dicti arcus mirabilis seu miraculosi unum Pilar seu duos Pilars lapideos de grossitudine & longitudine tales quales poterunt esse ad appodiandum super eos.* Le Roman *de la Rose* MS.

Entre deux Pyleres assise;
Cil dui Pyler d'yvoire estoient.

¶ PILARDI, PILLARDI, Milites quidam, à *pilis* quibus potissimum pugnabant sic dicti, vel à *pilare*, deprædari, Gall. *Piller*, quod incursionibus magis ac depopulationibus quam pugnæ aptiores essent; ac proinde ejusdem originis atque *Briganti.* Vide in hac voce. Consultatio de recusanda obedientia Petro de Luna apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1181. *Dictus Benedictus fecit Pilardos & gentes armorum intrare, comitatum Venaissini deprædaverunt, homines occiderunt, & infinita mala fecerunt.* Inquisitio an. 1395. in Tabular. B. M. de Bono nuntio Rotomagens. *Per illas partes transierunt Gentes armorum, Britones & Pillardi & amoverunt ab ipso teste quatuor jumenta sua, ... & dum sic erant in illis partibus gentes vix audebant itinerare vel se talibus Pillardis exhibere.* Miracula MSS. Urbani V. PP. ex Archivis S. Victoris Massil. *Captus fuit per Gentes armorum de Anglicis, & fuit deductus ad quoddam castrum Ruppis, & iste Joannes ad partem custodiebatur per sex Pillardos.* Vide *Palearii.*

1. PILARE, pro *Expilare*, nostris *Piller.* Ammianus Marcel. lib. 14. *Cognitis Pilatorum cæsorumque funeribus, nemo deinde ad has stationes appulit navem.* Lib. ult. *Nec castra inimica Pilantes* Rursus: *Pilando villas & incendendo.* Hanc vocem à veteribus usitatam hac notione auctor est Festus.

¶ PILLARE, in Statutis Eccles. Trecor. an. 1334. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1116. *Terram, ducis Minthis Pillant, invadunt & deprædant.* Edictum Johannis Reg. Franc. an. 1361. tom. 3. Ordinat. pag. 496. *Patriam Pillaverunt & destruxerunt.* Occurit rursum apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 442.

¶ PILLARIA, PILERIA, Direptio, Gall. *Pillerie, pillage.* Instrument. an. 1385. apud Rymer. tom. 7. pag. 470. *Roberias, incendia, Pilerias, murdra, raptus, &c.* Occurrit iterum tom. 8. pag. 141. Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1431. apud eumdem tom. 10. pag. 488. *Omnes Pillarias, roberias, incendia, demolitiones domorum, &c.*

¶ PILLATOR, Direptor, Gall. *Pillard*, apud Lobinellum tom. 2. Histor. Britan. col. 568. *Qui cum diceret quod D. Carolus fuerat malus homo, Pillator & depredator, &c.*

¶ 2. PILARE, Pila ludere. Lex. Phil. Goclenii: *Pilabimus seu ludemus pila pro aliquos vini congius ad collationem.* Vide *Pilarius.*

3. PILARE, PILARIUM, PILARIUS, Cambro-Britannis *Piler*, nostris *Pilier*, Pila, columna, fulcrum. Guibertus lib. de Vita sua cap. 5. *Erat autem columna appodiatus cuidam, quam Pilare vocant.* [Translat. S. August. Cantuar. tom. 6. Maii pag. 412. *Tumbam ejus amplectitur columna quam vulgo Pilare dicimus.*] Chronicon S. Trudon. lib. 10. *Suis sumptibus unum Pilarium cœpit ædificare, ... post illos oppidani nostri de suis facultatibus quatuor incœperunt Pilaria, & duo reliquerunt imperfecta.* Lib. 12. *Pilariisque per circuitum erectis, locum columnarum distantium signavit.* Gervasius Dorobernensis de Combustione Dorobern. Eccl. *Pilarii turris Orientales muro solido prominebant, ... super hos Pilarios tam in directum, quam in circuitu positos de pilario in pilarium arcus volvebantur.* Occurrit ibi pluries, & alibi passim.

¶ PILLARE, apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 550. *Fecit fieri ... sex imagines Angelorum pulcherrime depictas super Pillaria cortinarum.* Adde Menester. Hist. Lugdun. pag. 56. *Pillret* nostris pro Columnella. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Chascune ymage ot en sa main
Un Pilleret de pieretain.

¶ PILLEARE, Eadem notione, in Processu vener. Mariæ de Malliaco tom. 3. Martii pag. 752. *Prope altare S. Crucis juxta Pilleare, ubi nunc est altare S. Stephani.*

¶ PILLIARE. Inventar. ann. 1419. in Tabulario Eccles. Noviom. *Item unum aliud breviarium .... qui ponitur in uno critlero in quodam Pilliari in navi ecclesia ante altare S. Eligii* Statuta S. Claudii ann. 1448. pag. 66. *Tenetur etiam* (Sacrista) *in annualibus festis ponere & ministrare candelas in quatuor Pilliaribus capituli.*

PILLERII, in Statutis Ordinis Hospitalar. S. Joan. Hierosol. tit. 8. §. 9. tit. 19. §. 4. *Vocantur octo Baillivi Conventuales, Capita, & Præsides, ac veluti Columnæ nationum: nam columnas vulgus Pillerios vocat.*

¶ PILARICUM, Columbar. Vide *Pilorium.*

PILARIUS, σφαιριστής, in Gloss. Gr. Lat. [σφαιροπαίκτης, in Cod. Sangerm.] qui pila ludit. Gloss. Lat. MS. Reg. *Pilicrepus, Pilarius.* Eædem Glossæ Gr. Lat. σφαιροειδής, *Globulus, Pilarius.* Sed postrema vox pertinet ad subsequentem σφαιροπαίκτης. [Vide *Pilare* 3.]

PILASCA, Uter. Joan. de Janua, ex Glossis Isid. *Pilasca, vas vinarium ceria piloso opertum, & derivatur a pilis.* [Addi poterat & ἀσκὸς, id est pilosus uter, adeo ut sit vox ibrida.] Græcis ὄλπη. Scholiast. Theocriti, ὄλπη λήκυθος ὁ δερμάτινος λήκυθος. [Vide *Pila* 4.]

¶ PILASTRATA, Pila, columna. Chron. Modoet. Bonincontri apud Murator. tom. 12. col. 1094. *Quatuor pueri annorum octo, vel decem ætate pro quolibet .... soli caregabant Pilastratas & alios lapides grossos, qui ponderabant unum plaustrum vini.* Italis *Pilastrata* est columnarum series; Architectis nostris *Pilastre*, Vitruvio parastata, dicitur columna quadrata cum basi & capitello.

¶ PILASTRUM,

¶ PILASTRUM, Columna structilis, Italis *Pilastro*. Chron. Estense ad an. 1341. apud eumdem Murator. tom. 15. col. 404. *His diebus completa fuit trayna episcopatus S. Georgii de Ferraria, ... & Pilastrum Virginis Mariæ in dicto episcopatu.*

¶ PILATORIUM, Eodem significatu. Inventar. Reliquiarum Monasterii S. Severi apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Vascon. MSS. pag. 57. *Item de Pilatorio in quo Dominus noster Jesus Christus fuit ligatus.* Goclenio in Lex. Phil. *Pilatorium, à pila, sphæristerium.*

¶ PILATA, Vas, ni fallor, statutæ mensuræ, diminut. à *Pila* 5. Vide in hac voce. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 76. v°. *Teneantur olearii facere Pilatam olei librarum decem olei pro denariis, &c. Pro qualibet Pilata & non ultra capere debeant, &c.* Occurrit rursum ibidem fol. 183. Vide *Panellus* 3.

PILATUS, Latinis πιλοφόρος. Joan. de Janua: *Pilatus, pilum habens, pilata, hic & hac, fur, latro. Pilatulum, tale latrocinium, quod cum pila i. telo lateat.* Sed aliud sonat in Mandato Henrici III. Reg. Angliæ super Juratis ad arma, in Adversar. ad Math. Paris pag. 149. *Omnes alii, qui possunt habere arcus & sagittas, extra forestam habeant: qui vero in foresta, habeant arcus & Pilatos.* Ubi Watsius annotat, in simili mandato Edw. I. cap. 6. hanc vocem Anglice verti *bolts*, quæ vox inquit, sagittas catapultarum totas ligneas & obtusas, quibus aves feriebantur, significat. [Vide *Piletta*.] Quod vero *Pilatus* Matthæo Parisio, *Pyle* dicitur in Statutis Willelmi Regis Scotiæ cap. 23. *de venientibus ad guerram*: §. 5. *Et omnes alii, qui habere poterunt, habeant arcum & sagittas extra forestam arcum & Pyle.* Sed quidquid sit apud Anglos, constat expressam ac redditam vocem *Pilet*, nostris olim notam, seu pro pilo, ac spiculi specie quadam, seu pro arcubalistarum *quadrellis*. Le Roman *de Garin* MS.

Volent Pilet plus que pluie en pré,
Et les saiettes, & carriax empanez.

Guillelmus *Guiart* an. 1214.

Ribaus qui de l'ost se partent,
Par les chans ça & la s'espartent,
Li uns une Pilete porte,
L'autre croc, & maçue torte.

Infra:

Maces levées, & Piletes,
Se serent parmi les viletes.

[Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Des tors lor lancent Pels agus,
Aubere, heaume, ne escus
Ne puet garir qi n'est ataint.]

Neque aliud videtur *Pilum*, in Epistola Richardi Regis Angliæ apud Hovedenum pag. 698. *Tertia autem die ante ipsius Saladini confusionem, in sinistro latere cum quodam Pilo vulnerati fuimus.*

PILOTUS, PILOTA, Eadem notione, apud Ottonem Morenam in Histor. Rerum Laudensium pag. 54. *Nec .... ad ipsum murum aliquis appropinquare poterat, quem hi, qui supra Castellum stabant, lapidibus vel Pilotis non vulnerarent.* Infra: *Per totum etiam castrum Cremæ lapides atque Pilotos projicere leviter poterant.* Et pag. 71. *Projicientes ignem cum ipsis petreriis & Pilotas seu sagittas igne accensas infra civitatem.* [Chron. Placent. Joh. Demussis apud Murator. tom. 16. col. 488. ad an. 1311. *Dominus Valeranus frater dicti Imperatoris fuit percussus cum uno Piloto, ex qua percussione mortuus est.* Oberti Cancellarii Annal. Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 338. *Ecce duæ galeæ Pisanorum venientes obviam illis cum tribus buciis & non dimiserunt pro illis, quin in terram ponerent Lucenses quosdam & res illorum ejectis Palotis & sagittis.* Ubi leg. *Pilotis*, ut habet alter Codex MS. teste Muratorio.]

PILAX, in Gloss. Isid. *Murilegus, cattus.* Gloss. Lat. Gall. *Pilax, chat, qui prend souris.* Joan. de Janua: *Pilax, cattus, murilegus, quod multis pilis abundet, vel quod ejus pilus est pretiosus: unde in vita B. Samsonis legitur, quod Celerarius fecit venenum, & probavit per Pilacem esse mortiferum.* Vitæ S. Samsonis Episcopi Dolensis verba sunt lib. 1. cap. 16. *Tillum quoddam fricans, dedit ei bibere, atque quatenus fieret probabile mortiferum, parum de eo prius Pilaci dedit. Pilax autem ut bibit, statim mortuus est.* Ubi perperam *Pelax* editum. Canones Hibern. lib. 51. cap. 8. *Pilax, si quid mali fecerit nocte, non reddet dominus ejus: in die vero nocens, reddet.* Pœnitentiale MS. Thuanum: *Quod si casu quis immunda manu cibum tangit, vel si canis, vel Pilax, aut catus, vel mus, aut animal immundum sanguinem hominis edit, &c.* Vide Cumeanum Abbatem de Pœnitentiarum mensura cap. 7.

PILEARI. Ulpianus in Collat. Legis Mosaicæ tit. 11. *Qui in ludum damnantur, non utique consumuntur: sed etiam Pileari & rudem accipere possunt, &c.* Id est pileo donari, quod fuit liberationis, ac manumissionis insigne apud Romanos. Vide quæ de Pileo, libertatis symbolo, adnotarunt Cujacius lib. 3. Observat. cap. 23. Turneb. lib. 8. Adv. cap. 4. lib. 18. cap. 33. Baysius de Re vestiaria, Alciatus Embl. 150. & ejus Scholiast. Carolus Paschalius lib. 4. de Coron. cap. 21: Theophilus Rainaudus in Tract. de Pileo, & Critici alii.

¶ PILEARIUS, Qui pileos facit aut vendit, Gall. *Chapelier.* Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 43. art. 7. *Item, quod Pilearii suas perticas, ubi pileos ad desiccandum ponunt, ita teneant, quod non protendantur supra viam publicam.*

PILEATI, apud Gothos dicti potissimum, *qui inter eos generosi extabant, ex quibus eis & Reges & Sacerdotes ordinabantur*, ut ait Jornandes de Rebus Geticis cap. 5. Idem cap. 11. *Elegit namque ex eis tunc nobilissimos prudentiores viros, quos Theologiam instruens, numina quædam & sacella venerari suasit, nomen illis Pileatorum contradens, ut reor, quia opertis capitibus tiaris, quos pileos alio nomine nuncupamus, litabant.* Adde Rodericum Toletan. lib. 1. de Rebus Hispan. cap. 15. Jornandi concinit Aurelius Victor Schotti in Trajano: *Primus, aut solus etiam vires Romanas trans Istrum propagavit, domitis in provinciam Dacorum Pileatis Sacisque nationibus, &c.* Πιλοφόρους vocat Xiphilinus è Dione, ut & Petrus Patricius in Excerptis de Legat. ubi de Dacis pag. 24. Δεκέβαλος τρὶς Τραϊανὸν πρέσβεις ἔπεμψε πιλοφόρους· οὗτοι γάρ εἰσι παρ' αὐτοῖς τιμιώτεροι. Πρότερον γὰρ κομήτας ἔπεμπεν εὐτελεστέρους παρ' αὐτοῖς δοκοῦντας εἶναι. Ex quibus vulgus dumtaxat comatum fuisse colligitur, cui scilicet coma pro pileo erat. Idipsum denique observat de Getis Dio Chrysost. orat. 71. Atque eo quidem verbo usus videtur Paulinus in Carmine de Niceta Daciæ Episcopo, ad designandos præcipuos è Getis aut Dacis:

Et Getæ currunt, & uterque Dacus,
Qui colit terræ medio, vel ille
Divitis multo bove Pileatus
Accola ripæ.

Gualterus Tervann. in Vita S. Caroli Comitis Flandr. C. S. Willelmum Nothum Regem Anglor. *Pileati* cognomine donatum fuisse ait: sed an quod Normannici Duces à veteribus istis *Pilea-*

iis Gothis genus ducerent, an vero quod ille pileo caput operire soleret, mihi incertum. Joannes Magnus *Pileatos* & *fran* appellatos antistites sacrotum apud Gothos scribit, fortassis à pileo vel tiara, integumento capitis, quo usi sunt Sacerdotes.

PILEATIO. Charta an. 988. apud Ughellum tom. 5. pag. 661. *Cultis & incultis, Pileationibus, decimis, &c.* Sed leg. *Piscationibus*.

PILENS, pro Pilentum. Fortunatus lib. 6. Poëm. 4.
Hinc Pilense petens loca Gallica Gelesuintha.

¶ PILERIA, Direptio. Vide *Pilare* 1.

¶ PILERITUM, PILARITUS, PILLERITUM, Columna quæ magnis justitiariis competit, patibulum, Gall. *Pilier de justice.* Charta an. 1341. tom. 2. Hist. Dalphio. pag. 428. *Videlicet quod Pileritum dicti dom. Dalphini, quod constructum erat ad portam Cleriaci, & alia Pilerita, quæ reperirentur evulsa per illos de Romanis, in statum pristinum per seipsos de Romanis reducantur.* Alia ejusdem anni ibidem pag. 430. *Et jam in tanta præsumptionis prorumpis insaniam, quod in territorio de Romanis prope portas dictæ villæ fecit per gentes suas plures Pileritos patari pariter & affigi.* Charta an. 1342. ibid. p. 442. *Quoddam Pilleritum pro exequutione justitiæ infra dictum mandamentum positum, destruxistis.*

¶ PILETTA, Pilum, spiculum, Gall. *Javelot.* Literæ Eduardi III. Reg. Angl. an. 1363. apud Rymer. tom. 6. pag. 417. *Publice facias proclamari, quod quilibet ejusdem Comitatus, in corpore potens, diebus festivis cum vacaverit, arcubus & sagittis vel Pilettis aut boltis in jocis suis utatur, artemque sagittandi discat & exerceat.* Vide *Pilatus*.

¶ PILETUM, f. Grana frumenti, vulgo *Gruinum*, Gall. *Gronin*, dicta, quæ cadunt in area dum segetes in horreis conduntur: à Gall. *Piler*, quod equorum pedibus conterantur; vel Palea triturata & quicquid projicitur postquam frumentum *pila* est contusum. Charta an. 1253. in Tabular. Floriac. *Girardus quittat & concedit quidquid habet in grangia de Figiaco, scilicet vicesimam partem bladorum, Piletum, guapaudum, &c.* Vide *Pilo* & *Pilumen*.

PILLUS EPISCOPORUM sic describitur in Ceremoniali Episcoporum lib. 1. cap. 2. *Pileus Pontificalis cordulis ac floccis sericis coloris viridis ornatus.*

¶ PILEUS CLERICALIS, Qui Clericos deceat, in Concil. Tarracon. an. 1591. inter Hispan. tom. 4. pag. 509. *Sotanam vel tunicam talarem, superpelliseum mundum seu roquetum pro tempore congruens & Pileum clerisalem induatur.*

¶ PILEUS CORNUTUS Judæorum proprius. Synodus Vienn. an. 1267. in Chron. Mellic. p. 146. *Judæi ut dignoscantur cornutum Pileum deferant, deponentes illum pecuniaria pœna puniantur.*

¶ PILEUS CROCEI COLORIS iisdem assignatur, in Statutis Avenion. lib. 1. rubr. 34. art. 5. *Item quod Judei portent Pileum crocei coloris, quo à Christianis discerni possint.*

¶ PILEUS FOENINUS, Eo utebantur mulieres; unde ignaviæ signum habebatur. Witichindus lib. 3. Annal. refert in toto Ottonis Regis exercitu nullum militem fuisse qui non *Fœnino Pileo* uteretur, ut Hugoni, quem pugnaturus erat, illuderet, quasi ab effœminatis esset debellandus.

¶ PILEUS FERRATUS, pro *Forratus*, Pellitus, Gall. *Fourré*, in Statutis Ord. Cisterc. an. 1212. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1311.

PILEUS NATURALIS, Membrana vel pellicula, qua interdum pueri caput involuti nascuntur: unde quos felices esse dicimus, aut futuros auguramur, solemus dicere, *ils sont nez coeffez*. Lampridius in Diadumeno: *Solent deinde pueri Pileo insigniri naturali, &c.*

¶ PILEUS DE PINILLIS. Vide *Pinilla*.

¶ PILEUS RUBEUS ad usum Cardinalium. Vide *Galerus*.

PILEUM FACERE, Pileo salutare, quod nostri puerulis non ita pridem occinebant, cum, ut obvios salutarent, identidem urgerent: *Fates le chapeau.* Joannes Sarisberiensis libr. 3. Policratici cap. 6. *Memini me audisse Romanum Pontificem solitum deridere Lumbardos, dicens, eos Pileum omnibus colloquentibus facere, eo quod in exordio dictionis benevolentiam captent, &c.*

¶ PILHA, Præda, Gall. *Butin.* Rotulus insertus in Ordinat. Johannis Reg. Franc. an. 1363. tom. 3. Ordinat. pag. 623. *Quod ea quæ per dictas Gentes armorum seu servientium capientur communiter seu divisim, super dictis inimicis, sive sit Pilha, sive prisonerii, sive aliud quodcumque, quod sint eorum & cujuslibet eorum propria. Pilles faites sur noz ennemis*, in Statuto Johannis Regis ann. 1351. tom. 3. Ordinat. pag. 35.

¶ PILIATUS, pro *Pileatus*, in Litt. Henrici VII. Abb. Fuld. apud Schannat. Diœc. Fuld. pag. 315.

¶ PILICALIS PRISCA, Scripturæ species. Vide *Scriptura*.

PILICREPUS, *Qui pila ludit*, in Gloss. Isidori. Vetus Inscriptio: *Orantes convenite Pilicrepi ... ursumque cantte voce concordi senem hilarem, jocosum, Pilicrepum, scholasticum, &c.* [Vide *Pililudius*, & Pitiscum in Lex. Antiquit. Rom. ad hanc vocem.]

¶ PILIGERARE, τριχολεγεῖν, in Gloss. Lat. Græc. MSS. Sangerm. Pilos seu crines componere.

¶ PILILUDIUS, *Qui cum pila ludit, & componitur à pilo pro pilotello & ludo*, apud Johannem de Janua. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Pililudius vel ludipilus, Qui joe à la Pelote ou a l'esteuf. Pililudii*, ut observat Grævius ad Gloss. Isid. dicebantur omnes qui pila ludebant, tam ii qui datatim, quam qui soli pilas alternis manibus jactabant & exercebant. Vide *Pilicrepus*.

¶ PILIMA, *Filtrum*, Matth. Silvatico, à Græc. πίλημα. Vide *Feltrum*.

¶ PILINGELLUS, diminut. à *Pallingus*, Fustis cui aliquid alligatur. Vide *Falanga*. Chron. Bergom. ad an. 1402. apud Murator. tom. 16. col. 905. *Et ipsa nocte antecedente ipsam turrim cavaverunt & posuerunt eam in Pilingellis.* Ibidem ad ann. 1403. col. 947. *Die dicto deruinavit & penitus derucavit turris illorum de Grumello, ... quæ turris erat posita in Pilingellis.* Vide *Phalanga* 1.

¶ PILIPARIUS, ut *Pelliparius*, in Statutis Vercell. lib. 7. fol. 150. Vide in hac voce.

¶ PILIZARIA. Vide *Pellizaria*.

¶ 1. PILLA, PILLUM, Pilus, Gallice *Peil.* Statuta Peruf. fol. 62. *Si quis fecerit ad vendendum in Perusia vel valle, aut territorio farcillum, vel alium pannum vitiosum, ponendo ibi Pillam vel Pillum capræ, porci, vel asini, &c. Pelisse*, pro *Peil* vel *Laine*, occurrit in Statuto Caroli V. Reg. Franc. an. 1366. tom. 4. Ordinat. pag. 704. *Chappelliers de gans de laine ou de bonnet, ne puet ouvrer de lainne, fors que de droite lainne tondue, ou Pelisse de droite saison.*

¶ 2. PILLA, pro *Pila*, Columna, in Statutis Montis Regal. fol. 204. Vide *Pantalerta*.

¶ PILLARE, PILLARIA, PILLATOR. Vide supra *Pilare* 1.

¶ PILLAURIUM. Vide *Pilorium*.

¶ PILLEARE, Columna. Vide *Pilare* 3.

¶ PILLERA. Odo in Carmine de varia Ernesti fur-

tuna, apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 309.

.... *Commenta Sophia*
Nobilis inquirit, discens quid littera, quid sit
Pillera, quot partes, qua, cujus partis origo,
Quot versus currat pedibus, &c.

Hæc ad elementa litterarum spectant; sed quid sit *Pillera*, si tamen bene scriptum, nescio.

¶ PILLERII. Vide *Pilare* 3.

¶ PILLERITUM. Vide *Pileritum.*

PILLEVILLA, Monetæ species. Vide *Tullensis*, in *Moneta Baronum.*

¶ PILLEUM FILTREUM, Pileus vel pannus ex coactis lanis factus. Vide *Feltrum.* Vita B. Giraldi de Salis apud Marten. tom. 6. Amplifs. Collect. col. 1010. *Tandem applicans Castellarii equos, & lanceam vibrans habentem in ferro Pilleum filtreum, quærebat ubi esset militum hospitium.*

¶ PILLIARE, Columna. Vide *Pilare* 3.

PILLIATOR. Pilichdorffius contra Valdenses c. 8. *Cum enim fueris sartor, faber, sutor, rusticus, Pilliator, molendinator, aut alius ex artificibus, &c.* Ubi Gretzerus ad oram libri monet, quosdam legere hoc loco *Palliator*, aut *Pileater*. *Huter* Germ.

¶ PILLICANA, Scripturæ species. Vide *Scriptura.*

¶ PILLIONES, *Portitores mortuorum.* Gloss. Isidori. Ubi Excerpta recte emendant *Vespillones.*

¶ PILLO. Vide *Pilo.*

¶ PILLONUS, Pila, columna, Gall. *Pilier* Charta an. 1380. in Tabular. Massil. *Juxta Pillonum capellæ nostra S. Bernardini.* Charta Thossiac. ann. 1462. *Pro licentia manutenendi in ala Thossiaci duo scanna inter duos Pillonos existentes econtra domum M. Pressells juxta alatoria ejusdem alæ.* Vide *Pilare* 3.

¶ PILLORALIUM, PILLORICUM. Vide *Pilerium.*

¶ PILLOTA, Pila lusoria. Vide *Peleta* 3.

¶ PILLULA, Pilula Plinio, nostris *Pillule*, in Statutis Avenion. lib. 1. rubr. 21. art. 9. & 11.

PILLUM, [pro Pilus, Gall. *Poil*: neque enim infrequens fuit apud nostros pilo vestimenti donationem aliquam seu cessionem confirmare. Vide *Disvestire* in *Vestire.* Interdum & capillorum pilis id fiebat. Vide in *Capilli.*] Formula 30. ex Baluzianis: *Et cum de ipsas res in omnibus vestrum & Pillo & festuca exinde in omnibus se exitum dixit & fecit.* [Vide *Pilla* 5.]

PILO, PILLO. Glossæ antiquæ MSS. *Pilo, Unde contunditur, quidquid in pila mittitur.* Charta an. 1225. in Tabulario Ecclesiæ Carnotensis num. 203. *In ea* (grangia) *habere debent jure perpetuo omnia stramina & forragia cujuslibet bladi, tam hybernagii quam marciagii, exceptis tamen paleis & Pillone.* Alia ejusdem num. 245. *Scilicet stramina, forragia, Pilonem bene extractum, & paleas avenæ bene exquisitas ad voluntatem Canonicorum totius granchia de Grandi busso... relevavit.* Alia num. 257. *Medietatem omnium palearum granchiæ, medietatem totius Pillonis, &c.* [Ubi *Pilo* idem est quod supra *Piletum.*] Vide *Pilumen* & *Triturtores.*

¶ PILORIA, Idem quod mox *Pilorium.* Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 18. *Tunc adjudicatus Piloriæ, ibidem moraturus per duas horas tempore nundinarum.*

PILORIUM, SPILORIUM, Columbar, numella versatilis, seu *Collistrigium*: vulgo *Pilori*, in Consuetudinibus municipalibus, Nivernensi cap. 1. art. 9. Meledun. art. 3. Meldensi art. 209. Senonensi art. 2. Altisiod. art. 3. &c. in quibus *Pilerium* dicitur esse argumentum altæ seu majoris justitiæ. Fleta lib. 2. cap. 10. *Pilorium, sive collistrigium.* Leges Burgor. Scoticor. cap. 21. §. 3. *Ponatur super collistridium, quod dicitur Pillerie.* Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 977. *Habere possunt Thew, Pillorium, atque tumbrellum pro punitione malefactorum.* Pag. 196. *Cum furcis, Pilleriis, & cum omnibus aliis pertinentiis, &c.* Charta Theobaldi Comitis Campaniæ an. 1227. in Tabulario Ecclesiæ Meldensis pag. 30. *Asserebat etiam dictus Episcopus, quod ego non debebam habere Pilorium in foro, & facere justitiam in eodem loco, prout mihi placeret.* Will. Thorn. in Edw. II. *Et similiter clamat habere furcas, Pilorium, tumberellum, emendas assisa panis, & cervisia, facta in eodem manerio.* [Receptio Caroli VII. Lemovicas an. 1438. apud Stephanot. tom. 1. Fragment. Histor. MSS. *Ante prandium fecit Rex publice in alto loco prope Pillerium amputare caput Bertrandi de Arat Militis proditoris, qui fecerat se Anglicum.*]

¶ PILLAURIUM, in Statutis MSS. Augustæ Ausciorum art. 39. *Item est consuetudo ibidem quod si aliquis furatus fuerit aliquid non excedens valorem xx. denar. Morlanorum, quod pro furto prædicto ad aliquam legem nullatenus condemnetur, tamen ascendat in Pillaurium & currat villam.*

SPILORIUM. Regestum Constabulariæ Burdegalensis fol. 100. *Jurisdictionem altam ibi occupando, Spilerium fieri, & ibidem poni, & aurem cujusdam mulieris, quæ ibidem furtum commiserat, abscidi fecerunt.*

¶ PELLORICUM, in Chartul. S. Quintini in insula p. 123. *Ubicumque invenerint bannitum pro furto... eum in Pellorico ponere debet & de eo facere justitiam.*

PILLORICUM. Charta Majoriæ Rotomagi & Falesiæ: *Latro, falsonarius, judicabitur per communiam, & ponetur in Pillorico, ut omnes eum videant & cognoscant.* [Perperam *Paloricum* editum tom. 1. Ordinat. pag. 307. Charta Philippi Aug. pro communia Calniaci an. 1213. *Præpositus noster.... eum* (furem) *in Pillorico ponere debet.*]

PELLERICUM. Observantiæ Regni Aragon. lib. 8. tit. de Crimine falsi: *In Pellerico ponatur in camisia, & stet ibi a pulsatione tertia usque ad meridiem.*

¶ PELLERINUM, in Statutis Montis Regal. fol. 175. *Item statutum est quod si aliquis malum dixerit de Deo... ponatur ad Pellerinum non expectato judice, vel aliqua condemnatione, seu defensione, sed incontinenti.*

PELLORIU. Consuetudines Villæ Arkensis ann. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Debet cavere de emenda solvenda infra 15. dies, ... qui pauper fuerit, & improbus, poterit poni in Pelloriu, & sic dimitti.*

PILARICUM, in Chartis Communiæ Royensis & Peronensis.

PILLORALIUM, in Fleta lib. 2. cap. 12. §. 19. *Judicium pillorale* lib. 1. cap. 34. §. 31. cap. 37. §. 10. cap. 38. §. 10. *Pœna pillorii*, in Charta Communiæ Abbatis-villæ §. 3. *Pœna pilloralis*, apud Bractonum lib. 3. Tract. 1. cap. 6. n. 1. Tract. 2. cap. 3. num. 6. in Fleta lib. 1. cap. 34. §. 11. cap. 38. §. 11. lib. 2. cap. 1. §. 8. *Pilorisation*, in Consuetudine Insulensi tit. 1. art. 2. *Pillaret*, in Foris Beharn. Rubr. *de Penas* art. 14. 39. *Pilorier*, in Consuetud. Meledunensi art. 1. 3. Senonensi art. 1. Altisiod. art. 1. Barrensi art. 28. 33. *Pillorisér*, in Consuet. Burbonensi art. 1. Nivernensi cap. 1. art. 15. *Estre mis & tourne au Pillori par trois festes solemnelles ou Dimanches*, in veteri Consuetudinario Franciæ, ubi de usurariis. Joannes Abbas Laudun. in Speculo Historiali MS. lib. 11. cap. 12. *Premierement il fut tourné au Pillory, puis lui furent les deux poings coppez, &c.* Vide Chartam Communiæ S. Quintini apud Hemereum pag. 49. & quæ adnotarunt Chopinus in Consuetud. An-

dium, Loisellus de Dominiis, & alii.

De vocis origine non omnino constat: neque enim Cowellus audiendus, qui à πύλη & ὁράω deducit, quod reus, ac si per januam emisso capite, prospiceret: ot nec Spelmannus, qui à Gallico *pilleur*, quod depeculatores hac pœna vulgo damnentur. Videtur potius à voce *pilier*, id est pila, columna, ad quam alligabantur rei, desumendum etymon: idem enim fuit *pilo.ium* cum *postello*, seu columna lignea. Concilium Bituricense an. 1336. cap. 12. *Item Pilorium, seu postellum in cœmeteriis & locis sacris affigant & apponunt.* Vide quæ adnotamus io Constantinopoli Christiana, ubi de Milio aureo. Observat Ferrarius, Italos *gogna* appellare supplicii genus, quo noxii injecta bojæ, sive numellæ cervice, in suggestu omnium sibilis ac ludibrio exponuntur. Vide eumdem in *Berlina*.

¶ 1. PILORUS, Pila, columna, Gall. *Pilier*. Charta an. circ. 1047. apud Calmet. tom. 1. Hist. Lotharing. col. 30. *Hanc ipse labore magno & impensa, eisdem columnis quasi circumactis vasibus, quas usuali locatione Pileros nuncupant, itemque arcubus prioribus laudabili arte substractis, novis aliis resolidavit, &c.*

¶ 2. PILORUS, pro *Pilotus*, Pilum. Hist. Cortusior. lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 805. *Sed hi contra ipsum sagittaverunt, ita quod cum singulo Piloro dominus Canis & Cechinus ejus nepos vulnerati fuerunt.* Vide *Pilatus*.

¶ PILOSITAS, Pilorum abundantia. Fridericus II. Imper. lib. 1. de Arte venandi cap. 45. *Pennas dicimus, quæ habent majores cannulas, radices fibs & similiter costam protensam per medium Pilositatis usque ad summum.*

¶ PILOSUM, Gall. *Pelouse*. Vide *Pelosum*.

PILOSUS. Isidorus lib. 8. Orig. cap. ult. *Pilosi, qui Grete Pauita*, (Joan. de Janua habet *Ephialta*) *Latine incubi appellantur, sive inivi, ab ineundo passim cum animalibus, unde & incubi dicuntur, ab incumbendo, hoc est stuprando. Hos dæmones Galli Dusios nuncupant.* Sunt, qui Satyros designatos fuisse existimant apud Isaiam Prophetam cap. 13. v. 21. cap. 34. v. 14. ubi Græca editio δαιμόνια, Aquila τριχῶντες præferunt. Eucherius Lugdunensis: *Pilosi, in Esaia, dæmonum genera. Nonnulli etiam hos doctissimorum incubones, vel satyros, aut quosdam silvestres homines intelligendos putaverunt.* Mamotrectus: *Pilosi, monstra sunt ad similitudinem hominum, quorum forma ab humana effigie incipit: sed bestiali in extremitate terminatur, vel sunt dæmones incubones, vel satyri, vel homines silvestres.* Quod confirmari videtur ex Hebraico vocabulo *Saher*, quod pilosum, hirsutum, & hircum, cujus formam partim referunt satyri, significat. Textus Arabicus habet ibi *alghilan*, quod satyrum, vel animal aliquod humanam repræsentans aliquo modo figuram denotat. Monachus Sangall. lib. 1. de Carolo Magno cap. 25. *Tunc dæmon, qui dicitur larva, cui cura est ludicris hominum, vel illusionibus vacare.* Mox: *Cumque pater ille familias signo salutifera crucis se suaque munire conaretur, respondit Pilosus, &c.* Radevicus lib. 2. de Gestis Friderici: *Pilosi, quos Satyros vocant, in domibus plerumque auditi.*

¶ 1. PILOTA, Pilum. Vide in *Pilatus*.

¶ 2. PILOTA, Pila lusoria. Vide *Pelota* 3.

PILOTONSUS, *Lupus cervinus*, in Gl. Arab. Lat.

PILOTRIUM. Fridegodus in S. Wilfrido cap. 47.

Nec Romana prius falsi Pilotria testes
Excedent, justas donec pro crimine pœnas
Jure luant, &c.

Legendum forte *Palatia*.

¶ PILOTUM, Glomus, Gall. *Pelote*. Inventar. Rerum bellicarum an. 1260. *Item xvii. Pilota fili.*

¶ PILOTUS, à Gall. *Pilote*, Navarchus. Charta an. 1486. apud Rymer. tom. 12. pag. 300. *Patronos, marinarios, Pilotos & servientes carcarum.* Occurrit rursus apud eumdem tom. 13. pag. 780. *Pilotus*, alia notione, vide in *Pilatus*.

¶ PILTRUM, perperam pro *Filtrum*. Vide *Feltrum*,

1. PILUM, in Fleta lib. 1. cap. 39. §. 1. qui appellat aliquem de roberia, aut furto, debet *designare certam rei qualitatem, quantitatem, pretium, & pondus, numerum, mensuram, valorem & Pilum.* Ubi *pilum* est, quod *pile* vocamus in Monetis, id est figura nummi, quomodo hæc vox exponitur in vett. Glossis. Vide quæ de ea annotamus in Dissert. 19. ad Joinvillam pag. 256.

¶ 2. PILUM, Sarcophagus, arca lapidea, capsa sepulcralis, Ital. *Pilo*. Mirac. B. Ægidii tom. 3. April. pag. 244. *Et puellam duceret cum candela cingere Pilum ejus.* Acta S. Secundi tom. 1. Junii pag. 56. *Cujus reliquiæ dicebantur fuisse & esse in sepulcro seu Pilo existente in ecclesia.* D. de Montfaucon Diar. Italici pag. 157. *In ultimo loco fundamenti, capsam quamdam marmoream, marmoreo lapide coopertam & implumbatam invenerunt; quod cum aperuissent, unum corpus cujusdam mulieris integrum invenerunt ... cumque Conservatores in eodem Pilo in locum incognitum reportaverunt, &c.* Infra: *Et Pileus marmoreus ubi fuerat reperta, dimissus est in reclaustro dictorum Conservatorum.* Etruscis *Pila* etiamnum dicuntur vasa grandia quæ ad continendam aquam excavantur è petra, ut observant Bollandistæ ad Mirac. B. Ægidii. Vide *Pila* 5.

¶ 3. PILUM, Lanceola chirurgica. Vita B. Francisci Fabr. tom. 3. April. pag. 986. *Erat autem corium ejus spatularum propter multas & horribiles disciplinas ita grossum & callosum, quod Pilo sive rasorio vix penetrari posset.*

PILUMEN, *Quidquid in pilo tunditur.* Gloss. Isid. [Johannes de Janua: *Pilumen, quidquid in pila tunditur, vel potius, quod projicitur à rebus vel granis in pila tunsis.* Vide *Piletum* & *Pilo*.]

¶ PILURICA, Vestis genus intus & foris pilosa; unde vocis origo, teste Raizzio. Acta S. Raynerii tom. 3. Junii pag. 427. *Vesteque, quæ vulgo Pilurica dicitur, sola contentus induebatus.*

¶ PILUS, f. pro *Palus*, Gall. *Pieu*; nisi pilum, Gall. *Javelot*, olim *Pile*, intelligas Computus. an. 1202. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feud. pag. CXCI. *Pro septem quadrigis que adduxerunt Pilos & nucmos & alium harnesium apud Vernonem, IX. l. & XII. den.* Vide *Disvestire* in *Vestire*. *Pilx* pro *Pieu* usurpat le Roman *de Rou* MS.

Lors voissiez haster vilains
Pilx & machues en lor mains.

Ibidem:

Et o les arz traient archiers,
Et u les Pilz vilains lour dounent.

¶ PIMARIUM. Charta S. Rudesindi Episcopi inter Conc. Hispan. tom. 3. pag. 180. *Cum porto de Reza & suos salius en utraque fluminis parte. In Caldelas Pinaria media.* f. Pomaria.

PIMENTUM, PIMENTARIUS. Vide *Pigmentum* 1.

PIMIENTA. Charta Ferdinandi Gonsalvi Comitis Castellæ æræ 972. apud Ant. *de Tepez* in Chron. Ordinis S. Benedicti, tom. 1. pag. 32. appendic. *Iste prædicte per omnes de ferro azero* (acier) *singulas libras, medium ferro, medium Pimienta.* Hispanis, *Pimienta*, est piper. Sed quid ad ferrum?

¶ PINAGIUM, Tributi species. Charta Treugarum

an. 1343. apud Robertum Avesbur. in Hist. Edwardi III. Reg. Angl. pag. 106. *Item accordé est que durauntz les ditz trewes qe les seigneurs coadjutours pourrent aller seurement de l'un pais al aultre & toutz marchauntz..... auxi fraunchement come ils seleient aler & venir en tems des predecessours des ditz Rois paiauntz les pesages, vinages & Pinages qe fount ascustumez.*

¶ PINAX. Gloss. Eccles. Bituric. *Abbacus vel abax; tabula in qua viridi pulvere formæ pinguntur, qua Philosophi utuntur, quæ & Pinax dicitur.* Johannes de Janua: *Pinax dicitur tabula in qua Philosophi figuras faciunt in supposito pulvere. Pinax, pugillaris, ephemeris, tabula manualis, ex pino facta. Pinax* præterea dicitur librorum index, auctore Bern. Baldo; antiquitus enim in tabellam notanda conjiciebantur. Denique *Pinax* est tabula, quadra lanx; proprie est asser, inquit Martinius, in quo edebant & bibebant: unde à πίνω bibo, derivat Eustathius. Glossæ Gr. Lat. Πινακίς, Tabella. Πινακίδες, *Pugillares.* Πινακὶς βασιλικὴ, *Codicillus.*

¶ PINAX CÆLICA, Cælum. Fridegodus in Vita S. Wilfridi, sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 723.

O desesse, sagax curat quem cælica Pinax.

1. PINCA, Subula. Petrus de Natalibus lib. 2. cap. 73. *Felix Presbyter & Martyr pronomine dicitur in Pincis, à subulis, quibus passus perhibetur: nam Pinca dicitur subula.* Eckehardus junior de Casibus S. Galli cap. 9. *In die Felicis in Pincis vindemiata est ipsa, &c. Pinces* vero nostri vocant instrumenta, quibus aliquid evellitur.

☞ Errat Vir eruditissimus vestigiis insistens Petri de Natalibus, cui etiam præiverat Jacobus de Voragine. *Pincis* enim Romæ locus est à palatio Pincii Senatoris sic dictus: unde *collis Pincius, porta Pinciana.* Erroris causa est quod Felicem Nolanum, ab alio Felice Romano in *Pincis* sepulto, non distinxerunt; qui &, ne hærere viderentur, *Pincam*, subulam interpretati sunt. Palatii Pinciani meminit Anastasius Bibl. in Vita Silverii ann. 536. in Vita Hadriani apud Murator. tom. 3. pag. 188. ubi leg. *in Pincis* pro *in Pinces*, & in Vita Benedicti III. ann. 855. Vide Frontonem in Kalendar. Rom. pag. 10. Alex. Donatum in sua Roma, & Famian. Nardi.

¶ 2. PINCA, vox Hispanica, Granarium, Gallice *Grenier.* Vide *Panera* 2.

¶ PINCEMEDALLIA, nostris *Pince-maille*, Homo sordidus, minutioris monetæ parcus & cupidus. Tabular. Majoris Monasterii: *Benedictus Aletensis Episcopus superveniens cum clericis suis Rivallone archidiacono, Gladelonio, Roberto Pincemedallia, similiter donum concessit.*

PINCERNA, Qui vinum convivis miscet, à Græco πίνειν κέρα, ut censet Tanaquillus Faber Epist. 76. Gloss. Gr. MS. Reg. οἰνοχόος, ὁ πιγκέρνης. Glossæ MSS. *A Caliculis, Pincerna.* Joan. de Janua: *Pincerna dicitur vini dispensator, vel potius propinator, qui porrigit ex officio poculum domino suo. Et dicitur Pincerna, quasi penum cernens, i. Cellarium: quia semper habet oculos ad vinum suo tempore propinandum.* Catholicon parvum: *Pincerna, Bouteiller.* Lampridius in Alexandro Severo: *Vestitores, & pictores, & Pincerna, &c.* Valerius in Epist. ad Ruffinum: *Sic sementem serit Pincerna pluviarum auster.* S. Hieronymus in Quæst. in Genesim: *Ubi nos possumus Principem vinariorum,... quem nos possumus more vulgi vocare Pincernam. Nec vile putatur officium, cum apud Reges barbaros usque hodie maximæ dignitatis sit, Regi poculum porrexisse.* Gregor. Turon. lib. 2. Histor. c. 23. *Cui oblato, Pincerna, poculo, ait, &c.* Apud Hariulfum lib. 4. cap. 22. *Hugo Pincerna Regis.* In Charta Gervini Abbatis Centulensis, eidem Hariulfo *Butscularius regius* dicitur. Theodolfus Aurel. lib. 3. Carm.

Adveniat Pincerna potens Eppinus, & ipse
Pulchraque vasa manu, vinaque grata vehat.

Guillelm. Apul. lib. 4. de Gestis Normannorum:

.... Iste solebat
Crateras mensis plenas deferre lyæo,
Et de Pincernis erat inferioribus unus.

Petrus Damian. in Vita S. Odilonis Abbat. Cluniac. cap. 13. *Allatum ergo* (vinum) *ante se posuit, & ipse potissimum more Pincernæ sibi duntaxat & Abbati, qui juxta se discumbebat, expendit.* [Vita MS. S. Winwaloei: *Item quidam vir nomine Warbenus, erat vir nobilis & auctor atque Pincerna Regis Grudloni, &c.*] Theodorus:

Nomen Pincernæ quod possedit prius Hebe.

Vita S. Hermelandi Abbat. *Ex tirunculo ita perfectus effectus est miles,... ut nimio eum Rex amplectens amore, dispensatorem sui potus, Principemque, renuente eo, constitueret Pincernarum.* Ubi Princeps *Pincernarum*, is est qui ἀρχιοινοχόος dicitur Gen. cap. 40. v. 2. & Philoni lib. περὶ ὀνείρων. Diploma Ludovici II. Imper. filii Lotharii subscribit, *Hecbidens Comes & Primus Pincernarum*, in Chartulario Casauriensi. Vide *Buticularius* in *Butta* 3. Πιγκέρνης, passim apud Byzantinos Scriptores. Gloss. Gr. Lat. πιγκέρνης, *Pocillator.* [Haud scio an huc pertineat vox *Pinconart* qua utitur le Roman *de Partonopex* MS.

Gautier avon perdu qui ert preu & voisox,
Ja l'ont pris Sarrasin ou Pinconart ou Rox.]

¶ PINCERNARIUS, ut *Pincerna.* Diploma Adephonsi Regis Hispan. ann. 1094. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 549. *Sancius Pincernarius Regis confirmat. Diacus coquinarius Regis confirmat.*

PINCERNARE, more Pincernarum vinum prægustare, priusquam Principi propinetur. Fortunatus lib. 5. Poem. in Epist. ad Martinum Episc. Gallic. *Dives pauperi propinavit, &, ut ita dixerim, quasi falerni nobilis ipse me prius odore Pincernante, supplevit.*

PINCERNATUS, Dignitas Ecclesiastica. Albertus Argentinensis an. 1349. *Joannem de Liechtembergh, qui & in Argentinensi Ecclesia Præposituram, Decanatum, Cantoriam, & Pincernatum simul tenebat.* Adde pag. 160. Vide *Pintrici.*

PINCIO. Papias: *Fringellus, Pincio, avis:* nostris *Pinçon.*

¶ PINDÆ, *Pinnæ dicta sunt à pendendo, sed usus obtinuit ut pinnæ dicantur.* Gloss. Isid. Ubi Grævius monet leg. *Pendæ, pennæ dicta sunt &c.* Isid. lib. 6. Orig. c. 14. *Penna à pendendo vocata, id est volando.*

¶ PINDERE, *Pilo tundere, terere, secundum Hugutionem.* Johannes de Janua.

¶ PINEA, Arbor pinus, vel pini fructus. Anastasius in Gregorio IV. PP. *Item gabatham saxiscam habet in modum leonis, cum diversis historiis serpentium, & in medio stantem Pineam, & quatuor leunculis exauratam, qui pendent in catenulis tribus & uncino uno.* Vide *Pinca* 1.

¶ PINEATUS, *Pineis* ornatus. Visitatio Thesaurariæ S. Pauli London. ann. 1295. *Calix argenteus Henrici de Northampton deauratus, cum pede coclеato & scapulato, & Pineato ponderis cum patena 50. sol.* Vide *Pinnatum opus.*

¶ PINERIUM, pro *Paneriam*, ut videtur, Cista, ex Gall. *Panier.* Aresta Parlamenti O. SS. an. 1295.

ex Regesto *Olim*: *In mercato Atrebatensi in quo dicti Religiosi venerunt & in prejudicium dicti Comitis, Scabinorum & justitiæ, sciderunt cerdas, costas & Pineria pisces apportantia*. Vide *Panerius* 1.

PINETA, seu PINETUM, Locus pinis consitus, apud Innocentium III. PP. lib. 13. Epist. 115. Italis, *Pigneta*, & *Pineta*. [Charta Willelmi Sancii Vascon. Comit. tom. 1. Gall. Christ. inter Instr. pag. 182. *Vel in appenditiis ejus aliquam calumniam facere præsumat, in aquis, in silvis, in pratis, in landis, in piscationibus, in Penetis seu in vineis, &c.* Ubi leg. *in Pinetis*, ut infra ibidem habetur. Occurrit rursum in Charta ann. 1026. ibidem tom. 2. col. 268.]

¶ PINGACULUM, pro *Pignaculum*, Culmen domus. Charta ann. 1207. in Tabular. Compend. *Querela super aula illa quam præter licentiam ipsorum in fundo ecclesiæ suæ ædificavimus videlicet à domo Petri de Gellis ... usque ad Pingaculum ipsius aulæ quod est junctum maceria Claromi.* Vide *Pinna* 5.

¶ PINGERE SIBI, Animo concipere, sibi fingere. Fulcuinus de Gestis Abb. Lobiens. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 570. *Plerisque mortem sibi, plerisque deditionem Pingentibus, ecce &c.*

¶ PINGERE IN FURTUM. Pactus Leg. Salicæ tit. 10. §. 2. edit. Eccardi: *Si quis vero animal, caballum vel jumentum in furtum Pinxerit, &c.* hoc est, inquit eruditus Editor, notam suam adpinxerit animali: moris enim est ut animalia, sues, equos, boves in pascua dimittentes, nota certa inusta vel picta insigniamus, quo eos ab aliis dignoscere possimus; quæ consuetudo, ut ex hoc loco apparet, ab antiquo ad nos propagata est. Eadem Lex à Carolo Magno emendata tit. 10. cap. 4. apud eumdem Eccardum pag. 147. ot & apud Baluz. habet: *in furto punxerit*, non male; sed prima lectio potior Eccardo videtur.

¶ PINGNUS, *i*, pro Pignus. *En comparatione opvenit in Pingno*, in Charta an. 1053. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 203. *Pinguora*, in Charta an. 1045. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 105.

¶ PINGUAMEN, λίπος, in Gloss. Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Λίπος, *Sevum, Pinguamen, Adeps, Popa, Sebram.*

PINGUEDO, in Capitulari Aquisgran. ann. 817. cap. 22. idem quod *fagimen*, de qua voce infra, & Menardus ad Concord. Regular. pag. 709. Aliud sonat in Charta Edwardi I. Regis Angliæ apud Guillel. Prynneum in Libertat. Eccl. Angl. tom. 3. pag. 786. *Mandamus vobis, quod in partis Episcopatus prædicti centum damos in instanti seisona Pinguedinis capi, saliri & siccari faciatis.* [Vide *Fermesona*.]

PINHOTA, [Idem quod *Pignota*. Vide in hac voce.] Epistola Clementis VI. an. 1346. apud Waddingum: *Et essent perpetuo certa religiosa mulieres sub regulari habitu Domino famulantes, ac in domo eleemosynaria præfata singulis Christi pauperibus ad eam confluentibus eleemosyna pacis ad instar Pinhota papalis diebus singulis largiretur, &c.*

¶ PINIA, f. Perna. Chartulat. Camalat. *Ad calmem est unus mansus qui reddit 5. Piniam baconis.*

¶ PINILLA, f. diminut. à Pinna. Charta an. 1265. apud Lobinell. Hist. Britan. tom. 2. pag. 1614. *Statuimus ut nullus, nisi Canonicus, utatur publice pileo de Pinillis in Ecclesia Dolensi; & si quis contra hoc venire præsumpserit, eo præsente in choro cum pileo de Pinillis cessetur penitus a divinis.*

¶ PINIOLA, Nucleus pineus, Gall. *Pignon*. Sententia an. 1339. ex Schedis Præsidis de *Mazaugues*: *Possint Piniolas pinuum dicta sylva regalis colligere.* Vide *Pignolus* 1.

1. PINNA, Ora, limbus. Lucifer Calaritanus ex lib. 1. Reg. *Et dempsit Pinnam chlamydis Saul occulte.* Edit. vulgata: *Præcidit oram chlamydis Saul silenter.*

2. PINNA. Concilium Londoniense an. 1102. *Ut Presbyteri non eant ad potationes, nec ad Pinnas bibant.* Forte legendum *Pilas*. Vide in hac voce, & infra *Pinnacum*.

3. PINNA, Instrumentum Chirurgicum, quo vulnera tentantur. Lex Alemann. tit. 59. §. 6. *Si autem testa transcapulata fuerit, ita ut cervella appareat: ut medicus cum Penna, aut cum fanone cervella tetigit, &c.* Ita etiam editio Heroldi: at in aliquot MSS. *penna* legi monet Lindenbrogius.

¶ 4. PINNA, Mons. Vita SS. Voti & Felicis tom. 7. Maii pag. 65. *Fontium quoque venis per devexa Pinnarum scaturientibus, &c.*

¶ PINNACULUM, Eadem notione, tom. 2. Junii pag. 698. ubi de S. Fandila: *Quod haud procul à civitate Corduba in parte Septentrionis ad radicem Mellaris Pinnaculi situm est.*

5. PINNA, PINNACULUM, PINNIUM. Glossæ antiquæ MSS. *Pinnaculum, altitudo parietis excelsi.* Gloss. Græc. Lat. ἔπαλξις, *Pinna, propugnaculum.* Onomast. *Pinnaculum*, ἔπαλξις. *Pinnaculum templi*, Matth. 4. 5. πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ. Anastasius in Histor. Eccles. pag. 131. *Volebant enim ea die vesperi ad ripæ muros applicare stationem, & temones supra propugnacula imponere.* Ubi Codex Thuanus habet *Pinnacula*, Theophanes εἰς τὰς ἐπάλξεις. [Tabular. S. Clodoaldi: *Et si prædictus Remboldus domus Pinnaculum auferre voluerit, vel heres ipsius usque ad pannam gutta auferre licebit.*] Isidorus Pacensis æra 769. *Sese in scissuris petrarum ab alto Pinaculo jam vulneratus cavilando præcipitat.* Idem æra 772. *Ad quem Christiani tandem præparvi Pinacula* (montium Pyrenæorum) *retinentes postulabant misericordiam, &c.* [Chartular. Eccles. Claromont. apud Baluz. Hist. Arvern. tom. 2. pag. 253. *Dixit se ædificaturum quandam capellam, hoc est ecclesiam, ad Pinnam refectorii Claromontis in honore sancti Nicolai.*] Isidorus lib. 11. cap. 1. *Pinnula summa pars auris, ab acumine dicta: Pinnum enim antiqui acutum dicebant.* Gloss. Isid. *Penninum, bis acutum.* Papias: *Pinnium, Acutum.* Vide Camdenum in Britannia, ubi de voce Gallica veteri *Pen*.

¶ PIGNA, Eadem notione. Gesta Consulum Andegav. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 460. *Repente supervenit a plaga australi vehementissimus turbo, ... deinde vero solutis laquearibus, universa ejusdem ecclesiæ trabes, simulque tota teges per Pignam templi ejusdem occidentalem in terram currentes eversum ierant.*

PIGNACULUM, Culmen domus, Gall. *Pignon de maison. Pinnaculum*, Matth. 4. 5. Charta Episcopi Parisiens. an. 1222. in M. Pastorali lib. 19. Ch. 69. *Quod domum suam .... non levabit, nec poterit levare ... ultra 6. pedes, ... & secundum hanc elevationem modo competenti domum pignaculabit, ita tamen quod in anterioris Pignaculi elevatione nullam fenestram ... facere poterit.* Tabularium Fossatense: *Abbas convenit cum Granchiario de una domo ibidem facienda, quæ habebit 8. tassias longitudinis, & 3. Pignacula, & solarium per totum, &c.*

¶ PIGNACULUM, PINNACULUM, Turris ecclesiæ, ubi *campanæ* pendent, Gall. *Clocher*. Notæ ad Martyrol. vetus Eccl. S. Salvatoris Aquensis: *Eodem die fuit inceptum Pignaculum hujus S. Ecclesiæ S. Salvatoris an. Dom. 1323.... Eodem die & an. Dom. 1411. fuit reinceptum dictum Pignaculum su-*

pra ecclesiam usque ad aguillam .... Item an. 1415. *& die* 20. *Maii fuerunt posita magna campana in dicto Pignaculo.* Sententia Navarri Episc. Conseran. ann. 1108. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 92. *Postea in contemtum universalis Ecclesia horribilias erigentes calcaneum, in loco publico Pinnaculum construxerunt, ibidem campanas & cymbalas suspendentes, quas ad matutinas & singulas horas diei pulsare, contemnentes matrem Ecclesiam, prasumpserant.*

¶ PINNACUM, Taberna, Gall. *Hôtellerie.* Charta ann. 1226. in Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1658. *Concessit mihi Abbas terram in latere domus ad faciendam coquinam & Pinnacum hospitum.* Vide *Pinna* 2.

¶ PINNICULA, Calamus. Vita S. Dunstani tom. 4. Maii pag. 346. *Plorantis Pinnicula profluentis encausti ... emendare pracipias.*

¶ PINNIRAPI, *Sectatores, gladiatores, quod pinnas rapiunt.* Gloss. Isid. Emendant viri docti *secutores* pro *sectatores.* Utitur Juvenal. Sat. 3. ubi vetus ejusdem Interpres: *Pinnis pavonum ornari solent gladiatores, si quando ad pompam descendunt. Pinnirapes autem dicti lanistas ex habitu gladiatorum: quia post mortem retiarii pinnam, id est, manicam rapit, ut ostendat populo se vicisse. Aut ideo Pinnirapes, quia pinnas in galeis habebant.* Vide Lexic. Martinii.

¶ PINNITUS, Ex pinnis compositus. Charta Friderici Imperat. an. 1156. in Chron. Mellic. p. 65. *Dux Austria principali indutus veste, suppesito pileo ducali circumdato serto Pinnito.*

¶ PINNIUM, PINNULA. Vide *Pinna* 5.

PINONATUM OPUS. Visitatio Thesaurariæ S. Pauli London. an. 1295. *Duo thuribula argentea, exterius totaliter deaurata, de opere Pinonato, & cathenis argenteis, pond.* 8. *marc. &c.* Infra: *De opere celeato & Pinonato.* [Vide *Pineatus.*]

PINPENELLUS, Monetæ minutioris Francicæ species, [quod haud ita certum videtur D. *le Blanc*, ubi de Monetis Philippi Augusti.] Charta Philippi Aug. an. 1218. ex Regesto Normannico Cameræ Computor. Paris. signato B. *Et de censibus villa S. Cyrici* 9. *lib. &* 4. *sol. &* 2. *denarios Turon. & ducentos Pinpenellos apud Pontem Archa, &c.*

PINSA, *Instrumentum pinsendi: unde quidam; Neque pinsis suis, neque mol. ant, unde habet pinulam edi.* Sic Ugutio MS.

¶ PINSARE, Pinsere, subigere, Gall. *Paitrir.* Vitâ B. Columbæ tom. 5. Maii p. 337*. *Quadam etenim coatanea virgines Pinsaverant pastam.*

PINSINOCHIUM, Locus ubi pinsitur, & panes conficiuntur. Vitæ Abbatum S. Albani: *Isto hanc Ecclesiam cateraque adificia, prater pistrinam & Pinsinochium readificavit ex lapidibus, &c.*

PINTA, Mensura liquidorum, nostris *Pinte.* Philippus Eystet. in Vita S. Walpurg. cap. 34. *Adeo abundanter erupit* (liquor) *ut ampullam dimidia Pinta capacitatis ... adimpleret.* Iter Camerarii Scotici cap. 10. §. 5. *Non habent mensuras, videlicet quartam, Pintam, tertiam, & partes concordantes moneta Regis, per quas mensuras populus possit deserviri debite, cum indiguerit.* [Statuta Collegii S. Bernardi ann. 1493. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 173. *Verbis Latinis & non aliis sub pœna solutionis unius Pinta vini qualibet vice assistentibus illico distribuenda, loquantur.* Occurrit præterea in Charta an. 1357. ibid. pag. 443. in Statutis Montis Regal. fol. 200. & alibi.]

¶ PINTAPHUS. Charta Piperac. *Morphea panis & Pintaphus vini.* Idem videtur quod infra *Pitalfus.*

¶ PINTORUS, Avis. Vide *Bitorius.*

¶ PINTRICI, Pincerna: erat enim *pincernatus* dignitas Ecclesiastica. Vide *Pincerna.* Constitut. Arnaldi Episcopi Barcinonens. an. 1277. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 605. *Ordinavimus quod omnes officiales nostra Ecclesia prasentes & futuri, scilicet monachus, dormitorarius, portarius, diaconus, subdiaconus, ministralis, pistor, Pintrici faciant in propriis personis perpetuo assiduam & continuam residentiam in civitate.* In alia ejusdem Arnaldi Constitut. an. 1280. ibidem col. 606. ubi iidem officiales recensentur, loco *Pintrici* legitur *Botellarius.*

¶ PINUS, Genus morbi. Mirac. S. Mariæ Magdal. de Pazzis tom. 6. Maii pag. 309. *Eadem in uno digitorum malum ferens, quod Pins nominant, & dolores spasmaticos inde obvenientes evadere cupiens, iterum votum fecit.* Ibidem pag. 372. *Domina Maria de Garba .... in uno digitorum morbus venit quem Pinum appellant; unde cum dolores veluti spasmaticos multis diebus pateretur.* Vide *Phio.*

¶ PINZOCARI, PINZOCCHERI, qui & *Fraticelli*, Secta religiosorum Minoritarum damnata. Vide *Bizochi.*

¶ PINZOCHA, PINZOCHERA, Soror alicujus tertii Ordinis, puta S. Francisci, &c. Italis *Pinzotta, Pinzochera*, idem sonat quod nostris *Bigote.* Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 328*. *Quadam praterea pia soror, quam Pinzocham dicunt, ipsi beata Columba affectu charitatis & pietatis solicitudine juncta.* Bulla Bonifacii IX. PP. in Bullar. Carmelit. pag. 326. *Sit licitum ac permissum quascumque mulieres, ... qua habitum regularem pradicti Ordinis ad instar mantellatarum seu Pinzocherarum Ordinum fratrum Minorum & Pradicatorum habere voluerint & gestare, tam virgines ac matronas, quam viduas, in mantellatas seu Pinzocheras dicti Ordinis Eremitarum recipere.* Vide *Bichini* & *Pyrocara.*

PIOLA, vox Italica, Gallis *Rabot*, in Statutis Mediolanensibus 1. part. cap. 255. [Hinc *Pyoler*, pro *Raboter, polir*, lævigare, polire, dixit le Roman *de la Rose* MS.

Mes sens venlent autrefois traire
Nouviax ars leur convient refaire,
Que li solens puist Pyoler,
Nes convient autrement doler.

Pypoler, Eadem notione, ibid.

Si fu bien fes & bien dolés,
Et si fu moult bien Pypolés.

In eodem Poemate, si fides Borello, *pipoler* variegare sonat.]

¶ PIOLA inter arma prohibita recensetur in Statutis Astens. cap. 92. fol. 34. v°. *Gladii vetiti sunt isti: spate, apie, Piole, jusarme, &c.*

¶ PIONARIUS, Fossor castrensis, vel qui ligone terram atterit & fodit, Gall. *Pionnier.* Comput. an. 1202. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feud. pag. CLX. *Et pro duobus maçonibus & pro ... duobus Pionariis ... III^c. & XXXV. l. & V. s. & dim.*

¶ PIONES LEGIS, apud Papiam MS. & edit. ubi forte leg. *Spiones Regis*, Gall. *Espions.*

¶ PIOTA, Solea ferrea, ab Italico *Piota*, planta pedis. Statuta Placentiæ lib. 6. fol. 80. verso: *Item de ferratura boum seu vaccharum in aliquo pede, cum duabus Piotis novis, & cum clavis & cum una Piota munitum: & cum clavis ultra VI. den. Item de remittendo alicui bovi seu vacche in aliquo pede cum duabus Piotis, & cum clavis ultra IV. den. Item cum una Piota tantum cum clavis, II. den.*

PIPA, Vasculum, cadus. Testamentum S. Everardi apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 21. *Thuribulum argenteum unum, Pipam auream unam, tabu-*

las, &c. Ubi *pipa* videtur fistula, qua sanguis dominicus hauriebatur. Ita sane Card. Bona. Henr. de Knyghton an. 1345. *Dicebatur namque ipsum de dicta villa unam Pipam plenam auro .... reportasse.* [Charta an. 1338. in Tabular. Majoris Monast. *Frater Robertus de Castelloduno Prior de Vareda redditus prioratus exponens, appretiat sextarium bladi 8. sol. sextarium avenæ 5. sol. Pipam vini 30. sol.* Charta an. 1375. in Tabul. de Troncheto: *Gaufridus de Pleguen domicellus... legat Guillemeta sorori suæ unam Pipam vini.* Adde Consuet. Brageriac. art. 111. & 124. *Pipes de coiro*, in Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1415. apud Rymer. tom. 9. p. 261.] *Pippe de vin*, in Consuetud. Turon. art. 63.

¶ PIPA, Canalis, Gall. *Conduit d'eau*, Angl. *Pipe.* Charta Richardi Abb. ann. 1439. apud Rymer. tom. 11. pag. 31. *Pipas & fistulas plumbeas, caterasque machinas sub & supraterraneas, in quibus aqua ipsa in & a prædicto clauso capite, fontibus, cisternis, cæteris quoque machinis, descendere & decurrere valeat, usque dictam civitatem.* Vide *Augea* & *Clericus Pipa* in *Clerici*.

PIPARE, Fistula canere, *Chanter ou joüer de la pipe*, instar forte Gallinarum, quæ Latinis *pipare* dicuntur. Italis enim *Pipare* idem est quod *Pipire*, Columellæ l. 8. cap. 5. *Pilare*, Catullo, *πιπίζειν* Aristophani, &c. Guill. *Guiart* MS. an. 1304.

Tabours croissie, cors bourdonner,
Flagiex Piper, & trompes braire.

S. Althelmus de Laude Virgin.

Limpida præpetibus sic complet æra catervis,
Garrula quæ rostris resonantes cantica Pipant.

Milo Monachus in Vita S. Amandi lib. 3. cap. 3.

Qui possunt trimoda vobis Pipare camœna.

[Vide Martinii Lex. v. *Pipo.*]

¶ PIPELLA, Pisciculus quidam. Polyptych. Fiscamn. an. 1235. *Durandus de Lamerria tenet 19. acras terræ, unde reddit duo centum Pipellarum & tres anguillas comptabiles.* Vide *Pipernella.*

PIPELO, *convicio*, Glossæ antiq. MSS.

PIPER, Πέπερι, Arbor in India nascens, cujus fructus nunc notissimus, olim admodum placuit sola sua amaritudine, & *pondere emptus ut aurum & argentum*, inquit Plinius lib. 12. Quæ quidem piperis raritas ac pretium fecit, ut deinceps pro quibusvis aromaticis speciebus hæc vox usurpata sit. S. Augustinus lib. 2. de Mor. Manichæor. cap. 13. *Alius..., exquisitas & peregrinas fruges multis ferculis variatas & largo Pipere aspersas nona hora libenter assumat, &c.* S. Hieronymus Epistol. ad Evagrium: *Omne quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos Pipere pretiosius est.* Theodulfus lib. 1. Carm. pag. 148.

Heu quantum scelus est animæ præponere corpus,
Et rem mortalem non moribunda tibi,
Ancillam dominæ Piperi præferre cicutam,
Plumbum auro, gemmis sordida saxa bonis.

In Codice Epist. S. Bonifacii Archiep. Moguntini Epist. 5. 146. & 148. *piper* jungitur thuri, cinnamomo, costo, & incenso, quæ omnia vice *Eulogiarum* amicis mittebantur. Chronic. Reichersperg. *Misi ei 30. quintarios ex Pipere.* Quibus in locis *piper* sumitur pro quibusvis speciebus aromaticis. Alanus in Planctu naturæ, de Prælatis: *Qui salmones, & lucios, cæterosque pisces æquipollenti generositate præsignes, variis decoctionum cruciatos martyriis, baptizantes adulterantes officium, sacri Piperis fonte baptizant, ut ex tali baptismate baptizati, multiformis saporis gratiam consequantur.* Statuta antiqua Canonicorum S. Quintini in Viromanduis: *Sunt in costa farta 24. frusta carnis, & 300. ova, cum Pipere, id est speciebus quibuscumque.* Consuetudines Tolosæ part. 2. Rubr. de Donationib. *Piper, cera, carnes, scyphi argentei, vel aurei, ... & quæcunque alia sint, quæ mittantur vel dantur marito, &c.* Vide Constantinum Afric. lib. de Gradib. sub finem, & Gorræum in Definit. medic.

☞ Præstitum etiam piper in censu non semel ex vett. Chartis constat. Charta an. 1196. ex Tabul. S. Andreæ Avenion. *Pro qua* (medietate) *darent ipsi monasterio libram unam Piperis censualem singulis annis.* Alia omitto.

¶ PIPERATA, Piperis vasculum, Gallice *Poivrier.* Annal. Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 812. ad ann. 1389. *Bussola una pro Piperata argenti deaurata, &c.*

PIPERARII, in veteri Charta apud Gariellum in Episcopis Magalonensibus pag. 160. *Pevriers*, vel *poivriers*, olim Parisiensibus, quos postea *Espiciers*, seu *Speciarios* dixerunt, ut docemur ex Regesto peagiorum Parisiens.

¶ PIPERAMENTA, Aromaticæ quævis species. Cæsarius lib. 6. Miracul. cap. 5. *Accipe ositum & ossibus ejectis cum Piperamentis præpara, &c.*

PIPERATUM, Condimentum à pipere dictum, apud Apicium lib. 3. cap. 14. [& in Chronic. Placent. apud Murator. to. 16. col. 582.] *Piperata*, in Charta an. 1148. apud Puricellum in Basilica Ambrosiana pag. 704. *Pullos plenos & carnem vaccinam, cum Piperata.* [Boncompagnus de Obsid. Anconæ apud Murator. tom. 6. col. 936. *Quidam cum Piperata vini vel aceti, quidam etiam simpliciter comedebant assata in oleo.* Laudes Papiæ apud eumdem tom. 11. col. 27. *Communiter omnes apponunt juxta carnes prædictas calidum saporem quem Piperatam vocant.*] Galli *Poivrade* dicunt.

¶ PIPERATUS, Pipere conditus. *Dulcia Piperata*, apud Apitium lib. 7. cap. 11. Charta Eberhardi apud Schannat. Vindem. litt. pag. 164. *Unusquisque fratrum accipiat... duas positiones piscium, unam salsuginatam, alteram Piperatam.*

PIPERATIUS, Asper. Latinus Agrimensor: *Terminus si aspratiles fuerit, & mixta Piperatia loca habuerit, sine dubio in tetfinio constat.* Λίθον πεπεράτον, & λίθους ἀλλοπεπεράτους habet Continuator Theophanis lib. 3. num. 43.

PIPERIS GRANUM. Eckehardus junior de Casibus S. Galli cap. 9. *Notkerus, quem pro severitatis disciplinarum Piperis granum cognominabant:* ob mordacitatem & acredinem.

¶ PIPERETUM *accipitur pro quodam vase perforato; per quod solent prospicare tauxilla, ne fiat ibi fraus.* Uguitio & Johannes de Janua. Vide *Fractillus.*

¶ PIPERNELLA, Pisciculi genus: idem videtur qui Normannis *Pimperneau*, alibi *Pimpreneau* dicitur. Spicil. MS. Fontanell. pag. 258. *Quilibet monachus habebit quatuor Pipernellas ad prandium.* Vide *Pipella.*

PIPETH, Cantus vel instrumentum musicum, *pipæ* seu fistulæ cantum imitans. Fortunatus ad Clerum Parisiensem:

Cymbalica voces calamis miscentur acutis;
Disparibusque tropis fistula dulce sonat.

Vide *Decentum.*

¶ PIPETUS. Inventar. an. 1419. in Tabular. Eccles. Noviom. *Item tres libri pontificales, ... & habent asseres coopertas argento, & in duobus majoribus sunt duo Pipeti argentei & sine clausuris, & alter sine Pipeto qui habet unum firmetum cum dimidio.* Haud scio an illud sit quo fibula detinetur.

¶ PIPEUS,

¶ PIPEUS, f. Populus. Charta an. 1007. tom. 2. Bullar. Casin. pag. 67. *Adque tertia pars de Pipei, quod exeunt de ripa Gubernulo; & tertia parte de omnibus rebus quod exeunt de tivatico, &c.*

¶ PIPHILI, Hæretici. Vide *Pifli.*

PIPICUS. Odurannus in Chron. an. 956. *Gislebertus Comes Burgundionum obiit, & honorem ejus cum filia Lendegarde, ex qua postea à Radalpho Divionensi Pipicus factus est, Otho frater Hugonis Ducis accepit.*

¶ PIPIDO. Vide *Picinta.*

PIPIONES, Matthæo Silvatico, *sunt pulli columbarum, & est nomen formatum à proprio sono animalis.* Joan. de Janua: *Pipio, resonare, clamare, accipitrum est, vel pullorum columbarum: unde hic pipio, pullus columbarum.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Pipiare, Piper comme poucins, ou pijons, ou outour. Inde pipio, pijon, & hic pipiunculus & hæc pipiuncula, outour.*] Glossar. Gr. Lat. Τρυγόνιον, περιστερά, *Pipio.* [Emendat Vulcanius, τρυγὼν, τρυγόνιον περιστερά.] *Pipioni*, Joanni Villaneo lib. 12. cap. 72. Hinc nostri *Pigeons* dicunt. Vetus interpres Alexandri Iatrosophistæ lib. 1. Passionum: *Aspratiles pisces, & Pipiones, & de domesticis pullis extrema partes.* Ubi Glossæ MSS. *Pulli columbæ.* Idem lib. 2. cap. 75. *Interdum & columba & maxime Pipiones.* Lampridius in Alexandro Severo: *Servos habuit vectigales, qui eos* (palumbos) *ex ovis ac pullicinis, ac Pipionibus alerent.* Vide ibi Salmasium pag. 227. Plinium lib. 5. Medic. cap. 34. 41. Oliverius Maillardus serm. 21. Fer. 2. Domin. advent. *Et domini advocati, nunquid plumatis aliquando anseres pingues, sive Pipiones?*

¶ PIPIONUS, Ital. *Pippione*, nostris *Pigeonneau.* Statuta Vercell. lib. 4. fol. 69. v°. *Item quod nullus de civitate vel districtu Vercellarum audeat vel præsumat emere nec vendere aliquos columbos domesticos in civitate vel districtu Vercellarum, præter Pipionos.*

PIPIO, Moneta minutior Hispanica. Charta Alphonsi Regis Romanorum & Regis Castellæ an. 1258. apud Perardum: *Decem millia Moravotinorum, computatis quindecim solidis Pipionum pro Moravotino. Soldi moneta Pepionum*, in Histor. Segoviensi cap. 21. §. 9. Covarruvias de Veteribus numismar. Hispan. cap. 5. num. 5. in veteri MS. ait, se legisse, *que el pepion valia dos meaias, y el Burgales dos Pepiones, o quatro meaias.*

PIPIUNCULUS, *Accipiter, Acceptor*, in Gloss. Isid. In Glossis Pithœanis, *Acceptor, tiranculus, qui scilicet pipit.* Sed legendum *Pipiunculus.* Glossæ Regiæ cod. 1013. habent *Piunculus.* Ex his emendandæ Gloss. Græc. Lat. Κερχνίς, εἶδος ἱέρακος μικροῦ, *Tiriunculus.* Ubi leg. *Pipiunculus.* [In Cod. Sangerman. *Titiunculus*; Vulcanius emendat *Tinnunculus.*]

¶ PIPITA, Κόρυζα, in Gloss. Lat. Græc.

¶ PIPITARE, Murium & accipitrum vox. Vide *Baulare.*

¶ PIPIUNCULUS. Vide *Pipiones.*

PIPIZO. S. Hieronymus Epist. 22. cap. 22. *Huic inimica castitas, inimica jejunia; prandium nidoribus probat & altili Getanopepan*, (al. *Gerouspepan*) *vulgo Pipizo nominatur.* Ubi Marianus ex voce *Geranopepan*, γέρων ὁ πέπων conficit, ut dictus ille fuerit *senex delicatulus*, vel forte etiam ironice *maturus.* Addit & *Pipizonem* vocatum, quod altilibus & saginatis cibis delectaretur, quia *pipizare* propria sit coitalium avium vox. Quid si legatur *altili gerano*, qui vulgo *pipizo* nominatur.

☞ Potior videtur Martianæi nostri lectio: *Altilis gerontopas, quæ vulgo Pappezo nominatur.* Vide ibi ejusdem conjecturas, quas referre longum esset.

¶ PIPPA, Fistula, qua inter sacra utebantur. Inventar. an. 1419. in Tabular. Eccl. Novium. *Item dua Pippa argentea pro magno altari ad capiendum vinum.* Vide *Pipa.*

¶ PIPRUM, pro Piper, in Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 897.

¶ PIPULA, κοκκίς ἥτις εἰς τὸ μέλαν σκευάζεται, *Galla.* Glossar. Lat. Græc. pro *Pilula*, inquit Salmas. ad Plin. pag. 1070.

PIPULARE. Papias: *Pipulo, convitior ploratu*, ex quo emendandæ Glossæ Isid. *Pipuli, convitio plorati.* [Vide Martinii Lex. in *Pipulum.*]

PIQUICHINI. Willelmus Brito lib. 2. Philipp.

> *Cessent censores, cessent Piquichini, & ignes,*
> *Terminet una dies longa certamina litis,*

Et lib. 7.

> *At per plana jacent Ribaldi cum Piquichinis;*
> *Et qui res propter venales castra sequuntur.*

Ita quidam dictos putant infimam lixarum & calonum partem, à curandis canibus, vel potius à venatorum ministris equitibus, qui canes venaticos ad venationem educunt, ac propellunt, quasi *Pique-chiens.*

¶ PIQUUS, Uncus, Gall. *Crampon.* Reparationes factæ in Senescallia Carcass. ann. 1435. è Cod. MS. V. Cl. *Lancelot: Eidem* (manuoperario) *pro assiendo Piquos dicti molendini, . . . VIII. sol. IIII. d.* Ibidem: *Pro faciendo & ponendo in dicto molendino . . . duos Piquos ferreos afferatos, &c. Picus*, ibidem.

PIRARIUS, Pirus, *Poirier.* Lex Salica tit. 29. §. 8. *Si quis impotos de melario aut de Pirario tulerit, &c.* §. 20. *Si quis melarium aut Pirarium decorticaverit.* Occurrit præterea in Capitulari de villis cap. 70.

PIRATA, Miles maritimus, qui Latinis *prædo*, vel *latro maritimus*, ut est in Glossis antiquis MSS. Ita *latrocinium maris* dixit Justinus lib. 43. num. 3. *Latrones* nude piratas vocat Florus lib. 3. cap. 6. & *Latrocinari*, dixit pro *piraticam* exercere, lib. 2. cap. 3. Schol. Sophoclis in Ajace de vocabuli etymo: φῶρα, Ἀττικῶς, δόλος καὶ τέχνη. ὅθεν καὶ πειραταὶ οἱ κατὰ θάλασσαν κακοῦργοι. Aliter Papias: *Pirata sunt prædones marini, ab incendio navium vel insularum, quas capiebant, dicti.* [Errat, ut jam monuit Martinius, quippe qui non sint πυραταὶ, sed πειραταὶ.] Joan. de Garlandia in Synonymis:

> *Qui pecus aut pecudes abigunt, hi sunt Abigei,*
> *Raptoresque maris Piratas dicimus esse.*

Catholicum parvum: *Pyrata, Larron de mer, & dicitur à pir, quod est ignis, quia ferunt ignem in manu sua, & sternunt alias naves cum prora, quia est acuta, & ferrum ponitur in principio navis, cum quo frangunt alias naves.*

¶ PIRATATOR, Eod. significatu. Litteræ an. 1414. apud Rymer. tom. 9. pag. 84. *De nominibus aliquorum hujusmodi proditorum, fugitivorum, Piratatorum aut bannitorum, &c.*

¶ PIRATUS, ut *Pirata*, in Litt. Eduardi III. Reg. Angl. an. 1328. apud eumdem Rymer. tom. 4. pag. 340. *Captis per quosdam malefactores & Piratos villarum de sancto Audero &c.*

PIRATA, Nauta, vel miles maritimus. Asserus in vita Ælfredi: *Rex Elfredus jussit cymbas & galeas, i. longas naves fabricari per regnum, ut navali prælio hostibus adventantibus obviaret. Impositisque Piratis in illis, vias maris custodiendas commisit.* Annales Gisburnenses in Willelmo Rufo cap. 1. *Robertus vero Comes attentavit venire in Angliam cum magno exercitu, sed à Piratis Regis, qui curam maris à Rege susceperant, repulsus est.* Matthæus Westmonaster. ann. 1040. de Hardecanuto: *Ex tributo Piratis suis*

ministrab.it. Vetus Poeta apud Guill. Malmesbur. de Gestis Reg. Angl. lib. 2. cap. 6.

Jam jacet in campo, pelago Pirata relicto.

Matthæus Paris an. 1215. *Ipse autem Rex interim cum paucis ministeit . . . Pirata exercens officium, nautarum sibi quinque portuum gratiam reconciliare vacavit.* Alibi: *Quod comperientes nauta & Pirata, &c.* Guillelmus Apuliensis lib. 3. de Gest. Normann.

Nuntius Imperio Bari Legatus ad urbem
Supplicat ut miseris jam civibus auxilietur.
Piratis apta naves eu mere parantur,
In quibus efferri frumenta jubentur & arma,
Classe quibus tuta transire possit ad urbem.

Piratica, inquit Olaüs Wormius ad Monumentum Tirstadense, *olim honesta ac licita erat, atque in ea crebro se Reges ipsi, aut eorum liberi exercebant, ascitis famosioribus Athletis corporis robore & virtute præstantibus. Constabat autem piratica has certis legibus.* Mitto reliqua, quæ in gratiam veterum Daniæ Regum prosequitur, qui in hacce arte exercere se soliti erant. [Vide Eustathium in Homer. pag. 1457. 1475.]

¶ Piratia, Piratica, Gall. *Piraterie. Per modum Piratiæ,* in Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1419. apud Rymer. to. 9. pag. 754. Charta an. 1492. apud eumdem tom. 12. pag. 501. *Latrocinia, depradationes, furta, excursus, Piratias aut malefacta, &c.*

¶ Piratio, in Charta Elizabethæ Reg. Angl. an. 1559. apud eumdem Rymer. tom. 15. pag. 559. *In aliquas partes transmarinas, & moram ibidem trahentes absque licentia regia & Pirationes quascumque* (exercentes.)

Piratirium, Piraterium, Eadem notione. Monachus Sangallensis de Carolo Mag. lib. 2. cap. 22. *Ad cujus portum, eo prandente, sed ignorato, Piraterium exploratores Nordmannorum fecerant.* Tho. Archidiac. Spalatens. in Hist. Pontif. Salonit. cap. 1. *Exercebant Piraterium propter oppotunitatem locorum, &c.* [Vide Martinii Lex. in hac voce.]

Piratica, JC. Anglis, non solum est deprædatio marina; sed omnis felonia super mare, aut infra magni Amiralii jurisdictionem perpetrata. Cowellus lib. 4. tit. 18. §. 22.

PIRATERIUM. Apud S. Maximum Taurin. Homil. de non timendis hostibus carnalibus ex Jobi cap. 7. *Piraterium est vita hominis super terram.* Ubi vulgata, *Militia* habet. S. Hieronymus lib. 2. adversus Jovinianum *tentatis*, Græca vero πειρατήριον. Lege eumdem Hieronymum. Vide in *Pirata.*

¶ PIRATIA, Piratio, &c. Vide *Pirata.*

PIRATIUM, Piraticum, Vinum piraceum, Gallis, *Peiré.* S. Hieronymus lib. 2. contra Jovinianum: *Paulus Timotheo, dolenti stomachum, vinum suadet bibere, non Piraticum.* Furtunatus in Vita S. Radeg. cap. 15. 21. *Potum præter aquam mulsam & Piratium non bibit.* Lupus Ferrar. Epist. 109. *Felchricum & Mauricium cupimus cum fratre memorato redire, ut Piratio, quo unice delectantur, (nam hoc anno penuria vini timetur) nobiscum fruantur.* [Adde Capitul. de villis Caroli Mag. cap. 45.]

¶ PIRATUS. Vide *Pirata.*

¶ PIREISA, Prolusio, Gall. *Tentative*, velitatio, *Escarmouche*, f. à Græc. πείρασις. Anamodi liber 1. tradit. S. Emmer. cap. 3. apud Bern. Pezium to. 1. Anecd. part. 3. col. 203. *Hæc sunt nomina eorum qui audierunt rationem istam, & cavallicaverunt illam commarcam, & fuerant in ista Pireisa die Mercurii XVIII. Kal. Jan.*

¶ PIRETRUS, ab Italic. *Piratro*, Materia aliqua ex qua potio medica conficitur. Statuta Astens. ubi de Intratis poetarum: *Piretri ponantur & solvant pro qualibet libra sol. 10.*

¶ PIRETUM, Cella ubi ignis accenditur, Gall. *Chambre à feu*, à Gr. πῦρ, ignis, ni fallor. Chronic. Casin. lib. 4. cap. 16. *Tradidit per scriptum 4. castella monasterio in territorio Cassolano, duriculam* (f. cuniculum) *scilicet fossam cacam, cameralem & Piretum.*

¶ PIRGIUS, Pyrgius, Itinerarius agger, via strata, publica, Gall. *Grand chemin, chemin ferré.* Charta Roberti de Tornella an. 1213. in Tabular. Compend. *Præterea eidem ecclesiæ benigne concessi quod et culturas suas de Mesviler, de Faverolis, de Villala, muro & fossato & quacumque alia clausura, salvo Pirgio, circuire & claudere licebit.* Charta Ansoldi Abb. Compend. in eodem Tabular. *Carrucas ejusdem ecclesiæ pro transforatione Pyrgii vel alio forefacto non poterit* (advocatus) *capere . . . De tribus causis unde litigium erat inter ecclesiam & advocatum, scilicet de incisione busci, de transforatione Pyrgii & de latrocinio, submonitus homo veniet ante advocatum, &c.* Vide *Pergus*, & mox *Pirgus* 1.

¶ Pirius, Eadem notione, in Tabular. Montis S. Eligii: *Compromissum inter nos &c. super controversia justitia & dominii in quodam Pirio protense ante parvum montem S. Eligii.* Sequitur hujus compromissi tenor Gallice: *Comme contens & controversies fuissent sourses entre nous . . . C'est à savoir ke li dis Jehans demande justice & signerie, si comme de sanc & de larron en tout un kemin par lequel on va d'Asch à Vilers par le petit mont S. Eloy.* Idem Tabular. 14. *virgis terra contiguis Pirio de Kareuchi.* In quibusdam Chartis ejusdem tractus: *Lestant au kemin du pire*; in aliis: *Lestant au kemin piré*; in recentioribus vero ubi de eodem agro: *Lestant au kemin ferré.* Unde ejusmodi viæ à *petris* ex quibus compactæ sunt sic dictæ videntur.

¶ 1. PIRGUS Regius, Idem quod *Pirgius*, Via regia. Charta Alexandri Leodic. Episc. ann. 1131. apud Marten. tom. 1. Amplis. Collect. col. 710. *In his locis & vicis prascriptis possidet ecclesia bannum & justitiam, impetum & burinam, ictus & sanguinem, rupturam & Pirgum regium, fora, telonea, &c.* Vide *Pergus.*

2. PIRGUS, Turris, ex Gr. πύργος. Testamentum Guillelmi Jordanis Comitis Ceritaniæ Id. April. an. 42. Philippi Regis Franc. *Videlicet, castella, rocbas, Pirgos, & omnes fortitudines, &c.* Est etiam *Pyrgus*, turricula, sive fritillus, ex quo tesseræ mittebantur in tabulam, apud Sidonium lib. 3. Epist. 3. lib. 5. Epist. 17. lib. 8. Epist. 12. [Vide Salmas. in Solin. ubi docet quid Pyrgus à fritillo differebat.]

¶ Pyrgus, Suggestus, ambo, nostris *Jubé.* Johannes Diac. in Vita S. Gregor. Mag. lib. 4. cap. 69. *Itaque cum Evangelius in Ambonem venerabilis Levita Petrus ascendens, mox ut Gregoriana sanctitati testimonium præbuit, inter verba vera confessionis spiritum efflavit, & à dolore mortis extraneus juxta Pyrgi basim. . . . meruit sepeliri.* Diarium Italic. Dom. *de Montfaucon* pag. 100. ubi de ambone Ravennensi: *Servus tuus Agnellus episcopus hunc Pyrgum fecit.* Quod ambo turris instar concinnatus erat, *Pyrgus* dictus est.

¶ PIRITEGIUM, Nostris *Couvre-feu*, vox ibrida à Græc. πῦρ, ignis, & Lat. tegere. Compend. jurium & consuet. Univers. Paris. per Robert. *Goulet.* fol. 18. *Hora nona vesperi pulsetur Piritegium seu discessus ad lectum & non print.* Vide *Ignitegium.*

¶ PIRIUS. Vide *Pirgius.*

¶ 1. PIROLUS. Chron. Tarvisin. ad ann. 1379. apud Murator. tom. 19. col. 768. *Victor autem Pisani capitaneus Venetorum vita donatus est beneficio unius Piroli argentei deaurati, in quem veretonus unus balista emissus repercussit, ita ut intra viscera nequivit adire.* Haud scio an eadem notione qua *Pirolo* Itali turbinem vocant.

2. PIROLUS, inquit Nicolaus Uptonus lib. 4. de Militari officio pag. 168. *Parva bestia est major; sed longior mustela, in Anglia satis nota. Rubeus est, & in ventre candidus, mira agilitate viget, in arboribus habitat & fœtus fovet, de arbore in arborem saltu potius quam volatu migrat, &c.* [Johannes de Monsterolio in Epist. ubi de Monast. Caroli-loci, apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1390. *Non sum ratus subjicere religiosum hic degere non magna corpulentia, qui octogesimum ætatis suæ annum infra mensem subintrabit. Et jam sexagesimum annum, quo professus est, præterit, erectum ut est scirpus, vivacem ut Pirolus, lætum ac benignum adversus omnes, ita ut ametur ab omnibus.* Utrobique legendum videtur *Periolus* per aphæresin pro *asperiolus*, sciurus, Gallic. *Ecureuil.* Vide in hac voce.]

PIRONADUS, seu PIRONATUS, Clavis compactus, ex Italico *Pirone*, Clavus ligneus, *Cheville.* Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 11. *Galeæ sint sex aliquantum ex majori forma, ... & fiant ex multo meliori lignamine, & melius Pironada, & sint ligata, & specialiter pustica pro sustinendo laborem melius & impetum remigandi, &c.*

PIROTAUS. Epistola Friderici II. Imp. ad Saladinum apud Rogerum Hovedenum pag. 650. *Intelliges, quid nostræ victrices aquilæ, ... quid Anconitana Marchia, quid Venetus Pirotaus, quid Pisanus nauclerus, &c?* Sed legendum *pirata*.

PIROTTUM. Synodus Sodorensis in Mannia ann. 1229. cap. *de Mortuariis discedentium: Statuendo pronuntiamus, quod de bonis cujuslibet discedentis Ecclesia habeat optionem de omnibus, juxta consuetudinem vicinarum provinciarum, excepto uno, cum omnibus indumentis suis, & fulcro vel culcitra. Quod si non habeat Pirottum, vel culcitram, septem dentur denarii.* Proinde *Pirottum* idem, est quod *fulcrum*: [nisi legendum malis *Birettum* pro *Pirottum*.]

¶ PIRVERIE, Retis genus, forte illud rete rotundum, cujus pars inferior globulis plumbeis instruitur, superior in conum desinit: quodque à nostris vocatur *Epervier*. Charta an. 1119. ex Tabul. Partiniac. & Casæ Dei apud Stephanot. tom. 2. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. pag. 499. *Donavimus etiam & concessimus prædictis monachis piscationem aquæ Thoerii, ... vare & Pirverie atque vervicune.*

PIRULA, Extremitas: *Pirula nasi, le bout du nez.* Glossæ Isidori: *Perula, extremitas nasi*, Papias habet *Pirula, à formula piri*. Glossæ Latino-barbar. Hrabani Mauri: *Ejus* (nasi) *extremitas Pirula vocatur, à forma pomi pyri.* Glossar. Ælfrici: Pirula, ꝼoꞃeƿeaꞃꝺ-noꞅu, i. extremus nasus. Michaël Scotus de Physioomia cap. 22. *Cognoscitur etiam omnis juvenis de virginitate & corruptione per multa signa, ut uterque ad Pirulam nasi, quia manente virginitate, cartilago Pirula nasi sentitur indivisibilis: sed si est violata, sentitur partibilis.* Olla patella:

Pirula, pupilla, palpebra, stiria, mala.

[Vide Collectanea in Isid. Gloss. v. *Perula*.]

¶ PIRUS, Petra seu meta lapidea in modum pyramidis desinens. Libertates concessæ habitatoribus Belli-visus an. 1256. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 59. *Metæ autem sive termini ... sunt ii, videlicet à molendino de Girboles per stratam veterem usque ad ulmos subtus Bello-videre, & à dictis ulmis usque ad trivium de la Cauçoin, & à dicto rivo usque ad Pirum de la Civignieri, & à dicto Piro, per summitatem de Sauren recta linea usque ad dictum molendinum de Girboles.* Ubi pro *trivium*, rivum: vel pro *rivo*, trivio legendum videtur. Terragium Castellionis in Bressia an. 1497. *A quadam Piro fixa, seu limite lapideo respiciendo per rectam sitationem & lineam.*

¶ PIS *Græce*, *Aurum Latine.* Gloss. Lat. Gall. Sangerman. post Johan. de Janua, qui recte subdit: *Non credam sine teste.* Vide *Herbilia*.

¶ PISA, pro Pisum, Gall. *Poit*. Tabular. Aquicint. fol. 60. *Godefridus de Serumel dedit ecclesiæ Aquicinensi .... censum duorum modiorum avenæ, duorum etiam mancaldorum Pisa.* Ibidem: *Duos mancaldos Pisa.* Occurrit præterea apud Mabillonium to. 4. Annal. pag. 459. *Madox* Formul. Angl. p. 144. Rymer. tom. 5. pag. 12. & alibi passim. Vide alia notione in *Pensa*.

PISACEUM, Præstatio ex Pisis. Vide *Mestivarius* in *Mestiva*.

¶ PISACULUM, ὑπερῷον, in Gloss. Lat. Græc.

PISALIS, PISELIS, PISELUM. Adalardus lib. 2. Statutor. Corbeiensium cap. 6. *Hæc inter etiam plurima cætera, quæ in dormitorio servanda sunt, breviter dicta, ... in Piselo vero, tempore, quando illo uti necesse est, eadem pene in omnibus, excepto quod ad dormiendum pertinet, cautela & honestas servanda est. Quæ de dormitorio diximus, & si forte quædam ad eandem domum specialiter pertineat, ut est de pannis infusis qui suspenduntur, &c.* Ex quibus, *pisalis* & *piselum* videtur fuisse quod Zelandi *Piiseel* dicunt, vestiarium seu vestiaria theca: quod præterea firmat Charta an. 803. apud Ughell. in Episc. Veronensibus: *De vestimentis, quæ de Pisele veniunt, vel gynecio, decimam partem.* Acta Murensis Monasterii p. 9. *Cœpit inde vir venerabilis Reginboldus cellam ordinare & construere: ædificavitque primum dormitorium, subtus autem Pisalem, congruaque habitacula alia fratribus constituit, & sic fundavit Monasterium.* Vox autem formata ex Latino *Pensile*, i. locus, in quo *pensa* trahunt mulieres, *Gynæcium*. Vide supra in hac postrema voce. Frisiis, *Piisel*, culinam sonat.

¶ PYSALIS, Eadem notione, nisi etiam de eo qui *Pisali* præest intelligas. Consuetudin. MSS. Eccles. Colon. ex Biblioth. Eccles. Atrebat. *Cuilibet vicario datur 1. den. dormitorio dantur 4. den. Pysali dantur 11. den. cellerario vini 1. den.*

¶ PISANUM. Litteræ Eduardi III. Reg. Angl. an. 1343. apud Rymer. tom. 5. pag. 384. *Cum triginta paribus platarum, basinettorum Pisanorum cum eorum adventalibus pretii 30. librarum.* Vox f. corrupta, nisi sit nomen proprium.

PISARE, pro Pinsere: *Pisones*, instrumenta, quibus pinsitur, aut res quævis teritur, subigitur. Anonymus de re Architecton. cap. 30. *Tertio olei adjicies sextarium: ea ratione spatha commovebis, tunc alii juvenes succedant cum Pisonibus ligneis, & id efficiant Pisando, ut concalescat, ita ut non dissimilis sit farinæ subactæ.*

PISARIA, Ager pisis consitus, in Lege Salica tit. 29. §. 13. [Nostris olim *Pesiere*.]

¶ PISATIUS. Ernaldus in Vita S. Bernardi inter opera ejusdem tom. 2. col. 1108. edit. 1690. *Et secedens in casulam Pisatiis torquibus circumtextam, solus meditationibus divinis vacare disponit.* Id est, foliis pisorum coopertam, interprete Mabillonio.

PISCA. Charta Ildefonsi Regis Aragon. an. 1187. pro libertatib. villæ Amiliani, *(Milhau)* in Regesto Ludov. Hutini Reg. Franc. fol. 7. ubi de

Molendinariis: *Non detur de sextario nisi libra Pisca appensa, quæ currit in Montepessulano, quotcumque sint ibi subfornarii, vel alii nuncii, & propter hoc feratur & referatur Pisca & panis ad domum vel hospitium dequoquentis: & si occasione plus dandi Pisca vel panis deterioretur, restauretur in duplum dequoquenti.* Pro *pasta*, forte.

¶ PISCARE, Idem quod mox *Piscaria*, Locus in quo piscatur. Charta an. 1291. apud Miræum tom. 2. pag. 873. *Donationem ipsius factam in eleemosynam propter Deum . . . tam in wastina . . . . quam in terris cultis & incultis, decimis, censibus & reditibus, Piscaribus, tractibus aquarum . . . confirmamus.* *Peschiere*, in Computo an. 1268. ex Bibl. reg. *De mestre Guillaume de saint Vaise pour la Peschiere de l'iaue de Niort & confirmation general* VIII[xx]. *l. Pict. & une meaille d'or chascun an, & uns esperons d'or pour servise en muance de Segneur.*

PISCARIA, vox Latinis nota, Locus, in quo piscatur, Italis *Peschiera: Estang, ou Pescherie*, in Consuetud. Norman. art. 210. 215. 221. Arvernensi cap. 31. art. 35. 40. 41. Pictavensi art. 157. Chronicon Farfense: *Qui contendebat Piscarias per singula loca Ducatus Spoletani, & terra nostra vapurant homines ejus, & Pisces tulerunt, &c.* Leo Ost. lib. 2. cap. 26. *Obtulit ibidem Piscariam suam, &c.* Gesta Innocentii III. pag. 106. *Piscariæ in mari & in aqua dulci.* Regestum Philippi Aug. fol. 69. *Dedimus Piscariam unius archa pontis, &c.* Occurrit etiam apud Giraldum in Itinerario Cambriæ lib. 2. cap. 3. In Monast. Anglic. tom. 1. pag. 236. &c. [*Precariam* pro *Piscariam* lege in Charta Caroli Calvi an. 849. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 120.]

PISCARIUM, in Fleta lib. 1. cap. 12. §. 21.

¶ PISCARIA, Jus piscationis, Gall. *Droit de pescherie.* Charta Henrici VII. Reg. Angl. ann. 1487. apud Rymer. tom. 12. pag. 326. *Materia questionis de & super quadam Piscaria sive jure piscandi in dicta riparia, &c.* Occurrit rursum pag. 339. Vide *Piscatio.*

¶ PISCARIA, Piscatorium forum, Gall. *Poissonnerie.* Statuta Massil. lib. 1. c. 49. §. 3. *Item, statuimus quod aliquis extraneus vel civis non possit vendere pisces nisi in Piscaria Communis.* Ibidem cap. 50. *Omnis nobis cura esse debet ut pisces qui in Piscaria Communis Massilie apportantur vendendi, boni & recentes vendantur.* Pluries ibi.

¶ PISCAROLUS, Piscarius, qui pisces vendit. Processus de S. Thoma Aquin. to. 1. Martii p. 702. *Interrogavit ipsum Piscarolum quot pisces haberet.*

¶ PISCATARIUM, pro *Piscatorium*, in Charta an. 1209. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1090.

¶ PISCATGIUM, PISCATICUM, Quod pro jure piscationis præstatur. Charta Guidonis D. Montillauri an. 1387. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 610. *Homines, homagia, pedatgia, herbatgia, questus, ... Piscatgia, &c.* Charta Caroli Calvi Reg. Franc. an. 848. tom. 1. Histor. novæ Occitan. inter Instrum. col. 95. *In ipso Comitatu pulveraticum, pascuarium, Piscaticum, tam maris quam aquæ currentis, &c.* Vide in *Piscatorium.*

PISCATIO, Jus piscationis in fluviis, &c. in Charta Guidonis Episcopi Lingonensis an. 1267. Chronicon Laurisham. pag. 61. *Tantis munificentiæ suæ beneficiis adjecit clementissimus Rex Piscationis concessionem in Rheno flumine, in vico cognominato &c.* Charta vetus in Probat. Hist. Castrivillanensis familiæ pag. 8. *Concessit quoque . . . quantum Piscator unus piscari posset, quousque aqua ejus durat, Piscationem.* Vide Chronolog. Præsulum Lodovensium pag. 56. 96. & Sanjulianum in Tornutio pag. 521. ubi quæstionem agitatam ait, an jus *piscationis* & *piscandi* idem sit.

¶ PISCATIO, Piscatus, Gall. *Ce qu'on a pris à la pesche.* Lex Ripuar. tit. 42. cap. 1. *Si quis de diversis venationibus furaverit aliquid, & celaverit, seu & de Piscationibus, quindecim solidis culpabilis judicatur.* Eadem habet Lex Salica tit. 35. cap. 1.

PISCATORES, in commercio perinde ac servi & coloni. Charta Ludovici Pii Imper. in Chronico Farfensi: *Curtibus, villis, piscatoribus cum Piscatoribus suis, servis, ancillis, &c.* Ibidem pag. 664. *Et Piscatorem nomine Annefridum, & fratres ejus, manentes in territorie Reatino, in loco qui dicitur Septempontius, cum uxoribus & filiis eorum, terris ac domibus eorum, & piscationem, quam ipsi facere consueverunt cum omnibus rebus suis.* Alia Charta apud Hieron. Vignerium in Stemmate Alsatico pag. 105. *Quidquid in pago deo apud Domnam Remigium, Fulcodum Piscatorem cum omni familia sua.* Tabularium Montis-majoris apud Rufinum in Comitibus Provinciæ pag. 61. *Videlicet Piscatores cum omni censu piscium, quod mihi facere debent, qui in villa manent Cotignavicis, &c.* Ordericus Vitalis lib. 4. p. 466. *Dedit . . . . & duos Piscatores de Tervanto.* Petrus Diac. lib. 4. Chr. Casin. cap. 20. *Cum omnibus pertinentiis suis, ac rebus, & uno servitio Piscatorum.* Tabularium S. Albini Andegav. *Et cum una masura terræ, concesso eis uno Piscatore in aqua ibi flumine.* Adde Spicilegium Acherianum tom. 13. pag. 289.

¶ PISCATORIA. Vide mox in *Piscatorium.*

PISCATORIUM, ἰχθυοτροφεῖον, in Gloss. Gr. Lat. Idem etiam quod *Piscaria*, [in lib. 5. Capitul. cap. 279. & in Charta an. 804. tom. 1. Histor. novæ Occitan. inter Instrum. col. 31.] Charta Philippi I. Francor. Reg. an. 1066. apud Marlotum in Chronico S. Nicasii Remensis cap. 2. *Alodium de Mundrisiata curte, cum Piscatorio & sede molendini.* Mox: *Cum Ecclesia, Piscatorio magno, & sedibus molendinorum.* [Tabul. S. Albini Andegav. *Concedo ipsi S. Albino . . . . terram vel aquam ad Piscatoria facienda omnibus diebus quibus orbita hujus seculi volvitur.*]

PISCATORIA, [Locus in quo pisces capiuntur; item Jus piscationis. Charta an. 1062. in Tabular. S. Victoris Massil. *Et in paxeria supradicti molendini unam Piscatoriam.* Acta S. Techildis tom. 5. Junii pag. 363. *Piscatoriam habentem perticas 46. & dextres duos.*] Helgaudus in Roberto Rege: *Piscatoriam Ligeriti fluminis attribuit.* Chronicon Hugonis Flaviniac. pag. 133. *Et ad Flaviniacum Piscatoriam totam, & alteram Piscatoriam ad Tiliacum pertinentem.*

¶ PISCATORIA, Vectigal, quod à piscatoribus præstatur, in Cod. MS. redditum Episc. Autiss. an. circ. 1290. exarato: *Piscatoria aque, sex libras.* Vide *Piscatgium.*

¶ PISCATRIA, ut supra *Piscaria*, Locus in quo piscatur. Charta Pontii Comit. Tolos. an. 936. inter Instrum. tom. 6. novæ Gall. Christ. col. 78. *Concedimus . . . totum honorem predictum . . . cum molendinis, & cum omnibus paxeriis, tam de Piscatrus quam de molendinis.* Vide *Piscatura.*

PISCATUM. Capitulare de Villis cap. 44. *De leguminibus quoque & de Piscato, seu formatico, butiro, melle, &c.* [Concil. Legion. an. 1012. inter Hispan. tom. 3. pag. 193. *Piscatum maris & fluminis & carnes quæ adducentur ad Legionem ad vendendum,*

non capiantur per vim in aliquo loco à fayone. Ubi pro Piscatus seu pisces ipsi usurpatur.]

¶ PISCATURA, Idem quod *Piscaria.* Charta Mauritii Episc. Paris. an. 1171. in Tabular. Montismart. *Item molendinum quoddam & Piscaturam ejusdem molendini.* Tabular. Landeven. *Notum sit.... quod Alanus Britanniæ Comes dedit S. Gwingaloeo... sclusum cum molendinis in ea sitis & totam Piscaturam sibi appendentem.* Vide *Piscatria.*

¶ PISCATURA BANNALIS, in Charta an. 950. apud Meurissum in Episc. Metensibus pag. 137.

¶ PISCENARIUS, Piscarius, Gall. *Poissonnier.* Charta an. 1350. apud Rymer. tom. 5. pag. 694. *Item, quod carnifices, Piscenarii, hostelarii, brasiatores, &c.* Vide *Piscionarius.*

1. PISCINA, Locus in quo manus Sacerdotes lavant, & ubi ablutiones Sacerdotis, Missam celebrantis, injiciuntur, in lib. Usuum Ordinis Cisterciensis cap. 21. 53. in Statutis Synodalibus Odonis Episcopi Parisiensis cap. ult. num. 24. 28. In Concilio Salmuriensi an. 1253. cap. 3. in Synodo Bajocensi an. 1300. cap. 21. 22. & apud Durandum lib. 1. Ration. cap. 1. num. 39. Summula Raymundi Ordin. Præd. de lotione calicis:

Hanc in piscinam volo projicias, vel in ignem.

Vide Concilia Rotomagensia pag. 228.

PISCINA, Solium balnei. S. Augustinus lib. de Dialect. cap. 5. *Piscina dicitur in balneis, in qua piscium nihil sit, cum nihil piscibus simile habeat: videtur tamen a piscibus dicta propter aquam, ubi piscibus vita est.* Vetus Interpres Alexandri Iatrosophistæ lib. 3. Passion. de Balneo: *Et sic stet aliquandiu in solio, ac post modicum descendat in Piscinam.* Ubi Glossæ MSS. *Solium balneorum vocant Piscinam, vel quodlibet, in quo continetur aqua.*

¶ 2. PISCINA, Locus in quo piscatur, Stagnum, Gall. *Etang.* Charta Arnulf. Luxov. Episc. in Tabul. Corbeiensi: *Omnes autem alia res, quacumque in controversia nominata fuerunt, tam in placitis quam in eogardis, in molendinis, in pratis, in pascuis & Piscinis, in grangia, &c.* Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 395. *Et cuidam viro presbytero concessit res cum Piscinis v. ad linum macerandum in Decano.*

PISCINALE, PISCINALIS, Idem quod *Piscina* 2. Gloss. Sax. Ælfrici: *Piscinales* fiscհus, i. piscium domus. Charta Roberti Principis Capuæ an. 1125. *Et qualiter venit ipsam viam revolvendo, usque ad Piscinalem ei pertinensem.*

¶ PISCIONARIUS, Piscarius, Gall. *Poissonnier.* Charta Comit. Gaufredi apud Baluzium Miscell. tom. 7. pag. 234. *Signum Rainaldi coqui. Signum Tetbaldi Piscionarii.* Inquesta an. 1255 in Tabul. Corbeiensi: *De hoc quod ipsi inhibuerant Radulfo monacho Piscionario quod ipse non venderet pisces usque ad annum.* Charta an. 1403. apud Rymer. to. 8. pag. 309. *Pro expediendis & liberandis mercatoribus Piscionariis & aliis personis, per utramque partem captis, contra formam treugarum prædictarum.* Vide supra *Piscenarius.*

1. PISCIS, Panni species. Hariulfus lib. 2. cap. 10. *Albas lineas 260. casulas de pallio 30. de purpura 10. de storace 6. de Pisce 1. de plata 15. &c.* Ita lib. 3. cap. 3. *Casula... serica 3. ex Pisce 1. &c.*

2. PISCIS REGALIS, qui ad Regem jure regio pertinet, ut sunt balæna & sturgio apud Bractonum lib. 1. cap. 5. 6. 7. & in Consuetudine Norman. art. 603. [Fleta l. 1. cap. 45. *De sturgione aliter observetur, quod Rex illum integrum habebit propter privilegium regale.* Et cap. 46. *De balæna vero sufficit si Rex habeat caput, & Regina caudam habeat.*] Charta Almarici Vicecomitis Narbonæ in Regesto Philippi Pulcri Reg. Franc. num. 22. ex Tabulario Regio: *Salva... prærogativa Piscium regalium, qui capiuntur in mari.*

¶ PISCIS PUBLICUS, Vendibilis, ni fallor, Gall. *de Vente.* Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 479. *Ubi judicatum est ut non habeat potestatem ullus piscator piscari in supradictis piscariis, nisi reddiderit per omnem hebdomadam Pisces publicos III. aut sex minores valentes ipsos tres publicos Pisces.*

PISCIS GROSSUS. Vide *Craspiscis.*

PISCES ALBI, in Itinere Camerarii Scotici cap. 16. 19.

¶ PISCOSITAS, Piscium abundantia; item, jus piscationis. Guibertus in Vita sua cap. 2. *Celebrioris nominis undas Piscositate superans uberrima, alodii sui nequaquam meam concludunt.* Charta Hugonis Dom. de Arcellis an. 1215. *Concessimus... similiter aquarum Piscositates in Gurs, & à Gurs usque ad molendinum de Chaumes, ad usus ejusdem Domus Dei.*

PISELE, PISELIS, PISELUM. Vide *Gynaceum* ad fin. Exinde accidit, &c. & *Pisalis.*

PISEMA, *Specular, Specula, Phylacteria.* Ita Glossæ antiquæ MSS.

PISETUM, Jus Strigoniensis urbis in urburis aurariis, Sambuco. Tractatus de urburis: *Archiepiscopis de singulis marcis pagamenti moneta tempore currente singuli unum Pisetum exsolverent, &c.*

¶ PISICUM, Præstatio ex pisis. Tabular. S. Vincentii Cenoman. *Dedit Deo sanctoque Vincentio.... quicquid habebat in ecclesia de Attanaiaco, scilicet primitias, panem & candelam & sepulturam, fabas & Pisicum, cannabum & linum.*

¶ PISO, Instrumentum quo pinsitur, &c. Vide supra *Pisare.*

PISQUERIUM, pro *Piscaria,* Vivarium. Vide *Claperius.*

PISSAGO, *Pix liquida.* Gloss. Isid. [Ex vet. Vocab. ubi legitur, *Pissaygra, pix liquida,* Martinius emendat *Pissa hygra,* à Græc. πίσσα ὑγρά.]

¶ PISSASPHALTUS, Græc. πισσάσφαλτος, Pix bitumine mista. Vita S. Syncleticæ tom. 1. Januar. pag. 251. *Insuper augentes incendium... ac si quis ardenti navigio ex pice pro aqua suggereret Pissasphaltum aut cedria.* Aliis *naphta* dicitur.

¶ PISSATUM. Charta an. 1250. in Tabul. Capituli Paris. lib. 2. Ch. 35. *Et de omnibus pertinentibus ad majoriam antedictam, videlicet messariam, investituras, esbonagia, cossatum, & Pissatum grangiæ de Civiliaco.* Præstationis species videtur, quæ pro ponderibus publicis exigebatur, à Gall. *Poser* vel *Peser,* ponderare. Id maxime suadet vox *cossatum,* qua significatur id quod pro mensuris pensitatur. Ne cui vero vox *grangiæ* negotium facessat, monemus eo loci villam, prædium rusticum sonare.

¶ PISSENTUNEGA, Mingens in tunica. Vita B. Amati tom. 2. Maii pag. 351. *Superna erat vestimentum, utrimque a dextris & sinistris apertum, quod pallii vicem gerens, tunicam exteriorem ad pedes usque tegebat... Inter cetera ludibria quæ quotidie in ipsum meditabatur* (uxor ejus) *Pissentunega vocitare illum consuevit ex longiore vestimento, quo usum fuisse diximus.*

¶ PISSIDA, PISSIS, pro *Pyxis,* Gall. *Boete.* Literæ Philippi V. Reg. Franc. an. 1317. tom. 1. Ordinat. pag. 754. *Pons mandavimus ad regiam manum nostram, capique fecimus, & ad certam diem præcepimus nobis afferri Pissides assaiarum monetarum ip-*

sarum, &c. Eædem Gallico idiomate ibidem pag. 755. *Et aiens aussi fait prendre les boites des essaiz des dites monnoies*. Inventar. an. 1339. *Item Pissida de ebore pro hostiis*. Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 70. *Ordinamus quod si quis gratiam aliquam in consilio petierit, eidem fieri non possit, neque facta valeat, nisi posita & obtenta fuerit per Pissides & ballotas*.

PISSONAGIUM, Tributi species, primitus ex piscibus, etiamnum Picardis *pissons* dictis: traducta deinde ad cæteras præstationes. Tabularium Episcop. Autissiod. *De vinagio & Pissonagio draperiorum Autissiod. quilibet draperius debet Comiti 12. den. de vinagio ad festum S. Remigii ... & 6. den. de Pissonagio ad mediam Quadragesimam*. Pluries ibi.

PISSONARIA, Forum piscarium, in Testamento Geraudi de Abbatisvilla ann. 1271. in Historia Pontivensi pag. 205. *Poissonerie*, seu *pissonerie*, ut Picardi efferunt.

¶ PISSORIUM, Vas coquinarium. Statuta MSS. Monast. Lirin. ann. 1453. *Item tenetur* (Abbas) *providere coquinæ parasidibus, Pissoriis, grasaletis*, &c.

¶ 1. PISTA, in Capitul. Caroli Magni de villis cap. 49. *Ut genitia nostra bene sint ordinata, id est, de casis, Pistis, teguriis*. Ædificii genus esse suadent vett. Gloss. *Casa, tugurium, pergula*. Unde *Pista* idem omnino videtur quod *Pergula* 2°. loco. Vide in hac voce.

¶ 2. PISTA, vox Italica, Impressi vestigii nota, Gall. *Piste*. Annal. Estens. ad ann. 1408. apud Murator. tom. 18. col. 1058. *Forsitan ex indagine vestigiorum & Piste equorum, notum fuit illis de Scandiano de istorum adventu*, &c.

PISTACULUM, *Pilum*, ὕπερον, in Gloss. Gr. Lat.

¶ PISTANCIA, PISTANCIARIUS. Vide *Pitantia*.

PISTARE, Idem quod *Pinsere*, [Subigere, Gallice *Paitrir*] ex *pistus* vox conficta. [Leg. Palat. Jacobi Reg. Majoric. tom. 3. Act. SS. Junii p. xvi. *Pistor .... domus nostræ regiæ panem quo in mensa nostra utemur ... per se Pistare & alias præparare debeat*.] Lib. 2. Miracul. S. Bertini cap. 29. *In vase ligneo, in quo pasta Pistari solet*. Occurrit passim apud Constantinum African. & medicos.

¶ PISTARE, Pilo tundere, Gall. *Piler*. Veget. lib. 1. Mulomedic. *In pila lignea Pistabis cernesque subtiliter*. Memoriale Porest. Regiens. ad an. 1275. apud Murator. tom. 8. col. 1138. *Fuit maxima mortalitas porcorum & aliarum bestiarum in prædictis partibus montaneæ propter pestilentiam famis, quia non habebant aliquod quod darent prædictis bestiis, & coquebant fœnum & Pistabant pro porcis pascendis*. Adde Statuta Vercell. lib. 3. fol. 100. v°.

¶ PISTATUS, ab Ital. *Pistare*, contundere, Gall. *Piler*. Chronic. Mutin. ad an. 1311. apud Murator. tom. 11. col. 99. *Die etiam ipsa Guidalostus ex urbe discessit maximo cum dedecore & Pistatis scaffis per artifices post eum*. Vide *Pestare*.

¶ PISTE, Telæ seu panni species. Inventar. ann. 1342. in Tabular. S. Victoris Massil. *Item unam mapam Piste*. Haud scio an legendum sit *Piscis*. Vide in hac voce.

¶ PISTENARIUS, Pistor, Gall. *Boulanger*. Charta Eduardi III. ann. 1341. apud Rymer. tom. 5. pag. 254. *Audito quod quædam pugna seu dissentio inter Pistenarios & pelliparios civitatis nostræ prædictæ* (Londonensis) ... *subito fuerat suscitata*.

¶ PISTERNA, pro *Pincerna*. Vide *Picerna*.

¶ PISTEUGIS. Pontificale Benignianum: *Oratio in Sabbato sancto Paschæ ad Reddentes; dicit domnus Papa post Pisteugis*, &c. In Cod. MS. Card. Otthoboni, *post Pisteusis*. Ubique legendum videtur divisis vocibus πιστεύω εἰς, quæ sunt prima Symboli Græci verba.

PISTICUS, Probus, fidelis, non adulterinus: ex Græco πιστικός. [Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Pisticus, i. fidelis, feal*.] Adhelelmus Sagiensis Episc. in Miraculis S. Opportunæ num. 2. *Vitæ ejus Pisticus scriptor*, id est fidelis, verax. Anonymus MS. ex Biblioth. Thuan. Cod. 325.

Qui calus est, in praxi similis est, & Pisticus homo,
Illius oda placet, qui recte Theologizat.

Id porro epitheti maxime tribuitur *Nardo* quam πιστικὴν vulgo vocant Græci, id est, non adulteratam, uti Baronius an. 32. num. 26. Casaubonus in Exercit. Scaliger, Salmasius & alii vertunt. Glossæ Latinæ MSS. Regiæ: *Nardum pisticum, Chrisma sine impostura*. Papias: *Nardum pisticum, Chrisma sine impostura*. Ugutio: *Nardum, unguentum confectum ex ea* (herba) *Nardum Pisticum dicitur, fidele, purum, sine omni impostura, vel commixtura compositum, nec adulteratum aliis herbis*. Quo sensu verba, *sine impostura*, usurpat perinde Alexander Iatrosophista lib. 2. Passionum: *Renpontico est 3. folio sine impostura 3. prionia radnibus est 1. aristologia rotunda est, 2. spica nardi est 4. has omnes sine impostura mundas species tundes*. Ubi Glossæ interlineares, *sine impostura, mundum* interpretantur. Ita ἄδολον, hac notione dicunt Græci. Vita S. Eudociæ Martyris, cap. 8. στέφανος ἐν δὲ τοῦ ἀδόλου ... λγ'. Etymi hujusce vocis rationem aliam prodit Ordericus Vitalis lib. 1. *Nardus, aromatica species est, Pistis Græce, fides dicitur Latine, inde Pisticum, id est fidele dicitur unguentum, quia cadaver eo perunctum à putredine servat illæsum*.

A certo verò loco dictam *Pisticam nardum* censet S. Augustinus in Evang. Joan. Tract. 50. cap. 12. *Quod ait Pistici*, (nardi) *locum aliquem credere debemus, unde hoc erat unguentum pretiosum*. Alii sic dictam putant à πιεῖν, bibere, ut sit *potabile* liquidumque unguentum: πιστὸς enim apud Æschylum in Prometheo, idem est quod πόσιμος. Nec abhorret Eusebius Apod. lib. 9. cum vocat πιστικὸν τῆς καινῆς διαθήκης θρέμμα.

Alii Nardum *spicatam*, non *pisticam* dictam volunt. Marcus enim ut & Joannes πιστικῆς, habet, unde Marci interpres *Spicata* retinuit, ita ut nardus sic dicta fuerit, quasi ex spicis confecta, eoque pretiosa ac βαρύτιμος. Brito in Synon.

Nardum spicatum, de spicis sit tibi factum,
Est nardum Pisticum purum sive fidele.

Ugutio: *Nardus, herba est spicosa & aromatica, fragili radice; sed nigra & foliis densa, quorum summitates conveniunt in spicas: unde à Græcis Nardos statos appellatur*. Glossæ ad libros Alexandri Iatrosophistæ: *Cyprinum, de spica nardi, de spina Indica, de nardostochio*: [vulgo *Nardostachyum*.] Alio loco: *Nardum Celticam, spinam Celticam* vertit. Rursum, *de spica Indica, de nardostochio*. Anastasius in S. Silvestro: *Farum cantharum ex auro purissimo ante altare, in quo ardet oleum nardinum Pisticum*, &c. Infra: *Annis singulis olei nardi libras 90*. At aliud *Nardum pisticum*, aliud *spicatum* esse scribit Eucherius Lugdunensis de diversis vocabulis: *Nardum pisticum, nardum fidelem, id est sine impostura, Græcum est. Nardum spicatum, ab eo, quod species ipsa nardi in modum spicæ sit, quæ infusa conficitur*. Hinc

PISTIS, *genus aromatis*, in Gloss. Arabico-Lat. Sed de Nardi variis speciebus, vide Ruellium.

¶ PISTININUM, f. Opus pistorium, Gall. *Paté*, Ital. *Pastizzo*, cujus dimin. est *Pasticcino*. Chronic. Petri Azarii ad annum 1357. apud Murator. tom.

16. col. 344. *Compater, ne discedas, comedemus Pistinium. Respondit proditor: bene placet: sed comedemus domi mea, quia habeo melius vinum.* Nisi pastinacam Gall. *Panais* intelligas. Vide *Pistritia.*

¶ PISTIS. Vide *Pista* 2. & *Pisticus.*

¶ PISTOLARIUM, pro *Epistolarium*, Liber epistolarum quæ leguntur in sacris Liturgiis. Occurrit in Inventar. an. 1342. ex Archivo S. Victoris Massil.

¶ PISTOLETTUS, Brevior sclopetus, nostris *Pistolet*, apud Prosper. Sanctacrucium de civilibus Galliæ dissensionibus tom. 5. Ampliss. Collect. Marten. col. 1442. Unde ducta sit vocis origo, vide in Etymol. Gall. Menagii.

¶ PISTOR DULCIARIUS, Gall. *Patissier.* Vide *Pastillus* 2.

¶ PISTORA, Pistrix, quæ panem conficit vel vendit. Inquisitio an. 1276. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 25. *Tempore nundinarum ceperunt panem omnium pistoram & Pistorarum; quia panis erat nimis parvus secundum valorem frumenti.* Vide *Pistorissa.*

PISTORIA, Locus, ubi pistores panem conficiunt, in Lege Bajwar. tit. 9. cap. 3. *Balnearium, Pistoriam, coquinam, &c.*

¶ PISTORIA, Ars pistoria. Charta an. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 97. *Item a quolibet pistore vel pistorissa, levantur ratione Pistoria semel in anno in festo B. Martini, sex denarii.*

¶ PISTORIA, Dignitas Ecclesiastica. Litteræ Galteri ann. 1108. in Tabul. Audomar. *Notum facio quod ordinationem de quinque officiis factam, videlicet subpraepositura, magisteria scholarum, Pistoria, celeraria & chocbia .... Est autem forma ordinationis talis quod Pistoria, celeraria & cocbia ad communes usus ecclesia nostra cedent.* Vide *Panetarius.*

PISTORISSA. Glossæ vett. *Pistrix*, ὕτος, ἡ ἀρτοποιός. Libertates MSS. Salvæterræ in Ruthenis an. 1284. *Pistor vel Pistorissa, &c.* [Charta an. 1256. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 58. *Si pistores vel Pistorissa minorem panem quam debeans, habito respectu ad forum bladi fecerint, &c.* Occurrit alibi non semel.] Vide *Panetarius.*

¶ PISTRINARE, Panem conficere, Gall. *Faire du pain.* Charta Henrici V. Reg. Angl. ann. 1415. apud Rymer. tom. 9. pag. 253. *Quod omnes & singuli ligei nostri in eisdem commorantes, quibus attinet, Pistrinent & brasient, &c.*

¶ PISTRIRE, Eadem notione, ex Catholico apud Laur in Amalthea.

PISTRINARII, Pistores, in Regula S. Pachomii cap. 67. [Ulpian. D. lib. 16. tit. 3. l. 1. *Si quis servum custodiendum conjecerit in pistrinum, si quidem merces intervenit, puto esse actionem adversus Pistrinarium ex conducto.* Ubi *Pistrinarius* est pistrini custos.]

¶ PISTRINICUS, ἀρτοποιικός, in Gloss. Lat. Gr. *Pistrinensis*: Sangerm. *Pistriniensis.*

¶ PISTRIRE. Vide *Pistrinare.*

¶ PISTRITIA, Opus pistorium, Gallice *Patisserie.* Chron. Mutin. apud Murator. tom. 11. col. 127. *Mulier dicti burgi in ultimis constituta Confessori suo in foro pœnitentia propalavit se dicto tempore præsentis anni 1319. Pistritias construxisse ad quamdam juvenem pistrizandum, ut ipsa juvenis quemdam juvenem diligeret vehementer.* Vide *Pistininum.*

¶ PISTUM. Laudes Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 29. *Cum vadunt ad indulgentiarum loca, nunquam vatua manu pergunt, quin ferant secum .... alicujus speciei leguminis, milium contusum, quod Pistum vocatur.*

¶ PISUS. Constitut. Jacobi Reg. Siciliæ cap. 53. *Si aliquem à nostra Curia feuda tenentem in capite, vel etiam subfeudatarium nullo harede legitimo per lineam descendentem, sed fratre, seu ejus liberis superstitibus, mori contingat, si feudum Pisum ab aliquo ex parentibus sibi & fratri communibus, vel non communibus pervenerat ad defunctum, &c.* Nihil in hanc vocem habet Marius Muta earumdem Constit. commentator; forte leg. *possessum*, adeo ut *pisum* contracte scriptum fuerit.

1. PITA. Lambertus Ardensis, pag. 141. *Ubi usque hodie inveniuntur quasi reliquiæ gentilium, rubea videlicet tegula, teste vasorum omnis coloris, & fragmenta vasculorum vitreorum, ubi nunc sulcante aratro reperitur Pita sive via dura & lapides, a marisco in silvam calcata Pistes* etiamnum viæ vestigia appellamus. [Haud scio an legendum sit *Pira.* Vide *Pirgius.*]

2. PITA, Moneta minutior Francica. Vide *Picta* 3.

¶ PITACIOLUM. Vide *Pittacium.*

¶ PITALFUS, Vas vinarium, lagena major, idem quod aliis *Bota* vel *Butta* dicitur. Vide in hac voce. Forteà Gr. πίθος, dolium, orceus, πιθάκιον, doliolum. Vide *Pitharia.* Vetus Ceremon. MS. B. M. Deauratæ Tolos. *Item postea prior mittit unum de servitoribus ad clavigerium ... pro duobus Pitalfis sive botis vini.* Tabular. Eccl. Vivar. *Singulis diebus librabatur cuilibet Canonico mesagiam panis, id est quinque panis libra, de vino autem ad mensuram trium Pitalforum.* Pontificale MS. Eccles. Santon. ann. 400. *Electus ex consuetudine S. Romana Ecclesia offerat Episcopo duos panes & duos Pitalfos vini & duos ardentes cereos.* Inquisit. pro Canonisat. S. Yvonis MS. *Vicarius D. Yvonis posuit panem suum super quoddam lignum ubi custodiebantur Pitalfi.* Ibidem: *Cum essent apposita carnes, D. Yvo fingebat se comedere, sed non comedebat nisi de pane, & aquam solam bibebat, quam accipiebat de quodam Pitalfo.*

¶ PITALPHUS, PYTALPHUS, Eadem notione. Tabul. Piperac. ann. 1394. *Tenebuntur offerre in Missa obitus unum Pitalphum vini, unum panem cum una candela cerea.* Charta ann. 1336. in Tabular. Episcopat. Massil. *Novem tassis diversarum formarum, uno Pytalpho pro vino, &c.*

¶ PITELFUS, Eodem significatu, in Litt. Homberti II an. 1347. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 567. *Omnes habebiti unam libram de candelis cera, & de vino unum Pitelfum inter duos pro collatione facienda.*

¶ PITALLUM, ut supra *Pestillum*, instrumentum quo aliquid teritur. Comput. an. 1239. MS. *Pro mortariolis & Pitallis*, XLVIII. *sol.*

¶ PITANSARIUS, PITANTIA, &c. Vide supra *Pictantia.*

PITHARIA. Vincentius Belvac. lib. 31. cap. 144. *Ubi est thesaurus suus, & dicitur quod ibi sunt 16. Pitharia, plena auro depurato, &c.* πίθος, πιθάκιον, dolium, doliolum. Hollandi vulgo dicunt *tonne d'or.* Vide *Pittarium.*

¶ PITHAULES, Qui utre symphoniaco, Gallice *Cornemuse*, canit. Utitur Vopiscus in Carino 1. 19. de ludis: *Choraulas centum: etiam Pithaulas centum: pantomimos & gymnicos mille.* Usus est etiam Seneca Epist. 76.

¶ PITIGMATA. Vide *Ptigmata.*

PITISSARE, vel PYTISSARE, Papiæ MS. *Portare.* Leg. *Potare.* Eadmerus lib. de S. Anselmi similitud. cap. 15. *Aliquando* (simul delectantur) *auditus & gustus, ut cum aliquem sic bibere delectat, ut inter labia sua sonitum quemdam Pitissando faciat.* Vox veteribus nota, [ad quam consule Martinii Lexicon.]

PITRATUS. Fragmentum Petronii: *Etiam rides, cepa Pitrata.*

¶ PITT, Fossa, qua Scoti fures femineas immerge-

bant. Ita Spelman. ex Skenæo. Vide *Fossa* 1.

¶ PITTA, Moneta minutior. Vide *Pitta* 3.

PITTACIUM, Tabola fusili pice, (Græci πίττων & πίττην vocant) illita ad exarandum: Scheda, epistola; sed maxime ea, quæ in quadrum est complicata, ut observat Eustathius ad Homerum pag. 633. διὰ τὸ τετραγωνίζεσθαι πλυσσόμενον, ὁμοίως τῷ τῆς χυτῆς πίττης σχηματισμῷ. Papias: *Petatia & Petatiola, modica pars carta.* Alibi: *Pitacium vel pitaciola, membranula, epistola.* Guill. Brito in Vocab. *Pictacium à pingo dicitur epistola brevis & modica. Item pictacium dicitur cedula de membrana decisa. Item pictacium dicitur corii particula, quæ solea repetiatæ insuta est. Unde pictaciatus, repetiatus.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Pittacium, Tacon de soler, ou Epistre breve, ou cedule.*] Ex Josuæ cap. 9. *Calceamentaque perantiqua, quæ ad iudicium vetustatis Pittaciis consuta erant* Ubi Gr. Editio σανδάλια καταπεπελματωμένα habet. (Vide *Pecia.*) Gloss. Græc. Lat. πιττάκιον, *Brevis.* [*Pittacium aureis conscriptum litteris*, in Vita S. Wiboradæ sæc. 5. Bened. pag. 62.] Utuntur S. Augustinus de verbis Apost. serm. 19. cap. 7. Concilium Carthag. I. cap. 12. Fragmentum Petronii pag. 40. Leges 11. 13. 16. Cod. Th. de Erogat. milit. annonæ, l. 19. de Petition. Celsus lib. 3. cap. 10. Marcellus Empiricus, Rhabanus in Epist. ad Regimboldum, &c. VII. Synodus act. 4. ἀντὶ βιβλίων πιττάκια ἡμῖν ὑπέδειξαν. Vide Saracenica Silburgii pag. 43. 62. 81. [& Lexic. Martinii in hac voce.]

PITACIUM. S. Eulogius in Epistula ad Alvarum: *Ut erat cartulis & Pitaciis diversis dispositum.* Testamentum S. Cæsarii Arelatensis: *Si cui aliquid per epistolam, aut per Pitacium, aut verbo, pietatis intuitu, contulit, valere volo. Per Pitacium* Episcopum constituere. Hadrianus II. PP. in Epist. ad Carolum Calvum, apud Baronium an. 871. num. 87. *Constituimus Cardinalem Metropolitanum & Archiepiscopum Turonica provincia per ferulam, Pitacium, & annulum, nec non per nostra autoritatis litterale decretum, &c.* Apud Joannem Episcopum Citri quæritur, an Patriarcha possit per sola *Pitacia* & *brevia*, & mandato suo, præferre aliquos nullo officio insignitos, illis qui priores fuerant, nullo tamen ipsi etiam officio decorati.

PICTACIUM, Idem quod *Pittacium.* Vocem deducunt quidam ex πυξὶς, πίναξ πυξίος, *Pugillares tabellæ*, indeque Germanos *buch*, Anglos *book*, & *bega book* pro libro dixisse volunt. Glossæ Isidori: *Pictacium, Epistola brevis & modica. Pictaciuncula, Membrana.* Novella Theodosii de Siliquarum exact. *Ut gestis municipalibus immobilium rerum contractus constet initus: mobilium vero emissis Pictaciis transigatur.* Anastasius in S. Zacharia PP. *In quo & Pictacium invenit pariter literis exaratum Græcis.* Rodericus Toletanus in Præfat. ad Hist. Hisp. *Et aliis scripturis, quas de membranis & Pictatiis laboriose investigatas laboriosius compilavi, &c.* Occurrit præterea in Edicto Theoderici Regis cap. 126. apud Theodorum Eremitam in Vita S. Magni cap. 16. Willel. Britonem lib. 11. Philippid. in libro Miraculor. S. Vulfranoi Episc. nom. 26. &c. Vide *Pecia.*

¶ PYCTATIUM & PYTATIUM, Eadem notione. Johannes Diaconus in Vita Gregorii Magni cap. 45. *Et scribens orationem in Pyctatio, &c.* Atto Episcop. Vercel. apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 72. *Vel in aliquo tremens leget Pytatio, &c.* Arnulphus in Hist. Mediol. lib. 3. apud Murator. tom. 4. pag. 24. *Deinde providet callide scribi Pytacium de captivate servanda.*

PITTACIOLUM, & PITACIOLUM, diminut. à *Pittacium*, pro schedula: onde forte nostri suum *billet*, pro *pillet* hauserunt. Hariulfus lib. 4. cap. 27. *Quorum nomina vel charta, vel qualibet Pittaciola insinuare videbantur.* Utuntur præterea Theodericus de inventione S. Celli Episcopi Trevirensis nom. 16. Epistola Monachorum Remensium ad Casinenses, Concilium Dusiacense I. part. 2. cap. 27. Ratherius Verunensis in Epist. ad Joannem PP. apud Chapeavillam tom. 1. Hist. Leodiens. & tom. 2. Spicilegii Acheriani, &c.

☞ Hinc est quod apud Laur. in Amalthea *Pittaciolum, Pittaciuncula* usurpatur pro cartula dolii affixa ad patriam & numerum vini designandum, ut & pro annonaria specie militibus data.

¶ PICTACIOLUM. Glaber Rodulphus lib. 3. apud Duchesnium tom. 4. pag. 31. *Miserunt* (Judæi) *ad Principem Babilonis tum Hebraicis caracteribus scriptis epistolis, Pictaciolis ferri baculo insertis, ne quo casu potuissent ab eo divelli.* Præfatio in Bedam ex vet. Cod. apud Mabillon. in Itin. Burgund. *Ille multa sacra Pictaciola in Apostolorum variis in locis scribendo dispersit.*

PITTACIOLUS. Hincmarus Episcopus Laudunensis in Præfatione ad Collectionem ex Epistolis Romanorum Pontificum:

Ipse Pittaciolus plane depromit & apte
Sedem appellandam libere Apostolicam.

Sed *Pittaciolum* dicendum fuisse eidem objecit Remensis avunculus pag. 383.

Namque Pittaciolum neutro dixere priores.

Ex his emendandus Monachus Sangallensis lib. 1. cap. 36. de sagis virgatis Fresonicis ac curtulis, ubi Carolus Magnus sic ait: *Quid prosunt illa Pittaciola, in lecto non possum eis cooperiri, cavallicans contra ventos & pluvias nequeo defendi, ad necessaria naturæ secedens tibiarum congelatione deficio. Pittaciola* enim vocat *virgas* sagorum, quæ inde *virgata* dicuntur Poetæ, quod instar *Pittaciorum* essent effictæ. Atque ita vocari videntur frustula sagi militaris sericei, à Willelmo Britone lib. 11. Philippid. pag. 231.

Sic percussa patet, sic intercisa minutis
Pictaciis pendet, dum demolitur eandem
Tunsio crebra nimis clava mucronis & hastæ.

¶ PITTANTIA, PITTANTIARIA, &c. Vide *Pictantia.*

¶ PITTAPHIUM, in Append. 2. ad Vitam S. Angeli Carmel. tom. 2. Maii p. 841. *Legerunt quoddam scriptum seu Pittaphium scriptura, &c.* Epitaphium interpretantur Bollandistæ: malim ego pro *Pittacium* esse scriptum. Vide in hac voce.

¶ PITTARIUM, Vas quoddam, idem quod *Pitharis.* Vide in hac voce. Necrolog Lauresham. apud Schannat. Vindem. Litter. pag. 37. *Dedit novis xx. floren. & Pittarium argenteum cum coopertorio argenteo in valore VII. floren.*

¶ PITTERA, Modus agri vel vineæ. Vide *Pedatura.*

PITTO. Caput 72. Legis Salicæ ex Cod. Regio, apud Steph. Baluzium: *Si quis Pitto alterius extusserit invitu stricto, 120. denariis, qui faciunt solidos 3. culpabilis judicetur.* Paolo aliter in Codice Pithœano apud eumdem tom. 2. pag. 989. *Si quis alterum Pito excusserit, Malb. Vuisfitto sunt den. 120. qui faciunt, &c.*

☞ Utrumque emendat Eccardus in Notis ad huncce titulum, censetque legendum *witu fiutto*, quod salicis excussionem seu incisionem significat quæ eo gravius puniebatur, quia magnus salicum usus est in sepibus conficiendis. Est autem à Saxon. *wide*, salix,

falix, & *Sniden*, incidere, excutere. Hinc Gloss. Ratisbon. *Salix, wida*: unde *uitus*, primum, exin *pitus* corrupte natum existimat vir eruditus. *Pittus* legitur tit. 32. cap. 9. ejusdem Leg. Salicæ edit. Baluz. *Si quis compari suo Pittum excusserit, &c.*

¶ PITUITAS, Latinis Pituita, narium vel oculorum humor redundans. Quæst. MSS. Mag. Odunis de Missa: *Mappula Pituitates oculorum detergimus & narium.* Utitur Arnobius.

¶ PITURA, Præstatio, tributum, à *Peyta*, Gall. *Paye.* Vide *Pettore.* Tabular. S. Vincentii Cenoman. *Pituram autem quam ibi domino Comiti haberi volebam, & quam, ut à multorum virorum didici testimonio, injuste reclamabam, eisdem ... concessi.*

PITZULUM. Gloss. Medicum MS. Reg. sign. 1486. *Pusca, i. Pitzulum, ex quo fit pusca medicinalis.*

PIVANGA, Mensura agraria apud Germanos. Wiguleius Hondius in Metropoli Salisburgensi tom. 2. pag. 8. *Hermanaus Abbas obtinuit campum dividi per funiculos, jugera 12. huoba jugerum habebat 12. Pivangas. Facta hac partitio præsente Hermanno anno 1247.*

¶ PIVIALE, vox Italica, idem quod infra *Pluviale*, vestis Episcopalis. Chron. Foroliv. apud Murator. tom. 19. col. 888. *Perrexit de porta Selavonia ad ecclesiam majorem, in qua descendit cum ornamentis episcopalis dignitatis, scilicet cum mitra & Piviali.*

¶ PIVIO, Idem quod *Pipio*, Gall. *Pigeon.* Johannes de Monster. Epist. 40. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1391. *Capones, gallinæ, anca & anseruli, pulli, porci, porculi, palumbes, turdi, pavones, Piviones, &c.*

PIUNCULUS. Vide *Pipiones.*

PIUS, Epitheton, ut videtur, urbis Toletanæ, apud Isidorum Pacensem Episcopum in Chronico æra 685. *Hic crebra Concilia clarente Eugenio urbis Regiæ Metropolitano Episcopo Toleto Pio .... recollegit.* Ex quo sane loco dubium videtur, quod alias asserit Antonius Augustinus de Numismatibus dialogo 7. Inscriptionem, quæ in aversa complurium nummorum Hispaniæ Gothicorum Regum conspicitur ac legitur, TOLETO PIUS, vocem postremam ad Principem, cujus est, spectare, ut in Leovigildi Regis numismate, TOLETO JUSTUS. Hunc lege, si tanti est, & expende. Ejusmodi etiam Regum Hispanicorum Gothicos nummos cum hac voce, PIUS, adjecta urbium aliarum nominibus recenset Ambrosius Morales toto lib. 12. ubi quasdam profert, quæ habent TOLETO JUSTUS, ELBORA JUSTUS, cap. 4.

PIXIS, PYXIS, Machinæ bellicæ species, Germanis *Birch*, ut auctor est Freherus. Thwroczius in Joanne Huniade cap. 46. *Ac castris bellicis machinarum, Pixidum, ac aliorum tormentorum hostem fericatium ingenuis muniis & refertis.* Et cap. 48. *Fortuito ictu Pixidis ad mortem vulneratus.* Ita MS. præferre monet idem Freherus. [Bibaldus Birckheimerus lib. 2. de Bello Helvetico: *Confestimque non parvam Pyxidum (bombardas Itali à sono vocant) cum magistris & pulvere mittit sulphureo.* Infra: *Hi præter suorum cædem, duas etiam Pyxides, quas colubrinas vocant, perdiderant.* Occurrit etiam apud Laur. Byzinium de Orig. belli Hussitici tom. 6. Reliq. MSS. Ludewig. pag. 172.]

¶ PIXITA, Locus pici conficiendæ aptus. Testamentum Bertichramni Episc. Cenoman. tom. 3. Analect. Mabill. pag. 130. *Ipsam rem cum precariis inibi manentibus & familias eorum, vel Pixita, sicut à me præsente tempore possidetur, & post meum obitum tu sancta ac venerabilis basilica domini Petri & Pauli* ad tuam revoces ditionem, ut exinde annis singulis pix recipiatur. Picem maxime ad usum Ecclesiarum fuisse rursum ostendit Testam. Ermengaudi Episc. Urgell. an. 1033. in Append. Marcæ Hisp. pag. 1035. *Donet ... oleum ad sanctos altarios inluminandos .... Et ipsum alaudem meum de Rossilione ... remaneat ad suprascripta canonica per* (pro) *Pises.*

¶ PIXONANDUS, Locator, conductor, ab Ital. *Pigionare*, Gall. *Locataire.* Statuta Astens. f. 9. v°. *Nec possit vetari alicui civi Astensi quin possit ponere Pixonaadum in domo sua exceptis publicis meretricibus.*

¶ PIZARE, Firmare, stabilire, ni fallor, Gall. *Asfurer.* Reparationes factæ in Senescallia Carcassonæ an. 1435. ex Cod. MS. V. Cl. *Lancelot*: *Pro faciendo unum estaac cum uno boqueto pro Pizando seu tenendo sommerium dicti molendini.*

¶ PIZOCATA, Laicus inter fratres alicujus tertii ordinis relatus, Italis *Pizzochero.* Bulla Leonis PP. X. an. 1516. in Magno Bullar. part. 4. pag. 37. *Sorores tertii ordinis, nec non mantellatæ, corrigiatæ, Pizocatæ, cordellati, & alii quocumque nomine nuncupati, in propriis domibus habitantes, sepulturam ubi voluerint, eligere valeant, &c.* Vide *Pinzocha* & *Pyrocare.*

¶ PIZUM, pro Pisum, *Pezés* Fuxensibus. Obituar. S. Martialis Lemovic. *Dabit frustulum piscis cum Pizis ... Dominus Abbas dabit Piza, &c.*

PIZZA, Placenta, ex Italico *Pinza.* Charta ann. 1195. apud Ughellum tom. 7. pag. 1321. *Duas spallas porcorum, & sex Pizzas: & in Carnelevamine, unam gallinam & tres Pizzas, ... unam gallinam, unum pullum, & 6. Pizzas, &c.*

¶ PIZZICARIUS, Salsarum aut pinguium mercium minutim vendendarum propola, pinguiarius, Italis *Pizzicagnolo*, ut observant Bollandistæ. Vita B. Luchesii tom. 3. Aprilis pag. 598. *Illorum artem exercebat quos Pizzicarios, ut vulgo dicitur, appellare solemus, vel collybistas .... Cum in hujusmodi emptionibus & venditionibus minutorum laqueum diaboli paratum sibi conspiceret, alium lucrandi modum assumpsit.*

1. PLACA. Contractus Navigii D. Regis cum Venetis ann. 1268. tom. 5. Hist. Franc. *Et pro uno Milite habendo Placam coopertam ab arbore de medio versus puppem, marchas duas & quartam: & pro uno scutifero habendo Placam discoopertam in loco prædicto uncias septem argenti, ... & pro quolibet alio peregrino habendo Placam ab arbore de medio ad proram cum suis viandis & habuisiis marcham unam, &c.* ubi *habendo* sumitur pro *habente*, & pro *habuisiis*, leg. *harnesiis*; [ut *Plaça*, pro *Placa*. Vide *Placea.*]

2. PLACA, Moneta, quæ in Statuto Henrici Regis Angliæ, dato Parisiis 20. Novemb. ann. 1426. 4. majoribus *Blancis*, seu *Albis* æstimatur: *Plaque.*

¶ PLACCA. Chron. Bonæ Spei pag. 417. ad ann. 1481. *Declarare cogitur nos illi debere solum annue 64. Placcas & tres grossos monetæ Brabantinæ. Placa* erat ponderis 68. vel 69. gran.

¶ PLACABILIS, Placitus, gratus, acceptus. Charta an. 2. Caroli Calvi in Chartular. Eccles. Aptens. fol. 114. *Unde accepimus de vos pretium, sicut inter nos bona fide placuit atque convenit in argento quod nobis Placabile fuit, solidos* xxx. Alia an. 41. Chonradi Reg. ibid. fol. 139. *Convenit in merce Placabile valente solidos novem.* Charta an. 1175. apud Rymer. tom. 1. pag. 41. *De singulis x animalibus unum eorum Placabile mercatoribus.* Vide *Placibilis.*

¶ PLACAMENTUM, Propitiatio. Vita B. Simonis de Lipnica, tom. 4. Julii pag. 522. *Carne lacerata, velut mactata hostia, Placamentum facere De-*

mino solent. Utitur Plinius lib. 8. cap. 72. & lib. 21. cap. 19.

¶ 1. PLACARE, Pacisci cum aliquo, pactum inire. Lex Bajwar. tit. 11. cap. 7. §. 2. *Et si ea sibi in usum miserit, nisi per convenientiam non potest, debet ei in mallo Placare ad restituendum, & cum solido, dum ipsam habet, componat.* Vide *Placitare* in *Placitum.*

¶ 2. PLACARE, ut *Pacare*, solvere, nisi etiam ita legendum sit, in Consuetud. Vernolii an. 1365. tom. 4. Ordinat. Reg. Franc. pag. 644. *Si dominus Rex equis indigens vel quadrigis, apud Vernolium capientur, & Placabuntur de denariis domini Regis, per precium legale & legitimum.*

3. PLACARE, ex Gall. *Plaquer.* Concilium Avenionense an. 1279. cap. 1. *Domos Ecclesiarum occasione quacunque serrare, seu claudere, vel ferrare, seu Placare, &c.* [Ubi legendum arbitror *Plancare.* Vide in hac voce.]

¶ PLACARE SIGILLUM, Apponere. Continuat. Chron. Guillel. Nangii tom. 11. Spicil. Acher. pag. 751. ad an. 1331. *Ipsamet recognovit & monstravit ... & Placandi sigillum coram Rege ostendit.*

¶ PLACATUS, Planus. Mirac. B. Simonis Eremit. August. tom. 2. April. pag. 825. *Et hoc accidit sibi in uno campo Placato.*

¶ PLACCA, Moneta. Vide *Placa* 2.

¶ PLACCELLUS, Discus cibarius, lanx, Gall. *Plat.* Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 628. *Superveniente igitur nocte, quod cenarenus minime habebamus, nisi quia miles idem tabulam dicti Ducis adiens, magnum exinde tulit Placcellum, quem in nostrum omnium cœnam duxit.*

PLACEA, Locus, ex Gallica voce *Place*, quæ à Germanico *Plats*, campus, forte orta; [vel potius à Gr. πλατεῖα, unde Lat. platea non absimili notione.] Vetus Charta apud Waddingum an. 1231. 53. *Confirmavi.... Placeam terræ, quæ se extendit in longitudine, &c.* [Charta ann. 1291. in Chartular. Domus Dei Pontisar. *Dicens se habere & percipere singulis annis super domum... sitam... inter domum dicti Joannis oleatii ex una parte, & Placeam seu maserium magistri Mathei Bartholomei, &c.*] Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 111. *Placea, ubi nunc turris stat.* Adde pag. 408. Willelm. Thorn. pag. 1940. 2036. [*Madox* in Formul. Anglic. pag. 89. & 310. &c. Vide *Placia* 2.]

¶ PLACEA, Arx, castrum, locus munitus; *Place* eadem notione dicimus. Litteræ Henrici IV. Reg. Angliæ ann. 1409. apud Rymer. tom. 8. pag. 611. *Quidam Monot de Cantelope armiger, qui castrum illud nuper emit.... dicendo se hereditarium dominum dictæ Placeæ de Camarsac, Placeam illam fortificare incepit, & in dies fortificat.*

¶ PLACENS, Amatus. Instrum. ann. 1099. apud Mabillon. tom 5. Annal. pag. 414. *Salva serenissimi domini nostri Heinrici semper augusti Imperatoris fidelitate, ejusque Placentis prolis reverentia.*

PLACENTARIUS. Glossæ Græco-Lat. πλακουντάριος, *Placentarius, Dulciarius.* Palladius in Hist. Lausiac. cap. 6. Ἐν τούτῳ τῷ ἔτει καὶ ἰατρεῖ δ... πλακουντάριος.

PLACENTARII, Scurræ, ludiones, faceti, Gall. *Plaisanteurs*, vel *Plaisantins.* Petrus Damiani lib. 6. Epist. 33. *Adhibet adhuc & quoslibet assentatores, ac Placentarios incitat, ut hoc extrinsecus dicant, quod ille interius sentiat, &c.*

¶ PLACENTIA, *Placendi studium*, Laur. in Amalth. Apul. de Dogm. Plat. *In homine ad Placentiam ac nimiam civitatem avido flectitur.* Summa Magistri Pauli apud R. Duellium tom. 1. Miscell. p. 65. *Quadam* (circumstantiæ) *adhærent ipsi peccato, ut est Placentia, horribilitas, desperatio.*

PLACENTINUM, Vestis muliebris species, in Regula Tertiariorum Ordinis S. Francisci cap. 3. Locum vide in *Guarnellum.*

PLACENTINUS. Gloss. Gr. Lat. MS. S. Germani Paris. ἀρεσκός, *Placentinus*, in edit. *Placivus.* Goldastus *placius* restituit. Certe etiamnum joculatores *Plaisantins* appellamus. Sed an hac notione vox hæc accipi debeat in Capitulari de causis Regni Italiæ cap. 15. & in Lege Longob. lib. 3. tit. 34. jure controvertitur: *Non est nostra voluntas, ut homines Placentini per eorum præceptum de curte palatii nostri illos aldiones recipiant.*

☞ Ibi, ut monet Baluz. in Notis ad Capitul. Glossa interlinearis in Codd. regiis habet: *Placentini, id est, adulatores.* Verum haud scio an pro *Placentini* legendum sit *Palatini.* Vide in hac voce.

PLACERE, *Placitum* suum implere, juri stare. Lex Ripuar. tit. 67. §. 3. *Quod si sacramentum ille, qui prosequitur, non pronunciaverit, ipse, qui Placuit ante annum revolutum, vel 7. noctes, sacramentum suum coram testibus offerat, & conjurare studeat, & deinceps innocens habeatur.* [Melius *placitavit* edidit Baluzius.]

¶ PLACERIUS SCRIBA, Publicus, tabellio, Gall. *Greffier.* Statuta Genuens. lib. 4. cap. 13. fol. 81. *Non possint, nec debeant consul aliquis vel potestas seu scriba Placerius, sive nuncius in diversis mundi partibus constituti emere seu acquirere per se vel alium, de quibus rebus, quas incantare, vel incantari faciant.*

¶ PLACETUM, pro *Plessetum*, Sepes, virgulæ simul implexæ, Gallis veteribus *Plessis.* Vide *Plessicium.* Albericus in Chron. MS. an. 1239. *Dux castra firmavit contra eos, ultra silvas & nemora in partibus istis fecit indaginari, id est in Placeta redigi.*

¶ PLACETI LITTERÆ, Quibus *placet* adscribitur, ut petitio vim habeat. Statuta Eccles. Meld. ann. 1493. tom. 2. Hist. ejusd. pag. 516. *Item, nulli ecclesiarum rectores ullum ad quæstam in suis ecclesiis faciendam admittant absque nostris, aut vicariorum nostrorum Placeti litteris sigillo cameræ nostræ vel Meldensis curiæ sigillatis, neque a quæstoribus etiam qui prædictas Placeti litteras obtinuerint, &c.*

1. PLACIA, PLAZIA. Charta Guillelmi Siciliæ Regis ann. 1179. apud Ughellum tom. 7. pag. 704. *De Placia autem, forestiera, & bando, sit una ipsa Ecclesia libera... sicut est, &c.* Alia Rogerii I. Siciliæ Regis apud eumdem tom. 9. pag. 45. *Concedimus.... de ipsis hominibus, & ab eis descendentibus perpetuo habere legem & Plaziam, sicut a suis hominibus & villanis.* [Ubi *Placia* idem videtur quod infra *Serventiam placiti*; *Plazia* vero idem quod *Placitum spatia* Vide in *Placitum.*]

¶ 2. PLACIA, Locus, à Gall. *Place*: item Modus agri, ut supra *Pesia*, Gall. *Plaçage.* Charta Guillelmi de *Baux* Principis Arausion. an. 1215. *Damus vobis in augmentum statis vestri totam illam Placiam, vel totum illud spatium quod est inter murum novum & barrium vetus.* Charta an. 1230. apud Kennett. Antiq. Ambrosden. pag. 208. *Noverit universitas vestra .... hac præsenti charta mea confirmasse pro me & heredibus meis Deo & Ecclesiæ B. M. & S. Edburgæ .... totam illam Placiam quæ se extendit, &c.* Charta apud *Madox* Formul. Angl. p. 116. *Noverit .... concessisse .... unam Placiam & unam acram terræ arabilis in villa de Cadwely; quæ quidem Placia jacet inter Placiam Johannis Steward ex parte australi, & Placiam Johannis Aylward ex parte boreali.* Statuta Massil. lib. 1. cap. 35. *Sane in hoc*

numero Placias illas non computent, quæ ab antennis, anchoris & focone necessario pluries occupantur. Occurrit præterea in Maceriis insulæ Barbaræ tom. 2. pag. 529. apud Rymer. tom. 2. pag. 634. & Murator. tom. 9. col. 414. Vide *Placea.*

PLACIBILIS, Placitus, gratus. Anastasius Bibl. in Hist. Eccl. *Tolle igitur quidquid tibi Placibile fuerit.* Theophanes habet ἀρεστόν. Idem in Stephano IV. PP. pag. 95. *Et si Placibiles fuissent coram populo civitatis suæ, &c.* Mox: *Si qui eorum Placibilis extitissent, &c.* [Chartular. Aptense fol. 64. Ch. 5. *Unde & accepimus de te pretium sicut inter nos & te bonæ fidei placuit atque convenit, in merce Placibilo solidatas viginti duas, &c.* Tertull. de Resurrect. carnis cap. 47. *Obsecras exhibere hostiam vivam, sanctam, Placibilem Deo .... quomodo Placibilem, si damnata sunt?* Ubi Vulgata, *Placentem.* Vide *Placidus.*]

¶ PLACIBILITAS, Placendi studium, amabilitas. Sabas Malaspinæ lib. 1. Rer. Sicul. apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 204. *Se industriose omnibus reddebat amabilem, & Baronum sensus blandimentis noverat placibilibus demulcere ... Sed jam benevolentia omnium Placibilitatis studio coaptatus, &c.* Gualvaneus Flamma apud Muratorium tom. 12. col. 1034. *Placentia sua Placibilitate hanc provinciam illustravit .... sed heic quia hodie Papia suas delicias convertit in penuriam, Placentia suam Placibilitatem in displicentiam, &c.*

¶ PLACIBILITAS, Quies, tranquillitas. Collatio Matthæi de Cracovia, apud R. Duellium lib. 1. Miscell. pag. 144. *In patre notatur auctoritas, pietas, charitas; in tempore Placibilitas, opportunitas, &c.*

¶ PLACIDA, Lamina. Acta SS. to. 1. Junii p. 56. de S. Secundo: *Præfatum sepulcrum constructum Placidis ferreis plumbo conficcatis, aperuerunt aliqua rimula.*

¶ PLACIDITAS, Mansuetudo, humanitas. S. Nilus Epist. 162. *Maximum bonum est Placiditas, quam assecutus Moyses Deum intuitus est, ut humana vires intueri possunt.*

¶ PLACIDUM, Lis intentata, controversia, litigatio. Acta S. Lidani tom. 1. Julii pag. 346. *Devoratus extitit à lupis, de quo maximum Placidum habuerunt.*

¶ PLACIDUS, ut *Placibilis.* Bulla Bonifacii VIII. PP. an. 1295. ex Bibl. Reg. *Si tam utilis & Deo Placidæ pacis, alligata jam vinculum dissolutionis, quod absit, dispendium sustineret, &c.* Infra: *Ne tractatur tam Deo Placidus, &c.*

¶ PLACIMENTUM, ut *Placidum.* Chartul. S. Petri de Domina fol. 63. *Reliquerunt domino prædictam decimariam .... promittentes quod eos custodirent à cunctis femoribus de quibus hanc decimariam per feudum tenebant, & si in ea aliquod Placimentum insurgeret, ipsi eum inter se omnibus temporibus donarent.*

¶ PLACITARE, &c. Vide in *Placitum.*

PLACITONIUM, in Chronico Mosomensi, pro vitilitigationibus placitorum, Gallis, *Plaidoiries, chicanes: Et Monachorum Placitoniis, qui novos sibi hodie Advocatos adtrahunt, factum est.*

PLACITUM, PLACITARE, &c. *Placita* vocabant, conventus publicos totius regni Ordinum, quibus Reges ipsi præerant, & in quibus de arduis regni negotiis & imminentibus bellis tractabatur. Annales Francor. Bertiniani an. 763. *Pipinus Rex habuit Placitum suum Nivernis.* Ita ann. 764. 765. 766. Anno vero 767. *Ibi Synodum fecit cum omnibus Francis in campo.* Passim. Bis autem quotannis tenebantur ejusmodi placita. Hincmarus de Ordine Palatii cap. 29. *Consuetudo autem tunc temporis talis erat, ut non sæpius, sed bis anno, Placita duo*

tenerentur: unum quando ordinabatur status totius regni ad anni vertentis spatium, ... in quo Placito generalitas universorum majorum tam Clericorum, quam Laicorum conveniebat, &c. Adde cap. 30. Cum igitur omnes regni vassalli ad ea placita convenirent, GENERALIA PLACITA, ea appellata, [vel *Communia*, ut in Charta Ludovici Reg. an. 847. apud Miræum to. 1. pag. 24.] Charta Vindiciani Episcopi Atrebatensis apud Baldricum lib. 1. c. 25. *In conventu venerabilium Episcoporum, coram Rege piissimo Theoderico, in generali Placito hanc epistolam roboravimus.* Gesta Dagoberti cap. 40. *Dagobertus Rex .... convocatis filiis, omnibusque totius regni primatibus*, 10. *Kal. Junias in Palatio Bigargio Placitum generale instituit.* Annales Francor. ann. 811. *Placito generali secundum consuetudinem Aquis habito, in tres partes regni sui totidem exercitus misit.* Poeta Saxonicus lib. 1. de Gest. Caroli M. an. 777.

.... Conventum Placiti generalis habere,
Cum ducibus se velle suis denunciat illic.

Ardo Monach. in Vita S. Benedicti Anianensis num. 43. *Cum ad generale Placitum, jubente Imperatore, pergeret.* Charta ann. 858. ex Tabulario Monasterii Deiparæ Suessionens. apud Rainaldum in Suessione: *Anno Dominicæ Incarnat. 858. Indict. 6. regni vero Caroli Imperatoris 32. congregata Compendio palatio non minima coadunatione Episcoporum, summæ autoritatis virorum, multorum quoque illustrium procerum seu quamplurimorum nobilium, ut pote generale Placitum ibidem agentium, &c. Placitum generale apud Gundulfivillam*, in Capitul. Caroli Calvi tit. 38. *Placitum generale apud Carisiacum*, tit. 39. Idem placitum Carisiacense cap. 8. *Per Capitula avi & patris nostri, quæ Franci pro lege tenenda judicaverunt, & fideles nostri in generali Placito nostro conservanda decreverunt.*

☞ Quid autem in his placitis generalibus sanciretur ac definiretur brevi exponendum duximus. Ac primo quidem totius regni negotia, sive Ecclesiasticos sive laicos spectarent, expendebantur; de utriusque Ordinis emendatione, quibus remediis ingravescentibus malis subveniendum mature disceptabatur. Capitul. Ludovici Pii an. 828. *Volueramus siquidem tempore congruo Placitum nostrum generale habere, & in eodem de communi correctione agere.* Aliud an. 829. *Volumus ut omnes res ecclesiasticæ eo modo contineantur sicut res ad fiscum nostrum pertinentes contineri solent, usque dum nos ad generale Placitum nostrum cum fidelibus nostris invenerimus & constituerimus qualiter in futurum de his fieri debeat.* Capitul. Caroli C. an. 858. tit. 27. *Literas dominationis vestræ quique nostrum habuimus, quibus jussistis ut vobis VII. Kal. Decembr. Remis occurreremus, quatenus ibi nobiscum & cum ceteris fidelibus vestris de restauratione sanctæ Ecclesiæ & de statu ac salute populi Christiani tractaretis. Sed nos ad Placitum illud occurrere non potuimus.* Adde Hincmar. loco supra laudato. In iis præterea dirimebantur causæ quæ in placitis Comitum finiri non potuerant. Capitul. 6. an. 803. cap. 2. *Si autem ad Salicam pertinet legem, & ibi minime ceperceris quid exinde facere debeas, ad Placitum nostrum generale exinde interrogare facias.* Concessa demum à Principibus in iis Comitiis firmabantur. Concessio Caroli Mag. an. 803. *Ad proximum synodalem nostrum conventum ac generale Placitum, ubi plures Episcopi & Comites convenerint, ista, sicut postulastis, firmabimus.* Vide Simeon. Dunelmensem, & Radulfum de Diceto an. 1014. Suenonem in Hist. Danica cap. 1. &c. Hinc

☞ *Placita* dicuntur Regiæ litteræ, quibus contro-

versiæ judicium in frequenti ejusmodi Optimatum placito definitum continebatur. Neque etiam aliunde repetenda origo tritæ hujus formulæ qua Regum Francorum Edicta concluduntur: *Quia tale est nostrum placitum*, Gall. *Car tel est notre plaisir*, quamvis enim nunc de speciali ac determinata Principis voluntate & auctoritate intelligi debeat, hoc unum olim significabat, *ita in generali nostro placito statutum est, seu tale est nostrum placitum*. Vide Salvaingum de Usu feud. cap. 12.

PLACITUM REGALE, in Miraculis S. Ursmari cap. 1. & apud Reginonem an. 956. Vide præterea, quæ de hisce regalibus Conventibus observavimus in Dissertat. 4. ad Juinvillam.

PLACITA GENERALIA interdum etiam appellant dominorum feudalium judicia, quod ad ea vassalli omnes convenire tenerentur: quæ quidem aliis *Curiæ generales* dicuntur: *Plaits generaux*, in Consuetud. Valentian. art. 35. 36. Hugo Flaviniacensis in Chronic. pag. 132. *Exceptis alodiis, quæ homines tenent ad Placitum generale respicientes*, id est, quorum tenentes placitis dominicis interesse debent: seu qui *servitio placiti* obnoxii sunt. Charta Beatricis Abbatissæ B. Mariæ Suession. an. 1231. *Sciendum autem, quod homines justitiabiles, qui de nobis terras tenent, debent nobis unum Placitum, generale singulis annis in Curia nostra de Parigni ad vicesimum diem Natalis Domini, & qui inde defecerit, per 2. solid. Paris. de lege emendaret.* Est autem

SERVITIUM PLACITI, nostris, *Service de plaits*, quod vassallus domino suo feudato debet, cum *placita* sua, seu *assisias* tenet, [quod *sequi & juvare dominum de Placito* vocabant.] Hinc formula in hominiis, in Regestu Tulusano Cameræ Computor. Paris. passim: *Pro prædictis feudis vobis fidelis existam, & fidele servitium faciam, videlicet guerram & Placitum, ad submonitionem vestram, vel cujuslibet certi nuntii vestri.* [Charta Conradi Imper. an. *1145. apud Miræum tom. 1. pag. 105. *In tribus scilicet Placitis generalibus, quotannis servitium determinatum, &c.* Charta an. 1228. tom. 1. Macer. Insulæ Barb. pag. 147. *Nomine dicti castri præstabitis auxilium & juvamen contra quemlibet in Placito & in guerra.* Tabul. Capit. Ambian. *Hospites veteris villæ tot im Placitum generale debent.* Adde Chartam Hugonis Ducis Burgund. an. 1172. tom. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 187.] Vassalli quippe omnes ad ea placita convenire tenebantur, nisi eximerentur indulto ad id speciali privilegio; ac Proceres quidem utriusque ordinis, Ecclesiastici scilicet & secularis, ut si aliquæ de iis querelæ fierent, coram judice regio responderent. Lex Longob. lib. 2. tit. 45. §. 1. *Ut omnes Episcopi, Abbates, & Comites, excepta infirmitate vel nostra jussione, nullam habeant excusationem, quoniam ad Placita Missorum nostrorum veniant, aut tales Vicarios suos mittant, ut in omnibus causis pro illis rationem reddere possint.* [Epist. Caroli M. Capit. to. 1. col. 416. *Vos autem, qui contemptores nostræ jussionis extitistis, sive canonici sive monachi vocamini, ad Placitum nostrum, juxta quod præsens missus noster vobis indixerit, nobis vos adsistere scitote. Et quamvis ad nos missa hic factæ seditionis vos excuset epistola, venite & condigna satisfactione iniquum crimen eluite.*] Cæteri vero liberi homines eadem de causa intererant, atque adeo etiam ut munia sibi demandata, seu ad judicia, seu alia quælibet peragenda exequerentur: eoque nomine à Missis, vel a Comite, *per bannum ad placitum venire* compellebantur, ut est in Concilio Triburiensi cap. 9. seu *ad curtem*, ut est apud Walsing. pag. 268. Verum ne cæteris incolis oneri essent, jubebantur ad *placitum*, perinde etiam ac *in hostem, sive ad curtem, de domo sua sic warnitis movere, ut cum pace venire, stare, & ad domum suam redire possint*, ut habent Capitula Caroli Calvi tit. 27. [Vide Jacobinum de S. Georgio in Tract. de Feudis cap. 25. 6. 24. ubi quærit, quid in partibus Provinciæ intelligatur per obligationem qua teneantur *vassalli & subditi præstare auxilium de suis Placitis & litigiis*.]

☞ Si quis vero vassallus sumtus, præter consuetos, fecisset, illi à domino resarciebantur. Edictum Johannis I. Regis Franc. an. 1356. tom. 3. Ordinat. pag. 64. *Ordinamus quod sumptus quos fecerunt & damna quæ habuerunt vel sustinuerunt in Placito vel in guerra . . . remittant eis & quittant . . . quousque de summa dictorum triginta milium librarum . . . sibi plene fuerit satisfactum.*

☞ Fuere & Abbatum *Placita generalia*, quibus primum solus Abbas vel Præpositus præsidebat, circumsedentibus *scabinis* quibusdam seu assessoribus; is querelas audiebat, dirimebatque lites. Constitutio Ledumi Abb. S. Vedasti apud D. *Brussel* de Usu feud. pag. 789. *Homo de generali placito tria placita debet in anno . . . In quibus Placitis nulla extranea potestas debet venire, neque præsidere ad judicandum, neque Comes, neque advocatus ullus, nisi tantum Abba aut Præpositus . . . . In hoc itaque generali placito præsidente Abbate seu Præposito, circumsedentibus etiam scabionibus, &c.* Exinde Advocatus ab Abbate accersitus iis placitis interfuit. Vide *Advocatus*.

☞ De privatis itaque monachis intelligenda Capitularia Regum nostrorum quibus iis prohibetur *placita exercere, in iis disputare*. Capitul. an. 794. cap. 9. Addit. 4. cap. 46. Nisi de placitis secularibus interpreteris, ut innuere videntur Capitul. ann. 788. *Nullus monachus foris monasterio judiciaria teneat, nec per mallos & publica placita pergat:* & Capitul. an. 789. cap. 71. *Et ut monachi ad secularia placita non vadant.*

At cum ejusmodi placitorum onus grave videretur, pauperibus præsertim, cautum est Capitul. Caroli Imper. *ut nemo ad mallum, vel ad Placitum, cogeretur venire, nisi scabini, & qui causam suam, & cui quæratur*, ut est apud Hincmarum Opuscul. 15. §. 14 in Capit. 1. an. 809. cap. 13. Capit. 2. ejusdem anni cap. 5. libro 3. Capit. c. 40. Quod quidem Capitulare Caroli Magni intelligit Concilium Ticinense an. 855. cap. 14. *Quosdam ministros Comitum propter frequentia Placita pauperiorem populum nimis affligere comperimus; unde Majestatem vestram obsecramus, ut Capitulare avi vestri de hac re observari faciatis.* Aut forte Capitulare an. 769. cap. 12. *Ut ad mallum venire nemo tardet, primum circa æstatem, secundo circa autumnum. Ad alia vero placita, si necessitas fuerit, vel denunciatio Regis urgeat, vocatus venire nemo tardet.*

Neque tamen remissum omnino id oneris liberis hominibus; sed ad tria in anno placita veniendi necessitas mansit. Capitul. 5. an. 819. cap. 14. & lib. 4. Capitul. cap. 57. *Ut videlicet in anno tria solummodo generalia Placita observent, & nullus eos amplius Placita observare compellat, nisi forte quilibet aut accusatus fuerit, aut alium accusaverit, &c.* Lex Longob. lib. 3. tit. 21. §. 30. de liberis personis: *Neque cogantur ad Placita venire, præter ter in anno.* Quod postmodum indictum legitur apud cæteros vassallos dominicos, qui *servitio placitorum* obnoxii erant. Charta an. 960. apud Hemereum in

Augusta Viromand. *Quod eandem terram ter in anno ad generale Placitum domini præfata villa convenirent.* Alia an. 986. ibidem: *Et homines in eo districtu manentes tribus vicibus in anno ad Abbatis Placita veniant.* Alia in Tabulario S. Vitoni Virdunensis: *Nisi solummodo ob nostri memoriam retineant Advocatiam, eo tenore ne aliquid exinde accipiant, neque in tribus Placitis, ut fit in aliis Advocatiis, &c.* Alia ibid. *Placita generalia in jam dicta villa Hassud ter in anno servant, &c.* Vide *Advocatus.*

☞ Tempus autem quo tria illa placita habebantur pluribus in Chartis indicatur, *scilicet post Natale Domini, post Pascha & post festivitatem S. Johannis*, ut legitur in Charta an. 1116. ex Tabul. Elnon.

Cur autem vassalli omnes dominicis judiciis & placitis adesse tenerentur, pluribus docent Assisiæ Hierosolymitanæ MSS. cap. 222. ubi exactis, quæ ad *servitium corporis*, quod vassallus domino debet, spectant, hæc subduntur: *Et celui, qui doit service de cors & de Chevaliers, ou de Sergens, en doit faire par tout le Royaume service, ò lui, ou sans lui, se il en est semons, si comme il doit: Et quant il est à Court, d'aller à Conseill de celuy, ou de celle, à qui le Seigneur le donra, se il n'est au conseill de son aversaire, ou se la quarele ne n'est contre luy mesmes, que nul ni doit plaidoier par comandement de Seignorie d'autre, & doivent faire esgart, ou connoissance, & recort de Court, se le Seignor lor commande à faire: & doivent aler veir murtre ou homecide, se le Seignor lor commande d'aler veir come Court: & doivent par le comandement dou Seignor veir ler cos de quoi l'on se clame de lui que l'on veaut monstrer à Court. Et doivent aller par tout le Royaume semondre come Court, quant le Seignor leur comandera. Et li doivent service d'aler faire devise de terre & d'aiguer, entre gens, qui ont contens, quant lour Seignor lour comande. Et doivent faire enquestes, quant l'on requiert au Seignor, que il face enquerre, & il lor comande à faire. Et doivent veir mostres de terres, ou d'autres chofes, quel qu'elles soient, que le Seignor leur commande a veir come Court. Et doivent service de faire toutes les autres choses, que les homes de court doivent faire come court, quant le Seignor le comande.* His adjungenda sunt, quæ habent Consuetudines aliquot municipales de *servitio placiti*: maxime Ambianensis art. 186. 187. 188. Peronensis art. 65. 78. 79. sancti Quintini art. 82. &c. Vide præterea Chartam ann. 1349. apud Salvaingum de Juribus dominicis cap. 12. & Ughellum tom. 1. pag. 960.

Multiplices ejusmodi placitorum vexationes sic perstringit le Roman *de Rou & des Ducs de Normendie* MS.

Toute jour sont lor bestes prises,
Pour ajet & pour servises,
Tant y a plaintes & querelles,
Et coustumes viez & nouvelles,
Ne pouvent une hore avoir pez.
Toute jour sont, dient, as plez,
Plaiz de forez, plaiz de monnoies,
Plaiz de porprise, plaiz de voies,
Plaiz de gaaing, plaiz de graveries,
Plaiz de mellees, plaiz d'ayes,
Plaiz de blez, plaiz de moutes,
Plaiz de defautes, plaiz de toutes,
Tant y a de prevos & bedeaux,
Et tant baillis viez & nouveaux,
Ne paons avoir paix une hore, &c.

Interdum, ut dixi, ab hac conditione immunitas concedebatur. Charta Communiæ Meldensis an. 1179. *Omnes homines meos, quicunque in præscripta communia fuerint, quietes & immunes a tallia & Placito, quod dicitur Generale, in perpetuum esse concedo.* Nisi hoc loco *placitum* sumatur pro ea pensitatione, quæ præstabatur à quibusvis vassallis pro immunitate à *servitio placiti*. Charta Communiæ Brueriarum an. 1186. *Tria placita per annum solvent, & per singula placita 4. denarios bona moneta reddent.* Quod denique *servitium placiti* vocant nostri, *sectam & sequelam Curiæ* appellant Angli. Vide in voce *Secta.* 3.

¶ PLACITUM, Pensitatio præstita pro immunitate à *servitio placiti.* Charta an. 1068. in Append. ad Marcam Hispan. col. 1144. *Et castros istos supradictos & alodium eius.... dono eos.... cum omnibus juribus & servitiis cunctis, cum calonicis & Placitis... & omnia Placita quæ pertinent ad seniorem majorem.* Charta Aldefonsi Comit. Tolos. an. 1131. *In villa Biorrensi quistam & firmantias, Placita & justicias, &c.*

¶ PLACITORUM COMMONITORES, Quibus ex officio competit ad *placitum*, in jus vocare, apparitores. Primordia Calmosiac. Monast. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1165. *Porro liberi qui tunc adfuere homines judicaverunt æquum sibi videri, ut si qui eum ad placitum convocassent in conspectu omnium hoc probarent.... & quoniam præsentes aderant Placitorum Commonitores.... probaverunt se ad condictum diem sæpe memoratum Joscelmum ex parte Ducis legitime convocasse.*

PLACITA TENERE. Synodus Carisiaca cap. 2. *Episcopi quique in suis Parochiis, & Missi in illorum Missaticis, Comitesque in eorum Comitatibus, pariter Placita teneant.* Occurrit præterea in Capitularibus Caroli Calvi tit. 21. post cap. 5. in Epistola Episcoporum regni ad Ludovicum cap. 12. apud Lanfrancum Epist. 39. &c. Hinc formula etiam hodie recepta: *Tenir les plaits.*

PLACITA CUSTODIRE. Capitul. 3. an. 789. c. 1. *Comites.... in venationem non vadant illo die quando Placitum debent custodire, nec ad pastum.* Vide infra.

Placita vero tenebantur in locis apertis, publicis, sub dio. Simeon Dunelmensis an. 1070. *Verum cum illis Episcopus sub divo placitare noluit.* Jus feudale Saxonum cap. 32. §. 19. *In curia ferata, vel sub tecto non licet domino feudali judicio præsidere.* Et c. 39. §. 1. *Nullam curiam oportet illum* (Regem) *in literis assignare, quia ubi Rex judicat in aperto, ibi est curia sua.*

In campo. Notitia judicati an. 981. in Tabulario Casauriensi: *In territorio Marsicano, in ipso campo de Cedici, ubi erat ipsa casa Domini Ottonis ædificata, ubi residebat in placito Gisalbertus venerabilis Episcopus, & cum eo residebat Arnulfus Comes & Missus sacri Palatii, & cum eo Geboardus & Anfredus Missi sacri Palatii, & cum eis residebant Raynaldus Comes, &c.* [Sententia an. 1339. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 213. *Acta fuerunt hæc in campis prope l'Alben juxta metam positam juxta viam publicam, &c.*]

Sub arboribus. Charta Bertoldi Leucorum Episcopi an. 1005. apud Berardum: *Acta sunt hæc, quando fuit placitum de Abbatia Poloniacensi inter Dominum Bertoldum & Dominum Brunonem Episcopos, in Dodonis corte, juxta quercus, &c.* Tabularium S. Dionysii de Capella diœcesis Bituric. ch. 162. *In Urtacensi curia, sub quadam ulmo, quæ est sita ante domum Radulphi de Porta.* In Charta ann. 1205. in Histor. Monmorenciaca pag. 75. mentio fit *assemblationis*, i. placiti, *facta ad ulmum de spinogilo*, ubi sopita quædam discordia à judicibus vel arbitris. Charta Willelmi Ducis Aquitan. an. 1137.

Hoc donum feci apud Mausiacum in curia Ottonis sub umbraculo, &c. Le Roman *de Patise la Duchesse* MS.

A l'issue del moustier trouva Raimon son sire,
Où il tenoit ses Plais sous l'ombre d'un olive.

In plateis. Tabularium Casauriense ann. 975. *Notitia judicati, qualiter pro futuris temporibus memoria recordandum, i. in territorio Teatense, in ipso plano de Piscaria, justa via salatia, in platea, ubi residebant Domnus Otto & Ottone filio ejus ambo Comitibus, &c.* Tabularium Vindocinense an. 1061. ch. 189. *Facta est hac emptio apud Lavarzinum in platea, ubi placita fieri solent.*

Ante portas castrorum. Tabularium Vindocinense Thuani ch. 52. *Perrexit illuc Prior noster, ivitque placitum in castro Raynaldi ante portam ipsius castri, quae est a meridie, ubi interrogatus ille, quare fecisset placitum nostrum, respondit, &c.*

Ante Ecclesias. Notitia judicati in Tabulario Casauriensi: *In ipso Castaldato de Colle majore, in ipsa villa, qua nominatur Banio, ante Ecclesiam illam, qua S. Joannes vocatur, ubi residebant in platito Sifredus Vicecomes, & Tresidius Castaldius, & Guarnerius judex, per singulorum hominum causas audiendum, vel justitiam faciendum, vel deliberandam intentionem, & residebant cum eis de bonis hominibus, hoc erant Adelbertus, &c.* Alia Notitia in eodem Tabulario: *In locum, qui nominatur Pecanie, juxta ipsam Ecclesiam S. Leopardi, ubi residebant in Placito, Atto Comes, & Transmundus, . . . judices.* Alia apud Franciscum Mariam in Comitissa Mathildi lib. 3. pag. 28. *In atrio ante Basilicam S. Joannis B. resideret in judicio, &c.* Adde Matth. Westmonaster. an. 1051. & Gervasium Dorobernensem p. 1292. Vetantur autem fieri in ipsis Ecclesiis, vel in earum atriis, seu cœmeteriis, in Capit. 1. an 819. cap. 14. in Capit. Caroli M. lib. 4. cap. 28. lib. 5. c. 91. in Capit. Caroli Calvi tit. 51. cap. 7. [tit. 38. cap. 7. tit. 45. cap. 12.] in Concilio Arelat. VI. cap. 22. Mogunt. cap. 40. Turonensi III. can. 39. Suession. II. cap. 7. in Canonibus Isaaci Episcopi Lingon. lib. 3. in Decretal. Gregor. tit. 49. cap 5. &c. [in tectis Ecclesiæ circumjacentibus vel cohærentibus, in Capitul. Caroli Magni an. 801. cap. 31. in immunitatibus Ecclesiarum, inter Fragment. Capitul. Ludovici II. cap. 14.]

Interdum tamen in ædibus ac locis opertis tenebantur placita, propter aeris incommoda, maxime Placita majora. Capitula Caroli Calvi tit. 39. cap. 12. *Domus vero, sicut in Capitulis avi & patris nostri continetur, à Comite in loco, ubi mallum tenere debet, construatur, quatenus propter calorem solis & pluviam publica utilitas non remaneat. Minora vero placita Comes sive intra suam potestatem, vel ubi impetrare potuerit, excepto in Ecclesia & porticibus, atque atrio Ecclesia & mansione Presbyteri, habeat.* Synodus Romana an. 904. cap. 11. *Ut in domibus Ecclesiarum, neque Missus, neque Comes, vel judex quasi pro consuetudine, nec placitum, neque hospitium vendicent: sed in publicis vicis domos constituant, in quibus placitum teneant, & secundum antiquam consuetudinem hospitentur.* Adde Capitul. 1. an. 809. cap. 25. Capitul. 2. ejusdem an. cap. 13. Capitul. 1. an. 819. cap. 14. lib. 3. Capitul. cap. 57. lib. 4. cap. 28. &c.

Placita jejuni judices tenere jubentur in Capitul. Caroli Mag. lib. 1. cap. 62. lib. 3. cap. 38. in Legibus Longobard. lib. 1. tit. 52. §. 4. 11. in Capitulo ad Legem Salicam c. 1. §. 15. in Capitul. 1. Caroli M. incerti an. c. 38. in Speculo Saxon. l. 3 art. 69. §. 1. &c. Theodulfus l. 1. Carm. v. 400.

Crapula vitetur semper, plus tempore eodem
Quo pia justitia lora regenda manent.
Nam qui se nimiis epulis somnoque sepelit,
Corporis atque animæ vim sibi demit hebes.
Cum venit ad causas nudatus acumine sensus,
Marcidus & segnis, & sine mente sedet, &c.

Odo Cluniacens. lib. 1. de Vita S. Geraldi cap. 21. *Jejunus ibat ad Placitum, ne mersa sobrietate, rationis judicio careret.*

Placita diebus dominicis teneri probibentur in Capit. Caroli Magni lib. 1. cap. 7. [maxime ubi aliquis ad mortem vel ad pœnam tradendus, in lib. 5. Capitul. cap. 153.] in Capit. Compendiensi an. 868. [A quarta feria ante initium Quadragesimæ, nec in ipsa quarta feria, usque post octavas Paschæ pariter vetantur, in Capitul. Caroli Calvi tit. 11. cap. 8.]

PLACITUM CUSTODIRE dicebatur, qui in jus vocatus à judice, placito intererat *per triduum, secundum Leges* Charta Clodovei III. Regis an. 2. apud Mabillonium: *Sed venientes ad eorum placitum ipsi agentes jam dicto Abbati Noviento, in ipso Palatio nostro, per triduos, per plures dies, ut lex habuit Placitum custodissent.* Alia ejusdem Regis ann. 3. *Postea memoratus Chrotcharius per triduum aut etiam amplius Placitum suum, ut lex habuit, custodisset, & ipso Amalberctho abjectisset, vel subsadisset, &c.* Eadem formula habetur apud Marculfum lib. 1. form. 57. in Formulis vett. cap. 38. & in Formulis secundum Legem Romanam cap. 33. Capitula Caroli C. tit. 21. *Ut per omne regnum nostrum Episcopi & Missi nostri ac Comites in singulis parrochiis ac Comitatibus placita teneant, & illa placita omnis homo, qui Placitum custodire debet, & in illis Comitatibus commanet, sine exceptione & excusatione custodiat.* Adde [lib. 4. Capitul. cap. 4.] Ughellum tom. 4. pag. 632. 794. Contra, *placitum suum neglexisse*, vel non *adimplevisse*, dicebatur, qui nulla missa excusatione ad condictam diem juri stare neglexerat, in iisdem form. 37. & 38. [& in form. 33. inter Sirmondicas.] Vide supra.

¶ PLACITUM CUSTODIRE, nude pro iis interesse. Capitul. excerpta ex Leg. Longubard. cap. 27. *Et ad ingenuos homines nulla Placita faciant custodire postquam illa tria custodierint placita qua instituta sunt: nisi forte contingat ut aliquis aliquem accuset.*

PLACITUM CAPITALE. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 31. *In summis & capitalibus Placitis unus Hundredus vel Comitatus judicetur à duobus, non unus duos judicet.* Charta Henrici II. Regis Angliæ in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 387. *Et statuto die veniant in Curia S. Maria, & ibi habeant rectum de capitali Placito suo, & S. Maria habeat quicquid pertinet ad Curiam suam.*

¶ PLACITUM CENTENARII, Cui præerat judex minor qui per centenas jus dicebat, quique non nisi de minoribus causis dijudicabat. Capitul. 3. cap. 4. *Ut nullus homo in Placito Centenarii neque ad mortem, neque ad libertatem amittendam aut ad res reddendas, vel mancipia, judicetur.* Adde Capit. 5. an. 819. cap. 14. Charta Conradi II. Imper. an. 1146. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 799. *Abbas Walciodorensis Theodericus . . . . conquestus est de quibusdam malefactoribus, qui . . . . legem Centenarii Placiti, hospitationes & violentas oppressiones inferebant.* Vide *Centenarius*.

¶ PLACITUM CHRISTIANITATIS, in quo causæ ac quæstiones, quæ ad religionem pertinent, agitantur, cui Episcopus vel alius ejus nomine præest, idem quod infra *Placitum Episcopi*; Gall. *Plait de*

Chrétienté. Charta Otakeri Ducis Styr. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 175. *Capellas duas meæ ditionis quas a plebano jure absolutas, prater jus convocandi conventum in Placito Christianitatis, &c.* Vide *Christianitas.*

¶ **Placitum Commune**, Cui Missi regii una cum Comitibus intersunt jus dictum, in lib. 3. Capitul. cap. 87. *Communia placita* interdum dicuntur quæ alibi *generalia.* Vide supra.

Placita Coronæ dicta, in quibus de delictis judicatur quorum cognitio ad solum Regem spectat, seu ejus Justitiarios, quos *Justitiarios Coronæ*, & *Coronatores* vocant Angli. Quæ quidem crimina quatuor esse dicuntur, *murdrum*, *incendium*, *rapina sive roberia*, & *raptus mulierum*, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ cap. 11. & in Statutis Alexandri Regis cap. 14. §. 2. Horum, inquam, jurisdictio, escheta, & pœna pertinet ad solum Regem, non vero ad Barones, nec ad Curias burgorum, nec ad ullas Curias inferiores, neque etiam ad Curias Ecclesiasticorum: & si accidant, infra Vicecomitatum aliquem debent teneri etiam à justitiario ad caput 40. dierum. Vide Leges Burg. Scot. cap. 6. §. 3. Quoniam Attachiam. cap. 76. Statuta Alexandri Reg. Scot. cap. 14. §. 2. Statuta Willelmi c. 2. §. 4. Stanfordius lib. 1. de Placitis Coronæ cap. 1. *Plees del Corone, sont les plees queux conteignent l'offense faits encounter la Corone & dignité le Roy.* Vide Leges Henrici I. Regis Angliæ cap. 2. Rogerum Hoveden. pag. 783. 786. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 660. &c.

¶ **Placitum de Nova Disseisina**, Leguleis Anglis *Assise of novel disaisin*, quo scilicet aliquis per curiæ judicium à possessione dejicitur. Matth. Paris an. 1224. *Justitiarii Regis, quos Itinerantes appellamus, ... tenebant Placita Regis de nova disseisina.*

Placitum Episcopi, Conventus ab Episcopo de rebus Ecclesiasticis indictus. Concilium Tiburiense an. 895. cap. 9. *Cum autem Episcopus Ecclesiam à Domino Deo sibi commissam regens, Episcopatum circumeundo perrexerit, & placitum canonice constitutum decreverit, populumque sibi creditum illo invitaverit, atque Comes eadem die sciens placitum ab Episcopo condictum, vel nesciens, placitum cum populo condixerit, & per bannum illuc venire praceperit: placitum Comitis omnes postponant & Comes ipse. Deinque populus post Episcopum festive pergant, scientes, se non illic contentiosa contentione decertare, sed pro fide Catholica invigilare; non cumulum pecuniarum, sed lucrum congregare animarum.* Concilium Rom. ano. 904. cap. 12. *Habeant igitur Episcopi singularum urbium in sua diœcesi liberam potestatem; adulteria & scelera inquirere, ulcisci & judicare, secundum quod Canones censuerunt, absque impedimento alicujus. Et cum opus fuerit ad comprimendos rebelles, & contemptores, publicum Placitum convocent, non ad prajudicandum, sed potius ad ea, qua Deo placita sunt, & salutem animarum conveniunt, prosequendum.* [Adde Capitul. Caroli Calvi tit. 27. cap. 7.]

Placitum Exercitale, Conventus, seu Statutum Principum super re *exercitali*, *hostili.* Capitul. 1. an. 802. cap. 40. *Si de mundeburde sanctarum Ecclesiarum, vel etiam viduarum, & orphanorum, seu minimum potentium, atque rapina, nec non de exercitali Placito instituto, & super ipsis causis, &c.* Capit. 2. ejusdem anni cap. 20. *De banno Domni Imperat. Karoli, quod per semetipsum consuetus est bannire, id est de mundeburdo Ecclesiarum, . . . atque de rapto, & de exercitali Placito, ut hi, qui ita transierint, bannum dominicum omnimodis componant.* Adde Capit. 7. an. 803. cap. 1.

Placitum Fractum dicitur, cujus dies condictus præteriit, in Legibus Henrici I. cap. 59.

¶ **Placitum Fundi**, JC. nostris jus cognoscendi de re fundali, quod domino fundi competit, à quo ad altum justitiarium potest appellari.

Placitum Generale. Vide supra ex Hugone Flaviniacensi.

¶ **Placitum Gladii**, Idem quod *Placitum spatæ.* Charta Johannæ filiæ Philippi Comit. Bolon. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 101. *Do, lego & concedo carissimæ matri meæ M. Comitissæ Boloniæ totum & integrum Placitum gladii quod habebam jure hereditario in tota terra Insula bona & etiam in Kaleto.*

¶ **Placitum Legale**, in Capitul. Caroli Calvi tit. 34. cap. 2. *Ut secundum legem qua ibi male facta habent emendent, aut solvant secundum legale Placitum, aut per indulgentiam sibi impetrent perdonum.*

Placitum Lethiferum, ubi de rebus criminalibus cognoscebatur, quod *placitum criminale* dicitur in Regiam Majestatem lib. 1. cap. 1. Matthæus Paris an. 1075. *Episcopum crudeliter peremerunt, & centum homines cum eo, juxta flumen Tyne, ubi Placita lethifera ab Episcopo tenebantur.*

¶ **Placitum Manusmortuæ**, Redemtio quæ debetur domino post mortem vassalli. Vide in *Manus* & infra.

¶ **Placita Minora** dicuntur Placita Comitum, in Capitul. 1. an. 819. cap. 14. & in Capitul. Caroli Calvi tit. 45. cap. 12.

¶ **Placitum Missum**, De quo utraque pars convenit. Notitia an. 972. apud Muratorium delle Antic. Estensi pag. 150. *Et ipse dedit mihi wadia de placito, unde hodie est inter nos constitutum & unitum Placitum Missum, ut ipsam probationem, &c.*

Placitum Nominatum, quod indicitur à judice reo, vel accusato, de crimine, aut quavis alia re responsuro, cujus dies definitus est, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 20. 46. 50.

Placitum Innominatum, non indictum, aut cujus dies definitus non est, in iisdem Legibus cap. 46.

¶ **Placitum Plassagiorum.** Vide infra & *Plassagium.*

¶ **Placitum Publicum**, Solemne, in Capitul. 1. Caroli Mag. an. 813. cap. 22. & lib. 2. Capitul. cap. 32.

Pulchrum Placitum, Anglis, *Beaupleader.* Statutum Marlebrigense sub Henrico III. *Provisum est etiam, quod nec in itinere justitiariorum, nec in Comitatu, in Hundredis, nec in Curia Baronum de cætero capientur fines ab aliquibus pro pulchre Placitando, neque pro eo, quod non occasionentur.* Adde Statutum 1. Westmonast. cap. 8.

¶ **Placitum Sacialis**, f. pro *Sationalis*, qui scilicet tempore Sationis tenebatur. Charta ann. 879. in Append. ad Marcam Hispan. col. 806. *Præsentes eramus in dicta valle Confluentana, in locum Exalata, ante domum S. Andreæ Apostoli Christi, & in Placitos Saciales; ubi vidimus & audivimus ipsas scripturas legentes & relegentes.*

Placitum Spatæ, seu ensis, Merum imperium, justitia major, *Haute justice*, quæ jus gladii habet. Charta Philippi Comitis Bononiæ an. 1223. *Et in prædictis istis locis. . . habebimus magnam justitiam, quæ vocatur Placitum ensis.* Charta Philippi Regis an. 1296. *Concedimus eidem* (Episcopo Ebroicensi) *& successoribus suis Episcopis Ebroicensibus in terra*

sua & Ecclesia Ebroicensis . . . totam altam justitiam; *qua vocatur in Normannia Placitum spatha*. Alia Joannis Regis Angl. ann. 1205. pro Episcopo Lexoviensi, in Regesto Philippi Aug. Herouvalliano fol. 132. *Nos tantummodo tria Placita, qua de spata vocantur, in illa civitate & banleuca habere, videlicet de submonitione exercitus nostri, & de via Curia nostra, & de moneta, &c.* Aresta an. 1258. in 1. Regesto Parlamenti Paris. fol. 12. *Placitum ensis, Placitum mortis, mutilationis membrorum, mulieris difforciata, & nova dissaisina.* Ibidem fol. 18. sub ann. 1259. *Placitum ensis, seu alta justitia.* Charta Communiæ Rotomagensis an. 1207. *Recordationem quoque tenebunt de iis, qua facta fuerint inter eos, salvo nobis Placito ensis.* Occurrit ibi semel ac iterum. Vide Historiam Castilionensem in Probat. p. 70. Chartas Normannicas post Ordericum Vitalem pag. 1060. &c.

¶ Placitum Spadæ, Eadem notione. Charta Radulphi Abb. Fiscamn. an. 1211. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 1. pag. 263. *Philippus Dei gratia illustris Rex Francia . . . nobis & ecclesia nostra in perpetuum concedit Placitum spada totius terra nostra.* Charta an. 1235. apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. pag. 384. *Quod Barones . . . habebant Placitum spada. Plet de l'espée*, in Charta an. 1309. ex Bibl. reg. Strictiori tamen significatu accipienda hæc eadem vox videtur in Litteris Philippi III. Reg. Franc. an. 1278. tom. 1. Ordinat. p. 306. ibi enim Philippus concedit Communiæ Rotomagensi *jurisdictionem de Placitis spada*, sed *retenta sibi justitia mortis, mehagnii & vadiorum belli*; unde cum D. *de Lauriere* lubens crediderim *Placitum spada* hic intelligendum jus cognoscendi de duello.

Placitum Vicedominarium, in Chronico Hugonis Flaviniacensis pag. 132. quod ab Ecclesiæ Vicedomino tenetur.

¶ Placitum Vigiriale, in Charta Johannis Ducis Cabilon. an. 1232. apud Chifflet. in Beatrice Comit. Cabilon. pag. 48. *Quitavit . . . quicquid habebat idem Dux* (Hugo) *in charreria Cabilonensi: & vinum quod sannatores debent annuatim censuale: & Placitum vigiriale, &c.*

¶ Placita Majorare, Minorare. Vide *Majorare* 2.

¶ Ad Placitum Mannire, Vocare in jus, in Capitul. Caroli M. an. 797. cap. 5. Vide *Mannire*. *In Placitum trahere*, in Charta ann. 1296. apud Kennett. Antiq. Ambrosd. pag. 328.

Placitum, Lis intentata. Pactum inter Venetos & Principes Regni Hierosol. an. 1123. apud Will. Tyrium lib. 12. cap. 25. *Si vero aliquod Placitum, vel alicujus negocii litigationem Veneticus erga Veneticum habuerit, in Curia Veneticorum diffiniatur.* [Litteræ Gualteri Episcopi Laudunensis ann. 1164. apud Mabillon. Diplom. pag. 267. *Si in eadem villa Placitum oriatur, in quo gagia dentur; Placitum illud, &c.* Charta an. 1275. apud Kennett. Antiq. Ambrosd. pag. 285. *Placitum motum fuit inter dictos religiosos, &c.*]

Placitus, pro *Placitum*. Tabularium Lascurrense apud Marcam lib. 4. Histor. Benearn. cap. 8. *Et misit missaticum Gassiarnaldum Vicecomitem Aquis, qui tenuisset Placitos ante se, sicut Comes debebat facere.* [Tabular. S. Florentii: *Contigit ut Placitus fieret in confinio Andegavorum & Turonorum, in quo conventus factus tam Nobilium Francorum, quam & Britonum . . . anno IV. Hlotarii Regis.*]

¶ Placitus, Constitutus, definitus. Lex Ripuar. cap. 66. §. 1. *Si autem contentio orta fuerit quod sacramentum in die Placito non conjurasset, &c.*

Placitum, Quod debetur domino pro redemptione, seu *rachat* feudi, in morte vel mutatione vassalli. [Charta an. 1240. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 142. *Feudas baylliu debet, sunt dictum est, hominium, & jurare fidelitatem & centum solidos de Placito, tempore mutationis.* Litteræ Humberti II. ann. 1334. ibid. tom. 2. pag. 246. *Mandamus quatenus Placita quaque debita propter obitum dom. & germani nostri Guigonis Dalphini Viennensis, . . . recuperare curetis.* Computus an. 1333. pag. 272. *Pecunia recepta de Placitis per mutationem novi domini in eo dicto anno, &c. summa* CCXC. *flor. Dalph.*] Charta an. 1406. ex Tabulario S. Cypriani Pictavensis: *Sine ullo Placito, sive deverio.* Alia an. 1370. *In feodum cum xii. denariis moneta currentis de acceptamento seu Placito.* Tabularium Nantoliense in Pictonibus an. 1399. *Pro decimo denariorum achaptamenti, seu Placiti in mutatione Domini.* Vetus Consuetudo Pictavensis cap. 70. *Le Seigneur, auquel est deu hommage plain, & fondé par la Coustume d'avoir pour chaque mutation Plet & cheval de service, par verderies & masure.* [Adde recentiorem art. 31. & 169.] Hinc *Placitum manus mortua*, (de quo in *Manus mortua*) pro *rachat*, quod in morte vassalli exsolvitur. Quidam tamen existimant discrimen esse inter *plait*, & *plait de Mortemain*: ita ut prius dicatur de *rachato* in mutatione vassalli, alterum in morte vassalli. Ita Thevenéus & Raguellus: at Gallandus ait, se observasse in veteribus tabulis idem unumque esse. In aliquot Chartis vernaculis *Placitum* hac notione per *Plaisir* redditur. Charta ann. 1459. *Homage lige à 25. sols de devoir ou Plaisir.* Alia an. 1460. in Tabul. Nantol. *Sans aucun Plaisir ni achaptement.*

☞ Triplex ejusmodi placitum distinguit Salvaingus in Tractatu quem in hanc rem edidit; conditionatum nempe, consuetum & arbitrarium, sive *placitum*, ut loquuntur, *ad misericordiam*, *Plait a mercy*. Distinctam hanc distributionem, & quid his verbis intelligendum, habes ex Inquisit. facta pro Dom. Dalphino tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 94. *Item omnes tenentes in Oysentio per feudum, si Placitum non sit determinatum, debent Placitum ad misericordiam, ad mutationem tenementarii, & omnes tenentes per villanagium, si Placitum non est determinatum, debent Placitum ad duplicem censum, & ad mutationem tenementarii.* Ubi *Placitum ad duplicem censum* idem esse ac consuetum existimo; & ita quidem judicatum est Aresto Parlamenti Gratianopolitani ann. 1652. quod vide apud Salvaingum de Usu feud. cap. 35. Quod vero *Placitum* vocant Delphinates, *Recognitum* dicitur in provinciis Lugdunensi, Dombensi, &c. Vide in hac voce num. 4.

Est etiam *Placitum*, exactio, vel præstatio quævis. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 15. *Salvo Placito meo, scilicet 7. solidos solvendo in Nativitate Domini de geria tantummodo.* [Hinc *Placitum plassagiorum*, præstatio quæ pro *stallis* seu locis in foro tempore nundinarum exigitur. Vide *Plassagium*.] Libertates villæ Perusiensis ann. 1260. apud Thomasserium p. 98. *De home, qui eraet à la Paerose, ne dois lever si fires ne lor ne Plaet.*

¶ Placitum, Judicium, jurisdictio. Charta ann. 843. in Append. ad Marcam Hispan. col. 781. *Contradicere non possunt hodie nec in ullo Placito per quibus illi reprobi sunt aut illorum testimonium invalidum esse debeat.* Tabular. Farfense apud Mabillon. tom. 4. Annal. pag. 700. *Ipso denique anno interfecta*

fectus est Crescentius Comes, jussu Ottonis Imperatoris & Gregorii Papæ, ut audistis, qui nimis districte Placita infra Romam exercebant.

PLACITUM, Conventio, pactum. Isidorus lib. 4. Orig. cap. 24. *Pactum dicitur inter partes ex pace conveniens scriptura, legibus, ac moribus comprobata: & dictum pactum, quasi ex pace factum .... Placitum quoque similiter ab eo, quod placet. Alii dicunt Pactum esse, quod volens quis facit: Placitum vero quod quisquam nolens compellitur: veluti quando quisquam paratus sit in judicio ad respondendum, quod nemo dicere potest pactum, sed Placitum.* Gregorius Turonensis lib. 6. cap 34. *Legati iterum ab Hispania venerunt, deferentes munera, & Placitum accipientes cum Chilperico Rege, ut filiam suam, secundum convenientiam anteriorem, filio Regis Leuvithildi tradere deberet in matrimonium. Denique dato Placito, & omnibus pertractatis, Legatus ille reversus est.* Lib. 7. cap. 6. *Deprecor, ut Placita, quæ inter nos post patris mei obitum sunt innexa, custodiantur.* Fœdus Regum, apud Nithardum lib. 3. *Et ab Ludher nul Plaid nunquam prindrai, qui meon vol cist meon fradre Karle in damno sit.* Ubi *plaid*, pactum significat, non vero *rixam*, ut Bodinus lib. 5. de Rep. cap. 6. Falcetus, & alii verterunt. Hæc enim sonant: *Et cum Lothario nullum pactum inibo, quod quantum sciam, meo fratri Karolo damno futurum sit.* [Charta ann. 1276. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 186. *Unde Placitum conventionis sumptum fuit inter eos in eadem curia; scilicet quod &c.* Eadem habentur in Charta an. 1192. ibid. pag. 301. *Placitum ecclesiasticum*, eadem notione, in vet. Charta Ravennensi apud Mabillon. Diplom. pag. 457. Tabular. Vosiense fol. 17. *Quod si fevales mei de hac terra S. Petro dare voluerint, Placitum vel donum quod ipsi fecerint, & ego concedo permanendum & tenendum.*] Ita Placitum usurpatur in Concilio Emeritensi cap. 4. Tolet. XI. cap. 10. in Legibus Wisigoth. lib. 2. tit. 5. §. 5. 7. 8. 9. lib. 3. tit. 4. §. 2. lib. 5. tit. 7. §. 9. lib. 10. tit. 1. §. 11. 12. [in Lege Bajwar. tit. 15. cap. 13.] in Capitulis Caroli Calvi tit. 7. & alibi non semel, apud Joannem VIII. PP. Epist. 36. Flodoardum an. 953. Erchembertum in Histor. Longob. cap. 52. Reginon. an. 743. Goffridum Vindoc. lib. 3. Epist. 36. &c.

¶ PLACITUM, Donatio. Tabul. Vosiense fol. 66. *Notum esse volumus quoniam Boninus de Vosias ... dedit Deo & B. Petro Apostolo Vosiensi medietatem mansi Albon .... Uxor ejus & filii Helias &c. concesserunt hoc Platitum quod pater suus & mater & fratres fecerant.* Hinc

¶ PLACITUM dicitur Charta conventionis vel donationis. Idem Tabular. fol. 8. *Auditores hujus rei fuerunt Ademarus presbiter, qui propter hoc eis Placitum fecit*; id est, Chartam hanc scripsit.

¶ PLACITUM, Terminus legitimus communi partium consensu, vel judicis sententia constitutus, unde *plaitum* dictus. Lex Salica edit. Baluz. tit. 42. cap. 10. *Et sic iterum ad alias septem noctes Placitum tribuat, id est, ut quatuordecim noctes a prima admonitione compleantur.* Adde tit. 47. cap. 2. *Placitus*, eadem notione, in Leg. Ripuar. cap. 30. §. 2. & in Lege Bajwar. tit. 15. cap. 10.

¶ PLACITUM, Decretum, statutum. Formulæ antiq. promot. Episcop. apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 614. *Tunc relecta sunt ei Placita quæ Episcopus jam ordinatus ab ordinatoribus & electoribus suis suscipere debet: ubi continetur qualiter vivere, docere, & subditos suos regere debet secundum sacros Canones.* Form. 14. *Sed & observationes ac regularia mandata sacrosanctorumque Conciliorum Placita, &c.* Occurrit rursum in form. 18.

¶ PLACITUM, Jussus, voluntas, sensus. Capitul. de villis Caroli Magni cap. 16. *Volumus ut quicquid nos aut Regina unicuique judici ordinaverimus, aut ministeriales nostri Siniscalcus & Butticularius de verbo nostro aut Reginæ ipsis judicibus ordinaverint, ad eorumdem Placitum, sicut eis institutum fuerit, impletum habeant.* Capitul. lib. 7. cap. 379. *Non secundum Platitum hominis, sed secundum Dei voluntatem. Nec in hac parte voluntas aut gratia hominis sectanda est, sed voluntas Dei in omnibus exquirenda.* Eadem notione *Plait* apud vet. Poëtam MS.

Droit a l'ostel Guillaume vait,
Où il avoit basti son Plait.

Ita *Plaisir* usurpat le Roman d'*Athis* MS.

Messager doit tout son Plaisir
Dire, faus le seigneur laidir.

Le Roman *de la Rose* MS.

Car il convient, soit mal, soit bien,
Qu'il face votre Plaisir.

¶ PLACITUM, pro *Palatium*, & vicissim, sæpissime legi in veteribus libris monet Baluz. in Notis ad Capitul. col. 1077. ubi exempla nonnulla refert, quæ videsis. *Placitum*, apud Papiam pro *Plotium*. Vide *Plotei*.

PLAITUM, pro *Placitum*. Vetus Placitum in Chronico S. Vincentii de Vulturno lib. 2. *Et dum nos per plures dies ibidem in Plaito resedissemus.* Habetur ibi pluries pag. 690.

PLAITARE, Placitum, seu pactum inire. Joannes VIII. PP. Epist. 69. *Quia utrique Abbates ... non in decem millium tantum mancusorum, sed in duodecim millium Plaitasse .... astruunt.* Supra: *pactum facere* dixit. Adde Epist. 74. Vide Octavium Ferrarium in *Piatire*.

PLACITARE, Litigare, lite contendere. Capitula Caroli Calvi tit. 53. cap. 10. *Si aliquis ex fidelibus nostris ... sæculo renuntiare voluerit, & filium, vel talem propinquum, habuerit, qui reipublicæ prodesse valeat, suos honores, prout melius voluerit, ei valeat Placitare.* [Ubi *Placitare*, non litigare, sed aliquid ex pacto concedere sonat. Vide infra.] Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 59. *Si dominus Placitat contra suum hominem de proprio placito suo, &c.* Tabularium Vindocinense Thuani Ch. 177. *Omniaque supradicta calumniavit, & in Comitis Vindocinensis Curia, omni generositate procerum Vindocinensium ibi circumastante, atque audiente, cum eis Placitavit.* Goffridus Vindoc. lib. 2. Epist. 24. *Mihi vestra bonitate mandastis, quod inter me & illam aut Placitandi, aut concordiam faciendi respectum usque ad festivitatem S. Beati accepistis.* Littleton sect. 534. *Et father, mon fils, que est un de pluis honorables, laudables & profitables choses en nostr ley, de aver le science de bien Pleder en actions reals & personals, & pur ceo jeo toi counsaile especialment, de mitter ton courage & cure de ceo apprender.* [Wilh. *Wyrcester* Annal. Rer. Angl. ad ann. 1363. in Lib. nigro Scaccarii pag. 433. *Hoc anno statutum est in Parlamento, quod homines juris regni de cetero Placitarent in lingua materna.*]

¶ PLACITARE PER BREVEM, id est, Scripto seu citatione causam breviter continente, aliquem in jus vocare, atque litigare. Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Dicit quod vidit in dicta curia plures personas per brevem Placitare.* Vide *Brevis*.

¶ PLACITARE, Placitis præsidere, *Tenir les plaits.* Capitul. Caroli Magni an. 807. cap. 4. *Ad exemplum quod nos cum illis* (Comitibus) *Placitare solemus, sic & illi cum suis subjectis Placitent.* Charta an.

1114. *Debetis vos aut vestri homines .... Placitare ipsum placitum sum illo bajulo per vos & per nos, & si vos aut vestri homines non potueritis ibi esse, accipiat noster bajulus ipsam fiduciam per vos & per nos, & Placitet ipsum placitum nobiscum aut cum vestris hominibus.* Caffari Annal. Genuens. ad annum 1156. apud Murator. tom. 6. col. 259. *In 14. consulatu unius anni fuerunt Consules de Communi tres, ... & de placitis sex, de quibus tres Consules Placitabant in quatuor compagnias, &c.* Adde Chartam Ludovici I. ann. 852. tom. 5. Gall. Christ. inter Instr. col. 509. Histor. Lotharing. tom. 2. col. 318. Miræum tom. 1. pag. 105. col. 1.

¶ PLACITARE, Ad placitum vocare, submonere. Lex Ripuar. cap. 67. §. 3. *Quod si sacramentum ille qui prosequitur non pronuntiaverit, ipse qui Placitavit ante annum revolutum vel septem noctes sacramentum suum coram testibus offerat.*

PLACITARE, Convenire, pacisci, in Chartis Olai Roschildensis Episc. ann. 1318. & Magni Reg. Daniæ ann. 1343. apud Pontanum lib. 7. & 8. Rer. Danic. [Statuta Humberti Bellijoci Dom. an. 1233. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 184. *Pro modo verberatura debet verberato per manus burgensium verberis injuria Placitari.* Charta Casimiri Reg. Polon. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 513. *Concedentes eisdem procuratoribus nostris plenam .... potestatem... cum prædicto fratre nostro carissimo D. Carolo Romanorum & Boemiæ Rege illustrissi ne tractandi, Placitandi & procurandi.*] Ado Viennensis an. 743. *Ceptique castrum, quod vocitatur Hocseoburg, & Theotocnum Saxonem Placitando sibi conquirunt.* Ericus Upsaliensis lib. 3. Hist. Suecicæ pag. 66. *Taliter Placitum est fide media & sonoictum, &c.* Pag. 85. *Placitum extitit in hunc modum, &c.* Ita lib. 5. pag. 108. & alibi.

¶ PLACITARE, Aliquid ex *placito* seu pacto concedere. Lex Alaman. cap. 55. *Si quis liber mortuus fuerit, & reliquerit uxorem sine filiis aut filiabus, ... sequatur eam dotis legitima, & quicquid parentes ejus legitime Placitaverint.* Adde Capitul. 4. Ludovici Pii cap. 4. Tradit. 70. S. Galli: *Post ejus presbyteri obitum, nepta illius eandem traditionem possideat. Et si nepta illam traditionem sibi Placitatam dimittere voluerit, tunc locum & prebendam habeat quasi unus monachus, & traditionem præfatam sibique Placitatam nobis dimittat. Plaider*, pro *Jouer, amuser*, ludificari, usurpat le Roman *de la Rose* MS.

Ves de quel truffle il nous Plaide.

EXPLACITARE Se, Ex placito se tollere, *Se tirer hors de procez.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 5. *Alius dies ponatur ei, & tunc Explacitet se, vel emendet, nisi competens somnus in excedat.* Willelmus Malmesb. lib. 2. de Gestis Angl. cap. 13. *Ut magnates illius castelli blande in curia Regis de seditione convenirentur, si se possent Explacitare, illæsi abirent.*

SURPLACITARE, Ad placitum, in jus vocare, citare, *admallare.* Regula S. Fructuosi cap. 10. *Tertio qualiter quotidie vivere debeant, ibi disponant, & tanquam a sajonibus comprehensi, ad sellas revertantur Subplacitati.*

IMPLACITARE, In placitum, & in jus vocare. *In placitum ponere*, in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 828. Nostris, *Mettre en procez.* Leges Henrici I. Regis Angl. *Si de nominatis placitis Implacitatus non erat.* Occurrit præterea cap. 41. 43. 47. 61. Eadmerus lib. 2. Novor. pag. 58. *His pro licentia dictis, statim omnis commentatio Implacitandi Anselmum compressa, omissa est.* Ordericus Vital. lib. 11. pag. 804. *Nec simul, sed separatim variisque temporibus, & multimodis violatæ fidei reatibus Implacitavit.* Leges Guillelmi Nothi vernaculæ cap. 39. *Dous sunt parceners d'un eritet, e est l'un Emplaide sans l'altre, e per sa folie si pert, &c.* Adde cap. 38. &c. Maria Francica in Proverbiis Æsopicis MSS.

Or conte d'un chien veneour,
De male guise menteour,
Qui une brebis Emplaida.

Adde Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 74. Hemereum in Augusta Viromand. pag. 121. Chartam Communiæ S. Quintini ann. 1195. initio, &c. præterea Leges Alfonsinas parte 2. tit. 7. *De los Emplazamientos.*

IMPLACITATA CAUSA, non definita in placito, *cause qui n'a pas esté plaidée.* Hincmarus Laudunensis Episcopus: *Eorum causa usque ad alium tractatum, certis causis intervenientibus non diffinita, sed Implacitata remansit.*

PLACITAMENTUM, Consensus domini, seu præstatio pro eodem consensu, ut est *laudimium.* Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo fol. 50. *In quibus aquis accipio de Placitamento in unumquodque molendinum, quando ædificatur.* Occurrit præterea in veteri Charta apud Columbum in Episcopis Valentin.

PLACITATORIUM, *Locus, ubi fit placitum*, [*litigatio, controversia.*] Joan. de Janua.

PLACITATIO, Ipsa actio placitandi. Leges Kanuti Regis cap. 17. *Ipsa vero die Dominica publica mercimonia vel Placitationum conventicula .... prohibemus.* [Charta Quilenci Episc. Lingon. an. 1135. tom. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 165. *Et si quid a fratribus ... inventum seu receptum fuerit, liberum & absolutum absque omni Placitatione concedo.* Litteræ an. 1356. to. 3. Ordinat. pag. 117. *Concessimus, quod nullum eorum extra villam Nivernensem pro Placitatione aut pro aliqua causa trahemus.*] Item Garrulitas. Arnoldus Lubecensis lib. 3. cap. 5. *Inter Missarum quoque solemnia non, ut quibusdam moris est, susurrationibus aut Placitationibus intendebat, &c.* Vox nostris, maxime Belgis, satis in usu.

PLACITATOR, Litigator, *Plaideur.* Gervasius Dorobernensis an. 1196. *Cum ex talibus aliquem ob generis sui favorem in Episcopum vel Archidiaconum promovemus, populo Dei non prædicatorem verbi Dei, sed Placitatorem, ne dicam latratorem præesse conspicimus.* Simeon Dunelmensis, & Florentius Wigorniensis an. 1100. de quodam Radulfo: *Cujus astutia & calliditas tam vehemens extitit, & parvo tempore adeo excrevit, ut Placitatorem ac totius regni exactorem illum constituerit.* Quod quidem munus idem videtur quod fisci Procuratoris, seu uti vocamus, *Procuratoris Generalis.*

PLACITOR, Patronus, defensor. Vita S. Stephani Abbat. Obasin. lib. 2. cap. 15. *Nam alter noster rex centum solidis Placitores atque fautores suos hodie convivabit, exceptis muneribus donisque promissis.* Et cap. 16. *Aliquando cum ad Placitum veniret, videretque omnes suæ parti favere, adversarium vero undique & ab omnibus destitutum, pietate ductus aliquos e suis Placitoribus clam dirigebat, qui ejus partes defenderent.*

Jam vero de vocis, *Placitum*, etymo, variæ sunt sententiæ. Edwardus Cokus ad Littletonem sect. 10. à *placendo* deducit, *quia*, inquit, *bene placitare super omnia placet.* Guillimanus lib. 1. de Rebus Helvet. cap. 9. & alii à Germanico *plate*, campus, quod in *campo* tenerentur placita. Casanova vero *placita* ejusmodi conventus appellari putat, quod in iis Leges conderentur, (quod sane de Lege Salica testatur ejus prologus, quæ in tribus mallis à

IV. Viris condita dicitur) eæque promulgarentur hac formula, quæ habetur in eodem Prologo: *Placuit atque convenit inter Francos, &c.*

¶ PLACITAS, Territorium, districtus. Charta an. 1142. ex Tabul. S. Tiberii: *Totas firmantias quas demandabam .... in toto ejus* (S. Tiberii) *termino & Placitate.*

¶ PLACIVIUM AUXILIUM, Præstatio quæ primum ex *placito* seu mero vassallorum arbitrio, deinde ex lege domino pensitabatur. Charta S. Ludovici an. 1267. inter Privileg. Ord. S. Joh. Hierosf. p. 32. *Præcipimus quod homines prædicti sui hospitalis, sint liberi & quieti de exercitu & equitatu, ... Placiviis auxiliis & de tallacis, &c.* Vide *Auxilium.*

PLACIUM, Locus planus, Gallis *Place.* Fleta lib. 1. cap. 18. §. 5. *In terra, vel in aqua, bosco, Placio, vel marisco.* [Vide *Platei.*]

¶ PLACIVUS. Vide *Placentinus.*

¶ PLACOMA. Vide *Platoma.*

PLACOR, ἠρεμία, in Gloss. Gr. Lat. *Tranquillitas,* in Gloss. Isid. [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Placor, Apaisement.* Vita S. Guillelmi tom. 1. Januar. pag. 60. *Sanctus quoque volens Placorem animi ejus turbare.*] Ecclesiastic. cap. 4. *Complectuntur lætitia Placorem.* Adde cap. 39. [Vide Lexic. Martinii.]

¶ PLACOTON. Vide *Platoma.*

PLACTA, Navigii fluvialis genus. Sanotus lib. 2. parte 4. cap. 7. *Præcipue Plactarum navigia, quæ per Padi flumen sunt ad ferenda mercimonia deputata, &c.*

¶ PLACTERIA, pro *Flacteria.* Vide *Flactra.*

¶ PLACUS, πλακοῦς, in Gloss. Lat. Græc.

PLADA, Piscis species, *Plays,* [hodie *Plie* vel *Plye,* Anglis *Plaise.*] Teloneum S. Audomari, in Tabul. S. Bertini: *De carreta piscium 2. den. de centum Pladis 2. den. de 100. salmonibus saldis 4. den.* [Vide *Plays.*]

PLAGA LEGALIS, *Playe leyau,* vel *plaga leyau.* in Consuetud. S. Severi tit. 18. art. 1. & 2. & Foris Bearn. tit. de homicidis, art. 4. 13. ea dicitur, quæ habet in longitudine & incisione unciam pollicis, quæ est quinta pars *du pan de canne.* Dicitur autem legalis, quia ob talem plagam debetur domino feudi *lex,* seu mulcta 7. librarum, & 8. solidorum Turonensium.

PLAGA CURRIT, in Lege Salica tit. 19. §. 6. Gall. *La plaie court,* vel *coule,* sanguis ex plaga decurrit.

¶ PLAGA ABORIENHI, Morbi genus. Vide *Jejunium Baum.*

¶ PLAGA AD BANNILEUGAM, Vulnus grave, apparens, apertum, *Plaie enverte;* dicitur *ad bannileugam,* vel quod qui plagam intulerat, puniebatur mulcta quæ imponi solet iis qui infra *bannileugam* delictum aliquod perpetrant, vel quod ad jurisdictionem *bannileugæ* pertinebat, ut de ea judicaret. Charta Philippi Augusti Reg. Franc. an. 1194. pro Communia Atrebat. *Quicumque per scabinos convictus fuerit quod treugas infregerit de Plaga ad bannileugam, caput perdet: quod si Plaga ad bannileugam non fuerit, sexaginta libras amittet.* Infra: *Si Scabini viderint quod vulnus illud non sit ad mortem, sed ad Bannileugam, sexaginta libras perdet.* Rursum: *Quicumque intra pacem civitatis infracturam fecerit de raptu, vel de furto, vel de Plaga ad bannileugam, justitia nostra eum debet arrestare.* Haud scio tamen an *Plaga ad bannileugam* dicta fuerit quod percussorem intra bannileugam seu immunitatem absque domini *forisfacto* persequi poterant burgenses; quod innuere videtur Charta laudata: *Quicumque aliam occiderit, vel ad mortem vulneraverit, Major, & Scabini, & tota Communia, debent juvare justitiam nostram ad capiendum eum, & Communia poterit eum sequi ubique infra bannileugam sine forisfacto nostro.* Utcumque est de vocis etymo, obscura nun est ejusdem significatio ex Charta Comitissæ Fland. an. 1379. *Quiconque enfraindra les treves par fait dont mort, affolure, ou playe enverte, que l'on dit Playe a banlieue, s'ensuit, puni sera de peine capitale.* Vide *Ictus apparens.*

PLAGA, *liber,* in Glossis antiquis MSS. Vide *Plagia.*

¶ PLAGA, Modus toni musici. Vide *Autentus* 3.

PLAGARE, Plagas inferre, vulnerare. Lex Salica tit. 19. *Si quis hominem in capite Plagaverit, &c.* Lex Alamann. tit. 65. §. 31. *Si quis in geniculo transpunctus fuerit, aut Plagatus, &c.* Adde Legem Ripuar. tit. 4. Leges Bajwar. tit. 1. cap. 8. 10. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 44. tit. 104. §. 1. &c. Constantinus in Vita S. Germani cap. 16. *Ipsis iratis Plagatus fuisset.* Hist. Miscella: *Qui Plagatus mortuus est.* Theophanes πληγείς. Utitur vetus interpres Juvenal. Sat. 6. v. 652. Sat. 13. v. 113. [& Canon 58. inter Hibern. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 18. *Plaier* apud Poetas nostrates. Le Roman *de la Rose* MS.

Qui de cele fleiche est Plaiés,
Son mal en est miex emplaiés.

Le Roman *d'Athis* MS.

Deux Roys leur a deschevauchiez,
L'un fut mort, & l'autre Plaiez.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

M'avez en champ mult esmaié,
Et en cors navrez & Plaié.]

PLAGIARE, Eadem notione. Alvredi Regis West-Sax. c. 51. *Si quis in testiculis Plagietur, &c.* Mox: *Si quis homini manum extra Plagiaverit, &c.* Ita etiam in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 93.

¶ PLAGARIUS, Chirurgus, qui curat plagas. Papias MS. Bituric. *Aliptes, sculptor, vel Plagarius, id est plagas curans.*

¶ PLAGATURA, Vulnus, plaga. Chron. Mosomense tom. 7. Spicil. Acher. pag. 627. *Immensitatem considerabant dolorum & Plagaturæ ipsius.*

¶ PLAGEARIUS. Vide *Plagium.*

PLAGELLA, Fursur panis, in Gloss. Medico MS. Reg. Cod. 1486. Gariopontus lib. 2. c. 26. *Et nitrum & salem cribellatum cum melle in Plagella imponis.* Cap. 59. *Stercus columbinum, mellis quod sufficit, cum calida Plagella imponis.* Adde lib. 3. c. 18. 39.

PLAGIA, Ora, æstuarium, vel etiam campus planus, Italis *Piaggia,* vel *spiaggia.* Servius in Virgil. *Statio est, quam Plagiam dicunt.* Gregorius M. lib. 8. Epist. 39. *Monachos Monasterii Gazensis, quod situm est in Plagia.* Chronicon Farfense: *De curte in Aciano, quæ fuit Scaptolphi, & de curte in Plagia loci, qui dicitur Brezzenanus.* Isidorus Pacensis æra 680. de quibusdam oppidis: *Quæ supra Ægyptum in eremi adjacent Plagiis.* Vetus Charta apud Baron. an. 1019. num. 8. *De terris, campis, pratis, pascuis, atque silvis, montibus, & collibus, Plagiis, & planitiis, &c.* Tabularium Narbonense an. 1250. *Fecit piscari Brugmam in stagno in præjudicium nostrum, cum exeat in Plagiam nostram.* [Charta ann. 1460. in Tabul. Piscator. Massil. *Quod nulla persona .... præsumat piscari .... à faroto usque ad Plagiam portæ Gallicæ inclusive.* Mirac. MSS. Urbani V. PP. in Tabul. S. Victoris Massil. *In una galea navigando in Plagia Romana habebat febrem pestialem.*] Occurrit præterea in Charta Pisana apud Guesnaium in Annalib. Massil. an. 1312. n. 4. apud Nicolaum Villaneum p. 6. [& alios Scriptores Italicos passim.]

PLAGA, Eadem notione. In Charta Ludovici Pii Imperat. apud Mabillonium in Notis ad Vitam S. Be-

nedicti Anian. pag. 224. *Item in eodem pago illos segos, cum ipsa piscatoria, & Plagis maris, & fiscum nostrum adhærentem illis, &c.* Hieron. in Zachar. cap. 2. *Plaga orbis, quas Græci appellant* κλίματα.

¶ PLAGIARE, PLAGIARIUS. Vide *Plagare* & *Plagium* 2.

¶ PLAGIO, inter vestes sacras reponitur in Testamento Andreæ Episc. Dertonensis exarato Hugone & Lothario in Italia regnantibus, apud Ughellum in Append. tomi 4. *Facistergios 2. ara unam, Plagione duos, vela uno, calices argenteos duos cum pateras, &c.*

PLAGITATUM, Idem quod *Placitatum*. Charta 64. ex Alamannicis Goldasti: *Sub earatione, ut easdem res ad me recipiam, annisque singulis exinde vobis censum persolvam, ... ita tamen volo habere apud vos Plagitatum, sicut & in priori mea traditione sonat, ut nulli unquam in beneficium concedantur.*

¶ PLAGITIA, Piscis species, in Medic. Salernit. pag. 180. & 182. An idem quod *Plagusia*, genus conchæ, apud Plautum, an potius *Plada*?

¶ 1. PLAGIUM, Plaga, regio. Epist. Philippi Reg. Franc. an. 1270. tom. 2. Spicil. Acher. p. 568. *Nondum tamen his minime contentus mundanæ hujus Plagii pestilentia non reliquit.*

2. PLAGIUM, PLAGIARE, PLAGIARIUS, dicitur de eo, qui mancipium alienum, vel hominem liberum pro mancipio distrahit ac vendit. Edictum Theoderici cap. 81. *Si quis nesciens a plagiatore mancipia comparaverit, reatu Plagii non potest obligari.* Lex Wisigoth. lib. 7. tit. 3. §. 2. *Si quis ingenuus servum alienum vel ancillam alienam Plagiaverit, &c.* Adde §. 3. 4. 5. 6. *Usurpaverit*, in §. 1. Lex Salica tit. 41. §. 2. *Si quis servum alienum Plagiaverit: id est, per circumventionem de servitio domini sui abstraxerit, & trans mare, sive in quamlibet regionem ipsum duxerit, &c.* In Lege Frisionum titulus 21. *de Plagio*, inscribitur, in quo agitur de eo, qui hominem nobilem aut liberum extra patriam vendiderit.

PLAGIARIUS, in Glossis antiquis MSS. *Qui inducit* (leg. *seducit*) *pueros, & sollicitat servos alienos. Mancipiorum alienorum distractor, abigeator, qui mancipium aut pecus alienum seducendo distrahit.* Alexander Nequam:

Qui pueros vendis, Plagiarius est tibi nomen.

¶ PLAGEARIUS, apud Mabillon. tom. 5. Annal. pag. 29. ex Epist. Widrici ad Heinricum Imper. *Quidam suorum nostros, sanctum corpus sustentantes, tantis verberibus affecerunt, ut loculus Sancti sanguine vulneratorum pollueretur. Heu! quot servos & fideles ecclesia nostra Plageatiis suis captivos tradidit.*

¶ PLAGULÆ, *Funiculi retium, superne aut inferne discurrentes. Item, latera seu lacinia in veste & tota vestis ex Plagalis constans. Iris. Item, latera & transversa quæpiam.* Laur. in Amalrh. ex Lexic. Phil.

PLAIA. Charta Alphani Archiepiscopi Salernitani an. 1071. apud Ughellum: *Construere fecerunt Ecclesiam .... in Plaia montis.* [Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 599. *Concesserunt in Plaia ad Racaneta modios quinque, & inter vallem Acutianam, &c.*] Vide *Plagia*.

PLAINTAGIUM, Tributi species. Tabularium Episcopatus Autissiodor. *Clerici, Milites, Religiosi non debent roagium, Plaintagium, nec minagium, nisi modient.* Vide *Modiare* in *Modiatio*.

☞ *Plaintagium* idem esse quod *poulenagium* conjicere licet ex iis quæ in eodem Tabular. leguntur: *De Plaintagio & minagio de iis qui sunt de villa & extra. Omnes tam foranei quam de villa qui adducunt vinum ad portum villæ, dolium debet* VI. *den.* IV. *den. pro Poulenagio &* II. *den. pro minagio.* Vide *Polanus*.

¶ PLAISAITIUM, Locus palis seu virgulis implexis conclusus, vel silva sepibus clausa, *Plessis* nostris. Tabular. Veteris-villæ an. 1213. *Monachi Veteris-villa habent de Jodoino filio Hamonis totam decimam suam, videlicet medietatem totius parochiæ, præter .... Plaisaitium Gailechien.* Vide *Pleissetium*.

¶ PLAISSICIUM, Eadem notione, in eodem Tabul. *Filii Gualterii Trusser dederunt abbatiæ Veteris-villæ totum Plaissicium suum & motam & sedem molendini & totam terram quæ est intra fossatum quod cingit ipsum Plaissicium, & exit a capite Plaissicii & pergit in Coldretam.*

¶ PLAISSIA, Sepes ex virgulis implexis confecta, rusticis Dombensibus *Plaissay*. Charta an. 1379. *Juxta pratum dicti Petri quadam Plaissia intermedia.*

PLAITARE, PLAITUM. Vide *Placitum*.

PLAITIA. Statuta antiqua Canonicorum S. Quintini in Viromand. *In die Cœnæ Domini debet Hospitalaris 10. sext. frumenti & 4. Plaitias unicuique domino, & 13. Plaitias minutis officiis.* [Placentæ genus videtur.]

¶ 1. PLANA, Planities, planus ager, Gall. *Plaine*. Charta an. circiter 1215. apud Calmet. tom. 2. Hist. Lotharing. inter Instr. col. 11. *Quicumque vero Abbas sit Senonensis villicos, decanos, forestarios, scabinos, & etiam ecclesiarum S. Mauritii, S. Joannis, de Plana, de Wipodi cella, matricularios ponet & deponet.* Hinc

¶ PLANA PATRIA, Regio planis spatiis porrecta, Gall. *Plat païs*. Charta Johannis Reg. Franc. ann. 1363. in Chartophylacio Regio Reg. 95. num. 6. *Tempore commotionum gentium Plana patria contra regni Nobiles.*

¶ 2. PLANA, à Gall. *Plane*, Dolabra duplici manubrio instructa. S. Wilhel. Constit. Hirsaug. lib. 1. cap. 25. *Pro signo securis, dolabri, runcinæ, terebri, Planæ, præmisso signo metalli, simula quod competentius possis operantem in eis.*

¶ PLANARE, *Plana* excolere, adæquare, Gall. *Planer*. Vita MS. S. Wenwaloci fol. 76. *Quidam cum securibus ligna concidere, & dolatoriis Planare, &c.*

¶ 3. PLANA, ab Ital. ut videtur, *Piana*, Trabs, Gall. *Solive*. Statuta datiaria Riperiæ cap. 12. fol. 5. *De qualibet libra æstimationis cujuslibet Planæ pro exitu denarii sex.*

PLANARATI, Gallis, genus vomeris, quod duabus rotulis nititur ad arandum terram. Vide Plin. lib. 18. cap. 18. Cluverium lib. 1. German. antiq. pag. 57. & Joan. Gryphiandrum de Weichbildis Saxonic. cap. 28. num. 9.

¶ 1. PLANARE, Adæquare, planum reddere: item demoliri, subvertere. Burchardus in Epist. de Excidio Mediolan. apud Murator. tom. 6. col. 915. *Conventio talis erat: totum fossatum Planare, muros & omnes turres destruere, &c.* Laurentius Veron. ad an. 1104. ibid. col. 158.

Ut castella trahant Pisani mœnia sternunt,
Ubique de capta Planant obstantia quæque.

¶ PLANARE, Eradere, expungere. Consuet. antiquæ Canon. Regul. cap. 15. apud Marten. Collect. novæ part. 1. pag. 317. *Nullus ingrediatur coquinam, excepto cantore & scriptoribus ad Planandam tabulam, aut sattendum incaustum, ad exsiccandum pergamenum.* Vita B. Notkeri tom. 1. April. pag. 593. *Videt iterum diabolum manu celerrima quod scripserat Planasse.* Vide *Plana* 2.

¶ 2. PLANARE, Decipere, in errorem inducere, à Græc. πλανάω, seduco. Vide *Implanare*.

¶ PLANARIS, Planus. *Planaris figura*, apud Mart. Capellam lib. 6.

¶ PLANARIUS, dicitur de eo quod fit in plano, vel in ipso temporis articulo. *Planaria interpellatio*, apud Constant. leg. 4. C. de dilat. Ammianus lib. 19. cap. 5. *Viri ad Planarios conflictus apti.*

¶ PLANATORIUM. Vide *Planata.*

PLANCA, Tabula plana. Festus: *Planca, tabula plana, &c.* Charta Libertatum urbis Teneræmundæ cap. 20. apud Lindanum: *Quicumque per vim feminam violaverit, & super hoc veritate coram Scabinis convincatur, ei collum cum assere, qui vulgo nominatur Plancke, debet abscidi.* Utuntur Plinius lib. 8. cap. 43. Acta SS. Marcelli PP. 16. Januar Anastasius in eodem S. Marcello pag. 11. Petrus Damian. in Vita S. Romualdi, Anonymus de Miracul. S. Ursmari num. 23. Jus feudale Saxonum cap. 39. §. 11. &c. Observat Joannes Lucius ad Vitam S. Joannis Traguriensis, *Plancas* appellari superficies planas, indeque id nominis hyllidi, seu promontorio Diomedis, vel potius rupi, juxta Tragurium dari ab Auctore illius Vitæ.

¶ PLANCA MOLENDINI, Qua continetur aqua molendini. Charta ann. 1192. inter Consuetud. Tolos. *Prohibetur ipsis .... ne flacarent molendinos in rippis, nec ibi mitterent Plancas.* Charta an. 1223. in Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 953. *Masura illa quæ sita est apud Caudelec juxta masuram Landrici de Boate ex una parte & Plancam molendini Caverois ex alia.*

¶ PLANQUA, Eadem notione, in Charta apud Stephanot. tom. 3. Antiq. Bened. Pictav. MSS. pag. 605. *Terra supradicta Despineta ita terminatur sicut aqua currit, ... & de altera parte usque ad viam quæ incipit a Planqua usque ad calsatam.*

¶ PLANKETA, in Tabular. S. Quintini in Insula an. 1223. *Construi fecerunt sub altis tribus arcubus .... tria paria Planketarum lignearum cum ventaliis ligneis.*

¶ PLANCARE DOMUM, Repagulis ac sepibus ex *plancis* seu tabulis domus introitum obstruere, ne in eam aditus pateat: quod in signum banni seu proscriptionis fieri solitum videtur; interdum *barris* seu repagulis ferreis idem præstabatur, & tunc domum *ferrare* dicebant vel *barreiare*, ut est in Statutis Arelat. MSS. art. 141. quod suo loco de *barris* seu signis, quibus domus proscripta notabatur, minus bene fuimus interpretati. Charta Ludovici II. Reg. Siciliæ: *Nec non & qui contra ecclesias sive capellas, aut clericos sive personas ecclesiasticas, vel domos religiosas, aut hospitalia sive reclusoria, vel leprosarias quomodolibet edere vel facere quævis statuta seu banna, vel præconisationes aut novitates quascumque, ... sive domos ecclesiarum aut clericorum seu personarum ecclesiasticarum occasione quacumque ferrare sive Plancare, seu eorum bona quacumque bannire, &c.* Vide *Placare* 2.

¶ PLANCATIO, Tabula. Charta Petri *de Roteys* Vicarii Tolos. an. 1272. inter Consuetud. MSS. ejusdem urbis: *Quod Plancationes v. palmarum habeant unum palmum de amplo.* Vide *Planco.*

PLANCATUM, Tabulatum, *Plancher*, asserum compages. Vita MS. S. Ambrosii Episcopi Cadurcensis: *Discipulus autem vehementer composuit Plancatum super eum, ut nihil appareret* Sugerius lib. de Rebus in administr. sua gest. c. 16. *Domus .... miserabiliter corruit, ut etiam .... Plancatum solarii, & tonnas inferioris promptuarii & vasa vinaria omnino confregerit.* [Chron. Andrense ad an. 1233. *Quidam monachus de hujus Ecclesiæ custodibus, Simon nomine, dum nocturno tempore super prioris Ecclesiæ Plancatum cum sua lanterna discurreret, ... cujusdam foraminis immemor, quod erat in Plancato, unde ligna sursum trahebantur, aut deorsum demittebantur, per ipsum miserabiliter cecidit.*]

PLANCATUM, Domus ipsa *plancis* instructa & constructa. Tabularium Abbat. Belliloci in Lemovic. num. 24. *In primis Ecclesia nostra indominicata, quæ est fundata in honorem S. Dionysii, cum ipsa curte, quæ vocatur Lensiacus, cum omnibus ad se pertinentibus, cum ipsa curte, & cum Plancato, cum mansionile, ubi Donandeus visus fuit manere, cum ipsa vinea, vel cum terris ad ipsum Plancatum pertinentibus, &c.*

¶ PLANCATUM, Cella superior, *Chambre haute.* Charta an. 1191. ex Schedis Præs. *de Mazaugues. Acta sunt hæc apud Avenionem in præsentia dom. Rostagni ejusdem civitatis Episcopi, in domo ejusdem, in Plancato subscripta ante ostium S. Stephani.* Tabular. Eccles. Carpentor. sæc. 12. & 13. *Actum Carpentoracte in stari dom. Episcopi in Plancato super cameram inferiorem.* Ibidem: *Lata fuit ista sententia in curia Carpentoratensi in Plancato curiæ.*

¶ 1. PLANCHA, PLANCHIA, Modus agri, maxime qui in longum protenditur vel in plano situs. Tabular. Veteris-villæ an. 1213. *Monachi Veteris-villæ habent decimam quatuor jornalium terræ ad Plancham Amauri.* Tabul. B. Magdal. Castrodun. an. 1220. fol. 24. *Concessi abbati & conventui B. Magdalenæ .... censum vineæ de Santlievée .... & centum dararum Plancharum sitarum ultra ludum juxta Buxeriam.* Ibidem fol. 39. *Præterea dimidium arpentum & unam Plancham vineæ in clauso meo de Lanercio, &c.* Litteræ Philippi III. Reg. Franc. an. 1273. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 25. *Terram quæ est in Vanneria, vel ad Planchias de Mibray.*

¶ 2. PLANCHA, PLANCHIA, Tabula plana, à Gall. *Planche*, in Tabular. Episcopat. Autissiod. mox laudando in *Planchagium.* Charta an. 1395. *Pro Planchiis molendinorum 12. sol.* Vide *Planca.*

¶ PLANCHAGIUM, Tributi species, quod pro *planchis* exsolvitur. Tabul. Episcopat. Autissiod. *In Planchagio & roagio habet Episcopus 1. den. Comes 1. den. Vicecomes 1. ob. scilicet plancha 11. den. catena 11. den. charrus v. den. cadriga 11. den. & ob.*

¶ PLANCHILLA, diminut. à *Planca.* Statuta Astens. Collat. 16. cap. 74. fol. 53. *Si quis cum aliquo habet domum vel aliud ædificium commune, cujus .... trabes, lignamina, tegulæ, Planchillæ, vel aliquid aliud videatur minari posse ruinam; &c.*

¶ PLANCIO, Tabula plana, *Planche.* Statuta Avenion. MSS. *Intelligimus ligna trabes, Planciones latas, redortas, amarinas, & alia quæ in nemoribus colliguntur.*

PLANCO, ex Gall. *Plançon.* Inquesta de foresta in Regesto Philippi Aug. fol. 126. *Quando faciebat scindere branchias aut Plancones in suo bosco, &c.* [Le Roman *de la Rose* MS.

Li un des ars fu d'un Plançon
Longnet & de bele façon.

Vide *Plansonus.*]

¶ PLANCO, Asser, Gall. *Soliveau, Chevron.* Charta Petri *de Roteyn* Vicarii Tolos. ann. 1272. inter Consuet. MSS. ejusdem urbis: *Quod Plancones de cor & de fagio habeant IV. palmos de longo & medium pedem de amplo ad minus.* Vide *Plancatio.*

¶ PLANCTA, PLANCTUOSUS. Vide *Planctus.*

¶ PLANCTURIA, Querela judiciaria. Formulæ vett. apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 546. *Petimus ut hanc contestatiunculam seu Plancturiam per hanc cartolas in vostro nomine collegere vel adfirmare deberetis .... ut cum hanc contestatiuncula seu Plancturia*

juxta Legum consuetudinem in præsentia vestra relata fuerit, &c.

PLANCTUS, Querela, ex Gallico *Plainte*. Occurrit in Epistola Gerardi Episcopi Camerac. ad Archidiaconos Leodienses. [Le Roman *de Vacce* MS.

D'une avision qu'ele vit
Jeta un Plaint, si tressailli.]

PLANCTA, Eadem notione, in Statutis Ordin. Hospitalar. S. Joann. Hierosol. tit. 8. §. 2. tit. 10. §. 40. tit. 19. §. 28.

¶ PLANCTUOSUS, Querulus, Gall. *Plaintif*, in Vita Vener. Idæ tom. 2. April. pag. 168.

¶ PLANCTUS VIRGINIS, Prosa quædam querula in honorem B. M. composita, quæ sic incipit: *Stabat mater, &c.* Quo ritu olim decantaretur in ecclesia B. M. Deauratæ Tolos. habemus ex vet. Ceremoniali MS. ejusdem Ecclesiæ: *Officium matutinorum incipitur hora meliori propter solempnitatem diei* (feria v. in Cœna Domini) *& propter gentium multitudinem & etiam propter Planctum beatissimæ Virginis Mariæ, qua dicitur à duobus puerulis post Matutinum, & debent esse monachi, si possunt reperiri, ad hoc apti, sin autem dicetur à secularibus ad hoc fundati, monachisque deficientibus. Et omnes candela extinguntur post Matutinum, scilicet post Kyrie eleyson quod dicitur super altare cum versibus, excepta una candela qua remanet accensa usque Planctus finiatur; ad denotandum quod in ista die tota fides remanserit in sola Virgine Maria, quia omnes discipuli erraverunt seu dubitaverunt secundum magis & minus, excepta Virgine Maria. Ita Planctus dicitur in cathedra predicatorii, & debet esse coperta & circumcinta de cortinis albis prædicta cathedra ad finem, quod dicentes sive cantantes prædictum Planctum non possint videri à gentibus, nec ipsi videant gentes, ut securius possint cantare sine timore, quia forte videndo gentes turbarentur.*

¶ PLANCUS, Pedo. Vide *Pedones*.

¶ PLANE, Lente, pedetentim, Italis *Piano*. Acta S. Franciscæ Romanæ tom. 2. Martii pag. 143*. *Et iter facit per stylum ipsius Dei, Plane incedit, sed cito jungit.* Vide *Planum*.

PLANELLA, [Crepida, Ital. *Pianella*, Gall. *Pantoufle*. Statuta Placent. lib. 6. fol. 82. v°. *Et de pari Planellarum ab homine ultra III. sol. Et dicta Planella tam de homine quam de domina habeant corollos &c.*] Occurrit præterea apud Petrum de Crescentiis lib. 5. cap. extremo. [Vide *Planelli*.]

¶ PLANELLARE, Lapidibus sternere, pavire, pavimentare, Gall. *Paver*. Chron. Parmense ad an. 1283. apud Murator. tom. 9. col. 803. *Facti sunt omnes arcus sive volta pontis de Galeria, qua fuerunt numero octo, & incollatus* (pons) *& Planellatus per Dei gratiam, & totus completus.* Ibidem col. 826. ad an. 1294. *Item eo anno platea communis de novo facta tota fuit per Commune Parma & Planellata.* Hinc

¶ PLANELLATIO, Pavimenti structio, in eodem Chron. ad an. 1284. col. 806. *Pons domina Gilia de Porta-nova expletus est, & constitit in summam* MMDV. *libras & soldos* VI. *imperiales; & hoc sine Planellatione.*

¶ PLANELLATURA, Eadem notione, ibidem ad an. 1286. col. 810. *Pons de Henta de Strata Claudia completus fuit, praterquam de Planellatura.*

¶ PLANELLI, Crepidæ, Ital. *Pianella*. Census Camerar. in Cæremoniali MS. *Cumque venerit* (Papa) *ad portam dicta ecclesia exuit Planellos, & nudis pedibus vadit cum aliis in processione.* Ita Macri in Hierolex. Vide *Planella*.

PLANETA, Vestis sacerdotalis, quæ vulgo *Casula* dicitur, [unde *Planeta casula*, in Vita S. Ansegisi sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 633. & 634.] Papias ex Isidoro lib. 19. cap. 24. *Planeta Græce & Latine dicitur Casula, qua totum tegit: vestis, dicta quod oris errantibus evagatur.* Gloss. Sax. Ælfrici: *Planeta*, Cæppe, i. cappa, seu pallium. Luithprandus lib. 6. cap. ult. *Cui casulam, quam Planetam vocant, cum stola pariter abstulit.* Rabanus lib. 1. de Institut. Cleric. cap. 21. *Casulam, Græci Planetam vocant.* Ivo Carnot. serm. 3. de Rebus Ecclesiast. *His omnibus indumentis superponitur casula, qua alio nomine Planeta vocatur.* Adde Innocentium III. PP. lib. 1. Myst. Missæ cap. 10. 42. 58. Hugonem à S. Victore lib. 1. de Sacram. cap. 50. Brunonem Signiensem de Vestim. Episcop. pag. 96. Baronium an. 58. cap. 59. *Planetam B. Petri* Antiochia delatam, in Ecclesia S. Genovefæ Parisiensis olim asservatam, scribunt Hildebertus Cenomanensis, & Hugo Monachus Cluniacensis in Vita S. Hugonis Abbat. Cluniac. pag. 425. 442. ut & Sugesius in Epistolis. Testamentum S. Everardi: *Planetas duas, unam variatam, alteram de cendalo.* Infra: *Planetam diploidam unam, de cendalo unam, &c.* Anselmus Leodiensis cap. 29. *Post hac autem induunt eum, prout erat solitus indui, divino altari assistens, subucula scilicet linea, atque Planeta.* Herbertus de Miracul. cap. 9. *Diaconos Dalmatica fulgida decorabant, ipsosque Presbyteros Planeta olosérica insigniter adornabant.*

Planetas etiam aliis, quam Sacerdotibus, [ipsis licet veluti proprium indumentum assignet Concil. Toletan. ann. 633. adscribunt Scriptores Ecclesiastici. Diaconis tribuit Joannes Diaconus lib. 2. Vitæ S. Gregorii Magni cap. 43. *Cumque magi ex Planetatorum mappulatorumque processionibus magnum Pontificem cognovissent, &c.* Ubi *Planetatos* Diaconos, *mappulatos* Subdiaconos vocat. Clericis inferioribus author Vitæ B. Marcwardi sæc. 4. Benedict. part. 1. pag. 617. *Est consuetudo loci, ut die sollemnitatis paschalis Clerici vespertinum celebrantes officium ita sacris induantur, ut in Missarum agitur celebratione. Factum est igitur, ut custos de more cum aliis indutus, lampades accensurus ecclesia procederet. Sed dum incaute progrederetur, positus sub lampadibus oleum lampadis cecidit, atque partem Planeta qua forte indutus erat, non absque deformitate infecit.*] Laïcis idem Joannes Diaconus lib. 4. de Vita S. Gregorii M. cap. 83. Gordiano nempe, & Silviæ ejusdem Pontificis parentibus: *Cujus Gordiani habitus castanei coloris Planeta est, sub Planeta dalmatica, in pedibus caligas habens, &c.* Adde cap. seq. Inter solitas ac seculares vestes reponit pariter S. Isidorus in regula cap. 13. *Porro linteo non licet Monachum indui: orarium, birros, Planetas, non est fas uti, neque illa indumenta vel calceamenta, qua generaliter catera Monasteria abutuntur*, i. non utuntur. [Vita S. Fulgentii tom. 1. Januar. pag. 43. *Tantum fides Nobilium crevit, ut Planetis suis super B. Fulgentium gratanter expansis, repellerent imbres.*] Huc denique spectant, quæ habet Cassianus de Hab. Monach. lib. 1. cap. 7. *Et ita Planeticarum atque birrorum pretia simul & ambitionem declinant.* Nam *planeticam* diminutive à *Planeta* dictam hoc loco censent doctiores.

PLANETATUS, Planeta indutus. Guillelmus Bibliothecarius in Hadriano II. pag. 228. *Omnibusque Clericorum Planetatis ordinibus, &c.* Vide supra.

PLANETILE. Epistola Basilii Macedonis Imperat. ad Hadrianum II. PP. apud Baron. an. 871. *Transmisimus autem vobis .... mulchumat unum, Planetilia castanea duo.*

PLANETA CUM TINTINNABULIS. Charta Be-

nedicti VIII. PP. an. 1023. in Bullario Casinensi tom. 1. pag. 7. *Obtulit Planetam purpuream optimam aureis listis 12. signa habentibus in circuitu.*

PLANETARII, Mathematici, Divini. S. Augustinus lib. 4. Confess. *Illos Planetarios, quos Mathematicos vocant plane consulere non desistebam.* Utitur etiam Joannes Sarisberiensis lib. 2. Policrat. 19. 26. &c.

¶ PLANETATUS, Planatica. Vide *Planeta.*

¶ PLANETICUS, Qui planetarum vim patitur. Egidius Corbol. in Procemio ad lib. de Urinis: *Ab hoc autem opere fugiant, qui Planetici sunt, & discursores alienis febribus imbuti.*

¶ PLANETILE. Vide *Planeta.*

¶ PLANEUS Pannus, Simplex, unius fili & texturæ, Gall. *Uni.* Statuta S. Severi MSS. an. 1104. apud Stephanot. to. 1. Antiq. Bened. in Vascon. pag. 485. *Statutum etiam fuit quod qui pannos Planeos in villa venales habuerit octo den. annuatim Abbati persolvat.* Ejusmodi panni *plani operis* dicuntur in Excerptis è Johanne à Bayono de Abbatibus Mediani Monast. in Histor. ejusdem Abbat. pag. 242. *Cortina ubi miracula Domini sunt depicta, & altera parvula ubi vita sancti Hidulphi depicta. Cortina Plani operis, v. dorsalia de lana. Drap plein*, vel *de lanure planvre*, in Statuto an. 1350. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 2. pag. 397. *Que leur mestier d'œuvre rayee estoit plus soatif, que le mestier de luanre Planivo, & que celui qui bien savoit faire rayez, savoit bien faire draps Pleins. Tartarin planker*, in Monast. Anglic. tom. 3. part. 2. pag. 86. Vide *Tartariscas.*

¶ PLANGERE Pecuniam, Parcere pecuniæ, Gall. *Plaindre l'argent.* Charta an. 1377. ex Bibl. Reg. *Quod si posset Rex pacem ... per pecuniam habere, ... nullam pecuniam Plangere deberet.*

¶ PLANICIUM, Ager cultus. Charta Petri Comit. Autissiod. an. 1229. apud Thomasser. in Biturig. pag. 709. *Si aliquod animal de parrochia Mailliaci villa a tauris fugatum vel à muscis coactum nemus meum sive bayam, sive Planicium, ... intraverit, &c.* Vide *Planum.*

1. PLANITIA, pro *Planities.* Utuntur Innocentius de Casis literarum, Otfridus in Prologo ad Evangel. Chronicon Farfense pag. 662. &c.

2. PLANITIA, pro Basi, apud Hygenum de Limitibus constituendis: *Deinde lineas basi, hoc est Planitia ejiciamus in cathetum ex præcisuris hypotenusarum & circumferentia.*

PLANITIOLUM, Planities, planum. Charta Locharii Regis Franc. ann. 958. tom. 8. Spicilegii Acheriani: *Cum domibus, ... exitibus, regressibus, & Planitiolis sive terradis, &c.*

¶ PLANKETA, Planqua. Vide *Planca.*

¶ PLANSONUS, Gall. *Plançon*, Talea, rami salicum qui ad plantandum reservantur, sic dicti donec comam habuerint, & tunc salices vocantur. Statuta Arelat. MSS. art. 33. *Qui dampnum dederit seu eradicaverit Plansonos & arbores fructiferas, &c.* Charta an. 1344. ex Schedis V. Cl. *Lancelot: Item quod nullus cujuscumque conditionis existat sit ausus ... colligere Plansonos sive ramos, nec etiam accipere ligna clausurarum extranearum. Plantin*, in Charta vernacula an. 1287. ex Chartul. Domus Dei Pontisar. *Apres il est asavoir que les sant & le Plantin qui sont & seront desore en avant entour le fossé ... seront coupé & doivent estre coupe de trois ans en trois ans, ... en telle maniere que ce qui demoura oudit fossé de Plantin & entour ne doit avoir que un pied de haut par desus le mur qui est devant ladite porte & devant ledit Plantin.* Vide *Planco.*

1. PLANTA, [Idem quod mox *Plantare* 3. Charta apud Mabill. to. 5. Annal. pag. 679. *Datur & singulis ad vestitum per singulos annos .... duæ pelles caprinæ & Plantæ iv. xviii. ulnæ panni lini.*] Acta Murensis Monasterii pag. 39. *Ad quod iter debet Præpositus unicuique bubulcorum dare duas Plantas ad calceos faciendos.*

¶ 2. PLANTA, Locus, ager vitibus vel arboribus consitus, idem quod *Plantata.* Charta ann. 874. to. 2. Spicil. Acher. pag. 588. *Mansa in gyro monasterii sita, & ut vulgo loquamur, clausi vinearum, scilicet ille qui adhæret monasterio, & campaniæ, Planta abundantia, curticanus, & clausellus de Patriniaco.* Charta an. 1286. in Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1392. *Et sibi sunt duo solidi praditi supra unam Plantam, quæ vocatur Longa rea.* Le Roman de la guerre de Troyes MS.

Freres estoient ambdos jumel,
Pait avoient buen & biel,
Et riche Plantei tot dis, (tous deux)
C'est li regne de Focedis.

¶ 3. PLANTA, pro *Plancta*, querela, in Litt. an. 1313. apud Rymer. tom. 3. pag. 460. Vide *Planctas.*

¶ PLANTADA, Plantadicium. Vide *Plantata.*

PLANTAGINES, Loci, agri vitibus consiti. Arno Archiepiscopus Salisburgensis: *In loco, qui dicitur .... in quo nunc sunt Plantagines vinearum institutæ.*

¶ PLANTAGIUM, Locus arboribus consitus. Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 48. *Prædictum masagium .... capiant .... cum ædificiis & Plantagiis in domo sicuti facerem sine reclamatione.* Vide *Planta* 2.

¶ 1. PLANTARE Agrum, Illum arboribus conserere. Statuta Arelat MSS. art. 162. *Si aliquis habet fronteriam in riparia Arelatis .... & voluerit eam Plantare, &c.*

¶ 2. PLANTARE, Collocare, statuere, erigere; qua notione Galli dicimus: *Planter l'étendart.* Charta Ludovici Ducis Brandenburg. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 101. *Appropriavimus & appropriare decrevimus altari in ecclesia villæ Grats, sancti Nycolai civitatis nostre Stendal situando & Plantando, & in honore B. Catherine dedicando.* Smaragdus in Vita S. Benedicti Anian. sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 206. *Quidam siquidem frater tabulam sacratam, in qua beati Dionysii erant reliquiæ aliorumque Sanctorum Plantata, &c.* Vita S. Eigilis ibidem pag. 238. *Simul etiam & Sanctorum nomina, quorum reliquiæ ibidem Plantata sunt, disciplinabiliter litteris inserendo HRabanus magister memoriæ commendavit.* Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 26. pag. 61. *In qua* (galea) *istac trium florum aureorum, in agro Plantatorum azureo, splendor sydereus emicabat.* Vide *Plantatio.*

3. PLANTARE, Id quod ponitur sub planta pedis in sotulari, Gall. *tacon*, inquit Metulinus ad illud Ebrardi Betun. cap. 12.

Plurali numero Plantaria denotat illa
Quæ tanquam soleas sub planta conspicis esse.
Si singulare sit nomen, significabit
Ramum quem plantas, vellisque, deinde replantas.

Adde Servium, & Isidorum lib. 17. cap. 6. De postrema notione, vide supra in *Plansonus.*

¶ PLANTARIA, Idem quod *Plantata.* Charta Udonis Episc. Leucor. an. 1065. inter Probat. Hist. Tullens. pag. lxxv. *Item Plantariam in eodem monte quam noviter plantari fecimus .... Adjungimus etiam xxi. ordines vineæ in Plantaria sancti Mansueti, &c.*

Plantaria Dentium, [Dentitio, Gall. *Pousse des dents.*] Miracula S. Cunegundis edita à Gretze-

ro: *Alteri vero tam mira macies corpusculum consumpserat, ut gressu & loquendi usu à nativitate usque ad ætatem, quæ Plantaria dentium dicitur, omnino careret.*

PLANTARIUM, PLANTERIUM, Idem, quod *Plantata*, de qua voce mox. Tabul. Conchense in Ruthenis ch. 169. *Unum aripendium de Plantario, &c. Planterium*, in Charta alia apud Gariellum in Episcopis Magalonensibus pag. 72.

PLANTATA, PLANTADA, Locus viribus vel arboribus consitus, *Planteis*, in Consuetud. Britannica art. 605. [*Plantié* Provincialibus.] Glossæ antiquæ MSS. *Plantatorio, pomario sive orto.* [*Plantatorium*, perperam pro *Plantatorium*, in Gloss. Sangerman. num. 501.] Vetus Charta apud Paradinum in Histor. Lugdun. lib. 2. cap. 103. de quadam vinea: *Sita est namque ipsa Plantata in pago, vel agro Lugdunensi, &c.* Alia ibid. *A mane via publica, à medio die & circio Plantata Belloni, de terra S. Stephani, à sero est Castellum Buci.* [Statuta Arelat. MSS. art. 162. *Et quod Plantata tota, quantum est sua fronteria, sit illius civis cujus est fronteria.*] Tabularium Abb. Belliloci in Lemovicib. num. 44. *Ut teneat mansum de ampulliaco, & Plantadam meam, quæ est juxta S. Michaelem.* Occurrit iterum in eodem Tabular. Vetus Charta apud Dominicum de Prætogar. allod. pag. 257. *Sex denarios de vinea, qua infantes Bonaldi plantaverunt pro suo cavallo: . . . & illum capmansum, qua habuit de Fraunone, sit Ranulpho . . . cum ipsas Plantadas.* Adde Tabular. Brivatense ch. 167. & Testamentum Ademari Vicecomitis Scalarum editum cum Reginone de Eccl. disciplin. pag. 630. 632.

¶ PLANTADICIUM, PLANTICIDIUM, ut *Plantata.* Præceptum Carlomanni ann. 881. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1510. *Et villanem Farum cum vineis, terris, silvis, & omnibus terminis suis, & Plantadicium Goulemari Episcopi cum omnibus terminibus.* Charta Udonis Episc. Leucor. an. 1065. inter Probat. Hist. Tullens. p. LXXV. *Cum omni hæreditate sua, scilicet in Warneri Planticidium 11. ordines & dimidium vineæ, &c. Planticidium*, in Charta an. 1105. apud Calmet. tom. 1. Hist. Lotharing. inter Instrum. col. 517.

PLANTATITIUM, Eadem notione, in Charta Caroli III. Imper. an. 887. ex Tabulario Ecclesiæ Gerundensis.

¶ PLANTATICUM, Tributi genus, f. quod pro facultate *plantandi* seu figendi in portu anchoram exigitur. Præceptum Pippini Reg. Aquitan. ann. 831. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1431. *Jubemus ut nullus ex vobis neque de junioribus vestris ullo teloneo, vel pontatico, aut ripatico, sive portatico, seu mediatico, vel Plantatico, . . . ullatenus de ipsis navibus exigere præsumatis.*

¶ PLANTATIO, Ædificatio, erectio. Charta Ludovici Ducis Brandenburg. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. pag. 94. *Appropriavimus altari ecclesiæ parrochialis in villa Borchagen de novo plantandæ in honorem B. Mariæ Virginis . . . duos mansos . . . Renunciantes omni juri actioni ac impetitioni, si prædicta Plantatio complebitur.* Vide *Plantare* 2.

¶ PLANTATITIUM, PLANTATORIUM. Vide *Plantata.*

¶ PLANTATUM, ut *Plantata*, in Charta an. 1022. apud Menester. Histor. Lugdun. pag. 6.

¶ PLANTEA, Locus arboribus consitus. Charta Ludovici VII. Reg. Franc. an. 1168. in Tabul. Gemetic. *Cognovit se in pace reddidisse decimam, & Planteam quandam quam clamabat super monachos omnino dimisisse.* Nisi leg. sit *Platea.*

PLANTELLA. Vetus Notitia an. 829. apud Perardum in Chartis Burgundicis: *Præter illa area in castello, & illa vinea foris muro, illa Pantella ad Tremoledo, &c.* Vide *Plantata.*

¶ PLANTERIUM, Idem quod *Plantata.* Charta an. 1490. *Usque finem Planteris Damiani*

¶ PLANTICIDIUM, PLANTIDITIUM. Vide *Plantata.*

¶ PLANTICUM, ut *Plantata.* Charta an. 1142. inter Instrum. tom. 1. Gall. Christ. pag. 192. *Tunc ipse Angerius & nepotes sui, ne posteri de hujus venditionis causa dubitarent, terminum posuerunt ad radicem montis, qui est super Planticum de Salis.*

¶ PLANTONARIUS, f. Qui marmora in tabulas secat. Vide *Platona.* Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 38. *Robertus nepos Ingolbaudi, Robertus Plantonarius, &c.*

¶ 1. PLANTUM, Ager jure usufructuario ad plantandas vineas certis conditionibus datus. *Dare ad medium plantum* dicunt cum ea lege conceditur ager ut inde fructuum partem habeat dominus fundi, alteram colonus veluti ex sibi proprio agro. Charta undecimi sæculi in Chartul. Aptensi fol. 58. *Mea ingruente atra necessitate precio XIII. solidorum quandam semodiatam vineæ, quam ex medio Plantu manuum mearum adquisivi, vendo.* Quæ expressius habentur in Charta an. 43. Chunradi Reg. ibidem fol. 25. *Donat ipsam terram per talem convenientiam, ut ille Allaldus illam terram ad terminum legis, id est, per septem annos bene plantare vites & propagare, atque ædificare studeat, & cum ad ipsum terminum bene advineata fuerit, prænominatus Episcopus* (Teudrichus) *unam medietatem de ipsa vinea recipiat, alteram autem medietatem ipse Allaldus & uxor ejus pro sua ædificatione habeant.* Ex his quam facillime intelligere licet quid sit in aliis Chartis, *dare ad medium plantum.* Plura vide in *Complantare.*

¶ PLANTUS, Eadem notione. Placitum an. 878. inter Probat. tom. 1. novæ Hist. Occitan. col. 136. *Hictarius & Ingilbaldus de illorum partibus in contra Fulcradane (guirpierunt) omnes Plantos, &c.*

¶ PLANTUM, à Gall. *Plant*, locus arboribus consitus. Charta an. 1347. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 67. *Item fuit injunctum dicto Cellarerio quod . . . plantare faciat Plantum albapinorum ubi deficiant, cum expensis domini. Item quod ponatur bannum quod nulla animalia veniant nec intrent Plantum prædictum.*

PLANUM, Ager cultus, cui opponitur nemus, silva, boscus. Apud Hieronym. de Locis Hebraicis, *Araba, Aquila Planum, Symmachus Campestrem interpretatur. Planus campus*, in Capit. Caroli Mag. lib. 3. cap. 54. Ordericus Vital. lib. 5. pag. 590. *Reditus autem qui de bosco & Plano exierunt, &c.* Infra pag. 594. *Tam Plani quam nemoris.* [Charta an. 1154. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 43. *Similiter Adam de Offeriaco dedit pro filiabus suis terram suam de Antilliaco, scilicet nemus & Planum & censum.*] Feoda Campaniæ fol. 69. in Camera Comput. Paris. *Omnia autem feoda, quæ in prædicta villa tenentur, sive in Plano, sive in bosco, sive in furnis, &c.* Charta an. 1255. apud Golutum lib. 4. Rerum Sequanicarum cap. 30. *Il a nommé ceux, de qui il est advise, qui sont gens d'honneur, qui tiennent de lui maisons fortes, & terres Plaines.* [*Plaines charmes*, in Consuetud. Trecensi art. 170. ubi legendum *Plaines hermes*, vel *Plaines chaumes* auctor est *de Lauriere* in Glossar. Juris Gallici.] Le Roman de *Garin*:

Passerent les terres, les Pleins & les destroits.

¶ PLANA TERRA, Eadem notione. Charta ann.

1075.

1075. inter Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 283. *De terris vero arabilibus & Planis, &c.* Stabilim. Blanchæ Comit. Trecens. an. 1212. apud D. *Brussel.* de Usu feud. tom. 2. pag. 876. *Si aliquis Baronum, vel Vavassorum Campaniæ vel Briæ sine herede decesserit, & plures habuerit filias, primogenita filiarum habeat castellum, aliæ vero habeant Planam terram; ita quod de illa Plana terra unicuique illarum portio rationabilis assignetur juxta valentiam redditaum castelli.*

¶ Plana Aqua. Tabular. S. Petri de Cellafroini in pago Engolism. 12. circ. sæc. *Dono.... in ipso loco unam sclusam & piscationem per totam aquam Planam;* id est, stagnantem, ni fallor.

¶ Planum, Planities, *Plaine.* Statuta Arelat. MSS. art. 145. *Planum sicut protenditur a barrio Communis... sit dictum Planum perpetuo Communis Arelatis.* Jacobi Auriæ Annal. Genuens. ad an. 1282. apud Murator. tom. 6. col. 578. *Et invento in Plano ibidem dicto judice cum militibus CCC. & peditibus MD. dictum castrum præliaverunt.* Occurrit præterea in Memor. Potest. Regiens. apud eumdem tom. 8. col. 1128. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 615. & tom. 6. pag. 391. *Plain païs* apud Vaccium in Histor. MS. Ducum Normanniæ:

En la cité se sont tuit mis,
Guerpi ont tout le Plain païs.

De Plano Inquirere, *sine strepitu ac figura judicii, ac indagine*, in Epistolis Clementis V. PP. & Joannis XXII. PP. apud Waddingum an. 1308. 1317. 1320. 1318. [Charta ann. 1257. ex Schedis Præs. de *Mazaugues*: *Statuit... inquisitores & auditores, ut prædicta de Plano sine strepitu judicii audirent & inquirerent.* Testam. Jacobi Reg. Aragon. an. 1272. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 247. *Omnia debita nostra... solvantur per dictos manumissores nostros de Plano & sine strepitu judiciario.* Edictum Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1302. tom. 1. Ordinat. pag. 357. *Et ista mandabuntur executioni debite breviter & de Plano, sine strepitu judicii.* Eadem habentur in Edicto Johannis Reg. Franc. an. 1351. ibidem tom. 2. p. 454. Quæ vernacule sic exprimuntur in Litteris ejusd. Reg. an. 1361. ibidem tom. 3. pag. 521. *Proceder sommerement & de Plain, senz ordre de plait & de procès & senz figure de jugement, &c.* Occurrit præterea apud Rymer. tom. 3. pag. 501. in Statutis Massil. lib. 1. cap. 34. §. 4. & cap. 36.] Vide Cujacium lib. 7. Observat. cap. 29. & Jurisconsultos.

¶ De Plano Compromittere, apud Bartholomæum Scribam Annal. Genuens. lib. 17. ad an. 1227. apud Murator. tom. 6. col. 450. *Januam pro dicto concordio sunt reversi, ostendentes in pleno & magno consilio civitatis Januæ, qualiter Astenses de Plano compromiserunt in commune Mediolani.*

¶ De Plano, Moderate, sine vi, Gall. *Doucement*, Ital. *Piano.* Statuta Massil. lib. 2. cap. 40. *Constituimus quod omnes draperii... ex debito juramenti teneantur servare quæ in hoc præsenti statuto continentur, scilicet pannos quando ipsos vendent extendere supra bancam non trahendo, sed extendendo de Plano.* Vide *Plane.*

¶ Planom Opus. Vide *Planeus Pannus.*

¶ Planum Servitium. Vide in *Servitium.*

PLANURIUM, Planus campus, planities, Gall. *Planure.* Vitalis Agrimensor: *Et ipsum trifinium duabus lineis descendit per Planuria, & aliam a duodecima parte in subtellioribus locis usque in aquam vivam, &c.*

PLANX, *Lanx, lancula, πλάστιγξ*, in Gloss. Gr. Lat.

¶ PLARIA, *Dilucida.* Gloss. Isid. Emendat Grævius, *Plana.* Papias: *Planum, æquale, apertum, liquidum.*

¶ PLASEA. Arnobius lib. 7. adv. Gentes: *Quid polimina? quid omenta? quid palasea, sive (ut quidam cognominant) Plasea? ex quibus est nomen omenti pars quædam, quo receptacula ventrium circumretita finiuntur. Bovis cauda est Plasea, siligine & sanguine delibuta.*

1. PLASMA. Arnaldus Franciscanus in Vita B. Angelæ de Fulginio num. 256. *Scire loqui de Deo, intelligere Scripturam, facere magnas Plasmas, habere cor quasi occupatum in rebus spiritualibus.* [Id est, ni fallor, magna & phalerata pietatis verba loqui: ibi enim de arrogantia spirituali sermo fit.]

¶ 2. PLASMA. Privileg. Matthiæ Reg. pro Monast. Dobriluc. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 508. *Qui mundi deliciis sapienter abjectis in simplicitate spiritus... pro modo utriusque hominis sospitate agnorumque (regnorum) nostrorum prospero & quieto statu Cunctipotenti reddunt Plasma;* hoc est, laudes, f. pro *Psalma.*

¶ 3. PLASMA, Homo, creatura. Litteræ Caroli Johannis Reg. Franc. primogeniti an. 1359. to. 3. Ordinat. pag. 395. *Conditoris omnium immensa benignitas post lapsum primi Plasmatis, nolens quod humana creatura quam suæ similitudini conformarat, ruditate vilesceret, &c.* Vita S. Udalrici tom. 3. Julii pag. 169. *In quo homine pulcra manus omnipotentis pulchra excellentisque statura Plasma consinxit.* Occurrit etiam apud Prudentium. Vide Weitzii Indicem in Dracont.

¶ 4. PLASMA. Status, dignitas, fortuna, ordo. Charta Alphanti Episc. Aptensis in Chartul. ejusdem Eccles. *Sane si quis extiterit undecumque adveniens, cujusquam Plasmatis aut conditionis qui hanc donationem.... voluerit deperdere, &c.*

PLASMARE, Formare, ex Gr. πλασμάζειν. Glossæ antiquæ MSS. *Finxit, Plasmavit, composuit, formavit.* [Pactum matrimonii inter Herbertum & Godehildem an. 1086. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 518. *Propriis manibus hominem non est dedignatus Plasmare è limo.*] Arator lib. 2. Histor. Evangel.

.... Ne fabrica pulchra creantis
Quæ Plasmata solo cælestis imaginis instar
Traxit, & auctoris speciem pro pignore gestat.

Nicolaus de Braia in Ludovico VIII. Rege Franc.

Hic Pytho Plasmavit hominem tellure recenti
Japeto natus mixta cum fluminis undis.

Ubi perperam editum *psalmavit.* Occurrit non semel in sacris Libris.

Plasmator, Conditor. Julius Africanus lib. 7. Histor. Apost. *Deus Plasmator corporum, afflator animarum, &c.* [Utitur præterea S. Ambrosius, Glaber Rodulphus in Histor. apud Duchesn. tom. 4. pag. 36.

Plasmator parce mæstis mundialibus.]

¶ PLASSA, Locus, à Gall. *Place.* Statuta Massil. lib. 4. cap. 14. *Quod nullus dominus navis recipiat peregrinum, vel recipi patiatur in navi nisi, secundum quod consuetum est, locum seu Plassam, & victualia in ipsa nave habeat.... Sane ab hac conditione excipimus servitiales,... quamvis non habeant certam Plassam vel viandam.* Vide *Placea.*

1. PLASSAGIUM, Jus *stalli*, seu loci, in foro tempore nundinarum, ex Gallico *Place* vel *Plasse. Droit de Plassage*, in Consuetud. locali Castelli novi in Biturig. tit. 2. art. 6. [Charta an. 1240. to. 1. Hist. Dalph. p. 141. *In placitis Plassagiorum habet tertiam partem, & dominus duas partes per omnia; ve-*

rumtamen in Plassagiis macelli, & in illis qui possunt dari ad censum & firmamentum nihil habet.] Pactum inter Comitem Marchiæ & Canonicos Doratenses an. 1321. *Unaquaque die mercatores feriarum seu nundinarum habebunt jus locarii, seu Plassagii, & Estalagii in villa Doratensi super mercaturas ligneas & terreas.*

¶ 2. PLASSAGIUM, *Parcus*, seu locus palis vel virgulis implexis conclusus. Chartophylacium Regium Regest. 87. *Item tenet domum suam cum suis pertinentiis & Plassagiis sitis in monte Aledio.* Charta an. 1353. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 147. *Item* (tenet) *domum suam fortem de Domena, una cum suis Plassagiis & pertinentiis, & molendina & omnia ædificia intus sita.* Vide *Pleisseicium.*

PLASSARE, Effingere, à Gr. πλάσσειν Apitius lib. 2. de Re culin. cap. 1. *Et exinde hysitia Plassantur, quod est, effinguntur.* Infra: *Inde hysitia Plassantur, id est, formantur.* [Autissiodorenses dicunt, *les vignes plassent*, cum onere racemorum pene effringuntur.]

PLASSETA. Fleta lib. 2. cap. 79. §. 3. *Bidentes in locis aquosis, mariscis. Plassetis, vel profunditatibus & pasturis insanis depasci non permittant. Plassatum*, perperam, ni fallor, scribitur apud Hemereum in Aug. Virom. in Regesto pag. 41. Vide *Pleisseicium.*

¶ PLASTA, Vestis sacræ genus. Laur. Byzinius de Orig. Belli Hussitici apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 195. *Nolebant* (Beguttæ) *à suis sacerdotibus, in apparatu officiantibus communionis sacramentum sumere, nisi prius vestes, quas Plastas nuncupabant, deponerent.*

¶ PLASTARIA. Vide *Palæstria.*

PLASTEGUM, *Plasticum*, ex Græc. πλαστικὸν, seu πλαστικὴ, *Plastice*, fictrix ars ex argilla vel creta rerum similitudines exprimens. Breviarium Vivariense ex veteribus actis: *Nihilominus & Baptisterium in ista Ecclesia, cum tabulatis & columnis marmoreis, atque cum corona ex Plastego desuper in altum deducta, miro fundavit opere.*

¶ PLASTERIA, PLASTRERIA, Gypsi fodina, vel officina, Gall. *Platriere.* Tabular. Calense pag. 234. *Item super Plasteriam Johannis de Barra VIII. den. censuales.* Pluries ibi. Charta an. 1195. to. 2. Hist. Eccles. Meld. pag. 81. *Viginti arpenta terræ sita apud Plastrerias juxta Munbulum.... contulit.* Charta Philippi III. Reg. Franc. an. 1273. apud Lobinell. tom. 3. Histor. Paris. pag. 26. *Quæ quidem domus faciunt cuneum vici, qui quidem cuneus est ab altera parte Plastreria.* Litt. an. 1293. ibid. pag. 206. *Usque ad vicum, qui dicitur vicus Maversa, in quo vico est Plastreria quædam.*

¶ PLASTRARIUS, Gypsarius, Gall. *Platrier.* Tabul. B. M. de Bono-nuncio Rotomag. an. 1255. *Noverint... quod ego Radulphus Plastrarius de Prato dedi & concessi.... duodecim denarios Turon.*

¶ PLASTES, Cæmentarius, Gall. *Masson.* Chron. Watinense apud Marten. to. 3. Anecd. col. 865. *Cum cæmentariis ac fossoribus operi immorata, sub divo solis patiens, sancti ædificii, quod usque hodie est, fundamenta jecit, & abscedens has vice non modicum censum ad Plastarum expensas... dereliquit: quas quidem, ne serius episcinus, exhaustis quas prius miserat, consummaretur, per plura incrementa non semel aut bis, sed multoties.... augere curavit.*

PLASTICATOR, πλάστης, Fictor. Jul. Firmicus lib. 8. cap. 16. *Bractiatores, inauratores, Plasticatores, margaritarii, &c.*

¶ PLASTICUS, Fictus, simulatus. Lambertus Ardensis apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 479. *Quod Plasticis ergo medicamentis vel ei proficientibus, sed & ea in mortem provocantibus, &c.*

¶ PLASTRA, Nummus argenteus, Italis *Piastra*; Gall. *Piastre.* Acta S. Mariæ Magdal. de Pazzis tom. 6. Maii pag. 338. *Et ecce ex fundo lancis liquefacti stanni tantum decidit in soculum, quantus est orbis unius nummi argentei septem librarum, quem Plastram nominamus.*

¶ PLASTRARIUS, PLASTRERIA. Vide *Plasteria.*

¶ PLASTREUS, Gypseus, Gall. *de Platre.* Capitulum Ordin. Prædicat. an. 1239. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1679. *Poterit in extremitatibus lectorum in altitudine unius cubiti usualis à superficie lecti aliquod intermedium ligneum, vel Plastreum interponi.* Occurrit rursum in Capit. ann. 1240. ibidem col. 1681.

1. PLASTRUM, Modus agri sic dictus; *Plastre*, apud Sanjulianum in Trenorchio p. 533. Charta P. Episcopi Matisconensis an. 1208. apud eumdem Sanjulianum in Matiscone pag. 239. *Dominus V. Plastrum proprium habebit, in quo firmitatem & defensionem faciat & munimen ad arcendos raptores & malefactores ipsius obedientiæ, &c.* Charta Abbatis S. Steph. Divion. an. 1220. apud Perard. *Si autem vacuum* (mansum) *non invenerit, & aliud Plastrum in villa vacuum inventum fuerit, ubi domus posset ædificari, Prior ei... dabit.* Ibidem: *Prior ei Plastrum cum horto eidem contiguo dare tenetur, si in villa vacuum inventum fuerit, salvo tamen jure suo, & bubulterio suo excepto, & salvis reditibus suis, &c.* [Chartophylacium Regium Reg. 87. *Genetus Perrius circa unam fosseyriatam Plastri... juxta Plastrum Anthonii Galerii, pro qua facit dymidium quartale vini.*] Occurrit in Chronico Besuensi pag. 660. 666. 667. in Charta homagiorum virorum nobilium Bressiæ an. 1272. apud Guichenonum in Probat. Hist. Bressensis pag. 14. 18. 21. prætera pag. 89. Charta an. 1310. in 2. Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. ex Tabulario Regio, num. 156. *C'est à sçavoir une maison, uns Emplastres, & les appartenances joignans & seans entre &c.* Tabularium Albæ Ripæ in Episcopatu Lingonensi an. 1357. *Idem domum, seu Emplastrum, situm in villa de Orgiis, cum manso retro dictum Emplastrum.* Ibid. an. 1463. *Un Emplastre en S. Pere, auquel souloit avoir une maison, &c.* Ibid. an. 1461. *Promisit dictum Emplastrum ædificare, & in unam domum convertere.* Occurrit ibi pluries. Vide *Emplastrum.*

☞ Ex his nemini obscurum est *Plastrum* hic significare locum vacuum indefinitæ magnitudinis; qua notione *Plastre* etiamnum usurpant Dombenses, Lugdunenses & alii. Inquesta an. 1440. *Item confitetur tenere quoddam penu seu celser cum quodam parvo Plastro.*

¶ 2. PLASTRUM, Gypsum, Gall. *Platre.* Ep. Mauricii Archiep. Rotomag. an. 1233. to. 2. Spicil. Acher. pag. 522. *Inhibentes sub pœna excommunicationis, ne aliquis præsumat in eis* (cimiteriis) *corpora sepelire, vel in terra, vel super terram, in Plastre, vel in trunco, vel lapide vel aliquocumque modo.* Comput. an. 1261. ex Bibl. Reg. *Pro lignis emptis ad coquendum Plastrum XXXIIII. sol. III. den.*

1. PLATA, Lamina, metallum quodvis in laminas diductum, unde, quidquid planum est, etiamnum *plat* dicimus. Henricus de Knyghton an. 1340. *Et quod quilibet Anglignenâ, egrediens fines Angliæ... possit secum reportare Platam argenti vel auri ad valorem duarum marcarum pro quolibet sacco lanæ, &*

sic pro reliquis pratactis in suo primo reditu. Et eamdem Platam ferre deberet ad escambium Regis, & ibi recipere suos denarios. Idem an. 1364. *Congregaverunt electum aurum regni, & fecerunt in Platas, & miserunt in batellos ferratos ad adducendum in Franciam.* Ita passim.

PLATA, pro Argento, aut auro infecto, in laminis adhuc existente, necdum in vasa, aut monetam conflato, sumitur. *Lateros aureos & argenteos* vocat Varro lib. 3. de Vita Populi Romani apud Nonium: πλίνθους χρυσοῦς Herodotus, ubi de Crœso. Fleta lib. 1. cap. 20. §. 126. *Vicecomitibus, Constabulariis, vel aliis, qui retonsores ceperint vel attachiaverint cum retonsura cruda, vel cum Platis fusitos, &c.* §. 127. *De his qui emerint per seipsos vel per alios tonsuram, vel Platas, scientes ipsas esse retonsura.* §. 130. *De iis, qui emerint Platas tonsura non affinatas, licet non de retonsoribus.* Hinc universim

PLATA, Argenteum metallum, maxime apud Hispanos, quibus etiam hodie hæc vox idem sonat. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 46. *Rustici, qui tenent mansum .... sunt credendi usque ad 7. solidos Plata.* Capite 72. *Leges judicant, homicidium esse compositum in 300. solidis aureis, qui valent 2400. sol. Plata fina.* [Charta an. 941. in Append. ad Marcam Hispan. col. 853. *Suprataxatas quoque res sub omni integritate ...; vindo & de meo jure in jus & potestatem vestram fideliter trado propter pretium libratum quinque obtima Plata.* Charta ann. 1068. inter Probat. Hist. Occitan. tom. 2. col. 264. *Vendimus propter pretium quingentorum mancusorum Barchinonensis moneta inter aurum & Platam.* Ubi per *Platam* non obscure argentum significatur, ut & in Charta an. 1114. ibidem col. 389. *Totum ab integro impignoramus ad S. Mariam propter 68. libras de Plata fina, ... 25. uncias de auro optimo & fino; ... si reddiderimus istud aurum & istam Platam, &c.*] Charta Petri Regis Aragon. in Curia Gener. Cataloniæ an. 1351. *Solidus aureus valet 16. sol. Barcinonensis moneta: Argenteus vero solidus, vel Plato, quod idem est, valet duos solidos moneta pradicto.* Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 301. *Centum marcas de Plata, & eo amplius, & marcas auri ad tabulam faciendam dedicavit.*

☞ Pro argento in monetam cuso usurpare videtur le Roman *de Blanchandin* MS.

Ains vos donrai or du mien,
Vins muis entre vin & forment,
Et soixantes Plates d'argent.

Nisi idem sit quod *Placa* 2. Vide in hac voce.

Sed maxime ita nostri appellabant armaturas ex laminis ferreis confectas, cujusmodi habuisse Sarmatas scribit Tacitus. *Squamosas vestes ferri* vocat Albertus Aquensis lib. 3. cap. 63. Virgilius:

Nec duplici squama lorica fidelis & auro.

Idem lib. 11.

... Quem pellis ahenis
In plumam squamis auro conserta tegebat.

[Charta Hermanni Ordin. Milit. Prussiæ Magistri: *Si vero quis idem allodium vel decem mansos emerit, debet ratione ejusdem allodii cum armatura, qua Plata vulgariter dicitur, & aliis levibus armis, & uno equo, ad armo talia competente domui nostra ad tale obsequium esse adstrictus, &c.* Quo loco Christoph. Hartknochus editor dissert. 18. n. 10. observat *Platam* esse loricam qua pectus tegitur; indeque eos qui loricas conficiunt *Platner* appellari.] Præsertim vero chirothecas ferreas ex ejusmodi laminis confectas ita appellarunt. [Charta an. 1347. to. 2. Hist. Dalph. pag. 67. *Et invenerunt ibidem domini Commissarii antedicti oculata fide duo paria Platarum, quatuer arnesio ferri, &c.* Computus ann. 1336. ibidem tom. 2. pag. 276. *Item, Barthol. Lapo mercatori pro uno paro de Platis cum cosseriis & gamberiis, unc. 11. taren. XII.* Alius ejusdem an. ibidem pag. 326. *Videlicet 11. paria de Platis coopertis de fustonyo, &c.*] Eadem notione *Plates* usurpasse videntur Poetæ nostrates. Guill. *Guiart* an. 1296.

Les mains couvertes de balaines,
Et de gans de Plates clouées
En pluisieurs parties trouvées.

Idem an. 1304.

Gans de Plates & de balaine,
Lances roides, jusarmes saines.

Alibi:

Qui les moins garnies de Plates,
Les épaulas d'armet fretées,
Et les targes sur eus getées.

Chron. Bertrandi Guesclini:

Ils ont dedans leurs chefs leurs bacinets fermez,
Les escus à leur cols dont il iot assez,
Bonnes Plates d'acier, & de glaives assez.

Inventarium armorum Ludovici Regis Franc. an. 1316. *Item unes Plates neuves converte de samit vermeil. Item deux parres de Plates autres convertes de samit vermeil.* Infra: *Un estuian de Plates garni de samit.*

☞ Hinc *Chirotheca de plate*, in Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1405. apud Rymer. tom. 8. pag. 384. 11. *palettes, 23. paria cirotecarum de Plato, 13. loricas.* Alia Henrici V. tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1440. *Terram habuit, tenuit & possedit per homagium nobis & heredibus nostris predictis, faciendo ac reddendo nobis & eisdem heredibas nostris unom cirotecam de Plate pro dextro manu.*

¶ PLATA ALBERJONATA, Chirotheca maculis contexta ad modum loricarum, quæ *Alberjones* dicuntur, hamis consertarum. Libertates Briancon. an. 1343. *Omnes de dicto numero cum pospointis, gorgeriis, chirothecis ferreis seu Platis Alberjonatis mallia competentibus, &c.*

PLATUM. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Platum*, ȝeolce huyȝele. i. sericum putamen. Somnerus *Placium* restituit.

¶ 2. PLATA, PLATTA, Navis planæ species; unde vocis origo. Breviar. Hist. Pisanæ apud Murator. tom. 6. col. 171. *Ad quod castrum vincendum Pisani fuerunt cum 50. navibus, Platis & schafis, & cum 12. manganis ordinatis in Platis.* Ogerii Panis Annal. Genuens. ad an. 1218. ibidem col. 413. *Erat enim galea illa de Arelate, qua super gradum Pisanoram Platas duas oneratas rerum cujusdam navis de Tunesi redeuntis ceperat.* Iidem Annal. auctore Jac. Auria ibidem col. 580. *Euntes apud Arnum invenerant ibi barcham unam, in qua erant grani mina ccc. & unam Platam oneratam de pipere & cotono.*

¶ 3. PLATA, pro *Platea*, *Grande place*, in Statutis Montis Regal. fol. 204. *Quod omnes porticus Plata civitatis Montis Regalis remaneant & stent aperti, ita quod quilibet possit ire.*

¶ PLATAGIUM, Idem quod infra *Plateaticum*. Charta Heliæ Archiep. Burdigal. an. 1195. inter Instr. tom. 2. Gall. Christ. col. 286. *Insuper fuit condictum ut redditus platea, qua est ante Ecclesiam, procuratores utriusque partis fideliter colligent, & medietatem habebit dicta Ecclesia, alia vero medietas conferetur Ecclesia de Solaco ad opus candela: ... si vero medietas Platagii ad hoc sufficere non poterit, dominus de Lesparra aliunde supplebit.* Literæ Philippi Valesii an. 1351. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 3. pag. 576. *Leurs gens puissent bonnement leurs biens*

& marchandises charger & deschargar de nuit & de jour sans payer aucune coage, ne Platage, ne autre chose quelle qu'elle soit.

¶ PLATANUM, Locus arboribus consitus. Ital. *Plataneto.* Agnellus in Martino Episc. apud Murator. tom. 2. pag. 182. *Vascula argentea tota expleta mensa in modum Platani :... disposuit.*

PLATEA. Gregorius Turon. lib. 2. Hist. cap. 31. de Baptismi Chlodovei solennibus : *Velis depictis adumbrantur Plateæ Ecclesiæ, curtinis albentibus adornantur, baptisterium componitur, &c.* Ubi *Plateas Ecclesiæ* porticus interiores interpretor.

PLATEA, [Locus vacuus, ager incultus, à Gall. *Place.* Decretum Philippi III. Reg. Franc. an. 1282. inter Instr. tom. 2. Gall. Christ. col. 147. *Quod muri, turres murorum, tornellæ, fossata & pertinentia eorum, ... Plateæ vacuæ quæ vocantur froci, pertinent ad Ecclesiam supradictam.* Tabular. B. Magdal. Castrodun. fol. 55. *Ego vendidi Sancio majori quatuor Plateas, quæque de una tesia, tali pacto quod quæque Platea redderet quatuor denarios censuales.*] Tabular. Brivatense fol. 193. *Per traditionem clavis cortilis seu Plateæ de Chalas.* Fol. 196. *De cognitione & jurisdictione dels mezes, seu Platearum vacuarum, fossatorum, &c.* Vide *Peda* 2.

¶ PLATEA, Ager cum mansione, seu domo. Charta an. 1212. ex Chartul. S. Aviti Aurel. *Venit ad nos Goberius de Brissiaco humiliter rogans ut Plateam unam in claustro S. Aviti sitam juxta puteum, quam Johanni Vallot servienti suo dederat ad hospitandum, liberam & immunem à relevationibus & venditionibus, ab omni exactione & gravamine sigilli nostri auctoritate confirmaremus : voluit etiam supradictus Goberius & Johannes Vallot in Platea sive in domo ibi sita, &c. Et quia Platea sive domus claustralis existit, &c.*

¶ PLATEA TERRÆ, Modus agri qui colitur, quomodo supra *Pecia.* Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 20. *Concessi ... unam Plateam terræ sicut se præportat de longo in latum, cum gardino eidem masuræ pertinente. Plage,* in Charta an. 1290. ex eod. Chartular. pag. 1009. *Ai vendu & otroié ... por sessante sis sols d'annuel rente Tornois assis sur la Plage as dis Religieux ... laquelle Plage est assise en ladite parroisse de Candebec.*

¶ PLATEA, Via publica. Dietmarus in Chronico Mersburg. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 55. *Non longe a prædicto amne in Pago Chutizi dicto Arnus, Episcopus S. Wirceburgensis Ecclesiæ nonus, cum ab expeditione Boiemorum reversus, juxta Plateam in parte Septentrionali, fixo super unum collem tenterio, Missam caneret, &c.*

¶ PLATEA, Locus ubi quis stat, Gall. *Place.* Litteræ Philippi Aug. Reg. Franc. ann. 1215. apud Lobinell. tom. 3. Histor. Paris. pag. 95. *Duo vel tres ex burgensibus Paris. prima die Maii convenient Præpositum S. Dionysii in loco in quo indictum solet convenire, & ipsi denunciabunt quod ipsi volunt capere Plateas suas & signare logias suas ad opus indicti.* Statuta Massil. lib. 4. cap. 25. *Constituimus ut cuilibet peregrino detur Platea duorum palmorum, & dimidii cannæ in latitudine, & in longitudine septem palmorum, ... pro equo detur Platea in latitudine trium palmorum, quæ Platea ex quo domini navium inde pretium habuerint, nullatenus minuantur.* Occurrit ibi pluries.

¶ PLATEA, Tributum. Vide *Plateaticum.*

¶ PLATEA FORTIS, Arx, castrum, locus munitus, Gall. *Place forte.* Charta an. 1471. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 1320. *Villamque seu villagium cum castro sive Platea forti, &c.*

¶ PLATHEA, pro *Platea,* in Charta an. 1386. ex Schedis D. *Lancelot : Acta fuerunt hæc in Plathea dicti loci præsentibus testibus, &c.*

¶ PLATLARII. Vide mox *Plateaticum.*

PLATEATICUM, Tributum, quod in *plateis,* seu pro transitu platearum, id est viarum publicarum, præstatur : vox deinde pro quibusvis tributis usurpata. Leo Ostiensis lib. 1. cap. 59. (al. 56.) *Ut in tota civitate Neapolis nullum Plateaticum, sive portaticum nostri Monachi aliquando darent.* Lib. 3. cap. 60. (al. 61.) *Et ut nullum Plateaticum vel portaticum Monachi nostri aliquando darent in omni jure & ditione potestatis suæ.* Charta Caroli II. Regis Siciliæ an. 1303. *De.... jure Plateatici, seu passagii.*

PLATEA, & JUS PLATEÆ dicitur etiam in veteribus Tabulis. Charta Friderici I. Imp. an. 1185. tom. 2. Ughelli pag. 762. *Ut tales justitiæ, quæ vel de placito, vel de bando, vel de mercato, sive de Platea, vel pontibus ... proveniunt, &c.* Adde p. 764. Charta an. 1134. apud Rocchum Pirrum in Episcop. Catan. *Concessit etiam præfata Ecclesia totam terram meam, emptiones, libere absque omni jure Plateæ, libere pascua, glandes, &c.* Charta an. 1215. apud Ughellum tom. 7. Ital. sacræ pag. 1329. *Quod bona & spontanea voluntate nostra jus nostrum Plateæ diæ Sabbati, quod habemus in mercato civitatis Pennensis, ad nos specialiter spectans ... in perpetuum remittimus, &c.*

PLATEATICUM, Quodvis tributum. Epistola Innocentii III. PP. an. 1211. apud Ughellum tom. 1. part. 1. pag. 783. *De rebus tamen ipsius Episcopi, ut dictum est, venditis, aut quoquam transmissis, Plateaticum remittimus.* Charta Rogerii Regis Siciliæ an. 1137. tom. 7. ejusdem Ughelli pag. 564. *Plateaticum etiam, fundaticum, & lenticam, quæ veniunt de Calabria, Sicilia, & Lucania, similiter eis condonamus. Plateaticum quoque piscium, quos Salernitani capiunt, eis iterum dimittimus.* Charta Rogerii & Boemundi Ducum Apuliæ apud Baronium an. 1090. num. 18. *Utrumque autem Plateaticum emptionis & venditionis omnium rerum, quas pars Monasterii cum quibuscumque contraxerit, eis ubique pariter condonamus.* Charta Friderici II. Imperat. an. 1209. apud Rocchum Pirrum tom. 2. pag. 637. *Concedentes .... ut de fructibus ipsarum domorum libere de cætero sine datione aliqua, sine Plateatico, passagio, & portulatico mittere, introducere, & exhibere liceat, tam per mare, quam per terram, tam per portas, quam per portus, & passagia, &c.* Alia ejusdem Imperat. ann. 1226. *Super redditibus, vulgariter Plateaticis appellatis.* Occurrit vox *plateaticum* passim in veter. Tabulis apud eumdem Ughell. tom. 1. pag. 298. tom. 7 pag. 1133. 1362. tom. 8 p. 79. 101. 321. 658. tom. 9. pag. 99. 273. Rocchum Pirrum tom. 2. pag. 632. Guichenonum in Prob. Histor. Sabaud. pag. 74. 93. in Constitut. Sicul. lib. 1. tit. 59. §. 2. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 175. &c.

PLATEARII, *Plateatici* exactores. Charta Rogerii Ducis Siciliæ an. 1088. *Præcipimus itaque & omnino confirmamus, Stratigotis, Præpositis, Vicecomitibus, Gromartibus,* (Turmarchis) *Platearios, & omnibus aliis, qui sub nostra potestate sunt, ut nullus ausus sit eos angariare, sive Platearios laicales redditus ab eis exigere, &c.* Constit. Siculæ lib. 1. tit. 76. *Rapinas, quas gabelloti, forestarii, Platearii, portonarii, seu passagerii .... exercent.* Adde Ughellum tom. 1. pag. 995. & tom. 9. pag. 651.

PLATELLUS, Disci species, ex Gallico *Plateau, escuelle.* Will. Thorn. an. 1302. *De discis & Platellis.* [Inventarium ann. 1377. ex Archivis S. Vi-

ctoris Massil. *Item duos Platellos cum armis domini Franciæ de latono fino bonos & sufficientes.* Aliud ann. 1419. in Tabular. Eccles. Noviom. *Item quidam Platellus stanneus ad lavandas manus.* Tabul. B. M. de Argentolio : *Dederunt sex libras Paris. quæ dictæ sex libræ positæ fuerunt in Platello argenti.* Occurrit præterea in Legibus Palatinis Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 3. SS. Junii pag. LIX. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 481. apud Lobinell. tom. 3. Histor. Paris. pag. 670. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 312. & alibi.] Glossar. Gr. Lat. Reg. Cod. 85. τρίπους, *cortina, unde dabantur oracula, & Platellum.*

PLATEN. Lewoldus Northowius in Chronico Markano ann. 1222. *Idem Dux tantam multitudinem militum ibi habuit, quot tot erant milites, quot tabulæ, sive Platen, quibus arx muniebatur.* Goldastus *platonias*, de quibus infra, ait esse, quod Germani vocant *platten*, lapides cæsos in formam orbicularem aut quadratam.

PLATEOLA. Vetus Liber Artis Notariæ in Bibl. Regia Cod 874. laudatus à Baluzio ad Capitular. Regum Franc. tom. 2. pag. 1162. de studio Notarum : *Sunt igitur aliqui, qui dimittunt* (hoc studium) *ad tertiam partem, aliqui tamen ad medietatem, & sunt plures, qui non dimittunt nisi ubi in fine dicitur Plateola.* Unde colligitur, hanc vocem, quæ habetur in Notis Tyronis p. 194. ultimam fuisse in Codice hujus Notarii.

PLATESIA, Piscis species, *Pleis*, forte, quomodo dicuntur in ostio Somonæ. Glossar. Anglo-Sax. Ælfrici, cap. de Piscibus, *Platesia*, ꝼaꝛꝼ. Charta Caroli Calvi an. 23. Ind. 10. in Tabul. S. Dionysii num. 31. & apud Doubletum pag. 795. *Et in Pago Pontiu solitum censum de Platesiis, hanonibus, ac anguillis Somnensibus, ac de Flandris.* [*Platessas* dixit Ausonius Epist. 4. v. 57.

.... *Referuntur ab unda*
Corroco, letalis trygon, mollesque Platessæ.

Quod sit piscis planus, *platesia* vel *platossa* dictus videtur. Vide *Plays* & *Plada.*]

¶ PLATEUS, à Gall. *Plat*, Pelvis. Testam. Beatricis de Alboreya Vicecomit. Narbon. ann. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1523. *Item* (legamus) *duos bassinos sive Plateos argenti pro abluendo manus presbyterorum in dicta capella celebrantium, signatos armis & signis nostris.*

¶ PLATHEA. Vide *Platea.*

¶ PLATHOMA, pro *Platonia.* Agnellus in S. Felice, apud Murator. tom. 2. pag. 161. *Et extensum desuper lapidem unum, & aliam Plathomam desuper .... tolla emissa fregit corpus ejus, & reliquerunt eum mortuum.* Vide *Platona.*

¶ PLATICE. Vide *Platicus.*

¶ PLATICISPATE. Charta Philippi V. Reg. Fr. tom. 3. Hist. Harcur. pag. 248. *Cum plenitudine juris altæ justitiæ, merique & mixti imperii, videlicet Platicispate, clamoris de Hare, &c.* Ubi legendum *Placiti spata*, divisis vocibus.

¶ PLATICUS, à Græc. πλατικὸς, Latus, remotus. Firmicus lib. 3. cap. 2. *Platica dispositio. Platice*, rudiver, apud eumdem Firmicum lib. 2. cap. 16. *Deberis, qui instituitur, primum Platice instrui: ut his apertioribus levioribusque compositus atque formatus, secretiora deinceps genituræ confidentius consequatur.*

¶ PLATINA, Disci plani species, artopta, Gallice *Tourtiere.* Petrus Delphinus in Epistola 91. apud Marten. tom. 3. Ampliss. Collect. col. 1041. *Ad tortas conficiendas non indigemus coquo, cum sit apud nos Platinæ studiosus.* Vide *Platona.*

¶ PLATOCERUS, à Græc. πλατύκερως, Latis cornibus. Vita S. Romani Abb. Jurensis tom. 3. Febr. pag. 741. *Inter juga quoque pratelsa cervorum Platocerum prærupta convallia ... transcendere.*

¶ PLATOMA. Vide mox *Platona.*

PLATONÆ, PLATONIÆ, PLATUNIÆ, dicta marmora, in tabulas dissecta, ex Gr. πλατύνειν, ut videtur. Cum enim marmor majoris sit pretii quam lapides cæteri, non quadratum, sed in tabulas dissectum, vulgo in opus mitti solet. Vetus Agrimensor : *Termini sunt majores, qui juxta flumina positi sunt, mensales vocantur, ... & in modum Platuniæ eos posuimus.* Ubi male editum *platuma.* Senator lib. 3. Epist. 9. *Ut nec aliquid publico nunc ornatui probatur accommodum supra memoratas Platonias, vel columnas ad civitatem Ravennatem, contrahat modis omnibus devehendas, &c.* Supra *lapides* dixit : *In municipio itaque vestro sine usu jacere comperimus columnas & lapides vetustatis invidia demolitas. Lapidem* vero pro *marmore* non semel usurpant Agrimensores & alii. Anastasius in S. Liberio PP. *Hinc Liberius ornavit de Platoneis marmoreis petris sepulchrum S. Agnetis Martyris.* [*Platinis*, ex edit. Murator. tom. 3. pag. 113.] In S. Damaso : *Et ædificavit Platoniam, ubi corpora Apostolorum jacuerunt, id est B. Petri & Pauli, quam & versibus ornavit.* Ado Viennensis in Chronico de eodem Damaso : *Fecit basilicam juxta atrium S. Laurentii, & aliam in catacumbis, ubi jacuerunt corpora SS. Petri & Pauli, in quo loco Platoniam ipsam, ubi jacuerunt sancta corpora, versibus adornavit.* Idem Anastasius in Sixto III. *Fecit ... cancellos argenteos & supra Platonias porphyreticas pensantes, &c.* Infra : *Hic fecit Platoniam in cœmeterio Calixti, via Appia, ubi nomina Episcoporum & Martyrum scripsit, cum memoriis.* In Leone Papa III. *Platonias posuit, diversisque picturis miræ magnitudinis opus decoravit.* Hieronymus Rubeus in Histor. Ravennat. ex Vita S. Maximiani Episcopi Ravennat. lib. 5. pag. 238. *Fabris mandavit, ut tabulam è marmore, quam appellabant Græca voce Platoniam, tollerent.* Simeon Dunelmensis & Rogerus Hovedenus an. 794. *Est quoque in Ecclesia S. Petri Apostolorum Principis sepultus, & super sepulchrum ejus Platona, id est marmor, pariet infixa, gesta bonorum ejus aureis literis & versibus scripta, &c.* Dunelmensis habet *platoma*, pro *platonia*, ut & Ordericus Vitalis lib. 2. pag. 357. ubi de Damaso PP. & apud Epiphanium Scholasticum : *Sicut lex ipsa in marmorea Platonia noscitur esse conscripta.* Ubi Socrates lib. 2. cap. 16. ἐν λιθίνῃ στήλῃ habet. Perperam etiam apud Adonem in Martyrologio, in eodem Damaso editur *Platoma*, unde quidam legendum putarunt *Placoton*, ut Baronius an. 384. num. 17. & ex eo Cæsar Bulengerus, qui *Platonias* fuisse censet, loca marmorum crustis inducta, aut pavimenta tessellatis emblematis & insertis variata, quæ Græci πλακωτὰ vocant. Sed *Platonia*, aliud est à πλακωτῷ, etsi πλακωτὸν, ex marmoribus confectum sit : *Platonia* enim quævis est marmorea tabula. Vide *Platen*, & Octav. Ferrarium in Orig. Ital. v. *Piastra.*

☞ *Plataine* eadem notione usurpat le Roman *de la guerre de Troyes* MS. ubi de Sepulcro Patrocli :

Un sartheu fist fere Achilles,
Biels est & grans & loing ades,
De vert marbre fu tot ovrez,
Dentre fu li cors enseelez.
La tombe fu & belle & fame,
Et si soldée la Plataine
Que nus n'i coneust jointure,

Mout fu riche la sepulture.

Rursus ibidem :

Ciment fet o sanc de dragon
Ont pris li meistre & destrempré,
Si en out le ferqeu scele.
Une melt chiere Platame
De pere qe hom claime getaine ;
Plus precieusse est & plus riche
Qe calcedoine moniche.

1. PLATTA, Tonsura Clericalis, quæ fit ab aure usque ad aurem, apud Honorium Augustod. in Gemma animæ lib. 1. cap. 196. [Laur. Byzinius de Orig. belli Hussitici apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 192. *Item omnis presbyter cum Platta & in orneta vel superpellicio divina peragens, aut Missam ritu consueto celebrans, est sicut ille meretrix ... Sed Missa est ad instar Christi & Apostolorum cum barbis & sine Platta in communi veste & sine altari, in quocumque loco contigerit, celebranda.*]

¶ 2. PLATTA, Purpura, vel pannus purpurei coloris, pro *Blatta*. Vide in hac voce. Hariulfus in Vita S. Angilberti sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 116. *Insuper donavimus ibi ... casulas de pallio xxx. de purpura x. de florate vi. de pisce 1. de Platta xv. de cendato v.* Anastasius in Gregorio IV. PP. apud Murator. tom. 3. pag. 223. *Pari modo & in titulo Æmiliana obtulit vestem de fundato habentem aquilas, & periclysin de Platta Byzantea.* Habetur infra *Blatta*.

¶ PLATUM, à Gall. *Plat*, Lanx. Testam. Petri de Casa Episc. Vasion. ann. 1348. inter Instr. tom. 1. Gall. Christ. pag. 153. *Item legamus sive relinquimus prædicta ecclesia parochieli B. M. de Vasione duo Plata argentea majora de nostris.* Vide supra post *Pleta 1*.

¶ PLATUMÆ, Platuniæ. Vide *Platona*.

PLATURA, [Idem quod *Plata 1*. Vide in hac voce.] Lambertus Ardensis pag. 161. *Idem de logio in oratorium sive capellam, Salomoniaco tabernaculo in Platura & pictura assimilatum, &c.*

¶ PLATUS, Lanx, *Plat*. Charta an. 1433. in Tabular. Eccles. major. Massil. *Nec non Platos argenti deauratos quos habemus ad lavandum manus.* Vide supra *Platum*.

¶ Platus, adject. Planus, Gall. *Plat*. Gloss. MSS. S. Andreæ Avenion. *Platos, est latum, sive pleuum, idem platea.* Mandatum Eduardi III. Regis Angliæ an. 1334. *Et cristem Pletem ejusdem cameræ de maremio & plumbo cooperiri.* Inventar. ann. 1419. in Tabul. Eccl. Noviom. *Item quedam fiala Plata de vitro, in qua est de oleo sancto.* Adde Vitam S. Raynerii tom. 3. Junii pag. 449. Vide *Plaudus*.

Platus Mantuanus. Historia Obsidionis Jadrensis lib. 1. cap. 37. *Cum novem galeis mirabiliter præparatis, quarum sex erant tabulis tecta, ac cum quadam turre lignea operata fabricatione in quodam carabolato fere cubitorum octo, quam Italici Burgum, seu Pletum vocant Mantuanum, prasina versus catenam ad infringendam ipsam se direxit, &c.*

¶ PLATYCORIA, Gr. Πλατυκορία. Morbi genus, pupillæ dilatatio. Vita S. Sophronii tom. 2. Mart. pag. 67. *Alii vitium hoc reffusionem, alii Platycoriam seu pupillæ dilatationem nominabant.* A Græc. πλατὺ, latum, & κόρη, pupilla.

PLAUDARE, Quasi *applausum dare*. Hrabanus Maurus Poëmat. 29. de diabolo, Christum in deserto tentante :

Tantum perverse locutus,
Quantum fuerat perversus :
Sape, vel saepe, Sepe ipse se Plaudaverat
Posse quod nunquam poterat, &c.

Id est, sibi *applauserat*, sese jactaverat. Landulfus de S. Paulo in Chronico Mediolanensi cap. 5. *Pars itaque cleri & populi ad nutum Arialdi Abbatis monasterii S. Dionysii clamavit & laudavit Grasulanum sibi in Archiepiscopum : ipse vero statim ut vidit se à quadam magna multitudine vulgi & nobilium conclamatum, & ab Abbate illo Plaudatum, Archiepiscopalem sedem ascendit.* Et cap. 39. *Causa itaque ista sic Plaudata & statuta, &c.* Mox : *Ex parte totius cleri & populi legationem de Plaudato* (plaudando) *& coronando Rege Conrado Pontifici Anselmo contulerunt.* Hinc forte vocis origo, *Plauder*, apud nos, quam vulgo usurpamus de iis, quos arguimus, & verbis castigamus, à sensu contrario, & quasi per ironiam.

¶ 1. PLAUDUM, *Placitum*, libitum. Charta Ludovici Reg. an. 1151. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 816. *Piscaturas & juridiaria, & mercatum, cum res illud postulaverit, & quæcunque illorum Plaudo & usibus visa fuerint, eis libere permittimus & donamus.*

2. PLAUDUM, Alia notione. Tabularium Castri Lidi in Andibus fol. 40. v°. *Omnes isti Milites prædicti debent quadrigatum ad pontem, & biennium, & corveiam, & exercitum, & equitationem & Plaudum, & virgam.* Adde fol. 47. v°.

¶ PLAUDUS, *Canis, cujus aures languidæ sunt ac flaccidæ & latius videntur patere.* Festus. Ubi à Gr. πλαδὴς, *Plautus* vel *Platus* legendum censent viri docti. Nostri ea notione *Claband* dicunt.

PLAVIS, Planities. Charta Henrici V. Imperat. pro Venetis : *Ut terminatio, quæ a tempore Luitprandi Regis facta est inter Paulucionem Ducem & Marcellum Magistrum militum, deinceps manere debeat, id est de Plave majore ad Plavem siccam.*

¶ PLAUSTELLUM, dimin. à *Plaustrum*, Minor currus. Miracula B. Apri apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1037. *Juvenculus quidem ... pene toto effeto debilitatoque corpore, solo vociferationis clamore perstrepens, Plaustello advectus est. Plostellum* usurpat Horatius lib. 2. Sat. 3. 247. Vide *Plaustrellum*.

¶ PLAUSTRARIUS, Artifex plaustrorum ; item qui plaustrum regit. Lampridius in Alex. Severo : *Braccariorum, linteonum, vitreariorum, pellionum, Plaustrariorum .... pulcherrimum vectigal instituit.* Testam. Johan. *de Nevill* an. 1386. apud *Madox* Formul. Angl. pag. 428. *Item volo quod cc. marca de illis D. marcis superius legatis ad distribuendum inter non nominatos in hoc testamento, distribuentur inter carucarios, Plaustrarios & custodes animalium meorum. Plostrarius*, apud Ulpianum leg. 27. §. 33. Dig. ad Leg. Aquil.

¶ PLAUSTRATA. Vide *Plaustrum*

¶ PLAUSTRELLUM, Idem quod *Plaustellum* supra. Radulfus de Gestis Friderici I. Imper. apud Murator. tom. 6. col. 1184. *Egressi sunt ... valde baldaciter cum carroceno & aliis Plaustrellis centum .... In prima acie posuerunt Plaustrella, in secunda carrocenum cum peditibus & sagittariis.*

¶ PLAUSTRIRE, *Resonare per medium plaustri, vel resonare plaustro, secundum Ugutionem*, Joanni de Janua. Papias : *Plaustrit, quod plaustro sonat.* Hinc *Plaustrum*, κρόταλον, in Gloss. Lat. Græc. Sangerm. Κρόταλον quippe nonnullis plaustrum resonans, non crepitaculum, significat.

PLAUSTRUM, Currus quatuor rotis constans. Theloneum S. Bertini : *Carteta fossoriorum sine ferro, 2. den. si super Plaustrum, 8. den. &c. Pratum 12. plaustrorum*, in Charta Canuti Regis Daniæ an. 1184. apud Stephanium in Prolegomenis ad Hist. Saxonis Grammatici pag. 17. [Charta Alberti Ducis

Austriæ an. 1330. apud Steyerer. in Commentar. pro Histor. Alberti II. col. 29. *Item dedimus eidem fundationi de salina nostra en Halstat unam libram Plaustrorum salis, id est ducenta quadragiata Plaustra a rectoribus officiorum prefate salinæ in festo S. Matthei Apostoli & Evangelistæ annis singulis sine impedimento quolibet persolvenda.*] Vide *Carra.*

PLAUSTRATA, Onus plaustri, Gallis *Charetée.* Charta ann. 1155. apud Haræum in Castellanis Insulens. lib. 2. *Et duo Plaustrata nemoris, quæ pater eorum Ecclesiæ concesserat.* Charta Jacobi Avesnarum & Guysiæ Domini ann. 1177. in Tabulario Foisniacensi: *Concessi .... prata usque ad 20. Plaustratas feni.*

PLAUSUS, pro *Strepitu*, non semel usurpat Columbanus in Regula Cœnobiali, seu Pœnitentiali cap. 2. *Qui locutus fuerit in Plausu, id est altiore sono solito sonaverit, &c.* Adde cap. 14.

¶ PLAUTUS, Latus, planus, à Græc. πλατὺς. Tertullianus de Pallio cap. 3. *Nam & de mari vellera, quâ muscosa lanositatis Plautiorer concha comant.* Festus: *Ploti appellantur qui sunt planis pedibus ... Soleas quoque dimidiatas, quibus utebantur in venando, quo planius pedem ponerent, semiplotia appellabant.* Papias: *Plautus, languidus pedibus, auribus.* Leg. *planis pedibus, languidis auribus.* Gloss. Lat. Græc. *Plautus*, πλατύπους. Vide *Plandus.*

PLAXITIUM, Sepes ex virgulis implexis confecta, vel locus ejusmodi sepe clausus. Tabularium Vindocinense Thuani Ch. 52. *Saisivit Plaxitium, quod olim nobis vendiderat.* Charta 88. *Ex quibus scilicet arpennus unus est Plaxitium, in quo domus habetur una, alter vero est ab exitu, ubi grangica consistit.* Idem Tabularium Ch. 231. *Apud corcellas una* (masura) *habetur cum Plaxitio & cumbris, quæ sunt in flumine Ledi.* Tabularium Majus S. Sergii Andegav. Ch. 15. *Dedit Ecclesiam cum toto Plaxitio in circuitu Ecclesiæ sito.* Vide *Pleisseicium*, & *Plectare.*

PLAYS, Piscis latus, vulgo *Pleys.* Alanus in Planctu naturæ: *Illic Plays sui corporis dulcoratis saporibus in Quadragesimali austeritate carnis redimebat absentiam.* [Vide *Plada* & *Platessa.*]

¶ 1. PLAZA, Platea, Ital. *Piazza*, Gall. *Place.* Memoriale Potestat. Regiens. ad annum 1232. apud Murator. tom. 8. col. 1107. *Et in suo regimine in anno novo in Plaza Communis fuit magnum prælium inter partem Rugheriorum & partem Malaguiciorum.*

¶ PLAZOLA, diminut. à *Plaza*, Ital. *Piazzetta, Piazzuola.* Statuta Mutin. Rubr. 20. fol. 3. v°. *Civitas Mutinæ intra foveas tota & Plazolæ ejusdem debeant tavellari hinc ad quatuor annos per homines habentes caput ad stratam, seu vias, seu Plazolas.* Plures ibi.

¶ 2. PLAZA, PLAZZA, Tributum, vectigal. Charta Rogerii Reg. Siciliæ an. 1137. tom. 5. Sanctorum Junii pag. 129. *Nemo sit qui aliquid eis de rebus ipsis* (pannis emptis) *Plazam vel aliquam justitiam pro parte curiæ exigat aut tollat.* Charta Unfredi Comit. ann. 1085. apud Mabillon. tom. 5. Annal. pag. 666. *Teneatis .... cunctas possessiones, territoria, villas, ... ut nec ego vel mei heredes, aut ordinati audeamus ab eis quærere datum aut servitium, vel angariam seu Plazzam erga eos exigere.*

¶ PLAZIA, Ora, æstuarium, idem quod *Plagia*, Barthol. Scribæ Annal. Genuens. ad ann. 1242. apud Murator. tom. 6. col. 500. *Fecit universos milites & Lombardos, qui erant in Savona, ire ad Plaziam Albizolæ, & exivit cum galeis usque ad Plaziam, semper stringens se ad terram.* Oberti Stanconi iidem Annal. ad an. 1271. ibid. col. 553. *Ac per mare nostrum transiens, nolens Januensem civitatem intrare, in S. Petri de Arena Plazza declinavit.* Vide *Placia.*

¶ PLAZOLA. Vide *Plaza* 1.

PLAZUM, Placitum, pactum. Charta Lusitanica æræ 1067. in Histor. Episcopor. Portensium 1. parte pag. 184. *Ego Garsia Moniz facio vobis Alfonsus & Joanne Presbyteros & à featres, qui sunt in illo acisiario Plazum & omnis propinquis vestris in genu, qui bonos fuerit, & in vita sancta perseveraverit, &c.* Alia ibid. 2. parte pag. 33. *Hunc Plazum vel testamentum .... manibus nostris roboravimus.* Adde pag. 51. Versio Lusitanica habet *Prazo.* Vide supra *Placitum.*

¶ PLAZZA. Vide *Plaza.*

¶ PLEBALIS, PLEBANATUS, &c. Vide in *Plebes.*

¶ PLEBANIA, *est aliud genus beneficii, & majus quam Rectoria, habet sub se capellas, & dignitatem esse putant Interpretes.* Ita Kennettus in Gloss. ad calcem Antiq. Ambrosden. Bulla Eugenii IV. an. 1443. apud Miræum tom. 2. pag. 898. *Quodque si præsentati & instituti pro tempore Plebanus & Canonici præbendati dictæ ecclesiæ S. Petri* (Lovaniensis) *solum & dumtaxat censeantur & existant, quamdiu in præfato studio sine intermissione legerint vel rexerint; ac quod eorum singulis, impedimento non exstante legitimo, in ipso studio legere vel regere cessantibus ... Plebania, Canonicatus & præbenda per cessationem hujusmodi eo ipso vacare censeatur sive censeantur, ac in eorum locis, quoties id evenire contigerit, alii modis & formis similibus illico substituantur & surrogentur.* Plures ibi. *Plebania Ultrensis* dicitur districtus Archipresbyteri ruralis, in Charta ann. 1065. laudata tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 8. Vide *Adulturum*, & *Plebegium.*

¶ PLEBANIA, Altare parœciale. Codex MS. citatus tom. 2. Rer. Mogunt. pag. 326. *Anno Domini 1591. infra dedicationem summi templi, cœperunt domini nostri gratiosi de Capitulo, & præsertim Magister fabricæ tunc temporis, renovare à summo usque ad unum chorum ferreum, maxime quoad Plebaniam, una cum anterioribus cancellis & sacrario Eucharistiæ. Plebania*, pro parœcia, lib. 3. Decret. tit. 24. cap. 1.

PLEBANUS. Vide *Plebes.*

¶ PLEBATUS, Districtus, territorium non unius tantum *plebani*, sed plurium. Regimina Paduæ ad an. 1325. apud Murator. tom. 8. col. 466. *Et combusta fuerunt infinita villa Paduani districtus per Canem de la Scala, & maxime in Plebatu Sacci, Insula, Consilvarum & Caserada.* Annal. Mutin. ad an. 1240. apud eumdem Murator. tom. 11. col. 61. *Eodem anno Guallandelli reversi sunt in gratiam, & ad mandata Communis Mutinæ cum omnibus castris & Plebatu pelagi.* Vide in *Plebes.*

¶ PLEBEGES, Laici. Electio Wigonis Episc. Gerund. ann. 908. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 61. *Conventus Clericorum atque Plebegium factus est citra portam Gerundæ civitatis in ecclesiam sanctissimi Felicis Christi martyris, ... & maxima conglobatio religiosi cleri Gerundensis, atque nobilium & fidelium laicorum.* Vide *Plebeius.*

¶ PLEBEGIUM, Districtus Archipresbyteri ruralis. Litteræ Bernardi Parmensis Episc. apud Stephanot. tom. 5. Fragm. Hist. MSS. *Interdicimus vero ex parte Dei omnipotentis pro reverentia Casconi, ut nullus Archipresbyterorum, in quorum Plebegio prædictæ sunt sitæ ecclesiæ, audeat in eisdem Missas majores celebrare.* Vide *Plebania.*

PLEBEIATI, Plebeii, in Hist. Obsid. Jadrensis an. 1345. lib. 2. cap. 15. 17. 22. 23. &c.

1. PLEBEIUM, PLEBIUM, pro Facultas, *posse*,

Gall. *Pouvoir*. Capitulare de Villis cap. 24. *Quicquid ad discum nostrum dare debent, unusquisque judex in suo habeat Plebio, qualiter bona & optima, atque bene studiose & nitide omnia sint, &c.* Alibi: *Et ferramenta, quæ in hostem ducunt, in eorum habeant Plebio, qualiter bona sint, & iterum quando revertuntur, in camera mittantur.* Vide *Plebium* 1.

¶ 2. PLEBEIUM, Parœciæ districtus. Vita beatæ Finæ Virg. to. 2. Martii pag. 241. *Et dicit quod de his omnibus factis est publica fama in Plebeio prædicto.*

PLEBEIUS, Laïcus, nullum in Clero ordinem adeptus. Glossæ MSS. ad Concilium Laodicenum cap. 58. *Plebeius, homo sine dignitate.* Pontius Diaconus in Vita S. Cypriani: *Plebeis, Catechumenis martyrium consecutis.* Infra, de eodem Cypriano: *Multa sunt, quæ adhuc Plebeius, multa quæ jam Presbyter fecit.* Capitul. Aquisgran. an. 817. cap. 42. *Ut nullus Plebeius, seu clericus sæcularis in Monasterio ad habitandum recipiatur, nisi voluerit fieri Monachus.* Vide *Plebeges*.

¶ PLEBEIUS TABERNARIUS, Caupo, qui vinum minutatim vendit. Statutum Concil. Bituric. ann. 1280. apud Marten tom. 4. col. 191. *Ordinatum fuit ... quod Clerici exercentes vilia officia moneantur in casibus infra scriptis. In primis fabri ferrarii .... Item, tabernarii Plebeii.* Vide in *Plebes*.

¶ PLEBERE. Vide *Plebescere*.

¶ PLEBERIUM, Parœcialis ecclesia. Vita B. Jacobi de Certaldo to. 2. April. pag. 154. *Pleberius S. Petri in mercato, S. Lazari & S. Mariæ.* Mirac. SS. Justi & Clementis tom. 1. Junii pag. 445. *Quod* (templum) *ab ipso prodigio Pleberium S. Justi in Salice, ad hanc usque diem appellatur.*

PLEBES, vel PLEBS, Fideles, qui Episcopo vel Sacerdoti proprio subsunt. Ugutio: *Plebes collectio hominum. Item Ecclesia baptismalis. Et proprie plebs, hominum: plebes, Ecclesiarum.* Ebrardus in Græcismo:

Plebs hominum dicas; sed Plebes Ecclesiarum.

Salvianus lib. 6. de Gubernat. Dei: *Quæ spes Christianorum Plebibus ante Deum?* Lex Bajwar. tit. 1. cap. 13. §. 1. *Ut nulli Presbytero vel Diacono liceat habere secum in domum extraneam feminam, ne .... Plebs per ejus offensionem corruat.* Capit. Caroli C. tit. 5. cap. 4. *Et illuc Presbyteri Plebes suas adducant, &c.* [S. Cyprianus in Epist. ad Clerum Hispan. inter Conc. Hisp. tom. 1. pag. 203. *Felici presbytero & Plebibus consistentibus ad Legionem & Asturica, &c.* Contestatio Missæ 2. in Rogat. apud Mabillonium Liturg. Gall. pag. 265. *In hoc jejunio triduana humiliatione insistentes, invictum hoc signum cum Plebium cuneis præferentes, &c.* S. Paulinus Poem. 6. de S. Johanne Bapt.

Consona quem celebrat modulato carmine Plebes.]

PLEBES, Diœcesis, parœcia, districtus Episcopi vel Sacerdotis. Lucifer Calaritanus lib. 1. pro S. Athanasio: *An negabis, te exhonorasse Dominum, tollendo Sacerdotes è Plebibus, quos ordinavit ille?* Idem lib. 2. *Tulisti Episcopos e Plebibus.* Concilia Afric. can. 20. *Statutum est, ut Plebes, quæ in diœcesibus ab Episcopis retinentur, quæ Episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate ejus Episcopi, a quo tenentur, proprios accipiant Rectores, id est, Episcopos.* Quo loco Codex Canon. African. cap. 53. habet τὰ πλήθη. Capit. 72. λαοί. Collatio 1. Carthagin. cap. 65. *Nam in Plebe mea, id est, civitate Constantinensi, adversarium habeo Fortunatum.* Concilium Milevit. cap. 21. *Placuit, ut quicumque Episcopi quascumque Ecclesias vel Plebes, quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non repetierint ut causas suas, &c.* Concilium Carthag. VI. cap. 2. *Faustinus Episcopus Plebis Potentinæ, provincia Italia.* [Charta an. 1206. in Tabul. castri Blein. *Dedi B. Matthæo tres peceatas frumenti in perpetuum possidendas in tribu Mœnvili, quæ est in Plebe Ugon.*] Vide Concilium Carthag. I. cap. 5. 7. 12. Carthag. III. cap. 20. Acta Synodi Carthag. ann. 525. tom. 6. Spicilegii Acheriani pag. 5. 7. 9. 10. Canones S. Patricii cap. 24. 33. Capit. Caroli M. lib. 6. cap. 236. Concilium Ticinense an. 855. &c.

PLEBES, Ecclesia parochialis; Italis *Pieve*. *Ecclesia plebi congrua*, in Charta Angilrami Archiep. Viennensis to. 12. Spicilegii Acheriani. *Ecclesiæ baptismales, quas Plebes appellant*, in Synodo Pontigonensi an. 876. c. 11. *Plebes baptismales*, in Charta veteri apud Ughellum tom. 3. pag. 41. *Ecclesia Plebalis seu parochialis*, in Chronico Reichesperg. an. 1084. 1095. 1131. 1132. Synodus Romana an. 826. cap. 8. *Episcopi in subjectis baptismalibus Plebibus, ut certe propriis, diligenter curam habere debent.* Cap. 16. *Nulli Episcoporum liceat res immobiles de subjectis Plebibus, seu aliis locis piis in proprio usu habere, &c.* Concilium Valentinum III. an. 855. cap. 17. *Ut ipsa visitatio Plebium & parochialium Sacerdotum ... juxta canonicam institutionem fiat, &c.* Joannes Gualbertus Vallis Umbrosæ Abbas in Epist. *Dum autem parochias per Ecclesias baptismales, quas Plebes vocant, Episcopus circuit, &c.* Synodus incerta an. 904. cap. 12. *Ut singulæ Plebes Archipresbyterum habeant ... qui non solum imperiti vulgi sollicitudinem gerant; verum etiam eorum Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam jugi circumspectione custodiant.* Adde Synodum Pontigonensem cap. 7. Bulla Joannis IV. PP. apud Ughellum in Episcopis Æsernensibus: *Ædificavit Ecclesiam vocabulo S. Mariam, eamque in Plebem erectam dotavit suis propriis bonis.* Bulla Paschalis II. PP. apud Herimannum de Restaurat. S. Martini Tornacensis cap. 87. *Illis tantum Ecclesiis, quæ Plebes dicuntur, deberi decimas indicat.* Domnizo lib. 1. de Vita Mathildis cap. 16. *Sed & omnis Episcopus urbis Plebes vendebat, quas sub se quisque regebat.* Idem lib. 2. cap. 1. *Plebes, capellas, pretio clericis tribuebant.* Adde Bullam Innocentii PP. an. 1070. apud Franc. Mariam in Mathildi lib. 3. Innocentium III. lib. 13. Epist. 178. &c.

¶ PLEBES. Villas seu vicos parœciales *plebium* nomine appellare familiare est Britonibus. Vita S. Conwoionis sæc. 4. Bened. part. 2. p. 194. *Ille Conwoion quem quæris, filius cujusdam nobilissimi est viri, nomine Cononi, ... de Plebe Candiciaca, ex genere senatorio.* Ibidem pag. 201. *In illo die tradidit supradictus Nominoe quartam partem Plebis Bain sancto Salvatori... Placuit ei* (Ludovico Imper.) *quod Nominoe fecerat: ... insuper etiam totam Plebem Bain, sed & aliam Plebem, nomine Lancum, tradidit.* Ita hanc vocem apud Britones sæpius usurpatam iterum evincit Hist. Roton. Monast. l. 1. c. 48. &c. Hinc

PLEBICULA, Ecclesiola, [vel potius viculus, villula. Vita S. Conwoionis mox laudata ibidem pag. 203. *Illo vero die dedit Ludovicus Imperator abbati Conwoiono plebem, quæ dicitur Raunac, atque aliam Plebiculam, quæ vocatur Placia, necnon & aliam Plebiculam quæ nuncupatur Ardon.*] Charta Junkeni Archiepiscopi Dolensis, apud Augustinum du Pas: *Quandam Plebiculam, Gwerwinel nomine, cum silvis, aquis, &c.* Alia an. 1101. apud eumdem p. 624. *Nec non quandam Plebiculam, quæ vocatur Alaras quæ erat dedita victui dictæ Congregationis, ditioni Prioris qui præesset illi loco, in perpetuum contulit.*

¶ PLEBS.

¶ Plebs, Conventus publicus. Leges Lotharii apud Muratorium to. 2. part. 2. col. 138. *Ostenditur* (Charta) *ante Episcopum, & Comitem, & judicem vel vicarios, aut in Plebe, ut veraces esse cognoscantur.*

¶ Plebs Parva, Plebecula, Gall. *Populace, petit peuple* Charta apud Lobinellum tom. 2. Histor. Britan. pag. 555. *Et cum gentes parva Plebis & alii ponerent paleas & pannos in via sua, &c.*

Plebes, dicta etiam Ecclesia Cathedralis seu Episcopalis. Charta Caroli Calvi pro Ecclesia Parisiensi in Pastorali minore Eccl. Paris. & in 9. Regesto Philippi Pulcri Reg. Franc. ch. 5. ex Tabul. Regio: *Ideoque dum pluribus habetur pracognitum, qualiter Ecclesia Parisiaca, qua est in honore S. Maria matris Domini nostri Jesu Christi, & S. Stephani Protomartyris, & S. Dionysii, & S. Germani, & S. Marcelli, vel S. Clodoardi Confessoris, vel caterorum dominorum, quorum pignera in ipsa Plebe vel in ipsa Ecclesia Parisiaca adunata requiescunt, &c.* Occurrit ibi non semel. [Ubi *plebem* malim de diœcesi seu districtu Episcopi interpretari; quod cuique attente legenti patebit.]

Plebas, Decimæ Ecclesiasticæ, quæ ad *plebanos* vel ad plebanas Ecclesias pertinent. Concilium anonymum anno 904. cap. 10. *Ut Plebes Ecclesia nullatenus aut Comitibus, aut Episcoporum vassallis, aut allis Laïcis in beneficia tribuantur.* Petrus Damian. lib. 4. Epist. 12. *Sunt etiam qui Plebes saecularibus tradunt.* Et mox: *Quid est enim decimas in usum secularium vertere, nisi mortiferum eis virus, quo pereant, exhibere? huc accedit quod & Plebesanis justa datur occasio, ut matricibus suis Ecclesiis obedientiam subtrahant, ut non eis legitima decimarum tributa persolvant.* Vide *Alsate* 1.

Plebanus, Parœcus, Curio, Sacerdos, qui *plebi* præest, Italis *Piovano*, [Gallo-Belgis *Pleban.*] Balbus in Catholico: *Plebanus, dominus plebis. Presbyter, qui plebem regit*, apud Gregorium lib. 3. cap. 3. Burchardus de Casib. S. Galli cap. 21. *Immo etiam Plebanos & Clericos minoris ordinis cohibuit. Sacerdos plebanus*, in Chronico Reichersperg. ann. 1143. *Clerici plebani*, eidem Burchardo cap. 13. [Charta Henrici IV. Ducis Slesiæ an. 1288. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 427. *Dominus Petrus notarius noster olim Plebanus in Olsnitz, nunc autem Prapositus S. Crucis.* Occurrit præterea in Charta an. 1196. inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 498. Vide *Annona missalis.*]

☞ *Plebanum* vero maxime vocant in Ecclesiis Cathedralibus seu Collegiatis canonicum, cui plebis earum jurisdictioni subditæ cura committitur. Statuta Eccl. Argent. an. 1435. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 532. *Statuimus ut promissarii seu prabendarii parochialium ecclesiarum suis Plebanis seu viceplebanis reverentiam exhibeant.*

Viceplebanus, Curionis Vicarius. Vide Gretzerum in Episcopis Eystetensibus pag. 458.

Plebesanus, apud Petrum Damian. lib. 4. Epist. 12. & apud Rainerum contra Valdenses cap. 9.

¶ Plebalis Ecclesia, Parœcia. Gerohus Præpos. Reichersperg. de corrupto Eccl. statu apud Baluz. tom. 5. Miscell. pag. 217. *Qui vero sine lege claustrali sub lege sunt canonum, sive ab Episcopo, sive ab Abbate, vel Preposito in ecclesiis Plebalibus ponuntur, secundum canones ibidem stipendiandi sunt.*

¶ Plebana Ecclesia, Eadem notione, in Chron. Mellic. pag. 53. *Dotavit* (Leopoldus IV. Austriæ Marchio Mellicensem ecclesiam) *quinque ecclesiis Plebanis, cum suis partibus decimationis.*

¶ Plebeia Ecclesia, Eodem significatu. Vita S. Audoeni Episc. Rotomag. apud Surium 24. Aug. pag. 259. *Eadem cura & diligentia vicos publicos & Plebeias ecclesias fundavit.*

Plebesana Parochia, in Vita Altmanni Episcopi Pataviensis sub finem: *Hac cum solenni processione plebis Plebezana parochie, qua Tuln vocatur ad memoriam B. viri ducta venisset.* [Litteræ Otakeri Styr. Ducis an. 1188. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 175. *Capellas duas mea ditionis quas a plebano jure absolutas .... monasterio Admuntensi potestativa manu contradidi, eo tenore, ut si posthac Plebesana ecclesia in Lacgneb ... ab Admuntensi cœnobio ablata forte fuerit, &c.*]

¶ Plebisanus, Qui *Plebano* subest, parochianus. Miracul. B. Wernheri tom. 2. April. pag. 726. *Plebisanus ecclesia Baiberacensis, &c.*

Plebanatus, *Dignitas vel districtus plebani*, Ugutioni & Balbo. Thomas Archid. in Hist. Salonitana cap. 19. *Plebanatum Ecclesia S. Anastasia contulit nepoti suo.* Occurrit præterea apud Innocentium III. lib. 15. Epist. 198. 199.

¶ Plebatus, Parœcia, districtus *plebani*. Charta Aimerici Episc. Cæsenat. an. 1274. apud Ughellum tom. 2. Ital. Sacræ: *Insuper largior, do, trado ... in perpetuum canonicam portionem testamentorum & aliarum ultimarum voluntatum de jure spectantium mihi meisque successoribus ab hac hora in antea in perpetuum per totum Plebatum dicta plebis S. Mauri* Latiori significatu, pro districtu nimirum Archipresbyteri ruralis, usurpatur in Vita B. Finæ Virg. tom. 2. Mart. pag. 241. *Rector ecclesia S. Maria de Alica, Plebatus S. Gervasii, Lucensis diœcesis.*

PLEBESCERE, Ugutioni, ex Glossis Isid. à *plebs; Plebeo, bes, plebem imitari, vel alloqui, unde Plebesco, & Plebicito, plebem imitari, vel alloqui, vel commovere.* Alanus in Planctu naturæ: *Alii dum scurrilis generis vilitate Plebescunt, verbo tenus se sanguinis generositate exaltant.* Rursum: *Vestes vero nunc grossioris materia vulgari artificio Plebescere, nunc subtilioris materie artificiosissima contextione crederes superbire.* Idem in Anticlaudiano in Præfat. *In hoc etiam nulla vilitate Plebescat, &c.* Adde lib. 1. cap. 4. 5. lib. 8. cap. 1. Interdum est in modum plebis & numerose convenire. Hildebertus Episcop. Cenoman. Ep. 33. *Semen erat informe, nec adhuc ex hac humo materia emerserat, cum tibi servorum familia Plebescerent, designarentur honores, divitia fruerentur.*

¶ PLEBIALIS, Plebeius, infimus de plebe. Vita S. Reguli tom. 3. Martii pag. 819. *Ideo Nobilium, mediocrium & Plebialium accessui pio amore dilectionis, pietatis gremium aperiens, &c.*

¶ PLEBICITARE. Vide *Plebescere* & *Plebiscitum.*

PLEBICTEA. Vetus Charta in Chronico Beneventani Monasterii pag. 588 *Ut habeat potestatem eam* (Ecclesiam) *dandam in Plebictea parte esse voluerunt, aut subtrahendam.* Puto legendum, *in plebem, ea, &c.* id est parochiam.

¶ PLEBICULA. Vide in *Plebes.*

¶ PLEBILIS Clericus, Parœcus, curio. Libellus de Remediis peccat. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 27. *Si post Clerici Plebilis obitum*, xx. *dies in pane & aqua. Si post anachorita, vel scriba, vel episcopi, vel principis magni, vel regis magni obitum* xv. *dies in pane & aqua.*

¶ PLEBISANUS. Vide in *Plebes.*

PLEBISCITUM, Conventus plebis. Jo. de Janua: *Plebiscitare, plebem imitari, vel alloqui, vel vocare, &c.* Catholicum parvum: *Plebicitum, establissement ou ordre de peuple. Plebicito, ensuivre le peuble, ou émouvoir, ou assembler.* Andreas Silvius Marcianensis in

Chronico cap. 12. *Quo etiam tempore Boecius, vir literarum studiis clarissimus, Senatusconsultum atque Plebiscitum prudentissime administrans, ab eodem Theodorico Arriano gladio extinctus est.* Et cap. 22. *In commune placuit arma corripi: profugis & viduis subveniri: Plebiscitum acclamatur: ab utrisque partibus in Carbonarias conveniatur*, &c. Ubi *plebiscitum* idem valet ac *placitum*, quomodo usurpat Radulphus de Hengham in Summa magna cap. 6. initio.

PLEBISCITUM, Statutum. Glossa ordinaria ad Wichbild Magdeburgense in proœmio sub finem: *Praterea Imperator ille gloriosus Otto, inter alia praclara opera, Maideburgum erexit, jusque municipale, quod pra manibus habemus, ex Speculo Saxonum, seu jure provinciali excerptum, appositis etiam nonnullis juxta eorum arbitrium Plebiscitis, civitati statuit*, &c. Eadem ad art. 1. *Ex jure provinciali quod Speculum vocatur, extractum est certis quibusdam Plebiscitis superadditis.* [Chronic. Petri Azarii ad ann. 1312. apud Murator. to. 16. col. 305. *Quo tempore in ipsa civitate fuerunt leges & Plebiscita facta.*]

PLEBISCITI, qui Plebiscitis, seu conventibus publicis interesse solent. Vita S. Drausii Suessionum Episcopi: *Convocat ergo seniores & Plebiscitos, quorum consilio & astu solitus erat de majoribus aliquid agere, vel dijudicare omnimodis rebus.*

1. PLEBIUM. Decretio Chlotarii II. cap. 8. *De servis Ecclesia aut fisci vel cujuslibet quicunque inculpatur, ad sortem veniat, aut ad Plebium promoveatur, aut ipse prerius a domino reformetur: nam probati periculo subjacebunt.* Vide *Plebeium*.

☞ Legendum ibi *aneum* vel *inium*, ut in MS. codice, monet Bignonius: nam, inquit, de sortibus hic agitur & purgationibus. Eccardus in Lege Salica pag. 170. *Plebeium* edidit & laicum interpretatur. Neutrum placet: malim, si mendum non est, de conventu publico intelligere.

¶ 2. PLEBIUM, PLEBEIUM, Locus publicus, platea, vicus. Oberti Cancellarii Annal. Genuens. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 327. *Namque multa conjurationes per urbem nostram hinc inde facta fuerant ... etenim per Plebia nostra rixa & factiones semper tempore litis civilis aderant.* Ibid. col. 328. *Elegerunt tandem ut irent per Plebeia cum parentibus, ut forte in domibus aliquos de malefactoribus capere possent.* Rursum: *Nam insultationes, homicidia, furta, rapina, incendia per Plebia nostra sapissime fiebant.*

¶ PLEBS, Eadem notione qua *Plebium* 2. Statuta Mutin. rubr. 202. fol. 38. *Sdugarium quod vadit juxta viam S. Petri de Citanova caveatur, & projiciatur terra versus campos a domo quondam Terelmini usque ad Plebem juxta viam*, &c. Vide *Plebes*.

¶ PLECHA, Circulus doliaris, Massiliensibus *Plecher*, à Latino Plectere. Charta an. 1336. in Tabul. S. Victoris Massil. *Duas magnas tinas vinarias bonas & pulchras cum Plechis.* Hinc

¶ PLECHATA CUPA, Quæ est ejusmodi *plechis* munita, Massil. *Un tonneau plechat.* Charta ann. 1436. ex eodem Tabular. *Unam cupam vini Plechatam*, &c.

¶ PLECHIUM, Peplum muliebre, maxime viduarum. Statuta Arelat. MSS. tit. 52. *Nulla meretrix tanquam vidua sit ausa portare Plechium vel velum in capite, quod si fecerit, qualibet proba mulier habeat potestatem auferendi.*

PLECIA. Gloss. Arabico-Lat. *Bombycina, id est, Plecia*, forte *Plecta*. Vide mox

1. PLECTA, ex Gr. πλεκτή. Gloss. Lat. MS. Reg. cod. 1197. *Parma, plecta, clipeum, scutum, defensaculum.* Ugutio: *Plecta, nexio cum virgulis.* Joan. de Janua: *Plecta, quilibet nexus ex virgulis, vel papyro, vel carecto factus, unde cofinos faciebant: unde hac plectula. Josephus lib. 8. Erant crateres & crispantibus plectulis facta. Plecta etiam dicitur calix duas ansas habens, idem & caracter, secundum Ugutionem.* Regum 3. cap. 7. 29. *Et inter coronulas & Plectas, leones & boves & Cherubim.* Gr. edit. Καὶ ἐπὶ τὰ συγκλείσματα αὐτῶν ἀνὰ μέσον ἐξεχομένων, λέοντες καὶ βόες καὶ χερουβίμ. Ubi Glossa: *Tabula, quibus bases facta sunt, quadrata fuerant, in quibus rotunda erant formula, qua coronula, sive Plecta appellantur, circuli quidam erant.* Histor. Miscella lib. 16. pag. 471. *In capite autem pannum gemmatum habentem ex utroque ligamento Plectas quatuor.* Ubi Theophanes pag. 207. σειρὰς τέσσαρας habet. Pelagius in Vitis Patrum libello 5. §. 5. *Faciebat quoque Plectam de ipsis palmis, & consuebat usque ad horam sextam.* Habes etiam in Vita Macarii Ægyptii cap. 11. in Vita S. Posthumii cap. 2. & alibi non semel. S. Hieronymus Epist. 4. instituens Monachum: *Vel fiscellam texe junco, vel canistrum lentis Plecte viminibus.* Vide Epist. 114. Jacobus de Cessolis de Ludo Scaccorum, apud Spelmannum: *Loricam habuit in corpore, Plectas in pectore ferreas, ocreas in tibiis*, &c. Vide *Platas*, *Platura*.

¶ 2. PLECTA, Mulcta qua quis plectitur. Charta Alfonsi Regis Castellæ apud Stephanot. tom. 3. Fragm. Hist. MSS. *Praterea pranominato S. Johannis & universo ejusdem Capitulo pradicta ratione dono & solemniter concedo medietatem de omni Plecta, tam de homicidio quam de omni pedido & de omni regali exactione & servitio, qua ratione vicina urbis in barrio S. Johannis exigentur.*

PLECTARE, Plectere, virgultis implexis locum claudere. Charta ann. 1115. pro fundatione Abbatiæ Landesii in diœcesi Bituric. *Dederunt etiam eis terram ad operandum & excolendum, nemus autem ad claudendum & Plectandum, quantum sibi necessarium foret.* [Le Roman *de la Rose* MS.

Et li portier les murs hourdoient
De fors closer refuscicés,
Tyssues de verger Pleicés.]

Vide *Plaxitium*, *Pleisseicium*.

PLECTETUM, pro *Placitum*, ex Gallico *Plet*, Charta Ludovici Transmarini Regis Fr. sic clauditur: *Actum in Plectetis, quod fuit in villa, qua dicitur Trisiaro, 6. Id. Junii, Ind. 8. anno autem 14 regnante Ludovico Rege*, in Probat. Histor. Verginensis pag. 42.

¶ PLECTIO, Pœna. Charta Agnetis Ducissæ Slesiæ ann. 1369. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 405. *Ad capitis Plectionem & membri mutilationem se extendens in oppido Lobbow.*

¶ PLECTRIPOTENS, Musices & poeticæ peritus. Sidonius lib. 9. Epist. 13.

Qua Flaccus lyricen Pindaricum ad melos
Fraxis flexit equos Plectripotentibus.

1. PLECTRUM, Ferrum, quod interius ex utraque parte campanam feriens sonum reddit, Durando lib. 1. Ration. cap. 4. num. 5. Vide *Batillus*.

¶ 2. PLECTRUM, *Gubernaculum navis*, Joh. de Janua. *Gouvernail de nef, ou langue, ou archet de vielle*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Silius lib. 14. v. 403.

Deduxit velum & residentis puppe magistri
Affixit Plectro dextram.

¶ 3. PLECTRUM, Alia notione, in Carmine Ermoldi Nigelli pro Ludovico Imper. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 69.

Aurea mox geminos constringant vincla lacertos,
Femora gemmatus balteus ejus obit,

Et caput insigni donatur rite corona;
Perstringuntque pedes aurea Plectra suos.

Ubi Cl. Editor: Sipontino teste, inquit, *Plectrum* interdum est appellatum Calcar æneum, quod olim addebatur gallis gallinaceis inter se pugnaturis; qui mos apud Britannos viget. Num ergo calcaria hic innuuntur? an pro *Plectra* legendum *Plata*, aut aliquid aliud? Calceamenta hic designari video, quæ Monachus Sangallensis lib. 1. cap. 36. Francorum Regibus fuisse *forinsecus aurata* scribit.

¶ PLEDURA, Modus agri. Vide *Pleidura*.

¶ PLEGAGIUM, PLEGERIA, PLEGIA, &c. Vide in *Plegius*.

PLEGIUS, Fidejussor, Gallis *Plege*. Jura & Consuetudines Normanniæ cap. 60. *Plegii dicuntur personæ, quæ se obligant ad hoc quod qui eos mittit, tenebatur. Plegiorum autem quidam sunt simplices, & quidam debitum retinentes, &c.* Regiam Majestatem lib. 3. cap. 1. §. 6. *Cum autem creditur alicui, solet illud plerumque credi sub Plegii datione, quandoque sub vadii positione, quandoque sub fidei obligatione, &c.* Adde §. 5. seqq. [Charta ann. 1219. apud Menestier. Hist. Lugdun. pag. 45. *Et in amore requirimus quatenus sitis Plegii & debitores in manu Poncii de Chaponay.*] Will. Brito lib. 1. Philippid.

A Duce sufficiens fit Regi cautio, missis
Obsidibus, Plegiis, juramentoque recepto.

Occurrit apud Matth. Paris, & alios non semel.

☞ *Plegii* seu fidejussores interdum assignati domini capitales à feudalibus suis. Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 228. *De hac venditione & conventione in perpetuum firmiter tenenda misit Willelmus Plegios per fidem Willelmum de Ploasmo de cujus fevo molendinum erat, &c.*

PLEGIUS. Thierricus Valliscolor in Urbano IV. PP.

Per Plegios plures reddere damna cavent.

¶ PLEGIA, ut *Plegius*. Charta an. 1160. apud Miræum tom. 1. p. 704. *Ego* (Theodoricus Flandr. Comes) *& filius meus Plegia fuimus.... Homines quoque Ingerranni fide & juramento Plegias se interposuerunt.* Instrum. an. 1293. apud Rymer. tom. 2. pag. 614. *Invenit Plegiam de relevio suo prædicti Comitatus.... & insuper invenit Plegiam ad faciendum dominum Regem habere scriptum de resignatione.* Hunc *Plego de droit* vocat vetus Consuetud. Britan. art. 129. *Donner Plege parlant*, in Lodunensi cap. 1. art. 24 dicitur de eo qui aliquem *plegium* seu fidejussorem constituere tenetur, ita ut res suas in *plegium* mittere illi non sufficiat.

¶ PLEGIUS PER FIDEM, Qui fide interposita fidejubebat. Tabul. Meldense: *Unde Plegii per fidem fuerunt, Matheus, &c.*

¶ PLEGIUS DE PROSEQUENDO, Fidejussor de lite peragenda, *Plege de suivir sa clameur*. in Consuet. Norman. Vox fori maxime Anglici, Nostris tamen non penitus ignota. Præceptum Philippi Aug. an. 1190. apud Rigord. sub eodem anno: *Præpositis insuper nostris & baillivis prohibemus, ne aliquem hominem capiant, neque averium suum, quamdiu bonos fidejussores dare voluerit de justitia prosequenda in Curia nostra, nisi pro homicidio vel murtro, vel raptu, vel proditione.*

PLEGIUM, Vadimonium, *Plege*. Matth. Paris an. 1264. *Excommunicati non debent dare vadium ad remanentiam, nec præstare juramentum; sed tantum vadium & Plegium standi judicio Ecclesiæ, ubi absolvuntur.* [Charta Johannis Reg. Angl. in Libro nigro Scaccarii pag. 379. *Insuper totam terram Angliæ & Walliæ nobis in Plegium posuit.* Statuta Roberti III. Reg. Scot. c. 2. §. 5. *Et postea cum ad præsentiam sui superioris domini accesserit, ante exitum anni & diei; prædictas terras suas ad Plegium liberari petat*: hoc est, inquit Spelmannus, sub fidejussione restituendi eas, si in lite ceciderit. Infra §. 7. *Tenens qui tenementum sic recognitum petit ad Plegium, &c.*]

¶ PLEGII VADIUM, Res ipsa in *plegium* seu vadimonium data. Charta Philippi Aug. Reg. Franc. an. 1187. in Tabul. Archiepisc. Senon. *Nullus in die mercati vel feria in villa vadium Plegii sui capiat, nisi die simili plegiatio illa facta fuerit.* Hæc de bonis *plegii* seu fidejussoris quæ obsignari vetantur, intelligenda existimat D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. Franc. pag. 74. Adde Chartam an. 1216. apud Thomasser. in Biturig. pag. 83.

FRANCUM PLEGIUM, & in eo esse dicebatur, qui in *decenna* erat, seu decem hominum collegio, qui sibi invicem *plegii* erant, ac fidejussores erga Regem de damno ab eorum quolibet illato restaurando. Bracton. lib. 3. Tract. de Corona cap. 10. §. 1. *Omnis homo sive liber, sive servus, aut est, aut debet esse in Franco Plegio, aut de alicujus manupastu, nisi sit aliquis itinerans de loco in locum, qui non plus se teneat ad unum quam ad alium, vel quid habeat, quod sufficiat pro Franco Plegio, sicut dignitatem, vel ordinem, vel liberum tenementum, vel in civitate rem immobilem... & in Franco Plegio esse debet omnis, qui terram tenet & domum, qui dicuntur Husfastene, & etiam alii, qui illis deserviunt, qui dicuntur Folghères, &c.* Vide quæ hac de re adnotavimus in voce *Friborga*.

VISUS FRANCI PLEGII, est ipsa inquisitio aut examinatio, an omnes, qui duodecimum annum attigerunt, & ultra, *liberum plegium* habeant, id est sponsorem capitalem, quod Regis pacem conservabunt, seu an in *decenna* aliqua sint. Bracton. loco citato: *Secundum Leges Eduardi Regis, omnis qui est ætatis 12. annorum, facere debet sacramentum in Visu Franci Plegii, quod nec latro vult esse, nec latroni consentire, &c.* Hæ autem inquisitiones bis quotannis fiebant à Vicecomite. Idem lib. 3. tract. 2. c. 35. *Pertinet ad Vicecomitem Visus Franci Plegii in turnis suis duobus, singulis annis, per hundreda & Wapentakia faciendis.* Videlicet *semel post Pascha, & iterum ad terminum S. Michaelis*, ut est in Charta libertatum Angliæ apud Matth. Paris an. 1215. pag. 180. & in Fleta lib. 2. cap. 52. §. 2. Omnes autem ad eos Conventus de *visu franci plegii* convenire tenebantur. Thomas Walsinghamus pag. 268. *Ut essent in libertate pares domini, & quod non essent cogendi ad curias, nisi tantummodo ad Visum Franci Plegii bis in anno.* Nisi speciali privilegio quis eximeretur, quod *quietum esse franco plegio* appellabant, ut est in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 310. Cujusmodi autem essent inquisitiones: quæ fiebant in *visu franci plegii* à Vicecomitibus, pluribus habet Fleta lib. 2. cap. 52. Atque id olim apud Anglos obtinuit: sed hodie statur juramento cujusque, qui annum duodecimum implevit.

☞ Jus vero tenendi *Visum Franci Plegii* inter regalia non ita recensetur, ut aliis omnino communicari non possit: id enim non raro Ecclesiis, Monasteriisve, aut nobilibus à Principibus concessum multa probant. Charta an. 1083. apud Kennett. Antiq. Ambrosd. pag. 60. *Ecclesia S. Georgii data fuit fratribus Osen. & habet ibidem Visum Franci Plegii & totum regale servitium.* Alia an. 1288. ibid. p. 313. *Johannes filius Nigelli sen. summonitus fuit ad respondendum domino Regi de placito quo warranto clamat habere Visum Franciplegii de tenentibus suis in Borstall. ....Et Gilbertus de Thornton qui sequitur pro Rege*

dicit, quod Franciplegium est quadam libertas regia mere spectans ad coronam & dignitatem domini Regis, contra quam lunga seisina valere non debet ... Pradictus Johannes per attornatum suum dicit ... quod reddit decem solidos pro habendo Visu Franciplegii de tenentibus suis, & quod ipse & omnes forestarii qui tenuerunt pradictam bidam terra, semper habuerunt Visum Franciplegii.

☞ Bis quotannis tenebatur *Visus Franci Plegii*, ut supra monuit D. Cangius; at de regio id intelligendum: alii quippe semel in anno interdum congregabantur. Charta ann. 1292. apud eumdem Kennett. pag. 319. *Ballivi Comitis Glenc. venient quolibet anno semel ad tenendum Visum Franciplegii.* Alia an. 1298. pag. 331. *Quod cum dom. Johannes de Diggeby .... accessisset ad Visum suum tenendum, prout mos singulis annis existit, &c.*

☞ Tenebantur *Visus Franci Plegii*, ut & placita apud Gallos, in locis apertis, publicis, sub dio, nisi propter aeris incommoda in ædibus convenire cogerentur qui aderant. Charta mox laudata pag. 333. *Et fuit locus tenendi Visum ibidem in quadam viridi placea in villa de Knystinton contra domum quamdam Hugonis de Gardino, & in tempore pluviose, per licentiam ballivi Prioris aliquando Senescallus tenuit Visum ibidem in curia Prioris, & aliquando in domibus aliorum tenentium in villa pradicta.*

☞ A vassallis quædam pensitatio exigebatur pro *Visu Franci Plegii*. Charta eadem ibid. *Ibidem tenuit Visum per annum levandu de eadem villata* XII. *denarios de recto Visu pro omnibus.* Quæ præstatio *Visus Franciplegii* dicitur in Charta an. 1447. apud Calmet. tom. 3. Hist. Lotharing. col. 198.

Adventus *ad Visum Franci Plegii*, inter onera recensentur in Charta Edwardi III. Regis Angl. in Monast. Anglic. tom. 2. pag. 832.

Franciplegia, unica voce, in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 22.

Plegium Liberale, Idem quod *Francum Plegium*, id est, plegium hominum liberorum. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 8. *Statutum est, ut à* 12. *atatis sua anno & in hundredo sit, & decima, vel Plegio liberali, quisquis were vel wite, vel jure liberi dignus curat æstimari.* Leges Willelmi Nothi: *Omnis homo qui voluerit se teneri pro libero, sit in Plegio, ut plegius eum habeat ad justitiam, si quid offenderit.*

¶ **Plegium Planum**, Simplex, non dato videlicet vadimonio, nec fide interposita. Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 228. *Misit Willelmus Plegios per fidem Willelmum de Ploasmo, de cujus feve molendinum erat, ... & in Plano Plegiu Gaufridum de Dinam & filium ejus Oliverium.* Vide supra.

☞ Clericorum maxime proprium erat ejusmodi *plegium*; religio quippe fuit ab ipsis, uti à laicis, fidei sacramentum exigere. Tabular. Calense ann. 1209. *Laudante hoc filio ejus Arnulpho & Agnete uxore ejus, qui etiam Plegii sunt fide interposita de recta garancia, & dom. Hugo Miles de Marelio similiter fide interposita fidejussit, & Garinus Meldensis archidiaconus hoc similiter sine fidei interpretatione fidejussit.*

Plagiare, Fidejubere. [Charta ann. 1191. inter Instrum. tom. 3. Gall. Christ. col. 123. *Insuper dom. Willelmus Rhem. Archiep. & dom. L. Morinensis Episc. autenticorum suorum auctoritate confirmari feci & Plegiare.*] Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 43. *Jure potest eum Plegiare.* Adde Regiam Majest. lib. 3. cap. 1. pluries: nostris vulgo *Pleger*.

☞ Quid inter *Plegiare* & *warantizare* intersit expiscari licet ex Hovedeno Annal. Par. poster. Ric. I. *Preceperunt homines Archiepiscopi, qui calumpniati fuerant de robberia, capi & incarcerari. Et quamvis Archiepiscopus warantizaret, non tamen potuit eos Archiepiscopus Plegiare.* Vide *Warantus*.

Plegiatio, Ipsa fidejussio, in Regiam Majest. lib. 3. cap. 1. 5. 8. 9. 14. 19. [Charta an. 1236. in Tabular. Meld. *Plegios erga dictum Episcopum se constituerunt & garantitores; ita ut quod quolibet eorum in solidum de dictis Plegiatione & garancia teneatur.*] *Plegement*, in Consuetud. Britann. art. 27. 38. 131. 172.

Plegagium, Plegiagium, Fidejussio. Matth. Paris an. 1250. *Et sic sub electorum fidejussorum Plegagio dimissus.* Alibi *Plegagium* habet. Adde Glanvillam lib. 10. cap. 5. Quoniam attachiam. cap. 49. [& *Madox* in Formul. Angl. pag. 77.]

¶ **Plegeria**, Eadem notione, *Plegerie*, in Consuet. Hannon. cap. 98. Sollens. tit. 32. art. 1. 4. 5. Baion. tit. 9. art. 41. Labourt. tit. 18. art. 1. 5. 6. Charta an. 1213. ex Bibl. Reg. *Quitos clamavit .... plegios eorumdem de omnibus debitis & Plegeriis erga dictum Judeum.* Charta Galcheri Comit. S. Pauli an. 1216. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 853. *Blancham illustrem Comitissam Trecensem plegiam constituimus erga nobilem virum H. Comitem Barri-ducis .... Si autem occasione hujus Plegeria domina Comitissa aliquod damnum incurreret, &c.* Charta an. 1268. ex Bibl. Regia: *Loquel home icil aveent mis en Plegerie por eaus envers Lombars, &c.* Statutum an. 1320. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 580. *Tuit li vendeurs de poisson de mer donneront chacun Pleigerie de seixante livres Parisis.*

Applegiare, Plegium seu vadem dare: *Appleger & cautionner*, in Consuetud. Altissiod. art. 135. Juliodun. cap. 1. art. 25. cap. 11. art. 2. Turon. art. 370. Pictav. art. 264. 279. 295. Rupell. art. 58. 59. Andegav. art. 69. 146. 167. 171. Cenoman. &c. Concilium Rossiacense an. 1258. cap. 5. de Clericis: *Ne agant, vel respondeant, vel se Applegient in foro seculari, de his, qua ad Ecclesiasticum, non ad forum pertinent seculare, &c.* Concilium Turonense ann. 1282. cap. 10. *Item pracipimus, Potestates, Ballivos, & quoscumque alios justitia secularis ministros, qui ullomodo personas Ecclesiasticas, pro eo, quod super possessionibus, redditibus, & rebus aliis quibuscumque, quas Ecclesiarum & Beneficiorum, seu administrationum suarum nomine & ratione possident, se Applegiaverunt, vel Contraplegiaverunt coram eis, &c.* Tabularium Grandimontense anno 1316. *Eidem procuratori nostro plenam & liberam potestatem agendi, ... libellum, seu libellos dandi & recipiendi, Applegiandi & Contraplegiandi, exigendi; &c. Applegiationem facere de homine, Applegiamenta & Contraplegiamenta*, in Regesto Parlam. B. fol. 79. Vide Sanjulianum in Antiq. Cabilonensibus pag. 405. *Applegement & Contraplegement*, in Consuetud. Juliod. cap. 2. art. 13. cap. 37. art. 5.

☞ Vocem hanc minus dilucide exposuit doctissimus Cangius; *plegium* quidem seu vadem dare interdum sonat: sed sæpius *Applegiare* est Querelam instituere, ut quis rem aliquam obtineat, aut amissam recuperet; atque ea notione accipienda hæc vox in locis à Cangio laudatis. Is autem *Applegiare* dicebatur, quod *plegium* seu pignus daret in commodum rei cessurum, si ipse actor causa vel querela caderet: *Contraplegiare* vero reum dicebant, cum dato sufficienti *plegio*, rem possessam contra actorem sibi in judicio asserere contendebat. Hæc aperte docet vetus Consuetudo Andegav. apud *du*

Laurere in Gloss. Juris Gall. v. *Applegement: Sont nommez Applegemens & Contr'applegemens par coutume, ... quand aucun se dit dessaisi par autre de sa chose, soit meuble ou heritage, & il en met celuy en procez a cause de la dite saisine: disant la dite saisine des dites choses luy appartenir, & requiert que les parties presentes, sequestration soit faite en main de justice de la dite chose de quoy il dit avoir été dessaisi, la justice ne le doit pas croire de sa simple parole, & ne doit pas recevoir la sequestration estre faite de chose, que autre possede, s'il ne baille Plege .... & si ledit deffendeur se Contr'applege en advouant à soy la saisine de la dite chose, ou s'applege seulement, & il baille Plege, lors la chose doit demeurer en main de Court jusqu'à la fin du proces .... & ainsi pour cause desdits Pleges, que baillent lesdits demandeur & deffendeur chacun de son coste, ils sont nommez & appellez par la dite Coutume Applegemens & Contr'applegement.* Adde vet. Consuet. Pictav. lib. 2. cap. 19. & Stabil. Franc. cap. 63. lib. 1. *Se appleger, ou complaindre*, in Consuet. Lodun. cap. 1. art. 25. cap. 11. art. 2. & in vet. Turon. cap. 1. art. 25. cap. 12. art. 2. cap. 25. art. 7. cap. 27. art. 5. *Faire applegement*, in laudata Lodun. cap. 1. art. 23. & in vet. Turon. cap. 1. art. 23. quod in recentiori art. 27. dicitur *Former complainte.* Charta Durandi Episc. Cabilon. an. 1221. apud Cuileium in Histor. Cabilon. *Liberi sunt ab omnibus coustumis, nec debent Applegiare de forefacto, nisi coram Domino suo unusquisque.* Vide Gloss. Juris Gall. loco citato.

☞ Vox etiam nota in rebus feodalibus; quo potissimum sensu, discimus ex vet. Stylo Andegav. tit. *d'Applegement privilegié: Si aucun seigneur de fié a prins & saisi en sa main aucune chose tenue de luy pour aucun cens ou devoir ou autre cause, le sujet qui tient icelle chose peut venir requerir delivrance da sien o Plege, & offrir à le bailler à son seigneur, bailly ou procureur, & le Plege present offrir à le pleger. Et si le dit seigneur, ne ses officiers ne lui veulent faire delivrance, ne faire raison, le sujet peut faire Applegement contre le seigneur qui luy a fait tort, force & de nouvel depuis an & jour en ça, en detenant le sien, (& nommera quoy) a tort & sur refus de plege.*

¶ Applegiamentum, Querela, *Applegement, ou complainte possessoire*, in Consuet. Andegavens. art. 167. & alibi. Statutum Ludovici X. Reg. Franc. an. 1315. tom. 1. Ordinat. pag. 622. *Item, super eo quod Curia nostra de novo recipit Applegiamenta a subditis dicti Ducis* (Britanniæ) *in ejus prejudicium, sicut dicit. Respondemus eidem quod hujusmodi Applegiamenta recipi de cetero nullatenus permittemus.* Statuta Eccl. Nannet. an. 1385. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 968. *Ne in eodem foro litigent per Applegiamenta vel querelas justitia seu potestati sæculari deferendo.*

¶ Contraplegiamentum, *Plegium* seu vadimonium à reo datum, qui contra actorem causam suam est prosecuturus, *Contr'applegement*, in Consuet. Lodun. cap. 2. art. 13. cap. 37. art. 5. in vet. Turon. cap. 2. art. 13. & in Pictav. art. 16. 385. 397. &c. Charta Philippi V. Reg. Franc. in Tabul. S. Capellæ: *Anais singulis de catero satisfiet de eisdem firmis & redditibus, ... retentis nobis & successoribus nostris Regibus Francorum in locis prædictis omnimoda justitia, alta & bassa, omnique commodo Contraplegiamentorum dictarum firmarum, in casu in quo dictis firmariis firmas dimitterent prædictas: in quo siquidem casu nos dictum commodum retinentes, pretium firmarum, de quibus Contraplegiamenta perciperemus commodum .... sibi præficere teneremur.* Ubi *Contraplegiamentum* videtur esse vadimonium, quod quis in fidejussionis suæ pignus constituit; idem quod

¶ Contraplegium, Gall. *Contreplege, contregage.* Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. sæc. 12. *Posuit Michael Caillou frater prædicti Osini de suo hereditagio ad valentiam prædicta terra & domus in Contraplegium, & idem Osinus prædictus de suo hereditagio ad valentiam prædicta terra & domus similiter in Contraplegium.* Occurrit ibi non semel. Charta ann. 1256. in Chartul. S. Mellani Pontisar. *Droco molendinarius de Drincurta & Eustachia uxor ejus dederunt in Contraplegium quoddam herbergamentum cum virgulto dicto herbergamento tenenti.* Vide *Contraplegium* suo loco.

¶ Retroplegia, Eadem notione. Charta ann. 1180. ex Tabul. S. Mariani Autiss. *Quod si facere noluerint, aut ipse Garnerius pactum quod se tenere plevivit non servaret, res suas misit in Retroplegias, ut ad eas canonici se verterent.*

Implegiare, In *plegium* mittere. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 5. *Si accusatus inducias competentes, & respondendi vel defendendi licentiam legitimam habuit, ne dissaisiatus, vel implegiatus, vel illegiatus, vel surreptione aliqua circumventus, aut fraude, judicetur.* Adde cap. 54.

Replegiare, Cautione redimere aliquid captum, Cowello. Fleta lib. 2. cap. 1. §. 16. *De iis qui vetitam averia Replegiari.* Math. Paris an. 1240. *Aliquando ceperunt canes ipsorum, & homines suos male verberaverunt, & male tractaverunt, unde pugna aliquando facta fuerunt in Comitatu, & canes Replegiati, & pax facta inter eos de talibus conventionibus.* [Consuetud. Hasprenses an. 1176. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 894. *Si quis in villa de latrocinio suspectus habeatur, ante Præpositum ecclesiæ per Majorem & Scabinos ad justitiam submonetur; & si fidejussores habuerit, qui eum usque ad diem placiti sibi assignatum Replegiare velint, liber dimittetur.* Ubi *Replegiare* tantumdem valet ac *Plegiare, Cautionner*; ita & in Chartul. SS. Trinit. Cadom. f. 76. *Solebat interesse placitis domina Abbatissa apud Bavent & Cadomum, & debet Replegiare homines Abbatissa apud Waravillam, vel alibi, si necesse fuisset.*] Le Roman da Gaiden MS.

Car envers vous le voudrai Raplegier.

Vide Rastallum verbo *Replevin.*

Replegiabilis, Qui *plegio*, seu fidejussore dato, liber evadit, causam suam prosecuturus. *Replevisable*, in 1. Statuto Westmonast. cap. 15. Idem Statutum cap. 2. *Quia Vicecomites, & alii, temporibus retroactis, latrones notorios & manifestos, & pro morte hominis & aliis felonis captos & imprisonatos, & qui non sunt Replegiabiles, per plevinam dimiserunt, contra formam Statuti apud Westmonasterium editi, de his, qui sunt Replegiabiles, & qui non, per quod ipsi malefactores irreplegiabiles, &c.* Vide Fletam lib. 1. cap. 20. §. 11. lib. 2. cap. 1. §. 16. cap. 52. §. 29. 41. cap. 65. §. 7. cap. 70. §. 13. 14.

Irreplegiabilis, Qui alicujus criminis accusatus *plegium* de juri stando dare non potest: sed statim carceri mandatur. Fleta lib. 1. cap. 20. §. 96. *De Irreplegiabilium dimissionibus per plevinam, de plegiabilia injuste detinentibus.* Cap. 25. §. 5. *Indictati autem, de facto Irreplegiabiles remaneant.* Vide lib. 2. cap. 1. §. 11. 16. cap. 52. §. 29. 41. &c.

Pleius, pro *Plegius*, Fidejussor, ex Gallico *Pleje*, unde *Pleyer l'amende*, emendam ponere in pignus, quod male *Ploier* dicunt: nam *je*, consonans est in hac voce. Fori Bigorritani art. 27. *Quilibet Miles Plejum Comitis super eum ponat.*

☞ Haud scio tamen an ita male *Ploiet* pronuntient: occurrit quippe *Amende ployee*, *Gage ploié*. Vide *Emenda* 1. & in *Vadium*. Consulendus præterea Raguellus v. *Pleger*.

¶ PLEIGIS, ut *Plegius*. Notitia ann. 1124. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 683. *Promisit quod .... ipse eumdem Henricum monachis concordaret, & inde Pleges dedit*. Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Inde fuerunt Pleges de parte Abbatis & monachorum, &c.*

PLIVUS, Eadem notione. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 22. *Placitum, in quo sit directum firmatum per Plivos vel pignoras convenientes.*

PLIVIUM, Vadimonium, *Pleige*. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 124. *Si ille, qui Plivium fecerit, fidem, quam convenerit portare contempserit, liceat illi, cui mentitus fuerit, eum distringere, &c.* Occurrit ibi pluries. [Constitut. pacis in Append. ad Marcam Hispan. col. 1140. *Item confirmatum est ut nullus homo pignoret res alterius pro Plivio vel pro alio quolibet negotio quod alicui vel cum aliquo fecerit, quamvis ille solverit.* Aliæ ann. 1174. ibidem col. 1365. *Nullus homo ea animalia* (aratoria) *pro Plivio vel alia occasione capere vel rapere præsumat.*] Vide tom. 8. Spicilegii Acheriani pag. 385. 370.

PLIVIRE, Fidejubere. [Charta ann. 1080. in Bibl. Colbert. *Usque ad diem quo Pliverit drictam in manu Vicecomitissæ debet ita emendare Imbertus, &c.*] Charta ann. 1244. in Regesto Comitum Tolosæ fol. 72. *Et ibidem Dom. Bernardus de Mateslanno concessit eidem Dom. Comiti homagium, & Plivivit per fidem sui corporis, & juratus super sancta Dei Evangelia, & mandavit & promisit, &c.* Alia anno 1238. ibid. fol. 80. *Per fidem suorum corporum Pliviverunt, & super sancta Dei Evangelia juraverunt, &c.* Le Roman *de Garin* MS.

Si on lor seins & Plevi & juré.

¶ PLEVIRE, Eadem notione. Tabular. S. Eparchii Inculism. fol. 46. *Post me Plevit similiter fidem suam in manu ipsius abbatis Otto Bernardus, &c.* Charta Archembaldi dom. de Soliaco apud Thomasser. in Bituric. pag. 714. *Quod si jurare non poterit, serviens Plevies & rusticus emendabit* 12. *denariis*. Literæ Joannis Dalph. Vienn. an. 1310. in Maceriis Insulæ Barbaræ tom. 2. pag. 558. *Tractatus fuerit prolocutus & fide corporali Plevita invicem concordatus.* *Droit de main plevie*, in Consuet. Leod. edit. 1663. cap. 11. art. 13. dicitur jus quo superstes ex conjugatis, ubi non exstant liberi, in bona defuncti succedit, exceptis feodis aliisque nobilibus tenementis, quorum usufructus tantum penes uxorem remanet. *Fille Plevie*, in Chronico Flandr. sponsa nuncupatur. Le Roman *de Blanchandin* MS.

Mais au vallet por le covrir,
A fait fiancer & Plevir
Qu'il jamais n'en parlera,
Home ne feme itel dira.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Les trieves furent demandées,
Et cels dedens les ont donées,
Les Troiens & les Grecois
Les ont Plevies à un mois.

PLEVISSARE. Charta Vulgrini Comitis Engolismensis an. 1147. *Et ut hoc firmum & ratum sit, Plevissando fidem meam firmavi in manu Girardi Episcopi & Apostolicæ Sedis Legati, & obsides dedi, &c.* Infra: *Promisi etiam Plevissando fidem meam, quod quando* (filius meus) *Miles erit, in fide sua similiter firmet.*

¶ PLEUVIRE, apud *la Faille* Annal. Tolos. tom. 1. inter Instr. p. 54. *Et hoc totum Pleuvierunt eis prædictus Pilisfortus & Salvanacus per fidem suorum corporum.*

¶ PLEXIRE, Eodem significatu, in Charta ann. 1180. ex Tabul. S. Mariani Autiss. *Quod si .... ipse Garnerius pactum quod se tenere Plexivit, non servaret, &c.* Si tamen legendum non est *Plevivit*.

¶ PLEVIMENTUM, Fidejussio, juramentum. Literæ Johannis Reg. Franc. an. 1351. tom. 2. Ordinat. pag. 470. *Se ad prædicta invicem adstrinxerunt & obligaverunt, ... sub sua fidei Plevimento.* Infra: *Sub dicto juramento.*

¶ PLUVIMENTUM, Eodem intellectu, nisi etiam legendum sit *Plevimentum*. Charta Jordani Abbatis Juncell. an. 1266. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 159. *Pro quo feudo seu feudis dicto domino Comiti* (Tolosano) *suisque successoribus esse boni promittimus & fideles per nostra fides Pluvimentum.*

¶ PLEVINA, Eadem notione. Charta Ludovici Comit. Blesensis & Clarimont. ann. 1197. *Ego plegium meum uantabo sicut solen, nisi Plevina emendanda plegium dederit.* Tabular. Calense pag. 62. *De quo racheto plegii sive fidejussores erant ..... erga dictam Abbatissam de stando voluntati ipsius Abbatissæ, à qua fidejussione sive Plevina petebant liberari.* Vide Probat. Hist. Castillon. pag. 40. & Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1127.

PLEUVINA, Gall. *Plevine*, in Consuetud. Britan. cap. 11. & art. 192. Vetus Consuetudo Norman. cap. 60. *Plevine est autant comme promesse de loiauté: car celui qui pleige aucun, promet, que cil fera loyaument ce dequoi il le pleige.* Charta Petri Ducis Britanniæ anno 1237. *Et similiter plegii à Pleuvina prædicta tunc erunt penitus absoluti.* Perperam *pleumina* edidit Augustinus *du Pas* in Stemmate Acigniacensi. Charta anni 1301. in Tabulario Sulliaci: *Census autem meos & venditionem & olchiam meam mihi retineo sicut solitus sum. Quibuslibet vero, quocumque die, ubicumque voluerit & potuerit, plegium suum vantare, si notum fuerit esse ipsum plegium, vel nisi Pleuvina negata fuerit.*

PLUVINA. Vetus Placitum apud Petardum in Burgundicis pag. 229. *Sententiam autem ab ipso Comite & ipsius curia Guido Princeps judicialiter suscepit, & per Pluvina sacramentum confirmavit.* Infra: *Et fidem suam super hoc Pluvinam obligavit.*

☞ Vocis etymon à Saxon. pleoh quod damnum vel periculum sonat, deducendum opinatur Spelmannus; quia scilicet *plegius* damnum omne & periculum in se recipit: hinc *plegiare* dictum videtur, quasi periclitari vel damnum subire. A Latino præs, quasi *plegius*, pro *pregius* vel *præjus* sit dictum, accersit Salmasius, quem consule de Modo usur. pag. 741.

¶ PLEJARIA. Vide *Pleraria*.

PLEIDURA, [Locus, ni fallor, virgulis implexis conclusus. Vide *Pleisseicium*.] Vetus Notitia in Tabulario Abb. S. Amantii Inculismensis: *Dederunt S. Petro & S. Amantio omnes Pleiduras, quæ sunt juxta murum.* Charta anni 1228. in Tabul. Comitatus Inculismensis: *Quidquid juris habebamus pro Ecclesia S. Pauli in Pleiduris, quæ sunt ex parte novi Castri D. Comitis, & in Pleiduris ipsius Castri, & in barbacana, subposita Castro, &c.* Alia Iterii de Magnaco: *Ego Iterius de Magnaco dono filios & filias Giraudi & eorum Pleduras, & omnium eorum progeniem, &c.* Alia an. 1314. in 50. Regesto Philippi Pulcri Regis ex Tabulario Regio num. 4. *Sive sint domus, Pleyduræ, vel arca, redditus, census, vel atcaptamenta, &c.* Tabular. Nantoliense in Pictoni-

bus an. 1335. *Quandam Pleyduram una cum chappali domus.* Vide *Pleura.*

PLEISTURA, in Charta Jordani Episcopi Lemovicensis apud Beslium in Comitibus Pictavensib. pag. 304. *Dat in alodum ... turrem superiorem & dumjono, ubi sedet, & demos, & illos Pleisturas, qua ad suam pertinebunt divisionem, pratum superius, &c.* [*Pleiduras*, editum tom. 2. novæ Gall. Christ. inter Instrum. col. 172.]

PLEISSEICIUM, Gall. *Pleissis*, Domus suburbana, *Maison de Plaisir*, à placendo dicta, inquit Camdenus in Britan. in Trinobantibus. Alii Sylvulam, seu *Parcum* undique clausum esse contendunt. Josephus Scaliger, *Plessis* sepem esse ait seu *plicationem ligni*, ita ut *pleissicium* sit locus, palis seu virgulis implexis conclusus, vel certe domus rustica, aut prædium, in quo sunt parci: nam *Plaissier*, nostris est plectere. Le Roman *de Garin*:

Les haies fait Plaissier & enforcir
Fossez emprez, fossez recueilleis.

Charta Michaelis Archiep. Senonensis an. 1199. in Tabular. S. Joan. de Jardo prope Meledunum: *Tam in nemore quam in plano, præterquam in hais Pleissiatis, &c.* Atque ita vox *Pleisseis*, sumi videtur in Charta an. 1445. *C'est a sçavoir, que chacun homme, qui me doit lesdits bians, doit faire iceux biaus par chacun Samedy d'entre le premier jour de l'an & le jour de Pasques tant à Plesser en mes plessez de la Guilleterie, qu'a faire toutes autres besognes.* [Alia an. 1473. *S'ensuit les bianneurs & corvayeurs qui me doivent le bian à Plesser & hayer mes hayes en garenne.*] *Bois en plessis, que les aucuns appellent Tousche*, in Consuet. Carnot. art. 12. Sunt autem *Bois de tousche*, arboreta, quæ circa domum principalem consita sunt ad ejus ornatum, vel quibus cingitur ac clauditur, in Consuetudin. Andegav. art. 117. Blesf. art. 78. Britan. art. 275. [Habetur vestigium istius vocis in Tabul. Absiensi fol. 10. *Unam borderiam terræ, quæ vocatur Toscha rotunda.*] Ut ut est, constat vocem *pleissis* apud nos semper sumtam pro *parcis*, seu silvis sepibus clausis. Ordericus Vital. lib. 5. p. 583. *Tunc etiam dedit totam decimam de No um, propinquumque Plesseicium, & partem sylvæ.* [Tabular. B. Magdal. Castrodun. fol. 17. *Ut ipsi libere mortuum nemus ad usus suos & herbagium ad pecora sua alenda in nemoribus meis capiant, præter defensum meum & haias & Plesseicia.*] Charta Fulconis Comitis Andegav. apud Sammarthanos in Abbatib. Bellilocensib. *Ad hunc autem præfata Ecclesia dono Pleusiacum. (l. Plessiacum) meum, quod est juxta Tansemiacum, cum nemoribus, terris, cultis & incultis, servis, ancillis, &c.* Tabul. S. Genovefæ Paris. an. 1226. *In Plessicio & nemore quod dicitur Cointart.* [Tabul. Absiense fol. 18. *In alledііs, in gastis & in omnibus boscis de Condars ex vestro Plaisen circa castellum.* Vide *Plaisatium.*] Le Roman de *Garin* MS.

Ni a guicher, ne sentier, ne larris,
Ne bois hautein, ne riche Plesseis,
Que ne sachons & moy & Hernaudin.

Alibi:

Si n'en chassierent jusques à un Plesseis.

Idem Poëta:

Sor ciel n'a tor, ne chastel si garni,
Recet, ne vonte, ne mur ne Plesseis,
Se il puet converser dus li dis,
Qu'il ne l'est ars, ô abatu, ô pris.

Plessié apud eumdem:

Ni ot maupas, eue, bois, ne Plessié,
Fors que la lande & le sablon legier.

Le Roman d'*Aubery* MS.

Tuit en tentissent li bois & li Plaissié.

Plessier in Chron. MS. Bertrandi *du Guesclin*:

Comtes, Dus, y ot, mains, & chevaliers prisiés,
Qui mout grand desir ont d'issir sur le Plessier.

Vide *Plaxitium*, Exemplum 2. & Augustinum *du Pas* in Stemmate Acigniensi pag. 584.

¶ PLESSEIA, Locus vel Silva sepibus clausa. Charta Philippi Episc. Brioc. in Hist. MS. Monast. S. Albini Cisterc. *Concessit prædictis abbati & conventui illam partem forestæ quæ est ante portam dictæ abbatiæ, de illa noa quæ descendit ad Plesseiam monachorum dictorum.* *Plesseya*, in Charta an. 1294. Vide *Larya.*

¶ PLESSIACUM, Eadem notione, in Tabul. S. Vincentii Cenoman. fol. 93. *Nec porci Roberti in sepibus monachorum, nec porci hominum monachorum in Plessiaco Roberti habebant pastionem.*

¶ PLESSITIUM, in eodem Tabular. fol. 38. *Eisdem monachis dedi .... boscum situm inter Plessitium mercaria mea & eorumdem boscos.*

¶ PLEXITIUM. Tabul. Vindocin. Ch. 231. *Apud Curcellos una masura habetur cum Plexitio, &c.* Adde Chartam an. 1209. apud Menagium in Histor. Saboliensi pag. 364.

¶ PLESSETUM, Villa, sic dicta à sepibus quibus clauditur, nostris *Plessis* hac notione, vox notissima. Charta Eugenii III. PP. an. 1145. pro Abbat. Faremonast. *Ecclesiam beati Johannis Evangèlistæ cum omnibus decimis, sitam in Plesseto Arnulphi.*

¶ PLEISSIARE, Plectere. Vide *Pleisseicium.*

¶ PLEISTURA. Modus agri Vide *Pleidura.*

¶ PLEITUS, pro *Placitum*, Hispan. *Pleyto.* Tabul. Pinnat. apud Moret. Antiq. Navarræ pag. 496. *Et convenerunt ad me in eadem villa Vbarte omnes Principes Pampilonenses, viri pauperes & feminæ super malos judicios & super males Pleitos quos habebant.* Vide *Pletum.*

PLEJUS. Vide *Plegius.*

PLEMINA, PLEMINARE. Joan. de Janua: *Plemina, sunt ulcera & sulci in manibus & in pedibus callosis, unde Pleminare, repplere, secundum Ugutionem.* [Gloss. Isid. *Plemina, cum in manibus & pedibus calusi sulci sunt.* Ubi leg. *callosi.* Rupturæ sunt, addit Martinius, ex inflammatione, Gr. φλεγμοναί.] Papias: *Pleminare, Replere, plenarie & perfecte complere.*

PLENAGIUM. Monasticum Anglic. pag. 596. *Et pasturam porcorum suorum, sive Plenagiorum, & decimam panagii mei.*

¶ PLENALITER, PLENARIE, Plene, omnino. Acta S. Hemmæ tom. 5. Junii pag. 502. *Et quis sua opera ac virtutes Plenaliter possit enarrare.* Rolandinus de Factis in marchia Tarvis. lib. 10. c. 17. *Decapitati sunt ambo eadem hora. Et sic juramentum ipsorum adimpletum est Plenarie, quod unus videlicet alterum non deseruit.*

PLENARIA, seu *plenariæ securitas*, ἀποχὴ πληναρία, cujus formulam sub Justiniano exaratam descripsit ex veteri Instrumento Bibliothecæ Regiæ Barnab. Brissonius lib. 6. Formul. pag. 646. [Deinde Naudæus & postremo Mabillonius in Append. Suppl. ad Diplom. pag. 90.] Julianus Antecessor Constit. 134. §. 3. *Exactores tributorum Plenarias, vel securitates, sive apochas pensitantibus faciant, &c.* Ubi in Græco textu Nov. 128. Ὑπὲρ δὲ τῶν δημοσίων συντελεσμάτων ἀποχὰς ἤτοι ἀμεριμνίας, μερικάς τε καὶ πληναρίας, πᾶσι τρίτοις παρὰ τῶν τὰ δημόσια ὑποδεχομένων γίνεσθαι διορίζομεν. S. Augustinus in Psal. 61. *Nam quisque pro modulo nostro exsolvimus, quod debemus, & pro posse virium nostrarum, quasi canonem passionum inferi-*

mus. Parata vero Plenaria passionum omnium non erit, nisi cum saculum finitum fuerit. Diurnus Romanus cap. 6. tit. 20. *Unde amplissima vobis hæredibusque vestris cautela, Plenariam securitatem duximus muniendam.*

¶ PLENARIE, Plene, Gall. *Entierement.* Constitut. pro Abbatia S. Pauli Narbon. an. 1127. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 34. *Et non sint negligentes, neque egrediantur à choro in Laudibus neque ad* Te Deum laudamus, *imo sint ad Primam Plenarie & ad capitulum.* Vide *Pleniter.*

¶ PLENARIS, Integer, totus. Charta Guidonis Archiep. Bituric. an. 1279. apud Thomasser. in Biturig. p. 113. *In ipsa medietate nemoris ubi non erit foresta, dicti homines habebunt suum Plenare usagium.*

PLENARIUM. Amalarius lib. 4. cap. 48. *In præcipuis Dominicis, in quibus cantilena ac officia lectionis absque recordatione transigi non possunt, ut puta per Adventum & Quadragesimam, si excellentissimorum advenerint solemnitates Sanctorum, in procrastinatione observantur: videlicet ut eodem datario quo accidit, si non potest persolvi, crastino reddatur Plenarium solenne*, i. officium plenarium. [*Officium plenarium mortuorum*, in Maceriis Insulæ Barb. to. 1. pag. 89. id est, cum Vesperis, tribus Nocturnis & Laudibus. Vide in *Officium*, & infra *Plenus. Plenarium*, alia notione, vide in *Missale* 2.]

¶ PLENARIUS, Plenus, integer. Charta an. 1340. *Prout de procuratione sua in nota subscripta Plenariam fidem fecit. Plenaria indulgentia*, in Chron. Astensi apud Murator. tom. 11. col. 276. & alibi. Vide *Missale* 2.

¶ PLENARIA SYNODUS. Collector anonymus Canonum Pœnit. qui ante sæculum nonum vixit, in fine Præfat. suæ tom. 11. Spicil. Acher. pag. 10. *Denique ipsa sacra & generalia Canonum decreta ,... Plenariam Synodum dicunt esse ubi cum suis diœcesanis Metropolitanus fuerit Episcopus.*

¶ PLENICENTRUM, Punctus mundi. *Plenicentrum aperi*, apud Mart. Capellam lib. 8. pag. 290.

¶ PLENIPOTENTIARIUS, Legatus cum summa potestate, qui habet *plenum posse*, *Plenipotentiare.* Archivum Turris Londin. *Littera patentes de potestate data Johanni Britannia Duci nepoti suo, capitaneo generali Anglorum & aliorum suorum militum in Aquitania militantium & Locotenenti in Aquitania Johanni de S. Johanne Aquitania senescallo ... suis Plenipotentiariis tractandi de confœderatione ineunda inter prædictum Regem & magnificum principem Regem Castella illustrem.* Adde Instrum. to. 4. Gall. Christ. col. 425.

¶ PLENITER, Plene, omnino. Gesta Episc. Cenoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 71. *Cum sancto Remigio diu conversatus est* (Principius) *suisque exemplis & doctrinis instructus, Pleniterque edoctus, &c.* Vetus Notitia inter Concil. Hispan. tom. 3. pag. 142. *Testes veraces homines pagenses, perspicui fide, atque rebus Pleniter opulenti.* Vide *Plenarie.*

PLENITUDO, Res integra. Optatus lib. 1. de Synodo Cirtensi Donatistarum agens: *Harum Plenitudinem rerum in novissima parte istorum libellorum ad implendam fidem adjunximus.* Concilium Parisiense an. 847. *Plenitudo autem Capitulorum, quæ in plenitudine Synodalium actionum habentur, unde hæ commemorationes excerpta sunt, ita per loca continentur.* Concilium apud S. Macram an. 881. cap. 8. de Carolo Mag. *Et quando ad placitum suum veniebat, omnia subtiliter tractata Plenitudini consiliariorum suorum monstrabat, & communi consilio illa ad effectum perducere procurabat.* Vide [Addit. 2. ad Capitul. cap. 28. Capitul. Caroli C. tit. 32. tit. 37. num. 14.] Avitum Viennensem Epist. 2. ex Baluzianis & Glossar. med. Græcit. in πλήρωμα.

¶ PLENITUDO, Copia, abundantia. Memoriale Potestat. Regiens. ad an. 1280. apud Murator. tom. 8. col. 1148. *Pons de Brazolo destructus fuit per Plenitudinem aquarum; & inundationes diluvii ita venerunt magna & maxima quod dictum pontem destruxerunt.* Adde Gasp. Barthii Gloss. ex Histor. Palæst. Raimundi Aquilæi, apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 266. Hinc *Plainte*, nostris, eadem notione. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

C'est li regne de Foedis,
Une terre muls delitense,
Et de tresors bien abondeuse,
O grant Plainte de Chevaliere
D'armes garnis & de destriere.

Planté, ibidem:

De visaille ont grans Plantez.

Le Roman *de Vacce* MS.

Li Duz a la Planté de la Chevalerie,
Li Duz a la Planté de la gaaignerie,
Li Duz a la Planté de la bonne gent garnie.

Occurrit passim apud Scriptores nostros vernaculos.

¶ PLENITUDO, Integritas. Charta Wernheri Argentin. Episc. apud Eccardum Origin. Habsburgo Austr. col. 112. *Donec facultas rediret reformandi in pristinum Plenitudinis statum.*

¶ PLENITUDO, Absolutio, expletio, Gall. *Accomplissement.* Capitul. lib. 7. cap. 380. *In sacerdotis pendeat arbitrio utrum dignus sit corpus Christi accipere aut usque ad Plenitudinem pœnitentiæ ab eo separari.*

¶ PLENIUM. *In plenium*, Plurimum. Acta S. Procopii tom. 2. Julii pag. 146. *Monasterium ipsum in Plenium exaltavit.*

¶ PLENUM-POSSE, Summa & amplissima potestas, Gall. *Plein pouvoir.* Procuratio Petri Reg. Aragon. an. 1282. apud Rymer. tom. 2. pag. 210. *Damus vobis Bernardo, ... & Jarberico ...., Plenum-posse, quod authoritate nostra possitis consentire super matrimonio.* Charta Henrici VII. Reg. Angl. an. 1496. apud eumdem tom. 12. pag. 637. *Damus & concedimus vobis dicto Episcopo commissario & procuratori nostro Plenum-posse nostrum, ut &c.*

¶ PLENUS. *Plenum officium. Plena vigilia*, Voces usitatæ, ubi de societatibus initis inter monachos variorum monasteriorum, quibus sibi invicem preces, cum è vita migraverint, pollicentur. *Pleno officio* significant officium solemne defunctorum, hoc est, cum Vesperis, tribus Nocturnis & Laudibus; *Plena vigilia* indicant tres Nocturnos. Martyrolog. S. Albini Andegav. *De monacho S. Mariæ de Ponte Otranni unum officium Plenum cum Missa.* Ibidem: *De Canonicis S. Mauricii Andecavensis ... VII. vigilias, quarum primam Plenam, ceteras cum tribus lectionibus.* Vide *Plenarium.*

¶ AD PLENUM informari de re aliqua, Omnino, plene, Gall. *Pleinement*, apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 417. & to. 6. pag. 67. Vox non ignota Latinis.

¶ IN PLENUM DARE, Plane, in totum & absque conditione. Pomponius D. lib. 40. tit. 7. l. 11.

PLERARIA. Charta Senatus populique Romani apud Baronium an. 1188. *Quidquid ab eis conventum est & permissum Romæ per scriptum, & juramenta, ac Plerarias, & stararias, ac pracones, &c.* Leg. forte *plegerias*, nisi *pleraria* idem sit quod *pletum*, seu *placitum*, de quo mox. [Mendum esse pro *plegatiu*, vix mihi dubium est.]

PLEROMI,

PLEROMI, & Plerotimi, Numeri militares, qui sacramentum suum πληρῶσι, seu complent, ut est apud Scholiastem Juliani Antecess. Vide Jacob. Gothofredum ad Leg. 1. Cod. Th. de Domestic.

¶ PLERUM, ὀυμὸς ἀμάξης, in Gloss. Lat. Græc.

¶ PLESBICITARE, Plesbiscitare, Litigare, lite contendere. *Plesbicitare seu judicialiter agere*, in Charta an. 1502. apud Lobinell. tom. 5. Hist. Paris. pag. 737. Menoti sermones fol. 79. v°. *Sed si deberem cras incipere ducere processum, potius vellem dare adverse parti* DC. *scuta, quam incipere rursum Plesbiscitare pro habendo tantos labores, &c.*

¶ PLESSA, Virgulta implexa. Charta an. 1215. pro Monasterio Burguliensi, apud Labbeum in Miscell. pag. 641. *Pradicti vero homines de tenemento de Coldris debebunt ire.... ad Plessas per tres dies in feriis Natalis.* Vide *Plesses.*

¶ PLESSATUM, Jus *Plessas* seu virgulta in foresta cædendi; nisi locum intelligas sepibus conclusum, atque adeo idem sit quod *Defensa* 3. Charta an. 1209. apud Menagium in Hist. Sabol. pag. 364. *Dederunt etiam.... Plessatum forestarum, & molendina, & stagnum, cum omnibus pertinentiis de Perodio-Novo.*

¶ PLESSEIA, Plesseicium. Vide *Pleisseicium.*

¶ PLESSES, ut *Plessa*, à Gall. *Plessie.* Vide *Pleisseicium.* Tabul. Burgol. an. 1263. *Cum nos peteremus plures angarias, perangarias & costumas ab hominibus virorum religiosorum abbatis & conventus de Burgolio, ... videlicet.... boquespent & Plesses ad animalia silvestria capienda, &c.*

¶ PLESSIACUM, Plesitium. Vide *Pleisseicium.*

¶ PLETHORIASIS, Plethoricus. Vide mox *Pletoricus.*

¶ PLETONEDA, Locus palis seu virgultis implexis conclusus, *parcus.* Charta an. 1060. in Tabul. S. Victoris Massil. *Donamus totam decimam tam in pane quam in vino, quam in carne, quam in fructibus, & totam Pletonedam qua est contra S. Christopherum in consta, que consta tenet se cum prato.* Vide *Pleisseicium.*

PLETORICUS. Hermannus de *Lerbeke* in Chronico Comitum Schawenburgensium pag. 35. *Et quia multum fuit Pletoricus, toto corpore dealgratus est.* [Lexicon medic. *Plethorici, quatuor humoribus abundantes, pingues, pleni. Plethoriasis, humorum repletio.* A Græc. πλῆθος, multitudo, copia.]

PLETUM, Placitum, Gallis *Plet.* Charta Anacleti PP. in Chron. Benev. S. Sophiæ pag. 694. *Ut nullus... hac molendina... in Pletum ponere, vel oppignerare præsumat.* Vide *Placitum*, & *Plitum.*

¶ PLEVESIS, Pleuritis, Massiliensibus *Pluvesin.* Miracula MSS. Urbani V. PP. *Patiebatur gravissimum dolorem in latere sinistro, quod Plevesin vulgariter appellatur.*

¶ PLEVIANUS, Parœcus, *Plebanus.* Acta SS. tom. 1. Junii pag. 772. ubi de S. Gerardo: *Qui debebant ex debito post trucem cum Pleviano suo venire, ad visitandum ibidem sanctum corpus. Plevitas*, pro Plebitas, ignobilitas, apud Nonium ex Catone & Hemina.

PLEVINA, Plevina, &c. Vide *Plegius.*

PLEURA, Modus agri in Pictonibus, forte ex Gr. πλέθρον, mensura 100. pedum quaquaversus. Laudatur in Historia Richeliana Duchesnii pag. 117. Charta Thomæ Abb. de Englia anno 1289. qua *Joannes Chaillac vendit quasdam Pleuras, qua fuerant defuncti Joannis de Yprio.* Vetus Consuetudo villæ de Perusa an. 1275. apud Thomasserium lib. 1. Consuet. Bituric. cap. 66. *On chemin devet avoir 16. braces de lonc, & oct braces de ample, sans autree*

fors de chemin 16. braces de ample, & checune Pleure donet au Seigneur l'an une quarte de froment, vendant & comptant, aensi com est taillé la quarte. Infra: *Et si hom i prant Pleure, doit batir dint un an, ou la dact clorre, &c.* Occurrit ibi pluries, ubi pro *masuea* videtur usurpari, [vel potius pro loco vacuo, Gall. *Place vacante.* Vide *Pluten.*]

PLEURESIS, pro *Pleuritis*: Nostris, *Pleuresie.* Utitur Hubertus in Vita S. Gudilæ num. 36.

¶ Pleuris, Eadem notione. Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 363*. *Qui cum pluribus infirmis profuisset, & semel pro quodam Pleura fatigato voluisset particulam dividere, &c.*

¶ PLEUSIACUM. Vide *Pleisseicium.*

PLEUTERIA. Charta Ludovici Regis Franc. an. 1279. in 30. Regesto Archivi Regii ch. 129. *Item assignamus eidem Episcopo & successoribus suis... 4. libras Turon. annui redditus percipiendas ab eodem Episcopo & successoribus, in Pleuteriis dictis Vicecomitalibus sitis in tenemento Nemausensi, qua à domino rege tenebantur cum dominio, laudimio, consilio, & censu 2. solid.... Item quod dicta assignatio Pleuteriorum continet in se 32. quarterias, qua 32. quarteria sunt versus honorem dicti Episcopi de Bastida, &c.* Sic omnino scriptum, forte pro *Plantariis.* Vide *Plantata.*

¶ PLEUVINA, Pleuvina, Plexina. Vide *Plegius.*

¶ PLEXITIUM. Vide *Pleisseicium.*

¶ PLEYDURA. Vide *Pleidura.*

¶ PLEZARIA, Cautio, vadimonium, Italis *Piezzaria.* Chron. Andr. Danduli apud Murator. tom. 12. col. 492. ad an. 1311. *Pro quolibet termino non observato, & de sic observando det idoneam Plezariam ad beneplacitum domini Ducis.* Vide *Plegius.*

1. PLICA, Plicatura, vel involutio. Math. Westmonasteriensis ann. 1217. *Prisones, castra, debita redemptionum, obligationes, juramentorum fidei interpositum, obsides & consimilia, utrobique sine Plica fraudis plene & plane dimitterentur.* Idem an. 1254. *Insonuit ictus tonitrui cum fulgure, quod cadens super turrim Ecclesia.... maximam quercum, quasi Plicam contorsit, & quasi in filu minuta dissipando contrivit.* [Spicileg. Fontanell. MS. p. 397. *Cum vero corporale plicatur, sint quatuor Plices in longitudine & tres in latitudine; per quatuor Plicas designantur quatuor virtutes cardinales, & per tres alias tres virtutes theologales.*]

¶ Plica, Plicatura, Gall. *Dos, repli d'une lettre.* Bulla Clementis V. PP. an. 1311. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 72. *Et super Plicam scriptum est, registrata.*

¶ 2. PLICA, Vestis monachicæ pars, à plicaturis sic dicta. Constitut. Cluniac. MSS. an. 1301. in Tabul. B. M. Deauratæ Tolos. *Nullus monachus, sive in abbatia moretur, sive in conventuali vel non conventuali prioratu, per villam in qua habitat sine froco, aut capa regulari, Plica circumquaque collum non suta, præsumat incedere, aut alicubi equitare.*

3. PLICA, Morbi genus, in Vita B. Ladislai apud Papebroch. [tom. 1. Maii pag. 603. *Plica, lingua nostra vernacula Gozdziec, morbus ille vocatur. Malum & virus hoc, non modo circa capillos, sed & in venis, nervis, musculis, carne & ossibus harens, vehementer homines cruciat & torquet; ossa interdum non solum loco movet, sed etiam in partes minutas confringit; grassatur perniciose per omnia membra, cibos grossiores respuit, delicatos potus interdum solos admittit: alias ad pugnam paratus maximorum dolorum gignit materiem, universaque viscera corporis cruciando depopulatur, artuum quoque penetrat intima, plena doloris ingerens vestigia; in Russia potissimum provinciis omnibus*

perniciosa parturit germina. Occurrit iterum in Mirac. B. Kingæ tom. 5. Julii pag. 755. ubi Sollerius notat sub finem sæculi 16. hunc morbum observari primum cœpisse.]

PLICATA. Tabularium Ecclesiæ Cadurcensis: *Illum alodem de Cassinolas illo capud manso, cum ipsa Plicata, & cum ipso torculario, & cum omnibus ædificiis.* Ubi *plicata*, idem forte est quod cratis, *plaxitium, plaissetium.* Vide in his vocibus. Ita πλεκτός, crates vocat Joannes Cananus de Bello Constantinopolitano pag. 194. πλεκάδια Laonicus lib. 7.

¶ PLICIA, pro *Pellicia.* Vide in hac voce. Testam. an. 1314. *Unum supertunicale forratum de cendalo. Unam Pliciam de cuissetis, &c.*

PLICTON. Chartula plenariæ securitatis scripta sub Justiniano, apud Brissonium lib. 6. Formul. pag. 647. *Stragula polimita duo valente solido uno tremisse uno, scamnile ac pilo valente solido uno, Plicton vetere siliquas aureas, camisia tramoserica, &c.* [Vide *Pellicia.*]

PLIGIUS. Vide *Plegius.*

¶ PLIGORIUS, Prolixior, longior, apud Innocent. de Cas. pag. 224. *Per Pligorias lineas.* Ita Faber in Thesauro.

¶ PLISTOBOLINDA, *Ludus, quo qui plura jactu enumerat, puncta, appositam argenti summam aufert.* Laur. in Amalth. ex Jun. Gr. πλειστοβολίνδα.

PLITUM. Leges forestarum Canuti Regis cap. 17. *Si quis autem contra primarium* (forestarium) *pugnaverit, in Plito emendet secundum pretium sui ipsius, quod Angli were & wite dicunt.* Ubi *Plitum*, idem forte est quod *Placitum*, Gall. *Plet.* [Vide *Pletum.*]

¶ PLIVIRE, PLIVIUM, PLIVUS. Vide *Plegius.*

¶ PLIX, πλοχὴ, in Gloss. Lat. Græc. Vide *Plica* 1.

¶ PLOCIUM. Vide *Plotei.*

¶ PLODRABOTH. Vide *Plustaib.*

¶ PLOMBATÆ, ut *Plumbata*, in Statutis Astens. cap. 92. fol. 34. v°.

¶ PLONUM. Vide infra *Ploum.*

PLOPLA, Populus. Vide *Oplus.*

¶ PLORATIO, Ploratus. Martyrol. antiq. apud Struvium tom. 2. Act. litter. pag. 214.

Qui nube levi qua intravit
Ægiptum ad se levavit
De valle Plorationis.

Occurrit etiam apud S. Augustin. Serm. 17. de Sanctis.

PLOSTELLUM. Miracula S. Joan. Beverlac. num. 5. *Qui antea in motu suo effigiem repræsentaverat belluinam, in sua tamen erectione initio pyramidis usus est appodiamenta, ad modum pueri Plostello innixi, & humum pene signantis mento.* Vox, ut videtur deducta à *plaustrum*, ut recte conjectat Papebrochius, [qui vehiculum interpretatur, cui axillarum tenus inniai pueri prohibentur à lapsu, dum interim illud corporis nixu protrudentes formare gressum discunt. Vide *Plaustellum.*]

¶ PLOSTRARIUS. Vide *Plaustrarius.*

¶ PLOSUS, Explosus. Statuta antiqua Canonic. Regul. sæc. 13. apud Duellium Miscell. to. 1. p. 94.

Quæ communia non peterant fore, sunt sibi Plosa.

Ubi Glossæ, *i. e. Explosa.*

¶ PLOTEI, *Proprii.* Gloss. Isid. Martinius recte emendat, *Plocii, stupei*, ex eodem Isid. lib. 19. c. 27. *Placium est stuppa & quasi crassedo serici, & est Græcum nomen.* Ubi ex Hesychio leg. monet *Plocium*; pro *crassedo*, scribe crassitudo. Non minus vitiose Papias: *Placium est stuppa quasi grossitudo serici.*

¶ PLOTEUM, πλεκτὸν(?), in Gloss. Lat. Græc. Sangerman. pro *Pluteum.*

¶ PLOTUS. Vide *Plautus.*

¶ PLOUDA, an Pluvia? Acta SS. tom. 3. Junii pag. 452. de S. Raynerio: *Et præcepit ei ut nunquam amplius sibi caput de Plouda ablueret.* Italis *Plota* & *Piova* pluviam sonat.

PLOUM, in vett. Glossis: *Quod habet duas rotas*, aratrum, cujusmodi fuit illud, quod Galli *planrati*, aut *plammorati* vocabant, ut auctor est Plinius lib. 18. cap. 18. [*Planarati* edidit Harduinus; sed *Plaustrarati* haud improbabiliter legendum putat, ob rotulas nempe aratro additas, similitudinemque plaustri vel currus.] Lex Longob. lib. 1. tit. 19. §. 6. *Si quis Ploum aut aratrum alienum inique animo scapellaverit, &c.* [*Plovum*, in Cod. Mutin. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 40. Statuta Montis Regal. fol. 223. *Si transeundo, & faciendo viam novam per alienam possessionem cum bestiis à basto, seu cum curru, Plovo, seu carrula, solvat bannum.*] Aratrum Danos etiamnum *Plowen* appellare alii notarunt. At editio Boerii habet *Plonum*, Heroldi vero *Pralonum*, pag. 193.

¶ PLOWALMES, Eleemosynæ aratrales, tributi genus quod Ecclesiæ pensitabatur apud Anglos, ab *Alms* eleemosyna, & *Plough* vel *Plow*, aratrum. Monast. Anglic. tom. 1. pag. 256. *De qualibet caruca juncta inter Pascha & Pentecosten unum denarium, qui dicitur Plowalmes.*

¶ PLOWBATE, Jus percipiendi lignum necessarium ad conficiendum vel reficiendum aratrum; vox ejusdem originis ac superior: bote Anglo-Saxon. est mulcta, emendatio, ita ut qui jus illud habet quietus sit à mulcta quæ infligi solet aliis id agentibus. Charta an. 1426. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 145. *Et prædictus Ricardus & assignati sui habebant racionabilia Plowbote, cartbote & fyrebote, in prædictis terris & tenementis.*

¶ PLOWLAND, Idem quod *Hida.* Vide locum in *Carrucagium* 1.

¶ PLOVUM. Vide *Ploum.*

¶ PLOWSHUM, Pars aratri; de laminis ferreis quibus aratrum firmatur, intelligit Kennettus in Glossar. ad calcem Antiq. Ambrosd. ex Compuro an. 1406. *Cum uno vomere & una cultura, & dimidia tonghe cum uno Plowsho emptis* xxiii. *den.* Anglis *Plough-share* est vomer, Gall. *le soc.*

¶ PLUENTA, ῥεύματα, in Gloss. Lat. Græc. f. pro *fluenta.* Occurrit tamen alibi, ut ibid. observatur.

PLUIRIUS, Avis, quæ nostris *Pluvier*, apud Fridericum II. lib. 1. de Venat. cap. 2. 5. 11. 12. &c.

PLUMACIUM. Glossæ Gr. Lat. πλουμάκιον, πλουμίον, *Plumacium* Anastasius in Sergio pag. 61. *Locellum aperuit, in quo interius Plumacium ex holoserico superpositum, quod stauracis dicitur, invenit.* [Perperam *Plumonium* edidit nuperus auctor in lib Gall. cui titulus: *le Tombeau de J. C.*] Idem videtur quod *opus plumarium*, de quo infra. [Eadem quoque notione accipienda hæc vox videtur in Hist. Leutoldi, apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 139. *Jussit autem ut uxor ejus in Plumaciis sericis & vestibus nobilibus, & in pendenti curru nobiliter residens, pauperem virum .... eminus prospectaret.*]

PLUMACIUM, PLUMACIA, Pulvinar, Papiæ, *quod plumis impleatur.* Alibi *Pulvillus, Plumacium.* Jo. de Janua: *Plumacium, cervical, vel scriptorium.* Gloss. Lat. Gall. *Plumacium, chevessier, coissin de plume, ou escriptoire.* Capitulare de Villis cap. 42. *Ut unaquaque villa infra cameram lectaria, culcitas, Plumatias, batinios, drappos .... habeat.* Traditiones Fuldenses lib. 1. cap. 125. *De elaboratu meo sunt hæc, boves 39 .... mappas 4. manutergia 2. Plumatia 6.*

opertoria 2. *pallia linea* 6. *pulvilli* 14. *lectisternia* 6. *&c.* Vita S. Odiliæ num. 13. *Pro Plumatio capiti suo petram imponere solebat.* Vita S. Macarii Ægyptii cap. 3. *Erant istic antiquitus Ethnicorum sepulta corpora: ex quibus unum arripuit, capitique supposuit tanquam Plumacium de scirpo.* Neque alia notione usurpavit Gotefridus Viterbiensis part. 9. Chron.

Ultimus Assyria Rex nomine Sardanapala
Fovebat ex pluma Plumacia, clausus in aula
Facta suis digitis culcitra prima fuit.

Charta Sisnandi Episcopi Iriensis, seu Compostellani, æræ 952. apud Antonium *de Yepez* tom. 4. Chron. Ordinis S. Benedicti: *Venapes* 4. *Plumatios* 5. *tapete* 1. *lectos* 6. *cathedras* 10. *mensas* 8. *mensorios* 8. *&c.* Alia Rudesindi Episcopi Dumiensis æræ 953. apud eumdem tom. 5. *Plumatios digniores paleos* (ex pallio, seu serico,) 10. *alios subminores* 8. *&c.* [Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 572. *Non solum* (Neapolitani) *jacere sub armis, sed lectis mollibus & Plumaciis.* Adde S. Ambros. Epist. 27. ad Valentin. Imperat. Vitam Udalrici Episcopi tom. 2. Julii pag. 102. &c.] Joannes Villaneus lib. 6. cap. 42. *Con un Pimaccio ch'a Frederigo puoso il detto Manfredo insu la bocca, si l'affogo.* Scribit Gobelinus lib. 6. Comment. Pii II. pag. 154. Henricum V. Regem Angliæ *plumeos lectos* Anglicis interdixisse: animum etiam ei fuisse, si Regnum Franciæ totum obtinuisset, vini usum auferre, omnesque vineas aratro vertere, nihil tam enervare hominum vires quam plumas, & vina, putanti.

¶ Plumatiuncula, dimin. à *Plumacium.* Vita S. Columbæ Abb. tom. 2. Junii pag. 204. *Sed in sua, super suam Plumatiunculam, moriatur domo.*

¶ PLUMACUS, forte ut *Plumacium.* Charta ann. 855. in Append. ad Marcam Hispan. col. 788. *Donamus .... tangavos duas sanias & una siricia & Plumacos siricios* v. *& seplesanios tapites* II.

PLUMÆ, in avibus, differunt à *pennis. Nam plumas dicimus*, inquit Fridericus II. Imp. lib. 1. de Arte venandi cap. 45. *Quæ habent cannulas in radice, & costam procedentem per medium gibbositatis usque ad ultimum earum. Hæ Plumæ nascuntur per totum corpus, & cooperiunt cutem: sed pennas dicimus, quæ habent majores cannulas, radices sibi & similiter costam protensam per medium pilositatis usque ad summum. Hæ sunt majores Plumis, & multo magis sunt ad sustinendum volucrem in aere, quam ad cooperimentum cutis.*

Plumagium, Plumæ avium, nostris *Plumage*, apud eumdem Fridericum ibid.

PLUMALE. Willel. Thorn. an. 1179. *Misit idem Papa Alexander predicto Abbati Rogero, Monasterio S. Augustini, Plumale suum & zonam suam in signum & memoriam specialitatis & dilectionis perpetuæ. Et venit Plumale istud ad sanctum Augustinum 6. Kl. Julii, &c.* Sed legendum *Pluviale.* Vide in hac voce.

PLUMALIA, sunt pellicia, Electorum Imperii indumenta, humeris superinjecta. Goldastus.

PLUMARE. Vide *Plumarium* 2.

1. PLUMARIUM, Pulvinus plumis fartus. Chronicon Muntisereni ann. 1126. *Ferunt, quod ipsa Plumario ventri alligato, pragnantem se esse hoc artificio mentiretur.* Ubi forte legendum *Plumacio.* Vide supra in hac voce. [Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1351. tom. 2. Ordinat. pag. 434. *Quando veniebamus Parisius, in domibus quibusdam, capiebant ad opus nostrum servientes culcitras & Plumaria.* Inventar. vetus apud Marten. Itin. Litter. pag. 241. *Tria Evangelia, Plumaria* VI. *&c.* Occurrit præterea apud S. Ambros. Epist. 24.]

2. PLUMARIUM, Plumarius. *Plumarium opus* dicitur, quod ad modum plumarum texitur & variegatur, Galli, *Ouvrage a ramage* dicunt. Papias: *Plumasio opere, in modum plumarum.* Tabular. Monasterii S. Theofredi in Velavis: *Sunt & alia Cortinæ lineæ 3. artificio Plumarii composita.* [Chronic. Farfense tom. 2. Muratorii part. 2. col. 469. *In silva-plana, ubi fuit antiquitus congregatio ancillarum, quæ opere Plumario ornamenta ecclesiæ laborabant.*]

Plumarii, Plumariorum textores. Vetus inscriptio Romæ: *Artemidoro Plumario conlega. Ars plumaria*, apud S. Hieronymum in Chronico ann. 345. Vitruvius lib. 6. cap. 7. *Plumariorum textrina. Plumariorum officinæ*, ejus Abbreviatori cap. 25. Recensentur *Pinnarii*, apud Varronem, Vopiscum, veterem Biblior. Interpret. Exodi cap. 35. & 38. Firmicum lib. 3. Math. cap. 10. & 13. & in Lege 1. Cod. de Excus. artif. lib. 10. apud quos Jac. Cujacius, Bulengerus, & alii censent ita vocari artifices, qui vestimenta ex plumis avium conficiunt. [Vestes ejusmodi sericas aut lineas, quibus intextæ non sine ingenio plumæ varii coloris, ex America adlatas vidisse se testatur Muratorius in Notis ad locum jam laudatum.] Prudentius in Hamartig.

... Hunc videas lascivas prapete versu
Venamem tunicas, avium quoque versicolorum
Indumenta novis texentem Plumea telis.

Corippus lib. 2.

... sedemque paternam
Constructam plumis, pulchrisque tapetibus altam.

Et Seneca Epist. 91. *Non avium plumæ in usum vestis conservantur.* Varro: *Nulla, quæ non didicit pingere, potest judicare, quid sit bene pictum à Plumario.* Certe vidimus tabellas ejusmodi opere plumario affabre effictas: & Fullerus lib. 1. Miscellan. sacror. cap. 20. in ea est sententia, plumariam artem circa hæc primitus versatam, nomenque inde mansisse Polymitariæ & acupicturiæ. Constat enim *plumariam* artem eam postmodum fuisse, quam ποικιλτικὴν vocabant, ac dictos *plumarios*, qui *plumas*, atque adeo alias, verbi gratia, florum, animalium vel hominum figuras, aut acu pingebant, aut arte textoria exprimebant in serico: de quibus Isidorus Pelusiota lib. 1. Epist. 403. Ὑφανταὶ οἱ τὰς σηρῶν ὑμένας ἐξεργαζόμενοι, πολλαῖς χρώμασί τε καὶ νήμασι τὰς ἑαυτῶν τεχνουργίας ποικίλλοντες εἰς τελείας εἰκόνας ἀποπληροῦσιν. Paulinus lib. 1. de S. Martino:

.... quid serica tactu
Lenia, vel docte expressis viventia signis.

Proinde *Plumarii*, sunt ποικιλταὶ, ut est in veteri Gloss. Neque aliter Isaacus Tzetzes ad Lycophronem pag. 241. Νῦν δὲ ἁπλῶς βεβαμμένας διὰ πολλῶν βαφῶν, καὶ πεποικιλμένους, καὶ πλυμαρικοὺς λέγει, & recentiores Grammatici. Willel. Brito in Vocab. *Plumarius, operarius, qui operatur cum plumis, i. cum acu. Plumarium, opus acu pictum.* Addit auctor Mamotrecti ad cap. 26. Exodi: *Nam quadam lingua pluma dicitur acus.* Quæ quidem hauserunt à Petro Comestore in Histor. Eccles. cap. 53. Exodi: *Et coccinei coloris opere plumario. Pluma enim lingua quadam acus dicitur, scilicet Ægyptiorum, quorum sunt diversa linguæ, sicut Græcorum. Hoc genus veli vulgo Distratum dicitur, quasi bis stratum. Prima enim fit tela, cui cum acu opere manuali substernuntur picturationes. Sunt qui dicunt opus plumarium à similitudine avium, quibus superaddita plumarum varietas: Idem opus dicitur etiam Polymitum, &c.* Hanc plumariæ artis varietatem expressit vetus Interpres Exodi cap. 26. *Decem cortinas ... variatas opere Plumario facies.* Et

cap. 28. *Opus Plumarium* rursum habetur, ubi 70. Interpretes ἔργον ποικιλτοῦ, & ἔργον ὑφαντὸν ποικιλτοῦ. Ibidem denique ἔργον ποικιλτοῦ, *opus polymitarium* redditur. Sic *plumaria ars*, eadem est cum ποικιλτικῇ, quam πολυμιταριωτικὴν τέχνην vocant Hesychius & Suidas. Atque ita fere usurpant Scriptores. Regula S. Cæsarii ad Virgines cap. 42. *Plumaria & acupictura & omne Polymitum, vel stragula, sive ornatura nunquam in Monasterio fiant. Ipsa etiam ornamenta in Monasterio simplicia esse debent, nunquam plumata, nunquam holoserica.* Eadem pene habentur in Recapitulatione ejusdem Regulæ cap. 11. & in Regula S. Donati ad Virgines cap. 63. Thomas Cantipratanus cap. 54. num. 14. *Opus vero earum* (vestium) *nec Plumarium, id est ex acu factum adverti poterat, nec textrinum.* Historia de fratribus conscriptis an. 908. *Cozzonem sive lenam opere Plumario contextam.* Monasticum Angl. tom. 3. p. 318. *Habet paruras de opere Plumario longas, &c.... amictus de opere Plumario consutus cum nodis auri & argenti, &c.* Alanus in Planctu naturæ: *Tunica vero polymita opere picturata Plumario, infra se corpus claudebat virgineum.*

PLUMATUM OPUS. Glossæ antiquæ MSS. *Textilia, plumata.* Petronius: *Plumato amictus aureo Babylonico.* Anastasius in Greg. IV. *Et vela ante januas lineum Plumatum unum.* Charta donationis Ecclesiæ Cornutianæ, edita à Suaresio: *Ante regias Basilica vela linea Plumata majora, &c.* Vita S. Amatoris Episcopi MS. *Thalamus intra adium splendidissima spatia rite construitur, cui pars auro Plumata nitet, alia vero cocco ac serico non semel tincto, ebereque lucido coruscat.* [Vide *Gracifcus*.]

PLUMEUM OPUS. Dudo lib. 3. de Moribus & actis Normann. pag. 153. *Byssosque niveas purpureasque auro intextas, Plumeoque mirabilis artificii holoserica commisit.* Sic πλουμμία appellant Procopius lib. 3. de Ædif. Justin. pag. 27. edit. 1607. & Chronicon Alexandr. pag. 728. Πλουμιστὸς dixit Anonymus de Locis Hierosol. cap. 1. extremo: Καὶ ἡ ἁγία τράπεζά ἐστι σκεπασμένη πλουμιστῷ, *& sancta mensa tecta est umbraculo opere Plumario contexto.* Et cap. 3. Καὶ ἡ ἄκρα τῆς πέτρας ἐν σκηνῇ πλουμιστῇ.

PLUMARE OPUS, apud Alcuinum lib. de Divinis Officiis.

PLUMARE, Operi plumario dare operam. Vopiscus in Carino: *Quid lineas petitas Ægypto loquar? quid Tyro & Sidone tenuitate pellucidas, micantes purpura, Plumandi difficultate pernobiles?* [Vide Lexic. Martinii v. *Plumo*.]

¶ PLUMASSERIUS, Gall. *Plumacier*, Plumarius, in Catalogo Confratriæ B. M. Deauratæ Tolos.

¶ PLUMATIA, PLUMATIUNCULA, &c. Vide supra *Plumacium*.

¶ PLUMATUM, Pulvinar, pars lecti superior. Guidonis Discipl. Farfensis cap. 47. *Hos versus conscriptos habeat camerarius in fuste lectorum, sive in Plumatis ipsorum in dormitorio fratrum, &c.*

¶ PLUMATUS. Vide *Plumarium* 2.

¶ PLUMAZOLUM. Anonymus in Annal. Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 813. *Ovarolum unum deauratum cum tribus pedibus leonum. Plumazolum unum deauratum cum pedibus quatuor leonum.* Videtur esse vas ad usum mensæ.

¶ PLUMBARICIUS, Ad *plumbum* pertinens. *Plumbaritia fossa*, unde plumbum eruitur, in Capitul. de Villis cap. 62.

¶ PLUMBARIUS, μολυβδουργὸς, in Gloss. Lat. Gr. Qui opera ex *plumbo* conficit. Ejusmodi artifices memorantur à Vitruvio lib. 8. cap. 7. & Herone cap. 6. de Machinis bellicis. Hi sequebantur exercitum ad usum machinarum, ut observat Carolus de Aquino in Lex. milit. ut eas construerent, vitiatas farcirent apteque collocarent. Charta ann. 1318. apud *Madox* Formul. Angl. pag. 316. *Dum potens & habilis fuerit ad laborandum in arte piscatoris vel Plumbarii, seu quocumque honesto opere alio.* Occurrit præterea in Computo ann. 1261. ex Bibl. Reg. Vide *Pomellus* & *Plumbator*.

PLUMBATÆ, Clavæ plumbo, quo graviores sint, munitæ: Gallis *Plommées*. Gauterius Cancellarius de Bellis Antiochenis pag. 453. *Telis, sagittis, Plumbatis ferratis, & crebris gladiorum ictibus reinvadendo aterrime percusserunt.* Consuetudo Montium in Hannonia cap. 50. *Et soit entendu qu'avec tels bastons d'armes esmolaës, sont compris trait de poudre, arbalestre, dard à main, Plommées, mailles de plomb, & autres bastons ayans fer, plomb, estain & autre métail.* Guillelmus Guiart MS.

Là veissiez emasser maçes,
Et Plommées pour faire plaies,
Lances brandir, & archegaies.

Alio loco:

Comme espées, coutiaus, & hacher,
Plommées fermement tenuës,
Fauchons, juisarmes esmoulaës.

Rursus an. 1214.

Là ot tans bastons & Plomées,
Viez espées, & lances seches,
Et jusarmes pleines de breches.

Guignevilla Monachus Carilocensis:

Ma grant machue & ma Plomée
Est la vengance Diu nommée.

Henricus de *Gauchy*, in versione MS. libri de Regimine Principum: *La siste chose con doit apcare les batilleurs, est ferir de maches Plomées pendues à chaines de fer à un baston gros, & cele plomée donne tres-grand cop, qui ferir en set.* Froissartes 1. vol. c. 316. *Le sire de Chin tenoit une Plombée, dont il ensondroit les bacinets qu'il attaignoit.* Adde tom. 2. cap. 125. & Historiam obsidionis Aurelianensis p. 45. 48. Berrium, &c. [Vide Lexic. milit. Caroli de Aquino v. *Plumbata*.]

¶ PLUMBATA, Globulus plumbeus, *Bale de plomb*, apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. pag. 568. *Percussus fuit Plumbata qua ipsius caput intravit, & subito expiravit.*

PLUMBATA, Idem cum seq. *Plumbatum*, de quo statim. Acta Martyrii SS. Maximiani & Isaaci: *Jacebat identidem classis illa carnivororum violentiam Plumbatarum.*

PLUMBATA, Ponderis species. Tabular. S. Dionysii Novigenti num. 1240. *Dicunt se esse in possessione à singulis hospitibus seu stagiariis Prioris & Conventus S. Dionysii de Nogento Rotrodi ementibus in villa .... in die mercati, ad pondus, quod Plumbata vulgo dicitur, quamdam summam pecunia semel in anno, &c.*

¶ PLUMBATOR, Idem qui *Plumbarius*, in Litteris Eduardi IV. Reg. Angl. an. 1474. apud Rymer. tom. 11. pag. 840. *Carpentarios, lathomos, fabros, Plumbatores, & alios artifices, &c.*

PLUMBATUM, Flagellum, cujus lora plumbeis globulis in extremo instructa erant. Acta S. Castuli Mart. num. 4. *Jussit .... deorsum in eculeo suspendi, & atrocissime Plumbatis cædi.* Vox frequens in Vitis SS. in Cod. Theod. & apud Scriptores, quos laudant Brissonius de Verbor. significat. Meursius in Gloss. v. Πλουμβάτον, Jacobus Gothofredus ad leg. 2. Cod. Th. de Quæstion. &c.

PLUMBATUM, *Perpendiculum, amussis*, Ugutioni.

PLUMBATURA, [Conjunctio ex plumbo facta, in Leg. 23. §. 5. Digest. de rei vindic.] Vide *Applumbatio*.

¶ PLUMBERIA. Charta an. 1223. ex Tabulario S. Andreæ Avenion. *Vendidimus .... domino Bermundo abbati & toti conventui quinque partes tascha quas habemus in Plumberiis.* Forte nomen est proprium loci alicujus à lapidibus plumbariis quibus abundabat sic dicti.

¶ PLUMBETUM, Lamina plumbea, cui aliquid inscriptum fit. Acta SS. to. 1. Junii de S. Symeone recluso, pag. 102. *Porro residuum corpus in plumbea reconditum tumba, cum Plumbeto indigna manu mea super re gesta conscripto, &c.*

PLUMBUM, Inter supellectilem domesticam recensent Leges Burgorum Scoticor. cap. 125. §. 1. *Habebit ad domum suam ista utensilia, videlicet mensam meliorem, mappam, ... lectum plumalem, melius Plumbum, cum le mask fat, cupam, barrellum, &c.*

☞ Haud scio an pro perpendiculo hic usurpetur; certe ea notione occurrit in Statutis antiquis Carthusianorum part. 2. cap. 16. Vide *Cornu* 3. Eodem significatu nostri *Plommet* usurparunt, ut auctor est Borellus.

PLUMBUM IN OCULIS, *Macula coloris plumbei.* Gloss. Isid. Vide *Bulla*.

¶ PLUMBUS, Symbolum seu tessera ex plumbo. Vide in *Metallus*.

¶ PLUMBUS, pro *Plumbeus*, in Charta an. 1541. apud Rymer. tom. 14. pag. 726.

PLUMEA, *Avium multitudo*, Papiæ, & Glossis antiquis MSS.

¶ PLUMECULA, Plumula, pluma levior, in Vita B. Columbæ tom. 5. Maii pag. 378*.

¶ PLUMELLA, Cervical plumis fartum. Acta SS. tom. 1. Julii, de S. Monegunde, pag. 314. *Hoc* (de matta loquitur) *erat quotidianum scamnum, hoc culcitra, hoc Plumella.* Vide *Plumacium*.

¶ PLUMERATUS. *Plumerata retia*, in lib. de castro Ambasiæ apud Acher. tom. 10. Spicil. pag. 513. ubi alias *plumbata*.

¶ PLUMEUM OPUS. Vide *Plumarium* 2.

¶ PLUMINARE, Pulvinus plumis fartus, Ital. *Piumaccio*. Chron. Mutin. ad an. 1329. apud Murator. tom. 11. col. 129. *Multi etiam cives, alii metu, alii amore, culcitras, Pluminaria, & alias supellectiles commodarunt eisdem.*

¶ PLUMMATUS, f. pro Plumeus. Vide post *Baculus* 2.

¶ PLUMMISTUM, *Plumis refertum, ornatum.* Laur. in Amalth. ex Gennadio.

¶ PLURALES, Qui plura beneficia ecclesiastica simul possident. Litteræ Eduardi II. Reg. Angl. ad Johannem XXII. PP. ann. 1318. apud Rymer. tom. 3. pag. 691. *Quandam constitutionem a vestra sanctitate emanasse, per quam pluralitatum dispensationes tolluntur quodammodo: & vacatura, per eandem constitutionem, Pluralium beneficia, vestra & sedis apostolica dispositioni reservantur, &c.*

PLURALITAS, pro *Numerus*, Multitudo, in Regula S. Columbani cap. 7. *Cum tanta Pluralitas eorum sit, ita ut mille Abbates sub uno Archimandrita esse referantur.* [Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 62. pag. 167. *Rugientium saxivomorum horrenda Pluralitas, &c.* Vide supra *Plurales*.]

¶ PLURALITER, Plurifariam. Oratio in Nativit. D. N. J. C. ex Missali Mozarabum, apud Mabillonium in Append. ad Liturg. Gall. pag. 454. *Te Domine Jesu Christe, te Deum Pluraliter homines salvantem, & hominem in Deo singulariter potentem invocamus, &c.*

¶ PLURIFICARE, Augere. Chronic. Mellicense Schrambii pag. 412. *Denique post regulæ descriptionem Plurificata sunt Sanctorum festa.*

¶ PLURIFICARE, Sæpius facere. Idem Chronic. pag. 415. *Rasura etiam fratrum ultra 14. dies non solet differri, nec citra decem dies Plurificari.*

¶ PLURIFICARE, Longius producere. Tract. inter Carolum de Malatestis & Cardinales, apud Marten. tom 7. Ampliss. Collect. col. 1070. *Supplicabat igitur Sanctitati suæ, ne vellet propter modicum permittere tot fidelium errare mentes, & pessimum schisma tot inveteratum annis Plurificari, intendi & extendi.*

¶ PLURIFICATUS, Frequens, iteratus, apud eumdem Marten. ibid. col. 692. *Neque per eorum crebras instantias, neque per Plurificatas litteras .... potuerunt finaliter obtinere.*

PLURIMA, Turma, multitudo. Anonymus de Miracul. S. Bertini cap. 9. *Apparuerunt pedites inæstimabilis Plurima, &c.* Cap. 10. *Quod audiens omnis Plurima.* Utitur præterea cap. 11. ut & de Inventione reliq. S. Bertini cap. 12.

PLURIOR, comparat. vocis *Plus*. Gloss. Gr. Lat. πλείονα, *pluriora, plurima.* Hinc nostri *Plusieurs* hauserunt. Paulus Warnefrid. in Episcopis Metensib. *Prædecit et Pluriora eundem quam reliquerat habiturum.* Utuntur præterea Leges Wisigoth. lib. 5. tit. 7. §. 8. Capitula Caroli Cal. tit. 14. cap. 3. Regula Magistri cap. 7. Alcuinus Epist. 14. 27. Vita ejusdem Alcuini num. 15. edit Mabillonii. Hist. Translat. S. Sebastiani num. 100. &c.

PLURITAS, Multitudo, *pluralitas*, æque barbarum, occurrit apud Fredegar. in Chron. cap. 20. [Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 387. *Juxta exigentiam Pluralitatis vel populositatis oppidorum.*]

¶ PLURIVOCUS, Plura significans. Mart. Capella lib. 4. pag. 97. *Quæritur quid sit equivocum, quid univocum, quid Plurivocum.*

¶ PLUS, *Sine pluri*, Gallice *Sans plus*, nihil addito. Statuta Massil. lib. 1. cap. 57. *Quod teneat* (argentum) *marcham argenti 2. den. & obolorum sterlingorum sine Pluri.*

¶ PLUS. Charta an. 1013. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 86. *Et quod Plus est, querimus ut, &c.* Phrasis Gallica, *Et qui plus est, davantage*, Insuper, præterea.

¶ AD PLUS, Ad summum, Gall. *Au plus.* Statuta Cluniac. an. 1200. in Bibl. Cluniac. pag. 1464. *Qui* (Eleemosynarius) *una ad plus sit equitatura contentus.*

¶ PLUSAGIUM, Summa excurrens, residuum, Gall. *Surplus.* Litteræ Eduardi I. ann. 1295. apud Rymer. tom. 2. pag. 692. *Et si forte aliquid ultra retinuerit, vel ceperit; de illo Plusagio teneatur fideliter respondere.* Aliud sonat in Charta an. 1285. ibid. pag. 299. *Gilbertus de Clare Comes Glovernia .... dedit eidem dom. Alicia .... maneria de Welles & Warham .... una cum octo libratis, undecim solidatis, & octo denaratis in reditu super Plusagio, operibus & perquisitis de visu franciplegii.* Sed legendum videtur *Plassagium*. Vide in hac voce.

¶ PLUSCOAT. Tabul. Begar. an. 1130. *Perrexerunt ad Gaufridum filium Comitis Stephani, qui mi[...] ab eo ut locum explorarent, pervenerunt ad locum dilecta solitudinis, cui nomen est Pluscoat, sive Pura sylva.*

¶ PLUSCULUS. Annal. Estenses Jacobi De Layto ad an. 1399. apud Murator. tom. 18. col. 955.

Ad id faciendum promptissime annuerunt, tum causa vicinitatis, & amicitiæ, ac ligæ, & tum quod Pluscubit ante diebus Comes Johannes multa scelesta fecerat. Id est, paucis ante diebus, Gallice *Peu de jours auparavant.*

PLUSLAIB. Lex Longobard. lib. 1. tit. 8. §. 24. *Si battiderit, aut percusserit, pro una ferita, si vulnus aut livor apparuerit, componat, &c.* Tit. 9. §. 3. *Et si spolia de ipso mortuo tulerit, id est Pluslaib, componat, &c.* [*Plodreboth*, ex Cod. MS. Estensi, apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 19. *Pulisclagi*, ex Cod. Mutin. ibid. pag. 24. *Pulslabi*, ex Edit. Heroldi tit. 43. §. 30.] Vox formata, inquit Lindenbrogius, ex German. *bloss*, nudum, & *laib*, corpus.

¶ PLUSSIVETUM, πλέον τοῦ δικαίου, in Gloss. Lat. Gr. Ubi Vulcanius restituit *Plus justo* ut alibi legitur, vel *debito*.

PLUSTRUM. Testamentum Herberti Comitis Veromand. an. 1059. apud Joan. Carpentarium in Histor. Cameracensi: *Cum bubus, areis, Plustris, & aratris ab his* (mansis) *dependentibus.* Nostri *Ploutre* [vel *Plontroer*, *Ploutroir* & *Plotroer*, ut apud Nicotium,] vocant cylindrum, quo agri occantur, ac glebæ obteruntur: sed an hoc loco id intelligatur, non definio.

¶ PLUTEUS, Machina bellica antiquis notissima, quam describit Vegetius lib. 4. cap. 15. Ejusdem meminit Abbo in Obsidione Paris. pag. 505.

Mille struunt etiam celsis tentoria rebus
Tergoribus collo demptis tergoque juvencum
Bis binos tressisve viros clypeare valebant
Quæ Pluteos calamus vocitat cratesque Latinus.

A similitudine aliqua plutei veteris, ut scribit Carolus de Aquino in Lex. milit. eodem plutei nomine notat recens militia machinam tectoriam in oppugnatione urbium, ad figuram arcæ vel ambulacri ductilis, qua fossor cunicularius cum suis armamentis inclusus per fossam transmeat ad cuniculos destinato in loco aperiendos. Id genus machinæ vocamus *Galeria*.

PLUVIALE, PLUVIALIS, Vestis, quæ totum hominem operit, & à *pluvia* defendit. *Pluviales lacernæ*, apud vet. interpr. Juvenalis: *Pallium pluviale*, apud Joannem Monachum in Vita S. Odonis Abbatis Cluniac. lib. 2. de S. Martino Episc. *Stolaque candidissima indutus, super quam pallio Pluviali utebatur. Vestis Pluvialis, quæ cappa vocitatur*, apud Wibertum in Vita Leonis IX. PP. cap. 8. Bulla Nicolai III. PP. apud Bzovium an. 1280. num. 5. *Ad incensandum altare, cum ex more hoc fuerit faciendum, non in cappa linea, sed serica, quæ Pluviale dicitur, Sacerdos accedat.* [Testam. Cardinalis Talairandi ann. 1360. apud Martenium tom. 1. Anecdot. col. 1472. *Duo Pluvialia de opere Anglicano.*]

PLUVIALIS, Vestis Episcopalis, quam sic describit Durandus lib. 3. Ration. cap. 1. num. 13. *Pluviale vel cappa, habet caputium, prolixa est usque ad pedes, in interiori parte fimbriis adornata, quam non nisi in majoribus festivitatibus induunt.* Ceremoniale Cencii Camerarii de summi Pontificis inauguratione: *Prior Diaconorum ipsum de Pluviali rubeo ammantat, & eidem olello nomen imponit.* Hugo Lugdunensis Archiep. de Electione Victoris II. PP. apud Hugonem Flaviac. pag. 234. *Abbas pro mercede sanctissimæ consecrationis, fultus auctoritate Ducis, Pluvialem sibi ipse imposuit.* Arnulfus Lexoviensis in Epist. de Electione Alexandri PP. *Impositumque sibi manibus fere omnium Pluviale repellit.* Alia Epist. de eodem: *Præparatoque furtim, sicut dicitur, Pluviali, de manibus offerentis arrepto, in humeros suos tanta festinatione conjecit, ut hærentibus collo fimbriis pavimentum lamberet pars superior indumenti.* Concilium Budense an. 1279. cap. 19. *Præterea statuimus, quod Archiepiscopi, Episcopi, ... mitrati cum superpelliciis, stolis, & cappis, seu Pluvialibus, Synodo adsint.* Domnizo lib. 1. de Vita Mathild. cap. 2.

Pallia, planetas, Pluvialia, &c.

Vide Leonem Ost. lib. 2. cap. 79. 99. 103. &c.

PLUVIANA, Canalis, per quem effluunt aquæ pluviales. Charta an. 1180. apud Petrum Mariam Campum in Histor. Eccles. Placentinæ in Regesto a. part. ch. 26. *Item de omnibus scolaturis & Pluvianis, quæ labuntur vel decurrunt per omnes stratas, &c.* Occurrit ibi pluries.

PLUVICINO. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Pluvicino*, itꝛꞅtancpiꝫe. *Pluvicinatio*, ꞅtanc, Saxon. piꝫe, dorsum sonat.

¶ PLUVIMENTUM. Vide in *Plegius*.

PLUVINA. Vide *Plegius*.

¶ PLUVIUM, Fidejussio. Confirmatio treugæ Domini apud Stephanot. tom. 8. Fragm. Hist. MSS. pag. 98. *Item constitutum est ut nullus homo pignoret alterius res pro Pluvio, vel pro alio negotio aliquo.* Vide *Plegius*.

PNEUMA, Flatus, πνεῦμα. Henricus Monach. Autissiodor. de Vita S. Germani lib. 6. pag. 65.

Pneumata ventorum, tempestatumque tumorem.

Pneuma quod alias *jubilum* dicitur, est cantus species, quo non voces, sed vocum toni longius cantando diducuntur & protrahuntur: quod quia cum respirationis difficultate fit, πνεῦμα appellatum est. Quippe, ut est apud Galenum in Lexico Hippocratis ἢ αὐλὸν τὸ ἀ[illegible] significat. Hugo à S. Victore in Speculo lib. 1. cap. 7. *Unde Alleluya modicum est in sermone, multum est in Pneumate.* Occurrit ibi, & c. 3. non semel, & apud Durandum lib. 4. cap. 20. num. 6. & Joannem Abrincens. de Offic. Eccles. pag. 13. *Pneuma, quod in fine antiphonarum cantur*, in Statutis Cluniacensib. Petri Venerabilis cap. 67.

PNEUMATIZARE. Hugo à S. Victore in Speculo lib. 2. cap. 3. & 7. *Sic itaque Ecclesia Pneumatizando expressius quodammodo sine verbis, quam verba innuit.* Ibidem: *Jubilare cum Pneumate*, idem sonat.

NEUMA, Æ, quæ & *Jubilus, productio cantus in finali litera antiphonæ.* Ita Durandus lib. 5. cap. 2. num. 31. Papias: *Neuma, i. pars cantilenæ, quæ fit de geminatione ptongorum, ut tam, &c.* Belethus de Divin. Offic. cap. 59. *Hic etiam notandum, quod semel diximus, Neumam fœminei generis absque P. accipi pro jubilo: pro Spiritu autem sancto dicitur Græce Pneuma, Pneumatis.* Hinc nescio quis Poëta MS. ex Bibl. Thuana:

Neuma canit sine p cum p fit Spiritus almus.

Certum tamen, vocem deductam à Gr. πνεῦμα; unde recte & quidam *neuma* dixerunt neutro genere pro *pneuma*. Perperam enim Petrus Maillartus lib. de Musica cap. 9. dixit *neuma*, (quod esse ait cantum, arte confictum ac inventum, ad supplendum cantus Antiphonæ defectum circa tonum,) ex Græco νεῦμα, *assensus*, appellatum, quod illius proprium sit, Antiphonæ & Psalmorum tonum eundem tribuere. Ugutio: *Neuma, atis, vel Neuma, æ, i. vocum emissio in hymno modulatio, unde Neumaticus, modulator dulcis.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Neumes, emission de voix, modulation. Neumaticus, de neume, modulateur, douls, souef, consonant.*] Gregorianæ Psalmodiæ Enchiridion: *In quovis tono est Neuma proprium, ... & dicitur*

illa melodia,, quæ fit in caudis antiphonarum. Ordinarius MS. Ecclesiæ Rotomagensis: *In hebdomade ista nullum Neupma dicatur in fine antiphonæ. Per neupma significatur suspiratio animæ redemptæ ad cælestem patriam.* Udalricus lib. 1. Consuet. Cluniac. cap. 11. *Post Alleluya, quædam melodia Neumatum cantatur, quod Sequentiam quidam appellant.* Usus antiqui Ordin. Cisterciensis cap. 56. *In fine vero Responsoriorum & versuum ad omnes Missas totum Neuma dicatur, ad omnes dissonantias evitandas.* Infra: *Idem alleluia cum suo Neumate integre cantatur.* [Charta an. 1180. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 594. *Cantor monachorum incipiet Kyrie eleison, & monachi cantabunt versum, & canonici Neuma ejusdem versus.* Statuta Ordin. Cisterc. an. 1191. apud eumdem tom. 4. col. 1271. *Ad missas matutinales dicatur totum Neuma in fine responsorii.*] Will. Brito lib. 3. Philipp.

Voti non meminit mens carminis immemor, ori
Subtrahit assueti cor flebile Neumatis ausum.

Fatendum tamen, crebrius *neuma* feminino genere usurpari à Scriptoribus. Alcuinus lib. de Offic. divin. cap. 33. *Solet enim auctor Antiphonarii aut distinctione cantus, aut distinctione ordinis varium affectum monstrare sanctorum: sicut de Joanne Symmista fecit per Neumam circa intellectum verborum, sapientia, & intellectus in Responsorio, In medio Ecclesiæ.* Rupertus lib. 2. de Divin. offic. cap. 2. *Offerenda gravis & grandisonus imitatur cantus, quæ Neumis distenta frequentibus, & suis fœcunda versibus, quantumvis longa jubilatione, non valet satis exprimere, quod significat.* Adde Honorium Augustod. lib. 1. cap. 14. 88. lib. 3. cap. 8. Belethus cap. 121. *Nota interim non debere in festo B. Mariæ Annuntiationis sequentiam, quam etiam Prosam apellatam esse diximus, cantari, etiam causa devotionis, nec unquam nisi canatur Alleluya: moris enim fuit, ut post Alleluya cantaretur Neuma. Nominabatur autem Neuma cantus, qui sequebatur Alleluya, &c.* Udalricus lib. 1. cap. 15. *Plures statuuntur ad prosam concinendam, quibus chorus per Neumas respondet.* Et cap. 16. *Post Alleluya, nescio quæ Gallicana Neuma cantantur.* Ordinarius MS. Ecclesiæ Rotomagensis: *Antiphona . . . , ultima de uno quoque Nocturno cum Neupma finiatur.* Passim ibi. Hinc forte *le droit de neufme*, apud Britannos, sive *mortuaris*, quod Parochis pensitari solet, pro cantu Ecclesiastico in obitu Parochiani. Vide Raguellum.

☞ Alia est hujus nomenclaturæ origo; scilicet quod hæc pensitatio, quæ primum in tertia parte bonorum decedentis consistebat, ad nonam tertiæ partis mobilium redacta fuerit; unde dicta *Droit de neufme*. Vide *Judicium defunctorum*.

NEUMATIZARE, Neumas producere cantando, apud Durandum lib. 5. cap. 2. num. 31.

NEUMÆ, præterea in musica dicuntur Notæ, quas musicales dicimus: unde *Neumare*, est notas verbis musicæ decantandis superaddere. Anonymus interpres Hugonis Reutlingensis Sacerdotis in Floribus Musicæ: *Antiphonariam & Graduale collegit, dictavit, & Neumavit, seu notavit.* Mox: *Omissis clavibus & lineis, quæ in Neuma seu nota musicali requiruntur.* [Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1, cap. 17: *Pro signo antiphonariorum, præmisso generali signo libri, adde ut pollicem inflectas, propter Neumas quæ sunt ita inflexæ.*] Occurrit non semel apud Guidonem Monachum, & Joannem Monachum in libris de Musica. [Vide *Figmentarius Cantor.*]

¶ POCAGIUM, Tributi genus. Litteræ Henrici VIII. Reg. Aogl. an. 1526. apud Rymer. tom. 14. pag. 165. *Quieti sint imperpetuum de . . . muragio, passagio, Pocagio, lestagio, stallagio, &c.* Legendum forte *Picagium*. Vide in hac voce.

POCALIS, Mensura vinaria, pro *potio, potionalis*. Charta Ferdinandi Comitis Castellæ æræ 972. apud Anton. de *Tepez* in Chron. Ord. S. Benedicti pag. 31. appendic. *Cum suis villis ad suas alfozes pertinentibus, per omnes domus singulos Poçales de vino. Santa Maria de Pelago fasales per omnes domus singulos cubitos.*

☞ *Pocalis* idem omnino videtur quod *Baccalis*, lagena vitrea, vel *Baucalis*, vasis species, nostris *Bocal* Vide in *Bauca* 1. & infra *Pocennus*.

¶ POCCÆ, Variolæ, in quibusdam provinciis *Poques*, à Lat. pungere. Iperius in Chron. S. Bertini cap. 28. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 560. *Balduinus filius Arnulfi Flandriæ comitis morbo, quem medici variolas sive Poccas nominant, corripitur.* Mirac. S. Cuneræ tom. 2. Junii pag. 565. *Alteri per Poccas per triennium oculi extincti fuerunt.* Adde Annal. Bened. tom. 3. pag. 441.

¶ POCHETEAU, Piscis species, f. Porculus marinus, Gall. *Marsouin*, Belgis *Pesch*. Charta de Aquariatu Monast. de Talmundo an. 1366. *Si autem de radia seu raye aut Pocheteau, quinque pecias tenebitur ministrare.* Vide *Porpecia*.

POCHIA, Pera. Vide *Punga*.

¶ POCHITUS, à Gall. *Poché*. *Ova pochita*, Elixa, Gall. *Oeufs pochés*. Ordinat. Humberti II. super numero & ordine mensarum, to. 2. Hist. Dalph. pag. 313. col. 1. *Aliàs si non possunt haberi pisces recentes, dentur nobis sexdecim ova Pochita in aqua cum aliquo bono salsamento.* Occurrit ibi pluries.

¶ POCILLATOR, Pincerna, buticularius, *Echanson*, qui est à poculis, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 342. de Modis observ. in coronat. Reg. Hungar. *Pocillatoris munere fungetur Dn. Andreas Dozy.* Occurrit apud Miræum tom. 1. pag. 450. *Pocillateur* nostri ebriosum vocant.

¶ POCINAGIUM. Computus an. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. CLI. *De Pocinagio Scamparum*, XVII. *s.* Præstationem intelligo, quæ ex *Polkinis* seu mensuris frumentariis Domino debetur. Vide *Polkinus*.

POCIOLUS, seu POTICULUS, Potiuncula. Joannes Episcopus Arelatensis in Epist. ad Moniales S. Mariæ Arelat. *Nulla sit vobis cum viris aut mulieribus religiosis aut laïcis, quamvis quibuslibet propinquis aut extraneis potandi licentia; sed tantum ipsis, quibus præfati sumus, pro caritatis officio, sicut condecet vestram sanctitatem, Pociolos offerre præcipimus. Vos tamen in eorum præsentia in omnibus abstinete, ne si licentius cum eis indulta occasione potata fueritis, in resolutione potandi aut cor vestrum contraria cogitatio subripiat, aut jocus indecens per oculos & aures, & verba, & cachinnos prorumpat.*

¶ POCO, vox Hispanica, Puteus. Charta Ferdinandi *Gonzalez* Comit. Castellæ, inter Conc. Hispan. tom. 3. pag. 175. *Quorum termini hæc sunt: de parte Orientis Peña-rubia, & Poço antiquo semper manante, &c.*

¶ POCONNUS, Eadem notione qua *Pocalis* supra. Tabular. Calense an. 1288. *Ita tamen quod solam prebendam una cum potagio & duobus Poconnis vini semper habebit, sive vacet, sive non.*

¶ POCULAMENTUM, Potus, poculum. Vita S. Guthlaci tom. 2. April. pag. 41. *Excepta hordeacei panis particula & lutulenta aqua Poculamento.*

¶ POCULENTUM, Quævis potio, quidquid ad potum spectat. Statuta Massil. lib. 1. cap. 1. §. 17. *Item, quod* (Rector) *nullum munus . . . recipiet ab*

aliquo, vel aliquibus per totum tempus sui regiminis, ... nisi essent canes & aves ad venandum, vel res pertinentes ad esculentum & Poculentum, valentes à 5. sol. ad plus. Occurrit etiam in Statuto Philippi Pulcri an. 1302. tom. 1. Ordinat. pag. 364.

¶ POCULUM CARITATIS, Convivium, quo amici excipiuntur. Vita B. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1809. *Die sancti Gregorii Papæ, Papa Gregorius Prælatos, quotquot in curia aderant, invitavit ad caritatis Poculum.* Vide *Potus*.

¶ POCULUM LAUDIS Judæis dicebatur illud, quo convivium Agni paschalis claudebant. Vide *Eucharistia* initio.

¶ POCZOLLUM, f. Terrenus agger, ab Ital. *Poggivolo*. Chron. Estense ad an. 1299. apud Murator. tom. 15. col. 346. *Circa horam tertiam finito consilio ipsorum venerunt extra cameram super quodam Poczollo, ubi invenerunt mensas paratas.*

¶ PODAGIUM, Idem videtur quod *Pedagium*. Vide in hac voce. Charta S. Ludov. Reg. Franc. an. 1259. inter Instrumenta tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 234. *Podagium etiam civitatis & alii redditus in eadem civitate vel territorio ad Episcopum pertinente, &c.*

¶ PODAICUS dicitur Christus in Orat. cujusdam librarii ad calcem libri Theogeri Episc. Metens. de Musica, apud Pezium tom. 1. Anecd. Præfat. p. 15. forte quod illum *podere* seu tunica talari vestitum repræsentet S. Johannes in Apocal. c. 1. 13.

¶ PODARE, dici videtur de prima vineæ pastinatione, quod circa pedem vitis fiat. Tabular. S. Victoris Massil. an. 1349. *Teneatur vineam laborare seu laborari facere tribus vicibus, videlicet Podare, fodere & reclaudere temporibus opportunis.* Rem tamen non definio, cum Provinciales *Poudar* dicant pro Vitem putare: unde

¶ PODARE CULTELLUM, vulgo *Poudadoire*, ipsis dicitur falx vineatica, qua ad vitem putandam utuntur, in Inventar. an. 1294. ex Tabul. S. Victoris Massil. *Doujat* in Diction. Tolosan. *Poudo, serpe, Pouda, élargeonner, effeuiller la vigne.*

PODENCUS, Canis species, Hispanis *Podenco*, Nebrissensi *Vertagus*. Fori Aragonenses tit. de venatorib. *Si aliquis furatus fuerit Podencum aut canem custodem domus.* Fori Oscæ an. 1247. fol. 36. *Quicunque leporarium aut alanum furatus fuerit, ... & qui Podenco furatus fuerit, cum duobus aliis reddat domino suo, &c.*

PODERAGIUM, Primarium jus hypothecæ in prædium, aut feudum, quod à Domino feudi creditori conceditur, vel sibi ipsi, si vassalli creditor est, reservat. Consuetudines Tolosæ: *Est usus & consuetudo Tolosæ quod Dominus feudi potest date Poderagium & primarium creditoribus in feudo illo, quod tenetur ab ipso, & sibi potest in dicto feudo date & retinere Poderagium pro debito, quod feudatario & aliis debet, &c.* Adde part. 2. Rubr. *de Poderagio & banno*. Part. 4. tit. de feudis, art. 16. [Vide *Potioritas & Primaria*.]

PODERE, PODERUM, PODERIUM, Ital. *Podere*, Possessio, prædium rusticum, *Potestat*, nostris, quæ vis est vocis Italicæ. [Charta ann. 1195. tom. 2. Bullar. Casin. pag. 225. *Philippus Dei gratia dux Tusciæ & dominus totius Poderis comitissæ Matildis, &c.* Chron. Parmense ad an. 1292. apud Murator. tom. 9 col. 823. *Et etiam ob hoc per Commune Parmæ fuit eis largita quarta pars Poderis dom. Jacobi Taverneru quam sibi reliquerat in testamento suo.*] Charta Ottonis V. Imper. an. 1212. pro Monasterio Aquæ frigidæ in Italia: *Venam ferream, quæ est in prædicto monte super Podere, sive in terra, quæ est illius Monasterii.* Occurrit non semel in Chartis Italicis, ut & *Poderum*, & *Poderium*, unde emendandus Petrus de Vineis lib. 5. Epist. 84. ubi perperam *ponderis*, pro *poderis*, ediderunt. Adde Ughellum to. 4. pag. 857. Frideric. II. Imper. Epist. 2. ex Baluzianis, & Carol. Molineum in Consuetud. Paris. tit. 1. de feudis Gloss. 5. 5. 17.

☞ *Podere* mobili opponitur, ut colligimus ex Statutis Cadubrii lib. 2. cap. 26. *Ordinamus quod Podere alicujus in curia seu super curiam ad petitionem alicujus creditoris, vel persona poni non possit, & ipsum recipere officialis aliquis non possit, nec sit ausus, nec scribere in quaterno nisi primo & ante omnia varrentatum sit ipsi officiali per aliquem præconem curiæ se non invenire aliqua bona mobilia debitoris, seu illius qui dicitur esse debitor ad pignorandum, seu ponendum in sua manu, vel juratis usque ad summam debiti creditoris.*

PODERIS, Tunica talaris, ποδήρης, vestis Sacerdotum antiquæ legis, quam in nova vulgo *camisiam* vocant. [Tertullianus adv. Judæos cap. 11. ex Ezechiele cap. 9. 2. *Et unus vir in medio eorum indutus Podere.* LXX. Interpretes ἐνδεδυκὼς ποδήρη; vulgata, *vestibus lineis.*] Eucherius Lugdunensis: *Poderis, sacerdotalis linea corpori penitus astricta, eademque talaris, unde & Poderis appellata, hæc & subucula dicitur.* Papias, pro *subucula*, habet *camisia*. Ita etiam Isidorus lib. 19. cap. 21. [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Poderis, vestement a prestre comme aube.*] Adde Ivonem Carnot. serm. 3. de Reb. Eccles. Innocentium III. lib. 1. de Mysterio Missæ cap. 10. 16. 39. &c. Anonymus de Revelatione corporis S. Austremonii, in Prologo: *Podera quoque & ciclades, quarum amiciebantur tegmine, nimium superabant candorem.* Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 867. *Quidam illorum* (Clericorum) *Poderibus sunt induti, &c.* Metellus in Quirinalibus:

Pedum levi de fune fert Episcopus,
Presbyter a scapulis, & partem Poderis sequens.

Fridegodus in S. Wilfrido cap. 11.

Comuntur roseo candentia Podere colla.

¶ VESTIS PODERIS, Linea & acupicta, in Bulla Nicolai III. PP. an. 1278. apud Rymer. tom. 2. pag. 99. *Nobis vestem Poderis universum orbis ambitum continentem, ... ingerentes, &c.*

¶ PODERIUM, Villa, pagus, districtus *Potestatis*, judicis, &c. Statuta Montis Regal. fol. 276. *Item statutum est quod nulla persona de civitate Montis Regalis, vel posse, vel ibi habitans, debeat.... illos pannos vendere in civitate Montis Regalis vel Poderio, sub pœna sol. LX.* Statuta Vercell. lib. 3. fol. 87. v°. *Nullus bubulcus ducens vinum ad civitatem Vercellarum ad victuram possit nec debeat pernoctare cum ipso vino in loco vel Poderio terræ ubi habitat, &c.* Vide *Potestat. Poderium, Poderum*, pro Possessio, prædium rusticum, sæpius usurpant Scriptores Itali, ut supra observatum in *Podere*.

¶ PODEROS. Charta an. 1111. inter Probat. to. 2. Hist. Occitan. col. 378. *Ego Bernard Amel te reddrai lo castel de Cheralb & forsas quas ibi fuerint. Et si ego non fuero Poderos, MD. sol. donem tibi.* Vox Vasconica quæ idem sonat atque *Et si ego non potuero, &c.*

¶ PODESTAS. Vide *Potestas*.

¶ PODESTATICUM, Idem quod *Potestat*, jurisdictio, dominium. Charta an. 1202. in Tabular. regio Provinc. *Ego Guillelmus gratia Dei comes Forcalquerii confiteor & recognosco Consulibus Avenionis in toto populo & territorio ejusdem civitatis plenum*

Podestaticum

Podestaticum & plenam dominationem, &c. Vide *Potestaticum*.

¶ PODESTICUM. Vide *Pedesticum*.

¶ PODIARIUS, *inter mimos*. Gloss. Isid. Qui ad *podium* fabulas agebat, interprete Grævio.

¶ PODIATA. Vide *Podium* 2.

¶ PODIBAT, Poterat, in Charta Chlotarii III. Reg. an. circ. 657. apud Felibian. Hist. Sandion. pag. VII. *Ideo ipsa auctoritate mano propria non Podibat subscribere.*

¶ PODICUS, Pedestris, ποδικός, apud Mart. Capellam lib. 9. pag. 328. *Temporum alia simplicia sunt, quæ Podica etiam perhibemur.*

¶ PODIDUM. Vide in *Pedaginm*.

¶ PODIENSIS Solidus. Vide in *Moneta Baronum*.

¶ PODIOLUS. Vide *Podium* 2.

PODISMUS, Ποδισμός, *Pedatura: Podismatus ager*, pedibus dimensus. Glossæ MSS. *Podismus*, *Gr. Lat. pedalis mensura.* Vide *Pedatura*.

☞ Occurrit hæc eadem vox, ut observat Carolus de Aquino in Lex. milit. apud Scriptores Tacticos, præcipue Ælianum, ut significent spatium illud in instructione aciei, quo unus miles ab alio sejungitur, non solum à lateribus, sed etiam à fronte & tergo. Distabant autem inter se vel sex, vel tres pedes, aut etiam pedem & semis.

1. PODIUM. Leges Inæ Regis cap. 74. edit. Saxon. 70. *Plena ambra butyri, salmones 5. 20. Podia feni, & 100. anguillæ.* [Certum pondus significari videtur.]

2. PODIUM, Res quævis, cui innitimur: à podiis Circorum, vel ædium mœnianis, voce Latinis Scriptoribus nota, de qua copiose Vitruvii interpretes, ac præsertim Bernaldinus Baldus. Jo. de Janua: *Podium, baculus, super quem innitimur, tum sæpe terram terimus. Unde & podium dicitur ubicumque innitimur, & inde Podio, as, appodio, as, compodio, suppodio, omnia pro valde inniti.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Podium, baston pour apoier, ou appoieur.*] Petrus Damian. lib. 3. Epist. 8. *Ut nec Podio, nec adjacenti prorsus ulli materiæ dignaretur inniti.* Sugerius lib. de Consecrat. Eccles. S. Dionysii: *Arcus nullo suffulti Podio.* Diploma Friderici I. Imper. ann. 1162. apud *Diago* in Comitib. Barcin. lib. 2. cap. 174. *Cum Romani Imperii dignitas . . . . nullo nisi divino innixa Podio*, &c. Philippus Eysterensis Episc. in Vita S. Willibaldi, de contracto: *Qui cum relatu didicisset reliquias S. Walpurgis ad Ecclesiam deportari, sumptis Podiis more solito, firmiter claudicando chorum ascendit.* Et infra: *Sanitatem omnimodo est adeptus, ita quod Podiis & baculis abjectis cœpit jubilare & saltare.* Ordericus Vitalis lib. 12. *Alii vero Podiis vel lapidibus, quos ibi forte invenerant, arreptis, repugnare conati sunt.* [Ingelramnus in Relat. S. Richarii, sæc 5. Bened. p. 565.

Ut per circuitum posses incedere templi
Tutius usque per hos valuisset figere gressus,
Desuper adjunctum munimen erat Podiorum.]

PODIUM, Pars formæ monachicæ, cui Monachi, cum procumbunt, innituntur. Usus antiqui Ordin. Cisterciensis cap. 68. *Et paululum a Podio semotus, stet usque ad metrum.* Cap. 69. *Quicumque hymnos incipit stet semotus a Podio* [Statuta ejusdem Ordinis. an. 1219 apud Marten. tom 4. Anecd. col. 1314. *Monachis in stallis suis manentibus, dum antiphona canitur, & semotis a Podio.*]

PODIATA. Gauterius Cancellarius de Bellis Antiochenis pag. 459. *Facto specu subterraneo, infodientes mittit homines, igniferosque parat currus siccis lignis insitos, ut cum ad turres pervenerint, sub Podiata postibus eisdem immissis ignibus corruant.* De cuniculis, qui lignis sustentabantur.

APPODIARE, Inniti in rem aliquam, incumbere, Gall. *Appuyer, s'appuyer*, Ital. *Appoggiare*. Gloss. MSS. *Fulcio, apodio.* Ugutio: *Sufflare, id est apodiare, fulcire, appodiamentum supponere. Vel hoc sufflamen, appodiamentum, quod cui innititur ut sustentetur.* Ordericus Vitalis lib. 8. pag. 693. *Et baculo, quem bajulabat Appodiatus immobilis fieris.* Willebrandus ab Oldenborg in Itin. T. S. *In Joppem pervenerunt, ubi navim, quam sine remis & velo in portum hujus Tarsis Appodiaverunt.* Jacobus de Vitriaco lib. 3. *Cadaver perfidi armatum, ad modum antem vivi Appodiantes, erexerunt.* Utuntur præterea Rigordus an. 1190. Cæsarius lib. 5. cap. 5. Willelmus Brito lib. 2. & 3. Philipp. pag. 115. 133. Walsinghamus an. 1271. Matthæus Paris, Chronicon Aulæ Regiæ an. 1321. & 1329. Chronicon Windes. lib. 1. cap. 11. [Petrus de Dusburg in Chron. Prussiæ cap. 53.] Vita S. Constabilis Abb. Cavensis cap. 4. num. 25. &c. Le Roman *d'Amile & d'Amy* MS.

Qui les veist sor les chevax Puier.

[Le Roman *de Flore* MS.

L'en li amoine un vairon,
Tos fut covert d'un siglaton,
Li Seneschax i est Puie.

Ibidem:

Et sont es bons chevax Puiez.]

APPODIAMENTUM, Gall. *Appuy*, Italis *Appogio*, res quæpiam cui innitimur. Conradus Marpurg. in Vita S. Elizabeth, de claudo: *Sura tibiarum adeo evanuerant, similiter & nates, quod ire non potuit ullatenus, nec sine Appodiamento sedere.* Et infra: *Cœpit ad sepem & ad Appodiamenta alia se erigere, & sic gradi.*

APPODIATIO, Eadem notione, in Epist. Balduini de Expugn. Constantinopolitana apud Arnold. Lubec. pag. 190.

APPODIATORIUM, Fulcrum, nostris *Potence*, apud Recuperum in Actis B. Ambrosii Senensis num. 1. 239.

SUPPODIARE, Sustinere, *Soustenir*. Sugerius in Vita Ludovici VI. pag. 318. *Descendente vero tota statione, eum Suppodiando deportans, celsitudinem Paternitatis ejus notis & ignotis clarificavit.* Ita enim vox hæc restituenda apud Bertrandum in Miraculis S. Roberti Abbat. Casæ-Dei num. 13.

REPODIATIO. Chronicon Windemense lib. 1. cap. 27. *Sine Repodiatione & brachiorum super stalla reclinatione communiter in Choro stare consuevit.*

POGIUM, Idem est quod *Podium*, quo innitimur. Chronic. Fontanellense cap. 16. *Porticus honestas cum diversis Pogiis ædificari jussit, quibus trabes imposuit, ac juxta mensuram eorundem tectorum in longum extendit.*

¶ POÏUS, Eadem notione. Vetus Monast. Casin. descriptio à Ruinartio laudata in Apolog. S. Mauri: *In Poio, qui est in dormitorio ante portam de turre, sanctus Benedictus solsit rusticum.*

¶ PODIOLUS, dimin. à *Podium*, *Balcon*. Regimina Paduæ ad an. 1282. apud Murator. tom. 8. col. 461. *Facta fuerunt stationes Communis Paduæ subtus Podiolum potestatis.* *Pudeolus* editum ibidem col. 427. Chronicon Tarvisinum apud eumdem to. 19. col. 781. *Cum illis deambulans per Podiolos ita studiose*, &c. Vita B. Henrici Baucens. tom. 2. Junii pag. 372. *Prout clare poterant etiam de Podiolis episcopatum intueri.*

3. PODIUM, Collis, mons: Gallis *Puy*, [& *Poe*,

le Peç de S. Germain en Laye; *Pou*, Normannis, *le Peu de Flamanville*; alibi *Pic*, *Pic de Teneriffe*;] Occitanis & Arvernis, *Poy*, *Peu*, vel *Puesch*. *Puey*, & *pueyo*, in Charta Sanctionis Abarcæ Regis Aragonum æræ 971. apud Blancam in Commentario rerum Aragon. pag. 613. [Chartophylacium Regium Regesto 49. fol. 50. *Donavimus... Podium sive montem vulgariter appellatum de Champinac.* Charta an. 1047. in Tabul. S. Victoris Massil. *Et pergit ad ipsum Podium sursum, &c.*] Theodulphus Aurelian. in Parænesi ad judices:

Hinc Magalona habuit lavam, Sextantio dextram,
Hic scabris Podiis cingitur, illa mari.

Hinc dicta urbs Aniciensis in Arvernis, quod supra *podium* extructa sit. Vita S. Gregorii Episc. Aniciensis: *Surge velociter, & cacumen istius montis ascende, quem majores vestri Græco sermone Anitium, (ab ἄνω) vos autem quasi propriæ nationis vocabulo dicitis Podium.* Vide Odonem de Gesseio in Histor. Aniciensi lib. 1. c. 26. [Valesium in Notit. Gall. pag. 452. Huetii Orig. Cadom. pag. 322. & infra *Puteus* 2.] Quod vero *Podium* alii, nostri *Puè* dicunt. Le Roman *de Florimon*, cujus auctor vixit an. 1188.

Li Rois fu bien apareilliez,
Le Pui descent tout embronchiez,
Le Pui de vale contreval, &c.

Le Roman *d'Auberi* MS.

Ains que gi muire, en aurai tant ocis,
Convert en serent li Pui, & li larris.

Alibi:

Envers Cortrai par larris & par Puis.

Le Roman *de Roncevaux*:

Rollans regarde ens Puit, & ens valées.

Alter Poëta MS.

Chevaux fuians courir le Pui & la valée.

Alibi:

Que li Puis & li vaus treslout en resonna.

POIUM, pro *Podium*, Collis, mons, [*una Poya* etiamnum rusticis Dumbensibus. Notitia an. 876. in Append. ad Marcam Hisp. col. 798. *Per summitate de ipso Poio infrontat in kero Dandriso, &c.*] Occurrit in Bulla Leonis IX. PP. & in Diplom. Conradi Imp. apud Ughellum in Episcopis Asculanis: passim etiam in Tabulario Casauriensi, ubi interdum *poiora*, pro *poio* reperitur. Adde Franciscum Mariam in Mathilde lib. 3. pag. 105. 106. 108.

¶ POIUS, in Charta an. 1058. ex Tabul. S. Victoris Massil. *A meridie sicut est Poius qui dicitur Castlar, & strata publica, &c.*

POGIUM, Idem quod *Podium* & *poium*, Collis. Italis *Poggio*. [Charta ann. 1011. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 194. *De monte & Pogio, seu castello illo, qui esse videtur in loco & finibus, ubi dicitur Vico.* Charta ann. 1124. ibid. pag. 151. *Ad proximum Pogium ire placuerat, qui est in monte, qui vocatur Capriune, ad ædificandum super eum castrum.... Pogium ipsum tandem ascenderunt, & in quantum poterant, invito prædicto exercitu, ædificare cœperunt.*] Diploma anni 1224. apud Ughellum in Episcopis Lunensibus: *Cum suis viribus resistendo Pogium ipsum tandem ascenderunt.* Et infra: *Prædictum Pogium causa castelli ædificandi ascenderunt.*

PUGIUM, in Charta Lotharii Regis Franciæ ann. 987. apud Michaelem Carbonellum in Chronico Hispan. fol. 7.

POGGIARE, Ascendere, apud Petrarch. parte 1. can. 10. Dantem in Paradiso 6. &c.

☞ Sic *Pojar* & *Pujar*, pro Ascendere, extollere, dixerunt Poëtæ Provinciales. Folquetus Massil. Episcop. Tolosæ ex Cod. MS. apud V. Ill. Præs. *de Mazaugues.*

Quan plus deiscen, plus Puia humilieas,
Et orgoill chai ou plus halt es Pojas.

Giraldus *de Bornel* apud Crescimb. pag. 227.

Mos seigner cui es Mouserras,
Qui per dreig segnerage
Es en tan grand honor Pojats.

Blacasset in Beatrice Comit. ibid. pag. 240.

Vostre fin pretz e tant Pujats,
Que sobre totz er exauzats.

PODIUM, POGIUM, Lectrum, analectrum in Ecclesia, ad quod gradibus ascenditur. [Cyprianus in Vita S. Cæsarii Arelat. num. 17. *Videntur etiam hodieque securium ictus in Podiis & cancellis, dum inde columnarum ex argento excutiuntur ornamenta.*] Ordo Romanus: *In Pogio juxta ambonem cum capsa in qua Subdiaconus idem ponit Evangelium ut sigilletur.* Alibi: *Qui ordinandi sunt, stent in Pogio sub gradibus.* Rursum: *Veniunt usque ad altare, ascendentibus Diaconibus in Pogium, Episcopi & Presbyteri statuuntur in locis suis, & schola ante altare.*

¶ 4. PODIUM, Domus rustica, curtis, prædium rusticum, castrum, castellum; maxime de iis dicitur quæ supra *podium* seu collem exstructa sunt. Vide *Podus*. Charta an. 1201. inter Instr. to. 2. Gall. Christ. novæ edit. col. 323. *Unum sextarium frumenti, & unam saumam vini... de frumentada & de vinada qua censualiter in terra & Podio Johannis... præcipio reddendam.* Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 535. *Item Martinus & Sobinus filii Dominici dederunt in hoc monasterio portionem suam de Podio in Sorbiliano.* Ibid. col. 594. *Concesserunt in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis in Ciliano, & in monte qui nominatur Costa, ubicumque Podium ædificare oportuerit.* Oberti Cancell. Annal. Genuens. lib. 2. apud eumdem tom. 6. col. 299. *Injungentes quod super podium, in quo nemo exterus partem habebat cum aliis commune, posset castrum ædificari, cujus fortitudine à suis inimicis possent commodius se tueri.... Tamen ipso consulatu ædificatum fuit Podium illud, nomen cui fuit impositum Mons-leo.* Le Roman *de Garin*:

Tant a Girbert le Roy Pepin sen
Qu'il l'a trouvé el Pui de Mont-Loon.

¶ POOIUS, Eadem notione. Charta an. 1166. inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 606. *Ego Guillelma vicecomitissa Namansensis... trado ad beneficium in perpetuum sine dolo tibi Duranto Alafredo de Bedillano, & tibi Petro fratri ejus, & infantibus & omnibus successoribus vestris, scilicet unum Podium qui vocatur Estata. Tali videlicet pacto dono vobis hunc Podium, quod vos & successores vestri mihi vicecomitissæ & vicecomitis de omnibus fructibus qui de Podio exierint, de blado, & de ligno & de conliu tascham detis.*

¶ PODIXA, *Tallia*, seu præstatio à civibus exsolvenda. Tabul. S. Victoris Massil. *Viginti florenos solvatis de resta censuum illorum per civitatem debitos ex quodam Podixa anni* 1379.

¶ PODOTA. Leunclavius in Pandecte Turcico num. 24. *Conductus à navarcho, ut index itineris interdiu noctuque nobis esset, quem Podotam Græci nunc dicunt, vocabulo petulsari, quod in Pulologo reperitur, vulgus nautarum Pelotam vocat.*

¶ PODRIGIA, ut *Pogesia*. Vide in hac voce.

PODUS, vel PODUM, Domus rustica, curtis, prædium rusticum. Tabularium Ecclesiæ Landavensis in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 193. *Mandavit Rex propter sanctum Telliaum, conversantem tunc*

apud Pennalan, Podum suum, ut cito ad eum veniret, ut sibi & curiæ suæ benedixisset, &c. Ibid. pag. 194. *Abbatis filiis septem patri funesto, vir magnæ pietatis nutrivit eos, & ad studium literarum misit, quos in Podo suo Lann Teliau dimisit.* Pag. 195. *Sciendum est sane, quod Oudocens Episcopus suum proprium aquisivit agrum, id est Podum Eynguælan, agrum quidem S. Dubricii in patria Gubyr, &c.* Adde pag. 197. 198. [Vide *Podium* 4.]

¶ POLLEX, ζύλν, ψαλλακή, in Gloss. Lat. Gr. Sed Legendum Pellex

POENA. *Pœna obligata*, in quam qui se ex pacto *obligavit*, adstrinxit. Lex Longobard. lib. 3. tit. 10. §. 1. *Sed semper commutatio ipsa firma permaneat, & si removere voluerit, Pœnam inter se obligatam componat.* Supra: *Excepto si Pœnam obligatum componere voluerint.*

POENA MUTORUM. Vide *Panis fertis & durus.*

¶ POENA, *Emenda*, mulcta. Charta Adami Episc. Meld. an. 1289. in Tabular. ejusdem Eccles. *Tenebuntur dicti hospites solvere nobis Episcopo decem solidos Turon. pro Pœna, quam Pœnam nobis facient dicti decanus & capitulum reddi & solvi, ut dictum est, cum pecuniis expensarum prædictarum* Charta an. 1265. in Chartul. Domus Dei Pontisar. *Ils esloient tenus à paier . . . II. sous en non de Peine.*

¶ POENA FAILLITA, Eodem intellectu. Charta an. 1379. ex Schedis Præs. *de Mazaugues*: *Dicta curia habet ibidem condemnationes latas & Pœnas faillitas: quæ lata solvitur pro confesso denar. 12. pro libra & de negatis solidos 2. Item Pœnæ faillita solvuntur per hunc modum: de prima citatione, si sit contumax, solvit denar. 6. de secunda solidum unum, &c.*

¶ POENA PERDITA, Eadem notione. Charta ann. 6. Henrici VIII. Reg. Angl. apud *Madox* Formul. Aogl. pag. 273. *Tunc volo & per præsentes concedo, pro me, heredibus & assignatis meis, ad forisfaciendum & perdendum dictis abbati & conventui eorumque successoribus nomine Pœna perdita, alios octodecim solidos bonæ & legalis monetæ Angliæ. . . . Et quod bene licebit dictis Abbati & conventui . . . . tam pro prædicta annuitate sive annuali redditu 18. denariorum, quam pro hujusmodi Pœna sive pœnis, sicut præmittitur, perditis & forisfactis.*

¶ AD POENAM TENARE, id est, sub onere, vel præstatione aliqua. Charta Wilfridi Abbat. S. Richarii an. 1165. in Tabul. ejusdem loci: *Guido de Calmont . . . . quidquid ad feodum Gerards hereditario jure spectat, nempe Curtillum . . . . ad Pœnam tenebit à festivitate S. Remigii, quæ est anno Incarnati Verbi 1166. ad duos annos in pace tenebit: ecclesia vero S. Richarii omnia præscripta à festo S. Andreæ, quod est in priori prædictorum annorum usque ad ejus festum sequens, absque ullo obstaculo de quindecim libris denariorum redimens, tamdiu in pace tenebit donec prædictos nummos à Gerardo accipiat.* Vide *Pœnales terræ.*

☞ Præter imprecationes in Chartis apponi solitas, Pœnarum quatuor genera distingui possunt, quibus coarctandas hominum pravas voluntates existimabant antiqui. De iis vide Mabillonium lib. 2. Diplom. cap. 8. in cessionibus tamen nullam pœnam fuisse adhibitam probant formula 36. inter Sirmondicas & form. 29. novæ Collectionis. Vide Baluzii Notas ad lib. Capitul.

POENALES TERRÆ, Tributis, angariis, & aliis exactionibus obnoxiæ, *Terres à cens, terres villaines.* Charta Balduini Domini *de Wallaincourt* an. 1224. in Tabulario Abbat. Montis S. Martini diœces. Cameracensis num. 28. *Eo quod non essent feodales, sed Penales, &c.*

¶ POENALIS HEBDOMADA, Nostris *Semaine peneuse.* Vide in *Hebdomada.*

¶ POENALITAS, Mulcta. Chron. Mellicense Scrambii pag. 576. *Unaquaque domus nocentium & innocentium duos aureos exhibere debuit fisco principis, & vocabatur brandschatzung, absque Pœnalitate qua domino fundi tenebantur.* Occurrit præterea apud Rymer. tom. 13. pag. 222. & 340. Vide *Pœna.*

POENARE, Pœnis afficere, in Actis S. Basilisci, Martyr. cap. 3. num. 14. [Le Roman *de Rou* MS.

Solonc lor felounie fessoit chescun Pener.]

POENATOR, *Tortor*, in Gloss. Arabico-Lat.

POENITENTES, Quibus ob crimina publica, imponebatur pœnitentia publica: quique *in extremo Christianorum ordine* esse dicuntur apud S. Columban. lib. de Pœnitent. mensura c. 37. S. Augustinus Epist. 108. *Quod autem dicitur Petrum egisse pœnitentiam, cavendum est, ne ita putetur egisse, quomodo agunt in Ecclesia, qui proprie Pœnitentes vocantur.* Idem Homil. 49. cap. 2. *Quod dico competentibus, audiant & Pœnitentes: quod dico fidelibus, dico & competentibus & Pœnitentibus, audiant Catechumeni, audiant omnes. In pœnitentia positi*, in Concilio Arelat. II. cap. 21. [*In ordine pœnitentium stare*, apud S. Hieronym. Epist. 30. cap. 1.] *In pœnitentiam mittere*, apud Gregorium Mag. lib. 9. Epist. 32. *In pœnitentia missi*, in Capitulis Caroli Calvi tit. 13. cap. 8. *Communionem inter pœnitentes præsumere*, in eodem Concilio Arelatensi II. cap. 10. *Inter pœnitentes a Communione suspendi*, in eodem Concilio cap. 11.

☞ *Pœnitentia solemnis* à publica distinguitur in Statutis MSS. Augerii Episc. Conseran. an. 1280. ubi casus reservati enumerantur: XVI. *Ubicumque est solemnis pœnitentia injungenda, non dicimus hoc de publica.* Ubi *solemnis pœnitentia* ea dici videtur quæ pro gravioribus delictis occultis à Canonibus est præscripta.

Pœnitentia autem *publica* dicitur ea, quæ pro expiandis criminibus & delictis publicis imponitur, *iis, qui publico crimine convicti sunt*, in Concilio Arelatensi VI. cap. 25. *Qui publice peccarunt*, in Cabilonensi II. *Qui criminale peccatum perpetrarunt*, apud Hincmarum in Capit. 5. Augustinus Homil. 49. cap. 3. *Propterea Deus voluit, ne Theodosius Imperator ageret Pœnitentiam publicam in conspectu populi, maxime quia peccatum ejus celari non potuit.* Capitula Caroli Magni lib. 6. cap. 96. *Nam si publice actum fuerit, publicam inde agat Pœnitentiam, juxta sanctorum Canonum sanctionem: si vero occulte, Sacerdotum consilio ex hoc agat pœnitentiam.* Concilium Mogunt. an. 847. cap. 31. & Concilium Ticinense ann. 855. cap. 13. *Qui publice peccat, oportet ut publica mulctetur Pœnitentia, & secundum ordinem Canonum pro merito suo excommunicetur & reconcilietur.* Id pluribus probarunt alii, atque in iis Sirmondus in Historia de Pœnitentia publica, Jacob. Petitus ad Pœnitentiale Theodori, & alii; tametsi viri doctissimi aliquot, atque in iis Joan. Morinus & Arnaldus in libris de pœnitentia: etiam pro occultis delictis pœnitentiam publicam peractam contendunt.

Sed quæri solet vulgo, quorum criminum rei, publicæ potissimum addicerentur pœnitentiæ, cum peccare atrocius impune non liceret, & ex legibus gravior pœna gravius delinquentibus statueretur, interdum etiam & fere semper extremum supplicium.

Cui quidem quæstioni ut fiat satis, ut sileam contra Christianam fidem ac religionem & Con-

ciliorum Canones admissa delicta, cujusmodi passim in iisdem Conciliis enarrantur, & in Capitul. Caroli Magni lib. 6. cap. 101. 102. &c. observandum primo, non semper, in antiquis maxime ac barbaricis legibus, mortis pœna; sed mulcta pro modo delicti, expiata crimina: ita tamen ut qui ea admisissent, à judicibus ad Episcopos amandarentur, qui pœnitentiam iis imperarent ac indicerent *pro differentia peccatorum*, ut est in Concilio Carthaginensi III. cap. 31. in Capitulari 1. Caroli Magni an. 802. cap. 32. 33. 37. in Lege Longob. lib. 1. tit. 10. §. 4. in Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 100. in Edicto Pistensi Caroli Calvi cap. 2. 33. in Capitulis ejusdem Caroli tit. 26. cap. 5. in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 68. &c. Atque inde *Episcopalis pœnitentia* appellatur in Capitulis ad Silvacum cap. 2. quod ab Episcopis imponeretur, *inspecta discretione & qualitate, prout cuique ad salutem viderent expedire*, ut est in Edicto Pistensi c. 2. atque ii *reddi Pœnitentiæ* dicebantur. Paschasius Radbertus in Epitaphio Vualæ Abb. Corbeiensis lib. 1. cap. 26. de quodam patrono, qui etia homicidia commiserat, ut viduæ bona invaderet: *Sed jam divino convicti judicio, confusi omnes discessere, at miser clementer redditus est Pœnitentiæ.*

In eorum præterea numero erant rei, pro quibus intercedebant Episcopi, quibus licebat pro iis causa cognita veniam à judicibus postulare: tum enim iis canonica ab Ecclesia imponebatur pœnitentia, quam illi ultro se obituros spondebant, veniam alias non consecuturi, quod ex Concilio Remensi cap. 7. supra docuimus in v. *Intercedere* 1.

Episcoporum etiam intercessio obtinuit pro reis, qui ad Ecclesias confugiebant, uti ibidem diximus. Nam licet Ecclesiæ immunitas à pœna quavis Legibus inflicta reos tutaretur, à satisfactione tamen non eximebantur erga eum, quem offenderant, vel ejus agnatos: neque eorum tutelam aggrediebatur Ecclesia, nisi publica pœnitentia crimen se suum expiaturos spopondissent, ut est in Concilio Remensi an. 626. cap. 7. Nicolaus I. PP. in Respons. ad Bulgaros cap. 26. *Si ad Ecclesiam convolaverint, mortis quidem legibus eruantur, Pœnitentiæ vero quam Antistes loci vel Presbyter consideraverit, absque dubio submittantur.* Atque ejusmodi reorum, qui ad Ecclesiam, veluti ad asylum, confugiebant, infinitum fuisse ferme numerum ex auctoribus abunde constat.

☞ Perjuris quoque indicta pœnitentia publica; quod labente etiam XIV. sæculo factitatum docemur ex Charta an. 1383. tom. 2. Histor. Eccles. Meld. pag. 242. *Nec non perjurio pro quo Ecclesia consueverit publicam Pœnitentiam imponere.*

Spectabat etiam publica pœnitentia eos potissimum, qui intra gradus cognationis vetitos nuptias contraxerant, seu auctoritate Ecclesiastica separarentur, ut in tertio gradu, sive non, ut in quarto, ex Capitulis Synodalibus Pipini Regis cap. 1. Reginone lib. 2. cap. 213. & Burchardo lib. 17. cap. 10.

Publicæ denique subjiciebantur pœnitentiæ, qui vel dignitatis aut natalium prærogativa ac auctoritate à pœnis, lege decretis, sese subtrahebant: vel à patria extorres in alias migrabant regiones, aut aliorum principum ditiones; vel tandem qui in solo ipsomet natali, ex solita criminum impunitate, vel dominorum largiori indulgentia, seu potius impotentia, ea perpetrarent. Nam cum olim ex recepta prædiorum feudalium lege sua quisque gauderet juris dicendi facultate, seu, uti loquimur, justitia, vix erat qui in ejusmodi prædiorum dominos animadverteret. Unde crebrius excommunicatos ab Episcopis legimus, qui, quod leges ipsæ minime poterant, Ecclesiastica ferula eos à tam frequentibus delictis gravioribus coercerent, à qua non absolvebantur, nisi post publicam peractam pœnitentiam. Atque ex his licet haurire, cur tantus olim ejusmodi pœnitentium numerus ad Ecclesiarum vestibula, porticus & nartheces stetisse legatur.

Quippe hi donec impositam sibi pœnitentiam adimplessent, arcebantur ab ingressu Ecclesiæ, & in *loco Pœnitentium* consistebant, ut est apud Abbonem Monachum serm. 3. & Joannem Episcopum Abrincensem de Offic. pag. 38. ut cæteros omittam, quos laudat Leo Allatius in Dissertat. de Narthece. Quod quidem intelligendum, cum sacræ peragebantur Liturgiæ, seu potius sacra ipsa mysteria: nam ceteroqui, ut & Catechumeni, in Ecclesia ipsa stabant, divinasque lectiones auditu excipiebant, & una cum iis excedebant, cum dimittebantur, ut est in Concilio Agathensi cap. 60. In Ecclesia vero sinistram ad partem secedebant, ut auctor est Eligius serm. 8. cum fideles alii ad dextram starent. Ditmarus lib. 6. pag. 80. *Sepultus in Colonia, ... in australi parte templi, qua in Cœna Domini Pœnitentes introducuntur.* Nam cum ædes sacræ ad orientem ædificarentur, australis pars fuit sinistra.

☞ Quo vero ecclesiæ loco potissimum constituerentur Pœnitentes, docet cap. 136. lib. 5. Capitul. *Tribus vero annis subjaceant inter Pœnitentes manibus sacerdotum in loco retro ostio ecclesiæ pœnitentibus constituto, & seorsum, infra ipsam tamen ecclesiam.*

Pœnitentia imponebatur & suscipiebatur in Capite jejunii, seu Quadragesimæ, feria scilicet quarta, quam *Cinerum* appellamus, quod pœnitentes non modo *omni corpore in terram* prosternerentur, ac cilicium induti veniam peccatorum postularent; sed eorum capita cinere aspergerentur, quod pluribus observat Menardus ad librum Sacramentorum Gregorii M. pag. 221. 222. Edictum Pistense Caroli Calvi cap. 33. *Ipsam autem Quadragesimam à quarta feria, id est, à Capite jejunii, cum ipsa quarta feria, qua publice Pœnitentes pœnitentiam accipiunt, observari usque ad sanctam Resurrectionem secundum consuetudinem antiquam præcipimus.* Matthæus Westmonaster. ann. 974. *De beato quoque Ælfege legitur, quod in die Cinerum, cum de more Pœnitentes Ecclesiæ liminibus removerat, hortatus est eos, ut tempore Quadragesimali, jejunio & castitati vacantes, diebus illis uxorum etiam delitiis abstinerent.* Vide Sirmondum in Historia Pœnitentiæ publicæ cap. 9. ubi etiam de Pœnitentium reconciliatione; de qua quædam attigimus in vocibus *Absolutio*, & *Reconciliatio*. Adde Filesacum lib. de Quadragesima Christiana cap. 12.

☞ Id autem omnino observandum, quod pœnitentes à Presbyteris suarum parœciarum ad Ecclesiam Cathedralem, pœnitentiæ ab Episcopo suscipiendæ causa, etiam sæculo IX. adducerentur. Gesta Gunherii Episcopi Cenoman. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 290*. *Presbyteros parochiæ nostræ, qui in Capite jejunii pœnitentes ad pœnitentiam suscipiendam adducebant, nec portam ingredi sinebant.* Cilicium à sacerdote accipiebant, quod uno anno gestare tenebantur. Lib. 5. Capitul. cap. 122. *Pœnitentes, tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manus super caput & cilicium à sacerdote, sicut*

ubique constitutum est consequantur. Et cap. 136. *Debent unum annum esse cum cilicio.*

Multa habent Concilia & sancti Patres de ritu pœnitentiæ publicæ, quæ indicare satis erit ad alia festinanti. Iis enim cum ab Ecclesiæ liminibus abstinerent, Sacramentorum etiam perceptio denegabatur, atque adeo ipsa extrema Unctio, ut est in Synodo Ticinensi sub Leone IV. cap. 8. In infirmitate tamen positis Viaticum concessum, ex Concilio Carthaginensi IV. can. 77. Arausicano I. cap. 3. Agathensi cap. 15. Arelatensi II. cap. 28. Innocentio I. Epist. 1, c. 7. &c. Sed & si accepta pœnitentia ante reconciliationem morerentur, pro iis licebat offerre; *pro eo, quod honoravissent Pœnitentiam*, ut est in eodem Concilio Carthaginensi cap. 79. Arelatensi II. cap. 12. & in Capitulis Caroli M. lib. 5. cap. 61.

Ad Clericatum aliosve ordines Ecclesiasticos promoveri pœnitentes vetantur in Concilio Carthaginensi IV. cap. 68. Epaonensi cap. 3. Aurelianensi III. cap. 6. Aurelianensi IV. cap. 12. Agathensi cap. 43. Toletano I. cap. 2. Toletano III. cap. 12. Romano ann. 465. cap. 3. in Epistola Concilii Cabilonensis, in Epist. 9. Gelasii I. PP. Innocentii I. Epist. 6. Epist. Joannis II. PP. ad Cæsarium, in Capitul. Gregorii II. PP. cap. 5. in Synodo Ticinensi an. 850. cap. 2. in lib. 2. Sacramentorum Ecclesiæ Romanæ cap. 95. apud Egbertum in Dial. cap. 15. &c.

☞ At pristina hæc severitas sequioribus sæculis est mitigata; ad Ostiariatus quippe gradum promotos pœnitentes discimus ex Dialogo inter Cluniac. & Cisterc. apud Marten. tom. 5. Anecdot. col. 1647. *Quid dicis de homicidis, qui in sæcule publicam egerunt Pœnitentiam? ... venientes ad conversionem in monasteriis, accipiant clericale signum, id est coronam, sunt ipsi clerici? Revera clerici sunt, sed nullum gradum clericalem ascendere possunt præter primum. Possunt enim fieri Ostiarii.*

☞ Id præterea discriminis statutum inter pœnitentes ex can. 53. Toletani Concilii IV. quod qui ex sola devotione sese pœnitentiæ subjiciebant, pro morum probitate ad gradus ecclesiasticos promoveri possint; secus vero qui ob grave aliquod peccatum eidem pœnitentiæ addicti fuerant.

☞ Obtinuit etiam in Monasteriis ecclesiasticæ disciplinæ adversus pœnitentes publicos severitas: qui enim *pro culpa publicam egerant Pœnitentiam ad legitimos actus admitti*, id est, ad officia monastica, vetantur in Statutis Cisterc. an. 1280. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1471.

☞ Ab officio *patrini* seu susceptoris excluduntur pœnitentes, in Addit. 2. ad Capitul. cap. 1. Vide *Patrinus*.

Matrimonium contrahere pœnitentibus interdictum fuisse docent Concilium Arelatense II. cap. 21. & Ticinense sub Leone IV. cap. 8. At in Wormaciensi an. 868. cap. 30. 37. ab uxoribus, si habuerint, separari vetantur: si autem non habuerint, & se continere non voluerint, legitimas accipere in conjugio feminas non prohibentur, *ne in fornicationis voraginem incidere videantur*. Vide Joannem VIII. Epist. 62. & S. Columbanum de mensura pœnitentiarum §. 30.

☞ Varia fuit ut ex allatis aliisque patet, hac in re in variis ecclesiis atque pro variis temporibus disciplina. Neque tamen cum viris doctis sentire possum in ecclesiis, in quibus severior obtinebat disciplina, qua à matrimoniis contrahendis prohibebantur pœnitentes, de ipso tantum pœnitentiæ curriculo hæc intelligenda esse, adeo ut ipsis peracta pœnitentia ad nuptias convolare licuerit. Huic enim sententiæ nequaquam accomodari posse videntur quæ habet Siricius PP. in Epist. ad Himerium num. 6. *De his vero non incongrue dilectio tua Apostolicam Sedem credidit consulendam, qui acta Pœnitentia, tamquam canes ac sues ad vomitus pristinos & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum & ludicras voluptates & nova conjugia & inhibitos denuo appetivere concubitus.* Vide S. Ambros. lib. 2. de Pœnit. cap. 10. §. 96.

☞ Id etiam suadet disciplina quæ in iisdem Ecclesiis vigebat circa conjugatos pœnitentes, quibus ut cælibem deinceps vitam agerent indicebatur, nedum ut nova inirent conjugia permitteret. Si mitius interdum cum iis actum est, ut ad uxores suas redire licitum fuerit; id ex indulgentia factum docet Epistola Leonis Magni ad Rusticum Episcop. Narbonensem. Hinc *ne benedictio pœnitentiæ juvenibus personis, maxime conjugatis concedatur, nisi ex consensu partium & ætate jam plena*, statuunt Concilia Aurelian. III. can. 24. & Arelat. II. can. 21.

Nullam præterea dignitatem obire poterant, ex laudato Concilio Ticinensi cap. 5. sed & si *militares* essent, arma deponere jubebantur, ac proinde militare iis interdictum erat, ut in voce, *Arma*, docemus. [Qui secus fecerint, iis viaticum usque ad exitum negatur, ex can. 25. Concil. Aurelianensis III.]

Comas deponere, & vestimenta mutare jubentur in Concilio Agathensi cap. 15. Toletano III. cap. 1. Arelatensi II. cap. 22. 25. &c. Vide Gregorium II. PP. Epist. 2. præfixam VII. Synodo sub medium, Honorium Augustodun. cap. 3. & 78. Spicilegium Acherianum tom. 6. pag. 427. Hemereum in Augusta Viromand. in Reg. pag. 30. &c.

☞ *A conviviis & ornamentis atque alba veste* ut abstineant, statuit Herardus Archiepisc. Turon. cap. 120. ad bibendum aut manducandum carnem non sunt invitandi; quod qui fecerit unum vel duos denarios juxta qualitatem pœnitentiæ dare tenetur, ex lib. 1. Capitul cap. 151. & Reginone lib. 1. cap. 259. Ut epulis non intersint, sed tantum in suis domibus frugalem vitam ducant, præscribit Conc. Barcinon. can. 7.

☞ Ex hoc Pœnitentium ritu, quod scilicet comas deponere, mutare vestimenta, cælibem vitam agere cogerentur, profecta est consuetudo, ut infirmi monasticum habitum peterent: quo accepto, si convaluissent, nefas erat ad sæcularia vota reverti; quod ut magis ratum esset, sanitati redditi denuo professionem solemnem emittebant, ut in voce *Monachus ad succurrendum* docuimus. Vide Gregor. Turon. lib. 9. cap. 33.

☞ Interdum vero eo usque crevit ejusmodi pœnitentiæ severitas, ut, qui eam in extremis, etiam non sentientes, id est sui non compotes, nec proinde eam petentes, accepissent, eam servare tenerentur. Insigne præ omnibus est exemplum Wambæ Visigothorum Regis, cui ex veneni haustu pæne exanimi; nec scienti, nec sentienti, pœnitentiæ ordinem imposuit Quiricius Toletanus antistes: quam, ubi convaluit, ut impleret monasterium petiit, ibique usque ad obitum in proposito pœnitentiæ perseveravit. Vide Mabillon. tom. 1. Annal. Bened. pag. 111.

Vehiculis uti prohibentur; sed *pedibus propriis*, vel *pedestri more proficisci* jubentur, in Concilio Wormaciensi ann. 868. cap. 26. 30. Moguntia-

censi an. 888. cap. 26. & Triburiensi ann. 895. cap. 5. 55. apud Reginonem lib. 2. cap. 6. Burchardum lib. 6. cap. 1. &c.

☞ *Nulla lucra negotiationis pœnitentibus exercere convenit*, in lib. 7. Capitul. cap. 62. Isaaci Episcopi Lingon. c. 14. in Cap. Herardi Turon. 100. &c.

Pœnitentiam publicam non excipiunt Presbyteri, ut est apud S. Leonem in Epist. ad Rusticum, & Joan. II. Epist. 1. ad Cæsarium. Nec Clerici, in Concil. Coloniensi an. 1310. cap. 10. Vide Sirmondum in Histor. publicæ Pœnitent. cap. 6. & Morinum lib. 2. Exercit. cap. 23. 24. & in libris de Pœnitentia.

☞ Id autem de Presbyteris intelligendum, qui honorem suum servant; qui enim eo privati sunt, Presbyteri sive Diaconi, pœnitentiæ publicæ subjici possunt, ut colligitur ex lib. 6. Capitul. cap. 76. Addit. 2. cap. 8. & ex Addit. ad Leg. Longobard. cap. 2. Vide *Communio laica*.

Non iteratur, ut habet Hugo à S. Victore lib. 1. Observat. Eccles. cap. 24. [Vide S. Ambros. lib. 2. de Pœnit. cap. 10. num. 95. cap. 11. 0. 104. & Notas Cotelerii ad Hermæ Pastorem pag. 90.]

Qui hominem liberum, publicam agentem pœnitentiam, interfecisset, graviori, quam si alium, mulcta punitum, indicant Capitula Caroli Magni lib. 4. cap. 18. Lex Longob. lib. 1. tit. 9. §. 1. & Regino lib. 2. cap. 30. 190.

☞ Et quidem sub tuitione & custodia Regis erant, uti patet ex Concil. Aquisgran. an. 816. cap. 21. & lib. 1. Capitul. cap. 96.

De his qui resiliunt à pœnitentia, agunt Concilium Turon. cap. 8. Veneticum cap. 3. & Aurelian. I. cap. 11.

Denique pœnitentiæ publicæ jus omne penes Episcopum; nullum, nisi ejus vice aut jussu penes Presbyteros fuit, quod fusius probat Sirmondus cap. 6. Adde Joannem VIII. PP. Epist. 62. [iis addendum, modo nullum mortis periculum immineat, ut statuit Isaac Episc. Lingon. can. 35.]

EXPOENITENTES, Qui pœnitentiam publicam aliquando subierant, eoque ipso ad sacros ordines promoveri vetantur. Vide Diurnum Romanum cap. 3. tit. 9.

POENITENTIA ABSCONSA, Cui opponitur *publica*, in Concilio Remensi II. cap. 31. Concilium Moguntin. I. cap. 10. *Discretio servanda est per pœnitentes publice & absconse*, &c. Quippe occulta ob delicta publicam imponi pœnitentiam vetant Canones, apud Sirmondum c. 4. Rhabanus in Epist. ad Heribaldum cap. 10. *Qui autem de prædictis vitiis per occultam Confessionem mala abs se absconse commissa coram oculis Dei, præsente etiam Sacerdote, qui eis indicturus est Pœnitentiam, confitentur, & semetipsos graviter accusant, si veraciter pœnituerint, & si per jejunia & eleemosynas .... purgare certaverint, his etiam gradu servato, spes veniæ de misericordia Dei promittenda est*, &c.

¶ POENITENTIA EPISCOPALIS, ab Episcopo imponenda, in Edicto Pistensi cap. 2.

POENITENTIA MOMENTANEA, apud Avitum Viennensem Epist. 4. est, quæ sub vitæ exitum confitenti imponitur, seu, ut ejusdem Aviti verbis utar, *in ægritudine, quasi sub momento accipitur. Subita* dicitur Paulino. Hanc Faustus hæreticus, adversus quem extant libri S. Augustini, inutilem esse contendebat, quod falso dici docet Avitus loco cit. & ante eum Gennadius Massil. Eccl. Dogmat. cap. 48. Vide Cælestinum PP. Epist. 2. ad Episc. provinciæ Vienn. cap. 2. Augustinum lib. 50. Homil. 41. Innocentium I. PP. Epist. ad Exuperium cap. 2. Concil. Nannetense c. 2. &c.

¶ POENITENTIÆ PROCESSIONALES, Publicæ, in Statutis Eccles. Meldens. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 903. *Inhibitio publica pœnitentia. Item, quia Pœnitentiæ processionales jam abierunt in contemtum, prohibemus ne quis presbyter prædictam pœnitentiam injungat, nisi de mandato superioris.*

¶ POENITENTIÆ REGULARIS septem modos distinguunt antiquæ Consuetudines Benedictinæ, quas videsis apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 461.

POENITENTIARUM REDEMPTIONES. Capitula Herardi Archiepisc. Turon. cap. 26. *Ut nullus pœnitentem cogat manducare vel bibere, nisi redemptio permissa sit: ita tamen ut prius pro eo donet coram ipso redemptionem.* Pœnitentia injuncta his, qui bello Suessionico.... interfuerunt: *Omnibus his tribus Quadragesimis* 2. 4. & 6. *feria in pane, sale & aqua abstineant, aut redimant.* Vide Decretales Precum Episcoporum an. 779. Concilium Remense incerti loci ann. 923. Canones Saxonicos, datos sub Edgaro Rege cap. de Satisfactione §. 18. 19. & quæ de ejusmodi redemptionum origine & usu annotarunt viri doctissimi Joan. Morinus lib. 10. de Administratione Sacramenti cap. 16. & Jacob. Petitus ad Pœnitentiale Theodori pag. 119. 120.

Variæ autem redimebantur pœnitentiæ. Interdum enim eleemosyna ac erogatione bonorum in usus pauperum vel Ecclesiarum, atque adeo prædiorum ipsorum: unde Petrus Damiani in Epist. apud Baronium an. 1055. *Non ignoras, quia cum à pœnitentibus terras accipimus, juxta mensuram muneris, eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus.* Quæ vero pecuniæ erogatione in pauperes redimebantur, vel quæ imponebantur, *Pœnitentiæ deargentatæ* nuncupantur à Guigone in Vita S. Hugonis Episcopi Gratianopolitani num. 20. *Non deargentatam convictis vel confitentibus imposuit Pœnitentiam.* Halitgarius in Pœnitentiali: *Si quis vero non potuerit jejunare, & habet unde dare ad redimendum, si dives fuerit, pro 7. hebdomadibus det solidos 20. Si autem multum pauper fuerit, det solidos 3. Neminem vero conturbet quia jussimus 20. solidos dare, aut minus, quia si dives fuerit, facilius est illi dare solidos 20. quam pauperi solidos 3. Sed unusquisque attendat, cui dare debet, sive pro redemptione captivorum, sive super sancto altari, sive pauperibus Christianis erogandum.* Concilium Triburiense anno 895. cap. 56. *Tunc licitum sit et tertiam feriam & quintam atque Sabbatum redimere uno denario vel pretio denarii, sive tres pauperes pro nomine Domini pascendo*, &c. Adde cap. 57. 58. Articuli oblati à Prælatis Angliæ Eduardo II. Regi Angliæ in Concil. Britan. tom. 2. cap. 3. *Si Prælatus imponat pœnam pecuniariam alicui pro peccato, & repetat illam, regia prohibitio non habet locum. Verumtamen si Prælati imponant pœnitentias corporales, & illi, sic puniti, velint hujusmodi Pœnitentias per pecuniam sponte redimere, locum non habet regia prohibitio, si coram Prælatis pecunia ab eis exigatur.* Vide Reginonem lib. 2. de Ecclesiast. Discipl. cap. 438. & seqq. Burchardum lib. 19. cap. 19. & seqq. Synodum Salmuriensem ann. 1294. cap. 4. Radulfum in Vita S. Richardi Episcopi Cicestrensis num. 50. &c.

Redimebantur præterea flagellationibus, *palmatis*, (de quibus diximus in hac voce) & psalmorum recitationibus. Petrus Damiani lib. 1. Epist. 19. de quodam Dominico suo Monacho: *Centum autem annorum Pœnitentia, sicut ipso auctore didicimus, sic expletur. Porro cum tria scoparum millia unum Pœ-*

nitentiæ annum apud nos regulariter expleant: decem autem psalmorum modulatio, ut sæpe probatum est, mille scopas admittat, dum 150. psalmis constare Psalterium non ambigitur, 5. annorum pœnitentia in unius Psalterii disciplina recte supputantibus invenitur. Sed sive quinque vicies ducas, sive 20. quinquies, centum faciunt. Consequitur ergo, ut qui 20. psalteria cum disciplina decantat, 100. annorum pœnitentiam se peregisse confidat. Et mox, de eodem Dominico: *Hanc autem centum annorum pœnitentiam .... facile 6. diebus ex more consummat.* Et infra testatur illius exemplo ejusmodi faciendæ disciplinæ morem adeo in Italia inolevisse, *ut non modo viri, sed & nobiles mulieres hoc purgatorii genus inhianter arriperent.* Eadem habet lib. 6. Epist. 30. & lib. 7. Epist 19. Idem lib. 9. Epist. 27. *Nam & ante nos, omnibus fere sanctis Monasteriis hæc disciplina regula nequaquam fuit incognita, & si non adeo frequentata; unde & singulos annos pœnitentiæ millenis scopis redimere consueverunt.* Adde lib. 3. Epist. 10. Cod. MS. *Qui autem implere potuerit, quod est in pœnitentia, impleat, quia bonum est; qui autem non potest, consilium damus per misericordiam Dei, imprimis pro uno die, in pane & aqua 50. psalmos cantet, genua flectendo, vel sine flectendo 70 psalmos cantet infra Ecclesiam, vel in uno loco per ordinem psallat. Hæc pro uno die valent: vel unum denarium pro uno die valet, & si 4. eleemosynas tribuit pauperibus, pro uno die valent. Quidam dicunt, 100. percussiones in hieme, vel 100. psalmos in æstate valent, id est in hieme, in autumno & in verno 100. percussiones, vel 100. psalmi in æstate, vel 150. percussiones. Item pro uno mense, quod in pane & aqua pœnitere debet, psalmos mille 200. genuflectendo, vel sine genuflexu, 1670. & postea omnes dies reficiat ad Sextam, & nisi 4. & super jejunet ad Nonam, & a carne & vino abstineat se. Alium cibum postquam psallerit, sumat. In secundo anno remissior pœnitentia erit. De Natale Domini usque Epiphania, & illos prædictos dies qui superscribuntur, qui in pœnitentia non computantur, reficiat. Qui non potest sic agere pœnitentiam, sicut diximus, in primo anno eroget eleemosynam solidos 25. & in una hebdomada jejunet ad Nonam, & altero ad Vesperam, & 3. Quadragesimas. In secundo anno 200. solidos, pro tertio anno solidos 18 id sunt 64. solidi. Potentes homines pro culpis & criminibus faciant, ut Zachæus ait Domino: Omnium bonorum meorum dimidium do pauperibus, & si aliquid alicui injuste abstuli, in quadruplum reddam: & de mancipiis dimittat liberos, & captivos redimant, & a quo die desiit peccare, non desinat communicare, sicut Apostolus dixit, &c.* Idem Codex MS. *Edidit S. Bonifacius, quomodo possimus pœnitentiam 7. annorum in uno anno percurrere, triduana cantatio psalmorum pro 30. diebus & noctibus 115. Psalteria, & 50. Pater noster, & 50. vicibus prosternat se in terra cum oratione Dominica, quam in prostratione dicat. Sic pro uno die, si vult minus psallere, prosternat se in oratione 100. vicibus, & dicat: Miserere mei Deus, & Dimitte mihi delicta mea. Fiat hoc pro uno die. Qui vult confiteri peccata sua cum lacrimis, quæ lacrimæ veniam non postulant, sed merentur, roget Presbyterum, ut Missam cantet pro eo, nisi sint criminalia peccata, quæ debent ante lavari cum lacrimis. Cantatio unius Missæ potest 12. dies redimere: 12. Missæ 4. menses, si volunt confessores esse cum lacrimis. Hæc pro hebdomada: 350. Psal. flectendo genua in Ecclesia, aut in uno loco per ordinem. Qui unum Psalmum non novit, & jejunare non potest, hic quantum sumit, penset, & tribuat medietatem in eleemosynis.* Vide Reginonem lib. 2. de Ecclesiast. discipl. cap. 446. novam editionem Conciliorum tom. 7. p. 1478. d. & Ivonem decret. part. 15. cap. 191. & seqq. Pœnitentialem Andegavensem apud Morinum post libros de Pœnitentia, eumdem Morinum lib. 10. cap. 17. 18. &c.

☞ Varias pœnitentiarum redemtiones simul referunt Statuta Eccl. Nannet. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 949. *Dicendum est quod omnibus qui ex justa causa videntur non posse vel sine magno gravamine frequenter jejunare, possunt redemtiones vel compensationes adhiberi per eleemosynas, per peregrinationes, vel per disciplinas, per abstinentiam a carnibus, vel piscibus, vel hujusmodi, secundum personarum statum, vel a vino, vel a quadragesimalibus cibis. Propter viam autem peregrinationis facilius quam propter aliud relaxatio est indulgenda, vel commutatio concedenda.*

☞ Inde est quod sectarii quidam sub ann. 1349. *Flagellatores* nuncupati, pœnitentiam publicam agere se jactabant, dum sua auctoritate corpus suum dilaniabant crebris flagellationibus, quæ tunc temporis maxime in usu erant ad redimendas pœnitentias. De his plura in voce *Flagellatores*, quibus addere haud pigebit quæ de iisdem scribit Robertus Avesbur. in Histor. Edwardi III. Regis Angl. edit. Hearnii p. 179. *Anno Domini 1349. circiter festum S. Michaelis plusquam VI^{xx}. homines, pro majori parte de Seland & Houtond oriundi, per Flandriam venientes Londonias, aliquando in ecclesia S. Pauli, & aliquando aliis locis ejusdem civitatis, bis in die in conspectu populi, a femoribus usque ad talos panno lineo cooperti, toto residuo corporis denudato, supra caput singuli habentes singulos capellos cruce rubea ante & retro signatos, singulique habentes in manu dextera flagellum cum tribus cordulis, singulis habentibus unum nodum, per medium que cujuslibet nodi illac & istac quasi acus acutæ infixæ fuerunt, per medium processionis quolibet post alium nudis pedibus incedente, seipsos cum dictis flagellis in nudo sanguinolento corpore flagellarunt, ipsorum quatuor cantantibus in ydiomate proprio, ceteris omnibus dictis quatuor respondentibus, ad modum Letaniæ a Christicolis decantandæ, & omnes simul trina vice in hujusmodi processione se ad terram, per modum crucis extensis manibus prosternebant, continue, ut præfertur, cantantes, & ultimo ipsorum sic jacentium incipiendo quilibet ultra alium passum faciens eum suo flagello sub se jacentem semel percussit, sicque de uno ad reliquum usque ad completum numerum sic jacentium similem ritum quilibet observavit. Deinde singuli se suis consuetis vestibus induebantur, & semper capellos in capitibus, & flagella in manibus deportantes, ad sua hospicia declinarunt, similemque Pœnitentiam, ut dicebatur, singulis noctibus faciebant.*

Pœnitentiæ inter obventiones Curionum vulgo recensentur, quæ aliis *Confessiones* dicuntur. Vide in hac voce. Tabularium Conchense in Ruthenis Ch. 15. *Et mansiones de ipsas Ecclesias, & quartam partem de sepulturam & Pœnitentiam, &c.* Ch. 27. *Et nihil retineo ibi, nisi solummodo gadditum, & Pœnitentiam de illis hominibus, qui mansos vel appendarias de parochia mea tenuerint, hoc est unum denarium pro gaddio, & modaculam pro Pœnitentia.* [Hinc emendanda Charta tom. 1. novæ Gall. Christ. inter Instrum. pag. 160. *Dedit . . . medietatem oblationum & Pœnitentium.* Leg. *Pœnitentiarum.* Tabular. Celsiniac. apud Stephanot. tom. 4. Fragm. Histor. MSS. *Quidquid habebant in ecclesia S. Hilarii in fevo presbyterali, decimis, sepulturis, altario & Pœnitentiis.* Charta an. 1228. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 381. *Præter Pœnitentias morientium & baptismata parvulorum.*] Adde Ughellum tom. 4. pag. 1213.

¶ Poenitentiæ Benedictio, *Viaticum*, sacra Eucharistia quæ ægris ac morituris datur. Concil. Gerundense apud Gratian. can. Si vero, dist. 50. *Si vero, qui in ægritudinis languore depressus, Pœnitentiæ benedictionem, quam viaticum dicimus, per communionem acceperit, &c.* Vide in *Benedictio*.

Poenitentiarum Remissio, vel *Indulgentia*. Historia Andegavensis: *Et edicto jussit, ut... septima pars Pœnitentiarum populo convenienti ad illam celebritatem dimitteretur.*

☞ Erant præterea aliquot dies quibus pœnitentia remittebatur. Horum mentio fit in antiqua Collect. Can. pœnit. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 55. *In secundo anno remissio Pœnitentiæ est de Natali Domini usque in Epiphaniam, & de Pascha usque ad Pentecosten... Hi sunt dies qui non computantur in pœnitentia, dies Dominici, Natale Domini, Epiphania, Pascha, Ascensio Domini, Pentecostes, S. Joannis Bapt. & S. M. semper virginis, & SS. Apostolorum XII. vel S. Martini, sive veneranda solemnitas illius Sancti, qui in ipsa provincia corpore quiescere videtur.*

Libellus Poenitentiæ, Quo quis imposita & indicta pœnitentia, à reatu, quem ultro fatetur, absolvitur, aut absolvendus reservatur & Ecclesiæ reconciliandus. Anastasius ad VIII. Synod. act. 2. *Habentes præ manibus Libellum Pœnitentiæ, deprecantur sanctam Synodum, ut intercant.* Act. 3. *Quamvis ipse Theodorus post scriptum Romanum libellum indulta culpa, quam contra Patriarcham Ignatium... commiserat, per Libellum Pœnitentiæ receptus sit, &c.* Nicetas Paphlago in Vita Ignatii Patr. CP. pag. 713. edit. 1618. λιβέλλους μετανοίας ἐπιδεδωκότες. Βιβλία μετανοίας apud Socratem lib. 1. cap. 8. lib. 2. cap. 12. 14. Sozomen. lib. 2. cap. 14. 16. & Evagrium lib. 3. cap. 9. Vide Synod. Trull. can. 95.

Libellus, nude. Formosus PP. Epist. 1. *Decrevimus, ut oblatis Libellis se deliquisse fateantur, & pœnitentia veniam deprecentur.* Anastasius in S. Gelasio PP. *Revocavit Mesenum Episcopum ad Communionem, & recepit eum Ecclesia sua sub satisfactione Libelli, & purgatus est receptus.* Libellum pœnitentiæ idem vocat in S. Hormisda. Vide S. Leonem PP. Epist. 80. ad Episcop. Campan. cap. 2. & quæ observat Morinus lib. 9. de Pœnit. cap. 26.

¶ Libellus Poenitentialis, Idem quod infra *Pœnitentiale*. Addit. 3. ad Capit. cap. 63. *Modus autem pœnitentiæ peccata sua confitentibus aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctarum scripturarum auctoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem,.... imponi debet, repudiatis ac penitus eliminatis Libellis quos Pœnitentiales vocant; quorum sunt certi errores, incerti auctores, &c.* Capitula Rodulphi Archiep. Bituric. tom. 6. Miscell. Baluz. p. 140. *Valde etenim me sollicitat quoniam ita in sacerdotum nostrorum Libellis reperi quos vulgo Pœnitentiales vocant, quorum errores certi, auctores sunt incerti, confusa judicia pœnitentium, atque ita diversa & nullius auctoritate suffulta, &c.* Vide Concil. Cabilon. II. cap. 38. Mogunt. an. 847. cap. 31. Reginonem lib. 1. cap. 292. &c.

Libellus Confessionis, in Epistola Episcoporum Regni Lotharii in Synodo Aquisgran. an. 860. qua quis reatum suum confitetur, & ab eo absolvi flagitat. Exstat apud Sirmondum post Concilium Duziacense, ejusmodi libellus Confessionis Roberti Episcopi Cenomanensis, cum Epistola absolutionis, quam ei remiserunt venerabiles Consacerdotes. Et alter Anscarii, qui Lingonensem Episcopatum usurpaverat, in Synodo Tullensi apud Saponarias cap. 5. unde conficitur, olim etiam Confessionem, libellis porrectis, factam Presbyteris aut Episcopis. Cujus eorum moris exemplum proferunt Palladius in Vita Chrysostomi cap. 17. Anonymus Combefisianus in Porphyrog. num. 4. Amphilochius in Vita S. Basilii Cæsar. cap. 10. & Ditmarus lib. ult. pag. 108. Vide *Temperantiæ libellus*. Atque inde forte fluxit loquendi formula, *Confessionem dare*, pro *Confiteri*. Capitula Herardi Archiepisc. Turon. cap. 75. *Ut jejuni ad confirmationem veniant perfectæ ætatis, & moneantur confessiones dare prius, &c.* Vide Baron. an. 253. num. 58. 59. 60.

Litera Poenitentialis, Idem quod *Libellus pœnitentiæ*: quæ scilicet pœnitentibus in argumentum statæ ac certæ indictæ pœnitentiæ dabatur ab Episcopis, præsertim iis pœnitentibus, quibus indictæ erant ob graviora crimina certæ quædam pœnitentiarum species, quas ii extra diœcesim interdum exigere deberent, verbi gratia, cum sacræ iis injungebantur peregrinationes, aut circuli ferrei deferendi, & hujusmodi. Joannes Monachus in Vita S. Bernardi Pœnitentis num. 5. *Cur tamen exulaverit, vel propter quam offensionem tanta austeritate pœnituerit, temere definire non audeo, præsertim cum ipse omnia opera sua, in quantum potuit, occultaverit, & in Literis Pœnitentialibus, quas sigillo Magalonensis, sui scilicet Episcopi, & Narbonensis, sui quoque Archiepiscopi, signatas secum ferebat, nihil aliud de reatu ejus scriptum fuerit, nisi quod pro horribilibus suis peccatis pœnituerit.* Et num. 7. *Pœnitentiale mandatum appellatur.*

¶ Poenitentia Plenaria, Ipsa reconciliaóo, absolutio. Vitæ Patrum Emeritens. tom. 2. Conc. Hispan. pag. 642. *Sed dum antefatus almus pater putaret eum phronetica aut improba mente id flagitare, Pœnitentiam Plenariam dare distulit; sed tantundem ei viaticam gratiam impertivit*, id est, nudam benedictionem.

¶ Poenitentia, nude, Eadem notione. Radulfus de Gestis Fiidenci I. Imperat. apud Murator. tom. 6. col. 1184. *Celebrato itaque divino Officio, & confessione facta, & Pœnitentia accepta processerant ad bellum cum carrozeno* Chron. Romualdi II. Archiep. Salern. apud eumdem tom. 7. col. 106. *Eadem passione crescente, credens se moriturum, Pœnitentiam & confessionem accepit.* Vide *Pœnitentiari*.

De Poenitentia S. Dominici: ita vocantur viri & feminæ, qui in vita laicali sub directione PP. Dominicanorum vitam instituunt, etiam habitu modestiore utentes. Vide Mirac. S. Thomæ Aquin. num. 15. & Henschenium ad 19. Martii, ubi de B. Sibyllina Papiensi.

De Poenitentia S. Francisci. Vide *Continentes*.

Ordo de Poenitentia *S. Mariæ Magdalenæ* fundatus an. 1272. aut 1277. Massiliæ, per Bertrandum virum pium ac civem Massiliensem, qui suis virtutibus hunc illustravit ordinem, confirmatum sub Regula S. Augustini à Nicolao III. PP. Ex Cruzenio in Monastico.

Ordo Fratrum de Poenitentia *Jesu Christi, apud Massiliam institutus an.* 1260. Ita Chronicon MS. Lemovicense Joannis de Nigella Physici Regis Caroli. Vide Guillel. Prynneum in Libertatibus Angl. tom. 2. pag. 1065.

☞ Eorum institutionem ad an. 1251. refert Chronicon Bernardi Guidonis Episc. Lodov. tom. 7. Miscell. Baluz. pag. 406. *Anno Domini MCCLI. institutus est ordo fratrum de pœnitentia D. J. C. apud Massiliam de speciali mandato Innocentii PP. IV.*

Hispali

Hispali exstabant ejusdem Ordinis monachi ann. 1280. ut constat ex Statutis Cisterc. ejusdem anni apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1472. *Petitio illustr. dom. Regis Castellæ, qui petit ut possit fundare abbatiam monachorum apud Hispalim, & ut incorporentur ordini nostro fratres qui illic habitant ordinis Pœnitentiæ Jesu Christi, totaliter exauditur.*

¶ Poenitentiale Ferrum dicuntur ferrea vincula, quibus ab Episcopis constricti potissimum homicidæ per loca sancta peregrinari jubebantur. Acta Tullens. Episc. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1025. *Hoc crimine sæpedictus clericus ligatus interius, à suo Pontifice Pœnitentiali ferro vincitur exterius, ac toto trunco corporis artatur strictis circulis.* Ejusmodi pœnæ occurrunt exempla complura in Actis Sanctorum. Vide in *Peregrinatio* 3. Id autem in Lege parricidarum sancitum scribit auctor Vitæ S. Convoionis lib. 3. cap. 1. Verum hanc Legem in Codice veterum Legum nullus hactenus reperit. Ceterum hunc morem elevare voluit Carolus Magn. Capitul. an. 11. regni sui cap. 8. & Conc. Aquisgran. cap. 79. qui tamen sublatus non est ante sæculum 12. Vide Mabill. loco citato.

☞ Hoc erat illorum temporum ingenium, ut insolitas, ne dicam ridiculas, pœnitentias excogitarent; ejusmodi est quæ mulieri cuidam libidinosæ, ineunte sæculo decimo quarto, injuncta est, uti nimirum *quadraginta diebus per communia fora nudo corpore ab usque ad umbilicum incedens, cedulam sui delicti conscriptam deferret in capite manifeste*, ut legitur in Formulario pœnitentiariæ Romanæ MS. cujus excerptum edidit Baluzius in Append. ad Capitul. col. 1563.

Poenitentia. Leges Edmundi Regis apud Londunium c. 3. *Si quis sceleratis manibus effundat sanguinem Christianum, non appareat in conspectu Regis, priusquam emendationem ineat sicut Episcopus docebit, & Pœnitentiam consulet.* Hic *pœnitentiarium* interpretatur Somnerus: sed puto potius librum *pœnitentialem* intelligi.

¶ Ministerium Poenitentiæ. Anastasius in Sixto III. PP. apud Murator. tom. 3. pag. 118. *Ministerium ad baptismum, vel Pœnitentia ex argento, pensant. libras quinque.* Vas aliquod indigitatur; sed quodnam sit non percipio.

Poenitentes Mulieres, quas anteactæ vitæ lascivioris pœnitet, quæque in Monasterio sese ad agendam pœnitentiam recludunt, quod Μετάνοια appellabant Byzantini. Duplex enim fuit hac nomenclatura Monasterium Constantinopoli, alterum ad Freti litus dextrum, à Justiniano & Theodora exstructum, uti narrat Procopius lib. 1. de Ædific. cap. 9. & in Hist. arcana pag. 75. 1. edit. alterum quod τῆς Νέας μετανοίας dicitur apud Theophanem pag. 250. De utroque agimus in nostra Constantinopoli Christiana. Charta Philippi Regis Franc. anno 1312. in 48. Regesto ejusdem Regis Tabularii Regii num. 136. *Ex parte mulierum Pœnitentium, vulgariter vocatarum Repenties, de Dolencio, nobis fuit humiliter supplicatum, &c.* Sub finem: *Nos igitur attendentes, quod mulieres prædictæ mundanæ lubricitatis flagitio & luxuriæ fœditate relictis, elegerunt Domino famulari in fructu continentiæ, & munditia castitatis, quam nostris temporibus in regno nostro præcipue augeri cupimus, cum ipsa sit possibilis animas hominum Deo cum fiducia præsentare, &c.*

¶ Penitencellius, Idem qui *Pœnitentiarius* infra, apud Baluz. tom. 7. Miscell pag. 345. *Incipit liber pœnitentialis magistri Roberti canonici S. Victoris Penitencellii Parisiensis.*

¶ Penitenciatus, Cui pœnitentia imposita est. Limborch. Inquisit. Tolos. pag. 103. *Plures de genere suo Penitenciati & puniti, &c.* Vide *Pœnitentialis.*

POENITENTIALE, Poenitentialis, Liber Ecclesiasticus, in quo continentur, quæ ad pœnitentiam imponendam, & ad reconciliandum pœnitentem spectant. [Acta Murensis Monast. apud Eccardum de Orig. famil. Habsburgo Austr. col. 218. *Ex his unus habet obsequium mortuorum, & unus breviarius. Item duo Pœnitentialia*] *Liber Pœnitentialis*, in Concilio Turon. IV. cap. 22. *Pœnitentiales Codices, Codicilli, Libelli*, in Parisiensi VI. lib. 1. cap. 32. ubi & quidam *contra Canonum auctoritatem confecti, & quorum sunt certi errores, incerti autores prohibentur. Sacramentum ad dandam pœnitentiam*, in Capitul. Caroli Magni lib. 5. cap. 52. ubi forte legendum *Sacramentarium*, ut lib. 7. c. 143. *Canon Pœnitentialis*, in Capitulis Aytonis Episcopi Basileensis cap. 6. in Statutis Odonis Parisiensis Episc. cap. 8. & apud Stephanum Tornac. Epist. 2. *Leges Pœnitentium*, apud Bernardum Presbyt. Constantiensem lib. de Reconciliatione lapsorum pag. 285. *Peccantium judicia*, apud Reginonem an. 576. *Judicium pœnitentiæ*, in Charta an. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1275. *Præterea obtulit eidem Ecclesiæ... Lectionarium unum cum Epistolis, Benedictionarium, cum Judiciis pœnitentiæ, Orationale unum Franciscum, &c.* Beda de Remediis peccatorum cap. 1. de Sacerdote: *Præparet sibi .... Pœnitentialem, qui hoc ordine secundum auctoritatem Canonum ordinatur, ut discretiones omnium causarum investiget primitus, sine quibus rectum judicium non potest stare &c.* Joannes Abbas S. Arnulfi in Vita B. Joannis Gorziensis num. 18. *Præcepta Canonicæ institutionis, hoc est decreta Conciliorum, Judicia Pœnitentum, ordinem actionum Ecclesiasticarum,..... corde recondita mire continuit.* Vita Burchardi Episcopi Wormatiensis: *Canones in unum corpus collegit, non pro ulla arrogantia; sed ut ipse dixit, quia Canonum jura, pœnitentiumque Judicia, in Episcopatu suo fuerant neglecta ac destructa* S. Stephanus in Regula Grandimontensium cap. 5. *Nec etiam Judicia pœnitentiæ viris exterioribus injungere præsumatis: hujusmodi namque negotium nihil ad vestrum spectat propositum. Sententiæ judiciorum*, in veteri Scheda in Appendice ad Capitularia Reg. Franc. pag. 1385. edit. Baluzianæ. Epitaphium S. Isidori Hispalensis Episcopi:

Ut sincere credidit, sincere sic edidit
Formam pœnitudinis.

Ubi Regula ejusdem Isidori, ni fallor, innuitur. *Peccantibus discretionem pœnitentiæ judicare*, in Concilio Cloveshoviensi ann. 747. cap. 6. *Judicare*, nude ibidem cap. 11. Quo etiam spectant hæc ex Appendice 1. ad lib. 4. Capitulor. Caroli Magni cap. 30. *De Judiciis pœnitentiæ ad interrogandum relinquimus per quem Pœnitentialem, vel qualiter judicentur pœnitentes, &c.* Capitulare Haitonis cap. 19. *Nec diversa sentiant in Judiciis pœnitentium, &c.* Varii enim circumferebantur libri Pœnitentiales, qui prostant & laudantur passim à Scriptoribus, atque in primis *Pœnitentialis Romanus, Pœnitentialis Bedæ Presbyteri, Pœnitentialis Gregorii III. PP.* editus in Conciliorum voluminibus: *Pœnitentialis Halithgarii* Episcopi Cameracensis, editus à Canisio to. 5. Lection. antiq. & à Menardo ad Sacram. Gregorii M. quippe laudatur à Baldrico Noviomensi lib. 1. Chron. Camerac. cap. 38. 39. & à Flodoardo lib. 2. cap. 19. *Pœnitentialis Theodori*,

ut quidam volunt, Archiep. Cantuariensis crebro laudatur à Reginone, an. 576. & in Canonibus à Burchardo, Ivone Carnot. & aliis, cujus indicem Spelmannus, fragmenta vero nuper edidit Jacobus Petitus. Exstant præterea in Bibliotheca S. Victoris Parisiens. *Petri Pictaviensis* Canonici ejusdem Ecclesiæ, [*Roberti* itidem Canonici,] & *Petri de Flamesburgo* Pœnitentiales libri: quibus adjungi possunt Canones, dati sub Edgaro, de Modo imponendi pœnitentiam, ut & *Pœnitentialis* Monasticus Columbani: cujus etiam est Liber de *Pœnitentiarum mensura taxanda*, editus an. 1667. inter ejusdem Sancti opera, cum quibus editus perinde alter Cumeani Abbatis Scoto-Hiberni, *de Mensura pœnitentiarum. Liber Pœnitentialis* Alani de Insulis, & similes libri Pœnitentiales, secundum quos, *non ex corde suo, juxta delicti qualitatem pœnitentiam* reo Sacerdos imponebat, ut est apud Reginonem lib. 1. de Disciplinis Ecclesiast. cap. 57. unde in Capitulari Caroli Magni apud Salez, præcipitur, *ut Sacerdos doctus sit, & suum Pœnitentiale bene sciat.* Habuerunt etiam Græci suos Pœnitentiales, in quibus recenseri debent ea *ἐπιτίμια*, quæ inter opera Basilii M. edita sunt, & quem pronuper, sub titulo Nomocanonis, recentioris omnino ætatis, publicavit vir admodum eruditus Joan. Bapt. Cotelerius Regius Linguæ Græcæ Professor. in to. 1. Monumentorum Ecclesiæ Græcæ. Ejusmodi Pœnitentialium Librorum meminit Joannes Antiochenus editus ab eodem Cotelerio cap. 1. Οἱ γὰρ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν μετανοίας τρόπους ἐκθέμενοι, καὶ ἐπιτιμίων ἰδίας ἀναλόγως τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτήμασιν ὁρισάμενοι δι' αὐτῶν ἀναπαύεσθαι τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας. Complures vero Pœnitentiales collegit ac edidit Joan. Morinus in libris de Pœnitentia. Vide *Judicare*. Interrogato confitente, confessor statim promebat librum suum pœnitentialem, quæsitoque in eo delicto, locum ei ostendebat, ut videret ipse agnosceretque, legitimam sibi imponi pœnitentiam. Vide Anonymum in Pœnitent. Græc. apud eumdem Morinum pag. 120. Ejusmodi porro *judicia* inter obventiones Curionum recensentur in Tabular. Celsinianensi: *Dimisit in manu ipsius Prioris .... ipse Arnulfus Presbyter Capellaniam S. Hilarii, & medietatem denariorum, quæ dicuntur judicia, & septima, & pœnitentias de villa S. Hilarii, &c.*

¶ POENITENTIALERIUS, Idem qui mox *Pœnitentiarius*. Statuta antiqua Eccl. Æduensis, apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 458. *Si aliqua dubitatio intervenerit, ad nos, vel ad officialem nostrum, vel ad Pœnitentialerium nostrum recurras.*

POENITENTIALIS, Vir, cui imposita est pœnitentia. Acta S. Willelmi pueri Martyris, apud Capgravium: *Pœnitentialis quidam brachia ferreis innexas nexibus.* Charta Robaldi Archiepisc. Mediolanensis ann. 1141. apud Ughellum tom. 4. pag. 654. *Asserebant, quod in die Cœna Domini Pœnitentiales per aliquem Diaconum suum Archidiacono ... semper fore præsentandos.* Adde pag. 661. [Concil. incerti loci apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 150. *Maxime a sua Pœnitentiali se contineat* (Sacerdos.) *Sciens .... sic peccare Pœnitentialem suam cognoscentem sicut cognoscentem a se baptizatam vel in baptismo susceptam.* Adde eumd. Marten. in Tract. de antiq. Eccles. Discipl. pag. 147.

¶ POENITENTIARI, Pœnitentibus accenseri, pœnitentiæ subjici. Chron. Farfense apud Murator. tom 2. part. 2. col. 631. *Quia factum emendare non poterat, petebat à quodam canonico clanculo perungi, & confratribus ignorantibus Pœnitentiari.*

¶ POENITENTIATUS, Reconciliatus, absolutus. Bartholomæi Scribæ Annal. Genuens. ad annum 1242. apud eumdem Murator. tom. 6. col. 496. *Dum ceteri de exercitu ad honorem ecclesiæ & ad reverentiam veræ crucis Pœnitentiati essent, & crucem quilibet assumsisset in humero dextro, summo mane cum magna festinantia & vigore, facta maxima & potenti acie, &c.* Vide supra in *Pœnitentes*.

¶ POENITENTIARIA, Dignitas & officium *pœnitentiarii*. Litteræ ann. 1289. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 49. *Nos igitur pium ejus propositum in Domino confoventes, autoritate ipsius D. Papæ, cujus Pœnitentiariæ curam gerimus, &c.* Adde novam Gall. Christ. tom. 3. inter Instrum. col. 108.

¶ POENITENTIARIA, Jus absolvendi pœnitentes. Statuta Johannis Episc. Trecor. an. 1423. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1130. *Præterea quia de novo intelleximus, quod nonnulli religiosi & alii forte sæculares prætextu officii Pœnitentiariæ se ingerunt ad absolvendum subditos nostros in foro confessionis de casibus, tam dom. nostro Papæ, quam Episcopis respective de jure reservatis absque licentia nostra, &c.*

POENITENTIARIUS, Dignitas instituta in Ecclesiis Cathedralibus à Concilio Tridentino sess. 24. cap. 8. sess. 14. cap. 7. penes quem facultas est casus Episcopis, ut vocant, reservatos absolvere. Erant tamen longe ante Concilium Tridentinum *Pœnitentiarii*, qui interdum ab Episcopis per villas & oppida in Quadragesima destinabantur, qui imbeciles, impotentes, & pauperes à casibus, qui *Majoribus* reservantur, absolverent, ut est in Concilio Arelatensi an. 1260. c. 16. [Hi *principales Pœnitentiarii* dicuntur in Concil. incerti loci cap. 16. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 151.] Charta Everardi Episcopi Ambianensis an. 1218. qua in sua Ecclesia tres personatus erigit, Præcentoriam, Magisteriam scholarum, & Pœnitentiariam: *Pœnitentiarius vero loco nostri Confessiones audiet de quacunque parte diœcesis ad ipsum referantur, exceptis Confessionibus Curatorum nostrorum, & Magnatum, & Baronum, quas nobis reservamus. Ad illum etiam, tanquam ad illum, quem post nos in hoc officio proximum esse volumus, dubitationes, si quæ emergent, in foro Pœnitentiali jubemus reportari. Pœnitentias injunctas ab aliis Confessoribus relaxare poterit, aut mutare, prout secundum Deum viderit expedire.*

Scribit Socrates lib. 5. cap. 19. regnante Decio in singulis Ecclesiis ordinatum Presbyterum, qui pœnitentiæ præesset, πρεσβύτερον ἐπὶ μετανοίας quod qui post baptismum lapsi erant, coram eo peccata sua confiterentur. Similia fere habet Sozomenus lib. 7. cap. 16. Unde colligi daretur tum primum institutos *Confessarios*: sed id refellit Baronius an. 255. n. 9. commentumque esse contendit Novatianorum. Vide Maturinum Simonium de Pœnitentiæ ritu cap. 4. & Altaserram lib. 2. Dissertat. Juris Canonici cap. 8.

POENITENTIARIUS *Ecclesiæ Romanæ*. Ex Presbyteris Ecclesiæ Romanæ quosdam constituit Simplicius Papa, ut auctor est Anastasius Bibliothecarius, super pœnitentes, qui iis præessent, & eorum exomologeses seu Confessiones audirent: *Hic constituit ad sanctos Petrum, Paulum, & Laurentium hebdomadas, ut Presbyteri ibidem manerent propter pœnitentes & baptismum, &c.* Horum primus hodie *Magnus Pœnitentiarius* dicitur, qua dignitate in Ecclesia Romana fungitur unus è Cardinalibus, de cujus officio pluribus agit Octavianus Vestrius lib. 1. de Judiciis aulæ Rom. [Epitome Constit. Eccl. Valent. inter Concil. Hispan. tom. 4. pag. 194.

Antonius Cardinalis summus Pœnitentiarius, &c.] Wil. Brito lib. 12. de Pœnitentiario Eccl. Romanæ:

Dic Jacobo Papa vice qui delicta reorum
Audit, & absolvit confessos rite reatus.

POENITUDO, pro *Pœnitentia*, in l. 11. Cod. Th. de Indulgent. crimin. [Epist. Siricii PP. cap. 6. lib. 5. Capitul. cap. 133. Capitul. Ludovici II. Reg. Franc. tit. 2. cap. 5. & in Chron. Farfensi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 548.]

¶ POENITUERINT, pro *Pœnituerit*, in Concilio Ilerdensi inter Hispan. tom. 2. pag. 283.

¶ POENOSA HEBDOMADA, *Septimana*. Vide in *Hebdomada*.

¶ POERARIA, pro *Petraria*, Lapicidina, *Carriere*. Charta Guleranni Comit. Mellenti tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1350. *In eadem foresta unam Poerariam apud Fochebam cum dimidia virgata terræ.*

¶ POESA, Idem quod infra *Pogesia*. Chartul. S. Petri de Domina fol. 121. *Habemus in domo Joannis Beliu duos denarios & unam Poesam. In domo Juliani tres denarios & unam Poesam. Ricardus tres denarios & unam Poesam.* Pluries ibi.

¶ POESSELLATA, pro *Boessellata*, Gall. *Boisselée*, Modii seu *buisselli* mensura. Necrolog. Abbat. *de Daoulas* diœc. Quimperleg. *Miles qui dedit nobis* xxv. *solidos & unam Poessellatam frumenti.* Vide *Boicelata*.

¶ POESTALDUS, Supremus magistratus, vel advocatus. Chron. Corn. *Zantfliet* ad ann. 1400. apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 357. *Terram ejusdem nobilis ingressi sunt cum peditibus numerosis, cum suo signifero Sandoco de Rosmelli, quem Warnerus de Sclaida, pro tunc abbas ecclesiæ Stabulensis, in Poestaldum patriæ substituerat vice sua.* Vide infra *Potestas*.

POETARE, More Poëtarum fingere. Lucifer Calaritanus lib. 2. pro S. Athanasio pag. 108. *Te falsa hæc cum sacrilegis tuis Poetasse.* Dantes in Purgatorio St. 28.

Quelli ch' anticamente Poëtaro
L'età del oro, & su stato felice.

Utitur etiam Petrarcha part. 1. son. 10.

Onde, si scende Poetando, è poggia.

¶ POETARE, Versificare. Vita S. Bennonis tom. 3. Junii p. 157. *Quo tempore unico illi* (Bernwardo) *solatio erat puer Benno, modo Poetando, modo legendo, modo disputando.*

☞ Poëtas inter funerum curatores recenset le Roman *de la guerre de Troyes* MS. ubi de Sepultura Hectoris & Paridis:

Tos li Poetes & los clergiez.
De par de trestotes les contriez,
Furent au cors, ce vos di bien,
Et il ne s'en faignent de rien,
De bien chantier & do bien lire.

Alibi:

Seveillis fu li cors Paris
Au riche temple Lononis....
Tos les Poetes & les devins
Y sont au grant service fere.

¶ POETICA VERA, *Poeticalis alta, cursiva, mediana, Poeticana serrata*, Variæ scripturæ species. Vide in *Scriptura*.

¶ POETRIA, Poeta. Johan. de Monsterolio Epist. 41. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1308. *Existimas.... philosophia fructum capere dulcissimum, & qua insuper jocunda & idonea dicitur vice Poetriarum invenire*: id est, more poetarum. *Per istius carminis rudem Poetriam*, in Gloss. ad lib. Salomon. in Bibl. Heilsbr. pag. 62. Rursum p. 125.

¶ POEXIA, Poesis, Italis *Poesia*. Chron. Placentin. ad an. 1359. apud Murator. tom. 16. col. 588. *Ipse* (Lanzalottus) *fuit sapientissimus in quibuscumque scientiis, & maxime Poexia, in qua multum se delectabat, & multoties scribebat per rimam, aliis poetis multa pulchra, moralia, &c.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Poesis, Poetrie ou fiction.*

¶ POGESALE, POGESIALE, Mensura vinaria minutior, f. quod *Pogesiam* valeat, sic dicta. Statuta Arelat. MSS. art. 74. *Vinum non vendatur cum Pogesali ad sobreversum.* Statuta Avenion. MSS. *Qui vendiderit vinum minutatim teneatur habere ad minus mediam cociam, quartonem & Pogesiale, quibus teneatur mensurare sine superverso.*

¶ POIEZALE, POIZALE, Eadem notione. Statuta Massil. lib. 1. cap. 56. *Quotiens vinum praconisatur ad vendendum... inquirere teneantur... an mensuræ justa sint dozenum, & medium dozenum, & carteironum, & Poizale, & meillairola... & quod non permittant superfundere seu superversare Poizale seu quamlibet mensuram, nec minorem mensuram vel injustam habere.*

¶ POGESATA, POGESATUM. Vide mox *Pogesia*.

POGESIA, POGESUS, POGESIUS, Monetæ Gallicæ species, sed minutioris, [ejusdem valoris atque *Picta*. Vide in hac voce.]

POGESIA. Charta Capituli Lactoratensis an. 1273. in Regesto homagiorum Aquitaniæ fol. 52. *Pro quibus 60. libris assignavit & tradidit dominus Rex dicto Capitulo unam Pogesiam, seu pictam, seu quartam partem unius denarii Burdegal.* In Usaticis d'Ayguemortes an. 1246. *Bannum autem tale sit, scilicet de ovibus & capris una Pogesia, de porco obolus, de bestiis grossis duo denarii.* [*Pegias* Provincialibus. Charta telonei vernacule scripta ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 118. *Item cascuna saumada doli, un Pegias.*] Vide Hist. Cadurcens. num. 105. Gariellum in Episcop. Magalon. pag. 278. [& tom. 4. Ordinat. Reg. Franc. pag. 47.]

POGESUS, in Charta Ildefonsi Comitis Tolosæ anni 1144. apud Catellum in Histor. Occitan. pag. 323. 324. *Solidi Pogesi*, in Tabulario Conchensis Abbatiæ Ch. 44. 109. 155. & alibi non semel. *Denarii poiesi*, ibid. Ch. 269.

POGESIUS. Raymundus de Agiles: *Erat moneta hæc Pictavini, Cartenses, Manses, Lucenses, Valentinenses, Mergoresi & duo Pogesii pro uno istorum. Denarii Pogisii.* [Catalog. Confratriæ B. M. ex Tabular. B. M. Deauratæ Tolos. *Recepteribos pictarum seu Pogesiorum, &c.*] Vetus Charta apud Columbum in Episcop. Vivariensibus: *Donant ei sex denarios Pogisios in singulis marcis qua percipiebantur in argentariis, &c.* *Pougeoise* & *Pougeoise*, nostris olim. Charta Alphonsi Comitis Pictav. an. 1253. in Tabulario Regio, Scrinio, *Monetarias: Simplices autem Tolosani debent esse legis & ponderis Turonensium, hoc est sciendum ad quatuor Pougeoises minores legales, sicut debet fieri moneta Regis apud Carcassonam & Nemausum.* Charta anni 1282. apud Perardum pag. 554. *Et seront li dis deniers a 3. deniers Pougeoise moins de loi, &c.* Alia ann. 1306. in Probat. Hist. Castilionensis p. 97. *Et les maailles de deux deniers, & Pougeoise de los argent lo Roy, & de 17. souz. six den. de pois au marc le Roy.*

POUGESIA. Charta an. 1306. in Regesto 9. Philippi Pulcri Regis Franc. Ch. 14. ex Tabular. Regio: *Item 29. solid. & 6. denar. & Pougesiam, quos dominus Rex percipit in censibus denariorum annis singulis, &c.* Legi in adversariis D. Peyrescii viri doctissimi, *Pottevines, Pites, Pougeoises, Pongoi-*

ces, *& Poioiessas Aragonenses*. unum idem esse.

¶ POORIGIA, ut *Pogesia*. Recogn. antiquæ Albæripæ Regest. *Probus* fol. 67. *Guigo Ondrat.* .... *tenet* v. *fossor. vin. & debet* v. *denar. & III. Podrigias*. Recogn. de Moras ibid. fol. 37. *Petrus Martini tenet de Comite* 1. *castanearium*, *& debet inde* IIII. *den. &* 1. *Podrigiam. Armandus de Borgia tenet de Comite* 1. *castanearium & debet inde* VII. *Podrigias*.

¶ POSEGIA, POSIGIA, Eodem significatu. Charta an. 1195. apud Fanton. Hist. Avenion. tom. 2. p. 83. *De singulis ovibus singulas Posegias*. Charta pro Communia Balneoli an. 1208. *Ovis vel capra* (*dat*) *unam Posigiam*. Occurrit etiam in Hist. Episc. Lodovensium pag. 169. ex Charta an. 1246.

¶ POGIOSA, in Charta ann. 1125. inter Probat. Hist. novæ Occit. tom. 2. col. 437. *Comes autem de cætero Melgoriensem monetam fabricare non faciat nisi denarios de* v. *denariis argenti fini*, *& medallias similiter de* v. *denariis argenti fini Pogesia minus*.

POGESATA, Pretium unius *pogesiæ*. Consuetudines Tolosæ part. 2. *Denariatam*, *& etiam obolatam*, *& etiam Pogesatam potest quilibet vendere sine aliqua certa mensura*. Charta an. 1300. in Regesto Philippi Pulcri Reg. Franc. ann. 1299. Tabularii Regii num. 49. *Tria Pogesata vinea de Geatalausa*.

POGETUM, Colliculus ex *Poium*, eadem notione. Tabularium Conchense in Ruthenis Ch. 151. *Et in illo loco in Pogeto dono similiter .... illo meo alode*, *&c.* Infra: *Et teneat ipsum alodem*, *excepto illo Pogeta*, *si Abbas donare voluerit ad filios meos*, *&c.* Vide *Podium* 3.

¶ POGGIARE, POGIUM. Vide *Podium* 2. & 3.

¶ POGISIA, POGIOSUS, Moneta. Vide *Pogesia*.

POHERI, qui dicti fuerint apud Willelmum Britonem in Philippide, video passim ignorari, vel sane à viris doctis prætermitti. Is lib. 10. p. 221.

Pontivus Comitem comitantur in arma Poheri.

Et lib. 11. pag. 233.

Stant contra oppositis Thomas Gallericus armis,
Gamachiosque Vimosque ciens, *Robertigenæque*,
Pontivusque Comes, *Drocensis*, *atque Poheros*.

Quos vero *Poheros* Willelmus, Poetæ nostrates *Poihiers* vulgo vocant. Magister Vaccius, qui scribebat an. 1160. in Historia MS. Ducum Normanniæ in Willelmo Notho:

Les Bolongneis, *& les Poihiers*
Autés tous, *& mes Soudoiers*.

Auctor MS. Poematis de Varino Duce, qui eodem vixit sæculo:

Moult le regardent François & Berrnier,
Et Alemant, *& Flament*, *& Pohier*.

Alibi:

Mande Normans, *& Flamans & Pohiers*,
Et Bourguignons, *François*, *& Berrniers*.

Philippus *Mouskes* in Hist. Franc. MS. (vivebat is anno 1230.) in Carolo M.

Et li Pouhiers & Champenois.

In Lothario:

Lohiers, *qui donques estait Rois*,
Assembla Pouhiers & François,
Si quist tote la Loheraine.

In Philippo Augusto, de Prælio Bovinensi:

Li Pouhiers & li Champignois,
I furent preus, *& cil d'Artois*,
Li Hurepois d'outre Seine,
La leur font pas meslée feme,
Cil d'Amiénois & de Pontiu,
Tinrent bien d'outre part leur liu.

Quibus versibus reddidit quæ hoc prælium commemorans habet Willelmus Brito.

Poheri igitur populi fuere in Belgio, quorum nomenclatura tam late patuit, ut Golutus in Historia Sequanica lib. 10. cap. 81. & 109. scribat Duces olim Burgundiæ, qui complures etiam Germaniæ inferioris tractus possedere, Heraldos seu Fœciales habuisse, quorum alii Poihieri, (*Poihiers*,) alii Ripuarii, (*Ruyets*) appellabantur; Poheros vero Fœciales intra Franciam, & Ripuarios intra Germaniam inferiorem suum obiisse munus. Sed appellationis rationem non reddit, quæ non alia est, quam quod Ducum ejusmodi Burgundicorum modernorum dominia partim in Francicis, partim in Germanicis regionibus protenderentur, id est, in provinciis, quæ aut Gallica aut Germanica lingua utebantur: cum Ripuariorum nomine, eæ quæ Rheno conterminæ erant, Poherorum quæ versus Franciam excurrebant, intelligerentur. Unde omnino conficitur *Poherorum* nomen generale fuisse, plureſque comprehendisse populos.

Horum præterea mentio est in veteri Ceremoniali Gallico MS. ubi agitur de Tornecamentis, ad quorum evocationem in hæc verba facta proclamatio describitur: *Or oyez Seigneurs Chevaliers que je vous fais à sçavoir le grand digne pardon d'armes*, *& le grand digne tournoyement de par les François*, *de par les Vermandisiens & Beauvaisiens*, *de par les Poihiers & Corbeans*, *de par les Aethisiens & les Flamens*, *de par les Champenois & les Normans*, *de par les Angevins*, *Poitevins & Tourangeaux*, *de par les Bretons & Manceaux*, *de par les Rives & Hasbeguons*, *& de par tous autres Chevaliers qui accordez s'y sont*, *&c.*

Verum hoc loco *Poherorum* nomen haud tam late patet, satisque innuitur vicinos fuisse Corbeiensibus atque Bellovacensibus, proindeque eos esse qui castro, quod vulgo *Poix* vocant, & ab Orderico Vitali lib. 10. pag. 783. *Castrum de Pice* appellatur, vicinam incolebant regionem: quod prorsus firmant antiqui Fœcialium libri, quos *Provinciales* dicunt, quod Nobilium nomina & insignia secundum provincias digesta contineant. Quippe sub *Poherorum* titulo, seu *Poihiers*, recensentur vulgo Domini *de Pequigny*, *de Rivery*, *de Siffolieu*, *le Vicomte des Quesnes*, *de Rambures*, *d'Airaines*, & familiæ aliæ nobiles, quæ in eo tractu qui Ambianum inter & Pontivensem Comitatum jacet, atque adeo in Vinemacensi pago, sedes suas habebant.

A castro igitur Piciacensi, seu *de Poix*, Poheri dicti: quomodo Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 844. *Beatheros* appellavit, qui Normanniæ tractum, Bellovacis conterminum, vulgo *le Pays de Bray* vocatum, incolunt.

Id præterea nominis haud intra prædictos limites sese continuit, cum ultra Somonam obtinuerit: quippe in Tabulario Canonicorum Ecclesiæ Vineacurtensis fol. 10. mentio fit mensurarum frumentariarum, *Sestiers Pohiers* dictarum: ut in Ecclesiæ Ambianensis Chartarum Inventario pag. 3. *du muy Pohier*, seu modii Poheri.

¶ POHINA, Lateris species, ni fallor. Statuta Riperiæ cap. 222. fol. 29. v°. *Teneantur fornasarii facere & fieri facere cuppos*, *quadrellos*, *Pohinas*, *matonos*, *tavellonos*, *& tavellas longas sive magnas & parvas*: *& alia quæcumque in fornacem coquenda ad infrascriptam mensuram*, *&c.*

¶ POJADAS, Præstatio ex pisis, ut videtur. Charta Willelmi Ducis Aquitan. ann. 1027. tom. 2. Gall. Christ. inter Instrum. col. 268. *Concedo* ...

omnes res cum Ecclesiis earum & cum omnes consuetudines & jura, cum consuetudine trium modiorum salis & cum la Pojadas & la fromentada, &c.

POICHIA, PONCHIA, Mensura frumentaria, in diœcesi Biterrensi. Charta Philippi Regis Franciæ an. 1304. ex Chartophylacio Regio: *Donamus 55. sextorios, dimidium quarterium, dimidiam Poichiam, & dimidiam cupam frumenti, & 63. sextar. dimid. quarterium dimid. Ponchiam & dimidiam cupam ordei, &c.*

¶ POIESUS, Moneta. Vide *Pogesia*.

¶ POIEZALE, Mensura. Vide *Pogesale*.

POIGNIA. Inquesta de Forelta Aquilina in Regesto Philippi Aug. Herouvalliano f. 118. *Habet & carbonarios assignarios Poigniarum ad mortuum nemus in defenso Molinelli.* Infra: *De pasnagio, quod domini Regis est, habet dominus Monfortis unum centenarium, si inventus fuerit apud Rambolbec, sive ad Poignias.* [Nomen esse alicujus loci proprium suspicor.]

¶ POIGNIA aliud sonat in Charta thelonei Episcopat. Autissiod. MS. *Episcopus habet in uno die Sabbati & in alio non, duas Poignias de tribus digitis ad minus quo voluerit telonearius.* A Gall. *Poignée*, Pugillata, hæc vox deducenda videtur.

¶ POINANDERIA, Mensura, qua molitores jus moliluræ exigunt, *quantum semel cum palma levatur*, ut habent Libertat. Pontis Ursonis tom. 4. Ordinat. pag. 640. Massiliensibus *Pougnadiere*. Statuta Massil. MSS. an. 1258. *Statuimus quod sex boni viri eligantur qui præsint mensuris sextariis, eminis, Poinanderiis molendinorum, millaroliis & aliis. Poinhanderia* ibidem occurrit. Hinc emendanda eadem Statuta edita lib. 1. cap. 53. & 55. ubi *Pemaderia* legitur pro *Poinanderia*.

¶ PONADERIA, Eadem notione, in Statutis Avenion. MSS. *Item statuimus quod omnes molendinarii... habeant Ponaderias & alias mensuras ferre Communis signatas.*

¶ PONHADERIA, sæpius in veteribus Chartis burgi S. Andeoli. Vide *Poneria* & in *Puginata*.

¶ POINCETUS. Expensa militiæ Comitis Atrebat. an. 1237. ex Bibl. Reg. *Pro soumario in capella Comitis XVI. l. Turon. Poincet. pro soumario in stabulo Comitis X. l. Tur. Poincet. pro quodam roncino Rad. de Veris qui (est) ad Comitem VII. l. Tur. Poincet. pro roncino ad lavanderiam & sella VI. l. X f. Tur. Poincet. pro duobus roncinis ad capellanum Comitis XX. lib. Tur. Poincet. pro expensa istorum roncinorum XIII. l. Par. Poincet.* Hæc ad monetam spectare dubium non est: quæ sit tamen genuina vocis notio, non percipio. An *Poincetus* signatum vel gravem sonat? Monetariorum enim est utraque vox.

¶ POINGITIUM, Velitatio, leve prælium, Gall. *Escarmouche*, f. à Lat. Pungere. Genealog. Comit. Flandr. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 410. *His temporibus multa fiebant Poingitia & particulares conflictus in confinibus terræ.*

¶ POINGNEICIUM, Eadem notione. Charta Johannæ Comit. Flandr. ann. 1225. apud Baluz. tom. 7. Miscell. pag. 264. *De prisonibus & de lucro guerræ sic erit... Si in Poingneicio capiantur Milites vel servientes vel balistarii qui sint homines mei, dominus Rex habebit corpora eorum, & ego habebo terras eorum quæ sunt de feodo meo. Si qui vero capiantur in Poingneicio qui non sint homines mei, &c.*

¶ POINHANDERIA. Vide *Poinanderia*.

¶ POINSO, POINSONUS, à Gall. *Poinçon*, Vas vinarium, dolium, idem quod Parisiis *Semicauda vini, Demie queue*. Bellijoci valet quatuor barales vel duas asinatas. Hist. Paris. Lobinelli tom. 3. pag. 695. *Tenebitur quilibet... in fine cauda vel Poinsonis solvere quod apparebit per dicam suam habuisse.* Regest. a. Ministeriorum Parif. in Camera Comput. Parif. VI. *den. pro qualibet cauda vini, & III. den. Parif. pro qualibet modio seu Poinsono vini.*

¶ POJOLIS, Colliculus, *podiolum*, dimin. à *podium*. Vide in hac voce. Charta an. 1030. in Tabular. S. Victoris Massil. *Sicut aqua vergit de meridie usque ad montes majores, à Septentrione usque ad Pojoles, quos vocant guardias, &c.* Vide *Pogeium*.

¶ POIPIA. Vide *Poypia*.

¶ POIRATA, Leguminis species, beta, Gall. *Poirée, bette.* Constitut. pro Abbatia S. Pauli Narbon. ann. 1127. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 33. *Tamen fragilioribus & frequentius infirmantibus semper misereantur, & dentur illis carnem salubrem, & a Nativitate Domini usque ad Quadragesimam dare carnem sale conditam tertiis feriis, & aliquando quintis feriis eis licitum sit cum Poirata vel cum caulibus.* Vide *Poreta*.

¶ POISA, ut supra *Pensa*, Libra. *Semipoisa*, semilibra, in Chartul. S. Vedasti Atrebat. V. pag. 265. *Debemus.... in Natali Semipoisam casei Flamingi.*

¶ POIUM, POIUS. Vide *Podium* 2. & 3.

¶ POIZALE, Mensura. Vide *Pogesale*.

¶ POKETTA, ab Angl. *Pocket*, Pera, sacculus. Instrument. an. 1341. apud Rymer. tom. 5. pag. 234. *Rosulos in 4. nigris bagis de corio, & 20. Pokettis de canevacca.*

1. POLA, Pertica, vel alius modus agri. Liber Prioratus Donstapl. cap. 4. *In qualibet dola habet 4. Polas, sive 8. audenas, jacentes simul.* Alibi: *Habet Prior primo 4. perticas sive Polas in latitudine, &c.* Vide *Dola* 2.

¶ 2. POLA, f. Agger ad ripam. Charta an. 1369. apud Rymer. tom. 3. pag. 191. *Antiquam & debitam prisam nostram de vinis, quæ in portu de Dertmuth, & in Pola aquæ de Exbe, in Comitatu Devoniæ applicare contigerit.*

¶ POLACIADA SPADA. Fori Alcaçonenses: *Et qui feriret de lancea aut de Spada Polaciada pectet 10. sol.* Vide *Polaxis*.

¶ POLAGIUM, Præstatio ex pullis, pro *Pulagium*. Vide in hac voce. Polyptychus Fiscamn. an. 1235. *Nicolaus de Monte tenet unum bordagium, & debet... relevare fossata, cagiam facere in bosco, & deferre Polagium apud Fiscamnum & ova & pasnagium.*

POLANA. Vide *Poulainia*.

POLANUS, Trochlea, ni fallor, nostris *Poulie*; [nisi sit machina devolvendis doliis apta, quam *Poulain* nuncupamus.] Tabularium Episcopat. Autissiodor. *Costuma de cordis, Polanis, & minagium sunt Comitis.* [*Poulanus*, ibidem: *Ille ballivus debet correor habentem chordas & Poulanos.*] Hinc

POULENAGIUM, Præstatio pro *polanis*, seu trochleis, quibus dolia è navibus in littus educuntur. Idem Tabularium: *Omnes tam foranei quam de villa, qui adducunt vinum ad portum, dolium debet 6. den. & 4. den. de Poulenagio & 2. den. pro minagio. Poulenagium illorum qui sunt de foris & de villa: omnibus diebus quibus aliquid ducit ad ripam, Polanus debet 4. den.* Et infra: *Dolium ductum extra villam.... debet 6. den. de Poulenagio, & si emptum fuerit, debet roagium & minagium cujuscumque modiationis sit, & Poulenagium, nisi oneratum fuerit ad situlam super axem.*

¶ POLAXIS, Gladii species. Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1450. apud Rymer. tom. 11. pag. 262. *Quod nullus de cætero palettos, loricas, gladios, Polaxes, gleyves, seu aliqua alia arma invasiva, &c.* Vide *Polaciada spada*.

¶ POLAYNA, Rostra calceorum. Vide *Poulainia.*

¶ PCLCHEHART, Qui pullos curabat, seu cui incumbebat cura eos condiendi & tabulis regiis apparandi, interprete Hearnio in Lib. nigr. Scaccarii pag. 348. *Omnis Polchehart consuetudinarium tibum, & tres ob. homini suo.* Vide *Poleta* 2.

¶ POLCINUS, Mensura. Vide *Polkinus.*

¶ POLECTICUM, Polyptychum. Vide *in* hac voce.

¶ POLEDRA, POLEORARIUS, &c. Vide mox *Poledrus.*

POLEDRUS, PULLETRUM, PULTRENUS, Pullus equinus, Ital. *Poledro, puledro,* & *poltro*: ex qua voce Landinus ad Dantem ignavos *poltrenos* dictos putat. Nostri *Poutre* dicunt. [*Poultrain*, in Consuet. Montensi cap. 50. & apud Butilles. lib. 1. cap. 88.] Gloss. Ælfrici: *Poledrus*, ꝼola. i. pullus. Testam. Bertichramni Episc. Cenoman. *Reliquos vero tabollos, tam Uvarannenis quam spadas seu Poledrus, &c.* Charta Adalberonis Archiep. Hammaburg. ann. 1143. *Sed & Poledrum denario, & vitulum dimidio redimant.* Alia Hartwici Archiep. an. 1149. *De animalibus autem, veluti Polledris denarium, de vitulis obulum, de reliquis quoque justam decimationem administrent.* Cæsarius Heysterbac. lib. 7. cap. 39. *Erat Monasterio Poledrus pulcherrimus, species .... enim optimi dextrarii in eodem erat Poledro.* [Histor. Cortusior. lib. 2. cap. 22. *Plures villa existentes in plebatu facchi .... derobata & consumta fuerunt, in quibus reperta fuerunt equa & Poledri innumerabiles & magna. Polledra mula*, in Chron. Bergom. apud Murator. tom. 16. col. 1006. Statuta Pallavic. lib. 2. cap. 73. pag. 132. *Pro qualibet equa vel equo, Poledro vel Poledra, asino, asina, sol.* 4.] M. Justinus Lippiensis in Lippi-florio pag. 149.

Colligit, as, vestes, fruges, pecus, arma, Poledros.

Occurrit in Lege Salica tit. 40. §. 7. 8. & Aleman. tit. 53. in Capitulari de Villis cap. 14. 15. 50. 62. in Charta Ludovici Pii apud Mabillonium to. 5. Vitarum SS. Ordin. S. Benedicti pag. 67. in Charta Aldrici Episcop. Cenoman. pag. 89. 90. in Speculo Saxon. lib. 2. cap. 48. §. 14. &c.

PULLETRUM, Eadem notione, in Legibus Wisigoth. lib. 8. tit. 4. §. 5. & in Charta an. 813. apud Ughellum in Episcopis Veronensibus. *Pulletras* Gallinas *vetulis* opponit Varro lib. 3. de Re rust.

¶ PULTRELLUS. Charta ann. 1059. in Tabular. S. Victoris Massil. *Et pro hac donatione recipio unum Pultrellum per manum dom. Petri Abbatis.* Le Roman *de Partonopex* MS.

Le fiert si dedens le chastel,
Qu'il le tresbuche du Peutrel.

PULTRINUS, in Gloss. Theotisco, *Fuli. Poutrain an laict*, in Consuetud. Montensi cap. 50.

POLEDRIO, apud Sambucum ad Leges Hungaricas.

¶ POLERIUS, POLERIA, Eodem significatu, in Statutis Montis Regal. fol. 306. *Item pro quolibet Polerio vel Poleria, sol. duos den.*

¶ PULEDRUS, in Lege Salica tit. 11. §. 5. edit. Eccardi.

POLEORARII, qui *poledrorum* curam gerunt, in Capitulari de Villis cap. 10. 50.

PULTRELLÆ, Equæ adultæ, rusticis nostris *Poutrelles.* Capitulare de Villis cap. 14. *Ut jumenta nostra bene custodiant, & poledros ad tempus segregent, & si Pultrella multiplicata fuerint, separata fiant.* Cap. 62. *Quid de poledris & Pultrellis, &c.*

POLATRIA, Pullorum equinorum grex. Fleta lib. 2. cap. 87. §. 1. de Caseatricis officio: *Item ejus est .. . facere butyrum, cutamque de Poletria obtinere, ac exitibus inde provenientibus compotum reddere* [Ubi *Poletriam* malim de pullis seu altilibus intelligere; quod ad Caseatricis officium magis pertinet. Vide *Pulletria.*]

POLEGIUM. Vide *Polyptychum.*

¶ POLEMARCHUS, à Græc. πολέμαρχος, Dux belli, ad quem summa rei militaris refertur. Occurrit apud Stephanot. tom. 1. Antiq. MSS. Vascon. pag. 129. Vide Budæi Notas in Pandect. l. ult. ad fin. de muneribus.

¶ POLEMARCHIA, Dignitas & munus *Polemarchi.* Vide eumdem Budæum loco citato.

¶ POLEMITUM. Vide *Polymitus.*

POLENA, Rostra calceorum. Vide *Poulainia.*

POLENTARII, Qui *brasium* curant, molunt, & conficiunt ad *cerevisiam* componendam. Iter Camerarii Scotici cap. 26. §. 1. *Polentarii, qui brasium curant & faciunt Malt-makers, calumniari debent, quod faciunt bonum brasium, & malum, & simul & conjunctim: cum debent ea facere separatim, & pro diversis pretiis.* Adde §§. seqq. Vetus Charta vernacula post Historiam W. Thorn. pag. 2206. *Et quant l'Ercevesque tient grauntz festez, les Polentiers l'Ercevesque averent lieuz lor pleytrie, en bien leus soit.*

POLENTRUDIUM, POLITRUDIUM, Cribrum farinarium. Gloss. Lat. Gall. Thuanum MS. *Politrudium, buretel.* Veteres Schedæ MSS. *Ego comedi panem polentradizatum ad Polentrudium delicatum.* Vox videtur deducta à *polenta*, farina delicatior, vel à *polline truso*, Gall. *Farine passée.*

¶ POLENUS, Pullus equinus, *Poulain.* Charta Henrici Comit. Vadani-montis an. 1252. in Hist. Mediani Monast. pag. 322. *Contulit etiam idem Hugo pater meus decimam Polenorum dicta cella Bella-vallis.* Vide *Poledrus* & *Pollenus.*

¶ POLEPTICUS. Vide *Polyptychum.*

¶ POLERIA, POLERIUS. Vide *Poledrus.*

1. POLETA. Matthæus Paris an. 1215. in Charta Joannis Regis Angl. pro libertatibus forestæ: *Tres ortilli scindantur de pede anteriori sine Pole.a.* Scilicet parte carnosa, quam *montem pedis* vocant. Ita Watsius.

☞ Rectius supra in voce *Pelota* 1. editum, *Tres ortelli abscindantur, sive Polota de pede anteriori.* Ita etiam legunt Spelmannus & Th. *Blount* ad hanc vocem. Græcis hæc pars θέναρ dicitur.

2. POLETA. Fleta lib. 2. cap. 18. *Officium coquina est, denarios recipere de Gardaroba pro officiis emptoris, Poleta, salsarie, aula, & camera, &c.*

POLATARIUS. Fleta lib. 2. cap. 14. §. 3. *Item duos Magistros Coquorum, Lardenarium, Poletarium, Scutellarium, Salsarium, &c.* Sed his locis opinor legendum, vel intelligi *Polentam* & *Polentarium*, qui polentas conficit. Non tamen temere definio.

☞ *Poletarium* legendum censet Hearnius in Notis ad Lib. nigr. Scaccarii pag. 348. eumque esse coquinæ ministrum existimat, cui pullos condiendi cura incumbit. Vide *Polchehart, Pullarius* & *Pulletarius.*

¶ POLETICUM. Vide *Polyptychum.*

¶ POLETRIA, Pullorum equinorum grex. Vide supra in *Poledrus.*

¶ POLETUM, ut *Polyptychum.* Vide in hac voce. Statutum MS. Eccl. Lugdun. *Sicut in charta, qua vocatur Poletum, continetur; ubi describuntur omnes presbyteratus ecclesia, qua debent ceram Ecclesia Lugduni .... Ita authenticata fuit charta, qua vocatur Poletum, in qua charta describuntur omnes archipresbyteri, qui debent incensum, & ecclesia, qua debent ceram Ecclesia Lugduni. Et sicut creditur libro prima,*

similiter creditur illi charta, quæ vocatur Poletum.

POLEYNA. Vide *Poulainia.*

¶ 1. POLIA, à Gr. πολιὸς, canus. Rochus *le Baillif* in Diction. Spagyrico: *Amiantbus est impolitus salamander lapis alumius pluma similis, cujus inextincta sunt ellychnia, alias linum vivum & Polia.*

2. POLIA. Jo. de Janua: *Polia, armentum, vel grex, vel collectio equorum, vel aliorum jumentorum. Et dicitur à polis, quod est pluralitas.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Polia, Tropiau de beste.*]

¶ POLIANDRUM, Poliandrium, Cœmeterium. Vide *Polyandrum.*

POLIANESUM. Charta Algari Comitis Angli in Monastico Angl. tom. 1. pag. 1022. *Cujus etiam pusilli corpori Romæ quidem venienti in præscripto Polianeso Basilica divina prædestinatio sepulturam ordinavit.* Ubi loci legendum forte *polyandrio*, vel *paradiso.*

POLICARA. Vetus Notitia Sicula apud Rocchum Pirrum tom. 1. pag. 311. *Et deinde vadit usque illo Mizano vallone, ubi sunt multa Policara.*

¶ POLICERI, pro Polliceri. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 60. pag. 162. *Policebantur promissa, quod, hoc exilis stili transcursis officio, ad alia, quæ agebantur temporibus mediis, rediretur.*

¶ POLICIÆ. Charta Ysnardi Senescalli Provinciæ in Cod. MS. D. *Brunet* fol. 90. *Cum bladum de Arelate abstrahitur, Policia per vicarium Arelatis fiunt, accipiendo inde pecuniam*, id est, ad Vicarium pertinet de delicto cognoscere & judicare.

¶ POLICOGUM. Vide *Politogum.*

¶ POLICUS, Cælestis. Vita SS. Bovæ & Dodæ tom. 3. April. pag. 286. *Ut dotem æternæ remunerationis caperet in curia Polica sedis.*

¶ POLIFORMIS, Multiformis. Dudo de Ducibus Norman. apud Duchesn. Hist. Norman. p. 158.

Qui propriis cedis Poliformia munera servis.

Vide *Polyformis.*

¶ POLIMANDRITA, Qui pluribus monasteriis præest. Hieratium juris Pontificii: *In quorum exemplum nostri Polimandrita eosdem sacerdotes custodes sacrorum præponunt, sicque miseri triturantes alienis affliguntur officiis.*

¶ POLIMEN, Politura. *Baltei Polimina inspicimus* apud Apul. de Deo Socratis.

¶ POLIMITA, Polymitum. Vide *Polymitus.*

¶ POLINCTORIUM, Sepulcrum. Vita B. Richardi sæc. 6. Bened. part. 1. pag. 523. *Nec enim venerandi Præsules hunc locum vilipendere dignum duxerunt, in quo sepulturæ requiem delegerunt, & sedis suæ relicto Polinctorio, hoc in loco sepeliri maluerunt.* Hinc

¶ Polinctores, Sepulturæ curatores, ibidem pag. 561. *Oculos patris clausit Episcopus, Polinctores funeris Richardus, Odilardus, Stephanus & Walerannus abbates fuerunt. Ipsi corpus sanctissimum procuraverunt, vestibus sacratis ex more induit Episcopus, &c.*

¶ POLINGION. Vide *Polyandrum.*

POLINUS. Vide *Pallani* 2.

¶ POLIO, Qui arma polit, apud Firmicum. *Poliones & custodes armorum*, in leg. ult. Dig. de jure immunit. In Gloss. Lat. Gr. *Polio* est γαστριφάγος, *glutto.*

POLIS, Urbs, πόλις. [Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 65. pag. 185. *Sed dum ipsa Polis* (Rothomagensis) *tam numerosa pugnantium multitudine superbiret, &c.*] Græcismus:

Urbs est dicta Polis, dicuntur plurima polis.

Epitaphium quod habetur apud Ughellum tom. 7. Ital. sacr. pag. 894.

Hos rea mors rapuit, Reatina Polis sepelivit,

Bondelmontius in Descript. Constantinopolitana: *Tertiaque quarta columnarum quasi in medio Polis sunt posita.* Vide ibi Notas nostras.

POLISIS. Joan. Sarisberiensis Epist. 268. *Is qui ventis & mari imperat, exigentibus hominum meritis, in Polisi mundana, re scilicet publica degentium, in hoc seculo, seditiones esse patitur.* Ubi *polisis* pro *republica* ponitur. Sed nescio an non legendum sit *politia*, quomodo vernacule *Police* dicimus, pro *Politica.*

POLISSEMUS, Multæ significationis, πολύσημος, apud Auxilium de Causa Formosi Pap. *Communicare vero Polissemum est, &c.*

¶ POLITA Media, Scripturæ genus. Vide infra in *Scriptura.*

POLITANUS, Adamnanus lib. 1. de Locis sanctis cap. 1. *Camelorum & equorum . . . numerositas . . . . per illas Politanas plateas stercoram abominationes propriorum passim sternit.* Quidam MSS. habent *Politarias*. Gretzerus *politas* legendum censet, hoc est elegantes. At hoc loco *politanæ plateæ*, sunt ni fallor, *urbicæ plateæ*, voce ex πόλις efficta.

¶ POLITHOGUM. Vide *Politogum.*

¶ POLITIA, Respublica, hominum in eadem urbe simul habitatio. Acta ad Conc. Basil. apud Marten. tom. 8. Ampl. Collect. col. 454. *Oportuit fundari Politias, provincias & regna, in quibus humana indigentia subvenitur.*

POLITICI, Hæretici quidam sic appellati, quos alii *Arnaldistas* vocabant, ab Arnaldo Brixiano, quorum hæresis sub Innocentio III. PP. vulgari cœpta, damnata vero ab eodem Pontifice in Concilio Lateranensi, ab obitu Cælestini PP. rursum invalescere cœpit. Vide Baronium an. 1144.

Politici Versus, quo carminis genere conscripti complures in manibus teruntur recentiorum Græcorum libri, unde dicantur, non parva est difficultas: in qua enodanda, si liceat mihi extra instituti metas paulo excurrere, dicam quod sentio.

Versus Politici haud multum abludunt ab eo genere versuum, quos dithyrambicos veteres appellarunt. Nam ut ii nullam numerorum, nullam carminum recurrentium certam legem habebant, quod docet Aristoteles, sed numeris lege solutis feruntur, ut ait Horatius: ita & politici minime ad exactam metri formam conscripti sunt. Syllabarum enim certo numero, qui vix ultra 15. excurrit, crebrisque metaphoris, ὀνομάτων διπλῶν, & συνθέτων ὀνομάτων, constant: quæ omnia dithyrambicis adscribit Demetrius Phalereus seu Dionysius Halicarnasseus lib. περὶ ἑρμηνείας, pag. 39. 44. edit. Morellianæ, nisi forte dicamus eos similes esse veteribus Sibyllinis, quos longos fuisse asseverant Cicero ac Varro.

Versus politicos heroïcis adscribit Scholiastes Hephæstionis pag. 91. quo loco septem genera carminum heroicorum recenset, in quibus *politicum* est postremum, quod sic definit: Πολιτικὸν δὲ τὸ ἄνευ πάθους. ἃ πρῶτον πεποιημένον, veluti inquit, ἵππους τε ξανθὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, moxque λογοειδὲς appellatum fuisse ait, quod videlicet solutæ orationis speciem magis quam strictæ præ se ferat, quod & alibi innuit his verbis: λογοειδὲς δέ ἐστι ὁ πολίτικος τοῦ συνθέτου, quomodo *versum pedestrem* dixit Fortunatus Pictaviensis Episcopus lib. 5. cap. 4. aut quomodo Commodianum scripsisse ait Gennadius libro de Scriptor. Ecclesiasticis, *quasi versu.* Unde constat πολιτικοῦ vocem pro soluta oratione, præcipue apud Græcos medii ævi Grammaticos, intelligendam, ut apud Phrynichum in brevi illa quam conscripsit Αττικῶν ὀνομάτων συλλογῇ, in qua,

duobus locis, ποιητικὸν πολιτικῷ opponit: ait enim ἑρμηνεῦσαι, ποιητὰς, ἀλλ' ὁ πολιτικὸς ἑρμηνεύειν λεγέτω: & alibi: μεταποιεῖν, ποιητικὸν, ἢ πολιτικόν. Ejusmodi est λέξιων τῶ πολιτικῶ λόγου, quod laudat Photius in Bibliotheca cod. 148. cui subjungitur aliud, ποιητικῆς λέξεως continens.

Unde vero pedestris oratio, πολιτικῆς nomen sumpserit, vix constat. Quidam, ait vir illustrissimus Episcopus Monspeliensis ad Psellum, quasi *politos* dictos volunt: quomodo forte *politos sermones* dixit Victor Utic. lib. 3. de Persecut. Vandal. pag. 42. *Si quis incredulus esse voluerit, pergat nunc Constantinopolim, & ibi reperiet unum Subdiaconem Reparatum sermones politos sine ulla offensione loquentem.* Alii πολιτικὴν orationem eo sensu accipiendam volunt, quo apud Rhetores sumptam legimus: tradit enim Hermogenes lib. .. Orator. alios πολιτικοὺς alios σοφιστὰς appellatos, quorum etiam φράσιν diversam fuisse scribit: φράσιν quippe πολιτικὴν eam dici, quæ seclusa erat ab ornatissimo dicendi modo, quem σοφιστικὸν vocabant: sophistæ enim ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἰσχύοντο, οὐκ ἐν τοῖς νοήμασιν, inquit Xenophon. Unde si quæ in eorum oratione δεινότης, erat tantum ... καὶ μὴ ὄντα. Præterea *Politici*, ejusmodi versus forte nuncupantur, quasi civiles ac populares; quorum nempe in colloquiis familiaribus vulgo usus erat. Sic enim πολιτικὸν interpretatur Cicero lib. 5. de Finibus: *Namque sic hominis natura generata sit, ut habeat quiddam innatum quasi civile, atque populare, quod Græci πολιτικὸν vocant, &c.* Longe enim popularior est oratio pedestri ac soluta, quam stricta. Unde veteres Comici dum quotidianum sermonem imitari volunt, consulto à stricta versificationis observatione recesserunt, uti observat Terentianus Maurus:

Sed qui pedestres fabulas socco premunt,
Ut quæ loquuntur sumpta de vita putes,
Vitiant iambon tractibus spondaicis,
Et in secundo, & ceteris æque locis:
Fidemque fictis dum procurant fabulis,
In metro peccant, arte, non inscitia,
Ne sint sonora verba consuetudinis,
Paulumque rursus a solutis differant.

His consentanea scribit Hephestion pag. 17. comicos nempe ita versus suos exarasse, ut non observata ad normam metrorum lege, soluta quodammodo oratione scripserint: τὸν γὰρ βίον ἐθέλοντες μιμεῖσθαι, ... διαλέγεσθαι, καὶ μὴ μεμετρημένως, *dum enim vitam imitantur, soluta oratione differere videri volunt, non vero stricta.* Idem tradunt de comicis Cicero, Priscianus, & Rufinus lib. de Metris. Et sane hocce comicorum scribendi genus potissimum inventum fuit, quod ad mores informandos aptius & magis idoneum videretur: unde ἠθικὸς λόγος, Græcis; Latinis, *morata oratio* appellatur, in quo Terentius, & in sermonibus Plautus excelluit, teste Varrone apud Nonium. In utroque autem scribendi genere, Terentii nimirum & Plauti, *non qualiacunque, sed grandia, pulchra, & elaborata* verba observare est, quod de ethica dictione Sidonius dixit lib. 8. Epist. 11. quæ quidem omnia etiam Politicis versibus conveniunt. Grandibus enim, & compositis ferme semper farciuntur, seu, ut voce utar Joannis Tzetzæ Chil. 9. v. 282. ὁμαξευμένοις στίχοις ut sunt, quibus Historiam suam contexuit Constantinus Manasses: atque hi quidem, ut cæterorum ejusmodi scriptorum, ut observat Martinus Crusius in Turcogræcia pag. 193. *quindenis syllabis constant, ex 2. iambicis dimetris versiculis, priore Catalecto, posteriore Catalectico Anacreonteo: in quibus potius tonorum, (ut apto & loquitur inter metiendum tadam) quam quantitatis syllabarum ratio habetur.* Hos versus, ni fallor, seu potius politicorum versuum concinnatores carpit Joannes Euchaita Carm. πρὸς τοὺς ἀκαίρως στιχίζοντας pag. 26. ubi sic ait: Μέτρον δ' ἄμετρον ἰσθμιῶς μέτρον λέγω.

Sed de hoc versuum genere audiendus in primis Leo Allatius in Diatriba de Simeonum scriptis: *Versus*, inquit, *Politici, ut plurimum Iambicis & Anacreonticis constant: ita tamen ut nulla quantitatis syllabarum, quod accuratissime veteres observabant, ratio habeatur, tantum earum numerus, declinationesque accentuum attendantur, & ratio ista confingendorum carminum non nunc primum in ea natione, sed multa abhinc sæcula, laboris forsan pertæsa ante, & barbarie omnia occupante, (adde quoque similium rerum ignorationem) in usu fuisse competitur, ut videmus in Photio Patriarcha, Christophori Primi a Secretis, Constantini Anagnostæ, Manuelis Imperatoris, & aliorum Hemiiambis, sive Anacreonticis, Pselli, Metaphrastæ, Manasse, Philippi Solitarii, Manuelis Phila, Tzetzæ iambis & politicis: quo tamen recentiores & negligentiores in illis pangendis fuere. Et quemadmodum Anacreontici non omnes, eodem syllabarum ac pedum numero concluduntur: ita & hi nunc pluribus, nunc paucioribus syllabis, ad eorum tamen normam componuntur. In iambicis aliter factum est: nam veteres ratione pedum longiorum, aut contractiorum, nunc syllabis auctiores, nunc imminutiores dictos versus fecerint licet, semper pedum numerum observarint: recentiores syllabas tantum, easque duodecim religiosissime servant. Quod idem servatum est in Politicis, in quibus syllabas quindecim nunquam excedunt: & si quæ ultra videntur, eas per aphæresin, sive synalephen decurtant & absumunt; quod magis in Græcorum recenti vulgatoque sermone, ut & in Italorum, apud quos similes hiatus ad numerum syllabarum retinendum restringuntur, conspicitur. Politici ideo dicti, quod communes omnium sunt, usuique eorum accommodati: sic quoque scorta & meretrices, quod omnibus sunt obsequiosæ & peculiares, & servitutem publicam serviunt, non alio addito, sed solummodo πολιτικῶν nomine innotescunt. Meri Trochaici sunt: quemadmodum enim illi septem pedibus & syllabis constant, ita & hi: nisi quod antiquorum similes versus ratione pedum longiorum quindecim syllabas aliquando excedunt. Politici nunquam, ut de Iambicis dictum est. Et quemadmodum antiquorum duobus membris integrantur, mediique inciduntur, ita & hi qui nuncupantur Politici.* Hactenus vir doctissimus.

Complura ejusmodi poemata, Politicis scilicet versibus conscripta servat Bibliotheca Regia, quorum indicem contexuit Philippus Labbeus in Nova Bibliotheca pag. 132. 133. 134. & 135. Extant etiam non modo Politicis, sed & rythmicis versibus, Græcobarbaro idiomate aliquot scripta, ut Historia Apollonii Tyrii edita Venetiis, Βατραχομυομαχία Demetrii Zeni, in Turcogræcia Crusii, & ejusdem Alexander Macedo edit. Venetiis an. 1529. & alia similis farinæ Græculorum opuscula. Laudatur Joannis Tzetzis liber de versibus politicis à Labbeo in Bibliotheca nova MSS. pag. 196.

POLITICUM. Vide *Polyptychum*.

POLITOGUM, vel POLITHOGUM, *quod & psalterium dicitur*, in MSS. codd. Papiæ. Editus habet *Poltogum*, sed videtur legendum *polyptycum*, id est liber.

¶ POLITRUDIUM. Vide *Polentrudium*.

POLKINUS, Mensuræ frumentariæ species in Morinis,

rinis, in variis Chartis in Chronico Andrensi pag. 363. 396. & apud Duchesnium in Probat. Hist. Guinensis p. 153. 261. 262. 282. 307. [Charta an. 1240. in Tabul. S. Vulmari: *Dono.... in reddisibus decem Polkinos avenae ad mensuram de Wisfench.*] *Polkin*, in Charta anni 1324. *Pocquin de froment, d'aveine*, in Computis Domanii Bononiensis Comitatus. Charta an. 1478. *Rentes d'avoines deuës chascun an. C'est à sçavoir que en chascun Poquin e 8. butels, & en chacun butels 4. provendieres.* In iisdem Computis Bononiensibus, *Poquineges & rentes de le Vicomte de Boulenois*, dicuntur præstationes quædam quæ in frumento vel avena fiunt. In Charta anni 1402. mentio fit, *des poquinages des vaissiaux qui admenent grains au hable de Boulogne, lesquels doivent chacun vaissel un poquin de blé ou de quelque grain que ce soit, s'ils sont querquiez au bout de la nef, & s'ils ne sont querquiez que devant mast, au derriere mast, ils ne doivent que demi poquin.*

¶ Polcinus, Eadem notione. Lambert. Ardensis apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. p. 528. *Decimulas vel prædiola obtulerunt: hic unum Polcinum vel bustellum frumenti, &c.*

¶ POLLA, Pullastra, gallinula, *Poulette*. Charta an. 1330. in Tabul. S. Victoris Massil. *Item pro jure decimæ..... De pollacis quantacumque fuerint unam pollossam & unam Pollam tempore quo a galline dimittuntur.* Leg. f. *Pulla*. Vide in hac voce secunda notione.

¶ POLLACIUS, Pullus gallinaceus, *Poulet*. Charta an. 1190. in eod. Tabul. *Dat.... unum sextarium avenæ & unum Pollacium in unoquoque suorum hominum.* Vide *Pollaster*.

¶ POLLACUS, Gallinæ, pulli, pullaria species. Locus est in *Polla*. Vide *Pollatura*.

POLLARDUS, Monetæ adulterinæ species. Thomas Walsinghamus & Henricus de Knyghton an. 1301. *Prohibita est moneta alienigenarum surreptitia & illegitima, quam Pollardos & Cocodones atque Rosarios appellabant, qui paulatim & latenter loco irrepserant sterlingorum. Hanc monetam primo Rex Eduardus jusserat valere obulum, deinde omnino exterminavit.* [Vide *Crocardus*.]

¶ POLLARIS Digitus, Pollex. Acta SS. tom. 1. Junii, ubi de S. Bertrando pag. 791. *Et in digito Pollari manus dextera, &c.*

¶ POLLASTER, Pullus gallinaceus, ni fallor, Ital. *Pollastro*. Charta Paulli Hortani Episc. an. 1391. apud Illustr. Fontan. in Append. ad Antiq. Hortæ, pag. 451. *Volumus tamen, quod.... pro censu solvere teneantur... in festo Exaltationis sanctæ Crucis de mense Septembri unum par Pollestrorum annis singulis.* Vide *Pollatus*.

¶ POLLATURA, Volatile pecus, Gall. *Volaille*. Acta visitat. provinc. Burdegal. & Bituric. ab an. 1284. ad an. 1291. apud Baluz. tom. 4. Miscell. pag. 215. *Et ita gravabantur ut in grossis carnibus & Pollatura & palea & in fæno, &c.* Vide *Pollayllia*.

¶ POLLATUS, Pullus gallinaceus, *Poulet*. Charta an. 1305. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 113. *Item tresdecim solidos & sex denarios pro pretio 27. Polletorum, &c.* Computus an. 1324. in Camera Comput. Dalph. *Cellerarius de Briordo computat de censibus & redditibus dicti loci in.... gallinis, Pollatis, vino, &c.* Occurrit rursum in alio Computo ann. 1333. ibid. Vide *Pollaster*.

¶ POLLAYLLIA, Idem quod *Pollatura*, Ital. *Pollaglia*. Edictum Humberti II. an. 1333. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 241. *Quod nulla persona cujuscunque conditionis existat, aliqua blada, vina, boves, vaccas, porcos, mutones, Pollaylliam, vel alia animalia, seu victualia quacumque extra terram nostram transferre audeat.*

¶ POLLEDRUS, Pullus equinus. Vide *Poledrus*.

¶ POLLEGETICUM, ut *Polyptychum*. Vide in hac voce.

¶ POLLENATUS, Pullus equinus, domi natus, educatus. Polyptychus Fiscamn. an. 1235. *Non potest maritare filium vel filiam suam sine licentia domini, nec vendere pullum suum masculum sibi Pollenatum, vel bovem sibi vitulatum.* Vide *Pullonatus*.

POLLENUS, Pullus equinus, Gall. *Poullein*, in Legibus Luitprandi Regis tit. 107. §. 1. *Pullenus*, in Charta ann. 1242. apud Baluzium in Notis ad Concilia Narbonensia pag. 92. Vide *Polenus*.

1. POLLEX, Mensuræ species, de qua sic Statuta Roberti III. Regis Scotiæ cap. 22. §. 1. *Ulna communis Regis David debet continere in se 37. Pollices mensuretos cum Pollicibus trium hominum, cum videlicet ex magno, mediocri & parvo, & secundum mediocrem Pollicem debet stare, aut secundum longitudinem trium granorum hordei sine caudis.* Adde §. 10. [*Once de poulce*, uncia pollicis, in Consuet. S. Severi tit. 18. art. 2. est quinta pars palmi, seu *du pan de cane*, ut habet eadem Consuet.]

2. POLLEX, Alia, sed incerta mihi notione. Tabularium Ecclesiæ Viennensis, sub Theubaldo Archiep. fol. 35. *Sunt autem res istas, quas tradimus ad mensam fratrum sub Pollice sancti Mauricii Christo militantium, sita in pago Viennensi, &c.*

☞ Quis sit hujusce vocis intellectus certo docet Charta Caroli II. Reg. Provinciæ in Tabul. S. Victoris Massil. *Locus appensionis sigilli tria lilia Gallica ex una parte, ex alia impressione Pollicis Cancellarii præfati Principis.* Ubi *Pollex* idem quod sigillum.

☞ Pollice dextro mulctabatur Cancellarius qui chartam falsam scripserat, *aut eum cum quinquaginta solidis redimere cogebatur*, in Leg. Ripuar. tit. 59. cap. 3.

¶ POLLICERI passive usurpatur in Conc. Tolet. XI. inter Hispan. tom. 2. pag. 666. *Solet enim plus timeri quod singulariter Pollicetur, quam quod generali innexione concluditur.*

¶ POLLICIA, pro Politia, apud Bernhard. *de Breydenbach* Itin. Hierosol. pag. 22.

¶ POLLICINUM, f. Itinerarius agger, iter, Ital. *Poleggio*. Chronicon Estense ad an. 1333. apud Murator. tom. 15. col. 393. *Habuerunt pontem S. Georgii & Pollicinum S. Antonii; & sic super glaram venerunt ad portam S. Petri..... Redeuntes in burgo inferiori & super Pollicinum S. Antonii, ibi firmaverunt campum totius exercitus, facientes fortilitias multas.*

POLLILACIUM, *Flos lactis, quod Gallice vocatur Craime.* Ita Gloss. MS. ad disticha Magistri Cornuti. Græcismus:

Pollilacque cinm flos lactis dicitur esse.

¶ POLLILOCUS, *Multilocus*, in Gloss. Sangerm. MSS. num. 501. leg. *Polyloquus, multiloquus*, ut apud Papiam. Vide infra.

¶ POLLINARE Cribrum, γυρεώριον κόσκινον, in Gloss. Lat. Gr. Cod. Reg. *Pollinarium*. Vide *Pollentrudium*.

POLLUARI, pro *Pollui*, in Capitul. 1. Caroli M. an. 802. cap. 17.

POLLUCIBILITER. Sumptuose, magnifice, vox Plauto nota. Joanni de Janua, *Pollucibilis, est facilis ad donandum.* Fulgentius lib. 1. Mytholog. de Saturno: *Pollucis etiam filium sive à pollendo, sive à*

pollucibilitate, quam nos humanitatem dicimus. Unde Plautus in comœdia ait, Bibite, pergræcamini Pollucibiliter. Passio S. Vitalis Mart. n. 3. *Vitalis cum ante conspectum judicis, iniquorum ductus manibus, consisteret, & cum Catholicis lacessere spiculis Pollucibiliter inciperet, &c.* Petrus Damian. lib. 7. Epist. 11. *Tertius Otto, qui Imperialis apicis dignitate Pollucibiliter floruit, & Romanam Remp. strenue gubernavit.* Et Epist. 19. *Et quoniam scribendi peritus extitit, non pauca nobis librorum volumina Pollucibiliter exaravit.* Theodericus Monachus de Inventione S. Celsi num. 5. *Et revera quia ipsa gemina claritudine Pollucibiliter viguit, uti honor debitus poposcit, totius regni Pontificibus atque optimatibus ipsa sui reverentia præcelluit.* Vide Beroaldum ad Apulei lib. 1. Metamorph.

¶ POLLUCIO, Adulteratio. *Polluere*, adulterare. Instrum. an. 1225. inter Notas ad Ordinat. Reg. Franc. tom. 2. pag. 141. *Operarii tenentur venire coram magistris juraturi, quod in argento nullum ponent uniamentum, nec Polluent denarium ullo modo. Et si aliquis deprehensus fuerit in aliquam Pollucionem pulveris ac cineris, ... condemnabitur in quinque solidos, qui distribuentur leprosis.*

¶ POLLUCTARE, *Consecrare.* Gloss. Isid. A pollucere, inquit Grævius, quod est diis offerre. Vide Festum & ibi Scaligerum.

¶ POLLUERE, Adulterare. Vide *Pollucio.*

¶ POLLUUS. Vide *Polulus*

¶ POLMENTORIUM, f. Commeatus. Chron. Andr. Danduli apud Murator. tom. 12. col. 461. *Cunctis itaque ad pugnam locis expositis, supervenit una ex galeis commissis viro nobili Francisco Mocenico ad custodiam Polmentarii deputate, &c.*

¶ POLMENTUM, Piscis vivarii vel stagni, seu ex pisce præstatio. Pactum inter Jacobum Aragon. Reg. & Berengarium Magalon. Episc. an. 1272. *In dicto portu & in omni alio loco, in quo aliquis portum applicaret à dicto termino usque ad Latas, quod Episcopus & præpositus & ecclesia Magalonensis percipiant & percipere possint libere pedagium, Polmentum & alia quæ percipere consueverunt ratione stagni & gradus.* Vide *Pulmentum.*

POLOSE, *Alte. Polosas, Altas.* Ita Glossæ Isidor. Papias: *Polose, alte & sublimiter.* [Quasi propior polo, inquit Grævius. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. MSS. *Polosus Hault, orgueilleux ou ournés.*] Martianus Capella lib. 1. pag. 14. *Circulorumque volumina, vel orbiculatu parallela, vel obliqua decussata Polose, &c.*

¶ POLOSUS, Illustris, in Actis S. Henrici Imperat. tom. 3. Julii pag. 786.

Ecce coronatus divinitus atque beatur,
Rex pius Henricus proavorum stirpe Polosus.

POLOTELLUS. Glossæ Isidori: *Pilludius, qui Polotello ludit.* Hinc origo forte vocis, nostris, *Polette*, pro pila quæ manu luditur. [Vide *Pelota* 3.]

¶ POLPA, vox Italica, Sura, Gall. *Gras de la jambe.* Addit. ad Vitam S. Antonini tom. 1. Maii pag. 332. *Magna plaga & scissura facta in sura, sive ut vulgariter loquar in Polpa cruris.*

¶ POLPRE. Computus MS. an. 1435. pro reparationibus factis in Senescallia Carcassonæ: *Bernardo Barbe mercatori Carcassone pro una sarcinata fustis vocate Polpre ab ipso empta pretio xix. sol. vi. den. Turon.* Rursum: *Pro duodecim cannis, ... & pro media sarcinata de Polpre de coralli.... emptis pretio xxvi. sol. iii. den.* Lignum quoddam significari videtur.

POLRUS, Modus agri, in Charta an. 1323. ex Tabular. sancti Quintini in insula fol. 42. 43. *De terris & Polris infra scriptis: videlicet de Polro Dom. Amolti, sita inter villam de Dam, continente 64. mensuras, unam lineam & octo virgas terræ, &c.* Occurrit ibi passim.

¶ POLRIOLUS, diminut. à *Polrus*, ibidem: *Deinde in fine Polrioli praedicti in principio villæ de Houck alius limes, &c.*

¶ POLVERAGIUM. Vide *Pulveraticum.*

¶ POLVERELLA, Ludi genus. Statuta castri Redaldi lib. 2. fol. 39. *Si quis conjator repertus fuerit ludere ad corizolam vel Polverellam, solvat ipse facto soldos viginti pro qualibet vice, & si quid ob id receperit, in totum restituat.* Vide *Pulvereta.*

POLULUS, *Tenebræ noctis*, Papiæ MS. Edit. habet *Polluus.*

POLUMUM, *Locus fartorum*, Papiæ. Rectius in Glossis antiquis MSS. *locus fartorum.* [La Cerda malit *Pelluctum.*]

¶ POLUTARE, Pullulare, in Statutis Placent. fol. 92. v°. *Polutantibus crebro querimoniis nonnullorum contra quos criminaliter processum esset, &c.*

POLYANDRUM, POLYANDRIUM, Cœmeterium. Papias: *Polyandrum, tumulus mortuorum.* Gloss. Gr. MSS. Reg. cod. 1673. Πολυάνδριον μνῆμα, τάφος ἐν ᾧ πολλοὶ ἄνδρες κεῖνται. Theodulfus Aurelianensis Episc. in Capitulari c. 9. *Antiquus in his regionibus in Ecclesia sepeliendorum mortuorum usus fuit, & plerumque loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias præparata, cœmeteria sive Polyandria facta sunt.* Vide Alcuinum Poëm. 238.

Interdum & sæpius apud ævi inferioris scriptores sumitur pro monumento, aut sepulcro unius hominis. Vita S. Sulpitii Pii Episc. Bituric. *Cui scilicet prudenti viro & si natura debitu mortis extinxit corpusculum, fulget tamen viventium miraculorum Polyandro* [Melius apud Mabill. tom. 2. Act. SS. Bened. pag. 168. *Et si natura debito mors exstinxit corpusculum, fulgent tamen viventia miracula Polyandro.*] Vita S. Præjecti Episc. & Mart. *Decem librarum pondere vas direxit argenteum ad Polyandrum S. Pontificis exornandum.* Occurrit utraque, sed crebrius postrema notione, apud Aimoinum lib. 2. de Miracul. S. Germani Episc. Parisiensis cap. 4. Theodericum Monachum de Invent. S. Celsi Episcopi Trevir. cap. 2. num. 12. Ordericum Vitalem pag. 469. 557. 623. Miræum in Diplom. Belg. pag. 69. in Vita Lietberti Episc. Camerac. cap. 46. in Vita S. Leufredi cap. 23. in Vita S. Viventii Presb. cap. 7. S. Probatii Presb. num. 8. in libro Miraculor. S. Mauri Abbat. cap. ult. apud Thietfridum lib. 4. c. 6. &c. At queritur S. Asterius orat. extrema in SS. Martyres, quod Anomæi hæretici πολυάνδριά τε καὶ τάφους, τὰς κοιμήσεις αὐτῶν, quasi per contumeliam appellarent.

¶ POLINGION, *Ubi cadavera ponuntur. Græcum.* Gloss. Isid. Leg. *poliandrum* vel *poliandrium*, ut passim occurrit. Charta Eberhardi Salisburg. Episc. an. 1160. apud Hansiz. tom. 2. Germ. Sacræ pag. 261. *Parochiam totam, ... dedicavimus & baptismalem constituimus, atriumque ejus Poliandrum fecimus.*

POLYCANDILUM, vox hybrida: Candelabrum multis instructum luminibus, Græcis recentioribus, πολυκάνδηλον, ut observatum à nobis in Descriptione Ædis Sophianæ, num. 48. Anastasius in Leone III. PP. *Verum etiam & Polycandilum porphyreticum pendentem in pergula ante confessionem in catenulis aureis, qua pensant libram unam.* Acta S. Eliæ Junioris pag. 199. Καὶ ἔβλεπον ὅτι ἐκρέμασαν οἱ Χριστιανοὶ πολυκάνδηλον μέγα ἐπάνω τῆς κεφαλῆς

τοῦ ἱσταμένου ἐξάντων. Anonymus de Locis SS. pag. 83. καὶ ἀρώματα πολυκάνδηλον. [Vide Anonym. in Leon. Phil. n. 19. & Gloss. med. Græc in κανδήλα.]

¶ POLYCHRESTUS, Perutilis, Gr. πολύχρηστος. Vegetius lib. 2. Mulomedic. cap. 6. *Potionem ex antidoto Polychresto.* Ubi perperam edit. *Polygresto.*

POLYCHRONIA, Salutatio cum genuflexione, ex Byzantinorum more, qui in acclamationibus publicis Imperatoribus aut Patriarchis, πολλὰ ἔτη, & πολυχρόνιον acclamabant, de quo quædam observavimus ad Alexiadem pag. 251. & in Dissert. de Nummis Imperatorum Constantinopolitanorum. Odo de Diogilo lib. 3. *Polychronias eorum suscipit, sed vilipendit: sic enim vocantur reverentia, quas non solum Regibus, sed etiam quibuslibet suis majoribus exhibeant, caput & corpus submissime inclinantes, vel fixis in terram genibus, vel etiam sese toto corpore prosternentes.* [Vide Gloss. med. Græcit.]

¶ POLYCITUS, pro *Polyptychus*, in Ceremoniali Rom. apud Raynald. an. 1272. de Consecrat. PP. *Ponit illam pecuniam, quam dat ei, in uno cypho argenteo camerarius, & quam dicit liber camera, qui vocatur Polycitus.*

POLYFORMIS, pro *Multiformis*, apud Rhabanum lib. de Computo cap. 25. voce hybrida. [Vide *Poliformis.*]

¶ POLYISTOR. Johannes de Janua: *Quidam liber, quem Solinus composuit ex multis historiis & compilationibus, Polyistor dictus est, quasi pluralitas historiarum.*

POLYLOQUUS, *Multiloquus*, Papiæ, vox hybrida.

¶ POLYMITICE, Arte multa. Vitus in Vita B. Humilianæ tom. 4. Maii pag. 401. *Et non videbantur capilli, sed aurum potius Polymitice persilatum.*

POLYMITUS, POLYMITARE. *Polymita vestis*, multis variisque coloris filis & liciis contexta & variegata, apud Jul. Pollucem. Isidorus lib. 19. Orig. cap. 22. *Polymita vestis, multi coloris: Polymitus enim, textus multorum colorum.* Gloss. Saxon. Ælfrici: *Polimita, vel oculata*: Hringe fegb. Vita S. Sori Eremitæ num. 16. *S. Martyris Marcelli mausoleum opere Polymito, auro gemmisque miro construxit emblemate.* Carolus M. de Cultu imag. lib. 1. cap. 12. *Ecclesia, quæ vestis Polymita sive varia est, quia videlicet sancta Ecclesia de diversarum gentium sive linguarum varietate colligitur.* S. Cæsarius in Regula ad Virgines cap. 42. *Plumaria & acupictura, & omne Polymitum, ... numquam in Monasterio fiant.* Eadem in Regula S. Donati cap. 63. [Testam. S. Rudesindi Episc. an. 978. tom. 3. Conc. Hispan. pag. 184. *Et infecturias argento sculptas, & auro perlucidas, lectisternia ex omni Polimito confecta.*] *Polemitum*, in Notis Tyronis pag. 159. Historia Episcoporum Autissiod. cap. 44. *Obtulit ... unam albam Polymitam, & casulam prasinam.*

POLYMITARIUS, Papiæ, *artifex vestimentorum, i. olosericorum.* W. Brito: *Polymitarius, qui cum acu vel manu pingit.* Hos à plumariis diversos censet Philander ad Vitruvium lib. 6. cap. 7. etsi non desint qui pro iisdem accipiant. Vide *Plumarius.*

POLYMITARE. Ekkehardus Junior de Casib. S. Galli cap. 10. *Nimia est tamen, si ausim dicere, varietas vestis Ecclesiæ, quæ scribitur induere si utrosque quos dicimus suo quidem colore in eam dignatur intexere, aut de foris, ut interdum solet, Polymitare.* De Polymitis multa habet Salmasius ad Hist. August.

¶ POLYPHEMARE, Uno oculo orbare, vocis origine ducta à Polyphemo cyclope famoso, de quo Homerus lib. 9. Odyss. & Virg. Æneid. lib. 3. v. 641. Gervas. Tilber. lib. 2. Decis. 3. *Hunc Argum facit, illum Polyphemat.*

POLYPTYCHUM, ex Gr. πολύπτυχον, Liber commentarius in quem redigebantur seu regerebantur acta publica, atque adeo domestica quævis. [Hist. Translat. S. Glodesindis sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 440. *Edicta quoque publica de possessionibus ejusdem Monasterii in cunctis scriptis, vel Polypticis, vetusto stilo & calamo editis, nomen ipsius B. Sulpitii continent.*] Maxime vero ita dicti libri censuales, in quibus descripti quotquot censuales ac tributarii erant, ipsaque soluti ratio exarabatur, in leg. 2. Cod. Th. de Discussor. l. 13. eod. Cod. de Indulgent. debitor. apud Senatorem l. 5. Epist. 14. & 39. & in Legibus Visigoth. lib. 11. tit. 2. §. 13. Glossæ veteres ad Cod. Theod. *Polypticos, id est, breves tributi & actionis.* Edictum Pistense Caroli C. tit. 29. *Ut illi coloni tam fiscales, quam & Ecclesiastici, qui sicut & in Polypticis continentur, & ipsi non denegant carropera & manopera, &c.*

POLYPTYCHA, Libri commentarii privati, in quos vel Ecclesiarum vel privatorum bona regerebantur, in quibus Chartæ ipsæ donationum, emptionum, & similes describebantur. Gregorius Magnus lib. 7. Ind. 2. Epist. 4. *Quod hac, ut dicitur, excusatione fateri distulit,* (id est reddere donationem factam Ecclesiæ) *quia notitia ejusdem donationis non esset de Polyptycis caraxata.* Id est, in *Polyptycha* relata. Joan. Diaconus lib. 1. Vitæ ejusdem Gregorii M. cap. 24. *Cunctorum patrimoniorum prædiorumque reditus ex Gelasiano Polyptycho, cujus nimirum studiosissimus videbatur, adoravit, &c.* Occurrit rursum mox infra. Fulcuinus de Gestis Abbatum Lobiensium: *Reditus villarum nostrarum describere jussit, quod Polyptychum vocant.*

☞ Exstant veterrimi etiamnum id genus libri; qualis est Irminonis Abbatis S. Germani à Pratis, unde plura in hocce Glossario exscripsimus. Optimæ quoque est notæ polyptychus Fossatensis editus à Baluzio in Append. ad Capitul. Hi antiquiores Mabillonio videntur chartaceis libris seu chartulariis; ex iis quippe nullum invenit scriptum ante sæculum x.

POLLEGETICUM. Acta Episcoporum Cenom. pag. 149. *In Pollegiticis tamen & Plenariis sanctæ matris Ecclesiæ hactenus plenitèr reperiuntur inserta.*

POLECTICUM, in Vita Aldrici Episcopi Cenoman. num. 55.

¶ POLAPTICUS. Fredegarius in Hist. Franc. Epitom. art. 80. *Marcus referendarius, qui hanc descriptionem faciebat, secum omnes Polepticos ferens, Kalendas Martias à Limodicinis interfectus est, & omnes Poleptici incendiis sunt concremati.*

PULETICUM, vox formata ex *polyptychum*, eadem notione. Marculfus lib. 1. form. 19. *Præcipientes ergo jubemus, ut si memoratus ille de capite suo bene ingenuus esse videtur, & in Puletico publico censitus non est, licentiam habeat comam capitis sui tonsurare.* [*Poleptico*, in edit. Baluziana.]

PULETUM, in Charta Caroli Calvi.

¶ POLEGIUM. Brevis Hist. S. Juliani Turon. apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 1071. *Duæ siquidem Ecclesiæ, ut in antiquissimis Turonicæ ecclesiæ invenimus Polegiis, longe ante Gregorii præsulatum fabricatæ fuerant.*

¶ PULEGIUM, apud Wasseburg. fol. 182. ubi & de vocis vi aliquid proponitur: *Omnia ornamenta ecclesiastica, cum armario & Apostolicorum privilegiis, & Episcoporum decretis, & chartarum rerum ecclesiasticarum instrumentis atque scriptis, vulgo Pulegiis nominatis, flamma consumpsit..... Ne institutio antiqua & redditus villarum atque census earum prorsus igno-*

rando aboleretur, ad communem utilitatem præsentium & futurorum solerti indagatione hoc Pulegium super res canonicorum condere opera pretium duxerunt. Pulegium autem, ut mihi videtur, nil aliud significat, aut latialiter sonat, quam publica lex, vel popularis lex. Si quis rectius hoc commentatus fuerit, ego Sarovardus cancellarius jussis præceptorum meorum obtemperans, qui huic operi me præfecerunt, intellectui ejus humiliter concedo.

POLEGIUM SYNODALE, in veteri Charta apud Joan. Columbum lib. 4. de Episcopis Sistaricens. num. 36. *Sicut ipsa Ecclesia nominatim designantur in Polegio Synodali.* Alia Teotolonis Archiepisc. Turon. an. 933. apud Sammarthanos: *Sicut antiqui homines observaverunt, & in Polegio nostra matris Ecclesiæ reperi, ita hic inserui.*

POLATICUM. Charta sub Carolo Magno exarata, apud Sammarthanos in Episcopis Massiliensibus num. 14. *Et ipsum Poleticum ipse Episcopus in ipsorum præsentia ibidem ostendit ad relegendum, &c.* Baldricus lib. 1. Chron. Cameracens. cap. 53. *Episcopus divino consilio usus, Poleticum, quod adhuc in eadem Ecclesia reservatur, scripsit.* [Polyptychus Eccl. Vivar. f. 37. *Ego Thomas Episcopus exemplavi illud Poleticum de aliis vetustissimis cartulis, quas inveni in cartulario S. Vincentii.*]

POLITICUM, in Charta apud Columbum in Episc. Vivariens. lib. 3. num. 2. Papias: *Politicam, Scriptum, Annales libri, Commentarii.* [*Libri politici*, apud Abbon. Floriac. in Epist. pag. 418.]

Hinc *Poullié* apud nos, pro regesto & catalogo Ecclesiarum seu Beneficiorum Ecclesiasticorum cujuscumque Episcopatus: cum nihil aliud sit quam Polyptychum Ecclesiasticum, in quo bona Ecclesiastica, eorumque Chartæ continerentur.

Sed & ab hac voce Salmasius ad Hist. Aug. *les Poulets*, deducit, epistolas scilicet amatorias nostris sic nuncupatas, cum & diptycis sollicitatas olim amasias auctor sit vetus Interpres Juvenalis. Verum aliud est *Polyptycum*, aliud *Diptychum*. Hanc porro vocem ab Italia manasse vir doctus affirmat, ubi epistolas suas ad amasias pullorum gallinaceorum alvo inclusas mittebant interdum ipsi amasii, qua parentes ac custodes fallerent. Fides penes eum sit.

¶ POLYPUS, Tuber. Elogium S. Fiacrii inter Acta SS. Bened. sæc. 2. pag. 600. *Quidam de territorio Ambianensi, Polypum quasi ovum super nasum habens, ut anser sibilans, omnibusque monstrum apparens, ... sanatum se invenit.* Gloss. ad Doctrin. Alex. de Villa Dei: *Polypus, pistis* (pestis) *vel putredo naxi* (nasi.)

¶ POLYRIS, Tunica interior, apud Torrigium de Cryptis Vatican. Edit. 2ª. pag. 352. forte eadem ac poderis. Macri Hierolex.

¶ POMACIUM, Idem quod infra *Pomata*, *Cidre*. Statuta S. Severi ann. circ. 1100. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 279. *Quod si quis ad domos rusticorum extro villam perrexerit, & ab eis vinum vel Pomacium emerit, &c.* Vide *Pomagium*.

¶ POMADERIA, pro *Pomanderia*. Vide ibi.

POMAGIUM, Pomaceum, *Cidre*. Statuta Ægidii Episcopi Sarisberiensis ann. 1256. *Percipiet etiam persona vel Vicarius* (decimam) *... de molendino ad ventum, & aquaticis, & de columbariis, de Pomagio, & omnibus aliis de quibus Ecclesia consueverit percipere.* Vide *Pomata*.

¶ POMAREDUS, Idem quod mox *Pomaris*. Charta an. 1059. inter Instr. tom. 1. novæ Gall. Christ. pag. 36. col. 2. *Sicut finitur vicecomitalis honor, & vadit usque in illum Pomaredum cum ipse pomarede, & venit vallis usque ad portam Auriol, &c.*

POMARIS, pro *Pomarium*, Ager pomis consitus. Charta Gennadii Episcopi Astoricensis æræ 953. apud Antonium de *Yepez* tom. 4. Chron. Ordin. S. Benedicti: *Ædificio instruxi, vineas & Pomares plantavi, &c.* Occurrit non semel in hac Charta, & aliis Tabulis Hispanicis.

¶ POMARIUM, Johan. de Janua: *Locus ubi poma reponuntur vel reservantur; mollis & liquidus cibus, vel potus, ex pomis factus. Pommeroye, lieu où pommes sont gardés, ou viande clere faite de pommes*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Pomatium* in Gloss. Isid. Vide *Pomerius*.

POMARIUS, Malus arbor, Gallis *Pomier*. Capitulare de Villis cap. 70. *De arboribus, volumus quod habeat Pomarios diversi generis, prunarios, &c.* Vita S. Aicadri Abbatis Gemeticensis cap. 24. *Super quamdam arborem quæ malus sive Pomarius dicitur.* [Vide *Pomerius*.]

POMATA, Potio ex pomis confecta, Vasconibus *Pomado*, nostris *Cidre*. Consuetudo Bayon. tit. 7. art. 12. Labourtensis tit. 7. art. 9. *Citre, vulgairement dit Pomade.* Charta Monasterii Silvæ-Laræ: *Donavit unoquoque anno .... de reddutibus ac cellariis nostris 60. modiis Pomatæ.* *Pomatium*, in Capitulari de Villis cap. 45. S. Hieronym. Epist. 2. *Sicera Hebræo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest, sive illa quæ frumento conficitur, sive pomorum succo, aut cum favi decoquuntur in barbaram & dulcem potionem, &c.* [Vide *Pomacium*.]

¶ POMELIA, *Sorbo similis est, mediocris arbor & flore candido, dicto quod dulcedo sit ejus fructus, & acuto sapore commixta: hæc arbor ætate durat exigua.* Gloss. Sangerm. MSS. num. 501.

¶ POMELLUS, Globulus, Gall. *Pomme*: de eo dicitur quod formam rotundam & sphæricam, ut pomum habet. Testam. Jacobi Reg. Aragon. ann. 1262. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 198. *Imago Regis ... coronam in capite deferentis tribus Pomellis desuper ornatam.* Statuta Cisterc. an. 1205. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1299. *De scyphis autem argenteis, vel in quibus habentur pedes argentei vel Pomelli, interdicitur.* Comput. ann. 1261. ex Bibl. Reg. *Cuidam plumbario qui plumbavit Pomellos ex parte muris, xx. sol.* Occurrit præterea apud Rymer. tom. 5. pag. 48. & 59. *Pomelli* etiam dicuntur globuli, Gall. *Boutons*, quibus in vestimentis utuntur. *Factura Pomellorum de drappo*, in Statutis Placent. lib. 6. fol. 80. vº. Hioc

¶ POMELLATA & *Impomellata* dicitur vestis ejusmodi *pomellis* ornata. Joh. Demussis Chron. Placent. an. 1388. apud Murator. tu. 16. col. 580. *Tamen est Pomellatam de versus gulam pomellis argenti deaurati vel de perlis, &c.* Ibidem: *Et sunt Impomellata de antea à gula usque in terram pomellis argenti deaurati vel de perlis.*

¶ POMEN, PONIMAN, *Impositio, à pono.* Laur. in Amalth. ex Salmasio.

¶ POMERANCIA, contracte pro *Poma aurantia*, Malum aureum, *Orange*, apud Bern. *de Breydenbach* Itin. Hierosol. pag. 226.

¶ POMERANEUM. Vide *Pomerium*.

¶ POMERANGIUM, Malum aureum, *Orange*. Instrum. ann. 1470. apud Rymer. tom. 11. pag. 674. *Viginti quinque milliario Pomerangiorum valoris quinque librarum.* Vide *Pomerancia*.

¶ POMERARIUM, ut *Pomerium*. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 94. *Præterea* (concessit) *castris sui redditus decimam & furnum, & decimam pasnagii & Pomerariorum suorum de Mesnil Patricis &c.* 10. *fol. Cenoman.*

POMERIUM. Willelm. Brito in Vocab. *Pomarium est ubi poma ponuntur. Pomerium ubi poma nascuntur.* [*Lieu où croissent pomiers*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. MSS.] *Horticellus in quo sunt arbores pomorum*, in Charta an. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1272. Glossæ S. Benedicti cap. de Agricultura: *Pomarium*, *παράδεισος*. Glossæ aliæ: *Pomarium*, *ὀπωρεῖον*, *παράδεισος*. Will. Tyrius lib. 10. cap. 26. *Casis in circuitu Pomeriis, interemptis ex civibus nonnullis*, &c. Jacobus de Vitriaco in Hist. Hierosol. de Caïro urbe Ægypti: *Circa hanc civitatem sunt optima Pomeria, & viridaria multa.* Donationes Salisburg. cap. 13. *Tradiderunt casam & curtum, & vineam unam cum Pomerio, & alio parvo territorio super lacum.* Adde Traditiones Fuldenses lib. 2. Trad. 37. 99. pag. 508. 528. Miræum in Cod. donation. piar. cap. 94. [Chartam an. 758. apud Meichelbeckum tom. 1. Hist. Frising. pag. 59. &c.]

POMERANAUM, Idem videtur in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 129. *Concedo etiam eis duas partes decimarum totius feni mei, & Pomeranei, & totius pannagii mei*, &c.

¶ POMATUM, Eadem notione. Gloss. Lat. Græc. *Pomerium*, *παράδεισος*. Charta an. 976. in Addit. ad Chron. Casaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 967. *Et in Fundilano terram modiorum* XII. *cum vinea, & pomis & arboribus suis, quam & in Pometo ad S. Silvestrum*, &c. Utuntur præterea Palladius de Re rust. lib. 36. & Tertull. de Pallio cap. 2.

¶ POMERIUS, ut supra *Pomarius*. Charta an. 1316. ex Schedis Præs. *de Mazaugues: Pomeriis & pereriis tamen habeamus pro non fructiferis, nisi essent empeati.*

¶ POMIA, f. Idem quod *Pomata*. Tabular. Vosiense fol. 56. *Alpebas debet Pomiam ficus mansus Algenre.*

POMIFER, POMIFERA, Hortus arboribus fructiferis consitus. Charta Alemannica Goldasti 33. *Et falsicia de illum cortinum, aut de illa Pomifera in alio nostro cortino*, &c. Et Charta 36. *Cum aquis, cum silvis, cum Pumiferis*, &c. *Arbores Pomiferæ*, quæ fructus ferunt, *Arbres à fruits*. Charta Caroli Crassi Regis, apud Joann. Columbum lib. 2. de Episc. Vasion. *Cum servis & ancillis, campis, accolatis, vineis, perreriis, arboribus Pomiferis & impomiferis, cum molendinis*, &c. Adde Chronologiam Lerinensem parte 1. pag. 365.

¶ POMIFERARE, Poma, fructus ferre. Gloss. Lat. Græc. *Pomiferat*, *ὀπωροφορεῖ*.

POMILIO, *Venditor pomorum, vel pomorum custos.* Dicuntur etiam *pomiliones, aquarum vel lignorum portitores, quia vili pretio quasi pomo conducebantur.* Joan. de Janua. [*Vendeur ou garde de pommes, porteur d'yaue ou de buche*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.]

¶ POMILIONES, Pygmæi: Odonis Carmen de varia Ernesti fortuna, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 363.

Ecce grues longisque infligunt vulnera rostris,
Et circum volitant, nec paucos Pomilionum
Sternentes, &c.

POMILORUS, *Mollis & enervis.* Ita Papias MS. & editus. An *Pomivorus*?

¶ POMOERIUM, Idem quod *Pomerium*. Charta Willelmi Abb. Andern. an. 1084. tom. 9. Spicil. Achet. pag. 349. *In eadem villa totum prædium suum cum domo ac Pomœrio* (dedit.)

¶ POMONES, *Pomorum custodes* Papias. Vide *Pomilio*.

1. POMPA, in Baptismatis solemnibus: *Abrenuntias Satanæ & Pompis ejus*, id est, *ambitioni, jactantiæ*, &c. ut habet Theodulfus Aurelianensis de Ordine Baptismi cap. 12. Diurnus Romanus cap. 7. tit. 2. *Sciat se anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo & ejus atrocissimis Pompis, atque Juda traditore Domini N. J. Christi æternis incendii supplicio concremandum deputari.* Ita in Epist. 2. Leonis IX. PP. *Cum diabolo & ejus atrocissimis Pompis.*

¶ POMPA, Fastus, luxuries. Litteræ Ludovici Reg. II. Comit. Provinc. an. 1411. apud Pitton Hist. Aquens. pag. 132. *Ad tollendas Pompas nonnullas excessivas & impensas quas cives tam majores quam minores & mediocres in vestibus, jocalibus, solemnitatibus nuptiarum facere soliti non sine eorum dispendio, & contra vires & facultates bonorum suorum*, &c.

¶ POMPA AMPULLOSA. Anonymi Historia apud Murator. tom. 16. col. 274. *Hic autem Guidomundum & Pompas ampullosas deserens in loco beati Francisci vitæ terminum dedit.*

POMPARE, *Superbire, gloriari: unde Josephus in* 20. *Ingenium nostrum aperta malignitate Pompabat. Unde Pompator, qui quid superbe vel præsumptuose facit.* Ita Ugutio. Sedulius:

Cum sua gentiles studeant figmenta Poëtæ
Grandisonis Pompare modis, tragicoque boatu.

Ex Sedulio Auctor Vitæ S. Tillonis Monachi: *Cum gentiles Poetæ studeant sua figmenta prolixis Pompare stylis.* Vita S. Reguli Episcopi Silvanect. *Ut quidam metrocanorius in suo Pompavit poemate.* Althelmus de Laude Virg. cap. 26.

Jupiter, ingenuem quem Pompant carmina vatum.

Ethelwolfus de Abbat. Lindisfarn. cap. 15. *Litera quo docti non docte carmina Patris Pompat*, &c. [Hildegarius in Vita S. Faronis cap. 108. *Cum hac usque nunc decursa narratio per insignia gesta ac dicta, devotaque opera eum studuerit mirificis laudibus Pompare & exaltare.*] Vide Meorsium in Πομπή, [& Gloss. med. Græcit. in eadem voce.]

¶ POMPATIRE, Eadem notione. Acta S. Heletii Martyris, tom. 4. Julii pag. 148. *Qui cum omnes in istis & his similibus superaret, non tamen Pompatire .... adversus suos tribules vel sibi suppositos intumuit, sed in omnibus humilior*, &c.

POMPATICUS, Pomposus, superbus. *Pompaticus habitus*, in Epistola S. Bonifacii ad Cuthbertum Archiepisc. Cantii. Vide Gualbertum in Miracul. S. Rictrudis num. 3.

¶ POMPATUS, Magnificus, lautus. Tertullianus de Spectacul. cap. 7. *Sed Circensium paulo Pompatior suggestus.*

¶ POMPALIS, apud Capitolin. in Gordianis cap. 6. *Erat canitie decora & Pompali vultu*; id est, gravi, conspicuo.

POMPATICE, *Superbe vel pompose*, in Vocabular. Willel. Britonis.

¶ POMPABILITER, apud Capitolin. in Galieno: *Gladiatores Pompabiliter ornati.*

POMPALITER, apud Pollionem, ubi Salmasius.

¶ POMPOSE, in Chron. Romualdi II. Archiepisc. Salernit. apud Murator. tom. 7. col. 231.

¶ POMPARE, Ornare. Vita S. Dunstani tom. 4. Maii pag. 350. *Quamdam stolam ...., quam postea posset auro gemmisque variando Pompare.*

¶ POMPIFICARE, Eodem intellectu, apud R. Duellium Miscell. tom. 1. pag. 8. *Ad hunc ergo locum ductu diabolico pervenientes, rebus, thesauris, ornamentisque omnibus, quibus ab initio fundatus ac deinceps incredibiliter Pompificatus fuerat, spoliaverunt sanctas reliquias.*

POMPARE, Ad pompam & ludibrium traducere, *πομπεύειν*. Historia Miscella in Leone Isauro: *Nudum super asinum verso vultu sedentem Pompavit.* In eadem, *Pompis dehonestari*, *πομπευθῆναι*. Theophani: *Pompis publicare*, *πομπεύειν*. Hermogenes lib. 2.

pag. 406. ait vocem πομπεύειν hac notione, seu pro κατηγορεῖν, Græcam non esse, sed à Legibus inductam, tametsi hac usus sit Demosthenes Orat. περὶ ϛεφάνου.

Pompizare, Eadem notione. Joannes Biclariensis in Chronico, sub finem: *Deinde turpiter decalvatus, posthac dextra amputata, exemplum omnibus, in Toletana urbe, asino sedens Pompizando dedit, & docuit famulos Domini non debere esse superbos.* Id est, ad ludibrii pompam traductus per urbem. Isidorus Pacensis Episcopus in Chronic. æra 750. *Et male de conspectu principis cervice tenus ejicitur Pompizando, nomine Theudimer, qui in Hispania partibus non modicas Arabum intulerat neces.* Idem æra 766. *Nec mora fortiter flagellatum, turpiter adjudicatum, capite decalvatum, asino Pompizantem post terga facie per plateas detrahunt, manibus post tergum vinctum.*

Pompolentus, *Pompa plenus, Pomposus*, Ugutioni, Papiæ, & in Glossis antiquis MSS. Catholicon parvum: *Pomposus, pompulentus, Pompeux, orgueilleux.* S. Gerardus Abb. Silvæ Majoris in Vita S. Adelardi Abb. Corbeiensis cap. 3. *Cujus dignitatis honore indusiatus .... non efficitur philopompus, & non ut plures assolent Pompolentus.*

Pomposus, Ugutioni, *Superbus, altus, magnificus: unde Pompositas, & Pompare.* Fortunatus lib. 3. Poem. 21.

Vix modo tam nitido Pomposa poëmata cultu
Audit Trajano Roma verenda foro.

Vita S. Quinidii Episcopi Vasionensis num. 7. *Indignans cur ad recipiendum submissius & Pomposius non paruisset.*

Pompositas, apud Petrum Bles. Epist. 18. [Anonymus de Gestis Manfredi apud Murator. tom. 8. col. 590. *Et honorifice fuisset ibidem a civibus in illa vana Pompositate receptus, &c.* Occurrit præterea in Stat. Eccl. Andegav. an. 1423. cap. 11.]

Pomposus, medicis, Copiosus, uber. Cælius Aurelianus Siccensis lib. 5. Chronion cap. 10. *Et si impossibile atque illicitum plurimas incidere partes, ne sanguinis Pomposus fluor periculum faciat ægrotanti.* Ita lib. 2. Acut. cap. 34. *Pomposa atque coacervata sanguinis effusio*, i. abundans.

¶ 2. POMPA. *Pompe* Aniciensibus dicitur panis triticeus, seu placentæ species, quæ à patrinis & matrinis quotannis in vigilia Nativitatis Christi dari solent iis, quos è sacro fonte levaverunt, donec adoleverint. Hinc fortean sumta vocis origo, quod tunc *filioli* à susceptoribus admonerentur de solemni illa *abrenuntiatione pompis Satanæ*, quam eorum nomine dixerant. In quibusdam Arverniæ locis *Columba* nuncupatur, à forma placentæ, ni fallor.

¶ 3. POMPA, à Gall. *Pompe*, Antlia, dici videtur aquæ receptaculum, unde antlia aquam tollunt. Necrolog. Kimperleg. MS. *Pariem domus restauravit, quæ respicit ad Pompam, & unum villagium.*

¶ POMPETA, Amplum & redundans vestis ornamentum, quod levi flatu intumescit atque huc & illuc impellitur. Concil. Senonense ann. 1485. cap. 6. *Volentes novitatibus scandalosis & deformitatibus monstruosis in Pompetis & plicaturis tunicarum ... providere, &c.*

¶ POMPIZARE, Pompolentus, &c. Vide supra *Pompa* 1.

¶ 1. POMPUS, *Dux itineris.* Laur. in Amalth. nescio quo vade. Cæterum ea notione accipi videtur in Leg. Luitprandi cap. 15. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 60. *De servo fugace & advena homine, si in alia judiciaria inventus fuerit, ... qui in loco ordinarius fuerit, comprehendere eum debeat .... & habeat pro prehensura servo* (sic) *pro Pompo solidos 11.*

¶ 2. POMPUS, f. Pomarium, ager pomis consitus. Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 681. *In campo Alberede Clarel de Piru, & in Poupe domini de Piru in tribus virgis juxta campum l'avasseur.*

POMUM. *Poma aurea*, inter ministeria & ornamenta sacra. Hariulfus lib. 2. cap. 10. *Lampades argenteæ 6. Poma aurea 3. calices aurei cum patenis 2. &c.* Lib. 3. cap. 3. *Cruces majores 5. & minores 8. Poma altarium 21. è quibus tria sunt aurea, reliqua argentea. Item Poma gumfanorum 7. ex argento auroque parata.* [Adde Guidonem in Discipl. Farfensi cap. 23.] Vide Descriptionem nostram Ædis Sophianæ num. 60.

¶ Pomum, Globulus. Chronic. Parmense ad ann. 1294. apud Murator. tom. 9. col. 827. *Et super quolibet* (cantono) *unum capitellum cum Pomis deauratis.* Chron. Tarvis. apud eumdem tom. 19. col. 792. *Et adductis lanceis, pavesis, & Pomis custoguis, multas manu unica experientias fecit in erigendo lanceas & pavexios atque cotoneos projiciendo.*

¶ Pomum Adam, Fructus arboris in Palæstina noti. Jacob. de Vitriaco lib. 3. Hist. Orient. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 279. *Sunt ibi arbores quæ gignunt poma, quæ dicuntur Poma Adam, in quibus morsus evidendissime apparet.*

Pomum Ceræ. Bernardus Monachus in Consuedinibus Cluniacensibus MSS. cap. 10. *Dat etiam Hospitario Secretarius 2. cereos, qui coram eo, donec se collocet, ardeant, & unum Pomum de Cera, quod per totam noctem ardeat. Similiter dat & Pomum, quando 6. aut plures in Hospitio dormiunt, &c.*

Pomum Granatum. Mundinus in Anatomia pag. mihi 38. *Os sive cartilago epiglottalis, quæ alio nomine nominatur Pomum granatum.* [Vulgo *Pomme d'Adam*, Anatomicis arytænoides, Græc. ἀρυταινοειδής, Cartilago, pars laryngis prominens potius quam epiglottis.]

Pomum, quod Imperatores & Reges gestant. Vide *Palla* 1.

¶ PONADERIA. Vide *Poinanderia.*

¶ PONARDUS, pro *Penardus*, à vet. Gall. *Poine*, pro *Peine*, qui quasi senex & vetulus ob nimiam crassitudinem vix se movere potest. Johannes *Clerée* Dominicanus Ludovico XII. à Confessionibus in Serm. de malo divite: *Videbis unum grossum Ponardum in una camera nattata, &c.* Ubi ad hæc Villonis respexisse observatur in Glossariolo ad Cantica natalitia Burgundica:

Sur mol duvet assis un gras Chanoine
Lez. un brasier en chambre bien nattee.

¶ PONCELLUS, Ponticulus. Charta Margaretæ Fland. Comit. an. 1250. apud Miræum tom. 2. pag. 1231. *In vico qui ducit ad domum Episcopi usque ad Poncellum, & à poncello infra rivulum currentem sub dicto poncello, usque &c.* Necrolog. Confratriæ Cleric. Punisat. xxvi. *Mau Hernovetus le Paumier dedit v. sol. redditus situatos prope Poncellum sancti Martini in vico dicto de malo diversorio.* Adde Chartam an. 1296. apud Lobinellum tom. 4. Histor. Paris. pag. 516. *Poncel*, eadem notione usurpat Joinvilla pag. 122.

¶ Puncellus, Columna, in Aresto Parlamenti an. 1394. apud Menester. Hist. Lugdun. pag. 80. *Et quod ad dicti magistri Petri præceptum prædictus Petrus Guernetii columnas seu Poncellos dicti tribunalis demoliverat.* Vide *Pontellus.*

¶ PONCHIA, Mensura. Vide *Poichia.*

PONDAGIUM, Subsidii seu tributi species ex qualibet librata mercium tam evectarum quam invectarum Regi concessum. Est autem *librata* valor unius libræ, quam aliàs *pondum* vocant, unde *pondagium*. Hujusmodi subsidium Henrico VI. concessum fuit anno 31. regni sui ad terminum vitæ, remissumque postea in parte. Sed Edwardo IV. Henrico VIII. & subsequentibus viritim semper, sed pro more temporis restitutum. Spelman.

1. **PONDERARE**. Olim, quod & etiamnum in Belgio obtinet, in more fuit, ut ægros pueros ad Sanctorum feretra vel sepulchra appenderent, & pondus tritico, panibus, aliave re, quam offerre Deo aut Sanctis volebant, exæquarent, addita summa aliqua auri argentive. Vita S. Erminoldi Abb. lib. 2. num. 3. *Dominus Sancto suo quasi privilegium speciale concessit, quod pueri ægrotantes, ad ejus, ut fieri solet, Ponderati sepulchrum, continuo ejus meritis convalescunt*. Num. 4. *Cum marca argenti se Ponderans*. Num. 9. *Ad sepulchrum Sancti nummo se Ponderavit*. Occurrit ibi pluries num. 16. 19. 38. 39. 40. 41. & in Miracul. S. Ludgeri Episcopi Mimigard. num. 41. De eo etiam more Wolphardus Presb. lib. 3. de Mirac. S. Walburgis num. 4. ubi *librare* vocem, pro *ponderare*, usurpat. Metellus in Quirinalibus:

> *Jura tamen tenet hæc specialia,*
> *Quod puerilia corpora morbida,*
> *Si fuerint ibi cum prece sedula*
> *Pensa solo, sequitur reparatio.*

Idem recitat miraculum aliud de quodam, *qui panibus & caseolis ibi se pensans*, hos postea *distribuebat egenis*. Vide Henricum Rebdorffensem an. 1361. De oblationibus ceræ ad corporis pondus agit etiam non semel Anonymus de Mirac. S. Thomæ Cantuar. editus à Stapletono cap. 23. 37. 63.

¶ 2. **PONDERARE**, Onerare, Gall. *Charger*. Cassari Annal. Genuens. lib. 1. apud Murator. tom. 6. col. 256. *Et in ipso Consulatu galea vii. Januensium in plagia de Castaneto supra Pisanos victoriam habuerunt contra naves xxi. & magna pecunia Ponderatas*. Rolandinus de Factis in marchia Tarvis. lib. 8. cap. 9. *Ponderata sunt plaustra armis, victualibus, gratis & aliis paramentis ad pugnam.*

¶ **PONDERATIO**. Vide *Pondus*.

PONDERATURA, σταθμός, *Pondus, pensatio, pensum*, in Gloss. Græc. Lat.

¶ **PONDERITAS**, Gravitas, apud Nonium ex Accio Pragmat. lib. 2.

¶ **PONDEROSITAS**. Vide *Ponderosus* 2.

1. **PONDEROSUS**. Breviloq. *Assiduus, i. dives, Ponderosus in pecunia*.

2. **PONDEROSUS**, Qui hernia laborat. Papias: *Herniosus, Ponderosus*. Pondus quippe de genitalibus dicitur, itaque appellabant veteres quod vulgo *gravedinem* vocant. S. Augustinus lib. ult. de Civit. Dei cap. 8. *Quidam ab informi pondere genitalium salvus effectus est*. Gregorius Magnus de Cura Pastorali part. 1. cap. ult. de Ponderosis: *Vitium quippe est ponderis, cum humor viscerum ad virilia descendit, quæ profecto cum molestia dedecoris intumescunt*. Hernia igitur *pondus* dicitur in Querulo, ubi *Nestoris pondus*, idem est quod *Nestoris hernia*: sic autem appellatur propter rupturam *pondere* factam, cum intestina rupta tunica descendunt in vesicam. Arnobius lib. 7. *Ingentium herniarum magnitudine Ponderosi*. Et Moses Levit. cap. 21. ubi describit quales deceat esse ministros Dei: *Nec accedat ad ministeriam Dei, si fuerit Ponderosus*. Ita enim vetus versio. Lex Longob. lib. 1. tit. 8. §. 31. *Si quis aldium aut aldiam ... battiderit, & per ipsum battituram Ponderosi facti sunt, &c*. Tit. 16. §. 4. *Si quis furore accepto battiderit hominem liberum, aut mulierem ingenuam, ... & per ipsas feritas Ponderosi, aut Ponderosa effecti fuerint, &c.*

PONDEROSITAS, Hernia. Lex Wisigoth. lib. 6. tit. 4. §. 3. *Cui Ponderositas facta fuerit, centum solidi dentur in compositione.*

☞ Existimat vir doctissimus Muratorius *Ponderositatem* hic de gravi morbo intelligendam esse; unde *Ponderosum* ex Lege Longobard. de eo interpretatur qui ex ictibus baculi ineptus ad gradiendum factus fuerit, & lectu teneri coactus. Sed leviora mihi videntur ipsius argumenta, quam ut cum eo in hac re sentiam. Hunc consule tom. 1. part. 2. col. 1. Vide *Ponderum*.

Apud Eadmerum lib. de S. Anselmi similitud. cap. 49. *Caner ponderosi* opponuntur *Canibus agilibus*: ut cap. 49. & 55. *Ponderositas, agilitati*. Hinc

¶ PONDEROSITAS, Gravitas, *Pesanteur*, in Actis Abbatum S. Germani Autissiod. cap. 11. ubi de Arduino Abb. *Propter Ponderositatem vel infirmitatem suam faciebat se deferri in carrum.*

¶ 3. **PONDEROSUS**. *Factum ponderosum*, permagnum negotium, res magni ponderis & momenti, *Affaire importante*. Charta infeodationis Mariæ Comit. Provinc. ann. 1394. in Camera Comput. Aquensi Regest. *Armorum* fol. 70. *Et propter subitum recessum nostrum statim in Franciam pro factis dilecti nostri Regis Siciliæ Ponderosis Domino comitante, &c.*

¶ **PONDERUM**, Morbi species. Posthuma gloria S. Mariæ Magdal. de Pazzis tom. 6. Maii p. 310. *Gravem infirmitatem, quam Ponderum vulgus nominat, cum febre continua, intensisque doloribus patiens; &c*. Italis *Pondi* est dysenteria. Haud scio an huc spectet, an de hernia intelligendum Glossar. Lat. Gall. Sangerm. MS. ex Johan. de Janua: *Pondo, Pois, ou une maladie*. Vide *Ponderosus* 2. & infra *Pondus genitalium*.

PONDICITAS. Vide *Ponticitas*.

PONDO, Papiæ, *genus ponderis, libra est*. Fere semper in veteribus Tabulis de argenti libra dicitur: ut *libra*, de libra aurea, in Chartis Dagoberti & Ludovici Imp. apud Doublet. pag. 661. 736. &c. Walafridus Strabus de Vita S. Galli cap. 21. *Auri quoque libras duas, & argenti Pondo totidem cum epistola concessionis jam dicta per suos nuncios viro Dei destinavit*. Idem in Vita S. Othmari cap. 3. *argenti libras* habet. [Concil. Mexicanum an. 1585. inter Hispan. tom. 4. pag. 306. *In Pondo minarum 50. condemnetur*. Ibid. pag. 362. *Si semel id commiserint 200. minarum Pondo mulctentur.*]

PONDUS, *abusive dicitur pro una libra, vel unus as est*. Joan. de Janua. Gregorius Turon. lib. 10. cap. 19. *Multa enim auri argentique in hujus Episcopi regesto Pondera sunt reperta*. Fredegarius in Chronico cap. 73. *Missorium aureum .... pensantem auri Pondus quingentos*. Paulus Warnefrid. lib. 3. cap. 25. *Cum sub monte quodam introisset, ubi multa auri Pondera adspexisset*. Charta Ludovici Imperat. apud Ughellum in Episc. Volaterr. *Præcepti temerarius violator duodecim Pondera auri probatissimi eidem Ecclesiæ persolvere compellatur*. Vita S. Deodati Abbatis num. 5. *Ac magnificentia amphoris muneris donavit viginti sex Pondera auri argentique, &c*. Occurrit passim. [Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

> *Covert d'un drap outremarin*
> *Que sic, set Pois valoit d'or fin.*]

¶ PONDUS, Statera seu bilanx publica, quæ de-

beni uti, qui merces habent ponderandas, atque etiam id, quod pro hujusmodi pondere exsolvitur. Charta fundat. Monast. B. M. de Consolat. an. 1244. inter Instr. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 102. *Item eisdem monasterio & monialibus donavimus in perpetuum .... Pondus nostrum de Autissiodoro, &c.*

¶ PONDUS CANAVAZERSUM, Quo cannabum appendunt, in Statutis Saluciar. collat. 4. cap. 118. *Ut Pondere canavazerio semper canapum ponderetur.*

PONDUS CAROLI, quod scilicet Carolus Magnus instituit. Arnoldus Lubecensis lib. 3. cap. 2. *Ut quatuor millia marcarum cum filia persolveret librata Pondere publico, quod Carolus Magnus instituerat.* Charta ejusdem Caroli pro Ecclesia Osnabrugensi ann. 804. apud Crantzium in Metropoli lib. 1. cap. 2. & in Monumentis Paderbonensibus pag. 327. *Sexaginta solidos nostri Ponderis.* Charta Friderici II. Imper. apud Albericum in Chron. MS. an. 1234. *Regi centum libras auri in Pondere Caroli persolvet.* Exstat apud Gruterum 222. 9. ponderis ænei figura cum hac inscriptione, PONDUS CAROLI, quod pendere dicitur uncias tres & scrupula viginti.

PONDUS PALATII, idem dicitur, in Charta Ludovici Pii apud Doubletum pag. 736. *Viginti pondo argenti probati..., ad Pondus nostri Palatii solvere cogatur.* Vide Regulam Canonicorum ex Synodo Aquisgran. cap. 122. extremo. Meminit etiam Ponderis Palatii Charta alia Dagoberti Regis, apud eumdem Doubletum p. 661. *Legibus attatus auri purissimi 10. libras, ac argenti probatissimi pondo 20. ad Pensum nostri Palatii persolvere cogatur.*

PONDUS COLONIENSE, Idem etiam videtur quod Pondus Caroli Magni. Charta Friderici I. Imper. an. 1162. apud Diagum in Comitibus Barcinon. lib. 20. cap. 174. *Quindecim marchas auri boni ad justum Pondus Coloniense, &c.* Alia Henrici VI. Imp. an. 1189. apud Ughellum in Episcopis Volateran. *Persolvant sex marcas puri argenti ad Pondus Coloniense.* Adde Matth. Paris an. 1193. pag. 122. Idem etiam pondus obtinuit in Dania & Suecia. Charta Waldemari Regis Daniæ an. 1326. apud Pontanum lib. 7. Histor. Dan. *Item omnia quæ sub pondere vendi solent, possunt in ipsorum bodis sive vicis vendere & alienare, & cum statera Coloniensi, & pondere debito vendere & trutinare. Libra Coloniensis*, in alia Waldemari Slewicensium Ducis anno 1340. apud eumdem pag. 459. *Marca argenti puri monetæ Coloniensis*, in Charta Caroli IV. an. 1350. apud eumdem Pontanum pag. 477. Adde Ericum Upsaliensem lib. 3. Hist. Suecicæ pag. 75. 86.

PONDUS TRECENSE, quo Marca Trecensis appendebatur, in Charta an. 1203. in Probat. Histor. Drocensis pag. 252. in aliis an. 1225. in Probat. Histor. Castilioneæ pag. 42. 85. Vide *Marca Trecensis.*

PONDUS PRUVINENSE, à Pruvino in Campania oppido, ubi cudebatur moneta Comitum Campaniæ, in Charta an. 1238. in Probat. Hist. Drocensis pag. 261.

PONDUS CATHANIÆ, apud Scotos, quo ii utuntur in emendo & vendendo, in Assisa Regis Davidis de Ponderibus & mensuris cap. 5. & in ejusdem Statutis cap. 14. Est autem *Cathania*, Scotiæ provincia in extrema regni plaga ad Septentrionem, *Cathnes* dicta, *Cathanesia* Buchanano lib. 1. *Catheuesia* Boethio lib. 7.

PONDUS FOENI. Acta Murensis Monasteri p. 51. *Habemus in Immensée 7. diurnales & piscinam, ... de pratis autem ad 16. Pondera fœni.*

¶ PONDUS GENITALIUM, Hernia, apud S. August. lib. 22. de Civ. Dei cap. 8. *Quidam Curubitanus non solum à paralysi, verum etiam ab informi Pondere genitalium, cum baptizaretur, salvus factus effectus est.* Vide *Ponderum.*

¶ PONDUS MAGNUM & *Parvum*, Quanti utrumque fuerit discimus ex Charta an. 1185. in Chartul. Meld. *Tres libræ ceræ ad parvum Pondus, vel una ad magnum Pondus.*

¶ PONDUS DE MARCO, *subtile*, in Statutis Saluciar. Collat. 4. cap. 118. *Quilibet emens pesum Saluciarum teneatur habere Pondus subtile, sive de marco.*

PONDUS VINI. Acta Murensis Monast. pag. 61. *De vitibus autem, sive quod nos plantavimus, vel plantatas invenimus, quando primum possedimus, quod ad decem Pondera vini pertingit ad nostram mensuram. Rustici autem qui habent mansos, Pondera dabunt sua mensura.*

¶ PONDUS, Res quævis in fasces collecta, vel in dolia, si liquida est, infusa. Chartular. Latiniac. *Quadriga quæ portat trossellos vel fagotos vel Pondera, solvet in exitu portæ pro qualibet pecia duos denarios. Tria Pondera de mostayla*, in Charta an. 1327. ex Tabul. S. Victoris Massil.

☞ Varia ponderum signa, quorum formas & characteres exhibet Isidorus lib. 16. Orig. cap. 26. hic pingere noluimus, cum cuivis liceat ea apud laudatum auctorem vel apud Martinium in Lexico inspicere.

PONDUS OASCOENUM. Articuli Cleri Anglicani oblati Edwardo II. Regi Angliæ an. 1316. cap. 10. *De his qui ad Ecclesias confugiunt: Et dum sunt in Ecclesia, custodiuntur per armatos infra cœmeterium, & quandoque infra Ecclesiam ita arcte, quod non possunt exire locum sacrum causa superflui Ponderis deponendi, nec permittitur eis necessaria victus ministrari.*

PONDERATIO, Quod pro ponderibus publicis exsolvitur, dum res & merces ponderantur, [Nostris, *Droit de poizage. Jus ponderis virgæ*, in Charta an. 1332. ex Regesto *Leopardus* in Camera Comput. Aquens.] Charta Joannæ Comitissæ Flandr. ann. 1243. apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Fl. cap. 28. *Ab omni exactione passagii, thelonei, rotagii, Ponderationis, & consuetudinum hujusmodi, &c.*

¶ PONENS, Occidens, nostris *Ponant* eadem notione. Jacobi Auriæ Annal. Genuens. lib. 10. ad an. 1290. *Die autem sequenti admiragius Jam a pacatis platis & cum eis balbottis, misit eas ad turrim de versus Ponentem.*

¶ PONEPROPE, *Juxta & propter.* Gloss. Isidori.

1. PONERE, Induere, Gall. *Mettre un habit.* Panegyricus Berengarii Aug.

Tu Ponens etiam curtum femorale Joannes.

Vide Salmasium ad Tertullian. de Pallio p. 369.

2. PONERE, pro *Fingere*, ut *ponamus casum*, pro *fingamus*, ut vulgo loquimur, in l. 7. D. de Inoffic. test. l. 17. D. de Legat. 2. l. 1. & 3. D. de Emancip. &c. [Utuntur eadem notione purioris Latinitatis Scriptores Terentius, Quintilianus & Cicero.]

¶ 3. PONERE, Instituere. Lex Salica tit. 56. §. 3. *Si quis sagibaronem qui ingenuus est, & se sagibaronem Posuit, occiderit, &c.* Ubi Eccardus minus recte *Ponere*, ligare seu in custodiam dare, interpretatur.

¶ 4. PONERE, In jus vocare, citare, *Mettre en justice* Galli dicunt. Chartul. S. Vandreg. tom. 2.

pag.

pag. 1997. *De nullo tenemento suo quod tunc tenuerint, Ponantur nisi coram me.*

¶ Ponere Se, Collocare. Laur. Byzinius de Orig. belli Hussit. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 158. *Circumcirca gentibus in certis se Ponentibus propugnaculis ad invicem sæpius duellabant.*

¶ Ponere *super animam alicujus*, Illius fidei & arbitrio rem committere, Gall. *S'en remettre, s'en rapporter a quelqu'un.* Charta inter Instrum. to. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 29. *Quibus ego respondi, sicut verum erat, me omnino nescire, sed si ipse multum vellet, super animam & credentiam illius Ponerem, qui homo erat ecclesiæ & meus.*

¶ Ponere in Casu, Periculo exponere, *Mettre au hazard.* Epist. Richardi I. Reg. Angl. an. 1197. apud Rymer. tom. 1. pag. 96. *Et in hoc facto Posuimus in casu caput nostrum & regnum supra consilium omnium nostrorum.*

¶ Ponere Cor in Aliquem, Illum amare. Rolandinus de Factis in marchia Tarvis. lib. 6. cap. 5. *Conducta de Padua equitavit Veronam, & habitavit in eodem palatio cum venerando marito suo, qui prius quam eam guadiasset, ut dicebatur, Posuerat cor suum in eam.*

¶ Ponere in Facto, Proponere, *Mettre en fait, avancer.* Instrum. an. 1481. in Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Quasdam rationes validas & efficaces scriptis tradiderunt & porrexerunt contra testes ejusdem de Paris Ponendo in factis, prout posuerunt & probare obtulerunt ad sufficientiam.*

¶ Ponere Se in Fugam, Dare se in fugam, Gall. *Se mettre en fuite, prendre la fuite.* Joannis Demussis Chron. Placent. ad an. 1373. apud Muratori. tom. 16. col. 518. *Videntes quod gentes eorum erant sconfictæ, Posuerunt se in fugam, & campus remansit Anglis.*

Ponere Ova, dicitur gallina, cum ova edit: unde nostris *Pondre*, in Speculo Saxon. lib. 3. art. 51. §. 1. Fridericus II. Imp. lib. 2. cap. 6. *Aves de rapina Ponunt ova quandoque tria, quandoque quatuor, &c. Ponere,* pro *deponere*, dixisse veteres, notum ex Nonio.

¶ Ponere in Respectum, Differre, tempus protogare, *Donner du respit.* Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1328. apud Rymer. tom. 4. pag. 367. *Et homagia illorum, qui nobis homagia facere tenentur, Ponatis in respectum, quamdiu nostra placuerit voluntati.* Vide *Respectus*, Mora.

Ponere in Superbiam, Deposito pignore certare. Miracula S. Rudesindi Episcopi Dumiensis: *Quidam ex eis, spiritu superbiæ concitati impetu furoris & crudelitatis sic dicebant: Pono in superbiam Deo & S. Rudesindo, quod hac nocte homo iste non effugiat, vel evadat.* Phrasis Hispanica: *Hago unas apuestas.*

¶ PONERIA, Annonariæ mensuræ species apud Vascones, quarteria minor, cujus videtur quadrans. Concordia inter Abbat. Crassensem & Sacristam ejusdem loci an. 1381. *Vesperarum officium in dicto monasterio celebrato duas Ponerias abenæ & unum panem frumenti antiqui ponderis & causillum vini .... Si festum fuerit omnium capparum recipiet pro dicto festo à dom. Abbate unam quarteriam abenæ & 2. panes ponderis supradicti, & 2. causillos vini ... In quolibet festo 4. capparum duas Ponerias abenæ & unum panem.... pro quolibet animali duas Ponerias abenæ.* Vide *Poinanderia* & *Pugneria.*

¶ Ponheria, Pounheria, Eadem notione. Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses ano. 1351. ex lib. viridi fol. 53. *De quolibet uno sextario frumenti non debent extrahi nisi solam & duntaxat novem Poynheria floris farinæ, & in residuo dicti unius sextarii debent esse tres Ponheria panis bisi & quatuor Ponheria furfuris.*

¶ PONHADERIA. Vide *Poinanderia.*

¶ PONHETI. Rituale MS. Eccl. Vivar. an. 1360. ubi ornamenta Sacerdotis recensentur: *Amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, casula seu planeta, Ponhets, collarius.* Videtur esse pugni ornamentum, in quibusdam Ecclesiis etiamnum in usu.

¶ PONIBILIS Moneta, Quæ in usu est, seu in usu poni potest, Gall. *de Mise.* Instrum. an. 1406. *Cæteri vero dictorum servitorum qui ut præmittitur interfuerint* (missæ) *tres denarios monetæ Ponibilis in Gebennensi civitate, quorum viginti solidi valeant unam libram Gebennensem, &c.* Vide in *Moneta.*

¶ PONIMEN. Vide *Pumen.*

¶ PONNADA, Pontnada, Lemovicensibus, Manipulus, Gall. *Peignée.* Tabular. Vosiense fol. 55. v°. *x. sextar. segl. & 1. Ponnada de lino..... Modium segl. & 1. Pontnada de lino.* Vide supra *Poinanderia.*

¶ PONOTERIUM, *Laboratorium, officina in qua laboratur, à πόνος, labor.* Goclenii Lex. Phil.

PONS. *Pontium extructio*, inter publica onera recensetur, & à quibus *nullum genus hominum, nulliusque dignitatis ac venerationis* immune erat, ut loquitur lex 4. Cod. de Privileg. domus augustæ. Sed & ne ipsæ ædes sacræ ab eo onere immunes erant, quod ejusmodi præstationes *inter sordida munera* non numerarentur, ut est in l. 2. cap. de sacrosf. Eccles. Οδοςρωσία in lib. 54. Basilic. pag. 456. γεφύρας ἀνοίκωσις, Leoni Imperat. in Tacticis cap. 2. §. 71. nuncupatur. Vide leg. 15. 18. Cod. Th. de Extraord. sive sord. munet. L. 6. de Itiner. muniendis eod. Cod. Appendicem Codic Theod. Constit. 11. Novellam Justin. 131. &c. Hinc formula, *Ad Pontem publicum banniri*, in Capitulari 3. an. 813. cap. 37. Monachus Sangallensis lib. 1. de Carolo M. cap. 32. *Fuit consuetudo in illis temporibus, ut ubicunque aliquod opus ex Imperiali præcepto faciendum esset, siquidem Pontes, vel naves, aut trajecti, sive purgatio, seu stramentum, vel impletio cœnosorum itinerum, ea Comites per Vicarios & Officiales suos exequerentur, in minoribus duntaxat laboribus: à majoribus autem & maxime noviter extruendis, nullus Ducum vel Comitum, nullus Episcoporum vel Abbatum, excusaretur aliquo modo. Cujus rei testes adhuc sunt arcæ pontis Magonciacensis, quem tota Europa communi quidem, sed ordinatissima participationis opere perfecit.* His consentanea sunt quæ habent Capitula Caroli M. lib. 4. cap. 60. Leges Longobard. lib. 3. tit. 1. §. 21. 26. 32. 42. Additio 4. Ludovici Pii cap. 79. Capitul. Caroli Calvi tit. 13. Petrus de Vineis lib. 5. Epist. 4. &c.

Apud Anglos etiam potissimum ejusmodi pontium exstruendorum onus obtinuit, quod fere semper adjungitur *expeditionis, & arcis extruendæ* oneribus, à quibus nemo immunis erat: quod *de pontium & arcium instructionibus* diserte ait Ethelbaldus Rex Merciorum in Diplomate quod descripsit Ingulfus pag. 853. *quæ*, inquit, *nulli possunt laxari*, adeo ut ne quidem Episcopi, Abbates, & Monachi immunes essent, ut habet Edgarus Rex Angliæ in Statutis Monasticis apud Seldenum in Notis ad Eadmerum pag. 159. unde *Trinoda necessitas* dicitur in Charta Cedwallæ Regis Angliæ an. 720. Hinc etiam in Libertatibus Monasteriis concessis semper hæc tria reservantur & excipiuntur. Matthæus Paris an. 1144. *Nec adeo libertati dederunt hujusmodi possessiones, quin tria sibi reservent*

S s

femper propter publicam regni utilitatem, videlicet expeditionem, Pontis & arcis reparationes, vel refectiones, ut per ea resisterent hostium incursibus. Vide Evidentias Ecclesiæ Christi Cantuar. p. 2215. 2222. 2223. Monasticum Anglic. tom. 1. p. 36. &c. Locos alios indicavimus in voce *Auxilium pro castro ædificando*. Immunitas tamen ab iis oneribus habetur in Charta Ethelredi Regis Angl. in Additam. ad Marth. Paris pag. 157. pro Monasterio S. Albani. Vide Ughellum tom. 4. pag. 1342.

Ejusmodi porro onera non semper personalia erant, sed pecuniariæ præstationes, quas *descriptiones ad constructiones viarum vel Pontium* appellat Julianus Antecessor Constit. 118. §. 1. quomodo eas vulgo nostri vocant, *Ponts & chaucées*.

¶ PONS, *Scala navium*, in Gloss. MSS. Sangerman. num. 501.

¶ PONS LATINUS, Navalis, ex navigiis, quæ *Latenæ* vel *Lantenia* dicebantur, compactus: unde malim *Pons latenus*. Elmham. in Vita Henrici V. Regis Angl. edit. Hearnii cap. 121. pag. 316. *Rex opere laudabili & miranda festinatione, Pontem hominum & jumentorum Latenum, habentem pro fundamentis & columpnis naves, sagaci artificio colligatas, fecit extendi super undas.*

¶ PONS LAVATOR, *Levatorius*, Qui Plinio versatilis dicitur, Nostris *Pont-levis*. Chron. Parmense ad an. 1247. apud Murator. tom. 9. col. 773. *Fatiens ibi circumquaque foveas magnas valde & palancata, bitfredos & betreschas & Pontes levatores.* Ibid. ad annum 1291. col. 822. *Dominus Oppizo Marchio Estensis fecit in civitate Mutinæ in burca navilii... affossatum cum Pontibus levatoriis.* Extractum Computi an. 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 325. *Item, in eadem turri est bestium & unus Pons levatorius ad ingressum ipsius turris. Levatilis pons*, alibi. Vide in hac voce.

¶ PONS. Conventio ann. 1245. inter cives Arelat. & Barralum dom. de Baucio: *Retentum est per cives Arelatenses, quod in solo Trencatalliarum & muris possint esse anuuli ad Pontem ligandum & funes Pontis ibi ligandos.* Hæc de pontone seu navigio quod pontis vicem præbet ad trajectus fluminum, vulgo *Bac*, intelligit Bonifacius Avinio qui hanc Chartam edidit an. 1617. sed errat; notum quippe est pontem Arelatensem ex navigiis compaginatum fuisse: unde Ausonius ubi de Arelate:

Præcipitis Rhodani sic intercisa fluentis,
Ut mediam facias navali Ponte plateam.

¶ FRATRES PONTIS. Vide in *Frater*.

¶ PONTA. Epist. Melchioris *de Rødern* ad Archid. Austr. an. 1589. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 331. *Anteriorem propugnaculi partem (vulgo Pontam) cum duobus lateribus ad viginti duorum cubitorum latitudinem de imo ad summum usque dejecerunt.*

¶ PONTAGIUM, PONTAICUM, &c. Vide in *Pontaticum*.

¶ 1. PONTANARIUS, Qui pontibus exstruendis vel reparandis præerat. Compositio pro Judæis Arelat. 17. Kal. Julii an. 1178. ex Schedis Peiresc. apud Præs. *de Mazaugues*: *Sit manifestum quod de controversia quam Pontanarius, videlicet Petrus Joannis de Mundolio & populus Arelatensis Judæis quondam faciebant, &c.* Infra: *Pontanarius sive operarius eadem die domos eorum* (Judæorum) *nihilominus debet visitare & pro posse suo custodire.* Vide in *Pontaticum*.

¶ 2. PONTANARIUS, PONTANERIUS, Alia notione. Vide infra *Pontones*.

¶ PONTARE, *Pontem facere*. Laur. in Amalth. ex Cath. *Faire pont, ou appareiller*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. MSS.

¶ PONTATA, f. Idem quod *Pons*. Statuta Vercell. lib. 1. fol. 20. v°. *Compleantur quatuor Puntate pontis Servi, quousque pons Servi fuerit completus, itaque per ipsum possit iri & transiri sine nave.* Vide *Pontones*.

PONTATICUM, *Teloneum pontium*, in Chronico Farfensi pag. 667. & in Speculo Saxon. lib. 2. art. 27. §. 1. *Teloneum de navibus quæ vadunt sub pontibus*, in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 7. 31. & in Capitul. Caroli Calvi tit. 13. cap. 5. Charta Clodovei III. Regis Franciæ apud Mabillonium tom. 4. SS. Ordinis S. Benedicti pag. 618. *Et insuper in ipsius perceptionis videtur habere insertum, ut tam in ipsa Massilia, quam & per reliqua loca in regno nostro ubicumque telleneus, portaticus, Puntaticus, rotaticus, vel reliquas reddebutionis à judicibus publicis exigebantur, &c.* Charta Caroli M. apud *la Chiesa*, in Historia Eccles. Pedemont. pro Ecclesia Novalicensi: *Pontaticum vero navium solummodo ad hoc Monasterium spectantium ... concedimus.* Occurrit in Charta Clotarii Regis pro Monasterio Corbeiensi, & aliis veteribus Regum 1. & 2. stirpis Diplomatibus, apud Sanjulianum in Tsenorchio pag. 510. Doubletum pag. 708. 709. Willelmum Hedam in Episcopis Traject. pag. 228. 1. edit. Bestium in Episcopis Pictavens. pag. 28. in Formulis incerti auctoris cap. 46. &c. Vide præterea Capitul. 2. anno 805. cap. 13. Capitulare 1. anno 809. cap. 19. Capitul. Caroli M. lib. 2. cap. 54. Capitul. an. 821. cap. 13. &c. Capitulare 3. ann. 803. apud Baluzium: *Teloneus aut census non exigatur à quolibet, ubi nec aquam navigio aut pontem transeundum non est.* Adde Capitul. 5. ann. 803. cap. 22. Capitul. 6. ejusdem anni cap. 6.

PONTAGIUM, Eadem notione. Charta Joannis Angliæ Regis in Monastico Angl. tom. 1. pag. 193. *Et sint in perpetuum quieta ... tam per terram, quam per aquam, de theloneo, & passagio, & Pontagio, & tallagio, lestagio, &c.* Occurrit præterea in Regesto Parlamenti B. fol. 81. verso, & in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 133. Computum de Dumanio Comitatus Bononiæ an. 1402. *Recepte des Pontages de quevaux qui vont & qui viennent en Angleterre, ausquels Monseigneur doit trouver pont, & adont doit chascun queval maile esterlingue.* Vide Foros Beharn. Rubr. *de peages, Pontages, & naulages.*

¶ PONTAICUM, Eodem intellectu. Charta Pippini Reg. apud Stephanot. tom. 2. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. pag. 406. *Nullus ab eis cespaticum, repaticum, ... Puntaicum sempter inquirere.*

¶ PONTANAGIUM. Charta Humberti Dalph. Vienn. an. 1348. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. pag. 275. *Pertinuit & pertinere consuevit ad præfatam ecclesiam & capitulum de Romanis .... exigere de transeuntibus supra pontem villæ de Romanis de singulis vecturis certum tributum vocatum Pontanagium.*

¶ PONTENAGIUM. Donatio Beatricis de Medullione an. 1294. tom. 2. Histor. Dalph. pag. 74. *Sive prædicta donata consistant in .... naturalibus seu civilibus possessionibus, portis, Pontenagiis, regaliis, &c.*

¶ PONTENARIUM, ut *Pontaticum*. Charta Durandi Episcopi Cabilon. inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 247. *Justitia villæ S. Laurentii & de Chavannes & sancta Maria sunt Ducissæ & Comitissæ, salva libertate ecclesiarum, & Pontenario Episcopi.*

¶ PONTINEGIUM, Eodem sensu, in Charta Frederici Rom. Imp. an. 1483. apud Rymer. tom. 12. pag. 211. *Absque omni solutione theolonearii, pedagii, Pontinegii, gabellæ, &c.*

Pontonagium, Eadem notione. Regestum Comitum Tolosæ ex Camera Comput. Paris. ano. 1246. fol. 46. *Tallivos & expletivos, venationes & forestagia, quartos & quintos, thascas & omnes prisones, leida & Pontonagium, introitus & exitus, census & usus, &c.* Regestum Constabulariæ Burdegalensis fol. 1. 100. *Imposuit autoritate propria in Monte Marsano quamdam servitutem vocatam Malatouta, seu Pontonatge, videlicet quod à quolibet mercatore extraneo, qui cum mercaturis in dicto loco veniet, levetur certa servitus & exactio indebita.* Charta alia apud Justellum in Vicecomit. Turenensib. pag. 103. *Cum ipsis portibus publicis, & jure exigendi & percipiendi Pontonagia, pedagia, &c.* Charta Communiæ Hamensis: *Apud pontem de Dulsaco non accipiatur Pontenagium super aliquo homine de Hamensi Communia, &c. Pontenage*, in Consuetud. Peronensi, & Ambianensi. Philippus *Mouskes* MS. in Chilperico:

Si leur donna le wionage,
Des nez, & tout le Pontenage.

¶ **Pontonatgium**, pronunciatione Arvernica, in Charta an. 1366. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 346. *Stagnis, vivariis, ripayragiis, pedagiis, Pontonatgiis, &c.*

¶ **Pontonaticum**, ut *Pontaticum*, in Charta Ottonis III. Imper. an. 1001. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 496. *Aut in aliquo donet portonaticum, aut herbaticum, aut ripaticum, aut glandaticum, vel Pontonaticum, tam de monachis, quam de clericis.* Eadem habentur in Charta Conradi II. Imper. an. 1027. apud Illustr. Fontaninum in Append. ad Antiq. Hortæ pag. 388. ubi perperam bis editum *portonaticum*, ut & in Diplom. Henrici III. Imper. ibid. pag. 393.

¶ **Pontionaticum**, pro *Pontonaticum*, in Diplom. Ludovici Reg. pro Monast. Stabul. ann. 874. apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. col. 29. *Neque teloneum, rotaticum, Pontionaticum exigendum in aliquo loco.*

Pontanerius, Exactor ejusmodi tributorum vel is ad quem jure dominii ea pertinent. Charta Raimundi Comitis Tolosæ an. 1229. ex Hist. Episc. Cadurcens. num. 77. *Præterea concedo..... tertiam partem in venda atque dominio navis, in parte quoque Pontanerii, quæ tertia pars est, dimidiam partem dominii: possessiones vero alias atque terras, quas Pontanerius possidet, remaneant in dominio Ecclesiæ, & serviant Decano.*

¶ **Pontanarius**, Eodem significatu, in Charta Humberti Dalph. Vienn. an. 1348. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 3. pag. 274. *Pontanarium, bajulos & censuum collectores, &c. Pontenier* vel *Pontonier*, apud Poetas nostrates. Le Roman *de Floire* MS.

Un grant pont desus l'aiue avoit,
Qui tant fert ravinose estoit....
Li Rois i a son Pontonier,
Qui ne le sert d'autre mestier,
Ains prent la rente son Seignor,
Trois mille onces chascun jor.

Pluries occurit in eodem poemate. Alibi *Pantonnier*. Vide *Pantonarius*.

¶ **Ponterius**, Eodem intellectu. Statuta Mutin. rubr. a 17. fol. 40. *Ponterius seu ille qui locum tenet & terras pontis de fredo, & etiam ille qui tenet terras & possessiones pontis de aqua longa teneantur & debeant tempore pluviarum & inundationum aquarum quilibet Ponteriorum terras & possessiones dictorum pontium tenentium esse, habere & tenere ad custodiam dictorum*

pontium duos vel tres bonos homines ad tuendum & defendendum ipsos pontes.

☞ Qui vero ab ejusmodi tributi exactione liberi & immunes erant, *pontem liberum habere* dicebantur. Charta an. 1227. apud Kennet. Antiquit. Ambrosd. pag. 101. *Concessi etiam dictis Canonicis quod habeant pontem liberum ultra aquam ad bladum cariandum, & alia quæ viderint sibi expedire cum quadrigis & equis ad prædictum molendinum cum libero exitu & introitu.*

Ponticinarius, Eadem notione. Vetus Charta apud Perardum in Burgundicis pag. 119. *Ponticinarius, & Botellarius, & Coquus domini de Malleio, &c.*

Pontonarius. Chronicon Laurishamense ann. 855. *Præfatus Rex Ludovicus Laurishamensi Monasterio concessit, ut unam navem per Rhenum fluvium huc illucque discurrere.... absque ullo theloneo... & ut nullus Episcopus vel Abbas.... aut Vicarius, seu centenarius, aut clusarius, aut Pontonarius..... hoc nomine molestiam facere præsumat.*

Pontonaria, [Nostris olim *Pautonnerie*.] Præpositura, seu officium in Monasteriis, cui *pontagiorum* recipiendorum cura incumbebat, apud Innocentium III. PP. lib. 13. Epist. 55.

☞ *Pautonniere* nostris, Burgundionibus *Panteneire*, olim dicebatur crumena, à sacculo seu bursa in quam *Pontonarii* receptam pecuniam conferebant. Vide Glossariolum ad Canoca natal. Burgundica.

¶ PONTELLUM, f. Ponticulus. Charta an. 1129. apud Calmet. inter Instrum. tom. 2. Hist. Lotharing. col. 287. *Deinde Pontellum quod jacet juxta communitatem & in ipsa ligna quæ vocantur mortua, tam pro foco, quam pro clausura libere.* Vide *Pontesellum*.

1. PONTELLUS, *Illud cui aliquid innititur: & dicitur a Pons.* Jo. de Janua. [Italis *Pontello*. Jacobi Auriæ Annal. Genuens. lib. 10. ad an. 1290. apud Murator. tom. 6. col. 599. *Homines igitur in barbottis existentes cœperunt fodere dictam turrim. Quam cum eam fodissent, & in Pontellis posuissent, igne imposito in Pontellis tota diruit.*]

¶ 2. PONTELLUS, Ponticulus. Tabular. Compend. *Se esse* (dicebant) *in saisina, justicia in omnibus dictis tornellis, prætrquam in tornella, quæ est juxta parvum pontem..... Pronunciatum fuit dictos religiosos non habere jus impediendi dictos Majorem & juratos, salvo jure ipsis religiosis in tornella Pontelli.*

¶ PONTENAGIUM, Pontanarium. Vide *Pontaticum*.

¶ PONTENARIUS. Vide *Pontones*.

¶ PONTERIUS. Vide in *Pontaticum*.

¶ PONTESELLUM, Pontesellus, Ponticulus, Ital. *Pontecello*. Chron. Bergom. ad an. 1403. apud Murator. tom. 16. col. 947. *Et dicitur quod dictus Martinus proditorie aperuit Pontesellum dicti castri, per quod intraverunt dicti Guelphi in dictum castrum.* Statuta Mutin. rubr. 60. fol. 12. v°. *Statuimus quod dicta via debeat aptari.... a Pontesello canalis dom. Episcopi usque ad alium Pontesellum dicti canalis, qui est apud fornacem de Campilio.* Vide *Pontellum*.

¶ PONTESIENSIS Moneta. Vide in *Moneta Baronum*.

¶ PONTIANUS Ventus. Gervasius Tilber. in Otiis Imper. apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunsvic. pag. 972. *Sicque factum est, quod statim rupes, facto foramine, per scissuram exhaustum ventum semper eructat, quem Pontianum vulgus nominat, quasi à Ponto illuc virtute divina translatum.*

¶ PONTICELLUS, Tabulatum, Gall. *Echafaut.* Parisius de Cereta in Chron. Veron. ad an. 1242. *Et tunc domina ballaverunt in Ponticellis factis extra palatium Communis Veronæ.*

PONTICINARIUS. Vide *Pontaticum.*

¶ PONTICITAS. Vide *Ponticus.*

PONTICULUS. Lex Salica tit. 57. §. 3. *Si quis aristatonem, hoc est staplum super mortuum missum capulaverit, aut mandualem, quod est structura, sive selave, qui est Ponticulus, sic ut more antiquorum faciendum fuit, &c.* Ubi *ponticulus*, est structura supra tumulum mortui in ponticuli speciem.

☞ *Porticulus* pro *Ponticulus* edidit Eccardus; quo minor porticus, seu ædicula super sepulcrum alicujus exstructa, eodem auctore, significatur. Vide Paulum Warnefridum lib. 5. cap. 34. & infra *Porticulus* & *Selave.*

PONTICUS, PONTICITAS. Matth. Silvaticus: *Ponticus sapor quid est, vel austera.* Constantinus Africanus lib. 4. de Morbor. cognit cap. 3. *Neque in cibo vel potu acida vel Pontica demus.* Infra: *Electuarium malorum granatorum, & alia Pontica & confortativa.* Idem lib. de Gradibus, ubi de Emblicis: *Quorum sapor amarus & Ponticus est.* Infra de Cuscute: *Habet amaritudinem & Ponticitatem.* Et de Cypresso: *Habet aliquantum Ponticitatis.* [Medic. Salernit. edit. 1622. pag. 217. *Ea* (cerasa) *summo post alios cibos loco edenda sunt, ita ut os ventriculi Ponticitate sua claudant, quo clausa concoctio & citius & melius peragitur. Ponticita*, Italis, eadem notione.] Jacob. de Vitriaco in Histor. Hierosolymit. cap. 85. *Sunt praterea alia arbores fructus acidos, Pontici videlicet saporis, ex se procreantes, &c.* Michaël Scotus lib. 3. Mensæ Philosophicæ c. 9. de pyris: *Præcipue si pontica sunt. Ponditas*, pro *Ponticitas* apud eumdem lib. 1. cap. 30. Nescio an huc pertineat quod habet idem scriptor lib. 4. cap. 48. *Et in ostio obviavit frater Gotfridus sacrista satis ventrosus. Tunc idem Gerhardus tangens ventrem ejus digito, ... ait:*

O bone ventrose, quam Ponticus es cacabose,
Blasius est ictus, calo ferus, & labor intus.

[Vide Martinii Lexic. v. *Ponticus.*]

¶ PONTICUS CANIS, Castor. Vide *Bever.*

PONTIFEX, Episcopus: passim in Legibus Wisigoth. Langobard. in Capitul. Caroli M. in vett. Formulis, &c.

PONTIFICES, vel *Sacerdotes summi* [nuncupati non raro præcipuarum Sedium Archiepiscopi. Ita Arelatensis *Summus Pontifex* dicitur in Charta an. circ. 1000. ubi de Abbate Montis majoris ab Archiepiscopo Arelat. benedicendo: *Electus igitur à fratribus qui succedere debet loco defuncti Abbatis ducatur ab ipsis fratribus, qui eum elegerunt, ante Pontificem Summum, & benedictionem percipiat ab ipso Pontifice cum adunatione fidelium.* Lanfrancus Archiepiscopus Cantuar. *Primas & Pontifex Summus* vocitatur à Milone Crispino ejus subpari in ipsius Vita num. 89. Sic etiam interdum Veteribus dicti ipsi Episcopi. Gislebertus Crispinus in Vita B. Herluini Abbat. Beccens sæc. 6. Bened. part. 2. pag. 344. *Rarus in Normannia tunc recti tramitis index, aut pervius erat: Sacerdotes ac Summi Pontifices libere conjugati, &c. Summi Pontifices* appellantur *Cathedrales Episcopi*, in Capitul. Aquisgr. an. 803. cap. 5. lib. 7. Capit. cap. 424. & in Can. 31. Isaaci Episc. Lingon.] Vide observata à Baronio ad annum 397. num. 61.

¶ ARCHIPONTIFEX, Archiepiscopus. Inventio corporis S. Baudelii inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 168. *Comes igitur ille* (Bernardus) *devenit Narbonam, ubi totius Gothiæ provinciæ domnus Segebodus Archipontifex sedebat, &c.*

PONTIFICIS MAXIMI titulum sibi arrogasse Imperatores Christianos docent Zozimus & Inscriptiones aliquot veteres. Vide Baronium an. 312. num 95. 96. 97. 98. 99. Incedebant autem Pontifices chlamydibus candidis ornati, ut scribit Lactantius de Mortib. Persecutor. num. 36.

¶ PONTIFEX, Capellanus Palatinus. Henricus Huntindon. Epist. an. 1153. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 139. *Rex vero Norwagensis fratrem suum Regem nuper bello cepit, oculos capto eruit, ... Pontificem ejus laqueo suspendit.* Episcopi erant ut plurimum, qui in Regum capellis ministrabant.

PONTIFICARE, Pontificem seu Episcopum facere. Thierricus Vallicolor in Urbano IV. PP.

. . . . *inde*
Prædictus Papa Pontificavit eum.

¶ PONTIFICARE, Pontificatum obtinere, Pontificis munus obire. Charta apud Stephanot. tom. 4. Antiq. Bened. Pictav. MSS. sic clauditur: *Facta sunt autem hæc anno Incarnat. Domini 1077. Romæ Alexandro Papa II. Pontificante, in Francia Rege Philippo regnante, Domino autem nostro per cuncta sæcula imperante.* Notitia an. 1113. inter Instr. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 87. *Acta est indictione vi. epacta 1. Ludovico Rege Franc. regnante, Stephano Eduorum Episcopo Pontificante.* Epitaph. Episc. cujusdam in eccl. Fratrum Prædicat. Tullens. *Ligneionatus Nicolaus in ordine vitam duxit compositam, vultu sermoneque gratus, moribus ornatus prudentia Pontificavit, sed mors prostravit, &c.* Adde Vitam B. Lanfranci tom. 6. Maii pag. 836. & Stephanot. tom. 7. Frag. Hist. MSS.

¶ PONTIFICARE, de civitate dicitur, in qua quis Episcopatum tenuit. Epitaph. Joannis II. Episc. Leod. an. 1238. tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 885.

Quem splendor morum, generosus sanguis avorum,
Famaque dotavit, quem Legia Pontificavit, &c.

PONTIFICATIO, Pontificatus, in Vita S. Materniani Episcopi Remensis num. 7.

¶ PONTIFICALE, Liber in quo continentur quæ ad Episcopum spectant. Regula consueta Toribii Archiep. Limæ, inter Conc. Hispan. tom. 4. pag. 667. *Quod ad Missæ ceremonias pertinet .... observentur rubricæ missalis & brevia in eo contenta & Pontificale. Liber pontificalium*, vel *pontificalis* nuncupatur in Constitut. Eccles. Valent. ibidem pag. 160. & 161.

¶ PONTIFICALES ACTUS, in Constitut. mox laudatis, Episcopi functiones dicuntur.

PONTIFICALIA, Episcopalia ornamenta, vestimenta. Chronicon Montisereni ann. 1222. *Quod etiam suis viribus majus temere ausus est, videlicet ut ei Pontificalibus uti Papa permitteret, &c* [Litt. Caroli VI. Reg. Franc. an. 1410. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 140. *Quod Thesaurarius memoratus certis diebus festis solemnibus in præfata Sacra Capella in Pontificalibus celebret, populo benedictionem tribuat, mitraque & omnibus insignus Pontificalibus, dempto pastorali baculo, cum multis aliis prærogativis gaudeat & utatur.*]

PONTIFICIUM, Sacerdotium, Presbyteratus. Vide Leg. 13. Cod. Th. de Hæreticis.

PONTIFICIUM, Dignitas Pontificis, titulus honorarius, quo Pontifex seu Episcopus compellatur. Avitus Viennensis Epist. 15. *Probata summeque pietatis est, ut de causis ad Pontificium vestrum perti-*

nentibus meum quoque consilium consulendum esse ducatis. Occurrit oon semel in Epistolis Nicolai I. PP. Joannis VIII. & aliorum, & io Actis Synodi Romanæ an. 853. &c.

¶ PONTIFICIUM, Pontificatus. Rythmus satyricus apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 534.

Dormivit Rex in lectulo, Landrics Pontificio.

PONTIFICIUM, Potestas, jus. Arnobius junior, in Psalmum 68. *In portis ergo hi accipiunt Pontificium judicandi & corripiendi.* Utitur præterea in Psalmo 113. Leo IV. PP. in Actis depositionis Anastasii Bibl. in Synodo Rom. sub Leone IV. PP. apud Holstenium: *Quod omni alacritate nostro repromisit perficere Pontificio.* Charta Chlodovei III. Regis Franc. tom. 10. Spicilegii Acheriani pag. 629. *Nam nullum Pontificium a nobis, neque a successoribus nostris, in eodem Monasterio pro causa cupiditatis, aut, quod absit, avaritia habeatur, sed proprio in Dei nomine fruatur privilegio.* Tabularium Gorziense pag. 150. *Ut quamdiu Fredelendis conjux mea vivere, usu possideat fructuario, nullum ex eis habens Pontificium minuendi, quin potius augendi, emeliorandi, &c.* Utuntur præterea Lex Burgundion. tit. 19. §. 6. tit. 40. §. 1. Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 35. §. 2. tit. 39. §. 1. Marculfus lib. 2. form. 5. 8. 9. Formulæ veteres Bignonii pag. 242. 263. 385. 406. 1. edit. Petrus Chrysologus homil. 5. Sed & Agellius lib. 1. cap. 13. Lex 1. Cod. Th. de Maternis bonis, l. 3. eodem Cod. de Fide Cathol. l. 1. de Apostat. Gelasius I. PP. in Epist. ad Episcopos Orient. edita à Sirmondo, Arnobius lib. 2. Acta Episcop. Cenom. pag. 85. 135. 163. 198. 233. &c. Vide Juretum ad Symmachum lib. 7. Epist. 27.

¶ PONTIFEX *Regalium divitiarum*, Præfectus ærarii regii. Udalricus in Præfat. ad lib. 3. Consuetud. Cluniac. *Senior noster domnus Abbas cum me in Allemanniam direxisset, videlicet ad Regem & ad quendam regalium divitiarum Pontificem, &c.*

¶ PONTIFEX, Pontium exstructor. Epigram. Johan. Jucundi Dominicani apud Sauvall. Antiq. Parif. tom. 1. lib. 3.

Jucundus geminum posuit tibi Sequana pontem,
Jure tuum potes hunc dicere Pontificem.

Hinc *Hospitalarii Pontifices* nuncupantur interdum *Fratres pontis*, quod ex instituto suo pontes construerent. Vide in *Frater*.

¶ PONTIFICARE, *Pontem vel pontatum facere*, Johan. de Janua. *Faire pont ou ponte*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. MSS.

¶ PONTILE, Porticus columnis fulta, ab Ital. *Pontile*. fultura. Gall. *Etaye*, sic dicta. Chron. Petri Azarii apud Murator. to. 16. col. 322. *Quod Pontile totum erat muro clausum & tecto coopertum, & in summitate omnium domuum subjacentium, &c.*

¶ PONTILLUS, Ponticulus, in Legibus S. Severi MSS. apud Stephanot. tom. 1. Antiq. Bened. Vascon. pag. 483.

¶ PONTINEGIUM, PONTTONATICUM. Vide *Pontaticum*.

¶ PONTIVENSIS MONETA. Vide *Moneta Baronum*.

¶ PONTIUS. Vide *Poth*.

¶ PONTNADA. Vide *Ponnada*.

¶ PONTONAGIUM, PONTONARIA, PONTONATICUM, &c. Vide *Pontaticum*, & *Pontones*.

PONTONES, Genus Gallicanorum navium, Cæsari lib. 3. cui eædem sunt cum ooerariis. Harum etiam meminit Agellius lib. 10. cap. 25. [Marchisii Annal. Genuens. ad an. 1221. apud Murator. tom. 6. col. 425. *Pontones quoque de Janua ibi ductos ad faciendam sepem lapideam, ibi fecit per dies quam plurimos laborare, quorum duo in plagia, quæ est inter civitatem & caput S. Ampelii, temporis sævitia naufragarunt.*] Isidoro vero lib. 19. cap. 1. dicitur *Pontonium, navigium fluminale, tardum, & grave, quod non nisi remigio progredi potest.* Gloss. Ælfrici: *Pontonium*, Punt. Alibi, ȝlyte.

Præsertim autem Pontonum usus fuit ad trajectus fluminum, cujusmodi sunt ea navigia quæ *Bacs* vocamus, quæ pontis vicem præbent, unde videntur appellari. Apuleius: *Si vado non poterunt, Pontonibus transibunt.* Ita Paulus JC. in l. 38. D. de Servitut. rusticor. prædior. [Statuta Scabinorum Maceriarum ad Mozam: *Et quiconque aura ou sera fermier dudit passage, sera tenu d'avoir un plat Ponton pour passer tous harnas & tous autres instrumens.*]

Sed aliud sonat hæc vox apud Baudoviniam in Vita S. Radegundis, cap. 10. *Ubi vinum novum advenit, quod cellarium implevit, se tonella satisfecisse credidit: ante Pontones & tonnæ defecerunt, quam hæc quæ beata in omnibus fecit voluntatem.* Hic enim *Ponto* est dolii species. Ubi forte leg. *Ponçones*, nostris *Ponçons*: [unde *Poinçons*.]

PONTONARII, Nautæ qui per pontones transvehunt itinerantes, *Pontonniers*. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 48. *Quidam nauta, id est, Pontonarii portus qua dicitur ad Graverias, &c.... & ut fratres ejusdem loci & homines eorum, quotiescumque usus fuerit, transvadere ad eumdem portum sine omni lucru festinent.* [Charta an. 1307. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 134. col. 2. *Item quod dictus D. Guigo & sui teneantur in dicto portu tenere & habere sufficientes & bonos Pontonarios, ac competentia & alia instrumenta ad transeundum sufficientia, &c.*]

¶ PONTANARIUS, Eodem intellectu, in Charta an. 1442. ex Schedis Præs. de *Mazangues*: *Pontanariis per dictum dominum, vel suos successores ad dictam portam deputandis, &c. Pontaniers*, in numismate pro immunitate monetariorum, quod exhibet & explicat *Constans* in Tract. de Curia Monetar. pag. 70. in cujus circulo legitur, *Barriers, Peagiers, Pontaniers, laissez passer les Monnoyeurs.*

¶ PONTANERII & PONTENARII, Eadem notione. *Pontanerius portus Thossiaci*, in Charta Dombensi an. 1404. Charta Petri Abb. S. Dionysii pro Monast. B. M. de Argentolio an. 1224. *De censa nostra quam habemus ad portum nostrum de Argentolio xxxv. sol. Paris. quos ei Pontenarius reddet annuatim, &c.* Occurrit præterea in Hist. Andagin. Monast. apud Marten. tom. 4. Ampl. Collect. col. 931.

¶ PONTONAGIUM, Quod pro trajectu fluminis *pontonario* exsolvitur. Tabular. S. Nicolai Andeg. *Hernandus & Johannes filius ejus pontonarii de portu Cordemense, contra monachos S. Nicholai ibidem residentes de Pontonagio decertarunt, dicentes se Pontonagium à Monachis in fevo tenere.*

1. PONTUS, Capulum ensis, nostris olim *Pont*, hodie *La poignée de l'espée*. Locum vide in *Investitura per spata capulum*.

¶ 2. PONTUS, Pons. Tabul. Majoris Monast. *Ego Bernardus de Macheco propter turbationem guerræ Pontum de Passu Arnulfi feci confringere. Monachi vero sancti Martini prædictum Pontum amodo reficient & quemdam turnum ibidem facient.* Charta Willelmi Vicecom. Biterr. ann. 990. apud Stephanot. tom. 1. Antiq. Bened. Occitan. MSS. pag. 399. *Cum omni honore ecclesiastico qui ad ipsas pertinet,*

& cum ipso Ponto & cum ipsis insulis usque in ripis vetulis, &c.

¶PONZONARE, Terebello seu scalpello distinguere, à Lat. pungere, *Piquet*, *picotter*: Itali *Ponzonare* eadem notione usurpant, Angli *Punch* dicunt. Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1338. apud Rymer. to. 5. pag. 49. *Unum cyphum argenti deauratum cum pede & cooperculo Ponzonato infra.* His distincta & ornata punctionibus plurima adhuc cernere est vasa antiqui operis.

¶POODOURIA, *Poudouvre*, Vicecomitatus in diœcesi Macloviensi, à Britannico *Poo*, vel *Pou*, regio, & *Dour*, aqua. Charta an. 1184. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 339. *De dono antecessorum meorum Vicecomitum de Poodouria, &c.*

¶ 1. POPA, pro Poppis, Gall. *Poupe*. Charta ano. 1288. in Tabular. S. Victoris Massil. *Actum in Popa galea dom. Bartholomæi Bonvini Admiratus dom. nostri Regis. Popes*, in Informat. MSS. de passagio transmarino ex Cod. Sangerm.

¶ 2 POPA, πλακοῦς, in Gloss. Lat. Græc. πλακοῦς, *Placenta*, *Popa* in Gloss. Græc. Lat. *Popanum* dixit Juvenalis Sat. 6. v. 540.

. . . . . & tenui Popano corruptus Osiris.

Vide mox *Popada* & *Popax*.

POPADA. Tabularium S. Stephani Lemovicensis: *Bernardus Vicecomes de Comborn anima sua consulendum necessarium ducens, donavit S. Stephano mansum de Abiat, & hoc fecit integre, nihil inde retinendo, scilicet neque censum, neque exploit, neque Popada, neque ost, neque ullius consuetudinis exactionem.* [Charta an. 1085. apud Baluz. Hist. Totel. col. 427. *Geraldam etiam de vineris quem pro colliberto clamabat, absolvit à jugo totius servitutis, . . . scilicet duos sextarios de segel, & duos de civada & unam Popadam.* Tabul. Vosiense fol. 3. 11. *Sextarios segl. & 11. de civada in Murcio, & 1. gallina & dimidium Popada, &c.*] Ubi nescio an *Popada* usurpetur pro *popu*, πλακοῦς, *placenta*, ut est in Glossis vett. seu eo quod *oblias* vocabant.

¶ POPATA, in eodem S. Stephani Tabul. fol. 53. *Mansum qui vocatur Tort, donavit Stephanus de Jonmiaco, & debet S. Johanni d'Aurel scilicet troiam, capons, Popata.* Occurrit rursum pag. seq. Videtur autem his vocibus indigitati panis secalitius, qui etiamnum Lemovicensibus *Potoutan* dicitur.

¶ POPALUM, *Poculum*. Laurentius in Amalth. ex Salmasio.

¶ POPARE, *Crescere*. Papias in Amalth.

¶ POPATA. Vide *Popada*.

¶ POPAX, ϑύτης, in Gloss. Lat. Græc. Græc. Lat. ϑύτης, *immolator*, *popa*, *Popax*. Vide *Popa* 3. & *Popada*.

¶ POPELICANI DENARII. Vide in *Moneta Baronum*.

¶ POPES, Puppis. Vide *Popa* 1.

¶ POPIA, ζωμήρυσις, ζωμήρυσις, in Gloss. Lat. Græc. Græc. Lat. ζωμήρυσις, *trulla lignea*, *Popia*.

¶ POPILLER, f. Populus arbor, Gall. *Peuplier*, Angl. *Poplar*. Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1413. apud Rymer. tom. 9. pag. 543. *Una cum sufficiente stauura de maeremio, salice, Popiller, carbonibus maritimis & salicis & de ferro.*

¶ POPINARIUS, Qui popinæ præest. Firmicus lib. 4. cap. 15. *Faciet* (constellatio hæc) *hospites, Popinarios, tabernarios, myropolas.* Lampridius in Alexand. Severo cap. 49. *Cum Christiani quemdam locum, qui publicus fuerat, occupassent, contra Popinarii dicerent, sibi eum deberi: rescripsit melius esse, ut quomodocumque illic Deus colatur, quam Popinariis dedatur.* Ubi *lupinarios* quidam legunt. *Popinarius*, *Cuisinier*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Gloss. Græc. Lat. ϑύτης, *Popinarius*.

¶ POPINIO, Eadem notione. Gloss. Lat. Græc. *Popiniones*, ἄσωτοι. Leg. *popinones*, ut jam monuit Martinius in Lexico.

POPLICANI. Vide *Populicani*.

¶ POPLICUS, pro Publicus. *Nullus judex Poplicus ad causas audiendum, &c*, in Charta Childeberti III. an. 695. apud Felibian. Hist. Sandionys. p. XVI.

POPPEA, Pupa, pupæ icon, nostris *Poupee*.. Vett. Glossæ, *puppa*, πλάγγονες αἱ τῶν παιδίων νύμφαι. Jo. de Janua: *Pupa dicuntur quædam statuncula, quas virgines solent facere in modum filiarum, & vestibus obvolvere: quas postquam ad annos nubiles veniebant, & pubilibus abrenuntiabant, quasi sub potestate Veneris futuræ, Veneri sacrificabant:* Unde Persius:

Dicite Pontifices in sacro quid facit aurum,
Nempe hoc quod Veneri donantur à virgine pupæ.

Lambertus Ardensis pag. 167. *Inter puellas puerilibus jocis & choreis, & his similibus ludis & Poppeis sæpius juvenilem applicabat animum.* De *pupis*, vel *puppis*, vide Desiderium Heraldum lib. 1. Advers. cap. 8. In veteribus Statutis peagiorum Paris. hæc lego: *Fourrures de pouppées*, sub titulo *de mercerie*: *La piece de pouppie & de messiviaux.* Sed quid sonent, non assequor.

¶ POPPESI, *Funes quibus ex latere puppis sustinetur*, in Gloss. Franc. Barberini ad Docum. d'Amor. edit. Ubaldini pag. 258. *Poppesi* puppis peribolos vocant Itali.

¶ POPRAUCO, Justitiarius judex, prorex. Charta Venceslai Rom. Imper. an. 1405. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 63. *Te justitiarium seu Paprauconem districtus Bechinensis fecimus, constituimus & ordinamus, dantes & concedentes tibi auctoritate regia plenam & expressam in facinorosos & delinquentes homines exercendi & puniendi potestatem.*

¶ POPRAUCONATUS, Dignitas, officium *Poprauconis*, in Charta Caroli IV. Rom. Reg. an. 1345. apud eumdem Ludewig. ibid. *Notum facimus universis, quod de nobilis Zbinkoris Leporis. . . . . sinceræ fidei constantia præsumentes, sibi Poprauconatus officium in Lythomiricensi provincia, cujus regimini alias laudabiliter præfecit, cum omnibus honoribus, titulis, juribus, utilitatibus & pertinentiis suis . . . duximus committendum.*

¶ POPULA, Junior puella & dissolutior. Statuta Eccl. Meld. an. 1363. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 916. *Injungimus omnibus curatis & ecclesiarum rectoribus. . . . ne in domibus eorum concubinas, focarias, ganeas, Populas, seu alias juvenes mulieres suspectas, de quibus possit suspicio exoriri, habere præsumant.*

POPULARE, Habitare: hinc Galli *Peupler une ville*. Consuetudines Regni Majoricarum editæ à Jacobo Rege Aragonum: *Laudamus vobis dilectis. . . . ut ibi Populetis & habitetis.* Charta Regis Alarici ex Tabulario S. Joannis Peoonensis apud Bivarium ad Chron. Maximi: *Hæc est carta populationis duarum villarum Nove & Ardunis, quas Populari fecit Rex in termino S. Juliani de Navasal.* Lucas Tudensis æra 776. *Eo quoque tempore Populavit Asturias &c. alias autem civitates vastavit, quia illas non potuit Populare.* Vetus Nomenclatura urbium Hispaniæ: *Tunc temporis Populavit Rodericus Comes Amajam, &c.* [Ordinat. pro Judæis sub Philippo V. Reg. Franc. apud D. *Brussel* tom. 1. de Usu feud. pag. 68. *Item ordinatum est quod Judæi vadant ad antiquas juderias ad morandum, exceptis illis qui Populant juderiam Navarreria Pampilon. Civitas Populabatur*,

construebantur ecclesiæ ædificia, &c. in Epist. J. Episc. Accon. ad Honorium III. PP. tom. 8. Spicil. Acher. p. 378. Adde Murator. tom. 3. p. 445.] Vide Consuetudinem Cenomanensem, art. 131.

¶ POPULARE AGRICULTURAM, Agrum colere, arare, serere. Charta Ferrandi Reg. Castellæ an. 1224. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 916. *Me obligo . . . ad dandum vobis viginti paria boum, cum necessariis eorum ad Populandum agriculturam usque ad annum, & vitalia ad custodiendum castrum & caveas memoratas.* Vide *Populatus.*

POPULARIS. Gregorius Turonensis lib. 1. de Miracul. cap. 14. *Non est æquum ut hoc pignus in loco viliori teneamus, sed surge & illud accipe, & defer ad Taurinensem Ecclesiam, quæ plus Popularis habetur.* Id est, in quam populi frequentius confluunt, vel quæ majori populi multitudine repletur. Vide Desider. Heraldum lib. 1. Adversar. cap. 8.

POPULARES, Urbana multitudo, populus, plebs, quibus opponuntur *militares*, in l. 1. D. de Offic. Præf. urb. in leg. 7. Cod. Th. de Annonis civic. &c. [Regimina Paduæ ad an. 1318. apud Murator. tom. 8. col. 431. *Factus fuit Capitaneus generalis civitatis Paduæ D. Jac. de Carraria in consilio majori quasi per omnes tam magnates quam Populares.*]

1. POPULARITAS, Spectaculorum editio, in leg. 2. Cod. Th. de Offic. Rector. provinc. quæ *populi favor & applausus* dicitur in l. 1. & 3. eod. Cod. de Spectacul. [*Popularitas, populi festivæ congregationes*, in Gloss. MSS. Sangerm. num. 501. Vide *Populositas.*]

¶ 2. POPULARITAS, Multitudo, turba. Sidonius lib. 1. Epist. 9. *Arctabat clientium prævia, pedissequa, circumfusa Popularitas.*

¶ 3. POPULARITAS, Populatio, vastatio. Mirac. S. Richarii Centul. Abb. tom. 3. April. pag. 453. *Danorum manus late maris æquora contexit suis de navibus . . . quorum Popularitate monasteria destructa.*

¶ POPULARIUS, Popularis, vulgaris. Miracul. S. Walpurgis sæc. 3. Bened. part. 2. pag. 299. *Pro tenuissimi capacitate ingenii duos jam pridem miraculorum. . . . libellos succincto Popularia orationis perstrinxi commento.*

¶ POPULASSUS, dicitur de loco ubi frequens est populus, Gall. *Peuplé.* Charta an. 1372. *Dictus locus de Durbano est Populassus & pluribus gentibus populatus.*

POPULATIO, Populi cœtus. Vita S. Deicoli Abb. num. 17. *Cumque Populatio non modica quæ ad Ecclesiam Dei convenerat, &c.* Chartæ Inæ Regis Occidentalium Saxonum edita à Spelmanno in Concil. an. 725. & Bollando 6. Februar. ita clauditur: *Cum præsentia Populationis consenserunt & firmaverunt.* Charta Lorbanensis apud Sandovallium in Favila: *In Populationibus parvis ponent suos judices, qui regant eos bene & sine rixas.* Lucas Tudensis æra 1226. *Populationes multas & nobiles fecit in regno suo, scilicet Placentiam Bejarum, &c.* Infra: *Rex autem Adelfonsus multas Populationes in regno suo fecit, & illud valde ampliavit.*

¶ POPULATIONIS CHARTA, Qua alicui locus ad *populandum* seu habitandum conceditur. Vide *Populare.*

¶ POPULATIO, Villa, parochia. Charta an. 1266. *Volumus quod in unoquoque foco nostra Populationis de Saissano, &c.* Vide *Populatura.*

POPULATORES, Incolæ. Charta Sanctii Abarcæ Regis Aragon. æræ 971. apud Blancam: *Istos supradictos terminos dono & confirmo vobis Populatoribus de uno castello qui modo estis, & inibi antea ibi veneritis populare, ut habeatis illos francos & ingenuos ad vestram propriam hereditatem, &c.* Adde aliam æræ 1118. pag. 626. Charta Alphonsi VI. Imp. Hispaniæ an. 1086. apud *Tepez*: *Quando Populator acceperit solum, dabit uno solido atque duobus denariis: & ita unumquemque annum de singulos solos dabuntur singulos solidos. Sane vero si in ipso anno non populaverit illum, perdet eum. Si sane pro populato solidum non dederit, accipient eis portam aut hostium, vel aliquid quod valeat solidum, donec tectum accipiat, & usque ad duos Pracones de octo in octo diebus, sed dentur pignos accepi pro solido in solo, si nec tectum, nec aliquid pignus invenerant, illum accipiat Abbas, & det cui vult.* Vide Chartam Alfonsi Imp. æræ 1160. apud Oyhenartum in Notitia Vasconiæ pag. 85. Italis *Popolani*, suot parochiani, *huommi de la parochia.*

POPULATURA, [Villa, prædium rusticum Vide *Populatio.*] Vetus charta apud Anton. *de Tepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 3. pag. 284. *Ut agnoscant & in diebus nostris qualia bona fecimus ad ipsum locum S. Vincentii, & ad radicem ipsius montis Lemabuse, ædificare Populaturam in hereditatem ipsius Monasterii, per consensum Abbatis & caterorum, &c.*

POPULATUS, Terra culta, ager cultus, cui opponitur *eremus.* Charta Sanctii Navarrorum Regis apud Oyhenartum in Notitia Vasconiæ pag. 99. *Cum omnibus terminis & pertinentiis suis, cum pratis, pascuis, & sotis, & aquis, aquarumque meatibus, cum eremo & Populato, cum ingressibus & egressibus.* [Charta an. 1112. inter Probat. tom. 2. novæ Hist. Occitan. col. 382. *Et de totum alium tuum honorem quam hodie habes, ermum vel Populatum.* Alia an. 1142. ibid. col. 495. *Cum pratis, ... & villis suis, ... heremis & Populatis, &c.* Charta Ildefonsi Reg. Aragon. an. 1174. apud Stephanot. tom. 10. Frag. Hist. MSS. pag. 165. *Prædictum hospitale vobis dono & concedo cum omnibus suis tenedonibus & pertinentiis ubique cum eremo & Populato.* Adde Chartam Jacobi Reg. Aragon. ann. 1228. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 177. Vide *Populare.*]

¶ POPULIA, λυχνὶς, in Gloss. Lat. Græc. Græc. Lat. λυχνὶς, *rosa Græca, Populia.* Flos quidam æstivus, Theophr. lib. 6. Hist. plant. cap. 7. genus est lilii. Vide Plinium lib. 21. num 10. & 39.

POPULICANI, POPLICANI, PUBLICANI, Hæretici Manichæorum sectarii, qui Græcis Παυλικιανοὶ, Latinis scriptoribus *Paulicani*: sic appellati à Paulo Samosateno hæresis auctore, sive à Paulo & Joanne, ut observatum à nobis ad Alexiadem, pag. 412. *Poplicani*, lib. 4. Hist. Vezeliac. pag. 644. qui *Pauliani*, apud Liberatum Diacon. c. 2. & auctorem Prædestinati. Ita porro appellarunt nostri Manichæos, qui Franciam nostram aliquamdiu erroribus suis inquinarunt, maxime in Aurelianensi provincia, Roberto Rege regnante, de quibus Gesta Synodi Aurelianensis an. 1017. edita tom. 2. Spicilegii Acheriani, & Excerpta ex Tabulario S. Petri Carnot. edita à Labbeo tom. 2. Miscellan. pag. 562. Hacce postea appellatione Valdenses hæreticos donarunt, quod quædam ex dogmate Manichæi, quædam ex erroribus Origenis, plurima etiam de suo confinxissent, ut est in Magno Chronico Belgico an. 1208. quod scilicet duo Principia, ut Manichæi agnoscerent, ut est apud Ermengardum contra Valdenses cap. 2. Vide Concilium Lateranense III. an. 1179. cap. 27. *Populicanorum* crebra est mentio apud Albericum

in Chron. MS. an. 1148. in Chronico Vezeliacensi apud Labbeum tom. 1. Bibl. an. 1167. 1181. & 1198. in Chron. S. Mariani Antisiod. ann. 1181. & 1198. in M. Chron. Belg. ann. 1147. & 1197. ex eodem Alberico, ut & apud alios scriptores quos laudamus in Notis ad Willharduinum, pag. 342. ubi etiam de *Publicanis*, quorum meminere iidem scriptores. Radulphus Coggeshalensis in Chron. MS. *Temporibus Ludovici Regis Franciæ, qui genuit Philippum, cum error quorumdam hæreticorum, qui vulgo appellantur Publicani, per plures provincias Galliæ disserperet, &c.* [Gabr. Prateolus lib. 14. de Hæres. *Publicani quidam hæretici in Francia exorti sunt sub Philippo III. Rege, Gregorio PP. X. circa annum* 1274. *Hi parvulos non baptizandos dicebant, donec intelligibilem ætatem attigissent: negabant suffragia Sanctorum & orationem pro mortuis.*] Adde præterea Hugonem Plagonem vernaculum Will. Tyrii interpretem, vocem, *hæreticis*, lib. 2. cap. 13. *Popelitan* vertere.

☞ Eadem voce utitur le Roman *de Chantepleure* MS.

Merveille est coment boms
Devient Popelicans.
Il n'estoit bom ne feme,
Quand Dieu forma Adan.

PUBLICANORUM etiam crebra est mentio apud Scriptores expeditionum Hierosolymitanarum, à quibus inter gentes, quæ Saracenis ac Persis erant conterminæ, recensentur: qua voce intelliguntur Manichæi, qui in hisce provinciis habitabant: de quibus Cedrenus pag. 541. 542. 546. 665. Vide Tudebodum pag. 782. 792. 794. 814. Robertum Monachum pag. 42. 44. 56. 109. 111. Baldricum Dolensem pag. 111. Henricum Huntindon. lib. 7. pag. 374. &c.

POPULICUS, Popularis. Utitur Gonzo Floriacensis in Miraculis S. Gengulfi num. 4.

POPULNUS, *De populo, sicut ficulnus de ficu.* Papias.

POPULOSITAS, in Glossis antiquis MSS. *Populi festiva congregationes.* [Vide *Popularitas.* 1.]

¶ POPULOSITAS, Copia, frequentia, multitudo. Fulgentius Mythol. 1. *Argus luminum Populositate conseptus.* Bulla Urbani II. PP. an. 1093. apud Muratorum tom. 1. pag. 271. *Atrebatensis urbis Populositas longe illam* (Cameracensem) *cui hactenus subdita fuerat, antecedit.* Bernardus Thesaur. de Acquisit. T. S. apud Murator. to. 7. col. 667. *Dum in vastam omnes planiciem convenissent, & innumerabilem eorum Populositatem conspicerent, &c.*

¶ POPULOSUS, Numerosus, abundans. S. Pacianus Epist. 3. tom. 2. Concil. Hispan. pag. 87. *Multas igitur hæc Virgine partus & proles innumera, qua totus orbis impletur, qua circumfluis semper alvearibus Populosum fervet examen. Populosa familia*, apud Apuleium Metamorph. lib. 5. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 79. pag. 228. *Alium igitur cœtum Populosioris numeri pugnatorum ... praeparari jussit in arma.*

¶ POPULOSUS, dicitur de loco ubi frequens populus habitat. Constitut. Urbani V. PP. ann. 1366. in Bullar. Carmel. p. 127. col. 2. *In castro Swinfurt Herbipol. diœcesis, quod, ut asseritur, insigne, ac muratum & Populosum existit, &c. Populosa civitas*, apud Apuleium Metamorph. lib. 8. Adde Card. Aragonium in Alex. III. PP. apud Muratur. tom. 3. pag. 460. *Plebeine*, eadem notione usurpant Poetæ nostrates. Sic lego apud Vaccium in Hist. MS. Ducum Norman.

La terre est Plebeine, & li homme manant,
La sont li bon villain & li bon paissant.

¶ POPULOSUS, Locus populis consitus, ut videtur. Chron. Novalic. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 736. *Monachi denique Novaliciensium, videntes locum aptum vel amœnum & fructiferum omnibus quæ dici possunt, tam in leguminibus quam in piscibus, sibi illum expetunt in caput, & ob id quod Populosus esset & undique septus aquarum copiis.*

POPULUS, Turba, conferta hominum multitudo, in l. 6. & 10. Cod. Th. de Episcop. Passio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *Factus est Populus immensus.* Apuleius lib. 3. Metamorph. *Statim civitas omnis in Populum effusa, mira densitate insequitur.* Chronicon Montis Sereni an. 1192. *Apud ipsum denique Populus histrionum magni favoris gratiam obtinebat, & præsentia eorum valde erat ei delectabilis & jucunda.*

MINUTUS POPULUS, Vulgus, plebecula, *le menu peuple.* Acta Purgationis Cæciliani: *De Folles, quas Lucilla dedit, Populus minutus nihil accepit.* Fragmentum Petronii: *Itaque Populus minutus laborat, nam isti majores maxillæ semper Saturnalia agunt.* Glossæ Gr. Lat. λεπτῶ δήμου ψήφισμα, *Plebiscitum. Minor populus*, in Capitularibus Ludovici II. Imp. tit. 2. cap. 5.

¶ POPULUS VULGARIS, Eadem notione. Capitul. Caroli M. an. 813. c. 14. *De officio prædicationis, ut juxta quod bene vulgaris Populus intelligere possit, assidue fiat.*

¶ POPULUS MANDATORUM, id est, Multitudo, apud S. Bernardum lib. de Præcepto & dispensat. tom. 1. col. 109. Edit. 1690. *Cum in tanto Populo mandatorum, quæ Prælati etiam per incuriam sæpe præcipiunt, interdum non prævaricari, aut difficile admodum, aut omnino impossibile videatur.* Hanc lectionem ex consensu MSS. Cod. restituit Mabillonius pro *cumulo*, uti prius legebatur.

¶ POPULI, pro *Pupilli*, & vicissim, alicubi scriptum monet Baluz. in Notis ad Capitul. Ita in Addit. 3. ad Capit. cap. 98. *Noverint* (Episcopi) *sibi curam Populorum & pauperum in protegendis ac defendendis impositam.* Ubi leg. *pupillorum.* Sic *pupillum terra* pro *populum* habet Puteanus Codex Legis Alamann. cap. 36. §. 3.

¶ PORAGO, pro *Parago* vel *parrago.* Vide in hac voce.

PORCA. Isidorus & Papias: *Porcam Bæti faciunt* 30. *pedum latitudine, sed Porca est quod in* 30. *à rotundo extat, quod defossum est.* Idem Papias: *Porca quod eminet, lira vero quod defossum est. Porca terra quæ inter sulcos est lata.* Gloss. Ælfrici, ubi de re agraria: *Porca:* Balc. Charta ann. 1105. in Tabulario Casauriensi: *Offero tradoque omnes res proprietatis meæ, excepto una Porca de cannapina.*

☞ A verbo jam inusitato *Bargen*, quod exsecare sonat, vocis etymon accersit Eccardus in Notis ad Leg. Sal. pag. 18. adeo ut *porca* sit terra vomere exsecta. Neque enim infrequens mutatio *b* in *p*. Non audiendi itaque qui ex *porrecta* vel *projecta* derivant hujusce vocis originem.

¶ PORCAGIUM, Tributum ex porcis. Tabular. SS. Trinit. Cadom. fol. 83. *Reddunt .... vi. Andegavenses ad festum S. Johannis pro fenagio, & de unoquoque porco* 1. *Andegavensem in Autumpno de Porcagio.* Vide *Porcellagium.*

PORCANIS, Mensura agraria. Vetus Agrimensor: *Porcanis est pars agri habens in latitudine ped.* 30. *id est perticas* 3. *in longitudine* 80. *id est perticas decempedas* 7. Idem quod *Porca.* Ubi forte legend. *Porca minus, &c.*

PORCARIA, Stabulum porcorum. [Computus an. 1305. apud Kennett, Antiquit. Ambrosd. pag. 354.

354. *Summa redditus Porcasiarum & bercarum* (bercariarum) *si fuerint ad firmam v. s. vi. den.*] Sed apud Matth. Paris an. 1258. *Porcaria* sumuntur pro locis cœnosis, cujusmodi sunt in quibus porci se volutare amant: *Et inventa sunt passim eorum corpora tumida præ fame, & liventia .... in Porcariis, sterquiliniis, & lutosis plateis, &c.* [Vide *Porcerium.*]

PORCHERIA, in Fleta lib. 2. cap. 41. §. 13. Nostris *Porcherie.* [Charta Hervei dom. Virzionis an. 1209. apud Thomasser. in Biturig. pag. 714. *Quitto in perpetuum ... quod habebam in singulis Porcheriis hominum in jam dicta terra manentium, unam feteragiam, & in singulis ovilibus unam arietem.*]

¶ PORCHERIA, pro foro in quo porci venduntur, occurrit in Charta Matiscon. an. 1460.

¶ PORCHERIA, Porcorum grex. Tabular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 33. *Monachi etiam omnes suas Porcherias asserebant se posse per consuetudinem in has duas forestes absque precio ad pasena mittere: sed Comes Ebroicensis noluit nisi duas per consuetudinem recognoscere. ... At si Comes in hayam suam & deffensionem suas Porcherias, vel aliorum miserit, tunc & monachorum Porcheria absque precio licenter & sine omni calumpnia intrabunt in hayam & deffensionem.*

¶ PORCARITIA, ut *Porcaria*, in Capitul. de Villis Caroli M. g. cap. 23. Charta an. 1023. tom. 2. novæ Gall. Christ. inter Instrum. col. 227. *Donamus ad locum sacrum S. Mariæ .... aliquid de alode nostrum .... ubi vocant Porcaricias ipsos mansos, qui ibidem habemus, &c.*

¶ PORCHORIA, Septum ex virgultis in quo porci de nocte, tempore glandationis, solent includi, ut ab incursibus luporum tuti sint. Charta an. 1262. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 259. *Concessi etiam prædicta Alicia haybotum & housbotum in dominicis boscis meis de Acle & ad faciendas Porchorias suas in boscis prædictis ubi sibi placuerit. Porcaria in parco*, dicitur apud *Madox* Formul. Angl. pag. 45.

¶ PORCARITIUS, Ad porcos spectans. *Porcaritia domus*, stabulum porcorum, in Leg. Aleman. tit. 81. §. 3. *Porcaritius* & *Porcatius canis*, qui *porcos* seu apros venatur. Vide in *Canis.*

¶ PORCARIUS, *Porcorum custos*, in Leg. Aleman. tit. 79. §. 1. nostris *Porcher*, Ital. *Porcáio.* S. Irminæ Testam. ann. 698. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 9. *Omnia ista cum adjacentiis una cum pastoribus, vaccariis, Porcariis, brevicariis cum gregibus eorum vel omni peculio promiscuo.* Adde Chartam an. 704. ibid. col. 13. Leg. Alemann. tit. 98. §. 2. Salicam tit. 2. §. 4. & tit. 11. §. 5. *Porcarii fiscales*, in Edicto Chlotarii II. Reg. cap. 21. Vide *Jumentum* & *Porquerius.*

¶ PORCARII TERRA, Quæ porcario ad pascendos porcos assignatur, in Charta apud Thomam *Madox* Formul. Angl. pag. 45.

¶ PORCARIUM SERVITIUM, Quo quis porcos domini sui pascentes servare tenetur. Charta ann. 1294. tom. 1. Chartul. S. Vandreg. pag. 832. *Vendidimus .... viris religiosis ... abbati & conventui S. Vandregesili x. sol. Tur. annui redditus, quos prædicti religiosi nobis debebant & solvebant ad mediam Quadragesimam quolibet anno, ratione cujusdam servitii quod dicitur servitium Porcarium pro c. sol. Turon. Service de la porguerie* dicitur in Charta vernacula quæ de eadem re ibidem habetur.

PORCASTER, Porcus junior. Althelmus de viii. vitiis cap. 8.

Dum stratis recubans Porcaster pausat obesus
Juncis & stipulis, nec non silicumque maniplis.

¶ PORCATOR, Idem qui *Porcarius*, in Canon. Hibern. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 15.

PORCELLAGIUM, Tributum ex porcellis, seu porcis, Gallis *Pourceaux.* [Hinc porci qui in ejusmodi tributum debebantur, *porcos debitales* vocat Charta an. circ. 984. apud Baluz. Histor. Tutel. col. 379.] Charta ann. 1180. in Tabulario Cluniacensi n. 197. *Non habeo talliam, vel Porcellagium, vel besenagium, vel messionagium.* Vide *Porcilatio*

¶ PORCELLANA, Gallice *Porcelaine.* Ciaconius in Epist. ad Principem Card. apud Marten. tom. 3. Ampl. Collect. col. 1324. *Vasa murrhyna ex China tot generum, quæ Porcellana patrio sermone appellantur.* Vide Menag. in Etymol. Gall. & Diaria Trevolt. mensis Jan. 1717. pag. 39. & seqq.

PORCELLARE, dicitur sus, cum porcellos edit, in Fleta lib. 2. cap. 80. §. 2. 3. [Vide *Porcellata.*]

¶ PORCELLATA, Porca, sus femina, Gall. *Truie.* Charta an. 1330. in Tabular. S. Victoris Massil. *Item pro jure decimæ de porcellis & de pollacis: de duabus Porcellatis unum porquetum, excepta prima vice qua porcellarent.*

¶ PORCERIUM, Porcorum stabulum. Charta an. 1288. ex Archivo Auxit. Archiep. *Quod dominus abbas & canonici pro se ipsis & successoribus à prædictis hominibus habeant suum aucarium & Porcerium communes ad custodiendum oves, porcos & aucas.* Vide *Porcaria* & *Porcile.*

¶ PORCETRA, *Sus quæ semel peperit; quæ sæpius, scropha*, apud Gellium lib. 18. cap. 6.

¶ PORCHA, pro Porca, in Statutis Placent. fol. 65. verso.

¶ PORCHAICIA, Comparatum, nostris *Acquest*, à vet. Gall. *Pourchas*, eadem notione; bona quævis vel emptione, vel industria, vel alia qualibet fortuna acquisita. Testam. an. 1215. apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 154. *Porchaciis & dos expleiz præcepit quod reficiantur domus sua de Viviona... Dos Porchaiz & dos espleiz computabunt cum prædicto abbate* (Nobiliacensi) *præfatus Philippus & Aimericus Minaut: similiter de redditibus elapsis tribus annis.* Eodem significatu intelligendus videtur Computus an. 1202. apud D. *Brussel* to. 2. de Usu feud. pag. CLVIII. *De Porchac. Guillelmi Burg. x. l. quas dedit servientibus. De Porchac. Gornai, XIII. l. & VII. l. III. s. minus*, ibidem pag. CLXXXIV. Charta Petri Comit. Alenconii an. 1401. ex Tabul. S. Vandreg. *Consideré que nostre dite terre d'Argenthen par nostre moyen & Pourchas est retournée de present en son essence, &c.* Le Roman de *Vacce* MS.

Tam conquerras & tant auras,
Tost as en de ton Porcas
Plaines tes mains & plains tes bras.

Vide *Purchacia.* Nostris olim *Pourguire* pro *Poursuivre*, *Pourchasser*, persequi. Le Roman de *Vacce* MS.

Quant cil qu'il cachent l'ont trové,
Demandent lui où sont, où sont?
Et il lor dit là vont, là vont,
Pourguiez, Pourguiez, les troverez.

¶ PORCHAUCHARE, ut supra *Perchauchare.* Tabular. S. Albini Andegav. *Girardus de Mosteri gravi tactus incommodo dedit Deo & S. Albino... totam terram quæ appellatur Chautalupum ... Hoc viderunt & audierunt Algerius monachus, ... Drogo de Morters filius supra nominati Girardi Bastart, qui terram illam monstravit & Porchauchavit.* A Gallico *Pourchasser*, persequi, orta videtur hæc vox. Vide *Porchaicia* & *Percalcare.*

¶ PORCHERIA, PORCHORIA. Vide *Porcaria*,

¶ PORCICULUS, Purcellus, junior porcus. Charta

apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. pag. 686. *Decima de Lezignée de pane & vino, de agnis & Porciculis ac vitulis, &c.* Acta Murensis Monasterii apud Eccardum de Orig. famil. Habsburgo-Austr. col. 220. *Vacca pregnans cum duobus Porciculis, anniculus, &c.*

PORCILATIO, Idem forte quod *Frescingagium*, vel *porcorum consuetudo*, de qua mox. Tabularium Cluniacense Ch. 336. *Porcilationem percipiet quomodo eam retroactis temporibus percipere consuevit: hoc salvo quod homines prædictas gallinas & Porcilationem ... per se vel per alias personas apportare tenebuntur.*

¶ PORCILE, Porcorum stabulum. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 80. *Item quod non fiat aliquod Porcile in via vel sub porticubus; & si facta sunt vel fuerint, destruantur.* Vide *Porcaria* & *Porcina.*

¶ PORCILIS, Porcinus, ad porcos spectans. *Porcilis buccina*, in Leg. Bajwar. tit. 3. cap. 10.

¶ PORCILLUS, Sterquilinium, locus ubi fimus porcorum congeritur. Charta ann. 1344. ex Schedis Cl. V. *Lancelot: Item quod nulla persona cujuscumque conditionis existat sit ausa ... facere femoracia nec Porcillos in carreriis.*

PORCINA, Porcorum grex, vel stabulum. Pactus Legis Salicæ tit. 27. & Lex Salica tit. 29. §. 1. *Si quis tintinnum de Porcina aliena furaverit, &c.* [Vide *Porcile.*]

¶ PORCINARII, Iidem qui *Suarii.* Vide ibi.

¶ PORCINARIUM, ὑοφορβεῖον, in Gloss. Lat. Gr. Locus, ubi porci aluntur.

¶ PORCINUS, συοφορβός. Gloss. Lat. Gr. in Græc. Lat. συοφορβός, *Subulcus, Porcinus. Porcinum animal*, in Charta an. 1509. ex Schedis Præs. *de Mazaugues.*

¶ PORCIOLUM, Leguminis species, f. Portulaca. S. Wilhelmi Constit. Hirsaug. lib. 1. cap. 12. De signis olerum: *Pro signo Porcioli, generali præmisso, signum porci adde.*

¶ PORCIONISTA, Convictor, vel gymnasii alumnus. Compendium Jurium Universit. Paris. per Robert. *Goulet* fol. 18. *Dentur Porcionistis jentaculum semipanis vel parvuli, ut sit, integri.*

PORCISTETUM, *Locus ubi porci stant:* Joan. de Janua. *Porcherie*, in Catholico parvo. Ita legendum apud Lindwodum in Provinciali Cantuariensis Ecclesiæ, pro *Porcitecum.* [Magis arrideret *Porcistegum*, ut *Distegus, tristegus.*]

¶ PORCONARIUS, Particeps, pro *Portionarius*, minister ecclesiasticus qui decimas ejusdem parœciæ cum alio dividit, Angl. *Portioner.* Charta an. 17. Richardi II. Reg. Angl. *Pateat universis quod ego Johannes Eotelere, Porçonarius secundæ portionis ecclesiæ de Bromyord, dedi &c.* Nostri *Porcer*, pro *partager*, dividere, olim usurparunt. Litteræ Philippi VI. Reg. Franc. ann. 1346. tom. 2. Ordinat. p. 349. *Quiconque forens prent & a maison à Moscon, par mariage de filles des citoiens, & par eschoite des citoiens, il est quitte du peage .... il & tuit li hoirs qui Porceront cette maison.* Vide *Parcennarii*, & infra *Portionarius.*

PORCUS SINGULARIS, [Aper, nostris *Sanglier. Porcus silvaticus*, in Præcepto Caroli M. an. 814. tom. 1. Capit. col. 419. *Porcus silvester*, in Charta Stephani Comit. Blesens. ex Tabular. Major. Monast.] Vide *Singularis.*

PORCI SUALES, Masculi sues. Polyptychus S. Remigii Remensis: *Summa Porcorum sualium 25. benralium 144.*

¶ DARE PORCOS *in bosco* dicebatur qui alteri facultatem dabat pascendi porcos in silva. Charta an. 1236. apud Kennett. Antiq. Ambrosd. pag. 220. *Ego Ricardus le Bigod de Merston dedi canonicis de Nutele 40. Porcos in bosco meo.*

PORCORUM CONSUETUDO, in Charta Guidonis Comitis Pontivi, apud Hariulfum lib. 4. cap. 22. extremo. Vide *Porcilatio.*

¶ POREA, Jus è pisis, nostris *Purée.* Charta Odonis Abbat. an. 1231. apud Felibian. Histor. Sandion. pag. 120. *Statuimus quod singulis diebus habeant duo pulmenta, sicut habentur in abbatia, scilicet pisa vel fabas & Poream & solitum generale, quæ omnia more solito condientur.* Vide *Purea.*

¶ PORETA, Leguminis species, beta, Gall. *Porrée*, vel *Poirée.* Tabul. S. Jacuti an. 1323. *Controversia ratione costumarum & passagiorum cepe, alliorum, porrorum & Poretarum, & salis transeuntis per burgum de Miniac. Poretarum vicus*, in Charta an. 1269. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. p. 48. Vide *Poirata.*

¶ PORFIDUM, Porphyrites, Gall. *Porphyre*, ab Ital. *Porfido & Porfiro.* Sozomenus Pistor. apud Murator. tom. 16. col. 1070. *Duæ partes fuerunt appositæ super columnas Porfidi ante portam S. Johannis. Et hoc factum fuit quia dictas columnas Porfidi miserunt Florentiam ob beneficia recepta à Florentinis.*

¶ PORFILIUM, Textile, Gall. *Tissu.* Inventar. ornament. Sacristiæ S. Victoris Massil. ex Tabular. ejusdem loci: *Duo .... flabella quorum unum est de veluto violaceo cum Porfilio de serico rubeo.* Nostri *Pourfiler*, pro intexere, dicunt. Vide *Perfilum.*

¶ PORGATOR, pro *Purgator*, Qui triticum ventilat, Gall. *Vaneur*, occurrit in vet. catalogo Confratriæ B. M. Deauratæ Tolos.

¶ PORGERE, pro *Porrigere*, apud Mabill. tom. 2. Annal. pag. 628. ex Excerptis Heirici:

Excipe dignanter quod porrigit ecce prudenter
Heiricus, capitis plenus amore tui.
Porgere parva pudet, cum maxima tu merearis:
Attamen ex minimis pendere magna decet.

Porgere, eadem notione dicunt Itali.

¶ PORJETTUM, Vestibulum, atrium, porticus, Gall. *Porche.* Tabul. Major. Monast. *Hoc idem auctoraverunt multis præsentibus in Porjetto domus qui est ante ecclesiam ipsius castelli via interposita.*

1. PORISMA, Πόρισμα, Comparatum, bona quævis. Joan. de Janua: *Porisma, quæstus, lucrum.* Ordericus Vitalis lib. 5. pag. 580. 30. *scilicet marcos argenti futuris ejus magistris & consodalibus de Porismate meo libenter erogavi.* Et lib. 6. pag. 627. *De rebus cum sudore acquisitis eleemosynas faciebat, ... & hujusmodi totius sui Porismatis quæstus superflua tribuebat.* [Dudo de Ducibus Normann. apud Duchesnium pag. 159.

Deplorans meritis neglecta Porismata pœnis,
Aula detrusus à manibus placida.]

¶ 2. PORISMA, Meatus. Fridegodus in Vita S. Wilfridi sæc. 3. Bened. part. 1. pag. 189.

Tempestiva tibi funduntur lumina cæli,
Inviso properat consueta Porismate lampas.

¶ 3. PORISMA, *Propositio consecutionem necessariam habens ex probatis & demonstratis. Geometrorum vox. Item, apertio & illuminatio sensus.* Laur. in Amalth. ex Catholico Joannis de Janua.

¶ PORMINA, *Fornicatio, f. pro pornia.* Idem Laur. ex eodem Catholico Joannis de Janua.

¶ PORNÆ, à Gr. πόρναι, Meretrices, quarum meminit Justinianus tit. de Consul. in Novell. Ita etiam vocantur turpissima spectacula sive ludi scenici, in quibus meretrices producebantur in scenam; eadem quæ *Floralia* aliis dicuntur. Vide Pitisci Lexic. in hac voce.

¶ PORNIA, *Fornicatio, Pornium, lupanar*, in Amalth.

¶ PORNORELLUS, Pornorerius, Idem qui Forensis, extraneus, alienigena. Unde ducta vocis origo, mihi incompertum. Inquisitio pro Jurisdict. Comitum Viennæ an. 1276. ex Archivis Cameræ Comput. Delphin. *Item dicit quod omnes Pornoreris, id est, omnes forenses qui intrant civitatem Vienne, quod illa die qua intrant, si delinquant, ubicumque delinquant in civitate, quod sunt de jurisdictione domini Archiepiscopi per totam illam diem .... Debet esse ipsius delinquens, si Pornorellus est vel forensis.* Quo ultimo loco *Pornorerius* etiam legendum existimo.

PORPECIA, Piscis majoris species, [sus marinus, Gall. *Marsouin. Pourpoir* dicitur in Litteris Philippi VI. an. 1349. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 319. *Pourpois*, in Litteris Johannis Reg. an. 1351. ibid. p. 424.] Vide *Geaspecia* & *Pocheteau*.

¶ Porpes, Eodem significatu, in Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 23. v°. *Debet* (Abbatissa) *habere salmones, ... lampreas, Porpodes & omnes francos pisces.*

¶ Porpetua, Porpeys, Eadem notione, Angl. *Porpoise*. Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1410. apud Rymer. tom. 8. pag. 634. *De quolibet pisce vocato Porpeys vendi unum quadrantem. Porpeis*, in Tabul. Fiscamn. an. 1216. f. 48. Charta Eduardi VI. an. 1547. apud eumdem Rymer. tom. 15. pag. 158. *Pisces regales, videlicet sturgiones, balenas, cetas, Porpetos, delphinos, &c. Porpaz*, in Charta Leduini Abbat. S. Vedasti an. 1036. in Tabul. ejusdem loci.

¶ PORPHYRETICA Rota. Vide in *Rota*.

¶ PORPHYRETICUS. Vide *Purpurati*.

PORPHYROGENITUS, in *purpura*, patre Imperatore genitus, Græcis πορφυρογέννητος. Luitprandus in Legatione: *Inaudita res est, ut Porphyrogenita, hoc est in purpura nati filia, in purpura nata, gentibus misceatur*. Infra: *Sed Christopherus, aiunt, non Porphyrogenitus fuit*. Vide quæ de hac voce adnotamus ad Alexiadem, & infra in *Purpurati*.

¶ PORPOINCTUM, Porpoinium. Vide *Perpunctum*.

¶ PORPORATUS, pro *Purpuratus*, Moneta Imperatorum Byzantinorum, in Hist. Belli sacri apud Mabill. to. 1. Mus. Ital. pag. 164. *Et vendebant, Sarraceni scilicet, asini onus octo Porporatis, qui appretiati erant viginti denariorum solidi.* Vide infra *Hyperperum*.

¶ PORPORTARE, ut infra *Proportare*. Tabular. S. Florentii an. 1255. *Herbergamentum in quo Breneta .... manere solebat, juxta viam qua ducit gentee ad Dinannum, sicut se Porportat, &c.*

¶ PORPORTUS Feodi, Redituum ejusdem inquisitio & declaratio, qua quomodo se *porportat* feodum, significatur. Charta an. 1276. tom. 2. Chartul. S. Vandreg. pag. 1504. *Vendidimus ... Guillelmo dicto Petit de Condreto unam pechiam terræ sitam in parrochia S. Martini de Cruciola ... pro IIII. lib. Turon. ... tenendam & habendam .... jure hereditario prædicto Guillelmo & heredibus suis de nobis & heredibus nostris secundum Porportum feodi, libere, pacifice.* Alia vernacule scripta an. 1278. ibid. pag. 1471. *De tout en tout delyssié .... ladite terre audit Guillaume & à ses heirs quitemment & empés por deus pensions de rentes de Porport de fié, sauves aydes feax establies en Normandie.*

¶ Proportus, Eadem notione. Charta an. 1263. ex Tabul. Fiscamn. *Ad tenendum de me & de meis heredibus per Proportum feodi quod ipsi & heredes sui reddent mihi & meis heredibus .... & ego & heredes mei tenentur dictis G. N. & heredibus eorumdem prædictas tres acras terre per Proportum feodi & per prædictum redditum contra omnes bona fide garantizare.*

¶ PORPORUS. Chron. Tarvisin. apud Murator. tom. 19. col. 765. *Portum autem Occidentis arctaverunt Porporis & immensa lapidum strue sub aquis latentium, & taliter quod illac nisi Liburna sive Fasela poterant navigare.*

¶ PORPREHENDERE, Continere, Gall. *Comprendre*. Charta Reinoldi Abb. S. Crispini Suession. an. 1212. *Concessimus ... arcam molendini de Varennesusque ad Axonam, sicut molendinum antiquitus Porprehendere poterat.*

PORPRENDERE, Invadere, aliquid sua auctoritate capere. Ovidius:

> .... *Prendique & prendere temans.*

Præceptum Caroli M. pro Hispanis an. 812. *Erema loca sibi ad laboricandum Perpriserunt, & laboratas habere videntur, &c.* [*Propriserunt* editum tom. 1. novæ Hist. Occitan. inter Instrum. col. 36.] *Perprendre, qui est prendre de propre autorite terres communes*, in Consuetudine Aquensi tit. 9. capp. 1. & 18. ubi actio ipsa porprendendi, *Perprise*, & *porprison* dicitur. Le Roman de *Garin*:

> *Vist de paiens mult grant ost aunée,*
> *Soissante mil en a premiers esmée,*
> *Par quatre sens ont Perprins la valée.*

[Le Roman de *Vacce* MS.

> *Donc ont Perpris Meullent & toute la contrée.*

Ibidem:

> *Le païs a destruit & Porpris & gasté.*]

Proprendere, Eadem notione. Capitula ad Legem Bajwar. tit. 2. §. 12. *Nullus præsumat alterius res Proprendere*. Lex Ripuar. tit. 75. *Si quis caballum, hominem, vel quamlibet rem in via Propriserit. Res proprisa*, in Capitul. Caroli Mag. lib. 5. cap. 140. Chartæ Parensales cap. 12. *Eo quod terram suam de suo manso malo ordine nunquam Proprisisset, nec post se nunquam retinuerit.* Capitula Caroli Calvi tit. 45. cap. 8. *Quia potest fieri, ut aliquis de fisco regio, vel de rebus Ecclesiæ aliquid Proprendat, aut per fraudem obtineat.* [Adde Appendicem Marculfi form. 33. & Formulam 12. inter Bignonianas.]

¶ Porprensio, Invasio, usurpatio. Tabular. S. Albini Andegav. *Hæ sunt Porprensiones & mala consuetudines quas Reginaldus Thesaurarius misit in curtem S. Albini de Mairono.*

Proprisæ Res, Invasæ, usurpatæ, in Capitul. 4. an. 806. cap. 6. in lib. 6. Capitul. cap. 251. & in Capit. ad Leg. Bajwar. cap. 12, Charta Alamannica Goldasti 99. *Proclamavit, eo quod in contradutum suum mansum ei tollutum fuisset, quod ei advenit à parte uxoris suæ simul & Flaviano, & Propresum fuisset, & legibus suum esse deberet, &c.* Ubi perperam Goldastus in *proprie suum* emendat.

Purprisus. Synodus Tricassina an. 878. *Si aliquis nostrorum fidelium de regno patris sui ex hoc aliquid Purprisum habet, jussu nostro illud dimittat.* Adde Aimoin. lib. 5. cap. 38. Charta Gallica apud Henricum de Knyghton pag. 2547. *Et ensi chivachent à force & armes, Purpenam real pouare, &c.* id est, sic equitant cum viribus & armis, usurpata auctoritate regia. Mox: *Par vostre real pouare quo vos avez Purpris sur nostre Seigneur le Roi, &c.*

Purprestura, ipsa actio *porprindendi*. Vox Fori Anglici. [Liber niger Scaccarii pag. 249. *De Purprestura marisci, qui numquam antea lucratus fuit.*] Glanvilla lib. 9. cap. 11. *Dicitur autem Purprestura vel proprestura, proprie quando aliquid super Dominum*

regem injuste occupatur, ut in dominicis Regiis, vel in viis publicis obstructis, vel in aquis publicis traversis à recto cursu: vel quando aliquis in civitate super regiam plateam aliquid ædificando occupaverit, & generaliter quoties aliquid fit ad nocumentum regii tenementi, vel regiæ viæ, vel civitatis, placitum inde ad coronam Domini Regis pertinet. Mox innuitur *Purprestura* tres esse species, primam contra Regem, alteram contra dominum capitalem, tertiam contra vicinum, vel non dominum. Adde Regiam Majestat. lib. 1. cap. 5. §. 4. lib. 2. cap. 74.

De Purpresturis contra Regem, ita Gervasius Tilleberiensis lib. 2. cap. de Excidentibus & occupatis apud Spelman. *Fit interdum per negligentiam Vicecomitum, vel ejus ministrorum, vel etiam per continuatam in longa tempora bellicam tempestatem, ut habitantes prope fundos, qui Coronæ annominantur, aliquam eorum sibi portionem usurpent, & suis possessionibus adscribant. Cum autem perlustrantes judices per sacramentum legitimorum virorum hæc deprehenderint, seorsim à firma Comitatus appretiantur, & Vicecomiti traduntur, ut de eisdem seorsim respondeant*, & hæc dicimus *Purpresturas*, vel occupata. Agunt etiam de iisdem contra Regem *purpresturis* Statutum de Bigamis ann. 4. Edw. 1. cap. 4. Math. Paris pag. 180. in Additament. pag. 100. 101. Fleta lib. 1. cap. 20. §. 18. 107. lib. 2. cap. 41. §. 2. 3. Brittonus pag. 28. 29. &c.

Purpresturam contra dominum capitalem facere dicitur is, cum id de quo erga dominum tenetur, non facit, vel ejus juribus derogat. Unde in *purpresturam* feudum vel ejus fructus cadunt, cum vasallus intra statos ac lege definitos dies feudum ab eo non recipit seu *relevat*, quod in *purpret*, vel *purpert* cadere vocant Consuetudo municipalis Vitriacensis, art. 29. 41. 54. & Remensis, art. 99. & 100. ubi perperam quidam emendant ac restituunt *pure perte*. Nam *purpret* idem valet ac *confiscato*, vel *commissum*, quomodo *purprestura* usurpatur in veteribus Tabulis, in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 1025. apud W. Thorn pag. 1936. &c.

Purprestura contra vicinum, aut nondominum. Tabular. Fiscanense fol. 81. *Et de Purprestura quam bercarius Abbatis purprehendit super prædictum Heliam.* Vide Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 848. tom. 2. pag. 1021. Willelmum Thorn an. 1285. & pag. 2023.

PORPRISUM, Possessio, vel locus sepibus, muris, aut vallis conclusus: *Pourpris*, in Consuetud. Britan. art. 175. Silvanectensi art. 129. &c. *Pourprinse*, in Turonensi, art. 260. 295. quantum loci quis *porprisit*, usurpavit. [Tabul. SS. Trinit. Cadom. fol. 84. *Vendiderunt unam masuram cum toto Porprise.*]

¶ PORPRISA, Ambitus. Charta Theobaldi Comit. Blesensis an. 1186. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 627. *Dedi & concessi in perpetuum monachis ejusdem Ecclesiæ* (S. Launomari) ... *quantum opus eis fuerit ad reparationem Ecclesiæ & domorum in tota Porprisa abbatiæ. Proprisa* edidit Mabill. sæc. 4. Bened. part. 2. pag. 249.

PROPRISAGIUM, Idem quod *Porprisum*. Charta Radulfi Abbatis Fiscanensis an. 1213. in Tabular. Fisc. f. 31. *Masuram terræ cum terra & Porprisagio ibi pertinente .... dederunt.*

¶ PROPRISAGIUM, in Charta an. 1261. tom. 2. Chartul. S. Vandreg. pag. 1427. *Duos solidos Turon. sitos supra quadam domo, cum Proprisagio dictæ domus, &c.*

¶ PORPRESIUM, Eodem intellectu, in Cod. censuali Castell. Dombens. an. 1463. *Super duabus partibus chappæ unius domus & totius unius grangiæ, nec non Porpresii in qua ipsa chappa & grangia situantur.* Ibidem: *Super chappa & chasse & Porpresio, ubi dicta chappa & chassum situantur.*

¶ PORPRISIA, Eodem significatu. Charta ann. 1228. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 123. *Concessit ad usum pauperum in puram & perpetuam eleemosinam domum cum tota Porprisia quietam & liberam ab omnibus.* Tabul. Eccl. Autiss. an. 1241. *Inter alia loca civitatis domum quandam dictorum Decani & Capituli cum Porprisia, &c.* Necrolog. ejusd. Eccl. an. circ. 1270. exaratum ad 19. Novembris: *Obitus Raaudi subdiaconi & canonici. LX. sol. super domum & Porprisiam contiguam capellæ S. Stephani PP. & Mart. Porprisson*, in Tabul. S. Sulpitii Bituric.

PORPRISIUM. [Charta an. 1218. in Hist. Castilion. pag. 39. *Excepta domo sua de Calloé & Porprisio ejusdem domus, sicut infra murum hodie continetur, &c.* Alia an. 1230. in Hist. Monmorenc. pag. 408. *Diceret se jus habere in domo & Porprisio B. Dionysii, &c.*] Occurrit præterea in Charta an. 1213. in Hist. Monasterii S. Mariæ Suession. pag. 446. [apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1138. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 144. tom. 4. Hist. Harcur. num. 2161. tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. pag. 543. & alibi passim.]

¶ PROPRIZIA, in Charta an. circ. 1220. in Tabul. Floriac. *Concessimus totum hebergagium suum sicut se comportat cum Proprisia sua, scilicet cum virgulto & fossatis.* Adde Chartam Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1303. tom. 3. novæ Gall. Christ. inter Instr. col. 387.

¶ PROPRISIUM. Charta an. 1220. tom. 1. Chartul. S. Vandreg. pag. 193. *Cum terra & Proprisio eidem masuræ pertinenti.* Charta Curiæ Suession. an. 1261. *Cum duabus partibus totius Proprisii & omnium appendiciorum dictæ domus.* Tabul. S. Medardi Suession. an. 1272. *Noverint quod Symon domum suam de burgo Axona cum toto ejusdem domus Proprisio nobis eleemosinaverit.* Adde Hist. Monast. S. Germani Paris. inter Instrum. pag. 67.

¶ PROPRESIUM, in Terragio Bellijoc. *Super domibus, stabulis & Propresio, tertia parte molendini, &c.*

¶ POURPRISIUM, POURPRISUM. Charta ann. 1239. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feud. pag. 855. *Et quod possumus facere circa Pourprisium nostrum ibidem unum fossatum 12. pedum in latitudine.* Litteræ an. 1293. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 205. *Quoddam manerium sive Pourprisium suum extra muros Parisienses.* Occurrit rursum in Charta an. 1313. apud eumd. tom. 2. Hist. Britan. col. 468. *Assignaverunt xx. sol. alborum supra domum, curtile & totum Pourprisum Ægidii*, in Chron. Bonæ Spei pag. 268.

PROPRESA. Charta Philippi Regis Franc. an. 1271. in 30. Regesto Chartophylacii Regii cap. 220. *Ponatur in margine paludis alius terminus inter paludem & Propresam.*

¶ PROPRISUS, in Præcepto Ludovici Imper. an. 835. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 94.

¶ POURPRISURA, ut *Porprisum*. Charta an. 1293. in Chartul. Domus Dei Pontisar. *Cum Pourprisura eidem domui adjacente. Pourprisia*, in alia an. 1225. ibid. Le Roman d'*Athis* MS.

Hors la ville a tel Pourprissure,
Trois grans lieues la place endure.

¶ PURPRISORA. Tabul. Latiniac. an. 1195. *Concessi in eleemosinam Abbati & Conventui S. Petri Latin.*

gniacensis .... locum capella cum Purprisura adjacente.

¶ PORPRESTURA. Tabul. SS. Trinit. Cadomens. fol. 43. *Et postea istas cepit Porpresturas de dominio, &c.* Occurrit rursum p. 63. Polyptychus Fiscamn. an. 1235. *Dominus Radulphus de Argentiis tenet unum masagium.... unde reddit.... sex denarios de Porprestura.*

¶ PORPRISTURA. Charta an. 2223. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 73. *Reddidit etiam eis omnes Porpristuras, de quibus inter eos discordia & calumnia erat.*

PORPRESTURA, Idem quod *Porprisa*, Ambitus. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 139. *Dedi... totum pratum meum.... liberum & quietum ab omni servitio, & Purpresturam gardini sui.* [Adde Chartam an. 1299. apud Rymer. tom. 2. pag. 855.]

¶ PROPRESTURA, Eodem significatu, in Polyptycho Fiscamn. an. 1235. *Willelmus filius Nicolai tenet novem masagia, unde reddit IV. solidos & dimidium, & de Propresturа muri duos capones.*

PURPRISUS. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 106. *Donavi eis meum Purprisum de Kirkam, & domos meas, &c.*

¶ PORPRISUS & PROPRISUS, Muris vel sepibus cinctus, conclusus. Præceptum Ludovici Imper. an. 835. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 95. *Et de Porprisa silva jornales octo, & aliam communem silvam non Proprisam.*

¶ PORQUERIUS, Porcorum custos, suarius, *Porcher*, Provincialibus *Pourquié*. Charta an. 1442. ex Schedis Præs. de *Mazaugues*: *Possint eligere, ordinare & constituere æstimatores, sive communes bannerios, & etiam Porquerios communes.* Vide *Porcarius*.

¶ PORQUETUS, Porcellus, junior porcus, Provincialibus *Pourquet*. Tabul. S. Victoris Massil. *Quod teneantur & debeant decimam Porquetorum. Pro singulo Porqueto minore unius anni*, in Transact. an. 1501. ex Schedis Præs. de *Mazaugues*.

¶ PORQUS, pro Porcus, in Charta an. 1403. inter Schedas ejusdem Præsidis.

¶ PORRATA, ut mox *Porrecta*. Consuet. MSS. Solemniac. *In festo Cathedræ S. Petri cornacas, sepias & anguillas cum Porrata*. Ibidem: *In festo sancti Eligii sepias & rofolos & anguillas cum Porris.* Rursum: *In festo SS. Crispini & Crispiniani martyrum, Porratam.* Vide *Poirata*.

PORRECTA, Jusculum ex porris confectum. Gall. *Porrée*. Miracula S. Galterii Abbatis Pontisarensis num. 15. *Qui insufflans in faciem ejus, dixit, Hoc modo Porrectam tuam calidam sufflando refrigerabo.* [Vide *Porrata*.]

¶ PORRECTURA, Altitudo, in Gasp. Barthii Gloss. ex Baldrici Hist. Palæst. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 199.

¶ PORRELAGIUM, f. pro *Porcellagium*. Charta Philippi II. Reg. Franc. an. 1170. apud Perardum in Burgundicis pag. 244. *Et in universa terra ejus non habet callium vel Porrelagium, &c.*

¶ PORRESTARIUM, pro *Potestativum*, dominium, in Charta Attonis Vicecom. an. 942. apud Stephanot. to. 1. Antiquit. Bened. Occitan. MSS. pag. 500. *Concedo.... totum alodum & totum Porrestarium de villa & de omni parochia S. Salvatoris de Brueta.* Infra: *Concedo... totum allodium, & totam Potestatem & dominium de prædicto honore de Brueta.*

¶ PORRETA. Vide *Perrata*.

PORRETANI, Gilleberti Porretani Episcopi Pictavensis sectatores, de quo Otto Frisingensis lib. de Gestis Frider. cap. 46. 47. & alii apud Baron. an. 1147. Bellium & Sammarthanos. Ebrardus Bethuniensis contra Valdenses, c. 1. p. 49. *Non sumus Nominales in hoc, sed potius Porretani.* De Gilberto, Alanus de Insulis l. 4. Anticlaudiani p. 50.

Illic castra tenet, & eadem miles in arce
Gilbertus falsi fallacis transfilit artem.

Vide Metalogicum Joannis Sarisber. lib. 2. c. 17.

¶ PORRIGIUM, *πίτυρον, ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ ῥυπαρία*, in Gloss. Lat. Græc. *Porrigo*, apud Nonium cap. 2. 701. Horat. lib. 2. Sat. 3. 126. & Juvenal. Sat. 2. 79. *Porrigo, teigne, rasche, roigne*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

¶ PORRUS, Verruca, Gall. *Porreau*. Acta S. Francisci de Paula tom. 1. April. pag. 138. *Cujus manus erant plenæ Porris & fere ex eis consumptæ. Erant porri isti ad instar ulcerum.*

PORTÆ, Angustiæ itinerum, quas Hispani *Portus* vocant: *τὰ στενὰ, πύλαι*, Græcis scriptoribus; *Clausura*, Latinis recentioribus. Jornandes de rebus Geticis: *Nam locatum recisur*, (mons) *qua disrupto jugo vallis hiatu patescit, nunc Caspias Portas, nunc Armenias, nunc Cilicas, vel secundum locum qualis fuerit, facit, vix tamen plaustro meabilis, lateribus in altitudinem utrimque directis, qui pro gentium varietate diverso vocabulo nuncupantur.* Otto Frisingensis lib. 1. de Gest. Frider. c. 32. *Igitur Rex ad Portam Mesiam 70. pugnatorum millia vel amplius habens, erupit, in campoque inter Portam præfatam, & fluvium Lithale..... castra posuit. Porta S. Basilii*, in Expeditione Asiatica Friderici I. Imp. pag. 64. *Porta Hispania*, apud Rogerum Hovedenum pag. 560. quæ vulgo *Portus* aliis Scriptoribus dicuntur. *Porta Russiæ*, apud Rogerium de Destruct. Hungariæ cap. 14. Ita *Portas* usurpant præterea Albertus Aquensis lib. 1. c. 8. lib. 3. cap. 5. lib. 10. c. 38. Raimundus Montanerius c. 207. & alii.

PORTA, Teloneum quod ad portam exigitur, *Portaticum*. Charta Petri Episcopi Atrebatensis ann. 1194. *Sibi tamen de assensu nostro retinuit in vita sua in parte districti, quæ dicitur strata, exercitum, cavalleriam, talliam, altam justitiam, Portam, & calceiam in porta, &c.* [Charta inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 30. *Denique tunc proclamavi ei leudas quas fraudulenter & violenter, sicut audistis, mihi abstulerat, & Portam & medietatem mensis Octobris de tertio salis.*] Vide *Portaticum*.

☞ Qui ab hac exactione immunes erant, *libertatem habere in porta* dicebantur. Charta ann. 1204. ex Tabul. Episcopat. Massil. *Libertatem quam Rex Jerusalem Balduinus fratribus S. Samuelis ordinis Præmonstrat. dedit in Porta, funda, cathena, pondere & mensura, ut possent emere, vendere & intrare & exire per totum regnum Jerosolimitanum.*

PORTA, Munus ipsum Portarii Monastici, seu quod ad portæ officium pertinet, apud Adalardum in Statutis Corbeiensibus pag. 8. 19. & Hariulfum lib. 3. Chron. Centulensis cap. 19. pag. 516. in privilegio Monasterii Atrebatens. concesso in Conc. Vermeriensi circa an. 866. &c.

PORTA, Tribus vel urbis Regio vocatur apud Mediolanenses & Italos. Sigonius lib. 6. de Regno Italiæ, de Ottone I. *Mediolanensium civium alios in tribubus urbis, quas illi Portas vocabant, & agri pagis, quos Plebes nominabant, Capitaneos instituit.* Vetus Charta apud Camillum Peregrinum in Dissertatione Italica [apud Murator. to. 5. pag. 235. edita,] de notione hujus vocis: *Ut primum Presbyteri Porta Sumtua, & Clerici simul cum Laicis ad Episcopum descenderent.* Liber inscriptus Flos florum: *Isto tempore & per longa tempora ante, Archiepiscopus Mediolani erat Dominus spiritualis & tempo-*

ralis Mediolani, & regebatur civitas per Consules datos per Archiepiscopum, quibus ensem ipse dabat, cum regere inciperet: aliquando per Capitaneos factos per Archiepiscopum in qualibet Porta specialis parentela regebat. Mor addit unicuique *Porta*, sive regioni fuisse vexilla propria, quorum colores & figuras describit. Occurrit non semel in Statutis Mediolanensib. Vide Falconem Benevent. pag. 209. 229. & Ottonem Morenam in Hist. Rerum Laudensium pag. 70. 75. 78. 96. & alibi.

¶ PORTA diversa nonnihil notione, in Ogerii Panis Annal. Genuens. ad an. 1213. apud Murator. tom. 6. col. 405. *Papienses vero audito hoc equitaverunt cum Portis quinque solummodo militum & peditum, &c.* Ubi *porta* pro militum turma videtur accipi.

PORTÆ AUREÆ, dictæ in majoribus civitatibus portæ præcipuæ, per quas solemnes ingressus vel processus fieri solebant, ut Constantinopoli *Porta aurea*, Græcis πυλὴ χρυσῆ, de qua copiose egimus ad Willharduinum num. 129. & in nostra Constantinopoli Christiana: *Romæ* apud Ottonem Frising. lib. 2. de Gest. Frider. cap. 22. & Guntherum lib. 4. Ligurini: *Hierosolymis*, in Gestis Francor. expugn. Hierusalem pag. 572. *Thessalonicæ*, apud Joannem Cameniatam de excidio Thessal. cap. 24. *Ravennæ, &c.* [Eadem notione *Mestre porte* usurpat le Roman *de la Rose* MS.

C'est asavoir que Dangier porte
La clef de la plus mestre Porte.]

PORTA ARGENTEA Basilicæ S. Petri Romæ, apud Anastasium in Sergio II. PP. & Paulum Diac. lib. 4. Chr. Casin.

PORTAS ABSTRAHERE. Libertates concessæ urbi Barcinon. à Petro Rege Arag. an. 1283. *Dominus potest emphyteota abstrahere auctoritate propria Portas, si non solvit ei censum die statuto. Item si non firmat sibi jus, potest abstrahere Portas.*

¶ PORTARUM AMISSIO, Genus pœnæ, qua quis domum suam claudere tenebatur. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1352. tom. 2. Ordinat. pag. 479. *Obediant & obtemperent sub pœna quinque solidorum Turon. domino nostro Regi danda, aut per Amissionem portarum hospitiorum suorum, &c.* Supra: *Ad hoc possint compelli ... captis pignoribus, & clausura eorum hospitiorum.* Quæ loquendi formula apud nos in usu est erga mercatores, quibus mercaturas exercere prohibitum; ii enim tabernam claudere, Gall. *Fermer boutique*, dicuntur.

PORTAS APERTAS *conscribere*, Testamento aut tabulis manumittere. Lex Ripuar. tit. 61. §. 1. *Si quis servum suum libertum fecerit, & civem Romanum, Portasque apertas conscripserit, &c.*

☞ Qua loquendi formula significabatur libertas manumisso data eundi quo vellet. Leg. Willelmi Nothi: *Si quis velit servum suum liberum facere, ... ostendat ei liberas Portas & vias, &c.* Vide *Manumissio*, col. 460.

¶ PORTÆ APERTÆ, in Charta Alaman. 7. sub formul. manumiss. unde hodie *Pasporte* dicimus. Spelman.

PORTÆ ECCLESIARUM *reliquiis Sanctorum consecratæ*, vel *non consecratæ*, in Legibus Longobard. lib. 1. tit. 9. §. 30. in Capitularib. Caroli M. lib. 4. c. 13. [in Capit. 1. Ludovici Pii an. 819. c. 1. & in Can. Isaaci Episcopi Lingon. tit. 2. cap. 2.]

PORTA LEVATURA, Pons sublicius ad portas urbium. Hist. Cortusior. lib. 6. cap. 5. *Qui calata Porta levatura, seu saracenesca, inter utramque partem vivus emansit inclusus.* Lib. 7. cap. 16. *Sed propter Portam civitatis, quæ erat levatura, non fuerunt ausi intrare successive.* Lib. 1. cap. 18. *Calatis suis pontibus levaturis, processit in hostes.*

☞ *Porte coulant*, pro Catarracta, porta pendula, occurrit in Poemate *de la Rose* MS.

Si a bonnes Portes coulans,
Per faire cous de hors dolans,
Es por els prendre & retenir
S'il osoient avant venir.

¶ PORTA PARADISI. S. Wilhel. Constit. Hirsaug. lib. 2. cap. 50. *Si est Papa vel Rex, vel Pater monasterii, qui suscipitur, totus conventus usque ad Portam paradisi progreditur, &c.* Vide *Paradisus* 1.

PORTA POPULOSA, in jure Hungarico domus habens justam integramque familiam. Albert. Molnarus.

¶ PORTA REGIA. Vide *Regia*.

¶ PORTA REGULARIS, Monasterii janua. Litteræ an. 1216. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 519. *Donet præpositus unam sextariam panis siliginei eleemosynario, quam idem eleemosynarius omni die ad Portam regularem distribuat pauperibus & egenis.*

¶ PORTABILIS, Qui potest portari, Gall. *Supportable.* Sidonius lib. 8. Epist. 11. *Difficilis aditu, cum facilis inspectu: & portandus quidem, sed Portabilis.* S. August. Epist. 34. ad Paullinum: *Onus tolerabilius & Portabilius.*

¶ PORTACIA, ἀνδράχνη, in Gloss. Lat. Græc. Cod. Sangerm. *Portacla*, ἀνδράχνη, εἶδος λαχάνου.

¶ PORTAGIARIUS. Vide *Portaticum*.

1. PORTAGIUM, Delatio vel portatio rei alicujus, in Statutis Gildæ Scoticæ cap. 44. locum vide in *Requies*. Charta an. 1206. ex Tabulario Ecclesiæ Carnotensis num. 49. *Prædictas autem decimas & campipartem idem Miles & heredes ipsius ad dictam granciam deferre tenebuntur, sed à gravi excussi Portagio remanebunt immunes.*

2. PORTAGIUM, *Portage*, in Regesto peagiorum Bappalmæ, sumitur pro ea præstatione quæ exsolvitur pro mercibus quæ collo *portantur*. Charta Philippi Reg. Franc. an. 1222. ex M. Pastorali Eccl. Paris. *Servitium Portagii novi Episcopi per tres milites episcopatus, &c.* [Ubi de solemni ingressu Episcopi agi videtur, qui militum humeris tum portabatur.]

3. PORTAGIUM, Idem quod *Portarium*, seu præstatio ad urbium portas. Vide *Portaticum*.

¶ 4. PORTAGIUM, Salarium ejus qui urbis portas aperit & claudit. Statuta Communiæ de Montesquivo an. 1306. *Erit autem ipsorum* (Consulum) *officium portas clausuræ dicti castri ... claudere & aperire per se vel per alios ... nullo Portagio vel alio emolumento .... inde petendo.*

¶ 5. PORTAGIUM, Capacitas, Gall. *Port, portée d'un vaisseau*, quantum navis continere & vehere potest. Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1406. apud Rymer. tom. 8. col. 439. *Nec non naves & naviculas guerrinas necessarias, cujuscumque Portagii fuerint, quotiens necesse fuerit congregandi, &c.*

PORTALE, Porta. Nostri *Portail*, vel *portal* vocant portam ampliorem, decumanam, cujusmodi sunt urbium. [Charta Ludovici VII. Reg. Franc. ano. 1173. *Concedimus etiam .... licentiam* (burgum) *claudendi muris & vallis atque Portalibus.*] Charta Joannis Episcopi Magalonensis ann. 1238. *Item concedimus vobis Portale Montispessulani & anteportale, & claves ipsorum, ut libere vos & vestri introeatis & exeatis de nocte & de die, & intromittatis illos quos videbitis intromittendos, & utamini ipsis Portali & anteportali, & clavibus ad voluntatem vestram.* Alia an. 1262. *Liceat etiam eidem Episcopo* (Magalonensi)

in parte sua juxta domum suam murum villæ aperire, & ibi Portale facere ..... cujus claves illi custodiant. [Instrum. an. 1347. tom. 1. Hist. Dalph. pag. 66. *Item injunxerunt dicto cellarerio, quod mucetam quæ est super Portale de Burgo dicti burgi de Monte faciat præparari.* Charta an. 1358. ex Schedis Cl. V. *Lancelot: Volens quod specialiter per Portalia dicti loci in dicto loco nullum periculum possit in aliquo evenire, claves omnium Portalium dicti loci, videlicet Portalis de Teuleria,... restituit... Sic quod dicta Portalia claudant in occasu solis, & ea aperiant in ortu solis.*] Occurrit in alia Petri Episcopi Massiliensis an. 1163. apud Sammarthanos, [in Annal. Genuens. Barthol. apud Murator. to. 6. col. 447. in Statut. Massil. lib. 5. c. 11. & in Hist. Eccl. Meld. tom. 2. p. 286.] Charta an. 1427. apud Thomasserium in Consuet. Bituric. p. 128. *Lesdit Bourgeois seront tenus de garder la porte ou Portail de ladite ville, & y faire le reguet par nuit, &c.* [Le Roman *de la Rose* MS.

Et si y a quatre Portaus
Dont le murs est espés & haus.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Dos mois tot plein & entiers
Avoient Grieu sis as Portax
Que n'en estoit eissu vassalx;
Priant ni leissoit portes ovrir,
Qui les attendoit avenir.]

¶ PORTALE, Vestibulum, atrium. Acta SS. Junii to. 2. pag. 61. de SS. Quatuor Mart. Gerund. *Cum magno timore intus Portale intravit, & ipsum portale jussit cum lapidibus & calce claudi.* Adde Processum de B. Petro Luxemb. tom. 1. Julii pag. 566. Pro vestibulo domus, seu porta ejusdem ampliore in Litteris an. 1376. apud Knippenberg. Hist. Eccl. Ducatus Geldriæ pag. 104. *Assignaverunt .... totam aream. ... cum muro ipsam includente, cum capella, cum hospitali, cum Porta ac domo sua .... excepto tamen quod domum cum Portali in ipsa sitam area..... dom. Wernerus reservavit.* Transactio an. 1233. ex Schedis Præsid. de *Mazaugues: Ut quoties justa necessaria fuerit ... ad ædificandum vel reficiendum domos suas, vel Portalia, vel clausuras, &c.*

¶ PORTALIS CAPELLA, Quæ ad portam monasterii sita. Instrum. an. 1290. apud Stephanot. to. 13. Fragm. Hist. MSS. pag. 459. *Missam ibidem in capella Portalis, seu de porta audivit, prædicavit, indulgentiam dedit, &c.*

¶ PORTALGUERIUM, dimin. à *Portale*, minor porta, Massiliensibus *Portalet.* Statuta Massiliens. lib. 5. cap. 37. *Inhibentes firmiter ne aliquis Massilia præsumat ædificare, vel bastire à via illa publica, per quam itur ab Ecclesia S. M. de paradiso apud S. Victorem usque ad Portalguerium matus versus portum.*

¶ PORTALIS, Qui portæ urbis curam habet, ut videtur D. *Secousse.* Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1355. tom. 4. Ordinat. pag. 340. *Tenore præsentium mandantes, ut dictos consules consulatum, domum, sive domos, Portales, clarumque* (claviumque) *detentores manuteneant.* Potest tamen & de portis amplioribus intelligi, ut supra *Portale.*

1. PORTALLUM, in Tabulario Ecclesiæ Brivatensis sub an. 1253. 1256. Domuncula.

¶ 2. PORTALLUM, Idem quod *Portale*, nostris *Portail.* Ordinat. Johannis Reg. Franc. an. 1356. tom. 3. Ordinat. pag. 62. *Pro .... ædificatione seu reparatione murorum, turrium, Portallorum, fossatorum, &c.* Adde tom. 4. pag. 324.

¶ PORTALLUM, Vestibulum, atrium, Gall. *Parvis.* Charta ann. 1195. inter Instr. tom. 1. novæ Gall. Christ. pag. 51. col. 2. *Portalis usus quod est inter ecclesiam S. Stephani & hospitale pauperum, communis civibus & burgensibus: ita ut sine contrarietate tempore pacis, eorum omnibus pateat aditus.*

¶ PORTAMENTUM, vox Italica, Actio, agendi ratio, nostris *Comportement.* Bartholomæi Annal. Genuens. ad ann. 1238. apud Murator. tom. 6. col. 479. *Ad preces communis Januæ* (Papa) *subtraxit ecclesiam Nauli episcopo Savonæ, & citavit Episcopum Albinganensem, pro malo Portamento quod ipse fecerat pro Communi Januæ in negotiis Ripariæ ad curiam suam.* Vide *Portare* 1.

¶ PORTAMENTUM ARMORUM. Charta Gallica an. 1313. apud Rymer. tom. 3. pag. 447. inscribitur: *De prærogativa Regis super Portamento armorum.* Vide *Portatio.*

¶ PORTANAGIUM, ut *Portaticum.* Vide in hac voce.

PORTANARIUS, PORTENARIUS, Idem qui *Portarius*, Janitor: sic de hoc officio Monastico usurpat Eckehardus de Casibus S. Galli cap. 10. pag. 82. *Nam cum Portanarius esset, de voluntate ipsius, ipsa cum eo pridie secreta condixerat.* Levoldus Northovius in Chronico Markano pag. 15. *Qui postmodum castri de Altena Portenarius fuit.* Adde Goldastum tom. 2. Rerum Alemannic. pag. 189. in margine. *Portinaio* eadem notione dicunt Itali. Jacobus Passavantius: *Venne alla porta del munistero, & domando il Portinaio.*

¶ PORTONARIUS, Portæ custos, *Portarius.* Statuta Vercell. lib. 1. fol. 6. v°. *Teneantur potestas & rectores .... tenere portam & ostia & domus habitationis suæ aperta à mane usque in sero, ita quod possit ad ipsum accessus haberi, & volentes ei loqui, audire, & nocte tenere & habere Portonarium qui pulsantibus aperiat.* Ibid. lib. 5. fol. 123. v°. *Item quod omnia inventa portari sine licentia vel bulleta dicti domini judicis auferantur per Portonarios portarum civitatis Vercellarum & teneantur consignari judici ea die vel sequenti, sub pœna solid. xx. Pap. pro quolibet Portonario vel custode.*

¶ PORTENARIUS, Dignitas in Ecclesia Coloniensi, cui portarum ecclesiæ & chori cura demandata erat. Codex MS. quotidianarum distribut. Capit. Colon. ex Bibl. Atrebat. *Octo officiis scilicet decano majori, subdecano, choriepiscopo, scholastico, cellerario, cantori, Portenario majori, Portenario minori, cuilibet ipsorum datur una carrata vini.*

☞ Obtinuit etiam hæc dignitas in Ecclesia Fuldensi, ut constat ex Charta Berthoi II. ejusdem loci Abbatis: *Cum dilectus noster Berthous decanus & Portenarius ecclesiæ nostræ majoris consideraret bona, &c.*

PORTUNARIUS, pro Janitore, non pro eo qui *portorium* exigit, ut vult Lindenbrogius, videtur usurpari in Lege Longob. l. 1. tit. 25. §. 14. 15. 16. 17. ubi agitur de *Portunario qui mancipium transposuerit*, quod scilicet ejus custodiæ commendatum erat, quod verba §. 17. satis declarant: *Quia postquam cognovit quod fugax erat, si eum tenere non potuerit, mox innotescere aut antecurrere debuit.* Et §. 16. *Portitor* appellatur: ubi Edictum Rotharis Regis tit. 20. 21. 22. habet *Portenarius.*

☞ Litem dirimere videtur doctiss. Murator. tom. 1. part. 2. pag. 38. ex Leg. Rotharis Reg. tit. 270. qui ex Codice Ambros. ita inscribitur: *De Portinario, qui super flumina portum custodit. Si quis Portunarium pulsaverit, quod fugacem hominem transivisset, & Portunarius negaverit, ita decernimus, ut præbeat sacramentum solus, quod ad conscientiam ipsius non pervenisset, quod fugitivum hominem aut furem transposuisset, & sit absolutus à culpa.* Qui vero nesciat janitor eum esse furem vel fugitivum, qui ejus cu-

ſtodiæ commendatur? Præterea de fure hic ſermo eſt qui extra provinciam cum furto aufugere tentat. *Portunarius* itaque eo loci cum Muratorio intelligendus Nauta, ſive cuſtos navis, per quam viatores ad ulteriorem fluminis ripam tranſmittuntur. Hujuſmodi navigia *Portus* & *Portora* appellantur etiamnum apud Italos, quorum nautas *Portinarios* vocant, eodem teſte. Vide *Pontones*.

¶ PORTANELLUM, Portula, oſtiolum. Epiſtola Petri Archiep. Narbon. an. 1348. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1396. *Modicum Portanellum portarum dictæ ecclesiæ pro nobis aperiri fecerunt, per quod vix & cum difficultate ac preſſura intrare potuimus eccleſiam.*

¶ PORTAPAZ, vox Hiſpanica, noſtris *Porte paix*, Inſtrumentum quod inter Miſſarum ſolemnia oſculandum defertur. Concil. Limanum an. 1591. inter Hiſp. tom. 4. pag. 659. *Nec pro Regibus, neque gubernatoribus ſæcularibus, nec aliis perſonis ſæcularibus... detur* (pax) *per patenam, ſed per tabellam, vulgo Portapaz.* Vide *Pax* col. 299.

¶ PORTARATICUM. Vide *Portaticum*.

1. PORTARE. Auctor Hiſt. Miſcellæ hæc Theophanis, τῷ ϛρατηγήσαντι καλῶς, ſic reddidit, *qui ſe bene Portaverat*. Phraſis Gall. *Qui s'étoit bien comporté*. [Regimina Paduæ ad ann. 1325. apud Murator. tom. 8. col. 438. *Et dictus Poteſtas cum capitaneo Theutonicorum, male ſe Portabant inter partes.* Vide *Portamentum*.]

¶ 2. PORTARE, Ponere, dirigere, in lib. 3. de Imit. Chriſti cap. 4. num. 4. *Quidam Portant ſuam devotionem ſolum in libris, quidam in imaginibus, &c.* Eadem notione *Porter* uſurpant Galli.

¶ 3. PORTARE, Aſportare, auferre, Gall. *Emporter*. Tabul. S. Albini Andegav. *Occiderunt anſeres hominum S. Albini & Portaverunt, & ſui homines intraverunt per violentiam in vineas monachorum, & vinitorem verberaverunt & racemos Portaverunt.*

¶ 4. PORTARE, Ferre, ſuſtinere: dicitur de oneribus & impenſis, quibus aliquis obnoxius eſt. Capitul. gener. S. Pontii Thomer. an. 1362. inter Inſtr. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 92. *Quæ omnia onera transferentur & ſupportabuntur ad & per prioratum & per dictum priorem S. Criſpini, cum aliis etiam oneribus prædictum prioratum S. Criſpini Portare ſolitum conſentiant.* Infra: *Pro aliis oneribus prædictis & aliis utriuſque conſuetis ſuportare, &c.*

¶ 5. PORTARE SE, Se habere, Gall. *Se comporter*. Charta Richardi Regis Angliæ ann. 1195. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feud. pag. XIV. *Et ex illa mera, ſicut ſe Portabit, uſque in Secanam, &c.* Vide *Proportare*.

¶ PORTARE AD COLLUM, De minutis inſtitoribus dicitur, qui ſune ad collum ſuſpenſo merces ſuas præferunt. Teloneum Epiſcupat. Autiſſ. *De illis qui portant ad collum. Omnes qui Portant ad collum ſunt immunes de ob. Sabbati.*

¶ PORTARE AD POIS, ibidem, dici videntur doſſuarii propolæ, qui merces ſuas in dorſu circumferunt: *De illis qui Portant ad poiz. Omnes de villa Portantes ad poiz debent XVIII. den.*

¶ PORTARE FIDELITATEM, Fide adverſus aliquem teneri, conſtringi. Charta inter Inſtr. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 29. *Qui homo erat ecclesiæ, & meus, & fidelitatem Portare mihi debebat, & veritatem dicere.*

¶ PORTARE TABULAS prohibitum in plerisque Regum noſtrorum Edictis quæ ad rem monetalem ſpectant. Litteræ Philippi VI. an. 1347. tom. 2. Ordinat. pag. 265. *Que nul billoneur .... ne s'entremette de billonner en boſtel, ne dehors, ... ni de Porter tablete par tout noſtredit royaume.* Quibus verbis vetitum exiſtimo ne quis auri vel argenti tabulas ſeu laminas, Gallice *Lingots*, deferat. Vide *Tabula* 6.

¶ PORTARIA. Vide *Portarium* & *Portarius*.

¶ PORTARITIA TROYA, Sus feta, Gall. *Truye pleine*. Statuta Aſtenſ. Collat. 11. cap. 64. f. 32. v°. *Quod aliqua perſona non audeat vel præſumat tenere in civitate Aſtenſi aliquam troyam Portaritiam, &c.*

PORTARIUM, Portorium, ac tributum, quod ad portas civitatum exſolvitur. Gloſſ. Gr. Lat. Τέλος πυλῶν, *Portarium*. [Charta Matthæi de Pariniaco apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 698. *Hoc eſt, medietatem de Portario, quod eſt apud portam novam Biturricæ urbis, tam de exeuntibus, quam de egredientibus.* Vide alia notione in *Portus* 1.]

PORTARIA, Eadem notione. Pancharta nigra ſancti Martini Turonenſis apud Sammarthanos in Epiſcopis Pariſienſ. *Reddidit Canonicis S. Martini Portariam quamdam pro anima genitoris Roberti, &c.* Vide *Portaticum*.

PORTARIUS, Officium Monaſticum, qui Portæ Monaſterii curam habet, *Oſtiarius* dictus Vigilio Diacono in Regula Orientali cap. 26. S. Benedicto in Regula cap. 66. *Janitor*, S. Iſiduro in Regula cap. 19. & in Regula Magiſtri cap. 95. Illud viris ætate maturis, & vitæ inculpatæ ut plurimum committebatur: uti præcipitur in Novella Juſtiniani 133. cap. 1. adeo ut inter potiora Monaſterii munia haberetur, interdumque in Abbates eligerentur portarii, ut eſt in Chronico Monaſterii de Funtanis cap. 10. Ad id tamen ſufficere *ſapientem & honeſtum famulum* contendebant Cluniacenſes, ut eſt apud Petrum Venerab. lib. 1. Epiſt. 28. pag. 659. 674. De hocce officio, & ejus muniis agunt iidem Vigilius, S. Benedictus, S. Iſidorus, & Regula Magiſtri locis laudatis, Regula Canonicorum ex Concilio Aquiſgranenſi cap. 143. Adelardus in Statutis Corbeienſibus lib. 1. cap. 4. Chrodegangus in Regula Canonicorum cap. 11. Statuta Ordin. Præmunſtrat. diſt. 2. cap. 17. &c. quibus adde Vitam S. Pachomii num. 19. Formulas 47. & 48. ex Baluzianis, Itinerarium S. Wilibaldi num. 25. Scylitzem in Iſaacio Comneno, Chartas Alamannicas Goldaſti cap. 16. 18. 25. 66. 78. Browerum lib. 2. Antiq. Fuld. pag. 138. Odoricum Rainaldum an. 1289. num. 29. &c. *Portarius*, & *Subportarius*, in libro Uſuum Ordinis Ciſtercienſis cap. 84.

¶ PORTERIUS, Eadem notione. Charta an. 1344. in Tabul. S. Victoris Maſſil. *Reſiduis autem ſervitoribus meis, ... & Porterio ſatisfactum eſt pro quolibet menſe.* Occurrit præterea in Charta Humberti II. an. 1348. inter Ordinat. Reg. Fr. to. 3. p. 274.

PORTARIUS PAUPERUM, in Monaſteriis, portæ ſcilicet ad quam pulſabant pauperes eleemoſynam petentes. Tabularium Conchenſis Abbat. in Ruthenis Ch. 312. *Benama Cellararius, Adraldus Portarius, Rotgerius Portarius pauperum, &c.*

PORTARIUS EXTERIOR, *ſive curiæ*, ad quod officium deligi jubetur unus de converſis fratribus, probatus moribus, affabilis, &c. in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 15. De ejuſmodi portariis intelligendus auctor Vitæ S. Stephani Abbat. Obaſin. lib. 2. cap. 3. *Porro hic frater quem Procuratorem vel Portarium dicimus, utpote Laicus exteriorum curam habet commiſſam, cuncta neceſſaria à monaſterio deferens, nihil a ſæcularibus petens, niſi quod ipſi ſponte dederint ſive tranſmiſerint.*

PORTARIUS

PORTARIUS CLAUSTRI, ibidem cap. 16. ex conversis pariter fratribus, cujus officium est *introitum claustri observare jugiter, ne quis extraneus ingrediatur, aut intro inspiciat, &c.*

¶ PORTARIA, Officium portarii, in Charta ann. 1523. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 183. *Quæ omnia ut facilius vitari possint, præcipimus in prima porta haberi unum continuum portarium expensis solitis Portariæ.*

¶ PORTERIUS, Officium in Aula Dalphinali. Ordinatio Humberti II. an. 1340. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 396. *Item, ordinamus in dicto hospitio unum esse Porterium peditem deputatum, qui in hospitio comedat & habeat tres florenos auri pro suo salario annuatim. . . . Item, sit diligens ipse Porterius & sollicitus quod statim cum aliquis nobilis aut alius ad ostium venerit, notificet nobis si poterit, vel Magistro nostri hospitii, aut Consiliariis vel Thesaurariis nostris vel cuicumque alio, per quem poterit nobis notificari, vel remedium apponi, in permittendo illos intrare, si deceret.* Vide ibid. pag. 315. ubi pro *Posterii* leg. *Porterii*, ut infra pag. 316. habetur.

PORTARIUS, Dignitas in Aula Regum Portugalliæ. Chartam Dionysii Regis subscribit cum aliis proceribus *Monendus Roderici Portarius Major & Vicemajor domus*, apud Brandaonem tom. 5. Monarch. Lusitan. pag. 308. v°. Vide eumdem lib. 12. cap. 11. ubi videtur idem cum *Ostiario Palatii*, de quo egimus suo loco. Alii sunt

PORTARII, Executores scilicet Regiæ Jurisdictionis, quorum numerus est 12. in Regno Aragon. de quibus multa habet Michaël *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. *Portarii, seu Officiales Prælaterum*, in Concilio Palentino an. 1322. cap. 19. Tertia Curia generalis Catalaniæ sub Jacobo II. Rege Arag. ann. 1311. *Non ponemus nec mittemus pennones vel Porterios, nec alium hominem ratione guidatici in castris Richorum hominum.* Curia generalis Catalaniæ celebrata in villa Montisalbi ab Alfonso Rege Arag. ann. 1333. *Ut executionibus fiendis modus non excedatur, statuimus quod nullus Porterius noster, ... nec aliquis alius faciat, aut facere possit executionem aliquam sine consilio Vicarii Curiæ, vel bajuli, judicis, &c.* Agitur etiam de iis in Curia celebrata an. 1363. in villa Montissoni. *Porter*, apud Raimundum Montanerium in Chron. Reg. Aragon. cap. 217. *Porteros*, in Foris Aragonensib. lib. 1. tit. de Portariis, ubi de eorum officio. Vide *Azemblarius.*

☞ Eadem, aut certe non multum absimili, notione *Portarius* usurpari videtur in Cod. MS. redituum Monast. Corbeiensis: *Omnes generaliter præter liberos debent sex diebus pro singulis mansis ad opus manuale ad fossatum, & debent submoneri à Portariis in templo; qui non solverit, emendat.* Ibidem: *Cum fœna abbatis colligenda fuerint, submonent Portarii, & singula domus debent unum mittere qui colligat.* Rursum, ubi de falsis mensuris: *Ferratura autem mensurarum Portariorum est.* Ita & *Porterius* accipitur in Charta an. 1288. ex Tabul. Auxit. Archiepisc. *Habeant mandatarium qui . . . mandet communia negotia, & Porterium ponent quandocumque eis videbitur.* Neque ab iis alii videntur qui *Pourteriers* vocantur in Charta Johannis D. *de Commercy* an. 1312. quorum præcipuum officium fuit silvas custodire & servare: *En telle maniere encore que ledit Pourterier varderont lesdits boys, c'est à sçavoir qu'il esliurent entre ealx quatre Pouereriers pour estre jurés . . . . qu'il garderont & garderoient bonement & feallement lesdits boys pour les Pourteriers . . . . & ne doivent lesdits Pourteriers rien vendre desdits boys & donner, ny dessarter sans l'octroy desd. Signeurs de Morville.*

¶ PORTARIUS, Portorii exactor. Vide *Portaticum.*

PORTARIA, in Sanctimonialium Monasteriis. Concilium Cabilonense II. cap. 64. *Portaria non eligatur, nisi quæ ætate matura sit, &c.* Regula cujusdam ad Virg. cap. 3. *Portaria seu Ostiaria Monasterii tales esse debent, quæ omnium simul mercedem ædificent, ætate senili, quibus mundus siluit, &c.* Adde Regulam Sanctimonialium ex Synodo Aquisgran. cap. 26.

PORTARIA DOMUS, Ædicula Portarii Monastici. Laurentius Leodiensis in Episcopis Virdunensib. *Clausuram Curiæ, domum Portariam, & lapides Ecclesiæ sculptos, &c.* Vel certe hospitale Monasterii. Bulla Alexandri Papæ pro Monasterio Curbeiensi in Tabul. Episcopat. Ambian. fol. 157. *Hospitali autem vestro, quod Portaria dicitur, decimas à Catholicis ipsius loci Abbatibus & aliis Dei fidelibus rationabiliter concessas auctoritate Apostolica confirmamus.*

PORTARIA, *Portarii*, vel *Ostiarii* Officium Palatinum, de quo Leges Alfonsinæ, seu *Partida*, part. 2. tit. 9. leg. 14. *Porteria en casa del Rey, es muy grand Officio, porende aquellos que este lugar tenuiren, deven ser de buen linaje e leales, e aver en si todas aquellas cosas que diximos de los otros officiales: e sobre todo deven ser muy entendidos: para saber quales han de acoger, e aque sazones: e ha menester que sean de buena palabra, e bien razonados, de manera que los acogieren se tengan por bien recebidos dellos, e alosque non acogieren sepan monstrar razon porque lo fazen: e despues que los ovieren acogidos, deben lo fazer saber al Rey que omes son, u por que vienen, &c.*

PORTATICUM, Idem quod *Valvarum theloneum*, in Speculo Saxonico lib. 2. art. 21. §. 1. Charta Chlodovei III. Regis Franc. apud Mabillonium tom. 4. SS. Ordinis S. Benedicti p. 618. *Nec Portatico, nec pontatico, nec rotatico, nec nullas reddibutionis . . . exactare penitus præsumatis.* Charta Caroli Mag. apud Ughellum in Episcopis Veronensibus: *Ita ut neque navalia telonia quæ ripaticos vocant, atque terrestria, neque in transitibus portarum, vel pontis urbis Veronæ . . . aliquid dare cogatur.* Charta Caroli Calvi apud Beslium in Episcopis Pictaviensibus pag. 28. *Ullum teloneum, aut ripatitum, aut Portaticum, aut pontaticum, aut salutaticum, &c.* Charta Aystulfi Reg. Longobard. an. 753. apud Ughell. tom. 2. pag. 108. *Ut de singulis navibus Portaticum libera vestra exigatis libertate.* Infra: *Atque granum illum quod annue colligitur de Portatico in curte nostra, &c.* Chronicon Benevent. S. Sophiæ: *Et de Portatico ex lignis per singulas portas hujus civitatis.* Charta Radelchisi Ducis Longob. *Concessimus vobis omne illud Portaticum, quod per singulas portas & posterulas hujus civitatis Beneventanæ annualiter dare debetis, &c.* Charta Friderici I. Imp. an. 1158. *Aut in portuum sive navium, aut Portarum transitu passagium accipere, aut in feris teloneum . . . . ab eis extorquere præsumat.* Charta Sancii VII. Regis Navarræ apud *Yepez* tom. 3. pag. 375. *Et præcipio ut nemo accipiat in omni regno meo de censu vestro, nec de pecoribus vestris Portaticum, nec pedagium, nec alios usus.* Adde Chartas alias descriptas à Godefrido Monacho an. 1168. pag. 142. à Doublero pag. 656. 693. 708. 709. 732. 778. Hemereo in Academia Paris. pag. 33. Ughello tom. 4. pag. 794. Catello in Hist. Tolosana pag. 193. 194. in Hist. Occitan. pag. 746. 748. Sandovallio in Episc. Pampilon. pag. 76. Anton. Brandaon. tom. 3. Monarch. Lusitan. fol. 294. v°. Colmaresio in Hist. Segoviensi cap. 15. §. 11. &c.

PORTAGIUM, Eadem notione. [Charta Ludovici VI. Reg. Franc. an. 1136. apud Marten. tom. 1. Amplis. Collect. col. 749. *Portagia quæ de feodo Episcopi cusati tenebant eos accipere prohibebunt.*] Hist. Episc. Autissiod. cap. 63. *Capellanias sacerdotales & perpetuas instituit & fundavit de reditu quem acquisierat in Portagio Trecensi, &c.* Regestum feodor. Campaniæ fol. 94. *De 60. libris annui reditus, quas percipit in Portagio vini apud Pruvinum.* Regestum feodorum Franciæ fol. 98. *Ernoul du Vergier tient du Roy le Portage de la porte du pont, &c.* Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1106. *Portagium quoque Divionensis portæ, quod pater meus de vino propriæ Monachorum Divionensium ubi abs consistentium donaverat, &c.* Alia Theobaldi Comit. Campaniæ an. 1241. apud Morinum in Histor. Vastinensi pag. 314. *Prædictas decem libras præfatis fratribus concedo & assigno annuatim habendas apud Provinum in nundinis Maii, in Portagio portæ quæ dicitur S. Joannis.* Charta Adelfonsi Regis Hispan. in Bibl. Cluniac. pag. 1435. *Et omnem decimam de Portagio, videlicet de pontibus de Nazara & Gronnio.* Sed videtur legendum *Pontagio.* [Alia ejusdem Reg. in Tabular. Casæ Dei: *Concedo totum Portagium & de lignis omnibus & omni madera, & de salo & de carbone, & de omnibus aliis minuciis quæ per bunnum S. Johannis transeunt, quod Portagium ad regiam spectat celsitudinem.*]

PORTANAGIUM. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1271. in 30. Regesto Chartophylacii Regii Ch. 230. *Porre piscaria & Portanagium Rodani, ... sunt communes inter castrum de Mota & domum Militiæ templi.* [Ubi *portanagium* malim de tributo, quod in portubus exigitur, interpretari.]

PORTAGIARIUS, Portoriorum exactor. Regestum Magnorum Dierum Trecensium ann. 1288. fol. 30. *Injunctum est Baillivo Trecensi quod inhibeat expresse Portagiariis portæ civitatis Trecensis quod portagium non exigant vel levent ab aliquibus personis Ecclesiasticis vel secularibus super hoc privilegiatis.* Adde pag. 44.

PORTARATICUM. Vetus Charta apud Ughellum to. 5. p. 1541. *Portaraticum omne de piscibus aliisque rebus dare solitum ad portas Tiburtinæ civitatis.*

PORTARII, Publicani qui portoria & portatica exigunt ad oppidorum portas. Charta Siconis Principis Beneventani in Chr. S. Sophiæ pag. 591. *Ita ut nec a gastaldis nostris neque Portariis, aut qualibet persona accipiant, &c.*

¶ PORTATILES EPISCOPI, Qui clero & populo carent. Vide in *Episcopus.*

¶ PORTATINUS quis fuerit docet Chron. Estense ad an. 1351. apud Murator. tom. 15. col. 467. *Portatinus cum LX. remis, qui habet officium præcipiendi omnibus parte Admiralii.*

¶ PORTATIO ARMORUM, Eorum instructus & gestatio, Gall. *Port d'armes*, inter supremi dominii jura ita recensetur, ut majori etiam justitiario, nisi illud ab antiquo habeat, de delictis in hanc rem commissis, non liceat cognoscere aut judicare. Transactio inter Philippum Pulcrum Reg. Franc. & Episcopum Capitulumque Eccles. Vivar. ann. 1307. ex Schedis Cl. V. *Lancelot: Gentes nostræ dicebant & asserebant nos in civitate Vivarii, & terris dictorum Episcopi & Capituli .... habere jurisdictionem temporalem, ressortum, Portationem armorum & coertionem eorum, regalia, superioritatem, & alia quæ ad jus pertinent principatus.* Infra: *Arma Portare infra terram, & jurisdictionem suam mediatam vel immediatam, poterunt dicti Episcopus & Capitulum.* Litteræ Philippi V. Reg. Franc. an. 1319. tom. 1. Ordinat. pag. 698. num. 18. *Volumus etiam, & de gratia concedimus speciali, quod Senescalli nostri prædicti, cæterique officiales nostri prædictos Nobiles altam habentes justitiam, Delatores armorum, occasione criminum & excessuum aliorum, quam ipsius Delationis armorum, in eorum terris commissorum, punire permittant, quodque ab illis, à quibus emendas occasione Portationis armorum pro nobis levabunt Senescalli, vel officiales nostri, ipsas non exigant, nisi modo quo antiquitus fieri consuevit, quodque dictos Nobiles ad quos ab antiquo cognitio & punitio Portationis armorum pertinent, non impediant quo minus de hoc uti possint, impedimento quocumque cessante. Portatio armorum prohibitorum*, in Constit. Jacobi Reg. Siciliæ cap. 53. Vide supra *Portamentum.*

¶ PORTATOR, Qui aliquid portat. Spicil. MS. Fontanell. p. 428. ubi de ordine funeris: *In exitu juniores debent præcedere, post alii per ordinem, ultimo feretrum cum suis Portatoribus, qui albis non paratis induantur.* Eadem notione *Portitores funeris* dixit Ambrosius lib. 5. in Luc. cap. 7.

¶ PORTATOR, Tabellarius, in Epist. Johannis VIII. PP. inter Conc. Hisp. tom. 3. pag. 154. *Et per eorum Portatorem de benedictionibus S. Petri vos remuneremus.* Vide *Portitor.*

¶ PORTATOR, Qui panem ex officio ad furnum defert, in Litteris Philippi Aug. Reg. Fr. an. 1186. tom. 4. Ordinat. pag. 76. *In furnis Boseom. non erunt Portatores consuetudine.* Vide *Porterius.*

¶ PORTATORES CHRISMATIS. Inventar. ornament. tom. 1. Rer. Mogunt. pag. 94. *Item multæ tunicæ diversorum colorum, ... quibus utebantur ministri altarium & acolyti & chrismatis Portatores.*

¶ PORTATOR *lecti Regis*, inter ministros regios recensetur in Libro nigro Scaccarii pag. 352. ut & *Portator scutellæ eleemosynariæ*, pag. 346.

¶ PORTATORIUM, Machina gestatoria, cujus Romæ usus in Palmarum festo. Alcuinus de div. Offic. *Hodie præparatur quoddam Portatorium honestissime, in quo intromittitur S. Evangelium.* Vide *Portitorium* 2.

¶ PORTATORIUS, Quo aliquid portatur. S. Augustini Serm. 7. in Ascensione: *Delectat adspicere Christum Dominum Portatoriis nubibus adscendentem. Portatoria sella*, apud Cæl. Aurelian. lib. 1. Tard. cap. 1. 15.

¶ PORTATUM, Reditus, proventus, Gall. *Rapport.* Statuta Collegii de Monte-acuto ann. 1402. apud Lobinell. tom. 5. Hist. Paris. pag. 683. *Si quis ... acquisierit beneficium vel patrimonium, quod beneficium vel patrimonium, vel etiam ambo simul possint eidem valere in Portatis summam 30. librarum Paris. non recipiatur ulterius ad bursas Collegii.*

¶ PORTATURA, Vectura, Gallice *Port, voiture.* Codex censualis MS. Irminonis Abb. Sangerman. *Isti solvunt faculas & faciunt Portaturam, &c.* Computus an. 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 279. *Item, pro Portatura arnensium domini de portu Olibani usque Niciam, taren. IV.* Vide *Portus* 7.

¶ PORTATURA, Quantum quis ferre potest, onus viri robusti, nostris *Charge, portée.* Laudes Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 24. *Communiter autem venditur ibi foro mediocri triticum prædicti ponderis, scilicet unius viri robusti sex Turon. argenti.... Est autem Portatura illic tritici taxata ad tres sextarios, ex quibus unus in mense sufficit cuilibet comestori.* Statuta Vercell. lib. 3. fol. 93. v°. *Pro qualibet Portatura ad dorsum solid. V. Pap.*

¶ 1. PORTELLA, Portula, minor porta. Charta

an. 1347. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 568. *Item, unum aliud tabernaculum de argento deaurato, cum Portellis operatis.* Occurrit etiam tom. 3. Conc. Hispan. pag. 166. *Portella*, ζυμοπύλιον, παραπύλιον, in Gloss. Lat. Gr. Vide *Portellus* 2. & *Postella* 2.

¶ 2. PORTELLA, pro *Sportella*, Fiscella. Litteræ Eduardi III. Reg. Angl. an. 1356. apud Rymer. tom. 6. pag. 78. *Duas Portellas de ficubus, & duas Portellas de racemis, &c.*

¶ 1. PORTELLUS, Portus minor, ubi naves onerantur & exonerantur. Charta Willelmi Vicecom. Biter. ann. 990. apud Stephanot. tom. 1. Antiq. Bened. Occitan. MSS. pag. 399. *Infrontat in Petra qua est in via super Portellum de Colcanicis.* Adde Consuet. Tolos. rubr. de terminis art. 2.

¶ 2. PORTELLUS, Minor porta. Hist. Episc. Autissiod. apud Labbæum tom. 1. Bibl. MSS. *Muris novis ac fortibus, Portellisque & propugnaculis .... illum ambitum circumcinxit.* Vide *Portella* 1. & infra *Postella* 2.

¶ PORTEMIA, *Navicula Syriaci generis lata & sine carina, à portando vocata. Utuntur iis in Pannonia.* Isid. lib. 19. Orig. cap. 1. Idem habet Papias. Ex Hesychio *Porthmium* scribendum putat Martinius. Sed *portemia* proximior est

¶ PORTENNA, Eadem notione, apud Nicolaum Specialem lib. 7. de Reb. Sicul. cap. 17. tom. 10. Murator. col. 1070. *Sed die tertia, ut ipsos defensores urbis in multarum partium defensione distraherent, quo debilitatam urbem viris bellatoribus facilius superarent, cathenam qua portum urbis concluserat, præmissis Portennis, quas vulgo alii silvas, alii cepas vocant, magnisque navibus succedentibus infringere conabantur.* Vide *Pontones*.

PORTENARIUS. Vide *Portanarius*.

¶ PORTENATICUM. Vide *Portulaticum*.

PORTENDICULUM, Felix omen, ex voce Lat. *Portendere*, Ominari. Lambertus Ardensis p. 148. *In cujus aggeris felicissimo latibulo felicis ominis Portendiculum, lapillum super aurum optimum perpetuo mansurum insinuatum asserunt.*

¶ PORTENNA. Vide *Portemia*.

PORTENSIS, *Portitor, janitor.* Ugutio, & Johan. de Janua.

¶ PORTENTARE, Portendere. Vita SS. Paterni & Scubilionis tom. 2. April. pag. 429. *Recusare non poterat quod jam secreta Dei dispensatione Portentatum fuerat.*

¶ PORTENTIO, *Portentum, prodigium*, in Gloss. Gasp. Barthii ex Guiberti Hist. Palæst. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 428.

¶ PORTERIUS, Furni minister, qui panem ad furnum ex officio defert. Statuta Arelatens. MSS. art. 80. *Commune habeat in dicto castro III. gnachas, & unum fornerium, & unum fornelerium & unum Porterium, &c.* Ubi leg. *Pesterius* ut in art. 154. Vide in hac voce, & supra in *Portarius*, alia notione.

¶ PORTEROLA, Portula, ostiulum. Chron. Atinense apud Murator. tom. 7. col. 907. *Habebat autem civitas in gyro muros, tres portas cum viis suis, ... Porterolas septem.* Legendum forte *Posterula*. Vide ibi.

¶ PORTGREVIUS. Vide *Portireve*.

¶ PORTI, Portati. Epitaph. S. Wernheri Mart. to. 2. April. pag. 702.

Hoc faciet Princeps, gladius cui Portitur anceps.

¶ PORTIANUM. Charta an. 1172. apud Stephanot. tom. 2. Antiquit. Bened. Occitan. MSS. pag. 390. *Damus .... totum quod habemus in Portiano, & in vivariis, & in villa de Palatiolo.* Forte, id quod extra portam loci positum est; nisi nomen sit proprium.

¶ PORTIANUS. S. Ambros. Epist. 20. *Nec jam Portiana, hoc est, extramurana basilica petebatur, &c.* Perperam Macri in Hierolex. hanc basilicam sic dictam volunt quod extra civitatis portam exstructa erat: nam à Portiano ejus fundatore nomen habuit. Vide Mabill. in Diario Ital. & Murator. tom. 1. part. 2. col. 212.

¶ PORTICA. Vide *Porticus*.

¶ PORTICALE, ut infra *Porticus*: vox Italica. Cardin. de Aragon. in Alexandro III. PP. apud Murator. tom. 3. pag. 458. *Ecclesiam cum ante porta & vicinis Porticalibus ... tradiderunt.* Vita B. Henrici Baucens. tom. 2. Junii pag. 372. *Et se appodians ad lapides Porticalis cum capello suo in manibus, &c.* Statuta Cadubrii lib. 3. c. 31. *Ordinamus quod si quis maleficium aliquod sive delictum commiserit .... in ecclesia, vel in Porticali ecclesiæ.*

PORTICANI. Concilium Lateranense I. an. 1122. cap. 12. *Illam vero pravam Porticanorum consuetudinem, qua hactenus ibi fuit, ... removendam censemus: ut Porticanorum habitatorum sine heredibus morientium bona contra morientium deliberationem minime pervadantur: ita tamen ut Porticani in Romana Ecclesia & nostra nostrorumque successorum obedientia & fidelitate permaneant.*

☞ Quinam sint *Porticani* in hoc canone memorati definire haud facile est. Alii *Portuenses* hic indigitatos volunt, qui à portu Romano, ubi habitabant, nomen habuerunt. Hi à Præfecto Urbis, sub cujus jurisdictione erant, varie vexabantur, maxime tunc temporis, quod Præfectus Calixto infensus esset; unde eo canone ipsis consultum est. Sed ii *Portuenses*, non *Porticani*, constanter appellantur; hinc nonnulli per *Porticanos* intelligunt peregrinos qui Romam piæ peregrinationis ergo ad SS. Apostolos pergebant, à porticibus, ubi recipiebantur, *Porticani* dicti, vel *Perticani*, à pertica viatoria quam gestare solebant. Quæ sententia ex eo potissimum firmatur, quod in præcedenti canone eorum mentio fiat qui ad loca sancta aut B. Jacobum peregrinantur: non ergo omitti debuerunt à Concilio Romano qui Romam eadem religione adibant; præsertim cum à fautoribus Burdini pseudopontificis tunc male haberentur peregrini. Denique Macri fratres *Porticanos* interpretantur Clericos, qui, à Carolo M. instituti ut peregrinos per urbis loca deducerent, ad porticum, quæ ab Adriani mole, usque ad basilicam S. Petri protendebatur, habitabant; unde nomen adepti sunt. Plura vide apud laudatos fratres in Hierolexico.

¶ PORTICATIO, Porticuum structura, in circuitu monumentorum ædificata apud Macros. Lex funeris D. lib. 11. tit. 7. *Itaque si amplum* (monumentum) *ædificari testator jusserit, veluti in circuitu Porticationis, &c.* Vide *Porticulus*.

¶ PORTICIA, pro *Posticis*. Vide *Posticium*.

¶ PORTICO, Porticus. Miracula B. Simonis August. tom. 2. April. pag. 828. *Ipsa existente .... sub Porticone domus cujusdam vicina sua, &c.*

¶ PORTICULA, Portula. Acta S. Richardi Episc. tom. 2. Junii pag. 248. *Foramen basis instar Porticulæ persistebat, quantum cervix hominum cum habilitate ingerere se videretur.* Vide *Portella* 1.

PORTICULUS, Papiæ, *Malleus in manu portatus, quo signum datur remigantibus.* Ugutioni, & Joan. de Janua, *Baculus parvus ad portandum habilis.* [Aliis, *Portisculus.*]

PORTICULUS, Minor porticus, seu ædicula quæ tumulis ac sepulcris mortuorum superstruebatur, in Pacto Legis Salicæ tit. 58. *Porticus* etiam & *triclinia* sepulcris adscribunt Lex funerir, §. monimentum, D. de Religiof. & Lex 5. Cod. Th. de Sepulcris violat. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 83. *Si quis corpus in terra, vel noffo, vel petra sub pyramide vel structura qualibet positum sceleratus infamationibus effodere vel expoliare præsumpserit, &c.* Vide *Selave*, & *Ponticulus*.

PORTICUS SANCTA, Ædis sacræ propylæum in porticur formam exstructum, in quo consistebant Catechumeni & Pœnitentes. Gregorius Turon. lib. 5. cap. 49. *Leudastes enim egrediebatur de basilica, & inruens in domos diversorum, prædas publicas agebat. Sed & in adulteriis sæpe infra sanctam Porticum deprehensus est.* Concilium Nannetense cap. 6. *Prohibendum etiam secundum majorum instituta, ut in Ecclesia nullatenus sepeliatur, sed in atrio, aut in Porticu, aut in exedra Ecclesiæ.* Vide Descriptionem Ædis Sophianæ. Cæsarius Heysterbach. lib. 6. cap. 5. *Publice pœnitentibus ita erat paratus, ut frequenter cum illis in Porticu sedens chartulas legens, consolationem impenderet, mationum suffragia scribi faceret.*

☞ Notatu prorsus dignum videtur Arestum ann. 1454. quo statuitur ut arma duorum Canonicorum Nemausensium, qui in aliquo delicto deprehensi fuerant, in porticu ecclesiæ omnibus conspicienda exponerentur: *Et ulterius Curia declaravit arnesia seu arma, quæ dicti Canonici deferebant excessus committendo, esse Regi confiscata & sibi pertinere, & ponerentur & remanerent in Porticu spatio octo dierum & postea traderentur regio Thesaurario Nemausensi.*

¶ PORTICUS, improprie pro Sanctuarium, seu orientalis ecclesiæ pars, in qua majus altare erigi solet. Vita S. Wunebaldi sæc. 3. Bened. part. 2. pag. 188. *Celebratis Missarum sollemniis, statim illam Porticum quæ fabricata atque parata in orientali plaga tenebatur, hoc est Sanctuarium, almis orationum benedictionibus Christo commendando sanctum Domino consecravit templum. Non omnis illa ecclesia adhuc edita subtiliterque in sublime fuerat erecta: sed una tantum Porticus in orientali plaga præpropero tenebatur opere, ut illic almus Altissimi athleta conderetur in crypta.*

PORTICUS, Locus in Monasteriis ubi excipiebantur advenæ: *Locutorium*, forte etiam *Claustrum* ipsum. S. Stephanus in Regula Grandimontensium c. 51. *Quoties autem oportuerit vos exire in Porticum causâ loquendi cum vestris visitationibus, lætam faciem eis prætendite, & cum gaudio eos suscipite, &c.*

¶ PORTICUS, Aditus, porta. Locus est in *Pertæsoria*.

¶ PORTIFIRETICUS, pro *Porphyreticus*, in Epist. Regi Abissinorum falso adscripta ad calcem Cod. MS. Corbeiensis: *Gradus vero sunt de Portifiretico partim serpentino & alabastro à tertia parte inferius.*

PORTIFORIUM. Ingulfus pag. 907. *Restituit Monasterio nostro calicem quendam capellæ suæ, unum Portiforium de usu nostræ Ecclesiæ, & unum Missale, &c.* Visitatio Thesaurariæ S. Pauli Londinensis ann. 1295. *Unum Portiforium plenarium cum nota veteri, non regulariter.* Bibliotheca Paulina, ibidem: *Liber vocatus Portiforium antiquum, secundum usum Sarum, &c.* Vide tom. 3. Monastici Angliæ. p. 364. & part. 2. pag. 79. Laudatur à Pitseo in libro de Scriptoribus Angl. *Oswaldi Cartusiani*, qui vixit an. 1450. Liber qui *Portiforium* inscribitur.

☞ Quid sit *Portiforium* discimus ex Breviario Londini edito an. 1555. quod inscribitur: *Portiforium seu Breviarium ad insignis Ecclesiæ Sarisbur. usum accuratissime castigatum, cum multis annotatiunculis, &c.* Infra: *Incipit ordo Breviarii seu Portiforii, &c.* Vocis etymon ab eo quod foras facile portari possit accersendum opinor.

¶ PORTIPHORIUM, Eadem notione. Testam. Rotherami Eborac. Episc. ann. 1498. in Lib. nig. Scaccarii pag. 675. *Item unum Portiphorium, secundum usum Eboracensem.*

¶ PORTIGHELLUS, Atriolum, Gall. *Porche.* Statuta Mutin. rubr. 30. fol. 5. v°. *Potestas teneatur .... ponere ad consilium generale de faciendo fieri unum Portighellum in capite stationum communis à latere foro quæ sunt circa plateam. Qui Portighellus debeat fieri tantum cum remis sine columnis.*

¶ PORTILITIA, perperam pro *Fortilitia.* Vide *Fortia* 3. Chron. Mutin. ad an. 1333. apud Murator. tom. 11. col. 123. *Et sibi partiti fuerunt sua castra, Portilitias, redditus, & honores, &c.*

¶ PORTINARIUS. Vide *Portanarius.*

¶ PORTINGHERIUS, Apparitor. Vide *Porticarius.*

PORTIO, *Pondus quoddam sex uncias habens.* Papias.

¶ PORTIO, Societas. Capitul. Attonis Episc. cap. 95. apud Acher. tom. 8. Spicil. pag. 35. *Pœnitentia submittantur, ... similiter illi qui in hoc consiliati fuerint, vel aliquam habuerint Portionem.* Galli diceremus, *qui y auroient en quelque part.*

¶ PORTIO, Pensio annua. Statuta Valent. Eccl. inter Conc. Hispan. tom. 3. pag. 510. *Ut possint habere doctorum copiam, statutum est quod semper in cathedralibus Ecclesiis detur Portio magistro grammaticæ.* Vide *Portionare.*

¶ PORTIO CANONICA, Pensitatio annua Canonico assignata. Statuta Eccl. Valent. ibid. pag. 144. tom. 4. *Canonici præbendati recipiant in canonica Portione xv. denarios.* Vide in *Canonicus.*

¶ PORTIO CONGRUA, *debita*, Sufficiens pars reditus beneficii vicario perpetuo assignata. Charta Guidonis Episc. Eduensis ann. 1340. inter Instr. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 109. *Assignamus & concedimus præfata vicariæ pro dote sua, ... pro Portione sua congrua res, bona, jura, &c.* Charta Nicolai Episc. Misn. an. 1379. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 399. *Concedentes sæpe dictis Abbati & Monachis in perpetuum ut unum ex suis .... vel etiam sacerdotem secularem Archidiacono Lusaciensi pro tempore præsentatum legitime & admissum, relicta sibi pro victu & hospitalitate Portione debita vicarium perpetuum, vel temporalem, quomodo ipsis magis expedire visum fuerit.* Portio nude dicitur in Charta apud *Madox* Formul. Angl. pag. 71.

PORTIONALES. Papias: *Vis publica est, si quis civem ante Portionales, populum, vel judicem, vel Regem appellantem necaverit, verberaverit, vel vinxerit.*

¶ PORTIONALIS, dicitur de eo quod alterius pars est. Tertullianus de Veland. Virg. cap. 4. *Subjectum igitur est generali speciale, ... & Portionale universali.* Idem de Jejun. cap. 8. *Nam exceptio eduliorum quorundam, Portionale jejunium est.*

¶ PORTIONARE, *Portionem* seu pensionem annuam assignare. Charta ann. 1374. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. p. 368. *Ipsam Johannam.... pro nunc Portionant & appanant de centum libris annuatim per cursum vitæ suæ.* Vide in *Portio.*

¶ 1. PORTIONARIUS, Colonus partiarius, qui ad medietatem fructuum prædium colit, idem qui *medietarius.* Vide in hac voce. Bulla Sixti IV. PP. inter Privil. Equitum S. Johan. Hierosf. pag. 135. *Concessum eis fuisset, ut de possessionibus quas ipsi Magister & fratres propriis manibus & sumptibus colebant, aut per suos arrendatores, colonos, quinterios, firma-*

rios & Portionarios ad tempus , . . . aliquas decimas ipsi, & sui arrendatores , . . . & Portionarii solvere minime tenerentur. Hinc

¶ PORTIONARII dicti Beneficiati in Ecclesiis cathedralibus , qui dimidiam tantum præbendam percipiunt. Hi aut ab Episcopis, qui Clerum suum augere volebant , instituti sunt , aut ut Canonicorum absentium vices supplerent ; inter Canonicos tamen nusquam sunt numerati. Innocentius III. PP. in Epist. ad Alphonsum Episc. Auriens. inter Conc. Hispan. tom. 3. pag. 414. *Significasti siquidem nobis quod , ut in ecclesia solemnius Domino serviretur , de consilio Capituli tui sex præbendarum proventus provida deliberatione conferre duodecim Portionariis statuisti , qui debeant in eadem ecclesia ad supplendum aliorum defectum continue residere.* Constitut. Arnaldi Episc. Barcin. an. 1280. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 606. *Nec non & Portionarii qui canonici non sunt , nec non presbyteri beneficiati ecclesiæ antedictæ, &c. Portionarii integri & dimidii*, in Conc. Mexic. ann. 1585. tom. 4. Conc. Hisp. pag. 391. Vide Marten. de Rit. pag. 396. Ampl. Collect. tom. 7. col. 296. Acta SS. tom. 7. Maii pag. 377. & infra in *Præbenda*.

¶ 2. PORTIONARIUS, Qui portitorium vel naulum exigit. Constit. Sicul. l. 1. tit. 76. *Superexactiones rejtinui faciant & rapinas quas gabelloti, forestarii , platearii , Portionarii , seu passagerii contra veterem formam , aut contra nova nostra Curiæ statuta in fideles nostros exercent.* Sed hic forte *Portunarius* est legendum. Hæc Spelman. Vide *Portanarius*, & infra *Portitores*.

¶ PORTIONISTA , Convictor , Gall. *Pensionnaire.* Statuta Collegii de Monte-acuto an. 1499. tom. 5. Hist. Paris. Lobinelli pag. 717. *Ab ipsa communitate cu lucris & mercede & directione divitum Portionistarum & cameristarum necessaria pro suis actibus theologicis citra magisterium ministrabuntur.* Gomerius de Gestis Fr. Ximenii lib. 8. pag. 1147. *Erat in Ildefonsi collegio inter Portionistas juvenis quidam excelso & generoso animo.* A diurnis cibi ac potus portionibus deducenda videtur vocis origo.

¶ PORTIPHORIUM. Vide *Portiforium*.

PORTIREVE , Urbis sive portus Præpositus. Sic autem olim dictus est urbis Londinensis Præpositus , quem hodie *Majorem* vocant. Vox ibrida, à Latino *portus* , & Saxon. ȝeꞃeꝼ , i. Præfectus , Præpositus. [Nihil est cur vocem ibridam esse dicat , poꞃꞇe enim Saxon. portum sonat.] Leges Edw. Confess. cap. 1. apud Bromptonum : *Voluit ut omnis homo habeat advocatum suum , & nemo barganniet extra portum , sed habeat Portireve testimonium , vel alterius non mendacis hominis cui credi possit.* Eadem habentur in legibus Adelstani Regis cap. 17. Leges Athelredi Regis cap. 24. *Si Portireve vel Tungravio , vel alius Præpositus compellat aliquem quod theloneum supertenuerit , &c. Portgreve* habet Cambdenus in Cantio, ubi de oppido *Maidston : Immunitatesque plurimas regina Elisabetha fert acceptas, qua Majorem summum Magistratum instituit, pro Portgrevio quem primum habuit , &c.*

¶ PORTISCULUS. Vide *Porticulus*.

PORTITOR , Idem qui *Portarius* , Janitor , in Lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 16. Vide *Portanarius*.

¶ PORTITOR , *pro Portator , gerulus , bajulus* , in Lex. Philos. Goclenii. Hist. Cortusior. lib. 5. *Deinceps oneratis quam pluribus Portitoribus auro & argento non medico , &c.* Adde Agnelli Pontificale apud Murator. tom. 2. pag. 196. & Chronic. Tarvis. apud eumd. tom. 19. col. 820.

PORTITOR , Nuntius , tabellarius , in leg. 7. Cod. Theod. Execut. apud Isidorum lib. 6. cap. 8. & Senatorem lib. 1. Ep. 46. lib. 8. Ep. 8. lib. 10. Ep. 10. [Sidon. lib. 6. Ep. 3. Epist. formata Adventii Episc. Metens. an. 862. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 159. *Ideo notum facimus fraternitati vestræ , quod præsens Portitor , qui ordinatus est à nobis presbyter , &c. Portitor nugarum , Portitor litterarum* , apud Goclen. in Lex. Philos. Vide *Portator.*] Alias

PORTITORES , dicuntur qui *portoria* exigunt , & ad portus sedent , apud Nonium Marcellum , Donatum ad Terentii Phormion. Vide Lambinum ad Plautum.

¶ 1. PORTITORIUM , τελώνιον , in Gloss. Lat. Græc. Locus ubi vectigal exigit publicanus , portitor.

¶ 2. PORTITORIUM , Lectica. Hist. MS. exceptionis Reliq. S. Baudelii in Monast. Saxiac. ann. 878. *Delata est puella in Portitorio , miserabilis & tenaci contractione debilis.* Vide *Portatorium*.

¶ PORTITURA , Capacitas , Gall. *Portée d'un vaisseau.* Charta Henrici VII. Reg. Angl. an. 1496. apud Rymer. to. 12. pag. 595. *Cum quinque navibus sive navigiis , cujuscumque Portitura & qualitatis existant , &c.* Vide *Portagium* 5.

¶ PORTIUNCULA , diminut. à *Portio* , particula. Orosius lib. 6. cap. 7. *Historiæ Suetonii competentes Portiunculas decerpsimus.* Utitur Apuleius, aliique inferioris latinitatis Scriptores.

¶ PORTMOTA , Curia portus , vel portui indicta , qua res ad portum spectantes agitantur : à Saxon. poꞃꞇe portus , & ȝemoꞇ , conventus. Ita Spelman. Computus an. 1425. apud Kennet. Antiquit. Ambrosd. pag. 570. *Cum firma maneriis & molendinorum de Clyston prædicta , cum exitibus curiarum , Portmotis & tolneto fori , &c. Curia portmotorum* , apud *Blount* in Nomolex. Anglic.

PORTOLADI , Remiges ; Italis , *Portunati* ; nostris, *Forçats , qui ont soin de l'esquif & le conduisent.* Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 20. *Expedit quod sint ibi decem Portoladi ad bancha puppis cujuslibet galearum.... Expedit quod ibi sint 20. Portoladi , qui ad bancha sequentia puppis remigent , dum est locus , pro solidis quinque grossorum quolibet omni mense.*

¶ PORTOLATTÆ dicuntur in Gloss. Franc. Barber. ad Docum. d'Amor. edit. Ubald. pag. 261. *homines qui in galea incipiunt remigare , & alii postea sequuntur.*

¶ PORTONAGIUM. Vide *Portulaticum*.

¶ PORTONARIUS , Nauta , qui itinerantes ad ulteriorem fluminis ripam navigio transvehit. Vita S. Johannis Episc. Valentin. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1696. *Ad portum. . . . cum comitatu numeroso pervenit , ubi cum à Portonariis naulum propter multitudinem caritative exigeretur. . . . . Ante tamen quam ripam ulteriorem contingerent , . . . nautas pacavit.* Vide *Portanarius*.

¶ PORTONATICUM. Vide *Portulaticum*.

¶ PORTORA , pro *Portus* , terminatione Longobard. Navis quæ ad trajectus fluminum pontis vicem præbet. Charta an. 774. tom. 2. Bullar. Casin. pag. 17. *Concedimus . . . . molinis lacera , Portora & piscationes per singulas aquas.* Vide *Portura* & *Portus* 3.

¶ PORTORIUM *dicitur quædam præstatio quæ datur pro navium applicatione seu statione & mercatione quacumque facta in portu ; unde differunt pedagia , guidagia & salviaria.* Vocabul. utriusque juris. Vide *Portulaticum*.

¶ PORTRACTUS, Pictus, delineatus, à Gall. *Portraire*, pingere. Inventar. MS. Eccl. Anic. an. 1444. *Item corporalia cum suo repositorio albo ab extra cum arbore Portracta cum suo cordulo.*

PORTSOKA. Vetus Charta Cantabrigiensis apud Somnerum in Tractat. de *Gavelskind* pag. 135. *Concess: etiam eis quietantiam mardri infra urbem, & in Portsoka, & quod nullus, &c.* Rursum: *Concessimus etiam quod nullus de civitate, vel Portsoka sua captus, vel rectatus de aliquo crimine vel forisfacto, pro quo debeat imprisonari, imprisonetur alibi quam in prisona civitatis, &c.* Saxon. Pop̄te, est portus, vel porta: ſoc, ſoca, Jurisdictio, dominium, &c.

¶ PORTUAGIUM. Vide *Portulaticum.*

¶ PORTUALIS, Fauces, claustra montium. Hist. Cortus. lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 800. *Portualia plena erant peditum armatorum.* Vide *Portus* 1.

¶ PORTUENSIS, Eadem notione; hinc *Portuensia horrea, condita, Portuenses mensores, opera.* Vide Gotofred. ad leg. 9. Cod. Theod. de Suariis lib. 14. titul. 4.

¶ PORTUGALENSIS, Lusitanus, in Epist. Innocentii III. PP. inter Conc Hispan. to. 3. p. 434.

PORTULANI, Qui portubus maris, vel fluminum, eoque nomine navibus quæ in statione sunt, præsunt. Statutum Honorii IV. pro Regni Neapol. incolis an. 1285. *Deferentes præmissa emptitia dent particulari Portulano loci, in quo fiet oneratio eorumdem, fidejussoriam cautionem.* Horum munus pluribus describitur à Petro de Vineis lib. 2. Epist. 36. Itali *Portolano* vocant; *libro dove sono descritti porti del mare.* Exstat editus Venetiis an. 1576. cum *il consolato del mare.* Habetur etiam Gallice editus. Vide Turcogræciam Crusii pag. 525.

☞ Alii videntur *Portulani Papæ* memorati à Laur. Byzinio de Orig. belli Hussitici apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 126. *Cui quidem Concilio* (Constantiensi) *ipse Johannes Papa XXIII. personaliter interfuit .... Item Portulani Papæ 24.* Ubi *Portulanos* quosvis tributorum exactores interpretor.

¶ PORTUZANI, ut *Portulani.* Anonymus de gestis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. tom. 8. col. 609. *Legem posuit* (Carolus Rex) *regnicolis, novosque secretarios, justitiarios, admiratos, protonotarios, Portuzanos, dohanerios, ... statuit. Portularios* edidit Baluzius tom. 6. Miscell. pag. 277.

¶ PORTULANIA, Officium, dignitas *Portulani.* Longinus in Vita S. Stanislai tom. 2. Maii pag. 274. *A nobili domino Johanne Sobyensky officium Portulaniæ pretario obtinuit.*

¶ PORTULARIUS. Vide *Portulani.*

PORTULATICUM, Tributum quod præstatur pro navibus in portubus consistentibus. Charta ann. 1231. apud Ughellum tom. 7. Ital. Sacr. pag. 665. *Causaque vertitur .... super plateatico seu Portulatico, quod dictus Episcopus per se ac per suos portulanos exigit à deferentibus victualia, &c.* Idem videtur quod

¶ PORTENATICUM, in Charta Anselmi Archiep. Mediol. an. 1100. apud Puricellum in Basil. Ambros. pag. 519. *Coloneum* (l. *teloneum*) *quod vulgo turadia dicitur, sive Portenaticum, &c.*

¶ PORTONAGIUM, Eodem significatu. Charta Raimundi Comit. Tolos. an. 1222. *Concedimus & donamus irrevocabiliter præfato hospitali* (S. Ægidii) *ut liceat fratribus ibidem morantibus per omnes partes nostro dominio & jurisdictioni subditas, sive per terram, sive per aquam remota omni inquietatione & finе aliquo contradicta & sine aliqua petitione, vel exactione, ut pote pedagii, telonei, Portonagii, leuda vel usatici ... res suas libere ubique deferre.*

PORTONATICUM, in Charta Berengarii & Adalberti Regum Italiæ an. 952. *Videlicet Portonaticum, palificaturam, teloneum, ripaticum, navium ligaturam.* [Charta Ottonis Imper. an. 981. *Per hoc nostrum perdonamus præceptum ut nullus eorum ... in aliquo loco donet Portonaticum, aut ripaticum, &c.* Eadem leguntur in Charta Conradi II. Imper. an. 1027. apud Illustr. Fontaninum in Antiq. Hortæ pag. 388. & alibi passim.]

¶ PORTUAGIUM, Eadem notione, in Charta an. 1222. inter Privil. Equit. S. Johan. Hieros. p. 31.

¶ PORTUNATICUM. Charta Friderici II. Imper. an. 1220. apud Ughellum tom. 2. pag. 23. *Portum Laverani cum Portunatico, &c.*

¶ PORTUNARIUS. Vide *Portanarius.*

PORTUNUS. Vide *Neptunus.*

PORTURA, [Idem quod *Portora.* Vide in hac voce.] Capitulare de causis regni Italiæ cap. 17. Capitulare Pipini Regis Italiæ cap. 29. & Lex Longob. l. 3. tit. 5. c. 3. *Sicut consuetudo fuit sigilla & epistolas prendere, vel Porturas custodire, ita & nunc sit factum.* Idem Capitulare Pipini c. 9. *Ut vias & Porturas vel pontes infra regnum nostrum in omnibus pleniter emendatas esse debeant, &c.* Infra: *Nam per alia loca super ipsa flumina nullatenus Porturas esse debeant.* In Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 26. ubi eadem pene verba inferuntur: *Ut via & Portus, & pontes, &c.* Mox: *Nullatenus pontes esse debeant.*

1. PORTUS, Fauces, Claustra montium, *Puertos* Hispanis, quibus proprie dicuntur claustra Pyrenæorum montium. Turpinus in Hist. Caroli M. cap. 11. *Tunc Aigolandus fugiens transmeavit Portus Aserros, & venit usque Pampilonam.* Cap. 21. *Dum Carolus cum 20. millibus Christianorum ..... Portus transiret.* Occurrit ibi pluries Sebastianus Salmanticensis Episcopus in Hist. *Ita ut ne unus Caldeorum intra Pyrenæos Portus remaneret.* Will. Brito lib. 1. Philipp.

Usque sub Hispanos fines Portusque remotos.

Guillelmus de Podio Laurentii cap. 52. *Quibus auditis Rex & perceptis, quod dictus Comes Fuxi de montanis Castris suis consideret de ultra Portus, &c.* Nangius in Philippo III. *Interea Comes Atrebati qui, ut diximus, juxta introitum Portuum cum valida manu peditum & equitum se tenebat, Portus Cysereos evitando, & in partem alteram per montes Pyreneos .... transitum fecerat, &c.* Le Roman de Guarin:

Normans, Bretons vindrent voirement
Et Avalois, Flamenc & Loherant,
Et Angevin, Mansel, & Alemant,
D'otre Leron vindrent muls fierement
Des le port d'Aix jusqu' au Port S. Vincent.

Ibidem:

Des ports de Nismes jusq' à pors de Navarre.

Alibi:

As pors d'Espagne s'en est entrez. Roland.

Consule Notas nostras ad Alexiadem pag. 301.

PORTARIUM, Eadem notione. S. Eulogius in Epist. ad Willesindum Episc. Pampilon. *Acysterium quod situm ad radices montium Pyreneorum in præfata Gallia Portariis, &c.*

¶ 2. PORTUS, Porta, apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. pag. 872. *Ante suum introitum fecit idem novus Dux primum juramentum in introitu bariere portus illius urbis* (Rhedonum) *vocati vulgariter, Portus de Morzelles Gallice*; hodie *Mordelaise* vocatur.

¶ 3. PORTUS, Navigium ad transvehendos itinerantes. Aribo in Vita S. Corbiniani Episc. in Hist.

Frising. Meichelbecki tom. 2. pag. 29. *Amissis autem transalpinis jugibus, cum ad Portum Oeni fluminis cum tantis reliquiis viri religiosi pervenerunt, &c.* Ubi & fluminis trajectus intelligi potest. Vide *Portura.*

4. PORTUS, Reditus, prædiorum commoda, Gallis, *Rapports, revenus.* Vita S. Placidi Mart. num. 45. *Requisitus de possessionibus ac Portubus, ... de servis & ancillis.* Infra: *Præcipit ut .... earumdem cortium procuratores ac Portuum custodes...duceret.* N. 47. *Præcepit quod de pretio, quod de Portu acceperat, construeret domum, in qua ipse cum suis habitaret, &c.* Infra: *Præpositi Portuum & procuratores cortium.... reddunt Portuum & census cortium.* Adde num. 55. Chronicon Casin. lib. 3. cap. 57. *Locum qui Catarius dicitur in Calabria cum toto Portu suo.* Lib. 4. cap. 89. *Obtulit Ecclesiam S. Nicolai & sanctæ Luciæ cum Portu suo, & cum omnibus rebus suis.* Cap. 97. *De gualdo & de Portu molendini.* Charta Ottonis Imper. an. 956. apud Ughellum tom. 1. pag. 419. *Insuper trado supradictæ Ecclesiæ in Comitatu Aprutii ... unum Portum, qui reddat centum pondera inter aurum & argentum, & etiam ferrum & sal: qui Portus continet intra se quinque millia modiola inter terram & aquam intra mare.* Guntherus lib. 8. Ligurini:

Vectigal, Portus, cudenda jura monetæ,
Cumque molendinis, telonea, flumina, pontes, &c.

Radevicus lib. 3. cap. 41. *Monetam, teloneum, pedaticum, Portus, Comitatus, &c.* Lib. 4. cap. 5. *Telonea, fodrum, vectigalia, Portus, pedatica, &c.* Occurrit passim in Chartis Italicis apud Ughellum.

¶ 5. PORTUS, Agendi ratio. Charta Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1302. apud Menester. Hist. Lugdun. pag. 84. *Caventes sibi sic substituentes quod pro administratione, Portu, seu gestione substitutorum suorum, si quid in eis commiserint, tenebuntur prout de jure fuerit respondere.* Vide *Portamentum.*

¶ 6. PORTUS, Auctoritas, pondus. Proposita in Conc. Paris. an. 1416. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 350. *Attento quod habet* (Vaurensis Episcopus) *magnum Portum & officium in dicto Concilio, &c.* Galli diceremus, *Attendu qu'il est d'un grand poids dans ce Concile, &c.*

¶ 7. PORTUS, Vectura, Gall. *Port.* Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 25. art. 2. *Quodque molendinarius pro Portu & reportu cujuslibet salmatæ grani, vel farinæ, tam infra civitatem quam extra mercedem unius solidi Turon. tantum consequatur.* Reparationes factæ in Senescallia Carcassonæ an. 1435. *Item pro Portu calcis .... VI. sol.*

¶ PORTUS ARMORUM, Gall. *Port d'armes.* Charta Ludovici Delphini an. 1451. apud Salvaingum de Usu feud. pag. 62. *Cujus quidem statuti prætextu, cum plures ex post exortæ fuerint rixæ, Portus armorum, violentiæ, &c.* Vide *Portatio.*

¶ 8. PORTUS, Portorium, tributum quod ad portas civitatum, vel in portubus, seu pro appulsu ad portum exsolvitur. Charta XI. sæc. apud Ruffium filium in Comit. Provinc. pag. 29. *Denique in villa, quam rustica lingua nominat Pertusam, tenebamus mistraliam, & Portum, & mercatum, & districtum.* Pro tributo quod in portubus exigitur, occurrit in Charta Ottonis IV. Imp. an. 1210. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 392. Pro appulsu ad portum, in Charta Caroli Imper. ex Tabul. Major. Monast. *Cum piscatoriis, tractis omnibus, nec non Portum utriusque ripis.* Vide *Portaticum.*

¶ PORTUS, secundæ declinat. in Charta ann. 990. ex Tabul. S. Tiberii: *Et in ripa fluminis Arauris ecclesiam S. Petri .... cum ipso Porto.*

PORTUM FACERE dicitur navis, quæ ad portum

appellit. Charta an 1079. apud Gariellum in Episcopis Magalonensib. pag. 76. *Concedo in allodium sedi Magalonensi, & Clericis omnibus illic viventibus, vel victuris, naves ad portum maris pertinentes, hic, vel ubicunque in honore meo faciat Portum ipsa navis.* [Litteræ ann. 1363. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 240. *Ordinatione facta ne quis Portum, a portu de Leucata usque gradum de Passone, facere præsumat, &c.* Occurrit rursum ibid. pag. 632.]

¶ PORZELLUS, pro *Porcellus*, diminut. à porcus. Statuta Placent. fol. 65. v°. *Et sic pro laboretto unius paris boum unam porcham à catio cum omnibus Porzellis ex ea natis intra annum.*

POSA. Tabularium S. Andreæ Viennensis: *Nantelmus filius Vuifredi dedit duas Posas a Noiaceia, & suam cedisimo de Nosanza.* Vide *Pea.*

POSCA, Vinum acidum aquæ mixtum. Gloss. Gr. Lat. ὀξύκρατον, *Posca*, [Gall. *Piquette.*] Glossarium Camhronense: *Posca, vinum secundum.* Occurrit apud Plautum in Milite Glor. Suetonium in Vitellio, Plinium lib. 27. cap. 4. Scribonium Largum cap. 46. 104. Marcellum Empiric. pag. 37. 83. 185. 201. 234. 248. Celsum lib. 3. cap. 6. Apitium lib. 4. cap. 1. Apuleium de Herb. c. 108. &c.

PUSCA, pro *Posca*, Eadem notione, habetur non semel apud Cælium Aurelian. Siccens. lib. 1. Chr. cap. ult. lib. 2. cap. 7. 13. &c. At Ugutioni & Joan. de Janua, *Pusca & pusula*, dicitur *quædam commixtio aquæ & vini, ubi plus aquæ adhibetur, quæ pusculentis maxime prodest, & dicitur à Pus.* Statuta Mediolanensia 2. part. cap. 384. *Possint massarii vel portiarii facere Poscham uvis competenter præcalcatis.* Nec scio an sic legendum in Gloss. Saxon. Ælfrici: *Pusia*, hacme. Ita *Posca* & *Pasca* non semper fuerit quod ὀξύκρατον vocant, sed commixtio aquæ & vini: quomodo vox hæc videtur accipienda in Regula Magistri cap. 27. *Qui sitit, fiducialiter indicet. Post hanc vocem qui fuerit sitiens, mox de mensa sua respondeat, Benedic: statim temperata in uno vase Pusca calida, aut si voluerint fratres, cum jutta, quæ semper amplius propter sitientes fieri debet in pulmentariis fortioribus, &c.* Scribit Hieronymus Mercurialis lib. 3. Var. Lect. cap. ult. quosdam mirari quod scribat Suetonius in Vitellio cap. 12. Asiaticum ejusdem Imperatoris libertum Puteolis poscam vendidisse: quasi hujusmodi potus in medicum usum tantum adhiberetur: se vero illud admiratione dignum non existimare, quoniam vinum acidum aquæ mixtum pro vili plebecula venale exstitisse rationi consentaneum, atque id *Poscam* appellatum: mox addit, etiam antiquitus, sicut *escam* pro cibis, ita *poscam* pro potibus esse usurpatum se invenisse, & Barbarum notasse in antiquissimis Festi codicibus, & in Ferentini vetusto monumento, *posculenta*, pro *poculentis* legi. Et sane in Gloss. Gr. Lat. pro quavis potione usurpatur: *πόσις, posca, potus, potio.* Vix enim probabile ad potionem Monachorum datum ὀξύκρατον. Vide Onomasticon Rosweidi ad Vitas Patrum, & supra in *Fusca.*

¶ POSCERE REUM, Aliquem in Jus vocare, reum agere, in Cod. Theod. tit. 1. de Jurisdict. leg. 2.

¶ POSCINUMMIUS, Vox ficta ex poscere & nummus, qui nummos poscit. Ita Apuleius lib. 10. Metamorph. illecebras meretricum *Poscinummias* vocat, quod iis nihil nisi nummos quærunt.

POSCIRE. Gauterius de Bellis Antiochenis p. 443. *Quocirca in vicis, in plateis, in ortis, in virgultis, desertis habitationibus, aliis tentoriis pro domibus suis*

Posctebantur. Locus asterisco notatus ut luxatus. Legendum puto *potiebantur.*

¶ POSLGIA, POIIGIA. Vide *Pogesia.*

¶ POSITALIS, Realis, existens. Utitur Dionysius Chartus. ubi initium Evangelii S. Joannis explicat.

¶ 1. POSITIO, Ferculum, portio quæ monachis apponitur. Charta Eberhardi pro Monast. S. Petri de Silva nigra apud Schannat. Vindem. Litter. pag. 164. *Unusquisque fratrum accipiat panem pulchrum & candidum, duasque Positiones piscium, unam salsuginatam, alteram piperatam; ad tertiam vero Positionem habere debebunt placentas, hoc est fladones.*

¶ 2. POSITIO, Francisco Curtio, *est quædam judicialis formula verborum concepta & reperta ad eruendam veritatem per adversarii responsionem.* Ab hac definitione non multum abludunt Odofredus Beneventanus, Jacobus de Arena & Ubertus de Bobio JC. qui Tractatus de *Positionibus* ediderunt. Vide Calvini Lexic. Jurid.

¶ POSITIO, vox etiam Theologis nota, qua Thesis seu alicujus particularis rei assertio significatur.

POSITIONES, *Ædificia*, in Glossis Isidori. Horatius:

Ponendaque domo quærenda est area primum.

¶ POSITIONALIS LIBELLUS, Qui singulas partes & circumstantias facti, seu casus brevissimis pronunciatis complectitur, adjectis nihilominus, quæ ad libellum requiruntur. Ita Calvinus in Lexico Jurid.

¶ POSITIVUS, Certus, præscriptus. Charta fundat. Collegii Dainvillæ an. 1380. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 507. *Fundamus in dicto collegio unum magistrum, qui dictos scholares nostros... debeat & teneatur instruere & docere fideliter & diligenter in grammatica Positiva & regulari ac philosophia.* Alia notione *Theologia positiva* dicitur, quæ scilicet ambagibus scholæ libera est.

POSITOR, Poeta. Abbo in Præfat. ad libr. 1. de Bellis Parisiac. *Ergo nec Positor quidem nuncupor, nec figmenta hic habentur.* Et lib. 2. extremo:

Flagito quo Positor possim per amœna locorum
Hoste canas lector gratarier atria victo.

Quibus locis ad marginem adscriptum ab ipso Abbone, *Poëta.*

¶ POSITURÆ. Hildemarus Epist. ad Ursum Benevent. Episc. apud Mabill. tom. 2. Annal. pag. 743. *Pauca de Positutis loquar, ... id est signa, per quæ possit lector cola & comata atque periodos nosse.* Vide Martinium in hac voce.

¶ 1. POSSE, Potestas, facultas, Gall. *Pouvoir.* Charta an. 1246. *Quod nihil mali faceret rebus eorum; sed potius in omnibus locis, pro Posse suo, bona fide custodiret.* Testam. Guillelmi Episc. Venciens. ann. 1257. tom. 3. novæ Gall. Christ. inter Instrum. col. 195. *Volens & mandans ut sacrista ecclesia ipsius monasterii de bonis meis quæ in ejus Posse sunt, seu actione dicta institutionis pervenerint, emat & acquirat.* Occurrit præterea apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 450. & Rymer. tom. 1. pag. 590. *Se astringunt contra quemlibet .... defendere & tueri rebus & corporibus usque ad ultimum Posse,* in Orig. belli Hussitici Laur. Byzinii apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 162.

¶ 2. POSSE, Exercitus, copiæ, Gall. *Forces.* Charta an. 1313. apud Rymerum tom. 3. pag. 43 u. *Tunc eos cum equis & harnesiis suis arestes, & salvo custodiri facias, quousque aliud inde præceperimus, assumpto tecum ad hoc, si necesse fuerit, Posse Comitatus tui.* Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 37. *Alioquin dictus Rex Petrus cum suo Posse iret contra ipsum Regem Carolum & exercitum ejus ad debellandum eosdem.* Vide *Potestatus* 3.

¶ 3. POSSE, Dominium, districtus, territorium. Charta Henrici Comitis Trecens. ann. 1165. in Chartul. Meld. *Cum Pruvinensi & Trecensi moneta eadem lege & eodem pondere per Comitatum Pruvinensem & Trecensem & in toto Posse meo ut currat & omnino sine cambio accipiatur, faciam. Si quis autem in Posse meo bonam vel falsam eam fecerit, &c.* Charta Philippi III. Reg. Franc. an. 1277. tom. 4. Ordinat. pag. 671. *Si quis autem de mercatoribus prædictis, aut de familiis eorumdem, crimen quod mortis pœnam exigat, commiserit in Posse nostro, &c.* Caffari Annal. Genuens. ad an. 1161. apud Murator. tom. 6. col. 277. *Ut per omnes terras Moadinorum & Posse ipsorum secure Januenses cum omnibus rebus suis mari & terra debeant ire.* Occurrit rursum in Annal. iisdem Bartholomæi Scribæ ibid. col. 460. & alibi passim. Vide in *Potestas.*

POSSESSIO, Prædium quod quis possidet. Vide Festum. Lex Salica tit. 36. §. 4. *Si quis per malum ingenium in curtem alterius, vel in casam, vel ubicumque miserit aliquid, quod furatum est, nesciente domino cujus Possessio est, &c.* Lex Longob. lib. 2. tit. 43. §. 1. *Si autem ad quartam* (vicem) *venire contempserit, Possessio ejus in bannum mittatur.* Capit. Caroli Mag. lib. 5. cap. 169. *Qui in vicis vel Possessionibus Chorepiscopi nominantur, &c.* Gregorius Turon. de Miracul. S. Martini cap. 23. *Erant enim ingenui, & Possessionem propriam possident.* Occurrit non semel apud Agrimensores. Vide Gloss. Rigaltii, [& Notas Bignonii ad Leg. Salic.]

POSSESSIONATUS, Habens bona solo. Occurrit in Charta Ricardi II. Regis Angliæ apud Willel. Thorn pag. 2159. & in Decreto Sigismundi Reg. Hung. an. 1435.

☞ Interdum nude pro eo qui in alicujus rei possessione est. Sic *Sacerdotes possessionati* dicuntur qui aliquod beneficium possident. Litteræ Henrici IV. Reg. Angl. an. 1403. *Statum & Possessionem omnium & singulorum qui de aliquibus beneficiis ecclesiasticis, tam dignitatibus, quam aliis beneficiis ecclesiasticis quibuscumque, Possessionati existunt.* Laur. Byzinius in Orig. belli Hussit. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 210. *Immaculati, hoc est, sacerdotes qui non sunt Possessionati, & ab omni pulvere cupiditatis excussi.* Hinc

¶ POSSESSIONATI MONACHI, nostris *Moines rentés*, Dotati, quibus attributæ sunt possessiones. Acta ad Concil. Basil. spectantia apud Marten. to. 8. Ampliss. Collect. col. 250. *Omnes religiones tam monachorum Possessionatorum, quam Fratrum mendicantium, sunt reprobatæ.*

¶ POSSESSIO EPISCOPI, Illius districtus, diœcesis. Capit. lib. 7. c. 74. *Ut unusquisque Episcopus... providentiam gerat omnis Possessionis quæ sub ejus est potestate.* Vide *Posse* 3.

¶ POSSESSIO TÆDIALIS. Vide *Tedialis.*

¶ POSSESSIO, perperam pro *Processio*, in Instrum. an. 1192. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 24.

¶ POSSESSIVE HABERE, Possidere jure proprietario. Charta an. 1289. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 116. *Hos ergo reddditus sic distinctos cum omni juris plenitudine, quo ritu proprietario ipsos hactenus habui Possessive, per legitimæ venditionis traductionem .... tradidi.*

POSSESSORES, in Lege Salica tit. 43. §. 7. dicuntur *qui res in pago ubi commanent, proprias possident:* Cives. Verum Inscriptio Vincentiæ, apud Georgium Pilonum in Hist. Bellunensi pag. 16. *Æterno*

Princip

Principi Fl. Clau. Juliano ubique venerando semper Aug. Ordo Possessoresque Brixillanorum optara devotione dedicarunt, bono reipublicæ nato. Aliæ apud Franciscum Angelonum in Hist. Interamnensi p. 36. *Et Possessores, inquilini, ne otiantes, via strata cultores, &c.* Sidonius in Panegyrico Majoriani:

. . . . *quo disceres agro*
Quod Possessorem maneat?

Ita apud Byzantinos *Possessores* appellabantur, qui domos in urbe possidebant. Liberatus Diaconus cap. 20. *Habens autem consentaneos aliquantos, ex Clero, & Possessores civitatis, & corporatos, & milites, &c.* [Diurnus Romanus cap. 3. tit. 2. *Presbyteris, diaconibus, clericis, honoratis, Possessoribus, & cunctæ plebi ill. ecclesiæ, &c.* Vide Gregorium Mag. lib. 3. Dialog. cap. 26.] Nec scio an de iis intelligendus sit Victor in Valente: *Fuit Possessoribus consultor bonus, mutare judices rarius, &c.* Atque ii sunt quos κτήτορας vocat Chronicum Alexandrinum duobus locis, qui ex eo quod domos in urbe possiderent, jure panum civilium & gradilium gaudebant, quod pluribus docemus in nostra Constantinopoli Christiana. Hesychio κτήτορες, κτίσται dicuntur, *conditores*. Hinc κτητορικὸν δίκαιον apud Pachymerem lib. 8. cap. 21. extremo, jus quod alicui competit in Monasterio aliquo vel Ecclesia à se vel decessoribus condita, quod vulgo *jus Patronatus* dicimus, ut recte interpretatur eruditus Possinus. Vide quæ de hac voce annotavit vir immense doctus Joan. Bapt. Cotelerius ad tom. 1. Monument. Eccl. Græc. pag. 750.

¶ 1. POSSESSORIUM, Prædium quod quis possidet. Tabular. S. Vincentii Cenoman. fol. 70. *Dedit . . . . abbatiæ S. Vincentii Cenomanensis dimidium Possessorii quod habebat in feodo de Curta fraxino.* Vide *Possessio*.

¶ 2. POSSESSORIUM, vox Practicis nota, *Possessoire*, Jus quod spectat possessionem. Charta pro Abbat. S. Eligii Noviom. ann. 1240. *Auditis quæ partes hinc inde tam super Possessorio quam super petitorio proponere voluerunt, &c.* Litteræ Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1290. tom. 1. Ordinat. pag. 319. *Item, quod de cognitione decimarum non fendalium in petitorio, vel Possessorio, præsertim inter personas ecclesiasticas, minustri loci se nullatenus intromittant.* Occurrit alibi passim. *Possessorium judicium*, quod possessionem spectat, in Epist. Eccles. Dol. ad Innoc. III. PP. apud Marten. in nova Collect. vett. script. tom. 1. pag. 131. edit. in 4°.

¶ POSSETENUS, Omnino, prorsus. Rupertus in Epist. ad Martio. Reg. Aragon. an. 1401. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1656. *Corpus & res necnon universa nobis à Deo collata vobis Possetenus obligantes, &c. Possetenus conservare*, ex eodem Ruperto ibidem col. 1663.

¶ POSSETUR, pro *Posset*, apud Nonium. Vide supra *Fitur*.

1. POSSIBILITAS. Leges Alvredi Regis West-Sax. cap. 38. *Si autem oculus assnajet, reddat weram ejus, & Possibilitatis accusetur in eo facto, & purget se juxta modum wite, &c.* Ubi *possibilitatis accusari*, est de crimine aut facto quod data opera & voluntarie perpetratum est. Leges Canuti cap. 66. *Et si quisquam agat impossibiliter, non est omnino simile si voluntarie faciat.* Ita *possibile*, & *impossibile* usurpatur in Leg. Sax. Edwardi senioris cap. 8. pro eo quo voluntarie vel involuntarie fit.

¶ 2. POSSIBILITAS, Reditus, ni fallor, prædiorum commoda. Charta an. 1251. ex Schedis Præsidis de Mazaugues: *Promittimus . . . . quod . . . . de dicta terra & castro de Baucio cavalcatam faciemus vobis & hæredibus vestris secundum quod nobilitas nostra & Possibilitas terræ nostræ & constitutiones Provinciæ requirunt, ut tamen pro redimendis cavalcatis ad solutionem pecuniæ non teneamur.*

¶ POSSIFICARE, Facere potentem, ut interpretantur Bollandistæ, in Catalogo operum B. Raymundi, inter Acta SS. tom. 5. Junii pag. 705. CCCIX. *liber dictus, propter bene intelligere, diligere & Possificare. Incipit: Multum est delectabile.*

¶ POSSINACLUM, Certi ponderis discus, quo juvenes in agone contendebant, fortiorem judicantes, qui ultra designati spatii finem jecisset. Hæc Faber in Thesauro, qui ad Barthii Advers. lib. 35. cap. 2. remittit.

1. POST, Penes. Marculfus lib. 1. form. 26. *Eo quod villam aliquam nuncupatam illam, qua ad eundem de parte illius pervenire debuerat, Post vos retineatis indebite, &c.* Form. 28. *Eo quod pagensis vester ille eidem terram suam, in loco nuncupante illo, per fortiam tulisset, & Post se retineat injuste, &c.* Adde form. 38. eod. libro, Chartas Parensales cap. 12. Epist. 65. inter Epistolas Desiderii Cadurc. Episc. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 10. §. 13. &c. Formula loquendi usitata in aliquot provinciis Gallicis, *retenir après soi*, pro *finire in se*, *asserere*.

2. POST, In. Paschasius Radbertus in Epitaphio Walæ Abb. Corbeiensis lib. 1. cap. 16. *Ad quem cum suscepti essemus venerabiliter, cœperunt omnes Post Arsenium nostrum vultus intenaere, eumque . . . circumvallere, &c.*

1. POSTA, Statio, loci situs, *positio*: Italis *Posta*, nostris *Poste*. [Charta an. 1161. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 322. *In perpetuum donamus duas Postas Vallium positas in lacu Vighizolo . . . . ad habendum, . . . & ad piscandum & ad piscari faciendum, &c.*] Charta Honorii III. PP. an. 1232. apud Ughellum in Episcopis Senogalliensibus: *Nec non de ripa & porto, seu & aliis supradictæ civitatis vectigalibus, siliquatico, pedagio, mensuratico, & de aliis Postis & posterulis civitatis ipsius, excepta Posta S. Angeli, cujus vestri in integrum sunt proventus.* Hinc orta vox apud nostros *Postes*, pro veredariis, qui veredis seu equis cursoribus certas locorum *positiones*, stationes, & ut olim appellabant, mutationes, *emetiebantur*.

☞ A *posta* eo significatu Galli dixerunt *Faire fausse poste*, cum quis in militum recensione suppositítios milites ponit, ut cohortem plenissimam exhibeat. Hæc post Cl. V. *Secousse* in Notis ad Statutum Johannis Reg. Franc. an. 1355. tom. 3. Ordinat. pag. 35. *Nous avons ordené & ordenons que nulle ne face fausse Poste, sur peine de perdre chevaux & hernois. . . . Avons ordené & ordenons que pour eschiver les fausses Postes . . . . que nolz de nostre sanc & lignaige, ou autres . . . ne sera doresnavans reçeu à faire monstre par cedule, ou par assertion de sa parolle, mais sera chascuns tenus desores-mais de faire monstre armée pardevant noz gens.* Statutum aliud ejusdem Regis ann. 1351. ibid. tom. 4. pag. 67. *Les Gens-d'armes & de pié . . . pourroient avoir occhaison de faire Postes en leurs monstre, & de faire monstre pour & de un seul homme d'armes, en plusieurs & divers lieux; &c.*

2. POSTA, Statio, seu apotheca. Statuta Mediolanensia part. 2. cap. 423. *Aliquis qui teneat Postam pro vendendo carbones, non possit se intromittere deportando carbones per civitatem aliter, quam ad suam Postam vel apothecam.*

¶ 3. POSTA, Locus copiis ad conveniendum præstitutus, condictus, Gall. *Rendez-vous*, *Posta* eadem

notione Italis dicitur. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 575. *Appropinquante itaque hora aurora lucifera, idem Comes ad constitutam Postam reconditurus se cum suis armigeris properavit.* Ibid. col. 619. *Pergens recto tramite ad Petrammangam, præteriit primam Postam equitum, & non vidit, & appropinquans secunda Posta, volens per eamdem viam redire, inveniens dictam primam Postam currare super eum.* Ubi *Posta* pro insidiis, Gall. *Embuscade*, usurpari videtur.

¶ 4. POSTA, Voluntas, arbitrium, petitio, libido, quo etiam sensu utuntur Itali. Chronic. Parmense ad annum 1296. apud eumdem Murator. tom. 9. col. 936. *Dominus Potestat Parmæ cum certis militibus & seresteriis, soldatis ad suam Postam, equitavit super Rhegium.* Statuta Cadubrii libr. 3. cap. 40. *Assassini qui ad Postam alterius precio vel merceda homicidium commiserint, &c. Ad ipsorum Postam vel petiti*, in Statutis Astens. fol. 37. v°. Sic etiam nostri *Faire à sa poste* usurpant.

5. POSTA, Tributi species. [Charta Aldefonsi Reg. Castellæ æra 1230. apud Stephanotium tom. 4. Fragm. Hist. MSS. pag. 288. *Et sint illi decem excusati ab omni pecto, Posta, ... & ab omni prorsus regio & alio tributo & gravamine in perpetuum.*] Occurrit præterea in Chartis Hispanicis, apud Colmaneresium in Histor. Segoviensi cap. 13. §. 12. cap. 15. §. 7. cap. 18. §. 2.

6. POSTA. Charta ann. 1193. apud Georg. Pilonum in Histor. Bellunensi pag. 97. v°. *Ut debeat observare Postam & pactum cum Commune Tarvisii, &c.* Concilium Ravennense an. 1317. cap. 15. *Ubi vero per Postas libri usurarii non apparuerit per petentem sibi usuras restitui, &c.* Infra: *Dummodo apperuerit per Postas libri vel alio modo legitimo, mutuum vel obligationem fuisse contractum.* Hinc *Postilla*, de qua voce mox.

☞ Cave existimes unum eumdemque esse vocis *Posta* intellectum in locis à Cangio allatis; in posterioribus quippe paginam sonat: in priori vero pactum, compositionem significat, ut & in Chron. Modoet. apud Murator. tom. 12. col. 1146. *Et fecit secum Postam, quod eodem die post Vesperas hora debita ordinata debebat portare.*

¶ 7. POSTA, Idem quod infra *Postella* 1. Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 9. *Observare per consuetudinem debent, de fratribus qui veniunt ad monasterium, ... utrum... habeant in sellis suis pectoralia & Postas.*

¶ 8. POSTA, Retis genus, seu piscandi modus, quo rete ad palum in terra defixum ex una parte alligato, factoque longiori in mari circuitu, eo revertuntur piscatores unde profecti fuerant. Charta Regis Renati Comit. Provinciæ ann. 1477. pro piscatoribus Massil. ex lib. privileg. & Statut. eorumdem: *Nam piscatores utentes ingenio, sive arte vulgariter appellata de Posta, cum qua magni pisces, præcipue tuni cinguntur, sive accumulantur, &c.*

¶ 9. POSTA, Propositum, consilium, Gall. *Projet, plan: Posta* eodem sensu dicunt Itali. Statuta Astens. fol. 1. v°. *Præfatus dominus potestat à vobis credendariis & consiliariis præsentis generalis consilii super infrascriptis Postis .... sibi exhiberi salubre consilium postulat.*

POSTABULA, seu potius *post tabula*, seu *retroaltare*, Posticum altaris, seu ejus ornamentum. Querimonia Berengarii Vicecomitis Narbonensis adversus Guiffredum Archiepisc. Narbonensem an. 1056. *Thesauros quosque qui a conditione in eam congregati erant subtraxit: tabulas vero & Postabulas, & cruces, & scrinia reliquiarum aurea & argentea excoriavit.* Vide *Postaltare*.

¶ POSTADVOCATUS, Minor Advocatus, qui ab alio majori prædiorum ecclesiasticorum tutelas in se recipiebat. Vide in *Advocati* col. 189.

¶ POSTAGIA, Jus quod *posterio* seu deferenti panem ad furnum competebat; à tabula huic usui apta, quæ Provincialibus *Posteille* vel *Pouës*, nunc *Taulo* dicitur, ducta vocis origo. Statuta Arelat. MSS. art. 59. *Fornerii accipiant 25. partem pro ferneria & Postagia panum quos coquunt.* Vide *Posterius*.

POSTAL. Fori Aragon. lib. 7. f. 132. v°. *Si aliquis homo in aliquo casali veteri apperuerit, fundamenta super quibus tantum postea construxerit in gyrum, donec opus illud sit de tribus tapialibus in altum, & miserit ipsum casal in arrevo, & fecerit ibi portal, super quo firmaverit Postal, &c.* [Idem videtur quod Hispanis *Poste*, palus cui porta innititur.]

POSTALTARE, Velum, pallium, vel aliud quodpiam ornamentum, quod retro altare apponitur. [Gall. *Retable*. Necrolog. Corbeiense MS. VII. *Idus Augusti frater Petrus de Sacbiaco parvo fecit fieri Postaltare argenteum deauratum, quod est supra majus altare.*] Arestum 9. Maii 1321. *Unum Postaltarium de sindone, &c.* Vide *Postabula*.

¶ POSTARIUS, f. Auriga, nisi sit pro *Pistarius*. Consuetud. Fontanell. MSS. fol. 95. *Custos equorum abbatis VI. (ova.) .... Postarius VII.*

¶ POSTATICUM, Tributi species, idem quod *Posta* 5. nisi mendum sit pro *Portaticum*. Vide in hac voce. Diploma Ludovici Pii an. 814. apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. col. 22. *Nullum teloneum, aut ripaticum, aut Postaticum, aut pontaticum, aut salutaticum exigere audeat.* Eadem habentur in Charta Othonis Imper. an. 949. apud eumd. tom. 1. col. 291.

POSTATUM, Postium seu palorum series, *Palissade de posteaux.* Willelmus de Podio-Laurentii in Chr. cap. 43. *Fuit autem molendinum, quod munitum erat Postato tenui & vetusto captum, & qui erant in eo juvenes interempti.*

¶ POST-BUTUM, f. Prostibulum, tuguriolum, ubi habitant meretrices. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1351. tom. 2. Ordinat. pag. 470. *Ordinaverunt & convenerunt inter se, quod si aliquis de dicto misterio inveniretur in latrocinio, vel frequentans tabernas, vel Post buta, vel ludos taxillorum, &c.*

POSTCOMES, Qui vices Comitis agit. In Charta Odonis II. Comitis Carnotensis & Trecensis apud Sammarthanos in Abbatibus Vallis secretæ subscribunt *Sasuuato Seneschallus meus, Isembardus Postcomes, Odo Vicecomes, Hezelinus Miles, &c.* Ita *Postcomes*, & *Vicecomes* diversi sunt.

POSTCOMMUNIO, vel *post Communionem*, Antiphona quæ post Communionem, in signum quod communicatio expleta est, concinitur, quæ olim appellabatur *ultima oratio ad complendum*, ut testatur Walafridus Strabo de Reb. Eccl. c. 2. [S. Bernardus tract. de Cantu tom. 1. Operum ejusd. col. 695. edit. 1690. *In multis etiam bestorus Postcommuniones ab iis, qui simplicitatem cantus ignorant antiphonarii, pro Responsoriis appositas invenimus.*] Vide Durandum lib. 4. Ration. cap. 56. 57. & *Completa*.

1. POSTELLA, pro *Postilena*, Gall. *Croupiere de cheval.* Papias: *Postella, ornamentum equi, dicta quasi post sellam, sicut antella, ante sellam.* [*Postela, Culiere*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] Statuta Hugonis V. Abbatis Cluniacensis: *Sine Postella & sella regulari non multum pretiosa ullus Priorum nostrorum*

equitare præsumat. Eadem ferme habentur in Bullis Gregorii IX. & Nicolai IV. pro Benedictinis, post Chron. Casinense. ὀπιςίλη, & ὀπιςιλᾶν, idem Græcis recentioribus sonat. Vide Glossar. Meursii, mediæ Græcit. & *Posta 7.*

POSTENA, Eadem notione. Vitæ Abbatum S. Albani p. 77. *Equi decentes & fortes sint ad portandum pannos unius Monachi ad Postenam armigeri.* Thwroczius in Carolo Rege Hungar. cap. 99. *Universa namque ferramenta streparum & habenarum, seu rudibularum, & alia ad ipsum spectantia de argento inaurato..... existebant: corrigiarumque cinguli, & frena ac similia alia cum theniis & Postenis serica substantia contexta fuerant.*

¶ 2. POSTELLA, Posterior porta, vel portula. Charta Ludovici junioris Reg. Fr. an. 1173. apud Stephanor. to. 1. Antiq. Occitan. MSS. pag. 454. *Damus etiam licentiam in ipsa ecclesia & civitate* (Agathensi) *ob timorem Sarracenorum & propter frequentem incursum iniquorum hominum faciendi turres, munitiones, muros, Postellas & portarum initiones.* Charta Manassis Episc. Lingon. an. 1189. inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 194. *Domum etiam* (concessit) *juxta Postellam sitam, &c.* Vide *Portella 1.* & *Posterula.*

¶ POSTELLATIO, Ad *postellum* expositio. Vide mox in hac voce.

POSTELLUM, Cippus, Gall. *Postem*, vulgo *Carcan*; postis scilicet seu palus, cui alligati rei publice exponuntur ad majorem infamiam. Tabularium S. Flori Arvern. *Excepta executione ultimi supplicii, fustigatione, bannitione, & Postellatione.* Et infra: *Dominus de Brezons non potest facere furcas apud Bezons, Postellum vero potest facere.* Concilium Bituricense an. 1336. c. 12. *Item pilorium seu Postellum in cœmeterio & locis sacris assigunt & apponunt.* Vide *Carcannum*, & *Pilorium.*

¶ POSTEMA, vox Italica, Apostema, Gall. *Abcès.* Mirac. S. Humilianæ tom. 4. Maii pag. 406. *Domina quædam .... patiebatur infirmitatem in coxa, quod vocatur Postema malinenicum.* Hinc

¶ POSTAMATUS, Apostemate laborans. Miracula B. Simonis Erem. August. to. 2. April. pag. 823. *Habebat tibiam infistulatam & Postematam.*

POSTENA. Vide *Postella 1.*

¶ POSTERARE, *Differre*, apud Laur. in Amalth.

POSTERGALE, Tergum cathedræ: *Le dos de la chaire.* Ceremon. Rom. lib. 1. sect. 9. *Sedilia Episcoporum .... habebunt reclinatorium, sive Postergale altum usque ad spatulas, & gradum... super quem pedes teneant.* Occurrit & sect. 13.

POSTERGARE, Post tergum relinquere, [rejicere; vox Italica.] Gesta Ludovici VII. Reg. Franc. cap. 10. *A sinistra parte terram Philadelphiæ Postergantes, ad civitatem Smyrnæ venerunt.* Galli dicerent, *Laissant derriere la ville de Philadelphie.* Utitur Gobelinus Persona in Cosmodromio ætat. 6. c. 87. ut & Scriptores aliquot Itali. Auctor Flammetæ: *Postergatorio Scudo.* Alius: *Postergata la ragione.* Hinc

¶ POSTERGARE, Posthabere, contemnere, negligere. Gloss. vett. *Postergare, postponere, negligere. Postergo, μετίομαι*, in Gloss. Lat. Græc. Charta an. 1319. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 262. *Perpetuo possidere possint & debebunt, omni jure, exemptione juris seu facti qualibet Postergatis.* Litteræ Ludovici Bavari Imperator. an. 1328. apud eumd. tom. 2. pag. 280. *Qui mentientes & Postergantes fidem nobis debitam & imperio, rebellionis spiritum assumserunt.* Litteræ Alberti Episc. Mindens. *Cultum divinum ibi .... institutum penitus quasi Postergarunt.* Necrolog. Laurensham. apud Schannat. in Vindem. litter. pag. 26. *Offertoria sua ... nobis dari & præsentari, Postergato omni subterfugio, disposuit & curavit.* Adde Spicil. Acher. tom. 8. pag. 293. Batav. Sacr. pag. 203. &c.

¶ POSTERGARE DIEM, Rejicere, differre, producere. Charta Casimiri Reg. Polon. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 598. *Debebit intra dictos duos menses destinare nuntios, ... nisi sæpe factus dom. Marchio Moraviæ & nos de alia die anticipanda vel Postergandа contingat fortassis unanimiter concordari.*

¶ POSTERIALIS ASCISSA, *Postericalis saltana; Postericalis serrata*, Variæ scripturarum species. Vide *Scriptura.*

¶ POSTERIOLA, Idem quod infra *Posterula.* Testam. Bertichramni Episc. Cenom. tom. 3. Analect. Mabil. pag. 123. *Perfeci domum, quæ infra muros, in dextero parte de Posteriola meo opere ædificavi.*

¶ POSTERIORA, Tergum, Gall. *Derriere.* Vide *Morena.*

¶ POSTERIORES appellantur, qui ultra trinepotes sunt & omnes reliqui descendentes, in leg. ult. §. parentes. D. de gradib. Vide Calvini Lex. & Hofman. in hac voce.

¶ POSTERIUS, Puer pistorius seu tyrunculus pistor, sed maxime is cujus erat panes ad furnum coquendos deferre, apud rusticos Provinciales interdum *Poustié.* Vox ejusdem originis ac supra *Postagia.* Statuta Massil. l. 1. c. 41. *Consules teneantur facere jurare infra VIII. dies post Consiliarios electos generalis consilii, furnarios & furnairones, & Posterios furnorum quod omnem panem coquent, vel coqui facient bene & bona fide.* Occurrit etiam in Statutis MSS. Arelat. art. 154. Vide *Porterius* suo loco & in *Portarius.*

¶ POSTERLA, POSTERNA. Vide *Posterula.*

¶ POSTERNE, Retro, pone, Gall. *Derriere.* Statuta Narnens. inter Acta SS. tom. 2. Maii pag. 937. *Canonici aperiant viam Posterne tribunam dictæ ecclesiæ.*

POSTERULA, Posterior porta, vel portula, aliàs *posterna*; Italis *Postierla*: Posticum Latinis, & sancto Isidoro in Regula cap. 1. *Pseudothyrum*, Severo Sulp. dial. 3. cap. 16. Nos etiam *Fausses portes* vocamus portulas ad urbis muros, quæ fere semper clausæ manent, nec aperiuntur nisi pro aliqua ingruente necessitate, cujusmodi sunt quæ *Portellæ* dicuntur in Glossis Græco-Lat. παραπόρτιον, *portella.* Papias: *Posticula, posterula qualibet.* Ammianus lib. 30. *Viator quidam ad citeriora festinans, cum bivium armato milite vidisset oppletum, per Posterulam tramitem medium squalentem frutetis & sentibus vitabundus excedens, in Armenios incidit fessos, &c.* Sed ibi pro angusta semita videtur sumi, cum in campis *portella* fingi non possint. Acta sanctæ Agathæ virginis num. 12. *Ipse autem ad Posterulam Secretarii fugiens, in januis populum dereliquit.* Cassianus lib. 5. de Inst. Cœnob. cap. 11. *Quantalibet urbs sublimitate murorum & clausarum portarum firmitate muniatur, Posterulæ unius, quamvis parvissimæ, proditione vastabitur.* Adrevaldus de Mirac. S. Bened. cap. 19. *Pervenit* (Aurelianum) *ad Posterulam, quæ usque S. Benedicti dicitur, ibique appulit.* Anastasius in S. Hormisda: *Imperator ejecit eos per Posterulam, & imposuit eos in navim.* Idem in Leone IV. PP. *Secundam quoque isdem pius Papa dedit orationem super Posterulam, ubi mirum in modum castellum præeminet, quæ vocitatur S. Angeli.* Alibi: *Et ingressus est per Posterulam quæ appellatur S. Agatha, in urbem Romanam bo-*

ra diei. Adde eumdem in Nicolao I. p. 210. Charta Ottonis III. Imp. apud Baron. an. 1001. num. 11. *Nec aliquis ejusdem civitatis quandoque habitator murum ipsius civitatis ad portas, vel Posterulas faciendas sine ipsius Episcopi licentia frangere præsumat.* Raimundus de Agiles in Hist. Hierosol. *At vero ii qui ascenderant, descendentes in civitatem, Posterulam quamdam aperuerunt.*

POSTERLA, PUSTERLA. Sanutus lib. 2. part. 2. cap. 4. *Dictum quippe fortalitium certas habet Pusterlas per muros & teutoria, respondentes inter prædicta valla & barbacana, per quas potest iri & veniri: sed dictæ Pusterla bonas habent portas ferreas.* Utitur rursum cap. 6. ut & Charta Gualæ Episcopi Pergamensis an. 1176. in Hist. Pergam. tom. 3. p. 327. Hist. Cortusior. lib. 7. cap. 16. Otto Morena pag. 35. 70. [Memoriale Potestat. Regiens. apud Murator. to. 8. col. 1107. Gualvaneus Flamma apud eumd. tom. 12. col. 1021. Chr. Modoet. ibid. col. 1100. 1140. 1150. &c. Charta Guidonis Abb. Insulæ Barb. an. 1200. in Macer. ejusd. to. 2. pag. 129. *Quod habeant Posterlam in dicta villa à parte Cassania.* Charta an. 1209. tom. 1. Hist. Dalph. p. 19. *Ad Calmam Posterla ulterius per me & meos hæredes fieri non valeat.* Visitatio castrorum Dalphin. an. 1347. ibid. pag. 67. *Item quod quamdam rupturam quæ est in muro prope Posterlam quæ est juxta portam castri, &c.*] Joannes Villaneus lib. 2. cap. 1. *E quatro porti heveva la citta cap. 6. posterle, e torri di maravigliosa fortezza.* Adde lib. 3. cap. 2. lib. 7. cap. 6. Le Roman *de Girard de Vienne*:

Par la Posterle s'en ist isnellement.

POSTERNA, Eadem notione, nostris *Posterne*. Historia Episc. Autissiod. cap. 57. *Emit item domos quæ erant juxta Posternam, & plateas Reinaldi, &c.* Matthæus Westmonaster. ann. 1263. *Posterna ex altera castelli parte patefacta, &c.* Fleta lib. 2. cap. 73. §. 21. *Potestas habere Posternas in omni curte totaliter inhibeatur, sed unicus sit ingressus.* Guillelm. *Guiart* in S. Ludovicu:

Esgarde une Posterne ouverte.

Le Roman *de Vacce* MS.

Normanz firent lez Sainne une Posterne ouvrir.

Le Roman *de Blanchandin* MS.

Si lor enseigne une Posterne
De lez une vielle citerne.]

¶ PUSTERNA, apud Albert. Mussatum tom. 10. Murator. col. 595. *Ceteris extra muros hostibus ad prædam contessis, quamquam & per noctis ipsius tenebras & sequentem diem per vias & Pusternas omnia intra urbem mobilia adveherentur.* Adde Statuta Mutin. rubr. 39. fol. 7. v°. Statuta Saluciar. cap. 97. & Vercell. lib. 2. fol. 42. v°.

¶ POTERNA, Eodem significatu, in Charta ann. 1273. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 25. *Circumeundo totum vicum .... usque ad Poternam prædictam, & quamdam domum quæ est in eadem parte, contiguam prædicta poterna. Poterna S. Pauli*, in Charta an. 1406. ibid. tom. 5. pag. 686.

PUSTERULA. Charta anni 954. apud Ughellum tom. 5. pag. 1539. *Intra civitatem Tiburtinam, turricella cum scala marmorea à solo ad summum, orationem sancti Pauleonis supra Pusterula cum scala marmorea & duobus cubucellis, uno terrineo, alio solerato, &c.* [Occurrit præterea apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 601. & tom. 11. col. 27.] Vide *Posticium*, & Oct. Ferrarium in *Posterla*.

POSTFERRI, pro *Postponi*, in l. 8. Cod. Th. de Honorariis codicill.

¶ POSTGENITUS, Secundogenitus. Testam. Ælfridi Reg. an. 909. *Insuper meæ filiæ primogenitæ concedo villam de Welero, & meæ filiæ Postgenitæ concedo villam de Clere, ... & meæ minori filiæ villam de Welige.* Vide *Postnatus*.

POSTHEREDES, qui alias *Proheredes*. Charta Alamannica Goldasti 58. *Si ergo ipse aut ullus hæredum meorum vel Posthæredum ... contra hanc chartam à me factam præsumpserit, &c.* Adde Ch. 59. 60. Vide *Proheres*.

¶ POSTHOLATIO, pro *Postulatio*, in Charta Ibbonis Archiep. Turon. apud Mabill. tom. 2. Annal. pag. 693. col. 2.

¶ POSTHUMARE, Posteriorem, superstitem esse. Acta SS. tom. 5. Junii de S. Anthelmo pag. 239. *Quorum alii S. Anthelmo Posthumarunt, alii synchroni fuerunt.* Tertull. Apol. cap. 19. *Propheta Mosi Postumant.* Idem de Resurr. carnis cap. 45. *Et si ordine Postumat, effectu anticipat.* Hinc

¶ POSTUMATUS, Locus posterior, apud eumdem Tertull. adv. Valent. cap. 35. *Sunt, qui nec principatum Bytho defendant, sed Postumatum.*

¶ POSTICIA, POSTICIARIA. Vide *Posticium*.

POSTICIPARE, quasi *post capere*. Claudianus Mamertus lib. 1. de Statu animæ: *Est ergo in pecude corruptibile corpus, & mortalis anima, quæ vitam corporis nec anticipat, nec Posticipat.*

POSTICIUM, in Gloss. Græc. παραθύρα, παραθύριον. Eædem: *Posticia*, παραθύρα κλίσιον τοῦ οἴκου. Glossæ antiquæ MSS. *Posticium, latens ostium, quod eemotum est a publico.* Glossæ Biblicæ MSS. *Porticum, posternam, posticium, i. fodorus.* Maxime vero in Monasteriis hæc vox usurpatur pro portula, per quam inducuntur quæ ad victum Monachorum vel Sanctimonialium, resque alias, necessaria sunt, ut in Regula S. Aureliani cap. 21. Regula S. Cæsarii ad Virgines cap. 28. *Ad cellarium, & ad Posticium, vel lanipendium tales a seniore eligantur, non quæ voluntates aliquarum, sed necessitates omnium cum timore Dei considerent.* Fortunatus in Vita S. Radegundis cap. 24. *Nulla Monacharum, nisi ipsa, de Posticio, quantum ligno opus erat, sola ferebat in sarcina.*

POSTICIARIA, Quæ curam *Posticii* habet, *quæ Posticio præposita est*, in Sanctimonialium Monasteriis, in eadem Regula S. Cæsarii cap. 23. 28. 30. 40. Occurrit etiam apud Baudoviniam in Vita S. Radegundis cap. 8.

POSTICUM, *Latens ingressus*, Joanni de Janua. S. Isidorus in Regula c. 1. *Monasterii autem munitio tantum januam extrinsecus habeat, unumque Posticum, per quem eatur ad hortum.* [Radbodus Traject. Episc. in S. Amalberga sæc. 3. Bened. part. 2. pag. 242. *Puer familiaris repente per Posticum irruit, &c.* Vetus Poeta MS. in Bibl. Coislin.

Par un Postis tot coiement
Droit à l'ostel Guillaume vait.

Vide *Postis* 2.] Le Roman *d'Aubery*:

Au Postis vint, prent le a desverroillier.

POSTICIA, Eadem notione. Charta donationis factæ Ecclesiæ Cornutianensi, edita à Suaresio: *Item vela linea pura tria, ante consistorium velum lineum purum 1. in pronao velum lineum purum 1. & intra basilicam pro Posticia vela linea rosulata 6.* Ita enim lego pro *porticia*.

¶ POSTICULA, ut *Posterula*. Vide in hac voce.

¶ POSTIECUS. Vide *Postsecus*.

¶ POSTIFICES, *Judices*. Gloss. Isid. leg. ex Papia *Pontifices*, ut monet Grævius.

¶ POSTILIMEN, ἐπάνοδος, in Gloss. Lat. Gr. Eædem: *Postliminium*, ἐπάνοδος ἀπὸ πολέμου. In Cod. Sangerm. ἀπὸ τῶν πολεμίων.

¶ POSTILIO, *Postulatio.* Gloss. Isidori. Vide Martinii Lexicon in hac voce.

POSTILLÆ, Notæ. Sic autem maxime dicuntur notæ marginales & perpetuæ in sacra Biblia, quæ secundum verba currunt, quasi *post illa verba*, quod hæc subinde efferrent Magistri, qui ejusmodi notas suis discipulis dictabant: nisi nomen mutuatæ fuerint à voce *Posta*, quæ paginam denotat, uti supra observatum. Nicolaus Trivettus in Chron. an. 1228. de Stephano Archiep. Cantuariensi: *Hic super Bibliam Postillas fecit, & eam per capitula, quibus nunc utuntur moderni, distinxit.* Idem an. 1238. de Alexandro Cestrensi Episcopo: *Super Psalterium Postillas scripsit.* Eadem tradit de Roberto Bacum Dominicano sub an. 1240. Titulus Homiliarii Pauli Diaconi, in Analectis viri eruditissimi Joannis Mabillonii tom. 1. pag. 27. *Opus praclarum omnium homeliarum & Postillarum venerabilium ac egregiorum Doctorum Gregorii, Augustini, &c.* Vita Joannis XXII. PP. *Condemnavit in Consistorio quodam pestiferam Postillam fratris Petri Joannis de Serinhano continentem dogma pestiferum, &c.* [Occurrit præterea inter Instr. to. 3. novæ Gall. Christ. col. 180. & apud Lobinell. to. 3. Hist. Parif. p. 286.]

¶ POSTILLATIO, Opus Postillarum. *Lyram Postillatio*, apud Cyprian. in Catal. Cod. MSS. Bibl. Goth. edit. 1714. pag. 4.

POSTILLARE, Postillas scribere. Epitaphium Nicolai de Lyra in aula Capitularia Cœnobii Franciscan. Parif. *Hic jacet Fr. Nicolaus de Lyra sacra Theologia venerabilis Doctor, cujus vita & doctrina fama diffusa est per diversa mundi climata. Postillavit enim Biblia ad litteram à principio usque ad finem, &c. Obiit an. D. 1340.* Vita Benedicti XII. PP. p. 62. de eodem Lyrano: *Qui totam Bibliam profundissime & subtilissime Postillavit.* Nicol. Trivettus an. 1243. de Hugone de Vienna Cardinali: *Hic doctrina sana & perlucida totam Bibliam Postillavit.* Koyghton de Hogone Cardinali Dominicano: *Totam Bibliam Postillavit.* Hinc vox practicis nostris familiaris, *Apostiller*, scriptum notulis dilucidare, illustrare.

¶ POSTILLARIUM, Liber continens *postillas*. Obituar. MS. Sorbonæ: *Dedit Postillarium de Lira super totam Bibliam.*

¶ POSTILLATOR, Qui *postillas* scribit. Brevis Hist. Ordinis Prædicat. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 355. *Hic* (Innocentius IV.) *primo anno sui pontificatus fecit primum Cardinalem Ordinis fratrum Prædicatorum fr. Hugonem de S. Theodorico Provincialem Franciæ, qui fuit primus Postillator totius Bibliæ, & eam tam excellenter Postillavit, quod huc usque parem non habuit.*

¶ 1. POSTIS, Tabula lignea, asser, Gall. *Ais, planche*, ab Occitan. *Poste*, eadem notione. Limborch. Inquisit. Tolos. pag. 148. *Interrogatus de libro in quo legebat dictus homo, utrum esset parvus vel magnus, & cum Postibus vel sine postibus, respondit quod erat parvus, & videtur sibi quod non erant ibi Postes.* Processus de Vita S. Yvonis tom. 4. Maii pag. 560. *Habebat duos libros cum Postibus sub capite loco pulvinaris. Postes argentei*, i. e. argenteis laminis ornati, in Tabul. Brivat. Duabus quippe tabellis ligneis hinc inde libros munire consueverant. Extractum Computi an. 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 325. *Dictum palatium est bene coopertum de optimis Postibus de meleze bene clavellatis.* Statuta Montis Regal. fol. 312. *Item pro media dozena Postium ligni sol. duos den.* Hinc *Post*, pro fibula seu clavo ligneo, Gall. *Cheville*, usurpare videtur le Roman *de Vacco* MS.

Li Roiz Loeis fist semondre & bannir son ost, ...
Ne remest viex espees, ne viex escus à Post.

Hoc est, facta submonitione nullum scutum, nullusve gladius ad clavum suspensus remanet, sed iis statim armantur.

¶ POSTIS, Vectis, Gall. *Bâton de chaise.* Tabular. Episc. Corisopit. *Anno 1480. in primo introitu R. in Christo patris Guidonis Episc. Corisopitensis; episcopo redeunte ad lapidem in quo tronus ipsius erat, cathedra sua episcopali cum quatuor Postibus ibidem posita, vocatis Nobilibus & potentibus viris D. Johanne du Quenelet vicecomite du Fou admirallo Britanniæ, Henrico dom. de Nevet Milite, Guiellelmo dom. de Plueve, & dom. Guidomaro de Guengat, qui ipsum super humeros portare debebant, &c.*

POSTIS AD RAGULANDUM, in supellectili libraria, apud Guigonem II. in Statutis Ord. Cartusiensis cap. 28. §. 2. [& in Actis SS. tom. 2. Junii pag. 495, ubi de S. Rossélina. Est autem ibi *Postis*, regula lignea, Gall. *Regle.*] *Signum poste pulsare per Galileas*, in Statutis antiquis ejusdem Ordinis 1. part. cap. 13. §. 26. 40. parte 2. cap. 16. §. 7. Vide *Cornu* 3.

¶ 2. POSTIS, Idem quod *Posterula*, posticum. Sallas Malaspinæ lib. 4. Rer. Sicul. cap. 18. apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 315. *Per Postem seu posterulam partis posterioris ejus per quam ad castrum ipsum quis ingreditur & ad terram.* Vide *Posticum*.

¶ POSTITIUM, ut supra *Posticum*. Walterus in Translat. S. Monicæ tom. 1. Maii pag. 483. *Et introductis nobis, Postitium obseravit.*

POSTJURNUM. Vetus Charta in Vita Aldrici Cenomanensis Episcopi num. 56. *Et debentur 9. de censu solid. 101. de inferenda & de Postjurno, sive de consatico sol. 180.*

¶ POSTLIMIA, Porta. Sebast. Perusinus in Vita B. Columbæ Reat. tom. 5. Maii pag. 370*. *Qua extemplo clausa civitate, ... fuit a Postlimia pulsa.*

POSTMERIDIES, Refectiones quæ inter prandium & cœnam fiunt. Juramentum Decani sancti Quintini apud Hemereum in Augusta Viromanduorum pag. 93. *Vos juratis .... quod solvetis Seneschallo Ecclesiæ pastus, Postmeridies, & charitates.* Statuta antiqua Canonicorum S. Quintini, apud eumdem: *Ad Postmeridium debet nebulas, & oblatas, &c.* Vide *Biberes nonales*, in *Biberis*.

POSTMITTERE, Postponere. Concilium Turon. II. cap. 20. *Cum etiam in Chronicis habeatur de virginibus, gentilium tempore, quæ se deæ Vestæ sacraverant, Postmisso proposito, & corrupta virginali gratia, legali sententia vivas in terra fuisse defossas.*

¶ POSTMURIUM, *Insertoriam.* Gloss. Isid. Idem quod *pomœrium*, inquit Grævius, Locus juxta murum, ut habet Papias. Hoc *insertorium* vocatur, quia locus est & ubi poma nascuntur, & ubi inseruntur. *Insertorium*, ut seminarium, plantarium.

POSTNATUS, Secundogenitus, ex Gallico *puisné*. Bromptonus lib. 2. cap. 35. §. 1. *Est consuetudo in quibusdam partibus, quod Postnatus præfertur primogenito.* Vide Regiam Majest. lib. 2. cap. 2. §. 5. cap. 22. §. 7. c. 29. §. 1. Occurrit passim apud eumdem Bractonum, Glanvillam, in Fleta, &c.

POSTNATI, inquit Spelmannus, hodie ex nova occasione dicuntur, qui in Scotia nati sunt post translationem coronæ Angliæ ad Jacobum Regem, cum hac ipsa distinctione fiant omnium jurium Anglicanorum participes, &c.

¶ POST NOMINA dicebatur oratio quæ post recitata offerentium vel mortuorum nomina fundebatur. Ordo officii Gothici inter Concil. Hispan.

tom. 3. pag. 265. *Hinc oratio tertia sequitur quam Post nomina vocamus, qua petitur à Deo ut pacem defunctis fidelibus impertiat.* Vide Mabill. de Liturg. Gall. pag. 181. 218. & 221.

¶ POSTOMACI. Vide *Anatrii.*

POSTPONERE, Dimittere. Leges Grimoaldi Regis Longub. tit. 4. §. 1. *Si quis uxorem suam absque culpa Postposuerit, & aliam homo superinduxerit, &c.* Adde §. 2. In Edicto Rotharis Regis tit. 104. §. 3. 7. venator *postponere* prædam dicitur, quam dimittit, nec amplius insequitur.

¶ POST-PRIDIE, *Hodie.* Gloss. Isid. ubi scribendum ex Grævio, *postridie*, altero die; est enim quasi postero die. Inepte Papias: *Postridie, id est, tertio die, id est post alterum: nam in pridie intelliguntur duo dies.*

¶ Post-Pridie, Oratio inter Missarum solemnia, in Ordine officii Gothici, tom. 3. Concil. Hispan. pag. 266. *Dicitur hac oratio & sexta quam scribitur Post pridie, voce submissa. . . . Dum fit elevatio dicitur oratio sexta vocata Post-pridie, qua desinit in hac verba: Te præstantissime sancte Domine, qui hac omnia nobis indignis servis tuis valde bona creas, &c.*

¶ POSTRINA, Idem quod *Posterula.* Tabular. Burgi-medii an. 1140. *Comes Theobaldus dedit decimam molendinorum suorum novorum, quos fieri precepit ad Postrinam Roberti de S. Briccio in Ligeri, & decimam piscatura & sclusa.*

¶ POST-SANCTUS, Oratio inter Missarum solemnia, in Ordine officii Gothici tom. 3. Concil. Hisp. p. 266. *Sequitur deinceps quarta* (l. quinta) *oratio vocata Post-sanctus, cujus initium solet esse, Vere sanctus, vere benedictus.*

POSTSECUS, *Jam*, λοιπὸν, ἐπιῤῥημα, in Gloss. Alibi, καλόπισθεν. [Male in quibusdum *Post secus.*]

¶ POSTULA, pro *Pustula*, in Gestis Consulum Andegav. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 439.

¶ POSTULARE, Causas agere. Formulæ vett. promot. Episcop. tom. 2. Capitul. col. 598. *Si quis fidelis militaverit, si quis fidelis causas egerit, hoc est, Postulaverit, si quis fidelis administraverit, &c.*

¶ Postulare alicui, quomodo Gallice dicimus *Postuler a quelqu'un.* Consuetud. Fontanell. MSS. *Habitum religionis domno Abbati Postulare, &c.*

¶ Postulare significatione activa usurpatur in Litteris an. 1004. apud Valesium in Notitia Gall. pag. 331. col. 2. *Cernens ergo Præsul humilitatem illorum, fecit eis sicut fuerant Postulati.*

Postulari dicitur, qui communi Cleri & populi decreto ad Episcopatum eligitur, apud Gregorium M. lib. 7. Ind. 2. Epist. 51. 52. 89. lib. 11. Epist. 14. lib. 12. Epist. 6.

Maxime vero *postulari* dicebantur, qui ex aliena parochia erant, cum id non liceret, nisi ex *cessione*, ut loquitur idem Gregorius lib. 4. Epist. 19. id est licentia sui Episcopi. Is enim invaluerat Ecclesiæ mos, ut Episcopi ex alienis Ecclesiis non assumerentur, ut est in Decretali Cælestini PP. cap. 18. & apud Nicolaum PP. Epist. 54. Ex quibus Joannes VIII. PP. pro Ecclesia Eduensi in Tabulario ejusdem Ecclesiæ: *Decernimus & regulariter ordinamus, ut deinceps nemo Regum vel aliqua persona vobis superponere vel ordinare, aut successoribus vestris præsumat, nisi ex filiis ipsius Ecclesiæ, secundum scripta Canonum, quem Clerus elegerit, & populus proclamaverit, si in ea dignus reperiri potuit. Quod si in ea, quod forte accidere non credimus, inventus non fuerit, unanimi eorum consilio tam cleri quam populi de aliis dignissimus expetatur.* Hinc

Postulatio definitur unanimis petitio, per quam is qui secundum Canones vel ad Clerum, vel ad dignitatem Ecclesiasticam, etiam regularem, assumi non potest, ex dispensatione tamen & gratia, causa cognita, à superiori admittitur. Cum autem *Postulatio* adversetur juri communi, ideo concordi omnium calculo fieri debet *cap. 3. & 4. de postul. prælat. extr.* adeo ut si concurrat postulatio cum electione, duplo major debeat esse postulantium, *cap. bonæ, eod.* In eo tamen differunt, quod postulatio ex mera liberalitate superioris pendeat, *cap. 5. eod. Postulationem enim plus gratia quam jus requirit admitti*, inquit Honorius III.

☞ *Postulari* etiam dicitur, qui ad aliquam dignitatem ecclesiasticam aut regularem electus, patrono admittendus proponitur. Instrument. an. 1261. apud Kennett. Antiq. Ambrosd. pag. 257. *Frater Johannes supprior Bernecester à canonicis de Chetwood, petita prius licentia à dom. Rege patrono suo eligendi & obtenta, in Priorem de Chetwood Postulatur.*

Postulatio, apud Gromaticos. Vide Glossar. Rigaltii.

¶ POSTULATITII Gladiatores, *Suppostitii, qui recenter subjiciebantur fessis.* Vocabul. Sussannæi.

POSTULATIUS, *Ille qui postulat, petitor, rogator.* Ita Papias MS. at edit. habet *postulaticus.* Glossæ antiquæ MSS. *Postulatitius, ille qui postulatur.* [*Postulatitius, ille qui postulat*, in Gloss. Isid. f. pro sæpe qui postulat.]

¶ POSTUMARE, Postumatus. Vide supra *Posthumare.*

¶ POSTUMUS, *Ultimus, novissimus.* Gloss. Isid.

POSTURIUM. Thomas Archid. in Hist. Salonitana cap. 21. *Amputaverunt caput nequissimi Ducis, & in Posturio suspenderunt.* Idem cap. 26. *Cum thuribulis & crucibus procedentes usque Posturium, &c.* Ubi Joan. Lucius *posturium* dictum vult locum *post turrim* positum, & nunc corrupte *posture* dici. [Leg. forte *Posthurium*, ita ut idem sit quod *Posticum.* Vide *Pseudothyrum.*]

¶ POSTZUPANUS, Zupani substitutus. Vide *Zupa.*

¶ POTACULUM, Potus, poculum. Tertull. Apolog. cap. 39. *Nam inde* (arca) *non epulis, nec Potaculis . . . dispensatur.* Idem de Resurr. carnis cap. 4. *Rursusne omnia necessaria illi, & in primis pabula atque Potacula?*

POTAGIA. Chronicon Augustanum ann. 1370. *Carolus Rex exegit ab Augustensibus 36. millia florenorum, & à Judæis 10. millia pro streva: ob quod diversa angaria, & Potagia, exactionesque instituta.*

¶ POTAGIARIUS, Coquus pulmentarius. Acta S. Francisci de Paula tom. 1. Aprilis pag. 149. *Honestus vir Robertus Touchet pulpamentarius seu Potagiarius quondam defuncti Ludovici Franc. Reg. XI. & nunc principalis coquus Ludovici etiam Franc. Regis XII.*

1. POTAGIUM, Potio quævis, in Wichbild Magdeburg. art. 77. aliàs nostri *Potage* vocant jus, seu jusculum. Vita S. Richardi Episcopi Cicestrensis n. 2. *Panisque & parum de vino cum Potagio eis pro cibo sufficiebat.* Statuta Hospitalis seu Leprosariæ S. Juliani in Anglia: *Habeat quilibet frater Leprosus . . . . bussellum pisorum pro Potagio.* Charta Ludovici Regis ann. 1264. pro fundatione Ecclesiæ S. Mauricii Silvanect. in 30. Regesto Chartophylacii Regii Ch. 347. *Ordinamus insuper & volumus quod in eadem domo singulis diebus Quadragesimæ & Adventus Domini 13. pauperes, & singulis reliquis diebus anni 5. pascantur in prandio, in pane, & vino lymphato, Potagio, & aliquo alio fercula, &c.* Liber consuetudinarius Monasterii de Bello in Anglia;

Et habebant prædicti duo homines conjunctim ad quamlibet de prædictis 3. precarias Potagium & ferculum de carne sine potu, pretii 1. den. Concilium Remense an. 1304. cap. 5. *Statuimus ut omnes & singulæ personæ ecclesiasticæ Remensis provinciæ in singulis conviviis sint contentæ Potagio & duobus ferculis, nisi magnitudo personarum supervenientium aliud requirat.* [Instr. an. 1351. tom. 3. novæ Gall. Christ. inter Instr. col. 6. *Quia anno ille defectus maximus fuit pisorum, fabarum & aliorum de quibus fit Potagium, &c.* Capitul. gener. S. Victoris Massil. an. 1517. ex Cod. MS. *Pitansarius tenetur tempore Adventus, Quadragesimæ ac vigiliarum providere pro Potagio totius conventus de leguminibus, oleribus, oleo, risis, amigdalis, &c.* Occurrit præterea in Consuetud. MSS. B. M. Deauratæ Tolos. in Actis MSS. S. Yvonis, tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 311. apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 216. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 271. tom. 5. pag. 625. 667. &c. *Potagium de ris, Potagium de grus*, in Statutis Monast. S. Claudii pag. 83. Vide *Pureya*.]

¶ POTAGIUM, Omne leguminum, seu olerum genus, illud præsertim quod condiendi pulmenti causa in ollam mittitur, nostris *Herbes potageres*. Charta Fulconis Episc. Andegav. ann. 1337. in Tabul. ejusdem Eccl. *Decimas bladorum, Potagiorum seu leguminum hujusmodi percipiet & levabit.* Ibid. semel occurrit. Antiquit. Bened. Aurelian. MSS. apud Stephanot. pag. 565. *Adeo tenuem & austeram vitam ducunt, quod etiam leguminibus seu Potagio non utantur nisi tantum tempore Quadragesimæ.* Ordinat. Humberti II. pro Hospitio suo ann. 1336. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 310. *In speciebus, salsa, sale, oleo, pullis, piscibus, lignis, Potagio, & aliis minutis quoquina.*

¶ 2. POTAGIUM, Præstatio pro potu vendito. Tabular. B. M. *de Daoulas* an. 1173. *Guidomarus Leonensis dom. & uxor sua Nobilia.... abbatiam apud Daoulas fundaverunt .... & dederunt .... Potagium cervisiæ ejusdem castri, uxore Senescalli, septimam partem quam habebat, concedente.* Eadem habentur in Charta an. 1186. ex Tabul. castri Blein. qua Herveus prædicti Guidomari filius ratam habet concessionem paternam. Charta Acelini de Merriaco an. 1203. in Tabular. Crisenon. *Ego Ascelinus de Marriaco notum facio ... quod Regina mater mea .... donavit ecclesiæ B. M. de Crisenone .... Potagium & modagium terræ meæ de Lissi.*

¶ POTALICIUM, Quod in pactionibus præter conventum pretium potationi sæpius insumendum datur, nisi pro Commeatu & cibariis accipere velis. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 576. *Accedentes singuli ad castrum Reginæ, convicti belli gagia & Potalicia petierunt, & ostendentes cedulas eis factas, derisus major factus est super eos.*

POTARE *nomine matrimonii.* Statutum Synodale Nicolai Episcopi Andegavens. an. 1277. cap. 3. *Intelleximus nonnullos volentes & intendentes matrimonium ad invicem contrahere, nomine matrimonii Potare, & per hoc credentes se ad invicem matrimonium contraxisse, carnaliter se commiscent. Verum cum per hoc nullum matrimonium contrahatur, & ob hoc quamplures jam fuerint decepti, vobis firmiter injungimus, quod frequenter & in publico Ecclesiis parochialibus vestris dicatis, quod per prædicta ejusmodi matrimonium nec sponsalia contrahantur.* Hæc etsi prolixiora descripsimus, ut sæculi abusum, & proverbii vulgaris originem indicaremus, *Boire & manger, coucher ensemble, c'est mariage ce me semble.* Huc forte spectant sequentia ex Concilio Arelatensi ann. 1260. cap. 4. *Cæterum quia jam in partibus Provinciæ, quasi passim absque autoritate Ecclesiæ, suorum, suarumque præsumunt firmare conjugia, &c.*

¶ POTARIUS, à Gallico *Potier*, figulus. Thelon. Episcopat. Autiss. an. circ. 1290. exaratum: *De Potariis. Quilibet adducens Poterie de extra villam, debet denariatam.* Alia notione vide in *Potus*.

¶ POTATA, Poculum, haustus. Acta S. Bertrandi tom. 1. Junii pag. 789. *Tanta in eo floruit sobrietas, ut non solum in se, sed etiam in subditis, ... exceptis refectionibus ordinariis, abominaretur primas Potatas, maxime ante tertiam, quarum crapulam spiritu quodam indicabat esse notam.* Hæc jentaculum spectant.

¶ POTATIO, pro *Compotatio*, passim occurrit.

¶ POTATOR, Qui potationibus indulget. Gualvaneus de la Flamma apud Murator. tom. 12. col. 1009. *Iste fuit comestor maximus & Potator egregius. Potatores maximi*, apud Plautum in Menæch. & Tertull. de Monog. cap. 8.

POTEBAT, pro *Poterat*, in Legibus Luitprandi Regis Longob. tit. 106. §. 1. [*Potebam*, pro poteram, in Testam. Guillelmi Vicecom. Agath. apud Marten tom. 1. Anecd. col. 179. & alibi passim.]

¶ POTECHA, pro *Hypotheca*, Pignus, quo quis jus ad rem habet. Charta an. 1209. in Tabul. Domus Arelat. S. Joann. Jerosol. *Ego Hugo de Baucio tibi Barrale uxori meæ pro aiclis 8055. sol. pro dicta venditione quam fecisti & quos habuisti, do tibi in recordum & in Potecham totum meum pertenementum quod habeo.* Legendum forte *& hypothecam*.

¶ POTELLER, POTTELLER, Scutella, Gallice *Ecuelle*, Angl. *Pottinger* vel *Pertenger*. Testament. Johannis *de Nevill* ann. 1386. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 427. *Item Radulpho filio meo* (lego) VI. *duodenas discorum*, IIII. *duodenas salsariorum*, VIII. *ollas Potellers ... Item Alesia Deyncourt filia mea* XII. *discos*, VI. *saucers, &* II. *ollas Potellers argenteas.* Testam. Radulphi *de Nevill* an. 1440. ibidem pag. 433. *Item do & lego Georgio de Nevill filio meo* VI. *disces argenti, unum ciphum deauratum &* I. *ollam Poteller argenti.*

¶ POTELLUS, diminut. à *Potus*. Vide in hac voce.

POTENTARE, Potestatem exercere, apud Luciferum Calaritanum lib. 2. pro S. Athanasio pag. 88. 1. edition. [Chronicon Idatii inter Concilia Hispan. tom. 2. pag. 173. *Alani qui Wandalis & Suevis Potentabantur, adeo cæsi sunt à Gothis, ut &c.* Vita S. Hunegundis num. 8. *Omne quod in cælis terrisque & mari Potentatur, vel agitur, vel movetur, creaturam esse credimus.*]

¶ POTENTATOR, Dominus, dominator, apud Tertullianum de Resurrect. cap. 23. ex Epist. 1. B. Pauli ad Timoth. cap. 6. 15. ubi *potens* habet Vulgata.

1. POTENTATUS. Papias: *Potentia est sua cujusque solius: Potentatus autem, auctoritas judicialis in civitate.* Idem: *Potentatus, æterna perpetuitas, dominationis opus prævalidum: Potentia vero una potestas.* Gloss. Græc. Lat. *δυναστεία, potentia, hic potentatus.* Alibi: *δύναμις, tenor, vigor, vis, virtus, potentia, valentia, potentatus.* Vox Livio l. 20. Cæsari l. 1. de bello Gall. Arnobio l. 1. & aliis nota. Occurrit etiam in Psalm. 19. 89. Eccles. 10. apud Anastasium in Hist. Eccles. pag. 13. 74. Joan. Saresberiensem Epist. 5. 6. &c.

¶ POTENTATUS JURIS, in Litteris Rudigeri Episcopi Patav. ann. 1245. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 231. *Quævis possessio per sui usus perceptionem & temporis diuturnitatem quiete adducta*

in omni re Potentatum juris & triumphum justitiæ perpendisur obtinere.

¶ 2. POTENTATUS, Supremus Princeps, Gall. *Potentat.* Epist. Calixti III. PP. an. 1456. ad Carolum VII. Reg. Franc. ex Bibl. Reg. *Non desint modo Christiani Potentatus & nobiscum ... vires eorum adjungant & Crucis vivificæ vexillum non deserant.*

¶ 3. POTENTATUS, Exercitus, copiæ, Gallice *Forces.* Alphonsus Rex Castellæ in Epist. ad Innocent. III. PP. inter Concil. Hispan. tom. 3. pag. 473. *Venerunt etiam illustres amici nostri & consanguinei, Rex Aragonum & Navarræ cum Potentatu suo, in fidei catholicæ auxilium.* Vide *Posse* 2.

1. POTENTIA, Titulus honorarius, quo Michaëlem Imper. Constantinopolitanum compellat Nicolaus PP. Epist. 8.

¶ 2. POTENTIA, Scipio, fulcrum subalare, nostris vulgo *Potente.* Mirac. S. Lisardi sæc. 1. Bened. pag. 164. *S. Lisardum viderunt assistere tenentem baculum in manu dextera, qui vulgari vocabulo nuncupari Potentia consuevit.* Bulla Bonifacii VIII. PP. an. 1297. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 88. *Habitum vero cum signo quod Potentiam vocant, in honorem ipsius B. Anthonii tam abbas quam canonici seu fratres præfati juxta morem solitum ipsius hospitalis, semper & ubique deportent.* Mirac. MSS. Urbani V. PP. *Sterit impotens, nec poterat ambulare nisi cum Potentiis sive crossis.* Occurrit præterea apud Martenium tom. 3. Anecd. col. 1941. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 1008. in Actis SS. tom. 2. Januar. p. 161. to. 4. Maii pag. 571. &c.

POTENTIALITER, κατὰ κράτος, apud Anastasium in Histor. Eccles. pag. 114. Isidorus Pacensis in Chronico: *Sicque pene belligerantes Potentialiter regnant.* [Chron. Bertin. ad an. 865. *Rhotardum canonice ... dejectum, & à Nicolao Papa, non regulariter, sed Potentialiter restitutum ... secum reducent.*]

¶ Potentialiter, Ex auctoritate. Chron. Andrense apud Acher. tom. 9. Spicileg. pag. 554. *Unde vobis finaliter dicimus, quod terminos istius claustri die & nocte Potentialiter vobis intercludimus.* Utitur Sidonius Epist. 14. lib. 7.

¶ Potentialiter, Efficaciter. Charta Conradi II. Imper. an. 1039. apud Eccardum in Histor. geneal. Landgrav. Thuring. col. 314. *Ut autem hujus nostræ pietatis traditio ab omnibus semper credatur, & stabilis Potentialiter permaneat, &c.*

POTENTIBILIS, pro *Possibilis.* Acta Murensis Monasterii pag. 46. *Pridie autem Calend. Januarii persolvunt censum cum avena, ... ista omnia primitus fuerunt petibilia, modo sunt Potentibilia.*

☞ Vim vocis minime intellexisse videtur D. Cangius; ibi enim de præstationibus sermo est quæ primo petendo & quasi deprecando exigebantur; exinde vero quasi ex jure & auctoritate exactæ sunt: unde *petitio*, *precaria*, in ipsa institutione nuncupatæ Vide *Petibilis.*

¶ POTENTISSIMUM, pro *Potissimum*, in Epist. Henrici Huntindon. an. 1153. apud Aches. tom. 8. Spicil. pag. 178. *De contemptu igitur mundi quædam tibi & mihi scripsi, in quibus te languens exerceas, & ipse Potentissimum sæpe legendo recurram.*

POTENTIVUS, [Imperiosus, superbus, durus.] Capitulare I. Caroli Mag. an. 802. cap. 11. apud Baluzium: *Non Potentiva dominatione vel tyrannide sibi subjectos premant.*

¶ POTERATUR, pro *Poterat*, apud Laur. in Amalth. Vide *Potestur.*

¶ POTERNA, ut *Posterula.* Vide in hac voce.

¶ POTESTACIA, Villa, pagus, districtus *Potestatis.* Statuta Genuens. lib. 1. cap. 1. fol. 29. *Homines vero trium Potestaciarum coram Potestatibus eorum producere possint, &c.* Vide in *Potestas.*

¶ POTESTARIA. Vide mox *Potestas.*

POTESTAS, Rex, Princeps, supremus loci Magistratus, in l. 31. Cod. Theodos. de Episc. Salvianus lib. 7. de Gubernat. Dei: *Potestas quippe magna & potentissima, quæ inhibere scelus maximum potest, quasi probat debere fieri, si sciens patitur perpetrari.* Possidius in Vita S. Augustini cap. 14. *Non defuerunt qui dicerent permissos non fuisse Episcopos apud Potestatem quæ causam audivit, dicere omnia pro suis partibus. Magnifica Potestas Præfectorum gravissime indignata est*, in Indiculo Joannis Episc. tom. 1. Epist. Rom. Pont. in Hormisda PP. *Auditores illustrium atque eminentium Potestatum*, in Collat. 1. Carthag. initio. *Illustrissimæ Potestates* in Collat. 3. c. 129. 140. *Majores Potestates*, in l. 3. Cod. Th. de Suariis. *Temporales Potestates*, qui paulo ante, *Seculares judices*, in l. ult. de Episc. &c. [*Potestates exteræ*, in lib. 5. Capitul. cap. 26. *Temporales*, ibid. lib. 6. cap. 390. id est, judices seculares. Isidorus lib. 3. Sentent. cap. 51. *Cæterum intra Ecclesiam Potestates necessariæ non essent, nisi ut quod non prævalet sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, Potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum, cæleste regnum proficit Potestas principalis*, in Addit. 2. ad Capit. cap. 28. ex Concil. Paris. VI. lib. 3. cap. 23. & Aquisgran. II. tit. 3. cap. 11. *Potestas republica*, i. e. ejus ministri, in Capitul. Caroli Cal. an. 869. tit. 40. cap. 10.] *Senatus & omnes judices, & omnes aulica Potestates*, in Gestis Acacii. Vopiscus: *Magnam Potestatem ad se venire viderant.* Avitus Viennensis Epist. 58. *Ita namque apud nos per momenta singula Potestatum speratur adventus, ut nisi illis venientibus præsens esse cavero, ab eis qui solent in nobis etiam leviora culpare, quamlibet simplex abscessus meus, non solum negligentia, sed etiam contumacia deputetur.* Charta Roberti Capuani Principis an. 1119. apud Ughellum in Episcop. Casertanis sic clauditur: *Ex jussione præfatæ serenissimæ Potestatis scripsi.* Vide Evodium de Miracul. S. Stephani cap. 5. Codicem Carolinum Epist. 85. &c.

¶ Potestas Judiciaria, Judex, apud Eccardum in Catechesi Theotisca pag. 152. & seqq.

Potestas, Honor ipse, officium, Magistratus. S. Augustinus lib. 1. contra Academicos cap. 14. *Si colerarentur statuæ, influerent honores, adderentur etiam Potestates, quæ in municipalem habitum supercrescerent, &c. In publica Potestate positi*, in leg. 1. Cod. Th. Si provinciæ Rector, &c. *Ordinaria vel qualibet præditus Potestate*, in l. un. Si quacumque præditus potest. eod. Cod. *Potestas judicis*, in l. 56. de Cursu publ. eod. Cod. *Judiciaria potestas*, Marculfo lib. 1. form. 3. *Neque vos, neque juniores, neque successores vestri, nec quislibet de judiciaria Potestate in villas ... nec ad agendum, nec freda exigendum ... præsumatis.* Tabularium S. Hilarii Pictavensis: *Quatenus ibidem Deo famulantes cum omnibus rebus ad ipsum Monasterium aspicientibus vel pertinentibus sub tuitionibus, & nostra immunitatis defensione ab regni nostri judiciariæ Potestatis inquietudine residui commorentur.* Charta alia apud Beslium pag. 455. *Liberam & quietam ab ullius Potestatis consuetudine dedimus.* Charta Sancii Ducis Gasconiæ pro fundatione S. Petri Generensis: *Et possessiones ad eam in circuitu pertinentes absolvo, & absolutas esse pronuncio ab omni censu alicujus dominationis, ab omni inquisitione ullius Potestatis, &c.* Occurrit passim hæc formula.

Potestas,

Potestas, Dominus loci alicujus, *Le Seigneur du lieu*. Occurrit non semel.

Potestas Monasterii, Advocatus. Notitia ex Tabulario S. Martini Turonensis: *Notitia qualiter venit Potestas S. Martini Pictavis ante Dominum Ebolum Comitem, ... reclamans atque dicens, &c.* Charta 1. inter Alamannicas Goldasti: *Si autem Potestas Monasterii istam traditionem inrumpere, & eos alienigenare conaverit, &c.*

Potestatei, seu *Potestats*, in Consuetudine Solensi tit. 2. Majores vassalli feudales, qui tenentur semel ad minus singulis septimanis ad Curiam Laxarrensem venire, cum Castellano Laxarrensi jus dicturi. Unde iidem sunt qui nostris *Pares Curiæ* appellantur.

¶ **Potestas**, Clientelæ professio, qua domino capitali pollicetur vassallus castra & alia quæ ab ipso tenet, in ejus potestatem se redditurum, quoties de eo fuerit requisitus; quæ quidem professio in qualibet mutatione, sive domini sive vassalli, interdum & quovis quinquennio, renovabatur. Homagium Bernardi Attonis Vicecomit. Carcasson. præstitum Abbati S. M. Crassæ ann. 1110. inter Probat. tom. 2. novæ Histor. Occitan. col. 376. *Et dabo tibi Potestatem de omnibus castris & villis superius scriptis, iratus & pacatus, cum à te vel à tuis successoribus fuero requisitus. Iterum recognosco quod pro recognitione dictorum feudorum debeo venire & mei successores ad dictum cœnobium in expensis propriis, quotiens abbas novites fuerit factus, & ibi facere hominium, & reddere ei Potestatem de omnibus feudis superius scriptis.* Concil. Tarracon. ann. 1591. inter Hispan. tom. 4. pag. 621. *Multa incommoda, lites & contentiones accidunt frequenter inter dominos & feudatarios, cum ipsorum feudorum recognitiones, Potestates sive potestats & alia servitia & onera, quibus feuda subjacent, per longa tempora non petantur..... Per quam constitutionem providet* (Synodus) *quod Prælati & beneficiati quicumque ratione suarum dignitatum vel beneficiorum feuda habentes ea recognosci facerent, quoties feudatarii innovarentur, & de quinquennio in quinquennium recipi Potestates.*

¶ **Potestates**, Jura, privilegia, reditus, commoda. Chron. Episc. Metens. apud Acher. to. 6. Spicil. pag. 664. *Ipse* (Fridericus de Plujosa) *suas & ecclesiarum sibi commissarum Potestates ita conservavit indemnes, ut nullam sub regimine ejus diminutionem, nullumque prorsus detrimentum sentirent.* Nisi malis ea notione interpretari qua mox,

Potestas, Villa, pagus, districtus *Potestatis* judicis, seu potius domini, *Seigneurie*. Odo Cluniacensis lib. 2. de Vita S. Geraldi cap. 7. *Quidam violenti homines præsumptionem faciebant contra Potestatem loci illius.* Baldricus Dolensis in Hist. Translat. capitis S. Valentini n. 11. *In loco qui dicitur Blinquitucum, mortalitas cœpit desævire, & Potestatem illam profligare.* Chronicon S. Benigni Divionensis: *Dedit Comes Otto S. Benigno Potestatem Vivariensis Cellæ.* Hist. Episcopor. Salisburgensium apud Canisium pag. 250. *Cœpit Theodonem rogare Ducem ut ipsius Potestatis locum tribueret, &c.* Vita SS. Bovæ & Dodæ num. 11. *Et Vallis Monasterii, Potestas scilicet magna non obfuscat sua vilitate cætera patrimoniorum sancti viri donaria.* Usatici Barcinonenses MSS. cap. 65. *Strata & via publica, & aqua viva, prata, pascua, ... sunt de Potestatibus, non ut habeant per alodium, vel teneant in dominio, sed ut sint omni tempore ad emparamentum cunctorum illorum populorum, &c.* Acta Episcopor. Cenoman. pag. 296. *Potestatem Curtis Gerardi, qua ei jure ex patrimonio debebatur, cum locis, & vineis, & pratis, ... dedit suis Canonicis.* Pag. 306. *In pago Cenomanensi Ecclesiam de Actaco cum Potestate.* Tabularium S. Cypriani Pictav. *Acta sunt hæc quando reddidit Guillelmus Comes Potestatem S. Petri Frotherio Episcopo.* Tabularium Burguliense: *Cum tota vicaria ad ipsam curtem vel Potestatem pertinente.* [Charta Caroli Simplicis Regis Franc. ann. 919. apud Mabill. Diplom. pag. 564. *Nec ipsa potestas, ut diximus, regalis aut aliquis regalium virorum .... in omni Potestate S. Clementis hospitari præsumat.* Placitum an. 1122. *Signum P. Lutevensis Episcopi in cujus Potestate hoc placitum firmatum atque placitatum fuit.* Tabular. S. Medardi Suession. ann. 1190. *Item singulæ Potestates per singulos annos unam vecturam ei* (Advocato) *procurabunt.*] Charta Philippi Augusti anno 1190. in Tabulario S. Victoris Parisiensis Charta 24. *Tres feodos quos ab Abbate ipso tenebat in Potestate Puteolorum.* Charta Joannis Comitis Cabilonensis ann. 1233. *Nos prædicti Joannes & Mathildis, si quid actionis, si quid juris vel rationis, si quid dominii & potestatis, si quid possessionis habemus aliquomodo vel tempore, vel habere videbamur in prædicta majori justitia, & in Potestate dictæ villæ, ... cedimus, tradimus, &c.* Occurrit passim in veteribus Tabulis, in Chronico S. Benigni pag. 360. 414. 427. 431. tom. 4. Hist. Franc. pag. 170. in Charta Alamann. 76. Goldasti, apud Brolium in Histor. Parisiensi pag. 95. 96. edit. 1639. Roverium in Reomao pag. 173. 220. Besllium in Comitib. Pictav. pag. 248. 288. 289. in Episcop. Pictavensib. pag. 39. Rouillardum in Hist. Meledunensi pag. 354. Sammarthanos to. 1. Gall. Christ. pag. 159. 160. 414. 754. Duchesnium in Hist. Vergiac. pag. 31. 34. 36. 50. 54. 134. Guichenonum in Hist. Sabaud. p. 3. 4. Hemereum in Augusta Viromand. p. 220. in Regesto p. 33. 34. [Mabill. sæc. 5. Bened. p. 321. 601. D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. p. 117. &c. Le Roman *de Rou* MS.

Mainte cité a ja esté
En mainte riche Poosté.

Le Roman *d'Athis* MS.

Ot moult de sens du monde paint
Des proucsses, des courtoisies,
De Poestes, de seignories.

Vide *Pedesticum.*]

¶ **Potestatia**, Eodem intellectu. Statuta Genuens. lib. 1. cap. 4. pag. 9. *Jurisdictio & auctoritas dicti Magistratus sit & se extendat duntaxat inter cives, & cives Genuæ, inter homines trium Potestatiarum.* Ibidem cap. 14. pag. 19. *Quilibet Potestas & Jus dicens teneatur stare & morari continue, toto tempore pro quo constitutus fuit, in suo Potestatia, neque ex ea recedere possit, nisi &c.* Vide *Posse* 3.

Potestas, in Italia præsertim, appellatus supremus civitatum liberarum Magistratus, qui aliunde quam ex ipsismet civitatibus eligebatur, & summo jure civibus in rebus bellicis perinde ac civicis imperabat, cujusque functio annua erat. Guntherus lib. 9. Ligurini:

Inde per Etruscas Legatos destinat urbes,
Campanasque domos, & quas in littore curvo
Æquoreo lavat unda salis: qui debita fisco
Jura vetusta petant, per quos statuantur in omni
Urbe Magistratus, & civica quæque Potestas.

[Barthol. Scribæ Annal. Genuens. ad an. 1226. apud Murator. tom. 6. col. 442. *Duces, capitanei, valvassores, castellani, principes, barones, & quamplures Potestates sive Rectores civitatum & locorum.* Laudes Papiæ apud eumdem tom. 11. col. 24. *Olim*

civitas per solos Consules gubernabatur, nunc autem eligitur per Sapientes illos omni anno, vel in sexto mense Rector, qui vocatur Potestas, ad certum salarium, qui sit de alia civitate, cui taxati sunt officiales in numero certo, videlicet Miles unus, & plures judices, notarii, domicelli, apparitores, equi, &c. Adde Chartam electionis Potestatis urbis Hortanæ apud illust. Fontaninum Antiq. Hortæ pag. 415.] Radevicus lib. 4. de Rebus Gestis Friderici Imper. cap. 6. *Præterea & hoc sibi ab omnibus adjudicatum atque recognitum est, in singulis civitatibus Potestates, Consules, ceterosve Magistratus assensu populi per ipsum creare debere, qui fideles simul & prudentes, & Principi honorem, & civibus patriæque debitam justitiam nossent conservare.* Thomas Archidiaconus in Historia Salonitana cap. 34. *Ut autem rumor in civitate perstrepuit quod Potestas advenisset, ... Egressus autem de navi, ab universa Cleri populique frequentia in magno tripudio & honoris obsequio susceptus est. Altera autem die misit & fecit inspici plura hospitia, ubi videretur commodius sui regiminis officium exercere. Et tandem placuit habere domum Comitis Genbesse pro publico Palatio, & pro hospitio suo. Tertia vero die fecit coadunari universum populum civitatis, & facta curia, primo expedierunt se nuntii exponentes sua legationis processum, & exitum, ostendentes .... Posthac autem surgens Garganus,* (Potestas) *ut erat eloquens vir, multum lepide concionatus est, & præstito sui regiminis juramento, fecit universam multitudinem, tam Nobilium, quam Popularium vinculo sacramenti astringi, ut essent suis præceptis obedientes per omnia & sequaces ... Tunc ordinavit Curiam, statuens Judices, Camerarios, Præcones. Totum namque regimen ad exemplar Italicarum urbium quæ per Potestatum regimina gubernantur, ordinavit.* Cujusmodi vero esset *Potestatis* sacramentum, habetur apud Corium in Historia Mediolanensi parte 2. pag. 167. edit. 1646. De hac porro dignitate accipe quæ habet Franciscus Sansovinus in familia Martinengha pag. 299. *Ogni città ch'era libera, & sotto l'ordine de suoi Magistrati eleggeva per capo del suo governo un Podestà, che fosse forestiere, scientiato, armigero, & bellicoso. Costui menava secondo il suo volere un Vicegerente & suo delegato che fosse Giurisconsulto: & appresso haveva tre Sergenti o cavallieri con vinticinque fanti; ch'era la corte Pretoria per servitio della giustitia. Oltre à ciò teneva sei Staffieri, & altre tanti Donzelli & cavalcature. Et sedeva nel Magistrato per uno anno continuo. Et gli era pagato il salario assai grosso in tre rate. La prima gli era data ne primi tre mesi del suo reggimento, l'altra finiti i sette mesi, & la terza quando era liberato del sindicato, che finiva quindeci giorni dopo l'anno della pretura.*

☞ Nec prætermittenda quæ de ejusdem sacramenti circumstantiis refert Chron. Parmense ad annum 1309. apud Murator. tom. 9. col. 878. *Petrus Mancasola de Placentia venit Parmam pro Potestate, electus per sex menses Potestas Parmæ, ita quod juravit regimen ad Ecclesiam majorem ad offerendum ipsa nocte in publica concione, more solito ad lumen cereorum & luminariarum quamplurimum, & incontinenti cœpit regere.*

His adjungenda videtur Formula literarum, quibus Potestati alicui illius nuntiatur electio; sic illa habetur apud Rollandinum in Summa Notariæ :- *Multi probata fidei & examinata virtutis Dom. Cornelio de Solario, R. de villa Potestas, Consilium & Commune Bononiæ, Salutem & prosperos ad vota successus. Licet in altitudine libertatis naturaliter conditio suspiret humana, quia tamen ut plurimum examine rationis omisso in præcipitium perversa labitur voluntatis, datum est ut vinculis disciplina restricta sub jugo dominii, obedientia collum ponat, & ut homo præferatur hominibus ad motus illicitos loris justitiæ refrænandos. Hinc est quod hodie plus solito propter corruptas affectiones hominum, & invalescentes nequitias perversorum nihil potest populo esse beatius nihilque majus, quam bono duce pravio bene duci. Cum igitur hujus rei sollicitudinem multam provideremus nostro regimini dignum præferre rectorem, per brevium solemnitatem juxta municipalis observantias legis nostræ in viros fidelissimos & prudentissimos electionis auctoritas forte venit, qui virtuosos Italiæ viros, & hujus dignos officio prælatura sollicita examinatione quærentes, tandem consideratis virtutibus quas in vobis affluenter adesse prædicat opinio celebris & communis, personam vestram ad Kalendas Februerii proxime venturi ad unum annum nobis & civitati nostræ in Potestatem, Rectorem, & Dominum electione concordi & unanimi præfecerunt. Quapropter cum ex ipsa electione sit per omnem modum mirabilius satisfactum affectionibus cordis nostri: eo quod scimus vos adeo virum doctum, ut sciatis æqua libra ponere judicium in pondere, & justitiam in mensura, & in vindictam facinorum justitiæ vibrare gladium temporalem, prudentiam & dominationem vestram instanter multis precibus exoramus, quatenus regiminis nostri locum & officium, quod vobis ea cordis affectione qua nulla major offerimus, si placet, cum salario duorum mill. lib. & cum illis conditionibus quas tam ea quæ vobis in publica forma per latorem præsentium mittimus, quam alia Communis nostri statuta declarant, hilariter & libenter admittatis, sociati quatuor judicibus, duobus Militibus & duobus Notariis, viris dumtaxat talibus, quorum fide ac prudentia honor vester gloriosus appareat. Venientes itaque 15. diebus ante Kalendas Februarii vestram & vestrorum prædictorum in civitate nostra præsentiam habeamus. Itaque si assentiendum duxeritis, vel non duxeritis votis nostris, in tertium diem post harum præsentationem responsum latori præsentium per instrumentum publicum certum detis.* Sequuntur *Litteræ ejusdem tenoris sub breviori forma, Responsiva de acceptatione electionis & admissione regiminis, & responsiva qua se excusat electus, & electioni renunciat.* Vide Gesta Innocentii III. PP. pag. 143. Petrum de Vineis lib. 2. Epist. 1. lib. 3. Epist. 63. & alibi, Statuta urbis Mediolan. part. 2. cap. 6. & seqq. Corium in Histor. Mediolan. pag. 157. Hieronymum *dalla Corte* lib. 4. Histor. Veron. pag. 223. &c.

¶ Podestas, Idem qui *Potestas*. Occurrit non semel apud Italos. Antiqua est vox *Potestas* ad designandos supremos civitatum Magistratus, ut observat Burnus in Itin. Helvet. & Ital. pag. 226. ea siquidem notione accipienda apud Juvenalem Sat. 10. 100.

An Fidenarum, Gabiorumque esse Potestas?

¶ Potestas Mercatorum, Qui de rebus ad mercatores spectantibus cognoscit & judicat, à *Potestate* civitatis distinctus. Chron. Parmense ad an. 1309. apud Murator. to. 9. col. 878. *Item eodem anno dominus Ghibertus de Corrigia factus fuit Potestas mercatorum & mercadantiæ civitatis Parmæ usque ad quinque annos.*

¶ Potestas Victualium, Qui rebus ad victum necessariis præest, in Statutis Placent. lib. 6. fol. 68. verso.

Potestatis titulo donabatur olim Legatus seu Magistratus qui pro Venetis Constantinopoli morabatur apud Imperatores Constantinopolitanos, ut ex Acropolita cap. 85. & ex Charta ann. 1238. quam in Hist. Franco-Byzantina descripsimus, docemur. Sed is postmodum *Bajulus* dictus est, mansitque *Potestatis* dignitas & nomenclatura Genuen-

sium Legato in eadem urbe, uti exerte habent Pachimeres libr. 2. cap. 32. Nicephorus Greguras lib. 4. sect. 9. & Codinus de Offic. cap. 7. num. 6. Vide Meursium in Πολεςάτες.

Obtinuit etiam hæc dignitas in Francia, maxime in Provinciæ Comitatu. Nam passim mentio occurrit *Potestatum* Arelatensis urbis, antequam idem Comitatus ad Carolum I. pervenisset, qui eorum loco Vicarios, *(Viguiers)* instituit. Occurrunt etiam non semel *Potestates* Massiliæ & Avenionis. In Charta an. 1225. *Spinus de Sotezina Dei gratia Potestas Massiliæ & Avenionis* inscribitur. [*Potestatis* Massiliæ mentio occurrit in Chartis an. 1208. 1226. 1227. ex Chartul. minori S. Victoris Massiliens. fol. 105. 106.] Charta an. 1240. *Cum Comes Galterius Vicarii generalis domini Imperatoris in regno Arelatensi & Viennensi peteret Potestariam Avenionis a domino Comite Tolosæ, dicens quod a domino Imperatore receperat in mandatis, quod Potestariam reciperet supradictam, &c.* Philippus *Mouskes* in Hist. Regum Francor. MS. de Avenionis expugnatione:

Et s'ot li Rois avoec ensin
Leur Poestat, & le Dalfin,
Pour çou que li Quens de Provence
Li ot conseillies sans peneuce.

Nicolaus de Braia in Ludovico VIII. de eodem:

Præfectus cui major in urbe Potestas.

¶ POTESTATES nuncupati apud Hispanos Primores, qui eo nomine Chartis Regum Hisp. subscribunt, ut observat Morales in Eulogium p. 316.

POTESTARIA, Potestatis, seu urbis Capitanei dignitas. [Charta curiæ Arelat. an. 1225. in Cod. MS. D. *Brunet* fol. 85. *D. Dracone Montis-draconis Potestate existente, Potestaria ejusdem anno secundo.* Urbanus IV. PP. in Epist. ann. 1263. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 10. *Nullam Potestariam, seu capitaneam, vel rectoriam ... recipient.* Occurrit præterea apud Illustr. Fontaninum Antiq. Hortæ pag. 416. in Statutis Massil. lib. 2. cap. 17. Murator. tom. 7. col. 637. tom. 8. col. 375.] apud Petrum de Vineis lib. 3. Epist. 63. lib. 5. Epist. 46. 96. & 100. in Hist. Cortusiorum lib. 7. cap. 8. lib. 8. cap. 12. apud Nicolaum Smeregum in Chron. an. 1263. Rollandinum in Chron. lib. 3. cap. 1. in Chartis Italicis apud Odoricum Raynaldum an. 1288. n. 6. 7. & alibi passim.

¶ POTESTATIA, Eadem notione. Ottoboni Annal. Genuens. ad ann. 1194. apud Murator. tom. 6. col. 368. *Et constituit vicarium suum in officio Potestatiæ Dratum de Gambolato.* Ogerius in iisdem Annalib. ibid. col. 411. *Qui Potestas in principio suæ Potestatiæ consilium celebravit, &c.* Adde col. 489. Rursum occurrit apud eumdem Murator. to. 17. col. 1163. & in Actis SS. tom. 4. Junii p. 792.

POTESTAS MAJOR, Merum Imperium, *Haute Justice.* Vide *Imperium.*

¶ POTESTAS PLANA, Feudum immediatum, quod à nullo dependet, teneri dicitur in *plena potestate, à plain poois*, ut habetur in Charta an. 1294. apud Stephanot. to. 3. Antiq. Bened. Pictav. MSS. pag. 969. *Tout quant qu'il avoient & tenoient à fié & a homage de nostre segnor le Rey de France, excepté ceu qui ont à plain Poois, soit en cens, en rentes, en costumes, en complans, ... exceu aud.t Pere Daners & a ladite Johane sa fame, & a lor hers & lor successors ceu qu'il ont a plain Poois, &c.*

POTESTAS CASTRI, in Usaticis Barcinonensibus MSS. c. 68. & alibi non semel, dicitur facultas, quam superior dominus habet utendi castro vassalli. Charta Ildefonsi Regis Aragonum ann. 1198. apud Marcam lib. 6. Hist. Beneharn. c. 9. *Et tu & successores tui dabitis mihi meisque successoribus in perpetuum Potestatem irati & pacati de Lorda, & de omnibus castellis, munitionibus, & fortitudinibus ejusdem terræ, quotiescunque a me vel nunciis meis requisiti fueritis.* Locos alios habes in Dissert. 30. ad Joinvill.

¶ POTESTAS VICARIA, Locum-tenens, vicarius, qui alio nomine judicium exercet. Charta Gaufridi Comit. Andegav. an. 977. apud Mabill. to. 3. Annal. p. 650. *Ut nulla in eorum terra vicaria dominetur Potestas, nisi de furto, aut incendio, vel homicidio.*

POTESTATES, Angeli ex secundo sacræ Angelorum Hierarchiæ gradu, quorum officium est, curare ne à causis inferioribus aut aliunde confundatur, perturbeturque Virtutum actio: quod fit impediendo contrarias causas & inferiores per debitam subjectionem subordinando, ut idoneæ fiant recipiendæ motionis, quam iis volunt imprimere Virtutes. Sic autem appellantur, quod in iis omnipotentia Creatoris appareat. Vide S. Gregorium Homil. 34. in Evang. S. Bernardum lib. 5. de Consid. cap. 4. Isidorum lib. 7. Orig. cap. 5. Gulielmum Paris. 1. P. de Un. p. 2. cap. 127. &c.

¶ POTESTATES, vox Ecclesiastica, Gall. *Pouvoirs.* Dicitur de licentia ab Episcopo presbyteris concessa audiendi & absolvendi pœnitentes. Statuta Joannis Episc. Trecor. an. 1423. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1130. *Præterea quia de novo intelleximus, quod nonnulli religiosi & alii forte sæculares .... se ingerunt ad absolvendum subditos nostros in foro confessionis de casibus ... reservatis absque licentia nostra, & absque eo quod de Potestatibus, si quas hac in parte habeant, nobis edocuerint quoquomodo.*

HOMINES POTESTATIS, Qui vulgo gens *de Poëte*, vel *de Poste* appellantur in Consuetudinibus municipalibus, in quibus æquiparantur *Villanis*, & hominibus ac tenentibus obnoxiæ conditionis: *Hommes roturiers de poste*, in Vitriacensi art. 65. 68. In Hannoniensi art. 65. opponuntur viris nobilibus; apud Butilerium *Consuetudinarii* vocantur, *Coustumiers*, præstationibus scilicet obnoxii, & operis, [apud Bellomaner. cap. 60. *Hons de poote* dicitur, qui *vilain coustumier* nuncupatur in Stabil. S. Ludov. lib. 1. cap. 23.] nam ita nuncupantur quod in *Potestate* domini sint. Tabularium Cabilonense an. 1223. apud Sanjulianum in Cabilone p. 424. *Nostri homines, sive in Potestate nostra positi.* Charta Eustachii de Conllans D. Plaiotri an. 1294. *Super forismaritagio & manu mortua quorumdam hominum ... qui homines de Potestate vocantur, &c.* Arestum ann. 1347. *Homo Potestatis, non nobilis.* Vide Consuet. Meldensem art. 1. 5. 50. Ducatus Burgund. art. 125. Comitat. Burgund. art. 101. 106. veterem Senonensem art. 58. Barrensem art. 18. veterem Consuetud. Franciæ lib. 2. cap. 41. &c. Ita *Terres de pote*, in eadem Barrensi Consuetud. art. 17. 18. 118. *Villenagia*, præstationibus obnoxii agri. [Hinc quoddam territorium prope Rupem-regiam etiamnum *les Potees* vocatur, quod sit in potestate Ecclesiæ Remensis.]

¶ POTESTAS Apostolo 1. ad Cor. cap. 11. 10. dicitur velamen mulieris, quod nempe signum sit potestatis viri in mulierem. Consule Interpretes.

¶ POTESTATIA, Duplici notione. Vide supra in *Potestas.*

POTESTATIVE, Cum omni potestate ac imperio, magnifice. Luitprandus in Legat. *Landulfus ... septennio Potestative eam sibi subjugavit.* Ditmarus lib. 7. *Cæsar .... quamvis parvo uteretur exercitu, tamen Potestative quamdiu voluit in his partibus fuit.* Infra:

Et in his partibus nunquam magis honorifice ac Potestative fuit. Adde p. 106. Vetus Judicatum in Chronico S. Vincentii de Vulturno pag. 690. *Ut omnes ipsi servi, qui ad ejus placitum venire noluissent, Potestative eos apprehenderet, & in ipso servitio eos replicaret, &c.* Charta æræ 990. apud Anton. *de Tepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 5. *Et per subreptionem & per verba fallacia Potestative tulerunt nobis medietatem de ipsa piscaria, &c.* Vide Concilium Cabilonense ann. 813. cap. 30. [Capitul. Carlomanni tit. 3. c. 3. & 10.]

POTESTATIVE TENERE, *possidere*, id est, cum omni potestate ac jurisdictione & dominio. Charta Alamannica Goldasti 27. *Quam ille proprietatem suam Potestative possedisset, ad Monasterium multis adhibitis testibus reddidit atque revestivit.* Charta Ottonis Imp. an. 983. apud Baldricum Noviom. lib. 1. cap. 108. *Sed ipse ejusque successores ex nostro regio dono venationes Potestative teneant, & quibuscunque placeat venandi licentiam concedant.* Chronicon Laurishamense an. 895. pag. 68. *Ad dies vitæ suæ Potestative ac securiter & quiete obtinendas & fruendas per precariam suscepit.* Vide Reginonem an. 961. & Stangefolium lib. 2. Annal. Circuli Westphalici pag. 185. [Miræum to. 1. pag. 368. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

A un chastel sont arivé
Qe Troie avoit en Poesté.]

POTESTATIVE, in Capitul. ad leg. Bajwar. tit. 2. §. 8. *Ut omnes Episcopi Potestative secundum regulam canonicam doceant, &c.* hoc est, omni opera. Galli dicerent, *De tout leur pouvoir.*

¶ POTESTATIVE, Violenter, vel ex jure. Concil. Cæsaraug. III. inter Hisp. tom. 2. pag. 733. *Ut nullus abinceps sæcularium, seu Potestative, seu etiam vel ex permisso abbatis, vel cujuslibet monachorum, infra claustra monasteriorum hospitandi vel commorandi habeat receptaculum.*

¶ POTESTATIVE, Supremo & definitivo judicio. Charta an. 1098. ex Tabul. S. Albini Andegav. *Gaufridus Episcopus noster, convocatis nobis, ait, non ultra se passurum tam detestabilem duorum in episcopio suo monasteriorum dissensionem, congregaturum potius sublimem curiam, & sicut oportebat, sub districto judicio querelam utriusque partis Potestative terminaturum, &c.* Charta ann. 1117. inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 401. *Cum leges dicant irritam esse diffinitionem factam ab expoliato, nisi prius Potestative revestiatur.*

¶ POTESTATIVE, Placide, mansuete, non impotenti animo, Gall. *Se possedant.* Capitul. lib. 7. cap. 116. *Si quis Episcopus suis fuerit rebus expoliatus & accusatione pulsatus, ordinatione Pontificum oportet prima fronte cedere;.... ipseque demum Potestative, non subito, sed diu dispositis ordinatisque suis, tunc ad tempus veniat ad causam.*

POTESTATIVUM, Idem quod *Potestas*, Dominium, *Seigneurie.* Glossæ Basilic. ποτεστατίβυμ, αὐτεξούσιον. Charta ann. 1066. in Tabulario Ecclesiæ Narbonensis: *Dicebat Vicecomes* (Narbonensis Bernardus-Berengeri) *tenere se Capitolium, & quadam alia ad feuum; justitias vero & balbias, & forcias .... per Potestativum.* Charta Pontii Comitis Tolosani apud Catellum in Comit. Tolosan. p. 89. *Damus similiter totum alodium & totum Potestativum de Ecclesia & omni parochia, &c.* Occurrit ibi pluries. [Charta Aimerici Vicecom. Narbon. ann. 1202. inter Instr. to. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 50. *Pro amore Dei convenio ubique deffendere, custodire, & manutenere in omni meo Potestativo, & per totam terram meam, & per omnia loca, in quibus potestatem habeam, &c.*] Alia Guillelmi Archiepiscopi Narbon. ann. 1251. *Inhibuit .... quod Clerici non emant alodia in suo Potestativo.* Capitulare 1. Caroli M. ann. 802. edit. à Baluzio cap. 4. *Neque terminum, neque terram, nihilque quod jure Potestativo permaneat, nullatenus contradicat, neque abstrahere audeat vel celare.* [Vide *Posse* 3.]

POTESTATIVUS, Potestate ac auctoritate præditus: *Viri potestativi*, nostris, *Hommes puissans.* Donationes factæ Ecclesiæ Salisburgensi cap. 5. *Et ita fieri a Potestativis viris ad istam sedem deputatum est.* Cap. 12. *Ruther Comes & Gerbost nobiles viri ac Potestativi.* Occurrit ibi non semel & cap. 13. Sic nostri *Posteis* appellarunt, qui hisce locis *potestativi* dicuntur. Le Roman *de Garin:*

Veez Fromondin de Lanz li Posteis.

Alibi:

Li Reis de France, qui tant est Poesteis.

[Le Roman *de Rou* MS.

Et des compaingnons Rou & des plus Posteis.

Le Roman *de Chantepleure* MS.

Il n'a Angle, n'Arcange,
Ne Saint en paradis,
Tant voie souvent Dieu,
Ne tant soit ses amis,
Qui saiche le millesme
Com Diex est Posteis.]

¶ POTESTATIVAM MANUM *adjicere*, Vim adhibere, vi cogere. Charta Alberti & Ottonis Ducum Austr. ann. 1336. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 525. *Tenebimus una cum Rege prædicto addicere manum Potestativam, quo usque prædicta castra ab ipsius extrahantur manibus.*

¶ POTESTATIVA MANU *assistere*, Potenti ope & opera alicui adesse. Charta ejusd. Alberti an. 1341. ibid. pag. 529. *Contra eosdem rebelles & excessores sæpe dicto Marchioni vel sibi substitutis manu Potestativa assistere, adhærere & coadjuvare debebimus.*

POTESTATIVA MANU *concedere, contradere, traditionem facere*, dicitur in veteribus Tabulis, qui rem, cujus *potestatem habet*, seu cujus est dominus, alteri concedit. Ratpertus de Casibus S. Galli c. 1. *Ejusdemque heremi jus hæreditarium illi Potestativa manu concesserunt.* Cap. 8. *Atque in semet omne negotium assumens, cum manu sua Potestativa res prædictas ad Episcopatum contradidit, atque cum ipsa manu similiter Potestativa ab Episcopo Monasterium abstulit, penitusque diremit, ita ut deinceps nullam potestatem Episcopi in rebus ejusdem Monasterii haberent, &c.* Charta Abbatis S. Galli, inter Goldastinas 70. *Convenit .... ut illas res... manu Potestativa, una cum manu Advocati sui..... tradidit, &c.* Occurrit hæc Formula apud Ermanricum in Vita S. Soli cap. 6. in Traditionibus Fuldensibus lib. 1. trad. 14. 105. 141. 149. lib. 2. trad. 29. 42. 61. 222. 231. in Chartis Alamannicis Goldasti 37. 54. 55. in Metropoli Salisburg. tom. 1. pag. 162. &c. Charta Alamannica 76. Goldasti sic clauditur: *Notavi diem Martis 4. Non. Octob. sub Potestativa manu Hludovici Regis & pueri, & sub Adalberto Comite.* Vide Capitula Caroli M. lib. 7. cap. 104. Metropolim Salisburg. tom. 2. pag. 191. tom. 3. pag. 322. 355. 385. 460. 464. 469. *Potestativo jure*, eadem notione. Capitular. 1. an. 802. cap. 4. *Neque terminum, neque terram nihilque quod jure Potestativo permaneat ..... abstrahere audeat.* Diploma Zuendeboldi Regis ann. 898. apud Brouver. lib. 9. Annal. Trevir. *Trevirensi sedi ... quamdam Abbatiam Potestativo jure contradidit.* Formula frequens

in veteribus Tabulis in Metropoli Salisburgensi to. 2. p. 11. to. 3. p. 321. & alibi. *Potestative annuntiare & præcipere*, in Capitulari 3. an. 810. c. 2.

¶ POTESTATIVAM MANUM *imponere*, Rem uti propriam sibi usurpare, vindicare, in laudata supra Charta Alberti & Ottonis Ducum Austr. *Si prædictum Regem Boemiæ, super dictorum castrorum extractione aut exceptione, Potestativam manum imponere contingat & actionem habere*, &c.

¶ POTESTIVUS, ut *Potestativus*, nisi etiam ita legendum sit, in Charta apud Meichelbec. tom. 2. Hist. Frising. p. 93. *Portionem suam .... ad S. Corbinianum Potestivo manu, nemini contradicente, tradidit.*

POTESTUR, pro Potest. Uffingus Monach. in Carmine de S. Ludgero Episc. Mimigardensi:

Vix aliquid dignum factis reboare Potestur.

Sic veteres dixisse, & *possetur* & *poteratur*, observant Festus & Nonius. Vide *Fitur*.

POTH. Thwroczius in Chron. Hungar. part. 2. c. 14. *Poth fuit appellatus, quia internuncius erat inter Imperatorem Conradum & Andream ac Salomonem Reges. Poth enim Theutonice, Latine nuntius sonat.* Observat Bongarsius apud Iustinum lib. 2. extremo in MSS. notæ optimæ, legi *Potius*, in aliis *Pontios*, al. *Pontos*, alias denique *nuntios pontos*, ubi codex editus, & aliquot codices recentiores *nuntios* præferunt: *Scribit præterea Xerxi, quoscunque ad se nuntios misisset, interficeret*, &c.

POTHECA. Vide *Apotheca*.

¶ POTHERE, Possessio, pro *Podere*. Vide in hac voce. Charta an. 1193. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 360. *Conquerebantur de suprascripto Marchione Obizone, dicendo, quod ipse Marchio retinebat eis Pothere & hereditatem sui patris Marchionis Alberti injuste; & petebant, ut ipse Marchio dimitteret eis totum illud Pothere, & illam partem Potheris, quæ fuit præfati Marchionis Alberti sui patris.*

¶ POTIBAT, pro Poterat, in Charta Childeberti III. Reg. Franc. ann. 697. apud Felibian. Hist. Sandionys. pag. 18.

¶ POTICULA, dimin. à *Potus*, poculum, quod præter pretium corollarii vice in emtionibus conceditur, Gall. *Vin du marché*. Tabul. Rothon. *Vendidimus Druvallono presbitero dimidium cujusdam campi. Et accepimus pretium in quo nobis complacuit, hoc est, in argento solidos* XVIII. *& ad Poticulas quas simul bibimus, denarios* XVIII.

¶ POTINUS Lugduni aliisque vicinis locis est, mensura vini, quæ dimidium baralis continet seu duas quartas.

POTIO GALENI, Potio medicinalis, *Medecine*, apud Fulbertum Epist. 46. [Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Boivre li fist une Poison,
Que tost li trest à garison,
Li cors li est asoagié.]

Alia notione sumitur in Charta Aldrici Episcopi Cenoman. in ejus Vita pag. 76. *Et de vino optimo modios quatuor, & de Potione optima quinque.* Rursum p. 77. *Accipiat unum modium panis, & alterum vini: insuper ex Potione sextaria quatuor.* [Idem videtur quod *Pigmentum*.]

POTIONARE, Medicinam accipere. Charta Octaviani Cardinalis apud Ughellum to. 3. Ital. Sacr. pag. 635. *Excipimus .... infirmos, & quasi graviter debiles, Potionatos, & sanguine minutos*, &c. Jonas Aurelian. lib. 2. de Cultu imag. *Desine itaque seplasiariorum pigmentalis Potionari.* Statuta Ord. Præmonstrat. dist. 1. cap. 18. *Exceptis debilibus & infirmis Potionatis, & minutis, quibus per Abbatem esus carnium conceditur.* Nisi *potionari* hoc loco sit venenum haurire, ut apud Suetun. in Caligula c. 50. & in Vita Wilfingi Abb. S. Albani: *Postea in brevi migravit ab incolatu hujus mundi, ut dicitur, Potionatus cum odio Conventus & maledictione.* Hinc

POTIONATOR, Veneficus. Matthæus Parisan. 1248. *Albigenses appellabant, proditores, & Potionatores.* Et

POTIONATUS, Veneno sublatus. Leo Ost. lib. 2. cap. 24. de Ottone Imp. *Mortuus est, ab uxore, ut fertur, Crescentii Senatoris Potionatus.* Ericus Upsaliensis lib. 2. Hist. Suecor. pag. 43. *Potionatus veneno interiit.* [Mirac. MSS. Urbani V. PP. *Dubitans quod fuisset Potionatus & sumpsisset venenum. Potiones malas temperare*, in Append. ad Marculfum form. 34.] Vide *Impotionare*.

¶ POTIONARE, Potionem dare, potandum præbere. Vetus Irenæi interpres lib. 4. cap. 51. *Veni Potionemus patrem nostrum vino.* S. Paulinus in Epist. pag. 250. *Efficiamur odor Christi bonus Deo, Potionati, ut scriptum est, à vino unguentorum de calice salutaris.* Nec alia notione intelligendus Suetonius loco supra laudato. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Potionare, Poisonner, abuvrer, potionem dare.*

POTIONARIUM. Popina, Taberna. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Potionarium*, ælceſ cynneſ ðrenc huſ, i. omnis generis potus domus.

¶ POTIORES, Qui aliis dignitate & opibus præcellunt. Laur. Byzinius de Orig. belli Hussit. apud Ludewig. tom. 6. pag. 162. *Potioresque & ditiores civitatis .... juramentum fidelitatis fecerunt.*

¶ POTIORITAS, Primarium jus hypothecarum, quod habet creditor in feudum aut prædium debitoris. Consuet. Tolos. art. 5. *Dictus creditor habet primariam & Potioritatem in dicto honore pro suis prædictis debitis ante alios creditores.* Vide *Poderagium* & *Primaria*.

POTIRIUM, ex Græc. ποτήριον, Potio medicinalis. Hepidanus de Vita S. Wiboradæ lib. 2. cap. 14. *Hæc autem ..... quoddam Potirium miscere edocta fuit à Beata Wiborada contra ejus consuetudinariam infirmitatem.* Ubi forte legendum

POTITIUM, Eadem notione. Balbus in Catholico: *Potitium, potatio, vel confectio ex vino & herbis, medicina quæ potatur.* Burchardus de Casibus S. Galli cap. 22. *Accipiatis pro antidoto quadringentas argenti marcas: credo enim quia receptatione talis Potitii à tertianis febribus poteritis continuo liberari.*

¶ POTISSARE, *Frequenter & parum bibere.* Johan. de Janua. *Souvant boire & petit*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Acta S. Davantazi tom. 2. Julii pag. 529. *Et pocula aquæ, in qua ossa illa lavata fuerant, Potissabat.*

¶ POTISSARE, f. *Patissare*, parum pati. Sallas Malaspinæ lib. 5. Rer. Sicul. apud Baluz. to. 6. Miscell. pag. 326. *Sed ut pro tanta saltem damnosa prævaricationis assensu aliquid de pœna juxta culpæ modulum Potissaret*, &c.

POTOMIUM. Jo. de Janua: *Potomium est navigium fluviale tardum & grave, quod non nisi remigio progredi potest. Hinc etiam trajectus dicitur, extensus est enim & latus.* Ex Gr. ποταμὸς, *fluvius*. Unde legendum *Potamium*, vel potius *Pontonium*. Vide *Pontones*, & *Portemia*.

¶ POTORIUM, Poculum, vasculum, Gr. ποτήριον. Charta an. 1311. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 141. *Retinuit dictus donator ..... omnia utensilia sua & jocalia & vasa argentea quæcumque .... & Poteria & esferinia*, &c. Utitur Plinius l. 33. c. 10.

¶ POTTELLER. Vide *Poteller*.

¶ POTTULUS, dimin. à *Potus*. Vide in hac voce.

¶ POTTUS, ut *Potus.* Vide infra.

¶ POTUALIONUS, f. Domuncula, tuguriolum, vel locus ubi vinum minutatim distrahitur. *Juxta pedam seu Potualionum dicti Roles*, in Charta Thosliac. an. 1404.

¶ POTULENTUM, Quælibet potio, quidquid potum spectat. Statuta Ludovici VII. Reg. Franc. an. 1154. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 436. *Jurabunt etiam donum seu munus quodlibet a quacumque persona, vel per se vel per alium non recipere, ... præter esculenta, Potulenta, &c.* Charta Casimiri Reg. Polon. ann. 1356. apud Ludewig. to. 5. p. 498. *Ita tamen, quod nos suo exercitui prædicto .... de esculentis & Potulentis tenebimur & promittimus providere.* Leg forte utrobique *Poculentum.* Vide in hac voce.

POTULENTUS, Satiatus, apud Fortunatum in Vita S. Radegundis cap. 17.

¶ POTULUS, Potatus. Gloss. Sangerm. MSS. num. 501. *Bene potuli, bene potati.*

¶ POTUM, ut *Potus.* Vide in hac voce.

POTURA, pro *Pastura*, [quomodo dicimus, *Bête mise en Pasture* vel *Poture.*] Charta ann. 1225. in Tabulario Ecclesiæ Carnotensis n. 257. *Unam gerbam hibernagii, vel duas avenæ pro Potura equi omnibus diebus quibus equum trahebat.*

POTUS, Poculum, vasculum, Gallis *Pot*, à *potu* vel *potione* dictum. Fortunatus in Vita S. Radegundis cap. 19. *Missorium, cochleares, cultellos, cannas, Potum, & calices, &c.* Idem lib. 2. de Vita S. Martini:

Vix discernendis crystallina pocula Potis.

Statutum Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1302. pro reformatione Regni art. 30. *Item non poterunt recipere vinum, nisi in vasillis, Potis seu botellis, sine fraude aut sorde qualibet.* Necrologium Eccles. Parisiensis Id. Aug. *Anno Dom. 1279. Dominica post festum SS. Egidii & Lupi, obiit bonæ memoriæ Stephanus Tempier oriundus de Aurelianis, Parisiensis Episcopus qui dedit Ecclesiæ Parisiensi & nobis 3. Potos argenteos deauratos ponderis 22. marcharum & 3. unciarum, 15. sterlingorum argenti, 9. unciarum auri ad reponendum sacrum oleum & crisma. Item dedit nobis cortinam sericam cum baculo ad scoperiendum dictos Potos pretio 9. libr.* [*Potti anei*, apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. pag. 257. *Pots d'estain*, in Invent. utensilium ex Tabul. Compend. *Poti de cristallo*, in Invent. Eccl. Novium. an. 1419. *Poti terrei*, in Stat. MSS. Capit. Senon. *Pots vitri*, in Charta an. 1338. to. 2. Hist. Dalph. pag. 363. col. 2. Adde Spicil. Acher. to. 10. pag. 300. Lobinell. tom. 5. Hist. Paris. p. 628. Statuta S. Claudii, &c.]

¶ POTTUS. Chron. Joh. Iperii apud Marten. to. 3. Anecd. col. 757. *Ollas, patellas, Pottos, scutellas, ... providere debebat* (granatarius.) *Cervix sui capitis bulliebat ad modum Potti igni suppositi*, in Mirac. B. Coletæ to. 1. Mart. pag. 594.

¶ POTUM, in Contin. Chronic. Johan. Iperii apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 620.

POTELLUS, diminut. in Fleta lib. 2. c. 12. §. 14. [Index MS. benef. diœc. Constant. fol. 55. *Rector ... debet habere a prædictis abbate & conventu qualibet die unum panem & unum Potellum cervesiæ.*] *Potellum*, apud Will. Thorn. an. 1321. non semel.

¶ POTTULUS, Eadem notione, in Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampl. Collect. col. 490. *Angelus in manu tenens Pottulum parvulum, de quo effluebat vinum in cuppa subtus posita.*

¶ AD POTOS VENDERE *vinum*, Gall. *Vendre à pots*, Minutatim vendere. Libert. hominum de Esperanchia an. 1291. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 26. col. 2. *Item quilibet potest vendere vinum in hospitio suo ad Potos ad suæ, libitum voluntatis.*

POTUS, Præstationis species: *Potus vini* qui domino præstatur, mensura scilicet vinaria sic dicta, In Charta ann. 1255. in Tabulario S. Dionysii: *Robertus de Clergiaco armiger, vendit Abbati inter alia duos denarios censuales, & partem suam quam habet in Poto & roagio.*

POTARIUS, Officium in *Scancionaria* regia, vulgo *le Potter*, cui poculorum, quæ Galli *Pots*, à Potione vocant, cura incumbit. Ordinatio Hospitii S. Ludov. Reg. Fr. ann. 1261. *Potarius pro servitio potorum 2. sol. per diem.*

¶ POTUS CARITATIS, Convivium. Ordinar. Canon. S. Laudi Rotomag. ad calcem Joh. Abrinc. de Offic. eccles. pag. 301. *Ubi dato signo à Prælato dicant*, Benedicite; *& Prælatus*. Potum caritatis benedicat dextera Dei patris. Vide *Poculum.*

A POTU ABSTINERE, vel, *a potu & carne abstinere*, Pœna regiis ministerialibus indicta in levioribus delictis, in Capitulari de Villis cap. 16.

¶ POTUS FRACTUS, Ludi species, Gall. *Pot cassé.* Menoti Sermones fol. 15. *Diabolus & mundus faciunt sicut faciunt pueri ludentes ad pilam, vel ad Potum fractum. Dant illum de manu in manum: elevabit quis Potum alte & cadere dimittet & sic frangetur,*

¶ IN POTO *aut assatu nihil valere*, Proverbialis formula, qua aliquid ex omni parte pessimum esse significatur, *Qui n'est bon ni à rotir, ni à bouillir*, apud eumd. Menotum fol. 166.

¶ 1. POUCHA, Aggeris lingua, angulus, ea pars quæ in mare prominet, Massiliensibus *Pouche*, Gall. *Pointe.* Charta an. 1351. in Tabul. Massil. *Maximum imminere periculum defectu fanoni in introitu Poucha portus Massiliæ.*

¶ 2. POUCHA, Pera, sacculus, Gall. *Poche.* Saccos annunarios *Pouches* vocant Normanni. Codex MS. Sangerm. num. 780. *Nos invenimus in Pouchu tele XXXII. lib. & VII. sol. obol. minus, &c.* Vide *Punga.*

¶ POUDRATUS, Variatus, distinctus, Anglis *Powdered*, Gall. *Marqueté, parsemé.* Monast. Anglic. to. 3. part. 2. pag. 85. *Dña parura, una stola, una fanona Poudrata cum auro & perlis.* Testam. Johann. *de Nevill* ann. 1386. apud *Madox* Formul. Angl. p. 427. *Patri meo lego unum lectum viridem Poudratum cum falconibus, cum tapetibus ejusdem secta.*

POULAINIA, POULEANA, Rostra calceorum, de quibus copiose egimus ad Alexiadem pag. 302. Martinus de Bosco-Galteri in Vita Mariæ de Malliaco n. 36. *In illis diebus nobiles & potentes illam sotularium acutiam longissimam, quam Poulainiam vocabant, penitus contempserunt.* Statuta MSS. Ordinis Coronæ spineæ cap. 10. *Ils auront chausses noires, & pourront estre semelées, ou à soulers trenchiés, ou eschichiés, mais qu'ils soient de noir cuir, voire sans aucune Poulaine quelconques, de Dieu maudite, sur grieve paine.* Quæ quidem calceorum acumina interdicta fuisse ab Carolo VI. Rege Franciæ, ibidem annotavimus, ex Scriptore Vitæ ejusdem Regis. Idem porro tradit Continuator Nangii ann. 1365. extremo: *Sotulares habebant, in quibus rostra longissima in parte anteriori ad modum unius cornu in longum: alii in obliquum, ut Griffones habent retro & naturaliter pro unguibus gerunt, ipsi communiter deportabant, quæ quidem rostra Pouleanas Gallice nominabant. Et quia res erat valde turpis, & quasi contra procreationem naturalium membrorum circa pedes, quinimo abusus naturæ videbatur, ideo Dom. Rex Franciæ Carolus fecit per præcones Parisius proclamare publice, ne aliquis quicumque esset, qui auderet talia deportare: & etiam quod neque artifices sub magna pœna de cætero tales calceos,*

sed & neque ocreas sic Punctatas facere præsumeret, nec vendere cuicunque: nam simili modo Dominus Papa Urbanus Quintus in Romana Curia inhibuerat valde stricte. Guillelmus Paradinus lib. 3. Hist. Lugdun. c. 5. *Davantage portoient les hommes des souliers ayans une longue pointe devant, de demi pied de longueur: les plus riches & apparens en portoient d'un pied, & les Princes de deux pieds, qui estoit chose la plus absurde & ridicule que l'on eust sceu voir. Et puis quand les hommes se fascherent de cette chaussure aigue, qu'on nommoit la Polaine, l'on fit d'autres souliers qu'on nommoit Becs de cane, ayans un bec devant de quatre ou cinq doigts de longueur. Depuis furent faites des pantoufles si larges devant, qu'elles excedoint de largeur la mesure d'un bon pied, & ne sçavoient les gens lors comme ils se devoient desgaiser.* Vide *Rostra calceorum.*

¶ Polayna, Eadem notione. Litteræ Caroli V. Regis Franc. an. 1367. pro Montispessulanis de forma vestium: *Idem quod nullus vir vel mulier audeat portare in suis estivalibus, sotularibus vel botinis punctas dictas de Polayna.* Occurrit etiam in Conc. Limano ann. 1582. inter Hispan. tom. 4. p. 246.

¶ Poleyna, in Conc. Avenion. an. 1457. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 384. *Ne.... Poleynas in sotularibus suis portare audeant.*

Polana. Statuta pro Canonicis S. Capellæ Paris. *Cavendum est, quod nullas in sotularibus suis habeat aut deferat Polanas, sive rostrum, quia talia ecclesiasticis non sunt honesta.*

Polena. Conc. Andegav. an. 1365. cap. 13. *Prohibemus ne clerici in nostra provincia utantur brevibus vestibus, vel sotularibus de Polena, nec capucia botonata in publico deferant.* Eadem habentur in Conc. Senon. ann. 1460. cap. 6. art. 2. [Adde Statuta S. Claudii p. 38.]

¶ Poulena, in Litteris Caroli V. Reg. Franc. ann. 1365. to. 4. Ordinat. p. 555. *Nec poterit aliquis ipsorum .... Poulenam in sotularibus deferre.*

¶ Poulentia, ut *Poulainia.* Statuta Eccl. Nannet. ann. 1389. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 984. *Neque gerant capucia subtus guttur mulierum more patenter nodulata, sotularesve aut ocreas ad Poulentiam.*

¶ Polena, Pars vestis militaris, qua genua muniuntur. Auditio testium pro canonizat. Caroli Bles. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 566. *Fecit sibi per Oliverium auferri a genibus Polenas & antebrachia a brachiis.*

¶ Poulainia, Gall. *Poulaine*, dicitur Maclovienfibus rostrum navis seu prora.

Poulanne, speciem fuisse pellis observo ex Regesto feodorum Comitatus Claromontensis in Bellovacis: *Pour une panne de Poulanne le vendeur doit 2. den. &c.*

¶ POULANUS, Poulenagium. Vide *Polanus.*

¶ POULENA, Poulentia. Vide *Poulainia.*

¶ POULLALHIA, Pulli, volatile pecus, Gall. *Volaille.* Hist. MS. S. Cypriani Pictav. pag. 439. *Et omnium quorumcumque debitorum prioratui de Chenechè & priori ejusdem, tam in blado, vino, pecunia & Poullalhia, quam aliis quibuscumque... pertinentiis.*

¶ POULUM, Idem videtur quod *Podium*, collis, mons. Charta an. 1043. in majori Chartul. S. Victoris Massil. fol. 114. *De Occidente vero Poulo qua vocant longum, sicut discurrit aqua qua vocant Pegonaria, usque in pediculum curtum; de parte vero Aquilonis de Poulolongo in ipsas terras subtus Poulum quas vocant Salernas vetulas.*

¶ POVOZ, Tributi species, apud Polonos. Locus est in *Strosa.*

¶ POURPRISIA, Pourprisura, &c. Vide *Porprendere.*

POWCHIA, Pera. Vide *Punga.*

¶ POYNHERIA, Mensura annonaria. Vide *Poneria.*

POYPIA, Domus rustica. Charta homagiorum Nobilium Bressiæ ann. 1272. apud Guichenonum: *Recognoscit se tenere in feodum domum suam, & Poypiam de sancto Cyrico, cum tota fortressia.* Infra: *Confitetur se tenere ab eodem in feudum ligium plastrum suum de Baugiaco, & Poypiam suam fortem de Corbertoud, cum nemore & terra quam ibi tenet, & partem dictæ Poypiæ.* Rursum: *Et Poypiam suam S. Sulpitii sitam inter duas Poypias.* Ocurrit ibi pluries pag. 14. 15. 16. 17. 20. Alia Charta Gallica ibidem p. 51. *George Loup n'a pas fait le fief d'une Poype d'Amorel, pource qu'elle a esté reduite a servis.* Observat Dion. Salvaingus Boissius apud Delphinates proprie *poypiam* esse agrum silvestrem sentibus ac silvulis obsitum.

☞ Errat uterque vir eruditissimus; est enim *poypia*, Collis, seu tumulus, cui inædificatum castellum, idem proinde atque *Mota.* Vide in hac voce. Extant etiamnum in Bressiæ & Dombarum provinciis plurima castrorum in *poypiis* extructorum rudera, quibus assignata quondam maxima privilegia & jura adhuc vigent; ejusmodi sunt ad Ararim *poypa* de Marchia, Miseriaci, Lurciaci, &c. De iis ita Colletus lib. 2. Statut. Bressiæ pag. 231. *Il y a des maisons qui ont des droits très considerables; nous avons des simples Poypes (ce sont des terres élevées & fossoyées,* tumuli & aggeres*) qui ont les plus beaux droits.* Itaque quod *Mota* alibi nuncupabatur, *Poypiam* vocarunt in Delphinatu aliisque laudatis provinciis. Charta laudata apud Guichenonum: *Filius Guillermi de Salmoya ..... recognovit se tenere à dom. Baugiaci motam seu Poypiam quam habet apud Salmoya cum porprisia & fossatis.* Plura vide in eadem Charta quæ sententiam nostram luculenter firmant. Recognitio in feudum ann. 1290. tom. 1. Hist. Dalph. pag. 21. *Item castrum seu Poypiam de Montlyopart: item castrum seu fortalitium de Pusigniano.* Charta ann. 1327. ibid. to. 2. pag. 211. col. 2. *Excepta dumtaxat turri quadrata cum Poypia, in qua sita est dicta turris.* Charta Thossiac. an. 1462. *Pro licentia capiendi aquas a stagno appellato de la Poype de Miserie à longo itineris tendentis à dicta Poypia ad villagium de Boresanus.* Adde Severtium in Archiep. Lugdun. pag. 264.

¶ POZACHARUS, Puteus, ab Ital. *Pozzo*, Gall. *Puits.* Chron. Parmense ad ann. 1308. apud Murator. to. 9. col. 874. *Multi in campo remanserunt per plures dies, & multi dejecti fuerunt in puteis sive Pozacharis, qui erant in dicto exercitu.* Vide *Pozo.*

¶ POZALIS, vox Hispanica, Mensuræ species. Charta Ferdinandi Gonzalez inter Conc Hisp. to. 3. pag. 177. *Molgare, Scutello, cum suis villis ad suas alfozes pertinentibus, per omnes domus singulos Pozales de vino.*

¶ POZO, Hispanis, Puteus. Charta Adelgastri Principis ibid. pag. 89. *Et per braña de Rivilia & ad illo Pozo de trave, & per peña Malore.* V. *Pozacharus.*

¶ POZOLUM, Podium, suggestus lapideus, Gall. *Perron*, Ital. *Poggivolo*, Hispan. *Poyo.* Regiminæ Paduæ ad ann. 1326. apud Murator. tom. 8. col. 438. *Et conductus Paduam decapitatus fuit die Lunæ tertio intrante Martio, super Pozolum palatii majoris, & sepultus ad ecclesiam Fratrum Minorum.*

PP. Designare eam Byzantinorum monetam, quam Græci ὑπέρπυρον, nostri *Perperum* vocarunt, docuimus in Dissertat. de nummis Imperat. CP. n. 80. ad calcem hujusce Glossarii.

¶ PRACE, pro *Brace*, Grani species, ex quo cerevisia conficitur. Vide in hac voce. Charta Alaman. Goldasti 12. *Et annis singulis censum exsolvam, id est, 11. maldras de Prace, & 2. maldras de frumento, &c.*

¶ PRACIALIS, ut supra *Prace*. Anamodus lib. 2. Tradit. S. Emmerammi cap. 12. apud Bern. Pezium to. 1. Anecd. part. 3. col. 273. *De uno carad. 1. id est, sitlas xxx. farina mod. x. Pracial. 11. frisking. iv. &c.*

¶ 1. PRACTICA, Effectio, perfectio. Sigonius in Vita B. Nicolai Card. to. 2. Maii p. 484. *Hortantes eum ad pacem, ne ex levi discrepantia relinquatur Practica tanti boni.*

¶ PRACTICA, Agendi ratio. Charta an. 1377. ex Bibl. Reg. *Et licet ..... exacta hucusque Practica super eo, non nobis placeat, neque placuerit, &c.*

¶ PRACTICARE, Agere, sermocinari, in Menoti serm. fol. 2. *Practica de omni statu diversos abusus: quomodo inimicus nunquam relinquit nos in pace.* Fol. 4. *Practica de muliere forma pulchra mortua.* Fol. 77. *Post hoc potes Practicare de obstinatione.*

¶ PRACTICARE, Tractare, proponere. Concil. Dertusanum an. 1429. inter Hispan. to. 3. pag. 656. *Attendens .... plura & diversa pacta, conventiones & capitula fuisse hinc inde Practicata, facta & firmata.* Adde Bullam Eugenii IV. PP. an. 1434. & Spicil. Acher. to. 6. p. 60.

¶ PRACTICARE, Factitare. Instrum. ann. 1523. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 181. *Nec pro occasione quacumque intermittentes reparationes* (repetitiones) *artium, qua bene Practicata aquivalent, aut pravalent lectionibus ordinariis.*

¶ PRACTICARE ALIQUEM, Cum eo conversari, uti familiariter, qua notione *Pratiquer* usurpant Galli. Acta S. Franciscæ Rom. tom. 2. Mart. pag. 141*. *Ista abyssus amoris .... te facit instrumentum animarum, qua te Practicant & sequuntur.*

¶ PRATICARE CUM ALIQUO, Societatem cum eo habere. Correctiones Statut. Cadubrii cap. 45. *Sancimus quod nullus ... prasumat ... in actu mercantia cum pradictis sacerdotibus & clericis Praticare.*

¶ 2. PRACTICA, Notitia rerum forensium, nostris *Pratique*, apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 504. Hinc

¶ PRACTICARE, Forum frequentare, causas agere, ibid. *Nullus scholarium sequatur curiac, per se ipsum Practicando.* Vox frequentissima apud JC. Guido Papa Decis. 272. *Dum Practicabam, consului & obtinui, &c.*

¶ 3. PRACTICA FIZICALIS, Medicina. Statuta Eccl. Cadurc. &c. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 734. *De bonis mobilibus qua ad ipsum* (Clericum) *pervenerint ex successione parentum, ... vel ex artificio, seu doctrina, vel officio advocationis vel Practica fizicalis, vel donatione, &c.*

¶ PRACTICARE, Medicum, vel chirurgum agere, medicinam exercere. Statuta Massil. lib. 2. c. 35. *Curia teneatur eos medicos omnes facere jurare pradicta omnia bona fide se facturos, ... & si per curiam noluent hoc facere, non permittantur deinceps in Massilia Practicari.* Processus de B. Petro de Luxemburgo to. 1. Julii pag. 599. *Et dixit in foro conscientia sua quod quadraginta annis Practicavit, & non vidit aliquam similem morbum patientem curari.* Occurrit in Stat. Bertrandi de Turre Episc. Tull. ano. 1359. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. p. 861.

¶ PRATICARI, Eodem significatu. Litteræ Jacobi Reg. Majoric. ann. 1281. inter Ordinat. Reg. Fr. tom. 1. pag. 71. *Nos volentes dicti dom. patris nostri vestigiis inharere .... ampliando medicinali studio .... inducimur, ut illorum audaciam reprimamus, qui prasumunt ibidem* (Montispessul.) *sine examinatione & licentia Praticari.* Statutum Johannis Reg. Franc. ann. 1352. ibid. p. 609. *Venientes ad villam Parisiensem gratia Praticandi, ignari scientia Medicine, &c.*

¶ 4. PRACTICA, Conjuratio, conspiratio, Gall. *Pratique, cabale.* Charta ann. 1456. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. p. 1174. *Inter alia compertum est Episcopum prafatum fuisse versatum callide in istis Practicis, licet nondum plane potuerit elici omnis veritas negotii, sicut postea apertius & clarius innotescet per processum qui super hoc continuo formatur.*

¶ PRACTICATIO, Eadem notione, in Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampl. Collect. col. 299. *Fit nota Prasuls Tudintensium magistrorum Practicatio, & turbatur non immerito Prasul.* Adde Chron. Slavor. Arnoldi Lubec. lib. 5. cap. 2.

¶ PRACTICARE, Clam moliri, sollicitare, *Pratiquer* eadem notione dicimus. Julianus Cæsarinus Card. in Epist. ad Eugenium IV. PP. *Nunciat ut Practicem dissolutionem Concilii. Practicare mala*, pro excogitare, machinari, apud Dionys. Charius.

¶ PRACTIZARE, Usurpare, adhibere. Laur. Byzinius de Orig. belli Hussit. apud Ludewig. to. 6. pag. 130. *Communionem fidelibus Christicolis multum salutiferam ad communem populum per amplius fieri & Practizari inhibuit.* Hinc

¶ PRACTIZANTES CALICIS dicti ibid. p. 157. Viclefistæ, Hussitæ aliique communionis sub utraque specie defensores.

PRADA, Pratorum series, Gallis, *Prée, prerie.* Tabularium S. Benigni an. 882. apud Perardum pag. 57. *Donamus ad ipsa casa pratum 1. juris nostri, qui est situs in pago Oscarense, in Prada Aricinaco, uti vocant in plana Prada.* [Computus ann. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 1. pag. CLI. *De Prada de Hullebef. xi^xx. & xi. l.* Adde Chartam an. 1126. tom. 5. Gall. Christ. col. 480. ubi perperam edit. *Prada*, ut & in laudato Computo pag. CLXI. & CLVIII. ubi *Preda* legitur.]

¶ PRADALE, Eadem notione. Tabular. Prioratus S. Johannis Tolos. *Investitum pratis, Pradalibus, devesiis & nemoribus, &c.* Charta Bern. Atonis Vicecom. Nemaus. ann. 1138. apud Baluz. Histor. Arvern. tom. 2. pag. 489. *Pradale de Meullas, & terra subtus ecclesiam de Venranicis.* Occurrit etiam in Tabular. Dalonensi fol. 32. *Pradal*, sæpius in Tabul. S. Illidii Claromont. Vide *Pratale*.

¶ PRADARIA, PRADERIA, Eodem intellectu. Conventio inter Lud. *Pierrebuffier* dom Castelli-novi & ejusd. loci incolas an. 1461. *Tenebuntur dicti habitatores venire fenatum in dicta Pradaria successive unus post alium.* Charta ann. 1416. apud Rymer. to. 9. pag 340. *Concessimus pontem & Pradenam, una cum proficuis, &c.*

¶ PRADDINA TERRA. Vide *Pradum*.

PRADELLUM, Pratum, pratulum, Gallicè *Preau*, *petit* vel *mauvais pre*. Testamentum Bertichramni Episc. Cenoman. *Itemque vineolas, vel Pradela, vel terraturium, quod in dextera parte de strada est, &c.*

¶ PRADELLUM, Provincialibus *Pradelle*, Eadem notione. Charta an. 1280. apud Pitton. in Annal. Eccl. Aqueos. pag. 164. *Quadam magna ædificia .... cum Pradellis, viridariis, &c. In Infirmaria Pradelle*, ex Charta ann. 1428. in Tabular Gellon. Vide in *Hemina* & *Pratum*.

¶ PRADERIA, ut *Prada*. Vide in hac voce.

PRADISTERIUM. Charta Hispanica æræ 1060. apud Aoton. *Yepes* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 435. *De raupa siquidem galnapes 2.*

tres

tres pulmarios (leg. *plumar.*)... *duos pares de fabanes, Pradisteria una, duos paselios de arganas, & duo ferrios caldaria, duas setures, arcate ligone 2. altalos pelle aguina.* Monstra veiborum, cujusmodi complura occurrunt in Chartis Hispanicis. De *galnape* diximus suo loco. *Pradisterium* videtur dictum pro *pranditorium*, ut fuerit supellex quædam ad prandium. Pro *paselios*, forte leg. *faselios*, fasciculos. *Arganas* Hispanis est *mantica*: Nebrissensi *arguenas*: Cæsari Oudino, *une sorte de panier fait de chanvre en façon de rets propre à porter le bled, ou autres grains des champs à la ville, & se mettent sur un cheval ou autre beste de somme. Ferrias*, pro *ferreas*, vel *ferra*. De *arcate ligone*, & *altalos* nihil succurrit, nisi *arcate* sit pro *arcas*, arca.

PRADUM, *Praddina terra*, pratum, ex Italico *Prada*. Vetus Charta apud Ughellum in Episc. Veron. p. 742. *Item broilum alienavit. Item sausiat ab Episcopatu alienavit, & Pradum unum alienavit pro pecunia.* Alia Charta an. 1040. ibid. *Sed & omnes terras Praddinas qua jacent in loco & fundo Silingello, &c.*

¶ PRÆ, Propter. Epist. obscurorum virorum p. 17. *Ego bene habui ita malos inimicos sicut vos estis, & tamen mansi Præ eis.* Galli dicimus, *auprès d'eux.*

¶ PRÆAMBULA, Prævia, præmissa, præposita. Vita S. Philippi Archiep. Bituric. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1944. *Petrus prædictus, in cujus persona dicitur contigisse miraculum prædictum, loquens de se testificatur de Præambulis, sed de miraculo per auditum ab avunculo suo.* Ita & Theologi scholastici *preambula* criminis vocant, quæ in illud inducunt. Adde Annal. Estenses to. 18. Murat. col. 930.

¶ PRÆAMBULUM, Præmonitum, apud Gervasium Tilber. in Otiis Imp. apud Leibnit. to. 1. Script. Brunsvic. pag. 979. *Verum ad cautelam Præambulum est, quod intra aditus illius septa miles solus habet ingredi.*

¶ PRÆAMBULUS, Prædecessor, in Hist. MS. Gemmet. pag. 71. *Nullis utrorumque nostrum Præambulis vel posteris.*

¶ PRÆAMBULUS, Præcursor, nuncius, tabellarius. Roberti mon. Hist. Palæst. apud Ludewig. to. 3. pag. 88. *Præambulus quidam venit, qui nuncios Principis Babylonia in crastinum prænunciabatur advenire.* Liber de Dedicat. Eccles. S. Dionys. apud Felibian. Hist. ejusd. Monast. p. 192. *Invitatorias itaque nuntiis multis etiam cursoribus & Præambulis pene per universas Galliarum regiones litteras delegavimus.* Charta Petri Bles. an. 1193. apud Rymer. to. 1. pag. 79. *Ministras satana, Præambulos antichristi, &c.* Testam. Ludovici I. Regis Jerusal. & Siciliæ ann. 1383. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1594. *Jam venimus ad canos, & mortis Præambulos festinantes accepimus, &c.* Adde Murator. to. 12. col. 514. & Baluz. tom. 5. Miscell. p. 157.

¶ PRÆAMBULO, Eadem notione, apud R. Duellium lib. 1. Miscell. p. 363. *Nam iisdem Præambulantibus desiderata referentibus, &c.*

¶ PRÆAMBULUS, adject. Prævius. Litteræ an. 1224. apud Rymer. tom. 1. pag. 269. *Cum quibus proponimus, favore Dei Præambulo, inimicos vestros molestare.* Bulla Nicolai III. PP. an. 1278. apud eumd. tom. 2. pag. 99. *Grex Dominicus, cura nostra commissus, Comminentis virtute Præambula, in dilecta Domini tabernacula inducatur.* Adde Gloss. Gasp. Barthii ex Baldrici Hist. Palæst. apud Ludewig. to. 3. pag. 204. & Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 997. *Post pauca in ipsorum redditionem Præambula, &c.* apud Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 62. pag. 169.

¶ PRÆANTEA, Prius, ante. Charta an. 6. Henrici VIII. Reg. Angl. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 273. *Quo ut supra solvi debeat, si legitime Præantea petatur.*

¶ PRÆANUTIA, Panni species, f. à præposit. *Præ*, & ἀνυτὸς, factu facilis. Odo in Carmine de variis Ernesti fortuna, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 372.

Linostema alias tegit, aut Præanutia vilis
Constringit fuco velatas tempora pepla.

¶ PRÆASTIUM, pro *Proastium*. Vide in hac voce.

¶ PRÆAVISATIO, Ars, industria. Tract. de Expugnat. urbis CP. apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 789. *Sperantes cum Dei adjutorio sua Præavisatione ac subtilitate posse se faciliter incendio cradere naves Turcorum cum ponte quem composuerant.* Rursum occurrit col. 790.

PRÆAVISATUS, [Præmonitus. Tract. mox laudatus col. 793. *Interim Præavizati hi satis fuerunt, qui erant intra civitatem ab hostibus obsessi, & informati per litteras cautelose, ut est prædictum.*] Chronica Sclavica cap. 29. *Ideo Dux Præavisatus per Gunzelinum,* ..... *venit iterum contra eos, &c.* i. nuncio accepto, *ayant receu avis auparavant de &c.*

PRÆBALTHEATUS, Præcinctus, adornatus. Dudo de moribus Norm. lib. 2. *Inceditur delubrum monasticis rebus Præbaltheatum.* Et lib. 3. pag. 89. *Actusque ac triumphans non fucis verborum, atque excellentis orationis ornamento sublimiter Præbaltheatum.* Utitur & pag. 97.

PRÆBENDA, Præbitio, παροχή, in Glossis Lat. Gr. Neutro porro genere vox *præbenda*, usurpata à Latinis pro annonis militaribus, à Plauto in Persa, Livio lib. 2. belli secundi Punici, Agellio lib. 15. cap. 4. & Ulpiano in l. 19. D. de Testibus. *Præbendas* eadem notione dixit Senator lib. 5. Epist. 42. *Ducibus etiam ac præpositis sufficientem transmisimus pecuniæ quantitatem: ut eorum Præbenda, qua non potuerunt convehi, ibi debuissent sine aliquo dispendio comparari.* Hinc

PRÆBENDÆ dictæ cibi ac potus portiones diurnæ, quæ Monachis, Canonicis, aliisve quibusvis dantur ac *præbentur*. Additio 3. ad Capitul. cap. 112. *Volumus .... ut Canonici Clerici, qui in civitatibus vel Monasteriis degunt, qui beneficia habent, unde victum & vestitum habere possunt, ut hoc juxta Apostolum, contenti sint, &c.* Infra: *Si quis hac statuta contempserit, utrisque careat, & beneficio & Præbenda: atque si gradibus fruitur Ecclesiasticis, ipsis privetur.* Ubi observanda etiam *beneficiorum* Ecclesiasticorum nomenclatura. S. Hugo Abbas Cluniacensis in Epist. ad Alphonsum Regem Hispaniæ: *Et super hac statuimus ut Præbendam quotidianam habeat in refectorio ad majorem mensam, &c.* Acta Murensis Monasterii p. 43. *Dedit totum quod ipse possederat, ea conditione, ut quamdiu viveret, haberet à nobis Præbendam.* Vita B. Mariani Abbatis Ratisponensis n. 30. *Deinde si viri fratres de S. Petro omni die ad refectionem venire indigeant, ut quando velint venire ad nos, talis Præbenda eis apponitur, ut cuilibet fratrum majoris congregationis.* Burchardus de Casib. S. Galli cap. 6. *Fratres amavit, Præbendam adauxit.* Adde cap. 10. Chunradus de Fabaria cap. 8. *Ipse Præbendam nocturnam de bonis sanctæ Fidis adauxit in pane, qui dimidius in refectorio fratribus dabatur.* Traditiones Fuldenses lib. 3. tradit. 32. *Tradimus ad augmentum Præbendæ vestræ ex compassione paupertatis, quam in catidiano victu habetis, &c.* Helgaudus in Roberto Rege: *Centum Clericis pauperibus Præbendam panis, piscis & vini concedebat.* Manegoldus Decanus apud Goldastum to. 2.

Alemannor. *Quasdam enim Præbendas Cellerarius ex officio suo fratribus ministrat, quasdam Præpositus seu Decanus, quasdam Custos, quasdam Camerarius, quasdam Portarius, quasdam Hospitalarius, quasdam Refectorarius: quorum omnium Præbenda subnotata habentur, &c.* [Statuta S. Claudii ann. 1448. *Pittantiarius ad causam sui officii percipit unam duplicem Præbendam panis & vini, qui sunt quotidie quinque panes & quatuor pinta vini.* Tabul. Calense an. 1247. *Præbenda clericorum S. Georgii in pane & vino & poragio, & pitanciis, &c.*] Adde Doublerum pag. 740. 782. 798. Vitam Aldrici Episcopi Cenoman. num. 1. Chronicon Montisfereni ann. 1210. p 90. Concilium Biterrense an. 1233. cap. 24. &c.

☞ Usus erat, & quidem frequentissimus, ut qui monasteriis facultates suas concessisset in fraternitatem admittendus præbenda ei monachica quotidie aut certis diebus tribueretur. Id satis patet ex allatis mox exemplis, quibus addenda Charta Heliæ Archiep. Burdigal. an. 1192. inter Instr. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 286. *Item quod mater dicta mulieris per compositionem in ipsa ecclesia duas sextarias frumenti retinuit annis singulis quoad viveret persolvendas, & in sororem recepta, festis præcipuis Præbendam recipiet ut unus monachorum.* Tabular. S. Sulpitii Bituric. an. 1265. *Dederunt insuper dicta religiosa dom. Johan. de Bouteville dom. de Chaune militi & ejus uxori unam Præbendam panis & vini sicut uni fratrum presbyterorum habendam qualibet die in prædicta abbatia.* Vide Baluzii notas ad Capitul. col. 1247.

¶ Præbendare, *Præbendam*, seu portiones diurnas cibi & potus assignare. Histor. Monast. Vicon. Ord. Præmonst. apud Marten. to. 6. Ampl. Collect. col. 302. *Etiam in cibis & potibus, invitis Præmonstratensium & Laudunensium abbatibus, singulorum nostrorum Præbendavit. Expetit ab eisdem ut ad mensam in vino suos habeat canonices Præbendatos.*

Præbendæ nomen demum mansit Canonicorum & aliorum Clericorum *beneficiis*. Dimissa enim domicilii mensæque communione, reditus, commoda, ac proventus, atque adeo ipsa prædia Ecclesiæ diviserunt in portiones, quas *Præbendas* appellarunt, substitutis ingenti disciplinæ Ecclesiasticæ detrimento, mercede conductis honorariis psaltis, qui quotidianum psalmodiæ laborem in choro ipsorum vice perferrent. Stephanus Tornacensis Epist. 160. *Cum generalis Ecclesiæ Gallicanæ consuetudo singulares portiones Canonicis suis distribuendas concedat, & approbet, & summi Pontificis auctoritas non reclamet.* Lindwodus: *Præbenda differt à Canonica: nam canonica est jus spirituale quod aliquis assequitur in Ecclesia per receptionem in fratrem, & assignationem stalli in choro, & loci in capitulo. Præbenda vero est jus spirituale recipiendi certos proventus pro meritis in Ecclesia, competens percipienti ex divino officio, cui insistit, & nascitur ex Canonica tanquam filia a matre.* Auctor Breviloqui: *Præbenda est jus percipiendi proventus in Ecclesia collegiata, ex actione provenieus, competens alicui tanquam uni de Collegio, quod jus ex Canonica descendit.* Concilium Turonense ann. 1060. c. 2. *Si quis aut Episcopus aut Prælatus quislibet contra præsinam regulam aliquod Ecclesiasticum ministerium, vel etiam ipsam Præbendam, quæ Canonica dicitur, ordinare aut dare voluerit, &c.* Concilium Melfitanum an. 1079. c. 1. *Præbendas etiam quæ Canonicatus dicuntur.* Concilium Monspeliense ann. 1214. cap. 8. *Districte quoque mandamus quod in nulla Ecclesia laici recipiantur in Canonicos & fratres, nec etiam ad Præbendam canonicalem, quæ consistit in pane & vino, & quibusdam aliis, cum per hoc Ecclesia multa damna proveniant.* Willelmus Tyrius lib. 9. c. 8. *In Ecclesia Dominici sepulchri & Templi Domini Canonicos instituit, eisque ampla beneficia, quæ Præbendas vocant, simulque & honesta domicilia circa prædictas Deo amabiles Ecclesias, assignavit.* Idem lib. 10. cap. 1. *Et in Remensi, Cameracensi, & Leodiensi Ecclesiis beneficia, quæ vulgo Præbendæ dicuntur, ... obtinuit.* Et lib. 18. cap. 30. *Certum numerum Canonicorum ibi, & eis certa stipendia, quæ Præbendas vocant, instituit.* Leonius Poëta Gallicus, qui vixit ann. 1154. in Epist. ad Adrianum PP.

Non peto Præbendas, nec honores Ecclesiarum.

Adde Gregorium VII. lib. 5. Epist. 1. Concilium Pictavense an. 1070. c. 2. Romanum an. 1078. cap. 3. Claromontanum an. 1095. cap. 6. 12. Pictavense an. 1109. cap. 7. 8. Lateranense ann. 1122. cap. 22. Londinense ann. 1125. cap. 5. Lateranense an. 1139. cap. 25. &c.

¶ Præbendalis Ecclesia, Quæ à majori dependet, cujusque ex reditibus aliqua portio sacerdoti, ut illi deserviat, assignatur. Charta an. 1231. in Maceriis Insulæ Barb. tom. 1. pag. 159. *Quod idem Prior recipiet in eadem ecclesia S. Vincentii Cabilonensis ad duas synodos tantum quantum & una de ecclesiis Præbendalibus. Prior & conventus de Burncester dimiserunt Ecclesiam Præbendalem de Sotton cum capella de Bokyngham*, apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 559.

¶ Præbendalis Capella, in Epist. Innocentii III. PP. ad Guillel. Episc. Autiss. an. 1208. *Inhibemus ne quis in diœcesi tua oratorium construere de novo sine tuo assensu præsumat, vel parochialem ecclesiam seu capellam facere Præbendalem.* Id est, cui *præbenda* assignatur.

Corpus Præbendæ, [Portio principalis, Gall. *le Gros.*] Charta Bartholomæi Episcopi Parisiensis an. 1226. *Videlicet quod Canonicus nihil percipiat de corpore Præbendæ suæ, nisi presbyteri residentiam perfecerit: & si semel perfecerit, oportet verum perficere, antequam iterato percipiat præbendæ suæ fructum. Corpus autem Præbendæ est, quod percipitur præter distributiones cotidianas, quæ illis solis dantur, qui personaliter & præsentialiter intersunt.*

¶ Præbenda Manualis, Quotidiana distributio. Statuta Eccl. Barcin. an. 1317. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 617. *Statuimus quod quilibet canonicus nostræ ecclesiæ, qui infra primum annum, à tempore quo manualem Præbendam pacifice fuerit assecutus, ... cappam processionalem facere omnimode teneatur.*

Præbenda Gratiæ. M. Robertus de Sorbona in serm. de Conscientia: *Dominus autem bonus Magister est, qui confert omnibus Scholasticis suis, & solum suis, præbendas optimas, scilicet Præbendam gratiæ, quæ prævalet omnibus præbendis de mundo, &c.*

¶ Præbenda Doctoralis, Portio quæ scholastico, Gall. *Ecolatre*, Scripturam sacram, jus canonicum & litteras docenti tribuitur. Conc. Toletan. an. 1565. inter Hispan. tom. 4. pag. 47. *Altera vero* (clavis) *penes canonicum sit qui Præbendam doctoralem juris pontificii obtinet.*

¶ Præbenda Lectoralis, in Conc. Compostell. an. 1565. inter Hisp. tom. 4. pag. 116.

¶ Præbenda Magistralis, Quæ canonico Theologo, Gall. *Théologal*, est attributa, ibidem pag. 48. *Canonicus qui Præbendam quam magistralem vocant, obtinet, & qui ad id eligitur ut prædicationis muneri incumbat, teneatur in ecclesia cathedrali .... verbum Dei prædicare.*

¶ Præbenda Missæ, Præstatio pro Missa. Char-

ta Bertholdi Episc. Argent. an. 1340. in Histor. Mediani Monast. pag. 351. *Redditus subscripti, dudum ex piis largitione fidelium desiderantium ibidem in capella S. Barbaræ cotidianam haberi Missam, ... ad Præbendam Missæ hujusmodi sint donati.*

¶ PRÆBENDA MONACHALIS, Portio monachica. Charta Guillelmi Abbat. S. Benigni Divion. an. 1375. inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 214. *Concessimus .... Wladislao de Polonia monacho dicti monasterii nostri ad vitam ipsius, unam Præbendam monachalem integram, qualem consuevit percipere monachus sacerdos monasterii nostri .... & dictam Præbendam monachalem cum duabus pitanciis vendidimus & concessimus pretio sex viginti florenorum de Florentia.* Unde in monasteriis etiam obtinuisse præbendarum commercium colligitur.

¶ PRÆBENDA POENITENTIARIA, in Concil. Compostell. ann. 1565. inter Hispan. tom. 4. pag. 116.

¶ PRÆBENDA PRESBYTERALIS, Beneficium quod non nisi à presbytero possideri potest. Statut. Capit. Lingon. an. 1257. to. 4. Gall. Chr. col. 209. *Nullus canonicus ad susceptionem ordinis sacerdotalis cogatur invitus, nisi habeat Præbendam presbyteralem: erant autem de cætero octo presbyterales præbendæ.*

PRÆBENDÆ PUERILES, quæ *Puerorum* chori sunt: in Monumentis Paderborn. pag. 135. Vide *Puer.*

¶ PRÆBENDARIA, ut *Præbenda*, in Litteris Henrici VIII. Reg. Angl. an. 1533. apud Rymer. tom. 14. pag. 481. *Capellarum, cantariarum, archidiaconatuum, Præbendariarum, hospitalium & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, &c.*

SEMIPRÆBENDA, Beneficium quod dimidium fructuum percipit: quippe Episcopi ut Clericorum in suis Ecclesiis numerum augerent, Præbendas Canonicorum in duas interdum diviserunt, quæ inde *Semipræbendæ* dictæ sunt. Quæ quidem Præbendarum sectio inhibita fuit in Turonensi Concilio an. 1163. cap. 1. & apud Neubrigensem lib. 2. cap. 15. quod refertur in cap. *Majoribus 8. de Præbend. & dignit. ext.* Majores tamen præbendas dividi posse, si id Ecclesiæ utilitas postulaverit, sanxit Innocentius III. cap. *Vacante* eod. tit. Vide eumdem Innocentium lib. 1. Epist. pag. 112. edit. Venetæ, & lib. 13. Epist. 51. Concilium Parisiense an. 1212. cap. 13. Concilium apud Castrum Gonterii an. 1231. c. 6. &c.

PRÆBENDARUM RESIGNATIONES, *venditiones.* Charta Gaufridi Vicecomitis Bituricensis sub Roberto Rege, ex Tabul. S. Ursini Bituric. *Concedimus autem Canonicis quantum numerum addere vel tollere eis placuerit in cœtu propriæ congregationis, & maneat in eorum potestate. Præbendas quoque ipsas ea lege concedimus, ut nullus Episcopus, nullusque Abbas, neque homo vendere vel auferre præsumat: sed unusquisque Canonicus potestatem habeat suam Præbendam alteri Canonico dare vel relinquere consilio eorum qui pro ipsa servierint.* Charta Guidonis Episcopi Ambian. an. 1073. ex Tabul. ejusdem Eccl. *Assensum dedi post decessum uniuscujusque Canonici quatenus fratres cujus Præbenda fuerat horis competentibus assidue memoriam habeant in suis orationibus, Psalmodiis, Missis, & Vigiliis, uno integro proximo anno præbenda eorum reditum attribui. Ita tamen ut si forte Canonicorum aliquis suo parenti vel familiari post ejus obitum Præbendam suam emerit, illo mortuo, illius successor cum cæteris fratribus, si forte simul comederint, reficiatur: sin autem aliquid in refectorio comederit, ei detur, & omnia alia præfati sancti Fratribus à Canonicis Matris antedicta dentur.* Charta Hescelini Episcopi Parisiensis an. 1052. in Probationibus Histor. Vergiacensis pag. 67. pro Ecclesia Vergiacensi: *Ea vero lege ad congregationem hanc Ecclesiam nostram volumus respicere, ut nihil urbis sancti Nazarii Episcopus (Augustodunensis) potestatis seu dispositionis exerceat. Decanus autem prælationis officium Præbendasque Vergiacensium fratrum det, vel sicut usus, immo abusus est, vendat, pretiumque in fratrum Eddensium usum, sicut eis complacitum fuerit, convertat.* Acta Episcoporum Cenomanensium in Avesgaudo pag. 300. *Volens autem Episcopus aliquid Canonicis suis dare, nihil habens de domenio, quod dare potuisset, tamen caritative dedit eis medietatem venditionis Præbendarum Ecclesiæ suæ. Et contra fecit, quod etiam non fecisset, hoc est enim Canonicis suis Ecclesiam de Prorigniaco, & Ecclesiam de Loyaco, & dedit unam Hildeburgi sorori suæ primogenitæ, & alteram Godehildæ germanæ suæ secundæ.* Ex quibus postremis verbis patet quanta in rebus Ecclesiasticis viguerit ea tempestate morum corruptela. Habetur inter Epistolas Alexandri II. à Massono editas, 13. in qua ad Remensem Archiepiscopum scribens, queritur, quod in illius provincia adeo invaluerit pestis simoniaca, & quod Bellovacensis Episcopus bona Ecclesiastica palam dissiparet. Quibus verbis præbendarum venditiones innuisse colligimus, ex Epistola Diensis Episcopi, Legati Apostolici ad Gregorium VII. Pap. descripta ab Hugone Flaviniacensi in Chronico Virdun. pag. 203. ubi ait, in ea Diœcesi, neglectis summi Pontificis Decretis, simoniam obtinuisse, adeo ut in Concilio Pictavensi Episcopum de ea insimulatum ab Episcopali functione suspendere coactus fuerit, tum maxime, quod *post Decretum præbendas vendiderit:* in eadem deinde Epistola idem Legatus scribit, Archiepiscopum Turonensem *comprobatum fuisse ante Episcopatum Decanatum emisse, quem ex consuetudine hujus Ecclesiæ, nisi quia jam Sacerdos fuisset, vel jam futurus Sacerdos esset, habere non posset.* Et sane Guibertus lib. 1. de Vita sua cap. 7. testatur, sua ætate ægre semper tulisse Presbyteros, tum simoniacorum abusuum emendationem, tum etiam sibi interdicta subinde matrimonia; quibus quidem beneficiorum distractionibus auctoritatem dabant Principes ipsi, quos inter in Gallia nostra idem Guibertus Henricum I. præsertim carpit, qui, ut ait, *multum erat cupidus, & Episcopatuum venditionibus assuetus.* Sed & Philippum filium ac successorem eo nomine exagitat, quem *hominem in Dei rebus venalissimum appellat.* Exstat Charta ejusdem Regis in Tabulario Maurigniacensi an. 1106. quæ præbendarum venditioni manus saltem dedisse evincit: *Concessimus ut Canonicis, qui eo tempore vivebant, vita comite, canonicas, quas Præbendas vocamus, canonice tenere liceret. Si vero vendere qualibet occasione quilibet eorum, vel omnes vellent, aut Abbati sanctæ præfatæ Trinitatis vendant cum omni alio emptore penitus remoto dimittam.* Idipsum præterea docet Historiola illa, quam Michael Scotus lib. 4. Mensæ Philosophicæ cap. 28. refert: *Cum Episcopus Carnotensis promisisset Philippo Regi Franciæ, quod primam præbendam sibi daret ad votum, & cum multæ vacassent per vices, indignatus est Rex: cui remandavit, quod nullam adhuc dederat, sed omnes vendiderat.* Ex supra allatis locis abunde colligitur, quam alte radices egerit hæc inveterata in præbendarum venditionibus simonia, quam diu fovit receptus in omnibus ferme Ecclesiis usus, sive abusus, adeo ut eo ipso ævo Græcanicas etiam pervaserit, ut docemur ex Concilio Nicæno II. pag. 611. 637.

edit. Labbei & ex Zonara tom. 1. Annal. p. 61. 1. edit. *Cum omnia ministeria Ecclesiastica ita eo tempore haberentur venalia, quasi in foro secularia mercimonia*, inquit Glaber lib. 5. cap. 5. ubi hæc subdit: *Omnes quippe gradus Ecclesiastici a Maximo Pontifice usque ad Ostiarium opprimebantur per suæ damnationis pretium, ac juxta vocem Dominicam in cunctis grassabatur spiritale Latrocinium.* Illud porro damnandum præbendarum commercium, maxime in Gallicanis Ecclesiis, ditioni suæ subditis, funditus evellere annixus est inprimis Henricus Imperator, coactis universis Episcopis, editoque statuto, quo penitus illud interdictum est, ut auctor est idem Glaber: cum in Francicis interea summi Pontifices suas vicissim curas conferrent, præsertim Leo II. in Concilio Remensi, deinde Gregorius VII. per suos Legatos Amatum Oleronensem, & Hugonem Diensem Episcopos, & Abbatem Cluniacensem, qui coactis variis in Provinciis Synodis Episcopos & Canonicos simoniacos abrogarunt: postmodum Urbanus II. in Concilio Claromontensi: ac denique Hadrianus IV. in Bulla ad Canonicos Calvi montis: *Jamdudum autem Sacrosancta Romana Ecclesia decernente dinoscitur institutum, ut in Ecclesia nostra de Monasterio B. Dionysii ad divina dependenda obsequia Monachi ponerentur, ad quorum usum & dispositionem decedentium Canonicorum beneficia devenirent. Ut igitur tam laudabilis instituto nullius valeat astutia vacuari, per præsentia vel scripta mandamus, quatenus Prebendas & beneficia vestra vendere, vel quomodolibet alienare nullatenus præsumatis: alioquin nos & alienationes ipsas auctoritate Apostolica vacuamus, &c.* Vide tom. 2. Spicilegii Acheriani p. 601. 602. & Michaelem Scotum lib. 4. Mensæ Philosophicæ cap. 28.

¶ PRÆBENDARI, Beneficio ecclesiastico donari. Concil. Paris. ann. 1212. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 99. *Si quis habens parochiam, in aliqua ecclesia Præbendetur, ad alterius beneficii resignationem, cujus voluerit, compellatur.* Occurrit præterea in Conc. Hispan. tom. 4. pag. 407. & apud Lud. *Laguille* Hist. Alsat. pag. 111.

☞ Haud scio an eadem notione intelligenda vox *Præbendatus* apud Murator. inter Anecdot. tom. 3. pag. 60. ex Chron. Fratr. Prædicat. *Hic fuit (fr. Stephanardus de Vicomercato) in sæculo honorabilis clericus & magnus Præbendatus.*

PRÆBENDA, pro *Præbendarius*. Willel. Malmesburiensis in Vita S. Aldhelmi Episc. cap. 6. *Erexit Aldhelmus augustiorem Ecclesiam in honorem Domini Salvatoris, ... quem promoventem his virtutum successibus in altum nitentem Leutherius West-Saxonum Episcopus conspicatus, ibidem eum in Præbendam, postea in Abbatem erexit.*

¶ PRÆBENDA, Cella monachica. Chron. Wormat. apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pag. 63. *Similiter fratrum Præbendas apud S. Cyriacum ex incursorum negligentia pene destructas misericorditer renovavit & eas simul jussit resici.*

PRÆBENDA EQUI, Quod ad diurnum victum equo præberi solet. Fulcherius Carnot. lib. 1. cap. 14. *Jusserat ipse vespere præcedente ... ut unusquisque pro posse suo de annona niteretur Præbendam equo suo impendere, ne in die crastino subter equitantes hora bellica debiles fame deficerent.* Vitæ Abbatum S. Albani: *Præbendam quotidianam ad duos equos de granario nostro.* Statuta Ordinis de Sempringham: *Poterit tamen loqui cum fratre stabulario de necessariis, ut est de ferrandis equis, & quando tribuit eis Præbendam & fœnum.* [Charta an. 1230. in Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 1439. *Ego quitavi omnes liberationes quas habebam ad vitam meam in abbatia S. Vandregisili, videlicet in pane & potu & coquina, tantum quantum unus monachorum habebat ibidem, & equo meo fænum & Præbendam.*] Vide Fletam lib. 2. cap. 74. §. 1. cap. 78. §. 2. Fortescutum de Laudibus Legum Angl. cap. 35. &c. Le Roman de *Vacce* MS.

Et le Duc quant Noune sonas,
Fist Provende as chevaux donner,
Et au fer fist sa gent monter.

PRÆBENDARE EQUUM. Fleta lib. 2. cap. 73. §. 3. *Equus si in statu laborandi debeat observari, de sexta parte bussellì avenæ singulis noctibus oportebit ipsum Præbendari.* Adde cap. 76. §. 8. Monasticum Anglican. tom. 1. p. 649. *Ad Præbendandos equos suos & hospitum suorum, &c.* [Edictum Johannis Reg. Franc. an. 1350. tom. 2. Ordinat. p. 369. *Nul quel qu'il soit, qui ait prins, ou tienne chevaux, brebis & autres bestes à garder & mener à Provender, &c.* hoc est, in pascua ducere.]

PRÆBENDARIUM, PROVENDERIUM, Aquatium, ubi equi adaquantur, *Abbeuvoir*, unde vocis Gallicæ origo: quo scilicet equi aqua *apprebendantur*: seu locus, unde *aqua præbenda* hauritur pro equis. [Accersenda potius videtur hujus vocis origo à Lat. Bibere, unde Itali *Bevere*, & nostri *Beuver*, *Buver*, & interposito r, *Breuver*, *Brever* dixerunt: à quo etiam *Breuvage* & *Beveraginm*, *Bevraginm*, apud Scriptores infimæ Latinitatis.] Charta Simonis Comitis Montisfortis an. 1207. in Hist. Monmorenciaca pag. 77. *Conquerebatur ... de Præbendario aquæ Dugniaci confracto & destructo.* Alia Matthæi de Monmorenciaco an. 1218. ibid. pag. 84. *Item de riparia, quæ solet fluere per terram S. Marcelli, & peto, quod habet Provenderium suum, & cursum suum, sicuti habere solebat.*

PRÆBENDARIUS, & *Præbendarium*, in libro MS. Roffensis Ecclesiæ cap. Quid mensuræ granarii continent: *Est mensura unde distribuitur: mensura equi debet esse 13. pollicum latitudinis infra circulum, & altitudinis trium pollicum.* Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 149. *Inveniet etiam Celerarius salem, & ligna ad ignem, & singulis diebus duo pulmenta: ad unum de fabis siccis unum Præbendarium rasum, vel de novis cumulatum de granario.* Ibidem: *Percipiet Coquinarius ad Pascha tria Præbendaria frumenti de granario ad flathones inveniendas.* Tabular. Eleemosynariæ Montismorilionis in Pictonib. *Supradicti fratres retinuerunt sibi decimam tam in annona, quam in bestiis, & unum Præbendarium de frumento cumulatum sine concussione.* Tabular. Absiæ fol. 154. *Quinque Præbendaria avenæ.* [*Unum Prevendier siliginis*, in Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 184.] Charta ann. 1365. apud Duchesnium in Hist. *Des Chasteigners* pag. 41. *Item un Prebandier de froment de rente, que soloit avoir ledit feu, &c.*

☞ Quæ vero fuerit *præbendarii* capacitas docet Charta an. 1279. in Tabul. Centul. *Teneam sine hostisia tredecim jornalia terræ .... & de quocumque loco ubi manere voluerint, per unum Præbendarium bladi, id est quatuor bossellos, poterunt. Decem Præbendaria frumenti, & decem præbendaria siliginis, & decem præbendaria ballargia, & decem præbendaria avenæ ad mensuram de Vicconia*, in Charta an. 1279. apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 920. Bellijoci *præbendarium* frumenti vel siliginis tres cupas continet, avenæ quinque; est autem cupa quarta pars *bicheti*.

PRÆBENDARIUS, Qui *præbendam* suscipit. Catholicum parvum: *Præbendarius, Prebendier, ille, qui*

confert alicui prabendam. Rectius Johan. de Janua: *Prabendarius, qui dat prabendam, vel potius qui recipit.* Ebrardus in Græcismo cap. 9.

Prabitor est qui dat prabendas: suscipiens has
Prabendarius est, sicut legista docet nos.

Petrus Damianus in Vita S. Romualdi cap. 13. *Cetus quidam, Prabendarius videlicet patris ejus, ad sepulchrum illius venit, &c.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 78. de Pauperibus: *Si pecuniam habebunt, sit domino, cui Prabendarii erant, si super terram ejus sit.* Adamus Bremensis cap. 84. *Qui postmodum ab honore suo depulsus, & ab omni hæreditate sua, apud Magdeburg Prabendarius, vitam ut dignum erat, mala morte commutavit.* Ratpertus de Casibus S. Galli cap. 16. *Universa familia Prabendariis, id est, centum septuaginta viris, cum nunquam ante fenisse avena pascerentur, pura de spelta dederat grana* Chartæ Henrici III. Imper. an. 1056. & Henrici IV. an. 1065. ex Tabulario S. Maximini Trevirensis: *Servientes vero qui Prabendarii sunt, & qui fratribus infra claustrum serviunt, &c.* [Charta Henrici Episc. Tull. pro Monast. S. Mansueti ann. 1163. apud Baluz. in Append. ad Capit. col. 1560. *Famulos ecclesiæ feodatos & Prabendarios quotidiana ab ecclesia sumentes stipendia, à quibus, si forte in causa animam aliquo fuerit erratum, præsenti Abbati & futuris dimittimus corrigendum. Prabendaris curia*, in Charta Ortakeris an. 1156. apud Ludewig. to. 4. p. 102.] Statuta antiqua Cartusiensis Ord. 3. part. cap. 33. §. 4. *Prabendarii, etiamsi debiles sint, senes aut infirmi, &c.* Adde Statuta ejusdem Ordinis an. 1668. part. 3. cap. 3. §. 1. 8. [Bernardi Mon. Ordin. Cluniac. part. 1. cap. 3. & 13.] Vide Alemannica Goldasti tom. 2. pag. 191. Zyllesium p. 39. &c.

¶ PRÆBENDARIA, Mulier inops, cui statuta est eleemosyna. Mirac. S. Marculfi sæc. 4. Bened. part. 2. pag. 522. *Quadam puella, cui prima dies exordia vita dederat absque lingua atque aurium usibus: nec non in eleemosyna nobilissima matrona, &c. Tunc accersita illa quondam muta sua Prabendaria, &c.* Adde Vitam S. Mathildis tom. 7. Maii pag. 451.

Neque alii sunt, quos nostri olim *Prouvoires* vocabant, quam *prabendarii* presbyteri: nam & Hugo Plagonus vetus Gallicus interpres Will. Tyrii lib. 6. cap. 16. *Sacerdotes*, vertit *le Prouvoire*. Robertus Bourronus in Histor. MS. Merlini: *Merlin vit che duel, & les Prouvoires & les Clercs qui chantoient.* Le Roman de *Garin le Loherans*:

Et les Provoires escorcent il tout vis,
Sont Arcevesques & Evesques ocis.

Alibi:

La veissiez maint Provoire ordené,
Tot revestu pardevant son autel.

[Le Roman *de Vacce* MS.

Un des Engleiz qui out veu
Les Normans touz reiz tondus,
Cuida que tous Provoires fussent,
Et que Messet chanter peussent.]

Petrus *de Fontaines* cap. 14. *Por chevalerie, por ordre, ne por digneté de Prevoire.* Quod quidem eo potissimum observandum, quod etiamnum Lutetiæ Parisiorum platea, S. Eustachii ædi proxima, nomen *de rue des Prouvoires*, seu, ut hodie efferunt, *des Prouveres*, retineat, quod in ea istius parochiæ præbendarii Presbyteri commanerent, quæ *rue des Prestres* dicitur in Parochia S. Severini.

¶ PROVENDA, pro *Prabenda*, Beneficium ecclesiasticum. Edictum Philippi V. Regis Franc. ann. 1320. tom. 1. Ordinat. pag. 714. *Ne prendront Provendes ès eglises des Prelats de leur jurisdiction, Prouvendes*, in Litteris Philippi VI. ann. 1334. ibid. tom. 2. pag. 102. *Provendres*, in Litteris an. 1343. apud Rob. Avesbur. in Vita Edwardi III. Reg. Angl. edit. Hearnii pag. 111. Le Roman *de Vacce* MS. ubi de præbenda quam ei in Eccles. Bajocensi contulerat Henricus II. Rex Angl.

Cil me donna, & Dex li rende,
A Baiex une Provende.

PROVENDA, ex Gallico *Provende*, ut effertur ab Hugone *Plagon* in versione Will. Tyrii lib. 7. cap. 9. Capitulare de Villis cap. 50. *Et qui hoc non habuerit, de Dominica accipiat Provendam.* Vetus Poema MS. cui titulus, *Le Despirement du corps*:

Nus ne te puet desaasier,
Ne ta Prouvende amenuisier.

[Le Roman *de Vacce* MS.

Pain & vin & Provendes des villes venir firent,
Quand il ourent mengié, volentiers se dormirent.

Infra:

Pain & vin & Provende fist assez aporter.]

Approuvandement, in Consuetudine Hannoniensi cap. 40. pro præbitione cibi & potus. *Prefenda* & *Profenda*, dicunt Itali: *La Profenda del fieno*, apud Interpretem Crescentii de Agricultura: *Profende communali del blado*, apud Matth. Villaneum lib. 1.

PROVENDARIUS, Idem quod *Prabendarium*, seu *Provenda*: mensura annonæ præbendariæ. Charta Willelmi Comitis Pontivi ann. 1205. in Histor. Ecclesiast. Abbavillensi cap. 26. *Quinque Provendarios avena, quos leprosi de valle reddere debent.* [*Unum Provendier siliginis*, apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 184.] Vide tom. 2. Monastici Anglic. pag. 1.

PROVENDARIUS, Idem qui *Prabendarius*: qui *provendam*, seu *prabendam* percipit: cui ad victum cibus vel potus præbetur. Adalardus in Statutis Corbeiensibus lib. 1. *Isti sunt Provendarii, qui omni tempore æqualiter & pleniter in nostris diebus esse debent.* Et lib. 2. p. 19. *Ut de Provendariis, qui ibi servire debent, certa discretio servetur, & sufficienter sint, & ultra quam necesse est nullo modo sint, quia ipsi de eadem decima & pascendi & vestiendi sunt ea mensura, qua eis competit, ita ut nec penuriam patiantur, nec aliqua superfluitate distendantur.* Mox: *Similiter ut ipsi Provendarii eadem qualitate & quantitate cibi & potus, sicut cæteri provendarii nostri, sustententur, id est, ut pensam secundum cæterorum consuetudinem per mensem; similiter panem & potum secundum eorundem consuetudinem accipiant, &c.* Ex quibus satis patet, his locis *provendarios* non esse, qui necessaria prævident seu præparant, quos nostri *Pourvoieurs* vocant. Cæterum ejusmodi *prabendarios* habent etiam in Ecclesia Græcanica Monachi in suis Monasteriis, de quibus Allatius lib. 3. de utriusque Ecclesiæ Consensu cap. 8. §. 8.

PROUVATIA, Idem quod *Provenda*, Mensura annonaria. Charta an. 937. in Tabulario Eccl. Augustod. de Censibus: *Cursulos 12. Prouvatia avena mod. 1. mense Mart.*

PREVENDERIATA TERRÆ, non semel in Tabulario Absiensi: *Concesserunt Bernardo de Bobo, & aliis fratribus Absiæ quinque Prevenderiatas terra ante vineas, &c.* Infra: *Dedit Monachis Absiæ tres Prevenderiatas terra inter Molum & Clenam.* Ita fol. 52. 108. & in libro Chirographorum ejusdem Monasterii fol. 63. Ibid. fol. 66. *Tres Prabenderiata terra.* Fol. 76. *Ruptura trium Provenderiatarum terra.* Adde fol. 95. &c.

¶ PRÆBENDULA, Prædiolum. Vetus Poëta apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 537.

Sed mihi sufficeret Prabendula pauperis horti,
Quinque talenta valens, quinque, parumve magis.

¶ PRÆBODENA, Præpositura. Vide infra *Prabosdia* & *Prebostatus*. Charta an. 888. inter Probat. tomi 2. novæ Hist. Occitan. col. 23. *Cedo vobis... in ipsa riparia prato dominicario, Prabodenas, silat, totum & ab integrum vobis cedo.*

¶ PRÆBOSDIA, Præpositi districtus, præpositura, Gall. *Prevoté*. Charta an. 1062. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 459. *Et hoc totum facimus affirmante Preposito ejsius ecclesia Willelmo, qui & ipse similiter omnem potestatem ejsius ecclesia & decimam sua Prabosdia concedit & cameram adherentem ecclesia... Totum autem illum honorem quem idem Guillelmus visus est per Prabosdiam tenere... nos idem Geraldus & Vidianus omnem censum & subjectionem earum similiter damus.* Ubi Charta MS. ex Tabular. S. Victoris Massil. habet *Presbodia*. Vide *Prabodena* & *Prebostatus*.

¶ PRÆBOSTONUS, Custos domus Præpositi. Statuta Eccles. Aquensis. *Poterit Prapositus tenere unum custodem domus sua, qui Prabostonus vocatur, qui in absentia ipsius Prapositi & non aliter recipit.*

PRÆCAMBIRE. Vide *Cambiare*.

PRÆCANTARE, In modum incantatorum immurmurare. Acta Martyrii S. Castuli num. 3. *Permitte me ei Pracantare, & forsitan recipies sanitatem.* [Judicia de criminibus apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 35. *Si quis Pracantaverit ad fascinum vel qualescumque pracantationes, excepto Symbolum sanctum aut orationem Dominicam, qui cantat & cui cantatur, tres Quadragesimas in pane & aqua pœniteat.*]

PRÆCANTATOR, Qui alias *Incantator*, *Carminator*, Gallis *Enchanteur*. Jonas Aurelian. lib. 1. de Instit. Laicali cap. 6. *Phylacteria, vel characteres diabolicos, nec sibi, nec suis, aliquando suspendant: Pracantatores vel ministros diaboli fugiant.* Adde Concilium Toletan. XVI. cap. 2. *Pracantare* & *Pracantatio* dicitur præsertim in præstigiis magicis. Glossæ: *Pracantat*, ἐπᾴδει. [*Ventriloqui*, *Pracantatores*, in Gloss. Isidori.] Marcellus Empiricus cap. 15. pag. 105. *Pracantabis jejunus jejunum, &c. Pracantationes.* Veteres Glossæ: *Pracantationibus consecrata*, ἐπαοιδαῖς τετελεσμένη. Apud Juvenalis interpretem, Sat. 15. *Statua Memnonis magice consecrata, id est Pracantationibus consecrata.* Sic Solinus cap. 27. dixit: *Heliotropium gemmam Pracantationibus consecrat.* Vegetius lib. 3. Artis veterin. cap. 44. *Aliquanti Pracantatione tentant afferre remedia, qua vanitas ab anicul is solis diligenda est: cum animalia, sicut homines, non inanibus verbis, sed certa medendi arte curentur.* Ita *Pracantationes*, apud Gaudentium Brixiensem Episc. Tract. 4. in Vita S. Samsonis Confess. MS. cap. 3. apud Aimoinum libr. 3. Historiæ Franc. cap. 51. *Pracantatrix*, apud Plautum in Milite Glor. ἡ ἐπαοιδός:

.... da quod dem Quinquatribus,
Pracantatrici, conjectrici, ariola, atque haruspica.

¶ PRÆCATECHIZARE, Prænunciare. Vetus Irenæi Interpres lib. 4. *Qui a prophetis fuerat Pracatechizatus.*

PRÆCELLENTISSIMUS, Epitheton vulgo tribui solitum Regibus Franciæ, à Gregorio M. PP. locis indicatis in Dissert. 23. ad Joinvillam, in Conventu apud Andelaum ann. 587. In Synodo Germiniacensi sub Carolo Cal. tom. 6. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti p. 250. à Gregorio Turon. in Vita S. Aridii Episcopi Lemovic. p. 696. à Fortunato in Vita S. Germani Paris. c. 12. 22. Baudonivia in Vita S. Radegundis cap. 6. 18. eadem S. Radegunde in Epist. ad Episcopos, Joanne VIII. PP. Epist. 30. Paschasio Ratberto in Epitaphio Walæ Abb. Corbeiensis lib. 2. cap. 17. Hildeberto Cenoman. Epist. 6. ex iis, quæ editæ sunt, tom. 13. Spicilegii, in Capitulari Saxonum ann. 797. in Capitul. 6. an. 819. cap. 8. in Formula 9. 38. ex Baluzianis, &c. Vide Diurnum Romanum cap. 1. tit. 3. cap. 2. tit. 1. cap. 4. cui hæc præterea addere placet ex Tabular. S. Dionysii de Capella Ch. 99. *Itaque Dagobertus Pracellens Rex propter ignaviam eorum secundum Legem Romanam ab eis paternas possessiones ideo subtraxit, &c.*

PRÆCELLENTIA, Eorumdem titulus honorarius, in Epist. 40. inter Francicas tom. 1. Hist. Franc. (Adde Epist. 36.) [in Charta Caroli Calvi ex Tabular. Majoris Monast. *Unde etiam Pracellentia nostra preceptum hoc fieri jussimus.*] In Charta ejusdem Regis in Tabulario Dervensi, & in aliis apud Baluzium in Append. ad Capitul. n. 64. 92. 99.

¶ PRÆCEMPTOR, pro *Pracentor*, cujus officium vel dignitas *Pracemptoria* dicitur, non semel occurrit in Bulla Pauli III. PP. pro secularisat. Eccl. S. Ægidii an. 1538.

PRÆCENTOR, *Qui vocem pramittit in cantu*, Isidoro lib. 7. Orig. c. 12. [*Precentres, devant chantre, qui commance le chant, principal chantre*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Précenteur*, in Eccl. Lugdun.] Primus Cantorum in Ecclesia, qui Cantoribus præest: dignitas Ecclesiastica in Cathedralibus, vulgo *Préchantre*. Honorius Augustod. lib. 1. cap. 17. *Pracentor, qui cantantes voce & manu incitat, est servus, qui boves stimulo minans dulci voce bobus jubilat.* Idem cap. 74. *Pracentores, qui chorum utrumque regunt, sunt duces, qui agmina ad pugnam instruunt. Pracentor Palatii*, id est Capellæ Regiæ, apud Hincmarum Remensem in Epist. ad Carolum Mag. de Vita S. Dionysii, apud Mabillonium: ubi quidam Codices MSS. *Praceptor* præferunt. [*Pracentor*, Apuleio de Mundo, est qui cantum moderatur: *Quod est in triremi gubernator, in curru rector, Pracentor in choris, lex in urbe, dux in exercitu, hoc est in mundo Deus.*]

PRÆCENTOR, seu *Armarius*, in Monasteriis idem munus obit, quod Præcentor in Ecclesiis Cathedralibus. De hoc officio multa habet Udalricus lib. 3. Consuetud. Cluniac. cap. 10. Adde Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 299.

PRÆCENTOR TABULARUM, Officium Monasticum, qui tabulis officialibus præerat. Ingulphus: *Pracentori tabularum ac ejus assignationibus in Choro tam Abbas & Prior, quam tota catera Congregatio humiliter obediat.* Vide *Tabula* 5.

PRÆCENTRIA, in Monasteriis Sanctimonialium. Vide Statuta Ordinis de Sempringham pag. 767.

¶ PRÆCENTRIX, Eodem sensu, in Sententia arbitrali an. 1221. inter Archiep. Arelat. Capitulumque ejus & Monasterium S. Cæsarii ex Schedis Præs. *de Mazaugues: Juraverunt S. celeraria, & Florentia sacristana, & Berengaria Pracentrix in animas ipsius abbatissa & conventus.*

PRÆCENTORIA, Dignitas Præcentoris, apud Arnulphum Lexoviensem in Epist. pag. 50. [& in Charta an. 1332. in Tabul. Gellon.] Eadem

PRÆCENTURA dicitur apud Hugonem Flaviniacensem p. 261. Charta Evrardi Ambianens. Episcopi an. 1218. qua *Pracentoriam* erigit in sua Ecclesia: *Sic autem distincta sunt dictorum personatuum* (Cantoriæ & Præcentoriæ) *officia. Pracentor proximum stallum post Decanum, Cantor proximum stallum*

post Præcentorem habebunt. Præcentor in superiori stallo Canonicos installabit, Cantor in inferiori. Uterque dabit regimen duarum Scholarum cantus. Jurisdictio puerorum communis erit utrique: communi consilio recipient in Choro pueros: uterque poterit ejicere delinquentem; ejectus ab uno, non introducetur ab alio, nisi ejicientis satisfecerit arbitrio. Præcentor audiet à pueris id, quod debent cantare. Cantor etiam pro excessibus suis verberabit. Præcentor & Cantor simul regent Chorum in Nativitate Domini, in Epiphania, in Pascha, in Ascensione, in Pentecoste, &c. In aliis duplicibus Cantor cum uno de Canonicis reget chorum in ordinibus, in consecratione Chrismatis, in benedictionibus Abbatum. Præcentor chorum reget in Synodo; prima dies est Præcentoris, secunda Cantoris. Præcentor officium anni pronuntiabit, & in iis omnibus, si alter absens fuerit, ille, qui præsens erit supplebit defectum. Cantoris erit scribere tabulam Cantorum, &c. De Officio *Præcentoris* agunt præterea Statuta Ecclesiæ Leichefeldensis in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 241.

¶ PRÆCEPTA, *Præceptoris* beneficium, vel officium. Charta ann. 1527. apud Rymer. tom. 14. pag. 197. *Johanni Bubington Præcepta nostra Dalby & Bodley Præceptori, ac in eodem priorata pro nostro communi thesauro receptori, salutem.* Occurrit ibidem semel & iterum. Vide *Præceptor*.

¶ PRÆCEPTALIS PAGINA, Diploma regium, idem quod infra *Præceptum*. Charta Henrici II. an. 1008. inter Instr. tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 149. *Per hanc nostram Præceptalem paginam concedimus atque largimur, &c. Præceptalis sanctio*, in Charta Caroli M. apud Torrig. de Crypt. Vatican. edit. a. p. 508. *Præceptalis ordo*, in Privil. Rodulphi Reg. Fr. an. 925. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 280. *Præceptalis auctoritas*, in Charta Henrici Imper. an. 1041. apud Calmet. inter Probat. to. 1. Hist. Lotharing. col. 417. *Præceptaria authoritas*, eadem notione, in Charta Ugonis & Lotharii Reg. Ital. ann. 932. apud Eccardum in Orig. famil. Habsburgo-Austr. pag. 151. *Præceptalis titulus*, in Charta ann. 1014. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 190.

PRÆCEPTARE, Præcipere, præceptum dare. S. Gerardus Abb. Sylvæ Major. in Vita S. Adelardi cap. 9. *Omnia, quæ Præceptat S. Benedictus, &c.* [Hierat. juris pontif. pag. 99. *Qui quidem cœlibatus tot tantisque Conciliis sunt Præceptatus, at propter illum clerici auctorati decebantur.*]

¶ PRÆCEPTARIUS. Vide in *Præceptalis*.

¶ PRÆCEPTIO, ut *Præceptum*. Vide in hac voce.

PRÆCEPTOR, Dominus, Princeps, supremus Magistratus. Willelmus Tyrius lib. 20. c. 31. de Assissinis: *Magistrum solent sibi præficere, & eligere Præceptorem, quem ..... Senem vocant.* Vincentius Belvac. lib. 31. cap. 93. *Assasini & eorum Præceptor Vetulus de Montanis.* Adde Jacobum de Vitriaco lib. 3. pag. 1142.

PRÆCEPTORES PALATII, qui alias *Comites Palatii*. Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. cap. 31. *Quemadmodum sunt in palatiis Præceptores, vel Comites Palatii, qui secularium causas ventilant, &c.* Exstat ejusdem Walafridi Carmen *Ad Thomam Præceptorem Palatii* tom. 6. antiq. Lection. Canisii p. 630. Vita S. Aldrici Episcopi Cenomanensis cap. 9. apud eruditum Mabillonium tom. 5. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti: *Super quibus jocundatus Imperator Augustus, eum Præceptorem Palatinum instituit, ut vita Imperialis Aula, & majora negotia sua discretionis arbitrio definirentur.* Vide *Præcentor*.

☞ Quo postremo loco *Præceptorem* Mabillonius interpretatur Cancellarium, seu conditorem regiorum diplomatum, quæ pleraque *Præcepta*, ut infra dicetur, vocabant. Sane Aldricus Pippini Aquitaniæ Regis Cancellarius fuit, ut invenitur in binis litteris quas Labbeus refert in Miscellaneis curiosis. Posset & *Præceptor* hic intelligi Præfectus scholis palatii: sed utrum Aldricus hanc obtinuerit dignitatem alibi non legitur.

¶ PRÆCEPTORES appellari videntur Abbates, in Charta Fulquini ann. 950. apud Miræum tom. 1. pag. 141. *Ea vero ratione, ut Præceptores prædicti monasterii* (Gemblacensis) *ab hac die hoc habeant, teneant atque possideant, vel quidquid inde facere voluerint, liberam ac firmissimam, Christo propitio, in omnibus habeant potestatem.* Hæc quippe in solos Abbates convenire opinor.

☞ Hinc Monasteria quæ Abbatis Cluniacensis jurisdictioni subjiciebantur, Cluniacum monasterium dicebantur habere *Præceptorem & Vicarium*. Charta ann. 948. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 296. *Cluniacum denique monasterium hujus facti delego atque constituo Præceptorem & vicarium, quatenus ab hac die & deinceps domnus Aymardus abbas, qui prædicti cœnobii gubernacula pro moderamine nunc Deo annuente administrat, cunctique successores ejus eisdem res omnibus diebus regant, ordinent, atque ut sibi placuerit in servitio Dei omnipotentis disponant.* Eadem habentur in Charta an. 1065. ibid. col. 297.

PRÆCEPTORES, dicti apud Hierosolymitanos & Templarios Milites, domorum, quas in provinciis possidebant, Procuratores, quos vulgo *Commandeurs* dicimus. Jacobus de Vitriaco in Histor. Hierosol. c. 65. *Pars modo summo & principali Magistro Hospitalis S. Joannis, Procuratores domorum, quos Præceptores nominant, certam pecuniæ summam singulis annis transmittunt.* [Adde Litteras Philippi Aug. Reg. Franc. to. 3. Ordinat. pag. 260.]

☞ Sed non idem fuit hac in re totius Ordinis usus: *Præceptores* enim alicubi à Procuratoribus, Gallice *Commandeurs*, distinctos iisque superiores fuisse certo efficitur ex Tabular. Prioratus S. Joan. Tolos. ejusd. Ordin. *Cum quæstio verteretur inter dominum Bertrandum de Opimano militem ex parte una, & dominum Raimundum de Libra Præceptorem hospitalis S. Johannis de Ulmis ex altera.* In eadem Charta: *Cunctis sit notum hoc audientibus, quod lis & controversia verteretur inter fratrem Guillelmum Commendatorem hospitalis S. Johannis de Ulmis, &c.*

☞ Et quidem eo potissimum nomine nuncupati apud Templarios Magni Priores cujusque Provinciæ, penes quos summa erat in eorum Provincia potestas. Charta ann. 1183. ex Archivis Prioratus S. Egidii Arelat. *Et ego Bernardus Catalanus Præceptor domus Templi, &c.* Charta ann. 1265. in Tabul. Latiniac. *Frater Almaricus Præceptor domorum militiæ Templi in Francia, salutem in Domino, &c.* Testam. Gaufridi an. 1252. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 399. *Constituo etiam fratrem Guidonem de Bona Carmina Præceptorem militiæ Templi in Aquitania executorem testamenti mei.* Epist. Ludovici Roman. Reg. an. 1326. in Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 95. *Ad illustrem Fridericum Regem Siciliæ amicum nostrum generosum virum fratrem Albertum de Avaretburch, Ordinis S. Johannis Jerosolymitani per Alamaniam Præceptorem .... destinavimus.* Chron. Trivetti an. 1298. apud Acher. tom. 8. Spicil. pag. 700. *In principio autem prælii Præceptor militiæ Templi in Anglia, & socius ejus qui erat Præceptor Scotiæ .... sunt perempti.*

☞ Neque vero hæc vox Templariorum propria fuit: occurrit enim alibi eodem sensu, scilicet pro quovis administratore seu procuratore rei alterius. Charta an. 1305. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit col. 162. *Bona temporalia ejusdem monasterii & exteriora regantur per dictum Præceptorem ab Episcopo & Capitulo supradictis instituendum & destituendum pro suo libito voluntatis: qui Præceptor sororibus de victu & vestitu, & aliis necessariis & servitoribus ejusdem monasterii & hospitalis eisdem Episcopo & Capitulo rationem reddat, quando & quoties per ipsos fuerit requisitus.* Sed & apud sæculares eodem intellectu usurpatur Præceptor, ut videre est in voce *Manderius*.

Præceptoriæ, Prædia *Præceptoribus* assignata; *Commanderies*. Vide tom. 2. Monast. Anglic. pag. 546. & seqq.

☞ Has vero *præceptorias* inter beneficia proprie non censeri scribit auctor Compendiosæ Expositionis beneficiorum fol. 7. *cum a Papa legatove ejus & alio Ordinario non conferantur, nec obnoxia sint nominationibus, mandatisque apostolicis.* Charta ann. 1373. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. pag. 486. *Considerantes quod domus & Præceptoria Parisiensis nova est plantatio, ... præfatam domum & Præceptoriam S. Antonii Parisiensis ... Præceptoria & baillivia Flandriæ univimus. Preceptorat de Montmorillon*, apud Catherinot. Patronag. Bituric. Vide *Præcepta*.

PRÆCEPTORIÆ Literæ, dicuntur in Jure Canonico, eæ, quibus præcipitur à Summo Pontifice, ut vacans alicui conferatur Beneficium. Earum formulam recitat Franciscus Florent in Decret. Greg. IX. pag. 73. 74. Vita MS. S. Gaugerici Episcopi Camerac. lib. 1. cap. 10. *Deinde vero Rex eum datis comitibus cum Præfunctoria Epistola ad Egidium metropolitanum sedis Remensis Episcopum honorifice deduci præcepit, atque ab ipso juxta sanctorum Canonum instituta Sacerdos quidem & Pontifex quam decentissime ordinaretur.* Ubi legendum censuerim *Præceptoria*.

PRÆCEPTUM, Diploma Regium, Charta Regia. *Præceptum Imperiale*, in l. 3. Cod. Th. de Incest. nupt. l. 2. de Operib public. Abbo Floriacensis in Canonib. cap. 6. *De Præceptis regalibus & imperialibus: Gloriosissimorum Regum potentia stabile firmumque esse voluit, quidquid vel opere præcipiendo constituit, maxime utilitatem Ecclesiæ suorum procerum suggestionibus ratum esse judicavit*, &c. Et cap. 7. *Sunt Præcepta regalis, id est imperialis jussionis auctoritate roborata, quibus consentiunt Romanorum Pontificum privilegia sub excommunicationis anathemate decreta.* Theganus de Gestis Ludovici Pii Imperat. cap. 10. *Jussit supradictus princeps renovare omnia Præcepta, quæ sub temporibus patrum suorum gesta erant Ecclesiis Dei, & ipse manu propria ea cum subscriptione roboravit.* Adde cap. 13. 19. Adrevaldus lib. 1. de Miracul. S. Benedicti c. 19. *Regali munificentia huic sacratissimo Cœnobio a priscis Francorum Regibus per Præcepti proprii syngrafum concessum fuerat, ut* &c. Ditmarus lib. 3. *Præcepta, quæ munera regalia seu imperialia detinebant, igni comburebat.* Utuntur Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Epist. 17. 27. Gregorius Turonens. l. 8. Hist. Franc. cap. 20. de Miracul. S. Martini cap. 15. Codex Carolin. Epist. 51. Aimoinus lib. 5. cap. 17. Capitula Caroli M. lib. 3. cap. 28. Synodus ad Theodonis villam cap. 4. Synodus Belvacens. ann. 845. cap. 4. Suession. an. 853. cap. 6. 11. Capitula Caroli Calvi tit. 6. cap. 11. 24. tit. 27. cap. 4. tit. 32. cap. 6. Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 55. §. 4. Marculfus & vett. Formulæ passim, Helgaudus in Vita Roberti Francor. Reg. & alii.

Præceptio, Eadem notione, in Charta Caroli M. apud Meurissium in Episcop. Metensib. pag. 185. [in Diplom. Othonis III. Imper. apud Miræum tom. 2. pag. 807. in Charta Ludovici Reg. Aquitan. apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 238. &c.] Vide l. 19. Cod. Th. de Judæis.

¶ Præceptus, Eodem intellectu. Placitum ann. 867. ex Tabular. S. Tiberii: *Quem* (fiscum) *Karolus Rex perenniter contulit ad jam dicto monasterio S. Tiberii per istos Præceptos ... Sed cum ipsi Præcepti ante nos relecti fuissent*, &c.

☞ *Præceptum* vero seu *Præceptio* maxime dicebatur Diploma à Rege ad Metropolitanum missum, ut virum à se probatum & electum in Episcopum ordinaret; ejus formula habetur apud Marculfum lib. 1. form. 5.

¶ Præceptum Denariale, Charta manumissionis quæ per per excussionem denarii fiebat. Vide eumd. Marculf. ibid. form. 22. & supra in *Manumissio*.

☞ *Præceptum* dicitur Epistola Gregorii M. ab ipsomet Pontifice lib. 12. Epist. 9. *Facta vero suprascriptarum rerum omnium traditione, volumus ut hoc Præceptum in scrinio Ecclesiæ nostræ experientia tua restituat.* Adde Epist. 13. lib. 7.

☞ Neque id Pontificum Romanorum proprium erat. Exstant quippe nonnulla aliorum Episcoporum *præcepta*; ejusmodi est *Præceptum* ab Ennodio Episcopi Ticinensis nomine scriptum, cujus meminit Mabill. Diplom. pag. 4.

☞ *Præcepta* seu *mandata* dicta etiam Parlamenti decreta, quibus pedaneis judicibus quæ in suis judiciis & assisiis observanda erant, præscribebantur. Quid inter *Arestum* & *Præceptum* intersit, vide in *Arestum* 1. Eodem nomine interdum donata Curiæ inferioris sententia. Litteræ Philippi Pulcri Regis Fr. an. 1292. tom. 3. Ordinat. pag. 611. *Quod habitatores dicti loci* (S. Andreæ Avenion.) *non teneantur libellum reddere infra quantitatem .... de qua Preceptum extet a Curia dicti loci, sigillo dictæ Curiæ sigillatum.* Litteræ Johannis Reg. Franc. ann. 1362. ibid. pag. 606. *Impediverunt & perturbaverunt, tam circa Præcepta & præconizationes pœnales in dicto loco S. Egidii fieri faciendo*, &c.

Præceptorum autem Regiorum formulam sic describit Papias: *Præcepta, mundiburdia magnatum & potestatum secularium sunt tantummodo. Proprie autem Regum vel Principum Præcepta signum certum non habent in exordio: sed quod facere collibuerit, vel crucem, vel chrismon, vel literam quamlibet circundatam serpentibus, vel quodlibet aliud. Solet autem prima linea Præceptorum longis & æqualibus literis figurari. Initium autem præceptorum hujusmodi est: In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, HE. gratia Dei imperator Augustus. Post hæc introducetur persona Imperatoris loquentis, reddentisque causam, qua inductus voluerit illud Præceptum statuere, dicens, Regiæ competere potestati* (al. *pietati*) *ut talium virorum, quibus ipse rogatus sit, non debeat contemnere preces, vel aliam, quam voluerit causam. Post hæc quod loco vel homini illi sua auctoritate concedat. In fine erit locandum: Ut quicunque contra illius Præcepti decretionem fecerit, mille auri optimi libras, vel tale quid, quod instituere Imperator voluerit, persolvatur, medietatem Regi, & medietatem loco, vel homini. Post hæc adjiciendum est, quod Imperator propria manu subscripserit, & proprio sigillo signari jusserit. In fine Monogramma est ponendum, in quo nomen Imperatoris, & Imperatoris Augusti,*

&c

& Dei gratia connexum habeatur, vel alia, quæ Imperatorem deceant: Signum Domini Ottonis Serenissimi Imperatoris. Post hæc sic: Henricus Cancellarius * *Ureg Vercellensis Episcopi recognovi. Factum anno Dominicæ Incarnationis M. indictione VI. anno vero ejus Imperatoris regni XII. Actum Romæ feliciter.* Hæc desunt in MS. Navarræo.

PRÆCESSOR, Episcopus, Præsul, in Chronico Walciodorensi: *Eundemque locum, velutis superiorem, sub regimine Laudunensis Ecclesiæ Præcessoris constituit.* [Ibidem supra legitur, *Antistitis.*]

¶ PRÆCESSOR, Decessor, prior. Concil. Toletan. XVI. inter Hispan. tom. 2. pag. 746. *Et quia Præcessor noster digne memoriæ Wamba Rex, &c.*

¶ PRÆCESSUS, Eadem notione. Charta an. 1076. in Chartul. Aptensi fol. 62. *Temporibus priscis à Præcessis patribus qui in ipsis fuerunt, mos per reliquum talis est ad tenendum electus, &c.*

¶ PRÆCIÆ, *Qui a Flaminibus præmittebantur, ut denunciarent opificibus manus abstinere ab opere; ne, si vidisset sacerdos facientem opus, sacra pollverentur.* Festus. Unde Apuleius Metamorph. lib. 11. *Præcia, qui faciem sacris viam dari prædicarent.* Iidem qui *Præciamitatores*, vel potius *Præclamitatores* eidem Festo dicuntur.

¶ PRÆCIDANIUS, Præcedens. Acta S. Rumoldi to. 1. Julii pag. 265. *Editum est hoc miraculum ipsis Præcidaniis diei Jovis sacra.*

PRÆCINCTA, PRÆCINCTUM, Ambitus, fines ac limites, intra quos locus quispiam *præcingitur*, concluditur. Vita S. Frontonii in Vitis Patrum n. 8. *Et abierunt per viam juxta Præcinctum montis, euntes soli.* Ubi quædam editiones habent *præcinctorium.* Charta Vindiciani Episcopi Cameracensis apud Miræum in Diplomat. Belg. lib. 1, cap. 5. *Non aliquis præsumat in his, quæ diximus, aut in villis inibi pertinentibus Præcinctam habentibus, inferre aliquam molestiam, &c.* Charta Henrici Imper. ann. 1101. in Hist. Lobiensi lib. 9. pag. 400. *Ambitum quoque Monasterii, quem Præcinctum vocant, sicut ab eodem Imperatore Ottone determinatus est, nos quoque concedimus, ut sint undique termini, rivulus videlicet, &c.* Charta Philippi Regis Franc. ann. 1065. ex Tabulario S. Petri Hasnoniensis: *Supplicaverunt, ut Præcinctum parochiæ totius villæ Hasnoniensis ..... ab omni exactione absolutum firmaremus.* [Charta Guidonis Comit. Flandr. an. 1257. in Tabul. S. Barthol. Betun. *Habent infra Præcinctum territorii, dominii ac feodi nostri, &c.* Vide *Præcinctus* 2.]

¶ PRÆCINCTI, nude dicti milites Vulcatio Gallicano in Avidio, à cingulo militari quo præcinguntur: *Sed vide ne tibi, & liberis tuis non bene consulat, quum tales inter Præcinctos habeat, quales milites libenter audiunt, libenter vident.* Hæc post Carolum de Aquino in Lex. milit.

PRÆCINCTORIUM, Vestis sacerdotalis. In veteri Missa, ab Illyrico edita, habetur oratio *ad Pracmcterium*, cum illud scilicet induit Episcopus, sacra facturus: *Præcinge me, Domine, virtute, & pone immaculatam viam meam.* Ubi Cardinalis Bona *Præcinctorium* esse ait, quod Honorius lib. 1. cap. 206. *Subcingulum* sive *Subcinctorium* vocat, solumque Romanum Pontificem eo uti, cum solemniter celebrat, esseque instar parvi cujusdam manipuli, è sinistro latere pendens: illudque videri, quod Græci ἐπιγονάτιον vocant, formæ quadrangularis palmi & dimidii ex utroque latere, quod è zona appensum gestatur, & solis Episcopis ratione dignitatis permittitur.

☞ Interdum nihil aliud videtur fuisse *Præcinctorium* quam linteum quo Pontifex præcingebatur. Ita accipienda hæc vox in Pontificali Eccl. Bisunt. apud Marten. de ant. Eccl. Discipl. pag. 311. ubi de ablutione pedum in Cœna Domini ab Archiepiscopo peragenda: *Interim dum legitur Evangelium præparentur lintea & manutergia, & Præcinctoria, & cetera vasa quæ necessaria sunt ad abluendos pedes.*

PRÆCINCTURA, Exactio, teloneum, vectigal. Charta Otheboldi Abbatis Gandensis: *Sed & Præcincturas, & telonea in omni regno suo nobis ..... indulsit.* Apud Duchesnium in Histor. Limburgensi pag. 25.

PRÆCIPITARIA, PRÆCIPITATORIA, Aries, machina bellica, quæ muros præcipitat & diruit: pro *petraria.* Matth. Paris ann. 1242. pag. 396. *Ipsi igitur dictum Castrum solito acerbius impugnantes, tam truculenter, tam infatigabiliter erectis mangonellis flagellarunt, compositis petrariis dissiparunt, compactis Præcipitariis impegerunt, &c.* Idem an. 1248. pag. 502. *Muros & castra civitatis mangonellis, petrariis, & Præcipitatoriis undique erectis flagellarunt.*

PRÆCIPITIUM, Ipsa præcipitatio, in Concilio Braccarensi ann. 593. cap. 16. præsertim pœna *præcipitationis*, quâ reus sententia judicis de excelso aliquo loco præcipitatur, olim recepta, ut observatum à Petro Fabro lib. 1. Semestr. cap. 18. lib. 2. cap. 7. falsumque esse, quod tradit S. Augustinus tract. 11. in Evangel. Joannis, hocce supplicii genus veteribus inauditum: *Quando potestates Romanæ talia supplicia decreverunt, ut præcipitarentur homines.* Infra: *Potestates Romanæ nunquam talibus suppliciis usæ sunt.* Κρημνώδως θάνατε, apud Georg. Acropolitam in Chron. cap. 5. Certe posterioribus sæculis in usu fuisse complura ostendunt exempla, in Vita S. Kentigerni Episcopi Glascuensis n. 3. apud Continuatorem Aimoini lib. 5. c. 53. Galbertum in Vita Caroli Comitis Flandr. num. 123. Herimannum de Restaurat. S. Martini Tornacensis cap. 35. Ordericum Vitalem lib. 12. pag. 885. Willel. Malmesbur. lib. 5. pag. 155. Auctorem Gestorum Ludovici VII. c. 3. Gaufridum Villharduinum num. 163. Joannem Cinnamum lib. 6. n. 2. pag. 129. Pachymerem lib. 9. c. 26. Laonicum lib. 1. pag. 23. edit. reg. Theophanem ann. 10. Zenonis, &c. Huc etiam spectat Charta Henrici Ducis Brabantiæ pro Communia Bruxellensi ann. 1229. *Qui false mensuraverit, præcipitabitur.* [Vide Pitiscum in Lex. Antiq. Rom. v. *Præcipitatio.*]

IN PRÆCIPITIA JACTARI, apud Julium Firmicum lib. 3. c. 5. Concilium Braccarense I. cap. 16. *De his qui sibi mortem violentam inferunt per Præcipitium.*

¶ PRÆCIPUISSIMUS, Titulus honorarius Comiti & Abbati concessus, in Chartul. S. Vandreg. to. 2. pag. 2060. *Hæc ideo scribi jussi astantibus & auctorizantibus Præcipuissimis viris, scilicet Medrognone Comite, Gerardo Abbate, cum subjacenti signo crucis.*

¶ PRÆCIPUITAS, PRÆCIPUUM, vox forensis, Jus præcipuum, quidquid à parentibus alicui è liberis, vel à conjugibus sibi invicem datur prærogativo jure, Gallice *Preciput*, *avantage.* Donatus Æneid. 5. v. 249. *Præcipuum* definit, *Quod præter communionem singulis proprio nomine deputatur.* *Præcipuum* etiam dicitur, inquit Brissonius in verb. signif. *quod neque in collationem neque in divisionem venit.* Apud Normannos *Præcipuum* præterea vocatur ea hæreditatis pars quæ primogenito præter præcipuum feodi manerium assignatur; quod *Préciterures* appellant Consuet. Santonensis art. 95. In-

culism. art. 88. & *Clotures*, nude Trecensis art. 4. Vitriac. art. 55. Quid autem hac voce intelligendum docet Consuet. Angeriac. art. 95. *Es preclotures sont compris les domaines joints, contigus, & adjacens à l'hotel ou manoir pris ou élu par le fils ainé, ou qui le represente sans evidente & apparente separation, soit de murailles, fossez, chemins ou cours d'eau, sauf & reservé les moulins détreignables & fours a ban, les revenus desquels, supposé qu'ils soient assis en & au dedans des preclotures se précomte comme l'autre revenu des successions; & au regard des fuies & garennes, si elles sont au dedans des préclotures, le fils ainé les a par preciput & advantage.* Sidon. lib. 6. Epist. 12. *Illud deberi tibi quodam, ut Jureconsulti dicunt, Præcipui titulo.* Charta ann. 1409. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 413. *Quibus casibus & eorum quolibet dicta summa detalis dictarum viginti sex millium librarum sit & pertineat dictæ Johannæ aut ipsius liberis vel descendentibus ex ipsis liberis in Præcipuitatem & avantagium ultra portionem hæreditariam.* Vide *Avantagium* 2.

¶ PRÆCLARARE, Præcellere, enitere, præclarus fieri. Charta Johannis Francorum Reg. pro capella S. Yvonis: *Beati Yvonis laudes & merita quibus inter humanes ante pauca tempora sanctitate Præclaravit, &c.*

¶ PRÆCLARISSIMUS, Titulus honorarius interdum Episcopis concessus, ut colligitur ex Charta ann. 1129. inter Instr. to. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 34.

PRÆCLAVA, PRÆCLAVIUM, παρυφὴ, *Prætexta*, in Gloss. Gr. Lat. [Nonius: *Præclavium, pars vestis, quæ ante clavium texitur.*]

PRÆCLUIS, *Inclytus, valde gloriosus.* Papiæ. Nizo Abbas in Vita S. Basini Archiep. Trevir. n. 4. *Crevit pusio Præcluis, suorum natalium, vita dulcedo pariter & gloria.* Occurrit præterea apud Martianum Capellam l. 1. Bonifacium in Vita S. Livini Episc. cap. 2. Suenonem in Histor. Danica cap. 2. 35. &c. [Epitaph. Hucboldi tom. 3. Annal. Bened. pag. 692.

Præcluis arator, sudans opobalsama cosmo.

Præcluentissimus, in Translat. S. August. Cantuar. tom. 6. Maii pag. 439.]

¶ PRÆCLUUS, Eadem notione, apud Mabill. tom. 3. Annal. pag. 297. *Sæculari nobilitate Præcluus* Ludelmus.

PRÆCLUERE. Auspicius Episcopus Tullensis ad Arbogastem Comitem: *Et geminato lumine sic Præcluis omnibus.* Utitur etiam Terentianus Maurus:

Et qui venusta Præcluent comœdia.

Vide *Cluere*.

PRÆCO, Prætor, seu Judex Urbanus, *Major*, nostris *Maire*. Charta Donationis Burgi Angeriacensis Abbati S. Joannis à Guillelmo Duce Aquitaniæ factæ anno 1048. apud Beslium pag. 430. *Ipse etiam Abbas habet in villa credentiam 15. diebus: habet etiam Præconem in villa, &c.* Speculum Saxonicum lib. 3. art. 55. *Super Illustrium vitam, & eorum sanitatem, nemo judex existit, nisi Imperator. Super vitam bannitorum condemnatorum, nullus nisi verus Præco judicabit.* Art. 56. §. 1. *Præco communis, cum à judice & Scabinis fuerit electus, Regi tenetur fidem facere secundum jus Liberorum.* Art. 61. §. 3. *Præco ad minus dimidium mansum habere debet proprietatis. Omnes illius jurisdictionis ab ortu solis, si judex ibi fuerit, usque ad meridiem judicium debent expectare.* Ubi *Præcones* isti, quos Saxones *Fronbotten* vocant, sunt minores Scabini, ut observat Gryphiander in Wichbildis Saxonicis cap. 57. Præcones vero ejusmodi ex Liberis hominibus, quos *Proprietarios* vocabant, eligebantur, ut est in lib. 1. art. 2. §. 5. Concilium Saltzburgense ann. 1281. can. 15. *Statutum ..... contra Patronos, & judices & Præcones editum, qui bona invadunt decedentium Clericorum, &c.* Adde Metropolim Salisburgensem tom. 2. pag. 30. 574. tom. 3. pag. 398. 409. Charta Friderici II. Imp. an. 1193. pro Monasterio S. Quirini Tegernseehensi: *Sculteros & Præcones de cætero nullos instituat ad quod officium Abbas viros aptos, quos voluerit, provideat, &c.* Consuetudines Arkenses ann. 1231. in eodem Tabulario S. Bertini: *Præco vero Chora neminem pandare potest, nisi per judicium Choremannorum.* Id est, *Major villæ.* Infra: *De vino vel cervisia male mensuratis, quinque solidos, de quibus habebit Præpositus duos, Chora 2. solidos, & Præco 12. denarios.* Nescio an hac notione *Præconem* intellexerit Gauterius de bellis Antiochenis p. 443. *Dux igitur Vicecomitem* (Antiochiæ) *ad se vocari jubet, Vicecomes Prætorem, Prætor Præconem, Præco Judicem, &c.* [Vide *Peprauce*.]

PRÆCONATUS, *Majoratus*, Gall. *Mairrie*. Tabular. S. Bertini ch. 109. *Recognoverunt se vendidisse ... & ad Legem werpivisse cum omnibus solemnitatibus, quæ in venditionibus & werpitionibus solent & debent adhiberi pro evidenti necessitate sua Præconatum sive Majoratum, terras, nemora, & alia quæcumque habebant, & habere consueverant in dominio de Arques, &c.* Charta Gervasii de Castello novo an. 1286. in Tabul. Monast. S. Vincentii de Nemore: *Custodiant, & ab omni læsione prælegant, videlicet de mea proprie Præconatum Castri novi de dono Garzonis Erusse, Præconatum Bruerollarum de dono Nicolai Gardin.*

¶ PRÆCO, Concionator, in Charta an. 1208. Vide infra in *Præconare*.

PRÆCO, Apparitor, viator, Italis *Commendador*, nostris *Serjant*: in Statutis Venetis ann. 1242. lib. 1. cap. 14. Ita *præcones*, pro iis, quos *servientes* dominicos, seu *Sergeans de Seigneuries* appellamus, usurpat Regestum Castri-Lidi in Andibus f. 48. *Præco de Susa debet hominium & ligetiam Domino Susæ, &c.* Infra: *Si Præco custodierit prisonem in castella, expensam suam debet habere, & facere ea, quæ ad Præconariam pertinuerint.* [Charta ann. 1348. ex Schedis Præsidis de Mazaugues: *Sit eis licitum constituere & creare bajulos, judices, notarios, nuntios & Præcones.*]

¶ PRÆCONATUS, *Præconis* officium. Statuta Massil. lib. 1. cap. 39. *Generaliter decernimus ut præco publicus civitatis Massiliæ teneatur annuatim jurare se bona fide Præconatus officium exercere.*

¶ PRÆCO VINI, Qui vinum venale proclamat, Gall. *Crieur de vin.* Huic sua erant jura à præconis publici privilegiis distincta. Apud Bituricas duodecim ejusmodi præcones instituti erant, quibus suus erat præfectus. Charta Ludovici Junioris Reg. Franc. ann. 1141. apud Thomasserium in Bituric. p. 61. *Adsint omnimodo Præcones in urbe* (Bituricensi) XII. *habeantque quique per tabernas suas cum solito clamitante præconio per civitatem, ut mos eorum est, vina delibanda portaverint de primo incrallo denarium unum; in secundo vero aut tertio, ampliorive, si fiat, admiratione* (f. adeneratione) *pretii tabernarum apertione, quotiescumque sic secundo vel sæpius reclamaverint, de quocumque incralle denarios singulos præconis jure recipiens ..... Verumtamen si quando banna fieri præceperimus, aut ille qui Præconibus præest, &c.* Vide *Clamator*.

¶ PRÆCONIARIUS, Eadem notione, in Litteris Ludovici VII. Reg. Franc. an. 1168. tom. 1. Ordinat. pag. 16. *Tabernariis & Præconiariis vinum non*

emant Aureliis, ut ibidem revendent in taberna. Ibid. in versione Gallica: *Li tavernier, li Crieur de vins, n'achetaient vin a Orliens, &c.*

PRÆCONES, Circulatores, in Canonib. Hibern. lib. 41. cap. 15.

¶ PRÆCO, Stimulator, nostris *Boute-feu.* Ivo Carnot. Epist. 192. *Hac & his similia Pracones hujusmodi non intelligentes aut non legentes suadent monachis ut monasteria sua deserant.*

PRÆCONARE, Prædicare, extollere, *Préconiser.* Gloss. Græco-Lat. κηρύσσω, *Pracono, predico.* Martianus Capella lib. 17. *Ingressuros etiam cunctos nominatim vocabat, fama Praconans.* S. Eulogius lib. 2. Memorial. Sanct. *Solvite divinis laudibus ora, summique Redemptoris beneficia extollentes, Praconate & dicite, &c.* Infra: *Qui liber .... vestrorum actuum gloriosam memoriam Praconatur.* Adde lib. 2. cap. 1. lib. 3. cap. 13. *Praconari* etiam dixit Honorius Augustodunensis lib. 3. c. 1. Vide S. Maximum Homil. 1. de Natali Domini, Petrum Bles. Homil. 6. Joannem Sarisber. lib. 7. Policrat. cap. 19. 23. & aliis locis, Herimannum de Restaurat. Monaster. S. Martini Tornacensis cap. 114. Eadmerum lib. 2. Hist. Novor. Acta S. Furanni Abb. n. 5. Acta Archiep. Rotomagens. p. 447. &c.

¶ PRÆCONARI, Declarare, pronunciare. Chronic. S. Trudonis apud Acher. tom. 7. Spicilegii pag. 375. *Hinc episcopalis interdictio, qua sacrilegos illos Praconabatur ex oblatione fidelium non debere stipendiari, &c.*

¶ PRÆCONARE, Proclamare. Chron. Bergom. ad ann. 1393. apud Murator. to. 16. col. 877. *Die Veneris* XII. *Octobris dicti anni cridatum & Praconatum per & inter Nobiles, &c.* Vide in *Crida.*

¶ PRÆCONARE, Cantare, vel recitare. Mirac. S. August. Cantuar. tom. 6. Maii pag. 409. *Ad nonam, dum Missa intonatur, ille intrutus orabat: dum Evangelium Praconatur, &c.*

PRÆCONARI, Alia notione. Anonymus lib. 4. de Miraculis S. Benedicti c. 12. *Quidam rusticus, dum Sacerdote ex more Praconante, audisset celebrem solemnitatem translationis patris Benedicti annuntiari, ... parvi pendens ejusdem preceptum Sacerdotis, qui jusserat omnes parochiales suos esse feriatos, statuit eo die agricultura operam dare, &c.* Ubi *Praconari*, est quod dicimus *Faire le Prône*: adeo ut non tam improbanda sit Salmasii sententia, quam' attigimus in Descript. Ædis Sophianæ num. 81. qui postremam hanc nostratem vocem à *praconium* deducendam putavit.

☞ Certe ea notione *Praconari*, pro concionari, occurrit in Sententia Navarri Episc. Conseran. ann. 1208. apud Marten. to. 7. Ampliss. Collect. col. 93. *Abbatis praconem obmutescere facientes, alium qui quotidie Praconaretur, auctoritate consulum & populi creaverunt.*

PRÆCONABILIS, Prædicabilis, prædicandus. S Eulogius lib. 1. Memor. Sanct. *Praconabili stylo.* Idem in procemio Documenti Martyrii: *Siquidem Praconabilis est virorum victoria, excellentior tamen feminarum extollitur palma.* Et lib. 1. Memor. Sanctor. *Non tamen parvipendenda est invictissimi illius Joannis constantia Praconabilis.*

¶ PRÆCONATIO, Vaticinium, prædictio, in Guidonis Discipl. Farf. c. 49. *Crux Prophetarum Praconatio. Crux scandalum Judaorum.*

¶ PRÆCONATUS, Eadem notione. Mirac. S. Johannis Beverlac. to. 2. Maii p. 144. *Cum & prater morem consuetam horam surgendi pravenirent, & bipartitus lapidum casus, Praconatus vicem gerens, eis perfuisset, ut alio se transferrent, &c.* Hinc

PRÆCONIZARE, [Vaticinari, prænunciare.] Vitæ Abbatum S. Albani: *Praconizabat enim .... Conventum conculcaturum.*

¶ PRÆCONIZARE, Promulgare, bannum indicere, denunciare. Statuta Edwardi I. Regis Angl. ann. 1283. apud Rymer. to. 2. pag. 262. *Item si quis intraverit de die ortos, vineas, &c. postquam quolibet anno Praconizatus fuerit, in 2. solidis & dimidio .... pro justitia punietur.* Charta Libertat. Bellomont. ex Cod. MS. Coislin. nunc Sangerm. *Pro quolibet porco ipsorum ..... & earione panagii Preconizati ...., Sed panagium Praconizatum tantummodo nobis solvent. Praconizata igitur pace*, in Vita S. Cathar. Senens. tom. 3. April. p. 919. & 936. *Preconizata guerra*, in Charta Confœderationis an. 1369. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1504.

¶ PRÆCONIZARE, Præconis voce causam condemnationis alicujus rei declarare. Id moris à Romanis accepimus, apud quos istud erat præconis inter cætera officium, ut lictoribus de damnatis pœnas exigentibus, eorum elogium pronuntiaret, legesque timendas populo inculcaret. Unde illud Horatii Od. 4. lib. 1.

Sectus flagellis hic triumviralibus
Praconis ad fastidium.

Charta an. 1276. to. 1. Hist. Dalph. p. 25. col. 2. *Petrus Liberdi de Sassen testis juratus, interrogatus si unquam vidit fieri Praconisationes de aliqua justitia corporali quam fecerit, & alii per dictos Comites, dicit quod non; quia non Praconisantur parva justitia, nisi justitia de morte.*

☞ Interdum *Praconizare* est in jus citare, vocare, præsertim cum illud fit publica promulgatione. Charta apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 1618. *Et ibidem fuit voce proclamatus & Praconizatus nobilis vir Oliverius de Queleu .... cui Praconizationi comparuit ibidem nobilis vir Conanus de Pontquellec.* Statuta Massil. lib. 5. cap. 53. *Rector vel judex, vel ullus alius officialis curia non valeant ipsum* (civem) *facere Praconisare, nisi constaret manifeste ipsum requisitum esse vere contumaciam* (contumacem.) *Personnes appellées ou Préconisées*, in Consuet. Pictavens. art. 444.

¶ PRÆCONIZATIO, Præconium, criminis & judicii per præconem denuntiatio, bonorum alicujus præconium, atque etiam quævis publicatio. Charta an. 1276. tom. 1. Hist. Dalph. pag. 24. *Item dicit quod Praconisationes justitiarum consueverunt fieri ad mandatum Correariorum: alia vero Praconisationes facta sunt & fieri consueverunt nomine Archiepiscopi & Comitum, excepta Praconisatione miraculorum, qua solum habent fieri per Archiepiscopum. Item quod Praconisationes ponuntur & consueverunt poni per curiam Archiepiscopi.* Edictum Johannis Regis Franc. ann. 1362. to. 3. Ordinat. pag. 606. *Impediverant & perturbaverunt tam circa precepta & Preconizationes penales, &c.* Epistol. Alphonsi Reg. Aragon. inter Conc. Hisp. tom. 3. pag. 661. *Perturbatis, diversa mandata pœnalia, inhibitiones & banda ac diversas Praconizationes contra libertates ecclesiasticas ... faciendo.* Adde Menestr. Hist. Lugdun. p. 12. 101. & Statuta Massil. lib. 1. c. 1. §. 16. Vide *Crida.*

¶ PRÆCONISATIO, Quod propter *praconizationem* domino exsolvitur. Charta ann. 1348. ex Schedis Præsid. *de Mazaugues: Sit eis* (dominis de Masalgis) *licitum .... praconisationes facere, ... & Praconisationes habere.*

¶ PRÆCONISARI dicebatur dominus alicujus loci, cum eo adveniens, vexilloque ejus in loco emi-

nentiori apposito, præconis voce dominus proclamabatur. Enumeratio jurium Comit. Biterr. in civit. Albiensi ann. 1152. *Item quando idem dominus Rex fecit transitum per terram Albiensem, tunc cives Albienses præstiterunt eidem sponte juramentum fidelitatis tanquam domino, vexillum ipsius fuit appositum supra ecclesiam cathedralem, & fuit Præconisatum pro ipso in eadem civitate.*

¶ PRÆCONCEDERE, Prompto animo concedere. Bulla Johannis XXII. PP. ann. 1322. in Bullar. Carmel. *Istam gratiam & amplam meo sancto ac devoto Carmelitarum ordini confirmationem habeas Præconcedere.*

¶ PRÆCONFORTARE, Corroborare, fortem reddere. Hildebertus in Vita B. Mariæ Ægyptiacæ tom. 1. April. pag. 84.

Præconfortabat mentem, corpusque juvabat.

¶ PRÆCONIALE, Præconium, laus. Vita S. Wolbodonis to. 2. April. pag. 858. *Jure igitur ad illam sancti Job derivatum sit Præconiale: si negavi, quod volebant, pauperibus.*

¶ PRÆCONICUS. Vide *Præconius.*

¶ PRÆCONIOSUS, Honorificus, gloriosus. Guibertus in Vita sua lib. 2. c. 2. *Initia, laae cum solite plena laudis habuerit, & per annos aliquot tumor ei Præconiosus accesserit, &c.*

¶ PRÆCONIUS, Ad præconem spectans. *Voce præconia divulgare*, id est, per Præconem, in Charta an. 1314. Occurrit præterea in Charta ann. 1348. ex Schedis Præs. de *Mazaugues* & in Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampl. Collect. col. 380. *Præconica vox*, apud Laur. Byzyn. de Orig. belli Hussit. to. 6. Reliq. MSS. Ludewig. p. 154.

¶ PRÆCONIZARE, PRÆCONIZATIO. Vide in *Præconare.*

¶ PRÆCONTRACTUS, Contractus præcedens, prævius. Charta ann. 1598. apud Rymer. to. 16. pag. 331. *Visum est cavere ne ullæ facultates sive indulgentiæ de celebrando absque bannis matrimonio concedantur .... primo quod nullum postea constabit impedimentum Præcontractus, consanguinitatis &c.*

¶ PRÆCOQUUS, Prudens. Gerardus in Vita S. Udalrici sæc. 5. Bened. pag. 422. *Quo suscepto (Camerarii officio) & aliis secundum suam dignitatem benevenit, sicut Præcoquus erat, in omnibus prospere agens, de die in diem proficiebat.*

¶ PRÆCORDIALIS, Intimus. Conradus in Epist. ad Porphyrog. Comnenum apud Murator. tom. 6. col. 660. *Tibi, sicut Præcordiali filio & fratri charissimo, deficere & deesse non possemus.* Vita S. Henrici Imper. tom. 3. Julii p. 757. *Cujus sanctissimam imitationem paterna & Præcordiali dilectione intuentes.*

¶ PRÆCORDIALITAS, Impensus amor, intimus affectus, apud Engelbertum de S. Mariæ virtutibus, to. 1. Anecd. Pezii part. 1. col. 558.

¶ PRÆCORDIALITER, Toto corde, ex intimo affectu, in Litteris Henrici III. Regis Angl. ann. 1262. apud Rymer. to. 1. p. 748. *Præcordialius*, *ardentius, vehementius*, in Lex. Philos. Goclenii.

¶ PRÆCORDIARE, Destinare, eligere. Conc. Trevir. ann. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 235. *Ad hoc enim Deus Præcordiavit episcopos ut injustitias removeant, præsumtiones abscindant.*

PRÆCORDIARI, *Gaudere, lætari*, apud Joannem Diac. in Actis S. Isidori Agricolæ n. 21.

PRÆCORDIUM, numero singulari, non semel occurrit apud vett. interpretem Epistolæ S. Barnabæ, ubi Græca habent *καρδία*.

¶ PRÆCULA, *Machina*, apud Laur. in Amalth.

PRÆCURSUS. Vide *Percursus.*

¶ PRÆCUTORIUM, f. Promontorium. Carpesanus Comment. suorum temporum apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 1255. *Alii, quia pars ejus* (Aprutii) *Præcutorium quondam esset, corrupto nomine pro præcutio, Aprutium dictum volunt.*

¶ PRÆDA, Prædator, qui prædam exercet, Gallice *Pilleur*. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 60. pag. 164. *Ne Anglicis Prædæ succumberent, ad propria redire curabant.*

PRÆDAM VASTARE. Lex Alamannorum titulo 25. *Si homo aliquis gentem extraneam infra provinciam invitaverit, ubi Prædam vastet hostiliter, vel domos incendat, &c.* Ita editio etiam Heroldi: at Tilianus habet: *Prædia vastet, &c.* [*Praie* pro *proie*, butin, usurpat le Roman *de la Violette* MS.

La gent ont la Praie acueillie,
Chevaulx, berbis & autre aumaille,
Rengez sembloient en bataille .....
Par Dieu la Praie lasserez,
Aincois que de moy eschapez.]

PRÆDAS GERERE, Prædari, *πραιδεύειν*, apud Anastas. in Hist. Eccles. p. 54. [*Prædas facere*, in lib. 2. Capitul. c. 15. *Agere*, in Capitul. Karlomanni tit. 3. c. 11. *Prædam prendere*, in Tabul. S. Albini Andegav.]

¶ PRÆDA DIABOLICA dicitur mulier rapta, in Capitul. Caroli C. tit. 3. cap. 5. *Interdum etiam incestam propinquam suam, aut sanctimonialem, vel raptam, sive adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens secum ducit .... Cum diabolica Præda, quam secum duxit, ad Episcopum suum redeat.*

¶ PRÆDA STRAGICIOSA, Quæ ferro & incendio fit. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 602. *Contra terram ipsam & bona sua stragiciosa Præda facienda.*

PRÆDA VIVA. Florentinus Wigorniensis ann. 1038. *Pedestres in flumen .... navibus devehuntur: equestres vero vivam Prædam per terram minantur.* Nescio an viva *Præda* dicatur eadem notione, qua *viva guerra*, in Concilio Tolosano ann. 1228. cap. 8. *Sed ei, sicut & aliis facient vivam guerram.* Phrasis Gallica, *Faire une vive guerre.*

¶ PRÆDA, pro *Præda*. Vide in hac voce.

¶ PRÆDANUS, *De prædis existens.* Laur. in Amalth. ex Catholico Johan. de Janua.

¶ 1. PRÆDARE, pro Prædari, in Vitis Patrum Emerit. inter Concil. Hispan. tom. 2. pag. 652. *Res sancta Ecclesia & tuas quas hostiles prædo Nepopis Prædavit.*

2. PRÆDARE, Semper dare, apud Cælium Aurelian. lib. 3. Acut. cap. 24.

PRÆDARIA. Charta Guillelmi Marchionis Montisferrati ann. 1156. apud Guichenonum in Bibl. Sebus. Cent. 1. c. 93. *Vel à præfatis omnibus exigere placitum, districtum, bannum, fodrum, albergariam, Prædariam, arimanniam, angariam, &c.* Forte leg. *prædariam*, à prædis, seu pratis.

☞ Nihil emendandum arbitror; neque enim infrequens est tributa insolitis vocibus designare: eo fortean nomine nuncupabatur præstatio, quæ à subditis domino, ut eos à prædonibus defenderet, pensitabatur.

¶ PRÆDARIUS, *Præbens auxilium.* Gloss. Isid. Non male omnino *Pedarius* in Excerptis. Emendat Martinius, *præbendarius*, nisi *Prædarius* dictus sit qui ad *συμμαχίαν* vocatur sub spe prædæ partiendæ.

¶ PRÆDATORIE, Prædonum more. Rolandinus de factis in marchia Tarvis. apud Murator. to. 8. col. 350. *Et bestias quascumque invenient Prædatorie rapiant.*

PRÆDECARIUS. Charta Widonis Imper. ann. 892. apud Ughellum to. 2. Ital. sacræ pag. 121. *Ita ut auctoritatis nostræ præcepto firma & stabilia maneant, cum Cancellariis, quos perpetua & jugi consuetudine temporibus antecessorum Episcoporum prædicta Ecclesia de Clericis sui Ordinis adscribendis suæ potestati libellos & Prædecarios habuit, &c.* Pro precarius, ut videtur.

¶ PRÆDECESSIO Familiæ dicitur de majoribus qui præcesserunt, in gestis Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 111.

¶ PRÆDEIRA, Machinæ oppugnatoriæ species, petraria. Caffari Annal. Genuens. apud Murator. to. 6. col. 262. *Tentoria prope civitatem posuerunt, gattos & machinas, & Prederias ibi fecerunt.* Eadem quæ

¶ Prædería dicitur à Rolandino lib. 12. de factis in marchia Tarvis. *Impugnaverunt locum & inimicum, nunc ædificiis & trabucchis, nunc Prædeiis & balistis.* Vide *Prederia*.

¶ PRÆDELLA, vox Italica, Gradus ligneus altaris, suppedaneum, scamnum. Visitat. Bossii Episcop. Novar. inter Acta SS. to. 3. Mart. p. 51. *Adderant duo candelabra octonea, & pallium ex serico albo damasco, & Prædella lignea nova & decens.* Vita S. Humilitatis tom. 5. Maii pag. 209. *Ante altare B. Joannis Evangelistæ nunc existens in quadam domuncula juxta viam, super Prædellam eam* (puerum) *posuit.*

¶ PRÆDERIA, ut *Prædeira*. Vide in hac voce.

¶ PRÆDIATOR, ἀντὶς ὑπαρχόντων, ὑπὲρ φόρου ἀπο ἐκδεδομένων. Gloss. Lat. Græc. Emtor prædiorum. Ibidem: *Prædiatores*, χωρομοι. id est, qui prædia possident. Idem itaque *Prædiator* qui

PRÆDIATUS, Prædiorum dives, apud Baldricum Noviom. l. 2. Chron. Camerac. cap. 12. 38. Utuntur etiam Martianus Capella lib. 1. pag. 6. Apuleius lib. 4. Florid. & alii. Joanni de Janua, *Prædiatus* dicitur *Deus prædiorum, scilicet Saturnus.*

PRÆDICABILIS, Prædicandus, laudandus, in leg. 2. 7. C. Th. de Famos. libell. & l. 6. ad leg. Juliam repetund. & in veteri Inscript. apud Gualterum in Tabul. Sicul. p. 20.

¶ PRÆDICAMENTUM, Concio ad populum, Gall. *Predication*. Charta ann. 1423. in Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Annis communibus die Veneris sancta de mane ante meridiem solet fieri & est assuetum quidam sermo solemnis seu Prædicamentum solemne per unum doctorem in sacra pagina, aut aliam personam solemnem.*

¶ PRÆDICANTIA. Vide mox in *Prædicare*.

PRÆDICARE, Verbum facere ad populum, concionari in Ecclesia, Gallis *Prescher*. Concilium Vasense II. cap. 2. *Si Presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per seipsum non potuerit Prædicare, sanctorum Patrum homiliæ a Diaconibus recitentur.* Cyprianus in Vita S. Cæsarii Arelatensis: *Docuit præterea memoriter, quæ adtu potuit, altaque voce semper in Ecclesia Prædicaret, &c.* Vide Concilium Arelat. VI. cap. 10. Aquisgran. can. 82. Moguntiacum cap. 25. Pontigonense ann. 876. cap. 7. Capitul. 1. ann. 810. cap. 5. Capitula Caroli M. lib. 1. cap. 82. 160. Durandum lib. 4. Ration. cap. 26. &c.

Prædicatio, Concio ad populum. Messianus in Vita S. Cæsarii Arel. *Clericali habitu ad altare venit, ubi post Prædicationem, quam non solum in civitate, sed etiam in omnibus parochiis, cum potuit per se memoriter fateri, non distulit, &c.* Lex Long. l. 3. tit. 1. §. 8. *Et ut* (Episcopi) *Prædicationes & confirmationes ibi expleant.* Adde Concilium Valentinum III. ann. 855. cap. 22. Concilium Ticinense ejusdem anni, initio, Capitularia Regum Fr. passim, &c.

¶ Prædicantia, Eadem notione. Memoriale Potest. Regiens. apud Murator. tom. 8. col. 1107. *Frater Johannes de Vicentia fecit magnam Prædicantiam inter castrum Lentum & castrum Francum.* Interdum nude pro Exhortatio. Chronic. Petri Azarii apud eumdem tom. 16. col. 378. *Sed amplius non erat locus Prædicantiæ, nimio correctioni.*

¶ Prædicatora, ut *Prædicatio*. Meisterlinus Histor. Rer. Noriberg. apud Ludewig. tom. 8. pag. 145. *Adeptusque* (Joh. Hus) *Prædicaturam in Praga nobilem, in Bethleem ecclesia dicta, ubi doctrinam Wiclef extollebat.*

PRÆDICATOR, pro Episcopo, non semel apud Avitum Vienn. Epist. 47. & alibi.

Prædicatorum Ordo institutus à S. Dominico, de cujus origine & initiis ita præ cæteris Guillelmus de Podio Laurentii de Bellis Albigensium cap. 10. *Continuato itaque biennio & amplius hoc labore, cum accensum ignem per hanc viam extinguere non valerent benedicti Dei pugiles, attendentes, quod res ita altiori consilio indigeret, clamare ad Sedem Apostolicam sunt coacti, & ut cœpta prædicatio remaneret, de ordinandis perpetuis Prædicatoribus est provisum, inspirante Domino. & hac de causa sub Beato Episcopo D. Fulcone Ordo Prædicatorum principaliter est exorsus, quorum vexillifer Beatus Dominicus prælationem suscepit pariter & laborem, &c.* A quo vero *Prædicatorum* nomen iis potissimum inditum, refert Cantipratanus lib. 1. de Apibus cap. 9. num. 5. & ex eo Michael Scotus lib. 4. Mensæ Philosophicæ cap. 37. Adde Chronicon Montisfereni pag. 137. Vide *Jacobita* 2.

Prædicatores Generales appellant Dominicani, Magistros in Theologia, & qui per priorem Provincialem & Definitores Capituli Provincialis fuerunt instituti, &c. Constitut. Fratrum Ord. Prædic. dist. 2. cap. 7.

¶ Prædicatores Minores, Franciscani. Statuta Eccl. Valent. inter Concil. Hispan. tom. 3. pag. 511. *Mandamus quod fratres Prædicatores Minores honorifice à clericis recipiantur.*

¶ Prædicatores, inter ariolos & veneficos recensiti, in Judiciis sacerdot. de crimin. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 32. *Si quis ariolos, id est, sortilegos, Prædicatores, vel herbarios veneraverit, aut secutus fuerit, tribus annis pœniteat & eleemosynas faciat.* Ubi ii videntur indigitari qui per vicos vagantur populum phaleratis verbis inescantes ut medicamenta sua vendant, nostris *Charlatans*.

¶ PRÆDICATORIUS, Concionator, qui verba facit ad populum, *Predicateur*. *Cathedra prædicatoris*, Suggestum concionatorium, in vet. Ceremon. MS. B. M. Deauratæ Tolos. Locum vide in *Planctus Virginis*.

¶ PRÆDICATURA. Vide *Prædicare*.

¶ PRÆDICTOR, Qui futura prædicit. Gregor. Turon. in Vita S. Aridii apud Mabillon. Analect. tom. 4. pag. 219. *Ita & hic vir Dei illustrante superna gratia, per revelationem S. Spiritus nuntiabat quæ hominibus essent ventura .... ut Prædictoris veritas probaretur, vi febrium ingenti attacta pueri membra solvuntur.*

PRÆDITUS, Prælatus. Veteres Glossæ: *Præditur, probatus, antepositus.* Gloss. Gr. Lat. προηγός, *Præpositus, præditus.* Προέχοντα ἀρχῆς, ἤτοι ἀξίας, *Præditus est.* Ita emendant viri docti pro *præduclas*. Glossæ antiquæ MSS. *Præditus, ornatus, sublimatus.* Apuleius de Deo Socratis: *At ubi vita edita, remeandum*

est eundem illum, qui nobis Praditus fuit, raptare illico & trahere veluti custodiam suam ad judicium. Utitur etiam aliis locis.

¶ PRÆDIVISUS, Prædictus, præfatus, à Gall. *Deviser.* Charta ann. 1279. in Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 92. *Itaque ego dictus Joannes & heredes mei in omnibus Pradivisis nihil poterimus de cetero reclamare, exigere vel calumniari.* Vide *Delusatio.*

¶ PRÆDIUM CANATUM, *fuit prædium in quo fuerunt cellula, &c.* pro Casatum, in Vocabul. utriusque juris. Vide *Alodis.*

¶ PRÆDIA FORMENSIA, vel *Formesia.* Vide supra *Forma* 12.

¶ PRÆDOLATUS. Vide *Pradulati.*

¶ PRÆDONICUS, Ad prædones vel prædam pertinens, prædatorius. Inquisitio Curiæ Reg. Aptensis an. 1314. ex Schedis D. *de Remerville*: *Et in stratis publicis insidiæ Pradunicu more parantur indifferenter transeuntibus per locum eumdem. Pradaticia pecunia*, apud Gellium lib. 4. cap. 18. & lib. 13. cap. 24.

¶ PRÆDOSUS, Prædatus. Chron. Patav. ad ann. 1259. apud Murator. tom. 8. col. 704. *Tunc revera exultaverunt victores capta prada, quando electorum armorum & equorum & Pradosa supellectilis spolia dividebant.*

¶ PRÆDUCTAL, παράγραφος, in Gloss. Lat. Gr. Sangerm. Stylus vel plumbum, quo lineæ præducebantur in membrana ad scripturam dirigendam. Vide Salmasium ad Solinum pag. 643.

PRÆDUCTUS *est*, Προέςηκεν ἀρχῆς, ἤτοι ἀξίας, in Gloss. Gr. Lat. Rursum: Προίςαμαι ἀρχῆς, *Praero.* Προϊςάμενος, *Prapositus.* Vide *Praditus.*

PRÆDULATI SOLIDI, seu *Pradolati.* Leo Ostiensis lib. 1. cap. 28. *Lando & Adelmarius Gastaldei ejus exportaverunt solidos Pradulatos duo millia.* Ignotus Casinensis cap. 10. *Sustulit idem Siconolfus Pradolati solidus duo millia.* [Vide *Praestati.*]

¶ PRÆDUS, Prædium, campus, vel pratum. Charta apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. pag. 219. *Abjacet ille Pradus de uno latus prado Damiani, .., alio latus prado Jacharias, alio vero pradu S. Martini, &c.* Vide *Prada* & *Pratus.*

¶ PRÆEVITATIO DISCRIMINUM, Periculorum diligens & prudens nimium fuga. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 22. p. 51. *Affirmabat etiam* (Henricus Rex) *quod, postposita tali Praevitatione discriminum, potius sub Dei misericordia se & suos exponeret in eventum, quam, &c.*

¶ PRÆFAMEN, Præfatio, præloquium. Vita Marsilii Ficini tom. 1. Amœnit. litter. pag. 83. *Ex Prafamine ipsi pramissu.* Utitur Symmach. lib. 2. Epist. 34. *Recordaris, hoc te Prafamine epistulam texuisse.*

¶ PRÆFASCINIUS, πάνυ βάσκανος. Gloss. vet. apud Martin. Id est, omnino fascinaror.

PRÆFATIO, Pars Missæ, seu Liturgiæ sacræ: sic dicta, quia est prælocutio totius orationis secuturæ, & ad sacrificium præparatio, inquit Amalarius in Eclogis, & ex eo Durandus lib. 4. cap. 33. Addit Papias, *à Te igitur, usque ad Agnus Dei; in hac enim praloquitur grates laudemque Deo Sacerdos, ut melius ad consecrandum Christi corpus possit accedere.* Ugutio: *Prafatio, quod pracinitur ante Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi.* Alcuinus lib. de Divin. offic. *Huc usque Prafatio, id est pralocutio & allocutio populi, hinc sequitur exhortatio, Sursum corda.* Præfationis usum jam inde sub Apostolis obtinuisse, colligere est ex Clemente l. 8. Const. Apost. cap. 16. vel certe antiquissimum esse evincunt Cyprianus de Orat. Dom. Cyrillus Hierosol. Catech. 5. Chrysost. in Liturg. & Homil. de Euchar. in Encæniis 18. & alibi passim, S. Augustinus c. 3. de Vera relig. cap. 16. de Bono vid. de Civit. Dei lib. 10. cap. 4. & lib. 14. cap. 13. Concil. Milevitan. II. can. 12. Pelagius II. PP. in Epist. ad Episcop. German. & Galliæ, ubi novem Præfationes cantari constituit, quas in Ordine Romano inscriptas observare est, unam in albis Paschalibus, aliam de Ascensione Domini, tertiam de Pentecoste, quartam de Natali Domini, quintam de Apparitione Domini, sextam de Apostolis, septimam de Trinitate, octavam de Cruce, nonam in Jejunio & Quadragesima. Gregorius decimam de S. Andrea adjecit: denique Urbanus II. PP. undecimam de S. Maria. Vide Concilium Westmonasteriense an. 1175. can. 14. Copriniacense can. 22. Præcepta Synodalia Petri de Collemedio Archiep. Rotomag. Synodum Bajocensem an. 1300. can. 18. Ordinarium Præmonstrat. cap. 10. Honorium Augustod. lib. 1. cap. 41. 89. 101. 120. Beletum cap. 45. Menardum ad Sacrament. Gregorii Magni cap. 25. Card. Bona lib. 2. Liturg. cap. 10. &c.

¶ PRÆFATTIONES, Exordia, prooemia, Gallice *Préfaces, préambules*, in Charta an. 1377. ex Bibl. Reg. *Fuimusque in crastinum in Clerrano ubi audivimus eos, qui post plures Prafattiones ex parte Regis Aragonum, &c.*

PRÆFECTI AULÆ, vel *Palatii*, dicti *Majores domus* Aulæ Francicæ. Hugo Flaviniac. in Chron. *Opes quippe & redditunm affluentia, regni administratio seu omnia, qua vel domi vel foris agenda ac disponenda erant, penes Prafectos Palatii, qui Majores domus dicebantur, manebant.* Infra de Pipino: *Ex Prafecto Palatii Rex constitutus.* Rursum: *Prafectorum, qui & Majores domus dicebantur, improba licentia.* Ursinus de Gestis S. Leodegarii: *Ut omnes se gratularentur Regem habere Chilpericum, & Palatii Prafectum Leodegarium. Erchinoaldus Prafectus*, in Vita MS. S. Godonis Monachi S. Vandregisili. Venericus Vercellensis de Unitate Ecclesiæ conservanda: *Major domus in Regno Francorum, hoc est Prafectus Palatii.* Vide tom. 1. Histor. Franc. pag. 684. & Felicem Osium ad Mussatum pag. 56. Theodulfus Aurelianens. lib. 6. Carm. in Epitaphio Helmengaldi:

Namque Palatina fuit hic Prafectus in aula:
Dum regeret Carolus *sceptra serena pius.*

¶ PRÆFECTI PRÆTORIO dicuntur iidem *Majores domus*, apud Symphor. Campegium lib. 4. de Orig. & Genealog. Caroli Mag. fol. 11. *Tempore Theoderici Regis Francorum inertia Regum, pratorio Prafectus à Rege proximam dignitatem obtinebat, ad quam potentissimi quique Francorum summa contentione nitebantur.*

☞ Alii sunt *Prafecti pratorii* memorati in Addit. 3. ad Capitul. cap. 75. *Qui in domo sua oratorium habuerit, orare ibi potest; tamen non audeat in eo sacras facere Missas sine permissu Episcopi loci illius. Quod si fecerit, domus illius fisci viribus addicatur. Prafectus pratorii, qui hoc cognovit, & non prohibuit, libram auri mulctabitur.* Ubi is esse videtur qui in aula regia jus dicebat.

PRÆFECTORII. Radulphus de Diceto pag. 608. *Cujus* (Chlodovei) *successores in regno Francorum, non juxta lineam consanguinitatis ordine successorio successerunt assidue: sed pro nationum varietate primitus Merovingi, postmodum Prafectorii, demum agnominati sunt Capaticii, &c.* Ubi per *prafectorios* innuit fami-

liam *Præfectorum* Palatii, seu *Majorum domus* Franciciæ, quorum dignitas *Præfectoria administratio* dicitur in Vita S. Ansberti Episcopi Rotomag.

PRÆFECTUS HUNDREDI, in Legibus Edwardi Confessoris cap. 28. *Præpositus Hundredi*, ibidem cap. 35. ubi de eorum munere & officio. Vide *Hundredus*.

PRÆFECTUS PACIS, in l. 1. Cod. de Pignoribus. Vide *Pax*.

¶ PRÆFECTI ROMANI, in Addit. 3. ad Capitul. c. 59. *Has omnes Episcopi custodiant, & omnes Præfecti Romani, & Pretores populi, & provinciarum Præsides, ut caveant citius monachorum & sanctimonialium lites dirimere.*

PRÆFECTUS VILLÆ, in Legibus Edwardi Confess. cap. 28. qui ibidem *Præpositus villæ* dicitur. Vide *Villicus*.

¶ PRÆFECTUS URBIS, in laudata Addit. c. 84. *Si Præfectus urbis hæc* (blasphemiam) *punire neglexerit, post Dei judicium nostram indignationem incurrat.*

¶ PRÆFECTUS nude dicitur qui cohorti militum præest. Capit. 1. Karlomanni ann. 742. cap. 2. *Unusquisque Præfectus unum presbyterum* (habeat) *qui hominibus peccata confitentibus judicare & indicare pænitentiam possit.* Adde lib. 5. Capitul. cap. 2. & lib. 7. cap. 123.

PRÆFECTIANI, Apparitores, seu Apparitores Præfecti Prætorio, de quibus est tit. in Cod. Th. & Justin. quorum mentio alibi in utroque Codice non semel occurrit, ut & apud Ammianum, & alios. Synodus Mopsuestana in Quinto Concilio Constantinopolitano Collat. 5. *Præfectianus sum, in hac civitate natus.* Anastasius in S. Hormisda: *Tunc Imperator repletus furia ejecit eos per posterulam, & imposuit eos in navem periculosam cum militibus & Magistrianis, & Præfectianis, &c.*

¶ PRÆFECTIO, Præfectura. Acta S. Eusebiæ Abbat. tom. 2. Martii pag. 450. *Et in locum Præfectionis proaviæ suæ successit.*

¶ PRÆFECTORII, Comites. Vita S. Deicoli apud Eccardum in Orig. famil. Habsburgo-Austr. col. 162. *Cerneres Præfectorios, Barones, paullo ante aquilis velociores, leonibus fortiores, alienis uti solatiis.* Hinc

PRÆFECTORIÆ CIVITATES, quæ à *Præfectis* seu *Comitibus* reguntur, vel quæ iis in beneficium concessæ sunt. Charta Ottonis II. Imp. an. 974. apud Nicol. Zyllesium: *Bannum & fredas nulli nisi Abbati persolvat, nullusque nisi Abbatis, vel ab eo constitutorum placitum attendat, & in singulis civitatibus Imperialibus vel Præfectoriis liberam potestatem habeant intrandi & exeundi, vendendi & emendi, pascendi & adaquandi, eique opera Imperialia vel Comitalia funditus perdonamus.* Aliæ Ottonis III. ann. 990. & Henrici II. Imperatorum ann. 1005. apud eumdem, habent, *in singulis civitatibus regalibus vel Præfectoriis, &c.*

PRÆFECTORIA DIGNITAS, Comitalis. Vita B. Wolphelmi Abbat. num. 34. *Vir quidam genere nobilis, sed moribus nobilior, Burchardus nomine, Præfectoriæ dignitatis, &c.*

1. PRÆFECTURÆ, in Italia vocabantur, in quibus & jus dicebatur, & nundinæ agebantur, in quas *Præfecti* quotannis mittebantur, qui jus dicerent, cum magistratus suos non haberent; ut est apud Festum: quomodo sane *Præposituras*, *Præfecturas* vocat Statutum Philippi Pulcri Regis Fr. ann. 1302. pro reformatione regni cap. 10. *Si contingat, quod aliqua de Præfecturis nostris vendatur, vel tradatur ad firmam, &c.* Mox *Præpositura vocatur*. Vide *Præpositi*.

2. PRÆFECTURÆ, apud Agrimensores, dicuntur assignata in alienis finibus loca, à coloniis dependentia, ut apud Aggenum de Limit. agror. quicquid perticæ sive universitati applicitum est ex alterius civitatis fine, apud Frontinum. Vide Rigalt. ad Agrimensores, & Salmasium ad Solinum pag. 673.

PRÆFECTURIUS. Pulcharem *Præfecturium Amalfitanum*, quem etiam *Gloriosi* titulo cohonestat, non semel memorat Joannes VIII. PP. Epist. 39. 50. 51. 52. *Præfectus* appellatur in Epist. 209. *Præfectorius*, in Epist. 227. Istius Pulcharis alicubi meminit Leo Ost. [Mirac. S. Truphimæ tom. 2. Julii p. 240. *Prisfinis quoque temporibus Pulchais Præfecturii puella quædam, &c.*]

PRÆFERENTIA. Charta an. 1062. ex Tabulario Monast. Conchensis in Ruthenis descripta à Jac. Petito: *Seniores vero Panatensium dederunt decimam de ipso manso, & sepulturam, & Præferentias, & totum usum, quem ibi habebant.*

☞ Primitiarum jus, quod præter decimas curioni debetur ea voce designari innuit Tabul. Vosiense fol. 34. *Ego Aimiricus Geraldi de Pouroi filius dono ac derelinquo Deo & S. Petro Vosiensi .... frumentum quod habeo in ecclesia Cambolivæ, scilicet x. sextaria & 11. partes unius sextarii quos jure hereditario de Præferencia jam prædicta ecclesia ad festivitatem O. SS. mihi reddendos per unumquemque annum recipio.* Rursum fol. 40. *Dedit IV. sextaria frumenti in Præferencia ecclesiæ d'Eslaval.* Vide *Primitiæ* & *Proferentia*.

¶ PRÆFERREMENTUM, Prærogativa, immunitas, privilegium. Charta an. 1478. apud Rymer. tom. 12. p. 81. *Nullum omnino habitura Præferrementum in expositione ad venditionem, privilegium vel beneficium, &c.*

¶ PRÆFEX, Auctor. Translat. SS. Greg. & Sebast. sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 407. *Hic me omnis pæne meorum militum manus deserens, eo, ut retuli, perduellio filios meos horrendum facinus involvit, & Præfices sceleris esse delegit.*

¶ PRÆFIGURATIO, Figura, seu rei futuræ adumbratio. Nicolaus de Jamsilla de Gestis Frider. II. Imper. apud Murator. tom. 8. col. 498. *Iste tamen princeps Manfredus paternarum gratiarum atque virtutum heres fuit, universalisque successor, ut jus primogenituræ, quod secundum carnem apud aliquos ex fratribus suis erat, & Præfiguratione aliqua in filiis Isac atque David, in eum esset divinæ provisionis consilio transferendum.*

¶ PRÆFIGURATIVUS, Qui rem futuram exprimit, in Imitat. Christi lib. 4. cap. 1. num. 6.

¶ PRÆFINIRE, Definire, asserere. Vetus Irenæi Interpres lib. 1. cap. 18. *Sacerdotis quoque poderem, quatuor ordinibus lapidum pretiosorum adornatum, quaternationem significare Præfiniunt*; ὁρίζουσι, Irenæo.

¶ PRÆFINITUS, Definitus, certus, apud eumdem Interpret. lib. 2. cap. 24. *Et dies autem non semper Præfinitas duodecim habet horas.*

¶ PRÆFINITIVE, Definitive, omnino, ibid. *Sed neque menses, quos dicunt typum esse tricenarii, Præfinitive triginta habent dies.*

¶ PRÆFORARE, Prius aperire. Chron. Modoet. apud Murator. tom. 12. col. 1121. *Ipse Verginsius repente per noctem, & quia Præforata fuit à proditoribus urbis corona, ingressus est Placentiam civitatem, & ea potitus est.*

¶ PRÆFULGORUS, Præfulgens. Elmham. in

Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 61. pag. 164. *Rex illustrissimus, terra principibus Præfulgorus lucifer, &c.*

¶ PRÆFUNCTORIA Epistola. Vide *Præceptoria litteræ.*

¶ PRÆFURNIUM, Os furni, nostris *Gueule du four.* Locus est in *Suspensura.* Epist. ann. 1589. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 330. *Pulveres ita submovisset, at Præfurnia eorumdem* (furnellorum) *diligenter obstruxisset. Præfurnium*, apud Brechæum in Prompt. ad Consuet. Tolos. tit. 1. artic. 13.

¶ PRÆFUSOR, Pincerna. Gloss. Gr. Lat. προχύτης, *Mestivus, Præfusor.* Ubi Gloss. Sangerm. habent, *Profusor.*

¶ PRÆGNATUS, Prægnatio, graviditas. *Juvencula Prægnatus & partus*, apud Tertullian. adv. Judæos cap. 9.

PRÆGNUS, pro Prægnans. *Prægnum jumentum*, in Lege Alemann. tit. 72. §. 3. tit. 73.

¶ PRÆHONORABILIS, Præhonorandus, Admodum honorandus, in Charta ann. 1476. apud *Madox* Form. Angl. pag. 336.

¶ PRÆIMAGINARE, Futura adumbrare. Epist. an. 1132. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 715. *Inum nere quoque multitudo omnium subjectorum fidelium commemorantur sub nomine infantium & lactentium, qui sua innocentia jam Præimaginabant simplicem fidem justorum.*

¶ PRÆINTRUSUS, Qui se aut dignitate aliqua nullo jure potitur. *Robertus ibi extitit Præintrusus*, in Litteris Henrici III. Regis Angl. ann. 1219. apud Rymer. tom. 1. pag. 230. Vide *Intrusio.*

¶ PRÆISA, Idem quod *Exclusa*, Gall. *Ecluse.* Statuta Montis Regal. fol. 247. *Quod aliqua persona non audeat, vel præsumat frangere, seu frangi facere Praisam seu clusam prima bealeria, sub pœna libr. x. Astens.* Vide *Prese.*

¶ PRÆJUDICIABILIS, Præjudicialis, Nocens, damnosus, contrarius nostris *Préjudiciable.* Litteræ Edwardi II. Reg. Angl. ad Reg. Franc. an. 1318. apud Rymer. tom. 3. p. 690. *Excellentiam vestram regem affectuose requirimus & rogamus, quatinus hujusmodi nobis Præjudicialia, & subditis nostris damposa, de vestra curie procedere minime permittatis.* Occurrit rursum tom. 8. pag. 503. *Prætendentes dictum officium* (faciendi acta & processus) *nobis & reipublica fore Præjudiciabile & damposum*, in Litteris Philippi VI. Regis Franc. ann. 1341. tom. 2. Ordinat. pag. 167.

¶ Actio Præjudicialia, Quæ prius judicanda. Vide *Blount* in Nomolex. Anglic. v. *Action.*

¶ PRÆJUDICIALITER, In *præjudicium* seu damnum alterius. Johannes Diac. in Vita S. Greg. M. lib. 2. num. 5. *Consuetudo de titulandis Præjudicialiter quibuslibet rebus.*

¶ PRÆJUDICIARE, à Gall. *Préjudicier*, Nocere, violare, lædere. Summaria privileg. Eccles. Rom. apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. col. 1239. *Quod omnia statuta Præjudicantia ecclesiastica libertati, ac divino & humano juri obvientie.*

¶ PRÆJUDICIUM, Damnum, Gall. *Préjudice.* Charta Johannis Ducis Silesiæ ann. 1330. apud Ludewig. tom. 5. pag. 553. *Per qua nobis suffragium ac dicto domino Regi & hæredibus suis Præjudicium posset quodlibet generari.* Occurrit passim.

PRÆJURAMENTUM. Vide *Antejuramentum.*

¶ PRÆLATA, Prælatia, &c. Vide *Prælatus.*

¶ PRÆLATIO, *Jus prælationis*, quo domino feudali liberum est redimere prædium à feudatario distractum, *Droit de prélation.* Huc de re consulendus Salvaingus de Usu feud. cap. 20. & seqq. Charta an. 1543. in Tabul. S. Victoris Massil. *Capitulum seu devotus conventus monasterii S. Victoris dedit ad facheriam pura firma & irrevocabilis nobili viro Marqueto Flotte notario Massiliæ quamdam vineam de novo acquisitam & retentam jure Prælationis & majoris dominii. Retenir par puissance de fief*, in Consuet. Senon. art. 85. & aliis, *par puissance de Seigneurie*, in Consuet. Ambian. art. 18. 43. Silvanect. art. 226. & Claromont. art. 93. Vide *Prælatus.*

PRÆLATUS, Magistratus, qui populis præest. Glossæ veteres: *Præpositus, Antepositus.* [Libertates Puntis-Ursonis ann. 1365. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 638. *Hanc etiam libertatem, quod de institucione & marcheyo quod fiet in villa sua, non extra placitaverint pro aliquo, donec Prelatus sue ville deficiat.* Infra: *De discordia & melleia inter burgenses, si sanguis, ante Prelatum cognoscatur.* Ibidem pag. 640. *Dum sedet burgensis in placito coram Prelato, quamcunque turpitudinem coram* (contra) *Prelatum seu Pretorem, seu contra quemlibet, pro ea, ad Pretorem duodecim nummos.*] Exstat S. Valeriani liber *de Prælatis*, id est principibus sæcularibus.

Prælatus, Præfectus Ecclesiæ, quomodo hodie Episcopos vocamus, qui προεστῶτες Justino Mart. *Præsidentes* Tertulliano lib. 3 de Corona cap. 3. dicuntur. Exstat Cypriani Opusculum *de Simplicitate Prælatorum.* Ita etiam appellantur quivis inferioris dignitatis rectores, ut plebani & curiones. Vide Lindwoodum ad Provinciale Cant. lib. 2.

☞ Eodem *Prælati* nomine designati Abbates in Concil. Suessionensi an. 853. cap. 5. & 6. in Tullensi quoque apud Saponarias cap. 12. Testamentum Herivei Eduens. Episc. ann. 9·3. subscribit *Duramnus Prælatus S. Vincentii.* Sed & monasteriorum Præpositi ita nuncupantur. Charta an. 902. tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 836. *Ubi* (monasterio S. Michaelis) *præest domnus Stephanus episcopus & abbas, & Heleuincus Prælatus.* Idem an. 4. regnante Ludovico filio Arnulfi subscribit *Præpositus. Archembaldus Cluniensis cœnobii Prælatus* cujus erat Præpositus, dicitur in Vita S. Odonis lib. 2. Quod nimirum aliis præsint *Prælati* sunt appellati. Eadem ratione Abbatissæ dictæ

Prælatæ. Regula Sanctimonialium cap. 7. in Synodo Aquisgranensi: *Nosse etenim eas oportet, quia non ideo Prælatæ sunt, ut se solummodo, sed potius ut se, subditasque pascant, &c.* [Ita etiam appellatur superior sororum Pœnitentium S. M. Magdalenæ in Constitut. earumdem apud R. Duellium tom. 1. Miscell. pag. 182. &c.]

Prælatia, Dignitas Ecclesiastica. Ingulfus pag. 897. *Per Monachos dignitatum & Prelatiarum nimium ambitiosos* [Charta an. 1398. apud Marten. tom. 7. Amplis. Collect. col. 620. *Quod in Prælatiis, dignitatibus & beneficiis ceteris vacantibus & etiam vacaturis, si electiva fuerint, per electionem & confirmationem Archiepiscoporum provideatur.*]

¶ Prælacia, Prælatus ipse, apud Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 62. p. 169. *Huc Cardinalis Ursinus, ex parte ducis Burgundiæ, ad regalem excellenciam ambassiator mittebatur .... Cum tamen Prælacia multum venerabilis fuerit, dixeritque, se à regio sanguine non fuisse alienum, regalis liberalitas, honestatis debito satisfaciens, ipsum honoribus congruis tractari dignum decernens, &c.*

Prælatio. Eckehardus Minimus de Casibus S. Galli cap. 6. *Præposituras vero vel Decanies, aut alicujus ordinis officium nunquam concupivit, dicens Prælationem,*

nem, sæpius superbiam, arrogantiam, discursus, & multiloquia comitari. [Adde Statuta Asteos. cap. 27. fol. 14.]

¶ PRÆLATIO, Tempus quo quis *prælationem* obtinet. Hist. Mediani Monast. pag. 209. *Tempore vero Prælationis ejus .... plurima in loco præfato divinitus ostensa sunt miracula.*

¶ PRÆLATIO, Dominatio, imperium. Chronic. Farfens. apud Murator. tom. 2. part. 2 col. 624. *Deus .... nobis misertus est, & iterum viperinam & venenosam super nos Prælationem avertit.*

¶ PRÆLATIUNCULA, Beneficiolum ecclesiasticum: ita præfectura capellæ S. Clementis Compend. dicitur in Præcepto Caroli Simplicis Regis Franc. ann. 919. apud Mabill. Diplom. p. 564. *Nolumus etiam, ut nec fratrum* (S. Cornelii) *præpositus, neque decanus, seu thesaurarius hanc supradictam Prælatiunculam sibi præsumant.*

¶ PRÆLATUS, Probatus, dilectus. Vita S. Dunstani tom. 4. Maii p. 349. *Qui beato Dunstano, tempore dum viveret, Prælatus pariter extitit & familiaris amator.*

PRÆLATURA. Manegoldus Decanus, apud Goldastum: *De omnibus Prælaturis, officiis, beneficiis, seu administrationibus quibuslibet Monasterii nostri, &c.*

¶ PRÆLIAMENTUM, Expeditio bellica, quæ pro patria tuenda intra dominii fines peragitur. Charta Bonifacii IX. PP. an. 1396. apud Illustr. Fontaninum Antiquit. Hortæ pag. 431. *Volentes quod ... tu & hæredes prædicti facietis exercitus & calvacatas* (l. *cavalcatas*) *& ad Præliamentum provinciæ nostræ patrimonii B. Petri in Tuscia, ... accedatis quotiens vobis fuerit injunctum; ac ordinationes & mandata dicti Præliamenti observetis.* Vide *Hostis* 2.

¶ PRÆLIBATUS, Supradictus, ante memoratus. Tabular. Cluniac. an. 1019. *Ut ipsi suique successores Prælibatum locum, prout potuerint, in melius studeant reparare.* Occurrit apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 114. 498. & alibi passim.

¶ PRÆLIMINARITER, Per proœmium, in Christ. Mulleri Introduct. in Hist. Sand-Hippolyt. apud Duellium tom. 1. Miscell. pag. 287.

¶ PRÆLIUM, Facultas alicui privato concessa sibi jus faciendi, atque ex alio alterius jurisdictionis, sibi rectum denegante, recipiendi, etiam per vim, quidquid poterit; idem quod *Reprasalia.* Statuta Massil. lib. 2. cap. 30. *Statuentes insuper quod laudum unum vel Prælia quod vel quæ concessa sint à Potestatibus vel Consulibus vel Rectoribus civibus Massiliæ, rata & firma habeantur per sequentes Consules aut Rectores Massiliæ.* Vide *Pigneratia.*

¶ PRÆLIUM PARTICULARE, Certamen, velitatio, apud de la Flamma tom. 12. Murator. col. 1001. Vide *Hostis* 2.

PRÆLOCUTOR, Advocatus, Patronus, Causidicus: in Regiam Majestatem l. 1. cap. 11. &c. in Legibus Baronum Scoticor. seu Quoniam attach. cap. 35. §. 1. cap. 57. §. 5. in Statutis Roberti I. Reg. Scotiæ part. 1. cap. 15. & seq. part. 2. cap. 28. *Prolocutor*, in Stylo Leodiensi cap. 3. 10. 14. 15. &c. Plinius Junior lib. 8 Epist. 21. *Forte accidit, ut eo die me ine in advocationem subitam rogaret, quod mihi causam Præloquendi dedit.* Interdum

PROLOCUTOR dicitur. Charta Eberhardi Episcopi Saltzb. in Chron. Reichersperg. an. 1160. *Prædia ... assignentur Advocatis talibus, à quibus in placitis judicialibus proloqui defensionem possint e vicino habere: ne longinquos Advocatos advocandi vel impossibilitas vel difficultas in detrimentum veniat, & absque legitimo Prolocutore prædia, quæ impugnantur, Ecclesia perdat.* Vide pag. 293. Philippus Episcopus Eystetensis in Vita S. Willibaldi cap. 24. *Et in celebratione Concilii tanquam verus Cancellarius ac Prolocutor Concilii à dextris Archiepiscopo proximus assidebat.* Matth. Paris an. 1254. pag. 592. *Proloquutor domini Regis*, qui nostris *Advocatus Regius.* Chronicon Moriniacense lib. 2. *Ipso Rege Prolocutore, Archiepiscopo Senonensi de Abbate clamorem faciunt.* Adde Nomasticon Cisterciense p. 263. 333. Vide in voce *Narratores. Avantparliers* dicuntur *Prælocutores*, in Assisiis MSS. Hierosolymit. cap. 98. *Et aprés doivent encharger a lor Avantparlier, que il diem por eaus, que il furent, &c.... & lors l'Avantparlier doit dire pour eaus, Sire, &c.* Stabilimenta S. Ludovici lib. 2. c. 14. *Quant aucuns a bonne defense & loiaus, li Avocaz & li Avantparlier doit mettre avant, & proposer ou jugement ses deffenses. Parliers*, & *Avantparliers*, in Statutis Leodiens. art. 96. 100. & in Magno Recordo Leodiensi p. 118. 119. [*Avantparleurs*, alibi;] *Emparlier*, apud Petrum de *Fontaine* cap. 10. &c. *Li Emparlier defendront lis plaideurs dehors. Office d'emparlerie*, ibidem. Joann. de Coodato MS.

Celr ki lor Emparlier ere
Respondi, &c.

[Le Roman d'*Aubis* MS.

Avant envoyés ung message
Bien Emparlé, courtois & sage.

Ubi *bien Emparlé* dicitur qui apte & eleganter loquitur.] Vide Casaubonum Exercit. 15. in Baron. cap. 5.

¶ PROLOQUIUM. Litteræ Ludovici X. Reg. Franc. an. 1315. tom. 1. Ordinat. p. 606. *Ad nostrum siquidem pervenit auditum, immo Proloquium, & murmurans vulgaris fama jam personat, quod &c.* Quæ Gallice in iisdem Litt. vernacule scriptis ita redduntur ibid. *Avons oi par commune renommée, complainte du peuple, que &c.* De voce vero *Proloquium*, apud Rhetores, vide Martianum Capellam. pag. 98. 121.

¶ PROLOQUI, Aliquem alterius nomine alloqui. Laur. Byzinius de Orig. belli Hussit. apud Ludewig. tom. 6. pag. 143. *Interim tamen circumseptus pro liberatione communionis utriusque speciei, tam ad adultos quam ad parvulos ex parte ipsius multitudinis Proloquentem banniverat.*

¶ PROLOCUTORIUS, Prævius, Gallice *Préalable.* Sententia arbitralis inter Archiep. & Capitul. Arelat. & Monaster. S. Cæsarii an. 1221. ex Schedis Præsid. *de Mazaugues*: *Causa tota secundum Deum & æquitatem terminaretur, arbitrio autem Prolocutorio aut secundum causæ merita procedente.* Rursum occurrit infra.

¶ PROLOCUTORIE, *Préalablement*, Ante omnia, ibidem: *Tandem Prolocutorie inter partes habito tractatu, &c.*

PRÆLONUM. Vide *Ploum.*

¶ PRÆLUBIUM, Eluvies. Vide *Pelagus.*

¶ PRÆLUSTRISSIMUS, semel & iterum compellatur Carolus VI. Rex Franc. in Charta homagii an. 1384. ex Bibl. Regia.

¶ PRÆ MANIBUS, Continuo, Gall. *Sur le champ.* Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomagensi an. 1472. *De qua somma idem curatus Præ manibus unum scutum* (solvit) *& residuum solvere promisit intra festum Purificationis B. M. Virginis.*

¶ PRÆMATIALIS, pro *Primatialis*, ad Primatem pertinens, in Charta an. 1496. apud Rymer. to. 12. pag. 627.

¶ PRÆMATURUS, Prudentissimus, in Charta an. 1476. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 336.

¶ PRÆMAXIMUS, pro *Permagnus*. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 11. pag. 22. *In suorum comitiva principum & magnatum Præmaximum, prout decet, celebraturus convivium, &c.*

¶ PRÆMEDITARI, Præexerceri, præexercitari. Vetus Irenæi Interpres lib. 4. cap. 30. *Necessarie igitur hæc in typo Præmeditabantur.* Idem lib. 5. cap. 35. *In qua* (Hierusalem) *justi Præmeditantur in corruptelam, & parantur in salutem.*

¶ PRÆMENTIONATUS, Prædictus, cujus ante mentio facta est, Gall. *Devant mentionné.* Charta ann. 1473. apud Rymer. tom. 11. pag. 780. *Secundum omnem modum, vim & formam Præmentionati instrumenti.* Adde Acta SS. tom. 1. April. pag. 121. tom. 3. pag. 528. &c. *Premencienatus*, apud Spon. tom. 2. Histor. Genev. pag. 77. Nec aliter legendum censeo in Obituar. MS. Eccles. Morin. ubi contracte habetur: *Pro quo obitu & distributione Premenata idem fundator donavit ecclesiæ 16. libras.*

¶ PRÆMETIVUM, ἡ πρὸ θερισμοῦ Δημήτρος θυσία, in Glossis Lat. Gr. Festus: *Præmetium, quod prælibationis causa ante præmetitur*, Cereri libandum.

¶ PRÆMIARE, Remunerare, præmiis donare, Gall. *Récompenser.* Litteræ Eduardi III. Reg. Angl. an. 1338. apud Rymer. tom. 5. pag. 17. *Affectantes gratitudinem vestram ... prout regiam decet magnificentiam Præmiare.* Joannes de Monsterolio Epist. 22. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1359. *Præmiari nempe debent boni ac strenui, & merita eorum largitionibus & advocatione benigna recognosci. Tanti principis industriam merito Præmiandam persenciens*, apud Elmham. in Vita Henrici V. Regis Angl. edit. Hearnii cap. 55. p. 140. Occurrit etiam apud D. Thomam, ubi & *Præmiator* legitur pro præmiorum distributor.

¶ PRÆMIATIVUS, In præmium datus, in Processu de B. Catharina Senensi apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 1250.

¶ PRÆMIATOR, Nocturnus prædo, apud Nonium. Vide *Præmiare.*

¶ PRÆMINENTIA, Opportunitas, præstantia, Gall. *Avantage.* J. Episc. Accon. in Epist. ad Honorium III. PP. an. 1219. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 376. *Nostros autem nisi longe plures essent, & manifestam Præminentiam attenderent, expectare non audebant* (Sarraceni.)

¶ PRÆMINENTIA, Prærogativa, privilegium, in Charta Henrici V. Reg. Angl. ann. 1421. apud Rymer. tom. 10. pag. 47. Vide *Præmunitates.*

¶ PRÆMINERE, Præesse, pro Præeminere. *Lucido Ficulino episcopo eidem* (S. Andreæ) *monasterio Præminente*, apud Joannem Diac. in Vita Gregor. M. lib. 4. cap. 90. Vide in *Prælatus.*

¶ PRÆMISSIA, PRÆMITIÆ. Vide *Primitiæ.*

¶ PRÆMITTERE, Emittere, producere. Vetus Irenæi Interpres lib. 1. cap. 8. *In quo* (filio) *omnia pater Præmisit seminaliter.* Προβαλε, Irenæo. Adde cap. 2. & 25. ejusdem libri.

¶ PRÆMONERE, Timere, præcavere. Sermo de honorandis presbyt. ad calcem Johan. Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 446. *Hæc Præmonentes Domini comminationem, nec futuri judicii ultione terrentur.*

PRÆMUNIRE, pro *Præmonere*, Submonere, citare, in jus vocare, apud forenses Anglos: unde celebris illius Brevis Regii nomen manavit: *Præmunire facias.* Jorvalensis in Vita Regis Ethelredi: *Alfricus Consul fecit eorum exercitum de insidiis regiis Præmuniri.* Mox: *Daci omnes Præmuniti evaserunt.* [Monitio Episc. ad ordinandos post laudatum Job. Abrinc. lib. pag. 225. *In celebratione ordinum Præmuniantur ordinandi quod pure de peccatis sint confessi.* Ibid. pag. 291. *Duo ... à rantore Præmuniti subinferant*, Domine miserere.]

¶ PRÆMUNITIO, Submonitio, citatio. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 360. *Ad ipsum inde aquietandos per ipsum Abbatem, vel per suos rationabiliter fuero præmunitus, concedo quod dabo eidem Abbati vel successoribus suis 40. solidos sterlingorum infra mensem post Præmunitionem in forma prædicta michi factam.*

PRÆMUNITATES, Immunitates, privilegia, in Bulla Honorii III. PP. an. 1205. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 250. Vide *Præminentia.*

¶ PRÆNOSTICARE, Præsagiri, prædicere, Gall. *Pronostiquer.* Memor. Potest. Regiens. ad an. 1284. apud Murator. tom. 8. col. 1162. *Ista pugna & strages quæ facta est inter Januenses & Pisanos, Prænosticata fuit & demonstrata, antequam fuerat, diu. Nam .... mulieres quæ de nocte linum purgabant, viderunt duas magnas stellas mutuo prælantes.* Miracula S. Adalberti sæc. 3. Benedict. part. 1. pag. 646. *Quædam mulier ... more consueto caseum faciens, manuumque comprehensionibus coagulum glutinans, liquorem effundere nititur, ubi seri color modicus, verum sanguinis dimidium sextarii reperitur. In quo strages multorum Prænosticari poterunt.* Vide *Prognosticare.*

PRÆNOSTICUS, Præsagus, præscius. Henricus Russa in Herlingsberga:

Mens est quippe viri Prænostica sæpe futuri.

PRÆNOTARIUS, qui Notarii, seu Grafiarii, vel Vicenotarii officio fungitur, *Adjutor* Notarii. Fleta lib. 2. cap. 13. §. 15. de Cancellario Angliæ: *Habet etiam Clericos suos Prænotarios in officio illo.* Cap. 36. §. 1. *In hac etiam Curia sunt Clerici Prænotarii & Cursatii, qui placita irrotulant.* Adde lib. 4. cap. 9. §. 2. & Radulfum de Hengham in Magna c. 6.

¶ PRÆOCCUPARE, Usurpare, nullo jure occupare. Tabular. SS. Trinit. Cadom. fol. 50. *Isti de dominico Præoccupaverunt.* Ibi non semel occurrit.

¶ PRÆORDINARI, Officio ecclesiastico donari, in Charta an. 1086. ex Addit. ad Chron. Casaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1002.

¶ PRÆPARACULUM, Præparatio. Conc. Dertus. ann. 1429. inter Hispan. tom. 3. pag. 654. *Nunc in præsentiarum per medicinæ ejusdem domini legati Præparacula, &c.*

¶ PRÆPARAMENTUM, Dispositio, præparatio. Charta an. 1485. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 148. *De bonis mihi à Deo collatis, de illis maxime quidem, quæ ex residuo abbatialis portionis ... recollegeram, priusquam à morte præveniri contingat, quidpiam boni Præparamenti præmittere cupiens, &c.*

¶ PRÆPARAMENTUM GUERRÆ, Apparatus bellicus. Computa Dalph. Graisivod. fol. 56. *Pro ingeniis & aliis Præparamentis guerræ portandis .... xxv. lib. Præparamenta belli*, apud Cigalsium de bello Italico. Vide in *Parare* 1.

¶ PRÆPARAMENTUM, Ornatus, ornamentum, Gall. *Parement.* Inventar. tom. 1. Rer. Mogunt. pag. 346. *Item monstrantur Præparamenta S. Bonifacii.* Vide in *Parare* 1.

PRÆPARARE alterum, dicebatur is, cui cum facultates sibi sat amplæ haud essent, ut ipsemet *in hostem* pergere posset, similis sortis ac conditionis viros pro posse in armis ac instructu bellico adjuvabat. Capitulare an. 807. edit. Baluzianæ c. 2. *Ubicumque autem inventi fuerint duo, quorum unus*

quisque duos mansos habere videtur, unus alium Præparare faciat, & qui melius ex ipsis potuerit, in hostem veniat. Occurrit ibi pluries, & cap. 5. 6. Huc pertinet Capitulare 1. ann. 812. cap. 1. *Qui vero 3. mansos de proprio habuerit, huic adjungatur unus, qui unum mansum habeat, & det illi adjutorium, ut ille pro ambobus ire possit.* Adde c. 6. & Capitulare an. 828. cap. 7.

¶ PRÆPARARE VOLATILIA, Lardo suffigere vel instruere. Præceptum Caroli Cal. an. 862. apud Mabillon. Diplom. pag. 536. *Item etiam alii duo porci saginati per duas festivitates, id est Natalis Domini & Pascha, ad volatilia eorum Præparanda.* Vide *Parata.*

PRÆPARATIO. Hariulfus lib. 3. cap. 3. *Baculus auro, argento, & crystallo paratus 1. Præparatio baculi unius ex crystallo 1. &c.* Forte pro *Ornamentum.* Vide *Præparamentum*, & *Parata.*

¶ PRÆPARATIO AD HOSTEM, in Capitul. 2. Caroli Magni an. 812. cap. 8.

¶ PRÆPARATURA, Præparatio. Tertull. adv. Marc. lib. 4. cap. 13. *Spiritus sanctus in Joanne egerat Præparaturam viarum Domini.* Hinc

¶ PRÆPARATOR, Qui præparat, apud eumdem ibid. cap. 33. *Joannes antecursor & Præparator viarum Domini.*

¶ PRÆPEDITAS, Difficultas, impedimentum. Vita MS. S. Winwaloei fol. 30. *Ne tanto, quaso, excessu gravati & tanta Præpeditate extaduati, ullatenus indignemini.*

PRÆPEDIUM, Impedimentum. [Bulla Bonifacii VIII. PP. ann. 1295. ex Bibl. Reg. *Natam boni ordinis principium per obstaculum hujusmodi interjecti Præpedii infelicem sortiretur eventum.*] Vita B. Nicolai Eremitæ num. 1. *Afferentem servitio divino Præpedium frequentiam nimiam humanæ conversationis evitans.*

¶ PRÆPLARE, perperam pro *Pueplare*, nostris *Peupler*, Locum incolis frequentare, ab Hispan. *Pueblo*, quomodo Galli *Peuple* dixerunt. Testam. Jacobi Reg. Aragon. ann. 1172. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1141. *Dicimus dom. Ferrando olim patruo nostro, & Episcopis, nec non & aliquibus hominibus ac militibus, quos ibi* (in regno Valentiæ) *Præplaveramus, qui erant trescenti & octuaginta milites, quod postquam eos ibi hereditaveramus, æstimarent nos defendere ipsum regnum Valentiæ contra Sarracenos.* Hinc etiam emendandum

¶ PRÆPLATIO, pro *Pueplatio*, Colonia, Gallice *Peuplade*, ibidem col. 1142. *Fuerunt etiam aliqui Præplationis dicti regni, qui tenebant ibi hereditates sibi à nobis datas hermas, & non faciebant ibi personalem residentiam, sicut debebant.*

PRÆPORTARE, Portare ante. Chronicon Montisfereni ann. 1134. *Imperatori ad Ecclesi amprocedenti, circulo decoratus aureo, gladium Præportavit.* Atque ita legendum infra ann. 1135. *Ubi etiam Bolizlaus gladium Imperatoris Præportavit*, pro reportavit.

¶ PRÆPORTARE dicitur de agri parte, qua extenditur. Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 5. *Et se Præportat fundus illius terræ à vico pro ante usque ad terram dicti Roberti pro retro.* Vide *Proportare.*

PRÆPOS, Papiæ, *Valde potens.* Ex quo emendandæ Glossæ Isid. quæ habent *Psopos.* Idem etiam valet quod *Compos.* Vita MS. S. Magnobodi Episcopi Andegavensis cap. 11. *Sanum & vita Præpotem reddit parentibus.*

¶ PRÆPOSITA, PRÆPOSITATUS. Vide infra *Præpositi.*

PRÆPOSITI, Scriptoribus Ecclesiasticis dicti potissimum Antistites, cæterique qui Ecclesiis præsunt, ut apud Cyprianum lib. 1. Epist. 5. lib. 5. Epist. 6. lib. 3. Epist. 21. lib. 5. Epist. 6. 73. in Concilio Carthag. III. cap. 45. Carthag. V. cap. 13. &c. Προεστῶτες, apud Justinum Mart. Apol. 2. Concil. Aquisgran. cap. 139. *Quamvis omnes, qui præsunt, Præpositi rite dicantur, &c.* Ita Abbates *Præpositi* dicuntur Bedæ in Vita S. Cuthberti n. 24.

PRÆPOSITUS, Dignitas in Ecclesiis Cathedralibus. [*Præpositus major*, in Eccles. Colon. ex Cod. MS. Consuet. ejusdem Eccles.] Ebrardus in Græcismo cap. 9.

Ecclesiarum Præpositus sit, sive Scholarum.

Hujus munus describitur ab Ebone Remensi Archiep. in Indiculo de Ministris, edito à Colvenerio post Flodoardum, in Concilio Aquisgranensi cap. 139. & apud Chrodogangum in Regula Canonic. cap. 46. Fragmentum Historicum, editum à viro doctissimo Joanne Mabillonio tom. 1. Analector. de Concilio Aquisgranensi sub Lodovico Pio: *Statuerunt pro Canonicis, qui tunc sub Præpositis vivebant, &c.* Ejusmodi Canonicorum Collegia, quibus præsunt *Præpositi*, complura exstant etiamnum hodie in Germania, quæ vulgo *Præpositura* nuncupantur. Vide Albertum Stadensem an. 1001. 1050. &c. Est etiam

PRÆPOSITURA, Præpositi dignitas. Adamus Bremensis c. 181. *Præposituram majorem Episcopis servus ejus quidam Suidger administravit.* Adde cap. 187.

PRÆPOSITATUS, [Eodem significatu. Charta Matfredi Episc. Biterr. an. 1092. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 132. *Dono ipsum Præpositatum S. Nazarii, hoc est ipsum honorem totum & ab integrum, qui dicitur Præpositatus & sacristia, qui fuit de Guillelmo præposito & antecessoribus suis præpositis.*] In Bulla Urbani II. PP. ann. 1096. in Histor. Episcopor. Cadurc. num. 70. in Concilio Rotomagensi an. 1189. c. 10. [& in Bulla Pauli III. PP. ann. 1549. tom. 1. Macer. Insulæ Barbaræ pag. 268.]

¶ PRÆPOSITURATUS, in Bulla ejusdem Pontificis an. 1536. apud Miræum tom. 2. p. 1052.

PRÆPOSITUS, in iisdem Ecclesiis Cathedralibus, munus Ecclesiasticum, cui scilicet prædiorum Ecclesiasticorum certæ partis ad tempus vicissim cura demandatur, iis in varias *Præposituras*, quas *Prevôtez* dicunt, distributis, & Canonicis attributis, quarum ii in Capitulo ratiocinia exigunt. Atque hæ postmodum in Ecclesia S. Martini Turon. deincepi perpetuæ factæ, in ejusdem Ecclesiæ dignitates evaserunt. Exstat in ejusdem ædis Tabulario juramentum ejusmodi Præpositorum: *Præpositi, præsentati à Decano, & recepti à Capitulo, jurant in hunc modum. Ego N. Præpositus instituendus talis loci juro vobis & promitto, quod amodo fidelis ero huic Ecclesiæ & vobis, de vestris hominibus, terris, nemoribus, redditibus, censibus, decimis, terragiis, oblationibus, pratis, aquis, pascuagiis, & aliis omnibus ad meam Præposituram pertinentibus, & stabo juri coram vobis in Capitulo, secundum consuetudinem istius Ecclesiæ, quotiescunque fuero requisitus, & ligiam faciam secundum interpretationem Domini Papæ Innocentii, mansionem, &c.*

☞ Quæ fuerit conditio ejusmodi *Præpositurarum*, quarum ad tempus cura demandabatur canonicis, docent Statuta Eccles. Barcinon. ann. 1332. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 612. *Cum nonnulli ad servitium Præpositurarum obligati, minus bene suis mensibus serviant, ut tenentur, idcirco nos Pontius D. G.*

Barchinonensis episcopus, de expresso consilio & assensu capituli ejusdem ecclesiæ, . . . statuimus perpetuo quod præsentes & futuri Præpositi, seu eorum procuratores, infra unum mensem, postquam suarum præpositurarum fuerint possessionem adepti, assecurent per fidejussores idoneos, se facturos bene & complete dictarum præpositurarum servitium: aliter per substractionem fructuum earumdem hoc complere omnimode compellantur. Unde colligitur eorum prædiorum reditus concessos in usum canonicorum qui ea curabant, aut per se aut per procuratores; licet de iis in Capitulu rationem redderent: fructuom quippe *substractione* mulctantur delinquentes. Sed & intra breve tempus coarctata erat hæc administratio: nam aliquot tantum menses memorantur, per quos iis invigilabant.

☞ Exinde vero cum ex administratione rerum temporalium à spiritualibus abstraherentur Præpositi, non modo eâ privati sunt, sed & Præpositi nomen in Decani mutatum est in quibusdam Ecclesiis, retenta nihilominus Præpositi jurisdictione, ut constat ex Hist. Episcopat. Antuerp. pag. 104. *Feria secunda O. SS. an. 1257. ordinatum in capitulo fuit, ut post decessum vel cessionem G. de Pertweys Præpositi, commutetur nomen Præpositi in nomen Decani, qui eamdem haberet jurisdictionem quam Præpositus.*

PRÆPOSITI in Monasteriis, secunda post Abbatem dignitas, ut est in Addit. 1. Capitul. cap. 31. 55. qui hodie *Prior* dicitur. Vigilius Diaconus in Regula Orientali cap. 3. *Ille vero qui secundum ordinem disciplinæ ordinatione Abbatis ex consilio & voluntate omnium fratrum fratribus præpositus est, omnem ad se curam de disciplina fratrum, & diligentiam Monasterii revocabit, habens potestatem ordinandi, Abbate absente, omnia, quæ Abbas præsens facit.* Adde Regulas S. Benedicti cap. 65. S. Ferreoli cap. 17. Tarnatensem cap. 23. S. Isidori cap. 6. 17. S. Fructuosi cap. 3. Magistri cap. 11. Statuta Lanfranci sect. 11. cap. 3. Capitula Monachorum S. Galli ann. 817. cap. 14. 30. edit. Baluzii, Ratpertum de Casibus S. Galli cap. 15. &c.

☞ Penes Præpositos erat jurisdictio in Monasteriis quibus præerant Abbates laïci: hujus rei plura congessit exempla Baluzius in notis ad Capitul. col. 1257. quas videsis. Hinc *ut laici non sint Præpositi monachorum infra monasteria* statuitur in lib. 1. Capitul. §. 110.

¶ PRÆPOSITATUS, Dignitas Præpositi monastici, in Bulla Pauli III. PP. ann. 1537. inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 121.

¶ PRÆPOSITILIS, Ad præpositum pertinens. Codex censualis MS. Irminonis Abbat. Sangerman. fol. 40. col. 1. *Osarius colonus . . . . tenet mansum unum . . . . facit inde rigas & curvadas abbatiles & Præpositiles.*

PRÆPOSITA, Eadem dignitas in Monasteriis Sanctimonialium, Abbatissæ proxima, in Regula Sanctimonialium canonice viventium cap. 14. Vita S. Austrebertæ virgin. num. 9. *Eligentibus cunctis, consentiente matre, licet invita Præposita constituitur.* Vide Regulam cujusdam ad Virgines cap. 1. Regulam Donati ad Virgines cap. 5. Rudolfum in Vita S. Liobæ cap. 3. &c.

¶ PRÆPOSITISSA, Eadem notione, apud Leibnit. to. 2. Script. Brunsvic. p. 487. *Abbates, præpositi vel priores, abbatissa, Præpositissa vel priorissa, &c.*

¶ PRÆPOSITATUS, Cella seu obedientia monastica, ab Abbatia dependens, *Prevôté.* Testam. Card. Talairandi Episcopi Alban. an. 1360. apud Martenium tom. 1. Anecdot. col. 1470. *Item, legamus Præpositatui S. Benedicti de Saltu, Bituricensis diœcesis, 250. florenos auri, expendendos in reparationem & refectionem ædificiorum.*

¶ PRÆPOSITURA, Eodem intellectu, in Chron. Farf. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 624. *Cum in Marchia in quadam degeret suis Præpositura, &c.*

PRÆPOSITUS, Cellæ seu obedientiæ monasticæ, ab Abbatia dependentis, Præfectus. S. Hieronymus præfat. in Regul. S. Pachomii num. 1. de Tabennens. Monachis: *Habent per singula monasteria Patres & Dispensatores, & Hebdomadarios, ac ministros, & singularum domorum Præpositos; ita ut una domus quadraginta plus minusve fratres habeat, qui obediant Præposito, sintque pro numero fratrum triginta vel quadraginta domus in uno Monasterio, &c.* Adde n. 6. Leo Ostiensis lib. 3. cap. 13. (al. 14.) *Reddit Monasterio cellam S. Benedicti de Salerno, . . . sed cum amoto Abbate, Præpositus ibi, juxta cellarum nostrarum morem, constitutus esset, &c.* Anonymus Floriacensis lib. 4. de Mirac. S. Benedicti c. 14. *Qui ætate juvenis . . . . . quarumdam possessionum Floriacensi loco subditarum adeptus est tutelam; Almericurtis videlicet, ac earum quæ ei subjacent. Quibus cum fere annis tribus perdurasset Præpositus, disposuit aliquando more solito Floriacum revisere, &c.* Vide præterea Fulbertum Carnot. Ep. 21. Petrum Cellensem lib. 1. Epist. 20. Browerum lib. 1. Antiq. Fuldens. cap. 7. Doubletum pag. 723. &c.

PRÆPOSITURA, ejusmodi *obedientiarum* munus ac functio. Burchardus de Casibus S. Galli cap. 33. *Præposituras, Decanias, & alias Monasterii obedientias sapientibus irregulariter ablatas, ... juvenibus commendabat.*

PRÆPOSITI, Iidem, qui *Advocati & Vicedomini* Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum, in Concilio Mogunt. cap. 50. & Remensi II. c. 14. Lambertus Ard. *Ghisnensis Comes factus Sifridus, villicaturam sive præposituram villico & suis reliquit heredibus, à quibus demum Ardensibus usque hodiernum diem villicatura sive præpositura successit dominis. Unde & Ardensis instaurator Ecclesiæ egregius Arnoldus, in quibusdam privilegiis suis & nostris, invenitur Advocatus vel Præpositus eorum* (Monachorum S. Bertini,) *in terra videlicet Ghisnensium, appellatus.* Charta Chunradi Imp. apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuldens. cap. 17. *Cui primum in mandatis dedimus, ut omnes villicationes à Laicis reciperet, & per Præpositos suos, viros honestos & religiosos, officia dispensando disponeret.* Unde patet, ejusmodi *Præpositos* Laicos non tam fuisse *Advocatos & defensores*, quam *villicos*, de quibus suo loco agimus, idque officii translatum postea ad ipsos Monachos, vel Canonicos, qui Monasterii vel Collegii Canonicorum bona iis addicta curarent, & de reditibus rationes inirent.

PRÆPOSITUS. Gloss. Ælfrici, *Prætor, vel Præfectus, vel Præpositus, vel Quæstor*: Burh-ȝereva, i. Comes urbis, burgi, &c.

☞ *Præpositura* nomine designata interdum majora feuda, quibus suprema justitia, ejusque exercitium competebat. Ejusmodi dignitatis est Præpositura, quam *in feudum ligium, nobile, antiquum, perpetuum & paternum* concedit Amædeus Comes Sabaudiæ Johanni de Champagnia Charta infeodationis an. 1360. *In feudum tradimus, cedimus, transferimus & mandamus jure proprio in perpetuum dicto Joanni . . . . . Præposituram & officium præpositura Castri-novi, castellaniæ, districtus & mandamenti dicti loci, videlicet pro duabus partibus nobis pertinentibus in ipsa Præpositura & officio ejusdem . . . . De quibus sic datis & concessis in feudum . . . dictum Joannem investimus, & in possessionem corporalem & quasi inducimus, . . . salvis homagio,*

juribus feudi & directi dominii .... Mandantes tenore præsentium magistris & receptoribus computorum nostrorum, judici, procuratori Baugesii, Verromesii, castellano nostro Castri-novi, eorum loca tenentibus .... dictam Præposituram ejusque officium, cum suis exitibus, emolumentis, & juribus quibuscumque, per dictum Joannem, suos familiares & nuntios ab inde perpetuo teneri, exerceri, percipi & levari pacifice faciant & permittant; sibi, suis successoribus, heredibus, familiaribus & nuntiis pareant, obediant, intendant in omnibus & singulis, & quemadmodum nobis ante præsentem contractum parere, obedire & intendere tenebantur.

☞ Varia fuit pro variis locis Præpositorum judicum conditio. Interdum à Scabinis ad eos appellationes devulvuntur: alibi cum scabinis judicant: juratorum causas cognoscunt; quod ex sequentibus patet. Charta Willelmi Comitis Pontivi pro Communia Dollendii an. 1202. *Fur autem primo a Scabinis judicabitur, & penam pilorii sustinebit; postea Preposito meo tradetur ... Si inter juratum & juratum, vel inter juratum & non juratum de re mobili questio oriatur ad Prepositum meum de eo clamor fiet, vel ad dominum Preposituræ illius in qua manebit, qui fuerit impetitus, nisi ipse infra Preposituram meam inventus fuerit; tunc enim tam de eo quam de rebus suis in mea Prepositura existentibus, Prepositus meus justitiam faciet.* Charta Philippi Aug. pro Communia Calniaci an. 1213. *Si quis intra villam hominem occiderit, ubicumque captus sit & retentus, sive mortuus sive vivus, Preposito nostro vel ei qui est in loco ejus, per Scabinos reddetur coram Scabinis, & per hoc captores liberabuntur, & justitiarius noster de eo justitiam faciet, tanquam de homine mortuo.* Infra: *Sciendum est quod nullus ex parte nostra, de latrocinio, de multro, de raptu, de homicidio, de incendio, de forisfactis iis similibus, de quibus homo convictus remaneat in manu domini, de corpore & de rebus suis super aliquem de communia clamare poterit, nisi nos, quia nostra sunt. De omnibus autem aliis querelis homines de communia coram Preposito nostro judicio scabinorum tractabuntur.* Ubi advertere est Præpositis etiam regiis denegatam interdum fuisse earum rerum cognitionem, quæ ad Regem potissimum spectant.

PRÆPOSITUS, Judex pedaneus, minor Judex in pagis, qui Ballivo subest, & cujus appellationes ad eumdem Ballivum devolvuntur: vulgo *Prevost*. Statutum Philippi Pulcri ann. 1302. pro Reformatione Regni art. 10. *Item volumus & ordinamus, quod nullus Senescallus vel Baillivus, vel alius judex quicumque, sub se habeat Præpositum, Vicarium, seu Judicem, qui eidem consanguinitatis vel nutritura vinculo teneatur, ne persona prædicta, in causis, quæ ad ipsas per appellationes pervenerint, minus fideliter debeant judicare: &, si sint aliqui, volumus eos à dictis officiis amoveri. Volumus etiam, quod si contingat, quod aliquæ de Præfecturis nostris vendantur, aut dentur ad firmam, præcipimus, quod talibus commendentur personis, quæ fideles & idoneæ reputentur, & bonæ famæ, & quæ sint bene solvendo, non Clerici, non usurarii, non infames, nec circa oppressiones subditorum suspecti. Nec volumus quod præfata persona ad prædictas Præposituras nostras, seu administrationes instituti quantumcumque plus aliis in eis offerant, admittantur. Jubentes de cætero, ne Præpositi ad firmam Præposituram tenentes taxare vel judicare præsumant emendas, sed Senescalli, aut Baillivi, aut Scabini duntaxat, secundum quod locorum consuetudines suadebunt. Injungentes, quod in una Præpositura ponatur unus Præpositus, aut duo tantummodo, & non plures; & quod uni persona non tradatur nisi unica Baillivia, Senescallia, Præpositura, Vicaria seu Judicatura, & tales jurabunt sicut Baillivus & Senescallus.* Adde art. 41.

Ex his primo colligitur, *Præpositos* Judices fuisse, à quibus appellabatur ad Baillivum: deinde eadem fuisse Præpositorum sacramenta, quæ Baillivorum: tertio denique *Præposituras* datas fuisse *ad firmam*, ad triennium scilicet, quod S. Ludovico vulgo adscribitur. Unde Bonifacius VIII. PP. cujus animus erga Franciam nostram paolo semper iniquior fuit, Philippo Pulcro Regi, ut in Sanctorum referretur Canonem urgenti, id objecerit, ut est in Chronico Flandriæ vernaculo c. 33. *Mais le Pape, qui n'aimoit mie le Rey de France, dit que pour la cause qu'il avoit mis ses Bailliages & ses Prevostez à ferme, de quoy maint pauvre homme en estoit desherité, il na l'oseroit lever à saint.* Tametsi constet de Præposituraum venditione, nihil tamen ejusmodi occurrit de *Baillivis*, quæ nusquam pretio distractæ leguntur, nisi postquam officia omnia in Francia venalia extitere. Certe Præpositurarum distractiones & venditiones semper improbatæ. Christina Pisana in lib. *du Tresor de la cité des Dames*, 1. part. c. 23. *Et ne voudra nullement que ses Prevostez soient baillées pour argent aux plus offrants & derniers encherissants, si comme on fait maintenant en France. Et pour ce en Sieges en beaucoup de lieux à de tres mauvaise ribaudaille, mangeurs de pauvres gens, & pires que ne sont larrons, &c.*

☞ Verum hac in re merito in dubium vocatur laudati Chronici fides: exstat quippe, ut alia taceam, computus ann. 1202. ex quo Præposituras ad *firmam* tunc temporis concessas fuisse certum est. Inique ergo S. Ludovicus hujus institutionis auctor suspicatur; quin & ipsi piissimo Regi nusquam est probata; siquidem has venditiones omnino tollere aggressus est: atque à præpositura Parisiensi incœpit quam à conductoribus ereptam priori dignitati restituit, ut recte scribit Auctor tract. de Politia tom. 1. pag. 32. Id autem ex eo maxime efficitur quod in computo ann. 1265. non jam Præpositus ipse, sed alius de acceptis in præpositura Parisiensi rationem edit. Consulendus in hanc rem D. *Brussel* Tract. de Usu feud. lib. 2. cap. 33.

Præpositi ita *Baillivis* subditi erant, ut si in delictum aliquod inciderent, ab iis amoverentur, vel punirentur [quod tamen non fiebat, *nisi pro murtro, vel raptu, vel homicidio, vel proditione*,] ut ex testamento Philippi Augusti an. 1190. apud Rigordum colligitur, & ex Statuto S. Ludovici ann. 1254. apud Nangium, in quo hæc sunt de eorum sacramento & officio: *Jurabunt igitur omnes & singuli supradicti, quod quamdiu commissam sibi tenebunt Bailliviam, Præposituram, vel aliud quodcumque officium supradictum, tam majoribus, quam mediocribus, tam advenis quam indigenis, tam subjectis, quam præpositis, sine nationum & personarum acceptione jus reddant, servantes tamen in locis suis usus & consuetudines approbatas, &c.*

☞ Et quidem ad mandata *Baillivorum* exsequenda potius instituros fuisse Præpositos, saltem in Delphinatu, quam ut ipsi ex officio aliquam exercerent jurisdictionem, recte colligi posse existimo ex Charta ann. 1339. tom. 1. Hist. Dalph. pag. 128. ubi quæ ad eorum officium pertinuerint, describuntur: *Ille qui officio dictæ Præpositura utitur in dicta civitate* (Vienoensi) *nomine ipsius D. Dalphini, ... in condemnationibus & executionibus sententiarum & condemnationum causarum civilium & criminalium, realium & personalium, in inquisitionibus faciendis per dictam civitatem, in capiendo malefactores in civitate & terri-*

terio prædictis, & in aliis quæ gerebat & exercebat præfatas coercarint Archiepiscopi.

☞ Quæ ut manifestiora fiant, addere placet Recognitionem Præpositurae S. Symphoriani de Ancella factam Abbati Trenorchiensi ann. 1401. in qua fuse exhibentur quæ ad officium ejusmodi Præpositorum spectant: *Recognovit idem Humbertus se tenere in feudum 1°. Præposituram S. Symphoriani cum juribus, pertinentiis & emolumentis ejusdem... Recognovit se tenere & tenere debere omnia infrascripta ratione dictæ Præpositura ac servitia infrascripta eidem dom. Abbati & Ecclesiæ suæ supradicta exhibere. 2°. Quod ipse Humbertus tamquam Præpositus dictæ præpositura manutenebit in domo supradicta Præpositura bonum, firmum & securum carcerem munitum compedibus tam ferreis quam ligneis ad custodiendos malefactores, ut Præpositi dictæ præpositura antiquitus manutenere consueverunt. Item dictus Humbertus recognoscit & recognovit se teneri ad custodiendos prisonnarios vel malefactores cuja ad custodiendum & incarcerandum in supradicto carcere per gentes & officiarios dicti dom. Abbatis sibi tradentur & eosdem malefactores seu prisonnarios reddet & restituet officiariis prædictis tute & secure quotiens fuerit requisitus, & si per servientem præsentatum domino Abbati ad deserviendum officium sergentariæ infra limites dictæ præpositura, idem Præpositus voluerit committere custodiam prisionariorum sibi tradendorum seu traditorum, ipse Præpositus recipiet & ex nunc recipit in se onus & periculum casu quo contingeret ipsos prisonnarios a dictis carceribus evadere, eos recondire ob culpam dicti servientis. Item tenebitur & confitetur se teneri præsentare dicto dom. Abbati virum bonum & sufficientem hominem ad exercendam officium sergentariæ infra limites dictæ præpositura pro & nomine ipsius domini Abbatis cum aliis servientibus dicti dom. Abbatis, & tenebitur dictus serviens fidejubere & cautionem idoneam præstare de suo officio diligenter & fideliter exercere, prout alii servientes in eorum cautione facere consueverunt. Item quod quando casus eveniet quod aliquis malefactor per gentes dicti dom. Abbatis vel per servientem prædictum capietur vel per alterius jurisdictionem, remittetur dicto domino pro justitia de dicto malefactore vel malefactoribus facienda, & dictus malefactor vel malefactores capti vel remissi per judicem S. Romani corporaliter condemnabitur vel condemnabuntur, dictus Præpositus tenebitur sententiam dicti judicis executioni penitus demandare, facere & complere suis ipsius propriis missionibus & expensis. Item recognovit idem Præpositus quod si serviens ab ipso præsentatus, aut ipse Præpositus capiat aliqua animalia in terris & possessionibus fats in banno vel emenda propter hoc debita per illos quibus erant dicta animalia, ipse Præpositus tertiam partem emendæ tantummodo recipiet, & tenebitur in crastinum captionis prædicta animalia tradere gentibus dictis dom. Abbatis. Item recognovit quod si aliqua animalia capiantur infra dictam præposituram Abbatis, ipse Præpositus in banno vel emenda ex captione prædicta debita nihil percipiat. Item quod in omnibus bonis moventibus du directo domino dicti dom. Abbatis, ipse dominus percipiet banna, ventas & laudimia, prout percipere consuevit, hoc salvo quod ipse Præpositus, vel serviens ipsius præpositura tenebitur recipere clameres & emendas quæ provenient ratione bonorum in dicta præpositura existentium & personarum in eadem degentium vel delinquentium, & ex ipsis receptis bonum & legitimum computum reddere gentibus dicti domini Abbatis, ita quod si receptio prædictorum fiat per Præpositum, cavebit quod reddat legitimum computum dictis gentibus, & idem faciat serviens prædictus si per eum recipiat. Item dum emenda vel banna quæ obvenient vel obvenire poterunt ratione rerum in dicta præpositura existentium in eadem delinquentium vel commorantium ex papiro curiæ S. Romani adjudicabuntur, vocabitur dictus Præpositus vel serviens ipsius præpositura ad audiendum & videndum quæ juri suo in prædictis pertinere poterunt. Item recognovit idem Præpositus quod tam in domo prædicta præpositura, quam aliis locis infra dictam præposituram existentibus, officiarii dicti domini expleta, assisias & alios judicii actus exercebunt & exercere poterunt absque eo quod ipse Præpositus aliqualem jurisdictionem habeat in prædictis.*

☞ Ejusdem conditionis videntur fuisse *Supra-Præpositi* de quibus mentio occurrit in Litteris Johannis Reg. Franc. an. 1355. tom. 4. Ordinat. p. 340. ubi inter judiciales ministros recensentur: unde iidem sunt, saltem in Grassensi tractu, cum iis qui Aragonensibus *Suprajunctarii* dicuntur. Vide in hac voce.

Cum vero prohiberentur *Baillivi* fieri ex incolis Bailliviarum suarum, vel in iis matrimonia contrahere, aut possessiones acquirere, ea tamen prohibitio non extendebatur ad Præpositos, Majures, & alios Officiales minores, qui Majorias, Præposituras, & alia officia tenebant in locis mansionum suarum, dum tamen hæc ab iis agerentur absque Regis aut aliorum detrimento.

Sed & licet Præpositi *Præposituras* suas ad firmam caperent vel emerent, eas tamen aliis *revendere* prohibebantur. Et si plures emptores essent, unus tantum jurisdictionem exercebat, & immunitate gaudebat in *Cavalcatis*, talliis, seu collectis, & aliis oneribus publicis, qua alii consueverant gaudere. Quæ quidem omnia in Statuto S. Lud. pluribus enarata habentur. Unde percipimus; cur Philippus Pulcher in laudato Statuto vetet plures esse *Præpositos* in una Præpositura. Ita porro S. Ludovicus Præposituras vendidit, ut *cum aliquo pecuniæ vel redituum detrimento committi bonis & fide dignis personis, quam vendi cum augmento suo vel lucro mallet, nullum emolumentum suum aut lucrum reputans cum detrimento justitiæ, vel populi nocumento.* Verba sunt Guillelmi Carnotensis de Vita & Act. S. Ludovici. Tandem Carolus VIII. Statuto ann. 1493. art. 65. ne Præposituræ darentur ad firmam, omnino prohibuit.

Ea vero, quorum Præpositi, *Firmarii*, seu conductores erant, fuere potissimum mulctæ à reis & damnatis exactæ, res inventæ, & ejusmodi, quæ regii juris sunt, ut est in Consuetudine Silvanectensi art. 55. 56. Nivernensi tit. 1. art. 26. Dunensi art. 55. Altærupis art. 3. Villæ Francæ art. 1. & in antiqua Bituricensi tit. 2. art. 28. ubi ejusmodi Præpositi, *Prevosts fermiers* dicuntur, & à Præpositis judicibus, quos Præpositos justitiæ Custodes, *Prevosts Gardes*, vel *en garde*, vocant, interdum distinguuntur: ex quo scilicet Præpositi Præposituranum suarum conductores fieri vetiti sunt: cum enim aliis mulctarum & aliorum jurium regalium conductoribus mansit *Præpositi* nomenclatura, cum *Firmarii* additione.

☞ Hinc etiam manifestum fit cur in laudato Philippi Pulcri Statuto Præpositis vetitum sit *emendas taxare aut judicare*: timendum enim erat ne in eo modum excederent, cum mulctæ ipsorum essent: *Inhibemus de cetero, ne Præpositi ad firmam Præposituram tenentes, taxare vel judicare præsumant emendas; sed senescalli, aut baillivi, aut scabini dumtaxat secundum quæ locorum consuetudines suadebunt.*

☞ Iis Præpositis in Delphinatu, ubi paucos extitisse scribit eruditus Auctor Hist. Dalph. assignata

erat tertia pars mulctarum aliorumque bonorum caducorum. Charta an. 1326. laudatæ Hist. to. 1. pag. 116. *Concedentes ipsi Stephano, quod pratextu dicta Prapositura de Venicies, habeat omnia banna, clamas & levas quascunque, qua obveniunt in dicta prapositura officio, usque ad quantitatem duntaxat quinque solidorum Vienn.* Computus ann. 1336. ibid. *De qua judicatura deducuntur pro jure Prapositi Laniaci, qui percipit tertiam condemnationum infra Laniacum, &c.* Idem probant alia Instromenta.

Ab ejusmodi Præpositurarum firmis, dictæ postmodum majoris momenti Præstationes, quæ *Prevostez ou grandes Coustumes* dicuntur in Consuetud. Andegavensi art. 10. Cenomanensi art. 11. & Catalaunensi art. 3. quod olim eæ Præpositis firmariis exsolverentur. *Prapositura*, in Charta ann. 1178. *Quasia Prepositorum*, in Charta libertatum oppidi *des Ais* in Bituricibus an. 1301.

☞ Quamquam vero, ut superius dictum est, Præpositi subditi essent Baillivis, non ipsis tamen præpositurarum suarum rationes referebant, sed Regi, ut constat ex Computo ann. 1201. exceptis provinciis Pericensi, Andegavensi, Cenomanensi, Turonensi, Pictavensi, &c. Cujus autem conditionis fuerit Campaniæ Præpositus ex mox subjiciendis patebit.

Exstat in Regesto Feodorum Campaniæ Cameræ Computorum Parisiensis fol. 7. Statutum de Præpositis Comitatus Campaniæ, quod hocce loco describendum curavimus: *Domina Comitissa concessit omnibus Prapositis terra sua Praposituras in hunc modum habendas. Quod omnes Catalla erunt domina Comitissa quita & integra. De omnibus autem donis & expletis, & forisfactis, qua non montabunt plus quam 20. solidos, domina Comitissa habebit quatuor partes & Prapositi quintam. Ipsi autem Prapositi non poterunt escbivire forisfactum, quod non erit plus quam 20. sol nisi per dominam Comitissam, praterquam de hominus errante, si tamen forisfactum illud non fuerit de furto, vel rapta, vel de multro: forisfactum quod non montabit plus quam 20. sol. eschivabit Prapositus & Scribanus, & duo probi homines villa, quos domina Comitissa ad hoc faciendum apponet, qua tamen ad compotum computabuntur scripta, & a qua vel quomodo facta fuerint. In forisfacto quod montabit plus quam 20. solid. solummodo, non 10. sol. habebant Prapositi, sed quintam partem, & residuum totum erit domina Comitissa. Ipsi autem nullum donum, vel servitium, vel pramium accipient, praterquam in cibariis, &c. Juraverunt etiam Prapositi, se hac omnia bona fide servaturos, & vitam & honorem & omnia jura Comitissa, & haredum suorum versus omnes, qui possunt vivere & mori. Item sciant, quod si hac non fecerint, in ira & in voluntate domina Comitissa sunt, tanquam illi, qui incidetunt de corpore & avero. Actum apud Sezannam ann. gratia 1201. mense Aug. in Vigil. S. Joann. Baptista Decollationis.* Vide Steph. Paschasium lib. 4. Disquisit. Francicarum cap. 15.

PRÆPOSITUS, in Fleta lib. 2. cap. 76. est is, qui sub Senescallo vel Baillivo, res dominicas, seu regias curat in villis, vel pagis, & agriculturæ, pecudibus, pasturæ, & ejusmodi invigilat. [Computus an. 1277. apud Kennett. Antiq. Ambrosd. p. 287. *Computavit Johannes Cunon Prapositus de Clifton de manerio de Clifton.* Apud Ecclesiasticos vero potius dicitur] *villicus*, uti in hac voce docemus. Munus ipsum

PRÆPOSITURA, in Charta ann. 1129. in Historia Guisnensi p. 74. [Charta ann. 1475. apud Calmet. inter Instr. to. 3. Hist. Lotharing. col. 278. *Dedit villam & castrum de Grondrecourt, ac eorum Praposituram, sive Gallice Prevosté.*]

PRÆPOSITATUS, in Concilio Rotomagensi ann. 1189. cap. 10. quo prohibentur *Sacerdotes Vicecomitatus, vel saculares Prapositatus, assecurari assumere.*

¶ PRÆPOSITURA, Districtus, jurisdictio Præpositi, in Charta Philippi V. Reg. Franc. ann. 1319. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 152.

¶ PRÆPOSITURA, Ejusdem reditus. Charta ann. circ. 1050. inter Instr. to. 2. novæ Gall. Christ. col. 468. *Pro ipsa procuratione* (concedunt) *minagium, fornagium, Praposituram, credentiam quindecim dierum. Quasta Prapositurarum* supra dicitur.

¶ PRÆPOSITURÆ SERVITIUM, inter onera quibus tenentur vassalli, recensetur in Enumerat. jurium Monast. S. Vandreg. *Et en outre doivent lesdits sujets reliefs, treizaines, service de Prevosté & autres droits & devoirs seigneuriaux le cas offrant.* In eo autem positum erat, ut qui à suis convassallis in Præpositum electus fuerat, servitium præpositi non posset detrectare, cujus erat in suo pago reditus domini sui colligere. Vide Interpretes Consuet. Norman. ad art. 185.

PRÆPOSITUS *Cameræ Regalis*, in Vita Ludovici Pii ann. 817. Idem *Cubicularius* dicitur in Eginhardi Annal. eodem anno.

PRÆPOSITUS COMITIS, in Legibus Wisigoth. lib. 9. tit. 2. §. 5. qui *Vicarius Comitis* dicitur lib. 2. tit. 1. §. 23. qui scilicet absente Comite vices ejus fungebatur.

PRÆPOSITUS SACRI CUBICULI, Cui Imperatorii Cubiculi cura erat, qui fere semper Eunuchus: ὁ τὴν τοῦ θαλάμου ἐξουσίαν ἔχων, apud Herodianum lib. 1. pag. 19. edit. H. Stephani: πρωτεύων, apud Xiphilinum p. 274. τοῦ θαλάμου προεστώς, eidem Herodiano lib. 1. pag. 26.28. θαλάμου φύλαξ, eidem lib. 3. p. 78. *Prapositi cubiculi* meminit non semel Ammianus. Vide præterea Scholiasten Juliani Antecess. cap. 83. Theophyl Simocattam lib. 4. c. 15. Suidam in Antiocho, &c. & infra *Prapositus Palatii*.

PRÆPOSITUS DOMUS regiæ, apud Monachum Sangall. lib. 1. de Carolo M. cap. 33. *Luitfredus Prapositus domus* ejusdem Caroli M. dicitur.

PRÆPOSITUS FABRICÆ, armorum scilicet, apud Ammianum lib. 29. pag. 396.

¶ PRÆPOSITUS GUERRÆ, f. Castrensis præfectus, Gall. *Prévôt des Maréchaux.* Ordinat. Caroli primogeniti Johannis Reg. Franc. ann. 1356. to. 3. Ordinat. pag. 112. *Praterea concederemus quod nullus habitator dicte lingue Occitane citatur ad instanciam alicujus stipendiarii vel alterius cujuscunque coram Preposito vel Prepositis guerrarum.*

PRÆPOSITUS MENSÆ, dignitas in Palatiis Regum Franciæ: eadem, quæ hodie *Magistri hospitis*, seu *du Maistre d'Hostel*, & apud Byzantinos Imperatores, ὁ ἐπὶ τραπέζης. In Synodo VIII. CP. adfuit præ aliis, ut Ludovici Pii Legatus, *Everardus Prapositus mensa ipsius*, ut est apud Anastasium act. 10. Apud Aimoinum lib. 4. Histor. Franc. cap. 78. *Missus illuc Regia mensa Prapositus Audulfus.* Hujus dignitatis officium sic discribi videtur à Theodulfo Aurelianensi Episcopo lib. 3. Carminum:

Pomifica solers venias de sede Menalcas,
Sudorem abstergens frontis ab arce manu.
Quam sape ingrediens Pistorum sive Coquorum
Vallatus cuneis jus Synodale gerit,
Prudenter qui cuncta gerens, epulasque dapesque;
Regis honoratum deferat ante thronum.

¶ PRÆPOSITUS MERCATORUM, Parisiis, urbis

Præfectus, Gall. *Prévôt des Marchands*, in Compend. jurium Universit. Paris. per Robert. *Goulet* fol. 13.

Præpositus Militum, in leg. 3. §. ult. & leg. 6. §. ult. D. de Re militari, & apud Rufum in Legibus militaribus.

Præpositus Monetæ, apud Ammianum l. 22. pag. 223. *Præfectus monetæ Trevericæ*, apud Gruterum 493. 3.

Præpositus Palatii, Amantius, apud Marcellinum Comitem in Justino, qui nude πραιπόσιτος dicitur in Chronico Alexandrino pag. 764. In eodem Chronico pag. 700. Rodanus πραιπόσιτος τοῦ παλατίου Valentiniani, & ἀρχιευνοῦχος, nude vero πραιπόσιτος, apud Cedrenum p. 310. Narses *Præpositus sacri Palatii*, in veteri inscriptione 161. 1. *Præpositus*, nude. Zonaras in Constantio pag. 17. ὁ εὐνοῦχος Εὐσέβιος τὴν τοῦ Πραιποσίτου διέπων ἀρχήν. Vide Palladium in Hist. Lausiaca cap. 43. Olympiodorum, Philostorgium lib. 11. cap. 4. Codinum de Orig. pag. 28. edit. Meursianæ, &c. & supra, *Præpositus sacri Cubiculi*.

Præpositus Palatii, Major-domus, apud S. Audoenum lib. 2. de Vita S. Eligii c. 19. ubi de Erchenoaldo:

Qui erat eo tempore Præpositus Palatii.

¶ Præpositus Terragii, Cui agrorum custodia incumbebat. Notitia abbatiæ S. Stephani de Vallibus inter Instr. to. 2. novæ Gall. Christ. col. 474. *Ita quidem ut messis ad aream à colonibus deportetur, & vindemia ad cubar vocato decimatore cum terragii Præposito.*

Præpositus Thesaurorum, apud S. Basilium Epist. 264.

Præpositus Tyrii Textrini, apud Ammianum lib. 14. pag. 22.

Præpositi Villæ, vel *Hundeedi*. Vide *Præfecti*.

PRÆPOSITOR. Ebrardus in Græcismo cap. 9.

Est homo Præpositor, qui præ me fercula ponit,
Et qui deponit sit tibi Depositor.

¶ PRÆPOSTA, Libellus quo aliquid proponitur. Statuta Vercell. lib. 7. fol. 214. *Item statutum & ordinatum est quod in aliqua Preposta, petitione vel narratione quam dici, preponi seu narrari contigerit de cetero .... non ponatur, nec dicatur, nec scribatur aliqua clausula generalis.*

PRÆPOSTERARE, Ordine præpostero dicere. Gaudentius Brixiensis Episc. ser. 5. *Ordinem lectionis Exodi ..... idcirco Præposteravimus, &c.* Utitur etiam Arnobius junior in Conflictu cum Serapione lib. 2.

¶ Præposteratio, Ordo præposterus. Translat. B. Edmundi Cantuar. apud Marten. to. 3. Anecdot. col 1861. *Multis annorum curriculis diem natalis sui* (S. Thomæ) *quem decuit habuit gloriosum, antequam de translatione ejus, longe postmodum subsecuta, aliqua vel exilis mentio haberetur .... In nostro autem patrano, ... ordo iste penitus præposteratur; & tamen ex causa rationabili hujusmodi Præposteratio in alium ordinem commutatur.* Synodus Andegav. ann. 1262. *Prohibemus, ne ea die qua benedictio nuptialis celebratur, mulieres admittantur ad purificationem, cum Præposteratio videatur.*

PRÆPOTESTAS, Summa & suprema potestas, supremum dominium. Baldricus l. 3. Chron. Cameracc. cap. 2. *Sibi enim totius rei Præpotestatem penitus usurpare, Episcopo vero solum nomen ac speciem honoris relinquere.*

¶ PRÆPUNCTUARE, Præstatuere, ante definire. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 49. pag. 123. *Deducta sunt usque in terminum induciarum tempora, deficientibusque optatis subsidiis, prout Præpunctuatum fuerat, &c.* Vide infra *Punctuare*.

¶ PRAERIA, Pratorum series, Gall. *Peirrie*. Charta Officialis Autiss. ex Tabul. S. Mariani an. 1258. *Duo arpenta pratorum quæ habebant ... in Peraeria Belcha subtus pontem.* Tabular. Calense an. 1262. *Pro uno arpento prati vel circiter ..... in Praeria de Kala sita desuper pratum quod dicitur, &c.* Charta ann. 1265. in Tabul. Latiniac. *Item in Praeria Latigniacensi unam peciam prati quatuor arpenta vel circiter continentem, &c.* Le Roman *de Vacce* MS.

Chevaliers vi ajouster, si en oi grant envie
Dedenz Diepe & dehors par la grant Praerie.

Vide *Chantellus*, *Prada*, & *Praria*.

Praeria, Jus pascendi pascua in pratis post excisum fœnum, in Charta an. 1248. Locum vide in *Blaeria*.

PRÆRIPIUM, Ripa altior. Petrus Damianus lib. 6. Epist. 5. *Per tot nivaltum Alpium utrosa Præripia.* Vita S. Probarii Presb. num. 9. *Dum alvei Præripia Sequanici innumerabilibus occuparentur adventanti in vestigiis.* Odo Abbas Glannafol. in Hist. Translationis S. Mauri in præf. 1. *Odo Abbas Monasterii, quod in Præripio ripæ Ligeris fluminis situm Glannafolium ex antiquo appellatur.* Quidam codd. habent *præcipitio*. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 88. *Si quis alium fugiens ... Præripio vel aliquo moriatur.* Forte *præcipio*, nisi quis malit *præcipitio*, ut habent quidam codices. Occurrit præterea apud Wandelbertum in Miraculis S. Goaris cap. 12. 15. 33.

¶ Prerippium, Eadem notione, in Fragmentis de reb. gestis Clodovæi II. apud Duchesn. to. 1. pag. 661. *Rex dedit ad illam novellæ plantationis ecclesiam fiscum egregium nomine Brictonicum in Prerippio Materna situm.*

¶ Præripium, Locus ripæ vicinus, margo fluvii. Bullar. Fontanell. fol. 33. *Largior decimam partis quæ me contigit ex .... pisce qui accipitur in omni Præripio S. Marculfi.* Ea notione occurrit apud Apuleium in Apolog. *Cum egressus* (crocodilus) *in Præripia fluminis, &c.*

¶ PRÆROGARE, *Ante impendere*. Papias. Constantiensis: *Prærogans, ante impendens. Prærogare, attribuere. Prærogationem dationem.* Occurrit l. Si tibi. 27. C. de locato. l. Circensium. 20. C. de decurion. &c. Vide *Prærogator* & *Prorogare*.

PRÆROGATIVÆ, Gratiarum actiones. Epist. 73. inter Francicas to. 1. Hist. Franc. *Quas retensitas immensas Creatori nostro ego Prærogativas, quod incolumem vos esse cognovi.*

PRÆROGATIVARIUS, seu officium *Prærogativarum*, cujus exstat formula apud Senat. lib. 11. Epist. 27.

¶ PRÆROGATIVUM, pro Prærogativa. Paschasius in Epitaph. Walæ lib. 2. cap. 19. *Cum Augusto filii totum sibi diviserunt imperium, non attendentes Prærogativa parentum, nec coæqualitates magnorum, &c.*

PRÆROGATOR, *Dispensator*. Gloss. Isid. [Hinc emendandus Grævio videtur Scholiastes Persii ad Sat. 59. *Fuit assis libralis & dipondius, quod hodie in usu remansit, & solebat pensari potius, quam numerari. Unde & dispensatores dicti Prorogatores.* Ubi leg. vult *Prærogatores*. Nihil tamen temere immutandum: *Prorogare* enim ut *Prærogare* usurparunt Scriptores. Vide in hac voce.]

¶ PRÆSA. Vide infra *Presa* 3.

¶ PRÆSAGATUS, pro Præsagitus, præsagio prædictus.

dictus. Acta Quadrag. Martyr. tom. 2. Mart. pag. 25. *Merito secundum mentis tua nigredinem a tuis genitoribus Præsagatum habuisti vocabulum; Agricolanæ enim agrestis illector interpretatur.*

¶ PRÆSALIA, ut *Repræsalia*. Vide in hac voce.

¶ PRÆSALUM, παρμυρον, in Gloss. Lat. Græc. In Græc. Lat. παραμυρόν, *Persalsum, præsultum, præsolum.*

¶ PRÆSANCTIFICATORUM Missa. Vide in *Missa* 3.

PRÆSCINDATICUS, *Ad præscindendum habilis*, Ugutioni.

¶ PRÆSCINDERE, Concidere, *Couper*. Coronatio Reg. Hungar. apud Ludewig. to. 6. pag. 542. *Ad mensam prandenti suæ Majestati hi serviebant ..... Præscindet dominus Bothat.*

¶ PRÆSCITOR, Maturè ductus. Vita MS. S. Winwaloei fol. 18. *Sanctarum eximius factus est scolus Præscitor Scripturarum.*

¶ PRÆSCITUS, Reprobus, damnandus. Acta ad Conc. Basil. apud Marten. to. 8. Ampl. Collect. col. 480. *Ad primam, Papa dat indulgentias multis qui sunt Præsciti, & hoc papa dubitare habet talibus quod Deus non dat, &c.... Præsciti autem, etsi sint in caritate, secundum præsentem justitiam, saltem aliquis, non tamen decedunt in caritate, &c.*

¶ PRÆSCRIPTIO *est jus quoddam, ex tempore congruens, authoritate legum vim capiens, pœnam negligentibus inferens, & finem litibus imponens. Quadragenalis præscriptio omnem prorsus actionem excludit.* Reformatio Legum Ecclus. pag. 246. apud *Blount* in Nomolex. Anglic. Vide Mabill. Diplom. lib. 3. cap. 5. n. 15. &c.

¶ PRÆSCRIPTUS, pro Proscriptus, in Addit. 4. Capit. c. 34. Quod non semel legi in vett. exemplaribus monet Baluz. in Notis ad Capit.

¶ PRÆSENIOR, Antiquior, major. Charta Sigismundi Rom. Reg. an. 1414. apud Rymer. to. 9. pag. 173. *Quodque præfati Rupertus Præsenior patruus, & Rupertus senior avus, & Rupertus pater dicti, Ludovici quondam Comitis Palatini Reni.*

PRÆSENS, seu *Præsentalis*, dictus unus à Magistris militum, quod in procinctu seu comitatu Principis ageret, & *Præsentalibus* numeris præesset, ut docet Notitia Imperii, ubi *Magistri equitum & peditum in præsentrauo recensentur, alii tres per Orientem, Thracias & Illyricum. Magister militum præsentalis*, ibidem, sub cujus dispositione militabant Palatinæ Vexillationes 5. Comitatenses 7. Legiones Palatinæ 15. Auxilia Palatina 18. ex quibus conficitur *Præsenter* appellatos, quod *præsentes* adessent in comitatu Principis, & in eo militarent, atque adeo Palatinæ ad militiæ custodiam Imper. addictæ præessent, ex qua qui erant, *Præsentales* pariter dicebantur, ut & *Domestici*, qui in Palatinis scholis militabant, in l. 4. Cod. Th. de Protect. & domesticis. [Leges Luitprandi apud Murator. to. 1. part. 2. col. 2. *Et cum Præsentalibus suis capitula ista relecta omnibus placuerunt.*] Adde l. 17. eod. Cod. de Re milit. *Magister præsentis militum*, apud Marcellinum Comitem in Zenone. *Magister militum præsentium*, apud Scholiastem Juliani Antecess. cap. 85. *Magister militum præsens*, apud Jornandem de Successione regnorum: στρατηγὸς τῶν καλουμένων πραισέντων, apud Evagrium lib. 4. cap. 3. στρατηλάτης τοῦ πραισέντου, apud auctorem Chronici Alexandr. pag. 752. [κόμης πραισέντου, apud Theoph. ann. 1. Justini Thracis.] Ipsa dignitas, *Magisterium præsentale*, eidem Marcellino in Justiniano post Basilii Cos. 4. *Præsentanea dignitas*, Senatori lib. 11. Epist. 1. τιμὴ τοῦ Πραισέντου, Simocattæ lib. 1. cap. 7. nun-

cupatur. Concil. CP. sub. Menna act. 5. ἐξ τοῖς ἀνδρειωτάτοις στρατηγοῖς τοῦ θείου πραισέντου.

Præsentia Militaris, in Diurno Romano cap. 2. tit. 2. 4. idem quod *præsens militia*, de qua supra: *In unum convenientibus nobis, ut moris est, id est cunctis Sacerdotibus & proceribus Ecclesiæ, & universo clero, atque optimatibus, & universa militari Præsentia, seu civibus honestis, &c.* Vide Gloss. med. Græcit. in πραισέντον.

In Præsenti Venire, Coram sisti, *Venir en presence*. Lex Bajwar. tit. 12. cap. 2. §. 1. *Tunc judex jubeat eum in Præsenti venire, & judicet ei, &c.*

De Præsenti, Jam nunc, quomodo Galli, *dés à présent* dicunt. Conventus apud Andelaum apud Gregor. Turon. lib. 9. cap. 20. *Et quod exinde fidelibus personis ablatum de Præsenti recipiat.* Adde Decretionem Childeberti Regis c. 12. Occurrit non semel.

Ad Præsente, Eadem notione, in Gestis purgat. Felicis Episc. Aptungitani: *ad præsente Epistolam recognovi.* Formula nostris familiaris, *A present.*

¶ Ad Præsens, in Vita MS. S. Winwaloei fol. 140. *Me autem ad Præsens corpore moriturum scitote*: id est, jam, modo, Gall. *Presentement, maintenant.*

Præsentes, pro *Præsides* usurpasse quosdam Scriptores, observatum à Salmasio ad Lampridium pag. 208.

PRÆSENTALIS, Idem quod Præsens. Charta Berarii Episcopi Cenomanensis in Actis Episcop. Cenoman. pag. 215. *Qui contra hoc mutare voluerit, teneatur obnoxius, &, quod repetit, nihil vindicet: sed Præsentales Epistolas uno tenore conscriptas .... retinent.* Hinc formula familiaris notariis, *Ces presenter, &c.* Vide *Præsens.*

1. PRÆSENTALITER, In præsens, modo, Gall. *Présentement.* Acta Episcoporum Cenomanensium pag. 248. *Præsentaliter quoque gloriosus Rex Carolus ad jam dictam Ecclesiam reddidit monasterium sancti Vincentii, &c.* Et pag. 255. *Et cœpit interrogare, quid ei Præsentaliter reddere posset de prædicta terra, &c.* Adde pag. 260. Vitam Aldrici pag. 104. 105. 156. 172. 177. [& Capit. Caroli C. tit. 21. cap. 3. Vide *Præsentialis.*]

¶ 2. PRÆSENTALITER Tradere, Muneris & doni nomine dare, Gall. *Donner en présent.* Act. Episc. Cenom. apud Mabill. to. 3. Analect. pag. 56. lin. ult. *Has ergo villas cum omnibus ad se pertinentibus Præsentaliter ad prædictam ecclesiam & jam dicto Pontifici tradidit, & Deo dicavit.*

¶ 3. PRÆSENTALITER, ut infra *Præsentialiter*, coram. Judicium ann. 821. inter Probat. tom. 1. novæ Hist. Occitan. col. 56. *Quia nos subranominati testes, & bene in veritate nobis cognitum est, & Præsentaliter fuimus ad ipsa ora.*

PRÆSENTANEUS, [Efficax, probatus, penetrans.] *Præsentaneum remedium*, apud Marcellum Empir. Efficax. Epistola Desiderii Episcopi Cadurcensis ad Chlodulfum: *Et si qua sum, vel quod monuit, vel quod egit, quasi ante oculos Præsentaneo retine memoratu.* [Vide *Præsentarius*]

¶ Præsentanaus, Præsens. Conc. Tolet. XVII. inter Hispan. tom. 2. pag. 757. *Pro eo quod universitatem nostram sub sui nominis timore in unum collegit, & vicissim nos nobis visione alterutra Præsentaneos reddidit.*

Præsantanee. Octavius Horatianus in Præfat. ad libr. Medic. *Nuperrime Collegæ Olympii exhortatione provocatus confeci nonnullos Præsentanee libellos, quos vel mediocris fama retinet, &c.* [id est, in præsentiarum, Gall. *sur le champ.*]

¶ Præsentanee, Coram, apud Mabill. tom. 5. Annal. pag. 177. *Vos propediem spero Præsentanee collocuturos*; Gall. *Tête à tête*.

1. PRÆSENTARE, Offerre, Galli *Présenter* dicunt. Ugutio: *Exhibere, i. ostendere, vel Præsentare, vel dare*. Cyprianus in Vita S. Cæsarii Arelat. *Flagravit ubique profectibus, quo non est conspectibus Præsentatus, tetigit pectora, quorum membra non contigit.* Ordericus Vitalis lib. 3. *Willelmum Ducem adiit, eique pretiosissimam pallam præsentavit.*

Præsentare, quasi præsentia efficere, ostendere. Utitur Felix Gyrwensis Monachus in Vita S. Guthlaci cap. 29.

¶ Præsentare Se, Judicio se sistere, Gall. *Comparoitre, se présenter*. Chron. Veron. ad ann. 1239. apud Murator. tom. 8. col. 631. *Et confiscata fuerunt & publicata eorum bona in communi Verona, nisi ad octo dies se personaliter comparerent, seu Præsentarent.*

¶ Præsentare Se, Occurrere, obviam ire, Gall. *Se presenter*. Nicol. Guercis Annal. Genuens. ad an. 1268. apud eumd. to. 6. col. 545. *Et suum congregavit exercitum, exspectando adventum inimicorum, quibus se Præsentantibus, prælium factum est magnum.*

2. PRÆSENTARE, pro Repræsentare. Anselmus Havelbergensis lib. 3. Dialogor. cap. 12. de Legatis Ecclesiæ Romanæ: *Qui in Basilica, quæ Trullos dicitur, præsentes in Synodo cum 150. Episcopis, Præsentantes locum Beatissimi Agathonis Papæ, residente Imperatore sub regali cultu, damnaverunt Macarium Patriarcham Antiochenum, &c.* [Epist. Friderici II. Imper. apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. col. 1186. *Ut vicarium nostrum nostri culminis effigiem Præsentantem, in medio vestrum & præ oculis vestris tam turpiter ejecisset.*]

Præsentare, pro Repræsentare, exhibere, nostris, *Représenter quelqu'un*, in Capitulari de Partibus Saxoniæ ann. 789. cap. 24. Adde Edictum Caroli M. ann. 800. & Capitulare Pipini Regis Italiæ cap. 5.

¶ Præsentari, in Cod. Theod. tit. 2. de Aquæductu l. 3. quod illustrari, illustrem esse, efferri, imo & offerri alicui rei interpretatur Gothofredus. *Præsens*, ἐπιφανής, in Gloss. Lat. Græc.

¶ PRÆSENTARIUS, Præsens. *Argentum præsentarium*, apud Plaut. in Mostell. act. 2. sc. 1. 14. *Præsentarium venenum*, id est, promtissimum, Apuleio lib. 10. Metamorph. *Presentiere* Poetis nostratibus pro meretrix, scortum, quia sese ultro *præsentat*, offert. Le Roman *de la Violette* MS.

Je ne fois point abandonnée
Ha! Sire, à estre Présentiere,
Ne ja n'en ferai coustumiere.

Vide *Præsentanea*.

PRÆSENTATÆ, Oblationes, munera, xenia, Gall. *Présens*. Eginhardus Epist. 52. *Quia volumus, & eulogias præparari faciatis secundum consuetudinem, sicut solet homo ad opus dominici facere, & quando ille de Andriaca villa ad Compendium reversus fuerit, tunc volumus, ut ibi fiant Præsentatæ, & postea volumus, ut per brevem nobis indicetis, qualiter illas, vel ab illa fuissent recepta.*

PRÆSENTATIM, Nunc, modo, *Presentement*. Iso Magister in Glossis ad Prudentium: *En ergo. sc. habes. Præsentatim.*

¶ PRÆSENTATIO, Exhibitio, repræsentatio. Charta ann. 1299. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 63. *Præsentavit mihi notario infrascripto quamdam litteram &c. Acta fuit dicta requisitio & dicta littera Præsentatio & transcribendi concessio, &c.* Epist. Martini V. PP. apud Ludewig. tom. 5. p. 407. *Non excedendo terminum duorum mensium à die Præsentationis literarum præsentium computandorum.* Oberti Stanconi Annal. Genuens. ad an. 1270. apud Murator. tom. 6. col. 552. *Dictus vero Luchetus de carceratorum liberatione & Præsentatione sui admonitus, &c.* Occurrit etiam in Charta Henrici II. Reg. Angl. ann. 1155. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. 111. Vide *Præsentia*.

¶ Præsentatio, Jus patronatus, quo quis Ordinario à se electum ad beneficium ecclesiasticum *præsentat*, ut ab eo in possessionem canonicam mittatur, Gallice *Droit de præsentation*. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 5. *Quapropter sanctæ paternitati vestræ supplico, quatinus divinæ miserationis & caritatis obtentu, ad Præsentationem nostram, si placet, eos suscipiatis.* Vide Hist. Lotharing. Calmet. tom. 3. col. 414.

PRÆSENTATORIA. Capitula Caroli C. in Concilio Suessionensi ann. 853. cap. 32. apud Baron. *Sciant etiam fideles nostri, quia concessimus Synodo & venerabilibus Episcopis, ne super beneficia Ecclesiastica vel Præsentatorias, (etiamsi Episcopus, aut quilibet Monasteriorum prælatus irrationabiliter petierit,) præcepta confirmationis nostræ ullo modo faciamus, &c.* Puto legendum *præstatorias*, i. præstarias, [uti edidit Baluzius tom. 2. Capitul. col. 56.]

PRÆSENTIA, Munus, Gallis *Présent*, à *præsentare*, offerre: vel quia munera sunt, quæ præsenti in manus dantur. Nam absentibus res donari dicuntur, munera autem mitti, & præsentia offerri, leg. 18. D. de Verb. signif. Paschasius Radbertus in Epitaphio Vualæ Abb. Corbeiensis lib. 2. cap. 6. de pravis Judicibus ac Comitibus: *Non consules, non provisores patriæ fuerunt; sed latrones, quorum mentes angustias Præsentiarum caligo cæcavit, &c.* Matth. Paris anno 1170. *Cui cum Abbas S. Albani in esculentis & poculentis nobile misisset xenium, regratians Archiepiscopus dixit: Accipio ejus Præsentias, id est xenia, mallem tamen præsentiam.* Gervasius Dorobernensis in Henrico II. ann. 1186. *Spoliavit suis exeniis, ut prædictum est, quæ vulgo Præsentia vocantur.* Vide supra *Præsens*.

☞ Hujus vocis occasione referam morem in nuptiis quondam usitatum, puellas nempe, quæ novam nuptam comitabantur, equo & pallio donandi: nolim tamen affirmare idem munus semper præstitum fuisse. Ut ut est, hæc habet le Roman *d'Atbis* MS.

Les pucelles de la cité
Qui l'obal orent demené,
Entour elle sont & devant,
A leur guise l'obal menant,
Chantent & trafchent sans mesure,
De bal requierent la droiture.
Prophilias à pié descent,
D'un palefroy leur fist present,
Dont xx. mars valent li lorain,
Se par droit sont prisié li frain,
Et son mantel a deslaichié,
Aux damoiselles l'a laissié,
Fres & nouveaulx & beaux estoit,
Trois cens besans & plus valoit.

¶ Præsentia, Salarium, quod pro *præsentia* alicui officio ecclesiasticis conceditur. Buschius de Reformat. Monaster. apud Leibnit. tom. 2. Scriptor. Brunsvic. p. 494. *Missa ab omnibus Canonicis ... decantari solet de B. Maria Virgine in organis. Unde cunctis præsentibus dantur notabiles Præsentiæ prælatis, &c.*

¶ Præsentia. Charta Ludovici Pii ex Tabular. Majoris Monaster. *Unde Præsentia nostra frumentum*

protulerunt, &c. Id est, in præsentia nostra, coram nobis.

PRÆSENTIA, Præstationis species, à *munere* forte nuncupata, quod *Present* dicimus. Charta an. 1367. in Metropoli Salisburgensi tom. 2. pag. 292. *Curiam in Eyzenpraun solventem 7. scaphas utriusque bladi, 10. solidos denariorum, 4. anseres, 8. pullos, 20. caseos, duas Præsentias, &c.* Infra: *Et 2. Præsentias valentes 24. denarios.* Occurrit ibi pluries, & in Reg. *censuum Bigorræ.*

PRÆSENTATIO, Eadem notione. Charta an. 1311. ibid. tom. 3. pag. 46. *Tali pacto ut dictam possessionem... excipiant, & singulis annis nobis inde serviant 30. den. cum tribus festis, quolibet valente 2. denar. cum Præsentatione valente 1. den. in nostro placito generali.* [Tabul. S. Vincentii Cenom. fol. 10. *In Præsentatione ecclesiæ, in primiciis, in tractu earum nihil habebit Simon.*]

PRÆSENTIALIS, Præsens. S. Eulogius lib. 2. Memor. cap. 8. *Remanet destituta Præsentiali solatio fratris Christi ancilla.* Infra: *Capita vero illarum in Basilica S. Aciscli recondantur, quo Præsentialis corporis sui favore populos Christianos tuetur.* Cap. 9. *Apud Basilicam sanctorum trium, quæ.... Martyres, Præsentialibus corporum suorum favillis quiescunt.* [Vide *Præsentarius.*]

PRÆSENTIALITER, *Coram, prope*, in Glossis Isonis Magistri ad Prudentium. Occurrit in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 25. [tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. pag. 272. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 375. tom. 11. col. 37. *Præsentialiter adesse*, in Charta ann. 1319. apud Ludewig. to. 6. pag. 7.] At in Commonitorio dato Angilberto Abbati Centulensi ann. 796. usurpatur pro nunc: *Honor ille, quem Præsentialiter habet*, &c. [ut & in Charta an. 1221. ex Schedis Præs. *de Mazaugues: Et in vos Præsentaliter transferimus.*] Ita in Capitulari Pipini Regis Italiæ an. 793. cap. 1. 4. [apud Acher. to. 2. Spicil. p. 222. tom. 6. pag. 204. & in Statutis S. Claudii p. 72. Vide *Præsentaliter* 1.]

¶ PRÆSENTIRE, Pertentare, scrutari, Gallice *Pressentir.* Charta ann. 1313. ex Reg. 56. Bibl. Colbert. *Loci prædicti* (castri de Leucata) *augmentationem & meliorationem procurare volentes, Præsentita super hoc voluntate nobilis viri dom. Aimerici de Croso*, &c.

PRÆSENTIUS, Ἐναργέστερον, in Gloss. Græco-Lat. Accuratius.

¶ 1. PRÆSENTUM, Præstationis species, quæ muneris nomine, Gall. *Present* redditur. Charta apud *Madox* Formul. Angl. pag. 239. *His addidi adhuc in insula de Hely, unam piscariam quæ reddit unum millearium siccarum anguillarum, & unum Præsentum anguillarum, 40. videlicet crassas anguillas.* Vide *Præsentia.*

¶ 2. PRÆSENTUM, Locus judicii militum, apud Pancirolum lib. 1. Thes. var. lect. cap. 77. ex Novell. 22.

¶ PRÆSERVATUS, Salvus, Gall. *Préservé.* Fundat. S. Mariæ de Alaon. inter Conc. Hisp. tom. 3. pag. 131. *Veniens de illa nempe Gothici regni marca ..... auspiciis genitoris nostri Augusti Ludovici à Sarracenorum squalore Præservata.*

PRÆSES, *Præses provinciæ*, Comes. Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 381. *Quod si Monasticam vitam reliquerit, Præses provinciæ eum teneat, & curiæ suæ connumeret.* Et cap. 387. *In civitatibus, in quibus Præsides præsunt, ipsi audiant causas, seu & Defensores.* [Charta Johannis VIII. PP. sæc. 4. Bened. part. 2. pag. 254. *Noveritis itaque illustrem nobisque carissimum Arvernorum Præsidem Willelmum &c.* Ibidem sæpius *Comes* nuncupatur.]

¶ PRÆSIDIS ACTA. Capitul. lib. 7. c. 342. *Qui metu & impressione alicujus terroris apud acta Præsidis servum se esse mentitus est, &c.* id est, coram præside.

¶ PRÆSIDIS *officio servire* cogitur monachus qui monasterium suum dimiserit, in lib. 5. Capit. c. 379.

¶ PRÆSIDATUS, Præsidis dignitas, officium. Vita S. Marci mart. tom. 3. April. pag. 555. *Maximus nomine totius Campaniæ Præsidatus officium gerens.* Acta S. Marcellinæ tom. 4. Julii p. 235. *Galliarum Præsidatui Senatusconsulto præponitur.* Occurrit sæpe apud Scriptores Hist. Augustæ.

PRÆSIDATUS, Comitatus, Jurisdictio, districtus Comitis. Chronicon Laurishamense pag. 70. *Unde & in pago Debsendron in Præsidatu Ansfridi Comitis, in villa vocabulo Empele, &c.* [Adde Acta SS. tom. 2. Junii p. 132. & Murator. to. 16. col. 34.]

¶ PRÆSIDALIS, Ad *præsidem* seu Comitem spectans. *Præsidalis industria*, in Cod. Theod. lib. 1. l. 1. tit. 7. *Præsidalis administratio*, ibid. lib. 6. l. 7. tit. 28. *Præsidiale officium*, ibid. lib. 15. l. 2. tit. 10. *Præsidalis provincia*, quæ à Præsidibus seu Comitibus regantur, apud Spartianum in Hadriano. *Præsidialis apparitor*, apud Ammian. l. 17.

¶ PRÆSIDATUS, Præfectura. Anonymus de Gestis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. tom. 8. col. 587. *Dum collectis undique viribus contra Mediolanenses infestis angustiis processisset, prope castrum Casfiani in manibus Cremonensium, qui sub Præsidatu Marchionis prædicti in auxilium Mediolanensium potenter exierant.*

¶ PRÆSIA, Idem quod *Praisa*, ut videtur. Statuta Saluciar. Collat. 3. cap. 111. *Statutum est quod quælibet persona de Salutiis cui ordinata fuerit aliqua Præsia ad faciendum & manutenendum per quasvis vias, ... teneatur & debeat ipsam & ipsas manutenere & aptare bene, & sufficienter, taliter quod defectu ipsius vel ipsarum aqua non lædat viam, quin per ipsam commode iri possit.*

¶ PRÆSIDENS, Idem qui *Præses*, provinciæ rector, comes, in Cod. Theod. lib. 8. l. 13. tit. 7. Edictum Iohannis Reg Franc. an. 1355. tom. 3. Ordinat. pag. 2. *Præsentibus multis aliis Prælatis, Baronibus, Præsidentibusque & aliis gentibus ipsius Parlamenti Consiliariis nostris, &c.*

¶ PRÆSIDENS, Dignitas in Ecclesiis Cathedralibus, idem qui alibi *Decanus aut Præpositus* dicitur, in Conc. Mexicano ann. 1585. inter Hisp. tom. 4. pag. 391. Adde Reg. confluctam Toribii Archiep. Limæ, ibid. pag. 672.

¶ PRÆSIDENS, apud Monachos is dicitur penes quem præcipua est potestas. Chron. Mellic. p. 803. *Præsidens, qui principalis est visitator, intra biennium omnia monasteria in propria persona visitet. Président*, eadem notione dicunt Cluniacenses Reformati.

¶ PRÆSIDENS, Procurator. Laur. Byzinius de Orig. belli Hussit. apud Ludewig. to. 6. pag. 136. *Sub sigillis Præsidentium quatuor nationum.*

¶ PRÆSIDENTIA, Dignitas ejus qui præest, in Epist. 61. Johann. de Monsterolio apud Marten. to. 2. Ampl. Collect. col. 1430.

¶ PRIMA PRÆSIDENTIA, Dignitas primi Præsidis, in Epist. 6. ejusdem ibid. col. 1328.

¶ PRÆSIDERARE *dicitur, cum maturius hiberna tempestas movetur, quasi ante sideris tempus.* Festus. Vide ibi Scaligerum.

1. PRÆSIDERE, pro *Supersedere.* Concilium Cloveshoviense ann. 747. cap. 3. *Ut singulis annis unusquisque Episcopus parochiam suam pertranseundo &*

circumeundo speculandoque visitare non Præsideat, &c.

¶ 2. PRÆSIDERE, Existere. Tabular. Meldense: *Actum est Senonis anno ab Incarnatione Domini 1264.... domino Papa Alexandro Senonis Præsidente, &c.* Galli diceremus, *le Pape étant à Sens.*

¶ PRÆSIDIALIA PRIVILEGIA, à *Præsidibus*, Præfectis aut judicibus judiciaria potestate concessa. Constit. Eccl. lib. 1. tit. 3. *Hac constitutio confirmat imperatoria, & Præsidialia, & à consuetudine profecta privilegia.* Vide in *Præses.*

¶ PRÆSIDIARI, Præesse. Vita vener. Richardi tom. 2. Junii pag. 1002.

Octo Senatores hac hic complectitur ædes,
Quos Virduna sedes meruit sibi Præsidiantes.

Occurrit etiam in Gloss. Gasp. Barthii ex Baldrici Hist. Palæst.

¶ PRÆSIDIARI, φρουρεῖν, in Gloss. Lat. Græc. Sangerm. Custodire, defendere, munire. Chronic. Andr. Danduli apud Murator. tom. 12. col. 520. *Inde statim Verona muniri est cœpta, optime Præsidiata, &c.*

1. PRÆSIDIUM, Peculium, pecunia, bona, facultates, &c. Auctor Queroli: *Ergone manibus meis Præsidium paternum ut efferrent de domo, &c.* Supra: *Fures mihi ac prædones cui bono? ut si quid ubi spei aut Præsidii est, totum auferam.* Rursum: *Præsidium abstulisti, & cineres abdidisti.* [Formula 33. inter Andegav. *Casa sua per nocte fuit effracta, & omnes Præsidios suos, aurum, argentum, æramentum, vestimentum, utensilia, pecunia, seu strumenta cartarum quamplurimas ..... fuit deportata.* Quid eo loci nomine *Præsidii* intelligendum sit haud obscurum est ex Marculfi Append. form. 46. quæ eadem de re sic habet: *Casa sua cum omnis mobili, vel intro domo compendia, seu & strumenta chartarum, &c.*] Vita S. Desiderii Episcopi Cadurcensis cap. 18. *Inter cætera vero, & ad locum in seriem testamenti ita posuit: De Præsidio, inquit, meo vestimenta, scamnalia, mensalia, & electubilia, aurum vel argentum, ... dono, &c.* Vetus Charta exarata an. 3. Childeberti Regis in Tabul. S. Germani de Pratis: *Sed & omnia, quæ de Præsidio meo in die depositionis meæ inventum penes me aut repertum fuerit, hoc est aurum, argentum, vestimentum, vel prædia, &c.* Placitum Childeberti III. Regis, editum à viro doctissimo Joanne Mabillonio: *Farinariis, gregis cum pastoribus, Præsidiis, mobilebus, & immobilebus, &c.* Primum Testamentum Widradi Abbat. Flaviniac. *Libros vel vestimenta Ecclesiæ, vel omne Præsidium, quod mihi legibus vivens possidere videtur.* [Paulus Bernriedensis in Vita Greg. VII. PP. cap. 57. *Quidquid vero sui juris olim ipse poterat, populus postea adveniens distraxit, turribus ac domibus subversis, Præsidiis vero fisci titulo sociatis.*] Utuntur Marculfus l. 1. form. 12. l. 2. form. 7. 10. Formula 7. & 28. ex Baluzianis, Gregorius Turon. lib. 6. cap. 4. lib. 9. cap. 20. Halitgarius Cameracensis Episc. in Pœnitentiali cap. 4. Nicolaus I. PP. Epist. 40. Charta Leotheriæ tom. 2. sæculi 3. SS. Ord. S. Bened. pag. 615. Historia Episcopor. Bremensium pag. 122. &c. Vide Bignonium ad Marculfum.

¶ 2. PRÆSIDIUM, Ornamentum muliebre. Agnellus in Vita Damiani apud Murator. tom. 2. pag. 155. col. 2. *Speciositas virginum sublata est. Abstulerunt a se mutatorias vestes & pallia, projecerunt a se inaures, & anulos, & dextralia, & perescelidas, & monilia, & olfactoria, & acus, & specula, & lunulas, & liliola, & Præsidia, & laudosias, &c.*

¶ 3. PRÆSIDIUM REGIUM, Principis privilegium, Diploma, quo ne alicui vis inferatur, cavetur. Charta Rogerii I. Reg. Sicil. ann. 1129. apud Murator. tom. 6. col. 623. *Minera, aqua, & similia quæ in locis civium inveniuntur, sint civium ipsorum, præter eas quæ in Præsidiis regis concessis ipsis civibus reperiemur.*

¶ 4. PRÆSIDIUM, Præmium, vel id omne quod alteri datur aut promittitur ad impetrandum illius præsidium. Sed eo nomine potissimum intelliguntur Pecuniæ, quæ præsidii titulo ab Imperatoribus accipiebantur, cum honores deferebant: qua notione utitur Lampridius in Alex. Severum. Aliis *Suffragium* dicitur. Vide in hac voce.

¶ PRÆSIGILLARE, Sigillum publicum apponere, Practicis nostris *Apposer le scelé.* Synodus Compostell. an. 1114. inter Concil. Hisp. tom. 3. pag. 322. *Si quis vero intra ecclesiæ terminos quippiam capere aut sibi Præsigillare, exigente justitia, voluerit, Pontificis vicarium aut licentiam sibi dari prius expostulet.*

¶ PRÆSIGNA, *Portentum*, in Gloss. x. saltem sæc. ad calcem Collect. can. è Bibl. DD. *Chauvelin* Sigill. Reg. Custodis. Hinc

¶ PRÆSIGNARE, Præsagire. Byzinius de Orig. belli Hussit. apud Ludewig. tom. 6. pag. 161. *Ipsumque Regem* (Hungariæ) *draconem rufum fore, de quo in Apocalypsi, Præsignabat.*

¶ PRÆSIGNATOR. Eo titulo diplomatibus Urbani II. PP. subscribit Johannes Diaconus usque ad an. 1089. quo Cancellarii dignitatem obtinuit. Epist. ejusdem Papæ an. 1088. ad calcem tom. 3. Oper. posthum. Mabill. p. 345. *Datum Anagniæ per manus Johannis S. R. E. diaconi cardinalis & Præsignatoris domni Urbani secundi Papæ.* Unde *præsignator* idem videtur qui notarius. *Profignator*, ex eadem Epist. tom. 5. Annal. Bened. pag. 251.

PRÆSINUM, Προκόλπιον, in Gloss. Græc. Lat. [id est, ante sinum.]

¶ PRÆSIO, pro *Prisio*, captura, præda, Gallice *Prise.* Charta ann. 1315. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 31. col. 1. *Et si contingat aliquas prædas vel Præsiones recepiari in territoriis, villis seu domibus ipsorum liberorum .... non poterimus aliquo modo nos intromittere; ... nisi notorium esset prædicta capta fuisse tempore captionis de bonis nostris, &c.* Vide *Prisia* 2.

¶ PRÆSONARIUS, PRÆSONERIUS. Vide in *Priso* 1.

PRÆSOPUS, Præpositus. Gaufredus Malaterra lib. 1. cap. 32. *Giracii Præsopus, quem nos Præpositum dicimus.* Ex Græco πρόσωπον.

¶ 1. PRÆSORIUM, pro Præsens, ni fallor. Appendix ad Marculf. form. 46. *Sic supradictus ille Comes vel reliquis francis personis juxta Præsorium retroque precedemium chartola relationis, &c.*

¶ 2. PRÆSORIUM, Lac coagulatum, in quo coagulum, Gall. *Presure*, projectum est. Statuta Riperiæ cap. 12. fol. 3. v°. *Item de qualibet soma Præsorii, sive cagis de viginti pensibus, pro introitu, solidi decem.*

¶ PRÆSTA, pro *Presta.* Vide in hac voce.

¶ PRÆSTABULARIUS, Præfectus stabuli, magister, qui alibi *mariscalcus* vel *marscalcus* dicitur. *Gerardus Præstabularius* inter pincernam & dapiferum subscribit Diplomati Roberti Flandriæ Comitis an. 1089. apud Miræum tom. 1. pag. 359.

PRÆSTAGIUM, pro *Præstatio*, Tributum, quod domino præstatur, vel potius mutuum coactum. Charta Constantiæ Imperatricis ann. 1198. apud Ughellum tom. 9. pag. 293. *Et transire libere terra marique insula vobis ubique per terram demanii nostri absque plateatico & Præstagio.*

PRÆSTAMARII, vel PRÆSTANARII. Charta Lulitanica apud Braudaonum in Monarch. Lusitan. tom. 3. pag. 294. *Portaticum namque illius loci, quod semper habuerant Prastamarii, qui illud Castellum habuerant, &c.* Infra: *Inquirent veritatem de hoc, quomodo Prastamarius, qui aliquando melius & prastimonium tenuerat Castellum S. Eulalia, &c.* Ubi *Prastamarius* is videtur, qui terram tenet in *prastimonium*, de qua voce statim. Vide eumdem lib. 15. cap. 24. ubi *Prastameiro* vertit.

PRÆSTANDARII, Qui *prastationes* dominis exsolvunt. [Charta ann. 967. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1539. *Sive de casis, sive casalibus seu colonicibus, ... seu de cartulariis vel de Prastandariis, &c.*] Charta an. 1002. in Tabulario Casauriensi part. 1. cap. 94. Ch. 4. *Et cum Castellis, & sanctis Ecclesiis, cum cartulatis & Prastandariis, & cum vineis, pomis, &c.* Ita apud Ughellum tom. 1. part. 1. pag. 490.

¶ 1. PRÆSTANTIA, Census, reditus. Charta S. Rudesindi Episc. inter Conc. Hispan. tom. 3. pag. 180. *Omnes has ecclesias vel villas cum cuncta Prastantia earumdem, integras pro parte Dei & monasterii firmas remanere decernimus.*

¶ 2. PRÆSTANTIA, Titulus honorarius Comitis sacr. largit. in Cod. Theod. l. 39. de Appellat. tit. 30. Concessus idem titulus Magistro militum per Trachias, ibid. l. 1. de Lusor. Danubii tit. 17.

PRÆSTANTIABILIS, *Multum, vel pra aliis valens.* Ugutio.

1. PRÆSTARE, Mutuo dare, commodare non accepta mercede, Gallis *Prester*. Ebrardus in Græcismo cap. 15.

Presto, Pravaleo dicas, Presto quoque Dono:
Prestoque sape soles Accommodo significare.

Salvianus lib. 1. ad Eccles. Catholicam: *Si usus rerum aliquarum capiam homini alterius hominis beneficio ac largitate tribuatur, usque immemor illius, à quo fructum rerum indeptus est, avertere ab eo ipso proprietatem Prastita rei, atque alienare conetur, nonne ingratissimus omnium hominum atque infidelissimus judicetur?* Infra: *Cur non bona fide datis a Deo rebus utimur? tenuimus quod licuit: tenuimus quod permisit ille qui prastitit.* Fortunatus lib. 9. poëm. 7.

Prastitit, Pastor, sua mi voluntas,
Codicem saltum tumido cothurno, &c.

Capitula Caroli M. lib. 1. cap. 130. *Fœnus est; qui aliquid Prastat: justum fœnus est, qui amplius non requirit, nisi quantum prastitit. Pecunia in precario Prastita,* lib. 5. c. 3. Will. Brito lib. 11. Philippid.

Descendensque suum domino victoris egenti
Prastat equum, pedes ipse manens.

Florentius Wigorniensis an. 1096. *Petiit, ut inter se pace redintegrata illi decies mille marcas argenti Prastaret.* Mox utitur voce, *accommodaret*. Ita etiam usurpatur in l. un. C. Quod jussu, &c. in Lege Wisigoth. lib. 1. tit. 5. §. 2. l. 9. tit. 2. §. 8. lib. 10. tit. 1. §. 13. 20. in Pacto Leg. Salicæ tit. 55. in Lege Longob. lib. 1. tit. 20. §. 3. 6. lib. 2. tit. 14. §. 16. tit. 35. §. 1. &c.

¶ PRÆSTITUM, Mutuum, Gall. *Prêt*. Computus ann. 1261. apud D. *Brussel* de Ususeud. tom. 1. pag. 471. *De Prastito facto eidem per Prapositum, IIIc XLVII. lib. VIII. sol.* Vide *Presta*.

IMPRISTARE, Præstare, commodare. Charta Veneta, apud Joan. Lucium lib. 4. de Regno Dalmat. pag. 220. *Quatenus ex parte vestra duas galeas, quas habetis, & ligna seu vasa nobis accommodare seu Imprestare ... velitis.*

IMPRESTITUM, Italis *Imprestito*, vel *imprestido*, Mutuum: *facere imprestitum*, mutuari, in Statutis Venetor. ann. 1242. lib. 1. cap. 56. [Chronic. Andr. Danduli ad an. 1388. apud Murator. tom. 12. col. 483. *Deponendo tantam pecuniam communis Venetiarum ad officium Imprastitorum, &c.*] *Imprestita* etiam dicuntur Dalmatis, contributiones, quæ in communi civitatum necessitate fieri solebant, quæ nostris *Emprunts*, seu *mutua coacta* dicuntur.

¶ PRÆSTARE, nude pro Donare. *Si prastitum de suis rebus non fecit Ecclesia*, in Concil. Hispal. I. cap. 1. Toletan. IX. cap. 3. *Causam Prastiti evidenter exponat.*

¶ PRÆSTARE, Præsto habere. Pactus Leg. Salicæ ex MS. Guelferbit. edit. Eccardi pag. 129. *Si vero servus in culibet crimine culpatur, ... ubi quis repetit & virgas paratas habere debit, ... & fenum & scamnum Prastet, ubi servum tendere debeat.*

¶ PRÆSTARE, Sacramento promittere. Charta an. 1182. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 319. *Prastiterunt etiam prafatus Haimo & Gaufridus .... quod in eadem ecclesia nullis de cetero temporibus aliquid reclamarent.*

2. PRÆSTARE, REPRÆSTARE, In *prastariam* dare, quod idem valet ac *usufructuaria beneficiare*, in Tabulario Bellilocensi. Lex Bajwar. tit. 1. cap. 1. §. 1. *Et post hac nullam habeat potestatem exinde quidquam auferre, nec ipse nec posteri ejus, nisi Defensor Ecclesia illius per beneficium Prastare voluerit ei. In beneficium prastare*, in Charta Alamannica Goldasti 70. *Per prastarium Reprastare*, Ch. 66. *Sub usufructuario Prastare*, Ch. 67. *Per precariam Prastare*, Ch. 69. *Reprastare*, Ch. 73. Vide Traditiones Fuldenses lib. 1. trad. 136. lib. 2. trad. 29. Canones Hibernienses lib. 41. cap. 8. Will. Hedam p. 292. 1. edit. & infra in voce *Precaria* ex Tabulario Casauriensi, &c. *In prastitum accipere*, seu in *prastariam*, apud Ughellum tom. 1. part. 1. pag. 500. [*Prastitum de proprio fasero beneficium*, in Capit. Caroli C. tit. 7. cap. 22. *Ad prastitum beneficium Prastare*, in Append. ad Marculfum form. 28. *Per prastariam acquirere*, in Præcepto Ludovici IV. Regis Franc. tom. 3. novæ Gall. Christ. inter Instr. col. 146]

¶ PRÆSTOR, Qui prædium ecclesiasticum in *prastariam* utendum accepit. Bulla Alexandri III. PP. an. 1169. inter Instr. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 367. *Duos solidos annuos de domo Aimerici Prastoris pro oblatione.*

REPRÆSTARI dicebatur res, quæ Monasteriis aut Ecclesiis tradita & donata, donatoribus ipsis rursum *prastabatur*, & in precariam concedebatur. Vetus Precaria apud Joachimum Vadianum de Monasteriis Germ. pag. 71. *Christi adjuvante clementia complacuit mihi Grimaldo Abbati una cum consensu fratrum, ... ut res quas Hasuo Presbyter ad nostrum tradidit Monasterium ei per precariam Reprastaremus, quod & facimus.* Occurrit præterea in Charta Alamannica Goldasti 73.

☞ Ejusmodi *prastaria*, quæ ex bonis collatis ipsimet collatori fit, aliis etiam additis, exemplum & formulam habes ex Stephanotio tom. 7. Fragm. Hist. MSS. *Domino fratri Nerio petitori ego in Dei nomine Segefredus abbas & cuncta congregatio S. Martini. Dum non habetur incognitum qualiter tua ad nos fuit petitio & nostra pariter decrevit voluntas, ut res quas tu ad nostrum monasterium condonasti tibi benefaceremus, quod & fecimus. Est autem mansus cum vinea & pratis, &c. Pro eo vero quod tu istas res nobis condonasti, benefacimus tibi de rebus S. Martini quidquid intra fines de Cliniaco est, ibique aspicere videtur, & in alio*

loco infra fines de Montels quidquid ibi visi sumus habere, tibi benefecimus & filio tuo qui primus tibi natus fuerit de matrimonio, eo scilicet tenore, ut annis singulis de fructu quem Dominus supra dederit, nonas ad nostrum monasterium condonare facias. Et pro ipsis mansis in festivitate S. Martini solidos duos persolvas. Et si de eodem censu tardus aut negligens apparueris, & ipsas res minuere aut alienare præsumpseris, sis culpabilis, & insuper res ipsas amittas. Et ut hæc Præstaria firmitatem obtineat, manu nostra & fratrum nostrorum manibus roborandam statuimus.

☞ His vero traditionibus, ut aliquam vim obtinerent, accedebat auctoritas regia, ut ex pluribus Instrumentis constat. Charta Caroli Burgund. Reg. an. 858. apud Baluz. in Append. ad Capit. col. 1467. *Egilmarus ecclesiæ Viennensis nostram suppliciter implorante excellentiam quatinus Præstariam quam ipse cuidam vasallo suo Leoni nuper fecerat de Sisiaco villa, nos ob mercedis nostræ augmentum corroboraremus, quod ita & fecimus.* Præceptum Lotharii Regis an. 866. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 176. *Deprecans mansuetudinem celsitudinis nostræ ut eandem Præstariam nostro corroborare non dedignaremur præcepto.*

PRÆSTARIA, Idem quod *Precaria*, seu Libellus, quo quis prædium Ecclesiasticum ad usumfructum sub annuo censu *in præstitum*, & *precario* utendum suscipit: de qua contractus specie pluribus agimus infra in voce *Precaria*. Vita Joannis Abbatis Gorziæ pag. 769. *Possessio erat Monasterii longo jam retro tempore beneficii nomine ad Comitem quemdam Palatii Hamedeum devoluta, qui simul bona Monasterii sub Precaria vel Præstaria, quam dicunt, obtinebat. Præstariarum* meminerunt præterea Capitulare Compend. an. 868. cap. 11. Baldricus lib. 1. Chron. Camerac. cap. 44. Frotarius Tullensis Epist. 9. Chronicon Fontanellense cap. 2. p. 197. Chronicon S. Benigni pag. 371. 428. 448. Hist. Vergiacensis p. 50. Miræus in Notitia Ecclesiar. Belgii c. 32. Malbrancus lib. 6. de Morinis c. 11. &c.

☞ Quamvis *precaria* & *præstaria* vocabula olim confundi solita fuisse certum sit, ut pluribus probat Baluz. in notis ad Reginonem pag. 574. quod ex notariorum inscitia incuriave ortum existimo, nonnihil tamen discriminis interesse inter *precariam* & *præstariam* observare cuique promtum est: *præstaria* enim dicebatur Charta qua quis rem in *præstitum* concedebat, & quibus legibus eam concederet, exponebat; *precaria* vero, qua petitor rem precario accipiebat, qua censum & alias conditiones impositas expleturum se profitebatur, ut docet Sirmondus in Capit. 7. Caroli Calvi. Vide Salvaingum de Usu feud. cap. 33. & infra in *Precaria* 1. Extant variæ *præstariarum* formulæ, apud Marculfum form. 40. lib. 2. in Append. ad eumd. form. 28. 42. form. 34. 38. inter Sirmondicas, form. 20. 23. 26. inter Lindenbrog. &c. Charta ann. 1121. in Tabul. Eccl. Massil. *Qui Aicardus donavit S. Mariæ pro restauratione argenti de archa S. Cannati, scilicet III. libr. & dimid. & recetos de Albania quos vocant Præstarias.*

PRÆSTARIUM, Idem quod *Præstaria*. Charta Alamannica Goldasti 66. *Convenit una cum consensu fratrum nostrorum, ut illa mancipia, quæ nobis ille de illo loco tradidit, et iterum per Præstarium represtaremus, &c.* Tradit. Fuld. lib. 1. trad. 75. *Ea dumtaxat ratione, ut ad tempus & ad usum vitæ supradictam rem, id est sola illa mancipia vestro Præstario habeam, &c.*

PRÆSTATIO, Eadem notione. [Hincmarus de divortio Lotharii & Tetbergæ ad 12. interrogat. *Quod suum erat locis sanctis donant per confirmationem, & sibi usurpant per occupationem, quod ut servuli pauperiores non obtinent per deprecatam Præstationem, immo & sibi offerunt & locis sanctis non tribuunt.*] Charta Henrici Regis Franc. an. 1035. apud Hariulfum lib. 4. cap. 7. *Quotquot vero antecessores ejus tenuerant*, (villam, &c.) *sancto Richario per Præstationis occasionem tollebant. Per Præstationem possidere*, in Tradit. Fuldens. lib. 1. tr. 80. *Præstationis Charta*, trad. 117. *In jus præstationis* prædium *recipere*, in Actis Murensis Monasterii pag. 57.

¶ PRÆSTATURA, ut *Præstaria*, in Histor. Mediani Monast. pag. 257. *Exegitque de domno abbate & fratribus, quatenus octo libræ denariorum pro hoc munere darentur, & ecclesia Montenacæ ejusdem villæ in Præstatura tempore vitæ suæ concederetur.*

¶ PRÆSTITUS, Eodem significatu, in Charta ann. 993. in Addit. ad Chron. Casaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 984. *Excepimus in Batuniano viginti modiorum terram, quam Deodatus & Johannes à vestro monasterio per Præstitum tenent.* Adde Vitam B. Edmundi Archiepisc. Cantuar. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1780. Vide *Præstare* 2.

PRÆSTITURA, Idem pariter quod *Præstaria*. Vetus Notitia in Tabulario Eduensis Ecclesiæ: *Villam, quæ Roclena vocatur ..... a S. Nazarii Canonicis in Præstituram (sic enim vulgo dicitur) ipse & ejus prædecessores diu tenueram.* [Hist. Mediani Monast. pag. 258. *Partem allodii quod habebat ... contulit. S. Petro Mediano .... pro cujus beneficio tradita sibi fuit à fratribus Medianensibus ecclesia S. Petri in Præstituram in supradicta villa sita tempore vitæ suæ.*]

¶ PRÆSTATIO, Pensio, solutio, Gall. *Payement*. Charta an. 1030. apud Kennett. Antiquit. Ambrosd. pag. 344. *Prædicti Prior & conventus Burucestriæ omnia onera ordinaria & extraordinaria ac omnes Præstationes ratione dictarum decimarum ... sustinebunt.* Vide *Præstaria*.

¶ PRÆSTATRIX, Quæ præstat. Confessio fidei Benedicti Levitæ apud Baluzium tom. 5. Miscell. pag. 58. *Unus Spiritus sanctus ... perfecta imago filii perfecti, perfecta viventium causa, sanctitas sanctificationem Præstatrix, &c.*

¶ PRÆSTES, Qui *præstat*, præest. Cardinalis Sabin. in Epist. de Expugn. CP. apud Acher. tom. 8. Spicil. pag. 287. *Pastores & principes omnium ecclesiarum Christi, Præstites & doctores fidei christianæ, &c. Præstitem*, inquit Festus, *in eadem significatione dicebant antiqui, qua nunc dicimus antistitem.* Hinc *præstites* dicti milites qui præ aliis stabant, seu primum in ordine & linea locum obtinebant.

¶ PRÆSTETUS, pro *Præstitus*, in vett. Form. Andegav. num. 22. apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 247.

¶ PRÆSTIGIARE, Incantare. Vita B. Torelli tom. 2. Mart. pag. 502. *Mulieris præstigiatæ miraculum huic subnectere non erit incongruum. Nam cum quidam juvenis amore mulieris cujuspiam teneretur, nec eam ullatenus posset habere, istam Præstigiari fecit ab homine artis magicæ perito, &c.*

¶ PRÆSTIGIUM, προκάλυμμα. Gloss. Lat. Gr. In Gloss. Gr. Lat. προκάλυμμα, *Protectio, prætextum, præstigium, velamentum, præpedimentum.*

¶ PRÆSTILLARE, Instillare, suggerere, inspirare. Guibertus in Vita sua lib. 1. cap. 2. *Gratias igitur tibi, Deus, qui Præstillaveras decori ejus virtutem.* Rursum cap. 16. *Cœpi igitur jam sero ad id, quod sæpe à plurimis mihi bonis doctoribus Præstillatum fuerat, anhelare, scilicet Scripturam commentis intendere, &c.*

¶ Præitillatio, Instinctus, apud eumd. Guibertum ibid. cap. 15. ubi de matre sua. *Prater hac tum eam opulentissimi quidam ab usu maritali exortem conspicerent, cœperunt animum pulsare juvencula; sed tu, Domine, ... faciebas quod ad Præstillationem malorum colloquiorum mores ejus, etsi teneri, non depravabantur.*

PRÆSTIM, pro Præsto, in Historia Inventionis S. Prisci apud Ughellum tom. 8.

PRÆSTIMONIUM. Charta Aldegastri, filii Sylonis Regis Ovetensis an. 781. apud Sandovallium, de servis: *Et habeant illam hereditatem de Parella, & Præstimonia in hereditate sancta Maria, ubi Abbat Monasterii hujus, & ejus vicario dederit, & in die, qua vocati fuerint, habeant portionem edendi & bibendi scilicet libram unam & quartam panis milli, & de alio secundo*, &c. Infra: *Tamen in suo Præstimonio & instructo sibi injuncto permaneat.* Ubi Sandovallius, *præstimonium*, per *derecho* vertit. Alia apud Brandaonum tom. 3. Monarch. Lusitan. fol. 294. *Uno ore dixerunt, se bene audisse & nosse, quia quando D. Goterres de lo monte tenebat castellum S. Eulalia, & Aliadam in Præstimonium; totum portaticum tam de mari quam de terra erat liberum*, &c. Testamentum Sancii II. Regis Portugalliæ apud eumdem tom. 4. p. 279. *Item mando Isidero Petro homini meum Præstimonium, quod ipse consuevit de me tenere in Cortigia*, &c. Charta Alfonsi Regis æræ 1260. apud eumdem lib. 13. cap. 24. *Hoc Præstimonium vobis damus, & cunctis successoribus vestris jure hereditario in perpetuum habendum & possidendum, cum omnibus suis terminis novis & veteribus.* Charta Bernardi Episcopi Compostellani æræ 1190. apud Anton. *de Tepez.* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 4. p. 434. *Cortecellam S. Maria in hereditate ipsius Monasterii constructam, ab Abbate domino Ruderico in Præstimonio in vita Decani datam*, &c. Infra: *Domum autem illam à D. Decano, inter Cortecellam S. Maria & antiquum murum ... per Præstimonium constructam esse cognosco*, &c. Rursum: *Damus eidem Ecclesia in Ecclesia S. Jacobi Canonicatum & portionem, & hebdomadam, & Cardinariam, & Præstimonium, sicut unicuique Cardinalium Ecclesia nostra Canonica collatum est*, &c. Vetus Charta apud Ughellum tom. 1. part. 2. pag. 53. *Et si ad dedicandam aliquam Ecclesiam Monasterii invitatus fuerim, sine Præstimonio libenter Episcopalia ... impendam*, i. absque gravamine aut sumptu, vel *præstatione*.

☞ *Præstimonium*, Gall. *Prestimonie*, à præstatione sic dictum, Ecclesiasticum beneficium est, cum aliquo onere, & in hoc differt à simplici beneficio, quod ideo simplex dicitur, quia in hoc nullum onus habetur. Ita Macri in Hierolex. *Præstimonium* rectius definitur, Reditus annuus presbytero alendo destinatus absque ullo titulo ecclesiastico. Ex allatis in Hispania potissimum in usu fuisse ejusmodi beneficia colligere est; quorum conditio eadem fuisse videtur quæ *Præpositurarum*, cum ad statutum tempus ecclesiasticis concederentur; quæ tandem, ut & *Præstimonia*, perpetuæ factæ sunt. Hinc etiam est quod *præstimonium* à *præstaria* distinguitur: eadem enim ratione laicis concessa hæc beneficia fuisse, ut iis *precario* uterentur, innuit Conc. Palentinum an. 1129. inter Hisp. tom. 3. pag. 341. *Ecclesia non dentur laicis pro Præstimonio vel villicatione.* Vide Molinæum & Panormum qui ex professo de *Præstimoniis* scripsit.

¶ Præstimoniales *portiones*, in Epist. 134. Innocentii IV. PP. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 962. *Cum itaque dilectus filius magister Bartholomaus de Carpineto litterarum apostolicarum scriptor secretarius, canonicatum, & prabendam, ac præstimonia & Præstimoniales portiones in ecclesia, civitate & diocesi Astoricensi jamdudum obtinere noscatur.* Conc. Complut. an. 1325. inter Hisp. tom. 3. p. 579. *Statuimus .... quod si divisa ecclesia, si Præstimonialia ferent, vacare contingeret, priora integrari de berent.* *Præstimoniorum* & *Præstimonialium portionum* meminit Conc. Trid. sess. 5. cap. 1. & sess. 23. cap. 18. quæ studiosis alendis destinantur.

¶ PRÆSTINATUS, contracte pro *Prædestinatus*, in Monum. Benedico-Burano c. 10. apud Duellium tom. 2. Miscell. pag. 10. *Quo functo, accepit successorem ante tempora sæcularia Præstinatum Gotbebalmum proprii monasterii monachum.* Utuntur Plautus & Apuleius pro Emere, comparare.

PRÆSTIS, *hares*, in Gloss. Arabico-Lat. [*Prestes*; pro *superstites*, olim scriptum observat Baluzius in Notis ad Capitul.]

¶ PRÆSTITOR, Præbitor, apud Apuleium in Asclep. *Præstitor & tributor omnium.*

¶ PRÆSTITUM, Mutuum. Vide *Præstare* 1.

¶ PRÆSTITURA, ut *Præstaria*. Vide in hac voce.

¶ PRÆSTITUS, Adjumentum, auxilium. Conc. Pampilon. ann. 1023. inter Hisp. tom. 3. pag. 195. *Secundum præcepta canonum conari decrevi pro cælesti Præstitu Ironiensem sedem restaurare.* Vide alia notione in *Præstaria*.

PRÆSTO, Mox, statim. Petrus Damianus: *Et præcipue id, quod præsto subjunctum est, Sacerdoti congruere videtur*, &c.

PRÆSTOLABILITER, Celeriter, expedite. Isidorus Pacensis Episcopus in Chronico æræ 772. *Arabas sine effectu ad propugnanda Maurorum mittens navibus Præstolabiliter adventatis, maria transfretat*, &c.

¶ PRÆSTOR, Qui in *præstariam* accipit. Vide supra *Præstare* 2.

¶ PRÆSTORIOLA. Vide *Prætoriola*.

¶ PRÆSTRINGERE, Præstituere, denunciare. *Id etiam hujus legis auctoritate Præstringimus*, &c. in Cod. Theod. lib. 6. l. 5. tit. 27.

¶ PRÆSTRIPTICIUS, pro *Præscriptitius*, ni fallor, jure *præscriptionis* acquisitus. Charta an. 1366. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag 346. *Ac cum vassallis, hominibus franch s & lis.eris, ... censibus, Præstripticiis, & aliis juribus quibuscumque.*

PRÆSTUS, Paratus, nostris *Prest.* Vetus Inscriptio, 669. 4. *Amic's ccl n, p r e-os bonos .... effectu Præstus sui*, &c. Pactus Legis Salicæ tit. 48. §. 1. *Tunc manniat eum ad mallum, & testes suos in singulos mallos, qui ibidem fuerint, secum habere debeat Præstos*, &c. Lex Wisigoth. lib. 9. tit. 2. §. 9. *Sed definitis locis atque temporibus, ... Præstum se unusquisque definito loco vel tempore exhibeat.* Ita non semel alibi lib. 2. tit. 1. §. 11. tit. 2. §. 9. tit. 3. §. 4.

¶ PRÆSUL, Qui aliis præest, præses, rei alicujus auctor. Præceptum Theodorici Reg. Goth. ann. 508. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1. *Domitori orbis Præsuli & reparatori libertatis*, &c. *Sacratissimus Præsul* nuncupatur Teudebertus Rex in Epist. Aureliani Episc. apud Duchesnium tom. 1. pag. 858. Pro judice occurrit in Vita S. Samsonis sæc. 1. Benedict. pag. 179. *Præsul fori*, apud Sidonium lib. 4. Epist. 14. *Præsul accusationis*, apud Mabill. tom. 4. Annal. pag. 109.

☞ Penes Episcopos potissimum mansit hæc appellatio. Abraham *sancta Frisingensis Ecclesia Præsul* vocitatur in Charta Ottonis Regis ann. 989. apud Meichelbec. Hist. Frising. tom. 1. pag. 185. Sed & Abbatibus concessam hanc nomenclaturam ha-

bemus in primis ex Jona monacho Bobiensi in Actis Eustasii Abbatis, ubi de Agilo abbate, *qui modo*, inquit, *Resbacensi cœnobio Præsul existit*.

PRÆSULARE, Præsulem agere. Auctor Vitæ Gundulfi Roffensis Episcopi laudatus à Seldeno ad Eadmerum: *Reddantur & ei denique possessiones .... quæ Præsulantibus antecessoribus suis Lanfrancus in sua tenuerat ditione*. [Chronic. Comodoliac. apud Stephanot. tom. 2. Hist. Fragm. MSS. *Ipse tamen ager erat de fundali dominio dom. Rorrici illis tunc temporibus Lemovicis Præsulantis*. Occurrit præterea in Vita S. Cyriaci Episc. tom. 7. Maii pag. 575. & in Chronic. Farfens. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 648.]

¶ PRÆSULERE, Eadem notione, in Charta ann. 1103. *Facta est charta ipsa .... Papa Paschali Romanæ Ecclesiæ præsidente, Gotfrido episcopo Magalonæ Præsulente*, &c.

¶ PRÆSULATUS, Dignitas vel jurisdictio *Præsulis*, Episcopi scilicet vel Abbatis. Charta ann. 1038. ex Schedis Præs. *de Mazangues: Ego Hugo vocitatus in sancta Sede Digniensi officio Præsulatus gratia Dei sublimatus*, &c. *Præsulatus abbatiæ S. Salvatoris*, in Tabul. Rothon. id est, jurisdictio quasi episcopalis, ut loquuntur.

¶ PRÆSULATUS, Titulus honorarius Episcoporum. Charta an. circ. 1254. ex Tabul. Narbon. *Credimus non latere Præsulatus vestri celsitudinem, quod*, &c. Charta qua Guillelmus Episc. Biterr. Narbon. Archiepiscopo promittit obedientiam & reverentiam ann. 1349. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 164. *Præsulatus vestri & Ecclesiæ Narbonensis adjutor ero, salvo ordine meo ad defendendum & ad retinendum*.

PRÆSULIUM, pro *Præsulatu*. Scriptor MS. Vitæ S. Gaugerici Episcopi Cameracensis in Prologo: *Quantus in Præsulio effulserit*.

PRÆSULTER, pro *Presbyter*, scribitur in Legibus Luithprandi Regis Longob. tit. 69. §. 4.

¶ PRÆSULTOR, ὁ ἐν τοῖς ἱεροῖς προορχούμενος, in Gloss. Lat. Græc. Sangerm. *Prosultor* legi in antiquis Glossis atque perperam in *Præsultor* mutatum auctor est Salmasius in Capitol.

PRÆSUMERE, Sumere, capere. Synodi Hibernienses lib. 1. cap. 8. *Episcopus ... non Præsumat pretium ordinationis: non Præsumat dona iniquorum*, &c.

PRÆSUMERE, Ante sibi sumere, vel præter solitum sumere, in l. 5. & 11. Cod. Th. de Metatis, & l. 4. de Pascuis, eodem Cod. Ammianus lib. 18. *Diligenter observans, ne quem tributorum sarcina prægravaret, neque potentia Præsumerat aliena*.

¶ PRÆSUMERE, Suspicari, conjicere, Gall. *Présumer*. Sententia arbitralis inter Archiep. Capitulumque Arelat. & Monast. S. Cæsarii ann. 1221. ex Schedis Præs. *de Mazangues: Ex tanta diuturnitate temporis Præsumente concessionem*, &c.

PRÆSUMPTIO, Actio injusta, invasio, usurpatio. Lex Bajwar. tit. 1. cap. 5. *Si quis servum Ecclesiæ ..... occiderit per Præsumptionem*. Cap. 10. *Neque Præsumptio crescat in plebe*. Tit. 3. cap. 10. *Porcos propter Præsumptionem dispergere*. [*Christi Evangelio vim non inferat humana Præsumptio*, in lib. 6. Capit. cap. 334. *Crudelis & stupenda Præsumptio crudeliori debet extirpari supplicio*, in lib. 7. cap. 428. *Potestativa Præsumptio*, in Addit. 3. cap. 54. &c.] Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 11. de his, quæ sunt Juris Regii: *Assultus, roberia, sterbrech, Præsumptio terræ vel pecuniæ Regis, thesaurus inventus*, &c.

¶ PRÆSUMPTUOSITAS, Eadem notione. Edictum Caroli M. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 24. *Quod si fecerit, ante nos veniat, & in præsentia nostra rationem deducat, si sua Præsumptuositate aut cupiditate alicujus rei adquirendum hoc opus servile fecit, aut sui domini jussione*.

PRÆSUMPTOR, Qui crimen committere, vel aliquid contra jus agere *præsumit*, in Edicto Theodorici Regis cap. 114. Interdum reus principalis, qui complices habet, in Legibus Wisigoth. lib. 6. tit. 4. §. 2. 3. 5. lib. 8. tit. 3. §. 8. *Præsumptor infaustus*, tyrannus, in l. ult. Cod. Th. de Episcop. *Præsumptive*, in Capitulari ann. 802. cap. 5. *Præsumptivo modo in domum alienam intrare*, d. tit. 4. §. 2. *Præsumentis audacia*, §. 6. *Præsumptuosus*, d. §. Adde lib. 2. tit. 1. §. 17. & alibi. S. Odo de Vita S. Geraldi lib. 2. cap. 7. *Quidam violenti homines Præsumptionem faciebant contra Potestatem loci illius*. Anselmus Cantuar. Archiep. in Epistola ad Episcopos Hiberniæ: *Pastorali regimine vitia resecare, Præsumptores coercere, & quæque inordinata ad ordinem debitum volui revocare*.

PRÆSUMPTORES EPISCOPI, Qui aliorum jura vel ordinationes usurpant illicitas, in Concilio Arausicano I. cap. 25. & Turonico I. cap. 9.

PRÆSUMPTUOSUS, Idem quod *Præsumptor*, in Lege Aleman. tit. 84. *Presomptueux*, dicimus, qui sibi ultra quam par est arrogant, superbos. Anastasius in Histor. Eccles. *Præsumptuose gerens*, ubi Theophanes habet αὐθεντήσας. S. Bernardus in Vita S. Malachiæ Episcopi: *Sicut erat Præsumptuosus & insolens*. [Salvianus lib. 7. pag. 258. *Audiant omnes Præsumptuosi, audiant præpotentes*, &c.]

PRÆSUMPTIOSUS, in Capitulari 1. Caroli M. an. 802. cap. 7. 30. [& apud Sidon. edit. Sirmondi lib. 1. Epist. 11. & lib. 7. Epist. 4.]

¶ PRÆSUMPTIONARIUS, in Mirac. S. Walpurgis sæc. 3. Benedict. part. 2. pag. 298. *Sed is qui se in famulis suis gloriosum atque laudabilem cunctis ostendit gaudium Præsumptionariæ aviditatis in ruborem mœroremque convertit*.

PRÆSUMPTIOSE, Arroganter, in Capitul. Aquisgran. an. 789. cap. 35. 58. in Constit. Ludovici II. Imperat. an. 867. cap. 12. [Adde Sidon. edit. Sirmondi lib. 7. Epist. 6.]

PRÆSUMPTIVE. Capitula Caroli Magni an. 797. cap. 1. *Et ut raptum, & fortiam, nec incendium infra patriam quis facere audeat Præsumptive*.

¶ PRÆSUMPTORIE, apud Tertullianum lib. 4. adv. Marc. cap. 41.

¶ PRÆSUMPTUM, *Opinio*, in Amalthea ex Johanne de Janua.

PRÆSURA, Caprio. Vide *Prindere*.

¶ PRÆTACTUS, Prædictus, ante memoratus. Charta an. 1212. apud Rymer. tom. 1. p. 157. *Nos vero procul de marina interim non recedemus, & vos similiter prope marinam vos teneatis, ut Prætacto inter nos & nuntios vestros negotio nostro & vestro*. Occurrit etiam apud Ludewig. tom. 6. pag. 137. in Notis Godefredi ad Carolum VIII. Reg. Franc. pag. 742. &c.

¶ PRÆTAXARE, Prius numerare, assignare. Vita B. Edmundi Cantuar. Archiepisc. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1780. *Super quo sollicitus* (Edmundus) *monasterium vix reperire potuit quod eas reciperet, nisi certam summam pecuniæ dandam cum eis monasterio Prætaxaret*: Galli dicerent, *s'il ne comptoit auparavant*.

¶ PRÆTAXATUS, ut *Prætactus*. Charta Caroli C. an. 864. apud Doublet. pag. 802. *Per quod Prætaxatas res alias infra jam dictas terminationes notissimas .... ditioni præscripta ecclesiæ perhenniter mancipandas decernimus*.

decernimus. Diploma Conradi III. Imperat. ann. 1145. apud Tolner. Histor. Palat. inter Instrum. pag. 44. *Statutum etiam est, ut si Prætaxatus Archiepiscopus eundem præcelsum clericum adjuvare non posset vel nollet, &c.* Occurrit præterea in Constit. Freder. Reg. Siciliæ cap. 79. apud Rymer. tom. 1. pag. 49. tom. 3. pag. 882. & alibi.

¶ PRÆTENDERE, Affirmare, asseverare, Gall. *Pretendre*. Charta Johannis Comit. Fuxensis ann. 1310. in Cod. Colbert. 2591. *Cum ... Prætenderemus quod gentes domini Regis .... super possessiones dicti castri* (de Thyerno) *nos multipliciter perturbassent, &c.* Vox JC. nota.

¶ PRÆTENTIO, Jus, Gallice *Pretention*. Charta Bertrandi Archiep. Narbon. an. 1101. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 83. *Sic damus Domino Deo, & prædicto monasterio in perpetuum absque omni Prætentione libere & absolute ab omni jure & potestate, &c.*

PRÆTENTURÆ, Præsidia militum, quæ pro castris [& urbibus] securitatis causa collocantur. [Interdum usurpatur & pro militum stationibus ibi positis. *Prætentura* præterea dicebantur milites qui conglobati præcurrebant ad observandos hostium motus, eosdem armis repressuri, si vim facerent in fines imperii.] Vide Turnebum lib. 4. cap. 7. Henricum Valesium ad Ammianum Marcellinum l. 14. pag. 10. 11. Jacobum Gothofredum ad leg. 1. Cod. Th. de Commeatu, [& Carolum de Aquino in Lex. milit.] Alias *Prætentura*, in Glossis est προβολή, ἐπιτείχισμα.

¶ PRÆTER, pro Citra, absque, in Cod. Theodos. de Decur. tit. 23. l. 3.

¶ PRÆTER cum sexto casu non semel occurrit apud Scriptores, Salustium de conjurat. Catilinæ, Jonam in Vita S. Columbani n. 23. Bedam lib. 4. c. 19. Vide Priscianum.

¶ PRÆTEREA, pro *Præter*, in Cod. Theodos. de Prox. tit. 26. l. 17.

¶ PRÆTERMITTERE, Possessionem rei alicujus dimittere, *Guerpire*. Charta an. 1249. in Tabular. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Notum sit omnibus præsentibus & futuris quod ego Helias præpositus de Omeio Prætermisi & penitus dereliqui ... totum illud jus quod &c.* Vide Lexic. Calvini.

¶ PRÆTERNECESSARIUS, Superfluus, non necessarius. Memoriale Visitatur. Monast. Mellic. an. 1451. in Chronico ejusd. pag. 426. col. 2. *Debet & abstineri a Præternecessariis structuris, nec sine consensu conventus fiat nova structura.*

¶ PRÆTERSORIUM, Grex alienam segetem depascens. Vita S. Columbæ Abbat. tom. 2. Junii pag. 209. *Tota apud se vicinorum Prætersoria in una retinebit maneria.*

PRÆTESTATI SOLIDI. Charta Longobardica in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 12. *Quia suscepi in præsentia testium ego Rothari Abbas a vobis Anselperga Abbatissa ex sacculo ipsius Monasterii vestri per Misso vestro in auro solidos novos Prætestatos ac colosatos numero 44. finitum pretium, &c.* Vide *Pradulati solidi*.

¶ PRÆTEXTATARIUS, Adumbratus, rudis, inchoatus, Gall. *Ebauche*. Radbertus in Præfat. ad lib. de Spe, apud Bern. Pezium to. 1. Anecd. part. 2. col. 61. *Dicato tibi charissime, quasi Prætextatario habitu Christianæ fidei negotio, &c.*

¶ PRÆTEXTUS, 2. declinat. in Testam. S. Karilefi apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 82. *Ea scilicet ratione atque Prætexto, &c.*

¶ PRÆTEXTUS, adject. *Prætexta vestis*, cui adsutum aliquid ad ornamentum, apud Byzinium de Orig. belli Hussit. tom. 6. Reliq. MSS. Ludewig. pag. 183.

¶ PRÆTITULARE, Ad *titulum* vel ecclesiam promovere. Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 28. *Clericum permanere oportet in ecclesia cui in initio ab Episcopo Prætitulatus est ac sortitus est.* Eadem sursum occurrunt lib. 7. cap. 13. & in Can. Isaaci Episcopi Lingon. tit. 10. §. 1. Vide in *Titulus*.

¶ PRÆTITULATUS, Idem quod *Titulus*. Statut. Burchardi Episc. Lugdun. ann. 984. inter Instr. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 6. *Concio ac collegium sub Prætitulatu S. Stephani apud Lugdunum degens, &c.*

PRÆTOR, [Urbis Præfectus, nostris *Gouverneur* in Charta an. 1298. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 445.] Vide Epist. 71. inter Francicas Duchesnii tom. 4. Hist. Franc. pag. 517.

¶ PRÆTORES dicti *Ballivi* seu Magistratus qui populis præsunt. *Prætor, Prevost ou precepteur*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Vide *Bajulus* 3. & supra *Prælatus*.

¶ PRÆTORIOLA, *Domuncula in navi*. Gloss. Isidori. Papias: *Prætoriola, parva domus in navibus, ubi secreta conduntur.* Ezech. cap. 27. v. 6. *Transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & Prætoriola de insulis Italiæ.* Vide Meibomium in hunc locum lib. de Triremibus & Grævium ad Gloss. Isidori.

¶ PRÆTORIUM, Domus Ædilium, apud Byzin. de Orig. belli Hussit. tom. 6. Reliq. MSS. Ludewig. pag. 144. Vide supra *Pavensis*. Pro villa urbana & manerio, apud Spelman. ex to. 2. Conc. col. 2026. Vide Gothofredum ad leg. 3. Cod. Theod. tit. de Offic. Judic. omnium.

¶ PRÆTURA, Prætoris seu *Potestatis* dignitas, officium. Chron. Petri Azarii ad ann. 1362. apud Murator. tom. 16. col. 365. *Propter hæc & alia nefanda remotus fuit à Potestatia, & in Prætura fuit ei subrogatus dom. Bartholomæus de S. Georgio Canapicii.* Vide *Potestas*.

¶ PRÆTURA, Jurisdictio, dominium. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 61. *Tandem sæpedictus Odo jam receptis a monachis LXX. solidis Cenomanensis monetæ homines monachorum a Prætura Comitis tenetur penitus expedire.*

¶ PRÆVARICARE, pro *Prævaricari*, in Addit. 4. ad Capitul. cap. 88. & in Indice vett. Canon. tom. 3. Conc. Hispan. pag. 22.

¶ PRÆVARICATIO, pro Apostasia à fide Catholica, in Cod. Theod. l. 3. de Apostatis tit. 7.

¶ PRÆVARICATUS, Corruptus, immutatus. Liber de Castro Ambasiæ apud Acher. tom. 10. Spicil. pag. 519. *Chendon Comes Andegavis, oppidum quod ex suo nomine Chendonem dixit, in Turonia construxit, quod nomen dein post lingua Francorum Prævaricatum Chainon nunc dicitur.*

¶ PRÆVEIRIL, f. Reditus, Gallice *Revenu*, ab Occitan. *Preu*, commodum, Gall. *Profit*. Charta Ermengardis Vicecomit. Biterr. an. 1089. inter Probat. tom. 2. novæ Hist. Occitan. col. 327. *Nos omnes simul in unum dereliquimus Deo ... ipsam ecclesiam de Casals, hoc est, ipsum Prævеiril cum medietate de decimis, & ipsas primitias, &c.* Vide supra *Præferentia*.

¶ PRÆVENARI, Prævidere, animo prospicere. Elmham. in Vita Henrici V. Regis Angl. edit. Hearnii cap. 44. pag. 107. *Quia vero talia discreto quodam præsagio mentis regalis Prævenatus aspectus, &c.*

¶ PRÆVENIRE, Circumvenire, nostris *Prévenir*

eadem notione. Lex 2. de Bon. vacant. tit. 8. Cod. Theod. *Ne principali liberalitate Præventa dominum quis rei alienæ afficiet*, &c.

¶ PRÆVENTI dicebantur qui subitanea & improvisa morte decedebant: quinam vero potissimum sic nuncupabantur, & qua ratione habiti fuerint, docent Constit. Udalrici Episc. Patav. apud Hansiz. to. 1. Germ. sacræ p. 565. *Insuper Synodi immediate prelibate morem amplectentes, declaramus apud plebanos, & ecclesiarum rectores circa Preventorum mortem hunc servari modum: quod si quis Christi fidelis devote circa festa Pasce penitentie & Eucharistie sacramentum percepit, & si dando operam rei licite, gratia exempli, si feriata die exerceret piscaturam, amputaret ligna in silva, vel eundo per pontem casu precipitaretur, aut alias ex permissione divina subito dies suos clauderet extremos, quod talis non censeretur Preventus. Si vero talis, etiamsi hujusmodi sacramenta in Pasca suscepisset, daret operam rei illicite, ut si daret se ad latrocinia, concitaret seditionem, vel tumultum; sive piscaretur, vel mercaretur die festivo, aut Sabbatum preter necessitatem à sanctis Patribus, & ab Ecclesia institutum ex contemptu publice solveret; aut si prostratus egritudine recusaret penitentie, Eucharistie, ac sacre Unctionis sacramenta suscipere. Et tunc si talis casu precipitaretur, censetur Preventus, & nequaquam, ut is, qui ad festa Pasce negligit recipere predicta sacramenta penitentie & Eucharistie, ad ecclesiasticam sepulturam veniet admittendus, cum tales, & similes in peccato publico reperiantur decedere mortali, & inde ecclesiastica sepultura ipsis in majorem cederet dampnorum accumulationem.* Vide in *Intestatio*.

¶ PRÆVENTIO. Charta ann. 961. inter Instr. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 409. *Sponte omnes feodales possessiones quas habebat a latere dicti cœnobii, usque ad mare consistentes, censibus, cultibus .... cum omni jure castellanerii & Preventionis ... cessit & transportavit in perpetuum.* Ubi *præventio* de mero imperio & jurisdictione suprema intelligenda videtur, cum juri Castellani subjiciatur, Castellano quippe jure suo castellum habere cum mero imperio & suprema jurisdictione competebat. Cæterum *Præventio* apud Practicos dicitur, cum ejusdem rei personæve jurisdictio penes duos judices est, & alter cognoscere prius cœpit: vel jus illius qui prior agit accusatus.

PRÆVENTORES MILITES, sub dispositione Ducis Mœsiæ secundæ, in Notitia Imperii. [Globus erat, ut scribit Carolus de Aquino in Lexico milit. sive acies à reliquis copiis separata, quæ vagos hostes superveniens divexabat. *Præventores* autem dicti à præveniendo, quoniam locum castris ante caperent, hostesque præpedirent in locis & regionibus occupandis. Vide Notas Panciroli ad Notit. Imperii.]

¶ PRÆVESTITUS, Vestitus, indutus. Charta an. 1182. ex Tabular. S. Albini Andeg. *Assistemus in eorum ecclesia bis in anno, videlicet SS. Mauritii & Andreæ festivitatibus albis & cappis Prævestiti.*

¶ PRÆVIARE, Præire. Epist. Caroli M. ad Elipandum inter Concil. Hispan. tom. 3. pag. 112. *Quisquis ad hanc civitatem, recta sibi Præviante fide, ... pervenire festinat, apertas inveniet portas.* Acta SS. tom. 2. Jun. de S. Bardone pag. 307. *Claudos item itinere quod ducit ad cælum suo ducatu Præviavit.*

1. PRÆVIDERE, dicebantur Monachi, qui lecturi aut cantaturi in Ecclesia, priusquam in eam irent, ad lectionem vel cantum se præparabant. Vide Usus antiquos Ordinis Cisterciensis cap. 71.

¶ 2. PRÆVIDERE, Servare, custodire, defendere. Gall. *Garder*. Tabular. S. Audomari: *Vuilbertus habet bunar. XII. solvit solidos 11. & Prævidet silvam.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 61. *Debet solvere quartam partem de integro manso, sed pro ipso debito Prævidet porcos.* Charta an. 1027. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 573. *Rostagnus & unus de filiis suis, aut unus de posteris suis, cujus Galazanicus erit hereditas, teneant ad Prævidendum sive defendendum pro remedium animæ suæ*, &c.

¶ 3. PRÆVIDERE, pro Præsidere, præesse, in laudato Cod. Irminonis fol. 45. *Et ipsi qui in villa dicta Prævident ipsos farinarios, si potuerint in ipsa aqua prendere anguillas, solvunt inde unusquisque* c.

¶ PRÆVIGILIUM, Pervigilium. Concil. Toletan. IV. inter Hispan. tom. 2. pag. 481. *Lucerna & cereus in Prævigiliis Paschæ apud quasdam ecclesias non benedicantur.* Vide *Vigiliæ*. Non absimili notione *Preveil* dixerunt nostri. Consule Menag. in Orig. Gallicanis.

¶ PRÆVILEGIARE, Alicui ex privilegio quidpiam concedere. Lambertus Ardens. lib. 4. Hist. cap. 39. *Sed & eandem Lisleensem .... ecclesiam .... Morinensis antistes Milo ... regularibus postea canonicis albi velleris Præmonstratensibus ... benevolum assensum præbentibus Watinensis Ecclesiæ canonicis, Prævilegiavit.*

PRÆURBIUM, Suburbium, spatium quod est ante urbem. Nizo Abbas in Vita S. Basini Arch. Trevir. num. 5. *Monasterium, quod in Præurbio civitatis situm est.*

¶ PRAGENSES GROSSI, Moneta urbis Pragæ. Memorantur in Charta ann. 1296. & in alia ann. 1328. apud Schlegel. in Dissert. de Nummis antiq. Gothanis, &c. Charta ann. 1327. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 480. *Nos vero vice versa pro dotalitio sæpe dictæ filiæ nostræ XV. millia marcarum argenti, ita quod qualibet ad valorem LVI. Grossorum Pragensium se extendat, tenebimur assignare.*

¶ PRAGMA, Sententia, pronuntiatum, statutum. Ernaldus in Vita S. Bernardi tom. 2. Oper. ejusd. edit. ann. 1690. col. 1096. *Ecce nova legatio, non Romanum Pragma circumferens, sed divinis legibus fidei Pragma allegans*, &c.

¶ PRAGMATICARII, *Qui scribunt Pragmaticas sanctiones, & alio modo dicuntur Scriniarii.* Vocabul. utriusque Juris.

¶ PRAGMATICE, Eo modo quo *Pragmaticum* definiri solet. Charta Philippi V. Regis Franc. pro erectione Baroniæ *de Harcourt* in Comitatum ann. 1338. tom. 3. Hist. Harcur. pag. 248. *Baroniam & terram prædictam præsenti statuto Pragmatice diffinito in Comitatum duximus erigendam.*

PRAGMATICUM, *Pragmaticum rescriptum*, seu *Sanctio pragmatica*, dicitur, quæ adhibita diligenti causæ cognitione ex omnium procerum consensu in modum sententiæ ultro à Principe conceditur, aut fertur. Sanctus Augustinus Collat. III. cum Donatistis cap. 2. *Pragmaticum rescriptum*, quod supra *præceptum Imperiale* dicitur. Collatio III. Carthag. cap. 38. *Pernam sanctitatis vestræ arbitror non latere Pragmaticis rescriptis preces inseri non solere.* Adde c. 39. Πραγματικοὶ τύποι, in Concil. Calched. act. 5. [*Pragmaticum præceptum*, in Charta Ottonis Imper. ann. 977. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 198. *Edictum Pragmatica sanctione corroboratum*, in Diplom. Freder. I. Imper. ann. 1173. apud Miræum to. 2. pag. 1178.] Paulus Warnefridus lib. 2. de Gestis Langob. cap. 12. *Cui Rex, ut erat largissimus, omnes suæ Ecclesiæ facultates concessit, & per*

suum Pragmaticum postulata firmavit. Aimoinus lib. 1. Hist. Franc. cap. 17. *Et ut ipsi posteri eorum illum possiderent locum, per suum firmavit Pragmaticum.* Vide Ughellum tom. 4. p. 483. 789. & Salmasium ad Capitolinum pag. 259.

¶ PRAGMATICA CONSTITUTIO, in Diplomat. Lutharii Imper. ann. 26. regni ejusd. in Ital. Hist. Mediani Monast. pag. 14. *Eundem locum per Pragmaticam Regis Childerici Constitutionem prærogativa emmunitatis libertate communiri impetravit.*

PRAGMATICA SANCTIO, in l. 10. Cod. de Sacros. Eccl. in Capitul. Caroli M. lib. 2. cap. 30. al. 32. &c. Vide leg. 3. Cod. Th. de Decur. l. 36. de Annona, & leg. 52. de Hæret. Philippus Rex Franciæ in Charta ann. 1312. pro Lugdunensib. *Declaramus, atque Pragmatica Sanctione, nostraque authoritate declaramus, &c.* Vide Metropolim Salisburg. to. 1. pag. 350. [& Ordinat. Reg. Franc. to. 1. pag. 2.] De Pragmaticis Sanctionibus S. Ludovici & Caroli VII. Regum Franciæ consulendi Scriptores nostri.

¶ PRAGMATICUM dicta etiam Charta seu Diploma regium, in quo accurata fit recensio bonorum omnium alicujus Ecclesiæ vel Monasterii, in quorum possessione confirmatur. Privileg. Rotberti Reg. apud Mabill. in Append. ad tom. 4. Annal. Bened. pag. 5. *Prædictorum igitur privilegiorum tenore considerato, ad notitiam futurorum placuit nobis in hoc Pragmatico confirmari & annotari possessiones, quæ in prædictis & in aliis Regum privilegiis continebantur, quas præsentialiter ejusdem cœnobii fratres gratia Dei secure & quiete possident.*

¶ PRAGMATICUS, Actuosus. Epitaph. Reinoldi apud Marten. Iriner. 2. litter. pag. 46.

Hi duo diversas tenuerunt ordine vitas,
Vir speculativam, fœmina Pragmaticam.

¶ PRAISIÆ, ut infra *Prisa*, quidquid ex subditis & tenentibus capitur ad expensas Regis & Domini, quod legitime & debite persolvi debet. Vide in hac voce. Charta ann. 1240. tom. 1. Histor. Dalphin. p. 188. *Cum nobilis Albertus dom. de Turre ... prioratum de Monestreuil & homines prioratus quibusdam exactionibus super Praisiis & aliis pravis consuetudinibus gravaret, ... exactiones super Praisias & alias pravas consuetudines ... remiserunt.* Computus an. 1347. ibid. pag. 84. col. 2. *Computavit .... de Praisiis certarum vinearum a diversis personis per D. nostrum emptarum ad opus monasterii prædicti, & de certorum nemorum & pratorum Praisiis emptorum, ... nec non de Praisiis per dictum fr. Chabertum quondam receptis supra portu Jairia & quartonibus Bellimontis ... Primo de taillis Corvi, Mura & Bellimontis pro duabus Praisiis annorum 1343. & 1344. non computat. Item de quartonibus Bellimontis de duabus Praisiis finitis in festo Assumptionis.*

PRAMI KARLE, Nautarum species, Danis, in Charta Waldemari Regis Daniæ ann. 1326. apud Pontanum lib. 7. Rer. Danicar. pag. 443.

¶ PRANDARIUS, Servus familiaris, domesticus, qui ex alterius mensa seu *prandio* est, Gall. *Commensal.* Charta an. 967. in Addit. ad Chron. Casaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 955. *Ego renuntiavi & renuntio de omni ipsa suprascripta abbatia, ... sive de casis, sive casalibus, sive colonicibus, ..., seu de cartulatis vel de Prandariis.*

PRANDEDEUM, *In quo fit prandium.* Ita Papias MS. & editus.

PRANDEUM, [*Genus Zonarum.* Gloss. Isid.] Vide *Brandeum* 3.

PRANDICULARIUS, ἡ μετὰ [illegible] ἡμέρα, in Gloss. Lat. Græc. [*Dies desponsationem subsequens*, apud Martinium. Observat Vulcanius male scriptum *prandicularius* pro *pandicularius*, pejusque interpretatum. Vide Festum & *Pandicularius.*]

¶ PRANDIOPRATÆ, *Prandiorum venditores, Caupones*, in Amalth. Vide Glossar. med. Græcit. in πρανδιοπρᾶται.

PRANDIUM, Idem quod *Pastus*, *cœnaticum*, *convivium*, nostris, *droit de Past.* Vide in his vocibus. [*Consueta Episcoporum vel Episcopalium ministrorum Obsonia* dicuntur ejusmodi Prandia, in Bulla Paschalis II. PP. ann. 1107. inter Libert. Monaster. Elnonensis.] Tabularium Ecclesiæ Caducensis: *Dono & illam terram, ... unde exeunt 4. denarii & unum Prandium cum 4. Militibus.* Alibi: *Exiit autem de manso illo unum Prandium in Natali Domini, & unus aries in Pascha.* Rursum: *Galricus Vicecomes S. Cirici fecit pignoram Raimundo Rateris in villa, quæ dicitur Crem, videlicet unum Prandium cum centum Militibus per 300. solidos Aquitanenses.* Charta ann. 982. apud Ughellum in Patriarchis Venetis: *Volumus ut in eadem libertate semper consistat, ut nullus Episcopus servitutis usum requirere, aut Prandia præsumat.* [Bulla Eugenii III. PP. ann. 1152. ex Tabul. S. Albini Andegav. *Indebitas autem & immoderatas Prandiorum exactiones in obedientiis vestris à diœcesano Episcopo fieri omnimodo prohibemus.*] Charta Hugonis Abbat. S. Dionysii ann. 1189. *Advocatus habet unum Prandium in terra S. Dionysii de Grandi puteo ad 10. Milites, & non amplius. Unusquisque miles potest habere, 4. equos, & Advocatus canes suos cum venatoribus annuatim. Major procurat hoc prandium, & famuli Majoris servant.* Chronicon Casin. lib. 3. cap. 72. [al. 73.] *Constituit etiam, ut omnia Monasteria, quæ sub ditione hujus nostri Casinensis Cœnobii sunt; Prandium unum per unumquemque annum huic nostræ congregationi faciant.* Vide ibi Angelum à Nuce, ubi multa de jure procurationis seu prandii, Petrum Diac. lib. 4. ejusdem Chronici cap. 133. Sanjulianum in Matiscone pag. 274. & supra in *Pignora.*

¶ PRANDIUM CANUM, Pastus canum venaticorum qui à tenentibus exigebatur. Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 340. *Guillelmus Venator concessit monachis S. Albini Prandium canum, &c.* Vide in *Bren.*

¶ PRANDIUM CONSUETUDINARIUM, Quod ex *consuetudine* debetur, in Tabular. S. Cyrici num. 98. *Prandium costumale*, in Charta an. 1286. apud Stephanot. tom. 3. Antiq. Benedict. Pictav. MSS. pag. 909.

PRANDIA MORTUORUM. Vide *Parentalia.*

¶ PRANDIUM TERRÆ, Interstitium itineris à decubitu ad diversorium meridianum, qui esset dimidius stathmus juxta Thn. de Vio de Itinere Geziozi apud Senalem fol. 39. Hæc Spelmannus.

¶ PRANDIUM, pro Convivio in noctem dilato; usurpat Gregor. Turon. in Hist. Franc. col. 521. *Invitatis enim ad epulum multis (Regina Fredegunda) hos tres in uno fecit sedere subsellio; cumque in eo Prandium elongatum fuisset spatio, ut nox mundum obtueret, &c.*

PRANSORIUM, *Locus ubi prandetur*, Joanni de Janua: ἀριστήριον Annæ Comnenæ l. 15. Alex. & auctori Vitæ S. Nili junioris pag. 145. *Dieta sive cœnatiuncula*, apud Sidonium lib. 2. Epist. 2. Papias & Gloss. Lat. MS. reg. *Pransorium*, *Promulsorium.*

☞ Ubi *promulsarium* habent Glossæ Isid. & Constantiensis; nullibi bene, uti videtur Grævio, qui legendum esse censet *promulsidarium*, quo significatur

ferculum, cui patinæ prandentium imponebantur, *ὑπόθημα*, suppositorium, quod lancem sustinet. Plura vide ibi, & infra *Promulsidarium*.

¶ PRANSUM, Prandium. Statuta S. Claudii ann. 1448. pag. 42. *In refectorio cum religiosis & novitiis ejusdem* (monasterii) *prandeat, & in præfato refectorio expositionem Evangelii dies prandium faciendo coram eo legi faciat, & Pransa facto cum præfatis religiosis & novitiis ad Ecclesiam Beati Petri eundo gratias Deo solemniter dicat.*

¶ PRARAGIA, Præstatio quæ domino à tenentibus fit ob terras in prata conversas. Charta ann. 1163. apud Calmet. tom. 2. Hist. Lotharing. inter Probat. col. 362. *Excepto si rustici qui infra bannum Maginiensem eas* (terras) *requirere & consueto more deservire voluerint, debitam inde fartagiam & Praragiam Radulpho persolvent.*

¶ PRARIA, Pratorum series, Gall. *Prairie*. Charta Stephani Comit. Sacricæsar. an. 1162. *Etiam concessi prædictis fratribus* (Monast. Bonicadii) *prata quæ habeo in Praria Nannaii, &c.* Vide *Praeria*.

¶ PRASIMA, Piscis genus, nostris *Brême*. S. Wilhel. Constitut. Hirsaug. lib. 1. c. 8. *Pro signo Prasimæ, generali præmisso hoc adde ut manum extendas, latitudinem ipsius simulans.*

¶ PRASINÆ. Vide in *Prasinum*.

¶ PRASINALIS, Prasinus, viridis, coloris porracei. Anastasius in Gregor. IV. PP. apud Murator. to. 3. p. 224. *Item in eadem imagine habet murenas Prasinales pretiosissimas duas, &c.* Vide *Prasinum*.

PRASINOPURPURA, Color purpureus viridis, ex Græc. *πρασινοπορφύρα*. Charta Donationis Ecclesiæ Cornutianæ, edita à Suarezio: *Vela tramoserica Prasinoporphyra duo.*

¶ PRASINOVENETUS. Vide in *Melinus*, & mox *Prasinovultis*.

PRASINOVULTIS, in Epist. Michaëlis Balbi Imp. cujus verba retulimus in v. *Melinus*, ubi *prasinovenetum esse* conjiciebamus: sed nunc alia subit conjectura, voces nempe *milinovultin*, & *prasinovultin*, quæ ibi occurrunt, ex Gr. *μηλινοβλάτιον*, & *πρασινοβλάτιον* efformatas.

PRASINUM, Viride acutissimum, herbaceum, *ἀπὸ τοῦ πράσου*, *Porro*. Isidor. lib. 19. Orig. c. 17. *Prasina, id est, creta viridis, ersi in aliquibus terris promiscue generetur, optima tamen est in Lybia Cyrenensi.* Frotharius Tullensis Epist. 20. *Peto, ut nobis mittas ad decorandos parietes colores diversos, qui ad manum habentur, videlicet auri pigmentum, folium Indicum, minium, lazur, atque Prasinum, & de vivo argento juxta facultatem.* Ubi nemo non videt legendum *prasinum*. Vide Bulengerum l. de Circo cap. 48. & quæ observat Savaro ad Sidon. lib. 2. Epist. 10. [Adde Macros in Hierolex. in vv. *Prasinus* & *Chrysocolla*, ubi contendunt *prasinum* colorem cæruleum esse, non porraceum: in quo ab omnibus Glossographis recedunt; quibus etiam accedit Anonymus in Histor. fundationis Insulæ Barbaræ tom. 1. Macer. ejusd. pag. 7. *Color ejus* (scyphi) *naturalis exprimendus est in sequenti, scribendo Smaragdus viridissimus qui Prasinus dicitur. Prason Græce, Latine Porrus, quod viridissimi, id est, Prasini coloris.*]

¶ PRASSINUS, Eadem notione. *Cum gemmis Prassinis & hyacintinis*, in Chron. Romualdi Archiep. Salernit. apud Murator. to. 7. col. 81.

¶ PRÆSSINIUS, Eodem sensu, in Chron. Angl. Th. *Otterbourne* pag. 5. *Margaritas continentes omnimodi coloris, ut pote rubricondas, jacinctinas, vel purpureas, Prassinias, sed maxime candidas.*

PRATINÆ, Smaragdi, apud Anastasium in Vitis PP. Locos dedit Salmasius ad Lampridium p. 188.

PRASSA, *Charta*, in Gloss. Arabico-Latinis.

PRASTIA, Prædium. Vide *Proastium*.

PRATA, *Argentum*, Lusitanis: *Plata*, Castellanis. Charta Lusitanica æræ 1316. apud Brandaon. to. 5. Monarch. Lusitan. pag. 304. *Item recepit 12. colhares de Prata, quæ ponderaverunt unam marcam, &c. Item recepit unum pichel de Prata, &c. Hæc est recepta de Prata, quæ est in Scanza D. Dionysii* (Reg. Portugall.) [Vide *Plata* 1.]

¶ PRATAGIUM, Servitium quod tenentes domino suo debent in falcandis pratis, vel ejusdem servitii redemtio pecuniaria. Tabular. SS. Trinit. Cadom. fol. 21. *In Carpichet habemus XII. vilanos & dimidium; quisque eorum reddit II. solidos de Pratagio, aut facit dimidiam acram prati, &c.* Vide *Preagium*.

¶ PRATALE, Pratum. Charta ann. 983. in Chartul. Eccl. Aptensis fol. 96. v°. *Petiam de vinea, cum campo ibi adhærente, cum ipso Pratale, &c.* Vide supra *Prada*.

PRATALINUM, Pratum, in Charta Gregorii IX. PP. an. 1235. apud Ughell. to. 1. part. 1. p. 84.

¶ PRATARIA, Pratorum series, Gall. *Prairie*. Charta Hilduini Abbat. S. Dionys. an. 832. apud Felibian. in Hist. ejusd. Monast. p. 1. *De Prataria in insula arpennos duos, in ponte Alzeruis perticam unam.* Charta Curiæ Suession. ann. 1277. *Confessus est se retinere ... quoddam pratum seu spolium cujusdam prati siti in Prataria quæ est inter villas.* Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 602. *Finales autem termini castelli Phara ... positi sunt, videlicet ... ad pedem Montis rotundi per Pratarias sanctæ Mariæ usque in pascuos.*

¶ PRATERIA, Eadem notione. Litteræ Caroli Reg. Franc. ann. 1326. in Tabular. Calensi fol. 196. *Fuissent per spatium LX. annorum & amplius in possessione IX. arpentorum prati sitorum in Prateria de Kala.* Processus de vener. Maria de Mailliaco to. 3. Martii pag. 756. *Equitando per campos seu Prateriam de Bellepouille prope Andegavum.*

PRATARIUS SERVUS, Cui pratorum cura incumbit, in Tabul. Prioratus Neronisvillæ fol. 24.

¶ PRATELLUM, diminut. à Pratum, in Charta fundat. S. Symphoriani an. 1206. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 86. col. 2. Charta an. 1243. in Tabul. Communis Massil. *Actum in castra Tarasconis in quodam Pratello.* Vide *Pratum*. Le Roman de la *Rose* MS.

Ains alez chantant & balant
Par ces jardins, par ces Proiaus
Avec ces garçons destoiaus.

PRATERITIA, Gall. *Prairie*, vel tempus quo prata secantur. Tabularium S. Remigii Remensis: *Faciunt carroperam de annona, aut de vino in leug. 12. Sin autem, dabit denar. 2. in Prateritia falcem 1. cum sua prabenda.* Alibi: *Donat annis singulis spelta mod. 12. in falneritia den. 3. in Prateritia den. 2. pull. 3. ova 20. &c.*

¶ PRATICARI. Vide in *Practica* 3.

¶ PRATICUS, pro Practicus. *Ars pratica*, quæ manibus exercetur. Charta Johannis Reg. Franc. an. 1360. tom. 3. Ordinat. pag. 476. *Quod possint sua ministeria vel opera, curracterias, artes speculativas, Praticas atque mechanicas, exercere & facere.* Ibid. Gall. *Pratiques* redditur.

¶ PRATIVUS, Pratensis, ad pratum spectans. *Terra prativa*, pratum. Statuta castri Redaldi lib. 3. fol. 49. *Ordinaverunt quod aliquis terrigena, vel forensis castri Redaldi non audeat vel præsumat de cætero per se vel per alios occupare, vel usurpare aliquas terras*

buschivas, faldivas, Prativas, ueque laborativas, &c. Occurrit præterea in Addit. ad Statuta Mutin. fol. 5. v°. & in Statutis Cadubrii lib. 3. cap. 65.

¶ PRATORA, dialecto Langobardica, Pratum. Charta Paldulfi IV. Princ. Capuæ in Histor. Peregrini apud Muraror. tom. 2. pag. 308. *Quomodo vadit per ipsa aqua de ipsu Anglena in sursum usque ad ipsa Pratora, &c.*

PRATUM, PRATELLUM, in Formula 61. Lindenbrogiana. Sic porro apud Monachos dictus locus sub dio, seu atrium, quod cingunt claustri porticus in Monasteriis, vulgo *le Preau.* Sugerius l. 1. de Consecrat. Eccl. S. Dionysii: *Multos etiam extremo singultantes spiritu in Prato fratrum cunctis desperantibus anhelare.* [Charta ann. 1240. ex Bibl. Reg. *Parati erunt in Pratello, vel in claustro, &c.*] Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 12. *Et ponet ante Capitulum extrinsecus in Pratello, &c.* [Hist. Episc. Autiss. apud Labbeum tom. 1. Bibl. MSS. *Insuper cameram episcopalem super Pratellum veternam & jam senio collabentem quasi funditus reparavit.*] Adde Statuta antiqua Ord. Cartusiensis, 1. part. cap. 36. §. 16. cap. 40. §. 36. [& Ordinat. Reg. Franc. to. 4. pag. 633.]

¶ PRATUM, Campus vitibus consitus. Statuta Mutin. rubr. 373. fol. 77. *Nisi fuerit factum de blava, seu legamine existente in campo, ... vel in uvis maturis adhuc in Prato, vel in arbore existentibus.*

PRATUS, pro *Pratum*, usurpat Innocentius Agrimensor: *Et sub se campum, sub campo alveus currit, & circa alveum Pratus, &c.*

PRAVESCERE, Ἀφανίζω, in Gloss. Gr. Lat. MS. Editum, ἀφανίζω, *extermino, disperdo, deformo, depravo.*

PRAVICORDIUS, Qui est pravo corde. S. Augustinus in Psal. 146. *Quid est Pravicordius? tortcordius, tortum cor habens, putas torta esse omnia, quæ dicuntur a Deo, putat prava esse omnia, quæ fecit Deus.*

¶ PRAVICORS, Eadem notione, in Epist. Johannis Abb. Fiscam. ad Leonem IX. PP. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 208. *Hinc populus sibilat, hinc mihi quivis Pravicors insultat.*

¶ PRAVILEGIUM, Vox in malam partem usurpata, quomodo *privilegium* in bonam, adeo ut *privilegium* sit præter legem, *pravilegium* contra legem. Epist. Friderici Episc. Leodiensis apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 655. *Recognoscitis quomodo .... tota fere Romana Ecclesia juravit, quale privilegium sub juramenti assignatione Henrico Imperatori dederit: quomodo etiam postea in generali Concilio Capuæ habito illud solverit, nec jam privilegium, sed Pravilegium id vocari decreverit.* Sic in verbis ludere amabant. Vide in *Privilegium.*

¶ PRAVITAS. *Sine pravitate*, formula in Litteris Apostolicis usurpari solita. Vide Glossam in l. 2. Decretal. tit. de Confirmat. util. vel inutil. c. 8.

PRAVIUM, Albertus Aquensis lib. 3. cap. 64. *Ad hæc tota vis Turcorum ab insidiis consurgit, & sexaginta equites Gallorum jam Pravium montis tenentes, gravissima cœperunt insecutione urgere, ac per medium montis cacumen, usque ad ipsam vallem, quam appropians Christianus exercitus occupavit, retulerunt.* Ubi *pravium* idem est, quod montis cacumen.

PRAXARE, pro *Braxare* vel *Brassare*, cerevisiam conficere. Vide *Brace.*

PRAXERIA, Palorum contextus. Vide *Pavera.*

PRAXIT, pro *Pransit*, apud Anastasium in S. Vitaliano PP. *Et lavit se, & ibidem Praxit in Basilica Julii.* Cod. alius habet, *Latus ibidem pransus est.*

¶ PREAGIUM, Gall. *Preage*, ut supra *Pratagium.* Charta Henrici Comit. Vadani-montis an. 1252. in Hist. Mediani Monast. pag. 323. *Quam decimam prædicti abbas & conventus ei sub annuo crescensu viginti quinque solidorum Provinensium fortium, singulis annis in Preagiis suis de Damart capiendorum... retulerunt.* Ex quibus colligitur *Preagium* etiam accipi posse de censu annuo ex pratis reddendo. Terragium Insulæ Adami: *En la ville d'Auxmont est du a Noel un boisseau & demy d'avoine, une geline, deux sols, & une denier de Preage a la S. Jean. Droit de Preage & de faultrage*, in Consuet. Turon. art. 100. 101. & in locali Castellaniæ Exclusarum in Turon. quod de jure quo dominus in pratis vassallorum equos, vaccas pascere potest, modo prata defendat, exponit Raguellus. *Preir*, terram in pratum vertere, in vet. Consuetud. Atrebat. art. 39. *Les possesseurs d'aucunes terres labourables chargées de droit de terrage ne les peuvent amasser* (amaser) *Preir, ne mettre en usage de Pasture sans le gré ou consentement de ceux ausquels ledit droit de terrage appartient.* Vide *Appratare.*

PREBOSTATUS, Præpositi dignitas, Gallis *Prevosté.* Tabularium Abb. S. Amantii Inculismensis: *Dedit nepoti suo omnem Prebostatum villæ Anulsi.* Alibi: *Dedit Anguillarium de Istabruna, & Prebostatum borderiæ Guillelmi Masfredi in dominium.* Iterum: *Donum Guillelmi Gastiluelli de Prebostatu, quem habebat in bosco Rofelli.* Alibi: *Fecit hoc donum S. Amantio tali conditione, ut ipse teneret Prebostatum in vita sua.* [Vide *Prabosdia.*]

¶ PRECAMEN, Preces, precatio. Charta Zuendeboldi ann. 895. apud Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. inter Probat. col. 326. *Ubi instanter congregatio ad Deum sedulu ac sacratissima Precamina dirigit.* Litteræ Henrici III. Reg. Angl. ann. 1261. apud Rymer. tom. 1. pag. 371. *Propter quod Precamina sua & dilectæ filiæ vestræ Reginæ Navarræ .... in dicto negotio plurimum valitura censemus.*

¶ PRECARE, pro Precari, in Capitul. Caroli C. tit. 19. §. 1. &c. Vide alia notione in *Precaria* 1. & 2.

1. PRECARIA, est Libellus, seu Charta, qua quis alodium vel prædium ab Ecclesia sub annuo censu ad vitam utendum accipit, illud *precario* possessurus, ut est in Capitul. Caroli M. lib. 7. cap. 104. vel ut apud Abbonem Abbatem Floriacensem in Canonib. cap. 7. *quod ex conventione fiat, & precibus obtineatur. Precaria Epistola*, in Lege Wisigoth. lib. 10. tit. 1. §. 12. *Testamentum Precaria*, apud Hugonem Flaviniacensem in Chronico Virdunensi p. 110. *Emphyteusis*, in Charta scripta Berengario imperante apud Ughellum to. 6. pag. 634. *Nam non habeant potestatem ipsum Xenodochium nemini in emphyteusim, id est Precariam dandi, aut concedendi, &c. Libellus*, nude, ut in hac voce docuimus, *Præstaria*, interdum, de qua suo loco.

☞ Jam in voce *Præstaria* monuimus hanc cum *Precaria* sæpius confundi à Scriptoribus, tametsi non nihil discriminis inter utramque interest apud diligentiores; adeo ut *Precaria* sit accipientis jure precario libellus: quod iterum firmat Charta apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 480. *Sicque me recognosco ego Pinaudus quomodo ego & parentes mei suprascripti pro vestro beneficio antea & per Precaria nostra quam vobis fecimus, &c.*

☞ *Precaria* latiori sensu dicitur Charta qua quis sibi ad vitam usumfructum earum possessionum, vel etiam aliarum, quas alicui Ecclesiæ concessit, retinet, vel illi concedunt recipientes. Hinc *Precaria* dicitur Charta Ermengardis ann. 815. inter Instr.

to. 6. Gall. Christ. nuvæ edit. col. 167. qua concessa Monasterio Psalmodiensi per testamentum mariti sui confirmat augetque, ea lege ut hæc in beneficium, quamdiu vixerit, obtineat sub annuo censu. Ejusmodi etiam est Charta quam exhibet Meichelbeckus tom. 1. Histor. Frising. pag. 219. ubi & *Complacitatio* nuncupatur, quod ex *placito* seu pacto utriusque partis fieri solebat. Vide Gotthelfium Struvium in Glossario ad Freherum de Rer. Germ. Scriptoribus.

Ut porro *Emphyteusis* primum à civitatum agris ad patrimoniales principum fundos inducta est: ita à patrimonialibus, non modo ad privatorum agros, sed etiam ad Ecclesiasticos. Cur autem Ecclesia emphyteusin in prædiis suis receperit, rationem hanc reddit Gregorius M. lib. 1. Epist. 42. quod in eorum locationibus crebræ fierent conductorum mutationes, eoque ipso minus bene Ecclesiarum agri colerentur: *Jubemus etiam*, inquit, *ut hoc Experientia tua summopere custodiat, ut per commodum conductores in massis Ecclesiæ nunquam fiant, ne, dum commodum quæritur, conductores frequenter mutentur: ex qua commutatione quid aliud agitur, nisi ut Ecclesiastica prædia nunquam colantur.*

Prestariarum & *Precariarum* in Galliis antiquum usum probat Palladius Episcopus in Epist. ad Desiderium, Episcopum Cadurcensem, inter Epist. Desiderii 18. *Similiter ubi Chromatia in re Ecclesiæ Bagidone commanet, quia frater suus Deotherius Presbyter alteram Ecclesiæ Santonicæ egit, & nunc ipsa Chromatia, qui ibidem per beneficium Precaturia, manere videtur, si eam cum omni re sua jubeas defensare, quomodo & apud Deum mercedem habeas, & nos vobis gratias supplicationis agamus.* Apud Fortunatum lib. 8. Poem. 21. & 22. alterum *Pro villa præstita*, alterum *Precatoria pro ipso agro*, inscribuntur, de villa scilicet, ad Vigennam fluvium sita, quam Gregorius Turonensis Episcopus eidem Fortunato in *præstaria* concesserat, sub usufructus conditione, quam sic tangit:

Quando reposcetur, vestris redit usibus arvum,
Et domino proprio restituemus agrum.

Ejusmodi etiam Precariarum usum probant Symmachus PP. Epist. 1. cap. 1. Concilium Agathense ann. 506. cap. 7. 45. Aurelian. I. an. 511. cap. 23. Aurelian. IV. cap. 34. Lugdunense II. c. 5. &c. quas Clericis potissimum factas ex iis colligere est, ac postmodum aliis. Charta Caroli M. apud Meurissium in Episcopis Metensib. pag. 181. *Ut jam fatam villam nunquam præsumant alicui beneficio tribuere, nec per Precariam, ut fieri assolet, præbere, &c.* Inductæ præterea prædiorum Ecclesiasticorum emphyteuses Constitutionibus Imperatorum, ac maxime Leonis, & Novella 7. & 120. Justiniani, quibus eæ permittuntur usque ad filios & nepotes, seu *in tertiam generationem*, ut habent veteres Tabulæ: *Ita ut tribus personis defunctis omnimodo prædium ad venerabilem locum redeat*, ut est apud Julianum antecessorem cap. 34. seu, ut Chartæ aliæ, *ad primum & secundum heredem*, vel denique, ut Joannes Antiochenus περὶ χαριστικαρίων c. 10. 15. apud Jo. Bapt. Cotelerium to. 1. Monumentor. Ecclesiæ Græcæ, ἐπὶ δυσὶ προσώποις, ἢ τρισίν. Odo Fossatensis in Vita Burchardi Comitis: *Dederat autem cuidam suo Præposito, nomine Bodoni, ac duobus ipsius heredibus quoddam beneficium; taliter ut diebus sua vitæ censum ipsius Monasterio persolverent, id est 72. nummos: illis vero ab hac luce subtractis ipsam terram perpetuo cœnobitæ possiderent. Sed jam dicto viro obeunte, filius ipsius Aledramnus nomine, qui primus heres extiterat, &c.* Eadem fere habentur de eodem Bodone in Charta Roberti Reg. ann. 1029. in Tabulario Fossatensi: *Sed prædictus Alrannus, qui de Carta primus heres extiterat, cujusque nomen in ipsa descriptum erat, Monasterium adiit, &c.* Vide lib. 1. Antiquit. Fuldens. tradit. 24. Roverium in Reomao pag. 174. &c.

Interdum tamen ex pacti conventi legibus longius extendebantur Precariæ, *ad quartum* nempe *heredem*, quas Godefridus Monachus S. Pantaleonis in Chronico ad an. 1168. *locationis libellos tertii & quarti generis* vocat.

Interdum ad quintum hæredem, cujusmodi Precariarum Chartæ describuntur in Tabulario Casauriensi, ex quo sequentes eruimus, hicque damus, ut Precariarum inde formulæ colligantur.

In Christi Nomine, ideoque ego Pelegrinus, filius quondam Ildeprandi de Salajano, manifesta causa est, & à plurimis cognitum, eo quod per meas litteras Precarias rogum tibi Romano Abbati ex Monasterio S. Trinitatis, quod ædificatum esse debet in insula de Piscaria, loco, ubi dicitur Casaurea, rogum emisi, & petivi à te, ut una cum consensu & voluntate congregationis memorati Monasterii beneficiali ordine præstaretis mihi memorato Pelegrino, vel meis heredibus usque in quinta mea generatione, omnes ipsas res, quas ego ipse tibi per cartulam vendidi, delegavi in Salajano, seu per ejus vocabula idem de casis, terris, vineis, campis, silvis, pascuis, pomis, atque salectis, cultum vel incultum, omnia & in omnibus ipsas memoratas res in integrum, quod & fecisti. Quamobrem præstitisti & præstasti, tu memorate Romane Abbas, mihi memorato Pelegrino, vel meis heredibus, usque in quintam meam generationem, omnes ipsas memoratas res in integrum, cum consensu & voluntate Congregationis memorati Monasterii: in eo vero tenore beneficiali ordine usufruendi, cultandi, laborandi, meliorandi, nam non vendendi, nec donandi, nec concambiandi, nec per ullum ingenium ipsas memoratas res in alterius potestatem dandi, nisi tantum usufruendi usque in quintam meam generationem, post nostrum transitum, omnem ipsam memoratam substantiam in integrum revertatur ad partem memorati Monasterii, cujus est proprietas, & per hanc cartam repromisi ego memoratus Pelegrinus una cum meis heredibus tibi, Romane Abbas, vel successoribus tuis dare censum annualiter de mense Decembri argentum denarios sex, & si memoratus Pelegrinus una cum meis heredibus omnem ipsam memoratam substantiam bene non laboraverimus, & usu non fruerimus, & doloso animo ea male tractaverimus, & ipsum memoratum censum annualiter tibi, Romane Abbas, vel successoribus tuis non dederimus sic pleniter, sicut superius dictum est, hæc omnia memorata nos non adimpleverimus, vel fecerimus, tunc expondero me ego memoratus Pelegrinus unà cum meis heredibus tibi memorate Romane Abbas, vel successoribus tuis componere vobis solidos centum, & omnes ipsas memoratas res in integrum reprehendatis ad partem memorati Monasterii sine omnem calumniam, quæ sic taliter inter nos stetit convenienter. Quia vero Precariam scripsi ego Audoaldus Notarius, rogatus à memorato Pelegrino, actum in Casa aurea imperii D. Ludov. XXIV. & 11. anno Supponis Comitis, die XX. mensis April. per Indict. 4. feliciter. Signum manus Pelegrini, qui hanc Precariam fieri rogavit. † Ego Macolfus. † Ego Aloini. † Ego Majelfredus rogatus memoratis Monachis Monasterii.

Alia Precariæ formula describitur in eodem Tabulario Casauriensi ann. 24. Ludov. Imp. F. Lotharii: *Manifesta causa est, & ab omnibus cognitum, eo quod nos Arifredus & Ildebertus per nos litteras pre-*

carias rogavimus te, Romane Abbas, ex Monasterio S. Trinitatis, quod adificatum esse debet infra insulam de Piscaria, locum, qui dicitur Casaura, rogum misimus, & petivimus a te, ut unà cum consensu & voluntate Congregationis memorati S. Monasterii, beneficiali ordine prastaretis nobis Arifredo & Ariberto germanis, vel nostris heredibus usque in quinta nostra generatione, omnes ipsas res, quas nos ipsi per Cartam venditionis delegavimus, &c. Alia Precaria ibidem: *Ego Recipertus per meas litteras precarias rogum tibi, Romane Abbas, ...emisi, & petivi à te, & cum consensu & voluntate Congregationis tua beneficiali ordine prastaretis mihi, vel meis heredibus, usque in quintam generationem omnes ipsas res, quas ego vendidi & delegavi ad partem memorati Monasterii, &c. Quod & fecisti, quam & ob rem prastitisti & prastasti tu, Romane Abbas, mihi Raceperto, vel meis heredibus usque in quintam generationem, omnes ipsas res memoratas in integrum. In eo vero tenore beneficiali ordine, usufruendi, cultandi, laborandi, nam non venundandi, nec donandi, nec concambiandi, nec per ullum ingenium ipsas memoratas res in alterius potestatem ad proprietatem dandum, nisi tantum usufruendi usque in quinta mea generatione, & post completam memoratam quintam generationem, discessum, omnes ipsas memoratas substantias in integrum revertatur ad partes memorati Monasterii, cujus est proprietas.*

Sæpe etiam ad primum hæredem restrictæ leguntur Precariæ, ut in Chartis 65. & 70. ex Goldasti Alemannicis, alia, quæ descripta legitur in Historia Episcopor. Silvanectensium in Constantino Episcopo, &c. Tabularium Monasterii S. Andreæ Viennensis: *Priscorum norma, & cunctarum Legum patet auctoritas, ut quicumque res Ecclesia per libellum habere voluerit, videlicet viginti novem annis ipsius petat suffragium & tuitionem. Quapropter ego in Dei nomine Chunradus, nutu Dei omnipotentis Rex, noverit fidelium nostrorum industria, qualiter Anzennas humiliter petisti, ut ras nostras ex Abbatia nostra, qua est constructa in honore S. Andrea, scilicet in Comitatu Viennensi, in agro Rogiacensi, in villa Satarasis, & in Colonicas, hoc sunt campi sicus dividuntur cum terra sancta Maria, tibi & ad unum tuum heredem, per libellum sub usu Beneficii concedo, ea namque ratione, ut annis singulis ad ipsam Ecclesiam sex deniasatas in censum de cera persolvas. Si de ipso censu negligens fueris in uno anno, in alio duplum componas, ac insuper hoc libellum scriptum inviolabilis permaneat cum stipulatione subnixa. S. Eberado, S. Patroni Comite, S. Giroldi, S. Widoni. Ego Suesfredus Levita hoc libellum scripsi, datavi, die Martis 5. Id. Mart. ann. 27. regnante Chunrado Rege serenissimo.* [Iperius in Chron. S. Bertini apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 471. *Hoc Monasterium cum suis appenditiis ipse Amalfridus beato patri Bertino donaverat, eo tamen tenore, ut ipse & filia ejus Auriana pradicta eumdem locum quamdiu viverent, in Precaria haberent; sed post utriusque obitum sanctus Bertinus ejusque successores hoc habeant, teneant, & quemcumque voluerint eidem praponant.*]

Interdum ad vitam ipsius, qui Precariam obtinebat, ut apud Marculfum lib. 2. Formul. 5. 39. 40. in Formulis veter. cap. 27. 42. in Form. secundum Legem Rom. cap. 7. in Charta Alamannica 68. 75. in lib. 1. Antiq. Fuld. tradit. 23. 75. lib. 2. tr. 25. 28. 33. & alibi passim. Unde patet, alium numerum non definitum, quam qui inter dantem & accipientem convenerat, ex Concilio Turonensi III.

Interdum hisce contractibus rerum suarum usumfructum concedebat Ecclesia, ea conditione, ut tantæ quantitatis proprietatem ex rebus suis usufructuarius vel vivens, vel post mortem Ecclesiæ dimitteret; [quod maxime obtinuit, cum ad filios *precaria* concessio, quæ parentibus facta fuerat, extendebatur.] Quæ quidem conditio ad excipiendas Ecclesiasticorum emphyteuses definita legitur Constitutione Leonis Imp. & Novella 7. Justiniani. Quarum precariarum formulæ exstant apud Marculfum lib. 2. form. 39. & 40. in Formulis veterib. cap. 41. 42. in Chronico Laurishamensi ann. 895. pag. 68. in Chartis Alamannicis Goldasti 63. 65. apud Brouverum l. 11. Annal. Trevir. num. 112. Meurissium in Episcopis Metensibus p. 185. 300. &c. De iis agunt præterea Capitula Caroli M. lib. 7. cap. 104. Concil. Remense II. cap. 36. Turonense III. cap. 51. Meldense ann. 845. cap. 22. Capit. Caroli C. post Capit. Caroli M. cap. 9. &c. Istiusmodi Precariæ formulam aliam ex Tabular. Vienn. Ecclesiæ descripsimus, quam hic damus: *Consuetudo & justitia Ecclesiastica est, ut qui res suas & facultates suas Deo servisque suis contulerit, ei aliquid, quod postulaverit, rationabiliter ad invicem de rebus Ecclesia conferat. Ideo ego Barnoinus Archiepiscopus Ecclesia Viennensis, una cum Sacerdotibus & Clericis ejusdem sancta Matris Ecclesia, concedimus tibi Randuico & uxori tua Raingerdi eandem Colonicam, quam per instrumenta cartarum Ecclesia S. Mauricii contulistis, qua est sita in Comitatu in Viennensi in loco, ubi dicitur Rodscalco, & pro hac tam pia consolatione & grata devotione, concedimus vobis ex rebus S. Mauricii vel S. Symphoriani prastatione Beneficii in Madrata mansos vestitos duos, & absos 13. ut faciatis ex his omnibus diebus vita vestra quicquid vobis juste & rationabiliter visum fuerit. Ea tamen conditione, ut easdem res adificetis & melioretis atque excolatis, & annis singulis festivitate S. Mauricio in vestitura modium frumenti & modium vini ministris S. Mauricii persolvere studeatis: & post discessum hujus vita vestrum, absque alicujus contradictione pradicta res, & quas de jure nostro Ecclesia traditis, & easdem, quas Ecclesia vobis confert, sancti Mauricii Ecclesia recipere valeat, &c.*

Similem formulam, ex Tabulario Casauriensi descriptam, priori adjungimus. *Placuit atque convenit inter nos Romanum Abbatem de Monasterio S. Trinitatis ... una cum voluntate & consentientibus primatis Monachis, preordinatis in Officio memorati Monasterii, nec non inter Widonem Gastaldum, filium quondam Bertadi, & Eufrasiam conjugem tuam. Dedimus ego memoratus Romanus Abbas vobis memoratis & filiis & nepotibus Widonis legitimis usque in tertia generatione tua rem juris memorati Monasterii infra territorium Pinnense, curtes nostras in loco, qua dicuntur Corneto & Salme, cum omnibus pertinentiis de ipsis curtibus cum terris & vineis, &c. per nostrum prestitum habeatis usufruendi, cultandi, meliorandi, nam non vendendi, nec donandi, nec commutandi, nec per ullum ingenium ad proprietatem in alterius potestatem transmigrandi. Et debeatis tu memorate & tertia generatio legitima cum Eufrasia uxore tua exinde annualiter reddere censum per unamquamque indictionem, aut per vos aut per vestrum Missum in memoratum Monasterium argentum vel aliam pecuniam totum in appretiatum solidos XV. Pro ea vero ratione vobis memoratas res usufruendi concedimus, quia tu nobis dedisti in ea convenientia de vestro proprio, quod à presenti die ad jus nostre proprietatis permanere debeat in territorio Pinnensi in casalibus, qua dicuntur Tarzanico & in Opaculo, quod est per numerum vinearum solidos quinquaginta per,*

tremissos vitos centum, cum terra, ubi ipsa vinea plantata est, & terram in ipsis casalibus, vel per ejus vocabula, intercultam & incultam, modiorum L X. *cum casis, qua in ipsis rebus stare videntur, & quidquid de rebus proprietatis vestra super ipsa mansura invenire potuerimus in memoratis casalibus, nobis dedistis in ista convenientia, hoc est ipsa res, quo vobis evenerum per cartulas venditionis à Petro filio quondam Adeperti, &c. an. Dom Karlomanni Regis an. regni ejus in Italia* I I, *&* I V. *an. Comitatus Widonis Comitis.*

Interdum per *precarias* quis res proprietatis suæ Ecclesiæ tradebat, easque postmodum sibi dari postulabat, sese annuo censui astringens, ut patet ex Lege Alamannor. cap. 2. Lege Bajwar. tit. 1. cap. 1. §. 1. veterib. Formulis cap. 28. & ex alia secundum Legent Romanam cap. 8. 34. 41. ex Formulis Parentalibus cap. 20. ex Concilio Turonensi VI. cap. 51. Remensi II. c. 36. ex Meldensi ann. 845. cap. 22. ex Regula Canonicorum Chrodegangi c. 32. novæ edit. ex Chartis supra descriptis ex Tabulario Casauriensi, & aliis in Chronico Laurisham. p. 65. 66. 68. Chartis Alemannicis Goldasti 66. 67. 68. 69. 70. 75. Tradit. Fuldensib. lib. 1. trad. 23. 24. 75. lib. 2. trad. 25. 28. 33. & ibi passim: ex Chartis aliis apud Flodoardum lib. 2. Hist. Remensis cap. 1. Hugonem Flaviniacens. in Chron. p. 110. Beslium in Comit. Pictav. pag. 202. 210. 239. Miræum in Notit. Eccl. Belgii cap. 32. &c. [Vide B. Rhenanum lib. 2. Rerum Germanicarum.]

☞ Id etiam obtinuit ut res venditas, earumque accepto pretio, in *precariam* reciperet venditur, ea tamen conditione ut eas excoleret & melioraret, nec deinceps dare aut vendere posset. Tabul. Audomar. *Omnia & ex omnibus rem inexquisitam ad integram vobis per venditionis titulum accepto pretio, Ecclesia vestra* (Sithiensi) *a die præsenti transformo .... Sed postea vos una cum consensu fratrum vestrorum juxta quod mea fuit petitio, ut suprascriptas res michi usualiter appresto beneficio vestro præstare promisistis ad excolendum vel emeliorandum & sicut convenit vobis annis singulis ad festivitatem S. Martini censum, hoc est solidos duos de argento vobis vel successoribus vestris dare vel transsolvere debeamus; & alimbi ipsam rem nec dare, nec vendere, commutare, nec naufragare pontificium non habeam.* Vide Mabillon. to. 3. Analect. p. 84.

Variæ præterea erant *precariarum* & *præstariarum* leges, quas inter fuit illa, ut de quinquennio in quinquennium renovarentur, ne ex silentio præscriptio aliqua obtenderetur, [vel, ut habet Conc. VI. Toletan. *ne longinquitas temporis proprietati obsisteret*,] in Capitulis Caroli C. tit. 6. p. 51. Hinc formula seu clausula libellis *precariarum* adjecta, *ac si per quinquennium fuerit renovata ista precaria obtineat firmitatem.* Charta Radulfi Archiep. Bituric. ann. 858. in Tabul. Abbatiæ Belliloci num. 19. *Et hæc dua precaria, uno tenore conscripta, sit obtineant firmitatem, quasi de quinquennio in quinquennium fuissent renovata, vel facta.* Formula incerti auctoris cap. 41. *Et præsens precaria firma permaneat, & ut aliæ precaria de quinquennio in quinquennium renovantur, istam vero non sit necesse renovandi, sed per semetipsam omni tempore obtineat firmitatem cum stipulatione subnixa.* [Hanc formulam adhibitam legimus in Charta ann. 771. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 35. *Hanc autem Precariam non sit necesse de quinquennium in quinquennium renovare.*] Formulæ secundum Legem Roman. cap. 7. *Et hæc precaria, quamvis per diversorum annorum curricula a me fuisset possessa, nullum præjudicium vobis præparetur, sed ita firma permaneat, quasi per quinquennium fuerit renovata, &c.* Tabularium Ecclesiæ Viennensis fol. 54. sub Carolo Calvo: *Et hæc præstaria nostra per quinquennium renovetur, &c.* Vetus Precaria in Actis Episcopor. Cenoman. pag. 238. *Ideo vobis precatores accedimus, ut ipsas res jam dictas tempore vita nostra una gratia vestra & voluntate absque præjudicio vestro, vel S. Gervasii, tenere & exstirpare faciatis, & post nostrum quoque discessum ...., in vestram revocare faciatis potestatem.* Infra: *Hæc Precaria, quam per quinquennium renovatam manus nostra vel bonorum hominum roboraverunt, &c.* Adde Vitam Aldrici Episcop. Cenoman. num. 62.

☞ Et id quidem statutum in Conciliis ut *precariæ* de quinquennio in quinquennium renovarentur, quod ex antiqua consuetudine factum docet Synodus Belvac. cap. 13. *Ut precaria de quinquennio in quinquennium secundum antiquam consuetudinem renoventur.*

Precarias denique renovare, cum eæ finitæ erant, posse Episcopos, definiunt Capitul. Caroli M. [3. incerti anni cap. 1. ejusd. Capitul. lib. 5. c. 198.] lib. 7. cap. 142. Quo pertinet formula 39. lib. 2. Marculfi: *Et post nostrum discessum præfatos locos absque ulla alia renovata, ut mos est in cæteris, precaria, ... vos vel successores aut agentes vestri in vestram faciatis revocare dominationem.*

☞ Illud autem inprimis observandum res Ecclesiarum in precariam concessas, tametsi ex earum proprietate erant, potuisse aliquando ad fiscum transferri ex negligentia eorum qui eas precario possidebant; scilicet cum regalia servitia, quibus obnoxia erant ejusmodi prædia, non implerent; adeo ut illa deinceps recipere Ecclesia non poterat, nisi per novam Principis, cujus fisco adscripta fuerant, concessionem. Hæc probat Præceptum Caroli C. an. 877. apud Balua. in Append. ad Capitul. col. 1500. *Quidam ex Monachis ex cœnobio S. Germani Autissiodorensis adierunt excellentiam nostra celsitudinis, innotescentes serenitati nostra qualiter quidam noster fidelis Adelbertus nomine alodium suum ...., eidem cœnobio liberalitatis munificentia per cartarum instrumenta contulisset; Abbas vero memorati cœnobii & reliqui fratres ipsum alodium jure beneficiario & usufructuario eidem Adelberto denuo conferre studuerunt: sed post hæc ob illius negligentiam in fiscum nostrum decidit, & in jus ac dominationem nostram legaliter devenit. Et quia præfato cœnobio non aliter legitime, postquam in fiscum nostrum deciderat, reddi poterat nisi per præceptum auctoritatis nostræ, libuit serenitati nostra hoc altitudinis nostra præceptum fieri & jam dicto cœnobio dari; per quod præcipimus atque jubemus ut ita præfatum alodium, stipendiis fratrum à nobis deputatum, ita quiete teneat atque possideat, absque alicujus inquietudinis impulsu; sicut reliquas res olim à fidelibus Christianis antiqua munificentia sibi collatas.*

Precariarum Ecclesiasticarum, ut est in Capitulari an. 779. c. 13. & in Additione 4. Capitular. cap. 132. aliæ erant, quæ ab ipsis Ecclesiis, seu ipsis Præsulibus fiebant, aliæ, quæ Regia auctoritate: *Et sit discretio inter Precarias de verbo nostro factas, & inter eas, quas spontanea voluntate de ipsis rebus Ecclesiarum faciunt.* Ideo autem cogebantur Ecclesiæ à Principe precarias facere, ut quæ inde proveniebant, in subsidium exercitus impenderentur. Capitulare 2. Karlomanni Principis ann. 743. apud Liptinas cap. 2. Capit. Pipini an. 748. cap. 6. & lib. 5. Capitul. cap. 3. lib. 6. cap. 425. *Statuimus quoque cum consilio servorum Dei & populi Christiani, propter imminentia bella & persecutiones cæterarum*

caterarum gentium, qua in circuitu nostro sunt, ne sub precario & censu aliquam partem Ecclesialis pecunia in adjutorium exercitus nostri cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus, ea conditione, ut annis singulis de unaquaque casata solidus, id est 12. denarii ad Ecclesiam reddantur, eo modo, ut si moriatur ille, cui pecunia commodata fuit, Ecclesia cum propria pecunia revestita sit, & iterum si necessitas cogat, aut Princepe jubeat, precarium renovetur, & rescribatur novum. Adde Capitulare Metense ann. 756. cap. 4. lib. 5. Capitul. c. 13. &c. Ex quibus colligi potest, Principes nostros non solum ab Ecclesiis & Ecclesiasticis auxilia subinde ad bella sua & regni necessitates exegisse; sed & per ejusmodi precarias regias pleraque Ecclesiarum prædia in manus laicas transiisse, dum qui iis donati erant, lapsu temporis non in precarium, sed in beneficium regium ea possederunt.

☞ Maxime cum ea prædia regni primoribus à Rege concedebantur, ut ex Præcepto Pippini Reg. an. 754. apud Mabill. Diplom. p. 493. perspicuum est. Quis enim ea à Majoribus Domus repetere ausus fuisset?

Precariarum meminerunt præterea Lex Longobard. lib. 3. tit. 10. §. 2. Capitula Caroli M. l. 6. cap. 320. Additio 3. Ludov. Pii cap. 22. Baldricus lib. 1. Chr. Camerac. c. 52. Adam Bremensis cap. 162. Abbo Monachus serm. 5. p. 106. Leo Ost. lib. 3. cap. 59. al. 60. Bulla Benedicti VIII. tom. 4. Hist. Franc. pag. 170. Loisellus in Bellovaco pag. 246. Meurissius in Episcopis Metensib. pag. 177. 280. &c. Vide *Libellus*, *Prastaria*.

¶ Precaria dicta etiam Ecclesia, cujus reditus alicui assignantur jure precario seu usufructuario possidendi, ut illius curam habeat. Charta an. 1222. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 43. col. 2. *Cantor vero Parisiensis qui ex dono nostro Precariam beati Stephani tenet.* Ibid. ex Charta ann. 1219. pag. 42. *Cantor Parisiensis ecclesiam S. Stephani ex dono capituli in Precariam tenebat.*

Precariare, In *precariam* dare, *Precario more concedere*, in Pancharta nigra Turonensi: *more & ordine precario*, apud Bessium pag. 102. 110. 139. *Per precarium prabere*, in Charta Hildegardæ Reginæ Francor. apud Meurissium in Episc. Metensib. pag. 182. Tabularium Casauriense: *Ego Ildeprando filius quondam Lupani rogo & peto à te Adelardo Sculdasio, ut mihi meisque filiis & nepotibus usque in tertia mea generatione masculina Precariare digneris ipsas res, quas ego ipse tibi per cartulam delegavi, excepto terram modiorum sex in Liciniano, usufruendi, unde debemus annualiter tibi vel tuis heredibus denarios quatuor pensionem.* [Charta an. 1041. apud Meichelbec. to. 1. Hist. Frising. pag. 239. *Liberam habeant potestatem tenendi, commutandi, Precariandi, vel quidquid sibi ad usum pradicta Ecclesia placuerit, inde faciendi.*] Vide Witikindum edit. Reineccii pag. 42. Privilegia Ecclesiæ Hammaburgensis pag. 164. [Hansizium to. 1. German. sacræ pag. 257.] Divos Bambergenses Gretseri pag. 91. & Metropolim Salisburgensem tom. 1. pag. 368.

Precariatio, Concessio in *precariam*, in Charta Eberhardi Archiep. Saltzburgensis ann. 1153. in Metropoli Salisburgensi tom. 3. pag. 372.

Precare, In *precariam* accipere. Vetus Charta apud Ughellum tom. 1. part. 1. pag. 390. *Ut ego suprudictus Raynerius Precavi ad te Landulfum vir venerab. Episcop. de rebus juris proprietatis S. vestri Episcopii sedis vestra Ecclesia, ut tu mihi seu & ad filios, vel nepotes meos, & usque in tertiam meam legitimam generationem... de vestro Episcopio nobis concessisti, &c.* Occurrit rursum infra.

Precarium, Idem quod *Precaria*. Isidorus lib. 5. Orig. cap. 25. *Precarium est, dum prece creditor rogatus permittit debitorem in possessione fundi sibi obligati, & ex eo fructus capere, &c.* Placitum 3. Chlodovei III. apud virum eruditissimum Joan. Mabillonium tom. 4. Vit. SS. Ord. S. Benedicti pag. 617. *Unde & ipso strumentum seu & Precarium, per quod ipsa Augantrudis pertinentum ipsius Abbatis hoc possidebat, in prasentem ostendedit relegendas.* Occurrit ibi rursum. Canones Synodi Liptinensis cap. 2. & Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 3. *Statuimus quoque..... ut sub Precario & censu aliquam partem Ecclesialis pecunia in adjutorium exercitus nostri.... aliquo tempore retineamus.* Eadem Capitularia lib. 7. cap. 104. vel 142. novæ edit. *Et postquam ipsa precaria fuerint finita, faciant potestative speculatores Ecclesia utrum elegerint, aut ut ipsas res recipiant, aut posteris eorum sub Precario & censu habere permittant. Precario possidere*, in Capit. 2. Caroli M. incerti anni c. 1. *Jure precario possidere*, in Chronico Laurisham. p. 65. *Jure precario distrahere*, in Synodo apud Vermeriam an. 853. Charta *precarii*, in Charta Goldastina 75.

¶ Precarium Fictuarium, Census fixus & certus. Vide *Fictus* 4. Statuta Vercell. lib. 2. fol. 42. *Nec sufficiat quod donater in contractu donationis constituat se tenere vel possidere Precario fictuario nomine, vel alio quocunque nomine donatorii.*

¶ Precatoria, ut *Precaria*. Concil. Toletan. XVII. inter Hispan. tom. 2. pag. 759. *Dummodo pateat Ecclesia rem fuisse, ne videatur etiam Episcopi administrationis prolixa, aut Precatorias cum ordinati sunt facere debuisse, aut diu tentas facultates proprietatis sua posse transcribere.*

Precaturia, Idem etiam quod *precaria*. Testamentum Bertichramni Episcopi Cenoman. [apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 135.] *Sicut Precaturiam jam dicta matrona convenit, ad vestram revocetis potestatem, idipsum aqualiter dividendum.*

Precarium, Pensio vel præstatio nummaria, apud Gregor. M. lib. 10. Ep. 5. Vide Epist. seq. [Charta Henrici Comit. Ruthen. an. 1288. apud Baluz. tom. 2. Histor. Arvern. pag. 291. *Super quibuscunque pænalibus conventionibus, ac simplicibus obligationibus, Precariis, hypothecis, literis, firmitatibus, ac super universis &c.*]

2. PRECARIA, Questa, seu roga, tributum, quod exigitur quasi *deprecando*, ut habet Lex Longobard. lib. 3. tit. 12. §. 1. *Audivimus etiam quod juniores Comitum, vel aliqui ministri Reipublica, aliquas redhibitiones vel collectiones, quidam per pastum, quidam sine pasto, quasi deprecando à populo exigere solent.* Charta Conradi I. Imp. ann. 1026. in Hist. Pergamensi to. 3. pag. 418. *Quatenus ad partem publicam nulla conditione responderent, nec ad partem Comitatus placitum custodirent, neque teloneum, neque Precariam darent, neque ullam facerent angariam ad partem publicam.* Charta Conradi II. Imp. an. 1145. *Exactiones, tallias, quas quidam Precarias, vel petitiones nominant, vel accubitus vastutorios.* Alia Friderici II. ann. 1237. apud Lambecium lib. 2. Comment. de Biblioth. Cæsar. pag. 80. *Vel sua prasumat autoritate taliam seu Precariam in pradictos cives facere, &c.* Albertus Stadensis & Historia Archiepisc. Bremensium ann. 1142. *Concessit etiam omnes Colonos Ecclesia ab omni censu, expeditione, villa vel urbis munimine, & pensione Precaria liberos & immunes.* Vitalis Episcopus Oscensis: *Prater precarias villarum Domini Regis, qua ipsis Ricis hominibus similiter*

sunt pro suis stipendiis assignate. Quæ Precaria in quibusdem locis in grano, & in quibusdem in denariis ... exiguntur. [Tabulat. Audomar. *Nullus debet facere assisiem vel Precariam in terre privetem vel generalem, nisi Comes.*]

☞ Primariæ hujusce tributi institutioni accommoda fortean fuit vox *Precarie*, quod quasi *deprecando* exigeretur & sponte à subditis persolveretur: at sequiori tempore ita violenter exactum, ut inter injustas & violentas exactiones conferetur, innuit Chatta Henrici Comit. Palatini an. 1093. apud Miræum tom. 1. pag. 270. col. 1. *Prater ea ner aliquando in bonis Ecclesia hospitendo, ecclesiam vel familiam ejus gravet, nec injusta servitie ab ee, neque violentas exactiones, quas Precarias vocant, aliquando exiget.* Vide *Preces*.

☞ Eodem *Precarie* oomine nuncupatum tributum, quod ex more Episcopis in eorum *jucundo adventu* exsolvebatur. Chron. Cornel. *Zantfliet* ad annum 1456. apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 491. *Levaret dictus Ghisbertus semel solvenda quinquaginta millia aureorum, qui dicuntur Leoner. Qui quidem solverentur eidem de Precaria dande domino David (Episcopo Ultrajectensi) in jucundo adventu suo, ut moris est.* Vide *Adventus* 3.

Precaria, Servitium sonat, quod præstare tenebantur tenentes in metendis messibus, falcandis fœnis, & aliis servitiis, quando ad id *rogati* erant. Liber Consuetudinarius Monasterii de Bello in Anglia fol. 60. *Et debet invenire unum hominem cum uno equo ad herciandum qualibet septimana, ...& etiam debet venire quolibet anno ad duas Precarias caruca cum caruca sua, si habeat integram carucam, vel de parte, quam habet caruca, si carucam non habeat integram, & tunc arare debet utroque die, quantum potest à mane ad meridiem, & uterque tentor (vid. caruce) & fugatorum habebunt unum pastum solemnem utraque die prædictarum Precariarum, ... & debet inquirere ad tres Precaries in autumno quolibet die duos homines: & habebit uterque dictorum hominum ad utrumque diem Precariarum, primus unum panem utroque die de frumento & ordeo mixto, qui ponderabit 18. libr. cere, pretium cujuslibet panis 1. d. ob. & ad tertiam Precariam habebit uterque homo unum panem dicti ponderis totum de frumento pretio 1. d. ob. & habebunt prædicti duo homines companium ad quamlibet de prædictis 3. Precariis potagium & ferculum de carne sine potu pretii 1. den.* Placitum sub Henrico III. Reg. Angl. *Debent venire in autumno ad Precarium, quæ vocatur è le Bederepe, ut prior asserit.* [Charta an. 1315. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 401. *Virgata terra ejusdem conditionis faciet tres Precaries in autumpno, videlicet Precariam sine prandio cum tribus hominibus, & unam Precariam sine prandio cum uno homine.... Debet etiam unam Precariam pro voluntate dominæ cum tota familia sua præter uxorem suam ad prandium dominæ.* Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 61. *Debent 1. acram arature & herciatura & Precarias.... Debet III. sol. Abbatisse & Precariam aratura & erciatura.* Vide *Preces*.]

Magna Precaria. Idem liber Consuetud. fol. 97. *Item Joannes Poylonde tenet 1. cotegium.... & debet invenire unum hominem ad magnam Precariam in autumno.* Occurrit ibi pluries. Charta alia: *Rogerus de Wellesburne tenet medietatem unius hida terre in Techebrok, & veniet ad magnam Precariam in autumno, cum omnibus messoribus suis ad pasturam domini bis in die.* Vide Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* pag. 20. In Rotulo Computor. manerii de *Herwe*, in Anglia an. 21. Ric. II. inter opera autumnalia, ea habentur: *Et de 199. operibus magnæ Precaria provenientibus de omnibus tenentibus domini, tam liberis, quam nativis, infra dominium domini residentibus, quorum quilibet domum habens, de quo fumus exit, inveniet unum hominem ad magnam Precariam, si ad hoc summonitus fuerit.*

Precare, Precariam, vel questam imponere, aut exigere. Charta an. 1133. in Hist. Guinensi pag. 498. *Cum recognovisset se, patremque suum, homines eorum feodatos manentes in terra Wazia talliando sive Precando minus juste quam sapius aggravasse, &c.*

¶ PRECATA, Preces. Vita S. Aldemarii tom. 3. Martii pag. 491. *Calumque lacrymas fundendo suspiciens ... talia emisit Precata, &c.*

1. PRECATIO, Idem quod *Precaria* 1. seu Charta Precariæ, in Charta Theudonis Archidiaconi Divionensis an. 18. Lotharii Regis, apud Perardum: *Et hæc Precatio omni tempore vite eorum firma & stabilis permaneat.* [Vide *Precatum*.]

¶ 2. PRECATIO, Tributum, idem quod *Precaria* 2. Charta Philippi Aug. apud Marten. tom 1. Ampliss. Collect. col. 1104. *Si vero homo manens in claustro vel extra claustrum aliunde adduxerit vinum venale, de unoquoque modio dabit Regi Franciæ, vel ei qui ab eo habet justitiam sex denarios, & cauponi unoquoque die, quamdiu vinum vendet, Precationem vel duos denarios.* Vide *Preces* 1.

¶ 3. PRECATIO, Servitium quod tenentes domino suo in operibus agrorum præstare tenentur. Tabular. Gemmet. Ch. 326. *Debet unam minam bardei de malse & Precationes aratri & trahe secundum consuetudinem.* Vide in *Precaria* 2. & *Preces* 2.

4. PRECATIO, Oratio, quæ à Presbytero ante Epistolam in Missa dicitur. Amalarius in Eclogis de Officio Missæ editis à Baluzio: *Episcopus quidem post primam orationem, quam Precationem nominamus, sedet versus ad populum, & presbyteri cum eo.* Alibi: *Quidquid agitur in officio Missæ, antequam oblatæ ponantur in altari, Precatio nominatur.* Mox: *Prima vero oratio, quam dicit Episcopus, Precatio nominatur, id est optatio bona pro populo.* Vide S. August. Epist. 59. [& *Preces* 4.]

¶ 5. PRECATIO, Libellus supplex, Gall. *Requête*, in Cod. Theod. tit. 1. de Decurion. leg. 36. *Ita ut si quis contra interdictum legis nostre Precationem obtulerit, &c.*

PRECATOR. Capitulare de Villis cap. 45. *Carpentarios, Scutatores, Precatores, Accipitares, id est Aucellatores, Saponarios, &c.* Ubi forte legendum, *Scutatores, Piscatores*. Vide in his vocibus.

¶ PRECATORES, Hæretici, iidem qui *Euchitæ*, à Græc. Εὐχῖται, orantes. Horum antesignani fuerunt monachi quidam otiosi, qui cætera omnia præter orationem negligenda esse mentiebantur. De iis vide Epiphan. hær. 80. August. hær. 58. & alios.

¶ PRECATORIA, Idem quod *Precatio* 3. Tabul. S. Vandreg. *Nec non & Precatorias terra in anno hac de causa habebunt homines S. Vandregisili.* Alia notione vide in *Precarie* 1.

Precatoria Epistola, qua quis alium de re quapiam precatur, in Concilio Calched. act. 10. sub finem, in Concilio Agathensi cap. 59. Epaonensi cap. 18. Remensi I. c. 1. & Liptinensi c. 3.

1. PRECATORIUM. Exstat in lib. Epistolarum S. Bonifacii Archiepiscopi Mogontini Epistola 108. sic inscripta: *Precatorium memorandi fratrum doctorum.* Continet autem formulam *Brevis*, ut vocant, *mortuorum*, quo scilicet memoria defunctorum fratrum, seu Monachorum, unius Monaste-

rii, alterius Monasterii fratribus commendatur. Unde *memorandi*, hoc loco, vox vim habet *memoriam faciendi*: pro *doctorum* vero indubie legendum *defunctorum*, quod non advertit Serrarius, quæ vox forte contracta erat in MS.

¶ 2. PRECATORIUM, Mensarii chirographum ad pecuniam ab alio mensario alio in loco accipiendam, Gall. *Lettre de change*. A formula in ejusmodi chirographis usitata sic dici videtur. Epist. Henrici de Villariis an. 1347. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 560. col. 2. *Item, duo Precatoria in publica forma confecta, per Guigonem Frumenti sigillata sigillo meo, super dictis quantitatibus recipiendis apud Venetias.* Paulo supra ibidem legitur: *Super quatuor millibus florenis tradendis ... apud Venetias.*

PRECATURA, Idem quod *Precaria* 2. *questa, roga*. [Bulla Stephani IX. PP. an. 942. apud Miræum tom. 1. pag. 257. *Scilicet ut nullus Episcopus, nullus Comes .... in ecclesias aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones memorati monasterii* (Broniensis) *præsumat ingredi, aut ad causas audiendas aut Precaturas faciendas, &c.*] Epistola Fulcardi Abbat. Lobiens. *Precaturas, imo rapinas, quas nullas omnino habere debent, de avena, de multonibus, de denariis, de omnibus pene mobilibus, contra voluntatem pauperum, non precando, sed tollendo faciunt.* [Perperam *precatura* pro *piscatura*, in Charta an. 1209. apud Menagium Hist. Sabol. pag. 364.]

¶ PRECATURIA. Vide in *Precaria* 1.

¶ PRECATUS, Idem quod *Precaria* 1. Charta Adalberti Comit. Viromand. apud Mabillon. tom. 3. Annal. Bened. pag. 719. *In his ergo Deo sanctoque martyri Quintino datis rebus nullus heredum .... non comes seu vicecomes, nec cujuslibet ingenuitatis homo, aliquid amodo accipiat causa consuetudinis seu advocationis, non bannum, non justitiam, non districtionem, nisi fideli Precatu ipsius abbatiæ abbatis.* Vide supra *Precatio* 1.

1. PRECES, Idem quod *Precatura*. Exactio sub nomine precationis, *Questa*. Charta Hugonis Castellani Gandensis an. 1265. *Et pratorea occasione dicti feodi a dicto Quinto & ejus haredibus nullum penitus servitium, & nullam exactionem, Preces, tallias, nec aliquod subsidium pro contrahendo matrimonio senioris filii vel filiæ nostra .... exigere poterimus.* [Charta an. 1349. inter Instrum. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 151. *Statuta ac consuetudines dictæ ecclesiæ* (Brivatensis) *servabit tam editas quam edendas & specialiter Preces.* Statuta MSS. Johannis dom. Commerciaci, ann. 1336. *Item retenons sur lesdits habitans l'ost & la chevauchie & la Priere des nouvelz seigneurs & de chevallerie, & de leur mariages & du voyage d'oultre-mer.*] Vide *Precaria* 2. & *Roga*.

2. PRECES etiam dictæ *Corvata*, quæ à tenentibus quasi precario exigebantur. Vetus Liber MS. ex Bibliotheca Regis Angliæ: *In quibusdam locis datur firma ad Natale Domini, & firma Paschalis, & firma Precum ad congerendas segetes.* Regestum Abbat. Welbekensis in Anglia fol. 108. *Hoc donum .... quietum ab omni exactione & servitio seculari, qua mihi pertinent, excepto quod singulis annis, pro eadem terra, 5. solidos mihi dabunt, similiter tres Preces de una caruca, & tres Preces in Autumno, prima videlicet cum uno homine, secunda cum duobus hominibus: tertia vero die cum tot hominibus, quot in eadem terra cotidie metentes invenit fuerint.* Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* pag. 19. *Arant Preces semel ad carrucam Curia.* Alia ibidem pag. 20. *In villa de Ickham sunt 16. Cotarii, quorum quilibet habet 5. acras, & hæ sunt eorum consuetudines: ducunt brasium, ... quilibet tres Preces, id est quando rogantur per servientem Curiæ, debent facere, sive aliud facere quod expedit domino per 3. dies, & si noluerint facere, possunt artari, &c.* [Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 61. *Garinus de Cingeliis tenet in vavassoriam circa 20. acras ... & facit Preces bis in anno.* Perperam *preces* pro *pisces* editum in Charta an. 1209. apud Menag. in Hist. Sabol. pag. 365.]

¶ Esse cum Precibus Terræ, *Corvatis* seu iis qui *corvatas* faciunt præesse. Charta an. 1249. in Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Dereliqui ... totum illud jus quod ratione serjantariæ meæ de Onmerio à dictis viris religiosis hereditarie reclamabam seu reclamare debebam, videlicet quod quando eram cum Precibus terra sua, debebam habere in pane & potu & alectiis, prout ductores unius aratri.* Vide supra *Precatio* 3.

3. PRECES. Cum Episcoporum electiones liberæ quodammodo viderentur, eosque spectare, penes quos id juris erat, Principes tamen, partes suas variis modis interponebant. Nam inconsultis iis electionem inire fas non erat; &, si facta esset electio, regius requirebatur assensus. Sed & interdum electoribus quempiam è familiaribus eligendum proponebant, ac pro eo *preces* se offerre dicebant, de qua formula exstant aliquot Diplomata Henrici III. Regis Anglor. apud Prynneum in Libertatibus Angl. tom. 2. pag. 922. *Rex B. Archiepiscopo Cantuar. sal. Cum progenitores nostri Reges Angliæ Episcopatus regni Angliæ libere consuevissent conferre, ac postea gratis concessissent, quod Cathedrales & Conventuales Ecclesiæ liberas haberent electiones, salvis tamen eisdem progenitoribus nostris, & eorum heredibus, Precibus suis justis & honestis de viris prudentibus & idoneis ibidem præficiendis, &c.* Infra: *Et quia si præsens negotium, quod ita nobis cordi est, ad vota monachorum procederet, tanta nobis & heredibus nostris immineret exhæredatio, & Regiæ dignitatis offensa, quod omnes Ecclesiæ Cathedrales, in quibus Religiosi potestatem obtinent eligendi, nobis invitis & Precibus nostris & heredum nostrorum penitus exclusis, abjectis etiam & recusatis nobilioribus & peritioribus Clericis, qui ad Pontificalem dignitatem provehi solent, & quorum consilio & industria ardua regni & Ecclesiæ negotia tractari salubrius consueverunt, ex seipsis exemplo consimili sibi Episcopum assumerent, &c.* Has vero *preces*, *imperiosas* & *armatas* vocat alicubi Matth. Paris, qui & illud Poetæ adducit:

...... *Stricto supplicat ense potens.*

Preces Primariæ, ita dicitur jus, quod habet Imperator Coronatus ex antiqua consuetudine in omnibus Cathedralibus Ecclesiis atque etiam Monasteriis per Germaniæ regnum unius Canonici pro arbitrio nominandi, quem Collegium recipere debet. Charta Caroli IV. Imper. an. 1350. à Marquardo Frehero edita: *Cum itaque nobis tam de jure, quam de antiqua & approbata consuetudine à divis Romanorum Imperatoribus & Regibus prædecessoribus nostris hactenus observata competat, quod ex Coronationis nostra solenniis ad Romanorum regnum, qua in nobis nutu divino dudum sunt completa, in quolibet Monasterio & Imperio constituto unam tantum personam, virtute Primariarum Precum nostrarum ad beneficium Ecclesiasticum facere possimus promoveri, &c.* Alia Venceslai Imper. an. 1376. ad Rupertum Comitem Palatinum Rheni: *Concedimus per præsentes, quod in omnes Primarias Preces ratione nostra Coronationis in Romanorum Regem, hodie videlicet die 6. mensis Julii Aquisgrani divina favente clementia solenniter suscepta, per civitatem & diœcesim Spirensem &,*

Wormatiensem tam de jure ab antiqua consuetudine divis Romanorum Regibus nostris antecessoribus & nobis competentem, porrigere valeas & debeas, in singulis tam Cathedralibus quam Collegiatis & Conventualibus Ecclesiis & Monasteriis utriusque sexus, tam secularium, quam regularium personarum, nec non ad Prælatos, & alias personas Ecclesiasticas quascunque, etiamsi Pontificali vel alia præfulgeant dignitate, in dictis civitatibus & diœcesibus, sicuti easdem Preces per nos porrigere possemus, jus & potestatem porrigendi hujusmodi Preces nobis competentes in tuam personam omni forma & jure, quibus melius fieri poterit, plenarie transferendo, &c. Gobelinus Persona in Cosmodr. æt. 6. c. 94. *Postquam Joannes depositus fuit de Papatu, Rex dedit gratias ad beneficia expectativas, eo sub colore, quod ipse de consuetudine antiqua haberet Primarias Preces in qualibet collatione beneficiorum ad Ecclesiasticas personas spectante.* Prostat liber in Germania editus de ejusmodi Primariis Precibus.

☞ Eodem jure gaudet nunc Francorum Rex in jucundo regni adventu, cum scilicet jure regali in Cathedralibus & Collegiatis ecclesiis canonicum instituit. Vide hac de re Dictionarium Arestorum Brillonii. Antiquius est privilegium, quo ad hæc usque tempora usi sunt Reges Francorum in monasteriis regalibus, laico sub nomine *Oblati* præbendam monachalem assignandi.

¶ 4. PRECES, Orationes, quas is qui clero vel monachis præest, finito & expleto quolibet canonico officio, publice & voce altiori recitat, *Collecta*. Capitul. Childerici III. incerti anni cap. 9. *De regula collectarum. Nullus in Precibus nisi ad Patrem dirigat orationem, &c.* Eadem habentur lib. 7. Capitul. cap. 418. Vide *Collecta* 8.

¶ PRECES SACERDOTALES. Capitul. Aquisgran. an. 789. cap. 53. *Item ejusdem* (Innocentii) *ut nomina publice non recitentur ante Precem Sacerdotalem.* Adde lib. 1. cap. 52. & lib. 5. cap. 83. Capitul. Ubi verba Epist. Innocentii PP. I. ad Decentium Lugubinum num. 5. apud Coustant. pag. 857. spectantur, quæ hujusmodi sunt: *De nominibus vero recitandis, antequam Precem sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendet, quam superfluum sit, & ipse pro tua prudentia recognoscis, ut cujus hostiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen insinues, quamvis illi incognitum sit nihil. Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum sunt, edicenda; ut inter sacra mysteria nominentur, non inter alia, quæ ante præmittimus, ut ipsis mysteriis viam futuris precibus aperiamus.* Haud obscurum est per *precem sacerdotalem* hic significari eam Missæ partem quæ *Canon* dicitur. Invaluit nihilominus exinde in Galliis & Hispaniis usus quem in laudata Epistola improbat Innocentius, ut ex antiquo Ordine Gallicano & Mozarabum Missali colligitur: qui usus ut in Galliis aboleretur cautum est citatis Regum nostrorum Capitularibus.

¶ PRECES, Libellus supplex, in Cod. Theod. leg. 4. de div. Rescript. tit. 2. Vide *Precatio* 5. Constit. Cluniac. MSS. an. 1301. in Tabular. B. M. Deauratæ Tolos. *Præcipientes ulterius & addentes ut nulli de dictis capellanis, clericis & familia Preces à modo per se, vel per alium apud Abbates & Priores de Ordine porrigant vel effundant, pro monachis faciendis, aut pro aliis gratiis obtinendis..... Inhibentes omnibus Abbatibus, Prioribus ..... ne hujusmodi Preces exaudiant.*

¶ PRECIABILIS, Pretiosus, Gall. *de prix*. Rigordus de Carulo Cal. *Hic attulit ad ecclesiam S. Dionysii ...., cristam auream cum gemmis pretiosissimis & Preciabilem.*

¶ PRECIARE, ut *Pretiare*. Vide in hac voce.

¶ PRECICLAMIUM, Oratio clamosa. Mirac. S. Vincentii Madelgarii tom. 3. Jul. pag. 681. *Conveniunt ibi misericordia & miseria, fletus concurrentis populi & suspiria, mariti singultus & Preciclamia.* Occurrit etiam in hymno de S. Vulfranno.

¶ PRECONIARIUS. Vide in *Preco*.

¶ PRECORCIARE, perperam pro *Precariare*, in Diplom. Henrici IV. an. 1064. tom. 2. Rerum Mogunt. pag. 804. *De prefato predio liberam dehinc potestatem habeant tenendi, dandi, commutandi, Precorciandi, vel quicquid eis pro usu ecclesie sue placuerit inde faciendi.* Vide in *Pecaria* 1.

PRECULA, [Globulorum sacrorum series, ut videtur, nostris *Chapelet*.] Inventarium Ecclesiæ Eboracensis in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 174. ubi de feretris & eorum ornatu: *Duo paria Precularum argenti deaurati. ... Unum par Precularum argenti deaurati. ... Unum par Precularum de coral. cum 16. gaudeys argenti deaurat. ... Unum par Precularum argent. (infra, del corall) cum le gaudeys deauratum.* Pag. 176. *Duo annuli de auro, & duo gaudoyes de auro involuto in serico rubeo remanens in pixide eburnea continente plures lapides pretiosos.* [Vide *Gaudia*.]

PRECUM. Charta anni 1146. apud Ughellum in Episcopis Veronensibus: *Castellum de Cereta cum muris & munimine, & placito, districto, & Preco, dederunt, &c.* Occurrunt eadem verba rursum.

¶ PREDA, pro *Prada*. Vide in hac voce.

¶ PREDARIA. Vide mox *Prederia*.

¶ PREDARIUS, adject. Qui prædatur, vastitatem infert. Radulfus in Friderico I. imper. apud Murator. tom. 6. col. 1184. *In gyro erant plaustrella circumdata præcidentibus ferris factis de falcibus Predariis.*

PREDERIA, Machina bellica, quam *Petrariam* alii vocant, [à *Preda* Longobardis, pro *Pietra*, Petra, lapis.] Rollandinus in Chronico Paduano lib. 1. cap. 12. *Estensem villam occupans, & devastans, ac burgum, roccham obsedit hostiliter, machinis & Prederiis pro posse destruens.* Lib. 10. cap. 7. *Cum Prederiis & balistis die ac nocte grandinant peditores, & villam, eosque jugiter impugnant, &c.* Cap. 8. *Vidit fossam magnam, & præter flumen aggerem elevatum, ... plurimas & densas Prederias per ripam fluminis.* Adde cap. 1. ejusdem lib. 10. [Ottobonus in Annal. Genuens. lib. 3. ad ann. 1207. apud Murator. tom. 6. col. 395. *Easque* (naves) *invadendo Prederiis, balistis atque sagittis præliaverunt.* Bartholomæus in iisdem Annal. lib. 6. ad an. 1244. ibid. col. 509. *Venit ad portum Januæ versus burgum S. Thomæ, & traxit lapides cum Prederia posita in una ex galeis per civitatem.* Occurrit rursum in Memor. Potestat. Regiens. apud eumd. tom. 8. col. 1081.] Vide *Petraria* 2.

¶ PREDARIA, Eadem notione. Boncompagnus de Obsid. Anconæ apud Murator. tom. 6. col. 931. *Currensque post faculam accendit .... sicque combusta fuit machina & Predaria per audaciam viraginis.* Vide *Pradeira*.

¶ PREDERA, ut *Prederia*, apud Radulf. in Friderico I. Imper. tom. 6. Murator. col. 1178. *Et cum testeris & Prederis expugnaverunt illud* (castellum.)

¶ PREETER, Belgis *Preter*, idem qui *Messarius*, messium vel silvarum custos. Charta ann. 1298. apud Miræum tom. 2. pag. 876. col. 1. *Insuper dicti homines nostri feudales unanimiter judicaverunt*

... quod ad jurisdictionem & dominium dictorum Religiosorum de jure pertinet potestas, ... instituendi & destituendi famulos, qui vulgariter Preeter sive Frater nuncupantur.

¶ PREFACHIA. *Dare ad Prefachiam* Massiliensibus est dare sub convento pretio: *Prefachie* vocant qui ea ratione aliquid accipit. Vide *Facherius*. Charta an. 1486. in Tabular. S. Victoris Massil. *Dedit ad Prefachiam titulo veri aprefachis*, &c. Galli dicerent *à prix fait*. Vide *Presfach*.

PREGA, [Idem videtur quod *Precaria* 2. *questa, roga*.] Charta Odonis Regis Franciæ an. 889. apud Chifflетium in Tornusio pag. 271. *Concedimus & perdonamus... Ecclesia, & monetam, & Pregas, sicut & alii antecessores nostri*, &c. [Vide *Pregera*.]

¶ PREGARIA, ut *Precaria* 1. Charta qua quis prædium sub annuo censu ad vitam *precario* utendum accipit. Charta ann. 837. inter Probat. tom. 1. novæ Hist. Occitan. col. 70. *Et ista Pregaria firmis permaneat semper. Facta ista Pregaria sexto Idus Madii*, &c.

¶ PREGERA, ut supra *Prega*. Charta ann. 1068. in Append. ad Marcam Hispan. col. 1144. *Et castros istos .... mitto in ecclesia S. Petri Agerensis cum omnibus juribus & pertinentiis, ... cum calonicis & platitis, & cum cartariis silvaticis, cum Pregera & questia & hostes*, &c. Vide *Precaria* 2.

¶ PREGIA. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 102. *Eo salvo quod ... barriles, Pregie, tractarolia, targie, scuta .... duci possint non obstante hoc statuto.*

¶ PREHEMINENTIA, pro *Præeminentia*, in Charta Ludovici II. Regis Siciliæ ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 115.

¶ PREHENDERE, Exigere, tollere. Capitul. Pippini ao. 755. cap. 26. *Ut nullus de victualio & carris .... teloneum Prehendat ... nec ullum teloneum eis tollatis.*

¶ PREHENSIO, *Jus Magistratibus concessum per viatorem. Item, instrumentum quo aliquid stringimus cochlea.* Laur. in Amalth. Primam notionem emenda ex Gellio lib. 13. cap. 12. Altera occurrit apud Cæsarem lib. 2. de Bello civ. cap. 8.

¶ PREHENSURA, Prehensio, captio. Leges Luitprandi apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 60. *Habeat pro Prehensura servo pro pompo sol.* 11. Ubi alter Codex habet, *Prensura*.

¶ PREMENCIONATUS. Vide *Præmentionatus*.

PREMIDIONES. Concilium Budense an. 1279. cap. 3. *Prohibemus, ne Prælati vel Canonici .... deferant zendardum (l. zendaldum) rubeum, vel in aliquibus vestibus fimbrias, hoc est Premdiones, seu ornamenta nobilia exterius apposita de indria, seu bivaria, seta, & alia simili materia.* Id est, de pellibus lutrinis, vel beverariis.

¶ PREMITIÆ, ut *Primitiæ*. Vide in hac voce.

¶ PRENDERE, Idem quod *aprisionem* facere, portionem in re aliqua habere. Præceptum Luduvici Pii an. 815. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1406. *Et quicquid ille occupatum habebat, aut aprisione fecerat, vel deinceps occupare aut Prendere poterat*, &c. Vide *Aprisiones*, & *Prisio* 2.

¶ Prendere Contra Aliquem, Eum falsi arguere, atque ob id *duellum* offerre. Lex Ripuar. cap. 67. §. 5. *Si quis pro hereditate vel pro ingenuitate certare cœperit post malo ordine, cum sex in ecclesia conjuret ... Aut si quis eum contra Prendere voluerit, aut cum armis suis se defensare studeat ante Regem, aut omnem repetitionem cum legis beneficio restituat.*

¶ Prendere Bellum, Eadem notione, Galli dicunt *Présenter un cartel*. Tabul. S. Albini Andegav. *Hanc novam, ut dictum est, consuetudinem & tortam calumpniatus est abbas Otbrannus Reginaldo Thesaurario, & inde Prendidit bellum adversus eum dicto certo termino.*

¶ Prendere Respectum, Gall. *Prendre du répit*, in eodem Tabular. *Prendidit respectum ab eo usque infra octo dies, in quibus submoneret eum, vel ipse Comes vel Abbas.* Vide *Respectus* 2.

¶ Prendere *Sigilla & Epistolas*, in Capitul. Caroli Magni an. 793. cap. 17.

PRENDITIO, Usurpatio, exactio, *malatolta*. Charta Udalrici Dom. de Balgiaco, apud Guichenonum: *Reddidit, reliquit, & guerpivit pro salute animæ suæ & antecessorum suorum B. Vincentio ... omnes consuetudines & Prenditiones, quas injuste vel juste fecerat ipse vel aliquis alius pro eo in villa de Monte*, &c. Vide *Prensio* & *Prisia* 1.

¶ PRENICULA, σφαὶ ἱματίῳ. Gloss. Lat. Græc. Pro *penicula*, ut vult Martinius.

¶ PRENSATIO, ἀγγαρεία. Eædem Glossæ. Martinius mallet *Pressatio*, ab ἀγγαρεύω, ad iter cogo.

¶ PRENSIO, Exactio, quidquid ex subditis & tenentibus capitur ad expensas Regis & domini, quod legitime & debite persolvi debet. Werpitio Bosonis inter Acta SS. Bened. sæc. 6. part. 1. p. 648. *In Polliaco nec in ejus obedientia comandam non requiram, Prensionem nullam faciam de bove, vacca*, &c. Charta ann. 1098. ex Tabul. S. Albini Andegav. *Dedit .... arpennum vineæ vii. cadorum vini Prensionis prædicto S. Albino.* Ibidem: *Hæc vinea sex somas vini Prensionis ..... reddit.* Tabular. S. Vincentii Cenoman. *Willelmus de Doscela dedit S. Vincentio Prensionem dimidii agripenni vineæ quam habebant monachi apud Doscelam. Sed idem Willelmus accipiebat ibi tres summas vini Prensionis.* Vide *Prenditio*, *Prisa*, & *Prisia* 1.

PRENSORIUM, Muscipula, ἴκτις, in veteribus Glossis. [Pro officina fullonis & quolibet onere usurpari observat Martinius.]

¶ PRENSURA, Comprehensio. Vide *Prehensura*.

¶ PRENUM. Gloss. Græc. Lat. ἐντόνητον ξύλου, *Prenum*. Ubi Martinius pressorium lignum in torculari intelligit; unde *premum* vel *prelum* legendum suspicatur.

¶ PREPHATIA, Prephatio, pro *Præfatio*, pars Missæ seu Liturgiæ sacræ. Vide in hac voce. Occurrit in vet. Ceremon. MS. B. Mariæ Deauratæ Tolos.

¶ PREPTER, pro *Præter*, in Charta Theodorici III. Regis ann. 690. apud Felibianum Histor. Sandion. pag. x.

¶ PRERIPPIUM. Vide supra *Præripium*.

¶ 1. PRESA, Pars, portio. Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 404. *In Fraxineto acquisivit terram modiorum iv. & in massam Torana Presam unam de Puzalia.* Chron. Parmense ad ann. 1268. apud eumdem tom. 9. col. 784. *Pro meliori statuerunt ipsam terram in totum destruere. Et sic per vicinias civitatis & villas episcopatus divisione facta inter eos per Presas & partes, finaliter destructa fuit.*

¶ 2. PRESA, Captura, comprehensio, Gall. *Prise*. Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 616. *Obligaverunt se & heredes suos, ut non facerent nec consiliarentur, ut domnus Berardus abbas vitam perderet aut membra, aut malampresam haberet.* Ubi leg. divisis vocibus *malam Presam*. Aliæ formulæ ejusmodi hominii habent, *assecuravit vitam & membra & captionem corporis.*

¶ 3. PRESA, Præsa, Debiti instrumentum, quo quis sub comprehensione corporis, ut videtur,

(unde vocis etymon) se hoic solvendo obligat. Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 12. *Et quod alii etiam notaris de Cadubrio possint & valeant scribere omnia alia civilia: exceptis interdictis, Presis, & sententiis coram vicario.* Cap. 21. *Quod nullus notarius extrahere debeat ex abreviaturis alicujus notarii defuncti Presam, vel preceptum, seu instrumentum debiti, sive sententiem debiti, qua vel quod notatum fuerit quindecim annis transactis.* Cap. 48. *Quod si quis praco aliquem tam terrigenem quam forensem pro aliquo debito pignorat, pignorare debeat ex instrumentis, Presis, sive carthis, & preceptis, &c.* Ibidem lib. 2. cap. 20. *Possit & valeat quilibet homo & persona, tam de Cadubrio, quam forensis pignorare seu ponere in manu jurati pro suis debitis pignora & bona cujuslibet persone, ... & hoc tam cum carthis sive Presis, quam sine carthis seu Presis.* Denique c. 39. *Quod si aliquis de sua manu propria in aliqua cartula sive cartha, vel in quaterno suo, vel alicujus persona scripserit, vel scribet quod sit debitor alicujus, vel quod et teneatur in aliqua pecunia quantitate, seu in aliqua re, sive causa fuerit addita in illa scriptura, sive non, quod illo talis qui sic scripserit vel scribet, ex tali sua scriptura possit conveniri, sicut esset Presa, vel aliquod publicum instrumentum. Et eadem debeant observari sicut de Presis & aliis carthis cautum est.*

¶ PRESALIA, Ital. *Presaglia*, Captura, vel potius idem quod *Repræsalia* Vide in hac voce. Johan. Demossis Chron. Placent. apud Murator. tom. 16. col. 469. ad ann. 1258. *Ceperunt dom. Philippum Archiepiscopum Ravenna Delegatum dom. Papa in Lombardia, qui praerat dicto exercitui, & dom. Gerardum Cexadocham Electum Verone qui erat cum dicto Legato: pro qua Presalia, &c.* Vide *Prisalia*.

¶ PRESBODIA, Præpositi districtus. Vide supra *Prabesdia*.

PRESBYTER, *Sacerdos*. Isidorus lib. 7. Orig. cap. 12. *Presbyter Græce, Latine Senior interpretatur, non pro ætate vel decrepita senectute; sed propter honorem & dignitatem, quam acceperunt, Presbyteri nominantur, unde & apud veteres iidem Episcopi & Presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis, hoc est ætatis.* Paulinus Epist. 23. ad Amandum: *Deservimus altario Dei, & mensis salutaribus ministramus, jam nomine officioque seniores, sensu autem adhuc parvuli, & sermone lactentes.* Epistola ad Rusticum Narbonensem Episcopum de 7. Gradibus Eccles. *Presbyter ætatis est nomen, Episcopus dignitatis.* S. Hieronym. Epist. 83. *Apud veteres iidem Episcopi & Presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis est, illud ætatis.* Adde Epist. 85. Et vide Ivonem Carnotensem serm. 2. de Rebus Eccles. Adrianus Imper. apud Vopiscum in Saturnino: *Nemo illic Archysynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Christianorum Presbyter, &c.* Ammianus lib. 31. *Christiani ritus Presbyter, ut ipsi appellant, missus à Fritigerno Legatus, &c.* Malchus in Byzanticis: Τὸν τῶν βαρβάρων ἔχων ἱερέα, ὃν οἱ χριστιανοὶ καλοῦσι πρεσβύτερον, &c. Procopius lib. 1. de Bello Persico cap. 25. Ἔνθα ἱερεὺς γενόμενος ἀκουσίως Πέτρον ἐκεῖνον μελετώμενον, οὐκ ἐπίσκοπον μέν τοι ἀλλ' ὅνπερ καλοῦσι πρεσβύτερον γεγονέναι. Et lib. 1. de Bello Vandal. cap. 10. Τῶν δέ τις ἱερέων, ὧς δὴ πρεσβυτέρους καλοῦσιν, &c. Ubi vox *Presbyter* convenit Episcopis & Sacerdotibus. Vide Baron. an. 58. num. 10.

¶ PRESBYTERI, pro *Episcopi*. Tabular. Majoris Monast. *Stephanus Dei gratia Redonensis Ecclesia Presbyter, Regis Angliæ capellanus, &c.* Quemadmodum vero Presbyteri dicti Episcopi, ita & vicissim Episcopi nuncupati Presbyteri, quod intra Apostolica tempora omnino contrahendum cum Beveregio in Notis ad can. 2. Apostolorum vix credam: non enim quippe exstat cum apud Græcos, tum apud Latinos promiscue hujus nomenclaturæ exemplum in sequioribus sæculis. Vide *Episcopus*.

¶ PRESBYTER, nude, pro Parochus, curio, passim occurrit in Capitol. Reg. Franc. Ordinat. Episc. Ebroic. an. 1268. in Tabul. S. Taurini: *Appellatione autem Presbyterorum intelligi volumus illos tantummodo qui curam animarum habent.* Vide Spicil. Acher. tom. 9. pag. 120.

¶ PRESBYTERI, nude dicti Monachi. Rudolfus in Vita B. Rabani Episcopi Mogunt. sæc. 4. Bened. part. 2. pag. 4. *Erant etiam per diversas provincias prædia monasterio subjacentia, ... quorum alia quidem per villicos ordinavit; alia vero, & maxime illa, in quibus ecclesia fuerant, Presbyteris procuranda atque disponenda commisit.*

¶ PRESBYTER, Eadem notione qua *Senior*, Primus, præcipuus: pro Comite usurpatur in Vita S. Meginradi sæc. 4. Bened. part. 2. pag. 64. *A patre ducitur (Meginradus) ad insulam, quam veteres Sindlochesaugiam vocabant, a nomine cujusdam Presbyteri, qui Sindloch appellatus, primo in ea habitacula monachorum construxit, & secum Pirminium cum sociis ad habitandum eo induxit.* In Vita S. Pirminii sæc. 3. part. 2. p. 142. idem *Sindloch* seu *Sintlaz*, *vir egregius & inter Alamanniæ Primates epicatus* dicitur.

PRESBYTERES, pro *Presbyteri*, apud Eddium Steph. in S. Wilfrido cap. 50.

¶ PRESBYTER ABBATIS, Ejusdem Capellanus, in Vita B. Rabani Episc. Mogunt. sæc. 4. Bened. part. 2. p. 8. *Igitur dum hæc ageremur, Addo Presbyter Abbatis, &c.*

PRESBYTERI *agrorum & ruris*, qui alias *Chorepiscopi* dicuntur, apud Zachariam PP. in Epist. ad Pipinum cap. 4. Vide *Chorepiscopus*.

PRESBYTER ASSISTENS, Qui scilicet Episcopo sacra facienti, adest, de cujus munere legendus Ceremonialis Episcop. lib. 1. cap. 7.

¶ PRESBYTERI CAPELLANI, Qui in Capella palatina divinis vacabant. Capitul. lib. 7. cap. 123. *Unum vel duos Episcopos cum capellanis Presbyteris Princeps secum habeat.*

PRESBYTERI CARDINALES, dicti Parochiales, Curiones, *Sacerdotes proprii*. *Presbyter in cardine constitutus*, apud Hadrianum I. PP. in Canonib. cap. 68. Vide Hincmarum in Capitulis in Synodo Remensi datis an. 874. Chronicon Abbatiæ S. Joannis de Vineis pag. 41. &c. Zacharias PP. in Epist. ad Pipinum cap. 15. Oratoria & Ecclesias *in proprietatibus* magnatum ita exstrui permittit, ut in iis *Baptisteria non construantur, nec Presbyter constituatur Cardinalis; sed si Missas ibi fieri velint, ab Episcopo Presbyter postuletur.* Similia habentur apud Gregorium M. lib. 1. Epist. 15. lib. 7. Ind. 2. Epist. 9. 10. 86. lib. 8. Epist. 5. lib. 10. Epist. 12. lib. 11. Epist. 36. & in Diurno Romano cap. 5. tit. 4. Joannes VIII. PP. Epist. 199. *Nullus de laicis Curialibus in Patriarchatus eligatur, vel consecretur honore, nisi de Cardinalibus, Presbyteris & Diaconibus Constantinopolitanæ Sedis, &c.* Adde Epist. 221. 276. Paschalis II. PP. in Epist. 10. ad Episcopum Compostellanum: *Cardinales in Ecclesia tua Presbyteros seu Diacones tales constitue, qui digne valeant commissa sibi Ecclesiastici regiminis onera sustinere. Porro quæ Presbyterorum intersunt, Presbyteris: quæ Diaconorum, Diaconibus committantur, ut in aliena dispendia nullus obrepat.* Walterus Aurelianens. Episc. in Capitul. cap. 2. *Ut per Archidiaconos vita,*

intellectus, & doctrina Cardinalium Presbyterorum investigetur. Charta vetus in M. Pastorali Eccl. Paris. lib. 19. ch. 79. *Hac sunt debita subjectionis, qua debet Ecclesia S. Martini de Campis matrici Ecclesia B. M. Paris. Sacerdos, qui Parochia praerit, curam animarum ab Episcopo & Archidiacono suscipiet, & quotiescumque diebus festis Episcopus Missam cantaverit, ipse duodecimus Cardinalis ministerio assistet.*

☞ Eodem nomine insigniri aliquando in Ecclesiis Cathedralibus, vel etiam Monasteriis Presbyteri, quibus ex concessione summorum Pontificum licitum erat, ut soli ad præcipuum altare, quod *cardinale* vocabant, unde *Cardinales* dicti, solemnem Missam celebrarent. Ejusmodi privilegium concessum Ecclesiæ Coloniensi ab Eugenio III. PP. an. 1151. videre est tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 676. Idem etiamnum obtinet in Basilica monasterii S. Remigii Remensis ex Constitutione Leonis IX. PP. Vide Mabillon. to. 4. Annal. p. 503.

Presbyteri Cathedrales, dicebantur ii, qui ex Parochiis ab Episcopis in urbem matricem evocabantur, quo illorum opera & industria in sacris obeundis ac componenda diœcesi commodius uterentur. Atque hi Presbytero in Parochiis suis constituto, cui annuum dabant stipendium, reliquas obventiones sibi reservabant. De iis agit Concilium Emeritense can. 12. [Charta Arnaldi Archiepisc. Narbon. an. 1129. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 34. *D. Arnaldus Narbonensis metropolitanus pontifex, ... simulque secum residentibus Arnaldo venerabili præsule Carcassensi, & Alleberto honorabili episcopo Agathensi, ... cum Cathedralium Presbyterorum ac diaconorum reliquorumque clericorum veneranda collegio, &c.*]

Presbyteri Civitatenses, & *Diœcesani*, in Concilio Agathensi can. 22. dicuntur qui in Civitatibus & Diœcesibus, seu Parochiis, munia sua exsequuntur. Vide *Diœcesis.*

¶ Presbyter Custos, Æditus. Charta ann. 846. ex Tabul. Major. Monast. *Ebernus Presbyter custos memorati loci: quod quoddam oratorium infra idem monasterium situm est.*

Presbyter, vel *Sacerdos domesticus*, apud Agobardum Lugd. lib. de Privilegio & jure Sacerdotii cap. 11. dicitur is, qui manet in familia proceris alicujus. Illius quippe ævo, *ea increbuerat consuetudo impia, ut pene nullus inveniretur anhelans, & quantulumcumque proficiens ad honores & gloriam temporalem, qui non domesticum haberet Sacerdotem, non cui obediret, sed à quo incessanter exigeret licitam simul atque inlicitam obedientiam, non solum in divinis officiis, verum etiam in humanis, &c.* Ejusmodi Presbyteros domesticos intelligit, ni fallor, S. Augustinus serm. 251. de Tempore: *Potentes istius mundi, qui cum veniunt ad Ecclesiam, non sunt devoti ad laudes Dei celebrandas; sed cogunt Presbyterum, ut abbreviet Missam, & ad eorum libitum cantet, &c.* Quod pridem factum Episcoporum indulgentia docet Canon 21. Concilii Agathensis. Atque inde usus, seu potius abusus, invaluerat, ut Sacerdotes isti domestici, *Presbyteri Magnatum*, & *procerum* vocitarentur: quod ægre fert Nicolaus I. PP. in Epistola, quæ exstat apud Hugonem Floriacensem in Chronico, in Lothario Imper. pag. 121. Quod vero sub nullius Episcopi disciplina esse viderentur, atque adeo ab Archidiacono coerceri nollent, *Acephalos* Ecclesia nuncupavit, ut est in Synodo Ticinensi an. 850. can. 18. & in Concilio Melphitano can. 9. Sed Concilium Cabilonense can. 14. ejusmodi *Clericos, qui ad ipsa oratoria deserviunt*, ad Episcoporum potestatem revocavit. Vide Epistolam Zachariæ PP. ad Pipinum cap. 15. Concilium Meldense ann. 845. can. 74. Vitam S. Zentini Episcopi Carnot. num. 2. & Vitam S. Judoci cap. 4. Sed & interdum magnates ipsi servis suis, quos literis imbui permiserant, libertatem concedebant, ut *presbyterarentur*, seu Presbyteri fierent, coramque iis, quotiens luberet, Missam & Horas Canonicas celebrarent, & eorum mandatis obedirent: quod præterea Synodorum auctoritate confirmatum tradit auctor Fletæ lib. 2. cap. 51. §. 7.

Presbyteri Forastici & *Pagenses*, Martino Braccarensi cap. 56. dicuntur, qui sunt in agris: quos Concilium Neocæsariense cap. 13. πρεσβυτέρους ἐπιχωρίους vocat, id est ἐν τοῖς χωρίοις, seu vicis ordinatos; Synodus Ancyrana πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις, *Presbyteros ruris* Dionysius. *Presbyteros & Sacerdotes suburbanos*, Vita Aldrici Episc. Cenoman. p. 49. 67. 76. 84. Ita *Presbyteros Forenses* vocant Capitul. 4. ann. 806. cap. 2. & lib. 6. Capitul. cap. 246. [Vide Fr. Pithœi Glossar. ad lib. Capitul. & Notas Ill. Busqueti Episc. Monspel. ad Innocentium III. pag. 139.] Maxime vero

Presbyteri Forenses nuncupantur ii, qui ex aliena diœcesi vel Ecclesia sunt, ut in Synodo Romana sub Leone IV. an. 853. cap. 39. apud Ratpertum de Casibus S. Galli cap. 5. in Vita S. Pauli Episcopi Virdunensis num. 11. &c. qui

Presbyteri Peregrini, Gregorio M. lib. 3. Epist. 18. Charta Adalberonis Episcopi Virdunensis an. 1135. ex Tabulario S. Vitoni: *Constituimus ergo quatenus eandem Ecclesiam cum atrio Abbas & fratres libero & quiete possideant, nec aliquis forensium Presbyterorum sine jussu vel concessu Abbatis aliquando de eis se intromittat.*

¶ Presbyter Hebdomadarius, Cui per hebdomadam majus sacrum canere, omniumque horarum officium inchoare incumbebat: nisi sit nomen dignitatis, quomodo Thesaurarius in Ecclesia S. Petri Lovaniensi *Hebdomadarius* dicitur. Vide in hac voce. Ut ut est Chartam Raimundi Rogerii Vicecom. Biterr. ann. 1204. subscribunt *Petrus prior presbyter & Guillelmus presbyter Hebdomadarii S. Nazarii*, inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 150.

Presbyteri Inductitii, quibus opponuntur *proprii Sacerdotes*, in Concilio Romano sub Innocentio II. cap. 10. *Præcipimus etiam ne inductitiis Presbyteris Ecclesiæ committantur: & unaquaque Ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat Sacerdotem. Conductitii*, dicuntur in Concilio Remensi an. 1148. cap. 10.

Presbyter *seu Sacerdos localis*, in Concilio Valentino Hisp. an. 524. can. 6. in locis certis ordinatus, vel loco alicui addictus, qui dum Ordinem Sacerdotii accepit, spondet se in certa Ecclesia deserviturum. Vide Concilium Arelatense I. can. 21. & Concilium Calched. act. 15. can. 6. in quo statuitur, nullum Presbyterum vel Diaconum ordinandum, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. Adde can. 20. ejusdem Concilii, VII. Synodum act. 7. can. 10. Concil. Hispalense II. can. 3. Capit. Caroli M. Add. 3. cap. 50. Concil. Turon. III. c. 14. *Presbyter ad Ecclesiam intitulatus*, apud Leonem IV. PP. de Cura Pastorali. Distinguuntur vero à Presbyteris Diœcesanis, seu Parochis, in Concilio Toletano III. can. 20. Vide *Titulus.*

Presbyter Missalis. Vide in *Missa* 4. col. 826.

Presbyteri Parochiales, in Epist. Zacha-

riæ PP. ad Pipinum cap. 1. in Epistola Montani Episcopi ad Pallentinos cap. 7. in Concilio Valentino III. ann. 855. can. 9. 17. in Lateranensi an. 1215. can. 32. (ubi interpres Græcus, *οἱ ἐνορῖται πρεσβύτεροι*.) apud Gregorium Magn. lib. 1. Epist. 51. Florentium Wigorniensem an. 1127. in Epistola Petri Episcopi Parisiensis, in Martiniani Monasterii Hist. pag. 492. *Sacerdotes Parochiales*, lib. 3. Decretal. Gregorii tit. 5. cap. 30. &c. *Presbyteri Parochiani*, in Lege Aleman. tit. 13. & in Epistola Arnulphi Abbatis de Marchasio-Radulphi apud Sammarthanos in Abbat. pag. 18. *Presbyter, qui in Parochia positus est ab Episcopo*, in eadem Lege Aleman. tit. 11. *Presbyteri parochiani* dicuntur, in Concilio Aurelian. III. can. 23. Aurelian. IV. c. 11. Narbon. c. 8. vulgo *Curiones*.

PRESBYTER POPULI, Plebanus. Acta Murensia pag. 41. *Decimas vero Ecclesiæ, quæ de Parochia veniunt, partim nos accipimus, & partim Presbytero populi dimittimus.* Et pag. 8. *Ita sane ut illi tamen secularem Presbyterum haberent, qui populo præesset.*

¶ PRESBYTER PRESBYTERORUM, Abbas esse videtur. Charta ann. 1013. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 85. *Ibique in eorum præsentia venient Dededus Presbiter Presbiterorum monasterii S. Zachariæ, atque Petrus Presbiter, officiales de eodem monasterio, &c.*

PRESBYTERI PRIORES. Vide Gregorium M. lib. 5. Epist. 22.

¶ PRESBYTER PROPRIUS, Parochus, curio. Capitul. lib. 1. cap. 157. *Ut de eorum portione proprio Presbytero decimas donent.* Occurrit rursum in Addit. 2. cap. 10. & alibi passim.

PRESBYTER SECULARIS, in Charta Guillelmi Episcopi Parisiensis an. 1241. cui opponitur *Presbyter religiosus*, vel Monachus, in Historia Prioratus S. Martini pag. 499.

PRESBYTERI VICANI, in Concilio Turonensi II. can. 4. qui per vicos dispertiti sunt. Iidem qui

¶ PRESBYTERI VILLANI, in Edicto Pistensi cap. 30.

☞ Ut Presbyteri utantur assidue orariis præcipitur ex Conc. Mogunt. an. 813. can. 28. in lib. 5. Capitul. 146. *Presbyteri sine intermissione utantur orariis propter differentiam sacerdotii dignitatis.* Iisdem jubetur eorumdem Capitul. lib. 6. cap. 178. *Ut sine sacra chrismate oleoque benedicto & salubri Christi eucharistia alicubi non proficiscantur.*

☞ Illud vero observatu dignum videtur Presbyteros inter servos & mancipia recensitos fuisse, ita ut in partitionem venirent & à dominis possent permutari. Antiquum ea de re exstat exemplum apud Mabillon. lib. 6. Diplom. Ch. 70. ex Commutatione mancipiorum inter Theodradam Abbatissam Monast. S. M. Argentogil. & Einhardum Abbatem ann. 824. *Dedit igitur præcellentissima Theodrada abbatissa de ratione S. Mariæ partibus Einhardi abbatis homine aliqua, nomine Gulfoco Presbytero.* Tolerabilior fuit conditio Goffridi Presbyteri, qui ob cujusdam ecclesiæ *presbyteratum* ei ad vitam concessum, Oderici Abbatis Vindocinensis *homo* factus *fidelitatem illi ac loco sanctæ Trinitatis cœnobii Vindocinensis juravit*, atque omnium, *quæ ad præsens tam ipse quam uxor ejus legaliter ab eodem, secundum laicalem morem, antequam sacerdos esset, ducta possidebant*, ut legitur apud eumdem Mabill. tom. 4. Annal. Bened. p. 467. Ex his tamen verbis *secundum laicalem morem* subodorari potest præter morem fuisse ut servitia, quæ ad laicos spectant, à Presbyteris exigerentur. Et certe inhibitum lib. 1. Capitul. cap. 85. ne Presbyteri servitium aliquod de manso faciant præter ecclesiasticum: *Presbyteri in iis (mansis) constituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis vel hortis juxta ecclesiam positis, neque de præscripto manso aliquod servitium faciant præter ecclesiasticum.*

PRESBYTER JOANNES, ita appellabatur Rex, qui in India longe lateque rerum potiebatur, quod genus duceret à quodam Joanne Presbytero Nestoriano, de quo agit Albericus ann. 1145. qui *Coirem Cham*, harum regionum Rege, qui Francis nostris Antiochiam obsidentibus florebat, extincto, Principatum invaserat. Gaufredus Vosiensis 1. part. c. 65. *Primo loco ponatur excelsus ille Joannes, qui regnis imperans magnis, humilitatis causa Presbyteri sibi nomen aptavit, hujus principatus diversarum copias rerum, qualiterve plures ipsi serviunt Reges, & de Archiprotopapatu, vel qua de causa pater ejus, Quis ut Deus ? dictus est, Epistola Manueli ab eo directa prodit breviter.* De hoc Principe non contemnenda adnotavimus in Observationibus ad Joinvillam pag. 89. 90. Vide præterea tom. 8. Spicilegii Acheriani pag. 379. lib. 2. Miscellan. Baluzii pag. 258. Gregorium Abul-Faraium in Histor. Dynastarum pag. 280. Sanutum pag. 254. Waddingum in Annalibus Minorum ann. 1305. num. 10. &c.

☞ Multi multa scripserunt de Joanne Presbytero, quem alii *Pretiosum Joannem* vocant, unde Jos. Scaligero vox hæc deducta est à Persico *Preste-Chan*, id est, homo Apostolicus sive Christianus. Ejus imperium alii in Africa, alii in Asia collocant. Regem esse Abyssinorum existimat V. Cl. *le Grand* in Dissertatione quam de eo instituit in Relat. Histor. Abyssiniæ pag. 233. quem consuluisse non pigebit.

PRESBYTERARE, Presbyterum facere, in Fleta lib. 2. cap. 51. §. 7. [Forma electionis Petri Episcopi Anic. an. 1053. tom. 4. Annal. Bened. p. 743. col. 1. *Firmavit* (Leo IX. PP.) *electum nostrum prædictum Petrum ecclesiæ nostræ archidiaconum & præpositum, & precepit Presbyterari a Cardinali Umberto Ecclesiæ S. Rufinæ Episcopo.* Pro Presbyterum esse, apud Busch. de Reformat. Monast. to. 2. Script. Brunsvic. Leibnitii pag. 934. *Cocus noster est parum aut nihil sciens, intendit tamen Presbyterare, &c.*]

¶ PRESBYTERANDUS, Clericus, qui in ordine est ad Presbyterium, apud eumdem Buschium ibid. pag. 940. *Ibi duo, presbyter & Presbyterandus stabant in atrio, propter altaris ibidem dedicationem, ad vesperas cantandas.*

PRESBYTERÆ, PRESBYTERISSÆ, Presbyterorum uxores, eorum nempe, qui abdicato ex consensu mutuo matrimonii usu, divino cultui se mancipabant, Sacerdotes effecti, vel Episcopi. Otto Vercellensis Episcopus Epist. 8. *Possumus quoque Presbyteras vel Diaconas illas existimare, quæ Presbyteris vel Diaconis ante ordinationem conjugio copulatæ sunt, quas postea caste regere debent, &c.* Gregorius Magnus lib. 4. Dialog. cap. 11. *Illic Presbyter quidam commissam sibi cum magno timore Domini regebat Ecclesiam: qui ex tempore ordinationis accepta Presbyteram suam, ut sororem diligens, sed quasi hostem cavens, ad se propius accedere nunquam sinebat.* Ubi observandum, ejusmodi *Presbyteras* in eadem æde, qua mariti, vitam caste exegisse, idque Ecclesiæ Canonibus sancitum tradit idem Gregorius lib. 7. Ind. 2. Epist. 39. ubi cum Episcopos una cum mulieribus habitare vetasset, hæc subdit: *Hoc tantummodo adjecto, ut hi, sicut canonica decrevit auctoritas,*

tas, uxores, quas caste debent regere, non derelinquant. Quibus consonat Lex 43. Cod. Theod. de Cathol. & Concil. Turon. II. can. 19. Sed periculosam fuisse interdum ejusmodi conversationem docet exemplum, à Flodoardo allatum lib. 1. Hist. Remensis c. 14. unde in Concilio Toletano III. can. 5. statutum esse dicitur, ut in alia domo Presbyteræ habitent. In hanc sententiam Auctor de Singularitate Clericorum, inter opera S. Cypriani: *Cum videam de Christianis plerosque maritos pariter & uxores continentiam destinantes, domicilia singularia magis eligere, ut consensu communium veterum sine irritatione præsentia, & concordante secessu valeant obtinere.* Vide Gregorium Turon. lib. 1. Hist. c. 30. & Palladium in Vita S. Chrysostomi cap. 13.

In Concilio Arelatensi II. can. 3. ejusmodi *Presbyteræ conversæ uxores* dicuntur, quibus concessum erat in domibus Clericorum habitare, quemadmodum matribus, aviis, & sororibus: ita tamen ut à conjugibus suis ii abstinerent, ut est in Concilio Turonensi I. can. 2. Arvernensi can. 13. Aurelianensi IV. can. 17. & Autisiodorensi can. 21. sed & nec communem lectum & cellam haberent, ut est in iisdem Conciliis Aurelianensi & Autisiodorensi locis citatis, & in Turonensi II. can. 19. Jubebantur præterea vivere ut sorores, in Concilio Arvernensi c. 19. & Matisconensi I. can. 11. (Vide in V. *Sorores.*) Ita tamen in eadem domo cum uxore habitare licebat Presbyteris, dummodo alterius Clerici testimonio uterentur quo eorum vita clarior appareret. Vide Concilium Gerundense sub Hormisda PP. cap. 7. Braccarense III. c. 1. 4. & Concil. Turonense II. c. 12. 19. Sed hunc cohabitationis usum & morem exagitant Gregorius Nazianzenus, S. Chrysostomus, & S. Basilius.

Denique si maritis Presbyteris vita excedere contingeret, alteri nubere vetabantur. Ita Concil. Aurelianense I. can. 13. Epaonense c. 2. Fragmentum Concilii Ilerdensis allatum à Surio post Concilium Ilerdense, Concil. Romanum sub Zacharia PP. cap. 5. Vermeriense an. 752. cap. 3. &c. Atque inde forte

PRESBYTERÆ dictæ generalius Viduæ omnes seniores. quæ sacris in Ecclesia exercitiis vacabant. Glossæ MSS. ad Concilium Laodic. can. 11. *Presbyteræ, id est viduæ seniores.* Ubi Isidorus Mercator & Ferrandus Diac. cap. 221. *Mulieres, quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos autem Viduæ seniores, Conversæ & Matriculariæ.* Codex vero Græcus, περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι. Quo loco Dionysius Exiguus πρεσβύτιδας, *Presbyteras* pariter vertit. Apud S. Antiochum homil. 21. dicuntur πρεσβύτιδες ἱεροπρεπεῖς, *Seniores consecratæ*; apud Palladium in Præfat. ad Historiam Lausiacam, γυναῖκες πρεσβύτιδες, καὶ [illegible] μητέρες. Atque hæ quidem *Presbyteræ*, seu *Presbyterissæ*, uti vocantur in Ordine Romano. Vestitu longe modestiori quam ceteræ feminæ utebantur, ut docet idem Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Epist. 7. *Epiphanius ... respondit prænominatam Abbatissam usque ad diem obitus indui se Monachica veste noluisse, sed in vestibus, quibus loci illius utuntur Presbyteræ, permansisse.* De earum ministeriis hæc attigit Atto Vercellensis Episcopus Ep. 8. *Sicut enim hæ, quæ Presbyteræ dicebantur, prædicandi, jubendi, vel docendi; ita sane Diaconæ ministrandi vel baptizandi officium sumpserant: quod nunc jam minime expedit.* [Ubi *Diaconas* à mulieribus *Presbyteris* distinctas animadvertere est. Et quidem *Presbyterarum*, quas & *Præsidentes* ibidem vocat, quod, ut viri, Ecclesiis præerant, diaconas ministras fuisse docet idem Atto apud Acher. to. 8. Spicil. pag. 124.] De Presbyteris vel Presbyterarum uxoribus agunt præterea Synodus Trullana c. 12. 13. Paulinus Nolanus Epist. ad Aprum pag. 274. 275. & Leo VII. PP. in Epistola ad Gerhardum Lauriacensem Archiepiscop. pag. 11. Vide *Vidua.*

PRESBYTERÆ præterea dictæ Græcis recentioribus Presbyterorum conjugatorum uxores. Ita non semel in Nomocanone nuper edito à Joan. Baptista Cotelerio c. 37. 54. 88. 138.

PRESBYTERÆ, maxime Græcis dictæ, Monasteriorum Præpositæ. Vide Basilium M. Interr. 109.

¶ PRESBYTERAGIUM, Obventiones Presbyteri parochialis. Charta ann. 1096. ex Tabular. S. Albini Andegav. *Donavit .... ecclesiam S. Columbe ... cum oblatione, baptisterio, cymiterio & sepultura, totumque Presbiteragium, &c.* Charta ann. 1204. in Tabul. Majoris Monast. *Canonicus quidam B. Martini de Castro novo quod Turonus situm est, Herveus nomine, ecclesiæ Erbreacensis presbyter fuerat, & de prædecessorum suorum jure illud habens, ad hoc ipsum & Presbyteragium ejus in manu sua tenebat, atque presbyterum suum sub se in ipsa ecclesia habebat. Itaque tactus gravi infirmitate, factus monachus apud Majus monasterium, dedit B. Martino ipsam ecclesiam & Presbyteragium ejus.* Annal. Andegav. Johan. *Hiret* pag. 205. *Donavit S. Nicolao ..... quicquid habebat in ecclesia S. Sigismundi, scilicet medietatem Presbyteragii, & omnium expleturarum aliarum, quæ ad ecclesiam pertinet.* Vide *Presbyteratus* 2.

¶ PRESBYTERALE MINISTERIUM, Idem quod *Presbyteragium.* Charta ann. circ. 984. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 379. *Quasdam possessiones sui juris, quæ sibi à parentibus contigerant, ecclesiæ B. Martini Tutelensis monasterii dedit, scilicet Presbyterale ministerium ecclesiæ S. Amantii de Fauteio.* Vide *Presbyterium* 4.

PRESBYTERALES EPISTOLÆ, quæ ab Episcopis dantur iis, qui in aliena diœcesi ad Presbyteri dignitatem promoveri volunt. Vetus Formula MS. ex Pithœanis: *Amore Christi mihi devincta illa Abbatissa il. Pec. Illius. Ausi non fuimus Presbyterales dare, duabus obstantibus causis, nec nam indiculum, juxta Canones, Pontificis sui manu, cum testimonio boni operis retroacta vita detulit subscriptum, nec testes habuit coram qui dignum pro eodem ad Sacerdotium subiendum præberent testimonium.*

1. PRESBYTERATUS, Titulus presbyteralis. Concilium Vernense ann. 755. cap. 21. *Ut illos Presbyteratus, qui ad illum Episcopatum legibus obtingunt, ille Episcopus ipsos debeat habere, sicut in alia Synodo perdonavit dominus Rex.* [Charta Innocentii II. PP. ann. 1136. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 32. *Presbyteratum ejusdem ecclesiæ cum omnibus quæ ad presbyteratum pertinent.* Statuta Milonis Episc. Aurelian. ann. 1314. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 1286. *Statuimus ut quotiens aliquis rector in aliqua ecclesia de novo fuerit institutus, faciat triplex inventarium super bonis dicti Presbyteratus, &c.* Statutum MS. Eccl. Lugdun. *Sicut in Charta quæ vocatur poletum continetur: ubi describuntur omnes Presbyteratus ecclesiæ, quæ debent coram Ecclesia Lugduni.*]

¶ PRESBYTERATOS, Ædes seu domus Presbyteri parochialis, *Presbytere.* Index MS. Benefic. Eccl. Constant. fol. 21. *Rector habet Presbyteratum continentem quinque virgatas terræ.*

2. PRESBYTERATUS, Obventiones Presbyteri Parochialis. Arnulfus Lexoviensis Episc. in Epist. pag. 98. *Causam, quæ inter Hermerium Sacerdotem*

& Abbatem de cultura super diminutione Presbyteratus Ecclesiæ de Benston vertebatur, Majestas vestra parvitati nostræ delegavit ordine judiciario decidendam. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 31. Obtulit Deo & dicto loco ipsiusque loci fratribus & ipse & nepos suus partem suam altaris & Presbyteratus, &c. Fol. 78. Omnia, quæ tenebat vel habebat in Ecclesia de Lauretaco, in decimo, vel Presbyteratu, ac in offerenda, dedit Deo ac B. Petro & ad locum Paredi. Fol. 83. Huic loco concessit ipsam Ecclesiam, & cimiterium, & Presbyteratum, & sepulturam, & offerendam, ac decimas, & baptisterium, &c. Charta ann. 912. in Tabulario Viennensi fol. 18. Hoc est Ecclesiam S. Genesii cum suo Presbyteratu, campis, & vineis, nec non & silva ibi pertinente. Alia ibidem ann. 895. fol. 22. Scilicet capellam in honore S. Ferreoli Martyris dicatam, ... una cum omni Presbyteratu & dote sua, videlicet in vineis, & terris, & curtilis, & mansionibus, &c. Alia fol. 23. Hoc est quarta pars Ecclesiæ S. Mamerti, cum decimis & primitiis, & altare, & Presbyteratu, & cimiterio, & hereditate, quæ ad ipsam Ecclesiam pertinet. Alia ibid. Ibique in eorum præsentiam se proclamavit, quod Ecclesia, quam ipse tenet in Sisiaco villa in honore S. Petri de illorum communia, nec habet privilegium nec Presbyteratum, unde tessum (censum) solvere possit, quod ei requirebant. Fol. 45. Ecclesiam S. Nazarii .... cum omni Presbyteratu ex antiquo ibi debito, & decimis omnibus ibi jure pertinentibus, &c. Vide Presbyteragium & Presbyterium 4.

¶ PRESBYTERATUS BENEDICTIO, in lib. 6. Capitul. cap. 81. Vide in Benedictio col. 1109.

¶ PRESBYTERICIDIUM, Presbyteri occisio, in Bulla Leonis X. PP. ann. 1516. apud Miræum to. 1. pag. 236. col. 2.

1. PRESBYTERIUM, Character, sive dignitas sacerdotalis. Ugutio: Presbyterium, officium, vel dignitas, vel ordo presbyteri. Vetus interpres Concilii Nicænican. 2. Ad Episcopatum vel Presbyterium promoveri. Codex Græc. habet πρεσβυτέριον. Epistola Concilii Sardicensis apud S. Hilarium: Diaconos quidem in Presbyterium, de Presbyterio autem in Episcopatum .... provexerunt. Pontius Diaconus in Vita S. Cypriani: Presbyterium & Sacerdotium statim accepit. Siricius PP. Epist. 1. c. 13. Ad Diaconatus vel Presbyteri insignia matura ætatis consecratione perveniant. Ordericus Vitalis lib. 5. p. 587. Præfatus puer crevit, & usque ad Presbyterium ascendit.

2. PRESBYTERIUM, Collegium presbyterorum, vel consessus & Conventus Presbyterorum unius diœcesis, Concilium, seu potius Synodus. Hesychius: γερουσία, πρεσβυτέριον, πλῆθος γερόντων. Lucæ 22. v. 66. συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ. Act. 22. v. 5. καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον. Adde 1. ad Timot. cap. 4. v. 13. πρεσβυτερίου συνέδριον, apud S. Basilium Epist. 319. ad Innocent. S. Cyprianus Epist. 35. Et desolatam per lapsum quorumdam Presbyterii nostri copiam gloriosis Sacerdotibus adornaret. Idem Epist. 46. Omni actu igitur ad me perlato, placuit contrahi Presbyterium. Adde Epist. 49. Liberius Papa in Epistola de exilio suo: Sicuti teste est omne Presbyterium Romanæ Ecclesiæ. Collatio Carthag. I. cap. 130. Adeodatus Episcopus dixit, In diœcesi mea est ordinatus, ex Presbyterio meo est, &c. Epiphanius Cyri Episcopus: Ordinavimus Presbyterum, & iisdem verbis, quibus antea suaseramus, impulimus, ut sederet in ordine Presbyterii. Epistola Bonifacii PP. apud Holstenium in Collect. Romana: Quæ (epistola) Presbyterio universo complacuit. S. Hieronymus in Esaiæ cap. 3. Et nos habemus in Ecclesia nostra Senatum nostrum, cœtum Presbyterorum. [Vide Baluzii Notas ad Vitas PP. Avenion. pag. 1408. & Indicem tomi 1. Epist. Rom. Pontif. edit. Coustantii v. Presbyter.]

3. PRESBYTERIUM, Pars Ecclesiæ in qua Presbyteri consistunt, & sacræ liturgiæ vacant, Græcis βῆμα, ἄδυτον. Synodus Romana sub Eugenio II. PP. cap. 33. Sacerdotum aliorumque Clericorum Ecclesiis servientium honores a Laicorum discrete apparere convenit. Quamobrem nulli Laicorum liceat in eo loco, ubi Sacerdotes, reliquive Clerici consistunt, quod Presbyterium nuncupatur, quando Missa celebratur, consistere, ut libere ac honorifice possint sacra officia exercere. Quod quidem Presbyterium cancellis distinguebatur à reliqua æde: prædictis enim addit Synodus Rom. sub Leone IV. cap. 33. Nec inter sacros cancellos ordinibus debitos, nisi permittente Episcopo, adtendent accedere sæculares. Gelasius I. PP. Epist. 9. de Diaconis: Non in Presbyterio residere cum divina celebrantur, ... jus non habeant. Ordo Romanus: Presbyteri in Presbyterio omnes permaneant inclinati. Decretum Nicolai II. PP. contra Clericos concubinarios, apud Hugon. Flaviniac. pag. 193. Omnino contradicimus, ut Missam non cantet, neque Evangelium aut Epistolam ad Missam legat, neque in Presbyterio ad divina officia cum his, qui præfata constitutioni obedientes fuerint, maneat, &c. Anastasius in Leone III. pag. 121. Simul & cugas in ingressus Presbyterii pensant, &c. Pag. 127. Fecit eidem Martyri suo Presbyterium noviter totum marmoreum magnæ pulchritudinis, sculptum, compteque ornatum. Infra: Tamque presbyterium, quamque totam Ecclesiam marmoravit. Ibidem: Presbyterium ex marmoribus sculptis decoravit. Adde p. 131. 132. 151. 156. Charta Edgari Reg. Britanniæ ann. 973. to. 1. Monast. Anglic. pag. 243. Virgini Mariæ Orientale altaris Presbyterium dedicans. Paulus Warnefridus in Chronico Episcoporum Metensium in Grodegango: Hic fabricare jussit.... altare ipsius atque cancellos, Presbyterium, arcusque per gyrum. Similiter & in Ecclesia B. Petri majore presbyterium fieri jussit. Gervasius Dorobernensis de Combustione Ecclesiæ Dorobern. Continebat hic murus Monachorum chorum, Presbyterium, altare magnum, &c. Mox: De choro ad Presbyterium tres erant gradus, de pavimento presbyterii usque ad altare gradus tres. Cæsarius lib. 1. c. 35. Dei Genitrix Maria de Presbyterio descendens, & Chorum more Abbatis circumiens, Monachis benedixit. Lib. 7. c. 40. Dominam nostram vidi ante Presbyterium ejusdem Ecclesiæ. Adde lib. 8. cap. 21. 91. lib. 9. c. 42. lib. 12. c. 29. Chron. Abbatum Gemblacensium ann. 1076. Sepultus est ante gradus Presbyterii veteris Ecclesiæ, &c. Infra: In illo Presbyterii novo ædificio, dum præcompetentia operis pavimentum vetus aperitur, inter cætera, ut conjicere possumus, justorum corpora, quæ sicut inventa sunt, reliquit. Vide præterea Chartam Charitatis Cisterciensis c. 4. Librum Usuum ejusd. Ordinis c. 15. 22. Nicolaum II. PP. Epist. 8. ad Episcopos Galliæ, Sigebertum de translatione S. Sigeberti n. 2. Matthæum Westmonasteriensem ann. 1255. pag. 358. Vitam B. Simonis Comitis Crespeiensis cap. 8. &c. Presbyteri vero, quibus in presbyterio consistere jus erat, οἱ ἀπὸ τοῦ βήματος dicti Gregorio Nazianzeno, ut à nobis observatum in Descriptione Ædis Sophianæ n. 49. in quam etiam sententiam Eustathius Presbyter in Vita S. Eutychii Patr. CP. n. 99. ἔσω τοῦ βήματος, καὶ ἔξω τῶν κάτω, dicit, Presbyterorum & aliorum Clericorum duplicem statuens ordinem.

PRESBYTERIUM, interdum pro Choro Ecclesiæ. Anonymus de Vita S. Joannis Archiepiscopi Eboracensis: Presbyterium, hoc est chorum Ecclesiæ do-

vo ibi constravit. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 43. *Sacrista paret sal & aquam super gradum Presbyterii.* Mox: *Postquam asperserit majus altare & Presbyterium*, &c. Ordericus Vitalis libro 7. pag. 662. *Ipsamque in Presbyterio inter chorum & altare sepelierunt.*

4. PRESBYTERIUM, Idem quod *Presbyteratus*, Obventiones Presbyterii Parochialis. Ordericus Vitalis lib. 5. pag. 587. *Concessi ... Ecclesiam S. Germani & S. Vincentii, & sepulturas atriorum, & omnia, quæ ad Presbyterium pertinent.* Idem lib. 8. pag. 669. *Hinc illi Ecclesiam de Tolliolo, & hoc quod habebat in Ecclesia de Dambleinvilla, & Presbyterium dedit: & hoc quod habebat in Ecclesia de Corneto cum Presbyterio concessit.* Mox: *Et villam, quæ Chercabia dicitur, cum Ecclesia & Presbyterio.* Tabularium Prioratus de Paredo fol. 70. *Medietatem Ecclesiæ, omnium oblationum, introitum presbyteri ex toto, Presbyterium, medietatem omnium decimarum*, &c. Fol. 71. *Offerens Deo ad integrum .... videlicet Presbyterium, offertas, cimiterium, decimas*, &c. [Charta an. 1050. in Tabul. Monast. S. Salvator. Massil. *Hæ sunt duæ tenuræ in mallo cum Presbyterio & parrochianis Ecclesiæ B. M. de Bello-loco, & dono ipsas tenuras cum prædicta Ecclesia.* Charta ann. 1135. to. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 29. *Et quidquid ad Presbyterium ejusdem ecclesiæ pertinet.* Vide *Presbyteragium.*]

5. PRESBYTERIUM, Donativum, quod Summi Pontifices Rŏmani distribuere solent, maxime cum inaugurantur. Ita dictum videtur, quod ratione Summi Presbyterii, seu Papalis dignitatis effundatur, quemadmodum Donativa Consulum, ὑπάτεια & ὑπατεῖαι appellata sunt, quod ab iis initio magistratus spargerentur. S. Gregorius l. 4. Ep. 26. *Ut Clerici Capuanæ Ecclesiæ .... quartam in Presbyterium eorum de hoc, quod antæ Ecclesiæ singulis annis accesserit ..... distribuere studeat.* Idem lib. 12. Ep. 30. *Eum in gratiam familiariter recepi, coram populo & Clero eum perduxi, Presbyterium ei auxi, in loco superiori inter Defensores posui.* Thomas Stubbs in Act. Eboracensium Episcopor. de Gelasio PP. *In solemnibus processionibus equitando factis, quando more Apostolico coronatus fuit, sicut in die Natalis Domini, Augustodunum, & die Epiphaniæ Cluniaci, Episcopus Hostiensis, qui Magister inter eos & dignior erat, eum parem sibi esse voluit, & peracto tantæ solemnitatis officio, Aecbiepiscopus sicut & sui Cardinales Bisanteos aureos, quod Presbyterium vocant, à domino Papa suscepit.* Sugerius in Ludovico VI. *Cœna ergo apud nos more Romano, & sumptuoso donativo, quod Presbyterium nominatur, celebrata, venerandam Domini Crucifixionem venerando prosequutus .... pernoctavit.* Acta Innocentii III. PP. *Presbyterio per ordinem distributo, solenne convivium celebravit.* Pacta conventa inter Clementem III. PP. & Romanos an. 1188. ex volumine Cencii Camerarii: *Vos autem* (Clemens PP.) *dabitis Senatoribus, qui erunt per tempora, beneficia & Presbyteria consueta. Item Judicibus, Advocatis, & Scriniariis à Romano Pontifice ordinatis, & officialibus Senatus Presbyteria consueta dabitis.* Ceremoniale ejusdem Cencii: *Præfecti navales, schola crucium, & Capellani talo Presbyterium, & taliter datum accipiunt, qualæ in die Paschæ superius nominatum recipiunt.* Infra: *Familia quoque & Curiales Presbyterium habent juxta Camerarii voluntatem.* Occurrit ibi pluries. Ceremoniale Rom. ex MS. Vaticano apud Raynaldum an. 1272. de Consecrat. PP. *Venit ad aliquem locum preparatum decenter, & ibi dat cuilibet Cardinali & Prælato Presbyterium.* Et S. Ipse *Papa sedet in sede, & quilibet Cardinalis & Prælatus vadit coram eo, & flexis genibus extrahit sibimet Cardinalis sive Prælatus mitram, & tenet apertam ante Papam, & ipse ponit illam pecuniam, quam dat ei in uno cypho argenteo Camerarius, & quam dicit liber Cameræ, qui vocatur Polycitus, & ille qui recipit pecuniam in mithra, osculatur genu domini PP.* Clemens IV. PP. agens de Coronatione Imperatoris apud eumd. Raynaldum an. 1311. n. 13. *Consuevit autem Imperator larga Presbyteria omnibus exhibere, quibus ea, cum coronatur summus Pontifex, elargitur, videlicet Episcopis, Præsbyteris & Diaconis, Cardinalibus, Primicerio & Cantoribus, Subdiaconis basilicariis, & regionariis*, &c. Vide *Manus* & *Roga.*

¶ PRESCA, contracte fortassis scriptum pro *Proxeneta.* Charta ann. circ. 1100. ex Tabul. S. Victoris Massil. *Venit ad placitum constitutum vocato ad sa Willelmo in Ecclesia S. Victoris. Terribiliter increpavit eum Prescam Poncii de Mongardin; illa negavit, quia contra eum hoc non fecerat, sed propter recuperationem honoris S. Mariæ & S. Victoris.*

¶ PRESCARIA, pro *Præstaria* seu *Precaria*, eodem saltem intellectu. Charta an. 863. apud Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. inter Probat. col. 308. *Dabimus de nostro, ut restitutio S. Petri rerum integra perseveret: Prescarias autem & commutationes provideat prædictus abbas cum monachis sibi commissis, ut quod utile judicaverit, faciat*, &c.

¶ PRESFOCH, Eadem notione qua supra *Præfachia.* Vide in hac voce. Statuta Eccl. Nemaus. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1066. *Item, prohibemus districte, ne aliquis clericus futuros redditus alicujus ecclesiæ nostræ diœcesis emat, recipiendo ad firmam ipsam ecclesiam cum redditibus ipsius ecclesiæ sub certo pretio, sine nostro consilio & assensu, nisi prior seu rector ipsius ecclesiæ ad studium theologiæ ire voluerit. Et tunc etiam regularibus vel laicis ecclesiam ad firmam, id est, à Presfoch, concedere non præsumant.*

¶ PRESI, pro Prendi, cepi, in Leg. Luitprandi apud Murator. tom. 1. part. 2. col. 2. *Fraude cum presisset* &c. *Presit eam* (Pennam) *per fortia, & cremavit & desolavit ea*, in Charta Veremundi Reg. æræ 1070. ex Tabul. Lucens. Eccl. apud Bivarium. Vide *Prindere.*

¶ PRESILIUM, Idem videtur quod Brasilicum lignum, nostris *Bresil.* Bernh. *de Breydenbach* Itin. Hierosol. fol. 209. *Ibi etiam in maris hujus insulis lignum crescit rubeum ad modum Presilii.*

PRESMO, Mustum, quod ex uvis stillat, antequam calcentur botri, Petro de Crescentiis lib. 4. c. 2. [Corruptam esse hanc vocem suspicari licet; at unde accersenda non satis scio: Græcis πρότροπος οἶνος, πρόδρομος eadem notione, nostris *Mere-goutte.* Vide in *Gutta* 7.]

¶ PRESONAGIUM, Quod carceris custodi præstatur ab incarcerato pro victu & potu qui ei subministrantur. Vide in *Priso.* Consuet. Tolos. MSS. ex Bibl. D. Abb. *de Crozat* fol. 41. *Nullum tamen sine justa causa præsumant arrestare: quod si fecerint .... punientur, & pro ipso solvere Presonagium tenebantur.*

¶ PRESONARIUS, Captivus, incarceratus, Gall. *Prisonnier*, in iisdem Consuet. fol. 41. v°. *Item præcipimus ne castellani seu jauleris levent pro expensis à Presonariis nisi quantum expendent.* Vide *Prexonerius* & *Priso* 1.

¶ PRESONIUS, Eadem notione. Chron. Astense apud Murator. to. 11. col. 273. *Ipse Rex* (Aragonum) *una cum dictis fratribus fuit, videlicet Johanne Rege Navarræ & Magistro S. Jacobi de Compostella personaliter capti & Presonii fuerunt.*

¶ PRESONERIA, Incarcerata. Statuta Montis Re-

gal. fol. 22. *Quod talis persona teneatur & debeat solvere pro salario Presoneria & custodis ipsius solidum unum pro qualibet die ac nocte.*

¶ PRESSA, Vis, injuria, violentia, ut videtur. Charta apud Meichelbec. to. 2. Hist. Frising. pag. 94. *Dixerunt quod Atto Episcopus eorum hereditatem injuste haberet per Pressam in loco qui dicitur Hattle.* Vide *Prisis*.

PRESSARE, Papiæ, *frequenter premere*. Gall. *Presser*. Vide Savaronem ad Sidonium lib. 1. Epist. 9. & supra in *Compressare*.

¶ PRESSARE, Vindemiam premere, Gall. *Pressurer*. Charta Ingelrani Dom. Cociaci ann. 1235. apud Thomasser. Consuet. Bituric. pag. 236. *Et si mustum hominum ultra tres dies, vel tres noctes in torcularibus nostris moraretur, ipsi homines alibi absque forisfacto deferre poterunt & Pressare.* Vide *Presserate*.

PRESSARIA, vox medicorum, *dicta, quod intus initiantur*, inquit Isidorus lib. 4. Orig. cap. 9. Vide *Pressura 1*.

¶ PRESSE. Charta Theobaldi Blesens. Comit. ann. 1126. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 367. *Villam idcirco readificandam ita quietam & ab omni oppressione & exactione, Presse, talliis, justitia, banno, & ab eo quod dicitur justam & injustum, liberam concedimus.* Ubi f. leg. *Prece*. Est autem præstatio quæ sub nomine precationis exigebatur. Vide *Preces 1*. nisi idem sit quod *Pressa*.

¶ PRESSERAGIUM, PRESSORAGIUM. Vide *Pressorium*.

¶ PRESSORARE, à Gall. *Pressurer*, Vindemiam premere. Charta an. 1297. ex Tabul. Autissiod. *Regnaudus Mercerius recognovit se recepisse... quandam domum..... cum celario, vineis, pressorio munito aiguilliis, hostio ad Presserandam, & tribus cupis, & aliis appendiciis.* Vide *Pressare*.

PRESSORES, Venatorum genus. Vide *Alatores*.

¶ PRESSORIOLUM. Vide in *Pressorium*.

PRESSORIUM, πιεστήριον, in Gloss. Lat. Gr. Ugutio: *Torcular, proprie dicitur Pressorium, quo uva calcata exprimuntur*, Nostris *Pressoir*. [Charta an. 1241. tom. 2. Historiæ Ecclesiæ Meld. pag. 143. *Dedimus licentiam reficiendi quoddam pressorium, quod vocatur Pressorium Comitis.* Charta ann. 1245. in Tabulario Montis Martyrum: *Vindemia dictarum vinearum per bannum deferetur ad premendum ad illud Pressorium ad tercium potum.* Charta S. Ludovici Regis Franc. ann. 1261. in Chartul. Domus Dei Pontisar. *Item* (donamus) *totum conductum vinorum, tria Pressoria, &c.* Occurrit alibi passim.]

PRESSORAGIUM, Gall. *Pressurage*, quæ vox non semel in Chartis occurrit, [Jus torcularium, quod domino ut plurimum in vino exsolvitur. Charta ann. 1175. in Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1657. *Concessi in elemosina ecclesia S. Vandregisili quidquid de Pressoragio habebam in vineis monachorum apud Alpicum.* Charta Philippi Aug. an. 1202. ex Chartular. Latin. *Asserebant quod ipsi habebant omne Pressoragium de vineis terra B. Petri de Latigniaco qua est apud Vannas.*]

¶ PRESSERAGIUM, Eadem notione, in Charta an. 1220. ex Tabular. Belli-loci: *Canonicis Belliloci dedit Alanus de Dinan vineam de Ploemaudan cum duabus partibus decima &... Presseragio parochia de Ploemaudan.*

¶ PRESSURAGIUM, à Gall. *Pressurage*, apud *Fleureau* in Hist. Blesensi cap. 30. pag. 142. & in Tabul. Calensi fol. 170.

PRESSORIUM, ad vestes premendas, Ammiano lib. 28. *Solutis Pressoriis vestes luce nitentes diligenter explorare.* [Vide Reinesium Var. Lect. lib. 2. c. 8.]

PRESSORIOLUM, in Regula S. Cæsarii ad Virgines cap. 26. *Si vestra tolerat infirmitas, ut amplius quam victus quotidianus exigit habeatis, in uno tamen loco sub communi custode, quod habueritis, reponite, & claves de arcellis, vel Pressoriolis vestris Registraria teneat.* Ubi *pressoriolum*, penum significat, ubi cibaria servantur, *où on resserre les viandes*, unde forte etymon: nam *Serrer*, est etiam *premere*.

¶ PRESSULARE LITTERAS, Obsignare, sigillum iis imprimere, Gall. *Cacheter*, *scelter* Otto Kulzingus de Translat. Monasterii Hildengal. apud Leibnit. tom. 2. Scrips. Brunsvic. pag. 387. *Litteris dominorum Ducum dictatis per omnia bene, & pro monasterio per dictum venerabilem dom. Johannem præpositum Lunensem, & per ejus clericum scriptis & Pressulatis, ... concite adivit Ducem, supplicans obnixe pro fine negotii, afferens litteras necessarias monasterii debite scriptas & Pressulatas.*

¶ PRESSULUS, diminut. à Pressus, apud Apuleium in Floridis. *Pressule* adv. dixit idem Metamorph. lib. 4.

1. PRESSURA, vox medicorum. Cælius Aurelianus lib. 1. Acutor. cap. 1. *Pressura intelligitur contra naturam somnus.* Vide *Pressaria*.

¶ 2. PRESSURA, Molestia, ærumna, labor, à premendo. Bulla Urbani IV. PP. an. 1264. ex Bibl. Reg. *Nos igitur qui ejusdem Terra* (sanctæ) *angustias & Pressuras oculata fide cognovimus, &c.* Diploma Adolphi Rom. Regis ann. 1292. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 436. *Illud sibi dimittimus sine molestia cujuslibet & Pressura.* Librum *de Pressuris ecclesiasticis* scripsit Atto Vercell. Episc. apud Acherium to. 8. Spicil. pag. 44. Vide lib. 6. Capitul. cap. 370. & Concil. Hispan. tom. 2. pag. 541. Vide *Pressuria*.

¶ 3. PRESSURA, Censura ecclesiastica, sic titulus in can. Non in perpetuum. 24. q. 3. ubi de excommunicatione agitur. Ita Macri in Hierolex.

¶ 4. PRESSURA; Turba comprimens, conferta multitudo, populi frequentia, à Gall. *Presse, foule de monde.* Miracul. S. Wlframni sæc. 3. Bened. part. 1. p. 375. *Hac itaque devota plebis constipatione comitati per urbem incedebamus, nullamque ingentis Pressura injuriam sentiebamus.* Bernardus Thesaur. de Acquisit. T. S. apud Murator. tom. 7. col. 703. *Northmandi ferro ferociter Pressuram hostium confregerunt. Cum multitudine prælatorum & cleri, & nonnullorum terra nobilium virorum, & populari Pressura, &c.* in Hist. elevat. S. Illidii apud Stephanot. tom. 3. Fragm. Hist. MSS. Vide *Soldanus curia Romana* in *Sultanus*.

¶ PRESSURAGIUM. Vide supra in *Pressorium*.

¶ PRESSURATA, Jus torcularium seu *pressorii*. Charta ann. 1110. ex Chartul. Floriac. fol. 68. *Convenit etiam ut Heltas de suis vineis censum aut Pressuratam daret.* Vide in *Pressorium*.

PRESSURIA, seu potius *Pressura*, molestia. Albertus Stadensis ann. 1130. *Volens suscitare Pressurias Adolfo Comiti, &c* [Vide *Pressura 2*.]

PRESSUS. Lex Alem. tit. 62. §. 3. *Si autem totus* (nasus) *a Presso abscissus fuerit, &c.* Nos diceremus, *de près*.

¶ PRESTA, Mutuum, à Gall. *Prêt*. Chron. Corn. *Zantfliet* ad an. 1416. apud Marten. to. 5. Ampl. Collect. col. 408. *Deinde prædictus Rex* (Sigismundus) *summam circiter quinque millium florenorum Rhenensium ab ecclesiasticis suscepit sub titulo accommodati, dans super hac præstatione litteras recognitorias regio sigillo communitas: sed Presta versa est in datam, quia*

post hac nihil reddere curavit. Vide infra *Prestus.*

¶ Presta, Exactio nomine *presta* seu mutui. Charta an. 1147. inter Probat. tom. 2. novæ Histor. Occitan. col. 520. *Ego Ildefonsus Comes Tolosa... recognosco quod nullo modo habeo questam, neque toltam in civitate Tolosana;... neque habeo ibi Prastam, nisi eis evenerit per eorum voluntatem uniuscujusque.* Occurrit præterea in Chron. Senensi apud Murator. tom. 15. col. 138. Vide *Mutuum & Prestus.*

PRESTALDI, & Prestaldi, Executores judicum nobilium, Sambuco, in Decret. S. Ladislai Hung. Regis lib. 1. cap. 41. lib. 2. cap. 18. lib. 3. cap. 12. 13. in Decret. Colom. lib. 1. pag. 24. 25. in Decret. Andreæ Reg. cap. 12. &c. in variis Chartis apud Joan. Lucium de Regno Dalmat. pag. 132. 148. 185.

PRESTARE, Prestaria. Vide *Præstare & Præstaria.*

¶ PRESTATOR, *Fenerator*, in Gloss. x. saltem sæc. ad calcem Collect. Canon. ex Biblioth. DD. *Chauvelin* Regiorum Sigillorum Custodis.

PRESTERIA. Joannes XXII. PP. in Epistola de Rebus Armenicis, apud Odoricum Rainaldum an. 1322. num. 34. *Abbatias, Monasteria, Casalia, & Presterias ardentis foci flamma consumant.* Ubi forte *presteria* est domus Presbyteri, *Prestrerie.* Regestum Ludovici Ducis Andegavensis fol. 104. *Estienne Aubert homme lige à cause de la Gorronne & du Mast aux fiefs de la forest de Mayenne, & d'une Prestrerie, avec les gages & emolumens, qui y appartiennent, & les devoirs.* Vide *Feudum Presbyteri.*

¶ PRESTES, pro *Superstes*. Vide *Prestis.*

¶ PRESTULA, Particula, segmentum, ut videtur: sulchant quippe interdum segmento pergamineo Chartæ appenso sigillum apponere. Charta Johannis Episc. Patav. an. 1383. apud *Steyerer* in Commentar. ad Hist. Alberti II. Ducis, col. 431. *Cujuslibet eorum vero sigillo, alba cera & Prestula pergamenea, more eorumdem consueta, in pendenti sigillatas, non viciatas, &c.*

PRESTUS, Mutuum, *Prêt.* Marculfus lib. 2. form. 1. *Neque exquisita & lauta convivia, neque gratiosa vel insidiosa munuscula, neque etiam caballorum Prestus, &c.* [Tabul. S. Bertini: *Fecit eis in necessitate sua mutuum sive Prestum unius semilibra grossorum, pro cujus quidem mutuo sive Presta vadiant XII. virgatas terra arabilis. De Presto centum librarum Turon.* in Computo an. 1270. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 421. Vide *Presta.*]

¶ Prestui, Exactio nomine *presti* seu mutui. Statuta Astens. Collat. 1. cap. 52. fol. 11. v°. *Ordinatum est quod si aliqua terra & possessiones & res.... data fuerint alicui in solutum pro Communi Astensi.... occasione alicujus fodri, seu aliquorum fodrorum, seu Prestorum, vel talearum militiarum, &c.* Vide *Mutuum & Presta.*

¶ PRETERIA, Pretheria, ut supra *Prederia*, Machina bellica, quam *Petrariam* alii vocant. Otto Morena in Hist. Laudens. apud Murator. tom. 6. col. 1053. *In omnibus ipsorum manganis, & Preteriis, seu gatis ac machinis ignem apponentes, &c.* Ubi edit. Osii habet, *petteriis.* Ibid. col. 1069. *Venerunt Mediolanenses.... cum tarozolo suo atque cum Pretheriis & gatis ad civitatem Lauda obtinendam.* Vide *Petraria* 2.

PRETIARE, Pretium ponere, vel æstimare, *Priser.* Lex Alem. edit. Heroldi tit. 71. *Si quis alicui caballum involaverit, & Pretiet eum dominus ejus cum sacramento usque ad 6. solid.* Ubi al. edit. *adpretiet.* Senator lib. 8. Epist. 22. *Natura ipsa bonis adhibita perseverantia Pretiatur: quia minus est laudanda incipere, quam bonorum propositum custodire.* [Tabular. S. Victoris Massil. *Nos venditores sumus de una esclausa de subtus ecclesia per tale pretium sicut boni homines Preciaverunt.*]

Pretiare, pro *Depretiare* usurpat Gelasius I. PP. in Opusculo contra Lupercalia: *Vos eadem* (Lupercalia) *Pretiatis, vos eorum cultum celebritatemque vilem vulgaremque redditis.* Vide *Depretiare.*

¶ Pretiator, Æstimator, qui pretium ponit, *Priseur.* Charta an. 43. Chunradi Reg. ex Chartul. Aptensi fol. 25. v°. *Quod si Episcopus sive successores illius emere voluerint, per tale pretium sicut boni & justi Pretiatores adpretiaverint, emant.* Vide infra *Prisare.*

¶ PRETIOSA, Versiculus, qui ad Horam canonicam, quam *Primam* vocamus, dicitur. Bulla Urbani V. PP. apud Soresinum de Capit. SS. Petri & Pauli p. 8. ex Macr. Hierolex. *Quatenus omni die post Primam & Pretiosa teneantur omnes, &c.* Ibidem pag. 9. *Quatenus post mortem D. N. Papa post Pretiosa, statim loco pradictorum teneantur cantare* De profundis, *&c.* Ab hoc versiculo

¶ Pretiosa etiam nuncupatus locus in Ecclesiis Cathedralibus aliisque, ad quem recitata in choro oratione *Domine Deus omnipotens, qui ad principium hujus diei, &c.* procedebant, in eo Martyrologium, Excerpta Canonum & Necrologium lecturi. Ordo MS. Benedictionum & precum Eccles. Remens. fol. 10. & seqq. *Quotidie vero in dicto loco Pretiosa, post Primam hebdomadarius cum pueris chori cantant laudes qua sunt post Primam, incipienda à Pretiosa ita. Primo puer cantat* Jube, *&c. sacerdos dicat*, Divinum auxilium maneat semper vobiscum. ℟ Amen. *Tunc legat puer in Martyrologio; quo finito cantat sacerdos,* Isti & omnes sancti justi & electi Dei intercedant & orent pro nobis peccatoribus apud altissimum Deum nostrum ut nos mereamur ab eo adjuvari, exaudiri & salvari, qui in Trinitate perfecta vivit & regnat, *&c. usque,* Sit nomen Domini benedictum, *pueri:* Ex hoc nunc & usque in sæculum. *Tunc puer legat in libro qui continet excerpta Canonum sacrorum ad institutionem vita melioris quorumdam ecclesiasticorum, & postea in libro obituum: cum autem dixerit*, & alii plures, *sacerdos dicat*, Requiescant in pace; *pueri*, Amen. *Postea redeundo ad ecclesiam sacerdos incipit Psalmum* De profundis *cum precibus consuetis.* Si quid vero corrigendum & emendandum occurrebat, eodem in loco id propositum factumque colligitur ex Actis Capituli Remensis an. 1355. *de correctione in Pretiosa facienda.* Ex quibus effici potest locum hunc à Capitulo, ut apud Monachos, minime fuisse distinctum, nisi aliunde constaret in Ecclesia Remensi ab antiquis *Pretiosa*, ut etiamnum fit, dictum fuisse in loco qui nunc major *sacristia* nuncupatur.

¶ PRETIOSITAS, Pretium, Gallice *Prix.* Jac. de Varagine in Chron. Januensi apud Murator. tom. 9. col. 19. *Respiciendo enim ad Pretiositatem materia, multo melius valet clavis aurea & argentea, quam lignea.* Vita S. Canuti Reg. tom. 3. Jul. p. 128. *Ambiguitatis verum scrupulum de Pretiositate sanctitatis hujus.... Dei hominis à pectoris sui secreto fidelis quisque removeat. Annuli pretiositas*, apud Macrob. lib. 7. cap. 13.

¶ Pretiositas, Res pretiosa, in Libello de Sanguine Christi apud Mabillon. tom. 3. Annal. pag. 700. *Hac est illa gaza sacrosancta, supraque omnes Pretiositates dignissima.*

¶ PRETIUM & Præmium omnino nihil inter se dif-

ferre colligitur ex Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 228. *Tradidit Willelmus Grannast partem suam molendini quod est ibi in vadimonium pro XXIV. sol. illius moneta, tali pacto ut medietas partis se redimeret & alteram monachi in pramio haberent. Quod audiens abbas Natalis prohibuit fieri, & jussit ut tota pars molendini in Pretium & in Pramium recipêretur, quousque molendinum adquitaretur.* Ubi pretium videtur esse debitum, quod in jure *reliquum* dicitur, Gall. *Arrerage: pramium* vero debiti caput, & summa, Gall. *Principal.*

¶ Pretium, Existimatio, auctoritas, in Litteris Bonifacii IX. PP. an. 1391. to. 6. Spicil. Acher. pag. 49. *Ostendat itaque Pretium Apostolica monitionis, oratio diuturna angustia, &c.*

¶ De Pretio, Alicujus pretii. *Equus de pretio, Cheval de prix*, in Charta an. 1226. apud Rymer. tom. 1. pag. 290.

Pretium, Compositio, seu mulcta pecuniaria homini imposita, qui alium occiderat, secundum ejus æstimationem, seu secundum ejus natales. Nam alia erat Presbyteri, aut viri nobilis, alia servi aut hominis inferioris conditionis æstimatio, aliudque pretium. Papianus lib. Responsor. tit. 3. *De ingenuo vero homicida intra Ecclesiam posito, de interempti Pretio, Principis est expectanda sententia: quia de precio occisorum nihil evidenter Lex Romana constituit.* Leges Luithprandi Regis Longobard. tit. 60. §. 1. *Componat sacro Palatio medietatem Pretii sui, sicut appreciatus fuerit.* Concilium Cabilonense II. cap. 24. *De Episcopis vero, Presbyteris & Diaconibus & Monachis interfectis, querendum à domino Imperatore est, cui illius homicidii Pretium exsolvendum sit.* Egbertus in Dialogo de Ecclesiastica Institutione cap. 12. *Si quis ex laicis Clericum, vel Monachum occiderit, utrum Pretium sanguinis secundum Legem natalium parentum propinquis reddendum sit?*

Pretium Nativitatis, dicitur in Legibus Anglicanis. Leges Canuti Regis Angl. *Reddat Dominus ejus Regi weram, id est Pretium nativitatis hominis illius.* Leges Henrici I. Regis Angl. c. 11. *Episcopo & Regi Pretium nativitatis sua reddat, & ita se inlegiet.* Cap. 68. *Si quis liber aut servus occidatur, natalis sui Pretio legitime componatur.* Cap. 75. *Habeat Pretium natalis ejus.* Adde cap. 70. 75. 76. 88. & alibi passim. Hine *Natus ad quatuor vel 14. libras*, dicitur is, cujus *pretium nativitatis* est 4. vel 14. librarum, cap. 74. 76. Adde Leges Hoeli Boni Regis Walliæ cap. 11. & infra in voce *Wera.*

Pretium Ancillæ. Canones Hibernienses lib. 40. cap. 4. *Princeps* (id est Episcopus) *in sua morte etiam de rebus Ecclesia commendare potest, hoc est Pretium ancilla, sive de mobili, sive de agro.* Lib. 46. cap. 5. *Omnis qui ausus fuerit ea, qua sunt Regis aut Episcopi, furari, aut aliquid in eos committere, parvipendens displicere, septem ancillarum Pretium reddat, aut 7. annos pæniteat cum Episcopis.* [Vide *Ancilla* 2.]

Pretia Coemeteriorum, Sepulturarum obventiones. Concilium Narbonense ann. 1054. can. 14. *Monemus iterum, ut nullus laicorum in opus suum retineat primitias, neque oblationes, neque cimeteriorum Pretia, neque ova, aut ea, qua ad eos dantur per aspersionem salis & aqua in cœna Domini, &c.*

Pretium Sepulcri, apud Hibernos, quod ex bonis mobilibus defuncti Ecclesiæ, in qua humabatur, cedebat: vacca nempe, equus, vestimentum, & ornamentum lecti. Canones Hibernienses lib. 19. cap. 6. *Omne corpus sepultum habet in jure suo vaccam, & equum, & vestimentum, & ornamentum lecti sui: nec quidquam horum redditur in alia debita, quia corpori ejus tantum vernacula debentur.* Cap. 7. cujus lemma est *de mortuo retinendo*: *Quicumque discesserit de sua Ecclesia, & in alia Ecclesia sepultus fuerit, cujus propinquus veniens corpus mortui mutare volens, dabit Pretium sepulchri prioris, hoc est vaccam & vestimentum ejus commune, & rogabit Principem loci* (Episcopum) *ut basilicam ejus foderit. Si vero eadem familia miserationem anima ejus in die 7. fecerit, reddet amicus Pretium ejus, & sedatium commune.* Adde lib. 31. cap. 20. 22. lib. 40. cap. 10. Vide *Heriotum*, & *Sedatio.*

Pretium Nuptiale, seu *uxoris*, Dos. Lex Burgundionum tit. 61. *Quacumque mulier natione barbara ad viri coitum spontanea voluntate forte convenerit, nuptiale Pretium in simplum tantum ejus parentibus dissolvatur: & is cui adulterii dicitur societate permixta, &c.* Tit. 34. §. 2. *Si quis uxorem sine causa dimiserit, inferat ei alterum tantum quantum pro Pretio ipsius dederat, & mulcta nomine sol. 12.* Tit. 36. *Si quis cum parente sua ... in adulterio fuerit deprehensus, Pretium suum ei, qui est proximus mulieri, quam adulteravit, prout persona fuerit, cogatur exsolvere.*

Pretium Regium, est jus quod Regi vel Domino competit, res mercales comparandi certo & definito pretio. Iter Camerarii Scotici cap. 17. *De Provisoribus Regis, &c. Primo calumniari debent, quod ... sub colore Pretii Regii, cumulant sibi commodum singulare.* Arresta Omnium SS. ann. 1292. in Regesto Parlamenti Paris. B. fol. 97. *Dom. Rex & Domina Regina, & eorum liberi habent Pretium suum Parisiis ad cibaria. Episcopus Parisiensis habet Pretium suum ad panerum piscis, vel ad summam. Domus Dei similiter, Camerarius, Constabularius, Buticularius, Cancellarius, & Dapifer, si ibi essent, habent Pretium. Nulli alii habent, ut hoc me docuit Joannes de Acon Franc. Buticul.* [Statutum Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1308. tom. 1. Ordinat. pag. 459. *Commandons quant as vivres, que nous, la Royne nostre compaigne, quant nous l'aurons, nos effans avec nous, ... le Chamberier de France, le Connestable de France, le Bouteiller de France, auront la prise aus vivres, & à nostre Pris, &c.*]

PRETIUS, pro *Pretiosus.* Fridegodus in S. Wilfrido cap. 29.

Tum Regina gravis hujusce schismatis auctrix
Præsumpsit Pretius sancto divellere capsas.

Utitur etiam antea. [Vox nota Virgilio, Georg. lib. 2. 95.]

¶ Pretius, pro *Pretium*, in Decret. Chlotarii II. Reg. an. 595. apud Baluz. to. 1. Capit. col. 20.

¶ PRETULA, pro *Petrula.* Vita B. Placidi Eremit. tom. 2. Junii pag. 612. *Collum siccum & aridum; petris & Pretulis tantum plenum, &c.*

¶ PREU, Nostris olim idem quod Profectus, utilitas, commodum, *Profit*, Itali *Pro*, eadem notione usurpant; sed & Galli nostri, ut constat ex querelis Reg. Angl. contra Comit. Leicestriæ in Bibl. Reg. *Et ce ne fu de rien son Pro;* ubi non semel occurrit. *Prou*, in Charta ann. 1274. in Cod. Colbert. 2591. Bellomaner. Institut. cap. 1. *C'est le Prou a la cause commune, que nus n'use mauvesement de se cose, &c.* Guillel. Tyrius in Hist. Belli sacri apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 622. *Fist drecier vers terre 14. que perrieres que mangonaus, qui getoient par jor & par nuit, mes us firent gaires lor Prou.* Vide Menag. in Origin. Gall. & infra *Proda, Proficuum.*

PREVENDERIATA. Vide in *Prabenda.*

PREVOD Militare, Species tributi apud Polonos. Vide *Strosa.*

¶ PREX, Παράκλησις, *ineria*, in Gloss. Lat. Gr.

¶ PREXIO, Carcer, *Prison*. Statuta Astens. Collat. 2. cap. 2. fol. 11. v°. *Quod si Potestas vel aliquis ex illis qui secum erunt ad dictum regimen, captus fuerit in servitio communis Astensis... quod tunc ipse Potestas, vel ille, vel illi qui secum erunt quando capti fuerint, dum steterint in Prexione, &c.* Vide infra *Priso* 1. Hinc

¶ PREXONERIUS, Captivus, incarceratus, vel qui in bello capitur, *Prisonnier*. Statuta Vercell. lib. 1. p. 10. v°. *Item quod nullus Prexonerius ponatur in carceribus communis Vercellarum, nisi sit Prexonerius ipsius communis.* Rolandinus Patav. de Factis in marchia Tarvis. apud Murator. tom. 8. col. 336. *Cum Eccelinus solus tantum haberet ibidem dominium, potuit & voluit .... cum Legato Prexonerio suo aliquam collationem habere.* Vide *Presonarius*.

¶ PREXONERUS, Eadem notione, in Memoriali Potest. Regiens. ad an. 1247. apud eumdem Murator. ibid. col. 1115. *Parmenses miserunt ambaxatores communi Regii... qui petebant Prexoneros Parmæ sibi dari.*

¶ PREYSONERIUS, Eodem significatu, pluries occurrit tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 64. & alibi. Vide in *Priso*.

PREZECHI, Tributi species apud Bohemos. Occurrit in Charta Ottocari Regis an. 1221. in Bohemia Pia pag. 88.

¶ PRI, pro *Præ*, antiquos dixisse auctor est Festus.

PRIAPUS, Machina bellica, sic dicta, quod rotis aptata, membri virilis speciem referret, quomodo *Canones* nostri. Historia Australis ann. 1289. *Tandem machina quadam, Priapus dicta, muro civitatis magna parte interrupto, &c.* Forte etiam quia *Engin*, pro membro virili, & pro machina usurpatur vulgo. [Ea est fortassis machina quam Historici nostri *Engin à verge* vocant.] Vide *Ingenium* 2.

¶ PRICHA, Saxon. inferioribus, Exedra seu eminentior in templo locus, interprete Leibnitio in Notis ad Excerpta ex Ordinar. Eccles. S. Matthæi tom. 2. Script. Brunsvic. pag. 375. *Confratres eam elegant commutendo et altare mansi principale ante chorum, ut ipsum una cum altari super Pricham respiciat, dicendo tres vel quatuor Missas in septimana ad altare ante chorum, & tres vel quatuor Missas ad altare super Pricham.*

¶ PRICKEDBREAD. Vide in *Panis*.

¶ PRIDEANUS, Ædituus, ecclesiæ custos, ut vult Mabillonius sæc. 5. Benedict. pag. 545. ubi de Translat. S. Judoci: *Corpus vero S. Judoci ..., intra ecclesiam quærere cœpit, & insinuante Prideano Sigemano, ad dexteram altaris S. Martini sarcophag. invenit.* Ex sequentibus tametsi certum est Sigemanum Æditaum fuisse: *Post Missam jussu Sigemani Æditui foras asportatus est*; addubitare haud immerito potest an *Prideanus* nomen sit proprium, an dignitatis vel officii: quid enim *Prideanus* ad æditaum?

¶ PRIENTA, Præstationis species. Charta ann. 1226. in Tabul. Sangerm. *xii. denar. censuales cum omni justitia super duobus arpentis vinearum quæ Prientam debent, sitis ibidem.*

PRIMA, nempe *Hora*, seu primum ex Officiis Ecclesiasticis diurnis. [Consuetud. MSS. S. Aug. Lemovic. fol. 3. *Surgant nudis pedibus & eant ad Primam: & Prima dicta eant omnes in claustrum.*] Vide Durandum libr. 5. cap. 5. & supra in voce *Hora Canonica*.

¶ PRIMÆ LIBER, Qui ad *Primam* post versiculum *Pretiosa* legebatur, in quo scilicet martyrologium, necrologium atque ecclesiæ reditus ut plurimum continebantur. Statutum MS. Eccl. Lugdun. *Sicut authenticata fuerunt ab antiquis patribus omnia scripta, quæ scribuntur in Libro Primæ, & creditur illis scriptis, &c.*

¶ PRIMÆ. *Legere in Primis*, Scholas ad Horam *Primæ* tenere, in Statutis Academiæ Paris. apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 381. *Item nota, quod quando Magistri in Theologia legunt in Primis, tunc Bachalarii legentes Sententias illis diebus legunt in Tertiis; alias semper legunt Sententias in Primis S. Jacobi prædicti Bachalarii.*

¶ PRIMA MENSIS dicitur Portio canonica, in Epitome Constitut. Eccles. Valent. tom. 4. Concil. Hisp. pag. 162. quod prima die cujusque mensis solvebatur: *Statuerunt servitium quod præstare debent in solvendo vestuarium & Primam mensis Canonicis; &c.* Ibidem pag. 163. *Debent solvere ... portionem canonicam Prima quaque die sui mensis.*

¶ PRIMA MENSIS, Eadem ratione dicitur Cœtus Doctorum ad deliberandum de rebus quæ ad Facultatem spectant convenientium.

¶ PRIMA SANCTA, Quid his verbis intelligendum sit docet Johannes de Capella laudatus à Mabillonio in Notis ad Vitam S. Angilberti sæc. 4. Bened. pag. 115. *Iste Hugo de Chevincourt visitavit feretrum, quod dicimus sanctæ Primæ, id est primitivæ fundationis Ecclesiæ militantis, quia in eodem requiescunt quam plurima corpora Sanctorum, Petri, Pauli, Joannis Baptistæ & aliorum Confessorum & sanctarum Virginum.* Nec minus in hanc rem aperta sunt quæ habet Johannes de Hisseuria de *Prima* S. Petri Monasterii Corbeiensis ibidem pag. 372. *Quoniam de illo vase quod vulgariter Prima sancti Petri dicitur ... quia in eo continentur primæ reliquiæ ad sanctum Petrum, id est ad hanc ecclesiam quæ in honore S. Petri fundata est, advectæ; propterea vas illud Prima sancti Petri, scilicet primo ad S. Petrum, id est primo advectum ad S. Petrum, sive continens primas reliquias ad S. Petrum advectas, cum antea paucæ aut nullæ fuissent, non irrationabiliter appellatur.*

¶ PRIMALIS, Primarius, principalis, præcipuus. Charta an. 1485. apud Miræum tom. 1. p. 787. col. 1. *Per præsentes conservamus dicto Conventui donatione inter vivos, redditus Primales ad summam 50. libr. grossorum monetæ Flandriæ.* Vide *Primatus*.

PRIMANI, qui etiam interdum *Primarii*, sub Magistro militum præsentali inter Palatinas Legiones recensentur in Notitia Imperii. Vide Henricum Valesium ad lib. 16. Marcellini pag. 131.

¶ PRIMANUS, Primatius. Epist. ad Sixtum IV. PP. ann. 1480. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 298. *Ingens quidem multitudo vulnerata inter quos quidam Cappitanei & Primanus Bassa.* Infra pro dignitate & officio usurpari videtur: *Percellens miles Anthonius dominus de Monelio ad vicecomitem Primanus noster.*

PRIMARCHATUS. Burchardus de Casib. S. Galli cap. 7. de Vodalrico Abbate S. Galli & Patriarcha Aquileiensi: *Nam ut nobilitatem suam decuit, omnes fautores suos pace adepta, vel hic in Abbatia remuneravit, vel in Primarchatum secum ducens ibi honoribus & rebus ampliando exaltavit.* Legendum hoc loco *Patriarchatum*, aut sane intelligendum opinatur Goldastus.

¶ PRIMARCHES, Princeps, in Epist. S. Pii PP. inter Acta SS. tom. 3. Martii pag. 477. *Cherinthus Primarches Satanæ multos ave tit a fide.*

PRIMARCHIO, quasi primus Marchio. Charta Pontii Comitis Tolosani [an. 936. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 77.] *Pontius*

D. G. Comes Tolosanus, Primarchio & Dux Aquitanorum, & uxor mea Garsindis, &c.

¶ PRIMARI. Petrus de Mura. *Cujus diei defectus cogit aliquam lunationem Primari cursus, sive anticipari primilunium per unum diem: quæ anticipatio appellatur saltus lunæ.*

PRIMARIA, JC. Anglis, idem quod *Poderagium*, seu primarium jus hypothecarium, quod habet creditor in feudum, aut prædium debitoris. Vide *Poderagium* [& *Potioritas.*]

PRIMARIOLUS, πρωΐλουν, apud veterem Interpretem Moschionis de Morbis mulierum cap. 144.

PRIMARIS, pro *Primarius. Primare altare*, non semel in Actis Murensis Monasterii pag. 15. 25. 29. [Vide *Primalis.*]

PRIMAS, Qui primas partes tenet, qui primum locum obtinet. Grammaticus infimi ævi MS.

Dignior & major, vel primus in ordine primor,
Dicatur Primas populo qui primus habetur.

Primates urbium, vicorum, castellorum, in Codice Theodosiano non semel. *Primates regionis*, in Pragmatica Sanctione Justiniani cap. 22. *Primates Palatii*, in Lege Wisigoth. lib. 3. tit. 1. §. 5. Wippo in Conrado Salico: *Wormatia conveniunt cuncti Primates*, i. proceres. Utitur etiam Albertinus Mussatus de Gestis Henrici VII. *Primas tyrannidis*, in Histor. Miscella, qui Theophani, ἔξαρχος τῆς τυραννίδος.

¶ PRIMAS, Vicecomes, apud Aimoinum in Translat. SS. Georgii & Aurelii sæc. 4. Bened. part. 2. pag. 51. *Post subeunt Biterris urbem, ... in qua gratanter, ut pote à noto & cognato viro ipsiusque civitatis Primate, nomine Getino, suscepti, &c.* Ibid pag. 51. *Præfatus itaque Getinus ejusdem civitatis Vicecomes, &c.* Vide Vales. Notit. Gall. pag. 485.

¶ PRIMAS CASTRI, Qui ejusdem dominus est, nuncupatur, in Mirac S. Genulfi Episcopi ibidem pag. 233.

PRIMATES JUDÆORUM, Προεδεύοντες Ἰουδαίων, Socrati lib. 7. cap. 13. qui antea Patriarchæ dicti, quorum abolitum nomen sub Theodosio Juniore testatur Lex 29. Cod. Theod. de Judæis. Vide Samuelem Petitum lib. 2. Var. cap. 11. Blondellum de Papæ primatu pag. 532. & Jacobum Gothofred. ad d. l. 29.

PRIMATES, apud Christianos, dicti Episcopi, qui in civitatibus, quæ ex Imperii laterculis jure Metropoleos gaudebant, præsidebant ex can. 2. Concilii Taurinensis an. 397. cui consonant Epistolæ fontmotum Pontificum, Anacleti Epist. 2. c. 1. Aniceti c. 2. Stephani I. Epist. 2. c. 4. 5. Gregorii VII. lib. 6. Epist. 35. &c. nempe quod in Metropoli conventus juridici agi solerent à Præsidibus Provinciarum, & ad eam *omnes, qui negotia videntur habere concurrant*, ut est in Concil. Antioch. c. 9. unde passim Metropolitani appellantur. Vide Nicol. *le Maistre* lib. 2. de Bon. & possession. Eccles. cap. 13. ubi pluribus disputat, an Primatuum origo à dignitate civili sedium sive urbium deduci debeat. Scribit præterea Sirmondus ad Sidonii libr. 7. Epist. 5. provincias olim, cum simplices essent, postea Principum nutu in plures dividi cœpisse, ortumque inde, ut aliæ primæ dicerentur, aliæ secundæ, aliæ tertiæ, & ita deinceps pro numero provinciarum: primas vero appellatas, quibus Metropoles obtigerant, quæ totius provinciæ ante divisionem caput erant, indeque natam Primatum originem, cum primarum provinciarum Metropolitani Primates essent reliquarum ejusdem nominis provinciarum. Paulo secus de hac provinciarum divisione sentit Camdenus in Britannia pag. 94. 3. edit. atque, se observasse, Romanos eas provincias semper *primas* vocasse, quæ Romæ fuerant proximiores. Utramque virorum singularis eruditionis sententiam expendat lector, cui per otium licet: nos enim festinamus.

Apud Africanos vero aliter sese res habuit. Is enim *Primas* dicebatur, seu *Episcopus primæ sedis*, qui ordinationis tempore collegas suos anteibat, quem ideo *Senem* appellabant, ut in hac voce docemus. [Conc. Carthagin. sub Bonifacio PP. can. 86. in Cod. Afric. *Primatus prioribus ordinatione concedebatur.*] Solius tamen Carthaginis ea erat prærogativa, ut ejus Episcopus Primas esset Proconsularis provinciæ, & caput reliquarum quinque provinciarum.

Factum postea ut *Primates* dici cœperint non singuli Metropolitani, ut olim; sed illi Episcopi, qui plures provincias, & earum Metropolitanos administratione sua complectebantur. [Capitul. lib. 6. cap. 439. *Nulli alii Metropolitani appellentur Primates, nisi illi qui primas sedes tenent, & quos sancti patres synodali & apostolica auctoritate Primates esse decreverunt. Reliqui vero qui alias metropolitanas sedes sunt adepti, non Primates, sed Metropolitani vocentur.*] Iidem interdum *Patriarchæ* appellantur, ut apud Anacletum Epist. 2. & *Primates diœceseos*, apud veterem interpretem Latinum can. 9. & 17. Concilii Calchedon. [in lib. 7. Capitul. cap. 314. 321. & in Addit. 4. cap. 25. *Primates diœcesearum*, in lib. 7. Capitul. cap. 153. *Primates provinciæ*, ibid. cap. 89. *Summi Primates*, ibidem cap. 156. in Addit. 4. cap. 10. & 17.] *Præsules omnium Sacerdotum in partibus suis*, in Append. Cod. Theod. Constit. 3. ex quo deinde profluxit nova ista Primatis significatio, quæ postea in alteram significationem detorta, sola deinceps obtinuit apud Canonum Collectores, ubi *Diœcesis* sumitur pro tractu diversarum provinciarum, in unum corpus compactarum. unde Græcis οἱ ὑπὲρ διοικήσεων ἐπίσκοποι, dicuntur in Concilio Constantinopol. cap. 11. qui aliis ἔξαρχοι τῆς διοικήσεως. Gilbertus Lunicensis Episcopus de usu Ecclesiastico: *Primas quoque & ipse Archiepiscopus est, nec ipse Archiepiscopum ordinat. Utrumque enim Archiepiscopum & Primatem oportet Romæ ab Apostolico ordinari, aut à Romanis a Papa Pallium afferri, atque à Coepiscopis sublimari: qua nunc datur licentia, si forte infirmitatis, vel belli, aut aliqua alia causa necessaria intercesserit. Eo tantum ergo præest Primas Archiepiscopo, quod cum multi sint in eadem regione Archiepiscopi, solus est iis, qui Regem ordinat, & in tribus solemnitatibus coronat, & apud quem Concilia pro veritate peraguntur, ipse eorum primatum tenet, locum itaque quem apud Orientales Patriarchæ possident, hunc apud nos Primates quodammodo obtinere videntur; utrique Romano Pontifici primo gradu supponuntur.* Primatum auctoritatem versibus istis perstringit Willelmus Brito lib. 12. Philippid. ubi de Lugdunensi Primate:

Et Lugdunensis, quo Gallia tota solebat,
Ut fama est, Primate regi, causasque referre
Difficiles, ut ibi lis ultima litibus esset:
Nec mittebatur Romam lis ulla, nisi quam
Lugdunense forum per se finire nequisset.
Cujus honoris adhuc memor est Epigramma sigilli,
Quique monetatus datur ad commercia census.

De Primatibus Galliæ, Germaniæ, Hispaniæ, Italiæ, Britanniæ, Bulgariæ, &c. cum rem hanc pluribus prosecuti sint Scriptores complures, atque in iis Baronius, Sirmondus, Salmasius, Morinus,

rinus, Saussaius, Sammarthani, Usserius, Marshamus, Marca, & alii plerique, hos lectori liberum erit consulere.

¶ PRIMUS INTER PRIMATES, Titulus Remorum Archiepiscopo ab antiquioribus concessus, si fides Hincmaro in Epist. ad Leonem IV. Papam: *Item .... de privilegiis hujus Remensis Ecclesiæ, quæ habuit ab initio, quo privilegia sedes habere cœperunt, & quia Remorum Episcopus Primus inter Primates semper & unus de primis Galliæ Primatibus extitit, nec alium se potiorem præter apostolicum Præsulem habuit, ut scilicet ea quæ tanto tempore ab antecessoribus ipsius huic sedi sunt concessa & conservata, conservare & augmentare dignetur.*

¶ PRIMAS *Galliæ & Germaniæ* Ansigisus Senonum Archiepiscopus institutus à Johanne PP. & confirmatus à Synodo Puntigon. ann. 876. cap. 7. *Sicut domnus Papa Johannes fauvis connivente & consentiente & condecernente domno & gloriosissimo Karolo Imperatore semper Augusto, Ansigisum venerabilem Episcopum Senonum Archiepiscopum suam vicem tenere & Primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit in evocanda synodo & definiendo canonice, si qualibet insurrexerint necessaria, & ut graviora ad ipsius notitiam eeferat, & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita ipse Primatum teneat Galliæ & Germaniæ decernimus & sancimus.*

¶ PRIMAS TOTIUS GALLIÆ nuncupatur Hugo Archiepiscopus Lugdunensis, in Tabul. S. Albini fol. 29. *Donec Hugonem virum spectandæ virtutis & totius Galliæ Primatem Salmurum contigit advenire.*

¶ PRIMAS *Gentium Transmarinarum* dicitur Lanfrancus Archiep. Cantuar. in ejus Vita à Milone Crispino ipsius subpari scripta num. 19.

☞ Primatum S. Petro à cæteris Apostolis attributum fuisse, existimasse videtur Auctor libelli, de Exordio ac officio Episcoporum, apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1369. *Siquidem & ceteri Apostoli cum Petro pari consortio honorem & potestatem acceperunt; ipsumque Principem suum esse voluerunt.*

PRIMATES Episcopi interdum dicti, qui aliis coëpiscopis ordinationis tempore potiores erant: quomodo ab Hilaro PP. Constantius Uzeticæ civitatis Episcopus dicitur esse *Primas ævo honoris.* Et ibidem cura provinciæ Narbonensis ob suspensionem Hermetis Metropolitani transfertur ab Hilaro ad eum, *quem repererit Episcopalis ordo Primatem.* Alio modo primus inter comprovinciales Episcopus dicebatur, cujus civitas secundum à Metropoli locum obtinebat, ac secundo ab ea loco in provinciæ notitia describebatur. Vide Sirmondum ad Gaufridi Vindocin. lib. 3. Epist. 11.

PRIMATIS inter Abbates titulo donatum à summis Pontificibus Abbatem Fuldensem scribit Browerus lib. 1. Antiq. Fuld. cap. 15.

¶ PRIMATIA, Primaris dignitas, nostris *Primatie*, apud Macros in Hierolex. ex cap. 7. de in integr. restit.

¶ PRIMATIO LUNÆ, Novilunium. Vide *Primari & Saltus Lunæ.*

¶ PRIMATIOR, Qui apud aliquem primas obtinet, familiatior. Histor. Andagin. Monaster. apud Marten. tom. 4. Ampl. Collect. col. 959. *Quod licet in faciem illi objicere parcerent, eis tamen, quos illi* (Theodorico Episc. Virdun.) *sciebant Primatiores, hæc ingerebant acerrime .... Familiaribus vero e contra causantibus, non sic dehonestandum vel provocandum tantæ potestatis virum, &c.*

1. PRIMATUS, Privilegium. Capitulare Radelchisi Principis Beneventani ann. 851. ann. 4. *Ut singulæ Ecclesiæ suum Primatum habeant integrum.* [Capitul. lib. 7. c. 1. *Ut unaquæque ecclesia, sive unusquisque sacerdos suum Primatum teneat, sicut in antiquis canonibus constitutum est.*]

¶ 2. PRIMATUS, adject. Primus, prior. Charta an. 1086. in Addit. ad Chron. Casaur. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1002. *Quamobrem constat, me Rainulfus humilis Episcopus ordinatus sum ..., bona & spontanea mea voluntate, quam & per voluntatem & consensum de Primatis ordinatis Canonacis meis, qui prærdinati sunt in officio de prædicta nostra ecclesia.*

¶ PRIMAVERA, Præstationis seu tributi species, an idem quod *Primitiva*, strenæ, xénia? Tabular. S. Nicolai Andegav. *Comes Hoellus dedit S. Nicholao insulam Deneraliam integram, cum sua parte cenagii, absque Primavera.* Nisi forte intelligas jus animalia mittendi ad depascendas primas veris herbas.

¶ PRIMAYRANUS, PRIMAYRAS, Scabinus, urbis consiliarius, quorum primus, qui alibi *Major*, *Primayras* dictus fuisse videtur. Concilium ann. 1267. ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 71. *Ego autem Guillermus, Primayranus, notarius publicus prædictus cum omnibus testibus interfui.* Ibidem: *Postmodum prædicta fuerunt recitata per me Guillermum Primayrati civium, notarium publicum.* Vide in *Prior.*

¶ PRIMICERIA, Dignitas in Monasteriis feminarum, Quæ aliis præest. Regula S. Cæsarii ad Virgines cap. 39. *Primiceriam etiam vel formariam admoneo & contestor ut vigilantissime consideretis si sunt aliqua de sororibus, quæ pro eo quod delicatius nutritæ sunt, aut defectionem forsitan stomachi frequentius patiuntur, & sicut reliquæ abstinere non possunt ... si illæ propter verecundiam petere non præsumunt, vos eis jubeatis à cellerariis dari.* Vide infra in *Primicerius.*

¶ PRIMICERIATUS, Officium, dignitas *Primicerii*, in l. unic. de Decanis lib. 6. tit. 33. Cod. Theod. Charta ann. 1105. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. inter Instr. col. 517. *Ut ad ejus Primiceriatum lege beneficii seu aliqua alia ratione respiceret seu respiciat, aut ut aliquis alius Primicerius super hoc successionem aliquam requirat, &c.* Vide infra in *Primicerius.*

¶ PRIMICERIATUS, Beneficium Ecclesiasticum, seu reditus ad *Primicerium* pertinentes. Necrolog. Tullense: *Dedit* (Riquinus Episc.) *xx. solidos fortium supra terensum de Rambucourt; hic dedit Primiceriatum & alodum de Trondolis.*

¶ PRIMICERIUM, Potestas, imperium, dominatio. Acta Episcop. Cenoman. to. 3. Analect. Mabill. pag. 348. *Sceptro regni transmaritimo & Normanniæ Ducatus non injuste aspiravit* (Gaufridus Andegav. Comes.) *Cujus formidantes probitatem & Primicerium, Anglicorum primores & Episcopi Comitem Stephanum, præfati Regis nepotem, in regnum & coronam susceperunt.*

PRIMICERIUS, Primus cujusque ordinis. Lexicon Græc. MS. Reg. Cod. 930. πριμμικήριος, ὁ πρῶτος ταξεώτης. Suidæ, πρῶτος τῆς τάξεως τυχὼν, in Novella Heraclii, ὁ ἐν ἑκάστῳ τάγματι πρῶτος. Primus in *ceram*, seu tabulam relatus. Hygenus de Limitib. agror. *Has conternationes sublata forte quidam tabulas appellaverunt, quoniam codicibus excipiebantur, & à prima cera, primam tabulam appellaverunt.* Willelmus Tyrius lib. 4. cap. 8. *Præcedebant autem ejus exercitum quasi Legionum Primicerii, vexilla bajulantes, viri nobiles & inclyti, &c.* In Monastico Anglicano to. 1. pag. 838. & 839. Edmundus & *Edgarus Reges se, & Primicerios totius Albionis* inscribunt. [Vide Gloss. med. Græc.]

☞ Hinc S. Augustinus serm. 21. de Temp. S. Ste-

phanum *Primicerium Martyrum*, quod inter Martyres primus; S. Bernard. serm. Domin. infra Octavam Assumpt. Virginem Mariam *Primiceriam virginitatis*, & Bertrandus Prior Pontiniac. in Vita S. Edmundi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1782. *Primiceriam paritatis*, quod inter Virgines primum obtineat locum, vocant.

PRIMICERII, Proceres. *Regales primicerii*, in Vitis Abbatum S. Albani pag. 15. Interdum pro *ducibus* seu principibus alicujus negotii. Ibid. *Electi commilitones & Primiceri*. Matth. Paris ann. 1240. *Sciscitabatur, quis in exercitu foret Primicerius*. Chron. MS. Bertrandi Guesclini:

Au noble Duc d'Anjou se rendi un Princier,
Perducat d'Alebret l'appellent li Guerrier,
Et vint-sept chasteaus tous de son heritier,
Rendi au noble Duc tout à son desirier.

[Le Roman d'Athis MS.

La erent peint moult richement,
Mieulx que le livre n'en reprent,
Le Roy, le Conte & le Princier,
Et tout li noble Chevalier.]

PRIMICERIUS, Idem qui *Domesticus*, apud Senatorem lib. 10. Epist. 11. *Primiceriatus, qui & Domesticatus nominatur*.

PRIMICERIUS, Dignitas militaris, Tribuni dignitati proxima, apud Hieronymum ad Pammachium: *Sed ante Primicerius, deinde Senator, Ducenarius, Biarchus, Circitor, Eques, deinde Tiro*.

PRIMICERIUS AUGUSTÆ, apud Eustathium in Vita S. Eutychii Patr. CP. num. 84.

PRIMICERIUS AULÆ, qui tubicinibus Imperatoriis præerat. Vide Notas ad Cinnamum pag. 463. *Magnus Primicerius*, apud Constantinopolitanos, dignitas, de qua Codinus, & ejus interpretes. Vide Joannem VIII. PP. Epist. 169.

PRIMICERIUS BARDARIOTARUM, qui Achridensibus Turcis præerat, apud Byzantinos Imperatores. Vide Notas ad Alexiadem pag. 284.

PRIMICERIUS CAPELLÆ REGIÆ. Vide *Capellanus*.

¶ PRIMICERIUS CARDINALIS, Cardinalium Decanus, apud Luitprandum lib. 6. de reb. per Europ.

¶ PRIMICERIUS CLASSIS, apud Willel. Tyrium lib. 3. cap. 24.

PRIMICERIUS SACRI CUBICULI, in Notitia Imperii pag. 3. *Primicerius totius officii. Primicerius scrinii Canonum, tabulariorum, aurea massa, auri ad responsum, vestiarii sacri, argenti, anularensis, a pecuniis*, in eadem Notitia pag. 49. ubi consulendus Pancirolus.

¶ PRIMICERIUS FABRICÆ, in Cod. Theod. l. 2. de Fabricens.

PRIMICERIUS & *Comes sacrarum Largitionum*, apud Senatorem lib. 6. Epist. 7.

¶ PRIMICERIUS MENSORUM, in Cod. Theod. l. 12. de Mensor.

PRIMICERIUS MONETARIORUM, in veter. Inscript. 1054. 8.

¶ PRIMICERIUS PROTECTOR, apud Ammian. lib. 8.

PRIMICERIUS AUGUSTALIUM.

PRIMICERIUS SCHOLÆ CANTORUM.

PRIMICERIUS CENARIORUM.

PRIMICERIUS DEFENSORUM.

PRIMICERIUS DEPUTATORUM.

PRIMICERIUS DOMESTICORUM.

PRIMICERIUS EXCEPTORUM.

PRIMICERIUS JUDICUM.

PRIMICERIUS LECTORUM.

PRIMICERIUS NOTARIORUM.

PRIMICERIUS PALATII. Vide *Capellani*, col. 226.

PRIMICERIUS SILENTIARIORUM.

PRIMICERIUS SINGULARIORUM.

PRIMICERIUS TABULARIORUM, apud Codinum de Offic. Vide in *Augustalis, Cantor, Defensor, &c.*

PRIMICERIUS VESTIARII Imperatorii, apud Leonem Grammaticum in Constantino Leonis F. [& Anonymum Combefisianum in eodem Constantino num. 5. 22.]

PRIMICERIUS, Dignitas in Ecclesiis Cathedralibus: officium ipsum *Primiceriatus*, apud Gregorium IX. lib. 1. cap. 8. ubi extinctam hanc dignitatem in Ecclesia Tullensi sub ejusdem Pontificis tempora observare est. *Primicerius Sedis Apostolica*, apud Joannem VIII. PP. Epist 7. ex iis, quas Sirmondus edidit. *Primicerius Ecclesia Neapolitana*, apud Eugippium in Vita S. Severini cap. ult. *Primicerius Metensis Ecclesia*, apud Adelmannum in Epist. ad Berengarium in Concilio Metensi ann. 888. cap. 7. &c. *Primicerius Ecclesia Pergamensis*, in Histor. Pergam. tom. 3. pag. 325. apud Ughellum tom. 4. pag. 668. 669. 675. 848. &c. *Primicerius Ecclesia Tullensis*, in Charta Leonis IX. PP. an. 1049. apud Meurissium. *Primicerius S. Marci Venetiarum*, de quo multa Sansovinus, & Stringa lib. 1. de Venetia cap. 143. & seq. Dignitatis illius Ecclesiasticæ munus ita describit liber Romani Ordinis, apud eumdem Gregorium eod. lib. tit. 25. *Ut Primicerius sciat se esse sub Archidiacono, sicut Archipresbyter, & ad ejus curam specialiter pertinere, ut præsit in docendo Diaconis, vel reliquis gradibus Ecclesiasticis in ordine positis: ut ipse disciplina & custodia insistat, sicut pro animabus eorum coram Deo rationem est redditurus: & ut ipse Diaconibus donet lectiones, qua ad nocturna officia Clericorum pertinent, & de singulis studium habeat, ut in quacunque re capacem sensum habuerit, absque ulla vacet negligentia, aut a quo ipse jusserit instruantur.* Vita Aldrici Episcopi Cenoman. num. 1. *Demum quoque eligentibus fratribus, & suadente, sive exhortante Episcopo suo Drogone, licet coacte, senior cantor ibi sublimatur.* Infra: *In majus eum ministerium, quamvis coacte, sublimaverunt, & Primicerium, secundum Romanum ordinem eum esse constituerunt, totumque clerum tam civitatis quam & monasteriorum, sive totius illius Civitatis*, (Metensis) *Parochia ei subditum esse preceperunt, & magistrum omnium constituerunt.* Adde num. 55. Bernaldus Archidiacon. in Vita B. Geraldi Abbat. Braccarensis n. 1. *In monasterio chorum, utpote bonus Primicerius, doctissime regebat, & monachos minus eruditos tam in musica, quam etiam literali disciplina diligenter edocebat.* Leges Alfonsinæ, seu Partitæ 1. part. tit. 6. l. 5. Primicerium cum Cantore confundunt, ubi Cantorem, & in quibusdam Ecclesiis *Cabiscol*, in aliis *Primicerio* appellari observant: *E aun y a otras Eglesias en que y a Primicerios, que han este mismo officio que los Chantres: e Primicerio tanto quiere dezir, como primero en el coro: o en comenzar los cantos, & mandar & ordenar a los otros, como canten, & anden honestamente en las processiones.* Ex his liquet, *Primicerium* nude appellatum, qui alias *Primicerius Schola Cantorum* dicitur. [*Primiceri sive chori & cantorum Magistri*, in Exposit. compend. benefic. fol. 6. Vide *Primiserius*.] Proinde minime audiendus Joannes de Janua: *Primicerius est, qui primus ceream portat ante Episcopum, vel Regem, de dignitate. unde hac Primiceria, ejus dignitas.*

PRIMICERII SUBDIACONORUM, *Notariorum*, *Lectorum*, in Ecclesia Mediolanensi an. 963. apud Ughellum in Appendice tom. 4. pag. 211. Vide Gloss. med. Græcit. in πριμικήριος.

¶ PRIMICHERIUS, ut *Primicerius*, in Charta S. Gerardi Episc. Tull. an. 982. apud Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. inter Probat. col. 388. *Processu namque temporis evoluto, Goderammum qui tum noster erat Primichertus, à nostra familiaritatis participibus segregari contigit pro culpis aliquibus.*

PRIMICLERUS, Munus Ecclesiasticum; primus & præcipuus inter Clericos, qui nempe universæ Clericorum catervæ & familiæ præerat. Nam ut Diaconis Archidiaconus, Presbyteris Archipresbyter antistabant, ita Clero Primiclerus, cujus arbitrio oblationes Clericis pro ratione virtutis & officii distribuebantur. [Conc. Compostell. ann. 1031. inter Hispan. tom. 3. pag. 199. *Super rebus ipsius ecclesiæ canonicæ nullus laicus diligentiam habeat. Disciplinam & nutritionem clericorum faciant, & super omnes ordines Archipresbyteri & Primicleri.*] Dignitatis istius præterea mentio est in Concilio Emeritensi can. 10. & 14. & in Toletano XV. quod subscribit *Musacius Primiclerus*: denique in Historia Wambæ Regis pag. 832. ubi quidam *Gultricianes Primiclerus* refertur. Non desunt tamen, qui in his locis emendandum putant, *Primicerius*, atque in iis Garsias Loaisa. Vide Filesacum lib. de Parœcis cap. 4.

¶ PRIMICOPII, *Qui primum locum in præliis obtinent.* Gasp. Barthii Gloss. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. pag. 435. ex Guiberti Hist. Palæst.

¶ PRIMIFORMIS dictus Adam, quia primus formatus fuit. Vetus Irenæi Interpres lib. 3. cap. 23. *Hic est autem Adam, si oportet verum dicere, Primiformis ille homo, &c.* Vide *Primoplastus.*

¶ PRIMILUNIUM, Novilunium. Vide *Primari.*

¶ PRIMIOR, Ad primum rei principium propius accedens. Otto Frising. de Frider. I. Imper. apud Murator. tom. 6. col. 644. *Quæ* (demonstratio) *velut omnium principium & primum Primiora, veriora, notiora super se habere non potest.*

¶ PRIMIPARA, Quæ prima vice peperit, πρωτοτόκος, apud Martinium. Utitur Plinius lib. 8. c. 47.

¶ PRIMIPETA, *Primum locum vel gratiam exponens*, ut leg. censet la Cerda apud Isid. pro *Prima perta, primum locum vel grecia expositio*: cui assentit Grævius: nisi emendes ex Constantiensi: *Prima peto, primum locum, vel egregia exposco.*

¶ PRIMIPILARIUS, ut Primipilaris, Centurio primi pili seu primæ cohortis. Otto Frising. de Frider. I. apud Murator. tom. 6. col. 651. *Viriliterque pugnantibus Alemannis tandem ex parte Francorum comes Emicho, qui cæterorum Primipilarius erat, lethali sauciatus vulnere, occubuit.* Vide Spartianum in Pescen. Nigr. Calmet. tom. 1. Histor. Lothar. inter Probat. col. 5. & Gloss. med. Cræc.

¶ PRIMIPILATUS, Dignitas & gradus Primipili, apud Laur. in Amalth. Occurit apud Job. Sarisber. lib. 6. cap. 16.

¶ PRIMIPILARES, *Qui ad pascendos milites solemniter ad limitem destinabantur.* Vide Gothofred. ad l. 6. Cod. Theod. lib. 8. tit. 4. De *primipilo* seu pastu primipili, ibid. consulendus, ut & ad l. 15. lib. 12. tit. 1. Vide etiam Gloss. med. Græcit.

¶ PRIMIPOTENS, Primus potentia, qui alios omnes potentia præcellit. Apul. in Asclep. Hermet. *Deus Primipotens & unus gubernator mundi.*

PRIMISCRINIUS, Qui primum locum obtinet in Scriniis publicis, vel inter *Scrinarios*. Menæa 13. Decemb. in S. Eustratio: Σκρινιάριος ὑπὸ ἀρχὴν τῆς Δυτικῆς τάξεως, ἐν αὐτῷ πρώτων. Vide Acta S. Sebastiani cap. 7. n. 24. Theophanem ann. 7. Nicephori Gener. Senatorem l. 11. Epist. 20. Relationem Symmachi PP. apud Baronium ann. 410. n. 50. &c. Notitia Imperii lib. 1. cap. 40. de Magistro militum in præsenti: *Habet .... Primiscrinios, qui Numerarii fiunt.* In Hist. Miscella lib. 14. *Theodosius Patricius & Primiscrinius. Primiscrinius Candidatorum*, in Actis Martyrii S. Secundi n. 1.

¶ PRIMISCRINIUS, Cancellarius. Eo nomine Chartam ann. 934. sub Radulfo Rege subscribit Vicbertus, apud Stephanot. tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 337.

PAIMISCRINIARII, & *Scribæ regionarii*, inter officia Ecclesiæ Romanæ, apud Anonymum Vaticanum de Electione Paschalis II. apud Baron. ann. 1100. qui *Protoscriniarii* nuncupantur apud Reginonem in Chronico.

PRIMISCRINIATUS, Dignitas ipsa, apud Senatorem lib. 11. Epist. 21.

¶ PRIMISCRINIUS, pro *Primicerius*, in Vita S. Johannis Gorz. Abb. sæc. 5. Bened. pag. 374.

¶ PRIMISERIUS, pro *Primicerius*, in Chartario Eccl. Auxir. cap. 52. *Duos Primiserios, quos capiscolos vulgo dicimus, ... ibidem sepelire curavit.*

PRIMISSARIUS, Idem qui *Primitiarius*, de qua voce infra. Synodus Augustensis ann. 1540. celebrata: *Capellani & Primissarii Rectoribus aut Plebanis suis debitam reverentiam exhibeant.* Vox, ut videtur, deducta ex *Primicerius.*

¶ PRIMITAS, Primatus. Vita B. Colettæ tom. 1. Mart. pag. 547. *Nec plene cor suum volust applicare pleno consensus de dicta Primitate.*

PRIMITIÆ. Concilium Burdegalense ann. 1255. cap. 20. *De primitiis vero statuimus, ut laici per censuram Ecclesiasticam compellantur ad tricesimam vel quadragesimam partem, usque ad quinquagesimam nomine Primitiæ persolvendam.* Synodus Nemausensis ann. 1284. cap. de Decimis: *De primitiis vero dicimus, & juri esse consentaneum reputamus, & sic in Nemausensi diœcesi præcipimus observari, quod Primitiæ Ecclesiæ illis dentur de proventibus seu fructibus prædiorum decima persolvuntur, cum non debeat una eademque Ecclesia censeri: nomine autem Primitiarum, seu pro primitiis ad minus sexagesima pars de vino & blade Ecclesiis debet solvi, &c.* [Incerti auctoris homilia apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1376. *Primitias de fructibus vestris & de laboratu debetis efferre ad altare, id est, spicas novas & uvas & fava. Alias Primitias ad domum presbyteri de omni fructu debetis portare, & presbyter eas benedicat.*]

¶ PRIMITIÆ, *quæ veniunt ad altare*, ut ab eis secernantur quæ mox ad domum presbyteri deferri dicebantur, in quo positæ fuerint discimus ex Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 55. *Omnes autem Primitias de Curtaugis habebit presbyter, illis exclusis quæ veniunt ad altare, scilicet agnorum, vitulorum, porcellorum & lanarum, quarum presbyter tertiam & monachi duas partes habebunt.*

¶ PRÆMICIÆ & PREMITIÆ, pro *Primitiæ*, in Charta an. 1089. tom. 3. novæ Gall. Christ. inter Instr. col. 197. & in Charta ann. 1254. tom. 6. col. 66.

¶ PRIMITIES, in Vita B. Columbæ tom. 5. Maii pag. 381.

¶ PRÆMISSIA, *æ*, in Statutis MSS. Augerii Episc. Conser. an. 1280. *Nullus decimam, vel Præmissiam, vel oblationem alteri ecclesiæ debitam recipiat.* Occurrit rursum infra.

¶ PRIMITIALES, *Primitivi*, in Gloss. ad Doctr. Alexandri de Villa Dei.

¶ PRIMITIALIS, Principalis, originalis. Vita S. Adalberti to. 3. Apr. p. 181. *Prima & velut Primitialis causa propter plures uxores unius viri, &c.*

PRIMITIARE, Incipere, [primitias dare.] Petrus Blesensis Epist. 20. *Munificentiam a tenera Primitiavit ætate.* Adde serm. 21. [Vita S. Patricii tom. 2. Mart. pag. 548. *Prope erat Pascha, ... in quo vita mortua ex mortuis resurgens Primitiavit & probavit resurrectionem mortuorum.* Elmham. in Vita Henr. V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 79. pag. 229. *Ante matutinalis favoris graciam, affuit alicujus temporis permissiva licentia, quo suos Primiciaret templarent tufulitus, aut sculus inicerent in mœnium summitatem.*] Inscriptio in Basilica S. Pauli Romæ, apud Panvinium de 7. Basil. p. m. 100.

Hoc opus arte sua, quem Roma Cardo beavit
Natus Capua Petrus olim Primitiavit.

Henricus Aquilonipolensis in Adolpheide c. 14.

Presbyter hinc factus Missam celebravit in ipsa,
Gregorii luce Primitiando suam.

Vide *Initiare*.

PRIMITIARIUS, pro *Primicerius*, Dignitas Ecclesiastica, apud Crodogangum Metensem Episcopum in Regula Canonicor. cap. 10. Vide *Primicerius & Primissarius*.

PRIMITIVA, Primitiæ, in Chartis Regum aliquot Navarræ æræ 1068. & 1094. apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti tom. 1. Vide in *Tertia*.

PRIMITIVA, Strenæ, xenia. Matth. Paris an. 1249. *Rex autem Regalis munificentiæ terminos impudenter transgrediens, a civibus Londinensibus, quos novit ditiores, die Circumcisionis Dominica à quolibet exegit singulatim Primitiva, quæ vulgares Nova dona novi anni superstitiose solent appellare.*

¶ PRIMITIUM, πρωτεῖον. Gloss. Lat. Gr. in Castigat. *Primitium, primatus*, πρωτεῖον. Cod. Sangerm. *primitivum*.

¶ PRIMITIVUS, Qui ex alio originem non habet, apud Prudentium, Columellam & alios. *Primitivus*, πρωτότυπος, in Gloss. Lat. Græc.

¶ PRIMITUS, Prius, *Primitus*, πρώτως. Gloss. Lat. Græc. Diploma Caroli Reg. Hungar. ann. 1325. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 486. *Ad unionem pacis devenire nolumus sine ipso Rege Boemiæ .... nisi Primitus ad hoc dicti fratris nostri ... expressus consensus accesserit & voluntas.* Occurrit præterea in l. 12. Cod. Theod. lib. 11. tit. 1.

PRIMIVIRGIUS, πρωτοραβδοῦχος, in Gloss. Gr. Lat. primus ex lictoribus, qui virgam deferunt. Gloss. Isid. *Primivirgius, caballarius, quod primus est militia in virgis.* [Ubi Excerpta: *Primivirgius, caballarius, quod primæ est militia, jus in virgines virgis.* Emendat la Cerda: *Primivirgius, clabarius* (vel clavarius) *qui primus est militia in virgis*, hoc est, ut monet Grævius Militum virgatorum, qui præibant magistratus cum virgis & baculis, ut lictores Romæ. *Clavarius*, à clava, qui clavam seu baculum præfert.]

PRIMNA, Puppis, Gr. πρύμνα. Ethelwerdus lib. 4. cap. 4. *Elevant dies per vela septem totidemque noctes, advehuntur in Primna Cornualias partes, &c.* Infra: *Ibique construunt classem, Primna dant ventis, volant rostra ad Anglicas partes, &c.*

PRIMOGENITA, Primitiæ. Charta ann. 1069. ex Tabulario Ecclesiæ Gratianopolit. fol. 24. *Dono & transfundo eis Ecclesiam sanctæ Mariæ de Quinciaco, cum omnibus Primogenitis & primiciis, & cum duabus partibus decimi, & cum omni alodatico, totum & ab integro quod de me Gonzaldus Presbyter tenet.*

¶ PRIMOGENITALIS, Primogenitus, apud Tertull. adv. Valent. cap. 20. *Ab argumento ogdoadis Primogenitalis.*

¶ PRIMOGENITOR, Primogenitus, filius natu major. Litteræ Johannis Reg. Franc. ann. 1361. tom. 3. Ordinat. pag. 489. *Volumus ut ipse secretarius noster homagia, fidelitates, subjectiones & cetera deveria que nobis fecerat & prestarat, seu facere debebat ratione hujusmodi ville & loci de Dompna Maria, eidem Primogenitori nostro tanquam representati* (repræsentanti) *personam nostram regiam & nostro nomine, faciat atque prestet.*

¶ PRIMOGENITURA, Jus & privilegium primogeniti, Gall. *Droit d'ainesse.* Charta Philippi Pulcri an. 1291. apud Thomasser. in Biturig. p. 727. *Salva adhuc Primogenitura ipsius dicti Johannis primogeniti .... Quod dictus Johannes de Soliaco miles habuit & habere debuit ratione sua Primogenitura melius herbergamentum, meliorem feudum, meliorem servientem, &c. Jus antiquioritatis & Primogenituræ*, in Regesto Parlam. an. 1450. apud Baluz. Hist. Arvern. to. 2. pag. 383. Adde Murator. tom. 3. p. 587. Vide *Ainescia & Majoratus* 1.

¶ PRIMOGENIUS, ἀρχέγονος, in Gloss. Latino-Gr. Ciceroni primigenius. Regula Mellic. in Chronic. ejusd. Monast. *Dona Dei Primogenium in animis nostris vigorem continuo deperdant.*

PRIMOPERAM, *Genus officii*, in Gloss. Lat. MS. regio cod. 1013. an *primus* seu *Primicerius operum*, seu *Operarius*, de qua dignitate suo loco egimus.

PRIMOPLASTUS, vox hybrida, πρωτόπλαστος, apud [Tertull. Exhortat. castitatis cap. 2. vet. Irenæi Interpr. lib. 2. cap. 9.] Prudentium hymno 7. & in lib. 1. Sacram. Rom. Eccl. cap. 42. &c.

¶ PRIMORDIALIS, Primigenius, principalis. *Verbum primordiale*, apud Tertull. adv. Judæos cap. 2. *Primordialis causa*, apud Ammian. lib. 30. initio.

¶ PRIMORDIALITER, Primum. Anonymus de gestis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. tom. 8. col. 615. *Hos quadam terra quæ vocatur Schiacca regalis dominii, sed dehabitata, Primordialiter receptavit.* Utuntur præterea S. August. de Trinit. lib. 3. cap. 9. & Claud. Mamert. lib. 2. c. 5.

PRIMOTICUS, [Primo natus, præcoquus.] Apitius lib. 4. de Re culin. cap. 5. *Gustum de præcoquis sic facies, duracina Primotica pusilla præcoquia purgabis, &c.*

PRIMULE, Primo, primum, vel nuper. Adamnanus lib. 3. de Locis SS. cap. 4. *Præterea hos tibi 20. solidos auri adsero, equi pretium mei, quem tibi Primule commendatum mihi usque in hodiernum conservasti diem.* [Adde Acta SS. tom. 3. April. p. 147.]

PRIMUS, Primæ, ut aiunt, conditionis, ut *Medianus*, mediæ, & *Minofledus* infimæ, apud Alamannos, in Capitulis ad Legem Alamann. c. 22. edit. St. Baluzii: *Si Primus Alamannus fuerit, ducentos solidos componat.* Vide Gloss. med. Græc in πρῶτος.

¶ PRIMUS ALTARIS inter dignitates Ecclesiæ S. Egidii recensetur in Bulla Pauli III. PP. ann. 1538. pro Secularisat. ejusd. Eccl. *Unus succentor, unus Primus altaris S. Ægidii, & alius Secundus ejusdem altaris.* Horum officium seu dignitas *Prima & Secunda altaris* dicitur in eadem Bulla.

¶ PRIMUS IN CURIA, Quæ fuerint ejus jura & prærogativæ, videsis in Notis Gothofredi ad leg. 127. Cod. Theod. lib. 12. tit. 1.

¶ PRIMUS HONOR, Non summus, ut monet idem Gothofredus ad leg. 4. ejusd. Cod. lib. 6. tit. 27. verum ultimus, qui scilicet primus receptis intra

scholam defertur : *Novi quinquennio vacent à Primi quoque honoris auspiciis.*

¶ PRIMUM NAVIGIUM, πρωτόπλοια, in Gloss. Latino-Græc.

PRIMUS NAVIUM, apud Loithprandum l. 3. cap. 6. Romanus Lacapanus fuisse dicitur, qui Græcis *δρουγγάριος*.

PRIMUS PALATII, dignitas, qua donatus *Hermenegildus*, qui Chartam Ranimiri Regis Legionensis æræ 979. subscripsit, apud Anton. *de Yepez*, in Chron. Ord. S. Benedicti to. 5. pag. 438. statim post Episcopos & Abbates. De Hermenegildo, vide ibid. pag. 428.

¶ PRIMUM TEMPUS vocantur Kalendæ Martiæ, quod ab iis annus exordium ducat, in Cod. Theod. lib. 12. tit. 1. de Decurion.

PRINCEPS, Rex, Imperator, in Legibus Wisigoth. lib. 5. tit. 7. §. 20. in Leg. Longob. lib. 2. tit. 29. §. 1. tit. 39. §. 4. [in lib. 3. Capitul. c. 67. Chron. Andrense tom. 9. Spicil. Acher. pag. 377. *Tunc electione in consilio omnium Godefridus Dux Lotharingiæ constituitur Princeps & Dux Jerosolymorum.* Gloss. Lat. Gr. *Princeps*, Βασιλεύς.]

¶ PRINCEPS, Dux, qui provinciæ præest, in Leg. Alaman. cap. 85. in Leg. Bajwar. e. a. Interdum eodem Principis nomine Rex & Dux designantur. Capitul. lib. 5. cap. 367. *Si quis jussione Regis, vel Ducis illius qui ipsam provinciam regit, hominem occiderit, non requiratur ei, nec propterea faidosus sit: quia lex & jussio dominica occidit eum, & ipse non potuit contradicere. Princeps vero & successores ejus defendant eum, &c.*

PRINCIPES, dicti, quotquot in ordine aliquo primarium locum obtinent, quos posterior ætas *Primicerios* appellavit. Senator lib. 7. Epist. 24. *Magna inter collegas suos prærogativa decoratur, quisquis gerit militiam nomine Principatus: cognoscitur enim agere locum primarium, quando in rebus humanis magna pars hominum asserit excellentiam dignitatum.* Adde lib. 11. Epist. 35.

Erant autem *Principes* in Militia, *Principes* scilicet *Legionum & Cohortium*, de quibus Vegetius lib. 2. cap. 8. à quibus nomen transiit ad *Principes officiorum*, qui in omnibus officiis omnium Magistratuum civilium & militarium erant. Capitolinus in Antonino: *Additis officiorum omnium Principibus.* Horum mentio fit passim in Notitia Imperii. De his etiam est titulus Cod. Theod. *de Cohortalibus, Principalibus, Cornicalariis & Primipilariis.* Theophanes pag. 137. καὶ οἱ πρίγκιπες ἐκάστης σχολῆς ὅμοια τούτῳ. Vide Sirmondum ad Epigr. 137. Ennodii, & Jacobum Gothofred. ad l. 10. Cod. Th. de Cohortal. Principis munus se gessisse Corippus testatur in Panegyrico Anastasii Quæstoris & Magistri :

.... *Sub cujus nomine gesto*
Principis officium.

Unde conficitur, Magistros officiorum, & Quæstores, *Principes officiorum* habuisse, licet *Adjutores* tantum iis attribuat Notitia Imperii.

PRINCIPES AGENTIUM *in rebus*, de quibus est tit. 28. in Cod. Theod. lib. 27. qui & *primates* dicti in Lege 22. de Agentib. in rebus, eod. Cod. Senator lib. 11. Epist. 35. *Cui enim Agentium in rebus miles officii post tot labores incerte aliquid patiatur ambiguum, qui crebris actionibus excubando, ideo Principis nomen habere promeruit, quia militia sacramentis cæteros antecellit.* Vide Jacobum Gothofr. ad d. tit.

¶ PRINCEPS MILITIÆ dictus apud nostros Senescallus, cujus præcipuum munus fuit in rebus bellicis. Rigordus ann. 1184. *Theobaldus Comes Blesensium Franciæ Senescallus, Princeps militiæ Regis.* Vide *Senescalcus.*

PRINCEPS OFFICII, Primus officialium, id est Ministrorum & Apparitorum Judicis vel Rectoris provinciæ, in l. 1. C. Theod. de Offic. Rect. prov. apud Lampridium in Heliogabalo & in Alexandro, Symmachum lib. 1. Epist. & auctorem Queroli. Acta S. Cypriani : *Venerunt ad eum Principes duo, unus ex officio Galerii Maximini Proconsulis, &c. Princeps apparitionis*, apud Ammianum lib. 16. *Princeps officii*, in l. 2. Cod. Th. ad Legem Juliam de ambitu. Palladius in Vita Chrysostomi pag. 63. edit. Emerici Bigotii : ἀπὸ πριγκίπων Ἐλπίδιος ὁ νῦν ἀπὸ Πρίγκιπων. Vide Pancirolum ad Notitiam Imperii lib. 1. c. 9. Henricum Valesium ad lib. 16. Ammiani pag. 111. & Jacobum Gothofred. ad Cod. Th. [Vide *Priores officiorum.*]

PRINCEPS CASTRORUM, in veteri inscriptione 1101. 5.

PRINCEPS CIVITATIS, πρωτοπολίτης, in Glossis Gr. Lat. Glossæ Lat. Græc. *Princeps*, πρωτοπολίτης, ἔξαρχος. Aliæ : πρωτοπολῖται, *Proceres.* Sic autem appellabantur, qui in civitatibus præcipuos Magistratus gerebant. Unde Sextus Rufus Odenatum Palmyrenum *Decurionem* vocat, quem Vopiscus *Principem civitatis.* Vide Gruteri Inscript. 472. 4. & infra in v. *Prior.*

¶ PRINCEPS SACERDOTUM, Titulus honorarius, quem aliquando usurpasse videntur Primates, quibus exinde prohibitum ne eo uterentur. Capitul. lib. 7. cap. 29. *Ut primæ sedis Episcopus non appelletur Princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid hujuscemodi, sed tantum primæ sedis Episcopus.*

PRINCIPES, Proceres Palatii. Titulus Legis Alamannorum in antiquis codicib. *Incipit Lex Alamannorum, quæ temporibus Chlotarii Regis una cum Principibus suis ..... constituta est.* Ubi alii habent *Proceribus.* Capitula Caroli C. tit. 6. *Hæc quæ sequuntur Capitula excerpta sunt à Domino Rege Karolo & Principibus ejus ex his Capitulis, quæ &c.* Flodoardus lib. 3. cap. 26. meminit Epistolæ ab Hincmaro scriptæ *Eberhardo ex Principibus Lotharii.* [Charta æræ 1216. apud Stephanot. tom. 3. Fragm. Hist. pag. 214. *Ego Aldefonsus D. G. Rex Toleti & Castillæ, una cum uxore mea Alyenor regina, ... consilio pariter & voluntate Principum meorum facio cartam donationis, &c.*]

¶ PRINCIPES CASTRI, PATRIÆ, Proceres regionis, in Charta ann. 1108. inter Instr. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 277. *Ego Gancelmus & fratres mei Arnaldus Catumrmati, Achelmus Willelmi, Bonbaldus quoque Rotberti, coram Principibus castri nostri, &c.* Infra : *Dans securitatem semper, & ingenuitatem per totam terram meam coram Principibus patriæ.*

PRINCEPS, Nomen dignitatis. Moschopulus pag. 160. πρίγκιψ, ἀξιώματος ὄνομα. Primus autem *Principis* nomenclaturam, in honorarium seu potius feudalem titulum, in Italia, invexit Arechis Dux Beneventanorum. *Hic* enim, ut scribit Leo Ostiensis lib. 10. cap. 10. *primus Beneventi Principem se appellari jussit, cum eatenus, qui Beneventi præfuerant, Duces vocarentur. Nam & ab Episcopis ungi se fecit, & coronam sibi imposuit, atque in suis chartis ita in fine scribi præcepit : Scriptum in nostro sacratissimo Palatio.* A Principatu Beneventano post annos 90. prodiere *Principatus Salernitanus & Capuanus.* Nam cum Siconolfus Siconis Principis Beneventi filius, & Sicardi Principis frater, Salernum & Capuam Radelchiso Principi ademisset, Ludovicus II. Imperator in Italiam veniens anno 851. pulsis & pro-

fligatis Saracenis, quos uterque Principum in auxilium evocarat, *convocatis Longobardis totam Beneventi provinciam inter Ledelchis & Sichenolfum æquo discrimine partitus est*, ut habet Chronicon S. Vincentii de Vulturno pag. 687. qua quidem partitione, cujus meminit etiam Constantinus Porphyrog. lib. de Adm. Imp. cap. 27. Salernum & Capua Siconolfo cessere. Ex hinc cæteri qui Salerno imperavere, *Principes Salerni* appellati sunt: à quibus, diviso rursum Salernitano Principatu, emersit *Capuæ Principatus*. Uterque vero tandem ad Tancredi Normanni familiam & ad Reges Siculos devenit. Capta enim Capua, Rogerius Rex Anfusum filium *Capuani per vexillum sublimavit Principatus honore*, quo extincto, patre superstite, Guillelmus filius alter eadem dignitate donatus est. Sed & Tancredum filium *Principatu Barensi* donavit Rogerius, ut habet Alexander Abbas Celesinus lib. 3. cap. 26. Sub eodem etiam Rege *Principatus Tarentini* titulus tum primum emersit, quo Simonem filium nothum testamento honestavit. Sed filius Guillelmus Rex hunc Simoni ademit, dicens: *Ducatus Apuliæ, Tarentique, & Capuæ Principatum legitimis tantum filiis debere concedi: ad Comitatus autem aliasque regni dignitates non indignum esse liberos etiam naturales admitti*. Ita Falcandus pag. 659. Ex quibus sane colligitur, *Principis* titulum, Comitalem longe dignitate præcessisse.

Ex prædictis etiam docemur, ab Italia in cætera regna, etsi in quibusdam serius, profluxisse ejusmodi *Principis* titulum: nam & inde in Regnum Hierosolymitanum transiit. Quippe cum Boemundus Tancredi filius in hæredii sortem à Rogerio fratre Tarenti & Baris Principatus obtinuisset, ut narrat Ordericus Vitalis lib. 8. pag. 677. Antiochiæ Dominus factus, ejusdem *Princeps* appellatus est, quod, inquit Will. Tyrius lib. 6. c. 23. antea *Princeps* vulgo nuncuparetur; Tarenti scilicet, ut habent præterea liber vernaculus de Familiis Ultramarinis, & Ioan. Villaneus lib. 4. c. 18. Exhinc idem *Principis* titulus datus legitur Galilææ seu Tiberiadis in eodem regno dominis. Memoratur præterea apud Albertum Aquensem lib. 3. cap. 54. *Princeps Philippensium*, cui nupta fuit Florina Ducis Burgundiæ filia, licet haud bene constet, quis Princeps iste fuerit, & cujus urbis. Certe *Philippensium Principis* mentio quoque est in Epistola Honorii III. PP. ad Everardum Patriarcham, apud Rainaldum ann. 1217. n. 17. quo eum monet, ut Philippensium Principem, qui Episcopum urbis suæ interemerat, ad justam criminis expiationem per excommunicationem cogeret. Sed cum hoc anno 1217. Everardus iste inter Patriarchas Hierosolymitanos & Antiochenos non compareat, haud promptum est urbis situm assequi. Transiit præterea *Principis* dignitas in Imperium Constantinopolitanum sub Imperatoribus Francis. Nam Guillelmus de Champlita, cognomento *Campaniensis*, expugnata Achaia & Peloponneso, Principem se *inscripsit Achaiæ & Moreæ*, ut perinde ejus successores, quorum seriem & historiam dedimus in Historia Franco-Byzantina.

Atque inde fortean fluxit, ut complures dignitate licet & natalibus longe inferiores proceres *Principis* titulum sibi arrogarint, vel certe ut iis ille à Scriptoribus adscribatur, quod mox docemus.

Inde etiam originem duxere *Principatuum* erectiones, quæ in Francia nostra & in Belgicis provinciis serius nosci cœpere. Primus enim qui mihi occurrat, in Francia Principatus, est Chalesius in Inculismensi agro, in Historiæ Arvernensis probat. pag. 228. sub an. 1478. & in Ceremoniali Franciæ an. 1513. tametsi de erectione non constet. Exhinc complures leguntur instituti, atque in iis Jovis-villæ an. 1552. Purceani an. 1561. Guemenaii an. 1570. præterea Principatus Luci in Pictonibus, Soyonis in Vivariensi agro, Rupis ad Yonem, Listenesii, Fucardimontis, Chalusii, Amblisiæ, Chabanesii, Carencii, &c. In Belgio vero Principatus Chimacensis erectus an. 1486. Spinetensis ann. 1541. Gavarensis ann. 1553. Lignensis an. 1602. Barbançonensis ann. 1614. &c. Mitto, quæ de Principatibus Italicis & Hispanicis huc conferri possent, cum exstent de iis, ut & de cæteris ejusmodi dignitatibus conscripti Commentarii.

PRINCIPES in Francia nostra triplicis generis esse observat Sanjulianus lib. de Origin. Burgundionum cap. 33. extremo: ac primo quidem ita appellari, qui ex domu regia sunt, quos vulgo *Princes du sang* dicimus: deinde qui orti ex Principum extraneorum familia in Aula Regum nostrorum militant, & in Francia sedes fixere, quorum etiam posteri eamdem dignitatem retinent: ac denique ita vocari, qui feuda possident cum titulo Principatus, de quibus mox egimus. Sed quiregnante Carolo V. in Francia nostra pro Principibus haberentur, docet præ cæteris Christina Pisana *au Trésor de la Cite des Dames*, 2. part. cap. 9. *Et parce que en diverses Seigneuries sont demourans plusieurs puissans Dames, si comme Baronnesses, & grands terriennes, qui portant ne sont pas appellées Princesses, lequel nom de Princesse n'affiert estre dit que des Empereres, des Reynes, & des Duchesses: se ce n'est aux femmes de ceulx, qui à cause de leurs terres sont appellez Princes par le droit nom du lieu, si comme il en a en Italie & ailleurs. Et quoy que les Comtesses ne soint mie en tous pays nommées Princesses, &c.*

Quartam denique Principum speciem addunt Bodinus lib. 1. de Republica cap. 6. pag. 63. & Marca lib. 6. Histor. Benehasn. cap. 8. num. 4. qui scilicet feuda majora, vel etiam oppida possident in regni confiniis, de quorum supremo dominio ac superioritate Principes ac Reges non convenere invicem in pactis ac fœderibus, atque adeo *supersessum est*, donec de rei veritate constaret. At cum publicæ istæ vix dirimantur lites, factum, ut flagrantibus potissimum bellis eorum possessores oppida sua munierint, & cum neutri Principum parerent, horum se supremos Principes indigitarint, quod de Byzantio scribit Justinus lib. 9. *Hæc namque urbs condita primo à Pausania Rege Spartanorum, & per 7. annos possessa fuit: deinde variante victoria, nunc Lacedæmoniorum, nunc Atheniensium juris habita est. Quæ incerta possessio effecit, ut nemine quasi suam auxilii juvante, libertatem constantius tueretur.*

PRINCEPS, nomen videtur fuisse dignitatis in regno Anglorum. Chartam enim Offæ Regis subscribunt statim post Episcopos *Brordanus Patricius*, *Binnanus Princeps*, deinde *Duces*, in Additament. ad Matth. Paris pag. 155. Aliam Knutonis Regis ita subscribit, etiam statim post Episcopos & ante Ducem, quidam Aldenus: *Ego Haldenne Princeps Regis pro viribus assensum præbeo: & ego Turkillus Dux concedo*, in Conciliis Anglicanis. Charta Eadgari Regis in Monast. Anglic. tom. 3. pag. 302. *Unde ego Eadgarus Rex rogatus quidem ab Episcopo meo Deorwlfo, & Principe meo Ældrede, ut aliquam partem terræ liberam darem, &c.* Vide Simeonem Dunelmensem an. 778.

PRINCEPS, dignitas, ut videtur, fuit apud Hispanos. Divisio Oxoniensis & Auscensis Episcopatuum an. 1088. sub Adelfonso Imper. & Hispaniarum Rege, quæ exstat post Concilium Bracarense I. subscribitur ab *Episcopis* & *Abbatibus*, deinde à *Comitibus*, demum à *Principibus*, hoc modo: *Ego Martinus Comes confirmo, &c. Ego Alvarus Diaz Princeps confirmo.*

PRINCEPS WALLIÆ, titulus veterum Principum Provinciæ Angliæ, quam *Walliam* vocant, qua in jus Regum Angliæ redacta, eorum filii primogeniti eodem titulo deinceps donati sunt. Vide Thomam Walsinghamum pag. 48. & Thomam Smith lib. 1. de Republ. Anglor. cap. 17.

Apud Scotos, inquit Camdenus in Britannia, proximus à Rege est filius ejus primogenitus, qui *Princeps Scotiæ* appellatur, & peculiari jure Dux est *Rotsey*, Scotiæque Senescallus: reliqui vero Regis liberi absolute *Principes* appellantur.

Apud Lusitanos Alphonsus, postmodum Rex V. Regis Eduardi primogenitus, *Principis* titulum primus assumpsit, cum antea Regum primogeniti *Infantes* appellarentur. Castellanorum Regum primogeniti *Asturiarum Principes* dictos colligere est ex Scriptoribus Hispanicis, ut Aragonensium *Gironæ*.

PRINCIPES in Germania qui dicantur, docet Albericus in Chronico MS. an. 1234. *In Alemannia omnes Archiepiscopi, & Episcopi, quidam excellentiores nigri Abbates, & omnes Duces, & quidam Marchiones, & Langravius Turingiæ, & Palatinus Comes de Reno, omnes isti vocantur Principes. Cæteri autem sunt vel Comites, vel Castellani, vel nobiles. Ordo Principum*, apud Ottonem Frising. de Gestis Friderici lib. 2. cap. 28. *Est enim Lex curiæ, quod quisquis de ordine Principum Principis sui iram incurrens, compositionem persolvere cogatur, centum librarum debitor existat, cæteri minoris ordinis viri, sive ingenui, sive liberi, vel ministri, decem.* Charta Henrici VI. Imper. an. 1189. ex Tabulario Eccl. Tullensis, *Nos universa alodia & feuda, quæ ipse* (Humbertus Comes Sabaudiæ) *infra fines Imperii Romani possidebat, observato omnium ordine judiciario, & per justam Principum Imperii sententiam, & Parium suorum, abjudicavimus, & eum secundum justitiam condemnatum perpetuo Imperii banno subjecimus.*

PRINCEPS, in Jure feudali Saxonum cap. 38. §. 8. & seqq. *tali nomine censetur, eo quod habet feudi vexillum, de quo ipse Princeps dicitur & habetur. Nullus ab eo debet recipere, cum illud alius ab eo receperit. Qui confert taliter, investitus non est primus in feudo, & ideo non debet Princeps appellari. Qui possidet feudi vexillum, & est Princeps, nullum laicum debet habere dominum, præter Regem.* In hac ratione *Principes* dicuntur apud Saxones seu Germanos, qui nostris *Barones*, qui scilicet à Rege nude pendent, nullumque alium habent superiorem dominum, quorum feuda Germanis *Fahnlehen* vocantur, quod vassalli cum vexillis de iis investiantur. Vide Gerlacum Buxtorfium in Auream Bullam Caroli IV. Imper. cap. 68. & supra in voce *Baro*. Huc porro pertinet præclara Francisci Borbonii San-Paulani Comitis vox, qui cum Guysium Ducem seipsum Principem appellantem indignabundus cerneret, ad astantes jocose respondit, *Guysium Germanica lingua loqui*. Rem narrat Thuanus lib. 25. Histor. pag. 456.

PRINCIPES dicti ipsi Comites, in Charta Caroli C. in Tabulario Dervensi: *Princeps autem in cujus Comitatu consistunt, pro Dei amore & remedio animæ suæ causas eorum libenter audiat, & ei in quantum potuerit adjuvare festinet.*

PRINCEPS, pro *Dominus*, alicujus nempe oppidi vel castri. Ita inscribuntur Dux Normanniæ apud S. Anselmum lib. 3. Epist. 8. & alibi, Comes Flandriæ apud eumdem lib. 3. Epist. 28. *Princeps Malamortensis castri*, apud Gaufredum Vosiensem lib. 2. cap. 3. *Guillelmus Bellismensis provinciæ Principatum gerens*, in Charta fundationis Abbatiæ Longlay, quam subscribit hoc modo, *Willelmus Princeps*, apud Ægidium *Bry* in Histor. Perticensi pag. 42. 44. *Theodoricus Dei gratia Dominus & Princeps Alostensis oppidi*, in Charta ann. 1164. apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 96. *Radulphus nobilissimus Princeps de Atenis*, in Charta an. 1150. in Hist. S. Martini de Campis pag. 391. *Willelmus Montispessulani Princeps*, apud Alanum de Insulis pag. 20. 201 *Aimericus Princeps Ranconensis*, apud Ademarum Cabanensem pag. 181. *Helias Talairandus Princeps terræ Petragoricæ*, in Tabular. Deip. Santonensis. *Wido Princeps Wangionis rivi*, in Charta an. 1081. & *Guido de Junciviila Princeps*, apud Perardum in Burgundicis Tabulis pag. 195. 229. *Princeps Albamarlæ*, in Charta an. 1130, in Concil. Rotomag. pag. 143. *Principes de Baucio*, apud Will. de Podio-Laurentii cap. 12. *Willelmus Talemontis castri Princeps & Dominus*, apud Beslium pag. 420. *Guillelmus Tyernensis Princeps*, in Hist. Translat. S. Launomari num. 15. *Peronensis castri Princeps*, in Miracul. S. Marculfi num. 12. *Oliverius Princeps de Chalesio*, in Charta ann. 1174. in Hist. Tutenensi pag. 34. *Theobaldus Blesensium Comes*, Princeps appellatur apud Joan. Sarisberiensem Epist. 89. Willelmus Nothus Rex Angl. Chartam sic claudit, apud Prynneum in Libert. Angl. tom. 1. pag. 1189. *Ego Willelmus D. G. Anglorum Rex, & Dux Normannorum, atque Princeps Cenomanorum. Erchembaldus Princeps Burboniensis*, in Charta, scripta sub Roberto Rege, in Tabular. S. Ursini Bituricens. *Picei* castri in Picardia domini Principes etiam inscribuntur in veteribus Tabulis. Vide Herimannum de Rest. S. Martini Tornacensis c. 77. 89. Acta Murensia pag. 15. Augustinum *du Pas* in Stemmatibus Armoric. part. 2. pag. 623. Thumasserium in Consuet. local. Bituric. c. 35. &c.

PRINCEPS, Superior Dominus, *Chef-Seigneur*. Pactum inter A. Episcopum Aginnensem & S. de Monteforti Ducem Narbonensem & Comitem Tolosæ an. 1217. in Regesto 30. Tabularii Regii ch. 16. *Comes etiam juravit Episcopo tanquam Principi defensionem & tutelam, &c.* Supra: *Jurabit Episcopus Comiti fidelitatem, &c.*

¶ **PRINCIPISSA**, Regina, vel Principis uxor. Diploma Caroli Hungar. Reg. an. 1338. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 488. *Nos & serenissima Principissa domina Elizabeth, Regina Hungariæ, &c.* Anonymi Salern. Chron. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 219. *Una die accidit, ut Principissa sub temorio resideret, atque in conca argentea pedes lavaret, &c.*

PRINCIPES etiam suæ civitatis dicti interdum Episcopi, ut in Canonibus S. Patricii can. 30. & aliis Hibernicis Synodis apud Waræum in Opusculis S. Patricii pag. 120. & apud Acherium tom. 9. Spicilegii, lib. 18. cap. 6. lib. 26. cap. 15. lib. 40. cap. 2. 3. 4. in Vita S. Aigulfi Abb. Lerinensis cap. 13. apud Will. Malmesbur. in Prologo ad Gesta Pontific. Anglor. [*in* Bulla Rodulphi Imper. an. 1291. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 55. &c. Vide *Episcopus*.]

☞ Obtinuit hæc Episcoporum nomenclatura maxime apud Germanos, ut ex superius dictis manifestum est: hanc nihilominus ante sæculum XI. Episcopis tributam esse negat Conringius in Cens. Diplomat. Ludov. pag. 218. Addit Valesius in Notit. Gall. pag. 613. nonnumquam Episcopos per jocum appellatos fuisse Principes, quod potentia & auctoritate sua abuterentur more Principum sæcularium. Id potissimum colligit ex Vita Leodegarii Augustodun. Episc. *Erant in hoc mendacio primi & quasi rectores Palatii, Desideratus cognomine Dido, qui quondam Cabilloni habuit Principatum, necnon & ejus collega Bobo, qui urbem Valentiam habuerat in dominium. Nec enim digni sunt ut nobiscum nominentur Episcopi, qui magis terrenis desideriis inhiabant, & cœlestia non curabant.*

☞ Idem titulus concessus etiam Abbatibus, in Canon. Hibernicis cap. 6. to. 9. Spicil. Acher. pag. 12. *Si quis commendaverit animam suam & corpus, & omnia quæ habet Deo, & Principi, id est Abbati sancto, &c.* Eo etiamnum decorantur Abbates Fuldensis, Campodunensis, Weissenburgensis & Murbacensis. *Principis & Comitis* titulo illustratur Rotbertus Abbas Majoris Monasterii in Charta an. 912. ex Tabul. ejusdem Monast. Sed hunc titulum ex Abbatiali dignitate non habuisse colligitur ex Comitis nomenclaturæ ibidem subjecta ratione: *Rotbertus .... Majoris monasterii gloriosus Abba, nec non & Comes, propter diversa regnorum Franciæ & Neustriæ negotia, quibus à Rege præpositus erat, &c.*

PRINCEPS CARCERIS, ἀρχιδεσμοφύλαξ δεσμωτηρίου, Genes. cap. 39. v. 23. [Vide *Principalis Custos.*]

PRINCEPS ECCLESIÆ, Dignitas Ecclesiastica, eadem forte, quæ apud Græcos Ἐκκλησιάρχην, de qua in Glossar. mediæ Græcit. Ordo Romanus: *Cum autem omnia usque ad Evangelium impleta fuerint, accedat Princeps Ecclesiæ ad Episcopum, pixidem, in qua thus habetur, manu ferens, sequente acolyto, qui thuribulum portat, &c.*

PRINCIPES FRANCORUM sese inscripsere postremi ex Majoribus domus Regum Franciæ. *Karlomannus Dux & Princeps Francorum*, in Concilii Liptinensis Præfatione: sic Pipinus in Præfat. Concilii Suessionensis, Carolus Martellus in lib. Epistolar. S. Bonifacii Moguntini Archiepiscopi.

¶ PRINCEPS METENSIS dictus ejusdem Ecclesiæ Primicerius, apud Lambertum Ardens. lib. 4. Histor. cap. 95. *Præscii à Metensi Principe sive Princero vel Primicerio, consentiente, immo stimulante & hoc ipsum machinante Viridonensis civitatis in Episcopum electo, captus est* Arnoldus de Ghisnis. Vide supra *Primicerius.*

¶ PRINCEPS MONASTERII, Qui alias *Advocatus & Defensor* nuncupabatur. Regula S. Pachomii: *Vestimenta, quæ secum detulerant, accipiens, qui huic rei præpositi sunt, & inferentur in repositorio, & erunt in potestate Principis monasterii.* Fuit etiam in Ecclesia CP. dignitas quædam, quæ ἄρχων τῶν μοναστηρίων dicebatur, quod omnium in urbe regia monasteriorum cura ei demandata esset. Vide *Abbas Abbatum.*

PRINCEPS NERVORUM, Cerebrum. Alexander Iatrosophista MS. lib. 1. Passionum: *Oportet cætera deinde adjutoria localia initium sumere, & capitis fieri providentiam, & ex oleo dulci lanis infusis totum involvi caput madefactis omnino, ut non rigorem sentiat Princeps nervorum.* Ubi Glossa, *cerebrum, quia ex eo oriuntur nervi.*

¶ PRINCERUS, ut *Primicerius.* Vide supra *Princeps Metensis.*

PRINCIPALES, Præcipui civitatum: οἱ ἐν τέλει, in veteri Inscriptione. Alia Inscriptio apud Gualterum in Tabulis Siculis pag. 26. *Ti. Claudio Herodiano C. V. leg. prov. Sicil. judici rarissimo patrono Col. Panhormit. Principales viri ex ære collato DD.* [*Principales urbium*, in Cod. Th. l. 40. tit. 5. de Hæret. Vide Gothofredum tom. 4. ejusd. Cod. pag. 340. 341. 501. & 522.] Salvianus lib. 5. de Gubern. Dei: *Quis ergo, ut dixi, locus est, ubi non à Principalibus civitatum, viduarum & pupillorum viscera devorentur, & cum his ferme sanctorum omnium?* Ita apud. S. Augustin. Epist. 158. Vide Juretum ad Symmach. pag. 227. [& Mabill. Diplom. pag. 457. *Primum Principalem*, in Inscript. inter Notas ad Inscript. Gudii pag. 24.]

¶ PRINCIPALES CURIÆ, Decuriarum primi. Acta S. Symphorosæ tom. 4. Julii pag. 358. *Cujus corpus colligens frater ejus Eugenius, Principalis curiæ Tiburtinæ, in suburbana ejusdem civitatis sepelivit.* Horum dignitas & officium

¶ PRINCIPALITAS dicitur in Cod. Theod. l. 6. de Quæst. tit. 35.

¶ PRINCIPALES MILITES. Veget. lib. 2. cap. 7. *Hi sunt Milites Principales, qui privilegiis muniuntur.* Vide *Principium* 2.

¶ PRINCIPALIS, Gymnasiarcha, Gall. *Principal.* Consuet. Univers. Paris. per Robert. *Goulet* fol. 9. v°. *Similiter ducuntur juvenes scholastici collegiorum per Principales suos & Regentes.*

¶ PRINCIPALIS, Primus, primævus, antiquior. Vetus Interpres Irenæi l. 5. c. 14. *Nisi & ipse* (Dominus) *caro & sanguis secundum Principalem plasmationem factus fuisset, &c.* Infra: *Caro enim vere Primæ plasmationis e limo facta est successio.* Occurrit rursum ibidem cap. 21.

¶ PRINCIPALIS CUSTOS, Idem qui supra *Princeps carceris*, in Chron. Parm. ad an. 1286. apud Murator. tom. 9. col. 809. *Securitates Custodum carcerum Communis, qui erant in banno pro ipsis custodibus, jam diu erat, ceperunt apud Curriacum Principalem suum, pro quo fidejusserant, &c.*

¶ PRINCIPALE NOMEN. *Hæres nomine principali*; id est, titulo directo, universali, interprete Gothofredo ad leg. 17. Cod. Theod. tit. 5. de Hæret.

¶ PRINCIPALISSIMUS, Maximus. Necrolog. Fratrum Minor. Silvanect. 11. *Kal. obiit dom. Radulphus du Plessier dictus Quarre, qui fuit Principalissimus amicus fratrum.*

1. PRINCIPALITAS, Principis auctoritas, majestas. Libellus Precum Marcellini & Faustini: *Sed ne aliorum impietatibus & crudelitatibus sanguis effusus Christianorum diu piissimum vestræ Principalitatis gravet imperium.*

¶ PRINCIPALITAS, Principatus, Gall. *Principauté*, in Charta ann. 1018. inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 139. Litteræ Edwardi VI. Regis Angl. ann. 1547. apud Rymer. tom. 15. pag. 124. *De quolibet comitatu & burgo regni nostri Angliæ & Principalitatis nostræ Walliæ, &c.* Occurrit rursum ibidem pag. 746. Vide alia notione in *Principales.*

¶ 2. PRINCIPALITAS, Præstantia, excellentia, Gall. *Primauté.* Tertull. de Anima cap. 13. *Ad hoc dispicere superest, Principalitas ubi sit, id est, quid cui præest, ut cujus Principalitas apparuerit, illa sit substantiæ massa.* Remigius Autiss. in Cant. Cantic. *Caput ergo ecclesiæ, Principalitas mentis fidelium intelligitur.* Utitur etiam Macrob. Somn. Scip. lib. 1. cap. 3. & vetus Irenæi Interpres lib. 2. cap. 1.

¶ PRINCIPALITER, Præcipue, potissimum, apud

apud Rolandin. Patav. de factis in marchia Tarvis. tom. 8. Murator. col. 266. *Principaliter*, Principis more, in Plin. Paneg. cap. 47.

¶ PRINCIPALITER. Synodus Pergam. an. 1311. apud Murator. tom. 9. col. 566. *Sub pœnis & tenoribus prædictis se obligent Principaliter & in solidum.* Galli diceremus, *S'obliger solidairement & un seul pour le tout.*

PRINCIPARE, Gubernare, regere, principem agere. Sidonius Apollinaris Carm. 9.

Non prolem Garamantici Tonantis,
Regnis Principibusque Principantem.

Utitur & Carm. 23. Carmen vetus de missione Spiritus sancti lib. 1. Advers. Barthii cap. 3.

Pollicitus ipse Christus ut suis erat,
Priusquam abiret ad Patrem:
Amaverat quos finem usque ad ultimum
A Principante exordio.

[Ubi à *principante exordio*, idem sonare videtur quod à primo exordio; adeo ut *principare* hic sit pro incipere. Fulcuinus in Abbat. Lobiens. apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 548. *Facta est autem hæc dedicatio .... Domino in perpetuum regnante, Pippino autem Francis Principante.*] Erchembertus num. 82. *Reversus est Guido ad Italiam, quo Principare cupit.* Saxo Grammaticus libr. 9. *Witsercum Sueciæ Principantem.* Occurrit apud August. lib. 19. de Civitate Dei cap. 24. Ælnothum in Vita S. Canuti cap. 8. Dudonem lib. 3. [in Concil. Tolet. XI. in Chron. Modoet. apud Murator. tom. 12. col. 1067. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 459. &c. Vide *Principiare* 1.]

¶ PRINCIPARI, Præesse, Præsidere. Ottoboni Annal. Genuens. ad an. 1194. apud Murator. tom. 6. col. 368. *Tandem reddit se civitas ipsa Marcualdo Seneschalco Imperatoris & Bonifacio Marchioni Montisferrati, qui prædicto magnifico fastu eminebant & Principabantur.*

PRINCIPATOR, Qui principium dat rebus. Arnobius in Evangelistarum locos: *Principium Deus est, qui Principator esse omnium voluit. In hoc itaque Principe erat Verbum, &c.* [Vide *Principiator*.]

PRINCIPATUS, Angeli ex tertio Hierarchiæ Angelicæ gradu, sic dicti, quod *in eorum prælatione primus Principatus manifestatur, quia ipsum principando & imitantur & manifestant*, inquit Hugo ex S. Dionysio. Vide Isidorum lib. 7. Orig. cap. 5. Guillelmum Paris. S. Bernardum, & alios.

¶ 1. PRINCIPIARE, Imperare, Principem esse. Conc. Ovetense inter Hispan. tom. 3. pag. 160. *Tunc temporis Principiante Asturiensibus christianis Maurezato invasore regni Adephonsi Casti.* Vide supra *Principare*.

¶ 2. PRINCIPIARE, PRINCIPIARI, Incipere, oriri, principium ducere. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 20. pag. 44. *Interea Rex illustris ... quandam catharactam Principiari constituit, &c.* Occurrit rursum p. 117. 142. Jac. de Delayto in Annal. Estens. apud Murator. tom. 18. col. 908. *Anno 1393. Principiatum fuit laborerium muri.* Vita S. Bernardi Menthon. tom. 2. Jun. pag. 1078. *Ut prædicta cœnobia cum fuit suppositis, tanquam ex archidiaconatu Principiata, faventibus digenentur præcipuis.* Poeta sequioris ævi apud Leibnit. tom. 3. Script. Brunsvic. pag. 678.

.... Principiabo
Quando septenam sol vespere verges ad horam.

Adde Statuta Vercell. lib. 7. fol. 203. Acta SS. tom. 3. April. pag. 988. Rymer. tom. 11. pag. 380. &c.

¶ PRINCIPIATOR, ut supra *Principator*. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 686. *Ad fugiendum alios inducebat, quibus obviabat in via, & tali Principiatore post modicam horam in fortilicii custodia pauci restarunt.*

¶ PRINCIPIENS, Incipiens, inchoans. Statuta Monast. S. Germani Paris. in Hist. ejusdem inter Probat. pag. 173. *Item quando aliquis hebdomadarius peregit hebdomadam suam in Dominica sequenti Principiens aliam hebdomadam, &c.*

¶ PRINCIPISSA, Principatus, *Principauté*. Charta homagii ann. 1480. præstiti Carolo Cenoman. Comiti Provinciæ ex Schedis Pr. *de Mazaugues: Excellentissimus Rex & Comes .... confirmavit .... omnia privilegia, litteras, libertates, franquesias, immunitates, statuta & alia jura ... & Principissas.* Pro Principis uxore, vide in *Princeps*.

1. PRINCIPIUM, Palatium Principis. Tertullianus de Corona militis cap. 12. *Ecce annua votorum nuncupatio, prima in Principiis, secunda in capitoliis.*

2. PRINCIPIUM, Miles ipse *Princeps*, seu *Principalis*, ut est apud Vegetium lib. 2. cap. 7. Ita utuntur idem Vegetius lib. 1. cap. 20. Frontinus lib. 2. cap. de Insidiis oum. 30. Ammianus lib. 15. 22. 25. Lex 1. C. de Veteranis, & l. jubemus, Cod. de Erogat. milit. annonæ. Vide Salmasium ad Vopiscum pag. 474.

¶ 3. PRINCIPIUM, Actus Theologicus ad obtinendum Doctoris gradum, olim in Universitate Parisiensi usitatus, cujus mentio est in Bulla Alexandri IV. PP. an. 1256. *Inceptio* interdum dicitur, apud *du Boulay* in Hist. Universit. Paris. tom. 5. p. 911. & 913. Instrum. an. 1462. apud eumdem: *Deliberavit Natio* (Franciæ) *quod vellet singulos Licentiatos exhortari ad honeste faciendum suum Principium.* Statuta S. Capellæ Paris. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 151. *Juro ... quod singulis horis diurnis & nocturnis, à principio usque in finem, intererо bona fide, nisi legitimum impedimentum habuero, aut infirmus vel minutus, ... aut Principio seu proposito necessario alicujus meorum interfuero amicorum.* Statuta Colleg. S. Bernardi ibid. pag. 171. *Præsidenti in disputationibus & Principiis, sicut consuetum est, provisori & suppriori ... duos solidos Parisienses* (solvent.)

¶ PRINCIPIUM *principians*, Primum principium; *Principium principiatum*, Principium secundum. Hæc Philosophis familiaria.

PRINDERE, pro *Prehendere*, Capere, unde nostri *Prendre*. Decretio Childeberti Regis §. 9. *Si quis centenarium aut quemlibet judicem noluerit super malefactorem ad Prindendum adjuvare, sol. 40. omnino condemnetur.* Pactum pro tenore pacis, &c. §. 6. *Si servus minus tremisso involaverit, & malu forte Prisorit, &c.* Adde §. 8. & Decretionem Chlotarii §. 7. Notitiæ veteres Bignonii cap. 33. *Quod ego terram suam .... per fortiam nunquam Prisi aut pervasi.* Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 101. *Et judex .... eum Prisorit, teneat eum, &c.* Adde tit. 105. §. 19. & Capitul. 3. an. 813. c. 45. Vide *Interprendere* & *Porprendere*.

PRÆSURA, pro *Prisura*, Apprehensio, captio. Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 29. de servo fugace: *Et habeat pro Præsura de ipso servo per caput sol. 2.* Infra §. 3. *Nulla sit ei culpa qui eum præsit, aut qui inquisivit.* Ubi Lex Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 13. habet *prehensuram*. Vide *Prisa*.

PRINGIRE. Vide *Rugire*.

¶ PRINSECUS, Primitus, antiquitus, à veteri Gall. *Prin*, primus. Exposit. ant. Liturg. Gallic.

apud Marten. tom. 5. Anecdot. col. 99. *Casula, quam amphibalum vocant, ... ideo juncta Prinsecus, non scissa, non aperta; quia multa sunt scriptura sacra secreta mysteria, qua quasi sub sigillo sacerdotis doctus debet abscondere.*

¶ PRINSIO, Carcer, *Prison*. Tabular. Majoris Monast. *Volumus quod si satellites nostri volebant inquietare monachos, quod dicti monachi seu eorum servientes possent prædictos satellites capere & in suam Prinsionem detinere, donec juraverint ad voluntatem dictorum monachorum penitentiam facere corporalem.* Vide *Priso* 1.

PRIOR. *Priores*, quomodo veteres dicimus, vel qui nos præcesserunt, *Præcessores*. Glossæ antiquæ MSS. *Majores, Priores.* Sidonius in Paneg. Anthemii:

.... humerosque ex more Priorum
Includit sarrana chlamys.

Victorinus Afer de Principio diei pag. 198. *Quæ maturius vere de tertia die si fuisset, nunquam Priores nostri quarta die factum solem & lunam professi fuissent.* Infra: *Consensu parentibus nostris Prioribus, hæc tradentibus.* Hincmarus Remensis:

Namque Pitaciolum neutro dixere Priores.

Adde Senatorem lib. de Divin. lect. cap. 26. Leges Wisigoth. lib. 5. tit. 7. §. 11. &c. [Vide infra *Prioritas*.]

¶ Priores, Proceres, quos & *Principes* interdum appellatos supra docuimus. Capitul. 1. Caroli M. an. 802. cap. 9. *Unusquisque pro sua causa, vel censu, vel debito rationem reddat, nisi aliquis sit infirmus aut rationes nescius, pro quibus Missi vel Priores qui in ipso placito sunt, vel judex qui causam hujus rationis sciat, rationetur complacito ... Quod tamen omnino fiat secundum convenientiam Priorum vel Missorum qui præsentes adsunt.* Nec aliter accipienda vox *Prior* in Epist. Conc. Turon. IV. apud Sirmondum Conc. Gall. tom. 3. pag. 69.

¶ Priores Officiorum, Iidem qui supra *Principes officii* nuncupantur, Primi officialium, id est Ministrorum & apparitorum Judicis vel Rectoris provinciæ. Acta Martyrii S. Mammarii apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 98. *Tunc Anulinus Proconsul jussit eos ad thermas educi, ut ibidem igni cremarentur. Georgius autem & Menas Priores officiorum, dum aperirent vas thermarum, igni exsiliente spiritum emiserunt.*

Priores Scrinii, in Cod. Th. de Proxim. Comit. dispos. qui *Principes scriniorum*, Lampridio in Alexandro. [Πρίορες τῶ σκρινίων apud Justinian. Nov. 212. cap. 11. Vide Gloss. med. Græcit.]

Prior, in Chartis Dalmaticis, Magistratus, à quo pleræque civitates Croatiæ & Dalmatiæ regebantur, qui postmodum *Comitis* appellatione donatus est. Vide Jo. Lucium lib. 2. de Regno Dalm. cap. 8. 26. lib. 3. cap. 12. Ab Italia hauserunt Dalmatæ: Italis enim *Priori* sunt præcipui urbium Magistratus, ut apud Joannem Villaneum lib. 1. cap. 38. lib. 9. cap. 77. ubi & Prioris dignitas *Priorato* nuncupatur: *Priorato* vero, lib. 6. c. 55. Inscriptio in Ecclesia S. Nicolai Barensis, apud Antonium Beatillum lib. 2. Hist. Barensis: *Tempore Regis W. & Prioratus Domini Nicolai Corbelli Primicerii an. D. N. J. C.* 1188. Acta Martyrii S. Mammarii: *Invenerunt .... Victorianum Diaconum in sancta Dei Ecclesia, una cum Libasio Priore civitatis, &c.* Chronicon MS. Andreæ Danduli an. 998. *Inter quos Vegliensis & Arbensis Episcopi cum earum civitatum Prioribus. Priorem civitatis*, habent etiam Liberatus Diaconus cap. 23. Senator lib. 8. Epist. 26. Julius Africanus lib. 1. &c. De his videtur intelligendus Fulgentius lib. 1. Mythol. *Vacat hoc tempore potentibus opprimere, Prioribus rapere, privatis perdere, miseris flere.*

¶ Priores, apud Italos Consules, Scabini seu urbis Consiliarii. Diplom. Jac. Insulani Cardin. in Append. Antiq. Hortæ Ill. Fontanini pag. 457. *Præterea contentamur & volumus manutenere .... officium Potestatis dictæ civitatis Hortanæ ... Similiter, quod consuetum officium quatuor Priorum, unius cancellarii, & unius camerarii civitatis vestræ, dictique Priores, cancellarius, & camerarius .... esse debeant cum salariis solvi solitis eis .... quorum Priorum salarium determinamus esse florenos duos omni mense pro quolibet eorum.* Ii apud Florentinos sequiori tempore *Domini* sunt appellati, tametsi inter artifices mercatoresve eligebantur per duos tantum menses urbem administraturi.

¶ Prior Juratorum, Idem qui alibi *Major* dictus, primus inter *Juratos* seu scabinos. Charta an. 1288. apud Rymer. tom. 2. pag. 403. *Raymundus Bernardi de Curbe Prior prædictorum Juratorum, &c.*

Prior Loci, Dominus, *Senior, Seigneur*. Lex Wisigoth. lib. 9. tit. 1. §. 8. *Ad cujus domum venerit fugitivus, Prioris loci illius villicus atque Præpositus, quibuscumque testetur.* Ubi Fori Hispanici: *El senior da quella terra.*

¶ Prior Presbyter. Vide in *Presbyter*.

Prior Scholæ, Primus in schola cantorum, qui primus, dum sacra facit Pontifex, *Antiphonam ad introitum* incipit, ut est in Ordine Romano.

Prior Scholæ Regionariæ, apud Bennonem Cardinalem in Vita Hildebrandi: *Poppo Prior scholæ regionariæ cum omnibus suis Subdiaconis.*

Prior Scrinariorum, apud eumdem Bennonem.

Prior, pro Abbate, crebro occurrit in Regula S. Benedicti cap. 4. 6. 7. 13. 20. 43. 53. &c. Vide Menardum ad Concordiam regular. pag. 691.

Prior, Qui primus est post Abbatem, de cujus officio præter lib. Usuum Ordin. Cisterciens. c. 111. sic Lanfrancus in Decretis pro Ord. S. Benedicti cap. 3. *Servata Abbati in omnibus reverentia, Prior, qui & Præpositus, in regula nominatur, honorabilior est reliquis ministris domus Dei. Ipse solus cæterorum ministrorum primum suæ partis locum habet in choro, in capitulo, in refectorio, &c.* Hoc vero *Prioris* nomen ea notione, quæ *Præpositum* denotat, posterioris ævi esse, & tempore Cœlestini V. PP. tantum innotuisse observatum à viris doctis. Vide *Decanus*.

Prior Major, in libro MS. Ordinis S. Victoris Parisiensis cap. 5. ubi ejus officium describitur, & absente Abbate ejus vices fungi dicitur, ita tamen, ut obedientiarios instituere non possit aut deponere, nullum de Monasterio ejicere, aut ejectum recipere, vel etiam novitium benedicere. Ad ejus autem officium pertinet tam præsente quam absente Abbate cymbalum pulsare, & tabulam ad laborem, & monitum in Dormitorio, & corrigere mendas legentium in Ecclesia & in Capitulo, &c. Agit etiam de ejus officio Udalricus lib. 3. Cluniac. Consuet. cap. 4. ut & Bernardus Mon. in Consuet. ejusdem Monasterii MSS. cap. 3.

¶ Prior Magistar, Idem qui *Prior major*, in Charta an. 1181. ex Tabul. Majoris Monasterii.

¶ Prior Claustralis, apud Fontanellenses, primus post Abbatem. Consuet. Fontanell. MSS. *Prior Claustralis præ cæteris post Abbatem potest & debet esse in opere & sermone, ut exemplo vitæ verboque doctrinæ fratres suos instruere possit in bono.* Sæpius tamen

Prior Claustri, vel *Claustralis*, *Vicarius Majoris*

Prioris per omnia, qui in claustro jugiter manet, absente Abbate & Magno Priore, *& qui pondus totius ordinis portat*, apud Bernardum in Consuetud. Cluniac. cap. 4. & Udalricum lib. 3. cap. 6. ubi plura de ejus officio. Casinenses ad cap. 65. Regulæ: *Præpositus Monasterii, secundum morem nostrum Prior Claustralis vocatur.* Lanfrancus in Decretis pro Ordine S. Bened. *Prior claustri, quocunque Major Prior eat, si fieri potest, in claustro vel circa claustrum semper debet esse, & ordinem claustri in omni sollicitudine servare.* Arnulfus Lexoviensis in Epistolis pag. 48. *Priore claustri remoto, quia altioris ingenii credebatur, ... Episcopus Priorem constituit alteram.* Hugo Flaviniacensis pag. 269. *Et illo promoto ad Abbatem, cum Prior esset, in locum ejus substitutus est, & post, cum Divionem commigrassemus, claustralis ibi Prior habitus est.* Vide Haefteoum lib. 3. Disq. Monast. tract. 6. disq. 2.

☞ At ne nimia sollicitudine Prior claustri gravaretur, ei adjutores ab Abbate dabantur, qui eodem Prioris nomine gaudebant; idque inprimis in majoribus monasteriis, ubi interdum quintus Prior instituebatur, ut pro Monasterio S. Dionysii ex Charta Caroli Regentis ann. 1362. in Regesto 92. Chartophylacii Regii constat: *Celebrabuntur per Subpriorem, tertium priorem, quartum priorem, quintum priorem.* Ii vero *Coadjutores Prioris* vocantur in Consuet. MSS. Fontanell. *Postquam dictum est de Priore, videtur dicendum de Suppriore & tertio Priore, quasi de Coadjutoribus Prioris.*

¶ Prior Conventualis, Qui Conventui præest. Statuta Ordin. Cluniac. MSS. *Prohibemus ne aliquis Prior de ordine* (Cluniacensi) *qui Conventualis non fuerit, ad titulum domus sibi commissa aliquem ad ordines recipiendos præsentet.*

¶ Prior Forensis, Cui prioratus seu obedientiæ à majori Monasterio dependentis cura demandata est. Capitul. gener. S. Victoris Massil. MSS. *Quandocumque contigerit quod Priores forenses seu monachi devotione compuncti voluerint præter bonus monasterii in dicto monasterio impendere famulatum, &c.*

¶ Prior Localis, Alicujus scilicet monasterii.

¶ Prior Provincialis, Qui unius provinciæ monasteriis invigilat apud Dominicanos præsertim. Charta apud *Madox* in Formul. Anglic. pag. 342. *Sigilla officii R. P. nostri Prioris Provincialis nostri Ordinis in provincia Angliæ, ac Prioris localis Conventus nostri antedicti .... sunt appensa.* Charta fundat. Fr. Prædicat. Narbonæ ann. 1231. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 62. *Nomine fr. Jordanis magistri ordinis, & fr. Raimundi de Miromonte Prioris Provincialis.* Charta an. 1243. ibidem col. 155. *Præsentibus etiam viris religiosis fr. Pontio Priore Provinciali Fratrum Prædicatorum in Provincia, &c.*

¶ Priores, Præcipui in Ordine Hospitalariorum S. Johannis Hierosol. post *Bajulos*. Bernh. *de Breydenbach* Itiner. Hierosol. pag. 271. *Nec defuerunt magnanimi Bajulini, Priores, Præceptores, ac fratres sacri Ordinis Iherosolimitani ... qui pro fide orthodoxa fortiter pugnare non formidant.* Vide *Bajulus* 4.

Priorissa, in Monasteriis Sanctimonialium, apud Cæsarium Heisterbachensem lib. 10. c. 16. [Marten. tom. 3. Anecd. col. 1705. *Madox* Formul. Anglic. pag. 10. & Buschium de Reformat. Monaster. tom. 2. Script. Brunsvic. Leibnit. p. 487. Vide *Priosa*.]

Prioratus, Dignitas præcipua in Monasterio, apud Gregorium M. lib. 4. Epist. 4. Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 543. *Ad Prioratus officium promoveri promeruit.* [*Prioratus major*, dignitas majoris Prioris, in Bulla Pauli III. PP. an. 1549. in Macer. Insulæ Barbaræ pag. 261.]

Prioratus, Obedientia, seu minus beneficium, à majori Monasterio dependens. Charta Philippi I. Regis Franciæ ann. 1119. tom. 13. Spicilegii Acheriani pag. 301. *Et quia certum est quod singuli Prioratus, ad Abbatem & Monasterium Cluniacense pertinentes, per Abbates Cluniacenses acquisiti sunt, & eis dati ad suam & Monachorum suorum, & pauperum Christi sustentationem, & quod à fundatione Ordinis Cluniacensis est observatum, quod Abbas Cluniacensis Prioratus suos committit regendos & custodiendos, sicut rem suam propriam, cuicunque voluerit de suis Monachis, sine aliqua distinctione, electione, vel certa personæ requisitione, vel nominatione, & eosdem removet quando sibi bonum videtur & utile, &c.* [Adde Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 56. 57. &c.] De ejusmodi Prioratuum origine diximus in voce *Obedientia* 1.

☞ Occurrit eadem significatione hæc vox in Charta Archembaldi Borbonensium Principis sub ann. 1040. qua alodum suum, in loco Vivaris situm, Navensibus monachis concedit, tom. 4. Annal. Bened. pag. 441. quo forte exemplo nullum antiquius exstare ad cellam seu obedientiam significandam observat ibidem Mabillonius.

¶ Prioria, Eadem notione, apud Albericum in Chron. ad an. 1129. *Domus S. Victoris Parisiensis, quæ erat Prioria nigrorum monachorum de Massilia, ejectis prædictis monachis, adductus est conventus Regularium de S. Rufo de Valentia per magistrum Hugonem, qui dictus est de S. Victore.* Occurrit rursus apud eumdem ad an. 1212. Testament. Henr. *le Scrop* an. 1415. apud Rymer. tom. 9. col. 275. *Item, lego Prioriæ de Berdlington centum solidos, sub ista conditione .... quod quilibet canonicus in prædicta Prioria, &c.*

Priorare, Priorem facere, creare. Epitaphium Raymundi V. Episc. Tolosani apud Catellum:

Monpessulanus ipsum de Fratre Priorat.

Baldricus Abbas Burguliensis:

Jure Priorarat te cœtus, Petre, Dolensis.

¶ Priorari, Priorem esse, apud S. Bernardum Epist. 270. *Priorabitur iterum, ut confido, qui Prior fuit; ut non glorietur omnis iniquitas. Alioquin (quod non frustra timemus) nisi Prior restituatur in gradu suo.*

¶ PRIORISTA, Catalogus Magistratuum, qui *Priores* appellabantur. Acta S. Clariti Florent. tom. 6. Maii pag. 162. *Qua familia in republica Florentina etiam dominata est, uti in Prioristis civitatis hujus videre est.* Vide supra in *Prior*.

¶ PRIORITAS, *Priorum* seu majorum ac patrum series. Litteræ Edwardi I. Reg. Angl. an. 1282. apud Rymer. tom. 2. pag. 196. *Proditores nostri Lewelinus filius Griffini & David frater ejus ... (quorum tota Prioritas semper, retroactis temporibus, proditiones & guerras multiformes fecerunt nostræ Prioritati & nobis) proditionaliter contra nos insurrexerunt.* Vide *Prior*.

¶ PRIOSA, ut supra *Priorissa* in *Prior*, à Gall. *Prieuse*. Necrolog. Parthen. S. Petri de Casis: IV. *Augusti, obiit ... Francisca de Langiaco Priosa de Sansaco.*

¶ PRIPEGALA. Epist. Concil. Saxon. an. circiter 1110. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 626. *Phanatici autem illorum* (Slavorum infidelium) *quotiens comessationibus vacare libet, ferunt in dictis, capita, inquiunt, vult noster Pripegala. Hujusmodi fieri oportet sacrificia. Pripegala, ut aiunt, Priapus est & Beelpheger impudicus.* Vox, ut videtur, composita ex Priapus contracte scripto, &

gal, quod Saxonibus libidinosum, venereum, salacem sonat: Germani nunc *Geil* eadem notione usurpant. Vide Schilteri Glossarium Teuton. in voce *Gail*.

PRISÆ, seu *Captiones*, dictum quidquid ex subditis & tenentibus capitus ad expensas Regis & Domini, quod legitime & debite persolvi debet. Statuta Davidis II. Regis Scotiæ cap. 40. *de prisis capiendis: Statutum est, quod nihil capiatur a communitatibus ad usus Regis, sine prompta solutione. nec etiam aliqua capiantur ad Prisam, nisi ubi & secundum quod fieri consuevit.* Cap. 48. §. 2. *Et capientur omnia capienda secundum consuetudines antiquitus approbatas, & de terris illis, de quibus Prisa Regis & servitia debent sumi.* Cap. 50. *Tenentur ad expensas domus domini nostri Regis secundum Prisas ibidem antiquitus consuetas.* [Stabilimenta S. Ludovici lib. 2. cap. 32. *Ne i's n'ont Prise, ne justice, ne seignorie en l'hons le Rey.*] Ita autem hæ *prisæ* fiebant à dominis, ut pretium exsulvere intra statum tempus ac definitum tenerentur. Charta an. 3. Edwardi I. Regis Angl. *Robertus de Montealto clamat habere libertates has subscriptas, videlicet Castellum suum de Risinge, cum Prisis 40. dierum*, id est, ut intra 40. dies pretium reddatur. Ita enim statuitur in primo Statuto Westmonasteriensi ejusdem anni 3. Edw. I. cap. 7. quo vetantur Constabularii ac Castellani *prisas* alibi capere, quam in castris ac castellis, vel urbibus, quibus præfecti sunt, ita tamen ut supra 40. dies pretium rerum captarum exsolvant, nisi ejusmodi prisæ ab antiquo Regi, vel castello, vel domino castelli debeantur. Adde cap. 32. & Articulos super Chartas editos an. 28. Edw. I. cap. 2. Vide Gul. Prynneum in Libertatibus Eccles. Angl. tom. 3. pag. 846.

Neque aliæ sunt *Prisæ*, de quibus Gervasius Dorobern. an. 1170. de Justitiariis itinerantibus: *Et de omnibus Prisis* (Vicecomitum) *inquirant causam & testimonium.* Infra: *Et omnes Prisas & causas, & occasiones earum scribant separatim.* Matthæus Paris an. 1232. ait, Regem Henricum III. in ratiocinio, quod ab Huberto de Burgu Proto-Justitiario exegit, illud fuisse, *de Prisis factis pro jure suo relaxando, tam in terris quam in mobilibus.* Thomas Walsinghamus an. 1297. *Quia nimis afflicti sunt per diversa talliagia, auxilia, Prisas, videlicet de frumentis, avenis, braseo, lanis, coriis, bobus, vaccis, carnibus salsis, sine solutione alicujus denarii, de quibus se debuerant sustentasse.*

Proinde *Prisa* Anglis, idem est quod *Creditio* nostris, de qua voce supra. In quibus porro rebus caperentur, docet Charta Henrici VI. Regis Angl. pro Monasterio Ramseiensi: *Liberi sint & quieti à quibuscunque Prisis, chimmagiis, & captionibus cariagiorum, equorum, carectarum, & aliorum cariagiorum: nec non frumenti, ordei, siliginis, avenarum, fabarum, pisarum, boum, boviculorum, vaccarum, jumentorum, ovium, porcorum, porcellorum, caprarum sive bedorum, agnorum, vitulorum, aucarum, caponum, gallinarum, pullorum, columbarum, dentricium, & anguillarum, ac omnium aliorum piscium recentium quorumcumque, & aliorum volatilium, victualium, & ferarum suarum, salis, fœni, straminis, marremii, bosci, subbosci, focalium, carbonum, aliorumque utensilium suorum quorumcunque.*

¶ PRISÆ VINORUM. Charta Edwardi Reg. Angl. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 63. *Concedimus ... unum aliud dolium vini singulis annis, de recta Prisa nostra* (in civitate Cestriæ) ... *Volumus etiam ... quod quando & quociens contigerit præfatos Abbatem & Conventum ... de prædictis duobus doliis vini ... non pacari, ... eo quod Prisa vinorum eo anno non evenerint; quod proximis anno vel annis, quo vel quibus, quamcitius & prout Prisa vinorum evenerint .... plenarie satisfiat.* Hæc commode explicat Charta apud Th. *Blount* in Nomolex. Angl. *Memorandum, quod Rex habet ex antiqua consuetudine de qualibet nave mercatoris vini 6. cascat. applicante infra aliquem portum Angliæ de viginti doliis, duo dolia, & de decem doliis unum de Prisa regia pro quodam certo ab antiquo constituto solvendo.*

Prisas autem Regias, seu pro hospitio Regis, apud Anglos, non tam antiquas, quam dominorum feudalium putat Spelmannus, nec fere auditas ante Edw. I. colligit ex Ilipo Archiepiscopo Cantuariensi in Libello, quem *Speculum Edwardi* inscripsit: tametsi vox *Prisa* pro captione, dicta censeri possit à *priudere*, de qua supra, sunte etiam à nostra, *prisee*, desumta fuerit, id est *appretiatio*, quod ejusmodi res caperentur à dominis juxta *appretiationes*, quæ de iis fiebant, [ut infra videre est in v. *Prisare*.] Ejusmodi *Prisas* interdixit in urbe Parisiensi Rex Carolus Statuto 4. Decembr. ann. 1367. quod descriptum legitur in libro rubeo Castelleti Paris. quæ sic indicantur: *Pour causes des Prinses, que l'en a fait par long-temps, & que chascun jour l'en faisoit, de chevaux, de charettes, de bleds, de vins, de foin, d'avoine, de fourrages, de cousses, de coissins, de draps, de couvertures, de cuivre, chiefs, de bestail, de poullailles, de tables, & autres biens & choses, que l'en prenoit pour les garnisons de notre hostel, & des hostels de la Royne, de nos freres, de notre connestable, & d'autres de notre lignage, &c.* Ubi tamen excipiuntur culcitæ & pulvinaria, fœnum, palea & avena pro equis, quorum pretium exsolvi debeat. Vide Statutum aliud Philippi Regis an. 1345. quo etiam vetantur, in Regesto Temporalit. Cameræ Comput. f. 198. [Consulendi omnino Indices Ordinat. Reg. Franc. ubi multa in hanc rem utiliter legenda indicantur.]

¶ PRISAGIUM, Anglis *Prisage*, Jus prisas capiendi, vel ipse actus, apud Spelman. At ubi occurrat non scribit.

¶ PRISALIÆ, ut *Reprasalia*, Jus recipiendi, quod cuipiam per vim ablatum fuerit. Litteræ Henrici V. Reg. Angl. ann. 1421. apud Rymer. to. 10. pag. 100. *Propter marquam, contromarquam, aut Prisalias seu reprisalias, &c.* Rursum occurrit ibid. Vide *Presalia*.

¶ PRISARE, Pretium ponere, æstimare, *Priser*. *Prisator*, æstimator, *Priseur*. Charta Ingelranni III. Dom. Codiciac. ann. 1207. in Histor. ejusd. loci pag. 169. *Prisatorem nostrum hominem de Pace habebimus, qui præstito juramento & bona fide omnia venalia pro coquina mea Prisabit.* Hinc firmatur Cangii conjectura de vocis *Prisa* origine, quam à Gallica *Prisée* desumtam suspicatus est. Vide *Pretium Regium*. Charta ann. 1255. ex Tabular. Blein. *Item Prisator qui faciet prisias judicatas vel concessas prædicto Oliverio, &c.* Vide *Pretiare*. *Prisanter* nostris, pro jactaror, *qui se prise, se vante*. Le Roman *de Partonopex* MS.

Ceux sont moult meillor Chevalier,
Qui ne sont pas si Prisantier.

¶ PRISCILLIANI, PRISCILLIANISTÆ, Hæretici ab auctore suo Priscilliano nuncupati, primum damnati sunt à Conc. Cæsaraugust. an. 381. De iis consule S. August. Hær. 70. Sulpic. Sever. Hist. sacr. lib. 2. Idatii Chronic. inter Concil. Hispan. tom. 2. pag. 172. Indicem vett. Can. ibid. tom.

3. pag. 45. Baronium ad annum 381. & alios.

¶ 1. PRISIA, Exactio, *malatolta*, jus capiendi ex subditis ea quæ domino sunt necessaria; item sub custodis manum positio, *Prise*, Practicis nostris. Charta Ludovici Philippi Reg. primog. an. 1209. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1090. *Quod non poterimus boscum vendere, neque Prisiam aut talliam in eis facere, &c.* Charta Philippi Aug. ann. 1210. ibid. col. 1098. *Quod nullum hominem neque feminam qui sit de domaniis suis aut de custodiis aut de communiis sive de franchisiis aut de villis in quibus habet Prisias suas, recipiemus, aut in domaniis, aut in custodiis, ... aut in villis in quibus habeamus Prisias nostras.* Stabilimentum ejusd. Reg. an. 1214. to. 1. Ordinat. p. 33. *Habebunt de cætero electionem Crucesignati eundi in exercitum, si voluerint, vel ponendi portionem suam in Prisia, pro redemptione exercitus facta. Et si gravati fuerint de Prisia ad diœcesanum Episcopum, vel ejus officialem habebunt recursum ..... Quod si à communia aliquid accipiatur propter exercitum Regis, vel clausuram villæ, vel defensionem villæ ab inimicis obsessæ, ... partem suam* (Crucesignati) *ponent in Prisia, sicut & alii non Cruce-signati.* Regest. de Temporalit. fol. 261. *Procuratores dictorum conquerentium requisiverunt, quod res contentiosa ad manum nostram, tanquam superiorem, propter debatum hujusmodi ponerentur & tenerentur in ea, debato pendente prædicto, & per eandem manum nostram fieret de dictis Prisiis recredentia personis, super quas dictæ Prisiæ factæ fuisse dicuntur.* Regest. *Olim* fol. 68. v°. *Dicti Major, jurati & communia impediebant eosdem in saisina prædicta, & quasdam Prisias quas dicti religiosi fecerunt ibidem, propter causam prædictam in manu Regis poni fecerunt.* Vide *Preusio* & *Prisa*.

¶ 2. PRISIA, Captura, *Prise*: item Jus reos capiendi & in carcerem conjiciendi. Charta Guidonis Comit. Nivern. an. 1234. ex Tabul. Autiss. *Quoniam missæ & expensæ Prisiarum & arestorum burgensium Antissiodorensium pagari solent de censa supradicta, &c.* Arestum Parlamenti ann. 1287. in Tabul. S. Richarii: *Quod ipsi sunt in bona saisina durantibus tribus diebus festi S. Richarii habendi custodiam festi & capiendi & arrestandi justitiando personas in quibus cadit Prisia vel arrestum.... Quod oporteret facere Prisiam justitiando ubicumque festum se extendit.* Litteræ Guillelmi Episc. Lingon. ann. 1348. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. p. 231. *Lidis Religieux (d'Auberive) par leur gent ont la Prise, la detencion, la cognoissance & le jugement en touz cas criminelz.* Vide *Prisonater* in *Priso* 1.

¶ 3. PRISIA, Pars, portio. Dicitur de aqua pratis irrigandis necessaria. Terragium Bellijoc. *Super adaquagio seu Prisia aquæ pro rigando & adaquando quoddam ipsorum confitentium pratum.* Vide *Prisio* 2.

¶ 4. PRISIA. Charta locationis an. 1404. qua Abbas Leoncelli Ord. Cisterc. dat *per unum annum & unam Prisiam* herbas montis Ambelli sub *loquerio seu pretio sexdecim florenorum.* Id est, ad unam frugum perceptionem; Galli diceremus *pour une recolte.*

¶ 5. PRISIA, Æstimatio, proclamatio, Gall. *Prisée, Criée.* Locus est in *Prisare*.

¶ 1. PRISIO, Carcer. Vide *Priso* 1.

¶ 2. PRISIO, Portio, pars, quam aliquis habet in re quapiam cum aliis. Testam. Guifredi Comit. Ceritan. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 432. *Quantum ibi habeo, vel habere debeo, sive per Prisione, sive per parentorum, vel per qualicumque voce, usque in fluvio Sigurim, veniat in manu filii mei Bernardi.* Vide *Aprisiones*, *Prendere*, & *Priso* 2.

¶ 3. PRISIO. Statuta Eccl. Nivern. an. 1246. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1070. *Inhibemus etiam sub eadem* (excommunicationis) *pœna, ne Prisiones canonicorum, clericorum, seu servientium ipsorum quas inter Pascha & Pentecosten aliqui vestrum usu detestabili quandoque faciunt, de cetero faciatis.* Hæc inter inhonesta & quæ præter debitam ecclesiæ reverentiam fiebant recensentur: unde suspicor pravam hic aliquam respici consuetudinem ad hujusce ætatis mores accommodam, qua scilicet solebant inter Pascha & Pentecosten Ecclesiasticos, qui in publicum prodibant, comprehendere, quomodo Apostoli statim post Christi passionem à Judæis comprehensi fuissent, nisi eorum fugissent conspectum, quam vexationem sine dubio pecunia redimere cogebantur Ecclesiastici. Hæc divinando.

¶ PRISIONAGIUM, PRISIONARE, PRISIONARIUS, &c. Vide in *Priso* 1.

¶ PRISIS, Vis, violentia. Charta apud Meichelbec. tom. 2. Histor. Frising. pag. 95. *Post sacramentum dixerunt quod ipsa ecclesia haberet injuste per Prisem, & per legem reddere deberet.* Vide *Pressa*.

¶ PRISIUM, Salarium *prisatoris* seu æstimatoris. Charta ann. 1255. in Tabul. Blein. *Item prisator qui faciet prisias judicatas vel concessas prædicto Olivero, mandato nostri vel nostri allocati, debet habere suum Prisium sicut consuetum est in vicecomitatu de Rohan.*

1. PRISO, Captivus, incarceratus, Gall. *Prisonnier*, qui in bello capitur, *prehenditur*, vel *prenditur*. [Ital. *Prigione.* Charta Richardi Reg. Angl. ann. 1195. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 2. pag. XVII. *His omnibus pactis, Comes Leicestriæ, & omnes Prisones, & hostagii Prisonum, prout divisum est, hinc & inde liberabuntur.* Charta S. Ludovici Reg. Franc. ann. 1261. ex Chartul. Domus Pontisar. *Hoc tamen nobis retento, quod in aliqua parte dicti manerii Prisones nostros de comitatu Bellimontis possimus facere custodiri.*] Rogerus Hovedenus pag. 541. *Prisones vero qui cum domino rege finem fecerunt ante factam pacem cum Domino Rege, &c.* Romualdus Salernitan. in Chron. MS. ann. 1152. *Consentiente Castellano...., carceres sunt aperti, & ..... multi alii Prisones subito exeuntes carcerem, arreptis armis cœperunt insilire palatium.* Utuntur Matth. Paris p. 259. 384. Rigordus p. 64. Matth. Westmonast. ann. 1217. Bromptonus pag. 1076. Albericus ann. 1215. Bracton. lib. 3. Tr. 2. c. 8. §. 5. & alii passim. Sed & nostri ita *prisons* dixerunt, quos posterior ætas *prisonniers*. W. Guiart:

Ont, se le voir en devisons,
Vint deus Chevaliers Prisons
Au Roy S. Louys presentés.

Le Roman *de Garin*:

Et les Prisons à Paris envoia.

Et alibi:

Et des Prisons en vos chartres geter.

[Le Roman *de Guillaume au faucon* MS.

Que se sires vient du tournoi,
Quinze Prisons ennaine o soi,
Chevaliers riches & puissans;
Li autres gaains est mouls grans.]

Vide Glossarium ad Villharduinum v. *Prison*.

¶ PRISIO, Eodem significatu. Conventiones treugæ an. 1220. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 1144. *Dedit* (Philippus Rex Franc.) *rectas treugas de se & hominibus suis, ... salvis Prisionibus nostris quos penes se habet.* Genealog. Comit. Flandr. apud eumd. tom. 3. Anecd. col. 422. *Fecit* (Ludovicus Comes) *Prisiones suos de Brugis in curru poni, proponens eos abducere & villam exire.*

Priso, Carcer ipse, ex Gallico *Prison*. Henric. de Knyghton ann. 1293. *Reliquos in Prisone fortissimo loci ejusdem concluserunt*. [Mandatum Philippi Pulcri an. 1302. apud Menester. Hist. Lugdun. pag. 86. *Item quod non ponent, nec tenebunt aliquem in Prisone, seu carcere pro debito, nisi per litteras nostras regias ad hoc specialiter fuerint obligati*. Vide *Prenio*.]

Prisio, Eadem notione. Guill. de Podio Laurentii in Chronic. cap. 52. *Semetipsum reddidit Prisioni seu carceri Senescalli domini Regis Franciæ*. Infra: *Quo ita recepto in Prisione Regis*, &c. Nangius in S. Ludovico pag. 364. *Quibus captis, & in Prisionem ductis*, &c. [Chartul. Latiniac. *Quod cum baillivus suus teneret in Prisione sua præpositum ipsius abbatis*, &c. Charta ann. 1306. in Tabul. Majoris Monaster. *Ratione mortis ipsius tenebantur apud Lebonium in Prisione prioris*. Adde D. *Brussel* de Usu feud. tom. 1. pag. 223. Marten. to. 3. Anecd. col. 406. 410. 422. 426. 435. &c.]

Prisona, Eodem pariter significatu, apud Matth. Paris pag. 180. *Jacet in Prisona nostra*. Bromptonus ann. 1193. *Et ibi se reddidit Prisonæ in misericordia Regis patris*. Utitur pag. 1155.

¶ **Prisonia**, ut *Prisona*. Ital. *Prigionia*. Charta ann. 1241. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 115. *Dictus Guiodus sine diffidatione me cepit & in Prisonium posuit*. Charta Matthæi Abb. Sandion. ann. 1285. ex Chartulario Domus Dei Pontisar. *Cum magister & fratres Domus Dei Pontisarensis dno domino Regi supplicassent ut ipse eis concederet & in perpetuum dimitteret Prisoniam seu carcerem de Campaniis*, &c. Adde Leges Normannorum c. 88. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 163.

Prisonare, & **Imprisonare**, Incarcerare, Gall. *Emprisoner*, Ital. *Imprigionare*. [Anonymus de gestis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. tom. 8. col. 612. *Hos tamen qui nihil de excogitata fraude præsenserant ad vocationem prædictam, pure & simpliciter venientes, statim dominus Henricus cepit, captosque jussit in Capitolio Prisonari*.] Gesta Friderici II. Imp. pag. 883. *Captosque jussit in Capitolio Prisonari*. Charta Libertatum Angliæ apud Matth. Paris an. 1215. *Nullus liber homo capiatur vel Imprisonetur, aut dissesietur pro aliquo libero tenemento suo*, &c. [*Imprisonetur*, apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. v.] Infra: *Exceptis Imprisonatis & utlagatis*. Vitæ Abbatum S. Albani: *Quem tenebat Imprisonatum*. Utitur Concil. apud Castrum-Gonterii ann. 1336. cap. 6.

¶ **Prissionare** & **Imprissionare**, Eadem notione. Lambertus Ardens. in lemmate cap. 95. lib. 4. Hist. *Quomodo Arnoldus de Ghisnis .... captus & Prisionatus est*. Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 2017. *Obligantes .... corpora sua Imprisionanda pro prædictis omnibus & singulis adimplendis*.

¶ **Apprisionare**, Eodem significatu, in Charta ann. 1434. ex Tabul. Archiep. Ausc. *Insidiando transeuntibus pro eis deprædandis, capiendis, & Apprisionandis*. Vide *Appreysonare*.

Imprisonamentum, dicitur Leguleis Anglicis, injusta captio & injusta detentio, in vinculis, vel sine, in cippo, vel alia pœna majori vel minori. Cum scilicet liber homo captus fuerit, & *imprisonatus* fuerit contra pacem Regis: ratione cujus *Imprisonamenti* fieri potest appellum. Ita Bracton. lib. 3. Tract. 2. c. 25. §. 1. & Fleta lib. 1. cap. 26. §. 2. 3. c. 42. §. 1. [Hinc emendanda Charta an. 1293. apud Rymer. to. 2. pag. 653. ubi *Imprisinamentum* legitur.]

¶ **Prisionatio**, Incarceratio, Gall. *Emprisonnement*. Charta condonationis Caroli VI. Regis Fr. ann. 1383. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1590. *Prisionationes, captiones & subversiones officiariorum, gentium, & aliorum subditorum nostrorum .... indulgemus*.

Imprisonatio, in primis Statutis Roberti I. Regis Scotiæ cap. 9. §. 4. *Sit punitus per gravem Imprisonationem ad voluntatem Regis*.

Prisionagium, Idem quod *Carcerarium*, & *Geolagium*. Vide in his vocibus. Charta libertatum Novæ Bastidæ in Occitania an. 1298. in Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1299. n. 16. *Item quod nullus, qui in carcere dicta Bastida detentus fuerit, & per sententiam fuerit absolutus, nihil dare pro Prisionagio teneatur*, &c. ... *si quis vero in hoc casu solvere Prisionagium teneatur, & fuerit nobilis, solvat 12. den. Tholosan. pro Prisionagio: si vero homo alterius conditionis sit, solvat pro Prisionagio 6. den. Tholos.*

¶ **Prisonagium**, Eadem notione. Charta Rogerii Comit. Fuxens. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1275. *Ita etiam quod dicti prisiones, quos nos tenemus, debent solvere, quando liberabuntur, Prisonagium suum, & sumtus quos in prisonia fecerunt*. Vide *Presonagium*.

Prisonarius, Idem quod *priso*, Carceri mancipatus, vel qui in bello capitur, ex Gall. *Prisonnier*. Henr. de Knyghton ann. 1348. *Adduxit ad turrem Londoniensem Carolum de Blois de Britannia Prisonarium*. Mox: *Prisonarii vero Francigenæ strenue se miscuerunt nostris*.

¶ **Prisionarius**, Eodem significatu. Charta Caroli V. Reg. Franc. ann. 1378. in Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotom. *Et si aliqui Prisionarii adducerentur dictis octo diebus durantibus pro complemento justitiæ*, &c. Charta an. 1325. tom. 2. Hist. Dalph. p. 206. col. 2. *Idem Robertus* (de Burgundia Comes Tornodor.) *se reponet & reddet tamquam Prisionarium dicti Dalphini*, &c. Occurrit rursum apud Baluz. tom. 2. Histor. Arvern. pag. 463. Menester. Hist. Lugdun. pag. 73. Marten. to. 1. Anecd. col. 1590. & alios. Vide *Presonarius*.

¶ **Prisonerius**, Eadem notione, in Aresto Parlam. Tolos. ann. 1498. *Si Prisonerios & praventos in causa criminali coram præfatis officiariis .... ad ipsos Viguerium & judicem Albiæ appellare contingat*, &c.

¶ **Prisonnarius**, in Charta ann. 1401. ex Tabul. Trenorch. *Recognovit se teneri ad custodiendos Prisonnarios vel malefactores*. Pluries ibi.

¶ **Prisonniarius**. Charta ann. 1455. in eodem Tabulario: *Tenebuntur ... custodire Prisonniarios terræ S. Romani*.

¶ **Præsonerius**, Carceris custos, *Geolier*. Constitut. Jacobi Reg. Siciliæ cap. 55. *Præcipimus quod cum aliquis ..., capi contigerit & in defectu fidejussoriæ cautionis carceri detineri, ne occasione detentionis eorum in carceribus justitiariorum ipsorum per Præsonerios, ut olim, exactio pecuniæ exerceatur indebita*, &c.

Prisonator, [Cui competit jus *prisonem* seu carcerem habendi. Vide *Prisia* 2.] Fleta lib. 1. c. 20. §. 9. *De Prisonatoribus & prisonam habentibus vel facientibus*.

¶ 2. PRISO, Pars seu portio quam *percipere* quis potest ex proventibus cujuspiam tenementi. Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Præterea unum arpennum vineæ in vita sua sibi ... concessimus tali tenore ut prædictam vineam, prout melius potuerit, excolat, & unoquoque anno de ea duas sommas vini de Prisone det*. Vide *Prisio* 2. & *Prisa*.

¶ **Prisso**, Eadem, ut videtur, notione, in Computo ann. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. to.

2. pag. CCIII. col. 1. *De Prissonibus Richeri de Capella* XXXV. *l.*

PRISTALDI. Vide *Prestaldi.*

¶ PRISTETUS, pro Præstitus. *Pristetum beneficium*, in *præstitum* seu *præstariam* concessum, in vett. formul. 37. & 59. Andegav. apud Mabill. to. 4. Analect. p. 256. & 270. Vide *Præstare* 2.

¶ PRISTINA, Vectigal, tributum quod à pristinis temporibus præstatur, cujus initium ignoratur, & à quo inductum, idem proinde quod *Consuetudo* 4. Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. cap. 1. editum a Camillo Peregrino apud Murator. tom. 2. pag. 257. *Spopondistis nobis .... per unumquemque annum dare nobis collatam & Pristinam quam consueti fuistis dare.*

¶ PRISTINUM, pro Pistrinum, apud Anastasium in S. Silvestro to. 3. Murator. pag. 107.

¶ PRISTRINUS, pro Pristinus, apud Hickes. tom. 1. Thesaur. Ling. Septent. pag. 172. Grammat. Anglo-Sax.

¶ PRISUS, pro Prensus, captus, *Pris.* Capitula ad Leg. Alamann. cap. 22. *Si in clida missa non fuerit, & Prisa & temptata fuerit*, &c. Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1307. apud Rymer. tom. 4. pag. 273. *Solvendo pro quolibet dolio sic Priso, viginti solidos.* Vide *Prindere.*

¶ PRIVANTIA, Privatio. Appendix ad Agnellum in S. Severo apud Murator. tom. 2. pag. 191. *Si cui ergo malum aliquid esse videtur, ipse sibi testis est, quia malus est, & quod ipse effectus est per Privantiam, omnes indifferenter putat habere per naturam.*

PRIVATA, Latrina, secessus, Gall. *Privé*, vel *privée*, ut in Consuet. Meldensi art. 73. Catholicon Armoricum: *Cambroés*, *Gallic. Chambres privees*, *Lat. zata*, *cloaca*, *latrina.* Jo. de Garlandia in Synonymis:

Est latrina locus idem cacabunda cloaca,
Signat idem quasi triste tegens tristega vocatur,
Nec non Privata conjungimus his secando.

Cæsarius Heisterbachensis lib. 3. cap. 14. *Monachus vero ob necessitatem naturæ, Privatam ascendens, dum in una sedium sederet*, &c. Occurrit iterum lib. 4. cap. 6. lib. 5. cap. 6. lib. 8. c. 92. *Camera privata*, in Chronico Trudonensi lib. 10. p. 470. Aurelius Victor in Epit. in Constantio: *Quasi ad ventris secreta secedens*, &c. Idem in Caracalla: *Secedens ad officia naturalia.*

¶ PRIVATUM, Eadem notione, in Statutis Mutin. rubr. 25. fol. 4. v°. *Et omnia Privata civitatis sic claudantur, & clausa teneantur, ut aliqua putredo ex eis videri non possit.*

PRIVATARIUS. Meminit Scylitzes pag. 705. τῶ πρώτω τῶν πριβατηρίων ædis S. Demetrii Thessalonicensis. Hic *Gazophylacii præsidem* interpretatur Goarus, quod *Comites rerum privatarum* dicerentur, qui privati principis patrimonii curam haberent. Certe *Privatum*, ærarium proprium Augusti appellatum constat, ἰδικὸν Græcis. Sed *privatarii* in Ecclesia alibi non occurrunt, adeo ut de hac notione dubitare liceat.

PRIVATI, Curialibus opponuntur in Lege Wisigoth. l. 5. tit. 4. §. 19. qui scilicet nullum in civitate munus obeunt: *militibus*, in Lege 2. Cod. Th. de falsa moneta.

PRIVATUS, Familiaris, amicus: Gall. *Privé*. Capit. Caroli C. tit. 35. *Et ideo ad hoc veni, ut inter eos Privatus mediator existerem.* Mox: *Per Episcopos nostros ac per Episcopos nepotis nostri, & scripto & verbo tales causas nepoti nostro mandavit, pro quibus illi sic Privatus non erat, sicut antea fuerat.* Liber Faceti:

Qui nimis est Privatus, eum vitare necesse.

[Le Roman de Vacce MS.

Li Dus Guillaume s'en est en un batel entrez,
De ses hommes mena douzs de ses Privez.

Le Roman d'*Athis* MS.

Et des Privez & des estranges
Veulent cougnoistre les louanges.]

PRIVATIANI, Officiales Comitis Rerum privatarum, in l. 24. Cod. Th. de Palatinis sacr. largit.

PRIVATUM, in l. 12. Cod. Th. de Metatis, *balneum*, Tribonianus & Græci interpretantur, ut observat Jacobus Gothofredus: quomodo πριβάτον usurpat Prochorus in Vita S. Joannis Evangelistæ. *Balnea privata* recensentur complures in Descript. urbis CP. [Vide *Privata.*]

¶ PRIVERILE, Jus, ut videtur, primitiarum quod ecclesiis præter decimas interdum debetur. Testament. Petri Ermengaudi de Pozolas ann. 1088. inter Instr. to. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 131. *Donavit Domino Deo & S. Mariæ de Cassiano, & canonicis ejusdem loci ... totam ecclesiam de Calobris, totum & ab integrum quantumcumque habebat vel habere debebat cum ipso suo toto decimo, & cum suo toto Priverile, & cum quantumcumque ad ipsam ecclesiam jam dictam pertinet.* In Chartis quæ eadem de re exstant, v. g. in Charta an. 1092. ibid. col. 132. habetur: *Totum & ab integrum cum decimis & Primitiis*, &c. Vide *Praferentia* & *Proferentia.*

PRIVICARNIUM, [Tempus quo carnibus *privari*, & ab iis abstinere incipiunt Fideles, ante jejunia Quadragesimæ.] Vide *Carniprivium.*

PRIVIGNA, pro *Noverca*, utitur Eddius Stephanus in Vita S. Wilfridi cap. 2.

¶ PRIVIGNARI, More *privignæ* agere. Carmen de Ottonis IV. Imper. destitutione apud Leibnit. to. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 530.

Roma tace, quid enim prolixa locutio prodest?
Quid tot verborum prosunt dispendia? dum tu
Sic Privignaris, dum mendax filia patri
Innocuo crimen audes imponere falsum.

¶ PRIVIGNUS, *Vulgo ante natus.* Gloss. Isid. Id est, ut exponit Festus, *antequam mater secundo nuberet progenitus.* Græcis πρόγονος.

PRIVILEGES, pro *Privilegia*, quasi *privatæ Leges.* Lex 7. Cod. Th. de Tyron. *Ipsorum etiam qui militaturi sunt Privilegibus accedentibus.*

PRIVILEGIA, proprie dicuntur Principum & magnatum Diplomata pro Ecclesiis, quorum formula describitur à Papia. Vide *Benevalete.*

¶ PRIVILEGIA, *æ.* Sic vocatur Charta Gaufridi Comit. Andegav. ann 966. qua monachilem regulam in monasterio S. Albini instituit, apud Acher. to. 6. Spicil. pag. 423. *Signum Gaufridi Comitis qui hanc Privilegiam fieri jussit & adfirmare rogavit.*

¶ PRIVILEGIA, Conditiones & conventiones de redditione castri. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 54. p. 137. *Præfatum capitaneum Oliverum conventiones punctuatæ à suis tam mitibus Privilegiis exceperunt.*

¶ PRIVILEGIALIS LITTERA, Privilegium, Charta immunitatis. Charta Agnetis Ducissæ Slesiæ ann. 1369. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 405. *Prout littera Privilegialis dicti domini nostri Ducis desuper confecta hoc ostendit clarius.* V. *Privilegio.*

¶ PRIVILEGIALITER, Jure prærogativo & peculiari. Charta Guigonis Comit. Forens. an. 1223. inter Instr. to. 4. novæ Gall. Christ. col. 28. *Privilegialiter indulsimus ut quidquid in comitatu nostro canonici memorati de feudis nostris acquisierint, hoc eis sit licitum.*

¶ Privilegiative, Eadem notione, in Charta ann. 1473. in Bullario Carmelitar. pag. 297. col. 1.

PRIVILEGIARE, Privilegia, immunitates conferre, in Histor. Episcop. & Comitum Engolismensium cap. 24. [Libertates hominum *de Villereys* an. 1253. to. 9. Spicil. Acher. pag. 194. *Item, eximimus & Privilegiamus homines & habitatores supradictæ libertatis, ne nobis & nostris successoribus teneantur dare leydam de quibuscumque rebus emerint, vel vendiderint in mercato supradicto.* Adde Marten. tom. 8. Ampl. Collect. col. 1017. Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 676. Chron. Modoet. apud Murator. to. 12. col. 1080. Histor. Comit. Ebroic. inter Probat. p. 29. Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 316. &c.]

¶ PRIVILEGIARIUS, Cui privilegium concessum est, nostris *Privilegié.* Utitur Ulpian. leg. 10. Dig. de Pactis.

¶ PRIVILEGIATIO, Privilegium, immunitas. Henrici de Langenstein Consilium pacis tom. 2. Conc. Constant. part. 1. cap. 18. col. 56. *Discutite si expediat quorumdam tam larga exemptio & Privilegiatio, atque ab Ordinariorum coercitione sic omnimoda subjectio.* Vide in *Privilegium.*

¶ PRIVILEGIO, Privilegium seu Charta immunitatis. Charta Alani Ducis Britan. ad calcem Vitæ MS. S. Wenwaloei in Tabul. Landeven. *Jussit hanc Privilegionem facere, ut si aliqui venturi sint, quod minime credimus, qui hanc scriptionem voluerint frangere, aut violare, sciant alienos se fore à cunctis liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ.*

¶ PRIVILEGITAS, Diploma Principis, in Præcepto Caroli C. an. 871. apud Baluz. in Append. ad Capitul. Ch. 100. *Hoc nostra Privilegitatis præceptum fieri & sigillari jussimus, per quod supradictam* (S. Eligii) *abbatiam, cum omni suarum integritate rerum jamdictæ ecclesiæ præsenti futurisque pastoribus delegando perpetualiter ad habendum concedimus.*

¶ PRIVILEGIUM *Bastida nova, Crucis assumta & assumenda, Exercitus, Fori, Quinquennalium induciarum, &c.* Variæ formulæ quibus ad majorem cautelam utebantur creditores vel venditores in contractibus publicis. Exempla passim occurrunt. Vide *Crucis Privilegium* col. 1194.

Privilegium Donativum. Assisiæ Hierosolymitanæ MSS. cap. 192. *Privilege dou chief Seignor ne peut, ne ne doit valoir à porter guarantie sur le fié de ses hommes, c'est à savoir de ceaus, qui ont court, & qui peuvent faire Privilege donatif, se le donatif dou Seignor en cui Seignorie ce est, de quoi le Privilege dou chief Seignor parole, n'est avoë, ou que celui qui le requiert puisse prover, que il eut la saisine & la teneur longue en pais & sens calonge, &c.*

¶ Privilegium, Districtus, territorium jurisdictione Ordinarii exemtum. Charta Adami Meld. Episc. an. 1289. ex Chartul. ejusd. Eccl. *Item nos Episcopus volumus quod Decanus & Capitulum libere percipiant synodos & orcbadias in ecclesia de Malleo & in aliis ecclesiis quæ in eorum Privilegiis continentur.*

¶ Privilegium, Eodem sensu quo supra *Pravilegium.* Vita S. Dunstani tom. 4. Maii pag. 356. *Sanctam puto designare Ecclesiam, quæ vel illum vel etiam alios quam plures more paterno per spiritalem sacri baptismatis uterum à primi parentis Privilegio regeneravit.*

¶ Privilegius, pro Privilegium. *Sicut ipse Privilegius clariter innotuit*, in Charta Caroli M. ann. 777. apud Calmet. tom. 1. Histor. Lothar. inter Probat. col. 288.

PRIWEN, nomen Clypei Arturi Regis Britonum, in quo depicta imago Deiparæ, apud Galfridum Monemuthensem lib. 7. cap. 2.

¶ PRIVUS, Privatus, carens. Miracula B. Egidii to. 3. April. pag. 246. *Uxor Bonaquisti viventis, quatuor annis continuis (& si interpolatim fiebat aliquando, sed raro Priva fiebat duorum aut trium dierum ad plus) manuum & brachiorum usque ad humeros graviter fuit infirma.*

¶ PRIZA, Eadem notione qua *Prisa* 2. Vide in hac voce. Charta ann. 1389. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 405. *Cum trescentis francis auri de revenna sive de Priza solvendis & reddendis per dictum dominum Vicecomitem.*

¶ PRO, loco Per, in Leg. Salica tit. 24. §. 4. *Si quis ascum de intro clave repositum & in suspensa Pro studio positum furaverit, &c.* Id est, per studium seu de industria. Memoriale Potestat. Regiens. ad an. 1238. apud Murator. to. 8. col. 1110. *Et ipsi Brixienses suspenderunt captos Imperatoris Pro brachiis extra palancatam civitatis.* Vide *Prea.*

¶ Pro, cum quarto casu, in Charta an. 2. Childeberti Reg. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 89. & alibi.

¶ Pro, Supra, Gall. *Au dessus.* Vetus Irenæi Interpres lib. 1. cap. 2. num. 4. *Patrem enim aliquando quidem cum conjuge Sige, modo vero & Pro masculo, & Pro fæmina esse volunt.* Ubi Irenæus: ὑπὲρ ἄῤῥεν, καὶ ὑπὲρ θῆλυ.

¶ Pro Nobis, Penes nos, Græc. μετ' ἡμῶν, apud eumd. Interpretem lib. 4. cap. 37. num. 7. *Quoniam igitur Pro nobis erat plus diligere Deum, &c.*

¶ Pro Tunc, Gall. *Pour lors*, Tum. Consuetud. Universit. Paris. per Robert. *Goulet* fol. 5. *Eliguntur Incrantes quinque de illa parte ad quam Pro tunc spectat.* Passim occurrit.

¶ Pro Hoc & Pro Non, Phrasis Gallica, *Pour oui & pour non*, Ex leviori causa. Depositio Guillelmi Catallani ex Bibl. regia: *Pro hoc & pro non nos citant quandoque apud Carcassonam, quandoque Biterri, quandoque ad alia diversa loca, &c.*

¶ Pro Aliquo Esse, Par esse alicui, Galli diceremus, *Etre bon pour quelqu'un.* Lanfranci Pignoli Annal. Genuens. ad an. 1266. apud Murator. to. 6. col. 540. *Quibus visis* (Venetorum galeis) *à dicto Admirato, se cum suis galeis in Schera recollegit, & discooperiens inimicos, qui armata manu versus ipsum, in quantum poterant, veniebant, & quum prope fuissent, cognito à dicto Admirato, quod non erat Pro eis, sapienter & discrete inimicis dimissis fecit suam viam, & se & suos recollegit.*

Pro Aliquo Esse, Alicui favere, alicujus partes amplecti, phrasis Gallica: *Estre pour quelqu'un.* Egiohardus Epist. 45. *Deprecor ut secundum bonam consuetudinem vestram Pro me semper esse dignemini apud Dominum Imperatorem, &c.*

¶ PROADVENTIÆ, Proventus, reditus, seu quicquid casu aliquo cadit in fiscum domini. Charta Guillelmi Comitis Aquitan. ann. 1027. apud Stephanot. to. 1. Antiq. Bened. Vascon. MSS. p. 215. *Donamus quoque & concedimus cellam S. Mariæ de Macau cum salvitate & cum adjacente insula & cum Proadventiis in terra & in mari. Et cellam S. Hylarii de Autellano cum decimis & cum Proadventiis de aquis & de terris & de lignis.*

PROADVOCATI, Minores Advocati, seu qui ab Ecclesiarum Advocatis prædiorum tutelas in se recipiebant. Vide in *Advocati* col. 189.

¶ PROALDIONES, Iidem qui *Aldii*, in Præcepto Hildeprandi Reg. apud Mabillon. tom. 2. Annal. Benedict. inter Instr. pag. 705. *Firmamus etiam vobis,*

bis, ut omnes mulieres illas liberas, qua usque nunc, dum libera essent, servis Ecclesia vestra in matrimonio tradiderunt, vel filiis & filiabus qui ex eis nati sunt. Ita sane ut sint Proaldiones, & habeant per caput unusquisque mundium solidos senos; nisi legendum sit divisis vocibus: *ita sane ut sint pro aldiones*, id est, ejusdem conditionis atque Aldiones. Vide *Aldius*.

¶ PROANGARIA, ut *Parangaria*, nisi etiam ita legendum sit. Vide in hac voce. Charta an. 1295. ex Schedis Pr. *de Mazaugues*: *Non possit ibi... facere vel exigere nec mutuum, vel exactiones, angariam, Proangariam, vel aliquid novi facere.*

PROASTIUM, Prædium suburbanum, [suburbium.] Vett. Glossæ: προάστειον, *suburbanum*. Papias: *Proastium, Viridarium arborum prope murum.* Infra: *Progestium, suburbanum.* Sic etiam habeor Glossæ Lat. Græc. *Pregestia*, προάστια [Ubi leg. ex Vulcanio, *Procestria*, προάστεια. Vide *Procastria*] Uguzio: *Proastium, locus ante civitatem, scilicet suburbium.* Ursus S. R. E. Subdiaconus in Vita S. Basilii Cæsar. *Invenit in Proastio cum Philosophis.* Ruffinus lib. 3. Vitæ Patrum num. 19. *Prope Proastium, quod vocatur in Septimo.* Paulus Diac. de Gestis Longob. lib. 6. cap. 58. *In Olonna suo Proastio, miro opere in honorem S. Anastasii Martyris, Christo domicilium statuit.* Hariulfus de Miracul. S. Richarii cap. 2. *A qua* (urbe Legia) *haud longe villa consistit, nuncupata Merimont, in plaga orientali, qua ab antiquis temporibus jure Proastii subjacet cænobio Patris Richarii, &c.* id est, jure prædii. Occurrit non semel apud Julianum Antecessor. cap. 34. 36. 409. 513. Gesta Constantini M. *In Proastio civitatis Veronensis.* [*Provideat in proximo civitatis Proastio*, in vet. Prosa quæ etiam nunc cantatur in Ecclesia Autiss. die sancto Paschæ.]

¶ PRÆASTIUM, Eadem notione, in Translat. S. Filiberti sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 563. *Magna ecclesia sua in comitatu Vellaico pradia conquisivit, cum ecclesia S. Georgii in Vetula Praastio civitatis.* Vide Gloss. med. Græc. in προάστειον.

PRASTIA, pro *Proastium*, in Charta Hugonis Reg. Cypri ann. 1210. in Probat. Histor. Bethuniensis pag. 360. *In territorio Paphi, Prastiam, qua dicitur Lacridon, cum omnibus pertinentiis, &c.* [Agnellus in S. Theodoro apud Murator. tom. 2. pag. 153. *Sertiti sunt opes ecclesia, & non fuit ex eis aliquis qui quandam* (f. quartam) *partem Ecclesia non haberet, etiam & subtractos actores & Prastias ab hujus Ecclesia familiaribus, &c.*]

¶ PROATAVUS, Quintus avus. Litteræ Johannis filii Johannis Reg. ann. 1359. tom. 3. Ordinat. pag. 382. *Cum in Ordinatione carissimi Proatavi ipsius domini genitoris nostri, &c.* Si tamen præpositio *pro* certum fixumque sit semper remotioris gradus argumentum: interdum enim nullius fuisse vis efficitur ex voce *Proavus* infra.

¶ PROAUCTORES, *Proavi*, in Amalthea Laurentii ex Turnebo.

PROAULA, in Gloss. Ælfrici, *Domus ceram aula*, ꝩelꝺe. Vita S. Willelmi Ducis c. 9. *Domum etiam infirmorum, & cellam novitiorum, Proaulam hospitum, xenodochium pauperum, &c.* Ordericus Vital. lib. 2. pag. 412. *Ecce januas hic disponam, & ad ortum solis ingressum: primo Proaulam, secundo salutaterium, in tertio consistorium, in quarto tricorium, &c.* Aliud porro fuit Græcis προαύλιον, de qua voce diximus in Descriptione ædis Sophianæ n. 3. *Proaula* enim dicitur ædificium seu cubiculum, quod ante *aulam* est, quæ & *salutatorium* dicitur, quod in ea excipiantur *salutaturi*.

¶ PROAULIUM, Eadem notione, atrium. Descriptio palatii Spoletani ex Chartario Farf. apud Mabillon. tom. 2. Annal. pag. 410. *In primo Proaulium, id est locus ante aulam. In secundo salutatorium, id est locus salutandi officio deputatus, juxta majorem domum constitutus.* Ex his, ut ex laudato Orderico, colligitur *Proaulam* à *salutatorio* distinctam fuisse.

¶ PROAVUS, nude Avus. Charta Philippi IV. Regis Franc. tom. 1. Chartul. S. Vandreges. p. 632. *Volumus autem quod privilegia, libertates, franchisia & consuetudines... Ecclesiarum, monasteriorum, personarum ecclesiasticarum integre & illese serventur, teneantur & custodiantur eisdem, sicut temporibus felicis recordationis beati Ludovici Proavi nostri inviolabiliter servata fuerunt.*

PROBA, Specimen, δεῖγμα, Gallis *Preuve, montre*, Italis *Prova*. Lex un. Cod. Th. de Statoribus: *Per omnes provincias edictum generale misimus, ut ab statoribus unus tantum solidus Proba nomine posceretur.* Ammianus lib. 21. extremo: *Eique* (Joviniano) *vehiculo insidenti, quod portabat reliquias Constantii, ut Principibus solet, annona militaris offerebantur indicia, ut ipsi nominant Proba*, (melius probæ) *& animalia publica monstrabantur, &c.*

¶ PROBA, Lustratio militum. Act. S. Isidori Mart. ex MS. Vaticano: *Publicam accusationem facias, ne Proba militum secundum praceptum Imperatoris completa sit.*

¶ PROBA, Probatio, experimentum, Gall. *Epreuve*. Charta an. 1474. apud Miræum tom. 2. pag. 1041. *Memores modi examinationis, sive Proba de ligno quod habetur, & cum magna devotione, tanquam foret de vero ligno Dominica crucis,... colitur...... per ignem & aquam experimentatum, concluserunt & terminarunt concorditer, ad consimilem modum examinationis sive Proba fore & esse procedendum.* Litteræ Johannis de Thurena ann. 1429. apud Marten. to. 2. Anecdot. col. 1732. *Dominus Rodericus in comessationibus mutuis faciebat fieri Probam sive credentiam dicto dom. Ægidio, licet sibi non consuevisset fieri Proba sive credentia, nec esset status seu dignitatis quod ei fieri deberet: unde assistentes prasumserunt... fore verum, quod dictus Dominus Rodericus promiserat eidem dom. Ægidio ipsum facere Papam.* Solemnis est præsertim probatio panis & vini in Missa pontificia cujus meminit Petrus Amelius in cap. 81. *Parat calicem* (sacrista) *cum tribus hostiis, unam pro Sacramento, & duas pro Proba: & in Papa prasentia facit Probam de vino & pane.* Qua autem ratione fieret, describit Aug. Patricius in suo Ceremoniali à Mabillon. in Comment. ad Ordin. Roman. laudato pag XLVI. Lecto Evangelio, *diaconus Evangelii latinus accipit hostiam unam de tribus, qua sunt super patenam, & cum ea alias duas hostias tangit, & eam dat sacrista comedendam. Deinde accipit aliam hostiam de duabus qua remanserant, & cum ea tangit patenam & calicem per totum, intus & extra, & similiter dat eam Sacrista comedendam. Post hac de ampullis vinum & aquam in taxeam dat sacrista ad pragustandum, &c.* Vide *Probamentum*.

¶ PROBABILIA LEX. Vide *Probalia*.

PROBABILIS, Rectus, bonus, approbatus. Facundus Hermianensis lib. 4. cap. 1. *Sicut erat vita Probabilis, & facundia singularis.* Concilium Toletanum IV. can. 4. *Probabilis vita atque doctrina extiterit.* Et can. 35. *Presbyteros Probabiles & Diaconos mittat.* Privilegium Ecclesiæ Corbeiensis an. 846. *In ipsa porro electione regularis auctoritas conservetur,.... ut ille proponatur.... quem saniores consilii, licet pauci numero, fratres elegerint, & quem vita meritum*

& sapientia dignitas Probabilem reddiderit. Anonymus in Vita S. Ruthberti Episc. lib. 4. c. 9. *Quidam Anachoreta Probabilis, nomine, &c. Voluntas Probabilis*, in Concilio Valentino can. 4. *Probabilis pœnitentia*, in Regula cujusdam cap. 21. *Probabilium Patrum eruditio*, apud Anastasium in S. Hadriano pag. 118. *Clerici Probabilis vita & doctrina*, in Concilio Wormaciensi ann. 868. cap. 49. Ita vocem hanc passim ea notione usurpant Cod. Theodos. leg. 44. de Episcopis leg. 3. de Fide Catholic. leg. 10. de Decurion. leg. 7. de Cohort. &c. præterea Hincmarus Remensis Epist. 7. ex Labbeanis, Concilium Ravennense ann. 997. cap. 3. Appendix ad Concilium Salegunstadiense ann. 1022. & aliquot alii Scriptores laudati à Filesaco ad Vincentii Lirinensis Commonit. pag. 90.

¶ PROBABILIS, Præstans, insignis. Epist. Ludovici Balbi ad Ludovic. Reg. German. ann. 878. apud Mabill. to. 3. Annal. Bened. pag. 212. *Mittimus vobis pro arrabone cavallum viribus & velocitate, non statura & canibus, Probabilem, & sellam, qualem nos insidere solemus; ut nos fortitudine & utilitate, non luxu & inanitate delectari noveritis.*

PROBABILITER: Ita voces μετὰ δοκιμασίας, vertit vetus interpres Concilii Nicæni c. 13. Vide l. 9. Cod. Th. de Legatis.

¶ PROBABILITER, Recte, sapienter, ut par est. Epist. Innocentii III. PP. ann. 1204. ad Philippum Reg. Franc. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 463. *Auditis itaque literis, quas in & quidam Barones tui .... super variis articulis destinastis diversas querimonias continentes .... responsiones ipsius* (Legati) *fecimus explicare, easque tibi Probabiliter moderatas præsentibus literis mittimus interclusas.*

¶ PROBALIA Lex. Vim vocis docent Leges Norman. apud Lodewig. tom. 7. Reliq. MSS. p. 399. *Est autem quedam Lex que Probabilia sive monstralia in laicali curia nuncupatur, per quam quis probare nititur in curia quod intendit .... Sciendum ergo est quod hac Probalia quandoque per sacramentum solius probatio, quandoque per sacramentum duorum, quandoque trium, quandoque quinque, quandoque septem, in curia recipitur laicali.* Ibid. pag. 400. *Per trium autem sacramentum fit Probalia quotienscunque quis contra aliquem factum suum à parte adversa denegatum probare compellitur vel monstrare.*

¶ PROBAMENTUM, Probatio, experimentum, argumentum, specimen. Mart. Capella lib. 7. *Indubitabile Probamentum.* Charta ann. 1113. apud Calmet. tom. 1. Histor. Lothar. inter Probat. col. 534 *Si forestarius legitimum Probamentum ostenderit, ille cui imponit, si devictus fuerit, bannum emendet: si vero Probamentum illud suum esse negaverit, vel si sine legitimo Probamento à forestario accusatus fuerit, &c.* Mirac. S. Roberti Abb. to. 3. Apr. pag. 324. *Manifestis siquidem Probamentis virtus indubitata constabat. Temporibusque futuris maximum securitatis Probamentum*, apud Hickes. Dissertat. pag. 60. Vide supra in *Proba*.

1. PROBARE. Leges Canuti Regis cap. 44. apud Bromptonum, de eo qui emit rem alienam: *Si testimonium habeat, sicut prædiximus, tunc liceat inde ter advocari, & quarta vice Probetur, aut reddatur ei, cujus erit: & nobis non videtur rectum, ut aliquis Probare cogatur, ubi testimonium est & cognitio, quod ibi brede sit, & nemo illud Probare debeat ante sex menses, postquam furatum est.* Ubi *probare*, Somnero est, rem sibi tanquam propriam vindicare, asserere, *propriare*, seu propriam facere, ut in eamdem sententiam habent Leges Edw. Saxonicæ cap. 2. apud eumdem Bromptonum. Saxonicum vero habet aȝnian.

¶ 2. PROBARE, Rem tormentis ex aliquo exquirere, Gall. *Donner la question.* Adrianus de Veteribusco in Reb. Leodiens. apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. col. 1305. *Illa nocte Probaverunt eum, & nihil poterant habere ab eo, nisi quod fuisset in prima pace facienda, quæ fuit honorabilis pro tota patria.*

¶ PROBATICUS, Ad oves pertinens, Gr. προβατικός. Hinc *Probatica piscina*, Johan. c. 5. 2. in qua mundabantur oves, quæ pro sacrificio offerebantur in templo.

¶ PROBATIO, Novitiatus, seu certum tempus definitum quo monasticam vitam ambientes, ejusdem experimenta subeunt, atque probationis elapso tempore, si idonei fuerint inventi, ad professionem admittuntur, *Probation*, eadem notione Galli dicimus. Cæsar. Heisterbac. lib. 1. cap. 10. *Uno discedente, alter, cui nomen erat Gosuinus, importunitate sua, ut reciperetur, obtinuit, qui vix per sex hebdomadas in Probatione stetit.* Occurrit rursum cap. 40. & lib. 2. cap. 2. Adde Capitul. Aquisgr. cap. 34.

PROBATORES, *Approbateres*, Anglis, *Approver*, dicuntur ii, qui feloniam per se commissam esse confitentes, alios ejusdem reos arguunt. Sic dicti, quia ad hoc probandum, quod in appello allegarunt, tenentur, idque vel *duello*, vel *per patriam*, id est *juratam* legalium hominum, juxta reorum electionem. [Placit. Mich. 39. Edwardi III. apud Th. *Blount* in Nomolex. Angl. *Et duellum percussum fuit cum omnibus, & Probator devicit omnes quinque in duello, quorum quatuor suspendebantur, & quintus clamabat esse clericum & allocatur; & Probator pardonatur.*] Tum enim *cum Probator perfecerit quod promisit, tenetur ei conventio, scilicet, ut vitam habeat & membra. Sed in regno remanere non debet, etiamsi velit plegios invenire*, inquit Bracton. Vide Fletam lib. 2. cap. 52. §. 42. 44. Stanfordium lib. 2. de Placitis Coronæ cap. 52. 53. 54. Cowellum, & Rastallum.

¶ PROBATORIA, Testificatio, Gall. *Certificat*, in leg. 21. Cod. Th. l. 8. tit. 7. *Nemo aliter ad sua sublimitatis admittatur officium, nisi eum emissa ex sacris scriniis Probatoria consecrarit.* Adde leg. 22. & 23. ibid.

¶ PROBATUS. *Probata ætas*, in leg. 3. Cod. Th. l. 8. tit. 8. id est, legitima, seu ea qua quis sui est juris.

¶ PROBITAS. Vide in *Probus*.

¶ PROBONUS, Probus. Libertates Villæfranchæ ann. 1357. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. pag. 204. *Consules dicte ville bona deffuncti descripta tamen, commandabunt duobus Probonis hominibus dicte ville ad custodiendum fideliter per unum annum & diem.*

PROBORIUM, Exprobratio, opprobrium, ὀνειδισμός, in Gloss. Gr. Lat. Rursum: ὄνειδος, *probrum*, *opprobrium*.

¶ PROBRARE, Probris afficere, insimulare, apud Auctorem Commentar. super hymnos fol. 1. v°. *Sic probra, quæ sunt peccata, id est omnia peccata, Probrant animam, &c.*

¶ PROBRATICUM. Charta ann. 1093. in Tabular. S. Victoris Massil. *Cetera omnia cum ipsa ecclesia & ipso Probratico* (concedimus.) Mendum esse suspicor pro *Presbyterium*. Vide in hac voce num. 4.

¶ PROBRIUM, pro Proprium, in Commemorat. an. circ. 780. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 41. *Antenet ipsas villas partibus suis ad Probrio se dixit habere.*

PROBUS, Gallis, *Preux*, Miles animo valens. Cæsarius Heisterbacensis lib. 9. cap. 48. *Modo loqueris*

ut *Probus vir.* Vetus Epitaphium in Vesontione Chiffletii:

Hic Renaude jaces vir amabilis & Probe Miles.

Probi & valentes, apud Thwroczium in Chronic. Hungar. 2. part. c. 16.

¶ PROBI HOMINES, nostris *Preud-hommes*, dicuntur sæpe Scabini & qui in placitis publicis cum Comitibus & judicibus judicia exercebant; vel etiam ii qui artificibus præsunt, ac de rebus ad eos spectantibus judicant. Charta ann. 1197. ex Tabul. Monast. Villæmagnæ: *Est facta .... concordia inter dom. Berengarium abbatem & Probos homines ac populum Villæmagnæ, &c.* Litteræ Renati Reg. Comit. Provinc. an. 1479. in Tabul. Piscator. Massil. *Ex parte Proborum hominum quarterii S. Johannis.* Nude *Probi* interdum appellantur, ut in v. *Capagium* videre est. *Preud-hommes* passim in Consuetud. municipalibus: *Preudes-gens*, in Consuetud. Andegav. art. 450. Cenoman. art. 462. & Britan. art. 538. 577. Vide *Boni homines.*

PROBITAS, Generositas, animi magnitudo, [præclarum facinus, factum,] Italis *Prodezza*, Hispanis *Proeza*, Gallis *Prouesse*. Willelmus Apuliensis l. 5. de Gest. Norm.

Transierat fama Probitatis ubique probata.

Alibi:

Tanta fuit Probitas animi, tam vivida virtus.

Gauterius Cancell. de Bellis Antioch. pag. 444. *Rex itaque Probitate semper instrutus, haud segniter agens, &c.* Ordericus Vitalis lib. 3. *Præfatus Heros post innumeras Probitates, &c.* Utitur passim. [Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 18. p. 35. *Regia Probitas juxta maris litus cum suo exercitu nobili in optatam transfretationem favorem afflatus prosperi exspectabat.*] Nicolaus de Braia in Ludovico VIII.

..... *Probitas vilescit avari.*

Ibidem:

Quam probus extiterit, quæ bellica Gallia vidit
Hoc duce regnante, & quanta Probitatis honores.

Rodericus Toletan. lib. 2. de Rebus Hisp. c. 14. *Sed offuscavit in eo error impietatis tanta gloriam Probitatis.* Will. Brito lib. 1. Philipid.

Tot bene gesta domi, tot Militiæ Probitates.

Et lib. 5.

...... *Flagratque novo Probitatis amore.*

Idem lib. 8.

Quorum semper erat Probitas exercita bellis.

Adde Gesta Consulum Andegav. c. 9. n. 11. cap. 12. n. 1. c. 13. n. 3. Thwroczium 2. part. cap. 65. &c. Vide præterea Notas ad Joinvillam p. 96.

¶ PROBITATES, Decursiones militares, Ludicræ equestres pugnæ, ut *sunt bastiludia & torneamenta*, in quibus generosi animi specimen edere solent. Laudes Papiæ apud Murator. to. 11. col. 42. *Tunc enim nobiles civitatis bastiludiis, aliisque seculi Probitatibus delectantur.*

¶ PROCACIO, Procacitas, in Disputat. S. Benedicti Anian. apud Baluz. tom. 5. Miscell. pag. 31. *Et quid faciet insana ista Procacio adversus totius salutis dispensationem ita garriens ut virtutem Dei dicat non esse propriam & sapientiam ejus asserat adoptivam?*

¶ PROCALARE, *Provocare, procitare.* Festus. A Gr. καλεῖν, vocare.

¶ PROCAMBIARE, PROCAMIARE, Rem re permutare, *Eschanger*. Charta an. 925. apud Baluz. in Append. ad Capitul. num. 137. *Ego Gimera Episcopus & omnis congregatio S. Nazarii sedis Carcassona tibi Erifonso abbati & cuncta congregationi S. Johannis monasterii castri Mallasti, Procambiamus vobis ecclesias nostras, &c.* Charta Walafridi Abb. Soricinii ann. 904. inter Instr. to. 1. novæ Gall. Christ. p. 170. *Excepto illo quod illi Procamiaverunt aut vendiderunt.* Vide in *Cambiare.*

¶ PROCAMBIATIO, PROCAMIATIO, Permutatio, *Eschange*. Placitum an. 883. inter Probat. novæ Hist. Occit. tom. 2. col. 20. *Monachi inde mihi Ermenardo donaverunt de ipsa cellula S. Stephani cum suo appenditio & Procamiationis autenticas de ipsas scripturas .... Sed ubicumque ipsas scripturas Procambiationis, vel ipsas alias autenticas, &c.* Occurrit rursum in Charta superius laudata an. 925.

¶ PROCAMBIUM, PROCAMIUM, Eadem notione. Charta ann. 970. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 122. *Istos alodem jam suprascriptos donamus nos vobis in Procambium de ipsum alodem.* Vide in *Cambiare.*

PROCANUS, Papiæ. *Ornator ædificiorum.*

¶ PROCAPIS, *Proximus.* Gloss. Isid. Item, *Progenies quæ ab uno capite procedit*, in Amalth. Vide Festum & Scaligeri notas.

¶ PROCASPIS. Charta divisionis regni Lotharii Imper. inter Carolum C. Franciæ & Ludovicum Germaniæ Reges ann. 870. apud Miræum to. 1. pag. 28. *Fuit hæc divisio regni facta in Procaspide, super fluvium Mosam.* Ita etiam edidit Baluzius tom. 2. Capitul. col. 222. At Miræus legendum monuit *in Procaspide*, hoc est, in promontoriolo seu lingua in Mosam prominente: ubi nunc exstructum est castrum S. Petri versus Africum Trajecti ad confluentem Mosæ & Iecoræ.

¶ PROCASSARE, Irritum reddere, facere, Gall. *Casser*. Charta Sigismundi Imper. an. 1431. apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. pag. 458. *Intuentes quod divini cultus & ecclesiastici juris notabile derogamen votis detraheretur fidelium & Procassarentur testamenta multorum.* Vide *Cassare* 2.

¶ PROCASSIUM, Comparatum, acquisitum, à vet. Gall. *Pourchas*. Statuta Massil. lib. 1. c. 1. §. 1. *Itemque omnes redditus, & obventiones, & intratas, & res, & Procassia, & aventuras, ad dictam civitatem & commune ejusdem civitatis pertinentes .... tradet & tradi faciet clavariis communis Massiliæ.* Litteræ ann. 1313. apud Rymer. to. 3. pag. 461. *Ad quorum manus .... jocalia, arnesia, Procassia nostra .... pervenerint.* Vide *Porchacia* & *Purchacia.*

PROCASTRIA, *Quæ ante castra sunt*, Bedæ de Orthogr. & Papiæ. Jo. de Janua: *Procestria, loca extra civitatem, sicut procastria loca extra castra: vel procestria dicuntur loca extra civitatem degradata, per quæ murus ascenditur.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Procastrium, lieu dehors, devant chastel.*] Gloss. vett. ὁ πρὸ τῆς παρεμβολῆς τόπος, *Procastrium.* Aliæ: *Procestria*, οἰκήματα πρὸ παρεμβολῆς. Idem videtur quod ἐξώκαστρον, Laonico lib. 9. & Joanni Canano pag. 198. ἐξώπολον, Annæ Comnenæ lib. 6. hoc est, ὁ ἔξωθεν τῦ κάστρυ, seu πόλεως κύκλος, extra urbem munitio, seu murus exterior, qui etiam *antemurale*, & *promurale* aliis dicitur. Describuntur vero ejusmodi propugnacula, seu muri exteriores, ab eadem Anna lib. 4. pag. 426. & à Petro Monacho Vallis Sarnei cap. 63.

☞ *Procastria* seu *Procestria* Pitisco videntur fuisse ædificia ante castra, adoeta hybernis & stativis, ut eo reciperentur lixæ, advenæ, mercatores, & qui castra sequebantur, quibus non licebat se miscere militibus, præterquam hoste ingruente. Quod non obscure innuisse existimat Tacit. lib. 4. Hist. cap. 22. *Suburbia longa pacis opera, haud procul castris in modum municipii exstructa.* Huc etiam spectat Cæsar

de Bello Gall. lib. 6. cap. 36. *Nec prius sunt visi, quam castris appropinquarent, usque eo, ut qui sub vallo tenderent mercatores, recipiendi sui non haberent facultatem.* A Pitisco non omnino abludit Carolus de Aquino in Lex. milit.

¶ PROCATORIUS, Procax, apud Dion. Carthus. *Procatoria & lasciva verba.*

¶ PROCAX. Litteræ Richardi II. Reg. Angl. ann. 1395. inter Notas Godefredi ad Hist. Caroli VI. Reg. Franc. pag. 579. *Divulgante fama, celebri & credibilium personarum crebra relatione nostris auribus intimante, quanta in Procacissima nobis domina Isabella primogenita D. Caroli, ... refloreat generosa nobilitas, vigeat & morum honestas, &c.* Ubi legendum *Precarissima*, ut apud Rymer. to. 7. p. 802.

¶ PROCEDENTES, ut infra *Processores*. Ordinar. Laudunense apud Marten. de Ant. Eccl. Discipl. pag. 95. *Duo de subdiaconis qui Procedentes fuerunt in Missa, aquam & manutergium deferunt ad Episcopum.*

¶ PROCEDERE, pro Publice quid fieri, emanare, publicare. Lex 20. de Exactionibus in Cod. Th. lib. 11. tit. 7. *De quibus* (Exactoribus) *si popularis accusatio ulla Processerit, in eorum locum alios par erit destinari. Auctoritas procedit*, ibid. leg. 25. l. 13. tit. 5. *Indictio procedit*, leg. 15. l. 6. tit. 26.

¶ PROCEDERE, Cum pompa exire, apud Pancirol. lib. 1. Thes. var. lect. cap. 77. Vide in *Processio* 1.

¶ PROCEDERE, nude pro Ire, exire. Guidonis Discipl. Farf. cap. 23. *Deinde Procedant duo ex juvenibus aut infantibus, & induant se tunicis.* Non semel ibidem occurrit.

¶ PROCENETA, pro Proxeneta, Gall. *Courtier.* Statuta Eccl. Leodiens. ann. 1287. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 853. *Ne Clerici exerceant negotia turpia, ... officium cambitoris, carnificis, tabernarii, Proceneta, fullonis.*

PROCENSUS, nostris *Surcens*, census, qui ultra censum consuetum exsolvitur. Tabular. eleemosynariæ Montismorilionis fol. 25. *Reginaldus de Toal dedit pauperibus domus Dei 4. den. Procensus & gallinam reddendos ad Natale Domini.* Ibid. fol. 40. *Cum septem Pictaviuis nummis & obolo Procensus.* Occurrit alibi non semel.

¶ PROCENTINUS, Comes qui *Centenariis* præest. Vide *Centena* 2. & *Centenarius*. Chron. Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 54. *Et tunc temporis dicta debellatienis dominus Petrus Salvacossa Procentinus prædicta insula Isda* (leg. Isclæ vel Ischiæ) *acquisita, ... rediit abinde cum galea sua ad dictam insulam Isda.* Perperam infra *Protentinus*, ut & apud Murator. ex eod. Chron. to. 10. col. 858. Nec melius

¶ PROTHENTINUS, apud Nicolaum Specialem de Rebus Sicul. lib. 3. cap. 18. to. 10. ejusdem Murator. col. 952. *Tunc innuente Frederico de Fulcone Messanensium Prothentino, &c.* Rursum col. 983. *Cum Petrus Salvacoxa Prothentinus apud Isclam residens, &c.* Ita etiam editum in Marca Hispanica col. 657.

PROCER, PROCERES. In Concilio Toletano VIII. subscribunt *Dubila Comes & Procer*, & *Frolla Comes & Procer.* Unde colligitur apud Wisigothos *Proceris* nomen fuisse dignitatis. Isidoro l. 9. Orig. cap. 4. *Proceres sunt principes civium.* Apud Reges nostros ex prima stirpe, *Proceres* appellabantur aulæ Magnates, Comites. Hinc in Placitis Chlodovei III. editis ab eruditissimo viro Jo. Mabillonio to. 4. SS. Ord. S. Bened. p. 618. 619. 620. *Proinde nos taliter una cum nostris Proceribus constitit decrevisse, &c.* Ubi *Proceres* iidem sunt qui *Optimates* interdum in iisdem appellantur. [Inde quos Gregor. Turon. in cap. 36. lib. 7. *Seniores regni & regni principes* appellat, eosdem in cap. 6. lib. 4. nuncupat *Proceres* & *Primos regni.*] *Magnates & primates palatii*, in Concilio Toletano XI. c. 5. qui cum Regibus in judiciis Palatinis considebant. Monachus Sangallensis lib. 1. de Carolo M. cap. 34. *In conspectu serenissimi Regis & Procerum ejus.* Apud Agobardum, Matfredus *Procer palatii* dicitur, in Epistola ad eumdem, ubi & *Minister Imperatoris & Imperii* appellatur. Cum igitur *Proceres* sub principe essent, vocem hanc pro *vassallo* usurpavit Theganus de Gestis Ludovici Pii cap. 12. *Eodem tempore venit Bernhardus filius fratris sui Pippini, & tradidit semetipsum ei ad Procerem, & fidelitatem ei cum juramento promisit.* Charta Willelmi Comitis Pictavensis apud Beslium pag. 425. *Et causam ejus calumniæ querimonia ante meos Proceres, qui mecum venerunt simul cum Talemondensibus, judicare ac dissolvere præcepi.* Vide *Magnates, Optimates*, [*Princeps, Prior.*] Cæterum *Procerem*, in singulari, dixerunt etiam Juvenalis Sat. 8. & Capitolinus in Maximinis. [*Proceres, Barons*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.]

¶ PROCERES, Domini, *seniores, Seigneurs.* Charta Gervasii Militis in Tabul. Cenoman. *Itaque adhibito Procerum meorum nec non & fratrum meorum .... consilio, &c.*

PROCERES, πρωτοπολῖται, in Gloss. quomodo usurpat l. 1. Cod. Th. de Nuptiis, ubi plura Jacobus Gothofredus. Glossæ antiquæ MSS. *Proceres, præceptores, doctores, magistri, scientes veterum, scriptores.*

¶ PROCERITAS, Bonitas, fertilitas. Litt. Ruperti Elector. Palat. an. 1356. apud Ludewig tom. 5. Reliq. MSS. pag. 577. *Dejiderans ergo ... ut prædilis regni sui licentia diutius optata multiplicetur felicitas, & ubertatibus, commodis, vassallorumque nobilium augmento felici profitiat, quibus quidem tam natura Proceritas quadam singulari influentia, quam illustrissimorum principum .... laudabilia quidem & veneranda studia providerunt.*

¶ PROCERUS, ut *Procer*, unus ex Magnatibus. Anso in Vita S. Emini tom. 3. Apr. pag. 375. *Cumque pervenisset vir ille Procerus ad domum Episcopi, &c.*

¶ PROCESSATUS, In jus ob crimen aliquod vocatus. Vita S. Bogumili tom. 2. Junii pag. 358. *Sebastianus Glembocki ... annorum sexaginta quatuor juratus, non Processatus, non excommunicatus, &c.*

1. PROCESSIO, Collecta, σύναξις, conventus, cœtus scilicet populi in Ecclesia, ad quam *processit*, id est venit, collecti. Vetus interpres Concilii Laodiceni cap. 7. *In Processionibus psalmos non convertere.* Ubi Græca habent, περὶ τοῦ μὴ δεῖν συνάπτειν ἐν ταῖς συνάξεσι τοὺς ψαλμούς. Diurnus Romanus cap. 5. tit. 53. ubi oratorium fieri conceditur: *Sic tamen ut non illud publica Processione à conditore aliquatenus teneatur.* Rursum tit. 20. ubi de baptisterio in basilica condito: *Nihil illic juris fundatori ulterius deberi jam, nisi Processionis gratiam, quæ Christianis omnibus in commune debetur.* Ita vocem hanc usurpasse S. Leonem Epist. 82. ad Dioscorum Episcopum Alexandrinum, S. Augustinum lib. 22. de Civitate Dei cap. 8. Ennodium in Vita S. Epiphanii, Hieronymum Epist. 22. & alios jampridem docuit Menardus ad Sacramentar. Gregor. p. 177.

☞ Notanda omnino est Processio quam Æneas Parisiorum Episcopus quotannis ad S. Maturum Fossatensem fieri statuit Litteris an. 868. apud Brolium in Supplem. Antiquit. Paris. *Processionem deinceps annuatim in Quadragesima, quarta scilicet feria post Dominicam qua Passioni Christi prætitulatur,*

nostris sequacibus in monumentum Processionis, quam Christi dilecto Confessori Mauro exhibuimus, die qua primum receptus est à Fossatensibus, indicimus.

☞ Nudis pedibus, ut plurimum, indictoque jejunio fiebant ejusmodi supplicationes, tempore præsertim angustiæ; unde *Nudipedalia* interdum appellantur. Vide in hac voce. Id etiam usu receptum erat ut ad sepulcrum alicujus Sancti sic procedentes, ejusdem patrocinium inclamaturi, oblationes deferrent. Hæc facta fuisse an. 837. ad sepulcrum S. Huberti Episc. Tungrens. docent ejusdem Miracula apud Mabill. sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 298. *Sacerdotes undequaque terni aut quaterni vel quini, ... multa plebe sexus utriusque comitante, certificatis diebus ad monasterium, nudis pedibus & jejunantes, cum crucibus atque oblationibus convenerunt.* Vide Fascic. oper. ad Hist. & Philog. sacr. spectantium tom. 6.

Processionum Ecclesiasticarum origo perantiqua est, cum S. Ambrosius Epist. 29. ad solemnitatem Macchabæorum *Psalmos canentes de consuetudine* in via Christianos describat. De iis agit Honorius lib. 1. cap. 68. 69. 70. De Processione vero in die Ascensionis, Rupertus lib. 9. de Divin. Offic. cap. 9. [Vide *Cruces* appellatæ Litaniæ, &c. col. 1188. Consulendi prætcrea Serarius & Jac. *Eveillon* qui de processionibus ex professo scripserunt.]

¶ Processiones per Claustrum Dominicis diebus in Monasteriis usitatæ, ut singulas officinas perlustrantes Monachi propriis benedictionibus dedicarent. Vita S. Stephani Obazin. Abb. apud Baluzium tom. 4. Miscell. pag. 94. *Diebus Dominicis tam ipse quam fratres lectionibus & Missarum celebrationibus insistebam, agentes Processionem per claustrum, & singulas officinas singulis benedictionibus perlustrantes.*

¶ Processio Plenaria. Pontificale S. Luciani Bellovac. apud Marten. de Ant. Eccles. Discipl. pag. 312. *Stent in ordine suo singuli in ecclesiam expectantes donec veniat pontifex cum Processione plenaria ad Missam, sicut diebus solemnibus solet, cum septem diaconibus totidemque subdiaconibus & ceroferariis & duobus thuribulis cum incenso.*

¶ Procassus, ut *Processio*. Gregor. Turon. in Vita S. Aridii apud Mabillon. tom 4. Analect. pag. 202. *Diacones in albis exeunt ad Processum.* Utitur etiam Fortunatus in Vita S. Germani Parisiensis cap. 33.

¶ Processiones inter jura quæ Cathedralibus Ecclesiis ab inferioribus debentur, recenset Privilegium Alexandri III. PP. an. 1178. ex Bibl. regia: *Statuentes ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem Ecclesia* (Bitterrensis) *possidet, ... permaneant ..... Abbatiam S. Afrodisii, Abbatiam S. Jacobi, & Processiones & stationes quas clerici earumdem Abbatiarum statutis diebus consueverunt in vestra ecclesia exhibere, &c.* Statuta Eccl. Trecorens. an. 1334. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 1114. *Item statuimus, ut quilibet capellanus curam animarum habens in nostra diœcesi Trecorensi, semel in anno teneatur ecclesiam Trecorensem Processionaliter visitare, videlicet die Dominica post festum Trinitatis æstivale, & parochianos moneant & inducant, ut dicta die dictam ecclesiam Trecorensem processionabiliter, ut præmittitur, visitent, sub pœna xxv. solidorum usualium contra quemlibet dictorum curatorum in præmissis negligentem committenda.* Quod quidem institutum fuit non ut inferiores ecclesiæ suam erga superiorem profiterentur reverentiam tantum, sed & ut fidelium oblationes, quæ tum fiebant, recipere posset principalis Ecclesia. Vide *Cruces bannales*.

¶ Processio, Id omne quod in processionibus defertur, vel ii ipsi qui hæc deferunt. Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. cap. 32. *Deinde incepto aliquo cantu de Sancto, cujus reliquiæ feruntur, egrediuntur fratres chorum, primitus Processio cum aqua benedicta, & cruce & candelabris & feretro, sicut mos est, cum portantur reliquiæ.* Pluries in seqq. cap. occurrit eadem notione. Vide *Processores*.

¶ Processionale, Liber in quo continentur quæ ad processionem spectant, in Synodo Oriolana an. 1600. inter Conc. Hisp. tom. 4. pag. 714.

¶ Processionarium, Eadem notione, apud Gassendum in Notitia Eccles. Diniensis edit. ann. 1654. pag. 151.

¶ Processionarius, Ad *processionem* pertinens. Guidonis Discipl. Farf. cap. 23. *Armarius atque Secretarius præparent se Processionariis ornamentis.* Vide *Processorius*.

¶ Processionare, *Processiones solemnes & sacras frequentare.* Gloss. Gasp. Barthii ex Histor. Palæst. Roberti Mon. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. pag. 102.

Orationes Processionales. Leo Ost. lib. 3. cap. 19. (al. 20.) *Id ipsum fecit & de alio libello, in quo sunt Orationes Processionales.*

Processive Pergere, apud Thwroczium in Carolo cap. 98. Infra, *Processionaliter*, nos dicimus, *Aller processionellement, en Procession*. [*In Processione solempni*, ex Charta an. 1339. to. 2. Hist. Dalph. p. 386. Charta Hervei Trec. Episc. apud Camusat. in Antiquit. Tricass. fol. 188. vº. *Adjecimus etiam quod prædicti fratres venient Processionaliter ad processiones nostras solemnes.*]

¶ Processionabiliter, Eadem notione, Ordine processionis. Charta P. Alban. Episc. in Chartular. Pontisar. *In Ramis palmarum & in Ascensione Domini, presbiter ecclesie B. M. cum populo Processionabiliter veniet ad monasterium S. Martini ad audiendum sermonem.* Occurrit prætcrea in Vita S. Stanislai tom. 2. Maii pag. 254.

¶ Processionatim, Eodem significatu, in Diario belli Hussitici apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 145.

Processiones Publicas alicui imponere vetantur Ecclesiastici ac seculares, in pœnitentiam scilicet, in Statutis Synodalibus Nicolai Episcopi Andegav. an. 1271. cap. 2. Vide *Harmiscara*.

☞ Idem presbyteris prohibent Statuta Eccles. Meld. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 903. nisi de mandato superioris imponatur: *Item, quia pœnitentiæ processionales jam abierunt in contemtum, prohibemus ne quis presbyter prædictam pœnitentiam injungat, nisi de mandato superioris.* Ejusmodi pœnitentiæ exemplum insigne refertur in Chronolog. Monachi Altiss. pag. 99. *Petrus Altissiodorensis Comes Dominica in ramis palmarum, inspectante clero & populo, dum ageretur processio, de injuriis Altissiodorensi Episcopo irrogatis publice satisfacit ... ita ut incederet quoque nudis pedibus, sola indutus linea, in facie omnium tunc ad processionem solito frequentius confluentium.* Nec minus digna notatu processio, quam in reconciliatione excommunicatorum factam docet Charta ano. 1240. ex Bibl. Reg. *Debent interesse processioni nudis pedibus, in camisiis tantummodo & brachis tenentes virgas in manibus, & venire coram ebdomadario, & ibi flexis genibus facere se verberari ab eo pro pœnitentia & satisfactione sibi injuncta.* Infra: *In instanti festo Assumptionis B. Virginis, quando processio*

debebit intrare in ecclesiam majorem in reditu suo, parati erunt in pratello vel in claustro in camisiis & brachis, & discalciati, tenentes virgas in manibus, & intrabunt post canonicos & sequuntur processionem in ecclesia, & quando processio debebit se movere ut intret chorum, antequam se moveat, venient omnes & singuli ordinati ante ebdomadarium, & flexis genibus facient se verberari ab eodem ebdomadario.

☞ Sed & à Regibus laicisque judicibus indictæ etiam in pœnam & satisfactionem ejusmodi processiones, ut ex Statutis Andegav. supra innuit Cl. Cangius. Idem Arestis Parlamenti an. 1277. ex Regesto *Olim* B. fol. 36. astruit Laurent. *Bouchel* in Summa benef. pag. 777. Ordinat. Edwardi I. Regis Angl. super discordiis motis inter Episc. Baion. & Majorem centumque Pares & totam Communit. Baion. ann. 1281. apud Rymerum tom. 2. pag. 169. *Statuimus .... quod pro injuria Deo, Ecclesiæ & prædicto Episcopo* (Baion.) *irrogatis, Major & alii prædicti, qui præsentes judicio consenserunt .. die Nativitatis B. M. Virginis Processionem solempniter faciant, ... quilibet eorum in sola tunica, sine corrigia & coifia, cum uno cereo, ad minus unius libræ ceræ, accenso; cereosque ipsos ad altare prædictum cum devotione offerant & dimittant.* Vide *Peregrinatio* 3. & in *Pœnitentes*, col. 609.

PROCESSIO, PROCESSUS, dicitur maxime de Consulibus, qui cum pompa & apparatu magnifico procedere ad Circum solebant; quod septies fiebat durante Magistratu. Julianus Antecessor Constitut. 98. *Processiones autem ipsius esse volumus septem ... in Circo, & in barena, & in theatro, &c.* [Lactantius de Mortibus persecut. cap. 17. *Tredecim dies tolerare non potuit* (Diocletianus) *ut Romæ potius quam Ravennæ Procederet Consul.* Vide ibi Notas Baluzii to. 2. Miscell. p. 387. & Pancirol. lib. 1. var. lect. cap. 77.

PROCESSUS præterea vocabant, Imperatorum in palatia suburbana secessus, vel etiam ad Ecclesiam majorem processiones, quod cum apparatu & omni comitatu eo procederent: unde postmodum ipsæ Imperatorum in iisdem Palatiis moræ *Processus* non semel dictæ; Byzantinis vero Scriptoribus πρόκεσσον & πρόκενσα. (Hugo Floriac. Tract. de Reg. potest. & sacerdot. dignitate lib. 2. apud Baluz. tom. 4. Miscell. pag. 53. *Ad summum proinde eradidit* (Constantinus) *Romano Pontifici palatium suum Lateranense & coronam capitis sui & chlamydem purpuream & cetera omnia ornamenta imperialia & omnem gloriam suæ potestatis & Processionem imperialem & dignitatem imperialem equitum palatio præsidentium.*] Sed hæc pluribus in nostra Constantinopoli Christiana lib. 3. quo lectorem remittimus, ne rem actam agamus.

¶ PROCESSIO, Progressus commeantis exercitus, nostris *Marche*, apud Capitol. in Pertinace & Vegetium lib. 2. cap. 22. Vide *Procinctus* 3.

¶ PROCESSIO, Ordinata obviam itio. Gesta Episcop. Cenoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 324. *Gaufridus Processione humiliter refutata, ad limen sibi dilectæ & diu desideratæ pervenit ecclesiæ.* Neque aliter accipienda hæc vox in Charta ann. 1183. tom. 2. Hist. Eccles. Meld. pag. 70. qua Abbatissa Jotrensis promittit Episcopo Meldensi se exhibituram processionem, cum primum post ejus consecrationem ad monasterium accesserit: *Promisit etiam se Meldensi Episcopo exhibituram omnem honorem & reverentiam .... & insuper Processiones, primam videlicet post Episcopi consecrationem, & ceteras, quoties Episcopus à Romana sede redierit.* Alia an. 1225. ibid. pag. 115. *Processionibus faciendis Episcopo Meldensi, quando post consecrationem suam primo accedit ad Ecclesiam earum.* Ejusdem moris mentio fit in Charta ann. 1180. ex Tabul. S. Albini Andeg. *Episcopum processionaliter recipient monachi S. Albini sine procuratione cum primo post consecrationem suam venit ad monasterium ipsorum, & quotiens Romam redierit, similiter sine procuratione.*

¶ PROCESSIO, Comitatus, cœtus ordinate dispositus & procedens. De felici obitu Angeluciæ Virgin. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1708. *Ecce adest domina mea, regina mea, cum magno comitatu, magnaque Processione gaudentes atque exultantes.*

2. PROCESSIO, Lis, causa, *Procès*. Gregorius M. lib. 4. Epist. 40. *Secularibus indesinenter causis adstringitur, assiduis Processionibus occupatur, & quotidie negligit legere verba Redemptoris sui.* Senator lib. 6. Epist. 17. in formula Referendariorum: *Quale est enim in tumultuosis Processionibus nostris nulla permixtione confundi, aut maxime tantis clamoribus impediri?* Ita recentiores Græci πρόκεσσον usurpant. Nicephor. CP. πρόκεσσον εἰσιὼν εἰς Ῥωμαϊκοὶ Σήκρετα καλοῦσι. Sunt autem *Secreta* ædes, in quibus jus dicitur. [Vide *Processus* 3.]

PROCESSORES, Qui ex *processione* sunt, & in ea cum cæteris procedunt. Ordo Romanus: *Post Episcopum Presbyteri, deinde Monachi, deinde Schola, deinde omnes Processores, & Mansionarii, & intrant in Secretarium.* Alibi: *Suntque ibi parati Processores, Acolyti duo cum candelabris, &c.* Rursum: *Procedat Episcopus sicut mos est solemnibus diebus ad Missam cum Processoribus suis.*

☞ *Processores* ii potissimum nuncupati videntur, qui in processionibus ea deferunt, quæ in iis deferri solent; qua notione vocem *Processio* usurpari diximus supra. Id præterea firmat Pontificale Eccles. Bisunt. apud Marten. de ant. Eccl. discipl. pag. 311. ubi de ablutione pedum in Cœna Domini: *Diaconus autem præparat se sicut in diebus festis, tam ipse quam cæteri Processores cum candelabris & thuribulis, & veniens capitulum legat Evangelium.* Vide *Procedentes.*

¶ PROCESSORIUS, Ad *processionem* spectans. *Processoria casula*, apud Cyprian. Episc. Tolon. lib. 1. de Vita S. Cæsarii Episcopi Arelatens. num. 23. Vide *Processionarius.*

¶ PROCESSURA, Actio judiciaria, Gall. *Procedure.* Regest. Parlamenti Paris. an. 1483. fol. 160. v°. *Actoc post nonnulla appunctiomenta & Processuras super dicta executione ... factas.*

¶ 1. PROCESSUS, ut *Processura.* Tabular. B. M. de Bono-Nuntio Rotomagens. *In omni causa antequam in ea definiri possit & valeat, requiritur conclusio, quo si obmissa fuerit, Processus redditur nullus.* Conc. Trevir. ann. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 264. *Qui .... alias sententias & Processus contra eos obtinuerint .... qui hujusmodi sententias tulerint & Processus fecerint, &c.*

¶ 2. PROCESSUS, Excommunicationis sententia, in Ceremon. MS. Davantriæ apud Macros in Hierolex. *Die Mercurii prima mensis Februarii, Pontificatus Clementis VI. anno 4. ipse Papa fecit quosdam Processus generales in publico contra interfectores bonæ memoriæ Andreæ Regis Siciliæ.* Eodem vocabulo utitur rursus ad significandas excommunicationes in Bulla Cœnæ Domini, ut monent iidem fratres.

¶ 3. PROCESSUS, Lis, causa, *Procès.* Constit. Ludovici Reg. Sicil. an. 1352. ex Cod. MS. D. Brunet fol. 101. *Pro quolibet non terminato Processu, pœnam viginti quinque librarum.* Statuta Avenion. lib.

2. art. 24. rubr. 9. *Teneatur etiam notarius parcellare expensas totius Processus.* Vide *Processio* 2.

¶ PROCESSUS, Judicium, sententia. Litteræ Edwardi III. Reg. in Chron. Angl. Th. *Otterbourne* pag. 122. *Quorum* (Parium Franciæ) *Processum factum in nostrum præjudicium, ipso jure nostra fecit invalidum minor ætas.*

¶ 4. PROCESSUS, Agendi ratio, Gall. *Procedé.* Bulla Honorii IV. PP. ann. 1286. apud Rymer. tom. 2. pag. 340. *Illum habere studeas in negotio memorato Processum, ut Regi Regum... laus facunda perveniat.* Epist. Friderici in Chron. Sicil. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 94. *Testimonium perhibuit veritati de fortitudine, valitudine & animositate vestras ac Processibus vestris, &c.* Adde Litteras Edwardi III. Reg. in Chron. Angl. Th. *Otterbourne* pag. 128. *Processus*, alia notione, vide in *Processio* 1.

¶ PROCESTRIA. Vide *Procastria.*

¶ PROCHERIUM, PROCHIRIUM, Gr. προχύριον, Manualis sporta. Cassianus Collat. 19. c. 4. *Septem dierum cibus, hoc est septem paximatiorum paria, in Procherio, id est amanuensis sporta sequestratum die Sabbati reponuntur.*

¶ PROCIALIS, Juvenilis, procum decens. Acta MSS. S. Judicaelis: *Quadam nocte cum Judicael et Prociales adhuc annos faciens, post venationem suam fatigatus, se sopore in domum Ausochi sui clientis dedisset, &c.*

¶ PROCINCTA. Vide *Procinctus* 1. & 2.

¶ PROCINCTORIUM, Ornamentum quo aliquid *præcingitur.* Acta S. Eustadiolæ tom. 2. Junii p. 133. *Vestimenta quoque sacra fecit & altaria palliis pretiosis, quæ manu propria cum suis puellis opere elegantissimo polivit, cum frisiis aureis & Procinctoriis.*

¶ PROCINCTURA, ut *Procinctus*, ambitus, aliis *Proprisura.* Charta Baldrici Episcopi Leodiens. an. 1016. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 379. *Tradidi per manum ejus ad supradictum altare S. Andreæ duo prædia cum omnibus appenditiis & Procincturis suis, Hancetium scilicet & Mattenam.* Vide in *Porprendere.*

1. PROCINCTUS. Capitula Caroli M. lib. 4. cap. 26. *Homo de statu suo pulsatus, si is, qui eum pulsat, ad convincendum illum Procinctum habuerit, adhibeat sibi octo conjuratores legitimos ex ea parte, unde pulsatur, sive illa paterna, sive materna sit, & quatuor aliunde non minus legitimos, & jurando vindicet libertatem suam. Quod si Procinctus defuerit, adsumat undecumque 12. liberos homines, & jurando ingenuitatem suam defendat.*

☞ Iis lucem affert D. *Brussel* Tract. de Usu feud. lib. 3. cap. 19. ubi *Procinctum* definit Statutum testium numerum qui alicujus, cujus consanguinei erant, statum sacramento affirmabant, hoc est, eum esse liberæ conditionis vel non. Unde vero ducta vocis origo, non liquet, nisi quod ii testes in procinctu essent id quod ab iis requirebatur affirmandi.

¶ PROCINCTA, Eadem notione, in Regesto Magn. Dier. Trecens. fol. 101. *Item, cum alias judicatum fuerit in curia Campaniæ contra aliquos homines dominæ Corbom, quæ dicta domina eosdem, contra quos litigabat, & quos dicebat suos esse homines de corpore, & asserebat se probaturam per Procinctam ventrem & originem secundum consuetudinem patriæ.*

2. PROCINCTUS, PROCINCTA, Ambitus, vel limites loci alicujus, intra quos *libertas* seu *immunitas* illius includitur. Ælredus in Vita S. Edwardi Confessor. cap. 6. *Et habeat idem locus liberum Procinctum, id est ambitum, & cœmeterium mortuorum circa se, absque Episcopali.... exactione.* Charta Caroli Calvi apud Doubletum pag. 788. *Itaque hanc totam Procinctam* [*Procintam*] *Deo sanctoque ejus Dionysio donamus, cum omni videlicet judiciaria potestate, hoc est bannum, omnemque infracturam, &c.* Charta Caroli Simplicis apud Vassorium in Novioduno pag. 678. *Concessimus ergo illis teloneum, quod ubique in totu Procinctu urbis Noviomagensis regali ditione possidebamus.* Adde p. 734. Charta Henrici I. Reg. Fr. an. 1060. pro Ecclesia S. Martini de Campis: *Præfatam ecclesiam ea firmitate munio, quatenus in perpetuum regio jure ab omnibus fore concedatur libera, tam videlicet infra ambitum munitionis ejus, quam infra in Procinctu illius, in telonus, in fredis, &c.*

¶ 3. PROCINCTUS MILITIÆ, Progressus copiarum. Vita S. Maximi tom. 5. Jun. pag. 51. *Aliquando nempe conspirata militia Procinctus agebatur, & quidquid in agris sive villis reperiri poterat de prædationibus atque rapinis, velut quadam tyrannide grassante, patebat.* Vide in *Processio* 1.

¶ PROCINTA. Vide *Procinctus* 2.

¶ PROCITARE. Vide *Procalare.*

¶ PROCLAMA, Proclamatio. Adrianus de Veteribusco in Reb. Leod. apud Marten. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 1208. *Aliqui etiam fuerunt projecti extra fenestras, & statim factum Proclama contra eos, tamquam traditores.* Obertus in Annalib. Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 333. *Consules fecerunt Proclamam per civitatem, ut nemo ad illas nundinas S. Raphaelis iret in galeis.* Vide infra *Proclamatum.*

¶ PROCLAMARE, Inconditis clamoribus quempiam explodere, insectari, Gall. *Huer.* Conc. Pisanum apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 333. *Eadem autem die post prandium venerunt nuncii Petri de Luna apud S. Martinum, & intraverunt locum ubi erant aliqui domini Cardinales ordinati ad audiendum eos; & cum difficultate intraverunt propter assistentiam populi & servitorum ac famulorum, qui deridendo contra eos Proclamabant & sibilabant.* *Proclamare*, aliis notionibus, vide in *Clamare* 2.

¶ PROCLAMATIO, Querela juridica, actio qua quis rem ablatam repetit, nostris *Complainte.* Tabul. Major. Monast. *Stimulis avaritiæ incitatus, nos exinde postea devestivit. Cum super hoc multas Proclamationes fecissemus, &c.* Charta ann. 1107. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 297. *Post Proclamationem autem factam ante dominum apostolicum Paschalem II. dati sunt ab eo judices, qui causam utriusque partis diligenter audirent & bene discussam diligenti studio definirent.* Vide in *Clamare* 2.

¶ PROCLAMATIO SYNODALIS. Concil. Belvac. an. 1114. apud Acher. tom. 2. Spicil. pag. 594. *Ut quæcunque res vel possessiones cuilibet ecclesiæ datæ, & ab ea anni & diei quiete, id est, sine synodali Proclamatione possessæ fuerint, eidem ecclesiæ perpetua stabilitate permaneant.* Vide *Clamare* 2.

¶ PROCLAMATIO contra prædones. Vide *Clamor ad Deum*, in *Clamor* 3.

¶ PROCLAMATOR, Qui causam agit. Vide *Clamare* 2.

¶ PROCLAMATUM, Proclamatio, promulgatio. Laur. Byzynius de Bello Hussit. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 154. *Proclamata namque vocibus præconicis per civitatem facta sunt, regio & scabinorum nomine: quatenus omnes & singuli profugi libere redeant.* Vide *Proclama.*

PROCLAMOR, Clamor, conclamatio, *Proclameur*, nostris; apud Galbertum in Vita Caroli Comit. Flandr. num. 15.

¶ PROCOLLUM, *Collus, colli ornamentum.* Papias MS.

PROCOLPUS, Idem quod *Colpus*, Ictus. Lex Ripuar. tit. 77. *Si quis hominem ... ligare voluerit ... & non prævaluerit ligare, sed Procolpus ei excesserit, & eum interfecerit, &c.* Gall. dicerent, *& qu'il eust failli son coup.* Ubi edit. Heroldi habet, *Colaphus ei excesserit.* Cod. alii apud Steph. Baluzium, *Colpus, Colebus, procollibus.* Vide *Colpus.*

PROCONES. Synodus Nemausensis an. 1284. cap. de iis, quibus deneganda est Ecclesiastica sepultura: *Ita usurariis & Proconibus universis, &c.* Ita Codex nuper editus.

☞ Rectius edidisse videtur Martenius noster ex iisdem Statutis tom. 4. Anecdot. col. 1048. *Item, usurarii & Prædones manifesti.*

¶ PROCONISUS, f. Perpolitus. Agnellus in S. Maximiano apud Murator. tom. 2. pag. 107. *Ecclesiam vero B. Andreæ Apostoli hic Ravennæ cum omni diligentia non longe à regione Herculanea columnis marmoreis suffulsit, ablatisque vetustis ligneis de nucibus, Proconisis decoravit.* Idem in S. Felice: *Prædictum altariam removit ex Proconiso lapide, cum diversis marmoribus ornatis mirifice.* Rursum in S. Petro Chrysologo: *Foris vero parietes Proconisis marmoribus decoravit.*

PROCONSUL, Vicecomes, ut *Consul*, Comes. Gloss. Ælfrici Saxon. *Consul*, ȝeneƿa. *Proconsul*, Underȝeneƿa. Tabularium Ausciense: *Convenerunt itaque ex omni Novempopulana provincia Episcopi, Abbates, Consules, Proconsules, cæterique Domini fideles, &c.* In Tabular. S. Severi exstat Epistola Suavii Abbatis ad Paschalem Papam, in qua *Gasto Proconsul de Bearno* nuncupatur. [Charta an. 1161. inter Probat. tom. 2. novæ Histor. Occitan. col. 579. *Concedo tibi Raymundo Trencavelli Proconsuli Biterrensi, &c.* Alia an. 1165. ibid. col. 604. *Ego Raymundus Trencavel Proconsul Biterris, &c.*] Abbo Serm. 5. *Comites, Vicecomites, Consules, Proconsules, eorumque vicarii. Proconsul Levitanensis*, qui vulgo *le Vicomte de Lavedan*, in Charta laudata à Marca pag. 807. Hist. Benearn. Vide Salmasium ad Histor. Aug. pag. 10.

PROCONSULES, Qui *Justitiarii errantes*, in Anglia. Joan. Sarisberiensis lib. 5. Policrat. cap. 15. *Quæ vero de præsidibus aliisque Judicibus, dicta sunt, debent & apud Proconsules, quos nostrates vulgariter dicunt Justitias esse errantes, obtinere.* Quia scilicet *Consulum* seu Comitum vice jus dicunt *in provinciis.* Ita accipiuntur lib. 6. cap. 1. *Utique jam fiunt ista palam, nec eos Præsides aut Proconsules prohibent.* Et cap. 25. *Illustris Comes Legecestriæ Robertus modeste Proconsulatum gerens apud Britannias, &c.*

PROCONSULES appellantur, qui Consulum urbanorum vices agunt in Wichbild Magdeburg. art. 19. §. 1. *Postquam Proconsul in civitate eligitur, ad unum annum ille eligi debet, & ut sic potestatem judicandi habebit super injustas mensuras potabilium, & pondera, &c.* Art. 43. §. 2. *Eligere insuper Consules debent inter se Proconsulem unum vel duos, &c.*

¶ PROCOVIA, Vini species. Vide *Gracum.*

¶ PROCREATIO, pro *Procuratio*, in Statutis MSS. Conc. Avenion. an. 1209. apud Stephanot. tom. 10. Fragm. Hist. Ita perperam

¶ PROCREATOR, pro *Procurator*, editum ex Charta an. 1199. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1023.

¶ PROCUBITOR, φρουρός, in Gloss. Lat. Gr. Festus: *Procubitores dicuntur, qui noctu custodiæ causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt.*

¶ PROCUBUUS, Procumbens. Acta S. Udalrici tom. 3. Julii pag. 253. *Memoratur vir sanctus per dejectam violentia ventorum proceram arborem, inque verticem duorum ex adverso jacentium scopulorum Procubuam, immensæ profunditatis vallem seu voraginem cum equo, velut pontem superasse.*

¶ PROCUDIUM, τέρας, in Gloss. Lat. Gr. Portentum. Vide *Proculum.*

PROCULCATORES, [Castrorum excubiæ, ut *Procubitores.*] Vide *Collocare.*

¶ PROCUL-DUBIO, id est, sine ulla exceptione, ut interpretatur Gothofredus ad leg. unic. de offic. Vicarii lib. 1. Cod. Theod. tit. 6.

¶ PROCULTOR, Cultor. Litteræ Caroli VI. Reg. Franc. an. 1394. tom. 6. Spicil. Acher. p. 115. *Ut pro fide dominica sedeque Petri non fiat inter fidei Procultores cum ense, mortibus, cæde vel gladio, reductio unitatis.*

PROCULUM, *Abominatio*, in Gloss. Isid. [Scribendum forte ex Grævio: *Portentum, mala ominatio.* Vide *Procudium.*]

PROCULUS, *Qui nascitur cum pater peregrinatur*, in Gloss. Arabico-Lat. *Qui patre longe peregrinante nascitur, vel longe à patre natus*, in Gloss. Isid. [Gloss. Sangerman. num. 501. *Qui nascitur absente patre.* Græcis τηλύγονος, τηλύγετος. Vide Festum.]

¶ 1. PROCURA, Procuratio, facultas agendi alterius nomine scripto alicui concessa, *Procuration, pouvoir.* Charta ann. 1389. ex Schedis Præsidis de *Mazaugues*: *Nec ipse prior nec syndicus tunc temporis non habuerunt specialem Procuram ad hoc specialiter faciendum.* Acta B. Petri Regalati to. 3. Martii pag. 873. *Tanquam deputatum in hac caussa a Religione procuratorem ... & docentem de legitimo mandato Procura à præfatis judicibus admisso.* Occurrit præterea tom. 3. Maii pag. 628. Vide *Procuratorium.*

¶ 2. PROCURA, Officium procuratoris, nostris *Procure.* Acta SS. tom. 4. Jun. pag. 788. *Ut de sindicatu & Procura constat publico instrumento, &c.* Epitome Constitut. Eccles. Valent. in Concil. Hisp. to. 4. p. 187. *Nullus beneficiatus qui aliquod ex quatuor officiis sive administrationibus Procuræ majoris, &c.*

¶ PROCURRA, Eadem notione. Statuta Cadubrii cap. 88. *Sancimus quod cancellarius magnifici domini Capitanei non possit ... aliquod officium Procurræ exercere pro forensi aliquo, vel cive contra aliquem civem, &c.*

¶ PROCURAMENTUM, Impulsio, sollicitatio, suasio. Litteræ Richardi II. Reg. Angl. an. 1397. apud Rymer. tom. 8. pag. 27. *Per ipsum, vel per alias personas de Procuramento, abbetamento, assensu, &c.* Vide *Procuratio* 2.

1. PROCURARE, Excipere hospitio & convivio, vel *procurationem consuetudinariam*, seu debitam exsolvere. Histor. Episcopor. Autissiodor. cap. 58. *Juris erat regalis, ut quando Dominum Regem, vel aliquem de suis itineris occasio, seu motus propriæ voluntatis ad aliquod Episcopale domicilium divertere faciebat, recipiebatur honorifice, & Procurabatur honeste.* Lambertus Ardensis: *Eum secum hospitari fecit, & solemniter eum & suos lautissimis Procuravit cibis & potibus.* Eckeardus Jun. de Casib. S. Galli cap. 11. *Injungitur Ruodmanno ... Legatos regios in locis nominatis euntes Procurare & redeuntes.* Chronicon Mauriniacense ann. 1130. *Occurrunt velociter, & jam pene ingredientem Mauriniacum D. Papam suscipiunt gaudenter, Procurantque solenniter.* Utuntur præterea Arnoldus Lubecensis lib. 6. cap. 11. Adamus Bremensis cap. 155. Rogerus Hovedenus pag. 673. Matth. Paris pag. 434. Veteres Consuetudines

Floriacensis

Floriacensis Cœnohii pag. 393. S. Stephanus in Regula Grandimontensium cap. 35. Joan. Abbas in Vita B. Joannis Abb. Gorziensis num. 118. Vita S. Fulcranni Episcopi Lodovensis apud Plantavitium, Vita S. Willelmi Abbat. Roschildensis num. 28. Guillelmus Canonicus Gratianopol. in Vita Margaretæ Comitissæ Albonensis pag. 128. Charta an. 1208. in Hist. Prioratus S. Martini de Campis pag. 381. 382. &c. [Le Roman *de la Rose* MS.

Ou sera pris & mis en tour,
Por estre a tousjours enmurés,
S'il ne nous a bien Procurés.

Ubi de Mendicantibus Religiosis, qui hospitio excipiuntur, sermo est.]

CURARE, Eadem notione, [qua etiam nostri *Ordonner* dixerunt.] Henricus Rosla in Herlingsberga:

Curat honoratos, epulis reficitque perunctis.

¶ PROCURARE SE, Suis expensis sibi convivium parare. Charta an. 1202. to. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 88. *Si ad diem festum capellæ, videlicet in Assumptione B. Mariæ convenerint canonici de Creceio, procurentur de communi, sicut ad hæc tempora obtinuit consuetudo. Si autem canonici de capella epulari voluerint, non erit procuratio de communi, sed unusquisque de suo sua se voluntate Procurabit.*

¶ PROCURARE, Necessaria ad victum & vestitum præstare, suppeditare. Charta ann. 1110. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 321. *Quod si forte ad tantam paupertatem redacta fuerit ecclesia illa, quod absit, ut ex reditibus ejus non possint canonici Procurari, mittet domnus abbas de eis quantos sibi videbitur, in quascumque voluerit domorum nostrarum, & ibi Procurabuntur honeste, sicut monachi nostri.* Dispositio rei familiaris Cluniac. à Petro Abb. facta, apud Baluz. tom. 5. Miscell. pag. 443. *Trecenti erant vel eo amplius fratres, nec centum de propriis sumptibus domus illa Procurare valebat.* Charta Odonis Abbatis S. Dion. an. 1231. ex Cod. MS. B. M. de Argentolio: *Considerantes dilectos fratres nostros apud Argentolium manentes minus sufficienter Procurari tam victu quam vestitu, &c.* Charta an. 1284. apud Kennett. Antiq. Ambrosden. pag. 304. *Ipsi vicario similiter garçonem invenient ipsius obsequio deputatum, quos in omnibus suis expensis Procurabunt.*

PROCURARE DONATIVIS, [Donis & muneribus aliquem afficere.] Epistola Friderici II. Imperat. tom. 2. Spicilegii Acheriani pag. 572. *Non obmittentes ei de pulchris equis satisfacere, & aliis donativis liberalissime Procurare, &c.*

¶ 2. PROCURARE, Nomine alterius ex ejus potestate agere. Charta Ludovici Regis Siciliæ ann. 1342. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 471. *Nos ratum & gratum habituri & firmum, totum & quicquid per eos & eorum quemlibet in solidum, nomine & pro parte nostra in præmissis actum, Procuratum & gestum extiterit sive factum.*

¶ 3. PROCURARE, Procuratoris officium gerere. Charta ejusd. Ludovici Reg. ex Cod. MS. D. Brunet fol. 153. *Vicarii & judices ... advocare, Procurare & patrocinari non vocentur in causis.* Statuta Johannis Episc. Trecor. ann. 1372. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1123. *Mandamus officialibus nostris sub debito præstiti juramenti, ne aliquem advocatum ad Procurandum coram se admittant, nec notarium ad scribendum in curia, ... quousque præstiterint juramenta.* Statuta Cadubrii cap. 88. *Sancimus quod cancellarius magnifici domini Capitanei non possit nec valeat Procurare, nec advocare pro aliquo contra aliquem de Cadubrio.*

¶ 4. PROCURARE, Providere, suppeditare, Gall. *Procurer.* Tabular. Major. Monast. *Religiosum satis opus... ecclesiarum ædificia construere, ... instituere ministros, victualiaque iisdem sufficientia Procurare.*

¶ 5. PROCURARE, Rei alicujus auctorem esse, quo sensu Galli *Procurer* dicunt. Litteræ Innocentii III. PP. ann. 1213. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 57. *Licet eidem* (Arnaldo Archiep. Narbonensi) *hominium feceris & fidelitatis præstiteris juramentum, nihilominus tamen, prout tibi placuit, Procurasti ut demolirentur muri & turres civitatis ipsius, &c.* Vide *Procuratio* 2.

¶ PROCURARIA, Officium procuratoris in monasteriis. Constitut. Prædicator. cap. de Absolut. Prior. num. 43. *Item volumus & ordinamus quod nullus prior, sive præsidens syndicariæ, bursariæ, vel Procurariæ cujuscumque conventus officium exerceat.*

1. PROCURATIA, Idem quod *Procuratio.* Matth. Paris an. 1245. *Procuratia & munera exiguntur, sibi* (Legato Apost.) *festinanter transmittenda.* [Literæ Edwardi III. Reg. Angl. an. 1348. apud Rymer. tom. 5. pag. 631. *Licentiam dedimus præfatis Cardinalibus quod ipsi per procuratores suos Procuratias suas, eisdem Cardinalibus per dictam sedem Apostolicam ... concessas, levare, colligere & percipere possint.*]

¶ 2. PROCURATIA, apud Italos, Districtus, officium vel camera Procuratoris, seu ejus Magistratus, quem *Procuratorem* vocant. Acta SS. tom. 2. Junii ubi de Reliquiis S. Antonii de Padua pag. 747. *Rogetur etiam capsarius Procuratiæ, ut ex numero lipsanothecarum ... pulchriorem ac digniorem soligat.* Chron. Andr. Danduli apud Murator. tom. 12. col. 497. *Quæ* (Chronicæ) *fuerunt diutissime & sunt in nostra Procuratia S. Marci, &c.* Vide *Procurator Reipublicæ.*

1. PROCURATIO, quodvis Convivium. Ordo ad benedicendum Ducem Aquitaniæ: *Illo quippe die solennitatis & lætitiæ, omnibus rite peractis debet Canonicis Ecclesiæ Lemovicensis eam & talem Procurationem exhibere, quæ tantum deceat dominum & Ducem.* Henricus Huntindonensis lib. 8. pag. 394. *Præterire volens principes cæteros largitione munerum & splendore Procurationum, cum proprii reditus ad hoc non sufficere possent, à suis summo studio carpebat unde egestatem suam numerate prædicta comparatam complere posset.* [Charta Agnetis Comit. Montispancerii an. 1207. ex Tabular. S. Illidii Claromont. *Hac tali conditione eidem monasterio dedi, ut singulis annis inde fiat Procuratio solennis in refectorio fratribus ibidem Deo servientibus in die sancto Ascensionis dominicæ.* Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 88. *H. le Forsené tres Procurationes, videlicet decem roisolas & duos panes & duas justas vini, quas ter per annum in domo de Tuffé percipere solebat, &c.* Ibid. fol. 51. ubi de eadem re, legitur *charitates* loco *procurationes.*]

¶ PROCURATIO, Cibus, ferculum. Constitut. pro Abbat. S. Pauli Narbon. an. 1127. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. col. 33. *In festivitatibus omnium Apostolorum & aliorum SS. novem lectionum dent illis pulchram & bonam carnem, & si evenerint in sexta feria, dent illis pisces bonos, si potuerint inveniri; si autem inventi non fuerint, dent illis alias bonas Procurationes, quæ tantumdem valeant.* Sed præsertim

PROCURATIO, dicitur de exceptione stata ac debita dominorum à vassallis, à quibus hospitio & conviviis condictis vicibus excipiebantur, cum in eorum prædia divertebant: quæ quidem *procurationes* interdum in summam aliquam pecuniariam convertebantur. *Gistes* vulgo appellabant nostri, uti in hac voce docuimus. Statutum S. Ludovici pro

Baillivis, apud Nangium : *Gista etiam vel Procurationes in domibus Religiosorum... non recipiam.* Charta an. 1235. in Hist. Ducum Burgundiæ pag. 73. *Neque in Procurationibus, quæ Gallice Giste nominantur, tenentur me in aliquo procurare. Procuratio consuetudinaria*, in Charta Agnetis Comitissæ Pictaviensis an. 1048. pro Ecclesia Angeriacensi. Sugerius de Administrat. sua cap. 15. *Qui etiam in hac terra intolerabiles & pene consumptivas consuetudines habebat, videlicet tres in anno Procurationes, unam de collata rusticorum sufficientem tam sibi quam suis amministrantibus, duas de propriis redditibus S. Dionysii, quæ calamitate terra penitus consumebatur.* Tabularium Vindocinense fol. 250. *Eadem Aaler uxor defuncti Hugonis reclamavit Procurationem, quam ut asserebat, ex paterno dono sibi vendicabat. At Prior noluit eam procurare, dicens nec patrem suum nec ipsam aliquam Procurationem vel consuetudinem in illa domo habuisse. Illa autem quadam die absente Priore, venit ad domum cum suis, & per violentiam occisis gallinis & caponibus, & ablatis clavibus panis & vini comedit & bibit, &c.* Charta Henrici Abbat. S. Dionysii an. 1207. in Tabulario Parisiensis Eccl. Puteano : *In eadem autem Ecclesia B. Mariæ de Argentolio Episcopus prædictus & successores sui habebunt in perpetuum duas Procurationes singulis annis : unam scilicet sine taxatione, sicut solet haberi, & aliam quæ non poterit excedere summam centum solidorum.* Vetus Inquesta an. 1224. in Tabul. Maurigniacensi : *Et confessus in jure Abbas Maurigniac. quod recepit pluries Episcopum Carnotensem in domo sua, & solvit expensas ejus, & credit, quod quando receptus fuit, servientes ejus habuerunt ea, quæ de consuetudine solent habere, quando Episcopus alibi recipit Procurationem, videlicet nummos pro crocea, pro garcionibus, pro feodo quoque, & alia, quæ appellantur Feodalia. Sed non credebat, quod hæc omnia soluta fuissent ex debito, sed tantum ex gratia.* Agunt præterea de ejusmodi procurationibus, Robertus de Monte an. 1180. Innocentius III. PP. lib. 14. Epist. 123. 126. Thomas Archidiac. in Hist. Salonit. cap. 17. Matth. Paris pag. 371. 540. Veteres Chartæ apud Hemereum in Augusta Viromand. pag. 166. 236. 249. Louvetum in Hist. Bellovac. p. 393. 394. Roverium in Reomao pag. 276. Gallandum de Franco alodio p. 75. Chifflerium in Beatrice pag. 41. in Hist. Episcopor. Lodovensium pag. 104. in Histor. Episcoporum Cadurcens. num. 102. 138. 186. in Bibl. Cluniac. pag. 1442. [in to. 2. novæ Gall. Christ. inter Instr. col. 20, 261. 281. 390. 432. 468. 480. &c.]

☞ Observandum vero in monasteriis ubi vigebat carnium abstinentia, exhibitas ejusmodi *procurationes* absque carnibus. Charta ann. 1205. in Tabular. Eccl. Cathed. Massil. *Præpositus, Canonici & Clerici, qui fuerint de corpore sedis Massiliæ, si venerint ad domum Monialium S. Pontii* (Ordinis Cisterciensis erant) *ibi semper Procurationes sibi & bestiis juxta possibilitatem domus honeste habebunt, sine carnibus tamen.*

PROCURATIONES EPISCOPORUM & *Archidiaconorum*, quæ debentur à Sacerdotibus, cum Ecclesias sibi subditas ii visitant : de quarum immodicis sumtibus crebræ ad summos Pontifices delatæ subinde querelæ, qui eas coercuere cum in Conciliis, tum Bullis suis, cujusmodi sunt Clementis IV. quæ habentur in Chronico Abbatiæ S. Joannis de Vineis pag. 137. 138. Præterea hæc Innocentii III. PP. in Monast. Anglic. tom. 2. p. 165. .... *Querelam accepimus, quod cum olim Archidiaconus Richmondiæ parochiam suam visitationis gratia circumiret, cum centum equis minus tribus, viginti canibus & uno, tribus avibus venatoriis, ad quandam Ecclesiam prædictorum Canonicorum accedens, tantum domum istam sumptu immoderato gravavit, quod hora brevi dicitur consumpsisse quod toti familiæ longo tempore suffecisset. Nos igitur ... inhibentes ne quis vestrum de cætero, cum parochiam suam visitet, in Procurationum exaltatione seu modis aliis, præterquam Lateranensis Concilii Statuta permittunt, Ecclesias seu Clericos vel servientes prædictorum Canonicorum gravare præsumat.* Ad ejusmodi procurationes spectant hæc Stephani Tornacensis Epist. 190. *De Procurationibus agitur corporum, non de salute animarum; de numero quadrupedum & hominum, non de merito virtutum, aut victoria vitiorum.* Vide Innocentium III. PP. lib. 1. Epist. pag. 84. & 105. edit. Venetæ, Leges Alfonsi IX. Regis Castellæ 1. part. tit. 22. Chartas veteres apud Jacob. Petitum post Pœnitentiale Theodori pag. 669. 670. 681. 683. 716. 720. præterea Renatum Chopinum lib. 2. de Sacra Polit. tit. 7. num. 10. 11. ubi plura de ejusmodi Episcoporum & Archidiaconorum procurationibus.

☞ Non Episcopis modo atque Archidiaconis, sed & Archipresbyteris aliisque quos ad visitandas ecclesias sibi subditas delegabant, procurationes debebantur. Eodem jure gaudebant omnes quibus competebat jus visitationis; quo etiamnum utuntur nonnulla Monasteria in prioratibus ab iis dependentibus. Statuta Eccl. Ruthen. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 768. *Prohibemus quod nulli capellani, vel clerici, vel laici nobis vel archidiaconis, vel archipresbyteris nostris visitantibus, ... in Procurationum refectione remaneant.*

☞ *Procurationes* quæ Episcopis ratione visitationis debebantur, interdum, ut & illæ quæ dominis exhibebantur à vassallis suis, in summam pecuniariam conversæ sunt, quæ ipsis etiam non visitantibus erat persolvenda. Charta an. 1248. apud Miræum tom. 2. pag. 1229. col. 1. *Notum facimus universis, quod cum inter venerabilem patrem W. Episcopum Tornacensem ex una parte, & nos* (abbatem & conventum S. Bertini) *ex altera, super visitatione & Procuratione ratione visitationis, quam idem Episcopus petebat, &c. Inprimis ordinavimus quod ... ab abbate & conventu habeat* (Episcopus) *unam gistam, & quia raro contigit quod Episcopi Tornacenses ad partes illas accedant, ordinamus quod in quocumque anno dictus Episcopus non reperit dictam gistam in monasterio supradicto, solvant ei dicti abbates* (abbas) *& conventus pro gista illa Tornacensi, quatuor libras Flandrenses.* Id tamen abusive factum, nullasque *procurationes* in numerata pecunia Episcopis deberi, nisi ex speciali aliquo jure ab Episcopali distincto ipsis competeret, non obscure docet Nicolaus IV. PP. in Bulla an. 1289. ex Cod. MS. Sangerman. *De illis autem Procurationibus, si quæ fuerint, quae Prælati in pecunia numerata jure aliquo forsitan speciali rite percipiant, decimam præstare tenentur. Prælatus autem qui Procurationem, si qua fuerit, quam sine visitatione potuit similiter speciali forte jure percipere in pecunia numerata, &c.*

☞ Persolutæ etiam Episcopis *procurationes* ob peractas ab ipsis Ecclesiarum dedicationes : unde colligi potest nomine *procurationis* quodvis tributum Episcopis debitum aliquando significari. Charta an. 1273. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 515. *Notum sit nos* (Episc. Clonen.) *ecclesiam de Elsefed ... dedicasse, & recepisse a procuratore re-*

ßeris dictæ ecclesiæ duas mareas nomine Procurationis, ratione dedicationis ecclesiæ.

PROCURATIONES etiam præstabantur summis Pontificibus, cum in Franciam veniebant. Charta Isenbardi Abbatis S. Mauri Fossatensis ann. 1274. *Omni autem anno quo Ecclesia nostra domino Papa in has partes venienti Procurationum, vel aliquid pro procuratione daret, &c.*

☞ Eodem *procurationis* nomine apud Anglos exactum tributum pro Romano Pontifice. Computus ann. 1425. apud Kennett. Antiq. Ambrosden. pag. 573. *In solutis pro Procuratione domini Papæ, & acquietatos, hoc anno VII. sol. 11. den.*

☞ Sed & Legatis Apostolicis & Cardinalibus Roma venientibus præstitæ *procurationes*. Extat in Tabul. S. Germani Prat. Charta B. Archiepiscopi Cusentini ann. 1263. qua decernit quasdam villas & grangias ejusdem Monasterii *nullas consuevisse hactenus legatis seu nuntiis Apostolicæ sedis Procurationes exhiberi*. Vide Gul. Prynneum in Libertat. Angl. to. 2. pag. 559. & Historicos Anglicos, apud quos ejusmodi *procurationum* crebra est mentio.

¶ PROCURATIO, Necessaria ad victum & vestitum. Charta Caroli Crassi ann. 790. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 1. pag. 75. *Ipsi quoque in dominorum tandem vivant Procurationi, quandiu in inceptam vadant expeditionem.* Epist. Gausridi de Meduana to. 2. Spicil. Acher. pag. 508. *Ea vero quæ monachi in equis & Procuratione sua mittent usque ad nativitatem Domini, redditurus sum.* Charta an. 1398. in Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Item quod ratione Procurationis sibi persolvendæ ibi accesseris, evidenter colligitur ex sequentibus, &c.* Vide in *Procurare* 1.

¶ 2. PROCURATIO, Impulsio, sollicitatio, suasio. Chron. Angl. Th. *Otterbourne* p. 54. *Edwardus anno Domini 975.... per suæ novercæ Procurationem martirizatus est.* Rursum pag. 132. *Scoti ad instigationem & Procurationem Regis Francorum, fines proprios & limites excedendo, &c.* Vide *Procuramentum* & *Procurare* 5.

¶ 3. PROCURATIO, Quidquid rei alicui perficiendæ inservit. Inscriptio ad calcem Bibliæ in Monast. Stabulensi asservatæ & à Martenio nostro descriptæ in Itin. Litter. pag. 149. *Codices hi ambo quasi continuatim & tamen morosius scripti sunt per annos ferme IIII. in omni sua Procuratione, hoc est scriptura, illuminatione, ligatura, uno eodemque anno perfecti sunt ambo*

1. PROCURATOR, *Vicarius, locum tenens*, qui alterius vice res gerit. Petrus Blesensis Epist. 47. *Nunquam tibi exhibuit se dominum, sive Regem sed quasi Procuratorem regni tui, &c.* Balduinus Flandriæ Comes in Charta an. 1066. apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Fl. cap. 13. sese *Philippi Francorum Regis ejusque regni Procuratorem & Bajulum* inscribit. [Eodem nomine appellatur in Vita S. Romanæ tom. 2. Spicil. Acher. pag. 682. *Cum Rex Philippus adolescens, de Procuratoris potestate egressus, regni sui gubernacula suscepisset, &c.*] Concilium Tolosanum an. 1068. apud Catellum lib. 5. rerum Occitan. pag. 865. *Anno .... secundo vero anno regni Philippi Regis Francorum, ac tuitione Balduini Flandrensis Comitis, &c.* Ita Will. Tyrius Damascenorum Principum Vicarios, ac urbis Damascenæ Præfectos vocat lib. 9. cap. 7. lib. 15. cap. 7. lib. 18. cap. 27. & Ordericus Vital. lib. 9. *Procuratori suo, quem Admiraldum vocant, mandavit.* [Neque alio significatu accipienda hæc vox in Annal. Burton. apud Menag. in Hist. Sabol. pag. 299. *Ad quorum* (Pictavensium) *impetum comprimendum, constituit Rex Angliæ Robertum de Turnham Procuratorem.*]

2. PROCURATOR, Qui convivio excipit, vel convivium apparat. Regula Templariorum cap. 14. *Post prandium vero & cœnam, semper in Ecclesia, si prope est, vel si ita non est, in eodem loco, summo Procuratori nostro, qui Christus est, gratias ut decet cum humiliato corde referre stricte præcipimus.* Hinc *Procuratorem Regni Francorum* sese inscribit Theobaldus Comes Blesensis in Charta ann. 1156. in Tabulario Ecclesiæ Carnotensis n. 66. in Tabul. S. Martini de Campis, & apud Rogerum Hovedenum pag. 524. id est *Seneschallum* seu *Dapiferum*; quod *Dapiferi Regis* munus sit circa mensam regiam & ejus apparatum. De Dapifero intelligendus, ni fallor, Adalbero Laudunensis Episcopus in Poëmate ad Robertum Regem Francorum, ubi ironice ait:

Ut Procurator Regis mundana ministrans,
Sit piger, ignavus, modica virtute repletus,
Hic aliena petat, repetat sua, nil tribuendo,
Et jugiter maneat divisus forte jugali;
In Regis hæreditate non spes sibi constet.

¶ PROCURATOR ANNIVERSARIORUM, Exactor redituum pro anniversariis assignatorum, Officium laicis viris commissum, ut videtur, in Ecclesiis de Romanis & Gratianopolitana. Charta an. 1274. tom. 1. Hist. Dalph. pag. 127. *Item ... quod hujus ecclesiæ & Anniversariorum Procuratores, possint authoritate propria pignorare debitores anniversariorum in censibus & feudis dictæ Ecclesiæ de Romanis.* Charta ann. 1307. ibid. tom. 2. pag. 133. *Considerantes, quod portus de Clasio quem nos* (Decanus & Capitulum Ecclesiæ Gratianopol.) *& Procurator Anniversariorum nostrorum ad manum nostram tenemus, &c.*

¶ PROCURATOR DUPLARUM, Officium in Ecclesia Valentina, qui mulctas, quæ *Dupla* nuncupantur, colligit, sub quo alter erat *Procurator* etiam *Duplarum* dictus, qui absentes canonicos ob idque mulcta puniendos, notabat. Epitome Constitut. Eccl. Valent. inter Concil. Hisp. to. 4. pag. 198. *Portiones designantur, quæ dari debent Episcopo celebranti, canonicis, ... canonico Procuratori Duplarum & anniversariorum, tum & beneficiato Procuratori duplarum pro appunctatione, nec non duobus bursariis.* Vide *Procurator parcitatis.*

¶ PROCURATOR ECCLESIÆ, Qui ejus bona administrat & tuetur; unde *Procuratores Ecclesiæ* dicti Æditui, quos *Marguilliers* appellamus. Gesta Aldrici Episc. Cenom. apud Baluz. to. 3. Miscell. p. 33. *Exemplaria amborum in his reperiantur schedulis præceptorum, & in hoc inveniantur inserta libello, quatenus ex hoc Procuratores jam dictæ sedis Ecclesiæ, si necessitas fuerit, adjutoriam & recuperationem habere valeant.* Statuta Eccl. Traject. ann. 1290. in Batav. sacra pag. 168. *Item prohibemus ne sacerdotes & Procuratores Ecclesiarum calices, & sacra vasa, ... pignori exponant.* Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 562. *Johannes Peris sen. & Johannes Baily Procuratores ecclesiæ parochialis de Aele.*

¶ PROCURATOR FIDEI dicitur in foro Inquisitionis, qui in eo partes publicas agit, quomodo in Parlamentis Procurator Regius.

¶ PROCURATOR FISCALIS, Fisci Præfectus, *Procureur fiscal.* Leges Palat. Jacobi II. Reg. Majoric. to. 3. SS. Jun. pag. XXVI. *Procurator Fiscalis qui continue nostram sacram curiam sequi teneatur, instituatur; qui facta & causas in ipsa curia promoveat atque prosequatur.* Adde Conc. Hispan. tom. 3. pag. 654. &c.

¶ PROCURATOR JUDEX, Qui alterius nomine jus dicit. Charta Amedæi Comit. Sabaudiæ ann. 1360. *Mandantes tenore præsentium Magistris & Receptoribus computorum nostrorum, Judici Procuratori Beugesii, ... quatenus, &c.*

¶ PROCURATOR PARCITATIS, Ærarii ecclesiastici Præfectus, qui bona ecclesiæ procurat & colligit, ut Canunicis ea viritim distribuat. Locus est in *Parcitas.*

¶ PROCURATOR PAUPERUM, Qui bona pauperibus legata administrat. Chartul. Latiniac. *Hæc omnia supradicta post mortem meam relinquo ad usus pauperum in elemosina, ita ut Procurator pauperum, id est custos elemosinæ omnia in potestate habeat.*

¶ PROCURATORES PRÆPOSITURARUM, Præpositi, quibus præpositurarum cura demandata est. Constitut. Eccl. Valent. inter Conc. Hispan. to. 4. pag. 200. *Qui ... aliquas exemptiones, privilegia & immunitates allegantes ... à contributione & solutione subsidii .... se eximere conantur, ... sint ipso facto privati a quibuscumque officiis, etiamsi Procuratores præpositurarum & collectores fuerint.*

PROCURATOR REIPUBLICÆ, Magistratus publicus. Charta Caroli III. Imp. in Hist. Pergamensi tom. 3. pag. 399. *Nemo superioris aut inferioris ordinis Reipublicæ Procurator ad causas judiciario more audiendas conventum facere, vel freda exigere, &c.* [Eadem habentur in Litteris Ludovici Junioris Regis Francorum ann. 1171. tom. 4. Ordination. pag. 207.]

¶ PROCURATOR SYNDICUS, Qui res alicujus communitatis agit. Charta an. 1274. to. 1. Hist. Dalph. pag. 126. col. 1. *Guillelmus Falavelli Procurator syndicus, sive actor habitatorum & hominum villæ de Romanis, &c.*

¶ PROCURATOR UNIVERSITATIS, Idem in Ecclesia Vivariensi, qui in Barcinonensi *Procurator parcitatis* vocabatur. Vide supra. Vetus Necrolog. Eccl. Vivar. ex Schedis Cl. V. *Lancelot: Hac die memoria Rev. in Christo Patris & dom. D. Guillelmi de Pictavia condam Vivar. Episcopi, pro qua Procurator Universitatis tenetur distribuere existentibus in Missa majori & processione duos florenos cum dimidio.*

PROCURATORES Ecclesiarum suarum sese interdum inscribebant Episcopi. Guido Episcopus Ambianensis, *Præsul & Procurator Reipublicæ Ambianensis* inscribitur in Charta ann. 1073. Garinus ejusdem Ecclesiæ Episcopus, *Præsul & Procurator totius Reipublicæ Ambianensis*, in alia an. 1139. Hugo Noviomensis, *indignus Procurator Noviomensis & Tornacensis Ecclesiæ*, in alia an. 1039. apud Miræum in Cod. donat. piar. c. 45. Buzelinum lib. 2. Gallo Fl. c. 26. & Haræum in Castellanis Islensibus pag. 153. 163. Ita in Epistola Henrici III. Reg. Angliæ apud Prynneum in Libertat. Anglic. tom. 2. pag. 580. Bonifacius de Sabaudia, *Procurator Bellicensis Ecclesiæ* dicitur, eo anno, quo ad Cantuariensem est promotus. Hugo Flaviniacensis ann. 940. *Artaldum Episcopum à Procuratione Episcopii juramento se compulit abdicare.* Ita Episcopus *procurare Ecclesiam* dicitur apud Adamum Bremensem c. 170. *Procurator Ecclesiæ* præterea videtur appellatus, qui electus, sed nondum consecratus est Episcopus, in Charta Friderici II. an. 1238. apud Columbum in Episcop. Valentin. num. 59. *Itaque ad curiam nostram Guillelmum Valentinensis Ecclesiæ venerabilem Procuratorem, seu electum, debita honorificentia suscepimus.* Denique eumdem titulum Episcopis *Commendatariis* datum colligimus ex Chronico Fontanellensi cap. 8.

¶ PROCURATORIUM, Procuratio, litteræ quibus aliquod negotium alicui committitur. Charta Episc. Adurensis ann. 1273. apud Rymer. to. 2. pag. 4. *In cujus rei testimonium præsenti Procuratorio sigillum nostrum duximus apponendum.* Litteræ quibus Jacobus Reg. Aragon. filius procuratores constituit ad contrahendum matrimonium cum Sclarmunda filia Com. Fuxens. an. 1275. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 264. *In testimonium eorumdem præsentem Chartam seu Procuratorium sigillo nostro pendenti fecimus sigillari.* Occurrit passim. Vide *Procura* 1.

¶ PROCURRA. Vide supra *Procura* 2.

¶ 1. PROCURSUS, ut supra *Percursus*, Facultas ponendi pecudes suas, & eas pascendi in alterius domini pascuis, *Procours*, in Consuet. Nivern. cap. 3. art. 2. Inquisitio an. 1295. apud Kennett. Antiq. Ambrosden. pag. 249. *Quia si* (tres acræ) *essent assartatæ, bestiæ amitterent Procursus suos ad transversum forestæ.*

¶ 2. PROCURSUS, Alia notione, quæ aperte explicatur in Charta ann. 1064. ex Tabulat. Major. Monast. *Quidquid igitur pater intra tres supra descriptas vias & supradictam vallem quantum ad dominium suum pertinebat, boscum sive planum, feras simul omnes cujuscumque sint generis, & Procursum, nullo prorsus inde sibi jure retento, memoratus Comes* (Tetbaldus) *beato Martino dedit. Procursus autem hic est, quia si canis noster in bosco nostro feram aliquam movere cœperit, per silvas Comitis, absque ulla refragatione, indagare tandiu poterit, donec apprehenderit.*

¶ 3. PROCURSUS, Progressus, processus, *Progrés, accroissement.* Exordium Monasterii S. Medardi Tornac. inter Instr. to. 3. novæ Gall. Christ. col. 65. *Quia paucitas dierum hominis finitur brevi, visum est nobis de exortu & Procursu domus nostræ aliqua perstringere, &c.*

4. PROCURSUS, Genealogia, series generis. Matth. Paris ann. 1250. *Ubi cum a quodam Clerico de gente Francorum perito, originem & Procursum Regis Ludovici quæreret, &c. .... & cum a gemino ovo omnem Regum Franciæ genealogiam texendo replicasset, &c.*

¶ 5. PROCURSUS MORTUORUM, Exportatio cadaveris ad sepulcrum, Gallice *Levée d'un corps*; quod ordinato processu fit, sic dici videtur. Item, jus quod Curioni ex eo competit. Charta an. 1178. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. pag. 148. *De omnibus oblationibus quæ fient in Ecclesia S. Nazarii habebunt monachi medietatem, excepto Procursu mortuorum, baptisteriis, & visitationibus infirmorum.* Pro solemni processione & oblationibus quæ in ea à fidelibus fiebant in Commemoratione omnium defunctorum accipi opinor in Charta alia ibid. pag. 349. *Retinemus autem Willelmo Faruel in vita sua Procursum mortuorum integre, excepto in crastino Omnium Sanctorum.*

¶ PROCXORIUS, Proditus, indicatus, *Declaré.* Placitum ann. 852. inter Probat. to. 1. novæ Histor. Occitan. col. 99. *Ipse Comes jussit suos .... ut supra ipsas res venissent, & rei veritate vidissent, si erant ipsas infra manitate monasterii Gondesalvio ... Nos vidimus & invenimus, quod ipsas res infra signa Procxoria vel termines ipsas res sunt, vel subjacent, à partibus monasterii Gondesalvio.*

¶ PRODA, Proventus, reditus, Ital. *Prode, prodetto*, Gall. *Produit, revenu.* Charta ann. 1196. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 368. *Prorepserunt per convenientiam dicto Abbati, quod investirot dictum Azolinum Marchionem ... jure feudi absque fidelitate de toto eo quod ipsi habent & tenent .... in Verago, & in fundo, & Proda ville Marzane, & in Gangano &*

ejus Proda, quod totum est tertia pars dicti fundi. Vide *Preu* & *Proaium.*

¶ PRODANI, ut *Prodenses.* Vide in hac voce.

¶ PRODARIUS Vide infra *Proderius.*

PRODECIMA, Idem quod *Redecima*, Decima decimæ. Capitulare ann. 823. cap. 21. & lib. 2. Capitul. cap. 21. *Ut de omni conlaborato & de vino & feno .... nona & decima persolvatur: De nutrimine vero Prodecima, sicut hactenus consuetudo fuit, ab omnibus observetur.* Vide *Redecima.*

PRODEFACERE, Prodesse. Lex Wisigoth. lib. 6. tit. 4. §. 3. *Qui manum ex integro absciderit, vel etiam quolibet ictu percusserit, ut ad nullum opus ipse Prodefaciat, centum solidos percussor componat.* Occurrit nude *prodificare* in Gloss. Arabico Latino.

PRODEFINIRE, Idem quod *Definire.* Capitula Ludovici Pii ann. 826. cap. 6. *Tunc Comes causam Prodefiniat, veluti si ipse qui quærit præsens fuisset.*

PRODENSES, Funes qui à prora alligantur ad terram, Italis *Prodese*, ex *proda*, prora, iisdem. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 25. *Hoc est versus scolium nominatum, quod est a partibus Tramontanæ, qui ab omnibus scholis supradictis debet Prodensibus duobus & dimidio elongari, vel debet sibi cavere, ... & potest ibi stare ad Prodenses, quicumque fuerit penes muros prædicta civitatis.* Infra: *Et eas longe à scolio uno Prodense.* Rursum: *Et possunt Prodenses dari ad insulam supradictam, ancheraque versus terram firmam poterunt impartiri.* Cap. 26. *Ad quam quidem siccam Prodenses figuntur.* Vide *Prosnesium.*

¶ PRODANI, Eadem notione, in Gloss. Fr. Barberini ad Docum. Amor. edit. Ubaldini: *Prodani funes, qui ex anteriori latere navis propter impetum ventorum sustinent arborem.*

¶ PRODERE, Negare. Gloss. MSS. veteri Canonum collectioni præmissæ: *Proditerit, negaverit.*

PRODERIUS, Qui Proram curat in navibus, *Prodiero* Italis. Occurrit apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 20.

¶ PRODARIUS, Eodem significatu. Gloss. Fr. Barberini ad Docum. Amor. edit. Ubaldini pag. 257. *Prodani, qui custodiunt arborem, velas & anteriorem partem navis.* Alibi: *Prodarii, homines qui etiam remigant in prora.*

¶ PRODIFICARE, Emendare, ad meliorem frugem adducere. Vetus Interpres Origenis tract. 19. in Matth. apud Genebrardum: *Morigeratur Deus hominès, ut hominum Prodificet mores.* Vide supra *Prodefacere.*

¶ PRODIGALITAS, Prodigentia, Gall *Prodigalite.* Conc. Matiscon. an. 1286. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 205. *Cum potius improba Prodigalitas conferentis & concedentis* (uni plures prioratus) *& recipientis ambitiosa cupiditas in salutis æternæ perniciem accipiant velamentum.* Chron. Modoet. Bonincontri apud Murator. tom. 12. col. 1162. *Qui jam Brandelexium in republica ejus socium propter illius Prodigalitatem, qua in rebus alienis utebatur, de civitate expulerat.*

¶ PRODIGIATOR, Festo, *Prodigiorum interpres.* Gloss. Lat. Græc. *Prodigiator, τερατοσκόπος.*

¶ PRODIMENIUM, Proditio. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 555. *Regni Magnates persuaserunt matri præfatæ ut eorum Regem dimitteret eorum custodiæ conservandum, sed in factum malignam custodiam habuerunt Prodimento decepti.*

¶ PRODITIALITER, Perfide, per proditionem, Gall. *En trahison.* Litteræ Edwardi I. Reg. Angl. ann. 1282. apud Rymer. to. 2. pag. 196. *Proditeres nostri Lewelinus filius Griffini & David frater ejus .... Proditialiter contra nos insurrexerunt.*

¶ PRODITIONALITER, Eadem notione, in Chron. Trivetti to. 8. Spicil. Acher. p. 713. *Nos quoque cernentes tot damna, opprobria, facinora & injurias in exheredationem nostram & destructionem populi nostri Proditionaliter irrogari, &c.* Charta ann. 1260. apud Rymer. tom. 1. pag. 709. *Castrum dicti domini Regis de Buels ceperunt Proditionaliter, & homines ejusdem castri.* Occurrit præterea apud eumd. tom. 3. pag. 222. Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. p. 468. Murator. tom. 3. pag. 574. to. 6. col. 364. to. 12. col. 568. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 114. &c.

¶ PRODITIOSE, Idem, in Annal. Genuens. Ogerii Panis apud Murator. tom. 6. col. 410. *Saladinus ..... Proditiose intravit castellum Corvariæ.* Vide *Gelositas.*

¶ PRODITIONALIS, Perfidus. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 588. *Habito quodam Proditionali tractatu viriliter invasit castrum S. Erasmi.*

PRODITOR, Qui rem furatam prodit, indicat, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 4. 40. Occurrit in l. un. C. de Mendic. valid. & in l. 6. Cod. de Delator.

¶ PRODITUS, Editus, genitus, in leg. 1. lib. 6. Cod. Theod. tit. 26. *Licet patre vel avo ceterisque majoribus curialibus orti ac Proditi sint.*

¶ PRODIUM, pro *Brodium*, nostris *Brouet.* Statuta Monasterii Mellic. an. 1451. in ejusd. Chron. pag. 426. *Die parasceves pro relevatione fratrum detur singulis aliquid coctum videlicet Prodium de furfure, vulgariter Stob, vel de pisis, non tamen nisi sale conditum.*

¶ PRODUCERE, Litis instrumenta proferre, exhibere, Practicis nostris *Produire*, in Charta Caroli VIII. Reg. Franc. an. 1489. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 237. Hinc

¶ PRODUCTIONES, Gall. *Productions*, vocant litis instrumenta & auctoritates. Arestum ann. 1497. apud Thomasser. in Biturig. p. 172. *An bene vel male fuerit appellatum, junctis certis gravaminibus ac Productione dictorum appellantium ad judicandum, &c.*

¶ PRODUCTALIS. Charta Ferdinandi Gonzalez inter Conc. Hispan. to. 3. pag. 175. *Atriis, hortis, molinis, pratis, paludibus, cum suis antiquis Productilibus aquis.* Quod in plerisque aliis Chartis sic exprimitur, *cum aquarum decursibus.*

¶ PRODUCTUS, Adductus, compulsus, coactus. Hist. liberationis Messanæ apud Murator. tom. 6. col. 623. *Nec colligatur* (tallia) *etiamsi Rex quacumque necessitate Productus contra regni statuta, vel secundum, collectatas, peteret.* Utitur etiam vetus Irenæi Interpres lib. 3. c. 14. num. 1. *Quoniam autem is Lucas inseparabilis fuit a Paulo, & cooperarius ejus in Evangelio, ipse facit manifestum, non glorians, sed ab ipsa Productus veritate.*

PRODUM, Lucrum, Gallis *Preu*, *Profit*: Italis *Prode*, & *pro*, qui à Provincialibus acceperunt, ut notat Acarisius. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 63. *Ut habeant Produm & damnum, quemadmodum inter illos fuerit conventum.* Occurrit ibi pluries. [Vide *Preu* & *Proda.*]

¶ PRODUX, Traductor, apud Tertull. lib. de Carne Christi cap. 20.

¶ PROEDRUS. Vide Glossarium mediæ Græcitatis in πρόεδρος

¶ PROELIARE, Oppugnare, *Attaquer.* Jac. Aurias in Annal. Genuens. ad ann. 1282. apud Murator. tom. 6. col. 578. *Cum militibus* ccc. *& pe-*

dibus MD. *dictum castrum Prœliaverunt & eundem violenter ceperunt.*

¶ PROFANITAS, Eo nomine Scriptores ante Christum natum designat Tertullianus lib. de Pallio cap. 2. *Ut autumat superiorum Profanitas.*

¶ PROFECTITIUS, Aliunde in nos delatus, adventitius. Hierat. juris Pontificii pag. 60. *Sicut pater Profectitia filii in detrimentum ejusdem heredis non præscribit.* Ulpian. leg. 5. Dig. de jur. dotium: *Videri dotem non esse Profectitiam.*

¶ PROFECTUOSUS, Utilis, qui prodest. Privileg. Rodulfi Reg. Franc. ann. 925. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 280. *Cujus salutiferis animo aurea nostra Profectuosis petitionibus voluntarie aurem nostri culminis accommodavimus.*

PROFECTUS, Lucrum, *Profit.* Capitulare de Villis cap. 36. *Accipitres & sparvarios ad nostrum Profectum provideant.*

PROFERENDA. Acta Episcoporum Cenomanensium in Gervasio c. 31. *Cumtasque ibi decimas pertinentes, cunctos census & suburbia, quæ Archiclavi tenere solebant, excepta Proferenda, quam Archicapellanus de manu Pontificis Missam cantantis recepit.* Videtur idem sonare quod *Prebenda.* [Malim de oblatione, quæ inter Missarum solemnia fit, accipere.]

PROFERENTIA, PROFERENTIUM, PROFERTA, Proventus, reditus. Tabularium Celsiniannense: *Acquisivit de ipso Bertranno in gadio duas partes Proferentiæ de annonada.* Tabularium Conchense in Ruth. ch. 8. *Hoc est totum fevum Presbyterale, & Proferentiam de tota Parochia de annona & de vino, & totam Profertam, quæ ad altarios venerit, &c.* Ch. 39. *Decimum, & Proferentium, & sepulturam, &c.* Ita in ch. 48. 50. 51. 57. 369. & alibi.

☞ Minus accurate *proferentiam*, proventum, reditum nude interpretatur doctiss. Cangius: haud obscurum quippe ex allatis videtur inter jura Curionum recenseri, idem proinde esse quod supra *Proferentia*, primitiarum scilicet jus, quod ipsis Curionibus præter decimas debetur. Id rursum aperte docet Charta ann. circ. 1056. apud Stephanot. tom. 4. Antiq. Pictav. Bened. MSS. pag. 562. *Mediam partem de altare, & suam partem de decimas, mediam partem de confessiones, de sepulturas, de Proferentia, de baptisteriam & omnia quæ ipse habet in ecclesia* (concessit.) Excerpta ex Tabul. S. Maxentii inter Instr. tom. . novæ Gall. Christ. col. 341. *Donatio autem* (an. 1041.) *istius ecclesiæ talis est, scilicet baptisterium, confessiones, Proferentia & tota sepultura, & omne quod in ecclesia venerit.* Vide *Primitiæ.*

PROFERIMENTUM, Dilatio, prolatio: cum quis stare juri, ac *rectum facere* renuit, vel differt. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 93. *Sicut malum quod factum est per fatigationem de directo, nullatenus debet esse emendatum, ita illud quod factum fuerit super Proferimento de directo, nullatenus debet remanere ut non sit redirectum.* Id est, ut interpretor, sicut malum, quod quis patitur ex actione judiciaria, non emendatur; ita contra si malum is patiatur ex dilatione partis, debet resarciri.

PROFFRUM, PROFFRUM, in Fleta lib. 1. cap. 38. §. 16. lib. 2. c. 32. §. 2. 4. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 290. *Idem Henricus de Hastingiis & antecessores sui solebant capere & de jure habere rationabiles expensas suas versus scaccarium singulis annis pro duobus Profris faciendis, & uno compoto reddendo per annum, &c.* Radulfus de Hengham in Summa magna cap. 11. *Et si reperiatur per nomina Melnam qui visus interfuerunt, quod visus terra factus fuit, tunc ad Proffrum petentis clamabitur reus, qui die illo juste si velit, essoniari potest de malo veniendi, &c.* Ibidem, Gallice: *Richard le Jay se Profre vers Villiam Huse de play de terre, &c.* Adde cap. 9. 12. Jo. *Britton* in Legib. Angl. pag. 41. v. *Mes en tiel cas volons que mitigation soit faite, pur ceo que ceux se Profrent à combattre pur nostre pees maintenir, &c.* Pag. 42. v. *Et si ascun eyt sur luy autes armes musee, & de ceo soit grevé son adversaire, ou Profre de grever, &c.* Pag. 44. v. *Et si ascun des appelles se Profre avaunt la utlagerie, ou le appellour face defaute, &c.* Pag. 55. *Et si le pleintif ne veigne au jour, ne se face essoner, & le defendant se Profre, & demande jugement de la non suite de plaintife, &c.* Spelmannus vocem à Gallica *Proferer* producere, educere, allegare, deducit. Vim tamen vocis non omnino percipio.

☞ Duplex est hujusce vocis intellectus ex Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. Ac 1°. quidem *Profrum* significat tempus iis statutum qui rationes suas edere & *proferre* coram Scaccario tenentur, atque ipsam rationum redditionem: quo sensu accipienda quæ ex Monastico Anglic. retulit Cangius, ut & quæ post Spelmannum subjungimus ex Brevi Reg. de Attornato Vicecomit. pro *Profro* faciendo: *Quia dilectus nobis .... ad instans Octava Pascha proxime futuram ad Profrum suum tunc ibidem, prout moris est, faciendum personaliter interesse non potest: vobis mandamus quod R. & J. clericum, quos idem Vicecomes ad Profrum suum prædictum .... attornavit .... loco ipsius Vicecomitis ad hoc recipiatis.* Est & *Profrum* Actio judiciaria, qua sese offert quis ut coram judice jus suum contra quemlibet probet, jurisque sui argumenta *proferat.* Ita vocem hanc interpretor apud laudatum Radulfum, in Gallicis superius allatu & in Charta ann. 1334. apud Rymer. tom. 4. pag. 611. *Cum Johannes Episcopus Lysmorensis ... amerciatus fuisset ad centum solidos, quia non venit ad Proffrum suum faciendum: nos, volentes eidem Episcopo gratiam in hac parte agere specialem, pardonavimus eidem Episcopo .... prædictos centum solidos.*

¶ PROFESSA, Femina continens, quæ virginitatem profitetur, non tamen in Monasterio. Index veri. Canun. inter Conc. Hispan. to. 3. pag. 20. *Ut nulla Professa vel vidua absente sacerdote, in domo sua sacerdotale officium vel lucernarium impleat.* Vide *Asceteriæ.*

PROFESSI, Qui magisterium adepti sunt in Scholis, & docendi facultatem habent. Hericus Monachus l. 1. de Miracul. S. Germani: *Quisquis artium profitendarum afficeretur studio, non ante Professis inscribi merebatur, quam hinc explorata diligentia examinatus abiret.* Ex eo Syrus in Vita S. Maioli Abb. l. 1. c. 7. tom. 2. Maii pag. 671.

¶ 1. PROFESSIO, Substantia, possessio, facultates in censu professæ, in leg. 2. Cod. Theod. lib. 10. tit. 14. Vide ibi Gothofredum.

¶ PROFESSIO, pro Nuda jactatio, ibid. leg. 5. tit. 1. l. 9. pro Oneris in se susceptio, ibid. leg. 32. lib. 13. tit. 5.

¶ 2. PROFESSIO, Abdicatio, declaratio qua dignitate quis se abdicat. Statuta Cisterc. an. 1157. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1250. *Abbas qui dimiserit abbatiam suam, infra xxx. dies Professionem faciat, & nihil ex omnibus sibi retineat aut reservet.* Vide alia notione in *Profiteri.*

PROFESSORES, vel *Professores Ordinis*, qui regulam Ordinis alicujus profitentur, In Stat. Præmonstr. cap. 4. §. 18. [Bulla Bonifacii IX. PP. an. 1400. apud Rymer. tom. 8. pag. 122. *Quibus etiam monachis eligendi, tempore vacationis Prioratus ejusdem, alium de dicto Prioratu, vel alio religioso loco dicti Or-*

dinis (Benedictini) *ydoneum Professorem* licentiam damus.]

¶ PROFESSUS, Professio. Cod. Theod. leg. 39. tit. 2. lib. 16. *Si quis Professum sacræ religionis sponte dereliquerit, continuo sibi eum Curia vindicet.* Vide alia notione in *Profiteri.*

¶ PROFESTUM, Vigilia, dies festum præcedens. Obituar. MS. Eccles. Morin. fol. 36. *Festivitatum B. Mariæ matris Christi ac vigiliarum seu Profestorum Petri & Pauli, &c.* Mirac. S. Amalbergæ tom. 3. Jul. pag. 115. *Vovit feriare, quamdiu viveret, B. Amalberga, & Profestum ejus in pane & aqua quolibet anno jejunare.*

PROFFENDRA. Tabular. S. Eparchii Inculism. fol. 38. *Similiter facient ei 5. bias, unum ad frumentum faciendum, alium ad avenam, tertium à Proffendra, 4. in nemore, 5. in vindemiis, & hoc facient sive habeant bovem sive non.*

¶ PROFFRUM, ut *Proferum.* Vide in hac voce.

¶ PROFICATIO, Incrementum, accessio, Gall. *Melioration.* Charta Dom. Oneccæ æræ 1067. apud Moret. Antiquit. Navarræ pag. 597. *In omnes has villas quæ supra taxata sunt, cum omnibus augmentis suis tam de emptionibus quam de Proficationibus meis, cunctam meam portionem dono.*

¶ PROFICIENS, *Ante positus, provectus.* Glossarium Isidori.

¶ PROFICISCERE, pro Proficere, in Charta Childeberti III. Reg. Franc. ann. 695. apud Felibian. Hist. Sandion. pag. XVI.

¶ PROFICIUM, ut infra *Proficuum.* Placitum an. 8. Ludovici Pii apud *le Blanc* Differt. hist. de Monet. pag. 98. *Qualia* (testimonia) *exinde dedit in præsentia Rothardi & Nortperti Episcoporum, seu ipsius Leonis nullum Proficium testificati sunt.* Charta conventionis inter Henricum Reg. Angl. & Robertum Comit. Flandr. in Lib. nigr. Scaccarii p. 14. *Ubi Rex eos* (obsides) *libere possit retinere ad Proficium suum.* Adde Statuta Ripeniæ cap. 1. fol. 5.

¶ PROFICUIT, PROFICUITAS. Vide in *Proficuum.*

PROFICUUM, Lucrum, emolumentum, *Profit.* Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 247. *Sunt in summa quæ dedi in Proficuo Ecclesiæ .... solid. duo millia.* Relatio de Thesauro Canusianæ Ecclesiæ: *Per Proficuum & honorem Reginæ Ecclesiæ, &c.* Turpinus in Vita Caroli M. cap. 8. *Magnum animabus Proficuum.* [Charta Balduini Comit. Flandr. an. 1116. apud Miræum tom. 2. pag. 1154. *Nihil deinceps Proficui, nil consilii vel auxilii illi facient.* Charta ann. 1183. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 371. *Persolvet prædictam pecuniam cum Proficuo.* Charta Philippi Pulcri Reg. Franc. ann. 1292. ex Tabul. S. Andreæ Avenion. *Perciperet & haberet .... omne emolumentum & Proficuum quod ex curia & mercato ac nundinis dictæ villæ provenirent & provenire possent.*] Utuntur Ivo Carnot. Epist. 76. Gregorius VII. lib. 6. Epist. 2. Staturum 2. Westmonasteriense cap. 29. & alii.

¶ PROFISCOUM, Eodem significatu, nisi etiam legendum sit *Proficuum.* Litteræ Caroli VIII. Reg. Franc. ann. 1483. in Notis Gotofredi ad Histor. ejusd. Reg. pag. 373. *Volentes quod ipse Guillelmus* (*de Rochefort*) *hujusmodi officio Cancellarii plene .... gaudeat ad vadia, ... utilitates, Profiscua, præeminentias & emolumenta consueta.*

¶ PROFICUUM, Fortuitus proventus, Gallis *Casuel.* Charta ann. 1406. apud Lobinell. tom. 5. Hist. Paris. pag. 686. *Tenebuntur solvere amodo annuatim in recepta Proficuorum & redditunm villæ Parisiensis.*

¶ PROFICUUM, Eadem notione, in Charta ann. 1484. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. p. 233. *Fructus, Proficua, revenutas & emolumenta dictarum terrarum* (concedimus.)

PROFICUUS, Utilis, *Profitable.* [Charta Caroli C. ann. 851. apud Doublet. pag. 780. *Ut pote in desiderio semper habentes aliqua nostra saluti Proficua stabilienda quæreremus.*] Lupus Ferrariensis Epist. 4. ad Emhardum: *Nemo postulet, nisi qui sua saluti Proficua postularit.* Occurrit passim.

PROFICUIT, pro *Profuit.* Thwroczius in Sigismundo cap. 1. *Sed quid Proficuit solitaria manus defensio?* Cap. 4. *Sed hæc fuga Proficuit & minime.* Ita MSS. præferre monet Freherus Editor.

PROFICUITAS, Idem quod *Proficuum.* Ditmarus lib. 2. *Archipræsul divinitus in cunctis humanisque pollens Proficuitatibus, &c.* Lib. ult. *Non est opus ...., ut varii favore vulgi de mea Proficuitate credas, &c.* pag. 21. 108.

¶ PROFILIATIO, Adoptio. *Charta profiliationis*; qua aliquis pro filio hæres constituitur. Charta Dom. Oneccæ æræ 1067. apud Moret. Antiquit. Navar. pag. 596. *Facio vobis Rege domino Sancio & supradicta Regina hanc cartam Profiliationis ac donationis de meas hereditates, quas habeo in territorio de Castella.*

¶ PROFILIUS, Filius filii, nepos, Gallis *Petit-fils.* Leges Norman. cap. 26. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 207. *In successione patris tantummodo ad Profilium afferentes, quod Profilius avo suo non debet succedere, licet primogeniti fuerit filius, qui avi sui tempore jam decessit.*

¶ PROFILUM, ut *Perfilum.* Vide ibi.

PROFINIS, Confinium. Vetus Charta ann. 1032. apud Ughellum in Teatinis Episcopis num. 12. *Quæ* (Ecclesia) *sita est in territorio Teatino vocabulo Gnolmi, & terras circumcirca dictam Ecclesiam pro mensura modiorum mille ducentorum habentur in Profine terra supradicti Comitis Transmundi à pedefine fluminis Atinelli, &c.* Infra: *Et habent fines cum Profine via circa alios fines confines, &c.*

PROFIRMITER, Certo, phrasis Gallica, *Pour certain.* Capitula Caroli M. lib. 3. cap. 23. *Si autem audivit quod latro fuisset, & tamen non scit Profirmiter, aut juret solus, &c.* Adde Capitularia Caroli Calvi tit. 12. §. 6.

¶ PROFISCUUM. Vide *Proficuum.*

PROFITERI, *Confiteri*, Confessionem Sacerdoti exsolvere, in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 66.

PROFITERI, Professionem (de qua mox) facere, in Antiq. definit. Ord. Cisterciensis dist. 4. cap. 1.

PROFESSIO, qua Monachus per votum triplex Deo sese offert. Hac enim votorum emissione palam profitetur Deo obedientiam, castitatem, & paupertatem deinceps se observaturum. S. Hieronymus in Præfat. ad Regul. S. Pachomii, de præcedentia loquens: *Non ætas inter eos quæritur, sed Professio. Professio virginitatis*, apud S. Ambrosium lib. 3. de Virgin. *Sancta religionis Professio*, in Concilio Arelat. II. ann. 385. can. 45. Concilium Carthagin. an. 398. *Clericus Professionem suam & in habitu & in incessu probet.* Canones Romanor. ad Gallos cap. 1. *Virgo votata jam Christo, quæ integritatem publico testimonio Professa, a Sacerdote, prece effusa, benedictionis velamen accepit.* Concilium Wormatiense ann. 868. cap. 23. *Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria Professio facit.* Vide Arnobium lib. 6. Addit. 1. Capitul. cap. 35. &c. & Haeftenum lib. 4. Disq. Monast. tract. 5. disq. 2. Exstat hæc professionis Monasticæ formula in Polypty-

cho S. Remigii Remensis: *Ego Rotfridus initium conversionis meæ diligenter attendens, considero quod petitionibus meis primum non facilis concessus est introitus, sed diu pulsanti mihi vix hospitii locus est misericorditer attributus, in quo per paucos dies commoratus, novitiorum sum domum progressus, in qua dura & aspera mihi primum à seniore sunt prædicata, & stabilitatis meæ promissio expetita, & ter in anno lecta atque tradita est regula, cum admonitione dicentis, Ecce lex sub qua militare vis, si potes observare, ingredere: si vero non potes, liber discede. Hoc ergo videns ordinatissimum mihi atque morosum spatium attributum, dubitationis aditum prætermitto, & ut me jam vestro corpori sociare dignemini, humiliter deposco. Ego tamen hujus regulæ instituta, Domino juvante, servare promitto, & propter vitæ æternæ præmium, coram Deo & Angelis ejus me similiter militaturum subjicio: ita ut ab hac die non mihi liceat colla de sub jugo excutere regulæ, quia sub annali optione aut excutere licuit, aut suscipere. Et ut hæc Professionis meæ petitio a vobis firmiter teneatur, ad nomen S. Remigii, vel quorum hic reliquiæ continentur, ac præsentis Abbatis domni videlicet Hincmari Archiepiscopi conscriptam trado.*

PROFESSUS Monachus, qui in Monasterio votum emisit, *Religieux Profez.* Arnulfus Lexoviensis Episcopus in Epist. ad Abbatem S. Ebrulfi: *Pro Willelmo Monacho olim nos Fraternitati tuæ semel & iterum scripsisse meminimus, ut eum in Monasterio tuo, in quo Professus est, reciperes, &c.* [Occurrit prætetea to. 3. novæ Gall. Christ. inter Instr. col. 245. & apud Murator. to. 6. col. 68.]

PROFLAMMARE, Flammis, vel incendio absumere. Marcellinus Comes: *Simulacbrum æneum in foro Strategii super fornicem residens.... incendio Proflammatum est.*

¶ PROFLIGARE, Exigere, in leg. 4. Cod. Theod. lib. 11. tit. 22. *Universæ pensitationis Profligandæ, quæ fuit, reviviscat sollemnitas. Necessitatem Profligare*, ibid. in leg. 9. lib. 8. tit. 8. *Profligo*, ἀπαιτῶ βιαίως, in Gloss. Lat. Græc. *Proflagito*, in Cod. Sangerm. Hinc

¶ PROFLIGATIO DEBITORUM, Exactio, collectio eorum, ibid. in leg. 10. lib. 6. tit. 30. *Profligatio*, ἀπαίτησις, in Gloss. Lat. Gr.

PROFRUM. Vide *Proferum.*

¶ PROFUGARE, Expellere, ejicere. Chron. Angl. Th. *Otterbourne* p. 76. *Monachos Cantuarienses Profugavit* (Johannes Rex) *& bona eorum confiscavit.*

¶ PROFUGIUM, Fuga. Ottoboni Annal. Genuens. ad ann. 1205. apud Murator. tom. 6. col. 392. *Omnes etiam penitus cepissent, nisi quod Comes Raynerius cum suis militibus Profugium cepit.*

PROFUGOSE, Fugiendo. Salvatus in Vita S. Martini Sauriensis Presbyt. *In urbem Colymbriam Profugose redierunt.*

PROFUGULA, *Fugiens elimenta.* Sic Glossæ antiquæ MSS.

PROFULUM. Charta ann. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1275. *Quinque mandilia cum Profulis*, Videtur esse nostrum *Profil*, vel *Porfil*, Ora, Limbus. [Vide *Perfilum.*]

¶ PROFUNDARE, Fodere altius, Gallic. *Creuser; faire profond.* Charta *Pariagii* villæ Sarlat. an. 1299. in Regesto Philippi Pulcri ex Chartophyl. regio: *Dicta fossata emendare, reficere & Profundare* (poterunt.) Chron. Episc. Metens. apud Acher. tom. 6. Spicil. p. 673. *Turres & muros in melius reparavit, novas cisternas Profundando.*

¶ PROFUNDARE, Mittere in profundum, immergere. Vita S. Stanislai to. 2. Maii pag. 266. *Quam* (mulierculam) *fuste aquis aliquoties Profundare satagebat.*

¶ PROFUNDARE, Diligentius rimari, penitus perscrutari, Gall. *Approfondir.* Vita B. Lidwinæ to. 2. April. pag. 341. *Profundare secreta Domini quandoque laborarent.*

¶ PROFUNDARE SOMNUM, Goclen. in Lex. Phil. *Somnum profundum reddere.*

PROFUNDERE, [dicitur sacerdos, cum hausto Sanguine Christi calicem vini & aquæ infusione abluit.] Vide *Superfusio.*

PROFUNDUS, Color intensior, vividior: nos dicimus *Foncé*, Scriptores medii ævi, *fundatus.* Valerianus Aug. apud Spart. *Cape tunicam palmatam, togam pictam, subarmalem Profundum, sellam eboratam, nam te Consulem hodie designo:* ubi Casaubonus, & ex eo Alexander Wilteimius *subarmalem profundum* dici opinantur, quod tunica talaris fuerit. Alii ita dictum volunt, quod non modo purpureus fuerit, sed purpura vividiore, intensiore & subfusca intinctus. Proindeque *profundus subarmalis* idem fuerit, quod Trebellius Pollio in Claudio, *subarmale cum purpura Maura* vocat. Hesychius: Τὸ βαθὺ, καὶ τὸ μέγα, καὶ ὑψηλὸν, καὶ μέλαν. Idem: Βυσσὸς, βυθὸς, ἄντρον, πυθμὴν, καὶ χρῶμα ἀντὶ τῆς ὀργῆς παραλαμβανόμενον. Est igitur *subarmalis profundus*, ὀργυοβαφὴς, hysgino tinctus. [Vide Suidam in Σάρδιος λίθος.]

¶ PROFUNDUS, Doctissimus, qui summum scientiæ attigit. *Profond* eadem notione dicimus. Rolandinus Patav. de factis in marchia Tarvis. apud Murator. to. 8. col. 360. *Erant quoque tunc temporis Regentes in Padua viri venerabiles, magister Agnus, magister Johannes, magister Zambonmus, Profundi & periti Doctores in physica & scientia naturali.*

PROFUSIO, [Infusio vini & aquæ in calicem hausto Sanguine Christi ad illum abluendum,] Vide *Superfusio.*

¶ PROFUSOR, Pincerna. Vide *Præfusor.*

PROGENER, Vir neptis, Festo. Glossar. Græco-Lat. ἔγγονης ἀνὴρ, *Progener.* Ita in eodem Glossar. *Pronurus*, dicitur ἐγγόνου γαμετή. Aliter tamen accipi videtur in veteri Inscriptione apud Gruterum pag. 412. 3. ubi Stilico *Progener* Theodosii Augusti dicitur, quia scilicet ille *Serenam*, Theodosii ex Honorio fratre neptim, duxerat, quam Theodosius adoptarat in filiam, auctor est Claudianus: proinde Stilico vice generi Theodosii erat, cum Serena non ejus esset naturalis filia, sed adoptiva.

¶ PROGENICULARI, Genibus advolvi. Gloss. Lat. Græc. *Progeniculatur*, γονυπετεῖ. Ibid. *Progeniculo*, γονύπετῶ.

1. PROGENIES, Gradus cognationis. Capitulare Compendiense ann. 757. cap. 1. *Si in quarta Progenie reperti fuerint conjuncti, non separamus, &c.*

¶ 2. PROGENIES, Cœtus, conventus Monachorum, in Charta Odonis Abbat. Glannafol. laudata à Mabillonio to. 2. Annal. Bened. p. 622.

PROGENIOSUS, Nobili progenie genitus. Joan. Hocsemius in Adolpho à Marka cap. 5. *Quo mediante judicata sunt treuga more solito quadragena, & has Progeniosi violare cœperunt.* [Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. to. 5. Ampl. Collect. col. 121. *Item eodem anno nobiles & Progeniosi civitatis Leodiensis, &c.*]

¶ PROGENITALIS. Litteræ Petri *d'Aubusson* S. Johan. Hierosol. Ordin. Magistri ann. 1493. inter Privilegia ejusdem Ord. pag. 161. *Verum quia variis vernaculis linguis commilitones nostri Progenitales patriæ more utuntur, &c.* Ubi legendum existimo *Progenitalis*, adeo ut sensus sit, vernaculis linguis utuntur

utuntur more patriæ in qua progeniti sunt.

PROGESTIUM. Vide *Proastium*.

¶ PROGNOSTICARE, Præsagire, prædicere, præsignare. Ordinat. Humberti II. an. 1340. to. 2. Hist. Dalph. pag. 391. *Mentem nostram totaliter applicamus, ut sermo durus gentium contra nos Prognosticantium enormia & adversa, non verax reperiatur, sed varius.* Vita S. Yvonis tom. 4. Maii pag. 585. *Futurum se Episcopum Prognosticavit.* Occurrit rursum to. 3. April. pag. 509. Propius ad Gallicum *Pronostiquer*,

¶ PRONOSTICARE, Eadem notione, in Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 258. *Nulla etiam tempora fausta vel infausta existimanda, ... nec ad volatum vel garritum avium, vel ad motum alicujus membri, aut ad alicujus animalis aspectum aliquid esse prospere venturum, vel non, est Pronosticandum.* Charta an. 1456. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. pag. 1173. *Quod cum aliqui divinatores Pronosticarent nonnulla de morte ipsius Petri, &c.* Adde Murator. tom. 8. col. 249. Vide supra *Pranosticare*.

¶ PRONOSTICATIO, Prædictio, præcognitio, rei futuræ indicium. Chron. Trivetti tom. 8. Spicil. Acher. pag. 573. *Fuit nihilominus* (Johannes de S. Ægidio) *in arte medicinæ peritissimus .... de cujus curis & Pronosticationibus referuntur plurima admiranda.* *Pronunce*, eadem notione, adhibet le Roman *de Narcisse* MS.

Lonc tens en furent la doutance,
Et en la fin vint la Pronunce.

¶ PRONOSTICATIVUS, Prænuntius, Gall. *Pronostic*. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 54. pag. 134. *Sedibus aptissimis plurima granata saxorum, ... inevitabilis Pronosticativa ruinæ, ... situari constituit.* Occurrit iterum p. 284.

PROGNOSTICON. Vide *Sortes Sanctorum* in *Sors*.

PROGRAMMA, Litteræ regali sigillo munitæ, in Speculo Saxonico lib. 1. art. 34. & 64. Vide l. 29. Cod. Th. de Petition. [Item ex Spelman. Proscriptio, scriptura postibus affixa ut ab omnibus legatur. Vox juris civilis.]

¶ PROGRESSIUS, Ulterius. Acta SS. to. 2. Mart. pag. 134. ubi de S. Gregor. Mag. *Sciatis non Progressius iter coeptum licere protendere.*

¶ PROGRESSUS, Profectio, Gallice *Départ*: vel etiam Consilium, susceptio, Gallice *Entreprise*. Chron. Angl. Th. *Otterbournæ* pag. 63. *Willelmus, cunctis paratis quæ ad dictum Progressum necessaria putabantur, cursu placito appulit Hastingas.*

PROHÆRES, Papiæ, *est, qui loco hæredis fungitur, aut institutus aut substitutus*: vel potius hæredis hæres. Papianus lib. Respons. tit. 2. *De donationibus dominorum proprietas accipientium etiam circa hæredes & Prohæredes lege firmatur.* Marculfus l. 2. form. 17. *Ut aliquis de hæredibus, vel Prohæredibus nostris, seu qualibet persona contra hanc testamenti paginam ... venire aut aliquid pulsare valuerit, &c.* [Charta ann. 868. apud Marten. tom. 1. Amplis. Collect. col. 190. *Si vero ego, quod absit, aut ullus de hæredibus aut Prohæredibus meis, &c.*] Quæ quidem formula occurrit non semel in veteribus Tabulis, l. 1. Tradit. Fuld. cap. 41. 69. lib. 2. cap. 11. in Privilegiis Ecclesiæ Hammaburgensis, in Probat. Histor. Guinensis pag. 45. &c.

¶ PROHIBITIO REGIA, vox forensis, Litteræ regiæ apud Anglos quibus cognitio causæ, quæ in foro Ecclesiastico agitatur, ad forum civile revocatur. Charta an. 1300. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 344. *Renuntiantes in hoc facto omnibus impetrationibus super hoc habitis, appellationibus, in integrum restitutioni, regiæ Prohibitioni, & omni alii remedio juris canonici & civilis.*

¶ PROHIBITUS, Non concessus, ex lib. 1. Decretal. tit. 7. cap. 2. apud Macros in Hierolex.

¶ PROHICERE, ut Projicere, in Statutis Arelat. MSS. art. 184.

¶ PROHICIUS, Funis nauticus. Statuta Massil. lib. 3. cap. 16. *Statuimus quod cordereii omnes de Massilia teneantur speciali sacramento se non facturos per se vel per alios gumenas, vel Prohicios, ... nisi de canabo femello & filo subtili.* Vide *Provesium*.

¶ PROJECTIBILIS, Projectus, apud vet. Irenæi Interpretem lib. 1. cap. 30. num. 9.

¶ PROJECTUM, *Protectura*, Vitruvio, *projectum tectum*, Plinio, nostris *Auvent*. Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 46. art. 1. *De projectis. Ordinamus ne possibac Projecta seu tigna, vulgo dicta Euvans, quæ extra parietes domus protenduntur, fiant.* Gloss. Lat. Gr. *Projecta tecta*, ἀναλεμμένα, ἀνάγω ἔχοντα ἐπ' οἴκους. Ubi leg. ἀνατεταμένα, ἀνάγαιον ἔχοντα, &c. Vide Salmas. ad Hist. Aug. pag. 155.

¶ PROJESTUM, Consilium, propositum, Gall. *Projet*. Renovatio testamenti Abbonis Patricii per Carolum M. an. circ. 805. apud Mabill. Diplom. pag. 510. *Ut nullo unquam tempore in ipso nono ipsa nec heredes sui contra hanc testamento meo nec Projesta nostra ambulare nec refragare debeant.*

¶ PROINOSUS, pro Pruinosus, facili mutatione, in Missali Goth. apud Mabill. Liturg. Gall. pag. 242. *Hæc* (apis) *explorata temporum vice, cum canitiem Proinosa hyberna posuerint, &c.*

¶ PROLABIA, *Prominentes labrorum partes*, in Amalthea ex Polluce.

PROLATARE, *Differre, procrastinare*, ὑπερτίθεσθαι, in Gloss. Græc. Lat. [Vox ea notione haud ignota Latinis.]

¶ PROLATOR, Productor, Græc. προβολεύς, apud vet. Irenæi Interpretem lib. 1. cap. [illegible] num. 1.

¶ PROLECTA, Capistrum, funiculus, Gall. *Licou*, *lesse*: unde *Prolexam* legendum existimo, apud Lupum in Vita S. Thomæ Cantuar. cap. 3. pag. 65. *Et quæsierant ei jumentum pro suo argenteo. Equidem hoc non frenum, sed tantum Prolectam circa collum habebat.*

¶ PROLEGERE, Legere coram aliis & clara voce. Charta Balduini Archiep. Trevirensis ann. 1335. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 569. *Recognoscimus nos litteras infra scriptas .... sigillatas vidisse, ac de verbo ad verbum Prolegi fecisse tenoris & continentiæ in hæc verba, &c.*

¶ PROLES, Prosapia, genus, Gallis *Famille*. Acta S. Contardi tom. 2. April. pag. 450. *Tandem nutu divino Sathan ejusdem viri vitam, Prolem, patriam & rem gestam per os mulieris, fere omnibus ignota, cœpit prædicare.*

¶ PROLES, masculini gen. in Manuali Dodanæ matris S. Willelmi Ducis apud Mabill. sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 750. *Cernens plurimos cum suis in sæculo gaudere Proles, &c.* Ibid. pag. 755. *Si Proles secundus* (id est, filius secundo genitus) *tot tempus haberet, in sui personam illi altum transcriberem libellum.*

¶ PROLETARII apud Romanos nuncupati, *qui in urbe semper sufficiendæ prolis causa vacabant. Hi in arma non cogebantur: sed semper generandorum filiorum causa in urbe morabantur.* Ita Gloss. MSS. Sangerm. num. 501. post Gellium lib. 16. c. 10. Vide Nonium & Festum.

PROLIBERI, Qui ex *liberis* hominibus nascuntur aut nascentur. Charta Adelchisi Regis Longob. in

Bullario Casinensi tom. 2. pag. 11. *Cum omnibus mobilibus & immobilibus rebus in integrum, servis, proservis, liberis, Proliberis, &c.* Vide pag. 7.

¶ PROLICERE, *Emanare, effluere. Varro: Demum ubi Prolicuit dulcis unda.* Gloss. Isid. Eodem sensu quo *Proliquare* apud Apuleium, unde *Proliquere* legendum censet Grævius.

¶ PROLIFICATIO, Procreatio. Statuta Mellic. Monast. ann. 1451. in Chron. ejusd. pag. 427. col. 1. *Nequaquam teneantur venatici canes in monasterio, ... neque nutriantur columbæ propter earum Prolificationem & clamores continuos.*

¶ PROLITARE, Litare, sacrificare. S. Zeno Veron. in Vita S. Arcadii Mart. *Cogebatur Christi populus ... inter fervidos ignes pallentia arvina funesto sanguine Prolitare.*

¶ PROLIX, Proles, filius. Charta Ordonii II. Reg. pro Monast. S. Martini Compostell. inter Concil. Hispan. tom. 3. pag. 171. col. 2. *Froila Rex confirmat. Ranimirus Ordonii Prolix confirmat. Garsia Ordonii Prolix confirmat. Gimara presbyter confirmat.*

¶ PROLIXITAS ÆTATIS, Senectus. Epist. Hincmari ad Carolum C. apud Mabill. tom. 3. Annal. Bened. pag. 198. *Nam quando ... Hucberto præcentori palatii episcopium Meldensis urbis commissum est: ubi, propter Hildrici episcopi ætatis Prolixitatem & diuturnam ægritudinem, quædam ad scientiam & religionem pertinentia, nec non & adjacentia, & cætera quæque necessaria neglecta invenit.*

¶ PROLOCUTOR, PROLOCUTORIS. Vide *Prælocutor.*

PROLOCUTORIUM, Locus publicus in quo conventus publici, quos *Parlamenta* vocabant, aguntur. Charta Petri Archiep. Panormitani an. 1130. apud Rocchum Pirrum tom. 1. pag. 477. *Porro convocatis à D. Duce Siciliæ & Calabriæ quam plurimis Episcopis, aliisque venerabilibus personis, quibusdam denique Baronibus in Prolocutorio Panormitani Palatii determinato convenimus, &c.* Vide *Locutorium* [& *Parlaterium.*]

¶ PROLOCUTORIUS. Vide in *Prælocutor.*

¶ PROLONGARE, Producere, in longius ducere, Gall. *Prolonger.* Capit. Lotharii Imper. tit. 3. c. 31. *Quod si jurare ausus non fuerit quia pro occasione Prolonganda justitiæ hoc non dixisset, &c.* Idem verbum eadem notione Plinio lib. 15. cap. 3. & Senecæ de Benef. lib. 5. cap. 17. tribuunt Lexicographi: ubi ex libris melioris notæ legendum *Prorogare*, ut monet Faber in Thesauro.

¶ PROLONGUARE, Differre, remittere, Gallis *Differer.* Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ Tolos. *Item nullum festum celebratur in diebus Dominicis de Adventu, nec in jejuniis Quatuor Temporum; sed festum Prolonguatur, vel si necesse fuerit anticipatur.* Ibidem: *Propter solempnitatem illius diei* (Dedicationis) *istud festum* (S. Gregor. Nanz.) *Prolonguatur quousque veniat tempus opportunum.*

¶ PROLOQUI. Vide in *Prælocutor.*

PROLOQUIUM, ἀπόφασις, Sententia. Ammian. lib. 28. *Uno Proloquio in hujusmodi causas, omnes .... statuit tormentis affligi.* Lib. 29. *Sub uno Proloquio cunctos jubet occidi.* Vide ibi Lindebrog. [Adde Gellium lib. 16. cap. 8. Vide in *Prælocutor.*]

PROLUBIUM, Cupiditas. Vita S. Gudilæ Virg. cap. 6. *Fermidans per diem suo Prolubio satisfacere.* [Utitur Gellius lib. 16. cap. 19. *Feros & immanes navitas Prolubium tamen audiendi subit.*]

¶ PROLYTA, Quinquennale juris studium, vel de eo literæ ipsæ testimoniales; à Gr. προλύται, qua voce significabantur ii, qui quintum annum juris studio operam dederant. Hierat. juris Pontificii pag. 42. *Debent promovendi* (ad cathedrales Ecclesias) *Prolyta ex uno jurium decorari.*

¶ PROMERCALIS, Venalis. Gloss. Lat. Gr. *Promercalia*, ὤνια. Utitur Columella.

¶ PROMERCIUM, *Mercimonium, actio & facultas promercalia vendendi*, in Amalth. ex Paulo JC.

PROMINARE, Ducere, idem quod *minare*, hinc Gall. *Promener.* Apuleius lib. 9. *Universa jumenta ad locum proximum bibendi causa gregatim Prominabat.*

¶ PROMINULUS, Parum prominens. Guibertus in Vita sua lib. 1. cap. 6. *Ex viminum illisione cutem ubique Prominulam deprehendit.* Utuntur præterea Solinus cap. 27. extr. & Capitolinus in Pertinace cap. 12.

¶ PROMISSA, Promissio. Vita S. Dunstani tom. 4. Maii pag. 349. *Quod dedisset Rex nepti suæ divertendi ad se Promissam.*

¶ PROMISSARII, Præbendarii sacerdotes, qui in ecclesia parochiali præbendam possident, animarum curæ minime addicti. Statuta Eccl. Argent. ann. 1435. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 532. *Statuimus ut Promissarii seu præbendarii parochialium ecclesiarum suis plebanis seu viceplebanis reverentiam exhibeant, & Missis, Vesperis, Completoriis & Matutinis .... imersim concelebrando eisdem plebanis, cum per hoc ipsi Promissarii ab otiis & aliis illicitis retrahantur .... Statuimus ut Promissarii suas Missas in diebus dominicis post offertorium Missæ publicæ tantum dicant.*

PROMISSARIUS, Qui facile promittit, apud Joannem Sarisberiensem lib. 3. Policrat. cap. 11. *Promissores*, cap. 12.

PROMISSIO, Professio Monastica. Theodemarus in Epist. ad Carolum M. *Textum quoque Promissionis, quo ordine solebant antiquiores Monachi regulam sanctam in hoc loco promittere, ecce intra hanc Epistolam in brevi paginola exaratam direximus vobis.* Mox sequitur formula ejusdem *promissionis*, cujusmodi habes inter Baluzianas 32. 34. 35. Capitula ad Legem Salicam cap. 1. §. 14. *Ut liber homo qui in Monasterio regulariter comam deposuit, ... Promissionem factam secundum regulam firmiter teneat.* Vetus Chronicon Elnonense an. 818. *Teutingus Promissionem fecit.* Fuit is Teutbingus Abbas, de quo Wlfaius Monachus in carmine ad calcem Vitæ S. Amandi scriptæ à Milone.

¶ PROMITTENTIA, Promissio, Gall. *Promesse.* Charta ann. 1120. inter Instrum. tom. 1. novæ Gall. Christ. pag. 67. col. 1. *Et ideo abbati & monachis, precibus Guigonis Comitis, peractis illis Promittentiis, eum de cætero super hac re monasterium non amplius inquietaturum, condonarunt ei mala quæ ab ipso reddi debebant.*

PROMOTI, Qui inter Vexillationes merebant: horum meminit Ammianus Marcell. lib. 15. & ult. ut Notitia Imperii *Equitum Promotorum juniorum* sub dispositione *Magistri militum præsentalis*, ubi inter *Vexillationes* recensentur. Dicebantur etiam *Promoti*, qui à minoribus muniis ad altiora promovebantur: unde sic potissimum appellati officiales judicum ad aliquem altiorem gradum promoti. Glossæ Græco-Lat. προαχθείς, *Promotus, productus.* Glossæ Basilic. Πρωμότοι, προωσφισμένοι, καὶ ὀψικεύοντες, καὶ προβιβαζόμενοι ἐν ἀξιώμασι. In vett. Inscript. *Promotus ex Beneficiario Præfect. Promotus successione in Legionem*, 572. 5. 391. 4. Lactantius de Mortibus Persecutor. num. 40. *Promoti militari modo instructi, &c.* Vide Gothofredum ad leg. 2. Cod. Th. de Falsa moneta.

¶ PROMOTIO, Dignitas Ecclesiastica. Charta Edwardi VI. Reg. Angl. an. 1552. apud Rymer. tom. 15. pag. 311. *Aut alteri beneficio vel Promotioni spirituali*, &c. Ibid. pag. 312. *Præbenda, rectoria, vicaria, aut aliquarum aliarum Promotionum, sive dignitatum spiritualium*, &c.

¶ PROMOTIVUS, Rem promovens & efficiens. Charta an. 1337. apud eumdem Rymer. tom. 4. pag. 737. *Specialiter vos rogamus quatenus vos partes vestras versus præfatum dom. vestrum Regem ... interponere velitis cum efficacia Promotivas, ut, memor suæ promissionis*, &c. Litteræ an. 1403. apud eumdem tom. 8. pag. 305. *Vestra serenitas dignetur attentius audire, nostrosque subditos pauperes sub alis defensæ regalis tueri auxiliis Promotivis, ne tam damnabilem jacturam suarum rerum incidant & incurrant.* Elmham. in Vita Henrici V. Regis Angl. edit. Hearnii cap. 31. pag. 76. *Quæcumque Imperatori* (Sigismundo) *sive suis in complacentiam cedere possent, ... seu aliis quantumcumque pretiosis, ut ipsorum gaudia seu solacia Promotivis, ipsis à Regis famulis ... ministrantur.*

¶ 1. PROMOTOR, Fautor, auctor, protector. Epist. Hamburgensium an. 1403. ad Henricum IV. Reg. Angl. apud Rymer. tom. 8. pag. 296. *Gloriosissimo Principi & dom. benignissimo dom. Henrico Regi Angliæ & Franciæ, ... serenissimo fautori & Promotori nostro gratioso*, &c. Laur. Byzyn. de Bello Hussit. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 152. *Montam ad civitatem Gurimensem venientes, scabinorum aliquot & ipsius civitatis seniores, communionis calicis Promotores ... captivant.*

¶ 2. PROMOTOR, Qui de delictis inquirit, & ea ut reprimantur vel puniantur promovet. Leges Palat. Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 3. Jun. p. xxvi. *Procurator fiscalis, qui continue nostram sacram curiam sequi teneatur, instituatur; qui facta & causas in ipsa curia promoveat atque persequatur; prout ille, qui investigat iniquitatem patrum in filios, sibi administrabit: & de consilio Promotoris qui advocatus in prænominata curia est, reperit fore faciendum.* Idem munus in Ecclesiasticos obiisse videtur, qui

¶ PROMOTOR FISCALIS Curiæ Episcopalis dicitur, in Concil. Tolet. an. 1582. inter Hispan. tom. 4. pag. 210. *Vicarii, provisores, visitatores, Promotores fiscales & denique omnes ministri qui in tribunali ecclesiastico .... suis funguntur muneribus*, &c. Concil. Mexican. an. 1585. ibid. pag. 311. *Promotor fiscalis Episcopalis curiæ deputatus, officium antea non exerceat, quam in manibus Episcopi ... juret se in omnibus fidelem præbiturum.*

¶ PROMOTUS, Ad officium *Promotoris* spectans. Charta Edwardi VI. Reg. Angl. an. 1550. apud Rymer. tom. 15. pag. 222. *Tam ad instantiam & petitionem partium, quam ex officio mero mixto, vel Promoto*, &c. *De & super quibuscumque criminibus ... tam ex officio mero mixto, quam Promoto, inquirere.* Vide *Promoti*.

¶ PROMPNUS, Vitiata scriptura, pro *Promus*. Vide in hac voce. Statuta Eccles. Meld. ann. 1493. tom. 2. Hist. ejusdem Eccl. pag. 532. *Quod tria banna per tres antes Dominicales in Prompno prædictæ parochialis ecclesiæ solemniter palam & publice populo ibidem ad divina audienda congregato, extiterunt proclamata.*

PROMPTANIMITAS, Alacritas. Gregorius Turon. de Vitis Patr. cap. 7. *Adeo enim laboravit in ejus obsequio, tota mentis Promptanimitate*, &c.

¶ PROMPTITUDO, ut *Promptanimitas*. Litteræ Edmundi Reg. Sicil. an. 1261. apud Rymer. to. 1. pag. 721. *Cum omni desiderio & Promptitudine annuere intendimus, & pronis volumus affectibus complacere.* Charta an. 1327. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 39. *Cum omni fidei constantia & debita Promptitudine semper in antea intendemus.*

¶ PROMPTRIA, *Cubilia*. Gloss. Isidori. Melius in Excerptis, *Promptuaria*: emendandum quoque *cubicula* pro *cubilia* ex Papia: *Promptuaria, interna cubicula, cellaria, thesauri.*

PROMPTUARIUS, *Ultroneus, voluntarius*, αὐθαίρετος, in Gloss. Gr. Lat. Eadem in ἑκούσιος.

PROMPTUS, pro *Promptuarium*, Penus. Gregorius Turon. lib. 3. Hist. cap. 15. de Coquo: *Dominus enim dedit gratiam puero huic, & accepit potestatem super omnia quæ habebat dominus suus in Prompto: diligebatque eum valde; & omnibus qui cum eo erant, ipse dispensabat cibaria & pulmenta.* [Vide *Promum.*]

¶ PROMTA PECUNIA, Præsens, numerata, Gall. *Argent comptant.* Buschius de Reformat. Monast. apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunsvic. pag. 891. *Summa in Promtis pecuniis fuit decem & septem sexagena, decemque & octo novi Grossi.*

¶ PROMULSIDARIUM, Vas in quo promulsis ministratur. Ulpian. leg. 19. §. 10. Dig. *Sed si vasa sint legata, non solum ea continentur, quæ aliquid in se recipiant edendi bibendique paratum, sed & quæ aliquid sustineant. Et scutellas & Promulsidaria contineri.*

PROMULSORIUM. Vide *Pransorium*.

¶ PROMUM, Promptuarium, penus. Tertull. lib. 2. ad Uxor. cap. 4. *Si cui largiendum erit, horreum, Proma, præclusa sunt.* Vide *Promptus*.

1. PROMUNCTORIUM, προμουντόριον, in Gloss. Græc. Lat.

¶ 2. PROMUNCTORIUM, Sacrarium, locus in quo Reliquiæ asservantur. Meisterlini Hist. Rer. Noriberg. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 132. *Postquam adductæ fuerunt Reliquiæ & .... in noviter ædificata capella Promunctorio ostensa*, &c. Sed legendum opinor *Promptuarium*, ut in Gloss. Lat. Gr. restituit Vulcanius, ubi legitur *Promuntorium*, ταμεῖον.

PROMURIUM, & *Promurus, murus ante murum*, in Gloss. Isid. *Antespacium circa murum*, apud Joan. de Janua. *Espace après le mur*, in Catholico Armoricano.

PROMURALE, *murum ante murum, dictum ex eo quod pro munitione sit.* Papiæ. Gloss. Ælfrici Saxon. *Promurale*: ƿoꞃe buꞃꝫh. Nostris *Forsbourg*. Hieronymus προτείχισμα apud 70. Interpretes *promurale* vertit, Comm. in Ezech. c. 38. 20. [Vide Martinii Lexic.]

1. PROMUS, *Anterior pars humeri*, in Glossis MSS. ad Prudentium ex Bibl. S. Germani Paris.

¶ 2. PROMUS, adject. Penarius, ad penum seu *promum* spectans. Vide in hac voce. Tertull. de Resurrect. carn. cap. 27. *Populus meus, introite in cellas Promas quantulum, donec ira mea prætereat; sepulcra erunt cellæ Promæ, in quibus paulisper requiescere habebunt .... Aut cur cellarum Promarum potius vocabulo usus est, & non alicujus loci receptorii; nisi quia in cellis Promis caro salita & usui reposita servatur.*

PRONA. Veteres Consuet. Floriac. Cœnobii apud Joan. à Bosco: *Nocte antequam veniat Conventus, accendantur 24. cerei super Pronas, & unus in medio, qui extinguuntur.* Sed videtur legendum *Prunas*.

☞ Haud felici conjectura; *Prona* enim ibi idem omnino est quod *panna* in aliis ecclesiis dicitur. Vide *Panna* 2. Neque castigatione hæc vox indiget, cum *Pronus* occurrat in Consuet. S. Germani à Pratis

inter Probat. ejusdem Monast. pag. CXXXIV. *Debent esse tres cerei ad Pronos.*

¶ PRONARE, Curvare, inflectere, Gall. *Courber.* Sidon. lib. 8. Epist. 11. *Ipsi latrones ad pavimentum conversa defuncti ora Pronaverunt.* Idem lib. 5. Epist. 17. *Nunc per catastrophen sæpe Pronatus.*

PRONAUS, Atrium ædis sacræ, Græcis, πρόναος, apud Vitruvium, & in aliquot antiquis Inscriptionibus. Apud Christianos vero pars Ecclesiæ, ubi stabant audientes. Charta donationis Ecclesiæ Cornutianæ edita à Suaresio: *Item ante regias Basilica vela linea plumata majora fissa numero 3. ante Consistorium velum lineum purum 1. &c. in Pronao velum lineum purum 1.* Vide quæ adnotamus de Pronao in Descript. Ædis Soph. num. 81.

¶ PRONEFAS, *Antefas, contralicentia. Pronefas, plusquam nec dicendum, vel quam inlicitum. Pronefas, scelus, incontinentia.* Gloss. Isid. Hæc omnia pessime corrupta, quæ cum viris doctis sic emendare licet ex Papia: *Proh nefas! scelus, interjectio. Nefas, contra fas, contra justitiam. Nefarium, plusquam vel dicendum, vel licitum sit.* Vide Grævium ad Glossarium Isidori.

¶ PRONEPTIS, Sororis filia, Gall. *Niéce.* Litteræ Edwardi I. Reg. in Chron. Angl. Th. *Otterbourne* p. 104. *Et subsequenter per mortem Margareta, Regina Scotia & domina Proneptis nostre, &c. Neptis* nude nuncupatur in Litteris Bonifacii VIII. PP. ad eumdem Edwardum ibid. pag. 92.

¶ PRONEXIUM, *Funis, quo navis religatur ad palum.* Papias. Vide *Probicmis.*

¶ PRONHUS, pro *Pronus*, in Litteris ann. 1315. apud Rymer. tom. 3. pag. 542.

¶ PRONITAS, Proclivitas, propensio, Gall. *Penchant.* Summa mag. Pauli de Pœnit. apud R. Duellium tom. 1. Miscell. pag. 70. *Item debet considerari status personarum, conditio, modus religionis, agritudo, paupertas, divitia, Pronitas peccandi.* Utitur Seneca pater præfat. lib. 1. Controvers.

¶ PRONIXE, Ardenter, intentius. Translat. S. Audoeni apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1673. *Incepta execrantes ludicra, & idolorum nanias, sanctorum Pronixe expetunt interventionem.*

¶ PRONOMEN, Cognomen. Vetus Irenæi Interpres lib. 2. cap. 35. num. 3. *Dominus virtutum, & pater omnium, ... unius ejusdemque nuncupationes & Pronomina, per qua unus Deus & Pater ostenditur.*

¶ PRONOSTICARE, PRONOSTICATIO. Vide *Prognosticare.*

¶ PRONOSTRA, *Antenostra.* Gloss. Isidori.

¶ PRO NUNC. Vide *Pro tunc.*

¶ PRONUNCIA, Sententia, judicium, pronunciatum, nostris *Prononcé.* Consuetud. Furnenses ex Tabular. Audomar. *Quicumque fur cum Pronuncia captus fuerit, debet in vierscara adduci, & ibi debet audire allegationes.*

¶ PRONUNCIAMENTUM, ut *Pronuncia.* Statuta Vercell. lib. 3. fol. 53. v°. *Et pro carta facienda cujuscumque Pronunciamenti pro defectu solidos duos Papienses, usque ad quatuor personas numero* (accipiat.) Vide *Pronunciatio.*

PRONUNCIARE, Legere. Vita S. Fulgentii Episcopi Ruspensis num. 65. *Jubens omnibus Clericis, ... manibus propriis hortum colere, psallendique suaviter, aut Pronunciandi curam maximam gerere.* Ita hoc loco vox pro legere videtur usurpata: nam

PRONUNTIATORES, dicti olim Lectores Ecclesiastici, ut auctor est Rabanus lib. de Ord. Antiphon. cap. 11. & lib. 2. de Institut. Clericor. cap. 53. & S. Isidorus lib. 7. Orig. cap. 12. *Quod porro annuntient: tanta enim & tam clara erit vox eorum, ut quamvis longe positorum aures adimpleant,* inquit idem Isidorus. Vide *Proclamare.*

¶ PRONUNCIATIO, Nostris etiam *Prononciation*, Sententia. Charta an. 1290. apud Spon. tom. 2. Hist. Genev. inter Instrum. pag. 62. *Quod si successor vel successores ... nollet vel nollent observare ... sententias, concordias, arbitria, ... vel Pronunciationes que fierent per amicos, &c.* Statuta Saonæ cap. 9. fol. 11. *A qua Pronnutiaue* (leg. Pronuntiatione) *possit appellari, &c. Debeat procedere ad executionem dicta sua Pronuntiationis, ipsa appellatione non obstante.* Vide *Pronuncia.*

¶ PRONUNCIATIVE, Articulatim, distincte. Statuta S. Claudii an. 1448. pag. 34. *Hora Canonica tractim & cum debita gravitate & devotione, Pronunciative & sententialiter dicantur.*

¶ PRONUNCIATUS PRO DEFECTU, Practicis nostris, *Condamné par defaut*, Ob vadimonium desertum condemnatus. Statuta Vercell. lib. 1. fol. 5. v°. *Et quod nullus Pronunciatus pro defectu possit capi vel detineri tempore feriarum.*

¶ PRONUNUNTIA, προφορά, ὑπόκρισις. Gloss. Lat. Gr. leg. *Pronuntiatio* ex Vulcanio.

¶ PRONUS, Familiaris de rebus fidei ad populum expositio, Gall. *Prône*: à Græco πρόναος vocis originem accersit *Caseneuve*; alii à Lat. *Praconium.* Charta an. 1369. in Tabul. Pontisar. *Praconizari fecimus per quatuor dies Dominicos cuncto populo ad divina audienda congregato in pleno Prono, si esset aliquis qui in dictis censibus plus vellet dare & offerre.* Literæ an. 1472. in Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Ipso die etiam in pleno Prono ecclesiarum vestrarum, dum divina in eisdem celebrabuntur officia, palam & publice denuncietis seu denunciari faciatis.* Occurrit præterea apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 1271. tom. 4. Anecd. ejusd. col. 1012. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 505. & alibi passim. *Pronus*, alia notione, vide in *Prona.*

¶ PROOEMIACUS PSALMUS. Vide in *Psalmus.*

¶ PROPAGARE, Solvere, exsolvere, *Payer entierement.* Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 26. *Per prædictam pecunia summam nobis Propagatam & solutam, &c.* Ibid. pag. 28. *De quibus tenuimus nos bene Propagati.* Vide *Perpacare.*

¶ PROPAGATIO, Exsolutio, *Payement*, ibid. pag. 72. *Et tunc fuit facta Propagatio hæredibus & executoribus dicti Hugonis supra sexties viginti & sexdecim libras Turon.* Vide *Pacare* & *Perpacatio.*

¶ PROPAGATUS, Procerus. Longinus in Vita S. Kingæ tom. 5. Jul. pag. 688. *Ut propter staturam corporis, que illi erat Propagata & recta, genarumque & oculorum rutilantem venustatem & omnium membrorum speciositatem, facile in se omnium intuentium oculos converteret.*

¶ PROPAGINARE, Propagare, Gallice *Etendre.* Translat. brachii S. Philippi tom. 1. Maii pag. 17. *Nam diuturnus morbus radices Propaginat.*

¶ PROPAGINARE, Propagines facere, Gall. *Provigner.* Chartul. Eccl. Aptensis fol. 72. v°. *Et excolat* (vineas) *illas discalciando, amputando, fodiendo, Propaginando, &c. Propagino*, καταμοσχεύω, in Gloss. Lat. Græc.

PROPAGUS, pro *Pagus*, ex Gall. *Pourpays.* Charta Dagoberti Regis apud Doubletum pag. 656. *Præcipimus ut nullus negociator in Propago Parisiaco audeat negotiare nisi in illo mercado, &c.*

¶ PROPALA, *Vendenda proponens.* Gloss. Isid. Leg. *Propola*, ut & in Gloss. Lat. Gr. ubi pro *Propula*, πωλεῖς, recte Vulcanius emendat, *propola*, πωλητής.

Vide Salmasium ad Historiam August pag. 115.

¶ PROPALARE, Palam facere, divulgare. Gloss. Lat. Gr. *Propalo*, φανερόω. Eædem: *Propalare*, ἀναχωνεύω. Sidonius lib. 9. Epist. 11 *Qua Propalare dissimulat, excolere detrectat.* Hist. Cortusior. lib. 7. apud Murator. to. 12. col. 887. *Ejus insidias Baldus de Pojana Propalavit.* Occurrit in Actis Murensis Monast. apud Eccardum de Orig. famil. Habsburgo-Austr. col. 223. Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 332. & alibi.

¶ PROPALLIRE. Descriptio bonorum dom. de Eska ex Tabul. Audomar. *Meum est propositum cognitionem totius terræ in dominio villa de Eska & suarum yeparum prædictarum .... sub trina distinctione Propallire.* f. Distribuere, dividere: nisi legendum sit *Propalare.*

PROPARS, Portio hæreditaria. Vide *Perpars.*

PROPASSIO, *dicitur quum caro titillat, visa muliere: sed passio, quando ille malus affectus erumpit postea in effectum. Glossa in Matth. 5. Propassio est subitus motus animi sine deliberatione boni vel mali operis; passio vero, affectio deliberati animi, si sit locus perficiendi,* Joan. de Janua. S. Hieronymus in Matthæum cap. 26. *Dominus ut veritatem assumpti probaret hominis, vere quidem contristatus est: sed ne passio illius animo dominaretur, per Propassionem cœpit contristari.* Προπάθειαν, Græcis appellati alibi non semel observat, ibid. cap. 5. in Ezechiel. cap. 18. Epist. 9. ubi vocem per *antepassionem* vertit: *Difficile est, quin potius impossibile, perturbationum initiis carere quempiam, quas significantius Græci προπαθείας vocant, nos ut verbum vertamus è verbo, Antepassiones possumus dicere, eo quod incentiva vitiorum omnium titillent animos, & quasi in medetullio nostrum judicium sit abjicere cogitata, vel recipere.* Vide Notas Gravii.

PROPASTURA. Vetus Charta in Hist. Monasterii S. Audoëni Rotom. pag. 436. *Cum inter nos & Abbatem ... super quibusdam Propasturis foresta de Selverson contentio verteretur.* Sed legendum *Purpresturis.* Vide in *Perprendere.*

¶ PROPATOR, Primus pater, apud vet. Irenæi Interpretem lib. 1. cap. 1. & alibi, à Gr. προπάτωρ.

¶ PROPATULUM, Propalam, publice. Charta Rostagni inter Instrum. tom. 1. Gall. Christ. pag. 73. quæ metrice desinit in hunc modum:

Facta est hæc donatio,
In Apta diversorio,
Sexta luce sub Julio,
Regnante Christo Domino.
Rostagnus est signaculum,
Qui fecit hoc Propatulum, &c.

Quod formulæ in aliis Chartis usitatæ, *Actum publice, &c.* respondet. *In Propatulo exstare*, in Epist. Gregorii VII. PP. ad Willelmum Reg. Angl.

¶ PROPEDARE, *Impedire, cohibere.* Gloss. Isid.

¶ PROPELATES. Publicum de fundat. Eccl. Lugdun. *Debet* (Sacrista) *celebrare & celebrari facere per alium canonicum ipsius ecclesia in majori altari in festis duplicibus & in aliis festis in quibus grossa campana pulsatur, diebus etiam Dominicis, in quibusque aliis diebus, in quibus dua Propelates occurrunt, debent facere celebrari in altare S. Sperati retro majus altare per simplicem sacerdotem.* Sic vocantur duæ majores Missæ matutinales, vulgo *Messes matinieres*, quarum una ad majus altare, altera ad altare S. Sperati celebratur in Ecclesia Lugdunensi. Haud improbabile videtur deducendam esse vocis originem à loco in quo stant harum Missarum cantores: non enim in choro locis consuetis stant, sed prope latus dextrum altaris.

¶ PROPENSIUS, Solerter, callide. Vetus Irenæi Interpres lib. 1. cap. 3. num. 6. *Cum multa parabola, & allegoria sint dicta, & in multa trahi possit ambiguum, per expositionem Propensius ad figmentum suum, & dolose adaptantes, &c.*

¶ PROPENSUS, Amplus, magnus. Chron. Angl. Th. *Otterbourne* pag. 72. *Huic Willelmo* (Regi Scotiæ) *vendidit Rex* (Angliæ) *Ricardus pro sumptibus Propensioribus ad Terram sanctam castellum de Berwick, &c. Propensa munera*, pro magnifica & lauta, dixit Plautus.

PROPERDA, Perditio. Tabular. S. Albani Andegavens. *Nec ullam consuetudinem in eam immittere præsumeret, præda omni in Properda computata.* Galli dicunt *en pure perte.* [*Purpert*, eadem notione, in Consuet. Vitriac. art. 4. & 55. Vide *Perda.*]

¶ PROPERIUM, Improperium. Vita S. Paterniani tom. 3. Julii pag. 299. *Et ei Properium facientes, tulerunt de eremo illum cum letaniis & omnibus ecclesiasticis obsequiis.*

¶ PROPERSECUTOR, Procurator, qui res alicujus tuetur ac persequitur. Index vett. Canonum inter Conc. Hispan. tom. 3. pag. 29. *Ut pro caussis ecclesia Propersecutores vel advocatus a Principe Postulentur.* Vide *Prosecutor.*

¶ PROPETRARE, *Mandare, quod perficiatur: nam impetrare est exorare, & perpetrare perficere.* Festus.

¶ PROPHANARE, Rescindere, labefactare. Charta Leudegarii Archiep. Vien. an. 1025. tom. 13. Spicil. Acher. pag. 278. *Quamdiu in prædicto transgressu prædicti cœnobii Cœnobita manserint, cunctas auctoritates ipsorum Prophanamus.* Hinc

¶ PROPHANATOR, Infractor, violator. Charta ann. 1138. *Si quis igitur inposterum hanc donationis sive institutionis nostra paginam sciens Prophanator ejus in aliquo exstiterit.*

¶ PROPHETA, apud Tolosates appellatur presbyter, qui, tribus Rogationum processionibus, diaconi vestibus indutus, ac Cantoris baculum ferens, etiamnum interest. Suum *Prophetam* habet unaquæque Capitularis ecclesia, S. Stephani scilicet, B. Mariæ Deauratæ & S. Saturnini, qui in processione post clerum, qui non est de gremio capituli, media incedit via, quem subsequitur Capitulum, cujus est Propheta. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ: *Interim congregabuntur presbyteri ac etiam Propheta; quia in qualibet die debemus habere Prophetam, videlicet unum presbyterum secularem, qui debet esse indutus habitu dyachonali, videlicet alba & tunica, ac si vellet dicere Evangelium, qui portat Reliquias & bordonum: & iste vadit in medio processionis inter monachos & presbyteros seculares: & iste recipit prabendam integram qualibet istorum dierum, ut unus monachus.*

PROPHETÆ, seu προφῆται, *Harioli*, in Gloss. S. Benedicti cap. περὶ ναῶν, seu de Ædibus. Gloss. Lat. Gr. *Antistites*, ἱερεῖς ζάκοροι, προφῆται, ἐπίσκοποι. Inter Ministros templorum, seu rerum sacrarum, recensentur etiam à Julio Firmico lib. 3. cap. 7. *Erunt ipsi Propheta, Neocori, aut Præpositi templis ac religionibus.* Eadem notione occurrit hæc vox cap. 11. & 14. lib. 4. cap. 7. lib. 7. cap. 27. lib. 8. cap. 13. 21. 24. & in veterib. Inscript. 86. 1. 313. 2. 326. 1. 458. 1. Hos sic innuit Manilius lib. 5.

.... *Et qui possunt ventura videre.*

Idem Firmic. lib. 3. cap. 12. *Qui deorum monita futura prænoscunt.* Οἱ τῶν ἀδύτων ἱεροφάνται καὶ προφῆται, in Clementinis Homil. 1. cap. 5. Vide Recognitionem Clementis lib. 1. c. 5. Macrobium lib. 7.

Saturnal. cap. 13. Festum & Gauminum ad lib. de Vita & morte Mosis lib. 1. cap. 8.

At apud Anton. Musam lib. de Herba Vettonica statim initio, & Apuleium lib. de Herbarum virtutibus, cap. 12. 4. & alibi passim, *Prophetæ* appellari, qui vaticiniis religionem & medicinam miscebant, in quo tota magicæ artis summa olim consistebat, monet Gabriel Humelbergius. Quo spectant ista Fulgentii lib. 3. Mytholog. scribentis, in omnibus Actibus *esse primas artes, esse secundas, ac in medicina primam Gnosticen, secundam vero Manticen*. Vide Glossar. mediæ Græcitatis.

¶ PROPHETALIS, PROPHETIALIS, Ad *prophetiam* pertinens. *Prophetales libri*, apud S. Hieronymum Epist. 7. ad Lætam. *Prophetalis versus* vocitatur antiphona ad Introitum Missæ, quod ex Prophetæ regii psalmis semper desumta sit, in Ord. Romano II. num. 4. *Prophetiale patrocinium*, apud Tertull. adv. Valent. cap. 28.

¶ PROPHETARE, Prædicere. Tertull. de Resurr. carnis cap. 28. *Scimus autem, sicut vocibus, ita & rebus Prophetatum.* Utuntur præterea S. Hieronymus Epist. 103. cap. 7. Prudent. Peristeph. 13. 101. & alii.

¶ PROPHETIZARE, Eadem notione, apud Vulgat. Interpr. Matth. cap. 26. 68.

¶ PROPHETI UM. Vide *Prophetium*.

¶ PROPHETIA, Vaticinium. Charta an. 1399. tom. 3. Hist. Harcur. pag. 396. *Rex Ricardus curiose perscrutaturus ees à primogenitoribus sibi relictas, inopinato reperit Aquilam & ampullam, & scripturam sive Prophetiam B. Thomæ martyris.* Vide infra *Prophetismum*.

¶ PROPHETICE, Per *prophetiam*. Hadrianus PP. in Epist. ad Episc. Hispan. contra Elipand. inter Conc. Hisp. tom. 3. p. 94. *Quæ cuncta & juxta literam Prophetice & mystice revelata, nostri mediatoris designant personam.* Occurrit alibi passim.

¶ PROPHETISMUM, Prædictio, vaticinium. Vita S. Perfecti tom. 2. Aprilis pag. 586. *Illud Prophetismum divinitus ore ejus prolatum de consule .... impletum est.* Vide *Prophetia*.

PROPHETISMUS, Mahumetismus, seu Religio Saracenorum, qui Mahumetem ut Prophetam magnum prædicant ac colunt. S. Eulogius lib. 1. Memorial. Sanctorum de Mahumeto: *Sacrilegium illius vanissimi ac perditi homunculi Prophetismum, qui non veritus est spiritu diabolico perarmatus se loco Prophetarum inserere.* Utitur & lib. 2. cap. 1. 4. lib. 3. cap. 10.

PROPHETIUM, Προφητεῖον, Ædes sacra Divo ex Prophetis. Concil. Constantinopol. sub Menna Act. 3. Ἐγνωσαν δὲ ὅτι προάστειον ἔχει, πλήσιον τοῦ προφητείου. Infra in versione Lat. *Quia scimus ipsum habere suburbanum prope Prophetium S. Isaiæ.* Vide nostram Constantinopolim Christianam lib. 3. de Ædibus sacris.

¶ PROPHETEUM, Eadem notione. Theodor. lib. 1. sub Arcad. *Reliquiæ S. Samuelis in ejus Propheteo sunt positæ.*

¶ PROPIALTARIUS, quasi Propriusaltari, id est, perpetuus, irrevocabilis, seu cum privilegiis altarium propriis. Charta Chilperici Reg. an. circiter 720. apud Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. inter Probat. col. 269. *Pro mercedis nostræ augmento, vel pro reverentia ipsius sancti loci, à die præsente, jure Propialtario, sub emunitatis nomine, plena & integra gratia visi fuimus concessisse.*

¶ PROPIARE, Propinquare, Gallice *Approcher*. Helmodius Chron. Slavorum apud Leibnit. to. 2. Script. Brunsvic. pag. 707. *Cum igitur principibus salutatis ad suaprincepi Antiochia remeacos, & expansis velis Lystres Propiaret, &c.*

¶ PROPIANS, Propinquus, proximus, Gall. *Proche*. Vita S. Guthlaci tom. 2. April. p. 39. *Illis ergo cum immenso stupore variis sermocinationibus multa inter sese conferentibus, ecce ex aula Propiante, qua supradictus infans nascebatur, mulier immensa velocitate currens, clamabat, &c.*

¶ PROPILARE, Pilumemittere, pilis pugnare. Ammian. cap. 12. pag. 144. *Dato aneatorum occentu solemniter signo ad pugnandum, utrinque magnis concursum est viribus. Propilabantur missilia, &c.*

1. PROPINA, inquit Isidorus lib. 15. Orig. cap. 2. *Græcus sermo est, qui apud nos corrupte Popina dicitur: est autem locus juxta balnea publica, ubi post lavacrum a fame & siti reficiuntur: πεῖνα enim Græce famem significat, eo quod hic locus famem tollat.* [Ridiculum etymon.] Julianus Antecessor Constitut. 108. §. 14. *Et si post tres testationes in scriptis habitas, & idoneos homines habentes invenerit eum quem contestatus est, cum uxore sua, vel in sua domo, vel in domo mulieris, vel in domo illius adulteri, vel in Propina, vel in proastio, &c.* Græca habent, ἢ ἐν προπίνῃ. Hist. Miscella: *Hi qui quæ Severi sunt sapiunt, in Propinis & balneis Catholica detrahebant Ecclesiæ.* Ubi Theophanes habet ἐν καπηλείοις. [Ita Scholiastes Basilic. l. 7. pag. 263. προπίνα, ὁ καπηλεῖον.]

2. PROPINA, Jus pastus, *procuratio*. Notitia anni 1362. apud Guillimannum lib. 3. de Rebus Helvetiorum cap. 1. *Abbas, Cellarius, & cæteri Officiales ejusdem temporis ipsi dare compellebantur certas Propinas, quæ se annuatim extenderunt ad 30. florenos circiter & amplius, secundum statum temporis.* Nicolaus Clemengis lib. de Annatis non solvendis pag. 84. *Et talis oblatio, & gratuita datio, juxta vulgare Italicum dicta fuit servitium, & secundum Alemannos Propina dicitur.*

☞ Alia est apud Nicol. Clemengis vocis *Propina* notio: neque enim de jure *procurationis* ibi agitur, sed de *annatis*, seu redditibus unius anni, quæ ab eo, qui recens in demortui Episcopi, aut Abbatis, locum succedit, exsolvi summo Pontifici solitum est; vel de ejus consuetudinis origine: quod satis probant verba loci citati: *De vacantibus vero & fructibus primi anni majorum Prælaturarum, Abbatialium, videlicet Episcopalium, & super nullum aliud initium fuisse invenitur, quam voluntaria & gratuita oblatio quorundam, qui in discordia electi ad Abbatialem vel cathedralem Ecclesiam, dum prosequerentur in Curia per appellationem ad eam factam, per eum qui obtinebat finalem victoriam, promovebatur sive eligebatur. Et talis oblatio, &c.* Vox etiam Cancellariæ Romanæ.

¶ PROPINA, nude pro Convivium, apud Adrian. de Veteri-busco in Reb. Leod. to. 4. Ampl. Collect. Marten. col. 1230. *In sancto Laurentio monachi collegerunt cc. florenos Rhenenses, & inde fecerunt domino electo Propinam.* Ibid. col. 1257. *Factaque fuit una Propina prædictæ ambassiata regis in scyphis & pottis argenteis.* Rursum occurrit col. 1326.

¶ PROPINARE, Præbere, exhibere, dare. Sallas Malaspinæ de Rebus Sicul. apud Baluz. Miscell. tom. 6. pag. 220. *Cum ubique per eorum seditio tumultuosa quiesceret, & spes jam probabilis quietis grata delitias Propinaret, &c.* Rolandinus Patav. de factis in marchia Tarvis. apud Murator. tom. 8. col. 273. *Potestas enim Anselisius prædictus ipsum Michaelem in carcere longo tempore tenuit, postquam captus fuit, Propinans ei necessaria affluenter.* Bernh. de

Breydenbach Itiner. Hierosol. pag. 232. *Ego vero auxilio trutzelmanni nostri Alexandrini, cui non paucos Propinavi ducatos, &c.*

PROPINQUABILIS, Propinquus. Vita S. Abrahæ Eremitæ: *Cumque memorati parentes ejus tempus nuptiarum Propinquabile judicarent, compellebant eum matrimonii vinculis obligari.*

¶ PROPINQUIETAS, vox corrupta, quæ idem sonare videtur quod *Proprietas*, in vett. Formulis apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 547. *Ut nostra firmitas legum auctoritas revocent in Propinquietas.* Infra, eadem notione, *Proquietas* occurrit: *Ut quomodo mihi necessarium fuerit causella mea, aut in præsentia dominorum vel judicibus adversariorum meorum revocent in Proquietas.* Ubi de authenticis Chartis casu aliquo amissis agitur.

¶ PROPINQUIORITAS, Propinquitas, Gall. *Parenté.* Leges Norman. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 335. *Videndum etiam est quod Propinquioritas attendenda est ad antecessorum saisinas obtinendas.*

PROPINQUITAS. Tabular. Abbat. S. Joan. Ambian. an. 1227. fol. 242. *Cum Bernardus de Riveri, homo meus redimere vellet ratione Propinquitatis terram, quam Dominus Garnerus d'Estrées Miles vendiderat, &c.* Practicis nostris, *retrait lignager*, de quo ita etiam Consuetudines MSS. Bellaici: *De domibus & aliis rebus, quæ sitæ sunt infra metas ejusdem, certum est & determinatum, quod si habeant vendi, quocumque modo possideantur, si quis fuerit de genere venditoris, primo loco habet rerursum ad res illas, & poterit eas retinere, dummodo reddantur Domino feudi venda & mutagium.*

¶ PROPITIATIO, Indulgentia, remissio, Gall. *Pardon.* Charta Ferdinandi Gonzalez inter Conc. Hispan. tom. 3. pag. 176. *Cujusque meritis & suffragiis apud Deum hostium propulsionem, civium tuitionem, ... noxarum Propitiationem procul dubio nobis non diffidebamus adesse.*

1. PROPITIATORIUM, *dictum quasi propitiatoris officium*, Papiæ. Ælfricus: *Propitiatorium, vel Sanctum Sanctorum, vel Secretarium, vel Pastoforum*, ȝeſceot bæꝼtan pæm heah peoꝼoꝺe. Honorius Augustod. lib. 1. c. 136. *Propitiatorium quod super altare locatur, est divinitas Christi, quæ humano generi propitiatur.* Anastasius in Pasch. pag. 149. *Propitiationem etiam altaris & luminis argenteis exornatum circumduxit, atque sacram Confessionem ejus ... circumstruxit.* Infra: *Fecit autem in eadem Ecclesia cyborium ex argento pens. libr. 810. Imo & Propitiatorium sacri altaris ex argenteis laminis mirifice exornat: Confessionem denique ejus, &c.* Ibidem p. 152. *Fecit .... ciborium miræ magnitudinis .... Propitiatorium denique sacri altaris, seu Confessionem interius exteriusque cum regulis .... composuit.* Habentur eadem verba infra pag. 155. Et pag. seq. *Fecit Propitiatorium sacri altaris B. Petri Apostolorum Principis, ubi sacratissimum corpus ejus quiescit spanoclistum, &c.* Hugo Flaviniac. pag. 166. *Propitiatorium sane Sanctorum exornans corpora, quorum meritis floret Ecclesia.* Adde pag. 82. Catalog. Abbat. Floriacens. Lib. 1. Miscellaneor. Baluzii: *At vero Theodulfus, aulam, à se constructam, omnium conditori ac Salvatori rerum Deo consecrans, Cherubin gloriæ, obumbrantia Propitiatorium super altare ipsius artificiosissimo magisterio expressum, his decoravit versibus, &c.* Videtur idem quod *Ciborium*, quod *Confessionem* & totum altare contegit, quemadmodum Arcam veteris Testamenti texit *Propitiatorium*, sive *Oraculum*, quod & *Tegmen* sive operculum Arcæ dicitur Exod. 25. 26. &c. Gr. ἱλαστήριον

¶ PROPITIATORIUM, Altare portatile. Chronic. Comodoliac. apud Stephanot. to. 2. Fragm. Hist. MSS. pag. 452. *Triaque altaria fuerunt retro cancellos magni altaris adaptata, per plura tamen tempora & annos fuit in Propitiatoriis supra ipsa altaria celebratum.*

¶ PROPITIATORIUM, *Patena*, cujus usus est in oblatione Corporis Dominici. Statuta MSS. Augerii Conseran. Episc. an. 1280. ubi de fortuita effusione Sanguinis Christi: *Si autem totum effusum est, ita quod nihil manserit, quod valde horribile est, tunc ponat* (sacerdos) *hostiam super Propitiatorium, & ministret panem, vinum & aquam, & reincipiat*, Hanc igitur, &c. *Confessione autem præmissa & hostia servata sumatur à ministro in fine Missæ, vel servetur pro infirmis.* Occurrit rursum infra.

¶ 2. PROPITIATORIUM, Indulgentia, miseratio. Burchardus in Epist. ad Nicolaum Sigeberg. Abbat. apud Murator. to. 6. col. 616. *Protractis igitur aliquot diebus pro remissione sacramenti, quo Mediolanenses Brixtensibus & Placentinis tenebantur, cum difficultatem conventionis attenderent, & rerum exitus longius metirentur, stupefacti & dimissa conventione ipsi deditionem elegerunt, & ad solius misericordiæ Propitiatorium se contulerunt.*

¶ PROPITIUS, Idoneus, aptus, habilis, Gall. *Propre.* Charta an. 1376. ex Bibl. regia: *Quod remaneremus quamdiu essemus Propitii pro negotio pacis.*

¶ PROPLACITARE, In *placito* seu judicio tueri, defendere, *Garantir.* Excerpta ex Ordinar. Eccl. S. Matth. Brunsvic. apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsvic. pag. 471. *Promittens omnia bona quondam Templariorum in tota terra & ducatu suo libere & quiete tradere & ad possessionem ducere per se & haredes suos, & in ejusmodi bonis ipsos defensare & Proplacitare.*

¶ PROPOINTUM, ut *Perpunctum.* Vide ibi.

¶ PROPOLARIUS, Propola. S. Aug. tract. 10. in Johan. *Propolarius quisque, quod vendit, laudat.*

PROPOLIM. Gloss. Anglo-Sax. Ælfrici: *Propolim, vel portica*, ꝼtoꝺ. At ꝼtoꝺ apud Somnerum, *equum* sonat.

PROPONENDA, Tributum quod à mercatoribus pendi solebat ob facultatem merces suas venum *proponendi* & exponendi in nundinis publicis, in l. Cod. Th. de Veteran. ubi consulendus Jacobus Gothofredus. Vide *Ostensio.*

PROPORTARE. Monasticum Anglic. to. 1. pag. 534. *Et unam partem bosci nostri ... sicut fossata Proportant, &c.* Id est prout jacent & distenduntur fossata, secundum eorum situm: nos vulgo dicimus, *comme les fossez se comportent & etendent.* [Charta Henrici II. Reg. Angl. ann. 1180. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 946. *Secundum quod terra sua se Proportat in villa de Merdepluet.* Charta an. 1284. in Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Concessi prædictis viris religiosis duas pechias terræ meæ sicut se Proportant de lato in longum.* Privilegium Johannis de Castellione Comit. Blesens. ann. 1265. ex Schedis Cl. V. *Lancelot: Abbas & conventus* (S. Joan. Carnot.) *dicebant se habere debere omnimodam justitiam altam & bassam in locis & vicis inferius annotatis, videlicet in burgo S. Joannis in Valleia prout est limitatus & extenditur & se Proportat.* Pluries ibi. Tabular. Eccles. Dolensis ann. 1290. *Prout situantur & se Proportant de longo in longum & de latitudine in latitudinem.* Vide *Praeportare* & *Porportare.*]

PROPORTATIO, Inquisitio, declaratio, *Veredictum*, testium auditio, seu potius declaratio, *Information*: vox fori Anglici & Scotici. Quoniam At-

tachiamenta cap. 68. *Si quis appellat aliquem de roberia vel latrocinio, & ponat in sua appellatione majorem summam pecuniæ, quam possedit die quo damnum accepit: & defendens petit Proportationem patriæ, vel vicineti, quod die vel nocte, in qua pars adversa dicit se damnum recepisse, tantam pecuniæ summam non habuit, nec tantum damnum accepit: ipse defendens quietus remaneat, si Proportatio patriæ hoc dixerit.* Occurrit præterea in Statutis Alexandri II. Regis Scotiæ cap. 5. §. 1. 2. 4. cap. 7. §. 1.

¶ PROPORTIONABILITER, Æqualiter, habita ratione vel numeri, vel mensuræ, vel modi inter ambo. Diploma Bolkonis Ducis Silesiæ ann. 1298. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 495. *Triginta marcarum numerus absque omni impedimento ... claustro antedicto ex integro & Proportionabiliter perpetue compleatur.* Charta Ludovici Regis Comit. Provinciæ an. 1349. in Schedis Præs. *de Mazaugues: Exigit namque distributiva justitia .... dum datur beneficium Proportionabiliter universis.*

¶ PROPORTIONALITER, Eadem notione. Bernardus Thesaur. de Acquisit. T. S. apud Murator. tom. 7. col. 838. *Aurum & argentum cum peplis ... inter satellites & mulieres & pueros dividebatur Proportionaliter.*

¶ PROPORTIONATUS, Conveniens, congruus, Gall. *Proportionné*. Firmicus Matern. lib. 4. c. 13. *Corpus satis Proportionatum.* Acta S. Aug. novelli tom. 4. Maii pag. 621. *Ante versus altare .... est Proportionatum genuflectile longitudinis arcuati prædicti.*

¶ PROPORTUS FEODI. Vide *Porportus*.

¶ PROPOS. Vide supra *Prepos*.

¶ PROPOSCERE, Poscere, petere. Gloss. Isidori: *Proposcen*. *petit.*

¶ PROPOSITA, Quod proponitur, ut de eo statuatur. Statuta Saluciar. collat. 2. cap. 63. *Statutum est quod Potestas Saluciarum seu ejus locumtenens non possit nec debeant aliquo modo colorare Propositas.* Ibid. cap. 64. *Teneatur secretarius scribere in Consilio Saluciarum omnes Propositas fiendas per syndicos communis.* Acta B. Ambrosii Senens. tom. 3. Martii pag. 244. *Surgens in dicto Consilio ad dicitorium super contentis in dicta præsenti Proposita.*

¶ PROPOSTA, Eadem notione. Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 69. *Volumus quod si factum illud, de quo Proposta per Vicarium fieri contigerit, tangeret aliquem de consiliariis ipsius consilii, aut aliquem ejus descendentem, vel fratrem aut germanos, vel affines usque ad tertium gradum ipsius, teneatur dictus consiliarius statim lecta Proposta exire de consilio.* Vide *Posta* 9.

PROPOSITOR, Pincerna, forte ex Græco προπότης. Eckeardus junior de Casibus S. Galli cap. 1. *Karolus Rex ipseque S. Othmari hebdomada ipse Propositor & pincerna per triduum de vico Stainheim servivit, volatiliaque nos edere fecit.* Cap. 16. *Milites quidem, quando sibi absque fratribus esse vacabat, intus & foris mensa sua Propositores & pincernas hebdomadarios habere solebat, disciplinanterque sibi ab eis ministrari volebat.* Adde Eckeardum Minimum de Vita Notkeri Balbuli cap. 13.

☞ Eorum qui mensæ ministrant duo hic proponuntur officia; ejus scilicet qui ad pocula stat, & pincerna dicitur, alterius, cujus est patinas mensæ apponere, unde *Propositor* nuncupatus. De pincerna itaque minus recte intellexisse videtur vir doctissimus.

¶ 1. PROPOSITUM, Actus theologicus, in quo doctorali dignitate donandus, examinandus proponitur. Locus est in *Principium* 3.

¶ 2. PROPOSITUM, Hypothesis, sententia apud vet. Irenæi Interpretem lib. 3. cap. 12. num. 12.

¶ PROPOSITUS, id est, Proscriptus, in l. Sed si pupillus. §. 1. de inst. l. cum in plures. ¶. locator. locati. Vide Pancirol. lib. 1. Thesauri var. lect. cap. 77.

¶ PROPOSTA, Propositum, ratio. Humbertus Cardin. lib. 2. adv. Simon. cap. 30. apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 741. *Necesse est ad cor redeant prævaricatores novi mandati quicumque hæretici, & præ omnibus Simoniani, qui ex accepta virtute Spiritus sancti faciunt sibi Propostam ad solum negotium sæculi, non ad aliquod testimonium Christi.* Vide in *Proposita*.

¶ PROPOTATIO, προπόσεις. Gloss. Lat. Græc. In Cod. Sangerm. *Perpotatio*.

PROPRÆFECTO, PROPRÆFECTIO. Observat Henricus Valesius ad Ammiani Marcellini lib. 14. aliud esse agere *pro præfecto*, aliud agere *pro præfectis*. Agere enim *pro præfecto* dici eum, cui Præfectus urbi, seu Præfectus Prætorio in speciali negotio vices suas mandavit: at vero *pro præfectis* agere dici, qui ordine Codicillorum vicariam potestatem exercet. Hunc vide & Gruteri Inscript. 370. 5.

¶ PROPRÆSCRIPTUS, Ante præscriptus, Statutus. Charta ann. 1152. inter Probat. to. 2. novæ Hist. Occitan. col. 539. *Trado* (castellum Vessua) *propter v. m. solidos Melgorienses .... Et si plus pretii Propræscripti castellum illud valet*, &c.

¶ PROPRENDERE, PROPRESA, PROPRESUM, PROPRESTURA. Vide in *Perprendere*.

PROPRIARE, Rem sibi propriam facere, asserere, vindicare. in Legibus Saxonicis Edw. Senioris c. 2. apud Bromptonum. [Festus: *Propriassit*, *proprium fecerit.* Cæl. Aurel. Acutor. lib. 1. cap. 15. *Per tenues vias Propriari* Idem Tardor. lib. 5. cap. 12. *Solidiora digestione Propriantur.*] Vide supra *Appropriare*.

¶ PROPRIATIM, Expresse, distincte. Arnobius lib. 3. p. 125. *Res exigit Propriatim Deos scire.*

¶ PROPRIETANEUS, Proprius, conveniens. Guido in Discipl. Farfens. lib. 1. cap. 3. *Antiphona ex Evangelio ipsius diei, sicut die illa ad horas transierunt de suis; ita & Sabbato sancto de Proprietaneis antiphonis prosequantur.*

¶ PROPRIETARE, Rem alicui propriam facere, asserere, in proprium dare, Gall. *Donner en propre.* Charta Henrici II. Imper. ann. 1055. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 7. *Dicto monasterio S. Zenoni ad fratrum prebendam monachorum donamus & Proprietamus eleemosinam.* Occurrit rursum infra.

PROPRIETARII. In speculo Saxonico lib. 1. art. 2. §. 2. *Liberi* dividuntur in *Bannitos*, *Proprietarios Præpositorum*, & *Paganos Archipresbyterorum*. Mox §. 5. *Proprietarii jure necessario fratrum Præfectorum judicium quærent, quod sex septimanarum spatio provocetur, & ex his si opus fuerit, Præco deligatur.*

PROPRIETARII Monachi, dicuntur qui *proprium*, seu *proprietates*, ut loquitur Eckehardus junior de Casib. S. Galli cap. 11. vel peculia possident. Jo. de Garlandia in Synonymis:

Et opulentia, vel possessio, peculiumque,
Res, & proprietas, hinc Proprietarius exstat.

Reinerus contra Valdenses pag. 95. *Beatus enim Gregorius pro Monacho Proprietario, sed pœnitente, post mortem determinante 30. Missas celebrandas instituit, & sic eundem liberavit.* Honorius III. lib. 4. Epist. 536. *Et quicunque de cætero inventus fuerit habere proprium, pœnæ subjaceat regulari, & semel in anno in Proprietarios solemnis excommunicatio proferatur.* Vetus Statutum Monasticum in Additamentis ad Matth.

Paris

Paris pag. 115. *Monachi Proprietarii excommunicentur ab Abbatibus suis: & si in morte Proprietarius inventus fuerit, Ecclesiastica careat sepultura, vel sicut unus de vulgo sepeliatur..... Excommunicationis sententiam in Proprietarios semel in anno, scilicet in Ramis palmarum solenniter in Capitulo publicabit. Et si post aliquis inventus fuerit habere proprium, &c.* Mox: *Proprium autem intelligimus secundum B. Benedicti regulam, si nec accomodatum, nec locatum, nec depositum aliquis omnino Monachus vel conversus nomine suo recipiat, nec etiam Monasterii nomine, nisi de Abbatis vel conventus licentia speciali, &c.* [Conc. Trevir. ann. 1238. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 131. *Illos autem censemus Proprietarios quibus assignantur curtes vel allodia pro certa pensione: qua soluta, de residuo tanquam de proprio suo faciunt voluntatem.*] Bernardus Monach. in Consuetud. Cluniacensib. MSS. cap. 3. *Quod ideo a patribus nostris praecautum est, ne illa mala pestis Proprietatis, & praesertim modo adeo periculosa aliquo modo subrepat.* Vide Monasticum Anglic. to. 3. pag. 307. & Concilium Montispeliense ann. 1214. cap. 18. 19. Concil. Biterrense ann. 1223. c. 14. & alia passim ejusce aevi Concilia, praeterea Monasticum Cisterciense pag. 311. 316. Statuta antiqua Cartusiens. part. 2. cap. 31. §. 6. &c. [Vide in *Proprietates.*]

¶ Proprietarius. *Jure proprietario*, id est, domini & legitimi possessoris. Form. 23. inter Sirmondicas: *Quicquid de supradictis rebus meis, ... facere voluero, jure Proprietario, absque repetitione heredum meorum, liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem.* Occurrit passim.

¶ Proprietarius Consuetudinarius, *Proprietaire coustumier*, in Consuetud. Leod. c. 11. art. 33. Vide ibi *de Meau.*

PROPRIETATES, Alodia, patrimonia, bona quae ex successione parentum alicui obveniunt. Speculum Saxonicum lib. 1. art. 8. §. 1. *Proprietas & proprium appellatur possessio seu fundus, qui à nulla recipitur in feudum vel hereditatem, sed per successionem devolvitur ad heredes, absque aliquo tributo successoris.* Annales Francor. Bertiniani ann. 858. *Ibique distribuens invitatoribus suis Comitatus, Monasteria, villas regias, atque Proprietates, ad Attiniacum Palatium revertitur.* Annales Franc. Metenses ann. 887. *In Monasterio quod in Proprietate sua construxerat, Deo famulatura recessit.* Capitulare 4. incerti anni cap. 7. *De liberorum hominum possibilitate, ut juxta qualitatem Proprietatis exercitare debeant.* [Edictum Pistense cap. 18. *In fiscum nostrum, vel in quamcumque immunitatem, aut alicujus potentis potestatem vel Proprietatem confugerit, &c.* Rabanus ad Otgarium: *Proprietas dominicalis, qua domno Imperatori ex paterna successione hereditario jure pervenit.*] Ditmarus l. 1. *Et huic quantum ad victus & sui vestitus necessaria suppetebat ex sua Proprietate, &c.* Bercarius Presbyter in Hist. Episcopor. Virdunensium num. 8. *Suam Proprietatem, id est Theologium Monasterium sanctae Mariae in Virduno ... tradidit.* Tabularium Brivatense ch. 351. *De rebus Proprietatis meae, quae mihi legitimo ordine per originem parentorum meorum evenerunt.* [Vide Hieronymi Bignonii notas ad Marculfum & infra *Proprium.*]

Propriatates, dictae res immobiles, quas quis comparat. *Comparare propriet ter*, in Lege Longub. lib. 3. tit. 1. §. 19. & 20. Ubi *proprietas*, mox *alodus* dicitur. *Proprietatem adquirere*, in Chronico Laurisham. p. 68. Testamentum Hadoindi Episcopi Cenoman. *Villam Proprietatis meae Iscomodiacum, ... quam data pecunia de Auserena & genitrica sua comparavi, &c.* [Capitul. Caroli Calvi an. 865. tit. 37. §. 4. *Ut nullus infidelium nostrorum, qui liberi homines sunt, in nostro regno immorari vel Proprietatem habere permittatur, nisi fidelitatem nobis promiserit.* Chron. Farf. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 480. *Item praefatus abbas dom. Joannes acquisivit in hoc monasterio a Theodino Comite filio Berardi Comitis, quasdam res sive Proprietates, quas emerat a Sebaldo in territorio Amiterno.*] Hac notione occurrit, in Capitulari 5. ann. 806. cap. 7. 8. lib. 3. Capitul. cap. 19. 20. in Lege Longob. lib. 3. c. 4. & in Chartis Abbatiae Bellilocensis, quas profert Dominicus de Praerogat. Allod. cap. 13. num. 3. Ita ut *proprietates* dicantur res dominicae ac propriae, respectu earum quae in *Beneficium* tenebantur. [Charta an. 1067. ex Tabular. Major. Monast. *Exampleationes boscis de Boersa quae erant meae Propriae.*] Tabularium Brivat. ch. 333. *Cedo ... aliquid de rebus Proprietatis meae quae mihi per conquestum evenerunt.* Et ch. 335. *De rebus Proprietatis nostrae quae ex attractu nobis obvenerunt.* Hincmarus Remensis in Epist. ad Carolum Regem: *Qui ipsi vestri homines & Proprietatem & beneficium in vestro regno & in mea parochia habent.* Tradit. Fuldenses lib. 3. trad. 30. *Cum alia quae sibi vel Proprietatis jure, vel beneficiali lege undecumque contigerant filia sua, &c.* Ubi *Proprietates* opponuntur *beneficiis* quae ad vitam possidebantur. Vide Walafrid. Strabum de Vita Othmari cap. 1.

Proprietates habere dicuntur Monachi, qui contra praescriptum regulae Monasticae peculia habent. Vide Eckehardum juniorem de Casib. S. Galli cap. 11. pag. 87. Atque hi *Proprietarii* dicuntur, ut supra monuimus. Statuta Ord. Cartusiensis an. 1368. 2. part. cap. 5. §. 5. *Cum detestandum sit omnibus religiosis Proprietatis vitium, &c.*

Proprietas Maris. Epistola Alexandri III. PP. apud Gariellum in Episcopis Magalonensibus pag. 145. *Guillelmus de Montepessulano sua nobis conquestione monstravit, quod dilecti filii nostri Consules & populus Genuensis Proprietatem in mari quaerentes, portum ejus frequentes invadunt, consumunt naves incendio, & peregrinos & mercatores suis rebus per violentiam spoliant, &c.* Alia ejusdem Pontificis Epistola ad eosdem Genuenses, ibid. pag. 157. *Quia non decet vos ejusmodi Proprietates in mari requirere, quas paganos etiam non legimus requisisse.* Vide Petrum Baptistam Burgum lib. 2. de Dominio Genuensis Reipublicae in mari Ligustico cap. 12. 13.

Proprietas, Officium proprium alicujus sancti. Usus antiqui Ordin. Cisterciensis cap. 6. *Vel propter commemorationem alicujus Sancti qui Proprietatem habet, in graduali persolvi non potuerunt.* Adde c. 34. & Institut. Capituli gener. ejusdem Ordin. c. 27. Ordinarius MS. Ecclesiae Rotomagensis: *Notavimus in praecedenti Opuscula festivitates Sanctorum, & Proprietates eorum quae eveniunt ab Adventu Domini, &c.* [Vetus Cerem. MS. B. M. Deauratae Tolos. *Item lectiones dicuntur ad utrumque festum non habentem Proprietatem.*] Ita usurpant Statuta antiqua Ordin. Cartusiensis cap. 6. §. 41. Huc spectant, quae habentur in lib. 2. Sacram. Rom. Ecclesiae c. 30. *In Natali S. Petri Proprie 3. Calend. Julii.* Et cap. 32. *In Nativitate S. Pauli Proprie, 3. Kalen. Julii.* Quia eodem die utriusque Sancti Festum celebratur: officia vero disjunguntur, sicque uterque habet *Proprietates* suas.

PROPRINDERE, Proprisa, &c. Vide supra *Porprendere.*

PROPRIUM, Idem quod *Proprietas.* Auctor Queroli: *Datum tibi est de Proprio nihil habere.* Charta Chlo-

dovei Regis apud Rover. in Reomao pag. 30. *Tam ex munere nostro, quam de paterno & Proprio, aut de contato populi, seu de quolibet adtracto aliquid auferre præsumat.* Capitulare 1. ann. 812. cap. 1. *Ut omnis liber homo qui 4. mansos vestitos de Proprio suo sive de alicujus beneficio habet, &c.* Charta Lotharii Imper. apud Beslium pag. 260. *Curtes duas cum suis appenditiis nostro daremus præcepto, & duos quod alodos nuncupant ejusdem loci incolæ, & sua Propria, &c.* Charta sub Odone Rege in Tabular. Abb. Belliloci in Lemovic. n. 118. *Cedo ad ipsum locum sanctum aliquid de Propriis rebus meis quæ per parentes mihi justissime obvenerunt.* Charta Pipini Reg. Aquitaniæ an. 842. in eodem Tabulario num. 5. *Concedimus cuidem fideli nostro Rodulpho nomine ad Proprium quasdam res juris nostri, quæ sunt sitæ in orbe Lemovicensi, in pago Asnacense... & de nostro jure in jus ac potestatem illius solemni donatione transferimus, ita ut videlicet quidquid ab hodierna die & tempore exinde pro sua utilitate atque commoditate jure proprietario facere decreverit, liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem faciendi.* Alia Charta ejusdem Pipini an. 848. in eodem Tabul. n. 6. *Concedimus itaque eidem venerabili Episcopo ad Proprium quasdam res juris nostri.... ut quidquid exinde ab hodierna die facere voluerit, liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem faciendi, donandi, vendendi, commutandi, sive hæredibus relinquendi.* Charta Rodulfi Comitis Cadurcensis an. 788. in eod. Tabul. n. 176. *Tradimus vobis atque transfundimus ad habendum & possidendum Proprio jure.* Adde Appendicem ad Capitular. num. 108. *In Proprium habere*, in Capitul. Caroli C. tit. 43. §. 5. *Ad Proprium habere*, in Charta ejusdem Caroli apud Beslium in Comit. Pictav. pag. 177. Ibid. *In compensationem harum rerum dedit idem Comes ex suo Proprio partibus S. Hilarii, &c. In Proprium tradere*, in Charta Ottonis III. Imp. an. 1001. in Privilegiis Ecclesiæ Hammaburg. *Largiri ad Proprium*, in alia Lotharii Regis apud Beslium pag. 252. 259. *Ad Proprium facere*, in Præcepto Caroli M. pro Hispanis an. 812. *Proprium & hæreditas* opponuntur *Beneficio*, in Charta Divisionis Imp. Lud. Pii an. 814. c. 8. *Proprium* Regis, seu uti vocamus *Domanium*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 34. §. 3. Historia Episcopor. Autissiodor. c. 58. *Cum Giomum castrum... quod erat de feodo Autissioderensis Ecclesiæ in Proprietatem regiam devenisset, &c.* Vide *Alodis*.

PROPRIUS, Cliens, servus. Gregorius M. lib. 9. Epist. 38. *Qui ratione mihi se ancillam dicit, cujus ante susceptum Episcopatum Proprius fui.* Eginhardus in Caroli M. Vita: *Adeo namque Adelfonsum Galliciæ atque Asturicæ Regem sibi societate devinxit, ut is cum ad eum vel literas vel legatos mitteret, non aliter se apud illum, quam Proprium suum appellari juberet.* Charta ann. 1238. in Regesto Tolosano fol. 79. *Qui fuerat homo ligius & Proprius ejusdem Do. Comitis.*

Sunt in Germania, inquit Molanus lib. 3. de Canon. cap. 33. de Servis verba faciens, *quos vocant Proprios, sed non sunt illi servi, nec majores suos servos habuerunt.* Vigilius ad Tit. de Testam. ordin. *Proprii homines, quos Germania nostra habet, eodem jure adhuc vivunt, quo olim, libertis magis similes, quam mancipiis.* Eadem scribit Zazius, & in paucis cum servis participare ait, & plus ad libertos respicere. Vide Fletam lib. 1. cap. 47. §. 9.

¶ PROPUDIOSUS, *Rubore confusioneque plenus.* Gl. MSS. Sangerm. num. 501. Sensu opposito utitur Plautus.

¶ PROPUGNACULI, πρόμαχοι, in Gloss. Latino-Græcis & Græco-Latinis.

¶ PROPULA. Vide *Propola*.

¶ PROPUNCTUM, PROPUNCTUS. Vide in *Perpunctum*.

¶ PROQUIETAS. Vide *Propinquietas*.

¶ PROQUIRERE, ut mox *Proquiritare*, promulgare, proclamare. Charta Henrici II. Reg. Angl. ann. circ. 1155. apud D. *Brussel* de Usu feud. to. 2. pag. VII. *Concessimus & eisdem pro nobis & heredibus nostris, quod nec nos nec heredes nostri, aliquid Proquiremus per quod libertates istæ infringantur vel infirmentur. Et si ab aliquo aliquid contra hac Proquisitum fuerit, nihil valeat & pro nullo habeatur.*

PROQUIRITARE, Publicare. Vide Savaronem ad Sidonium lib. 8. Epist. 6. & *Proquirere*.

¶ PROQUIRITARE, nude pro Clamare, inclamare, apud Apul. in Apolog. *In medio foro bacchabundus, epistolam sæpe aperiens Proquiritabat: Apuleius magus, &c.*

PRORA CAPITIS, Constantino Africano de Morbor. curat. l. 1. cap. 10. 16. dicitur pars anterior, ut *puppis capitis*, eidem cap. 14. 15. 16. l. 3. cap. 14. &c. pars posterior: igitur *prora capitis*, idem valet ac *sinciput*, ut *puppis*, *occiput*. Lib. 2. Pantech. cap. 3. *In Prora capitis est quoddam os solo coronali differens à craneo, & hoc vocatur frons: est & in puppi os solo lambda Græco differens a craneo, & vocatur puppis os.* Fridericus II. lib. 1. de Venat. c. 24. *Oculi sunt instrumenta visus, de quibus quare sint duo, quare in Prora capitis locati, &c.* Ita *Prora cerebri*, & *puppis cerebri*, eidem Constantino lib. 1. de Morbor. curat. c. 15. 22. & lib. 4. Pantech. cap. 11. *Prora & puppis vulvæ*, lib. 6. de Morbor. curat. cap. 12. *Prora colli*, lib. 8. Pantech. cap. 11. Vide Scholasten Æschyli p. 96. edit. Henrici Stephani.

¶ PRORATA, Æqualitas, paritas, proportio. Literæ Johannis Reg. Franc. ann. 1356. to. 3. Ordinat. pag. 64. *Quousque de summa dictorum triginta milium librarum, Prorata contingente,... sibi plene fuerit satisfactum.* Charta ann. 1401. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1662. *Quod dicti Florentini, in casu necessitatis, pro tribus mensibus teneantur mutuare dicto domino Regi usque in summam ducentorum millium ducatorum mutuandorum de mense in mensem, prout Prorata contingit, &c.* Legitur alibi divisis vocibus.

¶ PRORETA, Navis rector, in Chron. Mauriniac. Vox nota Plauto. Hinc

¶ PRORETA, Cujusvis rei dux & rector. Willibaldus in Vita S. Bonifacii Mogunt. sæc. 3. Bened. part. 2. pag. 14. *O summæ sanctitatis pontifex, o spiritualis Proreta agonis, &c.*

¶ PRORISCRIPTUM, Præscriptum, præceptum. Camillus Peregrinus apud Murator. tom. 2. pag. 316. *Si ipse, vel ejus heredes non compleverint parti prædicti monasterii omnia, quæ & qualiter in ipso Proriscripto continebantur.*

¶ PRORISINUS. *Prorisinis*, pro *porriginis*, in Gloss. Isid. Vide *Barbustinus*.

¶ PROROGARE, Erogare, præstare, ante mittere, in Cod. Theod. leg. 11. & 13. de erogat. leg. 12. de cursu. *Prorogata jussio*, id est, ante lata, ibid. leg. 2. de pascuis. Vide *Prærogare*.

¶ PROROGATIO, Porrectio, dispensatio. Index vett. Canonum inter Conc. Hisp. to. 3. pag. 10. col. 1. *Quod diaconi nec in presbyterio sedere possint, nec sacri Corporis Prorogationem jus habeant exercendi.* Id tamen ipsis antiquitus concessum fuerat ut consecratam à sacerdote Eucharistiam fidelibus porrigerent, saltem absente presbytero. Vide supra *Diaconus*.

PROROGATORES TRITICI, *vini, & casei*,

apud Senatorem lib. 10. Epist. 28. [Vide *Prarogator* & *Prorogare*.]

PRORSUS, Rectus. Vita S. Gudilæ Virg. c. 2. *Pedisequa quoque ejus & pervia & devia negat se discernere, nec Prorsi tramitis meminisse.* Veteres *prorsum* dicebant pro recto: *Prorsi limites*, id est recti: *Prorsum ire*, εὐθὺς, quod & *prosum*, ut *susum*, pro sursum. In Gloss. *Prosa*, πεξὸν ἱμάτιον, pexa tunica exponitur, id est *recta*. [Unde *Prosaria ars*, quæ circa tunicas pexas versatur. Vide Salmas. de Usur. pag. 342.] *Prorsa* pro *prosa*, apud Ælfricum in Præfat. ad Grammaticam Anglicam. [V. Martinii Lex.]

PROSA, Latinis scriptoribus, oratio pedestris recta, ὁ εὐθεῖα, quæ versificatæ opponitur. Hinc *Prosaica oratio*, apud Plinium l. 7. cap. 56. [*Prosaicus relatus*, apud Fortunat. lib. 7. carm. 11. *Prosarium opus*, apud Sidon. lib. 3. Epist. ult. & *Prosarium loquendi genus*, lib. 9. Epist. 13.] *Prosaticus lepos*, apud Alvarum in Vita S. Eulogii n. 7. *Libri prosatici*, n. 10. [Vide *Prorsus*.]

PROSATOR, Scriptor, qui pedestri oratione scribit. Aldhelmus Abbas Malmesburiensis: *Sed potius evax, eugeqae, ingressuras tripudium a Prosatore mereatur.* Utitur & antea, ut & Vita MS. S. Gaugerici Episc. Cameracens. in Prologo: *Ardua namque materies, meisque viribus multo major, ... eloquentissimum exigit Prosatorem.*

¶ PROSAICUS, Eadem notione, apud Fortunat. lib. 2. de Vita S. Martini sub finem, ubi de Sulpitio Severo qui ejusd. Sancti Vitam pedestri oratione scripsit:

Cujus Prosaicm cecinit prius acta Severus.

¶ PROSAICE, Solute. Exstat in Guelserbyt. Biblioth. teste Eccardo in Notis ad Leg. Sal. pag. 5. Codex MS. cujus titulus est: *Bennonis Misnensis Episcopi Rationes dictandi Prosaice ex multorum gestis in unum corpus collecta.*

PROSAM, Libri Rituales Ecclesiastici eam orationem quæ in Missa canitur ante Evangelium in majoribus festis, quam alias *Sequentiam*, vocant. Udalricus in Consuet. Cluniac. lib. 1. cap. 11. *Prosa, quod alii sequentiam vocant, non cantatur nisi in quinque festis principalibus.* [Bernardus Mon. in Ordin. Cluniac. part. 1. cap. 17. *Pro signo Prosa, vel quod à Teutonicis Sequentia nominatur, leva manum inclinatam, & à pectore amovendo eam inverte, ita ut quod prius erat sursum, sit deorsum.*] De ratione nominis vide Genebrardum in Liturgia Apostolica p. 131. [& *Sequentia* 1.]

☞ Neque vero liberum erat cuique pro libitu ejusmodi *Prosam*, in majoribus etiam festis, instituere; ad id quippe requirebatur Episcopi consensus in Ecclesiis suæ jurisdictionis, & summi Pontificis auctoritas in Monasteriis quæ ipsi suberant, ut colligitur ex Litteris Willelmi Cardinalis sedis Apostolicæ Legati an. 1161. in Tabul. S. Albini Andegav. *Statuentes ut in Annuntiatione genitricis Dei Mariæ & beatissimi confessoris atque pontificis Albini festo* Te Deum laudamus *&* Gloria in excelsis *& Prosas sollemnes ad tantas sollemnitates altius excolendas perpetuo decantetis. Purificationem quoque ipsius in eisdem laudibus attollatis.* Tunc temporis ergo usus obtinuerat ut non nisi in solemnioribus festis prosæ illæ decantarentur, quomodo & hymnus *Gloria in excelsis*, qui à solis Episcopis in iis etiam festivitatibus dici solebat, ut testatur Valafridus Strabo cap. 22. *Statutum est ut ipse hymnus in summis festivitatibus à solis Episcopis usurparetur, quod etiam in capite libri Sacramentorum designatum videtur.* Vide Card. Bona Rer. Liturg. lib. 2. cap. 4. §. 5.

PROSARIUM, Liber Ecclesiasticus continens *prosas*, in Historia Abbatiæ Condomensis p. 507. [Locus est in *Jornarium* 2.]

¶ PROSATRIX, *Genitrix*. Gloss. Isidor.

¶ PROSCENDERE, f. Occare, Gall. *Hercer*. Codex censualis MS. Irminonis Abbat. Sangerman. fol. 65. v°. *Arant ad hibernaticam perticas* IIII. *& ad tramisiam* IIII. *ad Proscendendum* IIII. Nisi de prima aratione intelligas, & scriptum sit pro *Proscindere*.

¶ PROSCHOLIUM. Vide in *Proscholus*.

PROSCHOLUS, dicebatur in schola ille, qui non docendis tam pueris, quam eorum moribus præfectus erat, ut scilicet concinne ad Magistrum accederent, ut omni gestu, incessu, vestitu, compositi essent. Nam ante scholæ auditorium erat locus *Proscholii* nomine, ab auditorio ipso velo, tanquam aliquo intergerrino pariete, dissептus. Ibi pueri conveniebant ejus loci præfectum, quem *Proscholum* vocabant, ut admonerentur officii sui antequam ad Magistrum reducto velo accederent. Colloquia puerorum, quæ veteribus Glossariis præfixa sunt: Ὡς δὲ ἦλθον, πρὸς τὸν κλίμακα ἀνέβην διὰ τῶν βαθμῶν ἀτρέμα, ὡς ἔδει. καὶ ἐν τῷ προσχολίῳ ἀπέθηκα βίῤῥον, καὶ κατέψηξα τρίχας, καὶ οὕτως ἐμβαλὼν χεῖρα εἰσῆλθον, καὶ πρῶτον ἠσπασάμην καθηγητὰς συμμαθητάς. S. Augustinus de Verbis Apost. serm. 19. cap. 7. *Tam pauper, ut Proscholus esset Grammatici apud Mediolanum.* Ausonius Epigr. 23. in Professor. Proscholum, *Subdoctorem* vocat, seu quod doctori & Magistro subesset, vel quod discipulorum, ut vocant, lectiones exciperet, priusquam ii in scholam venirent: quod ultimum indicare videtur idem Ausonius, qui *tenuem Grammaticum*, Proscholum vocat:

Exili nostra fucatus honore cathedra:
Libato tenuis nomine Grammatici.

Idem videtur *Adjutor scholarum*, apud Fulbertum Epist. 80. *Exilis* igitur *honor* fuit Proscholi, & qui pauperes tantum spectabat. *Proscholis*, & *Proscholium* occurrunt etiam in Notis Tyronis pag. 163. Vide *Archischolaris*.

PROSCRIPTIO, Exactio. Aimoinus lib. 3. Hist. Franc. cap. 32. *Chilpericus etiam Rex, suggerente Fredegunde Regina Proscriptionibus gravissimis populum sibi subjectum atterere cœpit .... Inter cætera namque, quæ cogebantur solvere liberiori etiam orti progenie, è terra proprio culta labore amphoram vini inferebant mensæ.* Quo loco Gregorius Turon. lib. 5. cap. 29. habet *descriptiones*. Vide in hac voce.

¶ PROSECUTIO, Instructio, significatio, insinuatio, allegatio. Cod. Theod. leg. 4. de re milit. *Tamen prudentia tua Prosecutione admissa, quæ apud nos verbis facta est, præcipimus, &c.* Ibid. leg. 5. de exhib. & transmit. reis: *Expresso crimine Prosecutionibus arguentium cum his, à quibus fuerint accusati, mox sub idonea Prosecutione ad judicium dirigant.* Adde leg. 175. de Decurion.

¶ PROSECUTIO, Persecutio, Gall. *Poursuite*. Sententia arbitralis inter Archiep. Capitulumque Arelat. & Monachos S. Cesarii an. 1221. ex Schedis Præs. *de Mazaugues: Tum quia appellatio suam non habuit Prosecutionem.*

PROSECUTOR, Procurator, qui alieno nomine rem *prosequitur*. Exstat formula 37. apud Marculfum lib. 2. qua *Prosecutor*, seu Mandatarius, vi mandati, cujus formula exaratur cap. seq. apud Defensorem civitatis petit ac *prosequitur*, ut testamentum vel donatio in gesta municipalia referatur. [Eadem occurrit in vett. Formul. Andegav. apud Mabillon. tom. 4. Analect. pag. 234.] Lex Wisigoth. lib. 2. tit. 1. §. 18. *Aut pro sui persona*

ad respondendum minime direxerunt Prosecutorem.

Prosacutores Auri de quibus est tit. in Cod. Theod. lib. 12. tit. 8. & Justin. lib. 10. tit. 73. qui aurum sacris largitionibus inferendum de provinciis prosequebantur, seu deferebant.

Prosecutoria, Præceptio Comitis sacrarum Largitionum, qua prosecutores jubentur aurum in Largitiones sacras inferre, d. l. 1. de Auri prosecut. Vide ibi Jac. Gothofredum.

Prusecutores Armorum, vulgo *Poursuivant d'armes*. De iis hæc scripsit Nicolaus Uptonus lib. 1. de Militari officio cap. 55. quod ita inscribitur, *De Prosecutoribus, qui Gallice vocantur Poursuivants. Ulterius & post prædictos equitantes* (de quibus in voce *Chevaucheurs*) *alii nuncii habentur, qui Prosecutores appellantur, qui ex prædictis equitantibus post exercitium triennale in arte equitandi ad negotia creantur, certa solennitate adhibita. Creari autem debent Prosecutores non in minori festo quam in die Dominica, hoc modo. Aliquis Haraldus armorum tunica Domini sui indutus, præfatum creandum in manu sinistra ducens, & unum cyphum aqua & vino plenum in manu dextera tenens, accedere debet ad præsentiam Domini vel Magistri ipsius creandi, à quo in præsentia multorum testium ad hoc vocatorum petere debet, quo nomine vult ut Prosecutor suus nuncupetur. Quo nomine à dicto Domino vel Magistro dato, dictus Heraldus vocabit suum creandum illo nomine, projiciens partem ipsius aquæ super caput creandi.*

Tunc accipiet tunicam Domini præfati creandi, & ponet super caput creandi ex traverso, ita quod illa pars tunicæ quæ ordinatur pro brachiis, ponatur ante & retro, quod pars largior præfata tunicæ supra brachia creandi ex utraque parte pendeat. Et sic præfatus Prosecutor novus uti debet tunica armorum, cum eam aliquando induat semper, & non alio modo, quamdiu fuerit Prosecutor.

Sequitur jam juramentum, quod ipse novus Prosecutor præstabit immediate post suam creationem in præsentia antedicta, Haraldo sic dicente: Tu eris fidelis Domino, sive Magistro tuo qui te nominavit, in perpetuum, quacunque fruaris dignitate. Item Domino Regi, & cuicunque nobili licet hosti; item negotia quorumcunque nobilium licet hostium fideliter exequeris, & cum inter hostes interrogatus fueris, tantum ad interrogata fideliter respondebis nihil novi eis intimans: honestatem tuam & officii tui usque ad mortem conservabit, erisque obediens cunctis Armorum Haraldis, ubicunque deveneris: sic te Deus adjuvet & sancta Crux Dei .... Et est sciendum quod tales nuncii Prosecutores possunt esse Milites, & Militaribus gaudere insigniis, ut deauratis uti, velut, & aliis pannis aureis indui: non tamen sicut Nobiles. Et tales vocantur Milites linguares, quia eorum præcipuus honor est in custodia linguæ. Et quomodo isti tres officiarii prætedentes (Cursores, Equitantes, & Prosecurores) *portabunt arma sive scuta suorum dominorum, patet per hos versus:*

Cinctorio scutum dicas deferre Pedinum, (i. Cursorem:)
Sic equitis dignum fert scapula dextera signum, (i. le *Chevaucheur*:)
Sed humero lævo detulit Prosecutor ab avo:
At Haraldorum stat pectore fons titulorum.

¶ **PROSEGMINA**, Ovidio, Profecta, in Glossis Isid. *partes extorum*. Vide *Alegmina*.

¶ **PROSELLUS**, Pars officii canonici, prosula, dimin. à *prosa*. Vide in hac voce. Acta S. Dicentii to. 5. Jun. pag. 91. *Tum sequitur Prosellus, alibi necdum nobis lecto termino, idem forte quod in Romano usu versiculus dicitur, hoc modo: omnes igitur humili corde poscimus, &c.* Occurrit etiam in Officio MS. S. Gaudentii Mart. ex Bibl. Floriac.

¶ **PROSLLONTES**, Remiges, vel classiarii, ab impulsu notione Græca appellati, quorum meminit Georg. Pachym. Michael. lib. 4. cap. 26. *Aderant his abunde, qui servirent ministeriis nauticis undecunque coacti, quos Proselontas vulgo vocant, quasi diceres navium in anteriora propulsores. Valentissimi remiges, quos, &c.* Hæc post Carolum de Aquino in Lex. milit. Vide Gloss. med. Græc.

PROSELYTI, ex Græc. προσήλυτοι, dicebantur apud Judæos, qui ex gentibus non coacti se Judaicæ religioni addicebant, οἱ ἐξ ἐθνῶν προσεληλυθότες, καὶ κατὰ τοὺς θείους πολιτευόμενοι νόμους. Isidorus lib. 7. cap. 14. *Proselytus, id est Advena & Circumcisus, qui miscebatur populo Dei.* Glossæ Antiquæ MSS. *Proselytus, Advena, transiens de lege ad alteram.* Vide Seldenum de Successionib. ad Leges Hebræor. cap. 26. Concilium Aurelianense IV. cap. 35. *Ut quicunque Judæus Proselytum, qui Advena dicitur, Judæum facere præsumpserit, aut Christianum factum ad Judaicam superstitionem adducere, &c.* [Vide Martinii Lex.]

¶ **Proselytus**, nude pro Advena, hospes, in Camilli Peregrini Hist. apud Murator. to. 2. p. 328. col. 1. *Nam ipsam civitatem* (*Acherentiam*) *non Proseliti, sed Beneventi geniti obtinere quippe debuerant.*

¶ **PROSEMEN**, Propagatio. Vita S. Fructuosi to. 2. April. pag. 434. *Nisi Duces exercitus provinciæ ... clamassent ut aliquantulum prohiberetur, quasi sur fuerit Proseminis, & non esset, qui in expeditione publica proficisceretur.*

¶ **Prosemina Lunæ**, Superstitionis genus. Conc. Compostell. ann. 1056. inter Hispan. to. 3. pag. 220. *Interdicimus omnes Christianos auguria, & incantationes, & lunæ Prosemina, nec ad alia domanda, nec mulierculas ad telas alia suspendere.*

¶ **PROSENETICUS**, Proxeneta, Gallice *Courtier*. Statuta Placent. lib. 2. fol. 22. *Omnes Prosenetici seu corraterii ad testimonium compellantur utraque seu altera parte instante.*

¶ **PROSEQUESTRARE**, Removere, arcere, Gall. *Eloigner*. Litteræ Edwardi III. Reg. in Chronic. Angl. Th. *Otterbourne* p. 126. *Juxta militarem theoricam edocentem quod mota guerra periculum plus evitat qui eam à sua terra limite Prosequestrat.*

¶ **PROSEQUUTOR**, Comes. Vetus Irenæi Interpres lib. 3. cap. 4. num. 1. *Quoniam* (Lucas) *non solum Prosequutor, sed & cooperarius fuerit Apostolorum, maxime autem Pauli, &c.*

PROSERVI, Qui ex servis nascuntur, seu potius nascentur, in Charta Adelchisi Regis Longobard. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 11. *Cum ... servis Proservis, liberis proliberis, &c.*

PROSERVIRE, Deservire terram, vel *beneficium proservire*, Colere, incolere, & ex eo census persolvere. Charta Alamannica Goldasti 42. *Et si infans meus simul Proservire voluerit, faciat sicut superius, & si Proservire noluerit, nullam habeat facultatem.* Supra: *Et pro istas res Proservire volo annis singulis, hoc est 30. seglas cervesa, 40. panis, frischengam tremissem, &c.* Charta Germanica ann. 794. apud Henschenium ad Vitam S. Ludgeri Episcop. *Totam terram illam quam Landulfus litus meus incolebat & Proserviebat.* Concilium Dusiacense I. part. 2. cap. 13. *Quoniam ab eis sua beneficia, quæ apud antecessores suos, & apud eum Proservierunt, injuste abstulisset.* Adde Hincmarum Remensem to. 2. pag. 340. 595. 610. Chartam Alamannicam Goldasti 77. Vadianum lib. 2. de Monaster. German. pag. 62. &c.

PROSERVITIO, apud Hincmarum Laudunensem, ibid. pag. 341.

¶ PROSERVITIUM, Obsequium, officium, ministerium, Gallis *Service*. Epist. Frederici Reg. in Chron. Sicil. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 55. *Mandamus quatenus ... cum eis & aliis galeis Januensium existentibus in nostris Proservitiis .... procedatis.* Vide *Servitium*.

¶ PROSEUCHA, à Græc. προσευχὴ, Precatio, obsecratio. Gloss. ad Doctrin. Alexandri de Villa Dei: *Proseuca, oratio.* Panegyr. Bereng. August. apud Leibnit. to. 1. Script. Brunsvic. pag. 255.

Atria tunc Divum resonabant carmine vatum,
Respuet en musam quaque Proseucha suam.

¶ PROSEUCHA. Vetus Inscriptio tom. 5. Supplem. Antiq. p. 66. *Publio Corfidio Signino pomario de aggere a Proseucha.* Ubi *Proseucha*, interprete D. *de Montfaucon*, significat locum in quo precatio fiebat, oratorium, ædiculam; qua etiam notione προσευχὴ occurrit apud Eusebium Hist. Eccl. lib. 2. pag. 43. & Epiph Hær. 80.

¶ PROSEUCHA, Domus pauperum hospitio deputata, in qua & foventur & aluntur. Mich. Carranza in Vita S. Ildephonsi inter Conc. Hisp. tom. 2. pag. 568. *Hæc unum obiter ab eisdem sanctissimi viri progenitoribus factitatum insigne opus memorabo: Proseucham nimirum in suburbio Toletano, qua miseri & calamitosi pauperes & foverentur & alerentur, propriis sumptibus mirifice constructam.* Vide *Ptochium*.

¶ PROSEUCHÆ JUDÆORUM, Erant loca spatiosa sub dio instar theatri, ut docet doctiss. Cangius in Gloss. med. Græcit. in quo libros Legis, admissis exteris, palam lectitabant. De iis copiose egit Henr. Valesius ad Euseb. lib. 2. cap. 6.

¶ PROSEVERE, Prosequi, in 1. ex vett. Form. Andegav. apud Mabill. to. 4. Analect. pag. 234. *Quia habeo quid apud acta Prosevere debiam.* Vide *Prosecutor*.

¶ PROSICLÆ, αἱ τῶν θυμάτων ἀπαρχαί. Gloss. Latino-Græcæ.

¶ PROSICUM, *Responsum*, apud Laurentium in Amalth. ex Papia.

¶ PROSIGNATOR. Vide *Præsignator*.

PROSILIRE, *Conquiescere*, ἐπιπουχάζειν, in Glossis Gr. Lat. [Lege *Prosilere* ex Gloss. Lat. Gr. *Prosileo*, ἐπισυχάζω. *Prosilio*, ἐπιπηδῶ.]

PROSNESIUM. Gaufredus Grossus in Vita B. Bernardi Abbat. Tiron. n. 30. *Jam ferreis anchorarum dentibus litoris scopulos apprehendere inchoabant: jam à navibus pontes educere, tonsillas figere, Prosnesiorum retinaculis rates sistere festinabant.* Ubi videtur legendum *Prodensium*, ita enim appellantur funes, qui à prora alligantur ad terram. Vide *Prodenses*.

☞ Occurrit etiam *Prosnesium* apud Isid. lib. 19. cap. 4. funemque interpretatur, *quo navis in litore religatur ad palum.* Haud scio an legendum sit *Prymnesium*, à Græc. πρύμνα, puppis: Festo enim *Prymnesius* dicitur *palus, ad quam funis nauticus religatur, quem alii tonsillam dicunt.*

PROSOCER, Qui vice soceri est, ob filiam forte adoptivam, quam duxit, qui *progener* dicitur in veteri inscriptione, uti supra observatum. Exstat alia Romæ, *Virio Nicomacho Flaviano* Cos. ord. posita, quæ sic clauditur, *Q. Fab. Memmius Symmachus v. c. Prosocero optimo.* Ubi fortean etiam *prosocer* accipitur pro patre soceri, ut apud Jul. Capitolinum in Gordianis tribus: *Patre, avo, proavo, Coss socero, Prosocero, & item alio Prosocero, & duobus absoceris Coss. &c.*

¶ PROSOPOPERIA, perperam pro *Prosopopæia*, personæ fictio. Charta ann. 1495. apud Rymer. tom. 12. pag. 594. *Considerantes quod Pax a Priscis, Prosopoperia facta, fide comitata describitur, qua latus reddit populos, &c.*

¶ PROSPERARI, Prosperos exitus consequi, secunda uti fortuna, Gall. *Prosperer*. Robert. Avesbur. in Hist. Edwardi III. Reg. Angl. edit. Hearnii pag. 2. *Nunquam ... Prosperare potuit contra Scotos.* Fundatio Monast. B. Mariæ de Lapidero ann. 1254. inter Instr. to. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 67. *Verum, si forte locus ipse non Prosperaretur in tantum, nec posset sustinere vel habere conventum, teneris tu nihilominus memorata Guillelma, in ecclesiis prædictis unum perpetuum constituere sacerdotem, &c.* *Prosperor*, εὐημερῶ, in Gloss. Lat. Gr.

¶ PROSPERATOR, *Qui prosperum facit.* Gloss. Barthii apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 162. ex Baldrici Hist. Palæst. *Deo gratias agentes, itineris & laboris sui Prosperatori.* Chron. Angl. Th. Otterbourne p. 228. *Gratias Deo egit Prosperatori suo.*

¶ PROSPEX, Qui prospicit. Tertull. de Testim. animæ cap. 5. *Recogita* (animam) *in præsagiis vatem, in omnibus augurem, in eventibus Prospicem.*

¶ PROSPHONETICUS, Gr. προσφωνητικὸς, Acclamatio, sermo ad Imperatorem. Epist. Leonis II. PP. ad Hispaniæ Episcopos inter Conc. Hispan. tom. 2. pag. 712. *Definitionem interim ejusdem sancti Sexti Concilii & acclamationem, quæ Prosphoneticus dicitur, totius Concilii factam ad piissimum Imperatorem ... direximus.* Vide Gloss. med. Græcit.

¶ PROSSETIO, pro Processio, in vet. Ceremon. MS. B. M. Deauratæ Tolosanæ.

¶ PROSTAGIUM, Præstationis species. Vide supra *Messis*.

¶ PROSTAGMA, vox Græca, Præceptum, mandatum. Inventio S. Celsi tom. 3. Febr. pag. 399. *Sacro placuit Concilio, quatenus Augusti Prostagmate præeunte, &c.*

PROSTANTES, Meretrices publicæ, quas vulgo *prostitutas* dicimus. Græcis προστὰς ἢ προστᾶσα γυνὴ, [Latinis Prostibulum.] Synodale Ecclesiæ Andegavensis MS. *Circa peccatum luxuriæ, primo quæratur utrum pœnitens accesserit ad mulieres Prostantes, seu viduas, vel alias, &c.* Infra: *De Prostantibus, pœnitentia periculum ostendatur. Sunt enim conjugatæ vel moniales, vel a parentibus eorum cognitæ, vel leprosis sæpius se supponunt, &c.* Vide Glossar. med. Græcit. in προστᾶσα.

¶ PROSTARE, Interesse. Epist. Johan. *Troester* apud R. Duellium to. 1. Miscell. pag. 241. *Unde inter infurtosum & inamorosum nihil aut parum Prostat.*

¶ PROSTERNARI, In terram procumbere, procidere, Gall. *se Prosterner*. Usus Culturæ Cenoman. MSS. *Feria II. post suffragia sanctorum ad Laudes Prosternantur cuncti in terram, canentes hos duos psalmos:* Domine ne in furore, & Ad Dominum cum tribularer. *Ad Primam dicantur hi duo psalmi:* Beati quorum, & Levavi; *& sint omnes Prosternati.* *Prosterner*, pro in terram projicere, dimittere, occurrit in Statuto Caroli IX. Reg. Franc. pro Hospitali S. Spiritus an. 1566. *lesquels* (parens) *encore qu'ils soient riches & aisez, & qu'ils aient moien de les nourrir* (leurs enfans) *& entretenir, neanmoins ils les Prosternent, abandonnent, &c.*

¶ PROSTERNI SUPER FORMAS, Ad eas procumbere & curvari. Bernardi Mon. in Ord. Cluniac. part. 2. cap. 30. *Letania non dicitur, neque postquam Missa incipitur, fratres super formas Prosternuntur.* Vide *Forma* 13.

¶ PROSTIBULARE, Mulierem prostituere, pro-

ducere, Gallis *Prostituer*, Decreta Placent. ad calcem Statut. fol. 107. *Quod nemo audeat nec præsumat aliquam mulierem, cujusvis status, conditionis vel ætatis fuerit, contra ipsius mulieris voluntatem .... vendere nec aliter alienare causa Prostibulandi seu prostituendi ipsam.*

¶ PROSTIBULARIUS, PROSTIBULOSUS, Meretricius, ad prostibulum pertinens. Statuta Avenion. Eccl. an. 1441. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 585. *Item, considerantes quod stupha pontis tranati præsentis civitatis, sint Prostibulosa, & in eis meretricia Prostibularia publice & manifeste committantur, &c.*

¶ PROSTITUTRIX, Quæ aliam prostituit, producit. Charta ann. 1523. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 320. *Ad impudicitiam vitiaque omnia pronam, propriæ filiæ Prostitutricem atque lenam ... anteposuit.*

¶ PROSTRADARE, Prosternere, procumbere. Charta apud Stephanot. to. 3. Antiq. Bened. Pictav. MSS. pag. 206. *Ad pedes ipsius Rannulpho se Prostradederunt, & tradiot ei de omnibus dederunt per quid ipsa falsitione præsentaverunt, vel per quid ille servitio contenderunt.*

¶ PROSTRARI, Humi prosterni. Ordo celebrandi Concil. inter Hispan. tom. 1. pag. 23. *Post hæc dicente Archidiacono*, Oremus: *omnes simul in terram pariter Prostrabuntur.* Vetus Ceremon. MS. B. M. Deauratæ Tolos. *Item in capitulo dicitur ter*, Deus in adjutorium meum intende, *& Prostratur.* Adde Act. SS. to. 1. Martii pag. 699. & to. 3. Jul. pag. 32. Vide *Prosternare*.

PROSTRATI, ex eorum Pœnitentium ordine quos Græci patres ὑποπίπτοντας vocant, locis ab Allatio indicatis lib. de Narthece veteris Ecclesiæ pag. 70. &c. 82. &c. 1. edit. Isidorus Hispal. in Epist. ad Massenum Episcop. *Quod dixit confundere, ostendit post confusionis confusionem, id est post peccati opus, debere quemquam erubescere, & pro admissis sceleribus verecundam frontem humi Prostratum devergere, pro eo quod dignum confusionis perpetraverit opus.* Egbertus Archiep. Eborac. in Pœnitentiali p. 19. *Ordo agentibus publicam pænitentiam. Suscipit eum publica feria quarta mane in capite Quadragesimæ, & cooperit eum cilicio, orat pro eo, & includit usque ad cœnam Domini, qui eo die præsentatur in gremio Ecclesiæ, & Prostrato eo omni corpore in terra, dat orationem Pontifex super eum ad reconciliandum in quinta Feria cœna Domini.* Theodorus Archiep. Cantuariensis in Capitul. cap. 11. de Pœnitentibus: *In Capite Quadragesimæ omnes pænitentes, qui publicam suscipiunt aut susceperunt pænitentiam, ante fores Ecclesiæ se repræsentent Episcopo, sacco induti, vultibus in terram Prostratis, reos se esse ipso habitu & vultu proclamantes, &c.* Chrodegangus in Regula Canonicorum Metensium cap. 13. de gravioribus Canonicorum culpis: *Egressus de carcere, si Episcopo, vel qui sub eo sunt, visum fuerit, agat adhuc publicam pænitentiam: id est suspendatur ab oratorio simul & Missa: & omnibus Canonicis horis veniat ante ostium Ecclesiæ, ubi Prior jusserit, jaceus Prostratus omni corpore ante ipsum limen Ecclesiæ, usque dum ingrediuntur omnes, & postea erigat se, & stet foras Ecclesiam ante ipsum ostium, impleat ibi officium suum in quantum potest. Egredientibus de Ecclesia similiter Prostratus jaceat, usque dum omnes egrediantur foras: & jacens vel stans ante ipsum limen, cum nullo homine loquatur.* Ex quo quidem loco, & ex lib. 5. Capitul. c. 136. novæ edit. satis apparet ὑπόπτωσιν pœnitentium non nudam fuisse genuum flexionem una cum corporis incurvatione, quod vult Allatius. Hinc etiam tandem percipimus cur in ingressu Ecclesiæ *Prostratus sepeliri* voluerit Pipinus Rex, Martelli parentis peccatorum expiandorum causa. Sugerius lib. de Administr. sua cap. 25. de Carolo M. *Quia pater suus Pipinus Imperator extra in introitu valvarum pro peccatis patris sui Karoli Martelli prostratum se sepeliri, non supinum, fecerat, &c.* Vide S. Hieronym. Epist. 30. cap. 1. sub fin. & in v. *Reconciliatio*.

¶ PROSTRATA ORATIO, Quæ ab humi prostratis in ecclesia recitatur, in vet. Ceremon. MS. B. M. Deauratæ Tolos.

PROSTRATI PSALMI. Vide *Psalmus*.

¶ PROSTRATIO, Pœnitentiæ species in usu apud Monachos, qua in terram prostrati psalmos recitabant. Charta ann. 1476. apud *Madox* Formul. Angl. pag. 336. *Concedimus etiam omnibus vobis participationem omnium observanciarum regularium quæ fiunt quotidie nobiscum, in vigiliis, jejuniis & elemosinis, in inclinationibus, Prostrationibus, & disciplinationibus.*

¶ PROSUBULA, *Parva prosa*, in Amalth. ex Johanne de Janua. Vide *Prosellus*.

¶ PROSUMIA, *Genus navigii, speculatorium parvum.* Festus. Ejusdem meminit Gellius lib. 10. c. 25.

¶ PROTAGIUM, Præstationis species, quæ ab hominibus *tallia* obnoxiis exigitur, ut sint à *tallia ad voluntatem* & à *corvatis* immunes. Codex censualis Castellionis Dombensis an. 1463. *Debent* xv. *den. de servitio*, 11. *bichetos siliginis de Protagio rerum & possessionum quæ fuerunt de hereditate Martini Floci.* Vide *Messie*.

¶ PROTALLIA, Eadem notione, occurrit in Chartis Villæ-novæ in tractu Dombensi. Vide ibidem.

PROTASINGRITIS, Primus à secretis, Græcis recentioribus, πρωτασηκρῆτις, ut pluribus docuimus ad Cinnamum pag. 493. Charta Irenes Imperatricis Constantinopolitanæ ann. 1306. apud Guichenonum in Bibl. Sebusiana Cent. 1. cap. 86. *Testibus ad hoc specialiter vocatis .... nobili muliere Domina Guascha de Mott. Sevaste Cobalogotheta Protasingritis Comneni filio.* Vide *Asecretis*, [& Gloss. med. Græcit. in ἀσηκρῆτις.]

¶ PROTEARI. Dudo de Normann. lib. 3.

Ipsum ᾳφιλότιμον nihilum Proteantur eundem,
Ut stupeas, lector, catholicum hoc memorans.

Verbum *Proteantur* asterisco notavit Duchesnius; ubi fortassis legendum *procantur*.

¶ PROTECDICUS, Gr. πρωτέκδικος, Primus vindex, defensor: officium in aula CP. cujus erat, ex Codino de Offic. lib. 1. suscipere captivos & causarum criminalium judicium exercere.

☞ Obtinuit etiam hæc dignitas in Ecclesia ejusdem urbis, ad quam spectabat causas criminales clericorum cognoscere. Plura vide apud Macros in Hierolexico.

PROTECTIO REGIS INFRICTA, quam vulgo *Salvamgardiam* dicimus. [Charta Edwardi I. Reg. Angliæ ann. 1294. apud Kennettum Antiquit. Ambrosd. pag. 323. *Nos ejusdem Radulphi quieti & tranquillitati ex hac causa libentius providere volentes, suscepimus in Protectionem & defensionem nostram specialem præfatum Radulphum, &c.*] Vide Quoniam Attachiamenta cap. 54. 73. & supra in v. *Pax*.

PROTECTOR, apud Anglos, dicitur Regni Gubernator ac rector, absente Rege. Thomas Walsinghamus pag. 408. *In quo quidem Parlamento, ex assensu omnium statuum ejusdem, idem Dux Defensor, seu Protector Angliæ in absentia sui fratris Senioris, Ducis videlicet Bedfordiæ, fuerat ordinatus ac no-*

minatus, &c. Post mortem scilicet Henrici V.

PROTACTORES REGNORUM in aula Romana, Cardinales nempe, quorum munus est electiones & alias Provinciæ sibi addictæ causas in sacro Senatu proponere. Vide Octav. Vestrium lib. 1. de Judiciis aulæ Rom.

PROTECTORES, Corporis Imperatoris Custodes, qui *Principis latus protegebant*, ut est in l. 9. Cod. Th. de Protectoribus: Βασιλικοὶ σωματοφύλακες, Menandro Protectori lib. 8. Hist. Vetus Gloss. Cap. de Militia, *Protector*, ὑπερασπιστής. Gloss. Græc. Lat. προασπιστὴς, *Protector*, ὑπασπιστὴς, *Armiger*. Spartianus Caracallam ait occisum à *Protectoribus suis*. Horum Scholam instituisse Gordianum auctor est Cedrenus, quæ longe dignioris ordinis cæteris Palatinis Scholis habita est: adeo ut Constantius Constantini M. Pater Protector, deinde Tribunus fuerit, ad idque muneris militantes fere omnes aspirarent. Paulinus Nolanus Epist. 39. ad militem: *In hac militia soletis in votis habere hanc officii promotionem, ut Protectores efficiamini. Si autem Deo te probaveris, ipsum Deum incipies habere protectorem. Vide ad qualem militiam te invito collegam, ut quod homini esse optas, hoc tibi Deus fit.* Jul. Firmicus lib. 3. Math. cap. 14. *Faciet Scutarios, vel Imperatorum Protectores, vel qui proprio excubitu salutem Principibus servent. Exprotector*, ἀποπροτίκτωρ, in Vita S. Eudociæ Martyris cap. 12. Acta SS. Philemonis & Apollonii cap. 3. Ὁ Διοκλητιανὸς ἀπέστειλε Προτίκτορας πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ Θηβαΐδι, καὶ μετεκαλέσατο αὐτόν. Mox, Οἱ προτίκτορες συνέλαβον αὐτὸν, καὶ ὑπὸ ἀσφαλείας ἐποίησαν. Vide tit. Cod. Th. de Domesticis & Protectoribus, & ibi Jacobum Gothofredum.

☞ Duplex quippe fuit Protectorum genus, alii qui in acie militantes ad custodiam Imperatoris erant deputati, alii qui *Protectores Domestici* interdum nuncupantur, quique idem munus in palatio obibant. Vide *Domesticus* 2.

¶ PROTECTORIA DIGNITAS, in eod. Cod. Th. leg. 5. de Veteranis tit. 20. *quæ tanquam pretium longi laboris* concedebatur, ut scribit Symmachus Epist. 67. lib. 3. Vide Gothofredum ad leg. laudatam & ad tit. de Domesticis & Protectoribus.

PROTECTORES LIMITUM, qui scilicet ex *Schola Protectorum* mittebantur ad tuendos limites, *vel itinera*, de quibus fit mentio in Lege 1. Cod. Th. de Protector. & leg. 3. de Littorum & itinerum custodia: μεθορίων προτίκτωρ, apud Menandrum Protectorem lib. 8.

¶ PROTECTORIUM, Principis privilegium, quo ne alicui vis inferatur, cavetur, eumque in *protectionem* suscipit, Gall. *Sauvegarde*. Cancellar. Ferdinandi II. *Religiosos contra Protectorium Cæsareum in statu ac vestibus religiosis relinquent*, &c.

PROTEDÆ, *Faculæ de pineo ligno*. Papias.

¶ 1. PROTELARE, Prorogare, differre, Gallice *Prolonger*. Capitul. Caroli C. tit. 14. cap. 7. *Et si necesse fuerit, ut justitia non Protelетur, advocato denuntietur ut ipsum latronem reddat.* Charta Zuendeboldi Reg. ann. 897. apud Calmet. to. 1. Histor. Lothar. inter Probat. col. 328. *Quanto propensius divinæ laudis cultum exequimur ... tanto .... diutinis temporibus sanitatem nostram Protelare .... confidimus.* Statuta Montis Regal. fol. 86. *Quod hoc non facit ... animo Protelandi litem*, &c. Occurrit præterea in Cod. Theod. leg. 5. lib. 2. tit. 4. apud Cæsarium Heisterbac. lib. 1. cap. 27. & alibi.

¶ 2. PROTELARE, Contrahere. Vita S. Pharaildis to. 1. Jan. p. 170. *Idoneum disposuimus succincte Protelare, quæ mentibus intelligentiam insinuare proposuimus.*

¶ PROTELATIO, PROTELLATIO, Prorogatio, dilatio, Gall. *Delai, remise*. Charta Alberti Ducis Austr. an. 1341. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 529. *Tenemur eisdem personis & rebus nostris adesse totis viribus & posse, omni dilatione, Protelatione & procrastinatione penitus procul motis.* Statuta Cadubrii cap. 13. *Transactis dictis sex mensibus, vel tempore quo dicta instantia fuerit prorogata, vel fuerit impedita, & non fuerit dicta causa diffinita dolo vel negligentia, aut Protelatione partis*, &c. Charta an. 1377. ex Bibl. Reg. *Quod non erant personæ quæ essent ducende per inania verba nec Protellationes morosas*, &c. Infra: *Protellationes & procrastinationes.*

¶ 1. PROTENDERE, Proferre, Gall. *Produire*. Epistola Arnaldi Archiep. Narbon. an. circ. 1121. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 134. *Item Protendebant & bonæ recordationis P. Paschalis privilegium, in quo prædictum monasterium inter alias ecclesias Psalmodiensi monasterio pertinentes tantum erat adnotatum.*

¶ 2. PROTENDERE, Conficere, Gall. *Expedier*. Ordinat. Humberti II. an. 1340. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 397. col. 2. *Et si* (litteræ) *procedunt secundum formam decretationis facta super illis, sigillet easdem, videlicet illas quæ ad perpetuum super aliquo magno negotio vel cautelanso Protenduntur*, &c.

¶ PROTENSUM, Umbella, ut videtur. Acta S. Herlembaldi tom. 5. Junii pag. 311. *Idem* (stolam) *in Protensi virga usque ad majorem ecclesiam civitatis portavit clamans, Hecco la stola.*

¶ PROTENTINUS. Vide *Procentinus*.

¶ PROTENTIO, Amplitudo, Gall. *Etendue*. Charta Caroli VII. Regis Franc. ann. 1452. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 500. *Considerantes videlicet quod ipsa patria nostra* (Ducatus Normanniæ) *quæ inter cæteras regni nostri portiones magnam obtinet Protentionem*, &c.

¶ PROTERRARIUM, Ager, prædium. Charta Comit. Chrodardi an. 764. apud Felibian. inter Probat. Hist. Sandion. pag. xxix. *Vendidisse me tibi constat ... ipsas locas denominatas, id est cum terris seu Proterrariis, domibus, ædificiis*, &c. Charta an. 1060. inter Instrum. tom. 5. novæ Gall. Christ. col. 473. *Cum domibus, ædificiis, curtis, ... campis, terris, Proterrariis, fasinariis, pascuis*, &c.

¶ PROTERVIRE, Proterve, superbe agere. Epist. Rodulphi Imper. an. 1276. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1155. *Confidimus, quod ... contra quoscumque cujuslibet conditionis, qui adversus eosdem* (Aureæ-vallis monachos) *violenter aut injuriose Protervиant ... protectionis auxilium ... dignemini impertiri.* Glossale super lib. Salom. in Biblioth. Heilsbr. pag. 44. *Nobiliter nato bene servus semper Protervit.* Hinc *protervit*, pro *proterit*, legendum apud Tertull. edit. Rigaltii de Patient. cap. 12. ubi de charitate ex Apost. 1. ad Cor. cap. 13. hæc laudat: *Non inflatur, non Proterit*; in Græco textu: οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ.

¶ PROTESTA, Italis est Contestata denunciatio, Gall. *Protestation*. Statuta Vercell. lib. 4. fol. 7. *Item quod si aliquis servitor fecerit aliquam falsam Protestam, vel aliquod aliud falsum commiserit in suo officio servitorie exercendo, suspendatur per linguam cum uno hamo ferreo in publica concione.* Vide *Protestatio*.

¶ PROTESTANTES dicti primum Lutherani, cum ann. 1529. in Comitiis Spirensibus adversus novum decretum, in Religionis negotio, ab iis exhibita est *Protestatio*; quod nomen & Calvini discipulis subinde inditum est. Vide Sleidani Comment. lib. 6. & Hofmanni Lexicon.

¶ PROTESTARI, Contestato denunciare, testificari, *Protester.* Litteræ Bonifacii VIII. PP. in Chr. Angl. Th. *Otterbourne* p. 92. *Palam Protestatus est, quod pro regno ipso sibi fidelitatem præstare seu facere aliquatenus non debeat, &c.* Charta ann. 1304. in Maceriis Insulæ Barbaræ tom. 1. pag. 194. *Protestantes tamen & dicentes se dictum hommagium facere & recognitionem juxta formam & conventionem contentam in Charta facta manu Raimundi Meliani notarii, in qua Protestati fuerunt fore salvum jus curiæ & ipsorum.*

¶ PROTESTARI, nude pro Attestari. Bulla Cælestini III. PP. ann. 1191. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 49. *Quod episcoporum mutationes, utilitatis, vel necessitatis causa, possint auctoritate apostolica licite fieri, tam canonum statuta, quam antiqua sanctorum patrum exempla manifestius Protestantur.*

¶ PROTESTATIO, ut supra *Protesta.* Statutum Comitis Provinciæ de officio tabellionum ann. 1254. ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 60. *De Protestatione qualibet & qualibet exceptione ponenda in cartulario, 1. den. detur.* Laur. Byzyn. de Bello Hussit. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 127. *Primum in Praga intimationibus & Protestationibus publicis factis, &c.* Chron. Angl. Th. *Otterbourne* pag. 185. *Facta prius Protestatione, quod ad hoc concedendum Regi non tenebantur ex stricto jure, sed affectione solummodo sui Regis.*

¶ PROTESTUM, vox Negotiatorum, Gall. *Protêt*, Contestata denunciatio. Statuta Genuens. lib. 4. cap. 14. pag. 115. *Qui voluerit cambia, seu tractas sibi factas solvere supra Protestum, ad hoc ut retineat obligatum eum, qui traxit, seu qui mandavit pecunias, seu cambium solvi, teneatur in illis locis, in quibus solutiones cambiorum habent sua tempora præfixa, facere declarationem in actis notarii coram testibus infra horas viginti quatuor, post præsentationem litterarum cambii, sicuti acceptat talem tractam supra Protestum.*

¶ PROTESTUS, pro *Processus*, in Leg. Rotharis ex Cod. Estensi apud Murator. to. 1. part. 2. p. 46.

¶ PROTHENTINUS. Vide *Procentinus.*

PROTHI, seu *Proti*, appellati Primores, seu Præsides universitatis Judæorum, apud Siculos, ut patet ex Charta ann. 1340. apud Rocchum Pirrum in Archiepisc. Messan. Ex Græco πρῶτοι.

PROTHIREMARII. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 21. *Quindecim Magistri Prothiremarii, qui sint deputati non solum ad remos, sed etiam ad faciendum astas lancearum & dardorum, &c.* Vox hibrida, qui remigibus præsunt.

¶ PROTHOCIUM. Vide *Ptochium.*

¶ PROTHOCOLLARE, PROTHOCOLLUM. Vide *Protocollum.*

¶ PROTHONCIUS. Sallas Malaspinæ lib. 3. de Reb. Sicul. apud Baluz. tom. 6. Miscell. p. 277. *Legem ponit* (Carolus Rex) *regnicolis, novosque secretos* (secretarios) *Justitiarios, Admiratos, Prothoncios & Comites.... statuit.* Ubi legendum existimo *Prothonetos*, à Græco πρῶτος & ναῦς, navalis, Præfectus navalis; nisi *Protonotarios* malis, ut apud Murator. tom. 8. col. 609. vel *Partisanos.* Vide in hac voce.

¶ PROTHOPAPUS. Vide *Protopapa.*

¶ PROTHOSALVASTON. Vide *Protosevastus.*

¶ PROTHRONISTÆ, pro *Protomystæ*, in Histor. Tullensi pag. 217. editum ex Sidonii Epist. 17. lib. 4. Vide in hac voce.

¶ PROTHYRUM, à Græco πρόθυρον, Pars ostii seu domus anterior. Vita S. Ægidii tom. 3. Maii pag. 421. *In atrio cœnobii Scallabitani e regione tumuli ejus, cernebat scalam latam atque erectam, & ab atrii Prothyro ad cælorum usque altitudinem pertingentem.*

¶ PROTITULARE, Publicis Instrumentis notum facere. Acta S. Castuli Mart. tom. 3. Martii pag. 612. *In tempore Diocletiani & Maximiani Imperatoris erat maxima persecutio Christianorum, ita ut per universum urbem terrarum eorum crudelissima Protitulata ferocitas permaneret.*

¶ PROTOAPOSTOLARIUS, Dignitas in Ecclesia Orientali, Princeps eorum, qui populo Apostolorum scripta exponebant. Vide Meursium & Suicerum.

¶ PROTOBESTIARIUS. Vide *Protovestiarius.*

¶ PROTOCAMERLENGUS, Primus *Camerlengorum* seu Camerariorum, qui *Major Camerlengus* dicitur in Leg. Palatinis Jacobi II. Reg. Majoric. Vide in hac voce. Annal. Estenses Jacobi Delayto apud Murator. tom. 18. col. 1038. *Anno eodem 1405. constructa fuit ecclesia nova S. Juliani, ... quam ædificari fecit egregius vir Galeotus de l'Avogario civis Ferrariensis Protocamerlengus Domini.* Vide *Camerarius.*

PROTOCANCELLARIUS, Qui nostris *Archi-Cancellarius*: πρωτοκαγκελλάριος, apud Anonymum Combefisianum in Porphyrogenito n. 8.

¶ PROTOCANONARCHA, Primus Cantorum, seu eorum qui cantum imponebant in Ecclesia Græca. Vide Gloss. med. Græcit. in Κανονάρχης.

¶ PROTOCANONICI *Ecclesiæ B. M. de Cleriaco*, Titulus Regibus Francorum à Sixto IV. PP. concessus Litteris ann. 1471. inter Notas Gotofredi ad Hist. Caroli VIII. pag. 352. *Ordinamus quod ... Reges Francorum .... Canonici Ecclesiæ B. M. de Cleriaco .... sint & esse censeantur, & Protocanonici nominentur.* Eodem privilegio in aliis Ecclesiis gaudent Reges nostri.

PROTOCAPELLANUS, qui alias *Archicapellanus.* Ita appellatur Hebroinus Episcopus Pictavensis in Charta Tabularii S. Mauri ad Ligerim apud Beslium in Episcop. Pictav. pag. 24. Charta Franconis Episcopi Nivernensis in Tabular. S. Cyrici Niveen. *Atto Ecclesiæ nostræ Archidiaconus, & domus nostræ Protocapellanus.* [Vide *Capellani* 1.]

¶ PROTOCARABUS, Gubernator navis Imperatoriæ, apud Græcos. Vide *Carabus* & Κάραβος in Gloss. mediæ Græcitatis.

¶ PROTOCATAPANUS, Prior *Catapanorum*, sæpius apud Lupum Protospatham. Vide *Catapanus.*

¶ PROTOCERIUS, Officialis à sigillis, apud Cassiodorum, ex Macr. Hierolex. Vide *Primicerius.*

PROTOCHARTULARIUS, Officium Monasticum, cujus mentio fit in Ritu electionis Abbatis Casinensis. Vide *Chartularius.*

PROTOCHRISTICOLA. *Magnus Imperii Protochristicola*, Constantinus M. dicitur Glabro Rodulpho lib. 4. cap. 6.

PROTOCOLLUM, Liber ex glutine compactus, in quem acta publica referuntur. Errant enim qui putant esse memoriale, in quod raptim acta reponuntur, ut deinde in mundum redigantur, & perfectius extendantur, ut observat Cujacius ad Nov. 44. Ut enim hodie Chartæ habent notam aliquam, ex qua dignoscitur quis eam Chartam præparaverit: ita habebant olim Chartæ brevem adnotationem quæ declarabat, quo Comite largitionum (sub cujus cura erant Chartariæ) quo tempore, & à quo præparatæ fuissent chartæ: ex eo quippe coarguebatur sæpe falsitas.

☞ Et id quidem omnino probat Novella 40. Justiniani : *Tabelliones non scribant instrumenta in aliis Chartis, quam his quæ Protocolla habent. Ut tamen Protocollum tale sit, quod habeat nomen gloriosissimi Comitis largitionum, & tempus quo charta facta est.* Huc etiam spectat Statutum Ludovici Reg. Sicil. an. 1352. quo jubetur ut *Protocolla* notam præscriptam præferant, *ut certa ex illis fides semper existat.*

☞ At in sequioribus sæculis *Protocollum* appellarunt *Registrum* seu librum in quem Acta publica ordinatim referebant. Statutum Philippi Pulcri Regis Franc. an. 1304. tom. 1. Ordinat. pag. 417. *In primis ordinamus ... quod cum notarii seu tabelliones publici contractus in loco in quo morari & tenere Cartularia sua consueverunt, dictos contractus receperint, in ipsis Cartulariis seu Protocollis substantialiter & seriatim incontinenti ponant & inserant.* Statuta Eccl. Meld. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 918. *Item, vobis omnibus & singulis presbyteris sub pœna excommunicationis districte præcipimus, quatenus .... de dictis testamentis seu eorum effectu faciatis registrum seu Prothocolum, quod penes vos remaneat.* Acta S. Bogumili tom. 2. Junii pag. 361. *Signa autem quæ fiunt ad meritum ejusdem Sancti, idem dominus plebanus in Turek fideliter & diligenter conscribat, & ad sua Protocolla reponat.* Adde formulam juramenti Tabellionum apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 491. & Statuta Montis Regal. fol. 127. Statutum Ludovici XII. Reg. Franc. *Tous notaires & tabellions feront bons & suffisans registres & Protocolles.*

☞ Recentior est vocis *Protocollum* acceptio pro prima perscriptione, Gall. *Minute.* Ea notione hanc usurpat Zinzelinus in Glossis ad Extrav. Johannis XXII. PP. ad c. 5. tit. 14. *Et post redigendo instrumentum in mundum, apponunt multa verba, quæ non apposuerunt in nota vel in Protocollo. Et illa subintellecta fore dicuntur sub tali clausula,* Et cætera. *De jure tamen scripto nihil plus in mundo, quam in Protocollo debet reperiri, ut omnis falsitas & suspicio evitetur.* Neque aliter intelligendum videtur Concil. Trevir. ann. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 282. *Notariis & Tabellionibus præcipimus, ut quandocumque in causis spiritualibus & ecclesiasticis conficere contingent instrumenta, super eisdem instrumentis faciendis prius recipiant Prothocolla, quæ penes se dimittant in cartis: ut ex hoc per eos in essentialibus nihil mutetur .... Statuimus ut iidem Tabelliones .... in loco publico hujusmodi Prothocolla & creanta super conficiendis ab eis instrumentis recipiant.* Statuta Vercell. lib. 4. fol. 64. v°. *Nomina patrum apponantur & scribantur in Prothocollo & in Instrumento.*

☞ *Protocolla* à *Notis* & *Cartulariis* distincta videre est in Charta an. 1430. ex Schedis Præs. de *Mazaugues: Ego ... Notarius ... cui Cartularia, Notæ & Protocolla præfati ... sunt commissa.* Vide *Chartularium.*

¶ PROTHOCOLLARE, In *protocollum* referre, vel in publicam & authenticam formam redigere. Charta an. 1318. ex Tabul. Auscitan. *Hanc cartam recepit & in sua papiro Prothocollavit dominante D. Amanevo Archiepiscopo Auscitano.* Charta an. 1495. inter Notas Gotofredi ad Histor. Caroli VIII. pag. 730. *Ad omnia & singula prædicta & in hac parte facta vel fienda, proposita vel proponenda notandum, conscribendum, stipulandum, Prothocollandum, & ad perpetuam rei memoriam, testimonium & firmitatem, instrumentum & instrumenta publica, litterasque authenticas desuper conficiendum, & in publicam atque authenticam formam redigendum, &c.*

¶ PROTOCURSOR, Cursorum præfectus. Laodulphus in Phoca apud Murator. tom. 1. part. 1. pag. 123. *Cum enim misisset Protocursorem, ut interrogaret eos, quo præcipiente fecerint hoc, &c.*

¶ PROTOCYNEGUS, Primus Venatorum, nostris *Grand-Veneur*, dignitas palatina, apud Codin. de Off. cap. 2. Vide Gloss. med. Græcit.

¶ PROTODIACONUS, Idem qui *Archidiaconus.* Vide in hac voce.

PROTOFORESTARIUS. Vide in *Foresta.*

¶ PROTOHIERACARIUS, Primus Accipitrariorum in aula CP. apud Codin. de Off. cap. 2. num. 48. Vide Glossar. med. Græcit.

PROTOIUDEX. *Protojudex Salerni*, in veteri Charta apud Ughellum to. 7. Ital. Sacræ p. 571. 574.

PROTOMANDATOR. Vide *Mandator.*

¶ PROTOMARTYR, ut inter viros S. Stephanus, Primus, sic S. Thecla inter mulieres Prima Christi martyr exstitit: unde hocce epitheto pariter donantur à Græcis & Latinis. Vide Gloss. med. Græcit. in Μάρτυς, & Suidam in Thes. Eccl.

¶ PROTOMEDICALIS, In medicina primarius, præcipuus. Notitia 1. Eccl. Catan. apud Rocchum Pirrum Sicil. sacræ pag. 117. *Multos edidit libros* (Johan. Philippus Grassia) *de ossibus, de tumoribus præter naturam .... in Constitutiones Protomedicales commentum.*

¶ PROTOMISSUS, Præferendus, potior, ut videtur. Epist. apud Buschium de Reform. Monast. tom. 2. Script. Brunsvic. Leibnit. p. 895. *Charitatem inviolabilem, nec in vita, nec in morte unquam separabilem, jugiter Protomissam venerabilis in Christo dom. Priorissa, &c.*

¶ PROTOMYSTES, Gr. πρωτομύστης, Primus Sacerdotum, Episcopus. Sidonius lib. 4. Epist. 17. *Multo opportunius de quibuscumque quæstionibus tibi interrogabuntur inclyti Galliarum patres & Protomystæ, nec satis positus in longinquo Lupus, nec parum in proximo Auspicius.*

PROTONOBILISSIMUS, Πρωτονωβελίσσιμος, Dignitas Palatina apud Imperatores Constantinopolitanos, de qua diximus ad Alexiadem p. 339. Apud Ughellum in Archiepiscopis Barensibus, *Basilius Imperialis Protonobilissimus* subscribit Chartam Richardi Senescalli, Willelmi Wiscardi Ducis Calabriæ ex fratre nepotis, an. 1108. Manuel Comnenus Imp. CP. Ludovicum VII. *Protonobilissimum Regem Franciæ* appellat, in Epistola ad Alexandrum III. PP. quæ descripta legitur apud Baronium anno 1180. quæ quidem honorifica appellatio satis arguit Francorum Reges primo semper habitos loco apud exteros, quod peculiari Dissertatione attigimus ad Joinvillam.

PROTONOTARIUS. Vide *Notarii.*

PROTOPAPA, Πρωτοπαπᾶς, Dignitas præcipua in Ecclesiis Græcanicis, de qua Codinus de Offic. cap. 1. num. 30. & ibi Gretzerus & Goarus, & Meursius in Gloss. Hunc sic dictum contendit Leo Allatius lib. de Græcorum templis pag. 135. quasi πρῶτον τῶν ἱερῶν, *primum inter Sacerdotes:* unde *Archipresbyterum* vertunt interpretes ejusdem Codini. Sane Scylitzes pag. 717. & Joeles in Chronogr. pag. 182. aiunt Eustathium promotum à Basilio Bulgaroctono ad Patriarcham CP. cum esset antea πρῶτος τῶν πρεσβυτέρων τοῦ ἐν βασιλείοις ναοῦ. Zonaras de eodem: Ὡς τοῦ ἐν τῷ παλατίῳ ναοῦ ἱερέων ἐπάρχων, id est qui erat πρωτοπαπᾶς τοῦ παλατίου, uti hæc dignitas vocatur à Scylitze pag. 612. πρωτοπαπᾶς τῶν [illegible], à Zonara pag. 160. ubi de Styliano, qui à Glyca pag. 306. πρωτοπαπᾶς τοῦ παλατίου diserte nuncupatur. Quæ quidem appellatio gradui Protopapæ convenit, cum in Ecclesia Sophiana πρῶτος

τῦ βήματος fuerit, id est, in consessu dignitatum Ecclesiasticarum intra Ecclesiæ cancellos secundus à Patriarcha cuosederit, ut est apud Codinum. Scribunt Rocchus Pirrus pag. 387. & Ughellus tom. 6. pag. 111. in Ecclesia Messanensi Clerum olim fuisse Græcum, cui præerat *Protopapa*, id est Archipresbyter Græcorum, istiusque dignitatis vestigium adhuc perseverare, & uti baculo cum duorum leonum capitibus. Sic etiam in Ecclesia Bovensi appellari etiamnum Archipresbyterum monet idem Ughellus. Hunc vide, præterea tom. 9. pag. 97.

¶ PROTHOPAPAS, Eadem notione, in Epist. Johanni presbytero falso adscripta ad calcem Cod. MS. Corbeiensis: *In sinistra Episcopi xx. præter Patriarcham S. Thomæ & Prothepapatem Salmagantinum, &c.*

PROTOPARENS, vox hybrida, usurpata à Prudentio hym. 9. de Adam, in Synodu Landavensi sub Cerenhiro Episcopo, & à Thwroczio in Hist. Hungar. 1. part. cap. 2. [& in lib. 3. Sacr. Eccles. Rom. cap. 89.]

¶ PROTOPASCHITÆ, Hæretici, qui Judaicu more in azymis Pascha celebrabant; *Sabbatiani* etiam appellati, ex Macr. Hierolex. Hos cum Novatianis confundit Baronius ad an. 413. n. 28.

¶ PROTOPATER, Primas. Gocelinus in Vita S. August. Cantuar. tom. 6. Maii pag. 395.

Septem Primates sunt Anglis & Protopatres,
Septem rectores, septemque per æthra triones.

PROTOPATRICIUS, Dignitas in aula CP. qua donatus legitur quidam Cosmas Anthius Imperatorius Protonotarius, & Strategus Siciliæ & Longobardiæ sub an. 893. apud Ughellum in Archiepisc. Beneventan. num. 44. Πρωτοπατρίκιος, apud Malchum in Hist. Byzant. *Aspar primus Patriciorum*, apud Marcellinum Comitem in Chronico. Πρωτοπατρικίου καὶ Κόμητος τῶν ὀψικίων, meminit etiam alicubi Theophanes.

PROTOPINCERNA, Primus Pincernarum, dignitas in Palatio Regum Francorum, de qua Joannes VIII. PP. Epist. 216. Vide *Pincerna*.

¶ PROTOPLASTUS, ut *Protoparens*. Charta Burchardian. 1290. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 266. *Ob prævaricationem Protoplasti admodum atque fluentis labuntur de die in diem, donec quævis caro in originem pristinam redigatur.* Vita S. Marci tom. 3. Aprilis pag. 555. *Diabolus superveniens qui ... Protoplastum de paradisi amœnitate dejecit.* Occurrit passim apud Scriptores Ecclesiasticos.

¶ PROTOPLATISTUS, Eadem notione, in Opusculo Gualvanei Flamma apud Muratorium tom. 12. col. 1063.

¶ PROTOPLAUSTUS, pro *Protoplastus*, in Literis Caroli VI. Regis Franc. ann. 1395. inter Notas Gotofredi ad Hist. ejusdem Caroli pag. 580.

¶ PROTORUSTICUS, Primus inter rusticos, nostris *Coq de Paroisse*. Sallas Malaspinæ lib. 2. de Rebus Sicul. apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 224. *Et dum vicarius Regis prædictus quosdam archipopulares & Protorusticos ad se vocari fecisset, qui tam deformis populi ductores & capita dicebantur, &c.*

PROTOSCRINIARIUS, Dignitas in Ecclesia Romana, in Vita S. Sebastiani Martyris, & in Chronico Farfensi pag. 67.

¶ PROTOSEBASTUS, ut infra *Protosevastus*, Titulus honorarius Ducum Neapolitanorum. Vide Brencman. in Hist. Pandect. lib. 1. pag. 23.

PROTOSECRETARIUS, Primus Secretarius, apud Anastasium in Collectaneis pag. 254. qui πρωτοσηκρῆτις καὶ ἐπιστολογράφος, apud Anonymum de Templo S. Sophiæ. Vide quæ de hac dignitate adnotamus in Notis ad Cinnamum pag. 493.

¶ PROTOSECRETA, Eodem significatu, apud eumdem Anastas. in Stephano III. tom. 3. Murator. pag. 170. col. 2. *Conjunxerant in hac Romana urbe imperiales Missi, Gregorius scilicet Protosecreta, & Joannes Silentiarius, &c.*

¶ PROTHOSECRATARIATUS, Officium, dignitas *Protosecretarii*, in Epist. 6. Joan. de Monsterolio apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1329. *Estque Prothosecretariatus domus Delphini Viennensis, sive Ducum Bituriæ, Burgundiæque ac Aurelianensis, cum similibus officiis.*

PROTOSEVASTUS, ex Gr. Πρωτοσέβαστος, Dignitas in Palatio Constantinopolitano præcipua, ab Alexio Comneno Imper. primum inventa, qua fratrem Adrianum donavit, ut habent Anna Comnena & Zonaras. Willelmus Tyrius lib. 18. cap. 24. *Duo nepotes ejus, fratres uterini, Joannes scilicet Protosevasto, & Alexius Protostrator, qui inter illustres sacri Palatii primum obtinebant locum.* Adde lib. 20. cap. 1. Rogerius Hovedenus pag. 595. *Quendam habebat amasium, qui vocabatur Græce Protosevastos, Latine vero Comes Palatinus, &c.* Perperam *Prothosevaston* scribitur apud Radulphum de Diceto an. 1182. Hanc porro dignitatem Duci Venetiarum olim concessam ab Impp. CP. observavimus in Notis ad Alexiadem pag. 311. Vide Codinum de Offic. aulæ CP. & quæ ad eum commentantur Gretzerus & Goarus, præterea Meursii Gloss. [& supra *Protosebastus*]

¶ PROTOSEVASTO, Eadem notione, apud Mag. Boncompagnum de Obsid. Anconæ tom. 6. Murator. col. 938. *Erat enim* (Constantinus) *vir sapiens, discretus, eloquens, & curialitate multimoda redimitus, pro quibus in ejusdem Imperatoris aula maximam habebat dignitatem, de qua Protosevasto dicebatur; nec erat ita magnus princeps post logothetam.*

PROTOSPATHARIUS, Primus & Princeps Spathariorum. Glossæ nomicæ: σπαθάριος, πρωτοσπαθάριος. Leo Ost. lib. 1. cap. 51. (al. 52.) de Symbaticio: *Imperialis Protospatharius & Stratigo Macedoniæ, &c. Basilius Protospatharius Imperatoris*, cap. 36. *Sisinnius Imperialis Protospatarius*, apud Guillelmum Biblioth. in Adriano II. PP. pag. 228. *Michael gloriosus Protospatharius*, in Epist. 8. Nicolai I. PP. ad Michaelem Imperat. initio. Vide [Vitam Nicolai Studitæ pag. 944.] Gloss. Meursii, & infra in voce *Spatharius*.

PROTOSPATA, Eadem notione. Vetus Epitaphium in Basilica S. Basilii, Brundusii:

... Illustris, pius actibus atque refulgens,
Protospata Lupus urbem hanc construxit ab imo.

Ignotus Barensis in Chron. an. 981. *Occisus est Sergius Protospata a Barensibus.* Occurrit apud Lupum Protospatam an. 973. 979. 1035. 1054.

☞ *Protospatharii* vero dignitas πρωτοσπαθαράτον dicitur Anonymo in Romano Juniore num. 1.

¶ PROTOSTASIA & PROTOTYPIA, Officia municipalia, de quibus in Cod. Theod. Vide Gothofredum ad tit. 23. lib. 11.

PROTOSTRATOR, Primus Stratorum, dignitas in aula Constantinopolitana, cui Stabuli Imperatorii cura incumbebat, ut est apud Cinnamum & Zonaram. Willelmus Tyrius lib. 18. cap. 24. *Joannes videlicet Protosevaste, & Alexius Protostrator, qui inter illustres sacri Palatii primum obtinebant locum.* [Idem qui apud nos Marescallus, ut ex Niceta, ubi de Gothofrido Bulioneo, colligit Carolus de Aquino in Lex. milit. *Dignitate erat vir ille Mare-*

scallus, quod Græcis est Protostrator.] Vide quæ de hac dignitate congessimus in Notis ad Cinnamum pag. 474. 475.

PROTOSYMBOLUS, Saracenorum Princeps ita appellatus. Andreas Silvius in Chronico Marcianensi an. 586. *Hic* (Mahomet) *in Regno Saracenorum quatuor Prætores statuit, qui Amiras vocabantur. Ipse vero Amiras dicebatur, vel Protosymbolus.* Historia Miscella lib. 19. pag. 600. *Mortuus est Mubavias Protosymbolus Saracenorum, qui fuit Prætor annis 20. & Amiras functus officio annis 24.* Adde pag. 616. 648. edit. Canisii. Acta SS. 40. Martyrum num. 12. Αὔγουστος ἐκεῖνος Πρωτοσύμβουλος τῶν Ισμαηλιτῶν ἔθνους, οὕτω γὰρ τοὺς αὐτῶν ἐθνάρχας ἀποκαλοῦσι. Πρωτοσύμβουλος τῶν Ἀράβων, apud Cedrenum in Leontio pag. 443. ubi Zonaras p. 77. ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν Πρωτοσύμβουλος, οὕτω γὰρ ἐκάλουν τοὺς σφῶν προεξάρχοντας. Σύμβουλος simpliciter dicitur in VII. Synodo Act. 5. pag. 617. edit. 1618. qui πρωτοσύμβουλος paulo ante nuncupatur. [Chron. Cavense apud Murator. tom. 7. col. 918. *Anno Domini 684. Indict. 12. Maruebam. Agnoscitur Protosymbolum Arabum.* Ibid. col. 919. *Anno Domini 719. Indict. 2. Hymnar. Protosymbolum habetur.*] Vide Leonem Grammaticum p. 454. Aliter vocem hanc usurpat Joannes Hierosolymitanus in Vita S. Joannis Damasceni p. 245. edit. Romanæ, pro primo scilicet Consiliario [seu supremo Vezirio:] Ο δὲ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς τοῦ Ιωάννου εἰσπαλαιούμενος, προεχειρίζετο πρωτοσύμβουλον. Et pag. 253. Καὶ πρῶτος ἔσῃ αὐτοῖς ἡμετέροις συμβούλοις, οὐ ἂν γὰρ πράξαιμεν πώποτε τοῦ λοιποῦ ἄνευ σῆς παραινέσεως καὶ συμβουλῆς. [Vide Πρωτοσύμβουλος in Gl. med. Gr.]

PROTOSYNCELLUS, Primus Syncellorum Patriarcharum, vel Episcoporum, qui plures erant, ut suo loco docemus. Dignitas Ecclesiastica in Græcanica Ecclesia nota, atque adeo in Sicilia sub Normannicis Principibus, ut ex aliquot Chartis colligitur, quæ habentur apud Ughellum tom. 9. Italiæ sacræ pag. 590. & 628. ubi perperam *Protosyntellum* editur, pro *Protosyncellum*. Vide Gloss. Meursii, Gretzerum & Goarum ad Codinum de Offic. aulæ CP. & infra in voce *Syncellus*.

PROTOTHRONUS, Græcis πρωτόθρονος. Anastasius ad Concil. VIII. act. 1. *Protothronum, sessorem* interpretatur: *eorum scilicet Episcoporum, qui ad Patriarchalem Ecclesiam pertinent.* Willel. Tyrius lib. 14. cap. 12. *Certum est autem, quod inter tredecim Archiepiscopos, qui a diebus Apostolorum Sedi Antiochenæ subditi fuerunt, Tyrensis quidem primum locum obtinuit, ita ut in Oriente Protothronos appelletur.* [Ubi quidam *Prothronos* legunt.] Scylitzes pag. 629. de Tryphone Patriarcha CP. Καὶ γράψας, ἐνιέμενος διὰ τοῦ Πρωτοθρόνου τῷ βασιλεῖ. Zonaras in Leone Philosopho, de Stephano Patr. CP. Καὶ ὅτι μὲν Ἡρακλείας ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ Πρωτοθρόνου κεχειροτόνητο. Adde Glycam pag. 423. 1. edit.

¶ PROTOTYPIA. Vide *Protostasia*.

¶ PROTOVESTIARIUS, qui & *Protobestiarius*, Dignitas Ecclesiastica & Palatina, qui omnibus Vestiariis præerat. Vide Codin. de Off. lib. 2. Meursium, Suicerum, & Gloss. med. Græcit in Βέστης.

1. PROTRACTIO, [Cantus species, cum vocum toni longius cantando protrahuntur.] Ordinarius Præmonstratensis cap. 3. *Cantore autem Alleluya incipiente, à Choro non reincipitur, sed finalis Protrahitur. Sed sive in Graduali & versu suo finalis Protractio non omittatur.* Vide *Pneuma*.

¶ 2. PROTRACTIO, Diagramma, deformatio, Gall. *Portrait, figure.* Vita B. Edmundi Cantuar. Archiepisc. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col.

1787. *Cumque quibusdam sociis legeret adhuc arithmeticam* (apud Surium *geometriam*) *apparentem sibi in somnis agnovit manifestius matrem suam, quæ ait ei: fili, quid legis? quæ sunt illæ figuræ quibus tam studiose intendis? Quo respondente talia lego, ostendit quæ in illa sunt facultate Protractionibus, &c.* Hinc

¶ PROTRAHERE, Pingere, Gall. *Portraire.* Vita B. Coletæ tom. 1. Mart. pag. 563. *Propter quasdam picturas devotas de passione Salvatoris in illam* (tabulam) *Protractas*.

¶ PROTRACTOR, Qui in jus aliquem vocat, trahit. Consuetud. infra laudandæ: *Protractores trium librarum, antequam breve suum reddant ballivo, ostendent ballivo breve suum, & ballivus ostendet similiter breve suum Protractoribus per Coratores.*

PROTRACTUS, In jus tractus. [Charta Philippi Aug. ann. 1194. *Qui per Scabinos Protractus fuerit de assultu domus, sexaginta libras perdet.* Ibid. *Quicumque alium occiderit, vel ad mortem vulneraverit, si justitia nostra eum detinere volenti quispiam violentiam fecerit, in voluntate nostra erit de illo facere sicut & de eo qui forisfactum fecerit, si Protractum hoc fuerit per Scabinos.* Pluries ibi.] Consuetudines Arkenses an. 1231. in Tabular. S. Bertini: *Si Protractus fuerit, quod arma portaverit, quæ a Choro sunt prohibita, tres libras emendabit.* Charta Guidonis de Castellione Comitis S. Pauli an. 1257. in eodem Tabul. *Omnes emendas, in quibus homines de Arkes damnati sunt & Protracti pro facto cujusdam hominis inventi mortui, vel submersi, &c.* [Privilegia villæ de *Commines* ann. 1364. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 523. *Et que pour quelconques fait que fache ou ait fait nus bourgois ou bourgoise, dedens le franquise de Commines par jour, Pourtret convient que il soit pardevant mes Eschevins de Commines.*]

¶ PROTRAHERE. Vide in *Protractio* 2.

¶ PROTULENS, Proferens. Vita S. Bernardini tom. 5. Maii pag. 274.* *Apparuit B. Bernardinus dicta puella Protulenti verba hæc, &c.*

¶ PRO-TUNC, PRO-NUNC, Formula qua tempus præsens & futurum significatur. Privileg. Venceslai Imper. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 452. *Annectimus, nunnus & Pro-tunc, prout ex nunc, & Pro nunc, prout ex tunc, virtute præsentium, &c.* Practicis nostris, *Dès-à present, comme deslors, & dèslors comme dès-à-présent.*

¶ PROTUS, à Gr. Πρῶτος. Primus. Vita Brunonis Magni cap. 45. ubi de Folcmaro quem *memorabilis probitatis & industriæ diaconum, ac prudentem fidelemque Coloniensis Ecclesia Protum & œconomum vocant.* Ubi *Protus* idem videtur esse qui *Primicerius*. Vide in hac voce.

PROTUTELA, Primæ exercitus aciei ducatus, præfectura, ut *Remtela*, extremæ, *l'Avant garde*, & *l'Arriere-garde.* Hugo de Cleeriis de Senescallia Franciæ: *Comes* (Andegavensis) *cum in exercitu Regis fuerit, vel ierit, Protutelam faciet ei: in reditu retutelam.* Infrà: *De cætero Comes appellatur Major in Francia propter retutelam, quam facit in exercitu Regis.* [*Augarde*, pro *Avant garde* usurpat le Roman d'*Athis* MS.

A l'Augarde desoubs le gué
Sont ils venus tuit abrievé.]

¶ PROVAGUS, Pervagus, in Vita S. Aldhelmi to. 6. Maii pag. 90. *Omnia quæ in monasterio erant, quamquam nolentes, fecerunt relinqui, exceptis his quæ plebs Prevaga jam in offitinis acceperat.*

PROVENDA. Vide *Prebenda*.

¶ PROVENDARICIUS. Vide supra *Panis provendaricius*.

¶ PROVENDARIUS, PROVENDERIATA. Vide in *Prabenda*.

¶ PROVENIENSIS MONETA. Vide *Campania Comitum moneta*, in *Moneta Baronum*. Hinc *Proveniensiam*, pro *Peoventesi*, legendum opinor in Chronico Cavensi apud Murator. tom. 7. col. 959.

PROVERBIARI, *Proverbia dicere, vel proverbia vituperare: hinc proverbiosus, proverbiositas*, Ugutio. Vox Italica: Pergaminus: *Peoverbiare, rampognare, rimproverare, dir villania. Proverbiosamente, villanamente, injuriosamente.*

PROVERBIATOR, Auctor libri Proverbiorum, dicitur Anastasio Bibliothecario, apud Baronium an. 869. n. 84. & in Præfat. ad VIII. Synodum sub finem.

¶ PROVESINA LIBRA. Vide *Campania Comitum moneta*, in *Moneta Baronum*.

PROVIDENTIÆ, Provisiones annonariæ, vel etiam aliæ ad victum, Gall. *Pourvoyances*, [nunc *Provisions*.] Πρόνοιαι, eadem notione apud Pachymerem lib. 1. cap. 4. lib. 9. cap. 8. & alibi. Statuta Davidis II. Regis Scotor. cap. 48. *Item ordinatum est, quod exnunc & in posterum omnes captiones, & omnia, quæ capiantur ad expensas Regis, legitime & debite persolvantur, ... & quod in ejusmodi captionibus seu Providentiis, non fiet taxatio juxta numerum Davatarum seu Baroniarum: sed secundum verum valorem bonorum.* Knyghton. an. 1354. *Hilaritas dapum & poculentorum omnibus venire volentibus & esci cupientibus semper parata erat, quamdiu ibi moram traxit, & talem Providentiam ibi fecerat, quod tota curia mirabatur. Providentia vini ante adventum suum in cellaria sua erat centum doliorum.* Vide alibi.

☞ Nec in rebus cibariis tantum usurpatur hæc vox, sed de qualibet alia re, cujus fit *provisio* seu comparatio, dicitur. Pro bellico apparatu occurrit in Charta an. 1336. apud Rymer. tom. 4. p. 709. col. 1. *Cum quædam in civitate vestra, sive districtu, procuraretur armata Providentia galearum, &c.* Vide *Provisio* 1.

¶ PROVIDENTIA, Cura, studium. Constitut. pro Abbatia S. Pauli Narbon. ann. 1227. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 34. *Si quis in aliquo prædictorum præceptorum peccaverit, vel transgressus fuerit, in Providentia & in consimento domini abbatis se corrigat.* Vetus Irenæi Interpres lib. 3. c. 25. num. 1. *Providentiam autem habet Deus omnium, propter hoc & consilium dat; consilium autem dans adest his, qui morum Providentiam habent. Necesse est igitur ea, quæ providentur & gubernantur, cognoscere suum directorem.*

¶ 1. PROVIDERE, Regere, gubernare. Charta apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. pag. 73. *Leuhemel, qui tunc hospitale pauperum Providebat.* Adde vet. Irenæi Interpretem loco jam laudato.

¶ 2. PROVIDERE, Acquirere, comparare. Obituar. Cluniac. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 53. *Centum aureos sibi donavit, rogans ut ipse & dominus Bernardus ejusdem ecclesiæ devotus prior & dominus Wichardus officiosus camerarius cum eisdem aureis vineam Providerent, & ad hoc opus sacri mysterii eidem ecclesiæ Cluniacensi donarent. Illi igitur receptis aureis vineam, quæ est inter Cluniacum & Galaniacum Providerunt & præfata rei ordinaverunt.* Provoier, pro Pensare, æstimare, utitur le Roman *de Vacce* MS.

S'il voaloient nos pertes Provoier & esmer,
Jamez en lor aé nel porront cesterer.

¶ PROVIDITOR, Provisor. Vita B. Johan. Bonvisii tom. 5. Maii pag. 103. *Cum totam suam provisionem summo Providitori commisisset, &c.*

¶ 1. PROVINCIA, Mundus ipse dicitur Tertull. adv. Valent. cap. 20. *Igitur Demiurgus extra Pleromatis limites constitutus ... novam Provinciam condidit, hunc mundum.*

☞ Strictius pro regione usurpat idem Tertull. lib. de Anima cap. 42. *A nobis, ut de postuma vita, & de alia Provincia animæ, ita de morte tractabitur.* Pro Regno Franciæ adhibet Adeodatus PP. in Privilegio pro Majori Monast. *In cujus volumine & aliorum per Gallicanam Provinciam constitutorum Antistitum ad id consensum præbentium subscriptiones annexas inspeximus.* Pro Comitatu occurrit in Placit. de Juratis & Assisis apud Spelman. *In placito Agnetis quæ fuit uxor Radulphi le Eusiller versus priorem de Repindon, pro terra in Pykinton, prior dicit, quod nulla villa est in Provincia illa, quæ sic vocatur.*

2. PROVINCIA, Diœcesis Metropolitani. Bonifacius I. PP. Epist. 3. *Synodi Constitutio Nicæna .... præcipit, per unamquamque Provinciam jus Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subjectas.* Vide Concilium Emerit. cap. 8. Pelagius II. PP. Epist. 8. *Scitote, certam Provinciam esse, quæ habet decem vel undecim civitates, & unum Regem, & totidem minores potestates sub se & unum Episcopum, aliosque suffragatores decem, vel undecim Episcopos judices, ad quorum judicium omnes causæ Episcoporum & reliquorum Sacerdotum ac civitatum causæ referantur, & ab his omnibus juste consona voce discernantur, nisi ad majorem auctoritatem fuerit ab his, qui judicandi sunt, appellatum.* [Formulæ antiq. apud Baluz. to. 2. Capitul. col. 628. *Ipsum vero non nescimus quod totius Provinciæ cura per sacros canones sit Metropolitano commissa ... monemus.* Charta fundat. Collegii Plessæi an. 1326. apud Lobinell. tom. 3. Histor. Paris. pag. 377. *Licet nostra intentionis & voluntatis existat, quod magistri & scholares prædicti undecumque de regno Franciæ oriundi ad beneficia dictæ domus, dum tamen idonei, admittantur, illos tamen de Turonensi Provincia, de qua originem traximus, & præsertim de Macloviensi diœcesi, in qua regenerationis sumpsimus sacramentum, ... & specialiter de Ebroicensi diœcesi volumus pro majori parte assumi.*] Occurrit passim. Vide *Parochia*.

☞ Interdum tamen pro Diœcesi Episcopi sumta occurrit hæc vox, ut in Charta an. 1138. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 93. *Dedi omnem terram de Otendun, & omnia eidem terræ pertinentia in bosco & plano, ... ad abbatiam construendam de Ordine Cisterciensi, in Provincia Alexandri Lincolniæ Episcopi.*

3. PROVINCIA, Gradus cognationis & affinitatis in nuptiis. Vox efficta, ut videtur, à *vicinia*. Capitula Theodori Cantuar. Episc. cap. 13. *In tertia propinquitate Provinciæ carnis secundum Græcos licet nubere, sicut scriptum est in Lege: in quinta secundum Romanos: tamen in quarta non solvunt conjugium, postquam factum fuerit. In tertia Provincia non licet uxorem alterius post obitum ejus habere.* Quidam ex ingenio emendant *progenie*.

¶ PROVINCIALATUS, Dignitas & munus *Provincialis* seu provinciæ præfecti apud Religiosos, *Provincialat.* Bulla Bonifacii IX. PP. ann. 1399. in Bullar. Carmelit. pag. 154. *In eorum & dicti Ordinis* (Carmelitarum) *Provincialem juxta morem ejusdem Ordinis fuisti concorditer electus: & deinde postquam hujusmodi Provincialatus officium per nonnullos annos fideliter rexeras, &c.* Occurrit etiam in Constitut. Ordin. Prædicat. part. 1. col. 71.

PROVINCIALES, Monetæ Comitum Provinciæ, quarum usum ac *cursum* interdixit S. Ludovicus in

Statuto de Monetis, ubi *Provinciaux* appellantur. Charta, descripta à Gassendo in Notitia Ecclesiæ Diniensis pag. 84. *Solvit in decima Præpositus pro Præpositura 75. libr. Provincial. reforciat.* [Vide in *Moneta Baronum.*]

☞ Ab instituto nostro minime alienum putem monere lectorem *Provincialis* nomen interdum aliis tributum fuisse quam Provinciæ incolis. Sic Clemens VI. PP. ex castro S. Ægidii oriundus *Provincialis* vocitatur à Scriptoribus coævis. *Provincialis* itidem dicitur Urbanus V. PP. tametsi ex Gabalensi tractu, in brevi Histor. Frat. Prædicat. apud Marten. tom. 3. Anecd. Hinc Reinerus contra Valdenses scribit cap. 6. *Bagnolenses esse in Provincia*, qui tamen in Occitania potissimum degebant. Vide Columbum in Præfat. ad Hist. Manuascæ.

¶ PROVINCIALIS, Incola, indigena. Chronic. Angl. Th. *Otterbourne* pag. 37. *Alvredus... regnavit 9. annis, qui & ipse regno, quod invaserat, à Provincialibus cedere est coactus.* Ibid. pag. 47. *Secundus filius Pendæ in Regem à Provincialibus est acclamatus.* Rursum pag. 176. *Eodem anno* (1388.) *Scoti, quietis nescii, intrantes Angliam, improvisis Provincialibus agebant cædes, &c.* Vide *Provincialatus.*

¶ PROVINIENSIS MONETA. Vide *Campaniæ Comitum moneta* in *Moneta Baronum.*

¶ PROVISA, Annona cibaria, aliarumque rerum necessariarum comparatio. Charta Edwardi III. Regis Angl. an. 1330. apud Rymer. to. 4. pag. 442. *Qui in comitiva sua .... versus partes Ducatus Aquitaniæ sunt profecturi, & Provisas & arraiationem passagii illius* (provideat.)

¶ 1. PROVISIO, Quicquid alicui ad victum & vestitum assignatur. Conc. Turiasen. an. 1229. inter Hispan. tom. 3. pag. 493. *Verum apud eumdem Regem curet efficere, ut Reginæ pro sustentatione sua honestam Provisionem studeat assignare.* Vide *Provisa.*

¶ PROVISIO, Omnis apparatus bellicus. Epist. Jacobi Reg. Scot. ad Carol. VII. Reg. Franc. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 246. *Proponimus brevi præfatum oppidum cum tali ac tanta Provisione expugnare, quod inimicis prædictis nobis resistendi non erit plena facultas.* Vide *Provisonee.*

¶ PROVISSO, Quodvis convivium. Charta an. 1202. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 301. *Veruntamen quando bajulus tuus albergam vellet accipere, & si tot equitaturas non haberet, secum tamen equitantibus cum suis equitaturis pro regionis consuetudine Provisionem donare tenebimur, scilicet panem & vinum, civatam & pulmentum illius diei & tempore opportuno.*

2. PROVISIO, Diploma Pontificium vel Regium, quo quis in possessionem beneficii Ecclesiastici, vel officii alicujus civilis mittitur, quod à Pontifice aut Principe confertur. [Litteræ Clementis VII. PP. an. 1382. tom. 10. Spicil. Acher. p. 238. *Omnes Ecclesiæ tam Cathedrales, quam aliæ regulares & seculares .... in electionibus, ... Provisionibus, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt.* Rolandinus Patav. apud Murator. tom. 8. col. 344. *Electo die itaque sua motionis & puncto de consilio suorum astrologorum & sapientum, sua etiam Provisione firmata .... suam totam movit* (Eccelinus) *militiam.*] Vide Canonistas.

☞ *Provisiones* in Anglia à Romano Pontifice concessas repudiavit easque prohibuit sub pœna capitis Edwardus III. Rex Angliæ, ut discimus ex Chr. Angl. Th. *Otterbourne* p. 130. *Hoc in tempore Papa Clemens sex dignitates ecclesiasticas in Anglia vacantes suis contulit Cardinalibus, novos pro eis in Anglia titulos imponere moliendo. Qua de causa Rex Angliæ offensus, in anno gratiæ 1344. Provisiones, per Papam factas, irritavit, &, ne quis deinceps tales Provisiones afferret, sub pœna carceris & capitis interdixit.* Quod subinde ex eodem Chronographo pag. 176. auctoritate Parlamenti confirmatum est: *Hoc anno* (1388.) *fuit parliamentum tentum Cantabrigiæ, in quo multa sunt statuta, ... de Provisionibus quod regnum non exeant pro acquirendis beneficiis absque licentia Regis.* Et pag. 179. *In ipso etiam parliamento* (an. 1390.) *statutum est, ut nullus de cetero transfretaret ad obtinendum Provisiones sub pœna rebellionis.* Vide mox in *Provisor.*

☞ Obtinuit aliquando usus ut Romani Pontifices non modo beneficia ecclesiastica etiam in Galliis concederent, sed & pensiones annuas in iis assignarent; quibus gravati præsertim Monachi ab ipsismet summis Pontificibus diplomata habere tentaverunt non semel, ut ab iis eximerentur. Bulla Innocentii IV. ex Tabul. S. Albini Andegav. *Auctoritate nobis præsentium indulgemus ut ad receptionem vel Provisionem alicujus in pensionibus seu aliis ecclesiasticis beneficiis compelli auctoritate Sedis Apostolicæ minime valeatis.*

¶ PROVISIONATUS, Qui ex *provisione* sibi concessa officium aliquod obtinet & exequitur, vel qui alterius impensis vivit. Bulla Bonifacii IX. PP. an. 1396. apud Illustr. Fontanin. Antiquit. Hortæ p. 445. *Volumus insuper & huic vicariatui adjicimus, quod singulis sex mensibus deinceps, ipso vicariatu durante futuris, quoscunque officiales stipendiarios, Provisionatos, salariatos... faciant... juramentum præstari.* Chron. Andreæ Danduli apud Murator. tom. 12. col. 439. *Dicentes ipsos esse forenses & Provisionatos domini Paduæ, unde potiri debebant beneficio bonæ guerræ.* Jac. Delayto in Annal. Estens. apud eumdem tom. 18. col. 934. *Sed exeunte strepitu concurrunt Provisionati domini Marchionis, qui ad plateæ custodiam morabantur.* Vide *Provisio* 2.

¶ PROVIXIONATUS, Eadem notione, in iisdem Annal. col. 910. *Ipse Attus cum fratre suo ... fuerant domus Estensis recommendati, & adhærentes atque Provixionati.*

1. PROVISIONES, apud Ammianum lib. 17. pag. 90. pro annonis necessariis ad victum. *Provisio annonaria*, apud Pollionem. [Charta pro Aquariatu Monast. Talmond. an. 1366. *Item tradimus .... quandam domum in dicto monasterio nostro pro ponendo, custodiendo & servando Provisiones dicto conventui ministrandas.* Chron. Parmense ad ann. 1287. apud Murator. to. 9. col. 812. *Juraverunt se tenere Provisiones, quas fecerunt pro civitate manutenenda in bono statu.*] Corippus lib. 3.

..... *Gratisque dari provisa jubemus.*

2. PROVISIONES, Decreta. Guillelmus Rishangerus an. 1260. *Rex autem quia juraverat cum Edwardo primogenito suo & Baronagio Provisiones Oxonienses se inviolabiliter servaturum, &c.* Ita appellat decreta facta in Parlamento Oxoniæ ann. 1258. de quo Matth. Paris hoc annu. Adde eumdem an. 1244. pag. 433. 475. [Charta Alphonsi Regis Aragon. inter Conc. Hispan. tom. 3. pag. 661. *Litterasque & Provisiones judicum ecclesiasticorum in iis quæ ad ipsorum forum pertinent, nullatenus impediendo.* Occurrit præterea in Statutis Cadubrii lib. 5. cap. 74.]

¶ PROVISIVUS, Provisor, providus, apud R. Duellium tom. 1. Miscell. pag. 145. Nostris *Pourveu*, prudens, providens. Statutum Caroli Regent. an. 1357. tom. 3. Ordinat. pag. 212. *Et pour ce*

convicngne de mettre une Pourveue, sage & loyaul personne qui face le fait de la Chancellerie.

¶ PROVISO QUOD, Dummodo, Gall. *Pourvû que.* Literæ Edwardi III. Reg. Angl. an. 1350. apud Rymer. to. 5. pag. 693. *Proviso quod domini præsentatus aliis in nativis, seu terram suam nativam tenentibus, &c.* Charta Henrici IV. Regis Angl. ann. 1409. apud eumd. to. 8. pag. 580. *Proviso semper quod dicta concessio nostra in alicujus præjudicium... non cedat.* Occurrit etiam in Charta MS. Wigilei Episc. Patav. ann. 1502.

PROVISOR, Gr. Ἐπίσκοπος, Episcopus. Charta an. 1112. in Bibl. Cluniac. p. 579. *Ricuinus Dei gratia Provisor Tullensium Pontio Abbati Cluniacensi, &c.*

¶ PROVISOR EPISCOPI, Qui ejus vices gerit, nostris *Grand-Vicaire*, ut discimus ex Itiner. Adriani VI. PP. apud Baluz. tom. 3. Miscell. pag. 354. ubi Ortizius hujus Itiner. auctor de seipso sic scribit: *Cum essem Lucronii in palatio Episcopi Calagurritani domini mei Joannis Castellanos a Villalva cujus vices, quamvis immeritus tunc agebam, quidam ejusdem urbis stabularius ad me veniens ait: Noveris, Provisor, &c.* Ibid. p. 469. *In prædictam urbem antiquam Calagurram vigesima nona Aprilis die accesseram; cujus diœcesim, ut in exordio opusculi tetigi, jussione Episcopi domini mei Joannis à Villalva sub officio Provisoris regendam quondam suscepi.* Sæpius memorantur *Provisores Episcoporum* in Conciliis Hispan. ut videre est to. 3. eorumd. p. 622. to. 4. p. 5. & 446.

¶ PROVISORES ECCLESIARUM nuncupati Laïci, qui earum bona & possessiones administrabant. Litteræ Bonifacii VIII. PP. ann. 1294. apud Miræum tom. 2. pag. 878. col. 1. *Nonobstante quod per quosdam laicos, Provisores vulgariter nominatos, redditus & proventus ipsius ecclesiæ pro parte consueverunt recipi, & per eosdem laicos presbyteris in eadem ecclesia servientibus & aliis quibuscumque ipsi ecclesiæ suas operas vel aliàs obsequia impendentibus ministrari.* Neque aliter intelligendus videtur Hincmarus in Epist. apud Flodoard. lib. 3. cap. 26. *Ivoni Comiti, pro rebus hujus Ecclesiæ in regno Aquitanico conjacentibus, ut auxilium ferret earum Provisori, cui committebantur.*

¶ PROVISORES dicti etiam ex Spelmanno, qui vel Episcopatum, vel Ecclesiasticam aliam dignitatem in Romana curia sibi ambiebant de futuro, quod ex gratia expectativa nuncuparunt: quia usque dum vacaret, expectandum esset. Hos adversum magnus fit anni quorum statutorum apparatus: ab anno 25. Edwardi III. quo conditum illud fuit quod de *Provisoribus* appellatur. Vide *Provisio* 2.

PROVISORES EXTERIORUM, apud Præmonstratenses in eorum Statutis dist. 2. cap. 10. dicuntur ii, *ad quos pertinet exteriora providere, circuire curias & carrucas, & domos in eis construere, numerum animalium scire, &c.*

¶ PROVISOR HOSPITII, Officium aulæ Dalphinalis, cui competebat hospitium Dalphini de rebus necessariis providere. Hæc fusius descripta legesis in Ordinat. Humberti II. ann. 1340. to. 2. Hist. Dalph. pag. 395.

PROVISOR MONASTERII, Cui thesaurus Monasterii commissus erat. Ingulfus pag. 887. Abbas Turketulus... *Dominum Egelricum tunc Provisorem suum, statum domus tam in thesauris, quam in jocalibus aliis jussit ostendere, &c.* Infra: *Vasa vero aurea & argentea multa, quæ omnia integra in necessitatem Monasterii sub Provisoris & Procuratoris custodia deputaverat conservanda. Erant enim ambo Egelrici cognati sui secundum carnem, & fratres secundum Deum religiosissimi, alter Monasterii Provisor, alter Procurator: Provisor in temporalibus tractandis prudentissimus: Procurator, vir Scholasticus, & omnium litterarum scientia profundissima imbutus.* Ita *Provisores* in Monasterio eos, qui rerum sæcularium curam habebant, seu qui necessaria emebant, inferebant, exportabant, & lites & cætera negotia procurabant, vocant Regula S. Aureliani cap. 19. 48. & Regula S. Cæsarii ad Virgines cap. 39. Chronicon S. Michaelis Virdun. *It quoque Ermengodus ordinavit... quid Abbas, quid Provisor panis, & salis, saginimis, quid Provisor piscium, quid Provisor vini, quid Provisor luminarium, quid Provisor pauperum, quid Provisor hospitum habere deberent, & inde Abbati responderent.* Vide Regulam Tarnatensem cap. 11.

¶ PROVISOR REFECTORII, apud Guidonem in Discipl. Farf. lib. 1. c. 5. *Statim ut sonuerit squilla, iterum eat Provisor refectorii, faciat, ut mos est.*

PROVISOR STUDIORUM. Antiquæ Definitiones Ordinis Cisterciensis distinct. 9. c. 41. *Monachus vero qui prædictorum studiorum cuilibet pro tempore præpositus fuerit, non Prior, sed Provisor vocetur, & ubique extra studium stet in dextero choro immediate post Abbatem, &c.* ubi plura de ejus officio.

☞ Eodem *Provisoris* nomine illustratur, qui Sorbonæ curam gerere ejusque jura & consuetudines tueri ex dignitate tenetur.

PROVISORES VICTUALIUM, Quos nostri *Pourvoyeurs* dicunt, apud Thomam Walsinghamum p. 279. & in Itinere Camerarii Scotici cap. 17.

¶ PROVISORES VILLARUM, qui & *Decani* appellantur, villas seu *obedientias* à Monasterio dependentes curabant. Vide *Decanus* 6.

¶ PROVISORES, Officium municipale apud Pisanos. Breviar. Hist. Pisanæ ad an. 1158. apud Murator. tom. 6. col. 172. *Omnes* (turres) *ceciderunt, ubi mortui sunt Simon de Parlascio, Henricus Uguccionis villani, Vecchius Bonacii, qui tunc erant Provisores, & alii.*

PROVITRIX, Providentia dotata. Baudoüinia in Vita S. Radegundis Reginæ: *Hoc donum cœleste Provitrix optima, gubernatrix bona, ... in Monasterio dimisit.*

¶ PROVIXIONATUS. Vide *Provisionatus.*

PROVODNAREM, Tributi aut exactionis species, apud Bohemos, in Charta Ottocari Regis ann. 1221. in Bohemia pia pag. 88.

PROVOLVENS. Anselmus Episc. Havelbergensis lib. 2. Dialog. cap. 11. *Nechites Archiepiscopus Nicomediæ dixit: Satis placet quod dixisti: sed, quæso, concedis, quod Pater Spiritus sancti, qui est processibilis, sit Emissor, quod Græci nostri vocant Provolvens.* Et infra, ubi ita Anselmus: *Utrum autem duo Emissores, seu duo datores recte dici queant, tua interest dicere, qui induxisti hoc nomen Græcum, Provolvens, quod apud nos, sicut tu dicis, sonat Emissor.* Sed utrobique legendum *Provoleus*, ex Gr. προβολεύς, qua voce utitur Dionysius Areopagita. Vide S. Hieronym. lib. 2. in Ruffinum cap. 5. ubi vocem προβολήν, non intellexit interpres Marianus Victorius. Adde, quæ afferimus, in Gloss. med. Græc.

¶ PROUT EVENIT, Frustra, temere, apud vet. Irenæi Interpret. lib. 2. cap. 14. num. 8. *Frustra autem, & Prout evenit, credi volunt, ex Logo & Zoe, Æonis existentibus, omissum esse Bythium & Mixin.* Pluries occurrit apud eumd. Auctorem.

PROUVATIA. Vide *Prabenda.*

¶ PROXENETICUM, Merces proxenetæ, apud Ulpian. 50. Dig. tit. 14. leg. 1.

¶ PROXENISTA, ut Proxeneta. Conc. Mexican.

ann. 1585. inter Hispan. tom. 4. pag. 372. *Synodus precipit, ut qui contractibus hujusmodi se implicaverint, & Proxenetæ qui in eis intervenerint, pœnis contra usurarios statutis puniantur.*

¶ PROXIMA, Uxor. Tabular. Prioratus S. Johan. Tolos. *In Dei nomine ego Arnaldus de Fenolete, ... volo ... facere testamentum, & eligo manumissores meos Guillelmum Fenolensem archidiaconum ... In primis relinquo Aladedi Proxime omne meum mobile ad suam voluntatem faciendam & omnem meum honorem, dum ibi manere voluerit, & quando inde exire voluerit, donet sit sine marito ... Post exitum uxoris mee Aladedis relinquo per alodium, &c.*

PROXIMARE, Appropinquare. Utuntur Solinus cap. 11. & 20. [Apuleius lib. 9. Metamorph. & alibi non semel.]

PROXIMUS. *Proximi scriniorum*, qui Magistro scriniorum proximi erant, quorum dignitas *Proximatus* dicitur, eaque amplissima erat, adeo ut Comitum dignitate ornarentur, ut est in titul. 26. Cod. Th. leg. 6. de Proximis, Comitibus, &c. ubi multa Jacobus Gothofredus. Concilium Calchedon. act. 1. Παρόντος Μάμα τοῦ περιβλέπτου κόμητος καὶ Προξίμου τοῦ θείου σκρινίου τῶν λιβέλλων, καὶ τῶν θείων κογνιτιόνων. Infra mentio fit Carterii eadem dignitate insigniti.

¶ Proximi, Qui circa Principem versabantur, in leg. 74. tit. 1. de Decur. Cod. Theod. Ammianus lib. 16. *Proximorum fauces aperuit primus omnium Constantinus.*

Proximus Admissionum, apud Ammianum lib. 22. Exstat Epistola 58. Theophylacti Bulgar. inscripta, τῷ Προέδρῳ καὶ Προξίμῳ τῷ Παντέχνῃ. Vide Meursium in πρόξιμος.

Proximus, Affinis. Lex Burgund. tit. 36. *Pretium ei, qui est Proximus mulieri, quam adulteravit ... cogatur exsolvere.* [Addit. 3. ad Capitul. cap. 104. *Proximorum copula vel stupra, quasi quædam turpissima pestis, cavenda est. Preesmes* & *Prosmes*, eadem notione nostri usurpant. Testament. Johan. *Lessillé* ann. 1382. apud Menag. Hist. Sabol. pag. 388. *Voulant pourvoir à moy & a mes Proesmes, &c.* Litteræ Philippi VI. Reg. Franc. ann. 1339. tom. 2. Ordinat. pag. 234. *Nul ne demouroit au jugement de son Proisme en tiers ou plus prés. Prisme*, apud Bellomaner. in Prolog. *Presme*, in Consuet. Andegav, art. 348.] Liber MS. cui titulus, *le Miroir: Tu dois amer ton Prusme ainsi ke ti meismes.* Ex Lat. *Diliges Proximum tuum, &c.* [Adde plerasque Consuetud. municipales. *Prochaineté*, proximitas, in Charta ann. 1303. ex Cod. Colbert. 2595. *Si il avenoit que aucuns quicunques ce fust, vousist retraire pour reson de Prochaineté de lignage .... les dites trente livres de rente, &c.*]

Proximus Amicus, Leguleis Anglis dicitur is, qui *gardiam* seu custodiam habet in *socagio*: nam cum quis saisitus de terris in socagio decedit, relicto filio impubere & minore annorum 14. *Proximus amicus*, seu sanguine proximus, ad quem minoris hæreditas pervenire non potest, ejusdem minoris custodiam habet, & illius terræ, donec annum 14. ætatis attigerit; tunc ille totam terram & reditus ei restituit, deductis rationabilibus impensis. Rastallus.

¶ PROXMETUM, Jus *procurationis*, quod Episcopo vel Archidiacono ratione visitationis debetur, Anglis *Proxy*. Charta Elizabethæ Regis Angl. an. 1560. apud Rymer. to. 15. pag. 564. *Cum omnibus & singulis suis commodis, emolumentis, procurationibus, pentecostalibus, pensionibus, Proxmetis, sinodalibus, &c.*

¶ PROZENETARIUS, Proxeneta, Gall. *Courtier*; cujus officium *Prozenetaria* dicitur, in Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1421. apud Rymer. tom. 10. pag. 48. *Officium ponderis dicta villa, officiumque Prozenetarii venditionis pometum & nemorum venditorum in dicta villa, quatuor etiam aliis personis officium Prozenetaria vinorum, &c.* Hinc nihil immutandum erat in Statutis Eccl. Camerac. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1306. ubi *Proxeneta* editum pro *Prozeneta*, quod habet Codex MS. *Clerici ... ne sint campsores, tabernarii, carnifices, nec Proxenete, qui vulgariter dicuntur* Curtiers *vel* Ampliers.

¶ PRT contracte scriptum pro *Præsens* vel *Præsentia*, donum, in Statuto S. Ludovici an. 1256. docet de *Lauriere* to. 1. Ordinat. pag. 84. *Quod alicujus mutui contractum alicui facere non præsumant, nec alicui doni manerium facere non attemptent, nisi solummodo Prt vini in potis, vel cadis sine licentia nostra.*

¶ 1. PRUDENS, nostris *Preu*, Bellicosus, armis & bellica virtute valens, apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. ex Hist. Palæstin. lib. 2. cap. 8. *Nullus; ut puto, tot Prudentissimos milites nec ante vidit, nec videre ultra poterit.* Ibid. lib. 4. cap. 33. *Tamdiu vero illi Prudentissimi viri, qui remanserant in muro, sufferebant totum persecutionem, quamdiu alii qui subter castrum erant, foderent murum urbis.* Hinc

¶ Prudenter, pro Fortiter, viriliter, ibid. lib. 1. cap. 4. *Tandem invenerunt Turcopoles & Pinzinacos nimicantes cum nostris, quos repente fortiter invaserunt, & Prudenter eos superaverunt.*

¶ 2. PRUDENS, Cognitione præditus, intelligens. Vetus Irenæi Interpres lib. 2. cap. 20. num. 5. *Enthymesis enim separata ab Æone, ipsa postea formata à Christo, dehinc Prudens facta a Salvatore, &c.* Adde lib. 3. cap. 22. num. 12.

PRUGIRE, pro *Rugire*. Vide in hac voce.

PRUINA, *Artium doctrina, eruditio honestarum.* Ita Papias MS. & editus.

PRUMULUS. Gloss. Latino-Theorisc. *Paranymphus, Prutchoto.* Alibi: *Paranymphus, Prumulis.*

¶ PRUNA, Prunum, Gall. *Prune*. S. Wilhel. Constitut. Hirsaug. lib. 1. c. 10. *Pro signo majoris Prune, generali præmisso indicem super dextrum, medium vero super sinistrum oculum pone. Eodem modo pro minori Pruna, addita elevatione minimi digiti.*

PRUNARIUS, Prunus, *Prunier*, in Capitulari de Villis cap. 70.

PRUNELLUM, Prunum silvestre, nostris *Prunelle*, unde *Pupillæ* nomen. Fortunatus l. 11. Poem. 16. *de Prunellis.*

Transmissas epulas, quæ pruna nigella vocantur.

Infra:

Si modo digneris silvestria sumere dona.

Prunella, Prunula, aut Globuli nigelli instar prunelli. *Prunellatus*, prunulis aut globulis nigellis distinctus. Historia Episc. Autissiodor. cap. 20. *Item grabatam unam medianam anacteam pensantem libr. 3. & habet in fundo sigilles 4. & in gyro Prunellas, &c.* Infra: *Item urceum anacteum pens. libr. 3. & habet ansam Prunellatam, & in medio caput hominis.*

¶ PRUNIA. Placitum ann. 873. apud Mabill. Diplom. lib. 6. Ch. 103. *Et sic recepit ipsa annona & ipsum vinum, id est in primis modios viginti de frumento & viginti de vino, valente solidos LXX. in res mulo, & kavallos, & Prunia, & alias res valentes solidos CCCC.*

¶ PRUNNON. Charta Alamannica 26. Goldasti: *In loco qui propter seminum ubertatem vocatur Prunnon.*

¶ PRUNTIUS, pro Promtius, in Charta Zuenteboldi Reg. ann. 896. apud Doublet. pag. 809.

Quod si aliquis proterviter hanc elemosynam infringere incipiat, Pruntius in iram Dei Sanctorumque ejus incurrat. Vide *Prutissimus.*

¶ PRUSIUM, pro *Prasinum.* Vide ibi.

PRUTISSIMUS. Charta Alamannica 50. Goldasti: *Donatumque in perpetuum esse volo, & Prutissima voluntate confirmo.* Pro *promtissima*, vel *purissima.* [Vide *Pruntius.*]

¶ PRUVINENSIS Moneta. Vide *Moneta Comitum Campaniæ* in *Moneta Baronum.*

PRYK. Vetus Scheda apud Spelmannum: *Tenet 4. messuagia .... per servitium inveniendi unum equum, unum saccum, & unum Pryk in guerra Walliæ, quandocumque contigerit Regem ibi guerrare.* [Idem forte quod *Brochia.* Vide in hac voce.]

¶ PSACHMON. Vide mox *Psachnion.*

PSACHNION, ψάχνιον, Vestis summorum Pontificum, & Patriarcharum propria. Historia de Exilio S. Martini PP. pag. 92. *Et continuo exclamans Satellarius, quemdam astantium Excubitorum tonsorem præcepit sine mora auferre Psachnion summi & Apostolici atque Pastoris omnium Christianorum.* Et mox: *Cum ergo incidisset Psachnion beati viri Excubitor, & corrigiam campagiorum ejus, &c.* Quibus locis Baronius ann. 651. num. 12. & 13. *Psachmon* habet, & *Compagiorum*: sed perperam, ubi de vocis notione videant eruditi, an bene conjectat. Ego vero legendum putero *Sacchion*, ex Græco-barbaro σάκκιον, nam *Saccus* vestis fuit Patriarcharum. Vide in hac voce. Occurrit apud Joannem Diaconum in Vita S. Josephi Hymnographi num. 25. vox Ἀμψάχνιον, sed hic pallam altaris videtur significare. [Vide Macros in Hierolex. ubi multa de hac voce commentantur.]

¶ PSALLENDUM, Idem quod *Gradale* 1. Vide in hac voce. Ordo Officii Gotthici inter Conc. Hispan. to. 3. pag. 264. *Postea iterato*, Dominus sit semper vobiscum, *canitur aut profertur Psallendum.*

PSALLENTIA, Cantus, ordo & ratio canendi, ex Gr. ψάλλειν, Canere. Epist. 3. Damasi PP. *Peto etiam tuam Charitatem, ut sicut à rectore tuo Alexandro Episcopo didicisti, Græcorum Psallentiam ad nos dirigere tua Fraternitas dignetur.*

PSALLENTIUM, & Psallentia, Cantus Ecclesiasticus, laudum divinarum, Psalmorum, & Hymnorum concentus [alternativus.] Anastasius in Hadriano: *Constituitque per unam quamque hebdomadam quinta feria cum Psallentio, ut à Diaconia pauperes usque ad balneum pergerent.* [Ordo officii apud Meichelbec. Hist. Frising. to. 2. p. 22. *Post Missam, peracta vespera, vadunt cum Psallentio in refectorio.*] Frodoardus in Stephano II. PP.

..... *Nocturnis reparat Psallentia sacris.*

In Adriano:

Diversis Monachûmque choris Psallentia ponens
Restaurat.

Utuntur Gregorius Turon. lib. 1. Hist. c. ult. lib. 2. c. 21. 37. lib. 3. c. 5. 18. l. 4. c. 6. l. 5. cap. 21. lib. 6. c. 26. l. 7. c. 1. lib. 9. c. 39. lib. 1. de Mirac. cap. 6. 33. 37. 39. 51. 75. 76. 79. 89. lib. 2. c. 2. 34. de Gloria Confess. c. 20. 47. 72. de Vitis Patrum c. 1. &c. Fredegarius in Chron. cap. 79. Capitula Caroli M. lib. 5. c. 372. Vita S. Amati Abbat. cap. 20. apud Mabillonium, Baudonivia in Vita S. Radegundis c. 19. 28. Rupertus lib. 10. de Divin. Offic. cap. 17. Paulus Diacon. Neapol. in Vita S. Mariæ Ægyptiacæ cap. 4. Vita Aldrici Episc. Cenoman. p. 6. 49. 106. &c.

¶ PSALLETA, Puer symphoniacus, *Enfant de chœur.* Charta fundat. Collegii Cenoman. ann. 1526. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 589. *Due illæ bursæ dabuntur pueris seu clericis qui fuerint infanter Ecclesiæ Cenomanensis, quos pueros de Psallera vocant.* Statuta Collegii Turon. an. 1540. ibid. pag. 423. *Samsoni Olivier clerico diœcesis Andegavensis nuper puero symphoniaco, alias Psalleta, Ecclesiæ Turonensis, in musicis experto.*

¶ PSALLIA, Idem quod Diploma, Charta indentata. Statuta Neapolit. *de jure quarta* art. 3. *Contrainstrumenta venditionum, ... & instrumenta, quæ Neapoli vocantur Psallia, probatio per testes nulla recipitur.*

PSALLIANI, Hæretici, de quibus sic S. Augustinus lib. de Hæres. *Psallianorum hæresim postremam posuit Epiphanius, quod nomen ex Lingua Græca est: Græce autem dicuntur εὐχῖται, ab orando sic appellati.* Sed cum ii ab Epiphano *Massaliani* appellentur, restituenda indubie hæc vox, pro *Psalliani*, apud Augustinum.

¶ PSALMA Partus, Epitheton B. Virginis Mariæ in Gestis Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 180.

Salve stella maris, janua cæli,
Partus Psalma, tua filia prolis,
Semper virgo manens, &c.

¶ PSALMELLUS. Vide post *Psalmus.*

¶ PSALMICANUS. Vide *Psalmistani.*

PSALMICINES, Psaltæ, cantores, *Clerici Psalmicines*, apud Sidonium lib. 5. Epist. 17. Warnefridus de Gestis Longob. lib. 1. cap. 26. de S. Benedicto:

Psalmicen assiduus nunquam dabat otia plectro.

Citatur hic versus ab Helgaudo in Roberto Rege. Utitur etiam Vincentius Belvacensis lib. 25. cap. 26. [Vita S. Romani Rotom. Archiep. apud Marteo. tom. 3. Anecd. col. 1656.

Psalmicines ex more greges, reliquosque fideles,
Cum crucibus sacris, cum pignoribus pretiosis, &c.]

¶ PSALMIGRAFA, Psalmigrafia, Psalmi Davidis. Vita S. Frontonis apud Bosquet. Hist. Eccl. Gall. part. 2. pag. 5. *Beati David Psalmigrafa sanctifico pectori commendavit.* Ibid. pag. 9. *Nec Psalmigrafia viluit vox.*

¶ PSALMIGRAPHUS. Vide *Psalmographus.*

¶ PSALMISARE. Gloss. Gr. Lat. ψάλλειν, *Psalmisare, nablisare. Psalmiza*, ψάλλω, in Gloss. Lat. Gr.

¶ PSALMISTA, Davidis epitheton. Occurrit passim.

¶ Psalmista, Cantrix. Acta MSS. S. Hoarvei: *Prope est quo tendis quædam Psalmista puella, quæ mente decrevit inviolata permanere maritali connubio.*

PSALMISTÆ, Cantores, ψάλται in Concilio Laodic. can. 23. & Calched. can. 14. ubi vetus interpres ψάλτας, *Psalmistas*, vertit. Vett. Glossæ: *Psalmista*, ψάλτης. Rabanus lib. de Ordin. Antiphon. c. 11. *Lectores à legendo, Psalmista à psalmis canendis vocati. Illi prædicant populis, quod sequantur: illi canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium.* Idem de Inst. Cleric. lib. 3. cap. 48. *Psalmistam autem & voce & arte præclarum illustremque esse oportet; ita ut oblectamento dulcedinis animos excitet auditorum. Vox autem ejus non aspera, vel rauca, vel dissona: sed canora erit, suavis, liquida, atque acuta, habens sonum & melodiam sanctæ religioni congruentem, &c.* S. Eulogius in Documento Martyrii: *Non promit Cantor divinum carmen in publico, non vox Psalmistæ tinnit in choro, non lector concionatur in pulpito, non Levita evangelizat in populo, non Sacerdos thus infert altaribus.* De eorum officio sic Isidorus Hispal. in Epist. ad Ludefred. Episc. Cordub. *Ad Psalmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, laudes, sacrificium, responsoria, & quidquid pertinet ad cantandi peritiam.* Vide eumdem lib. 2. de Ecclesiast. Offic. c. 12. & Papiam. Ut vero promoveantur ad hunc gradum,

gradum, docent Concilium Carthag. IV. can. 10. & Ordo Romanus: *Psalmista, id est, Cantores, possunt absque scientia Episcopi, sola jussione Presbyteri, officium suscipere cantandi, dante eis Presbytero, vel potius Episcopo Antiphonarium in manus, & dicente sibi: Videte, ut quod ore cantatis, corde credatis; & quod corde creditis, operibus probetis.* Ita in lib. 1. Sacrament. Eccl. Roman. c. 95. Gillebertus Lunicensis Episcopus de Usu Ecclesiastico: *Quia vero quilibet de Choro sola jussione Presbyteri potest officio Psalmista fungi, psallere scilicet sive cantare, in numero graduum Ecclesia Psalmistas non ponimus.* At Concilium Carthag. III. can. 21. Clericorum nomen etiam Lectores, & Psalmistas & Ostiarios retinere ait. Vide Rodericum Tulet. lib. 9. Hist. Hisp. cap. 12. Hariulfum lib. 2. Chr. Centul. cap. 11. &c.

PSALMISTANI, Iidem qui *Psalmista*, apud Odonem Cluniac. in Vita S. Gerardi Comitis Aureliac. cap. 11. ubi perperam editum puto pro *Psalmicani*: *Advocat Clericos, qui tum forte aderant, & cum his omnes Psalmistanos, &c.* Eckehardus junior de Casib. S. Galli cap. 14. extremo: *Et quos ille rogabat Psalmicanos.* [Gocelinus in Translat. S. August. Cantuar. tom. 6. Maii pag. 415. *Augustinus cum pernoctantibus Psalmicanis, ante apostolicum altare praestolabatur apparatum requietionis sua*]

PSALMISTATUS, Dignitas & ordo Psalmistæ, Durando lib. 2. Ration. c. 1. n. 51. cap. 3. n. 1. Lindwoodus: *Prima tonsura, qua apud nos vocatur Psalmistatus, non est ordo, sed tantum dispositio ad ordinem.* [Statuta Eccl. Cadurc. &c. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 715. *Prima tonsura, qua aliter dicitur Psalmistatus, non est ordo proprie, sed graduum seu ordinum fundamentum.*]

¶ PSALMODIA, Psalmi cantus. Vitæ Patrum Emerit. inter Concil. Hisp. tom. 2. pag. 655. *Sanctus Massona episcopus cum omni plebe sua Psalmodia canticum exorsus, mysticas laudes Domino cecinit.*

¶ PSALMODIARE, Psalmodire. Vide *Psalmodizare.*

¶ PSALMODIUM, Psalmorum aliquot cantus vel recitatio. Vita Aldrici Episc. Cenoman. apud Baluz. tom. 3. Miscell. pag. 57. *Pro prædicto Aldrico Episcopo ssibi Missas & Psalmodia devotissime canent, id est, unusquisque presbyter Missam unam aut duas, & unusquisque clericus sive monacha Psalmos centum decantent.*

PSALMODIZARE, Psalmos cantare, vel cantare eo cantu, quo Psalmi concinuntur: Gallis, *Psalmodier.* Provinciale Eccles. Cantuar. lib. 1. tit. 14. *Quando & ubi Matutina & Missa & aliæ Hora cum nota dicuntur, legentes & Psalmodizantes.* Utitur etiam Concilium Maghfeldense ann. 1330. *Canentes, legentes, & Psalmodizantes.* Et Ordinarius MS. Ecclesiæ Rotomagensis: *Magnificat Psalmodizatur de sexto tono.*

¶ Psalmodiare, Eadem notione. Acta S. Nonani MSS. *Supra quemdam lapidem ante Regis atrium residebat Psalmodians, &c.* S. Gerardus in Vita S. Adalhardi sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 350. *Ipse autem salebras itineris relevabat sibi Psalmodiando.* Charta ann. 1319. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. pag. 132. *Psallendi, Psalmodiandi & legendi seriose & distincte in ipsa capella superius & inferius .... ministerium ... studeant exercere.* Occurrit rursum ibidem pag. 339. apud Acher. tom. 10. Spicil. pag. 250. & alibi.

¶ Psalmodire, Eodem significatu. Statuta Eccl. Pictav. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1071. *Et primo quod divinum officium fiat secundum qualitatem* dierum *& festivitatum bene & districte* (l. distincte) *Psalmodiendo.* Index MS. Benef. Eccl. Constant. *Horis intersint continue, Psalmodiant & canent.*

¶ PSALMOGRAPHUS, Psalmorum scriptor, Davidis epithetoo. Occurrit apud Sidonium lib. 7. Epist. 9. Fortunat. lib. 9. carm. 2. Marten. tom. 1. Anecd. col. 80. to. 2. Ampl. Collect. col. 54. in Chronic. Farf. tom. 2. Murator. part. 2. col. 550. &c.

¶ Psalmigraphus, Eadem notione, in Append. ad Agnelli Pontif. apud Murator. tom. 2. p. 215. *In hocque dictum prophetæ Psalmigraphi moraliter patefecit.*

PSALMUS. S. Augustinus in Psalm. 4. *Psalmi dicuntur, qui cantantur ad Psalterium, quo usum esse David Prophetam in magno mysterio prodit Historia.* Idem in Psalm. 67. *Inter Psalmum & Canticum hoc interest, quod Canticum ore profertur, Psalmus autem visibili organo adhibito, id est psalterio canitur.* Gregorius Nyssenus tract. 2. in Psalm. cap. 3. Ψαλμὸς μέν ἐστιν ἡ διὰ τοῦ ὀργάνου τοῦ μουσικοῦ μελῳδία. Lexic. Gr. MS. Reg. sign. 930. ψαλμός, λόγος μουσικός, ὅταν εὐρύθμως κατὰ ἁρμονικοὺς λόγους πρὸς τὸ ὄργανον κρούηται, ὃ οὐδὲ τῷ Θεῷ προσαγόμενος. Adde Eucherium de Quæst. utriusque Testam. Papiam, & alios. *Cum Psalmis ad sepulturam cadavera deducere*, in Concilo Braccarensi ann. 563. cap. 16.

Psalmi Abecedarii, apud S. Augustinum Enarrat. in Psalm. 118. concione 32. quorum versus quilibet à primis litteris alphabeti incipiunt. Ejusmodi est Psalmus, quem scripsit idem Augustinus contra partem Donati, de quo hæc ille lib. 1. Retract. c. 20. *Psalmum qui eis cantetur, per litteras feci: sed usque ad V. litteram: tales autem Abecedarios appellant.* Vide Vitam S. Isidori Episcopi Hispalensis cap. 6.

Psalmi Alleluyatici, S. Hieronymo Epist. 7. 17. 137. dicuntur, qui pro titulo habent *Alleluya*, cujus inscriptionis nullam aliam rationem afferunt, quam quod Psalmi isti singularem ac festivam Dei laudem præ aliis contineant: ii sunt numero 20. nempe 104. 105. 106. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 134. 135. 145. 146. 147. 148. 149. 150.

¶ Psalmi Anniversatiales, Qui pro defunctis dicuntur. S. Wilhelmi Constit. Hirsaug. lib. 1. cap. 4. *Quandocumque autem ante Missam processio illuc agitur, neque ad finem inclinatur. de qua post Psalmos anniversatiales, cum revertimur in capitulum, ea vice, non nisi semel inclinamus.*

Psalmus Apertionis, nempe, *Domine labia mea aperies, &c.* Regula Magistri cap. 44. *Oportet in nocturnis ab Abbate dici versum Apertionis.* Vide Amalarium de Offic. Eccl. lib. 3. cap. 9.

Psalmi Baptismales, Numero tres, qui recitantur in *diebus baptismalibus*, nempe in Dominica nocte Resurrectionis Domini, & Pentecostes, quia tria vitia originalia, suggestionem scilicet Diaboli, carnis delectationem, & consensum animi à Catechumenis repelli postulat Ecclesia, ut ait Amalarius lib. 4. de Divin. Offic. cap. 43. & 48. apud Mabillonium. Adde c. 23. Honorium Augustod. lib. 3. cap. 144. & Durandum lib. 6. Ration. cap. 89. num. 4.

Psalmus Cantici, *est cum organo præcinente, subsequens & æmula organi vox chori cantantis auditur, modum psalterii modulis vocis imitata.* Ruffinus Aquileiensis in Psalm.

¶ Psalmi Communionis, Qui tempore communionis canebantur in Ecclesia Carthaginensi:

quod tempore S. Augustini fieri cœptum testatur ipse lib. 2. Retract. cap. 11. *Hilarus quidam ... adversus Dei ministros ... irritatus, morem qui tunc esse apud Carthaginem cœperat, ut hymni ad altare dicerentur de Psalmorum libro, sive ante oblationem, sive cum distribueretur populo quod fuisset oblatum, maledica reprehensione, ubicumque poterat, lacerabat, asserens fieri non oportere.* Id etiam apud Gallos in usu fuisse colligi posse videtur ex Reg. Aureliani sub finem ubi præcipit *Psallendo omnes communicare.*

Psalmus Confessionis, τῆς ἐξομολογήσεως, apud S. Basilium Epist. 63.

Psalmi Directanei, Qui nulla modulatione, & *in directum*, ut aiunt, pronuntiantur. Vide supra *Directaneus.*

Psalmi Dominicales, Qui diebus Dominicis in Ecclesia recitari solent. Martyrolog. c. 41.

Psalmi Familiares, apud Lanfrancum in Decretis pro Ord. S. Benedicti c. 1. sect. 3. & Udalricum in Consuet. Cluniac. Monaster. lib. 1. cap. 46. dicuntur *ii, qui in omnibus 12. lectionibus horas sequuntur*: quorum *laboriosa, imo pluribus odiosa paulatim multis de causis est adaucta multiplicitas, quæ quia multos gravabat, multorum, & totius pene conventus postulatione in hac parte immutata est.* Verba sunt Petri Abbatis Cluniac. in Statutis Ord. Clun. cap. 21. Vita S. Gilberti de *Sempringham: Dictis prius quibusdam Psalmis familiaribus pro se suisque, &c.*

☞ *Familiares* vero nuncupabantur quod pro familiaribus seu Monasterii amicis & benefactoribus recitabantur: quod aperte docet Bernardus Mon. in Ordine Cluniac. part. 1. c. 75. *Adjunguntur Psalmi pro familiaribus nostris, qui solent dici post Tertiam.* Huic concinit S. Wilhelmus in Constit. Hirsaug. lib. 1. cap. 82. Interdum *Psalmi Verba mea* dicuntur eidem S. Wilhelmo ibid. cap. 3. quod ab eo Psalmo inchoarentur: incœpti tamen aliquando à Psalmo *Ad Dominum cum tribularer*, ut ex laudato Bernardo part. 2. cap. 32. discimus; neque enim definitus erat eorum numerus, quippe qui pro arbitrio Abbatis aut omnino supprimebantur aut breviabantur. Guidonis Discipl. Farf. cap. 17. *Psalmi familiares non promantur in hoc obsequio, sed nec ullus alius pro Defunctis.* Charta sæculi circiter undecimi ad calcem Reg. in Tabul. S. Quintini de Monte: *Familiares Psalmi aliquatenus breviabuntur, scilicet omni die duo tantum dicantur*, Deus in adjutorium meum, Voce mea, *&c.*

Psalmi Feriales, qui diebus ferialibus, seu in feriis in Ecclesia recitantur. Microlog. c. 54. [Consuet. antiq. Fontanell. MSS. fol. 35. *Inter nocturnos Psalmi feriales non dicantur, exceptis Adventu & Septuagesima: sed finitis nocturnis, facto signo, Laudes cantantur.*]

¶ Psalmi Fortiores, id est, longiores, in Reg. S. P. Benedicti cap. 18.

Psalmi Graduales, Quindecim Psalmi, qui ad quinque parvas Horas congrue distribuuntur, in quotidiano Officio Deiparæ, ut ait Radulphus Tungrensis lib. de Canonum Observ. cap. 20. 21. Vide Eucherium de Quæst. utriusque Testamenti, Durandum lib. 5. Ration. c. 2. n. 39. & supra in *Gradale* 1.

☞ Sic appellantur quindecim Psalmi à Psalmo 120. usque ad 135. quod canebantur in 15. templi Salomonici gradibus, vel quia vox gradatim elevabatur, ut scribunt Commentatores. Ii quotidie Quadragesimali tempore recitari usque ad Pium V. PP. qui in feriis quartis tantum eos in choro recitari statuit, Bulla Breviariis præfixa, qua ab hac obligatione eximuntur ii, qui extra chorum officium dicunt.

¶ Psalmus Impositus, hoc est, præscriptus, in Guidonis Discipl. Farf. lib. 1. cap. 38. *Post hac si aliquis Psalmus impositus est pro vivis vel defunctis, tunc dicant & finiant.*

Psalmus Invitatorius: ita appellatur Psal. 94. *Venite exultemus, &c.* in Capit. Aquisgran. c. 66. in Ordine Romano, apud Alcuinum, Petrum Damian. Amalarium, Honorium lib. 2. cap. 1. Herbertum de Miracul. lib. 2. cap. 9. in Vita Alcuini num. 5. &c. quod *populum ad laudem Dei invitet*, ut habent Amalarius lib. de Ord. Antiph. c. 21. lib. 4. de Eccl. Offic. c. 9. Petrus Damian. de Dominus vobiscum cap. 7. Beletus c. 25. Durandus lib. 5. cap. 3. num. 10. 15. 52. &c. quibus interdum nude *Invitatorium* appellatur, quod suaviter censuit Vossius, esse certum Monasterii locum, quo invitarentur Monachi ad laudandum Deum. Sed hac in re parcendum heterodoxis, viris quantumvis doctissimis, rerum nostrarum minus scientibus.

¶ Psalmi Magni, Parvi, &c. Consuet. Cluniac. an. 1301. ex Cod. MS. B. M. Deauratæ Tolos. *Hoc addito quod in hiis omnibus locis quindecim, triginta, familiares, Parvi & Magni, & prostrati Psalmi, & septem Psalmi cum letania suo tempore suffragia ..., cotidie nullatenus obmittantur, quin dicantur insimul.*

Psalmus Misericordiæ, Quinquagesimus, *Miserere mei*: ita appellatur à Gervasio Tilleberiensi in Otiis Imper. Decisione, seu parte 1. *Torquens se asserit, eo quod seculum Deo preponens, Psalmum Misericordia Psalmo tam brevinsculo postposuerit.*

Psalmus Proœmiacus, προοιμιακός, sic dictus 103. *Benedic anima mea Dominum*, quod ab eo Græci Vesperas, Missam, aliaque officia auspicentur.

Psalmi Plebeii & Vulgares, à privatis imperitisque hominibus compositi, qui in Ecclesia decantari vetantur, can. ult. Concilii Laodiceni, ubi ἰδιωτικοί, dicuntur: *Plebeii*, veteri interpreti, quo loco Glossæ interlineares MSS. plebeios, *versificos Psalmos* interpretantur, qui in Concilio Braccarensi ann. 563. cap. 12. vetantur. Nec aberrat ab hac interpretatione Agobardus lib. de Divina Psalmodia: *Sed & reverenda Concilia Patrum decernunt, nequaquam plebeios Psalmos in Ecclesia decantandos, & nihil poetice compositum in divinis laudibus usurpandum*: præcipue vero, ut subdit, ab hominibus quibuslibet, *quorum nec nomina, nec sensum, nec fidem novit Ecclesia.* Adde Martinum Braccar. cap. 67. Capitularia Attonis Episc. c. 58. & quæ observant Menardus ad Regulas Monastic. p. 381. Henricus Valesius ad Eusebium lib. 7. cap. 24. & Ferrandus in Præfat. ad Psalmus cap. 15.

Psalmi Pœnitentiales. Vetus Pœnitentiale MS. *Cantetque 7. Psalmos pœnitentiales, id est Domine ne in furore, & Miserere mei Deus secundum, Miserere mei Deus meus, Deus misereatur nostri, Deus in adjutorium, Inclina Domine, De profundis.* Adde Appendicem ad Concilium Salegunstadiense ano. 1022.

☞ Hic erat omnium fere monasteriorum olim usus, ut singulis diebus quibus non occurrebat festum XII. lectionum, Psalmi pœnitentiales recitarentur: quod ex superius allatis haud obscure colligitur. Idem obtinuisse in Majori Monasterio testis est Charta Archembaldi Archiep. Turon. ann. 993. ex Tabul. ejusd. Monast. *Cunctisque diebus post VII. pœnitentiales Psalmos, unum Psalmum communiter decantent, scilicet* Ad te levavi oculos meos, *si* XII.

lectiones non fecerint. Id eſt, ſi feſtum 12. lectionum non celebraverint. Vide *Pſalmi ſpeciales.*

PSALMI PROSTRATI dicuntur, Qui ab humi proſtratis in Eccleſia recitantur, apud Lanfrancum in Decretis pro Ordine S. Benedicti c. 1. ſect. 3. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſ. MS. cap. 1. *Primum ſeptem Pſalmos de Cantico Graduum proſtrati ſuper ſedes decantabunt.* Duos vero potiſſimum pſalmos, *qui per ſingulas horas dicuntur a proſtratis*, recenſet. [Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. cap. 74. num. 37. *Expectant donec debeant incipi Pſalmi proſtrati.*] Udalricus in Conſuet. Clun. lib. 1. cap. 3. *Ad Horas autem reliquas, poſt quatuor Pſalmos, Horarum, ut ita dicam, appendicios, toto corpore proſternimur, ut duos Pſalmos dicamus, primum de ſeptem pœnitentialibus Pſalmis, alterum de Canticis quindecim graduum.* Tabularium Brivatenſe: *Unuſquiſque 2. Pſalmos proſtratus decantet.* Appendix ad Concilium Salegunſtadienſe an. 1022. *Tunc omnes proſtrati decantent Pſalmos iſtos pro Regis noſtri & aliorum ſui regni primatum ſoſpitate.* Vide eumd. Udalricum d. lib. c. 4. 12. & 51. Chronicon Andrenſe pag. 430. Joannem Epiſc. Abrinc. de Off. Eccl. pag. 36. Conſuet. Floriacenſis Cœnubii p. 393. in Bibl. Floriac. &c. Pſalmi autem à ſtantibus concinebantur, ut obſervat Durandus lib. 5. Ration. cap. 2. num. 36. Petrus Damian. lib. 3. Epiſt. 8. pag. 301. graviter invehitur in Clericos, qui *reſident*, dum vel *canonica Horarum celebrantur officia, vel etiam ipſa Miſſarum offeruntur terribilia Sacramenta.*

PSALMI REFECTIONUM, Qui tam poſita quam levata menſa à Monachis recitari ſolent, *& peculiariter Deo de benedicenda aut commendanda eſca per gratiarum actionem prabentur, & ſine antiphona directanei dicuntur: ſed in Dominica, vel in diebus feſtis cum antiphona, vel alleluia*, ut eſt in Regula Magiſtri 37. 43.

PSALMUS RESPONSORIUS, [Qui *tractui* ſeu *gradali* hodierno reſpondet.] Gregorius Turon. de Vitis Patrum c. 8. *Egreſſus eſt in ſacrarium, ubi dum reſideret, Diaconus reſponſorium Pſalmum canere cœpit.* Idem lib. 8. Hiſt. cap. 3. *Interea jam medio prandii peracto, jubet Rex ut Diaconum noſtrum, qui ante diem ad Miſſas Pſalmum reſponſorium dixerat, canere juberem, &c.* Vide *Reſponſorium.*

PSALMI SALOMONIS, Quos ut apocryphos laudant S. Athanaſius in Synopſi ſacræ Scripturæ, S. Nicephorus Patr. CP. in Canone, & Theodorus Balſamon, qui, an ii ſint, quos edidit poſt Adverſaria ſacra Ludovicus de la Cerda, alii viderint. Vide Ferrandum in Præfat. ad Pſalmos cap. 16.

PSALMI SPECIALES, 7. *Pœnitentiales.* Capit. Aquiſgran. an. 817. & Addit. 1. Capit. c. 50. *Ut prætermiſſis partitionibus Pſalterii, Pſalmi ſpeciales pro eleemoſynariis & defunctis cantentur.* Leo Oſt. lib. 3. c. 22. *Statuit.... cotidianis diebus orationem pro ſulgure ad Miſſam publicam, & ad Pſalmos ſpeciales edici*, (al. *adjungi.*) Charta Heriberti Comitis Francor. ann. 27. Lotharii Regis in Tabul. Dervenſis Monaſt. *Quotidie unam Miſſæ celebrationem pro me faciant, atque unum Pſalmum per ſingulas regulares Horas perſolvant, & cum ſeptem ſpecialibus Pſalmis memoriam meam adjungant.*

PSALMI SUPERPOSITI, in Regula Magiſtri cap. 50. Vide *Superpoſitio.*

PSALMI TYPICORUM, apud Græcos dicuntur 22. & 145. quod hi in officio Typicorum recitarentur: eorum vero primus *πρῶτα τυπικὰ*, alter vero *δεύτερα τυπικὰ* dicebantur. Vide Goarum ad Euchologium.

¶ PSALMUM LEVARE. Vide *Levare* 6.

IN PSALMIS VENIRE. Charta an. 1123. apud Puricellum in Baſilica Ambroſiana pag. 569. *Illa vero oblationes, quæ offerentur in manibus Sacerdotum extraneorum, qui in Pſalmis veniunt, ſine malo ingenio eorum ſint, cui dare voluerint ſine malo ingenio.*

¶ PSALMI VERSIFICI. Vide *Pſalmi plebeii.*

POENITENTIA PSALMORUM, in Pœnitentiali S. Columbani dicitur, cum Monachus ob leviorem culpam certum Pſalmorum numerum decantare, vel recitare, in pœnitentiam, jubetur. Adde Pœnitentialem Gregorii III. PP. cap. 24. Vide *Superpoſitio.*

PSALMELLUS, Antiphona ex Pſalmo deſumpta. Charta an. 1053. apud Puricellum in Monumentis Baſilicæ Ambroſianæ pag. 428. *Et vero, qui cantat Pſalmellum, denarios duos, &c.*

¶ PSALTA, ψάλτης, in Gloſſ. Lat. Græc.

PSALTERATUS, Literatus, qui ſcit legere, *Pſalterium* ſcilicet. Regula Magiſtri cap. 57. *Si vero in viam longiorem dirigatur, Codiculum modicum aliquibus lectionibus de Monaſterio ſecum portet: ut quavis hora in via repauſaverit, aliquantulum tamen legat: ita tamen ſi fuerit Pſalteratus. Si vero non fuerit, tabulas a Majore ſuperpoſitas Pſalmis ſecum portet, ut ad refectionem prandii, aut ad manſionem quando applicuerit, aliquantulum quantum occurrerit, tamen meditetur, ut quotidie regula reddat, quod ſuum eſt.* At qui *Pſalteratus* hic, mox *Literatus* dicitur. [Huc omnino ſpectat Vita S. Theobaldi ſæc. 6. Bened. part. 2. pag. 161. *Monere cœpit ... ut inter pauperes Chriſti ſibi clericum quæreret, qui eum litteras doceret: Litteratos dicens ad mandata divina percipienda promiores, & melius percipiendo ad obediendum devotiores. Quod collega feſtinare ſtuduit, & magiſtrum qui ſeptem Pſalmos, quos Pœnitentiales ſancta vocat ſimplicitas, doceret exhibuit. Omnibus plane brevi tempore edoctis, pſalterio indiguit, &c.*] Sed & ſolebant Clerici ac Monachi, atque adeo tenebantur totum Pſalterium memoriter tenere: adeo ut qui ad Epiſcupatum poſtularentur, & *Pſalmos ignorarent*, rejecerit Gregorius Mag. PP. lib. 4. Epiſt. 21. 23. 45. lib. 12. Epiſt. 6. S. Hieronym. Epiſt. 4. ad Ruſticum, qui Monachus fieri avebat: *Nunquam de manu & oculis tuis recedat liber; diſcatur pſalterium ad verbum, &c.* Idem in Epitaph. Paulæ: *Non licebat cuiquam ſororum ignorare Pſalterium.* Sic Gennadius Patr. Conſtantinop. neminem ordinabat, *τὸ ψαλτήριον μὴ γινώσκοντα*, ut eſt apud Theodorum Lectorem. Joan. Sariſber. lib. 2. Policrat. cap. 28. *Dum enim puer ut Pſalmos addiſcerem Sacerdoti traditus eſſem.* Vide S. Anſelmum lib. 1. Epiſt. 22. Joann. Moſchum in Limon. c. 166. Jus Græcorum lib. 6. pag. 435. 438. Haeſtenum lib. 7. Diſquiſit. Monaſt. tract. 4. diſq. 2. &c.

PSALTERISTA, Cantor Pſalmorum. Longinus in Actis S. Staniſlai Epiſcopi Cracov. *Fundationem aliquot millium fecerunt pro Pſalteriſtis, qui die ac nocte inceſſanter pſalterium canendi in eadem Eccleſia obligationem habent.* Vide *Pſalmiſta.*

PSALTERIUM. Gloſſæ Gr. Lat. ψαλτήριον, *Sambucum.* Papias: *Pſalterium, genus organi muſici eſt, quod artifex tenens, licet modulamine quodam ſonorum ſuavitas quaſi cantatio videatur, tamen non Canticum ſed Pſalmus de Pſalterio nominatur. Canticum vero ſimplici voce cantantis exprimitur.* Auctor Mamutrecti ad 1. Paralip. cap. 12. *Pſalterium dicitur concava cythara decem chordarum coaptata, quæ cum plectro percutitur: Nablum vero duodecim ſonos habens digitis tangitur.* S. Auguſtinus Pſalm. 32. *Cythara eſt lignum illud*

lud concavum, tanquam tympanum, pendente testudine, cui ligno chorda innituntur, ut tacta resonent. Non plectrum dico quo tanguntur, sed lignum illud dixi concavum, cui superjacent, cui quodammodo incumbunt, ut ex illo cum tanguntur tremefacta, & ex illa concavitate sonum concipientes, magis canora reddantur. Hoc ergo lignum in inferiori parte cythara habet, Psalterium in superiore. Id ipsum repetit in Psalm. 42. 56. 71. & 80. Ita etiam describitur Psalterium in Lexico MS. Reg. Cod. 2062. Ψαλτήριον, ὄρθιον ξύλον καὶ ἀναργήλατον· χορδὰς δὲ ἐν τούτῳ δέκα παρετείνοντο· ἑκάστη δὲ τῶν χορδῶν καθῆπτο ἄνωθεν· δέκα γὰρ κόλλαβοι ἦσαν παρατείνοντες πρὸς τὸν πῆχυν τοῦ ψαλτῆρος στρεφόμενοι, ὅπως ἂν τὴν χορδὴν καὶ ἐπιχαλῶσι πρὸς τε τὸν ῥυθμὸν τῆς ἁρμονίας καὶ πρὸς τὸ τοῦ ψαλτῆρος βούλημα. Nicolaus de Braia in Ludovico VIII.

Tympana, Psalterium, cythara, symphonia dulcis.

His addenda quæ habet S. Hieronymus in Psalm. 56. & alibi. Vide Quintilianum lib. 1. cap. 16. & eumdem Papiam, prætetea notata à Frontone Ducæo ad Hexaemeron Basilii pag. 17.

PSALTERIUM, Liber continens Psalmos Davidis, qui *liber Psalmorum* dicitur in Actis Apostol. cap. 1. S. Augustinus in Psalm. 118. *Codex Psalmorum, qui Ecclesiæ consuetudine Psalterium nuncupatur.* Exstant hi versus de Psalterio Davidico:

Ter quinquagenos David canit ordine Psalmos,
Versus bis milla sexcentos sex canit illa.

¶ PSALTERIUM PUERORUM dicitur in Charta Balduini Comit. inter Instr. tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 22. *Psalterio puerorum acclamante:* Justi hæreditabunt terram .... *Et iterum in eodem subsequuntur pueri lectitantes & divitibus hujus mundi significantes:* Nolite sperare in iniquitate, &c. Ubi ad pueros symphoniacos spectasse verisimile est.

¶ PSALTERIUS, Eadem notione, in Charta Principis Adelgastri inter Conc. Hispan. tom. 3. pag. 90. *Damus ... lectionarium, & responsorium, & duos Psalterios, &c.*

PSALTERIUM APERIRE. Vide *Sortes Sanctorum* in *Sors*.

PSALTERIUM. Joannes Episcopus Abrincensis de Offic. Ecclesiast. *In omnibus Horarum precibus semper, Miserere mei Deus: cui, si placet, unum Psalterium Psalmorum subjungatur.* Infra: *Post matutinum fratres in claustro .... Psalterium cum Litania communiter dicant.* Ubi, ni fallor, intelliguntur septem Psalmi Pœnitentiales, quibus subnecti solent Litaniæ Sanctorum.

PSALTERIUM denique appellatum observant viri doctissimi eam precationis formulam quam vulgo *Rosarii* nomenclatura donamus, eo quod 150. Psalmorum Davidicorum numerum referat, eorumque vice substituatur. Cujus quidem Rosarii auctorem vulgo S. Dominicum faciunt Scriptores, atque in primis Raimundus Capuanus in Vita S. Catharinæ Senensis num. 77. ubi ait Fratribus de Militia Jesu Christi à se institutis, *assignasse quemdam taxatum numerum Dominicæ orationis, ac Salutationis Angelicæ, quem pro qualibet Hora Canonica quotidie deberent persicere orando, ut à Divino officio non vacarent.* Vide *Capellina* 1. & *Rosarium*.

PSALTERIUM, Canticum in alterius infamiam compositum, apud Paulum JC. lib. 5. Sentent. cap. 4.

¶ PSALTERIZARE, Psalterio canere. Helinandus apud S. Antonin. part. 3. tit. 18. §. 5. *Carmen enim debetur illis .... quorum operatio Christo citharizat, organizat cogitatio, Psalterizat oratio, devotio lirizat.*

¶ PSALTIM, pro *Saltem*, ex vet. Cod. MS. laudato in Append. Annal. Bened. tom. 1. p. 704. col. 1.

¶ PSALTUS, f. pro Saltus, ex corrupta dictione. Charta Gisilæ sororis Caroli M. ann. 799. apud Felibian. inter Probat. Histor. Sandion. pag. 44. *Ipsa loca superius prænotata cum omni integritate vel soliditate earum, id est una cum terris, mansis, domibus, ... perviis, publicis Psaltis atque subjunctis, &c.*

¶ PSEUDENEDROS, vox Græca, Insidiator fictus, apud Firmicum lib. 3. cap. 3.

¶ PSEUDERORUM. Vide *Pseudoforum*.

¶ PSEUDO, à Gr. ψευδῶς, Falso. Chronic. Sicil. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 10. *Trankedus fecit se a Siculis, licet Pseudo, coronari in regem Siciliæ .... Quo rege Trankedo sic Pseudo tenente & possidente dictum regnum, &c.*

PSEUDOALYTHINUS, Subpurpureus, non omnino porpureus, sed ad candicans accedens: quo sensu Auctor libri de Cœna Domini, qui inter Cypriani opera editus est, Josepho *Pseudoalithinam vestem* tribuit.

PSEUDOCALIDUS, Semicalidus, nostris *Tiede.* Marcellus Empiricus cap. ult. p. 252. *Tum medicamen adhuc Pseudocalidum diffunditur in mortarium.*

PSEUDOCASTELLUM, Munimentum extemporaneum, quod castelli vicem præbet. Fulcherius Carnot. lib. 3. Histor. Hier. cap. 55. *Jam Turci quoddam Pseudocastellum obsederant, & vi ceperant.* Nescio an hoc vocabulo expresserit Fulcherius, quod Joinvilla in S. Ludov. *Chasaux* vocat. Vide ibi Notas nostras.

PSEUDOCASTUS, apud Auctorem Prædestinati lib. 1. pag. 15.

PSEUDOCHORITA, pro *Pseudanachoreta*, utitur Auctor Vitæ B. Stephani Abbat. Obasinensis lib. 1. cap. 5.

PSEUDOCOMITATENSES, Numeri militares, sic dicti in Palatina militia, quorum mentio non uno loco in Notitia Imperii, & in Cod. Theodos. leg. 10. de Numerar. & l. ult. de Re militari, ubi multa Jac. Gothofredus.

¶ PSEUDOCOMITES dicti quos Stephanus Rex creavit, & Henricus II. deposuit. Vide Robert. de Monte ad an. 1156. Hæc Spelm.

PSEUDOCONVERSUS, apud Lambertum Ardensem pag. 175. *Pseudomonachus.*

PSEUDODOCTOR, in Capitulari Aquisgranensi an. 789. cap. 80. [Litteræ Synodi Constant. an. 1416. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 70. *Ad tuendum & defendendum errores & Pseudodoctores, &c.* Id est, falsa docentes.]

¶ PSEUDOEPISCOPUS, Qui nomen Episcopi mentitur. Vitæ Patrum Emerit. inter Concil. Hispan. tom. 2. pag. 649. *Supradictus Pseudoepiscopus Sunna antefato principi multa in accusationem sancti viri scripsit.*

PSEUDOFILIUS, vox ibrida, apud Gregorium VII. PP. lib. 1. Epist. 23.

PSEUDOFLAVUS, Subflavus, leoninus. Marcellus Empiric. cap. 8. pag. 66. *Colore Pseudoflavo, quasi leonino.*

¶ PSEUDOFORENSIS VILLA, f. Quæ in suburbio est, Gall. *Fauxbourg.* Statutum Capituli S. Martini Turon. an. 922. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 62. *Hortatu & suasione atque servitio cujusdam fidelis fratris .... Adam sacerdotis & granicarii, necnon & Pseudoforensis villa præpositi, &c.*

PSEUDOFORUM, Posticum, ψευδόθυρον, nostris *FaussepoRte.* Papias: *Pseudoforum, i. posticum, i. latens ostium remotum à publico.* Perperam in edito, *Pseudorum*, & in MS. Navarræo, *Pseuderorum.* Sul-

pitius de Vita S. Martini lib. 3. dial. 16. *Vidi præterea ad Pseudoforum Monasterii adductum energumenum, & priusquam ad limen attigerat, fuisse curatum.* Fortunatus lib. 4. de Vita ejusdem S. Martini :

Namque ad Pseudoforum cella dum accederet æger.

Epistola 7. tom. 9. Oper. S. Hieronymi : *Non per aliquem Pseudotyrum, sed per patentes januas in suum pectus veritatis indicat.* Vide Probationes Hist. Blesensis pag. 3.

PSEUDOFRATRES, in Regula Templariorum Militum cap. 21.

¶ PSEUDOGRAIUS, Falsus testis, ut videtur. Eddius in Vita S. Wilfridi sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 721. *Tam honorabilem senem cum fratribus venerabilibus accusatores falsidici, & cum Pseudograiis audaci temeritate... ausi sunt accusare.*

PSEUDOGRAPHÆ NARRATIONES *& dubiæ*, quæ vulgo *Apocrypha*, quibus opponuntur *Libri Canonici & Catholici*, in Capitul. Aquisgran. ann. 789. cap. 76. & lib. 1. Capitul. cap. 73. *Pseudographa & dubia narrationes, vel quæ omnino contra fidem Catholicam sunt, &c.* Ubi quidam Codices habent *Pseudographia* Vide Quintilianum lib. 1. c. 17.

PSEUDOGRATIA, Falsa gratia, Dei scilicet. Utitur Joan. Sarisber. lib. 2. Policrat. cap. 29.

PSEUDOLACTINUS, Subalbus, subcandidus, cinericius, Gr. λευκοφαιὸς, nostris *Gris*. Joan. Diaconus lib. 4. Vitæ S. Gregorii M. cap. 83. *Tunica Pseudolactini coloris.* [*Pseudolactinei*, apud Bullandistas tom. 2. Mart. pag. 205.]

PSEUDOLIQUIDUS, Non omnino liquidus. Marcellus Empir. cap. 16. pag. 115. *Hæc trita permisceantur ut Pseudoliquida fiat.*

¶ PSEUDOLOLLARDI nuncupati in Anglia Wicleffi sectatores. Vide *Lollardi.* Henricus Knygton. *Principio Pseudolollardi prima introductione hujus sectæ nefandæ vestibus de russeto utebantur.*

¶ PSEUDOMILES, Falsus miles. Arnulphi Hist. Mediolan. apud Murator. tom. 4. pag. 9. *Cave, Rex, à modo ab hujusmodi Pseudomilitibus.*

¶ PSEUDONUNCIUS, Missus desidiosus, tardus, ob idque falsus nuncius, cum nuncii est diligentem esse. Litteræ Edwardi III. Reg. Angl. ann. 1323. apud Rymer. tom. 4. pag. 10. *Recensentes morosam dilationem negotiorum nostrorum, pro quibus, diu est, misimus illum Pseudonuncium de Stratford, in quibus absque modo nihil sensimus actum... hanc ipsius duntaxat nuncii tepiditati & desidiæ imputamus, &c.*

PSEUDOPEREGRINUS, apud Lambertum Ardensem pag. 175. qui non pietatis gratia peregrinationem suscipit.

¶ PSEUDOPRÆSIDENS, Qui officio suo deest, in Epist. Joannis de Monsterolio apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1381. *Prætereo, libet enim præterire, quod illi Pseudopræsidenti recitari pudori esse debuisset, apostolicorum captionem nuntiorum ac eorumdem redemtionem infra mœnia quibus degit.*

¶ PSEUDORUM. Vide *Pseudoforum.*

PSEUDOSANCTITAS, vox ibrida, in Vita S. Guthlaci cap. 32. [Simulata sanctitas.]

PSEUDOSIRICUM, Pannus ex serico & tela contextus. Occurrit in Notis Tyronis pag. 159.

¶ PSEUDOSYLLABUS, Oratio seu scriptio quæ falsa continet. Adrianus PP. in Epist. ad Episc. Hisp. tom. 2. Conc. Hisp. pag. 92. *Cumque perlectus & sagacius exploratus fuisset epistolæ textus, reperta sunt in eodem Pseudosyllabo perquamplurima, cum auctore suo Elipando Toletanæ sedis Archiepiscopo, redarguenda.*

¶ PSEUDOTHEOSEBIA, à Gr. ψευδοθεοσέβεια, Religio falsa. Fridegodus in Vita S. Wilfridi sæc. 3. Bened. part. 1. pag. 184.

Quidquid et pravum Pseudotheosebia nectit,
Romuleo sanxit vota fore discutiendum.

PSEUDOTHYRUM, ψευδόθυρον, quod Sulpitio Severo *Pseudoforum* dicitur, posticum aliis, nostris *Fausseporte. Aversa porta*, Livio lib. 10. & Tacito lib. 3. Annal. Auctor Queroli : *Eamus huc ad Pseudothyrum quam nosti bene.* Paulus Orosius lib. 7. cap. 6. *Ægre per Pseudotyram in Palatium refugiens furorem excitatæ plebis evaserit.* Freculfus tom. 2. lib. 1. cap. 13. eadem verba ab Orosio mutuatus, *Seudotyrum* habet, sed perperam, ut & lib. 4. cap. 3. *In sinum ejus, dum in Deo Deos quærit, tanquam per Seudotyrum inducit ir.* Ubi idem Orosius lib. 7. c. 29. à quo etiam mutuatus est, *per januam* habet. Ammianus lib. 14. *Per Palatii Pseudothyrum introducta.*

PSIATIUM, PSIATHUS, Matta, storea, teges, ex junco aut papyro confecta; Gallis, *Nate*, in qua & cubabant & considebant Monachi, quomodo describitur à Philone Judæo lib. de Vita contemplat. p. 616. edit. Turnebi : στιβάδες εἰσὶν ἀναιστέρας ὕλης, ἀφ' ὧν εὐτελῶ φαίνονται χαμαιζήλα παπύρου ἐγχωρίου μικρὸν ὑπερέχοντα κατὰ τοὺς ἀγκῶνας, ἵνα ἐπερείδοιντο. Glossæ Græco-Lat. ψίαθος, *Teges, terratoria, matta.* Ubi legendum *matta*, ut in alio Gloss. *matta*, ψίαθος. Glossæ eædem Lat. Gr. *Teges*, ψίαθος, ὑπόστρωμα. *Tegetarius*, ψιαθοποιὸς. *Tegitarius*, ψιαθοπλόκος. Hesychius : ψίαθος, ὁ χαμεύνη, καὶ τὸ φυτὸν ἐξ οὗ πλέκεται ψίαθος. Glossæ Sax. Ælfrici : *Storea vel Psiata : matta.* [Miscell. Theodisc. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 1. col. 383. *In Psiatio, in tachum.*] Papias : *Psiactum, cilicium, civis, holocaustum.* Regula S. Fructuosi cap. 19. *Lectum tamen sternere mandamus corio aut Psiatho, quod Latine storea nuncupatur.* Cassianus Collat. 15. cap. 1. *Post synaxim vespertinam... Psiathiis pariter ex more consedimus.* Meminit & lib. 4. de Instit. Cœnob. cap. 13. Vita S. Pachomii cap. 43. *Inveniens fratrem qui coquinæ præerat Psiathos (id est tegetes) operantem, quos vulgus mattas appellat.* Gerardus Presbyter in Vita S. Udalrici Episcopi August. *In mollitia plumatii non dormivit; sed Psiatho & sago, aut tapetiis suppositis requievit.* Guibertus lib. 7. Hist. Hierosol. cap. 33. *Videres contra balearia instrumenta, quibus compererant saxa torqueri, trabibus obtegere muros atque Psiathiis.* Occurrit præterea apud S. Hieronymum in Præf. ad Regulam S. Pachomii cap. 4. in Regula S. Pachomii cap. 88. 94. apud Vigilium Diaconum in Regula Orientali c. 44. Gregorium M. lib. 2. Dial. cap. 11. Anastasium Biblioth. in Vita S. Joann. Eleemosyn. num. 35. Joan. Moschum in Prato Spirit. cap. 92. in Vita S. Theophanis Confess. num. 12. Palladium in Hist. Lausiaca cap. 1. &c. S. Hieronym. 2. Præfat. in Job. *Si aut fiscellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in sudore vultus mei comederem, &c.*

PSICOLUTRA, in Notis Tyron. pag. 184. ex Gr. ψυχρολουτρον, *Frigidarium.*

PSILLIA. Anastasius Biblioth. in Paschali PP. pag. 152. *Enim vero in dicto altari obtulit vestem albam sigillatam cum rosulis habentem in medio crucem de blattin cum Psilliis.* Ψέλλια Græcis *armillas & dextralia* sonat : sed non video quomodo *armillæ* conveniant cum veste altaris, nisi vice limbi attextæ fuerint.

☞ Verosimilior videtur Bollandistarum ad hunc locum tom. 3. Maii pag. 398. conjectura qua restituunt *Psyllia* pro *Psillia*, ita ut intelligatur purpura parvis quibusdam maculis eleganter inspersa ;

quæ maculæ nomen habeant à forma pulicum, qui Græcis ψύλλαι, unde ψύλλιον, herba pulicaris; nisi malis, addunt iidem, ornatum illum comparare hujus herbæ foliis.

PSITARCIUM, Sacculus vel cistella qua panis cibusve defertur. Vide *Sitarchia*.

¶ PSITICUS, pro *Psittacus*, ni fallor, apud Bernhard. *de Breydenbach* Itiner. Jerosol. p. 222. *Rursus in littore Nyli sursum eundo est regio quedam Segetha nominata, ubi aves quedam rare in magno sunt numero, videlicet Psiticus, pellicanus & hujusmodi... Capiuntur autem in Septembri presertim Psitici interdum milleni simul.*

PSITTACI, Factionis nomen. Vide *Stelliferi*.

¶ PSODANNA, Superstitionis species, cujus mentio fit in Statutis MSS. Augerii Episc. Conseran. ann. 1280. *Divinationes, sortilegia, fascinos, Psodanna, auguria, & alia qualiber similia superstitiosa remedia .... observari & fieri, eisque fidem adhiberi penitus prohibemus.* Ibidem infra: *Sortilegi, divini, malefici, incantatores, augures, aruspices, dæmones pro quacumque causa invocantes, Psodanna vel simalia* (f. similia) *facientes.*

¶ PSYCHICI, Animales, à Gr. ψυχικοί. Hac appellatione Catholicos quasi spiritualibus Montanistis oppositos passim in scriptis exagitat Tertullianus.

¶ PSYCHOMACHIA, vox Græca, Animæ conflictus. Vita S. Agricii Episc. Trevir. tom. 1. Jan. pag. 773. *Vicit tamen in sancta Psychomachia caritas perfecta.* Exstat apud Prudentium Carmen quem eo nomine inscripsit.

¶ PSYCHROLUSIA, Gr. ψυχρολουσία, Frigidum lavacrum, apud Cæl. Aurel. Acut. lib. 2. c. 14. & Tard. lib. 1. cap. 1. Hinc

¶ PSYCHROLUTA & PSYCHROLUTES, apud Senec. Epist. 53. & 83. Qui frigido lavacro utitur.

¶ PTALMUS, perperam pro *Opthalmus*, à Græco ὀφθαλμός, Oculus, in Vita MS. S. Winwaloei fol. 129. *Signum gessit mirabile, sibi germana ventre traxit ova Ptalmum, locavitque ceu alterum.* Ubi de restituto sorori suæ oculo, quem è ventre anseris extraxerat, fabula est.

PTERARIA. Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de axilis & alio materiamine, quid de Pterariis, quid de leguminibus, quid de milio & panico, &c.* Videtur legendum *Petrariis*, i. locis unde *petra* & lapides eruuntur. Vide in hac voce.

PTIGMATA, *Causia*, in Glossis Isidori, ubi perperam *ptigmata*: ex Gr. πτύγμα, linteum duplicatum, cujusmodi sunt *Causia*. Vide in hac voce.

PTISANARIUM, *Mortarium, a Ptisanis.* Ita Papias, qui addit Ptisanas proprie dici, *quæ fieri solent in pila, &c.* Vide Ugutionem, Gorræum in πτισάνη, & Onomasticum Rosweidi ad Vitas Patrum.

PTOCHIUM, Domus pauperum hospitio deputata, ex Gr. πτωχεῖον, quod & πτωχοτροφεῖον Græci vocant: *Locus scilicet venerabilis in quo pauperes & infirmi homines pascuntur*, ut definitur à Juliano Antecessore. Πτωχοτροφεῖον dixit Constantinus Manasses in Tiberio Constantino. Testamentum S. Remigii Remensis Archiep. *In Ptochiis, Cœnobiis, Martyriis, Diaconiis, Xenodochiis, &c.* Vita Euphrosynæ cap. 7. in Vitis Patrum: *Ecce Ptochia, hierocomia, xenodochia, monasteria, &c.* Anastasius in Pelagio II. PP. *Hic domum suam fecit Ptochium pauperum & senum.* Adrevaldus lib. 1. de Mirac. S. Benedicti cap. 23. *Servatur proinde in domo pauperum hospitio deputata, ibique sufficientem sibi agapem cum reliquis Ptochio residentibus accepit.* Testamentum Herberti Comitis Viromand. ann. 1079. apud Joan. Carpentarium in Hist. Cameracensi: *Trado omnibus Comitatuum meorum Ptochiis C. solid.* Adde Capit. Caroli M. lib. 7. cap. 2. & Joan. Sarisber. lib. 7. Policrat. c. 21. Vide *Paupertas*. *Prothocium* perperam, ni fallor, pro *Ptochium*, aut *Xenodochium*, habet Joannes de Janua. Concil. Calchedon. Act. 1. Πτωχεῖον ἐκεῖνο, καὶ ἔχει εἰς αὐτὸ ἑβδομήκοντα κραββάτια. Adde idem Concil. cap. 8. & Cresconium cap. 197.

¶ PTOCHOTROPHIUM, Eadem notione, in lib. 2. Capit. cap. 29. *Nulla sub Romana ditione constituta Ecclesia vel xenodochium, vel Ptochotrophium, &c.*

PTOLOMARE, Regnare, imperare more *Ptolemæorum* Regum Ægypti, qui omnes ab Alexandro M. usque ad Cleopatram Ptolemei vocati sunt. Tabularium S. Severini Burdegal. *Anno millesimo ab Incarnatione Domini Jesu Christi septuagesimo, Indictione 8. Gregorii VII. PP. 9. nec non & Goscelino Præsule Burdigalensium archiepiscopante, Rege Francorum Philippo Ptolomante, Aquitanorum D. Willelmo pacem & justitiam docente, ego Iterius, &c.*

¶ PTONGUS, Sonus, à Gr. φθόγγος. Carmen Hermanni de Musica apud Pezium in Præfat. tom. 1. Anecdot. pag. XIII.

Ter tria junctorum sunt intervalla sonorum:
Nam nunc unisonas exæquat vocula Ptongos.

Vide *Pneuma*.

¶ PTUNGAR. Vide *Pertongar*.

¶ PUBANTIA, Venditatio quæ puberem deceat. Barthol. in Annal. Genuens. ad an. 1243. apud Murator. tom. 6. col. 503. *Tamen Pisani Pubantiis pleni jactaverunt quod portum Januæ cum galeis suis intrarent, & quadrellos argenteos quos fieri fecerant, sagittarent.*

¶ PUBEDA. Vide *Pubeta*.

¶ PUBELLIUS, φάγγος, in Gloss. Lat. Gr. Vulcanius restituit, *Rubellius*.

PUBERALE, Ἐφήβαιον, in Gloss. Gr. Lat. Pubes, pecten.

¶ PUBESCENTIA, *Prima lanugo*, in Glossar. Gasp. Barthii ex Baldrici Histor. Palæst. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 179.

PUBETA, *Adolescens*, in Gloss. Isidori. Glossæ aliæ: *Pubeda, juvenis sine pube.* Alibi: *Pubeda, adultus.* Utitur Martianus Capella lib. 1. & 9. pag. 12. & 308. [Epitaph. Burchardi Comit. tom. 4. Annal. Bened. pag. 610.]

Altera lux aderat, qua taurus sole flagrabat,
Dum Pubeda meat, altera lux aderat.]

¶ PUBLICALIUM, ut infra *Publicum*. Litteræ Ottonis III. Imp. in Dissert. histor. de summo Apostol. Sedis imperio in Comit. Comacl. edit. 1709. p. 19. *Comitatum Ferrariæ cum ripa & piscariis suis; nec non districtum Ravennæ cum portis, ripa, & portubus, muris, Publitaliis omnibus, &c.* Ubi leg. forte *Publicaliis*. Vide in hac voce.

PUBLICANI. Vide *Populicani*.

¶ PUBLICANUM. Vide in *Publicum*.

¶ PUBLICANUS, ut infra *Publicus*, Judex publicus, nisi etiam ita legendum sit. Atto Vercellens. Episc. apud Acher. tom. 8. Spicil. p. 127. *Quidam in tantum libidini mancipantur, ut obscœnas meretriculas sua simul in domo secum habitare, una cibum sumere ac publice degere permittant .... Hac occasione Publicani clericorum domos irrumpunt, non ipsos, sed commanentes mulieres cum ipsis quos genuerant spuriis quasi sibi commissos extrahere simulantes. Id trepidant miseri, & munera quæque promittunt, & qui adorari poterant, cunctos adorare coguntur. Et qui omnium viriliter vitia declamare debuerant, de suis apud judi-*

cem quærunt licentiam. Id etiam officii ad *Publicum* spectasse ex leg. Luithprandi, videsis in hac voce.

¶ PUBLICARE, nude pro Allegare, in jure sistere, apud judicem inducere, in Cod. Theod. leg. 11. tit. 30. de appellat. *Sciant sibi ex auctoritate legis istius non licere refutatoriis tale aliquid ingerere, quod apud judicem non ausi fuerint Publicare.* Adde leg. 9. tit. 10. de petit.

¶ PUBLICARE, Actis inserere, l. nulli. 28. §. cum autem. C. de Episc. &c. apud Pancirol. lib. 1. var. lect. cap. 77. Vide *Publicus.*

¶ PUBLICARIUM, PUBLICARIUS. Vide infra *Publicum.*

¶ 1. PUBLICATIO, *Publica direptio*, in Glossar. Gasp. Barthii ex Baldrici Hist. Palæst. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 163.

¶ 2. PUBLICATIO, Frequentia, Gall. *Concours.* Acta S. Eparchii tom. 1. Jul. pag. 412. *Caput ipsa Publicatio seculi ei esse horribiles.*

¶ PUBLICE. *Actum publice*, Clausula non in privatis modo, sed & regiis diplomatibus sæpius usurpata sub tertia stirpe Francica, aliquando etiam recepta sub Carolingis, sed rarior regnantibus Meroveadis, ut docet Mabillonius Diplomat. lib. 2. cap. 27. num. 10. Cujus vocis originem inde accersit, quod olim acta quævis authentica coram magistratu & judicibus publice conderentur, aut certe relegerentur ante conscripta. Hinc

¶ PUBLICUM nude, pro Charta, diploma. Charta an. 1304. in Macer. Insulæ Barb. tom. 1. pag. 194. *De prædictis Pontius de Guixiaco prior de Sallono, petiit sibi nomine dicti domini abbatis & monasterii fieri sibi Publicum.*

¶ PUBLICIANA ACTIO, Vox forensis, cujus vim declarat Glossa in cap. Abbate. de Sentent. & re judicata. in sexto. §. Dominii: *Si talis emptor, antequam usucapiat, à possessione cadit: petit rem à possessore jure quasi dominii, & appellatur Actio Publiciana. Si autem post usucapionem à possessione cadat, tunc non competit Publiciana, sed datur civilis actio, scilicet rei vindicatio secundum quosdam utilis, secundum alios directa.* ff. de publ. l. 1. Dicta est autem Publiciana à Publicio auctore, qui eam invenit, ut Institut. de Act. §. Aliæ. Hæc post Macros in Hierolex.

PUBLICITER, Publice, [in Præcepto Ludovici Pii an. 820. apud Baluz. in Append. ad Capitul. Ch. 37.] in Capitulari Suessionensi an. 844. cap. 2. edit. Baluzianæ: ubi aliæ editiones habent *publicitus*: & in veteri Placito in Vita Aldrici Episc. Cenoman. pag. 120. tom. 3. Miscell. ejusdem Baluzii.

PUBLICUM, Tributum, vectigal, Græcis δημόσιον. Gregorius Turon. lib. 1. de Miracul. cap. 44. *Alius quoque tributa publica deferens, sacculum pecuniæ, dum iter ageret, negligenter amisit. Adpropinquans autem civitati, recognoscit se amisisse Publicum quod ferebat.* Utitur etiam Historia Miscella, ubi Theophanes habet δημόσιον [Vide in *Publice.*]

PUBLICARIUM, Eadem notione. Gloss. Gr. Lat. δημόσιον, τελώνιον, *publicarium.* [In Castigat. ex MSS. *Publicanum.* Vocabul. utriusque Juris: *Publicaria dicuntur ea quæ ob aliquod delictum sic enerme in publicum ærarium devolvuntur.*] Charta Friderici Imper. an. 1158. apud Ughellum to. 2. p. 318. *Cum portis,... Publicariis, mercatis, stationibus, redditibusque villarum.* Alia Ottonis IV. Imp. an. 1209. ibidem p. 375. *Cum omni jurisdictione, cum Pado, ripis, piscariis, paludibus, stratis, viis, pascuis, silvis, & Publicariis universis, &c.* Occurrit ibi non semel.

PUBLICARIUS, Publicanus. Julius Firmicus lib. 3. cap. 8. *Faciet etiam in omnibus actibus Publicarios.*

PUBLICUM, Fiscus, ærarium publicum, ut in Pragmatica Sanctione Justiniani cap. 23. & apud Julian. Antecess. Const. 1. §. 1. 2. Constit. 30. 46. 89. §. 5. 6. [Leges Luithprandi apud Murator. to. 1. part. 2. col. 1. *De possessione, quam aliquis de Publico habet, &c. Infiscari ad Publicum*, fisco addici, ibid. pag. 59. col. 2.] *In publico componere*, id est fisco, in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 54. §. 1. & alibi non semel, in Legib. Popularib. Tassilonis cap. 2. &c. *In publicum revocare*, fisco addicere, confiscare, in Capitul. 1. an. 809. cap. 30. in Capit. 2. ejusdem anni cap. 1. lib. 3. Capitul. cap. 47. &c. Vide Vitam Aldrici Episc. Cenoman. p. 22. 24. 25. & alibi: præterea Notas ad Alexiadem pag. 262.

IMPUBLICARE, In *publicum*, seu fiscum redigere, confiscare. Charta Desiderii Regis Longobard. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 8. *Et dum ad aures Excellentiæ nostræ pervenisset, fecimus eum apprehendere & in vincula mittere, & omnes res ejus, secundum quod edictum continet, pagina Impublicare.*

IN PUBLICO, Palam, *En public.* Capitula Caroli Magni lib. 1. cap. 81. *Nec in Publico vestimenta lavare, nec berbices tondere habeant licitum*, in diebus Dominicis.

PUBLICUS, Judex publicus. Lex Longob. lib. 2. tit. 51. §. 1. *Et si talis persona fuerit quæ non habeat unde componat, tunc Publicus debeat eum dare pro servo in manu ejus cui culpam fecit, & ipse eidem serviat sicut servus.* Tit. 55. §. 16. *Tunc Publicus debet eum dare in manus mariti sui, &c.* Lib. 3. tit. 13. §. 3. *Et hoc nullus Comitum aut Publicus potestatem habeat exigendi, nisi cum Misso Palatii Imperatoris.* Leges Luithprandi Regis tit. 110. §. 2. *Insuper & Publicus, in quo loco factum fuerit, comprehendat ipsas mulieres, & faciat eas decalvare.* Adde tit. 111. §. 1. tit. 119. §. 3. Leges Rachis tit. 3. §. 1. &c. Vide *Judex publicus, Palatium, Publicanus, Villa.*

¶ PUBLICA FORMA, Usu & consuetudine recepta, authentica. Charta an. 1329. to. 2. Hist. Dalph. pag. 223. *Præmissa in notam recepta sic in Publicam formam redegi.*

¶ PUBLICÆ PERSONÆ, Quæ acta scribebant, l. orphanotrophos, cap. de Episc. & Cleric. apud Pancirol. lib. 1. var. lect. cap. 77.

¶ PUBLICA SCRIPTURA vel *Forensis*, Quæ fiebat, vel inserebatur actis, l. comparationes, cap. de fide instr. &c. ibid. Vide *Publicare.*

¶ PUCABINA, pro *Pictavina*, ut recte monet V. Cl. *Secousse*, in Consuet. Vernolii ann. 1365. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 644.

PUCATRIX, Ξάντρια, in Gloss. Gr. Lat. [In Cod. Sangerman. *Putatrix*: at legend. censet Vulcanius *Fucatrix.*]

PUCCIOLUM VINUM, Quod Latinis Lora seu aqua in vinaceis macerata, de qua Plinius lib. 14. cap. 10. ita Matth. Silvaticus.

¶ PUCELLA, Virgo, à Gall. *Pucelle.* Charta ann. 1494. ex Tabul. Massil. *Quod duæ Pucellæ sive virgines præsentis civitatis Massiliæ bene ornatæ ponentur in logia domus villæ. Puceleite*, in Poemate *de la Rose* MS.

Toutes herbes, toutes floreites
Que valletons & Puceletes
Vont en primens ès bois cuellir.

PUCELLAGIUM, sive *Virginitas*, apud Bractonum lib. 3. Tract. de Corona c. 21. §. 13. c. 28. §. 2. ex Gallico *Pucelage*, quasi *Puellagium.* [Hinc

in vet. MS. inter Plac. Mich. an. 19. Edwardi III. apud Th. *Blount* in Nomolea. Anglic. *Puellagium* idem quod *Pucellagium* sonat: *In placito pro raptu, sic continetur .... quod ipsam de Puellagio suo felonice & totaliter defloravit.*] Alii à *Pulchellula* vocem *Pucelle* deducunt, quomodo Italis *Pulcella* & *Pulzella*, est virgo.

¶ PUCTA, pro *Puncta*, Lingua terræ, Gall. *Pointe de terre.* Charta an. 1192. ex Cod. MS. Biblioth. D. Abbat. *de Crozat*: *Quod omnes rippa illa sicuti tenent a porta qua dicitur Vitalis Carbonelli usque ad Puctam, quæ est subtus pratum, ubi Brassellum conjungit cum Garona, erant publica.*

¶ PUDENTIA, *αἰσχύνη*, in Gloss. Lat. Gr. in Cod. Reg. *Pudor, verecundia.* Gloss. Lat. Gall. Sangerman. ex Johan. de Janua: *Pudentia, Vergongne.*

PUDHEPEC, Nemoris cæsio, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 38. ubi legendum *Wdhepec* censet Spelmannus, ex Saxon. ꝥꝺu, & ꝥꝺe, *silva*, & pec, *cæsio*: picum enim avem, quæ arbores inscindit, *spe*, vocant Angli, uti & segmenta, quæ in sarciendis calceis sutores appingunt. Nam licet *Pudhepec* præferant MSS. id natum putat ex affinitate literæ P. cum ꝥ. Saxonico.

PUDIMENTUM, *Αἰδοῖον*, *Pudendum, penes*, in Gloss. Gr. Lat. & Lat. Græc.

¶ PUDIOLUS, pro *Podiolus*. Vide *Podium* 1.

¶ PUDITUS, pro *Putidus*, in Gloss. Isid. Vide supra *Bleumes*.

¶ PUDOR, pro Putor, fetor, Gall. *Puanteur.* Gesta Episcop. Cenoman. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 246. *Ejus namque* (Abraham Vicedomini) *ut fertur, sepultura tota in circuitu per octo dies ardebat, & tota terra in circuitu flamma & igne consumebatur, & ingenti Pudore totum illud monasteriolum replebatur.* Formula 14. ex Baluzianis: *Non est homo, hic miser talis latrat, sed non ut canis, ... fleumas jactat in Pudore, &c.*

¶ PUDORATUS, *Pudore suffusus: expuderatus, extra puderem positus.* Joannes de Janua. Eccli. c. 26. v. 19. *Gratia super gratiam, mulier sancta & Pudorata.* Litteræ Philippi VI. Reg. Franc. an. 1328. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 207. *Imitantes Pudoratos filios Noë qui patris verecundiam nequeuntes æquanimiter tolerare, &c.* Vide *Pudorificus*.

PUDORIFICARE, Pudore suffundere. Leges Baronum Scoticor. seu Quoniam Attachiamenta cap. 47. §. 7. *Quam terram tenens clamat hereditarie de Domino Rege ... unde eum deforciasti, Pudorificasti, & damnificasti ad valorem talis summæ.* Hinc

¶ PUDORIFICUS, ut *Pudoratus*, in Litt. an. 1378. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 42. *Urget Pudorifica sponsa Christi calamitas.*

PUDOROSUS. Gloss. Gr. Lat. *αἰδημονῶν*, *Modestus, Pudorosus, verecundus, pudens.*

PUDUCLARE, PEDUCLARE, Pediculis purgare, pediculos abstergere à vestibus. Glossæ veteres, editæ ab H. Stephano pag. 336. *Pediculo*, *φθειρίζω*, *Peduclat*, *φθειρίζω*. Ubi *φθειρίζειν*, non idem est quod *φθειριάω*, *pediculis scateo*; sed *pediculis purgo*. Sic in iisdem Glossis *Pulico*, *ψυλλίζω*, redditur, hoc est *pulicibus purgo*. Gloss. Græc. Lat. *φθείρ*, *peduculus*: *φθειρώδης*, *peduculosus*: *φθειρίασις*, *peduculatio*: *φθειρίζω*, *peduculo*. Ita in MS. unde fortassis apud nos *Esplucher*, quod idem sonat: nisi probabilior videatur eorum sententia, qui à pelliculis, seu pelliciis, quas *peluches*, & *pluches*, nostrates vocabant, accersunt, quas qui vellicant & abstergunt, *esplucher* dicuntur. Regula Magistri cap. 81. *Habere debent fratres in hieme paraturam grossam quotidianam flamineam, & tunicam aliam nocturnam, quam post nocturnos Puduclent, quia in die diversis occupamur laboribus.* Hic hæret eruditus Glossator. Vide Casaubonum ad Theophrasti characteres pag. 326.

¶ PUEGA, Funis nautici species. Informat. de passagio transmar. ex Cod. MS. Sangerm. *Item debet habere ipsa navis duas Puegas & VI. gratillos & farciam subtilem, &c.*

¶ PUELLA nude, pro Puella honoraria. Testam. Ermentrudis in Liturg. Gall. p. 463. *Vinea quam Lucmalus in monte Vulturcino colit, & Puella, nomine Sunnechilde, & ancilla nomine Iuerie .... habere jubeo.*

¶ PUELLÆ FAUSTINIANÆ, in numismate aureo & argenteo Faustinæ matris quod exhibet *Vaillant* tom. 2. Nomismat. præstant. pag. 174. His lucem affert Capitol. in Antonino Pio: *Puellas alimentarias in honorem Faustinæ Faustinianas constituit.* Idem in Marco Aurelio: *Novas Puellas Faustinianas instituit in honorem uxoris mortuæ.* Ejusdem conditionis erant *Puellæ Mammæanæ* quas instituit Alexand. Severus. Inscript. apud Gruter. 1084. 7. meminit *puerorum Puellarumque Ulpianorum* in honorem Trajani institutorum. Vide Vandal. Dissert. 1. cap. 11. pag. 164.

¶ PUELLA ILLUSTRIS inscribitur Catharina Imperatrix CP. in Charta ann. 1301. ex Cod. Culbert. 2591. *Excellentissima ac nobilissima Katherina Dei gratia Imperatrix Constantinopolitana Illustris Puella, &c.*

PUELLA, Cognominatus Guillelmus Abbas Fiscanensis *pro decore*, inquit Ordericus Vitalis lib. 11. Huc refer versus sequentes:

Dum dubitat natura marem faceretne Puellam,
Factus es, ô pulcher, pene Puella puer.

¶ PUELLARE, Monasterium puellarum. Tabular. S. Benedicti Floriac. *Cæterorum omnium medietatem cum ecclesia volo donetis sancto Audochio Puellare ad lumen.*

PUELLARIUS, *παιδεραστής*, in Gloss. Gr. Lat. MS. Perperam in edito *pullarius*. Fragm. Petronii: *Imo etiam Puellarius erat, omnis Minervæ homo.* [Vide *Puerarius*.]

¶ PUENCHATGE, Idem forte quod *Puginata*. Tabul. Vosiense fol. 79. *Damus Deo & S. Petro Vosiensi in manu domini Ademari abbatis tres minas de Puenchatge de la Comba de bratchar, &c.*

¶ PUEPLARE. Vide *Preplare*.

PUER, Homo, famulus cujuslibet ætatis, subditus: quomodo apud Athenienses *παῖδας* servos & famulos appellatos docent Ammonius in *παιδίον*, & Moschopulus lib. *περὶ σχεδῶν* p. 135. S. Ambrosius de Abraham lib. 1. c. 9. *Pueros dicimus, quando servulos significamus, non ætatem exprimentes, sed conditionem.* [Vita S. Dominici Loricati sæc. 6. Bened. part. 2. pag. 150. *Puer quidem despicabilis, qui ad exsequendum quodcumque negotium in administratione remansit, &c.*] Ita utuntur interpres Biblior. Gen. 24. &c. S. Augustinus lib. de Civitat. Dei c. 2. Lex Burgund. tit. 49. §. 4. tit. 76. §. 1. 4. [Lex Ripuar. tit. 53. §. 2.] Lex Salica tit. 14. §. 6. Gregorius Turon. lib. 2. Hist. c. 2. 24. 37. lib. 5. cap. 3. lib. 6. cap. 2. lib. 1. Mirac. cap. 78. lib. 2. cap. 16. de Glor. Conf. cap. 66. de Mirac. S. Martini cap. 29. Paulus Warnefrid. lib. 3. de gestis Longobard. cap. 8. 12. Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 108. §. 1. Aimoinus lib. 1. Hist. Franc. cap. 10. 12. lib. 2. cap. 6. 11. 15. lib. 3. cap. 40. Brompton. an. 1009. & alii passim.

¶ PUER MINISTERIALIS expressius dicitur in

Fragm.

Fragm. Epist. Pelagii I. PP. apud Baluz. tom. 5. Miscell. p. 466. *Nec enim ejusdem æstimationis est artifex & ministerialis Puer contra rusticum vel colonum.*

¶ PUERI BONI, Scholares pauperes. Charta ann. 1377. apud Miræum tom. 1. pag. 783. *Post varias considerationes habui specialem devotionem ad opus pium, & ut spero fructuosum faciendum, videlicet unam domum pauperum puerorum scolarium, qui in aliis locis Boni Pueri, & vulgariter* Bons Enfans *nuncupantur.*

¶ PUERI DOCTRINÆ, Eadem notione, qui in Collegio, quod *Domum doctrinæ* vocant, instituuntur. Vide Limborch. Hist. Inquisit. lib. 4. c. 41.

PUERI MONASTERII, Symphoniaci. Vide supra in *Infames.*

PUERI, dicti filii Principum. Vide in eadem voce *Infantes.*

¶ PUER, Miles. Gregor. Turon. lib. 2. Histor. c. 11. *Procedant duo de nostris in campum, & ipsi inter se confligant. Tunc ille cujus Puer vicerit, regionem sine certamine obtinebit.* Infra: *Confligentibus vero Pueris, pars Vandalorum victa succubuit, interfectoque Puero, placitum egrediendi Transimundus spopondit.* Vett. nulæa Bajoc. *Hic Odo Episcopus baculum tenens confortat Pueros*; id est, decertantes excitat.

PUER, pro Mancipio, occurrit non semel in Diurno Roman. c. 6. tit. 14. 16. 17. 18. c. 7. tit. 16.

PUER, Filius, quomodo Gallis *Enfant* dicuntur. Gregorius Turon. lib. 6. Histor. cap. 35. *Nuntiatur Reginæ Puerum, qui mortuus fuerat, maleficiis & incantationibus fuisse subductum.* Wichbild Magdeburg. art. 91. *Occidatur si unus quum tres vel plures haberet Pueros, &c.* Occurrit ibi pluries. Charta an. 1080. *Pantaleon de Brizolio … cum uxore sua Aadela, & tribus Pueris suis, videlicet Petro, &c.* [Charta Johannis primogeniti Philippi VI. Reg. Fr. an. 1346. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 450. *Nos erimus verus & legalis amicus nostri carissimi & boni dilecti fratris, domini Caroli de Bohemia, Dei gratia Regis Romanorum, & Puerorum suorum præsentium & futurorum.*]

¶ PUERI, Dicti Clerici minores. Charta Girberti Episc. Paris. an. 1122. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 59. *Signum Girberti episcopi, Berneri decani, Adæ præcentoris, … Petri subdiaconi, Alberti subdiaconi, Anselli Pueri, Andreæ Pueri, Manassæ Pueri.* Occurrit rursum in Charta an. 1133. ibid. col. 2. Huc etiam spectat Capitul. Aquisgr. c. 70. *Et ut scholæ legentium Puerorum fiant. Psalmos, notas, cantus, compotum, grammaticam per singula monasteria vel episcopia discant …. Et Pueros vestros non sinite eos vel legendo vel scribendo corrumpere.*

PUERALIS, PUERALIUS, παιδιακός, in Gloss. Gr. Lat. [in Cod. Sangerm. *Puerilis.*]

¶ PUERARIUS, παιδεραστής, φιλόπαις, in Glossar. Latino-Græco.

¶ PUERARIUS, adject. Puerilis. Guibertus in Vita sua lib. 1. cap. 14. *Tandem matri rem prodidi, quæ Puerariam levitatem verita, tanta ab hoc proposito me ratiocinatione rejecit, &c.* Idem lib. 3. cap. 12. *In Andegavensi urbe femina quædam erat, quæ puellula nupserat, in qua Pueraria ætate annulo quo digitulo inseruerat, &c.*

PUERASTER. Gloss. Græc. Lat. Ἀντίπαις, *juvenis, Pueraster.*

PUERICELLULI, Camerarii, cambellani, seu qui vulgo Gallis, *Valets de Chambre* dicuntur. Vita S. Fructuosi num. 2. *Cumque aliquanto tempore sub illius degeret regimine, provenit, ut quodam die possessionem Ecclesiæ ingressi, ipsius præeuntes Puericelluli, cum ei ad manendum hospitium præparassent, &c.*

¶ PUERIGER, Pueroegenerans. Fulgent. Mythol. lib. 1. *Semina Puerigera visceribus infundere.*

PUERITER, In modum pueri. Historia Translat. S. Bathildis, num. 6. *Et quia audierat dictum, quæ petieris puro corde, & non hæsitaveris, continuo consequeris: deprecatus est Pueriter, & consecutus est celeriter.*

¶ PUERITIA, Novitas, Gall. *Nouveauté.* Præceptum Ludovici VII. Reg. Franc. ann. 1157. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. col. 42. *Ad quæ* (documenta) *renovanda, & quadam nova scriptura Pueritia convenustanda providus ejusdem ecclesiæ patronus & dignissimus Archiepiscopus Berengarius humiles nostræ serenitati preces porrexit.* Vide infra *Puerus.*

PUEROSUS, παιδικός, in Gloss. Gr. Lat.

PUERPERIUM, Partus, fœtus. Abdias Babylonic. lib. 3. Hist. Apost. pag. 37. *Crede nunc Jesum Christum Filium Dei, & projice Puerperium: veruntamen mortuus egredietur, quod indigne concepisti. Hæc ut mulier credidit, egredientibus cunctis de cubiculo, projecit partum mortuum, & ab omnibus laboribus liberata est.* [Vox nota Suetonio.]

¶ PUERPERIUM, Os uteri, apud Burchardum Vormac. de Pœnit. lib. 19. fol. mihi 278. v°. *Fecisti quod quædam mulieres facere solent? Tollunt piscem vivum, & mittunt eum in Puerperium suum, & tamdiu eum ibi tenent, donec mortuus fuerit, & decocto pisce vel assato, maritis suis ad comedendum tradunt, &c.*

¶ PUERPERIUM quid sit in Ordinar. Eccles. Lexoviensis, exponitur ad diem Nativit. Domini: *Ante majus altare Puerperium ponitur, scilicet quædam toallia super coissinum & textus eburneus.*

¶ PUERUS, adject. Novus, recens, juvenilis, puerilis. S. Paulinus de S. Felice Natal. 10.

Fronte juventutis tegitur fucata senectus:
In Puerum faciem veterana refloruit ætas.

Vide *Pueritia.*

¶ PUGA, Collis, eadem notione qua *Podium* 3. Vide in hac voce. Notitia an. 832. in Append. ad Marcam Hispan. col. 769. *Et inde vadit ipse terminus per rigo Ferrario usque ad ipso Palaciolo à Castellano condam ædificato, & ascendit in Pugas & super Clota Boso.* Vide *Pualis* & *Pujus.*

PUGIL, *Campio*, in Foris Bigorrensibus art. 20. Tabular. S. Germani Paris. sub Hugone: *Godefridus quidam de sancto Germano Pugilem suum Robertum & suos obsides coram assistente multitudine nobis exhibuit. Godefridus vero de Bravilér neque pugilem, neque obsides suos exhibuit, nec ea die comparuerunt in Curia nostra, propter quod eis diximus, ipsum decidisse a causa.* Vide *Campio.*

¶ PUGIL, adject. Athleticus, robustus, validus, in Chron. Trivetti ex Epist. Petri Blesens. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 434. *Arcuati pedes, equestres tibiæ, thorax extensior, lacerti Pugiles, virum fortem, agilem & audacem denuntiant.*

PUGILARE, Duello contendere. Guibertus lib. 3. de Vita sua cap. 14. *Is contra datis vadibus bello eum Pugilaturus impetiit.*

¶ POGILLARI, Pugnis, seu pugilis more luctari. Apuleius de Deo Socrat. *Itidem si Pugillari valide velis; brachia vegetanda sunt, quibus Pugillatur.*

¶ PUGILATOR, παγκρατιαστής, in Gloss. Lat. Gr. Pugil. Arnobius lib. 1. *Tyndaridæ Castores, equos unus domitare consuetus, alter Pugilator bonus, & crudo inexpugnabilis castu.*

PUGILLARES, inter ministeria sacra, quæ Pontifici ad stationem procedenti præferebantur, recensentur: quos eosdem esse censet Puovinius cum si-

stulis, aureis vel argenteis, quibus Fideles sacrosanctum Christi Sanguinem hauriebant, quarumque solus Romanus Pontifex usum adhuc observat. In ea sententia est perinde Cassander in Liturgicis pag. 53. Inter instrumenta sacra, quæ Pontifici ad stationem procedenti præferebantur, numerantur Pugillares aurei sive argentei. Videtur autem ea ætas Pugillarium nomine intellexisse styles sive graphia, sive etiam pennas vel calamos, & ex hac similitudine fistulas sive cannas, quibus sanguis à Dominico calice exugebatur, cum proprie Pugillares sint ipsæ tabulæ in quibus scribi consuevit, quæ Græce πινακίδια dicuntur. Ordo Romanus: Archidiaconus accepto de manu illius calice, refundit in scypho .... & tradit calicem Subdiacono regionario, qui tradit ei Pugillarem, cum quo confirmet populum. Alibi: Aquamanus, patenam quotidianam, scyphos & Pugillares, & alios aureos, & gemelliones, &c. Rursum: Hoc officio juxta altare peracto, & Pugillari cum quo confirmetur populus per Subdiaconum regionarium jam accepto, &c. Alio loco: Patena, calices & scyphi, atque Pugillares aurei & argentei, amula argentea, &c. [Gloss. Lat. Gr. Pugillares, δέλτος, πινακίδες. Consule Cardin. Bona in Liturg. Vide præterea Canna argentea in Canna 4. Nasus, & Martinii Lex.]

Pusillaris, pro Pugillaris, Eadem, ni fallor, notione. Charta Heccardi Comitis Augustodunensis, ex Tabulario Persiacensi in Burg. p. 26. Una furcella aurea cum Pusillares duos, & illo balteo minore cum gemmis, &c.

PUGILLARIUS, Pugillares, [Gallice Tablettes pour écrire.] Synodus Hibern. to. 9. Spicil. Acher. pag. 24. Pugillarius sit (Princeps) ad scribendum, [liber sit ad legendum, speculum sit ad conspiciendum, &c.]

PUGILLATA, Quantum pugillo continetur, Gall. Poignée. Ceremoniale Romanum Cencii Cardinalis: Electus accipit de gremio Camerarii tres Pugillatas denariorum, & projicit dicens, &c.

¶ **PUGILLATOR**, Qui de manu in manu nummorum aliquid subtrahit. Gloss. MSS. Sangerm. num. 501. Poingneur, in Statuto ann. 1320. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 581. dicitur qui ex officio morûas computant, quæ binæ numerantur, quod nostri Poignee de morue vocant: Li quatre preud'hommes qui gardent le mestier, doivent mettre & establir les conteurs & les Poingneurs.

PUGILLONES, Pugillatores, in Gloss. Isid.

1. **PUGILLUS**, Modus agri. Tabular. Casauriense: Terram petiam unam per mensuram quartarum sex, & aliam petiam per mensuram sextarium unum, & Pugillos sex. Passim in hoc Tabulario. [Chronic. Farf. apud Muratur. tom. 2. part. 2. col. 457. Item in territorio Asculano in una petia ad Subvenam modiorum VIII. in alia sextarios VIII. & Pugillos III. in alia Pugillos VI. in alia sextarios VI. & Pugillos VI. Omnes insimul modia XV.] Vide Pugneriata.

2. **PUGILLUS**, vel **Pugillum**, Alia notione, apud Laurentium de Leodio in Histor. Episcop. Virdunensium pag. 288. Sub eo ista Ecclesia amisit tria pretiosa pallia, duas magni pretii cappas, duo candelabra argentea seu marcarum, forataqia (foragia) vini civitatis, & Pugillum. [Necrolog. Eccl. Tullensis, ubi de Gerardo II. Episc. Gerardus electus Tullensis dedit medietatem Pugilli ipsius civitatis. Idem videtur quod jus mensuræ vel moltæ, Pensitatio scilicet quam à vassallis exigit dominus pro frumenti mensura vel molitura in molendinis suis. Vide in Puginata, & Pugnanderia.]

PUGINATA, **Pugneta**, Pugillata, Gallis nostris Poignée. Vetus Martyrologium S. Catharinæ de Valle Scholasticorum Parisiens. Item pro animabus omnium servientium Regis arma gerentium, pro quibus, & ad quorum petitionem Ecclesia nostra cœpit ædificari, prout in litteris Episcopi plenius continetur: proinde dicti servientes de voluntate dicti Regis ordinaverunt inter se, & quilibet Serviens Regis arma gerens, qui tunc erat, & etiam futurus, daret nobis in eleemosynam, quamdiu viveret, & Regi serviret, Puginatas suas, videlicet in qualibet quarta decima per anni circulum quatuor denarios, hoc est per annum decem solidos, & quatuor denarios. Hæc autem dederunt nobis ad sustentationem unius fratrum nostrorum, qui pro servientibus, qui jam decesserant, & post decedentibus cotidie unam Missam de Requiem in Ecclesia nostra celebraret. Diarium Thesauri Regii incipiens an. 1297. 12. Junii an. 1300. Nomina Militum de Consilio Regis, à quibus retinuimus Pugneias, quando solvimus eis vadia sua Parlamentorum, quas non reddidimus usque nunc. Ordinatio Hospitii S. Ludov. Regis ann. 1261. Valleti cameræ, quilibet 6. den. per diem, unam prebendam avenæ loco liberationis & Pugnetarum .... & vult Dominus Rex, quod omnes Pugneiæ erogentur ad voluntatem ipsius per manum Eleemosynarii. Occurrit ibi pluries. In Computo Barthol. du Drach Thesaurarii Guerrar. an. 1339. & 1340. crebri articuli, qui Militem, aut Scutiferum spectant, his verbis clauduntur: Sommes des gages, &c. & il a eu par 6. lettres compt. en droitures & Poignies 130. livres, &c.

☞ Ex his minime obscurum est per puginatas vel pugneias significari aliquid ex iis rebus, quæ in aula regia ministrantibus nomine liberationis suppeditabantur, maxime vero ea voce indigitari opinor candelarum fasciculos quos Pongnee de chandoille constanter vocat Philippus V. in Statuto pro Hospitio suo ann. 1317. ex Cod. MS. Sangerm. Le Chancelier ... aura livraison de chandoille, I. septein, I. cinquein, II. guayers & une Pongnée de menue chandoille. Infra: Les Chapelains .... auront tous trois livraison de chandoille, II. guayers & une Peingnée de menues. Rursum: Les Sergens d'armes .... n'auront que III. guayers & demi Pongnée de menue chandelle. Pluries ibi.

☞ Aliud sonat vox Puignere in Consuet. Baion. tit. 23. art. 10. Ibi enim accipitur pro ea farinæ parte trium scilicet librarum, quæ molitori ratione salarii debetur: hæc la dix-huitieme Puignere de la conque dicitur loco laudato. Vide Poinanderia, Pugillus 2. & Pugnanderia.

¶ **PUGINUS**, Pullus, Gall. Poussin. Codex censualis Castellionis Dombensis an. 1463. Debet unum Puginum & quartam partem alterius Pugini. Vide Pulcinus.

¶ **PUGIO**, Acumen, Gall. Pointe. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 64. pag. 177. Instrumenta vero ferrea, quæ triplici Pugione calcancium pedibus minabantur dispendia, istac sepultis sabulis infixa, illac in tellure fuerant non rara vicinitate plantata.

PUGIUM, Collis. Vide Podium 3.

¶ **PUGIUS**, ut Pulcinus, pullus, in Cod. censuali Calomontis. Vide Puginus.

¶ 1. **PUGNA**, Pugni ornamentum, Gallice Poignée. S. Audoenus in Vita S. Eligii apud Duchesnium tom. 1. pag. 629. Quotiens brachile aureum, Pugnamque auro gemmisque comptam sibi subripuit (Eligius) tantum ut miseris subveniret? Alii Pungam legunt. Vide in hac voce. Poingniau, eadem, ut videtur, notione, in Computo an. 1237. ex Bibl. Regia: Pro duabus paraturis ad albas, & fanons, & Poingniaus, VIII. l. V. s.

¶ 2. PUGNA, f. pro *Pungu*, à verbo *pungere*, instrumentum aliquod in acumen desinens, quo *cappa* aliæque vestes clauduntur. Inventar. ornament. Eccl. S. Victoris Massil. *Duas tunicas pontificales de fannito rubeo & clauduntur Pugna, cum cerdela viridi, cum acu argenteo.*

3. PUGNA, Duellum, monomachia, seu judicium duelli. Lex Longobard. lib. 2. tit. 55. *In quibus causis Pugna prohibeatur, vel fieri debeat.* Passim toto titulo. Adde l. 1. tit. 9. §. 23. tit. 25. §. 49. 51. lib. 2. tit. 35. Capitula Ludovici Pii an. 824. cap. 9. *Quod si nulla pars alteri cesserit, jurent & Pugna probetur illorum testimonium.* Charta Widonis Imper. ann. 892. *Sicque in omnibus rerum Ecclesiarum causis, quibuscumque legali disceptatione tantum exorata fuerit, ut Pugna aut testibus dirimatur*, apud Ughellum tom. 2. pag. 122. [Charta an. 1115. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 314. *Dicendo quod prænominata capella cum omnibus prædictis rebus pertineret ad ecclesiam S. Justinæ de civitate Padua per cartulam unam, ... & partem ecclesiæ S. Zachariæ eam disvestisse, & inde Pugnam velle se facere dicebant.*]

¶ PUNNA, Eadem notione, in Notitia ann. 971. apud eumd. Murator. ibid. pag. 152. *Tunc interrogati fuerunt, si hoc adprobare voleret per Punna, quod ipsa cartula falsam esset: ipsi dixerunt, quod ita voleret. Tunc per judicum judicium dedit wadia jam dicto Martino per Punna clarisendum, qualiter ipsa cartula falsa eset. Et ipse Vivencius advocatus eorum dedit wadia per Punna defendendum .... Ideo ecce me paratum cum Evangelia, & scuto, & fuste, eadem Punna faciendum, qualiter ipsa cartula falsa eset.* Ubi observanda quæ ad duelli ritus hic spectant. Plura vide in v. *Duellum. Poigneis, Pugneis*, apud Poetas nostrates, pro pugna, conflictus, ictus. Le Roman de *Vacce* MS.

Renouf vit le grand Poigneiz,
Et vit les grans abateiz.

Le Roman d'*Athis* MS.

La ot estrange Poigneis,
Et de bauches grant froisseis.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Tant parfu grans les Pugneiz,
Et des lances li ferreiz.

Ibidem:

Et por fere ses Pugneiz
Avoit ses garnimens gerpiz.

¶ PUGNARUM EXPURGATIO, *Duelli* emenda seu mulcta, quæ domino debebatur. Diploma Friderici Ducis Austriæ ano. 1243. apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. p. 226. *Alias vero quascumque causas pecuniarias, sive prædiales, sive in personas, sive in damna, sive bannos, Pugnarum expurgationes, quaslibet obventiones, scilicet: losunge, ubervanch, gramlos, nocturnos dolos, haserban, in prædiis suis & personis officiales Ecclesiæ exequantur, ita ut actor semper forum rei exequatur.*

PUGNARE, Duello rem dirimere, in Legibus Burgund. tit. 45.

¶ PUGNABILIS, Pugnax, bellicosus. Sallas Malaspinæ de Reb. Sicul. apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 297. *Cum hos quidam Alkerucias de sancto Eustachio vir animosus & valde Pugnabilis, &c.*

PUGNANDERIA, Pugillata frumenti vel farinæ, quæ debetur Molendinario. Vide in *Formiscare.*

¶ PUGNATORIA, Eadem notione, in Charta ann. 1414. ex Schedis Præs. *de Mazaugues*: Provincialibus etiamnum *Pouignadouiro.*

PUGNEIA. Vide *Puginata.*

PUGNERIA, Annonariæ mensuræ species, idem forte quod *Puginata.* [Vasconibus *Pugnera lou gran.*] Regestum Delphinatus apud Dionysium Salvaingum Boissium lib. de Placito Dominico pag. 62. *Item computat magis recepisse ab heredibus Guill. Martini quondam, & qui heredes faciunt anno quolibet Dominonuum sestarium, & duas Pugnerias pro duplici censu pro præsenti anno, de quo computat 2. sestaria, 4. Pugnerias frumenti.* Occurrit ibi pluries. Vide *Pugneria.* Hinc

PUGNERIATA, Modus agri apud Occitanos, unius *pugneriæ* sementis capax. Charta Occitana an. 1300. ex Regesto Tabularii Regii: *Item ex venditione ipsi facta per Guillelmum Veladerium unam Pugneriatam terræ juxta bordam dicti Prioratus, &c.* Vide *Pugillus* 1. & *Punieyrata.*

¶ PUGNIERIA, ut supra *Pugneria.* Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses ann. 1351. ex lib. viridi fol. 53. *Dare debet* (abbas) *unam libram farinæ frumenti, sed loco istius farinæ datur modo una Pugnieria pizorum.*

¶ PUGNIRE, PUGNITIO, pro Punire, punitio, apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. pag. 860. & Perard. in Burgund. pag. 338. & alibi passim.

PUGNIZARI, Pugnis cædi, in Vita S. Theodardi Archiep. Narbon. pag. 756.

¶ PUGNUS. *Cum Pugno habere*, si mendum non est, forte idem sonat quod duello aliquid obtinere. Charta Henrici Comit. an. 1312. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. p. 266. *Nos Henricus ... vendidimus honorabili .... præposito & conventui Ecclesiæ Riechenbergensis ... unum mansum nostræ proprietatis ... quem olim Conradus cum Pugno habuit.*

¶ PUIALIS, Collis, ut *Podium* 3. Charta an. 890. in Append. ad Marcam Hispan. col. 825. *Concedo illi & omni sua parrochiæ ademprimenta & sua jura infra hos terminos, a colle scilicet de Spollu, & sicuti ascendit per ipsum Puialem de Beders, &c.* Vide *Puga* & *Pujas.*

¶ PUJATORIUM, ut *Puialis.* Inquesta an. 1262. ex Tabular. Burdigal. *Item dicimus quod a Pujatorio S. Michaelis usque ad esterium S. Crucis non fiant domus.*

¶ PUJERA, ut supra *Pugnanderia.* Chartar. Eccles. Auxit. *Ut molerent in omnibus molendinis quos habeo sine Pujera, nec darent inde pretium.*

¶ PUIFICATIO. Leges Norman. apud. Ludewig. tom. 7. pag. 169. *Ut addam Puificationem pratorum, herbagiorum, & aliorum fructuum, vel costume, vel pagii, vel colini, vel aliorum hujusmodi, quæ debent emendari vel persolvi.*

¶ PUJUS, Collis, ut supra *Puialis.* Charta an. 1067. inter Probat. tom. 2. novæ Hist. Occit. col. 258. *Vendimus vobis jam dictum comitatum ... cum totis aliis honoribus, & usaticos, & totum eremum, vel condirectum, & Pujos, & rocbas, & sylvas, &c.* Vide *Podium* 3. & *Puga.*

¶ PULAGIUM, PULLAGIUM, Præstatio vel tributum ex pullis. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 22. v°. *Quisque reddit IV. minas brasii, & II. solid. & IV. placentas, & IV. gallinas, & III. gallinas de Pulagio.* Ibid. fol. 23. *Reddunt ... XI. gallinas de Pulagio.* Vide infra *Pulcinus.*

¶ PULCHRÆ VIRGINIS EQUITES, Ordo militaris pudori fortunisque nobilium feminarum tuendis potissimum institutus à Johanne *Boucicaut* Franciæ Marescallo, cum matronæ plures apud Carolum VI. Regem conquestæ essent de illatis sibi injuriis à viris potentibus, quibus repellendis neminem patronum & adjutorem habebant. Vide Selden. de Tit. honor. part. 1. cap. 3.

PULCHRARE, *Decorare*, Ugutioni.

PULCHRIFACERE, Pulchrum facere, Gallice *Embellir*. Paulus Diacon. Emeritensis de Episcopis Emeritensibus in S. Masona cap. 1. *Moribus sanctis ornatus, habituque magis decoris Pulchrificatus.*

¶ PULCHRIOR HOMO DE MUNDO, Phrasis Gallica, *le plus bel homme du monde*. Pulcherrimus. Articuli contra Episc. Apam. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1333. *Idem de Rege nostro dicebat ipse Episcopus, qui* (quia) *ipse est Pulchrior homo de mundo, & tamen nihil scit facere, nisi respicere homines.*

¶ PULCHRITER, Pulchre, honorifice. Tabular. S. Sulpitii Bituric. *Si infra decem leugas mortuus fuero, Pulchriter me deferatis & sepulturæ tradatis.*

PULCINUS, Pullus, Gallice *Poussin*, *Poulet*. Petrus Damian. lib. 6. Epist. 21. *Una illorum duos Pulcinos suis uberibus supposuit, & tamdiu inter vestem & carnem, donec omnino putrescerent, occultavit.* [Charta Caroli Crassi an. 884. apud Calmet. inter Probat. to. 1. Hist. Lothar. col. 318. *Constituimus ... exhibere convivium ... ad quod dentur ... pulli* XII. *Pulcini* VIII. *&c.*] Vetus Placitum ann. 1113. in Tabulario Ecclesiæ Viennensis fol. 70. *Hanc tamen consuetudinem habet prædictus R. & antecessores ejus in terra ista, unum Pulcinum, & cartallum avenæ censualem, & alium de tolta, & fagaciam 2. denariorum, & 6. denarios pro porco, & 3. operarios in vineis suis, & duas gerbas ad caballos suos.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 81. *Istud servitium reddit homo de curtili suo, & de vineis, quas habet ad quartonem: & de prato reddit etiam duos Puldinos* (sic) *ad messes, & unum caponem ad Quadragesimam intrantem.* Fol. 7. *Per vindemias 7. Pulzinos, & 3. panes, &c.* Ibidem: 1. *cartallum de fabis, & 2. focacias, & 4. Pulzinos, obra & manobra.* Ita pag. 109. Joannes Molinetus pag. 57. *Pouljins, Pourcraulx, Pelerins, Passoureaux.*

¶ PULEBRUST. Vide *Puleprust.*

PULEDRUS. Vide *Poledrus.*

¶ PULEGIUM, ut *Polyptychum*. Vide ibi.

¶ PULLJATUM, Vinum puleio sive pulegio conditum, apud Lampridium in Heliogabalo c. 19.

PULLPRUST. Lex Alemannor. tit. 65. §. 7. *Si autem brachium fregerit, ita ut pellem non rumpat, quod Alamanni Puleprust dicunt, ante cubitum cum 3. sol. componat.* Lex Bajwar. tit. 3. cap. 1. §. 4. *Si os fregerit, & pellem non fregit, quod Pulsprust dicunt, &c.* [*Pulebrust*, in quibusdam Codd.] ex Germ. *Bule*, sive *Beule*, tumor ex percussione, & *Prust*, fractura sive ruptura; [*Brust*, eadem notione, adhuc dicunt coloni Anglici, teste Spelm.] Vide Baluzium tom. 2. Capitul. pag. 1007. 1014.

PULESLACH, PULISLAC. Lex Alemann. tit. 59. *Si quis alium per iram percusserit, quod Alamanni Puleslach dicunt.* Lex Bajwar. tit. 3. c. 1. §. 1. *Si quis liberum per iram percusserit, quod Puleslac vocant.* Ita tit. 4. §. 1. Vox formata ex *Bule*, tumor ex percussione, & *schab*, percussio sive verberatio, unde *Durschlath* in Lege Frison. Angli etiam hodie *slash*, pro verberare, usurpant, & *to lash*, pro verberare, flagellare. Vide Baluzium in Notis ad Capitul. pag. 1006. 1014.

¶ PULETARIUS, Pullorum seu gallinarum venditor, Angl. *Poulterer*, Gall. *Poulaillier*. Johann. de *Trokelowe* Annal. Edwardi II. Reg. Angl. p. 32. *Hujus igitur provisione per omnes comitatus Angliæ publicata & gravi pœna in Puletarios & alios auxionarios, Londoniis & alibi provisionem non observantes, inflicta.* Vide *Pulletarius.*

¶ PULETICUM, PULETUM, ut *Polyptychum*. Vide in hac voce.

PULIA. Charta Henrici II. Regis Angl. pro Monasterio de Bernaio in Norman. in 106. Regesto Tabularii Regii ch. 84. *In terris & decimis, & silvis, in aquis & stagnis & molendinis & folaricis, & in aliis molendinis & Puliis, in vivariis & piscariis, &c.* [Vide *Pulla* 1.]

PULICARE. Vide *Puduclare.*

¶ PULINUS, Pullus equinus, Gall. *Poulain*. Testament. Ermengaudi Comit. Urgell. an. 1010. in Append. ad Marcam Hisp. col. 974. *Et per captivos uncias quinquaginta de auro & ipso Pulino quod emi viginti uncias.* Vide *Poledrus* & *Pullani* 1.

¶ PULISCLAGI. Vide *Pluslaib.*

PULITAS, in Formula 14. ex Baluzianis: *Incredulas dicis loquelas, & improbus coinquinat, & conscientias bonum merito conquisitas, mundas, sanitas, & antiquas, pulchras, firmissimas, & Pulitas meas rumpit amatatiros, &c.* Quis Oedipus hæc interpretetur?

1. PULLA. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 722. *Et unam Pullam quæ vocatur Wayskers, cum prato ex una parte, &c.* Mox: *Cum omnibus libertatibus & pertinentiis, & Pullis, & quidquid prædictis piscariis necessarium fuerit ad ardendum & ædificandum in chacia nostra.* Rursum: *Et medietatem unius gurgitis ubicumque eligere voluerint ædificare, & Pullas facere, &c.* [Vide *Pulia.*]

¶ 2. PULLA, Pullastra, Gallina, Gall. *Poule, poulette.* Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 125. *Jarnogotus monachus S. Vincentii .... de solo Falcono emit dimidiam olcam de furno & dimidium boscum Warnerii; indeque habuit Falco* VI. *solidos, & uxor ejus unum sextarium frumenti, & Stephanus unam Pullam, & tres sextarios siliginis.*

PULLÆ, *Monilia, vel torques camelorum*, in lib. Judic. Ita Glossæ Biblicæ MSS. Thuani.

¶ PULLAGIUM. Vide *Pulagium.*

1. PULLANI, Pulli equini, Gallice *Poulains*. [Charta an. 1202. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 1040. *Dederunt fratribus nominatis* (Grandimontensibus) *sexaginta solidos in Pullanis de S. Prisco percipiendos pro vestimentis eorum.*] Will. Thorn. in Chronico: *Decimas vini, vitulorum, Pullanorum, agnorum, porcellorum, &c.* Compotus Ballivor. Fr. an. 1250. *Expensa pro custodia Pullanorum Domini Regis.* Alius an. 1251. *Petrus de Chambliaco & Petrus Rufus custodes Pullanorum.* In Monastico Anglic. to. 2. pag. 321. *Dono etiam prædictis Monachis decimas Pullanorum meorum, & vitulorum, & agnorum, &c.* [*Duo Pullani fœmini*, in Computo an. 1277. apud Kennett. Antiq. Ambrosd. pag. 287. *De* VIII. *sol. receptis de uno Pullano vendito*, in alio Computo an. 1425. ibid. pag. 571. Vide *Poledrus.*]

2. PULLANI, Sugerio in Vita Ludovici VII. Regis Franc. cap. 24. *dicuntur, qui de patre Francigena & matre Syriana, vel de patre Syriano & matre Francigena generati erant.* Scilicet apud nostros in regno Hierosolymitano. Willelmus Neubrigensis lib. 3. cap. 15. *Ipsius quoque terræ novi indigenæ, quos Pullanos vocabant, Saracenorum inserti vicinia, non multum ab eis fide vel moribus discrepabant, atque inter Christianos & Saracenos tanquam quidam neutri esse videbantur.* Hinc non semel in eos gravius insurgunt Jacobus de Vitriaco in Histor. Orientali cap. 67. 72. & Sanutus lib. 3. part. 8. cap. 2. Vide quæ de iis, & appellationis ratione, observamus in Notis ad Joinvillam p. 84.

POLINI, Iidem videntur dicti Monacho Florentino de Expugn. Accon.

Martis Idus septimo nostros servientes
Ut herbas colligerent foras incedentes,

A Polino prodetos longe discurrentes,
Saracens captum in doiis latentes.

PULLARE, Tumor inter gingivas & maxillas: morbus pullorum equinorum. Vide Vegetium lib. 2. de Arte veter. cap. 25.

¶ PULLARI, πωλίζω, in Gloss. Lat. Græc.

PULLARIUS, Officium in coquina regia, cui *pullorum* seu altilium cura incumbit, in Ordinat. Hospitii S. Luduvici Reg. ann. 1261. vulgo, *le Poulailler.* Habentur Statuta MSS. *du Mestier des Poulailliers de Paris*, in Regesto 1. Artificum Parisiens. fol. 221. 222. Vetus Inscriptio 647. 2.... *Carissimo negotianti Pullario patri B. M. T.* [Vide supra *Puellarius.*]

¶ PULLATORIUM. Charta Gulfradi Diaconi apud Marten. to. 1. Anecd. col. 68. *Annuatim in die obitus mei dare studeant fratribus congregationis S. Martini* VIII. *modia panis*, & VIII. *vini*, & *in isto hospitali modium* 1. *vini*, & *in illo Pullatorio* 1. *modium.* Ubi legendum censeo *Pulsatorium*, locus ubi probabantur *pulsantes*, ut infra dicetur. Et id quidem prorsus confirmat Testam. Haganonis & Adjutoris S. Martini Canonicorum ann. 819. ibid. col. 22. ubi de iisdem locis agitur: *Et ad illos Pulsantes inter panem & vinum modium unum, & ad illud hospitale similiter, &c.*

¶ PULLENUS, Pullus equinus. Vide *Pollenus.*

¶ PULLETARIUS, Pullorum seu altilium venditor. Charta an. 1350. apud Rymer. tom. 5. pag. 694. *Item, quod carnifices, piscenarii, hostelarii, brasiatores, pistores, Pulletarii, & omnes alii venditores victualium quorumcumque, teneantur, &c.* Vide *Poleta* 2. & *Puletarius.*

¶ PULLETRIA, Volatile pecus, pulli, altiles, Gallice *Volaille.* Charta Henrici IV. Regis Angl. apud Rymer. tom. 8. pag. 119. *Nolentes quod de bladis, fœnis, avenis, litera, bestiis, Pulletria, aut de aliis provisionibus, & victualibus, &c.* Vide *Poletria* in *Poledrus* & *Pollatura.*

PULLETRUM. Vide *Poledrus.*

¶ PULLICALIS Regia, Scripturæ species. Vide *Scriptura.*

PULLICENUS, Pullus gallinaceus, *Poussin*, nostris: Lampridius in Alexandro Severo: *Struces habuit vectigales, qui eos* (palumbos) *ex ovis, ac Pullicenis, & pipionibus alerent.* [Vide ibi Salmas.]

¶ PULLIFICANS, Pullulans, augescens. Jac. De Layto Annal. Estens. apud Murator. to. 18. col. 1047. *Itaque, ubi de unione sancta Ecclesia agendum erat, prior Ecclesiæ scissura, quasi Pullificans, est perniciosissime ampliata.*

¶ PULLIGER, Pullos gerens. Fulgent. lib. 1. Mythol. *Ova Pulligera ingerere.*

PULLIPASTA, Pulpasta, *Gallina altilis*, in Fragment. Petronii pag. 54. Καλοισδία ὄρνις, in Novell. Justiniani 69. Gallina domi pasta: *Apud nos enim*, inquit S. Augustinus in lib. Judic. lib. 7. cap. 15. *Pulli appellantur gallinæ cujuslibet ætatis. Pullus cohortalis*, apud Celsum lib. 2. cap. 18. dicitur, qui in corte educatus est: *Item quo tenerior pullus cohortalis est.* Chronicon Fontanellense: *Ad Nativitatem Domini aucipastas 3. Pullipastas 20. pullos 60. ova* 250. Occurrit ibi pluries. Charta Caroli Calvi pro Monasterio S. Germani Parif. ann. 32. *Et de volatilibus cum Pulpastis in Natali Domini.* Infra: *De supradictis vero villis statuimus illis in reliquiis Nativitatis Domini & Pascha volatilia cum Pulpastis à Decano subministrari.* Interdum *Pasta* nude dicitur. Gloss. Isid. *Altilis, Pasta, ab alendo.* [Codex censualis Irminonis Abb. S. Germani fol. 41. *Solvit ... porcum unum, crassum lenem* 1. *denar.* XII. *Pastas* III. *ova* IX. Ibid. fol. 101. *Angaraldus ancilla ... pascit Pastas* VI.] Tabularium S. Remigii Remensis: *Donat vini modios 3. pullos 6. Pastas 2. ova 30.* Infra: *Donat Pastas 3. pascentes eas de dominico, & ova 15.* θρεπτὰς ὀρνίθας, θρεπτὰς ὀρνίθας, apud Theophanem ann. 17. Heraclii p. 267. *Pulli pasti*, in Capitulari de Villis cap. 38. *Gallinæ pastæ*, apud Cælium Aurelian. lib. 2. Acuter. c. 37. Πωλότροφα, in Orneosophio pag. 244. Idem sonat ac *Pullipastus*: τὰ φαλκώνια τὰ ἐξωτικὰ κρείττονα, παρὰ τὰ πωλότροφα. i. *Falcones foris nutriti meliores sunt pullipastis*, seu iis, qui domi educati sunt. Vide *Aucipasta* in *Auca.*

PULLONATUS, Pullus equinus domi educatus, nutritus. Bracton. lib. 3. tract. de Corona cap. 32. §. 5. *Et si equus fuerit* (furto sublatus) *poterit dicere, quod ei Pullonatus fuit, & quod eum nutrivit per tantum tempus.* [Vide *Pollenatus.*]

¶ PULLULARE, Divulgari, in Actis S. Francisci de Paula to. 1. April. pag. 121. *Dixit etiam testis, illud* (miraculum) *adeo Pullulasse, quod multorum hominum turba, diversis morbis languentium, ad eumdem de Paula commigrabant, ut incolumes fierent.* Hinc

¶ PULLULATOR, Divulgator, prædicator. Instrum. ann. 1523. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 321. *Ejusdem heresis* (Lutheranæ) *Pullulatores contra jus pietatemque in regnum nostrum catholicum introduxit.*

¶ PULLURARE, ut supra *Pullulare*, in Charta an. 1045. ex Histor. MS. Mont. Major. *Cum jam per universi climata cosmi præcepta dominica Pullurare cœpissent, &c.*

PULLUS, Pullorum Cantus, Gallicinium, ἀλεκτοροφωνία. Apud Evangelistam in MS. Bibliothecæ Reg. *Tertio Pullo ter me negabis*, ubi editio vulgata, *antequam gallus cantet, ter me negabis.* Ita etiam in veteri Cod. Evangelior. Bibl. Ecclesiæ Bellovacensis, in Breviario Evangelii secundum Matthæum cap. 27. *Petro dicit, quod tertio Pullo abnegaturus eum esset.* Regula S. Columbani cap. 7. *Ad initium noctis, ad mediumque ejus, Pullorum quoque cantus & matutinum.* S. Ambrosius ad Irenæum: *Quid in Pullis? quam canora vox Galli, nocturnisque vicibus solenne munus ad excitandum & cavendum? Pullorum cantus*, apud Arnobium junior. in Psalm. 129. *Prima custodia a vespere incipit, secunda ad medium noctis attingit, tertia Pullorum cantus transit, quarta vigilia matutina, quæ in ortum luminis adimpletur.* Et in Psalm. 148. *Consuetudo, uno vis quædam naturaliter imperat Pullis, ut suo cantu à nocte dividant noctem, qui clamant quidem ut alios excitent, ipsi vero tumultu vigilantibus dormiunt.* Vita S. Fursei Confess. *Tuncque in Pullorum cantu ... audivit verba admirantium.* Julius Africanus lib. 5. Hist. Apost. pag. 68. *Ibi a plurimo* (legendum primo) *Pullorum cantu cum egissent mysteria Dei, &c.* Ita in conversione S. Afræ apud Velserum in Augusta Vindelicor. *Circa vero Pullorum cantum extinctum est lumen candelæ, &c.* Ordericus Vitalis lib. 2. pag. 407. *Et a primo Pullorum cantu agens mysteria Dei, &c.* Ita apud Richardum Abbat. in Vita S. Rodingi n. 12. Joseph Sacerdos de Translatione SS. Ragnoberti & Zenonis cap. 2. *Eadem solennissima nocte* (Nativitatis Christi) *post Pullorum cantum venerunt, &c.* Dionysius Alexandrinus Epist. ad Basilidem: Οἱ μὲν γὰρ ἐν Ῥώμῃ ἀδελφοὶ ... περιμένουσι τὸν ἀλέκτορα. Supra ἀλεκτοροφωνίαν dixit. Et Palladius in Vita Chrysostomi p. 85. ἕως ἀλέκτορος πρώτου. Sed & hæc formula à recentioribus usurpata. Petrus IV. Rex Aragon. in Chron.

lib. 5. cap. 1. sub ann. 1353. *Y comença la batalla vers hora de completa, & dura fins hora dels primers Polls.* Chronicon Cidi Rui Dias Campituris c. 39. eodem sensu dixit *al primer Gallo.* Vide quæ observamus ad Alexiadem p. 271. *Secundis Gallicinis*, dixit Ammianus lib. 22. Diurnus Roman. cap. 3. tit. 7. *a primo gallo usque mane.*

PULLI, vulgo omnis avitii generis fœtus dicuntur, ut quadrupedum catuli: at S. Augustinus lib. 2. de Moribus Manichæor. cap. 17. *Pullos locusta, muris*, dixit.

¶ PULLUS COHORTALIS. Vide *Pullipasta.*

¶ PULLUS REGALIS, Gallus gallinaceus. Codex censualis Irminonis Abbat. Sangerm. fol. 24. v°. *In Vetratas.... sunt mansi LXXXVIII. qui solvunt Pullos cum ovis CCLI. Pullos regales LXXXIIII.* Ibidem fol. 102. v°. *Facit dies III. facit caroperas ubicumque ei injungitur, solvit Pullum regalem.*

¶ PULMARIUS, pro *Plumarius.* Vide *Pradisterium.*

¶ PULMENTARIUM. Vide mox in *Pulmentum.*

PULMENTUM, Vox veteribus cognita; sed sequiori ætate, maxime in Regulis Monasticis usurpata, ubi pro quovis obsonio accipitur: *Neque enim*, inquit Joannes Sarisber. lib. 8. Policrat. cap. 7. *Pulmenta in olere aut legumine duntaxat constare certum est.* Atque ita usurpat non semel Cælius Aurelianus Siccensis lib. 1. Chronion cap. 5. *Pulmentum dabimus salsum, assum, vel coctum.* Infra: *Pulmentum damus, bolus, cerebrum, piscem tenerum, &c.* Cap. 4. *Pulmentum vero ex media qualitatis materia, ut ova, pultes, olera, &c.* Petrus Damianus lib. 1. Epist. 19. *Pulmentum nesciens, pomis tantum & pane cum aqua vivebat.* Lib. 2. Epist. 17. *Quibus in mensam allatus est gallus: quod videlicet Pulmentum unus illorum arrepto cultello, ut mos est, in frusta dissecuit, &c.* [Codex censualis Irminonis Abb. Sangerm. fol. 59. *Faciunt curvadas III. & accipiunt panem & Pulmentum.* Statuta Collegii de Monte-acuto an. 1501. apud Lobinell. to. 5. Hist. Paris. p. 735. *De Pulmentis id est his quæ cum pane in cibum convertimus, &c.*] Est ergo *Pulmentum* obsonium, quod præter panem est, vel pani additur, Græcis, προσφάγιον, ut in Gloss. Gr. Lat. recentioribus *companagium*, ut in hac voce docemus. Gesta Abbatum Gemblacensium pag. 534. *Ad emptionem secundi Pulmenti ovorum, casei, seu piscium, &c..... tertium Pulmentum herbarum hortensium.* Ubi *Pulmentum* accipitur etiam pro ferculo, ut & apud Stephanum Tornacens. Epist. 1. *Tanta in cibo parcimonia, ut duobus tantum Pulmentis utantur, quæ aut ager ex leguminibus, aut ex oleribus hortus affert.* [Charta an. 1212. in Hist. MS. Mont. Major. *De avibus crancis trezenum pro Pulmento. Pulmentum perapsidum, Pulmentum de papside*, in Laudibus Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 27. & 29.] Vide Greg. Turon. l. 3. Histor. cap. 15. Constitut. Ord. Prædicat. dist. 1. cap. 5. Doubletum pag. 871. Institutiones Capituli Gener. Cisterciens. cap. 54. Guigonem in Statutis Ordinis Cartus. cap. 52. §. 2. &c.

PULMENTUM, pro Pisce vivarii vel stagni. Charta Bernardi Comitis Melgoriensis apud Sammarthanos: *Notum etiam fieri volo, quod Pulmentum totius stagni ... vobis restituo.* Alia Ludovici VII. Reg. an. 1155. apud eosd. *Et in stagno piscationes suas, & Pulmentum, &c.* Charta Bernardi Comitis Melgoriensis apud Gariellum in Episcop. Magalon. pag. 106. *Pulmentum totius stagni.* Vide eumdem pag. 71. 256.

☞ Apertius ex allatis Chartis *Pulmentum* definiri potest Census feudalis qui domino debetur ex captis in stagno alibive piscibus, quorum ferculum unum illi exhibetur. Id præterea probant Charta compositionis inter Hugonem Archiep. Arelat. & Raymundum Comit. Tolos. an. 1224. ex Schedis Præs. *de Mazaugues: Canonici Arelatenses ... in ipsis paludibus Pulmentum de piscibus & levatam jure dominationis similiter accipiebant.* Charta ann. 1260. inter Episc. & Consules Agathenses: *Statuerunt quod homines de Agatha possint piscari in stagnis & mari reddito Pulmento & tensu.* Et pactum inter Jacobum Aragon. Reg. & Berengar. Magalon. Episc. ann. 1272. *Excepta cabana unica facienda vel domo lapidea in terra vel in aqua, altitudinis viginti quatuor palmorum tantum, extra vel infra stagnum, ad percipiendum usaticum, seu Pulmentum, aut pedagium consuetum.*

PULMENTARIUM, Idem quod *Pulmentum.* Jo. de Janua: *Pulmentum dicitur cibus delicatus & suavis, à pulpa. Item pulmentum vel Pulmentarium dicitur quilibet cibus citra panem.* Auctor Mamotrecti ad 14. Numer. *Pulmentarium, quilibet cibus præter panem, scilicet companaticum.* Gloss. Gr. Lat. ἔδεσμα, *esca, cibus, Pulmentarium.* Aponius lib. 2. Comment. in Cantica Canticor. *Nimium sumptuosa illa impendia ciborum ... ad unius Pulmentarii cruderem olerum, vel exiguum panis & aquæ usum redegerunt.* Eodem lib. *Propria enim Pulmentaria ad unam multi propter commune convivium deferentes, ab antiquis sodales sunt nuncupati.* S. Bernardus de Vita & Moribus Religiosi. cap. 6. *Quomodo regulam tenent .... qui tria vel quatuor Pulmentaria, quod Regula prohibet, admittunt.* [Odo lib. 2. de Vita S. Geraldi cap. 19. *Factum est aliquando ut deesset Pulmentarium, quo abstemius ille cum pane vesceretur .... cum forte reperit pisciculum in litore expositum, ... comedit ille abstemius usque satis.* Ubi advertendum *Pulmentarii* nomine etiam ferculum ex pisce significari.] Vide Ælredum in Vita S. Edwardi Confess. num. 17. Hist. Monast. S. Nicolai Andeg. pag. 12. Petrum Damiani lib. 6. Epist. 32. pag. 587. præterea Haeftenum lib. 10. Disq. Monast. tract. 3. disq. 6. & Menardum ad Regulas Monast. pag. 705.

¶ PULO, Gemma, vel Pullus arborum, Gall. *Bourgeon, Rejetton.* Statuta Mutin. rubr. 293. fol. 57. *Quod nulla persona audeat conducere bestias ad pascendum in dictis boschis & locis à Calendis Martii usque ad Calendas Julii, ad hoc ut Pulones dictorum boscorum crescant & melius veniant ad effectum.*

¶ PULPAMENTARIUS. Vide *Potagiarius.*

¶ PULPASTA. Vide *Pullipasta.*

¶ PULPITARI, Fulciri, apud Flodoardum Hist. Rem. cap. 50. *Erat enim hujusmodi carcer, ut super firmem lignorum axes validi superpositi Pulpitarentur.*

¶ PULPITARIUM, Liber, ut videtur, continens quæ ad *pulpitum* cantantur, vel recitantur. Ordinar. Dominicanorum laudatum à R. P. *le Brun* Dissertat. 15. pag. 54. *Lectionarium, Pulpitarium, Epistolarium, &c.*

¶ PULPITRUM, ut mox *Pulpitum*, nostris *Pupitre.* Instrum. canonizat. Caroli Bles. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 550. *Postquam fuit Dux Britanniæ fecit eamdem ecclesiam lambruscari, ac etiam quoddam magnum Pulpitrum fieri in altum ex traverso dictæ ecclesiæ, in quo sunt aliquando cantores ad Missam.*

PULPITUM, Ambo Ecclesiæ. Gloss. Isid. *Pulpitum, analogium, lectrum.* Papias: *Pulpitum dictum, quod in eo Lector vel Psalmista positus in publico conspici à populo possit.* Crisconius in Breviario Canonum cap. 166. *De his, qui debent in ambone, id est, in Pulpito psallere, &c.* Ferrandus Diac. cap. 131. *Ut non li-*

ceat præter Canonicos psaltas, qui Pulpitum ascendunt, & de codice legunt, aliud quodlibet in Ecclesia psallere. Marcellinus Comes in Anastasio: *Dum jubente Anastasio Cæsare per Marinum perque Platonem in Ecclesia Pulpito consistentes, in hymnum Trinitatis Deipassianorum quaternitas additur, &c.* Interdum ita ipsum *analogium*, seu *lectrum* portatile appellatur. Hugo Flaviniac. pag. 165. *Pulpitum, quo Evangelium legitur. .... Pulpitum autem ære crebris tunsionibus in laminas tabulasque producto & deaurato factum esse constat satis accurate & eleganter, &c.* [Vide Martinii Lexicon.]

De Pulpitis Circi CP. vide Chronicon Alexandrinum pag. 782.

¶ PULPOSA LITTERA, Grandior, majuscula. Hist. fundat. Celestinorum Suession. apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 608. *Item, legendarum pretio 27. libr. Paris. psalteria duo Pulposa & de longe legibilis littera, &c.*

¶ PULPURUM. Radulfus in Friderico I. apud Murator. tom. 6. col. 1187. *Postea destruxit & domos & turres & murum civitatis; & Pulpura subversa sunt. Altaria omnia violata sunt.* Munimenti genus esse videtur.

¶ 1. PULSA, Columna, ut videtur. Gualvan. Flamma apud Murator. tom. 12. col. 1009. *Cives de Papia sui idoli Regisolis absentiam non sustinentes, quod Mediolanenses de alta pila dejecerant, cum civitatem superassent, in civitate Mediolani per domos & familias frusta & petias comparaverunt, & ipsum deintegrantes deauraverunt, & in Pulsa alta erexerunt, & tenet manum extensam versus Mediolanum. Polza* Italis dicitur balistæ sagitta.

¶ 2. PULSA. Vita Lietberti Episc. Camerac. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 697. *Nihil faciebat imprudenter, nihil audacter: in peccatis autem suorum vel pellebat omnino iram, vel ita frenabat ut esset Pulsa similis*; id est, ni fallor, arteriæ pulsui, quæ semper æquali motu pulsat.

PULSABULUM. Vide *Pulsare* 3.

¶ PULSALIS MOTUS, Pulsus arteriæ, Gall. *Pous.* Vita S. Bonæ tom. 7. Maii pag. 163. *Dictus Jacobus in terra sic jacebat exanimis, quod cum motus Pulsalis non sentiretur in ipso, plurimi cogitabant ipsum ... ad ecclesiam tanquam mortuum deferendum.*

¶ PULSANTES. Vide in *Pulsare* 2.

1. PULSARE, In jus vocare. Gloss. Gr. Lat. *Pulsat*, κροτεῖ, αἰτιᾶται, ὠθεῖ. *Pulsati*, κατηγορούμενοι, αἰτιαθέντες. Claudianus de bello Gildonico:

Quisquis vel locuples, pulchra vel conjuge notus
Crimine pulsatur falso, &c.

Concilium Wormatiense cap. 61. *Clericus nequaquam præsumat apud secularem judicem Episcopo non permittente Pulsare, sed si pulsatus fuerit, &c.* Utuntur passim Scriptores inferioris ævi: Codex Theodos. locis à Jacobo Gothofredo indicatis, Senator lib. 1. Epist. 8. 18. 30. lib. 6. Ep. 13. Marculfus lib. 2. form. 17. Leges Wisigoth. l. 2. tit. 1. §. 18. 31. tit. 2. §. 1. lib. 5. tit. 7. §. 4. & alibi, Edictum Theoderici §. 11. 25. Lex Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 51. lib. 2. tit. 36. §. 2. Capitula Caroli M. lib. 4. cap. 26. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 26. Diurnus Roman. cap. 3. tit. 7. pag. 65. Vita Aldrici Episcopi Cenoman. pag. 42. Canones Hibernienses lib. 21. c. 27. &c. Vide Barthium in Notis ad Phæbadium pag. 104. [& Panciroł. lib. 1. var. lect. cap. 77.]

¶ PULSATIO, In jus vocatio, citatio. Charta Ludovici Pii apud Baluz. tom. 3. Miscell. pag. 100. *Idcirco præcipientes jubemus ut nullus Missus noster .... aliquam calumniam aut molestiam aut injustam Pulsationem sive causationem atque machinationem facere præsumat.* Adde ibidem pag. 114. & 125. Codex Theod. l. 1. tit. 14. lib. 2. *Quisquis igitur lite pulsatus, cum & ipse & rei sit possessor & juris, & titulum inlata solenniter Pulsationis exceperit, &c.*

PULSATIO, Molestia. Acta Episcopor. Cenoman. pag. 189. *Postea vero instigante diabolo, & malivolis hominibus suadentibus, de ipso monasterio non modicam Pulsationem sustinuit.* Ibi pag. 193. *Multas ergo Pulsationes habebat à nobilibus ejusdem provinciæ hominibus de rebus sibi commissis.* Adde pag. 201. [Charta Adelberti Mogunt. Archiep. ann. 1130. inter Instr. tom. 5. novæ Gall. Christ. col. 450. *Nulli officialium nostrorum respondere habeant, quin potius ab omni exactione & Pulsatione liberi, &c.*]

PULSATOR, Actor, in Legibus Henrici I. cap. 26.

¶ PULSANTI VOCE, Jure cogente. Charta Principis Adelgastri inter Conc. Hispan. to. 3. p. 90. *Et quantum in calumniam miserit, in quadruplum reddat, & mille libras purissimi auri, Pulsanti voce, monasterio persolvat.* Quæ quidem his formulis quæ passim in veteribus tabulis occurrunt, respondent: *Insuper coactus inferat ipsi monasterio auri libras* x. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 131. *Inferant ... juri vestro vel Ecclesiæ superius scripta ista omnia dupla & immeliorata*, in Append. ad Marcam Hisp. col. 789. *Componat ... ad prædictam domum S. Crucis & S. Eulaliæ vel ad ipsius servientes hæc omnia quæ ibidem donamus in duplo*, ibid. col. 857. Huc etiam spectat Charta Aldefonsi Reg. Toletan. pro Monaster. Casæ Dei æræ 1216. *Insuper regiæ parti m. aureos & vobis vel vocem vestram Pulsanti* (hoc est, Actori juris vestri) *dampnum quod intulerit dupplatum in tanto persolvat.*

2. PULSARE, PULSANTES, PULSATORIUM. *Pulsantes*, dicuntur Monachismi candidati, qui pulsant ad fores Monasterii, & in Monachorum album admitti ambiunt & deposcunt: *qui pro foribus excubant, indicium perseverantiæ suæ ac desiderii sui, pariterque humilitatis ac patientiæ demonstrant*, ut ait Cassianus lib. 4. de Institut. Can. cap. 3. 30. 32. Regula SS. Patrum c. 7. *Si vero perseveraverint Pulsantes, eis non negetur ingressus.* Regula S. Benedicti cap. 58. *Noviter veniens quis ad conversionem, non ei facilis tribuatur ingressus, ... ergo si veniens perseveraverit Pulsans, & illatas sibi injurias & difficultates ingressus, post 4. aut 5. dies visus fuerit patienter portare, & persistere petitioni suæ, annuatur ei ingressus, & sit in cella hospitum paucis diebus, postea sit in cella novitiorum ubi meditetur, manducet, & dormiat.* Regino an. 746. de Carolomanno fratre Pipini Regis Monacho facto ad Casinum: *Et juxta morem portam monasterii Pulsans, colloquium patris monasterii expetiit, &c.* Paschasius Radbertus in Epitaphio Walæ Abbatis Corbeiensis lib. 1. c. 9. *Sed qualis quantusque jam esset, quando sæculi deposuit militiam, testes sunt præsens Pater & fratres, qui satis intenti ac solliciti, multis eum dum pulsaret novitius ad ostium Monasticæ disciplinæ, perscrutati sunt probationum argumentis, & solertia disciplinis.* [Idem in Vita S. Adalhardi n. 9. *Ita certaminis campum ingressus, pervenit ad cœnobium: ubi anno Pulsans voce, tandem introivit portas justitiæ, &c.*] Sed &

PULSANTES videntur etiam appellari, ipsi qui *Novitii* dicuntur, quod necdum omnino admissi votum professionis monasticæ emisissent. Adalardus in Statutis Corbeiensis Monasterii lib. 1. cap. 1. *de Clericis. Pulsantes 12. alii Clerici 7. ex his ad cellerarium 2. ad lavendariam fratrum unus, ad curticulam Abbatis 1. ad domum infirmorum 3. alia vero necessi-*

tates, quas Clerici facere debent, per Pulsantes fiant. Et ideo necesse est, ut tales ibi ponantur, qui omnes necessitates interiores facere possint, &c. Cap. 3. *Hæc sunt, quæ Clericis nostris Canonicis suprascriptis, qui specialiter Pulsantes dicuntur, dari debent: de vestimento, tunicas duas albas, &c.* Cap. 6. *De Pulsantibus, de scolariis, de reliquis Clericis seu Laïcis nostris vel extraneis, &c.* S. Luidgerus in Vita B. Gregorii Trajectensis, apud Brower. in Antiq. Fuld. lib. 1. cap. 5. & Mabillonium: *Ut ante obitum suum* 400. *circiter monachorum, exceptis Pulsantibus, & aliis minoribus personis, ... pater extiterit & præceptor.* Chronicon Nonentulanum: *Habuit namque hic Dei famulus sub suo regimine monachos regulares* 144. *exceptis parvulis & Pulsantibus, qui non constringebantur ad regulam, quos ille paterno amore fovebat.* Adde Grimlaicum in Reg. Solitar. cap. 15. & 18. Guigonem I. Priorem Cartusiens. in Statutis ejusdem Ordinis cap. 22. §. 5. S. Bernardum in Apol. de Vita & moribus Religios. cap. 2. 12. Epist. 2. num. 7. &c.

PULSARE, *Rogare*, apud Papiam. [Itiner. Marten. pag. 99. *Magister Gillebertus Pictavensis episcopus altiora Theologia, Philosophiæ secreta diligentibus, attentis & Pulsantibus reserans discipulis quatuor.*] Est etiam examinare, quia *Pulsantes*, & quicumque ad vitam monachicam aut religiosam aspirabant, antequam admitterentur, examinabantur, & in eorum vitam & mores inquirebatur. Capitulare 1. an. 805. cap. 13. & lib. 1. Capitul. cap. 208. *De his qui non sunt secundum regulam Pulsati, ut deinceps emendentur, & Pulsentur secundum regulam.* Et cap. seq. *Ut infantulæ ætatis puellæ non velentur, antequam illæ eligere sciant quid velint, & Pulsentur salva canonica auctoritate.* Hinc nostri *Espousseter*, pro strictius examinare dicunt.

PULSATORIUM, Locus, ubi examinabantur *Pulsantes.* Synodus Aquisgran. an. 789. cap. 71. & lib. 1. Capit. cap. 69. *Ad Monasteria venientes secundum regularem ordinem primo in Pulsatorio probentur, & sic recipiantur.* Synodus Vernensis an. 755. cap. 6. *Et si tales feminæ velatæ ad præsens ibidem congregatæ inveniantur, quæ regulariter vivere non velint, nec ad hoc dignæ sunt, ut cum illis aliis habitent, Episcopus vel Abbatissa provideant locum aptum, ubi separatim cum custodia in Pulsatorio habitare debeant, vel operari manibus, quod ipsa Abbatissa eis jusserit, interim quod probata digna sint ut in congregatione recipiantur.* Exstitit autem *Pulsatorium*, in Cella hospitum, ut docet Regula S. Benedicti dicto cap. & Regula Magistri cap. 88. quo il *absque ulla querela*, ut ait Cassianus lib. 4. cap. 7. *suum circa peregrinos exhiberent famulatum, imbuti per hoc prima institutione humilitatis ac patientiæ*: ubi 4. aut 5. dierum, uti vult S. Benedictus, vel 2. mensium, ut Magister, vel anni spatio, ut Cassianus, rigidiori examini subjiciebatur pulsans, *laborando cum fratribus, contentus annona modica mensurata, vel regula disciplina, & excommunicationum: ut & mores Monasteriis probaret, & ipse probaretur, & secum tractaret si deberet se ad Deum firmare, aut ad diabolum expeditius remeare. In quibus* 2. *mensibus sub cura illorum fratrum, qui peregrinos custodiunt, & ipsi similiter ex improviso custodiebantur, &c.* Hæc Magister qui capite sequenti agit, ut *pulsans* in Monachum admittitur. De ejusmodi *pulsatorio* agit etiam vetus Codex apud Angelum à Nuce in Chronico Casinensi libr. 4. cap. 68. *Decanus debet facere reparare Refectorium, Pulsatorium, Dormitorium, &c.* .... Exstat apud Canisium tom. 5. Antiq. lect. part. 2. pag. 782. inscriptio Domus *Pulsantium* in Monaster. S. Galli:

Hoc claustro oblati Pulsantibus adsociantur.

3. PULSARE, Signa, campanas: *Sonner les cloches.* Kero Monachus: *Pulsat, clahhot. Pulsans, chlecchonti. Pulsaverit, clocchit.* Udalricus lib. 1. Consuet. Cluniacens. cap. 5. *Si talis anniversarius evenerit, pro quo sunt Pulsanda omnia signa.* Occurrit ibi pluries. *Pulsare campanas*, in cap. Petentibus de Privileg. cap. Quod in te, de pœnitent. & alibi passim. *Sonare signa*, in Capitulari Episcoporum cap. 8. tom. 2. Concil. Sirmondi pag. 249. Apud Beletum lib. de Divinis Offic. cap. 86. varii pulsandi campanas modi referuntur: *Generaliter ergo cognoscendum est, quod non debeamus in tota Quadragesima diebus profestis compulsare, nec depulsare, (liceat enim hic vulgaribus & consuetis uti vocabulis,) sed simpulsare, id est simpliciter Pulsare ad Horas, vel Matutinas.* Est ergo

COMPULSARE, Omnia signa & omnes campanas una & simul pulsare, ut in majoribus solemnitatibus, & in processionibus Ecclesiasticis, apud Honorium Augustod. lib. 1. cap. 70. 73. & Durandum lib. 1. cap. 4. num. 12. lib. 5. cap. 3. num. 30. Chronicon Colmariense ann. 1293. *Civibus dormientibus Compulsantur campanæ, concurrunt cives ad cœmeterium, &c.* Infra: *Campanas Compulsaverunt, populum convocaverunt, &c.* Vide in *Classicum.*

SIMPULSARE, Simpliciter pulsare, seu unicam campanam. Denique

DEPULSARE, ex altera tantum parte campanam pulsare, vulgo *Tinter*, ex *tinnire* [Vide *Pulsitare.*]

PULSATIO, in Chron. Will. Thorn. ann. 1242. pro campanarum pulsatione accipitur, quæ fit in signum honoris atque reverentiæ erga aliquem per illum locum transeuntem, vel illuc advenientem. Vide *Campana* 2.

TERTIA PULSATIO. Constitutiones Nicosienses cap. 26. *Inhibemus districte, ne* (Clerici) *vadant de nocte, maxime post tertiam Pulsationem, &c.*

☞ Ubi quod *Ignitegium* alibi dicitur, significari existimo: trinis quippe campanæ ictibus ter repetitis pulsari solet; quod *Pulsare Ave Maria* nuncupat Concil. Hispal. ann. 1512. inter Hisp. tom. 4. pag. 12.

PULSATIO TERRORIS. Charta Henrici Episcopi Ratisbonensis an. 1278. in Metropoli Saliburgensi tom. 1. pag. 264. *Videlicet quod pro festivitatibus Conceptionis B. Virginis Mariæ & B. Augustini cum Pulsatione terroris, & aliis solemnitatibus æqualiter celebrandis.* Id videtur quod vulgo *Carillon* dicitur, quod ita olim in festivitatibus pulsarentur campanæ, quemadmodum in tumultibus bellicis.

PULSUI, Idem quod *Pulsatio*, Jus pulsandi campanas. Charta Ursonis Archiepiscopi Barensis ann. 1080. apud Ughellum: *Campanas & Pulsos habeant ad sonandum, si voluerint, pro beneplacito suo.* Alia Joannis Archiep. Canusini apud eumdem: *Potestatem concedimus vobis sonare campanam, seu Pulsos, &c.* tom. 7. Ital. sacr. pag. 853. 877.

¶ PULSUS, nude pro Pulsatio campanæ, apud Robert. *Goulet* in Consuetud. Universit. Parif. fol. 16. v°. *Subinde octavam circiter horam post Pulsum intrent scolas Regentes.*

PULSABULUM, Campana. Anselmus Leodiensis c. 48. *Et cum Pulsabulis fratrum divina celebrentur.*

¶ PULSABULUM, Ipsa campanarum pulsatio. Decreta Radulfi Episc. Leod. an. circ. 1170. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 493. *Solemnitas divini cultus, clausis ecclesiis, omnino cessabit. Pulsabulum quoque campanarum intermittendum erit.* Id ex consuetudine qua campanarum

campanarum sonitus intermissus in Interdictis. Vide *Campana* 2.

PULIATORES, & *Exequiales*, apud Innocent. III. PP. lib. 15. Epist. 7. Innocentio Cirono, sunt monitores & mandatores funerum, quos vulgo submonitores, *Semonneurs*, vocamus, qui campanas pulsant, quo prætereuntes ad fundendas pro defuncto preces invitentur.

PULSATORES, qui alias Matricularii in Ecclesiis. *Æditus seu Pulsator*, in Charta Conradi Episcopi Frisingensis an. 1327. in Metropoli Salisburgensi tom. 2. pag. 443. [Charta Caroli IV. Imper. an. 1377. apud Miræum tom. 2. pag. 1245. *Pulsatores capituli dictæ Ecclesiæ Cameracensis, & alios familiares eorum ... sub nostra imperiali protectione suscipimus.* Obituar. MS. Eccl. Morin. fol. 42. *Et pro laboribus habebunt clocquemanni sive Pulsatores anno quolibet* VIII. *sol.* Vide *Cloca* 2.]

PULSATORIUM. Charta an. 1254. in Tabulario Ecclesiæ Autisiod. fol. 238. *Vendiderunt molendinum suum, & Pulsatorium cum suis pertinentiis.* Vide supra *Pulsare* 2.

PULSATUM VINUM, Gallis *Vin poussé & bouté*, in Charta Libertatum Villæ Carrosensis in Biturigibus an. 1194. apud Thomasserium.

¶ PULSATUS, Impulsus, suasio, hortatio, Gall. *Instance.* Fulcherii Carnot. Præfat. in Hist. Jerosol. an. circ. 1125. apud Marteo. tom. 1. Anecdot. col. 365. *Unde comparium meorum quorumdam pulsantibus* (leg. *Pulsatibus*) *aliquotiens motus, Francorum gesta ... diligenter digessi.*

¶ PULSINUS, Pullus, Gall. *Poussin.* Tabular. Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 106. *In Pascha* (debent) *unum agnum & II. panes, ... IV. Pulsinos, &c.* Vide *Pulcinus.*

PULSIONES ALARUM. Fridericus II. lib. 2. de Arte venandi cap. 19. *Junctura alarum media tendentes versus caput, qua à quibusdam dicuntur Pulsiones alarum, &c.*

¶ PULSITARE CAMPANAS, Eas repetitis ictibus ferire, tinnire, Gall. *Tinter.* Epist. 6. Mauricii Archiep. Rotomag. ann. 1233. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 523. *Nec aliquo modo liceat pulsare in dominico Regis, vel etiam Pulsitare campanas.* Vide in *Pulsare* 3.

¶ PULSLAHI. Vide *Plustaib.*

¶ PULSUOSUS, Pulsibus plenus. *Pulsuosus dolor*, apud Cæl. Aurel. Tard. lib. 5. cap. 10.

PULSUS. Vide *Pulsare* 3.

¶ PULTA, vox Italica, Puls, Gallice *Bouillie.* Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 376*. *Ipsa puerum ... super suum gremium Pulta pabulo cibaret, quam tamen ipse illico revomeret.*

¶ PULTES, Quævis obsonia quæ coctione præparantur. Pactus Leg. Sal. tit. 48. *Et in beo de suo Pultes manducassent & testes collegissent.*

PULTRELLUS, PULTRELLA, PULTRINUS. Vide *Poledrus.*

PULTRONES, Italis *Poltrones*, nostris *Poltrons.* S. Franciscus tom. 1. Opuscul. de Vera & perfecta lætitia pag. 94. *Recedite hinc Pultrones vilissimi, & ite ad hospitale.* Dicti autem quasi *pollice trunci*, ut auctor est Salmasius lib. de Trapezit. fœnore pag. 784. Pro ignavis enim olim habiti, qui ne militarent, sibi pollices truncabant, ut est apud Ammianum lib. 15. de quibus sunt leges 4. 5. & 10. Cod. Th. de Tironibus, cui sententiæ favent Lindenbrogius ad Ammianum, Savaro ad Sidon. lib. 1. Epist. 2. Bordelotius ad Petronium, & aliquot alii. Sed & hostibus captis interdum manuum pollices truncatos, ne amplius militarent, scribit Theophanes an. 37. Justiniani. Verum hanc conjecturam improbant plerique ex Italis Scriptoribus, qui ab Italico *Poltro*, i. lectus, deducunt, ex quo *Poltroni* dicti *quelli che stanno assai in letto*, ut scribit Landinus in Comment. ad Dantis Infern. 24. Id firmare videtur vox

PULTRONIZARE, Italis *Poltroneggiare*, apud Joannem XXII. PP. in Bulla apud Waddingum ann. 1317. 34. *Communiter Poltronizant, (vulgare est Italorum) id est vitam pinguem volvunt cum libertate & sine labore, dediti somno & vagationi continua.* Alii à *poletro*, seu *puledro*, Italis *poltro*, pullus equinus, deducunt: ad quam firmandam sententiam hosce versus, ex Dante, ni fallor, laudant:

Che audace pensando si voi sol tre
Subitamente disse, Oud, io mi scossi
Come fan bestie spavantate, & Poltre.

Ita *poltrones* ii fuerint, qui ad modum pullorum equinorum leviter agitati fugam arripiunt. Vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. & Ægid. Menagium in Amœnitatibus Juris 2. edit.

PULTURA. Monasticum Anglic. tom. 2. p. 1053. *Et volo, ut sint quieti ab omnibus causis, & querelis, & placitis Ballivorum & Præpositorum Hundreds, & a Pultura serjanorum, & de rewardo forestarum, &c.* Forte *pultura*, pro *pulsatura*: *Adjournement.* Vide *Pulsare* 1.

¶ PULVERAGIUM. Vide mox *Pulveraticum.*

¶ PULVERARIUS. Inter testes Chartæ fundationis S. Petri Salviensis an. 1029. tom. 6. Gall. Christ. novæ edit. inter Instr. col. 174. subscribit *Pontius Pulverarius.* An idem qui infra *Pulvereus*? Vide in hac voce.

PULVERATICUM, Honorarium, salarium, merces pulverei laboris, seu merces, quæ dabatur agrimensoribus, quasi pro labore & pulvere: ita Cujacius lib. 4. Observ. cap. 18. & ex eo Rigaltius. Id eliciunt ex Constitutione Theodosii & Valentiniani, quæ exstat apud Frontinum de Limitibus agror. *Præcipimus itaque agrimensoribus, ut pro laborum vicissitudine Geometricæ artis, funde, cui finem restituens in trifinii rationem steterit, & conventientiam trium centuriarum ibidem esse signaverit, tres aureos accipiat, absque sua Pulveratica.* Verum *Pulveraticum*, aliis quam agrimensoribus dari docet Lex 16. Cod. Theod. de Tironibus, in qua servis, qui se militiæ offerunt, *binos solidos Pulveratici nomine* dandos præcipitur. Ita in Novella Leonis & Majoriani, & apud Senatorem lib. 12. Epist. 15. *Judicum Pulveratica* abolita legimus, id est, *donativa.* Est igitur *Pulveraticum*, quævis merces, quæ in laboris præmium dabatur, metaphora ducta à *pulvere*, quo palæstritæ mutuo sese solebant aspergere, certamen inituri, ut corpora ceromate & sudore lubrica, mutuas prehensiones non frustrarentur. Ita Gellius lib. 5. ait, *victoriam sine pulvere (ut dici solet) incruentamque obvenisse*, hoc est, sine labore aut certamine; unde Græci *κονίεσθαι* & *κονίζεσθαι*, pro *ἀγωνίζεσθαι* passim usurpant.

Pulveratici vocem promiscue etiam in veteribus Tabulis observare est, in quibus variorum tributorum mentio fit, nullo propemodum indicio propriæ notionis. Formula 11. apud Lindenbrog. *Nec ullas venditas, nec rotaticas, nec foraticas, nec Pulveraticas exactare præsumatis.* Form. 12. *Nec de carruli evectione, nec de rotatico, nec de pontatico, nec Pulveratico, nec saltuatico, requiratis.* Eadem fere legere est in Chartis Dagoberti Regis apud Doubletum pag. 656. Theodorici Reg. Franc. apud Mabillon. lib. 6. de re diplomat. Ch. 12. Caroli

M. apud Aimoinum lib. 5. cap. 1. & Will. Hedam pag. 228. 1. edit. Friderici I. apud Joan. à Bosco in Vienna pag. 90. & Joan. *le Lievre* in Antiq. Viennens. pag. 356. Benedicti PP. pro Ecclesia Paris. in M. Pastorali lib. 19. Ch. 10. &c. His addenda Capitula Caroli M. lib. 6. cap. 219. *Ut nullus homo præsumat theloneum per vias, nec per villas rodaticum vel Pulveraticum recipere.* Capitulare 5. an. 803. c. 22. *Similiter nec rodaticum, neque Pulveraticum ullus accipere præsumat.* Quibus in locis sunt qui putant, *Pulveraticum* dici tributum, quod pensitabatur *pro labore viarum, & pulvere in viam regiam comportato.* Ita Goldastus, nixus forte eo quod legitur in Capitulis Caroli Magni, loco laudato. Atqui non *pulverantur* viæ, quod de vitibus dicunt Columella lib. 11. c. 2. & Palladius lib. 4. cap. 7. sed soliduntur. Nisi dicamus, *pulveraticum* idem valere quod *pulveratio* apud eumdem Columellam, *quam rustici*, inquit, *occationem vocant, cum gleba refringitur & resolvitur in pulverem:* ita ut itinerum glebæ refringantur & *poliantur*: nam *agros polire* dixit Ennius.

Est igitur longe vero similius hocce vocabulum pro quovis tributo his in locis usurpari: quod certe evincit Charta Ludovici VI. ann. 1118. apud Doubletum pag. 848. & 851. *Et quoniam ipsa eadem Ecclesia ab antecessoribus nostris in castro suo per 7. septimanas, a festivitate B. Dionysii usque ad B. Andrea, hanc habet consuetudinem, quam vulgo vocant pedagium, sive Pulveraticum, &c.* Ita in Charta Bertrandi Comitis Forcalcariensis ann. 1028. apud Dionys. Salvaingum in Tract. de Usu feudorum Dominic. cap. 34. *Pulveragium* sumi constat: *Et omne Pulveragium, seu pedagium quod in dictis locis de Prunertis, de pineta, & de culca, vel in mandamento eorum consueverat percipere.* Tabularium Ecclesiæ Dignensis apud Gassendum in Notit. ejusdem Eccl. *Bona & proventus Præpositura Dignensis consistunt in pasqueriis, bannis, Pulveragiis, &c.* Proinde *Pulveragium*, quod idem Salvaingus in Delphinatu pro transitu ovium per terras dominorum percipi tradit, non ita appellatur à pulvere, quem in transeundo excitant oves, uti asseverat; sed quod *pulveraticum*, & *pulveragium* quodvis tributum seu *pedagium* sonet. Ita etiam Gassendus tradit libro citato pag. 21. *Jura pedagii seu pulveragii, ut vocant.* Cujusmodi vero fuerit jus *pulveragii* in Delphinatu, refertur in veteri Aresto ann. 1458. quod ab eodem Salvaingo describitur.

☞ Clarioribus tametsi rursus firmare licet Cangii aliorumque doctissimorum sententia, quibus *Pulveraticum* & *Pulveragium* pro quovis tributo usurpari placet, ut ex Præcepto Ludovici Pii an. 836. in Append. Marcæ Hisp. col. 773. *Nec non mediam partem Pulveratici ex rafica, & ex mercato similiter, seu de pascuario, constitueremus.* Ex Statutis Forojul. MSS. an. 1235. *Statuimus quod nullus recipiat ratione Pulveragii seu pedagii aliquid de ovibus in eundo vel redeundo.* Denique ex Sententia arbitrali an. 1303. inter Aymarum de Pictavia & Jacobum Abbat. Cistere. *De non exigendo & levando pedagium seu Pulveragium per terram suam de propriis rebus seu animalibus dicti dom. abbatis & pastorum suorum.* Id nihilominus de omnibus locis affirmare nolim, maxime cum in quibusdam obtineat usus, ut domini feudales ratione feodorum suorum jus *pulveratici* percipiant, quibus *pedagium* non competit, nisi id juris habeant ex propria charta. Notandum vero ex Chartis, quibus referendis supersedemus, *Pulveraticum* non ex ovibus modo exigi, sed & ex bobus, porcis aliorumque animalium gregibus.

¶ PULVERAGII OCCASIO, Illius percipiendi jus. Statuta Arelat. art. 55. *Et nihil accipiant de decima messorum, nec possint habere occasionem Pulveragii.*

¶ PULVERATUS. Epist. Petri de Condeto apud Acher. tom. 2. Spicil. pag. 559. *Tantos in occursu suo prostraverunt Saracenos, quod usque ad dimidiam leucam, ut æstimant, totam terram reddiderunt cadaveribus Pulveratam.* Id est cadaveribus quasi pulvere coopertam.

¶ PULVERETA, Ludi genus. Statuta Vercell. lib. 4. fol. 84. *Item quod aliquis cujuscunque conditionis existat, non audeat vel præsumat ludere ad ludum cerezole vel Pulverete.* Vide *Polverella* & *Pulveritia*.

¶ PULVEREUS, Advena, extraneus, vulgo *Piedpoudreux*. Charta an. 1100. ex Chartul. Matiscon. *Si vero advenæ qui vulgariter Pulveres dicuntur primitus penes Comitem aut penes Episcopum vel Canonicos venirent, ibi eis liceret manere.* Vide *Pedepulverosi*, & *Pulverarius*.

¶ PULVERITIA, Ludi genus, ut supra *Pulvereta*. Statuta Ripariæ cap. 168. fol. 23. v°. *Si quis averitater repertus fuerit ludere ad corrizolam, vel Pulveritium, vel alium ludum de partito ex quo homo possit capi, vel decipi, condemnetur in libris decem parvorum.* Vide *Polverella*.

¶ PULVERIZATUS, Distinctus, varius, respersus, Gall. *Parsemé*. Charta ann. 1382. apud Kymer. tom. 7. pag. 356. *Sex pecias de tapestria viridis coloris, Pulverizatas cum rosis.* Vide alia notione in *Pedepulverosi*.

¶ PULVICINARE, *Pluitare, sæpe pluere.* Gloss. Isidori. Emendat Gebhardus, *Pluvitare, pluitare.* Suspicatur Martinius *Pulvicinare* dictum à ficta voce *pulvix*, ut sit minutim & quasi pulverea pluvia pluere.

PULVILLUS. Traditiones Fuldenses lib. 2. trad. 238. *Cum .... pecoribus, id est oves 40. auca 18. Pulvilli 2. capones 2.* Forte *pulli* vel *pulcelli*, Gall. *Poussins*. [Vide *Pulcinus*.]

¶ PULVINARIUM, *Sacrarium, ἱδος, ἵδρυμα.* Gl. Lat. Gr. Codex Regius: *Pavimentum, sacratium.*

PULVINARIUM OPUS. Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 317. *Amictus de opere Pulvinario cum parvis scutis.* Forte *plumario*. Vide *Pulverizatus*.

¶ PULVINCERIA, *Area mortuorum.* Gloss. Isid. Ubi viri docti restituunt *Pollinctoria*.

PULVINUS, Pulvis. Otto Morena in Hist. Rerum Laudensium pag. 69. *Cum Laudenses non multum a civitate distarent, & suorum clamorem audirent, & Pulvinum maximum conspicerent, &c.*

PULVIS, nempe tormentarius. Thomas Walsinghamus pag. 323. *Captus est insuper ibi Magister Gunnarius ... & cum iis diversa machina ad jaciendum lapides & muros comerendum, & gunna plates, cum magna quantitate Pulveris, cujus pretium prævaluit omnibus machinis supradictis.* Adde Knyghtonem pag. 2679. Vide *Bombarda*.

¶ PULVIS PYRIUS, Eadem notione, à Gr. πῦρ, ignis. Catalog. Episcop. Havelberg. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 339. *Quorum majus* (tormentum bellicum) .... *24. libras Pulveris pyrii .... ad explodendos globos requirebat.*

CUM PULVERE *& hamis lupellos comprehendere*, in Capitulari de Villis cap. 69.

PULVERIS EXCUSSIO, Contemtus argumentum fuit, ex iis, quæ habentur Matth. 10. & Marci 6. Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 4. *Excutiens in eam* (domum) *Pulverem calciamenti*

fui, ait, *Maledicta sit domus hæc*, &c. Guill. Abbas S. Theodor. in Vita S. Bernardi lib. 2. cap. 8. *Hic* (Eugenius III. PP.) *seditione orta in populo, Pulverem pedum in litigantes excussit, & relictis eis in Franciam venit.* Vide Notas nostras ad Cinnamum pag. 481.

PULVIS MORTALIS. Agobardus lib. de Grandine cap. 16. *Ante hos paucos annos disseminata est quædam stultitia, cum esset mortalitas boum, ut dicerent Grimaldum Ducem Beneventanorum transmisisse homines cum Pulveribus, quos spargerent per campos & montes, prata & fontes, eo quod esset inimicus Christianissimo Imperatori Carolo, & de ipso sparso Pulvere mori boves, propter quam causam multos comprehensos audivimus & vidimus, & aliquos occisos, plerosque autem affixos tabulis in flumen projectos atque necatos.* Paschasius Ratpertus in Vita Walæ Abbat. Corbeiensis lib. 2. cap. 1. *Obstupesco valde ... quod nemo nostrum, qui ad plenum veritatem de illo audeat posteris narrare, licet audeat detegere peccata populi longe diu accumulata, clades, pestilentias, fames, inæqualitates aërum, terroresque etiam visionum. Quibus profecto malis præcessit prior Pulverum fallax adinventio, sub qua tanta fuit vexatio & prodigium mendacii, ut prudentibus daretur intelligi, quod universus orbis ad tentandum esset expositus in manibus inimici.* Capitulare 1. an. 810. cap. 3. & Appendix 2. Ludovici Pii ad lib. 4. Capitular. Caroli M. cap. 27. *De homicidiis factis anno præsenti inter vulgares homines, quæ propter Pulverem mortalem acta sunt.* [Vide Baluzii Notas ad Capitul. col. 1199.]

¶ PULUS, pro Pulex, ni fallor, in Vita B. Hugonis de Lacerta apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 1169. *Ad Dei famulum didicimus properasse* (virum) *quem sic quotidie acris tortura cum Pulis pessimis, quæ scilicet Ira dolens rustice nominatur variis torripiebat tormentis, ut,* &c.

¶ PULZINETTUM, f. pro *Pulvinettum*, Pulvillus, pulvinulus. Computus ab anno 1333. ad 1336. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 274. *Colino de Camera pro emenda una sartagine, uno Pulzinetto & una coutapro Domina*, &c.

PULZINUS. Vide *Pulcinus*.

PULZONES, Italis *Polza*, apud Petrum de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 28. dicuntur *sagittæ balistarum in capite grossæ*: ejusdem veteri Gallico interpreti, *materas gros en la teste de devant.*

¶ PUMATA. Vide *Puniata*.

¶ PUMBELLUS, Nescio quæ cibi vel placentæ species monachis Solemniacensibus apud Lemovicas apponi consueta in majoribus festis, quæ tempore Quadragesimæ non celebrabantur. Codex MS. Consuetud. ejusd. loci: *Annunciatio B. Mariæ sepias & anguillas cum porrata sicut in festo beati Eligii in Quadragesima; si evenerit in carnali sepias & rosiolos & Pumbellos,* &c. Rursum iidem *pumbelli* assignantur diebus Epiphaniæ, Dedicationis ecclesiæ, Ascensionis Domini.

¶ PUMIFER. Vide *Pomifer*.

¶ 1. PUNCHA, Pera. Vide *Punga*.

¶ 2. PUNCHA, Pugna, ni fallor. Placitum ann. 1158. inter Probat. tom. 2. novæ Hist. Occitan. col. 571. *Dixit item juratus prædictus Raino, quod Bernardus de Armazanicis concordavit cum Raymundo Gancelino & Bertrando de S. Juliano & Petro de Bernicio ut intrarent castrum de Armazanicis causa defendendi stare Bertrandi de S. Juliano; & hoc fuit crastina die quo abbas S. Egidii fuit signatus, sed concordia intrandi castrum prædictum, fuit crastina die quod facta fuit Puncha in eodem castro.* Vide *Punna* in *Pugna* 3.

1. PUNCTA, Acumen, Gall. *Pointe*. Historia Abbendonensis Monast. in Anglia: *Ipsa etiam amicorum suorum auxilio parvulam Punctam de clavis Domini acquisivit,* &c. [Charta an. 1313. ex Bibl. Colbert. Regest. 56. *Item quod nullus vir vel mulier audeat portare in suis estivalibus, sotularibus vel botinis Punctas dictas de Palayna.* Consil. Massil. ex Schedis D. *le Fournier*: *Item quod nullus .... portare audeat Punctam seu rostrum in suis sotularibus.* Leges Balduini Fland. Comit. an. 1200. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 767. *Qui cultellum cum Puncta portaverit,* &c. Vide *Punctus* 4.]

¶ PUNCTA PENIS, Illius extremitas, Gall. *Pointe du pied.* Miracul. S. Bernardini tom. 5. Maii pag. 485*. *Obliquum gerens pedem, ipsius Punctam non plane in terra ponens, ductus ad sacrum corpus.*

2. PUNCTA, Promontorium, *Lingua* terræ, *pointe de terre*, apud Sanutum lib. 3. part. 4. pag. 87. *Alexandria magna est civitas atque pulchra, quandam Punctam habens deforis, cujus confines quotidie a maris fluctibus inundantur, super quam Punctam est una turris, quæ Farum communiter appellatur.* [Chron. Andr. Danduli apud Murator. tom. 12. col. 461. *Die xx. ejusdem mensis Septembris itinere resumto novum insonuit ad Punctam Medelini.*]

¶ 3. PUNCTA TERRÆ, Idem quod *Petia*, pars, portio, Gall. *Piéce*. Charta an. 1324. ex Tabul. Corb. *Notum facio quod abbas & conventus Corbeiensis vendiderunt marescos de Tanes ad duas Punctas turbandos, omni jure meo ... salvo.*

¶ 4. PUNCTA, Granum, *Grain*: vox Monetariorum, *Donner le Poignant au maistre*. Statutum ann. 1342. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 420. col. 2. *Remedia vero ligæ & ponderis Punctas, levatas, essayamenta & alia jura, & privilegia habeatis quæ in nostris monetis antea habebatis.*

¶ 5. PUNCTA, Stragulum acu punctum, Gallice *Courtepointe*. Statuta Ord. Valliscaulium an. 1238. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1661. *Nullus prior extra domum ferat culcitram, Punctam, vel coopertorium.* Ubi forte leg. sine distinctione *Culcitram punctam*.

¶ PUNCTADOR. Vide *Punctator*.

PUNCTARE, Ugutioni & Joan. de Janua, *Puncta facere, vel puncta distinguere: unde Dispunctare, removere punctum: Repunctare, iterum punctare.* [Nostris olim *Pointer, Pointir*, nunc *Ponctuer*.] Guarinus Veronensis, seu Auctor dialogi de Arte punctandi: *Punctus est signum, quod vel figura, vel mora sua, clausulas separat, sensus distinguit, animum recreat, spatiumque cogitandi relinquit,* &c. Ita quidem hisce locis *punctus* idem valet quod *punctum*, quod periodi sensum claudit: & *punctuare*, vel *pungere*, punctum adpingere, vel periodum puncto distinguere. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 19. *Libri communes ... quos præcipue Armarius diligenter emendare debet & Punctare, ne Fratres in cotidiano officio Ecclesiæ sive in cantando, sive in legendo aliquod impedimentum inveniant.*

☞ Quod quidem acceptum referri debere Carolo Magno, qui procurante Alcuino punctorum distinctiones vel subdistinctiones restituit, docet Mabillonius lib. 1. Diplom. cap. 11. §. 15. Ad hæc quippe tempora nulla verborum à Notariis facta distinctio est; sed & in libris tametsi usitata, in Diplomatibus tamen serius obtinuit. De punctorum positione hæc habet Papias: *Distinctio est, ubi finitur plena sententia, & punctum ad summam litteram ponimus. Media distinctio est, ubi fere de sententia tantum superest, quantum diximus, cum tamen respirandum*

dum sit, & punctum ad mediam litteram ponimus. Subdistinctio est, ubi non multum superest de sententia, quod tamen mox inferendum sit, & punctum ad imam litteram ponimus.

At *Puncta*, apud Scriptores infimæ ætatis præsertim, dicuntur ea, quæ in singularum linearum initio & fine describuntur, vel subula punguntur, intra quæ exarantur ipsarum linearum ductus, quos *sulcos* vocant, quod maxime in codicibus è pergameno confectis observatum. S. Hieronymus Epist. ad Lætam: *Cum vero cœperit trementi manu stylum in cera ducere, vel alterius superposita manu teneri regantur articuli vel in tabula sculpantur elementa, ut per eosdem sulcos inclusa marginibus trahantur vestigia, ut foras non queant evagari.* Prudentius lib. περὶ στεφ. in S. Cassiano:

Pungere Puncta libet, sulcisque intexere sulcos.

Iso Magister ad eumdem lib. Peristeph. v. 271. *Mersus, punctos ducit, i. foramina nervi, quæ appellantur in scriptura Puncti.* Engelhardus Abbas in Vita S. Mechtildis Virgin. cap. 23. *Cum soror una, cui usus erat scribendi membranam, dum ad lineas Punctaret, subulam incaute trahens, oculum transfigit, &c.* Chronicon Augustanum lib. 2. cap. 2. *Ex reliquis in arte Punctandi mihi videtur, quod in trivio & quadrivio peritissimus fuerit.* Chronicon Trudonense lib. 8. pag. 441. *Graduale unum propria manu formavit, purgavit, Punxit, sulcavit, scripsit, illuminavit, musiceq; renotavit syllabatim, &c.* Radulphus de *Monchy* Monachus Vedastinus, laudatus à Gazæo ad Cassianum lib. 5. de Cœnob. instit. cap. 39.

Cum librum scribo, Vedastus ab æthere summo
Respicit è cœlis: notat & quot grammata nostris
Depingam calamis: quot aretur pagina sulcis,
Quot folium Punctis hinc hinc laceretur acutis.
Tuncque favens operi nostro, nostroque labori,
Grammata quot, sulci quot sunt, quot denique Puncti,
Inquit, in hoc libro, tot crimina jam tibi dono.

Auctor Mamotrecti de Homerocentone & Virgiliocentone: *Quia illi poeta in versibus suis prolixis multos versus posuerunt, qui videntur in superficie convenire Christo: quos percurrentes quidam Punctaverunt, & in unum collegerunt, & quia hic cento, nis, est Punctus sive punctatio, hic Virgiliocento, nis, est compilatio facta de versibus Virgilii, &c.* Vide lib. 2. Miscellan. Baluzii pag. 266.

Punctorium, Subula, qua pergamenum *punctatur*, vel pungitur. Guigo in Statutis Cartusianorum cap. 28. §. 2. ubi de supellectile scriptoria: *Rasoria duo, & Punctorium unum, subulam unam, plumbum, regulam, &c.* Eadem habentur in Statut. antiq. ejusdem Ordinis parte 2. cap. 16. §. 8.

¶ Punctare, Notare, signare, Gall. *Piquer, marquer.* Statuta Bertrandi de Turre Episc. Tull. an. 1359. apud Baluz. tom. 2. Histor. Arvern. pag. 856. *Si vero deinceps in taberna, vel in platea publica, vel in loco communi clerici in sacris ordinibus constituti vel beneficiati ad taxillos ludere vel Punctare aut transversare, vel participare cum ludentibus ad taxillos ad lucrum & damnum præsumpserint, &c.* Nisi ibi *Punctare* eadem notione accipiendum est, qua nostri dicunt *Donner* vel *Prendre de l'argent à Piquer*, cum scilicet aleator ab alio pecuniam mutuo accipit quam cum fenore restituit quoties vincit. Cæterum pro notare occurrit in Epitome Constit. Eccl. Valent. inter Conc. Hisp. tom. 4. p. 194. *Anniversaria & duplæ festi Punctentur cum cedula, illa die qua celebrabuntur.* Nostri *Poindre*, pungere dixerunt. Le Roman d'*Athis* MS.

Des esperons qu'il ot dorez.
Point le cheval par les costez.

Punctari, dicuntur, qui certis officiis suis sibi injunctis, vel ex debito, adesse negligunt, vulgo *Piquer*, in Constitut. Joan. Archiep. Nicosiensis an. 1320. cap. 2. 7. [Epitome Constitut. Eccl. Valent. Concil. Hisp. tom. 4. pag. 173. *Punctare in dicta Missa teneantur* (collectores) *ut sciant quibus in solidum, vel dumtaxat pro tertia parte anniversarium solvere teneantur.* Adde Baluzium tom. 2. Miscell. pag. 266.]

¶ PUNCTATIM, Articulatim, quasi per puncta. Charta an. 1095. in Tabular. S. Victoris Massil. *Hanc donationem manibus nostris Punctatim firmavimus.* Meisterlini Hist. Rer. Noriberg. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 69. *Quæso digneris Punctatim ostendere gradum nostræ consanguinitatis.* Utitur præterea Claud. Mamert. de Statu animæ lib. 3. cap. 14. Vide in *Punctum* 2.

¶ PUNCTATOR, Qui absentes à choro & officiis divinis *punctis* notat, Gall. *Piqueur.* Vita S. Bogumili tom. 2. Junii pag. 347. *Punctatori deinde negotium dedit, eos qui abessent aut infra officium confabularentur .... connotandi.* Adde Concil. Hispan. tom. 4. p. 339. *Punctador*, in Litteris Pii V. PP. ibidem pag. 119.

¶ Punctuator, Eadem notione, in Statutis MSS. Capituli Audomar. *Item circa parvum bursarium distributorem marellorum & Punctuatorem anniversariorum, &c.*

¶ Punctuarius, Eodem intellectu, in Epist. Clementis IV. PP. an. 1267. apud Marten. tom. 2. Anecdot. col. 480.

¶ PUNCTORIUM, Subula. Vide in *Punctare*.

¶ PUNCTUARE, Statuere, definire, pacisci. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 14. pag. 28. *Assensum præbentes, incontinenti, quæcumque in ipsa concordia Punctuantur, opere perimplerent.* Ibidem cap. 55. pag. 139. *Decrevit igitur & effectualiter Punctuavit, quod &c.* Rursum cap. 69. p. 199. *Securam compositionem Punctuant, perficiunt & confirmant. Erat igitur finaliter Punctuatum, quod &c.* Vide *Punctuatio* 1.

¶ Appuntare, Eadem notione, in Charta ann. 1182. ex Tabul. S. Albini Andegav. *Cum omni assensu & voto omnium & singulorum nostri dicti monasterii monachorum statuimus, ordinavimus & Appuntavimus, &c.*

¶ PUNCTUARIUS, Punctuator. Vide supra *Punctator*.

¶ 1. PUNCTUATIO, Conventio, pactum, Gall. *Traité*, apud eumdem Elmham. cap. 21. p. 47. *In villa de Hareflew reddicionem conveniunt sub hunc modum, viz. quod, nisi potentia partis adversæ ipsi villæ, infra sex dies futuros post Punctuationem habitam succursus conferat, ... in manus regias villam reddent.* Vide *Punctuare*.

¶ Appunctuatio, Eadem notione, in Chron. Joan. de *Whethamstede* pag. 346. *Convenit* (Rex) *cum ipso* (Duce Eboraci) *pro alio quinquennio .... Quod dux de Somercete audiens, ... tam caute apud Regem insteterat, ut ... totam Appunctuationem, quam prius fecerat cum domino duce Eboraci, revocaret in irritum.*

¶ 2. PUNCTUATIO, Scriptio. Johannes Diaconus in Vita S. Isidori agricolæ tom. 3. Maii pag. 514. *Liber ipse originalis .... tam in discursu ipsius historiæ, quam Punctuatione ipsorum ecclesiasticorum hymnorum, per sexaginta & septem distinctiones distenditur.*

1. PUNCTUM, [Ipsa chartæ vel scripti verba.

Regest. Magn. Diet. Trecens. ann. 1289. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feud. pag. 927. *Ad quos usus dicti burgenses per Punctum carta suæ se attendere dicuntur.*] Statutum Philippi Pulcri Regis Franc. an. 1302. pro Reformatione Regni cap. 63. *Per hujusmodi Statuta & ordinationes nos aut nostrum consilium non intendimus in aliquo variare vel mutare privilegia, seu Puncta litterarum, quæ nos aut prædecessores nostri concessimus, &c.* [Charta Philippi Regis Franc. inserta in Litteris Henrici V. Regis Angl. an. 1420. apud Rymer. tom. 10. pag. 21. *Specialiter cum nec per Punctum cartæ hoc sibi concessum fuisset... Per Punctum cartæ, sibi & eorum monasterio à tempore fundationis dicti monasterii concessa.*] *Prendre à point, & pointer*, in Assisis Hierosolymitanis MSS. cap. 6. *Le bon plaideour doit ses paroles conter baudement & entendaument, & doit estre gaitant de dire ses paroler, si que son aversaire ne le puisse prendre à Point, par quoi il perde sa querelle, notant tous les dis de son aversaire, & bien Pointant chascun porce que il sache respondre a ce que mestier li est.* Et cap. 264. *Le Seignor & l'homme doivent adonc dire ambedeus ensemble, oil, porce que l'un ne puisse prendre l'autre à Point. Car si l'un disoit, oil, & l'autre, non, enci auroit l'un l'autre pris à Point, & auroit sa foi blessée.*

2. PUNCTUM, in psalmodia, Syllaba. Statuta antiqua Ordinis Cartusiens. 1. part. cap. 39. §. 1. *Si ea, quæ cantando delectationem afferunt, amputentur, ut est fractio & inundatio vocis, & geminatio Puncti, & similia, quæ potius ad curiositatem attinent, quam ad simplicem cantum.* Ubi *Neumæ* innuuntur. Et §. 4. *Punctum nullus teneat, sed cito dimittat. Post Punctum bonam pausam faciat.* Adde §. 5. Cap. 50. *In monosyllabis vel barbaris dictionibus debet in fine geminari Punctum, cum sit interrogatio, tam in Epistola, quam in Evangelio.*

¶ PUNCTUS, Eadem notione, in Institut. Patrum de Modo psallendi apud Thomass. in Append. ad Respons. S. Greg. pag. 443. *Semper in psalmodia Punctus & pausa teneantur.* Hinc

PUNCTUATIM CANERE. Charta Caroli II. Regis Siciliæ an. 1304. apud Ughellum tom. 7. p. 897. *Volumus, quod in ipsa deinceps Ecclesia secundum ordinem Parisiorum Ecclesiæ per libros, quos eidem Ecclesiæ dedimus, divinum officium celebretur, Punctatim videlicet atque tractim.* Ubi *tractim* & *punctatim*, est uno tenore absque ulla modulatione cantare, singulis tamen *punctis*, i. verbis, quodammodo tono elevatiori notatis, ita ut qui ita cantat, iis immoretur.

☞ Haud scio an melius de gravi & distincta modulatione intelligatur, ut & in Statutis antiquis Canonic. Regular. apud R. Duellium tom. 1. Miscell. pag. 86.

Punctatim psallendo Deo, cantentque morose.

Hinc emendanda Statuta Valent. Eccl. inter Concil. Hisp. tom. 3. p. 511. *Semper unus levet psalmos, & Punctatis, sine syncopa legant psalmos ac lectiones.* Ubi leg. *Punctatim.*

¶ 3. PUNCTUM, Vulnus cuspide factum. Lex Ripuar. tit. 4. cujus inscriptio est, *de Puncto. Si quis ingenuus alterum transpunxerit, aut infra costas plagaverit, &c.*

¶ 4. PUNCTUM, Articulus, caput, Gall. *Point, article.* Litteræ Ruperti Electoris Palat. ann. 1356. apud Ludewig. tom. 5. pag. 582. *In omnibus suis tenoribus, sententiis Punctis & clausulis, &c.* Charta ann. 1377. ex Bibl. reg. *Quia recipiendo veniret contra unum de principalibus Punctis quod ponit & sustinet.* Charta Caroli Regis Franc. an. 1452. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. p. 402. *Et licet iidem exponentes errores in dicto arresto respectum certorum Punctorum in eodem contentorum intervenisse & eosdem prosequi intendissent.* Adde Rymer. to. 8. p. 378. & Conc. Hisp. tom. 3. p. 654. Vide *Punctus* 2.

¶ 5. PUNCTUM, Salarium, honorarium, quod iis tribuitur qui officiis ecclesiasticis intersunt; sic dictum quod præsentes *puncto* notabantur. Statuta Eccl. Valent. inter Conc. Hispan. tom. 4. pag. 135. *Quicumque clericus beneficiatus, vel substitutus non adfuerit Missæ majori, perdat Punctum omnium actuum & funeralium a meridie usque ad mediam noctem illius diei. Et quicumque non adfuerit Vesperis, similiter amittat Punctum omnium actuum & funeralium a media nocte usque ad meridiem diei sequentis. Et deputabitur in clero presbyter unus qui assistentes Missæ & Vesperis supradictis Puncto designet.* Puncta nuncupantur etiam salaria concessa à Principe primatibus advocatorum. De his vide Cujac. lib. 13. Observat. cap. 2.

¶ 6. PUNCTUM, Globulus, Gall. *Bouton.* Statuta Milonis Episc. Aurel. ann. 1314. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 1286. *Statuimus quod quilibet sacerdos de cetero supertunicale clausum habeat, scilicet sine Punctis.* Statuta Monast. S. Germ. Paris. inter Probat. ejusdem Hist. pag. 173. *Vestes etiam inordinatas apertas cum Punctis penitus inhibemus.* Statuta Monast. S. Claudii an. 1448. pag. 38. *Item, quod iidem Religiosi sine floccis aut regularibus cucullis cum Puncto competenter clausis per monasterium... non incedant.* Occurrit rursum pag. 113.

¶ IN PUNCTO ESSE, Phrasis Gallica, *Etre sur le point*, In procinctu. Charta ann. 1377. ex Bibl. reg. *Diximus quod eramus in Puncto rumpendi, &c.*

¶ DE PUNCTO IN PUNCTUM, Phrasis etiam Gallica, *De point en point*, Accurate, diligenter, summa cura, in Litteris Philippi VI. Reg. Franc. an. 1339. tom. 2. Ordinat. pag. 133. *Ipsas ordinationes & litteras regias supradictas de Puncto in Punctum observantes, &c.* Charta Henrici VI. Regis Angl. an. 1446. apud Rymer. tom. 11. p. 111. *Observari de Puncto in Punctum, &c. De Puncto ad Punctum totum scribimus præsens scriptum*, in Tabul. Eccles. Lingonens.

¶ PUNCTURA, Punctio. Jul. Firmicus lib. 8. cap. 21. *Vitæ Punctura teli morientur.* Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 63. pag. 175. *Inclusi, mœroris & timoris sauciati Puncturis, inceperunt mitescere, &c.*

1. PUNCTUS, Quinta pars horæ, apud Bromptonum. [Rabanus de Computu apud Baluz. tom. 1. Miscell. p. 17. Disc. *Punctus quid est?* Mag. *Quarta pars unius horæ.* Disc. *Unde dictus est Punctus?* Mag. *A parvo puncti transcensu qui fit in horologio. Punctus quippe a pungendo dictus est, eo quod quibusdam punctionibus certa designationis in horologiis designatur. Punctus autem habet minuta duo & dimidium, partes tres & semissem, & quadrantem unius partis, momenta decem, ostenta quindecim, atomos* VDCXL. *Quatuor ergo Puncti horam faciunt.* Rolandinus Patav. lib. 8. cap. 1. apud Murator. tom. 8. col. 283. *Movit* (Eccelinus) *de Verona circa principium mensis Madii, eligens Punctum sui motus, cum sapientibus suis, more solito.* Vide *Ostentum.*]

¶ 2. PUNCTUS, Articulus, caput, Gallice *Point*, *article.* Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1357. apud Rymer. tom. 6. pag. 43. *Ad admittendum... omnes & singulos tractatus & concordias factos, habitos seu faciendos... & quoscumque etiam Punctus in eisdem contentos.* Occurrit rursum ibidem pag. 45. 53. &

apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 200. Vide *Punctum* 4.

¶ 3. PUNCTUS, Actus, factum, Gall. *Fait.* Litteræ Henrici IV. Reg. Angl. an. 1409. apud Rymer. tom. 8. pag. 570. *Sciatis quod suscepimus in salvum & securum conductum nostrum .... senescallum de Haynau, infra regnum nostrum Angliæ, ad certa Puncta & facta armorum inibi perficiendum, cum centum personis equitibus in comitiva sua.*

¶ 4. PUNCTUS, Acumen, mucro, Gall. *Pointe.* Charta an. 1392. apud Rymer. tom. 7. p. 713. *Concessimus Majori dictæ villæ* (Calesiæ) .... *quod ipsi ... quendam gladium, Punctu erecto, coram eis portatum habere possint, ita quod Punctus gladii prædicti, in præsentia nostra & avunculorum nostrorum, ac etiam capitanei dictæ villæ nostræ, seu locum suum tenentis in absentia sua, pro tempore existentium, semper deorsum deferatur. Punctum aculeis acutissimis, sursum erectis, tali ingenio, ut cum Rex decubuisset, & mole corporali stramenta pressisset, per eosdem aculeos vulneratus fuisset*, in Chronico Angl. Th. *Otterbourne* pag. 232. Vide *Puncta* 1.

¶ 5. PUNCTUS in psalmodia. Vide *Punctum* 2.

¶ PUND, Libra. Vide *Funt.*

PUNDBRECH, Infractura parci, in Legibus Henrici I. cap. 40. ubi habetur, quot modis illa fiat: *Si Pundbrech, id est fractura parci fiat in Curia Regis, plena wita sit, alibi 5. mancæ. Pundbrech fit pluribus modis, emissione, evocatione, receptione, excussione, &c.*

¶ PUNEX, pro *Pumex*, in Translat. S. Felicis Conf. inter Conc. Hisp. tom. 3. pag. 297. *Quod sepulcrum ... in orientali parte erat constructum, & artificis arte facto fornice de suspenso Punice coopertum: ratoque suspensi Punicis congerie, invenerunt ligneum sepulcrum.*

PUNGA, Pera, Saxonice punȝ. S. Audoënus in Vita S. Eligii lib. 1. cap. 10. *Quoties brachile aureum, Pungam quoque auro gemmisque comptam sibi subripuit, tantum ut miseris succurreret.* [Magis placeret *Pugna*, qua voce pugni ornamentum significaretur, cum ad *brachile* propius accedat quam pera, cui aurum & gemmæ vix conveniunt: si tamen hanc vocem ex Cod. MS. optimæ notæ restituerit Duchesnius. Nihil enim temere definiendum, cum infra cap. 12. legatur: *Habebat* (Eligius) *bursas eleganter gemmatas.* Vide supra *Pugna* 1. & 2.] Angilbertus Abbas Centul. apud Hariulfum lib. 2. cap. 10. *Codex eburneus auro paratus ... Punga auro parata 1. incensaria argentea auro parata 4. &c.* Ita Græco-Barbaris, πούγγη & πουγγίον, est sacculus, bursa, crumena ex corio confecta, unde nostris, *poche*: Leoni Imp. in Tacticis cap. 5. §. 4. cap. 6. §. 2. 10. Θρῆνος de capta Constantinopoli MS. πούγγην σοῦ κ᾽ σακκίλιν σοῦ &c. Alios in hanc rem locos suppeditant Rigalt. & Meurs. in Gloss.

PUNCHA. Statuta Massiliensia MSS. an. 1276. *Tunica rugata cum Punchis.*

POCHIA, *Pochia seu Bissacus*, in Processu de Vita & mirac. B. Mariæ de Malliaco num. 42. [Charta ann. 1341. apud Rymer. tom. 5. pag. 259. *In qua archa repertentes monetas infra scriptas in saccis lineis seu Pochiis repositas.*]

POWCHIA. Will. Thorn. an. 1248. *Etiam ex transverso ventris sub umbilico habentes cultellos, quos Daggerios vulgariter dicunt, in Powchiis desuper impositis.*

¶ PUNGATIVUS, Pungens, Gall. *Piquant.* Mirac. B. Simonis de Lipnica to. 4. Jul. p. 556. *Velut spinam Pungativam evulsam ab eisdem sentiens dentibus.*

¶ PUNGITIVUS, Eadem notione. Epist. Gaufridi Abb. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 502. *Quibusdam autem verba justorum Pungitiva tantum sunt, non sanativa: aliis vero Pungitiva sunt simul & sanativa.* Gervasius Tilber. in Otiis Imper. apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunsvic. pag. 978. *Vermiculus autem ex arbore, ad modum ilicis & quantitatem dumi Pungitiva folia habente, prodit ad pedem.* Rolandinus Patav. lib. 11. cap. 5. apud Murator. tom. 8. col. 329. *Et aliquando post mellis dulcedinem mordet aculeum Pungitivum.* Occurrit rursum apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 217. & 223.

¶ PUNHALIS GLADIUS, Pugio, sica, Gallice *Poignard.* Charta ann. 1200. ex Tabul. Archiep. Auscit. *Evaginato Punhali gladio irruit contra dictum dominum Abbatem.*

¶ PUNHERIA, Annonariæ mensuræ species, ut supra *Pugneria.* Vide in hac voce. Limborg. Hist. Inquisit. pag. 113. *Tradidit Michaeli Miro ..... mediam Punheriam salbarum* (l. sabbarum) *ad dandum hereticis pretium ipsarum.* Vide *Poignia* & infra *Puniera.*

¶ PUNIATA. Tabularium Prioratus Lewensis apud Spelmannum: *Lanceta, qui pro sale ieris, habebis unum panem, & unam Pumatam salis.* Ubi legendum *Puniatam*, ex Gallico *Poignée*, quantum pugno quis continere potest. Vide *Poignia*, & *Palmata.*

¶ PUNIERA, ut supra *Punheria*, in Transactione an. 1351. inter Abbatem & Monachos Crassenses ex lib. viridi fol. 53.

¶ PUNIEYRATA, Modus agri, apud Occitanos, unius *pugueria* sementis capax. Charta Annæ Dabfaco dominæ Montis-Astruci an. 1488. *Arrendavit & affeudavit ... quindecim sextariatas & tres Punieyratas terræ & nemorum.* Vide *Pugneriata.*

¶ PUNIMENTUM, Pœna, supplicium, Gall. *Punition.* Consuetud. Marchiæ Dombar. art. 3. *Domini possunt quittare mortem seu Punimentum corporis hominum suorum taillabilium homicidarum, dummodo homicida vel dominus ejus concordet cum domino hominis taillabilis mortui.*

¶ PUNITAS, ut *Punimentum.* Chronic. Watinens. Monast. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 825. *Dignus morte non moritur, puniendus Punitati subtrahitur, &c.* Chron. Novalic. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 739. *Fugantur dæmones a victrici signo: qui videbantur esse catelli, & ad Punitatem revertuntur suam.*

¶ PUNITIO, Jus reos puniendi. Charta fundat. Abbatiæ Perrodii-novi ann. 1209. apud Menag. Hist. Sabol. p. 364. *Cum omni honore dominii, commodi, Punitionis & justitiæ.*

¶ PUNNA. Vide *Pugna* 3.

¶ PUNTA, Italis & Hispanicis, Acumen, Gall. *Pointe.* Johan. Demussis Chron. Placent. ad ann. 1388. apud Murator. tom. 16. col. 681. *Portant scarpas & caligas solatas cum Puntis longis unciarum 111. ultra pedem subtelibus .... Nunc portant cum Puntis parvis, quæ Puntæ tam longæ, quam parvæ sunt plenæ pilorum, sive bura bovis.* Occurrit etiam in Conc. Limano an. 1582. inter Hispan. tom. 4. pag. 246. Vide *Puncta* 1. & *Punctus* 4.

¶ PUNTALE, vox Italica, Academicis Cruscanis, *Fornimento appuntato, che si mette all' estremità d'alcune cose*, Res quævis in *puntam* seu acumen desinens. Chron. Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 394. *Et taliavit Puntale cinguli sui argentei, & rustico dedit.* Ibid. col. 395. *Prædicta dicis, quia vis tenere meum Puntale argenteum ... Per Deum de Puntali non recordabar. Sed accipiatis Puntale; si vultis mihi servire, amore Dei serviatis. Sin autem in nomine*

Dei discedatis cum Puntali vestro. Et certe si Puntale id penes me permaneret, posset facere me suspendi.

PUNTARIA. [f. Appenditiæ, Gallis *Dependances.*] Chronicon S. Vincentii de Vulturno l. 2. p. 685. *Cum aliis casalibus, & territoriis, & Puntariis in loco, ubi dicitur, &c.*

¶ PUNTUM, pro *Punctum* vel *Punctus*, Pars horæ, in Chron. Domin. de Gravina tom. 12. Murator. col. 569.

¶ PUPARE, *Crescere*, in Amalth. ex Papia. Statuta Saluciar. Collat. 7. c. 196. *Exceptis bestiis ailantibus & Pupantibus, pro quibus solvatur tantum damnum domino.*

¶ PUPILLARITER, Pupillari ratione, ut pupillo convenit. Testam. Johannis Dalphini an. 1318. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 172. col. 2. *Substituendo eosdem invicem vulgariter, Pupillariter & compendiose, breviloce & fideicommissarie, per illum modum, videlicet per quem ad utilitatem liberorum superstitum, & heredum suorum melius valere poterit & debebit.*

PUPILLUS, pro Pupilla. Capitula ad Legem Alamannor. c. 1. edit. Balozii: *Si quis alteri oculum ruperit, & ille Pupillus unus restitit, solvat sol. 40. &c.*

¶ PUPIOR, παιδεύομαι, in Gloss. Lat. Græc.

¶ PUPLICI, pro Publice, in Testam. Chrodardi Comit. apud Mabill. Diplom. lib. 2. c. 27. §. 10. *Actum in villa, qua dicitur Mareleia, Puplici, &c.* Gloss. Lat. Gr. *Puplice*, δημόσια. *Puplico*, δημοσιεύω. Ubi in MSS. *Publice*, *Publico*.

PUPPIS CAPITIS. Vide *Prora*.

PUPPUP. Althelmus in præfatione ad librum de Laude virginum:

> ..... *ne possit rabula raptor*
> *Regales vestans censas bis dicere Pup Pup.*

☞ Vox irrisionis est & contemtus, ut in Glossariolo ad Cantica natalitia Borgundica apte omnino observatur ex Rabano de Laudibus S. Crucis lib. 1. fig. 2.

> .... *dire ne dicere Pup Pup*
> *Rancidus is valeat deceptor, dux & iniquis,*
> *Exemptam risit prædam qui lucis ab ethra,*
> *Detrusamque diu voluit punire necando hic.*

Quæ sic commentantur ab ipso Rabano lib. 2. *Ne antiquus hostis, qui primum parentem nostrum sibi consentientem de paradiso ejecit, diutius irrisionis eulogio progeniem ejus in exilio damnatam fatigaret.*

¶ PUPULA, πάλλαξ, in Gloss. Lat. Gr. Adolescens, puella. Chron. Farf. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 430. *Agilus cum uxore sua Ursa & cum una Pupula & casis & substantiis: Racipertus cum uxore sua Sindula, & filiis masculis 11. casis & substantiis.*

¶ PUPULA, *Imago, quæ fit à puellis*, in Glossario ad Doctrin. Alexandri de Villa Dei. Vide supra *Paupada*.

¶ PUPUS, κόρη ὀφθαλμοῦ. Gloss. Lat. Gr. Pupilla. S. Paulinus Poemate un. de S. Felice:

> *Intra folliculum teretem liquido intersuso*
> *Sub vitrea mitri latet albus imagine Pupi.*

¶ PURA. *In puras credere*, recensetur inter superstitiones paganorum, apud S. Audoenum in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 15. tom. 5. Spicil. Acher. pag. 215. *Nullus Christianus in Puras (al. Pyras) credat, neque in cantu sedeat, quia opera diabolica sunt.*

¶ PURATUS, pro *Purpuratus*, moneta Imperatorum Byzantinorum. Bernardus Thesaur. de Acquisit. T. S. apud Murator. to. 7. col. 690. *Asellionus vendebatur octo Puratis, qui valent denar. cxx. solidorum.* Vide *Hyperperum*.

¶ PURCELLUS, pro Porcellus, in Charta apud *Madox* Form. Anglic. pag. 252. *Sciatis me dedisse ... totam decimam lane, & lini, & pomorum, & equorum, ... & duas partes Purcellorum.*

PURCHACIA, Comparatum, acquisitum, ex Gallico *Pourchasses*, & *Pourchas*. Charta Gaufridi de Mandevilla: *Contuli .... omnes Ecclesias inferius annotatas, tam de dominio meo, quam de emptis & Purchaciis.* [Lib. niger Scaccarii p. 83. *De dono domini Regis de Purchaciis Episcopi Sarum, Willelmus filius Riccardi, feodum 111. militum.* Charta Margaretæ Comir. Warwici to. 4. Hist. Harcur. pag. 2223. *Sciatis me dedisse ... decimum denarium de omnibus placitis & Purchaciis undecumque venerint.* Vide supra *Porchaicia*.]

¶ PURCHMUTTE. Charta Friderici Ducis Austriæ ann. 1241. apud Hansiz. tom. 1. German. Sacræ p. 379. *Item decime in foro Lengenbach. IIII. modii siliginis & avene Purchmutte. Mute* præmium, merces, veter. Teuton. ex Lazio. *Mutte, mudde*, modius est, apud Schilter. in Glossar. Teuton. à Saxon. Midd vel Mitta, quod ex Sumnero Corum, batum, modium, & aliud quodque mensuræ genus denotat. Ex his, si quid potes, ad vocis notionem expiscare.

¶ PURCHUTA, Pensio, præstatio quæ alicui ex *Purchacia* competit. Charta Lodovici Hungar. Regis an. 1362. apud Steyer. in Comment. ad Hist. Alberti II. col. 336. *Cum restituerimus castrum Suerzenpach, quod nos & nostri progenitores habebant & tenuerunt a longis temporibus retroactis, Purchuta seu pensione pro castellania vel castrensi custodia deputata ad idem castrum de nova civitate per nos relaxata uschilominus, & dimissa, remissa quoque liberaliter eadem pensione seu Purchuta que dicta nova civitate hactenus soluta non extitit & neglecta. Nos pro nobis & universis nostris heredibus & successoribus renunciavimus, presentibus omnibus & singulis juribus, actionibus & impetitionibus, que in dictum castrum Suerzenpach & ad Purchutam predictam de nova civitate habuimus.*

¶ PURCIVANDUS, vulgo *Poursuivant d'armes.* Vide supra in *Prosecutor.* Charta an. 1555. apud Rymer. to. 15. pag. 424. *Concessimus dilectis nobis ... heraldis armorum, ac omnibus aliis heraldis prosecutoribus sive Purcivandis armorum.*

¶ PURSIVANDUS, Eadem notione, in Charta an. 1550. ibid. pag. 201. *Per presentes facimus ... Nicholaum Tubuiau unum Pursivandorum nostrorum.*

PURCTRECHT. Charta Leonardi Episc. Pataviensis ann. 1426. in Metropoli Salisburgensi to. 4. pag. 37. *Et contulimus in Patavia jus civile, quod vulgo dicitur Purctrecht.*

¶ PUREA, Jus è pisis, nostris *Puree.* Ordinat. Humberti II. super ordine mensarum, tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 312. col. 2. *Serviatur nobis de duobus potagiis in primo ferculo, videlicet de pisis albis & Purea aut de ciceribus & caulibus aut rapis.* Vide supra *Porea*.

¶ PUREYA, Jus seu jusculum quodvis, idem quod *Potagium* 1. Vide in hac voce. Statuta MSS. Cardin. Trivultii Abb. S. Victoris Massil. ann. 1531. *Item in vigiliis festivitatum tenetur* (Pitansarius) *providere de potagio vulgariter dicto Pureya.*

¶ PURFERIR, f. Reficere, Galli dicimus *Reprendre un mur.* Comput. ann. 1202. apud D. *Brussel* de Usu feud. tom. 2. pag. CLIII. *De domo Duni & de muris castelli Purferir IIII^{c}. l.* Ibid. pag. CLIV. *Et pro muro Purferir, & pro plumbo, & pro kernellis ux. l.*

PURGARI dicuntur, qui immundis spiritibus liberantur, apud Ambrosium lib. 7. Epist. 2. Hieronymum in Vita Hilarionis, & alios laudatos ab Henr. Valesio ad lib. 5. Histor. Eccles. cap. 7. ubi

καθαρίζειν eadem notione Græcos Scriptores usurpare observat. [Vide Glossar. med. Græcit. in v. καθαρίζεσθαι]

¶ PURGATIO, Innocentiæ probatio, *Espurgement*, apud Bellomaner. c. 39. Chartul. S. Magdal. Castrodun. fol. 56. *In duellis & aliis Purgationibus quibus sacramenta sunt necessaria, pugiles veniant ad ecclesiam canonicorum.* Hæc vero multiplici ratione peragebatur; at quæ ab Ecclesiæ canonibus magis probaretur, nuncupata

PURGATIO CANONICA, Quæ est super objecto crimine, proprio juramento, vel, si oporteat, juramento compurgatorum de ipso crimine diffamati innocentiæ ostensio: ita Lindwodus. Honorius III. in V. Compil. pag. 219. *Alioquin quia publica fama laborat, & manifestæ præsumptiones apparent, Purgationem super præmissis canonicam cum manu decima ejusdem dignitatis & ordinis indicatis.* Occurrit passim in Jure Canonico. Vide *Judicium*.

☞ Atqui hæc *Purgatio canonica* etiam nunc usitata in foro Inquisitionis. Si quis enim de hæresi diffamatus, nec propria confessione, nec facti evidentia, nec testium productione legitima convincitur, tenetur, ut absolutus exeat, testibus ejusdem ac ille conditionis & status, quique à judice, eo, quo illi placet numero, definiuntur, purgare se de illata infamia; ita tamen ut si defecerit in uno, duobus, tribus aut pluribus testibus, exinde convictus plene de crimine censeatur. Plura vide apud Hofman. in Lexico.

PURGATORES, Iidem, qui *Sacramentales*, *Juramentales*, *Conjuratores*, de quibus in voce *Juramentum*. Utitur Andreas Suenonis in Legibus Scaniæ lib. 7. cap. 3.

PURGATORIUM. Innocentius IV. PP. in Epist. ad Ottonem Cardin. Tusculanum §. 23. *Nos, quia locum purgationis hujusmodi dicunt* (Græci) *non fuisse sibi ab eorum doctoribus certo & proprio nomine indicatum, illum quidem juxta traditiones & autoritates SS. Patrum Purgatorium nominantes, volumus, quod de cætero apud illos isto nomine appelletur. Isto enim transitorio igne peccata utique, non tamen criminalia seu capitalia, quæ prius per pœnitentiam non fuissent remissa; sed parva & minuta purgantur, quæ post mortem etiam gravant, si in vita non fuerint relaxata.*

☞ Purgatorii pœnas in Paschatis festo relaxari consuetum in Ecclesia discimus ex Mirac. S. Bononii sæc. 6. Bened. part. 1. pag. 271 *Maxime cum ea die* (Resurrectionis Dominicæ) *peccatoribus venia indulgenter conceditur, & animabus jam carne solutis causa purificandi pro commissio supplicio deputatis requies exhibetur.*

PURGATORIUM, ubi vestes & alia ejusmodi eluuntur, in Statut. Ord. Præmonstrat. c. 12. *Ad Purgatorium aquam deferre, &, si quæ sint ibi abluenda, pro diversis fratrum infirmitatibus abluere.*

PURGATORIUM S. PATRICII, Ita dictus locus quidam in Hibernia in quadam insula, ubi Patricium Hibernorum Apostolum à Deo ardentissimis precibus obtinuisse aiunt, ut pœnæ & cruciatus, qui impios post hanc vitam manent, ob oculos hic proponerentur, ut insita suis Hibernis peccata, & Gentilium errores facilius exstirparet. De hoc Purgatorio agunt pluribus Silvester Giraldus in Topogr. Hiberniæ dist. 2. c. 5. Matth. Paris pag. 61. & seqq. Bromptonus p. 1076. Henric. Knyghton p. 2390. Cambdenus in Descript. Hiberniæ, Jacob. Waræus in Antiquitat. Hibern. pag. 219. 220. 221. 2. edit. & alii.

¶ PURGATORIUS MENSIS, Februarius, in quo festum Purificationis B. M. celebratur. Chronic. Ditmari Merseburg. Episc. apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunsvic. pag. 376. *Post salutiferum intemeratæ Virginis partum, consummata millenarii linea numeri, & in quinto cardinalis ordinis loco, ac in ejusdem quarta initio hebdomadæ in Februario mense qui Purgatorius dicitur, clarum mane illuxit sæculo, &c.*

¶ PURGATURIUM CONFESSIONIS OFFICIUM, in Epist. Henr. Huntindonensis de Contemtu mundi, apud Acher. to. 8. Spicil pag. 185.

PURGIRE. Leges Willelmi Nothi vernaculæ c. 14. *Ki altrei sponse Purgist, si forfait lavvere vers sun Seignoor.* Id est, qui desponsatam alteri stupraverit, forisfacit vertam suam domino suo. Adde c. 19. utitur etiam Brittoo pag. 16. v. Papianus lib. Responsor. tit. 21. *Si quis mulierem ingenuam vel virginem per vim stupraverit, &c.* Le Roman de *Vacce* MS.

Les passans tuoient, les femes Purgisoient.

[Ibidem:

Mainte espouse bonnie & mainte dame Purgene.

Rursum:

Et Purgiessent les dames de jouste lor mariz,
Icele houte souffre nul franz homs à envis.]

Vide *Rugire*.

¶ PURGKRAVIUS, ut *Burggravius*, Burgi Comes. Vide in hac voce. Charta Alberti Ducis Austr. an. 1330. apud Steyer. col. 30. *Interdicimus quoque & firmiter inhibemus universis & singulis Purgkraviis, judicibus, officialibus & aliis quibuscunque personis ne ipsos fratres … audeant perturbare.* Occurrit rursum col. 325.

PURIFICARE, Culpam aut crimen sacramento diluere, purgare, *idoneare se*: *Purificare se sicut Lex jubet*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 1. *Purificare se ad Legem Dei*, §. 20. [id est, ad sacra Dei Evangelia.] *Per sacramentum se Purificare*, tit. 16. §. 8. Adde lib. 2. tit. 11. §. 2. *Juramento se Purificare*, in Concilio Wormatiensi ann. 868. cap. 12. Vide præterea Petrum Damian. lib. 7. Epist. 12. pag. 647. edit. 1610. &c.

¶ PURIFICARE, Exponere, explicare, Practicis nostris *Libeller*. Epistola ann. 1408. to. 8. Spicil. Acher. pag. 207. *Declarato per nos quod nedum in vim dictæ cedulæ & juramenti præstiti ipse* (Benedictus XIII.) *tenebatur per viam cessionis prosequi unionem Ecclesiæ, illamque offerre, imo jure communi etiam ad hoc pro tanto vitando scandalo tenebatur, fuitque ex hoc conditio, quæ in cedula inserta fuerat, Purificata taliter, quod dominus prædictus fuit pure & simpliciter obligatus & astrictus precise ad prosequendum unionem Ecclesiæ per viam cessionis, &c.*

PURIFICARI dicuntur mulieres, quæ post partum in Ecclesiam veniunt, & benedictionem à Sacerdote suscipiunt, ex veteris Legis instituto, de quo præ ceteris Durandus in Ration. lib. 7. cap. 7. n. 6. 7. Conradus Usperg. ann. 1124. *Mulieres post partum ad Ecclesiam veniant, & benedictionem à Sacerdote, sicut mos est, accipiant.* Chronicon Andrense pag. 452. *Vix unquam post puerperium more legali & Evangelico Purificari, & Ecclesiæ reconciliari meruit.* Statuta Synodalia Niculai Episcopi Andegav. an. 1262. *Prohibemus, ne ea die, qua benedictio nuptialis celebratur, mulieres admittantur ad Purificationem, cum præposteratio videatur.* Adde Statutum anni 1270.

☞ Idem quoque observatum fuisse, cum mulieres primo post nuptias ad ecclesiam veniebant, docuimus supra in v. *Messiare*. Quo etiam spectant laudata paulo ante Statuta Nicolai Episc. Andeg. Vide mox in *Purificatio*.

PURIFICATIO,

PURIFICATIO, Oblatio, quæ à mulieribus, quæ post partum in Ecclesia purificantur, Sacerdotibus offertur. *Purificationes de partu surgentium*, in Tabulario S. Genovefæ Parif. Charta ann. 1152. in Magno Pastorali Eccl. Parif. ch. 32. *De Purificationibus statuimus, ut, quidquid de manu ejus, qua purificatur, in oblatione suscipiatur, parochiali penitus reddatur Sacerdoti.* Alia an. 1250. apud Brolium lib. 2. Hist. Parisiensis: *Salvo etiam hoc & retento nobis & Ecclesia nostra, quod omnes mulieres prædicta villa in die Purificationis sua post puerperium, & primo die, quo accedent ad parochialem Ecclesiam post sponsalia, ad Ecclesiam nostram tenentur vertere ratione matricis Ecclesia, & oblationes ibidem facere, prout hactenus extitit consuetum.* Alia anni 1123. in Hist. Vastinensi p. 832. *Exceptis 4. nummis benedictionis nuptiarum, & oblatione Purificationis mulierum.* Alia ann. 1221. apud Jacob. Petitum ad Pœnitentiale Theodori p. 440. *Mulieres manentes inter castrum Cociaci Presbyter Parochialis tenetur reconciliare secundum usuaginem in Ecclesia S. Remigii, & debet recipere de oblationibus panem & vinum, & candelam, & unum denarium, residuum vero recipitur à Priore S. Remigii.* [Tabul. S. Florentii: *Bernardus Nannetensis Episcopus ecclesiam de Voantis concedit, & de candelis Purificationum medietatem.*] Charta Philippi II. Imp. descripta in Magno Recordo Leodiensium p. 11. *La femme, quand elle irat au Purification d'enfant, doit donner une chandelle, & faire son offrande.*

¶ PURIFICATIO BASTARDORUM, Oblatio, quæ Ecclesiæ in *bastardorum* legitimationibus offerebatur. Tabul. Montis S. Michaelis: *Gaufredus Gualterii filius in capitulum S. Michaelis venit, & omnia illa qua in ecclesia S. Melorii clamabat, videlicet in decima, in tractu decima, in reclamatione agnorum, in Purificationibus bastardorum, & in aliis rebus supradicta ecclesia pertinentibus, omnino reliquit.* Vide *Legitimare & Pallium* 1.

PURIFICATORIUM, Linteolum, quo Sacerdos post communionem calicem extergit. Ceremoniale Episcopor. cap. 12. *Super ea* (credentia) *ponuntur duo candelabra cum cereis albis, ... & in ipsius medio calix cum patena, palla, Purificatorio, & bursa corporalia continente, &c.* Goarus in Euchologium p. 151. Græcos loco purificatorii *spongia* uti observat, qua scilicet non modo sacram mensam detergunt; sed & calicem dominici sanguinis purissimum vas, ipsumque sanctum discum, particulasque in eo contentas colligit in unum, coercet ne perturbatim effluant, & suo tandem impulsu ductuque suaviter in calicem demittit.

¶ PURIFICATORIUS, Qui purgat. Epist. Siricii PP. ad Himer. inter Concil. Hisp. to. 2. p. 124. *Quatenus retrusa in suis ergastulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, Purificatorio possint pœnitudinis igne decoquere.*

¶ PURITANI, Secta Reformatorum circa an. 1574. qui puros se in doctrina & ritibus præ reliquis venditabant. Vide Honor. Reggium Tract. de Statu Eccl. in Britan. Hoornbechium Summa controvers. Puritanismum Anglic. Guillelmi Amesii, Stockmanni Lexic. Hær. & alios.

PURITARE, *Emundare*, in Gloss. Arabico-Lat.

¶ PURITAS, Pura & simplex veritas, nostris *la pure verité.* Epist. Bernardi Archiep. Arelat. ad Innoc. II. PP. ann. circiter 1133. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 718. *Omnem Puritatem sub juramento ab eo quæsivimus.* Statuta Cadubrii lib. 2. cap. 85. *Tunc ille qui debet præstare & solvere decimam, ipsam decimam relinquat, & relinquere possit & debeat in campo, seu terra de qua debetur ipsa decima cum Puritate, veritate, bona fide, & sine fraude.*

PURITER, [in lib. 5. Capitul. c. 165.] Vide Notas Steph. Baluzii ad libros Capitular. pag. 1209.

PURPARS, PURPARTIA. Vide *Perpars.*

PURPRESTURA, PURPRISURA, PURPRISUS. Vide *Porprendere.*

PURPUNCTUS. Vide *Perpunctum.*

PURPURA, Veteribus Scriptoribus, vestimentorum quodvis ornamentum dicitur. Gloss. Gr. Lat. πορφυρᾶ ὑφασμένα, *Clavus.* Alibi: Κόνδυλος, ὁ περὶ τὴν χλαμύδα κονδυλος, πορφύρα, *limbus. Clavus purpura*, apud Quintilianum. Regula S. Cæsarii ad virgines cap. 7. *Vestimenta lucida, vel nigra, vel cum Purpura, vel bebrina nunquam in usu habeant.* Gregorius Turon. lib. 10. Histor. cap. 16. *De illa insi ssura* (masortis) *qua bella superfuit, Purpuram nepti sua in tunica posuit.* VII. Synodus can. 15. Οὐδ' ἐκ σηρικῶν ὑφασμάτων πεποικιλμένην ἐσθῆτα ἐνδιδυσκέτω τις, οὐδὲ προστιθέσθωσαν ἐπίχροα ἐπιβλήματα ἐν ταῖς ἄκραις τῶν ἱματίων. Sed & *adsisciorum Purpuras* dixit Sidonius l. 2. Ep. 2. in quem locum consulendus Sirmondus.

PURPURA ALBA. Vincentius Belvacensis lib. 33. cap. 30. de Tartaris: *In prima die vestiti sunt omnes Purpuris albis, in secunda vero rubeis.* Cap. 36. *Tentorium de Purpura rufa.* Necrologium Ecclesiæ Parisiensis 15. Kal. Aug. *Dedit nobis tres Purpuras albas, de quibus facta sunt casula, dalmatica, tunica, & pallium ad patenam.* [*Escarlate blanche*, apud Froissartem.]

¶ PURPURA SARACENICA. Le Roman *de la Rose* MS.

Largesse ont robe toute fresche
D'une Pourpre Sarrasineiche.

PURPURACLAVATUS, unico verbo, ut *Auroclavatus.* Gloss. S. Benedicti cap. de vestimentis: *Clavi*, σημεῖα. *Clavare*, πορφυρῶσαι. Stephanus II. PP. *Colobio indutum candidissimo, Purpuraclavato.* Vide Senat. lib. 6. Epist. 21.

PURPURAM ADORARE dicebantur, quibus Imperatorum chlamydis laciniam tangere vel osculari concessum erat: cujus quidem sacræ purpuræ adorandæ is ritus erat, ut Patricii quidem ad dextram Principis mammam adorarent, Princepsque recedentium caput deoscularetur: Senatores vero ac cæteri genu dextro ante Principem flexo discederent, ut est apud Procopium in Histor. arcana sub finem. Vide Senatorem lib. 11. Epist. 20. Henricum Valesium ad lib. 15. Ammiani & Jacobum Gothofredum ad l. un. Cod. Th. de Præpositis sacri cubiculi, & ad l. 6. de Decurion.

PURPURARIUS, πορφυροβάφος, in Gloss. Gr. Lat. Ibidem: πορφυροπώλης, *Purpurarius.* Occurrit in veteribus Inscript. 621. 4. 649. 9. *Purpurarius surens*, apud Solinum cap. 27. [*Negotiantes Purpurarii*, in leg. 10. ex Cod. Theod. de excus. muner. qui purpuram vendunt.]

PURPURATI, PURPHYRETICI, PORPHYROGENITI, Imperatorum ac Regum liberi, *in purpura*, seu patre Imperatore vel Rege nati. Senator lib. 11. Epist. 1. *Placidiam mundi opinione celebratam ... Purpurato filio* (Valentiniano) *studuisse percipimus.* Apud eumd. lib. 8. Ep. 5. *Purpuratam infantiam* filium vocat Athalaricus Rex. Nebridius Stilichonis gener *Purpuratorum socius*, *i.* filiorum Imperatoris fuisse dicitur apud S. Hieronymum in Ep. 9. Alexium Manuelis Imperatoris filium *Purpuratum* pariter vocant Willelmus Neubrigensis lib. 3. cap. 4. & Will. Malmesburiensis lib. 3. ut *Porphyreticum* Ludovicum Balbum Franciæ Regem,

Joannes VIII. PP. Ep. 125. quod scilicet *in purpura nati* essent, ut de Honorio Idacius, de Ottone III. Imp. dixit auctor Vitæ S. Adalberti Episcopi Pragensis cap. 20. apud Surium, qui *in Imperio natus* dicitur Chunrado Urspergensi. Ita Marcus Gazensis Diaconus in Vita S. Porphyrii Episcopi Gazensis Thedosium juniorem *in purpura natum* perinde scribit, atque adeo fasciis purpureis illigatum & circumvolutum, oblatum Imperatrici. Ἐν ἁλουργίδι τραφέντος, apud Libanium in προσφωνητικῷ, Juliano inscripto. Claudianus in 3. Consulatum Honorii:

Ardua privatos nescit fortuna penates,
Et regnum cum luce dedit, cognata potestas
Excepit Tyrio venerabile pignus in ostro.

Idem in 4. Consulatum ejusdem Honorii:

..... *Hoc nobilis ortu*
Nasceris, æquæva cum majestate creatus,
Nullaque privata passus contagia sortis,
Omnibus acceptis, utero te regia solum
Protulit, & patrio felix adolescis in ostro,
Membraque vestitu nunquam temerata profano
In sacros cecidere sinus.

Vide quæ observamus ad Alexiadem pag. 321.

PURPURATUI, Moneta Imperatorum Byzantinorum. Vide *Hyperperum*.

PURPURILLA, PURPURELLA. Glossæ Isidori: *Purpurilla, locus extra portam, quo purpurea veste utebantur.* [Ubi leg. suspicatur Grævius: *Purpura, aula locus, quo puerpera Augusta utebantur*: quippe qui intelligat Isidorus triclinium in aula Constantinopolitana, in quo Augustæ parere solebant. Vide Cangium in CP. Christ. lib. 11. c. 4.] Charta ann. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1275. *Unam zonam de seta rubea, unam planetam de Purpurella cum apparatu suo, unam planetam de cendato rubeo, &c.* [Idem quod Purpura.]

PURPURITICÆ COLUMNÆ, Porphyreticæ, Capitolino in Antonino, ex Porphyretico marmore, de quo Suet. in Nerone. Vetus Inscriptio Romæ: *Vetustate corruptam adampliavit columnis Purpuriticis, valvis æreis, marmore, &c.*

¶ PURSIVANDUS. Vide *Purcivandus*.

¶ PURULENTATIO, Exulceratio, suppuratio, apud Cœl. Aurel. Tard. lib. 5. cap. 3. *Purulentia*, metaphorice apud Tertull. lib. de Pallio sub finem.

¶ PURUS. *Ad purum*, id est, super nudum corpus. *Tunica ad Purum cucullo super, utrisque talaribus birroque desuper indutus*, apud Guibertum lib. 2. de Bello sacro.

¶ PURUM ARGENTUM illud dicitur in Charta an. 1207. apud Stephanot. to. 1. Antiq. Bened. Occitan. MSS. p. 406. *quod se defendit ab igne & martello.*

1. PUS. Gregorius Turon. de Vitis Patr. c. 19. *Mulier quædam filiam suam exhibuit vulneribus plenam, & ut quidam vocant, Pus eadem generat.*

2. PUS, Alia notione. Traditiones Fuldenses lib. 2. cap. 82. *Trado ... unum caballum, & boves 3. domum unam, & aream unam, & Pus unum, 20. porcos, &c.* [f. Puteus, Gall. *Puy*, Provincialibus *Pous.*]

¶ PUSA, Idem videtur quod *Picta*. Terrarium Chastellarum ann. 1391. *Sub servitio III. solid. v. den. & unius Pusa moneta servitii.*

PUSCA. Vide *Posca*.

¶ PUSCULA. Vide *Ferstulla* & *Posca*.

¶ PUSCULENTUS. Vide *Posca*.

PUSIA. Isidorus lib. 17. cap. 7. de Arboribus: *Pausia, quam corrupte rustici Pusiam vocant, viridi oleo & suavis & apta: & dicta pausia, quod paviatur, id est, tundatur.* [Vide *Pausea*.]

PUSILLANIMIS. Gloss. Gr. Lat. ὀλιγόψυχος, *Pusillanimis.* Ὀλιγοψυχία, *pusillanimitas, segnitia.* Interdum *Pusillanimis* usurpatur pro, *ad misericordiam motus.* Vita S. Gudilæ Virg. c. 3. *Pro cujus incommodo, compassione & pietate Dei virgo Pusillanimis facta*: ubi Bollandus, *id est mota ad commiserationem.* Teutonicus Idiotismus, *Weemoedich*, quasi *Ween-moedich*, id est ἀρίδακρυς, *ad lachrymas pronus*, ac *Pusillanimis.*

PUSILLARES, pro *Pugillares*, semel ac iterum in Testamento Heccardi Comitis Augustodunensis apud Perardum pag. 26.

¶ PUSILLITAS, ut *Pusillanimitas*, segnitia. Epist. Johan. de Monsterolio apud Marten. to. 2. Ampl. Collect. col. 1446. *Qui nihilo magis illud efficere potuisset, quam inermi Pusillitati subesset centum armatos duobus digitis debellare.*

¶ PUSILLITAS, Parvitas. Vener. Beda in Genesim apud eumd. Marten. tom. 5. Anecdot. col. 115. *Multa posteris ingenii sui monumenta reliquere, sed præcipue, quantum nostra Pusillitas ediscere potuit, Basilius Cæsariensis.* Utuntur passim Scriptores Ecclesiastici, Tertull. adv. Hermog. cap. 14. lib. de Resurr. carnis cap. 6. Hieron. Epist. 152. & alii.

¶ PUSILLUS, Junior. Charta an. 1149. in Tabul. Major. Mon. hac temporis nota concluditur: *Actum anno Verbi incarnati 1149. Indict. 12. Epact. 9. Pusillo Rege Ludovico, qui partes Jerosolimitanas adiit, regni Francorum moderamina gubernante.*

¶ PUSILMANNUS, Servus culinarius, nostris *Marmiton.* Consuet. MSS. Eccl. Colon. ex Bibl. Eccl. Atrebat. *Magister coquinæ IIII. den. & ob. quatuor coci & duo Pusilmanni cuilibet ob.*

¶ PUSINGERE, *Pungere*, ὑποκνίζειν, in Gloss. Lat. Gr. Sangerm.

¶ PUSIOLA, dimin. à Pusa, puellula. Chron. Anglic. Th. *Otterbourne* p. 187. *Rex Angliæ usque Calesiam (equitavit) ubi Isabellam, filiam Regis Franciæ, duxit in uxorem, Pusiolam non octennem.* Prudent. in Pass. S. Eulaliæ v. 19.

Ipsa crepundia repulerat,
Ludere nescia Pusiola.

¶ PUSTELLA, ut *Pusula*. Vide *Accessio* 1.

PUSTERLA, PUSTERNA, PUSTERULA. Vide *Posterula*.

PUSTICÆ, Ligna seu trabeculæ in navibus, quibus insistunt rami, Italis *Postices.* Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 11. de navibus: *Et quod fiant ex multo meliori lignamine, & melius pironata, ac sint ligatæ, & specialiter Pustica pro sustinendo laborem melius & impetum remigandi.*

¶ PUSTURA, ut Pastura, in Statutis Arelatens. art. 32. ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 26. v°. *Quicunque qui pastorem ... habebit, faciat ipsum jurare, quod non mittat ignem in Cravo ad garrigas & Pusturas comburendas.* Ubi versio Gallica an. 1616. habet: *Tous ceux qui loueront des Pastres & bergers, les feront jurer de ne mettre le feu aux garrigues & Pasturages de la Crau.*

PUSULA, pro *Pustula*. Marius Aventicensis: *Hoc anno infanda infirmitas atque glandula, cujus nomen est Pusula, in suprascriptis regionibus innumerabilem populum devastavit.* Gregorius Turon. lib. 6. c. 8. *Pusularum malarum venenum crucis signo sæpe compressit.* Cap. 14. *Magna igitur eo anno lues in populo fuit, valitudines variæ, milina cum Pusulis & vesicis, quæ multum populum affecerunt morte.* Idem lib. de Gloria Confess. c. 24. *Quanti a Pusulis veneno incrassante præmortui.* Occurrit etiam apud Martialem lib. 14. Epigram. 167. & alios Scriptores. Vide Octavium

Ferrarium in Orig. Linguæ Ital. in v. *Brogia*, [& Martinii Lexicum.]

¶ PUTA. *Ut puta*, mendum forte pro ut pote, in Vita MS. S. Wenwaloei fol. 108. *At vere illa ut Puta prudentissima, non ad luctum murmuriosum, sed ad Deo gratias agendum conversa, &c.*

¶ PUTACILLA, *κατάπλυσμα*, in Gloss. Lat. Græc. ubi forte ex Vulcanio restituendum *sputabilia*.

PUTACIOLUM. Vide *Pittaciolum*.

PUTACIUS, Cati seu Felis species, [Aremoricis *Pudask*, nostris *Putois*, Historiæ naturalis Scriptoribus *Putorius*, idem, ut videtur, qui Græcis ἰκτὶς dicitur;] sic nuncupata, quod fœteat, de quo Scaliger contra Cardanum cap. 210. num. 3. *Inter ea quinque*, inquit, *catus fœtens quoque est: pilo obscuriore: sed tam tetro odore, ut Putin Liguribus Taurinis, in Gallia Putois sit cognominatus.* Silvester Giraldus in Topogr. Hiberniæ dist. 1. cap. 21. & ex eu Bromptonus: *Caret herminis, caret & Putaciis.*

¶ PUTONIUS, Eadem notione, apud Bernardum Monach. in Ordin. Cluniac. part. 1. cap. 5. *Omnia pellicia sunt generis agnini & albi, coopertoria vero aut de agno, aut catini, aut Putonii seu leporum, & numquam de ullo genere majoris pretii.* Eadem habentur in Constit. Hirsaug. S. Wilhelmi lib. 2. cap. 37.

PUTOSIUS. Petrus Venerabilis in Statutis Ordinis Cluniac. cap. 17. *Statutum est, ut nullus Fratrum Cluniacensium cattinis, sive aliis, quibus uti solebant, peregrinis pellibus induatur, . . . & ad coopertoria facienda solummodo, sicut hoc magis placuerit, Putesiorum, & juxta aliorum linguam Vesonum pellibus.*

PUTAGIUM, Fornicatio, meretricatus, de fœmina dicitur. Regiam Majestatem lib. 2. c. 49. *Quod generaliter dici solet, quod Putagium hæreditatem non adimit, intelligitur de Putagio matris, quia filius est hæres legitimus, quem nuptiæ demonstrant.* Vide Bractonum lib. 2. c. 37. §. 6. & Fletam lib. 1. c. 15. §. 4. Gallis *Putage*. Charta an. 1247. in Tabular. Campaniæ fol. 343. *La fame, qui dira vilonnie à autre, si come de Putage, payera 5. fols, ou portera la pierre toute nue en sa chemise à la Procession, & celle-là poindra aprés au la nage d'un aguillon, & s'elle disoit autre villonie, qui atoure à honte de cors, ele paieroit 3. fols, & li homs ausin.* Le Roman de *Vacces* MS.

Maint home a essillié & torné a servage,
Et mis par poureté mainte feme au Putage.

Le Roman d'*Amile & d'Amy* MS.

A mal Putaige soit li siens cors livrez.

Le Roman du *Renard* MS.

Grand deshonnour & grant houtage,
Fistes vous, & grant Putage, &c.

[Le Roman d'*Athis* MS.

Et sa femme estoit mariée,
Benoite no espousée,
Qui puis la trairoit à Putage,
A mauvaistié ne à hontage,
Qu'en lo fesist mourir à honte
Sans en faire nul aultre conte.]

Libertates villæ *de la Perouse* an. 1260. apud Thomasserium pag. 100. *Si fem mariée commanet venaet a la Paerose par Putage, hom qui n'auroet feme, qui gueraet ob li, n'en est tengut vers le Segnor. Pute*, pro *Putain*, ut *putta* & *putana*, apud Italos, de qua voce Acarisius. Le Roman de *Garin*.

Or m'avez vos lesdengiée vilment,
Et clamé Pute, oiant toute la gent.

Vetus Carmen MS. de Inventione S. Crucis:

Avegle & de Pute orine.

id est, cœcus, & nothæ originis.

PUTENA, Meretrix, ex Gallico *Putain*, seu ut Belgæ nostri efferunt, *Putaine*. Ordericus Vital. lib. 12. *Castrum concedere cœpit, quod Matrputenam, id est devincens meretricem, pro despectu Hadwissa Comitissa nuncupavit.*

¶ PUTANA non semel occurrit in sermonibus Quadragesimalibus Meoori.

¶ PUTARIA, ut *Putagium*, in Statutis Astens. Collat. 12. cap. 7. fol. 39. v°. *Si uxor alicujus civis Astensis olim aufugit pro Putaria cum aliquo, relinquendo civitatem & domum mariti, &c.*

PUTAUM, Idem quod *Putagium*. Warnerius MS. in Caprum Scotum Poetam:

Eia nunc nostra Scottum resonate camœna
Naufragium passum conjugis ob Puteum.

Jam vero quæ sit vocis origo, indicat Scaliger ad Catalecta Virgilii, à voce nempe *Putus*, quæ parvulum, aut puerum sonat. Gloss. Lat. Græc. *Putus*, μικρος. *Puti*, μικροί. Hodie etiamnum Itali *Putto*, puerulum vocant, unde nostrum *Petit*, detorto vocabulo à *Putto*. Primum igitur *Puta* dictæ puellæ, postmodum ad lascivientes deducta vox, quod in voce, *Garce*, accidit. Vide *Matare*.

PUTATIVUS, Existimatus, Gallice *Putatif*. *Pater pueri Putativus*, apud Bromptonum pag. 909. qui pater esse putabatur. Historia Miscella in Rhinotmeto an. 6. *Et ita per Putativa rationis obtentum pacem dissolveret.* Ubi Theophani *Putativus*, est δοκούμενος. In eadem Hist. *Putativa correctiones*, Theophani τὰ δοκοῦντα κατορθώματα. Eigil in Vita S. Sturmii Abbat. Fuldensis in prologo: *En habes, quod poscebas Putativum, nomini tuo dicatum, tibique tuendum relictum.* Nempe librum Vitæ S. Sturmii.

¶ PUTATIVE, Cui *Vere* opponitur, in Libello Episcop. Ital. contra Elipandum inter Concil. Hisp. tom. 3. pag. 99. *Quia filius est qui genitus est sine initio à Patre, non Putative, sed vere.* Adde vet. Irenæi interpretem & Hieron. Epist. 61.

¶ PUTATORIA, Mulcta, ut videtur, quæ ex falsis mensuris domino competit. Charta an. 1152. inter Probat. to. 3. novæ Hist. Occitan. col. 540. *Conquestus est domnus Raimundus Trencavellus de eis* (Guillelmo de Limoso suo ministro & Tardivo fratre suo) *clamando illis furnum de Limoso, & omnes justitias & mensuram ipsam qua vocatur emina, & mejeiram olei, & omnes falsos & Putatorias.*

¶ PUTEAL, *Sedes prætoris*. Gloss. Isid. Excerpta: *Sedes juratoris.* Papias: *Puteal, locus in foro, ubi fœneratores dabant & accipiebant pecuniam.* Adso in Translat. S. Basuli sæc. 4. Bened. part. 2. p. 139. *Præcepit ergo ipse procuratori suo villarum incolas sibi tamquam ad Puteal exhiberi: quos per varia distringens supplicia, sibi bona eorum posset violenter extorquere.* Vide Salmasii Exercit. in Plin. p. 804. edit. Traject.

PUTENA, PUTEUM. Vide *Putagium*.

¶ PUTEORITÆ, Puteorum cultores circa ann. 400. ex Judæis idololatræ potius quam hæretici, de quibus Philastrius. Vide Stokmanni Lexic. hær.

PUTEULANUS. Dudo lib. 3. de Morib. Norman. pag. 105. describens insulam in fluvio Somona in Picardia: *Est namque ibi insula Puteolano exæstuantis Somenæ gurgite hinc inde & altrinsecus circundata.* Ubi legendum *Puteolano*: quippe arenam intelligit, seu *Puteolanum pulverem*: de quo diximus ad Alexiadem pag. 267. Papias: *Pulvis Puteolanus, in Puteolanis collibus Italiæ colligitur, opponiturque ad sustinenda maria, fluctusque frangendos: nam mersus in aquis fit lapis.*

1. PUTEUS, in templis & ædibus sacris. Abbo Floriacensis lib. 2. de bellis Parisiacis puteum in Capella S. Germani (Pratensis) fuisse innuit, cujus

aquæ ægrotantibus vice medicinæ erant:

Cujus adaccubitat Puteus vestigia, cujus
Qui potabat aquas, extemplo febre laborans
Auxilia sancti fidens capiet medicinam.

Ex Codice Middoth Thalmudi Babylonici cap. 5. sect. 3. observare est, in Templo Hierosolymitano puteum exstitisse, qui aquas toti atrio suppeditabat. Theophanes puteos, φρέατα, vocat aquarum benedictarum receptacula & fontes perennes in templorum atriis, pag. 38. [Exstat putei benedictio in Sacrament. Gall. apud Mabill. tom. 1. Mus. Ital. pag. 389.]

IN PUTEUM ARTICI, in Lege Salica tit. 43. Vide Gregorium Turon. lib. 3. Hist. c. 6. l. 7. c. 23.

☞ Supplicii genus fuit apud Scotos usitatum, delinquentes feminas fossa vel puteo immergere. Vide *Fossa* 1.

¶ 2. PUTEUS, à Gall. *Puy*, Mons. collis. Sidonius in Propemptico ad libellum, ubi de urbe Gabalensi:

Sublimem in Puteo videbis urbem.

Vide *Podium* 3.

¶ PUT-FUST, Lignum putridum, idem quod *Buscus mortuus*. Vide *Boscus*. Charta an. 1221. in Tabular. S. Germ. Paris. *Compositum est quod dicti homines in prædicto nemore capient genestam, spinam nigram & albam, salices & marsalices, Put-fust & galliquercum, &c.*

PUTHCUS, Puteus. Charta Italica an. 1345. *Item teneatur Potestas facere sententiars seu purgari Puthces dictæ villæ.* Infra: *Si quis laverit pannos ad Puthcos, sive ad fontes per medium trabuchum, solvat pro banno denar.* 6.

PUTIATORIUM, Hauritorium, Salinarium, *Puisoir*, nostris, unde aqua salaria hauritur, extrahitur: vox orta à *puteus*. Gesta Episcoporum Saltzburgensium apud Canisium pag. 485. 487. *Dedit tertiam partem de Putiatario, quod vulgo dicitur Galgo.* Rursum: *Simulque & tradidit jam dictus Dux in eodem pago in loco, qui vocatur salinas, fornaces* 20. *& totidem patellas, & tertiam partem de Putiatorio ibidem concessit, quod barbarice dicitur Galgo.* Est autem Theutonibus *Galg*, vel *Galgbrun*, puteus. Charta Adivaldi Regis Longobard. in Bullario Casinensi to. 2. pag. 2. *Præter tantum medietatem putei, quod idem genitor noster Sundaris veneranda memoria concessit, vel ligna ad sales coquendus, &c.* Charta an. 1344. ex Tabular. Monaster. S. Quintini in insula fol. 35. *Sauf & reserve à iceux aussi l'yaue des fossez, que cloent leurdit gardin à avoir Puisseairs assis desseur l'yaue sour quatre estaques pour puiser yaue pour ses autres causes necessaires à iceux.*

¶ PUTONIUS, PUTOSIUS. Vide *Putacius*.

¶ PUTRAMEN, Putredo. S. Cypr. de Lapsis c. 12. *Apersendum vulnus, & secandum, & Putraminibus amputatis, medela fortiore curandum.* Idem Epist. 55. *Neque enim sic putramina quadam colligenda sunt.*

PUTRILAGO, pro Putredo, crebro occurrit apud interpretem S. Antiochi. Homil. 44. *Corpus ipsa dira Putrilagine depascitur.* Homil. 38. *Pro manna reportarunt vermes, sique in Putrilaginem sunt versi.* Adde Hom. 106.

¶ PUTTA, Puteus, fossa, Angl. *Pit*, à Saxon. Pitte, eadem notione. Charta an. 1217. apud Kennett. Antiq. Ambrosd. pag. 186. *Concessi ... quatuor acras terra mea in Burncestes quarum ...., una in Crocwall-furlung qua jacet ad Puttam inter terram Johannis le Palmer, &c.*

¶ PUTTO. Ermenrici Mon. Angiens. libellus apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 336. *Inter hæc etiam & cujusdam Scottica pera jacula vereor, ceu eu latere emissa, quæ modo in partibus Ausoniæ Puttoni littentar, vel aliud quid incognitsubi colligit, & licet attrita fronte, appatebit, quando Putto inde gustabit.*

1. PUTURA. Fleta lib. 2. cap 73. §. 6. *Ne* (equi) *per negligentiam, vel pigritiem, de debitis, Puturis & prabendis suis quicquam amittant.* Vetus Charta sub Edwardo I. apud Spelmannum: *Rex mandat Baronibus, quod allocent Roberto de Cadeworth Vicecomiti Lincolniensi lib. 6. sol. 7. quos per praceptum Regis liberavit Joanni de Bellovento pro Putura 7. leporariorum, & trium alenacerarium, & pro vadiis unius Bracenarii a die S. Joann. Bapt. usque ad vigil. S. Mich. proxime sequentem, utroque die computato, videlicet pro Putura cujuslibet leporaris & falconis per diem 1. d. ob. & pro vadiis prædicti Bracenarii per diem 2. den.* Placita Coronæ sub eodem Edw. an. 21. *In libertate de Knaresburg præsentatur, quod parcarii Comitis Cornubia percipient Puturam suam, videlicet bis comedendo in die, vel capiendo pro Putura sua 2. denar de omnibus tenentibus in diversis villis ibidem nominatis, & sic solebat: sed nunc facit dictas Comes ipsas villatas solvere 3. den. pro Putura.* Vide *Precaria magna* in *Precaria* 2.

☞ Ex his haud obscurum est *Puturam* hic idem significare quod *pastura*, id scilicet omne quod in cibum homini vel animalibus tribuitur: unde translata exinde hæc vox ad designandum jus *gisti* seu *procurationis*, quo dominus à vassallis hospitio & conviviis excipitur. Vide in his vocibus. Aperta sunt quæ in hanc rem profert Th. *Bleunt* in Nomolex. Anglic. v. *Putura*. Placit. in Itin. apud Cestriam ann. 14. Henr. VII. *Per Puturam servient. Johannes Stanley Ar. clamat habere de quolibet tenente, aliquam terram vocatam ould organg lands possidente, qualiber sexta septimana Victum prout Paterfamilias residens super hujusmodi terram habuerit.* Placit. apud Preston. an. 17. Edwardi III. *Johannes clamat unam Puturam in prioratu de Penworthan, qui est quadam cella abbatia de Evesham, pro se & ministris, equis & garcionibus suis, per unum diem & duas noctes, de tribus septimanis in tres septimanas, videlicet de victualibus, ut in esculentis, & poculentis, ad custus prioratus prædicti, indebite.*

2. PUTURA. Willelmus Thorn. ann. 1267. *Comparavit etiam Puturam pulpiti in Ecclesia, & gabuli in refectorio.* Ubi *Puturam* trabem interpretatur Somnerus ex Gallico *Poutre*.

¶ PUTUS, Parvus. Vide *Putagium*.

PUZAL, Mensura liquidorum. Charta Lusitanica apud Brandaon. tom. 3. p. 286. *Post quam habuerit 5. quatuales de vino, det unum Puzal.*

¶ PYCTA, Scapha exploratoria, apud Veget. lib. 4. cap. 37. *Scapha tamen majoribus liburnis exploratoria sociantur, qua vicenos prope remiges in singulis partibus habeant, quas Britanni Pyctas vocant.* Ubi Steuvechius mallet *Pyncas*, quod navigii genus Itali vulgo dicunt *Pinco*, monente Carolo de Aquino in Lex. milit. Nostris *Pinque*.

¶ PYCTATIUM. Vide *Pittacium*.

¶ PYCTOMACHARIUS, Gr. πυκτομάχος, Pyctes, pugil, apud Jul. Firmicum lib. 8.

PYLE. Vide *Pilatus*.

¶ PYRA, Ignis: Latinis *pyra* est rogus, à Gr. πῦρ. Marten. de Rit. pag. 262. *Ministri vero ad hoc præfecti, Pyram quantum oleo coquendo sufficiat, accendunt.* Vide *Pura*.

¶ PYRACIUM, ut supra *Piratium*. Vide in hac voce. Vita S. Segolenæ to. 5. Jul. pag. 633. *Potum præter aquam atque Pyracium non bibit.*

PYRALE, Hypocaustum conventuale, *Estuve*, in

quo Capitulum celebrabatur : unde flagellum *disciplinarum* in eo appensum observat Eckehardus junior de Casibus S. Galli cap. 3. *Rapto flagello fratrum, quod pendet in Pyrali, deforis accurre.* Cap 10. *Quidam ipsorum re agnita, rapto de Pyrali flagello, scelestum illum incurrens, clamitat, & nisi animis saniores et erecto ad illum brachio occurrissent, grandes incussisset.* Cap. 11. *Veniunt in Pyrale, & inde in lavatorium, nec non & proximum Pyrali scriptorium: & has tres regularissimas præ omnibus, quas unquam viderint, asserebant esse officinas.* Cap. 16. *Ille ad columnam Pyralis ligatus acerrime virgis cæditur.* Vide *Gynaceum*.

¶ PYRAMIDALIS, Pyramidatus, ad modum Pyramidis. Gualvan. Flamma apud Murator. tom. 12. col. 1015. *Si non est Imperator, quare utitur insignis imperialibus, ut corona Pyramidali aurea, &c.*

PYRAMIS, *Ciborium*, quod altari superponitur. Bernerus Abbas de Translat. S. Hunegundis, in fine : *Sanctas reliquias referentes in sanctam Dei Ecclesiam inthronizant, ac in sacro peribolo retro altare S. Virginis Hunegundis, intra Pyramidem, quod nos oraculum dicimus, digno cum obsequio reponunt.*

PYRAPTARE, In mari prædari, Gallis, *Pirater*. Occurrit apud Sanutum lib. 3. part. 11. cap. 2. [Vide *Pirata*.]

PYRASTERIUM. Vide *Peristerium*.

¶ PYRATUS, pro Pyrus, methaphorice occurrit in Richerii Chron. Senon. lib. 1. cap. 17. *Et eos tonsuratos, non corde, sed habitu tantum monachavit, & talibus Pyratis locus ille redimitus non diu est gavisus.*

¶ PYRGIBASIS, unico verbo male editum, & pejus explicatum, apud Macros in Hierolex. Vide *Pirgus*.

¶ PYRGISCOS, vox Græca, Bibliotheca. Gloss. Græco-Lat. πυργίσκος, *turricula, armarium*. Vita S. Ansegisi sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 635. *Domum vero, qua librorum copia conservaretur, quæ Græce Pyrgiscos dicitur, ante refectorium collocavit.*

¶ PYRGIUS, Via strata. Vide *Pirgus*.

¶ PYRGUS, Ambo. Vide *Pirgus*.

¶ PYRIARE, à Gr. πυριᾶν, Igne fovere, calefacere. Petronii Fragm. Tragur. cap. 73. *In solio, quod Trimalcioni Pyriabatur descendimus.* Consule ibi Reines. Non displiceret prorsus *Pyrgiabatur*, à Græc. πυργόω, in altum tollo. Vide *Pirgus*. In editione Schefferi legitur *Pernaptatur*, unde legendum opinatur, *in solio, quod Trimalcioni per duos aptatur, descendimus.* Litem dirimere haud facile est.

PYRITEGIUM. Vide *Pyritegium & Ignitegium*.

¶ PYRIUS PULVIS. Vide *Pulvis*.

PYROCARÆ, Mulieres, quæ castitatem & cælibatum profitebantur, quas sua ætate, in Italia nempe, exortas testatur Joannes de Deu Doctor Bononiensis in Pœnitentiario edito à Jacobo Petito lib. 11. cap. 13. & quem ille conscripsit ann. 1247. ubi de pœnitentiis mulierum : *Si autem fuerint Pyrocaræ, quæ de pulvere nuperrime surrexerunt, gravabis eas jejuniis & orationibus, injungens eisdem, ut non de cætero sub specie pietatis (&) religionis impietatem pallient: sed viros accipiant, si votum solemniter non fecerint, vel castitatem servent, quam Deo promiserunt.* Ejusmodi fuere *Beghinæ* nostrates. [Vide *Pinzochera* & *Pizzocara*.]

¶ 1. PYROPUS, Cacumen fastigii vel tecti in pyri formam desinens, Bollandistis in Annotat. ad Vitam B. Christinæ Stumbel. tom. 4. Jun. pag. 350. *Tollentes eam* (Christinam) *dæmones, cum eadem catena qua tracta fuerat, supra domum ipsius advocati statuerunt, & Pyropo ejusdem domus, in signum derisionis & ignominiæ adstrinxerunt.*

¶ 2. PYROPUS, Metalli species, seu metalli mixtura, de qua Plinius lib. 34 cap. 20. Buschius de Reformat. Monast. cap. 22 apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsvic. pag 889. *Habuerunt ... flascones de Pyropo decem, mortariola de ære septem, &c.*

PYRRIRA, Petraria, ex Gallico *Perriere*, Machina bellica. Galbertus in Vita Caroli Comit. Flandr. p. 191. *Adduxerunt instrumenta jactatoria, magnellam, & Pyrriram, qui dejiceret domum præfatam.* Vide *Petraria*.

¶ PYRUS, pro Pirus, in Charta ann. 1126. apud Calmet. to. 2. Hist. Lothar. inter Probat. p. 280.

¶ PYSALIS, Vestiarium. Vide *Pisalis*.

¶ PYTALPHUS, Vas vinarium. Vide *Pitalfus*.

¶ PYTATIUM. Vide *Pittacium*.

¶ PYTHAGORISSARE, Pythagoræ philosophiam sectari. Apuleius in Floridis : *Porro noster Plato nihil ab hac secta vel paululum devius Pythagorissat.*

¶ PYTHONIZARE, Pythonico spiritu agi. Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 358*. *Quasi declinassent in dubium, an fuerit arreptitia, vel laboraret humore terrestri, vel usu rationis privata Pythonizaret quasi energumena.* Ubi Codex MS. habet, *Phitonizaret*, ut monent docti Hagiographi. Et certe *Phitones*, pro Pythones, non semel occurrit. Vide in hac voce.

¶ PYXIDA, pro Pyxis, in Vita S. Ansegisi sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 633. *Pyxidas eburneas duas, hanapum vitreum optimum unum, &c.*

PYXIS, in qua reponuntur hostiæ consecratæ ad Viaticum : πυξίον, Pachymeri lib. 7. cap. 15. 28. Leo IV. PP. de Cura Pastorali : *Super altare nihil ponatur, nisi capsa cum reliquiis sanctorum, ... aut Pyxis cum corpore Domini ad Viaticum pro infirmis.* Vide Capitula Hincmari de Reb. Magistri & Decani c. 8. Quippe suspensa imminebat altari. Hugo Flaviniac pag. 166. *Pyxidem 1. de onychino, in qua servatur Corpus dominicum dependens super altare.* Gervasius Dorobern. in Descript. Ecclesiæ Cantuariensis : *Suscepit a Monacho quodam Pyxidem cum Eucharistia, quæ desuper majus altare pendere solebat.* Rogerus Hovedenus p. 486. *Cecidit etiam super altare Pyxis, cui corpus Christi inerat, abrupto vinculo.* Id pluribus docuimus in Descriptione ædis Sophianæ num. 63. Pœnitentiale MS. Thuanum : *Omnis Presbyter habeat Pyxidem, aut vas tanto Sacramento dignum, ubi Corpus Dominicum diligenter recondatur ad Viaticum recedentibus a sæculo, quæ sacra oblatio intincta debet esse in sanguine Christi, ut veraciter possit Presbyter dicere infirmo, Corpus & sanguis Domini nostri Jesu Christi proficiat tibi ad salutem animæ & corporis.* Eckehardus Junior de Casib. S. Galli cap. 2. *Pyxide Communionis aperta fletu perfusos communicavit.* Conradus in Chronico Moguntino : *Pyxis argentea ad hostias deputata.* Chron. Casin. lib. 3. cap. ult. *Pyxis aurea cum smaltis pro corpore Domini.* *Pyxides* autem, in quibus sacra Eucharistia infirmis defertur, ex ebore, seu *eburneæ* esse jubentur, *propter casum*, in Statutis Synodalibus Odonis Episc. Paris. cap 5. num. 5. & c. ult. num. 35. Adde Synodum Eboracensem an. 1195. cap. 1. Wigorniensem ann. 1240. c. 1. & Exoniensem an. 1287. cap. 4. 12.

PYXIDES RELIQUIARIÆ. Leo Ost. lib 3. c. 30. *In aris Pyxidulis reliquiæ sanctorum .... recondita sunt.*

PYXIS, Thesaurus, fiscus publicus, locus, ubi asservantur pecuniæ publicæ : vulgo la *Boete*. Charta Ricardi Regis Angl. apud Sammarthanos in Archiep. Turon. *Concedimus etiam ... domui de la Haia alios duos solidos in puram & perpetuam eleemosynam in Pyxide Andegavensi percipiendos.*

¶ Pyxis Capituli, In qua suffragia colliguntur: & quam ad eos qui capitulo non interfuerunt defert nuncius. Charta Caroli IV. Imper. an. 1377. apud Miræum to. 2. pag. 1245. *Canonicorum familiares & servitores, tam baillivum, procuratorem, furnarium, lathomum, nuncium Pixidem capitali deferentem, carpentatorem... sub nostra imperiali protectione suscipimus.*

Pyxis Lombardorum, [Præstatio quæ ab iis pro mercibus & facultate exercendi sua commercia Regi exsolvebatur.] Tabular. Memorialium Cameræ Comput. Paris. signatum C. fol. 190. *Die 4. Novemb. 1357. ad burellum præsentibus Antonio Guese & Joanne Ballet Thesaur. Franciscus Malifardi de Luca commorans Parisiis tradidit unum denarium Dei de primo dicto ad incheriam consuetam supra firmam Pyxidis Lombardorum & pertinentiarum suarum pro duobus annis, &c.* [Vide *Longobardi.*]

¶ Pyxis Nautica, Gall. *Boussole.* Hanc initio sæculi quarti decimi, circa an. 1320. primum adinvenisse Flavium Gioia, civem Amalphitanum, tradit Henr. Brencmannus Dissert. 1. de Repub. Amalphit. num. 22. Huic concinit Angelus de Nuce in Notis ad Chron. Casin. lib. 1. cap. 50. *Quorum* (Amalphitanorum) *gloriam illustravit ante annos fere 300. Flavius civis vel conterraneus (alii Joannes Goia, sed perperam) mirabili illo unique imprimis utili invento nauticæ Pyxidis, qua tot sulcantur maria, veteribus nec navigata, nec nota.* Amalphitanis hoc inventum abjudicant Scriptores aliquot, maxime Isaac. Vossius, qui var. Observat. cap. 14. usum magnetis à Scribus repetit. Sed Francis nostris id acceptum referri debere haud male colligitur ex Poemate Guioti Pruviniensis circa ann. 1200. exarato, ubi pixidis nauticæ mentio fit sub nomine *Marinette*, quod marinis usibus potissimum esset destinata:

Icelle estoile ne se muet,
Un art font qui mentir ne puet
Par vertu de la Marinette,
Une pierre laide & noirette,
Ou li fer volontiers se joint.

¶ Pyxis, Machinæ bellicæ jaculatoriæ species. Vide *Pixis.*

◆◆

Q

Littera numeralis, que 500. denotat, unde versus:

Q. velut A. cum D. quingentos vult retinere.

Ita etiam notæ numerorum antiquæ. At apud Ugutionem hæc litera eumdem numerum, quem P. dicitur conficere, hoc est 400.

Quod Q. hic sequitur numerum similem retinendo,

Eidem litteræ si recta linea superaddatur, 500. millia significat.

Q. inquit Notkerus Balbulus Opusc. *Quid singulæ litteræ significent in superscript. cantilena; In significationibus notarum cur queratur? cum etiam in verbis ad nihil aliud scribatur, nisi ut sequens V. vim suam amittere queratur.* Vide *A.*

☞ Literarum Q. C. K. notiores commutationes sunt, quam ut necesse sit id exemplis confirmari.

QUACHETUS, Panis species, in Itinere Camerarii Scotiæ c. 9. §. 4. [Locus exstat in *Simenellus.*]

¶ QUACKERI apud Anglos, Fanatici superiori sæculo exorti, quos Galli *Trembleurs* vocant, Trementes, à tremulo corporis motu, quem inter precandum affectant, quasi essent judiciorum divinorum terrore perculsi.

¶ QUACTUM, Isidoro lib. 20. cap. 2. *quasi coactum & quasi coagulatum; accepta enim secum alia specie coagulat.*

QUADABLUM. Jura & Consuetudines Normanniæ cap. 85. *Si vero querelatus de lege, quam vadiavit, inciderit, debet maleficium tam læso quam Curiæ emendare: de percussione palmæ per quinque solidos: de pugni percussione per 12. denarios: de prostratione ad terram, quæ Quadablum dicitur, per 18. solidos.* Ubi vetus Consuetudo Normann. *De abateure à terre, que l'on appelle Acabler*, 18. *sols.* Vide *Cabulus.*

QUADEREL, Pellis species, Belgis. Theloneum Monasterii S. Bertini: *De dorsna de Cordwan, 2. den. de Quaderel, 1. den. de centum pellium agnorum, 2. den.*

¶ QUADERNALE, Mensura frumentaria. *Unum Quadernale frumenti*, in Terrario Sacristiæ S. Illidii Claromont. an. 1398.

☞ Est etiam vox nautica, quæ significat id, *Quod præcessit funes*, ut exponit Franciscus Barberinus in Glossis ad sua *Documenti d'Amore* apud Ubaldinum pag. 258. Vide *Quinale.*

¶ QUADIDEGARA. Muratorius tom. 1. part. 2. pag. 34. in hunc Legum Rotharis locum: *Hæc sunt gaudia quatuor manumissionum*, adnotat sic legi in Codice Ambrosd. *Hæc sunt Quadidegara quatuor manumissionum.*

¶ QUADINCUS. Donationes factæ Monasterio Exalatensi an. 855. Marcæ Hisp. col. 788. *Septelanios tapites* II. *copertorio sirico* I. *& vellatas* XL. *& Quadincos* XL. *& vadelincos* VIII. *curtinas* II. *&c.*

¶ QUADIUS, Fidejussor, vas, sponsor. Vide locum in *Guadius* post *Vadium.*

QUADRA. Gloss. Gr. Lat. Κόδρα, *Codra, Quadra.* Idem: τετράγωνος, *Quadrus, Quadra, quadratus.* Maxime de *Quadra panis* apud Monachos sumitur. S. Augustinus contra Epist. Manichæi c. 21. *Unus panis... in Quadras quatuor decussatim formatur. Per Quadras panes partiri*, apud Gregorium M. lib. 1. Dialog. cap. 11. Petrus Damian. in Vita S. Romualdi cap. 3. num. 14. *Fragilitati pie compatiens, consueta mensura Quadram paximatii superaddidit.* Joan. Laudensis in Vita ejusdem Petri Damiani num. 24. *Sola panis Quadra cum crudis oleribus cœnanti apponitur.* Adde Regulam Magistri cap. 17. 26. 53. Vineam Benedictinam cap. 6. & quæ notavit Haefrenus lib. 10. Disquis. Monast. tract. 3. disq. 4. [& Lacerda in hæc Virgilii verba, *patulis nec parcere Quadris*, lib. 7. Æneid. v. 116.]

¶ Quadra Placentæ, Eadem notione legitur apud Martialem lib. 3. Epigr. 77.

Nec te liba juvant, nec secta Quadra placenta.

Adde lib. 9. Epigr. 92. *Quadra casei*, apud eumdem lib. 13. Epigram. 52. *Quadra vivere aliena*, apud Juvenalem Satyra 5. Parasiticam vitam agere. Hinc in Descriptione Vitæ Willelmi Ducis Norman. tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1314. *Aliena*

mavis Quadra vilis nullinsque militatis vivere, quam regnum regere & protegere. Hinc fortean

¶ QUAORA MUNOI, Oblectamenra quævis mundana, quæ mundus offert seu apponit iis, qui ejus *quadra* vivunt. Chronicon S. Juliani Turon. laudatum à Mabillonio sæc. 5. Benedict. pag. 134. *Fertur in ie sanctum habitasse Amonium .... qui solitaria vita delectatus dulcedine, pro vita solitaria mundi despexit Quadra.*

¶ QUADRA URNÆ *mellis*, in Charta fundationis Monasterii S. Alexandri in Graffshap ann. 1072. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 491.

¶ QUADRA VINÆ, vel *de vinea*, Gall. *Quartier da vigne*, in Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 27.

¶ QUADRAGENA, Quadraginta. Vulgatus Interpres 2. Corinth. 11. 24. *A Judæis quinqua Quadragenas una minus accepi. Quadragena dierum*, in Statutis MSS. Augerii II. Episc. Consetan. an. 1280. Vide *Carena* & *Quarentena*.

¶ QUADRAGENTENUS, Quadringentesimus. Epitaphium Stephani Abbat. in Chronico Mellicensi pag. 422.

Anno milleno Christi de Virgine nati
Quadrageneno quinquageno quoque terno.

QUADRAGESIMA, Græcis Τεσσαρακοστὴ, Christianis, jejunium dicitur 40. dierum ante Pascha, institutum ad Christi imitationem, qui totos 40. dies sine cibo & potu jejunavit, ut est Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4. De hujus autem origine, ac varia apud nationes Christianas observatione, multa multi dixerunt, atque in iis Baronius an. 57. n. 194. & seqq. Menardus ad lib. Sacrament. Greg. Mag. pag. 52. Fr. Scorsus ad Homil. 15. Theophan. Ceramei, Joan. Filesacus in lib. de Quadragesima, Joan. Bapt. Cotelerius ad lib. 5. Constit. Apost. p. 243. 244. & alibi, Haeftenus lib. 10. Disq. Mon. tract. 1. disq. 2. 5. 3. tract. 10. disq. 2. 3. 4. 5. [Hovedenus tom. 1. Annal. ad ann. 1070. Bailletus Hist. Quadrages.] &c.

Quadragesimas tres observabant Latini, *Majorem* scilicet ante Pascha, alteram ante *Natale Domini*, quæ communiter vocabatur *S. Martini*, & durabat usque ad Natale, tertiam 40. dierum ante festum B. Joannis Baptistæ. Sed hæ duæ posteriores propter hominum fragilitatem ad unam sunt redactæ: & iterum illæ divisæ sunt in tres hebdomadas Adventus, & tres ante Nativitatem S. Joannis, in quibus est jejunandum & abstinendum à nuptiis. Hæc Durandus lib. 1. Ration. c. 9. n. 8. lib. 7. cap. 14. num. 9. Capitula Caroli M. lib. 6. cap. 184. *Iterum admoneant Sacerdotes, ut jejunia tria legitima in anno agantur, id est 40. dies ante Nativitatem Domini, & 40. ante Pascha, ubi decimas anni solvimus, & post Pentecosten 40. dies.* Ubi quæ *legitima jejunia* hic, in Capitulari 1. Caroli M. incerti anni cap. 23. *Ecclesiastica* dicuntur. Harum trium Quadragesimarum mentio est præterea in Concilio Eliberitano apud Ivonem part. 15. cap. 163. in Canonibus Hibern. lib. 44. cap. 11. in Pœnitentiali Theodori cap. 32. apud Chrodegangum Metensem Episc. in Regula Canonicorum cap. 32. Burchardum lib. 9. cap. 4. in Concilio Triburiensi ann. 895. cap. 58. Salegunstadiensi ann. 1022. cap. 1. &c. Quarum quidem institutum inde profluxisse viri docti existimant, quod eæ pœnitentibus uno anno jejunandæ indici solerent, ex Burchardo lib. 19. cap. 5. ubi varios dandæ pœnitentibus satisfactionis modos enumerat: *Per singulos annos quatuor qui remanent* (ex septenni pœnitentia) *tres Quadragesimas per legitimas ferias debet jejunare, primam ante Pascha cum cæteris Christianis: alteram ante Nativitatem S. Joannis Baptistæ, & si quid remanet post adimpleas: tertiam ante Nativitatem Domini, à vino, à medone, mellita cervisia, à carne, sagimine, & à caseo, & à pinguibus piscibus.* Totidem habentur in Pœnitentiali MS. Thuano. Adde eumdem Burchardum cap. 9. & 10. & Ivonem part. 15. cap. 189. 190.

QUADRAGESIMA S. MARTINI, incipiebat ab Octavis omnium Sanctorum. Alexander III. PP. Epist. 114. ex Francicis tom. 4. Hist. Franc. *Nos eandem relaxationem taliter duximus distinguendam, scilicet ut in Quadragesima, quæ dicitur B. Martini, usque ad Adventum Domini, in sexta feria uno ferculo piscium, & vino temperate sumpto utaris.* Mox: *Noverit autem Regia Sublimitas, Quadragesimam ab Octavis omnium Sanctorum, & non antea inchoari.* Occurrit præterea mentio *Quadragesimæ S. Martini*, in Charta Aistulfi Regis Longobard. an. 753. pro Ecclesia Mutinensi apud Ughellum to. 2. p. 109. in Regula Clarissarum, in Regula Tertiariorum c. 5. 8. in Regula Monialium Damianitarum c. 5. &c. in quibus quidem Regulis, duarum tantum Quadragesimarum mentio fit, *Majoris* scilicet, & *S. Martini*: quæ intelligi semper debent apud Scriptores, cum de binis tantum Quadragesimis agunt, ut apud Petrum Damianum in Vita S. Romualdi cap. 3. num. 15. *Exceptis scilicet duabus anni Quadragesimis, &c.* Idem lib. 6. Epist. 32. *Ut vinum utroque Quadragesimali tempore non bibatur, non pisces edatur, &c.* Epist. 34. *In duabus autem Quadragesimis, quæ videlicet Natalem Domini, vel sacrosanctum Pascha præcedunt, &c.* Joannes Abbas S. Arnulphi Metensis in Vita B. Joannis Abbatis Gorziensis cap. 10. nom. 39. *Itaque regulam tolerabiliorem assumpsit, ut duas tantum Quadragesimas in anno perageret, unam ante Nativitatem, alteram ante Pascha, priorem quidem Idibus Septembris, cum nona hora fratres prandium repetunt, incipiens: sequentem mox ab octavis Epiphaniæ, &c.* Egbertus de Ecclesiastica institutione pag. 113. *Quod & gens Anglorum semper in plena hebdomada ante Natale Domini consuevit, non solum quarta & sexta feria, & Sabbato, sed & juges duodecim dies in jejuniis & vigiliis, & orationibus, & eleemosynarum largitionibus, & in Monasteriis & in plebibus ante Natale Domini quasi legitimum jejunium exercuisse perhibetur.* Quadragesimæ ante Nativitatem Domini meminit præterea idem Petrus Damian. lib. 3. Epist. 10. de qua agit etiam Rabanus lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 22. Chrodegangus in Regula Canonicorum Metensium cap. 10. Adde Concilium Matisconense I. cap. 9. & Oxoniense ann. 1222. cap. 8. Statuta Hospitalis S. Lazari Placentini, apud Petrum Mariam Campum in Regesto part. 2. Hist. Eccl. Placentinæ, ch. 62. Charta Manassis Episcopi Aurelian. ann. 1210. in Probat. Histor. Blesens. pag. 10. &c.

Quadragesimæ quatuor observatæ sunt à Græcis, prima *Major*, ante Pascha: secunda *Apostolorum*: tertia *Assumptionis Deiparæ*: quarta *Nativitatis Domini*. Primam à feria 2. Sexagesimæ incipiunt, secundam à 1. die post Dominicam primam Pentecostes: tertiam à Kal. Augusti: quartam à Quadragesimo ante Nativitatem die. Jejunia in hisce Quadragesimis ab iis sic exiguntur. In Majori Quadragesima, à feria 2. Sexagesimæ usque ad Dominicam Quinquagesimæ, à carnibus abstinent: ovis tamen & lacticiniis vescuntur, vinumque bibunt. A 2. feria Quinquagesimæ usque ad Pascha abstinent non solum à carnibus & lacticiniis, sed etiam

à piscibus, quia sanguinem & carnem habere dicunt ovis tamen piscium, squillis, limacibus, cancris vescuntur, vinumque bibunt, unica in die refectione contenti. In jejunio Apostolorum, ut etiam in aliis, vinum bibunt, piscesque, & bis in die, comedunt. In jejunio Assumptionis, bis quidem in die comedunt, non tamen pisces, prætterquam in festo Transfigurationis. Jejunium Nativitatis servatur ut Apostolorum: sed in vigilia Nativitatis, fit ut in Majori Quadragesima. Vide Scaligerum lib. 7. de Emendat. temp. p. 697. Christophorum Angelum de Hodierno statu Græcorum cap. 4. 5. 6. 7. Allatium lib. 3. de utriusque Eccles. Consens. cap. 9. §. 3. Joan. Bapt. Cotelerium in Notis ad lib. 5. Constit. Apost. p. 254. Nomocanonem ab eo editum tom. 1. Monumentor. Ecclesiæ Græcæ cap. 426. 429. 430. 431. 432. 433. 434. & alios. Ut porro Majorem Quadragesimam observent, pluribus etiam tradit Ratramnus lib. 4. contra Græcos cap. 4.

Quatuor Græcorum Quadragesimis quintam addiderunt Jacobitæ, sive Suriani, Quadragesimam scilicet Ninives. Primam ante Pascha observant ut Græci: secundam Apostolorum à 1. die post festum Pentecostes auspicantur: tertiam à 14. die ante Assumptionem: quartam à 25. die ante Nativitatem Christi: quinta Ninives vel Jonæ est trium dierum, eamque celebrant in hebdomada ante Septuagesimam, feria 2. 3. & quarta, in memoriam Ninivitarum. In Majori Quadragesima jejunant ut Græci: in secunda bis in die, & pisces comedunt. Ita in tertia, & quarta. Quintam Ninives observant ut Majorem.

Chaldæi seu Nestoriani totidem ac Jacobitæ Quadragesimas observant. Primam & Majorem ante Pascha incipiunt Dominica Quinquagesimæ: secundam, quæ est SS. Apostolorum, auspicantur à feria 2. post primam Dominicam Pentecostes: tertiam Assumptionis à 1. Augusti: quartam Nativitatis Christi à 25. die ante festum: quintam exigunt ut Jacobitæ. In prima non pisces comedunt, nec vinum bibunt. In secunda Sabbato ac Dominicis non jejunant, in quibus carnes edunt, & vinum bibunt. In tertia nec lacticinia, nec carnes comedunt, excepto festo Transfigurationis. Quartam & quintam observant ut tertiam.

Quadragesimas Maronitæ sex olim observabant: primam & Majorem ante Pascha: secundam sanctorum Apostolorum: tertiam Assumptionis Deiparæ: quartam Exaltationis S. Crucis: quintam Nativitatis Domini: sextam denique Ninives, vel Jonæ. Quadragesimam Paschalem auspicabantur ab hebdomada Sexagesimæ: secundam à feria 2. post Dominicam Trinitatis, usque ad festum Petri & Pauli: tertia erat dierum 14. ante festum Assumptionis: quarta unius hebdomadæ: quinta 40. dierum ante Nativitatem: sexta denique trium dierum in hebdomada ante Septuagesimam. Quod ad jejunium in hisce Quadragesimis spectat, primo ea hebdomada, quæ Quadragesimam Majorem præcedit, id est Sexagesimæ, à carnibus abstinebant, reliquis cibis & vino utentes usque ad feriam 2. Quinquagesimæ. Ab ista feria usque ad Pascha, non carnes, non ova aut lacticinia, aut pisces manducabant, nec vinum bibebant. In secunda Quadragesima à carnibus, ovis, & lacticiniis abstinebant, pisces tamen & alia comedebant; & vinum bibebant, ante meridiem non comedebant, sed bis in die cibum sumebant. Idem observabant in jejuniis Assumptionis, S. Crucis, & Nativitatis. Jejunium Ninives simile erat jejunio majoris Quadragesimæ. Hodie, ex quo plerique è Maronitis Ecclesiam Romanam agnoscunt, præscripta ab ea jejunia tantum observant.

Armeni octo observant jejonia, quæ Quadragesimas appellant, quod in ipsis quadragesimalibus vescantur cibis. Primum dicitur Adæ & Jonæ, quod est 5. dierum, duabus hebdomadis ante solemnem Paschatis Quadragesimam. Id se facere aiunt in memoriam jejunii Adæ, postquam è Paradiso ejectus est. Secundum est commune omnibus Christianis ante Pascha, quod auspicantur feria 2. post Dominicam Quinquagesimæ. Tertium est 9. dierum ante festum Pentecostes, hoc est ab Ascensione Domini. Quartum dicitur Eliæ, incipitque feria 2. post Pentecosten, & protrahitur usque ad 50. dies. Quintum est unius hebdomadæ ante Assumptionem Deiparæ. Septimum est hebdomadæ post Inventionem S. Crucis. Octavum est 7. hebdomadarum ante Natalem Domini. De jejuniorum ratione pluta Quaresmius cap. 58. Filesacus de Quadragesima cap. 9. [& Bailletus in suo Tractatu de Quadragesima.] Vide Syoodum Trullanum can. 56.

De Quadragesimis Moscorum & Ruthenorum, agit Filesacus lib. de Quadragesima cap. 10. de Æthiopum, cap. seq.

Quadragesima S. Theodori. Humbertus Silvæ candidæ contra Nicetam Pectoratum: *Nos Quadragesimam unius septimanæ, quam dicitis sancti Theodori, nescientes, solam Quadragesimam Dom. nostri Jesu Christi 40. diebus diligenter observare contendimus.*

Quadragesimarum pœnitentia pœnitentibus varie pro criminum enormitate indicta. *Ad quinque, sex, 12. &c. Quadragesimarum sine subditis annis pœnitentiam damnari*, in Concilio apud Theodonis villam ann. 821. cap. 1. 2. 4. Ibidem: *Si autem mortuus fuerit, singulas sex Quadragesimas cum sequentibus annis pæniteat.* Ibidem cap. 3. *Si quis presbyterum... vulneravit & convaluerit, 12. Quadragesimas sine subditis annis pœniteat. Tribus Quadragesimis per tres annos agere pœnitentiam*, in Concilio Remensi incerti loci ann. 923. Adde Concilium Triburiense ann. 895. cap. 58. Vide *Carena*, & Morinum lib. 7. de Pœnitentia cap. 13. num. 8. ubi observat, ejusmodi Pœnitentias in pœnam indictas, originem dedisse variis Quadragesimis, quæ quolibet anno observabantur ab omnibus Christianis, vel certe à monachis: earumque invectum usum in Occidentem à Theodoro Archiep. Cantuariensi, natione Græco existimat.

Quadragesima Ascensionis. Liberatus Diacon. c. 10. *Qui cum ascendissent Antiochiam, eos Ibas excommunicavit, sed superveniente festivitate Quadragesimæ Ascensionis jussi sunt a domino excommunicatione absolvi*, &c. Ubi Joannes Garnerius: *Ascensionis*, ἀναστάσεως, non ἀναλήψεως, *id est Resurrectionis è sepulchro, non item Ascensionis in cælum, ex Theodoreto Epist.* 37. At Petrus Comestor in Hist. Evangel. cap. 8. Act. Apostol. observat, quosdam à festo Ascensionis usque ad Pentecosten jejunasse, exemplo Apostolorum, quos aiunt in spatio illo jejunasse, quia in Evangelio dictum est: *Venient dies, in quibus auferetur sponsus ab eis, & tunc jejunabunt.*

Per Quadragesimales dies à *pugna* seu præliis abstinuisse Normannos nostros Italicos observare est ex Gregorio VII. PP. lib. 9. Epist. 4.

Quadragesima Intrans, [Dies Martis ante diem Cinerum, Gall. *Mardi gras*. Chartularium

Prioratus

Prioratus S. Petri de Domina fol. 74. v°. *Reddet ..... unum capouch ad Quadragesimam intrantem.*] Vide *Carementranus.*

QUADRAGESIMA, Spatium 40. dierum, intra quod vassallus, qui contra dominum deliquerat, damnum resarcire tenebatur, quo elapso, si non satisfecisset, poterat Dominus feudum ipsius sibi asserere. Vide Foros Bigorrenses art. 6. Interdum duæ hoc casu Quadragesimæ concedebantur. Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. cap. 41. *Et si Walterus contra te peccaverit, & ni infra duas Quadragesimas emendaverit, ex parte nostri contra te adjutorium non habebit.* Adde cap. 42. & Notas nostras ad Alexiadem Annæam pag. 398. 399.

QUADRAGESIMA REDDITUUM Ecclesiasticorum, indicta in Terræ Sanctæ subsidium ab Innocentio III. PP. Habetur Epistola ad id conscripta in ejus Gestis pag. 73. 74.

QUADRAGESIMALE, Eleemosyna, quæ quadragesimali tempore fieri solebat. Charta Caroli Cal. pro Ecclesia S. Quintini, apud Hemeræum: *Pariterque ... usque ad 12. pauperes suscipiantur, quibus quotidie in eorum alimentis panis unicuique tribuatur unus, cum quo tribus hebdomada diebus caro: reliquis autem tribus Quadragesimale in Cœna Domini 12. ibid. pauperes suscipiantur, &c.*

¶ QUADRAGESIMALE BENEFICIUM, Eadem notione. Literæ Odonis Episc. Paris. an. 1203. in Tabul. S. Clodoaldi: *Ordinatum est ... quod de cetero singulis septimanis pro institutoribus & benefactoribus Quadragesimalis beneficii, quod ad sustentationem servitorum ipsius ecclesiæ laudabiliter noscitur institutum.*

QUADRAGESIMALES CIBI, Quibus in Quadragesimali jejunio uti solemus, in Concilio Aurelian. I. can. 27.

¶ QUADRAGESIMALITER JEJUNARE, ut fieri debet per Quadragesimam. Micrologus cap. 49. *Nec juxta Canones Quadragesimaliter jejunare censemur, si ante vesperam reficimur.*

¶ QUADRAGINSIMA, pro *Quadragesima*, scriptum à veteribus, ut annotat Mabillonius Liturgiæ Gallicanæ pag. 228. col. 2. & tom. 1. Musei Ital. pag. 301.

¶ QUADRAGINTADIALIS, Quadraginta dierum. Vita S. Nicolai de Rupe, to. 3. Martii pag. 432. *Quæ res utique non minus æstimari debet, quam Quadragintadialis SS. Vatum Moysis & Eliæ vi divina sustentata inedia.*

QUADRAGINTANA, Idem quod *Quadragesima* & *Carena*. Pœnitentiale Andegavense apud Morinum: *Si pater & mater pro sua cupiditate fecerunt, ipsi faciant pœnitentiam, & ipse in Quadragintanas.* Infra: *Si pro liberatione mortis, aut gravis periculi se perjurat, tres Quadragintanas.*

QUADRAGINTARIÆ. Charta Philippi I. Regis Franc. pro Monasterio B. Dionysii Remensis, ex Tabulario ejusdem Ecclesiæ: *Beneficium, quod Oblatrices tenebant, quas Quadragintarias vocabant, quia non satis convenienter vivebant, visum est Archiepiscopo ut melius ordinaretur. Dedit igitur isti loco, &c.*

¶ QUADRAGIS, Idem quod *Quadragesima*. Canonizatio S. Petri Cœlestini, to. 4. Maii p. 479. & apud Murator. tom. 3. pag. 663.

Quæque dies leti, quinque annos, quinque Quadragos.

¶ QUADRALE, Mensura vinaria. Vetus Notitia traditionis Monasterii S. Stephani Herbipoli apud Schannatum Vindem. Liter. pag. 90. *Pro anniversario matris meæ Hiltæ xv. similas & Quadrale vini & insuper talentum ceræ. Talentum*, pro libra sumitur, & *Quadrale* pro quarta parte cujusdam mensuræ majoris, ac fortassis *urnæ*, quæ centies ibi memoratur, ubi de fundationibus pro anniversariis. Vide *Quadrantale* & *Quartale*.

QUADRAMEN. Odo Cluniacensis in Vita S. Geraldi lib. 2. cap. 4. *Parietes nihilominus in altum porrecti, Quadraminum compages subito diffusa corruerunt.*

¶ QUADRANGULARE, Τετραγωνίζειν, Quadrangulum reddere, apud Vossium lib. 4. de Vitiis sermonis cap. 18. *Quadrangulata turris*, apud Tertullianum lib. de Anima cap. 17. Quadrata.

¶ QUADRANGULUM, Τετράγωνον, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Τετράγωνον, *Quadrum*, *Quadratum*, *Quadrangulum*. Utuntur Plinius & Varro.

QUADRANNUS, Quadrans, monetæ species. Tabularium Monasterii S. Andreæ Viennensis: *Vobis impignoravimus pro solid. unius Quadrannos duos de moneta decima, &c.* [Vide *Metreta*.]

QUADRANS, Monetæ minutioris species apud Anglos, pars quarta denarii. Matthæus Westmon. an. 1279. *Quia denarius findi in duas partes pro obolis, & in quatuor partes pro Quadrantibus consuevit: ordinatum fuit ad tollendam occasionem desalcationis monetæ, quod rotundi essent denarii, oboli & Quadrantes.* Adde Walsinghamum ano. 1280. Knyghtonem pag. 2678. Iter Camerarii Scotiæ cap. 9. §. 2. 3. &c. Vide Scaligerum & alios de re nummaria Scriptores.

¶ QUADRANS SCUTI, Gallice *Quart d'écu*. Vide *Moneta argentea*, sub Henrico III. Franc. Rege.

¶ QUADRANS PANIS, Idem quod superius *Quadra panis*. Chronicon Cosmæ Pragensis lib. 2. *Post Matutinas 40. panis Quadrantes & totidem allecia dividit in pauperes.*

¶ QUADRANS, nude, Modus agri vel potius vineæ in loco seq. Gall. *Quartier de vigne*. Literæ Ludovici Franc. Regis an. 1158. insertæ Literis an. 1358. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 303. *Pater meus bone memorie Rex Ludovicus ....., in loco qui dicitur Murallis posuit hospites .... assignato eis quod de unoquoque Quadrante unum modium vini & sex denarios annuatim persolverent.* D. *Brussel* tom. 1. de Feudorum usu legit *Cadrans* pag. 182.

¶ QUADRANS ALLODIS, Modus agri ex *allodio* seu possessione, vel quarta pars integræ possessionis. *Dedit unum Quadrantem allodii sui cum servo & ancilla*, in Historia Mediani Monasterii pag. 257.

QUADRANS TERRÆ, Modus agri, in Charta Kanuti Regis Daniæ an. 1184. apud Stephanium in Prolegomenis ad Hist. Saxonis Grammatici p. 17.

QUADRANTALE, *Amphora, mensura.* Papias. [Festus Pauli: *Quadrantal vocabant antiqui, quam ex Græco ἀμφορέα dicunt, quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit sextarios.* Vox hac notione usurpata Plauto & Catoni, quorum locos refert idem Festus. Bene Prateius: *Amphora Græcis dicitur id quod Latini Quadrantal appellant, Festus lib. 15. Est autem vas cujusvis materiæ, duarum urnarum capax, figura cubi, rei cujusvis capienda. Quantum autem capiat vini, docet his verbis Volusius Mætianus, juris auctor. Quadrantal, quod nunc plerique Amphoram vocant, habet urnas duas, modios tres, semodios sex, congios octo, sextarios 48. heminas 96. quartarios 192. cyathos 570.* Tum addit idem Prateius: *In eo quod ait, urnas duas convenit cum Columella lib. 20. cap. 20. In eo quod scribit sextarios 48. consentit cum Festo.* Proprie *Quadrantal* cubum significat, unde cubicum vas ita dictum. Gellius lib. 1. cap. 20. *Quadrata undique, quæ κύβους illi, nos Quadrantalia dicimus.* Glossæ Lat. Gr. *Quadrantal*, κύβος. Et mox: *Quadrantale*, κεράμιον. Aliæ Gr. Lat. Κύβος, *Qua-*

dratal, *Albens*. Et alibi : Κεράμιον, *Orcium*, *Amphora*, *Quadrantalo*, *Urceus*. Vide Lexic. Hofmanni.]

QUADRAPOLA, seu Vestes *Quadrapola*. Anastasius Biblioth. in Vitis PP. pag. 109. *Fecit majores argenteas cortinas mira magnitudinis de palliis stauracin, seu Quadrapolis*. Infra : *Aliam cortinam majorem fecit ex palliis Quadrapolis*. Pag. 110. *Vestem super altare ejusdem Ecclesia de Quadrapolis faciens obtulit*. Ita pag. 129. 135. 139. 140. 142. 143. 144. a 51. 152. 154. 163. ubi *Quadrapolas vestes* appellari censet Bulengerus, quarum quatuor anguli auro texti sunt aut serico, vel tabulis auro clavatis, ut *octapulas*, octo angulis auro aut serico intextas. Nec dissentit Ludovicus de la Cerda in Adversar. Sacris cap. 51. num. 13. Sed videat lector, an hæc arrideat sententia; mihi certe non placet. [Henschenius tom. 3. SS. Maii pag. 395. legit *quadrapulum*, quod suspicatur esse texturam tessellatam.] Vide *Octapulum*.

QUADRARIA, Lapidicina, unde quadrati lapides eruuntur, *Carriere*. Sugerius lib. de Consecratione Ecclesiæ S. Dionysii : *Locus quippe Quadraria admirabilis prope Pontisaram ... vallem profundam non natura, sed industria concavam, molarum casoribus sui quæstum ab antiquo offerebat*. Utitur ibidem paulo ante. Occurrit etiam in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 133. Vide *Carraria* 2.

QUATAARIA, Eadem notione, in Charta Odonis Domini Hamensis an. 1232.

¶ 1. QUADRARIUM, Plaustrum, currus, Gall. *Charette*. Charta ann. 1230. apud Kennettum in Antiq. Ambrosden. pag. 208. *Praterea concessi eisdem liberam viam ultra pasturam meam de Quadrariis suis usque ad praedictam ripam ad stagnum dicti molendini emendandum quomodocumque voluerint*.

¶ 2. QUADRARIUM, in Amalthea, *Vas ex quadrato lapide factum, torculari inserviens*.

¶ QUADRATA FACUNDIA. Vide in *Quadrivium* sub finem.

¶ QUADRATÆ LITERÆ, Eædem quæ *Unciales*, de quibus supra in voce *Litera*.

¶ QUADRATÆ URBES, sive Quadrangulares, quænam sint, recensent *Baudrand* in Lexico Geographico & Hofmannus in Lexico Universali.

QUADRATARII, *quos Græco vocabulo λιθοξόους appellam*, io lege 1. Cod. de Excusat. artif. [ut ex libro Βασιλικῶν emendat Cujacius pro τοίχους, quod habetur in ipsa lege; sunt autem λιθοξόοι lapicidæ, qui lapides expoliunt, οἱ τοὺς τετραγώνους λίθους ξέοντες, ut habetur in eod. libro.] *Lapidicida* & *Quadratarii*, apud Sidonium lib. 3. Epist. 12. à quadratis lapidibus, quos in quadrum expoliunt. [Miracula S. Modoaldi Episcopi Trevir. tom. 7. SS. Maii pag. 715. *Quadratariis aliquando lapides de monte cadentibus*, &c. Adde Cod. Theod. lib. 13. tit. 4. leg. 2.] *Quadratum saxum*, apud Livium lib. 6. & Vitruvium lib. 4. cap. 4. *Lapis quadratus*, apud Plinium Epist. 254. lapis nempe cæsus paribus angulis, licet non paribus lateribus, ait Philander. *Saxorum Quadratarii*, apud Cassidorum in Psalm. 126. Glossæ veteres : ψάλτης, *Quadratarius*, [vel ψαίστης, *Quadratarius*, ut editum est in Glossis Græco-Latinis & Latino Græcis; unde quidam ψαίστας, pro τοίχους emendant in laudata lege Codicis.] Sed præsertim ita videntur appellati, qui lapillis quadratis & variæ commissuræ pavimenta sternunt. Leo Ost. lib. 3. cap. 29. *Artifices destinat peritos in arte musaria & Quadratura, ex quibus videlicet alii absidam & arcum atque vestibulum majoris Basilica musivo comerent, alii vero totius Ecclesia pavimentum diversorum lapidum varietate consternerent. Artis quadratariæ* mentio præterea habetur in Passione SS. Coronatorum, & in fragmento vetusti lapidis Romæ in æde S. Hagnes.

¶ QUADRATICUM, pro *Cathedraticum*, Pensio quotannis Episcopo soluta ab ecclesiis ei subditis. Statuta Alani Avenion. Episc. apud Martenium tom. 4. Anecd. col. 580. num. XV. *Nullus recedat de civitate præsenti, donec & quousque plene satisfecerit clavario curiæ episcopalis Avenionensis synodam & Quadraticum anni præsentis, & etiam arreragia temporis jam lapsi*.

¶ QUADRATIM, Forma quadrata, τετραγώνως, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat.

¶ QUADRATORES, Iidem qui *Quadratarii*. *Quadratores marmorum*, apud Cassiodorum l. 2. Epist. 7. Alii legunt *Quadrati marmorum*. Vide *Quadratus*.

¶ QUADRATUM DECIES, pro *Quadragesima*. Vita S. P. Cœlestini apud Murator. to. 3. p. 632.

.. *En decies Quadrato subdere corpus*
Menti jussit amor divino fonte relabens.

¶ 1. QUADRATURA, Materiaria structura, Gall. *Charpente*. Chartularium Gemeticense notatum B. pag. 110. *De refectis autem ordinaverunt, quod si Quadratura defecerit in illo molendino, dicti Abbas & Conventus facient ad custus suos; ita tamen quod Miles faciet merennium adduci per homines suos de eleemosyna abbatia ad molendinum, & dictus Abbas & Conventus debent totum merennium invenire*. Alium locum vide in *Branca* 2.

¶ 2. QUADRATURA, Latus alteri æquale, ut in figuris quadratis esse solet. Bernardus Thesaurarius de Acquisitione Terræ Sanctæ apud Murator. tom. 7. col. 712. *In medio hujus eminentioris porticus situatum est templum Domini, octo Quadraturis & totidem angulis fabricatum*. Galli diceremus *d'une figure octogone*, in qua figura, si perfecta est, latera & anguli sunt sibi invicem æqualia.

¶ 3. QUADRATURA, Modus agri, Gall. *Quartier de terre*. Chartularium S. Fromondi : *Ego Willelmus de Humeto dedi & concessi .... unam virgatam terra in Quadratura, quam tenuit Bertinus de Bajoc*. Ibidem : *Ego Jordanus de Hum. Conestab. Normannia excambiavi unam virgatam terra, quam dederat & eleemosynaverat ... frater meus in Quadratura, quam tenuit Bertinus de Bajot*.

¶ QUADRATUS, nude pro *Quadratus lapis*. Cassiodorus lib. 5. Epist. 8. *Quadrati ad Ravennatem urbem ex nostra jussione devehantur*, &c. *Quadrati marmorum*, apud eumdem lib. 2. Epist. 7. pro quo quidam legunt *Quadratores*. Vide *Quadratarius*.

¶ QUADRATUS MATHEMATICUS, Perfectus Mathematicus, in *quatuor* Mathematicæ partibus perinde versatus. Epistola Bernonis Abb. ad Grinoverum Coloniensem Episcop. apud Mabillon. tom. 4. Annal. Benedict. pag. 294. *Quem non solum quatuor Matheseos disciplinarum speculatio Quadratum, verum etiam cælestis harmonia melos divinis laudibus jugiter reddit intentum*. Vide *Quadrivium*.

¶ QUADRATUS ORBIS, In quatuor partes divisus. Elogium Dungali reclusi apud Mabillonium tom. 2. Annal. Benedict. pag. 726.

Te precor omnipotens Quadrati conditor orbis,
Dungalus ut vigeat miles ubique tuus.

Charta Henrici Regis Franc. ann. 1056. qua *Ainardo donum libertatis* concedit, *ut pateant ei, ut libero, via Quadrati orbis*, apud Martenium tom. 1. Anecd. col. 183.

¶ QUADREGIA, pro *Quadriga*, Plaustrum quodvis, currus. Arrestum Parlamenti Paris. an. 1331.

ex Arcbivo Bonæ-Vallis : *Licet essent & fuissent per tempus sufficiens in possessione .... habendi & recipiendi in pratis Bonevallis mareschancias in Quadregiis & frassellis usque ad festum B. Johannis.*

1. QUADRELLUS. *Quadrelli. Quarelli*, Tela balistarum, brevia, spissiora, & forma quadrata, unde nomen nostris *Quarreaux. Quadrelli*, Danti & Petrarchæ. Anna Comnena lib. 10. pag. 291. de quadrellis : Τὰ βέλη βραχύτατα μὲν τῷ μήκει, παχύτατα δὲ, καὶ πρόσθεν ἀξιόμαχον βάρος σιδήρου λαμβάνοντα. [Castelvitrus in Addit. ad lib. 1. Prosarum Petri Bembi : *Quadrello viene da quadro, che significa saetta, che habbia il ferro di quattro alette.*] Willel. Britto lib. 2. Philippid.

Nec tamen interea cessat balista, vel arcus,
Quadrellos hac multiplicat, pluit ille sagittas.

Idem lib. 7.

Transmisso cadit in tempus per utrumque Quadrello.

Adde lib. 3. pag. 130. Guill. de Podio-Laurentii cap. 37. [Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 90. Annales Genuens. tom. 6. Muratorii col. 471. Chronicon Veron. tom. 8. ejusd. Muratorii col. 632. Chronicon Parm. tom. 9. col. 806. Chronicon Bergom. tom. 16. col. 914. &c. Vide *Catellus.*]

QUARELLUS, Eadem notione occurrit apud Rigordum ann. 1190. 1199. Matth. Paris pag. 592. [Adde Albericum ad an. 1199. Chronicon Astense apud Murator. tom. 11. col. 155. &c.]

CAIRELLUS, in Charta an. 1242. in voce *Careaisium*, & in alia an. 1248. apud Sammarthanos in Episcopis Aptensibus, & alia apud Ughellum tom. 4. pag. 289.

¶ QUADRILLUS. Cod. MS. D. *Faure* in Fragmentis Stephanotii tom. 1. *Aliqui fuerunt Quadrillis vulnerati, sed non male.*

¶ QUADRILUS. Lambertus Ardens. pag. 117. *Eorum balistarii mortiferas pluunt in eos Quadrilos & sagittas.*

QUADRUM. Sugerius in Ludovico VI. pag. 317. *Balistarii Quadro .... est oculo privatus. Quarel*, & *Quarriau*, nostris olim. Le Roman *de Garin:*

Volent pilet plus que pluie par prés,
Et les sajettes, & Carriax empenez.

Willelmus *Guiart* an. 1214.

A tant tendent de tous costez
Aus arbalêtes devaler,
Et puis laissent Quarriaus aler.

Idem in S. Ludovico:

Messire Alphonse un jour ataignent,
Qui armez iert de son atour,
D'un Quarrel d'arbaleste à tour.

[Charta Theobaldi Comitis Campaniæ an. 1256. apud D. *Brussel* de Feudorum usu tom. 2. pag. 1018. col. 1. *Et chascun de la commune dou Nuefchastel, qui aura vaillant vint livres, aura arbaleste en son hostel, & Quarraus jusqu'à cinquante.*] Idem voci *Garrot* etymon adscribit Falcetus, de qua idem Guiartus an. 1304.

Quarriaus traient au cliqueter,
Es font l'espringale geter,
Li Garros qui lors de là ist,
Les plus vigueureus esbahist.

Infra:

Et font geter leurs espringales,
Cà & là sonnent li clairain,
Li Garrot empené d'arain
Lessent leur lieus de ce me vent,
Plustost que tempeste ne vent...;

Eodem anno:

Espringales font leur servise,
Dont li Garrot en maint lieu faillent.

Infra:

A celes envahies males,
Et mestre bout deux espringalles,
Tres bien getant en est chascune,
Un Garrot est faillis de l'une.

Ibidem:

Li Garrot le chastel tresperce.

Rursum:

Li engins tout seul demouterent,
Qui pierres & Garros getoient.

¶ 2. QUADRELLUS, Quadratus later, laterculus, Gall. *Quarreau* vel *Carreau*, Ital. *Quadrello*. Statuta Mutinæ fol. 13. v°. rubr. 66. *Cum in terra Castri veteris, ubi est fornax una, non possint fieri boni coppi, nec Quadrelli propter malum terrenum, quod est ibi, ordinatum est quod una fornax loco dicta fornacis fieri debeat & operari in territorio & in districtu communis Campilis, ibi ubi hactenus esse consuevit, & in qua consueverunt esse boni Quadrells & coppi.* Rursum occurrit fol. 49. v°. rubr. 258. Statuta criminalia Ripperiæ fol. 29. v°. cap. 222. *Teneantur fornasarii facere & fieri facere cuppos, Quadrellos, pobinas, matonos, tavellonos & tavellas, longas sive magnas & parvas, & alia quæcumque in fornacem coquenda ad infrascriptam mensuram, videlicet quod Quadrelli & tavella non sint breviores unciarum septem & latitudinis unciarum trium cum dimidia, &c.* Statuta Placentiæ lib. 6. fol. 67. v°. *Habeant & vendant fornasarii civitatis & episcopatus Plac. cuppos, Quadrellos & tavellas secundum modum consuetum; & teneantur separare cuppos, Quadrellos & tavellas cottas à biscottis, & biscottas non vendant pro cottis, &c.*

¶ QUADRELUS, Eadem significatione. Statuta Mutinæ fol. 6. v°. rubr. 35. *Statutum est pro pub. & evidenti utilitate mercatorum communis Mut. existentium in stationibus palatii novi, quod dicta stationes debeant claudi f. inter unam & aliam viam de muro unius Quadreli*, id est, de muro è quadrellis constructo, si bene interpretor.

3. QUADRELLUS, Modus agri minutior. Hariulfus lib. 3. cap. 16. *In pago Belloacensi, in villa, quæ dicitur Vallis, feticum indominicatum habentem Quadrellos 130..... de prato bunnaria 2. & Quadrellos 48. & de silva bunnaria 20. & de conciso bunnaria 5. & Quadrellos 2. & de marisco Quadrellos 110.*

QUARRELLUS, Eadem notione. Necrologium Ecclesiæ Parisiensis 4. Id. Jun. *Item tria quarteria cum 4. Quarrellis terra.* Infra: *Quinque quarteria minus 5. Quarellis in loco qui dicitur Preaus.*

¶ QUADRESSIS, *Quatuor assium*, in Amalthea ex Catholico Johannis de Janua: ubi: *Quadressis, Quatuor oboli, vel pretium quatuor obolorum.*

QUADRI, Modus agri. Charta Caroli Simplicis an. 23. redint. 18. &c. *Amantissima conjugi nostra Frideruna condonavimus sub Palatio nostro Compendio de terra Quadros 80. ad capellam construendam in honorem S. Clementis Papæ & ejus atriola.* [Charta ann. 1027. in Probat. tom. 2. novæ Hist. Occit. col. 179. *Sic dono ego Ermengaudus Comes ad te, Atto, ipsum supranominatum alodem, qui fuit de hostilitate de Progo aldi & Astre, & illorum heredes, simul cum ipsos Quadros, qua vocant Vicecomitales, qui sunt in villa Orsoneves.* Vide *Quadrellus* 3.]

¶ QUADRICORNIUM, τετράκερων, Habens cornua quatuor, in Glossis Latino-Græc. & Græco-Latinis.

¶ QUADRIDUUM, Johanni de Janua, *Quatuor*

dies : inde Quadriduanus , quatuor habens dies , pro *Quatriduum* & *Quatriduanus*.

QUADRIFICIUM. Anastasius in Paschali PP. *Et super columnas, in Quadrificio camerames, musivo, pulchrisque metallis decoravit*. Id est, ex quatuor *faciebus*, unde forte leg. *Quadrifatio* : nisi *in quadrifinio* quis malit, i. à quatuor finibus, quam vocem agnoscunt Frontinus, & Innocentius Agrimensor. Papias : *Quadrificus, in quatuor partes fissus, i. divisus*. [Charta ann. 873. inter Instrum. novæ Gall. Christ. to. 4. col. 216. *Omnibus Christum per orbem Quadrificum adorantibus pacis concordiæque munus*, &c. Durandus lib. 6. Rationalis c. 72. *Dominus Quadrificum orbem morte transgressionis decem mandatorum mortuum vivificavit*.]

¶ QUADRIFILUS, E filis quatuor contextus. Locum vide in *Meuolinum*.

¶ QUADRIFURCUS, Quatuor habens furcas, apud Priscianum.

1. QUADRIGA, pro *Carruca* aratoria, *Charruë* : vel potius pro *Carrucata*, seu modo agri, cui sufficit una *carruca* vel aratrum. Herimannus de Restaurat. S. Martini Tornacensis cap. 91. *Cunctaque molendina, qua tunc erant in Scaldo, eis superaddidit, sex ex iis Episcopo reservatis, cum quinque Quadrigis terræ*. Et cap. 93. *Et pene ad nihilum redegerunt, ita ut de antiquis possessionibus nihil amplius eam certissimus hodie tenere, quam tria molendina Episcopi, tresque Quadrigas terræ ejus*. Vide *Carrucata*.

¶ 2. QUADRIGA, Supellectilis genus. Inventarium an. 1317. è Schedis D. *Lancelot* : *In coquina .... fuerunt reperta ea quæ sequuntur ... una cathedra modici valoris, item unum embutum, item una Quadriga antiqua garnita*. An sella rotulis fulta?

¶ QUADRIGA VIRTUTUM, Quatuor virtutes cardinales. Vide *Quadrivium*.

¶ QUADRIGALE, *Spatium super muros civitatum, super quod quadrigæ currunt*, in Amalthea.

¶ QUADRIGAMENTUM, Vectura, Gall. *Charroi*. Charta libertatum Bellomont. ex MS. Coislin. *Prædictos homines ... liberantes ... ab omni tallia mortalia ... Quadrigamento*, &c. Vide *Carreda* & *Quadrigatio*.

QUADRIGARE, Curru vehere, [in Gemma gemmarum,] Gallis *Charrier*. Charta ann. 1279. in Tabulario Ecclesiæ Autissiod. fol. 511. *Nos de Esbria de 10. quadrigatis vini, quam maluerit Dominus Episcopus, solvere tenebimur, & Quadrigare apud Appoignium*. [Processus de virtutibus & miraculis Mariæ de Malliaco, to. 2. Martii pag. 755. *Quadrigavit dictus conductor seu quadrigam conduxit ad quamdam hostellariam*, &c.]

¶ QUADRIGARIA, Plaustrum, carrus, Gallice *Charette*, in Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 817.

QUADRIGARIUS, Auriga, *Charretier*. Præfatio ad libellum precum Marcellini & Faustini : *Omnes Quadrigarios & imperitam multitudinem pretio concitat*, &c. [Arnobius lib. 2. *Pugiles, Quadrigarios, desultores, grallatores*. Aurigas qui in circo quadrigas agitant, intelligit, ut & Tullius in Fragm. apud Asconium Pedianum. Glossæ Lat. Græc. *Quadrigarius*, ἁρματηλάτης, ἱππηλάτης, ἡνίοχος, τετρωπηλάτης. Adde Glossas Græco-Latinas. Pro auriga vulgari legitur in Literis Vicarii Archiepiscopi Rotomag. ann. 1206. è Tabulario Calensi p. 190. &] passim in Ordinatione Hospitii S. Ludovici Regis Franc. an. 1261. à nobis edita in Notis ad Joinvillam pag. 108.

☞ Eadem vox aliud, ut videtur, sonat in lege 1. Codicis de Excusat. Artificum : *Architecti, medici, pictores, statuarii, marmorarii, lecticarii, seu arcarii, clavicarii, Quadrigarii, vel quadratarii*, &c. *Quadrigarios* hic intelligo fabricatores quadrigarum seu curruum, Gall. *Charrons*. Cujacius in hanc legem Glossas laudat, in quibus legitur : *Quadrigarii*, ἁμαξοποιοί.

QUADRIGATA, Gallice *Charretée*, Onus quadrigæ. Ordericus Vitalis lib. 6. pag. 605. *Duas Quadrigatas vini de Principe Normannorum in feudo tenebat singulis annis*. [Index redituum Monasterii Corbeiensis : *Quicunque adducunt ligna ut vendant, duas Quadrigatas debent nobis. Quadrigata lignorum ad unum equum*, in Charta ann. 1208. è Chartulario sancti Vandregesili tom. 1. pag. 1781. *Quadrigata fustium, Quadrigata cabronorum*, in Reparationibus factis in Senescallia Carcassonæ an. 1435. è MS. D. *Lancelot*. Rursum occurrit in Charta Philippi Augusti Franc. Regis apud Marten. tom. 1. Amplis. Collect. col. 1010. in Literis ann. 1236. è Chartulario Montis Martyrum & alibi passim. Vide Lobinelli Glossarium to. 3. Hist. Paris.]

¶ QUADRIGATIO, Vectura quam domino debent vassalli. Charta Stephani Sacri-Cæsaris Domini pro Capitulo Bitur. ann. 1178. apud Thomasserium in Consuetud. Bituric. p. 139. *Consuetudines omnes, quas in parochia Belli-loci accipiebam .... equitatum meum, Quadrigationes, procurationem meam*, &c.

¶ QUADRIGATOR, Idem qui *Quadrigarius*, Auriga, in Actis B. Francisci de Paula, to. 1. Aprilis pag. 160.

¶ QUADRIGENNIUM, Quadriennium. Charta Gaufridi Comitis Andegavensis an. 966. tom. 1. Spicil. Acher. p. 413. *Si quis præsumpserit aliquam injuriam Fratribus ejusdem loci* (S. Albini) *inferre, & ter ammonitus nisi resipuerit, Quadrigennio communione privetur*.

¶ QUADRIGUA, pro *Quadriga*, Carrus, plaustrum. Charta Comitatus Marchiæ an. 1406. *Tenebuntur reddere & solvere ... unam vinasam sive boatam cum quadam Quadrigua & cum duobus bobus*.

¶ QUADRILATERUS, Gallis *Quadrilatere*. Isid. lib. 3. Orig. cap. 10. *Quadrilatera figura est plano pede quadrata, quæ sub quatuor lineis rectis jacet*. Martianus Capella lib. 6. *Quidquid Quadrilaterum est* τραπέζιον *vocatur*. Varia distinguuntur *Quadrilatera* apud Geometras.

¶ QUADRILLUS, Quadrilus. Vide *Quadrellus* 1.

¶ QUADRIMENSIS, *Quatuor mensium, quod aliter dicitur Quadrimestris*. Johannes de Janua.

¶ QUADRIMODUS, In quatuor partes divisus. In Consuetudinibus Cluniac. Farfæ receptis & à Mabillonio laudatis tom. 4. Annal. Benedict. pag. 208. Cella novitiorum dicitur *angulata in Quadrimodis*, hoc est, in quatuor minores cellas distributa, in quarum prima meditentur, in secunda reficiant, in tertia dormiant, in quarta loca necessaria. *Quadrimodus* vel *Quadrimodis*, quatuor modorum, apud Johannem de Janua.

¶ QUADRINEPOS, Nepos quartus ordine. Chronic. Episcoporum Metensium to. 6. Spicil. Acher. pag. 651. *Hujus* (B. Arnulfi) *Quadrinepos Carolus Magnus extitit, quem Ecclesia Rom. elegit in Advocatum*.

¶ QUADRINOCTIUM, *Spatium quatuor noctium*, Johanni de Janua; τετρανύκτια, in Glossis Lat. Gr. & Græco-Lat.

¶ QUADRINODIS, vel *Quadrinodus*, *Quatuor nodorum, unde Quadrinodium*, Johanni de Janua.

¶ QUADRIPERTIRI, vel *Quadripertire*, apud Johannem de Janua, In quatuor partes dividere. Glossarium mediæ Græcitatis: Τετραγτιάζειν, *Quadripertiri*, τετραχῶς μερίζειν. Utrobique melius scriberetur *Quadripartiri*, à *Partiri*. Utrumque Vossius improbat lib. 4. de Vitiis sermonis, etsi *Quadripartitus* vel *Quadripertitus* Ciceronis sit & Varronis.

¶ QUADRIPES, pro *Quadrupes*, Equus. Testamentum ann. 813. in Probat. novæ Hist. Occitaniæ tom. 1. col. 39. *Vel alia mobilia, vel Quadripedem meum, ipse prædictus, cui eleemosinam meam injunxero, in sacerdotibus & pauperibus, orfanis & viduis in eleemosynam pro remedio animæ meæ erogare faciat.*

QUADRIPORTA. Anastasius in S. Hadriano pag. 115. *Basilicam Salvatoris .... in ruinis positam una cum Quadriportis suis, atriisque, & fontes noviter .... renovavit.* Sed legendum *Quadriporticis*, aut *Quadriporticibus*, quod atrii vox indicat. Est enim

QUADRIPORTICUS, Atrium quatuor porticibus circumdatum, ante ædium sacrarum vestibula, Græcis Τετράστωον. Anastasius in S. Symmacho: *Cantharum B. Petri cum Quadriportico marmoribus ornavit.* In Dono: *Hic atrium B. Petri superius, quod est ante Ecclesiam in Quadriporticum magnis marmoribus stravit.* Adde eumdem in Leone III. p. 121. 139. 142. Itinerarium Hierosol. *Est piscina, quæ dicitur Siloa; habet Quadriporticum, & alia piscina grandis foras.* Paulinus Nat. 9.

Ecce vides istam, quæ janua prima receptat,
Porticus obscuro fuerat prius obruta tecto,
Nunc eadem nova pigmentis & culmine crevit,
Ast ubi conseptum Quadrato tegmine, circa
Vestibulum medio reseratur in æthera campo,
Hortulus ante fuit, &c.

Infra:

Sed rursum redeamus in atria, conspice rursum
Impositas longis duplicato tegmine cellas
Porticibus, &c.

Fortunatus lib. 9. Poem. 15. de Atrio ædis sacræ:

Altior impluvium, Quadrataque porticus ambit.

Adde, quæ de ejusmodi quadriporticibus congessimus in Descriptione ædis Sophianæ n. 20.

QUADRISOMUM, Sepulcrum quatuor corporum capax. Fragmentum sepulcrale Romæ ad Agnetem via Nomentana:

DEPOSITUS P.... FIECT....
DN. VALENTINIANO AVF....
IN PACE ETC. VIXIT ANNUS XX.
FACIT LOCUM QUADRISOMUM.

Vide *Bisomum*.

QUADRIVIUM, Τετραοδία, τετράοδον, ἀμφοδον, in Gloss. Gr. Lat. [Quæ vox cum mediæ non sit aut infimæ Latinitatis hac notione, nihil ad nos; usum dumtaxat medio ævo in *Quadriviis* frequentem attingemus, quo scilicet venditiones suas aut donationes, majoris solemnitatis ergo, in ipsis *Quadriviis* perficiebant. Charta regnante Roberto Rege fol. 1. Tabularii S. Petri Vosiensis: *Ipsam donum concessit apud Lemovicas in Quadrivio inter S. Stephanum & S. Martinum sito, his præsentibus, &c.* Alia fol. 2. v°. *Donum autem istud factum est in Quadrivio ante fontem Brivensis. Doni auditores fuerunt dominus Abbas Geraldus Vosiensis, &c.* Manumissiones quoque in *Quadriviis* factas, seu servos qui manumittebantur, in Quadrivia ductos, ut quamcumque vellent, eligerent viam, discimus ex Legibus Rotharis cap. 225. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 34. col. 1. *Ducat eum* (servum qui manumittitur) *in Quadrivium & thingat in gaidia & gisiles testes ibi sint, & dicant sic: De quatuor viis, ubi voluerit ambulare, liberam habeas potestatem.* Idem etiam aliquando in fidejussionibus *de stando juri* observatum, ut docent Consuetudines Auscionum MSS. an. 1301. art. 27. *Fidejussio de stando juri .... cum præstanda fuerit, præstetur & exigatur in Quadrivio, vel in carteria majori, vel in domo communi ad voluntatem Domini.*]

☞ A *Quadriviis* proprie dictis appellarum etiam Padi fluvii *Quadrevium* ab Auctore Chronici parvi Ferrariensis, apud Murator. tom. 8. col. 476. ubi sic describitur: *Pervenitur ad vicum Adrianum, ubi aquarum Padi Quadrivium reperitur. Nam dextra conjungitur Gauro per fluentum, quod dicitur Cavadicium; sinistra facit fluentum, quod dicitur Silvus longus, quod paludibus Clugia jungitur. Autrorsum tendens a Quadrivio jam dicto cum Gauro intrat in pelagus.*

Sed recentioribus Scriptoribus proprie hac voce intelliguntur quatuor Mathematicæ partes: Annæ Comnenæ lib. 1. Τετρακτὺς τῶν μαθημάτων. Ephræmius in Chronico de Nicephoro Blemmyde: Τετρακτύνος δ' ἰδ' ἀστικάδες μαθημάτων. *Quadrifariæ Matheseos janua*, Senatori lib. 1. Epist. 45. Papias: *Quadruvium, ubi quatuor viæ conveniunt. Inde quatuor artes, id est Arithmetica, Geometria, Musica, Astronomia, Quadrivii nomen acceperunt, quia se invicem complectantur & connectant, ut non bene unam noverit, qui alias non noverit, orbatusque uno videatur oculo.* Ugutio: *Arithmetica, Musica, Geometria, Astronomia quadam similitudine dicuntur Quadrivium, quasi quadruplex via ad sapientiam, unde Triviales dicuntur, qui docent vel student in trivio, sicut Quadriviales dicuntur, qui in quadrivio.* Harum Arithmetica unitati, Musica binario, Geometria trinario, Sphærica seu Astrologia quaternario comparatur, ut est in Θεολογουμένοις τῆς ἀριθμητικῆς. Boethius de Arithmetica cap. 1. *Prudentia nobilitas quodam quasi Quadrivio vestigatur.* Infra: *Multitudinem, quæ per se est, Arithmetica speculatur integritas. Illam vero quæ ad aliquid, musici modulaminis temperamenta pernoscunt. Immobilis vero magnitudinis Geometria notitiam pollicetur. Mobilis scientiam Astronomicæ disciplinæ peritia vindicavit.* Mox: *Hoc igitur illud Quadrivium est, quo iis viandum sit, quibus excellentior animus à nobiscum procreatis sensibus, ad intelligentiæ certiora perducitur.* Joann. Sarisberiensis lib. 1. Metalogici cap. 24. *Mathematica Quadruvii sui rotis vertitur, alacrumque vestigiis insistens, colores & venustates suas multiplici varietate conterit.* Adde cap. 3. 4. 12. lib. 2. c. 10. Vita S. Isidori Hispal. num. 8. *Si hoc libro in trivii eruditione Isidorum præditum cernes eloquentia, hic in Quadrivii investigatione perfectum admireris in Matheseos disciplina.* Vita MS. S. Florentii in Prologo: *Cum Rhetoricæ artis faceta urbanitas jam olim à nostri seculi usu recesserit, viri quoque Quadrata facundia prædicta dudum cultores artis, nostri duntaxat idiomatis, penitus exoleverint, &c.* Constantinus African. lib. 1. Commun. locor. medic. in prologo: *Oportet enim qui in hac arte* (Medicina) *primatum vult obtinere, dialectica & totius Quadrivii notitiam habere.* Gervasius Tilleberiensis MS. de Otiis Imper. decis. 3. cap. 114. *Erat enim summe literatus in trivio, & Quadrivio potens & acutissimus, in Physica operosus, in Astronomia summus.* Ecclesia Lugdunens. adversus Joannem Erigenam: *Quadruvium regularum totius Philosophiæ, ... mundana doctrina Quadrivia.* Epitaphium Hugonis Medici apud Naudæum de Antiquit. Scholæ Medicæ Paris. pag. 34.

Quadrivium docuit, ac totum scire reliquit
Anno milleno bis centum, sed minus uno.

Vide Wibertum in Leone IX. PP. Honorium lib.

de Viris illustr. in Boerio, Petrum Damian. lib. 6. Epist. 3. Trilogium animæ part. 3. cap. 5. Baldricum Burguliensem pag. 259. 269. Thiotfridum Epternac. in prologo, Marllt. Paris p. 559. præterea Notas nostras ad Alexiadem. [Chronicon Richardi Pictav. apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 1173. Vitam B. Willelmi Abb. Hirsaug. sæc. 6. Benedict. part. 2. pag. 726.]

Quadruvium etiam vocant quatuor virtutes *cardinales*, de quibus ita S. Hieronym. Ep. 25. cap. 1. *Quatuor virtutes describunt Stoici, ita sibi invicem nexas, & mutuo cohærentes, ut qui unam non habuerit, omnibus careat, Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem, Temperantiam. Quadrivium vel quadriga virtutum*, apud Flodoardum lib. 4. Hist. Remens. cap. 5. ex Hincmaro Remensi: *Quadrifaria virtus*, apud Senatorem lib. 6. Epist. 3. *Quaterna virtutes*, apud Dudonem lib. 3. de Moribus & Actis Normann. pag. 128. Τετρακτὺς τῶν ἀρετῶν, apud Constantinum in Basilico cap. 51. Ἅρμα τῶν ἀρετῶν, apud Theophylactum Bulgar. Archiepisc. Epist. 26. Τετράγωνος τὴν σοφίαν, apud Damascium in Vita Isidori Philosophi. Vita S. Rodoaldi num. 15. *Nemo namque humanæ rationis Quadruvio ad plenum conquadratus sufficere probatur, &c.* Chronicon Laurishamense p. 93. *Virtutum virtutum genere Conquadratum.*

¶ QUADRUCA, Idem quod mox *Quadruga*. Tabularium S. Sergii Andegavensis: *Dean unam mensuram terræ de landis, postquam erit discooperta, tantum quantum una Quadruca duabus sationibus excolere poterit.*

¶ QUADRUGA, Aratrum, Gallice *Charrue*: item tantum agri, quantum uno aratro coli potest. Tabularium Montis S. Michaelis: *Do monachis S. Michaelis terram in eodem loco quantum potest una Quadruga arare in anno.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 236. *Attribuit etiam proprietarum Quadrugarum decimam, quas in parochia S. Patricii habere dinoscitur.* Vide *Quadriga* & *Quadruca*.

¶ QUADRUGATA TERRÆ, Eadem notione, apud Thomam *Blount* in Nomolexico Lat. Anglic. Vide *Carrucata*.

¶ 1. QUADRUM, f. Quadrivium, Gallice *Carrefour*. *Juxta Quadrum ala Calomontis*, in Schedis D. *Aubret*.

¶ 2. QUADRUM, Teli genus. Vide *Quadrellus* 1.

¶ 3. QUADRUM. Resipiscentia Hnardi excommunicati porrecta Girardo Episcopo Eduensi an. 972. *Si perperam egi vel moleste contra vos flatus, spes mei recuperandi est in vobis, sicut scitis, per ministerium vestrum, quia in Quadro est Almitas vestra*: id est, Potestatem habes me à vinculo excommunicationis absolvendi.

¶ QUADRUPEDALE, Quadrupes. Charta Hugonis Abb. Corbeiensis an. 1227. è Tabulario ejusdem Monasterii: *Infra siquidem fossatum Eavanei nulla Quadrupedalia intrabunt, & si forte intraverint, serviens noster illa poterit ejicere sine emenda.* Vide infra *Quadrupedius*.

¶ QUADRUPEDARIA, ὑπὸ ζώων τετραπόδων ἀγωγή, in Glossis apud Martinium, Quadrupedum ope vectura.

¶ QUADRUPEDIUS, *Quadrupedalis*, *Quadrupes*, *inde Quadrupedalitas.* Johannes de Janua.

QUADRUPEDIA, in Lege Angliorum tit. 17. §. 1. & in Antiq. Fuld. lib. 1. trad. 11. lib. 2. trad. 19.

¶ QUADRUPLARE, *Quadruplicare, In quatuor partes explicare vel dividere, vel quadruplex sive quadruplum facere*, Johanni de Janua; *Quadrupliquer*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. hodie *Quadrupler*. *Quadruplatus numerus*, leg. 10. Dig. de Gradibus §. 17. Papias: *Quadruplo & Quadruplor idem significat antiquitus. Quadruplare* Jurisconsultis est in quadruplum damnare. Ulpianus leg. 14. Dig. §. 1. Quod metus causa: *Quadruplabitur omne, quodcunque restitui oportet.* Hac notione quidam exponunt illud Plauti: *Neque Quadruplari me volo*, hoc est, nolo ad quadruplum solvendum adigi, si vera eorum opinio. Alii quippe, ac forte melius, exponunt, Nolo *quadruplator*, seu delator esse, deponentis vim tribuentes huic *quadruplari*, & pronomen *me* redundans existimantes.

¶ QUADRUPLATOR, Latinis delator. *Quadruplatores*, inquit Asconius in Divinat. Verrin. p. 26. *Delatores erant criminum publicorum: in qua re quartam de proscriptorum bonis, quos detulerant, assequebantur.* Sic dicti vel à *quarta* hac, quam accipiebant, parte, vel à *quadruplo*, quod delati fere solvere cogebantur. Vide Vossium in Etymologico & Thesaurum Fabri. Johanni de Janua *Quadruplatores & Quadruplicatores dicuntur Usurarii in quadruplum sua recipientes. Quadruplator etiam dicitur Senex vel Contractus, qui duobus pedibus & duobus baculis sustentatus per plantas incedit.* Laurentius in Amalthea: *Quadruplator, Quartarius sector, delator, accusator, sycophanta, cui quarta pars ex bonis damnati. Item Portitor quartarius, quartam partem recipiens portorii*, ex Sidonio lib. 5. Epist. 7.

¶ QUADRUPUS, *Quadrupodis*, *Adultera & meretrix olim dicta.* Laurentius in Amalthea.

¶ QUADRUS, Italis *Quadro*, Gallis *Quarré*, Quadrum. Annales Mediolan. apud Muratorium tom. 16. col. 813. *Bocale unum deauratum factum ad novem Quadros esmaillo ad cimeria, & cum aliis foliis & operagiis.* Vide *Quadri*.

¶ QUADRUS LAPIS, Quadratus, Gall. *Pierre Quarree*, in Charta ann. 1005. apud Lud. *Laguille* in Probat. Histor. Alsatiæ pag. 24. col. 2. *Quadrus saxem*, in Vita S. Albini Andegav. Episc. tom. 1. Martii pag. 59.

¶ QUADRUVIUM. Vide supra *Quadrivium*.

¶ QUÆPIA, pro *Quapiam*, ut *Quispiam*, &c. Johannes Thwroczius in Chronicis Hungaricis cap. 15. ubi de Rege Attalo: *Nec aliquam civitatem, vel castellum, aut oppidum à manu illius Quæpia tutari potuit munitio?* Ita constanter legi in veteribus libris observat Vossius de Vitiis sermonis, ubi *Quapiam* editur reposuit.

¶ QUÆRERE, Queri, conqueri, lamentari. Vita S. Petri Cœlestini Papæ, apud Muratorium to. 3. pag. 623. col. 1.

Non ea mens animo versatur Quærere votis
Dissidium languentis era, seu scandala dira
Exire in mundum.

¶ QUÆSERE, Petere. Miracula S. Celsi Episcopi Trevir. tom. 3. Febr. pag. 403. *Magnis cœpit vocibus fautrices suas compellare, ac miris obtestationibus Quæsere, quatenus, &c. Quæsere* pro *Quærere* ab antiquis dictum docet Festus ex Ennio.

¶ QUÆSITARIUS, *Mendicus, rogator: Quæsitaria, Mendica, a quærendo dicta.* Laurentius in Amalthea ex Petronio.

¶ QUÆSITIVUS, Cupidus. *Hastiludiorum & torneamentorum, à mari usque ad mare, in juventute semper Quæsitivus*, in Gestis Archiepiscoporum Trevir. apud Marten. to. 4. Ampl. Collect. col. 387.

¶ QUÆSSIA, Capsa, ubi pecunia asservatur, Gall. *Caisse*. Charta Lud. *de Villars* Archiep. Lugdun. pro fundatione Capituli S. Nicetii ejusdem urbis ann. 1305. *Volentes & præcipientes sigilliferis nostris, qua*

nunc sunt & qui pro tempore fuerint, quod ipsi prædictos viginti solidos singulis hebdomadis recolligant & conservent in quadam Quæstin, quæ fiat ad instar & similitudinem Quæstiæ Fratrum Minorum, sicut recolligunt & conservant denarios, qui dantur Fratribus Minoribus. Ubi per *Quæstiam Fratrum Minorum* intelligo erogatæ stipis arculam in eorumdem Fratrum ecclesia collocatam, quam vulgo *Tronc* nuncupamus. Vide *Cassia* & *Cassa* 4.

QUÆSTA, Questa, Questio, Questus, Tributum quod exigitur, *quæritur*, petitur. [ἀπαίτησις, Constantino Porph. in Basilio n. 31. edit. Combefisii.] *Coactiva petitio seu incisura*, in Chronico Andrensi pag. 356. *Petitio precaria*, in Hist. Archiepiscop. Bremensium an. 1142. *Taille, qu'on appelle Queste*, in Consuetudine Burbonensi art. 343. & seq. *Cens à Queste*, in Consuetudine Blesensi art. 133. in Soesmensi, *Cens truans. Queste courant*, in Marchensi art. 159. 166. *Terre de Queste*, in qua tallia locum habet, in Consuetudine Aquensi tit. 9. art. 11. 12. 13. 14. 15. φορολόγος, ἀπαιτητὴς, in Lexico Græc. MS. Regio cod. 2062. qui quæstam exigit, [ἀπαιτητὴς δημοσίων συντελειῶν, in Basilic. lib. 3. tit. 1. §. 11. δημόσιοι ἀπαιτηταὶ. lib. 6. tit. 3. §. 11.] Charta Stephani Episcopi Parisiens. ann. 1124. *Canonici vero annuales Questas, quas ab prædictarum Ecclesiarum Sacerdotibus exigere annuatim & habere consueverunt, ab eis nec amplius exigent, nec habebunt.* Alia Ludovici VII. Reg. an. 1151. pro Ecclesia Magal. *Justitias, albergas, toltas, Questas, sive aliquas alias injustas exactiones.* Charta Abbatis Moissiacensis an. 1212. *Comes nullam habet Questam in urbe vel Ecclesia nostra.* Et infra: *Questa de 20. sol. Caturcens. quæ fit in Quadragesima singulis annis, tota Comitis erit; sed si aliam fecerit, debet facere consilio nostro.* Pactum inter Comitem Marchiæ & Abbatem & Canonicos Doratenses ann. 1331. *Non poterit Comes super illos habitatores exigere Questas, nisi tempore eminentis periculi guerræ ad eorum gardiam.* [Charta Itherii de *Mengnac* Domini de Closis, pro incolis parochiæ de *Grunay* an. 1278. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 109. *Et insuper salva & retenta nobis & nostris heredibus Questa nostra in tribus casibus tantummodo, videlicet quotiescumque contigerit heredes nostros & heredes heredum nostrorum milites fore novos: quotiescumque contigerit filias nostras maritari: & quotiescumque contigerit nos & heredes nostros recedere à regno Franciæ ... ratione guerræ contra persecutores & inimicos fidei.* Quo in loco animadverti potest iisdem temporibus *quæstam* exigi, quibus *auxilium*: de quo pluribus actum est suo loco. Vide mox *Questa generales.* De *quæstis* rursum mentio fit in Charta ann. 1047. inter Instr. novæ Gall. Christ. tom. 2. col. 480. in alia ann. 1117. in Probat. novæ Hist. Occitan. to. 2. col. 398. in Epistola ann. 1170. Append. Marcæ Hispan. col. 1352.] Vide Chartas alias apud Marcam in Hist. Benearn. lib. 6. c. 12. n. 4. Catellum in Comit. Tolosania pag. 193. 226. 271. &c. Vide *Trutanus.*

Quæstæ Archidiaconorum. Synodus Santonensis ann. 1282. cap. 4. de Archidiaconis visitantibus Ecclesias: *In mane sine prandio exinde recedentes, Quæstas in frumento, vino, avena, vel aliis quibuscumque facere non præsumant.* [V. *Demanda* 1.]

¶ Quæsta, Mendicatio, Gall. *Quête.* Concilium Trevir. ann. 1350. cap. 85. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 258. *Quamplurimi dicunt se esse quæstores hospitalium, ecclesiarum & locorum religiosorum & piorum, falso mentientes ... quorum nomine Quæstas exercent, &c.* Vita B. Augustini Novelli, tom. 4. SS. Maii pag. 618. *Quæstas & humilia officia domus, quæcumque viliora ..., humilitate nimia adimplebat.*

¶ Quæstus, Eadem notione. Concil. Dertus. an. 1429. cap. 16. *Quæstores ecclesiarum ... sine literis propriis Diœcesani, in cujus diœcesi Quæstum faciunt, non receptis, nec ad prædicandum ... fuit constitutione prohibitum.*

Quæsta Eleemosynarum, in Synodo Exoniensi ann. 1287. cap. 17.

¶ Questæ Generales. Charta Guillelmi de Calviniaco, Domini Castri-Radulphi, pro habitantibus villam de Castelleto an. 1289. apud Thomasserium in Consuet. Bituric. pag. 143. *Et salvis & retentis quatuor Questis generalibus sufficientibus, quotiescumque casus emergerit, videlicet pro nova militia, pro filiabus semel maritandis, & pro transfretando, & pro redemptione capti corporis domini dicti loci.* Vide *Auxilium* & mox *Quista.*

¶ Quæstæ Mercedis. Transactio inter S. Elzearum de Sabrano ejusque uxorem S. Delphinam & Universitatem Podii-Michaelis 7. Jan. 1316. ex Schedis Pr. *de Mazaugues*: *Convenerunt, quod qui debent præstare, conferre seu contribuere dictam quæstam, quæ dicitur Quæsta mercedis, dent & solvant singulis annis prædicta quæsta .... 50. libras integras & perfectas.* Pluries occurrit ibi. Vide *Merces.*

¶ Quæstiæ. Charta Petri Regis Arag. an. 1212. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 579. *Cum hostibus & cavalcatis omnibus, cum Quæstiis, toltis, fortiis, censibus, servitiis, &c.* Concilium Tarrac. an. 1591. inter Hispana tom. 4. pag. 563. *Cum nonnulli domini temporales ... compellant clericos ... ad contribuendum & solvendum in peytis, Quæstiis, talliis & aliis exactionibus, &c.*

Questia. Curia Generalis Barcinon. ann. 1283. MS. *Item quod terram tenentes infra terminum alicujus castri contribuant in Questiis, quas fecerit dominus castri pro rata possessionum, quas ibi tenent.* [Charta ann. 1068. Marcæ Hispan. col. 1144. *Cum omnibus juribus & servitiis cunctis, cum calomcis & placitis, & cum cartariis silvaticis, cum pregera & Questia, & hostes, & cavalcatas, & carrigamentis, &c.*]

Quistia, in Charta ann. 1223. in tom. 7. Spicilegii Acheriani pag. 265.

Quista. Charta Raimundi Berengarii Comitis Provinciæ ann. 1235. *Cavalcatas, & omnes Quistas, toutas, seu ademptionem eorumdem, quæ hactenus erant in prædictis castris.* [Statuta Forojul. ann. 1235. in Rotulo Archivi S. Victoris Massil. *Statuimus quod D. Comes possit facere Quistam, scil. pro itinere faciendo ad Imperatorem sine armis; item si factus fuerit novus Miles, vel major filius qui Comes futurus sit: item si transfretaverit cum armis: item si filiam suam vel filias in matrimonium collocaverit, pro qualibet earum semel Quistam facere possit.* Hæc *Quista* passim vocatur *Auxilium.* Vide in hac voce.] Occurrit etiam in Charta Gulielmi Comitis Forcalcariensis pro Manoscensibus an. 1206. in alia Giraudi Abbat. Lerinensis in Chronol. Lerin. to. 2. pag. 167. & alia ann. 1238. apud Joffridum in Hist. Nicæensi pag. 182. [Adde Chartam ann. circiter 1128. in Probat. novæ Hist. Occitan. to. 2. col. 445. Judicium an. 1131. ibid. col. 459. & 460. Chartam ann. 1158. ibid. col. 572. aliam ann. 1209. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 19. col. 2. aliam an. 1271. to. 2. p. 94. col. 1. Concilia Hispan. tom. 3. pag. 481. Galliam Christ. tom. 3. novæ Edit. Instrument. col. 206. &c.]

Quæstus. Gaufredus Vosiensis in Chronico lib. 1.

cap. 7. *Neu enim volebant ei dare Questum, id enim est tallada.* Polyptychus S. Remigii Remensis: *Census de Marsna .... De camma 132. maldr. de Questu cervisiæ.* Charta Henrici Comit. Palatini Rheni ann. 1597. apud Browerum lib. 55. Annal. Trevir. *Comitiam in Memevelde ex illa parte Mosellæ super petitione annonæ, & denariorum, & aliorum Quæstuum eis in pignore dedimus.* Alia Stephani Barrensis Episcopi Metensis apud Meurissium: *Omnes reditus, sive Questus, quos habemus apud Marsal.* [Literæ Ludovici Jun. Regis Franc. ann. 1168. pro Aurelianens. tom. 1. Ordinat. pag. 17. oum. 54. *Ab hominibus de Magdune & S. Martino super Ligerium pro redemptione baillivæ suæ Questum nullus faciat.* Ubi vetus versio Gallica: *Por raançon de leur baillie nuls Complants ne soit faiz.* Vide Complainta. Charta Odonis Domini Montis acuti pro habitatoribus villæ *de Chasgne* an. 1224. to. 4. earumd. Ordin. Reg. p. 376. art. 6. *Possumus eciem* (etiam) *in dicta villa super quatuor Questum facere: de itinere Jerosolumitano peragendo: de captione corporis nostri, quod absit, Domino protegente; de terra acquirenda ad Baroniam pertinente: & de filia maritanda.* Eadem repetuntur in Literis Roberti Ducis Burgund. an. 1262. ibid. p. 378. art. 6.] Adde Guichenonum in Bibl. Sebus. cent. 2. cap. 55. Ita hanc vocem pro stipe usurpat lex unica Cod. de Mendicantibus: *Quos in publicum Quæstum incepta mendicitas vocavit.* Vide Jacobum Gothofredum ad hanc Legem in Codice Theod.

CHESTUS, Eadem notione. Charta Ildefonsi Reg. Aragonum an. 1187. pro Libertatibus villæ Amiliani, in Regesto Ludovici Hutini Reg. Franc. *Ut scilicet nullum Chestum vel toltam ab eis exigamus.*

QUÆSTIO. Charta Radulphi de Balgentiaco anni 1085. *Nec toltam faciet eis in meccato suo, nec Questionem cujuscumque rei.* Alia Vulgrini Comitis Engolismensis an. 1147. *Pepigi eciam quod nec ego, nec uxor mea, nec filius meus, nec homines mei Quæstionem & vim in ipsa curte faceremus.* [Rotulus sæculi XII. de Prioratu S. Pauli de Tartas ex Archivo Monast. Casæ-Dei: *In unoquoque recepto debet habere tres milites & familiam suam & Questionem ad Kal. pro posse hominum.* Charta Alaidis Ducissæ Burgundiæ ann. 1227. tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 387. art. 12. *Concessi etiam habitatoribus castri mei S. Johannis, ut liberi sint ab omnibus talliis, exactionibus & Quæstionibus, &c.*]

QUESTURA. Tabularium Ecclesiæ Cadurcensis: *Mutationes & investituras, & Questuras, & hospitia, & justitiam suam.* [Sacramentum est an. 1103. editum ab Acherio tom. 8. Spicil. pag. 362. & seq. ubi legit *Quæsturas.*]

QUESTALES, *Questa*, seu tributo obnoxii Regestum Constabulariæ Burdegal. notatum A. fol. 9. *Sunt homines Questales in dicta villa & castro 80. & talliantur annuatim per Præpositum dicti loci, prout sibi videtur.* *Questables*, in Consuetudine Nivernensi c. 8. art. 7. *Questans*, in Burdegal. art. 97. S. Severi tit. 9. in Foris Beneharn. Rubr. *de Cetmayor*, art. 8. Rubr. *de Jugements*, art 7. & Rubr. *de Questans* art. 5. hæc habentur: *Los Questans no poden lexa la terra de la questalitat, per ana habitar en autre pars.*

¶ QUÆSTABILES, Eadem notione. Charta Henrici IV. Regis Angl. ann. 1400. apud Rymerum tom. 8. pag. 527. col. 1. *Omnia bona, hæreditates, terras, dominia, census, redditus, homines Quæstabiles, tallias, quæstus, &c.* Similia leguntur tom. 10. pag. 363. & 364.

¶ QUÆSTIALES *homines & asservati*, in Charta Petri Regis Castellæ ano. 1366. apud eumdem Rymerum tom. 6. pag. 526. col. 1.

QUÆSTARE, *Quæstam* seu tributum exigere. *Quester*, in Consuetudine Nivernensi cap. 8. art. 4. Consuetudines Tolosæ: *Poterit ipsum & ejus progeniem postmodum gemituram .... Questare, & de eis se servire.*

¶ QUÆSTARE, Corrogare, stipem colligere, in ecclesiis præsertim, Gallice *Quêter.* Statuta Eccl. Trecor. ano. 1372. tom. 4. Anecd. Marten. col. 1123. *Rectores seu curati, antequam alius in dicta ecclesia Quæstet ... excitet populum, ut dictæ fabricæ eleemosynas suas erogent.* Occurrit in aliis ejusd. Eccles. Statutis ibid. col. 1001. & 1015.

¶ QUÆSTUARE, Eadem notione. *Questuare, seu eleemosynas & confraternitatum obventiones quærere & recipere*, in Bulla Pauli III. PP. ann. 1539. inter Privilegia Equitum S. Johannis Hierosol. p. 98.

QUÆSTORES, nostris *Questeurs*, Qui in Ecclesiis inter officiorum divinorum solennia, pro se vel pro aliis eleemosynas deposcunt, in Synodo Bajocensi an. 1300. cap. 41. in Concilio Narbonensi ann. 1227. cap. 19. Burdegalensi ann. 1279. cap. 28. Exoniensi an. 1287. cap. 47. in Statutis Synodalibus Nicolai Episcopi Andegavensis non semel, in Concilio Toletano ann. 1347. cap. 3. &c. Vide *Roga* & *Trutanus.*

¶ QUÆSTIARII, Eadem notione. Litteræ Gilonis Archiep. Senon. ann. 1276. quibus indulgentias concedit accedentibus ad ecclesiam de Burgo medio in festo S. Coronæ, apud Martenium tom. 1. Anecd. col. 1153. *Præsentes vero literas mitti per Quæstiarios districtius inhibemus; eas, si secus actum fuerit, carere viribus decernentes.* Prudens cautio ad tollendum ex indulgentiis turpem quæstum: quam iisdem fere verbis in Literis suis adhibet Urbanus PP. ann. 1363. ex Bullario Carmelit. pag. 124. Statuta Eccl. Æduensis apud eumd. Marten. tom. 4. Anecd. col. 472. *Nullus recipiatur ad prædicandum, nisi sit authentica persona, vel ab Episcopo missus: & tunc si sit prædicator Quæstiarius, non admittatur ad prædicandum, sed tantummodo exponat indulgentiam quam habet & mandatum.* His consona sunt, quæ statuit Arnaldus Episcop. Valentinus tom. 3. Concil. Hisp. pag. 516. col. 1. *Statuimus, quod Quæstor aliquis seu petitionarius non admittatur sine literis nostris .... & tunc non admittatur ad alia, nisi ad illa solum exponenda, quæ in suis literis indulgentia contineri inveniantur.*

¶ QUÆSTUARII, in Statutis Eccles. Leod. ann. 1287. tom. 4. Anecd. Marten. col. 858. *Decani & presbyteri non emant a Quæstuariis futuros proventus seu quæstus faciendos.* Adde col. 881. ubi semel legitur *Quæstuores* ead. notione, Synodum Mediol. an. 1287. cap. 37. apud Murator. to. 8. col. 1063. *Prædicatores conducticii sive Quæstuarii*, in Charta an. 1215. ex Archivo B. Mariæ de Fontanis.

¶ QUÆSTIARIA. Vide infra *Quæstuarius* 2.

¶ QUÆSTIARII, Gallice *Queteurs.* Vide supra in *Questa.*

¶ 1. QUÆSTIO, Species tributi. Vide supra in *Quæsta.*

¶ 2. QUÆSTIO, Contentio; unde *Quæstionem habere cum aliquo* ille dicitur, qui cum eo de re quapiam contendit. Epistola Edwardi III. Angl. Regis ad Carolum IV. Imper. ann. 1349. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 460. *Cum idem Rex pro juribus imperii sui, contra dominum Philippum de Valesio, nostrum adversarium, habuerit Quæstionem,*

nem, vel induxerit inde bellum. Mallem *Quæstionem*. Vide *Quæstio* 2.

¶ QUÆSTIONALIS RATIO, Quæstio, res de qua quæritur, & quæ proponitur definienda. Synodus Vermer. an. 853. cap. 1. *Inter cetera ecclesiastica negotia, de venerabili fratre nostro Herimanno Nivernensis urbis Episcopo Quæstionalis est ratio nobis oblata, videlicet quia infirmitate præoccupatus, &c.*

¶ QUÆSTIONALITER, Quærendo, interrogando apud Fulgentium de Voc. ant. n. 16.

QUÆSTIONARE, Papiæ, *Perquirere, examinare*, quærere ab aliquo: nos dicimus, *Questionner quelqu'un*. *Quæstionari* dixit Constantinus Afric. lib. 3. Pantech. cap. 33. *Si quis autem Quæstionabitur, cur infans octo mensium non vivat, &c.* [Chronicon Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 652. *Tunc non jam de proprietate ipsorum locorum concessa causidici Odonis Quæstionabantur*, hoc est, quæstionem movebant: qua strictiori notione *Quæstionare* etiam legitur in Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 725. ubi de S. Wernhero Martyre: *Testis 188. dixit periculum fore in Ecclesia Dei de sanctitate tam præclari miraculatoris voluisse Quæstionare, quem jam coluissent per 150. annos*. Johannes de Janua: *Quæstionari, Inquirere, quæstionem facere.*]

Interdum Torquere, *Donner la question*. S. Cyprianus Epist. 69. *Tot confessores Quæstionati & torti*. Isidorus Pacensis æra 756. *Catenis onustos retentat, & Quæstionando, vel diversas pœnas inferendo, flagellat*. Usus est auctor ad Herennium. [Occurrit passim apud recentiores, in Consuetudinibus Bragetiaci art. 16. in Literis ann. 1314. tom. 1. Ordinat. Reg. p. 552. in Arresto Parlamenti Paris. ann. 1335. apud *la Faille* in Probat. Annal. Tolos. to. 1. pag. 86. in Charta an. 1343. to. 2. Hist. Dalphin. p. 468. Concilio Rem. an. 1408. to. 7. Ampl. Collect. Marten. col. 422. &c.]

1. QUÆSTIONARIUS, Carnifex, qui reos cruciat, examinat, ut ab eis veritatem extorqueat. [Gall. *Questionnaire*.] Gl. Gr. Lat. Βασάνων ὑπηρέτης, *Quæstionarius*. Alibi: Ἐξολετής, *Enquisitor, Flagitator, Quæstionarius*. Papias: *Quæstionarius, Quæsitor*. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 6. *Quæstionarii, sive carnifices*. Walafridus Strabo de Reb. Eccl. c. 31. *Sunt in secularibus Quæstionarii, id est, qui reos examinant*. Lucifer Calarit. lib. Moriendum esse, &c. p. 332. *Hinc est, quod in te victo Quæstionario, illi dæmones in te vincuntur*. Acta S. Marcianæ Martyris num. 3. *Iratus judex talibus dictis virginem Deo dicatam Quæstionariorum manibus alapis cæsam in ludo gladiatorio jussit includi*. Acta S. Marii cap. 4. num. 18. *Qui dum cæderentur, sub voce præconia dicentibus Quæstionariis, Præcepta principum nolite contemnere*. Appendix Cod. Theodos. Const. 3. *Vexatos etiam nonnullos orthodoxorum Clericos ... flagitatos itineribus, Quæstionariis deditos, &c.* Vide Acta S. Anastasii Persæ Mart. n. 35. Acta S. Babylæ n. 12. Acta S. Theodori Duc. & Mart. num. 11. Julium Africanum lib. 3. Hist. Apostol. Evodium lib. 2. de Miracul. S. Stephani cap. 5. Acta S. Basilii Presb. Mart. n. 7. ubi κομενταρήσιοι dicuntur in textu Græco, Vitam S. Aigulfi Abbat. Lerin. cap. 24. Ingulfum pag. 866. Acta SS. Nicandri & Marciani, & Fullerum lib. 4. Miscell. sacr. cap. 16.

2. QUÆSTIONARIUS, Idem qui Judex. Gloss. Ælfrici: *Quæstionarius*: Dema i. judex. Annales Francorum Fuldenses an. 852. *Decrevit inter alia, ut nullus Præfectus in sua præfectura, aut Quæstionarius infra questuram suam alicujus causam Advocati nomine susciperet agendam.*

3. QUÆSTIONARIUS, Qui eleemosynas pro se vel pro aliis petit. Matth. Westmonasteriensis an. 1240. *Imperator scripsit Regi elegantem Epistolam, in qua increpat Regem, quod in perniciem regni sui & imperii, terram suam per papales Quæstionarios depauperari ... permisit*. Infra: *Quicquid poterat inde, non fictus Papa Quæstionarius apportavit*. Concilium Coloniense ann. 1300. cap. 12. *Sacerdotes non permittant Quæstionarios goliardos, vel quoscunque alios ignotos intra parochiam suam prædicare, vel ostiatim deferre indulgentias pro quæsta facienda*. Adde cap. 13. [Concil. Trevirense an. 1227. apud Marten. to. 7. Ampliss. Collect. col. 115. *Quæstionarii prædicatores formam prædicandi in generali Concilio Lugdunensi promulgatam excedentes, & falsa veris intermiscentes, de falsitate interposita etiam coram populo redarguantur: & quia Quæstionarii hujusmodi per literas falsas aut revocatas ... quæstum faciunt, &c.* Concilium Mogunt. ann. 1451. apud eumdem Marten. tom. 8. col. 1006. *Abusum Quæstionariorum, qui quotidie excrescit, volentes reprimere, mandat sancta Synodus, ne admittantur Quæstionarii ipsi aliter quam secundum formam, juxta dispositionem juris, cum litteris Diœcesanorum; & ut via malitiæ eisdem præcludatur, curent locorum Ordinarii in suis litteris non solum formam juris, sed etiam indulgentias quas publicare valeant, exprimere, nec quicquam aliud quam in eisdem litteris exprimitur, liceat dictis Quæstionariis proponere.*] Vide *Quæstores* & *Quæstarii*. in *Quæsta*.

QUÆSTUARIUS, Ead. notione in Concilio Budensi an. 1279. c. 28. Synodo Pictav. an. 1280. c. 10.

4. QUÆSTIONARIUS, *Qui quæstu vivit sicut mercator*, Ugutioni. [Melius infra *Quæstuarius*.]

1. QUÆSTOR, QUESTOR, Creditor, qui ab alio rem creditam repetit, *quærit*. Capitulare Arechis Principis Beneventani, editum à Camillo Peregrino cap. 10. *Quidam hominum versutia calliditate imbuti, propter obligationes vel debita, quæ fecerant, propinquioribus parentibus, qui juxta legem heredes eorum futuri sunt, testamentum donationis ammittunt, ut Questores eorum creditas res facile perdant. Propterea decernimus, ut primi heredes obligationes vel debita propinquorum persolvant, quod residuum fuerit de rebus eorum sibimet assumant.*

¶ 2. QUÆSTOR, Qui *quærit* & subministrat alimenta aliaque ad vitam necessaria, Gallice *Pourvoieur*. Statuta Collegii Præmonstr. Paris. ann. 1618. apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. pag. 212. col. 2. *Qui quidem sufficientes pecunias ad quotidiana religiosorum & communitatis necessaria comparanda fratri Quæstori, seu exteriorum provisori tradent.*

¶ 3. QUÆSTOR, Idem apud Imperatores CP. qui apud Reges nostros *Referendarius* seu summus *Cancellarius*. Codex Justinianus lib. 1. tit. 23. n. 7. in Authent. *Ut divinæ jussiones subscriptionem habeant gloriosissimi Quæstoris*. Hinc pro Cancellario seu Notario sumitur in Literis Lotharii Regis, Bibl. Cluniac. col. 313. *Gebo humilis Quæstor ad vicem Artoldi Archiepiscopi summique Cancellarii recognovi*. De *Quæstoribus sacri Palatii* plura vide apud Hofmannum in Lexico.

¶ 4. QUÆSTOR, Gall. *Quêteur*. Vide in *Quæsta*.

¶ 5. QUÆSTOR, Patronus. Translatio S. Cassiani apud Illustr. Fontaninum in Append. Antiq. Hortæ pag. 369. *Si quis autem hoc donum his duobus præpollentibus Sanctis nunc à me traditum ... auferre tentaverit, habeat sibi judicem Deum & hos præfulgidos nostros perpetuos Quæstores.*

QUÆSTOR ECCLESIÆ, Advocatus, Defensor. Regula Sanctimonialium c. 9. ex Concilio Aquisg-

gran. *Si autem Ecclesia eas* (res suas proprias) *tradiderit, & usufructuario habere voluerit, Quæstor Ecclesiæ eas, utpote Ecclesiæ, defendat.*

¶ QUÆSTRIX, *Idem quod Quæsitrix, uxor quæstoris secundum Hugutionem.* Joh. de Janua. *Questresse*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. MSS.

¶ QUÆSTUARE, Mendicare. Marianus in Vita B. Johannis Boovisii, tom. 5. Maii pag. 104. *Et cum aliqua capita castrati Quæstuans recepisset, &c.* Vide *Quæstare* in *Quæsta.*

¶ 1. QUÆSTUARIUS, Gallice *Quêteur.* Vide in *Quæsta.*

¶ 2. QUÆSTUARIUS, *Qui quæstu corporis vivit*, in Glossis Isid. Joh. de Janua: *Quæstuarius, qui quæstu vivit, sicut mercator: unde Quæstuariæ dicuntur meretrices, quæ quæstu corporis vivunt.* Eadem notione Seneca de Benef. lib. 6. cap. 32. ubi de Augusti filia: *Ex adultera in Quæstuariam versa.* Sic lege 4. §. 3. Dig. de his qui notantur infamia: *Lenocinium facit, qui Quæstuaria mancipia habuerit.* Gl. Lat. Græc. *Quæstuarius*, χρηματιστικός. Item: *Quæstuaria*, πραλτική, πορισμή. Aliæ Græc. Lat χρηματιστικός, *Quæstuarius, Pecuniarius.* Et alibi: Πορισμή, *Quæstuaria.* Rursum alibi: Πρακτική, *Questoria, Questiaria*, (melius *Quæstuaria*) *Actualis scientia.*

¶ QUÆSTULA, Species avis: an Querquedula, Gall. *Cercele?* Angelus Rumplerus Histor. Formbac. lib. 3. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 3. col. 468. *Frequentiores sunt sturni, Quæstula, merula, &c.*

¶ QUÆSTUORES. Vide *Quæstuarii* in *Quæsta.*

¶ QUÆSTURA. Vide *Questura* in *Quæsta.*

QUÆSTUS, QUESTUS, Quæsitum, comparatum, cui opponitur terra hereditaria. Catholicum parvum: *Questus, Conquest.* Liber Rames. sub Stephano Rege conscriptus sect. 140. *Erat illis diebus quidam Æilstanus habens duas hidas apud Stapleforde, quod frater Ædnothus numeratis eidem 100. solidis argenti, reliquis Questibus suis in possessionem Ecclesiæ adjunxit.* Glanvilla lib. 7. cap. 1. *Aut habet hereditatem tantum, aut Questum tantum, aut hereditatem & Questum.* Vide *Quæsta.*

QUALEA, QUALIA, QUAQUILIA, Ortyx, coturnix, nostris, *Caille*, Italis *Quaglia.* Joh. de Janua: *Qualia, quædam avis, & dicitur a qualis, vel dicitur Qualia a voce, quam facit, sc. quaquera. Qualea*, apud Crescentium lib. 10. de Agricult cap. 4. [ut & supra in voce *Guadellum. Venari ad Qualias*, in Statutis Montis-regalis pag. 282. *Quaquila, Graculus, Coturnix*, Papiæ apud Laurentium in Amalthea.] *Quaquilia* Matthæo Silvatico.

¶ QUALIOTUS, Parva *qualia*, Italis *Quaglietta. Qualiotes capere*, in Chronico Bergomensi ad an. 1402. apud Muratorium tom. 16. col. 904.

QUALSLATORIUM, Instrumentum *cujus sonus est per omnia similis voci qualeæ*, (coturnicis) *generis feminæ, ad quam ardenter accedunt masculi*, apud eumdem Petrum de Crescentiis lib. 10. de Agric. cap. 25. ubi perperam editum, *quasi laterium.* Gallicus vetus Interpres, *Courtcaillet* vertit.

¶ QUALIAROLIUM, Species retis ad *qualias* capiendas. Statuta Vercell. fol. 69. v°. *Item quod qualie non capiantur ad Qualiarolium nec ad aliquod aliud ingenium, nisi de mensibus Septembris, Octobris & Novembris.*

¶ QUALIFICARE, Certa qualitate donare, Gall. *Qualifier.* Buschius de reformatione Monasteriorum apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 879. *Erant enim virgines bene morigeratæ, piæ & tractabiles, secundum quod Regula S. Benedicti eas Qualificaverat, & ad bonos mores composuerat.* Verbum frequens apud Scholasticos, ut & vox *Qualificatio*, Gall. *Qualification.*

¶ QUALIFICATORES, ubi *Inquisitio* viget, dicuntur Theologi, qui de *qualitate* propositionum delatarum, rationumque, quibus eas defendunt auctores, consuluntur ab Inquisitoribus, ut æquam ac definitivam auditis Consultorum *qualificationibus*, ferant sententiam. Vide Limborchium lib. 2. Histor. Inquisit. cap. 4. & lib. 4. cap. 10.

¶ QUALIFICATUS, Nobilis, notus, qualitate seu conditione commendandus, Gall. *Qualifié.* Bulla Innocentii VIII. PP. ann. 1484. in Continuatione Bullarii Rom. pag. 289. col. 1. *Nullus in Canonicum recipiatur in insigni ecclesia Gebennensi, nisi ... nobilis ... & alias Qualificatus secundum Bullam Martini PP.* Addit. ad Vitam S. Antonini, to. 1. Maii pag. 338. *Quod probat magnus & Qualificatorum testium numerus. Qualificata necessitas*, urgens & nota, in Epitome Constitut. Eccl. Valent. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 169.

¶ QUALILATORIUM. Vide in *Qualea.*

¶ QUALIOTUS, Parva *Qualea.* Vide in hac voce.

¶ QUALIS-QUALIS, apud Ulpianum 2. ff. pro Qualiscumque.

¶ QUALITATULA, Minor *qualitas*, humilis conditio. Epistola Ratherii Veron. ad Johannem PP. tom. 2. Spicil. Acheriani pag. 245. *Parvitatis meæ Qualitatulam omnigeno calamitatum genere per annos jam viginti fatigatam &c.*

¶ QUALITER, Cum suis qualitatibus seu proprietatibus. Lex 86. Dig. de verb. signif. *Quid aliud sunt jura prædiorum, quam prædia Qualiter se habentia, ut bonitas, salubritas, amplitudo?* Adde legem 12. Quemadm. servit. amittantur.

¶ QUALITER-QUALITER, in Lege 12. §. 3. Dig. de Ratihab. ubi *Qualiter* solum habent meliores notæ codices, *Qualitercumque* apud Columellam lib. 11. cap. 3. Quoquo modo, quocumque modo, quomodocumque.

¶ QUAM, Sive, vel, veteri Interpreti S. Irenæi lib. 1. cap. 7. num. 4. & alibi, ubi Græcum ἢ perperam vertit per *Quam*, cum vertere debuisset per *sive, vel, aut.*

¶ QUAMTOTIES, Persæpe. Miracula S. Antonii de Padua, tom. 2. SS. Junii pag. 721. *Pronam terra Quamtoties faciem collidebat.*

¶ QUANDO. Miracula B. Kingæ Virg. tom. 5. Julii pag. 758. *Ipsa tantum pedes de Quando in quando per terram trahens, &c.* Hoc est, interruptis vicibus, Gall. *de tems en tems.*

QUANDOQUIDEM, pro *Quandoque*, usurpat Concilium Duziac. I. part. 4. c. 4. extremo.

1. QUANTI. Braulio Cæsaraugustanus, in Vita S. Æmiliani cap. 13. *Quem ut vidit, sciscitatus est à Quantis esset obsessus.* Phrasis Hispanica, ut & Gallica, *Depuis quant*, [A quo tempore.]

¶ 2. QUANTI, pro Quot. Index veterum Canonum, tom. 3. Concil. Hispan. pag. 25. col. 1. *Quanti debeant judicare episcopum, presbyterum vel diaconum.* Passim occurrit apud Scriptores mediæ Latinitatis.

¶ QUANTIFICARE, Magnum efficere. Expositio Regulæ S. Benedicti in Bibliotheca Heilbronensi pag. 64. *Licet de lege ordinata meritum Quantificatur secundum quantitatem actualis justitiæ.*

¶ QUANTITAS, Abundantia, multitudo, copia, Gall. *Quantité.* Jacobus de Vitriaco lib. 3. Histor. Orient. num. 7. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 274. *Hortus balsama habens in Quantitate.* Literæ

Renati Comitis Provinciæ pro Piscatoribus Massil. ann. 1479. *Fecerunt senchas tunnorum in magna Quantitate.* Eadem locutio occurrit alibi non semel. *Quantitas pecuniarum*, Summa pecuniaria, in Charta ann. 1338. apud Ludewig. tom. 5. pag. 548. Alia ann. 1335. ex Museo Marchionis de *Flammarens: Obligatus Petro Bermundi domicello in diversis pecuniarum Quantitatibus sive summis. Quantitas denariorum*, in Chronico Nicolai Smeregi, apud Murator. tom. 8. col. 106.

¶ QUANTITATIVE, *Non multum*, in Gemma Gemmarum; Philosophis vero scholasticis idem est ac ratione quantitatis, sive magnitudinis, aut multitudinis.

¶ QUANTITATUS, Idem quod *Quantitas*, Numerus. *Quantitatus librarum 50. monetæ currentis*, in Statutis Castri Redaldi fol. 36. recto.

¶ QUANTITUDO, *Pondus, quantitas*, apud Barthium in Glossario ex Gauterio de bellis Antioch. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS.

¶ QUANTOCIUS, pro Quanto ocyus, Quamprimum. Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 35. miratur hodie frequentari à multis non ineruditis, & auctorem requirit. Antiquiorem non cognoscimus vetere Scripturarum Interprete, qui utitur Gen. 45. 19. & Sulpitio Severo lib. 3. Dialog. cap. 5. ubi: *Discede Quantocius, ne me ob injuriam tuam cælestis ira consumat.*

¶ QUANTO MAGIS, pro Quanto minus, Græcorum more, non semel utitur vetus Interpres S. Irenæi. Sic lib. 1. cap. 2. num. 1. *Hoc autem ne homini quidem solerti applicet quis; Quanto magis Deo?*

¶ QUANTURUS, pro Quam futurus. *Notum facimus universis tam præsentibus Quanturis*, in Litteris Johannis Franc. Regis ann. 1360. tom. 4. Ordinat. Reg. p. 393. Nuda est scriptoris abbreviatio.

¶ QUAQUILA, QUAQUILIA. Vide *Qualea*.

¶ QUARANTENA. Vide mox *Quarentena*.

¶ QUARATUS, Gradus bonitatis in auro, Gallice *Carat*. Charta ann. 1327. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 214. *Faciat fieri & cudi... florenos de 24. Quaratis auri fini.* Mox recurrit. Nostrum *Carat* deducunt quidam à κεράτιον, species ponderis exigui; alii à χαράγμιον, denarius tributi: melius, ut videtur, Menagius ab Arabico *Alkarat*, quod est genus parvi ponderis.

¶ QUARCELLUS, pro *Quarrellus*. V. *Quadrellus* 1.

¶ QUARDA. Statuta criminalia Saonæ cap. 17. *Usque ad carrubeolum S. Andreæ, per quem descenditur ad Quardam, illo excluso, & inclusa tota platea, vico, utraque tota lobia, & tota Ecclesia Magdalenæ, & via, qua itur ad mare usque ad viam, qua itur ad Quardam & fabros, illo etiam excluso.* An loci proprii nomen?

QUARE, pro *Quia*. Lex Alemannor. cap. 93. ex cod. Corboniensi, apud Steph. Baluzium: *Ad illo alio Quare inde fugivit.* Ubi alii codd. *quia inde fugivit* Hinc nostri *Car* hauserunt.

¶ 1. QUARELLUS, Teli genus, Gall. *Carreau*. Vide *Quadrellus* 1.

2. QUARELLUS, Quadra carnis, *Quarré*. Statuta antiqua Canonicorum S. Quintini in Viromanduis [apud Hemeræum p. 115.] *Medio Pascha debent Canonici S. Pacinæ 10. sextarios frumenti, 5. frusta carnis, Quarellum recentem, 2. membra pulli, &c.* Mox: *3. frusta carnis, Quarellum recentem & salsum, agnos pro calida carne.* Infra: *Quarellus recens faciet dimidium frustum.* Vide *Quadrellus* 1.

1. QUARENTENA, Quadragesima, in aliquot Galliæ Provinciis, *la Quarantaine*: unde efficta vox

Carena, quam consule, [à Latino *Quadragena*, non à Teutonico, ut vult Burchardus lib. 19. cap. 5. quod observat Vossius lib. 3. de Vitiis sermonis c. 40.] Alexander III. PP. Epist. 114. inter Francicas to. 4. Hist. Franc. *Accepimus ex litteris tuis Regiæ Celsitudini per alia scripta non fuisse expressum, utrum in Quarentenis feria sexta illam relaxationem, quam in sexta feria aliorum temporum tibi fecimus, debeas observare.* Will. *Guiart* in S. Ludovico:

Tout l'Advent & la Quarantaine.

Le Roman *du Chevalier au Barisel* MS.

Ja n'en vausist jour espargnier,
Ne Venredi, ne Quarantaine.

¶ QUARANTENA, Eadem notione. Vita S. Bonæ to. 7. Maii p. 151. *In ultima Quarantenarum, quas Romæ cum abstinentia multa & devotione peregit, &c.*

QUARENTENA, etiam dictum Desertum, in quo Christus 40. diebus totidemque noctibus jejunavit, Egesippo de Terra S. pag. 119. apud Allatium lib. 5. Symmict. Arnoldo Lubecensi lib. 2. cap. 7. Alberto Stadensi p. 186. in Vita S. Theotoni Canonici num. 4. Jacobo de Vitriaco lib. 1. Hist. Hierosol. cap. 52. & Sanuto lib. 3. part. 14. c. 3. Deserti illius etiam meminere Adrichomius in Benjamin. num. 9. Quaresmius lib. 6. Elucidat. Terræ Sanctæ, & alii.

2. QUARENTENA, Pœnæ ac mulctæ monachicæ species, quæ describitur in Statutis Ordinis Hospitalariorum Hierosolymit. tit. 18. §. 57. *Si vero positus fuerit in Quarentena, quadraginta diebus continuis jejunabit, & quarta ac sexta feriis dictorum 40. dierum pane & aqua tantum vescetur, comedens in terra. Qualibet vero quarta & sexta feriis disciplinam suscipiet modo sequenti, &c.* Vide *Quadragesima pœnitentia*, & *Septena*.

3. QUARENTENA, Modus agri apud Anglos, constans 40. perticis, ut est in Monastico Anglic. to. 1. pag. 313. Pertica vero quarentenarum constat 20. pedibus, ut est in tom. 3. pag. 15. & 16. *Et qualibet virga, unde Quarantena mensurabantur, erit 20. pedum.* Aliter liber Crabhusiæ fol. 8. apud Spelmannum: *Le mesuage de Crabhus en lungure ouvoc la terre de la rive tendant vers Occident, desqu'à la fosse de le mareys, conteynt tres Quarenteynes, & trente oyt perchez. Checun Quarenteyne par sey conteynt quarante perchez: & checun perche conteynt seize pès d'home: le avant det messuage conteynt en lée à le chef juste de la rive entre.... trente cink perchées, & quatre pès larges de homme de graunt estature.* Charta Witlafii Regis Merciorum in Monast. Anglic. to. 1. pag. 166. 168. *Sex carucatas terræ arabilis, habentes in longitudine 15. Quarentenas, & 9. Quarentenas in latitudine, & 100. acras prati.* Habetur ibi pluries, & tom. 2. pag. 547. 853. & 872. tom. 3. p. 181. 182. in Legibus Ethelredi Regis Angl. cap. 20. apud Brompton. & in Legibus Henrici I. cap. 16. Adde Ingulfum pag. 875. 909. [Thomam *Blount* in Nomolexico & Kennettum in Glossario ad calcem Antiq. Ambrosden.] Chronicon Monasterii de Bello: *Octo virgæ unam hidam faciunt: wista vero 4. virgatis constat: leuga autem Anglica 12. Quarantenis.*

¶ 4. QUARENTENA, QUARANTENA, Spatium quodvis 40. dierum. Transactio Simonis de Joinvilla cum Comitissa Campaniæ an. 1218. tom. 2. Anecd. Marten. col. 865. *Quod si non observarem prædictas conventiones, & submonitus infra Quadraginta dies non emendarem, &c.* Mox: *Adjunctum est, quod si non emendarem infra duas Quarentenas, postquam essem super hoc requisitus, ego prædictam senescalliam*

dimitterem. Conventio inter Henricum Reg. Angl. & Robertum Flandriæ Comitem, in libro Scaccarii cap. 14. *Et ipsi eam infra tres Quarantenas reconciliare non potuerint Regi.*

QUARANTENA, [Nostris vulgo *Quarantaine le Roy*,] Spatium 40. dierum, intra quod eorum, qui bella indicendi jus habebant, vel revera ex qualibet causa indicebant, agnati seu cognati, impeti non poterant. Id lege sancitum S. Ludovici scribit Buteilerius in Summa Rurali tit. 34. quam [non] Philippo Ludovici filio adscribit Philippus Bellomanerius, Ludovico coævus, in Consuetud. Bellovacensi MS. cap. 60. [ut hic scribit Cangius, sed Philippo Augusto, ut probat *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 46. & 47.] Quippe, cum ex usu apud Gallos recepto, tenerentur agnati bellis agnatorum interesse, eosque adjuvare, accidebat plerumque, ut antequam *diffidationum* fama ad eos perveniret, incauti & inscii impeterentur. Si quis igitur agnatos aggrederetur ante hos 40. dies, loco proditoris habebatur, & supremo plectebatur supplicio, uti habet idem Bellomanerius. Lewold. à Northof in Chronico Markano an. 1350. *Servare juraverat, videl. quod judicium pacis & Quarentenarum & jurisdictiones Episcopi .... non impediret.* Joannes Hocsemius in Adolpho à Marka Episc. Leod. c. 13. *Cum tres homines Episcopi ad mandatum ejus, inter quosdam inimicos in Brabantia indicerent Quarentenas, Dux eos confestim capi faciens, &c.* ubi indicere *Quarentenam*, apud Jacob. Hemricurtium de Bellis Leodiensibus, exponitur *jetter les Quarantaines*, num. 9. & 12. quibus etiam locis observat, id moris obtinuisse ut, si quispiam iis in bellis occisus fuisset, pro quolibet mortuo quatuor *Quarantenæ* indicerentur: *En ce temps demorent tos chis linages en pais por les Quarantaines getées par le Saignor: car de chascon noveal mort, on commandoit 4. Quarantaines, lesquelles Quarantaines furent toujiours bien tenues queilconques haymes qu'il avist entre les parties.* Adde num. 23. 24. 25. 29. 30. 46. 55. Quarentenæ ejusmodi mentio est etiam in Magno Recordo Leodiensi pag. 56. Vide Dissert. 29. ad Joinvillam pag. 334.

QUARENTENA, Spatium 40. dierum quod viduæ ex lege conceditur à morte mariti, intra quod dos ei debet assignari, vel restitui, & donec illa fuerit restituta, ali debet de bonis defuncti, & in illius domo manere. Quod si infra hos 40. dies dos non restituitur, vidua *desociari de Quarentena sua* dicitur in Statuto *de Merton* an. 20. Henrici III. cap. 1. in Statutis Roberti III. Scotor. Regis cap. 20. §. 1. & Alexandri cap. 22. & apud Matthæum Paris pag. 88. Skenæus apud Gallos ejusmodi quarentenam, *le Caresme des femmes* vocari auctor est. Adde Fletam lib. 5. cap. 24. §. 5. [Th. *Blount* in Nomolexico] & Rastallum verbo *Quarentine*.

QUARENTENUM, Tributi species. Libertates Regni Majoricar. ann. 1248. *Non donetis carnaticum de vestro bestiario ullo tempore, passaticum, herbaticum, neque Quarentenum.* [Literæ Johannis Francorum Regis an. 1363. tom. 3. Ordinat. p. 626. num. 41. *Item, quod durante tempore dictæ provisionis cessent omnia subsidia, focagia, capagia, Quarentena, indictiones, equi qui dicuntur de debito & alia onera.* Sed vereor, ne hic legendum sit *capagia quarentena*, sublata virgula, ut intelligantur *capagia*, seu pecuniaria subsidia, quæ *in media Quadragesima* solvi consueverant, ut dictum est supra in *Capagium*.]

¶ QUARERA, Lapidicina, Gall. *Carriere*, Angl. *Quarry*. Charta an. 1257. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 309. *Galfridus Pigot concessit .... quod capiant & habeant in Quarera sua de Melborby molas ad omnia molendina sua.* Vide *Quadraria* & *Quarrera*.

¶ QUARERIA, Idem quod *Quarera*. Monast. Anglic. part. 2. pag. 595. col. 2. *Præterea dedi eis turbariam, & petrariam, & Quareriam ubicunque invenire poterunt in territorio villæ de Hepp.* Vide infra *Quarreria*.

¶ QUARESMENTRANNUS, Feria 3. ante diem Cinerum, Gall. *Mardi gras.* Vide *Carementrannus*.

¶ QUARETATA, Quantum carro vehi potest, Gall. *Charretée*. Processus de B. Petro Luxemb. tom. 1. SS. Julii pag. 587. *Desuper erant ultra decem Quaretata lapidum, fustium & similium.* Vide *Quarrada*.

QUARNELLUS, Pinna muri, quæ fenestræ quadratæ effigiem præfert, per quam milites jaculantur, Gallis *Carneau*, [vel *Carnel*, ut habet le Roman *de la Rose*, teste Borello, & etiamnum loquuntur Occitani;] à *Carne*, vel *Quarne*, quod rem quadratam sonat; [vel potius à Latino *Crena*:] frustra enim à Saxonico etymon accersit Spelmannus. Will. Britto lib. 7. Philipp. pag. 180.

.... Ubicunque patent Quarnelli sive fenestræ.

Regestum Philippi Aug. Regis Herouvallianum fol. 122. *Et viderunt, quod timorem habuerunt de obsidione, & attornati fuerunt 4. homines de communia ad unumquemque Quarnellum custodiendum & burdandum eum.* [Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1062. habet *Quernellum*.] Necrologium Ecclesiæ Parisiensis prid. Id. Nov. *Fecit etiam ibidem fieri clausuram maneris de muris Quernellatis.* Alexander Necham: *Cancelli, karneus: & pinna turrium, karneus:* & in Notis: *Cancellus, karnel. Castella, & domus Kenerlata*, in veteri Charta apud eumdem Spelmanoum & Prynneum in Libertatibus Eccles. Anglic. tom. 3. pag. 1149. *Crenellé*, nostris *Kernellatus*, pinnatus, dentatus, quasi *Carnellé*, vel *Quarnellé*, quod quadris tum vacuis, tum plenis subinde distinguitur, ut sint pinnæ murorum. Le Roman *de Vacce* MS.

As breteches monterent, & aus mur Quernelé.

Infra:

As Quernaux ne se voudrent monstrer ne descouvrir.

Rursum:

Entour ont bretesches levées,
Bien planchiés & Quernelées.

[Nostri etiam *Cresleaux* & *Crestiaux* dixerunt eadem significatione.]

¶ QUERNELLUS. Charta ann. 1292. in Probat. Hist. Abbatiæ Sangerman. p. LXXI. col. 2. *Muros simplices facere possint sine Quernellis & fortaliciis.*

¶ QUARRADA, Onus *carri*, quantum carro vehi potest. Charta Dagoberti Franc. Regis apud Doubletum Histor. Sandion. pag. 656. & Miræum tom. 1. pag. 241. *Rothomagenses & ceteri pagenses de alias civitates persolvant de illos navigios de unaquaque Quarrada denarios XII.* Vide *Carrada*.

¶ QUARRARIA, Lapidicina. Vide in *Carraria* 2.

1. QUARRARIUM. Charta Odonis Borelli de Curtalano in Tabulario Ecclesiæ Carnotensis n. 72. *In hospitibus & hospitaliciis eorum, ... nihil habeo, nec heredes mei, nec justitiam, nec aliud, nisi medietatem furni, & Quarrarium unum per annum, & talleiam quarto anno.* Infra: *Quotiescunque vero ipsi talleiam fecerint, dimidia erit mea: Quarrarium vero supradictum non mittam nisi securo loco, videlicet ad Castridunum, vel ad Vendocinum, infra Lidum, &c.*

¶ 2. QUARRARIUM, Modus agri vel vineæ, Gall. *Quartier de terre* vel *de vigne*. Chasta Othonis Regis an. 952. apud D. Calmet. Hist. Lothar. tom. 1. col. 361. *Ad Harbods villam ecclesiam* 1. *& mansa* 11. *& Quarrasium* 1. *ad Liniacum quartam partem* 1. *ecclesia, cum manso* 1. *& Quarrariis tribus & molendino* 1. *cum sylvis & pratis*. Vide *Quadsans* & infra *Quarteria*.

¶ QUARRATUS, Gallice *Quarré*, Quadratus. Inventarium utensilium è Tabulario S. Cornelii Compendiensis: *Duos mortarios cum postallis suis & x. sedes Quarratas*. Brachiatas sellas hodieque vocant *Chaises quarrées* in quibusdam locis Gallo-Flandriæ.

1. QUARRELLUS, Teli genus, Gall. *Quarreau*. Vide supra *Quadrellus* 1.

¶ 2. QUARRELLUS, Quadratum, Gall. *Quarré*. Inventarium MS. Ecclesiæ Noviom. ann. 1419. *Item una alia alba pro presbitero cum paramentis panni serici broderati per Quarrellos albos & virides super croceo*.

¶ QUARRERA, Lapidicina. Examinatio terræ Prioris de Burnceltre apud Kennettum in Antiq. Ambrosden. pag. 529. *Imprimis una acra jacet in furlonge prædicto, in quo Prior prædictus habet Quarreram*. Vide *Quarera*.

¶ QUARRERIA, Idem quod *Quarrera*. Charta an. 1247. è Chartulario S. Martini Pontisarensis: *Ecclesia S. Martini durabit mater & parochialis usque ad Quarreriam contiguam viæ per quam itur de Pontisara apud Cergiacum*. Miracula S. Opportunæ Abbatissæ num. 2. tom. 3. Aprilis pag. 71. *Guarinus Episc. Silvanect. concessit Monachis S. Martini de Campis ... ut ipsi de Quarreria ... capiant, quandocumque voluerint, quantum habuerint necesse ad ædificandum*.

¶ QUARRERIUS, Lapicida, Gall. *Carrier*, in Chartulario AB. Sangermanensi fol. 21.

¶ QUARRETUM, Carrus, seu præstatio *carri*, Gall. *Charrette*. Charta Archembaldi Domini de Soliaco apud Thomasserium in Consuet. Bitur. p. 714. *Ex quo paratum fuerit (marrenum) & Quarretum quæsitum fuerit militibus vel servientibus eorum, de illo qui defuerit, prætor faciet clamorem*. Vide *Carretum* 1.

¶ QUARREUS, Idem, ut puto, quod *Quartellus*, Species teli, Gall. *Quarreau*. Computus an. 1202. apud D. *Bussel* tom. 2. de Feudorum usu ad calcem pag. CLXVI. *Pro denariis portandis & Quarreis & expensa illorum, qui iverunt illos quærere*, xx. *l*. Vide *Quadrellus* 1.

¶ QUARRIA, f. Angulus, Gallice *Coin*. Charta an. 1293. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 296. *De Quarria dicti muri ad Quarriam muri domus Morelli Chapeleyn à parte chemini*.

¶ QUARRIAGIUM, Præstatio carri domino debita, ni legendum sit *Quartagium*, ut infra. Charta an. 1262. in Regesto 31. Tabularii regii: *Estoublagia, Quarriagia, messeria, servitia vavassorum, servitia rusticorum, &c*. Vide *Carriagium*.

¶ QUARROGIUM, f. Idem quod mox *Quarruagium*. Charta ann. 1236. è Tabulario Cartusiæ Belli Larici: *Tendit ad Quarrogia, & distat à Quarrogiis quatuor cordiis, & ab ipsa faya tendit ad planum*.

¶ QUARRUAGIUM, Ager cultus *quarruca* seu aratro. Donatio an. 1240. *Dono iterum cum Quarruagio, usagio & octo falcatis prati, quæ nuper dedi hospitali S. Spiritus, c. arpenta boschorum*. Vide *Carrucagium* 2.

¶ QUARRUCA, Aratrum, Gall. *Charrue*. Tabularium S. Sergii Andegav. *Dederat namque ipse Guido de Valle de terra illi capellæ contigua S. Sergio sufficienter ad tres Quarracas*. Hinc

¶ QUARRUCA, Ager proscissus *quarruca*, vel tantum terræ quantum una *quarruca* coli potest. Literæ Philippi Aug. Franc. Regis ann. 1195. apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. pag. 93. col. 2. *Concessit etiam idem Galeranus ... secundam decimam prout primam decimationem de domestica Quarruca sua de Vallis, sive in manu sua sit, sive ad firmam vel censum eamdem aliquis de manu sua receperit*. Vide *Carruca* 3. & *Carrucata*.

¶ QUARRUCHA, Eadem significatione. Tabularium majoris Monasterii: *Dedit quatuor Quarruchas terræ in Perticho, &c*.

¶ QUARRUCATA, Tantum terræ quantum una *quarruca* coli potest. Charta Willelmi Archiepisc. Remens. ann. 1178. è Tabulario S. Nicasii ejusdem urbis: *Similiter & nos ab Ecclesia vestra domum S. Petri de Arua cum aqua, molendino & Quarrucata terræ suscepimus*. Alter locus exstat in *Vachivia* post *Vaccaria*. Vide *Carracata*.

¶ QUARRUM, Carrus, Gall. *Charrette*. Charta Ludovici Jun. Regis Franc. ann. 1145. apud Thomasserium in Consuetud. Bituric. & *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 20. *Pro divisione vero Quarrorum, de unoquoque bove rusticorum consuetudinariorum, quartallum similiter unum frumenti*. Melius in Charta Ludovici VIII. an. 1224. *Pro quitancia Quarrorum, id est, pro demissione, &c*. Vide *Carrum* in *Carra*.

¶ QUARRURA, Idem qoud *Quarrera*, Lapidicina, Angl. *Quarry*, nostris *Quarriere*. Charta Henrici Regis Angl. tom. 4. Hist. Harcur. p. 2285. *De lapidicina seu Quarruris prope eamdem villam, quas ad opus nostrum specialiter reservavimus*. Occurrit etiam apud Rymer. tom. 9. pag. 727.

¶ QUARRUVIUM, pro *Quadrivium*, Gall. *Carrefour*, in Litteris Urbani PP. ann. 1094. apud Valesium Notit. Gall. pag. 80. col. 2.

1. QUARTA, Mensura frumentaria. Charta ann. 1248. in Bibliotheca Cluniacensi pag. 1515. *In qualibet homine tenente hospitium unam Quartam avenæ, &c*. Adde pag. 1440.

☞ De amplitudine hujus mensuræ consulendæ sunt adæquationes mensurarum superius editæ in voce *Modius* col. 859. art. *Corbolium*, *Mons Algi & Lorriacum in Gastinete*; col. 860. art. *Albigniacum*; col. 861. art. *Verberia*; col. 862. art. *Remy*. Bellijocensis *Quarta* continet sex *coponos*, & XXIV. *coponi* faciunt *bichetum*. Quibusdam in provinciis Galliarum hæc mensura vocatur *Carte* vel *Quarte*, *Cart*, *Quart*, *Carton*, *Quarton*. Charta compositionis inter Philippum Regem Franc. & Episcopum Tornac. ann. 1320. ex Codice Colbert. 2591. *Au Noel demi chapon, un Quargnon de froument, trois deniers*. Eadem recurrunt infra. Vide *Carta* 1. *Quartale*, *Quartallus*, *Quartarola*, *Quartellus* 2. & *Quarteria* 2.

¶ QUARTA SALIS, in Testamento Guigonis Comitis Nivern. an. 1239. tom. 1. Macerius. Insulæ Barbaræ pag. 156. *Item* (lego) *domus pauperum Montisbrusonis decem Quartas salis debitales percipiendas in foro Montisbrusonis*. Vide *Carta* 1.

2. QUARTA, Mensura vinaria, aut alterius potus, Parisiensibus, *Quarte*. Iter Camerarii Scotici cap. 10. §. 5. de braliatoribus: *Non habent mensuras, videlicet Quartam, pintam, tertiam, & partes concordantes monetæ Domini Regis, &c*. Galbertus in Vita B. Caroli Comitis Flandr. cap. 1. *Vini Quartam sex pro nummis vendi præcepit*. Adde Joan. Hocse-

mium in Episcop. Leodiens. an. 1296. cap. 22. M. Chronicum Belgicum anno 1333. [Statuta Collegii Cornubiensis an. 1380. apud Lobinell. tom. 1. Hist. Paris. p. 501. &c. Bellijoci *Quarta* vini constat sex *pintis* seu 12. *potis*; Parisiis vero & in aliis pluribus locis duas dumtaxat *pintas* continet. Vide *Modius* col. 860. art. *Dordunum*.]

¶ QUARTA OLEI, in Bellijocensi pago sex *lampadibus*, seu 24. libris constat: in Lugdunensi vero 8. *lampadibus*.

3. QUARTA, Mensura, modus agri in Pictonibus, ut auctor est Beslius in Comit. Pictav. pag. 170. 210. 244. 248. Gall. *Un quarteron de terre*. Capitul. Caroli Magni lib. 5. cap. 151. *Et qui minus Quarta optima de terra habet secundum æstimationem suæ telluris opera faciat.* Charta Gausfridi Comitis Andegav. ann. 1040. apud Sammarthanos in Episcop. Andegav. *Item alibi in Comitatu Andecavo in villa, quæ dicitur Broch, duas Quartas terræ non longe à civitate ipsa.* Charta Italica ann. 1321. apud Waddingum tom. 3. *Alia petia de terra arbustata, quæ est mensura Quartarum novem.* Infra: *Quadam quantitas terræ vacuæ... & est in mensura Quartæ duæ & nona tres.* Ibid. *Fundus unus de terra, est in mensura modii unius & Quartarum sex.* [Charta Constantini Abb. Nobiliac. an. 17. Regis Roberti, apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 432. *Dignaremus concedere Quartas novem, quod omni modo placuit nobis fecisse.* Hujusmodi *quartarum* frequens mentio est in Chartulario S. Cypriani Pictav. sub indeclinabili voce *Quartas*, ut fol. 78. *Et sunt plus minus Quartas quindecim.* Huc utcumque referri potest, quod habetur in Codice MS. Abb. Sangerman. fol. 59. col. 3. *Concamiavimus ad Evrardum in villare Desno jornales v. unde fecimus Sigembelt dimid. Quartas*; hoc est, si bene conjecto, dimidium quadrantem quinque *jornalium*.]

4. QUARTA, pro quarto Milliari, vel *Banleuca*. Charta Caroli Comitis Valesiæ & Andegav. ann. 1286. in Tabulario Andegavensi Cameræ Comput. Paris. fol. 71. *Nul poissonnier ne peut acheter poisson dans la Quarte d'Angiers pour vendre à regrat.* Vide *Quinta*.

¶ 5. QUARTA, nude, Quarta pars. Statuta Gerardi Abb. S. Theoderici an. 1233. tom. 1. Anecd. Marten. col. 974. *Item concessimus, ut secundum Regulam B. Benedicti duo pulmentaria cocta habeat, Quarta saginimis, prout consuetum est, confecta.*

6. QUARTA, Præstationis agrariæ species. Vita S. Agricoli Episc. Avenionensis: *Prædia liberaliter assignavit, insuper concesso Quartarum privilegio, &c.* Necrologium Ecclesiæ Ambian. *Prid. Kal. Aug. legavit Ecclesia Paris. 2. arpenta vineæ, sita apud Cuvilliacum... in censiva & dominio Capituli Paris. onerata de reditu qui vulgariter appellatur Quarta, & tallia.* Infra: *Onerata de reditu supradicto, qui vocatur Quarta, & tallia.* Charta Gauslini Episcopi Pictavini, apud Ughellum: *Cum Quartis & decimis, &c.* Synodus Nemausensis an. 1284. c. de Pœnitentia: *Circa decimas & primitias, tributa, Quartus, & tascbas, &c.* Regestum Tolosanum Cameræ Computorum Parisiensium fol. 72. *Explettum vel ademprivia, questa vel albergia, Quarti, vel agrarii vel alia prestatio, oblia, vel dominationes, &c.* Fol. 103. *Venationes & forestagia, Quarta & quinta, & agraria, decimas & primitias, &c.* [Charta ann. circiter 1143. in Probat. novæ Histor. Occitan. tom. 2. col. 502. *Totum hoc sive in tascbis, sive in Quartis, cum omni dominio.... donamus Deo omnipotenti, &c.* Chronicon Farfense apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 539. *Concessit... alias res sub ipso monte ad Quartam reddendam & de vino mundo medietatem & operas atque xenia, sicut alii homines hujus monasterii.* Ibidem col. 542. *Et pro solidis XII. concessit in Bacciano res ad quintam reddendum, & ibidem modios II. & aliam pettam ibi ad Quartam, & operam unum & xeniam.* Rursum col. 544. *Pro solidis XX. concessit in Serrano clausuram unam ad Quartam.* Fructuum quartam partem in hisce postremis locis intelligo, quam tenens domino persolvebat. Vide *Quartales vinea* in *Quartagium*, *Quarto* 7. *Quartus* 2. & *Quinta* 2.]

QUARTÆ ECCLESIARUM, seu quartæ decimarum Ecclesiasticarum. Chronicon Mosomense an. 1015. *Per deprecationem illius Abbatis Bosonis & aliorum fidelium, ob susceptionem peregrinorum & pauperum donavit ad illum locum Quartas omnium Ecclesiarum, quæ ad ipsum pertinebant locum, & decimam porcorum, &c.* Tabularium S. Severi, apud Marcam lib. 4. Hist. Beneharn. cap. 7. *Et insuper sui amore Quartas Ecclesiarum undecim, quarum nomina infra annotata habentur, sibi darent: quæ scilicet Ecclesiæ una cum villis Cuttes consulares vocabantur.... satisfeci ergo Principi, & secundum quod postulaverat, ad meum placitum Quartas illas dimisi, &c.* Ubi in alia Charta Aquensi apud eumdem Marcam eodem lib. cap. 9. *Reddidit... Quartas decimæ omnium Ecclesiarum.* Charta Sanctii Regis Aragonum æræ 1109. in Historia Pinnatensi lib. 3. cap. 16. *Omnes has Ecclesias cum decimis & primitiis, oblationibus & defunctionibus, & Quartis, & cum omni jure Episcopali & Archidiaconali, &c.* Alia an. 1195. apud Gariellum in Episcopis Magalonensibus pag. 168. *Guillelmus de Montesferrato totum honorem, terras, homines & fœminas, Quartas partes, & usatica, quæ in tota S. Andreæ de Mansino parochia possidebat, Magalonensi Ecclesiæ dedit, &c.* [Charta an. 1019. Marcæ Hispan. col. 1017. *Dono quoque ego Petrus Episcopus parrochiam S. Petri de Navata cum omnibus suis pertinentiis, & fiscum Crispiani cum Quartis S. Stephani de Bas & medietatem justitiarum de Bascura & ecclesiam de Fontanillas cum omnibus pertinentiis suis.* Epistola Alexandri III. PP. *Ad audientiam apostolatus nostri pervenit, quod cum monachos S. Savini excommunicationi decrevimus subjacere pro restitutione Quartarum ecclesiarum quæ venerabili fratri nostro Bigoritano episcopo... fuerant adjudicatæ.* Vide *Quarto* 8.]

QUARTÆ, Redituum Ecclesiæ pars quarta, apud Gregorium M. lib. 3. Epist. 11. quæ scilicet aut Episcopo, aut Clericis, aut pauperibus, aut fabricæ competit. Vide Chartam Rotoldi Episcopi Veronensis apud Ughellum pag. 604.

¶ 7. QUARTA, Quarta pars bonorum, quam sponsus dat sponsæ pro nuptiis in Regno Neapolitano. Statuta ejusdem Regni de jure *Quarta* art. 1. *Dos & Quarta, seu quarta pars, petì non possunt absque instrumento dotali & instrumento, quod Neapoli Quartula nuncupatur.* Consule eadem Statuta & vide infra *Tertia* 5.

¶ 8. QUARTA, nude, Idem quod mox *Quarta funeralis*, seu *Quarta testamentorum*, de qua in *Testatio*. Chartularium S. Johannis Angeriaci pag. 427. *Petunt reverendus Pater & procuratores prædicti, quod antequam funus exeat de ecclesia S. Johannis, ad quam debet de laudabili consuetudine ipsius villæ primitus deportari & ibi recipere ultimum vale, sufficienter camerario caveatur de sua Quarta per amicos mortui.*

¶ QUARTA CANONICA, FUNERALIS, OBLATIONUM. Concilium Limanum ann. 1591. inter Hispanica pag. 661. col. 2. *Religiosi, qui sunt vel fuerint in*

doctrinis & beneficiis, servabunt constitutiones de solutione Quarta funeralis, Quarta canonica & Quarta oblationum, propterea quod illas debeant, prout de jure debent Episcopis, & ut illas persolvant reliqui clerici, qui funguntur iisdem ministeriis. Ubi *Quarta canonica* idem est quod in alio ejusdem provinciæ Concilio ann. 1582. ibidem pag. 255. dicitur *Canonica portio*: *Quarta funeralis ac Canonica portio & Quarta etiam oblationum Episcopo à jure concessa tam a Capitularibus, quam à cæteris clericis, solvatur eo ordine & modo, quem sacri Canones statuunt.* Est autem hæc *Canonica portio*, seu *Quarta canonica*, ni fallor, Quarta pars redituum, quos percipiebant clerici, ut *Quarta funeralis*, Quarta pars legatorum defuncti in pios usus, cujus dispositio erat penes Episcopos, ut dicitur in *Testatio*: Quarta tandem *oblationum*, Quarta pars eorum omnium, quæ fideles sponte offerebant Ecclesiæ: quæ quartæ partes omnes Episcopis debentur ex his Conciliis.

¶ QUARTA SIGILLI ET BULLÆ, Quarta pars emolumentorum ex sigillo & bulla provenientium. Testamentum Guillelmi D. Montispessulani an. 1202. ex Schedis Peirescianis seu Præsidis de *Mazaugues*: *Sacrista vero habeat Quartam sigilli & bulla, & residua tres partes dentur in ornamentis Ecclesia.* Parvum sigillum Monspeliense passim memoratur in Instrumentis Provincialibus.

9. QUARTA, pro *Charta*, in Charta ann. 1078. apud Joffridum in Nicia pag. 104. [Occurrit rursus in Consuetud. Tolos. rubrica de Homagiis & apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. p. 120. *Hac est Quarta quam jussit scribere Frotcrius de Senegaz.*, in Charta an. 1124. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 426.]

QUARTULA, pro *Chartula*, Parva charta, in Statutis Synodalibus Nicolai Episcopi Andegavensis an. 1265. cap. 5. an. 1270. cap. 2.

¶ 10. QUARTA, f. Quarta pars ulnæ aut *teisa* seu perticæ, qua notione *Quarta* dicunt Hispani. Statuta Saluciarum Collat. 4. c. 122. *Qui vendiderit ad Quartam mancam seu ad tesiam, vel stateram sive balancias, seu ad scandalium vel aliud pondus injustum, solvat bannum florenorum octo.* Italis *Quarta* dicitur minus pondus, quartæ scilicet partis unciæ.

¶ 11. QUARTA VILLÆ, Urbis regio, Gallice *Quartier d'une ville.* Vita Henrici V. Regis Angl. cap. 69. *Per diversas villa Quartas, tales maleficos correcturus, hospitia assignarent.*

¶ QUARTADA. Dedicatio Ecclesiæ de Baltarga in Comitatu Ceritaniæ, Marcæ Hispan. col. 825. *Et ego Fruja dono prafata Ecclesia tres peciolas terra, quas habeo ad ipsas gardias & unam ad ipsas Quartadas vineam*: cujus forte quarta pars vindemiæ pertinebat ad dominum, tribus aliis tenenti cedentibus, aut vice versa. Vide *Quarta* 6. *Quartales vinea* in *Quartagium* & *Quarto* 7.

QUARTADECIMANI, [QUARTIDECIMANI sæpius, & QUARTODECIMANI,] Τεσσαρεσκαιδεκατῖται, [Melius Τεσσαρεσκαιδεκατῖται, & interdum Τετραδῖται, Nostris *Quartodecimans*, quibusdam *Quartodecimains*,] Hæretici, [vel potius Schismatici,] sic appellati, quod in 14. Luna, ut Judæi, Pascha celebrarent. Bernaldus Presbyter de Reconciliatione lapsorum: *Antiochenum Concilium de Pascha sibi asserit institutum, ne in 14. luna cum Judæis celebretur, ut Tessaresçadecita*, [melius *Tessarescadecacita*, vel *Tessaresaidecacita*,] *id est, Quartadecimani faciunt, qui etiam inde nomen sua haresi condiderunt.* Vide Stephanum Eddium in Vita S. Wilfridi cap. 14. 15. [Glossarium mediæ Græcitatis in Τεσσαρεσκαιδεκατῖται, Suiceri Thesaurum in Πάσχα, Τεσσαρεσκαιδεκατῖται & Τετραδῖται; *Faydit* in libro cui titulus: *Conformité des Eglises de France avec celles d'Asie, à Liege* 1689. *Baillet* in Festum Paschæ, &c.]

QUARTAGIUM, Quarta pars vel vindemiæ, vel aliarum rerum, quam sibi contra jus asserebant domini feudales in tenentium suorum prædiis, agris, vel vineis. Charta Odonis Archiep. Rotomag. an. 1262. apud Sammarthanos: *Molta sicca, estoublagia, servitia rusticorum, Quartagia, messeria, servitia vavassorum, &c.* Alia Guillelmi Majoris Episcopi Andegav. an. 1307. in Gestis ejusdem c. 47. *Quamdam impositionem seu exactionem, talliam vel collectalem, quam adjutorium, vel aide, sive Quartagium appellant, de bonis, rebus, possessionibus & proventibus suis Ecclesiasticis de novo exigere & extorquere conantur.* Alia an. 1437. ex Tabulario Nantoliensi in Pictonibus: *Super quod nos vel ille aut illi, qui tempore vindemiarum nomine nostro Quartabant seu computabant salmas bastatas, seu quantitatem vindemia, quas vel quam ad domos suas deportabant, vel habito certo computo cum eisdem jus, quod nobis competebat seu partem vindemia pradicta nobis solverent, pradicti Quartatores seu computatores per se vel per alium, vel per alios compulerant, vel coëgerant alios mansionarios seu cohabitatores dictarum villa & parochia ad solvendam sibi certam pecunia quantitatem, antequam permitterent eos ad domos suas suam vindemiam deportare: & quod Quartatores seu computatores nostri pradicti tempore vindemiarum, aut aliquo alio tempore ratione Quartagii seu computationis salmarum & bastatarum, & quantitatis vindemia nullam pecuniam, seu dona, aut munera à pradictis mansionariis & cohabitatoribus non habuerant, &c.* In Tabulario Nantoliensi in Pictonibus an. 1434. occurrunt crebrius voces, *Quartatorii*, *Quartare*, *Quartagium.* [Vide *Carta* 1. *Quarta* 6. & *Quarto* 7.]

☞ Haud satis scio an eadem notione Charta ann. 1226. ex Archivo S. Albini de Nemore: *Stephanus de Corron Miles .... dedit omnem decimam du Estriac ... & quidquid habebat in Quartagio de Gavre pro anima filii sui Guillelmi.*

QUARTALES VINEÆ, Quæ tenentur ad quartum, seu quarum reditus quarta pars cultori cedit, [aut proprio possessori. Vide *Quarta* 6. *Quarto* 7. *Quartus* 2. & *Quinta* 2.] Vetus Charta ann. 959. apud Dominicum de Prærogat. allodiorum pag. 119. *Et illas vineas Quartales teneant illas ipsi, qui eas plantaverunt, ad quartum.* Alia an. 1298. in Regesto Philippi Pulcri Reg. Franc. num. 13. ex Tabul. Regio: *Item 4. denaratas vinearum suarum propriarum, & 7. denariatas vinearum Cartalium, cujusmodi stagiam, insulam, terras, vineas assignavi, ut pramittitur, ad valorem 30. libr. annui reditus, &c.* Alia an. 1300. ibid. n. 49. *Quinque arpenta & unam mesailhatam vinearum Quartandarum de Plaisance, &c.*

¶ QUARTAGIUM, Cujusvis rei pars quarta. Charta vetus apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 349. *Odo Abbas Majoris-monasterii Guerrico Archidiacono Dinanni donat in vita sua Quartagium redditnum parochialium ecclesia S. Maslovii, qui infra Haiam continentur.*

¶ QUARTAIRADA, vel QUARTAIRATA VINEÆ. Vide in *Quartarata.*

¶ QUARTAIRONUM, Quarta pars mensuræ vel ponderis, Gall. *Quarteron.* Statuta Eccl. Aquensis MSS. ann. 1259. *Si non intersint in Missa perdunt canonici & clerici unum Quartaironum vini.* Vide *Cartayronum.*

¶ QUARTALAGIUM, Idem quod *Cartalagium*,

seu jus percipiendi *quartas* vel certas mensuras ex rebus siccis venalibus vel transeuntibus. Charta an. 1107. ex Archivo B. M. de Charitate: *Quartalagium salis & annonæ in rivagio Charitatis.* Vide *Carta* 1. & *Quarta* 1.

¶ QUARTALATA, Idem, ut videtur, quod *Quartarata*, nisi sit quarta pars jugeri. *Reliquit tres Quartalatas vineæ & iter panalatas terræ*, in Notis obituum & fundationum ad marginem veteris Martyrologii Ecclesiæ Aquensis. Vide *Cartalata*.

QUARTALE, QUARTALIS, Mensura Germanica, Alamannis *Viertbel*, apud quos quatuor quartales modium efficiunt: apud Anglos vero 32. quartæ sunt in modio, *Quarts* vocant. Joannes de Garlandia in Synonymis:

Dolia, Quartalium, fundum, clepsedra, lagena.

Ephemerid. Monasterii S. Galli 5. Id. Mart. *Qua solvit* 10. *Quartalia tritici.* [*Quartale frumenti, avenæ*, in Statutis S. Claudii pag. 55. *Quartale siliginis*, in Charta ann. 1186. Hist. Mediani Monast. pag. 309. & in alia an. 1376. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 83. col. 2.] Adde Annales Colmarienses ann. 1236. & alibi non semel. In liquidis, *Quartalis*, *Quart*, continet apud Alamannos duas mensuras, apud alios quatuor. Vide Goldastum de Mensur. & Ponderib. veterum Germanorum.

¶ QUARTALE, Mensura agraria, iisdem Germanis. Venditio an. 1308. apud Ludewig. tom. 5. pag. 97. *Decimam unam quindecim mansos uno Quartali minus continentem vendidimus.* Charta ann. 1334. apud Schlegelium de Nummis antiq. Gothanis: *De duobus Quartalibus mansi.*

¶ QUARTALE VINI, Quarta pars dolii vinarii, si idem sit, ut probabile est, quod Gallis *Quartaut*. Statuta Eccl. de Romanis inserta in Literis Johannis Franc. Regis an. 1358. tom. 3. Ordinat. pag. 275. *Ecclesia de Romanis habuit in singulis cellariis seu penoribus sitis infra villam de Romanis a tenentibus cellaria, unum Quartale vini semel in anno.* Regestum 87. Chartophylacii Regii: *Item tenet plus circa unum jornale cum dimidio terre .... pro quibus facit unum Quartale vini census.* Pluries occurrit ibi; semel vero *Quarteirium* eadem, ut videtur, notione: *Facit unum Quarteirium vini.* Alibi: *Facit domino unum Quarteyronum vini census.* Rursum: *Percipiunt* 1. *cartam*, 1. *mondinam &* 1. *manatam nucleorum*, XII. *denarios*, 1. *Quarteyronum vini*, 1. *gallinam*, *&c.*

QUARTALE ANNI, pro quarta pars, in Chronico Windesemensi lib. 2. cap. 14. 29. 43. 48. [& in Charta an. 1321. apud Ludewig. to. 1. p. 293.]

¶ QUARTALE HORÆ, Quadrans, Gall. *Quart d'heure. Per tria Quartalia horæ*, in Vita S. Lidwinæ, tom. 2. Aprilis pag. 293.

¶ QUARTALE MILIARIS, seu Milliaris, apud Ludwig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 350.

¶ QUARTALETUS, Minor mensura vinaria, quarta pars majoris, ut videtur. Statuta Capituli Diniensis an. 1460. apud Gassendum in Notitia ejusdem Eccl. pag. 93. *Ut singulis diebus Canonici quidem, qui officio interessent, panes* IV. *& Quartaletos vini* II. *acciperent, dimidium puta pro magna Missa & dimidium pro Vesperis; Clerici vero beneficiati, Curati & Vicarii lucrarentur panes* III. *& Quartaletum vini* 1. *panem* 1. *videlicet pro Matutinis & Laudibus, alium pro Tertia & Sexta, reliquum pro magna Missa & Nona; vini autem lucraretur dimidium quidem pro Matutino, Laudibus & Prima, dimidium vero pro Vesperis & Completorio: medii Vicarii denique panes* II. *acciperent & Quartaletum vini dimidium.*

¶ QUARTALIA TERRÆ, f. Ager capiens tantum sementis quantum in uno *quartali* continetur. Engelbertus *Maghe* in Chronico Bonæ-Spei p. 7. *Donavit in eleemosinam ... Robertus ejus pater quatuor modiatas .... mater dimidiam modiatam: Hugo quoque Quartaliam terræ in eodem territorio.* Erit forte qui malit interpretari Quartam partem jugeri. Vide *Quarteria* 1. *Quarterium* 3. *Quarterius* 1.

¶ QUARTALIS VINEA. Vide in *Quartagium*.

¶ QUARTALIUM, Idem quod *Quartale*, Mensura frumentaria. Hist. Mediani Monasterii p. 257. *Quartalium unum de multuris persolveret.*

¶ QUARTALLUM, *Canistrum vel cofinus, vel vas in quo mortui efferuntur, ou Quarteron*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. Infra legitur *Quartellum*. In quibusdam Chartis *Quartalium* idem est quod mox *Quartallus*. Vide *Cartallus* 1.

QUARTALLUS, Mensura frumentaria. *Quartallus frumenti, avenæ, &c.* in Libertatibus oppidi Jasseronis, apud Guichenonum [& alibi passim. Vide *Cartallus* 2. & *Quartellus* 2.]

QUARTANA, QUARTANARIUS. Michael Scotus lib. 4. Mensæ Philosophicæ cap. 36. de quodam Monacho Cartusiensi: *Semel fuit misericordia de anguillis, & illa fuit in Quartana: tunc serviter, Frater, misericordia est de anguillis, & vos estis Quartanarius: Accipiam, inquit, nescio, quando denuo habiturus sum de anguillis.*

QUARTANARIUS, Quartana febri laborans, apud Sextum Platon. de Medecina animal. lib. 1. cap. 2. Gregorium Turon. de Vitis Patrum c. 6. Matth. Paris an. 1259. pag. 326. in Actis elevationis S. Agricolæ num. 4. in Vita B. Coletæ, [in Gestis Gaufredi de Loduno apud Mabillonium tom. 3. Analect. & alibi sæpe. Vide *Quartenarius*.]

QUARTANICUS, Quartanus. Guillelmus Britto lib. 12 Philippidos:

Invadit febris Regis Quartanica corpus.

¶ QUARTANUM, Mensura siccorum & liquidorum. Saisimentum Comitatus Tolosæ an. 1271. apud *Lafaille* in Probat. Annal. Tolos. pag. 15. *Tota bladada ad valorem communem sexagima Quartanorum bladi, medium frumenti & medium avenæ.* Statuta Arelat. MSS. tit. 74. *Qui vendiderit vinum in Arelate teneatur habere medium scandalium & Quartanum scandalii, quibus teneantur vendere emere volentibus vinum suum.*

¶ QUARTARE, Italis, In quatuor partes dividere. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Quartemur*, Τεταρτολογησῶμεν. Quod ad Τετραλογίαν Tragicorum videtur referendum, ita ut *Quartari* sit Quaternis fabulis de palma contendere, sicut Tragici Poetæ solebant in Attico theatro. Laertius lib. 3. in Platone: Τετράσι δράμασιν ἠγωνίζοντο, Διονυσίοις, Ληναίοις, Παναθηναίοις, Χύτροις. Vide Vossium lib. 4. de Vitiis sermonis cap. 18.

¶ 1. QUARTARIA, Idem, ut videtur, quod apud Italos, Quarta scilicet pars domino persolvenda. Tabularium Diniense apud Gassendum in Notitia Eccl. Din. pag. 83. *Bona, proventus .... præpositura consistunt .... in Quartaria apud Aquas-calidas & illis partibus; quæ consistit in hortolagiis & aliis obventionibus: valet communiter* VIII. *libras Vien.*

¶ 2. QUARTARIA, Cucuma, Gallice *Coquemar*, Vas aquæ calefaciendæ. Computus ann. 1333. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 274. *Barberio pro emendo uno sacco, pro faciendo tesavio pro Domino, duabus Quartariis & uno camaro, taren.* 1. Vide infra *Quartarium* 1.

¶ QUARTARIATA VINEÆ, Provincialibus *Quarteirado*

Quarteirado de vigno, Modus vineæ diversus in variis Provinciæ locis. In Aquensi territorio 600. *cannis* quadratis constat, in Massiliensi vero 506. *cannis* & dimidia, alibi pluribus paucioribusve. Diploma Raimbaldi Archiep. Arelat. an. 1033. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 401. *Almburga dedit ipsi ecclesiæ* (S. Joh. Baptistæ) *de vinea unam Quartariatam in Graulerias.* Alia vetus Charta : *Placuit Pontio clerico, ut unam Quartariatam de vinea..., consentiret vendendo Eldranno presbytero, pro qua ipse presbyter dedit in pretium valentes solidatas quinque.* Alia ann. 1103. ex Chartulario Eccl. Aptensis fol. 71. v°. *Excepta.... Quartariata vinea optima.* In alia ejusdem Chartularii Charta ann. 1049. fol. 65. v°. habetur *Quartairata* : *Quartairada* vero in alia S. Victoris Massil. armar. Aq. num. 272. *Quarteirada*, in majori Chartulario ejosdem S. Victoris pag. 91.

1. QUARTARIUM, *Genus mensuræ, id est urna.* Papias. [Joannes de Janua : *Quartarium, Mensura quæ quartam partem sextarii capit : quæ etiam Quartellum dicitur.* Laurentius in Amalthea: *Quartarium, Quarta pars : item, Quartarius, congii quartam partem continens : Tertiarium, tertiam.* Glossæ Lat. Gall. Sangerman. *Quartarium, Quarteron.* Major mensura videtur in Privilegiis Balduini Flandriæ Comitis an. 1116. concessis Abbatiæ Elnonensi, apud Miræum tom. 2. pag. 1153. col. 2. *Almanus quasdam sibi injustas consuetudines.... abdicavit, videlicet ad ambas* (f. *cambas*) *S. Amandi dimidium Quartarium accipiat, neque creditionem ullam, unde damnum aliquod homines Sancti sustineant, habeat.*]

¶ 2. QUARTARIUM, Modus agri, idem qui *Quarteria* 1. Chronicon Farfense to. 2. Muratorii part. 2. col. 536. *Recepit ibidem modia iv. & Quartaria tria.* Chronicon Casaur. ibid. col. 937. *Et cambium accepi ego suprascriptus Grimbaldus Episcopus à re domno Ludowico piissimo Imperatore terram suam loco, ubi dicitur Kamianum, petias duas, hoc est, per mensuram modiorum sexaginta duorum & Quartariorum duorum.* Necrologium MS. Corbeiense ad calcem : *Tria Quartaria emplasseans in terra Benedicti.* Chronicon Bonæ-Spei pag. 257. *Unum bonarium*, xxx. *virgas & Quartarium terræ.* Hoc in ultimo loco *Quartarium* videtur esse tantum quarta pars virgæ, quod exprimeremus *Trente verges & un quart.* Vide *Quartarius* 3.

1. QUARTARIUS, Mensura liquidorum, apud Gregor. Turon. lib. 1. Miracul. cap. 5. *Cœpit... augeri, ita ut in unius horæ spatio plus quam unum sextarium redderet vasculum, quod Quartarium non tenebat.* Longe aliter Papias : *Urna, mensura est, quam quidam Quartarium dicunt, quod 4. sextarios capit.* [Laur. in Amalthea : *Quartarius, duo acetabula, seu hemina dimidia, quarta pars sextarii.*]

☞ Est etiam mensura siccorum, nisi *Quartarium* legendum sit. Charta an. 1385. è Chartulario S. Johannis Angeriaci pag. 459. *Abbas debet vinum & unum Quartariam fabarum.*

2. QUARTARIUS, Quadra panis, ni fallor, apud Adalardum in Statutis Corbeiensibus lib. 1. cap. 4. quomodo pagenses nostri vocant *un Pain de quartier.* [Charta ann. 1385. è Chartulario S. Johannis Angeriaci pag. 460. *Item dominus Abbas debet facere mandatum centum leprosis, & cuilibet debet dare unum panem, sicuti & unam justam vini de Conventu, & in osculatione manuum debet dare unam magnam scutellam vini : & illi centum panes sunt ratione illius Quartarii panis, quem domini debent habere die Dominica de Passione, quem ponunt in deposito usque ad diem hanc ratione illius eleemosynæ.*

3. QUARTARIUS, vel CARTARIUS, Modus agri, *Quartier de terre.* Charta Philippi I. Regis Fr. an. 1052. to. 13. Spicil. Achet. p. 289. *Et in ipsa villa terram unius carrucæ, & unum mansum, & decem Cartarios, &c.* [Tabularium Majoris-monasterii : *Donavit B. Martino unum Quartarium de terra & vineas ad eumdem Quartarium pertinentes.* Occurrit bis in Bulla Leonis IX. PP. an. 1049. apud D. Calmet. in Probat. Hist. Lothar. tom. 1. col. 425. & pluries in Charta ann. 1116. col. 539. Enumeratio bonorum Domus-Dei Commerciaci è Codice MS. ejusdem urbis pag. 23. *Deux royons de terre seant sur le chemin de S. Aulbin contenans environ trois Quartares de terre.*]

¶ 4. QUARTARIUS, Moneta quartam aurei folidi partem appendens. Lampridius in Alexandro Severo cap. 39. *Tunc etiam, quum ad tertiam partem auri vectigal decidisset, tremisses* (cusi sunt) *dicente Alexandro, etiam Quartarios futuros quod minus non posset.* Vide *Tartaron* & Dissertationem de inferioris ævi numismatibus num. 87.

¶ 5. QUARTARIUS, Qui quartam partem accipit. *Quartarios*, inquit Festus, *appellabant antiqui muliones, quod quartam partem quæstus capiebant.* Tum profert locum Lucilii.

QUARTAROLA, Mensura frumentaria aut leguminum, apud Venetos, ital. *Quarteruola, misura come il quarto dello staio.* Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 10. *Distribuitur etiam in die cuilibet ex stipendiariis antedictis faba, vel alicujus alterius leguminis quadragesima particula unius Quartarolæ, ad modum mensuræ Venetæ deputata. Et ut ex ea plena cognitio habeatur, sciendum est, quod quatuor Quartarolæ perficiunt unam quartam, quæ quidem quarta usque ad quartum numerum multiplicata, unum sextarium perficit Venetorum : & tria sextaria de Venetiis sunt una salma de Apulia, tam de legumine, quam etiam de frumento.*

¶ 1. QUARTAROLUS, Venetis, Moneta minutior, *valoris quartæ partis unius denarii*, ut habetur in Chronico Andreæ Danduli apud Muratorium tom. 12. col. 372. Vide *Quartus* 1.

¶ 2. QUARTAROLUS, Idem quod *Quartarola*, vel forte Quarta pars libræ, Gall. *Quarteron.* Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 16. *Quod quilibet homo & persona, qui vendunt aliquas res ad pondus vel ad mensuram, debeant infra tertiam diem à die proclamationis portare sive portari facere ad domos ipsorum Juratorum calveas, coucios, libras, medias, Quartarolos, sattas, mezetinos à sale & alias mensuras, quas exercent, & ipsas mensuras adjustare ad mensuram ipsius Jurati.*

QUARTAROLUS, QUINTAROLUS REMUS, apud Sanutum lib. 2. part. 4. c. 12. [Italis *Quartarolo* est Quartus remex scamni inter remiges.]

QUARTARONUM, CARTARONUM, Gallice *Quarteron*, Quarta pars libræ. Occurrit in Consuetud. Tolosæ part. 2. *Quarterons*, in Consuet. Beneharn. tit. de ponderibus & mensuris art. 4. *Payer par Quarterons les louages des maisons*, in Consuet. Burdeg. art. 37. quod Parisienses dicunt *Par quartiers*, id est, singulis trimestribus domorum locaria exsolvere. [Vide *Quartinum.*]

¶ QUARTARONUS, Mensura frumentaria. Statuta Vercell. lib. 1. fol. 23. v°. *Item statutum est quod Potestas Vercellarum.... fieri faciat.... unum Quartaronum de ligno ita magnum quod teneat commode ad rasum tantum quantum est & tenere consuevit Quartaronus vetus cum culmatura.* Vide *Quarteronus.*

¶ QUARTATOR. Vide in *Quartagium.*

¶ QUARTAYRO, Quarta pars unciæ. Inquisitio an. 1220. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 93. *Et capit in quibuslibet sexdecim marchis proventientibus de argenteria sex uncias & unum Quartayronem* ; Nostris *Six onces & un quart.*

¶ QUARTEIRADA. Vide *Quartariata vinea.*

¶ QUARTEIRIUM VINI. Vide in *Quartale.*

¶ QUARTELADA, Quarta pars jugeri. Obituarium S. Gerardi Lemovic. fol. 22. *Ex qua quidem summa empti sunt quinque solidi redditnales in & super quadam terra continente xi. Quarteladas.* Vide *Cartalata* & *Quarterada.*

¶ QUARTELAGIUM, Species juris dominici, de quo supra dictum est in *Carto* 1. Vide *Quartagium.*

¶ QUARTELLUM. Johannes de Janua: *Quartaeum, Mensura, quartam partem sextarii capit, qua etiam Quartellum dicitur. Quartellum etiam dicitur caustrum vel cophinus, in quo mortui efferuntur.* Vide *Quartallum.*

¶ 1. QUARTELLUS, Teli genus, Gallice *Quarreau.* Vide *Quadrellus* 1.

¶ 2. QUARTELLUS, Idem quod *Quartallus*, Mensura frumentaria. *Dederunt tres Quartellos frumenti*, in Charta ann. 1151, apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 302.

QUARTELOYS. Th. Walsinghamus in Edwardo II. pag. 114. *Milites quidam super armatura tunicas induerunt, vocatas Quarteloys: armigeri vero indumenta bendas habuerunt, &c.* Vide *Cotuca* [Carolus de Aquino in Lexico Milit. à quadrifido colore, quo erant distinctæ, dictas suspicatur.]

¶ QUARTENARIUS, Idem qui supra *Quartanarius* 1. Qui quartana febri laborat. Matthæus Paris ad an. 1239. *Autumnus innaturalis diversæ morborum pericula generavit, qui siccus & frigidus naturaliter fuisse tenebatur. Hinc contigit quod ingruente dyscrasia, non se meminit aliquis tot vidisse in uno anno Quartenarios.*

¶ QUARTENATA TERRÆ, Ager reditus unius quartonis frumenti, vel forte in quo unus frumenti quarto seminari potest. Vide *Cartonata.*

¶ QUARTENERÆ PARTES, f. Quæ solvi debebant pro *Quartagio*: quo de jure dictum est in *Carto* 1. & *Quarto* 7. Charta an. 1236. è Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 328. *Ita quod dictus Abbas debet me acquietare erga prædictum Thomam de duabus partibus Quarteneris & duabus gallinis & uno turronensi annui redditus, quos de dictis domo & propriso tenebar reddere prædicto Thomæ.* Alia Charta vernacula an. 1300. ex eodem Chartulario tom. 1. pag. 679. *Sachent tous que jeu Jehan Doublie de la paroisse de Gonneville & mes hoirs sommes tenus de paier d'an en an à hommes religieux monsignor l'Abbé & le Convent de S. Vandrille trois boysseax Quarteniers de froment, à la mesure du païs por vendre & por acheter, & deux capons d'annel rente.*

¶ QUARTENGIUS, Mensura frumentaria. Charta ann. 1241. ex Archivo Veteris-villæ: *Dederunt abbatia Veteris-villa tres Quartengios frumenti.* Alia ann. 1242. *Dederunt B. Mariæ Veteris-villæ unum Quartengium frumenti.*

¶ QUARTENUM, Quarta pars, Gallice *Quartiers.* Ordinatio an. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 420. *Ab alia vero parte (Grossi Dalphinalis) debeat esse una magna crux in medio, & quatuor pisces Dalphini parvi, videlicet unus in qualibet Quarteno seu vacuo dicta crucis, &c. Alia vero parte (Oboli grossi) debet esse in medio una magna crux, & duo Dalphini in duobus Quartenis dictæ crucis.*

¶ QUARTERADA, Idem quod *Quartelada*, Quarta pars jugeri. Charta ann. 947. Marcæ Hispan. col. 861. *Donamus de terra Quarteradas tres in comitatu Bisulunense.*

¶ QUARTERENGIA, Mensuræ species apud Arveroos. Vide locum in *Carterencha.*

1. QUARTERIA, Modus agri quartam jugeri partem continens, nostris *Quartier.* Tabularium Abbatiæ Belliloci in Lemovicibus num. 89. *Dimitto .... in manso Ugbaldi de Campagnaco unam Quarteriam, qua debet unum modium* de segle, *& in ipsa villa aliam Quarteriam quam tenet Geraldus de illa casa, qua debet alium modium* de segle. Num. 95. *Gerbas debent rustici tempore messis de unaquaque Quarteria. Quarteron*, in Consuetudine Pictavensi art. 175. 177. ubi *Berdaria* dicitur conficere duos quarterones, & æquiparari terræ seu prædio duorum boum, id est, quantum duo boves arare possunt: quarteronem vero prædio bovis, cujus dimidia pars *Retallium*, seu *Retail*, dicta æquiparatur prædio semibovis.

☞ Ab hac voce, ut observat Carolus de Aquino in Lexico militari, sic passim appellantur militum tuguria vel contubernia propere communita adversus repentinas hostium incursiones. Si sparsim in transitu excitantur, dicuntur Italis *Baracche*, nostris *Baraques*: si consistunt ad longiorem quietem *Quarteria* vocantur, Italis *Quartieri*, Gallis *Quartiers*, Latinis *Stativæ.*

2. QUARTERIA & QUARTARIUM, Mensuræ frumentariæ species, nostris nota. Vide Willelmum de Podio-Laurentii cap. 6. Apud Anglos, ut est in Fleta lib. 2. cap. 12. §. 1. *Quarterium frumenti constat ex octo bussellis.* Utitur Matth. Paris pag. 145. [Kennettus in Antiq. Ambrosd. ad an. 1278. p. 291. *Tria Quarteria frumenti, tria Quarteria avenarum, unum Quarterium fabarum.* Saisimentum Comitatus Tolosæ an. 1271. apud *Lafaille* in Probat. Annal. Tolos. pag. 34. *De quolibet foco arante cum bobus unam eminam frumenti & totidem avenæ, & de arante cum asinis unam Quarteriam frumenti & aliam avenæ.* In quodam Instrumento litis an. 1564. Monachos inter & incolas Montismeyani mensuræ recensentur hoc ordine: *La Charge, le Cestier, la Cartiere & le Civadier. Quarteria salis*, in Charta ann. 1320. apud Gassendum in Notitia Eccl. Diniensis pag. 83. Vide *Carteria* & *Quarterius* 3.]

¶ QUARTERIÆ, Præstationes hujusmodi *quarteriarum* frumentariarum. Instrumentum litis an. circiter 1322. tom. 2. Gall. Christ. col. 307. *Extorquere quasdam præstationes annuas, quæ vocantur Quarteriæ, ad solvendum nitebantur compellere.*

¶ QUARTERIARE, Sontis corpus in quatuor partes dissecare, Gall. *Ecarteler.* Chronicon Cornelii *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Collect. Ampliss. col. 397. *Verum unus ex ipsorum cuneo Johannes de Spaes vivus in foro Leodiensi exstitit Quarteriatus; cujus quatuor partes alii quatuor flagitiosi detulerunt cum capite extra portam S. Walburgis usque ad locum supplicii, & ibi quoque ad rotas singuli sunt alligati.* Vide *Quarternatio.*

¶ QUARTERIATA TERRÆ, Idem quod *Quarterada*, Quarta pars jugeri, in Tabulario Fontis-Ebraldi. *Quarteriata vinearum*, in Charta ann. 1159. in Probat. novæ Histor. Occitan. tom. 2. col. 571. Vide *Cartalata.*

¶ 1. QUARTERIO, Idem, ut puto, quod *Quartagium.* Tabularium Majoris-Monasterii: *Conanus Dux Britanniæ, filius Alani Comitis, concessi monachis Majoris-monasterii apud Machecol commorantibus*

omnes consuetudines comitales Quarterionis terra illius, quam monachi habebant apud Fraxinetum, & dimidium Quarterionem in Porsasanto, hoc est, frumentagium suum & bianum & omnes alias consuetudines. Vide *Catto* 1. & *Quarto* 7.

¶ 2. QUARTERIO, Mensura frumentaria. Charta ann. 1244. è Tabulario S. Bartholomæi Bethun. *Novem menqualdos, dimidium, & unum Quarterionem bladi.* Hic est quarta pars *mencaldi*: de quo supra. Vide *Quarteria* 2. *Quarterium* 4. & *Quarterius* 3.

1. QUARTERIUM, Quarta pars, Gallice *Quartier. Quarterium anni*, Trimestre tempus, quarta pars anni: nostris *un Quartier.* Matth. Westmonaster. an. 1259. *Decimas de Ringeldon .... sequestravit, & per unum fere Quarterium anni intactas retinuit.* [*Quarterium corporis humani*, nempe sontis quadrifariam dissecti, apud Rymer. tom. 4. pag. 364. col. 1. in Mandato an. 1328. apud Cornelium *Zantfliet* in Chronico, tom. 5. Ampliss. Collect. Marten. col. 418. in Annal. Estens. apud Murator. tom. 18. col. 935. in Actis S. Franciscæ Rom. tom. 2. Martii pag. 165.* *Quarterium bovis*, in Charta an. 1385. è Chartulario S. Johan. Angeriaci pag. 463. *Quarterium arietis*, ibidem pag. 464. *Quarterium cervi*, in Charta an. 1227. ex parvo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 150. *Scutum de Quarteriis*, Scutum gentilitium lineis quadripartitum, in Charta an. 1183. ex Archivo Veteris-villæ.]

¶ 2. QUARTERIUM, Regio, pars urbis, Gallice *Quartier*, Ital. *Quartiere*, in Annalibus Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 272. Adde tom. 8. col. 270. 479. tom. 10. col. 445. Acta SS. Aprilis tom. 3. pag. 988. Maii tom. 6. pag. 173. *Quarterium S. Joannis*, passim in Tabulario Piscatorum Massil. quod habitent in regione *S. Johannis* dicta. Vide *Quarterius* 2.

¶ 3. QUARTERIUM, Quarta pars jugeri, in Literis an. 1332. è Chartulario S. Martini Pontisar. *Tria Quarteria de groa ... xl. perticas ad passagium, vi. arpenta de groua.* Occurrit ibi pluries, & alibi passim, ut & in Charta an. 1163. apud D. Calmet. in Probat. Hist. Lothar. to. 2. col. CCCLXI. in alia an. 1179. ibid. col. CCCLXXXIV. Adde Seherum Abb. Calmosiac. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1187. 1197. 1198. &c. Eadem vox passim occurrit pro Mensura frumentaria, ut jam dictum est in *Quarteria* 2.

¶ 4. QUARTERIUM, Mensura frumentaria, pro cujus capacitate consulendæ adæquationes mensurarum supra editæ in voce *Modius* col. 857. sub finem, col. 858. initio, col. 860. art. *Albigniacum*, col. 861. art. *Compendium*, & col. 862. lin. ult. Matth. Paris ad an. 1203. *Pistores poterunt sic vendere, & in quolibet Quarterio lucrari tres denarios.* Rursus ad an. 1215. in Charta Libertatum Johannis Regis: *Una mensura vini & cervisia sit per totum regnum nostrum, & una mensura bladi, scilicet Quarterium Londinense.* Vide *Quarteria* 2. & *Quarterius* 3.

¶ 1. QUARTERIUS, Idem quod *Quarterium* 3. Quarta pars jugeri. Charta Petri Paris. Episc. an. 1211. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 4. *Concessit in puram & perpetuam eleemosynam monachis S. Thomæ Cantuariensis, quinque Quarterios vineæ sitos apud S. Bricium.* Charta fundationis Abbatiæ Brolii Grollandi inter Instrum. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 421. *Dono eis hoc quod habeo in duobus Quarteriis vinearum.* Vide *Quarterus.*

¶ 2. QUARTERIUS, Regio, pars orbis. Constitutiones Frederici Regis Siciliæ c. 116. *Jurati vocari faciant Bajulum & judices ac cæteros homines per Quarterios dictæ civitatis.* Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1271. apud Murator. tom. 8. col. 1132. *Et unus Quarterius Parmæ venit ad dictam obsidionem.* Vide *Quarterium* 2.

¶ 3. QUARTERIUS, Mensura frumentaria, eadem cum *Quarteria* 2. Charta ann. 1205. è Tabulario Fontis Danielis: *Dedit Abbatiæ Fontis Danielis duos Quarterios frumenti.* Descriptio bonorum Domini de Esca ex Archivo S. Audomari: *Quæ raseria vel mensura ... debet valere tres Quarterios & duas partes picotini. Mensura bladi, scilicet Quarterius Londonensis*, in Charta Henrici Regis Angliæ ann. 1155. apud D. *Brussel* ad calcem tom. 2. de Feudorum usu pag. v. Adde Chartam ann. 1181. apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 133. aliam an. 1127. ibid. col. 157. aliam an. 1255. to. 4. Hist. Harcur. p. 1352. Vide *Quarterium* 4.

QUARTERIZATIO, Pœna reorum læsæ Majestatis apud Anglos, quibus capite minutis, eorum corpus in quatuor partes secatur, eæque variis in locis exponuntur. Thomas Walsinghamus in Ricardo II. *Auditum & confessum turpissima scelera, tractioni, suspendio, decollationi, exenterationi & Quarterizationi, ut usu vulgari loquar, adjudicavit.* [Vossius lib. 4. de Vitiis sermonis c. 18. habet ex eodem Walsinghamo: *Adjudicatus est tractioni, suspensioni, exenterationi, combustioni interiorum, decapitationi & Quaternizationi.* Tum ex eod. in Hypodigmate Neustriæ p. 508. *Expost decapitatus & Quaternizatus est.*] Idem ano. 1306. *Cujus caput Londoniis in loco eminenti figitur super palum, corpus vero in Scotiam transmissum est in Quartas, quæ ad aliorum terrorem in diversis urbibus suspenduntur.* Adde p. 354. extr. Sententia edita in Hugonem Dispensatorem ann. 1326. apud Henricum Knyghtonem: *Et com trestour estes trouvé, par que y vous serez treynez, Quarterecez, & envoié parmi le realme.* [Vide *Quarteriare*, *Quarterium* 1. & *Quarterizare.*]

¶ QUARTERNUS, Gall. *Cayer.* Vide in *Quaternio.*

¶ QUARTERO, Quarta pars libræ, Gall. *Quarteron.* Processus de B. Petro Luxemb. to. 1. SS. Julii p. 591. *Ponderis unius Quarteronis. Quartera terra*, Quarta pars jugeri, in Charta ann. 1177. ex Archivo abbatiæ Buzeii.

¶ QUARTEROLA, Quarta pars sextarii, ut interpretantur Bollandistæ. Vita S. Zitæ, tom. 3. Aprilis pag. 523. *Vovit dare ... omni anno ... ad luminariam ipsius Virginis unam Quarterolam de bono oleo.* Italis *Quarteruola* pars est quarta modii. Vide supra *Quartarola.*

¶ 1. QUARTERONUS, Gall. *Quarteron*, Quinque & viginti, quarta pars centenarii numeri. Codex MS. redditnum Episcopatus Autissiod. *de magno pondere Autissiodorensi: Magnum pondus Autissiod. est ligium Comitis. Quicumque ponderat centum, debet duos den. scil. unum den. à venditore & alium ab emptore; & Quarteronus debet unum obolum ab emptore & unum ob. à venditore.* Charta Trevoltiensis an. 1250. *Anthonius Brodier de Bono-campo legat Antoniæ uxori suæ x. florenos monetæ Sabaudiæ, 1. vaccam, & anno quolibet sex bichetos frumenti ... unum Quarteronum petasonis*, hoc est, 25. libras carnis porcinæ.

¶ 2. QUARTERONUS, Modus agri, idem ac *Quarteria* 1. Terragium Bellijoci: *Super duabus tertiis partibus cujusdam terræ continentis quinque Quarteronos.* Infra sumitur pro mensura frumentaria: *Debere confitentur dimidium Quarteronum avenæ.* In pago Bellijocensi *Quarteronus* tantum valet quan-

tum *Bichetus* dimidiatus. Ut aliarum mensurarum, sic *Quarteroni* varia est capacitas diversis in locis. Vide supra *Modius* col. 861. art. *Compendium*, col. 862. art. *Resson*, necnon voces *Quartaronus*, *Quarteria* 2. *Quarterio* 2. *Quarterium* 4. & *Quarterius* 1.

¶ QUARTERUS, Quarta pars jugeri. Charta ann. 1208. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 100. *Pratum de Lamessetia, quod continet circiter tres Quarteros, monialibus de Fontanis dedi in perpetuum.* Alia an. 1264. ex Archivo Resbacensi: *Noverint universi nos tenere ab ecclesia Resbac. terram des Essarts usque ad undecim Quarteros continentem.* Vide *Quartarius* 1.

¶ QUARTEYRONUM, Mensura frumentaria. Vide *Carteyronum*. Mensura vinaria. Vide *Quartale vini*.

¶ QUARTIATA, contr. pro *Quarteriata* Testament. Guillelmi D. Montispessulani ann. 1146. to. 9. Spicil. Acher. p. 141. *Et dono huic Ecclesiæ ... septem Quartiatas de vineis in vineta, quod vocatur Mataneques.*

¶ QUARTIDECIMANI. Vide *Quartadecimani*.

QUARTILATUS, In quatuor partes divisus, ex Gallico *Escartelé*: vox in insignium descriptionibus nota. Henr. de Knyghton ann. 1347. *Vexilla Regis Angliæ Quartilata de armis Angliæ & Franciæ elevantes.* [Vide *Cotuca*.]

¶ QUARTINUM, Species vasis vinarii. Statuta Massil. lib. 1. cap. 39. §. 3. ubi de mensuris vinariis: *Liceat tamen unicuique personæ habere Quartinum & medium Quartinum secum infra domum suam.* Eadem, ut puto, notione Statuta Vercell. lib. 4. fol. 57. recto: *Ferrarius vero pro suo labore habeat à qualibet singulari persona .... pro qualibet quartarono & medio quartarono, & Quartina & Quartino de ligno, & quarto & Quartina cupo, & medio cupo, & pro qualibet mensura de ferro vel aramo, stera, balantia & similia denarios sex Pap. & non ultra.*

¶ QUARTIRIZARE, In quatuor partes dilaniare, discindere, quadratim dissecare, Gallis *Ecarteler*, Pœna læsæ majestatis. Chronicon Anglicum Thomæ *Otterbourne* pag. 222. *Tractus fuit ut proditor, exertetatus (exenteratus,) ejus intestinis combustis suspensus, decapitatus & Quartirizatus.* Vide *Quarterizatio*.

¶ QUARTISCHISMA, unica voce, Quartum schisma, seu schismata quatuor. Acta Pisis inter Carolum de Malatestis & Cardinales apud Martenium tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1067. *Unde Quartischisma pro trischismate fieret.*

¶ QUARTISINA, Pensio quartæ partis. Charta Lotharii Imp. in Actis SS. Junii to. 5. p. 485. *Hæc omnia ipsis Ecclesiis confirmamus cum terris, vineis, pratis, ripis, teloneis, Quartisinis, decimis, &c.* Vide *Quatisonia*.

¶ QUARTISIUM, Quarta pars bonorum, quæ uxori à marito ex Lege Longobardorum concedi poterat, in Testamento ann. 1193. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 365. Idem quod aliis dicitur *Morganegiba*. Vide in hac voce.

¶ 1. QUARTO, Quarta pars. *Debetur Quarto unius caponis & unus denarius de caponagio*, in Chartulario S. Martini Pontisarensis. Charta an. 1030. ex Archivo S. Victoris Massil. armar. Forojul. num. 1. *Ego Atenulfus, filius Biluldis, Quartonem, hoc est, quartam partem, quæ vocatur Tavernas, reddimus S. Victori ... post hac nullam partem, nullamque bailiam, neque omnino quicquam habemus in ipso dicto Quartone.* Hic agitur, ni me fallo, de quarta parte villæ seu prædii. Vide *Quartonus* 2.

¶ 2. QUARTO, Quarta pars libræ, Gall. *Quarteron*. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. SS. Junii pag. LXXIX. *Teneantur duo cerei in Missa, quilibet de una Quartone.* Capitulum generale MS. S. Victoris Massil. *Dum infirmi fuerint in convalescentia, postquam conceduntur eis carnes ..., debet inter duos monachos unum Quartonem mutonis cum media libra carnium salsarum; quod si solus fuerit, medietatem Quartonis cum quarta parte libræ carnium salsarum.*

¶ 3. QUARTO, Parva mensura, &, nisi fallor, Quarta pars palmi. Reparationes factæ in Senescallia Carcassonæ ano. 1435. è MS. D. *Lancelot*: *Item pro quinque stepis & quinque cabestris de coral, quilibet ex longitudine duarum cannarum: unius de taula & etiam Quartonum d'espes, emptis precio VI. lib. II. sol. VI. d. tur. Item pro aliis XII. petiis vocatis agulhas de coral, qualibet longitudine XII. palmorum, & latitudine trium Quartonum pro faciendo martellum dictæ Carcassone.*

¶ 4. QUARTO, Mensura frumentaria. Charta Guillelmi *Bobent* an. 1332. ex Archivo Marchionis de *Flamarens*: *Debet ... unam quarteriam frumenti ad mensuram Quartonum, rendualem infra festum B. Michaelis.*

¶ 5. QUARTO, Mensura vinaria. Antiq. Recogn. Caprer. in Regesto *Probus* fol. 32. *Heres Petri Savel tenet de Comite III. sestar. terræ ad Messeris, & debet inde I. sestar. frumenti ad parvam mensuram, & I. sestar. frumenti ad magnam mensuram ... & I. Quartonem vini.* Recurrit fol. 33. Vide *Quartale vini*.

¶ 6. QUARTO, Modus agri vel vineæ, forte continens quartam partem jugeri. Charta Scotiæ ann. 1070. ex Schedis Pr. de *Mazaugues*: *Dono Quartonem in loco villa, quæ vulgo dicitur Pelsiiana, pro tortitudine, quam fecimus de alio Quartone.*

¶ 7. QUARTO, Præstatio quartæ partis fructuum ex agris, ac præsertim ex vineis provenientium, modo coacta, modo conventa, à dominis feudalibus interdum imminuta atque commotata in certam vini quantitatem, interdum etiam in certam pecuniæ summam. Regestum *Probus* fol. 30. *Albus Bovets tenet de Comite I. sestar. terræ & participes sui, & debent inde I. gallinam, & tenent VI. fossoratas vineæ ad Quartonem, unde dominus Comes percipit medietatem, quæ potest valere communibus annis I. somatam vini, & debent talliam.* Fol. 58. v°. *Nicholaus Rex tenet de Comite ... X. fosser. vin. ad Rousschay ad Quartonem, quæ potest valere communibus annis I. barallum vini per annum.* Ibidem fol. 59. *Petrus Cornut. tenet de Comite XIV. fossor. vini sub Pissief, & debet inde IV. den. census & Quartonem, qui potest valere communibus annis II. somm. vini.* Ibid. fol. v°. *Cullez tenet quandam vineam ad Quartonem, unde Comes capit tertiam partem, quæ potest valere communibus annis tertiam partem I. baralli.* Rursus ibidem: *Johannes Ribaudus & Benetus Ribaut ... tenent IX. fossor. vini & Comes percipit ibi Quartonem, & debent talliam, & dictus Quarto valet communibus annis I. asinatam vini.* Libertates Moirencii ann. 1164. & 1209. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 16. col. 2. *Si Dominus vinum suum vendere voluerit .... erit vinum illud de propriis vineis & de Quartone, non de empto, non de donato, non de commodato.* Acquisitio ann. 1293. ibid. pag. 35. col. 2. *Focagiis, fenatagiis, servitiis, censibus, taschiis, Quartonibus, fenagiis, bannis, justitiis, &c.* Charta ann. 1342. ibid. pag. 84. col. 1. *Item dedit & assignavit, ut supra, Quartones castellaniæ Bellimontis, qui valere dicuntur annuatim 40. flor.* Accensamentum vineæ Quartoneriæ apud Vivum ann.

1248. ibidem pag. 96. *D. Odo Alamanni & Ugo de Grangiis dederunt Juveneto de Hospitals clerico sub annuo censu unius sextarii frumenti censualis, & pro quatuor solidis de placito, & pro novem denariis censualibus, quos denarios novem censuales prius faciebat, quamdam vineam prius Quartoneriam, ut ipsam amodo teneat & habeat dictus Juvenetus sine Quartone pro dict. censu & placito.* Hic locus probat, quod primum dixi, *Quartonem* aliquando in certam pecuniæ summam, seu in certos census fuisse commutatum. Illud quoque hic observandum vineas *quartonerias*, ex quibus *Quarto* percipiebatur, aliis interdum oneribus, puta censibus pecuniariis, obnoxias fuisse, *pro novem denariis censualibus, quos... prius faciebat.* Donatio Regis Ludovici, Comitis Provinciæ Fulconi de Agoulto an. 1349. ex Schedis Pr. *de Mazaugues: Item & servitia, Quartones & cinquenia racemorum, quæ dicta curia percipit, & percipere est consueta, in civitate & territorio Sistarici.* Donatio ann. 1317. tom. 2. Histor. Dalph. pag. 166. col. 1. *Censibus, tascbiis, feudis, terragiis, Quartonibus, cinquenis, seysenis, vintenis, ripagiis, &c.* Vide novam Gall. Christ. to. 3. col. 1079. & 1222. & supra *Quartagium, Quartu* 6. *Quartonus* 3. *Quartus* & *Carto* 1. Qua in postrema voce non satis considerate suppositum est, hanc *Cartonis* exactionem semper coactam fuisse & iniquam. Verum quidem est, à dominis feudalibus aliquando, præter jus & æquum, extortum fuisse *Cartonem*; at sæpius illum exigebant, quod ea conditione vineas aut agros tenentibus concederent, ut quartam redderent partem fructuum in iis nascentium. Hujus quippe præstationis aut exactionis ea origo est, ut videtur, mos ille antiquus, quo domini feudales silvas & alia loca inculta tenentibus excolenda concedebant ea conditione, ut ex iis excultis quartam fructuum partem perciperent: quocirca è locis etiam concessis nihil percipiebant, usque dum fructus inde nascerentur. Id suadent Antiquæ Recogn. Revell. Vienn. in sæpe laudato Regesto *Probus* fol. 57. *Humbertus Busavent. est homo ligius Comitis .... & tenet medietatem bayarum ad Quartonem, sed nondum essertamur.* Fol. 58. *Petrus de Vienna .... tenet medietatem bayarum ad Quartonem, sed nondum essertantur.* Id est nondum sunt excultæ, ut suum *Quartonem*, de quo conventum est, inde percipere queat dominus Comes. Vide *Complantare.*

☞ Vinearum non ita proprius fuit *Quarto*, quin etiam aliquando perceptus sit ex agris arabilibus. Antiq. Recogn. Albæ-ripæ in eodem Regesto *Probus* fol. 67. *Blancus Gurners, Petrus & Bonardus Paveris .... tenent 112. sestar. terræ sub Claunas, & debent inde v. solidos census & Quartonem in duabus partibus dictæ terræ, qui potest valere communibus annis v11. mayteriatas siliginis per annum.*

¶ 8. QUARTO, Quarta pars decimarum vel redditum Ecclesiæ. Charta Guillelmi Biterr. Episc. qua Monasterio Gellonensi confirmat Ecclesiam S. Vincentii de Popiano an. 1152. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 6. col. 138. *Concedimus Ecclesiæ S. Guillelmi, salva obedientia & reverentia Ecclesiæ Biterrensis, & omni jure consuetudinario, quod in aliis Ecclesiis nostri episcopatus nostri antecessores habuisse videntur.* Bulla Adriani IV. PP. circiter ann. 1156. pro Priori Cassianensi, ibidem: *Cum autem inter te & venerabilem fratrem nostrum Guillelmum Biterrensem Episcopum de quadam Ecclesia controversia verteretur, & ipsa in Ecclesiis tuis per suam diœcesim constitutis Quartones de jure sibi peteret episcopali conferri ... talis inter vos compositio facta est utriusque partis assensu firmatu, &c.* Et col. 139. *De Quartis vero portionibus, quas in iisdem Ecclesiis* (Episcopus,) *duo modiis frumenti ad Biterrensem mensuram singulis annis à Cassianensi Ecclesia ei ejusque successoribus sine contrarietate aliqua persolventur.* Vide *Quarta Ecclesiarum* in *Quarta* 6.

¶ 9. QUARTO, f. pro *Quarro*, Ductor carri, Gall. *Charretier*, quibusdam Gallo-Flandris *Charron*. Testamentum Bernardi Comitis Armaniaci an. 1301. tom. 1. Ampliss. Coll. Marten. col. 1409. *Item, legamus militibus, scutiferis, clericis, solmentariis & Quartonibus hospitii nostri, qui in isto viagio nobiscum sunt, pro servitio nostro laborant .... duo millia libras Tur. dividendas inter prædictos milites, domicellos, clericos, solmentarios, Quartones, &c.*

¶ QUARTODECIMANI. Vide *Quartadecimani.*

¶ QUARTOLA, Quarta pars, ut videtur. Charta an. 1001. apud Mabillon. lib. 5. de Re Diplom. pag. 446. *Duabus partibus possidet Johanne & Petro de Raberto de Arimino germanis, seu à tertiola vinea possidet Paulo de Romano & Hermenfredo germanis, atque a Quartola curticella juris monasterii S. Johannis Evangelistæ.* Vide *Quartula* 1.

¶ QUARTONATA TERRÆ, Agri portio unius *cartonis* frumenti reditus, ut supra Cangius exponit in *Cartonata terra*, vel forte in quo unus *carto* frumenti seminari potest.

¶ QUARTONERIA VINEA, Quæ *quartoni* obnoxia est. Vide in *Quarto* 7.

¶ 1. QUARTONUS, Mensura frumentaria. Saisimentum Comitatus Tolosæ ann. 1271. apud *Lafaille* in Probat. Annal. Tolos. pag. 18. *Communitas dicti loci debet dicto domino Regi ... unum Quartonum avenæ annuatim ... & unam eminam frumenti.*

¶ 2. QUARTONUS, Quarta pars. Venditio vineæ ann. circiter 1048. *Itaque quia ipso Quartonus, sicut tres aliæ partes, S. Victoris Massiliensis urbis monasterii erat ... donamus ... totum ipsum Quartonum ... & sic postmodum fiat una villa coadunato ipso Quartone.* Vide *Quarto* 2.

¶ 3. QUARTONUS, Idem quod *Quarto* 7. Concordia inter Hugonem Archiep. Arelat. & Raymundum Comitem Tolos. ann. 1224. è Schedis Præsidis *de Mazaugues: Prædictas paludes jam desiccatas & ad culturam redactas, quibus voluerunt ad Quartonum & decimus concesserant & tradiderant in acapitum.*

¶ QUARTRONA, Modus agri, ut videtur, f. idem quod *Quarteria* 1. Charta an. circiter 1483. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 360. *Habuit unam Quartronam communa in feodo, ex feoffamento Nicholai filii Nicholai le Cotiler, &c.*

¶ QUARTRONUS, Quarta pars libræ, Gall. *Quarteron.* Charta Edwardi III. Regis Angl. an. 1328. apud Rymer. tom. 4. pag. 362. *Quilibet possit habere stateram unius Quartroni.*

¶ QUARTUCCIA, Tuscanis, Quarta pars *fiasconis* seu œnophori. Acta B. Guillelmi Erem. Xiclensis, to. 1. Aprilis pag. 380. *Votum fecit ferendi ad lampadem B. Guillelmi duas Quartuccias olei.*

¶ 1. QUARTULA, Modus agri, idem, ut videtur, qui *Mansus*. Charta ann. 6. Caroli Reg. apud Mabillonium to. 2. Annal. Benedict. pag. 747. col. 1. *Mansellum illud, quod Haimo & Walannus fratres S. Martino tradiderunt in prædicto pago ... & Quartulam prope jam dictum monasterium, quam Dabandus jam dudum habuit, cum omnibus ad præfatos mansellos pertinentibus, scilicet vineis, terris cultis & incultis, vel commanentibus, necnon & pratis & pascuis, exitibus & reditibus.* Vide *Quartola.*

¶ 2. QUARTULA, Charta, instrumentum, scriptura. Statuta Regni Neapolitani de jure quartæ art. 1. *Dos & quarta, seu quarta pars, peti non possunt absque instrumento dotali & instrumento, quod Neapoli Quartula nuncupatur.* Vocem hanc non à *Charta* seu *Chartula* deduco, sed à *Quarta*, seu quarta parte bonorum, quam maritus uxori concedit pro nuptiis. Pro *Chartula* legitur supra in *Quarta* 9.

¶ QUARTUM, Quarta pars, &c. Vide mox *Quartus* 2. & infra *Quintum* 2.

¶ QUARTURUM, Gall. *Quarteron*, Quarta pars, in Chartulario Kemperlegiensi.

¶ 1. QUARTUS, Quadrans, nisi me fallo, seu moneta minutior. Statuta Montis-regalis pag. 23. *Item statuerunt, quod pro quocunque aresto seu gagio aut præcepto fiendo de cætero per familiares curiæ suæ... habeant Quartos tres.... sed si irent ad pignorandum, gagiandum seu arestandum pro pluribus, eo casu solum habeant, & habere possint & debeant Quartos duos pro quolibet pignore, aresto seu præcepto.* Vide *Quartarolus* 1.

2. QUARTUS. Historia Abbatiæ Condomensis pag. 465. *Tributum quoque quod reddit Ecclesia, tale est: duo Quarti reddunt unusquisque nummos 12. panes 8. annonæ concas 4. vini sextarios 2. convivium semel in anno domino suo cum 8. hominibus. Tertius vero Quartus similiter excepto prandio: nam quartus libere reddit B. Petro culturam unam in villa S. Medardi: casalem unum in isto burgo pignore datum pro 100. solid.* Ubi *Quartus* videtur esse modus agri, [ut & in Tabulario Absiensi, ubi habetur: *Dedi..., quicquid habebam in proprio, medietatem scilicet unius Quarti in duabus partibus terræ Villæ novæ.* Vide *Quartarium*, *Quarteria* 1. *Quarterium* 3. & *Quarterius* 1.]

Nescio an huc pertineat, quod habet Tabularium Ecclesiæ Cadurcensis: *Exit autem de manso illo unum prandium in Natali Domini, & 1. aries in Pascha & medietas de Quarto, & aliud servitium, quale voluerit. Fecerunt hanc pactionem, ut sit Vicarius, qui aliam medietatem Quarti possidebat, &c. ... si aliquid injuste abstuli de honore S. Stephani de Quarto absolvo, &c.* Ibidem: *Una bordaria in valle Sivrano, de qua exeunt per annum 16. denarii, & Quartam partem omnium quartandarum rerum.*

☞ Ex hoc postremo loco colligimus, *Quartum* nihil aliud esse, saltem in Tabulario Ecclesiæ Cadurcensis, quam *Quartonem* seu quartam partem fructuum, quam domini percipiebant è terris, ac potissimum ex vineis, quas tenentibus ea conditione colendas concedebant, ut quartam fructuum partem inde redderent. Hanc notionem firmant, Fundatio Prioratus Barbezilli inter Instrum. tom. 2. Gall. Christ. col. 270. *In hac terra mainaverunt monachi rusticos, qui reddunt eis Quartum terræ & oblias.* Charta ann. 1153. in Probat. novæ Histor. Occitan. tom. 2. col. 548. *In medietate Quarti & decimarum, quam habemus in hoc manso, damus eidem Hospitali tertiam partem.* Charta ann. 1251. *Damus omnipotenti Deo & S. Mariæ matri ejus & toti Capitulo S. Nazarii Carcassonæ ... censum annualem, tres solidos Hugonenses, Quartas, quintos, agrerios, tascas, medios, Quartos, tertiarios, census, usaticos, &c.* Pactum inter Jacobum Aragon. Regem Montisque Pessulani Dominum & Berengarium Magalonæ Episc. ann. 1272. *Est etiam sciendum quod de supra dictis ab utraque parte excipiuntur usatica, laudimia, consilia, Quarti, quinti, sexeni, septem, octavi, feuda, fenalia, alberga, boyrama & alia servitia, seu jura, quæ ad jurisdictionem aliquam, seu merum vel mixtum imperium non pertinent.* Chartularium Camalariense: *Ad Verenas est unus masus, qui reddit meyssos, Quartum & recetum.* Rotulus sæculi XII. de Prioratu S. Pauli *de Tartas* ex Archivo Monasterii de Casa Dei: *Dono... duos mansos, quos habebam in villa ... & Quartum terræ & duos receptos cum tribus militibus.* Hoc est, ut interpretor, Quartam partem fructuum, quam ex terra percipiebam. Testamentum an. 1102. Marcæ Hispan. col. 1225. *Item dimitto ad supradictum locum S. Mariæ Corneliani omnes meos dominicos olivarios, quos habeo in supradicta villa, & ipsos Quartos de ipsis olivariis ejusdem villæ ad luminaria omni tempore.* Hinc

AD QUARTUM EXCOLERE. Charta Abbatis Moissiac. an. 1212. in Regesto Carcassonensi: *Non habebit illam vicesimam in illis, quæ excoluntur ad Quartum vel quintum.* Id est cujus colonus, quartam vel quintam partem fructuum domino præstat.

¶ QUARTUS, pro *Quater*. Recogn. Albæ-ripæ in Regesto *Probus* fol. 67. *Debet habere de Comite ille, qui salvit ea, Quartus cibum suum.* Infra: *Debet habere cibum suum Quater, quando ea reddit.*

QUARTUS SCHOLÆ, Qui, ut est in Ordine Romano, *semper nuntiabat Pontifici de cantoribus, adstans ante faciem Pontificis, & nutum ejus ad psallendum expectans.* Idem alio loco *Archiparaphonista* nuncupatur, quod *Paraphonistis*, seu Cantoribus præesset.

¶ QUARURA, Lapidicina, Gall. *Quarriere.* Charta Henrici Regis Angl. tom. 4. Historiæ Harcur. pag. 1468. *De lapidicina seu Quaruris prope eamdem villam.* Supra habetur *Quarrera*, sicque mallem legere.

¶ QUASAMENTUS, Idem quod *Casamentum* 1. Feudum vel prædium, quod à *Casa dominica* dependet. Charta XII. circiter sæculi è Tabulario S. Petri de Cella-froini in pago Engolism. *Dono atque concedo ... illas terras & illos Quasamentos, quos dabunt illi, qui de me & de meo genere debent habere.*

¶ QUASARE, pro *Coaxare*. Vide *Quaxare*.

¶ QUASILLARIUS, ψιλοποιὸς, in Glossis Lat. Gr. Perperam in aliis: *Quasillarius*, φιλοποιὸς. Rectè in Græco-Latinis: κοφινοποιὸς, *Quasillarius*, Qui *quasillos* facit seu parvos qualos. Hinc *Quasillaria*, Lanifica, quæ lanam in quasillo reponit ad laborem. Petronius cap. 132. *Convocat omnes Quasillarias familiæque sordidissimam partem.* Vide Scaligerum ad librum 4. Tibulli & Martinium in Lexico.

¶ QUASITAS, Ignota vox &, ut videtur, mendosa. Vide in *Usupelliones*.

¶ QUASQUUM, Clamor ranæ. Vide *Quaxare*.

¶ QUASSARE, Irritum facere, abrogare, *Casser*, *annuller*, in Placito ann. 1119. in Probat. novæ Histor. Occitan. col. 411. Charta Henrici Regis Angl. ann. 1155. apud D. *Brussel* tom. 2. de Feudorum usu pag. VII. ad calcem, in alia Lucianæ Abbatissæ Farensis an. 1168. ex Archivo ejusdem Parthenonis: *Si quis hanc nostram institutionem Quassare præsumpserit, &c.* Occurrit in alia Ludovici Junioris ann. 1169. ex Chartulario S. Vandregesili to. 2. p. 1657. & alibi passim. Vide *Cassare* 2.

¶ QUASSUM, Fragile, quod quati facile potest. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Quassum*, σαθρὸν, σαθανοῦν, lege σαθανόν. Interpres S. Irenæi lib. 4. cap. 32. num. 1. *Et propter hoc hi, qui alias doctrinas inferunt, abscondunt à nobis quam habent ipsi de Deo sententiam, scientes Quassum & futile doctrinæ suæ, & timentes, ne victi salvari periclitentur.*

¶ QUASTILLARIUS. Vide *Quasillarius*.

¶ QUATERDENA, Quadragesima. Vita S. Petri Cœlestini PP. tom. 4. SS. Maii pag. 454.

Sexque Quaterdenas addens, qua fertius omnem

Ingluviem superare queat, carnemque refrenet.

¶ QUATERIA, pro *Quarteria*, Mensura aridorum. Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses an. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Dat ... unam Quateriam fabbarum pro frezüs in conventu praparandis.* Vide *Quarteria* 2.

¶ QUATERIUM, pro *Quarterium*, Quarta pars. Parvum Chartul. S. Victoris Massil. fol. 150. *De Quaterus cervorum, vel aprorum, vel aliarum venationum, &c.*

¶ QUATERNALES & *Ternales* inter navium armamenta numerantur in Informationibus Civitatis Massil. de passagio transmarino è MS. Sangermanensi.

¶ QUATERNALIS ALBOS, Argenteæ monetæ species in Dalphinatu, de qua sic Humbertus II. in Ordinatione ann. 1342. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 420. *Item, Quaternales albos ad unum denarium & sexdecim granos de liga argenti fini & de pondere quindecim solidorum & trium denariorum pro marcha ad remedium de liga duorum granorum, & ad remedium ponderis duorum denariorum pro marcha, & detur mercatoribus & nobis, ut supra.*

¶ QUATERNANUM FEUDUM. Vide *Feuda quaternana* in *Feudum*.

¶ QUATERNARE. Vide *Quaternus* in *Quaternio* 1.

¶ 1. QUATERNARIA, Species supellectilis ecclesiæ. Agnellus in Vita S. Sergii apud Murator. tom. 2. pag. 174. col. 2. *Abstulit reliquias, quas non potuerant sic citius occultare, ex auro balantias novem, vascula argentea plurima, coclearia argentea tralleria, Quaternaria una, & diversas alias aureas & argenteas species.*

¶ 2. QUATERNARIA, Modus agri. Concordatum Willelmi Abb. S. Remigii Senon. cum Auvalone Domino Castri Sigliniaci, XII. sæc. è MS. Pontiniacensi: *Terras vero arabiles S. Remigii, excepta Quaternaria quam idem Auvalo habet in feudo, dabit major Sancti aut ministri ad plantandum in censum, arpennum pro sex denariis.* Vide *Quarteria* 2.

¶ QUATERNATA VESTIS, *Quatuor quadrata lateribus, undique corpus ambiens.* Turnebus lib. 14. Adversariorum cap. 19.

¶ QUATERNATIM, *Per quaternos*. Joh. de Janua.

¶ QUATERNATIO, Quaternarius numerus, apud veterem Interpretem S. Irenæi lib. 1. cap. 1. & alibi; τετρακτὺς vel τετρὰς ipsi Irenæo.

¶ QUATERNATUM FEUDUM. Vide *Feuda quaternana* in voce *Feudum*.

1. QUATERNIO, QUATERNOS, QUATERNUNCULOS, Chartæ invicem compactæ, nostris *Cahier: Cuern*, in Chronico Petri IV. Reg. Aragon. lib. 3. cap. 30. Alcuinus Poëmate 7.

Plurima hic Præsul patravit signa stupendus,
Quæ nunc in chartis scribuntur rite Quadratis.

Eckehardus Junior de Casib. S. Galli c. 16. *Missi ... Quaternionem omnem seriem Sandrati tenentem.* Vide ibi Goldastum. Rabanus Epist. ad Hincmarum: *Prudentius Trecassina civitatis Episcopus plura testimonia præteritorum patrum in Quaternionibus suis collegit.* Hincmarus Laudun. Episc. *Vos quoque in Quaternionibus Pistis Regi datis hoc Capitulum integrius ita posuistis.* Vide pag. 614. 637. *Quaterniones curiæ*, i. Regesta, apud Petrum de Vineis lib. 3. Epist. 63. 66. Τετράδιος, *Quaterniones*, in VI. Synodo act. 3. in Synodo VII. act. 3. & apud S. Antiochum Homil. 26. Τετράδιον, in VI. Synodo act. 11. & in VII. act. 1. Gloss. Græc. Lat. Τετράδιον, *Quaternio*. In τετράδια divisi fuerunt libri Nestorii Patr. CP. quæ interpreti *Quaterniones* dicuntur, in Concilio Ephesino part. 2. act. 1. [Vide *Quinio*.]

CATERNIO. Gregorius Tur. lib. 5. cap. 18. *Transmisimus librum Canonum, in quo erat Caternio novus adnexus, habens Canones quasi Apostolicos, &c.*

QUATERNIUM dixit Hubertus in Vita S. Gudilæ Virginis in Prologo.

QUATERNUM, Petrus de Vineis lib. 3. Epist. 64. 66. Reynerus contra Wald. cap. 6. pag. 77. Nicolaus Episcop. Andegav. in Statutis Synodalibus. [Occurrunt voces *Quaternum* vel *Quaternus*, in Chartulario S. Vandregesili tom. 2. pag. 1743. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1585. tom. 4. col. 953. 978. 980. in Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 95. tom. 2. pag. 273. 277. in Constitutionibus Jacobi Regis Siciliæ cap. 13. & 57. apud D. *Brussel* tom. 2. de Feudorum usu pag. 747. in Statutis Astensibus pag. 69. Statutis Cadubrii lib. 1. cap. 11. lib. 2. cap. 26. in Bullario Carmelitano pag. 240. 248. & alibi.]

QUATERNUS, [Johanni de Janua, *ubi quatuor quartæ* (Chartæ) *seu octo folia: unde hic Quaternulus dimin. & Quaternare, Quaternos facere, vel quaternum, vel quaternis distinguere, vel ordinare.*] Petrus Blesens. Epist. 19. *Quinque hujus novi operis Quaternos mitto.* Utitur & Epist. 101. ut & Concilium Ravennense ann. 1317. c. 15. & Constitut. Ord. Prædic. dist. 2. cap. 14.

CATERNUS, in Statutis Massiliensium MSS. *Prout est computatum & distinctum in Caterno curiæ.* Lucas Archiepisc. Cusentinus in Vita B. Joachimi: *Duo notæque scribebant in Caterno, in quo ipse dictabat.* *Caterno*, apud Andegavenses. In Regesto Ludovici Regis Siciliæ fol. 30. hæc habentur: *Copie de l'original du Caterne pour le fait du Martellaige de la Comté du Maine.* Provinciales & Delphinates utuntur eadem notione voce *Cadastre*, de qua quædam attigit Menagius.

¶ QUATERNOLUS. Decreta Synodi Paris. an. 1210. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 166. *Quaternuli magistri David de Dinant infra Natale Episcopo Parisiensi afferantur & comburantur.* Occurrit in Chronico Windesem. in voce *Petra* laudato.

QUATERNUNCOLUS, & QUATERNIUNCULOS. Hugo Flaviniacensis in Chronic. Virduo. *Invenit in ipsa Ecclesia Quaternunculos de Vita S. Sanctini, sed valde contritos.* Carolus C. Rex apud Hincmarum: *Quia necessitate cogente, prolixius respondere compulsi sumus, contra morem nostrum, in Quaterniunculo annulo nostro signato responsionem nostram scribere necessarium duximus.* Adde Concil. Duziacense I. part. 2. cap. 17.

2. QUATERNIO, Qui quartæ militaris vel urbicæ centuriæ præest, Gallis *Quartenier*. Walafridus Strabo lib. de Rebus Eccles. pag. 35. *Decani, vel Decuriones, Quaterniones, Duumviri, &c.* [Joh. de Janua: *Quaternio, qui quatuor milites habet sub se: unde in Actibus Apost. cap. 12.* Tradens eum quatuor Quaternionibus militum custodiendum. *Quidam proferunt Quaternio pro Quaterno sed falso.* Hanc sententiam amplectuntur aliquot interpretes; sed melius alii numerum intelligunt quorumvis militum quaternarium, ut suadet vox τετράδιον, quæ legitur in textu Græco. Id confirmat versio Syriaca, quæ 16. habet milites, non quatuor tantum.]

¶ QUATERNITAS, Quaternarius numerus, apud Pomponium Lætum & recentiores, præsertim Scholasticos Theologos.

¶ QUATERNIZARE, In quatuor partes dividere, Gall. *Ecarteler*. Vide *Quarterizatio*.

1. QUATERNUM, *Lignum in quatuor partes fissum*,

Petro de Crescentiis lib. 5. de Agricult. p. 267.

¶ 2. QUATERNUM, vel QUATERNUS, Chartæ compactæ, Gall. *Cahier*. Vide in *Quaternio* 1.

¶ 3. QUATERNUM FEUDUM. Vide *Feuda quaternana* in voce *Feudum*.

¶ QUATERVIGINTI, Gall. *Quatre-vingt*, Octoginta, apud Thomam *Madox*, Formul. Anglic. pag. 141. & Rymerum tom. 5. pag. 326.

¶ QUATILIS, f. Cautus. Bulla Clementis V. PP. an. 1312. qua extinctorum Templi Militum bona & jura transfert ad Milites S. Johannis Hierosol. inter horum Privilegia pag. 105. *De provisa & Quatili earumdem locorum unione & translatione, &c.*

¶ QUATISONIA, Idem quod supra *Quartisina*, Pensitatio quartæ partis. Charta Lotharii Imp. in Actis SS. Junii tom. 5. pag. 485. *Cum vineis, terris, silvis ... cum ritratibus, tallonariis, Quatisoniis & cum omnibus ad prædicta loca pertinentibus.* Pro *ritratibus* puto legendum *riparibus*, ut in alia simili Charta ibidem habetur, ubi etiam pro *tallonariis* melius legitur *teloneis*.

¶ QUATRANS, pro *Quadrans*. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Quatrans*, Τετρώγμιον.

QUATRARIA, Lapidicina. Vide *Quadraria*.

¶ QUATRICENTUM, Quadringenti, *Quatre cent*. Gesta Manfredi & Conradi Regum apud Muratorium tom. 8. col. 614. *Cum ducentum Hispanis, totidem Theutonicis & Quatricentum Turcis stipendariis.*

¶ QUATRIDUANUS, *Quatuor habens dies*, Joh. de Janua. Occurrit Joan. 11. 39. ubi de Lazaro jam à quatuor diebus vita functo sermo est.

¶ QUATRIGA, pro *Quadriga*, in Charta an. 1231. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 119. *Equos, jumenta, asinos vel Quatrigas burgensium .... capi nullatenus permittemus.* Cl. Editor intelligit aratra; malim carros, quibus magis proprie convenit vocis quadrigæ notio, quam aratris.

¶ QUATRIPERTIRE, Idem quod *Quadripertire*, In quatuor partes dividere. Elmhamus in Vita Henrici V. Regis Angl. cap. 122. *Sicque quatuor custodias exercitus regulis Quatripertit.*

¶ QUATRIPES, ut Quadrupes, in Miraculis S. Cataldi Episc. tom. 2. Maii pag. 574.

¶ QUATRIVIOLUM, Quadrivium. Charta ann. 1342. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 446. col. 1. *Ad iter tendens de civitate Gratianopoli versus Montem-Bonoudum usque ad Quatriviolum, & ab ipso Quadrivolo procedendo per ipsum iter Montis-Bonoudi, &c.*

¶ QUATRIVIUM, ut supra *Quadrivium*, Quatuor artes liberales. Vita S. Brunonis Episc. to. 4. Julii pag. 479. *Postquam vero non solum trivii, sed etiam Quatrivii scientiam cælestis gratia munere assecutus est, &c.*

QUATRONCHIA, Mensuræ frumentariæ species. *Quatronchia frumenti*, in Charta Hugonis Ducis Burgundiæ pro Communia Coichoiensi an. 1253. apud Perardum.

¶ QUATRONUS, ut supra *Quarteronus*, Quinque & viginti. Literæ ann. 1342. apud Rymer. tom. 5. pag. 326. *Assignavimus eidem Willelmo quatervigints & quinque saccos & tres Quatronos lanæ*, hoc est, 75. libras supra 85. saccos.

QUATUOR-ANGULATILIS, Quatuor angulis constans. Auctor incertus inter Gromaticos: *Terminus si rotundus fuerit, & brevis, & de una parte in latus punctum habuerit, in fontem Quatuor-Angulatilem descendet.*

¶ QUATUORDECIMUS, QUATUORDENARIUS, &c. Johannes de Janua: *Quattuordenus, Quattuordenarius, Quattuordecimus, Quartusdecimus; Quattuordecies, Quattuorvicibus.*

QUATUOR-TEMPORA. Vide *Jejunium vernale*. Auctor Græcismi MS.

Dans Crux, Lucia, Cineres Karismata dia,
Ut sit in angaria Quarta sequens feria.

¶ QUATUOR-VIGINTI, Gallice *Quatre-vingt*, Octoginta, in vet. Ceremoniali MS. B. Mariæ Deauratæ.

¶ QUAWARFEDA, pro *Cadarfreda*, in MS. Ambros. legi monet Murator. tom. 1. part. 2. pag. 78. col. 2.

¶ QUAXARE, Coaxare. Festus: *Quaxare ranæ dicuntur, cum vocem mittunt.* Johan. de Janua: *Quaxum vel Quasquum dicitur sonus ranarum; unde Quaxare vel Quassare dicuntur ranæ, cum voces emittunt, secundum Hugutionem.* Supplem. Antiquarii: *Quasat*, ὅταν φωνῇ βάτραχος, *Cum rana clamat.*

¶ QUEIRRINUS, Lapis quadratus. Charta Massil. an. 1278. *Quem lapidem sive Queirrinum pro termino antiquo concorditer confirmaverunt.*

¶ QUILLE, φρυγάνων χαῖται, in Glossis Lat. Græc. Melius in Græco-Latinis *Quisquilia* & *Quisquiliæ*, & in Codice Sangerman. *Quisquilia, singulare non habet.*

¶ QUEMINEA, Gall. *Cheminée*, Caminus. Charta ann. 1309. tom. 1. Chartular. S. Vandregesili pag. 924. *Murum cum quadam Queminea ibidem construxerat.*

¶ QUEMINUM, vel QUEMINUS, Iter, via strata, Gall. *Chemin*, Picardis nostris *Quemin*. Chartularium S. Vandregesili tom. 2. pag. 1415. *Abontat Quemino domini Regis. Queminum regale*, in Chartis ann. 1295. & 1298. ex Archivo Monasterii B. M. de Bono-nuncio Rotomag. Vide *Cheminus*.

¶ QUENULA, *Satureia*, apud Schilterum in Glossario Teutonico. Videtur esse vox Latino-barbara, ut & sequens

¶ QUERCA, Eidem Schiltero, *Chela, Gurgulio à gutture nomen traxit, cujus meatus ad os & nares contenditur*, ex Rabano de partibus corporis.

QUERCIA, Quercus, Italis *Quercia*. Charta Rachisi Regis Longobard. apud Ughellum in Episcopis Clusinis: *Inde vero de terra Philippi recte in montecello ad ipsas Quercias, ubi sunt cruces factas desuper campo, ubi dicitur, &c.* Occurrit præterea apud Recuperium in Miraculis B. Ambrosii Senens. n. 138.

¶ QUERCULA. Charta Ludovici Regis Franc. an. 1267. inter Privilegia Militum S. Johannis Hierosol. pag. 32. *Præcipimus quod homines prædicti sui hospitalis sint liberi & quieti de exercitu & de equitatu, & de arboreo, pagio, pontagio, & passagio, & vinagio, & stagie, de bassinis equorum, & de omnibus vexationibus, & de omnibus Querculis, placitis auxiliis, & de tallaciis, & de omnibus operationibus cunctarum castellanarum & villarum.* Emendo *Querulis*. Vide mox *Querela*.

QUERELA, Idem quod Causa, actio, lis intentata, in Regiam Majest. lib. 1. cap. 8. §. 34. cap. 10. §. 1. cap. 13. §. 3. in Statutis secundis Roberti I. Reg. Scot. cap. 30. §. 1. &c. [Sic *Querelle* pro lite & *Querelleres*, pro litigante dicitur in Stabilimentis S. Ludovici lib. 2. cap. 27. editionis *de Lauriere*: ubi notæ sunt consulendæ.]

¶ QUERELÆ, ut observat Kennettus in Glossario ad calcem Antiq. Ambrosd. quandoque dicta tributa Regi vel domino soluta pro obtinenda facultate *querelam* seu litem agendi in ejus curia; sæpius vero *querelæ* dicuntur mulctæ pro communibus delictis,

delictis, de quibus *querela* esse potest, impositæ, quarum immunitas haud raro concedebatur. Charta Henrici II. Regis Angl. in Antiq. laudatis pag. 123. *Pracipio vobis quod custodiatis & manuteneatis & protegatis terras & homines & omnes res & possessiones Bernardi de S. Walerico in ballivis vestris, sicut meas proprias .... & terra sua sint quieta de scyris & hundredis, & sectis scyrarum & hundredorum, & omnibus placitis & Querelis, exceptis murdredo & latrocinio.* Alia Charta ibid. pag. 403. *Henricus de Olli concessi & dedi ecclesia Dei & S. Mariæ de Egnesham quatuor hidas terra .... liberas & quietas ab omnibus Querelis, excepto murdredo & danegeldo.* Charta an. 1261. ex Archivo Monasterii B. M. de Bono-nuncio Rotomag. *Ego Floridus, dictus Goisbart de S. Valerico vendidi & concessi in perpetuum viris Religiosis, Priori & Conventui B. M.... v. sol. & x. den... habendos & recipiendos... pacifice & hereditarie ad terminum supradictum, cum omnibus redditibus & redeventiis & Querelis, quas a toto tenemento meo reddebam.*

QUERELÆ FORINSECÆ. Leges Canuti Regis de Forestis cap. 9. *Et sint quieti .... ab omnibus armorum oneribus, quod Warscot Angli dicunt, & forinsecis Querelis.*

QUERELLES FIEFFAUX, in Consuet. Norman. cap. 48. 92. id est querelæ feudales, querelæ seu lites de feudis.

¶ QUERELÆ, Preces, gemitus pii. Versus Eugenii Episc. Tolet. tom. 1. Annal. Benedict. p. 684.

Cumque precum murmur ad propria suderis intus,
Et gemitus toto prompseris ex animo:
Eugenium, quæso, propriis adjunge Querelis,
Sic culpis veniam possit habere suis.

¶ QUERELABUNDUS, Querulus. *Querelabundis cœpit vocibus inquirere*, in Vita S. Gregorii PP. tom. 1. Martii pag. 209.

QUERELARE, Queri, *Se plaindre.* Ugutio: *Querelari, querimoniari, lamentari. Querelosus, querula plenus.* Papias: *Querelatur, queritur, clamat, testatur.* Vetus Interpres Alexandri Tralliani Iatrosophistæ lib. 1. passion. *Et dicebat se mordicationem pati in ventre, & capitis dolorem se habere Querelabat.* [Arnobius Junior in Psalmum 76. *Memorans præterita bona, de malis præsentibus Querelatur.*] Chronicon Farfense: *Quidam in terra Paulus .... Querelatus est Domino Karolo Regi... de Monasterio S. Angeli .... dicens, quod de suis parentibus fuisset, & sibi pertineret.* Italis *Querelare*, est accusare in judicio, *dar querela*, nomen deferre, diem dicere. Hac notione utitur Matth. Paris in Vitis Abbatum S. Albani pag. 67. [& in Additamentis pag. 508. ubi: *Si videatur eis quod pertineat* (negotium) *ad forum regium, Querelatur judex: qui convincatur se post interdictionem processisse, amerciatur.* Placitum an. 867. è Tabulario S. Tiberii: *Bonesindus Abbas .... se Querelavit & dixit: Audite me Querelantem & proclamantem, &c.* Thomas Walsingus in Hypodigmate Neustriæ pag. 481. *Eligantur hinc inde arbitri, qui sic provideant, quomodo Querelantibus satisfiat, & Rex Franciæ se obliget.* Statuta criminalia Saonæ cap. 14. *Si vero condemnatio fuerit minoris quantitatis dictarum librarum viginti... non possit ab ea appellari, Querellari, nec nulla dici, seu aliqualiter Querellari; sed omnino exequi debeat, nulla exceptione, seu defensione juris vel facti obstante.* Concilium Avenion. ann. 1209. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 614. *Tepidi sunt nimium & remissi ad justitiam ceram se Querelantibus faciendam.* Charta an. 1209. è Chartul. Meld. *Querelabam contra G. Electum Meldensem ef-*

farta & nemus, & quicquid juris emerat, &c. Literæ Philippi Franc. Regis an. 1338. apud *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. pag. 118. num. 34. *Statuimus quod post dimissionem dicti officii in illo loco, debeant per 50. dies.... continue residere, & Querelantibus de ipsis habeant respondere, ut possint ipsi Querelantes facilius consequi jus suum contra eos.* Hoc verbo usus est Servius in 1. Eclog. Virgilii: *Postea eum Querelantem invenimus.* Vide *Querulari* & *Querulus.*]

¶ QUERELARI, Argui, corripi. Guido lib. 1. Discipl. Farf. c. 12. *Si aliquem talem invenerit dormientem, excitet eum: si cum gratiarum actione non recipit, in Capitulo Querelabitur.* Nostris *Quereller*, est Verbis aut factis lacessere.

¶ QUERELATOR, Qui queritur, accusator, actor. Concilium Tulugiense ann. 1065. can. 8. *Ita ut medietatem istius dupla compositionis habeat Querelator, & alteram medietatem habeat Episcopus & ipse Comes.* Vide *Querela* & *Querelare.*

¶ QUERELATUS, *Persona de qua ostenditur querimonia justiciario, ut super hoc exhibeat jus, prout debet*, in Codice Legum Norman. cap. 61. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 263. Occurrit ibid. pag. 67. Vide *Querulatus.*

¶ QUERELOSITAS, Querela. Tabularium S. Albini Andegavensis: *Magnas gratias reddiderunt, eo quod ipsorum Querelositati & murmurationi, quam adversus illum & monachos... habuerant, rationem reddendo finem imposuerat.*

QUERELOSUS, Μεμψίμοιρος, apud S. Ferreolum in Regula cap. 7. *Querelleux*, Jurgator. Alias

QUERELOSUS, Idem valet quod *Querulus*, apud Adelmum lib. de Virginitate cap. 4. & Flodoardum lib. 2. Hist. Remens. cap. 3. Item *alter*, qui queritur coram judice. Fori Alcaçonenses: *Et qui feriret de lancea aut de spada polaciada peite 10. sol. & si tronciret ad altera parte, peite 20. sol. ad Querelosо.*

¶ QUERENS, Actor, qui de alio queritur in judicio. Charta an. 19. Edwardi filii Edwardi Regis Angl. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 127. *Hac est finalis concordia facta in curia domini Regis... inter magistrum Philippum de Turvill clericum Querentem .... & Johannem Hallynge de Bedewoth deforciantem.* Vide *Querere.*

¶ QUERERE, Queri de aliquo apud judices, in jus vocare, causam dicere, accusare. Judicium inter Abbatem Farfensem & Presbyteros S. Eustachii apud D. *le Blanc* in Dissert. Hist. de Monetis pag. 91. *Ad hæc presbyteri quæsierunt advocatum, qui pro eis Quereret, & datus est eis Benedictus filius Stephani à Matelle... & proclamabat ita dicendo: Ego Quero Hugonem abbatem de duabus ecclesiis cum casis & cellis suis.*

¶ QUERESTARIUS, Cantor in ecclesiis, Angl. *Querister*, Gall. *Choriste.* Testamentum an. 1440. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 433. *Item do & lego... cuilibet clerico capellæ non promoto adhuc xx. s. & cuilibet Querestario vi. sol. viii. den.* Vide *Querista.*

¶ QUERIMONIALITER, Cum querimonia, in Charta an. 1335. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 508.

QUERIMONIARI, Queri, in Vita S. Fructuosi Episcopi Bracarensis cap. 13.

¶ QUERIMONIUM, Idem quod *Querela*, Causa, lis. Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 556. *Tunc ipse abbas una cum Auberto judice advocato hujus monasterii ostendit breve factum, quod continebat, qualiter quondam ante Ottonem Imp. & Gregorium PP. diffinitum fuerat Querimonium.*

QUERISTÆ. Charta fecularifationis Ecclefiæ Menevenfis apud Prynneum in Libertatibus Ecclef. Anglic. tom. 3. pag. 327. *In fecundo vero gradu fubius fient Vicarii Diaconi, ... item in tertia forma pueros & Queriftas peacipimus collocari.* Forte *Choeiftas.* [Anglis *Querifter* idem eft, qui noftris *Chorifta*, ab Anglico *Quere*, Chorus. Vide fupra *Queeftarius.*]

¶ QUERNA, num ager frumento confitus, à Teutonico *Chern* vel *Chorn*, frumentum, aut locus *quernus*, vel *querneus*, *quercetum*? Tabularium S. Florentii: *Herveus auxit donum fuum & dedit molendinum cum Querna circumdata aqua.* Vide *Cherina* & *Cherne.*

¶ QUERNELLUS, &c. Vide fupra in *Quarnellus.*

QUEROLA, [f. Turtur, à querulo cantu fic dicta. Virgilius in Eclogis 1. 59.

Ne gemere aeria ceffabit Turtur ab ulmo.

Et Martialis lib. 3. Epigr. 58.

Gemit hinc palumbus, inde cereus Turtur.]

Vide [*Cauba* &] *Creerola.*

¶ QUERPIRE, pro *Guerpire*, Rei alicujus poffeffionem dimittere. Narratio ann. circiter 1090. apod Marten. tom. 1. vett. Scriptor novæ Collect. part. 2. pag. 38. in 4°. *Monachis Majorismonafterii ecclefiam S. Sulpitii omnibus modis fpontaneus Querpivit.*

¶ QUERPITIO, Rei poffeffæ dimiffio, ibidem pag. 39. Vide *Guerpire.*

¶ QUERQUEMANIA, Fixio metarum agrorumque divifio. Vide *Circamanaria.*

¶ QUERRA, Idem quod *Guerra*, Bellum, Gall. *Guerre.* Charta Karoli Regis Hungar. an. 1337. apud Steyererum in Commentariis ad calcem Hift. Alberti II. *Difcordiis & Querris inter nos & ipfos Duces Auftria perdurantibus.* Recurrit ibidem, ut & in Chronico Epifcoporum Merfeburg. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 403.

¶ QUERRARIA, Lapicidina, Gall. *Carriere.* Locus mox exftat in *Querrerarius.* Vide *Quarreria.*

¶ QUERRERARIUS, Lapicida, Lapidarius, Gall. *Carrier, tailleur de pierre.* Charta an. 1369. apud Rymer. tom. 6. pag. 619. *Et ad latomos, Querrerarios & omnes alios operarios, qui pro aptatione petrarum prædictarum neceffarii fuerint, capiendum, & in Querrariis prædictis ponendum, &c.*

¶ QUERSONARIA, Nafturtiaria area, Gall. *Creffonniere.* Vide in *Kerfonaria.*

¶ QUERULANS, Qui *querulatur*, feu queritur coram judice, qui litigat, caufam agit. Miracula B. Wernheri, tom. 2. Aprilis pag. 726. *Habet jurifdictionem in eos, ut coram eo Querulantibus teneantur refpondere.* Diploma Radulphi Imp. pro Wormatienfibus, apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pag. 243. *Quamdiu parati fuerint in civitate fua de fe Querulantibus juftitiam exhibere.* Privilegium Alberti Magdeburg. Archiep. an. 1225. apud eumdem Ludewig. tom. 5. pag. 24. *Notum effe volumus ... quod pro difcordia fopienda, quam habebat dilectus in Chrifto filius Prepofitus Novioperis & ecclefia fua contra civitatem noftram Hallenfem, pro ablatione aque ad lacam, Querulantibus ejufdem civitatis civibus ex adverfo, &c.* Vide *Querelare.*

¶ QUERULARI, Querulas effundere. Euricius Cordus lib. 13. Epigr. 43. ad amicum:

Vacuum quid Querulare focum?

Epigramma in Hattonem Archiepifcopum Mogunt. apud Serarium lib. 4. Rerum Moguntiacarum cap. 11.

Parcus & infelix, qua te dementia ludit,
Pauperibus Chrifti ut commoda nulla feras?
Cum Judex, folum hoc Querulabitur ipfe futurus,
Nefcis quod poft hac se ultio dira premet.

Perperam Voffius de Vitiis ferm. lib. 4. cap. 19. *Querelabitur* legit à *Querela*; melius enim *Querulabitur*, à *Querulus* fecunda correpta, ut verfui congruit. Deinde paffim occurrit *Querulari.* Petrus Blefenfis Epift. 129. *Ne de illis queruletur Dominus.* Rurfum utitur Epift. 141. 142. &c. Th. de Kempis de tribus Tabernac. c. 9. *Injufte Queruler, jufte autem patior.* Adde Vitam S. Petri Mart. tom. 3. Aprilis pag. 694. Annales Mediol. apud Murator. tom. 16. col. 714. &c.

¶ QUERULATUS, Reus, de quo quis queritur apud judices. Codex Legum Norman. cap. 9. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 166. *Facta autem jam infpectione & partibus ad curiam jam reverfis, fi Querulatus jam refpondeat, fe loco cepiffe nanta demonftrato.* Statuta criminalia Sannæ cap. 46. in Additione: *Statuimus, quod Querulatus poffit probare contrarium, & detecto nuntium juraffe falfum, puniatur ipfe nuntius juxta formam ftatuti.* Vide *Querulus.*

¶ QUERULE, Queftu, conquerendo. Vita S. Wenwaloei MS. *Suis illum Querule pofcentibus, ut Deus incommoditatibus eorum fubveniret.*

¶ QUERULOSE, Idem quod *Querule*, apud Joh. de Janua, Laur. Byzinium in Diario belli Huffitici, tom. 6. Reliq. MSS. Ludewigi pag. 129. &c.

¶ QUERULOSUS, *Querula plenus*, Johanni de Janua. *Murmuratores Querulofi*, in Epiftola Judæ v. 16. Alii legunt *Querelofus.*

¶ QUERULUS, *Perfona illa que exponit conquerendo jufticiario querimoniam de fibi injuria irrogata*, in Codice Legum Norman. cap. 60. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 262. Ibid. cap. 9. pag. 167. *Si autem plura nanta, vel in pluribus locis, per unum adverfarium detenta fuerint, per unam tantum liberationem debent omnia liberari, cum fint per unum Querulum requifita; de una enim querimonia inter unum Querulum & Querulatum unum ventilata, fuper nantorum liberatione, una erit liberatio fervientis.* Vide *Querelare* & *Querulans.*

¶ QUERUS, pro *Verus.* Charta fundationis Monafterii S. Michaelis in Apuniano ann. 728. apud Marten. tom. 1. Amplifl. Collect. col. 1. *Volo ut Queram haveat poteftatem & firmando livertatem.*

¶ QUESNETUM, Gall. *Chenaie*, vel uti pronunciant Picardi, *Quênaie*, Quercetum. Charta an. 1246. ex Chartulario S. Vandregefili tom. 1. pag. 354. *Abontant ex uno buto Quefneto Domini de Mafcy & varennis de Braymont.*

QUESTA, QUASTARE, &c. Vide *Quefta.*

¶ QUESTELLUS, Ciftella, arcula. Inventar. Eccl. Noviom. ann. 1419. *Item unus parvus Queftellus argenteus, in quo funt plures reliquia ignota.*

¶ QUESTIA, Exactio, tributum. Vide *Quafta.*

¶ 1. QUESTIO, ut *Queftia*, Exactio. Vide *Quafta.*

¶ 2. QUESTIO, Querela, queftus. Vita S. Abundii, tom. 1. Aprilis pag. 94. *Ingentem gemitum magnis Queftionibus revolvebat.* Pro *Querela*, Lite feu contentione legitur in Literis an. 1275. apud D. *Secouffe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 59. *Contencionibus, Queftionibus vel querelis ... quas habebant .... contra, &c.* Vide *Querela.*

¶ QUESTIONARE, Torquere. Vide *Queftionare.*

¶ QUESTOR, Variis notionibus. Vide *Queftor.*

¶ QUESTUARE, QUESTUARIUS, QUESTURA, QUESTUS. Vide in *Quafta.*

¶ QUEVAGIUM, *Droit de Quevage*, in Confuet. Peron. Idem quod *Cavagium*, Capitis cenfus. Vide

de Lauriere in Glossario Juris Gallici, & supra *Capitale* 5.

¶ QUICTANTIA, Gallice *Quittance*. Vide in *Quietus*.

QUID PRO QUO, JC. Anglis idem est quod *συνάλλαγμα* in contractibus. Cowellus.

☞ Notum est *Qui pro quo* Pharmaeopolarum. Exstat Magnini celebris Medici Mediolanensis Libellus, cui titulus est: *Quid pro quo Apothecariorum*.

¶ QUIDAGIUM, Quod domino loci solvitur pro securo transitu. Statuta Eccles. Biterr. tom. 4. Anecdot. Marten. col. 651. *Item* (excommunicantur) *qui nova pedagia vel Quidagia constituerunt vel constituunt, vel antiqua augmentant, absque principis auctoritate vel alia legitima permissione*. Statuta Eccl. Cadurc. eod. tom. col. 732. *Item, declaramus quoslibet dominos sæculares, bajulos, nuncios, arrendatores, & similes levantes pedagia seu Quidagia à clericis seu personis ecclesiasticis de rebus eorum propriis ... esse excommunicatos*. Præcepta facta Baronibus à Milone Sedis apostolicæ Legato an. 1209. apud eumdem Marten. tom. 1. Anecd. col. 815. & 816. *Item, præcipio ut pedagiorum & Quidagiorum exactiones penitus dimittatis, nisi quas Regum vel Imperatorum concessiones probaveritis vos habere, nec dimissa pedagia seu Quidagia denuo resumatis*. Vide *Guidare*.

¶ QUIDDITAS, vel QUIDITAS, Scolasticis, Natura, essentia, quæ de re aliqua dicitur, cum quæritur, Quid est? Chronicon Angl. Th. *Otterbourne* pag. 165. ubi de Articulis Wiclefi: *In ipso* (Eucharistiæ) *sacramento manet unum corpus subjectans accidentia panis, quod voco corpus mathematicum, & extractum a specifica Quiditate panis*. Vide Goclenii Lexicon Philosophicum.

¶ QUIDENA, f. pro *Quindena*, Pars decima quinta. Bulla Gregorii PP. ann. 1235. è Chartulario Monasterii de Insula Dei: *Viginti solidos monetæ super Quidena Gasnapia, decimam molendini de Rie*. Vide *Quindena* 2.

¶ QUIDITAS. Vide *Quidditas*.

¶ QUIDRIGILD, Æstimatio hominis, ejusque pretii solutio. Vide in *Weregeldum*.

QUIENAVES. Charta Aldegastri, filii Sylonis Regis Ovetensis, an. 781. apud Sandovallium: *Una regula de ordine S. Benedicti, & quinque Quienaves, & quatuor tapetes, & tres vasos solomonegos, & duodecim curiales argenteas, & unum argenteum*. Hic hæret editor.

¶ QUIESCERE. Vide mox in *Quietorium*.

QUIETA, Cella monastica, ubi quiescunt Monachi. Æthelwlfus de Abbat. Lindesfarn. cap. 10.

..... , *cursusque suas visitare Quietas*
Incipiunt Fratres.

¶ QUIETANCIA, QUIETANTIA. Vide *Quietus*.

1. QUIETARE, Dormire, Gallice *Reposer*. Vetus Scheda Casinensis apud Camillum Peregrinum in Hist. Longob. lib. 1. pag. 126. *Statim super eodem sepulchro soporatus, totam Quietavit noctem*.

¶ 2. QUIETARE, *Quiescere*, *secure quietem instituere*, Barthio in Glossis ex Hist. Palæst. *Ibi invenerunt hortos plenos oleribus & fabis aliisque leguminibus, jam ad præcocitatem maturantibus; ibi Quietaverunt tribus diebus*.

¶ 3. QUIETARE, Pacificare, sedare, *Quietum facere*, Johanni de Janua. Camilli Peregrini Historia Principum Longobard. apud Murator. tom. 2. pag. 238. col. 2. *Hoc quidem licet callide egerit, feritatem tamen supradictarum barbararum gentium minime Quietavit*. Rolandinus Patav. de factis in Marchia Tarvisina lib. 3. cap. 8. *Quietatum est tunc negotium inter Paduanos & Tarvisinos per ambaxiatores Venetiarum*.

¶ 4. QUIETARE, QUITARE, QUITTARE, QUIPTARE, Dimittere, relinquere, cedere, Gall. *Quitter, laisser, abandonner, ceder*. Literæ ann. 1176. tom. 1. Anecdot. Marten. col. 587. *Quicquid in potestate ecclesiæ de Basenvilla habebat in dominio .... eidem ecclesiæ .... publice Quitavit & dimisit*. Col. 588. & 589. ubi de eadem re, legitur *Quietavit & dimisit*. *Donavi & Quitavi*, in Charta an. 1226. tom. 1. Maceriarum Insulæ Barbaræ pag. 141. *Vendidit & Quitavit*, in Charta an. 1232. è Tabulario Bonevall. *Concedimus & Quitamus*, in alia an. 1234. ex eod. Tabulario. *Quitamus & guerpimus*, in Charta an. 1261. apud Sponium tom. 2. Hist. Genev. pag. 55. *Ipsum jus dono, Quitto, concedo*, in Charta an. 1275. è Chartulario Æduensi. *Dedi, Quiptavi penitus & remisi .... quidquid juris .... mihi competit*, in Charta an. 1286. apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 909. Passim occurrit hoc verbum ea notione varie in variis locis exaratum. Vide, si vacat, Chartam an. 1196. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 184. aliam an. 1197. apud D. Calmet. tom. 1. Hist. Lotharingiæ col. 146. Chartam Guidonis Comitis Nivern. apud Baluz. tom. 2. Histor. Arvern. pag. 32. aliam an. 1257. apud jam laudatum Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 45. col. 2. & aliam ejusd. an. ibid. pag. 46. col. 1. Concil. Pisanum ann. 1409. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 337. &c.

¶ QUITANTIA, Cessio, dimissio. Chartularium S. Vandregesili tom. 1. pag. 18. & 19. *Ego vendidi, Quitavi & relaxavi, jure perpetuo, sine exigentia & aliqua reclamantia .... & si accideret quod non possemus ego aut mei heredes garantisare Quitantiam, ad &c.*

¶ QUITAS, Eodem significatu. Statuta Communis Genuæ lib. 1. cap. 9. *Causa vel quæstio jurisjurandi transactionis & Quitatis, &c.*

¶ QUITATIO, QUITTATIO, Eadem notione. Chartularium S. Vandregesili tom. 1. pag. 12. *Hanc autem Quitationem & dimissionem ... tenemur garantisare. Quitationis & venditionis testimonium*, in Charta ann. 1283. è Chartulario Fiscamnensi. *Eandem donationem & Quittationem donamus, concedimus & laudamus*, in Charta ann. 1229. tom. 1. Maceriarum Insulæ Barbaræ pag. 143. *Promittens me contra præsentem donationem, Quittationem, non iturum*, in Charta an. 1275. è Chartulario Æduensi. Adde Literas an. 1231. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 117. Glossarium Lobinelli tom. 3. Histor. Paris. &c.

¶ QUIPTATIO, Eodem intellectu. Charta an. 1286. apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 909. *Et pro hujusmodi Quiptatione habui & recepi à Priore prædicto xvi. sextaria siliginis, de quibus me teneo plenarie pro pagata*.

¶ QUITTATOR, Qui cedit, *quittat* seu dimittit. Charta ann. 1409. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 412. *Quittaverunt dicti D. Dalphinus & Johanna ... cesseruntque penitus & remiserunt ceteris liberis masculis .... omnimodam successionem .... pactum perpetuum & expressum sollempni & valida verborum stipulatione facientes ... de non agendo nec movendo de cetero per dictos D. Dalphinum & Johannam Quittatores ... contra dictos liberos masculos quittatos*.

¶ 5. QUIETARE, Absolvere. Vide in *Quietus*.

¶ QUIETARI, Quiescere, quietum fieri. Miracula

B. Ambrosii Senensis, tom. 3. Martii pag. 231. *Promittens ad sepulcrum ejus se venturum ... si saltem illi casu Quietarentur*, scil. manus à tremore.

¶ 1. QUIETATIO, Dimissio, cessio. Charta ann. 1176. tom. 1. Anecd. Marten. col. 589. *Juravit etiam ipse Simon, quod eamdem Quietationem ab heredibus suis Ecclesiæ concedi faceret & laudari.* Vide *Quietare* 4.

2. QUIETATIO, apud Radulfum de Diceto ann. 1196. in Charta Ricardi Regis Angliæ: *De loquela versus dominum Regem Francorum, scilicet de Quietatione Clericorum & Laicorum, cum eo sermonem habeatis.* [An pacificatio? Nihil est in hac Charta, unde vocis significatio certo dignoscatur. Vide *Quietare* variis notionibus.]

¶ QUIETATUS. Charta Ricardi Regis Angl. ann. 1423. tom. 3. Histor. Harcur. pag. 184. *Volumus ... quod homines prædicti sancti Hospitalis de Jerusalem sint liberi & quieti & de exercitu & de Quietatu.* Sed legendum est *equitatu*, ut apud Rymer. tom. 10. pag. 314. id est, exercitu seu expeditione bellica. Vide *Hostis* 2.

¶ QUIETIM, Quiete, pacifice. *Quietim possidere*, in Charta Dagoberti Regis Franc. apud Mabillonium tom. 3. Analect. pag. 216.

¶ QUIETIVE, Idem quod *Quietim*. Epistola Paschalis II. PP. ad Episcopos Galliæ pro Cluniacensibus, tom. 6. Spicil. Acher. pag. 460. *Ita eos diligite, ita tuimini, ita fovete, ut Quietive per vos omnipotenti Domino valeant deservire.*

¶ QUIETONUS, Primus, ut videtur, inter officiales domus leprosorum. Bulla Julii II. PP. ann. 1506. in continuatione M. Bullarii Rom. part. 4. pag. 10. col. 1. *Qualiterque tam dicti leprosi, quam Quietonus nuncupatus & procurator & camerarius, seu alii eorum officiales, pro negotiis dictarum leprosariarum tractandis, insimul capitulariter convenire ... deberent.*

QUIETORIUM, Sepulchrum. Vetus inscriptio: *Quietorium hoc sibi vivens paravit.* In aliis, *Requietorium*, eadem notione, 883. 4. 954. 1. 1030. 8. 1094. 8. Senator lib. 6. Epist. 8. *Defunctorum sacram Quietem* dixit. Valentinianus Nov. de Sepulcris: *Quis enim nescit Quietos sollicitari funestis ausibus manes?* S. Hilarius apud Facundum Hermianensem l. 10. c. 6. *Cogitans, tot Sacerdotes sanctos & Quiescentes jam, &c.* Hinc formula recepta in Inscriptionibus sepulcrorum: *Hic requiescit, &c.* Eadmerus in Descript. Cantuariensis Ecclesiæ: *Usque ad locum Quietis Beati Dunstani.* Testamentum SS. Quadraginta Martyrum Sebastenorum: *ἐπειδὴ γὰρ κοινὸν ἔθέμεθα τὸν τοῦ ἄθλου ἀγῶνα, κοινὴν σπουδάσωμεν καὶ τὴν καλάπαυσιν ποιήσασθαι ἐν τῷ προειρημένῳ χωρίῳ.*

¶ QUIETUDO, ἠρεμία, ἡσυχία, in Glossis Lat. Gr. & Græc. Lat. Quies, tranquillitas, Gall. *Quietude.* Diploma ann. 1336. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 522. *Cupientes quoque terrarum paci, tranquillitati & Quietudini in posterum providere. Tranquilla Quietudo*, in Chronico Andreæ Danduli apud Murator. tom. 12. col. 500. Interdum idem est quod Immunitas. Charta ann. 1165. è Chartulario S. Vandreg. tom. 1. pag. 953. *Ego Anfredus abbas S. Vandregesilli & Conventus concedimus Willelmo Anglico Quietudinem domus suæ ab omni consuetudine, salvo tamen censu, &c.* Vide *Quietus.*

QUIETUS, Absolutus, liber, Gallis, *Quitte.* Lex Longob. lib. 1. tit. 14. §. 8. *Et si de una judiciaria fuerit, ad dies 12. antequam eat ad exercitum, sit Quietus, &c.* Tabularium Casauriense ann. 29. Ludovici Imp. F. Lotharii: *Et accepi pretium ego venditor à te emptore meo .... & finitum pretium testor apud me habere, ita tamen ut omnibus temporibus securus & Quietus maneas.* Will. Tyrius lib. 14. cap. ult. *Etsi Dominus Imperator et Halapiam, Cæsaream, principi restitueret Quietas, &c.* Monasticum Angliæ. tom. 2. pag. 47. *Libera & Quieta in perpetuam eleemosynam tenenda, salvo servitio forensi.* Matth. Paris ann. 1251. *Si quis Henricum de Batonia occiderit, Quietus sit à morte ejus, & Quietum eum protestor.* [*Quieta terra*, Immunis, libera, apud Mabillonium to. 4. Annal. Benedict. pag. 441.] Occurrit passim, maxime in Tabulis Anglicis.

☞ Palthenius in Glossario Schilteri conjectat Gallicum *Quitte* à Teutonico *Quitt*, Testimonium, derivari, quod non tam hominem debito liberum denotet, quam ipsa creditoris confessione liberatum. Hinc & Germani, inquit, apocham *eine quitung*, *eine quitantz* vocant, ut adeo à soluti debiti testificatione ad qualiscunque testimonii significatum præsens vox traducta existimari possit. Addit idem Scriptor etiam affirmari posse à verbo *Quedan*, dicere, esse vocem *quitte*, vel *quit*, ut scribunt Angli, quod testimonii dictionem seu testimonium ore prolatum notet quemadmodum in Glossario Boxhornii est *samanquit*, condictum.

¶ QUIPTUS, Idem quod *Quietus*. Charta an. 1307. è Chartulario S. Johannis Angeriac. p. 237. *Quæ ipsi Quipta, libera & immunia perpetuo permanebunt.*

QUITUS, Eadem notione, ex Gallico *Quitte*. Historia Archiepisc. Bremens. in Joanne:

Promittunt præsidia sibi dare Quita
Qua ipse exposuit pro servanda vita.

Mox:

A Papa de Curia Quiti dimittuntur,
Redeunt ad propria, promissa scinduntur.

Libertates oppidi Seisellensis: *Et per hoc est Quitus.* Occurrit ibi pluries, & alibi passim. Utitur Apuleius in Apolog. ubi videndus Casaubonus.

¶ QUITTUS, Eodem significatu, in veteri Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 228. in Charta ann. 1273. apud eumd. Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 27. col. 2. in alia an. 1312. eod. tom. pag. 320. col. 2. in alia 1309. inter Instr. tom. 2. Gall. Christ. col. 158. & alibi passim.

¶ QUITTIUS, Liber. Testamentum Beatricis de Alboreya Vicecomit. Narbonæ an. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1526. *Item volumus quod quædam mulier serva, sive sclava nostra, vocata Marcha, sit libera & Quittia, atque francha, post mortem nostram, & quod fiat sibi post mortem nostram instrumentum afranquimenti, sive liberationis; & ultra legamus sibi quinquaginta florenos auri.*

QUIETUS REDDITUS dicitur, qui in exoneratione aliorum servitiorum, puta operarum, precariarum, &c. manerii domino annuatim solvitur; vulgo Anglis *quit rente*, & *white rente* nuncupatur, quod in denariis & argento penditur. Spelm. [Vide *Blount* in Nomolexico v. *Quit-rent*.]

QUIETA CLAMANTIA, Anglis *Quite claime*, cum quis renunciat juri alicui quiete & pacifice. Radulfus de Diceto an. 1190. *Rex Tancredus dedit Regi Ricardo pro Quieta clamantia rerum omnium, quas petebat, unciarum auri 20. millia. Quieta clamatio*, eidem ipso anno, [& apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 159.] Matth. Paris: *Dedit .... tot uncias pro Quieta clamantia testamenti.* [Adde Chronicon Radulphi *Coggeshale*, tom. 5. Amplis. Collect. Marten. col. 860.]

¶ QUIETUM CLAMARE, Eadem notione, in mox laudato Chronico col. 859. *Anno 1200.... Rex*

Johannes Quietum clamavit Regi Franciæ & heredibus suis in perpetuum totum Vilcassinum Normannicum cum Gisortio, &c. Occurrit eadem loquendi formula in Formulari Anglic. *Madox* pag. 236. & alibi.

¶ QUITUM CLAMARE, & *Quitum Clamantia*, in Chartulario Fiscamnensi non semel.

¶ QUITIUM CLAMARE. Divisio bonorum terræ vicecomitalis Massil. an. 1212. ex Archivo S. Victoris ejusd. urbis: *Insuper & Quitia Quitiasque clamantes*. Charta an. 1378. ex eod. Archivo: *Abbas & Conventus dederunt sacristæ xxx. libras regalium censuales ... unde idem D. sacrista clamavit Quitium, Quitios & Quitia D. Abbatem*, &c.

QUIETARE. Ugutio, & ex eo Papias & Will. Brito in Vocab. *Quieto, as, quietum facere ponitur pro absolvere a debito, vel reddere debitum.* [Addit Johannes de Janua: *Quidam tamen in hac significatione subtrahunt e, & dicunt Quitare: quod magis vulgare est quam regulare.* Hinc Glossæ Lat.Gall. Sangerm. *Quitare, Quitier*. Charta ann. 1223. tom. 1. Chartularii S. Vandregesili p.145. *Monachos de omnibus redditibus & querelis ... omnino Quietavit.* Literæ ann. 1349. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 463. *Quæ omnia sibi remittimus ... & dictum Regem inde Quietamus penitus.* Epistola Frederici II. Imp. ad Crucesignatos, tom. 2. Ampliss. Collect. Marten. col. 1200. *Milites regni nostri, quos anno prædicto de pecunia Ecclesiæ Quietatos, sequenti anno ad solidos nostros ibi fecimus detineri.* Hoc est, milites Ecclesiæ stipendio affectos, ut infra *Quitatio*, Stipendium.

¶ QUITARE, QUITTARE, Eadem notione. Epitome Constitutionum Eccl. Valent. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 169. *Quotiescumque aliquod ex dictis censualibus redimatur & Quitetur, pretium seu proprietas illius in sacristia dictæ ecclesiæ .... deponatur & inde non extrahatur, nisi de Ordinarii licentia. Quitavimus & liberos dimisimus & penitus absolvimus*, apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 499. *Quitamus & absolvimus*, in Charta ann. 1274. apud Rymer. tom. 2. pag. 34. Literæ an. 1275. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinar. Reg. pag. 62. *Ordinamus etiam, ut omnia juramenta ... dissolvantur, & quod ab hujusmodi juramentis ... in invicem & omnino se Quittent.* Recurrit ibid. pag. 64. Charta Itherii *de Mengnac* Domini de Closu ann. 1278. pro habitantibus parochiam *de Grumay* apud Thomasserium in Consuetud. Bituric. pag. 109. *Quitantes ipsos homines ... ab omni angaria & perangaria ... & ab omni jure & redebentia*, &c. Literæ Guillelmi Rotomag. Archiep. Philippo IV. Reg. Franc. an. 1295. to. 6. Spicil. Acher. pag. 482. *Et ideo interdictum, sub quo terram vestram in provincia nostra concluseramus, relaxavimus, & Quitavimus vos & vestros ... de universis rebus illis, quas de rebus nostris ... in provincia nostra cepistis.* Consuet. Ausciorum MSS. an. 1301. art. 66. *Manader potest Quittare unum ex vicinis .... ne vadat ad exercitum. Quittare forisfactum*, Delictum solvere, in Charta Simonis de Pissiaco ann. 1212. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1106. *Quitare vota*, Ea persolvere, in Miraculis S. Servatii Episc. tom. 3. Maii pag. 228. col. 2.

¶ QUITATUS, Liberatus, absolutus. Charta ann. 1198. apud Lobinellum tom. 2. Histor. Britan. col. 338. *Et ita Prior & homines ejus Quitati fuerunt de procuratione annuali quam requirebat ab eis, & de auxilio ad ipsam & fratres suos faciendos milites*, &c.

¶ QUICTANCIA, Idem quod mox *Quietantia*, nisi ita legendum sit. Apocha Petri Camerac. Episc. ann. 1397. è Bibliotheca Regia: *In cujus rei testimonium sigillum nostrum huic præsenti Quictancie duximus apponendum.*

QUIETANTIA, Apocha, Gallis *Quittance*. [Bulla Pauli IV. PP. tom. 1. Bullarii pag. 661. *Qua præfata Cameræ catenus solvere quomodolibet obligati erant, generalem Quietantiam fecerit, decernens eos ad illorum solutionem non teneri, nec ad id cogi posse.* Epistola Petri Delphini, to. 3. Ampl. Collect. Marten. col. 1102. *Fiat quoque mentio in eadem Quietantia 300. aureorum, quos D. Hieremias æstate præterita cameræ appendit, de quibus nullam incautus Quietantiam confecit.* Obituarium S. Geraldi Lemovic. fol. 38. *Dictam fundationem & Quietantiam accepit 17. Augusti an. 1501.*] Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 279. *Habent omnes libertates, & liberas consuetudines in brevi contentas, & Quietantias suas cum soca & saca, & tol & them*, &c. Hic autem propriè *Quietantia* sumitur pro immunitate ab omnibus sordidis muneribus, vel consuetis vexationibus, exactionibus & præstationibus, quæ hacce concipi solet formula: *Et sint Quieti ab*, &c. [Charta Henrici II. Regis Angliæ ex Archivo Beccensi: *Omnes possessiones & eleemosynas suas habeant & teneant cum saca & soca & toll ... & cum omnibus aliis libertatibus & liberis consuetudinibus & Quietanciis suis in bosco & plano.* Aliam adde Chartam ejusdem Regis apud *Madox* Formul. Anglic. p. 47. Charta an. 1184. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 158. *Habeant firmam pacem & omnem Quietantiam & perfectam libertatem ab omni consuetudine & theloneo & passagio & pontagio & omni costuma.* Occurrit hac notione in Chartulario S. Vandregesili to. 2. pag. 1989. & alibi, apud Rymer. tom. 2. pag. 293. in Hist. Harcur. tom. 4. p. 1346. &c.]

¶ QUIETANCIA SECTÆ HUNDREDI & WICHMOTE. *Per hæc verba Johannes Stanley Ar. clamat, quod ipse & tenentes sui non teneantur venire ad curiam istam*, apud Thomam *Blount* in Nomolexico ex Placito in itin. apud Cestriam an. 14. Henrici VII.

¶ QUIETANCIA ASSISARUM SUPER ASSISAM. *Per hæc verba Johannes Stanley clamat, quod ipse & tenentes & residentes sui non ponantur in assisis jurat. nec magnis assisis*, apud eumd. *Blount* ex eod. Placito.

¶ QUIPTANCIA, Immunitas. Tabularium S. Cypriani Pictav. pag. 35. *Post hæc tempore Adalgisi abbatis, quia supra scripta Quiptancia multum fuerat prævaricata*, &c. Alter locus exstat in *Arbegiatgius*.

¶ QUITANTIA, QUITTANTIA, Eodem significatu. Charta ann. 1239. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 213. *Ego Andreas D. Vitreii .... notum fieri volo me dedisse & concessisse ... Monachis S. Melanii Redon. ... Quitantiam & libertatem integram perpetualiter habendam de talliis omnimodis ... quas prædicti Monachi mihi ... reddere solebant.* Charta Henrici II. Regis Angliæ ex Archivo B. M. de Bono nuncio Rotomag. *Sciatis me concessisse ... Deo & ecclesiæ B. M. de Prato .... manerium in Normania, quod vocatur Bures ... cum toto dominio & cum omnibus regiis libertatibus, consuetudinibus & Quittantiis ad me pertinentibus.*

¶ QUIPTATIO, Eadem notione. Pancarta titulorum monasterii S. Stephani de Vallibus apud Xantones Ch. 44. *Licet dominus Morniaci calfagium, & Quiptationem pasqueris in dicta foresta abbatiæ suæ contulisset.* Et mox: *Do & concedo quidquid juris habebam, vel habere poteram, in petitione pasqueris & prohibitione calfagii .... Hanc autem Quiptationem pasqueris & concessionem calfagii in forestagio meo super altare B. Stephani de Vallibus multis astantibus feci & concessi.*

¶ QUITANTIUS, Quasi *quietius*, majori cum immunitate, tranquillius. Chartular. S. Vandregesili tom. 1. pag. 1118. *Sicuti Walterus & antecessores sui liberius & Quitantius de nobis tenuerunt.*

¶ QUITANTIA, QUITTANTIA, Apocha, Gall. *Quittance.* Charta an. 1484. *Per dictarum Quitantiarum tenorem major pars totius summa tradita & in utilitatem dicti Morineti conversa.* Statuta Collegii S. Bernardi Paris. ann. 1493. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. pag. 178. col. 1. *Compotum de omnibus receptis & expensis quolibet mense in communitate reddet, Quittancias mercatorum producendo, ut appareat de solutione expensarum.* Rursum occurrit in Charta ann. 1499. tom. 5. ejusd. Hist. p. 720. col. 1. *Quittantia littera*, in Diplomate an. 1356. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 501.

¶ QUITATIO, QUITTATIO, Apocha, absolutio à debito. Statuta Montis-regalis pag. 55. *Teneatur solvere creditoribus communitatis & reportare debitas Quitationes.* Charta ann. 1361. apud Rymer. to. 6. pag. 304. *Et deliberatis villis, castris & fortalitiis, ut præmittitur, sufficientem Quitationem recipiendi.* Alia ann. 1369. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. pag. 351. *Non obstantibus quibuscunque conventionibus, pactis & Quittationibus.*

¶ QUITTATORIÆ LITERÆ, Eodem intellectu, in Statutis Collegii Corisopitensis an. 1380. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 496. col. 1.

¶ QUITTATORIUM INSTRUMENTUM, Eodem perinde significatu, in Constitut. Synod. Eccl. Bajoc. ann. 1515. ad calcem libri Johannis Abrinc. de Offic. Eccl. p. 4. edit. 1679. *Quittarium instrumentum*, supra io v. *Instrumentum.*

¶ QUITATIO, Stipendium. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii tom. 3. pag. LXXXII. *Si absentes à curia sua gagia sive Quitationes reciperent, &c.*

ACQUIETARE, Solvere. Leges Edwardi Confess. cap. 35. *Et qui terram Acquietatam habet comitatus testimonio, habeat sine querela in die: &c.* Regiam Majestatem lib. 2. c. 35. *Tenentur hæredes testamenta patrum, & aliorum prædecessorum suorum servare, & debita eorum Acquietare.* Vide to. 1. Monast. Angl. pag. 199. Scribitur &

ADQUIETARE. Matthæus Paris ann. 1267. *Petitum est, ut Clerus Adquietaret novem millia marcarum.* Hinc

ACQUIETANTIA, Vox frequens apud Leguleios, nostris, *Quitance*, de qua consule Edwardum Cokum ad Littletonem, Monast. Angl. tom. 1. pag. 196. & Rastallum.

ACQUIETARE, Interdum *quietum* & securum reddere, absolvere: vox forensis. Galli dicunt *Acquitter.* Leges Ethelredi Regis Angl. apud Brompton. cap. 10. *Et roget ut mundificet, & Acquietet eum, si possit.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 87. *Qui in collegio vel societate fuerit, ubi aliquis occidatur, Acquietet se, quod eum non percussit, &c.* Idem quod *adlegiare*, purgare se.

¶ QUILATUM, Scrupulus auri. Privilegium Jacobi II. Majoric. Regis an. 1310. laudatum in Actis SS. Junii tom. 5. pag. 656. *Sint perpetuo* (Regales aurei) *ad legem 23. Quilatorum & medii, accepto pro fino & mero auro florini, quod esse dicitur 24. Quilatorum.*

¶ 1. QUILIBET, Levis, modicus. Actus Apost. 19. 11. *Virtutesque non Quaslibet faciebat Deus per manum Pauli.* In Græco: Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ Θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου. Vetus interpres S. Irenæi lib. 4. cap. 23. num. 7. *Propter modicas & Quaslibet causas magnum & gloriosum corpus Christi conscindunt & dividunt.* Ubi Græcum: Καὶ διὰ μικρὰς καὶ τὰς ὑψηλὰς αἰτίας, &c. Sed pro ὑψηλὰς legendum est τυχούσας, ut monuit Editor, quem consule nota 2. ubi emendationem probat aliis ex eodem Interprete locis adductis.

2. QUILIBET, Quidam. Hariulfus de Miracul. S. Richarii cap. 2. *Ipse Radulfus secessum naturalem petiit, & assumpto Quolibet clientulo, &c.* Occurrit præterea in Vita S. Dunstani Archiepiscopi Cantuar. [sæc. 5. Benedict. p. 675. in notis, in Translatione S. Filiberti Abb. sæc. 4. part. 1. pag. 546. in Miraculis S. Marculfi eod. sæc. part. 2. p. 524.]

¶ QUILISMA, Græcis χύλισμα, Succus expressus. Vide locum in *Heptaphonos.*

¶ QUILTPOINT, Culcita acu picta, ex Anglico *Quilt*, Culcita, & *Point*, Acu pictum. Testamentum ann. 1386. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 418. *Item lego dicta Alesia Deyncourt filiæ meæ 1. lectum rubeum Quiltpoint cum 1. testro de eadem secta.*

¶ QUINALE, *Funis qui ponitur supra ventum ad tenendum arborem fortem*, in Glossis Francisci Barberini in *Documenti d'amore* apud Ubaldinum p. 258. v. 17.

Quinal porta, e ternale,
Senale, e quadernale.

QUINALIS, Mensura liquidorum, Hispanis. Fori Leirenæ: *Laborator sine equo det de unoquoque bove unum sextarium, medium tritici, & medium secundæ: postquam habuerit quinque Quinales de vino, det unum puzal.* [Charta an. 855. Marcæ Hispan. col. 788. *Et de alaude dono in villa Taurimiano casas IIII. & curte & hortos VI, & vineas XII. & vinum qui inde exibit Quinales ccc. & sunt tonnai VIII.*]

¶ QUINCTUS, pro *Quintus*, in Annalibus Laurentii Bonincontrii apud Murator. to. 21. col. 16.

¶ QUINDECENNIUM, Πεντεκαιδεκαετηρίς, in Glossis Lat. Græc. & Græco-Lat. Spatium quindecim annorum.

¶ 1. QUINDENA, Spatium 15. dierum, Gallice *Quinzaine.* Occurrit in Charta ann. 1216. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1127. in alia an. 1226. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. col. 361. in alia an. 1238. apud Rymer. tom. 1. p. 379. in alia an. 1276. apud eumd. Rymer. to. 2. p. 68. in Litteris ann. 1275. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. pag. 62. in Chronico Joh. Demussis apud Murator. tom. 16. col. 539. apud Thomam *Madox* Formul. Angl. pag. 90. Lobinellum tom. 3. Histor. Paris. pag. 281. col. 2. &c.

¶ 2. QUINDENA, Pars quinta, ni fallor, nisi idem sit quod *Quintana* 2. Charta Milonis Domini Noyeriorum pro fundatione Marciliaci ann. 1239. inter Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 100. *Insuper* (concesserunt) *Quindenam in terris & costumis dictæ villæ, annuatim percipiendos census, quos habent in eadem villa.*

¶ 3. QUINDENA, Rivulus, ut conjecto, è majori rivo derivatus. Statuta Placentiæ l. 5. fol. 58. recto: *Statutum est & longo tempore observatum, quod omnes qui habeant testam seu caput terræ rivo alicui, possint & eis liceat habere & auferre Quindenam de ipso rivo.* Vide *Quintana* 6.

¶ QUINDENIATIO. Vide mox *Quindenitas.*

¶ QUINDENIFORUS, f. Cui sunt quindecim fores seu portæ. Radulfus Cadom. in Gestis Tancredi, tom. 3. Anecd. Marteo. col. 190.

Tancredus pulsat, confringit, conterit, intrat;

Cujus ad introitum fugit irrevocabile vulgus,
Et Salomoniaca Quindensforum latus aula
Irrumpunt, &c.

QUINDENITAS, QUINDENIATIO. Vetus Notitia ann. 954. apud Ughellum tom. 5. Ital. sacræ pag. 1501. *Illo autem talem conventionem fecit nobis, dare gaudiam & Quindenitatem, interpretes ponere Andream venerabilem Episcopum sanctæ Trajectana, ut usque in diem tertium haberemus inducias pensandi inter nos, &c.* Mox: *Manifestassemus nos ut vero essemus servi vestræ Ecclesiæ, in qua dicta Quindeniatione permansimus usque in diem tertium .... & habuimus proinde inter nos consilium, &c.* Forte pro *indemnitas.*

¶ QUINDENNA, Idem quod *Quindena* 1. Spatium 15. dierum. Chronicon Mellic. p. 415. col. 2. in Regula reform. ann. 1451. *Infra Quindennam semel fit mandatum Fratrum Sabbatho, nisi festum celebre occurrat.*

¶ QUINDENNIUM, in Aula Romana, Datariæ, ut vocant, apostolicæ terminus, qui significat quandam unius annatæ integræ pensionem, seu ad minimum semi-annatæ, quæ solvitur Datariæ de beneficiis unitis alicui Capitulo seu Communitati, quæ in manus mortuas transierint. Ita Macri fratres in Hierolexico. Constitutiones Dominicanor. pag. 534. *Præcipimus in virtute Spiritus S. & s. obedientiæ sub formali præcepto & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, una hac pro trina canonica monitione præmissa, patribus Prioribus, seu principalibus Præsidentibus & depositariis conventuum vel locorum, qui pensiones, census, redditus, vel alia bona solutioni Quindennii obnoxia possident, ut singulis annis trigesimam partem census, vel redditus, vel pensionis, in deposito communi, in quadam capsula ad hoc destinata deponant & conservent, donec Quindennio completo absque Conventus gravamine solvant, sui solvere tenebuntur. Mandamus autem sub eodem præcepto & censura omnibus supradictis, ne prædictam coacervatam pecuniam, quovis titulo vel quæsito colore, etiam ratione mutui, possint tollere vel expendere in alios usus, præterquam ad solutionem Quindennii.*

¶ QUINDUPLUM, Πενθάπλουν, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Πεντάπλουν, *Quinqueplum, Quinduplum.* Lege *Quincuplum.*

¶ QUINEGIUM, pro *Cynegium*, κυνήγιον, Venatio. Vide *Theatroquinegium.*

¶ QUINGENTARIUS, Quinque sæculorum, in Translatione S. Augustini Cantuar. tom. 6. Maii pag. 412.

QUINGENTENARII, in Lege Wisigoth. lib. 2. tit. 1. §. 26. lib. 9. tit. 2. §. 1. 4. Qui quingentis militibus præerant.

¶ QUINIO, Johanni de Janua *dicitur à quinque, sicut quaternio à quatuor; unde in Prologo Sophoniæ dicit Hieronymus: Hoc si verum est, Sophonias propheta Quinione, ut ita dicam, prophetico & gloriosa majorum suorum stirpe generatus est. Hæc dicit Hieronymus, quia Sophonias quintus numeratur in generatione sua, sed quia Quinio non est in frequenti usu ideo dicit Hieronymus: Ut ita dicam.* Tertull. de Anima cap. 6. *Quinionem enixa filiorum.* Et cap. 46. *Quinio voluminum.* Glossæ Latino-Græc. & Græc. Lat. *Quinio*, πεντάς.

QUINIO, ex Hispan. *Quinnon.* Fori Alcaçonenses æræ 1267. *Et qui furtaset, pechet pro uno novem, & habeat inventor duos Quinones, & septem partes ad Episcopo.*

¶ QUINIPULUS, Idem quod *Canipulus*, nisi ita legendum sit, Ensis brevior, cultellus, Gallis *Ganif.* Vita B. Geraldi de Salis apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 1010. *Eadem nocte tentus est & ligatus a suis: siluit, excepto quod exarando cum Quinipulo parietes, per hospitium irruit.*

QUINISEXTA, Gr. Πενθέκτη, dicta Synodus Trullana, habita Constantinopoli sub Justiniano Rhinotmeto, ὅτι τὸ ὑστέρημα τῆς πέμπτης καὶ τῆς ἕκτης συνόδου ἀναπληρῶσαι, τὸν τῶν ἱερῶν, φησί, κανόνων. Verba sunt Macarii Ancytani. De ejus auctoritate, consulendus omnino Leo Allatius de Consensione utriusque Eccl. lib. 1. cap. 27.

¶ QUINITAS, Numerus quinarius. *Nec jam Trinitas jure, sed Quaternitas aut Quinitas melius ... diceretur*, in Epistola Witmundi Archiep. Aversani, tom. 2. Spicil. Acher. pag. 385.

QUINQUAGENARII, in re militari, dicti, qui quinquaginta militibus præerant, ut Centuriones, qui centum. Will. Tyrius lib. 2. cap. 20. *Centuriones, Quinquagenarii, & numeris militaribus præpositi, &c.* Et lib. 15. cap. 1. *Edicto Imperiali publice mandatur Primiceriis, Centurionibus & Quinquagenariis Legionum iterum cohortes instrui, &c.* [Occurrit pluries hac notione lib. 4. Reg. cap. 1.]

QUINQUAGENARII, in re civili appellati in municipiis, qui quinquaginta familiis præerant, ut *Centenarii*, qui centum, *Decani*, qui decem. Cathwlphus in Epist. ad Carolum M. *Comites, Centenarios, Quinquagenarios, Decanos, & reliquos munera non accipientes, &c.* [Habetur Exodi c. 18. ℣℣. 21. & 25.] Vide *Centenarii, Decan*. Denique

QUINQUAGENARII in Monasteriis πεντηκόνταρχοι vocati, auctori Vitæ S. Alexandri Acœmeti Abbatis num. 43. qui 50. Monachis præfecti erant.

¶ QUINQUAGENARIUM, Series sacrorum globulorum à quinquies denario numero sic dicta, Gall. *Chapelet.* Vita B. Lidwinæ Virg. to. 2. April. pag. 301. *Quinquagenarium suum, quod vulgo Pater noster dicitur, super faciem ipsius ex devotione, ut putabat, circumduxit.*

¶ QUINQUAGENUS, Quinquagesimus. Vide locum supra in *Quadragemenus.*

¶ QUINQUAGERIUS, *Quinquagenarius*, Qui præest militibus quinquaginta. Radulfus Cadom. in Gestis Tancredi, to. 3. Anecd. Marten. col. 142. *Cujus tamen militia altera apud Cylicas pars relicta, de centurione Quinquagerium reddiderat.*

¶ QUINQUAGESIES, pro *Quinquagies* reprobat Borrichius in Cogitationibus suis de Lingua Latina pag. 282.

QUINQUAGESIMA, appellatur, ut est in Ordine Romano, *quia decurrit usque in diem sanctum Paschæ. Initium autem*, inquit Alcuinus lib. de Divin. Offic. *sumit à sequenti hebdomada post Sexagesimam, ... & finitur die sancto Pascha.* Vide eumd. in Epist. ad Carolum M. de ea re, Amalarium l. 1. de Eccl. Offic. c. 3. Rabanum lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 34. Rupertum lib. 4. de Divin. Offic. cap. 8. Honorium August. lib. 3. cap. 40. Hugon. à S. Victore lib. 3. Observ. Eccl. cap. 12. Durandum lib. 6. cap. 27. &c.

QUINQUAGESIMA, quæ alias *Pentecoste*, Spatium scilicet 50. dierum à Paschatis die usque ad diem ipsum festum, quem *Pentecostes* nomine vulgo indigitant Christiani, unde & *Quinquagesima Paschalis* dicitur Rabano de Institut. Cleric lib. 2. c. 41. & 34. & Honorio Augustod. lib. 3. cap. 148. ad discrimen alterius *Quinquagesimæ*, quæ est ante Quadragesimam. *Quinquagesimi dies*, apud Cumeanum Abbatem de Mensura Pœnitentiarum cap. 2. Ferrandus Diac. cap. 214. ex Synodo Sardicensi tit. 1. *Ut diebus Quinquagesimæ genua non flectantur.*

Hac præterea notione *Quinquagesimam* usurpat Cassianus lib. 2. de Cœnob. instit. c. 6. 18. & Collat. 21. cap. 8. ubi observat, in ea non custoditam à strictioris vitæ Monachis jejuniorum regulam usque ad vigiliam Pentecostes, qua de re exstant Canones apud Gratian. dist. 4. cap. *Scire* & cap. *Post Pascha*. Honorius Augustodun. lib. 3. Gemmæ Animæ cap. 136. *Tempus inter Pascha & Pentecosten Quinquagesima nominatur, quia à Sabbato, quo duo Alleluya inchoantur, usque ad Sabbatum Pentecostes quinquaginta dies computantur, quibus Alleluya in cantu frequentatur.* Et cap. 137. *Aliud est Pentecoste, aliud Quinquagesima. Pentecoste à die Resurrectionis Christi, usque ad adventum Spiritus sancti: Quinquagesima incipit à Sabbato, quo duo Alleluya cantantur, & finit in Dominica Benedicta, sed utroque corporis & animæ lætitia exprimitur.* Vide Durandum lib. 6. Ration. cap. 81. num. 17. & S. Maximi Taurinensis Homil. 3. in solennitate Pentecostes.

QUINQUAGESIMA, Festum ipsum Pentecostes. Concilium Aurelian. 1. cap. 25. *Ut nulli civium Pascha, Natalis Domini, vel Quinquagesimæ solennitatem in villa liceat celebrare.* Concilium Turonense II. cap. 17. *De Pascha usque Quinquagesimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prandium præparetur.* Vide Martin. Bracar. cap. 57. & Concilium Aurelian. IV. cap. 2.

¶ QUINQUAGESIMA. Instrumentum fundationis Fratrum. Prædicat. Narbonæ an. 1231. inter Instrum. Gall. Christ. tom. 6. col. 62. *P. Dei gratia Narbonensis Archiepiscopus... in remissione peccatorum nostrorum & prædecessorum nostrorum dictam terram ad dominium mensæ archiepiscopalis spectantem eis ratione Quinquagesimæ, quam dare licet nobis, in constructione monasterii juxta canonicas sanctiones, laudavimus & quitavimus & libere concessimus.* Intelligo Quinquagesimam partem bonorum Archiepiscopatus.

¶ QUINQUAGESIMUS DECIMUS, pro Sexagesimus, Flodoardo in Chronico ad ann. 960.

¶ QUINQUAMDIALIS. Vide *Quinquendialis*.

¶ QUINQUANGULUS, *Quinque angulos habens*, apud Johannem de Janua.

¶ QUINQUARE, Lustrare, purgare. Sosipater Carisius pag. 62: *Quinquatrus a Quinquando, id est, lustrando, quod eo die arma Ancilia lustrari sint solita.*

¶ QUINQUENDIALIS, Quinque dierum. *Quinquandialis mora*, in Vita S. Jacobi Erem. sæc. 4. Benedict. part. 2. pag. 149. sed melius in Onomastico ad calcem *Quinquendialis*.

¶ QUINQUENIUM, QUINQUENUM, seu, ut supra legitur in *Quarto 7. Cinquenium & Cinquenum*, Quinta pars fructuum à tenentibus domino solvenda. Vide locos in *Quarto 7.*

¶ QUINQUENNA PASCHÆ, Spatium 15. dierum Paschalium. in Chronico Triveti apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 624. Vide *Quindena*.

QUINQUENNALE. Odo Episcopus Paris. in Statutis cap. 6. §. 12. *Nullus Missas, quas injunxerit, celebret, nec tricenarium, nec annuale, & pro minus nullam triennale, aut Quinquennale.* Vide *Tricenarium*. In Consuetudine Burbonensi art. 68. *Quinquennelle*, pro quinquennalibus induciis creditori à principe indultis, usurpatur.

QUINQUENNALIS, Magistratus ita dictus, cujus functio quinquennii erat. Edictum Theodorici Regis cap. 52. *Ita ut confectionis gestorum præsentes adhibeantur tres Curiales, aut Magistratus, aut pro Magistratu Defensor civitatis cum tribus Curialibus, aut Duumviri, vel Quinquennales.* Adde §. seq. & vide Jacobum Gothofred. ad l. 7. Cod. Th. de Pistorib.

¶ QUINQUEPEDALIS, Quinque pedibus constans. Hyginus de Limitibus pag. 212. *Terminus egregius dicitur Quinquepedalis.*

¶ QUINQUEPLEX, Πενταπλοῦς, πενταπλοῦ, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Quincuplex.

¶ QUINQUEPLUM, Πενταπλοῦν, in iisdem Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat.

¶ QUINQUESSIS, Johanni de Janua, *Quinque oboli, vel pretium quinque obolorum.* Antonius Augustinus ad Festum: *Quinquessis quinarius sive victoriatus dictus est, quod initio quinque assibus æstimaretur.* Vide Plinium lib. 33. cap. 3. & Priscianum in Epitome ex Apuleio.

¶ QUINQUETRIS, Πένταθλος, in Glossis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Πένταθλος, *Quinquertius, Quinquetris.* Vulcanius emendat, *Quinquertis* vel *Quinquertio*.

¶ QUINQUIMATUS, *Spatium quinque annorum*, Johanni de Janua, *Quimatus* Plinio.

¶ QUINQUIMUS, QUINQUIMULUS, *Quinque annorum*, apud eumdem de Janua.

¶ QUINQUINOCTIUM. *Spatium quinque noctium*, apud Johannem de Janua.

¶ QUINQUIVIR, Johanni de Janua, *Qui habet quinque viros sub se: & hinc Quinquiviratus, ejus dignitas, & Quinquevira, uxor quinquiviri, vel mulier quæ habet sub se quinque viros.*

1. QUINTA, Quintum milliare, Bannileuca, Gall. *Quinte*. Occurrunt crebro in Chartis Pictaviensis Comitatus apud Beslium in Comitib. Pictav. hæc verba: *Situs in pago Pictavo, infra Quintam ipsius civitatis, in loco, qui dicitur &c.* pag. 223. 225. 361. 384. *Quintum milliare* appellatur pag. 361. *Dux concessit Ecclesiam in honorem S. Petri, fundatam infra Quintum milliare ab urbe Pictava. Quinta leuca*, in Charta Ludovici VII. Regis Franc. an. 1180. *Ob remedium animæ nostræ & antecessorum nostrorum, & filii nostri Philippi Regis, omnes servos nostros & ancillas, quos Homines de corpore appellamus, quicunque sint Aurelianis, & in suburbiis, vicis, villulis ejus infra Quintam leucam existentibus ... ab omni servitutis jugo absolvimus. Les Quintes d'Angers*, in Jure municipali Andium art. 35. *Quintes du Mans, &c.* de quibus Charta Joannis Regis Angliæ apud Gul. Prynneum in Libertatib. Ecclesiæ Anglic. tom. 3. pag. 35. *Civitatem Cenomanensem possideat .... cum tota Quinta libere & pacifice. Quinta* civitatis Engolismensium, in Tabul. S. Eparchii fol. 48. & alibi non semel. Vide Vitam Aldrici Episcopi Cenom. pag. 86. Acta Episcopor. Cenoman. pag. 110. 305ª. 311.

☞ *Quinta Andegavia* rursum memoratur in Litteris Caroli Comitis Andegav. an. 1253. apud D. *Secousse* to. 4. Ordinat. Reg. pag. 633. Verum neque hæc *Quinta*, neque Cenomanensis, si Menagio credimus in Etymologiis Gallicanis, ita vocantur, quod quinque milliaribus circa civitatem constarent, sed quod quinque vicos complecterentur, qui jurisdictionis erant Præpositi civitatis, quemadmodum *Septena* Bituricensis ita dicebatur, ejusdem Menagii sententia, quod esset septem vicorum. Hanc sententiam ut probet, hunc ex Assisiis Andegavensibus Consuetudini Andegav. præmissis locum adducit: *La Ville & Quintes d'Angers, le dernier Samedi: lesquelles Quintes sont cinq; Brain, la Haye-Joustain, la Membrole, S. George & la Ville.* Vide Choppinum in Consues. Andegav. art. 35. & *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici.

¶ 2. QUINTA, Fructuum domino reddendorum à tenente pars quinta. Chronicon Farsense apud Muratorium

Muratorium tom. 2. part. 2. col. 542. *Et pro solidis* XII. *concessis in Baccano res ad Quintam reddendam & ibidem modios* II. Haud ignota fuit antiquis hæc obligationis species. Appianus de Bello civ. lib. 1. pag. 353. *Sub vectigali annuorum fructuum, decima partis ex satis, Quinta vero ex plantatis. Agri enim vectigales multas habent constitutiones. In quibusdam provinciis fructus partem constitutam præstant, alii Quintas, alii septimas.* Vide Burman. Dissertat. de Vectigal. c. 2. supra *Complantare*, *Quarto* 7. & infra *Quintum*. Hispanis *Quinta* idem est quod nostris *Ferme*, *metairie*, Prædium rusticum.

QUINTADECIMA, redituum scilicet, quam *auxilii* vice tenebantur omnes Laïci & Beneficiari Regi persolvere, apud Anglos, quæ tamen nec annuatim, nec sine Parlamentario decreto exigebatur, alias *tallagium*, & *taxa*. Vide Magnam Chartam cap. 37. Henricum Knyghtonem an. 1219. & Matthæum Westmonasteriensem ano. 1227.

¶ QUINTA-ESSENTIA, Philosophis Peripateticis, Æther, materia ætherea, qua cœlum constat, sic dicta procul dubio ex versione Apuleii, qui hunc Aristotelis locum de Cœlo c. 2. Αἰθὴρ, στοιχεῖον ἕτερον τῶν τεττάρων, ἀκήρατόν τε καὶ θεῖον, sic reddit: *Æther, elementum longe aliud numero Quintum, ordine primum, genere divinum & inviolabile.* Vita B. Giraldi de Salis apud Martenium to. 6. Ampliss. Collect. col. 1010. *Sed nec cælum, vel Quinta essentia ejus se ministerio subtraxit, quando volucres cæli & tales volucres moriturus aspexit.*

☞ Sed oemini usitatius est, quam Chymicis *Quinta-essentia*, vulgo *Quinte-essence*, vocabulum, quo substantiam indigitant purissimam atque subtilissimam, quam ex quovis corpore per artem suam extrahunt. De *Quinta essentia* scripserunt Raimuodus Lullus, Johannes de Rupescissa, Paracelsus & alii bene multi Chymici recentiores. Vide Goclenii Lexicum Philosophicum & B. Capelli Lexicum Medicum.

QUINTALE, QUINTALLUS, Pondus centum librarum. Rogerus Hovedenus in Ricardo I. *Insula quidem de Cuversu magna est & fertilis, & reddit singulis annis Imperatori Constantinopolitano* 15. *Quintallos auri. Quintallus est pondus centum librarum.* Eadem habet Bromptonus. [Consuetudo Lemovic. art. 71. *Sciendum est quia de cupro, stanno & plumbo, & de terra calamine & filo lana, redduntur centum & sex libra pro Quintali, de lana vero & canapo brisato sentrito, cepo, sanguine & filo canapis & lini, redduntur pro Quintali centum & quatuor libra: de aliis vero ponderibus redduntur centum libra tantummodo pro Quintali.* Consuetudo Tolosæ rubr. de emptione num. 10. *Usus & consuetudo est Tolosa, quod quilibet venditor usitatus rerum ponderis debet tenere certum pondus, scilicet Quintale & medium Quintale, & libram, &c.* Adde Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 19. art. 9. &c. In Literis patentibus Berengarii ann. 1413. memorantur *Quintalia lanæ, ferri sive æris vel asserii. Quintalia caseorum*, in Sententia arbitrali ann. 1303. e Schedis D. *Brunet*.] In Consuetudine Bayonensi tit. 27. art. 3. *Le Quintal dout pezer* 96. *livres, & la livre* 14. *onces & demie.* In Consuetudine Beneharn. tit. de ponderibus & mensuris art. 4. *Quintaus, & mey quintaus.* [Quiotalium in variis locis differentias & proportiones erudite exponit Casimirus Polonus in sua Pyrotechnia.]

Ita porro nostri appellant pondus majus publicum, ad quod merces gravioris ponderis exiguntur: pro qua pensitatione tributum domino, cujus est, dari solet: vulgo *Quintal*. [Charta an. 1145. in Probationibus novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 508. *Ego Bernardus Ato Vicecomes Nemausensium, cum consilio & voluntate Guillelmæ uxoris meæ, ... concedo Petro Adeberti, & tibi Bernardo de Porta veteri .... omnes usaticos & leddas, quæ in mercato & propter mercatum civitatis Nemausensis in præsenti habetis ... excepto eo quod de corda & Quintali & sextario rossi accipio.* Charta Ludovici Jun. Regis Fr. ann. 1157. ibid. col. 564. *Et in tota Nemausensi civitate tertiam partem omnium leddarum, & tertiam partem fori & nundinarum, & tertiam partem sextarii, & tertiam partem cordæ & Quintalis, & tertiam partem tabularum.* Charta Raymundi Ducis Narbonæ an. 1163. ibid. col. 593. *Accipias unoquoque anno* XII. *marchas argenti de Quintale & corda S. Egidii.*] Charta Raymundi Comitis Barcinon. & Provinciæ ann. 1150. *Non faciant nundinas aut mercatum in Trencatalhis, nec ibi habeant cordam nec Quintale, & si habeant cordam & Quintale, sint Comitis & Archiepiscopi.* Statuta Massiliensia MSS. lib. 3. [cap. 10. in editis:] *Ordinamus similiter, quod stagnum, sive merces stagni, vendatur deinceps ad Quintale Massiliæ, & non ad Quintale, quod vulgariter consuevit appellari Quintal sparrom.* [Adde cap. 9.] Alia an. 1332. pro Tolonensibus in Provincia: *Item jus ponderis virga ferri, quod sic levatur, videlicet pro qualibet somata bladi, quæ ponderatur, & pro qualibet Quintali quarumque rerum ponderatarum, à cive Tolone recipitur obolus unus, ab extraneis vero, &c.* Usatica Aquarum mortuarum: *Molendina, Quintale & corda, & furni erunt omnes nostri cum leudis & omnibus usaticis, & accipietur ad Quintale & cordam tantum.* Adde Hist. Episcoporum Lodovensium pag. 96. Annales Massilienses Guesnaii pag. 322. Gariellum in Episcopis Magalonensibus pag. 90. & alibi non semel.

QUINTALLUS, Eadem notione. Charta Raimundi Comitis S. Ægidii ann. 1164. ex Tabulario Cluniacensi: *In omnibus autem usaticis, quæ per terram accipiuntur tam infra villam, quam infra bonas* (limites) *ipsius villæ, medietas illorum in Quintallo, & in corda, & in leda de mercato, medietas erit mea, & medietas illorum, &c.* [In Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 603. ubi Charta hæc edita est, legitur, *in Quintallo & corda, & in lesda de mercato, &c.*]

1. QUINTANA, Papiæ, ex Isidoro lib. 15. cap. 2. *Pars plateæ, quæ carpentum provehi potest.* Ugutio addit, *quinta pars.* Gloss. Ælfrici: *Quintane*, fifte vel pæþe ſtrete. [Vide *Quintina*.]

2. QUINTANA, & QUINTENA, Gallice *Droit de Quintaine.* Quintanam Sanjulianus in Antiquit. Cabiloo. pag. 411. cum *Banno vini* confundere videtur, seu facultate vioum vendendi, aut non vendendi interdicto, certis & statutis diebus. Charta Joan. Cabilon. Comitis an. 1232. apud Petrum Franciscum Chifletium in Beatrice Cabilonensi Comitissa: *Et placitum vigiriale, & Quintanam Cabiloni, & omnes Judæos Cabilonenses, &c.* [Vide Glossarium Juris Gallici v. *Quintainer*.]

☞ Haud scio an huc pertineat Charta vetus Gallica to. 1. Chartularii S. Vandregesili pag. 29. *Chauves toutes les rentes & redevanches qui devant lors en estoient deues & sans droit Quetaigne & tout autre droit.*

3. QUINTANA, QUINTENA, Decursio equestris ludicra, ad metam hominis armati figuram exhibentem ad umbilicum, mobilem & versatilem, sinistra clypeum, dextra ensem aut baculum tenentem: quæ si aliter quam in pectore lancea percutiatur, statim qui à scopo aberrat, baculo repercutientem figuram sentit. Robertus Monac. lib. 3.

Hist. Hierof. pag. 51. *Tentoria variis ornamentorum generibus venustantur, terra infixis sudibus scuta apponuntur, quibus in crastinum Quintana ludus scilicet equestris exerceretur.* Matth. Paris an. 1253. *Juvenes Londinenses statuto Pavone pro bravio, ad stadium, quod vulgariter Quintana dicitur, vires proprias & equorum cursus sunt experti.* Tabul. Dalonensis Monasterii fol. 34. *Terram, qua est juxta fontem domus Regum de la Quintana.* Le Roman *d'Aubery* MS.

Li enens ni volt plus longuement targier,
Ains fait tantost la Quintaine drescier.

Le Roman *de Jordain de Blaye* MS.

A la Quintaine & a l'escu jouster,
Et courre ac barres, & luitter, & verser,

[Le Roman *de Giron le Courteis: Je ne vous tiens mie a si bons Chevalier, que je daigne prendre lance pour jouster à vous; ains vous dy, que vous esloignez de moy, & me venez ferir de toute vostre force, & je vous seray Quintaine.*] In Consuetud. MS. oppidi Maceriarum, seu de *Mezieres* in Turonibus, molendinarii tenentur semel in anno, *de fraper par trois coups le pal de la Quintaine.* Vide Froissartem 4. vol. cap. 63. pag. 187. & quæ de hoc ludicio congessimus in Dissert. 7. ad Joinvillam pag. 182.

4. QUINTANA. Joannes Diaconus in Episcopis Neapol. *Altarium sancta Stephania aureis circumcinxit Quintanis, & multas fecit äreas ibidem coronas, è quibus scilicet lucerna seriatim disposita dependerent.* Ubi Carracciolus *Quintanas* annulos interpretatur, ratione mihi incomperta. Vide Ughellum tom. 6. Italiæ sacræ pag. 98.

☞ Apud Italos *Quintana* annulum quandoque significat; unde Florentinis *Correr alla Quintana* idem est quod nostris *Courir* vel *Courre la bague*, Ad appensum annulum equo decurrere: quod ludi genus proxime accedit ad illud, de quo mox in *Quintana* 3. Academici Cruscani: *Quintana, e una campanella o cerchietto di ferro, che si tien sospesa in aria, con una funicella at traverso, alla quale per infilzarla nella lancia, corrono i Cavalieri.* Quem in locum Alexander Tassonus: *Quintana ò piu tosto Chintana, come le disse il Boccaccio nel Laberinto, è Franco Sachetti nelle Novelle, in Firenze è la campanella, che qui si descrive, e la quale Anella si domanda in alcune altre contrade di Toscana, come in Siena, e per tutto Lombardia. Ma communemente fuor di Toscana, Quintana, e Quintaine in Francia, unde forse venne il nostro Italiano. Quintana è un legno grosso ficcato nella terra in forma d'huomo dallo busto in sù con uno scudo davanti, contro al quale correno le lance i Giostratori, e quello stesso, che Saracino della piazza appellano in Firenze, dalla forma che egli ha di Saracino. E tal giostra, mi par che in Roma parimente sia detta Quintana.* Hinc patet *Quintanam* apud Italos non solum significare figuram illam hominis ludicram, de qua in *Quintana* 3. sed circulum etiam ferreum, ad quem equo decurritur. Ad similitudinem vero annulorum, qui in decursione appendi funiculo solent, Johannes Diaconus aureas *Quintanas* vocavit aureos vel inauratos circulos, quibus ditatum memorat altare S. Stephaniæ, ut optime explicat Carolus de Aquino in Lexico militari.

5. QUINTANA, Modus agri, aripennis, Hispanis *Quinnon.* Videtur tamen sumi pro villa, vel ædificio, in Chartis Hispanicis. Charta Hispanica æræ 1010. apud Anton. *de Yepez* in Annalib. S. Benedicti to. 1. ch. 8. *Et de ipsa villa mortua, qua pergit in directo ad Quintana.* Occurrit ibi pluries. Alia æræ 950. ch. 30. *Et deinde qua ad Quintana de Bisin, &c.* Alia apud Brandaon. in Monarch. Lusitan. tom. 4. pag. 284. *Item, quod Quintanas, seu casas factas de novo tempore Sancii fratris mei & quibuslibet personis, &c.* Alia apud eumdem lib. 15. cap. 36. *Ipse Consalvus debet eidem domna Alienora dare suas arras, scilicet sex Quintanas & sexaginta casalia, sicut est consuetudo inter Dorium & Meneum.* Alia apud eumdem tom. 5. pag. 308. v. *Concedo vobis ... Quintanam meam de Masapaen ... cum suis casalibus & hereditatibus, qua cum ipsa Quintana hactenus andaverunt, qua ad ipsam Quintanam pertinent.*

☞ Certa res est, *Quintanam* apud Hispanos plerumque sumi pro villa seu prædio, eaque notione accipiendam esse hanc vocem in Chartis laudatis, ut & in Vita S. Johannis Erem. to. 2. Junii p. 261. *Beatus igitur iste Joannes ... natione Hispanus, in territorio Burgensi, in rure campestri, Quintana Fortunii nomine, &c.*

¶ 6. QUINTANA. Computus ann. 1202. apud D. *Brussel* to. 2. de Usu feudorum p. CXCI. col. 1. ad calcem: *Rabellus pro XII. canibus & I. garcione, à die Sabbati post Quintanam usque ad diem Martis post Pascha floridum, de XXXII. diebus, IIII. lib. Quintana,* est Hebdomada Quinquagesimæ, & Sabbatum post *Quintanam*, est Sabbatum primum Quadragesimæ, ex quo ad diem Martis post Pascha floridum seu post Dominicam palmarum, fluunt dies 32. Rursum occurrit vox *Quintana* ea notione in eodem Computo pag. CLXIX. *Dominica de Quintana*, seu Quinquagesimæ in Charta ann. 1200. è Chartulario Domus Dei Pontisaræ.

¶ 7. QUINTANA, Cloaca, latrina. Statuta Astensia fol. 69. v°. c. 50. *De cloacbis sive Quintanis: Predicta locum habeant, ubi dicta cloacha seu Quintana non habet ... decursum, alioquin predictas cloacbas seu Quintanas aperientes .... amittant pro pena sol. XX. Astenses.* Ibid. fol. 66. recto: *Si quis cives Ast. habent Quintanam sitam inter eorum domos, & aliquis ex habentibus partem in Quintanam, ipsam Quintanam purgari facere voluerit, teneatur Potestas facere & curare sic quod omnes habentes partem in Quintana solvant partem sibi contingentem expens. secundum quod unusquisque ipsorum partem habuerit in ipsa Quintana.* Chronicon Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 342. *Plures rustici Bononienses reperti fuerunt mortui & putridi in Quintana unius domus occupata.* Vide *Quintanea.*

QUINTANALES. Charta Ermengardis Comitissæ Ceritanensis an. 893. in Append. ad Capitul. Regum Franc. num. 127. *Videlicet omnes supranominatis mansis, rasis, casalibus, coopertis, discoopertis, Quintanalibus, cursis, curtalibus, &c.* [An idem quod supra *Quintana* 5?]

¶ QUINTANEA, Latrina, cloaca. Statuta Montis regalis pag. 212. *Qualibet persona habens Quintaneam, seu latrinam propriam vel communem in civitate Montis-regalis, descendentem seu ortum habentem in viis vel super viam Communis, &c.* V. *Quintana* 7.

¶ QUINTANELLA, f. Idem quod *Quintana* 5. Villa, prædium. Charta Aldefonsi Regis Toleti pro Monasterio Casæ Dei æra 1216. *Confirmo omnem hareditatem, in qua fundatum est Monasterium ... Quintanellam circa Cardenam, Morgillas cum suis directuris ... Quintanellam circa Pediola.*

QUINTARIUS, Mensuræ species. Chronicon Reicherspergense: *Misit ei 30. Quintarios de pipere.* Quid vero *Quintarius* apud Vitruvium lib. 3. cap. 1. significet, vide Bernardinum Baldum, & Salmasium de Modo usurar. cap. 1. pag. 17.

Sunt etiam *Quintarii limites*, apud Agrimensores, *qui quinque centurias cludunt*, ut habet Hygenus.

¶ QUINTAROLUS REMUS. Vide *Quartarola*.

QUINTELLUM, Quinta pars quintæ partis, *Requint*. Statuta Venetorum ann. 1242. lib. 5. cap. 4. *In alienatione mobilium* (Ecclesiæ) *jus Quintelli debet esse salvum*. Eadem Statuta lib. 6. c. 4. *Sancimus, quod Quintellum intelligatur, & sit quintum quinti pretii pro quo vendita fuerit, seu aliter alienata possessio Quintello subjecta: quod interpretamur quatuor pro cento*. Vide lib. 4. cap. 11. & *Quintam* 3.

¶ QUINTENA. Vide superius *Quintana* 2.

¶ QUINTERIA, Hispanis, Prædium, è quo quinta pars fructuum Domino redditur à colono, *Quintere* dictum, ut puto, in Charta Gallica Nobliacensi ann. 1293. apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. pag. 946. *Et se il devenoit que ce avage deust estre fait en choses terragent, ou Quinteres ou quarteres, qui fussent audits Religions en leur dessudis, ge li dit Jofreis, & mi hoir successour, seignour de Chastelathari, ne li porrions faire en prejudice des Religions, ne ne porrons ge li dit Jofreit ne mi hoir, ni mi successeur, pendre, ne leus forches, ne gibet, ne ardoir ne enfouer en leur dessusdis, ne tenir assises en iceos.*

¶ QUINTERIUS, Colonus qui reddit domino fructuum partem quintam, Hispan. *Quintero*. Bulla Sixti IV. PP. inter Privilegia Equitum S. Johannis Hierof. pag. 135. *Per suos arrendatores, colonos, Quinterios, jornarios & portionarios ad tempus, & non in perpetuum, coli faciebant*. Vide *Quintana* 2.

QUINTERNA. Statuta Academiæ Viennensis in Austria: *Scholares non vacent magis taberna, dimicatura, aut Quinterna, quam Physica aut Logica seu sacra Facultati*. Ubi *Quinternam* eruditus Lambecius *cytharam*, quam nostri *Guitarre* vocant, interpretatur. Sed cum vox hæc *dimicationi*, i. hastiludio, jungatur, probabilius est intelligi aut scribi debere *Quintanam*. [Vide *Quintana* 3. & *Quinternizare*.]

QUINTERNETUM, ut mox *Quinternio*. Miracula S. Goslini Abb. c. 6. *De quibus omnibus fit mentio in Quinterneto miraculorum ipsius Goslini.*

QUINTERNIO, Libellus 5. foliorum, ut *quaternio*, quatuor, Italis Senensibus, *Quinterno*. Concilium Pisan. II. *Joannes Burchardus tenens in manibus suis 2. Quinterniones, dixit, &c.* *Quinio*, in Actis Purgationis Cæciliani eadem notione: *Obtulit Codices duos, & Quiniones quatuor.*

¶ QUINTERNIZARE, Canere instrumento musico, quod vulgo vocant *Quinternam*, apud Vossium de Vitiis serm. lib. 4. c. 18. ex Gemma gemmarum. Vide *Quinterna*.

¶ QUINTERNUS, Idem quod *Quinternio*, Epistola ann. 1410. apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 1168. *Cum Quinternus duobus separatim ligatis, exhibendis DD. Cardinalium Collegio, &c.* Bulla Clementis VII. PP. de Annatis tom. 1. Bullarii Romani: *Volumus autem quod præsens mandatum ad hoc, quod ad plenam & indubitatam notitiam deveniat, in Cancellaria Apostolica more solito publicetur, & in Quinterno Cancellariæ ad perpetuam rei memoriam describi debeat*. *Quinternus Cancellariæ Apostolicæ* vel *Romanæ*, in Statutis Monasterii S. Claudii pag. 131. to. 4. Concil. Hispan. pag. 491. & alibi.

¶ QUINTILE, pro *Quintale*, Pondus majus publicum, de quo supra. *Quintale & corda*, in Charta ann. 1070. è Regesto 80. Chartophylacii regii num. 465.

¶ QUINTILLO, f. Silex, Gall. *Caillou*, Ital. *Ciottolo*. Tabularium Monasterii S. Andreæ Viennensis: *In alto fronte terra ipso Quintillone & guttula, qua ad æstum siccat.*

¶ QUINTINA. Isidorus lib. 17. Orig. cap. 7. *Flores malorum (punicorum) à Græcis appellati sunt Quintina. Latini Calicium vocant*. Addit Johannes de Janua: *Quintana vel Quintina dicitur Quinta pars plateæ, qua carpentum progredi potest. Quintinæ etiam dicuntur flores malorum punicorum, & tunc Græcum est.* Martinio legendum videtur *Quitini*: cui n inseri potuerit. Vide *Quintana* 1.

1. QUINTUM, QUINTUS, Tributi species apud Aragonenses, Majoricenses & Occitanos. Libertates Regni Majoric. per Jacobum Reg. Aragon. an. 1248. MSS. *Pro Quinto, ... lectus, arca, non pignorabuntur, neque vestes, neque arma personæ suæ. Si querimonia facta fuerit de possessione, vel re immobili, non dabitis caloniam* (calumniam) *neque Quintum*. Infra: *Succumbente actore vel reo decima pro calonia persolvatur, & non Quintum, ... ita videlicet quod reus solvat decimam de eo, in quo condemnatus fuerit dare vel solvere actori per sententiam vel compositione, ... de immobili vero Quintum vel decima pro calonia non solvatur. Statuentes, quod de cætero, loco Quinti, quod pro calonia præstabatur de placitis, quæ in curia civitatis & insulæ Majoric. agitabantur, de placitis futuris vice Quinti decima persolvatur ab actore & reo, ut est superius ordinatum*. Vide *Monetaticum*. Charta Raimundi Comitis Tolusani ann. 1236. ex Regesto Tolosano pag. 51. 88. *Annuales census, oblias, cum pertinentibus donationibus, quartos, Quintos, & agrarios, & decimas, tascas, & primitias, &c.* In alia ann. 1243. *Terras cultas & incultas, nemora, barras, prata & pascua, census, usus, quartos & Quintos, decimas & agrarios, oblias & donationes totas, questas, toltas, & ademprivia, albergas, successiones, escaducas, &c.*

☞ Dubium est an in hisce duabus Chartis posterioribus aliud sonet vox *Quintus*, quam fructuum partem quintam ex agris vineisve domino reddendam à tenentibus, quod ea olim sæpe fuerit colonorum conditio, ut certam è fructibus terrarum & vinearum, quas excolebant, partem reddere tenerentur, ut alibi jam dictum est. Id certe significat vox *Quintum* in Charta Guigonis Comitis Forensis, pro fundatione Ecclesiæ Montis-Brisonis an. 1223. inter Instrum. to. 4. novæ Gall. Christ. col. 28. *Donavimus etiam nihilominus ipsis decimam de ververes d'Escotay & Quintum, quod ibidem cum decima mixtum habebamus*. Vide *Quarto* 7. *Quartus* 2. & *Quartagium*.

2. QUINTUM, Quinta, & *Quartum*, Quarta pars emolumentorum & commodorum Ecclesiarum ad Advocatos pertinens. Chronicon Mosomense pag. 660. *Et quia Ecclesia semper pro justo Advocato contra malignantes opus habet, nullum fideliorem firmioremque æstimans, eundem fratrem suum, omnemque suam successorem absque aliquo pacto dationis, & acceptionis, vel consuetudinis, nec in quarto, nec in Quinto, vel ipsi vel his, quibus ipse committeret, ... Advocatum constituit.*

¶ 3. QUINTUM & RETROQUINTUM, Practicis nostris *Quint & requint*, Quinta pars pretii possessionis venditæ, cum altera quinta parte illius primæ quintæ partis, domino solvenda: v. g. pro agro centum libris vendito, domino solvuntur pro *Quinto* 20. libræ, & pro *retroquinto* 4. pro utroque simul 24. Scheda ann. 1389. tom. 4. Histor. Harcur. pag. 1712. *Recepit & reddidit eidem & domino Jacobo de Haricuria Militi pro Quinto & retroquinto denariorum proprietatis castri & terræ de Mentenayo per eum acquisitum titulo emptionis a domina Johanna de Pontivo, domina de Mentenayo, precio 500. francorum, de quo dicta domina debet solvere medieta-*

tem Quinti denarii ascendentis ad 60. francos, & dictus milos debet residuum ascendens ad 95. francos, pro toto 175. francos. Qui numeri non cohærent cum nostra, quæ vulgaris est, *Quinti & retroquinti* definitione; hincque vereor ne mendum in illis subsit. Vide *Quintellum* & *Quintus denarius.*

¶ QUINTUM FOLIUM, Quintus annus adolescentis silvæ. Regestum *Olim* ad an. 1300. *Pronunciatum fuit per curia nostra judicium, ipsos homines dictarum villarum intentionem suam sufficienter probasse, & jus ipsis hominibus habitantibus in dictis villis competere pasturandi in dictis nemoribus bestias suas, videlicet vaccas ad Quintum folium, equos post dictos duos annos completos, & communiter bestias suas omnes dicto tempore nivis, & omni anno prædictis Passionis & Resurrectionis diebus; dum tamen non pasturent dictis tempore nivis & diebus ante Quintum folium, equis prædictis duntaxat exceptis.*

¶ QUINTUS, Convitii species. Vide *Cenitus.*

QUINTUS DENARIUS, Quinta pars pretii prædii seu rei, quæ ab venditore vel emptore dabatur domino pro facultate distractionis, vulgo nostris *Quint-denier.* M. Pastorale Eccl. Paris. an. 1257. *Nec a prædictis Alipide, vel ejus liberis ratione Quinti denarii dicti Girardus & Blanchia aliquid petere poterunt, si vendi contigerit.* Charta alia an. 1240. *Dixit etiam idem Philippus coram vobis, quod dictus Abbas non computavit Quintum denarium, quem habere debet de dicta venditione ratione feodi supradicti.* [Vide Glossarium Juris Gallici.]

QUINZINA, ex Gallico, *Quinzaine. Quinzinam facere in opere*, est operari pro alio spatio 15. dierum. Charta an. 937. in Tabulario Augustodun. Ecclesiæ: *Facit corvadam & ancingiam. Facit Quinzinas in opere, aut redimat medio Martio den. 12. tertiam Quinzinam ex toto in opere.*

¶ QUIPTANCIA, Immunitas. Vide in *Quietus.*

¶ QUIPTARE, Cedere, dimittere, Gall. *Quitter, ceder.* Vide in *Quietare* 4.

¶ 1. QUIPTATIO, Dimissio, cessio. Vide ibidem.

¶ 2. QUIPTATIO, Immunitas. Vide in *Quietus.*

¶ QUIPTUS, Liber, immunis. Vide in *Quietus.*

¶ QUIREE, Bubalinus thorax, seu collr regmen è corio, Gallice *Collet*, alias *Cuirie.* Testamentum Willelmi de Paveli apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 424. *Legavit ... palefridum ... cum armis, scilicet lorica, Quirée, capello de ferro, gladio, calcaribus.* Le Roman *du nouveau Renaud* apud Borellum:

> .... *une Cuirie*
> *Aprés li a li Rois vestie.*

¶ QUIRITARE, *Populare. Quiritat, Populo alloquitur*, apud Janssonium in Auctario Glossarum Isidori; hoc est *Quiritium*, seu populi Romani, opem inclamat. Nam *Quiritare dicitur is*, ut habet Varro lib. 5. de Lingua Lat. *qui Quiritium fidem clamans implorat.* Vel, ut apud Nonium: *Quiritare est clamare, tractum ab iis, qui Quirites invocant.* Sed hæc nota. Auctor Philomenæ *Quiritare* dixit pro Instar verris clamare; *Quirritare* Ugutioni. Vide *Baulare.*

¶ QUIRITARIUS, Cui jure Quiritium dominium competit apud Jurisconsultos: huic opponitur *Bonitarius*, qui naturali jure dominus est bonorum. Vide Codicem Justinianum lib. 7. tit. 26. & ibi Gothofredum.

¶ QUIRITES, Bellatores primi ordinis, nobiles, virtute bellica illustriores milites. Sugerius in Vita Ludovici VI. Regis Franc. apud Duchesnium to. 4. pag. 304. *Primo enim congressionis impetu cum regii Quirites multa cæde, mira audacia, à fossato eos sicut victos propulissent, exordinatis aciebus eos indifferenter insequentes agitabant.* Et pag. 305. *Cujus tam virtute quam clamore regis exhilarati Quirites in eos insiliunt, toto animo eorum sanguinem sitientes aggrediuntur, cædunt, dehonestant, & usque Puteolum, etiam si porta forderet, multis eorum retentis, pluribus interemptis, coactos retruserunt.* Willelm. Brito lib. 1. Philippidos:

> *Hic Marcomirus gaudens, Francique Quirites,*
> *Accedunt dicti, & congrediuntur Alanis,*
> *Stragesque crudelis fit debacchantur in illos.*

Non semel hanc vocem usurpat hic Auctor. Sic Justinus Poeta loquens de Lippiensibus:

> *Festa dies agitur, coeunt cum plebe Quirites,*
> *Fitque modis variis ludus equestris ibi.*

Contraria omnino ratione Quirites à Ducibus appellabantur in castris Romanis milites ignavi ac desides, quasi indigni essent glorioso militis nomine, hincque inter plebeios recensendi. Sic Alexander Severus apud Lampridium cap. 53. & 54. in concione milites ex more primum *Commilitones* appellavit; ubi autem eos fremere & tumultum ciere conspexit: *Continete*, inquit, *vocem truculentam campo & bellis necessariam, ne vos hodie omnes uno ore atque una voce, Quirites, dimittam: & incertum an Quirites. Non enim digni estis, qui vel Romanæ plebis sitis, si jus Romanum non agnoscitis.* Cum nihilominus post ita fremerent, exclamavit: *Quirites, discedite, atque arma deponite.* Simile est illud Lucani lib. 5.

> ..... *Discedite castris:*
> *Tradite nostra viris ignavi signa Quirites.*

Vide Suetonium in Julió Cæsare cap. 70.

¶ QUIRITES, Optimates. Testamentum Ermentrudis illustris Matronæ apud Mabillonium ad calcem Liturgiæ Gallic. pag. 465. *Ita do, ita lego, ita testor, ita vos mihi, Quirites, testimonium perhibetote, ceteri, ceteræque proximi proximæque, exheredes mihi estote, &c.* Subscribunt post *Mummolus Comes, Scupilio Spatarius, &c.*

¶ QUIRITIA URBS, Roma, quod Romani vulgo *Quirites* vocarentur à Curibus, urbe Sabinorum, ut omnibus notum est. *Ut omni anno ... solidi triginta deferantur ex argento Apostolicæ sedi urbis Quiritia*, apud Mabill. tom. 3. Annal. Bened. p. 614.

¶ QUIRPITIO, pro *Guirpitio*, Abdicatio, dimissio rei possessæ. Placitum an. 968. apud Martenium tom. 1. Ampliss. Collect. col. 321. *Notitia Quirpitionis vel definitionis, &c.* Ibid. col. seq. *Se Guerpuerunt & stipulaverunt & intra jacentem jactaverunt, &c.* Vide *Guerpire.*

QUISQUE, pro *Quisquam*, non semel utitur S. Augustinus.

¶ QUISQUILIOSUS, *Plenus quisquiliis*, Johanni de Janua in *Quisquiliæ.*

¶ QUISSINUS, Pulvinar, Gall. *Coussin.* Locus exstat in *Culcita.* Vide *Cuissinus.*

QUISTA, [QUISTIA, Species exactionis, collecta.] Vide in *Quæsta.*

¶ 1. QUISTUM, ut *Quista.* Vide in *Cuista.*

¶ 2. QUISTUM, Quæsitum, acquisitum. Donatio Arnaldi Comitis Carcassonæ an. 944. in Probat. tom. 2. novæ Hist. Occitanæ col. 86. *Hoc est ecclesia, que fundata in honore S. Euparchii cum ipso alode, totum & ab integrum, Quistum & inquirendum, cedimus Deo, &c.* Similia leguntur in Charta Gellonensi an. 1074. Locum vide in *Rusticum.*

¶ QUITABRES, vel QUITRARES, ut legitur apud Yepezium tom. 3. in Appendice. Charta

Principis Adelgastri pro Monasterio S. Mariæ de Obona, æra 828. tom. 3. Conc. Hispan. p. 90. *Damus ... passionarium & una regula de Ordine S. Benedicti & quinque Quitabres & quatuor tapetes.*

¶ QUITARE, QUITANTIA, QUITAS, QUITATIO, QUITIUS, &c. Vide *Quietare* 4. & *Quietus*.

¶ QUIUM, pro *Quorum*, Metricausa. Abbo de Obsidione Lutetiæ apud Duchesnium Hist. Norman. pag. 38. col. 2.

Tunc centena Quium pepulit cum sanguine vitam.

¶ QUOAD, pro Quod attinet ad, barbarum esse, licet familiare recentioribus, jam observarunt viri docti.

QUOD, Neutraliter, pro *Qui*, vel *quæ*, sæpe usurpant Scriptores inferioris ævi, quomodo Galli *Que*, Itali *Che*. Leo Ost. lib. 1. cap. 59. al. 57. *Ecclesiam S. Angeli, Quod tunc ad Arcum Dianæ appellabatur.* Petrus Diac. lib. 4. Chron. Casin. cap. 125. *Per anulum, Quod manu gestabat.* Adde cap. 49. Fridericus II. Imp. lib. 1. de Arte ven. c. 34. *Falcones ferant cum posteriori digito, Quod falconarii dicunt talum.* Ita alibi non semel.

¶ QUOD-EXCURRIT, Plus minusve, circiter, apud Africanos Patres. Optatus Milev. l. 1. *Nam ferme ante annos quadraginta, & Quod excurrit, per totam Africam persecutionis est devagata tempestas.* Augustinus, de Donatistis loquens, l. 1. *Non enim grex aut populus appellandi fuerant pauci, qui inter quadraginta, & Quod-excurrit, basilicas, locum, ubi colligerentur, non habebant.* Et de Baptismo l. 7. *Post Cypriani mortem quadraginta, & Quod-excurrit, annis peractis, traditio Codicum facta est.* Hæc post Macros fratres & Hofmannum.

QUOD FECIT, Vetus formula in designandis & adscribendis mensium diebus. Diploma Chilperici Regis ex Tabulario Corbeiensi sic clauditur: *Datum Quod fecit mense Martio die 10. anno 1. regni nostri.* Nicetius Episcop. Trevirensis Epist. 2. tom. 1. Concil. Gall. Sirmondi pag. 323. *Per festivitatem S. Martini, Quam undecima die facit November.* Vetus Epitaphium, repertum in Ecclesia S. Acheoli prope Ambianum ann. 1660. † *Leudelinus hic requiescit in pace, vixit annus L. defuntus est, ubi fecit Gennarius dies XV.* † *Valdolina hic requiescit in pace: vixit annus XXX. defuncta est, ubi ficit Julius dies XXIII.* Baudouinia in Vita S. Radegundis cap. 26. *Quarta feria mane primo Idus Augustas Quod fecit idem mensis dies XIII. clausi sunt ejus oculi.* Vetus Charta apud Iperium: *Actum Virmandis, Quando fecit Februarius dies 8. undecimo regni domini nostri Theoderici gloriosissimi Regis.* Similes formulas vide tom. 1. Hist. Franc. p. 853. apud eruditum Mabillonium tom. 4. Vitarum SS. Ordinis S. Benedicti p. 336. 617. 618. Vadianum de Monast. German. p. 86. Brolium lib. 2. Hist. Paris. ubi de Monast. S. Germani Paris. Meurissium in Episcop. Metensib. p. 146. Zyllesium in S. Maximino part. 2. pag. 12.

¶ QUOD NORUNT FIDELES de sacrosancto Eucharistiæ sacrificio aliquando dictum est à Patribus, quibus religio erat tantum mysterium propriis verbis indicare, ne illius cognitio ad paganos promanaret. Vide *Norunt fideles*.

QUODDARIUM. Charta Lotharii Regis Franciæ an. 958. tom. 8. Spicilegii Acheriani pag. 358. *Et villam Arbutiolam cum omnibus, ... atque Quoddarium, sicut Longobardus tenebat ante diem obitus sui.* Forte *Clausarium*.

QUODLIBERTUS, pro *Collibertus*, in Charta plenariæ securitatis, scripta sub Justiniano, apud Brisson. lib. 6. Formul. pag. 647.

¶ QUODLIBETUM, Scholasticis, pluribus abhinc sæculis, de quo in utramque differitur partem, ex eo dictum, quia, *quod libet*, defenditur. Hinc *Quodlibetariæ quæstiones* eadem notione. Vide Vossium lib. 3. de Vitiis serm. cap. 40. ubi plerosque Scriptores Scholasticos laudat, qui *Quodlibeta* scripserunt. Ex hoc Scholasticorum vocabulo deducunt nostrum Gallicum *Quolibet*, Dictum mordax, acutum nonnumquam, plerumque triviale nulliusque leporis sale conditum, ideoque è politioribus colloquiis amandatum, sicut & *Quodlibetariæ quæstiones* è saniori Theologia, quod curiositati fere servirent, non utilitati.

¶ QUOERSARE, Colligere. Concil. Lugdun. ano. 1527. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 401. *Exemptos & non exemptos ad dictos denarios Quoersandos in vim & auctoritate dicti nostri concilii provincialis solvendum, cogendum & compellendum, ipsosque denarios sic ex causa prædicta exigendos, reponendos & custodiendos in loco tuto .... quousque exponendi venient pro dicta redemptione eorumdem liberorum facienda.* Suspicor mendum esse, ac forte legendum *Quoacervandos* pro *Coacervandos*, vel potius *Quæstandos*. Vide *Quæstare* in *Quæsta*.

¶ QUONDAM, Non ita pridem, nuper. Epistola Eulogii Presbyteri ad Episcopum Pompelonensem: *Stipata prædonibus vim & funeroso Quondam Willelmi tota Gothia perturbata erat incursu, qui adversus Carolum* (Calvum) *Regem Francorum eo tempore, auxilio fretus Habdaraghmanis Regis Arabum tyrannidem agens, invia & inadibilia cuncta reddiderat.* Utuntur passim hac notione Scriptores mediæ ætates, ut observat *de Caseneuve* in Catalania Francica pag. 48.

¶ QUONIAM, pro Quod, non semel legitur apud veterem Interpretem S. Irenæi. Sic etiam Matthæi cap. 2. *Tunc Herodes videns, Quoniam illusus esset à Magis, &c.* Ubi Græce: Τότε Ἡρώδης ἰδὼν, ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν Μάγων, &c. Vide Vossium lib. 1. de Vitiis Serm. cap. 35. sub finem.

¶ QUOQUELUCA, Cucullus, Gall. *Coqueluche*. Statuta Ecclesiæ Andegavens. an. 1423. tom. 4. Anecd. Marten. col. 528. num. 16. *Prohibemus ... ne quis seu aliqua in vestimentis caudas & cornua, colleratas reversas manicas, Quoqueluccas, caputia, cornetas excessivas .... habere & deferre .... præsumat.* Vide *Coqueluca*.

¶ QUOQUILLATUS, Efformatus ad instar conchæ, nostris *Coquille*. Computus an. 1245. è Biblioth. Regia: *De quodam cyfo cocleato & Quoquillato ponderante marcham & dimidium & XXVIII. stelling. ad opus domini Comitis, VI. lib.*

¶ QUOQUILUM, f. Culmen, fastigium, Occitanis *Concuruche*, à Gallico *Coqueluche*, Cucullus, ut Borellus scribit in suo Thesauro. Reparationes factæ in Senescallia Carcassonæ an. 1435. è MS. D. *Lancelot*: *Pro ponendo in dicto molendino plures fustes & vigas, reparando Quoquila dicti molendini, recooperiendo tectum, &c.*

¶ QUORSUM, Quo, in quem locum. Historia pacificationis inter Rodulfum II. Imper. & Turcas an. 1604. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 6. pag. 305. *Locus vero pacis tractandæ .... Quorsum Commissarii Cæsareæ Majestatis communi consilio convenerant.* Pro ubi sumitur ibidem pag. 309. *Tentorium ... tapetibus structum ... Quorsum Turca cupide adulantes ... ritu gentili & barbaro humi se sternunt.*

¶ QUORSUMLIBET, Quodcumque. Vita S. Odæ, tom. 2. Aprilis pag. 773. *Quorsumlibet tempus hujusmodi accensa splenduerit.*

¶ QUOSQUE, Μέχρι τίνος, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Contractum est pro *Quousque*, ut in iisdem Glossis legitur: *Quousque*, *μέχρι τίνος*, *μέχρι πότε*, *ἕως πότε*.

¶ QUOT, Singuli. Vide in *Quotdiebus*.

QUOTA, Quod quisque Principi aut Domino in tributum vel censum præstare tenetur, vulgo *Quote*: unde *Quotiser*, Censum imponere. Charta Ricardi II. Reg. Angl. in Monastico Angl. tom. 1. pag. 538. *Et quod nulla impositiones, contributiones, taxa, Quota, tallagia, vel auxilia ipsis tanquam alienigenis aliquo modo imponantur*, &c. [Charta ann. 1306. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 461. *Statuimus .... quod modus in prestatione illius Quote, que sequitur, sine exactione observetur*, &c. Adde col. 1551. Constitutiones Udalrici Episc. Patav. an. 1470. art. 48. *de Confessionalibus*, apud Hansizium tom. 1. Germaniæ Sacræ pag. 567. *Nec idem* (Officialis) *praecipiat certam Quotam a talibus dari ad fabricam Ecclesia nostra Pataviensis*. Concil. Avenion. ann. 1509. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 394. *Licet alias fuerit disputatum & expositum crebro super dono caritativo* (Archiepiscopo Avenion. à Clericis) *solvendo, & pro eo tractando de Quotaque taxando & moderando .... inhibuit, ne ab hac civitate discedere habeant, donec de Quota & portione ac de tempore & de summa solvenda convenerint*. Bulla Bonifacii PP. ann. 1296. apud Gualterum Hemmingford. de Gestis Edwardi I. Regis Angl. pag. 105. *Ecclesiis ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus, imponunt onera gravia, ipsos talliant, & eis collectas imponunt, & ab ipsius suorumque proventuum vel dimidiam, decimam seu vicesimam, vel quamvis aliam porcionem*, (aut) *Quotam exigunt vel extorquent*. Vide *Cota* 3.]

¶ QUOTA DECIMA, Quam quisque solvere debet de rebus suis decimam, proportione servata: etiamnum viget in Episcopatu Vinciensi, ut narratur tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 1223.

QUOTA LITIS, apud practicos Anglos, auctore Skenæo, dicitur, quod judex corruptus sordidus accipit à litigante sive actore, sive reo, contra jus Angliæ Edwardi I. an. 33. in Statuto de Conspiratoribus, & Jus Civile l. 5. C. de Postul. l. 15. cap. litem, de Procur. Vide *Campipars*.

QUOTA, pro Summa, quantitate, Gallis *Quote*. Gobelinus Persona in Cosmodromio ætate 6. cap. 81. *Missus est collector Domini Papæ, qui certam Quotam recepit oblaterum* [Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 40. art. 4. *Item quia sæpe contingit dictos decoctores, seu fallitos, transigere vel pacisci cum suis creditoribus, ut remissa eis aliqua parte debiti, sive media, sive majori, vel minori Quota, teneantur solvere residuum intra certas dilationes*, &c.]

QUOTARE, In Capita & versiculos distinguere: Galli *Quoter*, pro numeros paginis indere, vulgo dicunt. Henric. de Knygton. an. 1219. *Stephanus Cantuariensis Archiepiscopus obiit, qui Biblia apud Parisium Quotavit, libros Regum exposuit*, &c. Godwinus de eodem Stephano: *Sacram Bibliam primus dicitur in capitula distinxisse, ordinem ab eo constitutum sequentibus omnibus, quamquam jam inde ab eo tempore fuerunt Ecclesiis*.

¶ QUOTATOR ANNALIUM, Scriptor annalium. Chronicon Johannis de *Whethamstede* pag. 467. *Ita etiam quæcumque per nostros scripta sunt chronographos, sive annalium Quotatores, ideo scripta sive relata sunt, ut discamus malorum sæviciam fugere*, &c.

¶ QUOTATUS, Notatus, expressus. *Sub anno, die, mense, indictione & pontifice superius Quotatis*, in Charta ann. 1461. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 1224.

QUOTDIEBUS, Quotidie, ut *Quotannis*, singulis annis: *Quotmensibus*, singulis mensibus, in l. 7. D. de Transactionibus, apud Vitruvium lib. 10. cap. 7. &c. *Quotcalendis*, apud Plautum in Sticho. Letaldus in Miracul. S. Maximini Miciacensis Abbat. num. 24. *Synaxim Davidicam Quotdiebus persolvens*. Wandelbertus in Vita S. Goaris cap. 12. *Orta prima luce, ut Quotdiebus agebat, psalmodia & orationum vota persolvere cœpit*. Occurrit præterea in Statutis Eccles. Lugdun. editis tom. 9. Spicilegii Acheriani cap. 21. in Miraculis S. Ursmari n. 20. &c. qua etiam loquendi ratione usi veteres non semel; Cato de Re rustica cap. 43. Varro lib. 4. de Lingua Lat. Pomponius & Ulpianus JC. Apuleius lib. 11. &c. Vide Quintilianum lib. 1. c. 13.

¶ QUOTENNIS, Ποσέτης, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Joannes de Janua: *Quotennis & Quotennus, Quot annorum, & habet quærere de numero annorum, ad quod debent respondere .... decennis, trecennis*, &c.

¶ QUOTIDIALITER, Quotidie. *De novis miraculis Quotidialiter coruscantibus*, in Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 730. ubi de S. Wernhero.

¶ QUOTIDIANA, Distributio quæ Canonicis fit quotidie. Ordinatio an. 1541. pro Ecclesia S. Johannis Gandav. apud Miræum tom. 2. p. 1057. col. 2. *Vice-curati de distributionibus, corpore præbenda aliisque prærogativis prænarratis non gaudebunt, sed illorum portio absentia cedet Quotidianæ*: id est, cum absentes fuerint, nihil recipient eorum, quæ præsentes recepissent; sed id ad *Quotidianam* redibit, seu ad eam quæ quotidie fit Canonicis distributionem. Litteræ societatis inter Archiepiscopos Cameracensem & Rotomagensem in Conciliis Normanniæ pag. 632. novæ editionis: *Si prædictam Ecclesiam à statu suæ prosperitatis, quod absit, labefactari contigerit, promptum sit de stipendiis, quæ nos* (Cameracenses) *Quotidianam, Rotomagenses vero Communiam vocant, ordinario & solito .... participio refoveri, donec Deus in auram statuerit procellam*.

¶ QUOTIDIANI, Servi qui nullo unquam tempore à servitio vacabant, apud Schannattum Tradit. Fuld. pag. 332. ex veteri Polyptycho.

¶ QUOTIDIANISTÆ, Ministri quidam, qui quotidie in Ecclesia deserviebant. Ordinatio pro Ecclesia S. Joannis Gandav. an. 1541. apud Miræum tom. 2. pag. 1057. col. 2. *De cætero Prælatus cum Capitulo habebunt omne regimen, administrationem, auctoritatem & praeminentiam in ecclesia prædicta, tam in choro quam extra: ita quod ad eos libera spectabit Officiatorum ejusdem ecclesiæ, quales sunt Quotidianistæ, pulsatores, fossores, organistæ, vicarii, cantores, & alii ... deputatio & distributio*.

¶ QUOTINOCTURNUS, Qui fit singulis noctibus. Radulfus Cadom. in Gestis Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 126. *Nam redintegrato, sicut soliti erant, quotidiano vel, ut ita dicam, Quotinocturno calle, secta est in bivium via, & exercitus Christianorum factus est biviator*.

¶ QUOTUM, Culcita, Gall. *Conette* vel *Coite*. Locus exstat in *Ballinus*. Vide *Cottum*.

QUO-WARENTO. Vide *Breve Quo-warento*.

¶ QWARANDIA, ut *Guarandia*, Auctoritas, defensio, cautio, Gall. *Garantie*. Literæ an. 1277. apud Tolnerum in Probat. Hist. Palat. pag. 75. *Vendidimus & donavimus jure proprietatis perpetuo possidenda, facientes sibi de hoc Qwarandiam, quod vulgo Gewerschafft vocatur*.

R

Littera numeralis, quæ 80. denotat, unde versus :

Octoginta dabit tibi R. si quis eam numerabit.

Seu ut habet Ugutio :

Octoginta facit numerum, qua dicitur hac R.

Eidem literæ si linea recta superaddatur, 80. millia significat.

R. *in superscriptione cantilenæ, rectitudinem vel rasuram non abolitionis, sed crispationis rogitat.* Notkerus Balbulus Opusc. *Quid singula literæ significent in superscriptione cantilenæ.* Vide *A.*

¶ RABA, pro *Rapa.* Processus de Vita S. Yvonis, tom. 4. Maii pag. 550. *Aliquando comedebat Rabas coctas cum farina.* Raphanos intelligunt viri docti; sed coqui non solent Raphani : malim ergo pastinacas hortenses intelligere, quas farina conspersas interdum coqui notum est. Cæterum occurrit eadem vox *Raba* pro *Rapa* in Charta an. 1391. apud Thomasserium in Consuetud. Bituric. pag. 245. *Habebunt decimam bladorum & agniculorum, canapium, Rabarum & aliarum rerum crescentium in dicta parochia.* Alia an. 1114. apud Stephanotium tom. 4. Fragm. MSS. pag. 13. *Decimam de agnis, vitulis, Rabis, lino & omnibus leguminibus.* Rursum occurrit apud Baluzium Hist. Tutelensis col. 435.

¶ RABANICE Fuldensem abbatiam gubernasse dicitur Sigehardus Abbas, hoc est, laudabiliter, more Rabani decessoris. Vide tom. 3. Annal. Benedict. pag. 159.

RABANUS. Will. Brito in Vocab. MS. *Asilus dicitur Rabanus, scilicet musca, quæ stimulat boves, quam Græci œstrum, rustici Rabanum vocant.*

¶ RABARIA, pro *Raubaria*, Furtum. *Rabarias & furtum committendo*, in Literis an. 1350. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. p. 40. Vide *Raub.*

¶ RABASSARIA, Locus tuberibus abundans, à Provinciali *Rabasso*, Tuber, Gall. *Truffe*, in Charta an. 1430. ex Schedis Præsidis *de Mazaugner.*

¶ RABATTERE. Laurentius in Amalthea : *Rabatto, Ultro citroque, sursum deorsum deambulo.*

¶ RABDUS, Virga, scipio, bacillus, Gr. ῥάβδος, in Vita S. Mercurialis Episcopi tom. 3. Aprilis pag. 756.

¶ RABIA, Rabies, λύσσα, in Glossis Latino-Græcis & Græco-Latinis.

¶ RABIARE, vel RABIRE, Rabie affligi, furere. Eædem Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Rabiat*, λυσσᾷ. Et mox : *Rabio*, λυσσάω.

¶ RABIDICIMBA, vel RABIDICIMBA, ut una voce legendum censet Vossius lib. 3. de Vitiis serm. cap. 41. Cymba velox. Abbo de Obsidione Lutetiæ lib. 1.

Corripiunt ternas Rabidicimbas satis altas.

Plures legunt divisis vocibus *Rabidi cimbas.* Vossium consule loco citato.

¶ RABIDULUS. Vide mox in *Rabulus.*

¶ RABIECULA, *Parva Rabies*, Joh. de Janua.

RABIOLA. Epistola Yvonis Narbonensis de crudelitate Tartarorum, apud Matth. Paris an. 1243. *Cremonam tandem pervenient, oppidum in Forojulii celeberrimum, nobilissima Paterinorum bibi vina, Rabiolas, & ceratia, & alia illecebrosa comedens, &c.* Vide conjecturam Vossii, qui pro *ribiolis*, seu uvis crispis accipit.

☞ Lemovices napum seu raphanum vocant *Rabiolam* : sed hanc inter ciborum delicias numerari non est verisimile.

¶ RABIRE, Furere. Vide supra *Rabiare.*

RABITUS. Arnoldus Lubecensis lib. 2. cap. 7. *Dux igitur applicans ad Accaron, magnifice susceptus est ab Acaronitis, & ascensis equis, Rabitis, mulis, quidam etiam asinis, processerunt ad urbem Hierosolymitanam.* Nihil hoc loco Henricus Bangertus commentator, ut solet in locis difficilioribus silere.

RABO, Mensuræ species, Ugutioni ; hujus meminit S. Augustinus Epist. 49. quæst. 4.

RABOINUS, RABUINUS, Monetæ species in regno Hierosolymitano & Cyprio. Forma colligendi census pro regno Hierosolymitano apud Willelm. Tyrium lib. 22. cap. 23. *Si vero prædicti 4. selecti, qui ad hoc deputati sunt, cognoverint pro certo, quod alicujus substantia non valeat centum Byzantios, accipiant super eum foagium, id est, pro foco Byzantium unum : quod si non poterint integrum, accipient dimidium ; & si dimidium non poterint, accipient Rabuinum.* Constitutio Odonis Legati contra Simoniacos lata in Concilio Syriæ ann. 1254. *Item pro sponsalibus contrahendis exiguntur à prælatis quibusdam tres solidi, sive Raboinus unus, vel aliud pretium.* Occurrit ibi rursum infra. Habetur in Consuetud. Britannica art. 255. vox *Rabine*, sed alia significatione.

¶ RABUDULUS. Vide mox in *Rabulus.*

¶ RABUINUS, Monetæ species. Vide *Raboinus.*

¶ RABULARE, Instar rabularum de foro nimia verbositate ferire aures auditorum, Vossio lib. 4. de Vitiis serm. cap. 19. ex Gemmæ Vocabulario, atque inde, inquit, Belgicum *Rabbelen.*

¶ RABULATIO, Clamor rabulæ. *Rabulatio forensis*, apud Martianum Capellam lib. 6.

¶ RABULATUS, Eadem notione. Idem Capella lib. 1. *Audivi, licet perstrepererent, nullo potuere Rabulatu.*

RABULUS, *Plenus rabie, unde Rabululus.* Ugutio. [Johannes de Janua : *Rabulus, rabidus, rabie plenus, rabiei datus, furore plenus, iratus, insanus : unde Rabidulus diminut.*]

RACAMAS, Panni pretiosioris species, nostris olim nota. Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regis ann. 1350. *Pour 23. piece & demie de draps d'or de plusieurs façons, c'est à savoir 6. nacis d'or, 40. escus la piece, 9. Racamaz & demy d'or, 30. escus la piece, & 6. marebas d'or a faire cottes & manteaux.* Hinc Hispani *Racamar*, nostri *Recamer*, pro eo quod *Broder* dicimus, usurpant, seu opere phrygio quidpiam exornare, seu auro, seu alia materia, quam vocem quidam ab Hebræo *Racam*, quod est acu pingere, seu intexere varia fila diversorum colorum instar Phrygionum, deducunt.

¶ RACAMATURA, Ornatus vestis acu pictus, ab Italico *Raccamare*, Acu pingere, Gall. *Broder.* Modus vivendi in Concilio Basileensi apud Marten. tom. 8. Collect. Ampliss. col. 244. *Hujusmodi familiarium vestes non sint breviores genu, nec diverso-*

rum colerum, nec cum scissuris, freppis vel brobaturis seu Racamaturis: nec deferant cathenas vel alia ornamenta aurea vel argentea, &c.

1. RACANA, Papiæ, *Genus vestis*, scilicet vestis lacera, panniculus, à Gr. ῥάκος, ῥάκη, vel ῥάχη, ducto, ut videtur, etymo. Gloss. Gr. MS. Regium cod. 930. ῥάκκος, διεῤῥωγὸς ἱμάτιον. Anonymus in Paraphrasi Oraculorum Leonis Imper. πένης, ... μένος. ἐν ῥάκεσι ἐνδεδυμένος [Plura vide in Glossario mediæ Græcit. v. Ῥάκος.] Maxime Monachis tribuitur, qui vilioribus & detritis vestimentis uti solebant. Varie porro hæc vox scribitur: nam

Racana dicitur Gregorio M. lib. 9. Epist. 75. & Ennodio lib. 9. Epist. 17.

Rachana, eidem Gregorio lib. 12. Epist. 16. Anastasio Bibl. in versione Vitæ S. Joan. Eleemosynarii à Leontio scriptæ cap. 9. num. 52. qui & *Ra. banellam* dixit cap. 6. num. 34.

Rachena, apud Fortunatum in Vita S. Radegundis cap. 44.

Rachina, apud S. Audoënum lib. 2. Vitæ S. Eligii cap. 37. in Regula Magistri cap. 81. apud Baudouiniam in Vita S. Radegundis cap. 4. &c. Vide Notas ad Cinnamum pag. 457. Papias MS. *Rachna, strata lectorum.* Editus habet *Rachana.*

2. RACANA. Anastasius Biblioth. in S. Silvestro PP. *Oleum Cyprium libr. centum, papyrum Racanas libras mille.* [Muratorius scribit *Rucanas*, observato tamen ab aliis legi *Racanas.*] Infra: *Possessio insula Machabeo præstans solidos quingentos & decem, papyrum mundum, Racanas quingentas, linum fascos trecentos.*

¶ RACATARE, Redimere, Gall. *Racheter.* Chartularium S. Vandregesili tom. 2. pag. 2102. *In vadium nobis dederunt propter xx. libras denariorum Rothomagensium usque ad viginti annos, & ita ut, si post xx. annos voluerint redimere, non de cujuscumque pretio, sed de propriis Racatare poterunt.*

¶ RACCARE, vel ut quidam legunt, *Rancare*, dicuntur Tigrides Auctori Philomelæ versu 49. supra vero in *Baulare* dicuntur *Rechanare.* Vide infra *Rancare.*

¶ RACCI, Nautis, Scandularii globuli malo affixi ad faciliorem motum antennarum, Gall. *Rasages, Racques* & *Racquemens*, Belg. *Rak.* Literæ Edwardi Regis Angl. ann. 1338. apud Rymerum: *Pontos, cleias, bordas, Raccos, cordas, canevacia, stapulas, anulos & clavos ferreos, dolia vacua & alia, quæ pro hujusmodi eskippamento equorum necessaria .... in navibus poni facias.*

¶ RACELLUM, Species panni. Inquesta an. circiter 1217. apud Sponium tom. 2. Hist. Genevens. pag. 415. ubi de hujuscemodi pannorum confectura: *Racellum fecit per Rodanum deduci, ut venderetur.* Vide *Rascia* 3. *Rasum* 2. & *Raxium.*

¶ RACEMARE, Racemorum reliquias colligere, Gall. *Grapiller.* Vide locum in *Rapagare.*

¶ RACENIUS, pro *Racemus*, Uva, Gall. *Raisin*, apud Rymerum tom. 2. pag. 691.

¶ RACENS Vinum. Vide in *Racematum.*

¶ RACETTA. Vita S. Alenæ Virg. & Mart. tom. 3. Junii pag. 396. *Reliquias ... in idem feretrum reposuit, demptis tribus vel quatuor ossibus parvis Racettæ & membrorum.* Spinam dorsi reddit Henschenius. Idem significat Græcum ῥάχις. Sed aliud sonat infra vox *Rasceta*, quam vide.

1. RACHA. Willel. Malmesburg. lib. 2. de Gestis Pontific. *Ut etiam caudas Racharum vestibus ejus affigerent*, forte *vaccarum*, &c.

2. RACHA, Pars pedis. Constantinus African. lib. 2. Pantecho. cap. 2. *Pedis calcanei divisio est senaria: est enim cavilla, est & calcaneus, & pedis navicula, & Racha, quæ sic lingua vocatur Arabica, est & pecten, sunt & digiti.* Infra: *Racha 4. habet ossa, tria posterius cum navicula, tetro juncta ossibus, &c.*

¶ RACHADIUM. Vide in *Rachetum*

¶ RACHANA, Rachanella. Vide *Racana* 1.

¶ RACHATTA, Rachatum. Vide *Rachetum.*

¶ RACHEMBURGI. Vide mox *Rachimburgii.*

¶ RACHENA, Vestis trita. Vide *Racana* 1.

RACHETUM, ex Gallico *Rachat*, *Reemptio*, Redemptio. Idem porro quod *Relevium*, certa scilicet pecuniæ quantitas: quam hæres vassalli demortui domino præstat pro obtinendo feudo paterno, qua illud iterum ab eo emit, sed rato & definito modico pretio, quod *Rachetum*, & *Relevium* appellatur. Necrologium Ecclesiæ Parisiensis Idib. Jan. *Quæ 3. mansura cum pertinentiis Rachetum seu relevamen debent, quoties possessorie mutant.* Atque ita in Consuetudine Meledunensi art. 54. *Rachetum* & *relevium* idem esse dicuntur, tametsi olim diversum: siquidem *redemptio feudi* idem sit quod *Rachetum.* Charta Henrici I. Regis Angliæ ann. 1100. *Si quis Baronum meorum, Comitum, vel aliorum, qui de me tenent, mortuus fuerit, heres suus non redimet terram suam, sicut facere consueverat tempore patris mei; sed justa & legitima relevatione relevabit eam.* Ubi hoc loco *redemptio feudi*, est id, quod *Relevium ad misericordiam*, seu *Relief à mercy* vocant, quod scilicet ab hærede pro rehabendo feudo paterno præstatur domino ad ejus voluntatem ac beneplacitum. [Charta Guillelmi Episc. Catalaunensis an. 1228. pro Monasterio Tiron. *In ipsos transfulit Rachata, venditiones, armaturas, equitaturas, laudimia, relevamenta, tallias, corveias, biannos, &c.*] Vetus Franciæ Consuetudinarium: *Rachat se fait tant seulement en fief: & est assavoir, que quiconques rachate, il doit le mar d'argent au Seigneur, de qui il rachate, & luy doit faire trois offers alternativement ensemble, desquelles le Seigneur est tenu de prendre l'une en disant: Je deviens vostre home de tel fief; & pour le rachat je vous offre les fruits de la premiere année, ou la valeur d'iceux fruits, ou le dire des prodegens: Nam pro aliquo istorum quittari debet.* Vide Stabilimenta S. Ludovici cap. 60.

¶ Rachatum, Eadem notione, in Charta ann. 1209. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 331. Petitiones Britonum ann. 1235. ibid. col. 383. *Petunt communiter, quod balla Britanniæ & prava consuetudines, quæ Comes Britanniæ levavit in suo tempore, removeantur à terris & feodis suis; dicunt enim, quod ante tempus istius Comitis nunquam habuerat Comes Britanniæ ballum vel Rachatum de terris hominum suorum.* Adde Chartam an. 1199. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1021. Literas an. 1225. ibid. col. 1197. Edictum S. Ludovici an. 1246. Baluz. tom. 7. Miscell. p. 344. *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. p. 58. & 59. & in Glossario Juris Gallici v. *Rachapt.*

¶ Rachadium, Eodem significatu. Chartæ Johannis Ducis Britan. an. 1238. ex Archivo Castri Brissacensis: *Concessimus quod omnes terra Alani d'Acigneio Militis, quas habet in Britannia, tam in feodis quam in dominicis, de cætero libera sint & immunes de omnibus balliis, Rachadiis & gardiis.*

¶ Rachatta, fem. gen. in Literis an. 1317. apud Rymerum tom. 3. pag. 648.

¶ Raschatum. Literæ Thomæ Comitis Flandriæ & Johannæ uxoris ejus an. 1237. apud Baluzium tom. 7. Miscell. pag. 269. *Personaliter accessimus ad carissimum*

carissimum dominum nostrum Ludovicum Regem Franciæ illustrem, & requisivimus eum, ut me Thomam reciperet ad homagium de terra Flandriæ, eidem Regi suum offerentes Raschatum; idem dominus Rex nobis respondit, quod paratus esset me Thomam, facta ei satisfactione de Raschato prædicto, recipere ad homagium, &c.

¶ Rechatum. Charta Philippi Franc. Regis ann. 1200. apud Rymer. tom. 1. pag. 118. *Præterea nobis dedit Rex Angliæ viginti millia marcarum ..... propter Rechatum nostrum, & propter feoda Britanniæ, quæ nos ipsi dimisimus.*

Rachetum, Compositio, quam reus facit vel solvit, ut se à pœna redimat, *le rachet*, uti loquimur. Statuta prima Roberti I. Regis Scotiæ cap. 9. *Nullus capiat Rachetum, hoc est* Thieft bute, *& si quis id fecerit, & super hoc convictus fuerit, sit in gravi forisfacto Domini Regis, & reddat ei finem, quem cœpit de latrone, & ille, qui dedit finem, habeat judicium sicut latro probatus.* Ubi *Thieft-bute*, est latronis compensatio.

RACHIA, Locus cœnosus, Picardis *Raque*. Tabul. S. Dionysii an. 1230. *Et corveiat de Rachiis & fossatis*, id est in desiccandis ejusmodi locis cœnosis, & curandis fossatis. Vide *Bubers*.

RACHIMBURGII, *Judices*, in vett. Gloss. Comitis adsessores: *Sponsores litis*, Guillimanno lib. 1. Rerum Helvet. pag. 80. In Glossis Keronis, *Rahcha* est *causa*. Ita *Rachimburgii* sunt causarum judices. Alii *Rachimburgios* dictos volunt quasi *Rechtburgen*, ex Germ. *Recht*, rectum, & *Bergben*, servare, seu ex Sax. ꞃiht, & beoꞃȝan, quod idem sonat, quod judices sint juris & æqui conservatores: [quam sententiam amplectitur Eccardus in Notis ad Pactum Legis Salicæ tit. 53. §. 3. ubi legitur *Rathimburgiis*, & *Racineburgii* ex duobus MSS. Guelferbytanis, necnon *Ragimburgii* ex ejusdem Bibliothecæ MS. in alio ejusdem Legis Salicæ Pactu, quem edidit idem Eccardus, ex manuscripto, tit. 51. habetur *Recyneburgii*. Hermannus Comes Nivenarius in Dissertatione sua de Origine & sedibus priscorum Francorum scribit: *Rachenburgii dicuntur Commissarii, ad componendas lites instituti.* Quod valde probat Vossius in Appendice ad libros de Vitiis serm. pag. 809. quia *Rachen* componere significat, *Burgen* vero fidejussores] Conjecturas alias profert Wendelinus. Lex Salica tit. 52. §. 2. *Tunc Grafio congreget secum septem Rachimburgios idoneos, & cum ipsis ad casam illius fidejussoris veniat, &c.* Tit. 59. *Si quis ad mallum venire contempserit, & quod ei à Rachimburgiis judicatum fuerit, implere distulerit, &c.* Et cap. 60. §. 1. *Siquidem Rachimburgii in mallo residentes, &c.* Formulæ vett. cap. 1. *Et dum hæc causa apud ipsum Comitem, vel ipsos Racimburgios diligenter fuit inventa, vel inquisita, vel legibus definita, &c.* [Vide Hickesium in Dissertat. Epistolari pag. 34.]

Rachemburgi, in Capit. sub Pipino Rege c. 6.

¶ Racimburdi, in Formulis Andegav. art. 49. *Veniens illi & germanos suos illi Andecavis civitate, ante viro illuster illo Comite vel reliquis Racimburdis, qui cum eo aderant ... interpellabat aliquo homine, &c.*

Regenburgi, in Antiq. Fuldens. lib. 1. trad. 38. *Totum & integrum tradiderunt coram testibus & Regenburgis ad ipsas reliquias, &c.* Adde cap. 46. Chartas Parensales cap. 26. Legem Ripuar. tit. 32. §. 2. & 3. & tit. 60. Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 16. & Kanuti Regis cap. 103.

¶ Regimburgi, in Placito ann. 918. in Probat. novæ Hist. Occitanæ tom. 2. col. 56.

Raimburgi. Ademarus Cabanensis: *Et demum à Carolo M. Imp. fratre ejus missus fuit in Aquitania urbes una cum Raimburgis propter justitias faciendas.*

¶ RACK, apud Anglos, Fidiculæ, quibus rei in equuleo torquentur. Vide Thomam *Blount* in Nomolex. & Skinnerum in Etymologico Anglicano.

¶ RACŌLAS. Charta ann. 1247. è Tabulario Calensi pag. 110. *Dicti sex presbiteri S. Georgii percipiant annuatim in posterum in die Paschæ Racōlas unusquisque quatuor cum quarterio agni.* Genus fortean est panis delicatioris.

¶ RACTATA. Acta S. Raynerii, tom. 3. Junii pag. 454. *Hugo medicus habebat filium qui habebat Ractatam in oculo ... vovit eum B. Raynerio in sero, & mane invenit totam deletam.* Videtur legendum esse *Cataractam*.

¶ RACUS, *βραγχώδης*, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. *Βραγχώδης, Raucus, Racus.*

1. RADA, Navis species. Historia Obsidionis Jadrensis ann. 1345. lib. 2. cap. 7. *Navim composuerunt inæstimabilis pulchritudinis quamdam Radam, quam Italici nuncupant Madium, seu Castram, in quo erat stabilita quadam lignea & ingens turris, &c.*

2. RADA, pro *Rheda*. Charta Ludovici Reg. Franc. an. 1122. in Tabulario Monast. S. Dionysii: *Hanc habet consuetudinem, quam vulgo pedagicum sive pulveraticum vocant, ... ita ut de Rada, id est carreta, 2. nummos, de equo 1. &c.* Ubi Doubletus p. 848. 851. edidit *de Rheda*.

¶ 3. RADA, Raia. Vide mox in *Radia*.

¶ RADBODUS, *Consilii nuntius* exponitur in Vita S. Radbodi Episcopi Traject. sæc. 5. Benedict. pag. 27. scilicet à Belgico *Raedt*, Consilium & *Bode*, Nuntius.

RADE, Littus maris vadosum, vulgo *Rade*. Leges Burgor. Scoticor. cap. 26. §. 2. *Si navis sua fuerit in le Rade, bene & in pace recedat.*

RADECHENISTRES. Vox in *Domesdei* non semel, sed ignotæ originis, inquit Spelmannus. Fol. 18. tit. Glow. Berthelay ... *Hic Radechenistr. arabant, & herciabant ad curiam Domini.* Alibi: *De terra hujus manerii tenebant Radechenistres, i. liberi homines.* Videntur iidem, qui Bractono *Radeknights* dicuntur, liberi scilicet homines, qui tamen arabant, herciabant, falcabant, metebant, &c. Vide Edw. Cokum ad Littletoo. sect. 117. & infra *Radmanni* & *Rodknights*.

¶ RADELLUS, Ratis, Gall. *Radeau*. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Incontinenti ponunt Radellos magnos fusteos super aquam labentem ad hoc quod frangerent pontem.* Vide *Rasellus* & *Razellus*. Charta Thossiacensis an. 1404. *Habet ripam .... cum quodam Radello existente inter prata.*

¶ RADIA, Raia, species piscis marini, Gall. *Raie*. Charta Petri Abb. S. Crucis de Talmundo ann. 1366. *Si autem de Radia seu Raye aut pocheteau, quinque pecias tenebitur ministrare aut de aliis piscibus ad valorem.* Infra: *Tres pecias marlucii recentis aut canceris & de Radis, &c.*

¶ RADIARE, Delere, expungere, Gallice *Raier*. Charta an. 1559. inter Privilegia Equitum S. Johannis Hierosol. p. 254. *Decretum extitisse, ipsum a registris receptoris amendarum Radiari, deleri, &c.*

¶ RADIASCERE, Splendere, radiare. Vita S. Guthlaci Erem. tom. 2. Aprilis pag. 39. *Erat enim in ipso vigor spiritualis luminis Radiascens.*

RADIATUS, Segmentis diversi coloris distinctus pannus: vulgo *Raye*. Charta Petri Episcopi Parisiensis ann. 1218. apud Sammarthanos: *Ecclesiæ S. Clodoaldi infulam, dalmaticam, & tunicam, albos Radiatos, &c.* Forte *albas radiatas*. Concilium Bis

turicense an. 1336. cap. 12. *Ac nonnunquam Clericos per ipsos capies cum habitu secalari & tonsura, in carceribus suis tradi faciunt, & indui vestibus Radiatis, compellientes eosdem & fraudulenter inducentes ad cognoscendum se non esse Clericos, &c.* [Computus an. 1239. MS. è Bibl. Reg. *Guillelmo de Braia pro decem Radiatis emptis pro familia domini Alfonsi vestienda in Pentecoste* XXVI. *den. turon.* Inventarium Eccl. Noviom. an. 1419. *Dua cortina de bougerano Radiata de albo & rubeo.* Charta Caroli Regis Franc. an. 1370. in Probat. Libert. Eccl. Gallic. pag. 168. edit. 1651. *Baillivus pro nonnullis furtis & criminibus per Nicolaum Davirchier clericum conjugatum factis .... ipsum in habitu Radiato* (Clericis inusitatu) *capi & in carceres nostros Rothomagenses mittadi fecisset.* Rursus memorantur *Radiata vestes* in Litteris an. 1365. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 555.] Philippus *de Beaumanoir* MS. cap. 11. *Il n'affiert a Clerc, qu'il veste robe Roiée, ne qu'il fois sans couronne apparent, puis qu'il a eu couronne d'Evesque.* Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii an. 1351. *Une escarlate paonaco Roiee.*

RADIATI, dicti olim Carmelitæ, quod vestibus *radiatis* uterentur. Vetus Scheda ex Bibliotheca Cottoniana edita initio tom. 1. Monastici Anglicani: *Anno Christi* 1045. *Albertus Patriarcha fecit regulam fratribus, qui Stragulati, Radiati, Birrati vocabantur. Et ex post anno Christi* 1279. *Martinus Papa ad instantiam dictorum fratrum, & nomen eorum mutavit, & habitum, convertens vestes stragulatas in capas albas, dans eis nomen novum, vocans eos videlicet Carmelitas.* [Error est in anno 1279. aut mendum in voce *Martinus*; hic enim Martinus nonnisi an. 1281. Papa renunciatus est. Neque mendo caret Chronicon Angl. Th. *Otterbourne* pag. 81. *Septimo vero anno ejus* (Edwardi I. Regis Angliæ, Christi 1279.) *mutavit Honorius IIII. capas Carmelitarum in purum album, qua prius erant stragulata, Radiata & birrata.* Hic Honorius Martino IV. successit an. 1285. Si igitur mutatio nominis & habitus *Fratrum Radiatorum* an. 1279. facta, neque Martino IV. neque Honorio IV. debet accepta referri, sed Nicolao III. qui eo anno summum gerebat pontificatum.] Vide *Birrati* post *Birras*.

¶ 1. RADICARE, pro *Radicari*, Radices agere. *Radicavi in populo honorificato*, Eccli. 24. 16. Rolandinus Patav. de factis in Marchia Tarvisina, apud Murator. tom. 8. col. 269. *Ista namque vendicta dua tam detestabiles & inormes, inceperunt in anno isto, & de male semper Radicaverunt in pejus.* Literæ Universitatis Paris. Carolo Regi Franc. ann. 1394. apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 82. *Verum obsistente semper & prævalente hostis nequissimi versutia, qui in florenti Christi agro hanc labem zizaniorum seminavit seminatamque aluit, & magis in dies alit ac Radicat*, hoc est, efficit, ut altius radices agat. Glossæ Lat. Græc. *Radico*, ῥιζόω. Aliæ Græc. Lat. Ῥιζόω, *Radico*, *stirpo*.

¶ 2. RADICARE, pro *Radiare*, Splendescere. Vita B. Giraldi de Salis apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 1009. *Nocturna per vices ibi Radicare videntur & coruscare luminaria, ita quod resplendet hortus inde & loci adjacentis colonia.*

¶ RADICATIO, ῥιζοδιασμός, in Glossis Lat. Gr. Aliæ Gr. Lat. Ῥιζοδιασμός, *Radicatio*, *Redactio*.

¶ RADICATUS, ῥιζωσις, in Glossis Lat. Græc. & Gr. Lat. Adjective Columella de Arboribus cap. 20. *Arbores & Radicata semina autumno serito.* Hinc metaphorice Sidonius lib. 7. Epist. 8. *Formida semel Radicata, &c.* Et lib. 5. Epist. 10. *Fixum est Radicatumque pectoribus humanis, &c.*

RADIETAS. Ordericus Vitalis lib. 2. pag. 422. *Quadriga equorum fusilis ex auro stabat, in qua Radietas solis atque fusilis consistebat.* i. solis statua undique radiata.

¶ RADIFICARE, Radices agere. *Radifica*, ῥιζόομαι in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat.

¶ RADIOLA, Rotæ radius. Agius in Vita S. Hathumodæ apud Pezium tom. 1. Anecdot. part. 3. col. 297. *Dicebat enim in somniis se quamdam miræ magnitudinis rotam vidisse, cujus palæ diversas animalium figuras insertas haberent, se vero cum plerisque consororibus suis ad axem supra modiolum rota intra Radiolas quasi quibusdam catenulis esse colligatam.*

¶ RADIOLUS, Parvus radius, navicula, Gallice *Navette*, Instrumentum textoribus notum. Miracula S. Dionysii Episc. Paris. lib. 2. cap. 36. *Adolescentula .... textili opere laborabat, cum repente ferrum Radioli, quo fila cillebat, manui ejus adhæsit, &c.*

¶ RADIOSITAS, Claritas, fulgor. *Scientiarum ac experientia Radiositas*, apud Schannatum Vindem. Liter. pag. 214.

¶ 1. RADIUS, Septum ad capiendos pisces. Historia Monasterii Andagin. tom. 4. Ampliss. Collect. Marten. col. 931. *Quadam vero venna, que apud eos dicitur Radius, in Hura habetur, & quæcunque captura piscium ibi pervenerit, a nona Dominica noctis usque ad vesperam sequentis diei, suum est ecclesia nostra ex consuetudine veteri: & quando idem Radius firmabatur à villico nostro, exigebat sibi obsonium Comitis villicus.*

2. RADIUS, Sulcus, Gallis *Raye*, *Rayon*, Via carucæ in arando, in Fleta lib. 2. c. 73. §. 12. 13. 15.

RADIUS VIRILIS, qui *vena* Martiali, Veretrum, apud Cælium Aurelianum lib. 3. Acut. cap. 14.

1. RADIX, RADIZES. Testamentum Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. in Hist. Pinnatensi lib. 2. cap. 38. *Similiter de pane & vino de meas laboranzas, & Radizes & totos meos peculiares, sic de ille, quod est apliatum, quam de ille, quod est pro applicare, medietatem illius habeat filius meus Sanctius, &c.* Charta Hispanica vetus apud Anton. *de Yepez* in Chron. Ordinis S. Benedicti tom. 3. pag. 383. *Et misit nuncios ad nos semel, bis & ter, ut daremus ei illam Radicem prafati senioris, & acciperemus mutuum in alio loca, & non consensimus.* Charta alia Hispanica apud Sandovallium in Episc. Pampilon. fol. 72. *Ecclesiam B. Mariæ ipsius sedis liberam dedi cum suis pertinentiis ac decimis, cum sua Radice, & cum omnibus, qua ad eam pertinent.* Hispanis *Raiz*, est radix, *bienes vel raizes*, bona immobilia, prædia. [Charta Veremundi Abb. Iraxensis in Antiq. Navarræ pag. 618. *Senior Lope ... misit omnem Radicem suam quam habebat in villa, qua dicitur Sotes, etiam & mezquinos quos ibi habebat ad monasterium beata Maria de Irax.* Morettus vertit *Hazienda* Hisp. facultates, bona, &c.]

¶ 2. RADIX, Genus, progenies. *Quod si habuerit de mea Radice & de mea progenie*, apud Morettum Antiq. Navarræ pag. 403. A voce *Radix* vulgo nostri ducunt Gallicum *Race*, quod utcumque confirmari potest loco laudato, ubi *Radix* eadem notione sumitur, qua *Race* Gallicum; hanc tamen originationem improbat Eccardus in suis notis ad Pactum Legis Salicæ tit. 63. contenditque nostrum *Race* à Germanico *Reiss*, Ramus, crassiuncule pronuntiato derivari.

¶ RADKNIGHTS. Vide infra *Rodknights*.

RADMANNI, qui & *Radchenisters* Anglis, Liberi

tenentes qui arabant, & herciabant ad curiam domini, seu falcabant aut metebant, apud Edward. Cokum ad Littl. sect. 1. & 117. Domesdei in fine *Cestrescire*, tit. Lanc. *Rex E. tenuit Peneverdant ibi 11. car. sunt in dominio, & 6. burgenses, & 3. Radmans, & 8. vil. & 4. bovar.* Alibi, in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 181. *In ipso hundredo tenet unus Radman unam hidam, quæ est de Bertune Canonicorum, & geldabat.* Alibi: *De isto manerio tenent duo Milites unam hidam, & 3. virgatas: & 2. Radmanni 3. virgatas & dimid.* Adde pag. 183. [& vide Thomam *Blount* in Nomolexico v. *Redmans.*]

RADO. Polyptychus S. Remigii Remensis: *Donat annis singulis in pastione de spelta mod. 1. pull. 2. ova 15. lign. carr. 1. ad scuriam reficiendam Radon. 5. ad fœnum vehendum quartam partem de carr.*

RADUM. Charta ann. 1105. apud Ughellum tom. 7. pag. 1071. *Potestatem habeat plenariam faciendi furnos .. Rada in flumine Aufidi, &c.* An *Vada*?

¶ RÆA, pro *Raia*, Gall. *Raye*, Piscis marinus. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Raa*, βατίς. Et mox: *Raca*, βατίς, ἰχθύος εἶδος. Rursum: *Reiva & Reilara*, βαλίς, ἰχθύος εἶδος.

RAERIA, [Molendini moles, qua retinentur aquæ vel emittuntur, ut opus est ad rotas versandas, Gall. *Ecluse.*] Charta ann. 1165. apud Hemereum in Augusta Viromand. *Concessi domui infirmorum sancti Quintini molendinum de Rovereie, cum Raeria & pendula, perpetuo tenendum, sub mensura 6. frumenti sextariorum singulis hebdomadis persolvendorum.* Tabular. S. Quintini in Insula fol. 8. *Et illas tres Raberias & planketas & ventalia teneatur suis sumptibus, &c.* Consuetudo Peronensis art. 146. de Vidua: *Pareillement est tenue de contribuer pour la portion de son douaire aux reparations des moulins, Rayeres, & cliers, & pressoirs, &c.* Vetus Consuetudo Atrebatensis art. 98. & nova art. 145. *En moulin à eau le beffroy, le gisant, & le Rayere sont reputez heritages, & le demourant meuble.* [Consule Adrianum *Maillart* in notis ad hunc locum pag. 821. Aliter vocem *Rayere* Nicotus & Borellus exponunt, fissuram scilicet turris oblongam ad capiendum lumen.]

¶ RAESGATUS, Erasus radula, Gall. *Raclé*. Parvum Chartular. Gemetic. cap. 3. *Debet dicto eleemosinario octo boessellos avenæ comblesgatæ, dempto ultimo boessello Raesgato.*

¶ RAFA, Raphanus, Gall. *Raifort*. Rapæ genus. Bernardus Monachus in Ord. Cluniac. part. 1. c. 17. *Pro signo alii seu Rafa extende digitum contra buccam paululum apertum propter id genus odoris quod sentitur ex illis.* S. Willelmus lib. 1. Constitut. Hirsaug. cap. 12. *Pro signo Rafa .... extende indicem sinistræ manus, & indicem alterius manus in eo trahes contra te, quasi radentem simules: pro signo rapa ... prædictum indicem super alium in annulum trahe.* Hic Editor D. Herrgottus: *Rafa & Rapa* in hoc differunt, quod illa sit oblonga, hæc rotunda & alba. Germanis *Retich*, *Ruben*.

¶ RAFEGA, Raffega. Vide *Rafica*.

RAFEUM, Rapa, Gallis *Rave*. Acta Murensis Monasterii pag. 137. *Et semen omnium generum, speltæ, avenæ, lini, Rafei, pisarum, fabarum, milii, &c.*

¶ RAFFURNUS. Vide mox *Rafurnus*.

RAFICA, Raficanum. Charta Stephani PP. VII. apud Catellum pag. 773. Sammarthanos in Archiep. Narbonensib. & Labbeum to. 1. Biblioth. pag. 805. *Vineas, prata, silvas, atque medietatem silvarum & telonei seu Raficum, atque naufragii, &c.* Labbeus habet hoc loco: *Medietatem salinarum, & telonei, seu Raficani, ac naufragii, &c.* Alia Caroli

Simplicis Regis Franc. apud eosdem Catellum & Sammarthanos: *Concedimus præterea medietatem salinarum, telonei, portatici & Rafica, sive naufragii, atque pascuarii, &c.* Occurrunt præterea eadem verba in alia Karolomanni Regis Francorum pro ipsa Ecclesia Narbonensi in Notis Stephani Baluzii ad Concilia Narbonensia pag. 69. At paulo aliter Charta Odonis Regis ann. 888. apud supra laudatum Catellum l. 5. Rerum Occitanar. p. 749. [& inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 6. col. 10. ubi perperam legitur *Rafita*:] *Concedimus medietatem salinarum, telonei, portatici, & Rafica, atque pascuarii, seu classes naufragiorum, ad eandem Ecclesiam, tam in Narbonensi, quam in Reddensi Comitatu, undecunque Comes vel ejus Missus receperit, vel accipere debuerit aliquid exactionis.* Ex quibus verbis videtur posse colligi, *Raficam* fuisse, quod dominus habet in naufragiis, quod Normannis *Warec* dicitur.

☞ Occurrunt voces *Rafica*, *Rafiga*, *Rafega* vel *Raffega*, sed nullo satis certo veræ notionis indicio, in Appendice Marcæ Hispanicæ col. 773. 830. 832. 833. 835. 857. 1067. 1153. 1160. apud Cardinalem *de Aguirre* tom. 3. Conciliorum Hispan. pag. 204. col. 1. 2. & alibi.

RAFICII, Pondus scripulorum quindecim, Saladino de Ponderibus.

¶ RAFICIUS, Ratificius, Mensura frumentaria. Decretum an. 1054. Marcæ Hisp. col. 1104. *Demus xx. Raficios hordei eidem canonicæ ad mensuram Barchinonensem in eadem urbe, aut demus pretium, unde emi possint in prædicta civitate.* Et mox: *Si .... dederimus prædicta canonicæ, unde eadem canonica habere possit xx. Ratificios hordei per unumquemque annum ad legitimam justitiam Barchinonæ .... & postmodum non faciamus ipsam emendationem xx. Raficium hordei supra memorati.*

RAFIMENTA, *Interramenta*, apud Papiam & in Glossis antiquis MSS.

¶ RAFINUS, Rapæ genus, raphanus, Gall. *Raifort*. Charta an. 1155. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 555. *Leudas quas ibi habeo scilicet de porris & caulibus, & cebis & allibus, & Rafinis, &c.*

¶ RAFITA, pro *Rafica*. Ibi vide.

RAFREDARE, vox Italica, Refrigescere, nostris *Refredir*. Occurrit in Charta Italica ann. 1287. in Miraculis S. Ambrosii Senens.

¶ RAFURNUS, Raffurnus, Fornax calcaria, vel tantum calcis, quantum coqui potest vel solet in una fornace. Extractum computi ano. 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 325. col. 1. *Item pro fieri faciendis tribus Rafurnis de calce ad faciendum dictum opus, &c.* 1x. *lib. gr.* Literæ ann. 1345. ibid. p. 520. col. 1. *Rector dicti monasterii ... possit capere & scindi facere de lignis viridibus dicti nemoris ad faciendum unum alium Raffurnum calcis, & calcem, quam in dicto faciendo Raffurno & in Raffurno jam facto poterit dictus prior vel rector facere fieri, vendat ut melius poterit, & pretium convertat in opere & ædificiis ecclesiæ & monasterii prædictorum.*

RAGA. Lex 5. Cod. Th. de Habitu, quo uti oportet intra urbem: *Intra urbem Romam nemo vel Ragis, vel tzangis utatur.* Cum in Lege superiore *braccis* legatur, videtur eadem vox in hac Lege reponenda. Nam quod quidam *rocchis* restituunt, aut *racis*, ut sint Græcum ῥάκη vel ῥάκος, de qua voce in *Ragana*, neutiquam probaverim: cum habitus & indumenta exotica, ac præsertim Francorum interdicantur in lege 4. *Majores crines, indumenta pellium, etiam in servis, intra Urbem sacratissimam præcipimus*

inbiberi. Quæ quidem, ut & *braccas*, Francorum propria fuisse, satis constat.

¶ RAGACINUS, Ragaczinus. Vide *Ragazinus.*

¶ RAGADIA, Fissura, Rima, à Græco ῥαγὰς, ἀδος. Acta S. Rayoerii, tom. 3. Junii pag. 461. *Habebat Ragadias in volis manuum & inter omnes digitos earumdem, quæ vulgo Setola dicuntur; & nullo modo poterat curari medicamine.* Ῥαγάδια Celsus vocat scissuras in ano; hinc Laus. in Amalthea: *Ragades, Ragadia, fissura & rima in sedo seu ano; item in labris & vulva, scissura dicta Celso.*

RAGALEIA, vel *Ragaleca terra*, in Archivis Regiis, in arce London. apud Spelmannum, nostris Modus agri, *Raye.* Vide *Rega.*

¶ RAGALON, Anhelitus hominis animam agentis, Gall. *Râle*, *Ralement.* Miracula Urbani V. PP. MSS. è Bibl. S. Victoris Massil. *Videbatur quod fuisset in mortis articulo, quia jam habebat in gatturo lo Ragalon, quod est signum mortale.*

¶ RAGATIUS, Idem qui mox *Ragazinus.* Statuta Placentiæ lib. 5. fol. 58. *Nullus scutifer vel Ragatius in civitate Plac. vel burgis currat aliquem equum ... nisi in præsentia domini, cujus fuerit equus.*

¶ RAGAZINUS, Ragaczinus, &c. Ital. *Ragazzo*, Servulus, calo, Gall. *Goujat.* Chronicon Dominici de Gravina, tom. 12. Muratorii col. 595. *Hoc itaque deliberato consilio, datis equis eorum Ragazinis, unusquisque pedes evaginatis gladiis concivibus civitatis mortem minantur.* Legitur *Ragazinus* ibidem col. 599. *Ragacinus* col. 708. ut & in Joh. Demussis Chronico apud eumd. Murator. eod. to. col. 512. *Ragazius*, in Chronico Mutin. tom. 15. ejusdem Muratorii col. 600. *Ragacii & servi*, in Constitut. Frederici Regis Siciliæ cap. 113.

¶ Ragazus, Eadem notione. Regimina Paduæ apud eumd. Murator. tom. 8. col. 436. *Venit Paduam ... cum magna multitudine militum & peditum & Ragazorum.*

RAGELLA, Vestis, aut panni species. Charta plenariæ securitatis Ravennæ scripta sub Justiniano, apud Brisson. lib. 6. Formul. *Mappa valente asprione siliqua una, lena vetere una, Ragella vetere una, &c.*

RAGEMAN, Statutum dicitur de Justitiariis assignatis per Regem Edwardum I. & Concilium suum ad peragrandam Angliam, audiendasque & terminandas omnes injuriarum querelas, per quinquennium factarum, ante festum S. Michaelis anno regni sui 4. Spelm.

¶ Raggemans. Literæ Henrici IV. Reg. Angl. an. 1399. *de Raggemannis comburendis*, apud Rymer. tom. 8. pag. 109. *Licet nuper, tempore D. Ricardi nuper Regis Angliæ ... quamplures subditi ... regni nostri Angliæ per diversa scripta, cartas sive literas patentes, vocata Raggemans sive Blank Chartres, sigillis eorumdem subditorum separatim consignata & in cancellaria ipsius nuper Regis postmodum missa, se reos & culpabiles de diversis proditionibus ac mesprisionibus & aliis malefactis, per ipsos contra ipsum nuper Regem & regaliam suam factis, fore cognoverint ... ordenavimus, quod omnia & singula scripta, cartæ seu literæ, prædicta ... comburantur & destruantur.*

¶ Ragman, Eadem notione. Chronicum Anglic. Thomæ *Otterbourne* p. 114. *Redditis Regi & regno Scotiæ juribus, libertatibus, & litera quæ vocatur Ragman cum sigillo de homagio facto nobili Regi Edwardo I.*

¶ RAGIA, Alveus, ut videtur, canalis, aquæductus. Statuta Mediolan. part. 1. cap. 245. *Ad transversum fluminis tam publici quam privati, vel alicujus Ragiæ vel feratoriæ ... liceat vicino habenti terras ab utraque parte aquam ducere.* Vide *Ragium* & *Raeria.*

RAGIATUS, Idem forte quod *Ragatus*, Radiatus, ex Italico *Raiato*, vel Gallico, *Rayé.* Anastasius Biblioth. in S. Hilario PP. 28. [& Joannes Diaconus in Appendice Ordinis Rom. cap. 13.] *Cum columnis porphyreticis Ragiatis foratis.* Cujusmodi sunt, quas *Cancellatas* dicimus. Statuta Massiliensia MSS. ann. 1276. *Tunica Ragata cum punches.*

¶ RAGIMBURGII. Vide supra *Rachimburgii.*

RAGIUM, [Idem quod *Ragia.*] Tabularium Casauriense ann. 24. Ludov. Imp. F. Lotharii: *Tibi dono Ludovico terram foris ipsa insula de Casaure, juxta ipsum Ragium de ipsa Piscaria, quæ nobis pertinet.*

RAGLORIUM. Charta Edw. III. Reg. Angl. qua Edwardum primogenitum suum Principem Valliæ constituit in Parlamento Westmonast. ann. 7. apud Seldenum de Titulis honor. pag. 597. *Cum forestis, chaceis, parcis, boscis, warennis, hundredis, comotis, Ragloriis, rangeldiis, wodewardiis, constabulariis, balivis, forestariis, coronatoriis, &c.* Apud Wallos *Rhaglaw*, ait Spelmannus, *Senescallum, Surrogatum, Præfectum, Præpositum* sonat. [Literæ Henrici Principis Walliæ an. 1408. apud Rymer. to. 8. pag. 547. *De nôtre grace especiale & pour le bon & greable service que notre amé serviteur William Malbon, vadlet de nôtre chambre, nous ad fait & fera en temps à venir, avons donné & granté à l'avauntdit William l'office de Raglore de les Commotes de Generglyn & Hannynyok, deinz nôtre Contée de Cardygan, & avoir à l'avantdit William ledit office pour terme de sa vie, ovesque les fees, gages & profits, à l'avantdit office d'ancien tems duez, accustumez.*]

¶ RAGMAN. Vide in *Rageman.*

RAGUNARE, Idem quod *Dirationare*, *Arraisonner*; Mittere in rationem. Vetus Charta apud Ughellum in Episcopis Sulmonensib. *Habeat in omnibus licentiam ... causare, agere, & Ragunare, & adoprare, de supradicto Episcopio defendere absque omni calumnia.*

¶ RAHERIA. Vide *Raeria.*

RAIMATUS, [Obligatus, ad aliquid præstandum in litigiis, v. g. jus suum probandum, testes producendos, &c.] Vide *Adramire.*

¶ RAIMBERS, Vox vernacula, cujus notio satis exponitur in Charta Guillelmi Abb. Floriac. ann. 1316. *Dicti conjuges habere debebant .... xv. panes vocatos Raimbers, quorum quilibet debat habere ... xv. michiarum nigrarum pondus.*

RAIMBURGI. Vide *Rathimburgii.*

¶ RAIMUNDENSIS Moneta. Vide *Raimundensis* in *Moneta Baronum.*

¶ RAINBURGI. Vide supra *Rachimburgii.*

RAISA, Raisogueldum. Vide *Reisa.*

¶ RAITEMAGISTRI, Carolo de Aquino in Lexico Militari videtur fuisse gradus honoris in militia *Raitrum.* Famian. Str. Dec. 2. l. 8. *Delegatis duobus, ut ipsi vocant, Raitemagistris.*

¶ RAITRES, in eod. Lexico Mil. Militia equestris, apud Germanos; nam his *Raiter* est Eques, *Raiten*, Equitare. Idem Famian. ibidem: *Cognoscit de numero, deque consilio Raitrum.*

RALLA Instrumentum, quo raditur, quasi *Rada*; *Radella*, unde *Ralla*, inquit Salmasius. Gloss. Gr. Lat. ξυστὴρ, *hæc Ralla, Rallum, Rallus, Rasorium.* [Et mox: ξύστρα, *Strigila, strigilis, Rallum, ramus, radulc, strigile.* Confer Latino-Græcas, &] adde Glossas Isidori.

¶ RALLIARE, Iterum obligare, à Gallico *Relier*, Iterum vincire. *Qui noluerint manumitti .... Ralliantur*, in excerpto veteris Chartæ, cujus non est copia; verum opinor hic agi de servis manumit-

tendis, qui si noluerint manumitti, novo jugo subdendi declarantur.

RALLUS, Avis aquatica, vulgo *Ral.* Sunt etiam *Ralli terrestres, qui dicuntur duces coturnicum*, inquit Fridericus II. Imp. lib. 1. de Arte venandi cap. 9. Adde cap. 17. [Vide *Ralla.*]

¶ RALUM, *Corium*, in Onomastico ad calcem tomi 1. Sanctorum Maii.

RAMA. Lex Ripuarior. tit. 15. *Si quis ingenuus ingenuum Ripuarium interfecerit, & eum cum Rama cooperuerit, &c.* Ita præferre Codicem Metensem monet Baluzius, ubi alii *Ramo* habent. Vide *Ramale* & *Ramus* 2. [Pactus Legis Salicæ tit. 44. §. 5. *Si vero eum de ballis aut de Rama super operuerit, &c.* Acta S. Jacobi Philippi, to. 6. Maii p. 175. *Ego vidi multas violas coloris gialli virides, quæ ab omnibus tunc præsentibus judicabantur esse de recenti ablata ab ejus planta: & de his habui unam Ramam.* Annales Mediol. apud Muratos. to. 6. col. 811. *Paramentum unum cetonici rubei laborati ad Ramam.* Itali Rama dicunt eadem notione. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

En sa main tient un Raim d'olive,
Puis mostre as Griu en sa creance.

Alii dicunt *Rain*, ut etiamnum quidam è Gallo-Belgis. Vide Menagium in Etymol. Gall. & *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici v. *Rain.*]

¶ RAMADA, Umbraculum ramis concinnatum, Provincialibus *Ramade*, Gallis *Feuillée*. Charta an. 1344. è Schedis D. *Lancelot*: *Item quod nullus cujuscumque conditionis existat sit ausus facere Ramadam seu Ramadas in tabernis, nec facere signum in tabernis cum ramis, nisi cum manutergio.* Ibidem: *Item quod nulla persona, cujuscumque conditionis existat sit ausa facere vidacertos infra villam Balneolis, nec Ramadas sive vetedas per carrerias, nisi habeant in altitudine duas cannas.* Vide *Ramata* 2.

RAMAGII, dicti Friderico II. Imp. lib. 2. de Arte venandi cap. 30. 43. & alibi: *Falcones silvestres adulti, & qui extra nidum capiuntur cum retibus, laqueis, aut aliis instrumentis.* *Ramales* vocat Thuanus, nostri *Branchus.* Vocis etymon indicat Petrus de Crescentio lib. 10. de Agricult. cap. 3. dum ait, *Ramarios* esse, *qui de nido egressi, de ramo in ramum matrem sequuntur.* Crescentii interpreti Italico *Raminghi* dicuntur. Vide Guill. *Tardif* Lectorem Caroli VIII. Regis, de Falcon. 1. parte cap. 15.

☞ Ex hoc fonte emanat, ni fallor, vox Gallica *Ramage*, quam pro puella matri semper adhærente, & eam instar pulli, ita sequente, ut nulla esset facultas quemquam adolescentem alloquendi, usurpat Poema inscriptum, Le Roman *d'Athis* MS.

Se ma mere m'est auques dure,
Que j'aye ami elle n'a cure...
Et me veut tenir si Ramage,
Que je ne soie si hardie,
Qu'au chevalier parle, ne rie.

RAMAGIUM, Facultas data *tenentibus* exscindendi vel colligendi *ramos* arborum in silvis dominorum, seu *ramalia*, unde & *Ramalaticum* dicitur. Charta ann. 1104. ex Tabulario S. Maxentii in Pictonibus: *Ego Audiernus de Campania dedi B. Maxentio Ramagium per omnes buscos meos in curte de Montebo, ad hoc, ut homines de Coguleto accipiant ad omnes necessitates suas.* Regestum Philippi Aug. Herouvallianum fol. 69. *Pro Ramagio lignorum donat quæque domus tria ova in Pascha.* Aresta an. 1279. in Regesto Parlamenti Paris. B, fol. 49. *Capellani de Ramagio foresta Britolii remanebunt in possessione sui usagii, &c.* Tabular. Montismorilionis in Pictonibus fol. 142. *Condonati domus domini, qui in hac terra habitabant, non reddent alicui domino nec Ramatge, nec pasquerium.* Vide *Ramalaticum.*

☞ Vox *Ramatge* in hoc postremo loco Tabularii Montismorilionis non significat ipsam facultatem exscindendorum colligendorumve in silvis ramorum, sed quod pro ea facultate domino solvendum est à tenentibus: qua notione sæpius etiam accipitur vox ipsa *Ramagium.* Charta Odonis domini de Closis pro habitatoribus villæ *de Boesses* ann. 1239. apud Thomasserium in Biturig. pag. 85. *Et omnia nemora mea aperta capere poterunt ad omnia necessaria sua facienda, ita quod pro iisdem Ramagium consuetum reddere tenebuntur.* Conventio Chartusianorum Vernensium cum Rossolino de Fossis ann. 1389. ex Schedis Pr. *de Mazaugues*: *Patri suo Rossoline habenti supremum dominium, merum imperium & Ramagium super avere extraneum in dicto monasterio & territorio ejus.* Venditio Vicecomitatus Rellaniæ per Ludovicum II. Comitem Provinciæ facta Petro d'*Acigné* Senescallo ann. 1410. ex iisd. Schedis: *Cum... venationibus & piscariis, pulveragiis, Ramagiis, passagiis, pedagiis, albergiis, &c.* Statuta Perusiæ pag. 60. *Si pedagium, bastagum, Ramagium, gabella, leyda seu curaria, ascenderit ad solidos duos vel ultra, &c.* Vide *Ramatgium.*

☞ Gallica vox *Ramage* in Consuetudine Britannica art. 298. 306. 322. 323. 325. 326. 330. 331. 482. 541. & 593. dicitur ramus cognationis & successionis linea, de qua consule *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici. Vide *Ramisicare.*

¶ RAMAGIUS CERVUS, Nostris *Cerf ramés* vel *ramages.* Le Roman *de la Rose* MS.

S'est plus couars que cers Ramés
Riches hons qui cuide estre amés...
En ce cas n'est-il mie sages
Ne qu'est un biax cers Ramages.

Vide *Cervus Ramagius* in *Cervus.*

RAMALATICUM, Idem quod *Ramagium*, de qua voce supra. Vetus Notitia apud Perardum in Burgundicis pag. 38. *Dedit Canonicis Divionensis Ecclesiæ apud Arcumavillam, usus suorum nemorum, ad construenda quolibet ædificia, percursus quoque in eisdem nemoribus & pasnaticum, & Ramalaticum, pasturam videlicet animalium in pratis.... habere concessit.*

RAMALE, Ramus. Papias: *Ramalia, rami arborum, vel frondes.* Will. Brito lib. 7. Philippid.

.. Lapides, Ramalia, truncos
Comportant, vivoque graves cum cespite glebas.

Et lib. 10.

Pars solis solem Ramalibus arcet & imbrem.

Utuntur Ovidius, Persius, Martianus Capella, & alii. Vide Stephanium ad Saxonem Grammaticum pag. 155.

1. RAMATA, Piscationis species, projectis in aquam ramalibus, intra quæ pisces sese recipere solent. Charta Hugonis III. Episcopi Nivern. ex Tabul. S. Cyrici Nivern. num. 76. *Dedit insuper unam in Ligeri Ramatam, & suis gurgitibus piscaturam.* Infra: *Itidem concessit eis Ramatam unam in loco convenienti inter suas, & in suis gurgitibus piscaturam ante festivitatem S. Cyrici, &c.* Tabularium Priorat. de Paredo fol. 60. *Dedit in hoc loco.... terram, id est campum, situm in ripa Ligeris, dictum ad Graverias, & capturam piscium, quas vocant Ramatas, quas sequente tempore Dominus Gaufredus de Bonant in suo dominio retinuit, &c.* Fol. 71. *In Alia ripa sex congeries ramorum, quas Ramatas dicunt, in aqua Ligeris.* Fol. 25. *Ripam aqua, as congeries ramusculorum in aqua ad capiendos pisces.* Fol. 78. *Dedit.... tres molores*

Ramatas, quas habebat in alodio suo in Ligerim, qua vulgo dicitur Lea ad Altam ruam. Vide *Combri*, *Rameta*, [& *Rameda*.]

2. RAMATA, Ramalium umbraculum, cujus usus in Processionibus Ecclesiasticis, dum eæ per plateas urbanas peraguntur. Charta Huberti Episcopi Andegav. in libro de Restitut. S. Florentii Salmuriensis: *Remitto cunctas alias consuetudines, praeter unam, quam solam retineo, qua est Ramata mihi faciende singulis annis, sicut prius à villanis illis, si commoniti fuerint apud .... sedie nostra villam ante matrem Ecclesiam ad festivitatem SS. Apostolorum Petri & Pauli, &c.*

☞ Latius accipitur pro quovis umbraculo ex frondosis arborum ramis, in Charta Avenionensi, quæ sic clauditur: *Actum Paternis in fortalitia subtus Rameta.* Vide *Ramada*.

¶ RAMATGIUM, Ornamentum vestis instar rami figuratum. Literæ Caroli V. Fr. Regis an. 1367. pro Monspeliensibus de forma vestium: *Nulla dictarum mulierum audeat portare... brodaduras, vel Ramagia, vel alia operagia quacumque.* Eadem notione dicimus *Ramage*. Vide *Ramagium*.

RAMATUM. Charta Stephani Bani Croator. ann. 1018. apud Joann. Lucium lib. 2. de Regnu Dalmatico cap. 8. *Et si quis (quod absit) ausus fuerit subtrahere ex meis, vel extraneis, moriatur de Ramato, & habeat semen super terram, & persolvat auri libras* 30. hoc est ad ramum, vel ad furcam suspendatur. Vide *Ramus*. Le Roman *de Gaydon*:

Ne soit pendus a un aubre Ramé.

[Le Roman *de la Rose* MS.

Si me convint con·bier pasmé
Dessous un ollivier Rame]

¶ RAMBA, Officina coquendæ cerevisiæ, Gallice *Brasserie*. Chronicon Bonæ-spei pag. 153. *Quicumque in eadem villa Rambam facere voluerit, faciet, & de unoquoque brassino solvet unum sestarium cervisia & unum similiter de medone.* Videtur omnino legendum *cambam*. Vide *Camba* 3.

RAME, vox Italica, *Æs*, *Æramen*, unde origo. Tabularium Casauriense: *De bubus & vaccis, & deminutis animalibus, de ferro & Rame, &c. Corona una de Rame, cruce una de Rame*, in Charta ann. 1284. apud Ughell. tom. 7. Ital. sacr. pag. 611.

RAMUM, Eadem notione apud Sanutum lib. 2. part. 2. cap. 6. & seq. [Statuta criminalia Ripperiæ cap. 220. *Quilibet vendere volens ferrum & Ramum teneatur & debeat separatim ponderare ferrum à Ramo, & è converso, sub pœna amissionis dicti Rami cum dicto ferro.*]

¶ RAMEA, pro *Ramex*, Gall. *Hernie*. Papias: *Hernia, Ramea, Ramix.*

¶ RAMEDA, Idem quod *Ramata* 1. Species piscatus. Charta ann. 1098. è Tabulario B. Mariæ de Charitate ad Ligerim: *Archimbaldus de Lameniaco Miles donat monachis de Charitate dimidium piscaria, qua Opia dicitur, excepto Ramedarum casamento; Ramedas tamen, quas ibidem Gaufridus presbiter in dominio habuisse dignoscitur, eisdem contulit.* Charta vernacula ann. 1501. è Tabulario S. Nicasii de Mellento: *Item appartient audit Prieuré un gorel, autrement dit Ramée, qui est une pescherie dans la riviere entre les deux isles de S. Nigaise.*

RAMEIA. Charta Petri D. Marleti ann. 1234. apud Duchesnium in Hist. Montmorenciaca pag. 407. *In domanio meo sunt .... ripariæ versus Crocaeum, duo gurgites, & tres Rameia, qua dom. Robertus de Essenvilla tenet de me.* Idem videtur quod *Ramata* 1. Vide in hac voce. [Charta ann. 1214. è Tabulario Portus-Regii: *Ego B. dominus Malleio & ego Matthaus frater ejus, dedimus quandam Rameiam in aqua ... faciendam.* Vide *Rameda*.]

¶ RAMENTOSUS, Ramentis plenus. *Sanguinolenta & Ramentosa*, Cælio Aurel. l. 4. Tard. cap. 3. *Ramentosa descendunt velut in alvi profluvio .... sicuti vina alba*, p. 112. Medicinæ Salern. edit. 1662.

¶ RAMERIA, ut mox *Ramerius*. Inventarium *Piquet* fol. 24. v°. ex Archivo Principis *de Rohan*: *Item tertiam partem* VII. *sestariorum avene &* VII. *den. quam serviunt heredes Johannis Charpini pro quibusdam terra, prato & Rameria, sitis in Drays.* Eadem recurrunt ibidem. Charta ann. 1424. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 6. col. 310. *Item damus eisdem* (Eremitis B. Mariæ de Carsano) *conferimusque & assignamus jus, licentiam & potestatem ligna cedendi & capiendi in terris, nemoribus, Rameriis & possessionibus dicta ecclesia de Carsano, portandi ad eorum habitationem pro eorum usu dumtaxat necessaria.* Terras incultas intelligo in quibus vepres sunt & aliæ hujusmodi arbusculæ.

¶ RAMERIUM, RAMORIUM, Ramus arboris longior & crassior, humi ab extremitate ea arte depressus cum laqueo annexo, ut facile capiatur fera transiens, atque ramo vi elastica citissime erecto tollatur in sublime, aut saltem retineatur. Charta an. 1357. apud D. *Secousse*, tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 449. qua Revelli incolis licentia conceditur *venandi & capiendi... quascumque feras.... infra foresta eorum propria; & etiam supra nemora regia antiquitus vocata de Vauro ... cum canibus & gentibus & eciam cum Rameria vel Ramoriis ... & ipsas feras captas secum adportandi, &c.*

RAMERIUS. Charta ann. 1236. in Regesto Tolosano Cameræ Compur. Paris. fol. 51. *Prata & pascua, nemora & barras, & alberetas, & Ramerios, & devesios, &c. Ramiers* etiamnum Occitani vocant terras incultas, & *animalium pastumi idoneas.*

RAMETA. Bulla MS. Paschalis PP. an. 1106. de Dedicatione B. Mariæ de Caritate: *Sunt autem termini isti, ab illo loco Ligeris, ubi sunt Rameta Hugonis de Troncongiis, per medium vallis, usque ad boscum, qui dicitur Brolium, &c.* Occurrit ibi rursum. Silvula forte, à ramis. [Idem omnino est quod *Rameda*, Species piscatus.]

¶ RAMETALIS, Idem, ut opinor, quod *Ramorius*. Diploma pro Monasterio S. Victoris Massil. ann. circiter 1000. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 356. *Et ipse alodis habet terminos in fluvio, quem dicunt Welena* (*Welna* in magno Chartular. ejusd. S. Victoris fol. 15.) *Et pergit per ipsam Rametalem, qui est ultra ipsam salam, & pervenit ad ipsam Iliam*, (melius, ut puto, MS. ilicem,) *& pergit ad ipsum podium sursum, & vadit per ipsam serram, qua est supra ipsam ecclesiam subtus Creisaco.*

RAMHUNT, Canis species. Vide *Canis*.

RAMICH, est pondus sex *Chirast*, *Chirast* autem est granorum 4. Saladinus de Ponderibus.

¶ RAMICULUS, Parvus ramus, ramusculus, in Miraculis S. Johannis Beverlac. tom. 2. Maii pag. 180. *Ex multis arboribus paucos Ramiculos decerpens, &c.*

RAMIELLUS, in Foris Aragon. lib. 3. tit. de Rivis: *Libere valeat pertransire insulam, soto, vel Ramiello, &c.* nostris *Buisson*.

¶ RAMIFICARE, *In ramos quaquaversum diffundere*, apud Goclenium in Lexico Philos. *Ramificatus* metaphorice pro Oriundus, instar rami ex stirpe, seu progenie, ortus. Vita B. Giraldi de Salis, tom. 6. Ampliss. Collect. Marten. col. 996.

Non debebat vir Ramificatus à tam gloriosa propagine in aliquo degenerare. Ibid. col. 1011. *Est una famosa progenies in Chavigniaco, à qua singula Ramificatu persona visitare solent Sanctam Dei cum muneribus, semel in anno.* Vide *Ramagium.*

RAMILIA, Ramuli, vulgo *Ramille.* Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 808. *Et de bosco meo concessi & dedi eis in eleemosynam 10. carucatas de Ramilia, & tres de virga per singulos annos.* [Tabular. S. Albini Andegavensis: *Pastum de bosculo Lancioni vetat Raginaldus hominibus S. Albini & monachis etiam radices ad calefaciendum, cum ipse & sui Ramiliam & radices illius bosculi auferant & usurpent.* Vide supra *Ramagium.*]

RAMINATIUM. Tabolarium Prioratus de Paredo fol. 94. *Nec non & de tertiis & thascbis, quæ exierunt ex eisdem silvis, & de Raminatio.* Ubi forte legendum *Ramatico.* Vide in hac voce.

¶ RAMIRE TESTIMONIA, Testes in judicio adramire seu promittere. Placitum ann 821. apud Mabillonium tom. 2. Annal. Benedict. pag. 723. col. 1. & Murator. tom. a. part. 2. col. 373. *Testimonia exinde Ramivit, & talia dare non potuit, qualia Ramita habuit & qualia exinde dedit in præsentia Rothardi & Nortperti episcoporum, seu istius Leonis, nullam proficuum ei testificati sunt.* Vide *Adramire.*

¶ RAMIROSUS, Ἐπιγουνατίτης, in Glossis Lat. Græc. Melius in Græco-Latinis: Ἐπιγραμματίτης, *Ramicosus.*

RAMISPALMÆ. Vide *Dominica Palmarum.*

¶ RAMMA. Charta ann. 17. Philippi Regis apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Occitan. MSS. pag. 389. *Ego Deodatus abbas S. Tiberii dono... medietatem de fustis quos tu Petrus præscriptus & infantes tui plantaveritis & plantare facietis, & medietatem de Ramma*, hoc est, ramorum, ut videtur, qui ex iis *fustis* seu arboribus excidentur.

¶ RAMOSITAS, f. Cæsura ramorum. Scherus Abbas de primordiis Calmosiacensis Monasterii, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1197. *Fænum & annonam deducere (debet) ad parietem horrei, Ramositatem tempore Martii, prati clausuram xv. pedes.*

RAMOSUS PULSUS, Medicis dicitur, qui primus digitis tangentis apparet alio modo, & reliquis digitis apparet inæqualis, ut si appareat uni digitorum velox, alii tardus, uni spissus, alii ramosus, uni fortis, alteri debilis, uni inciduus & apertus, alteri deciduus & occultus. Magister Egidius de Corbolio lib. de Pulsibus:

Finditur in ramos Ramosus, & organa motu
Quadrifido feriens digitos percurrit in uno
Discolor in pulsu, &c.

¶ RAMPEGO, Idem quod mox *Rampico*, Ital. *Rampegone.* Chronicon Andreæ Danduli apud Murator. tom. 12. col. 519. *Interim per Supam & alios rivos penetravit classis multarum cymbarum, cujus præfectus erat Marcus Grimanus, in agrum Patavinum, multaque damna intulit hosti, tandem ab hoste acta Rampeginibus in ripas est tractus.*

RAMPICO, Uncus: vox Italica. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 4. *Dictum navigium ronconibus & longis lanceis, atque lanceis cum Rampiconibus sive uncis in capitibus optime fulciantur.* Bocacius: *Perche cimone dopo le parole preso un Rampicone di ferro.* Ejusmodi sunt lanceæ illæ Gothicæ, de quibus Sidonius lib. 4. Epist. 20. *Lanceis uncatis, securibusque missilibus dextra referta.* *Rampiones* habet Petrus de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 32.

RAMPINUS, Idem quod *Rampico.* Otto Morena in Hist. Rerum Laudensium p. 49. *Cremenses vero per fossatum ipsius castri cum maniculis & Rampinis euntes, suos, qui in fossato necati erant,... feras extraxerunt.* Pag. 58. *Alios etiam tres ipsius duces milites cum Rampinis ferreis de ponte in terram trahentes, &c.*

¶ RAMULARIUS. Glossæ Græc. Lat. Philoxeni: *A Ramularius*, ἀπὸ τῶν ἀντεπιτρόπων. Vulcanius suspicatur legendum esse *A raμularius* vel *A rabularius*; Martinius vero nihil mutandum censet, quod ἐπίτροπος procurator sit vel tutor, & ἀντεπίτροπος, Qui vices agit tutoris, quasi ex eo ramulus.

¶ RAMUM, Æramen. Vide in *Ramen.*

1. RAMUS, Virga, membrum virile. Prudentius lib. 1. in Symmachum, de Priapo:

Turpiter adfixo pudeat quem visere Ramo.

Warnerius in Caprum Scottum Poetam MS.

Nam sicut misera tractabat crura puella,
Prætendens Ramum luxuria rigidum.

Vide Meursium in Exercitationibus criticis part. a. capite 7.

2. RAMUS, Locus custodiæ reorum, Truncus, *Stock*, Germanis. Goldastus.

RAMI, Dominica, quæ *Ramispalmarum* vulgo dicitur. Charta Sanctii Regis Navarræ æræ 1125. apud Sandovallium in Episcopis Pampilonensib. pag. 75. *Veniant ad Ramos & in Sabbato sancto ad Baptisterium cum suis Presbyteris, &c.*

RAMO INTERFECTUM COOPERIRE, de eo, qui homicidium clam, seu *murtrum* commisit. Lex Ripuariorum tit. 15. *Si quis ingenuus Ripuarium interfecerit, & eum cum Ramo cooperuerit, vel in puteo, seu in quocumquelibet loco celare voluerit, quod dicitur Mordrido, &c.* Lex Salica tit. 43. de Homic. §. 3. *Si autem de Ramis, vel de ballis, aut de qualibet re eum cooperuit, &c.* Vide *Rama.*

AD RAMUM INCROCARE, ad furcam suspendere, in Lege Salica tit. 69. §. 1. Vide *Ramatum.*

¶ PER RAMUM INVESTIRE, seu in possessionem mittere. Vide *Investitura*, & *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici v. *Rain.*

1. RAN, Rapina, Saxonice, & Danice, quæ vox occurrit in Legibus Canuti Saxonicis part. 2. cap. 58. Gloss. Saxon. post Leges Henrici I. Reg. Angliæ ƿan, *aperta rapina, quæ negari non potest.* Leges Guillelmi Nothi c. 62. *Si Francigena appellaverit Anglum de perjurio, aut murdro, furto, homicidio, Ran, quod dicunt apertam rapinam, quæ negari non potest, Anglus se defendat per quod melius voluerit, aut judicio duelli, aut ferro.* Vide Hovedenum pag. 601. Janum Dalmerum ad Jus Aulicum Norvegicum vetus pag. 520. & Petrum Resenium ad Jus Aulicum Canuti II. Regis pag. 671. Porro à *Ran* voce aliam *ranson* ortam opinatur Loccenius lib. 2. Antiquit. Succic. c. 7. qua vulgo utimur pro pretio redemptionis, quasi fuerit redemptionis pretium pro raptu: nam *sona* compositionem significat, ut suo loco docemus. Unde ad pretium libertatis consecutæ translata postmodum fuerit. A voce denique *Ran*, deductæ alia

BORAN, Deprædatio mansionis, apud Suenonem in Legibus Castrensib. cap. 10. Kanutus Episcopus Wiburgensis lib. 2. Legum Juticarum c. 44. *Hoc est Boran, quando aliquis intraverit curiam alterius, & inde diripuerit pecuni ejus, vestimenta vel arma, vel aliquam aliam rem valentem dimidiam marcam denariorum.* Varias autem rapinarum species jus Danicum recenset, videlicet *haandran, bortan, balran, marleran, flegran, &c.*

¶ 2. RAN, Pars, apud Armoricos. Tabularium Rothonense: *Nomina partium, quas reddit Ran grudon, Ran-mesan, Ran wicot, Ran-trobiegran, Ran-unaugen, Ran wivrat, &c.* Passim occurrit in hoc Tabu-

lario. Vide Lobinelli Glossarium ad calcem Hist. Britanniæ.

¶ 3. RAN, Johanni de Janua, *indeclinabile, Ira vel locus ira; unde etiam evenit quod efficitur rabiosus homo.* Si error non est, ficta videtur ea vox ex prima syllaba vocis *rancor*, tanquam sit ira cordis. Vide Martinium in Lexico.

¶ RANA, Tumor inflammatus sub lingua, potissimum in pueris. Miracula B. Simonis de Lipnica, tom. 4. Julii pag. 561. *In eadem infirmitate accidit sibi quædam Rana sub lingua, qua ipsum anxiabat, ita quod nec dormire nec comedere valuerit.* Vide infra *Ranula*.

RANCARE, Papias MS. *Stertere, Rancare vulgo dicitur. Est autem flatum per nares emittere & sonare.* Editus habet *Raucare* [Auctor Philomelæ v. 49.

Tigrides indomita Rancant, rugiantque leones.

Quidam legunt *Raccare*, ut suo loco dictum est. Itali hac notione dicunt *Rancare*.]

¶ RANCERE, *Irasci, indignari; Fetere*, esse rancidum, Joh. de Janua: *Pair, estre corroucez. ou rancunens*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Ranceo*, σηπεδών. Participio *Rancens*, pro putrescens usus est Lucretius:

Unde cadavera Rancenti jam viscere vermes Expirant, &c.

Vide *Rancor* & Vossium de Vitiis serm. l. 4. c. 19.

¶ RANCESCERE, Rancidum fieri, apud Arnobium lib. 1. Ennodius lib. 4. metaphorice: *Rancescit caritas.*

¶ RANCHONUM, Species armorum. Statuta Vercell. fol. 107. v°. *Et intelligantur arma offensibilia, spata, cultellus de galeno, lancea, bastonus ferri, balista, arcbus, giusiarma, fancia, misericordia, Ranchonum & his similia.*

¶ RANCIDULUS. Epistola Stephani Presbyteri Africani ad S. Aunarium Episc. Autiss. to. 1. Bibl. Labb. p. 422. *Lingua balbutiens faucium inter Rancidulos cursus, squalido situ impedita rigere non loquitur, sed stridet.* De stridulo & ingrato vocis sono hic agi palam est.

¶ RANCILIO. Charta plenariæ securitatis data an. 38. Justiniani Imp. apud Mabillon. in Supplem. Diplom. pag. 91. *Cuppo uno, Rancilione uno, arcas olearias duas semis nummos XL. arca granaria minore ferro legata valente siliquas aureas duas.*

¶ RANCOR, Simultas, odium, ira, Italis *Rancore*, Gall. alias *Rancœur*, hodie *Rancune*. Tabularium Metropolis Turon. *Conceperat adversus eum Rancorem propter inobedientiam.* Vita S. Hidulphi in Historia Mediani Monast. pag. 103. *Absque pusillanimitate, amaritudine vel Rancore.* Occurrit in Formulari Anglican. Thomæ *Madox* pag. 383. apud Murator. tom. 10. col. 696. tom. 12. col. 478. 1122. &c. Pro odio post male factam gratiam remanente sumit S. Hieronymus Ep. 66. ad Rufinum: *Conscientia vestra testis est Dominus, post reconciliatas amicitias nullum intercessisse Rancorem.* Ita per metaphoram ex *Rancore*, qui proprie est putor ex vetustate & corruptione, ut apud Palladium lib. 1. cap. 20.

¶ RANCORARE, *Rancorem* seu odium in aliquem habere, Italis *Rancorare* vel *Rancurare*. Charta an. 1060. Marcæ Hispan. col. 1121. *Et si fuerit ullus homo vel femina, qui tollant ei aut tulerint prædicta omnia, aut aliquid de prædictis omnibus, prædictas Artallus tantum adjuvet ei ad Rancorare & ad guerrejare per fidem sine engan usquequo recuperatum habeat prædicta Lucia hoc totum quod perditum habuerit.*

RANCORDIA, *Rancor, ira: unde Rancordiosus, rancordia plenus.* Uguтio & Joan. de Janua: ex Italico *Rancore*, vel Gallico *Rancœur*.

¶ RANCOROIUS, Eidem de Janua, *Rancore plenus: Rancens, irascens vel iratus: unde Rancordiose, irascibiliter.*

¶ RANCUM, Rancidum. Vide *Rancus*.

¶ RANCUNA, Idem quod *Rancor*, Gall. *Rancune*, Simultas, odium. Charta ann. 1384. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 656. *Decanus (Maloviensis) tanquam Capitaneus dictæ villæ simile eidem D. Duci præstitit juramentum; & præsens D. Dux remisit eis Rancunas, indignitates & malevolentias dictas.* Vide *Rancura*.

RANCUNADA. Charta Adefonsi Hispaniæ Imper. æræ 1188. apud Colmenarezium in Hist. Segobiensi cap. 16. §. 9. *Ab illa Cannada ac Geber Zuleima, usque ad Juberos, cum illa Rancunada, quæ est inter Xatama & Fenares, &c.*

¶ RANCUNIA, Idem quod *Rancuna*, vel potius *Rancura*. Transactio Philippi Pulcri Franc. Reg. cum Episcopo Vivar. an. 1307. *Qua transactione sic facta, sit pax & concordia inter nos .... de omnibus & singulis quæstionibus, controversiis & Rancuniis quæ inter nos erant.* Vereor ne legendum sit *Rancuris*, ut mox habetur in *Rancura*, simili prorsus notione.

RANCURA, Fastidium, querimonia, vox Italis nota. Tolosani dicunt, *se Rancara*, queri de aliquo: ex Lat. *rancor*: unde nostri forte, *Rancane*. Charta Adelfonsi Regis Aragon. æræ 1157. apud Michaëlem *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. pag. 265. *Et qui habuerit Rancuram de aliquo de vobis, & voluerit vos pignorare & prendere, &c.* Alia Monasterii Lucensis apud Marcam lib. 5. Hist. Benearn. cap. 17. num. 1. *Super sigillum & vim clamando, accipere habuerunt centum solidos Pictavensis monetæ, & cum Rancura magna* (honorem Solæ) *reddiderunt.* Id est inviso animo. Alia ann. 1151. apud Steph. Baluzium in Notis ad Concilia Narbonensia: *Cum olim super quæstionibus & Rancuris, quæ vertebantur inter, &c.* Ibidem: *Super dissensionibus & Rancuris inter, &c.* [*Super quibusdam demandis & Rancuris*, in parvo Chartulario S. Victoris Massil. pag. 150. *Visis Rancuris, controversiis & debatis partium*, in Transactione ann. 1416. è Tabulario ejusd. S. Victoris: *Quod si Rancura & controversia oriretur inter duas partes*, in Charta an. 1442. ex eod. Archivo. Rursum occurrit apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 288. Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1511. in Statutis Montisregalis pag. 11. &c. Hinc puto emendandam esse Chartam ann. 1162. in Probat. novæ Hist. Occitanicæ col. 589. ubi pro *Rancunis seu demandamentis*, corrigo *Rancuris*.] Dantes can. 39. 17.

Quella che non si dol di mia Rancura.

RANCURARE, Ital. *Rancuricare*. [*Rancurare* & *Rancorare*, *Rancorem* seu *Rancuram* habere, vel movere.] Vide Albertum Acharisium in Vocabulario Italico. [Charta ann. circit. 1080. in Probat. novæ Hist. Occitanæ col. 311. *Petrus Comes interpellavit & Rancuravit de hominibus de Montepessulano ... de ipsas cogocias & de ipsos raptas ... Ista omnia suprascripta interpellavit & Rancuravit & Rancuram eis fecit.*] Charta Alfonsi I. Regis Aragonum apud Blancam: *Scripsi tibi ista mea carta de Logroneo: & sapias, quod vidi Rancurantem illo Episcopo de Zarragoza, & suos Clericos quomodo non habens, neque sunt penes illos, Ecclesias adhuc de illos albobzes, & de illos furnos, qui fuerunt de illas meschitas.* Infra: *Et si me amas, amplius non veniant mihi inde Rancurantes.* Americus Sarlatensis apud Joann. Nostrada-

mum

mum in Vitis Poëtarum Provincialium cap. 59.

Auray en pax sufertat mas doulours,
Et usu mi vac plangen ni Rencurau.

¶ RANCURIA, Idem quod *Rancura*. Charta Curiæ Arelat. ann. 1283. è MS. D. *Brunet* fol. 88. *Super nonnullis questionibus, Rancuriis & controversiis, quas sepissime contingit.*

RANCUROSUS. Fort Alcaçonenses æræ 1267. *Et pindret pro 60. sol. medios ad concilio, medios ad Rancuroso*, id est, parti læsæ.

RANCUS, Ταγξός, pro *Rancidus*, in Glossis Græco-Lat. [In Latino Græcis legitur, *Rancam*, Ταγξόν.]

☞ Metaphorice in Vita S. Willibaldi, tom. 2. Julii pag. 508. *Obviavit illis unus leo, qui aperto ore rugiens Raucusque eos rapere ac devorare cupiens*, hoc est, *Rancore*, ira seu furore plenus.

¶ RANDALLUS, Species baculi, lignum teres, Italis *Randello*. Miracula B. Simonis Erem. August. tom. 2. Aprilis pag. 827. *Rota dicti currus transierunt super corpus & brachia dicti pueri & super Randallum, quem habebat in manibus.*

¶ RANDARE, Radula eradere, Gall. *Racler*. Vox nota mensoribus frumentariis. Statuta Civitatis Saluciarum collat. 5. cap. 127. *Molinarius capiat de quolibet sextario cozolium unum Randatum ... Habeant rasortam ligatam ad cozolium ... de qua Randent.*

¶ RANDUM, *Arbitrandum*, in Glossis Isid. Additur in Excerptis Pithœanis, *forte Reandum, à reor*: quod est verisimillimum. Nostris alias *Randon*, impetus erat & concursus multorum, ut in Hist. Johannis IV. Ducis Britan. apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 720.

Quand les choisist, de plain Randon
Il va deploier son papon.

Proprie sanguinem abunde profluentem significat, unde ad plura translatum istud vocabulum. Vide Nicottum, Borellum & Dictionarium universale Gallicum.

¶ RANGEATOR, Anglis *Ranger*, Præfectus seu custos saltuum, vel ab Anglico *to range*, Vagari, quia ipsius est saltus circuire & perlustrare, ne quid illicitum in iis fiat; vel à Gallico *Ranger*, Ordinare, disponere, quia res quæ ad saltus pertinent, disponit. Charta ann. 1416. apud Rymer. tom. 9. pag. 385. *Literas patentes de officio capitalis Rangeatoris foresta de Waltham, Reginaldo Aveignans pro termino vita sua habendo, confectas ... sigillavit.* Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* in *Rangs*, & Etymologicon Skinneri in *Ranger*. Hæc postrema vox ab iisdem Anglis etiam usurpatur pro rei venatoriæ Præposito, quod plerumque unus idemque sit & Custos saltuum & rei venatoriæ præfectus.

¶ RANGERIUM, f. Fibulæ claviculus, Gall. *Ardillon*, alias *Ranguillon*. Annales Mediol. apud Murator. tom. 16. col. 808. *Formalium unum habens unum Rangerium cum cornibus auri, cum sapphiris II. uno diamante & 111. perlis grossis.*

¶ RANGHOR, Idem quod *Rancor*, vel *Rancura*. Chronicon Parmense ad ann. 1307. to. 9. Muratorii col. 864. *De hoc autem Ranghor & timor fuit in civitate Parma, quum prædicta quibusdam placuerint, quibusdam non; quia nemo sciebat, quid esset melius.*

¶ RANTA, Redditus annuus, Gall. *Rente*. Charta ann. 1212. ex Archivo Castri Brientii: *Ego Guillelmus de Thoarc dedi domino Chotardo de Voriz & eredibus suis, propter servicium suum, ccc. solidos de Ranta annuatim habendos in terra mea de Chalen; de dono isto dominus Chotardus homo meus est ligium de manibus sui & eredes sui, quamdiu hanc tenuerint Rantam.* Vide *Renta*.

¶ RANULA, *Tumor est phlegmonodes sub lingua consistens, potissimum in pueris, quem Græci* Βάτραχον *vocant.* Bartholomæus Castellus in Lexico Med. pag. 423. Vide *Rana*.

¶ RANUTIO. *Ad Ranutionem jussi*, apud Perardum in Chartis Burgundicis pag. 337. perperam pro *Adramitionem jussis*, ut jam dictum est in *Jussium*. Vide *Adramire*.

¶ RANZIA. Statuta Riperiæ cap. 12. *De quolibet falceto sive Ranzia pro introitu vel exitu sex denarii:* Rursum ibi: *De qualibet soma lapidum a Ranziis pro introitu soldi quatuor.* Haud satis scio an *Ranzia* sit falx seu instrumentum ad scindendum, ita ut *lapides a ranziis* sint lapides cæsi seu politi. In scutis gentilitiis *Ranchier* vel *Rangier* nostris dicitur falx fœnisеca.

¶ RANZO, Italis *Ranzone*, Gallis *Rançon*, Pretium redemptionis, apud Scriptores Italicos passim. Vocis etymon indicatur in *Ran* 1.

RAPA, RAPUS, Comitatus portio major, *lasti* instar, quæ plures in se continet *hundredos*, seu centurias. Omnis autem *Sussexia* in sex tantum *rapos* consumitur. Spelm. [Charta an. 10. Henrici VII. Regis Angliæ apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 212. *Cum curiis letis, feriis, mercatis, visubus franci plegii, hundredis, Rapis, libertatibus, wardis, maritagiis, releviis, eschaetis, parcis, forestis, una cum .... ordinationibus omnium Officiariorum, &c.* Literæ Edwardi I. Regis Angl. ann. 1274. apud Rymer. tom. 2. pag. 38. *Rex Militibus, liberis hominibus & omnibus aliis tenentibus de honore & Rapo de Hasting salutem. Cum D. Henricus Rex, pater noster, per cartam suam dederit & concesserit karissimo & fideli nostro Johanni de Britannia prædictos honorem & Rapum, habendos sibi & hæredibus suis in perpetuum, &c.*]

¶ RAPACIA, Γογγυλίδες, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Vox nota Plinio pro tenuioribus raparum frondibus & cauliculis: qua fortean notione Statuta Vercell. lib. 7. fol. 150. v°. *Item statutum est, quod si quis homo vel aliquis de familia sua aliquas scopaturas, vel letamen, vinacias, Rapacias, multicium, calcinarium, petaacias, cretas, pilipariorum, compositam marciam in rugiis vel plateis vel viis projecerit, dabit pro banno pro qualibet vice solidos quinque Pap.* Potius tamen crediderim *Rapacias* hic esse Ramenta, Gall. *Raclures*, Ital. *Raspatura*.

¶ RAPARIUM, Idem, ut videtur, quod mox *Raperia*. Tabularium B. Mariæ Piperac. *Notum facimus quod ..., Prior ecclesia seu prioratus de Alto podio, nomine sue ecclesie ... tanquam domini ecclesie seu Raparii de Alto-podio, essent in possessione pacifica accipiendi fidejussores à conquerentibus seu litigantibus.* Vide *Rapiarius*.

RAPEIUM. Lambertus Ardensis pag. 2. *Quia terras & Rapeia & silvulas, decimasque & redditus, aliasque possessiunculas nunc in Ghisnensi terra possideant.* Et pag. 11. *Eo quod in armentis & pecoribus nutriendis totam persunderet intentionem, terram in parte monticulosam, & Rapeis & boscalis obsitam, agros etiam pascuos, gurgitosam marisci planitiem ... cum se daturum promisisset, &c.*

RAPERIA, Ædiculæ rusticæ species, apud Arvernos. Tabularium S. Flori in Arvernis ann. 1265. *Ordinamus, quod de uno quoque foco, i. hominum facientium vel habentium Raperiam, una detur gallina.* Alibi: *Quilibet homo habens domum propriam in dictis parochiis existens, pro una Raperia, vel pro quocunque foco unam gallinam solvat.* Occurrit ibi pluries.

¶ RAPETIATUS, Pannosus, Gall. *Rapiecé*, *Rapetassé*. Vita S. Francisci de Paula tom. 1. April. pag.

117. *Respondet antem quod bene nosset nequam illum barbatum & Repenatum.*

RAPHALIS. Vetus Charta MS. an. 1250. *Ego Garcia Examinis* (Procurator & tenens locum in Cuissa pro D. Infante Petro Portugall.) *dono & stabilio per francum & liberum alodium tibi Bern. de Vernet Presbytero .., unum Raphalem, qui vocatur Benysaid, qui affrontat, &c. ita quod tibi laboreris, & de omnibus bladis inde habitis, donetis mihi & meis .... decimam & Ecclesia primitiam.* Occurrit ibi pluries. Vox Arabica, *Rabal, Raphal, Rafal, Rafalet*, quæ casam, domum, seu prædium, civitati vel oppido adjunctum, sonat: *una casa, ò heredad junto a la ciudad ò villa*, inquit Joan. Dametus in Hist. Regni Balearici pag. 272.

¶ RAPHANELÆUM, Græc. ῥαφανέλαιον, Oleum ex raphani semine. Occurrit apud Pelagium de Vita Patrum cap. 4. num. 59.

RAPIARIUS, Rapiarium, Collectaneum, in quod undique rapta inseruntur. Ita editor Chronici Windesemensis ad lib. 2. cap. 62. *In uno Rapiario compendiose inscripsit.* Cap. 65. *Studendo seu bonum punctum ad Rapiarium scribendo.* Cap. 67. *Bonum de vita & passione Christi scripsit Rapiarium.* Adde cap. 68. *Raparium* vero est *locus, ubi rapa crescunt*, Joanni de Janua.

¶ RAPILUS, Ῥαφεὺς, *Phrygio, acupictor*, in Supplemento Antiquarii. In Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. habetur *Rapilum*, ῥαφεύς.

1. RAPINA, Infirmitas in falconibus. Anonymus de Falconibus secundum Aquilam, &c. *Si infirmitate, quæ Rapina dicitur, infirmetur, succo artemisiæ cibus ejus intingatur.*

2. RAPINA, Raptus. Vide *Mazacrium.*

¶ Rapina Mortui, Idem, ut videtur, quod mox *Rapworsin*, Sepulcri violatio. Consuetud. Furnenses ann. 1240. ex Archivo S. Audomari: *Dominus Comes retinet sibi ad justificandum per suam suam murdrificationem ... combustionem ... Rapinam mortui, id est, Troof.*

¶ RAPINARE, *Rapere*, Barthio in Glossario ex Histor. Palæst. Fulcherii Carnot. *Rapinari, Rapere, prædari; hinc & Rapinator*, apud Goclenium in Lexico Philosophico. Vide Vossium de Vitiis sermonis lib. 4. cap. 19.

RAPINATOR, Raptor, apud Baldricum Noviom. lib. 1. cap. 10. Usi etiam aliquot ex veteribus. Vide Nonium ex Varrone.

¶ RAPIUM, Græc. ῥαφίον, Acus. In vetustis Schedis MSS. quæ Honorii Scholastici nonnulla *pro clientibus ante dicta factave* continent: *Aliqua nobilissima mulierum duo tenuia linea palladis artibus unius in tela volumine Rapiu delicatiore texuerat*, id est, acu pinxerat. Vide Salmasium ad Vopiscum in Carino cap. 20. & Hofmannum in Lexico.

¶ RAPO, ἅρπαξ, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. ἅρπαξ, *Raptor, rapax, benero, Rapo.* Legitur apud Nonium ex Varrone.

¶ RAPORASCO. Videsis infra in *Rusco.*

¶ RAPORTARE. Vide mox *Rapportare.*

¶ RAPORTATIO, Transcriptio, cessio, Gallice *Transport.* Charta Margaritæ Comitissæ Flandriæ an. 1245. è Tabulario Parthenonis Flinensis prope Orchesium: *Cum ipse Joannes hæredem de carne propria non haberet, Walerius frater & proximus hæres ejus ad hoc interfuit, & venditionem, Raportationem & guerpitionem hujusmodi laudans, spontaneus & cum sedens renunciavit penitus omni juri quod habebat vel habere poterat in præmissis; homines vero nostri, super hoc à nobis submoniti, judicarunt, quod jamdicta venditio, Raportatio & guerpitio, nec non approbatio & concessio præfati W. bene & legitime facta eram.* Ibidem legitur *Reportare*, pro Transcribere, cedere, rem possessam alicui dimittere. Vide *Reportatio.*

RAPOWORFIN, Sepulcri violatio, vox Longobardica. In Edicto Rotharis Regis Longob. titulus 6. inscribitur *de Rapoworfin.* Mox sequitur: *Si quis sepulturam hominis mortui ruperit, & corpus expoliaverit, aut foris jactaverit, &c.* Exstat hæc lex in Lege Longobard. l. 1. tit. 12. §. 2. Vide *Uncgworfin, Marahworfin*, & *Merothworfin.*

RAPPA, Ignota vox. Vide *Marguillum.*

¶ RAPPERIA, Gladius longior & vilioris pretii, Gallice *Rapiere.* Monstræ factæ ann. 1511. apud Chassagniam: *Claudius Jornands habet unam bonam Rapperiam & unam dagam.* Ducit Borellus à Græco ῥαπίζειν, Cædere.

¶ RAPPORTARE, Raportare, generatim pro Reportare, referre, Gallis *Rapporter*: Specialius de causæ statu ad judices referre, Practicis nostris, *Rapporter.* Edictum Caroli VIII. Franc. Regis de fide Instr. pag. 196. *Ordinatum est insuper, quod secretarii cancellariam Tholosæ insequentes, aliquas literas, quas signabunt, non Rapportent. Informatione prædicta nobis & curiæ nostræ prædictis Paribus ... Raportata*, in Arresto ann. 1341. apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 487. Eadem notione legitur *Rapportare*, in Charta ann. 1446. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 108. in alia an. 1489. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 238. in alia an. 1491. ibid. pag. 642. &c.

¶ Rapportum, Relatio, Gall. *Rapport.* Stylus antiquus Parlamenti cap. 12. *Possunt superiorem suum in garendum vocare, nisi opponatur eis de falso Rapporto facto superiori.*

¶ Rapportus, Litis apud judices expositio, Gall. *Rapport. Consiliariis nostris Rapportu audito*, in Charta Caroli Regis Franc. ann. 1489. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 237.

¶ RAPPUS, Rapus, pro *Raptus*, Angl. *Rape*, Gallis *Rapt.* Charta Henrici II. Regis Angl. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Cum murdro & morte hominis, & plaga, & mehaing, & sanguine, & duello, & latrone, & aqua, & Rappu*, vel *Rapo*, ut habetur tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1411. Inquesta de alta justitia monasterii Beccensis ex eod. Archivo: *Visi sunt eos utentes in pluribus casibus de placitu ensis, & ita fama communis tenet, præterquam de Rapo, de focagio & reforto.* Vide *Raptus.*

¶ RAPTITARE. Glossæ Lat. Græc. *Raptito*, ἁρπάζω. Aliæ Græc. Lat. ἁρπάζω, *Abripio, Eripio, Arripio, Raptito.*

RAPTORES, Latrones publici, *Voleurs de grands chemins.* Vita S. Simonis Comitis Crispeiensis cap. 11. *Cum apud Firmitatem Castellum, quæ olim ipsius hæreditas dicta est, in propria demoraretur, amicum quemdam ad se de villa venientem, videndi desiderio accensum, unus ex iis, qui Raptores dicuntur, improvise prosiliens, captum rapuit, & abscessit.* Ordericus Vital. lib. 9. ubi de Concilio Claromontensi ann. 1095. *Hoc etiam anathemate feriuntur falsarii, & emptores prædarum, & qui in castris congregantur propter exercendas Rapinas, & domini, qui amodo eos retinuerint in castris suis.* Vide Hermannum de Miracul. S. Mariæ Laudun. lib. 1. cap. 6.

RAPTURA. Glossarium Saxonicum Ælfrici: *Raptura*, ȝyþinȝ. i. lac serosum.

¶ RAPTUS, Vis, violentia. Lex Alamann. tit. 58. §. 1. *Si qua libera femina virgo vadit in itinere suo inter duas villas, & obviavit eam aliquis, & per Raptum*

denudat caput ejus, cum sex solidis componat.

RAPTUS, *Concubitus illicitus*, Ugutioni, & Joanni de Janua: Nuptiæ occultæ, clandestinæ. Concilium Trosleianum ann. 909. cap. 8. *Est præterea quædam execrabilis species rapina, vel potius sacrilegii, quam ex ipso actu rustici Raptum vocant.* Infra: *Decernimus, ut nullus occultas nuptias vel Raptum faciat ... sed dotatam, & à parentibus traditam, per benedictionem Sacerdotum accipiat, &c.* Charta Guidonis Regis Hierosol. ann. 1190. apud Guesnaium in Annalibus Massiliensibus: *Excepto furto, homicidio, tradimento, falsamento monetæ, violatione mulierum, quod Rapt vulgariter dicitur.*

¶ RATUS, pro *Raptus*. Charta Willelmi Comitis Pontivi ann. 1203. in Tabular. S. Judoci: *Et notandum, quod Comes Monsteroli & Pontivi extra villam B. Judoci per totum Comitatum prædicta Ecclesiæ debet habere assultum, murdrum, scatum, & Ratum, violentiam scilicet mulieris vi oppressa.*

¶ RAPUGARE, Uvarum reliquias sublegere, Gall. *Grapiller*, Ital. *Racimolare, Grappolare.* Statuta Avenion. lib. 3. rubr. 6. art. 4. *Item quod nulli liceat racemare seu, ut vulgo dicitur, Rapugare, nisi factis post vindemias voce tuba proclamationibus, sub pœna xx. sol. Turon.*

¶ RAPULATUM, *Cibus de rapis.* Johan. de Janua.

¶ RAPUM. Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 30. *Statuimus, quod jurati non possint, nec debeant æstimare blada, arma, Rapa, scandolas domorum, lectos .... dummodo ille, cujus pignus est, velit ipsi jurate aliud bonum pignus dare ad æstimandum.* An Gladius, Gall. *Rapiere?* Vide *Rapperia.*

1. RAPUS. Chartula plenariæ securitatis, scripta sub Justiniano apud Brisson. lib. 6. Formul. *Olla testa rupta una tallia valente aspriene, albio valente nummos 80, Rapo valente aspriene, medio valente aspriene, &c.*

¶ 2. RAPUS, pro *Raptus*. Vide *Rappus.*

¶ 3. RAPUS, Comitatus portio. Vide *Rapa.*

¶ RARA, RARIS, Semita, sulcus disterminans, Gall. *Raye.* Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 54. *Si autem de vineis agatur, quæ parvis semitis, vulgo dictis Rares, circumdantur, tunc qui non habet exitum ad viam publicum per suam vineam, sequatur Raram propinquiorem viæ publicæ qua propinquior erit dicta vinea.*

¶ RARARE, *Rarum facere; interrarare, in medio rarum facere.* Laurentius in Amalthea. Mox addit: *Raro, as, Rarefacio.* Glossæ Lat. Græc. & Gr. Lat. *Raro, as, μανόω.*

¶ RARENTER, *Rare, raro*, in eadem Amalthea. Occurrit in Vita S. Marculfi, tom. 1. Maii p. 73. & apud nonnullos è veteribus Latinis. Vide Nonium cap. 2. num. 732.

¶ RARERE, *unde Rarescere*, Johanni de Janua. Legitur etiam in Gemma Gemmarum. Vide Vossium de Vitiis serm. lib. 4. cap. 19.

¶ RARICERE. Glossæ Isidori: *Raricent, Patricent.* In Pithœanis, *Putricent.* Legerem *Rarescent, Putrescent.* Colum. l. 5. c. 6. *Operam dabis, ne emortuis arboribus Rarescat arbustum* i. deficiat seu putrescat.

¶ RARINANTES. Paschasius in Epitaphio Walæ lib. 1. cap. 25. *Licet interdum celsa in petra stans, Rarinantes quosque pueros suis ad litus hortabatur facetus comminus venire.* Sic in MS. legi annotat Mabillonius sæc. 4. Benedict. pag. 485. videtque Paschasium alludere ad illud Virgilianum, facto ex duobus uno vocabulo:

Apparent Rari nantes in gurgite vasto.

¶ RARIOLUS. Glossæ Pithœanæ, *Arreptitius, Rariolus, Furiosus.* Leg. *Ariolus.* Vide *Arreptitius.*

1. RASA. Charta MS. Jacobi Regis Aragon. ann. 1260. *Et affrentat ... per Rasam bosqui usque ad campum vestrum, &c.* [Vide *Rascia* 1. & *Fascia* 1.]

¶ 2. RASA, Mensura frumentaria, in agro Dumbensi *Ras*: ubi plerumque continet quatuor cupas. Necrologium Abbatiæ de *Daoulas* diœc. Corisopitensis: *Calendis Februarii obiit Guidomarus Euzic, pro quo anniversarie habemus unam Rasam frumenti.* Chartularium 1. Monasterii Aquicinct. fol. 29. *Dedit Ecclesia nostra terram duarum Rasarum frumenti*, hoc est, agrum redditus duarum *rasarum*, vel in quo seminari possunt duæ *rasæ*. Vide *Rasara, Raseria, Rasum* 1. & *Res.*

¶ 3. RASA, *Vestis genus, tunica rudis, aspera, non mollis*, in Amalthea.

RASAMEN, Rasura, *Raclure.* Marcellus Empiricus cap. 1. *Rasamen pasta quod in magide adhæret, ... comeres, &c.* [Laurentius in Amalthea: *Rasamen, Rasum eboris, à rase, frequenter rado.*]

¶ RASARA, Idem quod *Rasa* 2. vel *Raseria.* Chartularium 1. Monasterii Aquicinct. fol. 29. *Wicardus debet nobis censum unius Rasaræ frumenti. Tietbaldus finescalcus donavit nostræ Ecclesiæ censum annuum unius Rasaræ frumenti.*

RASARE. Auctor Mamotrecti ad lib. Job cap. 40. *Sorbet terram, i. sorbere videtur Rasando, sive pedibus fodiendo.* [Johan. de Janua: *Rasare, frequenter radere.* Charta ann. 1209. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampl. col. 1091. *Arnaldus de Saga convenit muros de Aristost destruere & valla Rasare*; hoc est, diruere, complanare, funditus evertere, ut nostris *Raser*, ubi agunt de destructione munitionum & ædificiorum. Vide Vossium lib. 4. de Vitiis sermonis cap. 19.]

¶ RASARIUM. Vide infra *Raserium.*

RASCARE, Cum sonitu quodam ac vi exspuere, Picardis *Rasquer*: vox conficta à sono, qui exspuendo fit, vel quod guttur sputum acrius quodammodo radat: est enim Italis *Raschiare*, idem quod *Radere.* Constantinus African. lib. 3. de Morbor. curat. cap. 8. *Sanguinis rejectio duobus modis fit, cum tussi, vel cum Rascatione: cum tussi, à pectore exit, & sibi cum adjacentibus membris: cum Rascatione, ex gutture & adjacentibus uvula.* Adde cap. 9.

¶ RASCHATUM. Vide supra in *Rachetum.*

1. RASCIA, Modus agri, vel vineæ. Tabularium Prioratus de Paredo in Ducatu Burgundiæ fol. 17. *Quidam homines .... vendiderunt monachis hujus loci 3. Rascias de vinea, quas ad medium plantum tenebant.* Fol. 40. *Vendidit monachis .... unam Rasciam vineæ, &c.* Occurrit alibi non semel.

☞ Etiam hodie rustici Dumbenses *Rasean* vel *Rasiere de vigne* appellant modulum vineæ longiorem quam latiorem à reliquo vineæ parvula via disterminatum. *Rasciarum vineæ*, è veteribus Chartis meminit Mabillonius in Elogio S. Odilonis sæc. 6. Benedict. part. 1. pag. 644. & 645. Suspicor *Rascia* dictum fuisse pro *Fascia*, de qua suo loco.

2. RASCIA, Aqua subsidens, locus aquaticus, & lutosus, vulgo *Raque*, Picardis. Charta Philippi Comitis Flandrensis an. 1176. apud Buzelinum lib. 2. Galloft. cap. 22. *Excepto eo, quod sibi habet Aquicinctensis Ecclesia a Rascia Pomeriis, usque ad Rasciam Rullagii, & quod domino Warlemii in angulo suo licet habere tres tantummodo lacunas talis* (f. palis) *& viminibus compositas, sed nullam ex jure licet ei exercere piscationem per decurrentes aquas.* Vide *Rascare*.

3. RASCIA. Declarationes Congregationis Casinensis S. Justinæ ad cap. 55. Regulæ S. Benedicti: *Chlamydes vero sive de Rascia, sive de panno, sive de*

feltro, sive secundum consuetudinem Congregationis nostræ, non serico superne contexta, nec Laicorum more bullis sericis antebullata, &c. Mox: *Pilei, sive de lana, sive de palea, non sint, ut sæculares utuntur, in turbinem elati, aut acuti, aut etiam serico ornati, sed depressi, plani, ac simplici Rascia cooperti, si fuerint cooperiendi.* Idem forte quod *Rasum*. Vide in hac voce.

RASCUS. Liber de Miraculis S. Quintini cap. 11. apud Hemereum: *Ubi & quidam pauper claudus... bassitans quoddam ferramentum habebat, quod vulgi Rascum vocant, hocque vasa minuta cavaut, victum operando manibus quærebat.*

¶ RASDOIRA, Radula, radius, Gall. *Racloire*, Ital. *Rasiera*. Statuta Saluciarum collat. 4. cap. 117. *Mensurando semper cum Rasdoira quadrata, præterquam brenum, castanea, nuces & glandes, quæ mensurantur ad culmen.* Ibid. cap. 120. *Venditores salis teneantur habere Rasdoiram rotundam & radere mensuras salis.* Vide *Rasitoria*.

RASE. Eigil in Vita S. Sturmii n. 13. *Dirutis innumeris silvis & arboribus, & Rase ad calcem faciendam composita, &c.* Ubi Browerus Germanis *Rase* cespitem esse ait, quem vulgo *Turbam* vocamus, quo scilicet ignis conficitur.

¶ RASEGA, f. Officina ubi secatur serra, Italis *Rasega*, nostris *Scie*. Statuta criminalia Riperiæ cap. 194. *Aliqua persona non audeat facere aliquam ordinationem, per quam aliqua persona communitatis Riperiæ prohibeatur ignis, aqua, molendina, Rasega, vel alia quævis commoditas vel utilitas tollatur, vel impediatur, sub pœna libr. centum.* Chronicon Bergom. apud Murator. tom. 16. col. 865. *Item combusta fuit domus, ubi erat Rasega, quæ dicebatur esse Balantia de Baxanis, & quæ Rasega erat prope turrim de Crescentiis .... & ipsam Rasegam & domum dominus Machides quondam domini Alberti Militis de Suardis impegnaverat suprascripto Balantia, & ideo combusserunt.* Vide *Resca*.

¶ RASELLUS, Idem quod supra *Radellus*, Ratis, Gall. *Radeau*. Charta ann. 1342. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 442. col. 1. *Item, non contenti multas naves calce oneratas .... & multos Rasellos fusteos sub guidagio dicti Dom. Dalphini existentes, ceperunt super aquam Ysara.* Alia notione mox occurrit in *Raseria*. Vide *Razellus*.

¶ RASEOLA, Species placentæ. Vide *Rufeola*.

RASERIA, RASERIUM, Mensura annonaria, in tractu præsertim Morinensi, vulgo *Rasiere*. Bulla Honorii III. PP. apud Ughell. in Episc. Interamn. tom. 1. *Solvat unum Raserium annonæ Episcopo, &c.* Charta Balduini Comitis Guinensis ann. 1228. *Octo Raseria avenæ & sex Raseria ordei.* Occurrit passim in Tabulario S. Bertini, & Chronico Andrensi pag. 365. 372. 414. 619. in Probat. Hist. Monmorenc. pag. 342. Histor. Guinensis pag. 202. apud Miræum in Donat. Belgic. pag. 237. &c.

RASARIUM, Eadem notione. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 417. *Et de uno Rasario frumenti in uno quoque mense Ortolano: & ad Natale Domini de uno Rasario brasii, &c.* [Charta an. 1267. è Tabulario Domus Dei Pontisar. *Debet unum sextarium avenæ & duos capones ad Natale Domini & quoddam Rasarium frumenti.*]

RASELLUS, Eadem pariter notione, in Aresto an. 1320. pro Tornacensibus. [Tabularium Calense pag. 128. *Item (percipit) a Logero de Ulmo quatuor Rasellos avenæ cum minuto redditu.* Charta an. 1359. apud Ludovicum *Laguille* in Probat. Hist. Alsatiæ pag. 55. col. 1. *Item a Werde quarante Rezeaux de seigle & orge de rente.*]

¶ RASERIA TERRÆ, Agri portio capiens unam raseriam seminis, tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 329. ex instrumento anni 1191.

¶ 1. RASETA, Idem quod *Raseria*. Statuta Monasterii S. Claudii an. 1448. pag. 61. *In villagio de Quinque-stratis per quemlibet ipsorum unam Rasetam avenæ. In villagio de Valle-clusa, unam Rasetam avenæ per quemlibet. In villagio de Aventone per quemlibet unam Rasetam avenæ.*

2. RASETA. Matth. Silvaticus: *Pecten, pars manus, quæ est inter Rascetam & digitos.* [Vide *Racetta*.]

¶ RASIA, f. Idem quod Italis *Rancia*, Gall. *Orange*, Malum aureum. Statuta Montis regalis fol. 310. *Item pro quolibet rubo risi, sol. unum den. Item pro quolibet rubo Rasiæ sol. den. sex. Item pro quolibet amandolarum seu nosalarum den. sex.*

RASILIS. Papias: *Ralla, vestis est, quæ vulgo Rasilis dicitur.* Gloss. Saxon. Ælfrici: *Ralla vel Rasilis:* ƿoȝum beyeƿod hƿæȝel. Est autem *ralla* vestis species, Plauto nota. Papias: *Rasile, acutum, vel bene rasum.* Vide *Interrasilis*.

¶ RASITORIA, Idem quod *Rasdoira*, Gall. *Racloire*, Radius, quo raduntur mensuræ frumentariæ. Literæ Ludovici Jun. an. 1145. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 49. *Porro de his mestivis statutum est, ut ad justam mensuram prædictæ civitatis semirasam & semicumulatam reddatur, & qui mestivam receperit, cumulet; qui reddiderit, cum justa Rasiteria reddat*, vel potius *radat*, ut legendum existimo. Vide *Rasoria* & *Razoira*.

¶ 1. RASOR, f. Qui radebat seu resecabat aptabatque materiam necessariam munitionibus exstruendis: de quibus loquitur Lambertus Ardensis apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 600. *Hic & fossarii cum fossoriis, ligonistæ cum ligonibus, picatores cum picis, malleatores cum malleis, novaculatores sive Rasores cum rasoriis, paratores, &c.* Alius forte maluerit *Rasores* interpretari eos, qui complanabant seu exæquabant loca salebrosa, ubi illæ munitiones erant exstruendæ.

¶ 2. RASOR, Tonsor, Gall. *Barbier*, in Necrologio Lauresham. inter Vindemias Liter. pag. 23. in Miraculis B. Stanislai Canon. Regul. tom. 1. Maii p. 782. apud Buschium de Reform. Monast. tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 482. & alibi.

¶ 3. RASOR, Novacula, Gall. *Rasoir*. Petrus Amelius in Ordine Rom. cap. 148. *Item sciendum, quod barbitonsor Papæ non retinet cassam cum Rasoribus, & cum iis quæ intra sunt, &c.*

¶ RASORIA, Idem quod *Rasitoria*, Gall. *Racloire*, Ital. *Rasiera*. Statuta Saluciarum collat. 5. c. 127. *Molinarius capiat de quolibet sextario cozolinum unum randatum & medium pro singula emina. Et quod habeant Rasoriam ligatam ad cozolinum & medium cozolinum, de quarandent.* Vide *Razoira*.

RASORIUM, in supellectile scriptoria, in Statutis antiquis Cartusianorum cap. 16. §. 8. *Scalpellum unum ad radendum pergamena, novaculas sive Rasoria duo, &c.* Ubi *Rasoria* forte sunt, quæ *Canifs* appellamus.

☞ Potius crediderim esse radulas seu scalpra, instrumenta scilicet ferrea acuta & curva, quibus incaute scripta aut delineata è pergameno vel charta eraduntur, Gallice *Grattoir*. Papias: *Novacula, id est, Rasorium ... Novacula ferrum subtile, quo carta innovantur.* Johannes de Janua: *Novacula, id est, Rasorium, quia novat hominem .... Novacula etiam dicitur ferreum instrumentum, quo solet radi & parari pergamenum, ab innovando dicta, quia innovat pelles.* Alias *Rasorium* Novacula est, nostris *Rasoir*, *Raso-*

rius culter Ciceroni. Glossæ Lat. Græc. *Rasorium*, ξυστήρ. Aliæ Græc. Lat. ξυστήρ, *Ralla*, *rallum*, *rallus*, *Rasorium*, *sella*, *Rasorius*. Guidonis Disciplina Farfensis lib. 2. cap. 20. *Debet unus frater vel duo habere injunctum officium Rasoriorum acuendorum, atque colligendorum ad scrinium ubi reponuntur: & ipse debet procurare tonsoria ad illud opus (radendi) deputata.* Eadem, ni fallor, notione Breviloquus in voce *Acciatus*:

Acciatus pugio conjungo novacula cultris,
Cultellosque, spatas, Rasoria jungimus illis.

Occurrit alibi non semel eadem significatione; alia vero superius in *Rasor* 1.

¶ RASPA, Racemus, uva, Ital. *Raspo*, Gall. *Grappe.* Computus an. 1202. apud D. *Brussel* tom. 2. de Feudorum usu pag. CLV. col. 1. ad calcem: *Pro meraria Vallium vindemianda, & pro Raspa ducenda apud Meduntam & Anetum, & pro auxiliatoribus vindemiarum, & pro vino ducendo de vineis, XI. lib. & dim.* Statuta datiaria Riperiæ cap. 12. *De qualibet soma duodecim pensium Raspa pro introitu solidi quatuor.* Vide *Raspetum.*

¶ RASPANTES. Theodoricus de Niem lib. 2. de Schismate cap. 15. *In eadem civitate Perusina sunt tres ordines seu status civium. Nam quidam sunt Nobiles, qui dicuntur Beccarini, & post eos majores de populo, qui Raspantes nuncupantur, & minutus populus.*

RASPARE, Scrutari, vox Italica, pro *Ruspari*, ἐρευνᾶν. Joannes de Janua, & Gloss. Lat. Gall. *Ruspor, inquirere, & est gallinarum, quæ pedibus escam quærunt.* Gloss. Isidori: *Ruspantur, perquirunt anxie.* Fridericus II. lib. 1. de Venar. cap. 9. *Aliæ* (aves) *Raspando cum pedibus sub terra, quando non inveniunt escam super terram, ut perdices, gallinæ, ... aliæ Raspant cum pedibus & cum rostro cavando, mordicant ea quæ inveniunt super terram & sub terra.* Et cap. 35. *Cum isto namque ungue caput & cætera membra, ad quæ possunt attingere, Raspant & scalpunt, ex utroque pede scilicet.* Lib. 2. c. 52. *Raspat autem ubi est ciliatura, per duas causas, una est, quia vult removere ligamen ab oculis, &c.* Vide Oct. Ferrarium, in *Raspare*, [& supra *Alonus*, & infra *Ruspaticum.*]

¶ RASPARE NAVES, Radere veterem picem iis inhærentem, radula purgare, Gall. *Gratter les vaisseaux*, ab Italico *Raspare*, vel Hispanico *Raspar*, Radere, Gall. *Racler.* Statuta Massil. lib. 4. cap. 6. §. 3. *Item quod omnis navis, & omne lignum, cooperta vel coopertum, vel discooperta vel discoopertum, quæ vel quod dabit latus in portu Massiliæ det tantumdem, quando Raspabitur seu torquebitur, seu quando si Rasparia ò si torquaria quæ non brusques, quantum daret si bruscava.*

RASPATORIUM. Matth. Silvaticus: *Spatomelle, est instrumentum chirurgicum, quo immittuntur medicinæ in vulneribus, & oculis, Raspatorium secundum alios.*

¶ RASPECIA. Vita Ven. Idæ Virg. Lovaniensis tom. 2. Aprilis pag. 159. *Omnia .... vina ... innaturali pariter & præpostera corruptione prorsus infecta, continuo rebullire cœperunt ... & ea quæ Raspecia vulgari eloquio nuncupantur (quod quidem inauditum & eventu rarissimo manet apud nostrates inexpertum) quasi una cum aliis eodem tempore divina fecerat ultro rebullire. Tunc vero paterfamilias .... tam grave dispendium .... conabatur ingeniosa satis & exquisita industria propulsare. De præfata namque Raspecia partem aliquam, in vase seorsum emissam, ad excutiendum ab eo præfatæ corruptionis intolerabile nocumentum, scopæ percelli mandavit diutius & moveri, ob eam videlicet causam, ut vel sic naturali sibi restaurata virtute per hujus infusionem & cetera fortasse valerent ab infectionis suæ discrimine reformari.* Hic Cl. Editor *Raspeciam* interpretatur vas plurium doliorum capax, in quo vetustiura vina sic servantur ab œnopulis, etiam per æstatem, ut alterationem hujusmodi non patiantur. Sed ex relato longiori contextu palam est, *Raspeciam* nihil aliud esse quam vinum mixtis acinis aliisve modis renovatum, nostris vulgo *Rapé*: hujuscemodi enim vinum alterationi minus obnoxium est, ut hic dicitur de *Raspecia.* Vide mox *Raspetum.*

RASPETUM, Vinum *recentatum*, Gallis *Raspé.* Charta Henrici Ducis Brabantiæ pro Communia Brusellensi ann. 1229. *Qui vinum supra uvas habuerit, quod Raspetum vocatur, in tavernis ipsum vendere non potest.* Vide *Recentatum.*

¶ RASPUM, Species exactionis à *rapere* fortean dicta, quod quasi coacte, ut fere fit, non spontanee solveretur. Statuta Montis-regalis fol. 54. *Item statutum est, quod aliquis Clavarius, collector talearum, fodrorum, mutui, Raspi vel alterius pecuniæ, quæ deberetur Communi aliqua ratione vel causa, non possit vel debeat facere aliquam solutionem, nec solvere aliquid de pecunia Communis alicui, nisi Syndico tantum.*

¶ 1. RASSA, Quantum vitri quis ferre potest. Charta Maurini Abbatis Vallis-sanctæ Diœcesis Aptensis an. 1509. ex Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *Tenebimur solvere ... leidam ad rationem unius denarii, sive medii pataci pro qualibet Rassa sive onere hominis, & pro qualibet onere sive carga animalis unum patacum, sive duos denarios currentes.* Hic agitur de materia vitrea; quod autem *Rassam* olim vocabant vitrarii, hodie *Faix* nuncupant, Onus hominis.

¶ 2. RASSA, Conjuratio, ad illicita quædam perpetranda conspiratio vel rebellio. Statuta Massil. lib. 1. cap. 1. §. 20. *Item, quod hoc sacramentum specialiter teneatur Rector servare, in omnibus & per omnia, illa statuta quæ loquuntur de conjurationibus & Rassis non faciendis, & de conjurationibus illicitis infringendis.* Adde libri 5. caput 6. quod est *de Conjurationibus & Rassis non faciendis.* Statuta Baronum Montispessul. an. 1323. apud *de Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. p. 469. *Sartores infra scripti dixerunt & protestati fuerunt ibidem, quod per infrascriptas ordinationes & conventiones, non intendunt facere crassam, Rassam seu monopolium, nec easdem facere in prejudicium juris, seu honoris aliquorum jurisdictionem habentium, sed tantummodo ad honorem Dei, &c.* Requesta an. 1391. oblata Senescallo Provinciæ ex Schedis D. *le Fournier*: *Et primo fieri propositionem ligue & Rasse, factis inter gentes domini Raimundi de Turena ex una parte, & circumvicinos Massilienses ex altera.* Vide *Manipolum* & *Trassa.*

¶ RASSARIA, RESSARIA, Grex ovium. Sententia arbitralis inter Aymarum de Pictavia Comitem Valentinensem & Jacobum Abb. Monasterii de Lioncellis an. 1303. ex Schedis D. *Brunet*: *Dicti domini arbitri, arbitratores seu amicabiles compositores, statuerunt, quod in dicta montanea superius limitata, quocumque tempore, ambæ partes insimul per se, seu per alium, seu per alias personas interpositas, possint introducere seu immittere Rassariam seu vassinum, & quod expensæ, quæ fient seu fieri contingeret pro prædictis, per partes prædictas fiant communiter & solvantur: & fructus & obventiones, redditus, exitus seu proventus exeuntes seu venientes ex dictis animalibus Rassariæ seu vassini, solutis expensis, communiter dividantur, hoc adjecto, quod de vassino dictus dominus Abbas tantum debeat immittere & tenere in dicta montanea, quantum dictus dominus Comes immiserit in eadem: taliter quod vassi-*

num utriusque portis numero sit aquale, seu ad extimationem bayllivorum communium, si animalia vassini alterius partes pravaleout animalibus ulterius … Domini arbitri ordinaverunt, quod dictus dominus Comes de dicta Ressaria seu avere, quod veniet in montanea supradicta per teeram suam propriam polveruginm nonhabeat neque levet, nec aliquid aliud in fraudem polveragii supradicti; sic quod dicta Ressaria seu avere, quod veniet in dicta montanea en nunc in antea a prastatione polverarii sint immunes, quitia & absoluta … Voluerunt dicti arbitratores & ordinaverunt, quod animalia Ressaria venientia in montanea supradicta transire debeant per iter novum prope vacchariam monasterii supradicti. Si hæc non satis probant, hic agi de ovibus, addam in eadem Charta mentionem fieri *trentenariorum animalium* in laudata *montanea* pascentium; oves autem in similibus *montaneis* pascentes in *trentenaria* divisas fuisse, palam est ex Charta an. 1293. citata in voce *Montana*. Sed unde vox *Rassaria* vel *Ressaria*? Vide *Rassa* 2. & *Rassius*.

¶ RASSIUS, Ressius, Casei species, in montibus Delphinalibus *Sarras* vel *Sarrasson*. Contractus ann. 1404. 21. Jan. ex Schedis D. *Brunet*, quo Abbas Leoncelli vendit *per unum annum & unam prisiam* herbas montis Ambelli, *sub loquerio seu pretio, videlicet sexdecim florenorum & unius quintalis caseorum & alterius quintalis Rassiorum bonorum & sufficientium.* Pluries repetuntur in hac Charta voces *Rassius*, *Ressius*, *Reissiusve*, sed ita male exaratæ, ut vix, ac ne vix quidem, dici queat quænam sit lectio præferenda: malim *Rassius* vel *Ressius*, quod melius respondeant vocibus *Rassaria* vel *Ressaria*; cognata enim videntur hæc vocabula & ejusdem originis.

¶ RASSUM. Vide infra in *Rasum*.

RASTA, Milliare Germanicum, *Raste*. S. Hieronymus in Joelem: *Unaquaque gens certa viarum spatia suis appellat nominibus. Nam & Latini mille passus vocant, & Galli leucas, Persa parasangas, & Rastas universa Germania.* Vetus Agrimensor: *Milliarius & dimidius apud Gallos leuvam facit, habentem passus mille quingentos, dua leuva sive milliaria tres apud Germanos unam Rastam efficiunt.* Beda de Numer. divisione: *Dua leuva, seu milliaria tria Rastam faciunt.* Charta Dagoberti Regis apud Willel. Hedam, Coccium, & Henschenium de Tribus Dagobertis: *Leucas sex, quas homines loci illius siti dicunt Rostas tres esse.* Vetus Charta in Chronico Laurishamensi pag. 64. *De qua in omnem partem quaquaversus pertinent ad eundem locum inter campum & silvam leuga dua, id est Rasta una.* Adam Bremensis cap. 19. *Qui locus ab Episcopatu Ferdensi positus, ub Hammaburg nisi tribus disparatur Rastis.* Adde Leonem III. PP. Epist. 2. ad Carolum M. Thwroczium in Chron. Hungar. part. 1. cap. 11. Charta Ludovici II. Regis apud Mabillonium tom. 5. Vitar. SS. Ordinis S. Benedicti pag. 526. [Vitam S. Guntheri tom. 8. earumdem Vitarum p. 476. num. 3. unde emendari debet locus Annalium Benedict. tom. 4. pag. 202. num. 7. ubi *Resta* pro *Rasta* perperam editum est,] &c.

¶ RASTACIUS Color. Testamentum Pauli Massil. Episc. ann. 1433. ex Archivo Eccles. Massil. *Item legamus nepoti nostro Henrico tunicam nostram Rastacii coloris foderatam de martres, cum duobus capuciis ejusdem coloris.*

RASTALLATIVUS Scorpius, *Qui parvus est, & habet caudam retro Rastallantem*, inquit Constantinus Afric. lib. 8. Pantech. cap. 22. id est *rastelli* instar effictam.

RASTELLAGIUM, Præstationis species ex pratis, vel operæ, quas in *rastellando* fœno in dominorum pratis debent Tenentes. Tabularium Prioratus S. Nicasii Melletensis fol. 37. *Quidquid juris habebant, vel habere poterant in pratis eorundem, sitis apud Murellos, tam in Rastellagio, quam in aliis consuetudinibus, &c.* Tabularium Ecclesiæ Carnotensis an. 1225. Ch. 257. *Et omnes avenagios, scilicet de quolibet abonagio unum denarium, & medietatem omnium Rastellagiorum pratorum, &c.* Liber Chirographorum Absiæ fol. 104. *Thebundus Aans donavit eleemosynam Deo & Monachis S. Maria Absia fenum rastrorum, & fenum sessionis multonum, & omnem servientiam, quam habebat in pratis, &c.*

Rastragium, Eadem notione. Necrologium Ecclesiæ Carnotensis: *Scilicet custodiam & margines, qui vulgo dicuntur ardems, & Rastragia.*

¶ RASTELLANS. Vide in *Rastallativus*.

¶ RASTELLARE Fenum, Fenum rastello congerere, accumulare. Charta ann. 1344. è Schedis D. *Lancelot*: *Item quod nulla persona, cujuscumque conditionis existat, sit ausa pelare per itinera trossas feni … nec Rastellare fenum in pratis alienis, quousque fenum in dictis pratis existens fuerit ligatum.*

¶ 1. RASTELLUM *& furca*, quibus tenentes domini fenum colligere debent, memorantur in Charta an. 1193. ex Archivo Monasterii S. Urbani in Campania. Vide *Furca* 3.

¶ 2. RASTELLUM, Falisca, Gall. *Râtelier*, Ital. *Rastrello*. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Ignis accensus est validus in stabulo, ubi erat fenum multum desuper equos & supra Rastellum.*

¶ 3. RASTELLUM, Parmæ, seu scuti gentilitii, limbus tesserarius, nostris *Lambel*. Charta an. circiter 1280. ex Archivo Ducis Sabaudiæ Camberiaci: *In contrasigillo est quidam leo rampans cum quodam Rastello super spatulas, & alibi cum quodam Rastello quinque lambellorum*, hoc est quinque veluti guttarum architecturæ pendentium, quæ rastelli figuram utcumque referebant.

¶ 1. RASTELLUS, Clathrus. Statuta Montis-Regalis fol. 274. *Quilibet habens rotam seu tenens in flumine Elleris … teneatur & debeat continue tenere & habere in principio canalis, seu trogli, unum Rastellum, qui Rastellus habeat gravigliones, unum prope alium per unum semisse, sub pœna solidorum viginti.* Statuta Saluciarum collat. 5. cap. 139. *Et pariter teneatur quilibet molinarius, & alius tenens martinetum vel battitorium habere unum Rastellum in introitu canalis sui ingenii.*

¶ 2. RASTELLUS, Cataracta in portis urbium; Gall. *Herse*, Ital. *Rastrello*. Petri Azarii Chronicon apud Murator. tom. 16. col. 381. *Veniebant autem prædicti Anglici, ad mille & quingentos & ultra, sæpius in portis Tardonæ, trahentes lanceas intra Rastellos.* Chronicon Bergom. apud eumd. Murator. ibid. col. 898. *Dominus Johannes Vicarius … fecit relaxare Nigrum de Grumello, pro eo quod solvit florenos* VII. *cum dimidio, & quia transivit Rastellum porta S. Antonii contra voluntatem Comestabilis dicta porta.*

¶ 3. RASTELLUS, Ornamentum phrygium rastelli, ut puto, figuram exprimens in vestimentis. Annales Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 809. *Cotardita una pavonacii grana laborata ad Rastellos auri cum rosettis perlarum persilatarum cum floribus intus, una cum capucio pari.*

¶ RASTER, Δίκελλα, *Bidens*, *Rastrum*, apud Janum in Supplemento Antiquarii, ex Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat.

RASTICUCIUM. Catholicon Armoricum: *Cleff*,

Gall. Besaguë, Lat. Bipennis, Rasticucium, Bisacuta.

¶ RASTRAGIUM. Vide in *Rastellagium.*

¶ RASTRARE, Investigare. Vide *Rastrum* 2.

1. RASTRUM, [quo tenens domini fenum versare debet & colligere.] Vide *Furca* 3.

2. RASTRUM, Vestigium, indagatio, ex Hispan. *Rastro.* Observantiæ Regni Arag. lib. 6. de Privileg. Militum, §. 9. *Quilibet flagrante crimine potest mittere appellitum, ubi facta fuerit rapina vel furtum, & prosequi malefactorem talem, & sine officiali per loca ordinum religiosorum & Ecclesiarum cujuslibet alterius intrare vicini infra villam prædictorum, vel ad podem castri venire, & petere Domino villæ, vel castri, aut Alcayda, vel juratis loci, quod emparent Rastrum, & sequantur, & extrahant de termino,* &c. Lib. 9. tit. de Proditionibus: *Si quis assecuraverit personam alicujus, vel fecerit pacem, datis manibus, sub pœna proditionis, postea unus istarum invadit alium, ... & scias, quod pœna proditoris in corpore est, quod Rastretur,* &c.

¶ 3. RASTRUM, Ordo cereorum instar rastri circa altare. Usus Culturæ Cenoman. MSS. *Accendantur omnes lampades Ecclesiæ & Rastrum ante & retro.*

¶ RASTUS, Σκαφίον, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Gr. Lat. Σκάφιον, *Rastus, sarculum.*

¶ RASULA. Matth. Silvaticus: *Perniones vel Rasulæ sunt excoriationes quæ fiunt in nimio frigore in calcaneis.* Hinc patet quid sit *Rasula pedis*, apud Gauthetium de Bellis Antiochenis: cujus vocis significationem ignorare se fatetur Barthius in Glossario apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 399.

¶ RASULIS VINEÆ, Vineæ modus, portio. Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 511. *Concesserunt in hoc monasterio .... terram vacantem in fundo Noceri, & vinearum Rasules IV. & terram modiorum II. tritici.* Vide *Rascia* 1.

1. RASUM, RASUS, Idem quod *Raseria*, Mensura annonaria, in Regesto Censuum Carnoti fol. 25. & alibi. Charta Radulphi Episcopi Andegavensis ann. 1183. pro Abbatia Melinensi: *Unam minam nucum & sex denarios de eleemosina Odonis .... unum Rasum nucum de eleemosyna Fulconis de Chemans,* &c. Charta Balduini Abbatis *de Vermand* in Tabulario Abb. Montis S. Martini: *Duo Rasa avenæ, quæ ei pro terra mansuali debebantur.* [Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 120. *Teneor eidem monasterio annuatim reddere unum Rasum frumenti,* &c. Inventarium *Piquet* num. 18. cap. 41. de Volta fol. 15. ex Archivo Principis *de Rohan*: *Item V. cartas & duo civaderia cum dimidio frumenti, duo Rasa & tres partes unius Rasi. Tria Rasa minuta avenæ,* in Charta an. 1184. è Tabulario S. Juliani Turon. *Novem Rasa avenæ*, in Indice MS. Beneficiorum Diœcesis Constant. fol. 32. Charta Parthenonis Genliaci ann. 1252. *Si vero prata acquirent, quæ debent nobis avenam reddent nobis annuatim unum sextarium sive Rasum avenæ.* Idem hic sunt *Rasum* & *Sextarium*; in Bressia vero unum sunt *Bichetus* & *Rasum*, ut refert *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici v. *Raz.* Vide *Rasa* & *Res.*]

RASUS. Fleta lib. 2. cap. 12. §. 12. *Rasus alleorum continet 20. flanet, & qualibet flonis 25. capita.* [In nova Gall. Christ. tom. 4. col. 208. dicitur Reinaldus de Tureyo Decanus Lugdun. dedisse *super bonis a se acquisitis in parœcia S. Genes. Vallis II. bichetos frumenti, VII. Rasos avenæ,* &c. Rursum occurrit in Statutis Vercell. lib. 3. fol. 73. in Chartulario 2. S. Quintini in Insula, &c. Lugduni & Bellijoci *Rasus* tantum continet quantum *bichetus*: de quo supra.]

¶ AD RASUM, de mensura rasa & opposita cumulatæ passim legitur in Chartis. Antiquæ Recogn. Claromont. in Triviis Dalph. ex Regesto *Probus*: *Guillelma Taschiere ... debet in anno 1°. aver. frum. ad cumulum & alie anne ad Rasum.* Litteræ Officialis Rem. an. 1238. è Tabulario Compendiensi: *Pro CC. sextariis bladi persolvendis, scilicet blado ad Rasum, & avena ad comblum.* Statuta Vercell. lib. 1. fol. 23. v°. *Potestas Vercellarum ... fieri faciat ... unum quartarenum de ligno, ita magnum, quod teneat commode ad Rasum, quantum est & tenere consuevit quartaronus vetus cum culmatura.* Ibidem recurrit & alibi non semel.

¶ 2. RASUM, vel RASUS, Mensura pannorum & telarum. Statuta Saluciarum Collat. 4. cap. 117. *Qualibet autem tesia telæ grossæ semper sit Rasorum duodecim.* Ex cap. 123. *Qui vendiderit pannum, telam, frustaneum, velutum, crudallum, seu aliquid simile, ad Rasum mancum, seu non justum ... solvat ... florenos XXIV.* Statuta Astensia collat. 7. c. 5. *Qui vendunt pannos, tellas vel fustaneos ad Rasum vel mensuram sive ad alnam ... dabunt rectam & justam mensuram ad illum Rasum & alnam, qui vel quæ fuerint constitutus vel constituta pro communi.* Eadem, ut puto, notione Statuta Montis-Regalis fol. 183. *Item statutum est, quod qualibet persona, quæ mensuraverit ad falsam, seu mancham, mensuram, seu scandalium, libram, tesiam, Rasum, seu sestarium & tazolium, seu aliud pondus, seu mensuram, solvat pro pœna solidos XX.* Huc revocari possunt, ni fallor, quæ habentur in iisdem Statutis fol. 271. *Item statutum est, quod Vicarius teneatur facere quod omnes furni, seu ædificia in quibus sunt, debeant cooperiri per illos fornarios, qui eos tenent de copis, tegulis, vel scandalic, vel labeis, & facere fumerium, qui vadat desuper totum per unum Rasum,* hoc est, si recte interpretor, tectum superet altitudine saltem mensuræ *Rasum* appellatæ.

¶ 3. RASUM, Solum, pavimentum. Raparationes factæ in Senescallia Carcassonæ an. 1455. è MS. Cod. D. *Lancelot*: *Pro octo peciis fustium vocatis Fucilhas, qualibet longitudine sex cannarum, ad faciendum pontem, sine quo ferri non poterat Rasum dictarum paxerie & tarrasserie.* Gall. ad verbum *Rez*, vel *pavé desdites chaucée & terrasse.*

¶ RASUM AD RASUM, à veteri Gallico *Rez à Rez*, Quasi superficiem legendo. Charta Theobaldi Comitis Campaniæ e Chartulario Meldensi: *Metæ positæ sunt a predictis arbitris in dicta fore, quæ tales sunt: videlicet foramen quod est sub domo Agnetis de Ponte per ante domos Rasum ad Rasum, prout se superius extendunt .... & per ante domos Rasum ad Rasum usque ad domum S. Faronis, & per ante domum S. Faronis Rasum ad Rasum ad domum Roberti de Corbeia, & debent per ante domos Rasum ad Rasum ad domum Agnetis de Ponte.*

4. RASUM, Ῥάσον Græcis Græcobarbaris, Vestis novitiorum Monachorum, qui ῥασοφόροι dicuntur. Vide Balsamon. in Syn. CP. can. 5. Meurs. in Gloss. & Salmas. ad Tertull. de Pallio pag. 35. S. Aldhelmus de Laude virg.

> *Nec lacerna tibi vilescat vitrea, virgo,*
> *Tergere vel Rasa, & lignis compacta salignis,*
> *Seu membranarum tenui velamine facta.*

Ubi legendum *rase.* Vide *Raxium.*

¶ 5. RASUM, Alia notione, si tamen vera lectio est. Chartularium Monasterii S. Sulpitii Bituric. fol. XI. v°. *In villa quæ dicitur Boscheto, hoc est, mansus meus indominicatus, una cum casuali, Rasis, domibus, ædificiis,* &c. Forte legendum est *casis.*

¶ 1. RASURA, Litura, inductio in scriptis, Gall.

Ratare. Charta ann. 1399. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Subscripsi signoque meo solito rogatus signavi in testimonium veritatis premissorum, Rasuras factas en octava linea ... sub eodem signo meo fideliter approbo.* Charta Cumitatus Marchiæ ann. 1406. *Constat nobis de Rasuris superius factis in dictionibus supra confrontatis, videlicet, &c.* Occurrit eadem notione apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 87. Vide *Litura* & mox *Rasa litera* in *Rasus.*

¶ 2. RASURA, Tonsura. Statuta S. Capellæ Paris. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 153. col. 1. *De Rasuris: Sciendum est principaliter, quod universi & singuli de collegio istius sacra Capella ... debent esse rasi in barba & tonsura in festis annualibus ... Pascha, &c.* Charta an. 1366. de Aquariatu S. Crucis Talemund. *Item debet dictus Aquarius dare & ministrare barbitonsori dicti monasterii, quoties Rasuram facit ... generale & pitantiam.* Occurrit apud Sicardum Episc. Cremon. in Chronico, tom. 7. Muratorii col. 588. & alibi non semel.

¶ 3. RASURA, Mensura frumentaria, eadem quæ *Rasetia*, nisi sit ita legendum. Chronicon Bonæ spei pag. 268. *Item unam Rasuram bladi ... item semirasuram & semiquarterium bladi ... item XVI. Rasuras bladi ad quatuor denarios prope melius bladum 1.*

¶ 1. RASUS, Mensura annonaria. Vide *Rasum* 1.

¶ 2. RASUS, Mensura pannorum. Vide *Rasum* 2.

¶ 3. RASUS, adject. Vox nota. *Rasa litera*, Deletæ, inductæ, in Literis ann. 1378. è Regesto Cameræ Comput. Paris. In aliis Literis an. 1363. pro *Rasa* legitur *Abrasa.* Literæ *Rasa & emendata*, in Charta ann. 1327. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 205. *Rasa vestis* Clericis interdicitur, ut & *holoserica, villosa, damascena & taffetana*, in Synodo Limensi an. 1582. tom. 4. Concil. Hispan. p. 275. *Sint sella Regularium alba vel nigra, vel Rasa*, in Concilio Albiensi c. 15. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 639.

1. RATA. Canones Hibern. lib. 31. cap. 20. *Ut femina heredis dent Ratas & stipulationes, ne transferatur vera hereditas ad alienos.* Lib. 33. cap. 6. *Omnis venditio tribus confirmetur, id est Ratis & stipulationibus, & testibus, & scriptione, in qua fiunt.* Cap. 5. *De modo, quo reddet debitor salutem Rata.* Et mox: *Debitor reddat, quantum Rata solvit, & quantum fatigatus fuerit: si vero humanus fuerit, Rata non quærat usuram, &c.* Cap. 7. *De ratione stipulationum & testium*, inscribitur. Est igitur *Rata* idem quod *stipulatio*, contractus. Gloss. Lat. MS. Reg. codic. 1013. *Rata, arbitrata, firma, certa.* Iidem Canones cap. 4. *Synodus Hiberniensis dicit, ut Rata reddat debita, pro quibus fixerat manus.*

2. RATA. Tabular. Eccles. S. Stephani Divion. ch. 67. *Insuper trado & concedo Ecclesia S. Stephani Divion. Ratam publicam per silvam per pascuam de cunctis hominibus, qui super terram S. Petri sive S. Stephani manserint, quatenus deinceps legitime possideant, quod ante arripere non audebam.* Forte legend. *Statam.*

¶ 3. RATA, nude, pro Rata pars, portio cuique contingens. Genealogia Cumitum Flandriæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 416. *Dum itaque Comes secessit a Flandria, & Comiti promissa donaria scabini & curatores popularibus imponerent Ratas suas ad exhibendam pecuniam Flandria receptori, exiit murmur permaximus inter populares, quod scabini & curatores castellaniarum majores summas pecuniarum eis imponerent in duplo, quam esset summa promissa Comiti generose.* Charta ann. 1265. è Chartulario Latiniac. *Nos tenemur pro Rata nostra ponere in reparatione calceia predicta: & propter hoc dicti Abbas & conventus possent assignare ad dictas domos quousque satisfactum sit de Rata nostra, si dictam Ratam nos contingentem solvere recusaremus.* Chronicon Johannis de *Wethamstede* pag. 422. *Et quod dicti Dux Eboraci, Comes Warwyci & Comes Sarum solvant ... summam 45. librarum, vel Ratam earundem.* Passim occurrit vox *Rata* hac notione nude posita in veteribus instrumentis; sed Latinis ipsis, ac præsertim Jurisconsultis nota hæc loquendi formula *pro Rata*, id est, pro parte cuique contingente. Hinc vox *Rate* simili significatione à nostratibus usurpata. Tractatus ann. 1379. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britann. col. 598. *Et en cas que ledit Duc & lesdites gens, qui irront en sa compaignie hors d'Engleterre, se tiegnent & facent guerre en le royaume de Ffrance hors de Bretaigne, ou es les parties de la Guienne, par aucun temps, dans lesdits quart & demi, pour queux mesmes les gens serront par nôtre dit sire le Roy payez, comme dessus est acordé, par nôtre dit sire le Roy, que à tant sera rabatu & aleé audit Duc, selon la Rate dudit tems, &c.*

¶ RATA DE BOSCO, Portio *bosci*, seu silvæ, ut videtur, nisi forte legendum sit *baia*, pro *Rata.* Charta an. circit. 1000. è Chartulario Matiscon. fol. 116. *Damus ecclesia S. Vincentii campum unum, item (in) Rata de bosco Volgesia unum vedogium, & ad unam destralem & ad XII. porcos saginandum, & ubicumque habemus Ratam per totum pergit.*

RATAPANT, mendosa vox. Vide *Catapanus.*

¶ RATARE, Ratum habere, Gallis *Ratifier*, apud Jurisconsultos non semel.

¶ RATERIUM, Imus carcer, Gall. *Cû de basse fosse.* Charta ann. 1302. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 98. col. 2. *In primis proponit & probare intendit, quod D. Amedeus de Miribello retinuit Andream Guilhendi notarium, & Hugonem de Lay, qui missi fuerant ad dict. D. Amedeum per dict. D. Dalphinum pro hominibus & animalibus requirendis, & ipsos projici fecit in Raterio sine corda, in quo Raterio ipsos tenuit a die Veneris post quindenam O. SS. usque ad diem Jovis in festo B. Andrea, & tunc extrahi fecit eos de Raterio, & ipsos fecit inferrari & custodiri a duobus clientibus, qui ipsos custodierunt per LXI. dies in dictis ferris.* Sententia an. 1334. pag. 258. ejusd. tomi col. 1. *Quod dictum carcerem fregit, & conatus fuit fortiam Dalphinalem, fracto carcere, evadere, & manus violentas in custodibus & servientibus dicti castri injecit, & alterum in Raterio impinxit, atque claves porta ipsius castri cepit & abscondit, ut non invenirentur nisi per eum.* Charta Officialis Matiscon. an. 1455. *Domum cum curia, curtile, columberio, Raterio, &c.* Et mox: *Promittit manutenere carceres in Raterio predicto & custodire prisonnarios.* Occurrit vox Gallica *Ratier* eadem notione apud Paradinum Hist. Lugdun. pag. 220.

RATHENICHTES. Vide *Colna* & *Radmanni.*

¶ RATHIMBURGII. Vide supra *Rachimburgii.*

¶ RATIADDITIO, perperam pro *Ratihabitio.* Charta an. 1250. è Chartulario S. Nicasii Rem. *Predictam autem ordinationem dicte partes ceram nobis ratam habuerunt, in testimonium dicte Ratiadditionis sigilla sua cum sigillo curia Remensis presentibus appendentes.*

¶ RATIARIARIUS, pro *Ratiarius*, in veteri inscriptione apud Gudium CCXXIII. 2. ut *Caligariarius* pro *Caligarius* CCXXV. 4. Vide notas p. XII.

¶ RATIARIUS, Qui facit *rates.* Lex 30. Dig. de Pignerat. actione: *Qui Ratiario crediderat, quum ad diem pecunia non solveretur, ratem in flumine sua auctoritate detinuit, &c.*

1. RATICULA, & RATICUM, *obolus, as, sic dictum,*

ctus, quia fit similis rati, scilicet ad instar ratis tornatus. Ugutio.

¶ 1. RATICULA, Parva ratis, Johanni de Janua; *Petite nef*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm.

¶ RATIFICARE, Ratum habere, quod actum est approbare, confirmare, Gall. *Ratifier. Laudavit, approbavit & ratificavit*, in Charta ann. 1370. ex Archivo Prioratus S. Johannis Tolos. Ord. Melit. Rursus occurrit in Diplomate ann. 1228. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 433. in Literis ann. 1284. apud Rymer. tom. 2. pag. 288. in aliis ann. 1351. apud eumd. Rymer. tom. 5. pag. 703. in Epistola Clementis IV. PP. ad S. Ludovicum, tom. 6. Spicil. Acher. p. 428.

¶ RATIFICATIO, Approbatio, confirmatio, Gallis *Ratification*, in Diplomate ann. 1228. jam laudato, in alio ann. 1351. apud eumd. Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 533. *Ratifficatio*, in Charta ann. 1359. apud Menesterium Histor. Lugdun. pag. 127. col. 2. Vide Vossium de Vitiis Sermonis pag. 567.

¶ RATIHABERE, pro *Ratum habere*, confirmare. Acta SS. Aurei & Justinæ, tom. 3. Junii pag. 76. *Hoc unum certe ad ipsorum glorificationem Ratihabendam sufficit.*

¶ RATIHABITIO, Confirmatio, non semel in Digesto & apud recentiores.

¶ RATIHABITATIO, Eodem intellectu, sed mendose, ut puto, in Decreto Gregorii IX. lib. 3. tit. 31. cap. 11. & 12.

¶ RATIHABITIONIÆ LITERÆ, Quibus aliquid ratum fit & confirmatur, in Tractatu ann. 1420. apud Rymerum tom. 9. pag. 847. col. 2.

RATILLUM, *Villus in tapetis*, in veteri Glossario apud Barthium lib. 27. Advers. cap. 12.

1. RATIO, Jus, causa, judicium.

¶ RATIONIS CONSULES, Judices, in Statutis Genuens. lib. 1. cap. 9. ubi fusius exponitur eorum jurisdictio.

RATIONES EXERCERE, Placitare. Charta Lotharii Reg. Franc. an. 987. apud Mich. Carbonellum in Chronico Hispan. fol. 19. *Ut nullus Comes, Pontifex, Judex publicus in prædictis rebus habeat potestatem causas distinguendi, nec obligandi, nec Rationes exercendi, &c.*

IN RATIONES VENIRE, *advenire, ad rationem venire, esse, &c.* Juri stare. Epistola Episcoporum Franciæ ad Ludovicum Regem ann. 858. cap. 3. *Quando sicut & ante petivimus, ut frater vester, & omnes fideles illius ante vestram fideliumque vestrorum præsentiam in Rationes loco, & tempore congruo, venissemus, & quæ male gesta forent, vestro consilio & auxilio cum Dei adjutorio fierent emendata.* Chronicon Farfense: *Et qui aliter agere voluerit, in præsentia Regali vel Imperiali in Rationes adveniant.* Formulæ vett. incerti auctoris form. 38. *Suggessit, eo quod apud nostrum signaculum hominem aliquem, nomine illum, mannitum habuisset, & super noctes tantas ante nos debuisset venire in Rationes, &c.* Charta Caroli M. pro Monasterio S. Dionysii: *Si quis vero contra præcepta anteriorum Regum vel nostra aliquid facere vel contraire voluerit, tunc Missus noster vel Comitis super noctes viginti una ante nos per bannum nostrum venire faciant in Rationes contra Missos S. Dionysii & Foleradi Abbatis.* Adde Formulas vett. secundum Legem Romanam form. 29. 39. 42. Concilium Duziacense I. part. 1. cap. 6. pag. 67. part. 4. cap. 4. pag. 254. Beslium in Regibus Aquitan. pag. 31. &c. *Ad rectam Rationem & justum judicium venire*, in Capitul. Caroli C. tit. 16. §. 2. Fulbertus Carnot. Epist. 48. *Quia judicio contendere magis quam veniam postulare statuistis, restat vobis convenire judices, qui præfixis loco & tempore, nos in alterutrum legali Ratione justificent.*

¶ RATIONEM DICENT *in conspectu Regis*, in Edicto Caroli M. ann. 800. apud Baluz. to. 1. Capitular. col. 332.

¶ RATIONES DEDUCERE, in Capitulari de Villis ejusdem Caroli Magni cap. 16. & 57.

AD RATIONEM STARE. Formula 117. apud Lindenbrog. *In Rationes publicas ante illustrem virum... adstiti.*

MITTERE, vel PONERE AD RATIONEM, est ad judicium quemvis provocare, citare, submonere. Hinc familiaris loquendi nostris formula: *Mettre quelqu'un a la Raison.* Baldricus lib. 3. Chr. Camerac. cap. 45. *Qui de tantis malis missus ad Rationem, iterum evictus omnia emendavit.* Adde lib. 1. c. 116. Galbertus in Vita Caroli Comit. Flandriæ num. 140. *Posuerunt Comitem ad Rationem.* Charta Henrici III. Imper. an. 1056. apud Nicol. Zyllesium: *Si homo in hominem verbis aut factis deliquerit, nec Abbas, nec Advocatus in Rationem id ponere debet, nisi præsens sit aliquis, qui eum accuset.* Epistola 121. ex Francicis tom. 4. Hist. Francor. *Posui civitatis burgenses ad Rationem, responderunt mihi, &c. Ad rectam Rationem & debitam emendationem perducere*, in Capitul. apud Marsnam an. 851. cap. 4. Adde Conventum Turonensem an. 879. cap. 4. 8. Alexandrum III. PP. Epist. 45. apud Sirmondum, Trajmuodum Clarevallensem Ep. 3. Gaufridum Vindocin. lib. 2. Epist. 16. Thomam Walsingham. ann. 1304. pag. 88. Beslium in Comitib. Pictav. pag. 149. Histor. Landgravior. Thuring. c. 109. &c. Le Roman *de Garin*:

Guibert l'appelle, si l'a à Reson mis.

Crebro recurrit apud hunc scriptorem.

IN RATIONE ESSE, quod practici dicunt, *Estre en cause*, in Capitulari 3. an. 813. c. 42.

RATIONEM SEQUI. Gregorius Turon. lib. 9. cap. 33. *In judicium quoque accedentem coegimus eum, in quantum potuimus, Rationem sequi*, i. judicium.

RATIONEM HABERE cum aliquo, Litigare cum aliquo. Vita S. Præjecti Episc. Arvern. *Ad palatium properat, & ut mos est apud Regis aulam, in loco, ubi causa ventilantur, introiit, ut cum Hectore de supradicto negotio Rationem haberet.* Edictum Pistense cap. 32. *Et ipse sic mallum suum teneat, ut Barigildi ejus & Advocati, qui in aliis Comitatibus Rationes habent, ad suum mallum occurrere possint.* Adde Capit. Caroli C. tit. 32. §. 13.

¶ IN RATIONEM INTRARE cum aliquo, Eadem notione. Placitum an. 878. in Probat. novæ Hist. Occitanæ tom. 1. col. 135. *Namque suam chartam videntibus cunctis recipiens, cum suis contracausariis in Rationem intravit, & inter se contendentes consenserunt ipsi judices, ut inter se pagum fecissent, &c.*

RATIONEM FACERE, Jus alicui facere, impertiri, Gall. *Faire raison à quelqu'un.* Lex Ripuar. tit. 3. §. 2. *Quod si servus ... fuga lapsus fuerit, supra 14. noctes aut ipsam repræsentet, aut pro eo faciat Rationem. Districtas Rationes facere*, in Epistola Stephani PP. ad Pipinum, &c. *Districtas tum eo faciatis Rationes.* Charta ann. 1167. apud Guichenonum in Histor. Sabaud. pag. 42. *Ego vel ipsi ibi de eis plenarie justitiam & Rationem faciemus.* Annales Genuens. lib. 1. ad ann. 1156. apud Murator. to. 6. col. 268. *Legati autem postquam Januam venerunt, concione facta cum CCC. hominibus juraverunt, quod non deberent mortem Regis vel captionem consiliare: & quod si in*

tota terra Regis in personis vel pecunia depradationem fecerint, Consules inde faciant rationem. Idem Annal. lib. 2. ad ann. 1164. col. 293. *Ante autem quam Consules nostri Rationem Imperatori fecissent, dixit Imperator Pisanis, &c.*]

¶ RATIONEM FACERE, Alia prorsus notione. Charta Eirici Comitis pro Monasterio S. Crispini Suession. to. 3. Annal. Benedict. pag. 687. col. 1. *Ipsum mansum tradidi ad nostras Rationes faciendas, vel ornamenta construenda: ut ipse sacerdos die quotidie ministerium pro salute animæ meæ ad ipsum altare ministret.* Ubi *ad nostras Rationes faciendas* idem fortean est, quod *ad spiritale commodum*, seu *pro remedio animæ nostræ*, ut in Chartis passim habetur.

RATIONEM PERDERE, Causa excidere, & à facultate jus suum persequendi. Decreta S. Ladislai Regis Hungar. lib. 1. cap. 41. *Si quis vero nobilium .... ad regale palatium cum suo litigatore non steterit, & regio nuntio vocatus sine Regis licentia domum perrexerit, Rationem perdet, & insuper si quid ab eo abstulerit, dupliciter reddat.* Adde c. 42. lib. 3. c. 26.

IN RATIONE SUA ESSE, in Lege Salica tit. 1. Occupari rebus propriis. [Hunc in locum observat Eccardus, haud satis scio an bene, vocabulum *Ratio* Latinum non esse, sed prodire ex Germanico *Recht*, Jus, legitimum.] *De hereditate & de tota illorum ratione se tollat*, tit. 63. id est, ejusce parentelæ res ac negotia negligat. [*Ratio* hic pro Germanico *Reist*, Ramus, crassiuscule pronunciato, positum esse asserit mox laudatus Eccardus.]

¶ RATIONE DOMINICA DIFFERRI, Domini rebus occupari. Pactus Legis Salicæ tit. 53. §. 4. *Si Gravio invitatus fuerit & non venerit, si sunnis eum non detinuerit, aut certa Ratio dominica eum non distulerit, ut ibi non ambulet, neque mittat, ut cum justitia exigatur debitum, aut se redimat, aut de vita componat.*

¶ RATIONES DOMORUM, Jus hospitii, cum quis aliquo divertitur. Literæ Clementis VII. PP. ann. 1382. quibus regnum Adriæ tribuit Ludovico Duci Andegav. apud Acher. tom. 10. Spicil. p. 242. *Ad hæc si Romanus Pontifex ... vellet cum sua curia in aliqua civitatum, vel aliarum terrarum, seu locorum ipsius regni Adriæ, morari, hoc possit libere & absque impedimento quocumque ... & tam circa libratas ordinandas, cancellos f*** ta, Rationes domorum, jurisdictione Marescalli libera, & aliorum Officialium Romanæ Curiæ, quam alias, in quibuscumque consistant, & qualitercumque retro temporibus, fuerit observatum.* Medica mano indiget hic locus.

RATIONARE, Placitare, *Plaider*. Capitulare 1. Caroli M. ann. 802. cap. 9. *Ut nemo in placito pro alio Rationare usum habeat defensionem alterius injuste, sive pro cupiditate aliqua minus Rationare valente, ... sed unusquisque pro sua causa vel censu, vel debito rationem reddat, &c.* [Marculfus lib. 2. formul. 31. *Ut ipsa causa suscipere ad mallandum vel prosequendum in vice mea debeas, & cum suprascripto illo ex hoc Rationare, vel quidquid exinde cum eo de ipsa causa egeris gesserisve, ratum & definitam apud me esse cognoscas.* Annales Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 255. *Lite Corsicæ consecrationis à Cardinalibus & ab Episcopis & Archiepiscopis diu inter eos Rationata, & non concordata.* Polyptychus Ecclesiæ Vivar. *Qui cessione ista rumpere voluerit, & cum S. Vincentio sit Rationaturus.* Adde Chartam ann. 876. in Probat. novæ Hist. Occit. tom. 1. col. 130.]

RATIONATOR, Advocatus. [Concilium Burdigal. ann. 1079. inter Instrum. novæ Gall. Christ. to. 2. col. 273. *Die igitur determinato instante, utrique supranominati Abbates cum advocatis & Rationatoribus suis in concilio astiterunt; & prout quisque melius potuit, causam suam licenter enarraverunt, & enarrando peroraverunt. Clamoribus itaque tenoribusque utriusque partis, omnibusque eorum rationibus à concilio diligenter auditis, &c.*] Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oscæ ann. 1247. fol. 7. *Judicaverunt unanimiter Optimates prædictum advocatum in Rationatoris officio secundum præmissa adeo processisse, quod nec ipse, nec prædictus infirmus advocatum petere, vel alii rationem committere possit ulterius in hac causa.* Constitutiones Barcinonenses MSS. *Item que los Avocats & els Rahonadors no pusqu'en pendre ne aver per lur salari del plet, ... si no aytant con lo Jutge dea aver & pendre de la una part.* Observat Miræus in Donationib. Belgicis pag. 549. *Rationatores*, Belgis & Teutonibus appellari, qui tam civiliter, quam criminaliter in tribunali Præpositi jus dicunt, vulgo *Redenaers* nuncupatos.

¶ RATIOCINATOR, Eadem notione. Index veterum Canonum, to. 3. Concil. Hispan. col. 2. *Laici clericos actores vel Ratiocinatores sibi non constituant.*

RATIOCINARE, RATIOCINARI, Litigare, in jure agere, jus suum disceptare, ad rationem ponere, causam suam coram judice rationibus probare, rem quampiam, rationibus ad id adductis, sibi asserere, crimen rationibus in judicio à se amoliri. Vetus Notitia apud Beslium pag. 149. *In legitimo placito ante ipsum Comitem ipse ... advenire deberet ad hanc causam Ratiocinandum, &c.* Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 846. *Sed virtute Regia consobrinum suum protegente, Ratiocinari ad voluntatem suam non poterat.* Idem eodem lib. *Clamores vestros & Ratiocinationes, ut rectius potuero, diligenter discutiam.* Sogerius in Ludov. VI. cap. 3. *De jure in curia ejus Rationando certa die decertent.* Cap. 8. *Comes pactum hoc offerebat per Andream de Baldimento terræ suæ procuratorem Ratiocinare.* Vetus Notitia ex Tabulario Eccles. S. Laudi Andeg. pag. 84. *Qui cum diu obstinate prædictum passagium tenuisset, & se ipsum Ratiocinaturum dixisset, termino inde posito, & postea preterito ... quatuor nummos, quos inde ceperat, reddidit.*

DERATIONARE, Eadem notione. Chronicon Centulense Hariulfi lib. 4. c. 7. *Tamdiu itaque contra Hucbertum institit, usquequo proceram judicio in Regis præsentia eam, quam diximus, villam Derationaret.* Cap. 19. *Volens eam veraci assertione, & chartæ testimonio nobis Derationare.* Tabularium Eccles. Ambianensis fol. 34. *Et eamdem decimam Canonici adversus eum Derationaverunt.* Chron. S. Petri vivi an. 1116. *Et sese ubivis omnibus judicialibus sententiis Deratiocinaturam evidenter patefecit, Ecclesiam Retiacensem se & antecessores suos plus 100. annis tenuisse.* Milo Crispinus in Vita B. Lanfranci Arch. Cantuar. cap. 9. *Et coram omnibus testimonio antiquorum Anglorum, qui periti erant legum patriæ, Deratiocinatus est libertatem terræ suæ.* Vide [*Deratiocinare* suo loco.] Doubletum in Histor. Sandionys. pag. 842. Sammarthanos in Gallia Christ. to. 2. p. 445. &c.

DISRATIONARE. Leges Edwardi Confess. cap. 36. *Si quis fecerit clamorem ad Justitiarium, quod injuste interfectus sit, & dixerit, quod velit hoc Disrationare, &c.* Leges Henrici I. Reg. Angliæ cap. 2. *Si quis civium de placitis Coronæ implacitatus fuerit, per sacramentum, quod judicatum fuerit in civitate, se Disrationet, &c.* Mox: *Se Disrationent, quod non debent.* Adde cap. 29. & 48. Charta ejusdem Henrici in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 265. *Sciatis, me reddidisse Deo & Ecclesiæ & Roberto Episcopo Lincolniæ 12. bovatas terræ, quas Radulphus Basset Disrationavit esse in dominio meo, &c.* Vide Leges Athel-

stani cap. 2. Matth. Paris ann. 1242. pag. 397. an. 1249. pag. 508. Vitas Abbat. S. Albani pag. 79. Chronicon Andrense pag. 416. Probationes Histor. Castilion. pag. 26. &c.

DIRATIONARE, Eadem notione usurpant Regiam Majest. lib. 2. cap. 15. §. 22. cap. 16. §. 10. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 48. Ricardus Hagulstad. c. 13. Placitum apud Pinendenam apud Seldenum ad Eadmerum pag. 198.

DEIRENER, Nostris. Leges Guillelmi Nothi c. 27. *Si home vent Desrainer convenant de terre vers son Seignor, per ses pers de la tenure meimes, qui il apellera à testimoines, les cuverad Desrainer: kar par estranges ne pourra pas Derainer.* Ubi miror, vocem *Derainer* non intellexisse Seldenum. Assisiæ Hierosol. MSS. cap. 2. *Pource que se il n'est plaideoir, que son conseil la sache la raison garder, & sa querelle Desreigner de ce dont il est requeroir.* Cap. 3. *Je le vous contrebati par esgart de court, & vous par esgart de court l'avés Desreigné vers moi, &c.* Cap. 13. *L'on peut plaidoier contre chascun sans estre donne à conseil par court, pour son droit Desraigner, ou deffendre, &c.* Occurrit ibi non semel. Chronicon Bertrandi Guesclini MS.

Irons nous dessus lui vostre droit Desrener.

Hinc *Desrene*, quod *Dirationamentum* dicitur in Monastico Anglic. to. 1. pag. 238. & apud Will. Thorn. pag. 2130. quod sic definit vetus Consuetudo Normanniæ: *Desresne si est une loy establie en Normandie en simples quereles, par laquele celui, qui est sus d'aucun fet, & accusez de felonie, que il n'a pas fet le fet, de quoi la partie averse l'avoit accusé, & pour c'en que l'en a presumption, que chescun doit miens savoir la verité de son propre fet, que nul autre, la Desrene est ottroiée à celui, qui en est suis pour desclairier la verité du fait, dont il est accusez. Donques il est que home Desrene toute icele chose, qui est proposée entre lui par son aversaire, & Desrene, c'est assavoir il demonstre bers reson ou sans reson, &c.*

ARAISNAR, Ad rationem ponere, in pacto Tongrensi ann. 1403. in magno Recordo Leodiensi pag. 29. 30. &c.

¶ 2. RATIO, Res, ditio, dominium, bona, facultates. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 42. col. 2. *E contra accepit de Ratione S. Germani indominicatum cum casa & aliis casticiis sufficienter & ecclesiam unam bene constructam.* Recurrit ibidem fol. 56. col. 2. Charta ann. 25. regni Caroli M. apud Stephanot. tom. 3. Antiq. Pictav. pag. 237. *Qualiter cellula, cujus vocabulum est Nobiliacus de Ratione S. Hilarii in loco quieto & valde congruo.* Charta Hildebaldi Episc. Matiscon. ann. 825. inter Instrum. to. 4. Gall. Christ. col. 265. *Ut villas congruas & opportunas quæ sunt de Ratione S. Vincentii Martyris inter se commutare deberent.* Diploma Ludovici & Lotharii Impp. an. 826. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 239. *Res quoque, sive quæ eidem Cellæ juste & legaliter pertinent cum prædiis duobus, Quasellis scilicet & Castaneo-villari, sive quæ idem Episcopus postea de causa episcopii sui, de Ratione scilicet alterius cellæ S. Maximini ad divinum officium honorificentius peragendum ei superaddidit, in integrum absque ulla sui diminutione, sicut ab eo constitutum est, in usus Monachorum cedant.* Diploma ejusd. Ludov. Imp. ann. 839. tom. 2. Annal. Benedict. p. 609. *Pro hoc itaque nostro favore atque licentia dedit jam dictus venerabilis Abba Tatto ex Ratione monasterii sei Ratulfo presbytero atque capellano nostro ... ad habendum in diebus vitæ suæ, in pago Keltenstein ... seu obas vestitas sub integritate earum; & in alio loco, in pago Augustgoi, quamdam cellulam, nuncupatam Herikesella, cum omnibus ad se pertinentibus.* Charta Calvariæ Abbatis S. Andreæ Avenion. ann. 1234. pro institutione Parthenonis S. Crucis Dioc. Apt. to. 7. Spicil. Acher. p. 266. *Donamus vobis Caccilia sanctimoniali ad exstruendum monasterium monacharum, quamdam ecclesiam nostram desertam, cum omnibus juribus, Rationibus & pertinentiis suis, &c.* Alia ann. 1313. tom. 8. ejusd. Spicil. pag. 273. *Castrum & terram Mattagrissoni cum omnibus juribus, Rationibus, hominibus vassallis, casalibus, feudis, sive pertinentiis suis.* Alia Johannis Regis Franc. ann. 1350. apud Baluz. tom. 2. Histor. Arvern. pag. 198. *Montibus, planis, viis, itineribus, justitiis altis, mediis & bassis, Rationibus & redditibus quibuscumque.*

¶ 3. RATIO, Rata portio rerum ad victum necessariarum militibus contingens, aliisve, Gall. *Ration.* Bulla Bonifacii VIII. PP. pro Jacobo II. Rege Aragon. to. 3. Concil. Hispan. pag. 536. *Tenebitur idem Rex, juxta mandatum Ecclesiæ, galearum numerum bene armatum tam de hominibus, quam de aliis opportunis & guarnimentis, & numerum militum ad Rationem & gagia de terris suis, sub capitaneo vel admirato .... præficiendo, ipsam personaliter sexaginta galeis armandis per ipsum Regem in terris suis cum sumptibus & expensis Ecclesiæ sæpe dictæ, ad rationem viginti quinque millium solidorum.* Capitulum generale MS. S. Victoris Massil. ann. 1378. *Clerici priorum & infirmarii, qui sunt in possessione percipiendi Rationem de dispensa, permaneant in eadem possessione.* Contractus Monialium Artacellæ 27. Febr. an. 1403. *Debent dare ... domina Priorissa quatuor mensuras vini ultra pensionem ... item Refecleraria pro suo labore duos justiales vini ultra suam Rationem.* Ubi *Pensi* & *Ratio* idem sonant.

¶ RATIOCINALE, Λογικόν. *Ratiocinalia*, λογικά, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Λογικόν, *Ratiocinale*, *Rationale*.

¶ RATIOCINARE, RATIOCINATOR. Vide *Ratio* 1.

¶ RATIOCINIUM, Ratio, Computus. Charta Edwardi VI. Regis Angl. ann. 1547. apud Rymer. to. 15. pag. 145. col. 2. *Absque compoto seu Ratiocinio nobis reddendo seu faciendo.* Regula Mellicensis in Chronico ejusdem Monasterii pag. 345. col. 2. ubi de novitio caute examinando: *Si aliquando prius religionem probaverit; si sit Ratiociniis, servili conditione aut ad aliam restitutionem obligatus, si defectum habet natalium, &c.* Ubi *Ratiociniis obligatus* idem est, qui rationibus referendis obnoxius vel obæratus: qua de re etiamnum inquiritur ante probationem religiosam. Exstat in Codice titulus *de Ratiociniis*. *Ratiocinia supputare*, apud S. Hieronymum lib. 2. Ep. 7. Vide Columellam lib. 5. cap. 1. ubi bis usurpat *Ratiocinium* hac notione.

¶ RATIONABILE, Quod ad aliquem pertinet secundum legem & rationem, legitime & juste. Charta Henrici Regis Angl. ann. 1155. pro Normannis, apud D. *Brussel* ad calcem to. 2. de Feudorum usu pag. 1 v. *Liceat Vicecomiti & Baillivo nostro achachiare & abreviare catalla defuncti inventa in laico feodo ad valentiam illius debiti per visum legalium hominum; ita tamen quod nihil modo amoveatur, donec persolvatur nobis debitum, quod clarum fuerit, & residuum relinquetur executoribus ad faciendum testamentum defuncti: & si nobis nihil debeatur ab ipso, omnia catalla cedant defuncto, salvis uxori sua & pueris suis Rationabilibus suis.* Indentura ann. 3. Henrici VI. Regis Angl. apud Thomam *Madox* Formul. Angl. pag. 145. *Ricardus & assignati sui habebunt Rationabilia plowbote, cartbote & fyrebote, in prædictis terris & tenementis per assignationem Senescalli di-*

cti Willelmi Skrene vel hæredum suorum. Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* in *Rationabili parte bonorum.*

¶ 1. RATIONABILIS, Qui modum non excedit, medio conveniens, idoneus, Gallice *Raisonnable.* Charta Petri Episcopi Meld. ann. 1226. pro Ecclesia de Nantholio: *Habebit autem capellanus pro victu & vestitu suo & clerici sui de bonis dictæ domus duos modios bladi ymbernagii Rationabilis, & sex libras Parisienses singulis annis.* Index redditUum Monasterii Corbeiensis MS. *Cum fœna Abbatis colligenda fuerint, submonent portarii, & singula domus debent mittere qui colligat ... & in introitu prati debet esse serviens Abbatis: & si ille qui mittitur, Rationabilis non fuerit, non suscipitur, & nisi alium miserint sufficientem, emendabunt.* Literæ Edwardi III. Regis Angl. ann. 1353. apud Rymer. tom. 5. p. 756. col. 1. *In locis, ubi vendenda fuerint, pro denariis ipsius Ducis, pro Rationabili pretio, prout inter ipsos & venditores eorumdem concordari poterit.* Expedient d'un Notaire:

En certain bourg au bon homme Lucas
Messire Artus passoit un bail à ferme,
Et pretendoit, au bout de chaque terme,
Outre le prix avoir un cochon gras.
Pour un cochon je n'y repugne pas,
Dit le fermier, mais gras, c'est autre chose.
Que sais-je moi ce qu'il arrivera?
Le grain peutêtre ou le gland manquera;
Point ne me veux soumettre a telle clause.
Artus repond, que point n'en demerdra.
Messieurs, leur dit le Notaire équitable,
Vous pouvez prendre un millieu, l'on mettra:
Qu'au sieur bailleur le preneur donnera,
Bon an mal an, un cochon Raisonnable.

Legitur tom. 1. *des Memoires de Literature* Hagæ Comit. edit. an. 1715. pag. 249.

¶ 2. RATIONABILIS, Æquus, justus, rectus, Gall. *Raisonnable.* Privilegium Alberti Magdeburg. Archiep. ann. 1219. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 36. *Cum facta antecessorum nostrorum pia & Rationabilia ea teneamur sollicitudine deffendere, qua & nostra in futurum à nostris successoribus defendi exoptamus.*

¶ RATIONABILIS MAGISTER, Idem qui supra *Magister rationalis*, Magistratus qui rationibus Principis seu ærario præerat, in quibusdam regnis. Procuratorium Regis & Reginæ Siciliæ ad Imperatorem pro investitura bonorum, quæ tenent ab imperio ann. 1344. apud Ludewig. 10. 5. Reliq. MSS. pag. 472. *Datum vero ibidem per Sergium Dominium Ursonis de Neapoli, Militem, juris civilis professorem, magnæ nostræ curiæ Magistrum Rationabilem, Viceprotonotarium regni Siciliæ.*

RATIONABILITER, Juste, cum ratione, *Raisonnablement.* Synodus Vernensis ann. 755. c. 23. *Et postea alias causas cum justitia Rationabiliter judicent.* [Utuntur Apul. ad Asclep. S. Hieron. Epist. 25. cap. 5. Nicolaus de Jamsilla de Gestis Frederici II. Imp. apud Murator. tom. 8. col. 543. & alii. Vide Vossium de Vitiis serm. lib. 4. c. 35.]

RATIONALE, in veteri Testamento, erat stola Pontificicalis, quæ & *Logium*, dicebatur: *Pannus* scilicet *exiguus*, ut ait Eucherius Lugdun. *ex auro, gemmis, coloribusque variis, quo superhumerali contra pectus Pontificis annectebatur.* Subdit Innocentius III. lib. 1. Myster. Missæ cap. 11. *Dictum est Rationale judicii, quia ibi erat lapis, in cujus splendore Deum sibi esse propitium cognoscebant. Erat autem Rationale quadrangulum duplex de quatuor coloribus, auroque contextum, habens 12. lapides per ordines quatuor, &c.* Mox: *Inserebatur autem λόγιον superhumerali à superiori parte per duos annulos, & duas catenulas aureas, immissas duobus uncinis, qui sub duobus prædictis onychinis in superhumerali continebantur infixi. &c.* Vide Fulbertum Carnot. Epist, 2. Fuit etiam

RATIONALE, Vestis Episcoporum novæ Legis, vel ornamentum: sed cujusmodi fuerit, hactenus incertum manet. Menardus ad librum Sacramentorum Gregorii M. ait, esse *ornamentum quoddam pectorale, ad similitudinem illius, quo utebantur olim legales Sacerdotes.* Sed hæc nihil declarant. Multus est Gretzerus in Observat. ad Philippum Eystetensem cap. 16. in disquirendo, quid sit Pontificium Rationale nuperum, eoque ferme concedit, ut quidpiam affine Pallio Archiepiscopali fuisse existimet, cujus usus aliquot Episcopis ab summis Pontificibus indultus legitur. Sane Ivo Carnotensis serm. 3. ubi de Rationali Sacerdotum veteris Legis, quibusdam tantum Episcopis, non omnibus concessum innuit: *Hic ornatus solius erat Pontificis, sicut & nunc est apud eos, quibus eo uti concessum est, propter distantiam majorum & minorum Sacerdotum.* Et infra: *Novi quoque Testamenti Sacerdotes non omnibus illis utuntur indumentis, quia nec duabus utuntur tunicis, nec Rationali, præter solos Pontifices.* Concessi peculiari quodam privilegio sedibus ipsis, vel personis, Rationalis exempla aliquot recitant Scriptores. Ac de Eystetensis sedis Episcopis omnibus indulto à summo Pontifice Rationali, sic ipse Episcopus Philippus Eystetensis in Vita S. Willibaldi cap. 23. *In cujus dignitatis evidentiam vestitura magni ornatus, ac sancta figurationis ei concessa est: nec non ab omnibus sibi rite succedentibus præ cunctis Episcopis, qui de linea Moguntina derivationis computantur. Vocatur autem vestis ista Rationale, quo etiam summus Pontifex accedens ad Sancta sanctorum olim supervestiebatur. Habebat autem Rationale summus Pontifex in Lege veteri in præfigurationem multæ perfectionis, & Pontificibus novi Testamenti quibusdam conceditur in exhibitionem consummatæ virtutis, quæ gratia & ratione perficitur, a qua Rationale dictum est.* Eadem habet Historia S. Walpurgæ ad Reginam Hungariæ. Bulla Lucii III. PP. an. 1182. pro Archiepiscopo Montis-Regalis in Sicilia, apud Margarinum in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 199. *Fulgeat in pectore tuo Rationale judicii cum superhumerali ratione conjunctum, & ita in conspectu Dei procedas & hominum, &c.* Versus, præfixi Chronico Mindensi Meibomiano, de Fundatione Mindensis Ecclesiæ:

Et hoc Templum consecratur
A Leone, & ditatur
Multis privilegiis.
Nam hic Præsul honeratur,
Mindensis qui vocatur
Dignitate pallii.
Quod bene Rationale
Vocamus, & hoc non male;
Nam trini Episcopi,
Tantum isto decorantur,
Per quem recte venerantur
Locus, gens & Clerici.

Descripsit Chappeavillus ad caput 40. Ægidii Aureævallis Monachi, Chartam Innocentii II. qua Adelberoni II. Episcopo Trajectensi usum Rationalis certis diebus concedit, his verbis: *Et quoniam tanquam Aaron ad Pontificalis dignitatis fastigium divina gratia te vocatum esse confidimus, & loco Moysi ad regendum Christianum populum, per Dei providentiam es constitutus, eorum quoque dignitatis te par-*

ticipem constituimus, & usum Rationalis, postquam in Episcopum consecratus fueris, persona tua concedimus: statuentes, ut eodem sacro ornamento infra Ecclesiam duntaxat his diebus utaris, qui in præsentis scripti serie præscribuntur, id est Cœna Domini, Pascha, Ascensione, Pentecoste, in festo B. Joannis, in solemnitatibus Apostolorum Petri & Pauli, Assumptione B. Mariæ, in festo B. Lamberti, omniumque Sanctorum, Natali Domini, in Octavis ejusdem, & Epiphania, in Purificatione B. Mariæ, in Dedicationibus Ecclesiarum intra tuam parochiam, & ordinationibus Clericorum, & in anniversario die Dedicationis Leodiensis Ecclesiæ. Ex quibus patet, eumdem ferme fuisse *Rationalis* deferendi usum ac *Pallii*.

At omnium Episcoporum fuisse *Rationale* videtur innuere Missa vetus ex Codice Rotaldi, Abbatis Corbeiensis, de Episcopo sacra facturo die Paschatis: *Postea ministretur ei casula: tandem vero Rationale coherens junctum superhumerali.* Quo spectant ista ex Ivone Carnot. serm. 3. *Sunt autem adinvicem concatenata Rationale & humerale, quia cohærere sibi invicem debent ratio & opera.* Mentio est præterea *Rationalis* in Actis Ecclesiæ Saltzburgensis apud Canisium: *Inter cætera pretiosa, quæ tunc temporis idem intrusus, seu Episcopus, nobis abstulit, Rationale unum ex auro & gemmis pretiosis intextum, aureis catenulis dependens, pene mille marcarum pretio æstimatum, quod Imperator Græciæ fundatori nostro Gebehardo Archiepiscopo, dum legatione Cæsaris illo functus, filium ejus baptizasset, pro munere donaverat, jussit præfatus Perchtoldus exponi, militibus suis hæc largiturus.* Mox: *Quidam vero ex fratribus Nordwinus Presbyter, Sacristæ seu Custodis functus officio, ad tantum facinus perhorrescens, & aliorum quatuor, qui adhuc supererant, similis cade jam perituris vitæ consulens, arreptum Rationale in quatuor frusta confregit, cuique illorum suam partem tribuens.* Meminit & *Rationalis Episcopalis* Historia Episcoporum Autissiod. cap. 49. *Palla vero carbasea aureo circa pectus effulgens Rationali, a genibus ad talos usque holoserica limbo deaurata mirifice Pontificalia vestigia complectebatur.* Infra: *Casula autem coloris ætherei phrygio palmum habente, superhumeralis & Rationalis effigiem ad modum Pallii Archiepiscopalis honorabiliter prætendebat.*

Ex quibus sane nihil aliud fuisse videtur *Rationale* istud Episcopale, quam pallium. Bruno Signiensis Episcopus de vestibus Episcopal. *Restat nunc ut de pallio dicamus, per quod simul utrumque, & superhumerale & Rationale significatur. Quia enim supra utrumque Pontificis humerum jacet, superhumerale dicitur: quod vero inde descendens in ipso Pontificis pectore jungitur, Rationale dicitur. Habebat enim Aaron superhumerale, quod quidem usque ad humerum extendebatur: Rationale vero quadrangulum erat & duplex, sicut & pallium duplex est. Habebant enim mensuram palmi, tam in latitudine, quæ mensura Pontificis pectori ornando vel operiendo sufficeret. Habet igitur Pallium eamdem cum superhumerali & Rationali significationem, quamvis eamdem non habeat compositionem.* Habetur in Missa, ab Illyrico edita, hæc Oratio *ad Rationale*, cum scilicet illud induit Episcopus sacra facturus: *Da nobis Domine virtutem tuam firmiter retinere, & doctrinam veritatis plebi tuæ digne aperire.*

☞ Ruinartius in sua Dissertatione de Pallio Archiepiscopali tom. 2. Operum posthum. Mabillonii pag. 452. duplex Pallium distinguit, Romanum scilicet & Gallicanum. Pallium hoc Gallicanum idem esse censet cum Rationali: quod post Marlotum to. 2. Metropolis Rem. lib. 3. sic describit ibid. pag. 454. ex veteri Catalogo ornamentorum pontificalium Remensis Ecclesiæ, ut ex ea descriptione possit unusquisque advertere quam proxime accedat Rationale ad Pallium nostrum. Sic Auctor hujus Catalogi: *Aliud est unum magnum & pretiosum Rationale de panno aureo cum quatuor anulis & totidem agrappis de auro, in quo sunt duodecim lapides pretiosi diversorum colorum incussati (f. incassati) in duodecim circulis aureis, in quibus sunt scripta nomina duodecim filiorum Israel, & pendet ipsum Rationale cum una catena de auro circumdante humeros Prælati, in cujus catena duobus lateribus admodum duo pulchri lapides in auro, & à parte posteriori unus sat crassus cimallus.* Hoc pretiosius Rationale in solis majoribus solemnitatibus adhibitum fuisse certum videtur eidem Ruinartio: aliud vero minoris pretii singulis diebus ab Archiepiscopis sacra facientibus; iis enim non erat licitum *sine Pallio Missas dicere* ex Concilio Matiscon. I. an. 582. can. 6. Hujus posterioris Rationalis etiam meminit Auctor Catalogi laudati his verbis: *Item aliud Rationale parvum de auro cum catena aurea, in cujus medio interradiat lapis inusitatæ magnitudinis, & in circuitu ejusdem sunt alii octo lapides pretiosi, videlicet quatuor smaragdine & quatuor bales.*

☞ Porro si Rationale istud Gallicanum pallium non fuit, ut Ruinartius observat, ipsum tamen Pallii locum obtinuisse verisimillimum est, utpote quod eodem prorsus modo, ac nunc Pallium, in Missa gerebatur super alia pontificalia indumenta; id patet ex sequenti articulo prædicti Catalogi, ubi sic habetur: *Item tres acus de argento deaurato servientes ad tenendum dicta Rationalia cum casula, & habet qualibet acus in summitate unam grossam margaritam antiquam.* Rationalis pontificii rursus meminit vetus Rituale Ecclesiæ Remensis, eoque pretioso ornamento vestitum S. Remigium repræsentant antiquæ figuræ tam Metropolitanæ, quam aliarum quarumdam civitatis Rem. ecclesiarum. Ex quibus tandem conficit sæpe laudatus Ruinartius haud temerariam esse suspicionem, Pallium Gallicanum aliud ab isto Rationali olim non fuisse, cui Pallium Romanum successerit: quam conjecturam confirmat ex antiquo Scriptore sub Alcuini nomine vulgato, qui eo tempore vixisse videtur, quo Pallium Rom. cœpit ab omnibus Ecclesiæ Gallicanæ Metropolitanis suscipi. Hic Auctor lib. de divinis Officiis cap. 18. ita loquitur: *Pro Rationali nunc summi Pontifices, quos Archiepiscopos dicimus, Pallio utuntur, quod à sancta Rom. Sede Apostolico dante suscipiunt.* Nec impedit, quod agat de Judæorum Rationali; dicit enim hic auctor Pallium Romanum Rationalis Judaici locum tenere, eo quod Rationali Gallicano, quod Judaico non erat absimile, successerit. Pallium cum Rationali etiam comparant Bruno Signiensis lib. de Vestibus Episcopalibus & Scriptor Historiæ Episcoporum Autissiod. cap. 49. Vide *Pallium* 3.

RATIONALES, Procuratores Principum (nam & ita interdum appellantur) in provinciis, qui *Provinciales reditus* exigebant: καθολικοὶ, in Gloss. Gr. Lat. Julius Firmicus lib. 3. cap. 4. *Faciet Procuratores Regum Rationales.* Infra: *Faciet aut Procuratores Regum, aut Rationales, aut quibus nuntiandi potestas concedatur.* Cap. 8. *Reddet etiam honestos moribus & graves, Rationibus etiam faciet præpositos, aut conductionum, aut frumentorum, &c.* Cap. 13. *Qui discussiones Rationales, magnaque negotia tractare consueverint.* Lampridius in Severo: *Procuratores, id est, Rationales.* Ejusmodi *Rationalium* mentio est in

veteribus Inscriptionibus, in utroque Codice, apud Ammianum, Lactantium de Mortibus persecut. num. 12. Senatorem lib. 6. Epist. 8. &c. *Rationales*, qui *rationes & computa dispungunt*, in Bulla Clementis VI. PP. an. 1344. apud Waddingum in Regesto tom. 3. pag. 308. Vide quæ de *Rationalibus* variis congessit Jacobus Godefredus in Notitia dignitatum Codicis Theodosiani pag. 327. 328. 329. 330.

Rationales porro in provinciis bona caduca & vacantia fisco vindicabant: unde huc referenda videtur Lex Wisigoth. lib. 10. tit. 2. §. 5. *Et si forte possessio est, ubi repositio alicujus substantiæ sit, ne per Rationales excusatio fiat, &c.* Infra, in exemplari Epistolæ informationis: *Ita ut si aliquid ibi repositionis habetur, & annulo domini sui non est signatum, propter auferendam rationem Rationalium, per illos 8. dies annulo tuo maneat obsignatum.*

¶ RATIONALIS in Ecclesiis Hispaniarum quis dicatur, docet Synodus Toletana an. 1565. tom. 4. Conc. Hispan. p. 80. col. 1. *Præcipit Synodus Missarum celebrationem & alia opera pia, quæ testamentis mandantur, saltem intra annum unum post testamenti publicationem impleri. Quin etiam Curatis omnibus & rationum ecclesiasticarum præfectis, quos Rationales vocamus, jubet, ut singulis annis Ordinario ... exponant quantus Missarum nondum celebratarum numerus in ipsorum parochiis supersit.* Hi Rationales rursus memorantur in Synodo Valentiæ an. 1566. ibid. pag. 129. col. 2. & pag. 133. col. 1. quo in posteriori loco hæc habentur de electione eorumdem: *Cum Rationalis ... eligendus erit, clerus duos nominet, quos Ordinario proponat, è quibus alterum pro suo arbitrio Ordinarius eligat.* Epitome Constitutionum ejusd. Eccl. ibid. pag. 188. *Canonici Rationales pro tempore existentes, non possint habere salaria dicti officii, nisi computato libro & facta definitione.* Vide *Capsoverius* & mox *Rationarius*.

¶ RATIONALIS MAGISTER, Regis rationibus, seu ærario Præfectus. Privilegium Petri II. Regis Valentiæ pro Ecclesiasticis, tom. 3. Concil. Hispan. pag. 616. col. 2. *Quum hoc eodem injungimus, nostro Rationali magistro, vel aliis è prædictis administratoribus & aliis depositariis prædictis, computum vel computa auditoribus, ut quidquid vobis pro præmissis duxerint exsolvendum, quod in nostro computo admittere non postponat.* Vide *Magister rationalis*.

¶ RATIONALITAS, Vis & facultas ratiocinandi. Tertullianus lib. de Anima cap. 38. *Habet immortalitatem, Rationalitatem, &c.* Passim utuntur recentiores Philosophi.

¶ 1. RATIONARE, Placitare. Vide *Ratio* 1.

¶ 2. RATIONARE, Rationes edere, computare. Statuta Vercell. lib. 1. fol. 19. recto: *Itemque Potestas sive Rector Communis Vercellarum teneatur specialiter constituere & habere unum ejus judicem jurisperitum, qui teneatur exigere banna, condemnationes, fodra, taleas, alia onera, introitus & avere Communis Vercellarum, quæ remanserunt ad exigendum ante tempus sui regiminis, postquam ipsa fodra & condemnationes inquartata & inquartatæ fuerunt Rationata prius per Rationatores Communis Vercellarum.* Vide infra *Rationator* 1.

¶ RATIONARIUS, juxta vim vocis, Idem qui *Ratiocinator* Ciceroni, aliis minus Latinis *Calculator*. Modestinus lib. 27. Dig. tit. 1. leg. 15. §. 5. *Neque librarios, neque calculatores, quos vulgo Rationarios dicimus, habere immunitatem dicunt Divorum constitutiones.* Rationariorum vero, quorum crebra fit mentio in Notitia Imperii, & apud Scriptores ævi Theodosiani, procuratio erat, ut eam exponit Carolus de Aquino in Lexico Milit. ex horreis fiscalibus & castrensi penuario assignare militibus & distribuere buccellatum in singulos dies: alternis vero vinum & acetum; uno per hebdomadam laridum, duobus vervecinam; de qua procuratione Rationariorum Leges agunt in Jure civili, & Ammianus lib. 17. Referebant autem in tabellas, seu pictacia, capita rationum, quæ viritim in numeros militum & pabulorum, quæ exhibebantur pro equorum alimonia. Hæc interdum connumerata pecunia, quandoque vero ipsis annonariis speciebus dividi moris fuisse, ex Polybio lib. 6. de Castrametatione Romana, probat idem de Aquino; qui tandem observat *Rationarios* non parum discrepasse à *Rationalibus*, de quibus paulo ante dictum est. *Rationarii apparitionis armorum magistri*, meminit Ammianus lib. 15. & *Rationarii apparitoris*, lib. 18.

¶ RATIONARIUS, Idem qui supra *Rationalis* in Ecclesiis Hispanicis, Oeconomus. Acta S. Ferdinandi Regis Cast. tom. 7. Maii pag. 370. *Post hanc arcam ferebatur Deipara parva imago eburnea .... ferebatur autem perquam devote & reverenter inter manus Rationarii.*

¶ 1. RATIONATOR, Ratiocinator, Rationibus præfectus. Statuta datiaria Riperiæ fol. 13. v°. c. 4. *Quilibet emptor & quilibet officialis debeant notificare præfato Capitaneo & Rationatoribus dictæ Communitatis omnes & singulas inventiones, conventiones & pacta ... & quod Rationatores dictæ Communitatis .... adstricti sint ... omnes prædictas inventiones, conventiones & pacta ... scribere super uno libro dictæ Communitatis.* Utitur Ulpianus. Vide *Rationare* 2.

¶ 2. RATIONATOR, Advocatus. Vide in *Ratio* 1.

¶ RATISCUNT, *Adæstimaverunt*, in Glossis Isid. Legendum, ut in Excerptis: *Rati sunt, æstimaverunt.*

¶ RATISOS, Ταρσός, in Glossis Lat. Gr. Vulcanius castigat, *Ratis*, ὁ ταρσός. In Glossis Græc. Lat. habetur: Ταρσὸς τοῦ ποδὸς, *Planta*, *Ratisos*.

RATO, Mus major, *Rat*. Vide *Ratus* 1.

RATOR, *Judex. Rata, arbitrata, firma, certa.* Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. Ita etiam Gloss. Isid.

¶ RATTUS, Gallis *Rat*. Vide mox *Ratus* 1.

RATULA. Silvester Giraldus in Topogr. Hibern. dist. 1. cap. 10. *Ratulæ vero raucæ & clamosæ innumera.* Sed videtur legendum *Ranulæ*.

¶ RATUM, Deliberatum, constitutum, Latinis; hinc *Littera de Rato*, in Chronico Andrensi tom. 9. Spicil. Acher. p. 568. dicuntur illæ, in quibus id continetur quod deliberatum fuit & constitutum.

RATURUS, Mus major. Vide *Ratus* 1.

1. RATUS, RATTUS, Mus major, vulgo *Rat*, apud Silvestrum Giraldum in Topogr. Hibern. dist. 2. cap. 32. Idem in Itinerario Cambriæ lib. 2. cap. 2. *Murium majorum, qui vulgariter Rati dicuntur.* Willelmus Andrensis in Chronico: *Cum ... tam noctuas, quam Rattos sibi infestos animositate juvenili circumquaque fugaret, &c.* [Vita S. Lanfranci num. 8. tom. 5. Maii pag. 835. *Mures & Rati valde sunt nobis infesti, & idcirco nunc affero catum.* Vide Vossium lib. 1. de Vitiis sermonis cap. 28.] De vocis etymo vide quæ commentantur Cobarruvias, Ferrarius, & alii.

RATURUS, in Gloss. Ælfrici, Ræt, id est Mus.

RATO, Eadem notione. Henric. de Knyghton. an. 1381. *Tanta agilitate ascenderunt, ac si essent Ratoner, vel spiritu aliquo vecti.* [Elmham. in Vita Henrici V. Regis Angl. cap. 68. *Tandem murum Ratonumque catos exoticas, magno comparatas precio, ra-*

pida ventris voracitas in suam fallosam abyssum devorat & receptat.]

2. RATUS, pro *Raptus*. Vide *Raptus*.

¶ RAVA, Genus coloris. Vide *Ravus*.

RAVACAULUS, pro *Rapocaulis*, Caulis species, quæ vulgo *Choux rave*, in Capitulari de villis c. 70.

¶ RAVALE, Destructio, subversio, qua decreto Judicis ob admissum crimen deprimitur seu complanatur ædificium, à Gallico *Ravaler*, Deprimere. Privilegium Johannis de Castellione Comitis Blesensis an. 1265. pro Monasterio S. Johannis in Vallein Carnot. è Schedis D. *Lancelot*: *Si contigeret casus, per quem debet, secundum judicium dictorum Abbatis & Conventus, fieri Ravale seu destructio domus vel alicujus rei existentis in aliquo dictorum locorum immunium & quitorum, ut dictum est, supra mandatum dictorum Abbatis & Conventus, superficiem ligneam domus destruenda, & superficiem rei alterius, de quibus fieri Ravale opporteret, tradent Preposito Carnotensi .... ad comburendum, & statim dictus Prepositus vel Ballivus dictam superficiem comburent extra terram dictorum Abbatis & Conventus, nec licet, nec licebit predicte nobili Comitisse, vel heredibus suis successoribus ejus, intrare (aliquem) predictorum locorum pro faciendo aliquo Ravalo, seu aliam justitiam quamcumque.* Vide *Condemnare terram vel domum*.

RAVANNA. Tabularium Fossatense: *Hi sunt, qui debent annuatim saccos ad reponendum Ravannas & les haurons bladi in grangia dicta Abbatia.*

☞ Per *Ravannas* intelligo ventilationes seu ejectiones è frumento ventilato, voce à vannus deducta; & pro *haurons* corrigo *hautons*. Vide *Halto* & *Hauto*.

RAUB, RAUPA, Exuviæ, spolium, furtum vel prædatio cujusvis supellectilis, Germanis *Raub*, unde nostris *Robe* pro vestimento, & *Rober* & *Desrober*, pro furari, vestem vel quamvis supellectilem auferre, furari; [nisi eas voces cum Ferrario deducere malueris à Latino *Rapere*: quod etiam Carolo de Aquino magis arridet.] Lex Alemann. tit. 49. *Quicquid super eum cum Rauba vel arma tulit, omnia sicut furtiva componat.* Leges Rotharis Regis Longob. tit. 5. *Si spolia ex ipso mortuo tulerit, id est, pro Raub componat sol.* 80. Formulæ Parensales cap. 8. *Dum diceret, eo quod ... ipsum ibidem interfecisset, vel occidisset, & Rauba sua, caballos, aurum & argentum, & drapalia exinde tulisset, vel deportasset.* Et cap. 26. *Contigit quod cellarium, vel spicarium vestrum infregi, & exinde annonam, vel aliam Raupam in solidos tantos furavi.* Hinc eadem vox pro furto in Charta Petri Regis Aragonum ann. 1302. apud Guichenonum in Centur. 2. Biblioth. Sebusianæ cap. 70. *Prudentia vestra recepimus literas .... continentes rapinas, Raubas, violentias, aliaque damna ... irrogata, &c.* Vide Formulas Andegavenses c. 29.

☞ Pro veste nostris *Robe* dicta passim occurrit; ac primum pro tunica virili. Acta S. Yvonis MSS. *Apparatu Raubarum Persicarum .... deposito, vilem habitum sumsit.* Adde Processum de Vita ejusdem S. Yvonis tom. 4. Maii pag. 546. Testamentum Johan. Comitis Claromontis an. 1340. apud Baluz. tom. 2. Histor. Arvern. pag. 317. *Legamus Stephano vayleto & chambrerio nostro .... meliorem Raubam nostram.* Vide Testamentum Roberti III. ibid. pag. 307. aliud Bernardi de Turre ibidem pag. 571. aliud Guidonis de Turre ibid. p. 616. cujus locus exstat in voce *Camallotus*: Limbrochium lib. Sentent. Inquisit. Tolos. p. 66. 123. Testamentum Guigonis Episc. Casin. an. 1345. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampl. col. 1460. Testamentum Guillelmi Vicecomitis Narbonens. apud eumdem Marten. tom. 5. Anecd. col. 1633. Statuta Ecclesiæ Anic. an. 1267. tom. 2. eorumdem Anecdot. col. 485. Pro muliebri quoque vestimento in Statutis Genuæ lib. 3. cap. 5. *Possit uxor viro mortuo habere de bonis viri Raubam nigram, &c.* Adde lib. 2. cap. 57. Testamentum Beatricis de Alboreya Vicecomitissæ Narbon. ann. 1367. apud Marten. tom. 5. Anecdot. col. 1524. *Item legamus eidem Monasterio, seu Conventui, unam Raubam nostram deauratam pro altari dicta Ecclesia.* Mox recurrit ead. col. Proclamatio Consilii Massil. sub finem sæculi XIII. ex Schedis D. *le Fournier*: *Nulla domina de cetero portet in Raubis suis, &c.* Pluries occurrit ibi. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Timens ne ipsam deraubaret, quia erat in bono statu de Raubis suis.* Vide *Roba*.

¶ RAUBA, Quodvis tegmen, ut exponunt viri docti. Processus de B. Petro Luxemburg. tom. 1. Julii pag. 590. *Nec poterat pati, nec sustinere, quod Rauba esset super dictam tibiam.*

¶ RAUBA, Supellex quævis, ut *Roba* suo loco. Statuta Massil. lib. 3. cap. 28. *Decernimus observandum, quod quilibet autoritate sua possit claudere portas domus sua suo inquilino, omniaque ibi invecta & illata à dicto inquilino, si voluerit, sibi obligata retinere pro mercede dicta domus ab illo inquilino sive conventa ... Similiter liceat illi retinere Raubam ibi illatam, quando forsitan inde recedet, vel exibit, aut recedere volet dictus inquilinus.* Testamentum Rogerii Vicecomitis Carcasson. ann. 1150. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 531. *Raymundo Trencavello fratri meo mando & valde pracipio, ut donet Bernarda Vicomitissæ uxori mea x. m. solidorum Melgoriensium, & medietatem mea Rauba, excepto auro & argento, videlicet pannorum, mantellorum, tapetiorum, filtrorum & omnium horum similium.* Statuta Genuensia lib. 4. cap. 57. *Non possunt fieri loti sine licentia Senatus sub pœna scutorum centum, & ammissione Raubarum seu rerum positarum ad lotum, &c.* Oberti Cancellarii Annales Genuens. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 304. *Et quum in medio galea essent, vetitans ut nostri non accederent, ne forte Raubas portarent, statim quidam Pisanus armatus extraxit de capite suo elmum, &c.* Iidem Annal. Ogerii Panis lib. 4. eodem tom. col. 392. *Comes autem Syracusia cum sua baronia de civitate exeuntes, apertis portis, multos Pisanos, qui in terra erant, & totam Raubam eorum, vexilla & tentoria & arnixium totum ceperunt.* Huc revocari possunt veteres Formulæ Andegav. art. 29. *Veniens homo, nomen illi, apud (ant) femina, nomen illa, qui fuit conjux illa quondam germanus illius, ante venerabile vir illi Abbate, interpellaverunt hominem, nomen illo, quasi servitium qui fuerunt ipsius illi, quondam post se habuissit commandatas, hoc est, illam rem, qui illi ad præsens aderat, & hoc totum fortiter denegabat. Interrogaverunt ipsius illi, se (si) habebat homines qui de præsente fuissent, & vidissent quando ipsa Rauba ipsi illi & illi commandasset.* Hîc intelligi debet quælibet res mobilis, quæ *commendari* seu apud aliquem deponi potest, sicque non male *depositum* interpretatur Mabillonius tom. 4. Analect. pag. 250. & in Supplemento Diplomaticæ pag. 82.

¶ RAUBA LECTI, Quivis lecti ornatus, instructus, ut stragulum, linteum, &c. Constitutiones Frederici Regis Siciliæ cap. 58. *Nulli omnino curialium ... licere decrevimus mataratia & alias Raubas lectorum ... patrono invito accipere.* Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses ann. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Quando mittentur aliqui Claustrales Camone, ut ibi resideant pro sociis cum Priore, dominus Abbas*

dicti monasterii habet (dabit) eis due animalia, videlicet unum pro persona sua & aliud pro Rauba lecti & aliis rebus dicti Monachi portandis ad dictum Prioratum de Camone. Haud satis scio an eadem notione ibidem: *Lavandarius tenetur lavare bis in qualibet septimana Raubam Conventus & singulariorum de eodem & familia eorumdem.* Lintreum quodvis videtur esse intelligendum.

¶ Raubæ Æstivales, vel *Hyemales*, Vestes quibus Dalphini proceres ac familiares suos donabant æstate vel hyeme. De his fusius agitur in Ordinatione Humberti II. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 355. Vide *Roba*.

¶ Raubæ Papales. De iis *raubis* esse dicuntur Papæ ministri, & familiares, quod alias suis familiaribus Principes *raubas* distribuerent certis anni festivitatibus, ut infra dicitur in *Roba*. Fragmentum libri, cui titulus: *Memorabilia Humberti Pilati*, tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 622. *Die Martis ante Pentecostem, 18. die Maii (an. 1344.) dedit Papa castrum Avisani, & complevit cum eo factam de Romanis pro medietate jurisdictionis dicta villa .... tunc existentibus cum Domino, in dicto compromisso, Henrico de Turre & Petro de Neyriaco Notariis juvenibus, qui, licet inviti, iverant Avisanum & fecerant syndicatum, & nullo alio de consilio vel famulatio Domini existente cum eis, & illi fuerunt de Raubis Papalibus tunc retenti.* Gualvaneus Flammeus apud Murator. tom. 12. col. 1004. *Et ut Vicecomites haberent causam standi in pace cum Ecclesia, Johannes Papa dedit episcopatum Novariensem Johanni Vicecomiti Ordinario Ecclesiæ majoris, Vercellinum supradictum recepit ad Robas Papales, & plures ex Vicecomitibus fecit Ordinarios Ecclesiæ majoris.*

¶ Raubæ Scutiferorum, de quibus esse dicebantur Scutiferi, qui *Raubas* accipere solebant ab iis, quorum erant Scutiferi. Testamentum Guidonis Cardinalis de Bolonia ann. 1372. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 182. *Item cuilibet aliorum Scutiferorum, qui sunt de Raubis Scutiferorum & mecum resident, (lego) ... quinquaginta florenos auri.*

¶ Ad Raubas *sui corporis aliquem tenere*, Alicui *raubas*, ut ministro vel familiari distribuere, nisi me fallo. Pactum an. 1306. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 125. col. 2. *Item promittit ipse Johannes* (Comes Vapincensis) *quod ipsum Rolletum* (Dominum de Intramontibus) ... *tenebit ad Raubas sui corporis, quandiu ipse Rolletus fuerit in humanis.*

Raubare, Furari, prædari, *Rauben* German. [vel *Rooben*: quod ipsum ex Latino *Rapere*, inquit Vossius lib. 2. de Vitiis serm. cap. 25.] *Dérober* Gallis. Pactus Legis Salicæ cap. 20. §. 10. cap. 34. §. 3. *Si quis in via alterum adsalierit, & eum Raubaverit, &c.* Tit. 64. *Si quis alicui de manu aliquid per vim tulerit, & Raubaverit, & expoliaverit, &c.* Jacobus I. Rex Aragon. in Constitutionibus Cataloniæ MSS. *Statuimus, quod nullus homo capiat vel per se, vel per alium, nec Raubet, nec Raubari faciat aliquem hominem de genere Laicum, vel Clericum, nisi eum aquindaverit antea per quinque dies, &c.* [Regimina Paduæ apud Murator. tom. 8. col. 436. *Steterunt circa .... depradando & Raubando villas Pedevenda.* Epistola Petri Episcopi Valon. ad Massilienses an. 1357. è Schedis D. *le Fournier*: *Quamplures villas & castra una cum complicibus suis Raubaverunt & destruxerunt.*] Vide Leges Alfonsinas part. 7. tit. 13. *De los robos*, [& infra *Robare* in *Roba*.]

Raubaria, Furtum, in Conventionibus inter Carolum I. Comitem Provinciæ, & Arelatenses an. 1251. art. 22. in Statutis Venetorum an. 1242. lib. 5. cap. 17. in libro Promissionis maleficii ibidem cap. 9. & in Foris Benearnensibus non semel. Scribit Catellus in Archiepiscopis Narbon. pag. 788. exstare Chartam anni 1155. in Tabulario Ecclesiæ Narbon. qua Dominus Fontis-Jocosi dimittit jus, quod sibi hactenus asseruerat in bonis mobilibus Archiepiscopi demortui, quæ in castro Fontis-Jocosi reperiebantur, simulque fructus omnes Episcopatus intra districtum ejusdem castri; quod quidem jus *Raubaria* nomine ibidem donatur. Ita injustam bonorum Archiepiscopi usurpationem sua vera nomenclatura donari patiebantur usurpatores ipsi. Vide eumdem p. 590. 636. 881. [*Raubaria & depredatio*, in Statutis criminalibus Saonæ, in quibus integrum caput 20. est *de Raubaria & depredatione restituenda & punienda*. In corpore capitis indiscriminatim scribitur *Raubaria* vel *Robaria*. Vide *Roba*.]

Raupa, Idem quod *Rauba*. Marculfus lib. 1. form. 37. *Quasi homo ille ... eum in villa, nulla movente causa, adsalisset, & eum graviter livorasset, vel Raupa sua in solidos tantos eidem tulisset, &c.* Form. 38. *Visus est denegasse, quod nec ipse ipso servo fugitivos pedes, nec Raupa sua post se nunquam recepisset, &c.* Infra: *Quod suprascripto servo illo memoratus ille pedes fugitivos una cum Raupa sua in solidos tantos post se nunquam recepisset.* [Quibus locis Baluzius scribit *Rauba*; vestes autem intelligunt Ludovicus *de la Cerda* Adversar. sacrorum cap. 122. Vossius lib. 2. de Vitiis serm. cap. 16. & alii.] Formulæ vett. c. 51. *Fuit judicatum, ut illam leudem, ut lex erat, ipsi lui solvere deberet; quod ita in præsenti fecit, & servum suum nomine illum vel aliam Raupam ipse ille pro illa leude, ipsi lui, vel conjugi sua illi, in quod eis bene complacuit, dedit.* [Gassendi Notitia Eccl. Diniensis ad an. 1420. pag. 120. *Promisit dare unum lectum & unam Raupam de blanqueto. Catharina vidua Rostagni Neveris promisit unam Raupam de blanco.* Charta an. 1483. *Post licentiam habitum seu Raupam albam nostri monasterii S. Victoris* (Massil.) *relinquendi.* Testamentum ann. 1522. ex Archivo ejusdem S. Victoris: *Necnon uxori sue suas vestes, Raupas & subindumenta quecumque, tam festivales quam quotidianas, &c.* Rursum occurrit in Actis SS. Maii tom. 4. pag. 199. Junii tom. 5. pag. 667. & alibi.] Charta Hispanica æræ 1060. apud Anton. *de Tepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti tom. 5. pag. 435. *Sex vero boves, idem vaca 30. pecora promiscua, de Raupa siquidem, Ralnapet 2. 4. plumacios, literius 3. yranes 2. lentros de leno 3. duos etiam pares de sabanes, &c.* [In hac Charta non vestis solum, sed & alia supellex intelligenda est.] Somnerus has voces à Saxonico deducit, ꞃeaꝼ, vestis, spolium, rapina, unde ꞃeaꝼian, spoliare, rapere, quod nostri dixerunt *Raubare*. Wendelinus à Theutonico *Roeven*, spoliare, à *roof*, spolio, seu lana detonsa de ovibus. Vide *Roba*.

¶ RAUCARE, Balbutire, balbum esse aut blæsum. Glossæ Lat. Græc. *Rauco*, τραυλίζω. Aliæ Gr. Lat. Τραυλίζω, *Balbucio* (Balbutio) *Rauco*. Vide *Raucare*.

¶ RAUCARI, Raucum esse. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Raucor*, *Raucus sum*, Βραγχῶ. Vide infra *Raucire*.

¶ RAUCEDO, *Amputatio vocis*, Isidoro lib. 4. Orig. c. 7. *vel impuritas*, ut addit Joh. de Janua.

¶ RAUCIDUS, *Raucidulus*, *Aliquantulum raucus*; *qui etiam Rauculus dicitur*, eidem de Janua. *Raucidulus* occurrit apud S. Hieronym. lib. 1. Epist. 16.

RAUCILIO. Chartula plenariæ securitatis sub Justiniano,

ftioiano, apud Briſſonium lib. 6. Formul. *Falce miſſuria valente ſiliqua aurea una, cupo uno, Rancilione uno, orcas olearias valentes ſiliqua una ſemis argenteas, &c.* An legendum *Baucilione*? Vide *Baucalis* in *Banca* 1.

¶ RAUCIRE, *Eſſe vel fieri raucum*, Joanni de Janua; *Etre enroué*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. Gloſſæ Gr. Lat. βραγχιάζω, *Irraucio*, *Raucio*. Aliæ Lat. Græc. *Raucio*, βραγχιάζω. Hujus meminit Priſcianus lib. 10. ſub finem, ubi illud refert Lucilii:

Raucuro tragicus qui carmina perdit Oreſte.

Vide *Raucare*.

¶ RAUCISONUS, Raucus. *Raucifona tuba*, in Actis SS. Maii tom. 5. ubi de vener. Ezoone. Vox nota Lucretio & Catullo.

¶ RAUCITARE, Raucam vocem edere. *Vocibus Raucitans dentibuſque cenſendens*, in Actis S. Winebaudi Abb. tom. 1. Aprilis pag. 575.

¶ RAUDUM, ἀνέργαστον, in Gloſſis Lat. Græc. & Græc. Lat. Infra: *Rudus*, βῶλος, χῶμα, ἢ χαλκὸς ἀνέργαστος, ἢ γῆς σωρός. Feſtus habet: *Rodus vel Raudus ſignificat rem rudem & imperfectam; nam ſaxum quoque Raudus appellant Poetæ, ut Attius, &c.* Notum eſt *Rudus* hac ſignificatione.

RAVE, *id eſt noxium*. Papias.

¶ RAVERE, Ravescere. Vide *Ravus*.

¶ RAVETA, Napi ſemen, unde oleum exprimitur, Gallis *Navette*, Normannis *Nabette*. Charta ann. 1406. è Tabulario S. Vandregeſili tom. 1. pag. 238. *Thomas Damours Preſbiter, Rector ..... confeſſus fuit ſe debere & legitime teneri religioſis & honeſtis viris Abbati & Conventus monaſterii S. Vandregiſilli ... in ſummam unius boiſelli Ravetarum, ratione & ad cauſam cunctarum decimarum, quas ipſe Rector authoritate ſua in diverſis locis dictis religioſis ſpectantibus perceperat.* Vide *Ravitia*.

¶ 1. RAVIARE, Joanni de Janua, *Raucum eſſe vel fieri; unde Raviatus, raucus, & Raviatio, raucitas.* Plauto dicitur *Ravire*, ad *ravim* uſque clamare. Hinc in Gloſſis Iſidori: *Ravit, rauce loquitur*, vel *rauce*, ut emendandum cenſet Voſſius de Vitiis ſermonis lib. 4. cap. 19. ſed à *Ravis* fingi potuit *Rave*, ut *Rava vox* apud Feſtum.

¶ 2. RAVIARE, pro *Rabiare*, ut *Ravioſus*, pro *Rabioſus*. Gloſſæ Lat. Græc. *Ravio*, λυσσῶ. *Ravioſus*, λυσσώδης. Aliæ Gr. Lat. λυσσῶ, *Ravio*, *furio*. λυσσώδης, *Ravioſus*, *rabidus*, *rabioſus*. Vide *Rabiare*.

¶ RAVISELLUS. Vide infra *Ravus*.

¶ RAVITIA, Naporum patina vel folia, ab Italico *Raviccie*, quod idem ſignificat. Chronicon Bergomenſe ad an. 1393. apud Murator. tom. 16. col. 873. *Interfecerunt Martolam ... in uno campo, ubi recolligebat Ravitiam.* Vide *Raveta*.

¶ RAULHENUS, Equus, idem qui infra *Rancinus*. Inventarium ann. 1380. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Inventæ ſunt* XL. IX. *equa ferrata, portantes quatuor annorum & ultra. Item plus tres runcini, alias Raulheni. Item* XX. *pulli maſculi, &c.*

¶ RAUNATUS, Congeſtus, coagmentatus, ab Italico *Raunare*, Cogere, congregare. Joh. de Bazano in Chronico Mutin. apud Murator. tom. 15. col. 574. *Apparuit Ravennæ monſtrum in iis inauditum partibus, una balena ... De ſuis carnibus Raunatis fecerunt oleum in maxima quantitate.*

¶ RAUNCIONARE, Pecuniam per vim extorquere, Gall. *Rançonner*. Literæ Ricardi II. Reg. Angl. ann. 1377. apud Rymer. to. 7. pag. 164. col. 1. *Item, quod dictus Epiſcopus contra Deum, & rationem & leges regni, fecit Rauncionare & recipere argentum de Matheo de Gourney ... & quam pluribus aliis, qui in guerris ipſius avi noſtri contra inimicos ſuos ſtrenue laborarunt.*

RAVOLA, Rabula, clamoſus. Warnerius MS. in Caprum Scottum Poetam:

Ante ſuum pronem geſtabat Ravola pellem,
Ante pelles capræ tegmina retro nigra.

Infra:

Sic incompoſitum quam ferres Ravola verſum.

Ibidem:

Es ne memor horum Meriuhs modo Ravola Scotte.

Ita in MSS. codicibus Symmachi legi notat Juretus ad lib. 3. Epiſt. 23.

RAUPA, Veſtis, ſupellex, &c. Vide *Rauba*.

¶ RAUSATOR, Raptor, à *Rauſus*, de quo mox. Synodus Compoſtell. ann. 1114. can. 19. inter Concil. Hiſpan. tom. 3. pag. 324. *Ab hora nona Sabbathi uſque in feriam ſecundam hora prima, nullus ſajo habeat licentiam pignorandi, niſi homicidas, latrones, ſcilicet violatores virginum per vim, Rauſatores & proditores.*

¶ RAUSCIRE, Ravire, Ad ravim uſque clamare. Radulfus Cadom. in Geſtis Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 205. *Jam Rauſcerat clamando, tuus, &c.* Vide *Raucire*.

RAUSEA, Arundo, ex Gallico *Roſeau*. Appendix ad Vitam S. Wlphranni Epiſcopi Senonenſis, ſcriptam à Jona Monacho Fontanellenſi, num. 3. *Remanſeruntque ... in medio locorum paluſtrium, quæ plena erant longiſſimis Rauſeis virgultis.* Voſſius vocem hanc à Germanico *Raus* accerſit, pro qua Belgæ *Ris* dicunt, quæ ſarmenta, ſive ſurculos denotat, [lib. 2. de Vitiis ſermonis, cap. 16. ubi non legit ſubſtantive *Rauſea*, ſed adjective *Rauſeum*, *ſarmentitium*, ſcilicet *virgultum*, ſicque legendum eſt.]

¶ RAUSELLUS, Occitanis, Panis exiguus & oblongus. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ: *Item iſto die quilibet monachus manſionarius iſtius Eccleſiæ debet recipere à Domno Deaurate, ultra panem conſuetum, duos Rauſellos calidos in prandio: & Prior clauſtralis recipit quatuor de prædictis Rauſellis, & prædictos Rauſellos ſuperius nominatos debet ſolvere pancoſſerius qui facit panem conventualem.*

¶ RAUSTA Porci, Perna, Gall. *Jambon*. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ: *Et iſto die Domnus Deaurate tenetur dare Conventui quatuor Rauſtas integras inter omnes, & dividuntur de quatuor in quatuor, &c.*

RAUSUS, Raptus. Concilium Coyacenſe an. 1050. cap. 8. *Mandamus, ut in Legione & in ſuis terminis, & in Gallecia, & in Aſturiis, & in Portugale tale ſit judicium ſemper, quale eſt conſtitutum in decretis Adelfonſi Regis pro homicidio, Rauſo, pro ſaione, aut pro omnibus calumniis ſuis.* Charta Veremundi Reg. æræ 1070. apud Bivarium ad Pſeudo-chronicon S. Maximi pag. 642. *Dicentes, quod habebant de illos grande damnum, & malefacturia in Eccleſias, & in mezkitos, de pradas, & diſruptiones, & Rauſos, & homicidios, & furtos, &c.* Ubi editum *rauſos*. Charta Bermundi II. Regis æræ 1035. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ord. S. Bened. to. 5. pag. 439. *Et inſuper intra ipſas dextros non habeant licentiam ingrediendi in eis, non ſagiones de Rege, non de Pontifice, ... non pro homicidio, non pro Rauſo, nec pro ulla culpa, &c.* Adde aliam Alfonſi VII. Regis ibid. pag. 427. aliam Fernandi Regis æræ 1081. tom. 6. pag. 457. aliam denique æræ 1162. tom. 7. pag. 25. Appendicis.

☞ Hinc patet, quid ſignificet vox *Roſſis* vel *Roſſo*, quæ legitur in Diplomate Adephonſi Regis Hi-

span. ann. 1094. apud Marten. tom. 1. Collect. Amplist. col. 548. *Taliter ut non ... in istas hereditates mittee, neque saione, neque pro Rosse, neque pro omecedio, &c.* Restituerem *Rauso*, nisi etiam *Rossa* præferret Scheda Domni *le Fournier* ad nos missa. Sed ut ut est de lectione, dubia non est significatio.

¶ RAVULUS, Aliquantulum *ravus* seu raucus, apud Sidonium lib. 9. Epist. 13. Vide *Ravus*.

¶ RAVUM, Ἀποκεκομμένον, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Ἀποκεκομμένον, *Ravum*, *abscissum*. A *Ravus*, raucus, *Ravum* hoc esse puto, quod in iisdem Glossis legatur *Ravis*, κόλουσις, φωνῆς ἀποκοπή, vocis amputatio.

¶ RAVUS, Καρπός, in Glossis Latino-Græc. In aliis Græc. Lat. Καρπός, *Fructus*, *Frumentum*, *Ravus*, *Fruges*. Apud Festum ex Verrio *flava frumenta*, *Rava* explicantur. Hinc, ut videtur, *Ravus*, pro frumentum, nostris Glossatoribus.

¶ RAVUS, *a rapere*, *Rapax vel fulvi coloris: unde invenitur*, *Lupa Rava: & in utraque significatione convenienter dicitur*, *Lupa Rava: nam rapax est & fulvi coloris: unde Ravulus*, *Ravisellus*, *ambo dimin. Dicitur Rava*, *rava*, *talis color vel rapacitas*, *& Raveo*, *es*, *esse vel fieri Ravum; unde Ravesco*, *inchoat. secundum Hugutionem & Papiam: & Rava dicitur niger color mixtus fulvo.* Ita Johannes de Janua. Nota Latinis vox *Ravus* pro colore *inter flavum & cæsium*, ut habet Festus; at *Ravus*, pro rapax, præter nostrum de Janua, qui dixerit, novi neminem.

RAXIUM, Panni species, Italis *Raso*. Ceremoniale Ambrosianum: *Tum extra atrium Ecclesiæ equus albus Raxio coopertus, stat paratus ad suscipiendum suum Pontificem, &c.* Vide *Rasum*.

¶ RAXONERIUS, Advocatus. Statuta Vercell. lib. 7. fol. 175. verso: *Ego Raxonerius sive Rationator Communis Vercellarum juro ad sancta Dei Evangelia, quod veniam bis in die & horis consuetis ad palatium Communis, quando campana officialium pulsabitur, &c.*

¶ RAYDA, Incursio militaris, seu, ut hic sumitur, Clamor excitans ad injiciendas manus in aliquem. Sententia lata ann. 1334. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 258. col. 2. *Ipsum debeat capere vivum vel mortuum & Curiæ nostræ præsentare, & si capere non poterit, vel ad eum capiendum se imbecillem vel non fortem reputaverit, Raydam seu criasuras faciat, & moveat patriam contra eum.*

¶ RAYE. Charta ann. 3. Henrici VI. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 145. *Ricardus habebit de præfato Willelmo Skrene & heredibus suis quolibet anno, durante termino prædicto, pannum stragulatum continentem xx. Rayes, & unam virgam & dimidiam panni coloris.* Anglis *Rey cloth*, pannus est rudis, nondum tinctus, ut & Saxonibus *Ray* lana nativi coloris; hic autem species est mensuræ, cujus veram longitudinem ignoramus.

¶ RAYMATUS, Coactus ad probandum jus suum. Vide in *Adramire*.

¶ RAZ, Pannus sericus spissior & rasus, Ital. *Raso*, Gall. *Satin*. Acta B. Ferdinandi Infantis Lusitaniæ, tom. 1. pag. 563. *Unum frenele de Raz.*

¶ RAZA, Idem quod *Raz*, ut puto. Chronicon Tarvisinum apud Murator. tom. 19. col. 803. *Qua quidem cum antenna lignea totum id diversorium sustentabatur, zalois de Raza, & mirabilibus tapetis stratum, & parietibus obsitum aureis, variis cum picturis laboratis cum gemmis, margaritisque & pretiosis lapidibus insignitis.*

¶ RAZELLUS, Ratis, Gall. *Radeau*. Fundatio Monasterii Salettarum an. 1299. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 91. col. 2. *Monachi & moniales & eorum successores libere possint deffendere cum effectu ascendentibus & descendentibus navigia & Razellos per Rodanum in ripa, quantum protendunt eorum confines: videlicet a rivo de Vez usque ad finem nemoris del Ver navigia aut Razellos applicantes sive trahant, &c.* Extractum computi ann. 1321. eod. tom. pag. 160. col. 1. *Libraverunt pro sharreagio dicti Razelli, & ipso adducendo per aquam usque apud Lugdunum, ubi fuerunt xxi. homines, & steterunt per aquam per xiii. dies, quia pluries aterravit & distrinxit dictus Razellus, inclusis xviii. libris Vienn. Lugduni pro expensis factis pro charreando & ascendendo superius Rhodanum & per Sagonam, usque ad domum Domini, aliquam quantitatem dicti Razelli, quæ invitis nautis & ductoribus dicti Razelli propter aliquam disjunctionem corruerat, propter impetum aquarum.* Charta ann. 1309. tom. 1. ejusd. Hist. pag. 98. col. 2. *Item unum fustum, quod vocatur Rondellum, quod ponitur in latere Razelli, si sit de duobus teysis aut plus, debet sex denarios.* Charta Humberti Dalphini an. 1348. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 284. num. 12. *Cum dicti Sacrista & Capitulum Ecclesiæ (de Romanis) prædictæ dicant & asserant se habere ... certum tributum à ducentibus seu transeuntibus Razellos fustæ seu lignorum supra flumen Isara; videlicet remos proprios, quibus dicti Raselli reguntur, &c.* Vide *Radellus* & *Rasellus*.

¶ RAZOIRA, Idem quod supra *Rasoria*, Radius, quo raduntur mensuræ frumentariæ, Gall. *Racloire*. Statuta Massil. lib. 3. c. 14. §. 2. *Razoira, cum quibus radetur, fiat ligni de favo deuze, & ejusdem ponderis, & cum Razoira hujusmodi percutiatur seu fiat dictus ictus emendo & vendendo, & ille ictus fiat non in ferraturis emina, sed inter eas ... quæ emina & Razoira sint signata signo communis.*

¶ RAZZA, vox Italica, Genus, Gall. *Race*. Chronicon Tarvisinum tom. 19. Muratorii col. 821. *Ad numerum decem millium equorum, non de Alemannia, Hungaria vel Valachia, sed de Apulia tantum: nunquam enim sunt visi tot nobiles, & tot equi hujuscemodi Razzæ.*

REACCAPITUM. Vide supra *Accaptare*, [& infra *Retroaccapitum.*]

¶ REACCIPERE, Recipere. Chronicon Anglic. Thomæ *Otterbourne* p. 261. *In proximo foret venturus* (Ricardus Rex) *cum magnificentia & gloria Reaccipere sibi regnum.*

REACCROPUM, Struis frumentariæ seu annonariæ summitas: à Saxon. hreac, i. *strues*, & cnop, *summitas*. Ita in cod. Regio Legum MS. apud Spelmannum.

¶ READJORNARE, In jus iterum vocare. Consuetudines Furnenses an. 1240. ex Archivio Capituli S. Audomari: *Quicumque adjornatus fuerit, & prima die non venerit, Readjornari debet ad secundam diem.* Vide *Adjornare* 1.

¶ READJUSTARE MENSURAS, *pondera*, Iterum justa facere, ne majora sint vel minora iterum ad exemplar exigere. Charta pro Burgensibus Saciaci Diœcesis Autissiod. an. 1236. *Conditum etiam fuit & insertum, quod Baillivus noster ... mensuras bladi, vini, libras, pondera & alias omnes mensuras, quotiescumque & quandoque volet, capi faciet & Readjustari: & illi qui injustas mensuras habuerint, domui nostræ Baillivo emendabunt, & de emenda satisfacient ei secundum delicti quantitatem: & illi qui justas mensuras habuerint, Readjustatione facta, suas quitas continuo reportabunt.* Vide *Adjustare* & *Ajustare*.

¶ READVISUS, Qui de re aliqua iterum consuluit, deliberavit, ex Gallico *Avis*, Consilium, & itera-

tinnis particula *Re.* Litigium de homagio marchionatus Saluciarum inter Officiales Regis Francorum & Ducis Sabaudiæ ann. 1485. apud Gotofredum in Observationibus ad Hist. Caroli VIII. p. 497. *Officiarii Sabaudiæ ... dixerunt, quod ... participato consilio inter se ipsos Readvisi deliberaverunt & concluserunt, quod, &c.* Alias nostris *Ravise* dicitur Mutata sententia: quæ significatio prolato loco minime congruit.

¶ READUNARE, Iterum conjungere, reconciliare. Synodus Pistensis cap. 4. *Facientes illa ... a cœlesti Ecclesia & a Christianorum societate separati sunt, nisi per dignos pœnitentiæ fructus ad hoc redeant, ut sanctæ Ecclesiæ possint Readunari.*

¶ READUNATIO, Iterata conjunctio. *Recorporatio & Readunatio ossium*, Tertulliano de Resurr. carnis cap. 30.

¶ REÆDIFICAMEN, Reparatio in ædificiis, novorum etiam ædificiorum exstructio. Testamentum S. Gennadii Episc. Asturic. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 173. col. 1. *Ecclesiam S. Petri, quam dudum restauraveram, miris Reædificaminibus revolvens ampliavi.*

¶ REÆSTIMARE, Iterum æstimare, rei pretium denuo statuere. Correctiones Statutorum Cadubrii cap. 131. *De pignoribus Reæstimandis in locis ubi sunt facta: Statuimus, quod omnia pignora, quæ venerint Reæstimanda ad instantiam tam creditoris quam debitoris, Reæstimentur & Reæstimari debeant in locis & villis, in quibus fuerint facta & æstimata, per homines cum juramento.*

REAFAU, seu REAFAN, ut emendat Spelmannus, Vexillum quoddam Paganorum Britannorum, à *corvo*, qui *Raven* dicitur, voce ab Anglo-Saxonibus petita, quibus ꞃeaꝼian est spoliare, rapere: *dicunt enim, quod in omni bello, ubi præcederet idem signum, si victoriam adepturi essent, appareret in medio signi quasi corvus volitans. Sin vero vincendi in futuro fuissent, penderet directe nihil movens.* Verba sunt Asseri de Ælfredi rebus gestis. Adde Encomium Emmæ Reginæ pag. 169.

¶ REAFORESTARE, Forestam, seu silvam, vastatam & in novalia conversam iterum ad forestam redigere. Vide in *Foresta.*

¶ REAGERE, & REACTIO, in scholis Philosophorum non damnat Vossius l. 4. de Vitiis serm. cap. 20. est enim, inquit, vox idonea rei quam signant. Alias mavult Vicissim agere, resistere agenti in se.

¶ REAGGRAVARE, Vox fori ecclesiastici, Gall. *Reaggraver*, Censuras vel pœnas ecclesiasticas augere. Hinc

¶ REAGGRAVATIO, Gallis *Reaggrave*, quibusdam *Reaggravation.* Ultima monitio seu excommunicationis denuntiatio, sententia, in Statutis Ecclesiæ Æduensis apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 476. & alibi.

¶ REAGGRAVATUS, Is in quem *Reaggravatio* lata est, in aliis ejusdem Ecclesiæ Statutis anno 1468. apud eumd. Marten. laudato tom. col. 516. in Statutis Bertrandi de Turre Episc. Tull. an. 1359. apud Baluzium tom. 2. Histor. Arvern. pag. 862. & alibi.

REALENCUM, Regale, ex Hispan. *Realengo.* Observantiæ Regni Aragon. lib. 9. tit. de Salva Infantionum §. 3. *Infantiones debent pectare in pectis regalibus, seu contribuere cum suis vicinis pro bonis immobilibus, tantum, quæ acceperint in axovario de Realenco, si ipsa bona tenent.*

REALES, [Secta Philosophorum, qui in *rebus*, non in vocibus, veram positam esse Philosophiam asserebant.] Vide *Nominales.*

¶ REALICANA ANTIQUA, Scripturæ species. Vide in voce *Scriptura.*

¶ REALITER, Reipsa, reapse, revera, merito, jure. Johannes Major Scotus de Gestis Scotorum lib. 4. cap. 7. *Nec omni decedens Realiter excommunicatus, est damnatus, si pro absolutione sufficienter laboraverit.* Passim occurrit apud Philosophos, ut & vox *Realis*, pro Reipsa existens; sed id notum est omnibus.

REALPINARE, Alpes rursum pertransire, *Repasser les Alpes*, in Oratione Legatorum Regis Franciæ ad Pium II. PP. in Concilio Mantuano. Vide infra *Transalpinare.*

¶ REAMBASSIATOR, Legatus ad eum, qui prius legatum miserat. Chronicon Dominici de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 648. *Immo ad velociorem expeditionem negotii milites duos Theotonicos Reambassiatores transmisit dicto domino Ludovico.* Vide *Ambasciare.*

¶ REAPORTARE, REAPPORTARE, Referre, recensere, narrare, Gall. *Rapporter.* Conventio an. 1298. tom. 1. Chartularii S. Vandregisili pag. 1186. *Dicta inquesta nobis Reaportata, aperta & publicata ..., eidem compositioni assensum præbemus.* Literæ ann. 1332. è Chartulario S. Martini Pontisar. *Inquestam fecimus nobis Reapportari.* Observat Lobinellus in Glossario ad Historiam Parif. Professores olim in Academia Parisiensi ex memoria prælectiones suas exposuisse, nihil dictando, tumque à diligentioribus tantum discipulis Magistrorum dicta literis excepta fuisse: quæ excepta dicebantur *Reapportata*; quia *Reapportare* iis idem erat quod literis mandare, quæ memoriter à Professoribus dicebantur. Hac notione locum hunc explicat laudatus Lobinellus: *Audiet lectiones doctorum, aut saltem Reapportet, aut bona procuret Reapportata.*

¶ REAPPREHENSORIÆ LITERÆ. Vide *Recaptivare.*

¶ REAPPROXIMARE, Possessionem gentilitiam redhibere, Gall. *Retraire.* Statuta Insulensia art. 40. *Item, des biens heritables vendus à prix d'argent, lesquels on veut retraire, on doit Raprocher dans l'an devant la feste de S. André, quoi fait l'on gagne un canon.* Ibid. §. 1. *Item, si une piece de terre fut vendue aver les fruits illecques excroissans & parvenus à maturité, & si celui, qui vouldroit la Raproximer, se presentoit legitimement a telle Rapproximation, pendant que lesdits fruits sont encore estans sur ladite piece de terre, l'on demande a qui suivroient lesdits fruits? L'on répond qu'entant que le vendeur n'a convenu avec son censier en quelque fuyt de l'achat, les fruits suivroient audit censier par moitie, pour les devits de la charue, & l'autre moitié au retrayant.* Pluries recurrunt hæ voces vernaculæ §§. seqq. quas sub ficto verbo ideo retulimus, quod visæ sint scitu dignæ.

REAPROPRIARE, in jure Hungarico, Vendicare, rem sibi propriam facere. Sambucus.

¶ REAPTARE, Reficere, reparare. Vita B. Augustini Novelli, tom. 4. Maii pag. 621. *Cœpit caput pueri Reaptare, quasi esset cera.* Bartholomæi Scribæ Annales Genuens. ad an. 1242. apud Murator. tom. 6. col. 500. *Fecit ibi galeas fractas Reaptare.* Chronicon Andreæ Danduli apud eumd. Murator. tom. 12. col. 463. *Ipso quoque die galeis omnibus Reaptatis, &c.* Statuta Vercell. lib. 1. fol. 16. v°. *Refectio fieri debeat per octo dies, postquam eis per Potestatem fuerit denunciatum, ut ipsos pontes debeant Reaptari.* Rursum occurrit fol. 20. v°.

¶ REASON, vox Anglica, Gallice *Raison*, Ratio. Statuta prima Roberti I. Reg. Scotiæ cap. 17. §. 1. *Quamdiu defendens, aut suus prælocutor defendet tort, & non Reason, &c.*

¶ REASSIGNARE, Retribuere, assignare id, unde quis redditum assignatum, quem dimittit, recuperet. Charta Capituli S. Timothei Rem. ann. 1254. ex Archivo S. Nicasii ejusd. urbis: *Abbas & Conventus possint Reassignare nobis, pro dictis a l. solidis annuis redditus, alios xl. solidos... & illos a l. solidos, quos Reassignabunt... acceptare tenebimur.* Bis occurrit vox *Reassignatio* eadem notione in hac Charta.

¶ REASSUMERE, Resumere, in possessionem redire. Charta ann. 14. Henrici VII. Angl. Regis apud *Madox* Formul. Anglic. p. 129. *Quod tunc liceat nobis, & successoribus nostris, in totum prædictum tenementum cum suis pertinenciis reintrare, Reassumere, & in pristinum statum nostrum penes nos retinere.* Hist. Cortusiorum lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 794. *Reassumtis suis viribus in spoliatores & prædatores cum acie sua irruit, & demum eos conflixit.* Vox nota Plinio atque etiamnum Italis in usu.

¶ 1. REATUS, Lineis distinctus, Gall. *Rayé* Statuta Ecclesiæ Anic. à Clemente IV. PP. condita ann. 1267. apud Marten. tom. 2. Anecdot. col. 485. num. LXV. *Item, caligis rabeis maxime tempore Paschali pannis de serico transgulatis seu Reatis a modo non utantur.*

¶ 2. REATUS, Crimen, Christianis scriptoribus atque recentioribus Jurisconsultis. Hos castigat Budæus, applaudente Vossio lib. 1. de Vitiis sermonis cap. 32. ubi *Reatum* exponit per obligationem ad pœnam, ut inter *crimen* & *pœnam* medius sit *Reatus*. Antiquis proprie habitus erat atque conditio reorum sive accusatorum, ut recte dicitur lib. 2. selectarum de Lingua Latina Observationum in hac voce.

REATUUM REDEMPTIONES, Mulctæ pecuniariæ, *Compositiones*. Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 523. *Ipsi vero Regi, ut fertur, mille & 60. libræ sterilensis monetæ, solidique triginta & tres oboli ex justis redditibus Angliæ per singulos dies redduntur: exceptis muneribus regiis, & Reatuum redemtionibus, aliisque multiplicibus negotiis, quæ ærarium Regis adaugent.* Vide *Redimere*.

¶ REAURARE, Iterum inaurare, Gallis *Redorer*. Computus MS. an. 1239. *Pro una cupa hospicii juvenis Reginæ Reauranda*, xxx. *s.*

¶ REAUTENTICARE, Denuo confirmare. Charta Odonis Episc. Camerac. ano. 1112. è Tabulario Corbeiensi: *Eidem Ecclesiæ recensignamus atque ab illa à nobis Reautenticata possessione emuleram calumniam episcopali auctoritate ulterius eliminamus.* Vide *Authenticare* in *Authenticus*.

REAUTUMPNUS. Chartularium Ecclesiæ Ambianensis fol. 10. *Nullus alias in granea prædicta habet aliquid juris præter Canonicos, excepto quod Major habet Reautumpnum.* [Idem est quod infra *Rabalto*.]

REBA. Vide *Repa*.

REBALCA, seu potius *Rebalta*, Italis *Ribalta*, Tolleno, nostris *Bacu'e*, apud Petrum de Crescentiis lib. 10. de Agricult. c. 33. veteri interpreti Gallico, *Rebalche*.

¶ REBALDI, Calones castrenses, homines in castris vilissimi. Chronicon Parmense ad an. 1247. apud Murator. tom. 9. col. 771. *Et nullus ex ipsis mortuis audebat aliquem portare in civitate ex præcepto domini Potestatis.... tamen per Rebaldos portabantur ad domum Fontisvivi, & ibi sepeliebantur.* V. *Ribaldi*.

¶ REBAND, Vitta, tænia, Gall. *Ruban*, Angl. *Riband*, vel *Ribbon*. Monasticon Anglic. tom. 3. pag. 109. *Una mitra frictata cum argento & Reband.* Vide *Rubaud* & mox *Rebanus*.

¶ REBANUS, Idem quod mox *Rebaud*. Inventarium ann. 1379. ex Schedis D. *Lancelot*: *Item unazona serici cordulata de argento supra deaurata. Item duo Rebani argenti, quorum unus est deauratus.*

¶ REBAPTIZANTES, seu, ut Græcizantes enonciant, *Anabaptistæ*, Hæretici sub initia sæculi XVI. primum auditi, ex eo quod parvulorum baptisma respuant, eosque, cum ad provectiorem ætatem pervenerint, iterum baptizent, sic appellati. De iis passim agunt Scriptores. Alii fuerunt in Ecclesia *Rebaptizantes*, qui hæreticos ad catholicam fidem revertentes, alii qui Catholicos ipsos ad hæreticam pravitatem transeuntes, novo baptismate tingendos esse perperam opinabantur. Nostri non est instituti de iis omnibus sermonem habere: hoc unum observabimus *Rebaptizare* verbum ita Catholicis omnibus semper odiosum fuisse, ut illud rejicerent vel ipsi *Rebaptizantes*. *Nos autem*, inquiebat S. Cyprianus Epist. 71. ad Quintum, *dicimus eos, qui inde* (ab hæresi) *veniunt, non Rebaptizari apud nos, sed baptizari.* Et Ep. 73. ad Jubaianum: *Invidia quadam quasi Rebaptizandi, baptizare post hostes Dei nefas ducitur.* Sed invidiosæ licet omnino fuerint hæ voces, *Rebaptizare*, *Rebaptizantes*, *Rebaptizati*, *Rebaptizatio*, passim tamen usurpantur ab iis Scriptoribus, qui vel *Rebaptizantium* errores confutarunt, aut veram Ecclesiæ sententiam exposuerunt de rebaptizandis quibusdam hæreticis, qui Baptismi *formam* corrumpebant. De re nota loci non sunt frustra congerendi.

¶ REBBARDUS, *Wallonice*, seu Belgice, *Rewart*; Magistratui Præpositus in muneribus quibusdam exterioribus, ut sunt disciplina civilis, cura viarum atque publicorum ædificiorum, &c. Differt à *Majore*, qui proprie primus est inter *Scabinos*, quos spectant judicia litium, denariorum publicorum dispensatio, &c. Literæ Johannis Regis Fr. ann. 1355. apud D. *Secousse* to. 4. Ordinat. pag. 321. *Rebbardus, Scabini, Burgenses & Communitas dictæ villæ de Siclinio, &c.* Vide ibi notam *e*.

¶ REBECA, Fidicula, barbitus, à veteri Gallico *Rebec*. Vide locum in *Baudosa*.

REBELLARE, pro *Bellare*, Pugnare, prælium inire, vel rursum bellare. Joan. de Janua: *Rebellio, i. repulsio, vel resistentia: & post factam pacem ad bellum reversio, belli iteratio.* Vita Offæ I. Reg. Angl. *Et sub spe victoria viriliter obtinenda Regem & suos ad hostile prælium provocavit. Rex autem confectus senio, timens Rebellare, declinavit aliquotiens impetus adversariorum.* Infra: *Ad Rebellandum se suosque præmunire cœpit.* [Literæ Johannis Regis Franc. ann. 1356. apud D. *Secousse* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 55. *Scalarum ingenio & nocturne intraverunt hostiliter & latenter, ipsam civitatem* (*Petragor.*) *occupando, quam nunc detinent, stabilitam exinde adversus nos, & dictam villam de nostra obedientia existentem Rebellantes, & contra eam guerram, strages & hostiles insultus diversimode inferentes.*]

¶ REBELLARE SE, ut apud Livium nudum Rebellare. Gall. *Se revolter*, Rebellionem facere. Jacobi Auriæ Annales Genuens. ad ao. 1281. tom. 6. Muratorii col. 576. *Sicilia quæ se Rebellaverat contra Regem Carolum, &c.*

REBELLIO, Rebellis, *ἀποστάτης*, in Gloss. Lat. Gr. Alibi: *ἀντάρτης*, *Rebellio*. Marcellinus Comes: *Plinta comes, idemque Rebellio, &c.* Regula S. Benedicti

cap. 62. *Quod si aliter præsumserit, non Sacerdos, sed Rebellio judicetur.* Occurrit apud Capitolinum in Adriano, Vulcatium Gallicanum in Avidio Cassio, Jornandem, Leon. Ost. lib. 2. cap. 2. Eckehardum Juniorem de Casib. S. Galli c. 7. & alios. Vide Salmasium ad Pollionem pag. 265.

¶ REBELLIOSE, Per rebellionem, rebellium more. Charta an. 1359. apud Rymer. tom. 15. pag. 558. col. 2. *Hostiliter, Rebelliose & proditorie paraverunt, &c.*

¶ REBELLIS, Hostis. Litteræ Johannis Franc. Regis ann. 1352. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 116. *Quod antecessores nostri Francorum Reges, auxilio præstante divino, & fidelibus ministris ejusdem militiæ manus suas sinceriter & unanimiter prebentibus adjutrices, in quoscumque Rebelles suos manum voluerint mittere, victoriam reportarunt.* Gaspar Barthius in Glossario ex Baldrici Hist. Palæst. *Rebellis, pugnax, belliger.* Baluzius in suis notis ad Capitularia to. 2. col. 1114. emendat Sirmondum, qui *Rebellis* legit tit. 35. cap. 8. Capitul. Caroli Calvi, ubi legendum est *Rationalis.*

¶ REBELLISSARE. Vide mox *Rebellizare.*

REBELLIUM, Rebellio, ipsa actio rebellandi. Monachus Engolismensis in Carolo Magno: *Reddiderunt omnes malefactores illos, qui ipsum Rebellium maxime terminaverunt.* Isidorus Pacensis Episcopus æra 784. *Cui non post multos dies diversa Rebellia Araves per Hispaniam molientes, &c.* Gloss. Gr. Lat. ἀπόστασις, *Rebellum, abditus, segregatio.* Ita in MS. ubi editum habet: *Rebellio, segregatio, abitus.* Infra: πόλεμος, *bellum, prælium, Rebellum.* Ubi forte legendum *Rebellium*, [quod posterius occurrit apud Livium ipsum: *Qui pacatos ad Rebellium incitasset.* A vocibus igitur mere barbaris poterat amandari.]

¶ REBELLIZARE, Idem quod Rebellare. Apparatus bellicus Caroli VIII. Regis Franc. in Italiam, apud Marteo. tom. 2. Itin. pag. 390. *Rebellizantibus S. Rom. Ecclesia promisit se toto conamine … violenter & fideliter resistere.* In Gemmæ Vocabulario exponitur *Contradicere.* Vossius lib. 4. de Vitiis sermonis cap. 20. mavult *Rebellissare*, quod ad instar *Patrissare*, patrem imitari, fictum fuerit pro obloqui & opponere se, ut solent rebelles.

¶ REBELLOSUS, Idem qui Rebellis. Vita S. Samsonis Dolensis: *Sic enim in veteri Testamento legimus, cum Dominus noster contra populum Rebellosum suam querimoniam ostenderet, &c.*

¶ REBELLUM, Rebellio. Vide *Rebellium.*

¶ REBELLUS, seu *Rebelli*, pro *Rebelles*, in Codice MS. Guelferb. scribi annotat Eccardus in suis ad Pactum legis Salicæ observationibus pag 179. eodem modo, quo Italicum *Rebello*, & Gallicum *Rebelle* formata sunt.

¶ REBETERE. Vide infra *Revidare.*

¶ REBIA, Rapa, napus, aut legumen hujusmodi. Statuta Vercell. lib. 5. fol. 126. verso: *Si camparius per se vel per alium furatus fuerit acerbas uvas vel maturas, vel alios fructus seu fruges, vel aliquam messem, vel carracias, vel Rebias, vel scarlimos, vel vendiderit, vel fieri permiserit in vinea, alineto seu plantato, quam vel quod custodierit, &c.*

¶ REBIBERE, Pluries bibere, Gallis *Reboire.* Medicina Salernit. edit. 1622. p. 190.

Caseus, anguilla nimis obsunt, si comedantur,
Ni tu sæpe bibas, & Rebibendo bibas.

Utitur Theodorus Priscian. de Diæta cap. 15.

¶ REBILE, Οἰητόν, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Quod reri seu opinari possis.

REBINARE, Terram altera & repetita aratione proscissam tertia rursum proscindere: *Biner, ou binoier de la seconde fois la terre.* Charta Guillelmi Episcopi London. in Hist. Abbatiæ S. Audoeni Rotomag. pag. 484. *Ducentas & viginti unam acras warrectatas, de quibus 51. acra & dimidia fuerunt Rebinata. Si vero in obitu nostro aliquid de instauramento prædicto, vel de his, quæ ad culturam prædictæ terræ necessaria erunt, quoniam de prædictis Abbate & Monachis seminatam vel warettatam recepimus, in eisdem terris defuerit, de aliis catallis nostris perficietur.* Fleta lib. 2. cap. 73. §. 2. *In initio igitur temporis seminandi & Rebinandi, conjunctim sint cum carucis Ballivus & Præpositus.* §. 10. *Tempus Rebinandi erit post festum Nativitatis S. Johannis B. cum terra pullulaverit post carucam.* §. 13. *Cum tempus affuerit Rebinandi, ne profunde arent, carucariis inhibeatur. Rebinatura* cap. 76. §. 84. *Biner & rebiner vignes*, in Consuet. Nivernensi cap. 13. art. 5. Adde Consuetud. Pictav. art. 60.

¶ REBIRE, REACTARE. Vide *Revidare.*

¶ REBLANDIMENTUM, Blanda domini compellatio, Gall. *Reblandissement.* Manumissio MS. an. 1217. *In perpetuum possitis facere omnem vestram voluntatem a vobismet ipsis & ab omnibus rebus vestris præsentibus & futuris, sine omni nostro nostrorumque retentu & Reblandimento.* Vide Glossar. Juris Gall.

¶ REBOARE, Remugire proprie, unde ad alia, quæ quovis modo resonant, passim transfertur. *Reboant silvæ*, apud Virgilium lib. 3. Georg. *Ad similitudinem cælestis tonitrui amen Reboat*, apud S. Hieronymum in Præfat. Commentarii 2. ad Epist. ad Galatas. Valerius Probus: *Quod Plautus posuit Reboo, non Latine, sed Græce posuit ἰβοῶ, βοᾶς, unde derivatum, Reboo, reboas.* Glossæ Lat. Græc. *Reboo,* ἀντιβοῶ. Passim occurrit metaphorice.

¶ REBOTARE, Denuo obturare, quod apertum est aut fissum iterum obstruere, Gall. *Reboucher.* Statuta Cadubrii lib. 2. cap. 67. *Mandamus & volumus, quod si aliquis de Cadubrio habuerit domos aliquas in communi, quæ domus devastentur, & sit opus eas reficere, cooperire, Rebotare, vel aliter eas aptare, quod si unus de consortibus noluerit eas reficere, cooperire, Rebotare, vel aliter eas aptare, quod per curiam constringatur ille, qui prædicta facere noluerit, ad reficiendum, cooperiendum, Rebotandum vel aptandum tales domos.* Pluries occurrit.

¶ REBOUTZ, f. Robur, quercus. Reparationes factæ in Senescallia Carcasson. ann. 1435. è MS. D. *Lancelot*: *Pro faciendo & ponendo in dicto molendino unum belsagno & de bona Reboutz, duos piguos asseratos, &c.*

REBRACHIATORIUM, REBRACHIATUS. Ugutio: *Reticula sunt quasi succinctoria, vel redimicula, vel proprie Rebrachiatoria appellare possumus.* Respexit ad locum Cassiani de habitu Monach. lib. 1. cap. 6. *Gestant etiam resticulas duplices, laneo plexas subtegmine, quas Græci ἀναβολάς, nos vero succinctoria, seu redimicula, vel proprie Rebrachiatoria possumus appellare, quæ descendentia per summa cervicis, & è lateribus colli divisa, utrarumque alarum sinus ambiunt, atque hinc inde succingunt, ut constringentia latitudinem vestimenti ad corpus contrahant, atque conjungant, & ita constrictis brachiis impigri ad omne opus, expeditique reddantur.* Quidam putant *rebrachiatorium* Monachorum Ægyptiorum idem fuisse quod *scapulare* apud Monachos Occidentales, sicque appellatum volunt, quod supra brachia rejiceretur. *Expapillatum brachium* dixit Plautus in Milite Glor. id est exertum & ad papillam nudatum. Vita S. Eligii lib. 2. c. 34. *Ulnis exertis & Rebrachiatis.* [Acta

S. Ottonis tom. 1. Junii pag. 599. *Rebrachiatis manicis succinctaque veste, falcem dextra corripuit.* Le Roman *de Vacce* MS.

Tuit furent rez & prez tondu,
De court dras furent tuit vestu …
Tuit estoient bien Rebrachiez,
Et de combattre encoragiez.]

Quomodo etiam *rebrasser*, vulgo usurpamus. Sed vox videtur orta à braccis, quæ *rebracciatorio* succingebantur. Unde *rebracciatorium*, idem esse dicitur quod *succinctorium*.

¶ REBRASSATÆ CALIGÆ, Succinctæ, Gallice *Retroussées*. Statuta S. Capellæ Paris. apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. pag. 153. col. 2. *Item, quod nullus deferat caligas Rebrassatas ad genua ad modum paillardorum.* Vide *Rebrachiatorium*.

¶ REBULETUM, Farina crassior à subtiliori secreta, furfur, Gallo-Flandris *Rebulet*, forte diminutivum à Gallico *Rebut*, Rejectanea. Contractus anni 1297. è Chartulario Fiscanensi: *Item quolibet die totius anni unum panem de Rebuleto post panem Conventus.* Computus vernaculus ann. 1638. è Chartulario M. S. Vedasti Atrebat. fol. ult. *Adviser que lesdites miches & michets soient fait de pure fleur, les bisettes de farine, dont le son sois & fera bie: & les boulens de pure farine telle qu'elle vient du moulin, sans y méler aucun tercœul ou Rebulet.* Vide infra *Reburetum*.

¶ REBULLIRE, Recandescere, redintegrari, per metaphoram. Bulla Clementis V. PP. an. 1305. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 124. *Nos attendentes, quod nisi ante prædictum festum …. futuris de prædicta turbatione periculis occurratur, dissentionum hujusmodi flamma Rebulliret.* Notione nativa, pro ebullire, Apuleius lib. 5. dixit: *Lucerna fervens oleum Rebullivit in humerum.* Utitur alibi.

¶ REBULLUS. Vide mox *Reburrus*.

REBURETUM. Charta anni 1243. in Hist. Monmorenciaca pag. 101. *In illo* (furno) *coquere poterit pastillos de obolo, simenellos, & alium parvum panem de obolo, & de Rebureto, & seonno illius parvi ministerii.* Ubi *seonnum*, est furfur, nostris *Son*. [Vide *Rebuletum*.]

¶ REBURNARE, Repolire, Gall. *Rebrunir*. Computus an. 1245. MS. è Bibl. Regia: *Pro decem cifis Rebuenandis v. s. pro duabus charneriis ad justas …. v. s.*

REBURRUS, REBURSUS, RIBURRUS, [à Gallico *Rebours*, retrorsum, in contrarium, inquit Vossius, lib. 2. de Vitiis sermonis c. 16.] Glossæ Lat. Græc. *Reburrus*, ἀνάσιλλος, ἀναφάλαντος. [Hinc aliæ emendandæ, ubi minus recte, *Rebullus*, &c. Suidas: Ἀνάσιλλοι, ἀναφαλαντίας, ἄκοσμος τὴν κεφαλήν. Vide Versionem LXX. Levit. cap. 13. Vetus Inscriptio, quam laudat Grævius in Notis ad Glossas Isidori: *T. Flavius Reburrus.*] Glossæ Isid. *Reburrens, hispidus.* Glossæ MSS. *Reburrus, cirratus, vel crispus.* Glossæ nomicæ Vaticanæ MSS. ῥεβούρρος, ἀναφαλαντίας. Faustus Manichæus apud S. Augustinum lib. 6. contra eumdem cap. 1. *Calvum aut Reburrum, & similis notæ hominem non constituere Sacerdotem.* Ita etiam in Notis Tyronis pag. 150. Vitæ Abbatum Beccensium pag. 53. de Guillelmo Crispino pag. 53. *In sua primæva ætate habebat capillos crispos, & rigidos, atque sursum erectos, &, ut ita dicam, Rebursos, ad modum pini ramorum, qui semper tendunt sursum: quare cognominatus est Crispinus, quasi crispus pinus.* [*Quam capillorum Reburfionem videmus adhuc iis, qui de ipsius Gisliberti genere descendunt.* Quod à pinus similitudine *Crispinus* dici putat hic auctor, ridiculum est. Ut à *Longus, Longinus*, ab *Augustus, Augustinus*, sic à *Crispus* dicitur *Crispinus*. Tabularium Majoris-Monasterii: *Judichalis de Rocherio donat S. Martino terram suam, quam habet in Rocherio. Testes, Gaufredus Reburfus, &c.*] Galli dicimus reburfos, *qui ont les cheveux rebourfez*, vel *rebroussez*. [Simili notione le Roman *de la Rose*:

Rechignée étoit & froncie,
Avoit le nez & Rebourcie,
Hideuse estoit & foulée.]

¶ REBURSARE, Pecuniam è *bursa*, seu crumena, promere, Gall. *Debourser*, alias *Reborser*. Le Roman *de Vacce* MS.

Mez quant chescun moingne fait borse,
Li comman bien faut & Reborse.

¶ REBURSIO, REBURSUS. Vide *Reburrus*.

REBUS, *Genus vitis est*, apud Papiam.

RECA, Græc. ῥέκα, Flagellum. Vide in *Reda*.

¶ RECADERE, Recidere, redire, ubi de possessionibus quæ præstituto tempore ad aliquem redire debent. Charta an. 957. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 953. *Quomodo ipsa suprascripta res ad partem sancti vestri monasterii reverti & Recadere debent, sic debeant reverti & Recadere mihi suprascripto Attoni Comiti.*

RECALCARE. Petrus de Vineis lib. 2. Epist. 36. *De vasellis nostris decenter Recalcatis & communitis.* Ubi editor, ad oram, *recalcatis, i. de novo tectis.* Malim *Recalfatis*.

¶ RECALCATA MYSTERIA, *id est, repetita*, Gothofredo in Glossario Nomico ad Codicem Theod. Lex 4. ejusdem Cod. tit. 6. lib. 16. *In tantum enim sceleris progressi dicuntur ii, quos Donatistas vocant, ut baptisma sacrosanctum, mysteriis Recalcatis, temeritate noxia iterent, & homines semel, ut traditum est, munere Divinitatis ablutos, contagione profanæ repetitionis infecerint.* Quidam legunt *Reculcatis*. Male, inquit idem Gothofredus in Notis, ubi addit: *Recalcatis, iterum calcatis.*

¶ RECALCIRE, Sarrire, Gall. *Sarcler*. Miracula S. Zitæ, tom. 3. Aprilis pag. 523. *Et ipsa Massaia Recalciret milium, & cum ipsa Massaia surgeret recta cum sartorio in manu, &c.*

RECALCUS. Charta an. 873. in Tabulario Ecclesiæ Viennensis fol. 16. *Quæ habet fines & terminationes de uno latus via publica, de alio latus una cum Recalco terram ad infantes Mariane, &c.* Alia ann. 914. pag. 17. *Una quaqua vinea habet fines & terminationes in uno latere terram Ermengardis & infantum ejus, & habet perticas 18. cum Recalco: in alio latere & uno fronte vias publicas, &c.* Infra: *In alio fronte terra ipsius Constantii, & habet cum Recalco perticas 20.* Rursum fol. 36. *In alio latere una cum Recalco habet perticas agripedales 66. & pedes 2. & ipse Recalcus in latis perticas 6. &c.* Fol. 51. *Hoc sunt rebus vinea dua, cum Recalco uno, & casam cum casarico & ortile, &c.* Infra: *Jungit ad eam Recalcus, qui habet in longum perticas agripedales 4. &c.* Tabularium Monasterii S. Andreæ Viennensis: *Una cum Recalco perticas 3. ipse Recalcus habet in lato pedes 16. in alio fronte pedes 3. &c.*

¶ RECALIARE, In morbum recidere, à Provinciali *Recalivar*, Gall. *Retomber*. Statuta Arelatens. MSS. tit. 131. *Si infirmus recidiverit vel Recaliaverit infra quindecim dies, medicus teneatur ipsum videre.*

¶ RECALX, Calcitro proprie, translate Reluctans. Commodianus Instruct. 38. *Improbi semper & dura cervice Recalces.*

¶ RECAMATOR, Phrygio, qui pingit acu, ab Italico *Recamare*, Acu pingere. Miracula B. Simo-

nis de Lipnica, tom. 4. Julii pag. 547. *Quamobrem maritus suus dominus Kancka, arte Recamater, &c.*

¶ RECANNARE, Canna seu mensura agraria remetiri. Statuta Massil. lib. 3. cap. 31. *Non liceat dicto domino, qui dictum fundum, ut supra dictum est, ad certum cen um concesserit ... dictum fundum remensurare, seu Recannare, vel iterum dextrare, nec censum eidem augere, &c.*

¶ RECANTUS, Reiteratio cantus. Vetus Ordinarium MS. ad usum Ecclesiæ Ambian. in Sabbato Quatuor Temporum: *Post primam lectionem Graduale* Propitius esto *è puero sine Recantu.* Aliis ergo diebus *Graduale* seu *Responsorium* repetebatur integre post *Versum*, ut fit in pluribus Ecclesiis.

¶ RECAPITARE SESE, f. Gradum sistere. Isidorus Episcop. Pacensis in Chronico æra 769. *Europenses vero solliciti ne per semitas delitescentes aliquos facerent simulanter celatas, stupefacti in circuitu sese frustra Recapitant.*

¶ RECAPITULANS CYCLUS VICTORI, seu Victorii, in Inscriptione, quæ libro primo de Vita B. Joannis Abb. Reomaensis à Jona Abbate præfixa est, dicitur secunda periodus cycli Paschalis à Victorio, uti notum est, excogitati. Annis 532. constabat cyclus Victorinus, incipiens anno 28. Christi, ac proinde, adjectis iis 28. annis, prima hujus cycli periodus desinit anno 559. Altera igitur periodus, quam *Recapitulantem cyclum Victori* vocat Jonas ortum ducebat ab anno 560. Vide Mabillonium tom. 3. Analect. pag. 514. & seqq. Aliter intelligitur *Recapitulatio Dionysii*, ut mox dicetur.

1. RECAPITULARE, id est, *Ad initium redigere*, uti interpretatur Tertullianus lib. 5. adversus Marc. cap. 17. à capite initium resumere. [S. Augustinus lib. 20. de Civitate Dei cap. 14. *Recapitulando dicit, tamquam ad id rediens, quod prætereat.* Et cap. 21. *Recapitulat ab initio.*] Hesychius: ἀνακεφαλαιοῦται, συμπληροῦται, ἀναλαμβάνει. Esdr. c. 4. v. 12. *Qui recapitulabunt impietates ejus, &c.* Utuntur Irenæus lib. 5. cap. 151. Commodianus Instr. 41. &c. S. Hieronym. lib. 2. adv. Jovinianum c. 10.

☞ Ad hanc notionem proxime accedit nostrum *Recapituler*, Res dispersè & diffuse dictas aut scriptas sigillatim cogere, summatim repetere, recensere. Hoc intellectu legimus ad calcem tituli 31. Capitularium Caroli Calvi: *Hac eadem domnus Karolus Romana lingua annuntiavit, & ex maxima parte lingua Theodisca Recapitulavit.* Concil. Narbon. ann. 589. tom. 2. Concil. Hispan. pag. 385. *Die Kalendarum Novembris Deo auspice in unum convenimus, & aliquanta quæ juste & pie sunt edita .... Recapitulate fecimus.* Adde Historiam Mediani Monasterii pag. 192. &c. Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 574. *Et dederunt invicem guadimoniam, ut constituto termino judicantibus judicibus fecissent secundum legem, & qui ex eis defuisset, non amplius præsumeret Recapitulare illam controversiam*; hoc est, redintegrare, iterare. Guidonis Discipl. Farfensis lib. 1. cap. 18. *Responsoria duo & duo decantent pariter: ad* Gloria Patri *adjiciantur plures, & post* Gloria *Recapitulent à capite*: id est, iterum decantent ab initio. Adde cap. 38. ejusdem libri, & vide Vossium de Vitiis serm. lib. 4. cap. 20.

¶ 2. RECAPITULARE, Arguere, reprehendere. Acta S. Erconwaldi Episc. n. 16. tom. 3. Aprilis p. 784. *Cum diu sic cruciaretur, ecce supradictus Antistes, infula pontificali exornatus, venit, & baculo pastorali eum flagellavit, Recapitulans negligentiam ejus,.* Vide *Capitulare* 6. in *Capitulum* 4.

¶ RECAPITULATIO, Ἀνακεφαλαίωσις, Ante dictorum summaria repetitio. Apud Cassiodorum caput 24. Divin. lect. inscribitur: *Recapitulatio generalis.*

¶ RECAPITULATIO DIONISII, Æra quæ ducit initium ab Incarnatione Verbi, à Dionysio exiguo primum adhibita. Charta Osheri Regis apud Hickesium Dissert. pag. 79. *Regnante in perpetuum ac gubernante Domino nostro Salvatore secula universa, anno Recapitulationis Dionysi id est, ab Incarnatione Christi sexcentessimo octuagesimo, Indictione sexta revoluta ... Ego Oshere Rex, &c.* Vide supra *Recapitulans cyclus Victori*, cui annexa alia notio est.

¶ RECAPITULATIO SOLIDORUM, Brevis expositio varii numeri solidorum pro diversis delictis solvendorum ex Lege Salica, ad calcem hujus Legis tom. 1. Capitularium col. 323.

¶ RECAPTARE, Recipere. Miracula S. Maioli Abbatis tom. 2. SS. Maii pag. 691. *Plurima namque antiqui decoris monasteria, suo exhortatu deifico, meliorationis Recaptaverunt commoda.* Epistola Petri de Condeto S. Ludovici Regis Capellani, de Expeditione transmarina, apud Acher. tom. 2. Spicil. pag. 55. *Exivit exercitus versus castellum Carthaginis ... & in eundo Recapta est illa turris.* Hoc est, Recuperata, iterum capta. Vide *Recaptivare.*

RECAPTIVARE, Recuperare, requirere: Goldastus. Sed nescio, an non potius legendum sit *Recaptare*, ex Gall. *Racheter.* [Vide *Recaptare.*]

RECAPTIVATORIÆ LITERÆ, in Legibus Hungaricis, quibus vendicamus bona. Tales sunt *Requisitoriæ, Reapprehensoriæ, Reincorporativæ, Redintegrativæ.* Sambucus & Albertus Molnarus.

RECATAGIUM, Idem quod *Rachatum*, de qua voce supra. Charta ann. 1402. in Hist. Monmorenciaca pag. 395. *Verum si pro feodo servitium fieri oporteret, prædictus O. vel hæres ejus non amplius præstare quam 20. solidos pro servitio, nec amplius præstare quam 20. solidos pro Recatagio cogeretur.*

¶ RECATUM, Idem quod supra *Rachatum*, Redemptio, *Relevium.* Charta Philippi Franc. Regis an. 1200. tom. 3. Hist. Harcur. pag. 180. *Præterea idem Rex Angliæ dedit nobis 30000. marcarum argenti, ad pondus & legem, in qua fuerant, scil. 13. solidos & 4. denarios propter Recatum nostrum & propter feodum Britanniæ, quod nos Regi Angliæ dimisimus.*

RECAUDARE, Exigere, recuperare, vox Hispanica, apud Michaelem del Molino: *Bajuli generalis officium est Recaudare omnia & singula jura D. Regis Aragon.*

¶ RECAVERE, Invicem cavere, vice versa cavere. Codex Theod. lib. 9. tit. 2. leg. 3. *Nullus in carcerem, priusquam convincatur, omnino vinciatur: è longinquo si quis est accendus, non prius adsimulanti accommodetur adsensus quam sollemni lege se vinxerit, & in pœnam reciproci stylo trepidante Recaverit.*

RECAUSARE, pro *Recusare.* Althelmus de Laude virgin. cap. 40.

Conjugium penitus famosum sponte Recausans.

Tabularium Brivatense Ch. 237. *Si quis .... ire aut agere aut Recausare præsumpserit, hoc eis non liceat vendicare.* Ch. 323. *Si ... contradicere vel Recausare conaverit.* i. rursum in *causam* mittere. Vide *Causa.*

¶ RECAUSATIO, In causam iterata missio. Placitum ann. 748. apud Mabillon. lib. 6. de Re Diplom. pag. 489. *Et postea ipsa Christiana instrumentum ipsum visa fuit recredidisse, & postea de ipsis rebus se dixit exitam, ut nullam Recausationem contra casam S. Dionisii exinde facere deberet.*

RECAUTUM, Apocha, seu securitas de suscepta pecunia: *Quittance*. S. Augustinus de Cura pro mortuis: *Ubi esset Recautum, quo illa cautio vacuata fuerat, indicavit*. Adde Nov. Justiniani 130. & Cujacium ad tit. Cod. de Apochis publ.

¶ RECAVUS, *Convexus*, in Onomastico ad calcem tomi 4. SS. Junii. Alias idem est quod Concavus. Prudentius Psychom. v. 423.

Recavo miscerat labra palato.

¶ RECAUZARE, RECONZARE, f. Reficere, Ital. *Racconciare*, Gall. *Raccommoder*. Statuta Montis-Regalis pag. 269. *Ferrarii teneantur & debeant Reconzare sapam pro solidis novem ponendo quatuor verghas azali, & massam pro solidis octo, & currum pro solidis quatuor, & Recauzare securim pro solidis quatuor.*

1. RECEDERE, Mori, fato fungi, vita excedere. [Idatius in Fastis: *His Coss. Honorius Augustus Recessit Veronæ*. Et alibi: *His Coss. Recessit apud Mediolanum Theodosius Augustus*.] Inscriptio Christiana in Ecclesia S. Petri in Castello Veronæ, apud Ludovicum Moscardum lib. 4. Histor. Veron. *Hic requiescit in pace S. Valent Episcopus, qui vixit annos p. m. XXXXV. & sedit in Episcopatu annos .... mens. VII. & dies XVIII. & Recessit sub d. VIII. Kal. Augustas P. C. Lampadi & Orestis VV. CC. Ind. VIII.* Alia apud J. Mabillonium to. 4. SS. Ord. S. Benedicti pag. 539. *Servivit annus quinquaginta, Recessit sub die pridie Kal. Octob. Indictione sexta.* Ita apud Ambros. Moralem lib. 11. cap. 31. 41. 44. 53. 56. & lib. 12. cap. 13. 14. 37. *Recessit in pace*, non semel occurrit in Monumentis Christianis, apud Baronium an. 544. num. 13. & 15. Bivarium in Notis ad Pseudo Chronicon Marci Maximi p. 38. 218. 266. 276. 277. 332. 497. Ughellum tom. 4. p. 1031. tom. 5. pag. 584. Guesnaium in Annalib. Massiliensib. pag. 79. &c.

¶ 2. RECEDERE, Removere. Acta S. Franciscæ Rom. to. 2. Martii p. 136*. *Nec est aliqua res, quæ possit te impedire, vel tibi possit nocere & ab eo Recedere.*

¶ 3. RECEDERE MALEFACTORES, Sontibus permittere, ut sui sint juris, data satisfaciendi cautione. Consuetudines Furnenses MSS. ex Archivo S. Audomari: *Malefactores Recedentur per plegios, quos homines Comitis dicent esse sufficientes, exceptis his, quæ in præsentia Comitis vel in conspectu Ballivi evenerint, hoc notato, quod qui deliquerint in conspectu Ballivi in prisona ducentur, & statim per bonos plegios ad dictum hominum Comitis Recedentur.*

¶ RECELARE, Occultare. Onomasticum ad calcem tom. 5. Anecd. Marten. *Super quibuscumque aliis excessibus & forefactis ..., hucusque Recelatis ... vos informetis.* Statuta Simonis Nannet. Episc. apud eumdem Marten. tom. 4. Anecd. col. 962. *Adversarios etiam taliter Recelans excommunicationes & suspensiones ultra quindecim dies tenetur, & ipsum decernimus teneri propriis expensis suspensos & excommunicatos absolvi facere, &c.* Nostris *Receler* proprie dicitur de eo, qui furem aut furta recipit & occultat, alias *Receter* vel *Recoiter*, à Recipere vel Receptare; ut *Receteur*, à Receptor vel Receptator. Bellomanerius cap. 69. pag. 350. *Aussint est coupable qui Recete à escient le larrecin, comme chil qui l'emble, car si li Receteur n'étoient, il ne seroit pas tant de malfacteurs.* Idem cap. 31. pag. 265. *Chil qui Recoite la chose emblée à escient .... & chil partit à la chose emblée ... tuit chil sont coupables du fet.* Eadem notione *Rechaiter* dicitur in *Rechatare* post *Rechaciare*.

RECELLA, Res parva. Vide *Recula*.

¶ RECELLIGERE, Recipere, receptare, Gallice *Receler*, si vera lectio est; nam videtur legendum *Recolligere*. Charta an. 1453. è Tabulario Aniano: *Quod alias eis prohibueras in virtute sanctæ obedientiæ, ne auderent Recelligere religiosum in dicto monasterio fratrem Stephanum Saifetti, alias Boissonis, olim Anianæ, & tunc S. Guillelmi de desertis monachum ... qua prohibitione non obstante, non cessabant illum Recelligere.*

¶ RECELLULA, Res parva. Vide *Recula*.

¶ RECENSARE, pro *Recensere*, Numerare, scriptum esse in Glossis MSS. testatur Vossius de Vitiis serm. lib. 4. cap. 20. pro quo reponendum censet reipsa *Recensere*, nisi simile sit ac *Redinserare*: de quo inferius.

¶ RECENSERE, *Recensser*, Narrare, Gall. *Raconter*. Le Roman de la Rose MS.

Que l'un quancqu'il ose pensser,
Puisse à son ami Recensser,
Comme à soi seul seurement,
Sans souspeçon d'encusement.

Recensere, pro narrare, non est Latinis ignotum; sed non ita Gallis vetus *Recensser*.

¶ RECENTARIA, RECENTARIUM. Vide mox in *Recentatum vinum*.

RECENTATUM VINUM, ut auctor est Alexander Trallianus lib. 2. fuit propomatis genus, quod, ut in eo bibendo magis delectarentur Romani, peculiari quadam arte refrigerabant: sic nuncupatum, ut censet Hieron. Mercurialis lib. 1. Var. lect. cap. 7. quod vinum antiquum musto, vel lixivio, vel tortivo commisceretur, vel quasi renovaretur, quomodo plerosque hodie factitare conspicimus. *Recentare* enim veteres Romanos pro *renovare* dixisse constat ex Agellio lib. 15. cap. 25.

Neque aliud innuit, ni fallor, *Recentium* vocabulo Avitus Viennensis Epist. 63. *Cæterum de Recentibus, quia præcipitis, & meas partes cedo, & multiplices suas, atque paterarum capacitate procapis, atterat labris phialas, quas circundat pitaciorum densitate, pro circulis.* Idem Epist. 77. *Jam de cibis taceo: in accipiendis Recentibus major est pœna. Musta deposcens, aut inediam patior, aut aliquid rapuisse confingor. Summa importunitate perago, & tres recentes aliis plus præsumam. Ipsæ enim pateræ, quas conflictis casibus frange, quotidiana exparatione decrescunt.* Ubi Sirmondus *Recentes* appellari ait, *recentatos*, id est ad rigorem redacti vini potiones. Vide Stuckium lib. 3. Antiquit. convival. pag. 344.

Memorat idem Mercurialis lib. 2. cap. 13. vinum *Picans* & *Racent*, atque ita populari vocabulo appellari vinum conditum & mixtum, quod Romanis *picatum* dicitur. Solebant enim illi vasa pice oblinere, resinamque ipsam vino commiscere, quod talia vasa non modo gratum quemdam odorem impertirent, verum etiam vinum generosum redderent.

RECENTARIA, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. ψυχροφόρος.

RECENTARIUM, præterea inter vasa & ministeria sacra recensetur. Est autem vas, in quod *recens*, seu *vinum recentatum* infundebatur. Historia Episcoporum Autissiod. c. 20. *Item Recentorium deauratum pens. lib. 2. & s. habet deforis cavaturas. Item alium Recentarium pens. lib. 1. & unc. 9. habet in medio lisiellam & feras.* Vita S. Desiderii Episc. Cadurcensis: *Jam vero in altaris Ecclesiæ ministeria, dici non potest quantum se fuderit, quantaque fecerit, quam numerosa, quam pulchra, ... candelabra resplendent, nitet pomorum rotunditas, fulget Recentaris calicque varietas, nec desunt patenæ sacris propositionibus præparatæ.*

¶ RECENTIA,

¶ RECENTIA, Initium. Chronicon Metense apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 661. *Idem* (Stephanus Episc.) *in ipsa promotionis suæ Recentia castrum Tecli, quod viatoribus per illas transeuntibus partes valde erat perniciosum ... in manu valida destruxit & complanavit.*

¶ RECEPASNAGIUM, Quod pro jure porcorum à festo S. Andreæ ad Nativitatem Domini pascendorum Majori solvitur, non Domino, ut *Pasnagium*. Sic exponitur hæc vox in Professione juris clientaris Abbati Floriacensi incerto anno præstita à Majori villæ *Sousaussoy* in foresta seu silva Aurelianensi.

¶ RECEPELLATURA, Vestis species è pellibus, ut opinor. Statuta Placentiæ lib. 6. fol. 82. *Et pro Recepellatura eisdem pueris, ultra 6. den. & quod omnes zocbulæ prædicta habiant corollos de cordoano vel manzolo.*

1. RECEPTA, Medicamenti adhibendi formula, quomodo *Recepte* nostri dicunt. Joan. Gerson. lib. de Laude Script. de Medicis: *Non enim sufficiunt eis libri, quantumlibet & arte compositi: sed oportet variare Receptas, &c.* [Statutum Synodale Eccl. Avenion. an. 1341. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 565. *Ab eodem quoque hipotecharius seu speciator Receptas ordinatas per talem Judæum medicum auderet seu attentaret sub eadem pœna conficere nec ministrare alicui Christiano.*]

¶ 2. RECEPTA, Pecuniarum coactio, quæstura, Gall. *Recette*. Item Ærarium, in quod conferuntur coactæ pecuniæ. Decimæ Regi Franc. concessæ an. 1316. apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 467. *Item LXIX. lib. pro duobus terminis quarti anni decime ad sex annos concesse, in moneta Britonica & alia communi, si eam magistri hujus Recepte duxerint acceptandam.* Literæ Johannis Franc. Regis an. 1356. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 78. pro incolis Avinioneti: *Receptores dicto Senescallo ... presentibus Consulibus & Procuratoribus dicte Universitatis ... compotum & rationem legitimam de Receptis & misiis ob hoc factis semel in anno reddere teneantur.* Literæ Caroli Pulcri Franc. Regis an. 1327. apud *le Brasseur* in Probat. Hist. Comitatus Ebroic. pag. 49. *Ut quidquid dicti Thesaurarii exinde solverint in eorum collocent compotis & de Recepta deducant.* Oratio Legatorum Regis Franc. coram Pio II. PP. an. 1459. apud Acherium tom. 9. Spicil. pag. 320. *Sciunt qui Receptas fecerunt & reditus cognoscunt Ecclesiarum.* Charta Renati Regis Provinciæ an. 1473. pro Monialibus Aquensibus S. Claræ, è Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *De quacumque pecunia sua Recepte.* Statuta Monasterii S. Claudii pag. 75. *Item, supra Receptam Regis Franciæ & ejusdem dominium in villa de Barra ... percipere debet de annuo reditu 40. libras Turon.* Literæ Edwardi III. Regis Angl. ann. 1334. apud Rymer. tom. 4. pag. 632. col. 2. *De omnibus exitibus & Receptis de dicto Ducatu provenientibus.* Aliæ ann. 1341. apud eumd. Rymer. tom. 5. pag. 224. col. 2. *Omnes denarii provenientes de omnibus firmis nostris .... ad Receptam nostram celeriter deferantur.* Adde tom. 8. pag. 748. col. 1. & Vide infra *Receptus* 1. & 2.

¶ 3. RECEPTA, Jus pastus. Vide *Receptum*.

¶ 4. RECEPTA, f. *Oblata* in Parthenonibus. Necrologium MS. Abbatiæ S. Petri de Casis: XXXI. *Januarii obiit Agnes de Crellec Recepta de Casis.* Pluries occurrit ibi, nullo addito, unde certa notio possit erui. Vide *Receptus* 3. & *Redditus* 1.

RECEPTABILIS, Qui admitti potest, idoneus, *Qui peut estre receu, Recevable.* Charta Odonis Ducis Burgund. an. 1203. pro Communia Belnensi, apud Peradum pag. 275. *Sciendum, quod homines communia famulos Receptabiles* [*pro se*, ut habetur in Chartulario Divion. & apud Perardum p. 335.] *in exercitum meum mittere possunt.* Habentur eadem verba in Charta Communiæ Divionensis an. 1187. & Sinemuri an. 1276. [Charta Maurini Abbatis Vallis Sanctæ Diœc. Aptensis an. 1509. ex Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *Unam gallinam bonam & Receptabilem.*]

RECEPTACULUM, Hospitium, domus, in quam quis se recipit: proprie vero domus munita, castellum. Charta Philippi Augusti ann. 1219. *In quibus continetur quod nullus à Rhodano usque ad Alignum ... a S. Albano usque ad Podium novas munitiones aut aliqua nova Receptacula potest ædificare sine nostra permissione.* [Homagia Nobilium Bressiæ præstita Amedæo Sabaudiæ Duci ann. 1272. apud Guichenonum in Probat. Hist. Bressiæ pag. 17. *Joannes Salvagii Domicellus .... recognoscit se tenere in feodum ligium ab eodem domum suam de Malmont, cum tota forterescia, Receptaculo & fossatis. Joannes de S. Saturnino Domicellus confitetur se tenere pro uxore sua à domino Baugiaci in feodum ligium domum suam de la Jasderi cum Receptaculo & fossatis.* Ibidem pag. 19. *Hugoninus de Castellione ... recognoscit se tenere ab eodem in feodum ... domum fortem Guillermi de Felins domicelli, quam idem Guillelmus tenet apud Lugniacum ab ipso Hugone cum Receptaculo dicta domus.* Quibus in locis non integra domus, aut munitio quævis, sed pars domus munitæ seu certa quædam munitionis species, ac forte turris, videtur esse intelligenda.] Ita *Recet* nostris olim. Le Roman *de Rou* MS.

Maint bon Rechet auras, & maint bon herbergage.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Au bois d'Ardene est un Recet felon
Entre deus eues, dont je sai bien les noms.

Robertus de Bourrono in Merlino MS. *Chi emprès en cette forest à deus archies à un mien Rechet biel & riche, & vous pourrés reposer & aaisier.* Infra: *Chacun de ces deus freres a son rechet en sa terre devisee l'une de l'autre.* Vide *Receptum*.

¶ RECEPTAMENTUM, Receptio, Gall. *Recelement.* Literæ Edwardi I. Regis Angl. ann. 1303. apud Rymer. tom. 2. pag. 931. *Quos per illam inquisitionem culpabiles de facto illo .... seu de ipsorum malefactorum Receptamento inveniri contigerit.* Aliæ Edwardi III. ann. 1350. apud eumdem Rymer. tom. 5. pag. 692. *Pardonavimus .... pro omnibus homicidiis, roberiis, raptibus, feloniis, latrociniis, incendiis, Receptamentis felonum, conspirationibus, &c.*

¶ RECEPTARE, Hospitio excipere. Constitutiones Cluniacenses MSS. ex Archivo B. M. Deauratæ: *Omnes vero de Ordine, cujuscumque conditionis extiterint, qui ipsos fugitivos & vagabundos amodo Receptaverint aut cum ipsis participaverint quoquo modo, illa tamen participatione excepta, quæ pertinet ad animarum salutem, &c.* Vide *Receptum*.

¶ RECEPTARIUS, Exactor, coactor, Gall. *Receveur.* Charta an. 1365. ex Archivio Brivatensi: *Antonius Torrens levator & Receptarius emolumentorum curiæ præpositatus Brivatensis.*

¶ RECEPTIBILIS, Qui recipi potest vel debet. S. Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 13. *Nostra scientia amissibilis est & Receptibilis.* Eccli. 2. 5. *Homines Receptibiles probantur in camino humiliationis.* Statuta S. Victoris Massiliensis MSS. ann. 1531. *Debet dare duas anchoisas bonas & Receptibiles pro uno*

Religioso. Hoc est, idoneas, convenientes, Gall. *Recevables*. Vide *Receptabilis*.

¶ 1. RECEPTIO, Exactio, coactio, Gall. *Recette*. Literæ Philippi Franc. Regis an. 1290. apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. pag. 231. *Concedimus ... mille libras Turonensium ex Receptionibus redituum, proventuum, seu obventionum regni nostri*, &c. Vide *Recepta* 2.

2. RECEPTIO, Jus pastus. Vide *Receptum*.

3. RECEPTIO, [Calicis ablutio post sumtionem Corporis & Sanguinis Christi.] Vide *Superfusio*.

¶ 4. RECEPTIO NEMORUM, Facultas, ut videtur, succidendorum lignorum in silva regia ad munitionem urbis necessariorum. Literæ Caroli filii Philippi Audacis ann. 1324. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. pag. 38. *Litteras concessas eisdem villæ Flore, & aliis locis predictis, per officiales dicti Ducis, supra clausura de muris de palis, & Receptione nemorum juxta ordinationes predictas, & modo quo in dictis litteris continetur, absque alio sumptu dicti domini nostri Regis, excepta Receptione dictorum nemorum, concedimus etiam & confirmamus.*

1. RECEPTOR, Arbiter. Glossæ Isidori: *Receptor, Actor concordiæ, Medius*.

¶ 2. RECEPTOR, Exactor, coactor, tribunus ærarius, Gallis *Receveur*. Occurrit passim. Vide *Receptoria*, Vossium lib. 1. de Vitiis serm. cap. 27. & in Appendice pag. 799.

¶ 3. RECEPTOR. Concil. Mexicanum an. 1585. to. 4. Concil. Hispan. pag. 313. *Notarii ecclesiasticorum tribunalium hujus provinciæ, & tabelliones qui Receptores vocantur, ante ne accipiantur quam Episcopi .... obedientiam jurejurando promittant. In loco ad audiendum caussas per tres ante meridiem horas tresque alias post meridiem saltem assistant; ibique ipsimet per se negotia cum judicibus expediant.*

¶ 4. RECEPTOR HORARUM. Vide in *Hora*.

¶ RECEPTORIA, Coactio, exactio, Gall. *Recette*. Charta Philippi Pulcri Franc. Regis ann. 1295. apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. p. 327. *Quod si fortu Receptoriam nostram contingat dimittere, volumus ... quod ipsi cum Receptoribus nostris deputandis pro tempore, ad collectionem emolumenti predicti, deputent & habeant aliquem pro se ... qui dicte recepte intersit*, &c. Literæ Johannis Comitis Armaniaci ann. 1356. apud D. *Secousse* to. 3. Ordinat. pag. 112. *Quodque etiam executiones pro debitis fiscalibus fiant per servientes Receptoriarum regiarum*, &c.

RECEPTORIUM, Locus, in quem quis se recipit. Papias: *Diversorium, Receptorium, Hospitale*. Sidonius lib. 5. Epist. 17. *Epiphanius noster vix suprascripta peraraverat, & nuntiatum est, hora monente, progredi Episcopum de Receptorio.* Ubi Savaro *Receptorium*, Ecclesiæ *secretarium* interpretatur.

2. RECEPTORIUM, Conclave rationarium, nostris *Comptoir*, *Bureau de recepte*, ubi scilicet pecuniæ numerantur & exsolvuntur. Lex 3. Cod. Th. de Palatinis: *Primicerii scriniorum, Receptoriorum etiam, per triennium, instar sacrorum scriniorum, administratione fungantur.*

¶ 3. RECEPTORIUM, Idem, ut videtur, quod mox *Receptum*, Jus pastus. Charta Petri Episcopi Tullensis an. 1188. pro Monasterio S. Apri ejusd. urbis, apud D. Calmet. in Probat. Hist. Lotharingiæ tom. 2. col. CCCXCVIII. *Ecclesiam Semillo cum Receptorio uno & XII. denariis de fisco Ecclesiam Atodonis-villa cum V. solidis de fisco & totidem modiis avena, & cum capella Morlem-curtis, & cum tribus Receptoriis in anno, & mancipiis Ramifredo, cum uxore & liberis, terris & pratis. Medietatem ecclesiæ Sutticurtis cum Receptorio uno & XII. denariis. ... Tres partes ecclesiæ Focandi-curtis cum duobus Receptoriis & totidem solidis, & cum medietate eleemosynarum & oblationum & cum omni prædio in sylvis, vineis, pratis, terris cultis & incultis, servis & ancillis.* Pluries occurrit ibi & col. seq. nullo addito clariori indicio, unde notio certius innotescat.

1. RECEPTUM, & RECEPTUS, illud videtur, quod vulgo *Arbergaria*, vel *Droit de giste*, in Chartis appellatur, hoc est jus pastus: nam etiamnum Belgæ nostri vocant *Receptes*, convivia, quibus agnati, qui agnatorum nuptiis interfuerunt eosdem novos conjuges domi recipiunt, & excipiunt. Chronicon Besuense p. 548. *Monachi vero de hominibus Receptum & placitum recipientes*. Charta ann. 1103. ex Tabular. Cluniacensi: *Donavit & omnino finivit Deo & B. Petro ad locum Cluniacum unum Receptum, quem in Cavariaco exigebat.* Tabular. Conchense in Ruthenis ch. 24. *Et in uno quoque vicariali manso unum Receptum cum 4. Militibus, & uno serviente.* Passim in hoc Tabulario. Charta Amedæi Com. Sabaudiæ ann. 1143. in Histor. Sabaudica pag. 34. *Retento Receptu suo & justis consuetudinibus, quæ ad Comitatum pertinent.* Alia ibidem pag. 41. *Præterea dictum est, ut omni prorsus alio gravamine remoto, Comes Receptum, venationes Aulonis & Mureris, sicut antea, accipiet.* Adde pag. 39. Tabularium Monasterii Regulæ: *Locum illum ab omni censu absolvit, ut filii sui tantum defensores hujus loci existant & Receptum ibi non quærant, & nisi Abbas ultroneus eis obtulerit panem, non comedant.* Tabula fundationis Monasterii S. Severi in Vasconia: *Non in foro, aut in mercato de pertinentibus ipsi sacratissimo loco, quisquam judicium capiat, vel in appenditiis ejus ... nec Receptum inde per vim, nec censum aliquem quærere præsumat.* Tabular. Abb. Belliloci in Lemovicib. num. 45. *De istis vero curtibus, in unaquaque unum Receptum teneat Abbas, in tali convenientia, ut nullum non & hominem laïcum, & si fecerit, quomodo monachi in suo revocent dominio.* Tabularium Monasterii S. Andreæ Viennensis: *Et de alio beneficio ut post mortem patris Bernardi accipiamus ab ipso Varnerio in mutatio pro sex annis 40. sol. unusquisque anno Kal. Maii unum Receptum in Monasterium*, &c. Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo ann. 1109. fol. 63. *Gotafredus Villicus S. Donati ante sacrum Corpus & Sanguinem Domini, quod desiderabat accipere, gurpivit Domino Deo & Episcopo Hugoni Gratianopolitano & successoribus suis sine ullo inganno illud prandium sive Recet, quod per malam consuetudinem prædictus Gotafredus accipiebat ab hominibus Episcopi pro decima fondaminis Comitis.* Fol. 72. *Habuique pro prædicta vinea ab Episcopo Hugone 20. sol. & 4. den. & 3. eminas ordei, & Recetum de pane & carne & vino mihi & filio meo Stephano & filiabus meis.* Fol. 89. *Debent inde unoquoque anno unum Receptum Episcopo & sociis suis cum equitaturis.* Tabular. Celsinianense: *Debet 2. sextarios de siligine, & 1. sextarium de civada, & 18. denar. Podienses, & Recetum de pane & carne, & 1. sext. vini.* Tabularium Eleemosynæ S. Pauli Viennensis: *Quandam vineam, ... & 1. Receptum, & 1. eminam siliginis*, &c. Occurrit etiam in Notitia sub Francone Episc. Paris. in Minore Pastorali ejusd. Ecclesiæ ch. 95. in Tabular. Prioratus Dominæ in Delphinatu passim, &c. Charta ann. 1309. in 9. Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. ch. 27. ex Tabulario Regio: *C'est a savoir en complans, en garcages, en gardes, en Receps, en ventes, en rentes*, &c. Adde Ughellum tom. 1. part. 1. pag. 875.

☞ Haud abs re fortasse fuerit Cangianam opinionem novis quibusdam locis confirmare. Charta Ademari Vicecomitis Lemovic. ann. 1062. qua Cluniaco tradit Abbatiam S. Martialis, inter Instrum. tom. 2. Gall. Christ. col. 180. *Nihil in eadem abbatia ego … retinendo, exceptis his consuetudinibus, cc. solidis … uno Recepto Comitis Pictaviensis … & justitia panis & vini, cum in hanc villam venerit.* Sententia ann. 1163. ex libro viridi Episcopatûs Massil. *Rececum in festivitate S. Stephani Episcopum facere Canonicis jussimus … in precipuis autem festivitatibus Natalis Domini, Apparitionis, Ramispalmarum, Cene Domini, Pasche … Episcopus, duobus se comitantibus in canonica comedat, & ei honorifice serviatur.* Transactio an. 1165. ibidem: *Decrevimus, ut castrum de Albania cum suis pertinentiis Vicecomites ab Ecclesia & ab Episcopo & Canonicis in feudum & fidelitatem deinceps habeant, & pro eodem feudo in Natale Domini & in Pascha duos Recetos facient, & in predictis diebus totum refectorium, cum omnibus hominibus qui in canonica fuerint … honorifice, sicut in sanctis festivitatibus expedit, procurabunt.* Eadem fere leguntur in Homagio, quod pro dicto castro de Albania Episcopo Massiliensi ann. 1177. præstitit Hugo Gaufridi, ibidem. Passim occurrit vox *Recetum* vel *Recetus*, pro refectione in Archivio laudato, & alibi. In Rotulo sæculi XII. de Prioratu S. Pauli de Tartas ex Archivo Monasterii de Casa Dei promiscue legitur eadem notione *Receptus* aut *Recetus*, ut & in Chartulario Camalariensi diœcesis Aniciensis; *Receptum* vel *Recepius* in Statutis S. Claudii p. 74. 77. 79. 84. & alibi. Ex iis emendanda procul dubio Bulla Anastasii IV. PP. ann. 1153. inter Instrum. Ecclesiæ Massil. tom. 1. novæ Gall. Christ. pag. 112. col. 2. ubi legitur: *Castrum Albania, & duos Rocetos pro eo in Natale Domini & in Pascha.* Corrigo *Recetos* ex Transactione ann. 1165. mox laudata. Hinc evanescit conjectura Glossatoris, qui suspicatur *Recetos* esse *Rocheta*, quibus utuntur Episcopi, nostris *Rochets*. Vide *Cœna* & *Procurare*.

¶ RECEUTUM, vel RECEUTUS, Eadem significatione. Transactio Abbatis S. Victoris Massil. cum Episcopo Tolon. ann. 1144. ex parvo Chartulario ejusd. S. Victoris: *Episcopus (habeat) eccs solidos pro sinodo & Receutum, sicut habere solebat.* Infra pro *Receutum* legitur *Hospitium*: *Episcopus habeat synodum tantum & hospitium.* Vide *Hospitium*.

RECEPTIO, Eadem notione. Tabularium Persiacense ch. 30. apud Perardum pag. 42. *Viva voce proclamantes, quod non debent Episcopalem Receptionem facere apud S. Marcellinum, qua Capella est, non vicus publicus: exenia vero & servitium se dare debere aliis in locis dixerunt.* Chron. Andrense pag. 612. *De procurationibus, de Receptionibus, de vestibus & aliis rebus indebitis, totum quitum clamo.* Charta Willelmi Comitis Cabilonensis an. 1180. *Receptionem quoque plenariam apud Tolonum semel in anno, quam quærebam, si quando ad clamorem Prioris & Ecclesia Paredi pro damnis Ecclesiæ illatis cum armata manu super aliquem vicinorum pergere me oportuerit.* Charta ann. 1214. apud Ughellum to. 2. Ital. Sacr. pag. 649. *Omni anno unam charitativam Receptionem nobis dare debeatis, &c.* [Bullæ Honorii III. & Innocentii IV. Paparum ex Archivo Monasterii S. Salvatoris Massil. *Ecclesiam S. Mariæ de Belloloco annuum censum decem solidorum & tres Receptiones pro Abbatissa sive Priorissa.*] Adde Chartam 149. Appendicis ad Capitul. Regis Fr. & Spicilegium Acherianum tom. 13. p. 258. [& vide *Servitium de cibo*.]

RECEPTA, Eodem etiam, ni fallor, significatu, in veteri Charta apud Perardum in Burgundicis pag. 81. *Præterea Receptam quam Raimundus habet ab illo in Ecclesia de Varva concessit illis, si canonici laudem Raimundi, vel heredum suorum habere possent.* Vide Marcam lib. 3. Histor. Beneharn. cap. 8. 11. lib. 5. cap. 4. §. 1. cap. 5. §. 2.

¶ RECEPTACULUM, Eodem, ut videtur, intellectu. Primordia Monasterii Calmosiacensis apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1164. *Cum his quoque eulogias, quas ex parte Ecclesia ipse Theodericus & antecessor ejus consueverant accipere, simul condonavit: videlicet porcum 1. anni, denarios XII. & XII. panes, & tria Receptacula in anno.*

RECIPERE, *Receptum* dare, seu pastum. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 54. *Et propter hoc debet Recipere monachos in refectorio de pane & vino, & fabis & piscibus, & pimento, in festivitate omnium Sanctorum.*

2. RECEPTUM, Via & ratio rei conficiendæ, qua ratione usurpari à nostris vulgo solet, cum bonum consilium *bonum recepsam*, dicunt, translatione à medicorum pharmacis petita. Capitula Caroli Calvi tit. 21. *Iste meus carissimus nepos cum dilectissimo fratre meo Hludowico parabolavit, & tale Receptum & consilium invenit.*

¶ RECEPTURA, Idem quod *Recepta* 2. Pecuniarum aliorumve redditaum coactio, Gall. *Recette*. Fundatio Parthenonis Lovanii ann. 1522. apud Miræum tom. 2. pag. 1050. *Receptor prædictæ domus Dei … tenebitur annue reddere rationem suæ administrationis & Recepturæ.*

1. RECEPTUS, Proventus, reditus, Gall. *Recepte*. Charta G. Ebrodunensis Episcopi an. 1159. apud Petrum Joffredum in Episcopis Nicéensibus: *Omnes primitias, & omnes pannos & lectos, sive redditus, sive Receptus mortuorum, & ipse dedit Canonicis, & nos adjudicavimus, &c.* Infra: *Præterea Ecclesias supra scriptorum Castellorum, & mortalagium, & Receptas, & decimas, & quod in futurum tempus adquirere poteris.* Ita usurpatur non semel in Charta Amedæi Episcopi Lausannensis ann. 1150. in Probat. Sabaud. Guichenoni pag. 39. 40.

2. RECEPTUS, Obligatio vassalli, qua tenetur dominum suum in suo castro *recipere*, si eo egeat ad bella vel negotia sua. Fulbertus Carnot. Epist. 6. *Hoc a vobis exigo: securitatem de mea vita & membris, & terra, quam habeo, … de auxilio vestro contra omnes homines, salva fidelitate Roberti: de Recepta Vindocini Castri ad meum usum & meorum fidelium, qui vobis assecurabunt illud.* Vide *Feudum receptabile*, & supra, *Receptum* 1.

¶ 3. RECEPTUS, Laicus, ut videtur, in Monasterio receptus, ac fortassis idem qui *Oblatus*: de quo plura dicta sunt in *Oblati* 2. Literæ Caroli Regentis ann. 1358. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 318. *Nos ad supplicationem … Abbatis S. Amandi & ejus Capituli, seu Conventus Ordinis S. Augustini, Sarlatensis diocesis, ipsos Religiosos una cum eorum omnibus membris & pertinentiis membrorum, ecclesiis, beneficiis, officio, locis, presbyteris, clericis, familiaribus, familiis, servitoribus, donatis, Receptis & eorum hominibus tailliabilibus & explectabilibus …, sub protectione & speciali salva gardia regia … suscipimus per præsentes.* Vide *Recepta* 4. & *Redditus* 1.

¶ RECERCARE, Perquirere, Ital. *Ricercare*, Gall. *Rechercher*. Statuta Montis-regalis pag. 300. *Item statutum est, quod dictus gabellator, vel nuncius ipsius, possit, quandocumque eidem placuerit, Recercare vel Recercari facere quoscumque contrafacientes prædictis, & domos ipsorum vendentium perquirere & Recercare*

ad eorum liberam voluntatem. Rursum occurrit in Statutis civitatis Vercellarum fol. 15. verso.

¶ RECERCATIO, Inquisitiu, Gallice *Recherche*, Ital. *Ricercata.* Statuta Vercell. lib. 3. fol. 89. vo. *Fiat inquisitio & Recercatio ipsarum rugiarum quolibet mense, per Potestatem, &c.*

¶ RECERCATOR, Perquisitor, indagator, Italis *Ricercator*, Gall. *Rechercheur. Recercator mensurarum*, in Statutis Saluciarum collat. 4. cap. 118.

¶ RECERNERE, pro Secernere, nisi ita legendum sit. Codex Theod. lib. 15. tit. 1. leg. 38. *Excellens Eminentia tua cuncta privata ædificia, quæ conjuncta horreis publicis esse cognoverit, dirui ac demoliri præcipiet, ita ut ex quatuor lateribus privatorum consortio separata sint, ac libero spatio Recernantur.*

RECESSA, Recessus maris. Vide *Accessa* 1.

RECESSIM, ἐπὶ πόδα, in Glossis Lat. Græc. [Glossæ Græc. Lat. Ἐπὶ πόδα, *Recessim, repedulis.* Vide *Repedulis.*]

¶ 1. RECESSUS, Regressus, digressus. *Recessis ambasciatoribus*, in Vita S. Ursulinæ Parmensis oum. 28. tom. 1. Aprilis pag. 732.

¶ 2. RECESSUS, Codex deliberationum in *dietis* seu conventibus habitarum. ideo sic dictus, quod scribi soleat antequam à conventibus recedant proceres congregati. Maxime dicitur de Codice deliberationum in *dietis* imperialibus habitarum, vulgo *Recessus imperii*, Gall. *Recez de l'Empire.* Sententia Sigismundi III. Regis Poloniæ pro Curlandiæ Ducibus, apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 227. *Jam vero de appellationibus ad nos denegatis sic statuimus, eas pactis publicis subjectionis in recognitionem supremi & directi dominii, majestati nostræ regiæ fuisse reservatas; quæ quia per Constitutiones quasdam, quas Recessus vocant, sub pœna mille thalerorum sunt prohibita nobilitati, ideo ejusmodi Recessus omnes uti cum pactis publicis subjectionis pugnantes, revocamus & tollimus.*

¶ 3. RECESSUS, Resignatio, ut exponunt viri docti, Gall. *Resignation.* Vita S. Cœlestini Papæ lib. 3. cap. 10.

O quam multiplices indocta potentia formas
Edidit, indulgens, donans faciensque Recessu,
Atque vacaturas concedens atque vacantes.

Supplendum *Ecclesias.*

¶ RECESTOORM. Consuetudines Furnenses ex Archivo Ecclesiæ S. Audomari: *Quicumque convictus fuerit de lite in Ecclesia, id est, Recestoorm, emendabit Comiti* 111. *libras.* Puto legendum esse *Kercstoorm*, pro *Kerck storm*, à Belgico *Kerck*, Ecclesia, & *Storm*, Tempestas, procella.

¶ RECETTA, Idem quod *Recepta* 1. Medicamentum compositiu, nostris *Recette*, Ital. *Ricetta.* Statuta Civitatis Astæ fol. 75. *Item, quod nullus speciarius sive apothecarius ... audeat vel præsumat Recettas aliquas facere & seu dare aliquibus civibus de territorio Astensi.*

¶ RECETUM, RECETUS. Vide *Receptum* 1.

¶ RECEVERE. Decretum ad calcem Statutorum Placentiæ fol. 116. v°. *Item, quod nullus massarius & laborator terrarum possit Recevere de possess. super quibus est, vel erit, nisi prius facta ratione cum domino possess. & soluto & satisfacto.* Legendum est *Recedere*, nisi forte, quod non puto, *Recevere* aliquando idem sit quod *Recedere*; *Ricevere* enim, unde fingi potuisset *Recevere* Italis non est *Recedere*, sed *Recipere*, nostris *Recevoir.*

¶ RECEUTUM, RECEUTUS. Vide *Receptum* 1.

RECHACEA, [Via per quam animalia aguntur in pascua & inde reducuntur.] Vide *Chacea.*

¶ RECHACIARE, Aurum vel argentum ab aliis metallis, quæ in monetis permisceri solent separare; metalla illa ex auro vel argento quasi expellere, Gall. *Chasser dehors*, seu, ut olim efferebant *Rechacier*, *Rachassier.* Literæ Philippi Pulcri Franc. Regis ad Senescallum Pictaviensem ann. 1308. tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 451. *Et plurium fide dignorum relatione intelleximus, quod nonnulli Lombardi, campsores, aurifabri & alii construxerunt, construunt & manutenent in locis privatis & secretis fornaces ad fundendum, affinandum & Rechaciandum billionem, in quibus retroactis temporibus fraudulenter & malitiose fuderunt & Rechaciarunt monetas nostras nigras & albas, ex quo nos & subditi nostri multipliciter dampnificati fuimus & decepti, & adhuc plus essemus, nisi circa hoc celeriter apponeretur remedium opportunum.* Præceptum ejusdem Regis ann. 1310. ibid. pag. 475. *Que nul ne Rachace, ne face Rechacier, ne trebucher, ne requeure nulle monnoye, quele qu'ele soit de nostre coing, & que nul ne vende, ne achete or, argent, ne billon pour gregnour pris, que celui qui est ordené, & que nous faisons donner a nostre monnoye, sur peine de perdre ce qu'il Rechacera, trebuchera ou requeurera, & d'être en nostre mercy de corps & d'avoir.* Edictum Caroli IV. Franc. Regis an. 1322. ibid. p. 772. *Item, que nuls ne soit si osés d'affiner, Rechacier, ou de recourre nulle monoye quelle qu'elle soyt; & qui sera trouvé faisant le contraire, l'argent & la monoye nous sera acquise à nostre volunté & le corps.* Adde Edictum Philippi VI. an. 1329. tom. 2. earumdem Ordinat. pag. 39. *Rachassier* legitur in Edicto Caroli Johannis Regis primogeniti an. 1356. tom. 3. pag. 150.

¶ RECHATARE, Eadem notione. Mandatum Curiæ Philippi Pulcri an. 1313. to. 1. Ordinat. Reg. pag. 529. col. 1. *Item, quod nullus aurifaber, campsor vel alius Rechatet, affinet, Rechatari faciat, vel affinari faciat aliquas monetas aureas vel argenteas, albas & nigras, nec aliquod argentum in platea, quodcumque sit, sub pœna amissionis argenti, & quod taliter puniretur tamquam falsarius, &c.* Edictum Philippi VI. Franc. Regis ann. 1329. tom. 2. Ordinat. pag. 47. *Item, que nul changeur, orfevre, ne autre personne du Royaume, ne dehors quele qu'elle soit, ne soit si hardiz, qui Rechate ou face Rechater, ne affiner, si ce n'est ez lieus, qui seront ordenez de par Nous.* In alio ejusdem Regis Edicto ann. 1343. ibid. pag. 185. ubi similia rursum leguntur, habetur *Rechacier*: unde suspicor in priori legendum esse *Rechacer*, pro *Rechater*, ut & *Rechacare*, pro *Rechatare*, in Mandato an. 1313. mox laudato. Nisi summa sit attentio, vix distingui possunt *c* & *t* in veteribus instrumentis: hinc tam frequentes sunt in plerisque vocabulis harumce literarum permutationes.

☞ Alias *Rechaiter* nostri dixerunt pro furtum recipere, occultare, hodie *Receler.* Vetus Interpretatio Institutorum Gallica: *Cil qui Rechaite cose emblée & la toillent, sont coupables de larrecin.* Alii *Receter* & *Recoiter* dixerunt hac notione; *Racheteur*, *Rachateur*, vel *Receteur*, Receptor, receptator, qui fures recipit eorumve bona occultat, hodie *Receleur.* Pessimum sane genus hominum, ut ait Merius tit. de Receptatoribus. Vide *Recelare.*

RACHACIATUS, [Repulsus, propulsus, Gallice *Rechassé*, *Repoussé.*] Vide in *Chacea.*

¶ RECHANARE Tigrides dicuntur in *Baulare.* Vide *Raccare.* De clamore asinino voces *Recaigner* & *Recaner* exponuntur à Borello.

¶ RECHAPTARE, Redimere, Gall. *Rachepter*, seu

Racheter. Obituarium MS. S. Geraldi Lemovic. fol. 16. *Redimit & Rechaptavit dictos decem solidos renduales.* Et fol. 34. *Joannes la Faya legavit v. solidos, sed nunc redempti sunt & Rechaptati.*

¶ RECHARGIA, Mandatum, quo judex superior formam sententiæ exprimit, jubetque inferiorem juxta hanc formam pronuntiari. Ita Nomenclator idiotismi Leodiensis in voce *Apprise* ad calcem observationum Meani in Jus civile Leodiensium. Occurrit vox *Rechargia* in Historia Lossensi part. 3. pag. 164. & 170.

¶ RACHATARE. Vide supra in *Rechaciare.*

¶ RECHATUM, Redemtio, *Rachat.* Vide infra *Rachetum.*

¶ RECHEDIPNA, *Vestis parasitica, pluraliter.* Papias. Melius *Trechedipna*, quæ ut indicat vetus Scholiastes Juvenalis, sunt *vestes cœnatoriæ*, ac maxime quæ parasitis in usu erant, ut observat Vossius in Etymologico. Est ea vox à τρέχειν, Currere; & δεῖπνον, Cœna, quod iis induti currerent ad cœnas. Plura vide apud eumdem Vossium in laudato Etymologico, & adde Ferrarium de re vestiaria.

¶ RECHEPTOR, pro *Recepter*, Gallice *Receveur*, Coactor, exactor. Literæ Caroli primogeniti Johannis Regis Franc. ann. 1356. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 86. *Inhibemus ne de chetero* (cætero) *aliquem vel aliquos de familia vel robis vestris .... in scabinum vel scabinos ville predicte, seu Rechepterum vel Recheptores reddituum seu emolumentorum ad Communitatem ville ejusdem pertinentium ... eligatis.* Insulensium, pro quibus datæ sunt hæ Literæ, vitiosa pronuntiatio est.

RECHINUS, cognominatus Fulco Comes Andegavensis, ob morum asperitatem, & morositatem. *Rechiner* enim & *rechigner*, dicimus eos qui morosi sunt, rudes, vel immites, quam vocem à *Rixa* nescio an bene deducant viri docti. *Rech* etiamnum Picardi vocant, quod asperum est, quam vocem ut plurimum usurpant in pomis aut pyris asperis. Le Roman *de Garin* MS.

Les cors as vaches commencent à charier,
Sonnient cil greille, & cil olifant cher,
Cil menuel prennent à rechigner.

i. eæ tubæ, quæ *menuta* appellabant, eum sonum edunt quem morosi. Willelmus Malmesbur. lib. 3. *Fulco, Rechin dictus, quod germani* (Gaufridi) *simplicitati crebro infrendens, ad ultimum honore spoliatum perpetua custodia coërcuerit.* *Richinus* dicitur in Notitia anni 1104. apud Sammarthanos in Abbatibus S. Albini Andegav. Orderico Vitali pag. 484. & 532. & in Gestis Consulum Andegav. Hinc emendandus videtur Lambertus Ardensis pag. 19. *Ubi autem gloriosissimum hujus sacrosanctæ virginis corpus sumptum fuerit, vel unde delatum, quæstionem provocantes, si quibus memorandissimi patris & Abbatis Petri libellulus sive tractatus in Andrensi Ecclesia positus, & in solemnitate ejusdem virginis ad prandium singulis annis in refectorio convescentibus recitatus, non satisfecerit: à Marcianensibus, licet verum vel verisimile cum quodam Riclino dissimulantes, cavillatorie in parte insaltare consueverunt, si quid expedit scrupulosius inquirant.* Legendum enim videtur *richino*, id est cum indignatione, quæ vis est vocis; nostri dicerent *avec rechignement.* Vide Oct. Ferrarium in *Arrigno*, & in *Resignate.*

¶ RECI, *Iterum vel retro. Græcum est.* Ita Johannes de Janua.

¶ RECIDA, f. Retia. Hist. MS. Monasterii Beccensis pag. 596. *Cachiam unam habeam in propriis boscis ipsorum ad leporem, vulpem & murilegum, sine Recidis & arcubus: ita quod in boscis dicti Willelmi ingressum non habeant ad cachiandum, nec etiam in propriis ipsorum ad grossam bestiam.*

¶ RECIDARE, Recidere. Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 71. *In notorium Recidaverunt rebellionis & invasionis excessum.* Forte legendum est *Recidivaverunt*, à *Recidivare*, de quo mox.

RECIDIVA. Epistola Troili Episcopi Santon. edita à Sirmondo tom. 1. Concil. Gall. de quodam baptizato: *Tantum retulit quod de linteo caput habuit involutum, quod frequenter infirmantibus fieri solet, ne caput algeat, & Recidivam incurrat.* Id est, ne rursum in morbum *recidat.* Galli hac notione voce *Recidive* utuntur, [Itali *Recidiva.* Annales Genuens. ad an. 1190. apud Murator. tom. 6. col. 364. *Propter quod civiles discordia & seditiones resurrectionem habuerunt & Recidivam.* Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 21. *Pseudoregem se fecit ... & ita fuit error pejor priore; nam graviorem fecit in eo nobis adversitas præterita Recidivam.*]

¶ RECIDIVANTER, Recidendo. Vita S. Stanislai Episc. tom. 2. SS. Maii pag. 263. *Cui quinquies Recidivanter agonem agenti ingerebatur lumen accensum, &c.*

RECIDIVARE, Recidere, Gallice *Recidiver*, [*Ranchevir ou Renouveller*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS.] Papias: *Recidivare, Revocare, post lapsum reparare, in infirmitatem iterum cadere.* Joan. de Janua: [*Recidivare, Renovare, post casum reparare,* Item:] *Recidivant illi infirmi, qui in convalescentia sunt, & postea cadunt in infirmitatem.* Occurrit apud Petrum Blesensem Epist. 131. Cæsarium Numbergensem de Miraculis S. Erendrudis num. 3. [in Statutis Arelat. MSS. art. 138. in Epistola Petri de Condeto tom. 2. Spicil. Acher. pag. 560. *Sub interdicto Recidivari*, apud Magistrum Giraudum in Vita S. Johannis Valentin. Episc. tom. 3. Anecd. Marten. col. 1697. *In rebellionem pristinam Recidivare*, apud Cornelium *Zantfliet*, tom. 5. Amplis. Collect. Marten. col. 347. *Recidivare in peccata*, apud Dionysium Carthusianum, &c.]

¶ RECIDIVATIO, Repetita culpa, Gall. *Recidive.* Menoti Sermones fol. 99. *O amici mei, est ibi pulchrum documentum, & de elemosina, & de penitentia, & de Recidivatione cavenda, &c.*] *Recidivationes ægritudinum*, apud Petrum Crescentium de Agricultura lib. 1. cap. 3. Henricum Rosſam in Herlingsberga, in Concilio Londinensi an. 1343. c. 10. &c.

¶ RECIDIVATUS, Restitutio, qua quid post casum resurgit, instauratur. Tertull. de Resurect. carnis cap. 18. *Scriptura carnis Recidivatum pollicentur.* Adde cap. 1. Idem lib. de Anima cap. 18. *Samius sophista Platoni auctor est animarum de Recidivatu revolubili semper ex alterna mortuorum atque viventium suffectione.* Ubi *Recidivatus animarum* est iterata earum sociatio cum corporibus postquam priora cecidere.

¶ RECIDIVUM, Idem quod *Recidiva*, Iteratus lapsus. S. Bernardus Epist. 130. *Quis eam prohibere valebit à gravioribus, si cursum, quod absit, adjeceris provocare? Vide ne patiaris Recidivum: quia pro certo, ni fallor, non tam facile denuo poterit inveniri remedium.*

RECIDIVUS, Qui redit ac revertitur. *Recidivus annus*, apud Tertullianum. *Recidiva impietas*, apud Auctorem carminis de Sodoma apud Cyprianum. *Recidiva gloria*, apud Corippum lib. 2. de Laudibus Justini. *Recidivi patria tumulus*, apud Saxonem Grammaticum lib. 11. [*Recidivæ febres*, apud Pli-

nium lib. 30. c. 21. *Recidiva Pergama*, apud Virgilium, id est, *Post casum restituta*, ut interpretatur Servius in lib. 4. Æneid. v. 344. Papias: *Recidiva, Ex ruina restaurata, iterum nascentia*. Johannes de Janua: *Recidivus & redivivus, Renovatus, post casum reparatus: quod non potest esse, nisi casus præcesserit vel mors: unde Recidiva arborum sunt, quæ aliis sedibus repullulant, & eadem dicuntur Rediviva, quia redeunt quod fuerunt*. Hinc emendandæ Glossæ Isidori, ubi perperam: *Recidua, Ex ruinis renascentia*. Glossæ Lat. Gall. Sangerman. *Recidivus, Rancheable ou renouvellable*. Vide Lexicon Martinii.]

¶ Recidizare, Idem quod *Recidivare*, ut forte legendum est. Vita S. Philippi Archiepisc. Bituric. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1940. *Postmodum vidit eam sanam ... & non Recidizavit*. Et col. 1942. *Sana facta est meritis dicti Philippi, nec Recidizavit*. Et mox: *Reddita sanitati, nec postmodum Recidizavit*.

Recidua, pro *Recidiva*. Vide *Recidivus*.

¶ Reciduare, *Sæpius cadere*, in Glossis MSS. quas laudat Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 20. Sic *Reciduus, sæpe cadens*. Nempe *Reciduare* fecerit à *Reciduus*, & hoc à *Recido*, quomodo à *cado, caduus*: à *pasco, pascuus, &c.* In iisdem Glossis etiam *Reciduare* idem esse dicitur ac *Restaurare*: sed malim *Recidivare* hac notione, à *Recidivus*: de quo paulo ante.

RECINCERARE. Synodus Sodorensis an. 1239. cap. de (pluribus) *Missis celebrandis: Caveat Sacerdos cum ipse Recinceras manus suas, & calicem cum aqua & vino post Communionem, ne sumat ablutionem, sed reponat illam in vase mundo usque ad finem alterius Missæ, &c.* Ubi *recincerare* est abluere, lavare, qua voce etiamnum in Picardia utimur. Nam *recincer* dicunt nostrates de linteis, quæ ex lixivio in aquam mundam immittuntur, & abluuntur: quod Franci puriores, *Rinser*, Itali *Risciaquare*. *Recentare* dixit Gn. Mutius apud Agellium lib. 15. cap. 25. unde Itali *cesentare* acceperunt, pro *vas aqua eluere*. Vox formata ex Gallico *chinse*, de qua in voce *camisile*, quod lineum tenue significat, quod non lixivio, sed aqua dumtaxat munda eluitur. [Feliciusetymon, mea quidem sententia, proponitur in *Resincerare*.]

¶ 1. RECINCTUS, Militiæ redditus, cingulo militari rursum donatus, apud Ammianum lib. 26. Vide Gothofredum Cod Th. to. 1. p. 143. col 1.

¶ 2. RECINCTUS, Ambitus, circuitus, Italis *Recinto*. Breviarium Historiæ Pisanæ apud Murator. tom. 6. col. 184. *Tertia autem die, quæ fuit quarto Cal. Novembris* (an. 1171.) *ad castrum de Motrone iverunt cum manganis, gattis, castellis ligneis & petrariis; & illud in Recinctu obsederunt, & per dies quatuor cum prædictis & aliis machinis viriliter oppugnaverunt*.

RECINIUM, pro *Ratiocinium*, in Concilio Oxoniensi an. 1222. c. 7. nisi ita legendum sit, quod volunt viri docti: *Videlicet ut non sint Senescalli aut ballivi talium administrationum, occasione quarum laicis in reddendis Retentis obligentur*. Vide *Reclicinium*.

1. RECIPERE, Pastum præbere. Vide *Receptum* 1.

¶ 2. RECIPERE, In alicujus rei possessionem venire, vel ex ea redditus percipere. Charta Majoris-Monasterii apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 228. *Quando domnus abbas ... pergebat ad Recipiendum S. Maclovium de Insula*.

¶ 3. RECIPERE, quasi *Reincipere*, Repetere. Sic *Recipere matrimonium*, in Lege 3. Codicis Theod. de maternis bonis, Matrimonium iterare. Pro simplici inchoare, incipere, Johannes Gaietanus in Ordine Roman. cap. 118. apud Mabillon. tom. 2. Musei Ital. pag. 441. *In primo vero consistorio secuto dicti nuncii vel legati referunt seu relationem faciunt de gestis per eos in legationibus suis: & hoc per modum collationis, Recipiendo thema aliquale*.

¶ 4. RECIPERE IN NOTAM, Perscribere, in commentariolum referre, Gall. *Minuter*. Charta ann. 1329. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 223. col. 1. *Et ego Guillelmus de Savigniaco .... Notarius, qui præmissis omnibus interfui, & præmissa in notam Recepta sic in publicam formam redegi*. Vide *Nota* 3.

¶ RECIPIABILIS, Idoneus, conveniens, qui recipi seu acceptari potest aut debet, Gall. *Recevable*. Charta ann. 1279. apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 920. *Item duo dolia plena vini boni novi, puri & Recipiabilis reddenda .... singulis annis*. Forte leg. *Receptabilis*, ut infra.

¶ RECIPICE, vel, ut vulgo loquimur, *Recepissé*, Schedula, qua quis agnoscit se aliquid ab alio *recepisse*. Statuta Collegii Sagiensis an. 1427. apud Lobinell. tom. 5. Hist. Paris. pag. 698. col. 2. ubi de officio *Principalis: Similiter de vino in fine cujuslibet vasis computabit cum famulo & cum sociis; & à quolibet sociorum Recipice quod exposuerit plus quam solverit, vel reddet etiam si debeat*.

1. RECIPROCARE, Respondere. S. Eulogius lib. 2. Memorial. Sanctor. cap. 1. *Ad hæc prudens Sacerdos Arabice illos Reciprocans, &c.* Idem cap. 5. *Cum responsum cuidam amico se interroganti apparet, eique Reciprocationis schedam scriberet*. Vita S. Fructuosi Episcopi in prologo: *Ille autem oris nitore clarens, insignis industria, sophistica artis indeptus primitias, dogmata Reciprocavit Romanorum*. Vide Festum.

¶ 2. RECIPROCARE, Iterare, repetere. Chronicon Senoniense ad ann. 1002. inter Probat. Hist. Lotharingiæ tom. 2. col. XLII. *Galli earumdem villarum, lingua ejus patria, per quam transibant, densis clamoribus eum Papam futurum clamabant. Leo Papa, Leo Papa, cum sibi nomen imponendum omnes ignorarent: & iterum hoc nomen atque iterum Reciprocabant: Leo Papa, Leo Papa, &c.*

¶ 3. RECIPROCARE AD SE, Sibi vendicare, adsciscere, asserere, Gall. *S'approprier*. Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 21. *Qui tandem ... oblitus sui sanguinis, oblitus dominii, naturali fide, si fidem habuerat, in perfidiam permutata, Reciprocavit ad se negotium dicti regni, mentitus est regnicolis mortem nostram, & sophisticans in eo dominum, pseudo-regem se fecit*.

¶ RECIPROCICORNIS, Cornua habens in se reciprocata seu reflexa. Tertull. de Pallio c. 1. *Nam & arietem, non quem Laberius Reciprocicornem & lanicutem & testitrahum vocat, &c.*

¶ RECIRCULATA. Vide in *Recula*.

¶ RECIRCULATIO, Reflexio quæ fit quodam circuitu. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 3. cap. 22. num. 4. *Eam quæ est à Maria in Evam Recirculationem significans, &c.*

¶ RECISA, Abolitio, ut opinor, qua quid reciditur seu abrogatur. Præceptum Caroli M. pro Monasterio S. Martini Turon. an. 782. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 43. *Et quicquid fiscus consuetudinis habuit recipiendi in luminaribus ipsius Sancti, pro nostra eleemosyna ad præsens in Recisa computetur*, id est, Rescissum & abolitum, si vera nostra interpretatio est. Eadem notione, ut puto, accipiendæ voces *Recisum*, *Recise* seu *Recisa* in Emunitate Aigliberto Episc. Cenoman. concessa, apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 210. cujus hæc sunt verba: *Concessimus et quicquid de ip-*

sam villam partibus fisci nostri sperabatur, hoc vobis in Recisum putamus, juxta illam anteriorem nostram præceptionem, quam vobis apostolicus vir domnus Beraruus quondam deportavit, unde & ipse pontifex Aiglibertus de prædicta præceptione Recise (seu *Recisa*) *exemplari à nobis præsentavit: sed pro firmitatis studium petiit nobis, ut pro nostra præceptione hoc iterum eam reformaru debeamus, quod et taliter præstitisse vel confirmasse cognoscite. Præcipientes igitur, ita ut neque ad vos neque ad junioribus seu successoribus vestris, de ipsa causa nihil exigere, nec requirere non præsumatis. Inrecisum* unica voce pro *in recisum* legit Mabillonius, nosque ipsi ita scripsimus supra in voce *Inrecisus*; sed tota Chartæ serie diligentius attenta, videtur omnino legendum esse *in recisum* divisis vocibus, ita ut sensus sit, Regem rescindere, abolere seu dimittere quicquid fiscus ejus in villa, de qua hic agitur, percipiebat: quod satis patet ex posterioribus verbis: *Præcipientes igitur*, &c.

¶ RECISE, Breviter. Vita S. Leonis PP. IX. apud Murator. tom. 3. pag. 293. col. 2. *Concinne ac Recise Papa Leo resonans, robur mentis illi excitabat. Recisius tempus*, pro breviori, dixit Ulpianus.

¶ RECISORIA, *Actio recisa*, in veteri Vocabulario Juris utriusque.

¶ RECISUM. Vide in *Recisa*.

¶ RECISUS BANNUS. Vide *Resisus*.

¶ RECITABULUM, *ubi recitatur*. Glossæ Isidori.

¶ RECITAMEN, pro *Recitatio*, in Præfatione Concilii Engelenhemensis an. 948.

¶ RECITARE, pro *Retinere*, ni ita legendum sit. Conventio an. 1111. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 379. *Mali autem usagii non sunt Recitandi, sed potius tractandi & dissipandi.*

¶ RECITATUS, male pro *Retiatus*. Vide in hac voce.

¶ RECIUM, Rete. Vide *Retium*.

RECLA, Liciatorium. Glossarium Græc. Lat. MS. ἀντίον, ἐν ᾧ ὑφαίνουσιν αἱ γυναῖκες, *Insubum, Recla tela*. In edito est *insubium*, [*insubla*, & *insubulum*,] tantum. In Notis Tyronis pag. 159. occurrit vox *Sororeclatum*.

¶ RECLAMACIO, Vox practica, Gall. *Reclamation*, Repetitio, revindicatio. Conventio inter Abbatem de *Bordesley* & Rectorem de *Stratton* ann. 1253 apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 160. *Abbas & Conventus dederunt ..., Ecclesiæ de Stratton .... illud mesuagium cum curtilagio .... habendum & tenendum libere, integre & quiete, & absque omni Reclamacione dictorum monachorum.* Supra pag. 116. legitur *Reclamatio* eadem notione. Vide *Reclamare* 3.

¶ RECLAMANTES apud Typographicos dicuntur voces in ima paginæ ora exaratæ, quæ primam sequentis paginæ vocem indicant, nostris *Reclames*. Vide *Mattaire* tom. 1. Annal. Typograph. pag. 266.

¶ 1. RECLAMARE, Declarare. Acquietatio pro Rege Angliæ ann. 1274. apud Rymer. tom. 2. pag. 34. *Nos Reclamantes paccatos ab ipso in omnibus & contentos.*

¶ 2. RECLAMARE, Invocare, implorare, Gall. *Reclamer*. Vita S. Gervini Abb. Centul. tom. 1. Martii pag. 285. col. 1. *Reclamatur dictus Sanctus pro igne fortuito.*

3. RECLAMARE, [Vox juridica, Gall. *Reclamer*, Vindicare, repetere. Hinc *Reclamatio*, Repetitio, Gall. *Reclamation*; *Reclameum* & *Reclamum*, nostris *Reclam* vel *Reclame*; *Reclamator*, Actor, repetitor; *Reclamatoria*, Epistola ad Principem missa ab eo, qui se possessione sua injuste spoliatum queritur.] Vide in *Clamare* 2. [& Glossarium Juris Gallici.]

RECLARARE, Idem quod *Clarefacere*, Declarare, notum facere, in Chartis aliquot Italicis apud Ughell. to. 7. Ital. Sacr. p. 410. & alibi non semel,

RECLAVATUS, Resartus. Historia Cœnobii Viconiensis cap. 9. *Erat vero tanta vilitas in vestibus, ut tunicis totis Reclavatis plerique vestirentur.*

¶ 1. RECLAUDERE, pro *Recludere*. Glossæ Lat. Græc. *Reclaudere*, ἀνοῖξαι. *Reclaudo*, ἀνοίγομαι. Aliæ Græc. Lat. Ἀνοίγομαι, *Patefacio, oppando, Reclaudo, resero*. Ἀνοῖξαι, *Pandere, aperire, Reclaudere.*

¶ 2. RECLAUDERE, Provincialibus *Reclaure*, Ultimum vineam colere, quod fit cum terra versata atque in tumulos hinc inde digesta, tandem, appropinquante maturitatis tempore, complanatur. Vide locum in *Podare*.

¶ RECLAUSA, Idem quod *Exclusa*, Locus ubi concluduntur aquæ, Gall. *Ecluse*. Charta an. 933. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 70. *Cum ipso molino, cum ipsa Reclausa, & cum ipsa piscatoria, & cum ipsas insolas.* Charta an. 1216. è parvo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 174. *Concedo quod in fluvio Sorgia possis facere paxeriam & Reclausam.* Charta Ludovici II. Regis Siciliæ è MS. D. *Brunet: Piscarias, pascherias, sive Reclausas.* Vide *Resclausa*.

¶ RECLAUSTRUM, Septum alicujus loci, Gall. *L'Enclos. Cumque conservatores ... in Reclaustro ejusdem palatii posuissent, &c.* apud D. *de Montfaucon* in Diario Italico pag. 157.

RECLAUSUS, dictus Carolus Simplex Rex Franc. quod diu in carcere detentus fuerit, in Charta an. 937. quæ sic clauditur: *Actum Blandiniensi cœnobio, regnante Ludovico filio Regis Karolo Reclausi*, apud Miræum in Notitia Ecclesiarum Belgii pag. 97.

☞ *Reclausus* interdum idem est qui *Reclusus*, Monachus scilicet *in cella ob gratiam vitæ contemplativæ remotior degens*, ut habetur in Vita ven. Harduini *Reclausi* Fontanellensis, in Actis SS. Benedict. sæc. 4. part. 1, pag. 69. & 70. ubi pluries habetur *Reclausus* hac notione. Vide *Inclusi*.

¶ RECLINARE CAPUT AD ALIQUEM. Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 590. *Presbyteri quoque omnes capellani de castellis filiorum Longini, non Reclinent caput ad ipsum Episcopum, neque ad synodum, neque ad ullam causam, nisi forsitan per bonam voluntatem domni Abbatis, aut ipsi sua sponte; reliqui omnes Presbyteri pergant ad synodum Episcopi, sicut lex præcipit.* Presbyteri capellani de castellis filiorum Longini immunes erant, ut conjecto, jurisdictione episcopali, cui denuo subdi vetantur his verbis: *Non Reclinent caput ad ipsum Episcopum.* Igitur *Reclinare caput ad aliquem*, est alicui rursum subdi, aliquem iterum habere pro domino vel judice legitimo.

RECLINARIUM, pro *Reclinatorium*, Lecti species, ἀνακλιντήριον, Plutarcho in Romulo: ἀνάκλιτος θρόνος, *Anaclinterium*, Spartiano in Vero, ubi Casaubonus. Sueno in Hist. Danica cap. 4. *Regem in Reclinario dormientem clam excitavit.*

¶ RECLINATIO, *Reclination*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS. Propensio, secunda voluntas, Gall. *Inclination*. Conc. Toler. XV. tom. 2. Concil. Hispan. p. 721. *Adsun idem serenissimus Egica Princeps, placida devotionis arce sublimis, & strenua culminis Reclinatione laudabilis.* Vide *Reclinis*.

1. RECLINATORIUM, ἀνακλιντήριον. Papias: *Reclinatorium, fulcrum capitis.* Alibi: *Fulchra, orna-*

menta lectorum, dicta, quod in his fulcimur, id est sustinemur, vel quod thoros fulciant, sive caput, quæ Reclinatoria vulgus appellat. [Johan de Janua: *Reclinatorium, Locus aptus ad reclinandum, vel id supra quod reclinamus: Reclinatorre*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS. Cantica Cant. cap. 3. vv. 9. & 10. *Ferculum fecit sibi Rex Salo non de lignis Libani: columnas ejus fecit argenteas, Reclinatorium aureum, ascensum purpureum, &c.* in Græco, ἀνάκλιτον.] Hugo à S. Victore in Speculo Ecclesiæ lib. 1. cap. 1. *Reclinatoria contemplativos designant, in quibus Deus sine offensa requiescit.* Eadem habet Durandus lib. 1. Ration. cap. 1. num. 30. Idem Hugo cap. 7. *Plebs* (cum cantatur Evangelium in Missa) *baculos hic deponit, Reclinatoria relinquit, caput detegit, &c.* [Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1172. de fundatione Capellæ Divion. inter Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 188. *Ecclesiamque ipsam tanquam cubile, Reclinatorium animæ suæ custodiant, ut sicut cætera corpori, ita hæc animis profutura conserventur.*]

2. RECLINATORIUM, Septum inferius, vel cancellus brevior inter Ciborii columnas, ubi communicabant Diaconi, Subdiaconi, & alii. [Abaculus est ad aræ cornu, nostris *Credence*, ut recte exponit D. Marquardus *Herrgott* ad calcem vet. Disciplinæ Monast.] Bernardus Mon. in Consuetud. Cluniac. MSS. cap. 37. [editis 35. partis 1.] *Et postea stat inclinis inter Reclinatoria, & dextram cornu altaris, &c.* Infra: *Unus autem de ministris tollit de armario scutellam, & allatam tenet cum linteolo super Reclinatorium, quod est, quantum puto, propter hoc maxime factum inter duas Ciborii columnas, super quam* [quod in editis] *Diaconus mittit patenam, in qua Domini corpus est divisum. Calicem quoque cum sanguine dat Subdiacono intrinsecus stanti inter Reclinatorium & altare: qui tenebit eum realiter, quam conjunctius poterit erga scutellam. Communicat primus Diaconus, & post eum alii.* [Rursum infra in editis: *Mox autem ut ille minister, qui superat, digitis Diaconi vinum superinfudit, accedit extra Reclinatorium, deferens calicem alium minorem cum ampulla, quam subministravit Subdiacono, & post ab eodem recipit, ut Sacerdos quoque lavet digitos illos, quibus Dominicum corpus tractavit.*]

3. RECLINATORIUM, *Ferculum, vel discum*, in Glossis Arabico-Latinis.

¶ RECLINIS, Propensus, benevolus. Concilium Tolet. XII. inter Hispan. tom. 2. pag. 681. *Adfuit coram nobis idem clementissimus Princeps .... qui nostro se cætui Reclinem exhibens ac devotum, &c.* Vide *Reclinatio*. Alias idem est qui *Reclinatus*, fultus, recumbens, innixus. *Gramine floreo Reclinis*, apud Martialem lib. 9. Epigr. 91. Utuntur hac notione Statius, Tacitus, Eutropius & alii recentiores. Quidam etiam habent *Reclinus, Reclivis* & *Reclivus*.

¶ 1. RECLUSA, Locus ubi concluduntur aquæ. Vide *Resclusa*.

¶ 2. RECLUSA, Sanctimonialis ab aliis segregata & in cella reclusa, ut Deo sibique vacet tranquillius. Memoratur *Lucia* hoc modo *Reclusa*, in Testamento Bartholomæi de Laga apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 423. Vide *Inclusi*.

¶ RECLUSAGIUM, Mansio *Reclusi*, vel *Reclusæ*, cella in qua degit. Vita S. Yvonis, tom. 4. Maii pag. 547. *Eremita morans in quodam Reclusagio juxta Guengampum.* Vita B. Coletæ, tom. 1. Martii pag. 544. *Semetipsam primitus includens & restringens in quadam habitatione parvula, seu Reclusagio, juxta quamdam Ecclesiam.* Instrumentum an. 1371. apud Lubinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 561. *In quodam Reclusagio morabatur quidam Reclusus, &c.* *Reclusage* simili notione pro carcere dixit Ovidius MS. ubi Ulyssem inducit cum Achille colloquentem his verbis:

Damoisiaux, dit il, Gentishom,
Que fais-tu en cette prison?
Trop y a rendu le musage,
Viens-t-en laisse ce Reclusage.

Vide *Inclusi*.

¶ RECLUSANIA, Idem quod *Reclusagium*. Sententia arbitralis MS. inter Abbatem & Consules de Gimonte ann. 1292. *Et de Recluso ponendo in Reclusania idem fiat, & quod persona posita per dictos Priores ad custodiendos infirmos, &c.*

¶ RECLUSIO, Qua quis ad vacandum Deo in cella se includit. *Reclusionis lex* memoratur in Vita S. Johannis Abb. Gorziensis, sæc. 5. Benedict. pag. 371. Ea lege non licebat iis, qui semel in cellam solemni more reclusi erant, ex ea unquam egredi, nisi cogeret utilitas major, vel necessitas, ut jam dictum est in voce *Inclusi*.

¶ RECLUSIUM, Idem quod mox *Reclusorium*. Inscriptio campanæ in Actis SS. Aprilis tom. 3. pag. 775. col. 2. ubi de S. Michomere Tornodorensi: *Vocor Micomeres convocans ad Reclusium Dei oratores, an. Domini MDXI.* Sicut autem hic *Reclusium* dicitur, ita vulgo sacellum appellatur *S. Loup le Reclus*: quod viri docti sumunt ac si diceretur, *S. Lupus Reclusorum*. Posset intelligi locus ubi sanctus ipse Lupus fuerit reclusus.

¶ RECLUSORIUM, *Reclusi* cella. *Reclusoria cellula*, in Vita S. Johannis Abb. Gorziensis, sæc. 5. Benedict. pag. 381. *Reclusorii ergastulum*, in Historia Mediani-Monasterii pag. 253. Chronicon Leodiense ad an. 896. apud Martenium tom. 5. Anecdot. col. 1406. *Fertur etiam S. Virgo Relendis filia fuisse dicti Regis* (*Ceinderboldi*, seu ut vulgo scribitur, *Zuentebaldi*) *quæ solitariam vitam cupiens, à claustro ad Reclusorium in Ecclesia B. Mariæ de Flemalia se transtulit.* Georgius Christianus tom. 1. Rerum Mogunt. pag. 1002. ait S. Laurentii Capellam Conventûs *Beginarum* sive Sanctimonialium fuisse: quæ Capella *Reclusorium S. Laurentii* dicitur in quodam Testamento an. 1357. ubi habetur: *Item lego xxx. maldra siliginis distribuenda in Reclusorio S. Laurentii.* Vide *Inclusi*.

¶ RECLUSUM, Idem quod *Reclusorium*. Elogium primorum Abbatum Montis S. Catharinæ prope Rotomagum, apud Mabillonium tom. 5. Annal. Benedict. pag. 631. col. a.

Recluso positus, gaudens ex orbe remotus
Esse, nimis duram cœpit traducere vitam.

RECLUSUS, [Solitarius in cella inclusus, ut vacet Deo, Gall. *Reclus*.] Vide *Inclusi*.

¶ RECLUSUS, *ûs*, Cella *Reclusi* vel *Reclusæ*. Hilarius Anglus in Rythmo de Eva Sanctimoniali, apud Mabillon. tom. 5. Annal. Benedict. p. 315. ad annum 1093.

Tandem legit sibi locum ad Eutropium,
Quem prævidit sibi boni totius initium.
Ibi quodam in Reclusu mansit Christo dedita,
Et placebat ei hæc vivendi semita,
In qua cuncta Dei dono vitabat illicita.

¶ RECOCTUM. Inquisitio de Foresta Aquilinæ è Regesto Philippi Aug. *Cendrerius habet vivum nemus ad faciendum suum Recoctum.* Hoc est, si bene interpretor, habet arbusta ad cineres conficiendos. Id innuit vox *Cendrerius*.

¶ RECODERE, Recuperare, recipere, rem ablatam eripere, Gallice *Recourre*. Consuetudines Marchiæ

chiæ Dumbarum ann. 1325. art. 8. ex Archivo Trivoltiensi: *Si homo custodit in prato alicujus alterius, talleis, blado seu tremesio, boves, vaccas seu alia animalia, tenetur domino in sex libras Vienn. bonas Lugdunenses, pro banno seu ratione banni dictorum animalium, & in emenda parti .... & si costos dictorum animalium Recoderet seu Recossam faceret familiaribus domini, in cujus dominio dicta animalia capta essent, dominus custodis debet custodem illum, qui dicta animalia Recosserit, reddere aut septem solidos fortes novos ratione dicta Recossa cum banno supradicto.* Recognitio Præpositi S. Symphoriani de Ancella ann. 1401. *Præpositus recipiet & ex nunc recipit in se onus & periculum, casu quo contingeret ipsos prisonnarios à dictis carceribus evadere .... eos Recodere.* Vide *Recossa* & *Rescussa*.

RECOGNATUS, *Filios patris.* Ita Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. & Isiduri, & Papias. [Grævius in Nutis ad Glussas Isidori putat legendum esse *Recognitus*, quem pater *recognovit*, seu, ut meliores Scriptores loquebantur, agnovit & pro filio habuit.]

1. RECOGNITIO, est literarum obligatio insinuata, sive de recordo, testimonium perhibens, debitorem sive recognitorem, creditori sive recognizato, debere talem pecuniæ summam. Cowellus lib. 3. Instit. Juris Angl. tit. 22. §. 4. Gallis *Reconnoissance*, Anglis *Cognisance*. [Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* in voce *Recognizance*. Charta Regiensis ann. 1361. ex Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *Et pro competenti valore illarum faciatis eis obligationes, Recognitiones & necessarias cautelas super pecuniis talbiarum ipsarum.*] Charta Normannica apud Radulfum de Diceto ann. 1190. *Nulla fiet Recognitio in foro seculari, super possessione, quam viri religiosi, vel quæcunque Ecclesiastica persona 10. annis vel amplius possederint. Similiter nulla fiet Recognitio, si carta vel alio modo eleemosynatam esse possessionem probare poterint, sed ad Ecclesiasticos judices remittentur.* Vetus Inquesta in Regesto Philippi Aug. Heruuvalliano fol. 130. *Habebat & dominus Vernonis omnia alia placita & justitias, excepto placito ensis, & exceptis Recognitionibus.* Charta Communiæ Rotomagensis an. 1207. *Et habeant etiam placita de hereditatibus & catallis suis & conventionibus factis Rotomagi, & infra banleugam, salvis curiis dominorum, qui ibi terras habuerint: qui domini habeat curias hominum suorum in villis tenendas usque ad Recognitionem.*

☞ In hisce posterioribus locis *Recognitio* non est literarum obligatio, ut explicat Cangius, sed Inquisitio per legales homines selectos facta, quæ *Recongnoissant* dicitur in veteri Consuetudine Normannica cap. 92. *Et ces Enquestes qui courent par briefz sont appellées Recongnoissant.* Hæc autem *Brevia*, per quæ currere hic dicuntur hujusmodi Inquisitiones enumerantur c. 91. ejusdem Consuetudinis: *Il y a ung brief de nouvelle dessaisine, aultre de mort d'ancesseur, l'aultre de eschaete, l'autre de mariage encombré, l'autre de donaire, l'autre de presentement d'Eglise, l'autre de fief & de gage, l'autre de fief & d'establie, l'autre de surdemande, l'autre de fief lay & d'amosne, l'autre de lignage nyé & l'autre d'heritage.* In his ominbus locum habent *Recognitiones* seu Inquisitiones legalium hominum è quorum testimonio hæ causæ dirimuntur. Id illustrare potest Literis Philippi Aug. an. 1208. vel 1209. ubi agit de patronatu Ecclesiarum Normanniæ, apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. p. 27. & seq. *Noveritis quod super Recognitionibus Ecclesiarum per quatuor Presbyteros & quatuor Milites presentibus Archiepiscopo vel Episcopo loci, vel persona loco eorum per litteras patentes transmissa, & Baillivo nostro ad certum locum, de communi assensu electum, ad assisiam de qua inter eos convenerit, faciendis, ubi intervenerit contentio inter ecclesiasticas & laicas personas, vel inter ecclesiasticas & ecclesiasticas personas de Ecclesia vacante, vel non vacante: si Archiepiscopus, vel Episcopus, lite mota, Ecclesiam illam alicui contulisset, hæc est voluntas nostra, quod videlicet partibus ad certam diem convocatis, & quatuor Presbyteris, ab Archiepiscopo, vel Episcopo, vel eorum assignato, sicut premissum est, & quatuor Militibus à Baillivo nostro ad Recognitionem datis, & illis diligenter examinatis ab ipsis & aliis, quos secum viderint evocandos, parti illi remaneat presentatio Ecclesia, in quam plures illorum octo concordabunt.* Si quis plura volet de modo procedendi in hisce Inquisitionibus, adeat laudatam veterem Consuetudinem Normanniæ cap. 93. & seqq.

☞ Eadem significatione passim occurrit vox *Recognitio* in Chartis Normannicis & Anglicis. Charta Communiæ Rotomag. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 308. col. 2. & p. 309. col. 1. *Si quis fecerit clamorem de terra, super alium clamans dabit vadium & plegium sequendi clamorem, & si postea facta fuerit Recognitio de terra illa, & clamor sit convictus per Recognitionem de falso clamore, remanebit in misericordia Majoris & Communia, de quinquaginta novem solidis Andegav.* Kennettus in Antiq. Ambrosden. ad ann. 1206. pag. 168. *Abbas de Egnesham debet unum palefridum pro habenda Recognitione duodecim legalium hominum de vicineto de Erdinton.* Et ad an. 1210. pag. 173. *Ricardus de Camvil & Eustacia uxor ejus debent unam marcam pro habenda Recognitione nova assisa de libero tenemento suo Wrechwic versus Egelmam de Curtenai.* Vide Glossarium ejusd. Kennetti & Nomolexicon Thomæ *Blount* in voce *Recognizance* & infra *Recognitores*.

☞ Haud satis scio an eadem, aliane notione Literæ Roberti Comitis Atrebat. an. 1293. insertæ Literis Johannis Franc. Regis apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. pag. 262. *Periculis evitandis providere volentes, necnon & fraudibus, quæ ex eorum evenit cirographis ... auctoritatem prestitimus & prestamus* (Scabinis S. Audomari,) *ut sigillum habeant, quo utentur* (utantur) *& uti valeant ad convenciones omnes, coram eis initas, sigillandas, necnon Recogniciones & alia explectamenta quecomque, que ex eorum causis, seu subditorum ipsorum, vel aliorum quorumcomque, potetunt evenire.* Probabiliter satis intelligit Cl. Editor mercedem pro declarationibus conventionum aliorumve inter partes actorum apud Judices factis; sed non minori fortean probabilitate hic etiam per *Recognitiones* intelligi possent Inquisitiones, quarum, cum opus est, præcipiendarum his literis facultas datur Scabinis Audomarensibus: quod utcumque confirmari potest sequenti voce *Explectamenta*, quæ de quovis actu juridico melius, ut reor intelligitur, quam de quocumque salario judicibus tribuendo. Si autem *Explectamenta* sint quivis actus juridici, verisimile omnino est *Recognitiones* esse species hujusmodi actuum, quæ, ut videtur, aliæ esse non possunt, quam Inquisitiones Normannicis Anglicisve non absimiles. Huic conjecturæ etiam favet Anglorum & Audomarensium proximitas. Quis enim nesciat in provinciis parum distantibus easdem plerumque voces usurpari, easdem vigere consuetudines?

¶ 2. RECOGNITIO. Charta Radulphi Abb. Fiscamn. ann. 1211. *Remanent autem domino Regi usu-*

rarii, Recognitiones & Judai; *ita quod litera vel carta aliquorum, alicujusve istorum, si quid postmodum proferremus contra ipsum, vel alius pro nobis, nobis de cetero contra ipsum non valerent*: Ubi *Recognitiones*, ut exponit D. *Brussel* tom. 1. de Feudorum usu pag. 264. idem sunt quod Cognitiones obligationum, ac generatim actionum quarumcumque è contractibus civilibus procedentium. In hanc rem refert Cl. Scriptor duo Scacarii Normanniæ Constituta ann. 1278. & 1282. Prius ita se habet: *De domino Reginaldo Castelam & aliis Nobilibus Normaniæ spada placitum habentibus*, (quod habebat Abbas Fiscamn.) *petentibus habere Cognitionem literarum domini Regis super contractibus & debitis*: *concordatum fuit, quod nullus habere debet in tota Normannia, immo domino Regi pertinerent*; *sed dicti Nobiles dictas literas exetutioni tantum poterunt demandare*. Eodem redit posterius, quod videre potes loco laudato.

¶ 3. RECOGNITIO, Idem quod *Advocatio*, qua quis alicui se commendat in clientelam. Literæ Philippi Fr. Regis ann. 1304. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 344. *Nos dilectorum nostrorum Abbatis & Conventus de Esibarlens, Cisterc. Ord. supplicationibus annuentes … duximus concedendum … quod Recogniciones & advocaciones nove, que ab eorum subditis nobis fiunt, nullatenus admittentur*; *& factas de novo faciemus penitus revocari.*

¶ 4. RECOGNITIO, in pagis Lugdunensi, Sebusiano & Dumbensi, Duplicatio servitii seu census à tenentibus domino debita variis temporibus, quæ in Chartis solent exprimi; nam aliquando *Recognitio* tantum debetur, cum moritur dominus; interdum cum moritur tenementarius, & tenementum transit à patre ad filium; alias tantum cum transit ad cognatos gradu transverso; denique debetur aliquando sive dominus, sive tenementarius moriatur. Charta Cassaniæ ann. 1401. *Sub Recognitionibus dicti mansi de patre ad filium & mutatione tenementariorum & dominorum.* Charta ann. 1426. è Schedis D. *Aubret*: *Emphiteota nobilis viri Jacobi de Rupe-forti, domicelli, filii & heredis universalis domini Ponceti de Rupe-forti, domini de Vilera, & de Faya & de Rupe-forti recognoverunt ratione dictarum terrarum de Faya & de Rupe forti, ratione Recognitionis novi domini, ratione dicti patris sui, ratione domorum & possessionum suarum moventium de jurisdictione & dominio dicti domini, videlicet ad æstimationem rerum, de duodecim denariis pro libra.* Ex quibus posterioribus verbis patet *Recognitiones* fuisse vigesimam partem pretii possessionum *recognoscibilium*; sed an hæc vigesima pars fuerit census in aliis Chartis duplicatus, non satis liquet. Charta ann. 1447. ex iisdem Schedis: *Sub annuo & perpetuo censu & servitio quinque denariorum Turon. laudibus, vendis, Recognitionibus novi domini & novi tenementarii ad duplex servitium importantibus.* Alia ann. 1499. ex iisdem Schedis, qua Emphyteutæ Claudii *de Pompiere* Domini *de Pollienay* possessiones suas *recognoscunt sub annuis & perpetuis servitiis, una cum laudibus, vendis, Recognitionibus & aliis usagiis, his dumtaxat quæ sequuntur exceptis, videlicet quod ipsi tenementarii non debent nec tenentur recognoscere, nec Recognitiones solvere ad æstimationem rerum & possessionum suarum, sed pro ipsorum Recognitionibus debent duplex servitium totius canonis eidem Domino & suis solvere toties, quoties casus evenerit.* Alia Domini *de la Franchise* in pago Dumbensi, ann. 1499. *Joannes Buellerii Recognoscit partem mansi de la Moiniri, & in morte Domini & tenementarii debet duplex servitium. Joannes Buellerii junior Recognoscit alteram partem dicti mansi de la Moiniri cum laudibus, vendis & Recognitione de morte domini directi & de morte tenementarii.* Plures sunt aliæ *Recognitiones* vernaculæ sæculi XVI. in quibus legitur *avec Laods, Milaods & Reconnoissances de pere a fils & nouveau seigneur a nouveau tenancier*: ex quibus palam est, *Laods, Milaods* & *Reconnoissances* totidem esse jura dominica nullo modo inter se confundenda, licet quædam sint arresta, in quibus *Milaods*, vel *Milods*, seu *mediæ laudes* cum *Recognitionibus* confunduntur. Vide *Bretonnier* in Opera Claudii *Henrys* to. 2. pag. 599. & infra *Recognoscere feudum*, *Relevium*, *Retroaccapitum* & supra *Placitum* col. 528.

¶ RECOGNOSCIBILIS TERRA, in Charta Villænovæ ann. 1451. & alibi, de qua debentur *Recognitiones*, cum intervenit Domini mutatio vel tenementarii, ut modo dictum est.

¶ 5. RECOGNITIO, Census annuus domino à tenente solvendus. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 66. *Reddet dicta Abbatia unum cantarum vini de Recognitione.* Charta Monasterii Savigneiensis: *Guido Forestarius dedit monachis de Savigneio totum pratum de Fonte-ebeois & laudulam juxta illud, excepta Recognitione* XVIII. *denariorum mihi singulis annis reddendorum.*

¶ 6. RECOGNITIO, Gratus animus, beneficii memoria, Gallis *Reconnoissance*. Bern. *de Breydenbach* in Itinerario Hierosol. p. 109. *Semel aut per singulos annos propter solam Recognitionem ad domum Dei, quæ est in Mecha, jubentur ire* (Mahumetani) *& ibi adorare, eamque inconsutilibus tegumentis circuire.*

¶ 7. RECOGNITIO, Extremum judicium. S. Paulinus Epist. 10. ad Delphinum num. 3. *Ut in die Recognitionis, quo pariter sator messorque gaudebunt, nos quoque paterno sinu afferens inter manipulos tuos, &c.* Idem Epist. 19. num. 3. ad eumd. Delphinum: *Quomodo disponemus sermones nostros in die Recognitionis? … Quis nos eripiet à ventura ira?*

RECOGNITORES, apud Forenses Anglos, dicuntur viri *Sacramentales*, seu *Juratores*, quibus recognoscenda & disquirenda rei veritas Assisis demandatur: vulgo etiam *Juratores* dicti. [Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* & supra *Recognitio* 1.]

¶ RECOGNITORES TABULARUM REGIARUM, Qui eas recognoscebant, emendabant & subscribebant, plures fuisse sub nostris Regibus Meroveadis & Carlovingis contra Corringium probat Mabillonius lib. 2. de Re Diplom. cap. 11. num. 14.

¶ RECOGNOSCEMENTUM, Approbatio, consensus, si bene conjecto. Charta an. 1130. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 455. *Prædictum sacramentum juraverunt ambo* (fratres, scilicet *Rogerius de Biterri & Raimundus Trencavelli*) *quod teneant illud per Recognoscementum matris eorum usque ad præfatum terminum, aut amplius ultra ipsum terminum, aut minus infra ipsum terminum.*

¶ RECOGNOSCERE, Agnoscere, fateri, declarare, ut nostris *Reconnoitre*. Charta an. 1336. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 5. pag. 522. *Tenore præsentium Recognoscimus & publice profitemur, &c.* Occurrit alibi.

¶ RECOGNOSCERE CORPUS CHRISTI. Constitutiones Diœcesis Valent. to. 3. Concil. Hispan. pag. 509. col. 1. *Qui Corpus Christi consuevit dari infirmis, dicimus quod cum magna reverentia deferatur … si forte infirmus facit vomitum, Recognoscat Corpus & non det ei.* Puto mendum esse in hac voce, ac forte legendum *recondat*.

¶ RECOGNOSCERE FEUDUM, vel *fidelitatem & hominium* dicitur Vassallus cum sese feudatarium

agnoscit, domino fidelitatem & hominium exhibet declaratque possessiones quas ab eo tenet feudatarie, quibusque conditionibus; *Recognitio* vero *feudi*, feudatarii professio est & hujuscemodi declaratio. Homagium an. 1110. in Probat. novæ Hist. Occit. to. 2. col. 375. *Ego Bernardus-Attone Vicecomes Carcassone in præsentia ... proborum virorum, qui ad honorem festivitatis S. Mariæ Crassæ veneramus, & domnus Leuo Abbas præfati cœnobii requisierit me coram supra scriptis, ut ei Recognoscerem fidelitatem & hominium pro castris & villis & locis* (nominatis infra), *quæ ab ipso ... in feudum ... tenere debebam ... feci domino Leoni abbati Recognitionem & hominium.* Ibidem col. 376. *Iterum recognosco, quod pro Recognitione dictorum feudorum debeo venire & mei successores ad dictum cœnobium in expensis propriis, quoscieus Abbas noviter fuerit factus, & reddere ei potestatem de omnibus feudis superius scriptis.* Declaratio MS. Præpositi S. Symphoriani de Ancella ann. 1401. *Humbertus de Chiurriaco .... fecit feudum R. in Christo Patri D. D. Abbati Trenorchiensi, &c. Salvo quod idem Humbertus in Recognitione dicti feudi recognovit se tenere & tenere debere omnia suprascripta ratione dictæ Præpositura, ac servitia infrascripta eidem D. Abbati & ecclesiæ suæ prædictæ exhibere.* Voces sat frequentes in hominiis exhibendis. Concilium Tarracon. an. 1591. inter Hispan. tom. 4. col. 621. col. 2. *Rerum experientia edocente, plura censualia ac redditus ecclesiasticorum beneficiorum in totum vel in parte fuerunt deperdita & alienata, redditus deminuti, & jura alia defraudata propter præsidentium suis beneficiis incuriam, seu per metum: multaque incommoda, lites & contentiones accidunt frequenter inter dominos & feudatarios, cum ipsorum feudorum Recognitiones, potestates sive potestats, & alia servitia & onera, quibus feuda subjacent, per longa tempora non petuntur ... per quam constitutionem providet* (Synodus) *quod Prælati & beneficiati, quicumque ratione suarum dignitatum vel beneficiorum feuda habentes, ea Recognosci faciant, quoties feudatarii innovarentur, & quinquennio in quinquennium recipi potestates.*

¶ RECOGNOSCERE IN BONO, Quidpiam beneficii loco habere ejusque se præbere memorem. Charta ano. 1523. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 336. *Hoc ab omnibus ac singulis specialiter secundum uniuscujusque dignitatem atque statum, demerebimur, compensabimus atque in bono semper Recognoscemus.*

¶ RECOGNOSCERE SE, Culpam agnoscere, confiteri, ad frugem bonam se recipere, Gallis *Se reconnoître.* Capitularia Caroli C. tit. 19. art. 4. *Mandat vobis quia si aliquis ... se Recognoscit & pœnitet, & misericordiam illius & indulgentiam petierit, quia illum, tantum ut in ante, sicut debet, se caveat, voluntario unicuique, qui sic se Recognoscit, misericordiam & indulgentiam donat.* Vide mox *Recognoxio*, ubi *Recognoscere se*. idem est quod nude declarare, fateri.

¶ RECOGNOXIO, pro *Recognitio*, Declaratio, vitiosa temporum scriptione. Placitum an. 918. in Probat. novæ Hist. Occitan. to. 2. col. 58. *Et ea quæ ego me recognosco atque exvacuo, simulque conlaudo recte & veraciter, me recognosco atque conlaudo, & mea Recognoxio vera est in omnibus.*

¶ RECOLAMEN TESTIUM, Iterata testium interrogatio, quæ fieri solet in causis criminalibus, ad cognoscendum num testes in suis depositionibus perseverent, Gall. *Recolement.* Decretum summæ Curiæ contra Marescallum de Gié an. 1505. ex Archivo Castri Nannet. *Tandem visis inquisitione seu informationibus testiumque Recolamine & ipsius de Re-*

hac depositione ... Curia nostra per suum arrestum judicavit, &c.

¶ RECOLAMENTUM, Eadem notione, in Charta Caroli Regis Franc. ann. 1446. apud Thomasserium Consuet. Bituric. pag. 808. in Regesto Parlamenti ano. 1491. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 642. Non semel utuntur recentiores Jurisconsulti. Vide Bleynianum Instit. pag. 572. & Vossium lib. 3. de Vitiis serm. cap. 41. ubi *Recolamenta* generatim definit Quibus recolitur memoria ac renovatur. Tum addit: Si argumentorum sint ἀτίχνων (artis expertium) pro iis, cum Budæo in forensibus, malim *revocata testimonia*: quomodo quis *revocare testes* dicitur, si iterum jubeat dicere testimonium

¶ RECOLARE TESTES, Testes revocare atque iterum interrogare, Gall. *Recoler.* Charta Caroli Reg. Fr. ann. 1446. jam laudata: *Quodque prædicti testes, tam in turba quam singulariter, pro parte dictorum defensorum producti Recolarentur, quo Recolamento facto, &c.* Præter usum à testibus ad alios transfertur hoc verbum, in Declaratione Commissariorum Urbani V. PP. de permutatione facta inter Regem Fr. & Archiepiscopum Senon an. 1368. apud Lobinel. tom. 5. Hist. Paris. pag. 661. col. 1. *Appreciationem sic factam, per alias personas in talibus etiam circumspectas & expertas, cum discussione debita examinari, recenseri & Recolari fecimus.* Verbum ductum à latino *Recolere*, quod Ciceroni aliisque proprie est Repetere, renovare, in memoriam revocare; unde olim etiam nostri *Recoler* forte dixerunt pro Recordari, memoriter recitare, referre: quod tamen Borellus deducit à *Recorer*, Recordari. Vide *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici.

¶ RECOLACIO, Renovatio, nova inquisitio, in qua *recolitur* seu in memoriam revocatur id, quod jam actum est, ut confirmetur vel corrigatur. Literæ Caroli V. Franc. Regis an. 1365. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. pag. 574. *Si vero dictum numerum focorum in futurum contingerit augmentari, & super hoc fieret semel vel pluries alia Recolacio seu reformatio dictorum focorum, prædicti Consules & Universitas, quando & quociens à Nobis aut gentibus nostris petetur subsidium ab eisdem, solvent solum pro numero focorum, qui tunc temporis veraciter reperietur ibidem.*

¶ RECOLERE, Idem quod Recolligere, coogregare, Gall. *Rassembler.* Epistola Petri de Condeto, tom. 2. Spicil. Acher. pag. 563. *Facta pace in hunc modum recollegerant gentes suas in navibus Reges nostri ... Rege Siciliæ remanente, & recardante aliquamulum, pro pauperibus & ultimis Recolendis.* Sed forte mendosa scriptio est & legendum *Recolligendis.*

¶ RECOLLECTARE, Colligere, percipere. Epistola Leonis III. PP. ad Carolum M. *Missi igitur pia Serenitas vestra missos suos, ut justitiam nobis facere debuissent: sed magis damnum quam profectum nobis fecerunt ... quia ... quidquid per vestrum pium ac legale judicium, de causa videlicet palatii Ravennatis Recollectamus, unde & jussistis ut nullus qualibet homo in posterum conquassare aut in judicio promovere præsumeret, tam de vulgaria, quam etiam de mansis, &c.*

¶ RECOLLECTOR, Coactor, exactor. Literæ Officialis Rotomag ann. 1471. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio ejusdem urbis: *Mandamus quatinus moneatis dictum Curatum, seu ejus firmarium, aut Recollectores fructuum & proventuum dictæ Ecclesiæ de reddendo & solvendo ipsis Religiosis summam septem librarum.*

¶ RECOLLECTRIX, Receptrix. Vita S. Agnetis de Monte Politiano, to. 2. Aprilis p. 803. col. 1.

Ibi peccatrices publicæ residebant, & ... quædam vetula totius nefandi sceleris mater, impudicitiæ Recollectrix.

1. RECOLLIGERE, quomodo *Recueillir* nos dicimus, Hæreditatem recolligere, *Recueillir une succession*, in Lege Longob. lib. 2. tit. 15. §. 3. 5. *Filiam ad se Recolligere*, eod. lib. tit. 12. §. 2. *Recueillir sa fille en sa maison. Pignus Recolligere*, recipere, eodem lib. tit. 21. §. 24. 25. 26. *Recolligere* agrum, in Charta Alamannica Goldasti 32. Unde nostris *Recolte*, pro messe.

RECOLLIGI dicuntur servi, qui fugam ineunt, aut latitant, apud Gregorium M. lib. 8. Epist. 4. lib. 10. Ep. 40. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Cæsar Augustæ ann. 1325. l. 1. Foror. Aragon. f. 11. v. *Que si alguno se Recollira en Eglesia, o palacio d'Infançon, o en otros privilegiados lugares, &c.*

RECOLLIGERE, Excipere hospitio, vel alio modo. Joannes VIII. PP. Epist. 107. *Mihi tempus & locum denuntiate, quo occurrere debeatis ad nos Recolligendam.* Adde Epist. 216. [Chronicon Trivetti ad ann. 1240. tom. 4. Spicil. Acher. pag. 586. *Raymundus ... à domino Papa Gregorio familiariter Recollectus, Capellanus ejus efficitur ac Pœnitentiarius.* Charta ann. 1377. ex Biblioth. Reg. *Qui obviam nobis exeunt, extra civitatem nos honorifice Recollexit.*]

¶ 2. RECOLLIGERE, Reconciliare, Ecclesiæ communioni restituere. Capitula Synodorum Orient. inter Concilia Hispan. tom. 2. pag. 331. *Si quis Episcopus in concilio excommunicatus fuerit, sive Presbyter, sive Diaconus, facere oblationem, vel matutinum vel vespertinum sacrificium, quasi in officio suo agere sicut prius, non liceat, nec in alio concilio spem reconciliationis habere, nec ultra Recolligi.*

¶ 3. RECOLLIGERE, Secundo vineam colere, à Provinciali *Reclaurré*, Secunda vel ultima vineæ cultura. Conventiones MSS. Archirinci Abb. Montis-majoris cum incolis Correni de censibus: *Correatam in putando, in fodiendo, in Recolligendo homines de Corrent facerent.* Vide *Reclaudere* 2.

¶ RECOLORARE, Denuo colorem inducere. Vita B. Arnulfi, tom. 5. Junii pag. 616. *Decoloratus vero in corpore multiplici tormentorum afflictione; Recolorabitur autem multo gloriosius in universali & beata corporum resurrectione.*

¶ RECOMMEMORARE ALIQUEM, In mentem seu memoriam alicujus revocare. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 5. cap. 17. num. 4. *In novissimis temporibus idipsum venit Verbum Dei advocare hominem, Recommemorans eum opera sua, &c.*

¶ RECOMMENDARE, Commendare, apud Laurent. Byzinium in Diario belli Hussitici, tom. 6. Reliq. MSS. Ludewigi pag. 14. *Animam suam Recommendare altissimo Creatori*, in Testamento Joannis *de Talaru* Cardin. an. 1392. to. 2. Maceriarum Insulæ Barbaræ p. 663. Phrasis Gallica *Recommander son ame à Dieu.* Observat Vossius lib. 1. de Vitiis sermonis cap. 23. & lib. 4. cap. 20. *Recommendare*, pro *Commendare*, barbarum esse; etsi, more Gallico, perusitatum non plane barbaris. Aliter verbum *Recommander* sumit Continuator Histor. Guillelmi Archiep. Tyr. apud Marten. tom. 5. Collect. Ampliss. col. 654. *Fouque de Milli .... grant avoir assembla, qu'en li dona por despendre en la terre d'outremer; més il ne li portat mie, ains morat. Ançois que la morte fust, tous auçuns distrent qu'il fu mort de duel, pour l'avoir qu'il avoit Recommandé, & l'en li cela.* Ubi *Recommander* idem est, ut arbitror, quod supra *Commendare* 2. Quippiam apud aliquem deponere.

¶ RECOMMENDATUS, Qui alterius patrocinio sese commendabat. Charta Innocentii III. PP. an. 1214. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 417. *Et qui secum venerint & secum exunt .... benedictione Dei & Apostolorum Petri & Pauli & nostra benedicimus, & Recommendatos habemus.* Hoc est, in fidem nostram accipimus. Vide *Commendatus*.

¶ RECOMMENDISIA, Torela, protectio. Annales Estenses apud Murator. tom. 18. col. 1074. *Legatus ... nuntiavit, amodo statum olim domini Ottonis & statum Parmæ at Regis esse sub Recommendisia & protectione ipsius Ducalis dominii.* Vide *Commendisia*.

¶ RECOMMISSUS, Commendatus, quasi *Recommendatus*, Gallice *Recommandé*. Literæ Radulphi Rom. Regis an. 1282. apud Rymer. tom. 2. pag. 215. *Ipsum vobis habere velitis favorabiliter Recommissum.* Adde pag. 259. Literæ Henrici IV. Regis Angl. an. 1401. apud eumd. Rymer. tom. 8. pag. 236. *Ludovicum* (de Brancatiis,) *suis exigentibus meritis, harum nostrarum precum intuitu, in suis agendis dignemini habere specialiter Recommissum.* Adde p. 604. Concilium Dertusanum ann. 1429. inter Hispanica tom. 3. pag. 655. *Eosdem in suos speciales dilectos filios, & in necessitatibus ad succurrendam ipsi sedi apostolicæ promptos, propitios & liberales recipiens specialius habeat Recommissos.* Literæ Eugenii IV. PP. ad Renatum Siciliæ Regem & Comitem Provinciæ an. 1435. in Bullario Carmelit. pag. 189. *Episcopum Massiliensem suscipiens Recommissum velis fovere.* Acta S. Franciscæ Rom. tom. 2. Martii pag. 96.* *Recommissa B. Francisca solo tactu ipsius liberata est.*

RECOMPENSA, Remuneratio, Gall. *Recompense*, apud Philippum Eystetensem Episcop. in Vita S. Willibaldi c. 7. & in Speculo Saxonico lib. 1. art. 65. §. 3. [in Diplomate MS. Frederici Reg. Rom. an. 1316. in Charta Henrici IV. Regis Angl. an. 1402. apud Rymer. tom. 8. pag. 238. in Litteris ann. 1445. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1542. in Bulla Pauli IV. PP. part. 4. Continuat. M. Bullarii Rom. pag. 71. col. 1. & alibi sæpe.]

¶ RECOMPENSARE, Rependere, compensare, remunerari, Gall. *Recompenser*. Occurrit in Concilio Toletan. XI. to. 2. Concil. Hisp. p. 665. in Charta Pipini Reg. ann. 764. apud D. *Calmet* to. 1. Hist. Lothar. col. 280. in Charta Conradi Regis Burgundiæ an. 971. tom. 1. Maceriarum Insulæ Barbaræ pag. 64. in Charta Othonis IV. Imp. ann. 1210. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 392. in Epist. Innocentii V. PP. ann. 1276. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 246. in Litteris an. 1281. apud Rymer. tom. 2. pag. 179. & alibi passim apud Scriptores Latino-Barbaros. Sed in Vita S. Dunstani Epist. tom. 4. Maii pag. 351. sumitur pro Recogitare, animo revolvere: *Secum plane intelligens & sæpius in cordium suorum secretis Recompensans, se esse pro tanti viri vindicta funestæ morti ferme deputatum, &c.* Utramque notionem complectitur Johannes de Janua: *Recompensare, Reddere, persolvere, remunerare; vel iterum terminare, æquare.*

¶ RECOMPENSATIO, Idem quod *Recompensa*, Remuneratio, Compensatio, in Gestis Berarii Cenom. Episc. apud Mabill. to. 3. Analect. p. 171. in Privilegiis Aquensi civitati concessis à Raymundo Berengario Provinciæ Comite an. 1206. apud Pitonem lib. 2. Hist. Aq. pag. 114. in Epistola Innocentii III. PP. tom. 3. Concil. Hispan. p. 409. in Epistola A. Monachi ad Odonem Episc. Paris. tom. 1. Ampliss. Collect. Marten. col. 1015. in Processu de sanctitate S. Catharinæ Senen. tom. 5. ejusd. Ampliss. Collect. col. 1240. in Charta an.

1308. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 99. in alia Philippi Franc. Reg. ann. 1341. tom. 2. Maceriarum Insulæ Barbaræ pag. 181. in Bulla Clementis VI. PP. an. 1344. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 492. & alibi passim.

¶ RECOMPENSATOR, Qui mercedem tribuit, remunerator. Concilium Pampilon. ann. 1023. inter Hispanica tom. 3. pag. 196. col. 2. *Ab æquissimo Recompensatore & justo judice Deo mereamur criminum nostrorum in die retributionis remedium acquirere.*

¶ RECOMPENSIVUS, Qui remuneratur. Literæ Edwardi III. Angl. Reg. Bernardo de Lebreto an. 1327. apud Rymer. tom. 4. pag. 281. col. 1. *De gratuitis obsequiis dicti patris & affectione dicti avi nostri Recompensiva, ut decuit, gratulamur.*

¶ RECOMPUTARE, In memoriam revocare. Chron. Watinense apud Marten. to. 3. Anecd. col. 827. *Quisjatim ordine Recomputato, ad confessionem eorum, quæ viderat, in consessu fratrum quam citius pervenit, atque mirantes præ gaudio, & de promissa salute alacriores reddidit, & de cœlesti visitatione loci in magnam spem unanimiores excitavit.*

¶ RECONARI, Vicissim conari seu moliri, reniti, contra invadere. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Reconor*, ἀντεπιχειρῶ.

¶ RECONCEDERE, Invicem cedere. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Reconcedo*, ἀντιπαραχωρῶ.

REÇONCILIARI dicebantur Pœnitentes, cum indicta pœnitentiæ tempora adimpleverant: fiebatque ejusmodi reconciliatio *manus impositione*, quæ *reconciliatoria* dicitur in Concilio Arausicano can. 3. & Arelat. II. can. 28. [Capitular. lib. 5. cap. 221. & 129. lib. 7. c. 139. in Canonibus Isaaci Episc. Lingon. tit. 1. can. 6. 13. & 34.] Concilium Carthagin. IV. can. 76. *Accipiat pœnitentiam, &, si cito creditur moriturus, Reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* Quo loco Reconciliationem pro Eucharistiæ sumtione interpretantur viri docti, licet alii pro absolutione, ut loquimur, sumi hoc loco velint, ex dicto can. 3. & 11. Concilii Arausicani, & Ep. 91. Leonis I. PP. Concilium Toletanum XI. cap. 12. *Si mortis urget periculum, pœnitentia per manus impositionem accepta, statim ei Reconciliatio adhibenda est.* Vigilius PP. Epist. 2. *Quorum tamen Reconciliatio, non per illam impositionem manus, quæ per invocationem Spiritus sancti fit, operatur: sed per illam, qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & sanctæ communionis restitutio perficitur.* Vide Capitul. Aquisgran. an. 789. cap. 33. Acta Episcopor. Cenoman. pag. 293. *Ita ut nec Chrisma juxta morem Ecclesiasticum infra civitatem conficere, nec pœnitentium Reconciliationes agere valuissemus.* *Absolutissimam Reconciliationem* appellari fatendum tamen illam videri, qua præter manus impositionem, sumtione divinæ Eucharistiæ quis absolvitur, in Concilio Vasensi cap. 2.

Hanc autem manus impositionem quarta feria in capite jejunii accipiebant pœnitentes, quo vacarent solummodo pœnitentiæ, & divinis officiis, ut est in Concilio Meldensi an. 845. cap. 76. & in Canonibus Saxonicis Edgari Regis de Modo imponendi pœnitentiam c. 3. Pœnitentiale MS. Thuanum, quod nuper editum est sub nomine Theodori à viro doctissimo: *In capite Quadragesimæ omnes pœnitentes, qui publicam suscipiunt, aut susceperunt pœnitentiam, ante fores Ecclesiæ se repræsentent Episcopo civitatis, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terra prostratis, reos se esse ipso habitu & vultu proclamantes. Ibi adesse debent Decani, vel Archipresbyteri Parochiarum, i. Presbyteri pœnitentium, qui eorum conversationem diligenter inspicere debent, & secundum modum culpæ pœnitentiam per præfixos gradus injungunt. Post hoc in Ecclesiam Episcopus reos inducat, & cum omni clero 7. Pœnitentiales Psalmos in terra prostratus cum lacrymis pro eorum absolutione decantet. Tunc resurgens ab oratione, juxta quod Canones jubent, manus eis imponat, aquam benedictam super eos spargat, prius cinerem mittat, deinde cilicio capita eorum cooperiat, & cum gemitu & crebris suspiriis eis denuntiet, quod sicut Adam projectus est de paradiso, ita & ipsi ab Ecclesia pro peccatis abjiciuntur. Post hæc jubeat ministros, ut eos extra januas Ecclesiæ expellant. Clerus vero prosequatur eos cum Responsorio: In sudore vultus tui, &c. ut videntes sanctam Ecclesiam pro facinoribus suis tremefactam atque commotam non parvipendant pœnitentiam. In sacra autem Domini Cœna rursus ab eorum Decanis & eorum Presbyteris Ecclesiæ liminibus repræsententur.* Idem Pœnitentiale cap. 14. *Romani reconciliant hominem intra absidem: Græci nolunt. Reconciliatio pœnitentium in Cœna Domini tantum est ab Episcopo consummata pœnitentia.*

Hoc tum die non jam reconciliabantur; sed absolutionem accipiebant pœnitentes publice in Missa ab Episcopo, quod Presbyteris non licebat, ut est in can. 7. Concilii Hispal. II. in Ticinensi an. 850. cap. 7. Wormatiensi ann. 868. cap. 8. &c. Ita etiam Rabanus Maur. lib. 2. de Institut. Cleric. cap. 30. Honorius Augustod. lib. 1. cap. 76. 77. 78. 79. Rupertus lib. 5. de Divin. Offic. c. 19. Canones Saxonici de Modo impon. pœnitentiam cap. 4. Abbo Monach. serm. 4. Atto Episc. in Capitul. cap. 90. Durandus lib. 6. c. 73. &c. Orationes vero quæ hac die *ad Reconciliandos Pœnitentes* recitabantur ab Episcopo, describuntur in libro Sacramentorum Gregorii M. pag. 226. edit. Menardi, & in Ordine Romano, quas, *Ordinem Reconciliandi* vocat Hincmarus in Capitulis ad Presbyteros parochiæ suæ cap. 4. Sic autem Ordo reçonciliandi pœnitentes describitur in Ordinario MS. Ecclesiæ Rotomagensis: *Finita Nona, Archiepiscopus, vel ejus Vicarius indutus alba, cum Diacono & Subdiacono indutis albis, cum Cantore, processione ordinata ad Occidentales portas Ecclesiæ ad Reconciliandos pœnitentes pergat, & eo sedente juxta januas, Diaconus legat hanc lectionem: Adest tempus, ô venerabilis Pontifex. Finita lectione, Archiepiscopus, vel ejus Vicarius, se erigat, & dicat: Venite. Diaconus ex parte pœnitentium dicat: Flectamus genua: Levate. Et tribus vicibus hoc dicatur. Ad finem dicatur tota Antiphona: Venite, Venite, Venite filii. Chorus finiat, & dicatur Psalmus: Benedicamus Dominum, & ad quemlibet versum repetatur: Venite, Venite. Tunc Archiepiscopus, vel ejus Vicarius, Pœnitentes intromittat in Ecclesiam cum baculo, & Reconciliati ardentes candelas ad altare deferant, alii autem non: Et Archiepiscopus, vel ejus Vicarius, manum suam ponat super capita singulorum, dans pacis osculum, & dicens: Pax tecum. His ita peractis, ad chorum redeant, & sermonem ad populum faciat. Quo finito, Pœnitentes prostratos absolvat. Primo dicantur 7. Psalmi à Ne reminiscaris, Psalm. Domine ne in furore, &c. Kyrie eleison, Pater noster. Salvos fac. Vers. Mitte eis auxil. Vers. Domine exaudi orat. Dominus vobiscum, & cum Spiritu tuo. Orat. Monstra Domine quæsumus his famulis, &c. Alia Orat. Deus misericors. Alia Oratio, Absolutionem & remissionem. His ita peractis processio procedat ad ignem benedicendum, &c.* Idem habent alii Pœnitentiales apud Morinum post libros de Pœnitentia pag. 47. & seqq.

Pœnitentes porro ab alio reconciliari non po-

terant, quam ab eo, à quo indicta fuerat pœnitentia. Sed & inconsultu Episcupo Presbyter excommunicatos, vel publicè pœnitentes, reconciliare non potest, nisi ultima cogat necessitas, inquit Hugo à S. Victore lib. 1. de Observ. Eccles. cap. 24. Adde [librum 7. Capitularium c. 202.] Capitul. Attonis Episc. cap. 90. Vide Concilium Taurinense cap. 5. Nicolaum I. PP. in Resp. ad Consulta Bulgar. cap. 35. Concilium Cabilonense II. cap. 25. Capitulare 2. incerti anni cap. 12. Reginonem lib. 2. de Eccles. discipl. cap. 414. Burchardum lib. 11. cap. 8. &c.

Adducebantur autem pœnitentes ad Episcopos à propriis Sacerdoribus, qui de peracta ab iis pœnitentia testimonium dabant. Riculfus Suessionensis Episcopus cap. 9. *Videant quoque, ut ... pro pretio aut pro familiaritate, vel propinquitate, pœnitentes ante tempus ad Reconciliationem adducant, & eis pro Reconciliatione testimonium dederint, &c.*

¶ Reconciliationem *consequi non potest exutus carne*, lib. 5. Capitul. cap. 119.

Reconciliationes, inter Ecclesiarum obventiones recensentur in Charta Galonis Episcopi Parisiensis ann. 1107. in Hist. Priorat. S. Martini: *Et ne res Ecclesiastica à nostra manu omnino videatur esse alienata, Synodos, circadas, Reconciliationes, curam animarum parochianis Presbyteris a nobis commissam, in supradictis Ecclesiis retinemus.*

Reconciliare Se dicitur servus, qui pretio dato libertatem impetrat, in Charta veteri apud Joachimum Vadian. de Monaster. German. pag. 83.

Reconciliari Ecclesia dicitur, cum scelere aliquo violata ac polluta est, vel à Paganis, aut Hæreticis obtenta, rursum ab Episcopo consecratur, & aqua benedicta aspergitur. [Charta Lamberti Episc. Atrebat. pro Conone Presbytero Monasterii Aroasiensis post Heldemarum conditore ann. 1097. apud Miræum tom. 1. pag. 167. col. 2. *Si autem aliquando .... in prædicto loco vel parochia talu quid acciderit, pro quo Reconciliatio necessaria fuerit, tibi legitimisque successoribus tuis, vice nostra, accepta aqua sanctificationis & Reconciliationis, ut ea Reconcilies, religioni vestræ annuimus & impertimus.*] Charta Rainoldi Archiepisc. Remensis apud Locrium in Chron. Bel. ann. 1129. *Si autem Ecclesiam ipsam S. Martini violatam esse contigerit, tibi ... concedimus, ut accepta ab Episcopo Atrebatensi aqua Reconciliationis, eadem Ecclesia tam à te, quam a tuis successoribus Reconcilietur.* Ordericus Vital. lib. 12. *Aquam acceptafiola benedixit, & Ecclesiam, quam contaminaverat ... Reconciliavit.* Matthæus Westmonast. ann. 1015. *Ecclesia Reconciliata & reædificata est.* Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandr. num. 120. *Quoniam Reconciliari sibi Deus dignatus est Ecclesiam illam.* Vincentius Belvac. lib. 32. c. 98. *Locum, in quo erat Mahomeria Reconciliavit Legatus, &c.* Charta Gaufredi Episcopi Parisiensis ann. 1093. *Synodum vero & circadas cum debita subjectione, & curam animarum, parochiano presbytero à nobis commissam, & Ecclesiæ Reconciliationem, imo debitæ subjectionis & justitiæ obedientiam in eo retinemus.* Alia Hugonis Episcopi Autisiodor. ex Tabul. Monast. Farensis: *Sacerdos Farensis Monasterii populum recturus, de manu Meldensis Episcopi curam totius parochiæ tam Clericorum quam Laicorum suscipiet: chrisma quoque & aquam Reconciliationis Ecclesiarum, si violatæ fuerint, ab Ecclesia Meldensi requiret.* Vide Diurnum Romanum c. 5. tit. 14. Decretal. Gregor. IX. lib. 3. tit. 40. cap. 4. 7. 9. 10. S. Anselmum lib. 3. Epist. 158. Fulbertum Carnot. Epist. 61. 72. 93. Matth. Paris ann. 1152. Chronicon Nangii an. 1249. &c. De ejusmodi Ecclesiarum reconciliationibus agunt Ordo Romanus cap. *de Reconciliatione violatæ Ecclesiæ*, Honorius Augustod. lib. 1. Gemmæ animæ cap. 170. & Durandus lib. 1. Ration. c. 6. n. 38.

☞ Ecclesias autem quavis ratione pollutas *reconciliare* Episcoporum erat, neque illud licebat Presbyteris, nisi ex speciali Episcoporum licentia. Capitular. lib. 7. cap. 225. *Statutum est, ut Presbyteri benedictionem in Ecclesia super plebem fundere, aut altare consecrare, aut Reconciliare, aut submovere vel collocare, ullo modo præsumant. Simul & hoc statutum est, ut altare erigere, vel de loco in locum transmutare, ut à quibusdam factum audivimus, sine Episcopi sui licentia vel consilio, cujus est ipsum altare consecrare & post motionem vel violationem Reconciliare, Presbyteri non pertentent. Quod si aliter fecerint, gradus sui periculo subjacebunt.*

☞ Interdum etiam *Reconciliari* dicitur Altare restauratum, imo & recens exstructum, etsi nunquam violatum est & pollutum. Gesta Innocentis Cenoman. Episc. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 75. *Et in sinistra parte ipsius Ecclesiæ & prædicti arcus, in quodam membro Ecclesiæ ipsius, altare S. Mariæ, quod à B. Juliano in media Ecclesia, in orientali parte, constructum atque sacratum fuerat, decenter mutavit, & in honore S. Mariæ Reconciliavit atque reædificavit. In dextera vero ipsius Ecclesiæ & arcus parte, in quodam membro ipsius Matris Ecclesiæ ab eo constructo & à novo fundato, altare in honore S. Petri posuit & Reconciliavit.* Quod perinde dicere potuisset Scriptor horumce gestorum de prima cujusvis Ecclesiæ consecratione. Quod vero spectat ad altare translatum, licet non contaminatum aliunde, alii quoque Scriptores usi sunt verbo *Reconciliare*, cum de nova ipsius benedictione sermonem habuerunt, ut videre potes in capite 225. libri 7. Capitularium jam laudato.

RECONCILITAS, Reconciliatio. Glossæ Lat. Gr. & Græc. Lat. *Reconcilitas*, διαλλαγὴ φιλίας.

¶ RECONDITIO, Sepultura. Vita S. Hermagoræ, tom. 3. Julii p. 257. *Dic Patriarcha istius loci, Cur tamdiu inhumata patitur ossa nostra? Quo respondente, Ideo differt eorum Reconditionem, donec eis situm provideat habilem.*

¶ RECONDITORIUM, Locus ubi Chartæ *reconduntur*, Chartophylacium. Charta Ludovici Pii Imper. an. 832. apud Felibianum Hist. San-Dionysianæ pag. LV. *Duas inde pari tenore conscriptas firmationes fieri jussimus, ut una imperialis aulæ Reconditorio palatinis salvetur excubiis: altera ab ipsius monasterii custodibus in perpetuum diligenti cura debeat provideri.*

¶ RECONDUCERE, Iterum conducere: quod plerumque fit ex tacito partium consensu juxta legem 13. Dig. §. 11. locati conducti: *Qui impleto tempore conductionis remansit in conductione, non solum Reconduxisse videbitur, sed etiam pignora videntur durare obligata.* Quintilianus Declam. 12. *Vicinarum provinciarum copias Reconduxit.* Eadem notione *Reconductio* dixerunt Jurisperiti: quos consule, atque inter alios Matthæum de Afflictis Decis. Neapol. decis. 365.

¶ RECONFIRMARE, Iterato confirmationis sacramentum impertiri. Epistula Innocentii VI. PP. ad Stephanum Rassiæ Regem an. 1354. in Bullario Carmel. pag. 84. col. 2. *Quodque ... sub formidabilibus pœnis edixeras, quod nulla ecclesiastica secularisve persona Latinos vel alios Fideles ejusdem Ecclesiæ secundum verum & Catholicum ritum ejus baptiza-*

tos & confirmatos, rebaptizare & Reconfirmare ... præsumerat quoquomodo.

¶ RECONFIRMATIO, Iterata confirmatio. Literæ Ottonis Burgravi *de Wittyn*, an. 1276. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 117. *Ne ergo præfata donationis Reconfirmatio in oblivionem valeat in posterum pervenire, sigilli nostri robore præsentem paginam fecimus communiri.*

¶ RECONJUNGERE, De integro jungere, denuo conjungere. Capitularia Caroli C. tit. 31. c. 11. *Ut ... fideles nostri nobiscum & omnes simul cum Deo Reconjungamus.* Occurrit iterum tit. 40. in Annuntiatione ejusdem Caroli cap. 4. & in Formulis Bignonianis form. 22.

¶ 1. RECONSIGNARE, Iterum signare, notare. Tertullianus de Resurrect. carnis cap. 52. *Reconsignat imprimens.*

¶ 2. RECONSIGNARE, Reponere, vel *Deponere*, ut nostris *Consigner*. Charta ann. 1114. apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Benedict. in Vasconia MSS. pag. 702. *Quæ enim usibus servorum Dei, ut orationibus vacent, visibiliter dispensantur, illuc ubi est desiderium piorum, invisibiliter Reconsignata reservantur.* Martyrologium Centulense laudatum tom. 1. SS. Aprilis pag. 25. *S. Walaricus, mense Junio, die secunda, suo loco Reconsignatus*, id est, Repositus: restitutus. Eadem notione Narratio dedicationis Ecclesiæ Stabulensis apud Marteo. tom. 2. Ampl. Collect. col. 61. *Corpora B. Patroni nostri Remacli, necnon Justi Martyris, & plurima reliquia pretiosa cum aqua exorcisata exterius in circuitu ejus lustrando vehuntur, gyroque peracto, cum maximo cleri plebisque tripudio, laudes celebres in sublime exaltando, ad eundem adytum Reconsignantur.*

¶ RECONSILIARE, Consulere. Miracula S. Cuneræ, tom. 2. Junii pag. 564. *Veniebat ad Beelzebub deum Acharon ad Reconsiliandum de infirmitate sua, utrum convaleret an non.*

¶ RECONSUS, *Reconditus à Recondere. Habet duplex præteritum Recondi & Recondidi, & duplex supinum Reconsum & Reconditum*, apud Johannem de Janua. Hinc in Glossis Lat. Gall. Sangerm. MSS. *Reconsus, Repous ou muciés.*

¶ RECONTENDERE, Sibi aliquid asserere, vindicare contendendo. Placitum Pippini Reg. an. 759. apud Mabillon. Diplom. p. 493. & Felibian. Hist. San-Dionys. pag. XXVIII. *Ubi visi sunt interpellasse Gerardum Comitem, eo quod male ordine Recontendebat & retinebat teloneo infra Parisiis en navibus & pontis volutatices ac rotaticos, quam ab ipsa die missa S. Dionisie semper ab antiquo accipiebant agentes S. Domni Dionisii.*

¶ RECONTENTIO, Iterata contentio in litigiis. Arrestum Parlamenti ann. 1531. in Privilegiis Equitum S. Johannis Hierosol. pag. 253. *Et omne aliud impedimentum in Recontentione ob partium controversiam seu appositum ad utilitatum dictorum deffensorum levando, &c.*

¶ RECONVALERE, Convalere, convalescere, valetudinem recuperare, *Revalere* Gellio lib. 16. cap. 13. *Revalescere*, Ovidio Heroid. lib. 21. v. 231. & leg. 38. Dig. de usur. & fruct. §. 3. Statuta criminalia Saonæ cap. 9. *de quæstionibus: Si decesserit* (is qui torquetur) *& usque ad mortem non mutaverit ejus dictum: si vero Reconvaluerit, &c.*

¶ RECONVENIRE, Practicis nostris *Reconvenir*, Litis accessionem facere aliquid postulando, de quo nulla primum erat quæstio. Charta ann. 1276. è Chartulario S. Vandregesili to. 1. pag. 231. *Concedentes dicto procuratori nostro potestatem & mandatum speciale agendi, deffendendi, conveniendi, Reconveniendi, excipiendi, componendi, compromittendi compromissum, &c.* Similia prorsus occurrunt in Tabulario Calensi pag. 278. in Procuratione data ann. 1340. è Schedis Marchionis *de Flamarens*, & alibi. Charta an. 1403. apud Rymer. tom. 8. pag. 298. col. 1. *Inter eumdem Johannem Dowesto partem Reconvenientem ex una parte, & præfatum Thomam partem Reconventam ex parte altera.*

¶ RECONVENTIO, Mutua actio, seu petitio, relatio actionis, Gall. *Reconvention.* Occurrit non semel. Sed hæc sunt antiquis & recentioribus Jurisconsultis notiora, ut locos referamus.

¶ RECONVERTERE, Idem quod supra *Recommendare*, Commendare, Gall. *Recommander.* Epistola Monachi Cluniac. ad Abbatem S. Albani in Chronico Johannis *de Whetbamstede* pag. 438. *Humiliter supplicamus pro nostra omniumque salute dignemini orare, & sanctis orationibus dominorum patrum vestri sancti Conventus nos Reconvertere.*

¶ RECONZARE. Vide supra *Recauzare.*

¶ RECOPERIRE, pro *Recooperire*, Iterum operire, tegere, Gall. *Recouvrir*, non semel occurrit in Reparationibus factis in Senescallia Carcassonæ an. 1435. è MS. D. *Lancelot.*

¶ RECOPERTOR, Qui tegit, cooperit ædificia, Gall. *Couvreur*, in iisdem Reparationibus bis terve.

¶ RECORDAMEN, Memoria. Miracula B. Henrici Baucen. tom. 2. Junii pag. 378. *Conradus ... gutosus & claudus à Recordamine suo, sanatus est cum dolore & extensione ossorum.*

RECORDAMENTUM, *Monimentum*, in Glossis Isonis Magistri. Vide *Recordum.*

¶ 1. RECORDARE, Renovare, Gall. *Renouveller*, ut interpretatur Lobinellus. Charta ann. 1163. apud eumdem Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 205. *Hæc autem nostra constitutio & confirmatio facta est apud Savigneium in Capitulo, & apud Filgerias Recordata an. ab Incarn. Domini* MCLXIII. Reddere maluerim Recognoscere, confirmare: qua notione eadem vox omnino sumenda videtur in Spicilegio Fontanellensi MS. pag. 310. ubi de electione Abbatis: *Prior vel alius Spiritus sancti accensus fervore dicens: Talis est ydoneus ad regendum monasterium in spiritualibus & temporalibus, si placet omnibus sit Pastor noster. Si omnes concorditer, unanimiter & eeporne illum assumant, statim omnes seculares* (Advocati duo de curia Ecclesiæ Rotomag. Tabellio, &c.) *veniunt in Capitulo, ut audiant electionem: qua audita, & Recordata ab omnibus extantibus de Conventu, super hoc de concilio* (consilio) *peritorum instrumentum fit de electione.* Thomas *Madox* Formul. Anglic. pag. 228. *Concordia facta ... anno Regis Edwardi tercii a conquestu septimo .... concessa & Recordata coram præfatis Willelmo, Johanne, &c.* Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Recordat*, ἀναμιμνήσκει, in memoriam revocat.

¶ 2. RECORDARE, Idem quod mox *Recordari.* Statuta MSS. Ecclesiæ Lugdun. cap. *de Recordatione: Singulis diebus debet Recordationem tenere Magister, & postquam Recordaverint antiphonas & responsoria, debet corrigere eos, qui non bene ordinem non servaverint.* Occurrit alia notione in *Recordum.*

RECORDARI, Prælegere: vox in puerorum scholis crebra, *Recorder.* In Statutis antiquis Cartusiensibus 1. part. cap. 35. inscribitur *de Recordatione & ordine legendi & cantandi in officio 12. vel 13. lectionum.* Deinde: *In Sabbatis & in vigiliis festorum 12. lectionum, & in vigilia Cœnæ Domini in claustro pro Recordatione convenimus: & tunc non moramur in*

Ecclesia, sed sumus circa libros in claustro. Infra: *Ad Recordationem lectiones attente & sine strepitu audimus, & cum incipit Recordatio, claudimus & deponimus libros alios, quos tenemus, nec resumimus, donec Recordatio sit finita.* Et §. 10. *Dominicis & festis Capituli, loco lectionis, Recordamur in claustro sermonem vel homiliam, si crastino legi debeat .... & sciendum, quod ille, qui Recordationem facit, nunquam suam, vel alterius lectionem Recordatur in conventu.* Adde Guigonem in Statutis ejusdem Ordinis cap. 9. §. 3. Statuta antiqua ejusdem Ord. 1. parte cap. 4. §. 9. cap. 12. §. 1. cap. 13. §. 12. 15. 22. cap. 14. §. 16. cap. 45. §. 20. part. 2. cap. 6. §. 5. Amalarium lib. 4. cap. 48.

¶ RECORDATIO, Recordator. Vide infra *Recordum.*

¶ RECORDATUS. Vide in *Recordare* 1.

¶ RECORDELLUS. Chartam an. 1104. è Tabulario S. Albini Andegavens. subscribunt *de familia S. Albini, Rotbertus præpositus, Guarinus cellerarius, Raimaldus Recordellus, Rainerius camerarius Abbatis, &c.* Rursum memoratur *Recordellus* in alia Charta an. 1098. ex eodem Tabulario, incomperta mihi notione, nisi forte præpositus fuerit iis, qui *recordabantur* in hoc monasterio.

RECORDIUM, pro *Recordatio. Beneficiorum Recordia*, apud Thwroczium in Ladislao cap. 29. [Opus rerum Leodiensium sub Heinsbergio & Ludovico Episcopis, apud Marten. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 1207. *In istis temporibus .... Magistri Leodienses requirebant a Scabinis Leodiensibus habere unum Recordium de certis punctis privilegia civium concernentibus.* Hoc est, Commentarium, Gallice *un Memoire.*]

RECORDUM, proprie dicitur Inquisitio juridica per testes de re aliqua dubia, quod qui in ea audiuntur testes, dicant se *recordari* eorum, de quibus inquiruntur. Chronicon Farfense, de testibus: *Quorum primus ait: Ego scio & bene memoror, quoniam tempore Longobardorum, &c. .... & Recordor ibi Præpositos, &c.* [Litteræ Roberti Ducis Burgundiæ an. 1285. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 30. col. 2. *Item, cum idem dominus de Turre diceret, se non debere tradere & deliberare nobis partem castri de Cologneio citra aquam existentem, quam tenet nobilis vir Comes Sabaudiæ secundum formam tractatus pacis habiti inter nos & ipsum Humbertum (D. de Turre) nobis contrarium asserentibus, ordinatum extitecit, quod præfatus Dom. noster Rex Franciæ, audito Recordo eorum qui interfuerunt tractatus antedicto, de hiis ordinet, prout ordinandum videbit.* Charta an. 1320. apud Baluzium tom. 2. Histor. Arvern. pag. 581. *Per ipsas partes stetur omnino Recordo ipsius domini Comitis & ipsius voluntati et ordinationi.* Johannis de *Trokelowe* Annales Edwardi II. Regis Angl. pag. 53. *Comites quidem & Barones residui, hæc perpendentes, ad partes Gloverniæ se diverterunt, & sicut in Recordo & processu judicii, apud Pontem-fractum contra eos lati, manifeste recitatur, per omnia se habuerunt.*] Atque ita *Record* usurpatus in Consuet. Normann. art. 386. & 387. *Au Record de mariage, qui se fait pour la connoissance du douaire, les parens & amis, qui ont esté presens audit mariage y sont reçus, & ne peuvent estre Reprochez. En ce Record, ce que la plus grande partie Recordera, est tenu pour prouvé, pourveu qu'ils parlent de certain.* Vide Fletam lib. 2. cap. 53. §. 3. lib. 5. cap. 22. §. 10. Raguellum [Eusebium *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici & Thomam *Blount* in Nomolexico Anglic.]

Recordationum varias species recensent Jura & Consuetudines Normanniæ c. 103. & seqq. *Recordatio est res facta ad memoriam reducta series, & in curia enarrata. Quædam vero Recordationes sunt Curiæ regiæ, quædam Scaccarii, quædam Assisiæ, quædam duelli, quædam visionis, quædam pasnagii, alia maritagii.*

Recordatio *autem* Curiæ Regiæ, *est Recordatio eorum, quæ fiunt coram Domino Rege: quæcunque enim coram ipso fiunt seu altero, a quocunque & jure constituto, habent Recordationem: & hanc potest facere se altero. Et si ipse non velit Recordari, per tres alios Recordatores faciet Recordari, & ejus persona nec ad hanc, nec ad aliam actionem potest saonnari, (Gall. estre reprochée.) Quæcunque enim coram ipso facta sunt in jure, statim debent habere robur perpetuæ firmitatis.*

Recordatio Scaccarii *habet fieri ad minus per septem personas fide dignas, &c.*

Recordatio Assisiæ, *eodem modo debet fieri: hoc tamen apposito, quod Recordatio Scaccarii, in scaccario: Recordatio assisiæ, in assisia debet teneri.*

Recordatio Duelli *per septem Recordatores & servientes juratos habet fieri, in cujuscunque curia teneatur.*

Recordatio Visionis *habet fieri per quatuor Milites Recordatores, & servientem, & octo legales homines, præstito a singulis sacramento, &c.*

Recordatio Pasnagii *eodem modo facienda est; &c.* Denique

Recordatio Matrimonii *est eorum, qui ad contractum matrimonii præsentes fuerunt, & est ad minus septem testium juratorum, &c.* Adde cap. 133. Rursum cap. 123.

Recordatio in Laicali Curia *dicitur quædam lex, à Principibus instituta, & à subditis generaliter observata, recitans per expressum testimonium Recordatorum ea, quæ placitando in Curia dicta fuerunt, sive facta, vel quæ pronunciata fuerunt, ut serventur. Quædam enim fiunt in Curia placitando, quædam pronunciando. Placitando autem fiunt quæcunque motæ querelæ occasione deducuntur. Denunciando autem fiunt venditiones, attornationes, & hujusmodi, quæ fiunt in Curia, ut ejus Recordationis retineant fulcimentum. Recordatores autem dicuntur omnes personæ in Curia assistentes, per quas Curiæ Recordatio valeat celebrari, ut Princeps Normanniæ, Archiepiscopi, & omnes personæ dignitatem seu personatum habentes in Ecclesia Cathedrali, Abbates, & etiam Priores Conventuales, Comites, Barones, & omnes Milites, & omnes Principes Justitiarii, Vicecomites, & etiam Spadæ servientes, & magnæ famæ homines, quos vita meritum & prudentia fecerit fide dignos. Hujusmodi autem personæ omnes ad Recordationem sunt admittendæ, nisi fama ipsa contra ipsos laboraverit evidenter. Jurare autem tenentur Recordatores, maxime illi, qui nondum Principi fecerunt sacramentum, quod rei ers tractatæ veritatem Recordabuntur, nec addent aliquid, vel omittent aliud, quam quod memoria renovabit. Sunt itaque Recordamenta eorum, quæ fiunt in Curia ad requisitionem unius partis adversæ, altera sustinente, expressa recitatione per eos Recordatores, qui præsentes ad hoc, super quo Recordatio requiratur, affuerunt. Unde notandum est, quod nullus potest ad Recordamentum vocari, nisi qui præsens fuerit ad hoc, de quo dicitur Recordatio celebrari, & quod nua ab una partium petatur, & ab altera sustineatur. Notandum etiam est, quod pars, contra quam Recordamentum petitur, aut illud sustinebit, aut opponet rationem, quare sustinere illud non debeat, vel querela adversæ parti remanebit.*

Recordum præterea significat actum Curiæ ita authenticum, ut probationem contrarii non admittat.

mittat. Hoc autem talis Curiæ actum esse debet, quæ *Curia de Records*, appellatur, ejusmodi sunt regia illa tribunalia apud Westmonasterium, & alia aliquot. Ita Cowellus. Proinde *Recordum* est *definitiva sententia*: atque sic definitur à Skenæo ad Regiam Majestatem lib. 3. cap. 24. §. 6. ubi *recordum & judicium* synonyma sunt: nam etsi *recordum* dicatur judicium supremum, & sententia diffinitiva, à qua scilicet non appellatur, quod supremi Domini jus est: habent tamen inferiores Curiæ jus recordi, vel ex gratia & beneficio Principis, vel ex consensu partium litigantium, ut est in Regiam Majest. lib. 3. cap. 23. §. 1. & 3. Quæ quidem Curiæ *Recordationem tenere* dicuntur, in Charta Communiæ Rotomagensis an. 1207. *Recordationem quoque tenebunt de iis, quæ facta fuerint inter eos, salvo nobis Placito ensis. Assisia, qua habent Recordationem*, in Charta an. 1218. tom. 6. Spicilegii Acheriani p. 472. *Cour de Record*, apud Littletonem sect. 175. De *Recordo* plura diximus ad Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 40.

Denique, ut est in Regiam Majest. lib. 3. cap. 23. §. 5. *Recordum habent in Curia Regis minores Curiæ, de his, quæ in eis facta sunt: quod contingit, quando aliquis Baro habet aliquam causam in Curia sua, unde dubitatio rationabilis oriatur, ita quod Curia sua eam causam determinare non sufficit: tunc enim potest Dominus ipse Curiam suam ponere in Curiam Domini Regis, ita quod de dubitatione ipsa consilium & assensum Curiæ D. Regis habeat, quid inde de jure fieri debeat.* Est igitur hoc casu, inquit idem Skenæus, *Recordum Curiæ*, relatio, seu repetitio litis, vel processus deducti in inferiore Curia, facta in Curia superiore.

A *Recordis* vero inferiorum Curiarum non appellabatur, sed *falsari* debebat judicium, uti in voce *Falsare judicium* docuimus. Unde Philippus Bellomanerius c. 62. ait: *En Record n'a point d'appel.*

RECORDARE *suas summonitiones*, in Regiam Majest. lib. 1. cap. 6. §. 4. coram judicibus scilicet, à quibus approbantur.

RECORDATOR, Recordorum custos. Cowello.

RECORPORARE, RECORPORATIVA CURATIO. Matth. Silvaticus: *Recorporativa medicina est, inspissativa, quæ carnem & cutem densat, confortatque membrum, & temperat complexionem, Gr. μετασυγκριτική.* Cælius Aurelianus Siccensis lib. 2. Chronicon c. 1. *Recorporativam curationem, quam Græci Metasyncriticam vocant, utilem aprobamus in passione constitutis.* Idem c. 7. *Adhibenda cucurbita Recorporativa, quas Græci Metasyncriticas vocant.* Lib. 3. cap. 2. *Curatione utemur, quam Recorporativam dicere poterimus, à Græcis Metasyncriticam appellatam. Recorporatio*, apud eumdem in Præfat. lib. 2. & alibi non semel. Alexander Iatrosophista lib. 2. Passion. *Necesse est ergo unum ex tribus agi, aut evacuari humores, aut temperari, aut Recorporari.* Ubi Glossa superlinearis habet *expelli*. Est autem μετασύγκρισις exiguorum meatuum in naturalem statum mutatio: cum enim Methodici existimarent, ex corpusculis & meatibus corpora nostra constare, & in exiguorum meatuum symmetria sanitatem, in ametria morbos constituerent, reditum ad pristinam meatuum symmetriam μετασύγκρισιν appellabant, quia misceri secernique corpora volebant: medicamenta vero, quæ id præstarent, μετασυγκριτικὰ, Latini *Recorporativa*. Vocem *Recorporare* usurpat Tertullianus lib. de Anima, & lib. de Resurrect. carnis.

¶ RECORS, Testis, qui rei gestæ meminit, Gall. *Record*, in Consuetudinibus municipalibus passim: quas recenset Raguellus in hac voce. Testamentum Johannis Comitis Armeniaci an. 1381. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1514. *Ut hujus nostri præsentis testamenti sint memores & Recordes, & testes, qui præsentes fuerunt adhibiti & vocati, & rogati per dictum dominum testatorem.* Testamentum Vandræ uxori Bernardi Domicelli de Tonaco ano. 1300. è Schedis Marchionis *de Flamarens*: *Hujusmodi testamenti mei... testes, memores & Recordes.* Nostris interdum *être Record*, idem est quod Memorem esse, meminisse. Præceptum Caroli Johannis Regis Franc. filii primogeniti ann. 1358. apud D. *Secousse*, tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 243. *Nous sommes bien Records, que en May derrenier passé, la greigneur partie ou plusieurs des gens des bonnes villes dudit royaume, lors estans à Compiegne, nous supplierent & requisent, &c.* Vide *Recordum*.

¶ RECOSSA, Idem quod infra *Rescussa*, Rei ablatæ recuperatio, receptio, ereptio, Gall. *Recousse*. Regestum Philippi Aug. part. 2. fol. 3. *Præterea emendam fecerunt servientes electi, qui istos homines duxerunt ad faciendam Recossam.* Vide *Recodere* & Glossarium Juris Gall. D. *de Lauriere* in voce *Recousse*.

RECOUARE. Matth. Westmonast. an. 1216. *Ista sunt terra, quas Rex Joannes amisit, ... qui nihil horum Recouavit usque ad diem mortis suæ.* Sic utraque editio. Malim *recouravit*, id est, recuperavit, à Gallico *Recouvrer*, [vel *Recourre*: quod nostri dicunt eadem notione. Vide *Recodere* & *Rescussa*.]

¶ RECRASTINATIO, Mora, quasi dilatio in crastinum diem. Glossæ Lat. Græc. *Recrastinacio*, μέλλησις. Aliæ Græc. Lat. Μέλλησις, *Procrastinacio, Recrastinacio, cunctacio, moramentum. Recrastinationis impatiens*, in Vita S. Leonis IX. PP. tom. 2. Aprilis pag. 651. Quidam è Latinis eadem notione dixerunt *Recrastinare*; hinc in Glossis Lat. Græc. *Recrastinare*, εἰς αὔριον ἀναβάλλεσθαι, &c.

¶ RECREAMEN, Recreatio, refectio. Johannes Thwroczius in Chronicis Hungar. in Regina Maria cap. 4. pag. 114. *Ut artus maris navigatione lassati Recreamine potirentur.*

RECREANDUS, RECREANTIA, RECREANTISA, RECREANTUS. Vide in *Recredere*.

¶ RECREARE, Denuo creare: verbum Latinis notum. Christianis de Christo dicitur, qui homines peccato mortuos ad justitiæ vitam suo sanguine revocavit. Vetus Poeta de S. Babiani Baptismate:

Unanimem alloquitur Recreato corde jugalem.

Id est, renato per baptismum. S. Paulinus Poem. 21. ad Cytherium v. 465.

Et quos creator opere uno die condidit,
Hos Recreat uno munere.

Sermo ad Sacerdotes ad calcem libri Joh. Abrinc. de Off. Eccl. pag. 474. edit. 1679. *Ipsi viderunt in Scripturis opera Domini, quomodo omnia creavit, quomodo homines redimendo Recreavit, &c.* Vide infra *Recreator*.

¶ RECREARE, Renovare. Lex un. Codicis Theod. de Vectigal. & commissis: *Quo peracto tempore, licitationum jura conductionemque Recreari oportet.*

¶ 1. RECREATIO, *Iterata novaque creatio*, in Barthii Glossario ex Histor. Palæst. Fulcherii Carnot. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 322. Vide *Renatio*.

2. RECREATIO, Animi relaxatio. Statuta Ordin. Præmonstr. dist. 1. cap. 19. de Minutis: *Post refectionem, ubi Priori visum fuerit, commune habebunt colloquium, & ad arbitrium regentis conventum, per tres dies minutionis Recreatio fiat eisdem, &c.* [Constitutiones Cluniacenses MSS. *Illos autem de conventu nostro Cluniace, aut extra Cluniacum constituti, si pro*

eorum Recreatione & usu in dictis ripariis piscati fuerint, &c.]

¶ RECREATOR, D. N. J. C. qui nos gratia sua regenerat. Honorius III. PP. in Epistola ad Prælatos Hiberniæ, apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 877. *Eucharistiam incaute custodiunt & immunde & indevote contrectant, quasi nec Creatorem timeant vel Recreatorem diligant, aut Judicem omnium expavescant.*

¶ RECREATUS. Vide in *Recrediti.*

¶ RECREBITA, f. Silva recrescens postquam cæsa fuit, voce detorta à Gallico *Recroitre*, denuo crescere, renasci. Chartularium Matiscon. fol. 79. *Mansum cum pratis, silvis, exartis, Recrebitis.*

¶ RECREDATIO, RECREDENTIA. Vide mox *Recredere.*

RECREDERE Sa dicebantur servi, qui cum se servos denegarent, perspecta tandem veritate ultro obnoxiæ conditionis se esse profitebantur. Formulæ veteres apud Bignonium pag. 196. 1. edit. *Et ipse homo in præsenti pro colono ad casam Sancti illius... recognovit & Recredidit.* Vetus Notitia apud Sirmond. *Cognoscentesque rei veritatem, atque comprobationem, statim se Recrediderunt.* Polyptychus S. Remigii Remensis, de servis, qui ingenuos se asserebant: *Missi autem interrogaverunt, si testes contra eos verum dicebant. Ipsi autem videntes cognoscentesque rei veritatem atque comprobationem, statim se Recrediderunt, & per judicium Scabineorum, quorum hæc sunt nomina, ... rewadiaverunt servitium multis diebus injuste retentum & neglectum.* [Edita est hæc Charta apud Baluzium tom. 2. Capitular. col. 823.] Vetus Notitia an. 868. apud Perardum in Burgundicis: *Sed ille Dodo minime denegavit, & ad pedes ipsius Moyse jactavit, atque Recredidit, quod servus erat Domne Karolo Rege de jam dicta villa.* Hac etiam notione vocem hanc usurpare videntur Annales Francor. Bertiniani an. 787. *Tassilo venit per semetipsum, tradens se in manus Domni Regis Caroli in vassaticum, & Recredidit se, in omnibus se peccasse, & mala egisse, denuo renovans sacramenta.*

RECREDERE etiam usurpatur non tam pro *reddere*, quod est rem præcise restituere, quam pro dare plegium eam restituendi, si *ita videatur judici.* Gervasius Abbas Præmonstrat. Epist. 31. *Scitis enim, quod secundum Consuetudines Gallicanas, à quibus ratio non discordat, qui alienum capit, & requisitus, vel non, non reddit præcise, vel per plegium non Recredit, manifestissimus prædo, & fere deterior Ruptario reputatur.* Ex quibus licet percipere, cur Scriptores voces has ita conjungant, *reddere vel recredere*: is enim *reddit* qui rem restituit: *recredit*, qui dato vade spondet eam se redditurum. Ivo Carnot. Epist. 275. *Reddet aut Recredet Comitem Nivernensem.* Gaufridus Vindocin. lib. 2. Epist. 30. *Carnotensis Ecclesiæ boves & oves, vel quæcunque Ecclesiarum præda si caperentur, reddi aut Recredi faciebat.* Concilium Copriniacense an. 1262. cap. 1. *Capta, rapta, invasa, ... solvantur vel Recredantur.* Charta Philippi Regis Franciæ ann. 1206. ex Tabulario Ecclesiæ Carnotensis num. 39. *Præpositus Comitis emendabit nobis hoc, quod ipse noluit mulierem reddere vel Recredere, vel sufficientem rationem ostendere, quare eam cepisset.* [Compositio inter Communiam & Canonicos Laudunenses apud Baluzium tom. 7. Miscell. pag. 308. *Super Herberto vero, quem ceperunt Major & Communia, nec eum reddere vel Recredere voluerunt Capitulo requirente, & sanguis, vel plaga, vel aliud, pro quo eum retinere deberent, non appareret, &c.* Charta ann. 1217. è Chartulario S. Aviti Aurel. *Licet eundem postmodum moneri fecerimus pluries & requiri, ut res captas redderet vel saltem Recrederet.* Aliam adde an. 1231. tom. 2. Histor. Ecclesiæ Meld. pag. 129. &c.] *Sans rendre & sans Recroire*, in Stabilim. S. Ludovici lib. 2. cap. 7. & in Statuto Philippi Pulcri an. 1303. *Recroire & estargir criminels*, in Consuetud. Hannoniensi cap. 11. Adde Consuetud. Insulensem artic. 116. & Burboniensem art. 103.

☞ Quibus in Consuetudinibus *Recroire* & *eslargir* idem sonans, scil. è custodia educere, data cautione *de stando juri*, hacque notione *Recredere* non semel usurpatur. Consuetudo Brageriaci art. 11. *Item, si quis burgensis captus aut arrestatus fuerit pro crimine civiliter agendo, vel alias in causa pecuniaria, & petat se Recredi cum cautionibus de stando juri, statim debet tradi ad Recredentiam cum cautionibus prædictis; & nisi cautiones habeat, aut invenire possit... Recredetur cum juramento præstando per ipsum de comparendo, veniendo & parendo juri, coram dicto Bajulo certis diebus, locis & horis. Et hoc tantum fit Recredentia, cum dictus arrestatus bona immobilia possidet, vel tantum de mobilibus quod sufficiat ad satisfaciendum juxta qualitatem debiti vel delicti.* Et art. 15. *Item, si dicta vulnera judicentur immortalia, dictus burgensis tradetur ad Recredentiam vel in commendam, si & pro Bajulo vel judici cum duobus Consulibus videbitur faciendum, statim cum cautionibus de stando juri.* Tabularium Calense p. 344. *Ipsi ceperunt in dicta justitia de Noisy plures hospites & justitiabiles dictarum Religiosarum ac in sua prisione apud Nulliacum posuerunt, qui tamen Recrediti fuerunt per manum regiam. Per idem judicium dictum fuit, quod dicta Recredentia cedet ad plenam deliberationem.* Arestum Parlamenti Paris. an. 1286. tom. 1. Corporis Diplom. Juris gentium pag. 262. col. 2. *Absolutum & condemnatum in casibus in quo erit supersedendum executioni, poterit Senescallus Recredere suo periculo, ita quod possit eum repræsentare ad mandatum Curiæ & alias.* Edictum Philippi Pulcri Fr. Regis an. 1293. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1256. & 1257. *Item, cum tu quosdam homines de terra Ostrevanni teneas vel teneri facias per Præpositum S. Quintini... dictos homines Recredas usque ad proximum parlamentum, & diem ibidem partibus super hoc assignes ad diem tuæ baillivia parlamenti prædicti.* Consuetudines Augustæ Ausciorum MSS. an. 1301. art. 8. *Item, si aliquis positus fuerit per Bajulum vel Consules in carcere, & non fecerit tale quid, propter quod corporali pœna debeat puniri, cum cautionibus Recredatur.* Adde Litteras Caroli Regis Franciæ ann. 1325. *Quibus se facturum promittit quatenus Recredentia fiat, per Guigonem Dalphinum, Roberti de Burgundia in carcere ejus constituti*, tom. 1. Histor. Dalphin. p. 206. col. 2. ubi non semel occurrit vox *Recredentia* hac notione. *Recredentia de corpore & bonis*, in Chartulario Turenæ ann. 1334. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 189.

¶ RECREDERE DE MURO, Eadem notione. Philippus Limborch. lib. Sentent. Inquisit. Tolos. pag. 2. *Post quas confessiones fuit bis Recreditus de muro cum fide-jussoriis cautionibus.*

☞ Interdum *Recredere* non est tantum Spondere, vade dato, se redditurum pignora, sed ipsas res ablatas revera Reddere est, ut *Recredentia*, earumdem rerum restitutio; sicque verbum *Recroire* interpretantur viri docti. Litteræ Legati Rom. an. 1228. apud Marten. tom. 1. Amplis. Collect. col. 1226. *Cum Ludovicus Rex Francorum illustris bona temporalia venerabilis Patris Th. Archiep. Rothomag. saisiri fecisset..., bona prædicta procuratoribus dicti Archiepiscopi, nomine ipsius Archiepiscopi, in præsentia nostra*

Recredidit ; ita quod ex hac Recredentia nullum jus ; nec aliquod damnum vel prajudicium Regi pradicto, nec Archiepiscopo vel Ecclesia Rothomagensi generetur. Literæ an. 1275. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 64. art. 19. *Pracipimus, quod dicti burgenses* (Lemovicenses) *concedant dictis debitoribus terminos antedictos, nec interim propter hec debita, possint aliquem de dictis debitoribus molestare, pro quibus si habent homines vel equos vel obsides, precipimus quod dimittant, si pignora, precipimus quod Recredant & quascumque compulsiones faciebant aut fecerant pro predictis, revocent & faciant revocari usque ad terminos antedictos.* Literæ Philippi III. Franc. Regis ann. 1277. ibid. pag. 66. eumdem articulum modificantes habent : *Circa articulum de debitis, que predictis burgensibus & hominibus castri Lemovicensis debentur ab illis de Axia & aliis de Vice-comitatu Lemovicensi, pignoribus obligatis eisdem vel obsidibus datis, id addimus quod equi & obsides sub Recredencia dimittantur, & alia pignora inanimata & non se moventia Recredentur.* Ubi videtur addenda esse particula *non* ante *Recredentur*, ut sit modificatio prioris articuli, hancque particulam suppusuit Cl. Editor, cum hæc verba summatim reddidit : *Les habitans rendront à leurs debiteurs les chevaux & les ostages que ceux cy leur ont donnez, mais ils garderont les gages.* Regestum magnorum dierum Trecensium ad ann. 1289. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feudorum pag. 858. *Contra dictam Militem dictus Comes Parisius adjornetur, causam & rationes, si quas habuerit, allegaturus ; & quod bona & catella dicti Militis Recredantur, si de eisdem sit Recredentia facienda.* Vide Raguellum, seu Glossarium Juris Gallici D. *de Lauriere* in voce *Recroire.*

Recreoentia, Vox practicorum nostrorum, *Recreance*, In integrum restitutio, missio in possessionem, quæ alicui jure debetur, adeo ut res ipsa ei datu vade reddatur & restituatur, interim maxime dum lis intentata finiatur. [Idem fere quod apud Romanos Vindiciæ, de quibus hæc habet Asconius ad Verrinam 3. *Lis vindiciarum est, cum possessio rei controversa alicui tribuitur à Pratore usque ad finem judicii, & quamdiu incertum est, quis debeat esse possessor, & ideo qui rem tenet, satisdat adversario, nihil se in possessione deterius facturum, de qua jurgium est.* Differunt *Vindicia* à *Recredentiis*, quod illæ locum dumtaxat haberent in possessione fiduciaria rerum controversarum : hæ vero locum habeant in quibuscumque rebus ablatis vel detentis, quarum restitutio & iterata possessio *Recredentia* vocitatur. Regestum magnorum dierum Trecensium ad an. 1289. apud D. *Brussel* de Usu feudorum pag. 921. *Mandatum est per Curiam Campania, quia Tresdecim (Justitiatores) Virdunenses voluerunt & consenserunt quod Recredentia (bonorum) mobilium & immobilium Pastourella fieret per manum Ballivi (de Vitriaco), ita tamen quod ista Pastorella debet assecurare per manum dicti Ballivi de dicta Recredentia ; (sed cum) dicta Pastourella dictam assecurationem facere seu tradere non posset, dictus Ballivus ad bona Pastourella manum teneret, & de dictis bonis pro vita sua necessariis & pro causa sua prosequenda (eidem) administraret.* Charta Ludovici X. Regis Fr. an. 1314. è Chartulario Latioiaci : *Et dictis Religiosis de prafatis bonis sic captis & arrestatis facta Recredentia, &c.* Alia ejusdem Regis ann. 1315. ibidem : *Factaque per eamdem manum* (Regis) *Recredentia, ubi rationabiliter facienda fuerit, partes ipsas ad dies nostros Trecenses proxime venturos remittat.*] Statutum Philippi Pulcri pro reformatione regni cap. 14. *Et si contingeret, quod emergeret quastio, eo quod scilicet gentes nostra requirerent aliquem tanquam burgesium nostrum, quem aliquis Prelatus vel Baro, aut quivis alius nobis subjectus, diceret esse hominem aut justitiabilem suum, ... negantes ipsum esse burgesium nostrum, Recredentia fit super ea, per eum, qui illum tenet, si ita sit, quod in casu Recredentia teneatur.* Scribit Bellomanerius MS. cap. 58. *Qu'il n'appartient qu'aux Barons à ordonner Recreance en fait de gages de batailles, & si le Seigneur inferieur avoit donné Recreance, & l'appellé se fut sauvé, il perdroit sa justice, & ne servoit de rien qu'il eut retenu pleges, car li pleiges ne peut pas recevoir mort par lor pleigerie.* Vide Concil. Nannetense ann. 1264. cap. 9. [Præceptum Philippi VI. Fr. Regis an. 1347. tom. 2. Ordinat. Reg. p. 267. Litteras Johannis Comitis Pictav. an. 1333. tom. 3. earumdem Ordinat. pag. 240. alias Johannis Franc. Regis an 1354. ibid. p. 153. alias Caroli ejusd. Johannis primogeniti ibid. p. 319. Regestum Parlamenti an. 1379. apud Baluzium tom. 2. Histor. Arvern. pag. 166. Stabilimenta S. Ludovici lib. 2. cap. 5. *Se aucuns demande à avoir Recreance d'aucune chose, il doit mettre pleiges de la Recreance : car Recreance ne fiet mie sans pleiges, selon l'usage de cort laie : mais nus ne doit fere Recreance de chose, ou il i ait peril de vie ou de membre, ne là où il a point de sanc.* Id est locum non habet *Recredentia*, ubi sanguis effunditur. Vide *de Lauriere* in hunc locum. Adde Lobinelli Gloss. to. 3. Hist. Paris.]

¶ Recredatio, Eadem notione. Chartularium S. Vincentii Cenomanens. fol. 133. *Hamelinus de Roorta dilectis suis Reginaldo Cordebof & Guillelmo Lochet salutem. Ex parte domini Senescalli Andegavensis vobis mando, quatinus ... eatis apud Dangolium seisire domum & terram domini Roberti de Dangollo, & in eadem domo bonos custodes ponatis, & nullam omnino Recredationem inde faciatis.*

☞ Vox *Recreance* hodie ad res beneficiales restringi solet, cum nempe duo pluresve competitores idem beneficium ambiunt, unique illorum possessio tribuitur à judicibus Sententiâ provisoria, donec decretoria accedat, lite finita. Hanc Sententiam provisoriam, illamve possessionem fiduciariam *Recreance* vocant, eaque notione *Recredentia* dicitur à recentioribus. Bulla Pauli III. PP. ann. 1537. de secularizatione Monasterii Vezeliacensis inter Instrum. tom. 4 novæ Gall. Christ. col. 118. *Illi quibus de eisdem dignitatibus, & personatibus sive officiis, canonicatibus & prabendis ac capellaniis providere contingerit, donec sint pacifici possessores, vel aliquis collitigantium super illis sententiam, Recredentiam nuncupatam, desuper reportaverit, nullos fructus ex eis percipere valeant.* Menotus Sermon. fol. 89. v°. *Multi sunt qui longo tempore & multis expensis litigaverunt unum Beneficium in Parlamento, qui postea putabant se esse securos, quia habuerant Recredentiam decretam per judices Parlamenti, nonobstante iniquo jure, quod eis adjudicatum erat.* Occurrit alibi.

Recredere Se præterea dicebatur, qui in duello seu monomachia à judice indicta victum se profitebatur, & hosti sese *reddebat*, quæ vis est vocis *recredere*. Baldricus Noviomensis lib. 3. cap. 57. *Campum contra eum accepit, unde se Recredidit, & legaliter fiet, dum suum adjudicatus perdidit, &c.* Ejusmodi autem qui sese hosti tradebant

Recrediti vulgo, vel *Recreanti* appellati, qui quidem inter infames habebantur, adeo ut maximo probro haberetur objecta *Recrediti* contumelia. Charta Communiæ Ambianensis ann. 1209. *Qui juratum suum Recreditum, traditorem, Vulliot,*

id est Coup appellaverit, 20. sol. persolvet. Apud Joannem Villaneum lib. 7. cap. 85. *Ricredmo & traditore.* Lib. 8. cap. 30. *E quasi come gente Ricreduta fecieno à Genovesi ogni patto, che vollono. Chevalier Recreu*, pro ignavo, apud Joinvillam pag. 38. Quod quidem probrosum adeo censuit vocabulum, ut illud describere noluerit Ranulfus de Glanvilla lib. 2. cap. 7. *Est autem Magna Assisa regale quoddam beneficium, ... quo vitæ hominum & status integritati tam salubriter consulitur, ut in jure quod quis in libero tenemento possidet, retinendo duelli casum declinare possunt homines ambiguum, ac per hoc contingit insperatæ ac præmaturæ mortis ultimum evadere supplicium, vel saltem perennis infamiæ opprobrium, illius infesti & inverecundi verbi, quod in ore victi turpiter* (f. turpitudinis) *sonat consecutivum.* Verbum autem probrosum descripsit Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 34. §. 2. *Non sufficit, quod appellatus cognoscat fuisse socium suum vel latronem, vel aliquid simile ad Recreantiam, nisi dicat verbum illud odiosum, quod Recreantus sit.* Quo loco Fleta lib. 1. cap. 38. §. 18. pro *recreantiam*, habet *recreantisam*. Est igitur *Recreantus* idem quod *Recreditus*, ex Gallico *Recreant*, pro *Recreu*. In Assisiis Hierosolymitanis, qui in arenam descendebat duello dimicaturus, ita judicem alloquebatur: *Je suis prest de le prouver de mon corps contre le sien, & le rendrai mort, ou Recreant en une oure dou jour, & veez ci mon gage, &c.* Eædem Assisiæ cap. 190. *Se un home qui a fié, qui seit connu à vil, Recreant, couart, ou que il soit bossu, &c.* Le Roman *de Parise la Duchesse* MS.

Quant il sera demain tot adobez el prez,
Il se laira cheoir à terre de son grez,
Recreant se sera, voiant tot le Barné.

Le Roman *de Roncevaux* MS.

Tant que l'aurai & mort & Recreant.

Le Roman *d'Amile & d'Amis* MS.

Tant que li uns en sera Recreans.

[Le Roman *de la Guerre de Troyes* MS.

Vil Recreant à tosjors mes
En serez tenu & mauvez....
He! Recreant, failli & feus,
Qui vergoigne tu dois avoir.

Le Roman *d'Athis* MS.

A tous les miens honte feroye,
Pire que Recreant seroye,
Se le prenoie en tel maniere.]

Le Miroir *de Justices*, de Ælfredo Rege: *Il pendist Erkenwald pur ceo, que il pendist Franklin, pur nul autre desert, mais pur ceo, que il enseigna à celui, que il vainquist per bataille mortelle, à dire que la mort de Cravante.* Id est verbum *Recreant*. Statuta MSS. Caroli I. Regis Siciliæ cap. 136. ubi de Campionibus: *Ou se il se peut mieux défendre, ou qu'il ne doust avoir mis avant tantost la vois de Recreant.*

Est igitur *estre recreant* idem, quod dimicando *deficere*. Ditmarus l. 3. de quodam duello: *Vulneratusque in cervicem hic Waldo, ardentius insequitur hostem, percutiensque ictu valido caput, prostravit eundem. Interrogatus autem Gero Comes ab eodem, si plus potuisset pugnare, coactus est, quod jam defecisset, profiteri...., Tunc Gero jussus decreto judicum ac voce Imperatoris à carnifice quodam decollari.* Atque inde *Equos Recreatos* dixit Fleta lib. 2. cap. 2. lassos, fatigatos, quos Villiomarus, seu Josephus Scaliger in Titium lib. 8. cap. 20. *Recreditos* appellavit, *quasi*, inquit, *retrudnerint*, qui in re falli virum doctissimum ex præallatis satis constat. [Memorantur etiam *Recreants sommarii*, in Litteris S. Ludovici an. 1262. *Equi, palefredi & alii Recreandi*, in Litteris Philippi Pulcri ann. 1299. *Equi, palefredi & alii Recreanti*, in Litteris Philippi V. ann. 1316. quos etiam *Recreants* vocarunt nostri. Le Roman *de Vacce* MS.

Cheval out bon & bien courant,
Mez de corre le haste tant,
Que il la fait tout Recreant.]

Christina Pisana in præfat. ad lib. *le Tresor de la Cité des Dames: Non mie a toi appartient estre au nombre d'iceulx qui en la voie & au chemin sont trouvez Recreans.* Infra: *Or sus baille ta main, dresse toy, & plus ne soies accroupie ne souillée en la pouldriere de Recreantise.* Joan. Molinetus fol. 57. v.

Resveillez-vous sans estre Recrandis.

Vide Columberium in Theatro honoris tom. 1. pag. 110. & Notas nostras ad Joinvillam, & ad Stabilimenta S. Ludovici.

RECREDUTA, Idem quod *Recredentia*. Charta ann. 1180. apud Georgium Pilonum in Histor. Bellunensi pag. 90. v°. *Et non debeant jam dicta persona pacem, nec trevam, nec werram, nec Recredutam sine commune Coneglians facere.* Acta ann. 1220. in eadem Hist. Bellunensi pag. 111. v. *Et non faciem pacem vel treugam, seu veram, Recredutam inimicis civitatis Tarvisii sine verbo Potestatis vel Consulum, &c.* [Charta ann. 1212. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 400. *Ex quo guerra incepta fuerit, Commune Cremonæ postea non faciet de ea pacem, sive guerram, Recrodutam, aut treguam, sine parabola Rectorum Papiensium.* Semel recurrit ibi. Instrumentum ann. 1265. tom. 1. Corporis Diplom. Juris gentium pag. 222. col. 2. *Commune non facient pacem vel treugam, vel guerram, Recrodutam cum inimicis dicti domini Regn.* Emendo *Recredutam*, ut ibidem legitur pag. 123. col. 1. *Non faciet ipse dominus Rex.... patem vel treugam, vel guerram, Recrodatam cum inimicis præsentibus.*]

¶ RECREMARE. Glossæ Lat. Gr. *Recremo, καίομαι. Recremandum, ἐκκαυστόν.* Aliæ Græc. Lat. *Καίομαι, ardeo, conflagro, Recremo, flagrum.* Redundat *flagrum*. Et alibi: *Ἐγκαυστόν, Recremandum.*

¶ RECREMENTUM, Excretum, Columellæ, Gallis *Criblure*. Gloss. Lat. Græc. *Recrementum, Σπίασμα, ἀπότριμμα.* Glossæ Græc. Lat. *Σπίασμα, ὁ ῥυπαρία τοῦ σίτου, Detrimentum, Recrementum, Retrimentum, Imertrimentum.*

¶ RECREUVA, Militum supplementum, legionum appendices, Gall. *Recrue*. Edictum Johannis Franc. Regis ann. 1363. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. p. 622. *Capitaneus Recreuvas gentium armorum facere (valeat) vel eas cassare, si & quando eidem fuerit, de & cum consilio consiliariorum super præsentis provisione ordinandorum.*

RECRIMINATIO, cum litigatores idem crimen invicem intentant, Græcis, ἀντικατηγορία, nam apud Latinos *proprio caret nomine*, ait Fabius lib. 3. c. 12. Utuntur non semel practici, [legiturque l. 9. Cod. Theod. tit. 1. de Accusat. leg. 12.]

¶ RECRISSARE de Anatum clamore supra dicitur in voce *Baulare*.

¶ RECTA, nude, Idem quod *Recta vestis*, *quam*, ut habet Isidorus lib. 19. Orig. cap. 22. *sursum versum stantesque texunt:* quo nimirum opere, ut explicat Carolus de Aquino in Lexico Militari, trama semper pectine ad superiorem partem ducebatur & trudebatur; quod vocabant *sursum versus* vel in altitudinem texere. Vopiscus in Aureliano Imper. *Primus paragaudas vestes militibus dedisse dicitur, cum ante nonnisi Rectas purpureas accepissent*, hoc est Rectas tunicas rubras. Vide ibi Salmasium.

RECTARE, In jus vocare. Vide *Rectum*.

RECTICINIUM. Messianus Presbyter in Vita S. Cæsarii Arelat. *Nam illud dulcissimum & sanctissimum Recticinium, quis verbis unquam valebit explicare?* Mox: *Domino, quid tu dicis? quibus ille, Expectate, inquit, ad mensam multum dicendo lassastis, & hic usque non tacuistis, jam paululum resistite, & adjecit: Bene dicitis sed quia cœnam expedivimus, Reticinium* (sic) *facturi sumus, &c.* Aliud videtur à *recta cœna* Latinorum, quos ita *Cœnam lautam* appellasse observat Turnebus lib. 18. Adversar. c. 11. hic enim *Reticinium* videtur dici colloquium, quod post cœnam inter convivas peragitur. Eruditus Mabillonius *Recinium* edidit, ut sit merenda, & nostrum *Reciner*, seu postmeridiana refectio.

☞ Hæc comestio, quod sit dimidiata solum, alia parte in cœnam rejecta, *Recinium* dicta est, si credimus eidem Mabillonio to. 1. SS. Benedict. pag. 675. à veste seu toga quadrata, quam antiqui *Recinium* vocabant, quasi *Rejicinium*, quod mediam ejus partem in tergum rejicerent. Verum alii melius, ut mihi videtur, à *Ratio* deducunt, quæ vox, ut supra dictum est, aliquando significat Ratam portionem rerum ad victum necessariarum: quam opinionem confirmant antiquæ voces *Retien*, Merenda, & *Retionner*, Merendam sumere. De variis comestionibus hæc lepide scribit *Rabelais: Vous dites qu'il n'est Déjeuner que d'escoliers; Disner que d'avocats; Ressiner que de vignerons; Souper que de marchands; Regoubillonner que de chambrieres; & tous repas que de fat fadets.*

¶ RECTIFACERE, Rectom facere. Gloss. Lat. Græc. *Rectifacio*, ὀρθοποιῶ. Gloss. Græc. Lat. Ὀρθοτομῶ, *Rectifacio, recte tracto*. Pro ὀρθοτομῶ, quod proprie significat Divido, in rectum seco: mallem ὀρθόω, quod est rectum facio.

¶ 1. RECTIPICARE, Instaurare, in pristinum vel meliorem statum erigere. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1269. apud Murator. tom. 8. col. 1129. *Ducentum milites de Montanea cum militibus & peditibus de episcopatu Mutinæ iverunt in Pregnanum ... occasione Rectificandi castrum unum in servitio de Seraphinellis de eadem contrata Fregnani.* Chronicon Modoetiense apud eumd. Murator. to. 12. col. 1142. *Terram Modoetiæ, quæ propter guerram de suo bono statu erat quasi ad nihilum redacta, cito fortiter Rectificavit.* Iterum legitur ibi.

¶ 2. RECTIFICARE, Rectum declarare, ratum habere, *Approuver*, vertit Lobinellus. Testamentum Ganfridi de Plesseio an. 1332. tom. 3. Hist. Paris. pag. 393. col. 1. *Donationem per me, ut præmittitur, primo factam eisdem magistris & scholaribus de domibus ... hac mea ordinatione præsenti, quam pro ultima voluntate esse volo, Rectifico & approbo & confirmo.* Nostris *Rectifier* idem est quod Emendare, corrigere: quod forte posset etiam hic intelligi, licet prior interpretatio toti loco melius cohærere videatur.

¶ RECTITAS, *Justitia, æquitas & veritas.* Gl. Isid.

RECTITUDO, Idem quod *Rectum*. jus, quod quis in rem aliquam habet. Consuetudo Lorriaci ann. 1187. *Nullus cum aliquo placitabit, nisi causa Rectitudinis exequendæ & recipiendæ.* Tabularium Flaviniacense ann. 1002. *Prædicto Comiti fecerunt sacramentum, quod nullam aliquis præter Monachos S. Petri in salvamento eodem haberet Rectitudinem.* [Charta an. 1087. ex Archivo S. Victoris Massil. armar. Narbon. num. 2. *Salva reverentia & canonica obedientia S. Justi Archiepiscopi & clericorum ejus & Rectitudine ecclesiæ S. Pauli.* Charta ann. 1090. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 2. col. 471. *Cuique volenti licebit, quod in eisdem ecclesiis suum est, proprium donare soli S. Ypolito martyri: quo audito Gaufridus hoc idem facere concessit hominibus suis, videlicet ut de rebus omnibus, quascumque ab eo feodaliter tenere videntur, tribuant suam Rectitudinem præfato Martyri, si eis placuerit.* Rotulus sæculi XII. ex Archivo Casæ-Dei: *Bertrandus Stephano præcipuo & filio ipsi, ut dimicet & prelietur Rectitudinem S. Roberti*, id est, jura defendat. *Dimiserunt Rectitudinem quam habebant in eodem loco & in silva*, apud Stephanotium in Antiq. Petragor. MSS. pag. 173. Passim occurrit.]

RECTITUDO, Jus, *Rectum*, quomodo quis *rectum facere* dicitur, cum juri stat. Chronicon Mauriniacense lib. 2. pag. 363. *Rursus ad Rectitudinem Monachi revocantur, & quod aliquibus novum fuit, quatenus ad caput causa rediretur, judicatum est.* Simeon Dunelmensis de Gestis Regum Anglor. an. 1093. *Insuper etiam illum, & secundum judicium tantum bonorum suorum in Curia sua Rectitudinem ei faceret, constringere voluit.* [Chartularium Dunense Ch. 93. *Misit ad Gaufredum vicecomitem, mandans ei, ut sibi Rectitudinem de famulis suis faceret, qui archam illam in alodio S. Martini fregerant.* Charta ann. circiter 1132. apud Lobinellum tom. 2. Histor. Britann. col. 238. *Et quia hanc terram Abbatissa calumniata fuit, dedit ei Riwallonus obsides, ut ante G. Comitem Redonis instituto termino teneret Rectitudinem*, hoc est, juri staret huic *calumniæ* responsurus.] Ordericus Vitalis lib. 8. *Tene Rectitudinem nobis, & nos tuis obtemperabimus jussis.* Eodem lib. *De contumaci adolescente legitimam Rectitudinem tenuit.* Lib. 9. *Nisi Rectitudinem eis fecerimus.* Adde lib. 11. pag. 806. 818. lib. 12. pag. 860. 863. 867. S. Anselmum lib. 3. Epist. 24. Bromptonum pag. 836. Probat. Hist. Vergiacensis pag. 43. [Librum nigrum Scaccarii p. 11. Thomasserium in Consuetud. Bituric. pag. 84.] &c.

PER DENARIUM RECTITUDINEM FACERE. Charta Berneri Decani Parisiensis, apud Heneræum de Academia Paris. *Pro forefacto, quod de domo prædicta insipienter fecerat, per denarium, quem in manu sua tenebat, Rectitudinem ante ipsum altare fecit, &c.*

¶ RECTITUDO, Rectus usus, æqua consuetudo. Adnuntiatio Ludovici Regis cap. 5. post titulum 31. Capitularium Caroli Calvi: *Et volumus, ut vos & ceteri homines fideles nostri talem legem & Rectitudinem & tale salvamentum in regnis nostris habeatis, sicut antecessores vestri tempore antecessorum nostrorum habuerunt.* Mox habetur: *Sicut tempore antecessorum nostrorum lex & Consuetudo fuit.*

RECTITUDO, Tributum, præstatio, Gallis *Droiture*. Charta an. 950. apud Meurissium in Episcopis Metensib. p. 137. *Una cum ... vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, Rectitudine pontis super fluvium Murt siti, aquarumque decursibus, &c.* Leges Edwardi Confess. cap. 30. *Nec ob securitatem pacis adeptam detineant Rectitudines, vel servitia dominorum suorum.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 6. *Si quis Dei Rectitudines per vim deforciat, emendet, &c.* Et cap. 11. *Si quis Dei Rectitudines per vim teneat, &c.* Statuta Davidis II. Regis Scotiæ cap. 12. §. 3. *Mercatores autem sive per terram, sive per aquam venientes, Rectitudinem Regis, Regi per ministros suos plenarie reddant.*

¶ RECTOLLERE. Vide infra *Retollere*.

1. RECTOR. *Rectores Ecclesiarum*, Prælati, Episcopi, Abbates, parochiarum Presbyteri, in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 41. tit. 10. §. 4. in Capitula-

ribus Caroli Mag. lib. 3. tit. 75. &c. Maxime *Rector Ecclesiæ* dicitur, qui vulgo *Curio*, seu *Curatus*, ut in Charta Alaman. 41. apud Goldastum, [& alibi sæpissime, præsertim apud Aremoricos, qui hodieque *Recteurs* vocant, quos nos *Curez* nuncupamus; *Curez* autem appellant ipsi, quos alii *Vicaires* dicunt, nempe Curionum vicarios. Vide Lobinelli Glossarium ad calcem Historiæ Britan. Burdigalenses *Recteurs* etiam vocant Curiones.] Concilium Londin. ann. 1237. *De residentia in Ecclesiis a Rectoribus facienda videtur nobis consulendum facto potius, quam statuto* [Synodus Valentina ann. 1590. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 458. *Rectores eorumque Vicarii, qui Baptismi sacramentum in suis Ecclesiis conferunt, teneantur propria sua manu in Baptismi libro illorum nomina, qui baptizantur, describere.*] Hine

Rectoria, Dignitas Curionis, vel Ecclesia parochialis, [in Statutis Ecclesiarum Cadurc. Ruthen. & Tutel. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 729. in Statutis Eccles. Nemaus. ibid. col. 1065. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 70. & 71. Rymerum tom. 14. pag. 265. col. 2. & tom. 15. pag. 180 col. 1. in Constitutionibus Eccl. Valentinæ tom. 4. Concil. Hispan. pag. 192 & alibi.]

¶ Rectoratus, Eadem notione. Synodus Valentina ann. 1590. tom. 4. Concil. Hispan. p. 458. *Quando .... aliquis noviter conversorum Rector, vel ejus Vicarius, in alia Ecclesia extra Rectoratus sui Ecclesiam, ut Beneficiatus vel substitutus resederit, ieritque ad Rectoratus sui Ecclesiam, ad suum Rectoris vel Vicarii peragendum officium, volumus ne ejus absentia causa ad eos actus in Ecclesia, in qua beneficium obtinet vel substitutus est, punctum amittat, quibus alioqui præsens in illa fuisset.*

2. RECTOR. *Rectores Apostolici Patrimonii*, dicti ii ex ordine Clericali, qui à summis Pontificibus subinde in Provincias & Regna mittebantur, qui S. Romanæ Ecclesiæ Patrimonium curarent, id est *massas & familias Ecclesiasticas*, de quibus agit Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Epist. 17. lib. 12. Epist. 12. 30. Census & *Denarios S. Petri* exigerent, & Romam transmitterent, apud eumd. Gregorium M. lib. 2. Ind. 11. Epist. 32. lib. 5. Epist. 5. 53. & aliis locis: quod fuit etiam *Defensorum* munus. Vide Gesta Innocentii III. PP. pag. 137. & Diurnum Romanum cap. 6. tit. 4. 5. 6.

¶ Rectoria, Munus Rectoris ejusmodi. Appendix ad Agnelli Pontificale de Patrocinio Archiep. Ravenn. apud Murator. tom. 2. pag. 211. col. 1. *Pro Ecclesia Romana in Romandiola Rector fuit, quæ Rectoria vulgariter Comes Romandiolæ nominatur, & diu in dicta Rectoria stetit.* Mox occurrit ibi.

3. RECTOR, Dignitas in Imperio CP. apud Luithprandum lib. 5. cap. 7. Constantinum Porphyrogen. de Administr. Imper. p. 199. Scylitzem pag. 607. 781. Zonaram pag. 48. &c. Vide Notas ad Alexiadem pag. 233. & Glossarium mediæ Græcitatis in ῥαίκτωρ.

¶ 4. RECTOR, in Prologo Pactus Legis Salicæ, Idem qui Dux Comesve, sive provinciæ Rector, aut Judex: *Dictaverunt Salicam Legem Proceres ipsius gentis, qui tunc temporis apud eamdem erant Rectores.*

¶ 5. RECTOR, Præses in Academiis, Gall. *Recteur.* Quolibet trimestri eligitur in Academia Parisiensi; unde quatuor *Rectoriæ* memorantur à Roberto *Goulet* in Compendio jurium hujus Universitatis fol. 5. *Rectoria S. Dionysii, Nativitatis Domini, Paschæ & S. Johannis Baptistæ. Rector studii*, dicitur in Bulla Alexandri VI. PP. to. 3. Concil. Hispan. p. 691.

¶ Rectoriatus, Dignitas Rectoris in Academiis, Gallice *Rectorat*, apud Robertum *Goulet* in Compendio jurium Universitatis Paris. fol. 3. verso, &c.

¶ 6. RECTOR, Jesuitis dicitur Superior domorum, quas *Collegia* vocant vel *Seminaria*: iis autem *Collegia* sunt domus in quibus extraneos, *Seminaria* vero, in quibus suos duntaxat sodales docent. Plures aliæ sunt monachorum, pauperum, ægrotorum atque peregrinorum domus, in quibus præses etiam *Rector* appellatur; sed eas omnes & singulas enumerare operosius esset quam utilius.

¶ 7. RECTOR, Titulus honoris apud Venetos, qui tribuitur *Potestati & Capitaneo armorum.* Massiliensibus *Rector* dicebatur Præses, cujus erat Civitatem *regere, gubernare, defendere & salvare*, ut habetur in Statutis ejusdem Civitatis cap. 1. ubi singula Rectoris munia fusius exponuntur. Regimina Paduæ ad ann. 1293. apud Murator. tom. 8. col. 387. *Per Commune Paduæ fuit statutum, quod omnes Potestates & Rectores venturi ad regimen Paduæ tantum per sex menses in ipso regimine debeant permanere.* In uno MS. legitur *Pratores.* Latinis noti sunt provinciarum atque civitatum *Rectores*, seu Præsides sive Gubernatores. Hine

Rectoraticum, Munus & officium Rectoris urbis: apud Falconem Beneventanum in Chr. pag. 190.

¶ Rectoratus, Munus Rectoris provinciæ, in Literis Clementis VII. Papæ ann. 1382. to. 10. Spicil. Acher. pag. 224.

¶ Rectoria, Dignitas Rectoris provinciæ vel orbis, in Epistola Urbani IV. PP. ann 1263. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 10. & in Excommunicatione Petri III. Regis Aragon. an. 1282. to. 3. Concil. Hispan. pag. 530. col. 1. Vossius lib. 3. de Vitiis serm. cap. 41. regimen generatim exponit in hoc Chartæ Philippi Franc. Regis loco pag. 158. *In qua quidem nostra curia Parlamenti, omnes & universa curia senescaliarum, balliviatum, Rectoriatum, vicariatuum, judicaturarum, &c.*

¶ Rector Chori, Cantor. Breviarium Sarisbur. ann. 1555. asservatum in Parthenone Benedictinarum Angl. Pontisaræ: *Rectores chori, scilicet duo de superiori gradu, & duo de secunda forma, incipiant Missam.* Vide *Cantores.*

¶ Rector Mercatorum, Qui præest mercatoribus & cum eorum consulibus judicat de rebus ad mercaturam pertinentibus. Privilegia mercatoribus Nemausi concessa per Philippum Franc. Regem an. 1277. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. p. 671. art. 9. *Licebit mercatoribus dictæ universitatis sibi preficere & habere capitaneum seu Rectorem & consules in dicta civitate Nemausi & tota senescallia nostra Bellicadri, sicut habeat in nundinis Campaniæ.*

¶ Rectores Scriniorum, Iidem qui *Primicerii scriniorum*, lib. 6. Codicis Theod. tit. 30. de Palatinis sacr. larg. leg. 15.

¶ Rector Villæ, apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 8. Idem qui *Major*, de quo supra.

¶ RECTORATICUM, Rectoratus, Rectoria, Rectoriatus. Vide *Rector* 1. 2. 3. & 7.

RECTORIUM, Carcer *Rectoris*, seu judicis. Joannes VIII. PP. Epist. 303. *Etiam & illas mulieres, quas nunc in sua mansione collectas detinet, in nostro Rectorio retinere jubemus usque ad nostram notitiam.*

RECTUM, Jus, Gallice *Droit*, Germanis & Belgis *Recht*, Danis *Roett*, Jus, quod quis in rem aliquam habet. Eadmerus lib. De Similitudin. S. Anselmi cap. 74. *Improbus placitator, licet non habeat*

Rectum, tamen propter improbitatem suam veniens ad placitum, hoc, quod est injustum, justum: &, quod est justum, vult ostendere injustum. Tabularium Celsiniacense: *Id circa cedimus ... & unum dimidium campum, & medium decimum de Codoin, & omne Rectum & sinistrum, quod requirebamus in ea, &c.* Tabular. Abb. Belliloci num. 32. *Dono & absolvo illud Rectum, sive illam rationem, quam in Ecclesia S. Steph. ..., possideo.* Fleta lib. 6. cap. 1. §. 1. *Quod in jure scripto jus appellatur, id in lege Angliæ Rectum esse dicitur.* Hinc variæ formulæ apud Practicos, & in veteribus Tabulis.

¶ RECTUM CONSENTIRE alicui, Ut jus & æquitas dictant eum aliquo agere. Adnuntiatio Caroli Calvi in Conventu apud Argentoratum an. 847. art. 4. *Et volumus ut sciatis quia nos fidelibus nostris Rectum consentire volumus, & contra rationem eis facere non volumus: & similiter vos & fideles nostros admonemus, ut vos vestris hominibus Rectum consentiatis, & contra rationem illis non faciatis.*

RECTUM FACERE, Gallis, *Faire droit*, Juri stare. Charta an. 1176. in Tabul. Eccl. Carnotensis n. 92. *Satisfactionem illam, quam jus vel Rectum facere vulgariter appellant, Capitulo præstarent.* Vide Leges Edwardi Confess. cap. 18. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 49. Baldricum Noviomensem lib. 3. cap. 75. Vitam Lietberti Episcopi Camerac. cap. 54. veteres Chartas apud Beslium in Comitib. Pictav. pag. 496. Marcam in Hist. Beneharnensi lib. 4. cap. 8. n. 1. *Plenarium rectum facere*, apud Ordericum Vitalem lib. 8. pag. 715. *Facere plenum Rectum coram judice*, in Legibus Burgorum Scoticor. cap. 61. §. 1. *Plenarium jus facere*, ibid. §. 3. *Manu super altare imposita Rectum facere*, in Chronico Besuensi pag. 682. [Vetus Charta Nobiliacensis apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 577. *Misit ei Abba convenientiam, ut qualiter omne Rectum faceret ei en omnibus quacumque voluisset, quod judices veridici judicassent.* Ibid. p. 578. *Super hæc omnia fecit eis Abbas omnes Rectos quoscumque requisierunt; ipsi vero duo fratres nullum Rectum ei fecerunt, sed perrexerunt sine ullo respectu, quod Abbas eis dedisset, & avunculus eorum Arbertus Truant multum eis blasphemavit, quod ita sine respectu ullo, quod Abbas eis dedisset, pergebant.* Charta vetus apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 241. *Monachi ... Guigonem adierunt rogantes ut eis Rectum de Judicali Petit faceretur.*]

STARE AD RECTUM, pro *Stare juri*, Practicis nostris, *Ester à droit*. Rogerus Hovedenus pag. 655. *Si plegios standi ad Rectum invenire possunt.*

¶ RECTO STARE, Eodem significatu. Charta Edwardi II. Regis Angl. an. 1323. apud Rymer. to. 3. pag. 1012. col. 1. *Ita tamen quod stent Recto in curia nostra, si quis alius versus eos loqui voluerit de præmissis.* Eadem habentur in Charta Henrici IV. an. 1408. apud eumdem Rymer. tom. 8. pag. 527. col. 2.

ESSE AD RECTUM *in Curia Domini*, Eadem notione, in Legib. Henrici I. cap. 43. 55. &c.

RECTUM *domino suo* VADIARE, ibid. cap. 53. 81. *Per judicium Recti vadimonium dare*, ibid. c. 52.

REQUIRERE DE RECTO, In jus vocare, ibidem cap. 43.

AD RECTUM *aliquem* HABERE, in Legibus Edwardi Confess. cap. 20. & Henrici I. cap. 8. 27. 41. [*Ad Rectum alicui habere*, in Juramento an. 1230. in Probat. novæ Histor. Occitan. col. 453. & in Charta ibid. proxime subsequenti.]

RECTUM ROGARE, Adire judicem, & ab eo jus sibi fieri postulare. Leges Inæ Regis West-Saxiæ cap. 9. *Si quis sibi Rectum roget coram aliquo Schirmanno, vel alio judice, & habere non possit, &c.* Cap. 10. *Si quis vindicet, antequam sibi Rectum postulet, &c.* Adde Leges Alvredi cap. 48. Leges ejusdem Alvredi & Godrini cap. 1.

¶ RECTUM JUDICIUM PROCLAMARE, Eadem notione. Charta ann. 5. regnante Carolo Rege, apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 269. *Advocatus S. Mariæ & S. Juniani ex Nobiliaco monasterio, Gualdo nomine, proclamans Rectum judicium coram domino Comite & principibus suis de Alderberto Lemovicensi, qui cupiditatis face & secalari rabie silvam S. Mariæ ... injuste tollebat, &c.*

¶ RECTUM RECOGNOSCERE, Jus agnoscere quod quis habet in aliqua re. Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Monachorum Rectum, quod in ipsis (Ecclesiis) habent, recognoscens, solide & perpetualiter habendum donavi.*

DE RECTO *per bonos judices* INQUIRERE, in Legibus Henrici I. cap. 82.

DE RECTO *per bonos testes* INQUIRERE, cap. 82.

RECTUM DENEGARE, ibidem cap. 83. *Vadium Recti denegare*, cap. 52.

PLACITA DE RECTO, seu *de defectu Recti*, in Regiam Majestatem lib. 3. cap. 20. Vide *Defectus*.

¶ RECTUM ADVENIENS FEODI, Jus veniendi in possessionem feodi. Charta ann. 1277. è Chartulario S. Vandregesili tom. 2. pag. 1259. *Ego Ricardus dictus le Pouletier vendidi viris religiosis domino Abbati & Conventui S. Vandregisili unam peciam terræ ... xi. lib. Turon. tenendam & habendam ... & per Rectum adveniens feodi jure hæreditario possidendam.* Alias *Recti* species affert Thomas *Blount* in Nomolexico.

RECTARE, Reum ad *rectum* faciendum submonere, in jus vocare, [ἐνάγειν, Græcis.] Charta Henrici III. Regis Angliæ apud Seldenum ad Eadmerum: *Quo judicio deducendi sunt illi, qui Rectati sunt de latrocinio, murdro, incendio, & his similibus.* Rogerus Hovedenus p. 655. *Si autem per appellationem Rectati sint, &c.* Inquisitio Justitiariorum itinerantium apud Gervasium Dorobernensem an. 1170. *Et si forestarii vel vallovi eorum aliquem acceperint, vel attachiaverint per vadium, vel Rectaverint, & postea sine justitia per se relaxaverint.* Infra: *Et omnes qui Rectati fuerint de quocumque recto, &c.* Idem an. 1153. *Clerici Rectati & accusati de quacumque re, &c.* Vide Leges Burgor. Scoticor. cap. 80. §. 1. Bractonum lib. 3. tract. de Corona c. 1. §. 3. & alibi passim.

RETARE, RETTARE, pro *Rectare*. Charta Philippi Aug. an. 1186. in M. Pastorali Ecclesiæ Parisiensis lib. 16. ch. 24. *Salvo honore suo in hoc, quod Retari non poterat de murtro, neque de proditione, &c.* Occurrit præterea in Assisis Henrici II. Regis Angliæ apud Clarendum, apud Hovedenum p. 783. Bractonum lib. 4. Tract. 5. cap. 8. §. 1. in Fleta lib. 1. cap. 26. §. 2. in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 763. &c. [Breve Regium apud Spelmannum in Glossario v. *Atia*: *Rex Vicecomiti* salutem. *Præcipimus tibi quod .... inquiras, utrum A. captus & detentus in prisona nostra de L. pro morte W. unde Rettatus est, Rettatus sit de morte illa odio & atia, &c.*] Ita *Reter*, pro *Rectare* usurparunt nostri. Leges Willelmi Nothi vernaculæ ann. 47. *Ne nuls ne lait sun hum de li partir, pusque il est Reté.* Petrus de Fontanis in Consilio cap. 5. §. 2. *Il ne m'est mie avis ke cil ki fist deus contremans, ou trois, ou quatre, & Retés en est, ki se doie passer par un seul sacrement.* Le Roman du Renard MS.

De quanque Ysangrin l'a Reté,
Itel amando li fera.

Le Roman de *Gaydon* MS.

Que fois mes Sires de traïson Retez.

Ibidem:

So vo voi hui de traïson Reté,
Je me feras d'un coutel aceré,
En la poitrine, ou en lonc ou en lé.

Idem:

De vilonie ne fu onque Reté.

Le Roman de *Parise la Duchesse* MS.

Et la faiter a tos de traïson Retor.

Philippus *Mouskes* in Histor. Francor. MS. in Philippo Augusto:

Quant li Rois sot la verité,
Que pour tolir son ireté,
Vienent for lui li faus Reté, &c.

Infra:

Pour le Roi ki de tort rer Raité.

Raptare, Eadem notione, Hispanis *Reptar*, quod pronuntiatur ut *Retar*, Accusare, in jus deferre: unde *Rsepto*, accusatio, in Legibus Alfonsinis parse 7. tit. 3. l. 1. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 37. *Si quis in Curia à seniore suo coram principe Reptatus fuerit de baudia, debet se de illa expiare per judicium, &c.* Cap. 117. *Miles postquam fuerit à seniore suo de banzia Reptatus, non debet ei respondere de aliis querimoniis, donec à Reptamento sit se expiatus, nisi senior ei dimiserit Reptamentum.* Adde cap. 24. Rodericus Toletanus lib. 7. de Reb. Hispan. cap. 16. *Quod audiens Rex Fernandus doluit, reputans se delusum, & misit quendam Militem Comiti Amalarico, qui eum de infidelitate & perjurio appellaret, qui.. nuncium, qui ad Reptandum venerat, jocose delusum sine responso alio remiserunt.* Charta Aldefonsi Regis Aragonum æræ 1153. apud Blancam: *Et illos infançones, qui habuerunt & tenuerunt honore de seniore, si fuerit Reptato, non faciat directum, nisi in illa honore stando.* [Constitutiones Jacobi I. Regis Arag. an. 1234. Marcæ Hispan. col. 1429. *Item constituimus quod nullus Reptatus de bausia sustineatur in nostra cursa vel alibi, nisi se purgare voluerit de bausia secundum usaticum Baschinona.*] Vide *Encondicere.*

¶ Reptator, Hisp. *Reptador*, Accusator, delator. Observantiæ Regni Aragon. lib. 8. tit. 1. §. 4. *Et debet dare fidanciam de la spera, & petere per Reptatorem dari fidanciam de la torna.*

Arrettare, Idem quod *Retare*. Fortescutus de Laudibus Legum Angliæ cap. 36. *Atretatus de crimine aliquo, qualitercumque magno & enormi, &c.* Hinc nostrum *Aréter*, pro Sistere, detinere, retinere, quod ei, qui in jus appellatur, recedere non liceat, quousque *Rectum fecerit* parti, à qua impeditur. Sed & forte inde etiam vox *Arrêt*, pro judicio lato in eum, qui *arretatur*, seu in jus vocatur.

RECTURA, vox Agrimensorum. Vide Glossarium Rigaltii ad Gromaticos.

¶ RECTUS, Dexter, Gall. *Droit*. Processus de virtutibus & miraculis Mariæ de Malliaco, tom. 3. Martii pag. 755. *Ad quamdam hostellariam supra levatam ad Rectum monasterii S. Mauri super Ligerim ex alio latere Ligeris existentem.* Ibid. pag. 757. *Vidit vulnera in manibus & pedibus, totumque corpus plagis laceratum, & in ea habitudine qua D. N. Jesus Christus erat dum penderet in cruce; & quasi subito se ad Rectum vulnus lateris.*

¶ Rectos Facere. Vide *Rectum facere.*

¶ Rectus Hæres, Qui recta linea ab eo descendit, cujus hæres est, in Chronico Andrensi apud Acherium tom. 9. Spicil. pag. 641.

¶ Recta Manus, Auxiliaris, ad ferendam opem expedita. Charta Henrici Imp. an. 932. apud Miræum to. 1. p. 38. col. 2. *Precamur Comitem Namurci, sicut fidelem & amicum, ut... Recta manu & vero auxilio subministret Ecclesia opem sui adjutorii.*

¶ Recta Mina, Mina, seu mensura frumentaria, quæ justa est, neque major, neque minor. Tabularium Abbatiæ Sangerman. Paris. *Ipso die debet venire ministerialis salvatores cum Recta mina ejusdem villæ, & recipere consuetudinem domini sui.*

¶ RECUBILE Oratorium, Fulmentum, cui quis precans Deum innititur, Gallice *Prié-Dieu*. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii tom. 3. pag. XLVIII. *Volumus etiam eum habere custodiam cortinarum & aliorum paramentorum, qua pro sede sive Recubili nostro oratorio, divina audiendo fuerint ordinata.*

RECULA, Recella, Rescula, Rascula; Parva res, seu parvi momenti; *facultatuncula.* [Gl. Lat. Græc. *Recula*, πραγμάτιον. Aliæ Græco-Lat. Πραγμάτιον, *Recula*, *operula.* Multim *Recula.* Capitular. lib. 7. cap. 265. *Qui Reculam Ecclesiæ petunt à Regibus, & horrenda cupiditatis impulsu egentium substantiam rapiunt, &c.* Eadem repetuntur cap. 409. In Capitulari an. circ. 744. c. 8. habetur *Reicula*; *Reicola* vero in Capitulari tertio incerti an. c. 4.] Charta Caroli Calvi apud Doubletum [pag. 801. *Nos ob animæ nostræ remedium, quasdam nostri juris Reculas B. Dionysii... partibus... contulimus, sanctorum duntaxat ibidem Deo servientium fratrum usibus perhenniter profuturas.* Et] pag. 802. *Hæ siquidem Reculæ videntur esse sitæ in pago Vilcassino, &c.* Utuntur Apuleius lib. 4. Salvianus lib. 5. de Gubern. Dei, Priscianus lib. 3. partit. Donatus in Vita Virgilii, Ivo Carnot. Epist. 91. 101. [S. Bernardus lib. 4. de Consid. cap. 6. Auctor Vitæ B. Deicoli apud Eccardum in Orig. Habsburgo-Austriacæ familiæ p. 162.] &c.

Reicola, Reicula. Testamentum Bertichramni Episcopi Cenom. *Et Reicola, quæ appellatur Stirpiaco, cum vineolas & mancipia, quæ ibi esse noscuntur.* Infra: *Reicola, quæ appellatur Femanas, &c.* Rursum: *Reicolas illas, quas sancta Ecclesia,... per suum testamentum dedit.* Acta Episcopor. Cenom. p. 250. *Emit etiam in pago Carintensi aliquas Reiculas, in villa, cujus vocabulum est, &c.* [Charta ann. 1074. è Tabulario S. Sergii Andegav. *Abbas S. Sergii... & monachi ejus calumpniabantur monachis S. Albini curtem & Ecclesiam Campaniaci & alias quasdam Reiculas.*

Recella. Glossarium Cambronense: *Recella, diminut. à Recula, Recula autem à re.* Regula Magistri cap. 1. *Dum in proprio arbitrio quærunt habere cellas, arcellas, & Recellas, ignorant quia perdunt suas animulas.*

Recellula. Lex Burgund. tit. 24. §. 6. *Nisi forsitan quod ex matris bonis, id est in Recellulis vel ornamentis, &c.*

¶ Recircaculata, vel Reculata, Eadem, ni fallor, significatione. Codicillus seu Divisionale bonorum S. Fulcranni Leutevensis Episc. an. 987. inter Instrum. Gall. Christ. tom. 6. col. 270. *In villa, quam vocant Balmas, mansa tria & unum appendiarium, & villam quam vocant Clairato, cum ipsa Recirculata, & mansa duo, &c.* Fortean utraque vox mendosa est, restituique debet *Reicola* vox, aut alia similis, quæ fuerit in usu, nisi tamen legendum sit divisis vocibus *re circulata*, id est, *re ambienta*, quæ sita est in circulo seu ambitu villæ.

Reacula. Salvianus lib. 5. ad Ecclesiam Cathol.

Cur

Cur non bona fide datis à Deo utemur Resculis? Editiones aliæ habent *Reculis*. Isidorus Pacensis Episcop. æra 756. *Atque Resculas pacificas Christianis ob vectigalia thesauris publicis inferendu instaurat.* Hinc emendandus Gregorius Turon. de Mirac. S. Martini cap. 29. de Chariberto Rege: *Ingestum est ejus auribus, locum quendam, quem Basilica S. Martini diuturno tempore retinebat, sibi suo juri, reddique debere, ... qui accepto iniquo consilio, pueros velociter misit, qui Reniculam illam in suo dominio subjugarent.* Ubi legendum indubie *Reiculam*. Adde Concilium Toletan. XVII. cap. 8.

RESCELLA. Pelagius libello 10. n. 18. *Dedit ei aurum & nummos, & Rescellus, & omne, quod in responso suo habebat.* Adde n. 76. Edictum Pistense Caroli C. c. 24. *Quidam Comites nostri nos consulaerunt de illis francis hominibus, qui censum regium de suo capite, sed & de suis Rescellis debebant, &c.* Lambertus in Vita S. Heriberti Archiep. Coloniensis num. 22. *Non desistit, dum male usurpatus distraheret Rescellas.* Occurrit etiam in Statutis Ordinis S. Gilberti Sempringhamensis. Glossar. Cambronense *Rescellas, genus indumenti, id est pelles* interpretatur.

☞ Ad hanc indumenti notionem referendus est, ut videtur, locus Actorum S. Ottonis, tom. 1. Julii pag. 426. *Veteribus Rescellis* (id est, involucris) *codex exutus, & novis decoratus induviis.*

¶ RECULCARE, *Iterum calcare*, Johanni de Janua. Glossæ Lat. Gall. Sangerman. *Reculcare, Rechater.* Columella habet *Recalcare*.

¶ RECUMBERE. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 4. cap. 22. ult. edit. *Quapropter & Recumbentibus eis* (discipulis suis Christus) *ministrabat escam, significans eos qui in terra Recumbebant, quibus venit ministrare vitam.* Ludit Irenæus in verbo ἀνακεῖσθαι, quod in priori commate accipit pro *discumbere in mensa*; in posteriori vero pro *mortuum jacere*. Vide cap. 31.

1. RECUPERARE, Convalescere, *Recouvrer sa santé*. Gesta Regum Franc cap. 34. *Rex Chilpericus graviter ægrotavit; quo Recuperante, filius ejus... ægrotare cœpit.* Vetus Charta apud Besliuim p. 421. *Ad claustra faciendu, & Recuperandu cum deciderint, &c.* i. reparanda. [Hac significatione Lex Bajwar. tit. 1. cap. 14. §. 5. *Ad casas dominicas, stabulare, fænile, granicam, vel tuninum Recuperandum, pedituras rationabiles accipiant; & quando necesse fuerit, omnino componant.* Vide *Recuperatio* 1.]

¶ RECUPERARI, Simili notione, *Amissas vires reparare, refici*, apud Barthium in Glossario, ex Hist. Palæst. lib. 11. c. 2. *Christiani igitur, videlicet alumni civitatis illius reddiderunt se statim, nosque ibi fuimus optime per tres dies, & illic maxime sunt Recuperati nostri.* Capit. XVIII. *Satis vero Recuperati sunt nostri de equis & de aliis multis, quæ erant illis valde necessaria.*

¶ 2. RECUPERARE, Excusare. Acta SS. Aurei & Soc. tom. 3. Junii pag. 51. *Dolerem quod ipse sciret Dominus Rex, quod tanto tempore ab ipsis sum delusus; hoc apud ipsum nunquam Recuperarem.*

¶ 3. RECUPERARE, Reperire. Acta S. Francisci de Paula, tom. 1. Aprilis p. 150. *Rex plurimum desiderabat Recuperare virum perfectum & sanctum.*

¶ 4. RECUPERARE, *In notitiam & memoriam redigere*, apud Barthium in Glossario, ex Raymundi Agilæi Historia Palæstina.

¶ 5. RECUPERARE, Debitum recipere. Charta an. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 98. col. 1. *Item si aliquis mercator vadit seu redit per villam S. Symphoriani causa emendi, vendendi, solvendi seu Recuperandi, & sit eques, debet per diem, qua transit, quatuor denarios.* Vide *Recuperator*.

¶ 6. RECUPERARE, Possessionem gentilitiam redhibere, Redimere possessionem à consanguineo venditam, pretio venditori restituto, Practicis nostris *Retraire*. Consuetudo Brageriaci artic. 42. *Item, si dominus feodalis emerit fundum aut ipsum fundum retinuerit jure sui dominii ab alio emptore, & quis de parentela ipsius venditoris infra quartum gradum, dictam rem venditam à dicto domino feodali Recuperare voluerit annum & mensem jure tueni bursa, hoc facere poterit & ei licebit cum vero pretio empto & vendagiis & aliis juribus suis.* Pluries occurrit art. 40. 43. 44. 46. ubi plura redhibitionem gentilitiam spectantia statuuntur. Vide *Retractus bursa*.

¶ 7. RECUPERARE SE, Recipere se, aufugere. Acta S. Aldebrandi, tom. 1. Maii pag. 159. *Voluerunt ipsum capere; ipse vero fugiens de pergulo Recuperavit se in campanile dicti Capituli, in quo stetit per mediam diem.*

¶ 1. RECUPERATIO, Reparatio, restitutio. Canones Pœnit. apud Acherium tom. 11. Spicileg. pag. 111. *Placuit, ut nullus Episcoporum, cum suas diœceses perambulant, præter honorem cathedræ suæ, id est, duos solidos, aliquid aliud per Ecclesias tollat, neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi in Ecclesiis parrochialibus requirat; sed illa tertia pars pro luminaribus Ecclesiæ, vel Recuperatione servetur.* Vide *Recuperare* 1.

2. RECUPERATIO, JC. Anglis, est proprie evictio alicujus rei per judicium. Sed specialiter significat fictam quamdam transactionem inter partes judicialiter factam, ad status intalliatos, remanentias, & reversiones tollendas excogitatam. Ita Cowellus.

RECUPERATOR. Glossæ Græc Lat. δικαστής, *Judex, Recuperator.* Alias *Recuperatores* appellantur, qui censum vel tributum per se ipsos exigunt, recuperant. Glossæ Basil. ἐξισωταί, ἀπέλαβον δι' ἑαυτῶν πεπόμενοι. Nos etiam dicimus, *ceux, qui Recouvrent les deniers du Roy.* [*Recuperatores censuum domini*, in Libertatibus Montis-Brisonis an. 1376. tom. 1. Hist. Dalphin. p. 83. col. 2. Vide *Recuperare* 5.]

RECURARE, Corrigere, quasi iterum curare. Utitur S. Augustinus lib. de Quantitate animæ c. 24.

¶ 1. RECURRERE, vox practica, quæ de iis dicitur, qui primorum æstimatorum relatione parum contenti, alios postulant, qui maturius judicent. Hinc secundi æstimatores *Experts Recusaires* appellantur. Processus ann. 1459. ex Regesto *Columbu* Cameræ Comput. Provinciæ: *Cum post intimationem habeant decem dies ad Recurrendum, si voluerint.*

¶ 2. RECURRERE, Abire, veteri Interpreti S. Irenæi lib. 1. cap. 19. ult. edit. n. 2. ubi hæc verba Daniel. 12. 9. Ἀπότρεχε Δανιήλ, vertit *Recurre Daniel.*

3. RECURRERE, RECURSUS, voces monetariorum, de quarum vi sequentia excerpsimus ex adversariis Magni Peirescii: *Il y a cette difference entre Recours & remede, que le Recours est une permission de foiblage sur le poids de l'espéce: & le remede est une autre permission sur le poids de marc. Et lesdits remedes commencerent premierement par Recours, & ont continué par remedes, permis ensemblement, jusques environ le temps de Charles VII. depuis lequel jusques à present l'on n'a uzé que du remede.* [Edictum Philippi VI. Reg. Franc. ann. 1329. tom. 2. Ordinat. pag. 39. num. 20. *Item, que nul changeur, ne autre personne, ne soit si hardy qu'il trebuche, ne ne Recourre nulles monnoies, qui aient cours qu'elles que elles*

foient. Qu'il trebuchr, ne Recuerre, in alio ejusdem Regis Edicto eod. an. ibid. pag. 47. *Nr trebuchier, ne Recourre*, in alio ann. 1332. ibid. pag. 87. *Ne trebucher, ne Requeurr*, in Edicto Philippi Pulcri an. 1310. tom. 1. Ordinat. p. 475. Passim occurrunt similes loquendi formulæ in Edictis monetalibus, in quibus *Recourre*, *Recuerre* vel *Requerre*, est Justum monetæ pondus imminuere.] Datio ad firmam Monetæ Tolosanæ à Comite Alphonso ano. 1265. *Juraverunt insuper, quod ipsi per se vel alios non fondent, nec tribuchabunt, nec Recurrent nostram monetam supradictam; sed tenebunt & adimplebunt bene & fideliter omnes conventiones, &c.*

¶ 1. RECURSUS, Justi monetæ ponderis accessio vel imminutio, Constitutionibus regiis permissa, qua fit ut nummi ejusdem speciei aliis alus sint magis minusve ponderosi. Ordinatio Humberti II, ann. 1340. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 416. col. 1. *Fiant singuli grossi prædicti, ad Remedium liga unius grani magis vel minus, & ad Remedium ponderis, ut non possit brischari, nec in billonum reduci, sed septenarium unius grossi, & scindatur absque forti & fragili in marcha, ad Recursum unius grani magis vel minus, à justo ad fortem vel ad fragilem.* Infra: *Qui oboli grossi scindantur absque forti & fragili, ad Recursum unius grani, sicut alia moneta supradicta.* Huc redeunt, quæ sequuntur col. 2. *Possint esse in marcha quatuor fortes seu quatuor debiles, qui non recedant ab eorum pondere, nisi per unum, ut in aliis supradictis monetis est descriptum.* Vide Henricum *Poullain* Tract. de Monetis pag. 427.

☞ Differt *Recursus* à *Remedio*, quod ille nummorum inter se compositorum majus minusve pondus spectet, hoc vero marcæ, unde certus nummorum numerus conficitur, materiam vel pondus attingat, ut infra dicetur in *Remedium* 3. Sed si vox *Remedium* de nummis inter se compositis dicatur, rum idem sunat quod *Recursus*, ut in Ordinatione an. 1343. ibid. pag. 418. *Et scindantur ad denariale & ad Remedium duorum granorum ponderis de justo ad fortem, & duorum granorum de debils ad justum*, Vide Henricum *Poullain* Tract. de Monetis pag. 204. & seqq. & mox *Recurrere* 3.

☞ Interdum *Recursus*, Gall. *Recours*, æquum est monetæ pondus: de quo sic D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 94. nota *e*. Cum præcipitur, inquit, ut certus numerus nummorum ex una marca cudatur, non solum necesse est, ut hic numerus nummorum unam marcam pendat, sed etiam requiritur, ut singuli nummi æqualis sint ponderis: quod dicitur *Recursus nummi ad marcam* vel *marca ad nummum*. Si autem admodum acceleranda est monetæ cusio, hanc æqualitatem, seu proportionem, servare oon jubentur cusores, tunque *moneta* dicitur *sine Recursu*, ut in Literis Caroli Johannis Regis Franc. primogeniti an. 1356. editis pagina laudata: *Et fait commandement, & enjoindre expressement par aucuns de nostre Conseil, aux gardes & maistres de la monnoye d'argent de Paris, que il feissent tailler & ouvrer à bade sans Recours, afin que pour la cause dessusdite, peust & deust estre fait le plus grand ouvraige que l'en pourroit, duquel ouvraige ainsi fait à bade & sans Recours, a bien esté fait six mille trois cens douze livres dix solz. de gros deniers blancs.* Quo in loco pro *à bade*, ubi hæret & mendum suspicatur oculatus Editor, legendum esse puto *à bade*, vel potius *a bâte*, propere, festinanter: quod nunc dicimus *à la bâte*, vel *en bâte*. Quam belle loco citato cohæreat hæc emendatio, nihil opus est dicere.

2. RECURSUS. Tabularium S. Andreæ Viennensis: *Notum sit .... dedisse .... hoc est cymiterium & totum decimum, & oblationes, & primitias, & pascua similiter donasse Lesius Monachorum in silvis & in plano, totum Recursum in silva lignorum & pastionum porcorum in eadem silva sine lucro.* [Notitia de fundatione Theoloci ann. 1130. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 4. col. 164. *In omnibus etiam suis nemoribus ipsorum porcis Recursum & omnimodos fructus ad eorum pabulum, absque eo pretio, quod vulgo Pysnaticum dicitur.* Quibus in locis *Recursus* aliud nihil videtur quam jus pascendorum porcorum in nemoribus.]

3. RECURSUS, vox forensis, vulgo *Retrait lignager*. Consuetudines Bellaici, ex Regesto Inculismensi Cameræ Computor. Paris. fol. 39. v°. *De domibus aut rebus aliis .... si habeant vendi, quocumque modo possideantur, si quis fuerit de genere venditoris, primo loco habeat Recursum ad res illas, & poterit eas retinere, &c.*

¶ 4. RECURSUS, Perfugium, refugium, Gall. *Recours*. Epistola Monachorum Grandimont. ad Innocentium III. PP. ann. circiter 1215. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 847. *Si enim nobis deficis, non est alius qui adjuvet, nec scimus alium apud quem post te credamus aliquem invenire Recursum.* Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ: *Illis deficientibus habebitur Recursus ad Lectiones communes.* Rursus occurrit in Chronico Parmensi ad annum 1292. lib. 3. Imit. Chr. cap. 38. num. 2.

¶ 5. RECURSUS, Nostris *Recours*, Præs, cautio, sponsor; unde *Avoir recours*, Sponsorem appellare. Statuta Collegii Montis-acuti an. 1402. apud Lobinell. tom. 3. Histor. Paris. pag. 681. col. 1. *Item si aliqua utensilia communia aut bona collegii perdantur, omnes præsentes restituent collegio; sed forsan habere poterunt Recursum ad famulum communem, salvem de utensilibus de quibus custodiendis suo periculo recepit; & famulus cum auxilio & consilio aliorum de domo, habebit Recursum ad illum, qui perdiderit.*

¶ RECURSUS JUSTITIÆ, Jus superiori domino competens judicandi eos, quos feudales domini judicesque inferiores judicare neglexerunt. Bulla Innocentii IV. PP. pro Roberto Comite Atrebat. & Monachis Vedastinis ann. 1245. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1286. *Comes Flandria habuit in terra B. Vedasti Attrebatensis multrum, raptum, incendium ... monetam & Recursum justitiæ, quando Abbas & Scabini & alii, qui judicare debent, deficiebant de jure faciendo.* Vide *Defectus justitiæ*.

¶ RECUSSA, Recuperatio, ereptio pignorum aliarumve rerum jure captarum, Gall. *Recousse*. Epistola Philippi IV. Franc. Regis ad Eduardum Regem Angliæ an. 1293. apud Martenium tom. 1. Anecd. col. 1251. *Si gentes nostra justitiando, sicut ad nos pertinet, aliquid fasciant, capiant vel expletent .... quod fierent aut fient gentibus nostris violenta Recussa.* Eadem, paucis mutatis, edidit Rymerus to. 2. pag. 618. Charta ejusdem Philippi Regis an. 1307. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 39. col. 2. *Ob has & propter multas alias offensas, inobedientias & Recussas, quas præfati Archiepiscopus & capitulum eorumque ministri gentibus nostris fecerant.* Occurrit alibi. Vide *Recodere*, *Recossa*, *Recussio*, *Rescussa*, & Glossarium Juris Gallici in *Recousse*.

¶ RECUSSABILIS, Mobilis, promtus & expeditus ad recussum. Vide locos in *Sphara Italica*.

¶ RECUSSIO, Idem quod *Recussa*. Consuetudo Brageriaci art. 67. *Item poterit dictus dominus dictum feodatarium pro redditibus non solutis ... per se vel per*

alium pignorare : si tamen dictus feodatarius dicta pignora Recussiat, dicto domino seu ejus nuntio tenebitur versus dictum dominum in quinque solidos pro Recussione prædicta. Vide mox *Recutere*.

¶ 1. RECUTERE, Pignora resve alias captas recuperare, eripere, Gall. *Recourre.* Conventio Philippi Franc. Regis cum Canonicis S. Mederici Paris. an. 1273. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Parif. p. 28. col. 1. *Si vero contingat, quod Major S. Mederici vel ipsius servient .... aliquem capiant in terra S. Mederici, vel ipsius bona vel alterius in casu in quo ad dictos Canonicos spectat jurisdictio secundum tenorem præsentium litterarum, & captus se Recutiat in viaria vel extra viariam ... vel alius quicumque Recutiat dicta bona, & ob hanc causam, ... melleia oriatur .... in terra nostra, super hoc non poterimus justiciare prædictum Majorem ... nisi ex dicta melleia mors vel membri mutilatio intervenerit aut subsequatur, Recutientem vel Recutientes justitiabit Capitulum.*

¶ 2. RECUTERE, Retro quatere. S. Augustinus lib. 8. Confess. cap. 11. *Incutiebat horrorem, sed non Recutiebat retro, nec avertebat.*

¶ RECYNEBURGII, Judices. Vide *Rachimburgii*.

REDA. Lex 5. Cod. Theod. de Curiosis : *Per singulas Redas, id est, quas quadrigas & flagella appellant.* Ubi nescio, an non legendum *Recas* : Nam apud Græcos recentiores ῥέκα, *flagellum* sonat, ut apud Anonymum in Porphyrog. num. 4. & in Vita S. Nicolai Studitæ pag. 913. Vide Glossarium mediæ Græcitatis.

REDADOPTARE, Rursum adoptare, in Lege 41. Dig. de Adoptionibus.

¶ REDADUNATIO, Iterata conjunctio. *Recorporatio & Redadunatio ossium*, apud Tertullianum de Resurect. carnis cap. 30.

¶ REDÆQUARE, Vicissim adæquare. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Redæquo*, ἀνισῶ.

¶ REDANDRUARE, *Gratiam referre*, in Glossis Isid. & Excerptis Pithœanis; pro quo Grævius censet legendum *Redandruare, Gradum referre*, ut conjicit ex *Redandruare* apud Festum; apud quem sequitur *Redhostire*, (hæc vox interciditi) *Gratiam referre.*

¶ REDANDRUARE RESPONSUM, Rescribere, apud Robertum *Creyghton* Hist. Concilii Florentini pag. 7. *Ad quæ singula Rex & Patriarcha responsum Redandruarunt.* Ubi Sguropulus habet : Καὶ τότε πάλιν ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης. *Aliens pas Redondruare*, ibid. pag. 100. Proprie *Redandruare*, vel, ut alii legunt, *Redamtruare*, est eosdem motus saltu referre, ab *Amtruare* seu *Antruare*, Motus edere, ut fiebat in Saliorum exultationibus, ubi præsul *amtruare* dicitur. Vide Scaligerum ad Festum, Turnebum Advers. lib. 17. cap. 8. & lib. 25. cap. 18. Vossium in Etymologico v. *Trua*, & Martinium in Lexico.

¶ REDARGUTIO. Sic Boetius transfert Græcum ἔλεγχος, minus probante Vossio, qui mavult *confutatio, refutatio, reprehensio.* Hunc consule in Etymologico pag. 43. & lib. 3. de Vitiis sermonis cap. 41.

RED-BANA, [Saxonibus, Maleficii vel homicidii consiliarius, suasor.] Vide *Dedbanna*.

¶ REDDA, Redditus. Tabularium Rothonense : *Illoc & Risworet fecerunt pacem cum monachis, consentiente Nominoe, & dederunt fidejussores propter Reddam per singulos annos, id est, tres solidos aut tonellam plenam de vino & XL. panes, unum porcum valentem VI. denarios aut martinum octo.* Charta ann. 1067. Marcæ Hispan. col. 1134. *Vendimus jam vobis dictum comitatum cum supradictis castellis vel albattis*

.... cum totis aliis honoribus .... mercatis & teloneis, & Reddas, pasenarias, garricis, albergas, placitos, &c. Sed vereor nec hic legendum sit *Ledda*, Tributum pro mercibus pendi solitum, ut dictum est suo loco. Vide *Feudum reddibile*.

¶ REDDEBERE, Debere reddi. Charta Childeberti III. Regis Franc. an. 697. apud Felibianum Hist. San-Dion. pag. XVII. *Intendebat è contra ipsi Drogo, eo quod socer suus inluster vir Bercarius ciudam ipsa villa de ipso Magdoaldo concamiassit, & eidem justissime ad parte conjuga sua Adalsinde legibus Reddeberetur.* Vide *Redebere*.

¶ REDDEBITUM, Debitum, quod reddi debet. Formula 1. Andecavens. apud Mabillon. tom. 4. Analect. pag. 234. *Quem ex alote parentum meorum ei legibus obvenit vel obvenire debit, aut justissime ei est Reddebitum.* Et pag. 235. *Quem ex alote parentum meorum mihi legibus obvenisse vel obvenire debit, aut justissime nobis est Redebitum.*

¶ REDDEBUTIO, Tributum, vectigal. Charta Chlodovei III. Regis Franc. an. 692. apud Felibian. Histor. San-Dion. pag. XII. *Ubicumque telleneus, portaticus, pontaticus, rotaticus, vel reliquas Reddebutiones a judicebus publecis exigebantur.* Vide *Redbibere*.

1. REDDENTES. Ranfridus JC. qui vixit sub Friderico II. Imp. in Ordine Judicario, tit. de Villanis : *Sed quid dicemus hodie de villanis nostris, quorum quidam dicuntur Reddentes, quidam Angarii, quidam Parangarii... Reddentes quidam sunt, qui nihil aliud faciunt domino, nisi quod reddunt, vel gallinas, vel spallas præsidii, vel porcum, vel agnum, vel libram ceræ, vel aliquid tale in Pascha Domini, vel in Nativitate. Hos reditus quidam præstant pro prædiis, quæ habent a dominis, ... quidam præstant pro personis, etsi nulla prædia habeant a Domino, sicut vidimus in pluribus ; hi nullum aliquid servitium Domino faciunt.*

Alii sunt, quos *Rendeurs* nuncupat vetus Arestum anni 1321. vades, fidejussores. *Ce sont ceux, qui se sont establi pleges & principaux Rendeurs pour Monsieur Jean Chastellain de Bergues.* i. obsides, *hostages.* Vide *Obses*.

¶ 2. REDDENTES, Baptizandi, à redditu Symboli confessione sic appellati. Mabillonius in Præfat. ad Acta SS. Benedict. sæc. 4. part. 2. num. 186. hæc laudat ex MS. Pontificali Benigniano de Baptismo Sabbati sancti : *Oratio in Sabbato sancto Pascha ad Reddentes. Dum domnus Papa post Pistengis*, hoc est, ut videtur viro erudito, πιστεύω εἰς, quæ sunt prima Symboli Græci verba. Eadem ex Biblioth. Ottoboniana refert Muratorius tom. 2. pag. 48. col. 2. nisi quod pro *Pistengis* habet *Pistensis*, forte pro πιστεύεις, Credis ? ut interrogari solebant baptizandi. Vide *Symbolum reddere*.

REDDERE, Lectionem proferre, quomodo discipuli magistris suis à se lecta memoriter proferunt. Loquendi formula nostris etiam familiaris. Glossæ antiquæ MSS. *Reddit, Respondit.* Acta S. Erconwaldi Episcopi num. 26. *Interim magistro de animadversione* (discipuli) *facienda obfirmato, placuit puerum Reddentem audire.* Infra : *Cum enim puer lectionem sine libro proferre cogeretur, &c.* Vide *Redditus*.

¶ REDDERE FEUDUM dicebantur vassalli, cum castra, quæ feodaliter tenebant, dominis capitalibus, si ea requirerent, reddere cogebantur. Conventio Raymundi Comitis Barcinonæ cum Bernardo-Atonis Vicecomite Biterr. ann. 1112. in Probat. novæ Hist. Occit. to. 2. col. 383. *Dono ad feuum tibi Bernardo-Atonis Biterrensi Vicecomiti, Boxazonem, Recham-Cederiam .... quod Reddas illos*

mihi, quando ego tibi requiram, per me aut per meum missum, aut servias illos mihi. Vide *Feudum reddibile* in *Feudum.*

¶ RENDRE SE, Aliquo se conferre, Gall. *Se rendre en un lieu.* Mandatum Henrici IV. Regis Angl. an. 1406. apud Rymer. tom. 8. pag. 442. col. 1. *Et in casu quo prædicti Henricus & Thomas citra quindenam non comparuerint, nec se Reddiderint coram nobis.* Mox recurrit. *Obviam alicui se Reddere in loco designato,* in Charta an. 1410. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 881.

¶ REDDERE SE DEO AD MONACHUM. Vide infra *Redditus* 1.

¶ REDDIBILIS & REDDIBILITAS vulgo dicuntur de Feudis, quorum castra vassalli reddere debent dominis capitalibus, cum eis libuerit, ut fuse supra dictum est in *Feudum reddibile.* Adde *Reddere feudum* mox in *Reddere.*

¶ REDDIBITIO, pro *Redhibitio,* Restitutio, redemtio, Gall. *Redhibition,* in Statutis Montis-Regalis pag. 154.

¶ REDDIDENCIA, Tributum, vectigal. Privilegia à Johanne Franc. Rege Audomarensibus concessa an. 1361. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 405. *Solvendo pro suis mercaturis Reddidencias consuetas, modo & forma plenius in litteris suprascriptis declaratis.* In laudatis hic Philippi VI. Litteris habetur: *Si vous mandons ... que vous lesdiz Bourgeois de S. Omer & chascun de eulx, leurs mesnies, leurs marchandises & leurs biens, tous selon ce qu'il passeront par vos lieux & par vos destroiz, traittiez amiablement & faites traittier, en paiant les deniers accoustumez.* Melius legeretur *Redhibentia.* Vide *Redhibere.*

¶ REDDIMIUM, f. Redditus annuus. Charta Eccles. Aniciensis an. 1312. *Secuntur illa quæ solvuntur in tralla..... porterio minori pro balais xx. f. pro balayrariis vii. f. pro Reddimio cvi. l. ii. f. xi. d. pro alia libratione fieri solita officiariis infrascriptis ecclesiæ Anic. ratione Reddimii, Succentori xl. f. vi. d. Sosiallo totidem.*

¶ REDDITA, Annuus census, quem tenentes domino reddere vel solvere debent ratione tenementorum suorum. Chartularium SS. Trinitat. Cadom. fol. 53. *De francalanis de Hantonia & de moribus villæ & de Reddita. Alveredus de Colecubes reddit viii. den. & bederipes .... Robertus Walensis dimidia virga opus & unum lusat pro xii. den. ... Elmarus Anceps pro 1. lusdi vi. denar.*

¶ REDDITARII, Tenentes *reddita* obnoxii. Charta Johannis de Totota Castella ex Archivo S. Medardi Suession. *Retonta etiam tantummodo venatione mortui nemoris ad opus Redditariorum solummodo de Rotondos.* Vide *Reddituarius* & *Redituarius.*

¶ REDDITE LITERAS. Formula quæ legitur ad calcem quarumdam Literarum regiarum Gallivis inscriptarum, qua significatur, ni fallor, ut eas communicent iis, quorum interest illas nosse.

1. REDDITIO, Idem quod *Redditus, Revenu.* Charta Galteri Meldensis Episc. in M. Pastorali Eccl. Paris. lib. 9. ch. 8. *Concesserunt dimidiam partem Presbyteri Ecclesiarum Rosoii, id est dimidiam partem Redditionis, quæ pertinet apud Presbyterium.* [Charta S. Cypriani apud Beslium in Probat. Hist. Comitum Pictav. pag. 402. *Ecclesiam .... cum omnibus Redditionibus parochiæ ipsius.* Vide *Reditus.*]

¶ 2. REDDITIO, Tributum, vectigal, idem quod infra *Redhibitio.* Charta Ludovici Pii an. 18. ejus Imperii, apud *Laguille* in Probat. Histor. Alsaciæ pag. 19. col. 2. *Nullum teloneum, aut ripaticum, aut salutaticum .... vel ullum censum, aut ullam Redditionem accipere vel exactare audeat.* Charta Odonis Regis an. 889. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 4. col. 136. *Sancimus, ut nemo fidelium nostrorum .... ad causas audiendas, aut freda, aut tributa exigenda ... nec ullas Redditiones aut illicitas occasiones requirendas .... ingredi audeat.*

¶ 3. REDDITIO, Idem in rebus feudalibus quod *Reddibilitas feudi,* de qua mox in *Reddibilis* dictum est. Charta Dalphini Vienn. an. 1230. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 4. col. 29. *Accepimus ab Archiepiscopo & Ecclesia Lugdunensi in feudum sine Redditione, scilicet castra de Annonay & de Argentau.* Vide *Feudum reddibile* in *Feudum.*

¶ 4. REDDITIO, Explicatio, expositio, apud veterem Interpretem S. Irenæi lib. 2. cap. 24. num. 2. ubi Græcum ἀπόδοσις vertit *redditio*: quod habita loci ratione, reddere debuisset *explicatio,* vel *accommodatio,* ut observarunt Billius & Massuetus.

¶ REDDITUALIS, Singulis annis reddendus seu exsolvendus. Charta an. 1275. ex Archivo Cervi-Frigidi: *Ut ipsi ad opus dicti capituli prædictas xv. libras Turonenses Reddituales pacifice tenere ... possint.* Alia ann. 1283. apud Baluzium tom. 2. Histor. Arvern. pag. 300. *Item nos Comes (Claromont.) volumus, quod dictum monasterium percipiat quatuor sextaria bladi Redditualia ex legato dominæ Alaziæ aviæ nostræ & duo sextaria bladi ex legato domini Roberti Comitis avi nostri, quæ & prout percipere consuevit.* Adde Lobinelli Glossarium tom. 3. Hist. Paris. *Reditualis* legitur eadem notione in Charta an. 1275. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1378. in alia an. 1350. in Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 4. col. 109. & alibi.

¶ REDDITUARE, Redditus annuos concedere, assignare, Gall. *Renter,* quod maxime dicitur de sacris ædibus, quibus attribuuntur annua vectigalia. Brevis Hist. Ordinis Cartusiensis apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 198. *Lætus igitur rediens domum ædificavit & Reddituavit, ac pro ædificando multa millia florenorum adimpendit an. Dom. 1391.* Vide *Reditus.*

¶ REDDITUARIUS, Manceps, exactor reddituum seu proventuum. Charta Henrici IV. Regis Angl. an. 1402. de solutionibus propter nuptias Blanchæ filiæ faciendis, apud Rymer. tom. 8. p. 238. col. 1. *Ut intentiores ac ferventiores Reddituarii pariter & factuarii nostri sint ad solvendam summam quadraginta milium nobilium prædictam, bonam etiam fidem æqua beneficentia compensando.* Franchesiæ villæ de *Veer* an. 1471. apud eumdem Rymer. tom. 11. pag. 732. col. 2. *Reddituariis, custumariis, omnium & singulorum theolonorum & custumarum portuum & passagiorum, &c. Reddituarii villæ Tornacensis,* in Charta an. 1364. apud Butillarium in Summa rurali fol. 8. *Reddituarii civitatum, oppidorum, castrorum atque villarum,* rursum memorantur in Instrumento an. 1541. apud Miræum to. 2. p. 1062. col. 1. Vide *Redditare* & *Redituarius.*

¶ REDDITUATUS, Dives, cui multi sunt redditus seu proventus, Gallice *Renté.* Epistola ann. 1409. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1119. *Credas quod ipse est notabilis persona in litteratura & moribus ... multum zelat rempublicam, & est æque bene Reddituatus sicut unus magnus Episcopus.* Vide *Reditus.*

1. REDDITUS, Monachus, Eremita, qui se in Monachum reddidit. Vulgo dicimus, *qui s'est rendu Moine.* Tabular. Celsinianense: *Notum, ... quod ego Stephanus ac .... sponte mea memet ipsum Reddidi Domino Deo, & S. Petro, & Monachis Celsinianen-*

sibus ad Monachum, nec non & omnem pecuniam meam, &c. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu ch. 190. *Ego Rodulphus Miles appellatus de Tedesis Reddo meipsum Domino Deo & SS. Apostolis Petro & Paulo ad Monasterium de Domina: & quia scio obitum meum appropinquare, devote suscipio habitum S. Benedicti pro salute animæ meæ, donoque prædicto Monasterio duos mansos & dimidium, totum videlicet alodum meum, quem habeo in Episcopatu Belensi, &c. Laudaverunt hoc donum uxor sua Anna, & filii eorum, &c.* Philippus *Mouskes* in Hist. Franc. MS.

Henris ses freres li ners nés
Fu rendus Moines à Cluni,
Et puis fu il Abbé d'eulx.

Le Roman *du Chevalier au Barisel* MS. de Eremita quodam:

A tant appela le Rendu.

Computum Stephani Fontani Argentarii Regis incip. à 25. Mart. 1350. *Pour l'Ordonance de la reception de Madame Marguerite de France, fille dudit Seigneur, & de Madame Marie de Bourbon, fille de M. le Duc de Bourbon, lesquelles devoient estre en ce terme, & furent Rendues à Poissi.* In Computo seq. *Baillé au Roy à Poissi le jour, que sa fille fut Rendue.* Vide Histor. Ecclesiast. Abbatis-villæ pag. 380.

Sed proprie dicebantur *Fratres Laici*, seu seculares, qui abdicato seculo in Monasteria secedebant. Statuta Ordinis *de Sempringham* §. *de Secularibus Redditis: Seculares, qui se Reddiderint in domibus nostris, & omnem proprietatem reliquerint, ... æqualem portionem habent, quemadmodum & alii nostri ordinis conversi. Super eos fratribus nulla potestas attribuitur, sed in labore æqualitas. Priori & Cellerario & Subcellario eorum obedientia assignetur, & cum dormierint in Domino, omnino eis officium exhibeatur sicut pro Canonico, pro arctiore vita, quam sibi elegerunt pro Christo.* Vide pag. 779. Statutum Philippi Regis Franc. ann. 1292. in Regesto Parlam. B. fol. 85. & apud Chopinum l. 3. de Sacra Polit. tit. 5. num. 15. *Ordinatum est, quod si Templarii, Hospitalarii, seu alii quicumque religiosi, ratione cujuscumque advocationis, doni, vel alterius cujuscumque emolumenti in fratrem seu Redditum suum aliquem seu aliquos receperint, & eum vel eos tanquam fratrem seu Redditum defendere & tueri voluerint, caveant gentes domini Regis .... ne aliquos tales privilegiis Templariorum & aliorum religiosorum quorumcumque gaudere, neque aliquos auctoritate dictorum privilegiorum vexari permittant, nisi dicti fratres se omnino Reddiderint, & deferant habitum eorumdem.* [Adde Literas Caroli V. Franc. Regis pro Monasterio S. Victoris Paris. an. 1364. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 540.] In Charta an. 1282. in Hist. Monasterii S. Mariæ Suession. Gallica pag. 465. 466. *Les Rendues*, distinguuntur à Dominabus, *les Dames*. Vide virum doctissimum Michaelem Germanum ejusdem Historiæ scriptorem cap. 5.

In Statutis Ordin. Cartusiensis crebra est mentio ejusmodi *Redditorum*, qui & *Laici* & *Donati*, & *Præbendarii* dicuntur, quorum ordo Conversorum ordine inferior est, adeo ut si Conversus deliquerit, in ordinem *Redditorum*, regradetur, part. 2. cap. 31. cap. 12. part. 3. cap. 32. §. 9. *Redditorum* tamen in eo potior est conditio, quod inter eos possit esse unus Clericus, qui tamen in habitu Redditi non possit ultra Diaconatum promoveri, part. 2. cap. 25. §. 3. part. 3. cap. 33. Adde Statuta an. 1368. part. 3. cap. 1. & 2. & tertia Statuta cap. 11. Ita porro ii sese Monasterio donabant, ut in professione, quam edebant, hanc clausulam apponerent: *Quod si aliquo tempore unquam hinc aufugere, vel abire tentavero, liceat servis Dei qui hic fuerint, me plena sui juris auctoritate requirere, & coacte ac violenter in suum servitium revocare*, apud Goigonem in Consuetud. Cartusiens. cap. 74. & in Statut. antiq. 3. part. cap. 24. §. 5. Vide *Oblati* 2. *Donati*, [*Recepta* 4. & *Receptus* 3.]

☞ In Monasterio Saletarum, ubi Monachi pariter & Moniales instituuntur ab Humberto I. Dalphino Viennensi an. 1299. *Redditi* Sacerdotes erant aut ad Sacerdotium promovendi. Fundatio hujusce Monasterii tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 91. *Quod in dicto Monasterio sint perpetuo & esse debeant sex tam Monachi quam Redditi Sacerdotes, vel parati ad Sacerdotium promoveri, & unus Vicarius de Ordine Cartusiensi & triginta Moniales ejusdem Ordinis, qui & quæ omni tempore Deo pro nobis & nostris serviant secundum statuta & instituta Ordinis supradicti.* Sed id peculiare fuit in hoc Parthenone, ubi pauciores erant Monachi vel Redditi, quos omnes pro Monialium utilitate Sacerdotes esse conveniebat.

☞ Fuerunt etiam Redditi in Hospitalibus seu publicis Valetudinariis, qui voce Gallica *Rendus* vocantur in Charta an. 1357. tom. 3. Histor. Harcur. pag. 299. *Fuerunt sepulta per quatuor Rendus Magdalenæ* (Hospitalis) *Rothomagensis corpora D. de Graville, de Maubuè in tribus arcis, quales fieri solent pro mortuis. Renduti* vero dicuntur in Charta an. 1335. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. xxv. col. 1. *Ægrotis & Rendutis & aliis sibi servientibus in dicta* (Hospitalis) *capella, &c.* Conventiones habitæ inter Johannem Dalphinum & Hospitale S. Johannis Jerosol. Visiliense ann. 1317. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 161. col. 1. *Versa vice præfatus D. Dalphinus in recompensationem dict. bonorum, sibi ex causa permutationis traditorum per prædictos Procuratores, eisdem dedit domum de Lavata sitam juxta castrum de Aybeno in Graysivodano, exoneratam a leprosis Rendutis & à quolibet alio onere, excepto onere debito Prioratui de Domena.* Ex quo posteriori loco patet leprosos etiam aliquando inter Hospitalium *Rendutos* numeratos fuisse: quod cum ipsis Hospitalibus oneri esset, ab hoc onere liberatur Hospitale Visiliense.

2. REDDITUS, Proventus, *Revenu*. Vide *Reditus*.

¶ Redditus Feudi. Vide *Reddere feudum* in *Reddere*, & *Feudum reddibile* in *Feudum*.

¶ Redditus Synodi, in Charta an. 1045. ex Archivo S. Victoris Massil. armar. Hispan. num. 91. Census Episcopo solvendus à Clericis, qui ad annuas ejus Synodus venire tenebantur. Vide infra *Synodus*.

¶ REDEBENTA, Idem quod mox *Redebentia*, si non sit ita legendum. Charta Ludovici Hutini an. 1315. in Probat. Hist. Ebroic. pag. 31. *Cum focagiis, corveis & aliis Redebentiis feodalibus, & aliis quibuscumque cum universis juribus & commodis prædictorum.*

¶ REDEBENTIA, Clientare munus prædiatorium, Gall. *Redevance*, ut passim legitur in Consuetudinibus municipalibus in Glossario Juris Gallici laudatis. Charta Itherii *de Mengnac* pro incolis parochiæ *de Grumay* an. 1278. apud Thomasserium in * Bituig. pag. 109. *Quittantes ipsos homines .... ab omni angaria & perangaria .... ab omni jure & Redebentia.* Charta Philippi Franc. Regis an. 1281. è Tabulario S. Medardi Suession. *Census, redditus & omnes alias Redebentias.* Charta Guillelmi Abbat. Floriac. an. 1296. *Burgenses de Castellione remanebunt & erunt quitti & immunes ... de omnibus Rede-*

beutiis, &c. Charta Pontisaraensis ann. 1318. *Johannes de Bolognia dat v. sol. Confratria clericulorum B. Mariæ de Pontisara pro Redebentiis suis universis.* Vide *Redevancia* & *Redbibere.*

¶ REDEBERE, Debere, *redebentiis* obnoxium esse. Appendix Marculfi formula 2. *Repetebat ei dum diceret eo quod genitor suus nomine ille, colonus sancti illius, de villa illa fuisset, & ipso colonitio de capud suum ad ipsa casa Dei Redebeat.* Similia leguntur form. 4. pro quo form. 32. habetur: *Repetebat ei eo quod genitor suus aut genitrix sua illa coloni sui fuissent & ipse suus colonus esse deberet.* Pluribus *redebentiis* obnoxios fuisse *colonos* omnibus notum est. Ibidem form. 33. *Ad quod mihi judicatum fuit in nullo non Redebeo, nisi isto & unico sacramento.* Eadem fere habentur form. seq. *Servitium alicui Redebere*, in Formulis Andecav. apud Mabillon. tom. 4. Analect. pag. 241. Charta an. circiter 805. apud Mabill. de Re Diplom. pag. 507. & Murator. tom. 2. part. 2. col. 746. *Et quicquid in valle Maurigennica ex alode parentum nostrorum, vel per quodlibet titulo, juste & rationabiliter nobis ibidem obvenit & legitima subpetit Redebere.* Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 20. verbum hoc explicat per *Obligari ad reddendum*, eosque falli arbitratur, qui idem esse aiunt ac *Redhibere.* Vide *Reddebere.*

REDECIMA, REDECIMATIO, Decimæ, seu Decima pars decimæ, uti appellatur apud S. Rembertum in Vita S. Anscharii Archiepisc. Hamburg. num. 61. in veteri Charta apud Columbum lib. 3. de Episcopis Vivariensibus n. 14. & in Charta Waldemari Regis Daniæ an. 1240. apud Pontanum lib. 6. extremo Rerum Danicarum. Tabul. Albæ ripæ in Diœcesi Lingon. ann. 1219. *In terrtiis nostris habet Redecimam suam & minatum bladum, &c.* Charta Milonis Episcopi Belvac. ann. 1225. *Decimam decima sua, quod vulgariter Redecimum appellatur.* Charta alia apud Perardum in Burgundicis: *Qui decimarum Redecimam capiebat.* Vide eumdem p. 138. 194. 195. Alia in Historia Sabaud. pag. 26. *Decimam & Redecimam de propriis laboribus.* Charta Henrici II. Regis Angl. tom. 2. Monast. Anglic. pag. 1010. *Et Redecimam vini sui ad cellarium, præter primam decimam, quæ solito more datur ad torcularia.* [Charta an. 1181. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 137. *Dederunt medietatem census separum in fluvio Reutia ad S. Cilsarum, excepta Redecima, quæ est monachorum S. Martini.* In Diplomate Philippi Franc. Regis an. 1221. Anselmus *de Botterviller quittat* Abbati Floriacensi *Redecimam, spilones, gaspilones, terratas, &c.* Index MS. Beneficiorum Eccles. Constantiensis fol. 33. *Episcopus Constantiensis percipit duas garbas decimæ & Abbas percipit terciam garbam una cum Redecima duarum garbarum dicti Episcopi.* Histor. MS. Beccensis pag. 447. num. 2. *Concessit decimam denariorum & Redecimam omnium bladorum. Redecima de silva*, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 157. *Redecimatio bladi & vini*, in Charta an. 1127. ex Archivo Prioratus de Firmitate Walcheri. *Redecimatio de decimis*, in Charta an. 1214. ex Archivo S. Victoris Massil.] Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 466. *Dedit præfato Cœnobio ... quæcunque Osbernus Presbyter tenebat cum Redecima thelonei.* Idem lib. 8. pag. 669. *Decimam molendinorum & omnium exituum suorum, & Redecimationem promptuariorum suorum, addidit.* Charta Galteri Archiep. Rotomag. in Tabul. S. Victoris Paris. num. 21. *Presbyteri de Amblevilla Redecimationem habent in tota decima.* Monasticum Anglican. tom. 2. pag. 199. *Decimationem omnium molendinorum suorum in Anglia, & Redecimationem omnium caseorum suorum, ubicumque fiant in Anglia.* Adde tom. 3. pag. 12. [Fundatio Abbatiæ S. Mariæ apud Santonas ann. 1047. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 2. col. 479. *Donamus ... ecclesiam etiam S. Johannis de Anglis cum integritate sua & Redecimatione de universis medietatibus* (*mediaturis* in MS.) *nostris dominicis.* Charta Roberti Flandriæ Comitis ann. 1089. apud Miræum tom. 1. pag. 359. col. 1. *Redecimationis vero nummorum de cunctis ovilibus meis, quæ similiter ab antecessoribus meis in ædificia ecclesiæ* (S. Donatiani Brugensis) *data est, talem mihi meisque successoribus retineo potestatem, &c. Hanc tamen ipsam Decimationem sic liberam Ecclesiæ confirmo, &c.* Ubi *Redecimatio* & *Decimatio* idem sonant. Adde Chartam alterius Roberti cognomine Frisii ann. 1085. apud eumdem Miræum tom. 2. pag. 1137. col. 2. *Redecimatio oblationum altaris*, in Tabulario Majoris-Monasterii. Charta an. 1284. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 181. *Le Redisme, c'est à savoir après le dixieme, l'onzieme de tout son blaage de blez & d'avannes, & d'autre grain que il avoit à Joy seur Morain.*] Le Roman *de Rou* MS.

> *Por la diesme qui fu si grant,*
> *Que tant i out de remanant,*
> *Resu la diesme Rediesmee,*
> *Et la Rediesme en fu gardée.*

Vide *Predecima*, [*Carte*, *Meaagium* 2. & *Ministerialitas* 1.]

¶ REDICIMATIO. Charta an. circiter 1070. apud D. Calmet. in Probat. Hist. Lothar. tom. 1. col. 470. *Præterea Redecimationem totius quæstus mei, annonæ, vini, denariorum undecumque procedentium, &c.*

¶ REDIMATIO. Computus ann. 1102. apud D. *Brussel* ad calcem tomi 2. de Feudorum usu pag. CLXXI. *Pro VIII. sext. & dim. mina salis pro Redimatione LVIII. s.*

¶ REDEFOSSA, Altera fossa circumdans arcem. Statuta Palavicinia lib. 1. cap. 70. *Nulla persona terrigena vel forensis audeat ... piscari ... in fossis, Redefossis vel sparafossis rocha castri.*

REDEMIUM, Redemptio. Utitur Pontius Diacon. in Vita S. Cypriani Vide *Redimia.*

1. REDEMPTIO, in bellis privatis. Vide Anonymum de Miraculis S. Ursmari per Flandr. n. 11.

2. REDEMPTIO, Idem quod *Rachatum.* Charta an. 1240. ex Tabular. S. Mauri Fossat. *Et quoties mutatur Major illius Majoriæ, dictus Abbas habere debet* 100. *sol. Paris. de Redemptione.* Alia ex Tabulario S. Dionysii an. 1200. *Salva etiam Redemptione & servitio ejusdem feodi, &c.* [Charta Milonis Episcopi Tervan. an. 1145. *Relevationes terrarum, quas Redemptiones vocant Remenses, eidem Preposito persolvent.* Chronicon S. Trudonis apud Acherium tom. 7. Spicil. pag. 464. *Si autem Redemptio aliqua de terra moriente herede exiret, &c.* Tabularium Eccl. Ambian. *Eadem etiam carruca debent domino de Quaieux pro vicecomitatus Redemptione corveiam tribus diebus ... debent etiam prædicti homines similiter pro Redemptione vicecomitatus domino de Quaioux singulis annis in festo B. Remigii* XI. *solidos & unum denarium.* Charta an. 1248. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 414. *Percepit dictas proventus, & alia bona ad valorem* M. *lib. Turon. & tam in talliis, quam in Redemptionibus & aliis exactionibus, &c.*]

¶ 3. REDEMPTIO, *Mulcta gravior, quæ pro æstimatione capitis ipsius delinquentis imponitur*, Anglis *Ransom*, Thomæ *Blount* in Nomolexico. Capitul. lib. 5. cap. 196. *De eo qui perjurium fecerit, ut nullam*

Redemptionem solvat, sed manum perdat. Redemptio pro capite aut membro, in Charta Communiæ Laudunensis ann. 1128. apud Baluzium tom. 7. Miscell. pag. 289. Vide *Manum perdere* in *Manus*.

¶ 4. REDEMPTIO, Ἀπολύτρωσις, Profanus quidam & superstitiosus initiationis ritus, quo suos consecrabant Gnostici: de quo ritu S. Irenæus meminit lib. 1. cap. 13. ult. edit. num. 6. cap. 21. num. 1. & alibi.

REDEMPTIONES ALTARIUM. Vide *Altare*.

¶ REDEMPTIO ANIMÆ, Æterna salus. Lex Bajwariorum tit. 1. cap. 1. *Si quis liber persona voluerit & dederit res suas ad Ecclesiam pro Redemptione animæ suæ*, &c. Formula in donationibus piis frequentissima.

¶ REDEMPTIO CORPORIS DOMINI, Gallice *Rançon*, cujus pretium exsolvere coguntur vassalli, cum ab hostibus captus est dominus capitalis. Charta Ludonis Comitis, Ducis Britan. an. 1153. apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 157. *Rogaverunt me supradicti Monachi, ut eis quasdam consuetudines, quas eis dominus Ganfredus pater meus dederat, confirmarem, scilicet censum, ostagium, comitis esum, maritationem, terræ emptionem, corporis sui Redemptionem.* Vide *Auxilium* col. 887.

REDEMPTIO POENITANTIARUM. Vide *Pœnitentia* in *Pœnitentes*.

REDEMPTIONALE: ita inscribitur in Formulis veteribus, Charta, per quam servus seipsum de peculio suo redimit, & dato pretio libertate à domino donatur. Adde Legem Bajwar. cap. 15. tit. 7. Legem Frision. tit. 11. §. 2. & Capit. Caroli Magni lib. 5. cap. 207.

¶ REDEMPTOR CAUSARUM, *Quadruplator, intercepter alienæ litis*, in Vocabulario Sussannæi.

¶ REDEMPTUS, pro *Redimitus*, Coronatus. Missale Gothicum apud Mabillon. de Liturgia Gallic. p. 213. *Vere diversis infulis* (B. M. Virginis) *anima Redempta: cui Apostoli sacrum reddunt obsequium*, &c.

REDEMPTUS TESTIS, Qui pecunia emitur, corrumpitur. Capitul. Carol. M. lib. 5. cap. 401. *Sunt quidam, qui contra Ecclesiasticam Regulam pugnare videntur, & per testes Redemptos putant se ad accusationem admitti debere*, &c. [Vide *Redimere*.]

¶ REDENCIO, pro *Redemtio*, ex vitiosa temporum scriptura. *Pro animarum illorum, eorumque parentum mercede & Redencione de illorum peccatis*, in Charta ann. 1076. apud Muratorium delle Antic. Estensi pag. 249.

¶ REDENTITARE, *Iterum atque iterum clamare*, in Glossario MS. quod laudat Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 20. ubi addit: Quid si à *dente* sit, ac notet remordere, dente vicissim aliquem petere vel rodere, genuinum in aliquo frangere?

¶ REDEQUITARE, Retro equitare, Vossio ibidem, sive ea equitantem via reverti, qua & ante equo veneris. Fulbertus Carnot. Ep. 21. *Hæc ille non gratanter accipiens ad Comitem Redequitat.*

¶ REDEVAMENTUM, Idem quod mox *Redevantia*. Tabularium Calense pag. 50. *Salvis censibus & Redevamentis & aliis consuetudinibus.*

¶ REDEVANCIA, REDEVANCHIA, Obligatio vassalli vel tenentis erga dominum capitalem, qua certas res operasve singulis annis ei præstare tenentur, vectigal, Gallice *Redevance*. Libertates Bellomontis ex MS. Coislineo: *Prædictos homines liberamus ab omni... Redevancia.* Chartular. S. Vandregesili tom. 1. pag. 979. *Homines mei poterunt transire libere & quiete per supradictum portum... solvendo prædictis Religiosis omnes Redevanchias, quas dicti homines mihi reddebant... si... prædictas Redevancias non solverint, licebit dictis Religiosis homines meos supradictos justiciare in fletis suis & batellis, donec de prædictis Redevanciis plenarie eis fuerit satisfactum.* Charta venditionis an. 1283. è Tabulario S. Laurentii in Diœcesi Autissiod. *Cum omnibus pertinentiis & emolumentis dictæ terræ, in quibuscumque rebus consistant, sive in terragiis, bichetis, nemoribus, minagiis, ferragiis, justiciis, costumis & aliis Redevanciis*, &c. Vide *Redhibentia* in *Redhibere* & *Redebentia*.

¶ REDEVANTIA, Eadem notione. Charta an. 1240. ex Archivo Pontis-Otranni: *Quitavi eis omnes Redevantias, quas habebam in prædicta medietaria, excepto sanguine & latrone.* Alia an. 1142. ex Archivo Veteris-villæ: *Dedit abbatia Veteris-villa tenementum... situm apud Dinannum sub Redevantia unius paris cyrothecarum & duorum denariorum.* Occurrit in Charta ann. 1259. ex Archivo Fiscamn. in alia ann. 1267. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 409. in Tabulario Calensi p. 41. & alibi passim.

¶ REDEVANCIA, Eodem intellectu, in Literis an. 1275. apud D. *Secousse* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 62. in Charta ann. 1347. apud Baluzium tom. 2. Histor. Arvern. pag. 197. &c.

¶ REDEVENTIA, in Charta ann. 1220. apud Baluzium tom. 7. Miscell. pag. 342. in alia S. Ludovici an. 1261. è Chartulario Domus Dei Pontisar. in alia ann. 1269. ex eod. Chartular. in alia an. 1274. ex Archivo Ecclesiæ Dolensis, in alia ann. 1275. è Tabulario S. Medardi Suession. alia ann. 1281. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 730. alia ann. 1360. apud Rymer. to. 6. pag. 215. &c.

¶ REDEVENTIO, Eodem significatu, in Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 163.

REDHIBERE, *Reddere*, in Glossis Isid. Occurrit non semel apud Scriptores, [Sidonium lib. 9. Ep. 11. & 14. Gregorium M. lib. 1. Epist. 44. & 82. &c. Glossæ Lat. Græc. *Redhibeo & Redibeo*, ἀποδίδωμι. Glossæ Græc. Lat. Ἀποδίδωμι, *Reddo, Redibeo, facio, absolvo, repræsento.* Item: *Redhibeo, retribuo, restituo.* Ἀντικαλλάγασις, *Restitucio, Refectio, Redibicio, Dimicatio.* Item: Ἀποκαλλάγασις, *Restitutio, Redhibicio.* Rursus: Ἀνάτισις, *Restitucio, Redhibicio.* Eadem fere in Glossis Lat. Græc.] Vide Juretum ad Symmachum lib. 5. Epist. 87. Sirmondum ad Ennodium lib. 3. Epist. 10. & Jacobum Gothofredum ad Cod. Theod.

RADHIBENTIA, Redditus, proventus, apud Continuatorem Chron. Nangii an. 1334. Charta Philippi Regis Fr. an. 1312. *Et de omnibus fructibus, redditibus, exitibus, emolumentis, juribus, deveriis, & Redhibentiis quibuscunque*, &c. *Redhibence* in Consuet. Cameac. tit. de Actionibus art. 11. *Redevoir*, in Consuet. Lorriacensi an. 1394. c. 2. art. 17.

¶ REDIBENTIA, Idem quod *Redevancia*, Clientare munus prædiatorium, Gall. *Redevance*. Privilegium Johannis de Castellione Comitis Blesensis concessum Abbatiæ S. Johannis in Valleia Carnot. ann. 1265. è Schedis D. *Lancelot*: *Homines burgi S. Johannis sint immunes & quiti a talliis, exactionibus, corveis, costumis & universis Redibentiis.* Charta ann. 1293. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 297. *In aliis vero terris non moventibus nec existentibus de dicto prioratu, & in quibus ipsa Prierissa non habet partem, feodum, costumam, nec Redibentiam aliquam*, &c. Charta Philippi Franc. Reg. pro Sororibus S. Claræ prope Pontem S. Maxentiæ instituendis an. 1309. è Chartophylacio Regio: *Ipsa Sorores ad præstationes & Redibentias vel quævis onera*

minime teneantur. Charta Philippi Longi Franc. Regis an. 1319. ea eod. Charthophylacio Regesto 98. charta 226. *Quæ quidem costuma seu Redibentia, tam ad precium terre quam ad valerem annorum communium, indifferenter extitit æstimata.* Adde Glossarium Lobinelli tom. 3. Hist. Paris.

¶ Redibentia, Vectigal, tributum. Edictum Philippi VI. Reg. Franc. an. 1329. tom. 2. Ordinat. pag. 36. *Quod quilibet possit asportare de extra regnum nostrum ad nostras monetas libere aurum, argentum in massa & bilbonum; & erit liber ab omni pedagio atque leuda, & quacumque alia Redibentia.* Literæ ejusd. Regis an. 1333. ibid. pag. 91. *Dummodo pedagia & alias Redibentias pro dictis rebus & mercaturis .... præstari solita, & quatuor denarios pro libra ... solverent gentibus regis super hoc deputandis.*

¶ Redibita, Idem quod *Redbibentia*, Gall. *Redevance.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 21. *Odo de Plancisago Miles boscum suum ... dedit Deo & abbatiæ S. Vincentii in perpetuam eleemosynam possidendum, ad annuum tamen servitium sex denariorum Cenomanensium, pro omni Redibita ad ipsum spectante, ipsi vel mandato suo in Pascha annis singulis reddendorum.*

Redhibitio, Redditio, apud Symmachum lib. 10. Epist. 36. Lex Longob. lib. 2. tit. 52. §. 10. *Omnis controversia coram Centenariis diffiniri potest, excepta Redhibitione rerum immobilium & mancipiorum, &c.* i. cum agitur de proprietate rerum, iisque alii restituendis. Vide Regulam Magistri cap. 94. Concilium Audomarense an. 1099. c. 4. &c.

¶ Redhibitio, Satisfactio. Miracula S. Bertini sæc. 3. Benedict. part. 1. pag. 129. *Sollerti quoque priores cura cum senioribus consuluerunt, quibus potissimum occupationibus quivissent priorum negligentiarum Redhibitionem reddere.*

Redhibitio, Mulcta. Lex Burgundion. tit. 49. §. 4. *Quod si ... convictus fuerit, triplici Redhibitione teneatur obnoxius*, id est triplici compositione; seu tripli Redhibitione. ut *quadruplex Redhibitio*, in Lege 10. Cod. Th. de Jure fisci.

Redhibitio, Vectigal, tributum, præstatio. Charta Caroli Regis Franc. in Chronico Laurishamensi pag. 60. *Nec ad ullas Redhibitiones publicas requirendum, nec exactandum, quod ad partem fisci nostri exinde redhibetur, penitus ingredi judiciaria potestas, aut Missi nostri discurrentes non præsumant.* Ita passim in veteribus Chartis sæculi VIII. & seqq. [unde emendanda Charta an. 813. in Probat. novæ Hist. Occitan. to. 1. col. 37. ubi perperam legitur *Redititionem* pro *Redibitionem.*] Lex Longob. l. 3. tit. 12. §. 1. *Audivimus, quod juniores Comitum, vel aliqui Ministri Reipublicæ, ... aliquas Redhibitiones vel collectiones ... a populo exigere solent.* [Capitularia Caroli C. tit. 6. cap. 2. *Nec teloneu ... nec alia qualibet Redibitio, neque a Comite, neque a junioribus aut ministerialibus ejus deinceps ab illis* (Ecclesiis) *ullatenus exigatur.* Donatio Johannis Comitis Montis-fortis Parthenoni Portus Regii ann. 1248. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 86. *Concedo ... ccat. arpenta terra ... in perpetuum tenenda & possidenda, libera & quitta absque aliquo onere censuali, costuma, servitio & Redibitione*, hoc est, clientari munere prædiatorio, nostris *Redevance*: qua notione non semel occurrit alibi.] *Redhibitiones annorum præteritorum*, in Histor. Miscella anno 9. Nicephori, quæ Theophani ἀπο[illegible]. Testamentum Ephibii Abbatis an. 2. Reg. Childeberti: *In villis, vel terris, vel silvis, vel Redhibitionibus, &c.* Concil. Meldense ann. 835. cap. 63. *Nec quisquam cujuslibet ordinis vel dignitatis exinde quidquam subtrahat, aut Redhibitionem quamcumque exigat temporalem. Redevabilité ou droiture*, in Magno Recordo Leodiensi pag. 66. [Vide *Redditio* 2.]

¶ Redivitio, Eadem notione, in Præcepto Caroli Simplicis Regis Franc. apud Mabill. tom. 3. Annal. Benedict. pag. 697. col. 1.

¶ Redibutio, Redditus, proventus. Capitulatio Caroli M. de partibus Saxoniæ an. 809. cap. 16. *Et hoc Christo propitio placuit, ut undecumque census aliquid ad fiscum pervenerit, sive in frido sive in qualicumque banno, & in omni Redibutione ad Regem pertinente, decima pars Ecclesiis & Sacerdotibus reddatur.*

¶ Redhibitus, Instauratus, restitutus. Interpres S. Irenæi lib. 5. cap. 14. num. 4. *Memor igitur, dilectissime, quoniam carne Domini nostri redemptus es, & sanguine ejus Redhibitus, &c.*

¶ Redibitor, Ἀνάδοχος, in Glossis Lat. Gr. Aliæ, Græc. Lat. Ἀνάδοχος, *Præs, Redibitor.* Et mox Ἀνάδοχοι, *Vades, rectores*, vel potius *Redibitores*, uti legendum videtur. *Redhibitor*, qui rem venditam recipit, in lege 25. Dig. de except. rei jud.

REDICA, χάραξ, in Gloss. Lat. Græc. [Aliæ Græc. Lat. χάραξ, *Sudis*, (vel potius *Sudes*,) *Redica, adminiculum, vallum.* Varro dixit *Ridica*, eadem notione. Hinc emendandæ Glossæ Isid. ubi: *Retica, Ligna, quibus ligna sublimantur*: legendum enim *Redica* vel *Ridica*: quod etiam vidit Martinius. *Palus, Redica vineis sustentandis*, in veter. Inscript. apud Gualterum in Tabulis Siculis pag. 58.]

¶ Redicare, Redica fulcire. Gl. Lat. Gr. *Redico*, χαρακῶ. Aliæ Gr. Lat. χαρακῶ, *Vallo, Sepio, Redico.*

¶ Redicare Ecclesiam, Iterum dicare, benedicere, consecrare, in Epistola Nicolai I. PP. quam laudat Ratherius to. 2. Spicil. Acher. pag. 244. Vide locum in *Inthronizare mensam.*

REDICERE, Respondere: utitur Ditmarus Merseburgensis in Chronico.

¶ REDICIMATIO. Vide superius *Redecima.*

¶ REDIENS, pro *Reddens*, nisi ita legendum est. MS. Monasterii Gemmetic. pag. 174. & 175. *Redientibus Sagiensibus monachis Gemmeticensibus annuatim decem solidos.*

¶ REDIGERE Malum, Emendare, corrigere, pro delicto satisfacere. Jacobus Rex Aragon. in Edicto ann. 1228. tom. 8. Spicil. Acher. p. 386. *Fures vero & latrones, & eorum receptatores, si Redigere malum, quod fecerint, noluerint, vel directum facere contempserint, &c.* Sed legendum est *Redirigere*, ut infra.

REDIGULOSUS, Ridiculus. Glossæ Græco-Lat. γελοιώδης, *Jocosus, Rediculosus*, [*Jocularis.*] Galfridus de Vino Salvo in Poetria MS. seu de Coloribus Rhetoricis, (floruit sub Richardo I. Rege Angliæ:)

Contra ridiculos si vis insurgere plene,
Surge sub hac specie, lauda, sed Redigulose,
Argue, sed lepide, &c.

Infra:

In studio videre potest Deredigulose.

¶ REDIMATIO. Vide in *Redecima.*

¶ REDIMENTIA, Vectigal, tributum. Permutatio quorumdam castrorum inter Johannem Dalphinum & Ludovicum dominum de Anthone ann. 1315. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 31. col. 2. *Item nos nec successores nostri non habebimus ... aliquos gardiatores, Redimentias seu servitutes infra jurisdictionem dictorum liberorum, nec causam habentium ab eisdem, nec etiam infra mandamentum Anthonis ... & si contingeret aliquem vel aliquos commorantes infra jurisdictionem ipsorum aliquam Redimentiam nobis aut gentibus nostris facere aut solvere ... ipsi liberi ... possint*

&

& eis liceat sine offensu seu indignatione nostra ... prædictas Redimentias seu gardas levare ab eis, & dictos servientes & alios infra jurisdictionem dictorum liberorum commorantes, aut contra præsentem ordinationem facientes, punire in corpore, aut in bonis, pro suo libito voluntatis. Ubi *Redimentia* & *Garda* idem omnino sonare videntur; erat autem *Garda*, ut in *Guarda* 1. dictum est, Tributum annuum ab inferioris conditionis hominibus pro tutela & protectione potentioribus exsolutum: quæ tributi species hic, si bene conjecto, dicitur *Redimentia*, quod illud solverent inferiores, ut sese *redimerent* a potentiorum vexationibus.

REDIMENTUM, παρεγγραφὴ, in Gloss. Lat. Græc. [Aliæ Græco Lat. παραγραφὴ, *Redimentum*, *Revimentum*, f. pro *Reviamentum.*]

REDIMERE, In suas partes allicere, pretio dato corrumpere. Auctor præfationis in libellum precum Marcellini & Faustini: *Damasus tantum sibi conscius scelerum, non mediocri timore concussus, Redemit omne palatium, ne facta sua Principi panderentur.* [Ciceroni *Redimere sibi amicos*, idem est quod Muneribus amicos sibi comparare. Vide *Redemptus testis.*]

☞ Olim *Reembrer*, *Reimbrer* & *Reymbrer* nostri dixerunt, pro Redimere, *Racheter*. Mehun au *Codicille*: *Qu'il me fit Chrestien & qu'il me daigna Reimbrer.* Le Roman d'*Athis* MS.

Bien haultement le Reymbrons,
Pour lui ung riche Roy rendrons.

Ovide MS.

Du bieau fils de Dieu, du bon, du sage,
Celui qui pour l'humain lignage
Reembre de mort & delivre.

Raamber une terre, in Sententia arbitrali an. 1309. apud Pithœum in Consuetud. Trecens. art. 144. Jure cognationis terram redhibere. *Raançon*, hujuscemodi redemtio ibidem: *Ainsi ne pouvoit venir messire Jehans a sa Raançon, parce que lidis heritages n'estoit pas de son costé.* Vide *Retrahere* 2.

¶ Redimere Corium, Componere de flagello, seu ut loquitur Tullius, *Redimere pretio virgarum metum.* Vide in *Corium*.

¶ Redimere Manum, De manu pro delicto amputanda componere, in Capitulari 3. ann. 803. cap. 13. & lib. 4. Capitul. cap. 23. Titulus 55. Legis Salicæ est *de manu ab aneo Redimenda*, hoc est, de compositione, quam facere debebat is, qui tenebatur se purgare manum in ænum aqua ferventi plenum immittendo. Vide *Aqua ferventis judicium* in *Aqua* & *Redemptio* 3. & mox *Redimere vitam*.

Redimere Se tenebantur adscriptitii glebæ, si vel matrimonia contrahere, vel alio migrare vellent, data scilicet dominis suis certa quantitate pecuniæ. Consuetudines Catalaniæ inter Dominos & Vassallos MSS. cap. 36. *In quadam parte Catalaniæ homines soldi, qui non sunt Milites, sunt sic astricti dominis suis, quod filii eorum sunt homines dominorum suorum, sic quod non possint contrahere matrimonia, nec de mansis recedere: quod si fecerint, oportet quod Redimant se, & si contrahant matrimonia, domini ipsorum rusticorum habent quasi partem laudimii de sponsalitio.* Curia Generalis Barcinon. sub Petro II. Rege Arag. MS. cap. 23. *In terris sive locis, ubi homines Redimi consueverunt, non transferant domicilia sua ad loca nostra, nisi se Redemerint, & non possint tenere honores, nec possessiones; sed eas alienent personis non prohibitis, vel deferant propriis dominis, instrumentis ipsorum bonorum eis restitutis.*

¶ Redimere Tempus, Tergiversari. Synodus Aurel. ann. circiter 1017. tom. 2. Spicil. Acher. p. 674. *Tunc Aresastus videns quod Redimerent tempus, & sermonum clypeo festinarent obnubilare sua fidei errorem, &c. Redimere tempus*, Coloss. 4. 5. est eo bene uti, illud in rebus utilibus ponendo.

¶ Redimere Triduanam, De tridui jejunio componere, in Decretali precum an. 779. lib. 5. Capitul. 207. Vide *Biduana*.

Redimere Vitam, *vel manum.* Speculum Saxonicum lib. 1. art. 65. §. 2. *In judicio condemnatus, si vitam aut manum Redimat, sine jure & infamis erit.* Vide *Reatuum redemtio.*

REDIMIÆ, Λύτρα, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. [Glossæ Isid. *Redimiæ, res a prædonibus redemptæ.* Vide Grævium & supra *Redemium.*]

¶ REDIMIBILIS, Qui redimi potest. Obituarium MS. Eccl. Morin. fol. 25. *Recipiet fabrica singulis annis v. lib. monetæ currentis super xxx. lib. perpetui redditus admortizati, licet Redimibilis* Ibid. fol. 27. habetur *Redimiles redditus*, mendosa scriptione.

¶ REDIMICULA, Idem quod Latinis *Redimiculum*, Ornamentum capitis mulieris. Legitur apud Mabillon. tom. 4. Annal. Benedict. pag. 286.

¶ Redimiculare, Redimiculum solvere. Glossæ Lat. Græc. *Redimiculat*, ἀναλύει δέσματα.

¶ Redimiculum Præbendæ, Reditus annuus præbendæ Canonici. Fundatio Collegii Canonicorum Bruxellis ann. 1047. apud Miræum tom. 1. pag. 57. *Ecclesia nullo erat juvamine fulta, & undique egens auxilii, ad ejus ædificationem Redimiculi præbendarum* (vacantium) *partem dimisit, ne statum eleemosynæ omnino videret vendere pretio.*

¶ REDIMILIS. Vide supra in *Redimibilis.*

¶ REDINDUERE, Induere, vestire, Gall. *Revêtir.* Odonis Carmen de varia fortuna Ernesti Bavariæ Ducis apud Marten. to. 3. Anecd. col. 357.

Coccineisque togis texisque Redinduit auri
Stamine multiplici, cujus sibi multa facultas.

¶ REDINSERARE. Laurentius in Amalthea post Papiam: *Redinserabit, renovabit. Redinserare, Iterum inserere*, in Glossis MSS. quas laudat Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 10. ubi suspicatur scribendum *Redinserere*, vel potius *Redinsertare*, quod *Insertare* sit ipsius Maronis.

¶ REDINTEGRANTE. Vox frequens in Chartis Caroli Simplicis Regis Francorum, qua significatur annus, quo post mortem Odonis regnum redintegravit, regni partem, Aquitaniam scilicet & Burgundiam, quæ ab Odone possidebatur, recipiendo. Hujus redintegrationis annos regni sui annis publicis in tabulis subjicere solitus est Carolus, ut videre potes apud Miræum to. 1. pag. 37. tom. 2. pag. 806. Mabillonium tom. 3. Annal. Benedict. pag. 302. & Diplom. p. 558. & seqq. Sirmondum in Notis ad Capitularia, to. 2. edit. Baluzii pag. 815. ubi observatur redintegrationis annos regni annis solido fere quinquennio pauciores fuisse: quod ex singulis Chartis hic laudatis comprobari potest.

¶ REDINTEGRATIVÆ Literæ, Eædem quæ *Recaptivatoria*, in *Recaptivare.*

REDIRIGERE, Noxam emendare: *Redresser la faute.* Usatici Barcinonenses cap. 20. *Placitum judicatum inter Vassallum & Seniorem, & judicium ex utrisque partibus laudatum & auctorizatum, & in manu Senioris bene assecuratum, ut si ei factum Redirigat Senior, primum ad hominem suum cuncta, quæ ei debuerit quocumque modo, & postea recipiat ab homine suo cuncta quæ illi judicata fuerint.* Cap. 34. *Aut fecerit ei malum, quod non possit ei Redirigere nec emendare.* Cap. 35. *De aliis bausiis & malefactis, quæ possunt*

Redirigi vel emendari. Cap. 39. *Redirigere & emendare damnum.* Cap. 107. *Pater cogat filios suos, ut illam forisfacturam ipsis senioribus Redirigant & emendent.* Cap. seq. *Ipse cogatur filium & homines terram tenentes Redirigere malum, quod fecerint.* Occurrit ibi passim. Vide *Condirigere.*

¶ REDISMUS, Idem, ut conjecto, quod Redditus, proventus. Vide locum in *Posa.*

REDISSEISINA, Redisseisitor. Vide *Saisire.*

¶ REDITITIO. Vide *Redhibitio*, Vectigal, tributum, &c. in *Redhibere.*

¶ REDITORIA, Scriptura in qua continetur decretum de restituenda re usurpata, jusque confirmatur primi ac legitimi possessoris, ad quem *redire* debet illa res usurpata. Concilium Cabilon. ann. 915. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 71. & 72. *Querimoniam Pontifices diligenti examinatione inquirentes decreverunt, ut jam dicta villa Sanctiniacus ad antiquitatem suam, hoc est, matricem ecclesiam S. Clementis reverteretur ... unde & hanc testimonii scripturam, quam Reditoriam vocamus, sub hac ratione præfati Præsules præceperunt facere, ut in posterum ecclesia S. Clementis nullam ex sua parrochia sustineret calumniam.*

¶ REDITUALIS. Vide supra *Redditualis.*

¶ 1. REDITUARIUS, Redituarius, Emphyteota vel alius quivis vectigali obnoxius, qui certos censuo annuos domino pendit. Literæ Guntheri Præpositi Eccl. Mogunt. an. 1402. tom. 2. Rer. Mogunt. p. 886. *Dicte nostre Prepositure Redituariis, censuariis, pensionariis, arrendatoribus, decimatoribus, colonis, incolis & subditis ... injungimus & mandamus, quatenus prefato D. Ottoni, tanquam nostro & dicte Prepositure nostre Cellerario ... de hujusmodi Cellerarie officio, fructibus, redditibus, proventibus, juribus, pertinentiis, obventionibus, subventionibus & emolumentis quibuscumque, prout ad vos & vestrum quemlibet pertinet, integre & libere & cum effectu respondeatis.* Decretum Alphonsi Regis Aragon. an. 1442. to. 3. Concil. Hispan. pag. 671. *Nos enim vobis dicto venerabili Episcopo collectori prædicto vestrisque subcollectoribus in præmissis omnibus ... plenum posse committimus .... mandantes universis & singulis colonis, inquilinis, censuariis, Redituariis & aliis quibuscumque, ad quos spectet, quatenus de omnibus & singulis fructibus, reditibus & proventibus supradictis vobis dicto generali collectori, seu substitutis à vobis & nemini alteri respondeant.* Vide *Redditarii*, *Redditua-rius* & *Renterius.*

¶ 2. REDITUARIUS, Cui Vectigal debetur, Gall. *Rentier.* Chronicon S. Bertini tom. 6. Ampl. Collect. Marten. col. 620. *Ex qua pecunia creditorum esuriem mitigavit, & demceps statum sua Ecclesia ad plenum cognovit, secundum quem sic se in expensis pensionibusque regulavit, ut ei Redituarii sua spe minime frustrarentur, & suus Conventus absque murmure aleretur.*

REDITUS, vel Redditus, Proventus, fructus ex re aliqua. Jo. de Janua: *Reditus dicitur, quia singulis annis redeat. Reditus, pensiones, quæ ex locatione rediguntur, impropriè fructus omnes*, Cujacio in Paratit. ad tit. D. de Usufructu. Fleta lib. 3. cap. 14. *Reditus dicitur à redeundo quia retroit, & quotannis redit.* Spartianus in Adriano: *Laborabat præterea ut condita militaria diligenter agnosceret; Reditus quoque provinciales diligenter explorans, ut si alicubi quippiam deesset, expleret.* Ubi scripti codd. *Redditus* interdum habent. Occurrit passim apud JC.

Reditus Duplicatus, in Fleta lib. 1. cap. 9. §. 6. *Deux années de revenu d'une terre.*

Plenus Reditus, Census integer, nostris *Pleine rente.* Lex Vervini ann. 1233. art. 2. *Divisum est inter me & ipsos homines, quod unusquisque, qui ibi mansuram ceperit, infra annum & diem domum suam fecerit, plenum inde mihi Reditum reddere tenebitur.*

Redditus, Eadem notione. *Redditus pecuniarius*, in vet. Inscript. 408. 1. 414. 2. Occurrit passim.

Redditus Assisus, Certus & immobilis census, qui domino solvitur ex prædiis liberis, unde & *Liber* appellatur, mobili & nativo contrarius: Anglis Practicis, *Rents of assise*, nostris vero *Rente fonciere*, cui opponitur *Rente volage*, in Consuetud. Senonensi, Altisiodorensi, Calvimontensi, &c. Will. Thorn. ann. 1283. *Et de Redditu assiso & forinseco 8. libr. 10. sol.* [Assisæ de Clarendum apud Hovedenum in Henrico II. *Balivi domini Regis respondeant ad Staccarium tam de assiso Reditu, quam de omnibus perquisitionibus suis.* Hodie vero nativus reditus etiam sub assiso æstimatur: nec male, cum per tempus præscriptionis ita invaluit ut mutari nequeat, ut ait Spelmannus in voce *Assisa.*]

¶ Reditus Regum & Dominorum in quo consisterent sæculis 11. 12. & 13. fuse docet D. *Brussel* tom. 1. de Feudorum usu capp. 32. 33. & 34.

¶ Reditus Salis *ad tertiam dimidiam sartaginem* conceditur Novientensi Monasterio, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1135. in Historia ejusd. Monasterii. Vide *Salinaria.*

Redditum Facere dicitur colonus, seu glebæ adscriptus, qui *censum de capite* debet. Lex Longobardorum lib. 2. tit. 18. §. 3. *Ita sancimus, ut si quis Longobardus per chartam ... res suas ordinaverit, & dixerit eas habere loca venerabilia, & familias, per quas res ipsa excolantur, liberas esse dixerit, ut in ipsis religiosis locis Redditum faciant, secundum ipsius statutum, reddant omni tempore juxta domini sui perceptionem ipsi & filii eorum, & sint liberi de suis personis, sicut dominus eorum instituerit, ... nec à suis cespitibus removeantur, &c.*

¶ REDIVENTIA, Idem quod superius *Redevantia*, Præstatio, vectigal, &c. Charta ann. 1250. è Chartulario S. Aviti Aurelian. *Confessi fuerunt se tenuisse ... de terris ipsorum decani & capituli, sitis apud C.ris, ad tales Rediventias, scilicet, &c.*

¶ REDIVIDARE, pro *Redundare*, male. Charta Roberti Regis Franc. ann. 1029. apud Mabillon. de Re Diplom. pag. 582. *Verissime decet regiam dignitatem illis* (fructibus caritatis) *Redividare & affatim exuberare, per quos sua dignitatis amplitudinem valeat sublimando erigere & erigendo sublimare.*

¶ REDIVITIO, pro *Redhibitio.* Vide in *Redhibere.*

REDIVIVUS. Glossæ MSS. ad Alexandrum Iatrosophistam: *Canapis Rediviva, id est qua nascitur, & non seminatur.*

REDIUS, *Versor*, *Præco.* Ita Papias MS. & edit.

¶ REDIVUS, pro *Ricinus.* Vide *Ricinosus.*

¶ REDMANNI. Vide *Radmanni.*

¶ REDOCCARE, *Scindere*, in Glossis MSS. quas laudat Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 20. Proprie idem quod Iterum occare; hoc est, denuo glebas comminuere & confringere.

¶ REDOCREARE, *Item ocreare*, Johanni de Janua, hoc est ocreas iterum induere.

REDOLINA. Fori Aragonenses apud Michaelem del Molino pag. 159. *Furatus si aliquis fuerit arcam sive Redolinas de archivo publico alicujus civitatis, villæ, vel loci, ubi sunt bursæ recondita illorum, qui sunt insacculati in officiis, &c.* [Vide *Rhedo.*]

¶ REDOMARE, Reposcere, recuperare. Charta Petri Comitis Altissiod. pro incolis Malliaci ann. 1229. apud Thomasserium in Consuetud. Bitu-

ric. pag. 709. *Quicumque in parrochia Malliaci ville domum suam, aut pratum, aut vineam, aut agrum, aut quancumque aliam possessionem anno & die pacifice tenuerit, nulli de cetero respondebit, nisi aliquis se jus sciat in hoc habere, & qui per annum illum extra patriam moram fecerit, voluerit Redemare.*

¶ REDONANCIA, Idem quod *Redevancia*, si tamen non sit ita legendum, Gall. *Redevance*. Charta ano. 1271. to. 1. Chartularii S. Vandreg. pag. 709. *Ego Nicholaus le Chambelent ... vendedi ... Abbati & Conventui S. Vandregesili omnia illa & singula, que habebam & percipiebam annuatim à Radulfo de Mara ... super totum feodum suum, tam in denariis, ovis, caponibus, quam aliis Redenanciis quibuscumque pro xl. solidis Turon.*

¶ REDONDELLUS, Ornamentum capitis mulieris orbiculatus, ni fallor, à Rotundus, Gallice *Rond*, sic appellatus. Litteræ patentes Caroli V. Regis Franc. an. 1367. pro Monspeliensibus: *In capite tamen* (domicella) *possit portare unum Redondellum vel parcetum camperlis & margareris.* Vide *Redundellus*, *Roundellus* & *Rotundellas*.

¶ REDOPERIRE, *Aperire*, in Glossis MSS. à Vossio laudatis lib. 4. de Vitiis serm. cap. 20.

¶ Redopertus, Apertus, retectus. S. Ambrosius lib. 1. Offic. cap. 16. num. 61. *Expecta ut veniat quod perfectum est, quando non per speciem & in ænigmate, sed facie ad faciem, formam ipsam Redopertæ veritatis possis agnoscere.*

¶ REDORARE, Rursum inaurare, Gall. *Redorer*. Computus ann. 1245. è Bibl. Reg. *Pro pede cujusdam cifi sorcerii & Redorando* xviii. *s.* Melius scriberetur *Redaurare*.

¶ REDORIRI, Iterum incipere. Glossæ Lat. Gr. & Græc. Lat. Ἀνάρχομαι, *Redorior*.

REDORSARE, Tergo chartæ inscribere, Gall. *Endosser*. Statuta secunda Roberti I. Regis Scotiæ cap. 16. §. 5. *Et fiat collatio seu computatio 15. dierum à die captionis terrarum in manu Regis, Redorsata à retro brevis, seu in dorso illius retornati à Ballivio missi ad Regem.* Vide *Indorsare*.

Redorsare, [Johanni de Janua, *Retro & à posteriori dorsum scindere; unde dicitur: Equus Redorsatus est a posteriori.*] Ugutio: *Equus redorsatus a posteriori parte, edorsatus ab anteriori, unde solet dici, Trossulam illam, vel capam foricatam super equum edorsatum.* Epistola Conradi Hildeshemensis electi apud Arnoldum Lubecensem lib. 4. c. 19. *In eadem civitate* (Neapolitana) *est equus areus, magicis incantationibus a Virgilio sic compositus, ut ipso integro permanente, nullus equus possit Redorsari, cum tamen de vitio naturali sit illi terra proprium, ut ante equi illius compositionem, & post ejusdem equi quantalamcumque corruptionem nullus equus sine dorsi fractura possit equitem aliquandiu vehere.* In Consuetudine Monstroliensi art. 42. fit mentio arborum, quæ stant, *pour cados des maisons*, hoc est, ad dorsum ædium plantantur, ut à ventis eas defendant, [vel ornatus gratia, ut dicitur in Glossario juris Gallici: quod consule.]

¶ REDORTA. Vide in *Retorta*.

¶ REDOTATUS, Moneta nigra minutior in Dalphinatu, pretii duorum parvorum denariorum an. 1342. ut patet ex Ordinatione Humberti II. eod. an. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 420. *Redotatos nigros currentes pro duobus denariis parvis ad quindecim granos de liga & de pondere sexdecim solidorum pro marcha argenti fini ad remedium liga duorum granorum & ad remedium ponderis trium denariorum pro marcha.* Ante hunc annum alii fuerunt *Redotati* pretii quatuor denariorum; *denarii* namque *quadruplices dicti alias Redotati* memorantur in Computo an. 1336. tom. 1. ejusd. Hist. pag. 95. col. 1. Rursum ibi memorantur *Redotati* col. 2.

¶ REDRA, Redrare. Vide *Riedra*.

¶ REDRECARE, à Gallico *Redresser*, Corrigere, emendare, idem quod supra *Redirigere*. Testamentum Raymundi Trencavelli an. 1154. in Probat. novæ Histor. Occitan. tom. 2. col. 650. *Et mala qua ego feci cum mea cavalgada in Rossilono domibus Templi & domibus Hospitalis, quod homo Redrecet eis ad suam mercedem, & infractiones quas ego in eadem terra Ecclesiis cum eadem cabalgada, quod homo Redrecet eis cum laudamento Episcopi de Helna, & mea debita, qua scientur, in pace pagentur.*

¶ Redrescere, Eadem significatione. Fœdus an. 1143. in Probat. novæ Histor. Occitan. tom. 2. col. 500. *Si Comes* (Ildefonsus) *fecerit tenere pacem in suis castellis, faciat eam tenere in castellis Rogerii; & si ipsi de castellis Rogerii infregerint pacem, clamet se inde Comes Rogerio: & si Rogerius Redrescere non fecerit usque ad* xl. *dies, distringet illos Comes, sicut alios de ipsis castellis ipsius terra.*

¶ Redressare, Eodem intellectu. Charta Henrici IV. Regis Angl. ann. 1405. *Hujusmodi quæstiones, contentiones, dampna .... reformandum, Redressandum, sedandum, &c.*

¶ REDRIZARE, ab Italico *Ridrezzare*, Gall. *Redresser*, Quod flexuosum est in rectum revocare. Statuta Mutinæ rubr. 255. *Ordinatum est .... quod strata & via à S. Leonardo usque ad villam de Crespie debeat levari, & exemplari & Redrizari, ubi opus fuerit.*

REDUBIÆ, Reliquiæ. Vita S. Boniti Episcopi Claromontani cap. 7. num. 34. *Inchoato, ut oportebat, jejunio, Sanctorum circumquaque orando Redubias peragrantes, interventum sua peritionis apud Dominum ... deposcunt.* [Glossæ Isidori: *Redubias, Reliquias.* Papias: *Redubia, indubia, spolia serpentum, exuviæ, reliquiæ testarum.* Hic *indubiæ* delendum est, ut monet Grævius. Vide Martinii Lexicon in *Reduvia*, quæ proprie significat abscessum circa ungues natum, Græcis παρωνυχία. Hinc Gloss. Lat. Gr. & Gr. Lat. *Redubia*, παρωνυχία. *Reduvia*, παρωνυχίς.]

¶ REDUCERE Se, Se recipere, Gallis *Se retirer*. *Mariscalcus cum paucis hominibus fugiendo se Reduxit ad Tyrum*, lib. 6. Annal. Genuens. ad annum 1230. tom. 6. Muratorii col. 467.

¶ REDUCTA, *Concava, depressa*, in Glossis Isidori. Addit Papias: *Quasi retro ducta.* Est interpretatio versus Virgiliani lib. 6. Æneid.

Interea videt Æneas in valle Reducta
Seclusum nemus, &c.

¶ REDUCTIO, f. Moles, via strata, Gall. *Chaussée*. Synodus Limensis ano. 1588. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 450. *Quoniam ex defectu viarum & pontium & Reductionum non raro sequuntur Indorum mortes absque sacramentis, & quod præcipitentur Sacerdotes, & multi Indi submergantur, &c.*

¶ Reductio Hæreticorum, Eorum reversio ad catholicam fidem, in Epistola Martini V. PP. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 406.

¶ REDUCTORIE, Breviter, compendiose. Oratio de S. Bonaventura, to. 3. Julii pag. 826. *Composuit & solenne officium in honorem B. Francisci, & de ipsius vita seriose tractata primum, & secundo Reductorie adnotavit.*

REDUCTUS. Charta an. 1182. apud Hieron. Rubeum in Historia Ravennat. p. 354. *Promisit Gerardo Archiepiscopo S. Ravenn. Ecclesia manutenere*

fidelitatem, quam fecerat pro feudo Argentea; ... & guerram, & pacem, & cavalcatam, & Reductum de pradicta parte juravit. [Ut *pax guerra*, ita *Reductus* hic opponi videtur *cavalcata*, & proxime accedere ad *Reductum* subsequentem.]

¶ REDUCTUS, Locus secretus, refugium, asylus, Gallis *Redust*, Ital. *Ridotto*. Charta ann. 1379. è Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *Dictum castrum* (de Alansono) *habet fortalitium, quod est Domini, & juxta illud habet Reductum, in quo se reducunt tempore guerra.* Acta S. Franciscæ Rom. to. 2. Martii p. 160*. *Recipe securitatem, anima Deo dilecta, & vade ad tuum Reductum.* Vox frequens in re obsidionali, ut observat Thomas de Aquino, qui *Reducius* recte definit munitiunculas excitatas figura quadrata, præcipue in linea ambitus interioris, certis intervallis dissitas, ut fossores accessum & milites munita habeant loca, quo se recipiant, cum arcis obsessæ præsidiariis ad interturbanda & diruenda opera præcurrunt. Hasce munitiunculas nostri etiam vocarunt *Redoute* à voce *Reductus* hac notione.

¶ REDULUS, *Strues lignorum ardentium*, in Glossis Isid. Constantiensis: *Redulus, Lignorum acervus ardens.* Vide quæ de etymo hariolatur Martinius in Lexico.

¶ REDUNCARE, *Curvare*, seu reduncum facere, in Glossis à Vossio citatis lib. 4. de Vitiis sermon. capite 20.

¶ REDUNDELLUS, Vestis species in *rotundum* seu in orbem desinens, eadem quæ infra *Rotundellus*, nisi sit ita legendum. Statuta Eccles. Tutelensis an. 1328. apud Baluzium Hist. Totel. col. 676. & Marten. tom. 4. Anecd. col. 798. *Monemus omnes & singulos rectores, presbyteros & alios beneficiatos nostra diœcesis, maxime religiosos, ne de cetero deferant Redundellos, nisi devinm longum in modum habitus.* Modus vivendi in Concilio Basileensi apud eumd. Marten. tom. 8. Ampl. Collect. col. 244. *Cum incedunt per civitatem vestes deferunt superiores juxta institutiones suorum Ordinum, & Canonici regulares pro vesta exteriori portent crociam, mantellum vel Redundellum.* Vide *Rondellus*.

¶ REDUPLICARE, pro *Conduplicare*, dici vetat Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 20. *Reduplicatus*, occurrit apud Tertullian. de Patientia c. 14.

¶ REDUSIT, pro *Redussit*, à *Redurere*, ni fallor, Igne mundare. Agnelli Liber pontificalis apud Murator. tom. 2. pag. 23. col. 1. *Gratias vobis necesse est agere Deo Patri & Filio ejus, simulque Spiritui S. trina Majestati, unica potestati, quod me pollutis labiis Redusit, & linguam aridam in quantum illi placuit, disertam fecit.* Allusio est, si bene conjecto, ad id quod de seipso Isaias narrat cap. 6. calculo scilicet ignito labia sua ab Angelo mundata fuisse.

REDUT. Concilium Narbonense anno 1054. cap. 20. *Caballarium autem nemo apprehendat, ut* Redut faciat, neque faciat, neque substantiam ejus tollat, nisi tantum per directum.* Forte *Reduci*.

¶ REDUVIÆ. Vide *Redivia*.

¶ REEMENDARE, Instaurare, reparare, reficere. Præceptum Caroli C. ann. 862. apud Mabillon. Diplom. pag. 336. & Felibian. Hist. San-Dion. pag. lxx. *Torcularia pramemoratorum locorum, juxta solitam consuetudinem, ex villis abbatia Reemendentur; & qua dari ibidem fratribus laborantibus fuerat consuetudo, dentur.* Charta alia ejusd. Caroli C. ann. 872. apud Jac. *Bouillart* Hist. San-German. pag. xx. col. 1. *Duobus etiam fratribus in eadem villa novalaborantibus, qua dari ibidem consuetudo fuit, dentur: & torcularia juxta solitum Reemendentur, & vasa vinaria praparentur vinumque ex more ad monasterium deferatur.*

¶ REEMERE, REEMTIO, Idem quod *Redimere* & *Redemtio*, de quibus supra in *Racbetum*. Diploma Alberti Imperat. ann. 1300. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 439. *Cum .... illustris Wenceslaus Rex Bohemia, princeps & frater noster dilectus, tanquam verus heres dicti Ottocari, oppidum & castrum Reemerit, absolverit seu redemerit memorata: nos dictam Reemtionem, absolutionem seu redemtionem ratam & gratam habentes cum auctoritate prasentium confirmamus.* Adde tom. 7. pag. 57. & vide *Redemptio* 2.

REEP, Mensora agraria apud Swecos, scilicet funis tantæ longitudinis, quantam vir describit inter extenta in diversum brachia manusque. *Orgyam* Græci, Germani *Klafter*, Sweci *Famn*, vocant. Charta Swecica an. 1310. apud Schefferum ad Chronicon Archiepiscop. Upsaliensium pag. 232. *Qua pecia terra circumvallata est fossatis, continens in longitudinem 86. Reep, & tres ulnas: in latitudine vero quadraginta tria Reep cum duabus ulnis.*

¶ REERIGERE, Reædificare. Chronicon Johannis de *Wbethamstede* pag. 327. *Promisit ... fratrum dormitorium ibidem collapsum & ruinosum iterum Reerigere reparareque de novo.*

¶ REFACTA, REFACTURÆ, Ædificiorum reparationes, instaurationes in Chartulario Monasterii Gemeticensis notato B. pag. 110.

¶ REFANUS, pro *Raphanus*, Gall. *Raifort*. Epistola Guizonis ad Augienses fratres ann. 969. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 300. *Æstimo illum ingressum aliquando hortum viri prudentis, in quo gustavit Refanum canino stercori innatum, qua est causa putidi ructaminis, id est, malevola reprehensionis.*

REFARE. Vide *Reffare*.

¶ REFECCIA, Ἀπόλεξις νεκρῶν, in Glossis Lat. Gr. & Gr. Lat. Rursum in Græc. Lat. Ἀπόλεξις νεκρῶν, *Rejectio*, supple *judicum*.

¶ 1. REFECTIO, Somnus, quies. Vide *Reficere*.

2. REFECTIO, Cœna, prandium, cibi sumtio; à *reficere*, cibum sumere, qua voce utuntur Plinius lib. 18. cap. 7. Celsus lib. 4. cap. 6. & alii. *Refectionis* vero vocabulum habet S. Benedictus in Regula cap. 24. 25. 35. Apud Marcum Evang. *Refectio*, pro loco, ubi cibus sumitur, usurpatur, cum Christus dici jubet: *Ubi est Refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis manducem.* Græca enim habent, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα; Lucas *diversorium*. [Vide *Refectio generalis* in *Generale*.]

3. REFECTIO, Jus procurationis, *Gistum, prandium, cœnaticum, &c.* [*Reffecture*, in Charta ann. 1305. è Bibl. Reg.] Charta Ecfridi Regis Merciorum ann. 716. in Addit. ad Matth. Paris: *Et terra illa a laboriosis operibus, ab omnibus tributis vel censuris, & ab omnibus Refectionibus Regum vel Principum seu omnium expeditionum ... sint libera.* [Charta Alexandri PP. an. 1174. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 4. col. 186. *Refectiones quoque (annuimus) quas Episcopus Capitulo Lingonensi annuatim prastare debet.* Alia ann. 1132. in Probat. novæ Histor. Occitan. tom. 2. col. 470. *Quando sepultus fuit, dimiserunt nepotes sui Refectionem usuariam, quam habebat cum hominibus suis in monasterio S. Theoffredi in unoquoque anno in festivitate ipsius S. Martyris.*]

¶ 4. REFECTIO, Baptismus, quo homo *reficitur*, seu justitiæ, qua decidit, restituitur. S. Paulinus Epist. 32. ad Severum num. 2. *Recte enim in loco Refectionis humana* (id est, Baptismi loco seu Bap-

tisterio.) *Martinus pingitur, qui cælestis hominis imaginem perfecta Christi imitatione portavit.*

REFECTORIUM, Ugutioni, & Joan. de Janua: *Locus, ubi reficiuntur famelici, vel locus, ubi insimul comedunt fratres vel Monachi. Cœnaculum refectionis*, apud Gervasium Tilleberiensem de Otiis Imper. decis. 3. cap. 11. Gregorius M. lib. 2. dial. c. 22. *Ite, & dicite illi, ego venio, & ostendo vobis, in quo loco oratorium, in quo Refectorium fratrum, in quo susceptionem hospitum, ... ædificare debeatis.* [Capitul. Aquisgran. ann. 817. cap. 27. *Ut abbas vel quispiam fratrum ad portam monasterii cum hospitibus non reficiant: in Refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi ac bibendi exhibeat.* Adde cap. 41. & 68. Capitul. Caroli C. tit. 7. cap. 53. Capitula Monachorum ad Augiam directorum cap. 7. tom. 2. Capitularium edit. Balusianæ col. 1381. Capitula Monachorum Sangall. ann. circiter 817. ibid. col. 1384. cap. 15.] Vita Aldrici Episcopi Cenoman. num. 17. *Fecit quoque in ipso monasterio Refectorium novum, & nobiliter compositum, &c.* Adde num. 23. Vide [Vossium lib. 3. de Vitiis sermonis cap. 41. &] Haeftenum lib. 10. tract. 1. disqu. 1.

REFECTORIUM CANONICORUM, apud Chrodegangum in Regula Canonicorum Metensium cap. 21. Concilium Turonense III. cap. 23. *Canonici & Clerici civitatum .... in Claustris habitantes simul omnes in uno dormitorio dormiant, simulque in uno reficiantur Refectorio.* Vide Hermannum de Miraculis S. Mariæ Laudun. lib. 3. cap. 24. Rogerum Hovedenum pag. 495. [Molanum in libris de Canonicis, Miræum tom. 1. pag. 75. in Charta an. 1089.] &c.

¶ REFECTORIUM, Prædium, cujus proventus communi Canonicorum refectioni destinabantur in Ecclesia Lugdunensi. Statuta ejusdem Eccl. an. 1251. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 72. *Statutum est, & perpetua inhibitione firmatum, ne successiones in ipsa ecclesia de cetero fiant, & ne Refectoria in divisione terrarum alicui in beneficium assignentur.* Ex qua prohibitione *refectoriorum* in beneficium assignandorum, ne quod ad mensam communem pertinebat, divideretur, conjicere licet id aliquando factitatum fuisse: quod confirmari potest ex Charta fundationis Ecclesiæ Collegiatæ de Forverio per Archiepiscopum & Canonicos Lugdunenses ann. 1192. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 2. col. 24. ibi enim *Refectorium* vacans supponitur, quod dici non potest de prædio ab universa communitate possesso, sed solum de prædio alicui singulatim concesso. Hujus fundationis verba sunt: *Si quando ... Refectorium vacare contigerit, habebunt quoque* (Canonici de Forverio) *decimam eorum redituum, quod de ecclesia defunctus ejus* (Canonici Lugdun.) *habiturus est à die obitus sui usque ad primum Martium post solutionem Refectorum & debitorum & clamoribus pacificatis.* Ubi per *solutionem refectoriorum* intelligo partem proventuum ex eo prædio, quod *Refectorium* vocabant, communi mensæ exsolvendam. Nam, si bene conjecto, qui tunc temporis *Refectorium* seu prædium jure beneficii possidebat, proventuum certam partem retinebat sibi, alteram communitati pro refectorio tribuere tenebatur. Vide *Refusio*.

IN AREA REFECTORII *sine mappula & mensa comedere*, Pœnæ Monachicæ species, cujus mentio in Statutis Ordinis S. Gilberti *de Sempringham* pag. 766. & alibi sæpe.

REFECTORARIUS, Cui Refectorii custodi onus incumbit. Liber Ordinis S. Victoris Parisiens. MS. cap. 12. *Ad Refectorarium pertinet tempore statuto, sive ad prandium, sive ad cœnam, mensas præparare, panem & vinum & legumina apponere, & si qui fratres deforis veniant, ubi ad refectionem sedere debeant, providere, & eis similiter, quæ sunt apponenda, apponere, &c.* De ejus officio agit etiam Udalricus lib. 3. Consuet. Cluniac. cap. 21. Adde Ingulfum pag. 856. Eckehardum Jun. de Casib. S. Galli cap. 3. Eckehardum Minimum de Vita Notkeri cap. 19. Statuta Ordinis *de Sempringham* pag. 727. Cæsarium Heisterbach. lib. 6. cap. 5. &c. Tabular. S. Theofredi Velaviensis: *Hæc sunt, quæ ad obedientiam pertinent illius, qui Refectorarius appellatur, qui propterea sic nominatur, quoniam domus illa, in qua fratres reficiuntur, ipsi commissa est, non solum ut panem quotidie sufficienter ministret; sed etiam ut omnia, quæ ad utilitatem vel ornatum necessaria fuerint, eidem domui studiose provideat, omnia linteamina mensarum & canistra, & vasa vinaria, sciphos ligneos, & vitreos, cochlearia & candelabra, &c.* [Consuetudines Monasterii Fontanell. MSS. pag. 258. *His sunt quasi suffraganei coquinarii Panetarius, Custos vini & Refectorarius. Refectorarii seu Procuratores Capituli Ecclesiæ Viennensis*, in Charta an. 1291. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 44. col. 2. *Refectorarius* ejusdem Capituli rursum memoratur in alia Charta ann. 1314. ibid. pag. 157.]

¶ REFECTORARIA, Officium *Refectorarii*. Inter varia officia claustralia Monasterii Corbeiensis ad calcem Regulæ MS. recensentur, *Præpositura, Thesauraria, Celleraria, Cameraria, Refectoraria, Infirmaria, Hospitium & Eleemosina.*

¶ REFECTORARIA, Monialis cui refectorii cura est in monasteriis sacrarum virginum. *Alheidis conversa, Refectoraria & fenestraria*, apud Buschium de Reform. Monast. to. 2. Scriptor. Brunsvic. Leibnitii pag. 888.

¶ REFECTORERIA, Eadem notione. Charta arrendationis Monialium Artacellæ an. 1403. è Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *Item fenestraria medium justitialem vini; item Refectoreria pro suo labore duos justiales vini ultra suam rationem.*

¶ REFECTORETUM, Idem quod *Refectorium*. *Refectoretum infirmariæ, in quo eduntur carnes*, in Bulla Benedicti XII. ex Archivo S. Victoris Massil.

¶ REFECTORARII PANNI, Qui sunt ad usum refectorii, Bernardo in Ordine Cluniacensi part. 1. cap. 7.

¶ REFECTORIALES, Vicarii seu beneficiati Ecclesiæ Saltzburgensis, qui vice Canonicorum Missas canunt ceterasque horas ecclesiasticas, ut passim videre est in Ecclesiis cathedralibus & collegiatis, *Refectoriales*, ut conjecto, dicti quod communi refectorio uterentur. Chronicon Saltzburg. ad ann. 1461. apud Raimundum Duellium tom. 2. Miscell. pag. 143. *Burchardus statim fundavit XII. sacerdotes, VI. religiosos & seculares, qui deberent præesse choro Saltzburgensi tanquam vicarii & omnia cantare, etiam primam Missam apud S. Virgilium ... sed quia dictus Archiepiscopus in regimine non diu vixit, statim post obitum suum fuit illa fundatio per Capitulum cassata, Presbyteri seculares licentiati & Refectoriales reassumpti.*

¶ REFECTORIUS, Idem qui *Refectorarius*. Epitaphium an. 1593. apud Felibian. Hist. San-Dion. pag. 583. *Hic jacet fr. Franciscus Guyot, præpositus de Tremblay, locique Refectorius. &c.*

¶ REFECTUARIUS, Eadem notione. Statuta Monasterii S. Claudii pag. 74. *Tenetur Refectuarius mi-*

nistrare mappas & manutergia ad refectorium tam pro mensis ipsorum, quam pro manuum ablutione, necnon scyphos custodire & mappas prædictas mundas teneri & dealbari facere.

¶ Refectuaria, Officium, *refectuarii*, ibidem, & in Bulla Pauli III. PP. an. 1549. tom. 1. Maceriarum Insulæ Barbaræ pag. 261.

¶ Refecturaria, Eodem intellectu. MS. Codex Eccles. Aginn. apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Benedict. in Vasconia MSS. p. 532. *Monasterium SS. Gervasii & Prothasii de Exiis ... habet ... camerariam, sacristiam, infirmariam, cellerariam, pitanciariam, cantoriam, hospitalariam, operariam, & Refecturariam.*

¶ Refecturarius, Idem qui *Refectorarius*. *Petrus de Borgia Canonicus & Refecturarius Capituli Viennensis*, in Charta an. 1281. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 24. col. 2. *Præsentibus .... Hugone Priore de Roysies, Petro de Rochi Refecturario dicti monasterii*, in alia Charta an. 1300. ibid. pag. 57. col. 2.

Subrefectorarius, Qui *Refectorariæ* subest, in Monasteriis. Vide Librum Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 12.

REFECTUM, Idem quod supra *Refectio*, Cœna, prandium. Chartularium Prioratus S. Petri de Domina fol. 94. *In festivitate O. SS. unum Refectum in refectorio de pane & vino & pulmento & piscibus & fabis omnibus monachis.*

¶ REFECTURA, Instauratio, reparatio, *Refectio* apud Vitruvium. Charta an. 1286. tom. 1. Chartul. S. Vandregesili pag. 1113. *Nec tenebuntur dicti Religiosi aliquid de suo ponere in Refectura molendini supradicti.*

¶ REFECTURARIUS, &c. Vide in *Refectorium*.

¶ REFECTURIUM, pro *Refectorium*, bis habetur in Consuetudinibus Fuld. S. Sturmii, pag. 5. & 6. vet. Disciplinæ Monasticæ.

¶ REFEFFARE, Idem quod mox *Refeofare*, In feudum denuo conferre. Gualterus Hemingford. de Gestis Edwardi I. Regis Angl. ad ano. 1302. pag. 198. *Perrexit iratus ad Regem & dedit ei Comitatum & omnes terras suas, sub tali quidem pacto, quod Refessaret* (melius in MS. *Refeffaret*) *eum de eisdem ad terminum vitæ suæ, & insuper daret ei mille marcatas terræ pro vita sua, & eum ejiceret ab omni ære alieno.*

¶ REFENERE, Includere, concludere, Gall. *Renfermer*. Charta ann. 1239. è Tabulario Compendiensi: *Et debent idem Petrus & ejus hæredes invenire grangiam ad Refenendum annuatim bladum Ecclesiæ memoratæ. Refenere* fortean dictum est à *fenum*, pro *fenum* concludere in fenili; unde ad alia translatum: si tamen vera lectio est, vereor enim ne legendum sit *refirmandum*, aut quid simile, à Gallico *Renfermer*.

¶ REFEODUM, Idem quod infra *Retrofeudum*, Gall. *Arriere-fief*. Charta Roberti Ducis Burgundiæ an. 1282. ex Archivo S. Benigni Divion. *Dum tamen penes venditorem seu venditores de feodo vel Refeodo nostro dimidia pars remaneat. In franco allodio sine feoda vel Refeodo*, in Charta an. 1282. è Tabulario S. Laurentii Diœcesis Autissiod. Vide *Feudum*.

REFEOFARE, [In feudum denuo conferre, seu feudo denuo investire.] Vide in *Feudum*.

¶ REFERENDARE, In acta referre, ab Italico *Referendare*, Referre. Literæ ann. 1651. in Actis SS. Aprilis tom. 3. pag. 570. *Præsentes litteras manu nostra signatas & per nostrum secretarium Referendatas jussimus expedire.*

REFERENDARII, Qui supplicum preces ad Principem recitant, & mandata Principis judicibus insinuant, in Novella 113. 124. in l. 2. Cod. de Off. ejus, qui vic. alic. judic. Glossæ Nomicæ MSS. Ῥεφερενδάριος, ὁ τὰς ἀπηνερίους νομίζων. Vide Procopium lib. 2. de Bello Persico c. 23. Eustathium in Vita S. Eutychii P. CP. n. 23. Alemannum ad ejusdem Procopii Anecd. Meursium in Gloss. &c. [Commentator Notitiæ Imperii in cap. 97. *Qui sermonum dispositionem tractabant, Referendarii vocabantur. Hi supplicum desideria aut judicum consultationes Principi insinuabant, & responsa data consulentibus mittebant, quæ Mandata dicebantur. Hi pauci erant initio: postmodum à Justiniano octodecim; postea ad octo redacti. Principum responsa, quæ super litibus emanabant, Dispositiones vocabantur; expositio vero, quam Principi faciebant Referendarii, Relatio appellabatur. Referendariis præfectus erat Comes. Referendarii Spectabiles vocabantur.*]

Referendarius, apud Francos primæ stirpis Reges, dictus ille, cui commissa erat annuli regii cura, quique regia diplomata subscribebat [Aimoinus lib. 4. cap. 41. ubi de S. Audoeno: *Filiusque præcellentissimi viri Autharii, qui Referendarius ideo est dictus, quod ad eum universæ publicæ deferrentur conscriptiones: ipseque eas annulo Regis, sive ab eo sigillo sibi commisso, muniret seu firmaret.*] Aigradus Monachus in Vita S. Ansberti Archiepiscopi Rotomagensis cap. 1. *Robertus namque vir clarissimus, qui eo tempore summus palatii erat Referendarius.* Ubi alii Codd. habent: *Gerulus fuerat annuli Regis Chlotarii.* Vita alia ejusdem S. Ansberti: *Cœpit esse aulicus scriba doctus, conditorque regalium privilegiorum, & gerulus annuli regalis, quo eadem signabantur privilegia.* Vita S. Agili Abbatis cap. 13. *Venerabilis Audoenus, cognomento Dado, præfato Regi præ cunctis aulicis amabilis, atque Referendarius constitutus, gestans ejus annulum, quo signabantur publice totius regni potiora signa, vel edicta.* Vita S. Boniti Episc. Claromont. cap. 1. *Non multo post annulo ex manu Regis accepto, Referendarii officium adeptus est.* Gregorius Turon. lib. 5. Hist. cap. 3. *Sigga quoque Referendarius, qui annulum Regis Sigeberti tenuerat.* Idem lib. 10. cap. 19. & ex eo Flodoardus lib. 2. Hist. Remens. cap. 2. *Requisitusque Otho, qui tunc Referendarius fuerat, cujus ibi subscriptio meditata tenebatur, adfuit, negat se subscripsisse.* Ex his porro qui *Referendarii* munus obierunt in aula Regum Franciæ, cum hac nomenclatura, isti mihi potissimum occurrerunt.

☞ Iis inserere visum est alios, qui hac quidem *Referendarii* nomenclatura minime donantur, sed quos inter Referendarios recenset Duchesnius in sua Cancellariorum Historia, quod in antiquis Instrumentis annulum regium gestasse legantur, aut saltem regia diplomata subscripsisse. Qui regium annulum gestasse legitur in authentico scripto, Referendarius certo fuit; qui vero regia dumtaxat diplomata subscripsisse, Regi obtulisse, aut recognovisse dicitur, non continuo censendus est summi Referendarii munus obtinuisse; hæc enim, si jubebantur, præstabant inferiores Cancellarii seu Notarii. Addita vox *jussus* inferioris ordinis signum est.

¶ Aurelianus sub Chlodoveo I. de quo tamen haud immerito dubitat Duchesnius.

¶ Anachalus *obtulit* Diploma anno 16. ejusdem Regis, apud Duchesnium.

¶ Gelebertus anno 17. ejusdem Clodovei *Testamentum*, seu Diploma, *scripsit & subscripsit*.

¶ Ansebaldus, qui sub Theodeberto I. *scriptori-*

bus testamentorum regalium praerat, atque eadem *testamenta*, hoc est diplomata, *de annulo regali* firmabat, teste Fausto monacho in Vita S. Mauri.

¶ S. Arnoius sub eodem Theodeberto *Cancellarii fortitus officium* legitur in ejus Vita sæc. 1. Benedict. pag. 349.

¶ Antioius, *Cancellarius* sub eodem Rege.

¶ Brolamo, *Cancellarius* an. 12. Childeberti.

¶ Mamertus, sub eodem Childeberto, Diploma *recognovit*.

¶ Adocrinus ejusdem Childeberti Diploma *obtulisse, scripsisse & subscripsisse* dicitur an. 15. ejusdem Regis.

¶ Valentinianus, *Notarius & Amanuensis* anno 48. ejusdem Regis, in Charta fundationis Abbatiæ S. Germani Paris.

¶ S. Desideratus cognomento *Theodulphus*, Archiep. Bituric. Chlotarii I. *sigillum* gessit.

Bauuinus, *Referendarius* Chlotarii Regis, apud eumdem Gregor. Turon. lib. 19. cap. ult.

Charigilus, *Referendarius* Chlotarii Regis, apud eumdem Gregorium Turon. lib. 1. de Miracul. S. Mart. cap. 25.

Flavius, *Referendarius* Guntranni Regis, postmodum Episcopus Cabilunensis, apud eumd. Greg. Turon. lib. 5. cap. 46.

¶ Asclepiodotus ejusdem Guntranni *Referendarius* apud Duchesnium.

Licerius, Regis Guntranni *Referendarius*, Archiepiscopus Arelat. apud eumdem Gregorium Turon. lib. 8. cap. 39.

Boso *Referendarius* [Regis Sigeberti,] apud Fortunatum lib. 7. Poem. 22.

Siggo *Referendarius* ejusdem Sigeberti Regis, apud Gregorium Turon. lib. 5. Hist. cap. 3. & lib. 3. de Mirac. S. Martini cap. 17.

Theutarius *Referendarius* Sigeberti Regis, apud eumdem Gregor. Turon. lib. 9. cap. 33.

Charimeres, postmodum Episcopus Virdunensis, *Referendarius* Childeberti filii Sigeberti, apud eumdem Gregorium Turon. lib. 9. cap. 23. & lib. de Glor. Confess. cap. 95. Fortunat. in Vita S. Medardi cap. 22.

Gallomagnus, Childeberti Regis *Referendarius*, apud eumdem Greg. Turon. lib. 9. cap. 38. Fortunatum lib. 7. Poem. 6.

Otho *Referendarius* Childeberti Regis Austras. apud eumdem Greg. Turon. lib. 10. cap. 19.

¶ Amalsinoo Custos *sigilli* Theodorici Regis Aurelianensis an. 606.

Marcus, *Referendarius* Chilperici Regis, apud eumdem Gregorium Turon. lib. 5. Hist. cap. 29. Aimoinum lib. 3. Hist. cap. 22.

Faramundus, *Referendarius* ejusdem Chilperici, apud eumdem Fortunat. lib. 9. Poem. 12.

S. Audoenus, seu Dado, postea Rotomag. Archiep. *Referendarius* Dagoberti I. in Gestis ejusdem Dagoberti cap. 36. 39. 43. apud Aimoinum lib. 4. cap. 41. jam laudato, Matth. Westmonaster. an. 637. [Mabillon. Diplom. pag. 465. an. 632. Idem Referendarii munere etiam functus est sub Chlodoveo Dagoberti Regis filio, uti probatur apud Duchesnium.]

☞ Alios alii recensent ejusdem Dagoberti Referendarios, *Godefridum*, *Landricum*, *Ursinum*, *Henricum*, *Chrodebertum*, *Chadoinum* seu *Adoindum*; sed post Labbeum contendit Duchesnius eos dumtaxat Notarios fuisse summo Referendario inferiores. Horum ratio est, non fuisse plures eodem tempore summos Referendarios. Verum, ut cæteros taceam, an verisimile est, *Chadoinum*, seu *Adoindum Referendarium*, quem ut *strenuum* Ducem, jam à *temporibus Regis Theoderici multis præliis probatum* prædicant Fredegarius in Chronico cap. 78. & Auctor Gestorum Dagoberti cap. 36. quemque idem Dagobertus, ut iidem Scriptores testantur, decem Ducibus totique suo exercitui in Vasconiam directo præfecit, an, inquam, verisimile est tam egregium Militem inferioris Notarii munus obiisse, ac non potius veri Referendarii? Malim ergo credere plures tunc temporis aliquando fuisse Referendarios æquales, ut sub secunda Regum nostrorum stirpe interdum plures fuere Cancellarii, ut colligere est ex Catalogo Cancellariorum à nobis supra descripto. Sed & præter illos Dagoberti Referendarios vel Cancellarios rursum

¶ B. Maurontus *in aula ejusdem Regis militasse* dicitur, & *ut nobilis Regiæ bullæ, vel Sigilli Bajulus* declaratur in Chronico Centul. apud Acher. tom. 4. Spicil. pag. 428.

¶ Burgundofaros ejusdem Regis Diploma *spopondit* tom. 1. Annal. Bened. pag. 685.

¶ Geroardus, à quibusdam fuisse creditur Chlodovei II. Referendarius, quod Landrici Episcopi Paris. Chartam immunitatis Monasterii San-Dionysiani *obtulisse* legatur *& subscripsisse*: quod munus erat Referendarii.

¶ Beroaldus ejusdem Regis Diploma an. 653. *obtulisse* legitur apud Mabilloo. lib. 6. Diplom. pag. 467.

S. Bonitus, postmodum Episcopus Arvernensis, Sigeberti II. Regis Referendarius, in illius Vita tom. 1. Hist. Francorum pag. 684.

Robertus *summus Palatii Referendarius* sub ann. 670. [mallem 660. certò tum regnante Chlotario III.] in Vita S. Ansberti Episc. Rotomag. c. 1.

¶ S. Ansbertus, *Gerulus annuli Regalis* sub eodem Chlotario, in illius Vita num. 7.

¶ Leocadius *Cancellarius* sub Childerico II. apud Duchesnium.

¶ Thatbaldus, apud Duchesnium, vel Gerbaldus *obtulit* ut habet *Laguille* in Probar. Hist. Alsatiæ pag. 14. sub Theodorico I. Rege Franc.

¶ Einaldus, *ad cujus vicem Garrebaldus recognovit*, sub eodem Theodorico, apud Duchesnium.

¶ Droctoalous *jussus optulit*, sub eod. Theodorico ao. 678. lib. 6. Diplom. Mabill. p. 469.

¶ Aglibertus *recognovit* sub eodem Theodorico, apud Mabillonium lib. 5. Diplom. tabella 20. & lib. 6. pag. 470. in Placito an. 678.

¶ Audimaertus *recognovit*, in altero ejus Regis Placito an. 680. ibidem.

¶ Singulfos *recognovit*, sub eodem Theodorico an. 688. ibidem pag. 471.

¶ Wlfolaecus *jussus obtol. & subsc.* Præceptum ejusdem Theodorici an. 680. ibidem pag. 471. & aliud Childeberti an. 694. rursum *jussus optulit* ibidem pag. 447.

¶ Mamertus, sub Childeberto II. apud Duchesnium.

¶ Tdrandus *Cancellarius* Tageberti seu Dagoberti II. Regis Austrasiæ *an. ab incarn. D. DCLXII.* ... *an. XXXII. regni sui.* In quibus notis manifestus error est. Vide *Laguille* Histor. Alsat. lib. 7. pag. 76.

¶ Cunibertus *Archicancellarius*, in Charta Dagoberti Regis Austrasiæ an. 691. quam se vidisse testatur Duchesnius pag. 35. sed in hac quoque nota mendum est, nullus enim tum regnabat Dagobertus.

¶ Agnilus *recognovit* duo Placita Chlodovei III. an. 692. apud Mabillon. lib. 6. Diplom. p. 473. & 474.

¶ Apthadus *recognovit* aliud Placitum ejusd. Regis eod. an. ibid. pag. 474.

¶ Walderamnus *recognovit* Placitum ejusd. Regis an. 693. ibid. pag. 476.

¶ Sygmindus *recognovit* Placitum Childeberti Regis an. 694. ibid. pag. 677.

¶ Norofrertus *optulit* Præceptum ejusdem Regis an. 695. ibid. pag. 478.

¶ Chalderercthus *ad* cujus *vicem Aigoberthus jussus recognovit* Præceptum ejusd. Regis an. 697. ibid. pag. 480.

¶ Reffa *recognovit* Placitum ejusd. Regis an. 703. ibidem pag. 480.

¶ Blatcharids *jussus subscripsit* Præceptum an. 706. ibid. pag. 481. & Placitum *recognovit* ann. 709. ibidem pag. 482.

¶ Actalius *jussus recognovit* Placitum ejusdem Regis an. 710. ibidem pag. 489. & *jussus optulit* Præcepta Chilperici an. 716. ibid. p. 485. & 486.

¶ Angilbaldus *ad* cujus *vice Dagobertus recognovit* Placitum ejusd. Regis an. 710. ibid. p. 484.

¶ Fraderarius *scripsit* Chartam ann. 1. Regis Chilperici II. apud Duchesnium.

¶ Raganfredus *obtulit* Diploma ejusdem Chilperici, apud Duchesnium & Mabillon. Diplom. pag. 385.

¶ Aoo *jussus obtulit* Præceptum ejusdem Regis ano. 717. apud Mabillon. pag. 486. pro quo perperam legitur *Adonissus obtulit* apud Duchesnium.

¶ Chrodebertus *recognovit* Placitum ejusd. Regis an. 716. apud Mabillon. pag. 485.

¶ Ermedramnus *recognovit & subscripsit* aliud Placitum ejusd. an. ibidem.

¶ Raldramnus *Archicancellarius*, sub Theodorico II. *sexto anno Caroli Martelli* apud Duchesnium.

¶ Grimaldus, sub eodem Theodorico, apud eumdem Duchesnium.

¶ Chaldo vel Aloo sub eodem Theodorico apud Duchesnium.

Chrodegangus Abbas, Caroli M. *Referendarius*, apud Hugon. Flaviniac. pag. 106.

Stephanus *Referendarius Regis*, sub Philippo I. apud Gnibert. lib. 3. de Vita sua cap. 12.

Editum est vetus Placitum sub Chlodoveo III. à viro doctissimo Jo. Mabillonio tom. 4. SS. Ord. S. Benedicti pag. 619. [& lib. 6. de Re Diplom. pag. 475.] *cui interfuisse dicuntur Episcopi, viri inlustres, Optimates, Comites, Grafiones, Domestici, Referendarii*, scilicet *Wlfolaicus, Aiglas, Chrodeberchtus & Waldramnus*, deinde *Senescalci*, & *Comites Palatii*. Unde aliam ac diversam plane fuisse eruitur Referendariorum dignitatem, à Custode annuli regii, cujus cura plures spectare non potuit.

☞ Solebat unus esse cæteris præpositus, cui cura erat annuli regalis. Inferiores erant instar Notariorum, qui Carlovingis & Capetianis imperantibus, summis Cancellariis subdebantur. Vide Marculfum lib. 1. Form. cap. 25. & ibi Bignonium, necnon Mabillonium lib. 2. de Re Diplom. cap. 11. & suo loco *Cancellarius*.

☞ Suos etiam *Referendarios* habuerunt Reginæ Francorum; *Ursicinus* quippe Referendarius Ultrogothæ & *Bobolenus* Fredegundis laudantur à Gregorio Turon. lib. 5. cap. 43. & lib. 8. cap. 32.

Referendarii dignitas obtinuit etiam apud Reges Anglo-Saxonicos. Charta an. 605. *Ego Angemondus Referendarius approbavi*, apud Spelman. Apud Guibertum lib. 3. de Vita sua cap. 4. Gualdricus Episcopus Laudunensis dicitur fuisse *Referendarius Regis Angliæ*.

☞ Eadem Referendarii, qui scribenda diplomata Notario dictabat, dignitas nota fuit Principibus Beneventanis, ut observat Mabillonius laudato cap. 11. ex Italia sacra tom. 8. col. 589. 608. 609. 610. &c.

Referendarius in Ecclesia CP. Dignitas, de qua sic Anastasius ad VIII. Synod. act. 8. *Patriarcha CP. Referendarium quempiam semper habet, qui ejus Imperatori omnem denuntiat voluntatem: qui aditum in palatium semper habet ad referendum Imperatori, quæcumque sunt Patriarchæ ac Ecclesiæ necessaria, per quem etiam Imperator, quod placet, Patriarchæ transmittit.*

REFERENDI Curiæ, Qui extra ordinem referebantur à Principe in album Curiæ, & Senatoria dignitate donabantur, apud Senatorem lib. 1. Ep. 41. lib. 3. Ep. 33. lib. 4. Ep. 25. l. 6. Ep. 14.

¶ REFERERE, pro Referre. Gualterus Hemingford. de Gestis Edwardi II. Regis Angl. ad ann. 1311. pag. 260. *Si autem dubium oriretur in ipsis; quod tunc Refereretur causa ad curiam.* Sic legi monet Cl. Editor Hearnius.

¶ REFERMATUS, Quasi *Refirmatus*, Confirmatus, ab Italico *Rifermare*, Iterum firmare. Gualvaneus Flammeus apud Muratorium to. 12. col. 1016. *Stantibus supradictis concurrentiis Ursus Kavistianus fuit in regimine Refermatus.* Iterum occurrit col. 1017.

¶ REFERRARE Equum, Equum denuo calceare, Gall. *Referrer*. Statuta Massil. lib. 5. cap. 52. *Pro ferrando equo quatuor den. de pede uno, & pro Referrando 2. (l. 12.) den. de asino & asina 11. den. de pede uno & pro Referrando 1. den. de pede.*

¶ REFERRE Se, Gall. *S'en rapporter*, Aliqua re stare. Additiones ad Statuta Collegii Dainvillensis ann. 1383. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. pag. 514. *Certos redditus ... præfato Collegio assignavimus, sicut per fundationem hujusmodi capellaniæ præmissam clarius potest apparere, ad quam nos Referimus.*

REFERTOR, *auctor pulmentorum, à refercio, cis*; apud Papiam.

¶ REFESSARE. Vide *Refessare*.

REFFARE, Rapere, ex Saxon. ꝛæꝼan, i. rapere, spoliare, unde ꝛæꝼan, rapina. ꝛæꝼan vero ex ꝛeaꝼ, vestis, hinc *robare*, nostris, *Rober*, *Desrober*, de eo qui vestem seu *robam* rapit. Lex Salica tit. 29. §. 6. *Si quis messem alienam per furtum metere, aut Reffare præsumpserit, 600. denarios, qui faciunt sol. 15. culpabilis judicetur.* [Codex Guelferbyt. MS. præfert *Repare*: quod ferri potest à Saxonico ꝛepen, Vellere, pro quo superiores Germani *Reuffen* & *Rauffen* usurpant, Eccardo teste in hunc titulum, qui est 27. Pactus legis Salicæ.] Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 83. *Si quis mortuum Refabit armis aut vestibus, &c.*

¶ REFFORCIATUS, Refforsare. Vide *Refortiare*.

¶ REFFREDARE, pro *Refrenare*, Reprimere, coercere, Ital. *Rifrenare*. Statuta criminalia Saonæ cap. 21. *Ad Reffredandum quorumdam noxios appetitus, &c.*

¶ REFFUNDERE, Resarcire. Vide *Refundere*.

¶ REFIBULARE, quod apud Juniores improbat Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 20. & pro quo mavult, fibulam laxare, solvere, aut quid simile; legitur hac notione apud Martialem lib. 9. Epigr. 28. *Refibulavit faber.*

REFICERE, seu *Corpus reficere*, Quiescere, somno indulgere.

indulgere. Cassianus l. 3. de diurn. Orat. cap. 8. *Ut post excubias totius noctis duabus ferme horis Reficientes corpora sua, nequaquam per totum diei spatium somni torpore marcescant.* Infra: *Requie brevis hujus temporis pro totius noctis Refectione contenti.* Cap. 4. ejusdem libri: *Reliquas horas* (noctis) *Refectioni corporum deputatas à majoribus invenimus.* Regula S. Isidori cap. 8. *Post vigilias autem usque ad Matutinum Reficiendum est.* Vide *Refectio*.

¶ 1. REFIRMARE, Confirmare. Privilegium Monasterii Crassensis tom. 1. Annal. Benedict. pag. 700. col. 1. *Hoc privilegium à me factum & Refirmatum relegi & promptissima voluntate subscripsi.* Occurrit eadem notione apud eumd. Mabillon. tom. 3, Analect. pag. 210.

¶ 2. REFIRMARE, Instaurare, denuo munire. Literæ ann. 1224. Hist. Mediani Monast. pag. 313. *Dux mihi licentiam concessit Altampetram Refirmare, vel castrum alibi in terra mea ubicumque voluero firmare.*

¶ 3. REFIRMARE, Denuo obdere, occludere, Gall. *Refermer.* Miracula S. Aigulfi cap. 6. *Armarium diffirmavit, & tres calices inde rapiens, Refirmato armario, &c.* Vide *Firmare* 6.

¶ 4. REFIRMARE, Reficere. Epistola Guiberti Abb. Gemblac. ann. circiter 1182. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 609. *Numquam in omni vita sua extra refectorium ... comedere ... aut saltem bibere præsumat* (Abbas) ... *Si autem in id ægritudinis decidat, ut eum lecto recipi expediat, tunc demum in camera sua Refirmetur infirmorum more, posita ante lectulum ejus mensula solus comedit, assistentibus ministris qui eidem deserviant.*

¶ 5. REFIRMARE, Magis, vel denuo firmare, constabilire, Gall. *Raffermir.* Litteræ Ludovici Siciliæ Regis ad Carolum IV. Imper. *Communis exigebat decentia & expedientia suadebat, quod Refirmata utrorumque caritas ad votiva incrementa proficeret, & turbationis olim exorta Reliquias dispositiva sinceritate deleret.*

¶ REFITERI, *Iterum vel retro fateri vel negare*, Johanni de Janua: *Regehir ou nier*, in Glossis Latino-Gall. Sangerm.

REFLATARE, *Respirare, spirare.* Ita Glossæ MSS. ad Alexandrum Iatrosophistam lib. 1. Passionum cap. 103. *Sublata plenitudine natura levior efficitur, & minorata ea facilius Reflatat.*

REFLETUM, REFLECTUM, vox forestariorum. Inquisitio de forisfactis in forestis Regis, in Additam. ad Matth. Paris: *Inquirendum est etiam, quantum vestura singulorum boscorum & Refletorum prædicto modo valuit, antequam assarta illa facta fuerunt.* Eadem habet Fleta lib. 2. c. 41. §. 38. nisi quod *reflectorum* præfert.

REFLORATIO, *Deliberatio.* Papias. F. *Delibatio.*

¶ REFLORITIO dicitur de arboribus, quæ secundo floruerunt, apud Bernard. *de Breydenbach* Itin. Hierosol. pag. 211.

REFLUCTUARE, REFLUCTATIO. Vide *Refutare.*

REFLUXIO MARIS, Mora judiciaria, quæ mercatoribus extraneis litigantibus dari solebat. Leges Burgor. Scoticorum cap. 134. §. 3. *Et ille homo, super quem invenit plegium, attachiabitur ad respondendum ipsi infra tertiam Refluxionem maris, sine ulteriori dilatione, scilicet infra unum diem, & unam noctem.* Iter Camerarii Scotiæ c. 39. §. 52. *Si Ballivi fecerunt breviare aliquas querelas inter burgensem & mercatorem, post tertiam maris Refluxionem, per dilationem voluntarie.*

REFOCILLANTIA, in Decreto Synodali Lambethensis Concilii ann. 1351. *Ad solatium & Refocillantiam suorum corporum, &c.*

¶ REFOLLARE dicuntur stagna, quorum aquæ aggore & obstaculo retentæ exundant ruuntque per prata viciniora. Charta ann. 1198. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 324. *De stagno de Marsill. ita provisum est, quod tantum & non amplius Refollabit quantum vetus Refollabat, & sciendum est, quod alter eorum super alterum se crescere non poterit.*

¶ REFONDARE. Vide infra *Refundare.*

¶ REFORCIATUS, REFORCIUM. Vide infra *Refortiare.*

1. REFORMARE, Restituere, reddere. *Reformare debitum*, apud Sidonium lib. 4. Ep. 24. Ita utuntur Lex 9. Cod. Th. de Desertorib. Lex 15. de Pistorib. eod. Cod. &c. Decretio Chlotarii Regis cap. 12. Concil. Aurelian. II. can. 24. Toronense II. cap. 26. Parisiense I. cap. 3. Lex Wisigoth. lib. 7. tit. 3. §. 4. lib. 8. tit. 3. §. 13. lib. 9. tit. 1. §. 1. 9. tit. 3. §. 4. l. 12. tit. 3. §. 4. Lex Burgund. tit. 29. §. 1. tit. 41. §. 1. tit. 49. §. 2. tit. 77. §. 1. 3. Lex Bajw. tit. 11. c. 3. Lex Ripuar. tit. 66. Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 204. lib. 6. cap. 151. Regula S. Fructuosi cap. 20. &c.

¶ 2. REFORMARE, Statuere, sancire. Chronicon Parmense ad ann. 1287. apud Murator. tom. 9. col. 811. *Per Concilium extitit Reformatum de dando eis cc. libras Parmenses.* Et ad an. 1295. col. 832. *Per dominum Potestatem prædictum & tunc capitaneum, & per anzianos omnes, Reformatum fuit, quod omnes banniti Communis Parmæ propter maleficia, cujuscumque conditionis essent, cancellarentur & extraherentur de omnibus bannis & condemnationibus eorum gratis, scilicet illi de parte Ecclesiæ & non alii.* Vide infra *Reformatio.*

¶ REFORMARE RESPONSUM, Respondere. Literæ Civitatis Lubec. ad Henricum Angl. Regem ann. 1403. apud Rymer. tom. 8. pag. 288. col. 1. *Desideramus etiam vestrum benignum responsum super his nobis Reformari.*

REFORMARI, Reconciliari. Albertus Argentin. pag. 125. *Ex quo ipse Rex contra Principem movebatur, juramento affirmans publice, se nunquam Reformaturum eidem.* Occurrit non semel apud ejusce ævi Scriptores.

¶ REFORMATIO, Constitutio, sanctio, quæ disciplinam civilem spectat. Chronic. Parmense ad ann. 1308. apud Murator. tom. 9. col. 870. *Ribaldi & aliæ viles personæ ascenderunt palatia Communis vetus & novum .... & omnes libros bannorum, & taschas maleficiorum, & aliorum veterum & novorum, & Reformationem Communis & populi Parmæ, & condemnationum, existentes ibi in ipsis domibus & palatiis, fractis omnibus archibancis, universaliter abstulerunt, & fregerunt, & dilacerarunt, &c.* Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 74. *Tempore quo elligitur Vicarius, elligatur & elligi debeat per consilium generale unus Notarius, qui sit Cancellarius curiæ & communis Cadubrii, qui registrare debeat omnes literas .... & provisiones, & Reformationes, statuta & ordinamenta Cadubrii.* Vide *Reformare* 2.

¶ REFORMATIONES, Inquisitiones *Reformatorum* in provincias missorum, de quibus mox. Literæ Philippi VI. Franc. Regis an. 1340. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 235. *Reformationes super usuris & quibuscumque aliis excessibus cessabunt, nisi contra officiarios dictæ civitatis* (Condomi:) *Reformatoribus jam missis & deinceps mittendis, reformandi, inquirendi & procedendi contra dictos Consules, Universita-*

tem, cives & vicinos, potestatem omnimodam precludentes.

¶ REFORMATOR, Judex in provincias abs Rege præter ordinem missus, qui de omnibus excessibus atque delictis cognoscebat, *proditionis & læsæ majestatis casibus dumtaxat exceptis*, ut habetur in Literis Johannis Fr. Regis ann. 1351. tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 482. & aliis ann. 1353. ibid. p. 521. 522. 525. & 526. *Quibus literis facultas etiam datur Priori S. Martini de Campis pro criminibus aliis quibuscumque financias recipiendi, creandique notarios, recipiendique financias de rebus per innobiles à nobilibus, seu personis ecclesiasticis, à quibuscumque & quomodolibet, acquisitis. Item, Universitatibus locorum dandi & concedendi privilegia & libertates ... necnon Consulatus & Syndicatus, nundinas & mercata ... & alia privilegia absque regio & alieno præjudicio concedendi. Item, compellendi realiter & de facto omnes & singulos recepteres regios, tam ordinarios quam extraordinarios, collectores & subcollectores decimarum, magistros & gardiatores vectigalium & portuum seu passagiorum, & commissarios quoscumque ad tradendum, reddendum clare & specifice omnes partes receptarum & missionum suarum, & cujuslibet causa. Item, procurandi & habendi generaliter, modis & viis quibus licite fieri poterit, financias & compositiones, quæ pro quibuscumque causis ordinariis & extraordinariis haberi poterunt, & super his & dependentibus ex iisdem, inquirendi contra quascumque personas de criminibus & excessibus quibuscumque, easque puniendi & absolvendi, secundum quod causarum merita exigent*, & dicto Priori *videbitur, justitia mediante*. Hæc præcipua fuere munia Bertrandi Prioris supradicti, Consiliarii Regis, qui *ab eodem Rege erat in tota lingua Occitana Reformator generalis destinatus*, ut legitur in Literis ann. 1351. ibid. pag. 475. Adde pag. 476. 520. & 525. necnon Literas Caroli Johannis Francorum Regis primogeniti an. 1356. to. 3. Ordinat. pag. 112. ubi confirmantur *Ordinaciones facta circa abreviacionem litium, & quarumdam aliarum rerum utilitatem publicam multimode concernentium, per Robertum de Cerniaco* (melius pag. 113. *Charniaco*) *Militem, olim Reformatorem ad partes istas* (Occitanas) *deputatum per regiam Majestatem*, scilicet per Philippum VI. ut patet ex duabus Ordinationibus ejusdem Roberti ann. 1341. editis tom. 2. pag. 169. 170. & 171. Si plura cupis de Reformatoribus in varias provincias pro diversis causis abs Regibus nostris identidem delegatis consule Indicem Domini *Secousse* ad calcem tomi 3. Ordinat. Reg. v. *Reformateur*. Vide etiam suo loco *Inquisitores*.

¶ REFORTIARE, Denuo vel amplius munire, Ital. *Rinforzare*. Gall. *Renforcer*. Annales Mutin. an. 1241. apud Murator. tom. 11. col. 61. *Mutinenses Refortiaverunt dictum castrum*. Vide *Fortiare* in *Fortia* 3.

¶ REFFORSARE, Eadem notione. Editum Johannis Regis Franc. an. 1361. tom. 3. Ordinat. pag. 498. *Concedimus quod villa Montispessullani, Anicii & aliæ ... ad finem quod habeant ... de quo eorum muros seu mœnia, fortalitia reparare, edifficari* (melius in alio exemplari *edificare*) *& Refforsare .. possint, &c.*

¶ REFFORTIATA MONETA dicitur illa, quæ ad puriorem minusque adulteratam materiam revocatur; hinc *solidi Reforciatorum*, in Charta an. 1308. in Instrum. Gall. Chr. to. 3. col. 220. Alia ejusd. anni ex Archivo S. Victoris Massil. *Concedimus 12. libras Reforciatorum in subsidium*. Statuta MSS. Eccl. Aquensis: *Ad valorem decem librarum Reforciatorum*. Index Provincialis jurium è MS. D. *Brunet* fol. 118. *Item l'obrader quo ten Estene Gayrant* XVII. *s.* VI. *den. de Reffersatz*. Vide *Moneta fortis*.

¶ REFORCIUM, Subsidium, auxiliares copiæ, Ital. *Riforzo*, Gall. *Renfort*. Chronicon Veron. ad ann. 1367. apud Murator. to. 8. col. 658. *Petrus Rex Cypri fecit suum Refercium & maximum apparatum, & cum suis navibus profectus est.*

¶ REFORCIATUS, Eadem notione. Securitas data Benedicto XIII. per Cardinales ann. 1399. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 645. *Ubi autem præfatus dominus Benedictus a se abjiceret gentem armigeram, quam habet in palatio, & diligentiam debitam faceret de abjiciendo Referciatum Dagout, illos homines armorum qui sunt in Tailladis & alibi nomine ipsius, & de faciendo quoad hoc omnis cessare viam facti & guerræ, &c.* Et mox: *Si vero circa hujusmodi diligentiam inter ipsum dominum Benedictum & præfatos dominos Cardinales altercatio oriretur occasione guerræ, quam faceret & moveret Referciatus Dagout, & sui, vel alii nomine ipsius domini Benedicti, contra supra nominatos dominos Cardinales collegialiter & singulariter, seu aliter, &c.*

¶ REFORTIFICARE, Idem quod *Refortiare*. Jacobi de Layto Annales Estenses apud Murator. to. 18. col. 1023. *Fuit Refortificatus passus optimis steltatis & ponto atque armatis navigiis.*

REFORTIUNCULA, Parva munitio. Vide supra *Fortia* 3.

¶ REFORZARE, Fortius efficere, firmare, Italis *Rinforzare*, Gall. *Renforcer*. *Facta sunt fortiora, id est, Reforzata*, apud Sanutum lib. 2. part. 4. c. 8. Vide *Refortiare*.

¶ REFOSSUM, Exterior fossa circumdans primam arcis fossam, Ital. *Rifosso*. Petrus Azarius in Chronico tom. 16. Muratorii col. 355. *Obsessores aggressionem fecerunt, & projectis lignis in circhis in pluribus partibus, Refossum subito transierunt, & fossatum siccum penetrantes, ad palancatam cum uncinis ferreis accesserunt, &c.* Vide *Fossum*.

¶ REFRACTATIO, Oppositio, qua quis alicui refragatur. Hanc vocem substituendam esse opinatur Gothofredus in lege 2. Cod. Theod. de Censitoribus, ubi habetur, *retractatio*. Commentarium consule in hanc legem.

¶ REFRAGABILIS, *Cui potest resisti*, Johanni de Janua; *à qui l'en puet resister*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman.

¶ REFRAGABILITAS, *Resistance*, in iisdem Glossis, ex eodem Johanne de Janua. Vide mox *Refragatio*.

¶ REFRAGABILITER, Eidem de Janua, Modo, cui contradici possit. Ratherius Veron. lib. 3. Præloquiorum apud Marten. tom. 9. Ampl. Collect. col. 869. *Nunc vero cum verbo veritatis, nil temere, nil Refragabiliter promittentis, illud dictum audis, quod rogo effugium audis?*

¶ REFRAGANEUS, Qui refragatur, repugnat. Epistola Arnulfi Lexoviensis Episc. ad S. Thomam Cantuar. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 489. *Quorum fulciri suffragio debuistis, a vobis velut facto agmine discesserunt; quando maxime nominis sui rationem deberent agnoscere, & se vobis suffraganeos, non Refraganeos, exhibere.*

REFRAGARE, REFRAGARI, Contradicere, repudiare, ἀποψηφίζειν, [ἀντιλέγειν, ἐναντιοῦσθαι, ἀντιτάσσεσθαι, ἀντειπεῖν,] in Gloss. Lex Ripuar. tit. 59. §. 2. *Et si quis in posterum hoc Refragari vel falsare voluerit, &c.* Formula 58. Lindenbrogiana: *Propterea hanc Epistolam tibi fieri vel firmari rogavi, ut nullo tempore aliquis de hæredibus meis seu prohære-*

dibus hanc convenientiam inter nos factam immutare vel Refragare non possit. [Charta ann. circiter 876. inter Probat. novæ Histor. Occit. tom. 5. col. 129. *Si . . . qualibet alia intromissa persona, quæ contra hanc venditionem venire, aut eam Refragare præsumpserit, &c.*]

REFRAGATIO, Contradictio. [Glossæ Lat. Græc. *Refragatio*, ἀντιδίκησις, ἀντιλογία, ἀντιμάχησις, ἀντίῤῥησις, ἐναντιότης, ἀντίταξις.] Vetus Charta in Chron. Reichersperg. *Nulla debeant a vobis Refragatione turbari.* [Adde Chartam Dagoberti Regis Franc. an. 639. apud Miræum tom. 1. p. 123. col. 2. aliam Theodorici II. ann. 722. ibid. pag. 128. col. 2. aliam ann. 1044. apud D. *Calmet* tom. 5. Histor. Lothar. col. 419. &c. Utitur etiam S. Augustinus Epist. 177.]

¶ REFRAGATOR, Qui refragatur, contradicit, adversatur. Tertull. adv. Gnosticos cap. 1. *Omnes martyriorum Refragatores ebulliunt.*

REFRAGIUM, Refragatio, ἀποψηφισμός. S. Ambrosius enarrat. in Ps. 104. *Si quis ipsa introspiciat rerum negotia, cognoscet, quanta sapienti adjumenta, & quanta in ipsis insipienti Refragia sint.* Adrevaldus lib. 1. de Mirac. S. Benedicti cap. 6. *Legatis itaque directis ab Antistite absque qualibet Refragio, &c.* [Utitur etiam Interpres Egesippi. Vide Gronovii Observ. in Eccles. Script. cap. 21.]

¶ REFRANGERE, pro *Refringere*. Glossæ Lat. Gr. *Refrango*, ἀνακλῶ, ἀνακλάω.

¶ REFRECIARE, Vallos reficere, restaurare, Gall. *Reparer les palissades*, à Gallico *Fraiser*, Palis cingere, munire. Vide locum in *Freciare*.

¶ REFRENDARE, an Referre, Gall. *Rapporter*, Ital. *Refrendare*? Concilium Mexicanum an. 1585. inter Hispanica tom. 4. pag. 318. *Ire stidem teneantur* (executores ecclesiastici) *ad Refrendandum mandata auxilii brachii sæcularis a judicibus & officialibus data, ad eaque exsequi faciendum una cum executori sæculari.* Vereor ne mendum sit in hac voce?

¶ REFRESCAMENTUM, Commeatus, Gall. *Rafraichissement*, Ital. *Rifrescata*. Chronicon Andreæ Danduli apud Murator. tom. 12. col. 371. *Veneti in Nigroponte sumto Refrescamento Venetias redeunt.* Chronicon Dominici de Gravina ibid. col. 595. *Refrescamentum petimus pariter & vinum, hordeumque pro equis denario nostro.*

¶ REFRESCARE, Gall. *Rafraichir*, Ital. *Rifrescare*, Hisp. *Refrescar*, Refrigerare, adaquare. Charta ann. 1223. MS. *Bestie civium Arelatensium ... non habebant abeuratoria vel vias, per quas possent ire licite causa bibendi & Refrescandi ad Rhodanum.* Chronicon Dominici de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 655. *Ubi autem starem Refrescando equum per maximas horas duas, &c.* Hoc est, equo pabulum præberem. Vide *Refriscare*.

¶ REFRETORIUM, mendose, ut videtur, pro *Refectorium*. Charta Odonis Abb. S. Dionysii ann. 1235. è cod. MS. B.M. de Argentolio: *Statuimus, quod fratres ibi manentes pro pitantia de campanella Refretoris comparanda habeant singuli tres solidos ... Si autem uno die minus quam tres solidi expendi contigerit, alio die expendatur sicut videbitur expedire, usque de hoc aliquid tollatur Refretorio, vel pro priore vel pro alio extra Refretorium comedente.*

¶ REFRIGERARE, Requiescere. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 1. cap. 7. num. 1. *Justorum quoque animas Refrigerare & ipsas in medietatis loco.* Ubi Irenæus habet ἀναπαύεσθαι quod verbum vertere solet Interpres per *Refrigerare* passive sumtum. Vide num. 5. &c. 29. novæ edit. n. 3. l. 2. c. 24. n. 1.

¶ REFRIGERATIVUS, Refrigerans. *Spargendo pavimentum herbis Refrigerativis*, id est, viridibus, recens collectis & refrigerantibus, in Regula Toribii Archiep. Limæ, tom. 4. Concil. Hisp. p. 671.

¶ REFRIGERIUM, Locus ad refrigerandum aptus. Psalmus 65. 12. *Transivimus per ignem & aquam: & eduxisti nos in Refrigerium.* Sæpius occurrit in Scripturis, idemque est quod Solatium, quies, saturitas. Vide Sap. 2. 1. & 4. 7. Isai. 28. 12. Jerem. 6. 16. Act. 3. 20. *Refrigerium pauperum*, in Epistola Justi Episc. tom. 2. Concil. Hispan. p. 273. *Refrigerium & amœnitas loci*, in Chronico Novalic. lib. 2. cap. 5. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 703. Charta ann. 1228. apud D. *Calmet* tom. 2. Hist. Lothar. col. CCCCXLI. *Quotiescumque opus fuerit, homines Ducis in castro meo habebunt Refrigerium*, id est, *Procurationem*, *pastum*, cibum & potum, Gallis *Rafraichissement*. Utuntur etiam Tertullianus, vetus Interpres S. Irenæi pro Græco ἀνέσεως, Orosius & alii Scriptores Ecclesiastici.

¶ REFRIGESCENTIA, Refrigeratio. Tertull. de Anima cap. 43. *Sed non Refrigescentiam admittam, aut marcorem aliquem caloris.*

¶ REFRIGIDARIUM, Locus aptus captandæ refrigerationis. Acta S. Ottonis, to. 1. Julii p. 389. *Quando in umbraculis & Refrigidariis suis soporantur homines.*

¶ REFRISCARE, Reficere, Gall. *Rafraichir*. Tractatus an. 1428. apud Rymer. to. 10. pag. 390. col. 1. *Nullus .... de partibus Flandriæ ducet ... victualia ad ... Frances ... causa adjuvandi, Refriscandi aut confortandi eos contra Regem Angliæ.* Vide supra *Refrescare*.

¶ REFRIXIO, Refrigeratio. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Refrixio*, περίψυξις.

REFRONTARE, *A fronte repellere*. Gloss. Lat. MS. Reg. cod. 1033.

¶ REFUGA, Qui confugit ad Ecclesiam, in Codice tit. 12. de iis qui ad Eccl. confug. leg. 6. §. 1. *Sed si quidem ipsi Refuga appareant in Ecclesia publice, & se in sacris locis offerant quærentibus conveniendos, ipsis servata locis reverentia, judicum, quibus subjacent, sententiis moneantur, responsum daturi, quale sibi quisque perspexerit convenire.* Vide *Refugium*.

REFUGA, Desertor, quomodo miles *refuga* dicitur in lege 21. Cod. Th. de Tironibus. Iso Magister in Glossis ad Prudentium lib. Peristeph. hymn. 1. *Desuga, vel Refuga, vel Perfuga vocatur, qui unum reliquit, & ad alium confugit.* Auctor Mamotrecti ad 2. Esdræ cap. 2. *Refuga, qui refugit dominium aliorum.* Hinc *Refugæ* dicti, qui à vero Dei cultu discedunt. Gloss. Lat. MS. Regium: *Apostata, Refuga.* Hac voce utuntur lex 6. Cod. Th. ne sanctum Bapt. iteretur, Ulpianus & Marcellus JC. Lucifer Calaritanus l. 1. pro S. Athanasio, S. Zeno Veronensis serm. de Somno Jacob, S. Hieronymus in Epist. ad Algasiam quæst. 2. Tertullianus de Habitu muliebri cap. 5. & 1. contra Marcionem, Prudentius Ode 1. Peristeph. S. Augustinus lib. 20. de Civit. Dei cap. 19. S. Pacianus in Exhortat. ad pœnitentiam, S. Valerius de Genere Monachor. Histor. Miscella in Constantino M. & alibi, Flodoardus lib. 14. Carm. 8. [lib. 1. Hist. Rem. cap. 11. & 24. lib. 3. cap. 18.] Nicol. Trivettus in Chron. ann. 129. &c.

REFUGANI MONACHI, pro *Refuga*, in Concilio Legionensi an. 1012. cap. 3. *Decrevimus etiam ut nullus contineat seu contendat Episcopus Abbates suarum Diœceseon, sive Monachos, Abbatissas, Refuganos, sed omnes permaneant sub ditione sui Episcopi.*

¶ Refuganes, Refugantes. Conc. Compostell. ann. 1056. can. 3. *Omni Ecclesia intra LXXII. dexteros nullus laicus, vel mulieres, nec Refuganes fortem habeant ... Refugantes, qui ordines Ecclesia dimiserunt & uxoribus se sociaverunt dimittant eos, & in confessionem intrent.* Forsitan utrobique legendum *Refugantes.*

¶ REFUGARE Animalia, Feras venando retrudere. Vide *Fugare* in *Fuga.*

REFUGATA. Gloss. Gr. Lat. *Refugata*, ἀποσοβία. Ita habet MS. codex, ubi editus, *Refuga.*

REFUGERE, pro Fugere, apud Gregorium Mag. lib. 3. Epist. 6.

REFUGIUM, Asylum, immunitas Ecclesiæ. Tabularium Landavense in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 192. *Cum omni sua libertate, & cum Refugio Ecclesiæ sancti Petri de Landavia.* Alibi: *Data sunt ista Ecclesia cum suis dotibus & territoriis omnibus, & omni dignitate sua, & privilegio, & libertate, & Refugio, & omni communione incolis, in campo & in silvis, in aqua & in pascuis, & à regibus predictis S. Teliavo, & omnibus Episcopis Landavensis Ecclesia.* Adde pag. 194. 201.

Refugium. Charta Caroli C. an. 23. Ind. 10. in Tabulario S. Dionysii n. 31. *Villam quoque Madriniacum in pago Morviensi sitam eis attribuimus, quam eisdem fratribus per nostra largitionis præceptum ad cellam construendam, & locum Refugii dudum concesserunt.* [Charta ann. 1150. è Tabulario Majoris monasterii: *Mansionem aut Refugium ... concessit.*] S. Hieronymus de locis Hebraicis: *Masareth, in qua sedit David, nunc deserta, pro quo Aquila interpretatur munitiones, Symmachus Refugia, Theodotion speluncas.*

Refugium. Vetus Inquisitio in Regesto Philippi Augusti Herouvalliano fol. 29. *De Comitatu Augi tenet ... communes vias foresta & herbagia communia usque ad forestum. Tenet & Refugium terra sua.*

REFULLUS, pro Refluxus, Gallis, *Reflux.* Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 913. *Cum Redundatione aquæ, & octodecim pedes ultra Refullum aquæ, pro voluntate dictorum Monachorum.* [*Refouler* notum est in locis maritimis pro *Refluere.* Vide *Refollare.*]

¶ REFUNDARE, A fundamentis restaurare. Epistola Andreæ de Marinis ad Rupertum Rom. Regem, apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1697. *Ita ut asfore difficilius pene crediderim districta reformare posse, quam ad restitutionem usque Refundare dejecta.* Melius in Onomastico ad calcem tomi 5. *Refundare.*

¶ REFUNDERE, Reparare, resarcire, restituere. Literæ an. 1403. apud Rymer. tom. 8. p. 287. col. 1. *Restituant in effectu, suaque dampna Refundant.* Charta Comitatus Marchiæ ano. 1406. *Promittenter dicte partes ... ad invicem, quatenus quamlibet ipsarum tangit ... emendare, solvere, Reffundere ac etiam resarcire omnia dampna, interesse, sumptus, missiones, dependita, &c.* In leg. 3. Codicis de fundis patrimon. *Refundere*, idem est quod Fundum reddere, possessionem dimittere. Plinius Paneg. cap. 31. *Refudimus Nilo suas copias*, hoc est, restituimus, reddidimus.

¶ Refusio, Effusio, Gall. *Epanchement.* Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 21. *Pluvialis copia est Refusio humoris ad supera tracti.*

¶ Refusio, Restitutio. Concordia an. 1290. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 61. *Prepositus & conventus Ecclesie sepedicte dei XV. marcas albi argenti in Refusionem hujusmodi dampnorum Johanni prelibato.* Dipluma Casimiri Reg. Poloniæ an. 1356. ibid. pag. 498. *Galeatos, quos in adjutorium nobis destinare tenetur, suis sumptibus & expensis ac Refusione damnorum, debeat sine dolo respicere, donec dicti limites ad dominium nostrum fuerint reversi.* Charta an. 1392. apud Menesterium Hist. Lugdun. pag. LVII. col. 2. *Quod Baillivi Matisconenses in suis primis assisis observare præcicta tenerentur sub pœna Refusionis expensarum, damnorum, interesse Archiepiscopo Lugdun. &c.* Literæ an. 1403. apud Rymer. tom. 8. pag. 297. col. 2. *Concedentes ei plenam & liberam potestatem & mandatum ad emovendum, extorquendum & prosequendum dicta ablata, si extant, aut Refusionem pecuniarum dicta ablata integre compensantium.* Christophori Mulleri Introductio in Historium Canoniæ Sand-Hippolyt. apud R. Duellium tom. 1. Miscell. pag. 336. *Recolenda ergo hic, quæ paulo ante de Refusionibus bonorum nostrorum à Pataviensibus factis prænotavimus.*

¶ Refusio, in quibusdam Ecclesiis cathedralibus & collegiatis dicitur quidquid ex assignatis sibi possessionibus redditibusve in communem arcam communibus usibus destinatam, quotannis referre debent earumdem Ecclesiarum Canonici aliique Beneficiati. Constitutio Gregorii X. PP. pro Capitulo Lugdun. inter Statuta ejusd. Eccl. ex MS. Coislin. *Statutum est in eadem ecclesia juramento vallatum, ut tam personatus & dignitates in dicta Ecclesia obtinentes & canonici, quam alii beneficiati sive beneficiandi ejusdem ecclesia, qui terras, possessiones & obedientiarias, aut redditus & proventus ipsius ecclesia in portionibus assignatis à vobis, vel etiam assignandis, per quascumque divisiones, sub annuo censu seu Refusionibus certa pecunia, blads seu cujuslibet alterius res obtinent, pro pagamentis, quæ Paya vulgariter nuncupatur, refectorii, anniversariis, fabrica ejusdem ecclesia, ac eleemosynis faciendis ab eis, nisi censum aut Refusionem hujusmodi ... terminis constitutis exsolvant, ex tunc in choro, aut in capitulo, aut refectorio, seu ad tractatus communes canonicorum ipsius Ecclesia minime admittantur.* Compositio facta super vicedominatibus Ecclesiæ Cabilon. inter Episcopum & Capitulum an. 1297. in Instrum. novæ Gall. Chr. tom. 4. col. 253. *Dictos redditus impositos prædictis vicedominatibus in bursa capituli solvere tenebuntur, sub eodem modo, forma, pœna & conditione, ad quas tenentur in Refusionibus & pecuniis, quas debent pro suis terreriis & prebendis.*

☞ Similis mos etiam viguit in Monasterio Insulæ Barbaræ, ubi monachi ea exercentes officia, quibus certi redditus erant annexi, *Refusionibus* etiam erant obnoxii, ut discimus ex Charta Guillelmi de Burgo Officialis Lugdun. ann. 1322. tom. 1. Masuriarum ejusd. Monast. pag. 203. *Ordinaverunt quod dictus Camerarius, qui nunc est, solvere teneatur omnia & singula supra & infra scripta ad terminos ordinatos & statutos sub pœnis in Statutis dicti monasterii ordinatis & statutis, quas non solventes Refusiones, qua debent fieri dicto monasterio & conventui.* Hujusmodi *Refusiones* ibidem obtinuerunt post sæcularisationem à Paulo III. PP. factam an. 1549. eod. tom. pag. 264. *Ipsique* (Canonici) *prioratus & alia beneficia ab eodem monasterio dependentia obtinentes, responsiones, etiam Refusiones & librationes nuncupatas, & alia onera per eos in dicto monasterio fieri & supportari solita, in omnibus & per omnia, perinde ac si suppressio & creatio prædicta facta non fuissent, faciant & supportent.*

¶ Refussio, perperam pro *Refusio*, Restitutio. *Sub pœna Refussionis expensarum, damnorum & interesse præsentium & futurorum*, in Schedula ann. 1346. apud Rymer. tom. 15. pag. 102. col. 1.

¶ REFUSORIÆ LITTERÆ, Sidonio lib. 9. Epist. 10. Quibus aliquid refunditur sive liberaliter effunditur, ut interpretantur viri docti. Vide Vossium lib. 5. de Vitiis serm. cap. 41.

REFUTARE, Respuere, rejicere, repellere, aspernari, renuere. Gloss. Lat. MS. Reg. *Refutat, reprobat, renuit, negat.* Ugutio: *Refutare, recusare.* Gloss. Gr. Lat. *Ἀποβάλλω, abjicio, Refuto.* *Ἀποποιοῦμαι, Refuto, rejicio.* *Διαπτύομαι, refuto.* [Vetus Interpres S. Irenæi lib. 3. cap. 14. num. 3. *Si autem quis Refutet Lucam, quasi non cognoverit veritatem, manifestus erit projiciens Evangelium, &c.* Utitur alibi, ubi S. Irenæus habet *παραιτούμενον.*] Victor Utic. lib. 1. *Maxima namque jam Deo sacrata humanas nuptias Refutabat.* Lambertus Ardensis: *In Genuensem terram accedere omnino Refutavit.* Alibi: *Non audens omnino Comitis Refutare petitionem.* Adde pag. 162. [Charta an. 1064. è Tabulario S. Victoris Massil. armar. Rhuten. nom. 8. *Nisi forte mihi placuerit, Domino inspirante, ut ante me & ipsum mansum cum alio habere, Refutando seculum, jam dicto monasterio donem.*] Marbodus Redonensis Episc. in Vita S. Theophili:

Ut flectat mentem, laudet magis omnipotentem,
Consilium mutet, nec pontificare Refutet.

Domnizo lib. 1. de Vita Mathild. cap. 5.

...... Scelus hoc, ne funditus urar
Igne sub obscuro, sperno penitusque Refuto.

[Charta Philippi Aug. pro Atrebatensibus: *Qui duobus vel tribus scabinis treugas Refutaverit, LX. libras perdet ... Qui pacem & concordiam, quam scabini consideraut, Refutaverit LX. libras perdet.* Constitutiones Cluniac. ann. 1031. è MS. B. M. Deauratæ: *Nullus Prior ..., monachum ad se pro merando transmissum ... Refutet aut remittat.* Constitutiones Eccl. Valent. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 507. col. 2. *Chrisma vetus & oleum penitus Refutentur & ponantur in lampade, &c.*]

REFUTARE TESTEM, in Capitulis ad Legem Salicam tit. 2. cap. 4. Adde Gregor. M. lib. 4. Dial. cap. 11. Rodericum Tolet. lib. 6. cap. 10. &c. Utuntur etiam Latini Scriptores. Vide Stephanium ad Saxonem Grammat. pag. 69.

¶ REFUTARE CRIMEN *contra* aliquem, Eum criminis rursum arguere, ei crimen denuo inpingere, imputare. Literæ Johannis de Thurena de electione Benedicti XIII. Antipapæ an. 1429. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1728. *Contra eumdem dominum Benedictum eadem crimina, quæ in Pisano conventiculo, de quibus se purgaverat canonice in dicto concilio generali Perpiniani convocato & celebrato, Refutaverunt, & duas hæreses eidem domino Benedicto contra veritatem facti & juris impingere ausi sunt.*

REFUTARE, Rem dimittere, & in alterius jus transferre. Arnulphus Lexov. in Epist. ad Alexandrum PP. p. 41. *Quarum (causarum) cognitione D. Willelmum Parisiensem S. R. E. Cardinalem contigit interesse, ipsoque præsente prædictus Thesaurarius omnes querimonias quas habebat, Refutavit in manibus judicum, & quod eas adversum me non moveret, fide corporaliter interveniente firmavit.* [Chronicon Farfense apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 449. *Item in Sabinis Hugo Abbas recepit casas 11. id est Salisanum & Gressianum, quas Refutaverunt Adam filius Azonis & Bucco filius ejus ... Item eas, quas Refutavit Lupo filius Berta, & alias res Crescentii & Dodonis filiorum Rocconis.*] Charta Theobaldi Episc. Parisiens. an. 1148. *Decimam de sancto Bricio, quam diu injuste tenuerat, utpote laicus, ad hoc in manus nostras Refutavit, ut eam canonice Monachis S. Martini de Campis concedentes traderemus.* Alia ann. 1164. apud Joffredum in Nicia pag. 177. *Dimitto, & perpetua Refutatione Refuto quicquid in Castello de Drappo requirebam, &c.* Alia an. 1175. in Histor. Pergamensi tom. 3. pag. 325. *Cum ligno quod in suis tenebant manibus, ... Refutaverunt in manu domini Guala Pergamensis Episcopi totam decimam quam ipsi habebant.* Charta Eberhardi Episc. Saltzburgensis in Chron. Reichersperg. ann. 2153. *Qua conventione conveniente ex communi partium conniventia ordinata, totalis in manum nostram sic est Refutata, ut Præpositus neque ulterius querelam suam resuscitet.* [Charta Mariæ Reginæ Jerusalem & Siciliæ pro Castro de Pennis ann. 1399. è Schedis Præsidis de Mazaugues: *Ut dictum castrum prædicta Universitas eidem Excellentiæ gratiose remittere, Refutare & desemparare deberet.* Quo in loco proprie est Rem acceptam restituere. Plures occurrunt ibi, ut & vox *Refutatio*, pro Restitutio.] Vide Gregorium VII. PP. l. 2. Epist. 27. lib. 4. Epist. 22. lib. 7. Epist. 19. Fulbertum Epist. 20. Hugonem Flaviniac. pag. 198. Ottonem Morenam pag. 39. Francisc. Angelonum in Historia Interamnensi p. 87. Doubletum p. 533. tom. 5. Spicilegii Acheriani pag. 569. Ughellum tom. 1. part. 2. pag. 307. [Mabillonium tom. 4. Annal. Benedict. pag. 700. col. 1. & pag. 701. col. 1. Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 288. Historiam Dalphin. tom. 2. pag. 248. col. 2. &c.]

☞ Formulam *refutationis* à judicibus decretæ refert D. *le Blanc* in sua Dessertatione ad calcem Tractatus de Monetis pag. 92. ex Placito an. 997. inter Abbatem Farsensem & Presbyteros S. Eustachii in Platana: *Ad hæc noluerunt Presbyteri jurare, neque Advocatus eorum, & inventi sunt fallaces .... Tunc præceperunt Judices, ut Refutarent Presbyteri domino Abbati duas prædictas ecclesias cum pertinentiis suis, & Refutaverunt atque dederunt in manibus domini Hugonis abbatis & Huberti advocati sui, & tenente domino Abbate ipsam cartam in manu, jussu domini Leonis inclit Leo Arcarius S. Apost. Sedis tulerunt & signum sanctæ Crucis in ea, abscindendo per medium, & reliquit in manu domini Abbatis in conspectu omnium ibidem residentium.* Quod idem ipsum narrans Gregorius Monachus in Chronico Farfensi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 506. habet: *Sed neque Presbyteri, neque eorum Advocatus jurare voluit; inventi sunt enim fallaces. Post hæc judicantibus Judicibus apprehenderunt baculum, & in manus domini Hugonis abbatis & Huberti ejus advocati præfatas ecclesias Refutaverunt cum charta, per quam litigaverant.* Rursum occurrunt voces *Refutare* & *Refutatio* eodem significatu col. 425. 445. 479. 501. 591. & in Annalibus Genuens. ad an. 1202. apud eumdem Murator. tom. 6. col. 385.

REFLUCTUARE, REFLUCTARE, pro *Refutare.* Placitum Mathildis Comitissæ ann. 1073. apud Franciscum Mariam lib. 3. pag. 151. *Per fustem quem in suorum detinebant manibus, Refluctuaverunt prædicto Bernardo Abbati ... curtem illam, &c.* Mox: *In integrum una cum inferioribus & superioribus suis prædictus Radulfus & Saracinus & Fulcardus Germanus prædicto Bernardo Abbati & Guidoni Notario Avocatus ipsius Monasterii ad partem prænominati Monasterii Refluctaverunt, & cum ipsa Refluctatio facta fuisset, tunc &c.*

REFUTANTIA, REFUTATIO, Apocha, *Quittance.* Charta ann. 1389. apud W. Thorn: *Concessit eidem W. Abbati ... solvere sibi ... 53. ducatos boni & puri auri & recti ponderis, Refutantiam & sufficien-*

tem acquietantiam de solutis deferenti. Infra: *Visis libris, instrumentis, registris, Refutationibus, aliisque evidentiis universis, reperimus, &c.* [Charta ann. 1350. in Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 2. col. 152. *De receptis faciendum finem, quittationem, Refutationem plenariam, & pactum de amplius non petendo.*]

¶ Refutatoria Brevis, Schedula seu Charta continens *refutationem*, seu rei alicujus dimissionem & transcriptionem. Placitum an. 999. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 501. *Gregorius abbas suprascripti monasterii SS. Cosmæ & Damiani ostendit unam falsissimam brevem Refutatoriam, ubi continebatur, quod Joannes abbas antecessor Hugonis abbatis monasterii S. Mariæ* (Farfensis) *Refutasset eamdem cellam temporibus beatæ memoriæ domni Ottonis I. Imp. quod omnino falsum est.*

Refutatorii Libelli, in lege 1. Cod. de Relationibus, & lege 19. Cod. de Appellat. &c. quibus actor vel reus ob judiciarias formulas male observatas sententiam judicis arguit: unde Accursius *appellationes* non insulse fuisse opinatur. Vide Cujacium lib. 22. Obser. cap. 33. Juretum ad Symmach. lib. 1. Epist. 30. & Jacobum Gothofr. ad tit. de Appellat. in Cod. Th.

¶ Refutatæ Carnes. Statuta Eccl. Nemausensis apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1064. *Sub pœna excommunicationis inhibemus, ne quis Christianorum carnes Refutatas à Judæis in macello Christianorum præsumat vendere, vel alibi infra villam.* Nullo satis idoneo fundamento fulta est hæc excommunicatio, si *refutatæ carnes* hic idem sonent quod *rejectæ*. Quid enim? Excommunicabitur qui carnes porcinas vendet in macello Christianorum? Quare mendum inesse puto in voce *Refutatas*, pro qua lubens legerem *interfectas*, nisi forte, quod tamen vix crediderim, *refutatas* hic idem sit quod *interfectas*. Interfectas à Judæis carnes vendere non semel prohibiti sunt Christiani. Statuta Massil. lib. 2. cap. 33. *Constituimus, ut nullas macellarias vendat in Massilia scienter carnes hircinas vel caprinas, aut carnes Judæas, &c.* Vide *Macellare*.

REGA, Modus agri, apud Aquitanos. *Rega terræ, vinea, &c.* crebro occurrit in Regesto Constabulariæ Burdegal. pag. 114. 115. &c. Nescio an idem sonet in veteri Charta Cornutiana edita à Suaresio: *Qua sepis descendat per Regam ad viam cavam, sive ad rivum, quæ redit usque ad arcum supradictum, &c.* Nisi *rega* idem valeat quod *raga*, platea. Vide *Regaleia*, *Riga*.

REGAITA. Vide *Walta*.

¶ REGALATORES. Vide in *Regalia*.

¶ REGALE. Vide *Regalia*.

REGALENGUM, Rengalengum, Dominium, *Regale, Regalia*. Charta Alfonsi Imperatoris Hispaniæ æræ 1194. apud Doubletum: *Facio cartam donationis, & textum firmitatis de illa villa, quæ vocatur Fornelos, & est de meo Regalengo, in via publica Peregrinorum quæ ducit ad S. Jacobum, &c.* Alia apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 6. pag. 213. *Monasterium meum proprium, & meum Regalengum.* Alia Bermundi II. Regis æræ 1070. apud eumdem pag. 449. *Illam mandationem de Perpera, cum illo alio Rengalengo de Caugas, &c.* Occurrit ibi pluries, ut & tom. 4. Monarch. Lusitan. pag. 271. 278. 281.

REGALES, Regum filii, Principes ex stirpe regia: *Regales personæ*, Avito Viennensi Epist. 5. Anonymus de Different. vocum: *Inter Regem & Regalem hoc interest, quod Regis puer Regalis est: Rex, qui regnum regit.* Ammianus lib. 16. *Cui prope astans Regalis Hormisda, cujus è Perside discessum supra monstravimus.* Lib. 16. *Hos sequebantur potestate proximi Reges numero quinque, Regalesque decem, & Optimatum series magna.* Idem lib. 17. *Zizais quoque etiam tum Regalis, &c.* Atque ibi non semel & pag. 107. *Quorum Regalis Vitrodorus Vidoarii filius regis, & Agilmundus subregulus, aliique optimates, &c.* Ubi *Regales* videntur appellati, qui ex sanguine regio erant. Rursum: *Iis denique ad gratiæ cumulum ignobilem quemque regem, sed quem ipse antea sibi præfecerat, Regalem imposuit.* Et lib. 18. *Reges omnes & Regales, & Regulos ad convivium corrogatos.* Lex 9. Cod. Th. de Re militari: *Sinceritas tua protinus admonebit ut neque Regalibus, neque Legatis suæ militiæ jumenta suppeditent.* Sulpitius Alexander in Histor. apud Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 9. *Marcomero & Sunnone Francorum Regalibus transacto cursim colloquio... Treveros concessit.* Ubi idem Gregorius subdit: *Cum autem eos Regales vocat, nescio utrum reges fuerint, an vices tenuerint Regum.* Mox idem Sulpitius, quos *Regales* dixit, *Subregulos* appellat. *Regalis puer*, apud Stephanum Eddium in Vita S. Wilfridi cap. 57. *Regales* vero pro Principibus Regiæ stirpis occurrunt non semel apud Scriptores ævi inferioris, Anonymum in Vita S. Cuthberti Episcopi lib. 2. num. 6. Gauterium de Bellis Antiochenis p. 456. Joannem Hocsemium in Adolpho à Marka Episc. Leod. cap. 35. extr. Matth. Paris pag. 218. Gregorium II. PP. apud Waddingum an. 1372. num. 26. in Concilio Nicosiensi an. 1340. &c. Sic *Royaux*, Principes Regii sanguinis non semel vocat Monstrelletus 1. vol. cap. 153. 157. 221. Testamentum Joannæ Reginæ Franciæ uxoris Ludovici Hutini ann. 1319. *Nous voulons & ordonnons que quand passage commun se fera des Roiaux, nos executeurs eslisent un bon & convenable Chevalier à faire le passage pour nous, &c.* Histor. MS. Mortis Richardi Burdegal. Regis Angliæ: *Le Roy d'Angleterre arriva aux lices, en sa compagnie tous les Royaux d'Angleterre.* Statuta MSS. pro Carcere Castelleti Paris. *Selon ce que il est mande ou commandé du Roy nostre Sire, & de nos grans Seigneurs Roiaux.* Statuta MSS. Ordinis Coronæ spineæ anni 1393. cap. 3. *De ces 30. Chevaliers les 10. plus grans seront de nos Seigneurs les Roiaux & autres grans Seigneurs du royaume, & les 20. autres seront des moiens Barons, Bannerez & autres Chevaliers.* Et cap. 17. *Chevaliers du sang du Roy* dicuntur.

Ut porro *Regales* Regum, ita *Imperiales* appellati Imperatorum filii, in præclara *Laudum* Formula, quæ præfixa legitur Codici Amalarii de Divin. Offic. *Divo Hluduuvico vita, novo David perennitas, & ipso novo Salomoni felicitas. Judith orthodoxa nobilissima atque prudentissima Augusta, salus per multos annos. Lumina pacis, Domine, serva, Lumina mundi, Domine, serva. Vita vestra tutela omnium est. Vestra fides Ecclesiarum est gloria. Piissimos dominos nostros Imperiales natos, Hlotharium gloriosissimum Coronatum, & fratres ejus Christus conservet.*

¶ Regales, Genus acclamationis apud Anglos. Matthæus Paris in Henrico III. *Et facto congressu acclamatum est terribiliter, Ad arma, ad arma, hinc Regales, Regales, inde Montis gaudium, Montis gaudium, scilicet Regis utriusque Insigne.*

Regales, interdum Regii Ministri, ut apud Thomam Walsinghamum an. 1291. *Cujus temporibus alienigenæ Angliam non gravabant, incolæ nullatenus per Regales opprimebantur, &c.* Ita anno 1330. [Captio Bernardi *Saget* Episc. Apamiensis circa an. 1300.

apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1322. *Idemque Episcopus ex tunc de Tholosa arripuit iter suum eundi in Franciam, concomitantibus ipsum prædicto Magistro balistariorum & Senescallo Tholosano ... duobusque servientibus Regis, nullis tamen eorum pernoctantibus in domibus, in quibus hospitabatur Episcopus dictus, licet dicti servientes ... assererent, se mandatum habere, quod etiam in camera dicti Episcopi jacere possent, si videretur eisdem: quod tamen per Regales & milites prædictos negatur.* Ubi patet *Regales* dici Magistrum balistariorum & Senescallum Tolosanum.]

2. REGALES, Nummi aurei Francici, Gallice *Royaux.* Vetus Regestum: *A 20. Sept. 1330. usque ad 1. Febr. 1336. fiebant Parisienses aurei ponderis 34 & 4. quint. & Regales de 48. & semis.* Joan. Hocsemius in Adolpho à Marka Episcopo Leod. cap. 18. *Eidem Comiti oppidum Mechlinense ... pro centum millibus Regalium vendiderunt.* Infra: *Quinque Florent de Florentia in valore quatuor Regalibus sunt æquales.* Descripsit Hautinus in lib. de Monetis Francicis pag. 25. monetam auream, quam S. Ludovico adscribit, in qua efficta corona cum hisce vocibus, supra & infra, Regalis Aureus. In circulo, Ludovicus Rex Francorum. In adversa parte crux liliata effingitur, cum solita inscriptione XRC. &c. Vix enim est ut Ludovico X. attribuatur, qui *Agnos* tantum cudit, quantum colligere est ex veteribus Tabulis monetariis. Vide *Moneta aurea* in *Moneta regia.*

☞ Anno 1457. in Britannia minori sub Duce Arturo III. Regales valebant 25. solidos, ut patet ex Computo hujus anni, apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 1205. *A Jehan Sire de Coveſquen* XXIV. *Reaulx valant* XXX. *l. A Messire Jehan l'Abbé* XXXII. *Reaulx valant* XL. *l.*

Regales Coronati, Moneta aurea Comitum Provinciæ. Exstat Charta Roncelini Vicecomitis Massiliensis an. 1214. in Tabul. S. Victoris Massil. fol. 160. qua Abbati vendit *castrum de Julianis pretio centum librarum Regalium coronatorum, quorum singuli 60. solidi valent nunc singulas marchas argenti meri.* Alia Raimundi Berengarii Comitis Provinciæ an. 1243. *Donamus trecentos solidos annuales Coronatos in albergu nostra villæ inferioris Aquensis, &c.* [*Solidi Regales Coronati*, in Venditione terræ de Petrolis Archiepisco Aquensi an. 1212. Index Provincialis jurium dominicorum è MS. D. *Bruner* fol. 117. *S. Honorat paga per lo Covent de S. Victor de Massella al pont* 111. *s. Reals.*] *Regales solidi* in Chartis an. 1188. 1190. &c. apud Guesnaium in Annalibus Massiliensibus pag. 332. 334. 337. 356. &c. [Vide *Provinciæ Comitum moneta*, in *Moneta Baronum.*]

Regales, Moneta aurea Regum Siciliæ in Chartis an. 1178. 1180. in Tabulario Casaur. sub Willelmo Rege, & apud Ughellum tom. 7. Ital. sacr. pag. 284. 576. 593.

¶ Regales rursum memorantur in Charta ann. 1177. pro Monasterio SS. Trinit. in insula Piscariæ, apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1013. & in Concilio Toletano seu Arendensi an. 1473. inter Hispanica tom. 3. pag. 674.

¶ Regales de Auro in Dalphinatu, de quibus hæc legimus in Computo an. 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 272. *Item, recepit ab eodem ibidem Regales de auro* XXXVI. *de quibus expensi sunt ad rationem de Carolinis* XV. *pro qualibet*, XXXI. *qui sunt in summa in Carolinis unc.* VII. *taren.* XXXII. *& dimid.*

1. REGALIA, *æ*, Jus regium, dignitas regia. Henricus de Knyghton in Ricardo II. *Quærebatur an ..... derogaret Regaliæ & prærogativæ Regis.* Infra: *Quare ab eis quomodo sunt puniendi qui impedierunt Regem quominus poterat exercere quæ ad Regaliam & prærogativam suam pertinent.* Charta ejusdem Ricardi II. Regis Angl. *A juramento fidelitatis & homagii, & aliis quibuscumque mihi factis, omnique vinculo ligeantiæ & Regaliæ ac dominii quibus obligati mihi fuerint, ... absolvo.* [In Chronico Angl. Thomæ *Otterbourne* pag. 212. habetur, *ab omni vinculo ligantiæ & Regalis & dominii, quibus mihi obligati fuerant, &c.*]

2. REGALIA, Fiscus Principis, jura quibus Reges gaudent, [*Jura omnia ad fiscum spectantia*, ut est apud Thomam *Blount* in Nomolexico: quod vide.] *Fiscalia regum*, apud Conradum Uspergensem ann. 1209. *Cunctaque regum antiquorum Fiscalia suam in ditionem interim recepit. Debita quæ ad partem regis solvi debent*, in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 30. Bruno de Bello Saxonico p. 141. *Tanta profligatio Regalium, ut post hæc reges nostrarum partium rapinis potius quam Regalibus sustentandi sint.* Hinc

Regalia, Jura regia, quæ ab Imperatoribus vel Regibus interdum Ecclesiasticis aliisque personis conceduntur. Radevicus lib. 3. cap. 41. *Regalia, veluti monetam, teloneum, pedaticum, portus, Comitatus, & alia similia si quæ sunt, commune Mediolanensium dimittet, & ultra se non intromittet.* Lib. 4. cap. 5. *Deinde super justitia regni, & de Regalibus quæ longo jam tempore, seu temeritate pervadentium, seu neglectu Regum imperio deperierant, studiose disserens, &c.* Otto de S. Blasio cap. 14. *Omnia Regalia civitatum, utpote monetas, telonea, naviga, &c.* Charta Conradi Imper. ann. 1149. apud Columbum in Episc. Vivariensibus lib. 2. *Tibi, venerabilis prætaxatæ urbis Episcope, & per te, & Ecclesiæ tuæ, & successoribus tuis Vivariensis urbis, nostra Regalia concedimus, monetam, pedagium utraque strata telluris; &c.* Alia Friderici I. an. 1177. ibid. lib. 3. n. 6. *Concessimus in vera Regalia, cunctasque possessiones, &c.* Alia ejusdem Imperatoris ann. 1164. apud eumdem Columbum in Guillelmo juniore Comite Forcalquerii num. 23. *Dilecto fideli nostro Guillelmo Comiti Comitatus dignitatem, jurisdictionem, & Regalia, cum omni plenitudine honoris & utilitatis nostra Imperiali auctoritate restituimus.* Acta Capitularia Ecclesiæ Lugdun. ann. 2338. ex Camera Comput. Paris. fol. 38. *Cum Regalia dicti fluvii* (Rodani) *ad Ecclesiam Lugdunensem pertineant.* Vide Guesnaium in Annalibus Massil. pag. 322.

¶ Regalia Alta et Bassa. Concessio *Regaliarum* de Soleriis Ludovico de Bellavalle ejusdem loci Domino per Renatum Regem & Comitem Provinciæ 25. Jul. an. 1443. è Schedis Præsidis *de Mazangues: Donamus ... Regalias altas & bassas, ac omnia & quæcumque jura ad ipsas Regalias quomodocumque spectantia.* De *Regaliis majoribus & minoribus* consulendi sunt Doctores feudistæ.

Regalia, Dominium temporale Ecclesiæ, ut vocant. *Regalia S. Petri*, apud Gregorium VII. PP. lib. 1. Epist. 21. lib. 8. Epist. . Baldricum in Adalberone Archiepisopo Trevirensi, Falconem Beneventanum an. 1114. Romualdum in Chronico MS. an. 1152. &c. Laurentium Leodiensem in Episcop. Virdun. pag. 309. & in Bulla Clementis IV. PP. pro regno Siciliæ, vulgo *Patrimonium S. Petri*, seu Sedis Apostolicæ, quod Imperatorum & Regum beneficiis Ecclesia Romana id possideat. [*Principatum Romanum & Regalia S. Petri*, Bonifacio IX. PP. apud Ill. Fontaninum in Antiq. Hortæ p. 449. *Regalia jura*, Eugenio IV.

ibidem pag. 466.] *Regalia & Patrimonia B. Petri*, apud Petrum Diac. lib. 4. Chron. Casin. cap. 35. 36. 39. Epitaphium Eugenii III. PP. Tarracinæ: *Regalia multa longo tempore amissa Beato Petro restituit.* Leo Ost. lib. 1. cap. 47. *Ad ipsum Staphilum de Majella, qui dividit inter Regalia & causam S. Benedicti.* Ita in Consuet. Tervanensi, Episcopus dicitur habere *Regaliam* Tervanensis Episcopatus, quia est illius dominus spiritualis & temporalis, ut est in art. 6. At in Consuet. veteri Atrebat. art. 16. & nova art. 23. & 24. *Regale*, sumitur pro dominio Majoris Domini feudalis, cum scilicet res feudalis & ab eo dependens ex vassalli delicto, aut alia quælibet causa principali feudo unitur. Vetus Charta de bonis Hæreticorum & faiditorum, in Notis ad Concilia Narbon. *Pro parte vero Domini Regis e contrario dicebatur quod hæc omnia ad ipsum jure Regalia & majoris domini pertinebant.* Alia apud Guichenonum in Probat. Hist. Sabaud. pag. 40. de Gageria quadam: *Verum ne discordia inter Ecclesiam & Comitem aliquando oriri possit, dictum est ut cum redimere voluerit, discernatur, quod pro Regali & Comitatu Comes ibidem deinceps habere debeat, &c.*

Regalia vocant nostri prædia quæ ad Ecclesias pertinent, iis à Regibus olim concessa, unde *Regalia* dicuntur: quippe, ut ait S. Augustinus tract. 6. in Evangel. Joan. *per jura regum possidentur possessiones.* Et Otto Frisingensis lib. 2. de Gestis Friderici c. 11. *Regalia non personis, sed Ecclesiis, perpetualiter à Principibus tradita sunt.* Walthramus Episcopus Naumbergensis de Investitura Episcoporum: *Regalia, id est à Regibus & Imperatoribus, Pontificibus Romanis data in fundis & reditibus.* In Charta Henrici III. Regis Angliæ apud Prynneum in Libertatibus Angl. tom. 2. p. 232. *Cepimus in manum nostram baroniam & Regalia quæ Archiepiscopus Eboram de nobis tenet.* In alia pag. 254. *Totum Regale quod ad Episcopatum suum pertinet.* Alia Joannis Regis Angl. ibidem pag. 339. *Episcopus autem vel electus loci illius temporalia, quæ prius vocabantur Regalia, de manu prædicti Archiepiscopi & successorum suorum plenarie recipiet.* In Regiam Majestatem lib. 2. cap. 23. Baroniæ Episcoporum *de eleemosyna Regis* esse dicuntur, ideoque ab iis alienari non posse. Cum igitur omnia fere Ecclesiarum prædia, Episcopatuum nempe, & Monasteriorum à Regibus dotatorum, *Regalia* sint, id est à Regibus olim iis concessa, eodem jure reguntur quo beneficia militaria, seu feuda, iisdemque sunt, quibus ea, servitiis obnoxia. Extinctis quippe personis Ecclesiasticis, ad Regem ipso jure redeunt, donec alia iisdem investiatur. Unde in Charta Caroli IV. Imp. an. 1354. pro Episcopo Tullensi, dicitur is *investiri de Regalibus & feudis* [Anonymus in Chronico Cœnobii Schutterani, apud Fredericum *Schannat* inter Vindemias Literar. pag. 19. *Per hoc* (Diploma) *idem Imperator* (Henricus II. an. 1016.) *nostrum monasterium quoad temporalia, sive, ut aiunt, Regalia, novo a se erecto Bambergensi episcopatui jure feudi tradidit; unde in hodiernum usque diem Abbates nostri ab Episcopo infeudantur.* Appendix Chronici Mettensis apud Acher. tom. 6. Spicil. p. 661. *Domno Popom... domnus Stephanus anno Domini* MCXX. *videlicet anno Callisti PP. II. successit. Hic Callisti ex sorore nepos, cum Regaliam nondum ab Henrico V. qui tunc temporis arcem tenebat imperii, recepisset, &c.* Chronicon S. Dionysii apud eumdem Acherium tom. 2. pag. 813. *Hoc anno* (1228.) *obiit Petrus de Autolio Abbas S. Dionysii.... & electus fuit Odo Clemens in Abbatem ejusdem Ecclesiæ... & ... recepit à Rege Ludovico Regalia.*] Homagium præstitum Adolpho Imperatori à Joanne Episcopo Tullensi ann. 1297. *Regalia feuda principatus Pontificalis, quem obtinet sibi de regali liberalitate, concessimus, & ipsum investivimus: de iisdem administrationem temporalium & jurisdictionem plenariam principatus ejusdem Ecclesiæ prænotatæ Episcopo Tullensi præsentium serie committentes.* [Adde Chartam Ludovici Jun. ann. 1162. in Probat. novæ Hist. Occitan. to. 2. col. 588. Gesta Guillelmi Majoris Andegav. Episc. an. 1291. tom. 10. Spicil. p. 275. Epistolam Innocentii V. PP. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 2. col. 24. &c.] *Regalibus* autem à Rege *Investiri* dicuntur Episcopi (ut cæteros prætermittam, Germanicos & Anglicos præsertim scriptores, qui de Investituris Ecclesiarum egerunt) apud Petrum Cluniacensem lib. 1. Epist. 29. ubi de Lingonensi Episcopo: *Rex... de Regalibus, sicut solet fieri, manu propria solemniter investivit:* cujus quidem Investituræ ratione, sacramentum fidelitatis Regi præstant Episcopi. Epistola Leodiensium ad Paschalem II. PP. *Dominus noster Episcopus communicat Regi & Imperatori suo, cui ex Regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem.* Philippus *Mouskes* in Histor. Fr. MS. de Episcopo Tornacensi:

Et caskuns Vesques premerains;
Dou Roi de France, joint ses mains,
Prent son Regale par droiture,
Et ses om est de teneure.

☞ Hujus sacramenti formulam habes apud Continuatorem Aimoini lib. 5. cap. 21. *Ego Hincmarus ecclesiæ Laudunensis Episcopus, amodo & deinceps domino Seniori meo Carolo Regi sic fidelis & obediens secundum meum ministerium ero, sicut homo suo Seniori, & Episcopus per directum suo Regi esse debet.* Huic fidelitatis sacramento duo alia quæ eodem redeunt, subjungit D. *Brussel* tom. 1. de Feudorum usu c. 1. pag. 21. & 22. Vide *Fidelitas* col. 477.

Fidelitatis porro sacramentum ii faciunt, cum iis redduntur *Regalia*, [hocque sacramentum nostris dicitur *le serment de feaulté*, vel *de fidelité, à cause de la temporalité*, ut videre potes in Schedula Caroli VII. Franc. Regis an. 1454. & alia Ludovici XIII. an. 1623. quas refert D. *Brussel* tom. 1. de Feudorum usu cap. 1. pag. 24. & 25.] Redduntur autem *Regalia* cum consecrationem aut benedictionem acceperunt Episcopi. Sugerius Abbas S. Dionysii Epist. 20. *De Regalibus vero sicut in Curia dominorum regum Francorum mos antiquus fuisse dinoscitur, cum Episcopus consecratus, & in Palatium ex more canonico fuerit introductus, tunc ei reddentur omnia. Hic est enim redditionis ordo & consuetudo, ut, sicut diximus, in Palatio staturus Regi & regno fidelitatem faciat, & sic demum Regalia recipiat.* Adde Epist. 19. Charta Guillelmi Episcopi Andegavensis an. 1223. apud Sammarthanos: *Item recognovit nobis quod cum Electus Andegavensis erit confirmatus à Metropolitano, vel ab eo qui potestatem habebit confirmandi, ipse reddet ei Regalia sua per nuntios suos patentes literas deferentes confirmationis ipsius. Ipse tandem Electus tenebitur bona fide adire Dominum Regem, si fuerit in regno, infra 40. dies post susceptionem Regalium, & eidem fidelitatis sacramentum præstare: & si infra 40. dies ad Dominum Regem, sicut dictum est, non venerit, Dominus Rex poterit saisire Regalia sua, & ea tandiu tenere, quousque Regi fidelitatem suam fecerit. Et sciendum quod si Comitatus Andegavensis separatur à regno, non teneremur facere Comiti Andegavensi hujusmodi sacramentum.* Quibus postremis verbis consentaneum est Arestum an. 1272. pro

pro Episcopo Sagiensi descriptum à Duchesnio in Probat. Hist. Castilionensis pag. 70. Testamentum Philippi Aug. Reg. Franc. ann. 1190. apud Rigordum : *Regina autem & Archiepiscopus tam diu Regalia in manu sua teneant, donec Electus consecratus sit vel benedictus, & tunc Regalia sine contradictione ei reddantur.* Alias tamen de Jure Communi *Regalia* non redduntur Episcopo, antequam sacramentum fidelitatis Regi exhibuerit, ut mox docemus. At in Germania is mos inoleverat, ut tradit Otto Frising. l. 2. de Gest. Frider. cap. 6. & 28. ut Episcopi non consecrarentur, nisi prius ab Imperatore, *& ab ipsius manu Regalia per sceptrum suscepissent.* Id etiam habetur in Speculo Saxonico lib. 3. artic. 59. §. 1. Quod in Anglia & Scotia perinde obtinuisse docet Regiam Majestatem lib. 2. c. 64. 65. Scribit Joannes Hocsemius in Adolpho à Marka Episcopo Leodiensi : *Antiquam regni consuetudinem fuisse, ut Rege ultra Mosa fluvium existente, Episcopi circa dictum fluvium Regalia possint a Scabinis de Francfort impetrare.*

Per mortem igitur Episcopi *Regalia aperta* dicuntur, ut contra, *clausa*, cum ea Episcopo successori redduntur. Regestum Memorialium Cameræ Comput. Paris. signat. C. fol. 269. *Dum Episcopus alicujus Episcopatus, ubi Dominus Rex habet Regaliam, ab humanis decedit, immediate per obitum seu mortem ipsius est Regalia in dicto Episcopatu aperta, & succedit Rex loco boni & legitimi administratoris in omni temporalitate dicti Episcopatus, confertque beneficia non curata, & hoc durante tempore ipsius Regaliæ. Quæ quidem Regalia dicitur vigere & habere locum in dicto Episcopatu, donec & quousque futurus successor Episcopus legitime intrans suum debitum fidelitatis juramentum dicto Domino nostro Regi prout tenetur, fecerit. Ex quo literæ Regiæ attestantes dictum juramentum sic fuisse factum, præsentata, registrata, & expedita fuerint in Camera Compotorum, & quod receptor seu commissus ad receptam ipsius Regaliæ receperit mandatum à dicta Camera emanatum, per quod ei mandetur, ut levet manum Regis, & permittat dictum Episcopum uti & gaudere ponendo ipsam temporalitatem ad plenam deliberantiam. Nec ante receptionem hujusmodi mandati à dicto receptore seu commisso reputatur dicta Regalia clausa, sed usque ad diem ipsius receptionis, tenetur reddere compotum & rationem de fructibus hujusmodi temporalitatis. Et confert Rex beneficia tanquam in Regalia vacantia. Et hoc de jure & consuetudine Regis & suæ Coronæ Franciæ.* Idem Regestum : *Le Roy est en saisine & a usé de tel temps, qu'il n'est memoire du contraire, quant les Regales des Eveschiez y escheent, de prendre & faire lever tous les profits & emolumens qui escheent durant ledit Regale, si come les bleez & grains qui escheent en cause de terres gaignables, de rentes, de dismes, des abliez qui tiennent à cause, quant le Regale eschiet, & semblablement des vins, vinages, dismes, & autres rentes qui escheent en vin, come dit est des grains. Et si les terres, rentes & dismes sont baillées à ferme, il est ou chois du Roy de tenir la ferme, ou de prendre les grains ou vins qui escheent oudit Regale, & ainsi le fait le Seigneur qui tient le fief de son vassal par defaut de home.*

Prædictis addo quæ habet vetus Consuetudo Franciæ lib. 3. *Quand un Evesque trespasse, le Roy peut faire tout mettre en sa main le temporel, & celui faire gouverner comme en Regale. Car les exploits de sa justice, & tous les autres revenus temporels sont au Roi jusques a ce qu'il y ait Evesque. Toutefois tous Eveschez ne sont pas tenus en Regale. Pendant le temps de la Regale le Roi peut donner tous offices & benefices, excepté Cures : & si le Pape & le Roy donnoient en un mesme temps un benefice, le don du Roy precederoit : & s'il en estoit debat, la cause seroit ventilée en la Court de Parlement, & non ailleurs.* [Edictum an. 1334. apud D. Secousse tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 102. *Philippe par la grace de Dieu, Roy de France. Sçavoir faisons a touz presens & a venir, que comme il ays esté mis en doute par aucuns, si nous avons droit & a nous appartenoit de donner les prouvendes, dignitez, benefices, comme ils avoient esté & estoient trouvés non occupez, vacans & vuides de fait tant seulement, ou temps de nostre Regale, ès Eglises de nostre Royaume esquelles nous avons droit de Regale. Et se ceuls a qui nos predecesseurs, ou nous les avons donnez, en doivent joir & jouissent. Nous nous tenons & sommes souffisament & deument enfourmez, que nos devanciers Roys de France, pour cause de Regale & de noblesse de la couronne de France, ont acoustume & ont esté en possession & saisine de donner les prouvendes, dignitez & benefices, quand ils ont esté trouvez non occupez, vuides ou vacans de fait tant seulement : & que nous aussi en avons usé, usons & entendons a user, comme de nostre droit royal, toutesfois que aucun ou semblable ou quelsconques des cas dessusdiz escherra, & deniions toute audience de plait à tous ceuls, qui à nos diz usaiges, acoustumez par nos devanciers Rois de France & par nous continuez, & aux droits royaux, qui en tel cas nous appartiennent, pour cause de nostre couronne, & aux collations par nous, ou nos devanciers, ou successeurs, faites ou à faire, ès cas dessusdiz, ou en aucun d'iceux, se voudroient opposer. Et se plait, ou procez sur aucun des cas dessusdiz, quelsconques ils soient, pendent en Parlement, ou devant quelsconques nos Commissaires nous les rappellons & mettons dou tout au neant : & nous deffendons à nos amez & feaux nos gens, qui tenront dores en avant nos Parlemens a Paris, &c.*] Sed & tradit Scylitzes pag. 758. Nicephorum Phocam Imper. legem tulisse, cui subscripsere ipsi Episcopi adulatores, ne Imperatoris injussu ullus crearetur Episcopus, & mortuo aliquo Episcopo aliquem suorum submisisse, qui definitos faceret sumtus, ipsumque, quod erat reliquum, accepisse.

Crebra ac gravis fuit de Principibus ac Regibus querela, qui ut diutius Ecclesiarum Regalibus fruerentur, vel earumdem, uti vocabant, investituras differebant, vel electiones Episcoporum & Abbatum impediebant : quod in primis objectum Germanicis Augustis in diuturna ac gravi illa inter Sacerdotium & Imperium discordia, apud Scriptores qui de ea pluribus egerunt, quibus addendus omnino Arnoldus Lubecensis lib. 3. cap. 16.

Id etiam objectum Anglicis Regibus. Ordericus Vitalis lib. 10. de Guillelmo Rufo Rege Angliæ pag. 763. *Defunctis Præsulibus & Archimandritis, Satellites Regis Ecclesiasticas possessiones & omnes gazas invadebant, trienniisque seu plus dominio Regis omnino mancipabant. Sic nimirum pro cupiditate redituum, qui Regis in ærario recondebantur, Ecclesiæ vacabant, necessariisque carentes pastoribus dominicæ oves lupinis morsibus patebant.* Adde pag. 774. Similis est Willelmi Neubrigensis lib. 3. cap. 26. de Henrico II. querela : *Vacantes Episcopatus, ut provenientia perciperet commoda, diu vacare voluit, & Ecclesiasticis potius usibus applicanda in fiscum redegit.* Ut & Hugonis Flaviniac. Chron. pag. 241. Adde Willel. Malmesbur. lib. 1. de Gest. Pontific. pag. 215.

Regalium, vel si mavis, regaliorum jus, non in Episcopatibus dumtaxat obtinuisse, sed & ad Monasteria aliaque beneficia productum ex laudato Orderici Vitalis loco colligitur : adeo ut quemad-

mndum Principes, vacantibus Episcoparibus, eorum dominiis seu uti vocabant, regalibus fruebantur, ac beneficia ab iis dependentia, quæ hoc temporis interstitio vacabant, conferebant, idem in Monasteriis jus sibi adscriberent; quam quidem hac nostra ætate agitari controversiam novimus. Exstant sane in Principum favorem bina Diplomata Henrici III. Regu Angliæ apud Gul. Prynneum in Libertatibus Angl. tom. 2. ac primum quidem pag. 782. hocce verborum tenore: *Rex Magistro A. de Len. Officiali Cantwar. & Commissionarus suis salutem. Cum tempore progenitorum nostrorum Regum Angliæ, & nostre hactenus sit obtentum, quod vacantibus Abbatiis, Prioratibus, & aliis quibuscunque domibus religiosis regni nostri, & in manu nostra existentibus, conferre possimus Ecclesiastica beneficia ad hujusmodi domos pertinentia, & nos ratione vacationis Domus sancti Thomæ de Acon in London dilectum Clericum nostrum Rogerum de Messenden ad Ecclesiam de Colcherch in London duxerimus præsentandum, fratres ejusdem domus, & Hugo Capellanus eorum ab eisdem fratribus indebite præsentatus ad eundem, dictum Clericum nostrum inde trahit in placitum coram vobis in Curia Christianitatis. Et quia hoc est contra coronam & dignitatem nostram, & manifeste cederet in nostram & heredum nostrorum exheredationem, vobis prohibemus ne placitum illud de cætero teneatis. Teste Rege apud Woodstock*, 18. *die Augusti.* Diploma aliud ejusmodi habetur pag. 940. *Rex omnibus ad quos, &c. salutem. Super jure patronatus & præsentationibus ad beneficia Ecclesiastica faciendis in regno nostro Angliæ, & in Ecclesia Anglicana, quædam speciales consuetudines observantur, inter quas & illa sibi vendicat locum: si videlicet manerium aliquod cum pertinentiis & libertatibus suis cuidam Laico vel Clerico seu mulieribus aut personis quibuslibet Ecclesiasticis vel secularibus quocunque modo, sive scilicet ad tempus vel ad firmam, vel ad sustentationem, vel pro dotalitiis, seu quibuscunque modis aliis assignetur, jus præsentandi ad Ecclesiam in hujusmodi manerio sitam per assignationem hujusmodi cum manerio semper transit, nisi specialiter fuerit in assignatione illa jus præsentandi reservatum vel exceptum. In manerio vero Episcoporum, ubi jus patronatus & jus instituendi habent, jus patronatus cum maneriis ipsis secundum consuetudinem supradictam semper transit: unde vacantibus Episcopatibus & Abbatiis, tam nos quam magnates nostri, ad quos custodia maneriorum tempore vacationis pertinet, jus præsentandi ad Ecclesias in ipsis maneriis sitas obtinemus, instituendi jure apud Metropolitanum, vel alios ad quorum devolvitur jus spirituale remanente. Licet enim Episcopi in Diœcesibus, aut etiam Abbates Pontificale jus habentes Ecclesias maneriorum suorum conferant, eo quod in ipsis jus patronatus, & jus instituendi conveniunt, jus tamen patronatus habent ratione maneriorum suorum, vel Baroniarum suarum, quæ si ab ipsis evincantur, aut si aliis cum pertinentiis, ut prædictum est assignentur, jus præsentandi cum ipsis maneriis transit, jure instituendi apud ipsos ratione officii Pastoralis extunc tantummodo remanente. In cujus, &c. teste Rege apud Westm.* 23. *die Martii.* Charta Archembaldi D. Burbonensis in Tabul. Brivat. an. 1223. *Ego Archembaldus Dominus Borbonensis, Arverniæ Constabularius, ... quod de mandato & præcepto D. Philippi Regis Franciæ felicis recordationis occasione Regaliæ, defuncto Præposito Brivatensis Ecclesiæ, patrue videlicet Guidonis quondam Comitis Arverniæ, vacantem Præposituram occupavi, ... accedentes præfatæ Ecclesiæ Canonici ad dictum Regem, coram ipso proposuerunt, quod non habebat, nec habere debebat Regaliam in præpositura prædicta.* In manuali Placitorum Parlamenti ann. 1373. 29. Maii, dicitur vacante Burguliensi Abbatia, Regem habere administrationem bonorum temporalium.

☞ Locum hic habere potest Judicium quod refert Kennettus ad ann. 1294. Antiquit. Ambrosden. p. 330. *Abbas de Oseneya obiit anno Regis Edwardi* XXV°. *& ante restitutionem temporalium dictæ Abbatiæ successori dicti Abbatis dictæ domus electo factam, petiit Eschcator ad opus domini Regis cupam & palefridum dicti Abbatis defuncti, & etiam lanas bidentum ejusdem Abbatiæ de tempore vacationis Abbatiæ prædictæ; per quod ad prosecutionem dicti electi super præmissis in consilio regio, tertio die Julii anno prædicto apud Westmin. & examinatis causa & petitione Eschaetoris supra cupa & palefrido & lana prædictis, mandatum est per prædictum consilium prædicto Eschaetori, quod à præfecto electo cupam nec palefridum nec etiam lanas prædictas exigat vel exigi permittat.*

Quod si aliquæ controversiæ acciderent de ejusmodi feudis ac Baroniis Ecclesiasticis, earum cognitionem judicibus Ecclesiasticis esse interdictam, sæcularibus vero duntaxat attributam constat. Exstant in hanc rem Bullæ Innocentii III. & Honorii III. Papæ in Regesto Campaniæ Bibl. Reg. fol. 8. 12. 65.

Episcopatuum vero qui à jure regalium immunes erant regalia, sede vacante, servabant Archiepiscopi. Vide Spicilegium Acherianum tom. 8. pag. 203. 253. 254. & infra in v. *Vicedominus.*

☞ Quinam vero olim fuerint Episcopatus immunes, vide apud D. *Brussel* to. 1. de Feudorum usu pag. 292. & 293. quibus adde pag. 287. 288. 297. 298. 299. 300. 302. 304. 305. 306. 307. 308. & 540. Unum duntaxat observabo à viro Cl. prætermissum. Canonicis Rotomagensibus, Archiepiscopo decedente Regaliorum curam devolutam fuisse, probare nititor Vivianus Episcopus Constantiensis in Epistola ad Philippum V. Franciæ Regem inter Synodos Rotomag. part. 2. pag. 33. ubi hæc habet: *Intelleximus ex testimonio virorum fide dignorum, quod Archiepiscopo Rotomagensi decedente, cura bonorum omnium temporalium & spiritualium, quæ ad Archiepiscopum jure qualibet pertinebant, ad Capitulum ejusdem Ecclesiæ sine contradictione qualibet devolvebatur, ita quod nec Regi Anglorum, qui tunc in Normannia dominabatur, nec ipsius servientibus licebat manum apponere in res ad Archiepiscopatum aliquo modo pertinentes.* Sed de his Ecclesiæ Rotomag. Regalibus contrarium ead. pag. refertur testimonium quatuordecim Militum, qui jurati dixerunt: *Quod mortuo Roberto* (leg. *Rotrodo*) *Rotomagensi Archiepiscopo Rex Haimicus cepit Regalia in manu sua, & posuit custodes suos ad ea custodienda. Cum autem Galterus de Constantiis, qui erat familiaris Regis, in Archiepiscopum promoveretur, Rex ea reddidit illi; sed dixerunt se nescisse utrum ea reddiderit amore, quod familiaris ejus erat, vel de jure, vel aliquo alio modo.* Hic Rotrodus an. 1183. obiisse dicitur in Chronico Roberti de Monte.

☞ Ex Bulla an. 1265. qua Clemens IV. Siciliæ regnum confert Carolo Comiti Andegav. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 239. *in Ecclesiis vacantibus Rex nulla habebit Regalia, nullosque fructus, redditus & proventus, nullas etiam obventiones, ac nulla prorsus alia percipiet ex eisdem, custodia earundem Ecclesiarum interim libera remanente penes personas ecclesiasticas juxta canonicas sanctiones.*

Regalia Episcopatuum non semper Regum erant, sed interdum ab aliis proceribus de Rege teneban-

tur in feodum. Exstat Epistola 38. inter Sugerianas, in qua Theobaldus Carnotensis Comes *Regale Carnotensis Episcopatus de Rege in feodum tenere cum alio feodo suo* profitetur, *ita quod decedente Episcopo Regale Episcopatus suum proprium sit, quousque alius substituatur.* Exstat apud Gull. Prynneum in Libertatib. Eccl. Angl. tom. 3. pag. 187. Charta Edwardi I. Regis Angliæ, in qua *quoties sedem Burdegalensem vacare contigit, custodiam temporalium ejusdem Archiepiscopatus, eadem sede vacante habere, & facere fructus suos consuevisse* Duces Aquitaniæ contendit, Capitulo ejusdem Ecclesiæ id juris sibi competere asserente, &c. Post mortem Willelmi *Breuse* Episcopi Landavensis in Comitatu Clamorganensi, in Principatu Valliæ, Gilbertus *de Clare* Comes Glocestrensis & Herfordiensis, tanquam Comes Clamorganensis, ejusdem Episcopatus Regalia, & Beneficiorum vacante Episcopatu collationem sibi competere asserebat. De qua cum Rege Edwardo I. controversia multa habet idem Prynneus pag. 412. & seqq. & pag. 636.

☞ Ut Episcopatuum Proceribus, sic etiam Abbatiarum Regalia aliquando in feodum Episcopis abs Regibus concessa fuisse, discimus ex Charta Philippi Aug. an. 1192. qua confirmat donationem Abbatiæ Flaviniacensis ab Ludovico Juniore hac ratione factam Episcopo Æduensi, apud D. *Brussel* tom. 2. de Feudorum usu pag. 1043. & 1044. ubi sic habetur: *Super Regali nostro Flaviniaci idem genitor noster veritatem diligenter inquisivit: qua inquisita, Flaviniacum cum omnibus appenditiis suis, eidem Episcopo & successoribus suis de Regali suo tenere in perpetuum concessit: ita quod Episcopus Æduensis de Rege, & Abbas de Episcopo illud teneat.* Chronicon Cœnobii Schutterani inter Vindemias Liter. Schannatti pag. 19. *Imperator nostrum monasterium quoad temporalia, sive, ut aiunt, Regalia, novo à se erecto Bambergensi Episcopatui jure feudi tradidit, unde in hodiernum usque diem Abbates nostri ab Episcopo infeudantur.*

Cæterum non defuere qui tantas Ecclesiarum seu Ecclesiasticorum opes ac prædia improbarent. Libellus precum Marcellini & Faustini p. 46. *Intendite in hoc adversus Catholicos quasi quendam triumphum hæreticorum: & in miseram & quasi ultimam & fœdissimam captivitatem, in his Episcopis condemnata pie fide, & Catholicis Episcopis, in eorum se dominium delusionemque tradiderunt metu exilii, & ut Episcopalo nomen apud homines retinere viderentur, quod utique jam apud Deum post subscriptiones impias non habebant. Sed ideo nominis istius etiam cum omni decore quærebatur auctoritas, ne illis possessiones Ecclesiis tollerentur: quas utinam nunquam possedisset Ecclesia, ut Apostolico more vivens fidem integram inviolabiliter possideret.* Adde pag. 97.

Regaliarius, Qui Regalia, vel eorum proventus Episcopatus vacantis percipit vice Principis, cujus ea sunt. Charta Edmundi Comitis Campaniæ an. 1277. in Tabulario Ecclesiæ Meldensis fol. 78. *Come tençons fut entre nous... & l'Evesque de Miaux seur griez & seur dommages que li Regalier le Roi Thibaut & le Roy Henri de Navarre jadis Comte de Champagne, avoient fait ès biens & choses de l'Evesché de Meaux, &c.*

¶ Regaliator, Eadem notione. Edictum Philippi Pulcri pro reformatione regni an. 1302. apud de *Lauriere* tom. 1. Ordinat. pag. 359. *Quantum ad Regalias, quas nos & predecessores nostri consuevimus percipere & habere in aliquibus Ecclesiis regni nostri, quando eas vacare contingit, de quibus plures ad nos querimonie devenerunt, eo quod gardiatores seu Regaliatores amputabant & secabant nemora dictarum Ecclesiarum, & antequam tempus amputationis seu sectionis eorum, aut debite venditionis advenisset.... Nos circa ea cautius precavere volentes debito temperamento, &c.*

¶ Regalator Commissarius, Eodem intellectu. Litteræ de Hominio Episcopi Æduensis è Chartulario ejusd. Ecclesiæ: *Quibus litteris lectis & diligenter intellectis dictus dominus Episcopus dixit & protestatus fuit, quod in casu in quo baillivus, curiam & officiarii baillivia Matisconensis, & cæteri commissarii Regalatores non contentarentur de juramento per eum coram nobis præstanda... Quæ omnia & singula supradicta ad notitiam baillivi, receptoris & officiariorum regiorum baillivia Matiscon. & cæterorum commissariorum Regalatorum super hoc deputatorum... notificamus per præsentes, &c.*

Custos Regaliarum, Qui decedente Episcopo à Rege mittebatur ut colligeret reditus ac proventus temporalitatis Episcopatus, qui de jure ad Regem pertinent: quousque alius electus consecrationem accepisset. *Custodes, Gardiatores*, seu *Gubernatores Regaliarum Ecclesiarum*, in Edicto Philippi Pulcri ann. 1302. art. 3. ubi eorum abusus coerceri jubentur, quos etiam carpit auctor Historiæ Episcoporum Autissiodor. cap. 59. pag. 483. Vide Regestum Parlam. B. fol. 56. & Historiam Episcoporum Cadurcens. num. 178.

Regalia Facere, Sacramentum fidelitatis, vel hominium pro regalibus Regi præstare. Will. Malmesburiensis lib. 1. de Gestis Pontif. pag. 219. de Anselmo Cantuariensi: *Regalia pro more illius temporis faciens Principi, 7. Kal. Octobris, Cantuariæ assedit.*

3. REGALIA, Præcipua Imperii insignia, corona, sceptrum, &c. Albertus Argentin. p. 119. *Monstrabantur ibi Sanctuariorum insignia, quæ Regnum dicuntur, scilicet lancea, clavus, pars crucis Salvatoris, corona, gladius Caroli, & alia per quendam Cisterciensem, &c.* Adde pag. 124. 157. & Albertum Stadensem an. 1126. Otto Frisingensis lib. 1. de Gestis Frider. cap. 63. *Regalia Duci Friderico cum unico suo item Friderico commendans.* Conradus Usperg. ann. 1106. *Ipse partis utriusque consiliis annuens, Regalia vel Imperialia insignia, crucem scilicet & lanceam, sceptrum, globum, atque coronam filii potestati tradidit.* Henricus Imper. apud Dodechinum ann. 1110. *Tibi itaque, fili carissime, Henrice Rex, & nunc per officium nostrum Dei gratia Romanorum Imperatori, & regni Regalia illa dimittenda præcipimus, quæ ad regnum manifeste pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & cæterorum prædecessorum tuorum.* Idem Henricus in Epist. ad Hugonem Abbat. Cluniacensem: *Interea mandatum est nobis, quod liberationis nostræ nullum esset consilium, nisi ex templa daretur, & crux, & lancea, cæteraque Regalia insignia.* Stero an. 1219. *Regalia quoque Heinricus Palatinus Rheni assignanda Regi Friderico reliquit, &c.* Ea autem Regalia sic idem recenset ann. 1361. *Insignia Imperialia quæ tunc vidi, sunt hæc, primum ferrum lanceæ quæ transfixit latus Christi: item clavus cum aliquali petia S. Crucis, quo transivit manum Christi: item gladius Caroli M. Imperatoris Romanorum, quem tunc Imperator tenebat in manibus, & corona qua coronatus est in Imperatorem a Leone PP. III. Item gladius Mauricii Martyris. Item petra brachii S. Annæ, &c. & aliæ plures reliquiæ Sanctorum.* Rupertus Abbas in Vita S. Heriberti Archiepiscopi Coloniensis n. 10. *Et hæc quidem Regalia cito reddidit.* Ubi Lambertus

in Vita ejusdem Sancti num. 11. *Imperialia* habet: *Imperialia quæ penes se erant, electo Principi reddidit.* Honorius Augustodun. lib. 1. cap. 73. *Ante Pontificem portantur Sancta, sicut ante Regem Imperialia.* Vide Ottonem de S. Blasio cap. 46. Chronicon Colmariense an. 1273. & *Festum Coronæ*.

4. REGALIA, Exactiones vel tributa Regia. Vetus Charta in Metropoli Salisburgensi to. 2. pag. 30. *Nec in quoquam fideles nostros tam Clericos quam Laicos, aut in pernoctationibus vel in fleuris, seu Regalibus, seu in qualibet re liceat minima molestare debent.* Vetus Charta in Actis Episcopor. Cenoman. pag. 236. *Ipse Archilaus de ipso facto* (modo *agri*) *aliud exinde non reddat, præter tantum Regalia in campo dominico procurare faciat.* Octavius Ferrarius in Orig. Ital. in v. *Appendicio*, ait Insubres *appendicio* vocare ea quæ ad pensionem adduntur, ut ova, pullos, carnem suillam: Venetos vero nobiliore vocabulo *Regalia* appellare. *Regalie gallinarum, vini & gondola*, apud Andream Dandulum in Chron. MS. an. 1205.

5. REGALIA, Palatia, τὰ βασίλεια. Freculfus Lexoviensis tom. 2. lib. 5. cap. 11. de Theodosio juniore Imp. *Plerumque jejunabat, & maxime 4. feria & 6. ficuti Christianitatis, nec aliter quam Monasterium Regalia videbantur.* [Vita S. Athanasii Episc. Neapol. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1055. *Ergaque serenissimos viros Lodoicum pissimum, cognomento Almum, ejusque sobolem Lotharium, invictissimos Cæsares familiarissimus esset, maximumque obtineret honoris locum, quoniam frequenter eorum Regalia adibat.* Charta Thomæ Archiep. Eborac. an. 1499. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 337. *Concedimus etiam Duci officia magistri deductus sive venacionum ferarum, parcorum & forestarum nostrarum infra Regaliam & materium sive dominium nostrum de Extildesham, &c.*]

¶ REGALIOLUS, ὁ βασιλίσκος, in Glossis Lat. Græc. & Græco-Lat. Suetonio in Cæsare *Regaliolus* avis est, quam alii Galgulum, alii Regulum interpretantur. Glossæ Lat. Græc. *Regaviolus*, vel, ut habetur in Castigationibus *Regaviliosus*, σπίνος (vel σπίνος, Latinis Fringilla:) pro quo Salmasius ad Hist. Aug. pag. 301. *Reguleolus*, Vulcanius vero *Regaviolus*, quæ postrema lectio Casaubono ad Suetonium non videtur absurda cum sic dicta sit hæc avicula, quasi Rex avium. Rursus in Glossis Latino-Græc. *Regavfolus*, βασιλίσκος, ὀρχίλος. Vide Gesnerum & Fabrum in Thesauro.

REGALIOSUS, *Regius, Regalis, Imperialis, &c*, βασιλικός, in Gloss. Græc. Lat. ubi male *Regulosus*, (ut & in aliis Lat. Gr.)

¶ REGALIS. Vide supra *Regales*.

1. REGALITAS, Idem quod *Regalia* 1. Dignitas regia, in Statutis Roberti II. Regis Scotiæ c. 14. 26. Stat. Rob. III. c. 45. *Royaute* nostris, *Royaltie*, apud Edw. Cokum ad Littletonem sect. 73. Concilium Wintoniense ann. 1021. *Hæc sunt Statuta Canuti Regis Anglorum & Danorum, ... ad laudem & gloriam Dei, & sui Regalitatem, & commune commodum, &c.* Knyghton ann. 1291. *Ad feoffandum electum* (Regem Scotiæ) *in tota Regalitate & dignitate, &c.* [Thomas Walsinghamus pag. 478. *Bonam & sufficientem securitatem faciat pertoribus & custodibus & communitati regni Scotia, restituendi idem regnum cum tota Regalitate, dignitate, dominio, libertatibus.* Vide Nomolexic. Th. *Blount* in *Royalties*.]

2. REGALITAS, Titulus Regum honorarius. Diploma Ludovici Pii Imp. apud Nicol. Zyllesium in S. Maximino pag. 13. [& Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. col. 299.] *Attulit nostra Regalitati quoddam privilegium, &c.* Aliud Lotharii Reg. Franc. ann. 987. apud Michaelem Carbonellum in Chron. Hispan. pag. 8. *Nostra Regalitatis decreta confirmare dignaremur. Nostram adiit Regalitatem*, in Charta Ottonis Regis ann. 965. apud Marlotum in Metropoli Remensi lib. 4. cap. 27. & in alia Henrici Imp. ann. 1065. in Probat. Histor. Luxemb. p. 29. *Unde Abbas in militiam ire vel prædecessoribus nostris, vel nostra Regalitati in secundo semper anno servire debuit, &c.* Vide eumdem Zyllesium pag. 27. 43. Bartholomæum Fizenium in Histor. Leodiensi pag. 233. Witikindum Meibomii pag. 219. [Annales Benedict. tom. 4. pag. 214. Galliam Christ. tom. 4. Instr. col. 228. &c.]

¶ REGALITATES, Jura regia. Literæ Edwardi Regis Scotiæ an. 1334. quibus plures urbes & comitatus concedit Regi Angliæ, *cum hundredis, mercatis, feriis, forestis, chaceis, parcis, boscis, warennis, piscariis, necnon cum dominicis, dominiis, essartis, forisfacturis & reversionibus quibuscunque, Regalitatibus, libertatibus regalibus, liberis consuetudinibus, &c.* apud Rymer. tom. 4. pag. 616.

¶ REGALIUM. Vide in *Regalia* 1.

REGAMMARE. Vide *Gamma*.

¶ REGANEUM, f. Fœnum autumnale, Gall. *Regain*. Charta ann. 950. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 95. *In casis, casalicis, curtis, curtalis, ortis, ortalis, Reganeis vel superreganeis, &c.*

¶ REGARDARE, Observare, perspicere, contemplari, examinare, à Gallico *Regarder*. Statuta Massil. lib. 1. cap. 47. §. 1. *Eligi debeant singulis annis ... duo probi viri Massilia, boni & idonei, qui teneantur & debeant videre, & numerare, & Regardare omnes balistas communis Massiliæ, aptarique facere, si opus erit.* Et lib. 2. cap. 33. *Statuantur a Rectore, vel Consulibus dictis, duo boni viri annuatim ... qui ea provideant & Regardent*, carnes scilicet à macellariis vendendas.

¶ REGARDATOR, Inspector, *Regar*, in Consuetud. Hannoniæ cap. 105. art. ult. Literæ Caroli V. Franc. Regis an. 1366. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 676. *Consules ... habeant instituere, eligere & nominare annuatim ... inspectores & Regardatores marcelli* (macelli,) *triperie, piscarie, munerum, &c.* Vide mox in *Regardum* 2.

¶ REGARDIUM. Vide infra *Reguardum*.

¶ 1. REGARDUM, Merces, remuneratio, compensatio, Anglis *Reward*. Literæ an. 1443. apud Rymer. tom. 11. pag. 19. col. 1. *De suo magnanimiter expendit absque aliquo Regardo, sive recompensatione, proinde de nobis habito.* Vide *Reguardum* 2.

¶ REWARDUM, Eadem significatione. Literæ Edwardi III. Regis Angl. an. 1347. apud eumdem Rymer. tom. 5. pag. 543. *Volentes & concedentes, quod vadia & Rewarda præfato Johanni & hominibus suis, pro tempore quo ipsos in obsequio nostro morari contigerit ... solvantur.*

2. REGARDUM, REWARDUM FORESTÆ, Visitatio forestæ ab forestariis, ne quid detrimenti in iis accidat, ut in Fleta lib. 2. c 41. §. 1. interdum limites vel ambitus forestæ, cujus cura commissa erat quibusdam ministris, qui eam obambularent, prospicerentque ne vetitæ in ea venationes fierent, aut exscinderentur arbores, qui inde *regardatores* dicuntur, de quibus mox: unde qui intra ejusmodi metas venari, vel damnum aliquod in foresta fecisse deprehensus erat, mulctabatur gravi mulcta, quæ *Regardum forestæ* etiam dicebatur. Charta Ricardi I. Regis Angliæ: *Concessimus etiam eisdem manerium de Lovers cum omnibus perti-*

nentes, ... salvis ad opus nostrum venatione nostra, & destructione foresta, ita tamen quod non sit in Rewardo. [*Revardo*, apud D. *Brussel* tom. 2. de Feudorum usu p. xix.] Rogerus Hovedenus & Brompton, ann. 1188. *Et idem Rex quietas clamavit ... omnes terras suas & Canonicorum suorum, quod sint libera & quieta in perpetuum de Rewardo forestæ & forestariorum: & dedit ei per cartam suam liberam potestatem & licentiam capiendi venationem per omnes prabendas suas in Comitatibus Eboraci & Notynghemia.* Leges Forestarum Scoticarum cap. 12. §. 1. *Si quis forestarius invenerit aliquem extra dominicum boscum, vel infra Rewardum, prosternentem quercum sine visu vel deliberatione forestarii:* Vetus Inquesta in Regesto Phil. Aug. Heruuvalliano fol. 119. *Inquisitores dicunt, quod Bonavilla cum pertinentiis valebat sine placito ensis & Regardis foresta & pasnagii, &c.* Fol. 158. *Respectus foresta* dicitur [Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* in voce *Regard*.]

REGARDATORES, Qui, ut diximus, circumeunt omnes ballivæ forestas ut de transgressionibus, assartis, vastis, & purpresturis inquirant: Anglis *Regarders*. Charta Joannis Regis Angl. apud Matth. Paris an. 1215. *Regardatores nostri eant per forestas ad faciendum Regardum, sicut fieri consuevit, &c.* Charta Henrici II. Regis Angl. *Et prædictus Baldricus & Regardator & panagator mearum forestarum, &c.* Vide Monasticum Anglic. to. 1. pag. 950. [Glossarium Kenneti ad calcem Antiq. Ambrosd. & Nomolexicon Thomæ *Blount* in *Regarder*.]

REGARDATORUM institutionem ad Henricum II. Regem Angliæ refert Manwoodus. Sic enim Assisam ejus de foresta intelligit, ubi hæc habentur: *Item Rex pracepit quod in quolibet Comitatu in quo habet venationem, ponantur 12. Milites ad custodiendam venationem suam* Hi Milites, inquit ille, pro tempore appellantur *Regardatores*. Eo vero sæculo *Milites* passim dicti sunt, qui per servitium tenuere Militare, posteris *liberi tenentes* appellati. Sed alii fuere *Milites*, alii *libere tenentes*. Spelmannus *Regardatorum* nomenclaturam serius natam opinatur.

¶ 3. REGARDUM, Conspectus, ut arbitror, à Gallico *Regard*, Adspectus. Charta ann. 1293. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 37. col. 1. *Raymundus & successores sui cum sociis, peditibus & equitibus quibuscumque & quotiescumque voluerit, per totam terram domini Dalphini possit portare arma.. eundo ipse Raymundus in adjutorium aliquorum suorum amicorum, vel eundo pro negotiis suis, si contingeret eum habere Regardum ab inimicis suis*, hoc est, si bene interpretor, si contingeret eum esse in conspectu inimicorum suorum, aut inimicos suos in eum conspicere mox ei bellum illaturos. Clarior videtur alter locus in Libertatibus incolis Montis-Brisonis concessis ann. 1376. eod. tom. pag. 83. col. 1. *Nisi duntaxat tempore guerra domini nostri Dalphini in partibus Dalphinatus, aut alias dictus Dominus aut successores sui haberent guerram pro eorum proprio facto ... essentque & eorum terra in Regardo & timore inimicorum.*

¶ 4. REGARDUM, Idem quod infra *Respectus*, Census annuus, præstatio. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 63. *Summa Regardorum.* CCCCLXXXIV. *tam capones quam galline, &c.* Chartularium S. Fromondi: *Vendidi & concessi Conventui S. Fromondi* 1. *boissel. frumenti ...* 1. *gallinam ad Natale Domini & x. ova ad Pascha ... Ego vero predictus Henricus* (*de Val*) *& heredes mei tenemur dictum boissel. frumenti cum Regardis antedictis, prafatis Religiosis annuatim reddere, garantizare, &c.* Ibidem: *Vendidi & dimisi .. Conventui S. Fromondi* III. *boissel. frum. percipiendos ad festum S. Michaelis in Septembri, &* II. *capones &* II. *gallinas ad Natale Domini, &* XX *ova ad Pascha, quod frumentum & Regarda debebat mihi annuatim feodaliter & per homegium Gaufridus dictus Balleul de quadam pecia terra.* Passim occurrit in hoc Chartulario. Index MS. beneficiorum Eccl. Constantiensis fol. 16. v°. *Rector percipit* XLIV. *tam capones quam gallinas cum Regardis, pro qualibet gallina* I. *den. & pro quolibet capone* II. *den.* Recurrit ibidem fol. 18. Vide *Reguardium* & *Reguardum* 1.

¶ 5. REGARDUM, Arbitrium, sententia, edictum. Libertates villæ de Villereys ann. 1253. apud Acher. to. 9. Spicil. col. 193. *Si aliquis percusserit alium de gladio emoluto, & percussus de illo ictu mortuus fuit, percussor ad nostram voluntatem remanebit; & si percussus ex eo ictu mortuus non fuerit, ille qui ferierit, sexaginta solidos solvet, & passo injuriam damnum & deperdita ad Regardum curia integre resarciet & restaurabit.* Paulo superius ibidem pro *ad Regardum* habetur *ad Respectum*. Charta ann. 1308. apud Baluzium to. 2. Hist. Avern. p. 781. *Qui cum gladio sanguinem extraxerit, si clamor factus fuerit, sexaginta solidos dabit domino pro emenda, & passo injuriam satisfaciet ad Regardum seu arbitrium Consulum prædictorum.* Testamentum Johannis II. Ducis Britanniæ ann. 1302. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 447. *E se ledit Artus ne fesoit ledit veage oudit premier passage, e Jean de Bretaigne mon filz le fesoit, je vueil que lesdites* XXX. *mil liv. soient baillées a icelui Jehan ... par le Regart e ordenance de mes executeurs, segant la manere dessusdite.* Charta an. 1439. ibidem col. 1061. *Au Regard des predecesseurs du hault & puissant Prince Jehan par la grace de Dieu Duc de Bretaigne ... & de mondit Seigneur de present, ne doivent les puisnez audit Duché party ne portion avoir, &c.* Vide *Resgardum*.

REGARIUM, Jurisdictio & feuda Episcoporum Britanniæ Minoris à summa vetustate nominantur *Regaires*, quod jam inde à Mauclerci, seu Mali Clerici, Ducis sæculo ad Regium Galliæ Senatum devolverentur provocationes à profanis Antistitum juridicis, non ad Ducales Magistratus, ex quo hodie etiam regia summa Britanniæ Curia appellatur immediate à Sententiis Episcopalium hujusmodi judicum temporalium. Chopin. lib. 1. de Sacra Polit. tit. 7. num. 21. Adde Raguellum, & Augustinum *du Pas* in Stemmatib. Armoric. part. 2. pag. 454. [necnon Lobinellum in Glossario ad calcem Hist. Britan.]

¶ REGATERIUS, Ital. *Rigattiere*, Gall. *Regratier*, Propola, qui merces minori pretio emtas aliquanto carius distrahit. Decretum Saunæ ann. 1567. ad calcem Statutorum ejusd. Civitatis p. 95. *Concessit virtuteque prasentis concedit facultatem & auctoritatem pradictis DD. censoribus ... licentiandi & privandi omnes revenditores & Regaterios, quos maluerint, eosque privandi, ne de catere possint artem prædictam revenditoris vel Regaterii facere.* Vide infra *Regratarii*.

¶ REGATIUS, Servus, famulus, Italis *Ragazzo*. Castelli de Castello Chronic. Bergom. apud Murator. tom. 16. col. 899. *Die Luna primo Aprilis* (1402.) *hora* IV. *noctis ... Assandrinus ... vulneravit in quadam camera unum nomine Franciscum de Bononia, & quemdam ejus Regatium, stipendiarios, qui ambo decesserunt.* Statuta Placentiæ fol. 2. *Et etiam computatis sex Regatiis, quos tenere debeo, & ultra prædictum numerum habebo* XXV. *baroarios sive soldatos pedestres, quorum quilibet habeat de havere communis Plac. viginti denarios Plac. tantum, inter quos non sit*

nec esse debeat filius aut frater. Vide *Ragatius.*

¶ REGAVILIOLUS, REGAVILIOSUI, REGAUSOLUS. Vide in *Regaliolus.*

REGELATUM, Papias, *Plumbum liquefactum*, quomodo *Regelationes*, nives liquefactas vocat Aggenus de Limitibus pag. 57.

REGENBURGI. Vide *Rathimburgii.*

REGENDARIUS, vel *Regerendarius*, ita enim legendum contendunt viri docti apud Senatorem lib. 11. Epist. 29 ubi formula inscribitur *de Regendario*. qui scilicet erat à regestis, & scripta regereret, seu in codicem referret. Vide Pancirolum ad Notitiam Imper. Orient. cap. 18.

¶ REGENERARE, Denuo generare. Verbum frequens apud Scriptores Ecclesiasticos, cum loquuntur de spiritali vita, qua per Christum donamur in Baptismate. De Verbo ipso carnem facto dicitur in Missali Gothico apud Mabillonium de Liturgia Gallic. pag. 191. col. 1. *Ut qui exultamus de nativitate Filii tui, qui vel ex Virgine natus, vel ex Spiritu S. Regeneratus est, pareamus praeceptis ejus, &c.* *Regenerare* Plinio proprie est Repræsentare, ut lib. 34. cap. 22. *Drusus Cæsar Regenerasse patrem Tiberium ferebatur.* Adde lib. 7. cap. 12.

¶ REGENERATIO, Nova generatio spiritalis, gratia Baptismo nobis concessa, in Novo Testamento & apud Auctores Ecclesiasticos passim. Vide in *Renatio.*

1. REGENS, Regni Gubernator, *Regent* apud Francos. Continuator Nangii an. 1316. ait post mortem Ludovici Hutini Regis, Philippum Magnum electum à regni Principibus, ut quoad Regina Clementia gravida partum edidisset, servaret & regeret regnum Franciæ atque etiam Navarræ, atque in magno ejus sigillo hæc verba fuisse conscripta: *Philippus Regis Francorum filius, Franciæ & Navarræ Regens regna.* Et ann. 1327. post excessum Caroli Pulcri: *Traditum est regimen regni Philippo Comiti Valesii, & vocatus est ex tunc Regnum Regens, seu regni.* Vide Tillium.

¶ 2. REGENS, Professor, qui docet in Academiis, Gall. *Regent, Professeur.* Occurrit in Literis ann. 1330. pro Universitate Oxoniensi apud Rymer. to. 4. p. 411. col. 1. & pag. 413. col. 1. in Literis Caroli VII. Franc. Regis ann. 1452. pro Academia Cadomensi apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 502. Utuntur etiam Rolandinus Patav. lib. 12. de factis in Marchia Tarvisina cap. 19. apud Murator. tom. 8. col. 360. & alii recentiores innumeri. Vide *Regere* 1.

¶ REGENTATUS, Munus *Regentis* in collegiis academicis. Capitulum generale PP. Dominicanorum ann. 1608. apud Vincentium Mariam in Constitut. eorumd. Dominican. part. 1. p. 55. *Quomodocumque gradum magisterii cum voce & loco in provincia sua obtinuerint, sive per acceptationem, sive per promotionem ad Regentatum in studio generali provinciæ.*

¶ REGENTIA, Eadem notione; Gall. *Regence*, in Charta ann. 1398. & in alia ann. 1399. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. in Articulis ann. 1499. pro Collegio Montis acuti, apud Lobinell. tom. 5. Histor. Paris. pag. 718. col. 1. & alibi.

¶ 1. REGERE, Profiteri, docere, *Regentis* officium exercere in scholis, Gall. *Regenter.* Chronicon Triveti ad ann. 1222. *Fuit nihilominus in arte medicinæ expertissimus.* (Johannes de S. Ægidio Ord. Prædicat.) *ut pote qui tam Parisius, quam in Montepessulano Rexerat in eadem.*

¶ 2. REGERE, Alere, sustentare, ut videtur. Vita B. Ægidii Minoritæ, tom. 3. Aprilis pag. 223. *Tum in laboritiis aliquando insistebat, quod Regebat unum fratrem de labore suo.*

¶ REGERENDARIUS. Vide *Regendarius.*

REGESTORIUM, REGESTRARE, &c. Vide mox in *Regestum.*

REGESTUM, Liber in quem *regeruntur* commentarii quivis, vel Epistolæ Summorum Pontificum. Gloss. Lat. MS. reg. *Regestum, relatum.* Iso Magister in Glossis: *Regestum vocatur liber continens memorias aliorum librorum, & epistolas in unum collectas: & dicitur Regestum quasi iterum gestum. Joannes Scotus registron dicebat.* Glossæ Basilic. Κώδιξ, ἢ ῥεγέστα, τὴν ἀπογραφὴν τῶν ἀρχείων. *Regesta scribarum*, apud Vopiscum in Probo. [Theodosius Imper. in Præfat. Codicis sui: *Quæ in Regestis diversorum officiorum relata sunt.* Pluries occurrit in hoc Codice, ut & in alio Justiniani.] Constitutio Honorii 19. in Appendice Codicis Theodos. sic clauditur: *Regestum Ravennæ XV. Kal. Febr. Honorio Aug. XI. & Constantino III. Coss.* Ita Edicta Principum in Curiis supremis *Regesta* seu *Registrata* dicimus. Vide Cujacium lib. 15. Observat. cap. 17. Petrum Fabrum ad l. 92. de Regulis Juris, Jacob. Gothofredum ad leg. 14. Cod. Th. de Indulgent. debitor. &c. Anastasius in Nicolao I. PP. *Sicut in Epistolis, quas iidem Legati in Sardiniam deportaverunt, Regesto ipsius Præsulis continetur insertis.* *Vacce* in Histor. Ducum Normaniæ MS.

Dont l'en les vers & les Regester,
Et les estoires lire as festes.

¶ REGESTRUM, Eadem notione. Statuta Arelat. MSS. art. 95. *De Regestro Comunis: Item, statuimus, quod Comune teneatur habere unum librum de pargameno, in quo transcribantur omnia instrumenta ad Comune pertinentia.* Passim occurrit.

REGESTUM, Thesaurus, fiscus, quo *reguntur* pecuniæ. Prudentius lib. περὶ στεφ. in S. Romano:

Aurum Regestum nonne carni acquiritur.

Gregorius Tur. lib. 9. Hist. cap. 9. *Tanta in illius thesauris reperiunt, quanta nec in ipso ærarii publici Regesto poterant inveniri.* Cap. 10. *Multitudo autem auri, argentique, ac diversarum specierum in ejus Regestis reperta est.* Eadem notione usurpat cap. 34. & lib. 10. cap. 19. ut & Flodoardus lib. 2. Hist. Remensis cap. 2.

REGESTORIUM, Idem quod *Regestum*, Thesaurus. Gregorius Tur. lib. 6. cap. 11. *Domos Ecclesiæ adprehendunt, ministeria describunt, regestoria reserant, promptuaria expoliant.*

¶ REGESTORIOLUM, REGESTURIOLUM, Parvum *regestum*, arcula, capsa.] Testamentum Bertichramni Episcopi Cenoman. *Omnia vero quæ de proprietate seu ex militia in Regesturiolo meo post meum obitum inventa fuerint, &c.* [Et alibi: *De reliquo vero argentulo quodcumque post diem obitus mei in Regesturiolo meo inventum fuerit, &c.* Ita Mabillonius to. 3. Analect. pag. 130. pro quo Bollandistæ legunt *Regestoriolo* tom. 1. SS. Junii pag. 722.]

REGISTORIA, Officium apud Sanctimoniales, cui *Regesti*, seu thesauri Monastici cura commissa est. S. Cæsarius Arelat. in Reg. ad Virgin. cap. 26. *In uno tamen loco sub communi custode quod habueritis reponite, & claves de arcellis, vel pressoriolis vestris Registoria teneat.*

REGISTRUM, pro *Regestum.* Ugutio: *Registrum, quidam liber de regimine Ecclesiæ, scilicet ex cujus dictis Ecclesia regitur.* Papias: *Registrum, liber qui rerum gestarum memoriam continet, unde dicitur, quasi rei gesta statio. al. statutio,* [ut etiam legit Johannes de

Janua.] Prudentius lib. περὶ στεφ. in S. Romano:

Hic in Registris est liber cælestibus,
Monumenta servans laudis indelebilis,

Ita etiam in scriptis codd. Vopisci legi monet Casaubonus, ubi editi habent, *en regestis scribarum*. Vetus inscriptio Epistolarum Gregorii I. PP. *Incipiunt Epistolæ ex Registro S. Gregorii Papæ.* Ildefonsus Tostatus de Gregorio M. *Has itaque* (Epistolas) *uno volumine arctans, in libros XII. distinxit, & Registrum nominandum esse decrevit.* [Petrus Diaconus de Viris Illustr. Casin. c. 45. *Factus dehinc S. R. E. Cancellarius descripsit Registrum Paschalis Papæ II. Registrum serviciorumque liber*, in Diplomate an. 1326. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 515. Occurrit passim.] Sed & *Registrum promptuarii* dixit Gregorius Turon. de Vitis Patrum c. 9. initio, quomodo *Regestum* pro fisco usurpasse diximus. Sexta Synodus act. 11. Δεῖν ἀχθῆναι παρ' ἡμῶν τὰ ῥήγεστα καὶ δογματικὰ συντάγματα, &c. Infra: ῥήγεστον διαφόρων ἐπιστολῶν, quam vocem vetus interpres per *Regestum* vertit.

¶ REGISTER, Eodem significatu, Gallice *Regitre*. Statuta Monasterii S. Claudii pag. 64. *Ordinamus per præfatum sacristam fieri de eisdem facere recognitiones & Registros, nominando & exprimendo super quibus & quibus causis debeantur (annuaria servitia.)*

¶ REGISTRA, fem. gen. Index MS. Beneficiorum Eccl. Constans. fol. 44. *Fuit antiquitus taxata ad centum solidos prout antiqua apparet Registra.*

REGISTRUM, *Corda in libro ad inveniendum lectionem*, ut ait Metulinus ad illud Ebrardi Betun. in Græcismo cap. 12.

Esse librum librique ducem dic esse Registrum.

¶ REGISTRUM, vel REGESTUM, Vox apud Typographos alias in usu, de qua hæc habet Mich. *Maittaire* in Annal. Typographicis pag. 265. *Bibliopegis plurimum proderat Registrum aut Regestum; quod etiam series chartarum, & alicubi sperulum, Græce Πυτὶς vocabatur. Illud in libri fine omnes suo ordine, quæ signaturis serviebant, literas, una cum initialibus priorum aliquot in unaquaque signatura foliorum vocibus, collectas exhibebat. Quoniam vero id sæpe in grandioribus voluminibus adeo excrescebat*, ut plures paginas occuparet, *visum est in compendium redigere.* Registri nullus hodie usus est, ex quo ad faciliorem librorum compactionem appositi sunt numeri arithmetici in superioribus paginarum oris, additæ in imis oris literæ, quas *signaturas* vocant, cum voce sequentem paginam indicante, vulgo *Reclame*. Vide Andream *Chevillier* de Origine Typographiæ pag. 39.

REGISTRARE, In *Registrum* & acta referre, passim. Thwroczius in Bela Cæco cap. 64. *Iratus omnis populus super illos Barones, quorum consilio Rex obcæcatus fuerat, & quosdam ex ipsis ligaverunt, quosdam vero detruncaverunt, sexaginta autem & octo prophanos ibidem crudeliter occiderunt: & omnes successores eorum tam viri quam mulieres eodem die sunt Registrati.* Scilicet tanquam infamati in posterum. [Historia Episcoporum Autissiod. apud Labbeum to. 1. Bibl. MS. pag. 507. *Vetustissima laudabilisque consuetudo Ecclesiæ Autiss. hactenus habuit à primo ipsius Pontifice, videlicet B. Peregrino, in posterum, gesta notabilia Pontificum singulorum sedis ejusdem, post ipsorum cujuslibet obitum scribi & Registrari in libro ad hoc... ordinato.*]

¶ REGESTRARE, Eadem notione. Processus de Vita S. Thomæ Aquin. to. 1. Martii p. 686. *Ut prædictas litteras... Regestrare & fideliter scribere deberemus.*

¶ REGESTRATIO, In acta relatio. Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 41. art. 2. *Teneaturque impetrans facere Regestrari salvum conductum in regestro datarii legationis, & si Regestratio facta non fuerit, salvus conductus impetranti non suffragabitur.*

¶ REGISTRATIO, Eadem notione, in Litteris an. 1284. apud Rymer. tom. 2. pag. 287. in Statutis Vercell. lib. 1. fol. 43. v°. & alibi.

REGISTRARII, Qui scripturas, aut contractus in acta publica referunt, in Provinciali Eccles. Cantuariens. l. 3. tit. 4. Leges Alfonsinæ part. 3. tit. 19. leg. 8. *Registradores son dichos otros escrivanos que ha en casa del Rey que son puestos para escrevir cartas en libros, que han nombre Registros, &c.*

¶ REGISTRATOR, Scriba, Notarius, qui in acta refert, in Edicto Caroli Pulcri Franc. Regis ann. 1325. tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 4. Literæ Johannis itidem Franc. Regis ann. 1361. tom. 3. earumd. Ordinat. pag. 483. *Registratores seu Greferii Parlamenti super præmissis, una cum dictis gentibus, de suis vadiis & palliis assignentur & solvantur, &c.* Statuta Eccl. Meld. ann. 1365. tom. 2. Hist. ejusd. Eccl. pag. 507. *Et si registra non habeat Curatus aut Rector, quicumque sit, ei præfigatur terminus infra quem a Registratore curiæ copiam habeat registri manu ejus registratoris signatam.* Eadem habentur in Statutis Eccl. Nannet. eod. anno, tom. 4. Anecd. Marten. col. 928. Concil. Dertusanum an. 1429. to. 3. Concil. Hispan. pag. 650. *Ego Antonius de Campis literarum apostolicarum abbreviator, scriptor & Registrator publicus, apostolica & imperiali auctoritate notarius.* Vide *Notarii Abbatum*.

¶ 1. REGIA, Basilica. Vita S. Medardi, to. 1. Junii pag. 96. *Augustus divæ recordationis Ludovicus primam Regiam videns ambire non posse affluentis populi exuberantiam, funditus eam diruere jussit, & tam culminis inaltatione quam longitudinis porrectione ampliavit.*

¶ 2. REGIA, Palatium Episcopi. Vita Lietberti Episc. Camerac. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 679. *Inter palatinos proceres pontificalis domus procurator exaltatur. Felix Regia tanto sustentanda procuratore! sed felicior familia tam prudenti gubernanda provisore.*

3. REGIA, Porta ædificii primaria. Ordo Romanus: *Deinde subdiaconus... exiens ad Regiam Secretarii, dicit, Schola. Respondet, Adsum.* Missa ex Codice Ratoldi Corbeiensis: *Deus qui triumphantibus pro te Martyribus Regiam cælestis aulæ potentiæ dextra pandis.* Pactum Arichis Principis Benevent. cum Neapolitanis: *Penes post Regiam domus suæ ipsam fustem. Regia Monasterii*, apud Paulum Diacon. Neapolit. in Vita S. Mariæ Ægypt. cap. 5. & in Regula Magistri cap. 30. 83. 95. Maxime vero ita appellantur ædium sacrarum portæ. Paulinus Epist. 33. *Videre enim mihi videor tota illa religiosa miseranda plebis examina, illos pietatis divinæ alumnos tantis insinuare penitus agminibus in amplissimam gloriosi Petri Basilicam per illam venerabilem Regiam cærulea eminus fronte ridentem, &c.* Autbertus Abbas in Vita SS. Paldonis & socior. *Venit ad eos quidam homo ignotus nocturno silentio, Regiamque oratorii pulsans, ait, &c.* Chronicon Novaliciense cap. 13. *Tradunt vero nonnulli, quod cum isdem Desiderius cotidie media nocte surrexit, & veniret ad Ecclesiam S. Michaelis, vel S. Syri, seu per cæteras alias, aperiebantur statim Regiæ divinitus ante suum conspectum.* Anastasius in Honorio PP. *Investivit Regias januas in ingressu Ecclesiæ majores, quæ appellantur Medianæ, ex argento quæ pensant libras 975.* In Conone: *Qui missi fuerant de exercitu ad custodiendas Regias basilicæ, &c.* In Leone III. pag. 133. *In ingressu basilicæ, ubi supra Regias majores fecit imagines ex argento, &c.* Pag. 134. *Fecit in basilica Dei Genitricis ad præsepe in ingressu*

presepis Regias vestitas ex argento purissimo, &c. Pag. 143. *Ingressum vero corporis isdem Præsul ex marmoribus candidis miro decore ornavit, atque Regias areas ibidem posuit.* Utuntur Eonodius, Gregorius Turonensis, & alii. Ita Græci βασιλικὰς πύλας ædium sacrarum, vel potius ναοῦ portas appellabant. Anonymus in festum Restitut. Imaginum pag. 737. καθ᾽ ὃν λιτανεύοντες μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν τῶν καλουμένων κιγκλίδων. Ubi interpres: *Adusque palatii portas quæ cancellaria dicuntur, supplicantes venerunt.* At sermo est de *Regiis* ædis sacræ, non palatii, quæ κιγκλίδες dicuntur, quod cancellatæ essent, & instar pectinis effictæ. Vide Descript. ædis Sophianæ.

REGIOLA, Eadem quæ *Regia*, Porta. Vita S. Rufini Episcopi in Sanctuario Capuano: *Deinde Episcopus clausit Regiolas, quæ erant ante altare.* [Anastasius in Gregorio III. *Faciem altaris & confessionem cum Regalis vestivit argento.* Ubi Muratorius tom. 3. pag. 159. ex MSS. codd. habet in Notis, *cum Regiolis & cum Regiolis:* quod ultimum magis placet.] Ita *Regiolam* pro *portula* usurpat Fridericus II. lib. 2. de Arte venandi c. 36. *Quando vero capi debebunt (falcones) de loco in quo nutriti sunt, aliis aperturis illius loci clausis, una remaneat aperta, & habeat Regiolam quæ clauditur sero; per hanc namque Regiolam capi poterunt facilius & sine læsione.*

☞ Hinc emendandum puto locum Vitæ S. Athanasii Episc. Neapol. tom. 4. Julii pag. 75. *Faciens ibi marmoreum altare cum Regalis argenteis, supra quod velamen cooperuit, in quo martyrium S. Januarii ejusque sociorum acupictili opere digessit.* Si bene conjecto, legendum est *Regiolis.* Editor Cl. *Regilis*, ducit à recto *Regilus:* qua voce limbum indicari suspicatur.

¶ 4. REGIA, Cancelli in Ecclesiis, qui vulgo separant chorum seu sanctuarium à navi. J. Gaietanus in Ordine Rom. cap. 14. *Notandum quod camerarius Papæ exit Regias, & dat cineres stando pedes illis qui sunt extra.* Et infra: *Ipsa vero Cruce ita collocata, dominus camerarius, vel alias ejus gerens vices, aliam crucem portat extra Regias, comitantibus eum clericis cameræ & capellæ, ad adorandum aliis.* Petrus Amelius in suo quoque Ordine Rom. cap. 17. *Si Papa sit in Urbe hac die* (Circumcisionis) *& non celebret, sed faciat dici Missam per aliquem Cardinalem in Ecclesia S. Petri; antequam Cardinalis induat, præsentetur bulla, quomodo Papa dispensat cum eo, quatenus possit celebrare super aram S. Petri; & per totam diem pendet ante Regias.* Ibid. cap. 63. *Anno ergo illo, in quo vere conficitur sacrum chrisma, summo mane quasi in ortu solis, dominus noster Papa venit ad Regias ferreas ad dandum indulgentiam populo.* Rursum c. 76. ubi de adoratione Crucis: *Papa ... nudis pedibus & mitra sibi deposita cum chirothecis in manibus vadit quasi ad portam Regiarum capellæ ... & versa facie ad altare ibi genuflectit, inclinando caput ad terram junctis manibus: & hoc facit tribus vicibus, antequam perveniat ad crucem ... & prostratus ibi ad terram ipsam crucem adorat eam dcosculando.* Adde cap. 78.

¶ 5. REGIA, ἄμφοδος, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. ἄμφοδος, *Strata, Iter, Regia.* ἄμφοδος idem est quod ἄμφοδος, Via publica.

¶ REGIBILIS, Qui facile regitur. *Regibilis miles & morigerus*, apud Ammianum lib. 24. cap. 3. *Regibilis acies*, lib. 19. c. 7. edit. Valesii. *Regibilis juventus*, lib. 16. cap. 12.

REGICULA, pro *Regiuncula*, vel Prædio. Vetus Charta Abbatiæ S. Benigni an. 579. apud Perardum in Chartis Burgundicis: *Donamus ... Regiculam juris nostri, cui vocabulum est Albiniacum, situm in pago de Collatinense, &c.*

REGIDIUM, *Divinitas*, Papiæ.

¶ REGIDONUM, Rothonense monasterium, vulgo *Rodon*, at vetus *Roton*, in Charta anni circiter 1096. apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 217. *Regisdonum*, in alia Henrici Reg. Angl. ibid. col. 270.

¶ REGIDOR, Hispana vox, Rector. *Præsentes aderant Ludovicus Roderiquez de Serna, perpetuus decurio vulgo Regidor, hujus urbis, & Gonzalvus de Carceres ejusdem procurator generalis*, in Synodo Limæ ann. 1594. to. 4. Concil. Hispan. p. 696. col. 1.

REGILLUS. Gloss. Saxon. Ælfrici: *Regillus*, underkyning. id est, *Viceren.* [Glossæ Isidori: *Regillus, Reguius.* Glossæ Lat. Græc. *Regillus*, βασιλικός. Et mox: *Regillus, ulus*, βασιλίσκος. Adde Glossas Græc. Lat. in βασιλικός, & βασιλίσκος.]

¶ REGILUS. Vide *Regiola* in *Regia* 3.

¶ REGIMBURGI. Vide supra in *Rachimburgii.*

¶ REGIMEN ECCLESIASTICUM, Dignitas Abbatis, in Gestis Abbatum Gemblacens. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 533. *Itaque* VII. *Cal. Augusti adeptus est locum Regiminis ecclesiastici; consecratus autem* VII. *Idus Augusti.*

1. REGIMENTUM, Regimen, vitæ ratio. Constantinus Afric. lib. 14. Pantechn. cap. 1. *Omnium corporum Regimenta aut ex anima sunt & natura, aut ex sola natura: quia natura regit corpora & inanimata: sola vero animata regit anima.* Utuntur Lex 1. §. 1. Cod. de Offic. Præf. præt. & Ammianus lib. 25. Præterea Ericus Upsaliensis lib. 5. Hist. Suecicæ p. 180. Hemricurtius in Speculo Hasbannico pag. 150. *Onkes d'eage d'omme vivant à son temps il n'out en l'Eglise S. Lambert nuls miez entachiez de ly, ne plus frank, ne de plus noble Regimem, &c.*

¶ 2. REGIMENTUM, Regimen, gubernatio. Ammianus lib. 25. cap. 9. *Excussa Regimenta periti rei gerendæ ductors, consummando juvem porrexisti.* Adde lib. 28. cap. 1. Lex 1. §. 1. Dig. de offic. Præfect. Præt. *Regimentis Republicæ ad Imperatores perpetuo translatis. In his Regimento ac gubernationibus*, in Chronico Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 47. Hinc Carolus de Aquino in Lexico militari *Regimentum* dici putat certum bellatorum numerum, quem Romani veteres Legionem vocabant, Italis hodie *Regimento*, nostris *Regiment.*

REGIMONIUM, Papiæ, *Regimen:* Isidoro in Glossis, *Gubernatio.* Utuntur Baldricus in Chron. Camerac. lib. 2. cap. 28. lib. 3. c. 16. Vita S. Winnoci Abbat. cap. 2. &c.

1. REGINA, Regis filia: nam is olim titulus attributus Regum filiabus. Scribit enim Suidas ex Aristotele, apud Cyprios, Regum filios ἄνακτας appellatos, ut filias ἀνάσσας. Servius ad hæc Virgilii ex 1. Æneid.

... donec Regina Sacerdos
Marte gravis, &c.

Regina, Regis filia, abusive ait more Poëtico: ut alibi,
... Magnum Regina miseratus amorem.

Id est Regis filia Pasiphaa. Nec Poëtis, quod ille vult, duntaxat id licuit: quod saltem posterioribus seculis obtinuisse constat, præsertim sub prioribus Constantinopolitanis Augustis, quod præ cæteris testatur Claudianus Panegyrico 2. in Stilichonem:

Nam domus hæc utroque petit diademata sexu,
Reginasque parit, Reginarumque maritos.

Marius Mercator tom. 2. pag. 85. *Pius est Imperator, Regina Deum amant.* Gennadius ait Faustinum scripsisse *ad personam Flacillæ Reginæ adversus Arianos*, ut Atticum Constantinopolitanum Episcopum *ad Reginas Arcadii Imperatoris filias librum de* Fide

Fide & Virginitate. Eadem de Attico habet Marcellinus Comes. Fuit perinde Flaccilla Arcadii filia.

Is etiam in Francia nostra usu maxime invaluit, ut Regum filiæ *Reginæ* appellarentur. Nam apud Gregorium Turonensem lib. 5. cap. 49. Rigontbis filia Chilperici Regis hoc titulo donatur: & Chrodieldis Sanctimonialis, Chariberti Regis filia, apud eumdem Scriptorem lib. 10. cap. 15. *Reginam se filiam Regis & consobrinam alterius Regis* indigitat. Neque alia fortean de causa coronas Caroli M. filiabus attribuit Anonymus in Poemate de eodem Carolo, ubi de Retrude:

Namque corona caput pretiosis aurea gemmis
Implicat, &c.

de Berta:

... *Caput aurata diademate cingitur almum.*

de Gisala:

... *Crines radianti luce coruscant.*

denique de Rhodaid:

Inseritur capiti nitido gemmata corona.

Inferioribus quoque paulo temporibus, atque adeo sub tertia Regum, stirpe, natas Regum, *Reginas* passim nuncupatas observare licet. Odo II. Comes Campaniæ *filius Bertæ Reginæ* dicitur in veteri Notitia apud Joan. Mabillonium tom. 5. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti pag. 764. filiæ scilicet Conradi I. Regis Burgundiæ. *Rosalam* alio nomine *Susannam* dictam, Berengarii III. Regis Italiæ filiam, Arnulphi II. Flandriæ Comitis uxorem, *Susannam Reginam matrem suam* vocat Balduinus IV. Flandriæ perinde Comes, in Charta an. 998. quæ descripta legitur in Historia Guinensi pag. 49. In alia Hugonis Noviomensis Episcopi an. 1039. apud Buzelinum lib. 2. Gallo Flandriæ cap. 26. Adela Roberti Regis Franciæ filia, & Balduini Pii Comitis Flandriæ uxor, *Regalis Comitissa* nuncupatur. Raimundus VI. Comes Tolosæ, *dominæ Reginæ Constantiæ*, quæ ejusdem Roberti filia fuit, filius dicitur; ut Raimundus VII. ejusdem Raimundi VI. filius, *dominæ Reginæ Joannæ*, quæ filia fuit Henrici II. Regis Angliæ, *filius*, apud Catellum in Comitibus Tolosanis pag. 225, & Cruceum, in Episcopis Cadurcensibus num. 77. Constantia Philippi I. Regis Franciæ filia, Boëmundi Principis Antiocheni uxor, *Regina* cognomine donatur in Chronico MS. Romualdi Salernitani Archiepiscopi ann. 1120. & alibi. Sic Tharasia Alphonsi VI. Castellæ Regis filia, Henrici Comitis Portugalliæ uxor, *Nobilissima Regina* appellatur in Vita S. Theotonii cap. 2. *quia Regis filia dicebatur*, ut ait Rodericus Toletanus lib. 7. de Rebus Hispan. cap. 5. Et in Charta ejusdem Tharasiæ apud Brandaonem lib. 9. Monarch. Lusit. cap. 2. Sic Tharasia alia Alphonsi I. Regis Portugalliæ filia, quæ & Mathildis appellabatur, Philippi Elsatii Flandriæ Comitis uxor, *Regina Mathildis Comitissa Flandriæ* passim inscribitur in ejusdem Diplomatibus, in Tabulario S. Bertini, in Regesto Philippi Augusti fol. 1. & 102. apud Malbrancum lib. 11. de Morinis cap. 21. Buzelinum lib. 1. c. 41. Miræum, Locrium, & alios. Lambertus Ardensis pag. 258. *Flandriæ Comitis Philippi uxor & Comitissa Theresia apud suos Portugallos, apud nos Mathildis, cognomentoque Regina.* Ægidius Aureævallis Monachus cap. 57. de eadem: *Regina enim à quibusdam dicebatur, quia filia Regis erat, & pro fratre suo minus firmo regnum patris tenuerat in Hispaniis.* Willelm. Brito lib. 10. Philipp.

Interea Comitissa senex, quæ Portigalensis
Filia Regis, ob hoc solum Regina vocata est.

Rigordus: *Filia Regis Portigalensis, unde & Regina Comitissa appellabatur.* Sed & Duardus Nonius lib. de Vera Regum Portugalliæ genealogia statim initio, hunc morem in Lusitania durasse usque ad Alfonsum II. observat. Quod præterea colligitur ex veteribus Chartis, editis à laudato Brandaone tom. 3. pag. 195. v. 196. v. tom. 4. pag. 260. 262. 270. & ex Bernaldo Archidiacono in Vita B. Geraldi Archiep. Braccar. num. 9. [Si hæc non sint satis, adde Chartam an. 1339. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 375. ubi *Matildis* Guidonis III. Comitis de Albone *Regina* dicitur, quod filia esset Regis Angliæ. Ex quibus pater, quod & alibi videre est, uxores maritis suis ortu nobiliores, parentum suorum titulos honorarios retinuisse, non assumsisse maritorum.]

2. REGINA, Regis uxor. Conventus apud Andelaum ann. 587. *Et genitricem Domni Childeberti Domnam Brunichildem Reginam, vel filiam ejus Chlodesvendam germanam Domni Childeberti Regis, quamdiu intra regionem Francorum fuerit, vel ejus Reginam Failenbam, &c.* [Cœlestinus III. PP. in Epistola ad Archiep. Senon. apud Matthæum Paris ad ann. 1195. *Nos itaque, qui plus Reges Francorum specialiter in visceribus nostræ caritatis diligimus, per dilectum filium nostrum C. subdiaconum Apostolicæ sedis Legatum ad hoc specialiter missum, rogavimus eumdem* (Philippum Aug.) *ut Reginam suam, quam à se consilio iniquo amovebat, affectu maritali tractaret.*] Ita etiam loquitur Cnutus, Rex Angliæ, in Diplomate, descripto à Willel. *Petit* in libro Anglico de Communitatibus Angliæ ad Parlamentum evocandis, edito an. 1680. pag. 151. *Sitque nobis remedio hoc, mihi quippe atque Reginæ meæ Elgisæ, ac filiis nostris, omnibusque, qui pridem ei hoc contulerunt.* Infra: *Dedi quoque Reginæ meæ assensu, &c.* [Adde Eddium in Vita S. Wilfridi Episc. Eborac. cap. 2. 23. 33. 34. apud Mabillon. in Actis SS. Bened. sæc. 4. part. 1.]

Reginæ nomen non admittebant Saxones Occidentales, sed *Regis conjugem* appellabant. Id unde ortum, pluribus exsequitur Asserus de Ælfredi rebus gestis p. 3. & ex eo Matth. Westmonasteriensis an. 854.

¶ 3. REGINA, Imperatrix. Charta Ludovici Pii Imper. an. 24. imperii, apud Mabillon. in Actis SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 223. *Sicut olim a bonæ memoriæ Ermengarde Regina prædicto monasterio* (Anianensi) *traditum est.* Hæc Ermengardis, quæ, ut notum est, erat uxor ipsius Ludovici Pii Imp. *Regina* quoque vocatur ab Egiobardo l. 2. Translationis SS. Mart. Marcellini & Petri: quod etiam refert Mabillonius tomo citato pag. 416. Vide infra *Rex.*

¶ REGINALIS, Ad Reginam pertinens. *Procuratores Reginales*, id est, Johannæ Reginæ Jerusalem & Siciliæ, in Charta an. 1343. ex Archivo Ecclesiæ Massil. *Reginalis sala*, *Reginalis curia*, in Charta Johannæ II. Reginæ Neapol. è MS. Coislin. *Reginalis Majestas*, *Reginalis Excellentia*, in continuatione Chronici Andreæ Danduli, apud Murator. tom. 12. col. 477. ubi de Maria Regina Hungariæ, *Reginalis liberatio* ibid. *Reginalis persona nostra*, in Literis Mariæ Reginæ Angl. an. 1554. apud Rymer. tom. 15. pag. 365. col. 1. *Regalia aut Reginalia convivia*, in Statutis Ernesti Bavari Colon. Archiep. ann. 1605. in Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 3. col. 162. *Reginalis gratia*, in Scripto an. 1523. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 320. & 321.

¶ REGINALIS, Regius, Regalis, Regem spectans. Literæ Bonifacii IX. PP. ann. 1396. apud Illustr. Funtaninum Antiquit. Hortæ pag. 434. *Cujuscumque fuerint praeeminentiæ, ordinationis, dignitatis, religionis, conditionis, aut status, etiamsi pontificali, Regali seu Reginali, vel quavis alia præfulgeant dignitate. Regali* & *Reginali dignitate* hic unum & idem significari suadent, 1°. particula *seu*, quæ fere semper explicat, raro disjungit; 2°. similes loquendi furmulæ, ubi Regum solum, non Reginarum, dignitas solet memorari; 3°. Literæ subsequentes ejusdem Bonifacii eodem anno, ibid. pag. 449. in quibus solum habetur, *etiamsi pontificali vel Reginali, vel quavis alia præfulgeat dignitate*. Palam est, Regum dignitatem hic esse intelligendam. Sic etiam *Reginales civitates* idem sonant quod Regiæ, in Charta Caroli Regis Hungariæ an. 1327. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 480. *Regia & Reginalis authoritas*, in Charta Regiensi an. 1361. 24. Jan. *Regia & Reginalis curia, Regii & Reginales subditi*. in alia ejusdem urbis Charta eodem anno 28. Jan. ex Schedis Præsidis *de Mazaugues*.

¶ REGINATIO, Βασίλειον, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Forte *Regia mansio*, inquit Salmasius ad Plinium pag. 475.

¶ REGINETTA, Species ludi scruporum vel latrunculorum, in quo vincebat ille qui singulas adversarii partes capiebat; sic autem dicebatur à præcipua ludi parte, vocata *Reginetta*, Gallice *Reinette*. Statuta Massil. lib. 5. cap. 10. *Quilibet possit ubique ludere ad scacos, & ad tabulas & ad Reginetam*. Vide Salmasium ad Vopiscum in Proculo cap. 33. & infra *Rancta*.

REGIO, Ῥεγεών, Pagus, vicus, suburbanum. Concilium Calchedon. act. 13. Ταττιανὸς καὶ Δωρὶς ῥεγεῶνες εἰσιν ὑπὸ τὴν Νικαίαν. Mox: Καὶ ἡ πρότερον ἦσαν ῥεγεών, πάλιν μετὰ ταῦτα ἐγένετο πόλις.

REGIO. Observat Ordo Romanus, *septem fuisse regiones Ecclesiastici ordinis Urbis Romæ, & unamquamque Regionem singulos Diaconos Regionarios habuisse, & uniuscujusque Regionis Acolytos per manum Subdiaconi Regionarii Diacono Regionis suæ, causa officii, subditos fuisse*. Rursum Regionum munera secundum hebdomadæ dies fuisse distincta: *Prima enim feria Paschæ ministrabat Regio tertia: secunda feria, Regio quinta: feria quarta, Regio sexta: feria quinta, Regio septima: feria sexta, Regio prima: Sabbato secunda Regio. Ergo unaquæque Regio ordines proprios tam in processione, quam in Ecclesia habebat, ... & nullus in aliqua designanti Regione, a ministerio Pontificis sine excommunicationis vel animadversionis sententia deesse poterat*.

E REGIONE, pro *E contra*, habetur in Vita S. Drausii Episc. Suession. num. 3.

REGIOLA. Vide in *Regia* 3.

1. REGIONARII, apud Papiam, *sunt à Pontificibus constituti in Schola Notariorum & Subdiaconorum, quos licebat per absentiam Pontificis in conventu sedere Clericorum, & cæteros habere honores*. Honorius I. PP. Epist. 2. *Primogenitum itaque Subdiaconum & Regionarium nostræ Sedis, Gradensi Ecclesiæ Episcopali ordine, cum pallii benedictione direximus consecrandum. Regionarius primæ Sedis*, apud Aimoinum lib. 2. Hist. cap. 17. *Regionarius Romanæ urbis*, in Vita Ludovici Pii an. 835. *Theophanius Regionarius*, apud Anastasium in Constantino PP. pag. 65. Ita *Regionarius* nude apud Gregorium Magn. lib. 7. Indict. 1. Epist. 5. Joannes Diaconus lib. 1. Vitæ ejusdem S. Gregorii, Gordianum ejusdem patrem, *Regionarium* nuncupat. [*Duodecim diacones Regionarii, qui solent Evangelium legere in stationibus ecclesiarum Romæ constitutis*, eidem Johanni in libro de Ecclesia Lateran. apud Mabillon. tom. 2. Musei Ital. pag. 567.] Sed cum is titulus *Notariis, Diaconis, Subdiaconis, & Defensoribus* conveniat, quærunt viri docti cui harum dignitati nudus *Regionarii* titulus competierit. Vide Baronium ann. 598. num. 16.

2. REGIONARII, Ejusdem regionis ac provinciæ, in Miraculis S. Eutropii Episcopi Santonensis num. 33.

¶ 3. REGIONARII, Geometræ, finitores, decempedatores. Frontinus de Colon. pag. 357. *Cassinum oppidum milui Regionarii diviserunt*.

¶ REGIRARE. Vide *Regyrare*.

¶ REGISOL, REGISOLIUM, Statua in urbe Papiensi erecta, de qua id solum novimus, quod narrat Gualvaneus Flammeus apud Murator. to. 12. col. 1009. *Tunc temporis* (an. 1335.) *Cives de Papia sui idoli Regisolis absentiam non sustinentes, quod Mediolanenses de alta pila dejecerant, cum civitatem superassent, in civitate Mediolani per domos & familias frusta & petias comparaverunt, & ipsum deintegrantes deauraverunt; & in pulsa alta erexerunt, & tenet manum extensam versus Mediolanum, quasi velit jurare fidelitatem Civibus de Mediolano, qui ipsum tamquam servum Papiensibus vendiderant*. Et col. 1021. *Papia subjicitur, homagium conficitur, Regisolium dejicitur*. Rursum memoratur *Regisol* in Laudibus Papiæ tom. 11. ejusd. Muratorii col. 23.

¶ REGISTER, REGISTORIA, REGISTRARE, REGISTRUM, &c. Vide in *Regestum*.

¶ REGIULA. Vide *Regiola* in *Regia* 3.

REGIUM. Lucius III. PP. apud Gregorium lib. 3. tit. 38. cap. 23. *Quoniam Advocati Ecclesiarum jus Advocationis, donationis vel emptionis titulo, alisque pro sua voluntate contractibus in alios transferre præsumunt, fodrum, albergarias, Regiam & similia, tanquam a propriis rusticis extorquentes, &c*. Ubi Glossa *Regium*, tributum Regi debitum interpretatur. Vide *Regalia*.

¶ REGIUS, Præcipuus, primarius. Hac notione *Regiam turrim* dixit Ordericus Vitalis l. 10. quemadmodum *Regias* nude vocabant majores januas palatiorum & basilicarum. Vide *Regia* 3.

☞ Vossius lib. 1. de Vitiis serm. cap. 33. observat à plerisque Davidem dici *Regium prophetam* vel *psaltem*, pro quo mallet *Rex propheta* vel *psaltes*: quod *Regius* non sit Rex ipse, sed ad Regem pertinens: quare potius Nathan ipsi diceretur *Regius propheta*, etsi non quasi propheta, quomodo vir Dei erat, sed quia filius Regis.

¶ REGIUS HOMO, Fiscalinus: *Regia femina*, Fiscalina, in Lege Ripuar. tit. 16. §. 1. Vide *Homines Regis* in *Homo*.

¶ REGIUS MORBUS, Lepra veteribus. S. Hieronymus lib. 2. adv. Rufinum sub finem: *Post aliquantum temporis computruit morbo Regio*. Vide *Morbus regius*.

¶ REGLOBARI dicitur exercitus dispersus cum in unum globum redit, in Barthii Glossario, apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. tom. 3. pag. 339. ex Historia Palæst. Fulcherii Carnotensis.

¶ REGLUVERE, pro *Reglubere* vel *Deglubere*, Excoriare, pellem detrahere. Glossæ Lat. Gr. *Regluvo*, ἐκδέρω. Aliæ Græc. Lat. Ἐκδέρω, *Decorio, deglubo*. Item: Ἐκδέρει, *Deglubat*. Vide *Deglubare*.

¶ REGMEN, pro *Regimen*, ut *Tegmen* pro *Tegimen*. Walafridus Strabo de SS. Martyr. Hyensibus, to. 1. Jan. pag. 237.

Quique suis pridem patriæ per Regmina princeps;
Nomine pro Christi est factus tunc verna minoris.

Ethelwolfus de Abbatibus Lindisfarn. sæc. 4. Benedict. part. 2. pag. 307.

Pontificalis apex, meritorum munere clarus
Egfridus enituit, Sanctorum Regmina servans.

Et pag. 311.

Frater erat quidam sancta sub Regmine cella,
Ad sæculum illustris, dictus cognomine Merchdof.

Usus etiam est Auctor Vitæ S. Guthlaci in soluta oratione, tom. 2. Aprilis pag. 38. *Athelwaldo Regi orientalium Anglorum rite Regmina regenti.*

REGMENTA, Ludi species. Vide *Tricbaria* in *Tricare.* [Legendum est *Regmeta*, ut habetur supra.]

¶ REGNACULUM, Parvum regnum. Chronicon Angl. Th. *Otterbourne* pag. 8. *Regnum quater fuit divisum, semel in trina, bis in bina, & tertio in Regnacula quinque.*

¶ REGNALIS, Regius, regalis. *Regnalis civitas, Regnalis curia, Regnale consistorium*, in Charta ann. 1409. apud Rymer. tom. 8. pag. 578. col. 1.

¶ REGNANS, pro *Imperans*, legitur apud Goldastum in Chartis 28. 47. 81. & 86.

¶ Regnante Christo, Formula notis Chartarum arithmeticis olim sæpe superaddita, pro scriptoris arbitrio, nulla unquam certa lege, neque occasione excommunicationis, qua Philippus I. ob Bertæ repudium & Bertradam superductam semel atque iterum percussus est, ut quidam somniarunt: quod quam à vero abhorreat, tam valide ac manifeste demonstrarunt Beslius & Blondellus, ut nemo contra obmutire in posterum ausurus sit impune, inquit Mabillonius Diplom. pag. 204. Et certe longe ante hanc excommunicationem, anno scilicet 889. habemus Chartam *anno 11. quo mortuus est Karolus Imperator, Regnante Domino nostro Jesu Christo, nobis autem expectante Rege ab ipso largitore.* Hæc apud Baluzium in Notis ad Actum cxxxviii. tom. 2. Capitul. col. 1535. & seq. ubi plura laudat vetera monumenta Philippo I. antiquiora, in quibus exstat hæc formula. Adde Mabillon. Diplom. pag. 199. 201. 422. &c. Verba autem *Regem exspectante* vel *sperante* quæ sæpius *Regnante Christo* subjunguntur, interregnum significant, non semper in toto regno, sed interdum in peculiari provincia in qua Charta condita est, nempe quod in ea provincia novus Rex necdum pro vero Rege haberetur. Vide novam Historiam Occitan. tom. 2. pag. 164. num. 87.

¶ REGNARI, Regi, subesse, esse sub imperio. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 4. cap. 33. num. 11. ult. edit. *Omnibus qui Regnantur sub ipso, significabant, &c.* Et lib. 5. cap. 24. num. 3. *Cujus enim jussu homines nascuntur, hujus jussu & Reges constituuntur, apti his qui illo tempore ab ipsis Regnantur.* Est pro Græco βασιλεύεσθαι.

¶ REGNATIO, Regnum, regni administratio, regimen. *In principio Regnationis suæ pene spoliatus fuerat*, apud Cornelium *Zantfliet* in Chronico. Chronicon Angl. Th. *Otterbourne* pag. 67. *Postmodum autem prophetavit idem vir* (Ulfricus) *de captione, liberatione & Regnatione ejusdem Stephani, &c.*

¶ REGNATUS, Idem quod *Regnatio.* Ratherius Veron. lib. 1. Præloq. apud Marten. tom. 9. Amplitiss. Collect. col. 807. *David, fratribus reprobatis, in Regem à Deo electus: quia Dei munere eosdem regno præcessit, numquidnam & genere superavit, aut illius progenies propter Regnatum alia, quam eadem quam sine Regnatu protulit natura?*

REGNIAGIUM. Charta Milonis de Granceio Milit. ann. 1193. in Tabular. Albæ-ripæ Diœces. Lingon. *Dedit nobis pasturas suas de Verney, sicut aqua ejusdem villæ dividitur versum campum, libere & absque retentione, & quod nos faciamus ibidem Regniagium, id est bordam, si nobis necesse fuerit.*

¶ REGNICOLA, Indigena. Gesta Manfredi & Conradi Regum apud Murator. tom. 8. col. 609. *Legem ponit Regnicolis, novosque secretarios ... statuit.* Constitutiones Frederici Regis Siciliæ cap. 7. *Censemus, ut in tota Sicilia .... quatuor justitiarii nobiles & Regnicolæ, pollentes divitiis, debeant anno quolibet ordinari.* Chronicon Dominici de Gravina, apud eumdem Murator. tom. 12. col. 549. *Guerram perfidam intulerunt in regnum, in qua ... plurimi Regnicolæ perierunt.* Adde col. 563. 570. 716. Diploma Caroli Regis Hungariæ ano. 1327. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 478. *De regno nostro Hungariæ ipsi aliqua subsidia per quoscumque nostros Regnicolas afferatur.* Stylus Parlamenti cap. 4. *Et in omni loco omnibus Regnicolis, &c.* Nostri *Regnicolas* vocant, non ipsos indigenas proprie, sed alienigenas seu advenas pari jure cum indigenis potientes. Observat Vossius lib. 3. de Vitiis serm. cap. 41. non minus ἀναλόγως, *Regnicolas* dici quam *Cælicolas*, sed usum veterum non admisisse: nollet tamen in versu semper damnari.

REGNIFICARE, in Regem constituere. Utitur Lucifer Calaritanus lib. de Regibus Apostaticis.

¶ Regnificator, Qui constituit in Regem. Chronicon Romualdi II. Archiep. Salern. apud Murator. tom. 7. col. 21. *In extremis inter cætera facinora Zachariam quoque filium Joiada, tutoris quondam ac Regnificatoris sui inter templum & altare lapidare præcepit.*

¶ REGNIGENA, In regno natus, indigena. Charta an. 1355. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 600. *Dominus Joannes Bohemiæ Rex & illustris dominus Carolus primogenitus ejus .... prætendentes commodum regnorum Boemiæ & Poloniæ, ac Regnigenarum & incolarum ipsorum, &c.*

1. REGNUM, Corona regalis. Gesta Constantini Magni pag. 483. *Jussit eos secum prandere, ... & singula lecta eis sterni; in uno lecto jussit ad capite Regnum poni.* Anastasius in Constantino PP. de Tiberio Imperatore eumdem Pontificem Constantinopoli excipiente: *In die autem qua se vicissim viderunt, Augustus Christianissimus cum Regno in capite sese prostravit, pedes osculans Pontificis.* De corona Imperiali intelligendus etiam, ni fallor, idem Anastasius in Theodoro PP. de quodam Mauricio Chartulario antarta; *quia sibi Regnum imponere voluisset*, seu ut alii emendant, *quia affirmabat eum sibi Regnum imponere velle.* Et in Adeodato PP. *Mezzetius, qui erat & in Sicilia cum exercitu Orientali, intartizavit, & arripuit Regnum*, id est coronam Imperialem. Idem denique Anastasius in Hormisda PP. *Eodem tempore venit Regnum cum gemmis pretiosis à Rege Francorum Clodoveo Christiano donum B. Petro Apostolo.* Hincmarus Remensis in Vita S. Remigii: *Chlodowicus Rex gloriosus coronam auream cum gemmis, quæ Regnum appellari solet, B. Petro, sancto Remigio suggerente, direxit.* Eadem pene habet Flodoardus lib. 1. Histor. Remensis cap. 15. Atque, ut par est credere,

Exinde Pontifices Romani in publicis ceremoniis hac corona à Chlodovæo sibi indulta uti cœpere, quam *Coronam Imperialem* vocat Durandus lib. 3. Ration. cap. 13. num. 8. *Romanus Pontifex in signum imperii utitur Regno, id est Corona Imperiali: & in signum Pontificii utitur mitra, sed mitra sem-*

per utitur & ubique, Regno vero non semper . . . nam eo non utitur nisi certis diebus & locis, nunquam intra Ecclesiam, sed extra. Bruno Signiensis Episcopus de Vestimentis Episcopor. *Summus autem Pontifex propter hoc & Regnum portat, sic enim vocatur, & purpura utitur, non per significationem, ut puto, sed quia Constantinus Imperator olim B. Silvestro omnia Romani Imperii insignia tradidit.* Adde Jacobum Stephanescum de Coronat. Bonifacii VIII. PP. lib. 2. cap. 6. 7. 10. Vide S. Hieronym. lib. 2. in Ruffin. cap. 7. Epist. 74. [Ordinem Rom. apud Mabillonium tom. 2. Musei Ital. pag. 168. 171. & seqq. pag. 258. 340. 454.]

Coronæ istius Pontificiæ formam describunt Acta Alexandri III. PP. apud Baronium an. 1159. de Hadriano IV. *Consecratus est in Summum Pontificem, & secundum solitum Ecclesiæ morem Regno de more insignitus, mitra turbinata scilicet cum corona.* Eadem Acta de ipso Alexandro an. 1178. *Et in Pascha Regnum solenniter induit.* Adde Epist. ejusdem Pontificis. [Ordo Rom. apud Mabillonium tom. 2. Musei Ital. pag. 93. *Regnum, quod ad similitudinem cassidis ex albo fit indumento.*] Ejusmodi porro fuisse formæ *Camelaucium* Constantinianeum, *Coronam* scilicet cum *mitra* quæ caput operiret, fuse docuimus in Dissert. 24. ad Joinvillam. Sed postmodum *Regnum Pontificium* triplici corona adornatum est. Ceremoniale Roman. lib. 1. *Tiaram, quod Regnum appellant, & triplici corona ornatum Pontificis capiti imponunt.* Et lib. 3. *Est præterea tiara triplici corona ornata, quod Regnum appellatur, per quam significatur Sacerdotalis & Imperialis summa dignitas atque potestas: hac tiara utitur Pontifex in maximis solemnitatibus eundo ad Ecclesiam & redeundo; sed nunquam illa mitur in divinis.* Nescio an *Regnum*, seu Coronam Papalem, an vero mitram ipsam Pontificiam intelligat Petrus Damiani lib. 2. Epist. . . . *Tædet cætera vanitatis attexere, non ridenda, sed gemenda ridicula, . . . Papales scilicet infulas, gemmis micantibus, aureisque bratteolis per diversa loca corruptas.*

REGNUM, Corona pensilis supra altaria, in ædibus sacris. Anastasius in Leone III. PP. *Fecit isdem Beatissimus Pontifex in basilica B. Andreæ ubi supra, Regnum ex auro purissimo cum gemmis pretiosis pens. libras 2. & uncias quinque.* Ibidem: *Fecit Regnum ex auro purissimo pendens super altare majus ex gemmis pretiosis ornatum.* Rursum: *Regnum Spanoclistum ex auro purissimo cum cruce in medio pendens super altare.* Adde pag. 150. Denique sub finem Vitæ ejusdem Leonis: *Regnum super altare ex auro purissimo diversis ornatum lapidibus pretiosis pens. lib. 2. uncias 6.* In Gregorio IV. *Regnum aureum unum, quod usque hodie super altare dependet, &c.* Ita alibi non semel hac notione pag. 174. 184. 188. 191. 193. & Guillelmus Bibliothecarius in Stephano VI. pag. 236. De ejusmodi coronis super altaria appensis pluribus egimus in Descriptione ædis Sophianæ num. 43.

¶ 2. REGNUM, pro *Imperium*, in Charta 55. & aliis, apud Goldastum. Vicissim *Imperium* pro *Regnum*, in veteri Charta apud Perardum in Burgundicis pag. 23. Vide Mabillon. Diplom. p. 195.

¶ REGNUM, unde per excellentiam dicitur Regnum Neapolitanum apud Jurisconsultos præsertim Italos; hinc apud nostros *Cheval du Regno*, pro Equo Neapolitano, *Coursier de Naples*. Vide Brencmannum in Dissertatione 1. de Rep. Amalphitana pag. 17. & *Baile* tom. 1. *des Reponses aux Questions d'un Provincial* cap. 15. pag. 103. edit. in 8.

¶ REGNUM ANGLIÆ, quando primum ab exteris nationibus *Regnum* dici cœperit, docet Elmhamus in Vita Henrici V. Regis Angl. cap. 35. his verbis: *In hoc etiam Concilio* (Constantiensi) *Anglia nomen nationis sive Regni, quod ante hæc tempora, livore prepediente, apud alienigenas consequi non valebat, de cetero perpetuis temporibus duraturum, mediante industria ejusdem Principis, est sortita.*

3. REGNUM, pro Ducatu, seu provincia Ducis; [in Lege Alaman. cap. 35. §. 1.] Lex Bajwar. tit. 2. cap. 10. §. 1. *Si quis filius Ducis tam superbus vel stultus fuerit, ut patrem suum dehonestare voluerit, . . . vel Regnum ejus auferre ab eo.* Decreta Tassilonis Ducis Bajwariæ apud Canisium & alios: *In anno 22. Regni religiosissimi Ducis Tassilonis gentis Bajwariorum, &c.* [Fragmentum Historiæ Aquitan. ubi de Duce Engolismensi, apud Duchesnium tom. 4. pag. 82. *Regulares abbates & monachos maximo affectu amoris amplectebatur, & consilio eorum utilitatem Regni administrare curabat.* Vide *Rex*, Dux, Comes.]

4. REGNUM appellatur in Missa Mozarabum una è partibus hostiæ, quam in novem partes frangit Sacerdos sacra faciens. Vide Cardinalem Bona lib. 2. Rerum Liturgic. cap. 11. num. 5. [& Mabillonium in Appendice ad Liturgiam Gallicam pag. 449.]

REGNORUM LIBER, Qui vulgo *Regum*, dicitur passim Tertulliano, Cypriano, Augustino, Lucifero Calaritano, & aliis.

¶ REGRADARE, E gradu dejicere, cogere descendere. Gloss. Lat. Græc. & Græc. Lat. *Regrado*, καταβιβάζω.

REGRADATIO, καταβιβασμὸς, in Glossis Gr. Lat. Pœna militaris, civilis, & canonica, cum quis à gradu dignitatis dejicitur. S. Hieronym. Epist. 61. cap. 5. *Finge aliquem Tribunitiæ potestatis suo vitio Regradatum, per singula militiæ equestris officia ad tyronis vocabulum, &c.* Vide Cujacium ad lib. 12. Cod. tit. 17. l. 3. & Henricum Valesium ad lib. 15. Ammiani. De Regradatione seu retrusione in ultimum locum (pœna scilicet Canonica,) agunt Gregorius M. lib. 1. Epist. 81. Innocentius III. lib. 2. Epist. 11. can. *Presbyter* 82. dist. can. *Præcipimus* 95. dist. can. *Mandamus* §. 19. quæst. 3. cap. *Interdiximus*, de Ætate & qualit. cap. *Licet quibusdam*, de Regular. Goffridus Vindoc. lib. 2. Epist. 12. Stephanus Tornac. Epist. 17. Hugo Flaviniac. pag. 181. &c. Obtinuit etiam ea inter Monachos. Vide Nomasticum Cisterciense p. 310. 315. 316. 324. 338. 339. 340. &c. & Guigonem II. Priorem Cartusiensem in Statutis ejusdem Ordinis cap. 77.

REGRATARII, REGRATATORES, Qui res emunt, ut possint postea pluris vendere, & aliquid de justo & solito earum pretio insuper corradere, unde vocabuli etymon, quod frustra ab Anglico deducit Skenæus: nostris enim *Corradere*, *Regrater* dicitur. *Dardanarii* videntur appellari in Jure civili: *Ultimi negotiatores*, in l. 6. Cod. de Dignitatibus: παλιγκάπηλοι Græcis, & ὑποκάπηλοι Philostrato lib. 4. de Vita Apollonii, qui à primis mercatoribus, qui ἔμποροι, & μεταβλήμποροι iisdem nuncupantur, sumunt, quod aliis vendant: *Regratiers publics*, in Consuet. Arvern. cap. 3. art. 2. Charta Ludovici VII. pro Aurelianensibus ann. 1178. *Regratarii non emant victualia infra banlivam, & vendant Aureliensis.* [Ubi vetus versio Gallica, tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 16. habet: *Li Regratier n'achetent vitaille dedens la banlieue, par que ils la vendent à Orliens.* Literæ Caroli primogeniti Regis Hierosol. & Siciliæ an. 1219. pro Andegavensibus,

tom. 2. earumdem Ordinat. pag. 31. *Et nul homme ne pensi vendre pain à Regrat, ne vendre ble à Regrat en Angers. Et que nul Regratier, qui vive de Regrat, ne peut achater nulle chose pour vendre a Regrat, jusque a l'heure de tierce de jour. Et que nul Regratier ne pensi aller, par luy ou par autre, encontre vitaille, pour les achater en chemin, tant comme les bonnes anciennes durent.*] De *Regratariis* agunt præterea Statuta Gildæ Scoticæ cap. 28. Iter Camerarii Scotici cap. 20. Leges Burgorum Scoticorum, cap. 72. Cowellus lib. 4. Instit. Jur. Anglic. tit. 18. §. ult. Rastallus verbo *Regrater*, [Thomas *Blount* in Nomolexico verbo *Regrator*,] &c.

☞ Restrictiori notione vocem *Rigattiere*, quæ ejusdem originis est, accipiunt Itali, pro eo nempe qui vestes interpolat, aut vendit interpolatas, Gall. *Fripier*. Octavius Ferrarius in Orig. Ling. Ital. *Rigattiere*, *Recatone*: *Hisp. Regaton*; *Interpolator*, *auctarius*: *Venetis Strazzarolo*: *Qui vestimenta vetera resarcit, interpolat & reconcinnat, ut carius vendat, quasi reaptator, reaptarius, Rigattiere.* Tum è Græco vocis originem arcessere contendit. Benvoglienus illud potius derivatum censet ex Italica voce *Riccatto*, hoc est, à vestimentis veteribus recuperatis sive receptis, ut reconcinnentur, unde & postea efformatum *Riccattiere*, pro quo Senenses, mutato r in l, dixere *Ligrittiere*. Hæc fere Muratorius tom. 15. pag. 131.

¶ Regrataria, Interpolatio, mangonium, Gallice *Regraterie*. Charta Richardi II. Regis Angl. an. 1399. apud Rymer. to. 8. p. 85. col. 1. *Homicidia, deprædationes, latrocinia, mahemia, extorsiones, oppressiones, Regrataria, ac excessus laboratorum, &c.*

Regrataria, dicta olim platea Parisiis, in Charta an. 1218. in Tabulat. N. D. de Campis Domus sita habetur *in Regrataria juxta Judaismum.*

REGRATIARE, Gratias agere, [Gallis olim *Regracier*.] apud Thomam Archid. in Hist. Salonitana cap. 50. [Rymerum tom. 1. pag. 308. in Literis an. 1229. Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 526. in Charta an. 1366. in Menoti Sermonibus fol. 147. & alios, quos laudat Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 20. Ital. *Ringraziare*.]

¶ Regratiari, Eadem notione, apud Acherium tom. 6. Spicil. p. 78. tom. 7. pag. 297. Muratorium tom. 6. col. 171. tom. 8. col. 192. tom. 12. col. 1105. Rymerum tom. 8. p. 277. Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 243. tom. 8. col. 164. &c. Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 262. in Statutis Vercell. lib. 3. pag. 97. in Glossario Lobinelli tom. 3. Histor. Paris. in Concilio Dertusano ann. 1429. & alibi passim.

¶ Regratiatio, Gratiarum actio, in Processu de B. Petro Luxemburg. tom. 1. Julii pag. 559.

¶ Regratiatorie, Cum gratiarum actione, in Bulla Clementis VI. PP. an. 1346. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 532. col. 2.

¶ Regratiatus, qui gratias egit, à *Regratiari*, in Charta Officialis Rotomag. an. 1477.

¶ Regratio, Idem quod *Regratiatio*, nisi ita legendum sit. Literæ an. 1285. apud Rymer. tom. 2. pag. 313. *Ad loca unde exeunt beneficiorum flumina, dignis Regratientibus revertantur.*

¶ REGRECIA, Idem quod *Regressus* 1. Placitum Narbon. an. 862. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 1. col. 113. *Ipsas casas perineas cum curte, exitus & Regrecia earum ... ego retineo.*

¶ REGREGARE, *Recolligere*, in Glossario Barthii, ex Hist. Palæst. Fulcherii Carnot. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 299.

¶ REGRESSIUM, Idem quod *Regressus* 1. Charta æræ 944. tom. 3. Annal. Benedict. pag. 696. col. 1. *Terras cultas & incultas, pratis, pascuis, silvis, garricis, molendinis vel molinaribus, fructibus, via ductibus vel reductibus, aquis aquarumve decursibus, extia & Regressia earum.* Testamentum ann. 989. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 103. *Dono .... mansum unum cum curte & exio & Regressio suo, & cum quatuor modiatis de vineis.* Similia leguntur ibid. col. seq. in Charta an. 1058. & alia an. 1069. ex Archivo S. Victoris Massil. armar. Forojul. num. 13. & 28. & alibi non semel.

¶ 1. REGRESSUS. Charta Willelmi Sancii Comitis apud Stephanotium tom. 1. Antiquit. Vascon. MSS. pag. 431. *Curtem de Brocarez donamus S. Severo cum exitibus & Regressibus, sicut nos tenemus & possidemus.* Alia vetus Charta apud eumdem Stephanot. tom. 1. Antiquit. Occitan. p. 329. *Cum mansis, campis, in curtis, hortis, cum exeis & Regressibus, cum ecclesia S. Hylarii constructa, &c.* Similia passim occurrunt in veteribus Instrumentis, ubi *Regressus* idem sonat quod *redditus*, proventus, ut satis patet ex Charta ann. 1153. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 544. *Ego Raymundus Trencavelli Biterrensis Vicecomes dono tibi Rogerio de S. Benedicto, ac tuæ posteritati, meum castellum quod vocatur Eisalabra, videlicet cinctum superiorem cum suis extitibus atque Redditibus*, seu *Regressibus*, ut in aliis hujusce formulæ locis legitur. Vide *Regressium & Exius.*

¶ 2. REGRESSUS, Idem quod Practicis nostris *Recours*, Præs, cautio; hinc *Recursum habere*, pro Sponsorem appellare. Ulpianus leg. Sed & si. §. Item si res Dig. tit. 3. de hæredit. petit. *Nisi emptores Regressum ad bonæ fidei possessorem habent.* Et tit. 2. de Evictionibus leg. 1. *Sive tota res evincatur, sive pars, habet Regressum emptor ad venditorem.* Charta venditionis an. 1161. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 6. col. 194. *Prætereadonamus inde vobis & vestris Regressum ... super omnes res nostras mobiles & immobiles, ubicumque sit, & totum hoc ita tenebo & observabo, sicut præscriptum est, ego Raimundus Petri de Agantico: sic me Deus adjuvet, &c.*

¶ 3. REGRESSUS, Reditus in possessionem rei dimissæ vel amissæ. Charta Bernardi de S. Walarico apud Kennettum Antiq. Ambrosden. ad annum 1171. pag. 127. *Manerium etiam totum de Wulgarisc me cum omnibus pertinentiis suis dedi & concessi domino meo Regi .... ita quod neque ego neque hæredes mei Regressum habeamus vel calumpniam aliquam versus aliquos de præfato manerio.* Defensiones Roberti Delphini contra Guillemum Comtoris apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 283. *Cum ergo omnibus bonis & actionibus communibus, quoquo modo & ex quacumque causa essent communes, renuntiavit: sequitur ergo quod huic fideicommisso & actioni pro eo competenti de bonis prædictis non habet Regressum: quia renuntiantibus actiones suas non datur Regressus ad eas.* Bleynianus Institut. pag. 450. *Instrumenta* pro rerum amissarum recuperatione sunt: *Regressus, quando deficiente eo, qui acceperat, aut in casu permutationis evictione subsecuta, res ad dantem revertetur.* In re beneficiali maximo in usu est vox *Regressus*, Practicis nostris *Regrés*, diciturque de eo qui beneficium ecclesiasticum alteri transfuderit aut cum eo permutavit certis conditionibus, quæ si non adimpleantur, primus possessor redire potest in possessionem beneficii transcripti aut permutati: quando vero locus sit regressui à juris canonici peritis quærendum est.

¶ REGRESSUS PER CESSUM *& decessum*, in Præconisatione Hectoris de Rupeforti in Episcopum Tullensem ex Regesto Cancellariæ Apostolicæ, Hist. Tull. pag. 615.

¶ REGUA, Rivus. Donatio facta Monasterio S. Victoris Massil. ann. 1043. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 406. *Cum molinis & illorum adificiis, & cum Reguis & caput-reguis, & ortis, & aquis, & fontis, & cum decursibus vel recursibus.*

REGUAITA, Custodia. Vide in *Wacta*.

¶ REGUARDATOR, Idem qui supra *Regardator foreste* in *Regardum* 2. Vide mox locum in *Reguardum* 2.

¶ REGUARDIÆ, Excubiæ. Statuta Montis-Regalis pag. 179. *Milites & famuli curia teneantur & debeant portare, seu portari facere & habere lumen de nocte, eundo per dictam civitatem, exercendo officium Reguardiarum.* Vide *Warda*.

¶ REGUARDIUM, REGARDIUM, Idem, ut puto, quod supra *Regardum* 4. Census annuus, præstatio. Charta ann. 1235. è Polyptycho Fiscamnensi: *Rogerius Ansfrei tenet ix. acras terre, & debet facere submonitiones & nammia capere, & grantiam retegere & mundare & carmum, & debet deferre Fiscannum lac & Reguardia.* Alia Charta ann. 1258. ex eodem Polyptycho: *Unum par pannorum in dorso & Regardium sufficiens, quotiens dictum Bernardum vel suos heredes contigerit maritare.*

¶ 1. REGUARDUM, Idem quod *Reguardium*. Historia Beccensis MS. p. 447. n. 2. *Eidem S. Lamberta concessit decimam denariorum & redecimam omnium bladorum & decimam Reguardorum.* Chartularium SS. Trinitatis Cadomensis fol. 33. v°. *Qua ad eum pertinent tam in hominibus quam in campis ... in censis, & in Reguarz., & in omnibus eschaementis, qua ad dominium pertinent, &c.* Vide *Regardum* 4.

¶ 2. REGUARDUM, Visitatio forestarum, vel quod inspectori forestarum solvitur pro earum visitatione. Charta Roberti Ducis Normanniæ Richardi filii, è Regesto P. Cameræ Comput. Paris. *Baldricus & regardator & panagater mearum forestarum habens tantum in donis & liberationibus Reguardi & panagii, quantum unus ex magistris reguardatoribus & panagatoribus meit per totam Normanniam.* Vide *Regardum* 2.

¶ 3. REGUARDUM, f. Idem quod infra *Respectus*, Mora, dies dilatus. Charta conventionis Raimundi Comitis Barcinon. cum Ermengaudo Comite Urgell. ann. 1064. Marcæ Hispan. col. 1126. *Et ego prædictus Ermengaudus commonit no men devedare, & ipse nuntius qui me commoverit, Reguardum non habebit ibi.* Hoc est, si bene interpretor, Nullam in me moram habebit, statim obtemperabo.

¶ REGUAYTA, Custodia. Vide in *Wacta*.

¶ REGUDA. Charta Brivatensis an. 1376. *Benedictus Authoni faciat Regudam in hospitio Crota.* Haud scio an idem sit quod *Reguayta*, Custodia.

¶ REGUDES, f. Redditus, proventus, nisi quis malit idem esse quod *Reguardium*, Census annuus. Consecratio Ecclesiæ S. Petri Campi-Rotundi an. 1169. Marcæ Hispan. col. 1352. *Præterea concessit dicto monasterio omnes Regudes, vel qualescumque donationes sive possessiones, vel acquisitiones, quas præfatum monasterium habet... vel deinceps juste adquisierit.*

1. REGULA, Canon, exactio, pensitatio. Charta Athanasii III. Episcopi Neapolitani sub an. 937. *Ut nullam Regulam, nullumque censum, neque aliam conditionem in eodem Monasterio S. Severini aliquando haberet.* Infra: *Sine omni censu vel Regula, omnique conditione, &c.*

2. REGULA, pro *Necrologio*. Hinc in Regula inscribi, idem valet ac in Necrologio, quòd in omnibus fere Monasteriis, maxime Benedictini Ordinis, idem Codex & Martyrologium, & Regulam, & Necrologium contineret, & ex iis quotidie in Capitulo aliquid Monachis prælegeretur: ex Martyrologio, ut oratio sancti diceretur: ex Regula, ut memoriæ mandaretur, ex Necrologio vero, ut pro defunctis hac die tum Monachis, tum aliis in societatem beneficiorum adscitis oraretur: defunctorum enim & benefactorum nomina referebantur in eum codicem, ut pro iis obituum diebus preces ab omnibus funderentur. Capitulare Aquisgranense ann. 817. cap. 69. *Ut ad Capitulum primitus Martyrologium legatur, & dicatur versus, deinde Regula, aut Homilia qualibet legatur.* Hinc *Annotatio nominum in Regula*, in Charta an. 1177. apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Fl. cap. 23. Bernardus Mon. in Consuet. Cluniac. MSS. cap. 76. §. 41. *Et sic pro omnibus fit unum officium cum generali Missa, & cateris, qua fieri solent pro nostris, excepta prabenda; & brevium transmissione, ac Regula annotatione.* Martyrol. Corbeiense: *Deinde tricenarius cum septenario, & ab uno quoque Sacerdote Missa pro eo dicitur, & ab aliis 30. Psalmi. In Regula ponitur.* Alibi: *Habeant officium, & septenarium, & tritenarium, & annotationem in Regula.* Historia de Fratribus Conscriptis tom. 2. Alamann. Goldasti, de anniversario: *Hoc quoque in nostra Regula placuit nobis conscribi, ut nunquam vel oblivio vel negligentia valeat pratermitti.* Cardinalis Bona lib. 2. Rerum Liturgic. cap. 14. num. 2. ait, in Monasteriis viguisse hunc morem, & in plerisque adhuc manere, ut mitterent sibi invicem fratrum, amicorum, & benefactorum defunctorum nomina, ut diptychis inscriberentur: postquam vero diptychorum usus desiit, in libro, quem Necrologium vocabant, ea descripta, & quotidie post lectionem Martyrologii ex ipso codice eorum nomina lecta, qui ipsa die obierant, & pro ipsis Psalmum *De profundis* cum oratione competenti decantari solitum, sicut hodie fit in plerisque Monasteriis. Cujus quidem consuetudinis exempla varia suggerit Bonifacius Moguntin. Epist. 24. 62. 84. 95. 106. Vide Chronicon Andrense p. 487. & Haeftenum lib. 8. Disquis. Monast. tract. 1. Disq. 6. §. 3.

3. REGULA, Idem quod *Canon pœnitentialis*, in Capitulis Aithonis Episcopi Basileensis cap. 6. Leo IV. PP. in Epist. ad Episcopos Britanniæ cap. 4. *Qui divinationes expetunt, & morem gentilium subsequuntur, ... sub Regula quinquennii jaceant*, i. quinque annorum pœnitentiæ.

¶ 4. REGULA, pro *Regiola*, ut puto, mendose. Vide *Regiola* in *Regia* 3.

¶ 5. REGULA, Monasterium à Regula monastica in eo observanda sic dictum. Tabularium sanctæ Mariæ Andegavensis: *Mathias civitatis Nannetica Comes, &c. Letburgis abbatissa monasterii S. Maria Andecava civitatis nos rogavit, ut in urbe Nannetica locus sibi daretur, ubi monacharum Regulam construere possit.*

¶ 6. REGULA, Principium, axioma, vel argumentum seu hypothesis. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 2. cap. 7. num. 2. *Soluta est ipsorum, secundum suam Regulam, maxima blasphemia.* Utitur alibi. Nos quoque *Regles* appellamus principia, præcepta & axiomata, quæ quis sequitur in agendo vel ratiocinando.

¶ 7. REGULA, Oppidum vel vicus & ipsius loci commune, in agro Cadubrii seu Cadorino. Statu-

ta ejusd. Cadubrii lib. 1. cap. 16. *Jubemus, quod eligantur singulis annis Jurati in Cadubrio ... unus pro qualibet Regula, & qualibet Regula suum Juratum eligere teneatur simul cum suo vel suis maricis.* Cap. 58. *Quilibet maricus ... teneatur, ... procurare ... quod omnes & singula strata & via, ac etiam calles & pontes existentes in suis villis & Regulis, teneantur curata & munda ab omni immunditia ... & sint lata & larga.* Caput 47. eorumdem Statutorum inscribitur: *Ad quem appellari possit a sententiis latis per dominum vicarium super quastionibus vertendis inter Regulas & communitates.* Ibid. cap. 70. *Volumus & jubemus, quod aliqua Regula & commune Cadubrii non audeat, neque presumat aliquo modo, colore vel ingenio, aliquem forensem in vicinum sive Regulerium accipere, nisi prius apparuerit dictum talem sic requirentem in vicinam assumi, per consilium fuisse admissum & acceptatum in civem in forma, &c. Et si aliqua Regula contra pramissa & quodlibet pramissorum fecerit, condemnetur arbitrio consilii, & quod omnis vicinitas, qua ab aliqua Regula Cadubrii facta fuisset contra ordinem prasentis statuti, ipso jure sit nulla.* Rursum cap. 79. *Ad majorem utilitatem & commodiorem gubernationem communium sancimus, quod quelibet Regula & commune Cadubrii possit & valeat, convocato marico suo, & aliis viciais, disponere & statuere, & lauda sua formare ac reformare, quibus dispositionibus & laudis factis, formatis & reformatis, ipsa communia & Regula dicta lauda teneantur & debeant exhibere & prasentare domino Vicario, petentes & instantes pro bono & utilitate ipsarum eas & ea confirmari: & dominus Vicarius possit & debeat ipsas & ipsa per totum commune sive Regulam, aut majorem partem eorum facta & deliberate, si juri consona ... fuerint, confirmare.* Denique cap. 92. *Decernimus, quod si fuerint vir & uxor consortes in uno & eodem monte, sive una & eadem Regula montium, utrique non habeant, nec habere possint, nisi unam consortiam tantum, & pro uno consorte habeantur.* Vide *Regulatus* 3 & *Regulatores* in *Regulare*.

¶ 8. REGULA, Versus, versiculus. Voces *Regula* & *linea*, recentioribus in usu, pro *versu* libri seu *versiculo*, ut Latini loquebantur, prorsus reprobat Vossius lib. 1. de Vitiis serm. cap. 26.

¶ REGULA CANONICA, Norma sacris canonibus consentanea. Capitulare 4. ano. 806. cap. 2. *Ut omnes Episcopi potestative secundum Regulam canonicam doceant, & regant eorum ministeria, tam in monasteriis virorum quam puellarum, vel in forensibus presbyteris, seu reliquo populo Dei.* Adde lib. 6. Capitul. cap. 246.

¶ REGULA CANONICORUM, Eadem quæ Monachorum. Capitulare Aquisgran. ann. 816. cap. 3. *Quia vero canonica professio a multis, partim ignorantia, partim desidia, dehonestabatur, operæ pretium duximus, Deo annuente, apud sacrum Conventum ex dictis SS. Patrum ... in unam Regulam canonicorum & canonicarum congerere, & canonicis vel sanctimonialibus servandam contradere, ut per eam canonicus ordo absque ambiguitate possit servari. Et quoniam idem sacer Conventus ita etiam laudibus extulit, ut usque ad unum tota observandam percenseret, statuimus ut ab omnibus in eadem professione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus sive à canonicis sive à sanctimonialibus canonice degentibus deinceps observetur.* Eadem habentur lib. 1. Capitular. cap. 79. & in Addit. 3. cap. 3.

¶ REGULA FERREA in judicio ferri candentis adhibita. Chronicon Mutin. ad ann. 1329. apud Murator. to. 11. col. 119. *Mutinensibus denegantibus, ut rei veritas se habebat, & Regulam ferream igne calefactam manu sumere efferentibus, quam accipiebam nulla habita lasione ipsi Mutinenses.* Vide in *Ferrum candens*.

REGULA SANCTA, Eadem, quæ S. Benedicti. Vita S. Præjecti: *Monasterium construens, sub norma sancte Regula ibi lem constituit virgines.* Charta Ludovici Pii pro Monasterio Tullatensi in Tabulario ejusd. Monast. f. 7. *Ubi olim Monachi sub sancta Regula degnerant.* Infra, *Regula S. Benedicti* dicitur. Ita Capitulare Pipini Regis Italiæ cap. 11. Paschasius Radbertus in Epitaph. Walæ lib. 2. cap. 21. Vita Eigilis Abb. Fuld. num. 6. 21. edit. Mabillonii, idem Eigiles in Vita S. Sturmii num. 20. Sisnaudus Episcopus Iriensis in Charta æræ 951. apud *Yepez* tom. 4. &c. Id multis vir doctissimus probavit D. Philipp. *Bastide* Benedictinus in Dissert. de Antiqua Ord. S. Benedicti propagatione cap. 7. & ante eum Sandovallius de Prælio Clavigensi pag. 194. 195. Charta, scripta an. 20. Ludovici IV. Regis Franc. in Tabulario Conchensi in Ruthenis num. 6. *Degentes sub Regula S. Benedicti, qui Domino secundo famulari videntur propter hanc Regulam sanctitatis.* Vide Appendicem ad Capitul. pag. 1421.

☞ *Riulle* olim nostris pro *Regule* dictum fuisse discimus ex veteri interpretatione Regulæ S. Benedicti in Codice MS. Corbeiensi, ubi legitur: *En chesle Riulle nous ammoneste seins Beneoit aussi comme li peres li fil*, Ausculta o fili.

REGULA SANCTORUM PATRUM, SS. Benedicti scilicet & Columbani. Vide eumdem Bastidam cap. 8. & Joan. Mabillonium in Præfat. ad 4. tomum Vitar. Ord. S. Benedicti num. 37.

¶ REGULABILE, *Quod regi vel moderari potest*, apud Guclenium in Lexico.

¶ REGULAMENTUM, à Gallico *Reglement*. Bleynianus Instit. pag. 140. *Et hac a Pragmaticis ordinationes, vel Regulamenta, & a Juris authoribus, forme, sive, ut alii legunt, norme vocantur.*

REGULARE, Componere, ordinare, res ad *regulam* & amussim exigere, Gall. *Regler*. Glossæ Gr. Lat. Κανονίζω, *Regulo*. [Cœlius Aurel. de Tardis passion. *Regulantur vel dirigantur eorum virtutes, &c.* Epistola Attonis Vercell. Episcopi tom. 8. Spicil. Acher. pag. 127. *Sacerdotibus verbis simul & exemplis populum convenit Regulare.*] Epistola Theonæ Episcopi de Officiis Palatinis: *Sed quia, ut scivio, diversis officiis esse adscriptos, & omnium tu, Luciane, prapositus diceris, quos omnes gratia Dei concesse potens er & Regulare, & instruere, &c.* Synodus Beneventana ann. 1059. *Et quia erat Mathematicus, ab omni altaris ministerio depositus, in potestate Abbatis est ad Regulandum & corrigendum datus.* Thomas Walsinghamus an. 1389. *Ecce nostis, quod diu Regulatus fuerim per tutores, nec licuit mihi quidquam vel minimum facere sine illis, &c.* Jo. Fortescutus de Legibus Angliæ cap. 6. *Sic & Princeps, filium suum, qui post eum populum Regulabit, legibus instrui, dum minor est, convenit.* Utitur cap. 17. & alibi non semel. [Adde Statuta Mutinæ fol. 108. v°. & Statuta Eccl. Argentin. ann. 1435. tom. 4. Anecd. Marten. col. 533. Ampliss. ejusd. Collect. to. 6. col. 620. tom. 8. col. 79. 360. 361. &c.] Hinc

REGULATORES, in Italia dicti Rectores Communiarum, qui rem publicam componunt, regunt, &c. in Compoto Thesaurariæ urbis Bononiæ in Italia ann. 1364. ex Bibliot. Regia. [Academici Cruscani: *Regolatore*, *Director*. Com. Par. 6. *Per un principio, lo quale è custodia, e reggimento de' suo' subditi, e per esso e Regolatore.*]

REGULARE, Lineas in eharta ducere, exarare, quomodo *Regler du papier* dicimus. Guigo I. in Statutis Cartusianor. cap. 28. §. 2. *Scriptorium, pennas, cretam, pumices duos, ... novaculas sive rasoria duo, punctorium unum, subulam unam, plumbum, regulam, postem ad Regulandum, tabulas, graphium, &c.*

¶ REGULARE SE, Se tractare, moderari, conformare. Chronicon S. Bertini apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 620. *Statum sua Ecclesia ad plenum cognovit, secundum quem sic se in expensis pensionibusque Regulavit, ut eo redituarii sua spe minime frustrarentur, & suus Conventus absque murmure aleretur.* Statuta Johannis Rolin Episc. Æduensis ann. 1468. apud eumd. Marten. tom. 4. Anecd. col. 506. *Inhibetur officialibus & sigilliferis archidiaconorum, ne deinceps mandata contra juris formam & stilum curiæ Æduensis, secundum quem Regulare se debent, concedere audeant vel præsumant.*

¶ REGULARE MONASTERIUM, Ubi degunt monachi, ad discrimen monasteriorum ubi degebant clerici seu canonici. Diploma Ludovici Pii ann. 827. pro Monasterio Dervensi, apud Mabillon. sæc. 3. Bened. part. 2. p. 630. *Apparuit, quod antiquitus Regulare monasterium fuisset; nos vero hanc diligentius scire volentes ... si ipse locus aptus esset ad monasticum Ordinem observandum, verum & utrum clerici ibi degentes monastice vellent vivere, &c.* V. *Monasterium.*

¶ REGULARE OFFICIUM. Ardo in Vita S. Benedicti Anian. num. 57. *At cum alterius diei Regulare explesset officium, & Cursum persolvere vellet, &c.* Mabillonius in Onomastico ad calcem Actorum SS. Benedict. sæc. 4. part. 1. existimat. *Regulare officium* illud dici, quod ex præscripto Regulæ S. Benedicti; *Cursum* vero esse illud, quod ritu Romano recitabat Benedictus ex ipsius Vita.

1. REGULARES. Anastasius in Stephano IV. PP. pag. 96. *Fecit enim & tres Regulares argenteos super rugas, per quas ingrediuntur ad altare, ubi imagines in frontispicio constituta sunt.* In Hadriano pag. 112. *Fecit etiam ter beatitudo ejus imagines sex ex laminis argenteis investitas: ex quibus tres posuit super rugas, qui sunt in introitu Ecclesiæ Presbyteriis, ubi & Regularem ex argento investitio fecit, & posuit super eumdem Regularem præfatas tres imagines.* Mox: *In superiori vero ruga, id est, in medio presbyterii faciens alium Regularem ex argento investito, constituit super eum reliquas tres imagines, &c.* In Leone III. pag. 128. *Fecit & columnas argenteas sex, & Regulares duos ex argento purissimo pens. &c.* Pag. 134. *Atque Regularem ibi super investitum ex argento purissimo, & super ipsum Regularem posuit arcum, & gammadias ex argento, ... nec non & imagines tres, &c.* Pag. 135. *Vela modica de stauraci quatuor, quæ pendent in Regulari ante imagines ... fecit, ubi supra ad Fontes vela Tyria tria, quæ pendent in Regularem ante imagines, &c.* In Paschali pag. 149. *Ubi etiam Regularem ordinavit, quem laminis argenteis superinduxit pens. libr. 20. super quem constituit arcus duos de argento, & gammadias quatuor, &c.* Pag. 152. *Fecit etiam ante vestibulum altaris Regularem investitum ex laminis argenteis, ... ubi & posuit arcum unum & gammadias, &c.* Ex prædictis Bulengerus, & ex eo Ludovicus *de la Cerda*, *Regulares* fuisse existimat virgas ligneas aut æreas, quibus vela adducebantur aut reducebantur: quæ quidem sententia quam à vero absit, ex eo patet, quod Regulares dicantur sustinuisse imagines, arcus & alia ornamenta, & ad eos appensa interdum fuisse vela, quæ etiam imagines inibi stantes velarent: tametsi haud omnino proclive sit divinare, quid fuerint. Id constat, Regulares versus Presbyterium fuisse, quo fere loco *rugæ* erant, ita ut ferme eo concesserim, ut Regulares fuisse putem id, quod Græci κίονα vocant, *Cancellos fusiles* Leo Ostiensis: cum etiam ad cancellos altaris vela appenderentur. Isidorus lib. 16. cap. 19. & ex eo Papias: *Regulare æs dicitur, quod ab aliis ductile appellatur, quale omne Cyprium est. Ductile vero dicitur, quod malleis producatur: sicut contra fusile, quia funditur. Regula æris*, apud Warnefridum de Gestis Longobard. lib. 3. cap. 4. Vide nostram Descriptionem Ædis Sophianæ num. 70.

2. REGULARES, apud *Compotistas*, seu computi Ecclesiastici conditores, alii sunt *solares*, alii *lunares*. *Regularis solis*, est numerus invariabilis datus mensi, qui adjunctus *concurrenti*, declarat, qua feria septimanæ quilibet mensis intret, cujus fuerit regularis: Diciturque Regularis à Regula, quia invariabilis est. Habent porro ortum Regulares à Martio, &c. Hæc pluribus exsequuntur *Compotistæ*, ac in primis Fulbertus Carnotensis in Computo, Honorius Augustod. lib. 2. de Imag. mundi cap. 81. 89. Durandus lib. 8. Rational. cap. 5. num. 5. & Josephus Scaliger de Emendat. temp. lib. 7. pag. 749. & 777. qui observat, Regularium doctrinam nunc esse superfluam, cum via ad inveniendum ferias longe expeditior sit per cyclum Romanum, seu per literas dominicales. Vide Rupertum lib. de Divinis Offic. cap. 16. Florentinum Wigorn. ann. 415. & Petavium in Auctario lib. 8. cap. 7. 8.

REGULARIS LUNARIS, est numerus invariabilis, datus mensi ad inveniendum Lunam in Kalendis mensium singulorum. Vide eumdem Durandum lib. 8. cap. 8. Ex Cod. MS. Victorino sequentia exscripsimus.

Regulares ad feriam Kalendarum inveniendam.

Martius	V.	*Dies* XXXI.	*Martius in quinque,*
Aprilis	I.	*Dies* XXX.	*Dux est Aprilis in asse.*
Maius	III.	*Dies* XXXI.	*Maius tres rapuit,*
Junius	VI.	*Dies* XXX.	*Junius sex modo redemit.*
Julius	I.	*Dies* XXXI.	*Julius esse labat,*
Augustus	IIII	*Dies* XXXI.	*Augustus quatuor extat.*
Septemb.	VII.	*Dies* XXX.	*September septem capit,*
October	II.	*Dies* XXXI.	*Octoberque gemelle.*
Novemb.	V	*Dies* XXX.	*Quinque November habet,*
Decemb	VII.	*Dies* XXXI.	*Septem December adauget.*
Januar.	III.	*Dies* XXX.	*Janus tres rapuit,*
Februar.	VI.	*Dies* XXVIII.	*Februus sex modo recepit.*

Regulares ad Lunam Kalendarum inveniendam.

Septemb.	V.	L.XXX.	*September quinis,*
October	V.	L.XXIX	*October consocialis.*
Novemb.	VII.	L.XXX.	*Inde November habet septem,*
Decemb.	VII.	L.XXIX.	*Septemque December.*
Januar.	IX	L.XXX.	*Janus cum ternis ludit,*
Februar.	X.	L.XXIX	*Februusque Decenni*
Martius	IX.	L.XXX.	*Marsque novem pugnat,*
Aprilis	X.	L.XXIX.	*Denis Aprilis abundat.*
Maius	XI.	L.XXX.	*Maius in undenis,*
Junius	XII.	L.XXIX	*Et Junius in duodenis,*
Julius	XIII.	L.XXX.	*Julius in tredecim,*
Augustus	XIV.	L.XXIX.	*Post Augustus & assim.*

Versus alii in eodem Codice.

Quem feria numerum signaverit F. elementum;
Ille sit illa sibi concurrens illius anni.

Vel sic:

D. capiat ternos, F. unum, Eque quaternos,
A. sex, F. binos, G. septem, B. quoque quinos.

¶ 3. REGULARES, Monachi. Capitulare seu Synodus

odus Vernensis ann. 755. cap. 3. *Ut unusquisque Episcoporum potestatem habeat in sua parrochia tam de clero quam de Regularibus vel secularibus ad corrigendum & emendandam secundum ordinem canonicum spiritualem, ut sic vivant qualiter Deo placere possint.* Leges Caroli M. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 100. col. 2. *Vigilanter curent* (Episcupi) *ut Canonici secundum Canones, & Regulares secundum Regulam vivant.* Hæc ad indicandam vocis antiquitatem; hodie enim notissima est pro quibusvis religiosæ vitæ addictis viris, vulgo *les Reguliers.*

¶ Regulares Canonicæ, Monasteria. Vide *Canonica Regularis* in *Canonicus.*

Regulares Litteræ, vel *Epistola.* Vide *Canonica Epistola.*

REGULARIA. Charta Guillelmi Laudunensis Episcopi, apud Duchesnium in Probat. Hist. Guinensis pag. 378. *Item terragia Regulariarum & pasturagiorum in territorio de Laval, quando excoluntur.*

¶ REGULARIS, Monachus. Vide *Regulares* 3.

Regularis Institutio. Vide *Canonicus.*

¶ Regularis Observator *S. Benedicti*, Qui servat Regulam S. Benedicti. Amalarius in Supplemento apud Mabillon. tom. 2. Analect. pag. 200. *Gregorius Papa excellentissimus ejusdem S. Benedicti strenuus Regularis observator, & monastica professionis imitator, &c.*

¶ REGULARISSA, Quæ observat regulam monasticam. Buschius de Reformatione Monast. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 864. *Monasterium monialium in Barsingehusen Ordinis nostri Regularissarum, diœcesis Myndensis, eodem tempore, anno videlicet 1455. etiam reformatum fuit.*

¶ REGULARITER, Secundum leges, *regulas* seu canones, Ulpiano non semel, S. Augustino lib. 2. de Doctr. Christ. cap. 29. & aliis Scriptoribus ecclesiasticis passim. Vide Vossium lib. 4. de Vitiis serm. cap. 35.

¶ REGULARIUS, Regularis, monasticus. Præceptum Caroli C. in Appendice Marcæ Hispan. col. 785. *Cum iis* (rebus) *quas ex seculari habitu ad Regulariam militiam clerici sive laici convertentes omnes illic donaverint, &c.*

REGULATORES. Vide in *Regulare.*

¶ 1. REGULATUS, Regulis seu lineis distinctus, Gall. *Raïé* Ordinarium S. Pauli Lugdun. apud Severtium Hist. Lugdun. pag. 357. *Vigilia dedicationis hujus ecclesiæ S. Pauli ... paratur majus altare de pannis Regulatis.*

¶ 2. REGULATUS, Ad Regulam institutus, ordinatus, Gall. *Reglé.* Epistola Abbatis anonymi apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 496. *In multis monasteriis, & fere in omnibus, maxime bene Regulatis, hæc observantur.*

¶ 3. REGULATUS, Territorium, districtus, in agro Cadorino. Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 73. *Quod aliquis centenarius, vel marici de silva, vel decani, vel aliquis alius non audeant, nec possint, nec debeant aliquas collectas imponere, nec aliquid addere altra id quod positum erit per consilium in suo centenario, Regulatu vel deceno, exceptis pro capitaneis, vardis, custodibus castrorum Cadubrii, sapientibus & nunciis frequentivis & opportunis pro servitio communis Cadubrii, sine licentia & littera D. Vicarii expressa, hoc dicente, salvo quod centenarius collectam in suo Regulatu ponere possit, si de sui communis processerit voluntate.* Et lib. 3. c. 62. *Si in villa aliqua, vel Regulatu alicujus villa vel contrata Cadubrii vel Caprilis, in qua sint ad minus decem habitantes, commissum fuerit aliquod maleficium, teneantur officiales, precones & jurati illius villa vel contracta, ubi commissum fuerit maleficium, infra decem dies a die commissi maleficii, denunciare dictum maleficium domino Vicario, &c.* Vide *Regula* 7. & *Regulatores* in *Regulare.*

¶ REGULERIUS, Qui jus habet *regula* seu communitatis, in agro Cadorino. Vide in *Regula* 7.

¶ REGULIOSUS. Vide *Regaliosus.*

1. REGULUS, Filius Regis, Υἱὸς βασιλικός, in Gloss. Gr. Lat. Glossæ MSS. *Regius puer, Regis filius, vel qui de Rege, vel à Rege derivatus.* Atque ita forte sunt *Reguli* apud Ammianum lib. 18. quos Reges potentioribus Regibus obnoxios fuisse censet Henricus Valesius.

2. REGULUS, & *Subregulus*, sæpe occurrunt in Conciliis Anglo Saxonicis, priore voce *Comitem*, altera *Vicecomitem* denotantibus. Tabul. Wigorn. Eccl. *Ego Uthredus Deo donante Regulus Wicciorum concessi fratribus Deo servientibus in Monasterio Wigorniensi, licentia Offe Regis Merciorum, Stoke, &c.* Scripta vero hæc donatio ann. 770. ita subscribitur: *Offa Rex Merciorum, Mildredus Wicciorum Episcopus, Uthredus Regulus, Aldredus Subregulus, fratres.* Et in Charta Offæ Regis ann. 786. subscribunt *Offa Rex, Uthredus Subregulus Wigornia civitatis.* Ex alia tamen Charta *Subregulus* videtur idem esse cum *Comite: Æthelred Rex Merciorum cum Comite Subregulo Huicciorum Osbere.* Flor. Wigorniensi ann. 1066. *Harialdus Godwini Ducis filius Subregulus* dicitur. Et in Charta Eadwi Regis Angl. de 5. *Cassatis*, datis Ecclesiæ Wigorniensi, subscribunt post Regem & Episcopos, *Ast Regulus, Eadgar Regulus, Morgant Regulus, Eadmund, Athelmund, Alhere, Duces, &c.* In Charta Athelstani Regis in Monastico Anglic. to. 3. pag. 130: subscribunt post *Archiepiscopos*, & ante *Episcopos, Duces*, & *Ministros*, tres Proceres cum *Subregulorum* appellatione. Regulos etiam Comitibus præponit Concil. Cassiliense in Hibernia ann. 1172. cap. 4. *Nec Reguli, Comites, nec aliqui potentes viri Hibernia, nec eorum filii, &c.* His igitur locis *Subreguli* videntur, qui hodie *Viceregés*, vel certe potioris fuisse dignitatis quam Comites. Glossæ antiquæ MSS. *Regulus, secundus à Rege.* Videntur autem *Subreguli* isti appellati lingua Saxonica half-kinez, id est *Semireges.* Vide Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 231. Seldenum de Titulis honor. pag. 603. & infra in *Subregulus.*

¶ 3. REGULUS, Serpens idem qui Plinio *Basilicus. Basilisci, qui Latine Reguli*, Luitprando lib. 1. Histor. cap. 5. ubi de variis serpentibus. Isidorus lib. 12. Orig. c. 4. *Reguli autem, sicut scorpiones, arentia quæque sectantur, & postquam ad aquas venerint, ibique aliquem momorderint, ὑδροφόβους & lymphaticos faciunt. Sibilus idem est qui & Regulus; sibilo enim occidit antequam mordeat vel exurat.* Passim occurrit in sacris Scripturis. Vide Avicenum cap. de Speciebus serpentum, Hierolexicon Macrorum fratrum & Lexicon Hofmanni.

¶ 4. REGULUS, Talus lusorius. Talos suos *Vulturios Regulosque* vocabant antiqui, ut docet Cœlius Rhodog. lib. 20. c. 27. *quia pro numeris*, seu punctis, *quibus tesseræ notantur, effigies animalium habebant, aut vulturum aut Regulorum*, ut habet Turnebus lib. 5. Advers. cap. 6. Vide Godwinum Anthol. Rom. lib. 2. sect. 1. cap. 13.

¶ REGURGITARE, Redundare, Gall. *Regorger.* Gervasius Tilberiensis de Otiis Imper. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 977. *Josephus dicit, ultra Cæsaream CXX. stadiis modicum locum esse, qui à rotunditate Phiala dicitur, semper ple-*

nus & nunquam Regurgitans : ibi oritur Jordanis, *&c.*

¶ REGUS, Rivus, rivulus, Ital. *Rigo.* Donatio facta Ecclesiæ Barcinon. ann. 944. Marcæ Hispan. col. 857. *In aquis aquarum, in Rego & super Rego & subtus Rego, in prono & plano, in petra, herba, ligna, &c.* Alia donatio facta Monasterio Vallis-laureæ ann. 1154. ibid. col. 1316. *Molendinum cum suo Rego & capirego & ipsum resclosar & cum omni suo adificio.* Vide *Reicus.*

¶ REGWADIARE. Vide *Revadiare* in *Vadium.*

¶ REGYRARE, In gyrum & orbem revolvi, redire. *In Hispaniam Regyravit*, Nostris, *Il alla refaire un tour en Espagne.* Glossæ Lat. Græc. *Regyrare*, περικάμψαι. Barthius in Glossario ex Hist. Palæst. Roberti Monachi, apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 124. *Regrrare, equis retro flexis ad suos redire.* Rolandinus Patavin. de factis in Marchia Tarvisina lib. 11. cap. 12. apud Murator. to. 8. col. 355. *Sic quoque subdola vulpis & versipellis, quod de facto mente putaverat, ad alia diverticula verbis blandiloquiis Regiravit.* Active sumitur in Chronico Farfensi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 565. *Cœpit in tantum prælationem spernere, ut virga regiminis, quam manu gestabat, altiora ad terram trahens Regiraret, & ima ejus ad sublime exaltaret.* Sic in Officio S. Laurentii inducitur S. Martyr tyrannum compellans: *Ecce miser assasti meuna parte, Regyra & manduca.* Pro quo dixit Ambrosius: *Assum est, inquit, Versa & manduca. Girare & Regirare*, de rivulo flexuoso dicitur in Diplomate ann. 1158. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 236.

¶ Regyratus. Cæsarius lib. 4. cap. 44. *Quam, sicut mihi retulit beata memoria domina Elizabeth ejusdem cœnobii abbatissa, sorores in lecto suo ponentes, & principium Evangelii S. Johannis super eam legentes, mane Regyratam*, hoc est in alterum latus conversam, non innixam super cubitum, ut exponunt Sacri fratres in Hierolexico.

¶ REHABERE, Johanni de Janua, *Iterum habere quod jam habuimus & habere desinimus : Rehavoir*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. Charta Philippi Aug. ann. 1204. è Tabulario Episcopatus Autissiod. *Si contigerit feodum illud & homagium ad Episcopum Autissiodorensem reverti, nos & heredes nostri procurationes prædictas Rehabebimus, sicut prius.* Rursum occurrit in alia ejusd. Regis Charta apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1108. in Charta Henrici III. Regis Angl. ann. 1226. apud Rymer. tom. 1. pag. 290. col. 1. in Breviario Hist. Pisanæ apud Murator. to. 6. col. 170. in Diplomate Wenceslai Regis Bohemiæ ann. 1418. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 88. & alibi passim. Vide Vossium lib. 4. de Vitiis serm. cap. 10.

¶ Rehabitio, Recuperatio. Consuetud. Jacobi Regis Siciliæ cap. 23. *Liceat fidelibus & habitatoribus ipsis ea sine licentia aliqua curia & mandato infra & post triduum toto tempore recuperare & habere & utilitatibus suis acquirere, nihil pro recuperatione & Rehabitione ipsorum nostra curia vel ejus officialibus exhibendo.*

¶ REHABILITARE, In integrum restituere, Gall. *Rehabiliter.* Robertus *Goulet* in Compendio jurium Universitatis Paris. fol. 8. v°. *Cancellarius vagabundos, rebelles, dissolos & incorrigibiles scolasticos ... ab ipsa Universitate potest resecare, penitentes vero Rehabilitare.*

¶ Rehabilitatio, In integrum restitutio, Gall. *Rehabilitation*, in Capitulo generali Ord. Cisterc. ann. 1439. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 1597. Bleynianus Institut. pag. 450. *Rehabilitatio fit quando litteris gratiæ pristinus habilitatis status inhabili restituitur.*

¶ REHABITIO, Recuperatio. Vide *Rehabere.*

REHALTO, in Charta Rainaldi Episcopi Nuviomensis ano. 1177. Vide in *Granum.*

☞ Sunt autem *Rehalto & Rehauto*, Spicæ non omnino trituratæ, minora stramina, paleæ leviores, quæ rastello aut ventilatione à frumento separantur, Gall. *Hauton & Aulton.* Charta Philippi Flandriæ Comitis an. 1169. è Tabulario Cumpendiensi: *Rehaltonem non debet habere nisi nutrituram porcorum Ecclesia habuerit.* Literæ Curiæ Ambian. an. 1244. ex eodem Tabulario: *Arnulphus major de Herces & uxor ejus recognoverunt se vendidisse Abbati & Conventui Compend. totum carionem, totum pastum, totum hautonem, totum Rehautonem, &c.* Literæ R. Belvacensis Episc. ann. 1247. ibid. *Recognoverunt se permutasse ac concessisse Abbati & Conventui Compend. pastum, carionem, Rehautonem, stramen & omnes alios proventus, quos habere poterant in grangia dictorum Abbatis & Conventus.* Si quid discriminis est *hautonem* inter & *rehautonem*, ille, si bene opinor, in quibusvis purgamentis rastello vel ventilatione à frumento separatis situs fuit, hic autem in eo, quod ex hujuscemodi purgamentis utilius extrahi poterat ad animalium pabulum, puta porcorum, &c. Vide *Halto & Hauto.*

¶ REHAUTO. Vide mox in *Rehalto.*

¶ REHIBITIO, mendose pro *Redhibitio*, de qua superius, in Chronico Idatii, to. 2. Concil. Hispan. pag. 173.

¶ REHISCERE, Contra vel vicissim hiscere. Glossæ Lat. Græc. *Rehisco*, ἀντιπαραχάσκω, ἀντιχαίνω, vel ἀντιχαίνω. ut habetur in MS. Sangermao. Glossæ Græc. Lat. Ἀντιπαραχάσκω, *Resaluto, Rehisco.*

¶ REHOSPITARE, Hospitia seu ædes restaurare, reficere. Vide *Exhospitare* in *Hospes.*

1. REIA, Modus agri proscissus, ex Gallico *Raye*, seu, ut Picardi efferunt, *Roie.* Tabularium Prioratus Leweosis in Anglia pag. 21. *Omnis Lancera, omnis Tostman, & omnis Molman, qui non sedet super Ogeland, debent spargere unam Reiam de fient*, id est, stercorare debet unam strigam, seu versum, Gallice: *Ils doivent espandre du fumier sur une Raie de terre.* [Chartularium Monasterii Aquicinctensis fol. 46. *Debet etiam ei monachis semel in anno carrucam suam accommodare ad quamcumque Reiam voluerit.*] Vide *Rega.*

¶ 2. REIA, Linea, ordo, Gall. *Raie.* Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 27. *Dum in albis ultimus stat in Reia.* Et cap. 28. *Omnes illi qui in Reia stant, quando privatis diebus revestiuntur ad Epistolam sive ad Evangelium, vel ad quodcumque altaris officium, non ideo mutant stationem Reia ad Tertiam.*

¶ REIBUS, in MS. Gwelferbyt. Eccardo teste, pro *Reipus*: quod vide.

¶ REICERE, pro *Rejicere* sæpius scribitur in veteribus instrumentis vitiosa temporum scriptione, vel pronuntiatione.

REICOLA, Raicula. Vide *Recula.*

¶ REICUS, Idem quod supra *Regus.* Rivus, rivulus. Reparationes factæ in Senescallia Carcassonæ ann. 1435. è MS. D. *Lancelot*: *In curando Reicum ad finem, ut aqua plenius currat ad dictum molendinum ... in curando dictum Reicum, &c.* Ibidem infra: *Pro preparando & reficiendo le souffre & Reicum ejusdem molendini, & reparando circulum dicte mole, qui in pluribus fregebatur, &c.*

¶ REILARE, Piscis, Gall. *Raye.* Vide *Raa.*

¶ REINCIDENTIA, Iteratus lapsus, prolapsio,

Gall. *Rechûte*, *Recidive*. Chronicon B. Mariæ Bonæ-spei pag. 336. *Item officiati & alii excommunicati omnes cum Reincidentia absolventur, & interdictum latum suspendetur ... ut si infra dictum tempus non esset negotium hujusmodi concordatum ... ipso facto Reincidant in excommunicationes vel alias sententias.* Rursum occurrit in Synodo Compostell. ann. 1565. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 110. col. 1.

¶ 1. REINCIDERE, Recidere, relabi, Gall. *Retomber*. Literæ ann. 1219. apud Rymer. tom. 1. pag. 230. col. 2. *Ne nos permittatis redire ad leonis fauces, nec Reincidere inter malleum & incudem.* Vide *Reincidentia*.

¶ 2. REINCIDERE, Denuo incidere. Chronicon Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 82. *Anno .. MCCCXVII.... præscripti hostes cum galeis novem venerunt Panormum, inciserunt* (inciderunt) *tonnarias thermarum Panormitanensium ... Tonnaria S. Georgii extitit separata & receptata, quæ postmodum per ipsos eosdem hostes ... extitit Reincisa.*

¶ REINCIPERE, Iterum incipere, Gallis *Recommenser*, apud Thomam Walsinghamum in Richardo II. & alibi. Breviarium Hist. Pisanæ apud Murator. tom. 6. col. 168. *Anno 1105. Reincœpta est lis inter Pisanos & Lucenses.* Occurrit alibi.

¶ REINCISUS, Iterum incisus. Vide *Reincidere* 2.

¶ REINCORPORATIVÆ LITERÆ, Quibus amissa bona recuperantur. Vide *Recaptivare*.

¶ REINFEODARE, in Consuetudine Augustæ Ausciorum MS. an. 1301. art. 62. dicitur is, qui rem aliquam sub censu annuo possessam alteri tradit ea conditione, ut eumdem censum solvat priori domino, cui census ille debebatur: *Item consuetudo est ibidem, quod, si aliquis teneat rem aliquam sub certo censu annuo præstando, & ille Refeodavit alteri, quod potest secundum usum & morem loci prædicti, ita tamen quod ille, cui fuit Refeodatum, pro parte illi Reinfeodata priorem dominum recognoscere teneatur, & censum præstare: si tertia pars, tertiam partem census illius, qui pro tota se præstabatur, si media pars, mediam partem census, & sic de aliis secundum magis & minus.* Vide *Feodum*.

¶ REINGRATIARI, Gratias agere, rependere. Translatio S. Thomæ Aquinatis, tom. 1. Martii pag. 732. *Reingratiando domino reverendissimo Cardinali.* Italis *Ringraziare*.

¶ REINHABITARE, Iterum habitare. Elogium Jarentonis Abb. S. Benigni Divion. è Necrologio ejusd. Monasterii: *Per ejus siquidem ac monachorum illius industriam Reinhabitari & reædificari cœperunt villa ista, &c.*

¶ REINQUIETARE, Idem quod simplex *Inquietare*, Perturbare, inquiete agere. Diploma Rainaldi Archiep. Arelat. pro dotatione Ecclesiæ S. Johannis Bapt. an. 1033. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 401. *Quisquis sit qui contra hoc, ut diximus, Reinquietare aut irrumpere vel violare voluerit, non valeat vindicare quod repetit: sed iram & maledictionem Dei incurrat.*

¶ REINTEGRARE, Redintegrare, instaurare, reparare, in pristinum statum restituere. Academici Cruscani: *Reintegrare e Rintegrare, Rinnovare, ritornar la cosa ne' primi termini, rimetterla nel primo essere.* Conventio an. 1125. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 438. *Pro stipata vinea tantumdem consimilis vineæ, donec illa in priorem Reintegretur valorem.* Occurrit in Concilio Trevir. an. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 235. in Literis ann. 1358. apud D. *Secousse* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 265. & alibi.

¶ REINTEGRATIO, In integrum restitutio, instauratio, in iisdem Literis ann. 1358. laudata pag. Hanc in integrum restitutionem, qua quis vi dejectus à possessione sua, in eam remittitur, *Reintegrande* vocant Practici nostri. Glossarium Juris Gallici in hac voce: *Celui qui a été spolié de sa possession se peut pourvoir par Reintegrande ou action dedans l'an & jour de la spoliation, afin d'etre remis & Reintegré en sa possession.*

¶ REINTHRONIZARE, Episcopum aliumve in thronum rursus inducere, in dignitatis possessionem iterum mittere. Epistola Agapiti PP. an. 946. apud Marcum Hansizium tom. 1. Germaniæ sacræ pag. 197. *Quapropter Reinthronizamus te eidem ecclesiæ* Lauriacensi. Vide *Inthronizare*

¶ REINTRARE, Gallis *Rentrer*, Iterum intrare, introire, in possessionem redire, apud Johannem Thwroczium in Hist. Hungar. ad an. 1438. cap. 25. Rymer. to. 2. pag. 195. & 197. Elmhamum in Vita Henrici V. Regis Angl. cap. 64. Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 127. Murator. tom. 9. col. 906. &c.

¶ REINTRATIO, Iteratus ingressus, introitus, apud eumd. Rymer. tom. 5. pag. 262. & 737.

¶ REINTRUDERE, Iterum trudere. Constitutio Sixti IV. PP. an. 1479. in Bullario Carmel. pag. 360. col. 1. *In pristinas censuras & pœnas prædictas, a quibus ad cautelam absolutæ fuissent, eadem auctoritate Reintruderent, &c.* Recurrit ibidem col. 2. ut & vox *Reintrusio*, eadem significatione.

¶ REINVADERE, Iterum invadere, occupare. Bulla Johannis XV. PP. ann. 988. *Ipsam vero abbatiam* (S. Eligii Noviom.)*... iterumque à Rodulfo venerabili Episcopo in anteriorem regulam reductam: at eo mortuo a Canonicis male Reinvasam.*

¶ REINVESTIRE, Investire denuo seu in possessionem iterum mittere. Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 555. *Deinde per judicium ipsorum judicum Reinvestivit me de ipso castello, ac fecit breve securitatum ac reversus est Romam.* Additam. ad Chronicon Casaur. ibid. col. 973. *Judices judicaverunt, quod Reinvestiretur suprascriptus præpositus ... de omnibus rebus de Valva, & aliis rebus, quæ in ipsa Reinvestitione continebantur, per quam ante Reinvestitum fuit suprascriptum monasterium.* Literæ Alvisi Atrebat. Episc. ad Lucium II. PP. apud Baluzium tom. 5. Miscell. pag. 422. *Uxore etiam sua, quam sibi ablatam esse dicebat, antequam causam separationis ingrederetur, Reinvestiri petiit.* Rursum occurrit in Literis Eugenii III. PP. ibid. pag. 424. Vide *Investire* & *Vestire*.

¶ REINVESTITIO, In possessionem iterata missio, in iisdem Literis Eugenii III. pag. laudata: *Absque ulla Reinvestitione causam ipsam hinc inde diligenter audias, & remota appellatione definias.* Rursum occurrit apud Johannem VIII. PP. Epist. 293.

¶ REINVESTITURA, Idem quod simplex *Investitura*, Missio in possessionem. Bulla Leonis IX. PP. pro Canonicis Eccles. Tull. apud P. *Benoit* Histor. Tull. pag. CXXII. *Si enim vestros homines, cujuscumque sexus fuerint, de villis vestris contigit exire, nulli personæ, nullo banno sit licitum illos retinere ut suos, nec de illorum posteritate, ubicumque fuerint, fiat, sicut vulgo dicitur bello, Reinvestitura: sed quocumque ierint, liceat eos vobis veluti prius possidere.* Vide in *Investitura*.

REIPUS, REIPHUS, REIPPUS, *Pretium emptionis viduæ matrimonii causa*, in Gloss. ad tit. Legis Salicæ 46. qui inscribitur de *Reippus*, & in quo agitur de matrimonio viduæ. Wendelinus *iteratum matri-*

monium vertit, aitque *iphus*, idipsum esse quod *Esa*, matrimonium, de qua voce egimus suo loco.

☞ *Respus*, ut recte animadvertit Schilterus, non est ipsum emtionis pretium, sed mulcta pretii non soluti, præter legem nuptiis celebratis. Alia fuit summa pretii emtionis, alia *Respi*. In primo matrimonio pretium emtionis erat solidus & denarius; in secundo, tres solidi cum denario: pœna vero *Respus* dicta erat 62. solidorum cum semisse. Lex Salica tit. laudato §. 2. *Si vero ista*, quæ pro matrimonio cum vidua contrahendo §. 1. statuuntur, *non fecerit, ille, cui Respus debetur, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos* LXXII. *cum dimidio, culpabilis judicetur*. Sed unde nata vox? Facile patescit, inquit idem Schilterus. In MS. Regio in inscriptione & indice rubricarum expresse dicitur *Reipasse*, scilicet à *Reip* sive *Raub* & *Busse*, Mulcta ob raptum, vel quasi ob raptum. Wendelino succinit Eccardus, non recte.

1. REISA, Reysa, & Resa, Iter, ex Teutonico, *Reyse*, Iter, unde *Reysen*, Iter facere: vel ex Saxonico, ꞃæye, Cursus, impetus, præcipitium. Miracula S. Catharinæ Suecicæ: *Equum ascendit, ... & Resam suam sine omni difficultate perfecit.*

Maxime vero hæc vox usurpatur pro expeditione, atque adeo excursione militari. Constitutio Friderici I. Imper. ann. 1187. apud Conradum Uspergensem: *Si in Reisa alicujus Domini, cum ipso Domino causa est Reisa, aliquis fuerit, qui, ut sæpius contingit, incendium fecerit, Dominus ipse causa est Reisa, jurabit super Reliquias quod non fecerit conscientia vel mandato, vel voluntate sua.* Joan. à Leidis lib. 22. c. 2. *Otto Episcopus Trajectensis de Reisa & profectione Hierosolymitana reversus, &c.* Historia Archiepiscop. Bremensium an. 1350. *Deinde in crastina Gervasii & Protasii Bremenses Reisam facientes in Comitia, Gerardus Comes insecutus fuerat eos, &c.* Charta Henrici Magnopolensis & Stadgardiæ Domini ann. 1323. apud Isaacum Pontanum lib. 7. Rer. Danicar. *Servitia etiam ad quæ ipsis Dominis nostris Regibus, & eorum successoribus in Alemannia, ut præmissum est, sumus obligati, etiam infra sex septimanas ab intimatione nobis & heredibus nostris facta, prompta esse debeant & parata: ipsi vero Reges, & eorum in regno Daciæ successores, nobis & heredibus nostris parvos equos, quos nos vel homines nostri in servitio ipsorum, & quacunque parte maris amiserimus in eadem Reisa, persolvent.* [Privilegium Mathiæ Regis Bohemiæ pro Monasterio Dorbilucensi, apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. pag. 509. *Ab omnibus steuris, exactionibus, collectis, pretariis, bernis, angariis, perangariis, Resis, expeditionibus, & negotiis popularibus, aliisque gravaminibus eximere dignaremur.*] Vide Albericum in Chronic. ann. 1234. Utuntur etiam nostri Scriptores. Olivarius *de la Marche*: *Tost aprés ceux de la verte tente & autres Gandois firent une Rese sur les marches de Hainaut.* Willelmus de *Lannoy* Dom. *de Villerval* in sua peregrinatione MS. *Je renonçai à l'ordene, par ce qu'il estoit lors aucuns des Seigneurs de Prusse, où je alois en leur armée, que on appelloit pour lors Reze.* Alibi: *Les Seigneurs de Prussa firent Reze sur le Roy de Poullane.* Joan. *de la Hogue*, in Histor. MS. Principum *de Deols*, in Biturigibus: *Ils avoient tenu leurs Raises moult honorablement.* Rursum: *Et s'en allerent sur le pays de Lasto où ils firent Rese par huit jours, & deservirent bien deux mille de celle gent.* Ex his emendandum Chronicon Senoniense cap. 16. *Unde contigit Abbatem istius Monasterii claustri Mediani-Monasterii constangiis doctorum armatorum ita attritum, ut ab Imperatore ammonitus armatos in Resam Principis mittere nequiret.* Perperam enim editum *Rhedam*.

☞ Non ausim indubitanter asserere, retineri non posse *rhedam* hac notione, ut re ipsa retinet Mabillonius in Actis SS. Benedictin. sæc. 3. part. 2. pag. 480. Ab Armorico *Ret*, Cursus, & *Reda*, Currere, *Rheda* dici potuit, ut videtur, pro expeditione militari.

Raisa, Eadem notione. Charta Conradi Ratisbonensis Episcopi ann. 1205. in Metropoli Salisburgensi tom. 1. pag. 232. *Qui in alium sine querimonia violenter per Raisam insultum fecerit, damnum illatum integre restituat.* Adde pag. 237.

Raisoguelduм, Idem quod *Herebannum*, Mulcta irrogari solita ei qui in *raisam* seu *reisam*, id est exercitum, non pergit. Ita Aventinus.

¶ 2. REISA, Oryza, Gall. *Ris*, si recte puto. Charta ann. 1342. apud Steyererum in Commentariis pro Historia Alberti II. Ducis Austriæ col. 64. *Sal, ferrum, caseos, oleum, ficus, Reisam, amygdala, uvam passam, species, pisces, ceram, vinum, bladum ... debent ubique per terras nostras & aquas, civitates & villas libere deducere.*

¶ REISSIUS, Species casei. Vide *Rassius*.

¶ REITERATO, Iterum, denuo, lib. 2. Annal. Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 338.

¶ REIVA, Piscis, Gall. *Raye*. Vide *Raa*.

¶ REJUDAISATIO. Hujus ritus sic describitur in Regesto Sentent. Inquis. Tolosanæ edito per Phil. Limborch. pag. 230. *Postmodum vero reversus est ad Judaysmum, fuitque Rejudaysatus secundum morem & ritum Rejudaysationis a Judeis in talibus fieri consuetam, apud Tlerdam abraso capite & abscissis capitibus unguium manuum & pedum usque ad sanguinem, & facta immersione capitis in aqua currenti.*

¶ REJURARE, Denuo jurare. Charta ann. 1246. apud D. Calmet. to. 2. Hist. Lothar. col. CCCXXVI. *Comes per omnia satisfaciens Archiepiscopo Rejuravit ei fidelitatem, & werpivit in præsentia omnium, qui affuerunt, abbatiam, & omnem de ea calumniam.*

¶ REJUVENESCERE, *Rajouvenir*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. ex Johanne de Janua. Hoc verbum improbat Vossius lib. 4. de Vitiis sermonis cap. 21.

REKETZ, Claustrum piscinarium, in Legibus Hungaricis. Albertus Molnarus.

¶ REKII, Qui pugnabant adversus *Risios*, de quibus infra in *Risius*.

¶ REKPENIS. Constitut. Roberti Dunelm. Episc. ann. 1276. cap. 3. apud Thomam *Blount* in Nomolexico: *Porro huic sanctioni adjicimus, quod si plures liberi proprium habentes, in parentum pariter familia vivant, ad denarios, qui nuncupantur Rek-penis, minime arceantur, cum sic (f. sicut) communiter intrinsecis aluntur à parentibus, sic in extrinsecis ab eisdem letentur pariter se defendi.* An idem quod *Denarius S. Petri*, de quo supra. Sed vereor ne mendum sit in hoc vocabulo. Vox quidem *Peny* denarium solidumve significat apud Anglos; sed qui sonet præposita vox *Rek*, prorsus ignoro, nisi forte sit Latinum *Rex*: quo posito *Rek-peny* idem esset quod Denarius Regis, seu Regi solvendus.

RELAMPTARE, Relucere, ex Græc. λάμπειν. Visio Taionis Episcopi Cæsaraugustani apud Garsiam Loysum: *Ita ab inenarrabili lumine tota Ecclesia extitit perlustrata, ut nec modicum quidem lucerent Ecclesiæ candelabra, simulque cum ipso lumine una cum vocibus psallentium, & lampadibus Relamptantium introisse sanctorum agmina, &c.* Isidorus Pacensis in Chron. æra 680. de eadem visione: *Simulque cum*

ipso lumine, una cum voce psallentium & lampades Relampantium introire sanctorum agmina, &c.

¶ RELARGAGIUM, Relarguerium, Provincialibus, *Relarguié*. Quod domino solvi debet pro jure pecorum in pascua & silvas inducendorum. Charta ann. 1463. ex Schedis Pr. *de Mazaugues*: *Pascua sive pastorgagia ac glandagia & Relargueria quaecumque .... vendantur*. In alia ejusd. rei Charta an. 1501. pro *Relargueria* legitur *Relargagia*.

¶ RELASMA. Vox mihi ignota. Vide *Ardus*.

¶ RELASSUS, Spatium in scripto vacuum, ubi scriptura intermissa est, ab Italico *Rilasso*, Intermissio, Gall. *Relache*. Statuta Vercell. lib. 7. fol. 220. *Et si dictus notarius, cui dicta breviaria, note seu prothocolla, vel scripture fuerint commisse, occasione alicujus ... abbreviature vel Relassi seu spacii vacui*, &c.

¶ RELATARE, verbum Italicum, Referre, nostris etiam olim *Relater*, ut in Consuetud. Burbon. art. 159. Acta B. Guillelmi Erem. Xiclensis, tom. 1. Aprilis pag. 391. *Ipse Relatans propter ea quæ suis oculis vidit*. Acta S. Bernardi de Monte-Jovis, to. 2. Junii pag. 1075. *S. Nicolas Relatantis, quod archidiaconus factus deviceras demonia*. Constitutiones Synodi Bajoc. ann. 1515. ad calcem libri Johan. Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 5. edit. 1679. *Injungimus omnibus & singulis decanis nostris ruralibus, ut ... mandata nostra absque mora exequantur & exequi procurent, atque officiariis nostris reportent executata & Relatata*.

¶ RELATIO, Intuitus, respectus, Paulo JCto leg. 11. Dig. de justit. & jure: *Prætor quoque jus reddere dicitur etiam, cum inique decernit: Relatione scilicet facta, non ad id, quod ita Prætor fecit, sed ad illud, quod Prætorem facere convenit*. In aliis vero libris juris civilis *Relatio* dicitur Consultatio à judicibus ad Principem missa in rebus dubiis, ut videri potest lib. 7. Cod. tit. 61. & lib. 11. Cod. Theod. tit. 30. de appellat. & consult. S. Augustinus Ep. 237. *Quæ vel in negotiis sæcularibus judices faciunt, quando causa dubitatio ad majorem potestatem refertur, ut pendente Relatione aliquid inde audeant commutare*. Optatus Milev. lib. 1. adv. Donatistas: *Relatio missa est, rescriptum venit*. Adde Symmachum lib. 1. Epist. 41. & 44. Hujuscemodi *judicum consultationes Principi insinuabant* Referendarii, hæcque insinuatio seu *expositio*, *Relatio* etiam appellabatur, ut habet Commentator Notitiæ imperii cap. 97. Hæc in jure civili. Sed in jure canonico *Relatio* accipitur pro Delatione, quæ fiebat chirographo deferentis obsignata, præsertim ubi de hæresi agebatur. Anastasius Biblioth. in Simplicio PP. *Sub hujus episcopatu venit Relatio de Græcia ab Acatio Constantinopolitano episcopo, & affirmavit Petrum Eutychianistam hæreticum, facta petitione ab Acatio episcopo chirographo ejus constructa*. Idem Anast. in Felice III. *Sub hujus episcopatu iterum venit Relatio de Græcia, Petrum Alexandrinum revocatum ab Acacio CPno*. Et infra: *Post annos tres iterum venit Relatio ab Imperatore Zenone, ut pœnitens rediret Acacius*. Idem in Gelasio: *Hujus temporibus iterum venit Relatio de Græcia, eo quod multa mala & homicidia fierent à Petro & Acacio*. Et in Anastasio: *Tunc Festus & Probinus Senatores miserunt Relationem Regi, & cœperunt agere, ut visitatorem daret Rex Sedis apostolicæ*. Rursum in Bonifacio II. *Eodem tempore venit Relatio ab episcopis de constitutione, ut cum consilio Sedis apostolicæ omnia Carthaginensis episcopus faceret*.

RELATIVE, Ex alterius relatione, in Vita S. Antonini Martyris semel ac iterum, *Ut Relative fertur, Uti Relative percontantur*.

¶ RELATIVUM, Relatio, comparatio. Concil. Tolet. XV. inter Hispan. to. 2. p. 722. *Vir ille incuriosæ lectionis transcursione præteriens, existimavit hæc ipsa nomina, id est Relativum, aut secundum comparationem humanæ mentis nos posuisse .... nos autem non secundum hanc comparationem humanæ mentis, nec secundum Relativum, sed secundum essentiam diximus*.

¶ RELATIVUS, Relationem habens ad alterum, Gall. *Relatif*. *Homos Relativi est ad alterum generis*, apud Arnobium lib. 7. Utuntur S. Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 16. Martianus Capella lib. 4. & alii recentiores, tum Grammatici, tum Logici, sine numero.

RELATORES, Qui *querelam ad judices referunt*, in Capitulis Caroli M. lib. 2. cap. 26. *Et quando aliquis ad nos necessitatis causa reclamaverit, ad eos possimus Relatorum querelas ad definiendum remittere*.

RELATORIÆ, Apochæ, seu *Certificationes*, quæ naviculariis dabantur, de relatis ac perlatis speciebus, ab iis qui eas susceperant: *Certificat des ports & voitures*. *Relatoriæ traditarum specierum*, in l. 8. Cod. Th. de Naviculat. quæ *Securitates* vocantur l. 21. & 26. eodem titulo.

RELATORIUM, Relatio, narratio, in Concilio Bracarensi I. sub Pancratio primæ sedis Bracarensis Episcopo sub an. 411. *Proficiscatur unusquisque in locum suum, & consortes fideles, corporaque sanctorum honeste abscondat, & de locis & speluncis ubi posita fuerint, Relatorium vobis mittat, ne per cursum temporis in oblivionem veniant*.

1. RELATUM, Præceptum, *Ordonnance*. Paschasius Radbertus in Epitaphio Walæ Abbat. Corbeiens. lib. 1. cap. 26. *Quibus patratis, suis illa rebus explosa, defensor ille a senioribus populi Relatum accepit, ne ulterius de his ulla rerum controversia fieret*.

¶ 2. RELATUM, Charta, scriptum, in quo continetur *Relatio*. In Appendice Marculfi formula 46. inscribitur, *Relatum quod dicitur Apennis*, moxque dicitur *Chartula relationis*. Vide *Apennis*.

¶ RELAXARE, Dimittere, indulgere, Gall. *Relâcher*. Capitul. lib. 5. cap. 369. *Quidquid provincialibus per beneficium Principis tributorum fuerit Relaxatum, ab exactore non requiratur*. *Ricardus Relaxavit & quietum clamavit in perpetuum, eidem Roberto & hæredibus suis, redditum duorum solidorum*, apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 159. Pluries occurrit in Codice Theodosiano. *Ut rei carceribus reclusi* solemnioribus Christi Domini festis diebus *Relaxari debeant*, lib. 6. Capitul. cap. 107. *Convenerunt de Relaxando omnes carceratos*, in Chronico Veron. Parisii de Cereta, ad an. 1243. apud Murator. tom. 8. col. 633. Sed hæc vox Latinis nota non absimili prorsus notione.

¶ Relaxare, Eximere, liberare. Charta Guillelmi Episc. Autissiod. an. 1212. apud Martenium tom. 1. Ampl. Collect. col. 1110. *Dominus Rex personam nostram à servitio exercitus, quamdiu vixerimus, Relaxavit*.

¶ Relaxare, Alvum purgare. Chronicon Anonymi Salern. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 212. *Quia, ut mihi relatum est, ad Relaxandum potionem potavit*.

¶ Relaxatio, Remissio. *Relaxatio præscriptionis peremptoria*, lib. 1. Cod. Theod. tit. 2. leg. 3. Decretum Flavii Regis Toletani privatis sive fiscalibus populis, tom. 2. Concil. Hispan. pag. 704. *Quascumque exactiones pro hoc negotio pietatis, cuilibet ex vobis, quibus & Relaxatio pietatis nostræ conceditur, quicumque exigere præsumpserit .... in quadruplum ... restituat*. Occurrit apud Thomam *Madox*

Formul. Anglic. pag. 12. 333. & alibi. *Relaxatio interdicti*, in Charta Manasseri Aurel. & Guillelmi Autissiod. Episcoporum an. 1212. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1111. Practicis nostris *Relaxation* dicitur de emissione è custodia: quod etiam *Relaxatio* à *Relaxare* simili significatu dici potest.

¶ RELAXATOR, Qui *relaxat*, emittit. *Relaxator fluentium*, Cælio Aurel. lib. 2. Acut. cap. 38.

¶ RELAXUM, Navium statio, ut arbitror, Gall. *Relâche*. Computus ann. 1202. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feudorum ad calcem pag. CCVII. *Pro Relaxo & pro nave Gornaci paranda, & pro vinea facienda, & pro quadriga, quæ adduxit harnesium apud Feritatem, &c.*

¶ RELEGENTER, Legendo, relegendo. Notitia an. 850. Marcæ Hispan. col. 783. *Et cum has litteras præfatus Episcopus Relegenter audisset, misit suum assertorem, quod in hac causa in suis juribus rationabiliter respondisset.*

¶ RELEGERE LIBERTATEM, Eam repetere, recuperare, leg. 2. de liber. causa tit. 8. Codicis Theod. *Religier* eodem significatu dicitur in Statutis Lossensibus apud Mantelium Hist. Loss. part. 3. pag. 52. *Tenthant les biens censaux chargez de cens ou rentes, & que si tels cens ou rentes viennent à se vendre, le proprietaire du fond les pourra Religier* (Practicis nostris *Retraire*) *sans prejudicier au bon droit des amis.*

RELEGIUM, RELIGIUM. Charta Communiæ S. Richarii ann. 1226. in Regesto Philippi Aug. Herouvalliano fol. 135. *Jura nostra, scilicet tallionem de exercitu regis, & pastum ejusdem, & mensuras, & Religia nobis auferre conati sunt.* Infra: *Et Religia & communiam sicut ante Communiam tenebamus.* [Compositio ann. 1253. è Tabulario ejusdem S. Richarii: *Fundus vero territorii ... cum censibus, Relegiis, vendis, oltregiis, furnis eorum, cum exitu & introitu ... Conventui remanebit.* Idem est, quod *Relevium*, ut satis patet ex subsequentibus.]

¶ RELIGIUM IN DISPOSITIONE Domini, Idem quod *Relevium ad misericordiam*. Charta Ursionis Abbatis S. Richarii an. 1185. è Tabulario ejusd. Monasterii: *Hujus conventionis Lambertus & heredes sui, cum unusquisque successerit in hereditatem ecclesiæ S. Richarii homagium facient, & Religium solvent in dispositione Abbatis & monachorum secundum rationem.*

¶ RELIGIUM AD NUTUM, Eadem notione. Charta an. 1239. ex eodem Tabulario: *Pro Religio ad nutum, quod Abbati & Conventui debebant ob tenementa in castro S. Richarii sita.*

¶ RELERE. Vox *relens* legitur in *Lama* 2. mendose omnino pro *vel &*, si recte edidit Leibnitius tom. 1. Scriptor. Brunsvic. pag. 987.

¶ RELETUM. Charta ann. 1190. è Chartulario S. Medardi Suession. *Item de bannali venditione vini Prior & Advocatus æquam sortientur participationem, de qua Advocatus tertiam solummodo solebat habere partem. Sed Prior habebit venditionem si voluerit ad non Reletum sive ad Reletum, id est, Reeth.* Hæc Charta revocatur in Declaratione an. 1320. ubi pro *Reeth* legitur *Rest*; quod jus sic exponitur ibidem: *Au Prieur de Donchery & au Voue competent & appartienent certain droit Seigneurial nomé & apelé le Ban vin, qui est tel; c'est à sçavoir que ledit Prieur de son auctorité, seigneurye, peult & lui est loisible vendre ou faire vendre à détail en la ville de Donchery seize muids de vin, de quelque moyson que ce soit, par chacun an.* Vide *Bannum vini* in *Bannum* 1.

¶ RELEVAGIUM. Vide mox in *Relevare feudum*.

¶ RELEVAMEN, Levamen, solatium. Charta Regiensis an. 1361. è Schedis Præsidis de *Mazaugues*: *Ad omnimodum Relevamen regiorum & reginalium fidelium & subditorum tranquillum statum, &c.* Decretum Nicolai Episc. Misnensis an. 1379. pro Monasterio Dobriluc. *In aliquale Relevamen dicto monasterio pure & propter Deum .... incorporamus, &c.* Constitutiones Synodi Bajoc. ann. 1515. ad calcem libri Johannis Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 5. edit. 1679. *Injungimus omnibus & singulis Decanis nostris ruralibus, ut cum omni diligentia ad Relevamen subditorum nostrorum, &c.* Adde Statuta an. 1384. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 515. Vide alio significatu in *Relevare Feudum*.

¶ 1. RELEVAMENTUM, ut *Relevamen*, Levamen, solatium. Petrus de Alliaco de necessitate reform. in Concilio Constant. *Nam si in talibus Principibus paternales non vigent erga suos subditos pietatis affectus, frustra aliorum Principum erga suos munificentiæ & gratiarum impendia subjectivæ fortis Relevamenta præstolari videntur.*

¶ 2. RELEVAMENTUM, Idem quod *Relevium*, in re feodali, ut mox dicetur in *Relevare*; sed aliud sonat in Cancellariis, ubi *Relevamentum appelli*, Gall. *Relief d'appel*, dicitur Diploma experiundæ in jure restitutionis. Arrestum Parlamenti Paris. ann. 1469. è Tabulario Corbeiensi: *Ipse in mense Junii tunc sequentis certas Relevamenti litteras in casu appelli à nobis impetraverat.* Arrestum aliud Parlamenti Tolosani pro Episcopo Albiensi an. 1498. *Officiarii fieri faciens cridas & præconisationes in ipsa civitate Albiæ ... excepto de litteris Relevamenti in casu appelli.* De *relevatione appellationum*, vide Bleynianum Institut. pag. 531. & 532.

¶ 3. RELEVAMENTUM, *Relevement*, in Consuetudine Metensi tit. 4. art. 31. & alibi, Jus quo is cui fundus secundo oppigneratus est, alterum cui primo oppigneratus fuerat, è possessione illius fundi pro censu non soluto adjudicari disjicit, et solvendo debitum integrum. Eadem Consuetudo tit. 4. art. 26. *Celui qui est mis en possession de quelque heritage, pour cens non payé, n'en peut estre dejeté que par Relevement & payement en vertu d'iceluy; mais si le possesseur est poursuivi per un rentier premier en hypotheque, en ce cas sera tenu de payer sa rente, ou de quitter l'heritage.*

¶ RELEVANTES ARTICULI, Legitimi, validi, probantes. Literæ Sixti IV. PP. ann. 1481. pro Conventu B. Mariæ de Bono-Nuncio Rotomag. ex Archivo ejusdem Cœnobii: *Et quia idem Officialis quasdam positiones & articulos admissibiles & Relevantes pro parte Prioris & Conventus prædictorum exhibitos admittere recusavit, illosque per suam interlocutoriam rejecit, &c.*

¶ RELEVARE ECCLESIAM, Ecclesiam denuo exstruere, renovare, restaorare, Gall. *Relever*. Diploma Conradi II. Imp. an. 1140. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 110. *Conquerens inter alias molestias, quas in Relevanda Ecclesia sua, quæ diu multumque corruerat, patiebatur.*

RELEVARE FEUDUM, Pragmaticis Gallis, *Relever le fief*, est Feudum caducum, vel possessoris morte in domini superioris jus delapsum, illius consensu, & certa & definita exsoluta pecunia hæreditario jure adire, possidere: seu potius in feudi caduci possessionem à domino mitti. Quippe cum ea primum feudorum fuerit conditio, ut non nisi ad vitam & usufructuario utenda à dominis concederentur, qua finita in donatorum jus rursum re-

dibant, factum postea, & usu tacito introductum, ut illa in hæredes transirent, domino superiore ita consentiente, & caducam hæreditatem in eum transferente, exsoluto certo pretio, quo mediante, hæres caducum prædium relevabat. Lambertus Ardensis pag. 176. *Cum igitur Arnoldus Markiniensis terram quæ in Monsterio, sive in Castellaria Brugensium, & alia quæ in Ardea ex parte uxoris suæ Adelinæ sibi a Balduino sororio suo jam mortuo exciderant & contigerant, à jamdicta Flandriæ Comitissa repostularet, & Relevare, uti adhuc moris est & consuetudinis usus, vellet, &c.* [Charta an. 1229. è Chartulario S. Aviti Aurel. *Concessimus etiam & volumus, quod hospites censive propter mutationem prebendæ Relevare nullatenus teneantur.*]

Relevium, Cowello lib. 2. Instit. Anglic. tit. 3. §. 17. 19. est Servitus realis sive patrimonialis, tam ad feudum militare, quam soccagium spectans, qua feudatarius tenens per servitium militare, sive mas, sive fœmina, qui die mortis antecessoris sui justam ætatem complevit (ille scilicet vicesimum primum, hæc decimum quartum annum) certam pecuniæ summam solvere tenetur. Qui vero per socam, id est per aratrum tenet, quidquid annui reditus domino pendit, tantumdem relevii nomine pendet, &c. Leges Malcolmi II. Regis Scotiæ cap. 1. *Et ibi omnes Barones concesserunt sibi wardam, & Relevium, de herede cujuscumque Baronis defuncti ad sustentationem Domini Regis.* Charta Libertatum Angliæ Henrici I. *Si quis Baronum meorum seu Comitum, sive aliorum qui de me tenent, mortuus fuerit, heres suus non redimet terram suam, sicut faciebat in tempore fratris mei: sed legitima & justa Relevatione Relevabit eam. Similiter & homines Baronum meorum justa & legitima Relevatione relevabunt terras suas de Dominis suis.* Bracton. lib. 2. tract. 1. cap. 36. §. 1. *Cum homagia facta fuerint, & fidelitatis sacramentu, ab illis qui plenæ ætatis extiterint, oportet statim quod tenementum quod fuit in manibus antecessorum, & hereditas quæ jacens fuit per eorum decessum, Relevetur in manus heredum, & propter talem Relevationem facienda erit ab heredibus quædam præstatio, quæ dicitur Relevium, de feodis militariis & serjantiis, & aliis de quibus fit homagium, & regale servitium, vel de sokagiis, de quibus jure nullum fieri debet homagium.* [Placitum inter dominum & incolas de Hedingdon, apud Kennettum ad an. 1292. Antiq. Ambrosden. pag. 319. *Preterea cum eas* (f. *quis*) *eorumdem hominum integram virgatam terræ tenens decesserit, heres ejus per duplicationem sui redditus annualis, & per quatuor solidos terminum ultra Relevabit, & qui minus tenuerit de una virgata, ultra redditum suum duplicatum, minus det secundum quantitatem tenementi sui.* Adde *Relevationem* Comitatus Lossensis an. 1323. apud Jo. Mantelium part. 2. Hist. Lossensis p. 18. & seqq. Hinc emendanda Charta Gervasii Cenoman. Episc. an. 1038. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1038. *Concedo altare capellæ ... tali tamen ratione, ne in futuro constitutio illa violari possit, ut subinde per vicarium a monachis prædicti monasterii teneatur; quo defuncto, alius ab Episcopo ... subrogetur, nihil de Revelatione ultra xx. solidos exigendo.* Legendum *Relevatione*, ut & in alia Charta ano. 1212. ibidem col. 838. *In his maneriis seu villis habebit ipse Abbas sicut dominus Revelationes & hominia & duellia.*] Charta Theodorici Comitis Flandriæ ann. 1147. in Tabul. S. Bertini: *Necnon de eisdem mansuris debitum quod vulgo Relief dicitur, quod in quinque solidis ab iis qui aliis morientibus in possessione succedunt, dari statutum est, &c.* Tabularium Majoris Monasterii: *Justum esse ut Relevaretur, quando quidem esset defunctus.* Vide Regiam Majestat. lib. 2. cap. 68. 70. 71. 72. [Matthæum Paris ad an. 1215. in Charta Libertatum à Rege Johanne concessarum.] Bractonum loco laudato, Brodæum in Consuetud. Parisiensem art. 47. & cæteros Practicos.

¶ **Relevaium**, Eadem notione. Charta Richardi Regis Angl. an. 1190. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 990. *Cum servitiis & homagiis & Releveiis, & cum omnibus libertatibus & liberis consuetudinibus suis, &c.* Chartularium SS. Trinitatis Cadom. fol. 70. *Idem debet adhuc duo Releveia de mortibus patris & fratris sui.*

Relevium Rationabile, & *Legitimum*, dicitur illud quod à Lege statutum, vel Consuetudine inductum est, ut distinguatur ab eo *Relevio* quod à domini arbitrio pendet, quod *Relief à mercy* vocant. [*Rationabile Relevium* legitur in Charta Regis Angl. apud Kennettum ad an. 1346. Antiquit. Ambrosden. pag. 469.] *Legitima & justa Relevatio*, in Charta Henrici I. Regis Angl. ann. 1100. & *antiquum Relevium* appellatur in Charta Magna Henrici III. in Legibus Kanuti Regis cap. 97. *Justa Relevatio, quæ Anglice vocatur Heregeat.* [*Jus Relevii*, in Constitutionibus Frederici Regis Siciliæ cap. 110. *Relevium capitalium dominorum*, in Charta an. 1231. tom. 1. Chartularii S. Vandregesili pag. 414.] Ejusmodi sunt relevia apud Anglos, de quibus in Charta Joannis Regis de Libertatibus Angliæ apud Matth. Paris an. 1215. pag. 178. *Si quis Comitum vel Baronum nostrorum sive aliorum tenentium de nobis in capite per servitium Militare, mortuus fuerit, & cum decesserit, heres suus plenæ ætatis fuerit, & Relevium debeat, habeat hereditatem suam per antiquum Relevium: scilicet heres vel heredes Comitis de Baronia integra per centum libras; heres vel heredes Baronis de Baronia integra centum marcas; heres vel heredes Militis de feudo Militis integro per centum solidos ad plus, & qui minus debuerit, minus det secundum antiquam consuetudinem feudorum.* Vide Glanvillam lib. 9. cap. 4.

Relevium Comitis, apud Anglos, quod ad Regem pertinebat, olim erat 8. equorum ephippiatorum, & frenis instructorum, 4. loricarum, 4. helmorum, seu galearum, 4. scutorum, 4. hastarum, & 4. gladiorum, præterea, 4. equorum venatoriorum & palefridorum frenis instructorum. Ita Leges Kanuti Regis cap. 97. Willelmi Nothi vernaculæ cap. 22. & Henrici I. cap. 14.

Relevium Baronis, seu *Thaini*, 4. equi, duo sellati & 2. insellati, & 2. gladii, & 4. lanceæ, & totidem scuta, & galea cum lorica, & 50. marcæ auri.

Relevium Vavassoris, seu *mediocris Thaini*, equus parentis, qualem habuit tempore mortis suæ, ejusdem lorica, helmus, scutum, lancea & gladius. Vide Legem Longobard. lib. 3. tit. 8. §. 4.

Relevium Villani, Melius animal quod habuerit is, sive equus sit, sive bos, sive vacca, quo facto recipitur villanus in franco plegio. Ita reddendum fuit caput 29. Legum Vernacul. Willelmi Nothi. Vide *Heriotum*.

Relevium Feudi Militaris, seu quod debet servitium integri Militis, est 100. sol. quod dimidii, 50. sol. apud Littletonem sect. 112. Vetus Consuetudo Normanniæ cap. 34. *Et si dois on savoir que par toute Normandie Relief est generalement determiné eu fief de Haubert par quinze livres: en Baronie par cent livres: ès terres gaennables est fait Relief par douze deniers l'acre.*

In plerisque Consuetudinibus municipalibus Galliæ *Relevium* feudorum in linea directa non exsolvitur: in aliis, ut Ambianensi *art.* 7. *Relevium* est 60. solidorum Paris. pro feudo plani hominii: 10. vero librarum pro feudo, quod in *Pariam* tenetur. At in collaterali *Relevium* fere semper est reditus feudi annualis.

☞ In Edicto S. Ludovici Franc. Regis ann. 1235. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. pag. 55. *Ordinatum fuit ad relevationem molarum consuetudinum, quod de patre ad filium, vel alio modo, quando Relevare convenerit, nisi finater possit finare cum domino suo, dominus tenebit domanium suum per annum, si ibi sit terra arabilis, qua culta sit. Dominus capiet medietatem de vineis cultis, & si culta non essent, dominus eas coleret, & fructus perciperet.* His subjungitur quid pro *vivariis, garennis, nemoribus, hominibus, qui taillium deberent, & retrofeudis* percipere debeat dominus ratione relevii: quæ, si opus est, ibi vide.

Relevia denique ex peculiari feudi singularis conditione diversa quandoque sunt, nec Legi municipali obnoxia. Alia enim debent pro relevio *cyrogrillum*, ut in Hist. Episcopor. Lodovensium pag. 118. Alia *oleas ferreas*, in eadem Hist. pag. 156. & Perticensi pag. 228. Alia *accipitrem*, apud Locrium in Chronico Belgico, & in Histor. Lodov. pag. 170. Alia *cervum*, in eadem Hist. pag. 201. & apud Cironum lib. 1. Observat. Juris Canon. cap. 5. Alia *calcaria aurea*, in Hist. Perticensi pag. 228. Turenensi pag. 59. Alia *clypeum ceto*, apud Sanjulianum in Hist. Burgund. pag. 250. 251. Alia *marcam argenti*, apud Galandum de Franco Alodio pag. 106. Alia *paleam*, ut in Charta ann. 1500. legitur. [Alia *decem libras* Abbati domino feudi & *pallium* Cambellano, tom. 3. Annal. Benedict. pag. 277. Alia *equum centum solidorum aut centum solidos*, tom. 4. eorumdem Annal. p. 412.] Misso alias quasdam ridiculas releviorum seu hominiorum conditiones, quas subinde abrogarunt arresta Parlamentorum, cujusmodi est illa, de qua in voce *Bombulus*.

Relevium ad Misericordiam, Gall. *Relief à merci*, quod domino præstatur ab hærede ad rehabendum feudum paternum, ad ejus arbitrium, quæ quidem præstatio ad annuum feudi reditum postea redacta est. *Relevoisons à plaisir*, in Consuetud. Aurelianensi art. 115. 116. 121. 122. Vide Chartam Baronum Pictaviensium ann. 1269. apud Galandum de Franco alodio pag. 67. ubi pag. 68. pro, *de leure doubles*, emendandum ex originali, *cens doublez*: & pag. 69. *aucuns des fongiez*, legendum, *sujects sans moyen.*

Relevagium, Idem quod *Relevium*. [Literæ Conventus S. Michaelis in Periculo maris ann. 1217. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 862. *Exceptis placitis, Relevagiis & servitiis vavassorum ad equum, & aliis escaetis in prædictis maneriis, quæ nobis volumus reservari.*] Charta Roberti Advocati Atrebatensis an. 1245. apud Lindanum in Teneræmunda: *Et omnia jura quæ habere debet dicta Ecclesia Cameracensis in introitibus, exitibus, venditionibus, & emptionibus, & Relevagiis omnium terrarum, & aliorum quorumcumque in tenemento suo, &c.*

Relevamen, Eadem parises notione. Charta Balduini Comitis Flandriæ ann. 1201. in Tabulario S. Bertini: *De eisdem mansuris Relevamen 5. solidorum.* Vide *Rachetum*. [& mox *Relevator*.]

Relevamentum, *Relevement*, in Consuetud. Lotharena tit. 16. art. 9. Domesday: *Quod Thainus vel Miles Regis dominicus moriens pro Relevamento dimittebat Regi omnia arma sua, & equum unum cum sella, alium sine sella; quod si essent ei canes vel accipitres, præstabantur Regi ut si vellet acciperet.* Vide *Heriotum*. Tabularium Vindocinense ch. 53. *Notum sit quod manufirmam, quam dedit nobis D. Obertus moriens apud Vindocinum, calumniatus est nobis Gaufredus de Turniaco, dicens nos debere Relevamentum dare secundum pretium terræ, & habere Vicarium in ea; sed cum veniremus in judicium, dissertum est & definitum, Relevamentum illius terræ non esse nisi de pretio 100. solidorum, id est 8. solidos & 4. denarios, nec debere esse in ea Vicarium. Actum anno 1071.* [Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 70. *Notum sit omnibus tam præsentibus quam futuris, Hugonem de Lupi-saltu & uxorem suam, Mariam nomine, dedisse monachis S. Vincentii in elemosina Relevamentum altaris ecclesiæ de Soldiaco; idem namque Hugo excommunicatus erat, & tota familia sua, pro preda monachorum de Soldiaco, quam pro eodem Relevamento rapuerat: sed tandem predicta uxore sua gravi egritudine oppressa, qua & mortua fuit, de cujus hereditate erat Relevamentum supradictum, Hugo & mater ejus uxoris, nomine Mathildis, & eadem uxor sua supradictum Relevamentum dederunt & concesserunt monachis S. Vincentii, & absolutionem excommunicationis jussu domini Ildeberti episcopi acceperunt. De ventis & Relevamentis occasione transmutationis*, in Statutis Collegii Sagiensis an. 1427. apud Lobinellum tom. 5. Hist. Paris. p. 698. col. 2.] Vide Notas ad Vitam B. Bernardi Abbatis Tironensis pag. 273.

Relevatio. Tabularium Vindocinense ch. 1038. *Nihil de Relevatione ultra 15. solidos exigendo.* Charta Henrici I. Regis Angl. an. 1100. *Si quis Baronum meorum, Comitum, vel aliorum qui de me tenent, mortuus fuerit, hæres suus non redimet terram suam, sicut facere consueverat tempore patris mei, sed justa & legitima Relevatione relevabit eam.* Radulfus de Diceto an. 1137. *A Militaribus viris homagia, Relevationes; ab hominibus inferioris manus fidelitates extorsit.* Sugerius Epist. 57. ad Regem Ludovicum: *Causas & placita vestra, tallias & feoderum Relevationes, victualia etiam sperantes in reditu vestro, reservamus.* [*Relevatio terrarum*, in Charta ann. 1278. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 182.] Adde Epistolam 238. [Stephani Tornac.] 2. edit. ubi perperam editum est *Revelationibus*. *Relevoison*, in Consuet. Aurelian. art. 281. Monstruliensi art. 8. Vimacensi art. 1. Normannica cap. 31. 33. 34. 35. [Vide *Relevatio* 4. & *Redemptio* 2.]

¶ Relevator, Cliens obnoxius *relevio*. Edictum S. Ludovici ann. 1235. paulo ante laudatum: *In retrofeudis venientibus infra annum dominus habebit Relevamen, & in fine anni pro quolibet retrofeudo habebit servitium quatuor Parisiensium, quas Relevator tenebitur reddere domino. Et si dos fuerit in quolibet feudato Relevato, faciet satisfactionem secundum valorem dotis.*

¶ Relevatum, Idem quod *Relevium* Charta an. 1221. tom. 2. Chartularii S. Vandregesili pag. 1367. *Et si dominus Rex, vel dominus de Granville, vel aliquis dominus principalis, thalliam, vel Relevatum, vel servicium, vel auxilium de prædicto tenemento exegerit, unde justicia dictante satisfieri oportuerit, ego de meo proprio dominico totum præfatum tenementum acquietabo, & ab monachis ... nichil omnino exigere potero.*

¶ Relevatus, Eadem significatione. Idem Chartularium tom. 2. pag. 2068. *Decem libras Andegavenses dabit nobis pro Relevatu.*

1. RELEVATIO, Hora qua Monachi è lecto exsurgunt:

surgunt: *Heure de relevée* appellamus horam pomeridianam, qua ex *somno meridiano* exsurgi solet. Miracula S. Aigulfi Abb. Lerin. cap. 6. *Postea Relevatio pulsatur, &c.*

¶ 2. RELEVATIO, Restitutio in meliorem statum, fortunam. Diploma Gerlaci Archiep. Moguntini an. 1356. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 514. *Fridericus episcopus Ratisbonensis, necessitatibus quam multis pressus & oneribus debitorum, ad Relevationem ipsius, & ut suam & ejusdem suæ Ecclesiæ conditionem facere posset meliorem, &c.* Eadem notione dicimus *Relever la fortune de quelqu'un.* Vide alio significatu in *Relevare feudum.*

¶ 3. RELEVATIO, Græce ἠθμισμός, proprie Percolatio, expurgatio; metaphorice vero animi *relevatio* seu recreatio post afflictiones. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 1. cap. 14. num. 8. novæ edit. *Et propter hoc quando in doloribus & calamitatibus anima fuerit, in Relevationem suam dicit Ω in signum laudationis: ut cognoscens illa quæ sursum est anima, quod est cognatum suum, adjutorium ei deorsum mittat.* Vide notam Editoris in hunc locum.

¶ 4. RELEVATIO, Refectio, sumtio cibi. Memoriale Visitatorum Monasterii Mellic. ann. 1451. in Chronico ejusdem Cœnobii pag. 426. col. 2. *Die Parasceves pro Relevatione fratrum detur singulis aliquid coctum, videlicet prodium (brodium) de sufure, vulgariter Stob, vel de pisce, non tamen nisi sale conditum.* Charta ann. circiter 1055. apud Martenium tom. 1. Ampliss. Collect. col. 437. *Hac ergo de causa Ecclesiarum omnium, quas Cœnobitæ (S. Vincentii Cenoman.) tunc habebant, vel habituri erant, synodales exactiones, circuitiones, Relevationes omnes, excepto illius forisfacti vadimonio, ubi Ecclesia convenit reconciliatio, ab episcopali jure & dominio in monachorum jus & dominium libera auctoritate transtulit & habere concessit* (Gervasius Cenoman. Episcopus.) *Relevationes* hic idem esse quod *relevia*, seu *relevamenta* dicitur in Onomastico ad calcem tomi 9. ejusdem Ampliss. Collect. sed cum hic agatur de juribus Episcopi in subditas Ecclesias, inter quæ jura nuspiam, si bene memini, recensentur relevia, sæpissime vero *procurationes* seu refectiones, malim hic *relevationes* interpretari *procurationes*, refectiones, seu jura pastus, quam *relevia.* Vide *Procuratio* 1.

¶ RELEVATIO APPELLATIONUM, Gall. *Relief d'appel.* Vide supra *Relevamentum* 2.

¶ RELEVATIO EXPENSARUM, Earum restitutio, compensatio. Visitatio Simonis Archiep. Bituric. an. 1285. apud Stephanotium tom. 13. Fragm. Hist. MSS. pag. 389. *Priori ad Relevationem expensarum procurationis prædictæ edit sex libras Turonenses.*

¶ RELEVATIONES *Feminarum, Mulierum*, Purificationes post partum, cum primum eunt ad Ecclesiam, & quidquid ex his purificationibus obvenit Sacerdotibus, Gallice *Relevailles.* Chartularium Monasterii S. Sulpitii Bituric. fol. 22. Eudoni abbati S. Sulpitii Evrardus concedit *omne fevum presbyterale intra & extra ecclesiam Nobiliacensem, hoc est, offerendam, sepulturam, baptisterium, Relevationes feminarum, benedictiones sportarum & nuptiarum, visitationes infirmorum, confessiones, &c.* Charta Hugonis Episc. Autissiod. ann. 1143. pro Canonicis Clameciaci & Capellano parochiæ: *De visitatione, de baptismo & de peras totum ipsius erit ... & de Relevationibus mulierum, quidquid illæ obtulerint, suum. De nuptiis prandium habebit.* Vide *Purificatio.*

RELEVATIO MONETÆ, [Tributum à vassallis & tenentibus domino solutum unoquoque triennio, ut monetam non mutaret. *Relevatio monetæ, quæ tertio anno a nobis exigitur*, in Charta Ludovici Junioris Regis Franc. an. 1159. apud D. *Brussel* tom. 1. de Feudorum usu pag. 216.] Vide *Monetagium.*

¶ 1. RELEVATUM, Reliquiæ ferculorum, quæ post prandium vel cœnam è mensa colliguntur pauperibus distribuendæ, Occitanis *Relbeu*, Gallis *Relief.* Ordinatio Humberti II. an. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 406. col. 1. ubi de distributione eleemosynarum: *Et nihilominus fragmentum vel Relevatum hospitii distribuatur die qualibet inter pauperes personas, prout legalitati eleemosynarii videbitur faciendum.* Transactio inter Abbatem & Monachos Crassenses an. 1351. ex libro viridi f. 53. *Residuum panum, quod superest, datur* (pauperibus) *amore Dei cum fragmentis sive Relbeu, quod levatur de mensa monachorum in refectorio, & cum lo Relbeu, quod debent recipere helemosinarii minores de aula abbatis ... similiter vinum de Relbeu refectorii monachorum & aulæ dicti domini abbatis, cum lo Relbeu scutellarum & aliarum rerum datur.* In foro Benearnensi *Relbeu* idem est quod *Relevium* nostris etiam *Relief.*

¶ 2. RELEVATUM, RELEVATUS, Gall. *Relief.* Vide *Relevare feudum.*

¶ RELEVEIA, Pomeridianum tempus, Gall. *Relevée*; hinc Practicis nostris, *a deux heures de Relevée*, hora post meridiem secunda. Charta Thomæ Abb. S. Germani de Pratis ann. 1248. de manumissione hominum de Antoniaco, è Tabulario Sangerm. *Jarbas culturarum nostrarum ... cum equis suis & quadrigis per unum diem usque ad nonam, vel per duas Releveias ... adducere tenebuntur.*

¶ RELEVEIUM, RELEVIUM, Gall. *Relief, Rachat.* Vide in *Relevare feudum.*

¶ RELGAGOGIÆ, τῆς ἀποδείξεως, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. *Religatoriæ*, Cujacio. Legendum est cum Vulcanio *Relegatione*, τῆς ὑποδείξεως.

¶ RELIA, Monetæ species, ut videtur. Acta consecrationis Ecclesiarum S. Stephani & S. Martini in Rivo-ferrario, Marcæ Hispan. col. 948. *Tertias atque paradas & ad synodum primum Relias tres, & ad alium synodum Relias tres, & omnes redibitiones ecclesiasticas ... persolvi non differant.* Vide infra *Synodaticum.*

¶ RELIBERARE, Iterum *liberare*, seu tradere. Charta an. 1502. apud Rymer. tom. 13. p. 53. col. 1. *Litteras ... hinc inde deliberatas & receptas iterato Reliberare .... loco dictarum litterarum sic in eventu Reliberatarum, &c.* Vide *Liberare* 2.

¶ RELIBERATIO, Restitutio. Litteræ Henrici V. Reg. Angl. an. 1416. super jocalibus invadiatis, apud Rymer. to. 9. p. 405. col. 2. *Nobis supplicavit, ut Reliberationem colerii prædicti, in forma prædicta nobis factam, recordari .... Reliberationem colerii prædicti nobis factam, & in custodia nostra, ut præmittitur, dimissam, recordamur & per præsentes testificamus.* Statuta Placentiæ lib. 4. fol. 40. v°. *Omnia seglaria seu foramina vel meatus, in quibus mittitur vel mitti potest aqua in aliquam viam publicam civitatis, habeant horificium & foramen, ex quibus exit aqua, juxta terram: ita quod exitus vel Reliberatio non lædat transeuntes.* Ubi *Reliberatio*, si ad aquam refertur, est quasi ipsa aquæ restitutio seu rejectus; si vero ad foramen, unde exit, ipse meatus est, quo aqua rejicitur seu emittitur.

RELICTA, & DERELICTA, Vidua. Gloss. Saxon. *Derelicta*, laf, vel ȝoplæten pif. id est *vidua*, vel *vidua relicta. Relicte*, in Consuetudine Calniacensi artic. 25. [& in Litteris Guillelmi Episcopi Lingonens. ann. 1358. apud D. *Secousse* tom. 3.

Ordinat. Reg. pag. 663.] Lupus Ferrar. Epist. 119. *Relicta memorati viri*, &c. Occurrit in Concilio Epaonensi cap. 30. Agathensi cap. 61. Arvernensi cap. 12. Aurelianensi III. cap. 10. Autisiodor. cap. 22. 29. in Chronico Reichersp. p. 83. 289. apud Gregorium M. lib. 5. Epist. 37. Leonem Ost. lib. 2. cap. 9. & alios passim. In Tabul. Nantoliensi in Pictonibus ann. 1373. *Marguerite de la Rosche deguerpie de feu Hymon jadis Seigneur de Autre.*

LICTA, pro *Relicta*, vidua. Vetus Epitaphium in Ecclesia S. Mariæ *de Sannace* Barensi apud Beatillum lib. 1. Hist. Barensis:

Hic pia Licta jacet, meritis generosaque valde,
Barde sublimi juncta . . . .
Da proli terra, Christe Deus requiem. Mo. 5.

RELICTIO, Gurpitio, Gall. *Delaissement*. Tabularium Prioratus de Domma in Delphinatu f. 45. *Fecit donum & Relictionem de 2. casalibus, quos habebat*, &c. Ita etiam fol. 52. 59. [Charta cessionis Eccl. S. Juliani in Episcopatu Lugdun. an. 1096. *Dominus autem Hugo Lugdun. Archiep. statim cum hac Relictio facta est, dedit eam monasterio Casa Dei. Relictio hereditaria & paterna traditio*, in Actis SS. tom. 3. Martii pag. 388.]

¶ RELICTUM, Legatum, Gall. *Legs*. Sententia arbitralis inter Archiepiscopum, Capitulum Arelat. & Monasterium S. Cæsarii ann. 1221. è Schedis Præsidis de *Mazaugues*: *Interdictum . . . ne . . . sepelirent . . . . nisi propinqui defuncti prius tertiam partem omnium Relictorum pro anima sua Ecclesia Arelatensi solverent pro canonica portione.* Declaratio Cardinalium in caput 3. Sessionis 24. Concilii Trident. *Episcopus potest ex consuetudine exigere veluti tercesimum ex Relictis piis ratione visitationis testamentorum.*

¶ RELIDERE, Repulsare, repercutere. Fortunatus in Epistola præfixa libro 1. Poematum: *Sola sæpe bombicans barbaros leudos harpa Relidebat.* Rursum utitur lib. 5.

¶ RELIGARE, Solvere, Gall. *Delier*. Jacobus Cardin. in Vita S. Petri Cœlestini to. 4. Maii p. 459.

. . . . Subigit si causa recessum
Sufficiens, neque causa levis, Religare ligatum
Hunc poterit passim: elanduntur nexibus ala.

Notum est Latinis dici contraria notione, unde *Religare librum*, Gall. *Relier un livre*. Librum compingere, in Computo MS. Bibl. Reg. an. 1245. *Pro quodam Romano Religando & pro historio de Retrevaux xx. s.* Hinc

¶ RELIGATOR LIBRORUM, apud Robertum *Goulet* in Compendio jurium Universitatis Parif. fol. 21. v°. Concinnator librorum, qui libros compingit, Gall. *Relieur*.

RELIGIO, Vita Monastica, seu voto, ut vulgo dicimus, religionis adstricta. Salvianus lib. 3. ad Eccles. Cathol. *Illud durius ac molestius, quod quidam, ut arbitror, filiorum suorum sub Religionis titulo à Religione dissentiunt, & habitu magis sæculum relinquunt, quam sensu.* Eodem Libro: *Licet de conversorum venerabili choro esse videaris, licet Religionem vestibus simules*, &c. Zachæus in Consular. lib. 3. cap. 3. de Continentibus: *Fides calida est, non tamen fervens, & mens religiosa, non Religioni penitus addicta.* [Capitulare an. 823. & lib. 2. Capitul. cap. 4. *Ut in monasteriis . . . . sancta Religio observata fiat.*] *Religionem suscipere*, in veteri Epitaphio, Lugduni: *In hoc tumulo conditur bonæ memoriæ Severianus, qui Religionem devota mente suscepit, sic quem anima ad auctorem Dominum remeante terrena membra terris reliquit, exactis vita annis xxxii. obiit pridie Idus Augustas; resurgit in Christo Domino nostro post Consulat. Longini bis & Fausti.* Ulgerius Scholasticus, deinde Episcopus Andegav. in Epitaphio Marbodi Episc.

Omnes persona qua sunt in Religione,
Ingemuere nimis planctibus & lacrymis.

Sugerius Abb. S. Dionysii Epist. 163. *Hac duo potissimum amplexatus sum, videlicet de statuenda Religione in B. Genovefa Parisiensis, & nobili Compendiensi Ecclesia.* Hugo Flaviniac. in Chronico pag. 262. *De Ecclesia S. Martini Religionem exturbavit, & secularitatem introduxit.* [Adde Vitam S. Adelheidis Abb. sæc. 6. Benedict. part. 1. pag. 141. 147. S. Bernardum Epist. 352. edit. 1690. tom. 2. col. 320. Statuta Ludovici Regis Franc. an. 1154. tom. 1. Anecd. Marten. col. 438. Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 50. Lobinellum tom. 3. Histor. Parif. in Glossario, &c.]

RELIGIO, pro *Religiosi*, seu potius *Viri ecclesiastici*. Confirmatio manumissionis servi factæ à Remigio Archiepisc. Lugdunensi per Carolum Regem Burgundiæ filium Lotharii Imp. tom. 12. Spicilegii Acheriani: *Ut si quid reliqui manumissi, qui à Religionibus hoc modo noscuntur esse relaxati atque ingenui*, &c. Adde S. Ferreolum in Regula cap. 5. S. Fructuosum in Regula cap. 24. &c.

¶ RELIGIO DEI, Dei cultus, apud veterem Interpretem S. Irenæi lib. 1. cap. 16. num. 3.

HOMO RELIGIONIS, Religiosus. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 18. *Hic admonere volumus nullo modo licere homini Religionis vestimentum aliquod pro vilitate, id est nec pro forma, nec pro pretio respuere.*

RELIGIOSI, Voto religionis adstricti. Salvianus lib. 5. de Gubern. Dei: *Multi etiam Religiosi, imo sub specie religionis vitiis secularibus mancipati: qui scilicet post veterum flagitiorum probrosa crimina, titulo sanctitatis sibimet inscripto, non conversatione alii, sed professione nomen tantum demutavere, non vitam: & summum divini cultus habitum magis quam actum existimantes, vestem tantummodo exuere, non mentem.* Idem in Præfat. librorum ad Eccl. Cathol. *Idem morbus hic non secularium tantum est, sed etiam eorum qui sibi nomen Religionis usurpant.* Et lib. 2. ad Eccles. Cathol. *Intelligant omnes Religiosi non satis se Deo reddere, etiamsi universas dederint facultates, quia licet sua cuncta dispensent, ipsos se tamen debent.* Eodem lib. *Religio scientia est Dei, ac per hoc omnis Religiosus hoc ipso quod religionem sequitur, Dei se voluntatem nosse testatur. Professio itaque religionis non aufert debitum, sed auget: quia assumptio Religiosi nominis sponsio est devotionis: ac per hoc tanto plus quispiam debet opere, quanto plus promiserit professione*, &c. Adde lib. 3. ubi de bonis religiosorum agit, & lib. 4. Concilium Tolet. IV. cap. 53. *Religiosi propria regionis, (forte Religionis) qui nec inter Clericos, nec inter Monachos habentur, sive hi qui per diversa loca vagi fuerint, ab Episcopis . . . . coerceantur.* Will. Brito lib. 1. Philippid.

Nil toga euricola, nil frocus Religioso,
Nil fragilis sexus mulieri, nil sacer ordo,
Presbytero prodest.

Vide Gerbertum Epist. 88. [Kennettum in Glossario ad calcem Antiq. Ambrosden. & Thomam *Blount* in Nomolexico, Acherium tom. 8. Spicil. pag. 384. &c.]

RELIGIOSA, Sanctimonialis, apud Gregorium M. lib 7. Epist. 28. *Adeodata ancilla Dei*, mox eadem *Religiosa* dicitur. [*Religiosa femina*, in Capitulari Ingilenheim. an. ut conjicitur, 826. cap. 4. lib. 5. Capitul. cap. 385. lib. 6. cap. 100. & alibi

passim. *Religiosa mulier*, lib. 5. Capitul. cap. 388. & alibi.]

¶ Religiosus Locus, *in quo mortuus sepultus est*, in ver. Vocabulario juris utriusque. Et alio in loco: *Res Religiosa sepulchra sunt, in quibus homines sepeliuntur.*

¶ Religiosa Vestimenta, Ecclesiastica, sacra. Ordo Rom. apud Mabillonium tom. 2. Musei Ital. pag. 93. num. 8. *Ingrediuntur Pontifex & levita in sacratarium, & induunt se vestimentis Religiosis, cum quibus debent celebrare Missarum sollemnia.*

¶ Religiositas, Religio, pietas. Miracula S. Wulfrici, tom. 1. Aprilis pag. 26. *Mulier vero quadam religiosa in templo orabat, qua, si fas est credi Religiositati, veraciter affirmabat*, &c. Epistola Benedicti IV. PP. apud Mabillonium tom. 3. Analect. pag. 436. *Sanctitati seu omnium Christianorum Religiositatibus notum esse volumus*, &c. Pro pietate erga Deum etiam utitur Zeno Veron. in Sermone de S. Arcadio Martyre. Vide *Superstitia*.

¶ Religiositas, Idem quod *Religio*, Vita Monastica. Additam ad Leges Luduvici II. Imperat. apud Murator. tom. 1. part. 1. pag. 161. col. 1. *Femina vero qua habitum religiosum aut velamen obtentu Religiositatis susceperit*, &c. Charta Gaufredi Comitis apud Baluzium tom. 7. Miscell. p. 229. *Insederat itaque meo cordi jam inde ab adolescentia, si quos agnoveram Religiositatis sacra pura devotione cultores, sedulitate mira colere ... interea suggeritur mihi ab hujusmodi quibusdam, quos vel maxime verebar offendere, monachos dico*, &c.

¶ Religiositas, Titulus honorarius virorum religiosorum. Abbati Farfensi tribuitur in Bulla Paschalis I. PP. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 372. *Tua Religiositati tuisque successoribus vestri monasterii in perpetuum concedimus detinenda.* Abbati S. Andreæ Avenion. in Bulla Clementis V. PP. an. 1315. *Igitur quia petistis a nobis quatinus concederemus sive confirmaremus tua Religiositati predictum monasterium S. Andrea*, &c. Magistro Ordinis Teutonicorum in Literis Henrici VI. Regis Angl. an. 1440. apud Rymer. tom. 10. pag. 753. col. 2. *Vestra Religiositati mittimus*, &c.

¶ RELIGIUM, Gall. *Relief.* Vide *Relegium*.

¶ RELINERE, Relinire, Quod inunctum est detrahere, deradere. Glossæ Lat. Gr. *Relines*, ἀποχρίεις. *Relinio*, ἀποχρίω. *Relino*, ἀποχρίω. Adde Græco-Latinas. Pro aperire usurparunt melioris notæ Latini. *Relinere epistolam*, apud Ciceronem; *Relinere dolia*, apud Terentium.

¶ RELIQUA, Universa, apud veterem Interpretem S. Irenæi lib. 1. cap. 11. num. 1. ult. edit. τὰ ὅλα, ipsi Irenæo. Vide *Reliquum*.

¶ RELIQUARI, Reliquatio, Reliquator, &c. Vide in *Reliquum*.

RELIQUARIUM, *Reliqua*, ἐλλειμμα. Gloss. Græc. Lat. [Alibi: λοιπά, *Reliqua*, *Reliquarum*, *Cetera*. Eadem occurrunt in Glossis Lat. Græc. Vide *Reliquum*.] Utitur hac notione S. Augustinus, in postrema editione, quam mire adornant eruditi Benedictini ex infinitis Codd. MSS. tom. 1.

1. RELIQUIÆ, Cadaver exanime. Spartianus in Adriano: *Antiochia dimissus est ad inspiciendas* (al. *excipiendas*) *Reliquias Trajani, quas Tatianus, Plotina, & Mattidia deferebant.* Ammianus lib. 21. extremo: *Eique vehiculo insidens quod portabat Reliquias*, &c. Apud Florentinum JC. corpus à reliquiis distinguitur, l. monumentum D. de Relig. ut & in antiquis Inscriptionibus. Apud Gruterum 689. 8. ... *Corpus integrum conditum sarcophago.* In alia 471. 7. *Reliquia corporis Tarquini Crispi*, &c. In priori enim sepulcro corpus integrum sepultum est, in altero cineres corporis exusti. Apud Christianos vero alia sunt *corpora*, aliæ *reliquia* Sanctorum: corpora etiam integræ sunt Sanctorum exuviæ; *reliquiæ*, corporum pars tantum: quod quidem discrimen agnoscit præ cæteris Gregorius M. lib. 2. Dial. cap. 38.

Sanctorum Reliquias & imagines, atque adeo Dominicam Crucem interdum inter spinas depositas legimus, si quando viri Ecclesiastici de injuriis Ecclesiis suis illatis à viris potentibus justitiam extorquere non poterant, ut omnium in eos odium commoverent, hocque facto ad rerum ablatarum restitutionem eos cogerent. Quod quidem non nuperum, sed à primis Monarchiæ Francicæ primordiis apud nostros in usu fuisse satis declarat Greg. Turon. lib. de Glor. Confess. c. 71. *Denique condemnatus spoliatusque Sacerdos ad urbem redit, atque prostratus in orationem coram sepulchro Sancti, dicto psalmi capitulo, ait, Non hic accendetur lumen, neque Psalmorum modulatio canetur, gloriosissime Sancte, nisi prius ulciscaris servos de inimicis tuis, resque tibi violenter ablatas Ecclesia sancta restituas. Hac cum lacrymis effatus, sentes cum acutis aculeis super tumulum projecit egressusque clausis ostiis similiter in ingressu alias collocavit.* S. Audoenus in Vita S. Eligii cap. 30. *Nisi cito ornamenta tabernaculi hujus furata reduxeris, equidem spinis allatis faciam hanc januam ita obserari, ut nunquam tibi in hoc loco veneratio prabeatur ab hodie.* Vetus Notitia in Tabulario S. Joannis Andegav. *Canonici hac audientes, nescientes quid agerent, quia amplius pati nequibant, cum fere jam omnia perdidissent, consilio cleri ejusdem villa tristes deposuerunt S. Licinium super spinas, & alia corpora Sanctorum, & omnes Reliquias Ecclesia, & Crucifixum, & portas Ecclesia spinis obturaverunt. Comes autem & Pontifex pietate ducti coegerunt D. Eudonem, & suos ad justitiam faciendam*, &c. Infra: *Qua causa corpora Sanctorum ita deposita fuerant, & quomodo D. Eudo & Canonici reconciliati sunt, & sic levaverunt S. Licinium & alia corpora sancta à terra, & reposuerunt ea in locis suis psallentes, & laudantes Deum.* Acta Episcoporum Cenoman. pag. 291. *Clerici namque Pastoris sui persecutionibus condolentes, non solum cives proprios, sed vicinarum regionum populos, tam per semetipsos, quam & per litteras vicinis Episcopis destinatas impigro discursu commovere non cessabant, matris Ecclesia omniumque ejusdem civitatis vel suburbii Ecclesiarum januas ad doloris indicium spinarum aculeis obstruentes.* Tabulat. S. Eparchii Inculism. fol. 45. *Pro his itaque querimoniis & aliis malis, qua homines mei injuste & violenter in terra illa faciebant, Hugo Abbas S. Eparchii, cui hominium & fidelitatem feceram, & tota Congregatio loci preces frequentes, & publicos clamores ante corpus S. Eparchii continuabant, ut Deus omnipotens ad justitiam illud attraheret. Quo ego audito, perpendens Dei judicium, & anima mea periculum timens*, &c. Et fol. 117. de Fulcaudo de Castro, quod vocatur *Rocha*, ex quo orta gens Rupifulcaldia: *Nam propter fortitudinem suam Deo & S. Eparchio abstulit, & in suo dominio retinuit. Fiunt in monasterio S. Eparchii maledictiones, nec non & excommunicationes. Fundunt monachi Domino preces, ut Dominus, qui omnia potest, in memoriam ejus reducat, quod impie gesserit. At vero omnipotens Deus, qui non claudit aurem acclamantium, pauperis, id est servorum suorum precibus ... igitur nutu Dei corripitur animo, & ad memoriam ejus venit, ut ex voluntate propria relinqueret, quod violenter subripuerat*, &c. Chronicon Senoniense lib. 5.

cap. 7. *Quum Dominus de Salinis res Ecclesiæ Senonensis diriperet, Monachi consilio Gilonis Episcopi Tullensis imagines Redemptoris nostri, & etiam beatissimi Simeonis Confessoris de locis suis ad terram super spinas deposuerunt.* Vetus Scheda tom. 4. SS. Ord. S. Benedicti pag. 122. *Monachorum alii capsulas in quibus Sanctorum continebantur pignora, humi deposuerunt, & voce flebili, & corde suspirioso, Dei misericordiam everberabant.* Tabularium Vindocinense ch. 202. sub ann. 1074. *At Monachi tanto victualium furtorum damno curtati, nullumque humani auxilii confugium jam sperantes, eo quod is qui justitiam illis acquirere debebat, raptoribus consentiret, cum tanta cordis contritione conversi ad Deum, clamorem simul & querimoniam facere cœperunt, ut ipsam etiam Dominicæ crucifixionis imaginem, nostræ videlicet redemptionis causam, de statu suo submittentes, in pavimentum Ecclesiæ super spinas deponerent: non quidem dedecoris sive opprobrii causa adversus Dominicum signum, sed ut tali facto malefactores deterriti ab Ecclesiæ injusta invasione, & rerum ablatione cessarent.* Epistola Archiepiscopi Rotomag. ad Decanos: *Cum bona Rotomagensis Ecclesiæ, quibus nos pro voluntate sua minus juste Excellentia Regia spoliavit, & ob reverentiam B. Virginis, in cujus honore eadem Ecclesia dignoscitur esse fundata, eidem fuerint ab antiquo collata, nosque Regiam Majestatem de novo duxerimus requirendam, ut eadem bona nobis restituere dignaretur, qui nec solum monitioni nostræ satisfacere non curavit, sed nec super hoc certum dare voluit responsum: vobis in virtute obedientiæ districte præcipiendo mandamus, quatenus cum prædicta violentia in injuriam B. Virginis specialiter redundare noscatur, & ut offensa quæ eidem in hac parte irrogatur in cælis, circa imagines ipsius repræsentetur in terris, vos universas imagines B. Virginis in Ecclesiis vestrorum Decanatuum collocatas, singulas juxta aliquod altare in navi Ecclesiæ constitutum, non ad terram nudam sed super cathedram aliquam, sedem, aut sellam, aut si forte Ecclesia in navi altare non habuerit, in aliquo loco competenti ipsius navis per earundem Ecclesiarum Presbyteros faciatis infra instans festum N. collocari; easdem item imagines spinis immediate circundari, & aliquibus repagulis aut obstaculis, ne ab aliquo contingi aut fœdidari contingat, easdem circumvallari cum debita diligentia faciatis. Hoc autem tam in regularibus quam secularibus Ecclesiis præcipimus inviolabiliter observari. Hoc idem etiam de imaginibus Salvatoris à quindena ejusdem N. Dominica faciatis: nisi infra eandem quindenam a nobis aliud receperitis in mandatis. Dat. &c.* Exstant complura hujusce ritus exempla apud Scriptores, Ordericum Vitalem lib. 8. p. 683. 684. Rogerum Hovedenum an. 1197. Ægidium Monachum Aureæ vallis cap. 103. Joannem Hocsemium cap. 5. pag. 290. in Synodo Landavensi an. 1056. in Tabulario ejusdem Ecclesiæ Landav. in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 195. & seqq. &c. Verum id tandem prohibitum fuit in Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. Sed &

Reliquiæ Sanctorum in prædia Monasteriorum illata, ut prædatores ab iis invadendis averterent. Bernardus Monac. in Consuetud. Cluniac. MSS. cap. 77. *Alia autem processio fit.... vel quando defunctum aliquem sepelimus, & huic conventus debet interesse totus,... vel quando persona illius dignitatis advenit cui processio facienda sit, vel quando imago S. Petri, vel alia capsa cum Reliquiis Sanctorum ad aliquam villam nostram mittuntur pro timore prædatum & rapinarum, ut sæpe contingit, cum quibus omnes induti albis, pulsatis omnibus signis, usque ad portam Castelli exeunt, & eandem reverentiam, quando reportantur, deferunt.* Molanus in Natal. SS. Belgii 1. Julii: *Cæterum dies hujus lectiones continent corpus sacrum in Saxoniam delatum esse cum ibi negata justitia, prædia S. Reginæ invaderentur.*

Alia denique ratione in usurpatores rerum Ecclesiasticarum sævitum testatur idem Bernardus Mon. cap. 42. *Cum, aliquo prædone vastante res Ecclesiæ, volunt inde ad populum querimoniam facere, præcipitur ut omnes populares die Dominica ad majorem Ecclesiam conveniant: & tunc cantatur Missa matutina ad Crucifixum. Finito Evangelio, incipit Sacerdos, Credo in unum Deum, post cujus finem, dicta Offerenda, quidam frater ascendit pulpitum, & de præceptis divinis aliquantisper primum loquens, tandem manifestat eis tribulationem, suggerens eis ut faciant eleemosynas, atque rogent Dominum, quatenus illum malefactorem pacatum eis reddat, & convertat de malo ad bonum: adjungit quoque quædam humilia & persuasoria, dicens, Scitis quia si aufertur nobis nostra substantia, non possumus vivere, rogate ergo, fratres, Dominum, & nos faciemus ad eum proclamationem. His dictis, incipitur in Choro Resp. Aspice, vel Congregati sunt inimici nostri, & omnia signa tunc interim parumper pulsantur. Finito autem Responsorio, signisque dimissis, dicit conventus hos tres Psalmos, Domine quid multiplicati, Deus noster, Ad te levavi, quibus adduntur hæc Capitula, Post partum, Esto nobis, Memor esto, Dominus vobiscum, Concede nos famulos, de S. Maria, & alia de tribulatione.* Huc pertinet *Missa contra Judices male agentes*, in lib. 3. Sacrament. Rom. Eccl. c. 63. Nam hoc loco *Judices* sunt magnates, proceres.

Ad hunc in usurpatores rerum Ecclesiasticarum sæviendi morem spectat etiam Charta Joannis III. Episcopi Pictavensis, quam ex MS. descripsimus: *Cum in oppressionibus & angustiis universis recurrendum sit ad illud singulare remedium divinum Jesum Christum, qui prout vult, prout placet, facit in perturbatione serenum, & in tempestate tranquillum. Nos in oppressione, qua nos & Ecclesia nostra Pictavensis à nobili viro Comite Pictavensi & suis recurrere volentes ad ipsum Dominum Jesum Christum, cujus Ecclesiæ causam prosequimur in hac parte, districte præcipimus, sub pœna excommunicationis, & in virtute obedientiæ, firmiter injungentes, ut singuli Ecclesiarum Rectores quatenus non subjiciuntur Ecclesiastico interdicto, exclamationem & pacem pro nobis & Ecclesia nostra singulis diebus dominicis & festivis annalibus, faciant & dicant, prout inferius continetur: cujusmodi formam recipiant à Decanis & Archipresbyteris suis, vel Vicariis eorundem. Cantato vero Agnus Dei, antequam detur Pax, dicat Sacerdos flexis genibus, Ante sacratissimum Corpus & Sanguinem tuum, Domine Jesu Christe, mundi Redemptor, accedimus, & nobis in necessitatibus nostris à te vivo & vero Deo misericorditer subvenire clamantes imploramus, ut nobilem Virum Comitem Pictavensem, & suos, ac eos, quorum consilio super hoc utitur, qui viribus suis confisi, Jeannem Episcopum nostrum, & matrem Ecclesiam nostram Pictavensem Castro & Castellania de Angla cum pertinentiis suis per violentiam spoliarunt, & adhuc detinent spoliatos, nec competenter moniti volunt satisfacere præmissis, vel aliquo de præmissis, propter quod & Ecclesia nostra & tua... quam in honore beatorum Apostolorum Petri & Pauli fundasti, sedet in tristitia & mœrore, & non est, qui consoletur eam, nec liberet, nisi tu Deus noster, ipsius Comitis & sociorum suorum frangendo duritiam, ad viam, & consilii sui justitiæ & veritatis inducas, & humilies ad restituendum prædicta, & priora Ecclesiæ sua jura, & satisfaciendo de prædictis injuriis competenter. Exsurge, inquam, in adjutorium Episcopi nostri, & Ecclesiæ*

Pictavensis, & clamori nostro aures pietatis tuæ inclina. Respondeatur, Amen. Conforta eos, & auxiliare eis, Amen. Expugna impugnantes eos, Amen. Frange duritiam eorum, qui eos affligunt, Amen. Prædictos autem Comitem, & suos, ac Consilium suum, Domine, sicut scis, justifica in veritate tua, Amen. Fac eos, prout tibi placet, recognoscere maleficia sua, & libera prædictos Episcopum & Ecclesiam Pictavensem misericordia tua, Amen. Ne despicias nos, Domine, clamantes ad te, Amen. Propter gloriam nominis tui, Domine, misericordiam, qua Ecclesiam prædictam fundasti, & in honore sanctorum tuorum Apostolorum Petri & Pauli sublimasti, visita ipsam & Episcopum ejus in pace, & erue eos a præsenti angustia, Amen. Tunc dicatur Psalmus: Ad te levavi oculos meos; quo dicto, dicat Sacerdos Capitulum: Salvos fac servos tuos, Esto eis turris fortitudinis, oratio: Hostium Episcopi & Ecclesiæ Pictavensis elide duritiam, & dextera tua virtute prosterne, Amen. Cum nos requisierimus, & moneri fecerimus competenter nobilem virum Comitem Pictavensem, ut Castrum & Castellaniam de Angla, de quibus per Adam Baillivum suum in Pictavia & servientes suos nos fecit extra justitiam dissaisiri cum suis pertinentiis, &c. Sequitur Interdictum & fulmen in civitatem & diœcesim Pictavensem. [Vide supra *Clamor ad Deum*.]

Reliquiæ Sanctorum per vicos & Provincias interdum etiam circulatæ, ad corrogandas pecunias, quæ Ecclesiarum indigentiæ, vel ædificationi aut restaurationi succurreretur. Hermannus Monach. de Miraculis S. Mariæ Laudun. lib. 1. c. 3. *Hos itaque cum feretro Dominæ nostræ & aliis capsis Reliquiarum transmisimus ad accipienda donaria fidelium.* Adde capita sequentia. Alia hujus ritus exempla proferunt Anonymus in Miraculis S. Marculfi Abbat. Nantensis num. 4. & seqq. Guibertus lib. 3. de Vita sua cap. 12. Stephanus Tornacensis Epist. 18. 29. Hemeræus in Augusta Viromand. an. 1076. & 1426. pag. 125. 315. Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 242. Guill. Prynneus in Libertatib. Eccl. Anglic. tom. 3. pag. 49. & Auctor Histor. Eccles. Abbavillensis p. 451. Vide præterea Concilium Pictavense ann. 1109. cap. 12. & Robertum *de Chorçon*, Cardinalem in Summa apud Jacob. Petitum in Notis ad Pœnitentiale Theodori pag. 134. [Statuta Capitulorum generalium Ordinis Cisterc. ann. 1449. & 1453. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1614. & 1617. ubi Reliquias sacras circumferri vetatur absque Capituli generalis licentia.]

Reliquiæ Sanctorum delatæ ad loca, quæ Ecclesiis cedebantur, ut hoc ritu quodammodo in possessionem eorum Sancti ipsi mitterentur. Charta Roberti Comitis Fland. ann. 1093. in Tabular. S. Bertini: *Qua divisio* (prædiorum) *sive institutio, ut majori auctoritate fulciretur, corpora SS. Audomari & Bertini navi imposita, per dictum profluvium, in nostra præsentia circumduci fecimus, Episcopo Drogone ab ipsa navi aquam benedictam versus atrium projiciente, & hoc modo, quantum est spatii, in liberam potestatem S. Bertini vendicante.* Contra scribit Molanus in Natalib. SS. Belgii 1. Julii pag. 137. *sancta Reginæ corpus sacrum in Saxoniam delatum esse, cum ibi negata justitia, prædia ejusdem Sanctæ invaderentur*, quod supra notavimus.

Reliquiæ Sanctorum in castra & prælia delatæ. Vide *Capella S. Martini*.

¶ RELIQUIAS *Sanctorum* tribus in locis conditas fuisse ex variis Scriptoribus probat Mabillonius lib. 1. de Liturgia Gallic. cap. 9. primo in cryptis subterraneis, nempe subtus altare; secundo in parietibus Ecclesiæ, ubi depingi solebant imagines sacræ; tertio quandoque in Baptisterio: quarto denique, sed rarius, in columbis suspensis, ut Eucharistia solebat, quod probat ex Hermanno Monacho lib. 3. de Miraculis S. Mariæ cap. 28. ubi de furto Anselmi cujusdam, qui *cruces aureas & phylacteria confringens, inter cetera etiam auream columbam confregit, quæ pro lacte & capillis S. Mariæ, ut ferebatur, introrsum reconditis, multum erat famosa & honorabilis: unde & in majoribus festis super ejus altare solebat appendi.* Ex quibus posterioribus verbis patet ejusmodi columbas super altare appensas fuisse, sed ad breve tempus tantum: neque primis sæculis reliquias super altaria appendi vel collocari religio ferebat; neque forsan alibi uspiam inveniri possint ejusmodi columbæ ad continendas reliquias.

¶ RELIQUIAS *S. Michaelis Archangeli* è Monte Gargano ad Montem *Tumbam* olim, nunc *S. Michaelis* dictum allatas narrat Scriptor anonymus, sæculo x. superior, apud Mabillon. in Actis SS. Benedict. sæc. 3. part. 1. pag. 87. cap. 3. *Partem scilicet rubei palliole, quod ipse memorandus Archangelus in monte Gargano supra altare, quod ipse manu sua construxerat, posuit, & partem scilicet marmoris, supra quod stetit, cujus ibidem usque nunc superexstant in eodem vestigia.* Adde cap. seq.

¶ RELIQUIÆ *Dominicæ Nativitatis* memorantur, sed, in quo consistant, non dicitur, in Miraculis S. Bertini lib. 1. cap. 3. sæc. 3. Benedict. p. 119.

COLLATIO RELIQUIARUM, cum scilicet Ecclesiæ vicinæ suas vicissim reliquias ad statum & definitum locum, cum processionibus deferebant, in pacis & concordiæ ac amicitiæ symbolum. Miracula S. Adelardi Abbat. Corbeiensis c. 8. *Adoleverat etiam inter Ambianenses & Corbeienses nova quædam religio, & ex religione pullulaverat consuetudo, quæ etiam reciprocabatur omni anno. Octavis denique Rogationum, ab utrisque partibus conveniebatur in unum, ibique conferebantur corpora Sanctorum; solvebantur lites, ad pacem revocabantur discordes, mutabantur a populo orandi vices: decreta utriusque loci renovabantur, populo perorabatur, sicque redibatur.* Vita & translatio S. Præcordii num. 11. *Ad statuendam pacem facta est collatio sanctarum Reliquiarum Ambianis*, &c.

2. RELIQUIÆ. Bona mobilia, quæ post mortem Episcopi aut Prælati *relinquuntur*, quæ Domini Regalium vulgo sibi vindicabant. Charta Friderici II. Imp. ann. 1220. apud Willielmum Hedam: *Promittentes deinceps quod nunquam in mortem cujuscumque Principis Ecclesiastici Reliquias suas fisco vindicabimus. Inhibemus etiam, ne Laicus quisquam aliquo prætextu eas sibi vendicet: sed cedant successori, si antecessor intestatus decesserit: cujus testamentum, si quid inde fecerit, volumus esse ratum. Si quis vero contra hanc constitutionem Reliquias sibi vendicare præsumpserit, proscriptus & exlex habeatur*, &c.

¶ RELIQUIARE, Theca sacrarum reliquiarum, Gall. *Reliquaire*. Necrologium MS. FF. Minorum Silvanect. *Procuravit Reliquiare argenteum .... item reliquit unum ferculum & Reliquiare ad reponendum Corpus Domini in paradiso in festo Eucharistiæ.* Literæ Capituli Paris. an. 1499. apud Lobinell. tom. 5. Hist. Paris. pag. 720. col. 2. *Octavo, donabitur Reliquiare valoris centum francorum, vel eo circa, in quo sunt sacra B. Sperati & suorum sociorum Chillitanorum ossa ... Nono, Reliquiare dabitur valoris circiter francorum quinquaginta, in quo de vera Cruce Salvatoris Domini continetur.*

¶ RELIQUIARIUM, Eadem significatione. Instrumentum de apertione capsæ S. Dominici Mart. apud

Stephanotium tom. 5. Fragm. MSS. *Reliquia, excepto proprio corpore S. Dominici, fuerant posita in aliis Reliquiariis.* Inventarium Reliquiarum S. Severi apud eumd. Stephanot. tom. 1. Antiq. Vascon. MSS. pag. 58. *Cum multis Reliquiariis Ecclesiaque ornamentis.* Rursum occurrit in alio Inventario an. 1419. apud eumd. Stephanot. to. 1. Antiq. Occitan. pag. 421. & in Testamento Beatricis de Alboreya Vicecomitissæ Narbonæ an. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1523.

¶ 1. RELIQUIUM, Sacra reliquia. Vita S. Aldobrandi Episc. Forosemp. tom. 1. Maii pag. 160. *Recepit unum Reliquium digiti sui.*

¶ 2. RELIQUIUM. Acta S. Regneberti Episc. & Mart. tom. 2. Junii pag. 696. *A fidelibus est exinde translatus atque in Ecclesia templum juxta Reliquium S. Dei constitutus.* Doctissimi Editores adnotant in MS. legi, *juxta sancti Dei analogium*: in alio *juxta elogium analogium*, ubi primum verbum est superfluum. Hinc in Onomastico *Reliquiam*, *Analogium*, *pulpitum* reddunt. Si vere *Reliquium* legendum est, mallem locum in quo repositæ erant reliquiæ, juxta vim vocis, interpretari, quam *analogium*.

RELIQUUM, Rei vectigalis ac tributariæ vox: quod restat exsolvendum; Græcis JC. λοιπάς. *Reliqua remittere*, in Panegyrico Flaviensi: *Reliqua concedere*, apud Ammianum lib. 16. *Reliquorum debita requirere*, apud eumd. lib. 31. Vide Juretum ad Symmachum lib. 5. Epist. 87. & Jacobum Gothofredum ad Cod. Theodosianum.

RELIQUARIUM, Codex continens *reliqua*. Gloss. Lat. Gr. λοιπαδάριον, ἰνδικος λοιπάδες, *Reliquarium*. [Adde Glossas Lat. Græc. & vide *Reliquarium* suo ordine.]

¶ RELIQUARE, Reliqua describere. Glossæ Latino-Græc. & Græc. Lat. *Reliquo*, λοιπογραφῶ, λοιπάζω. In Glossis MSS. habetur *Relinquo*.

¶ RELIQUARI, Debitorem remanere, leg. 20. Dig. §. 1. de instructo vel instrum. legato.

¶ RELIQUATIO, λοιπογραφία, Reliquorum descriptio Tertull. de Anima cap. 56. *Donec Reliquatio compleatur ætatis.*

RELIQUATOR, Qui debitum omnino non persolvit, *Qui demeure en reste*, apud Paulum JC. lib. 9. §. 2. D. de Publicanis. Senator l. 5. Epist. 6. *Viri itaque clarissimi Joannis querela comperimus, Thomatem domus nostra certa prædia suscepisse, id est illud atque illud, & nunc decem millia solidorum Reliquatorem nostris utilitatibus extitisse, & per diversas indificationes non implere debitam quantitatem*, &c. Adde Ep. seq. Edictum Theoderici §. 244. [& Vitam B. Ægidii Ord. Prædicat. tom. 3. Maii pag. 418.] Papias: *Reliquatum metaphorice dictam liquatum.*

¶ RELIQUATRIX, Quæ debitum non persolvit. Tertull. de Anima cap. 3. *Anima Reliquatrix delictorum, donec exsolvat novissimum quadrantem.*

RELITERARE, Remandare, literis & alterius epistolæ respondere. Nicolaus Claraevallensis in Epistola MS. [nunc edita tom. 2. Miscell. Baluzii p. 237. & seqq.] ad Archiepiscopum Remensem, Apostolicæ Sedis Legatum: *Sit beneplacitum ante te, ut Reliteres mihi, quando Remis post Octavas Pascha tuam potero Reverentiam invenire.* [Epist. an. 1150. apud Martenium to. 2. Ampl. Collect. col. 395. *Quidquid itaque super hac re vestra elegerit discretio, mihi fidelissimo vestro Reliterando insinuet*, &c.]

¶ RELITERE, *Iterum vel retro lavere*, apud Johannem de Janua in Catholico.

¶ RELLIATGIUM. Tabularium S. Petri Vosiensis fol. 31. v°. *Damus & concedimus Relliatge de decimo de la condamina de intus & de foris mansi.* Nostris *Relaage* est Vinctum; sed quid ad hunc locum?

¶ RELLUA. Inventarium ann. 1379. è Schedis D. Lancelot: *Item due bride parvi valoris: item una Rellua.* An capistrum, Gallice *Licou*, detorta voce à Gallico *Relier*, Iterum vincire?

¶ 1. RELOCARE, Denuo locare. Ulpianus l. 13. §. 10. Dig. Locati conducti: *Si lege operis locandi comprehensum esset, ut, si ad diem effectum non esset, Relocare id liceret*, &c.

¶ 2. RELOCARE, In locum suum restituere, reponere. Epistola ann. 1071. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 489. *Tanta confestim subsecuta est gratia, ut manus ac pedes contracti solverentur, orbata malteris oculi aperirentur, Fletellati cujusdam pedes disjuncti Relocarentur.* Chronic. Leodiense apud eumd. Marten. tom. 3. Anecd. col. 1406. *In sarcophagis & feretris deauratis eorum corpora decenter Relocata.* Occurrit alibi.

¶ RELOGIUM, Horologium, vernacule *Reloge*. Necrologium Parthenonu S. Petri de Casu: 9. *Aug. Domina de Langiaco donavit decem scuta pro Relogio Conventus.*

¶ RELUCENTIA, Splendor. Vita B. Coletæ, tom. 1. Martii pag. 542. *Relucentiam ejusdem virtutis in suis dictis & factis*, &c.

¶ RELUCERE, Reliquum esse. Decretum Flavii Regis ann. 682. tom. 2. Concil. Hispan. p. 704. *Quidquid de ratione tributorum apud vos Relucet, sic totum donatum vobis à Serenitate nostra habeatis.* Et pag. 705. *Sancitum est, ut omne tributum preteritorum annorum ... quod in privatis sive fiscalibus populis Relucet, absolutionis perpetua debeat sanctione laxari.* Quidam pro *Relucet* legunt *Rejacet*: quod melius, ut videtur, congruit.

¶ RELUCIDARE, *Relucere*, in Glossis membranaceis MSS. quas laudat Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 21. ubi tamen observat originem vocis exigere, ut potius signet lucem affundere vel luce convestire.

¶ RELUCTA, Repugnantia, reluctatio. Acta S. Symeonis Reclusi, tom. 1. Junii pag. 104. *Ut absque Relucta, ad usus non vitiorum, sed exercendarum virtutum habeatur.*

¶ RELUITIO, Resolutio. Christophorus Mullerus in Introduct. ad Histor. Canoniæ Sand-Hippol. apud Raymundum Duellium to. 1. Miscell. pag. 325. *Audiit interim adversarius objectionum suarum Reluitionem, & mutato animo palinodiam cecinit.* Rursum utitur pag. 368. Festus: *Reluere*, *Resolvere*, *repignerare*.

RELUMINACIO, Ἀνλαύγεια, in Gloss. Lat. Græc. [Et mox: *Reluminatio*, ἀνταυγασία. Sic etiam in Glossis Græc. Lat.]

¶ REMA, Species cantherii vel perticæ. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 76. v°. *Nullus revenditor emat vel emi faciat lignamen aliquod, trabes, canterias, columnas, Remas, circulos, assides, templarios, nec aliquod aliud lignamen laboratum, vel non laboratum*, &c. Et lib. 5. fol. 122. recto: *Item si quis nemus alienum intraverit, & ibi nemus inciderit & exportaverit, solvat pro carro solidos quadraginta Pap ... pro Rema vel canterio solidos decem.*

¶ REMACEUS, Κτεὶς ποαχινός, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Codex MS. præfert *Irinaceus*. Vide *Erinaceus*.

¶ REMADIARE, Mederi, corrigere, emendare. Vetus Charta apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 206. *Sic ad præsente ipsa falsitione per ipsa charta Remadiaverunt, & in servitium S. Ju-*

niani de parte genitore eorum Allifredo se cognoverunt, & ad pedes ipsius Rannulpho se prostradederunt. Melius infra *Remediare.*

REMALLARE, [In *mallum* seu in jus vocare.] Vide in *Mallum.*

¶ REMALLATIO, In jus vocatio, vel litis integratio. Charta Lotharii III. apud Mabillon. Diplom. pag. 606. *Nulla inter ipsos lis & altercatio... nulla requisitia, nec Remallatio fiat.*

¶ REMANANTUM, Quod *remanet*, restat, reliquum, nostris alias *Remanant*, Anglis etiamnum *Remaining.* Liber niger Scaccarii pag. 152. *Willelmus de Perverell dedit michi in franco maritagio quiete cum sorore sua feodum ii. militum; unde Adam de Periers tenet de me iii. partes i. militis, & Remanantum dedi Baldewin de Roucestre, cum filia mea in maritagium.* Instrumentum Gallicum ann. 1284. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 439. *Alain de Tuogouf dit qu'il souloit devoir demy-chevaliers, met il dit que monseignour tient partie dou fié, e pourtant, comme il doit pour le Remeignant, il se presente.* Statuta Gualterii domini Commerciensis ann. 1263. è MS. Cod. ejusdem urbis fol. 89. *Item se aulcun bourgeois de cette mesme ville brise le marché de cette ville, se payera c. solt, au mayeur xii. den. aux eschevins xii. d. au navray xx. s. & au batu x. s. & à nous lo Remenant.* Statuta ann. 1310. apud de *Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 580. art. 12. *Et se le vendeur ne l'atheteur s'accordent que le barent soit compté, le vendeur prendra une messe & l'atbateur une autre par main estrange, & a la revenue que ces deux revendront, dait revenir tout le Remenant du barent.* Simili modo *Remaigner* à *Remanere* alias nostri dixerunt. Vetus Charta Gallica apud eumdem Lobinell. tom. 2, Hist. Britan. col. 395. *Pez fut faicte entre nous en telle maniere qua cely Raol de Fouzierres Remaignent en pes toute la paroisse do Lannois & la forest en toutes choses.*

REMANASTULA. Capitula ad Legem Alamannor. edita à Stephano Baluzio cap. 30. *Si maritus uxorem suam dimittit 40. s. ipse componat, & de mundo suo non habeat potestatem, & omnia ei reddat, quod ei per legem obtingit. Si reputat aliquid, potestatem habeat femina ipsa debet, sol. 12. solvat. De una Remanastula sua jure, quod superfuerit maritus juret, aut reddat.* Hæc omnino barbara.

¶ REMANCIPARE, Denuo sibi vindicare, iterum occupare. Charta Cuononis Abb. Stabulensis an. 1124. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 86. *Igitur hoc dissidium per totum quadriennium fuit, & pene usque ad tades & incendia exarsit, modo nostris in decimam accipientibus, modo Everardo & violenter Remancipantibus.* Proprie *Remancipare* alienate est, vel in servitutem iterum asserere: quæ posterior notio loco laudato non male posset accommodari. *Remancipatam Gallus Ælius esse ait, quæ mancipata sit ab eo, cui in manum convenerit,* apud Festum.

¶ REMANDARE, Johanni de Janua, *Iterum vel retro mandare. Remandatum Pyrrho a Senatu est,* apud Eutropium, id est, Renuntiatum: qua notione legitur in Capitularibus Caroli Calvi tit. 37. cap. 15. in Literis ano. 1294. apud Rymer. tom. 2. pag. 662. in Actis Sanctorum Aprilis tom. 2. pag. 685. tom. 3. pag. 391. Sed pro Accessere sumitur in Vita S. Julianæ tom. 1. ejusd. Aprilis pag. 468. *Remandaverunt primitus autem apud Huyum fratrem illum, qui de prioratu domus prædicta per memoratum Episcopum dejectus fuerat, clarescentibus culpis ejus.* Eadem notione Petrus Venerabilis lib. 1. Epist. 2. *De statu domini Papæ & vestro, quem prosperari, tam pro communi utilitate, quam pro vestra requie, avidissime desidero, mihi quod est Remandate.* Item Epist. 24. *Tractatum autem B. Hilarii super Psalmos ideo non misi, quia eamdem in nostro codice, quam & in vestro, corruptionem inveni. Quod si & talem vultis, Remandate & mittam.* Quod eo significatu συνεκδοχικῶς positum est, ut observat Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 21. ἀναλόγως vero à mandare accipi posset, pro Iterum præcipere, ut Isaiæ 28. 10. *Quia manda, Remanda; manda, Remanda; exspecta, reexspecta; exspecta, reexspecta; modicum ibi, modicum ibi.* Pro præcipe, ac ubi id egeris, iterum iterumque præcipe: ut imitetur Prophetes sermonem eorum, qui riderent verba sua, mandata Dei annunciantis.

¶ REMANDUCARE, Iterum manducare. Synodus Pistensis ann. 862. *Qui se bonis operibus & lacrymis & orationibus à peccato mundat, & iterum gravia peccata perpetrat, talis est, ut S. Petrus dicit, sicut porcus qui se lavat in luto, & sicut canis qui Remanducat vomitum suum.* Habetur 2. Pet. 2. 22. *Canis reversus ad vomitum suum.*

¶ REMANENTIA, Mansio, habitatio. Charta Blanchæ Comitissæ Trecensis & Amalvini Abbat. Silvæ majoris pro Bella-valle ann. circiter 1212. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 829. *In prædicta autem villa nullus hominum meorum, nec aliquis alius de feodis meis, vel de custodia mea, nec etiam aliquis hominum dicti Prioris, nec aliquis eorum qui manent in ejus potestate, recipientur pro Remanentia facienda.*

REMANENTIA, Jus, quod habet dominus in suo feudo tenentes suos adstringendi ad perpetuam *residentiam*, ita ut eo inconsulto excedere non possint, quod jus etiam *Reseandisia* dicitur. Gesta Abbatum S. Germani Autissiodorensis cap. 15. *Medietatem villæ de S. Georgio à Joanne de Barris comparavit. Gistum, costumas, trossas, denarios, Remanentiam hominum, quæ omnia habebat apud Perrigniacum Joannes de Barris, acquisivit.* Charta Theobaldi Campaniæ Comitis an. 1223. in Tabulario Campan. Thuani: *Feci diligenter inquiri, utrum habere deberem apud Arembercort Remanentiam.* Charta pro Chableio ibid. p. 287. *Nullus habet Remanentiam apud Chableium, nisi B. Martinus: sed nisi quis infra annum, quo Chableium venerit, vel uxorem duxerit, libertatem suam dederit B. Martino, extunc liber remanserit, nisi per annum & diem foras Chableiam fuerit, & tunc se iterum dare B. Martino poterit.* Regestum feodorum Campaniæ fol. 99. *Dudo de Floeniaco recognovit, quod tenet de Comite Campaniæ, quidquid habet apud Crotum, &c. Et medietatem Remanentiæ hominum, qui veniunt & qui venient, & qui venerunt apud Floeniacum. Actum ann.* 1224. Regestum feodorum & servitiorum sub ann. 1256. f. 245. *Et est assavoir, que le Conte de Bar ne puet retenir aucun homme des fiez de Champagne, ou des gardiem do Champagne, ne le Sire de Champagne des siens ou royaume, & se il allassent en l'Empire icelny dessous qui mouvroit, auroit la Remanantise.* Charta Ludovici Reg. Franc. ann. 1239. in Regesto Philippi Pulcri an. 1299. num. 28. ex Tabular. Regio: *Contentio, quæ erat inter nos & Canonicos Senonensis Ecclesiæ super justitia & Remansionibus advenarum in villa de Pontibus super Yonam & de Minagio, &c.* Libertates urbis S. Desiderii in Campania ann. 1228. MSS. *Si aliquis burgensium dimissa villa recederet, & infra 40. dies revocatus à domino vel burgensibus redire noluerit, dominus, ubicumque eum invenerit, tanquam hominem*

suum reclamare poterit, ... & tota ejus Remanentia domino remanebit, nisi Remanentia fuerit pigneri obligata per baillivum & scabinos, &c. Infra: *Remanentia illorum, qui sine legitimo herede decedunt, domino remanebunt.* Charta S. Petri Abbatis Tornodorensis an. 1292. *Dicta regina Remanentiam habere non potest, nec poterit in futurum pro suis hominibus seu burgensibus, nisi tantum pro hominibus vel burgensibus suis de Tornodoro & de sancto Michaele: nec nos similiter Remanentiam habere possumus, nec poterimus in futurum, in villa Tornodori, nisi tantum pro nostris hominibus de sancto Michaele & Tornodore.* Consuetudines MSS. S. Juliani in Lingonib. *S'aucun veant de nouvel venir à S. Julien, & estre seur la borjoisie de ladite ville, & demorer iqui franchement, il patera nos eu à nostre commandement 2. sols tornois per sa Remanence, & 15. deniers chascun an por sa borjoisie.* Vide Peraidum in Burgundicis p. 564. 565. & infra in *Residentia.*

¶ REMANENTIA, Jus in bona caduca, aut bona ipsa caduca. Charta Theobaldi Comitis Trecensis ann. 1100. apud D. *Brussel* tom. 2. de Feudorum usu p. 683. *Prima Remanentia erit Prapositi.* Laudatus Vir Cl. vertit *Desherence* vel *Mortemain.* Regestum magnorum dierum Campaniæ ad an. 1287. apud eumd. D. *Brussel* tom. 1. pag. 224. *Denunciaverunt dua filia Huardi Baudier, quod domina de Chassins ipsum Huardum patrem suum in carcere detinuit pro suspectione cujusdam multri ... dicta domina ipsum fecerat sine rationabili causa suspendi; quare petebant factum emendari, ipsum patrem suum injuste condemnatum de furchis deponi & in cemeterio sepeliri, & Remanentias ipsius patris sui sibi deliberari & reddi.* Ubi *Remanentia* idem sonant quod Bona à patre relicta; *Remanentia* vero hic dicuntur, ni fallor, quod bonis caducis vulgo accenserentur facultates eorum, qui morte condemnabantur.

REMANENTIA TERRARUM, Cowello est jus terrarum in aliquem collatum, post terminum conductionis, aut alterius tituli, ad annus aut vitam duraturi, finitum. Videtur à Reversione differre, quia *Reversio* fit ad dominum proprie, aut ejus hæredes, unde jus primo derivatur; *Remanentia* autem ad tertium aliquem, qui neque dominus, neque tenens in præsenti est. Dicitur etiam dari *ad Remanentiam*, (nos dicimus, *à demeure*) quæ datur jure proprio & perpetuo possidenda, in Regiam Majestatem lib. 2. cap. 20. §. 5. c. 22. §. 7. cap. 23. §. 1. c. 42. §. 4. & alibi. [Vide Thomam *Blount* in Nomolexico v. *Remainder.*]

¶ 1. REMANERE, Mori. Pactus Legis Salicæ tit. 19. de incendiis: *Si quis casam quamlibet, intus dormientibus hominibus, incenderit ... si aliqui ibidem Remanserint ... sol. centum culpabilis judicetur.*

¶ 2. REMANERE, Deesse, impediri. Processus contra Comitem Lancastriæ an. 1322. apud Rymer. tom. 3. pag. 940. col. 2. *Et sic non Remansit in prædictis Warino & aliis, quin ipsi, simul cum prædicto Thoma, & aliis comprovisoribus suis, ipsum dominum Regem superassent & devicissent.* Vita S. Gregorii VII. PP. tom. 6. Maii pag. 137. *Et hac omnia servabit absque dolo, nisi quantum ex vestra jussione Remanserit ... vel ex impedimento legitimo, scilicet morte, vel gravi infirmitate.* Pag. 138. *Colloquium quod vos pro inquirenda justitia & pace componenda fieri decrevissis, ex culpa Henrici & fautorum ejus Remansit.* In aliis Actis ejusdem Gregorii pag. 151. *Ne tantum bonum quod de pace sperabatur, per ipsius negligentiam Remaneret.*

¶ REMANET, nude, vel *Obitus à Remanet*, passim legitur in Obituariis Ecclesiæ Morinensis, idemque sonat, si recte puto, quod Obitus perpetuus, seu Anniversarium perpetuo *remansurum* & quotannis celebrandum, ut jam in voce *Obitus* dictum est.

¶ REMANSA, Reliquum, residuum, quod *remanet*, superest. Statuta Vercell. lib. 7. fol. 177. v°. *Et si scepaturam vel Remansam aliquam habuero, illum salem extraham de ipsa gabella ipsa die vel sequenti.* Actus notorietatis stagnorum Bressiæ apud Guichenun. in Probat. pag. 170. & Revellum in Usibus Bressiæ pag. 266. *Unaquaque calciata stagni debet habere de Remansa de retro unum jactum berca, qui jactus solet æstimari de largitudine septem pedum cum dimidio.* Ubi *Remansa* est spatiolum terræ pone *calciatam* seu aggerem, ut inde terra capiatur ad reficiendam calciatam, cavitates & foramina claudenda, ne aqua dilabatur.

¶ REMANSOR, Idem, ut videtur, qui *Emansor*, miles vagus, erro, negligens, segnis. Arrius Menander leg. 4. Digest. §. 13. de re militari: *Edicta Germanici Cæsaris militem desertorem faciebant, qui diu abfuisset, ut is inter Remansores haberetur.* Additur in Pandectis l. 49. tit. 16. *Si miles Remansor, aut negligens suorum, aut segnis, aut extra contubernium agens, non credatur ei.*

¶ REMANSUS, Remanens. *O urbs Lingona, quod tunc subito Remansa desolata*, in Actis S. Desiderii, tom. 6. Maii pag. 245.

¶ REMARDUM FORESTÆ, pro *Rewardum*, mendose. Charta Johannis Angl. Regis inter Privilegia Equitum S. Johannis Hierosol. pag. 5. *Volumus etiam quod ipsi Fratres & homines sui, quieti sint de wastis & Remardis forestæ & essartis.* Vide supra in *Regardum* 2.

¶ REMASANCIA, Idem quod *Remanentia.* Regestum Magnorum dierum Trecensium fol. 23. *Quod si contingeret aliquem de ipsis burgensibus ire ad villas Comitis Campania causa morandi, vel burgesiam faciendi ibidem, dictus dominus de Hans posset totam Remasanciam ipsius burgensis retinere.*

REMASCELLATA, vel *Remascelata*, viril virtute. Papias MS. & editus. [Melius in Glossis Isidori; *Remasculata, virili virtute resumpta.*]

¶ REMATOPOEA, Fictio vocis, à ῥῆμα, vox, vocabulum, & ποιεῖν, fingere, idem quod ῥηματοποιΐα. Joh. de Janua: *Rematopeya, Verbi confirmatio, ut in verbis fictitiis, quæ sunt prolata & inventa per Rematopeyam, ut tinnuit, (leg. tinnitus, scilicet à similitudine soni;) unde Rematopeyus, ad rematopeyam pertinens, vel prolatum vel fictum per rematopeyam.*

¶ REMEABILIS, Qui potest remeare, redire. Prudentius Apotheosis versu 1053.

Cum moritur Christus, cum flebiliter tumulatur,
Me video: è tumulo cum jam Remeabilis adstat,
Cerno Deum, &c.

¶ REMEACULUM, Reditus, locus per quem reditur, apud Apuleium lib. 6. *Illuminarum Proserpina nuptiarum demeacula, & luminosarum filia inventionum Remeacula.*

¶ REMEATUS, Reditus exulis à Principe concessus, Gallis *Rappel de ban.* Marcianus lib. 48. Dig. tit. 19. leg. 4. *Nemo potest commeatum Remeatumve dare exuli, nisi Imperator, ex aliqua causa.*

¶ REMEDATIO, Remedium, restitutio, restauratio. Charta an. 1031. è majori Chartul. S. Victoris Massil. *Ego Bertrannus Comes & Gubernator Provincia, propter malum quod feci cum meo beste in obedientia S. Victoris Mariguiane, dono duos mansos in Remedatione supradicte celle.* Mallem *Remediatione.*

REMEDIARE, REMEDIARI, Remediis sanare. Gl. Lat. MS. Regium: *Medetur, medicatur, Remediat, curat.*

curat. Gloss. Gr. Lat. Θεραπεύω, *Remedior*, *medicor*, *medior.* Ugutio: *Remediari*, *Remedium conferre.* Occurrit apud Anton. Musam in Epist. ad Marcum Agrippam, præfixa libro de Vettonica, Apuleium de Virtut. herb. Scribonium c. 104. 122. Marcellum Empiric. cap. 29. 32. 33. 36. Hyginum fab. 101. in Concilio Regensi c. 1. [Johannem Sarisberiensem lib. 8. de Nugis Curial. cap. 8.] &c. Galli etiam *Remedier* dicunt. *Remediabilis*, apud [Senecam Epist. 95.] Severum Epist. 96. & Agobardum de Dispensat. Eccl. rerum n. 5. *Remedialis*, apud Macrob. lib. 7. Saturn. [*Remediabiliter providere*, in Processu Massiliensium cum Arelatensibus an. 1381. è Regesto 73. Peiresciano vol. 2.]

¶ REMEDIATIO, Sanatio. *Turpior signum est Remediationis*, apud Scribonium Compos. 11.

¶ REMEDIATOR, Qui medetur. *Remediator valetudinum*, Tertulliano contra Marcion. lib. 4. cap. 8. *Remediator languorum*, ibid. pag. 35.

¶ REMEDIARIUS, Eadem notione. Apud Pezium in Præfatione tom. 1. Anecd. pag. XIV. memoratur Conradi Prioris Liber inscriptus, *Remediarius pusillanimium ac scrupulorum*, &c.

1. REMEDIUM, Remissio, vel diminutio tributorum. Salvianus lib. 4. de Gubernat. Dei: *Ecce enim Remedia pridem nonnullis urbibus data, quid aliud egerunt, quam ut cunctos divites immunes redderent, miserorum tributa cumularent, &c.* Idem libro 5. *Sicut in onere novarum indictionum pauperes gravant: ita in novorum Remediorum opitulatione sustentant. Sicut tributis novis minores maxime deprimuntur, sic Remediis novis maxime sublevantur.* Infra, de divitibus: *Extra numerum tributariorum sunt, cum Remedia dividuntur.* Adde l. 33. Cod. Th. de Indulgentiis debitorum. [Charta Alfonsi Regis Aragon. ann. 1285. pro fundatione Monasterii FF. Minorum in Insula Majorica, tom. 9. Spicil. Acher. pag. 275. *Si quis autem hoc attentare præsumpserit, non solam iram & indignationem nostram se noverit incursurum; verum etiam pœna mille aureorum sine ullo Remedio subjacebit, quicumque ipsos Fratres molestare præsumpserit, vel etiam perturbare.* Nos diceremus *sans aucune remission*, absque ulla indulgentia.]

2. REMEDIUM, Latina vox, Gallice *Remede. Remedium* è sepulchris mortuorum conquirere, ad morborum scilicet magicas sanationes, cum ad id ossa mortuorum conquirerent. Lex Wisigoth. *Si quis mortui sarcofagum abstulerit, dum sibi vult habere Remedium, &c.* Vide Lindenbrogium ad Ammianum pag. 86.

¶ 3. REMEDIUM, Monetariis nostris *Remede*, Defectus in marcis auri vel argenti, unde nummi cuduntur, statutis regiis permissus. Duplex est, unum *ligæ*, *ponderis* alterum: *Remedium ligæ* est Commixtio certæ quantitatis metalli adulterini cum auro vel argento, *Remedium* vero *ponderis* est illius diminutio. Utrumque legitimum habetur, si legibus Principis consentiat; secus, si dissentiat. Computus ann. 1139. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 95. col. 2. *Sub Remediis ligæ & ponderis sub quibus alii denarii noviter cudebantur.* Ordinatio Humberti II. Dalphini an. 1340. pag. 416. *Fiant singuli Grossi prædicti ad Remedium ligæ unius grani magis vel minus, & ad Remedium ponderis, ut non possit brischiari, nec in billionum reduci.* Pluries occurrit eadem pag. & seqq. Vide *Retursus* suo loco & Henricum *Poullain* in Tractatu de Monetis pag. 201. & seqq. ubi probat *Remedio* jam usus fuisse Monetarios ann. 1253.

¶ REMEDIUM ANIMÆ, Expiatio, qua pro delictis Deo fit satis. *Pro Remedio animæ*, formula frequentior in testamentis & donationibus piis, quam ut necessarium sit rem exemplis confirmari.

¶ REMEDIUM APOSTOLICUM, Conjugium, quod juxta Apostolum 1. Corinth. cap. 7. incontinentiæ remedium est. Sulpitius Severus in Epistola ad sororem suam, apud Baluzium tom. 1. Miscell. pag. 342. *Ut laudanda sunt quæ propter Christi amorem & cælestis regni gloriam copulam contempserunt nuptiarum, ita damnanda non sunt quæ propter incontinentiæ voluptatem, nondum Deo devotæ, Remedio apostolico abutuntur.*

¶ REMEDIUM JURIS, Appellatio à sententia judicis inferioris ad superiorem. Cod. Theod. leg. 15. tit. 30. de appellat. & consultat. *Non recte judices injuriam sibi fieri existimant, si litigator, cujus negotium sententia vulneratum est, à principali causa provocaverit: quod nec jure novum, neque alienum a judiciis est; ideoque post negotium principale discussum, litigatori liceat litem juris Remedio sublevare.*

¶ REMELINUM. Testamentum Jacobi Regis Aragon. an. 1272. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1142. *Assignamus .... omnes redditus nostros civitatis Cæsaraugustanæ cum salinis & castello & de villa & de Remelinis.* Hanc vocem inter exoticas refert laudatus Editor in Onomastico ad calcem tomi 5. Anecd. sed nomen loci est, ut patet ex eod. Testamento paulo aliter edito apud Acher. tom. 9. Spicil. pag. 249. ubi legitur: *Cum salinis de Castellacio & de Pola & de Remolinis.*

¶ REMELIORARE, Corrigere, reficere, restituere. Johannes Thwroczius in Chronicis Hungar. cap. 31. in Stephano Rege: *Fracturas sive scissuras parietum ac tectorum perspicacibus oculis ac morose inspiciebat, & statim Remeliorari procurabat.*

¶ REMELIORATIO, Emendatio. Vita S. Eulogii Mart. to. 2. Martii pag. 96. *Ut sit hic mihi concessa Remelioratio morum.*

¶ REMEMBRANTIUM, Anniversarium pro defuncto celebratum. Instrumentum an. 1406. insertum in Bulla Benedicti XIII. Antipapæ p. 229. col. 1. Continuationis Bullarii Rom. *Ordinamus ex nunc in perpetuum in dicta Gebenensi ecclesia ... tredecim anniversaria seu Remembrata (Remembrantia) singulis annis, videlicet duodecim pro singulis mensibus anni, & tertium decimum fiet post decessum nostrum die consimili obitus nostri pro remedio animæ nostræ... quæ quidem anniversaria seu Remembrantia cum Missis, processionibus & aliis fiant, quemadmodum fiunt & fieri consueverunt anniversaria & Remembrantia summorum Pontificum.* Bis terve recurrit vox *Remembrantium* in eodem Instrumento. Ducitur ab Italico *Rimembrare*, nostris alias *Remembrer*, Reminisci, recordari: unde *Rimembranza* Italis, nostris *Remembrance*, Recordatio, repræsentatio: quod nomen tribuerunt Anniversario, utpote defuncti memoriæ consecrato. Testamentum an. 1382. apud Menagium Histor. Sabol. pag. 387. *Ge donne & laisse a tousjourmès au Curé de Solesme & à ses successeurs quatre sols de rente perpetuelle, que les hoirs feu Testart me doivent chacun an à la Toussaints, pour faire dudit Rectour & de ses successeurs à tousjourmès priere & Remembrance par chacun Dimanche en ladite Eglise au prosne, pour les ames de moy & de ladite Katherine ma compaigne.* Le Roman de Rou MS.

Pour Remembrer des ancessours
Les fez & les diz & les mours ...
Tornez fussent en oubliance
Se ne fust tain de Remembrance.

Vide *Rememoratio.*

¶ REMEMINISSE, Reminisci, recordari. *Ne Rememineritis priorum*, Tertulliano lib. 4. adv. Marcion. cap. 1.

¶ REMEMORARE, REMEMORARI, Reminisci, recordari, in memoriam revocare. Occurrit 3. Reg. 17. 18. Ps. 77. 35. Hebr. 10. 32. & apud Tertullianum lib. 4. adv. Marcion. cap. 43. veterem Interpretem S. Irenæi lib. 1. cap. 1. num. 11. ult. edit. lib. 4. cap. 33. num. 12. Sed pro Digerere, recognoscere, aut in pristinum ordinem reducere, accipit idem Interpres lib. 3 cap. 21. n. 2. *Inspiravit Hesdræ Sacerdoti tribus Levi, præteritorum Prophetarum Rememorare sermones, & restituere populo eam legem, quæ data est per Moysem.* Ubi Irenæus: Ἐνέπνευσεν Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ, τοὺς τῶν προγεγονότων προφητῶν πάντας ἀνατάξασθαι λόγους, &c.

¶ REMEMORATIO, Recordatio, Psalm. 37. 1. & 69. 1. *Rememoratio vitiorum*, apud Johannem Sarisber. lib. 8. Policrat. cap. 6. *Rememoratio tanti beneficii*, in Charta an. circiter 890. apud. D. *Fleureau* part. 3. Histor. Bles. pag. 202. *Rememoratio locorum*, apud Raim. Duellium to. 1. Miscell. pag. 210. Pro Anniversario sumitur in Chronico Valciodorensi tom. 7. Spicil. Acher. p. 559. *Dominus Florinensis Godefridus ob sua salutis remedium de suo proprietario liberam nostra Ecclesiæ donationem faciens, redditum duorum solidorum in Harneis illi tradidit, & ut Fratribus quotannis in sua Rememoratione administrentur, per succedentia tempora instituit.* Vide supra *Remembrantium*.

¶ REMEMORATOR, Anglis *Remembrancer*, Monitor. *Rememoratores scaccarii*, apud Thomam *Blount* in Nomolexico: quod consule in v. *Remembrancers*.

¶ REMEMORATORIUM, Charta, quam vulgo *Notitiam* vocant. Vide *Breve rememoratorium*.

REMENARE, vox agricolarum Italicorum. Vide *Retertiare*.

¶ REMENDARE, Emendare, corrigere. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Remendo*, ἀνορθόω. Vide Vossium lib. 4. de Vitiis serm. cap. 21. ubi observat ab *Emendare* ἀναλόγως dicendum fore *Reemendare*.

¶ REMENDATOR, Italis *Rimendatore*, Qui reconcinnat, resarcit, Gallice *Ravaudeur*, Veteramentarius. *Nera uxor Tuccii Remendatoris*, in Miraculis B. Ambrosii Senensis, tom. 3. Martii pag. 218.

¶ REMENTARIUM, ῥωπωπωλεῖον, in Glossis Lat. Græc. in MS. Sangerman. *Rimentarium*. Glossæ Græc. Lat. Ῥῶπος, ὁ παντοῖος φόρτος, ῥωπωπωλεῖον, *Rementarium*. Posset etiam legi, ut observatur in Castigationibus, ῥωπωπωλεῖον, vel ῥωποπωλεῖον, *Veteramentarium*.

REMENTUS, Ἀναμνησθείς, in Gloss. Lat. Gr. quomodo etiam nos Galli *Ramenter* dicimus eadem notione, unde *Ramentevoir*, Reminisci, in memoriam [& in *mentem*] reducere.

¶ REMERGERE, Iterum emergere, renasci. Capitularia Caroli Calvi tit. 45. cap. 1. *Ad resecanda mala quæ specialiter iterum Remergunt, &c.*

REMERIRE, pro *Remereri*. Formulæ veteres Baluzianæ for. 3. *Et unde nos injungetis, & nos potebimus, vos vel servientes vestros in bonis partibus Remerire non tardamus.* Form. 4. *Et si locus advenerit, vos vel servientes vestros in bonis partibus Remerire non tardamus.* Sic *Merir* nostri olim dixerunt. Guillelmus Guiartus:

Li dist ces moz S. Waleri,
Ce qu'as fait te sera Meri.

Chronicon MS. Bertrandi Guesclini:

Je prie à celui Dieu qui pour nous voust mourir,
Que l'honneur que me faites il vous veuille Merir.

Vita S. Dionysii Areopagitæ MS.

A Chastres sous Montlebery,
Saint Yon gaigna & Meri,
Vray Martyr, vie perdurable.

Le Lusidaire:

Chi erent apelé martyr,
Que Dex vaurra si bien Merir
Le grand service que il firent.

[Le Roman d'*Athis* MS.

Et Dieu me doint force & vigueur
De vous Remerir cest honneur.

Vide *Merere*.]

¶ REMERTA, Italis *Rimessa*, Germen, surculus, Gall. *Jet*, *Rejetton*. Statuta Astensia collat. 13. cap. 18. *de vendente vites, Remertas & enteos arborum: Si aliquis vendiderit vel vendere voluerit Remertas vel vites vel enteos arborum, non possit predicta vendere nisi publice in mercato ... si aliquis contra fecerit, faciam fustigari cum predictis ad collum.*

¶ REMFORSATUS, Firmior, à Gallico *Renforcé*. Inventarium MS. Ecclesiæ Noviom. ann. 1419. *Item una casula de samito albo Remforsato ad unum magnum offrexium aureum.*

REMICULA. Vide *Resicula* in *Recula*.

¶ REMIGIUM, Idem, ut videtur, quod infra *Ripaticum*, Tributum in ripis exsolvendum. Charta Amauri Comitis Montis-fortis ann. 1239. è Tabulario Corbeiensi: *Noveritis quod pro quindecim libratis redditus, quas assignare debebamus nobili viro G. Vicedomino Ambianensi, domino Pinconii, assignavimus eidem apud Conflatum in portu Remigium & medietatem escnere. In cujus rei testimonium, &c.*

¶ REMILICINES, *Remoratrices*, in Glossis Isid. Legendum est *Remiligines* ex Festo, quem vide.

¶ REMILLUS, *Repandus*, in Glossis Isid. Rursum: *Remillo, repando, prenullo*, vel potius *prominulo*, ut emendat Grævius. Festus habet: *Remillum dicitur quasi repandum.* Remillum à remi similitudine repandum dici videtur Perotto, cui concinit Martinius, quod remus in aqua repandus & reflexus videatur: de quo quærit Cicero 4. Academ.

REMINICULUM, Cingulum, quo ensis astringitur. Odo Cluniac. lib. 1. de Vita S. Geraldi cap. 16. *Reminiculum illud, quo solet ensis renibus astringi, ... non mutare aut renovare cessabat.* Forte *Reniculum*, à *renibus*: ut *Renale* eadem notione. [Mallem *Redimiculum*] Vide *Lumbare*.

REMINISCERE, In memoriam revocare, Gallice *Ramentevoir*, in Concilio Cloveshoviensi an. 747. cap. 8. [Glossæ Lat. Græc. *Reminisco*, ὑπομιμνήσκω. In MS. Sangermanensi legitur *Reminiscor*; at in Glossis Græc. Lat. ὑπομιμνήσκω, *admoneo, moneo, comminisco, præmoneo.* Verbum ὑπομιμνήσκεσθαι per *Reminisci* reddit vetus Interpres Irenæi lib. 1. cap. 3. quod proprie ibi sonat mentionem facere.]

¶ REMIPES, Cui remi sunt pro pedibus. *Remipedes lumbi*, apud Ausonium in Mosella v. 201. *Remipedes anates*, Epist. 3. v. 13.

¶ REMIRE, Remeare, redire. Charta Caroli V. Franc. Regis ann. 1366. pro Universitate Paris. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 711. *Remiendo ad dictum Parisiense studium, in ipso morando, actu studendo, & ab eodem ad propria redeundo &c.*

¶ REMISCINARIUS, Qui remisse seu lenta voce canit, ut conjecto. Codex MS. Ecclesiæ Vienn. apud Marten. de antiqua Eccl. Discipl. in divinis Off. pag. 386. *Unde surgentibus illis, Archiepiscopus osculetur altare & subdiaconus Remiscinarius ascendat*

ad ambonem, & incipiat lenta voce & sine titulo, & legat in modum lectionis, &c. Ex Ordinario ejusd. Eccl. MS. ibidem laudato pag. 129. *Decanus tertiam lectionem cantet, qua finita, Subdiaconus Remisfiviarius cantet tertium responsorium.* Sed hic quoque legendum est *Remiscimarius*, si vera est conjectura, ducta voce à ficto *Remiscimium*, Remissus cantus.

1. REMISSA, Remissio. S. Cyprianus Epist. 59. *Si in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, Remissa peccatorum datur.* Epist. 70. *Quomodo baptizatus dare alteri Remissam peccatorum potest.* Adde Epist. 71. Utuntur præterea Tertullianus lib. 3. contra Marcion. & S. Augustinus lib. 4. de Baptismo cap. 18.

¶ 2. REMISSA. Ordo Romanus 10. 2. Musei Ital. pag. 5. *Pontifex autem pergit ad stationem Feria secunda ad Remissa simpliciter.* Ita Codex S. Galli: Colbertinus habet *ad Remissa simul*; Editi: *ad missam similiter.* Locus obscurus ipsi Mabillonio, & forte corruptus.

REMISSARIA, Tributi species. Charta Childeberti Regis Francor. ex Tabulario S. Sergii Andegavensis apud Sammarthanos: *Ad nostram accessit præsentiam, & Clementia regni nostri suggessit, quod de curtibus prædicta S. Basilica, qua nominantur . . . annis singulis inferendam solidos sex inferendales, & alios sex de Remissaria auri pagensis inferendo in fisci ditiones reddebant.*

¶ REMISSIO *est causa commissa ad committentem facta missio; item, quandoque significat idem quod indulgentia* in vet. Vocabulario juris utriusque. Varie sumitur à Jurisconsultis, qui possunt consuli.

¶ REMISSITIUS FINIS, f. Compositio, qua litigantes sibi invicem remittunt, seu indulgent, quod primum exigebant. Sententia arbitralis inter Archiepiscopum, Capitulum Arelat. & Monasterium S. Cæsaris an. 1221. ex Schedis Præsidis *de Mazangues: Ut . . . sit perpetuo inter partes pax & finis Remissitius.* Vide Finis 1.

¶ REMISSIVA, nude, vel *Remissiva Epistola*, Qua rescribitur ei, qui primum scripsit. Apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 69. Chronici Siciliæ caput 80. inscribitur *de Remissiva Regis Roberti ad Catalanos* atque re ipsa continet responsionem integram ejusd. Roberti Regis Calabriæ ad Barchinonenses; caput vero 81. ibid. col. 71. inscribitur *de objectione facta per Fredericum* (Regem Siciliæ) *adversus Remissivam prædictam. Scribimus Remissivam epistolam sub hac forma*, &c. in Charta ann. 1275. apud Acherium tom. 9. Spicil. pag. 265.

¶ REMISSORIALES LITTERÆ, Quibus de re aliqua inquisitio, examen vel judicium ad aliquem remittuntur. Relatio pro canonizatione S. Isidori Agriculæ, tom. 3. Maii pag. 546. *Pontifice jubente dederant litteras compulsoriales & Remissoriales, cum articulis interrogatoriis pro parte Fiscalis, ad bone mem. reverendiss. Bernardum de Rojas, &c. His juribus compulsatis & examinatis testibus, absoluto juridico processu*, &c.

REMISSUM. Regestum Castri Lidi fol. 39. *Pelicon factum, ob. Penna facta, ob. Omtum, ob. Sactago Remissi, ob Centum ferri, 1. den. &c.*

¶ REMISSUS, Angl. *Remiss*, Ignavus, imbellis, segnis, iners. Literæ Edwardi II. Angl. Regis apud Rymer. tom. 4. pag. 296. col. 2. *Scientes pro certo, quod nos omnes illos, quos rebelles seu Remissos, in hoc necessitatis articulo, contigerit inveniri, fautores inimicorum nostrorum non immerito reputabimus, & ad ipsos, prout convenerit, cum opportunum videbimus, secundum sua demerita capiemus.* Aliæ Edwardi III.

ann. 1337. ibid. pag. 781. col. 2. *Necnon arestandi & capiendi omnes illos . . . quos pro defensione regni & insula prædicta, & repulsione hostium nostrorum, rebelles inveneris seu Remissos, & eos prisonis nostris committendi.* Hic *Remissos* intelligo viros imbelles, malosque indigenas, qui pro defensione regni pugnare detrectabant. Nostri quoque *Remis* usurparunt pro negligenti, qui remisso animo est, qui quod sui muneris est, parum curat. Instrumentum an. 1384. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 647. *Laquelle forme des appellations est qu'il faut appeller au Parlement de Bretagne, comme de faux & mauvais jugement, ou si le Duc estoit Remis & en default de faire droit en son Parlement.*

¶ REMISUS, Repositus, in locum suum restitutus, à Gallico *Remis*, si vera lectio est. Charta Guidonis Flandriæ Comitis ann. 1237. è Tabulario S. Barthulom. Berlum. *Item habebunt & debent habere ibidem dictus Præpositus & Capitulum thelonia, foragia, cambagia & omnes emendas . . . metarum abstractarum sive Remisarum, absque mesleya.* Sed videtur legendum, ut in alio ejusdem aut similis Chartæ exemplari, ubi habetur, *metarum abstradicatarum sive remutatarum absque mesleta.* Vide Remittere 2.

REMITORES, Remiges, in Historia Obsidionis Jadrensis lib. 1. cap. 37.

¶ 1. REMITTERE, Dimittere, sinere, pro Græco ἀφιέναι, ἀπολύειν. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 1. cap. 8. n. 3. *Remitte mortuos sepelire mortuos suos.* Pro Græco: Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. *Sine ut mortui sepeliant mortuos suos*, ut habetur Luc. 9. 60. Ibid. n. 4. *Nunc Remittis servum tuum, Domine*: νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα. *Nunc dimittis servum tuum, Domine*, Luc. 2. 29. Et cap. 9. num. 1. *Et utique non Remisisset de divinatione nos accipere nomen ipsius.* Καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκεν ἐκ μαντείας ἡμᾶς λαμβάνειν τοὔνομα αὐτοῦ.

¶ 2. REMITTERE, Collocare, reponere, Gallis *Remettre.* Acta S. Franciscæ Rom. tom. 2. Martii pag. 110. *Ipsam facio transformari, & totam se Remittit in corde & velle meo.* Vide Remisus.

¶ REMIX, Ἐρέτης, κωπηλάτης, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Ἐρέτης, *Remex.* Κωπηλάτης, *Remigis*, *Remix*, *Remex.*

¶ REMO, Vox Italica, Remus, Gallis *Rame*, *Aviron.* Litteræ encyclicæ Honorii III. PP. an. 1212. apud Fridericum *Schannat* Vindem. Litter. pag. 201. *Ut cum Remone fides & anchora justitia Principis Apostolorum naviculam gubernemus.*

¶ REMOBOTH, S. Hieronymo, iidem qui aliis *Sarabaita.* Vide in hac voce.

¶ REMOGUDÆ, Turbæ, motus, Gallice *Remuemens.* Charta ann. circiter 1124. in Probat. Hist. Occitan. tom. 2. col. 426. *Ego Bernardus Vicecomes & uxor mea Cæcilia Vicecomitissa . . . recti & fideles adjutores erimus vobis Ermengaudo de Feberano, de Aimerico Narbona, & de infantibus suis, de totas ipsas guerras & Remogudas, quæ tibi fecerint.*

¶ REMOLTA, Idem quod *Molta*, seu Pensitatio quam à vassallis exigit dominus pro frumenti molitura in molendinis suis. Charta Deodati Abbat. S. Tiberii apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 389. *Dono tibi guardiam molinis & decimam & mediam Remoltam & duas pugnaderias in septimana de ipsis molinis, qui ibi sunt & inantea erunt.*

¶ REMONDARE, Mundum efficere, purgare, Italis *Rimondare. Casamentum de terra, luto & putredine Remondare*, in Statutis Mutinæ pag. 4.

¶ REMONERE, Iterum monere, vel ἀναμιμνῄσκειν commonere. Apuleius lib. 5. Metamorph. *Hic tibi ca-*

venda censebam, hic benevole Remonebam.

¶ REMONSTRANTES in Belgio dicti Arminiani hæretici, qui libellum supplicem *Remonstrantia* dictum, adversus Calvinistarum Synodum Dordracensem, supremis Hollandiæ Ordinibus exhibuerunt an. 1610. de quibus consulendi Historici.

¶ REMONSTRANTIA, Hierotheca videndas exponens sacras Reliquias. Vita S. Johannis Gualberti, tom. 3. Julii pag. 341. *Brachium in Vallumbrosa in antiquo & eleganti 4. pedum ciborio involutum pannis, ubi & cuspis dominici clavi, invicem manus ex hoc brachio missa, per S. Ludovicum data, pulcra in Remonstrantia spectatur.* Vide *Monstrantia.*

¶ REMONSTRATIO, Consilium, monitum, Gall. *Remonstrance.* Menoti Sermones fol. 176. *Nec erat mentio de Remonstratione & monitione salutis, ut quereret misericordiam à Deo.*

¶ REMONTARE, Iterum ascendere, à Gallico *Remonter.* Receptio Caroli VII. Franc. Regis ann. 1438. tom. 1. Fragm. MSS. Stephanotii: *Rege Remontato, conabantur Canonici quod ante ipsos pergeremus, &c.*

¶ REMORARE, pro *Remorari.* Glossæ Lat. Græc. *Remoro*, παρέλκω, βραδύνω, ἐπέχω. Aliæ Græc. Lat. Παρέλκω, *Moro, Remoro, protraho, detrecto.*

¶ Remorator, Παρελκυστής, in iisdem Glossis. Utitur Martianus Capella lib. 1. pag. 19.

¶ Remoratrix, Βραδεῖα, παρελκύστρια, in iisdem Glossis. In MS. Regio legitur, παρελκύστρια.

¶ REMORARII, Qui præturam defugiunt, remorantur, apud Gothofredum ad legem 21. Cod. Theod. tit. 4. de Prætor. & Quæstor.

¶ REMORATRICES. Vide supra *Remilicinee.*

¶ REMORBESCERE, In morbum recidere, apud Goclenium in Lexico Phil. Utitur Ennius apud Festum.

¶ REMORSIO, à Gallico *Remors*, Conscientiæ stimulus, angor, morsus animi. Statuta Cisterc. an. 1246. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1386. *Maxime cum ad tam sacrosanctum mysterium accedere, cum Remorsione fictionis aut falsi, periculum grande sit ac peccatum.*

¶ REMORSUS, Idem quod *Remorsio.* Processus contra Willelmum *de Hildemssem* an. 1411. apud Baluzium tom. 2. Miscell. pag. 294. *Perfectissimus est qui de hoc non curat, nec in sua conscientia ullum Remorsum facit.*

¶ Remorsus Candelarum. Vide in *Morsus* 6.

¶ REMOVERE Testamentum, Injustum declarare, in Cod. Theod. leg. 2. tit. 19. de inoffic. testam.

¶ REMOVIBILIS, Qui loco suo seu officio potest removeri, in Charta ann. 1453. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 52.

¶ REMUAGIUM, Practicis nostris olim *Remuage*, Pretium quod domino solvitur pro mutatione prædii, cum alteri ceditur. Charta Guillelmi Episc. Cabillon. ann. 1297. inter instrum. novæ Gall. Christ. tom. 4. col. 253. *Terrarii dictorum locorum ... de pecunia & de laudo, seu Remuagio, pro venditionibus contingentibus debitis, quartum denarium dictis Canonicis ... solvere tenebantur.* Recognitio Præpositi S. Symphoriani de Ancella, facta Abbati Trenorchiensi an. 1401. *Sub annuo & perpetuo servitio laudimia, Remuagia, & alia jura ad dominum directum ratione dominii directi spectantia, juxta loci consuetudinem, solvendo ad festum S. Michaelis, IV. cuparum frumenti ad mensuram Matiscon. VIII. sol. Paris. & duarum galliaarum, &c.* Charta D. *Aubel* in pago Bellijocensi ano. 1460. *Servitium, laudimia, vendas, Remuagia & alia jura ad dominum spectantia, &c.* Vide *Muta* 2.

¶ REMULCULARE, pro Remulcare. Glossæ. Lat. Græc. *Remulculo*, ῥυμουλκῶ. Leg. ῥυμουλκῶ, vel ῥυμουλκῶ, ut in Glossis Græc. Lat.

¶ REMULTUM, *Funis, quo navis deligata trahitur vice remi; unde Remultare, navem trahere, vel navem Remulto trahere*, Joh. de Janua & ex eo Glossatori Lat. Gall. Sangerm. MS. Sed legendum est *Remulcus* & *Remulcare*, ut apud Latinos.

¶ REMUM, Mendosa vox. Vide in *Rhenu.*

¶ REMUNDARE, Mundare, ramos resecare, Ital. *Rimondare.* Statuta Vercell. lib. 4. fol. 71. v°. *Ligna quæ inciduntur ad vendendum sint longa pedibus septem & Remundata.*

¶ REMUNERARE, pro simplici Munerare, munus offerre, donare. Notitia ano. 1068. apud Illustr. Fontaninum ad calcem Antiq. Hortæ pag. 397. *Remunero & dono in suprascripta Ecclesia unam Ecclesiam S. Severa totam in integrum cum sua pertinentia, cum libris, paratis & oraculis suprascriptis.* Charta an. 1358. è Chartulario Domus Dei Pontisar. *Avont souverain desir & estim soa entention & propos de leur Remunerer, &c.*

¶ REMUNERATIO, Eucharistia. Vita S. Nili Confessoris apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 903. *Sanctam autem Quadragesimam transegit totam nihil aliud sumens, nisi solam Remunerationem, atque id propterea quod per singulos dies petierit panem quotidianum.* Vida *Munus* 1.

REMUNERATIONES Sacræ, id est, *Sacræ largitiones*, in leg. 20. de Palatinis, & leg. 41. de Appellat. Cod. Theod. In vet. Inscript. 449. 7. Petronius Maximus dicitur *sacrarum Remunerationum Comes. Comites privatarum Remunerationum*, in lege 2. eod. Cod. de Commeatu. *Munerationes sacræ*, apud Symmachum lib. 10. Epist.. 43.

¶ Remunerationes Benefactorum, Preces ad Deum pro benefactoribus. Guido lib. 1. Discipl. Farsensis cap. 8. *Cum quindecim Psalmis pro omnium tribulationibus, cum precationibus sive Remunerationibus benefactorum.*

¶ REMUTARE, Mutare. Concordia Berthæ cum Monasterio S. Vincentii in Gestis Aldrici Episcopi Cenoman. apud Baluz. tom. 3. Miscell. pag. 169. *Unde convenit, ut tres epistolas uno tenore conscriptas inter se fieri & accipere deberent, quod ita & fecerunt, ut nullus contra parem suum de istis convenientiis se Remutare non posset.* Alterum locum vide in *Remisus.*

¶ REN, si Johanni de Janua fides est, *à rivus dicitur, quod à renibus rivi obsceni & cœnosi derivant, &c.* Singulari numero *Ren*, pro *Renes*, apud antiquos non legi observat Vossius lib. 3. de Vitiis serm. c. 42. nec tamen improbat, cum bina sint viscera, si dextrum sinistrumque renem quis distinguat, ubi sic postulat argumentum.

¶ RENA. Papias: *Opium, trema vitium appellatur, quoniam apud Renas nascitur: est autem succus lasar, herba.* Locus pessime corruptus, qui sic emendari debet ex Isidoro lib. 17. Orig. cap. 9. *Laser herba ... Opium Cyrenaicum appellatum, quoniam & apud Cyrenas nascitur.*

¶ RENACIO, Παλιγγενεσία, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Παλιγγενεσία, *Regeneracio, Recreacio, Reaatio, Recreatio.*

RENALE, [*Zona circa renes: Renalis, ad renes pertinens*, Johanni de Janua.] Vide *Lumbare.*

¶ RENASCIBILITAS, Regeneratio baptismalis. S. Augustious Quæst. vet. & nov. Testam. 115. *In primordio Renascibilitatis polliciti sunt, ut abrenun-*

ciarem pompis & voluptatibus satanæ. Renascibilitas magis proprie diceretur Potentia renascendi. quod observat Martinius.

RENCARIUS. Vide Ordinationem Hospitii S. Ludovici Regis Franc. an. 1261. in Notis nostris ad Joinvillam pag. 112.

¶ RENCHERIATUS, Nimium de se bene existimans, ficta voce à Gallico *Rencheri*. Menoti Sermones fol. 128. *Ego promitto & vobis juro, si vultis facere de Rencheriata & per longum tempus mihi uti istis traficis*: quod ipse sic Gallice vertit: *Je vous promets & si je vous jure, que si vous voulez faire de la Rencherie, &c.* Sermo est de muliere.

¶ RENCOR, Idem quod *Rancor*, de quo supra, Simultas, odium. *Rencore, odio & mala voluntate cessantibus*, in Literis ann. 1356. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 112.

¶ RENCURIA, Idem quod supra *Rancura*, Querimonia. Sententia arbitralis ann. 1302. è Schedis D. *Brunet*: *Quibus utraque pars dedit & concessit plenam & liberam potestatem audiendi, examinandi quæstiones, Rencurias & demandas seu dubia, quæ sunt & esse possunt inter partes prædictas.*

¶ 1. RENDA, Caput baltei. Vita S. Alexii Conf. tom. 4. Julii pag. 256. *Deinde tradidit ei annulum suum aureum & Rendam, id est, Caput baltei, quo cingebatur, involuta in prandeo & purpureo sudario.* In MS. Vallicensi male pro *Renda* legitur *Senda*. Alia Vita metrice scripta MS.

Dixit, & aurato digito mox exspoliato,
Aurum cum Renda pro pignore tradit habenda.

Vide *Rinca*.

¶ 2. RENDA, Census, reditus annuus, præstatio vectigalis, Gall. *Rente*, ab Aremorico *Rent*, quod idem significat, ut vult Lobinellus; vel à ficta voce *Rendita* pro *Reddita*, ut Menagius opinatur. Charta vetus apud eumd. Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 73. *Mandavit per Theder sacerdotem ad monachos Rotonenses ut orarent pro eo, & dedit eis Ranbothan... sine censu & sine Renda, & sine opere, & sine loch-caballn ulli homini.* Charta ann. 1355. ex Archivo S. Victoris Massil. armar. Diniensi num. 50. *Meliorabitur ferma sive Renda dicti Prioratus pro premissio.* Contractus Monialium Artacellæ an. 1403. *Tradiderunt & concesserunt ad Rendam sive firmam & titulo Renda tradiderunt... arrendatibus... omnes proventus & gausidas pertinentes ad dictum monasterium.* De variis *rendarum* generibus consule Glossarium Juris Gallici. Vide *Rendea* & *Renta*.

¶ RENDABLES, Idem quod *Reddibiles*, quod dicitur de feudis, quorum castra vassalli reddere debent domino superiori, cum ei libuerit. Charta Guillelmi de Bassia, apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 116. *Castrum de Maimont cum pertinentiis suis... teneho ego & heredes sive successores mei bona fide jurables & Rendables à Comite superius memorato.* Vide *Feudum reddibile* in *Feudum*.

¶ RENDACIUM. Visitatio Monasterii S. Amantii Rutheo. an. 1347. ex Archivo S. Victoris Massil. *Ordinamus quod cum fiant (f. sint) Rendacia & novena in ecclesia S. Amantii, &c.* Mendum inesse suspicor in hac voce.

¶ RENDALIS, Idem quod infra *Rendualis*. Charta ann. 1270. apud Stephanotium Antiq. Santon. MSS. pag. 270. *Concessimus dictis Priori & Conventui* (S. Eutropii) *centum solidos Rendales, habendos & percipiendos ab eisdem super vendis, &c.* Conventiones inter Reges Angliæ & Franciæ ann. 1286. apud Rymer. tom. 2. pag. 338. col. 1. *Promittimus nos daturos... tria millia librarum Turonens. Rendalium, quas garentisare tenebimur eidem.* Mox recurrit ibidem, ut & tom. 3. p. 684. col. 2. tom. 9. p. 22. col. 2. necnon in Testamento Sclarmundæ Reginæ Majoric. an. 1312. apud Acherium tom. 9. Spicil. pag. 276.

RENDEA, ex Gallic. *Rente. Cens & Rente*, in Consuetudinibus municipalibus. Tabular. Celsinianense: *Hac tamen convenientia, ut censum terræ & Rendeas, seu servitium secundum aliorum consuetudinem in pace reddant.* [Vide *Renda* 2.]

¶ RENDERE, Gall. *Rendre*, Reddere. Pactus Legis Salicæ tit. 52. edit. Eccardi ex MS. pag. 133. *Si nec tunc Rendere voluerit, adhuc septem noctes similiter venit.*

¶ RENDERIUS, Emphyteota, conductor vel quivis tenens vectigali obnoxius, idem qui supra *Redituarius*, Provincialibus nostris *Rendié* & *Rentié*. Capitulum generale MS. S. Victoris Massil. ann. 1426. *Arrendamenta omnium prioratuum & redditumm fiant ad extinctum candelæ, & plus & ultra* (f. ultimo) *offerenti adjudicentur .... tempore quo Renderii illa exsolvunt.* Charta an. 1428. ex Schedis Præsidis de *Mazangues*: *Præsentibus .... domino Hugone Flaix capellano castri de Valleta Renderio prioratus dicti castri de Masalguis.* Contractus Monialium Artacellæ an. 1403. ex iisdem Schedis: *Renderii solidos 12. pro uno porquo & totidem de gasachio.* Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 20. art. 3. *Substituti notariorum non possint aliquos contractus vel distractus recipere inter eorum magistrum & alium, quod si sumpserint, sint ipso jure nulli, in his quæ concernunt utilitatem eorum magistri: quod locum habeat in conductoribus seu Renderiis officiorum eorumdem magistri.*

¶ RENDEVACCA. Statuta Mutinæ fol. 36. v°. rubr. 195. *Cum sit quod propter bella, quæ usque adhuc invaluerunt, terræ, prata, nemora & Rendevaccæ posita in districtu Cesarum à latere sero Navigii perdita sint, & ad nihil reducta pro aquarum superabundantia; & cum homines propter ipsorum paucitatem & paupertatem, qui tenentur ipsa cavamenta facere, in quorum districtu sunt, non possint dictas aquas scolare, &c.*

¶ RENDIS, *Requies otiosa*, in Glossis Isid. Grævius putat legendum: *Resides, requiescentes, otiosi.* Papias: *Resideo, otiosi, pigri.*

¶ RENDUA, Idem quod *Renda* 2. *Rendea*. Charta ann. 1070. apud Baluz. tom. 2. Histor. Arvern. pag. 47. *Renduas vero & donaqua huic monasterio dedi ... firmiter teneantur.* Alia Charta Vosiensis apud Stephanotium tom. 2. Antiquit. Lemovic. MSS. pag. 359. *Nec coactum servitium ab hominibus, qui mansum tenebant, exigant, sed tantummodo Renduam, quam habent, hoc sunt XII. denarii in die S. Mariæ in Augusto.*

RENDUALIS, Pecunia quævis, quæ exsolvitur quotannis, Gallice *de Rente*. Vita Urbani V. PP. pag. 195. *In cujus evidentia expresse recusari ordinavit per patrem suum 600. libras Renduales, quas Rex Franciæ sibi dederat ob sui favorem.* Charta an. 1270. in Hist. Episcop. Cadurcensium num. 127. *Quod ipse det & refundat dicto Domino Episcopo ... quingentos solidos Cadurcenses Renduales, &c.* Curia generalis Catalaniæ in villa Montissoni an. 1363. *Mille solid. Rendalium seu annualium.* Ita *solidos annuales* habet Charta ann. 1151. apud Guichenonum in Probat. Hist. Sabaudiæ pag. 41. Tabular. Dalonensis Abbat. fol. 46. *Duos sextarios frumenti Renduales annuatim.* [Ex quo postremo loco patet, vocem *Rendualis*, non de pecunia solum, sed etiam de alia quavis re quotannis exsolvenda, prout locus postulat, esse intelligendam. Rursum occurrit

in Teſtamento ann. 1289. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. to. 2. col. 294. in Charta an. 1310. apud Stephanotium tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 994. in alio Teſtam. an. 1360. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1475. & in Inſtrumentis MSS. paſſim.]

¶ RENDUALITER DEBITUS, Singulis annis ſolvendus. Charta an. 1324. ex Schedis Marchionis *de Flamarens: Retentis ſibi ... duobus ſextariis avenæ Rendualibus per Petrum ... ſibi Rendualiter annuatim debitis.*

¶ RENDUS, RENDUTUS. Vide *Redditus* 1.

¶ RENEARE, Ejurare, denegare, Gallice *Renier*. Conſuetudo Marchiæ Dumbarum art. 17. *Homo taillabilis alterius domini, qui ponet ſe in franchesia alicujus alterius domini, quia ipſe denegat & Reneat dominum ſuum, omnes ejus res & bona committuntur domino, cujus ille erat homo taillabilis.* Vide *Renegare*.

¶ RENEGARE, Idem quod *Reneare*. *Abjuramus & Renegamus penitus omnem hereſim*, apud Limborch. Sentent. Inquiſit. Toloſ. pag. 195. Utuntur quidam è recentioribus, quos omnino culpat Voſſius de Vitiis ſerm. lib. 4. cap. 21.

RENEGATUS, Qui religionem ſuam ejuravit. Charta Jacobi II. Regis Aragon. pro Judæis ann. 1242. *Prohibentes, ne aliquis de Judaiſmo vel paganiſmo ad fidem noſtram Catholicam converſo præſumat aliquis ... improperare conditionem ſuam, dicendo, vel vocando eum Renegat, vel Toraadie, vel conſimile verbum.* Rogerus Hovedenus ann. 1192. *Et cepit in equitatione illa 24. paganos, & unum Renegatum, qui quondam Chriſtianus fuerat, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negaverat.* Le Roman d'*Amile & d'Amy* MS.

Envers Hervé le cuivers Renoié.

Le Roman *de Jourdain de Blaye* MS.

A Fromont avec li cuivers Renoié.

Joinvilla in S. Ludovico p. 78. de quodam Chriſtiano, qui ſua abjurata religione Mahumetanam amplexatus fuerat: *Je crains ſi je allois vers vous, la pouvrete où je ſerois, & les grans infames reprouches, qu'on me donneroit, tout le long de ma vie, en me appellant Reguoié, Reguoié. Pourtant j'aime mieux vivre à mon aiſe, & riche homme, que de devenir en tel point.* [Eadem, ut puto, notione, Conſtitutiones Eccleſ. Valentinæ tom. 4. Concil. Hiſpan. pag. 148. col. 1. *Si Canonicus .... intus ſacram ædem .... per Dei aliquod membrum ejuſque virginis matris Mariæ juraverit, & in ſimilia verba Renech de Deu prorupperit, ſi clericus aut beneficiatus fuerit, pœnam quinque ſolidorum incurrant*] Vide Nicol. Fullerum lib. 2. Miſcellan. ſacr. cap. 3. & in *Toraadiz*.

¶ RENEGELD, f. Tributum pecuniarium, ab Anglico *Ran* vel *Ren*, Rapina (quod exactioni pecuniariæ convenire poteſt) & *Geld*, Argentum, pecunia. Rotulus an. 14. Henrici VII. Regis Angl. apud Thomam *Blount* in Nomolexico: *Per Renegeld Johannes Stanley Ar. clamat habere de qualibet bovata terræ infra feodum de Aldford 1. d. exceptis dominicis terris & terris in feodo prædicto infra hundred. de Macclesfeld.*

RENELENUS. Vett. Schedæ Thuaneæ apud Mabillonium [tom. 3. SS. Ord. S. Benedict. p. 101.] *Hoc eſt caſula Renelena 1. fazia fuſca .. caligas albas 4. fazia de hatra 5. calciis filtrinas paria 1. calceos Renelenas paria 1. &c.* [*Venelanas* legit ipſe Cangius in *Calcia* 1.]

¶ RENELLA, pro *Renella*. Vide in hac voce.

¶ RENENSIS FLORENUS, Moneta *Florenus* dicta Palatini Rheni, in Charta an. 1408. apud Rymer. tom. 8. pag. 528. col. 2. & in Libello ſupplici ann. 1600. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom. 5. col. 423. Vide *Florenus*.

RENFORTIUM, ex Gallico *Renfort*, Idem quod corroboratio, vel, ut ita dicam, fortificatio. Ita *Renfortium eſgardii*, vel *ſgardii*, in Statutis Ordinis Hoſpital. Hieroſ. tit. 8. §. 1. eſt judicum duplicatus numerus: nam *eſgardium*, judicium ſonat. Vide tit. 19. §. 10.

RENGA, Balteus militaris. Vide *Rinca*.

RENGALENGUM. Vide *Regalengum*.

¶ RENGIA, Balteus militaris. Vide *Rinca*.

¶ RENGUM, vel RENGUS, à Gallico *Reng*, Ordo, ſeries. Conventio Domini & incolarum Caſtrinovi an. 1461. *Tenebuntur dicti habitatores venire fenatum in dicta pradaria ſucceſſive unus poſt alium & de Rengo, ſic taliter unus alteram non emeret.* Polyptychus Fiſcamnenſis ann. 1235. *Dade tenet unam maſuram ... & reddit duos ſolidos ad Natale & ſpargit unum Rengum fimi in culturâ abbatis.*

¶ RENITICOSUS, [illegible], in Gloſſis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. [illegible], *Renoſus*, *Rienoſus*, *Renitioſus*, Qui renibus laborat.

RENNALES. Vide *Andamius*.

¶ 1. RENO, Prachii pars, &c. Vide in *Tremum*.

2. RENO, Veſtis ſpecies. Vide *Rheno*.

RENODURA. Bracton. l. 3. tr. 2. cap. 24. §. 2. *Si os frangatur, quod facile perpendi poterit per Renoduram.* Fabris lignariis *Reneare* eſt quædam linea cava ducta in aſſeribus, quod *regnet*, ſeu protendatur ubique in longum.

¶ RENONUS, Rivulus, canaliculus, alveolus. *Juxta plateas domus Ludovici Gradenit, quodam Renono intermedio*, in Charta Breſſienſi an. 1497. è Schedis D. *Aubret*.

¶ RENOSUS. Vide *Renitioſus*.

¶ RENOTATIO, Annotatio, animadverſio. Oratio Egicæ Regis ad Patres Concilii XV. Toletan. an. 688. inter Hiſpanica tom. 2. pag. 721. *Omne quod loqui me vobis aut circumlocutio onerosa cohibet, aut communis ſermo forſitan explicare non ſinit, hic brevi ſtylo complexus, hic liquida Renotationis inſinuatione conjeci.*

¶ RENOVALE, f. Tributum ex agris novalibus pendendum. Charta Friderici Comitis Werteenſis an. 12[illegible]1. apud Steyererum in Commentariis ad Hiſt. Alberti II. Ducis Auſtriæ col. 207. *Abbates Lucellenſes nec ſe nis atque nos veri heredes, atque in omnibus participes eſſe debeant, in jure videlicet colevandi decimas, primitias & Renovalia de terris acquiſitis & acquirendis in dicto dominio noſtro.*

¶ RENOVARI, Refici, cibum ſumere. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1218. apud Murator. tom. 8. col. 1091. *Invenerunt Chriſtiani in dicto campo papiliones .... biſcottam, farinam & hordeum multum; unde Renovatus eſt totus exercitus Chriſtianorum.*

¶ RENOVELLARE, Renovare. Optatus Milevit. adv. Parmenianum: *Cum hac peteret, Donatus ultro prior ad Carthaginem cedit. Hoc audito Cæcilianus ad ſuam plebem properavit. Hoc modo iterum Renovellatæ ſunt partes.* Sermo eſt de recrudeſcente Carthagine ſchiſmate Donati. Et ſub finem libri 7. *Jacet ipſa principia ſcandalorum, dum hactenus eſſet Renovellata nativitas.* Ubi *Renovellatus* idem tantum ſonat quod Novus, recens. Hoc etiam verbo uſus eſt Columella cap. 6. de arboribus: *Vinea jactis ſulcis optime ſtercorata atque ita Renovellatur*, id eſt, Reviviſcit, integratur. Ut à *novus renovalo*, ſic à *novellus*, *renovellare* factum eſt.

¶ RENTA, Idem quod *Renda*, Redittus, census annuus, Gall. *Rente.* Codex MS. reddituum Episcopatus Autissiod. sub finem sæculi 1111. *Ad festum S. Eusebii habent Episcopus & Comes denariatam panis ab omnibus panatariis & revenditoribus Autiss. & in hac Renta habet S. Eusebius VI. partem.* Charta an. 1395. *Pentius Lobiere Præpositus Tolonensis dat & concedit ad facheriam, sive Rentam, jura, domos, terreas, perceptiones census, servitia, trezena, cascas & arreta, quæ habet in castro de Soleriis.* De variis *rentarum* generibus consulendus est Eusebius *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici v. *Rente* & in Dissertatione Gallica de Tenemento quinquenni, ubi fusius agit de *rentis* pecunia numerata comparatis, variasque & integras hac de re refert summorum Pontificum Bullas, Martini V. Nicolai V. Calixti III. Pii V. Gregorii XIII. Clementis VIII. necnon *Arresta* supremi Senatus Parisiensis: quæ hic indicasse satis est, cum ea exscribere non sinant Glossarii fines.

☞ Gallicum *Rente* interdum accipitur pro speciali ac determinato censu dominico, ut discimus ex Libro anniversariorum & censuum Monasterii S. Germani Paris. sign. B. fol. 200. *Les noms de ceulx, qui doivent les droittures, que nous avons à Clamart. Premierement Robert Paton pour sa maison du bout du la ville tenant à Jaquemain Hanecart, demie Rente: item pour demi quartier de terre au chief de la ville... le huitiéme d'une Rente: item pour trois quartiers demi Rente. Thomas Court-neufve pour sa maison & jardin .... trois quarts d'une Rente & l'huitiesme, trois deniers moins. Huet Guoguille pour quartier & demi du jardin ... un quart & l'uittiesme d'une Rente.* Pluries occurrit ibi. Quem vero censum peculiarem designet, docemur eod. fol. verso: *Et vault la droitture* (vel *Rente*: unum enim idemque sonant voces *Droitture* & *Rente*) *ung septier d'avene & ung minot de froment & deux chappons feueennez.* Vide *Drectura* in *Directum* 3.

¶ RENTAGIUM, Præstationis vel census servilis genus, à Gallico *Rente, Rentage.* Litteræ Humberti II. quibus Jaqueminum & Perrinum Vauterii nobilitat an. 1346. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 538. col. 1. *Absolventes & liberantes vos & quemlibet vestrum ac etiam liberos vestros omnes & singulos, præsentes & futuros ... ab omni tallia, tumplenta, corvata, gayta, exchalgayta, focagio, carnagio, Rentagio & alio quovis usagio, &c.*

RENTALE, Reditus, proventus, Gallis *Rente, Rentage,* [vel potius Codex censualis, Gall. *Rentier*, in Consuetud. Britan. art. 74. 77. & 78.] Iter Camerarii Scotici cap. 3. *Deinde petatur Rentale burgi, per quod firmæ perticatarum terræ leventur, vel levari debeant, tam de terris vastis, quam ædificatis.* [Charta Richardi II. Angl. Regis ann. 1381. apud Rymer. tom. 7. pag. 338. col. 1. *Carta, scripta, munimenta, rotuli, evidentia & Rentalia Prælatorum, Dominorum & Magnatum, &c.* Et paulo post: *De combustione & destructione cartarum, scriptorum, munimentorum, evidentiarum seu Rentalium, &c.*]

RENUITÆ, dicti Monachi vagi, alias Sarabaïtæ, quasi renuentes jugum Monasticæ disciplinæ. Glossæ veteres apud Menardum: *Renuita, qui refutant Abbatem habere.* Vide Isidorum lib. 2. de Eccles. Offic. cap. 15. Odonem Cluniac. lib. 3. collat. cap. 23. & Haeftenum lib. 3. Disquis. Monast. tract. 3. Disquis. 2.

¶ RENUMERARE, Referre, narrare, Gall. *Raconter.* Historia Monasterii Andagin. apud Marten. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 935. *Cumque Renumeraret, quæ retulerat ei cubicularius suus, & per mutua ædificationis colloquia aliquamdiu in Domino delectarentur, &c.*

¶ RENUNTIARE, Jubere valere, nuntium remittere, dimittere, abdicare. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 1. cap. 8. num. 3. *Permitte autem mihi ire & Renunciare domesticis.* In Græco ut & Lucæ 9. 61. ἀποτάξασθαι. Chronicon Parmense ad annum 1282. apud Murator. tom. 9. col. 801. *Guielminus duxit in uxorem quamdam dominam ... & Renuntiavit canonicatum Parmæ, quem habebat.* Et ad an. 1295. col. 832. *Gatius de Foro capitaneus populi Parmæ Renuntiavit ipsum regimen & capitaneatum.* Hac notione dixit Quintilianus, *Renuntiare civilibus officiis*, Gall. *Renoncer. Subjectionem atque fidelitatem eidem Renunciare coacti sumus*, in Charta ann. 1523. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 333.

¶ RENUNTIATORIÆ LITTERÆ, Quibus quis rem aliquam abdicat, dimittit, in Diplomate an. 1336. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 525. Vide mox *Renuntium.*

RENUNTIUM, Renuntiatio, Gallis *Renonciation*, cum scilicet rem aliquam abdicamus, aut in ea jus nullum nos habere profitemur. Apud Leonem Ostiensem Titulus cap. 35. lib. 2. sic inscribitur: *Placitum, seu Renuntium Ducum Cajetanorum de confinis Monasterii hujus.* In ipso textu *Renuntiatio* dicitur. Auctor est Angelus de Nuce, in Notis ad eumdem Leonem Ostiensem, Petrum Diaconum Casinensem compilasse Regestum in sex partitum classes, in Privilegia, Præcepta, Oblationes, Libellos, *Renuntia*, & Sacramenta, quibus universa hujus Monasterii monumenta comprehendi potavit. Exstat illud Casini. Quo loco *Renuntii* sunt Chartæ & Diplomata, quibus ii, qui jus se habere contendebant in res Monasterii, ei renuntiant. [Charta ann. 967. apud Baluzium in Appendice tom. 2. Capitul. col. 1539. *Neque per præceptum domni Imperatoris, nec per judicatum, nec per Renuntium, nec per ullum scriptum monimmis, &c.*]

¶ RENUNTIUS, Internuncius. *Nuntii, Renuntiique corrupti*, leg. 1. Cod. Theod. tit. 7. de Nuptiis. Occurrit apud Plautum.

¶ RENUSIATOR. Thomas *Blount* in Nomolexico: *Et sunt communes latrones & Renusiatores hominum.* An Raptor, voce partim ducta ab Anglico *Ran* vel *Ren*, Raptus?

☞ Haud scio an huc spectet vox *Renvoisié*, quam usurpat le Roman *de la Rose* MS.

Dant Jupiter li Renvoisiés,
Par qui delis sue si praisiés.

¶ REORDINARE, Restituere in pristinum ordinem seu locum. Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 572. *Tunc plurimis Comitum & curiæ Magnatibus Imperatori suadentibus; hanc ab eo abstulit abbatiam & domnum Supponem, quem supra libavimus, in ea constituit; itaque domnus Suppo Reordinatur.* Primum communi fratrum voto electus & ordinatus ab Imperatore dejectus fuerat; *Reordinatur* ergo hic idem omnino est quod *restituitur.* Acta BB. Bertoldi & Henrici, tom. 4. Junii pag. 60. *Ut ... imaginem sibi prædictam Reordinare non dedignaretur*, hoc est, Reddere.

¶ REORDINATIO, Iterata ordinatio, Scriptoribus Ecclesiasticis, Gall. *Reordination.* Codex Canonum Eccl. Afric. c. 48. *Illud autem suggerimus mandatum nobis, quod etiam in Capuensi plenaria synodo videtur statutum, ut non liceat fieri rebaptizationes, Reordinationes.* Vide *Ordo* 3.

¶ REPORIA, ἡ τρίτη τῶν γάμων ποδοστροφία, in Glossis Lat. Gr. legendum est, ut in Castigationibus: *Repotia*, ἡ τρίτη τῶν γάμων ποδοστροφία. Festus: *Repotia, postridie nuptias apud novum maritum cenatur, quia quasi reficitur potatio*. Vide ibi Scaligerum, Cujacium lib. 6. Observ. cap. 39. & infra *Riperidia*.

¶ REORTA, pro Rota, ut conjecto. Charta ann. 1159. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 2. col. 65. *Sed & vicinum nemus ... Monachus concessit ... ad faciendum aratrum, totum lignum, quod in eo est necessarium, Reortas videlicet & hujusmodi, quibus aratrum trahitur.*

¶ REORTARIUS. f. Qui facit *reortas*, seu rotas, faber lignarius, vulgo *Charron*. *Hugo Reortarius* memoratur in Chartulario Dunensi, nullo addito, unde vera vocis significatio certius innotescat.

REPA, Crepa, Feretri operculum, umbraculum, ciborium. S. Audoenus lib. 1. de Vita S. Eligii cap. 32. *Fecit quoque Repam in loco anterioris tumuli.* Lib. 2. cap. 39. perperam *Crepa* appellatur: *Jussit praterea & Crepam ex auro atque argento mirifica fabricare, quam supra Confessoris membra deponere deberet.* Et mox: *His ita gestis, mos erat, ut diebus Quadragesima propter fulgorem auri vel nitorem gemmarum operiretur tumba velamine linteo urbane ornato holoserico. Igitur ingrediente Quadragesima praetexerunt Crepam hujusmodi sindone, ut moles radiantis metalli velata tegeretur diebus pænitentia.* Aigradus Mon. in Vita S. Ansberti Episc. Rotomag. n. 29. *Condidit super ejus sepulchrum Repam mira magnitudinis, pretiosis metallis auri argentique decoratam, gemmisque pretiosis adornatam.* Chron. Fontan. c. 2. *Subter arcubus tumulatus, condiditque super eam Repam argento .... decoratam.* Et cap. 8. *Conditaque est a fratribus .... supra tumbam illius Repa diversis metallis de orata.* Guibertus lib. 3. de Vita sua cap. 9. *Sanctorum feretra ... cum s sa prominentis eorum, quam sit vocitant, Repa.* Translatio S. Guthlaci n. 8. *Conductus aurifabrorum & gemmariorum primoribus, elimata amplitudinis artificiosa scultura Repam in sublime suspensam construxit, quam ex diversorum metallorum lignorumque generibus compactam, auri argentique laminis vestitam, crystallis variisque gemmis adornatam ditavit, sicut usque in hodiernum diem humanis visibus apparet.*

Reba, in Chronico Episcoporum Metensium: *Hic fabricare jussit cum adjutorio Pippini Regis Rebam S. Stephani Mart. & altare ipsius, & cancellos.* Occurrit etiam in Chronico Abbat. S. Trudonis lib. 1. pag. 349. Vide *Ciborium*, *Reparium*, *Regaios*.

¶ REPACIFICARE, Reconciliare, ad pacem & concordiam reducere. Vita S. Caroli Flandriæ Comitis, tom. 1. Martii pag. 211. *Si saltem illo modo Repacificarentur.*

¶ REPACULUM, Pascuum, ni mavis esse pro *Repagulum*, Locus tutus, quasi *repagulis* clausus. *Quemadmodum nos fecisti de sacro fonte procedere puros; ita nos jubeas in aterna Repacula cum Sanctorum cætibus sociari perpetuos*, apud Mabillonium Liturg. Gallic. pag. 228.

REPAGINARE, Denuo sociare, compingere. Vide Petrum Chrysologum serm. 62.

¶ REPAIRIUM. Vide mox in *Reparium*.

¶ REPARACULUM, Objectaculum, obstaculum, ab Italico, ni fallor, *Riparo*, Gall. *Rempart*, *Barriere*. Jacobi de Delayto Annales Estenses apud Murator. tom. 18. col. 941. *Nam extenso ponte illo vasorum Pado, concurrerunt rustici ... & per demissionem aliquorum molendinorum & alia Reparacula, fuit pons ille disruptus, priusquam quisquam transiret.* Ibidem col. 1010. *Ad ingrediendum Serraleum illud in circumstantes Stiam & Merani conatum suum designe statuerunt; at dominus Padua cum gente sua .... percepto negotio, adventaverat, & Reparaculis intendebat.* Miracula B. Ægidii, tom. 3. Aprilis pag. 247. *Non ponentes propter ventum vel frigus aliud aliquod Reparaculum circa eam.* Hoc est, Objectaculum auræ arcendæ.

¶ REPARAMEN, Επισκευασία, in Glossis Lat. Gr. & Gr. Lat. Idem est quod sequens

¶ REPARAMENTUM, Reparatio, Restauratio. Consuetudines Brageriaci art. 121. *Item si in domo conducta aliquod adificium seu Reparamentum sit necessarium ... mansionarius post ... ostensionem dicta necessitatis, sua propria authoritate, de salario exinde domino dicta domus debito seu debendo, reparare, emendare & readificare valeat opportune.*

1. REPARARE, Redire, Gall. *Repairer* [& *Repaier*, alias, nunc *Retourner*, *Revenir*.] Leges Burgorum cap. 9. *Cum veneris ad ætatem, vel Reparaverit domum, vel è carcere liberatus fuerit, &c.* [Villharduinus:

Et lors encontrerent deus nés,
Qui Repairoient de Surie.

Le Roman d'*Athis* MS.

Mais or verrons au Repairier;
Qu'en leur terre n'a chevalier.

Le Roman *de Rou* MS.

A lor navie Reperrierent,
Et des avoirs lor nés chargierent.

Charta Stephani Comitis Burgund. ann. 1229. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 396. *Li hommes d'Auxonne doivent au seigneur l'ost & la chevauchie ... en tel maniere que li sires n'en puest mener si loings de la ville, que il ne puisse Reparrier le jour moymes en la ville.* Hoc verbum perperam à *Repatriare* deducit Vir eruditus. Vide *Reparer* alia notione in *Reparium*.]

¶ 2. REPARARE. Edictum Caroli Regentis ann. 1358. tom. 3. Ordinat. pag. 338. *Mandantes & tenore presentium committentes Senescallo Carcassone ... numerum focorum modernorum, qui per informacionem diligentem in predicta Senescallia, in libris & papiris thesaurarie regie Carcassone Reparari, registrari & describi.* Hujus *reparari* veram notionem ignorare se fatetur Cl. Editor; mihi idem videtur quod *restitui* seu iterum describi in libris laudatæ thesaurariæ.

¶ 3. REPARARE dicebantur in Academia Paris. Scholares, cum lectiones primum auditas, postea repetebant in scholis: cui exercitationi hora peculiaris assignata erat. Statuta Collegii Montis-acuti an. 1502. apud Lobinell. tom. 5. Histor. Paris. pag. 728. *Et post dictas Vesperas serundo omnes ad cœnam usque hora sexta inchoandam disputabunt, & movebunt quæstiones, de quibus post Gratias, nisi vacatio fuerit, in propriis scholis Reparabunt.* Vocis originem Lobinellus ducit ab Hispano *Reparar*, Attendere, ad aliquid animum revocare, reflectere.

¶ Reparatio, ibidem, Repetitio lectionum disputationumve prius auditarum: *De auditis in dio lectionibus vel quæstionibus disputatis discussio fiet .... & ita tempus serotinum distribuetur, quod inquisitio prædicta, quam Reparationes vocant, ultra septimam cum semis non protrahatur.* Charta Guillelmi Abb. Cistercii an. 1523. apud eumdem Lobinell. tom. 3. pag. 181. col. 2. *Nec pro occasione quacumque intermittantur Reparationes artium* (in Collegio S. Bernardi Paris.) *qua bene practicata æquivalent aut prævalent lectionibus ordinariis.* Etiam occurrit apud Robertum

bertum *Goulet* in Compendio jurium Universitatis Paris. fol. 18. v°. &c.

¶ REPARATORIUM, Propugnaculum, munitio, defensio, f. ab Italico *Riparo*, Gall. *Rempart*. Epistola de obsidione urbis Rhodi ann. 1480. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 292. *Turrim majori potentia, arte & ingenio oppugnant, ac Reparatoria & propugnacula jactu bombardarum quatiunt, nonnullosque conterunt.* Vide *Reparum* 2.

¶ REPARATURA, Reparatio, restauratio. Computus an. 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 274. *Pro Reparatura ciminita sala magna, taren.* 1.

¶ REPARE, Vellere. Vide in *Reffare*.

¶ REPARIARE VELA, Renavigare. Solinus cap. 33. *Hoc Arabia fat est, hinc ad Pelusium Repariemus. Pariare vela* dicuntur navigantes, qui *paribus* & æquis velis secundo flatu cursum tenent; unde *Repariare*, Retro dare cursum, ut habet Hofmannus in Lexico.

¶ REPARIASSARE *dicuntur ii, quos pœnitet instituti, aut a conventis discedunt*, in Amalthea & Lexicis juridicis.

REPARIUM, Receptaculum, domus munita, locus munitus, ex Gall. *Repaire*, Itali *Riparo* dicunt. Vide Acharisium. Charta donationis partis castri Meliandri per Ebonem Vicecomitem Ventadoriensem Henrico D. Suliaci an. 1325. *Quidquid habet in castro, seu Repario de castro Milhau* Alia: *Ratione castri, Repparii, seu fortalitii de Treuchalet, & Repparii seu fortalitii de la Brossa ... in Vicecomitatu Lemovicensi, &c.* an. 1282. Alia Gerardi de *Massonhan* domicelli Lemovic. an. 1301. *Repairium sive arbergamentum.* [*Maneria seu Repparia*, in Charta Guidonis Episc. Lingon. ann. 1275. ex Archivo S. Benigni Divion. *Hæc sunt nomina villarum, maneriorum seu Repariorum vicaria Tholosæ*, in Consuetudinibus MSS. Tolos. è Bibl. D. Abbatis de Crozat. *Reparium de S. Eulalia prope Exaudenum*, in Charta an. 1441. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 1097. *In toto Reparia seu tenemento de la Bermondia*, in Charta an. 1321. ex Schedis Marchionis *de Flamarens*. Partitio bonorum an. 1324. apud Thomasserium in Consuetud. Bituric. pag. 725. *Radulphus & Maria habebunt castrum seu Repperium de Rezayo, una cum domibus, viridariis & ædificiis ad ipsum castrum pertinentibus.* Testamentum Bertrandi de Turre ann. 1328. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 707. *Bertrandum filium meum ..., heredem instituo in domo mea seu Repayrio meo de Celsbogel cum suis ædificiis, fortaliciis, &c.* Hinc

☞ *Repairer* nostri dixerunt pro Commorari, *Repairans*, pro Commorantes. Edictum Johannis Franc. Regis ann. 1355. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. p. 22. *Et aussi sur tous les habitans, marchandans & Repairans en yceli sont levée une imposition de huit deniers pour livre sur toutes choses qui seront vendues oudit pays.* Aliud Edictum ejusdem Regis an. 1356. ibid. pag. 68. *Sur tous les marchans, habitans & Repairans audit pays.* Literæ ejusdem Regis an. 1362. ibid. pag. 587. num. 38. *Se il avenoit que en un Repaire a Paris, eust grant foison de marchans estranges, & que par aussi les devandiz courratiers ne peussent assouvir lesdiz marchans en eulx conseillans, que lesdiz maistres y puissent adjouster & acompaignier autres courratiers, selon ce que bon leur semblera durant ledit Repaire tant seulement.* Ex quibus posterioribus verbis merito conficit Cl. Editor voce *Repaire* hic significari commorationem, haud perpetuam mansionem. Hodie *Repaire* maxime dicimus Latibulum, quo sese recipiunt feræ, vel speluncam latronum; unde *Repairer* seu *Etre au Repaire*; Jacere est in cubili vel *reparío*. Vide *Reparare* 1.

¶ 1. REPARUM, Tela grossior. Processus de Vita S. Yvonis num. 21. tom. 4. Maii pag. 547. *Super cilicium autem vel semper, vel per intervalla gestabat camisiam de tela grossissima, appellata Reparo*, Gallice scilicet, ut habetur in Inquisitione MS. pro canonizatione ipsius S. Yvonis.

¶ 2. REPARUM, Italis *Riparo*, nostris *Rempart*, Munitio. Bernar. *de Breydenbach* Itiner. Hierosol. pag. 262. *Nostri vero munimentis, quæ Repara vocant, conspectis, tria tormenta, quæ Bombarda vocantur, ab hostium dextera in ortulo palacii militum Avernorum statuunt.* Vide *Reparatorium* & *Reparum*.

¶ REPASCERE, pro simplici Pascere. Charta Caroli Simplicis an. 914. apud Miræum tom. 2. pag. 806. *Nec in mansiones, neque in annonas, vel pratis audeat caballos suos Repascere.* Computus an. 1345. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 525. col. 1. *Item, pro equo dicti Aymonetti, qui Repascuit in nemore Vincellarum, vi. den. parif.* S. Paulinus Epist. 44. ad Aprum & Amandam: *Quid igitur agam, a quo mihi tribui vel commodari petam vel supellectilem, qua possim digno ambitu triclinium divitis æmulari: vel impendia, quibus possim divitem pauper Repascere.* Hoc est convivio excipere illos, à quo exceptus sum. Simili notione Poem. 21. ad Cytherium:

Ut pullus aquila dicitur Repascere
Cura parentes mutua,
Quos vis senecta rursus implumes facit;
Nidoque pascendos refert, &c.

¶ REPASSAGIUM, Reditus, Gall. *Retour*. Literæ ann. 1340. apud Rymer. tom. 5. pag. 190. *Pro passagio suo versus dictas partes, & Repassagio suo exinde ad partes Angliæ.* Aliæ an. 1397. apud eumdem Rymer. tom. 8. pag. 14. *Volentes pro securitate adventus, passagii & Repassagii præfati Reymundi, &c.*

¶ REPASTICUS. Vide mox in *Repastus*.

¶ REPASTUM, Idem quod mox *Repastus*. Ordinationes an. 1580. apud Rymer. tom. 7. pag. 241. *Nullus scolarium dicta aula Repasta privata, de sumptibus seu expensis communibus dicta domus, capere præsumat, nisi &c.* Adde Kennetti Glossarium ad calcem Antiquit. Ambrosden.

REPASTUS, Idem quod *Pastus*, Refectio, prandium, cœna: nostri etiamnum *Repas*. Formula 37. ex Baluzianis: *Nullum ibidem præsumant exercere dominatum, non ad mansionaticos aut Repastos exigendo, non ad ministeria describendo, &c.* Testamentum Widradi Abbatis Flaviniacensis anno 1. Theodorici Regis [apud Mabillon. sæc. 3. SS. Benedict. part. 1. p. 686.] *Nullum præsumant exercere dominatum, non ad mansionaticos, aut Repastus exigendo, &c.* [In posteriori ejusd. Widradi Testamento ibid. pag. 689. legitur, *Non ad mansiaticos aut Repasticos exigendo.*] Epistola incerti Abbatis tom. 2. Hist. Francor. pag. 665. *Fuimus namque ad locellum vestrum in loco, qui dicitur Il. ipsum mansum consideravimus, ibique nostrum Repastum ex nostro adducere præcepimus, & una cum nostris vestrisque fidelibus in amore vestro illic lætati sumus.* Vide *Pastus*.

¶ REPATICUM. Vide infra *Ripaticum*.

REPATRIARE, Redire in patriam. Gloss. Isidori: *Repatriat, ad patriam redit.* Gloss. Ælfrici: *Repatrio*, icham ȝipie, id est, *domum redeo*. Joann. de Garlandia in Synonymis:

Repatrio, remeo, remetior, atque revertor.

Utuntur [Solinus semel & iterum,] Alanus de Insulis in Planctu naturæ pag. 294. S. Gerardus in Vita S. Adelardi num. 29. [S. Bernardus in Vita

S. Malachiæ & lib. 5. de Consideratione.] Honorius Augustodunensis lib. 3. cap. 38. & 43. Baldricus lib. 1. Chronici Cameracensis. cap. 22. 71. & 122. Auctor Vitæ Lietberti Episcopi Cameracensis cap. 16. Otto de S. Blasio cap. 3. Albertus Stadensis ann. 1193. Thwroczius, &c.

¶ Repatriatio, Reditus in patriam, apud Sugerium in Vita Ludovici Grossi perioche 9.

¶ 1. REPAUSARE, Nutrire, alere. Cassianus Collat. 18. cap. 14. *Hæc ... non obscuris orta majoribus ... veniens ad beatæ memoriæ episcopum Athanasium, precabatur, ut aliquam sibi alendam viduam daret ... & ut petitionem ejus verbis ipsius exprimamus: Da mihi, inquit, aliquam de sororibus quam Repausem.* Et post pauca: *Rogaveram, inquit, ut mihi dares præcipores, quam ego Reficerem.* Ubi *Repausare* & *Reficere* idem sonant, ut satis patet. Notio hæc, ut videtur, ducta est à Græco *ἀναπαύειν*, *Reficere*, *Refocillare.*

¶ 2. REPAUSARE, Quiescere, *pausam* facere, Gall. *Reposer.* Johannes Thwroczius in Chron. Hungar. cap. 56. *Cumque venisses ad quoddam nemus magnum, dixit suis, ut pro recreandis equis paululum Repausarent.* Adde Guillelmum Malmesbur. p. 39. Consuetudines Canonicorum Regul. cap. 8. de labore manuum, apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 1220. *Cum Repausaverint secundum quod qualitas aeris vel situs loci permiserit, circa priorem Repausent.* Vita S. Gerardeschæ, tom. 7. Maii pag. 167. *Volabat autem dicta aquila per totam Ecclesiam, Repausando super capita quorumdam dignorum ibi morantium.* Hist. Cortusiorum lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 800. *Se Repausaverunt cum equis per magnam horam noctis.* Vide *Pausa.*

¶ Reposare, Eadem notione. Chronicon Dominici de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 618. *Suique erant equi optime Reposati.* Et col. 648. *Ibidem ipsa nocte jussi sunt Reposare.* Chronicon Petri Azarii apud eumd. Murator. tom. 16. col. 410. *Decima quarta die Reposetur.*

¶ Repausare, Quietem dare. Vita S. Basilisci n. 13. tom. 1. Martii pag. 239. *Me Repausat Dominus Jesus Christus .... omnem requiem & refrigerium præstat mihi Spiritus sanctus.*

¶ Repausatio, Quies, somnus, Gallice *Repos.* S. Wilhelmi Consuet. Hirsaug. lib. 1. c. 97. *Meridiana Repausatio in Palmis initiatur & usque ad calendas Octobris protenditur.* Rursum utitur lib. 2. cap. 20. Hist. FF. Prædicat. Paris. apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 554. *Aliquando etiam cum fessus se pro labore dictandi Repausationis gratia poneret ad quietem, dormiendo dictabat.* Agitur de S. Thoma. Occurrit rursum in Vita S. Guthlaci, tom. 2. Aprilis p. 55. Contraria notione *Inquietudo* redditur *Repausatio* in Glossis ad calcem Collectionis Canonum MS. è Bibl. DD. *Chauvelin* Custodis Sigillorum regiorum.

¶ REPAYRIUM. Vide supra in *Reparium.*

REPECIARE, Veteri vesti segmenta assuere, Gall. *Rapiecer*, à *Petia*, quod vide. Regula S. Francisci cap. 2. *Omnes fratres vilibus vestibus induantur, & possint eas Repeciare de saccis, & aliis petiis, cum benedictione Dei.* [*Repeciata cuculla, Repeciati sotulares,* in quibusdam Statutis MSS. S. Victoris Massil.]

¶ REPEDABILIS, Retrogradus. Fortunatus lib. 1.
Extimuit fugitiva virum Repedabilis arbor.

¶ REPEDIATURA Calligarum, f. Interpolatio tibialium, qua novi *pedes* reconcinnantur. Statuta Placentiæ lib. 6. fol. 81. *Item de Repediatura duarum calligarum ab homine cum suo teppo sartoris albo & endego*, 11. *den.* Vide supra *Pediare.*

¶ REPEDITARE, Johanni de Janua, Frequenter repedare; *Regiber du pie*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS.

¶ REPELLITUDO, Impedimentum, obstaculum. Charta ann. 5. Ludovici Imper. apud *Meichelbeck* tom. 2. Histor. Frising. pag. 206. *Sin autem ipse, Domino vocante, ante mundum desereret, pars illius præter ullam Repellitudinem ad hanc domum, ubi pro remedium animæ suæ donavit, firmiter ustaretur.*

¶ REPELLUS, Species ludi. Statuta Montis-regalis pag. 178. *Aliquis non ludat .... ad taxillos, vel ad burinas, vel ad alium ludum vetitum ... præterquam ad Repellum, in quo Repello quis possit ludere usque ad solidos quatuor pro expendendo in uno loco.*

¶ REPELTA, *Lapis excelsus*, in Glossis Isidorianis.

REPENDIUM, Remuneratio, compensatio: beneficium quod rependitur. Petrus Diac. l. 4. Chronic. Casin. c. 44. *Quasi adepta salutis Rependio, B. Benedicto perpetuum se reddidit servum.* [Inquisitio ann. 1330. to. 2. Hist. Dalphin. p. 231. col. 1. *Prænominati non indigent Rependiis gratiarum, quin imo, in & adversus ipsorum quemlibet pœna jurium merito diriguntur.* Statuta Datiaria Communitatis Riperiæ fol. 15. cap. 21. *Emptor teneatur & astrictus sit, & compelli possit realiter & personaliter ad solutionem dicti datii seu datiorum, sine spe vel respectu alicujus restauri sive Rependii dandi vel faciendi sibi per dictam Communitatem.*]

¶ REPENSA, Idem quod mox *Rependium.* Diploma Johannis Regis Bohemiæ ann. 1338. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 637. *Ipsum* (Conradum Slesiæ Ducem) *ad prosequendum commodum & honorem nostrum ferventius aliquarum retributionum Repensa & specialium gratiarum prærogativa allicere cupientes, hanc sibi gratiam duximus faciendam.*

¶ REPENSATIO, Compensatio. *Repensatio vicissitudinis*, apud Salvianum lib. 4.

¶ REPENSATRIX, Quæ repensat, rependit, compensat, Martiano Capellæ lib. 9.

¶ REPENSIO, Idem quod *Repensatio*, Compensatio. Vita S. Ildefonsi Episc. tom. 2. Concil. Hispan. pag. 571. *Omnes illos Hispaniæ Prælatos deprecatus est, ut in honorem B. Mariæ & in Repensionem illatæ sibi ab hæreticis injuriæ, festum solenne singulis annis in Hispania coleretur xv. Kal. Januarias.*

¶ REPENSITATIO, Memoria, commemoratio. Passio SS. Perpetuæ & Felicitatis, to. 1. Martii p. 633. *Ut lectione eorum quasi Repensitatione rerum & Deus honoretur & homo confortetur.*

¶ REPENSIVA, Remuneratio, compensatio. Literæ Edwardi III. Regis Angl. ann. 1339. apud Rymerum tom. 5. pag. 125. *Memoria recensentes profusam gratitudinem, quam clerus & populus ... nobis hactenus ostenderunt, & proinde volentes eis gratam facere Repensivam, concedimus, &c.* Litteræ ejusd. Regis an. 1341. ibid. pag. 244. *Gratum foret admodum & votivum, si fœdus nobiscum velletis inire, pro quo libenter gratam faceremus succedentibus prosperis Repensivam.* Rursum occurrit in aliis ejusd. Edwardi Literis ann. 1345. ibid. pag. 478. iterumque in aliis ann. 1350. ibid. p. 681. ut & apud Scriptorem sæculi xiii. tom. 1. Bibl. Labbei p. 505.

REPENTALIA, Pœnitentia, ex Gallico *Repentaille.* Ita autem appellarunt nostri mulctam, qua mulctabatur is, qui à pacto matrimonio recedebat, quæ non modo parti alteri solvebatur; sed & Prælatis ipsis Ecclesiæ. Constitutio Odonis Legati, lata in Concilio Provinciali Syriæ ann. 1254. *Circa exactionem vero pœnarum pecuniariarum, quæ vulgariter*

appellantur Repetailles, vel aliarum, quocunque nomine censeantur, quæ in matrimoniis & sponsalibus apponuntur, quia usitatum est malum, & à majoribus inolitum, & ob hoc difficilius everti timetur, statuimus, &c. Sed ne crimina remaneant impunita, volumus, ut parti resilienti, pro perjurio vel fide rupta, per Prælatum loci pœnitentia competens imponatur. Ex quibus satis liquet legendum *Repentailles.* Supra: *Item & aliud vitium irrepsit apud quosdam, quod quando aliqui contrahere volunt per verba de futuro sponsalia, pœna pecuniaria de matrimonio apponitur: & quandoque certum tempus præfigatur, infra quod contrahi matrimonium debeat, & plerumque fit sine temporis præfinitione. Et cum certum tempus apponitur, si non contrahant infra illud, quamvis postmodum velint contrahere, pœna propter ea præfixa petitur a Prælatis Ecclesiæ, compelluntque partes ad solvendum sibi ipsam, in utilitates proprias convertendam. Item si post contracta sponsalia de futuro pœna apposita de matrimonio contrahendo, contrahentes se ab invicem velint absolvere, petitur à Prælatis pœna apposita, & ab utraque parte in solidum exterquetur. Et si unam dissentire contingat, altera assentiente, petitur pœna à dissentiente, & compellitur ad solvendum. Et plerumque etiam ab illo, qui contrahere consentit, licet alter dissentiat, pœna solida* (ita leg.) *vel pro parte exigitur: quod satis crudele & avarum est, ut innocens puniatur.* Deinde ait, hæcce prorsus matrimoniorum libertati contraire, &c. [Vide *Repentalitia.*]

¶ REPENTALITER, Repente. *Repentaliter .... somno excutitur*, in Vita S. Macarii Antioch. tom. 1. Aprilis pag. 884.

¶ REPENTALITIA, Idem quod *Repentalia.* Statuta Ecclesiæ Constant. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 821. & tom. 8. vett. Scriptor. part. 1. pag. 283. edit. in 4°. *Non fiant sponsalia sive fidentialia cum Repentalitiis, quia libera debent esse matrimonia, nec metu pœnæ adstringi.*

¶ REPENTIDÆ, nostris *Repenties*, Flagitiosæ mulieres ad meliorem vitam conversæ & in cœnobio conclusæ. Testamentum Beatricis de Alboreya Vicecomitissæ Narbon. an. 1367. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1525. *Item legamus congregationi Repentidarum Narbonæ unum florenum.* Vide *Repentita.*

¶ REPENTIM, ἐξαπίνης, ἄφνω, ἀθρόως, in Glossis Lat. Græc. Et mox: *Repentine*, αἰφνιδίως, ἄφνω. Castigationes, *Repentim, summatim*, ἀθρόως. *Repeme*, ex MS. Sangermanensi.

¶ REPENTINÆ FERIÆ, Festa, si bene conjecto, quæ non solent celebrari, sed quæ repentino quodam pietatis motu coluntur certis de causis non semper recurrentibus. Statuta Mutinæ fol. 77. rubr. 373. *Et possit cognosci* (de damno facto) *& definiri, secundum formam dicti statuti, qualibet die feriata vel non feriata, & nonobstantibus aliquibus feriis solemnibus vel Repentinis, nisi essent feriæ solemnes introductæ ad reverentiam & honorem Dei.* Vide *Feria* 3.

¶ REPENTITÆ, Eædem quæ *Repentidæ.* Charta Johannis Archiep. Arelat. an. 1255. inter Instr. Gall. Christ. tom. 6. col. 202. *Considerantes devotionem & religionem Beatricis abbatissæ & monialium S. Salvatoris de Fonte Nemausensi ad honorem Dei & utilitatem ipsarum concedimus & donamus eisdem domum illam cum omnibus pertinentiis suis, in qua olim Repentitæ in condamina castri Bellicadri habitabant.*

¶ REPERCUSSIO ARBORUM, Idem, ut opinor, quod *Ramagium*, seu facultas exscindendi vel colligendi ramos arborum in silvis. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 71. *Habebat illa Alesia ... Repercussionem arborum de virgulto illo, quæ emit idem Miles ab heredibus Alesiæ & ab ipsa Alesia.* Et fol. 119. *Eisdem Monachis eleemosinavi .... falturam, quam habebat dicta Alesia in hortis de virgulto monachorum, & herbagium & Repercussionem arborum.*

¶ REPERIDIA, ἐπὶ πόδα, ἡ μετὰ τὴν ἡμέραν ποδοστροφία, in Glossis Lat. Græc. Legendum ut in Castigationibus, *Reporia*: & pro ἐπὶ πόδα, ἐπίδα, quo utitur Pindarus. Vide *Reoria* & *Recessim*: quo in posteriori loco ex pravo ἐπὶ πόδα factum est æque pravum *Recessim, Reperidia*, quasi hæc duo essent synonyma. Adde si vis Martinium in *Reperidia.*

¶ REPERTORIUM, Jurisconsultis idem quod *Inventarium*, nostris *Repertoire, Inventaire. Tutor qui Repertorium non fecit, quod vulgo inventarium appellatur*, lib. 26. Dig. tit. 7. leg. 7. §. 1. *Inventarium & Repertorium, seu librum enquestarum conscribi faciatis*, in Charta ann. 1338. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 371. col. 1. Vide Placidum Diac. in Supplemento Virorum illust. Casin. cap. 11. & 21. apud Murator. tom. 6. col. 70. & 74.

REPERTURA, Inventio thesauri. Charta Henrici Imp. an. 932. pro Monast. Broniensi, apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 30. & Barthol. Fizen in Histor. Leod. pag. 233. *Confirmamus & bannum & justitiam, impetum & burinam, ictum & sanguinem, Reperturam, pirgum regium, fora, telonea, Vicecomitatum, &c.* [Chartularium SS. Trinit. Cadom. *De Repertura de mare medietas est abbatissæ.*] Vide *Thesaurus* [& *Wreckum.*]

¶ REPETACIARE, à Gallico *Rapetasser*, Assutis pannulis resarcire. Sentent. Inquisit. Tolos. apud Limborch. pag. 329. *B. Franciscus dedit benedictionem fratribus Repetaciantibus vestes suas de saccis.* Vide *Peciatus* in *Pecia, Petaacia* & *Repetiare.*

¶ REPETARE, Idem quod *Repetere.* Charta Henrici Reg. Angl. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. Fr. pag. 642. num. 47. *Quolibet* (quodlibet) *duellum debet Repetari tercio die coram duobus hominibus.* Ubi *duellum* sumitur pro ipsa duelli sponsione, quæ repeti seu iterari debebat.

¶ REPETENTIA, ἐπανάληψις. *Repeticio*, ἐπανάληψις (melius.) *Repetitio*, ἐπανάληψις καὶ ἀπαίτησις, ἐπιτροπιασμός, in Glossis Lat. Græc. Adde Glossas Græc. Lat. Pro *recordatio* utitur Lucretius lib. 3.

¶ REPETIATUS, Gallice *Rapiecé, Rapetassé.* Vita S. Pilingotti, tom. 1. Junii pag. 151. *Portans ea* (vestimenta) *de saccis & aliis petiis diversimode Repetiata.* Charta an. 1227. è Tabular. Eccl. S. Audomari: *In superpellicio honesto similiter taconato seu Repetiato, sed integro.* Vide *Repeciare.*

¶ REPEYSATA, Pastus, à Gall. *Repaitre*, Pascere. Computus ann. 1327. & 1328. tom. 2. Histor. Dalphin. p. 216. *Quando dom. Dalphinus & Humbertus ejus frater pransi fuerunt in domo sacristæ, solvit pro Repeysatis equorum .... xx. solid. vi. den.* Vide *Reppaissuta.*

¶ REPIA, ἡμιμής, in Glossis Lat. Græc. & Gr. Lat. in quibus etiam: ἡμίκοπον, *Rera.* Putat Martinius legendum *Repla* pro *Repia*, & *Rica* pro *Rera*, ἡμίκοπον vero rectum censet. Hesychius: ἡμίκοπον, ἡμίπλευρον, ἡμίκρανα, ἡμικεφάλαιον, σιαγόνας τὸ ἥμισυ. Itaque illic intelligit vestem, quæ caput ex dimidio operit & sic genas. Ita cæsitium, inquit, à cæsione, ut ἡμίκοπον à κοπῇ. Sic *Rica* est ipsum capitis operimentum. Hæc ille. Vide *Repa.*

REPIDA. Anastasius in Nicolao I. pag. 210. *Similiter calicem de auro ex lapidibus circumdatum, & in circuitu pendentes hyacinthos in filo aureo, & Repidis duobus in typo pavonum cum scutis & diversis lapidibus pretiosis hyacinthis albis, qui pensant, &c.*

REPIGNERARE, *Pignus recipere*, Papiæ. [Festus: *Reluere*, *Solvere*, *Repignerare*. Ulpianus lib. 53. Dig. tit. 6. leg. 5. §. 12. *Rem tibi dedi, ut creditori tuo pignori dares, dedisti: nec Repigneras, ut mihi reddas.* Vide *Pignus.*]

¶ Repignerare, Pignori dare. Conventio ann. 1193. è Tabulario Monasterii S. Urbani: *Si cellerarius voluerit aliquem de hominibus suis Repignerare vel obstagiare, de hoc quod levatum fuerit de Repigneratione habebit dominus Hugo tertiam partem, cellerarius duas & de obstagiis similiter.*

¶ REPILARE, *Iterum pilare*, seu tundere, Johanni de Janua; *Repiler*, in Glossis Latino-Gall. Sangermanensibus.

¶ REPISAC, Anglica vox: quam vide in *Fong.*

¶ REPLANDERE. Vide mox *Replaudere.*

¶ REPLANTARE, Iterum plantare, defigere, Gall. *Replanter.* Visitatio castrorum Dalphini an. 1347. tom. 2. Histor. Dalph. pag. 67. col. 1. *Palicium reficere, Replantare, morenare & refreciare faciat.*

¶ REPLASMARE, Reformare, regenerare. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 3. cap. 18. num. 1. novæ edit. *Quia enim non erat possibile, eum hominem qui semel victus fuerat & elisus per inobedientiam Replasmare & obtinere bravium victoriæ: iterum autem impossibile erat, ut salutem perciperet, qui sub peccato ceciderat: utraque operatus est Filius, Verbum Dei existens, à Patre descendens & incarnatus, &c.*

¶ REPLATUM, f. Idem quod *Complantum*, Ager jure usufructuario ad plantandas vineas certis conditionibus datus. Inventarium Episcopatus Claromont. fol. VIIIxx.XV. *Petrus de Merdonia domicellus tenebat in feudum à domino Claromont. totum Replatum podii Merdonia & plura alia.*

¶ REPLAUDERE, Repulsare. Glossæ Lat. Græc. *Replaudo*, ἀντικροτέω. Perperam in Græco-Latinis: Ἀντικροτέω, *Replando.*

REPLEGIARE, Replegiabilis. Vide *Plegius.*

¶ 1. REPLICA, *Analabum, armilausa, scapulare monachorum, resticula dua, à replicando dicta:* Laurentio in Amalthea, & in Martinii Lexico: quod consule. Vide *Analabus.*

¶ 2. REPLICA, Practicis nostris, *Replique*, Iterata defensio, refutatio, responsio. Charta Caroli Regis Fr. an. 1489. apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 237. *Dictus vero defensor suas defensiones & dicta actorum suas Replicas, ac præfatas defensor suas duplicationes consiliariorum nostrum contradidissent.* Semel & iterum occurrit hac notione in Bibliotheca Monasterii Heilsbronensis pag. 114. Vide *Replicatio.*

¶ REPLICARE, Gall. *Repliquer*, Refutare, iterare responsum, præsertim in litigando. Charta an. 1235. ex Schedis Præsidis de *Mazaugues*: *Ut deinde possint agere vel experiri, deffendere, Replicare & excipere & emptiones facere, & de calumnia jurare pro supradicto affari.* Sententia arbitralis ann. 1274. ex iisdem Schedis: *Dictus vero procurator Replicabat.* Arestum Parlamenti Paris. 19. Junii ann. 1332. contra Scabinos Atrebat. *Procuratore dictorum conjugum Replicante & proponente in contrarium plures rationes juris & facti.* Occurrit in alio Aresto ann. 1341. apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 486. & alibi. Vide *Replicatio.*

Replicare ad Servitutem, in Edicto Rotharis Regis Longob. tit. 88. §. 4. & in Lege Longob. lib. 2. tit. 58. §. 3. *Replicare ad servitium*, eod. lib. tit. 12. §. 2. *Ad Palatium Replicare*, de ancilla Palatii, tit. 9. §. 3. *Ad publicum Replicare*, in Legibus Luithprandi Reg. Longob. tit. 19. §. 2. in Legib. Ratchis Regis tit. 5. Astulphi Regis tit. 5. &c. Vetus Judicatum in lib. 2. Chronici S. Vincentii de Vulturno pag. 690. *Ut omnes servi, qui subtracti erant ... qui ad ejus placitum venire noluissent, potestative eos apprehenderet, & in ipso servitio eos Replicaret, cum famulis, & filiis, & rebus, &c.* Infra: *Vel in ipsius præsentia sic eos Replicaret in servitio de ipso Monasterio, &c. Ad servitium repetere*, in Legibus Wisigoth. tit. 7. §. 4.

¶ REPLICATIO, in veteri Vocabulario, *est exceptionis facta exclusio; & sic est quadam exceptio competens actori contra exceptionem rei, & istam semper opponit actor: & contra Replicationem actoris datur duplicatio reis & iterum contra duplicationem rei datur actori triplicatio: & sic in infinitum extendere licet.* Tabularium Calense pag. 139. ad ann. 1256. *Die assignata coram nobis ... ad interloquendum super exceptionibus ex parte dictarum monialium, & Replicationibus ex parte dicti magistri, &c.* Charta an. 1273. apud Baluzium tom. 2. Histor. Arvern. pag. 277. *Rationibus, exceptionibus, cavillationibus, Replicationibus & defensionibus tam juris quam facti.* Statuta Montis-regalis pag. 86. *Insuper quia sæpe dictum est supra, quod etiam discussis, vel non discussis, exceptionibus procedatur, ne processus causa impediatur, statutum est, quod omnes exceptiones, Replicationes & triplicationes, dilatatoriæ, declinatoriæ, peremptoriæ, &c.* Sed hæc sunt Jurisconsultis familiaria. Glossæ Lat. Græc. *Replicacio*, ἀντιπαραγραφή. Aliæ Græco-Lat. Ἀντιπαραγραφή, *Replicacio, proscripcio, Replicatio, perscriptio.*

¶ Replicatio Beneficii, Remuneratio, compensatio. Diploma an. 1322. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 470. *Ut pro Replicatione beneficii temporalis, memoria nostri & prænominatarum defunctarum in omnium fratrum orationibus apud Deum jugiter habeatur.*

¶ REPLICATURA, Ἀναδίπλωσις, in Glossis Lat. Gr. & Græc. Lat. *Reduplicatio*, figura Grammat.

¶ REPLISUM, Plicatura, Gall. *Repli.* Ad calcem extracti ex Regestis Parlamenti Paris. pro Ballivo Atrebat. ann. 1381. habetur: *Et erat signatum super Replisum, Per judicium Curiæ. Jouvenel & Salli.*

¶ REPLORARE. Gesta Trevirensium Archiepisc. apud Marten. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 243. *Incredibili lamentatione lugebat Luciferum injuste de cælo extrusum, quem volebat denuo Replorare in cælum.* Vix dubito quin mendum sit in hac voce, pro qua forte restituendum est *reportare.*

¶ REPLUENS. Glossæ Isidori: *Repluentibus, exabundantibus.* Legendum est, *Refluentibus, exundantibus*, ut quidam volunt: & certe *Repluere* proprie foret rursum pluere; quia vero, inquit Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 25. si iterum iterumque pluat, redundant aquæ, dicitur *Repluentibus, exabundantibus*, ut apud Papiam: *Repluit, abundat.*

¶ REPLUM, *Species mulieris*, in Glossis Isid. Suspicatur Vulcanius legendum esse: *Peplum, Species vestis muliebris.* Vossius lib. 3. de Vitiis serm. cap. 42. *Peplum, vestis muliebris.* Martinius retinet *Replum*, quod ordo alphabeticus ibi sit observatus, *Replumque* sit operimentum, quod vesti accommodari potuit. Deinde, ut *Reicinium* à *Reicio*, sic *Replum* à *Repello* ex eadem causa dici potuit. Emendat ipse: *Replum, Vestis mulieris.*

¶ REPODIARE, Repodiatio. Vide *Podium.*

¶ REPOENITENS, Pœnitens, dolens, Gallis *Repentant. Repœnitentem suscipe me, Domine*, in veteri Antiphonario Eccl. S. Petri in Vaticano, Edit. Thomasii Romæ an. 1686. col. CXV.

REPOFOCILIUM. Vide *Retrofocilium.*

¶ 1. REPONDERARE, Tantumdem pendere, æquare, Gall. *Contrepeser.* Epistola Soldani Ægyptii in Chronico Johannis *de Whethamstede* pag. 409. *Pugillus siquidem plebis, nunquid latitudinem maris poterit obumbrare, & velut gutta roris minima ultra aquarum multitudinem in litore posita, virtutem exercitus nostri Reponderabit?*

¶ 2. REPONDERARE, Rependere. Sidonius lib. 1. Epist. 4. *Reminiscaris, velle me tibi studii hujusce vicissitudinem Reponderare.* Et lib. 5. Epist. 1. *Reponderatur tibi ex hoc consummatissima gloria.* Adde lib. 9. Epist. 11. Claudius Mamert. lib. 3. c. 15. *Pro falsitate veritatem alicui Reponderare.*

1. REPORTAGIUM, Medietas decimæ; *Reportage.* Charta Theodorici Episc. Ambian. an. 1150. *Mater Ecclesia Ambianensis ex antiquo dignitatis suæ privilegio obtinet medietatem decimæ, quæ vulgo dicitur Reportagium.* Alia ejusdem anni 1172. *Cum prædicti Monasterii fratres apud Flasserolles commorantes Reportagium, medietatem videlicet decimæ, quam Ambianensis Ecclesia de labore parochianorum suorum in territoriis Polivilla & Choisi agricolantium de antiquo obtinuerat, retinere attentassent.* Charta ann. 1245. ex Tabulario S. Germani Pratensis: *Ille cujus esset major decima de Clamardo ratione prædictæ consuetudinis sequens colonum suum haberet nomine Reportagii medietatem decimæ terræ illius sic cultæ, &c.* Charta G. Abbatis S. Florentii Salmuriensis ann. 1246. ex Tabulario S. Dionysii: *Ratione cujusdam consuetudinis, quæ Reportagium sive Carrutagium vulgariter nuncupatur.* Ita in alia Decani Paris. ejusd. anni *Carturagium* habetur; [& melius, ni fallor, *Carrucagium*, in alia mox laudanda è M. Pastorali Eccles. Paris.] Alia anni 1266. in Tabulario Abbatiæ S. Acheoli Diœcesis Amb. fol. 455. *Clamabamus siquidem inter nos invicem quasdam decimas per consuetudinem Reportagii.* Et infra: *Totam nihilominus decimam absque Reportagio possidebit.* In eadem Charta: *Nihil habebit Reportagii; sed tota ex integro decima ad jus & possessionem de Marcel deferetur, sicque manifestum & patens, quod neque Ecclesia de Martel de curte de Bertencourt & culturis suis antiquis, neque Corbeiensis Ecclesia de omni territorio, quod ad jus & parochiam de Martel pertinet, aliquid omnino reportabit.* Charta an. 1246. in M. Pastorali Eccl. Paris. lib. 23. ch. 95. *In locis illis duntaxat, quos coloni decimariæ sive territorii nostri in eorum decimaria excolebant ratione cujusdam consuetudinis, quæ Reportagium sive Carrucagium vulgariter nuncupatur.* Tabularium Altæripæ in Episcopatu Lingonensi an. 1287. *Dictus Curatus illam decimam, quæ debetur nomine Reportagii, accipiet & habebit.* Occurrit non semel in Tabulario S. Dionysii fol. 15. 16. 32. & in Tabulario S. Germani de Pratis fol. 103. [ut & in Tabulariis Compendiensi, & S. Medardi Suessionensis, &c.]

☞ Locum habebat *Reportagium*, cum ab hominibus seu colonis unius Ecclesiæ agri excolebantur in vicino alterius Ecclesiæ seu parœciæ territorio; tunc enim medietatem decimæ frugum ex iis agris nascentium percipere solebat prior Ecclesia, etiamsi nullum aliunde jus, nullam aliam in ea parœcia decimam habere consuevisset; hinc inter Ecclesias de *Reportagiis* dissidia. Hujus rei testis est Charta E. Prioris S. Martini de Campis an. 1243. in Tabulario nostro Sangermanensi: *Notum facimus, quod cum talis esset consuetudo inter villas de Meudonno & de Clamardo, quod si aliqua terra arabilis coleretur in territorio & parrochia de Meudonno per colonos & animalia commorantia in parochia de Clamardo, ille cujus esset major decima de Clamardo ratione prædictæ consuetudinis, sequens colonum suum, haberet nomine Reportagii medietatem decimæ terræ illius sic cultæ, & eadem consuetudine similiter uteretur villa de Meudonno in territorio & parochia de Clamardo. Tandem inter nos ad quos spectat major decima de Clamardo & religiosos viros Abbatem & Conventum S. Germani de Pratis Paris. ad quos spectat major decima de Meudonno, fuit concorditer ordinatum, ita videlicet quod nos... supradictam consuetudinem remisimus... & quidquid nomine Reportagii in territorio de Meudonno percipiebamus... præfatus vero Abbas & Conventus S. Germani præfatæ villæ de Clamardo eandem consuetudinem remiserunt.*

2. REPORTAGIUM, Dictum, sententia, arbitrium, Gallice *Rapport.* Charta Libertatum Villæ Maceriarum ann. 1233. *Si aliquis casus emerserit, qui in ista Charta, & per istam Chartam determinari non valeat, idem casus ad usagium patriæ per Reportagium Scabinorum firmiter tenebitur.*

¶ REPORTAMEN, Actio reportandi proprie, relatio. Epistola Abbatis S. Albini apud Johannem de *Whethamstede* in Chronico p. 440. *Honesti enim viri est honesta dicere, in aliis vero vel interpretari in melius, vel omnino tacere. Igitur vel omnino taceatis, vel in melius Reportamen faciatis;* hoc est, in meliorem partem accipiatis, mitiorem in partem interpretamini, ut satis patet ipso contextu.

¶ 1. REPORTARE, Causam judicandam referre, Gall. *Raporter*; hinc *Reportator*, Gallis *Raporteur*, Relator causæ judicandæ. Lobinellus to. 4. Hist. Paris. pag. 525. plura refert Aresta Parlamenti sic terminata: *Reportatum per N.* vel *N. Reportavit*, & in Regestis ejusd. Parlamenti passim, *N. Reportator.* Juxta primam hujusce supremi Senatus institutionem duplicis erant generis Consiliarii. Alii judicabant tantum, nunquam *reportabant*; alii *reportabant* solum, non judicabant: quod discrimen sustulit Philippus VI. Edicto ann. 1344. tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 224. n. 9. ubi: *Que tous Rapportent... car tous doivent estre Rapporteur & Jugeurs.*

¶ 2. REPORTARE, Transcribere, cedere, dimittere. Charta Henrici II. Ducis Lotharingiæ ann. 1243. apud Miræum tom. 1. pag. 116. *Noverit Universitas vestra, quod Gosuinus Milet, dictus Bock, totum feodum, quod de nobis tenebat in territorio de Heimicsem, in pratis, aquis, piscariis... ad opus Abbatis & Conventus de Loco S. Bernardi... qui ab ipso Gosuino præfatum feodum, titulo emptionis, juste acquisierunt, in manus nostras quasi veri domini & superioris ipsius feodi Reportavit, atque justo modo werpivit, nihil sibi juris, nihil suis heredibus in dicto feodo, ad præsens vel in posterum, reservando.* Hoc feudum Monasterio venditum, dicitur in manus superioris domini *Reportatum* seu dimissum, quod nemini feudum tenenti licitum fuerit illud alienare sine licentia domini feudalis. Literæ Margaretæ Flandriæ Comitissæ ann. 1250. quibus pacem componit inter Walterum Episc. Tornac. & Balduinum Comminii Dominum, apud eumd. Miræum tom. 2. pag. 1233. col. 1. *Nos ambo* (Balduinus & ejus filius) *dictas justitias terrarum Episcopi... Reportavimus libere & absolute werpivimus & effestucavimus in manus illustris dominæ M. Flandriæ & Hannoniæ Comitissæ... Reportavimus & libere & absolute werpivimus & effestucavimus in manus dictæ D. Comitissæ, de consensu & voluntate ejus ad opus dicti Episcopi & successorum ejus, patronatum Ecclesiæ de Comminez.* Et col. 2. *Reportaverunt & in manus nostras libere & absolute dicti Balduinus Dominus de Comminez & Balduinus filius ejus*

primogenitus werpiverunt & effestucaverunt, ad opus dicti Episcopi & successorum ejus, justitias dictarum terrarum Episcopi, &c. Vide *Reportatio.*

¶ REPORTATIO, Transcriptio, cessio, rei possessæ dimissio, Gallis *Transport.* Cornelii *Zantfliet* Chronicon apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 414. *Eodem anno* (1421) *Johannes Comes Namurcensis pro certa summa pecuniæ vendidit Principi Philippo Duci Burgundiæ totum Comitatum Namurcensem .... ad quem juridice suscipiendum & saisiendum missi sunt honorandi viri ... in quorum manus facta est decenter Reportatio & effestucatio prædicti Comitatus mensis Junii die octava.* Vide *Reportatio.*

¶ REPORTATIONES, Commentationes, adnotationes. Testamentum Guillermi de Turre Canonici Claromont. an. 1315. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pag. 539. *Item lego ff. vetus meum & ff. novum, infortiatum, Codicem, Summam Azzonis & alias Reportationes & commentu super Corpus juris & Decretales meos Bernardo, &c.*

¶ REPORTATOR, Gall. *Raporteur*, Relator causæ judicandæ. Vide *Reportare* 1.

REPORTUNUS. Gloss. Græco-Lat. ἐχῖνος, *Importunus, Repertunus.* [Adde Latino-Græcas.]

¶ REPORTUS, Italis *Riporto*, Relatio, actio reportantis aliquid eò, unde fuerat allatum. Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 25. att. 2. *Molendinarius pro portu & Reportu cujuslibet salmatæ grani vel farinæ, tam infra civitatem quam extra, mercedem unius solidi Turon. tantum consequatur.*

¶ REPOSARE, Quiescere, nostris *Reposer.* Vide in *Repausare* 2.

¶ REPOSCERE, Latinis notum pro Repetere. De magistro, qui discipulos dictata reddere jubet, dixit Terentianus Maurus de Carmine Anacreontio Choriambico: *Tu genus hoc memento reddere, cum Reposcam.*

¶ REPOSCONES, *Flagitatores, qui continuo convitio debitum reposcunt*, Laurentio in Amalthea. Ammianus lib. 22. sub finem: *Homines autem Ægyptii plerique ... sunt ... Reposcones acerrimi.* Vox est non inelegans, judice Vossio lib. 3. de Vitiis serm. cap. 42. sed dici non potest, num Lucillius, vel alius veterum, usurpet; an demum inventa, Latinitate collabente.

REPOSITARIUS, [Idem quod *Repostarius*, Thesaurarius.] Vide *Salmcama* in *Zavalmedina.*

¶ 1. REPOSITIO, Quies, Gall. *Repos. Monasterium B. Mariæ de bona Repositione in oppido S. Salvii*, vulgo *Notre Dame de bon Repos*, apud Stephanotium to. 1. Antiq. Benedict. in Vasconia MSS. p. 286.

¶ 2. REPOSITIO, Locus ubi quid reponitur. Palladius lib. 1. de Re Rustica c. 32. *Repositiones fœni, ligni, cannarum, nihil refert, in qua parte fiant, dummodo sicca sint.*

REPOSITORIUM, Discus major, in quo variæ simul lances componebantur ac reponebantur, ad mensam, apud Plinium, Petronium, eumdemque in Fragmentis pag. 9. 11. 31. 46. quod *Compositile* vocat Ennodius Epigr. 22.

¶ Repositorium, Id omne in quo aliquid reponitur. Perpetuus Turon. Episc. sæc. 5. in suo Testamento legat *Amalario presbytero capsulam communem unam de serico, item peristerium & columbam ad Repositorium*; id est, columbam ad reponendam sacrosanctam Eucharistiam, ut probat Mabillonius lib. 1. de Liturgia Gallic. cap. 9. num. 13. Breviarium divisionis thesaurorum Caroli M. an. 811. *Harum divisionum ... unaquæque ab altera sequestrata, semotim in suo Repositorio cum superscriptione civitatis ad quam perferenda est, recondita jacet.* S. Bernardus de Conversione ad Clericos cap. 3. *In illud siquidem* (pravæ conscientiæ) *Repositorium, velut in sentinam aliquam, tota decurrit abominatio & immunditia defluxit.* Computus an. 1244. MS. Bibl. Regiæ: *De quodam Repositorio ad nebulas v. s.* Statuta Eccl. Nannet. ann. 1365. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 930. & Statuta Eccl. Meld. eod. an. tom. 2. Histor. ejusd. Eccl. pag. 508. *Item, quod duæ sint cuppæ, seu duo Repositoria, unum videlicet quod pro hostiis conservandis remaneat, alterum quod ad infirmos deferatur.* Inventarium Eccl. Aniciensis an. 1444. *Item, quoddam esloy corporalium de panno nigro Damascii. Item, quoddam Repositorium corporalium de veluto nigro.* Ubi *Esloy* (nostris *Etui*, Theca) & *Repositorium* idem sonant. Charta Petri Noviom. Episc. ann. 1412. *In medio partis dicti cimiterii pro cimiterio remanentis fiat una crux honesta, & prope ipsam aliquod Repositorium conveniens ad reponendum ossa seu reliquias deffunctorum, quæ reperientur in parte dicti cimiterii.* Acta B. Andreæ pueri, tom. 3. Julii pag. 464. *Reportatus rursum est thesaurus* (id est, corpus sacrum) *ad ecclesiam S. Apostoli Andreæ in Rinn, non amplius in cœmeterio, sed in Repositorio, quod in templi pariete hunc in finem studio fuerat excavatum, recludendus.* Ubi *Repositorium* idem est quod Sepulcrum. Synodus Valentina ann. 1581. to. 4. Concil. Hisp. pag. 188. *Rector & clerus intra ipsum Ecclesiæ archivum, Repositorium unum conficiant, cum tot scriniolis sive cellulis, quot in illa Ecclesia beneficia fuerint: in quo actu omnia & instrumenta ad beneficium spectantia in posterum recondantur, ita ut singula cellula singulis beneficiis deputentur.* Vide mox *Repositum* 1.

Vasa Repostoria, In quibus quid reponitur. Papias: *Vasa Repostoria, arca, gazophylacium, cibutum, loculus, scrinia, &c.* Ordericus Vitalis lib. 13. pag. 898. *Tonnas falerni plenas, aliaque vasa Repostoria cum multis speciebus ex pretiosis opibus de suis locis transtulerunt.* Vide Salmasium in Observationibus ad Jus Atticum & Romanum pag. 451.

Repostorium Sanctius, Ærarium, vel potius Cimeliarchium, apud Capitolinum in Antonino Philos. Glossæ Basilicæ: ῥεποσιτόριον, παραθηκαρεῖον.

1. REPOSITUM, Fiscus. Testamentum Sancii I. Reg. Portugalliæ ann. 1217. apud Brandaonem tom. 4. Monarch. Lusitan. pag. 260. *Cætera omnia de meo Reposito dentur leprosis Colimbriæ.* Infra *Repositorium* scribitur.

Repostarius, Thesaurarius. *Repostarius major*, in Charta æræ 1316. apud eumdem Brandaonem tom. 5. ejusd. Monarch. pag. 304.

¶ 2. REPOSITUM, Secretior camera. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii tom. 3. pag. xi. *Per officiales Repositi bene fiant illa injuncta eorum officiis, quæ ad servitia palatii diriguntur.* Et pag. xl. *In nostro Reposito sint duæ personæ, quæ excupatores nominentur; ipsi enim tam cameras nostras quam palatia scobare & mundare teneantur.*

¶ 3. REPOSITUM, Sepulcrum. Bulla Leonis IX. PP. in Actis SS. Junii tom. 3. pag. 671. *Ejus cadaver in quodam Reposito in ecclesia Fratrum Prædicatorum ... detulerat tumulatum.* Vide *Repositorium.*

¶ REPOSITURA, Repositio, seu actio reponendi. Vita B. Notkeri Balbuli, tom. 1. Aprilis pag. 582. *Erat Romæ instrumentum quoddam ex theca ad Reposituram antiphonarii authentici.*

REPOSITUS, Secretus, arcanus. Will. Malmesburiensis lib. 4. Histor. Angl. cap. 2. *Illud Repositius propositum non ita vulgabatur, &c.* Robertus Bour-

ronus MS. io Merlino: *Elle me creanta que ille s'en partiroit en Repost de son pere.* Hugo Plagon Gallicus interpres MS. W. Tyrii lib. 6. cap. 7. *Delitescentes,... Repounoient.* Lib. 12. cap. 4. *In prædictis latebant insidiis,... Pour ce firent Repostailles & esmonchemens.* [*Des Fontaines* cap. 20. num. 3. *Tu edifias par force en ma terre ou en Repost*, id est, Clanculum, occulte. Le Romao *de la guerre de Troyes* MS.

Sa font dedent li temple mis...
Ces ont les Repostals garnis.

Le Roman *de Rou* MS.

N'est chose si Reposte qui ne soit revelée,
Ne euvre tant oscure qui ne soit demonstrée.

Observat Thomasserius in suo ad Bellomanerium Glossario, *Repost*, & *Reponaille* in antiqua Decretalium Interpretatione pro electione clandestina vulgo accipi.]

¶ REPOSTARIUS, Thesaurarius. Vide *Repositum* 1.

¶ REPOSTORIA Vasa. Vide *Repositorium.*

¶ REPOTIA, Vox Latinis nota, quam quidam è recentioribus transtulerunt ad convivia, quæ in nonnullis religiosis Ordinibus celebrantur recurrente professionis die, anno præsertim quinquagesimo, quem *Jubilæum* vocant. Statuta Ernesti Bavari Archiep. Colon. ann. 1605. in Instrum. tomi 2. novæ Gall. Christ. col. 162. *Nec in esculentis aut poculentis novi aliqui in monasteriis sumptus fiant, ullave Repotia aut anniversaria professionis convivia.*

¶ REPPARIUM, Repperium. Vide *Reparium.*

¶ REPPAYSUTA, Idem qood supra *Repeysata*, Pastus, à Francico *Repaitre*, Pascere. Computus Johannis Humberti sub Guigone Dalph. an. 1328. ex Schedis D. *Lancelot*: *Item eradidit Johanni Viconis dicta die pro Reppaysuta equorum dicti domini Dalphini, 111. sol.*

¶ REPPUS, Italis *Reffo*, Gallis *Fil*, Filum. Statuta Placentiæ lib. 6. fol. 80. v°. *Sartores de drapis non possint accipere da taliando & cusendo... videlicet de aliquo gonello drappi integri... ab homine cum suo Reppo sartoris albo & endego... ultra 112. sol. & VI. d.* Et fol. 81. recto: *Item de aliquo guernimento de biseto vel albasio ab homine cum suo Reppo sartoris albo & endegho ultra 11. d.* Alium locum vide in *Repediatura.*

REPRÆSALIÆ, Jus recipiendi, quod cuipiam per vim ablatum fuerit, à voce Gallica *Reprendre*: [nostris *Represailles*, Italis *Rappresaglia* & *Represaglia.* Alias originationes affert Vossius lib. 3. de Vitiis serm. cap. 42. quem, si opus est, consule.] Auctor Breviloqui: *Reprasalia est potestas pignerandi contra quemlibet de terra debitoris data creditori pro injuriis & damnis.* Idem: *Reprasalia dicuntur, quando aliquis oriundus de una terra spoliatur, vel damnificatur ab alio oriundo ab alia terra, vel etiam si non debitum solverit ei: tunc enim datur potestas isti spoliato, quod ei satisfaciat contra quemlibet in terra illa, unde est spoliator vel debitor.* Ἀνδροληψία, Græcis, Latinis *Clarigatio*, de quibus vocibus multa congessit Salmasius de modo usurarum pag. 554. & seqq. Constitut. Siculæ lib. 1. tit. 8. *Ut nullus auctoritate propria de injuriis & excessibus factis, vel faciendis in posterum se debeat vindicare, nec Præsalias seu Reprasalias facere, vel guerram in regno movere.* Petrus de Vineis lib. 5. Epist. 24. *Propter quod, licet frivolam occasionem assumens, de bonis ipsorum Tudertinorum Reprasalias te velle facere comminaris.* Et lib. eodem, Epistolæ 48. titulus ita concipitur: *Concedit licentiam quibusdam mercatoribus faciendi Præsalias contra rebelles, qui eos disrobaverunt.* Concilium Avenionense ann. 1279. cap. 2. *Si contingat vel homines, vel res quaslibet, animalia quævis Ecclesiarum, sive personarum Ecclesiasticarum.... abduci per aliquos aut aliquas in prædictam sive pignerationem aut Reprasaliam, &c.* [Concilium Paris. an. 1314. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 302. *Etsi pignerationes, quas vulgaris elocutio Reprasalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tamquam graves legibus & æquitati naturali contraria, civili sint constitutione prohibita, &c.* Adde Regimina Paduæ ad ann. 1302. to. 8. Muratorii col. 427. Chronicon Jacobi Malvecii to. 14. ejusd. Murator. col. 959. Privilegium Universitatis Lovan. an. 1426. apud Martenium tom. 1. Anecdot. col. 1768. &c.] De Repræsaliis, consule Epist. 12. Friderici II. Imp. ex iis, quas edidit Freherus to. 1. Rerum Germanic. Bartholum in Tractat. de Repræsal. Guidonem Papæ Decis. 32. 33. Chopinum lib. 3. de Doman. tit. 25. Bretium lib. de Superioritate Regis cap. 17. &c. Literarum vero repræsaliæ formulam exaravit Rollandinus in summa Notariæ cap. 9. part. 2. extrem. [Vide voces *Martha* col. 519. & 520. *Pignorantia* & *Reprensalia.*]

¶ REPRÆSENTANEUS, Qui repræsentat, exhibet. *Reprasentanea potestatis respectu aliquid facere*, apud Tertullianum Apolog. cap. 27.

REPRÆSENTARE, Exhibere, sistere aliquem. Lex Ripuariorum tit. 31. §. 2. *Quod si eam Repræsentaverit, tale damnum incurrat, quale, &c.* [*Repræsentare se*, apud Gregorium Mon. in Chronico Farfensi, tom. 2. Muratorii part. 2. col. 636.] Occurrit non semel apud Scriptores ævi inferioris. Vide *Præsentare.*

¶ REPRÆSENTATIO, Corporis forma, species. Vita B. Colettæ, tom. 1. Martii pag. 591. *Juvencula pulchra Reprasentationis & dulcissima modestia. Morum paternorum Representatio*, id est, Imago, imitatio, in Epistola S. Odilonis Abb. to. 3. Conc. Hispan. p. 187. *Reprasentatio passionis & mortis Christi* in tragœdiis, in Regiminibus Paduæ, apud Muratorium tom. 8. col. 375. Has repræsentationes improbant Patres Synodi Hispal. an. 1512. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 11.

¶ REPRÆSENTATIVUS, Qui repræsentat; ostendit, exhibet. Epistola Johannis de Monsteriolo apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1417. *Moxque Agrippinam pervenimus, quæ vulgo Colonia vocitatur, civitas profecto amplissima & ingentis honorificentia... & ... magnificentia Reprasentativa.*

¶ REPRÆSENTATOR, Qui repræsentat, exhibet, imago est. *Filius Reprasentator Patris*, Tertulliano adv. Praxeam cap. 24. Concilium in Hispania celebratum ann. 1215. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 169. *Præcipimus ne quis promoveatur in subdiaconum, diaconum vel presbyterum, nisi habeat competens... beneficium... & qui aliter ordinaverit, competenter provideat eidem in necessariis, vel à Reprasentatore ipsius, ordinato faciat provideri, donec ei competens beneficium fuerit assignatum.* Ubi *Reprasentatorem* eum esse puto, qui aliquem præsentavit ordinandum.

¶ REPRÆSTARE, Præstare, exhibere, tradere. Paulus JC. lib. 19. Dig. tit. 1. leg. 47. *Lucius Titius accepta pecunia ad materias vendendas sub pœna certa, ita ut, si non integras Repræstaverit intra statuta tempora, pœna conveniatur, partim datis materiis defecit, &c.* Rursum occurrit eadem notione l. 36. tit. 1. leg. 22. sed alia superius in *Præstare.*

¶ REPREHENSIBILITER, Male, perperam, sic ut reprehendi mereatur. Rufinus in Apologia pro Origene: *Tertulliani libellum de Trinitate Re-*

prehensibiliter scriptum inferentes. Magis Latine postea dixit: *Fidei, quæ à Tertulliano non recte scripta est.*

¶ REPRENSALIÆ, Idem quod *Reprasaliæ*, Gall. *Represailles.* Statuta Ecclesiarum Cadurc. Ruthen. & Tutel. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 744. *Item, persona singularis ipso facto excommunicata est & universitas interdicta, quæ concedit Reprensalias sive marchas, id est, pignorantias fieri contra personas ecclesiasticas, vel bona ipsarum, nisi concessionem hujusmodi revocaverint infra mensem.* Eadem fere repetuntur ibid. col. 756.

¶ REPREYSALLIÆ, Eadem significatione. Privilegia Studentibus in Studio Gratianopolitano concessa per Dalphinum ann. 1339. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 412. col. 2. *Venientes ad dictum Studium, commorantes ibidem & recedentes ab ipso, pro aliqua guerra, pignoratione seu Repreysalliis, non possint capi, pignorari, vel quovis modo detineri.*

¶ REPRESSIVUS, Qui vim habet reprimendi. Petrus Blesensis Epist. 43. *Quia cum morbus in augmento est, nondum est purgatione utendum; usus sum Repressivis* (supple *remediis*) *oleumque violaceum super cor & hepar & fronti ejus apposui.*

¶ REPREYSSALLIÆ. Vide in *Reprensalia.*

REPRIORARE, Ad priorem, seu pristinum statum reducere. Alvarus in Vita S. Eulogii Presb. & Mart. num. 20. *Fracta consolidans, insinata restaurans, antiqua Repriorans, neglecta renovans.* Idem in Epist. ad eumdem S. Eulogium: *Repriorasti, mi domine, emolumenta priorum, &c.*

¶ REPRISA, Deductio ex proventibus alicujus prædii, pro solvendis pensitationibus, quibus obnoxium esse potest, quacumque ex causa. Charta an. 1289. apud Kennettum Antiquit. Ambrosden. pag. 314. *Capitale messuagium valet per annum cum tota inclausa 11. sol. & non plus, salva Reprisa domorum & aliarum officinarum.* Charta Edwardi II. Regis Angl. an. 1308 apud Rymerum tom. 3. p. 80. col. 1. *Totam terram nostram Pontivi & Monstroll. cum omnibus exitibus & proficuis de prædicta terra, ultra rationabiles Reprisas ejusdem, provenientibus, quamdiu nobis placuerit, eidem Consorti nostræ, pro expensis hujusmodi, committendam duximus & assignandam.* Alia Henrici VIII. ann. 1511. apud eumd. Rymer. to. 13. pag. 310. col. 2. *Concedimus prædictis nunc Abbati & Conventui & eorum successoribus, quod ipsi terras, tenementa & redditus annui valoris quadraginta librarum, ultra Reprisas, quæ de nobis seu de quocumque alio tenentur in capite, adquirere ac aliis mediis & modis, quibus melius scierint, sibi & successoribus suis in suos proprios usus pro perpetuo possidenda, optinere possint & valeant.* Vide Thomam *Blount* in Nomolexico v. *Reprises.*

¶ REPRISALIÆ, *Reprisals*, vel *Reprisels*, ut habet Thomas *Blount* in Nomolexico, nostris *Represailles*, idem quod *Reprasaliæ*, de quibus supra.

¶ REPROBABILIS, Reprobandus, rejiciendus, apud vet. Irenæi Interpretem lib. 4. c. 33. n. 1. novæ edit. & Johannem Sarisber. lib. 7. Policratici cap. 20.

¶ REPROBATICIUS, Idem quod *Reprobabilis.* Glossæ Lat. Græc. *Reprobaticius*, ἀποδοκιμαστικός. Adde Græco-Latinas.

¶ REPROBATIO, Rejectio, Hebr. 7. 18. *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem ejus & inutilitatem.* Tertullianus Apolog. cap. 23. *Nec electio sine Reprobatione.* Idem adv. Judæos cap. 14. *Lapis offensionis post Reprobationem adsumptus & sublimatus.* Passim utuntur Scriptores Ecclesiastici pro *Prædestinatione reproborum ad mortem*, ut habet Isidorus lib. 7. de Summo bono cap. 7. nostris *Reprobation.*

¶ REPROBATRIX, Quæ reprobat. *Disciplina Reprobatrix superbiæ*, Tertulliano lib. 4. adv. Marcion. cap. 36.

¶ REPROBUS, Rejectus, reprobatus. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Reprobus*, ἀδόκιμος. Passim occurrit in Scripturis sacris & apud Scriptores Ecclesiasticos. *Reprobi nummi*, apud Ulpianum lib. 13. Dig. tit. 7. leg. 24. §. 1. *Reprobi testes*, quorum *testimonium invalidum esse debeat*, in Notitia judicati an. 843. Marcæ Hispan. col. 780. *Vox eorum tanquam funesta & Reproba contra neminem audiatur*, in Charta Casimiri Regis Poloniæ ann. 1335. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 509.

¶ REPROCA, Ἐπίδεκα, ἡ μετὰ τὴν ἑορτήν, in Glossis Lat. Græc. & Gr. Lat. Vulcanius emendat *Repotia*, vel *Reciproca.* Martinius suspicatur retinendum esse *Reproca*, quasi *repetita*, ut *reprocari*, pro *reciprocari.*

REPROMISSA, Dos, quæ mulieri repromittitur, nostris *Repriso & conventions.* Statuta Venetor. an. 1242. lib. 1. cap. 31. *De breviariis mulierum vadimonium comprobandi de sua Repromissa, &c.* Cap. 39. *Chartula, quam fecit aliqua mulier in potestate viri sui, nulla ratione contra Repromissam suam, & dimissorias, quæ in ejusdem viri sui potestate devenerit, valeat.* Adde cap. 53. 61.

REPROMITTERE FIDELITATEM, in Capitulari 2. an. 805. cap. 9. & lib. 3. Capitul. cap. 8.

REPROPITIANTE *Divina clementia.* Formula frequens in Chartis Ludovici Pii Imper. postquam à filiis regno dejectus, annis scilicet 833. & 834. illud rursum reassumpsit, cum in iis, quæ id temporis præcedebant, sese *divina ordinante providentia Imperatorem Augustum* inscriberet. Id porro passim observare est in iis potissimum diplomatibus, quæ describuntur in Vita Aldrici Episcopi Cenomanensis num. 9. 10. & 12. quæ data sunt ann. 18. Imperii, indict. 10. & 11. prioremque formulam præferunt: & num. 12. 33. 34. 37. 39. 40. &c. quæ data sunt an. 23. & seqq.

¶ REPROPITIARE, Placare, propitiare. Tertullianus lib. 1. ad Nationes cap. 17. *Neque imagines Cæsarum Repropitiando, hostes populi nuncupamur.* Acta S. Ottonis, tom. 1. Julii pag. 456. *Hanc Repropitiationem, qua hominibus Repropitiat Patrem*, id est, Reconciliat. Hebr. 2. 17. *Ut misericors fieret & fidelis Pontifex ad Deum, ut Repropitiaret delicta populi*, id est, Expiaret. *Repropitiari*, passive. Levit. 19. 22. *Orabit pro eo Sacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & Repropitiabitur ei, dimittetur que peccatum.* Rursum occurrit 2. Reg. 21. 14. 3. Reg. 8. 39. Translatio S. Felicis Confessoris, to. 3. Concil. Hispan. pag. 296. col. 1. *Dominus pro peccatis totius terræ offensus, & vehementer iratus, clementer Repropitiabitur.*

REPROPITIATUS, Iterum propitius factus, pacatus, in Chronico Reichersperg. an. 1177. [*Post multas tribulationes, multaque gravamina, quæ peccatis exigentibus perpessa est Ecclesia in illa nota dualitate, per annos fere viginti duos, tandem Repropitiato Domino facta est concordia.*] Salvianus lib. 7. *Hanc peu muneribus sacris dederunt domino retributionem, ut in quantum eos beneficiis ad se illexerat ad Propitiandum, in tantum illi ab eo recederent.*

REPROVARE, pro *Reprobare*, quomodo *Reprouver* dicimus, in Legibus Luithprandi Regis Longobardorum tit. 5. §. 1.

¶ REPSUDERE. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Repsudit*, ἐπισπενδίζεται. Martinio videtur legendum

dum

dum esse *Reincidit*, in febrem scilicet, quod quidam è recentioribus dixerint ὑποτροπιάζειν, pro ὑποτροπιάζειν, Recurrere.

REPTARE, REPTATOR, &c. Vide in *Rectum*.

¶ REPTEMPTUS, pro *Retentus*, Detentus. Judicium ann. 821. in Probat. novæ Histor. Occitan. tom. 1. col. 56. *Jacebat in lectulo suo .... ab agritudine Reptemptus.*

REPTI. Papias: *Renones sunt velamina humerorum ex pectore usque ad umbilicum, atque tortis villis adeo hispida, ut imbrem respuant, quos vulgo Reptos vocant, eo quod longitudo villorum quasi reptat.* [Ex Isiduro lib. 19. Orig. cap. 23. ubi additur ex Salustio: *Germani intectum renonibus corpus tegunt.* Tum Isidorus: *Dicti autem Renones à Rheno Germaniæ flumine, ubi iis frequenter utuntur.* Hæc utcumque probant *Repta* & *Reptem*, intelligi posse de hujusmodi *Reptis*, utpote in usu apud Moguntinos Rheni incolas.] Nescio, an huc pertineat, quod habet Epistola Ethelberti Regis ad Bonifacium Archiepisc. Moguntinum, 40. *Reverentiæ vestræ direxit devotio mea..., nonnulla munuscula, id est caucum argenteum intus deauratum, pensantem libras tres & semis, & duo Repta.* Ibidem Epist. 77. *Misimus vobis parva xenia, id est Reptem rapsilem unam, &c.*

¶ REPTIVIDA PROLES. Mabillon. sæc. 3. Bened. part. 2. p. 125. ex Herkemperto & Leone Marsicano lucum hunc refert: *Ille quidem* (Ratchisus Rex Langobardorum) *cum filiis ad B. Benedicti cœnobium profectus est, ubi sub artissima vitæ districtione vitam finivit: uxor vero ejus Taxia nomine cum Reptivida prole sua similiter mutato habitu, &c.* Hic hæret vir oculatissimus. An nomen proprium virginis?

¶ REPUBLRARE, Iterum vegetari. Sebastianus Perusinus in Vita B. Columbæ Reatinæ, tom. 5. Maii pag. 345.* *Contuebatur demum mater ipsa ... restoratam carnem Repuberasse & omnia membra repleri.* Haud ita absimili notione Columella lib. 2. cap. 8. *Senectus nec revirescere nec Repubescere potest.*

¶ REPUBLICARE, Idem quod simplex Publicare. Litteræ Henrici IV. Regis Angl. an. 1412. apud Rymer. tom. 8. pag. 768. col. 1. *Intelleximus quod illi de partibus Flandriæ dictas trengas in singulis locis & placeis, quibus proclamari consuevit, nuper Republicari & proclamari fecerunt.*

¶ REPUDIUM, Renunciatio, juris sui cessio. Gesta Guidonis Episc. Cenoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 342. *Quidquid habebat in illo cimeterio nobis integre, quiete, in eleemosyna dimisit, concessit atque donavit, ejusque Repudium in manu nostra roboravit.*

¶ REPUERESCERE, pro *Repuerascere*, ut est apud Tullium de Senectute cap. ult. Glossæ Lat. Græc. *Repueresco*, πάλιν παῖς γίνομαι. Mox ante melius: *Repuerasco*, ἀνανηπιοῦμαι.

¶ REPUGNACULUM, *Carcer equorum*, βάλβις, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat.

¶ REPUGNATOR, Qui repugnat, obstitit. *Quasi Repugnatore cessante*, apud Bedam lib. 1. Histor. cap. 17.

¶ REPULSATUS, Repulsus. Vita S. Franciæ, tom. 1. Aprilis pag. 384. *Fures Repulsati & extinctum est incendium oppositione Reliquiarum.*

¶ REPULSIO, pro *Repulsa*, minus probum videtur Vossio lib. 3. de Vitiis serm. c. 42. legitur apud Valerium Maximum.

REPULSORIUM. Hegesippus de Excidio urbis Hierosol. lib. 3. cap. 5. de Antiochia: *Persarum quondam caput, nunc Repulsorium.* i. munimentum, quo arcentur Persæ à finibus Romanorum. [S. Ambrosius in Psalmum 118. *Verbum enim Dei Repulsorium tædiorum est, quo somnus animæ, sopor mentis excluditur.*]

¶ REPULSORIUS. *Repulsoria cohortes*, Quæ dispositæ sunt ad hostium incursiones repellendas, apud Ammianum lib. 24. cap. 4. edit. Valesii.

¶ REPUNCTARE, Iterum *punctare*, seu punctis distinguere. Vide *Punctare*.

REPURGIUM, *Purgatio*, κάθαρσις, in Gloss. Græc. Lat. MS. Editum *Repurgatio* habet. Occurrit in Lege 1. Cod. Th. de Aquæductu: *Ne circa res alias occupati Repurgium formarum facere non occurrant.* Joan. Sarisberiensis lib. 8. Policrat. cap. 20. *Aiunt enim quoniam ad Repurgium faciendum argenteos hamos & cophinos & scaphas habuerint.* [S. Ambrosius in Epistola ad Theodosium: *Non audisti Imperator, quia cum jussisset Julianus reparari Templum Hierosolymis, divino, qui faciebant Repurgium, igne flagrarunt?*]

¶ REPUTANTES. Vide mox *Reputatio* 2.

¶ REPUTARE, Numerare. Diploma Rudolphi Episc. Lovantin. Legati Sedis Apost. ann. 1469: apud Ludewig. tom. 6. pag. 77. *Ad nostram venit audientiam, pridem vestra Magnificentia pro liberatione præfati domini Vencoslai seriose laborantes, eum sub obligatione sex millium florenorum Ungaricalium de Reputando, ipsam liberaverunt.* Rursum occurrit ibidem pag. seq. *Reputare* dixit Ulpianus pro *Computare*, Rationem supputare, putare, ut & *Reputatio*, pro *Computatio*, Gaius lib. 10. Dig. tit. 2. leg. 19.

¶ 1. REPUTATIO, Existimatio, fama, Gall. *Reputation*. Historia Cartusiensis apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 153. ad an. 1082. *Si denique homo tantæ dignitatis & famæ .... indubitanter damnatus est, quid nos miseri homunculi ac nullius Reputationis facturi sumus?*

¶ 2. REPUTATIO, Lamentatio mulierum, quæ suis cantibus luctuosis in funeribus omnes ad lamentandum excitabant, hinc *Reputatrices* & *Reputantes* dictæ, quod defunctorum gesta *reputarent* seu enarrarent: de quibus jam supra dictum est, in voce *Cantatrices*. Constitutiones Frederici Regis Siciliæ cap. 101. *Quoniam Reputationes* (Reputationes) *cantus & soni, qui propter defunctos celebrantur, animos astantium convertunt in luctum, & movent eos quodammodo ad injuriam Creatoris, prohibemus Reputantes funeribus adesse, vel alias mulieres, quæ earum utuntur ministerio, nec in domibus seu Ecclesiis, vel sepulturis, vel alio quocumque loco, nec pulsentur circa funebria guideme, vel timpana, vel alia solita instrumenta, quæ ars magis ad gaudium, quam ad tristitiam adinvenit, pœna unciarum auri quatuor mulctandis iis, qui eas admiserint circa hoc, & ipsis Reputatricibus similiter: quæ Reputatrices, si pœnam solvere propter paupertatem non possint, ne pœnalis prohibitio eludatur, fustibus cædantur per civitatem & terram, ubi prohibita tentaverunt.*

3. REPUTATIO, Idem quod *Respectus*, nostris *Respit*, Mora, dilatio. Canones Hibern. lib. 33. cap. 4. *Sine Reputatione reddat debitum*, id est, nulla interjecta mora aut dilatione. In Fragm. S. Hilarii p. 55. *Reputamini & quæsitis*, id est, *differtis*.

¶ REPUTATORIUS, Cujus magna *reputatio* seu fama est, nostris *de Reputation*. Methodus reformationis Ordinis S. Benedicti in Austria, in Chronico Mellicensi pag. 310. col. 1. *Monachi vero non volentes subire regulæ rigorem, omnes transferentur, cum eorum tamen, quantum possibile esset, spontaneo consensu, ad alia monasteria majora & Reputatoria.*

1. REQUESTA, Libellus supplex, Gall. *Requeste*.

Unde *Camera Requestarum*, in Parlamentis; [*Gentes*, vel *Magistri Requestarum Hospitii Regis*, Gall. *Maitre des Requêtes de l'Hôtel du Roi*, qui olim in aula commorabantur, ut libellos supplices reciperent Regi offerendos. Horum hodie munus exercent libellorum supplicum Magistri, quos nude *Maitres des Requêtes* appellamus. De *Requestis Palatii* seu *Camera Requestarum* in Parlamentis, & de *Requestis Hospitii* scripsit *Pasquier* lib. 2. *des Recherches* c. 3. De *Requestis civilibus, personalibus* & *hypothecariis*, Practicis nostris *Requestes civiles, personelles* & *hypothecaires*, Raguellus & *de Lauriere* in Glossario Juris Gallici & alii passim Jurisconsulti. Interdum vox *Requesta*, non libellum supplicem, sed nudam petitionem significat, ut in Charta Philippi Franc. Regis an. 1279. apud Rymer. tom. 2. pag. 135. *Ad Requestam Regis Franciæ.* Sic alibi non semel.]

2. REQUESTA, Species juris dominici, seu præstationis. Pactum initum M. Maio an. 1220. inter Abbatem S. Vedasti Atrebat. & oppida Montis in Puella, Aventins, &c. *Li relief, les Requestes, li vendages des terres mouvent tant seulement à l'Abbé, & li Abbez a en ces viles ses foages, ses cambages, son tonlieu, &c.*

☞ Hoc ipsum jus est, aut omnino simile, *Requestus* dictum tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 105. quod obeunte quolibet Abbate Crispiniensi in Hannonia Dominis temporalibus de *Quievrechin* debebatur, quodque rescindi procuravit Petrus II. Aimericus ejusd. Cœnobii Abbas designatus an. 1597. ex quo patet speciem fuisse *relevii* vel *rachati*: de quibus suis locis.

¶ 1. REQUESTUS, Idem quod *Requesta* 1. Libellus supplex, postulatio. Exstat apud Rymerum tom. 7. p. 455. *Requestus generalis*, (an. 1385.) *de permittendo Ambassatores transire per regna & loca in partibus transmarinis. Curia Requestium*, vel potius *Requestuum*, memoratur in Charta an. 1550. apud eumdem Rymer. tom. 15. pag. 206. & ipsa vox *Requestus* rursum legitur in alia Charta an. 1355. tom. 5. pag. 820. Vita S. Hoildis, tom. 3. Aprilis p. 774. *Brachium à sanctissimo corpore extractum ad Requestum illustrissimæ dominæ Comitissæ.*

¶ 2. REQUESTUS, Species *relevii*. Vide supra *Requesta* 2.

¶ 3. REQUESTUS, Inquisitio, requisitio, Gallice *Enquête*. Vide *Requistum*.

¶ REQUIARE, Quietum reddere, reprimere. Glossæ Lat. Græc. *Requio*, καταπαύω. Aliæ Græc. Lat. Καταπαύω, *Requio, compesco*.

REQUIES. Eigil in Vita S. Sturmii Abbatis Fuldensis num. 20. *Super sepulchrum vero beati Martyris Bonifacii auro argentoque compositam composuit arcam, quam solemus Requiem appellare, quam, ut tunc moris erat, pulchro opere condidit, quæ usque hodie super tumulum ipsius Christi Martyris cum altari aureo perseverat.* Ubi forte legendum *Repam*. Vide *Repa*.

☞ Retinendum esse *Requiem* suadere videtur Chronicon Laureshamense inter Vindemias Liter. Frederici *Schannat* pag. 37. Kalend. Octobris: *Richbodonis Archiepiscopi & Abbatis. Hic primus claustrum nostrum maris circumdans, & dormitorium cum Ecclesia triplici ante ipsam fundans, cancella hinc inde circa Requiem auro & argento mirificavit, pavimentumque sublimans coram altari decoravit.* Neque mendum in mox laudato Eigilis loco suspicatur Mabillonius sæc. 3. Benedict. part. 2. p. 282. imo ex eo fonte derivatum ipsi videtur Gallicum vocabulum *Poisle*, quasi dicas *Pausationem* seu *Requiem*, ad significandas honorarias umbellas, quæ Magnatum tumulis imponuntur. Et quidem, inquit, veri simillimum est, ciboria, repas, fredas antiquorum, seu ædiculas quatuor columnis nixas, nonnunquam ex panno aureo aliisque id genus textis compositas fuisse: quò spectat Beda lib. 3. cap. 11. ubi de S. Oswaldi Regis Merciorum agens reliquiis, *vexillum*, inquit, *ejus super tumbam auro & purpura compositum apposuerant.* Vide *Ciborium*.

REQUIEM, Missa pro defunctis, cujus introitus est *Requiem æternam, &c.* Poeta infimi ævi MS.

Nulli quando facis Requiem das oscula pacis,
Tale sepulturam notat, & officium triduanum.

¶ REQUIES, Altare. Charta Waldonis Episc. Frising. apud *Meichelbeck* tom. 2. Hist. Frising. pag. 427. *Isti sunt qui coram Requiem S. Mariæ, sanctique Corbiniani & audierunt & viderunt.* Observat Cl. Editor hunc loquendi modum Boiis simplicioribus etiamnum esse usitatum, *Hier rastet S. Martin.*

¶ REQUIES, in Concilio Mexicano an. 1585. cap. 7. & 8. tom. 4. Concil. Hispan. p. 406. & seq. dicuntur feriæ Canonicis aliisve Beneficiatis concessæ, quibus iis licet per certum anni tempus ab officiis divinis abesse, ut suis negotiis operam dent, vel animum reficiant liberali oblectatione, nostris vulgo *Vacances*.

REQUIES SOLIS, Occasus. Statuta Gildæ Scoticæ cap. 44. *Nec portet dicta bona empta de navi ante ortum solis: sed ab ortu solis usque ad declinationem sive Requiem solis.*

REQUIES DOMINICI CORPORIS. Vide *Sabbatum*.

REQUIETIO. Flodoardus lib. 4. Hist. Rem. cap. 52. *Suorum corporum gratam perciperent Requietionem.* Anastasius Bibl. in Histor. Eccles. *Requietione refertus*: ubi Theophanes, ἀναπαύσεως πλήρης habet. [Commentarius de Translatione S. Jacobi Apostoli, tom. 3. Concil. Hispan. pag. 121. col. 1. *Senarius numerus in sacris Scripturis ærumnas & fluctuationes hujus sæculi crebro signat, septimum vero sacra pagina Requietioni donat.* Sic Levit. capp. 16. 23. 25. &c.] Vide mox *Requietorium*. [Le Roman d'*Athis* MS.

Et cils desirent moult la nuit,
Que chascun die à son Requoy
A soy-mesmes son ennoy.]

REQUIETORIUM, Tumulus, sepulcrum: *Sedes Requietionis*, apud Hugonem Flaviniac. in Chron. p. 93. *Locus Requietionis*, in Vita S. Anstrudis cap. 36. Ita apud Flodoardum lib. 4. cap. 52. *Corporis Requietio.* Vetus Inscriptio: *P. Seantius Philetus fecit sibi & Scante Nice lib. Requietorium.* Alia: *Requietorium amici bene facere semper studiosus.* Alia Inscriptio Sabariæ in Pannonia à Lazio edita: *Hic positus est Florentinus infans, qui vixit annos septem & Requiem accepit in Deo Patre nostro & Christo ejus.* [Alia apud Gruterum 1030. 8. *Sibi & conjugi karissimæ Requietorium fecit.*] Vetus Epitaphium:

Hic jacet æterna filius in Requie.

Aliud apud Ambrosium Moralem lib. 11. cap. 41. *Litorius famulus Dei vixit annos plus minus* LXXV. *Requievit in pace* VIIII. *Kal. Julias era* D. XXXXVIII. Aliud cap. 69. *Severus Presbyter famulus Christi vixit ann.* LV. *Requievit in pace Domini* III. *Kal. Novembris era* DCXXII. Adde cap. 53. Cicero 1. Tuscul. quæst. ex veteri Poeta:

Neque sepulchrum quod recipiat habeat portum corporis,
Ubi remissa vita corpus Requiescat à malis.

Lactantius lib. de Mortibus Persecutor. num. 24.

Atque ita in lecto suo Requiem vitæ, sicut optabat, accepit. Senator lib. 6. Epist. 18. *Defunctorum sanctam Quietem dixit.* In lege 8. Cod. Theod. de Indulg. crimin. sepulcrorum violatores dicuntur, *qui Quiescere sepultos non sinunt.*

¶ REQUILITIA, Glycyrriza, Gall. *Reglisse*, Ital. *Regolitia* & *Rigolitia*. Statuta Ripeciæ fol. 3. v°. cap. 12. *De qualibet soma speciaria grossæ pensium viginti; videlicet comini, galen, uvæ passæ, dactilorum, Requilitiæ, ficorum siccorum, &c.*

¶ REQUIRENTIA, Requisitio, Gall. *Recherche*. Vita B. Caroli Boni Comitis Flandriæ, tom. 1. Martii pag. 193. lin. ult. *Ceterum rumor & Requirentia universorum persequebatur fugientem, ut nullatenus lateret, quin statim veritatem resciscerent.*

1. REQUIRERE, Aliquem aggredi, quomodo Galli dicimus, *Demander quelque chose à quelqu'un.* Usatici Barcinonenses MSS. cap. 64. *Neque per illorum servum illis relictum guaytent personas eorum, nec encalcent, nec Requirant, nec vulnerent, nec capiant, nec captos teneant.* Cap. 122. *Si quis cum alio ierit, vel fuerit in via sive in domo, sive in agro, seu in alio quovis loco, si aliquis eum Requisierit, vel aliquid de suo ei tollere voluerit, adjuvet inde eum prout melius possit sine engan contra cunctos, &c.* [Vide *Requirimentum.*]

¶ 2. REQUIRERE, in sacris Scripturis, Ulcisci, vindicare, rationem reposcere, repetere. Gen. 9. 5. *Sanguinem enim animarum vestrarum Requiram de manu cunctarum bestiarum: & de manu hominis, de manu viri & fratris ejus, Requiram animam hominis.* Ibidem 43. 9. *Ego suscipio puerum: de manu mea Require illum. Nisi reduxero & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.* Adde Deuter. 23. 21. 1. Reg. 20. 15. &c.

¶ 3. REQUIRERE, Invisere. Homilia Gennadii libris adjecta ab Elmenhorstio pag. 52. *Infirmos visitate, mortuos sepelite, in carcere positos Requirite, & de bonis vestris ministrate,*

¶ REQUIRIMENTUM, Aggressio, ni fallor, abs *Requirere* 1. Sententia Vicecomitissæ Carcasson. an. circiter 1080. è Bibl. Colbertina: *Qui ad malefactam fuerit ipsam contumeliam & Requirimentum, quod fecit uxor Bernardi de Aviciano ad suum corpus in ipso die, quo accepit ipsum castellum, Bernardus de Aviciano debet complere judicium.* Hispanis *Requerimiento* est Inquisitio, requisitio.

REQUISITI, Magistri precum, Bonfinio: *Referendarii*, qui preces & postulata referebant ad Principem. Magister Rogerius de Destructione Hungariæ c. 6. *Nam Cancellarii, ut dicebant, pro eo, quod nisi per ipsos Requisitos Regi loqui poterant, deprimebant & sublevabant aliquos, &c.*

¶ REQUISITIO, Exactio, tributum quod requiritur seu exigitur. Præceptum Chlotarii Franc. Regis ann. 537. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 4. col. 127. *Nullasque Requisitiones nec nos, nec publici judices ab ipso loco vel a dominis ejusdem monasterii requiramus.* Vide *Quæsta.*

¶ REQUISITIONUM CAMERA, Eadem quæ *Requestarum*, apud Thomam *Blount* in Nomolexico, v. *Requests.* Vide *Requesta* 1.

¶ REQUISITORIÆ LITERÆ. Vide supra *Recaptivatoriæ literæ.*

REQUISTUM, Requisitio, Gallis *Requeste*, [vel potius *Enqueste*, Inquisitio.] Vetus Notitia Judicati apud Perardum in Burgund. pag. 33. *Venerunt Leudo Episcopus & Adelardus Comes Missi Dominici en Comitatu Augustodunense, … & fecerunt ibi venire ipsos pagenses nobiliores …. per bannum Regis, & fecerunt Requistum inter Wlfaldum Episcopum &*

Hecardum Comitem, per illos, quem Wlfadus ibi denominavit. [In MS. habetur *Requestum*, quod magis placet à recto *Requestus*. Vide in hac voce.]

¶ RERA, Ἠμίκονον, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Martinius emendat, *Rica*, ἡμίκονον, nisi corruptum est ex *oraria*, quibus scilicet os obvelabatur. Lucil. Sat. lib. 2. jungit:

Ricini aurati, rica, oraria, mitra.

Vide *Repa* & *Repin.*

¶ RERAGIUM, Reliqua, vetera nomina non solutarum pensionum, Gall. *Arrerages*. Testamentum Johannis de Luxemburgo & uxoris ejus ann. 1373. apud Acherium tom. 9. Spicil. pag. 287. *Decrevimus de pecunia pendentiam sive Reragiorum terræ Enguiani & Bellirevideri ac Comitatus Brennæ dictis testatori & testatrici spectantibus, expendere vel expendi facere præfata sex millia ducatorum in ædificationem capellæ supradictæ, &c.* Formulare Anglic. Thomæ *Madox* pag. 82. *Et quia nobis de Reragio idem Osbertus Persona in iv. marcis & v. sol. tenebatur, ita convenit inter N. Ballivum Abbatis Sagiensis & Osbertum Personam, quod in Pascha sequenti solvet de Reragio unam marcam, & in festo S. Michaelis proximo sequenti unam marcam, &c.* Vide *Arreragium.*

¶ REREGARDA, Jus custodiæ competens homini ligio aut vassallo nomine domini sui superioris. Inquisitiones factæ in loco Oysentii tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 20. *Dominus Hugo Ricardi est homo ligius Comitis & …. tenet tres partes Reregardæ totius Oysentii, & debet inde placitum ad misericordiam, ut supra: & quando feudarii tenent placita, qui ea debent tenere bis in quolibet anno, debet esse præsens loco domini Comitis & cavere ne ipsi feudarii gravent homines domini Comitis & tunc debet habere cibum suum cum uno scutifero super dictis hominibus rationabiliter, vel levare à quolibet manso decem & octo denarios pro dicto cibo, &c.* Vide Commentationes Cl. Historiographi ibid. p. 7. & infra voces *Retrogarda* 2. & *Warda.*

¶ RERULA, Res parva. Vide *Recula.*

¶ RES, Mensuræ species, eademque *Sextarium.* Adæquationes mensurarum è MS. Sangerm. fol. vii. 1. *sextar.* (apud S. Quintinum) *facit* 1. *Res.* Et mox infra: xvi. *sextar.* (Peronæ) *vel* xvi. *Res faciunt modium.* Hinc emendandum paulo post: ii. *mancos* (Calviaci seu Calniaci) *vel* ii. *Res faciunt sextarium.* Legendum enim, *vel* 1. *Res &c.* In nonnullis Belgii locis *Re* vel *Res* etiamnum vocant mensuram continentem duos modios seu *bossellos* ibidem *melles* nuncupatos. Vide *Rasa* 2. *Raseria*, *Rasum* 1. & mox *Resa.*

¶ RES RELIGIOSÆ, Sepulcra: Vide *Religiosus locus* in *Religio.*

¶ RES SOLI, *est Res immobilis*, in veteri Glossario juris utriusque.

1. RESA, Mensuræ frumentariæ species, [f. eadem quæ mox *Res.*] Tabularium Absiense: *Quibus adhuc largitus est unam Resam avenæ, & dimidiam gallinam, quam habebat de terra, &c.* Idem videtur quod *Raseria*, de qua voce supra. Vide *Reisa.*

¶ 2. RESA, Idem quod infra *Riesa*, Terræ *reses*, relicta, inculta. Charta Raynaldi Rem. Archiepisc. an. 1132. inter Monumenta sacræ antiq. tom. 2. pag. 12. *Quidquid infra præscriptas metas omnimodis continetur, in sylva, terra, aqua, pratis & Resa, sicut libere tenebant …. gratanter Ecclesiæ de Gland concesserunt.*

¶ RESACERDOTARE, Sacerdotem seu Episcopum restituere, in Præfatione D. Dionysii Sammarthani ad tomum 1. novæ Gall. Christ. & in Admonitione ad calcem ejusdem tomi.

¶ RESAICIRE, In alicujus rei possessionem iterum mittere, restituere. Epistola S. Anselmi Cantuar. Archiep. ad Henricum Angl. Regem lib. 3. Epist. 109. *De archiepiscopatu meo me Resarcivisti.* Legendum est *Resaciviſti*, ut vult Vossius lib. 2. de Vitiis serm cap. 25. quod malim; altera tamen lectio ferri potest, & eodem redit.

¶ RESAISIRE, Iterum *saisire*, occupare, Gall. *Resaisir.* Vide *Ressasiare* & *Saisire.*

¶ RESAISITIO, Restitutio, reditus in possessionem. Vita S. Anselmi Cantuar. tom. 2. Aprilis p. 935. *Litteras suas Regi Angliæ, pro suarum rerum Resaisitione direxerat.*

¶ RESAISITURA, Eadem significatione, in Charta Lugdun. an. 1298.

¶ RESAISITUS CREDITOR, Qui per *saisimiam* hypothecam, quam habebat in bonis debitoris, mutavit in jus dominii & investituræ bonorum ejus. Ita Nomenclator idiotismi Leodiensis ad calcem Observat. Caroli Meani in Jus civile Leodiensium.

¶ RESALE, Species mensuræ frumentariæ, f. eadem quæ *Resa.* Statuta Capituli Tull. ann. 1497. cap. de Præpositis: *Percipit adhuc super qualibet decima, communem valorem quadraginta Resalium excedente, duo Resalia bladi frumenti; si subtus quadraginta, unum* Vide *Raseria.*

RESALVARE, Salvam rem præstare, *Garentir.* Placitum ann. 877. in Tabulario Casauriensi: *In eo modo ut mensuremus ipsas res; & si plus nobis exinde evenire debet, nobis adimpleatis in supradictis villis, dum usque ipsam tertiam partem adimpleatis. Et si plus fuerit de ipsa re, quam nos dicimus, non nobis Resalvamus de ipsa re, dum vos ipsas duas portiones habeatis.*

¶ RESARCIARE, pro Resarcire, restituere. Advisamenta Curiæ Eccl. Brioc. MSS. *Executio non fiat ante solis ortum, nec post solis occasum; quasi fiat, executor expensas Resarciare teneatur.*

¶ RESARCINACIO, Υπεραφὸ, in Glossis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Υπεραφὸ, *Plicatura, Resarcinacio, Subsutio.*

¶ RESAXIRE, Idem quod *Resaisire*, Rem alias possessam recuperare. Chronicon Senon. cap. 21. ad an. 1202. *Rex vero Fridericus, audita morte Friderici Ducis, villam de Rotsem, quam ei in pignore dederat, sibi Resaxivit.*

¶ RESAYSIARE, Idem quod *Resaisire* & *Resaxire.* Formulare Anglic. Thomæ *Madox* pag. 259. *Sub pœna Resaysiandi totam præfatam virgatam terra... in manus heredum meorum, si Abbas... præfata assignationi mea aliquo tempere contraire præsumpserit.*

¶ RESCACTUM, Gall. *Rachat.* Vide *Rescattum.*

¶ RESCALDARE, ab Italico *Riscaldare*, Gall. *Rechauffer*, Rursum calefacere. Johannis de Bazano Chronicon Mutin. apud Murator. tom. 15. col. 597. *Et ita non potuerunt siccari frumenta vel blava, & ita se Rescaldaverunt in granariis*, id est, calefacta sunt & fermentata.

¶ RESCATTUM, RESCACTUM, ab Italico *Riscatto*, Gall. *Rachat*, Redemtio. Chronicon Dominici de Gravina, apud Murator. tom. 12. col. 597. *Circa Rescattum captivorum miserorum continuo intendebant.* Ibid. col. 607. *Pro suo Rescatto solverat uncias* CXX. Rursus col. 669. *Solvisset nobis pro suo Rescatto florenos quingentos.*

¶ RESCILLA, Parva res. Vide *Retula.*

¶ RESCISIO. Literæ Hugonis Archiep. Rotomag. ad Ademarum Abb. S. Tyberii an. 1134. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 475. *Hanc Rescisionem, eodem R. Agathensi Episcopo attestante sic factam, nos, & nobiscum sit assidentes supranominati Archiepiscopi & Apostolicæ sedis Legati & Episcopi, & quamplures autentici & religiosi viri approbamus, &c.* Sed omnino legendum puto *Restitutionem*; hic enim agitur de *restitutione Ecclesiæ de Beciano B. Tyberii Monasterio adjudicata* in Concilio Montispessulano ejusdem anni, quod hisce Literis præmittitur ibidem col. 474.

RESCLAUSA. Concilium Avenionense an. 1326. can. 11. *Molendina, piscarias, pasquerias, sive Resclausas, &c.* Ita editio Gassendi, non *Reclusas*, ut nova editio Conciliorum. [Charta an. 1158. apud Stephanotium tom. 8. Fragm. MSS. pag. 59. *Concedimus præfata canonica* (Narbonensi) *decimam omnium piscium, quos nostri homines... apprehenderint ... in aqualibus molendinorum ipsius pontis, sive in ipsa Resclausa episcopali, nec non & in mari sive in stagnis, seu in fluminibus atque paludibus.* Recognitio ann. 1263. ex Schedis Præsidis de *Mazaugues*: *Recognosco me... ad feudum francum & liberum tenere... Resclausam, qua dicitur Beal & passaginum de Berbegal, &c.* Sæpius occurrit in Transactione an. 1515. ex iisdem Schedis: ubique pro loco ubi concluduntur aquæ, Provincialibus *Resclavo*, Gallis *Ecluse.* Vide *Enclusa.*]

¶ RESCLOSARIA, Idem quod *Resclausa.* Charta an. 1160. Marcæ Hispan. col. 1329. *Supradictum quoque honorem... cum aquis, cum pratis & pascuis, cum molinariis & rego & caputrego, cum Resclosariis .... damus, &c.*

¶ RESCLUM, f. Fenum autumnale, Gall. *Regain.* Concurdia Ruberti Abb. *de Monberolf* cum Constantino de Condamina, apud Baluzium Histor. Tutel. col. 435. *In prato pascuam unius equi usque medio Madio & Resclum ipsius, panicium & rabas de terra de Aquina, & ginestos cum fulgeria, &c.*

¶ RESCONSA, RESCOSSA, &c. Vide *Rescussa.*

¶ RESCRIBENDARII, Laurentio in Amalthea; *Qui taxant scribarum mercedes*, ex Hugone. *Summistæ Apostolici, qui differunt, quid a secretariis oporteat registrari*, ex Scribanio.

¶ RESCRIPTIO, Idem quod mox *Rescriptum.* Lex 8. libri 1. Dig. tit. 18. *Sæpe audivi Cæsarem dicentem hac Rescriptione, &c.* Lex 9. ibidem: *Generaliter quotiens Princeps ad Præsides provinciarum remittit negotia per Rescriptiones, &c.* Alias *Rescriptio*, nostris *Rescription*, Mandatum est scriptum, quo quis villico suo, vel publicano, aut debitori, absentive negotiorum procuratori mandat, ut certam pecuniæ summam numeret hujuscemodi schedæ latori.

¶ RESCRIPTOR, Qui scribit Imperatorum *rescripta*, si recte puto. De Exsilio S. Martini PP. apud Anastasium in Collectaneis pag. 97. *Dirigitur ab Imperatore ad Diomedis custodiam ad magnanimum Papam Demosthenes Rescriptor, &c.*

¶ RESCRIPTUM, Scriptum, quo summi Pontifices aut Imperatores respondent consulentibus, Gall. *Rescrit.* Ulpianus lib. 49. Dig. leg. 1. §. 1. *Quæsitum est, an adversus Rescriptum Principis provocari possit, forte si quis Præses provinciæ, vel quis alius consuluerit, & ad consultationem ejus fuerit Rescriptum .... de qua re exstat Rescriptum divi Pii .... quo ostenditur provocari oportere, &c.* Usurparunt Tacitus & alii recentiores. Romanorum Pontificum *Rescripta* species sunt *Bullarum* vel *Monitoriorum*, quæ vulgo hisce verbis incipiunt: *Significavit nobis dilectus filius, &c.* Hæc locum non habent in Gallia, & si Libertatibus nostris adversentur, declarantur abusiva. *Rescriptum Apostolicum*, in Sententia ann. 1495. 25. Aug. è Tabulario Monasterii de Bono-Nuncio Rotomagens. & alibi. De *Rescriptis*

consuli potest Antonius *Schulting* in suis Dissertationibus.

¶ RESCUERE, Adjuvare, servare, liberare, Angl. *to Rescue*, Gall. alias *Rescorre*. Literæ Henrici IV. Regis Angl. ann. 1412. apud Rymer. tom. 8. pag. 723. col. 1. *Sic quod apud dictam villam de Berne morari non audebant* (Mercatores Anglici) *set abinde in salvationem vitæ suæ transferunt, usque ad tempus, quo Rex Daciæ, consideratione querelæ dictorum mercatorum Anglicorum sibi in ea parte factæ, misit certos officiarios & ministros suos apud Berne, ad Rescuendum dictos mercatores Anglicos contra illos de societate de bansa, & ad faciendum & ordinandum jus & justitiam eisdem mercatoribus Anglicis.* Guillelmi Tyrii Historia Belli sacri continuata, apud Martenium tom. 5. Collect. Ampliss. col. 744. *Li Alemans & li enfans du Roi d'Arragon virent la bataille devant eux, & vodrent aller Rescorre ceux qui se combattoient.* Expugnatio urbis Constantinopolitanæ ann. 1453. apud eumdem Marten. tom. 1. Anecd. col. 1823: *S'il'armée de Venise, que menoit messire Jehan Jerdono, fust arrivée à Constantinople ung jour avant fust prinse, certes il n'y a nul doubte, que la ville n'eust ete Recousse.* Vide *Rescussire* mox in *Rescussa* & *Restituere* suo loco.

☞ Hinc forte ducenda est vox *Restaire*, seu *Rescaire*, ut lubentius legerem, quæ pro auxilium occurrit in Pacto an. 1379. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 598. *Adoncque ledit Duc ovecque sesdites gens & autres, qu'il porra avoir, sera tenu en bonne foy & à son loail poair, durant le temps susdits, de donner Restaire a ladite cité de Bourdeaux, & autres citez, chastels, villes & fortereces ainsi assiegées, &c.*

RESCULA, Res parvi momenti. Vide *Recula.*

¶ RESCULPERE, Reducere, antiquam formam quasi sculpendo revocare, renovare. Tertullianus de Jejunio cap. 5. *Populus primi hominis Resculpserat crimen.* Prudentius in Præfat. Psychomach. v. 51.

Quam (lineam) *nostra recto vita Resculpat pede.*

Barthius in Glossario ex Guiberti Histor. Palæst. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 474. *Resculpens, in exemplum producens.*

¶ RESCUSITUS. Vide mox in *Rescussa.*

RESCUSSA, RESCUSSIO, RESCUSSUS, Recuperatio, *Rescousse*, quod qui rem recuperat, post eum *recurrat*, qui hanc aufert. Matthæus Paris in Responsionibus Mag. Laurentii de S. Albano pro Comite Cantiæ: *Qui quando ad Rescussionem terrarum illarum mittere debuerat thesaurum & denarios, misit bacillos lapidibus & sablone impletos.* [Chronicoo Anglic. Thomæ *Otterbourne* pag. 147. *Eodem anno* (1372.) *Comes de Pembrok, eundo per mare ad Rescussum villæ de Rochel, &c.* Occurrit rursum infra.]

¶ RESCOSSA, Eadem notione. Charta Brivatensis an. 1365. *Applicavit esmendam, quia fecerat Rescossam de quatuor caseis.* Chronicon Andreæ Danduli apud Murator. tom. 12. col. 450. *Recessit cum felicissimo* XXXIV. *galearum exstoleo a portu S. Nicolai die* XXIII. *Decembris anno* MCCCLXXIX. *commissis ad Rescossam sexdecim galeis subtilibus ex dicto numero præfatis nobilibus Thadæo Justiniano & Victori Pisano.* *Riscossa* dicunt Itali eodem significatu. Vide supra *Recussa.*

¶ RECOUSSA, Eodem intellectu. Memoriale Cameræ Compot. Paris. an. 1362. fol. 54. *Recoussam vadiorum servienti regio factam, qui per modum justitiæ ceperat certa vadia.*

RESCUSSUS, Anglicis practicis, est tumultuosa & violenta ereptio *arestati*, seu capti, è manibus ejus, qui licite eumdem cepit, aut *arestavit*: apud Cowellum lib. 2. Instit. Jur. Angl. tit. 18. §. 14. & Rastallum verbo *Rescous.* Will. Thorn. an. 1332. *Et nota, quod expenditum per suggestionem Archiepiscopi pro Rescussu facto de eodem Petro, &c.* Vide Consuetudinem Pictavensem art. 15. & Raguellum voce *Rescousse.*

Ita si quis in prælio ab hostibus captus abduceretur, continuo inclamabatur is clamor militaris, qui inde *a la recousse* dicebatur, quod omnes statim ad eum recipiendum confluerent, apud Froissartem 1. vol. cap. 151. 228. 2. vol. c. 162. 3. vol. cap. 15. Jacobus Henricurtius c. 49. *Ser ces dous fuis ly Chapeleis & ly ers mervelhons, tant à l'assaut, com al Rescosse, &c.* Le Roman de Garin MS.

Bien a li Dus son convent accomplis,
A la Rescousse del valet Fromondin.

Alibi:

A la Rescouse del valet Manvoisin,
Poignent ensemble & Girbert & Gerin.

Guillelmus *Guiart* MS. in Philippo Pulcro:

A la Resquousse au genne Comte,
Que plente d'Alemans sont monte;
De lui retenir convense,
Fut la criée merveilleuse.

RESCUSSUS, seu *Rescous*, Littletoni sect. 237. una est ex tribus causis dissaisinæ *de Rente service*: ubi sic describitur: *Rescous est, quant le Seignior en la terre tenus de lui destreine pur sa rent arere, si le distres de lui soit Rescous: ou si le Seignior vient sur la terre, & voile destreiner, & le tenant, ou autel home ne lui voile suffer, &c.* [Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* in voce *Rescous.*]

¶ RESCUSSOR, Qui facit *rescussam*, in eodem Thomæ *Blount* Nomolexico.

RECOUSSE D'HERITAGE, in Consuetudinibus nostris municipalibus aliquot, ut Angeriacensi art. 42. Turonensi art. 185. Andegavensi, &c. quod aliæ *Retrait lignager* vocant, facultas data agnatis recuperandi prædia ab aliis agnatis vendita extraneis. Charta Joannis Comitis Cabilonensis ann. 1276. in Hist. Reomaensi: *Et nos devant dit Iehaut eussiens ladite terre Rescosse par devant grè de ligneige, &c.* Philippus *de Beaumanoir* cap. 59. ait, in quinto gradu omnem agnationem finiri, *fors en Recousse d'eritage, car encore le peut on Rescorre dusques el septiéme degré par reson de lignager.* Et cap. 62. *Les cas, qui naissent des Rescousses d'eritages, doivent estre exceptez de gages, &c.*

RASCUSSA, RASCOOSSA, Aggressio, violentia; vis alicui illata, sic dicta, quod recuperationes non sine vi aliqua fiant. Regestum Magnorum dierum Trecens. an. 1285. fol. 24. *Pro insulta & Rescoussa factis gentibus D. Regis*, Alibi: *Pro inobedientiis; Rescoussis, injuriis, &c.* An. 1297. *Super injuriis; violentiis, Rescussis sibi illatis.* Regestum Constabulariæ Burdegal. fol. 153. *Faciendo Rescussas gentibus D. Regis Franciæ, & eos verberando, capiendo; &c.* Charta Beatricis Abbatissæ B. Mariæ Suession: an. 1231. *Et si forte contingat, quod aliquis Rescussionem faciat, & Scabinus hoc testificetur emendare debet, per 7. sol. &c.*

¶ RESCONSA, perperam pro *Rescousa* vel *Rescoussa*. Literæ Philippi Franc. Regis an. 1290. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1234. *Rescousas vero & injurias factas per gentes suas servientibus nostris, ut dicebant, emendavit nobis ad nostra libitum voluntatis.* Alia ejusd. Regis ann. 1307. apud Menester. in Probat. Hist. Lugdun. pag. 42. col. 1. *Si vero fiat aliqua injuria vel Rescoussa levatoribus emolumentorum*

in concordia hujusmodi contenterum, vel servientibus seu ministris nunciis, &c.

RESCOSTARIA, Eadem notione. Statutum Tolosanum an. 1207. apud Catellum pag. 230. *Fecerunt tale stabilimentum, quod omnia malefacta, quæ hominibus vel feminis hujus villæ Tolosæ facta fuerint habitantibus in urbe vel suburbio, videlicet quæ malefacta dicuntur Rescostariat, emendentur Consulum cognitione.*

¶ RESCUSSIRE, Idem quod *Rescuere*, Succurrere, liberare. Litteræ Edwardi II. Regis Angl. ann. 1314. *De peditibus ad Rescussum*, id est, auxilium, *castri de Stryvelin à Scotis obsessi properare faciendis*, apud Rymer. tom. 3. pag. 381. *Ita quod sint apud Werk die Lunæ, videlicet decimo die Junii proximo futuro, armis competentibus bene muniti, ac prompti ac parati ad proficiscendum exinde contra dictos inimicos & rebelles nostros, & ad castrum nostrum prædictum Rescussiendum, ut est dictum, prout eis tunc ex parte nostra plenius injungetur.*

¶ RASCUSITUS, Recuperatus. Literæ Caroli Regentis an. 1359. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 396. *In casibus vero oppositionis super possessione in articulo novitatis, eas contentiosas ad manum regiam tanquam ad superiorem ponans, & locis restitutis seu Rescusitis, &c.*

¶ RESCUTERE, Aliquam rem per *Rescussam* recuperare, eripere. Charta Bernardi de Turre ann. 1308. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 781. *Item qui Rescutit gatgia bajulo domini vel servienti ipsius, debet domino septem solidos cum dimidio, nisi modum excedat in Rescutendo, animadvertendo in servientem vel bajulum.* Vide *Recodere.*

¶ RESEA, RESIA, Officina, ubi ferra desecatur. Statuta Montis-regalis pag. 319. *Statutum est, quod nulla terrigena vel extranea, cujuscumque status, præeminentiæ & conditionis existat, audeat vel præsumat facere construere vel ædificare aliquam Reseam de aqua in toto territorio, jurisdictione & posse dictæ civitatis Montis-regalis. Et si forte aliqua Resia olim sit constructa & ædificata per aliquem sine licentia dicti consilii, non possit ipsam Resiam laborari seu operari facere, nec aquam alicujus fluminis, rivi vel fossati in toto dicto posse & jurisdictione dictæ civitatis accipere, nec de ipsa ati de cetero pro ipsa Resia... nec possit etiam, audeat vel præsumat incidere seu incidi facere aliquod biochum sive lignum, per conducendo ad Reseandum ad ipsas Reseas aquarum, sub eadem pœna applicanda ut supra.* Vide *Rasega & Ressia.*

¶ RESEARE, RESIARE, Serra desecare, Ital. *Resegare*, Gall. *Scier*; *Resiatio*, Desectio; *Reseator*, Desector, Gall. *Scieur.* Eadem Statuta ibidem: *Item statutum est, quod quilibet Reseator possit & valeat capere pro salario Resiationis postium, à facientibus Resiare bierbos sive truncos, ut infra continetur, & non ultra.*

¶ RESEANTIA, RESEANTISA. Vide *Residentes.*

¶ RESEARE, RESEATOR. Vide *Resea.*

¶ RESECRARE, Johanni de Janua, *Sacrare, vel execrare, vel exolvere, vel liberare, dimittere.* Pro Religione solvere Cornelius Nepos: *Idem illi Eumolpidæ ac Ceryces Resecrare sunt coacti, qui eum devoverant.* Pro Iterum obsecrare, denuo petere Plautus: *Obsecro te, Resecro, operam da hanc mihi fidelem.*

¶ RESEDERE, Agnoscere, confiteri. Placitum Caroli Magni ann. 775. apud Mabillonium Diplomat. pag. 499. & Felibien. Hist. San-Dionys. pag. xxxvi. *Et tunc ipse Herchenradus Episcopus* (Paris.) *in præsentia nostra vel procerum nostrorum sibi recognovit & Resededit, quod nec ipse, nec pars Ecclesiæ suæ S. Mariæ vel S. Stephani seu S. Germani nullum drictum habebant, per quod ipse Placicio monasthyrio habere potuissent.*

¶ RESEGALE, Arsenicum rubrum ab arsenico communi, quod album est, distinctum, vulgo *Risagallum*, Ital. *Risalgaio*, Gall. *Reagal.* Vita S. Franciscæ n. 6 n. tom. 3. Aprilis pag. 396. *Cum per malitiam cujusdam pessimæ mulieris datum fuisset ad comedendum venenum, quod Resegale nominatur, cuidam Joanni Placentino, &c.*

¶ RESELLA, Res parva. Gocelinus in Translatione S. Augustini Cantuar. tom. 6. Maii pag. 415. *Quis vero tantam vidit oblationem in auro, argento, ceris & candelis aliisque Resellis fidelium?* Vide supra *Recula.*

RESELULA. Sanutus lib. 3. part. 11. cap. 8. *Accidit autem hyeme per ora, cruraque populi pestilens morbus, in tantum sæviens, ut multi perirent: indeque ad Damiata incolas pertransiit. Studet proinde Soldanus succurrere civitati: & primo quidem nocte per fluvium transmittebat Reselulas leves consutas in coriis, & coratis, &c.* Perperam, pro *Rescellulas.* Vide *Recula.*

¶ RESERTUS, pro *Reseratus* licentia poetica. Anonymus de Laudibus Berengarii Aug. apud Murator. tom. 2. pag. 398. col. 1:

Ædibus ingentis quorumdam marte Resertis,
Pellitur inde tamen victis accinctus & armis
Arnulfo, manibus trahitur post terga revinctis.

¶ RESERVATARIUS, Clericus, cui Romanus Pontifex indulsit *reservationis* literas in re beneficiali. Pius V. PP. in Correctionibus Concilii Valentini ann. 1565. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 89. col. 2. *Totum hoc decretum reprehenditur, quia ab iis factum, qui faciendi potestatem non habuerunt, & Reservatarii satis jure cogi ad ea subeunda onera utque litera reservationum eos obligent.*

RESERVATIO, in materia beneficiali, [Gall. *Reservation*, Rescriptum seu Mandatum summi Pontificis, quo certorum beneficiorum, cum vacaverint, collationem sibi reservat faciendam cui voluerit, aliis legitimis collatoribus exclusis. Hæc Mandata nostris vulgo dicuntur *Ambitiosa Curiæ Romanæ Rescripta.* Locum non habent in Galliis.] Chronic. Archiep. Upsaliensium p. 197. *Iste D. Joannes Kacols non habuit jus in ea* (Canonia,) *quia reservata fuit in curia, & vigore illius Reservationis impetravit eam.* Mox: *Quo mortuo obtinuit hanc præbendam etiam per Reservationem D. Henricus dictus Biscop.*

☞ Recentiores sunt *Reservationes* & inferiores ævo Gratiani, qui de illis ne meminit quidem in suo Decreto. Ad summi pontificatus gradum vix evectus erat Adrianus VI. dum de abolendis Indultis, Reservationibus Expectativisque cogitationem suscepit; qua de re audiendus est Blazius Ortizius in Itinerario ejusdem Papæ tom. 3. Miscellan. Baluzii pag. 356. *Quum almus noster Papa*, inquit, *materiam Indultorum & Reservationum Expectativarumque exosam, ut sacrorum gnarus canonum, haberet, uti talem decebat virum, cum similes Expectationes abhorreant jura, hac die,* (24. Januarii Victoriam appulsus ex Hispania, ubi paucos dies ante Papa fuerat renunciatus) *mentaliter Cardinalium Indulta revocavit; cujus revocationis publicationem matura consideratione in Urbem distulit.* Quod autem Victoriæ mente conceperat, Cæsaraugustam perductus statim perfecit. *Prima vero die Maii*, ut refert idem Blasius ibid. pag. 368. *regulas Cancellariæ à se noviter editas in metropolitana Ecclesia* (Cæsaraugustana) *publice & solemniter promulgari jussit; per quas omnes Reservationes & Expectativæ ... revocaban-*

tur. Sed *ob hac malevolentiam in Christi Vicarium Curiales conceperunt. Hinc annotari potest quanta fuerit vis consuetudinis. Nam humana natura est ea que in usu non sunt, etsi recta & justa sint, abhorrere, & consueta magna custodia diligere : & provinciales semper magni faciunt consuetudines sibi servari. Num quid justius, sanctius & honestius quam jura custodire? qua vir sanctus pro viribus nitebatur defendere ; Curiales vero suo abusui inherentes, quasi novam rem execrabantur.* Verba sunt ejusd. Scriptoris ibid. p. 356. & 357. Quam odiosæ in Galliis etiam fuerint hujusmodi reservationes docet præter cætera Conventus Episcoporum Gallicanorum apud Melodunum ann. 1548. celebratus. Ab Henrico Rege consulti Episcopi *quid censerent de jure, quod sibi Romani Pontifices assererent in Provinciam Britanniamque Gallicam*. apud Baluzium tom. 7. Miscell. pag. 105. hisce verbis respondent ibid. pag. 111. & seq. *Reservationes autem in Provinciam & Britanniam ... quo tandem pacto aut possumus accipere, aut cum veterum sanctitate canonum atque religione congruant, qua videri queant sæpenumero a præceptione Christi discrepare. Quid enim discrepare, cum Christi documento conferes alium mei gregis designare procuratorem, me inconsulto Pontifice, mea procurationis particula, & in hac re mihi summa potestatis auctoritatem objici, præsertim si nihil est quod in me reprehendatur. Si in omnes hoc decernitur, nullo discrimine, nullo delectu habito, si nihil inter bonos, malos, desides, impigros, inertes, industrios interfit, qui convenire hoc queat cum Domini nostri J. C. præceptis, cum decretis Apostolorum, Conciliorum, Pontificum Romanorum? Atqui quæ feruntur Reservationes, Expectationes, Præventiones, Mandata, cætera hujusmodi omnia immittunt hanc labem in Ecclesiam Dei, ut confusa sint omnia & permixta tum bonis tum malis, cuncta præcidatur aut revocanda laudis ecclesiastica ratio, aut immutandæ virtutis atque integritatis occasio. Suspicimus beatissimi Patris nostri non minus quam Petri sublimem illum dignitatem, ut illius tamen vestigiis insistamus, in quibus præterquam quod nihil est simile Præventionum, nihil Expectationum, nihil Reservationum, Mandatorum, Regressuum, regularum Cancellariæ. Singulatim hæc si discutiantur, vix cum ullo antiquitatis aut more aut jure conveniunt, cum evangelicis præceptis ne vix quidem, in quibus libera est omnium recta Ecclesiæ administratio. Ad hæc tota ratio Reservandorum sacerdotiorum ita recens est, ut ante proxima Romanorum Pontificum decreta simile aliquid, non modo dictum, sed ne cogitatum quidem sit. Et ab illo tamen recentissimo jure abhorrent etiam ea, quæ nobis sunt proposita de toto illo genere Reservandi. Nam cum Lateranensi pugnant Concilio, &c.* Vide *Mandatum* 5.

¶ 1. RESERVATORIUM, Cella penaria, ubi quidquid ad mensam necessarium est, reponitur, nostris *Depense*. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. SS. Junii pag. xx. *Ex nostris coquinariis deputetur qui clavem Reservatorii nostra coquina teneat & deferat.* Infra: *Decernentes & volentes quod continue in dicto Reservatorio rerum infra scriptarum copia inveniatur, videlicet zucharis, zinziberis & aliarum specierum tritarum ; mellis, olei, carnium salsarum, caseorum, piscium salsorum, vini-aceti, &c.*

¶ 2. RESERVATORIUM, Sacrorum corporalium theca, ut videtur, Gallice *Bourse*. Gesta Gaufredi Episc. Cenoman. apud Mabillon. to. 3. Analect. pag. 390. *Dedit ... quinque paria corporalium cum Reservatorio, octo etiam mappas ad ornamentum altaris cum manutergiis multis &c.*

¶ 1. RESERVUM, Exceptio, Gall. *Reserve*. Placitum ann. 1053. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 221. *Audivit dividere supradicta Ecclesia, ut post mortem Guitaldi & filii sui Bernardi reverterentur sine ullo Reservo in canonica S. Nazarii sedis Biterrensis.*

¶ 2. RESERVUM, Reconditum, sepositum, Gall. *en reserve*. Donatio ann. 1195. apud Miræum to. 1. pag. 108. col. 2. *Quisquis autem Sacerdos, exceptis prædictis, tres denarios ; Diaconus vero quisque & Subdiaconus duos denarios ... Si quid in Reservum fuit, in Ecclesiam distribuetur.*

¶ RESGARDUM, Idem quod supra *Regardum* 5. Arbitrium, sententia, edictum. Charta Dalphini Comitis Claromont. ann. 1229. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 250. *Quod si nos infra septennium domino Regi guerram faceremus vel aliquid aliud, de quo non possemus vel nollemus expectare Resgardum curia domini Regis ad usus & consuetudines Alvernia, &c.* Statuta Gualtherii Domini Commerciaci ann. 1263. è codice MS. ejusd. urbis p. 89. *Item si aulcun est trouve de la warde en cuillant rasim .... & retablira los dhommages par le Reswart des Eschevins.*

¶ RESIA. Charta ann. 1400. in Statutis Perusiæ pag. 23. *Item de & pro franchimentu burgi Perusiæ. Item de & pro censu gastaldia. Item de & pro filtis hortorum & sussinarum. Item de & pro Resiis & deranis Perusiæ & vallis ejusdem.* Vide *Resea*.

¶ RESIANS, Commorans, habitans in loco, ab Anglico *Resiant*, Gallice *Resseant*, *Residens*. Literæ pro mercatoribus Venetiarum ann. 1507. apud Rymer. tom. 13. pag. 164. col. 1. *In idem regnum nostrum Angliæ ... durante dicto termino decem annorum Resiantium, residentium, resortientium sive confluentium.* Vide *Residentes*.

¶ RESIARE, RASTATIO. Vide *Resea*.

RESIDENTES IN TERRA *Dominica*, Homines liberi dicebantur, tam qui *proprium* non habebant, quam qui *proprium* habebant. Atque ii quidem propter res alterius ad testimonium non recipiebantur, licet *conjuratores* esse possent, quia liberi erant: isti vero ad testimonium recipiebantur, quia proprium habebant, in Capitularibus Caroli Magni lib. 5. cap. 150.

RESIDENS, Tenens aut vassallus, qui ex debito *residet* in prædio domini sui, ita ut ab eo recedere ei non liceat : alias *Hospes*, & *Estagiarius* dictus : in Consuetudinibus municipalibus, *Homme levant & couchant* : in Consuetudine vero Normanniæ art. 188. *Reseant du fief*. At in veteri, cap. 60. *Reseans*, exponuntur *Homagiati*, in edit. Latina. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 43. *Quantumcumque dominos aliquis habeat, vel quantumcumque de aliis teneat, ei magis obnoxius est, & ejus Residens esse debet, cujus legius est. Si multis homagium fecerit, & ab aliquo eorum captus & implacitatus sit, ille, cujus Residens & legius est, erga quoslibet alios jure potest eum plegiare, nec debet ei denegari.* Adde cap. 55. Consuetudo Cenoman. art. 33. *Le Justicier foncier peut contraindre son sujet a Resseantir d'estage au lieu, ou il a este anciennement, & d'esteger, sinon qu'il veuille quitter ledit estage.* Ubi perperam editi codices habent *Ressentir*.

RESIDANTIA, RESEANTISIA, Jus domini feudalis, quo vassallum, seu tenentem, cogere potest, ut intra feudi sui terminos habitet, aut mansionem habeat. *Resseantise*, in Consuetud. Perticensi. [Litteræ Philippi Aug. Franc. Reg. an. 1200. apud de Lauriere tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 24. & 25. *De servientibus laicis scholarium* (Academiæ Paris.) *qui non debent burgensiam nobis vel Residentiam, nec vivunt de mercatorio, & unde scolares non fa-*

ciant injuriam aliis, sic erit, quod in eos manum non mittemus, nec justicia nostra, nisi forefactum apparens fuerit.] In 30. Regesto Chartophylacii regii fol. 1. hæc habentur: *de Moutfaucon. Ou receuru en la Reseance de Montfaucon toutes manieres de gens, fors ke chians què sont serfs de leurs cors, & chians quò sont dampue, ou forbani en aucun lieu pour villain fet. Et si dirat-on a chans, qui vendront en la Reseance de Montfaucon: Ou vous reçoit en la Reseance: mais prenes garde que vos ne soiès serf de vos cors, & que vos ne soiez condamnez ne forbannis pour villain fait: & se vos estiée encombrez avant que vos venissiez en la Resoantise, li Rois, tant comme il apartient a celui encombrement, ne vos defendroit pas.* [Vide Glossarium Juris Gallici in vocibus *Resseant* & *Estagiers*.]

RESIDENTIA, pro eo quod *Stagium* alii vocant. Regestum Constabulariæ Burdegal. fol. 24. *Nomina Nobilium, qui tenentur facere Residentiam in Castro de Thalamone annis singulis, de deverio videlicet. Helias Achards per tres menses sequentes & continuos, &c.*

RESEANTISIA. Charta Renaldi de Bosco in Hist. Monasterii S. Audoeni Rotomag. *Nullus, quia in haya Gonnor per nos Reseantisiam fecerit ... potest habere quietantiam herbagii, &c.* Fleta lib. 2. c. 67. §. 6. *Testatum fuit, quod domicilium habuit & Reseantisam apud talem locum.* Regestum Censuum & Feodor. Carnot. fol. 17. *Chascune hostise d'icelle merie doit une geline, &c. & se ainsinc estoit que les estagiers laissassent les hostises dechair, porce ne demourroit pas que le past n'en fust readu, & pote pour reson de la Reseantise.* [Charta an. 1268. è Chartulario Domus Dei Pontisar. *Disoit que il devoient paier pour ce que leur Reseandise estoit a Pontoise.*] Vide Raguellum.

RESEANTISSA, interdum sumitur pro ipsa domo residentis; ut *hostisia* pro domo hospitis. Tabularium Leprosariæ Pontis-Audomari: *Tenet 4. acras terra & unam Resseantisam, unde reddit 3. solid.*

INFIRMITAS DE RESEANTISA, quod aliis *malum lecti* dicitur. in Regiam Majestatem lib. 1. cap. 8. §. 3. & apud Bractonum lib. 5. tr. 2. c. 4. §. 2. *Exoine de mal Resseant*, in Consuetud. Normann. cap. 39. 222. 224. Vide *Essonium de malo lecti* in *Suunis*.

RESEANCIA, ex Gall. *Reseance*. Charta an. 1316. apud Will. Thorn. *Quod omnes residentes, qui Reseancias proprias nunc tenent infra procinctum manerii prædicti, &c.* Adde eumdem pag. 2035. [Charta Richardi de *Lambervilla* e Tabulario Gemetic. cap. 361. *Vavassorizandum ab omni aida & Reseantia & amouta.*]

RESIDENTIA CANONICORUM, de qua complures Chartas collegit Jacob. Petitus post Pœnitentiale Theodori pag. 442. & seqq. [Adde Baluzium tom. 2. Miscell. p. 233. 434. & to. 5. p. 266.]

¶ RESIDENTIA PRÆLATORUM in suis Diœcesibus commendatur in Concilio Tridentino sessione 6. cap. 1. & sess. 24. cap. 1. de Reformatione. Juxta sacros canones omnino jubetur Declaratione regia in supremo Senatu recepta ann. 1561. Hinc Bourdinus tum Procurator generalis injiciebat manum in Episcoporum bona, qui plus quindecim dies Parisiis commorabantur. De *Residentia* quorumvis Clericorum in suis Ecclesiis passim agitur tom. 4. Anecd. Marten. locis citatis in Indice: quem, si opus est, consule.

¶ RESIDENTIA. Bulla Innocentii VIII. PP. ann. 1484. in Continuatione M. Bullarii Rom. pag. 290. col. 1. *Item ordinarant, quod nullus de collegio præsumat ipsum chorum intrare, dum in eodem psallitur, nisi prius fecerit primam Residentiam, quæ prima Residentia fit ante finem versiculi primi Psalmi, videlicet de* Gloria Patri *usque ad* Amen.

¶ RESIDENTIARIUS, Angl. *Residentiary*. Qui residet seu assidue commoratur: hinc *Residentiarii* Canonici, iidem qui aliis *Residentes*, vel *Mansionarii*, Qui assidue præsentes sunt in Ecclesiis, quibus deserviunt, hac in re distincti à Canonicis *Foraneis*, Qui non resident seu absentes sunt. Literæ Edwardi III. Regis Angl. ann. 1371. de abusibus Ecclesiæ S. Pauli Londin. apud Rymerum to. 6. pag. 678. col. 1. *Nonne, venerabilis Pater Episcope, qui prædicta Ecclesiæ præesse tenemini pariter & prodesse, tot & tanta à collegio Decani, Residentiariorum & Capituli ipsius Ecclesiæ vestræ, ob vestri, ne dicam, negligentiam & defectum, modernis temporibus, prodiisse inconvenientia, quæ vulgaris relatibus publicantur, videri vobis debeat probrosum & etiam tædiosum?* Et mox: *Ut ad magis specialia descendamus, Decanus, Residentiarii, sive Capitulum ipsius Ecclesiæ, nedum nostris, set etiam Canonicorum non residentium, fratrum suorum, (quorum magna pars ex familiaribus nostris existit, & quorum in hac parte specialiter interesse versatur) beneplacito & assensu minime requisitis vel obtentis, ad talia procedere præcipitanter & voluntarie præsumpserunt, &c.* Literæ Richardi II. ann. 1399. apud eumd. Rymer. tom. 8. pag. 74. col. 2. *Emolumenta, quæ Canonicis Residentiariis in Ecclesia ipsa, occasione hujusmodi residentiæ debentur.* Et paulo post: *Duoque jam in Ecclesia prædicta duntaxat Residentiarii existunt, qui omnia dicta Ecclesiæ emolumenta sibi usurpant.* Alibi memorantur ejuscemodi Canonici *Residentiarii*. Vide *Canonici forenses*, *Foraneitas* & *Mansionarii*.

¶ RESIDERATIO, pro *Residuatio*: quod vide.

¶ 1. RESIDERE, Negligere. Radbodus Noviom. Episc. in Vita S. Medardi, tom. 2. Junii pag. 93: *Amodo necessarium ducimus ad propositi nostri seriem redire, quæque post transitum gloriosissimi Confessoris ad honorem ejus Deus operatus sit miracula ... non Residemus scripto commendare.*

¶ 2. RESIDERE, Inutile, desertum manere, in Codice Theod. lib. 6. tit. 2. leg. 13. *Residere in debitis*, Reliquari, eod. lib. 6. tit. 3. leg. ult. lib. 8. tit. 8. leg. 9. *Residere in debitum*: (sic legendum est divisis vocibus.) Eadem notione lib. 15. ejusd. Cod. tit. 1. leg. 27.

¶ RESIDIVARE, pro *Recidivare*, de quo in *Recidiva*, Recidere, Gall. *Recidiver*. Vita Innocentii III. PP. apud Murator. tom. 3. pag. 484. col. 1. *Ab antiquo homines castri illius pessimi erant, & his antea Residivaverant, etiam tunc rebellabant.*

¶ RESIDIUM, Quod pro jure *residentiæ* domino solvitur à *residentibus*. Additamenta ad Leges Ludovici II. art. 32. apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 162. col. 2. *Ut liberi homines nullum obsequium Comitibus faciant, nec Vicariis, neque in prato, neque in aratura, neque in vinea, & conjectum vel Residium non solvant, exceptis aribannatoribus vel missaticis, qui legationem ducunt.* Baluzius to. 1. Capitul. col. 400. præfert: *Neque in prato, neque in messe, neque in aratura aut vinea, & conjectum ullum vel Residuum eis resolvant, excepto servitio quod ad Regem pertinet, & ad heribannatores, vel his qui legationem ducunt.* Malim *Residium* quam *Residuum*. Vide supra *Residentia*.

RESIDUATIO. Gloss. Gr. Lat. ἀπολογίζομαι, *Redeo*. Ἀπολόγισμα, *Residuacio*. [Hinc emendandi Janus Laurenb. in Supplemento Antiq. ubi perperam ἀπολόγισμα, & Martinius in Lexico, ubi pejus, *Resideratio*.]

¶ RESIDUUM. Vide *Residuum.*

RESIDUUS, pro *Residens.* Hincmarus Remensis Epist. 7. ex Labbeanis: *Ipse Ottericus dum ipsam Ecclesiam teneret, cantavit in Novianse, & in Lanitreca curte, & in Broeris: titulus autem ipsius, in quo & Residuus erat, fuit in Follanabraio.*

¶ RESIGILLARE, Denuo sigillare, sigillo munire. Charta ann. 1119. ex Archivo Abbatiæ S. Mariæ Andegav. vulgo *Le Ronceray: Papa Calistus Andegavum iter appulit, & ingressus Ecclesiam S. Dei Genitricis M. altare dominicum consecravit, capsa reliquiarum SS. Pancratii Martyris & Gatiani Turon. Episcopi Resigillata.*

¶ RESIGNACULUM, Sigillum, signaculum. Tertull. lib. 1. adv. Marcion. c. 10. ex hoc Ezechielis 28. 12. loco: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia & decore*, habet: *Tu es Resignaculum similitudinis, qui scilicet integritatem imaginis & similitudinis resignaveris.*

¶ 1. RESIGNARE, Sigillare, sigillo munire, ni fallor. Charta Pipini Reg. Fr. an. 765. apud Miræum tom. 1. p. 765. col. 2. *Et ut descriptio firma sit, annulo sigillari eam jussimus nostro. Adalolfus Resignavit.* Vide *Signum*, Veteres, &c. Vereor tamen ne sit legendum *Recognovit* pro *Resignavit*; sic enim legi solet in Chartis ejus ævi, ut videre est in voce *Referendarius.*

¶ 2. RESIGNARE ALICUI REI, Illam missam facere, dimittere, abdicare. Literæ Blangiacensium ad Fiscamnenses ann. 1193. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 655. *Noverit discretio vestra, quod Richardus quondam Abbas Ecclesiæ nostræ incommodo corporis sui nimium aggravatus, de voluntate propria pastorali baculo Resignavit; nos vero ... unum de gremio vestro, scilicet domnum Robertum Arsic.... unanimi consensu & absque contradictione aliqua, in Abbatem nostrum eligimus.* Petitio Radulfi Abb. S. Michaelis in Periculo maris facta per Procuratorem Gregorio IX. PP. ann. 1230. ibid. col. 58. *Procedente vero tempore, superveniente flagello Dei, percussus paralysi, administrationis curæ Resignavit, &c.* Ordinatio pro Fratribus Mendicantibus ann. 1403. apud Rymer. tom 8. p. 335. col. 2. *Et in casu quo illi Fratres, cujuscumque Ordinis fuerint, qui modo sunt extra regnum, & procuraverunt hujusmodi exemptiones seu assignationes, sive gradum prædictum in Theologica facultate, contra consuetudinem superius expressatam, noluerint in reditu eorumdem Resignare omnibus hujusmodi exemptionibus, assignationibus & gradus scolastico supradicto, &c.*

¶ 3. RESIGNARE, Rem possessam alicui transcribere, concedere, restituere. Charta Rodulphi Archiepisc. Rem. ann. 1112. è Tabulario S. Nicasii ejusdem urbis: *Dictam ecclesiam ... in manus nostras Resignavit.* Charta Walcheri de Rumigniaco ann. 1231. ex eodem Tabulario; *Reddidi & Resignavi dictæ Ecclesiæ nemus quoddam, &c.* Charta Theoderici Landgravii Thuringiæ ann. 1299. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 220. *Cupimus esse notum, quod fidelis & dilectus nobis Miles Otto, filius Bodonis junior de Ylburg villam unam, quæ Frankendorf vocatur, quam à nobis jure feodali habuit, ejusdem villæ proprietatem, cum omnibus ad ipsam villam pertinentibus, super altare gloriosissimæ Dei genitricis & virginis Mariæ, necnon aliorum Sanctorum in Dobirlug habitantium, in remissionem suorum devote obtulit peccatorum: qui scilicet Otto ... ad nos veniens, & jam dictam villam Frankendorf in nostris manibus liberaliter Resignavit, petens & cum diligentia nobis supplicans, ut suam oblationem tam devotam in omnibus confirmaremus propter Deum. Nos vero divinæ remunerationis meritam propensius intuentes, ipsius precibus annuimus, & proprietatem sæpedictæ villæ cum attinentiis ad ipsam villam pertinentibus damus & assignamus sæpedicto monasterio Dobirlug & ipsius dicto Conventui jure proprietatis perenniter possidendam.* Hocce in loco paulo fusius exscripto mos ille observatur, de quo jam alibi dictum est, feudum non potuisse alienari, neque etiam monasterio concedi aut alio quovis modo transcribi sine consensu domini feudalis, cui primum *Resignatur* seu transcribitur ipsum feudum, ut ipse postmodum pleno jure conferat monasterio, feudatario id postulante. Hujus rei alia exempla suppetit idem Ludewig. ibid. p. 87. 90. & 97. Exemplum aliud immediatæ *resignationis* seu traditionis eidem monasterio Dobrilucensi factæ, utpote, si bene puto, re *allodialiter* seu jure proprietario possessæ, refertur in Charta Alberti Præpositi Wurcinensis an. 1319. ibidem pag. 288. *Monasterio Dobirlug dedimus & contulimus & in manibus domini Abbatis & Conventus dicti monasterii Resignavimus & præsentibus Resignamus cum omni jure & utilitate, quæ ad ipsas villas & silvam pertinent aut imposterum poterunt pertinere.* Renunciatio Henrici Ducis Slesiæ in gratiam Imperatoris an. 1319. apud eumd. Ludewig. tom. 5. pag. 537. *Vestræ Majestati omnes marchias, provincias, terras & possessiones prædictas & jura earumdem cum omni debita reverentia præsentibus Resignamus, necnon ut easdem & quamlibet earum cum suis juribus & pertinentiis universis eidem illustri Principi D. Joanni Boemiæ & Poloniæ Regi ... conferatis, ipsumque ... investiatis, sincere & affectuose supplicamus.* Chartularium S. Vincentii Cenomanens. fol. 134. *Philippus Miles ... decimam illam in manu nostra Resignavit, & Resignationem juramento firmavit; ita quod nec per se nec per alium in decima illa, nec in tractu, nec in tritura aliquid juris de cetero reclamaret.* Simili notione Horatius lib. 3. Carm. Ode 29.

> *Si* (fortuna) *celeres quatit*
> *Pennas, Resigno quæ dedit, & mea*
> *Virtute me involvo, probamque*
> *Pauperiem sine dote quæro.*

Rursum utitur lib. 1. Epist. 7. Sed hæ voces

¶ RESIGNARE, *Resignatio*, hodie nullibi sæpius occurrunt quam in re beneficiaria, unde etiam *Resigner un benefice.* Duplicem autem distinguunt beneficii resignationem; *puram & simplicem* unam, alteram *in favorem.* Illa simplex est beneficii ecclesiastici abdicatio, qua fit, ut Collator beneficium conferre possit ei, cui voluerit. Cum hæc resignatio nuda demissio sit, tantæ antiquitatis est quantæ abdicatio, neque ullius indiget consensu, nisi Ordinarii. *Resignatio in favorem*, dicta, qua *Resignans* clerico singulari, quem *Resignatarium* vocant, beneficium transcribit, recentior est, vix in usu à ducentis annis satis approbato. Cum pacti vel simoniæ speciem præ se ferat, primum à multis improbata est, sed tandem approbata fuit, modo fiat per manus Romani Pontificis, qui pro sua auctoritate confirmat hujusmodi transcriptiones. Hæc obiter de rebus notis, quod earum voces nostri sint instituti. Vide *Resinatio.*

¶ RESIGNATOR, Ἀποσφραγιστής, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Qui *resignat*, aperit, solvit.

¶ RESIGNATRIX, Quæ *resignat*, aperit. Tertullianus de Habitu mulier. cap. 1. *Eva arboris illius Resignatrix.*

¶ RESILIRE, Practicis nostris *Résilir*, Renuntiare pactionem. *A conditione atque pacto Resilire*, apud

Alconium Pedianum. *A conventione Resilire*, in Literis Johannis Regis Angl. ann. 1212. apud Rymer. tom. 1. pag. 163. *Emptors Resilit venditor meliore conditione oblata*, leg. 9. Dig. de in diem addictione, ex Ulpiano.

¶ RESIMPLICATUS, Reduplicatus. Cælius Autel. lib. 1. de Chronicis Passionibus : *Linteolum aqua tingentes partibus Resimplicatum apponant.*

¶ RESINATIO, pro *Resignatio*. Muneris aut beneficii abdicatio, Gall. *Resignation*. Charta an. 1276. è Chartulario S. Fiacrii fol. 23. *Resinatione facta ab eodem magistro Simone de ipsa capellania, deinceps per unum monachum, quem ad hoc Abbas S. Faronis Meldensis idoneum duxerit eligendum, eadem capellania officietur perpetuo, seu deserviatur.* Statuta Ecclesiæ Meld. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 898. *Inhibetur ne fiant Resinationes ecclesiarum in manu Abbatum vel quorumlibet patronorum, sed in manu Episcopi.* Vide *Resignare* 3.

¶ RESINCERARE, Abluere, Gall. *Rinser* vel, ut alii scribunt, *Rincer*, Angl. *to Rinse*. Rubricæ Eccles. Sarisberiensis MSS. *Resinceret Sacerdos manus suas ne aliquæ reliquiæ Corporis & Sanguinis remaneant in digitis.* Sermo est, ut satis patet, de ablutione digitorum in Missa post sumtionem Corporis Domini, ut in alio loco quem laudat Menagius in Etymol. Gall. v. *Rincer*. *Resinceret calicem*, ex Missali ejusd. Eccl. Parisiis edito ann. 1551. *Resincerare* est quasi Sincerum denuo facere, nec aliunde quærendum est etymon. Horatius lib. 1. Epist. 2. versu 54.

Sincerum est nisi vas, quodcumque infundis, acescit.
Vide *Recincerare*.

RESINOSUS, Reses. Vide in *Bromosus*. [Alias *Resinosus* est Resina plenus, ut apud Plinium & Columellam.]

¶ RESIPISSE, pro Resipuisse, dixit vetus Interpres S. Irenæi lib. 1. cap. 30. ult. edit.

¶ RESISTENTIA, Gall. *Resistance*, Adversus conatus. Passim occurrit apud Scriptores infimæ Latinitatis.

¶ RESISUS BANNUS, *quod in lingua Theodisca Scaftlegi, id est, armorum depositio, vocatur*, in Capitulari Wormat. ann. 829. cap. 13. Additione 4. cap. 114. & in Edito Pistensi ann. 864. cap. 33. ex editione Baluzii, qui in Notis testatur sic in omnibus MSS. legi, ubi in editis habetur *Recisus*. Appendix Marculfi formula 5. *In quadraginta noctes in proximo malla post bannum Resisam hoc debeat conjurare.*

¶ RESMERCIARE, Denuo locare, scilicet argentum annuo vectigali. Constitut. Eccl. Valentinæ, tom. 4. Concil. Hispan. pag. 169. *Quotiescumque aliquod ex dictis censualibus redimatur & quitetur, pretium seu proprietas illius in sacristia dictæ Ecclesiæ ... deponatur, & inde non extrahatur, nisi de Ordinarii licentia, ad opus onerandi & Resmerciandi illud super dicta universitate Valentia, seu generaliter, aut alia universitate secura præsentis regni; & nisi ad dictos effectus pretia dictorum censualium à sacristia vel tabula nullo modo extrahantur, ac neque in aliud nuquam convertantur.*

RESOCIARE, Dispersos ac fugitivos cogere. Galfridus Monemutensis lib. 1. c. 19. *Resociatis sociis qui dispersi fuerant.* Utitur alibi non semel. [Chronicon Briocense apud Lobinellum, tom. 2. Hist. Britan. col. 863. *Suumque exercitum Resociare curavit : quo Resociato, &c.*]

¶ RESOLIDARE PLAGA dicitur, cum sanatur & solidatur, in Legibus Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 22. col. 1. *Si quis alii plagam in facie fecerit, componat ei solidos XVI. Si quam in naso fecerit plagam, componat solidos XVI. si Resolidaverit tantum ut cicatrix appareat; si non Resolidaverit, quartam partem pretii ipsius componat, ut supra. Si quis in aurem plagam fecerit, componat solidos XVI. si Resolidaverit.*

¶ RESOLUBILIS, Qui resolvi potest. *Resolubile cæmentum*, Prudentio Apoth. v. 514. *Resolubile corpus*, eidem Cath. v. 149.

¶ RESOLUTE, Licenter. Tertullianus lib. 1. ad Nationes cap. 19. *Quæ facilius rideatis & Resolutius decachinnetis.*

¶ RESOLUTIO, Mors quo corpus resolvitur, 2. ad Timoth. 4. 6. *Ego enim jam delibor, & tempus Resolutionis meæ instat.* Græc. ἀναλύσεως.

¶ RESOLUTOR, Qui decernit, constituit, Gall. *Qui resoud, qui regle.* Epistola Halinardi Abbat. S. Benigni Divion. ad Johannem XIX. Papam, apud Mabillon. tom. 4. Annal. Benedict. p. 728. col. 2. *Dignum ergo est, ut Resolutori civium philosophiam virtutum, scilicet discretionem semper habeat secum, ne videlicet ille, cui potestas ecclesiarum data, hoc ignoranter propter susurrones constituat, quod cum veram antiquitatem noverit destruere non dubitet.*

¶ RESOLUTORICINIUM, Johanni de Janua, *Acus pectoralis, seu firmaculum, quo casusla super pectus firmatur, vel quo pallium astringitur; vel instrumentum quo crines discernuntur, Martialis in Gerula: Resolutoricinioque flammarum instar. Quidam tamen legunt pro duabus partibus, scilicet Resoluta & Ricinio: & est ricinio idem quod diximus esse Resolutoricinio; quod quamvis verum sit, tamen pro una parte melius legitur Resolutoricinio, si quis consideret capulationis vim & ordinem.* Pudet hæc referre, quæ frustra quæsieris apud Martialem.

¶ RESOLUTORIE, Audacter, fidenti animo, Gall. *Resolument.* Menotus Serm. fol. 132. verso. *Respondet Resolutorie, quod non; quia nulla est tam grandis aut sublimis dignitas, quæ eximat aliquem à precepto divino.*

RESONA, Resonatio, Echo, ἠχὼ, in Gloss. Lat. Gr. [ἀντιλαλιά, Græcis hodiernis.] *Resonantia tympanorum*, apud Thwroczium in Attila. [*Resonantia fistularum*, apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. col. 293.]

¶ RESONARE, Idem ac *Sonare*, quod vide suo loco : Dici, referri. Notitia judicati an. 843. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 142. col. 2. *Nomina* (testium) *in suas conditiones Resonant*, id est, cum suis conditionibus relata sunt. Donatio ann. 806. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 1. col. 34. *Hunc alodem superius Resonatum adquisivit domnus Willelmus Karolo & Ludovico Imperatoribus.* Charta Gislaberti Episc. Barchinon. an. 1045. apud Marten. to. 1. Collect. Ampl. col. 410. *Si ego aut prædicti Canonicorum meorum non reddiderimus ipsum debitum ad supradictum terminum, teneat ipse supradicto monasterio vel ejus servientes supra dicta ecclesia S. Vincentii, sicut Resonat, usque dum reddita fiat supra dicta uncia auri ad supra dicto domo cum illorum lucro proprium per unumquemque annum.* Ubi *sicut resonat* potest reddi, sicut relatum est, vel sicut æquum est, quod ultimum nos redderemus, *comme il est raisonable.*

¶ RESOR, pro *Restor*, vel potius *Restio*, Qui restes facit. Vide *Resticularius* in *Restis* 1.

¶ 1. RESORTIRE, ab Anglico *to Resort*, Confluere, convenire, congregari. Charta Henrici VII. Regis Angl. an. 1507. apud Rymer. to. 13. pag. 164. col. 1. *Licentiam damus ... mercatoribus ... So-*

niorta Veneciarum in regno nostro commorantibus ... restantibus, Resortientibus, seu confluentibus, &c. Et infra ead. col. *Mercatorum de Venecia.. in regno nostro Angliæ commorantium, moram facientium, & in idem regnum nostrum ... resiantium, residentium, Resortientium sive confluentium, &c.*

¶ 2. RESORTIRE, Resortisare, Gallis *Ressortir*, In aliquod tribunal convenire. Vide infra *Ressortire*.

¶ RESORTIRI Alicui, Redire, reverti ad aliquem jure *sortis* seu successionis. Petitio an. 1292. apud Rymer. tom. 1. pag. 576. col. 2. *Per cujus obitum jus debet Resortiri ipsi Willelmo, qui modo petit.* Vide mox *Resortum* 1.

¶ RESORTIUM. Litteræ Dalphini Vienn. ann. 1340. tom. 1. Hist. Dalphin. p. 53. col. 2. edit. Genev. & pag. 57. col. 1. edit. Paris. *Vobis præcipimus & mandamus, quatenus visis præsentibus, cum omnibus hominibus equitibus & peditibus in armis vestra castellania, quos habere poteritis ... apud S. Marcellinum personaliter interesse velitis & curetis ... cum omni Resortio gentium nostrarum equitum & peditum armatorum, quos habere poteritis, quoquo modo clientes auto nostros insuper muniri faciatis, &c.* Legendum est procul dubio *Resortium*, à Gallico *Renfort*, Ital. *Rinforzo*, Subsidium, auxiliares copiæ. Vide supra *Resorcium*.

¶ 1. RESORTUM, Reversio *sortis* seu hæreditatis ad aliquem, ad quem jure pertinet. Petitio ann. 1291. apud Rymer. tom. 1. pag. 575. *Patricius Comes de Marchia supplicat quod super regno Scotiæ sibi fiat justitia, quod debet de jure sibi obvenire propter defectum successionis descendentis à Rege Scotiæ Alexandro ultimo, per reversionem & Resortum ad Ildam filiam Willelmi quondam Regis Scotiæ.* Vide *Resortiri*.

¶ 2. RESORTUM, Districtus judicis, Gall. *Ressort*. Vide *Ressortum*.

¶ RESPECTARE, Differre. Vide *Respectus* 4.

¶ RESPECTATOR. Vide mox in *Respector* 1.

¶ RESPECTIO, Respectus, ratio, Gallice *Egard*. *Nullius habita Respectione periculi*, apud Gualterum Hemingford. de Gestis Edwardi III. Angl. Regis pag. 288. Vide alia notione in *Respectus* 1. & 2.

¶ RESPECTIVE, Comparate, Gall. *Respectivement*. Vulgare est recentioribus, antiquis inauditum.

¶ 1. RESPECTIVUS, Qui refertur ad alium, Gall. *Respectif*. Epistola Innocentii III. PP. to. 2. Concil. Hispan. pag. 635. *Quia tua sunt privilegia donationis certa & absoluta; sua vero sunt privilegia confirmationis seu redintegrationis conditionalia tantum & Respectiva.* Vide *Respectualis*.

¶ 2. RESPECTIVUS, Circumspectus, consideratus, Gall. *Circonspect*. Acta B. Osannæ tom. 3. Junii pag. 670. *Quippe supra modum Respectiva erat.*

1. RESPECTOR, Respectator. Anastasius in Sergio PP. *Prædictus vero Paschalis non post multum tempus, & ab officio Archidiaconatus pro aliquibus incantationibus & lucis, quos colebat, vel sortibus, quas cum aliis Respectoribus tractabat, Dei beatique Petri Apostolorum Principis interveniente judicio privatus est.* Codd. alii præferunt *cum aliis Respectatoribus suis*. Quo loco *Respectatores* videntur esse aruspices, seu extorum vel etiam astrorum *inspectores*.

2. RESPECTOR, Præfectus urbis, vel provinciæ, qui Theutonibus *Rewart*, in Charta ann. 1256. apud Haræum in Castellanis Insulensibus pag. 14. [& in alia Margaretæ Flandriæ Comitissæ apud Bucelinum lib. 2. Gallo-Flandriæ pag. 263.] In alia anni 1238. in probat. Hist. Guinensis pag 315. occurrit *Respector amicitiæ Insulensis*, qui vulgo *Reward*, seu, uti alii vocant, *Major* urbis.

¶ 3. RESPECTOR, Inspector, cujus est inspicere ne qua fraus fiat in aliqua re. *Respectores ponderum & aliarum mensurarum dicti loci*, in Literis Caroli V. Franc. Regis an. 1366. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 676. *Erit enim Deus Respector conscientiæ tuæ*, Gregor. Turon. lib. 10. Hist. cap. 8. scilicet ut pro meritis vel remuneret vel puniat. Vide *Respectus* 1.

RESPECTUALIS, Qui *observantiam* erga aliquem præstat, Gall. *Respectueux*. Vita S. Attractæ Virg. num. 13. *Et sic omnes Lugnenses non sunt bene Regi Connachtiæ Respectuales.* Supra enim dicuntur Lugnenses Regi Connachtiæ restitisse.

Exstat apud Lindenbrogium 58. formula Adoptionis, cum hoc titulo: *Traditio Respectualis, sive Epistola, qualiter extraneus in locum filiorum adoptetur.* Exstat similis apud Marculfum l. 2. form. 13. cum hoc tit. *Si quis extraneum hominem in loco filiorum adoptet.* Ubi *Respectualis* videtur esse *traditio respectiva*, ut nostri dicunt, cum adoptans omnia sua bona adoptivo tradat, vicissim adoptivus victum & vestitum adoptanti tribuat.

¶ RESPECTUARE, Respectuatio. Vide infra *Respectus* 4.

¶ RESPECTUM, Dilatio, *Respit*. Vide *Respectus* 4.

1. RESPECTUS, Visitatio, divinæ scilicet gratiæ aut ultionis, benedictionis in vitam æternam, maledictionis in gehennam. Sapientia Salomonis cap. 3. de Sanctis: *Et in tempore erit Respectus illorum*, ubi Græca habent, καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι [Testament. S. Carilefi apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 80. *Oportet ut non inveniat unumquemque hominem imparatum, ne sine aliquo boni operis Respectum (sic) migret de sæculo.* Eadem habentur in Traditione Haregarii ibid. p. 88. In Charta an. 1090. apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 636. legitur, *sine aliquo Respectu discedat à sæculo.* Fulcuinus de Gestis Abbatum Lobiensium tom. 6. Spicil. Acher. pag. 570. *Ecce ex Respectu miserantis Dei, ex adytis templi duæ columbæ evolant, quæ terna circuitione acies obsidentium vallant: subsequitur post hæc pluvia prægrandis, &c.*] Commodianus:

Præstatio nostra viam erranti demonstrat,
Respectumque bonum, cum venerit sæculi meta.

Respectio, Eadem notione. [Sap. 3. 13. *Quæ nescivit thorum in delicto, habebit fructum in Respectione animarum sanctarum.*] Alvarus Cordubensis in Vita S. Eulogii: *Eram namque jam dicti illustrissimi viri auditor: & dum frequentius ejus limina tererem, incultumque ingenium acuerem, tandem Respectione divina* (i. inspiratione) *hujus tanti viri societate conjungor.*

2. RESPECTUS, Agri vel prædii, de quo litigatur, inspectio, *Respectio*, Gallis seu Normannis, *Monstrée*, aliis *Veue*. Vetus Notitia Judicati ann. 868. apud Perardum in Burgundicis pag. 148. *Ipse autem Hildebernus respondit ei, quod non juste, sed injuste eum mallasset: Alcandus vero contra eum Vuidridum stipulavit, unde ante hos dies per judicium Scabinorum ad Respectum fuerunt.* Alia Notitia an. 870. apud eumdem: *Interpellavit seu mallavit quemdam hominem nomine Hildebernum, & dixit, quod Hildebernus ante hos dies per judicium Scabinorum ad Respectum fuissent super res sancti Benigni, quas idem Hildebernus injuste retinebat, &c.* Chronicon S. Benigni Divionensis pag. 452. *Ad hoc demum ventum est, ut Respectum caperent utraque pars super ipsam silvam, quibus Comes Richardus cum plurimis civibus*

Divionensibus .... interfuisse ad justitiam diffiniendam noscitur. Vide *Visio.*

3. RESPECTUS, Census annuus, præstatio annua. Charta Angelranni Comitis Pontivi, apud Hariulfum lib. 4. cap. 21. *Ea scilicet ratione, ut nullus suorum successorum amplius ullos Respectus, vel parvas vel magnas consuetudines ab eo expeteret. Synodalis Respectus*, qui vulgo *Synodaticum*, in alia Charta, eod. cap. Charta alia Adalberonis Episcopi Virdunensis ex Tabulario S. Vitoni: *Libera fieret deinceps ab omni Respectu & servitio, &c.* [Fundatio Canonicorum in Ecclesia de *Haeltert* ann. 1046. apud Miræum tom. 2. p. 811. *Duodecim denarios solvet pro Respectu singulis annis.* Fundatio alia an. 1091. ibidem pag. 813. *Nullique aliquem Respectum solvens, nisi quatuor denarios tantum Episcopo Leodiensi, in cujus parochia sita est.* Charta Lamberti Atrebatens. Episc. ann. 1097. apud eumd. Miræum tom. 1. pag. 167. col. 1. *Sub Respectu duodecim denariorum in Cœna Domini ad servitium Episcopi.*] Charta Stephani Episc. Metensis an. 1126. apud Meurissium: *Præter hæc concedimus eis terram de ipsa foreste ad arandum centum jornalês ad unamquamque sectionem, & ad pratum faciendum libere, & sine Respectu alicujus juris vel reditus.* Tabularium S. Genovefæ Paris. an. 1183. *Quitavit consuetudines & obventiones de hominibus suis de Petrafouse, scilicet Respectus, manum mortuam seu caducum, & forismaritagium.* Liber Ramesiensis sect. 38. & 143. *Sedecim caseos & duas vaccas pingues de terra mea Hichelinge, pro Respectu annuo eidem Ecclesiæ procurari decerno.* Charta Balduini Episcopi Tarvanensis anno 1016. in Tabulario S. Bertini: *Ut sicut Ecclesia sanctæ Dei Genitricis Mariæ, cui auctore Deo deservio, possidet terras superius nominatas sine censu vel qualibet Respectu, ita prædicta Ecclesia S. Bertini libero ac perpetuo jure possideat ipsa altaria sine Respectu, atque circada, atque à personatus omnimoda exactione.* Charta Ratbodi Episcopi Noviomensis an. 1093. ex Tabulario S. Bertini: *Ecclesiæ S. ad monachorum usum altare de villa, quæ Calvus mons in Vallibus dicitur, ... sub personatu perpetuo tenendum concessi, tali quidem conditione, quod unaquaque persona decedente alteram prædicti Sancti Abbates seu Monachi Noviomensi Episcopo præsentem personam, cui ipse Episcopus ejusdem altaris personatum commendet: persona vero constituta quinque tantum solidos Episcopo seu ejus Archidiacono tribuat, & unoquoque anno in festivitate S. Remigii pro Respectu altaris sibi commissi tres eis similiter solidos solvat, & ad eorum Synodum celebrandum veniat, sicque ab omni exactione libera permaneat.* Regestum Philippi Aug. Herouvallianum fol. 74. *Concedimus 22. lib. reditus & 4. sol. in censibus, & in molendinis 16. libr. & in Respectibus Natalis & Paschæ 17. sol. &c.* Chronicon Valciodorense pag. 560. *Ipse denique ne omnino apud matrem Ecclesiam haberetur ingratus, in eadem villa Romereis in Respectu quindecim denariorum Valciodorensi Ecclesiæ partem alodii dedit.* Pag. 561. *Cumque secundum Regulam S. Benedicti pro puero prædicti parentes suam petitionem facerent, & in Rouz tam pro se, quam pro eodem Respectum duorum solidorum nobis tradiderunt.* Pag. 562. *Valciodorensi Ecclesiæ partem alodii tradidit, duosque solidos in Respectu illius fratribus ejusdem Ecclesiæ quotannis solvere constituit.* Denique p. 565. *Viginti quatuor solidi Leodiensis monetæ ex Respectu Mansionariorum habebantur.* Adde Barthol. Fizenium in Hist. Leod. p. 318. 362. Aresta Pentecost. anno 1266. in 1. Regesto Parlamenti fol. 151. *Concessit D. Rex Majori & Juratis Ambianens. quod ad aquitationem debitorum villæ suæ possent levare de quibuslibet 20. solidatis mercaturæ venditis in villa Ambianensi de illis de communia sua ab emptore, videlicet unum denarium: quod cum facerent Major & Jurati prædicti, accedens Episcopus Ambian. ad D. Regem, ex hoc conquestus fuit, asserens ipsam costumam, quam vocabat malam toltam, in præjudicium Ecclesiæ suæ, & in elusionem libertatis in favorem Ecclesiæ datæ, quæ dicitur Respectus S. Firmini, concessam fuisse propter quod petebat eamdem penitus revocari. .... Determinatum fuit ... quod idem Episcopus super hoc audiendus non erat.* Exstat in Regesto Urbis Ambianensis sequens Charta, ex qua docemur, cujusmodi fuerit census ille, qui exsolvebatur Ambiani in festo S. Firmini Martyris: *Gaufridus divina permissione Ambianensis Ecclesiæ Minister humilis, omnibus Christi fidelibus, ad quos littera ista pervenerint, in Domino salutem. Noverint universi, quod cum inter nos ex una parte, & Majorem ac cives Ambianenses ex altera diutius contentio verteretur, super eo, quod petebamus quatuor denarios de Respectu a quolibet homine uxorato existente de communia, qui mercabatur Ambiani, & esset subscriptus in Tabula B. Firmini Martyris, tandem de consilio & consensione virorum venerabilium Decani & Capituli nostri Ambianensis, inter nos & præfatos cives ad pacem pervenimus in hunc modum. Nos siquidem mitius agere volentes cum civibus memoratis, ordinavimus pro bono pacis, quod vir & uxor ejus in vita sua tres denarios monetæ currentis Ambianensis in festo præfati Martyris pro Respectu suo annuatim persolvent, & sic de theloneo suo immunes erunt per annum, nec poterimus cogere aliquem ad solvendum Respectum, nisi prius 15. dies elapsi fuerint à festo memorato. Si autem vir sive uxor ejus decesserit, nihilominus ille, qui superstes erit, tres denarios persolvet: & si contigerit virum aut mulierem esse extra civitatem tempore, quo Respectus debet persolvi, infra 15. dies postquam redierit, licebit ei solvere Respectum suum, tres scilicet denarios, aut reddere theloneum suum anni illius, recepto à talibus corporaliter juramento, quod bene tres denarios ipsi domino solvere tenebuntur de Respectu. Sciendum est, quod non poterimus aliquo modo contradicere, quin omnes qui de communia extiterint, aut qui communiam jurare voluerint, sub prædicto Respectu trium denariorum in tabula recipiantur supradicta: omnes etiam illi, qui de communia fuerint, oportebit ut intrent in tabula, & ut nomina singulorum in eadem conscribantur. Notandum est præterea, quod pro pace ista, quam prædiximus, recepimus à sæpedictis civibus novies viginti libras Parisienses in augmentum redditaum Thesaurariæ refundendas. Ut igitur hæc præmissa robur perpetuum obtineant, præsentem Chartam exinde confectam, & à nobis & à dictis Decano & Capitulo benigne concessam & approbatam tam sigilli nostri auctoritate, quam ipsius Capituli sigillo fecimus roborari. Actum anno Verbi incarnati 1226. mense Novembri.* Denique Tabular. Episcopatus Ambian. ann. 1374. *Sur ce, que nous Evesque disions de nostre droit à nous appartenir un droit, que on dit le Respect de S. Firmin, qui est tel, que chascun bourgeois & bourgoise de ladite ville nous doit chascun an trois deniers parisis, ou que il demeure, & que on nous doit apporter à Amiens, ou à nos fermiers à certain terme, &c.*

RESPECTIO, Idem quod *Respectus*, Census. Tabularium S. Amandi apud Haræum in Castellanis Insulensibus pag. 178. [& apud Martenium tom. 1. Collect. Ampliss. col. 362. ex Donatione ann. 1002.] *Quæ familia uno quoque anno in festivitate S. Amandi, quæ est 7. Kalend. Novemb. persolvat de Respectione capitis sui duos denarios, de mortua vero manu sex, &c.* Ubi *Respectio capitis*, idem valet ac cen-

sus capitis, de quo egimus in voce *Capitalitium*.

REGARDUM dicitur in Regesto Philippi Augusti Herouvalliano f. 96. *In Regardo ad Natale pro pane 8. sol. . . . in Regardo ad Pascha pro pane 6. sol. & 1200. ova appreciata 30. solid.* Quippe *Respectus* Gallice *Regard* dicitur : unde colligi videtur, Gallos nostros *Regards* vocasse ejusmodi census annuos, quos Latinæ Tabulæ *Respectus* vocant. [Vide *Regardum* 4. suo loco.]

4. RESPECTUS, RESPECTUM, Mora, dies dilatus, prorogatio diei, Gallis *Respit*. Capitulare 3. Ludovici Pii an. 819. cap. 1. *Et si Comes infra supradictarum noctium numerum mallum suum non habuerit, ipsum spatium usque ad mallum Comitis extendatur, & deinde detur ei spatium ad Respectum ad septem noctes.* Leges Edwardi Confess. cap. 15. *Si inveniri non poterant, mensis & unius diei Respectum habebant ad eum inveniendum.* Matth. Paris ann. 1236. *Dum Respectum & dilationem caperet.* [*Super Respectu & dilacione*, in Literis Caroli V. Franc. Regis ano. 1364. apud D. *Secousse* to. 4. Ordinat. Reg. pag. 541. Conventio inter Henricum Regem Angl. & Robertum Flandriæ Comitem pag. 12. Libri nigri Scaccarii : *Post edictum de expeditione habebit Respectum ad finitas tres hebdomadas.* Pluries recurrit ibi. Vetus Placitum apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 578. *Sed perrexerunt sine ullo Respecto, quod Abbas eis dedisset, & avunculus eorum Arbertus Tenant multum eis blasphemavit, quod ita sine Respecto ullo, quod ei Abbas dedisset, pergebant.*] Utuntur præterea Goffridus Vindocin. lib. 2. Ep. 24. Ivo Carnotensis Ep. 127. Fulbertus Ep. 75. Rigordus pag. 25. Hugo Flaviniacensis in Chronic. pag. 244. Epist. 202. ex Sugerianis, Epistolæ 190. & 378. ex iis, quæ habentur to. 4. Hist. Francor. Charta Riculfi Forojuliensis Episc. apud Ruffium in Comitibus Provinciæ pag. 53. & Sammarth. &c. [Adde, si vis, Nomolexicon Thomæ *Blount*, Glossaria Kennetti ad calcem Antiquit. Ambrosden. Lobinelli ad calcem Hist. Britan. & to. 3. Hist. Paris. Instrumenta novæ Gall. Christ. tom. 1. pag. 82. col. 2. *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 37. D. *Secousse* tom. 4. earumdem Ordinat. pag. 179. &c.] Le Roman *de Garin* :

Entrés en Mez orendroit sans Respit.

Occurrit passim in Consuetud. municipal. locis indicatis à Raguello.

Vocem hanc Gallicam à Latino *respirare* quidam deducunt : nam ut debitores, qui à creditoribus ad solvendum acrius urgentur, *suffocari & strangulari* in leg. 1. in princ. D. Præd. curial. sine decr. non alien. & in Evangelio Matth. cap. 18. vers. 28. & seq. ita quibus conceduntur induciæ, quo se à debiti onere exsolvant, *respirare* dicuntur Senatori lib. 2. var. Epist. 38.

¶ RESPEYTUS, Eadem notione. Confœderationes inter Archiepiscopum Vien. & Annam Dalph. an. 1291. to. 2. Hist. Dalph. p. 43. *Et insuper præd. D. Comitissa promittit, quod ipsa cum Comite Sabaudiæ, cum quo præfatus D. Dalphinus vir suus & ipsa præsentialiter guerram habent, pacem, treugam vel guerram cassam, appeysamentum vel Respeytum, vel aliquod aliud remedium de jure vel de facto non facient, vel accipient seu habebunt, absque eo quo D. Archiepiscopus, &c.*

SALVUM RESPECTUM, seu *Sauf respit* vocant Practici nostri prorogationem, quam dominus vassallo concedit ad præstandum hominium : ita in Consuet. Britanniæ art. 252. 267. [Charta an. 1383. apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 636. *ad requestam dicte nobilis Johanne de Radesiis, D. Johannem Rozut Militem ponit in suo Salvo respectu & sufferentia de homagio usque ad festum Nativitatis S. J. B. Sauf respit de hommage jusques à un an*, in Regesto an. 1457. ibid. col. 1202.] Habetur in Regesto de negotiis Ludovici Ducis Andegavensis & Regis Siciliæ Charta Petri Comitis Alencionis & Pertici 1. Sept. anni 1386. qua se duo *homagia ligia* debere profitetur Reginæ Siciliæ, Ludovici Regis matri, alterum pro Vicecomitatu Bellomontensi, alterum pro terra Sonnensi, ratione Ducatus Andegavensis & Comitatus Cenomanensis. Mox in eadem Charta hæc verba adduntur : *Et pour ce que madite Dame est à present en lointain pays, parquoi ne pouvons pas de present aler pardevers elle pour luy faire lesdits foys & homages, que nous sommes tenus faire, nous aist à nostre requeste mir en ses Saufs respits durant sondit bail, par ainsi que nous avons voulu & encore voulons que ledit Respit durant baillé à madite Dame, & soit d'autel effet, comme si nous lui avions fais lesdits fois & homenages, &c.* In Regesto Constabulariæ Burdegalensis fol. 152. *Soveals Respites.*

RESPACTARE, Differre, *Respectum*, seu moram dare, tempus prorogare, *Donner du respit. Respiter*, apud Villharduinum num. 32. 246. Leges Ethelredi Regis apud Habam cap. 7. *Sæpe etiam pravi judices judicium pervertunt, vel Respectant, & non finiunt causam, donec voluntas eorum impleatur.* Epistola Henrici I. Regis Angl. ad Anselmum Archiepisc. Cantuariensem, apud Eadmerum lib. 4. p. 101. *Mando vobis, ut Respectetis æquo animo & bona voluntate benedictionem Thomæ Eboracensis Archiepiscopi usque ad Pascha, &c.* Leges ejusdem Regis cap. 26. *Defensor aut Dominus de furto pulsatorum, si semel aut amplius Respectaverit, erga vicinum, diem, & absque justitia majoris auctoritate condictam, curiam suam perdet. Dies Respectatur*, prorogatus, ibid. *Placitum Respectare*, c. 29. 41. 50. 59. [& in Chartul. Dunensi Ch. 93.] Stephanus Tornac. Epist. 23. *Quarto convenerunt litigantes coram judice, & quarto filii hominum, qui judicant terram, ut vulgariter loquitur, judicium Respectarunt.* [Le Roman *de la Violette* MS.

Ceste a bien sa mort Respitié,
Et fay de ce moult grant pitié.

Ibidem infra :

Lors s'en va n'a plus Respitié,
Trestous en pleurent de pitié.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Mes ce qe sa suer ot deviné,
Cassandra ot prophicié,
Ni puet plus estre Respitié,
Tot avendront les destinées
Qe maintes gens seront iriées.]

RASPECTUARE, Eadem notione. Quoniam Attachiamenta cap. 90. §. 2. *Et si vocat puerum infra ætatem, loquela erat Respectuata usque ad ætatem pueri*, id est dilata. *Homagium Respectuare*, in Parlamento de depositione Regis Ricardi II.

¶ RESPICERE, Eodem significatu. Charta an. 1254. è Regesto *Olim* : *Idcirco Respectum fuit, quod damna mercatori redderet.*

RESPECTUATIO, Mora, dilatio. Leges Burgorum Scoticor. cap. 29. §. 1. *Quicunque factus fuerit novus burgensis de terra vasta, & nullam terram habuerit hospitatam, potest habere Respectuationem, quæ dicitur Hirset, in primo anno, & post primum annum hospitabitur, & ædificabit terram suam.* [Litteræ Jacobi Scotorum Regis an. 1498. apud Gotofredum in Hist. Ludovici XII. Franc. Regis per Johannem de S. Gelais pag. 308. edit. 1622. *Cum libera quiete & mora, subditorum navibus & mercibus, rebusque*

aliis quibuscumque, absque litteris salvi conductus aut Respectuationis quibuscunque, pro se, navibus & rebus omnibus habitis, &c.] Vide *Sufferentia* 3.

¶ 5. RESPECTUS FORESTÆ. Vide *Regardum* 2.

¶ 6. RESPECTUS SUCCESSIONIS, Jus succedendi seu partem hæreditatis obtinendi. Charta Johannis Ducis Slesiæ ann. 1330. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 553. *Prædictus noster frater Dux Henricus Saganensis & heredes sui successionis in media parte terrarum nostrarum, prout superius exprimitur, Respectum habebunt.* Habetur supra pag. 551. *Frater Dux Henricus Saganensis & sui heredes justam ipsorum portionem post mortem nostram in prædictis terris nostris exspectabunt.*

¶ RESPERSUS APPELLATIONE *Tribuni Plebis*, id est, dictus seu vocatus Tribunus Plebis, lib. 12. Cod. Theod. tit. 1. leg. 74.

¶ RESPEYTUS, Gall. *Repit.* Vide *Respectus* 4.

¶ RESPICERE, Differre. Vide in *Respectus* 4.

¶ RESPICERE AD DEI CULTUM, Ad Religionem Christianam converti. Lex 1. Cod. Theod. lib. 16. tit. 8. de Judæis: *Judæis & Majoribus eorum & Patriarchis volumus intimari, quod si qui, post hanc legem, aliquem, qui eorum feralem fugerit sectam, & ad Dei cultum Respexerit, saxis aut alio furoris genere, quod nunc fieri cognoscimus, ausus fuerit adtemptare, mox flammis dedendus, & cum omnibus suis participibus concremandus.*

RESPICIARE, vox Practicorum, quæ idem sonat quod *Considerare*, seu *Esgarder*, ut nostri efferebant, Sententiam pronunciare, judicâre cum cognitione causæ. Henr. de Knyghton ann. 1331. *Qui omnes ad invicem consulentes venerunt, dicentes, quod omnes & singuli articuli superius de dicto Rogero attestati veri sunt & notorii, unde Respiciatum est & adjudicatum, quod prædictus Rogerus ut proditor & inimicus Regis & regni distractus sit & suspensus, &c.* Vide *Esgardum*.

☞ *Resploitier* simili significatione dixit le Roman de *Vacce* MS.

Ernous est vostre hom lige, si vous peut bien aidier,
Si poez bien cez plait, s'il vous plest, Resploitier,
Si enquerez la chose, si en saurez miex jugier.

Vide *Explectare* in *Expletum* 1.

¶ RESPIRACULUM, Respiratio. Claudianus Mamertus lib. 2. cap. 12. *Redacta paululum Respiraculo pausa vires.*

¶ RESPIRAMENTUM, Ovidio *Respiramen. Laxamentum & Respiramentum*, apud S. Augustinum lib. 7. Confess. cap. 7.

¶ RESPIRIUM, ἀναπνοή, in Glossis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Ἀναπνοή, *Spiritus*, *Halitus*, *Respirium*.

¶ RESPLENDENTIA, Splendor, fulgor. S. Augustinus Epist. 155. novæ Edit. alias 52. ad Macedonium: *Sicut luculentis ingeniis non desit Resplendentia veritatis.*

¶ RESPONCELLUS. Vide mox in *Responsorium*.

¶ RESPONCUM, RESPONCUS. Vide *Responsum* 2.

1. RESPONDERE, Pro alio spondere, Gallis *Respondre pour quelqu'un.* Capitula Caroli M. lib. 3. cap. 44. *Nemini liceat servum suum propter damnum ab illo cuilibet illatum dimittere, sed juxta qualitatem damni dominus pro illo Respondeat, vel eum in compositionem, aut ad pœnam petitori offerat.* Lex Wisigoth. lib. 5. tit. 4. §. 18. *Nam qui talem servum comparasse dignoscitur, si Respondere vel satisfacere pro crimine ejus noluerit, &c.* Ita *Responsum dare* pro alio, usurpat eadem Lex Wisigoth. lib. 4. tit. 2. §. 15.

¶ 2. RESPONDERE, Præstare, solvere. Diploma Conradi II. Imper. an. 1027. apud Illustr. Fon-

taninum ad calcem Antiq. Hortæ pag. 389. *Insuper concedimus, ut nullus homo audeat Respondere mallaturam advocato ejus.* Eadem habentur in Diplomate Henrici III. Imp. ann. 1040. ibid. pag. 393. pro quibus in alio ejusdem Imperatoris Diplomate ann. 1043. è Tabulario Causauriensi, legitur: *Concedimus & ut nullus mallaturam Persolvat advocato ejus.* Simili notione Chronicon S. Trudonis apud Acherium tom. 7. Spicil. pag. 464. *Prior vero custodi domus infirmorum de istis viginti quatuor tantum solidis singulis annis Respondebit.* Diploma Henrici Ducis Slesiæ ann. 1337. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 10. *Non solum pro expensis, verum etiam pro damnis, quæ sustinuerimus, nobis Respondere tenebuntur.*

1. RESPONSALIS, Gall. *Respondant*, Qui pro alio spondet, [*Responsable*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS.] Charta Hugonis Episcopi Lingon. ann. 1221. in Tabular. Camp. Thuani fol. 171. *Nos nobilem mulierem Blancham illustrem Comitissam Campaniæ constituimus plegiam & Responsalem pro nobis super 700. lib. &c.* [Charta Curiæ Suession. an. 1265. è Tabulario S. Medardi ejusd. urbis: *Constituerunt se & fecerunt .... dictæ Conventui plegios & Responsales de dicto contractu*] Adde Petrum Abbat. Cellensem l. 9. Ep. 12. Græci ἀντιφωνητὴν vocant, de qua voce Salmasius de Modo usurar. pag. 718. 721. 726. & nos quædam ad Alexiadem p. 307. Glossæ Latino-Græc. *Spopondit*, ὑπεσχέτο, ἀντιφώνησε, &c.

2. RESPONSALIS, Nuntius: interdum & Apocrisiarius, & qui *Responsa* seu negotia Ecclesiastica peragebat. *Theodorus Responsalis venerabilis Ecclesiæ Carthaginis*, in Constit. Justiniani de Africana Ecclesia. Anastasius in S. Vitaliano PP. *Hic direxit Responsales suos cum Synodica juxta consuetudinem in Regiam urbem apud piissimos Principes.* Ita in S. Zacharia pag. 78. Anselmus Leodiensis cap. 106. *Responsalem suum cum suis literis illo transmisit.* Chronicon Moriniacense ann. 1119. *Thomam hujus loci Abbatem primum Responsalem misit.* Capitulare Sicardi Princip. Benevent. cap. 13. *Ut in ipsa trajecta sit licentia transeundi tam negotiantibus, quam etiam Responsalibus, vel militibus, seu aliis personis.* Utuntur passim Scriptores, Facundus Hermianensis lib. 4. cap. 3. Gregorius M. lib. 1. Epist. 42. lib. 2. Ind. 10. Epist. 30. Ind. 11. Ep. 6. 7. lib. 3. Epist. 20. lib. 4. Epist. 3. 8. [Diurnus Rom. pag. 40.] Histor. Miscella in Zenone, Alexander III. PP. Epist. 9. 38. 50. ad Petrum Abbat. Cellensem, Aimoinus lib. 3. Hist. cap. 66. Joan. Sarisber. Epist. 7. Matth. Paris an. 1246. Petrus de Vineis lib. 1. Epist. 3. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 303. &c. Vide *Apocrisiarius*, *Responsum*.

3. RESPONSALIS, Procurator, qui pro alio in jure respondet, *qui in se suscipit judicium*, ait Fleta lib. 6. cap. 10. §. 18. Regiam Majestat. l. 1. cap. 21. de *Essoniis*, §. 4. *Tunc ad quartum diem veniat, vel certum Responsalem mittat.* Ubi Skenæus, i. *Procuratorem, qui pro eo respondeat.* Adde cap. 25. §. 2. lib. 2. cap. 16. §. 38. lib. 3. cap. 15. §. 2. cap. 57. §. 4. Apud Bractonum lib. 4. tract. 1. c. 32. §. 2. & in eodem Fleta lib. 4. cap. 6. §. 7. dicitur magna esse differentia inter *Attornatum*, & *Responsalem*. Charta Thomæ Comitis Sabaudiæ, apud Guichenonum pag. 51. *Cum ... nec ipsi per se, vel per Responsalem comparuerint, &c.* [Charta an. 1234. è Tabulario S. Tiberii: *Abbas vero Casæ-Dei, qui ad eumdem diem & eumdem locum auctoritate Apostolica a nobis vocatus fuerat, nec ipse venit, nec pro se*

Responsales misit. Adde Thomam *Blount* in Nomolexico, Chartam an. 1134. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 475. aliam an. 1180. apud Miræum tom. 2. pag. 1185. col. 1. & inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 3. col. 135. aliam ann. 1181. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 87. Bullam Alexandri III. PP. an. circiter 1186. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 320. aliam Innocentii III. tom. 2. Histor. Eccl. Meld. pag. 90. Chronicon Mauriniac. apud Duchesnium tom. 4. pag. 367. &c.]

☞ *Responsales* etiam vocabantur apud Cistercienses ii, qui Abbatum morbo detentorum vices acturi in Capitularia generalia dirigebantur. Statuta ejusdem Ordinis ann. 1276. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 1452. *Abbates, qui causa infirmitatis remanserint à Capitulo generali in domibus propriis, Responsales idoneos mittant sicut in Carta caritatis continetur: qui in itinere per Abbates vicinos & litteras se excusent. Responsales autem prædicti, expletis negotiis suis, incontinenti de Cistercio exeant & ad propria revertantur.* Statut. ann. 1189. ibid. col. 1263. *Qui pro alia causa quam pro infirmitate de Capitulo remanserint, pro se Responsalem non mittant.*

4. RESPONSALIS, Epistola, qua alicui respondetur super scriptis in alia epistola, vel litteris. Ita apud Petrum de Vineis lib. 5. Epist. 29. 30. 122. 125.

¶ RESPONSAMEN, Responsum. *Positum verem ire tertio Responsaminis calamum*, in Miraculis SS. Aurei & Justinæ, tom. 3. Junii pag. 70.

RESPONSARIUS, Responsalis, Apocrisiarius, apud Libertum Diac. cap. 23. Diurn. Roman. pag. 40.

RESPONSATICUM. Capitulare Sicardi Principis Beneventani ann. 836. cap. 14: *De tertiatoribus vero hoc stetit, ut nulla nova eis à parte Respublica imponatur, excepto antiqua consuetudine, hoc est Responsaticum solum, & angarias, & calcarias.* Et mox: *Nulla alia nova imponatur à parte Reipublica ad eos, qui se dividunt, nisi tantummodo Responsaticum & angarias supra scriptas.* Cap. 31. *Ut singula castella non tollant Responsaticum, nisi de locis sibi pertinentibus.* [Vide mox *Responsio.*]

¶ 1. RESPONSIO, Sponsio, fidejussio, Gall. *Caution.* Privilegia Dalphinatus ann. 1349. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 588. & tom. 5. Ordinat. Reg. p. 45. num. 27. *Item, quod ipse Dom. Dalphinus vel successores .... non possint, nec debeant levare, vel retinere victualia ... nisi pro justo pretio ... & nisi primitus de dicto pretio illis, quorum essent victualia, realiter per solutionem, aut Responsionem sufficientem ydonea persona, qua se obligaret de solvendo unum infra mensem proximum dictum pretium. &c.*

¶ 2. RESPONSIO, Gall. *Responsion*, vox in usu in Ordinibus Militaribus S. Johannis Jerosolymitan. S. Lazari, &c. qua significant annuam pensionem à quolibet Equite totius Ordinis Procuratori solvendam. Charta fundationis Monasterii Belliloci ann. 1259. *Unam marcham sterlingorum argenti ad opus dictæ domus S. Johannis Jherosolimitani annis singulis & non amplius percipiatis & habeatis ibidem pro Responsione in subsidium Terra sancta.* Litteræ procuratoriæ & plenæ potentiæ Magistri & Conventus ultramarini Ordinis Domus S. Johannis Jerusalem Alberto de Castro-nigro concessæ an. 1313. apud Rymer. tom. 3. pag. 461. col. 1. *Dantes & concedentes eidem* (Alberto) .... *plenam & liberam facultatem ... bajulias seu domibus, per eum vel alium seu alios limitatis taliter, Responsiones certas & pinguet, ad utilitatem Terra sancta negotii, imponendi; ipsas bajulias & domos regendas & administrandas ad vitam vel alias ipsis, quibus expedire noverit, committendi & conferendi, &c.* Ibidem col. seq. *Et à Procuratoribus nostris loca nostra tenentibus ... ad quorum manus Responsiones, tallia, subventiones .... pervenerint .... petendi, audiendi, exigendi & recipiendi de his, &c.* Bulla Pii IV. PP. in Privilegiis Equitum S. Johannis Jerosol. pag. 172. *Pensiones seu Responsiones & onera super domibus, præceptoriis & aliis beneficiis hospitalis hujusmodi imponi solita, &c.*

☞ Harumce *Responsionum* instar *Responsiones* etiam vocat Paulus III. Papa pensitationes, quas è reddiibus suis in communem usum refundere debebant Canonici aliique Ecclesiæ Iosolæ Barbaræ Beneficiari, ut discimus ex Bulla ejusdem Papæ ann. 1549. pro sæcularisatione ipsius Monasterii tom. 1. Maceriarum ejusdem pag. 264. ubi habetur: *Ipsique* (Canonici) .... *prioratus & alia beneficia ab eodem monasterio dependentia obtinentes, Responsiones etiam refusiones & librationes nuncupatas, & alia onera per eos in dicto monasterio fieri & supportari solita, in omnibus & per omnia perinde ac si suppressio & creatio prædicta facta non fuissent, faciant & supportent.*

¶ RESPONSIS, Indulgentia, venia, remissio. Leges & Consuetudines Furnenses MSS. ex Archivo Capituli S. Audomari: *Et si aliquem inde occiderit ei in perpetuum Responsis denegetur, & omnia bona sua erunt in gratia Comitis nec unquam poterit reconciliare.*

¶ RESPONSIVA, Epistola qua quis respondet alteri. Epistola Edwardi III. Regis Angl. ad Carolum IV. Imp. an. 1347. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 466. *Cum Prælatis & Proceribus ac peritis aliis habere volumus colloquium & tractatum; & juxta digestum ibidem consilium, tunc vestra Celsitudini gratam & congruam, per Dei gratiam, facere Responsivam. Super quo vestram recepimus Responsivam*, in alia ejusdem Regis Epistola ann. 1343. apud Rymer. tom. 5. pag. 360. col. 1. Pro Responsione quavis & ore solum data sumitur in Statutis Cadubrii lib. 1. cap. 16. *Et præcepta, quæ dicti Vicarius, vel alii eorum officialium vel nuncii fecerint sibi attendere & observare, & ambasiatas sibi impositas a Vicario vel alio Officiali fideliter & veraciter facere & Responsivam factam referre.*

¶ RESPONSIUNCULUM, RESPONSORIUM. Vide mox in *Responsorium.*

¶ RESPONSOR, Præs, sponsor; Gall. *Repondant.* Literæ Petri Cabilon. Episc. ad Ludovicum VII. Regem Franc. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 4. col. 242. *Josseramnus Responsor de pace extitit.* Occurrit apud Horatium, lib. 1. Epist. 16. pro Jurisperito seu viro prudenti, qui de jure consultus respondet:

Quo Responsore, & quo causa teste tenentur.

Quidam tamen legunt *Quo res sponsore, &c.*

RESPONSORIUM, RESPONSORIUS CANTUS, Cantus Ecclesiastici species, sic dictus, inquit Isidorus lib. 1. de Eccl. Offic. cap. 8. & l. 6. Orig. cap. 19. *Quod uno canente, chorus consonando respondeat.* Rabanus lib. 2. de Institut. Cleric. cap. 51: *Responsoria ab Italis longo tempore ante* (Antiphonas) *sunt reperta, vocata hoc nomine, quod uno canente chorus consonando respondeat. Antea autem id solus quisque agebat, nunc interdum duo vel tres communiter canunt, choro in plurimis respondente.* Idem lib. 1. pag. 33. *Inter Responsoria vero & antiphonas hoc interest, quod in antiphonis unus dicit versum, in Responsoriis vero alternant versibus chori.* Gennadius de Scriptoribus Eccles. ait, Musæum Episcopum Massiliensem seri-

psisse Responsoria Psalmorum, Capitula tempori & lectionibus congruentia, &c. Alcuinus Poem. 3.

Hymnos ac Psalmos, & Responsoria festis
Congrua promemus subter testudine templi.

[Idem Alcuinus de divinis Officiis: In Calendis etiam, seu diebus anniversariis, per novem Psalmos & Responsoria, seu lectiones, simili modo officia persolvuntur. Benedictus Levita in Collectione sua lib. 5. c. 49. Laicus non debet in Ecclesia Lectionem recitare, nec Alleluia dicere; sed Psalmum tantum, aut Responsoria, sine Alleluia.] Vide Concilium Toletan. IV. cap. 16. Amalarium lib. 4. de Offic. Eccl. c. 11. & in Eclogis pag. 1358. Monachum Altisiodor. S. Mariani ann. 947. Durandum lib. 5. Ration. cap. 2. num. 52. 53. Durantium de Ritibus Eccles. lib. 2. cap. 19. lib. 3. cap. 19. [& Cæsarium lib. 8. Miracul. cap. 5. & 6.]

Responsoria & Responsorium, promiscue dicitur in Statutis antiquis Cartusiensibus 1. part cap. 28. §. 14. Quando festum Dedicationis accidit in Dominica, in qua necesse est inchoare Responsoriam novam, qua solis Dominicis cantatur, &c.

Responsoriolum, Breve responsorium. Statuta Ordinis de Sempringham pag. 718. Novitii Responsoria non incipiant, nec versum cantent; sed Responsoriola & versiculos dicant.

Responsunculum, in Statutis Antiq. Cartusiens. 1. part. cap. 36. §. 19. c. 38. §. 4. & alibi.

¶ Responcellus, Eadem notione, in antiquo Ceremoniali MS. B. Mariæ Deauratæ: Item (tempore Paschali) omnes Responcelli terminantur cum Alleluia. Infra: In festis Sanctorum fiunt Responcelli de versibus Nocturnorum precedentium, nisi sit inceptio historie (sic) & dicuntur cum Alleluia... Item in Dominicis que ab octava Penthecostes eveniunt usque ad Kalendas Septembris, nisi sit inceptio historie, tercium Responsorium & septimum atque undecimum sumuntur de Trinitate, & pro quartis Responsoriis dicuntur Responcelli, sed non summuntur de versibus nocturnorum, ymo sunt propria, que durant per totum tempus estatis sine aliquali mutatione; & sunt isti, qui sequuntur. Primus est: Domini est terra & plenitudo ejus. ℣. Orbis terrarum & universi qui habitant in eo. * Gloria Patri, &c. Secundus est: Ad te, Domine, levavi animam meam. ℣. Deus meus in te confido non erubescam. * Gloria Patri, &c. Tertius est, In te, Domine, speravi, non confundar in æternum. ℣. In justitia tua libera me & eripe me. * Gloria Patri, &c. Hinc patet quantulum sit discriminis hosce Responcellos inter & Responsoria, quæ post tertiam juxta usum Romanum, vel post quartam cujusque Nocturni lectionem juxta usum Benedictinum decantantur. Vide Responçum in Responsum 2.

Responsoria, Papiæ, sunt, qua Jurisconsulti respondere dicuntur consulentibus.

Responsoriale, Liber Ecclesiasticus, continens responsoria, Amalario in Prologo de Ordine Antiphonarii; qui

Responsonarium, Durando lib. 6. Ration. cap. 1. num. 24. [Necrologium Parthenonis S. Petri de Casis: 15. Aug. Raudona domina d'Aleto dedit duos libros vocatos Responcter.]

1. RESPONSUM, Negotium, maxime illud, quod foris peragitur, de quo Domino Responsum datur. Liberatus Diac. cap. 16. Gennadius quidem ibi remansit, ut cum aliis Responsa faceret Episcopi. Regula S. Benedicti cap. 31. Fratres, qui pro quovis Responso proficiscuntur. Vide ejusdem S. Benedicti cap. 12. Mos etenim cella fuit, & quoties ad Responsum aliquot egrederentur Fratres, cibum potumque extra cellam minime sumerent. Gregorius Mag. lib. 3. Dial. cap. 36. Dum jussione Pontificis mei in Constantinopolitana urbis Palatio Responsis Ecclesiasticis observirem. Idem lib. 6. Ind. 11. Epist. 29. Cum in urbe regia Responsa Sedis Apostolica facerem. Epist. 52. Sabinianum Diaconum pro Responsis Ecclesiasticis faciendis ad dominorum vestigia transmisi. Adde Epist. 54. lib. 4. Epist. 36. lib. 5. Epist. 60. lib. 6. Epist. 37. lib. 7. Ind. 1. Epist. 5. 7. lib. 11. Epist. 47. & alibi. S. Bonifacius Moguntin. Archiepisc. Epist. 29. Obsecramus, ut hunc Missum literarum nostrarum Romam pergentem propter Responsa Ecclesiastica, & orationum causa, per vestros fines conservatum transire permittatis. Petrus Diac. lib. 4. Chron. Casin. cap. 66. Demum vero pro Responsis Casinensis cœnobii Apocrisiarius ad Lotharium Imp. directus, &c. Florentius Wigorniensis an. 1062. Armerfredum Sedunensem Episcopum, & alium, qui à domino Papa Alexandro pro Responsis Ecclesiasticis ad Regem Anglorum Eadwardum missi, &c. Vita S. Geraldi Abbatis Grandisilvæ num. 3. Cœpit, ut solitus erat, quocunque Ecclesia sua Responsis necessarium habebat percurrere, &c. Infra: Cum vero ad matris gremium, expleto diligenter Responso, remeabat, &c. Vide Alexandrum II. PP. Epist. 12. &c.

Adresponsum, unica voce, Apocrisiarius, Responsalis, qui negotia alicujus curat, & de iis responsa dat, qui mittitur ad responsum dandum de negotiis, pro quibus mittitur. Glossæ nomicæ in Cod. Reg. sign. 2023. Ἀδρεσπόνσον, ὁ ἀπόκρισις. Ita porro dicti, qui à Magistro militum deputabantur in Provincias, ut de militibus, qui in iis degebant, eum admonerent, & responsa inquirenti darent. Julianus Antecessor. Constit. 17. de Prætore Pisidiæ: Habeat autem & carrucam argenteam, & securim, & fasces, & Adresponsum propter milites. Ita Constitut. 19. de Prætore Thraciæ, & Const. 33. de Moderatore Heleneponti. Ubi Scholiastes ad Constit. 17. Adresponsum dicitur, qui deputatus est a Magistro militum, ut, quid opus sit, à competente judico in milites fieri, responsum, id est, ministerium ei exhibeat: & solet deputari iste à Magistro militum eo, sub quo provincia illa est. De scrinio auri Adresponsum, vide Pancirollum ad Notitiam Imperii Oriental. cap. 80.

A Responsis, Eadem notione. Papias in Magister Qui dat responsa regalia. Ita Codex MS. Gloss. Sax. Ælfrici: A responsis, i. Magister responsorum: ðeyrtæpantpaca. Joan. de Janua: A responsis, indeclinabile: qui dat responsa principis.

Liberum Responsum. Charta Lotharii Regis Franciæ apud Vassorium in Noviomo pag. 925. Suscipimus etiam eam (Ecclesiam S. Eligii) in conductu & custodia nostra, tam substantias ejus, quam & homines capitales ejus, qui sicut ab antiquo in omni regno nostro sub Libero Responso, sine alicujus Advocati infestatione extiterant, ita in perpetuum sub tutela nostra & succedentium nobis Regum permaneant. Apud Petrum de Fontanis à nobis editum, Perdre respons en court dicitur, qui juri stare idoneus non est, vel testimonium perhibere. Vide cap. 13.

2. RESPONSUM, Idem quod Responsorium. Vide Graduale. [Nonnihil discriminis est Responsum, seu Responsorium, inter & Graduale. Hoc peculiare Responsorium est, quod in gradibus, sive juxta pulpiti gradus, canitur; illud vero, quod Matutinis aliisve horis canonicis, ubi voluerit clerus, cantari consuevit.]

¶ Responçum vel Responçus, Eadem notione. Ceremoniale MS. B. Mariæ Deauratæ: Primus (Responcellus) loco quarti Responçi; & secundus dici-

tur

tur loco octavi Responsi : tercius sequitur dicitur loco duodecimi Responci. Diebus vero in quibus est istoria propria, & in festis habentibus proprietatem cbantus non habent locum Responcelli, sed omnes Responci dicuntur per ordinem, & etiam in festis in albis vel in capis seu majoribus.

¶ 3. RESPONSUM, Idem quod supra *Repositorium*, nisi ita legendum est, Sportella aliudve genus vasis, in quo aliquid reponitur. Pelagius libello 10. num. 18. *Dedit ei aurum & nummos, & tescellas, & omne, quod in Responso suo habebat.*

¶ RESPUBLICA, Fiscus regius. Leges Caroli Magni cap. 123. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 109. col. 1. *Similiter & de rebus, quæ ad Rempublicam pertinent, si Comes aut Ministerialis Respublicæ usquam concasserit, pro infidelitate computetur.* Eodem vocabulo eademque significatione passim utuntur eorum temporum Scriptores.

RESSA, *Quod apud nos dici potest visibilis aut laudabilis tentatio.* Papias.

¶ RESSAISIARE, RESSAISIRE, Gall. *Resaisir*, Iterum comprehendere, occupare, recuperare, in possessionem restituere. Codex Legum Normannicarum apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 326. *Ad visionem autem, demonstratione facta, justitiarius debet querelam precipere, quod ipse Ressaisiat querelantem.* Edictum Philippi VI. Franc. Regis an. 1347. apud de *Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. p. 267. *Ipse serviens deberet ipsum reum compellere ad loca Ressaisianda, si aliquid inde fuerit levatum, seu ablatum, aut alias explectatum, antequam ipsum ad oppositionem reciperet, locis vero Ressaisitis deberet idem serviens capere debatum, &c.* Charta Caroli V. Franc. Regis an. 1369. apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. pag. 474. col. 2. *Et si in casu novitatis inter ipsos Religiosos ... ac prædictos homines & aliquos alios, ratione bonorum quorumcumque dicti Monasterii* (Cœlestinorum Paris.) *oriatur oppositio vel debatum, de locis ablatis, si sint in rerum natura ... primitus & ante omnia realiter & de facto Ressaisitis, dictum debatum & rem contentiosam ad manum nostram tamquam superiorem ponant.* Vide *Resaisire*, *Resaysiare* & *Saisire*.

¶ RESSERIA, Grex ovium. Vide *Rasseria*.

RESSIA, [f. Idem quod *Resea.*] Testamentum Aimonis de Sabaudia D. Villæfranchæ anno 1398. apud Guichenonum : *Donavit .... quandam Ressiam, quam ipse Dominus Ayms construi fecit super Bealeria Savilliani in Aycalibus dicti loci.*

¶ RESSIDENTIA, Assidua commoratio, Gall. *Residence*, Ital. *Residenza*. Correctiones Statutorum Cadubrii cap. 71. *Nisi venerit habitatum cum familia sua in Cadubrio, & personaliter in territorio & contracta Ressidentiam fecerit.* Rursum occurrit ibidem cap. 64. Vide *Residentia*.

¶ RESSIUS, Species casei. Vide *Rassius*.

¶ RESSORTIRE, RESORTIRE, Practicis nostris *Ressortir*, Habere jus appellationis ad superius tribunal. Arrestum Parlamenti ann. 1341. *Præfato Comite replicante, quod cum Ducatus & Perria prædicti immediate moveant & teneantur a nobis ratione nostræ Coronæ, ex causa Perriæ Resortiant immediate ad nostrum Parlamentum Franciæ, ut pars & membrum Coronæ nostræ, & per consequens, de ratione communis usus & observantiæ notoriæ regni nostri, cum feuda moventia aliqua castellania & immediate Resortantia* (à Gallico *Ressortant*) *ad eam judicentur & terminentur secundum usum & consuetudinem loci, unde movent, &c.* Confirmatio pacis initæ ann. 1334. inter Humbertum Dalphinum & Aymonem Comitem Sabaudiæ, tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 351. col. 2. *Actis etiam & expresse convento inter ipsos dominos, quod nullus ipsorum dominorum vel success. & hæred. suorum in dictis feudis vel eorum aliquo valeat aliqualiter Ressortire*, hoc est, si bene interpretor, jus habere *ressorti* seu supremam jurisdictionem. Hic sermo est de feudis quæ Dalphinus à Comite Sabaudiæ, vicissimque Comes Sabaudiæ à Dalphino tenebat. In hisce feudis vetantur *ressortire*, hoc est, supremam jurisdictionem exercere, quia feudorum conditio hæc est, ut feudalis Dominus in iis suprema jurisdictione potiatur, à qua lege hic recedere vetantur principes sibi invicem feudatarii.

¶ RESSORTIRI, Eodem significatu. Litteræ Ludovici XI. Franc. Regis ann. 1474. in Privilegio Equitum Ordinis S. Johannis Jerosol. pag. 21. *A jurisdictione cujuscumque judicis temporalis, præterquam à nostra, hactenus exemptos penitus fuisse & esse, nobisque & nulli alii in superioritate & Ressorto immediate subjacere, & ad sedem regiam, non alibi, Ressortiri consuevisse.*

¶ RESSORTISSARE, RESSORTIZARE, RESORTISARE, Eadem notione. Litteræ Caroli Johannis Franc. Regis primogeniti ann. 1358. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinar. Reg. pag. 296. *Ressortizant sintque in possessione & saisina Ressortizandi coram dicto Ballivo ... Senonensi, &c.* Litteræ ann. circiter 1387. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 130. col. 1. *Quod omnes & singuli subditi villæ Lugduni Ressortissant & ad Ressortissandum veniant in omnibus casibus ressorti in sede Matisconensi, in qua antiquitus Ressortiri solebant, sub pœna 500. librarum Turon. alias per quamlibet contrarium facientem committenda.* Rursum occurrit col. seq. Arrestum Parlamenti an. 1400. è Tabulario Corbeiensi : *Ab antiquo notorie exempti ab Archiepiscopo Remensi & Episcopo Ambianensi, & in curia Romana Resortisantes erant & fuerant.*

RESSORTUM, Quicquid intra *fortes* continetur, seu jurisdictionis terminos : districtus judicis, [Gallice *Ressort*. Stylus Curiæ Parlamenti cap. 3. *Nec seneschallis, nec de ipsorum Ressorto.*] Vide Casanovam lib. 1. de Franco allodio cap. 9.

☞ Passim occurrit pro quovis cujuscumque judicis districtu, non raro etiam pro suprema jurisdictione, supremo tribunali, ubi majores causæ dijudicandæ, ad quod à minoribus tribunalibus provocatur, & à quo non potest provocari, nostris etiam *Ressort*. Conventio Philippi III. Franc. Regis cum Canonicis S. Mederici Paris. an. 1273. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 27. col. 1. *Habebunt etiam dicti Canonici in hospitibus dictæ terræ & in dicta tota terra justitiam super mobilibus ... item super verbis contumeliosis, alapis sive buffis, melleis sine sanguine .... nec nos, nec successores nostri in præmissis seu aliquo de præmissis aliquid de cætero reclamare ratione Ressorti* (poterimus,) *excepta, ut dictum est, justitia super ictibus ibis, vel aliis, ex quibus verisimile esset, vel etiam contingeret, quod percussus moreretur.* Litteræ Philippi IV. Franc. Regis an. 1291. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1243. *Conquestus est nobis dilectus & fidelis noster Comes Haynnoniæ, quod in terra sua de Ostrevanno, de qua nobis fecit homagium, sibi & gentibus suis ac subditis fiunt plura gravamina & indebitæ novitates : unde cum intentionis nostræ non sit in terra prædicta habere nisi homagium & Ressortum : mandamus vobis .... permittatis eumdem Comitem suosque subditos suis dominiis, feodis, justitiis & juribus uti & gaudere pacifice, eo modo quo eis gaudebant antequam de dicta terra ad homagium nostrum venisset, salvis nobis Ressorto & superioritate prædictis*

in ipsa terra. Charta Edwardi I. Regis Angl. ann. 1296. apud Rymer, tom. 2. pag. 713. col. 1. *Et etiam quod Senescallo Vasconia & aliis ministris nostris, ne de judiciis majoris & curia Boiona, nisi per viam appellationis & Ressorti, se aliquatenus intromitterent .... inhiberemus.* Homagium domini castri S. Baudilii factum Abbati S. Victoris Massil. an. 1296. ex Archivo ejusdem S. Victoris armar. Ruthen. n. 42. *Faciamque proclamari nomen S. Victoris in signum supremi dominii & Resorti.* Vetus Inquesta de juribus Abbatiæ Beccensis MS. *Vidit eos utentes in pluribus casibus de placito ensis, & ita fama communis tenet, præterquam de ropo, de focagio & Resorto.* Enumeratio jurium Castri Auzeti an. 1394. è Regesto Cameræ Comput. Provinciæ signato *Armorum* fol. 70. *Superioritate tamen regis, appellationibus .... Ressorto & homagio ligio & sacramento fidelitatis ... reservatis.* Arrestum Parlamenti ann. 1394. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 72. col. 2. *Volens ipse controversias inter Francia Reges, Archiepiscopum & cives Lugdunenses ... subortas extinguere, jurisdictionem domaneriam dicta villa Lugdunensis, retento sibi & successoribus suis inter cætera jure superioritatis & Ressorti, ac cæteris juribus regalibus in eadem ... retento etiam sibi & suis successoribus prædictis Ressorto tam secundarum appellationum ab extra villa Lugdunensi provenientium ad Archiepiscopum & Capitulum, quam primarum à judice ordinario Archiepiscopi in eadem villa Lugdunensi interjectarum Archiepiscopo Lugdun. &c.* Pluries recurrit ibi & alibi.

¶ Resortus, Eadem notione. Litteræ Edwardi II. Regis Angl. an. 1315. apud Rymer. tom. 3. pag. 508 col. 1. *Et quod post hujusmodi emptionem, persona multorum locorum & baillivarum prædictarum & Resortuum, &c.*

¶ 1. RESTA, Gall. *Restet, Debets*, Reliqua rationum. Charta ann. 1354. tom. 1. Hist. Dalphin. p. 216. col. 1. *Dominus Comes cupiens solvere Restam & arreragia, &c.* Literæ Johannis Franc. Regis an. 1362. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 566. *Ad solvendum nobis ... Restas quas per finos compotorum suorum hujusmodi debentur. Reste debite Regi*, in Memoriali MS. Cameræ Comput. Parif. an. 1378. fol. 207. Scheda an. 1379. è Tabulario S. Victoris Massil. *Viginti florenos solvatis de Resta rentum illorum per civitatem debites.* Procuratio ann. 1392. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 293. *Ad petendum & recuperandum in totum vel in parte Restam dotis promissa nobis.* Apocha Petri Camerac. Episc. an. 1397. è Bibl. Reg. *Cognoscimus recepisse .... summam 334. lib. 14. sol. 7. den. cum picta Turon. monete Cameraci currentis pro parte nostra Reste compoti magistri Guillelmi Florisi receptoris temporalitatis in Cameraco.* Chatta an. 1428. è Chartulario S. Vandregesili tom. 2. pag. 1746. *Occasione decem octo modiorum vini boni, sani, puri & sufficientis, ad mensuram Medunto sibi debitorum de Resta solutionum prædictorum seu modiorum quinque annorum præcedentium, &c.* Sententia arbitralis ann. 1446. è Tabulario Corbeiensi: *Compelli ad solvendum .... viginti septem lotos cum dimidio loto vini .... ex Resta debitos .... & pro Resta ejusdem decima debitos, &c.* Conventio ann. 1522. è Schedis D. *le Fournier*: *Dictis hominibus non liceat aliquod avere, nec animalia grossa nec minuta, ad medios Restas, & medium crementum accipere neque tenere.* Adde novam Gall. Christ. tom. 3. col. 220. Instrum. & Lobinelli Glossarium tom. 3. Hist. Paris. Vide *Restum*.

¶ 2. RESTA, pro *Rasta*. Vide in hac voce.

¶ 3. RESTA, Agger, moles aquis continendis. Bernardus Thesaurarius de Acquisitione Terræ Sanctæ c. 206. apud Murator. to. 7. col. 843. *In universa siquidem Ægypti terra constructa sunt Resta sive clusa, que aquam Nili retinent, quam suo more succrescit.*

¶ 4. RESTA. Miracula S. Johannis Gualberti, tom. 3. Julii pag. 388. *Ex Senarum civitate adolescentem acrem & fortem, catena etiam legatum & innexum, nam funium Resta lacerasset, cum affines nobilissimi viri, multis comitantibus, traherent, &c.* Viri docti suspicantur idem esse quod Textura; sed forte melius legeretur *restes*. Vide mox *Restis*.

¶ RESTABILIMENTUM, à Gallico *Rétablissement*, Restitutio. Arestum Parlamenti ann. 1393. 14. Febr. è Tabulario Corbeiensi: *Per idem arestum præfata curia, quod Restabilimentum de præsenti per signum duntaxat fiet, ordinavit & ordinat.* Concilium Parif. ann. 1416. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 549. *Secundus punctus tractatus in dicto Concilio Parisiensi fuit super Restabilimento personarum missarum & mittendarum pro toto regno ad generale Concilium Constantiense.*

¶ RESTABILIRE, Iterum stabilire, restituere, redintegrare, Gall. *Retablir.* Condonatio rebellibus Carcassonæ incolis à Carolo VI. Franc. Rege indulta an. 1383. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1593. *Ac bonam famam ipsorum in integrum Restabilimus, remittimus & omni modo reducimus per præsentes.*

¶ RESTABLITIO, Idem quod *Restabilimentum*, Restitutio. Regestum Parlamenti an. 1348. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 425. *Guillelmo de Randone Milite in curia nostra petente contra Beraudum Delphini Militem fieri Restablitionem inferius declaratam; auditis partibus, curia nostra ordinavit, quod de omnibus & singulis per dictum Beraudum seu ejus gentes ... Restablitio fiet ... mandantes ... quatenus ipsum Beraudum ... ad dictam Restablitionem omni postposita dilatione compellant.*

¶ RESTAGNATIO, Exundatio, redundatio, Gallice *Debordement, Regorgement*; item Moles aquis opposita. Vox nota Plinio prima significatione. Privilegium Alberti Magdeburg. Archiepisc. an. 1225. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 24. *Statuentes, ut civitas aggerem seu Restagnationem ad lacum construere ac conservare & reparare perpetuis temporibus expensis propriis teneatur.* Concordia an. 1228. ibidem pag. 58. *Cum super dampnis dicte domus sancte Conegundis, que ex Restagnatione Sale, occasione retinaculi molendini in Gummersl, que domus eadem sustinet & in posterum cogitur sustinere, inter nos ad invicem questio verteretur, concordavimus in hunc modum, &c.* Videsis alium locum in *Batura aqua.*

¶ RESTAGNATUS, Exundans, redundans, nostris *Qui regorge.* Ermenricus Monachus Augiensis de Grammatica, apud Mabillon. tom. 4. Analect. pag. 330. *Sed eheu idem ipse tam habilis fons ne late flueret, quam sæpe machinamentis ... obstruitur: eremus prodit ac bestia loquuntur, donec Restagnatus in sese, & non sine periculo sui patientissime se exedebat, Deoque eum protegente armis rempublicam defendebat.*

¶ RESTANCIÆ COMPUTORUM, Rationum reliqua, Gall. *Restes, debets*, in Memoriali Cameræ Comput. Parif. mensis Septembris an. 1364. fol. 80. recto. *Restantia contractuum*, in Chronico Cornelii *Zantfliet* ad an. 1332. apud Martenium tom. 5. Ampliss. Collect. col. 203. Vide *Resta* 1.

RESTARE, Sistere, consistere, perstare, permanere, durare. Pactus Legis Salicæ tit. 17. §. 5. *Si quis hominem, qui ... dirigere habet præceptum Regis,*

& .... *aliquis extra ordinationem Regis Restare eum facit, aut adsalire eum præsumpserit*, *&c.* Fulcherius Carnotensis lib. 1. Histor. Hierosf. cap. 13. *Quo, frater, fugis? Resta, ne timeas.* Adde cap. 14. Matthæus Paris pag. 515. *Equos & homines meos fecit Restare, donec paagium extorsisset.* Utuntur Latini Scriptores. Propertius:

Dum vincunt Graci, dum Restat barbarus Hector.

Arnobius lib. 3. *Neque enim Restare sine assertoribus potest religio Christiana.* [Adde Notitiam an. circiter 1200. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. col. 1037. Chronicon Dominici de Gravina apud Murator. to. 12. col. 577. Translationem S. Augustini Cantuar. tom. 6. Maii pag. 423. &c.]

¶ RESTAURA, Idem quod infra *Restaurum*. Concordia ann. 1378. apud Schilterum in Glossario Teutonico v. *Restaver-zinsen*: *Ipse quoque Prior, Fratres & Conventus in recompensationem & Restauram dictarum oblationum, quæ dictæ parochiæ detrahuntur, ipsi parochiæ & rectori pro tempore dederunt & assignaverunt duas libras denariorum singulis annis.* In Sententia ann. 1401. ibid. laudata, de eadem re habetur *Restaurum oblationum.*

¶ RESTAURAMENTUM, Instauratio, reparatio, ædium sarta tecta. Chronicon Monasterii S. Launomari de Mageneiaco ad ann. 1077. apud Stephanotium tom. 4. Fragm. MSS. *Throtardus Prior loci Mageneiaci ... adiit dominum Guillelmum Tyernensem, Principem clarissimum, deprecatusque est, ut pro salute patris sui Guidonis donaret sibi & S. Launomaro in sylva sua amplissima, quæ vocatur Borno, unde semper habeatur calefactum, ædificamentum & Restauramentum domorum suarum.*

¶ RESTAURARE. Bulla Nicolai II. PP. an. 1061. apud Hickesium Gramm. Anglo-Saxon. p. 177. *Nullus Rex, Dux, Marchio ... præsumat .... hanc tuæ episcopatus confirmationem in aliquo lædere, vel minuere, aut Restaurare*, hoc est, infringere, aliudve simile agere; sed vereor ne mendum sit in hac voce, quæ non occurrit in aliis similibus loquendi formulis, & cujus notio, si responderet verbo, contraria omnino videretur; nam *Restaurare* pro *Instaurare* dixerunt Tacitus lib. 3. & 4. Justinus lib. 2. Ulpianus leg. 4. fin. Dig. ad Legem Jul. de adult. quod tamen verbum uti barbarum respuit Scaliger senior, Cardanumque eo sæpius utentem redarguit Exercit. 195. quod non *Restat* sed *Instar* dicatur. Servius ad Virgilium Æneid. 2. *Instar autem est ad similitudinem; unde non Restaurata, sed Instaurata dicuntur ædificia ad antiquam similitudinem facta.* Sed hæc Servii non impedierunt quominus verbum *Restaurare* passim usurparent recentiores. Vide Vossium lib. 4. de Vitiis serm. cap. 21.

¶ RESTAURATIO, Instauratio; item Compensatio. Vetus Interpres S. Irenæi Græcam vocem ἀνταλλάγματος *Restauratio* vertit lib. 1. cap. 11. num. 3. ult. edit. *Restauratio servitutis*, Juliano lege 7. Dig. de Fundo dotali. *Restaurationes Ecclesiarum*, de quibus exstat Præceptum Caroli M. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 262. & seqq. *Restaurationes Monasteriorum & cæterarum Ecclesiarum*, in Gestis Aldrici Episc. Cenoman. ibid. pag. 276. Charta ann. 1228. è Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 1186. *Et si aliquo casu non poterimus eidem garantisare dictam masuram & dictam granchiam, tenebimur memoratis Religiosis in alio feodo nostro tam supra masura quam supra granchia supradicta Restaurationem facere competentem.* Hinc *Restauratio equorum*, nostris *Restour*, olim dicebatur Regum Principumve consuetudo, qua vassallorum suorum, ad eorum *submonitiones* castra sequentium, equos æstimabant, ut si quod in bellis damnum paterentur, resarcirent ipsi: qua de re dictum est in voce *Equus*, egitque R. P. *Daniel* lib. 3. de Militia Francica pag. 171. Vide mox *Restaurum*.

¶ RESTAURATOR, aliis *Instaurator*, nostris *Restaurateur*, Qui *restaurat*, restituit, redintegrat. Occurrit apud Sponium p. 27. Miscell. & alibi apud recentiores.

¶ RESTAURATUM, Jusculum salubre & delicatum, Gall. *Restaurant*. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Aperiens os suum per vim cum cultello posuit in os suum de Restaurato, in dictum os remansit, nec poterat transglutire per guttur.*

RESTAURUM, Restauratio damni, *Ristoro* Italis. Rollandinus in Summa Notariæ cap. 3. *Quam* (lanam) *confessi & contenti fuerunt se ex causa emptionis pro tali, qualis est sine ullo Restauro, habuisse & recepisse, &c.* [Transactio an. 1219. in Corpore Diplom. Juris Gentium pag. 159. col. 2. *Palatinus Comes ... præposituram Wildeshusensem Ecclesiæ Bremensi contulit in proprium, in Restaurum videlicet damnorum, quæ tempore discordiæ Ecclesiæ illata fuerunt.* Concordia an. 1238. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 58. *Fratres renunciaverunt omni Restauro dampnorum.* Rursum occurrit in Litteris Henrici Merseburgens. Episc. ibid. p. 249. in aliis an. 1241. apud eumd. Ludewig. to. 1. p. 61. in Testamento Ottonis IV. Imper. an. 1218. apud Tolnerum in Probat. Hist. Palatinæ pag. 63. Statuta datiaria Riperiæ fol. 2. cap. 1. *Absque eo quod aliquod Restaurum peti possit per dictum emptorem à dicta communitate.* Et fol. 15. cap. 21. *Sine spe vel respectu alicujus Restauri sive rependii dandi vel faciendi sibi per dictam communitatem.* Litteræ Philippi Franc. Regis ann. 1294. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 74. *Dalphino & ejus filio pro tempore, quo ipsi nobis in dicta guerra assistent, faciemus de nostro ministrari vadia & equorum Restaura, quæ de consuetudine Franciæ solent hujusmodi stipendiariis assignari.* Simili notione le Roman de *Vacce* MS.

Quant cel avoit perdu en Richart l'Estoron, &c.]

Dantes in Parad. Cant. 5.

Dunque che render puossi per Ristoro?

Le Voyage d'outremer du *Comte de Pontieu* MS. *J'ay perdu mon frere, si veuil avoir cette dame en Restor.* Belloman. MS. cap. 67. *Quant li jugemens est fes d'aucune cose, que c'il n'a pas en se main, ne en sa baillie, ançois convient qu'il porcache qu'il l'ait, ou qu'il en fasse Restor, en tel cas doit estre trives données de porcacier qu'il ait te que fu jugié contre li, ou qu'il face souffisant Restor.* Pactum seu fœdus initum inter Philippum Pulcrum Regem Franciæ, & Willelmum Comitem Hannoniensem 28. Octob. an. 1314. *Li dui Marechal de France, ou li un d'aus, ou aucuns autres prud'home à te tommis priseront, & estimeront loialment par leurs sermens les chevals mors, & les chevals de nos gens, & nous en sera nos dis Sires plain Restour selonc leur prisie. Et se ledit Mareschal, ou cil qui la prisie devroit fere, entendent tant que aucun cheval fousse mort ou perdu, si rendroit nos Sires devant dit la valeur des chevals par prisie de bonne gent.* Et infra: *Asquiex li Roi nos Sires paiera gaiges & Restors.* Occurrit passim in Computis Thesaurariorum guerratum. Huc etiam pertinet vetus Charta apud Ughellum in Episcopis Teatinis: *Quod si Miles dextrarium aut loricam in obsequio illo perdiderit, mihi Goffridus vel suus hæres reddere debet, & tamdiu ei nullum debeo facere servitium.* [Vide *Restaura*.]

Stauaum, Eadem notione, in Charta an. 1211.

apud Georg. Pilonum in Hist. Bellunensi p. 106. v. *Et de ea re illis evicta Staurum præstare .... debet.*

Restaurum. Arestum 21. Jan. 1322. *Cum .... certas hereditates Guillelmo Vicedomino de Caonoto vendidisset, ac predictis hereditatibus .... certum Restaurum seu abonamentum in quadam litera Ambian. ballivia facta super hoc contentum fuisset, &c.*

¶ RESTER, f. Canterius, tignum, Angl. *Rafter*, Gall. *Chevron, solive.* Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* pag. 22. *Et de 200. Resters da gavel-tymber de reddita, quilibet de longitudine 13. ped. de quibus proveniunt de tenemento de Barewafesyle 100. & de tenemento de Moninden 100.*

¶ RESTICULA, Resticularios. Vide *Restis* 1.

1. RESTIS, Fasciculus rerum quarumpiam, maxime piscium, reste colligatus. Vita S. Joannis Eleemosynarii cap. 19. *Mille Restes siccatorum piscium, qui Meuomena dicuntur.* Liber Miraculorum S. Baboleni cap. 2. *Institutum est a rectoribus antiquis Fossatensis Ecclesiæ, ut naves per gyrum ipsius Insulæ discurrentes, censum persolverent ob piscationis meritum, quem nuncupant vulgariter Restes. Resta*, Italis est alliorum vel ceparum sertum. Vide Martialem lib. 2. Epigr. 32.

☞ Eadem notione, qua Italicum *Resta*, legitur *Reis* in Historia belli sacri Gallico idiomate apud Marten. tom. 5. Collect. Ampliss. col. 591. *Lors le fist Quirsac despouller tot nu, & aporter une Reis d'aus, mes ail n'y estoient mie.* Vide *Restum* 2.

Restis, Resticulus Lini, Fasciculus *reste* ligatus. Helmoldus lib. 1. cap. 12. *De quolibet aratro mensura grani, & quadraginta Resticuli lini, & 12. nummi puri argenti.* Cap. 14. *De quolibet scilicet aratro, quod duobus bobus aut uno constat equo, mensura grani, & 40. Restes lini, & 12. nummi probatæ monetæ.* Vide *Ligassa.* Quid vero *restis* dicatur in capite allii, vide apud Plinium & Marbodæum lib. 1. de Virtutibus herbarum cap. 5.

¶ Resticula, Eodem significatu. Acta fundationis Murensis Monasterii apud Eccardum de Orig. familiæ Habsburgo-Austriacæ col. 224. *Arat & secat fœnum, & metit septque, & pullos dat & lini Resticulas.*

Resticularios, *Restio*, σχοινοπλόκος, in Gloss. Gr. Lat. MSS. Editæ habent *Resticularis.* In iisd. Glossis MSS. *Restor, Resticularis*, σχοινᾶς. Editæ *Resor*, σχοινᾶς. [Item: *Restio*, σχοινοστρόφος, in Glossis Lat. Gr. Fronto: *Restiarius, qui facit restes, Restio, qui vendit.*]

Resticuli Ferrei, Virgæ ferreæ leviores. Passio S. Quintini Martyris: *Sanctum Quintinum torqueri in tantum trocleis præcepit, ut membra ejus à suis juncturis solverentur: Resticulis insuper ferreis eum cædi, & oleum candens & picem, & adipem ferventissimam dorso ejus jussit infundi.*

2. RESTIS, Mensura agraria, de qua sic Joan. Mariana lib. de Ponder. & mensuris cap. 21. *Canna ab Italis accepta, palmorum 10. Restis palmorum 33. Octoginta Restes leucam faciunt. Porro reductis palmis ad pedes, Restes 800. continent pedes 19800. nimirum 400. passus fere.*

¶ RESTITUERE, Recuperare, recipere. Privilegia à Johanne Franc. Rege Judæis concessa ann. 1360. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 479. *Et si aliquis dictorum officiariorum contrarium facere conetur vel attemptet, eisdem per dictos Judeos vel Judeas ipsorum vel gentes impune volumus non pareri: quinyme eisdem concedimus ut ad (a) dictis bona sua capere presumentibus, possint dicta bona Restituere ab eisdem sine emenda.* Puto legendum *Rescuere*, ut supra legitur hac notione. Huic lectioni non parum favet versio Gallica, quæ sic est: *Et ou cas que aucuns des dessusdiz officiers s'efforceroit ou vouldroit efforcier de faire le contraire, nous voulons que yceulx Juys ou Juyves & leurs gens y puissent desobeir, & Requerre leursdiz biens, sans ce qu'il puissent pour ce estre traiz ou ponesuiz en aucune peine ou amende.*

¶ RESTITUS, perperam pro *Vestitus*, Cultus, ager consitus, in quo fructus insunt. Charta an. 1083. apud D. *Calmet* in Probat. Hist. Lotharingiæ tom. 1. col. 481. *Dedi scilicet eidem Ecclesiæ in perpetuam dotem mansum unum indominicatum & quatuor Restites & montem à turri extrema usque ad aquam cum banno, &c.*

¶ RESTITUTIO, Mandatum Principis aut Magistratus scriptum, quo alicui restituitur possessio rei ablatæ: cui mandato sæpius expresse nuncium remittit, qui rem aliquam alienat. Conventio an. 1030. apud Kennettum Antiquit. Ambrosden. pag. 344. *Renuntiantes in hoc facto omnibus impellationibus super hoc habitis, appellationibus, in integrum Restitutioni, regiæ prohibitioni & omni alii remedio juris canonici & civilis sibi competentibus & competituris, quæ ipsis Religiosis de Burncester poterint prodesse, ac eisdem Religiosis Oseney in hoc facto obesse.*

¶ Restitutio Temporalium dicitur illa, quæ fit abs Regibus, cum scilicet Prælatis recens electis & institutis restituunt prædia ecclesiastica, quæ prælatura per obitum vacante possident jure *regaliæ*: de quo jure & restitutione jam pluribus dictum est in *Regalia* 2. Kennettus Antiq. Ambrosden. pag. 330. ad ann. 1297. *Abbas de Osoneya obiit anno regni Regis Edwardi vicesimo quinto, & ante Restitutionem temporalium dictæ Abbatiæ successori dicti Abbatis dicta domus electo factam, petiit Eschaetur ad opus domini Regis cupam & palefridum dicti Abbatis defuncti, &c.* Vide Thomam *Blount* in Nomolexico. Anglic.

¶ RESTITUTOR, Qui resistit. Charta Roberti Franc. Regis an. 999. apud Doubletum Histor. San-Dionys. pag. 825. *At non minori Restitutores recompensantur gloria, qui sese obdemes periculo, prædonum pericula, calumnias atque insidias patiuntur.*

¶ RESTOBLAGIUM, Idem quod *Estoublagium*, de quo suo loco, Onus, ut videtur, colligendi vel pensitandi stipulas post peractam messem, à Gallico *Estouble*, aliis *Esteule*, Provincialibus *Restouble*, Stipula remanens in agris peracta messe, fortassis à Latino *Restibilis* de agro dictus, ut Paulus habet in Epitome Festi, *qui biennio continuo seritur farreo spico, id est aristato: quod ne fiat, solent, qui prædia locant, excipere.* Vide locum in *Manducalis*.

¶ RESTOECT, Belgica vox. Leges Furnenses ex Archivo S. Audomari: *Quicumque obsidum probare poterit per coram insulatum in eum factum fuisse, id est Restroect, exigere debet per plegios & aliter remanebit.*

RESTOLIENCUS. Tabularium Abbatiæ Conchensis in Ruthenis Ch. 226. *Tres solidos denarios Lemovicanos, & 8. denarios Obliencos, & dimidium modium de civada, &c.* At in Charta 341. *Hoc est solidis in octo quatuor Lemovicanos, & de quatuor de Otonencos.* Et Ch. 443. *Et 4. denarios pro carrigio, & quatuor Restoliencos, & medietatem de meo mansa, &c.... & unum panem, & sex ad messes, & sex ad calendas, & duos de carrigio, & duos Restoliencos, &c.* Ita varie hæc vox scribitur in hoc Tabulario, cujus apographum duntaxat legimus.

☞ Omnino prætulerim *Otonencos* vel *Ottonenches*, qui iidem sint quod Denarii seu solidi *de Otone*, ab Ottone M. Imperatore sic appellati, ut supra dictum est in *Oto*.

RESTOLLARE, Retardare, impedire, in Decretis Hungaricis. Vide *Resultare*.

¶ RESTOR. Vide *Resticularius* in *Restis* 1.

¶ RESTORACIA. Charta an. 1293. è Chartulariu S. Vandregesili tom. 1. pag. 805. *De orto qui fuit Nicolas de Camba sito juxta giaoleas suas: de quadam Restoracia sita apud Caudebeguet*. An Prædium omni suo *instauro*, seu agraria supellectile instructum? Vide *Instaurum*.

¶ RESTRICÆ, *Funes in aucupio*, apud Laurentium io Amalthea.

¶ RESTRUERE, Restituere, iterum exstruere, instaurare. Tertullianus Apolog. cap. 6. *Licet aras Restraxeritis*. Idem de Resurrect. carnis cap. 31. *Deus eam Restruebat fidem, quam populus destruebat*. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 4. cap. 34. num. 4. *Templum Restructum est tunc*, post reditum Judæorum è captivitate Babylonica. Vita S. Gerardi, to. 3. Aprilis pag. 213. *Et ecclesiam, quam Restraxerat, dedicavit*.

¶ RESTUCHIA, Stipula remanens in agris peracta messe, Gallis plerisque *Esteule*, frequentius *Chaume*, aliis *Restouble*, Provincialibus *Estouble*. Statuta Caroli Siciliæ Regis & Comitis Provinciæ apud Surnynam pag. 300. *De non mittendo ignem in Restuchiis camporum*. Et mox: *Occasione comburendi eorum Restuchias ad seminandum*.

¶ RESTUCIUM, Eadem notione. Chronicon Dominici de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 686. *Vas plenum oleo in porta dicti castri veteris projecit auxilio tenebrarum & umbra animalium prædictorum, & consequenter, non videntibus nostris sociis, Restucium & ignis imponitur januis dicti castri*. Voces fortean ducuntur ab Hispano *Estuche*, Italis *Stucchio*, nostris *Etuy*, Theca; quod in spica stipulæ seu paleæ frumeotum involvatur. Vide *Estoblagia* & *Restoblagium*.

¶ 1. RESTUM, Reliquum, residuum, Gall. *Reste*. Litteræ Heorici VII. Regis Angl. an. 1499. apud Rymer. tom. 12. pag. 734. col. 2: *Ad fidelem & debitam solutionem & satisfactionem residui & Resti dictæ summæ*. Rursum occurrit pag. 769. col 2. & tom. 13. pag. 34. col. 2. Vide *Resta* 1.

¶ 2. RESTUM, Idem quod supra *Restis* 1. Fasciculus, manipulus, Gall. *Botte*, & ubi de cepis agitur *Glane*. Charta MS. pro Communia Balneoli an. 1208. *Saumata ceparum unum Restum solvet*.

¶ RESTUUS. Charta an. 1214. ex Archivo Castri Vitreii: *Petrus Dux Britanniæ de assensu Aelidis Comitissæ Britanniæ uxoris meæ, dedi Simoni Antherio fideli servienti meo les Restuus de Torigné, prata, terras, sicut ei Foucandus serviens meus bonavit*. An saltus, silvæ? An potius idem quod *Restuchia*?

RESULCARE, *Dividere*, in Glossis Arabico-Lat. vox, ut videtur, agricolarum, qui contrarios sulcos in arandu efficiunt.

1. RESULTARE, Resistere, repugnare, ἀντιτείνειν. Papias: *Resultat, contradicit*. Gregorius Turonens. lib. 10. cap. 15. *Sed nos Resultare cœpimus, dicentes, quod non accederemus ad hunc locum*. Mox: *Sicarios istos cum armis ante ostium oratorii adstare jubet, ut scilicet repugnantes contra judicem, si vim vellent inferre, pariter Resultarent*. [Leo Magnus Epist. 92. pag. 621. Edit. Quesnellianæ: *Neque ullo modo finas in Orientalibus Ecclesiis .... ab improbis hæreticis Evangelio Resultari*. Et pag. 623. *Cum in Ecclesia Dei omnia ordinata esse conveniat, ut in uno Christi corpore & excellentiora membra suum officium impleant, & inferiora superioribus* (non) *Resultent*.] Hac etiam notione usurpant Gregorius Mag. lib. 7. Moral. cap. 14. lib. 9. cap. 11. lib. 1. Epist. 20. lib. 2. Epist. 8. Hist. Miscella anno 9. Nicephori, Formula 27. ex Baluzianis, &c.

☞ Haud ita dissimili notione lex 89. Cod. Theod. tit. 1. de Decurionibus: *Omnes omnino, quos paterna obsequia municipes fecerunt, Resultandi curiæ nexibus, qualibet avorum atque majorum stemmata referant, licentiam penitus amittant*, id est à curia resiliendi, eam declinandi, eive sese subtrahendi. Lex 181. ejusdem tituli: *Si quis suum decurionem vindicare voluerit, si judicis desit copia, in eumdem manus injectione concessa, stiet ad examen cognitoris Resultantem esse deducendum*, id est resilientem.

2. RESULTARE, *Similitudinem referre*, in Glossis Vindocinensibus Pricæi ad Apologiam Apulei, quem consule pag. 39.

¶ 3. RESULTARE, Nasci, oriri, evenire, Gall. *Resulter*. Bulla Innocentii VI. PP. ad Carolum Imperat. an. 1356. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 15. *Bernardus Episcopus Aptensis, quem ad instantiam tuam in Almaniam hoc anno transmisimus, ut informet se de commodo & incommodo, quod Resultaret Ecclesiæ Ratisbonensi*.

¶ RESULTATIO, Adversus conatus. Charta ann. 4. Caroli Regis apud Stephanotium to. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 275. *Resultatio sua nullum obtineat effectum, & hæc cessionis bonorum hominum manibus roborata omnique tempore maneat inconvulsa*. Alia an. circ. 890. apud D. *Fleureau* Hist. Bles. part. 5. p. 202. *Omnes superius memoratæ res cum omni integritate, sine aliqua Resultatione, aut contradictione, aut judicum consignatione ... revocentur*. Vide *Resultare* 1.

¶ RESULTIO, Idem quod *Resultatio*, si non ita legendum est. Diploma Ludovici Pii Imp. an. 814. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 24. *Absque alicujus infestatione aut Resultione aut diminoratione*.

¶ RESULTUS, Actio resiliendi à pacto & conditione. Charta Odonis Ducis Burgundiæ apud Perardum in Burgundicis pag. 338. *Quod si ego resilirem ab institutis dicta Communia Resultus factus nunciaretur Regi Francorum per Abbatem Cistercii .... Terram meam interdicto supponant, donec Resultum Communiæ emendaverim*. Adde pag. 341. 345. & vide *Resultatio*.

RESUMERE, Vires recipere. Commodianus Instr. 71. *Mitte nummos, & unde se Resumere possit*. Galli dicimus, *se reprendre*.

RESUMMONIARE, [Iterum *submonere*, Citare. *Resummonitio*, Iterata monitio.] Vide *Submonere*.

¶ RESUMPTIVUS CYCLUS, Vide *Cyclus*.

RESUPINUS, pro negligenti & dissolutu, in lege 23. Dig. de Probationibus. [Hanc vocem usurpavit Martialis pro eo, qui procumbit facie in cœlum versa, lib. 9. Epigr. 44.

Quaque tulit, spectat Resupino sidera vultu.]

¶ RESUPLETUS, Resumtus, receptus. Chronicon Estense ad annum 1238. apud Murator. tom. 15. col. 308. *Marchio, Resupletis viribus, sua recuperavit & ea fortiter communivit*.

¶ RESURGENDUS, Resurrecturus, à verbo Scriptoribus ecclesiasticis notissimo *Resurgere*, A mortuis excitari, Gall. *Resusciter*. Concilium Toletan. XV. inter Hispanica tom. 2. pag. 723. *Cum non sine animabus suis Resurgenda sint corpora*.

¶ 1. RESURRECTIO, Reditus ad vitam, Gall. *Resurrection*, passim apud Scriptores Ecclesiasticos, præsertim ubi de glorioso Christi reditu loquuntur propter singularem ejus excellentiam.

☞ Resurrectionis Dominicæ solemnitatem, qui-

busdam in Ecclesiis, Quinto Kalendas Aprilis, seu vigesimooctavo Martii, quod hac die Christus resurrexisse crederetur celebratam fuisse, nos docet Perpetuus Turon. Episcopus sæculo quinto apud Gregorium Turon. sub finem libri decimi; hic enim enumerans præcipuas anni festivitates hæc habet: *Natalis Domini, Epiphania, Resurrectio v. Kal. Aprilis*, & præter eam *Pascha*, quod mobile erat, ut bene observat Mabillonius de Liturgia Gallic. p. 103. *Dies Ascensionis, dies Quinquagesimus*, seu Pentecostes, &c.

¶ Resurrectio Dominica, Quævis dies Dominica. Translatio S. Genulfi ann. circiter 870. apud Mabillon. sæc. 4. Benedict. part. 2. p. 235. num. 38. *Quadam enim mulier Tethberga nomine, dum messis tempore die Sabbathi, jam illucescente ipsius diei vespera, in Resurrectionis Dominica prima Sabbati, ex multiplicatis manipulis mergetem colligare nititur, subito digitis in volam deflexis ac erumpente sanguine, audax manus & misera diriguit.* Ubi & illud obiter observari potest, solemnitatem diei Dominicæ à Sabbati vespera incepisse. De Dominica, non de Paschali die, pariter intelligendus est Auctor Vitæ S. Romarici Abb. sæc. 2. Benedict. pag. 419. num. 12. cum ait: *Nam & hoc ei* (S. Romarico, qui obiit mense Decembri) *speciale Dominus tribuit munus, ut die qua ipse triumphans ex inferis remeavit, vir sanctus solutis membris ad præmia capienda egressus fuisset.* Vide *Dominica Resurrectio* in *Dominica.*

¶ 2. RESURRECTIO, Septima è novem partibus hostiæ consecratæ in Missa Mus-Arabica. Vide *Hostia.*

¶ 3. RESURRECTIO etiam dicitur in bellis & dissidiis, cum veluti sopita reviviscunt magisque concalescunt. Ottoboni Annales Genuenses ad an. 1188. apud Murator. tom. 6. col. 358. *Sepulta igitur inimicitia & discordia, peccatis exigentibus, habuerunt Resurrectionem.* Et ad an. 1190. col. 364. *Interfecerunt enim ibi proditionaliter absque ulla causa, proh dolor, Lanfranchum Piper, virum utique nobilem, consularem & egregium: propter quod civiles discordiæ & seditiones Resurrectionem habuerunt & recidivam.*

¶ RESUSCITARE, Iterum suscitare. *Resuscitare sopitam iram*, Ovidio lib. 8. Metamorph. *Resuscitare querelam*, in Charta ann. 1153. è Chronico Reicherspergensi. *Resuscitare sopita discrimina*, in Literis Ludovici Siciliæ Regis ad Carolum V. Imp. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 475. *Resuscitari legatum*, quod perierat, dicitur in Lege 27. Digest. de adimend. vel transfer. legatis. *Resuscitanda reliquia*, Prudentio lib. 6. Peristeph. *Resusciter* nostris, Mortuum ad vitam revocare: qua notione *Resuscitare* dicunt Scriptores ecclesiastici. Hinc

¶ Resuscitatio, Mortui ad vitam revocatio. Tertullianus de Resurrect. cap. 30. *Nulla opinor Resuscitatio, si non hac erit ipsa, qua Ezechieli revelatur.* Adde cap. 25.

¶ Resuscitator, Qui denuo suscitat, aut mortuum revocat ad vitam. Tertullianus de Resurrect. cap. 57. *Ostendit non tantum Resuscitatorem carnis, verum etiam redintegratorem.* Beda lib. 2. Histor. Angl. cap. 1. *Gregorius in tantum contra nascentem heresim novam laborare contendit, ut nullus exinde sit inventus, qui ejus Resuscitator existeret.*

¶ 1. RETA. Statuta Massil. lib. 2. cap. 39. §. 2. *De vestibus autem masculorum constituimus, ut non accipiant* (sartores) *nisi justo modo qui sequitur, videlicet de clamide hominis cum penna & frezio, vel Reta, vel profilo 11. sol.* Sed ex subsequentibus patet legendum esse *veta*, quod idem est, ni fallor, quod Latinis Vitta. Vide *Veta* suo loco.

¶ 2. RETA, Ital. *Rete*, Rete capiendis piscibus. Charta an. 1136. apud Muratorium delle Antic. Estensi pag. 287. *Cum omnibus generibus Retarum, tum sagenarum quam aliarum rerum ad capiendos pisces longos & curtos.* Quid *Reta* fuerint Gellio, dicitur in *Retarius.*

¶ RETACERE, Reticere. Capitulare 1. an. 802. cap. 2. *Ne aliquem inimicum in suum regnum causa inimicitiæ inducat; & ne alicui infidelitate illius consentiant aut Retaciat*, pro *Retaceat*, Reticeat, si bene puto.

¶ RETACIARE, Verbum, ut conjecto, detortum à Gallico *Rechasser*, Repellere, abigere. Charta an. 1045. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 66. *Et si contingat, quod aliqua averia de prædictis octo bobus & duobus jumentis prædicti domini Johannis, vel successorum suorum, in prædictis duobus clausis, defectu clausuræ, aliquo tempore intraverint & absque wardo facto, sine gravamine & imparcatione Retacientur.* Alia incerti anni ibid. pag. 310. *Et si contingat, quod averia prædicti Galfridi, vel heredum suorum, transierint aliquo tempore infra præfata clausa, pro defectu clausturæ, bono modo Retacientur sine imparcatione.* Gualterus Hemingford. de Gestis Edwardi I. Regis Angl. pag. 48. *Retaciati sunt à multitudine magna velut oves in ovile.* Rursum occurrit ibidem pag. 23. Forte melius legeretur *Recaciare.*

¶ RETAGLIATOR, Qui particulatim divendit, distrahit, ab Italico *Ritagliare*, Per partes scindere, aut singulas res pecunia populo vendere, nostris *Vendre en détail.* Statuta Montis-regalis pag. 180. *Item statutum est, quod qualibet persona, cujuscumque conditionis existat, vendens victualia, sive sit specialis, sive sit Retagliator, sive tabernarius, sive aliqua persona vendens ad minutum, &c.* Vide mox *Retaiare.*

¶ RETAIARE, Particulatim divendere, Ital. *Ritagliare.* Statuta datiaria Riperiæ fol. 9. v°. cap. 16. *Et si dictum porcum seu mezenas, tam recentes quam salsas Retaiaverit, seu vendiderit ad petias vel ad minutum, teneatur solvere emptori datii carnium de minuto.* Gallis *Retailler* est Rescindere, resecare, ut Italis *Ritagliare* proprie; unde eodem verbo usi sunt pro Particulatim distrahere, quod res frustatim scindant, qui singulatim vendunt. Hac utraque notione *to Retail* dicunt Angli. Vide Th. *Blount* in Nomolexico v. *Retail* & mox *Retallia.*

RETALIARE, Talionem reddere, *Rendre la pareille.* Sigebertus de Translatione S. Luciæ: *Credibile est, quod meritis sanctæ Virginis in præsenti sæculo peccatis illius à Deo fuerit Retaliatum, & loco & spatio pœnitendi a Deo sibi indulto, animæ ejus in futuro sit consultum.* [Sed & Aulus Gellius lib. 21. cap. 1. *Quod per imprudentiam factum est, per imprudentiam Retaliari debet.* Le Roman de *Vacce* MS.

Poise lui que si loing s'est en vain travailliez,
Poise lui que du don est si tost Retailliez.]

RETALLIA, Idem quod *Ritaglio* Italis: quibus *vendere à Ritaglio, est vendere à minuto & a pezzi tagliati*, nos dicimus *en détail.* Johannes Villaneus lib. 7. cap. 13. *Cio i sono mercatanti à Ritaglio de' panni Fiorentini.* Sed an id *retallia* omnino sonet in Charta Roberti Comitis Drocarum an. 1180. apud Duchesnium in Hist. Drocensi pag. 237. non ausim affirmare: *Bannos nostros de vino ad hoc restrinximus, quod uno mense inter Natale Domini & initium Quadragesimæ, & alio mense inter Pascha & Nativitatem Beati Joannis, bannum nostrum, ita etiam quod vinum*

non ememus, ut ipsum bannum vendamus, tertiam etiam accinorum Retalliam concessimus non fieri. Forte pro *iterata tallia.* [Vide *Retaxare.*]

¶ I. RETARDARE, Impedire, cavillationibus implicare, negotium facessere, pro Græco ἀναβάλλειν, vel ἐνέχειν. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 5. cap. 9. num. 1. *Id est quod ab omnibus hæreticis profertur in amentiam suam, ex quo & nos Retardare & ostendere conantur, non salvari plasmationem Dei.*

¶ II. RETARDARE, *Resilire, mutare propositum*, Gaspari Barthio in Glossario apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 91. ex Historia Palæstinæ: *Interea Fulcherius, qui cum juvenibus xx. armatis adscenderat, duos fratres Pyrrhi interemerat: quod licet Pyrrhus non ignoraret, tamen a promisso fidei pacto non Retardavit.*

RETARE, pro *Reri*, Putare. Flodoardus lib. 1. Hist. Rem. c. 20. de Visione Herigarii: *Item ceu prius, ille visum Retans, mane neglexit perficere jussionem.* Vide *Rectare* in *Rectum.* [Le Roman de *Vacce* MS.

Il engrontat, ainsi morus,
Et plusors de sez compaignons,
Et des meillers de ses Barons,
Ne fotent anques qui Reter,
Ne qui hair, ne qui blasmer.]

¶ RETARI, Irretiri. Charta Philippi Regis Franc. in Chartis Ducum Norman. & Regum Franc. pag. 1063. *Volumus etiam, ut nullus eorum possit Retari de usura, nec jurea fiat super eum, vel super heredes ejus.* Vide mox *Retarius.*

¶ RETARIUS, Qui à *retis* purgat flumina. Vetus Inscriptio: *Negotiator & Retarius Britannicianus.* Sunt autem *Reta* Gellio lib. 11. cap. 17. Arbores, rami, virgulta, junci aliive his similia, in ripis fluminum aut in ipso alveo, à *retibus* sic dicta, quod navibus impedimento sint, easque prætereuntes retineant & quasi irretiant; hinc Edictum Prætoris apud eumdem Gellium loco laudato: *Qui flumina Retanda publice redempta habens, &c.*

¶ RETAULE, Ornatus altaris toreuticus, quo tabella sacra soler includi, nostris *Retable.* Inventarium capellarum S. Victoris Massil. an. 1377. ex Archivo ejusd. Monasterii: *Item Retaule... unam cabillam* (casullam) *veluti rubei cum stola & manipulo... item una tabula in altari, in qua fit consecratio.* Miracula MSS. Urbani V. PP. *Nichilominus faceret unum Retaule depingendo ibidem figuram dicti domini Urbani Papæ ad sui honorem, si dictus infans viveret.* Vide mox *Retaulus.*

¶ RETAULUS, Idem quod *Retaule.* Visitatio ann. 1416. ex Archivo S. Victoris Massil. *Item reperit desuper altari imagines depictas B. Mariæ cum duobus Retaulis desuper ystoriatis.* Necrologium Abbatiæ S. Petri de Crisis 11. Januarii: *Katerma de Langiaco dedit Ecclesiæ S. Petri quandam casulam de camelot rubeam, & quendam Retaulum de Innocentibus ad honorem SS. Innocentium.* Vide *Reyretaule* & *Rotabulum.*

¶ RETE, Ornamentum sericum ad instar retis contextum. Acta S. Deodati, tom. 3. Junii p. 871. *Cum peculiari quoque ornamento serico, in formam piscatorii retis, cooperiente albam, tunicellam atque dalmaticam à cingulo usque ad pedes, quod vulgo Rete vocant.* Concilium Mexicanum ann. 1585. inter Hispan. tom. 4. pag. 340. *Superpellicea Rete aliove eleganti artificio elaborata, aut adeo contracta, ut infra genu non dimittantur, ne induant* (*Clerici.*)

¶ RETEGERE, Rursus operire, tegere, Gallice *Recouvrir.* Computus ann. 1202. apud D. *Brussel* tom. 2. de Feudorum usu pag. cxli. *Expensa:*

De domibus Retegendis xii. *sol.* Utuntur Latini pro Aperire.

¶ RETEMPTUS, pro Retentus, pluries scribitur in Charta ann. 1352. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 388.

RETENEMENTUM. Charta Ricardi I. Regis Angliæ apud Rad. de Diceto ann. 1197. *Sine aliquo Retenemento eorum, quæ ad molendina pertinent, vel ad molturam, &c.* [D. *Brussel* tom. 2. de Feudorum usu pag. xix. præfert *Retinemento.*] Vitæ Abbatum S. Albani: *Omnia mea... sine aliquo Retenemento do & concedo*, i. nihil mihi retinendo. [Occurrit eadem notione in veteri Charta incerti anni apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 54. in alia ann. 1114. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 391. in alia an. 1128. ibid. col. 446. in alia ann. 1212. in Historia MS. Montis-majoris, in alia ann. 1217. ex Archivo Majoris-monasterii, &c.]

¶ RETENIMENTUM, RETINEMENTUM. Chartularium S. Illidii Claromont. fol. xx^xx^. xix. verso: *Dono & concedo sine exceptione & sine Retinemento Monasterio S. Illidii omne jus, &c.* Et alibi: *Dederunt mihi sine exceptione & sine Retinemento, &c.* Charta an. 1186. in Maceriis Insulæ Barbaræ to. 1. pag. 124. *Idem vir nobilis dedit & concessit eidem monasterio in perpetuam eleemosynam sine omni Retenimento, &c.* Adde Chartam ann. 1109. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 373. &c.

¶ RETINAMENTUM. Charta an. 1113. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 473. *Concedimus prædictis Martyribus in canonica sine Retinamento ullo ad possidendum perpetuo jure.* Richardus Rex Angliæ in Chartis Ducum Norman. & Regum Fr. p. 1052. *Quando hæc permutatio facta fuit integre cum omni sequela & moltura sua, sine aliquo Retinamento eorum, quæ ad molendina pertinent.* Eadem forma qua *Retinaculum* dictum est *Retinamentum.*

¶ RETINIMENTUM, Eodem intellectu. Charta ann. 1117. in Probat. Hist. Occitan. to. 2. col. 444. *Ego Rolandus de Bisano, absolvo & guerpio per fidem sine enganno & sine ullo Retinimento, &c.* Similis exstat locutio in alia Charta ann. 1142. ibidem col. 495. Adde Chartam ann. 1172. in Instrument. novæ Gall. Christ. tom. 6. col. 86. aliam Godefridi Lingon. Episc. in iisdem Instrum. to. 4. col. 179. &c.]

¶ RETINENTIA, Eadem notione. Donatio ann. 1080. in Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 6. col. 23. *Sed hæc omnia remaneant sine ulla observatione & Retinentia omni tempore in communia prædictæ Canonicæ S. Pauli.* Rursus occurrit in alia Donatione ann. 1142. ibid. col. 37. Conventione ann. 1111. in Probat. novæ Hist. Occitan. col. 378. in Charta ann. 1145. ibid. col. 510. in alia ann. 1149. ibid. col. 525. &c. Vide *Retenta, Retentatio* II. *Retentum* & *Retinaculum.*

¶ RETENEZO, Idem quod infra *Retentio* 4. Pascuum, in quo herbam fœnumve secari vetitum est, ut uberior sit pastus animalium. Transactio Florentii de Castellano Domini de Musalguis cum incolis ejusdem loci ann. 1438. 10. Aprilis ex Schedis Præsidis *de Mazangues*: *Quod... contractus hominibus ipsis vel universitati aliquatenus præjudicare non possit nunc nec etiam in futurum, quoad alias Retenezones antiquas & consuetas, imo per eum contractum confirmentur.* Interpretatio Gallica reddit *les Retentions anciennes.*

¶ RETENIMENTUM. Vide *Retenementum*,

¶ RETENS. Terragium Bellijoci: *Pro in ipsa platea*

construendo & consici faciendo exclusam & Retentem aquæ ad serviendum molendino. Legendum puto *Retinentem*, aggerem aquis retinendis, licet nulla sit autographo abbreviationis notula.

¶ RETENTA. Charta Raimundi Comitis Tolosatum an. circiter 1095. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 2. col. 330. *Hanc terram cum omnibus ejus redditibus ... concedo & largior prædicto Dei Genitricis altari, absque omni Retenta, & absque omni usu mei vel meorum parentum.* Hoc est, absque ulla exceptione, nihil prorsus inde mihi retinendo. Vide *Retenementum*, *Retentatio* 2. & *Retentus*.

¶ 1. RETENTARE, Retinere. Codex Theod. lib. 11. tit. 1. leg. 22. *Si militares viri aliquos ex his penes se Retentam, &c.* Et lib. 7. tit. 18. leg. 14. *Occultatoresque eorum (desertorum) ad subeundam pœnam, quæ Divi genitoris nostri constituta est legibus, volumus Retentari, teneri, servari.* Capitulare 8. ann. 803. & lib. 6. Capitul. cap. 370. *Qui ... res Ecclesiæ à Regibus petere, aut Retentare, vel auferre, aut invadere, vel vastare præsumpserim, &c.* Charta ann. 1130. apud Miræum tom. 1. pag. 380. col. 2. *Ex quibus tamen novem libris novem solidos quotannis Retentabit.* Charta ann. 1046. ex Archivo S. Victoris Massil. armar. Forojul. num. 2. *Sancto Victori & Sociis, quorum monasterialis Ecclesia corpora fegandet Retentare*, id est, servare, possidere. *Regni seu imperii Retentaverunt habenas*, in Vita B. Leonis IX. PP. apud Eccardum de Orig. familiæ Habsburgo-Austriacæ col. 172. Vide mox *Retentatio* 1. & *Retentator*.

¶ 2. RETENTARE, Eligere, instituere. Codex Theod. lib. 3. tit. 17. leg. 3. *Inlustris Præfectus urbis, adhibitis Decemviris e numero Senatus Amplissimi & Prætore Clarissimo viro, qui tutelaribus cognitionibus præsidet, Tutores Curatoresque ex quolibet ordine idoneos faciat Retentari; & sane id libero judicio, expertesque damni constituent judicantes.*

¶ 3. RETENTARE, Excludere, submovere vel interdicere. Codex Theod. lib. 10. tit. 10. leg. 21. *Ac ne generaliter in omnes hæc fuerit constituta, summis dignitatibus usque ad Secundicerium Notariorum hoc servari decernimus, ceteris ab hac licentia Retentatis, ne dum nimia largitas tenditur, publica commoditas neglegatur.*

¶ 1. RETENTATIO, Possessio, seu administratio. Appendix Juliani Episc. Tolet. ad Hildefonsi librum de Scriptoribus Eccles. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 81. & tom. 6. Miscell. Baluzii pag. 3. *Ascitus autem in pontificatum nona gloriosi Recesuinthi Principis anno, novem annis & duobus fere mensibus clarus habitus fuit vita meritis & Retentatione regiminis.* Vide *Retentare* 1.

¶ 2. RETENTATIO, Retentio, actio qua quis aliquid sibi retinet seu reservat. Charta an. 1201. è Chartulario Cluniacensi: *Notum facio ..., dedisse domni Inimontis possessionem ... integre sine aliqua Retentatione in perpetuo possidendam.* Galli diceremus *sans reserve*. V. *Retenementum*, *Retenta* & *Retentus*.

RETENTATOR, Qui res alterius retinet, detinet, in leg. 2. 3. Cod. Th. Unde vi, leg. 8. de Censitorib. eod. Cod. apud Majorianum nov. de Bonis vacant. Ennodium lib. 1. Epist. 7. & Senatorem lib. 1. Epist. 8. 22. lib. 2. Ep. 20. [Glossæ Lat. Græc. *Retentator*, ὁ κατάνοχος. Aliæ Græc. Lat. Κατάνοχος, *Possessor*, *Detentator*, *Retentatator*. Vide supra *Retentare* 1.]

1. RETENTIO, Copiarum militarium coactio, quas Princeps ad suum, uti dicimus, servitium retinet, Gallis *Retenue*. Henricus de Knyghton ann. 1347. *Rex Edwardus ordinavit custodiam super villam Calesiæ, scilicet 300. viros armatos, 700. sagittarios. Comes Derbiæ Henricus habuit de Retentione sua, 800. armatorum & 2000. sagittariorum usque ad trengam captam, de quibus 30. ad bannerium, &c.* Et anno 1359. *Rex fecit Retentionem, similiter & Domini Regni fecerunt, qualem præ valetudine non audivimus factam nostris anteactis temporibus, pro aliquo passagio ultra mare facienda, &c.* Vide *Retinementa*.

2. RETENTIO, vox Practicorum, *Protestatio.* Stabilimenta S. Ludovici lib. 2. cap. 20. *Et doit fere Retenue, que l'en apelle Protestation. Se mettre en esgart, ou connoissance de Cour, sauf son Retenail. Mettre son Retenail en chascun esgart. Sauver son Retenail. Mettre son Retenail*, sæpe in Assisis Hierosolymitanis MSS. c. 2. 3. 8. 23. 25. 26. 27. 31. 33. 65.

3. RETENTIO, Practicis, Retractus, qui duplex est, feodalis, & agnatorum. Nam prædium à vassallo venditum potest dominus, reddito & exsoluto condicto pretio, sibi retinere, ita etiam agnati, prædia avita præsertim, ab agnatis distracta. *Droit de retrait & de retenue*, in Charta ann. 1427. apud Thomasserium in Consuet. Bituric. p. 126. Charta Libertatum oppidi de S. Paladio in Biturigib. ann. 1279. *Ita tamen quod Retentionem non poterimus petere nec habere de hæreditatibus ipsorum hominum sitis in censivis nostris, quamdiu aliquis de genere venditoris velit Retentionem habere, qui attingat venditori de latere, a quo movet res alienata.* Vide Consuetud. Meledun. art. 127. Bituric. tit. 19. Senenons. art. 185. Silvanect. art. 226. Ambian. art. 18. 43. Claromont. art. 93. Bellilocensem art. 5. Castelletensem in Biturigibus art. 31. &c. de Nancæis in Biturigibus art. 10. 11. &c.

¶ 4. RETENTIO, Pascuum, in quo herbam fœnumve secari vetitum est, ut uberior sit animalium pastus. Transactio Honorii Domini de Masalguis cum incolis ejusdem loci 8. Aug. an. 1490. ex Archivo Præsidis *de Mazauguet*: *Quod liceat ... facere Retentiones pro eorum animalibus aratoriis & de basto, licitas tamen & honestas, prout sunt assueti facere, citra tamen præjudicium averis pasqueriis.* Campos hujuscemodi *Devendudos* appellant Provinciales. Vide *Retenezo* & *Defensa* 3.

¶ 5. RETENTIO, Tributum quodvis, ut videtur. Charta Aimerici de Narbona ann. 1176. in Instr. novæ Gall. Christ. col. 46. *Convenio etiam & plevia, quod monasterium* (Fontis-frigidi) *jam dictum, & ea quæ ad ipsum ullo modo pertinent, manuteneam & deffendam pro posse meo & sensu, sicut mea propria, & sine censu & usatico, & sine omni Retentione.* Hoc est, nullum mihi *retinendo* seu exigendo tributum pro defensione mea; nisi forte *sine omni Retentione* idem sonent quod *absque ulla exceptione* quæcumque monasterii sunt defendam. Vide *Retinementum*. Homagium Comitis Armaniaci præstitum an. 1418. *Item plus in prædicto loco habet & percipit feuda agraria, cendas, oblias, vestas, laudimia, investitiones, Retentiones, &c.*

¶ RETENTURA, Idem quod *Retentio* 5. Homagium mox laudatum ann. 1418. *Item omnia alia & singula feuda & oblias, quas habet & percipit in loca & jurisdictione de Rupelaura, cum vendis, laudimiis, investituris, Retenturis, acapituris, & retroacapituris & aliis juribus ad dicta feuda pertinentibus.*

¶ RETENTUS, Actio qua quis aliquid sibi retinet ac reservat. Dotatio Monasterii S. Mariæ de Ovarra ann. 813. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 225. col. 2. *Tradimus omne nostrum jure & potestatem & dominationem, absque ullo Retentu, ad proprium alodem.*

Charta

Charta Aymerici Archiepisc. Narbon. ann. 940. apud Mabill. tom. 3. Annal. Benedict. pag. 711. col. 1. *Sic damus Domino Deo & monasterio* (S. Pontii Tomeriensis) *prædicto in perpetuum absque omni Retentu, libere & absolute, & absque omni usatico, &c.* Charta ann. 1142. in Probat. novæ Histor. Occitan. tom. 2. col. 496. *Raymundus Pontii Comitis S. Egidii filius, & Dei gratia Comes Tripoli... concedit Umberto venerabili ecclesiæ Aniciensis Episcopo, absque ulla obligatione & absque ullo Retentu juris & dominii, &c.* Vide *Retenementum, Retema,* & *Retentatio* 2.

¶ RETENUTA, Actio qua quis sibi retinet seu reservat jus aliquid faciendi. Edictum Johannis Fr. Regis ann. 1363. de Judiciis, apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 652. num. 5. *Et si garandum quis petierit, non faciendo Retenutam de causa defendenda, si garandus defensionem causæ in se non assumeret, volumus quod defensor, in deffectu garandi, ad ipsius causæ defensionem admittatur, si velit.* Quæ sic eleganter reddit Clariss. Editor in Summariis: *Quoyqu'un deffendeur, en demandant la permission d'appeller son garant, ne se soit pas Reservé la faculté de se deffendre, &c.*

RETEPENY. Statuta Synodalia Roberti Dunelmensis Episcopi ann. 1276. cap. 3. *De rebus liberorum decimandis, & mortuariis inde solvendis: Porro huic Sanctioni adjicimus, quod si plures liberi proprium habentes, in parentum pariter familia vivant, ad denarios, qui vocantur Retepenis, minime arceantur: cum sicut communiter intrinsecus aluntur à parentibus, sic in extrinsecis ab eisdem latentur pariter se defendi.*

¶ RETERE. Diploma Childerici II. Reg. Franc. in Historia Mediani Monasterii pag. 13. & to. 3. SS. Junii pag. 212. *Nos homines illos, qui commanent in Montsenjuhem & Onenheim, quantumcumque ad parti fisca nostru Retebant, tam freda quam reliquas functiones Valedio abbate ad monasteriolo Confluentis, hoc plena & integra voluntate visi fuimus concessisse.* Ubi *Retebant* fortean est pro *Redebant*, Redibant, obveniebant; sed ut ut legendum est, ex similibus Instrumentis liquet hæc verba, *ad parti fisco nostro retebant*, reddi posse, *ad partem fisci nostri pertinebant.*

¶ RETERN. Vide infra *Retorn.*

RETERTIARE, Tertio, ut *Binare* iterum, agrum arare. Rollandinus in summa Notariæ cap. 5. *Promisit prædictam terram, eam videlicet quæ aratoria est, congruis temporibus bene arumpere, remenare, Retertiare, & quarto sulcu seminare omnibus suis seminibus, &c.*

RETHARIÆ TABERNÆ. Caper de verbis dubiis: *Cetheria taberna, quæ nunc Retharia non recte dicuntur.*

¶ RETHIBERE, pro *Redhibere*, Reddere, solvere, apud Gotofredum in Glossario Nomico Codicis Theodosiani.

¶ RETHUM, Rete, laqueus, cassis, Gallice *Rets.* Charta Philippi Comitis Bolon. ann. 1232. ex Archivo Cameræ-sootis: *Concedimus prædictis Abbati & Conventui, & eorum servientibus ab eisdem missis, facultatem & potestatem omnimodam venandi seu fugandi cum canibus, avibus, furonibus, Rhetis & alio quoque modo, ad omnes feras, &c.*

¶ RETIA, Species clathri certo lucernarum aut cereorum numero instructi in Ecclesiis. Papias: *Fara, vasa sunt luminatoria, quæ nos Retia dicimus, diverso modo formata.* Additio ad Ordinem Rom apud Mabillon tom. 2. Musei Ital. pag. 154. *Sed dominus Pontifex accipit xx sol. in nocturnis stationibus, quando accenduntur Retia, & in diurnis quando accenduntur candela.* Laurentius in Amalthea: *Retia, a, Reticulum, parvum rete, & gradus parvus altaris,* ex Vocabulario Ecclesiastico. Vide *Pharus.*

RETIACULUM, [*sicut & Reticulum, Parvum rete,* Johanni de Janua.] Anastasius Biblioth. in Præfat. ad Octavam Synodum: *Præterea & aliud iniquitatis suæ Retiaculum, quo mentes simplicium caperet, texens, &c.* [Mag. Boncompagnus de Obsidione Anconæ apud Murator. to. 6. col. 35. *Captus sum ut piscis hamo, & sicut avis improvida in Retiaculum cecidi deceptoris.*]

¶ RETIARIUS, *Ad rete pertinens, vel decipiens, vel qui retia facit,* Johanni de Janua. Gloss. Lat. Gr. *Retiarius,* λινοῦχος, δικτυοπλόκος, δικτυοφόρος, δικτυβόλος. Adde Glossas Græc. Lat. in his vocibus. *Retiarii* Latinis dicti Gladiatores à rete, quod sub scuto gestabant, ut mirmillones, contra quos pugnabant, involverent. De his Quintilianus lib. 6. cap. 4. Suetonius in Caligula & Claudio, Tertullianus de Spectaculis cap. 25. Festus, Isidorus lib. 18. Orig. cap. 54. Lipsius in Saturnalibus, Erasmus in Adagio: *Contra Retiarium ferula*, quod occurrit apud Juvenalem Sat. 8. & Martialem in Præfat. lib. 2. quodque dictum volunt in eos, qui infirmo præsidio contra maxime instructum pugnare præsumerent. De retibus in conflictu adhibitis vide Carolum de Aquino in Lexico Militari v. *Retia.*

¶ RETIATICUM, f. Tributum pro retibus in silva tendendis exsolutum. Charta Rodulfi Reg. Fr. è Tabulario Majoris-monasterii: *Nec teloneum, aut inferendas, aut rotaticum, vel ripaticum, sive portaticum, seu etiam exclusaticum, vel nauticum, vel Retiaticum, aut herbaticum .. exigere præsumat.* Vide infra *Venaticum.*

RETIATORES, *Qui retia facere sciunt*, in Capitulari de Villis cap. 45. [Vide *Retiarius.*]

RETIATUS. Regino in Inquisitione Episcopor. cap. 10. *Videndum etiam quot alii libri ibi sint, & an bene sint Retiati.* Ita Codex Parisinus præfert, cum alii, ut & Hincmarus, *recitati*; quod nihil est, ut recte monet vir doctissimus Baluzius, qui *Retiatos*, putat libros dici, quasi *retibus* ac nervis compactos. Quid si *reliati*, vel *religati* legatur, quomodo nos libros bene compactos appellamus?

¶ RETICA, pro *Redica.* Vide in hac voce.

RETICERE. Statuta Ordinis S. Gilberti de Sempringham p. 783. *Nullus præsumat omnino aliquem vivum vel mortuum, in consortium Sanctimonialium suscipere, vel eas sine assensu earum ut suscipiant compellere: Suscepti vel suscepta pecuniam foris retinere vel Reticere. Reticere dico, si vel terra vel animalia dantur pro vivo vel defuncto funere.*

¶ RETICULA, pro *Reticulum*, Ital. *Reticella.* Chronicon Atinense apud Murator. tom. 7. col. 904. *Constructum etiam ibi est sepulchrum ejusdem Saturni variis & diversis marmoribus ornatum, in quo ejus ossa posita sunt, missa in quodam æreo loculo in modum Reticula factum.* Pro reticulis seu retibus feris capiendis, *Raisiax* nostri alias dixerunt. Le Roman *de la Rose* MS.

Au conin prendre ou vous tendés,
Et le furet qui sans faillir
Le doit faire ès Raisiax faillir.

Et alibi:

Narcisus fu un damoisiax
Qu'amours tindrent en leur Raisiaus.

Hodie *Resean* vel *Reseuil* dicimus subtilius reticulum seu reticulatum textum tenue atque rarum. Vide *Retiolum.*

¶ RETICUS IGNIS. Anastasius Bibl. in Cœlestino PP. *Hic dedicavit Basilicam Juliæ, in qua obtulit post*

ignem Reticum patenam argenteam pensantem libras 15. Observat Bencinus, in Codice Flor. Bibl. S. Marci pro *Reticum*, legi *Geticum*: quod, inquit, videtur indicare post cladem Urbi illatam an. 410. à *Getis*, seu Gothis sub Alarico. Huic conjecturæ non parum favet, quod idem Auctor scribit in Leone: *Hic renovavit post cladem Vandalicam omnia ministeria sacra argentea per omnes Titulos conflata.*

¶ RETIFEX, Qui facit retia, juxta vim vocis; juxta rem, Piscator. Missale Gothicum apud Mabill. de Liturgia Gallic. pag. 220. *Apostolicum & toti almum sæculo diem, quo Retifex ille præclarus Andreas post inluminatam prædicatione Achaiam, felici martyrio coronavit.*

RETIMENTUM, Receptus, receptaculum, Hispanis *Retraimiento*. Charta Jacobi Regis Aragonum ann. 1128. apud Joan. Dametum in Histor. Regni Balearici pag. 204. *Item ad eorum cognitionem ibi remaneant in stabilimento & Retimento terræ illi, qui partem terræ habere voluerint, vel alios per se constituant defensores.* Ubi *stabilimentum*, est nostrum *Establissement.*

1. RETINA, Ῥητίνη, in Glossis Latino-Græc. Aliæ Græc. Lat. Ῥητίνη, *Retina*, & Ῥητίνη, *Resina.*

¶ 2. RETINA, Virgilio *Retinaculum* lib. 1. Georg. Habena, Ital. *Redine*, unde nostris *Resne*. Anonymi Salernit. Chronicon cap. 68. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 224. *Apprehensaque equi Retina, celeriter eum Beneventum ducebat, &c.* Le Roman d'*Athis* MS.

Athis s'elance entre leur gent,
Par la Regne le cheval prent.

Vide Glossarium mediæ Græcitatis in Ῥέτινα.

¶ RETINACULUM, Actio qua quis aliquid excipit, sibi retinet seu reservat. Charta an. 1123. è Tabulario Absiensi: *Hoc autem donum meum ... Petro Abbati Absiæ absque ullo Retinaculo concessi.* Chartularium Caroli-loci pag. 1. *Ego Manasserius de Bulis do Ecclesiæ Karoli loci ... locum scilicet in quo situm est cœnobium ... sine Retinaculo totum.* Et pag. 3. *Cum suis pratis undique sine Retinaculo.* Vide *Retenementum*, *Retenta*, *Retentatio* 2. & *Retentus.*

¶ RETINAMENTUM, Idem quod *Retinaculum*. Vide in *Retenementum*.

¶ RETINAX, Retinendi studiosus, apud Symmachum lib. 1. Epist. 47.

¶ RETINEMENTUM, Idem quod *Retinaculum*. Vide in *Retenementum*.

RETINENTIA, Gall. *Retenue*. *Esse de alicujus Retinentia*, dicitur, qui alicujus obsequio addictus est, familiaris, domesticus. Statuta secunda Roberti I. Regis Scotiæ cap. 34. §. 2. *Nec aliquis gerens robas domini, nec aliquis de consilio suo, vel Retinentia sua, &c.* [Chronicon Anglic. Thomæ *Otterbourne* pag. 203. *Occurrerunt sibi plures domini & valentes cum suis Retinentiis, nullis tamen animo nocendi Duci Lancastriæ.* Et infra: *Confestim venerunt plurimi de familia patris sui & sua propria Retinentia.*] Vide *Retentio* [& *Retenementum.*]

RETINERE HOMINEM ALTERIUS, olim vetitum omnino, quod tenentes ita glebæ adstringerentur, ut à dominorum servitio eos abstrahere cuiquam non liceret. Charta anni 1221. *De omnibus, qui possunt retinere apud Cabilonem homines: nullus potest retinere hominem alterius in Cabilone vel appendiciis, nisi juste & pacifice fuerit homo a domino suo separatus.* Assisiæ Comitatus Campaniæ an. 1296. *Dicebant ipsos fratres esse homines de corpore, & tanquam homines de corpore sequebantur ipsos, & petebant tanquam suos homines sibi liberari.* Tabularium Abbat. Reigniacensis Ord. Cisterc. ann. 1251. *Cum controversia verteretur ad invicem inter nos, & super eo, quod nos Abbas & Conventus volebamus habere & Retinere homines ad manendum in territorio nostro, quod dicitur terra S. Petri juxta villam de Jugis, ego vero Robertus (de Tanlaio) è contrario dicebam, quod in eodem territorio nullus poterat Retinere homines ad manendum vel habere, absque mea permissione vel voluntate, &c.* Assisiæ Hierosol. MSS. cap. 270. *Se aucun vilain s'en part, ou s'enfuit de la terre de son Seignor, & vait en autre terre, & il demeure auci come par apam, ou fodées dou Seignor, il doit torner en la terre de son Seignor si tost comme il le requerra, que celui qui l'a en sa terre, ne le peut, ne ne doit Retenir par l'assise.*

Idem jus dominis erat in Judæos. Statutum S. Ludovici de Judæis ann. 1238. *Nec aliquis in toto regno poterit Retinere Judæum alterius dominii, & ubicumque aliquis invenerit Judæum suum, ipsum licite capere poterit, tanquam proprium servum, quamcumque moram fecerit Judæus sub alterius dominio, vel in alio regno.* Vide *Percursus.*

¶ RETINGA, f. Quies, cessatio, ab Anglico *Resting*, quod idem significat. Charta Henrici Regis Angl. ann. 1155. apud D. *Brussel* tom. 2. de Usu feudorum ad calcem p. VI. *Fiat autem usus de franco plegio, sicuti videlicet quod pax nostra teneatur, & quod Retinga sic integra sit, ut esse consuevit.*

¶ RETINIMENTUM. Vide supra *Retenementum.*

RETIOLUM, diminut. à *Rete*, Muliebre capitis tegumentum. [Glossæ Latino-Græc. & Græc. Lat. *Retiolum*, κεφαλόδεσμον. Johannes de Janua: *Retiolum, Illud quod colligit comas, sic dictum, quia quasi parvum rete, vel quia retinet crines, ne effundantur.* Vide *Retiaculum*, *Reticula* & *Risile.*] S. Augustinus Ep. 109. de Sanctimonialibus: *Nec sint vobis tam tenera capitum tegmina, ut Retiola subter appareant.* Lib. de sancta Virginitate cap. 34. *Aut capitis ligamento notabilis, pro tumidis umbonibus capillorum, sive tegminibus ita teneris utuntur, ut Retiola subtus posita appareant.* *Reticulum* dicitur Trebellio in Quieto: *Viri in auro & argento, mulieres in Reticulis & dextrocheriis.*

¶ RETIRE, *à rete*, *Reti capere*, Johanni de Janua; *prendre à cest*, *enlacier*, *empestrer*, in Glossis Latino-Gall. Sangerman. MSS. Hinc Irretire, &c.

¶ RETISCA, γύρν, in Glossis Lat. Gr. Recte Vulcanius corrigit, Retis, σαγήνη. Glossæ Græc. Lat. Σαγήνη, *Verriculum*, *Regia*, *Tragum.*

¶ RETIUM, Rete. Glossæ Latino Græc. *Retium*, Κυνηγετικὸν δίκτυον, λίνον κυνηγετικόν, δίκτυον κυνηγετικόν. Alias adde Gr. Lat. Perperam in Supplemento Antiquarii, *Recium.*

¶ RETOLLERE, RETULLERE, Rursum tollere, auferre, capere. Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 614. *Quod si omnes supradictas res & castella cum Ecclesiis & Monasteriis vel cunctis eorum pertinentiis, nobis Retollere aut ipse aut sui heredes præsumpserint, &c.* Et col. 440. *Res omnes illas atque familias, quæ in supradictis finibus Reatinis inpublicata vel Retulta sunt a singulis hominibus, aut nunc præsenti tempore à quocumque homine contra legem possidentur.* Charta an. 1015. apud eumdem Murator. delle Antic. Estensi pag. 195. *Ut sine nobis eas aliquo tempore in aliquod exinde intenti tranferimus, aut Retolli, vel subtragi quesierimus, &c.* Infra pag. 200. legitur eadem notione *Retolli* & *suptragi.*

¶ RETONDUTUS, Tonsus, retonsus, vel f. Retusus, à Retundere, quod idem sit ac nostrum *Fouler*, Laneos pannos polire & dealbare. Charta

Guillelmi de Burgo Officialis Lugdun. an. 1322. in Maceriis Insulæ Barbaræ 10. 1. pag. 202. *Quod ipse* (Camerarius) *det & dare teneatur quolibet anno cuilibet Sacerdoti monacho & juvenculo sex ulnas camelini vel bruneta, non tamen madefalli neque Retunduti, pro veste & caligis faciendis.*

¶ RETONSOR, Qui retondet pannos aut pelles, ut opinor, in veteri Catalogo MS. Sodalium B. Mariæ Deauratæ.

RETONSOR MONETÆ. Vide *Tonsores.*

¶ RETONSURA, Vide *Fundator* & *Tonsores.*

¶ RETONTUS, Rotundus, Ital. *Ritondo.* Vita B. Henrici Baucenensis, tom. 2. Junii pag. 373. *Ac quemdam lapidem vivum Retontum, cum quo pectus percutiebat, etiam tenebat.*

RETORN. Charta MS. Guillelmi de Apiano ann. 1162. *Quod si pactum istud, sicut superius scriptum est, non adimplevero, mitto vobis duobus Gausfredo* (Comiti Rossilionensi) *& Girardo* (ejus filio) *in Retorn totum feuodum, quod de vobis teneo propter feuodum de aqua de ipsa Ted, qua vadit de Apiano, &c.* Galli dicerent *en retour*, Redhibitio ultra sortem, nisi idem sit, quod datum in pignus. [Vide *Retornum.*] Consuetudines Montispessulani: *Qui prior est in emptione, vel pignore, vel Retorno; cum laudimio domini, ad quem pertinet, potior est, salvis privilegiis aliorum a me indultis.*

☞ Alibi *Retorn* & *Retern* idem sonat quod Reditus, obventio, quidquid è prædio vel aliunde redit emolumenti. Testamentum Bernardi Atonis Vicecomitis Carcassonæ an. 1118. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 487. *Relinquo filio meo Rotgerio Carcassonam... & concedo ei totos illos Retorns & rectitudines, qui pertinent ad dominium de Carcassona ... & totos illos Retorns & rectitudines, qui pertinent ad dominium de Term.* Et pag. 488. *Item dono ei Retern de Milgor.* Eadem fere leguntur in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 403. & 404. ubi idem Testamentum editum est, paucis variantibus.

¶ RETORNAIRE SE, Sese convertere, Gall. *Se Retourner*, Redire. Confirmatio pacis inter Reges Franciæ & Angliæ an. 1279. apud Rymer. tom. 2. p. 136. *Et remaneant ei & haredibus suis illi privilegiati de tribus civitatibus & episcopatibus antedictis, qui se Retornaiverint usque ad hodiernum diem, & hobediverint ei vel patri suo, sive de voluntate eorum, vel ad requestam nostri patris, vel ad requestam nostram.* Gallica versio ibidem: *E demeurent à lui e a ces heirs itens privilegiez des trois citez e des trois eveschiez devanditz, que se sont Tornés iusqes aujordui, ou ont obei à lui ou a son pere, soit de leur volenté, sois a la requeste notre pere, ou soit a la nostre.* Vide mox *Retornare* 1.

1. RETORNARE, Redire, Gall. *Retourner.* Vocem Avarum seu Hungarorum fuisse indicat Theophylactus Simocatta lib. 2. cap. 15. Ἐπιχωρίῳ τῇ γλώττῃ εἰς τοὐπίσω τρέπεσθαι ἄλλος ἄλλῳ προσέταττε, Ῥετόρνα μετὰ μεγίστου ταράχου φθεγγόμενος, &c. Ita vocem ῥετόρνα, pro *faciem verte*, ab iisdem usurpatam auctor est Theophanes an. 5. Mauricii: unde patet à Germanis seu Francis nostris in Galliam invectam. Catholicon Armoricum: *Retorn, Gall. Retourner, revertere. Returnar*, in Fœdere Regum Lotharii & Caroli, apud Nithardum. Capitula Caroli C. tit. 19. cap. 14. *Quia quantum Deus vos salvaverit, & vos vos ipsos salvaveritis, & sani cum illo sitis, & sanus sit vobiscum ille, sicut debet, non cum veneris Retornetis.* Et tit. 31. cap. ult. *Et etiam de honoribus, sicut cum illo melius considerabo, illis, qui ad me se Retornabunt voluntarie, faciam.* [Chronicon Bergomense Castelli de Castello ad an. 1402. apud Murator. tom. 16. col. 912. *Die suprascripto Retornaverunt bergomum omnes obsides seu confinati.* Statuta Montis-Regalis p. 215. *Et tota aqua, qua discurrit à dicto fossato infra, usque ad tectum Nicolai Veglacii, descendat & discurrat contra tectum ipsius Nicolai, Retornando dicta aqua ad fossatum Berconi.*]

2. RETORNARE, Invertere, quomodo *Retourner* dicimus. Passio S. Pontii n. 19. *Cumque equuleo tenderetur, & ministri vectibus impositis trochleam Retornarent, &c.* Vetus Charta apud Ughellum to. 1. part. 2. pag. 255. *Strumpere, aut Retornare, vel revolvere, vel minuere, seu contrariare præsumpserit.* Alia tum. 7. pag. 501. eadem verba habet.

¶ 3. RETORNARE, Hospitio excipere. Conventiones an. 1288. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 44. col. 1. *Nos frater Aymo permissione divina humilis Abbas monasterii S. Theuderii ... notum facimus universis, quod cum illustris Vir D. Humbertus Dalphinus Vien. ... feudum, quod à nobis tenet, nobis & Ecclesia nostra plane recognoverit, ... nosque prad. Abbatem & Conventum ... contra quascumque personas ... juvare promiserit, & facere guerram pro facto nostro cum expensis suis propriis, & in castris suis Retornare.* Manifestius in aliis Conventionibus inter Dalphinum & Abbatem S. Eugendi ann. 1339. ibidem p. 386. col. 2. *Dom. Abbas ... recipiet & Retornabit, recipi & Retornari faciet dictum Dom. Dalphinum & gentes suas cum eo usque ad viginti homines in armis vel sine armis ... in burgo S. Cirici eundo & redeundo, faciendo transitum per locum prædictum ... ita tamen quod Bayllivi & gentes quacumque dicti Dom. Dalphini, qua receptabuntur in dicto burgo, quandocumque intrabunt, jurare debeant ante ingressum dicti burgi, non offendere dictum burgum, nec castrum, nec gentes dictorum castri & burgi, &c.* Mallem *Restaurare.*

4. RETORNARE, & RETORNATIO, voces Practicorum Angliæ: est autem *Retornatio*, Spelmanno, Responsio Vicecomitum, aliorumque ministrorum, per quam Curiæ redduntur certiores, quid in exsecutione ipsorum brevium sit effectum. Atque ita vocem *Returnare* usurpat non semel Fleta l. 2. c. 64. §. 20. 21. 22. c. 67. §. 6. 7. 8. &c. Charta Edwardi I. Regis apud W. Thorn: *Secundum quantitatem particularium contentarum in quadam inquisitione facta per Vicecomitem nostrum Cantia, & coram nobis Retornata, ac etiam in rotulis Cancellaria nostra irrotulata, &c.* Statuta Roberti III. Regis Scotiæ cap. 1. §. 3. *Et quod Cancellarius de catero fasinam alicujus Retornationis det, nisi deponent pro ipso, qui dictam inquisitionem impetravit, quod dicta terra vel tenementa in eadem contenta existant in manibus domini Regis ... & quod dicta Retornatio sigillis quorumdam fidedignorum in dicta inquisitione existentium, una cum sigillo Vicecomitis sit sigillata.* Ubi Skenæus: *Retornationem voco responsum eorum qui assisa & inquisitioni interfuerunt, eorum sigillis sigillatum, quod Retornatur & remittitur per judicem ad Cancellariam Regis, &c.* Alias dicitur

RETORNUM BREVIS, ejusdem scilicet *certificatorium* Curiæ, unde manavit, factum, Cowello. Matthæus Westmonaster. ann. 1278. *Abbas igitur & Conventus Westmonasterensis ... libertatem de Retorno brevium, quam specialiter per chartas dicti patris seu Henrici obtinuerant multis temporibus retroactis, post defensiones legitimas, insistentibus civibus Londinensibus, ordinationi regia submiserunt, quam tempore subsequenti Ecclesia supradicta de speciali gratia Rex concessit.* Monasticum Anglican. tom. 2. p. 345. *Cum Retorno brevium Domini Regis, placito vetiti namii, placitis Corona Regis, catallis felonum & fugitivorum,*

&c. [Litteræ Richardi Reg. Angl. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britanniæ col. 591. *Concessimus pro nobis & heredibus nostris carissimo fratri nostro Johanni Duci Britannie & Comiti Richemondie & carissime sorori nostre Johanne uxori ejus, quod ipsi in omnibus terris & tenementis suis, que sunt de Comitatu, honore & dominio de Richemondia, & que pertinent ad eadem... habeant... per Baillivos & ministros suos Retorna omnium brevium nostrorum & heredum nostrorum, & executionem de eisdem brevibus, & quidquid quod ad Retornum brevium nostrorum pertinet, ita quod nullus vir, aut alius minister noster seu heredum nostrorum, intret predictum Comitatum.*] Vide Statutum 2. Westmonaster. cap. 43. & librum Anglicum, inscriptum *Justice of Peace* pag. 136. ubi plura de *Returnis brevium*, [necnon Thomam *Blount* in Nomolexico voce *Return.*]

Retornatum, Idem quod *Returnum*. Statuta secunda Roberti I. Regis Scotiæ cap. 16. 4. *Et per magnum Retornatum per Ballivum Regis missum, fiat hujusmodi probatio negligentia tenentis, terram suam non replegiantis.*

5. RETORNARE Averia, in Statuto 2. Westmonasteriensi ann. 13. Edwardi I. cap. 2. & apud Bractonum lib. 3. tract. 2. c. 37. §. 1. & 8. Reddere, restituere. Hinc *Retornum averiorum*, hac formula Brevis: *Tibi præcepimus, quod eidem N. averia predicta sine dilatione Retornari facias.*

¶ RETORNATIVA Cauda, Pulsus quidam apud Medicos. Vide in *Cauda*.

¶ RETORNATUM, Retornum Brevium. Vide in *Retornare* 4.

¶ RETORNUM, vel Retornus, Pignus, hypotheca. Donatio ann. 1125. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 430. *Si vero ipsa pignora, quas mihi donatas habetis, fuerint de me redempta, dovem ipsum avere propter ipsum honorem bene tantumdem valentem ad vestram recognitionem: quod si non fecero, habeatis Retornum in toto ipso meo honore, qui mihi accidit ex parte patris mei & matris mea.* Tractatus pacis an. 1162. ibidem col. 584. *Si vero forte contra has conventiones & fines venerimus... damus tibi & tuis Retornum pro pignore in toto quod habemus in castello de Priiano & ejus terminio; ita quod auctoritate tua, sine contradictione nostra nostrorumque, liceat tibi & tuis accipere, tenere & possidere, sine inquietudine nostra nostrorumque, & tamdiu teneas & possideas tu vel tui, & redditus tuos facias, ita quod in sortem non computentur, donec totum damnum in duplum, & injuria cabalment sit restitutum & restauratum.* Infra: *Adhuc promittimus & convenimus tibi & tuis, quod si prædictam transactionem & finem post primam vicem fregerint, ulterius Retornum in castella vel villas vel terras nostras, in quantum poterimus, ipsi vel coadjutores eorum non habebunt.* Charta ann. 1209. ex Archivo Domus S. Johannis Jerosol. Arelatensis: *Ego Hugo de Bancio tibi Barrala uxori mea pro dictis* 8055. *solidis pro dicta venditione quam fecisti, & quos habui, do tibi in Retornum & in poterham* (hipothecam) *totum meum pertenementum, quod habeo.* Charta anni circiter 1143. inter Instrum. Gall. Christ. to. 6. col. 192. *Quod si infantes fatere noluerint, dono eis Retornum in vinea, quam habeo subtus viam de Mareisaueguet.*

¶ 1. RETORNUS, Redditus, emolumentum rediens ad aliquem. Charta an. 1098. apud Stephanotium tom. 10. Fragm. MSS. pag. 164. *Ego Adalais tibi viro meo Alamfredo... ipsum honorem dono cum omnes Retornos & convenientias, qua mihi debent advenire in omnes locos..., cum omnes voces meas & directos & Retornos & convenientias, qua ibi habeo.* Ordinatio Humberti II. ann. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 407. col. 2. *Super gabella Brianczonesii, gabella nundinarum Brianczonesii & Retorno, mille florenos per annum. Super & obventionibus castellaniæ Brianczonii, m. flor. per annum.* Vide *Retorn.*

¶ 2. RETORNUS, Pulsatio campanæ, qua clerici convocantur ad Horas canonicas in Ecclesia decantandas. Statuta MSS. Ecclesiæ Lugdun. *Clerici de secra ad Matutinas sive ad omnes alias Horas diei conveniant simul in unum locum eisdem preparatum, scilicet in capella B. Photini, dum tabustellus sonat, vel Retornus cujuscumque Hora, vel classus in festivis diebus.* Vide *Retornum.*

1. RETORTA, Superior virga, qua sepes continetur, ac vincitur, nostris *Riorte*, [alias *Rotte*, ut etiamnum Andegavenses vocant vimineum vinculum, Lobinello teste in Glossario ad calcem Histor. Britan.] Italis *Ritorta*. *Retorta, quibus sepes continentur*, in Lege Salica tit. 36. §. 1. *Retorta, unde sepis continetur*, in Lege Ripuar. tit. 43. *In trivio cum Retorta in pede sepeliri*, in eadem Lege tit. 72. §. 1. Victor III. PP. lib. 1. Dial. pag. 30. & ex eo Leo Ost. lib. 2. cap. 61. *Interea duo nigerrimi spiritus Retortas ex agrestibus vitibus facientes, per gulam eum ligaverunt.* Will. Britto lib. 7. Philippid. pag. 170.

Quos multo vincit ferro, multisque Retortis.

Turpinus de Vita Caroli M. cap. 22. *Invenit quemdam Saracenum atrum, de bello fessum, in nemore latentem, & captum, vivumque nexum cum quatuor Retortis, ad arborem quandam dimisit.* Tabularium Vindocinense Thuani Ch. 128. *Donavit S. Martino... in silva Perticæ pastionem, &c. Similiter quoque Retortas, & rollones, stimulos quoque & cavillas, & bucias, & si quid hujusmodi in rurali opere necesse fuerit.* Occurrunt eadem verba iterum Ch. 129. Alia ann. 1128. apud Perardum in Burgundicis pag. 99. *Pasturam, & mortuum nemus, & Retortam de qualiber arbore... concesserunt.* Adde pag. 137. [Litteræ ann. 1221. è Chartulario AB. S. Germani à Pratis fol. 59. & 60. *Dicti homines in prædicto nemore capient genestam, spinam nigram & albam, salices & marsalices, putsust & gellis quercum, tronum, Retortam ad usus aratrorum, &c.* Vita S. Lantfranci Episc. tom. 4. Junii pag. 627. *Inos etiam, ne clamare posset, Retortam ligneam cordamque retro ligantes & fortiter extorquentes abierunt.*] Ex his emendanda, ni fallor, Charta ann. 1287. in Miraculis S. Ambrosii Senens. *Vovit... quod ad ejus sepulturam portaret unum axinam, & omni anno tres ad ejus altare cum Ritonta in gula.* Legendum enim *Ritorta*, Galli dicerent, *la hard au col.* Olim, ut & apud Hibernos, ejusmodi vimineo vinculo strangulatos patibulis affixos constat.

Redorta. Hugo Francigena de Exordio Salvaniensis Monasterii num. 5. [apud Baluzium tom. 3. Miscell. pag. 210.] *Ducebatur autem à quodam collo ejus invexo circulo ligneo, quod vulgo Redorta dicitur, tanquam maleficus.* [Virgas, quibus lignorum fasces ligant, aut boves ad aratrum devinciunt, etiamnum *Redortos* vocant Occitani.]

Torta, pro *Retorta*, legitur in Constitutionibus Sicul. l. 3. tit. 38. §. 1. *Si... forte de nemore Tortam aliquam, vel virgam inciderint.*

2. RETORTA, Semita, vox Hispanica. Charta Alfonsi Regis Portugalliæ in Monarch. Lusitan. tom. 3. pag. 294. *Deinde ad illam Retortam de Vauga, & sicut descendit per ipsum fluvium, &c.*

¶ RETRACTA Maris, Quidquid agri relinqui-

tur mari regrediente. Charta an. 1205. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 289. *Dono etiam & concedo dicte Abbatie* (de Blancha Ordinis Cisterc.) *in perpetuum totum clodicium meum de Hero insula, quod vocatur clodicium domine Gelose, & terras que dicuntur Isleas dicto clodicio proximas, necnon & totas Retractas maris dictis clodiciis & terris contiguas, prout longe lateque durare videntur. In omnibus vero dono & concedo dicte Abbatie in perpetuum totas Retractas de la Besse fecur Oroest sitas.*

¶ RETRACTARE, Idem quod simplex Tractare. Cod. lib. 10. tit. 15. leg. 3. *Prace, u nostra serenitas, neque veloci cursu, neque alio prater veterem atque consuetudinem gravamini subjacere Chartularios, qui de cohortalibus officiis uniuscujusque provincia largitionales titulos Retractare constituuntur: cum idem etiam amplissima prafectura disposuisse perhibeatur; ut his necessitatibus liberati, fideliter largitionales titulos valeant Retractare.* Ita & Tertullianus non semel. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 5. cap. 11. *Ne relinqueretur quaestio his, qui infideliter Retractant de eo.* Id est, dubitant, ambigunt, vacillant disputantve. Glossæ Lat. Græc. *Retractat*, ἀναλογίζη, ἀναβάλλη, ἀναδιαμφισβητεῖς, ἀναλογίζη. *Retractant*, ἀμφιβάλλουσιν. *Retractat*, ὑποχωρεῖ, διστάζει, παραιτεῖται. *Retractentur*, ἀναφυλαχθείητο. *Retractio*, ἀναιτίαμαι. Adde Glossas Gr. Lat. *Retractare*, pro *Detrectare*, dixerunt ejusdem ætatis Scriptores, ut Salmasius pluribus probat ad Spartianum in Hadriano cap. 12.

¶ RETRACTARE SECUM, Meditari, cogitare. Vita MS. S. Wenwaloei fol. 17. *At doctor egregius verba narrantis intento hauriens animo, secumque audita paulisper Retractans, &c.*

¶ RETRACTATOR, apud Tertullianum de Jejunio cap. 15. ut legit Furbenius, pro quo Rigaltius habet *Detrectator*, quod, ut videtur, sensus postulat: sed ut *Retractare*, pro *Detrectare*, dixerunt antiqui, ita *Retractator* pro *Detrectator* dicere potuit Tertullianus. Vide *Retractare*.

¶ RETRACTATUS, Idem quod Latinis *Retractatio*. Tertullianus Apolog. cap. 4. *Sine ulla Retractatu prascribitis.* Et lib. 1. adv. Marcion. c. 1. *Sine Retractatu doctrinarum revincendus.*

¶ RETRACTIO, Abrogatio, abolitio. Concilium Carthag. ann. 525. apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 8. *Si enim admiserimus ea qua antea constituta sunt in Retractionem vocari, nihil in divinis humanisque actibus, nihil in sacris publicisque rebus obtinere ullam poterit firmitatem.* Forte legendum est *Retractationem*.

¶ RETRACTIO BURSÆ, Idem quod mox *Retractus bursa*. Charta Richardi de Breteville è Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 678. *Pro hac autem quitatione & Retractione bursa dicti Religiosi michi undecim libras... persolverunt.*

¶ RETRACTUS, Gall. *Retraite*, Receptus, receptaculum. Epistula Caroli VIII. Regis Franc. ad summum Pontificem, apud Acherium to. 7. Spicil. pag. 202: *Cui* (Meldensi civitati) *terra subest admodum frugifera, & alimonia opportuna, ac commodum receptaculum, & securus utique Retractus fuit, & olim quibusdam pradecessoribus nostris in adversitatibus suis refugium & tutamen validissimum.* Statuta Collegii Narbon. ann. 1379. apud Lobinellum tom. 5. Histor. Paris. pag. 667. col. 1. num. 15. *Item pecunie legatorum, donatorum, novorum introituum, locagiorum camerarum.... serventur fideliter... in una secum camera, qua, si fieri potest, habeat Retractum duorum hostiorum vel duarum ferarum, sub uno coffro sex clavium, quarum unam semper custodiat Provisor, &c.* Hic arculam intelligo majori arca inclusam, in qua pecunia servabatur. *Retractus* Tertulliano adv. Gnosticos cap. 1. idem est quod apud Vitruvium *Retractio*: nostris vero *Retran* aliis forica erat.

RETRACTUS BURSÆ, Redemptio prædii ab agnato distracti, pretio emptori reddito, vulgo *Retrait lignager*, Practicis nostris. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1310. ex 47. Regestu Tabularii Regii num. 101. *Et postmodum Evrardinus de Monte, & Guillelmus de Mercato armigeri consobrini prafati Perrini, qui in bonis ejusdem Perrini, si ipsum sine liberis decedere contingeret, se debere succedere asserebant, tanquam propinquiores venditoris ejusdem, dictum redditum per bursa Retractum peterent rehabere, & ad hoc idem Miles noster eosdem admittere recusaret, &c.* *Retrait & clameur de bourse*, in Charta ann. 1474. Alia ann. 1287. *Sus un Retrait, que ledit Jean demandoit par la bourse a avoir de ladite Damoiselle, &c.* [Vide *Retrahere* 2.]

¶ RETRADIRE, Reddere, restituere. Ulpianus leg. 9. §. 7. Dig. Quod metus causa: *Si per vim res tradita est, Retradatur.* Placitum pro Abbate Farfensi apud D. *Le Blanc* in Dissertat. historica pag. 88. *Judicavimus, ut ipse Gregorius advocatus domini Apostolici seu S. R. E. Retradere debuisset ipsas curtes Audulfo advocato ad partem ipsius monasterii.* Rursum occurrit in Formulari Angl. Thomæ *Madox* pag. 357. & alibi.

¶ RETRADICTIO. Index MS. beneficiorum Ecclesiæ Constantiensis fol. 89. verso: *Canonicus quilibet futurus & recipiendus in dicta Ecclesia infra tres annos a tempore receptionis sue unam capam sericam valoris & pretii decem librarum Turon. Ecclesie predicte persolvat & donabit, seu decem libras Turon. propter hoc accipiendas in casu Retradictionis & dilationis.* Legendum omnino videtur *Retardationis*.

1. RETRAHERE, Recedere, *Se retirer*. Ordericus Vitalis lib. 9. pag. 753. *Audito Retrahendi lituo* : Galli dicerent: *La trompette ayant sonne la Retraite.* [Ottoboni Annales Genuenses lib. 3. ad an. 1196. apud Murator. tom. 6. col. 376. *At quum videret se eos minime posse de campo & castris eradicare... Retraxit se cum militia sua & sortio.* Haud absimili notione Tullius pro Cælio cap. 26. *Se Retraxit, ne pyxidem traderet.* Et Horatius lib. 1. Ep. 18. v. 58:

Ac ne te Retrahas & inexcusabilis absis.]

¶ 2. RETRAHERE, Practicis nostris *Retraire*, Redimere prædium ab agnato venditum pretio emtori restituto. Statuta Bragerati art. 39. *Item quicumque vendiderit aliquam rem immobilem, & quis de parentela infra quartum gradum venditoris, voluerit eam habere per turnum bursa, ad hoc admittetur infra annum & mensem cum vero pretio empto & oblato emptori: & si sit infans in cubili Retrahens, aut minor impubes, & quis nomine & vice ipsius minoris seu infantis ad ejus pupilli seu infantis commodum vult dictam rem Retrahere seu habere per turnum bursa, hoc facere poterit & ei licebit, quod non sit tutor seu curator ipsius minoris.* Pluries recurrit artt. seqq. V. *Retractus bursa*, *&c.*

¶ RETRANCIDERE, Retradere, restituere. Anastasius Bibl. in Vita Nicolai I. PP. apud Murator. tom. 3. p. 255. col. 1. *Tum Presul optimus omnibus Ravennensibus, Æmiliensibus & Pentapolitanis res, quas Joanne Archiepiscopo & Gregorio fratre ejus amiserant, clementer restituit, & praceptionis sua decreto, qua Retrancidit, confirmavit.* Editio Labbei præfert: *Clementer restituit ex praceptionis sua decreto, quod tradidit & confirmavit.*

¶ RETRANSITIVUS, Reciprocus, In Vita venerabilis Idæ, tom. 2. Aprilis pag. 172.

¶ RETREDES, f. Canalis, detorto vocabulo à voce *Retrices*, quæ, ut habet Festus, *significat aquam eo nomine, quæ est supra viam Ardeatinam inter lapidem secundum & tertium, qua irrigantur horti.* Charta Foresii ann. 1417. *Juxta pratum Joannis Asterii, quod quoddam Retredes dividit.*

¶ 1. RETRIBUTIO, Merces, salarium, in Bibliis sacris passim. Glossæ Lat. Græc. *Retributio*, ἀνταπόδοσις. Adde Græc. Lat.

¶ 2. RETRIBUTIO, Tributum, vectigal. Appendix Marculfi formula 44. *In ... ipsius monasterii nullum debuisset habere introitum, nec causas audiendas, nec freda exigenda, nec fidejussores tollendes, nec mansiones aut paratas requirendas, nec nullas Retributiones exactandas.* Eadem recurrunt ibidem: vereor tamen ne utrobique legendum sit *Redhibutiones* vel *Redibutiones*, quod in hujuscemodi formulis legaotur quam sæpissime. Vide *Redhibitio* in *Redhibere.*

¶ RETRIBUTOR, Qui retribuit, remunerat; *Rendeur, Gueeredonneur*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS. Litteræ an. 1281. apud Rymerum to. 2. pag. 179. *Ut dictus Rex illum sibi proinde Retributorem constituas, qui prominimus grandia recompensat.*

¶ RETRINGERE Se, Sese recipere. Jacobi Auriæ Annales Genuens. lib. 10. ad an. 1283. apud Murator. tom. 6. col. 582. *Naves vero Pisanorum nostras recognoscentes galeas, altum mare cum tribus galeis tenere ceperant; alia vero duæ galea & galeonue unus se Retrinxerunt ad terram.*

RETRIOR, vox [ficta à *Retro* &] usurpata veteri Juvenalis Interpreti. [Repudiat Vossius lib. 3. de Vitiis serm. cap. 42.]

RETRO, vox aliis præposita, rem præteritam significat. Ut *Retroprincipes*, qui prius regnavere, apud Lampridium in Severo, & in Cod. Theod. non semel. *Stipendia Retrodebita*, quæ antea debebantur, apud Capitolinum in Pertinace: ὀπισθοφειλαὶ, Theophani anno 9. Nicephori: *Redhibitiones annorum præteritorum*, in Hist. Misc. *Retro sanctiones latæ*, in l. 16. Cod. Theod. de Medicis. Ita etiam S. Hieronym. Epist. 129. & alii.

Retro. Capitulare 3. ann. 810. cap. 2. *Et non sibi faciant socios inferioris ordinis homines, qui semper inde Retro res qualescunque tractare volunt; sed illos sibi socient, qui ad effectum unamquamque rem deduci cupiunt.* Cum dilatione, quasi retrocedentes.

¶ A Retro Esse, Exsistere, Gallis *Etre en arriere*, Ulpiano *Reliquari*, ad diem non solvisse. Charta ann. 21. Richardi II. Regis Angl. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 141. *Et si contingat praedictum redditum quadraginta librarum à Retro fore, in parte vel in toto, &c.* Alia an. 3. Henrici V. ibidem pag. 142. *Et si contingat dictas centum libras à Retro existere ad aliquem terminum prædictum, &c.* Occurrit passim.

¶ RETROACCAPITUM, Retroacaput, &c. in Provinciis Occitaniæ & Aquitaniæ, Tributum fundi domino & directo, quoties mutatio fit, ab emphyteotis exsolvendum. Saisimentum Comitatus Tolosani ann. 1270. apud *Lafaille* in Probat. Annalium Tolos. tom. 1. pag. 36. *Asseruerunt, quod infra dictas confrontationes sunt castra & villæ infra scripta propria domino Regi, in toto vel in parte citra Tarnum; scilicet castrum de Rochamaura, quod nunc tenet dominus Bertrandus Vicecomes de Bruniquel, ex dono domini Comitis Tolosæ, ut dicitur. Item, castrum de Mirapice pro duodecima parte & residuum feudum; scilicet quod medietas tenetur ab ipso in feudum, & debet inde habere pro Retroaccapito novi domini medietatem* xl. *solidorum Turonensium & homagium.* Partitio inter Isarnum S. Antonini Vicecomitem & fratres ejus ann. 1155. in Probat. novæ Histor. Occitan. col. 554. *Ut ipse Guillelmus de Fontanis & filii sui .... haberent totum istum honorem de manu Isarni & fratrum suorum ad fevum, & ipse Isarnus & fratres sui retinuerunt in isto honore albergam cum* xv. *militibus & cum* xv. *caballis in unoquoque anno, &* ix. *solidos de Caturcensibus de Retroacapte, quando eis evenerit ... Eodem vero anno mense Augusto facta divisione Isarni & fratrum suorum, evenit de isto fevo maxima pars ad partem Petri Vicecomitis, de qua Guillelmus & filii ejus ... debent ei albergam cum* xi. *militibus &* xlv. *solid. de Retroacapite, quando ei evenerit; alia vero pars evenit ad partem Isarni Vicecomitis de isto feuvo, pro quo Guillelmus & filii ejus ... debent ei albergam cum* iv. *militibus &* xv. *solid. de Retroacapite, quando ei evenerit.* Consuetudines Augustæ Ausciorum MSS. ann. 1301. art. 41. *Item est consuetudo ibidem, quod pro aliqua pignorasione, vel venditione, vel alienatione, vel permutatione, non datur aliquid ratione venditionis, vel impignorationis, vel alienationis, nec permutationis, nec laudaminium, nec Retrocapita, nec venda, nec pignorationes, &c.* Litteræ Johannis Franc. Reg. pro Tolosanis an. 1354. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 308. *Censibus, obliis, laudimiis, vendis, acaptis, Retrocapitis & aliis juribus & deveriis nobis seu dominis, à quibus dictæ res tenebuntur, salvis penitus & retentis.* Charta Amalrici Prioris B. Mariæ Deauratæ an. 1464. qua Monasterium S. Cypriani prope Tolosam *ad novam & perpetuam emphytheosim sub certa pensione annuali perpetua* tradit Sororibus Ordinis S. Francisci hac conditione, ut *singulis annis in festo B. Thomæ Apostoli nomine obliarum solverent eidem Priori & suis successoribus quinque solidos Tholosanos bonæ fortis & antiquæ monetæ, & pro Retroacapitis, ubi evenerint tam per mortem domini Prioris quam Priorissæ dictarum Sororum, toties quoties id evenerit,* x. *solidos.* Ubi vides *Retroaccapitum* non solum solvi mutato domino (quod vult Rocheflavinus,) ut supra dictum est in *Accaptare*, sed etiam mutato emphyteota. Exstat hæc Charta apud Stephanotium to. 1. Antiq. Occitan. MSS. pag. 526. *Retroacapitata* legitur loco superius laudato in *Retentura.* Vide *Accaptare*, *Recognitio* 4. & *Relevium.*

¶ RETROACTUS, Præteritus. *Retroacta tempora*; in Historia Cortusiorum, apud Murator. tom. 12. col. 894. in Charta Ludovici Reg. Fr. an. 1114. apud Doubletum Hist. San-Dionys. pag. 854. & alibi sæpe. Pro tempore futuro accipiendum censet Hearnius in Charta Henrici Regis Angl. ann. 1457. è Chronico Johannis Whethamstedii pag. 422. *Pro perpetuo modo & forma, sicut tempore Retroacto declarabitur.*

¶ RETROALTARE, Paramentum altaris posterius. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii tom. 3. pag. lxxii. *Dicitur autem completa capella, pallium & Retroaltare, & retrotabularium, & indumenta Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi & tres cappæ.* Ibid. pag. lxxiii. *Juxta imaginem suam argenteam in medio Retroaltaris, & hinc & inde duo Textus separati divisim apponantur.* Vide ibi notam *h.* & supra *Postaltare.*

RETROBANNUS, Idem quod *Herebannum*, submonitio ad exercitum. [Codex Legum Normann. cap. 25. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 203. *Retrobanivum dici solet, quando Princeps Normanniæ ad impetum hostium repellendum, in expeditionem aliquam profectus, per Normanniam baniri faciebat.*] Feoda Normanniæ: *Habet* 10. *Milites in ban-*

leuca Lexoviensi, qui remanent ad custodiendum civitatem, donec Retrobannus summoneatur, & tunc ibunt cum propriis expensis Episcopi. [Literæ Ludovici X. Regis Franc. an. 1314. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 552. num. 4. *Item, cum homines nostri dicti Ducatus servitia ab ipsis debita, ratione nostri exercitus, vel alias, nobis persolverint, à suis subtenentibus nihil poterimus vindicare, salvo jure nostro in casu Retrobanni.* Adde pag. 566. num. 2. & 588. num. 3. *Rierebau*, in Instrumento ann. 1420. apud Lobinellum tom. 2. Histor. Britan. col. 947.] *Arriere-ban*, in Consuet. Catalaunensi art. 53. Lodunensi art. 2. 39. & Turonensi art. 139. 264. 297. Chronicon Bertrandi Guesclini MS.

Car il vous vient secours, & un Arietebane.

Vetus Consuetudo Normanniæ MS. 1. part. sect. 3. cap. 7. *L'Arriereban si souloit estre dit quant le Prince de Normandie pour repeler & pour oster la force & l'embrassement de ses ennemis, il fet fere un ban commun par tout la Normandie, pour garder le profiet del commun peeple, que tous ceux, qui seroient convenables por armes porter, fussent au secours & en l'aide nostre Sire le Duc, bien armez & appareillez chascun en droit soi selon son poer, pour repeller & oster la force de ses ennemis, quiunque manieras d'armeures que il porront trouver & avoir. Et quant il auront esté par 40. jours el service del Prince, & les 40. jours seront acomplis, si come le besoing & la necessité del Prince sera requis, & d'ilec en avant il seront as deniers & as gages del Prince pour son service.*

Exstat in 36. Regesto Tabularii Regii, Ch. 183. Formula submonitionis ad Retrobannum concepta in hæc verba: *PHILIPPE &c. Au Baillif de Chaumont salut. Comme nous vous avons escrit par nos autres lettres, que vous tantost icelles lettres veues feissiez crier par Arriereban par toute vostre Baillie & ès ressorts d'icelle, tant en nos propres terres, comme en nos fiefs, arrierefiefs, & ès terres de nos autres subjets, que toutes manieres de gens, tant nobles que non nobles, tant de pied comme de cheval, de 18. ans jusques à soixante fussent à nous souffisament appareilliez en armes & en chevaux, chacun selonc son estat le jour de la Magdalaine prochaine venant, au plus tart, quelque part que nous soions ès marches de Flandres, seur quanque il se pueuent meffaire de cors & d'avoir, nous vous mandons, que vous toute maniere de gens, qui par la teneur dudit Arriereban sont tenus de venir en nostre ost, hastez de venir à nous au plus tost que vous pourrez, & en toutes manieres les contraigniez à venir, gardée en toutes choses la fourme de nosdites lettres. Donné à Arras le Mercredi ou jour de la Magdelene l'an de grace 1304.* Adde Chartam 85. ibidem. In alia ejusdem Regis an. 1302. in 12. Regesto, Ch. 21. habetur hæc Formula: *Vous semonez par ban & par Arriereban si efforcement que vous pourrez, &c.*

RETROBANDUM, in Chronico Rotomagensi ann. 1339. Vide *Herebannum*, *Hostie*, *Bannire* in *Bannum* 1. col. 982. sub finem.

¶ RETROCAMERA, Posterius cubiculum. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 3. pag. xxxi. *Utque camera nostra sit convenienter ornata, & ea, quæ ibi sunt, debite ordinata, cavere & his similia servitia in camera exercere; & debet in Retrocamera unus semper necessario jacere.*

¶ RETROCENSIVUM, Terra censibus seu pensitationibus secundariis obnoxia. Edictum Philippi Pulcri Franc. Regis ann. 1291. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. pag. 323. *Pro rebus vero in prædictis terris & censivis nostris & feodis titulo non gratuito acquisitis, æstimationem sex annorum præstent; pro aliis vero in retrofeodis & Retrocensivis nostris acquisitis titulo non gratuito, quatuor annorum fructuum æstimationem præstent.* Vide Glossarium juris Gallici in *Arriere-censif*.

RETROCHORUS. Ita sacella, quæ sunt post chorum, Deiparæ fere semper dicata, appellant Monachi Benedictini. Unde *S. Mariæ* nomine donantur apud Adalhardum Abbatem in Capitulis cap. 46. *De sedendo in sancta Maria, vel aliis locis.* Herbertus de Miracul. lib. 1. cap. 11. *Quadam itaque die cum in Ecclesia vesperæ cantarentur, & ipse stabat in Retrochoro juxta quendam Monachum, &c.*

In *Retrochorum* Monachi infirmi, & advenæ Monachi, ut plurimum secedebant, ibique divinis Officiis intererant. Liber Ordinis S. Victoris Paris. MS. cap. 26. *Qui pro aliqua debilitate accepta licentia in Retrochoro sunt.* Ibidem cap. 39. *Quamdiu frater in Retrochoro est, in tabula poni non debet. Infirmi, qui in Retrochoro sunt, ad Te Deum laudamus, ad Benedictus, ad Evangelium debent stare, si possunt.* In *Retrochorum* etiam secedebant, qui tardius ad officium venerant. Cap. 52. *Post Gloria primi Psalmi nemo ingrediatur chorum sine licentia. Post medietatem horæ nullus ingrediatur: & si quis post advenerit, in Retrochorum eat, & in Capitulo inde veniam petat.* Adde Usus antiquos Cisterciensis Ordinis cap. 67.

RETROCIUM, [mendose pro *Retrobecium*, ut videtur, posterius *becium*, seu canalis, rivus, de quo] vide in *Bedum*.

¶ RETROCLAMOR, Petitio, postulatio à judice, Gall. *Reclam*. Literæ ann. 1351. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 106. *Quod Bajulli regii, qui pro tempore fuerint in loco prædicto* (Valentiæ.) *& Servientes & alii Commissarii quicunque, non faciant sibi exsolvi salaria pro clamoribus, Retroclamoribus, adjornamentis aut pignorationibus seu garnissionibus, donec principali creditori fuerit de debito principali, pro quo clamor seu Retroclamor facti fuerint, plenarie satisfactum, &c.* Vide *Clamor* 2.

RETROCLAMUM, [Idem quod *Retroclamor*, nostris *Reclain*.] Vide in *Clameum*.

RETROCOLE. Notitia Ecclesiæ Tolosanæ: *Et pro hoc fevo dederunt illorum domino Præposito 5. sol. acaptationis, & in uno quoque anno unum prandium optimum cum sex Militibus: & in hoc fevo dedit illis totam siglicem, & totum milium, & balagium, & decimum de foxtaratis, bocemm, & retrodecimum, & Retrocole, totoque solaege, & senescalciam, &c.*

RETROCOMITATUS, Anglis *Rier-countie*, nostris *Arrierecomté*, Minor comitialis Consessus. Fleta lib. 2. cap. 67. num. 18. *Quia justitiarii, ad quorum officium spectat unicuique coram eis placitanti justitiam exhibere, frequentius impediuntur, quo minus officium suum debito modo exequi possunt, per hoc Vicecomites brevia originalia & judicialia non retornant; per hoc etiam quod ad brevia Regis falsas retornant responsiones, providit Rex & ordinavit, quod illi timent hujusmodi malitias Vicecomitum, liberent hujusmodi brevia sua, tam originalia, quam judicialia, in pleno Comitatu, vel saltem in crastino die post Comitatum, qui quidem dies dicitur Retrocomitatus, in quo fit collectio denariorum Regis, &c.*

¶ RETROCURTIS, Area postica, nostris *Arrierecour*. Divisio terræ vicecomitalis Massil. inter DD. Roncelinum, Ugonem de Baucio & Giraudum Ademari an. 1212. ex Schedis D. *le Fournier*: *Cognuma statis ejusdem castri, qua erat Vicecomitum*

Massilia, & Retrocustis & medietas turris ejusdem staris, &c.

RETROCUSTODIA, [Idem quod mox *Retrogarda*.] Vide *Antegarda*.

¶ RETRODECIMA, Idem quod mox *Retrodecimum*. Concilium Terraconense an. circiter 1330. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 317. *Nonnulli etiam eorumdem* (dominorum temporalium) *Retrodecimam seu aliam certam partem de fructibus, quos homines ecclesiarum & locorum ecclesiasticorum colligunt cum maximis laboribus & expensis, ab ipsis hominibus invitis indebite exigunt & extorquent, in suarum periculum animarum.* Statuta Synodalia Ecclesiæ Biterr. an. 1375. ibidem col. 663. *Item fuit prohibitum clericis & maxime in sacris ordinibus constitutis, quod non emant undenos, Retrodecimas, nec possessiones laicas, cum talia sint in jure prohibita, & ex eis inter laicos scandalum oriatur.* Vide *Carto*, *Decima decima*, & *Redecima*.

RETRODECIMUM, quasi *Arrieredisme*, forte idem quod *Redecima*, seu Decimadecimæ. Prima Curia Generalis Cataloniæ Jacobi Regis Aragon. ann. 1291. *Nec solvere teneantur tertium, vel aliquam quantitatem, vel partem loco tertii, vel Retrodecimi.* Vide in *Retrecole*.

☞ *Retrodecimum* idem esse quod *Redecima* seu Decima decimæ confirmari potest ex veteri Charta Bernerii cujusdam laici, quam exscripsit Stephanotius tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 555. *Dimitto etiam hoc quod in terra de Jusgnl habebam, id est, accipiebam decimam & retinebam meum Retrodecimum, dimitto ministerium hujus decimæ & dimitto Retrodecimum: omnia hæc dimitto cum seu sextariis annonæ, quos accipiebam in area. Retinebam minutas annonas, milium, viciam & garropam, & de decima vini Retrodecimum.* Vide *Retrodecima*.

¶ RETRODOMINUS, Dominus superior, qui non est proximus, ut in feudis dominus feudalis, à quo pendet feudum, non feudatarius qui illud tenet. Inquesta an. 1440. ex Schedis D. *Aubret*: *Id vidit observari inter Retrodominos Abbates Cassaniæ.* Vide *Dominus* 6.

¶ RETRODORSALE, Aulæum retro seu pone dursum sedentis appensum. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii tom. 3. pag. LVII. *Jubemus etiam quod fiant duo Retrodorsalia & banchalia & cussini longi & quadrati, qui omnes sint de panno aureo.* Vide *Dorsale* & *Bancale* in *Bancus*.

RETROEXCUBIÆ, Posteriores excubiæ. Literæ patentes Amedæi Ducis Sabaudiæ pro villa Burgo ann. 1471. apud Guichenonum in Probat. Hist. Bressiæ pag. 32. *Teneanturque & debeant in omnibus & singulis fortificationibus, reparationibus, custodiis, portarum excubiis, Retroexcubiis, munitionibus ..... contribuere.*

¶ RETROFEODATUS, Qui possidet *retrofeodum*. Literæ Johannis Franc. Regis ann. 1355. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinar. Reg. pag. 721. *Nitendo se eximere à servitute, qua sunt ipsi consanguineo nostro & suis feodatis, Retrofeodatis & gardiis, ut dicunt, astricti.* Rursum occurrit ibidem pag. 722.

¶ RETROFEODUM, Idem quod mox *Retrofeudum*, in Charta an. 1317. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 472. in alia an. 1323. apud eumdem Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 331. col. 2. & alibi sæpe.

¶ RETROFEVALE, Eadem significatione qua *Retrofeudum*. Charta an. 1147. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 518. *Ego domina Cacilia Vicecomitissa, quæ fui uxor domini Bernardi-Atonis Vicecomitis Biterris, & nos filii eorum, ... damus, laudamus, concedimus & confirmamus Deo & Ecclesiæ S. Mariæ de Belmont in perpetuum, cum fevalibus & Retrofevalibus, & vicariis & retrovicariis, & decimariis & servientagiis, cum hominibus & feminabus exinde naturalibus, cum bonis cultis & incultis, &c.* Forte legi posset *Retrofevalis* & intelligi *Feudarius*, qui tenet *Retrofeudum*.

RETROFEUDUM, Gallis *Arrierefief*, Feudum, quod per medium tenetur à superiori domino, ut est in Consuetudine Cenoman. artic. 9. & aliis: [*Rierefiez*, in Charta an. 1283. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 430.] *Rerefief*, in Consuetud. Aurelian. cap. 1. art. 67. Dunensi art. 15. 21. Solensi tit. 18. art. 1. Montargensi cap. 1. art. 44. 67. Passim occurrit.

RETROFOCILIUM, REPOFOCILIUM, vel *Retropossificilium*, vel *Reposocinium*, *illud quod tegit ignem in nocte, vel quod retro ponitur: quasi cilium foci, super quod a posteriori parte foci ligna ponuntur, quod vulgo Lander dicitur, & dicitur a repono, & focus, & cilium*: Ugutio & Jo. de Janua. Gloss. Lat. Gall. *Reposocilium, ce qui couvre le feu de nuit, ou ce qui est mis derriere.* Idem videtur quod

RETROPOFOCINIUM, in Tabulario Fiscanensi fol. 88. & 89. *Unam quadrigatam nemoris ad Natale pro Retropofocinio.*

REFRONTALE, [Apparatus seu ornamentum altaris.] Vide *Frontale*.

1. RETROGARDA, Extrema acies, Gallis *Arrieregarde*. Gesta Ludovici VII. Regis Franc. cap. 20. *Retrogardam fecit Imperator cum suis Theutonicis.* Utitur etiam Nangius in Chron. an. 1214. Vide *Antegarda*, *Protutela* [& *Retroguardia*.]

2. RETROGARDA, Nomen dignitatis vel officii. Tabularium Gratianopolitanæ Ecclesiæ sub Hugone Episcopo fol. 27. *Et Comes misit homines suos, scilicet Joannem de Podio, & Benedictum Botelarium suum, & Petrum Chalnosium ministralem suum, & Bernardum Retrogardam suum de Gratianopoli, id est, Bernardum Ruferium, &c.* Occurrit rursum pag. 29.

☞ Hic *Retrogarda* hominem ligium aut vassallum significat, qui domini sui superioris nomine jus habebat tutelæ & custodiæ: quod jus eadem nomenclatura donatur in Regesto *Probus* fol. 223. ubi de Monte Bonodi: *Dicum jurati Mallenus & Ganterius .... quod tenent mistraliam & Retrogardam de Comite, & debent placitum ad misericordiam.* Vide *Retegarda*.

¶ RETROGRADARE, Retrogradi. Martianus Capella lib. 8. *Eas Retrogradare facit.*

¶ RETROGRADARI, *Retro ire, gradi retro*, Johanni de Janua; *Reculer, aller arriere*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS. Epistola Gunzonis ad Augienses an. 969. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 309. *Hæc* (Astrea) *quanto elatior terris est, tanto mortalibus minus cognita, quæ in solo* (f. cælo) *domicilium possidens, quasdam planetarum miro coactu impellit, nunc eas præ se agens, modo Retrogradari compellens, modo stationi connectens, &c.* Vita S. Raynerii Pisani tom. 3. Junii pag. 445. col. 2. *Tibi videtur, quod verba mea avide amplectatur, & pro posse imitetur: sed meus ejus cito Retrogradabitur, & blasphemus in me efficietur.*

¶ RETROGRADATIO, Regressus, recessus, Martiano Capellæ lib. 8.

¶ RETROGRADE, A tergo, pone. Gaspar Barthius in Glossario apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 68. ex Gunterio Cancellario: *Rex inde mane profectus, seipsum præcessurum, ut primum hostes inveniat*

itat, disponens curavit; Comitemque cum provincialibus Retrograde custoditurum, subsequi imperavit. Id est, partes postremas.

¶ Retrogradus, Qui graditur post, eidem Barthio ibidem, ex Guiberto Abbate lib. 4. cap. 4. *Dispertiuntur itaque se per duarum acierum tutelas, alteram à nostrorum frontibus præmittentes, altera Retrograda, omnem eorum exercitum ambire molientes.* Eidem Retrogradi sunt qui ab exercitu desciverant & fugerant lib. 7. cap. 42. *Retrogradis, inquit, nolite credere, qui nos inedia satisfere celebrant, scriptis meis potius credite. Mercurius Retrogradus*, hoc est, Retroiens, retrogradiens, apud Plinium lib. 2. cap. 17. *Saturnus Retrogradus*, Sidonius lib. 8. Epist. 11. Idem Plinius lib. 2. cap. 15. de Planetis: *Retrogradiuntur ad solem.* Hinc Johannes de Jaoua: *Planeta est quandoque Retrogradus, quandoque processivus, quandoque, stationarius; & mulus viciosus similiter est quandoque Retrogradus, quandoque processivus, quandoque stationarius.* Hinc, ni fallor, emendandus Rulandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 12. cap. 2. apud Murator. tom. 8. col. 344. *Eratque Retroguardus Jupiter in libra directus.* Legendum enim videtur *Retrogradus*.

¶ Retrogradus, Qui resilit, resistit & obedire detrectat. Radulphus Ardentius Homil. 109. in Evang. *Multi sunt hodie, qui ad finem* (fidem) *vocati sunt, nec per eam digne ambulant, dum bene operando non proficiunt, sed magis Retrogradi sunt, & cum Deum ore confiteantur, factis negant.* Continuatio Chronici Andreæ Danduli apud Muratorium tom. 12. col. 437. *Exercitus generalis, qui erat apud Tarvisium in copioso numero & potenti manu, magna contra hostes, si obediens fuisset, facere potuisset; sed major pars Retrograda & indisciplinabilis fuit, nolens equitare, &c. Retrograda animi inopia, Ignavia terga periculis vertens*, Barthio ex Roberti Monachi Historia Palæst. loco laudato: *In omnibus venturis temporibus debet adscribi tam nobis quam liberis nostris, Retrograda animi inopia, si nobis absentibus agitur hæc divina militia.* Laurentius in Amalthea: *Retrograda mentes, contumaces.*

¶ RETROGUARDIA, Extrema acies, apud Italos, nostris *Arrieregarde*. Sicardi Cremon. Episc. Chronicon apud Muratorium tom. 7. col. 614. *Hanc* (navem) *igitur cum viginti quatuor galeis, cum quibus in Retroguardia suarum navium accedebat, impugnavit.* Historia Cortusiorum lib. 2. apud eumdem Murator. tom. 12. col. 812. *Jussit autem alias gentes pede & equo retro remansuros pro Retroguardia.* Occurrit alibi non semel apud eosdem Scriptores Italicos. Vide *Retrogarda*.

¶ RETROGUARDUS. Vide *Retrogradus*.

¶ RETROIVUM, Regressus, recessus, iterata discessio. Epistola Cardinalium Regi Franciæ de reconciliatione Græcorum in Concilio Lugdun. an. 1274. apud Marten. tom. 7. Collect. Ampl. col. 257. *Eamdem Ecclesiam satis reintegratam partibus, & solida membrorum restitutione firmatam, in his verisimiliter timere non oporteat ulterius Retroivum.*

¶ RETRONEUS, Qui retro est. Radulfus Cadom. in Gestis Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 152. *Si remoto indice ad equum pinguem sive mulum licebat accedere, per Retroneum seu purgatorium foramen in viscera vulnera demittebant, moriebaturque jumentum.*

RETRONUBERE, Aversa venere coïre. Ovidius:

Parva vehatur equo.

Liber Pœnitentialis Gregorii II. PP. *Si quis vir cum uxore sua Retronupserit, corripiendus est, ne faciat,*

& in semetipso pœniteat. Vide supra *Nubere*.

¶ RETROPLEGIA. Vide supra in *Plegius*.

RETROPROFOCINIUM, &c. Vide *Retrofacilium*.

¶ RETROQUINTUM, Quinta pars quintæ partis pretii rei venditæ domino solvenda, Gallice *Requint*. Vide locum in *Quintum* 3.

¶ RETRORSIOR, Contumacior, à *Retrorsus*, Retro conversus, refractarius: quo positivo usi sunt Plinius lib. 26. cap. 9. & Apuleius lib. 2. Metamorph. Tertullianus Apolog. cap. 19. *Retrorsiores moribus vestris sapientibus.*

¶ RETROSCIARE, Retrogradi, retroire, regredi. Obertus Cancellarius lib. 2. Annal. Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 304. *Consul noster Ottobonus cum Bucio stetit inter utrasque* (galeas) *& jussit ut galea nostra, ut vulgo dicitur, Retrosciaret; quod factum fuit. Quum Elemanuus Pisanus vidit nostram retroire, clamavit voce Pisana, &c.*

¶ RETROSUADUS. Radulfus Cadom. de Gestis Tancredi apud Marten tom. 3. Anecd. col. 131.

Ac Turci nec nulla quidem, nec multa rependunt
Vulnera, spes quoniam ferrata nescia calcis,
Tota Retrosuada de verbere pendet habena.

Ibidem col. 169.

Calcibus urget equos, Retrosuadis urget habenis;
Horrificis urget clamoribus, & stimulandi
Qualibet arte: fugax acies incumbit in armos.

Retrosuadas, ut puto, vocat habenas, quod iis veluti *suadetur* seu regitur equus, & urgetur, sive ut accedat, sive ut retrogradiatur.

¶ RETROTABULARIUM, Ornamentum altaris post tabulam. Leges Palatinæ Iacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 3. pag. LXXII. col. 1. *Præcipientes ergo, quod sint primo unum pulcrum Retrotabularium argenteum cum imaginibus, quod solemnitates, quæ non immerito in diebus altissimæ Majestati dedicatis & ad suæ Matris & Filii honorem ordinatis celebrantur, innuentibus ignorare non permittat.* Alter locus exstat in *Retroaltare*. Vide notam *b* clarissimi Editoris ibid. pag. LXXIII. col. 1. & iconem Sanctuarii S. Augustino Anglorum Apostolo dicati ibidem repræsentatam. Vide *Postabula*.

¶ RETROVASSALLUS, Nostris *Arrierevassal*, Vassallus vassalli seu translatitius cliens, qui tenet *retrofeudum* Literæ Johannis Franc. Regis an. 1356. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. p. 352. *Necnon primum responsam omnium & singulorum locorum, terrarum, villarum & castrorum prædictorum superius nominatorum; omniumque vassallorum atque Retrovassallorum, & eorum prænominatorum cognitionem scilicet & examen, &c.*

¶ RETROVENTA, Ius quod sibi competere asserebat major seu villicus, in *ventis* seu præstationibus domino debitis à vassallo vel subdito pro facultate prædii vendendi seu distrahendi, quod *ventas* ipse reciperet pro domino; quemadmodum *retrodecimam* seu *decimam decimæ* non raro percipiebat, quod colligeret decimam domini. Vide *Cario*. Charta Officialis Aurelian. ann. 1246. *Simon ex officio majoriæ suæ ventas cum reciperet ... quas ventas Abbati* (Floriacensi) *reddere tenebatur, & in dictis ventis se habere debere dicebat Retroventas.* Vide *Venda* & *Supervenda*.

¶ RETROVERSUM, Retrorsum, nostris *à reculons, à rebours. Equitare asinum vel bovem Retroversum cum cauda in manibus*, in Correctionibus Statutorum Cadubrii cap. 85. de Lenonibus & eorum pœna.

¶ RETROVICARIA, Districtus *Retrovicarii* seu *Subvicarii*, illius scilicet, qui *Vicarii* absentis in ali-

quo territorio sibi præfinito vices agit. Charta Cæciliæ Vicecomitissæ Biterr. an. 1147. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 518. *Hæc omnia, sicut sunt suprascripta, nos damus, laudamus, concedimus & confirmamus Deo & Ecclesiæ S. Mariæ de Belmont in perpetuum, cum fevalibus & retrofevalibus, cum Vicariis & Retrovicariis, & decimariis, & firventagiis, cum hominibus & fœminabus exinde naturalibus, cum bonis cultis & incultis, &c.*

¶ RETRURSUS, Plinio *Retrorsus*, Retro conversus. Vita MS. S. Winwaloei è Bibl. Landevenecensi: *Aquis a superiori fluvii parte pendulis, ab inferiori autem in modum fugientis sinudi Retrursis.*

¶ RETRUSIO, Inclusio. Concilium Tolet. XI. inter Hispanica tom. 2. pag. 665. *Et modus pœnitentiæ irrogetur; ita tamen ut, si exsilio vel Retrusione dignum eum esse, qui deliquit, judicium peculiare decreverit, modus pœnitentiæ debeat ejus, qui sententiam protulit, manus propria subscriptione notari.* Vide *Retrusi* supra in voce *Inclusi*.

RETRUSUS, [Homo solitarius, monachus *reclusus*, nostris *Reclus*.] Vide *Inclusi*.

RETTARE, Rettatus. Vide in *Rectum* 1.

¶ RETULLERE, Retultus. Vide *Retollere*.

RETUMBA. Consuetudines Monasterii de Regula, seu *de la Reole*, apud Labbeum: *De Retumbis & cyphis vitreis, de capis, & aliis, &c.*

¶ RETUNDUS, f. pro *Rotundus*. Spicilegium MS. Fontanell. pag. 202. *Psalmodiam non multum protrahamus, sed Retunda & viva voce canemus.* Nostris *Chanter rondement*, est simpliciter canere, non nimium protrahendo.

¶ RETURNUM, Missa solemnis pro defuncto prioribus post obitum diebus decantata. Testamentum Armandi *Rorgue* Canonici Aniciensis ann. 1348. *Item volo quod tertia die post obitum meum fiat unum Returnum in Ecclesia.* Vide alio significatu in *Retornare* 4.

RETUTELA, [Ducatus extremæ aciei. Locos] vide in *Protutela*.

¶ REU, *Radix*. Johanni de Janua; unde inquit, *Reubarbarum*. Vide in hac voce.

1. REVA, Vectigal, quod pro mercibus ex regionibus exteris allatis penditur: vulgo, *Droit de Reve & de haut passage*. Statuta MSS. Montispessulani art. 117. *Nemo pro se propria exigat, vel accipiat, vel ab uxore seu familia sua exigatur, vel accipietur nomine Reva, aut Reviam aliquo modo teneantur dare habitatores Montispessulani* [Statutum Johannis Franc. Regis an. 1360. de stipendiis Parlamenti Paris. apud D. *Secousse* to. 3. Ordinat. Reg. p. 482. *Super receptam Tholosæ mille libras Parisienses; super Revam & receptam Matisconensem, mille quingentas libras Parisienses.* Literæ patentes Renati Regis Provinciæ pro Piscatoribus Massil. an. 1460. *Item eidem Majestati exponitur, quod post indictionem dictæ Revæ aliqui piscatores civitatis Massiliæ, euntes piscatum in maribus arearum Toloni & alibi, & pisces vendebant extra civitatem Massil. & de illis credebant non debere nec deberi solvere Revam indictam, de qua supra, Rex ordinat levari pataros duos pro quolibet floreno super extraneos vendentes pisces Massiliæ.* Statuta Civitatis Astæ fol. 107. verso: *Item quod omnes forenses & cives temporibus dictarum nundinarum vendentes carnes & vinum ad minutum in dicta civitate seu ejus burgis, teneantur & debeant solvere dacitum, Revam seu bullam prout & quemadmodum consuetum est.* Charta an. 1390. ex Schedis D. *le Fournier*: *Quod fiat Reva vini ad parvam mensuram consuetam.* Charta Eccl. Brivat. an. 1365. *Impositio sive Reva impositæ ad levandum in villa Brivate.* Edictum Johannis Franc. Regis Londini datum 16. Septembris ann. 1358. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 254. *Item, que nulles toilles, peaux launes, moutons, brebis ne soient traites ou menees hors dudit royaume, sinon par certains ports & passages... auxquels ports & passages se doit payer.... sept deniers pour livre par dessus les quatre deniers pour la Reve.*] Matth. Villaneus lib. 6. Hist. cap. 18. *Oltre alle gravezze delle usate Reve.*

De vocabuli etymo & significatione sic censeo, idem valere, quod *Roga*, *questus*, *demanda*, & similia, quæ passim in hoc Glossario occurrunt, hoc est vectigal, quod principi, precario, ut ita dicam, pensitabatur. Nostri enim *Rogare*, olim *Ruever* & *Reuver* dicebant. *Le Miroir*, liber MS. sic inscriptus: *Qui quert, il rueve, qui Rueve, on li donne, ki buste, on li ouvre.* Le Reclus *de Moliens* in suo *Miserere*:

Chil qui Ruevent les deduis faire,
Sunt chil, qui querent les deduis.

Willelmus *Guiart* sub anno 1304.

Fils de Bourjois les bours guerpissent,
Qui riens fors estoier ne Reuvent,
O les Gentilshommes s'esmeuvent.

[Le Roman *de Vacce* MS.

Quant li Roiz ont la dame qui li estoit Reuvée
O la terre Bernart, as Franchoiz graantée.]

Aliud porro *Reeve* significat apud Littletonem sect. 79. Præpositum nempe seu baillivum ex Saxonico ȝeraƿa, quod idem sonat.

¶ 2. REVA, f. Ripa, Ital. *Riva*, nostris *Rive*. Reparationes factæ in Senescallia Carcassonæ ann. 1435. è MS. D. *Lancelot*: *Pro duabus viguis Reve Narbonne, qualibet longitudine sex cannarum cum dimidia... VI. l. II. s. III. d. Pro duabus viguis Reve de Narbonna, continente qualibet septem cannas ex longitudine pro faciendo ab ipsis postes Carcassona.... VII. lib. 15. sol.*

¶ REVACATIO. Bulla Pii IV. PP. in Privilegiis Equitum S. Johannis Jerosol. pag. 172. *Et quod in illorum Revacationibus, modificationibus, suspensionibus, restitutionibus, & ad jus commune reductionibus per Leonem prædecessorem, &c.* Sed puto legendum esse *Revocationibus*.

¶ REVADERE, pro simplici Vadere. Lex Alamann. tit. 84. *Si qua contentio orta fuerit inter duas genealogias de termino terræ eorum, & unus dicit, Hic est noster terminus; alius Revadit in alium locum, & dicit, Hic est noster terminus, ibi præsens sit Comes de plebe illa, &c.*

¶ REVADIARE, *Vadium* seu vadimonium, vel pignus dare, vadis instar debitorem se agnoscere. Flodoardus in Præceptione Caroli Regis lib. 3. cap. 4. *Jubemus, ut quisquis aliquid tenore aliquo ex prædictis rebus tenere vel possidere cernitur, nonam & decimam, in Missorum nostrorum præsentia, Misso Ecclesiæ S. Mariæ, vel S. Remigii, Revadiet, & annis singulis ad eandem præfatam & memoratam Ecclesiam persolvere, absque ullius contradictione, cum omni vigilantia studeat.* Plura vide in *Vadium*.

¶ REVALIDATIO, Confirmatio, iterata declaratio rem aliquam esse validam. *Gratiæ expectativæ earumque Revalidationes, extensiones*, in Bulla Leonis X. PP. ann. 1518. apud D. Calmet. in Probat. Hist. Lothar. tom. 3. col. CCCLXII.

¶ REVANIA, Revanna, f. Purgamenta frumenti ventilabro discreta, quæ projici solent volatilibus comedenda. Chartularium V. S. Vedasti Atrebat. p. 265. *Debemus eis singulis ebdomadis unum mencoldum de Revaniis coctis nostra, scilicet singulis molendi-*

uis unum boistellum Literæ Officialis Paris. ann. 1251. è Tabulario nostro Sangermanensi: *Reclamabant super molendino S. Germani plenam unam bladi sale quale molendinum ipsum lucrabatur qualibet septimana, immo & Revannas & perrosum moltura molendini prædicti, ut dicebant, quia minam bladi. Revannas & perrosum dictus defunctus percipiebat.* Voces fictæ à Gallico *Van*, Ventilabrum.

¶ REVARDUM FORESTÆ. Vide *Regardum* 2.

¶ REUBARBARUM, pro *Rhabarbarum*, Plantæ genus, Gallice *Rhubarbe*, Ital. *Reubarbaro.* Statuta Civitatis Astæ de intratis portarum: *Reubarbarum solvat pro qualibet libra ponderis libras* 2. Johannes de Janua *Reubarbarum* dici ait *quasi radix barbara* à *Reu*, Radix, & *barbarum*; sed alii *Rhabarbarum* appellant à fluvio Moscoviæ *Rha* olim dicto, nunc *Wolga*, juxta quem crescit hæc planta.

¶ REVECTIO, Reductio. *Devectio & Revectio frumenti in molendinis*, in Charta Adelberti Archiep. Mogunt. ann. 1135. tom. 2. Rerum Moguntin. pag. 583.

¶ REVELAMEN, Idem quod *Revelatio* 1. *Sine Revelamine*, apud Zeoonem Veronensem.

¶ REVELANCIA, εὐλάβεια, in Glossis Lat. Græc. Melius in Græco-Latinis: Εὐλάβεια, *Reverentia, verecundia, religio, metus.*

¶ REVELARE, Gall. *Reveler*, Retegere, patefacere, in sacris Scripturis passim. Tertullianus Apolog. c. 7. *Tempus omnia Revelat.* Occurrit lib. 10. Cod. tit. 13. *Revelare frontem*, Cæsariem ponere, Tacito German. 31. 2. Ovidius lib. 6. Fastorum:

Ore Revelato cum primum luce patebit.

¶ 1. REVELATIO, Gall. *Revelation*, Arcani patefactio, indicium, in Bibliis sacris passim. Glossæ Lat. Græc. *Revelacio*, ἐπιφάνεια, τὸ φανέρωσιν, ἀποκάλυψις. Adde Græco-Latinas. Utuntur non semel Scriptores Ecclesiastici, Tertullianus lib. 5. adv. Marcion. c. 4. S. Hieronymus Epist. 25. ad Paulam de obitu Blæsillæ cap. 2. S. Augustinus lib. 9. Confess. cap. 10. & alii.

¶ 2. REVELATIO, Meditatio, attentio, considerantia, circumspectio. Literæ Johannis Franc. Regis ann. 1354. apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 314. *Curis solicitamur assiduis & continua meditatione urgemur, ut conditionibus personarum, locorum & temporum, circonspecta Revelatione, pensatis, res nostro regimini subjacentes ... sub tranquillitatis pulcritudine preservemus.*

¶ 3. REVELATIO, non semel perperam pro *Relevatio*, Nostris *Relief.* Vide supra *Relevium* in *Relevare feudum.*

¶ 4. REVELATIO, Exemptio sacri corporis è tumulo & ejusdem elatio. Translatio corporis S. Geminiani Mutinensium Episcopi an. 1106. apud Murator. tom. 6. col. 90. *Adest etiam ad hoc spectaculum Princeps Mathildis cum suo exercitu, omnes unanimiter præstolantes tanti Patris translationem & Revelationem cum gaudio.* Mallem legere *Relevationem*, si vox illa *Revelatio* simili notione non legeretur in Charta Hugonis Ducis Burgundiæ ann. 1171. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 4. col. 91. *Verum remedio animæ meæ & antecessorum meorum tres dies in Revelatione B. Lazari, videlicet vigiliam festi & diem festi & crastinum; liberos & absolutos ab omni justitia mea, eo modo quo habent tres dies Canonici, in festo prædicti Martyris, & duos in octava in mense Septembri ... dono in perpetuum & concedo eidem Ecclesiæ S. Nazarii & Canonicis ibidem Deo servientibus.* Hic *Revelatio*, aut, si mavis, *Relevatio*, Translatio est corporis B. Lazari, quam Kalendis Septembris solemni ritu celebrant S. Nazarii Æduensis Canonici. Si retinendum est *Revelatio*, vox illa reddi posset Inventio: quod hic fere eodem redit.

¶ REVELATOR, Qui *revelat*, retegit. Tertullianus lib. 4. adv. Marcion. cap. 25. *Nec Revelator ipse erit, qui absconditor non fuit.*

¶ REVELATORIUS, Spectans *revelationem* seu patefactionem. Tertullianus de Anima cap. 47. *Prophetica, Revelatoria, ædificatoria.*

¶ REVELHARE, E somno excitare, Gall. *Reveiller.* Regestum Belloquadræ & Nemausi an. 1317. è Camera Computorum: *Item, quod homines debent gachare dictam villam & dominus Rex turrim suam, quam habet ibi, & gacha illius turris debet exitare & Revelhare gachas dicta villa.*

¶ REVELI, Ludi nocturni. Vide *Revelles.*

¶ REUELLA, Gall. *Ruelle.* Vide *Ruella.*

REVELLARE, pro *Rebellare*, Deficere, in [Commemoratorio ann. circiter 780. apud Martenium tom. 1. Ampliss. Collect. col. 41. in Formulis Marculfi lib. 2. form. 41. in] Histor. Cortusior. lib. 3. cap. 6. 10. & alibi passim. [Sic etiam *Reveler* pro *Rebeller*, seu, ut modo loquimur, *Revolter*, in Historia Goillelmi Tyrii continuata apud eumdem Marten. tom. 5. ejusdem Ampliss. Collect. col. 669. *La prisrent conseil & s'accorderent d'aller d'Andrinople asseoir, & tot metre a l'espée, qui par d'Andrinople estoit tote la terre Revelée.* Vide infra *Revelle.*]

¶ REVELLATIO, Rebellio. Charta Theodorici II. Franc. Regis an. 678. apud Felibianum Hist. San-Dionys. pag. IX. *Inventum quod sua præsumtione, vel per falsa carta, seu per Revellationis audacia, sed non per nostra ordinacione, ipsum episcopatum reciperat.*

¶ REVELLIUM, Eadem significatione. *Ipse in ipso Revellio vixit*, in laudato mox Commemoratorio an. circiter 780. col. 41.

REVELLO, pro *Rebellio*, seu Rebellis. Marculfus lib. 1. form. 32. *Igitur cum & ille cum reliquis paribus suis, qui eum secuti fuerant, facientem Revello illum interfecit.* Infra: *Non solum res perdere, sed pro tale Revello in vita ordinavert eum insequi.*

¶ REVELLES, REVELLI, REVELI, ab Anglico *Revels*; Ludi nocturni, quales vulgo sunt choreæ, catervæ personatæ, &c. Literæ Henrici VIII. Regis Angl. an. 1545. apud Rymer. tom. 15. pag. 62. *Dedimus ... eidem Thomæ officium magistri jocorum, Revelorum & mascorum omnium & singulorum nostrorum, vulgariter nuncupatorum Revells & Masks, ipsumque Thomam Cawerden magistrum jocorum, Revelorum & mascorum nostrorum facimus.* Aliæ an. 1560. *De officio magistri jocorum, Revellium & mascorum*, ibidem pag. 565. *Dedimus ... officium magistri jocorum, Revellorum & mascarum, communiter vocatorum Revelles & Masques, ipsumque Thomam magistrum jocorum, Revelorum & mascorum prædictorum facimus.* Vide *Revellus* alia notione.

¶ REVELLIUM, REVELLIO. Vide *Revellare.*

¶ REVELLUS, Occulti criminis denuntiatio, declaratio, *revelatio*, nostris etiam *Revelation.* Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 11. *Teneatur & debeat quilibet Officialis habere unum quaternum, in quo scribat & scribere teneatur accusas, inquisitiones & denunciationes sibi datas & denunciatas, & Revellos, & interdicta, & dicta testium, & omnes processus factos spectantes ad causas, accusas, inquisitiones & denunciationes.* Eadem fere leguntur in Correctionibus cap. 4. Et lib. 1. cap. 19. *Credatur & credi debeat cuilibet Jurato soli sine alia probatione, & commissionibus sibi factis de citationibus, warrentationibus de preceptis per eos*

faltis, de Revellis sibi factis, &c. Correctiones eorumdem Statutorum cap. 89. *Et si aliquis eis pignus Revellaverit, non possit nec debeat pro ipso Revello condemnari.* Vide *Revelles.*

¶ REVENCIO, Redditus, *Revenu.* Vide *Reventio.*

¶ REVENDAROLIUS, REVENDAROLIA, Propola, qui vel quæ *revendit.* Statuta Vercell. lib. 3. fol. 76. recto: *Item, quod Revendarolii vel Revendarolie non emant fructus, volatilia vel aliqua venalia comedenda usque ad sonum Vesperarum, & quod nullus deferat sub mantello vel sacculo aves venales vel pisces venales, sed publice omnes vel partem.*

¶ REVENDERE, Emptum vendere, Gall. *Revendre.* Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Revendo, μεταπωλῶ.* Charta Philippi Franc. Regis ann. 1218. pro Monachis de Valle B. Mariæ, tom. 4. Histor. Harcur. pag. 2174. *Ita quod de supradictis marcandisiam non faciant, scilicet quod nihil emerint ad Revendendum.* Rursum occurrit in Correctioonibus Statutorum Cadubrii cap. 54. & etiam apud Ulpianum lib. 28. Dig. tit. 37.

¶ REVENDITIO, Venditio rei emptæ, ei, qui primum vendiderat. Statuta Massil. lib. 2. cap. 1. §. 44. *Tunc autem cum contigerit rem, quæ in prædictum modum transierat a debitore ad creditorem, reverti ad debitorem, de cujus bonis exierat, volumus ut ille creditor faciat inde instrumentum restitutionis & Revenditionis per manum publici Notarii Massiliæ, ut jura sua, quæ in illa re acquisierat, retrocedat*, &c. Statuta Scabinorum Maceriarum ad Mosam è Bibl. D. *de Cange: Et suppose ores que en une seule lettres sous un seal scel soient contenus un vendaige, la reprinse dessus & le Revendaige, neantmoins si vault ladite lettre, & est de tauxe de trois seaulx & de trois lettres ensemble, qui valent XII. s. par. Fermier du Revendage*, in Consuetudine Durdani art. 146. ille dicitur, ut est in Glossario Juris Gallici, in cujus manibus debitor bona mobilia vendibilia deponit pro summa debita, ut ab apparitore sublata sibi bona recuperare valeat, interim prorogato ad tres hebdomadas tempore solutionis per ipsum *firmarium* creditori faciendæ.

¶ REVENDETOR, Propola, Gall. *Revendeur.* Statuta Arelat. MSS. art. 42. *Ne quis piscator vel Revenditor audeat salare pisces. Revenditor piscium*, ibidem art. 174. Codex MS. reddituum Episcopatus Autissiod. an. circiter 1290. *Revenditores de hac villa nihil debent, exceptis sex diebus Sabbatis, in quibus debent denariatam; & Revenditores de extra, qui afferunt ad collum vel ad bestiam, debent obolum de ortolagio suo in quolibet die Sabbati. Revenditor panis*, ibidem infra. Occurrit in Charta an. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 92. col. 2. in Statutis Massil. lib. 1. c. 50. in Statutis Vercell. lib. 3. fol. 76. v°. in Statutis Astens. collat. 3. cap. 47. fol. 15. & alibi.

¶ REVENDITORIA, Ipsa ars *revendendi*, vel mulier quæ *revendit* seu res minoris momenti distrahit, Gall. *Revendeuse.* Codex reddituum Episcopatus Autissiod. mox laudatus art. *de Revenditoribus: In quocumque burgo vendatur panis ad fenestram aut aliquid aliud, Comes habet suos redditus, scilicet de Revenditoria panis VI. denarios.*

¶ REVENDITRIX, Gall. *Revendeuse*, Quæ res minoris pretii divendit, in Statutis Massil.

¶ REVENDITURA, Eadem notione, in Charta an. 1486. ex Schedis D. *le Fournier.*

¶ REVENIENTIA, Reditus, ut Ciceroni *Revenire*, Redire. Charta ano. 1149. in Probat. novæ Histor. Occitan. tom. 2. col. 525. *Relinquo etiam insulam, quæ est trans flumen Aregia, & discursum aquarum ipsius Aregiæ, & molendinum, & omnem abbatiam S. Antonini, sine ulla retinentia, sine ulla Revenientia ad me.* Hoc est, ita ut nihil emolumenti ex his rebus ad me reveniat aut revertatur.

¶ REVENNEA, Redditus, proventus, à Gallico *Revenu*, ut videtur. Charta an. 1281. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 731. *Quadraginta sex librarum Turonensium, quas nobis debebat ratione venditionis sibi factæ a nobis de parte nostra in Revenneis nemorum de Folli, quas scilicet Revenneas, videlicet partem contingentem nos in eisdem, confitemur nos vendisse.* Vide infra *Revenua* & *Revenuta.*

REVENTARE, Regyrare. Anonymus Salernitanus parte 4. *Guido ille Marchio incredibilem causam peregit: nam sellam, super quam equitabat, staffamque solisam ponebat, (i. deponebat) pedemque super solisum* (solium forte, aut solidum) *firmabat, & huc atque illuc discurrebat, equumque valide Reventabat, & de suo pede minime diffidebat.*

¶ REVENTIO, Reditus, proventus, Gall. *Revenu*, Angl. *Revenue.* Mandatum ann. 1401. apud Rymer. tom. 8. pag. 228. col. 2. *Una cum proficuis, Reventionibus & emolumentis .... cum pertinentiis, una cum albergatis ac omnibus aliis proficuis, emolumentis & Reventionibus ad eadem præposituram & balliagium spectantibus.* Charta Henrici VI. Angl. Regis an. 1441. apud Johan. Whethamstedium in Chronico pag. 312. *Habendum & tenendum prioratum prædictum, una cum omnibus terris ... oblacionibus, Revencionibus, annuitatibus*, &c. Charta ann. 37. Henrici VIII. Regis Angl. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 344. *Omnibus Christi fidelibus, ad quos præsens Carta pervenerit, Nicholaus Bacon de Londonia, Armiger, Solisitator Curiæ augmentacionum Revencionum Coronæ domini Regis, salutem in Domino sempiternam.*

¶ 1. REVENTUS, Idem quod *Reventio.* Chronicon Johannis Whethamstedii pag. 381. *Tenuerunt ac etiam manutenuerunt cum Reventibus & proventibus sui regni*, &c. Infra: *Ubi insuper profectus, proventus & Reventus vestræ Celsitudini pertinentes*, &c.

¶ 2. REVENTUS, Reditus, regressus. Oratio Ambassiatorum Regis Castellæ ad Ludovicum Ducem Andegav. an. 1378. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1502. *Diebus secum detinuit aliquibus, non permittens illum in Reventu se ponere non securo.* Historia fundationis Monasterii Cœlestinorum Suession. apud eumdem Marten. tom. 6. ejusdem Ampliss. Collect. col. 612. *Nempe Carolus iste ab hujus inveteratis regni hostibus in prælio est comprehensus & in Angliam transvectus, ibi annorum 25. detentus tempore: post cujus ad partes has Reventum, nobiscum fecit anno Domini 1442. 15. Februarii die sequentem tractatum.*

¶ REVENUA, à Gallico *Revenu*, Reditus, proventus. Charta Johannis Boherii an. 1389. apud Baluzium tom. 2. Histor. Arvern. pag. 405. *Cum trescentis francis auri de Revenua sive de prisa solvendis & reddendis per dictum dominum Vicecomitem.* Vide *Revennea* & mox *Revenuta.*

¶ REVENUTA, Proventus, reditus, Gall. *Revenu.* Regestum Parlamenti an. 1379. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 163. *Fructus, proficua, redditus, Revenutas & emolumenta castrorum & terrarum prædictarum recipi & levari & explectari fecerant. Terra magna Revenutæ & utilitatis*, in alio Regesto ejusd. Parlamenti, to. 4. Hist. Harcur. p. 1128. Charta an. 1494. tom. 1. Hist. Dalphin. p. 143. *Viderunt Domini Computorum & resciunt, quod secun-*

dam antiqua computa reddita de Revenuta castellania Gratianopolis in condemnationibus Curiæ communis, D. noster Dalphinus de eisdem ab antiquo capere consuevit tertiam partem. Vectigal sive Revenuta, Revenuta sive redditus, in Literis ann. 1514. apud Rymer. tom. 13. pag. 460. col. 1. Occurrit alibi. Vide *Revenua*, *Revenuo* & *Revenuea*.

¶ REVENUTUM, Idem quod *Revenuta*. Instrumentum an. 1522. apud Lobinellum to. 3. Hist. Paris. pag. 581. col. 2. *Prout antea dominus noster Rex gavisus est de Revenuto firmarum in albo mentionatarum usque ad concurrentiam summæ*, &c. Statuta Collegii Cenoman. an. 1526. ibidem pag. 587. col. 1. *Item & fuit hujusmodi emolumentum sigilli & Revenutum ejusdem traditum & transportatum præfatis magistro, capellano & bursariis per dictos executores.*

¶ REVERBERARE DICTA, Ea repellere, refutare, iis credere nolle. Guibertus Abb. lib. 5. Gestorum Dei per Francos cap. 4. *Populus autem hominis dicta Reverberans, mendacii simile quod putabant.*

¶ REVERENDARIA, perperam nisi me fallo, pro *Revendaria*, Taberna propolæ, à Gallico *Revendre*, Propolæ artem exercere. Statuta MSS. Augerii II. Episc. Conseran. an. 1280. *Interdicimus Sacerdotibus & Clericis in sacris ordinibus constitutis, vel beneficia ecclesiastica habentibus, tabernas aut Reverendarias tenere, aut .... negotiationes inhonestas exercere, nec passim vilius emant, vel* (f. *ut*) *carius vendant, ita quod ex hoc vel censeri merito valeant assidui seu publici mercatores.* Vide *Revenditoria*.

¶ REVERENDISSIMUS, Admodum reverendus, lib. 1. Codicis Justin. tit. 55. leg. 8. & in Inscriptione Christiana apud Fabrettum p. 145. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Reverendissimus*, εὐλαβέστατος. Passim utuntur recentiores, pro quo Vossius lib. 1. de Vitiis serm. cap 21. mallet *imprimis reverendus*, si sineret consuetudo.

¶ REVERENDOSUS, Reverendus, venerandus. Diploma Caroli Calvi an. 862. apud Martenium tom. 1. Ampliss. Collect. col. 166. *Quoniam Canonici ex cœnobio incliti Confessoris Christi B. Martini, ubi ejusdem Reverendosum corpus venerantur humatum excolitur ... nostram suppliciter adierunt sublimitatem*, &c. Rursum occurrit in aliu ejusdem Caroli Præcepto an. 861. ibidem col. 164.

REVERENTIA, Titulus honorarius apud S. Hieronymum Epist. 70. 79. 92. Joannem VIII. PP. Epist. 267. 273. 320. S. Anselmum lib. 2. Epist. 12. & alibi, hodie inter Religiosos & Monachos passim receptus.

☞ Hunc honoris titulum sibi ipse tribuit Carolus Calvus in Charta ann. 851. è Tabulario S. Albini Andegav. *Ut autem hæc Reverentia nostra auctoritas in Christi nomine meliorem obtineat vigorem ... de annulo nostro subter sigillare jussimus. Johanni de Say Militi*, Willelmus Abbas S. Albini Lincoln. in Charta an. 1476. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 336.

REVERENTIÆ, Gall. *Reverences*, Salutationis impensa officia. Odo de Diogilo lib. 3. de Profectione Ludovici VII. Regis in Orientem pag. 35. *Polychronias eorum suscipit, sed vilipendit: sic enim vocantur Reverentiæ, quas non solum Regibus, sed etiam quibuslibet suis majoribus exhibent, caput & corpus submissius inclinantes, vel fixis in terram genibus, vel etiam se toto corpore prosternentes.* Quo forte pacto *Reverentias* suas Monachi facere debent, uti docet Udalricus in Consuetud. Cluniac. lib. 2. cap. 2. *Quilibet novitius instruendus est, ut regulariter sciat caput inclinare, scilicet non dorso arcuato, ut quibusdam negligentibus est familiare; sed ita ut dorsum sit submissius, quam lumbi, & caput submissius quam dorsum*, &c. Concilium Narbonense ann. 1235. cap. 29. *Si Reverentiam fecerunt hæreticis.* Exstat in Ceremoniali Romano lib. 3. sect. 1. caput *de Reverentiis, quæ Romano Pontifici* exhibentur. Vide *Venia*, *Metanæa*.

¶ REVERENTIA DIVINA, Vera religio, Christiana, Catholica. Codex Theod. lib. 16. tit. 5. leg. 56. *Sciant cuncti, qui adversus suos hæresis superstitionibus obrepserant sacrosanctæ legis inimici, plectendos se pœna & proscriptionis & sanguinis .... ne quâ vera divinaque Reverentia contagione temeretur.*

¶ CULTUS DIVINÆ REVERENTIÆ, Clericatus. Codex Theod. lib. 12. tit. 1. leg. 49. ubi de Curialibus, qui ad Clericatum promoventur: *Quod si filios aut propinquos non habuerint hi, qui derelicta Curia ad cultum divinæ Reverentiæ existimaverint transeundum, duas portiones Curia debebit accipere, relicta penes eam tertia, quem ante diximus ad Ecclesiasticorum consortium insidiosis artibus adspirasse.*

¶ REVERENTISSIME DEPOPOSCERE, Summa cum reverentia postulare, lib. 6. Codicis Theodosiani tit. 4. de Præturibus leg. 21.

¶ REVERENTISSIMUS, pro *Reverendissimus*. *Zanellus Presbyter Reverentissimus & prudentissimus*, apud Anonymum, tom. 3. Conc. Hispan. p. 174.

¶ REVERNIIS. Exstant in Archivo S. Victoris Massil. armar. Forojul. num. 38. Literæ Mariæ Reginæ Jerusalem & Siciliæ ann. 1389. *directæ Officialibus regiis necnon gabellatis, arrendatoribus & credenseriis regiæ gabellæ & dannis, stagnorum, castri, arcarum, Reverniis & tractæ ac impositionis*, &c. Ubi non video quid sit *Reverniis*, nisi forte sit vox corrupta à *Revenuta*, aliave simili, quæ redditum significet, aut legendum sit *Revaram*. Vide *Reva* 1.

¶ REVERSALE, REVERSALES LITERÆ, generatim dicuntur Epistolæ quibus quis alterius literis respondet, ut videre est in *Responsali* ann. 1472. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 196. & in *Responsalibus literis* Caroli IV. Imper. ad Edwardum III. Angliæ Regem an. 1349. ibidem pag. 462. Maxime vero *Reversales* nude vel *Reversales literæ* vocantur Scripta quibus ii, qui munus aliquod suscipiunt, vel in rei alicujus possessionem mittuntur, declarant se servaturos conditiones consuetas vel conventas. Literæ Johannis Episc. Argentin. an. 1585. inter Instrum. novæ Gall. Christ. tom. 5. col. 504. *Hinc est quod te* (Priorem monasterii Marbacensis, qui *sese male gesserat*, alloquitur) *per præsentes hasce patentes litteras ratione præstiti tui juramenti atque tuitum Reversatium* (l. *Reversalium*,) *quæ nobis ea propter dedisti, requirimus, ut primo tempore ad prædictum monasterium in Marbach redeas, administrationis tuæ rationem Conventui ibidem coram a nobis deputandis reddas, adductam* (abductam) *pecuniam aliasque res restituas .... omniaque alia in pristinum statum reponas atque reducas.* Consuetudo Lotharingiæ tit. 5. art. 6. *Lesdites reprinses (des fiefs) faites, sont données lettres de la part de son Altesse, temoignantes le devoir des vassaux, qui reciproquement doivent donner Reversales de ce dequoy ils auront reprins, & s'ils ont reprins d'une ou plusieurs seigneuries distinctes & separées, doivent en faire declaration expresse.* *Reversales* in Alsatia maxime vocantur literæ Præfecti Agenoensis. Harum formulas videre potes apud Ludovicum *Laguille* Hist. Alsatiæ part. 2. pag. 212. & inter Probationes pag. 72. 136. 137. 138. 163. & 166. Vide *Reversum*.

¶ REVERSARE, Reducere, reponere vel denuo collocare. Acta S. Martialis Episc. tom. 5. SS. Junii pag. 566. *Post dies octo iterum relatum & Reversatum est integrum corpus ejusdem Apostoli in sepulcrum pristinum.* Pro denuo versare, vel in orbem agitare lib. 3. de Imitatione Christi cap. 15. *In manu tua sum; gyra & Reversa.*

¶ Reversare Se, Sese convertere, Gall. *Se retourner.* Vita B. Gerardeschæ tom. 7. SS. Maii pag. 168. *Statimque ablatus est ei annulus, & Reversans se inquit, &c.*

¶ REVERSATIO Armorum, Insignium gentilitiorum inversio, quæ fieri solebat in degradatione nobilium feloniæ damnatorum quo de more jam supra dictum est in *Arma reversata.* Instrumentum an. 1419. apud Rymer. tom. 9. pag. 743. col. 1. *Sub pœna perpetuæ reprobationis & dedecoris, ac suorum armorum Reversationis & perpetuæ infidelitatis.*

REVERSATUS, Gall. *Renversé.* Concilium Londinense anno 1342. cap. 2. de Clericis: *Militari potius quam Clericali habitu induti, superiori scilicet brevi, stricto notabiliter, cum longis manicis cubitos non tangentibus, sed pendulis, furrata, vel sendalo revolutis, & ut vulgariter dicitur Reversatis, ac caputiis cum sipetis miræ longitudinis, &c.* Vide *Arma reversata.*

¶ Reversatus Panis, Subcinericius panis inter coquendum versatus, ne parti crudus remaneat, una tantum parte cocta. Isidorus lib. 10. Orig. cap. 2. *Panis subcinericius, cinere coctus & Reversatus*, ex hoc, ni fallor, Oseæ cap. 7. v. 8. *Ephraim factus est subcinericius panis, qui non Reversatur.* Græcis ἐγκρυφίας, οὐ μεταστρεφόμενος.

¶ REVERSE, Supine. Vita B. Coletæ, tom. 1. Martii pag. 588. *Infirmitas illa, qua Reverse cadere consuevit, deu infestavit.*

REVERSIO Terrarum, &c. si late sumatur, est proxima successio post obitum ejus, qui præsenter possidet: sed si proprie, significat reditionem, quasi, aut circumductionem ad feoffatorem, aut ejus hæredes propter delictum feoffati, aut hæredum defectum. Ita Cowellus lib. 2. tit. 7. §. 18. lib. 2. tit. 40. §. 31. Charta Joannis Abb. S. Augustini Cantuar. *Una cum omnibus & singulis maneriis, terris, tenementis, redditibus, Reversionibus, servitiis, &c.* Henricus de Knyghton an. 1335. *In eodem viagio Rex dedit domino Montagu is Chrest with egle, cum uno dextrario strato cum armis de Montagu, cum Reversione manerii de Wetton, ... quam Reversionem Dom. Joannes Montravers perquisierat de Dom. Roberto Fit-pain.* [Vide Thomam *Blount* in Nomolexico Angl.]

¶ REVERSUM, Responsum. Memoriale an. 1401. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1657. *Item, affectuose desiderat* (Rupertus Rex Romanorum,) *ut serenissimus Princeps Rex Aragonum scriptis ac aliis opportunis mediis attentet, & pro posse efficiat apud Regem Franciæ ... ne inquietet dominum Regem Romanorum .... & quidquid habebit pro Reverso, scribat domino Regi Romanorum Heydelbergam vel Duci Lotharingiæ.* Epistola ejusdem Ruperti ad Brabantinos an. 1407. ibidem col. 1722. *Et licet nuntii nostri ad vos & alios Brabantinos cum prædictis nostris litteris destinati nobis retulerint, se à plerisque ex vobis intellexisse, quod velletis nobis per vestros nuntios responsum, prout etiam in nostris desiderabamus litteris, destinare, tamen nullum adhuc Reversum verbis habuimus aut scripturis.* Vide *Reversale.*

¶ REVERSUS, Reductus, retortus, Gall. *Retroussé.* Statuta Ecclesiæ Andegav. an. 1423. apud Martenium tom. 4. Anecdot. col. 528. *Prohibemus quoque in & sub pœnis tam a jure quam ab homine constitutis .... ne quis seu aliqua in vestimentis caudas & cornua, coleratas, Reversas manicas, quoqueluças, caputia, cornetas excessivas ..., habere & deferre .... præsumat.*

¶ REVERTALIA. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 95. verso: *In primis statutum est, quod nulla persona, commune, collegium vel universitas audeat vel præsumat, palam vel privatim, mittere seu portare aut portari facere aliquod donum vel aliquid loco doni ad aliquas nuptias, cazalias vel Revertalias .... & intelligatur donum prohibitum esse missum, quod mitteret per quindecim dies ante & quindecim post ipsas nuptias, cazalias & Revertalias, & quilibet possit accusare, & habeat medietatem pœnæ.*

¶ REVERTERE, pro *Reverti*, ut *Merere* pro *Meri*, pluries occurrit in Testamento Guillelmi V. Domini Montispessulani an. 1121. in Probat. novæ Hist. Occitan. col. 415. & alibi.

REVESTIARIUM Ecclesiæ, in libro Feudorum Episcopatus Lingonensis sub an. 1168. fol. 45. quomodo etiam *Secretaria*, seu *Sacristias* Ecclesiarum dicimus. [Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 45. *Hebdomadarius majoris (Missæ) manus & faciem atque os abluit, & post Revestiarium petit, ac sacerdotalibus vestimentis, sola casula usque ad initium Missæ dimissa, se induit.* Chronicon S. Dionysii ad an. 1331. apud Acherium tom. 2. Spicil. pag. 813. *Turris ubi sunt cymbala a parte Revestiarii non erat perfecta, nec voltatus erat chorus; sed a parte S. Hippolyti totum erat perfectum, & etiam voltatum erat a parte Vestiarii.* Ubi *Revestiarium* & *Vestiarium* idem sonant. Adde Chartam an. 1450. apud Lobinellum tom. 2. Histor. Britan. col. 1124. & Ordinem Ecclesiæ Vienn. apud Marten. tom. 1. de antiquis Ecclesiæ Ritibus pag. 109. Lobinellum in Glossario Hist. Paris. tom. 3.]

☞ Alia, ni fallor, significatione *Revestiarium* legitur in Epistola ann. circiter 1294. ad Nicolaum IV. PP. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1261. *Canonica sæculares ibidem* (in Ecclesia S. Aldegundis Melbodiensis) *præbendas obtinentes Ecclesiæ suæ .... licet de quibusdam proventibus præbendarum suarum, illis videlicet qui ad Revestiarium suum, ut vulgo dicitur, pertinent, ac de quotidianis etiam distributionibus suis & aliis decimam solverint & solvant pacifice, &c.* Ubi per *Revestiarium* intelligi id quod Gallice *Vestiaire* dicimus, quicquid videlicet necessarium est ad vestimenta harumce Canonicarum. Vide *Vestiarium.*

¶ REVESTICORIUM, Idem quod *Revestiarium.* Instrumentum an. 1341. apud Rymer. tom. 5. pag. 259. *Intrantes Revesticorium ipsius Ecclesiæ, & aperierunt quandam arcam.* Et pag. 260. *De dicto Revesticorio ad dictam thesaurariam deferri fecerunt.* Legendum est ut infra *Revestiarium.*

1. REVESTIMENTUM, [in Summa rurali *Revestissement*, Donum mutuum & æquale] inter conjuges, de quo consulendæ Consuetudines Cameracensis tit. 7. art. 9. 19. tit. 9. tit. 20. art. 5. Valencenar. art. 77. 82. 102. Tornacensis art. 8. 9. 10. 11. 12. 13. &c.

☞ In Consuetudine Lotharingiæ art. 126. *Revestissement de lignes* dicitur jus, quo bona propria per successionem transeunt ad proximiores consanguineos ex ea *linea*, unde bona illa exierunt. Vide Fabertum in hunc articulum 126.

2. REVESTIMENTUM, Census species. Tabularium Fossatense: *Videlicet pro quolibet modio vini*

venduto 1. denar. & pro Revestimentis, 2. solid.

REVESTIRE, Iterum *vestire*, in possessionem rursum mittere eum, qui ab eaexutus fuerat. [Leges Wisigoth. l. 12. tit. 1. leg. 3. *Quos Celsitudo nostra una cum filiis, per hujus nostra legis edictum, & testimonio nobilitatis pristina uti, & rebus, quas per auctoritatis pristinæ vigorem perceperint, decernimus Revestiri.* Adde legem 27.] Edictum Chlotarii II. in Concilio Parisiensi cap. 17. *Absque aliquo incommodo de rebus sibi juste debitis precipimus Revestiri.* Epist. 75. inter Francicas tom. 1. Hist. Franc. *Et ordinationes dominicas unde firmatas sunt, ut de res illas, quas Leva tenebat præsentaliter, Bobila Revestita esse debeat.* Canones Concilii Liptinensis cap. 2. *Duodecim denarii reddantur, eo modo, ut si moriatur ille cui pecunia commodata fuit, Ecclesia cum propria pecunia Revestita sit.* [Eadem habentur lib. 5. Capitul. cap. 3. & lib. 6. cap. 425. Præceptum Caroli Magni ann. 797. pro Monasterio Prumiensi, apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 51. *Nos quidem ejus considerantes sacerdotium & fideli servitio, ita per omnia verum esse credidimus, ac de ipsis rebus pleniter Revestiri jussimus.* Adde Formulas Andegav. art. 59. Gesta Aldrici Cenoman. Episc. apud Baluzium tom. 3. Miscell. pag. 141. Marculfum lib. 1. form. 26. Appendicem ejusdem Marculfi form. 7. & formulam 12. inter Bignonianas.] Charta Lotharii Imp. in Chronico Farfensis Monasterii pag. 661. *Idem Dominus Apostolicus non solum recognovit nullum dominium in jure ipsius Monasterii se habere, excepta consecratione; sed etiam omnes res ... quas ex eodem Monasterio potestas antecessorum ejusdem Paschalis Papa injuste abstulerat, per jussionem ipsius, dante eo mappulam suam Advocato suo supradicto Sergio, Revestivit Leonem, qui de parte nostra ejusdem Monasterii Advocatus erat, &c.* Idem Chronicon p. 653. *Et jusserunt Revestire eumdem Joannem & Advocatum ejus de ipsis piscariis, &c.* Vetus Notitia apud Perardum pag. 149. *Per herbam & cespitem ad partem S. Benigni reddidit Revestitum.* Tabular. Vinducinense Thuanum Charta 15. *De eadem quoque terra impleto pugillo Revestivit Germundum.* Vide Epist. 13. inter Epistolas Desiderii Episcopi Caducensis, S. Anselmum l. 4. Ep. 55. Gregorium VII. lib. 6. Epist. 25. &c. [Vide *Vestire*.]

¶ REVESTIRE TERRAS, Agros aliquandiu incultos iterum colere. Instrumentum incerti anni apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britann. col. 241. *Igitur monachi ipsam terram multis annis excoluerunt; sed guerra illa, qua in Razezio exilium induxit, insurgente, terra illa, sicut & alia in circuitu ejus inculta remansit. Cumque post illud exilium terra in Razezio Revestirentur, &c.* Vide *Vestitus* in *Vestire*.

¶ REVESTIRE, Vestibus sacris ad officium divinum indui, Nostris *Se revestir*. Codex MS. S. Quintini de Monte sæculi XI. circiterve ad calcem Regulæ: *Abbas in Matatinis & Vespertinis* Pater *dicat, Evangelium semper; si præsens fuerit, non Revestitus legat, præter in festis principalibus.* Instrumentum Monasterii S. Martialis Lemovic. sub Isemberto Abbate: *In crastino Revestitus omnibus celebrabit dominus Abbas Missam.* Adde Legem Alaman. tit. 14. Gesta Beratii Cenoman. Episc. apud Mabillonium tom. 3. Analect. pag. 177. Testamentum Johannis *de Talaru* Cardin. tom. 2. Maceriarum Insulæ Barbaræ pag. 163. Gualterum Hemingford. de Gestis Edwardi I. Regis Angl. pag. 226. &c.

REVESTITIO, Iterata missio in possessionem, in Traditionibus Fuldensib. lib. 2. tradit. 152. [& in Charta Paschalis PP. an. 1114. inter Instrum. novæ Galliæ Christianæ tom. 6. col. 298.]

¶ REVESTIO, Simplex missio in possessionem. Charta fundationis Monasterii S. Mauri Fossat. an. 638. per Clodoveum Regem Franc. apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. pag. 20. *Quapropter per præsentem auctoritatem atque præceptionem jubemus, ut hanc prædictam terram, quam ei tali firmitate ex jure nostra proprietatis in suum jus ad opus Dei perficiendum transponimus per nostram transignationem & Revestionem firmiter recipiat.* Forte melius legeretur *Revestitionem*.

¶ REVESTITORIUM ECCLESIÆ, Idem quod *Revestiarium*. Acta S. Francisci de Paula, tom. 1. Aprilis pag. 155. *Et introivit cum pluribus aliis locum Revestitorii ejusdem Ecclesia, ut à dicto suo morbo liberaretur.* Vide *Revestitorium*.

¶ REVESTITURA, Idem quod *Investitura*, Traditio, missio in possessionem. Literæ Willelmi Gaufredi Ducis Aquitan. ann. 1077. apud Stephanotium tom. 4. Antiq. Pictav. MSS. p. 564. *Similiter dono* (Monasterio novo Pictav.) *in territorio Xantonensi Revestituram de Boerbo cum quæsitis & acquirendis & vineis ejusdem villa contiguis, quas ego hucusque in dominio habueram, & quandam silvam in territorio Santonico ad Revestituram faciendam, &c.* Aliæ Alyenoris Reginæ Angliæ an. 1199. ibidem pag. 574. *Concedimus Revestituram de Usello & Cermer & de Faya, & Revestituram de Boeto, & Revestituram de exartis, sicut determinata sunt, & medietatem pedagii de Usello.* Charta ann. 1130. è Chartulario Regniac. fol. 12. *Deinde ipsum lapidem ad Fontisjinense monasterium Adam ipse afferens obtulit super altare, dans loco illi & habitatoribus ejus prædictam decimam, & accipiens in Capitulo per Revestituram cujusdam libri societatem & participationem loci illius velut in recompensatione hujus doni.* Vide *Investitura* & *Revestire*.

¶ REVESTITUS PRESBYTERI. Charta Manassis Episc. Aurelian. an. 1179. *Ecclesiam sanctorum ... Gervasii & Protasii liberam, præter refectionem qua debetur Canonicis S. Crucis, & Revestitum Presbiteri in die Dominico, & de ipso Presbytero justitiam.* An census pro *investitura*, de quo infra dicitur in *Vestitura*? Me id affirmare vetant hæc verba *in die Dominico*. An enim verisimile est censum quotannis dumtaxat solvi solitum, quolibet die Dominico solvendum hic decerni? Quocirca fere crediderim *Revestitum Presbyteri* hic esse obligationem, qua Presbyter seu Curio sacris vestibus *Revestitus* seu indutus, singulis diebus Dominicis, officio divino seu illius parti, in Ecclesia cathedrali S. Crucis, in subjectionis signum, interesse tenebatur. Forte lux uberior accessisset, si licuisset Chartam, unde hic locus excerptus est, integram consulere. Vide *Revestiri*.

¶ REVESTORIUM, Idem quod supra *Revestiarium*, nostris *Sacristie*. Gesta Guillelmi Majoris Andegav. Episc. apud Acherium to. 10. Spicil. pag. 303. *Ad Revestorium ivimus & ibidem sandaliis & omnibus pontificalibus ornamentis fuimus revestiti, &c.* Alibi legitur *Revestiterium*, ut supra relatum est.

¶ REVESTRATI CALCEI. Concilium Lugdun. an. 1449. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 377. *Sacerdotes & in sacris ordinibus constituti, sive sæculares, sive regulares .. non deferant calceos Revestratos, &c.* Sed puto legendum esse *fenestratos*; alibi enim, ut supra dictum est in voce *Calceus*, Monachi vetantur deferre *calceos fenestratos*, hoc est certa ratione incisos & apertos.

¶ REVEZOLIUM. Statuta Vercell. lib. 4. fol. 72. verso: *Teneatur fornarius facere & habere levatum*

pulchrum & mundum, videlicet ad panem frumenti levatum puri fermenti, & ad panem siliginis pure siliginis; recipiendo à casuariis tantundem paste ad pensam & non plus... in quo levato non sit aliquid Revezolti. Et lib. 7. fol. 183. recto: *Item, fecerunt fieri panes* XIX. *de Revezolto, qui fuerunt pensati unzias ducentum triginta tres.* An furfur? Vide *Rebuletum.*

REUGIA, Modus agri. Monasticum Anglicanum tom. 1. p. 515. *De dono Regeri del Estre unam Reugiam terra in Gernemuth.* Idem videtur quod *Roga.* Vide in hac voce.

¶ REVIDARE, *Reverti, redire, repedere*, in Glossis Isidori. Grævius dicit ultimum verbum *repedare* substituendum esse primo: *Repedare, reverti, redire.* Vide Festum in *Repedare.* Vulcanius legit: *Rebitere*, vel *Rebitare*, pro *Revidare*, hancque lectionem præfert Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 21. Vide Nonium in *Betere.* Scaliger ad Festum in *Remam* retinet *Revidare.* In Glossis Lat. Græc. *Rebio*, παρεςρέφω. Ita & in Græco-Latinis. Alibi in Latino-Græcis: *Revitare*, περιπέμψαι. Perperam in Græco-Latinis: *Renitare.* Janus Gebhardus existimat scribendum esse *Reviare*, ut apud Lucretium *Traviare*, Transire: quam Gebhardi sententiam confirmant Glossæ Sangerman. MSS. ubi legitur: Παρεςρέφω, *Revio.* Vide *Reamentum.*

¶ REVIDERE, Inspicere, examinare. Statuta Vercell. lib. 1. fol. 16. verso: *Item quod omnes potestes civitatis curie, burgorum & villarum districtus Vercellarum, ubicumque sint, debeant inquiri & Revideri per judicem damnorum datorum.* Statuta criminalia Saonæ pag. 115. *Reformationes autem noviter præsentatas Revideri & considerari ordinaverunt per illustriss. Lucam Fornarinum, &c.* Verbum haud ignotum. Plauto Iterum videre, nostris *Revoir.* Sic Truc. 2. 2.65. *Nunc ad horam Revidebo.* Simili ratione Fortunatus lib. 10.

Ut cito felices vos Revidere queam.

¶ REVIGERE VIRES SUAS, Recolligere, augere, novas acquirere. Historia Cortusiorum lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 794. *Ac etiam omnes sint memores, & Revigeant vires suas ob mortem domini Henrici Romanorum Imperatoris nuper decessi.*

¶ REVIGESCERE, Revirescere. Juvencus Historiæ Evangelicæ lib. 2.

Hunc similem sancti status Revigescere certum est.

¶ REVIGORARE, Vigori restituere. Miracula S. Gengulfi, tom. 2. Maii pag. 651. *Qui pristino incolumitatis statu Revigoratus, Florinis ad Sancti ecclesiam... venit.*

¶ REVIMENTUM, pro *Reviamentum*, ut videtur. Vide *Redimentum* & *Revidare.*

¶ REVINCERE, Rem ablatam, vel de qua litigium est, sibi asserere, repetere, recuperare, Gall. *Revendiquer.* Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 376. *Revicit præfatus domnus Abbas Ingoaldus in placito curtem S. Abundii in territorio Camerino, & casas atque casarinas novem in Angiliano.* Ibidem col. 396. *Revicit in placito publico terras & silvas in Falagrine in Scantiano, quæ fuerunt concessa in hoc monasterio a Paulo & Taxilla uxore ejus, & confirmata per præceptum domni Ludovici.*

¶ REVINCIBILIS, Qui revinci potest & confutari. Tertullianus de Resurrectione carnis c. 63. *Materia litteris sacris Revincibiles.*

REVINDICARE, Nostris, *se Revanger.* Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 52. *Si homo occisus fuerit liber aut servus, & pro homicidio ipso compositio facta fuerit, & pro amputanda inimicitia sacramenta præstita, & postea contigerit, ut ille, qui compositionem accepit, Revindicandi causa occiderit hominem de parte, quam compositionem accepit, jubemus, ut in duplum reddat ipsam compositionem iterum parentibus, aut domino servi.* Occurrit rursum infra.

¶ REVISIO, Leguleiis, Recognitio rei judicatæ, Gall. *Revision.* Vide Vossium de Vitiis serm. lib. 3. capit. 42.

¶ REVISORIA OPERA recensentur inter exactiones, quas *de familia vel de possessionibus Ecclesiæ* Masonis Monasterii exigi vetat Ludovicus Pius Imp. Charta, quam exhibet Ludovicus *Laguille* in Probat. Historiæ Alsatiæ pag. 15.

¶ REVITARE, Redire, reverti. Vide *Revidare.*

¶ REVIVERE, *Iterum vivere*, Johanni de Janua; *Revivre*, in Glossis Latino-Gall. Sangerm. MSS. S. Paulinus in Poemate de obitu Celsi pueri:

Cumque omnes, in qua vixerunt, carne Revivent,
Non omnes verso corpore lumen erunt.

¶ REVIVIFICARI, Reviviscere. *Redanimatus & Revivificatus Deo*, apud Tertullianum de Resurrect. carnis cap. 19. *Bina vice eas (candelas) extinxit, & iterum Revivificata*, hoc est, denuo succensæ, lucentes, apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 356.

¶ REULANDA. Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 46. verso: *Hugo 40. sol. pro una bucenabra 3. den. pro homine 1. ob. & pro Reuland. 2. den.* An vox ducta à veteri Gallico *Reu, Roga*, exactio, præstatio, ex Anglico *Land*, Terra, ita ut *Reulanda* sit præstatio pro terra seu agro, quem tenuerit Hugo? Sed hæc divinando. Vide *Reva* & *Roga.*

¶ REUMA, REUMATICUS, &c. Vide *Rheuma.*

¶ REUNIRE, Iterum adjungere, conjungere, Gall. *Reunir.* Privilegium Ottonis Archiep. Magdeburg. ann. 1332. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 15. *Revocamus prædictam concessionem seu concessionem seu commissionem, & officialatui nostræ curie Reunimus.* Arrestum Parlamenti ann. 1459. apud Lobinellum tom. 5. Hist. Paris. pag. 703. col. 2. *Conciergeria nostra seu commentaria cum omnibus pertinentiis domanio nostro... juncta seu Reunita extiterat.* Menotus Serm. f. 150. verso: *Rogo ut anima istius Reuniatur corpori.* Ut apud nostrates *Reunir*, ita & *Reunire* pro Reconciliare etiam dixerunt. Literæ Edwardi IV. Regis Angl. ann. 1473. apud Rymer. tom. 11. pag. 779. col. 1. *Per Oratores atque Legatos... Reuniendis atque stabiliendis, ad laudem omnipotentis Dei & pro bono Christianæ religionis, quantum in nobis est & pro parte nostra, præfiximus atque statuimus.* Vide Vossium lib. 4. de Vitiis serm. c. 21.

REVOCARE, Reddere. Gesta Purgationis Felicis p. 87. edit. Baluzianæ, ubi de libris Christianorum: *Itaque fac literas, quia arsi sint, ne Revocent illos*, Concilium Agathense can. 27. de fugitivo Monacho: *Sed ubicumque fuerit, Abbati suo auctoritate Canonum Revocetur*, i. reddatur. Regula Magistri cap. 17. *Qui vero frater non mundum ferramentum à terra de agro Revocaverit, &c.* i. reddiderit. Messianus Presbyter in Vita S. Cæsarii Arelatensis: *Et ut erat pius, apprehendit etiam alium tessellum, & dedit mihi dicens: Vade, porta ambos ad basilicam Domini Stephani, & mitte illos sub altare, & ibi maneant, & unum horum porta mane ad eam, quæ te rogavit, aliumque mihi Revoca*, id est, redde, vel refer. Hinc Vita S. Frontonii n. 9. in Vitis Patrum: *Omnibus medium imposuit onus, velut eulogias Revocans Domino rerum, &c.* Testament. S. Aredii: *Et singulis mensibus singulas eulogias vicissim ad Missas Revocent.*

MISSAM REVOCARE, Reddere expletam, quomodo *reddere Symbolum* dicebantur baptizandi, qui

qui illud memoriæ commendatum recitabant. Fortunatus in Vita S. Germani Parif. cap. 60. *Vigiliis in honore Sancti celebratis, ac Missa Revocata, de præsenti curata est.* Idem in Vita S. Radegundis c. 14. *Quid egerit circa S. Martini atria, templa, basilicam, flens, lacrymis insatiata, singula jacens per limina, ubi Missa Revocata, vestibus & ornamenta, quo se clariori cultu solebat ferre in Palatio, sacrum composuit altare.* Ubi Surius *Misso Revocato* habet contra MSS. fidem: ad oram unius adscriptum est interpretationis vice, *Missa celebrata*: recte, nam *Missam revocare*, est Missam explere, complere, seu expletam *reddere*. Gregorius Turonens. lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 51. ubi ait, matrem suam cælitus admonitam fuisse, ut ad depellendam pestis inguinariæ plagam, in Vigilia S. Benigni vigilias ageret, & Missam revocaret: *Vade & vigila totam noctem in honore, ac Revoca Missas, & liberaberis à plaga*, id est, fac celebrare & complere Missas. Quæ quidem loquendi formula occurrit præterea in laudato S. Aredii Testamento: *Ut in oratorio S. Hilarii in cella mea, quinta feria omni tempore maturius matutina & Missa Sanctorum Dominorum à monachis ibidem Revocetur.*

☞ Jam vero cur *Missa* dicta fuerit *Revocata*, inde factum putat Mabillonius lib. 1. de Liturgia Gallic. cap. 6. num. 4. quod Missa dicta sit à missione seu dimissione populi, ut suo loco dictum est. Ex quo fit, ut allusione per antiphrasin ad Missæ vocem facta, *Missa revocata* dicatur, cum populus antea dimissus, denuo ad sacrificium revocatur. Favet huic interpretationi Gregorius Turonensis loco laudato. Quod autem ibi per *Revocare*, alibi expressit per *Celebrare*, ut cap. 75. ejusdem libri, ubi de Sigismundo Rege, quem ait in consortium Sanctorum adscitum: *Si qui nunc frigoritici in ejus honore Missas devote celebrent, ejusque pro requie offerant oblationem, statim compressis tremoribus, restinctis febribus, sanitati pristinæ restaurantur.* Item lib. de Gloria Confessor. cap. 65. agens de muliere: *Per annum integrum assidue orationi vacabat, celebrans quotidie Missarum sollemnia, & offerens oblationem pro anima viri, non diffisa de Domini misericordia, quod haberet defunctus requiem: in die qua Domino oblationem pro ejus anima delibasset, semper sextarium Gazeti vini prabuit in sacrificium basilica sancta. Sed subdiaconus nequam reservans gula Gazetum, acetum vehementissimum offerebat in calice, muliere non semper ad communicandi gratiam accedente.* Quo loco patet quid *Celebrare* sit Gregorio, nempe Offerre & sacris interesse, etiam sine sacra communione. Illud ipsum sonat *Revocare* loco supra relato, ut satis liquet ex eo, quod ibi loquatur de matre sua.

REVOCARE SE, Egredi, *se retirer*. Concilium Arausicanum I. c. 20. de Catechumenis: *A fidelium benedictione, etiam inter domesticas orationes, in quantum caveri potest, segregandi, informandique sunt, ut se Revocent, & signandos vel benedicendos semotim offerant.*

¶ REVODIUS. Chartularium Matisconense fol. 172. *Ego Girardus dono Rotlano Revodios duos.*

REVOLA, Papiæ, *Calumniator, calumniosus.* Rabula. Vide *Ravola.*

1. REVOLVERE. Leges Grimoaldi Reg. Longob. tit. 1. §. 1. *Si servus aut ancilla ... per 30. annos dominis suis servisset, & per superbiam, aut injusta patrocinia se Revolvere de domino suo proprio, & per pugnam vindicare voluerit.* In Lege Longob. lib. 2. tit. 36. §. 3. abest vox *Revolvere.*

¶ 2. REVOLVERE, Explicare. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 1. c. 10. n. 3. *Et de fine, & de futuris,*

quæcumque posita sunt in Scripturis Revolvere; ἀναπτύσσων, in Græco.

¶ REVOLUTIO, Replicatio, volutatio, ambitus. S. Augustinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 12. *Post multas per diversa corpora Revolutiones.* Et lib. 12. de Trinit. cap. ult. *Quibus cura est de Revolutionibus animarum opinionem firmare.* Correctiones Statutorum Cadubrii cap. 110. *Pro clausuris ligna non excedant Revolutionem & grossiciem unius pedis.* Vide Vossium de Vitiis serm. lib. 3. cap. 42.

¶ REUPONTICUS. Vide locum in *Pisticus.*

¶ REURNARIUS, Fenerator, Gall. *Usurier.* Statuta Montispessul. ann. 1204. è Codice MS. Colbert. num. 4936. *Reurnarii seu usurarii, qui denarios pro denariis accommodant, non recipiantur in testimonia.* Vox forte detorta à superiori *Reva*, seu à veteri Gallico *Reuver*, Rogare, exigere; fenerator enim plus rogat vel exigit, quam commodat.

REVUS, pro *Nervus*, ni fallor, in Capitulis ad Legem Alamannor. cap. 6. edit. Baluzianæ: *Si quis in Revo plagatus fuerit, in pectus, aut in latus, solvat sol. 12.* Cap. 7. *Si quis in latus alium transpunxerit, sic ut in Revo plagatus non sit, solvat sol. 6.*

¶ REWADIARE, Dare vadimonium, pignus, fidejussionem. Vide in *Vadium.*

REWARDUM. Vide supra *Regardum.*

¶ REX, Imperator. Concilium Arelat. an. 813. can. *Ut omnes pro Rege ac liberis ejus Deum orent.* Ubi contextus: *Ut pro excellentissimo atque gloriosissimo domino nostro Carolo Rege ... Missarum sollemnia ... exsolvere decrevimus.* Carolus tum Imperator erat, & *Imperatoris* nomine re ipsa donatur in Præfatione ejusdem Concilii. Passim etiam Eginhardus in libris de Translatione & Miraculis SS. Marcellini & Petri Ludovicum Pium Imperatorem *Regem* vocat. Vide *Regina* 3.

REGES, Filii regum dicti. Exstat formula 39. Marculfi lib. 1. cum hoc titulo: *Ut pro nativitate Regis, ingenui relaxentur.* Ipsa vero Epistola Regis nomine concipitur, qui natum sibi filium denuntiat. Apud Gregorium M. lib. 3. Dial. cap. 31. *Hermenegildus Rex Leuvigildi Regis filius* dicitur. Ita apud Gregorium Turon. lib. 3. cap. 22. Theodebertus Theoderici Regis filius, & lib. 4. c. 13. Chramnus Chlotarii Regis filius, *Reges* nuncupantur. Apud eumdem lib. 9. cap. 20. edit. 1512. Theodebertus & Theodoricus Childeberti Regis filii, *Reges* pariter indigitantur.

☞ Haud absimili ratione Cæsar, de Ptolemæi Regis Ægyptiorum filiis, qui de regno invicem contendebant, agens lib. 3. de Bello Gall. cap. 107. *Interim controversias Regum ad Populum Romanum & ad se, quod esset Consul, pertinere existimans, &c.* Et cap. 109. *Cum maxime vellet pro communi amico atque arbitro controversias Regum componere.* Vide in *Regina* 1.

REX REGUM, dictus non semel Rex Franciæ à Scriptoribus, à Matthæo Parisio præsertim, *Terrestrium Rex Regum*, ab Anna Commena βασιλεὺς τῶν βασιλέων, & aliis, ut observatum à nobis in Dissert. 27. ad Joinvillam: quibus accedit Nicolaus de Braia in Gestis Ludovici VIII. de Philippo Augusto:

Rex Regum mundi venerabilis ille Philippus.

De eodem Ludovico:

Inclyte Rex Regum, Regis, Ludovice, Philippi
Martia progenies.

Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris de Carolo VIII. Francorum Rege:

En grant triumphe & parfaite excellence,
En bruit, en los d'honneur victorieux,

Le Roy des Roys entra dedans Florence.

☞ Sic etiam olim, ob potentiam & amplitudinem imperii, *Regis Regum* titulo decorabantur Persarum & postea Parthorum Reges, ut videre est apud Cornelium Nepotem. Suetonius in Caligula c. 5. *Regum etiam Regem & exercitatione venandi, & convictu Megistanum abstinuisse ferunt, quod apud Parthos justitii instar est.* Ammianus Marcellinus lib. 7. cap. 5. meminit Epistolæ Saporis Persarum Regis ad Constantium, cujus inscriptio hæc est: *Rex Regum Sapor particeps siderum, frater Solis & Lunæ, Constantio fratri meo S. P. D.* Vide Brissonium lib. 1. Regni Persici, & Schefferum in Indice Æliani.

Rex Parvus. Albericus in Chronico MS. an. 1212. *Rex Castellæ & Toleti Alfonsus ipse dicebatur Rex parvus de Hispania: cum tamen major esset aliis & ætate & dignitate, & socer aliorum, de quo cum à quodam monacho quæreretur, cur Parvus Rex diceretur, respondit, quod à patre Sanctio Rege decedente relictus parvulus, ab ipsa infantia Rex parvus est appellatus, quod cognomen in omni vita sua retinuit. Sed nostri dicunt, quod à tempore Caroli Magni, qui Hispanias recuperavit, antecessores istius dicebantur Parvi, ad differentiam Magni Regis Caroli.*

Rex Aureus dictus Ottocarus Rex Bohemiæ. Continuator Jaroslai: *Quis autem non possit mirari tam magnificum Principem, qui ab utero matris suæ ab auro & argento vocatus est Rex aureus?* Vide Bohuslaum Balbinum in Histor. Bohem. pag. 277.

Regis titulum, non *Reginæ*, concessum ab Hungaris Mariæ Hungaricæ, Ludovici Regis primogenitæ, antequam Sigismundo Luxemburgico nuberet, observat Caresinus: *Elizabeth Regina uxorque dicti Regis Ludovici, una cum Maria filia ejus, regimen Hungariæ gubernabat, quæ quidem Maria appellabatur Rex Hungariæ.* Paulus de Paulo in Memoriali ann. 1382. *Maria filia senior antedicti Regis in civitate prædicta coronata fuit in Regem.* Eadem *Rex feminem* dicitur Thwroczio cap. 4. At postquam Sigismondo conjugi titulum regium impertita est, *Regina*, non *Rex*, appellari cœpit, ut constat ex illius litteris, quæ exstant apud Johannem Lucium lib. 5. de Regno Dalmatico cap. 2.

Narrat Henricus Huntindonensis lib. 5. Histor. Edelfledam Merciæ Dominam *tanta potentia fuisse, ut a quibusdam non solum Domina vel Regina, sed etiam Rex vocaretur, ad laudem & excellentiam mirificationis suæ.* Unde in eamdem hos versus edidit idem Henricus:

O Elfleda potens, ô terror virgo virorum,
Victrix naturæ, nomine digna viri.

Et paulo post:

Te mutare decet, sed solam, nomina sexus,
Tu Regina potens, Rexque trophæa parans, &c.

Sosipater Charisius lib. 1. Institut. Grammat. *Rex communi genere dicitur, primum ab etymologia Rex, ut regens, deinde quod sunt quædam verba, quæ ex trium generum nomina creant, ... nam Regina nullo modo recipiendum, nisi reciperemus & reginum.* Ovidii antiquus interpres in Ibim: *Tyrannus est communis generis; nam Theodosii Grammatici est Regula, quod nomina professionem aut dignitatem significantia, sunt communis generis, ut hic & hæc Dux: hic & hæc Philosophus.* Vide Casaubonum ad Trebellium Pollionem pag. 484.

Regis titulus datus etiam interdum minoribus aliquot primariis Ministris, ut Heraldis primariis seu fæcialibus, quos etiamnum *Reges armorum* vocant, *Ministellis*, *Joculatoribus*, ac *Ribaldis*, de quibus singulis, suis locis agimus: præterea *Merceriorum* Præfectis, apud Tillium, *Arcariorum* & *Arbalestariorum* Capitaneis in singulis civitatibus, & *Spinetti* Regibus apud Insulenses, de quibus Buzelinus lib. 3. Gallo-Fland. cap. 23. Ita *Rex Alutariorum*, in Necrologio Ecclesiæ Meduntensis, Idib. Augusti: *Hic ob. Nicolaus Rex Alutariorum, pro quo habemus annuatim 2. paris. super domum Fulconis de Becco.* [*Rex ludorum*, in Charta ann. 1209. apud Thomasserium in Consuet. Bituric. p. 712.] Vide Raguellum. Apud Athenienses inter Thesmothetas, horum prior βασιλέως titulo donabatur. Vet. Inscriptio Atheniensis apud J. Sponium tom. 3. Itiner. pag. 129. Τὸν ἄρξαντα τὴν τοῦ βασιλέως ἐν Θεσμοθέταις ἀρχήν. Sed observat Eustathius in Odyss. θ. apud Græcos eos, qui pila vicerant, *Reges* appellatos, ut contra, qui vincebantur, asinos, pag. 1601. edit. Rom.

¶ Rex, Dux, Comes. Chronicon Episcoporum Metensium apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 652. *Geericus sanctus, qui & Abbo dictus est, huic sancto xxx. Episcopus Metensis successit. Hic primo Rex Aquitanorum fuerat, postque Pontifex factus opibus plurimis ditavit Ecclesiam.* Annales Fuld. ad an. 873. *Mense Junio Hruodulfus quidem Nordmannus de regio genere, qui regnum Karoli prædis & incendiis sæpenumero vastaverat, classem duxit in regnum Hludovici Regis, in Comitatum videlicet Abdagi Regis, missisque nunciis præcepit habitatoribus loci illius tributa sibi solvere.* Vide P. Danielem in Dissertat. 7. ad calcem tomi 1. Hist. Francor. pag. 503. & supra *Regnum* 3.

¶ Rex, Apparitor, in Ecclesiis Aniciensi & Vivariensi, vulgo *le Roi* vel *le Roi de l'Eglise*, Gallice *Bedeau*. Charta Eccl. Aniciensis an. 1312. *Sequuntur illa quæ solvuntur in tractu: 1°. Thesaurario Ecclesiæ VIII. lib. Pistori 12. sol. Regi* XXXVII. *sol. VI. den.* Sic autem dicitur quod virgam gerat ad instar scepti & alios utcumque regat præeundo, indutus veste talari.

¶ Reges, in quibusdam Ecclesiis, dicti Canonici aliive non infimæ dignitatis Presbyteri, qui sacro Epiphaniæ die Reges seu Magos Christum adorantes repræsentarent: quo de more hæc habet Innocentius VIII. in Bulla an. 1484. pro Ecclesia Gebennensi in Continuatione M. Bullarii Rom. p. 291. col. 1. *Item ut fidelis populus magis ad devotionem trahatur, solemnitatem Epiphaniæ, quæ inter alias solemnitates suum locum obtinet ordinatum, statuerunt quod ipsa die festi Epiphaniæ hora Missæ fiant tres Reges, videlicet unus & primus ex dominis Canonicis secundum ordinem suæ receptionis, tam præsentibus quam absentibus, & qui in posterum fuerint. Deinde secundus Rex, unus ex Curatis civitatis ordine inter ipsos servato: & tertius Rex & Curatus forensis senior & altariensis, residentiam faciens in Ecclesia Gebennensi, licet sit junior altariensis, dum tamen resederit per annum integrum, qui cum solemnitate consueta in Ecclesia dicant Evangelium, & oblationem faciant in Missa, ut est consuetum.*

Christo Regnante *& Regem expectante*, Formula adscripta quibusdam Diplomatibus, post mortem Caroli Simplicis, de qua dictum est in *Regnans*.

REXA. Charta Fernandi Comitis Castellæ æræ 972. apud Anton. *de Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 1. pag. 31. *Ista prædicta per omnes domus domini ove una Rexa de ferro.* Infra: *Bricia cum suis villis ad suam alfozem pertinentibus, per omnes domus domini dua (supra, ove) una Rexa de ferro.*

¶ REXANUS Solidus, Species monetæ. Memoriale Potestatum Regiensium ad ann. 1271. apud Muratorium tom. 8. col. 1132. *Spelta vendebatur,*

21. *solidos imperiales & dimidium pro communi sestarius, & privatum x. solidos Rexanos* Ibid. col. 1133. *Et libra grossa eles olva duos solidos imperiales, & XIV. ficus sicca 1. Rexanum ... & XIV. amigdale 1. Rexanum.*

¶ REYRETAULE, Idem quod supra *Retaule*, Ornatus toreuticus, Gall. *Retable*. Testamentum Beatricis de Alboreya Vicecomitissæ Narbonens. ann. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1523. *Item, duo candelabra argenti. Item, unum Reyretaule trium postium, depictum, in quo ponantur aliqua signa nostra. Item, unam capam, sive casublam, & unum frontale deauratum.*

¶ REYSA, Iter, &c. Vide *Reisa*.

¶ REYSSIATUS, Serra defectus, Gallis *Scié*. Extractum Computi ann. 1321. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 159. col. 1. *Libraverunt gabellatores in pretio triginta novem duodenarum fileriarum magnarum & duodecim duodenarum billonorum & traborum Reyssiatorum, emptorum de mandato dictorum gabellatorum per carpentarios Domini pro faciendo ædificio domus Domini.* Vide *Resca*.

¶ REZAILH, Species retis ad capiendos pisces. Vide locum in *Batuda*. Hodie *Raisean* nostris est Rete venatorium.

¶ REZETUS, Azylus, locus refugii, ut arbitror, ab Italico *Ricetto*, Gall. *Retraite*. Castelli de Castello Chronicon Bergom. apud Murator. tom. 16. col. 947. *Et dicitur, quod proditorie intraverunt in Rezetum dicta fortalitia, & interfecerunt quatuor Gibellinos & unam fœminam.*

¶ RHADA, Ζεῦγος, in Glossis Lat. Græc. Legendum *Rheda*, ut patet ex Glossis Græc. Lat. ubi: Ζεῦγος, *Par, singulariter tantum declinatur*, *Rheda*. Vide infra *Rheda*.

¶ RHAGAS, Ruptura generatim, peculiarius Medicis Aoi fissura, à Græco ῥαγάς. S. Augustinus Ep. 149. edit. 1576. *Nec ambulare enim, nec stare, nec sedere possum, Rhagadis vel exochadis dolore & tumore.* Isidorus lib. 4. Orig. cap. 7. *Ragades dicuntur eo quod fissura sint rugis collecta circa orificium: hæ & Hæmorroides à sanguinis fluore dicta: Græci enim sanguinem αἷμα dicunt.*

¶ RHAINUS AGER, *In quo jacta primum feruntur semina, enataque primum fruges sunt*, in Vocabulario Sussanoæi. Vox, ut videtur à Græcu ῥαίνω, Aspergere, irrorare.

RHAI RAUB. In Edicto Rotharis Regis Longob. Titulus 7. inscribitur *de Rhai Raub*. Mox sequitur: *Si quis hominem mortuum in flumine aut foris invenerit, & expoliaverit, &c.* Exstat hæc Lex in Lege Longob. lib. 1. tit. 12. §. 1. idem quod *rauba*, exspoliatio. Vide in hac voce.

☞ Pro *Rhai raub* Muratorius legit *de Urubbi* ex Codice Ambrosiano, tom. 1. part. 2. p. 19. §. 16.

¶ RHAMALLUS, Locus, ut videtur, superne ramis tectus. Vide *Hamallus*.

¶ RHAMNICULUS, Ramusculus. Concilium Forojuliense ann. 791. *Umbrosis nihilominus suffagare (f. suffundere.) salsitatum Rhamniculis moluntur.*

¶ RHANNE, Coitus suum, ut exponit Eccardus in Pactum Legis Salicæ tit. 2. §. 1. vel Colostrum, seu lac quod paulo post partum mulgetur, Germanice *Rhan*, ut vult Vossius l. 2. de Vitiis serm. cap. 9. Vide *Hranne*.

¶ RHANNECHALA, RHANNECHALTEO, eodem tit. Compositio pro porcello furtim ablato. Eccardum consule.

RHAPHIUS, seu RUFIUS, Lupus cervarius, Gallis. Plinius lib. 8. cap. 19. *Pompei Magni ludi ostenderunt Chaum, quem Galli Rhaphium vocabant, effigie lupi, pardorum maculis.* Idem cap. 22. *Lupum cervarium vocat.* De lupis cervariis copiose egit Ulitius ad Gratii Cynegeticon.

¶ RHAPISMA, Colaphus, alapa, Græcis ῥάπισμα. Lex 6. Cod. lib. 8. tit. 49. de emancipationibus: *Cum inspeximus in emancipationibus vanam observationem custodiri .... & circumductiones inextricabiles & injuriosa Rhapismata, quorum nullus rationabilis invenitur exitus; jubemus hujusmodi circuitu in posterum quiescente, &c.* Quidam interpretantur virgas seu bacillos, quos refutat Cujacius in hanc legem.

RHEDA, Gallorum propria fuit. Glossæ MSS. Reg. ῥαίδιον, τὸ ὀχεῖον, καὶ ῥαίδιον, ἅρμα [illegible]. Quintilianus lib. 1. *Plurima Gallica valuerunt, ut Rheda, Petorritum quoque, quorum altero Cicero tamen, altero Horatius utitur.* Fortunatus lib. 3. Poem. 20.

Curriculi genus est, memorat quod Gallia Rhedam,
Molliter incedens orbita sulcat humum.
Exiliens duplici bijugo volat axe citato,
Atque movet rapidas juncta quadriga rotas.

Vide Casaubonum ad Suetonium. *Rhedæ cursuales*, quarum usus erat in Cursu publico, in lege 9. Cod. Th. de Legatis. De iis plura Jacobus Gothofred. in Paratit. ad tit. Cod. Th. de Cursu publico.

¶ RHEDA, Expeditio militaris, si tamen vera lectio est. Vide *Risa* 1.

RHEDO, Mundus seu ornatus muliebris. Lex Anglorum & Werinorum cap. 7. §. 3. *Qui ornamenta muliebria, quod Rhedo dicunt, furto abstulerit, &c.* Glossæ Latino Theoriscæ: *Scaf raida, toreuma.* Et *haus gerath*, mobilia, sive ornamenta domus etiamnum Germani vocant. Lindenbrogius. [Vide Martinium in Lexico, Vossium lib. 2. de Vitiis serm. cap. 16. & suo loco *Redelina*.]

RHENO, RENO, Pellicium, vestis ex pellibus confecta, quæ humeros & latera tegebat. Glossæ veteres: *Rheno est pellicium, vel vestis facta de pellibus, pendensque ad umbilicum.* Iso Magister in Glossis: *Vocamus etiam mastrugas Renones, quæ rustice Crotina vocatur.* Vide *Crusina*. Joannes de Garlandia in Synonymis:

Vestes quæ fiunt de felis pellibus, hæ sunt:
Pellicium, Rheno, quibus Andromeda sociatur,

Ita enim legendum, pro *Renum*. Varro lib. 4. de Lingua Latina Gallicum vocabulum esse ait: Isidorus vero lib. 19. cap. 23. Germanicum. Savaro à *Rhenanis*, seu Rheni accolis dictum putat. Loccenius lib. 2. Antiq. Suecicar. cap. 20. à voce Gothica *Reen*, adhuc Suedis usitata, qua animal illud appellant, quod alias *Rangiferum* vulgo dicunt, à cornuum ramis *Ranfen*, de quo agit Olaus Magnus lib. 17. cap. 28. [Vossius in Addit. ad libros de Vitiis sermonis pag. 797. à ῥήν, agni; unde infert *Rhenones* pelliceas fuisse vestes, primitus è pellibus agninis, postea etiam aliorum animalium: alius forte maluerit ab Armorico *Reun*, Crinis, pilus crassior & longior.] Vide Cluverium de Germania Antiqua. *Rhenonis Gallici* meminit Cæsar lib. 6. de Bello Gallico, ut & Sallustius. Sed & ex posterioris ævi Scriptoribus vocem usurpavit Sidonius lib. 4. Epist. 20. *Viridantia saga limbis marginata puniceis, penduli ex humero gladii baltheis supercurrentibus strinxerant clausa bullatis latera Rhenonibus.* Ordericus Vitalis lib. 4. *Chlamydem, sericamque internlam, & Renonem de pretiosis pellibus peregrinorum murium subito comburi præcepit.* Et lib. 12. *Renone amictus ex arietinis pellibus.* Vetus Charta in Historia S. Martini Campensis pag. 512. *Unde 40. solidos & duos Renones agninos habuit. Rhenonis catini* mentio est apud Guibertum l. 3. de Vita sua cap.

5. in Tabulario Majoris Monasterii, [& in Gestis Guidonis Episcopi Cenoman. apud Mabillonium tom. 3. Analect. pag. 345.] Vide *Repti*.

¶ RHETORICABILIS RATIO, Rhetoricus seu facundus dicendi modus. Dudo de Ducibus Normanniæ apud Duchesnium pag. 88.

Nectatur generi sit quoque paucitas
Persona, exque datis atque negotio
Sumatur ratio Rhetoricabilis.

¶ RHETORICARI, Græcis ῥητορίζειν, Rhetorum more loqui. Tertullianus de Resurrect. Carnis cap. 5. *Ita nos Rhetoricari provocant hæretici.* *Rhetoricare* eadem notione dixit Nævius apud Nonium: *Age nunc, quando Rhetoricasti? Responde quod te rogo.*

¶ RHETORII, Hæretici in Ægypto sic dicti à quodam Rhetorio, qui omnes laudabat hæreses, dicens *omnes bene sentire & neminem ex iis errare*, uti narrat Philastrius Catal. Hær. cap. 44. Quod S. Augustinus dicit ita absurdum esse & nimium mirabilis vanitatis, ut ipsi ei incredibile videatur, Hær. 72. Vide Stockmanni Lexicon.

¶ RHETRA, Græcis ῥήτρα, Dicendi locus vel vices item dictio, oraculum; ut Plutarchus Lycurgum leges suas ῥήτρας appellasse narrat tanquam χρησμοὺς ὄντας. Ammianus lib. 16. cap. 5. *Tamquam adstrictus sumtuariis legibus viveret, quas ex Rhetris Lycurgi & axonibus Romam translatas diuque observatas & senescentes paullatim reparavit Sylla dictator.* Vide Valesium in hunc locum.

RHEUMA, Fluctus, ex Græco ῥεῦμα. Veteres Glossæ: *Flucnta*, ῥεύματα. [S. Ambrosius l. 5. Hexaem. cap. 10. *Pisces ex plurimis locis, à diverso sinu maris, innumeri velut consilio convenientes, conjuncto agmine flatus aquilonis petunt, & ad illud septentrionalium mare partium quadam natura lege contendunt. Dicas, si ascendentes videas, Rheuma quoddam esse: ita proruunt fluctusque intersecant, per Propontidem in Euxinum pontum violento impetu perfluentes.*] Ugutioni & Joanni de Janua, dicitur *tempestuosa maris inundatio, vel iste fervor aquæ, qui fit remorum agitatione.* Quomodo vocem hanc usurpat Vegetius lib. 5. cap. 12. & 15. Jonas in Præfat. ad Vitam S. Columbani: *Quibus dicendum est nautas solere Rheumate gurgitum fractis viribus ripæ redditos, cum alia defuerint subsidia, festivo conamine funes apprehendere.* S. Hilarius Arelat. in Vita S. Honorati p. 15. *Illud commemorasse sufficiat, intrepide ab illis pro Christi desiderio maris Rheuma toleratum.*

RHAUMA, Æstus maris reciprocus. Glossarium Saxonicum Ælfrici: *Reuma*, ebbe, *vel* ʒyle-ỿtꝛeam, id est fluminis inundatio. Glossæ Isidori: *Rheuma, effusio maris, quando accessione maris in fossis colligitur.* Gloss. aliæ MSS. *Reuma, revolutio gurgitis.* Beda in Vita S. Cuthberti Episc. num. 28. *Accedente æstu Oceani, quem Rheuma vocant Græci. Menstruum maris Rheuma*, in libro Miraculorum S. Vulfranni num. 8. Florentius Wigorn. ann. 1075. *Ibi tandiu expectavit, quoad maris æstus veniret.* Mox: *Inde rebus omnibus dispositis & ordinatis, Rheumate adveniente, festinanter anchoras sustulerunt.* Chronicon Regum Manniæ: *Rheuma maris Ramsa amnis alveum impleverat.* [Acta S. Mildredæ Virginis, to. 3. Julii pag. 517. *Virgo interim sancta cum suis navem paratam intrans, maris contracti Reuma solummodo expectabat.*] Vide Vitam S. Kentigerni Episc. Glascuensis num. 11. Acta S. Susannæ, &c.

RHEUMA, pro ipso mari. Victor Tunnensis: *Amantius Præpositus ... occiditur, & in Rheuma jactatur.* Et infra: *Hypatius ... nocte cum Pompeio occiditur, & in Rheuma jactatur.* Quo loco Chronicon Alexandrinum de eodem Hypatio scribens, habet: καὶ ἐῤῥίψαντο τὰ λείψανα αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν. [Acta S. Caii PP. tom. 3. Aprilis pag. 16. *Jussit incendio concremari Claudium, Præpedignam, Alexandrum & Cuthiam ac Maximum, & in Rheuma jactari*: hoc est, in Tiberim; hic enim de Romæ gestis agitur.]

REUMARICUS, *Plenus rheumate*: ita Glossa ad hos versus ex Poëta MS. infimi ævi ex Bibl. Thuana cod. 525.

Pusio, Reumaricus, pullus, lapatus, & birrus.

¶ REUMATICUS, Humidus. Translatio S. Apollinaris, to. 5. Julii pag. 384. *Quia locus valde Reumaticus fuit, in quo supra terram cista stabat, de quibus omnes doluerunt.* *Rheumaticus* Plinio, ut Græcis ῥευματικὸς, Qui fluxione laborat, vel obnoxius fluxioni. Hinc locus *Reumaticus* dicitur locus humidus, quod fluxionibus obnoxii sint, qui habitant in locis humidis.

RHEUMATIDIARE. Papias: *Arterisci, quibus fauces Reumatidiant.* Ita codex edit. & MS. [Ugutio & Johannes de Janua præferunt *Reumatizant.* Theodorus Priscianus lib. 1. cap. 12. *Si oculi Rheumatidiaverint, his vini & earum partitas indicenda est.* Dioscoridi, ὀφθαλμοὶ ῥευματίζοντες vel ῥευματιζόμενοι.]

RHEUMATIZARE, Ῥευματίζειν, Rheumare, fluxione, vel rheumatismo laborare. Horatianus lib. 1. Rer. medic. cap. 10. *Oculi Rheumatizantes.* Fulbertus Carnot. Epist. 67. 1. edit. *An morbus Rheumatizantis & nauseantis stomachi, an passio cerebri mentem lædens?* S. Hieronym. Epist. 89. c. 5. *Capitis naribus purgamenta projicere, sputis Rheumata jacere, &c.*

¶ RHEUMATIZATUS, Affectus *rheumate* seu fluxione. Vita S. Procopii, tom. 2. Julii pag. 145. *Qua nocte longa suspiria, Reumatizatis oculis, inundantibus lacrymis, trahens, cœpit S. Patris suffragia toto anhelitu usquequaque implorare, &c.*

¶ RHIGOBOSII, *Qui inalgescunt perpetuo*, in Vocabulario Sussannæi, sed perperam. Legendum *Rhigosibii*, à Græco ῥιγοσίβιοι, Perpetuo frigentes.

¶ RHINDALEA, *Ludus, ubi equites currendo in terram rem projiciunt*, in Constitutionibus Frederici Regis Siciliæ cap. 78.

¶ RHINE, Corrupta vox à Græco ῥίνημα, Ramentum, scobs. Vide locum in *Serrage*.

¶ RHIPE, *Momentum, vel ictus, vel oculi motus*, Sussannæus in Vocabulario ex hoc Apostoli loco 1. Corinth. 15. 52. *In momento, in ictu oculi, &c.* Ubi Græcum præfert, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ. Cæterum ῥιπὴ Græcis dicitur Impetus rei projectæ, ictus seu jactus teli missi vel fulminis, incitamentum, impetus; nuspiam autem momentum quod finxit Sussannæus ex loco citato.

RHODINUS COLOR, Ῥόδινος, Græcis, Roseus. Gloss. Græco-Lat. Ῥόδινον, *Roseum.* Democritus in Physicis, inter colores τὸ ῥόδινον recenset. Apud Æginetam pigmenti genus memoratur τὸ ῥοδοειδές. Color ille roseus, inquit Salmasius, in serico tingendo olim conficiebatur ex tuberculis adnatis radici Pimpinellæ: nunc etiam fit è quibusdam seminibus, allatis ex India Occidentali, quæ similia sunt cimicibus, quibus demtum caput. Anastasius in Gregorio IV. PP. *Vela de Rodino quatuor, quæ sacrum altare circumdant.* Chronicon Fontanellense cap. 16. *De vestimentis vero Rodinum optimum unum, planetas rasulas quinque, &c.* [Περιβόλαια ῥόδινα, apud Constantinum de Administr. Imperio cap. 15.]

LEUCORHODINUS, Roseus dilutior, in Charta Donationis factæ Ecclesiæ Cornutianæ, edita à Suaresio: *Vela transserica Leucorhodina duo, &c.*

RHODOMELINUS, Color partim luteus, partim ro-

faceus. Eadem Charta: *Mafortem tramosericum Rhodomelinum aquilatum.* Vide *Melinus.*

DIARHODINUS, Roseus color intensior, ex Græc. *διαρρόδινος.* Bulla Benedicti VIII. PP. ann. 1023. in Bullario Casinensi: *Planetam Diarodinam aureis listis ornatam, una cum alba & cingulo, &c.* Leo Ost. lib. 2. Chron. Casin. cap. 44. *Planetam Diarodinam phrygiis aureis pulcherrime decoratam.* Lib. 3. cap. 19. *Pluviale Diarodinum magnum undique auro contextum, cum fimbriis nihilominus aureis.* Cap. 30. *Pallium Diarodinum cum Phrygiis.* Cap. 73. *Planeta... Diarodina deaurata 3. diapistu 2. &c.* Adde l. 1. cap. 47.

DIRODINUM, pro *Diarhodinum*, Pallium diarhodinum. Epistola Michaelis Imper. in Conventu Parisiensi ann. 530. *Misimus... blattas duas, Dirodina duo.*

¶ RHONCHARE, Rhonchos edere, Gall. *Roufler. Ronchantes subulci*, Sidonio lib. 1. Epist. 6. Vide *Runcare* 2.

¶ RHONCHISONUS, Qui rhonchos sonat, edit, eidem Sidonio Carmine 3. v. 8.

Necnon Rhonchisono rhinocerote notat.

¶ RHONDIS, Animalis genus. Paulus Venetus lib. 3. cap. 48. *Regio vero producens animalia, ut sunt Rhondes, Armelini, Erculini, &c.*

¶ RHOPALUM, Græc. *ῥόπαλον*, Clava, virga, baculus. Vita S. Timothei Episc. tom. 2. Januarii pag. 566. *Et ut cognosci nequirent fascialibus velantes facies, & Rhopala & simulachrorum imagines portantes, &c.*

¶ RHOTHUS, male pro *Rothus*: quod vide.

¶ RHUMA, pro *Runa*, Ronici characteres, de quibus dictum est in voce *Alyrumna.*

¶ RHYTHMIZARE, *Modulari*, in Glossis MSS. à Vossio laudatis lib. 4. de Vitiis serm. cap. 12. à Græco *ῥυθμίζειν.* Hac notione in gemma gemmarum legitur *Rythmari. Rythmizare*, pro Apte disponere, ordinare, ut & *Rythmizatio*, pro Concinnus ordo, apta dispositio, dixit vetus Interpres S. Irenæi lib. 2. cap. 15. num. 3. ult. edit. ubi notas consule.

¶ RIAGNUS, Rivus, rivulus. Statuta Mutinæ fol. 11. v°. rubr. 57. *Statutum est, quod rivus sive Riagnus qui venit a latere sero Castri-novi qui habet caput in campum domini Episcopi... sit expeditus, & illi debeat dari caput & derivari subter prædictum canalem.* Vide voces subsequentes & infra *Rigus.*

RIAGO, Rivus, rivulus. Vide in *Rigus.*

¶ RIALE, Rivus, rivulus, Provincialibus *Rian*, Gallis *Ruisseau.* Charta ano. 1058. ex Archivo S. Victoris Massil. *Juxta pratum, Riale in medio.* In alia an. 1212. ibid. legitur, *Riali in medio.* Alia ao. 1246. è parvo Chartulario ejusdem S. Victoris: *Ad quoddam Riale, quod venit à parte dextra.* Transactio an. 1490. ex Schedis Præsidis de *Mazaugues*: *Confrontat... cum Riali.* Vide mox *Riaria* & infra *Rigus.*

¶ RIANA, Idem quod mox *Riagnus, Riale, Riaria* & infra *Rigus*, Rivus, rivulus. Statuta Montis-regalis pag. 214. *Item statutum est, quod D. Vicarius teneatur & debeat eligi facere duos homines, qui debeant & teneantur derivare seu derivari facere & designare aquam pluvialem, quæ descendit à platea portam vici: & nullus debeat transviare ipsam Rianam sive aquam in die sub pœna solidi unius & de nocte solidorum trium, salvis Rianis designatis per designatores Communis.*

¶ RIANETA, Species ludi scruporum, latrunculorumve, de quo jam in *Reginета* dictum est. Statuta Vercell. lib. 4. fol. 84. recto: *Item, quod aliquis, cujuscumque conditionis existat, non audeat vel præsumat ludere ad ludum... rouce, nec ad Rianetam, nec ad aliquem ludum, ubi possit fraus sive deceptio committi.* Statuta Astensia cap. 1. *Aliqua persona de Ast. in civitate Ast. vel burgis non possit vel debeat ludere ad aliquem ludum taxillorum vel borraniarum, vel Rianete, nisi ad taxillos vel Rianetas ipsius emptoris vel aliorum, qui dictos taxillos vel Rianetas vel tabullerios præstant voluntate & præcepto dicti emptoris & sociorum.*

¶ RIANUS, Idem quod *Riagnus*, Rivus, rivulus. Conventiones Civitatis Saonæ ann. 1532. p. 37. *Et a dicto jugo usque ad locum, ubi dicitur lo Rian de Re de corona, veniendo deorsum per dictum rivum, sive Rianum, usque in aquam tripontis.*

RIARIA, Rivus, fluvius, *Riparia*, nostris *Riviere.* Charta Petri Regni Majoricarum Domini ann. 1232. *Qui affrontat ab Oriente & Aquilone cum via, à Meridie cum Riaria, ab Occidente cum portali, quo itur ad mare.* Infra: *Per pontem, per quem transit Riaria prædicta ad mare.* [Vide *Riagnus* & voces proxime subsequentes.]

¶ RIATUS, Idem, ut puto, quod supra *Radiatus*; Gall. *Rayé*, Pannus lineis varii coloris distinctus. Testamentum Everardi Comitis ann. 837. apud Miræum tom. 1. pag. 21. col. 1. *Planetas duas, unam Riatam, alteram de cendale, dalmaticam variatam unam fericam, simile pallium super altare unum, &c.* Vereor tamen ne pro *Riatam* legendum sit, ut mox habetur, *Variatam*, rescissa male syllaba *va.*

¶ RIBA, Ripa, littus, Ital. *Riva*, Gallis *Rive.* Statuta Massil. lib. 6. c. 45. *Si contigerit caristiam bladi sive farinæ vel leguminis esse in civitate Massiliæ... tunc in illo casu liceat curiæ Massiliæ... bladagia, legumina & farinam facere discarcari Riba vel botiguiis, in quibus consuetum est blada, legumina & farinam discariari.*

¶ RIBAGIUM, à *Riba*, ut *Rivagium* à *Riva*, & *Ripagium* à *Ripa*, Gallice *Rivage*, Ripa, littus, ora; item, Tributum in ripis solvendum, ut infra *Ripaticum.* Charta ann. 1174. ex parvo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 177. *Dono Ecclesiæ B. Mariæ de Teramina pararium in insula, cum Ribagio & totum tenementum Isoardi in manu sacra J. Episcopi Senecensis.* Charta an. 1243. ex Archivo Communis Massil. *Conqueri occasione lesdarum, usaticorum, costarum, Ribagiorum, sea gabellarum, & aliarum datitarum.* Charta ann. 1201. è Tabulario S. Illidii Claromont. *Vendimus pro xx solidis Claromont. Ar. Abbati & Monachis S. Illidii omne jus quodcumque habemus... in supradictis vineis de S. Marcio & al Ribatge & als chasals Sarrazinet, quæ sunt subtus vinea.... pro tenementis prædictarum vinearum & præfati Ribagii accepimus ex integro à Monachis S. Illidii xx. solidos Claromontenses.*

¶ RIBATGIUM, Eadem notione. Charta an. 1294. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 520. *Tradidit... las chalms de Fenayrols... cum molendinis, furnis, pratis... aquis, Ribatgiis & espletis nemorum dictorum liberorum.*

RIBASARAGIUM. Charta Occitanica ann. 1311. ex 47. Regesto Tabularii regii num. 130. *In terra seu Ribasaragio Lumelli.* Infra: *Contra piscatores applicantes, seu Ribagium facientes.*

¶ RIBALDA, RIBALDAGIA. Vide *Ribaldi.*

RIBALDI, Velites, *Enfans perdus*, Milites, qui prima prælia tentabant: [quibus accidit, quod Tyrannis apud Græcos & Latronibus apud Latinos, ut qui sua institutione probi essent Principes militesque, in deteriorem postea acceptionem & famam abierint, inquit Carolus de Aquino in Lexico Mi-

litari post Stephanum Pasquerium. Vide R.P. Danielem lib. 3. Hist. Militiæ Francicæ cap. 7.] Rigordus ann. 1189. *Dum Rex circumquaque immunita civitatis consideraret, Ribaldi ipsius, qui primos impetus in expugnandis munitionibus facere consueverunt, eo vidente, in ipsam civitatem impetum fecerunt.* Will. Britto lib. 3. Philippid.

Et Ribaldorum nihilominus agmen inerme.

Infra:

Nec minus armigeri, Ribaldorumque manipli.

Lib. 7.

Ac per plana jacent Ribaldi cum Piquichinis,
Et qui res propter venales castra sequuntur.

Infra:

Ribaldi, mercatores, & vulgus inerme.

[Codex MS. apud Stephanotium tom. 5. Fragm. Hist. *Anno 1214. dominus Episcopus Lemovic. Aymericus cum Abbatibus S. Martialis, S. Augustini & S. Martini venerunt a Baniac, ubi erat exercitus, tractaturi de pace; & tunc Ribands dicti exercitus in ipsum D. Episcopum & Abbates & socios irruerunt, & Priorem Fratrum Prædicat. qui cum illo venerat, egregie verberaverunt, quod de aliis fecissent, nisi fugissent.*] Anonymus de Gestis Friderici II. Imper. *Et subito sagittantes, Ribaldos sine numero vulnerant.* Descriptio victoriæ Caroli Siciliæ Regis pag. 847. *Ribaldi pedites, &c.* Joan. Villaneus lib. 11. c. 139. *I Ribaldi & i Ragazzi del hoste.* Inde

RIBALDI, inter vilissimos hominum habiti, quorum vita nullius erat momenti, ex calonibus fere semper delecti, cum & ii calonum in castris vices persæpe agerent, impedimenta curarent, cæteraque viliora obsequia impenderent. Ut igitur id hominum genus ex ganeonibus potissimum conflatum erat, usurpata deinde Ribaldorum vox pro hominibus vilissimis, abjectis, perditis, scortatoribus, &c. cujusmodi passim depinguntur à Scriptoribus. Guillelmus Neubrig. lib. 5. cap. 2. *Cum quibusdam perditis ex illo hominum genere, quos Ribaldos vocant, ingressus sacris ædibus ignem immisit.* Willelmus Armoricus ann. 1202. *Inermes Ribaldos & alios, qui solent sequi exercitum propter onera deportanda.* Matth. Paris ann. 1214. *Ribaldi & viles personæ.* Anno 1251. *Fures, exules, fugitivi, excommunicati, quos omnes Ribaldos Francia vulgariter consuevit appellare.* Vitæ Abbatum S. Albani: *Vilissimi Ribaldi.* Vita B. Joannis Montismirabilis, in Chronico Abbatiæ Longipontis: *Quærente itaque Priore, quid ergo esset acturus, respondit se velle Ribaldum fieri. Quo audito, Prior admirans ultra modum: Verumne est, inquit, quod dicitis, optare vos esse de genere hominum apud Deum & homines contemptibili, & in ipsorum numero computari? nonne ergo talium more, vos cum illis oporteret jurare, & frequenter pejerare, & ad decios ludere, tabellam comportare, pellicem circumducere, inebriari sæpissime? Nequaquam, Joannes ait, &, ut verbis ejus loquar, Ribaldi sunt, & Ribaldi. Est namque nonnullos quasi pro officio stabulum mundare, fimum comportare, quibuslibet abjectis rebus agendis & tolerandis humiliter subjacere, & in sudore vultus sui panem suum manducare, quorum vita licet ab hominibus vilis reputetur & despecta, est tamen laudabilis, & in conspectu Domini valde pretiosa.* Ita etiam *Ribaldos* describunt Albertus Stadensis ann. 1224. Albertus Argentin. pag. 103. 136. Auctor Vitæ B. Jordani Generalis Prædicat. num. 57. Privilegia Academiæ Viennensis in Austria rubric. 18. apud Lambecium lib. 2. Commentar. de Bibliot. Cæsarea c. 5. Magnum Chronicon Belgicum ann. 1212. Chronicon Rotomag. ann. 1251. Waddingus in Annalib. Minor. ann. 1317. num. 35. ann. 1321. n. 14. Joannes Villaneus lib. 7. cap. 9. Ericus Upsaliensis lib. 1. Hist. Suecorum p. 8. Michael Scotus lib. 4. Mensæ Philosophicæ cap. 6. 37. &c. [His adde, si vis, Chartam Arnoldi Comitis Lossensis ann. 1230. Hist. Loss. part. 2. pag. 23. Gesta Gaufredi de Loduno Cenoman. Episcopi, apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 386. Statuta Collegii Thesaurarii an. 1280. apud Lobinell. tom. 3. Histor. Paris. pag. 287. col. 1. Statuta Collegii Narbon. an. 1379. to. 5. ejusd. Hist. pag. 668. col. a. Statuta synodalia Ecclesiæ Cenoman. apud Martenium tom. 7. Ampl. Collect. col. 1387. Chronicon Parmense ad an. 1308. apud Murator. tom. 9. col. 870. Chronicon Petri Azarii ad ann. 1331. apud eumdem Murator. tom. 16. col. 336. Statuta Montis-regalis p. 168. & 170. Statuta Vercell. lib. 5. fol. 126. recto, Statuta Placentiæ l. 4. fol. 46. verso, Statuta Cadubrii lib. 3. cap. 25. Vitam S. Bernardini, tom. 5. Maii pag. 305.* Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. pag. 256. Menoti Sermones fol. 187.]

De ejusmodi calonibus Castrensibus agunt etiam Scriptores nostrates non semel. Le Roman *de Garin* MS.

N'a en la toute, ne Ribaud ne garçon.

Goillelmus *Guiart* MS.

Ribauz qui volentiers ordivent,
Par coustume d'antiquité,
Queurent aux murs de la cité.

Alibi:

Ribauz ruent pierres cornuës,
Qu'en fondes balançent & bosibent.

Idem Poeta:

Bruient fondoiers & Ribaus,
Qui de tout perdre sont si baus.

Idem ann. 1214.

Ribaus qui de l'ost se departent,
Par les chans ça & la s'espardent,
Li uns une petite pilete porte,
L'autre troc, ou maçue torte.

Mox de iisdem:

Communement sont mal vestut.

Denique anno 1304.

Leurs tontois par les chans devisent,
Sans tenir conte de Ribaud.

Vetus Chronicon MS. sub an. 1230. in Tabulario S. Maglorii Parisiensis:

En tel point fu li Quens Thibaut,
Qu'il ala nus come un Ribaut,
Un autre Ribaut ovoques lui
Qui ne fut counu de nullui.

[Le Roman *de la Rose* MS.

Nus n'est chaitis s'il nel cuide estre,
Soit Roys, Chevaliers ou Ribaue;
Mais Ribaus ont les cuers si baus,
Portans sacs de charbon en Greve,
Que la peine riens ne leur greve.]

RIBALDI, etiamnum nostris, Libidinosi ac Scortatores dicuntur, quod scilicet *Ribaldi* pro hominibus perditis, & scorta publica sectantibus haberentur; seu quod instituta in Regum nostrorum aula *Ribaldorum* cohors, de qua mox agemus, in ejusmodi ganeones, vel in scorta publica, quæ Regium Comitatum sectabantur, inquirerent, atque adeo cum lupanaria ingrederentur, ad capiendas meretrices, ipsasmet sibi conciliarent, & lenonum vices agerent. Gloss. Lat. Gall. *Zelotypia, Ribaudie. Zelotypus, Jaloux, ou Ribaux. Lena, Ribaldu, vel conciliatrix stupri.* Angli Lenones, *à bawd,*

vocant, & obscœnas meretriciasque confabulationes, *Bawdsy* & *Ribaldry*. Jo. de S. Victore l. de Adversitate prosperitatis cap. 2. *Est enim velut meretrix difformiter formosa, & pulchra turpiter, qua lubricos & infames quosque parasitos atque Ribaldos ad suum amorem ob sui pulchritudinem allicit.* Concilium Parisiense ann. 1212. cap. 16. *Ne ... conventionem Ribaldorum sibi recipiant.* Concilium Nimociense ann. 1298. cap. 4. *Uxores, qua dimissis propriis viris adhærent suis adamatoribus aut Ribaldis. Clerici Ribaldi*, in Concilio Senonensi an. 923. sub Galtero Archiep. cap. 13. in [altero Concilio Senonensi ann. 1239. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 138. in Concilio Rotomag. an. 1231. apud eumdem Marten. tom. 4. Anecdot. col. 177. & pag. 243. edit. in 4°. ubi pro *Ribaldi* legitur *Ribaudi*;] in Concilio apud Castrum Guntheri cap. 21. [Consuetudines Brageriaci art. 83. *Item si quis bonus homo & boni status, propter importunitatem cujusdam vilis persona motus, dixerit seu vocaverit dictam vilem personam, seu modici status, Ribaldam seu Ribaldum, latronem seu latronam, aut tales injurias verbosas in eos intulerit, dum tamen manus injectio non interveniat, talia verba & injuria minime reputabuntur.*] *Ribalda ancilla*, apud Boherium Decis. 49. num. 2. Guill. *Guiart* ann. 1204.

Houllier & Ribaud & paillart,
Qui toujours la guerre commencent.

Ribaudie, Scortatio, meretricatus. Le Roman *d'Abladane* MS. *Et faces, que tout les bons compaignons, qui ouques avoient mené Ribaudie en luxure en la cité d'Abladane, furent à cele feste. &c. Ribaldaglia*, meretricium, scortatio, apud Matth. Villaneum lib. 4. cap. 91. lib. 9. cap. 28

RIBALDI. Apud Petrum Mariam Campum in Histor. Eccles. Placentinæ, in Regesto 2. part. num. 260. habetur *revocatio, facta per D. Gregorium PP. X. de consuetudine, quod solis Ribaldis dabatur eleemosyna in domo Papæ, in festo Carniprivii, qua statuit idem D. Gregorius PP. quod ejusmodi eleemosyna erogaretur pauperibus aliis communiter, & ipsis Ribaldis ad domum Papæ, in festo Carniprivii supradicto circa horam vesperam.* Videntur ii intelligi, quos vulgo *vagabonde* dicimus.

REX RIAALDORUM, dictus Minister in comitatu Regio, cujus munus erat in crimina, quæ in eo perpetrabantur, inquirere, ac de iis decernere & judicare: cujus quidem officii oomenclatura desiit regnante Carolo VI. sub quo, qui *Rex Ribaldorum* antea dicebatur *Præpositus Hospitii Regis* postmodum appellatus est. Ita quidem Tillius, quod alii in dubium vocant, ac præsertim Miramontius in Tractatu de Præposito Hospitii, quem consule, si lubet. Id constat, ejusmodi Ministrum Regium jam ootum sub Philippo Augusto. Nomina Prisionum in bello Bovinensi ann. 1214. *Rogerus de Wasalia. Hunc habuit Rex Ribaldorum, quia dicebat se esse servientem.* Exhinc *Regis Ribaldorum* mentio passim occurrit in veteribus Tabulis ubi etiam de ejus officio ac juribus agitur. Computum Hospitii ann. 1312. *Præpositus Regis Ribaldorum, qui duxit 4. valletos, qui vulneraverant, &c.* Statotum pro Hospitio Regis Philippi an. 1317. *Grasse-Joe Roi des Ribaux ne mangera point à court, més il aura six denrées de pain, ... & sera monté par l'escuerie, & se doit tenir toujours hors la porte, & gardes illec qu'il n'y entre que ceus, qui i doivent entrer.* Idem Statutum: *Item assavoir est que les Huissiers de salle, si tost comme l'en aura crié, Aux Queux, feront vuider la salle de toutes gens, fors ceus qui doivent mengier, & les doivent livrer à l'huys de la salle aux varlets de porte, & les varlez de porte aux Portiers: Et les Portiers doivent tenir la cour nette, & les livrer au Roy des Ribaux; & li Rois des Ribaux doit garder, que il n'entre plus à la porte, & cil qui sera trouvé defaillans sera pugny par le Maistre de l'hostel, qui servira la journée.* Carolus Pulcher Rex testamento suo an. 1324. Regi Ribaldorum 20. & ejus Præposito 10. solidos legavit. Regestum Cameræ Comput. Paris. sign. B. incipiens ab an. 1330. fol. 61. & 62. *Les gens des Requestes du Palais imposent silence perpetuel à deux femmes, qui s'estoient pourveues contre un Arrest de la Chambre, à peine d'estre livrées au Roy des Ribaude, & d'estre punies comme infames.* Computum Hospitii Ducis Normanniæ & Aquitaniæ ano. 1388. *Jean Guerin Roi des Ribaux pour les despens de lui, & de trois autres, en allant de Corbeul a Sedane mener Guillet, n'agueres Roi des Ribaux, & le Picardiau son Prevost, pour faire mettre iceux au pillori, &c.* Ex Aresto Parlamenti 16. Mart. 1404. docemur præterea, *que les vallets du Roy des Ribaux ne portoient verges, comme faisoient les Huissiers de la salle & Portiers de l'Hostel du Roy, & que les Maistres de l'Hostel du Roy avoient jurisdiction sur lesdits vallets du Roy des Ribaux.* Sed de *Regis Ribaldorum* officio audiendus in primis Butelerius in summa Rurali lib. 2. tit. 1. ubi de Præposito Marescallorum: *Item a ledit Prevost le jugement de tous les cas advenus en l'ost ou chevauchée du Roy, & le Roy des Ribaulx en a l'execution. Et s'il advenoit que aucun forface, qui soit mis à execution criminelle, le Prevost de son droit a l'or & l'argent de la ceinture au malfaiteur, & les Mareschaux ont le cheval, & les harnois, & tous autres hostils, se il y sont, reservé les draps & les habits quels qu'ils soient, & dont ils soient vestus, qui sont au Roy des Ribaulx, qui en fait l'execution. Le Roy des Ribaulx si se fait toutesfois, que le Roy va en ost ou en chevauchée, appeller l'executeur des sentences & commandement des Mareschaux & de leurs Prevost. Le Roy des Ribaulx a du son droit, à cause de son Office, connoissance sur tous jeux de dez, de berlens, & d'autres, qu'il se font en ost & chevauchée du Roy. Item sur tous les logis des bourdeaulx, & des femmes bourdelieres, doit avoir deux sols la sepmaine. Item a l'execution des crimes, de son droit, les vestemens des execurez par justice criminellement.*

Quod vero ad jurisdictionem Regis Ribaldorum in scorta publica spectat, exstat in hanc rem insigne satis monumentum in Regesto Chart. signat. 217. ann. 1380. num. 176. quod hisce verbis concipitur: *Remissio pro Petro & Stefano Calce fratribus, ac Cola dicti Petri uxore, de terra Bellijoci, exponentibus, quod Antonius de Sagiaco se gerens pro Ribaldo, & se dicens de ordine seu de statu Goliardorum, seu Buffonum, & ad causam hujusmodi super qualibet muliere uxorata adulterante, sibi competere & posse exigere quinque solidos, & pro eisdem dictam talem mulierem de suo tripede pignorare, de talique & alio vili questu, quem sub umbra ribaldia, goliardia, seu buffonia hujusmodi à simplicibus mulieribus licet probis, ac in tabernis, quas frequentabat, & alias inhoneste petebat & procurabat sibi dari, vivebat, die quadam venit ad Colam prædictam, & ei contra veritatem imponens, quod ipsa cum alio quam viro accubuerat, petiit ab ea quinque solidos hac occasione sibi dari, alioquin pro eis ipsam pignoraret de suo tripede, ut dicebat. Anno 1380. mense Aprili post Pascha.*

De vocis *Ribaud* etymo, multa multi dixere. Quidam à *Baud*, Anglico, Leno: Acarisius, à *Raubare*, vel à *Rebellis*, deducunt. Henschenius ad Vi-

tam S. Richardi Episcopi Cicestrensis à Germanico *Rue*, otium, vel *Raub*, præda. Vide Oct. Ferrarium in Originibus Italicis.

☞ Carolo de Aquino certum est, ut eruditi viri verbis utar, vocem esse originis Latinæ à verbo *Rapio*, ex quo verbum *Raobare*, atque adeo *Robare* & postea *Robbare* apud Latino-barbaros: præsertim, inquit, cum admodum frequenter *Ribaldi* apud Etruscos dicantur *Rubaldi*, nimirum à *Raubando* vel *Rubbando*, hoc est, furta & latrocinia exercendo. Chronicon Mutinense apud Muratorium tom. 15. col. 600. *Theutonici, sive compagna, quorum caput & dux erat Dux Guarnerius & Marescallus, & fuerunt numero tria millia quingenta barbuta & mille meretrices, ragazzi & Rubaldi satis venerunt in districtu Mutinæ, & castra metati sunt in villa Colombarii.*

Incertum porro an à *Ribaldis*, de quibus egimus, indita fuerit eadem nomenclatura, nescio cui currus speciei, quem *Ribaud* pariter vocat Philippus *Mouskes* in Historia Franciæ MS. in Philippo Augusto:

Karaites ont quises, & cars,
Bourouaites, Ribaus, soumiers,
Roncis, & jumens, & coliers.

Ribandeau vocat Froissartes 2. vol. cap. 97. ubi describitur: *Quand celui disner fut passé, il se mirent en ordonnance, & se retirerent tous entre leurs Ribandeaux. Ces Ribandeaux sont brouettes hautes, bandees de fer en la pointe, qu'ils souloient par usage mener & bouter avec eux. Ils les arouterent donc devant la bataille, & la dedans s'encloîterent. Ribandequins* appellant Georgius Castellanus in Hist. Jacobi Lalani cap. 94. &]. Molinetus fol. 96. v. [V. *Ribaudequinus*.]

¶ Ribaldisare, Ribaldorum more vivere. Rultzingus in Historia Monasterii Hilgenthal. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 386. *Nolunt sub disciplina monastica regi, sed potius insolescere & Ribaldisare, pœnas ordinis non timentes, &c.*

¶ RIBAND, Vitta, tænia, Gallis *Ruban*, Angl. *Riband* & *Ribbon*. Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 109. *Item mitra de albo serico cum Riband de auro.* Supra legitur *Reband*.

¶ Ribans, Eadem significatione. Consilium Civitatis Massiliensis an. 1381. *Statuit, quod nulla mulier aliqua audeat de cetero seu presumat, cujuscumque sit conditionis, preeminentie vel status, portare garlandellum ... nec Ribans sive fres auri argenti seu perlarum deferra in capuciis, &c.*

¶ Ribanus, Eadem notione. Consilium aliud Massil. incerti anni, ex Schedis D. *le Fournier*: *Nullus homo cujuscumque conditionis existat in civitate Massilie de cetero portare audeat supertunicale .... nec in capuciis Ribanum de auro, argento, cirico aut parlis, nisi sit Miles.*

¶ RIBASSIUM, Excelsa ripa, Provincialibus *Ribas*. Charta Maurini Abbatis Vallis-sanctæ Diœcesis Aptensis ann. 1509. ex Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *Et ab alia parte ascendendo per planam dicti tenementi; sive affaris, usque ad Ribassium, sive terram pendentem.* Et infra: *Sequendo planam & Ribassium ejusdem plana & nemoris usque ad partitam territorii loci de Bannone.*

¶ RIBATICUM, Tributum in ripis exsolvendum. Vide *Ripaticum* 2.

¶ RIBATICUS, Idem quod infra *Riparia*, Ripa, littus. Charta Eboli Comitis Pictav. an. 25. Caroli Franc. Regis, apud Stephanotium to. 3. Antiq. Benedict. Pictav. pag. 342. *Concessimus de nostro, ut dictum est, beneficio eidem viro Rotardo Abati* (Nobiliaci) *unum Ribaticum, .. situm in pago Toarcinse, in villa qua dicitur Solniacus, omnino sicut ipse Ribaticus adjacet cum aquis aquarumve decursibus, vel locis palustribus, &c.* Vide *Ribagium* & *Ripaticum* 1.

¶ RIBAUDEQUINUS, Species tormenti bellici, Gall. *Ribaudequin*. Miracula B. Petri Alamandi Archiep. Arelat. apud Stephanot. tom. 10. Fragm. Histor. MSS. p. 309. *Exercitus dicti domini Dalphini posuit obsidium coram prædicta villa, & eo exeunte super meniis causa deffensionis prædicta villa, fuit ejectus unus lapis magna colubrina, alias Ribaudequin, &c.* Epistola Guillelmi *Cousinet* ad Gastonem IV. Comitem Fuxensem ann. 1449. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1815. *Auquel lieu ils avoient mis tous leurs Ribansdesquins,* (l. *Ribausdesquins*) *& leur artillerie, qu'ils appelloient leur ordonnance, & fortifierent tellement ledit lieu, &c.* Vide *Ribaudeau* col. sup. & Borellum in Thesauro v. *Ribaudequins*.

¶ RIBAUDI. Vide supra *Ribaldi*.

¶ RIBERA, Idem quod infra *Rivera*, Rivus, fluvius, Gall. *Riviere*. Charta an. 1067. Marcæ Hispan. col. 1133. & in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 257. *Item evacuamus & dissinimus & gurpimus vobis prædictis Comiti & Comitissa totos molendinos, & molendinariis, & ipsa Ribera cum suis caputaquis & pertinentiis, & pratis, & pascuis, & pasturas, &c.* Vide *Riparia*.

RIBERIA, Ribeyralia. Vide *Riparia*.

¶ RIBUARIUS. Vide *Ripuarius*.

¶ RIBULUS, Rivulus. Vide in *Rigus*.

¶ RIBUS, Rivus, Gall. *Ruisseau*. Mabillonius tomo 2. Annal. Benedict. pag. 250. ad an. 780. laudat Placitum authenticum, in quo dicitur Anianus Abbas cum suis munachis deservire *S. Johannis Exequariensis, vel S. Petri & Pauli monasteriis, qua ædificavit supra dictus Anianus cum fratribus suis supra Ribo Argentodublo, in villa Cannense, quæ ab antiquo dicebatur Busintis.* Moretus in Antiquitatibus Navarræ pag. 300. & 301. hæc veteris Chartæ verba: *Et inde vadit contra Ribo de Caulo*, reddit: *Y de alli torre contra el Aeroyo de Caulo.* Est autem *Aeroyo* Rivulus apud Hispanos.

¶ RICAMUM, Opus acu pictum, Italis *Ricamo*, nostris *Broderie*. Translatio S. Antonini, tom. 1. SS. Maii p. 768. *Dictum sanctum Corpus planeta ex ermisino rubeo similiter confecta, & penticulamentis aureis cum Ricamis canatiglie aureis & argenteis intertexta..; dominus Cardinalis vestivit.*

¶ RICCIUS, Riccus. Vide *Rici homines*.

RICELLUS, Species panni pretiosi. Rollandinus in Chronico lib. 1. cap. 13. *Fuit etiam castrum talibus munitionibus undique præmunitum, scilicet variis; & griseis, & cendatis, purpuris, samitis, & Ricellis, scarletis, baldachinis, & armerinis.*

¶ RICHER-Hominas, Richs Homines. Vide mox *Rici homines*.

RICHINUS. Vide supra *Rechinus*.

¶ RICHTRONES, Judices, seu, ut habet Ludewigus in Indice, Assessores judicis, scilicet à Germanico *Richter*, Judex, prætor, &c. Leges Frederici Imp. ann. 1156. pro Wormatia, apud laudatum Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. pag. 195. *Super integritate itaque hujus pacis conservanda primos & præcipuos adjutores & consiliarios habere debetis, videlicet Wernerum de Boland vicedominum, Richtrones Scultetum præfectum & judices de civitate, qui nos pariter præcedant, & si quid contra pacem hanc factum fuerit, sicut imperium decet & justitiarii honorem ac commodum civitatis, nobiscum emendent & ulciscantur.*

RICI Homines, id est *divites*, ita dicti præcipuæ nobilitatis Proceres apud Aragonenses quos alii vulgo

vulgo *Barones* vocant, de quibus pluribus egimus ad Joinvillam pag. 51. ubi docuimus, eadem ferme nomenclatura nostros donasse Barones ipsos, quos *Riches hommes* vulgo vocabant. Leges Alfonsinæ part. 4. tit. 25. lege 10. *Ricos omes, segund costumbre de Espanna, son llamados los que en las otras tierras dizen Condes, o Barones.* Vitalis Episcopus Oscensis: *Barones autem quasi boni homines, a bar, quod idem est quod Beatus, & Ones, quod idem est quod homines, &c. qui etiam Rici, id est, divites, sunt vocati. Horum talis est conditio: Quod quam cito aliquis Mesnadarius a Domino Rege honorem fuerit consecutus, ad numerum Militum sustentandum, Ricus homo fit postea, sive Baro.* Michael del *Molino* in suo Repertorio: *Ricus homo, secundum Foros Aragonum, dicitur ille, qui est dominus alicujus Varonia.* Mox addit: *Non tamen intelligas, quod dicitur Ricus homo, secundum Fores, ille, qui plures habet pecunias, sed ut superdictum est: & adde, quia omnes magnates, puta Comites, Duces, Marchiones & Visecomites dicuntur Rici homines, secundum Foristas: quia isti communiter habent plures Varonias, & sunt plus quam Varones.* [Testamentum Jacobi Regis Aragon. an. 1272. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 247. *Diximus domno Ferrando olim patruo nostro, & Episcopis, necnon & Richis hominibus & Militibus, quos ibi populaveramus, qui erant inter omnes CCCLXXX. Milites, &c.* Literæ ejusdem Regis an. 1276. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1155. *Jacobus Dei gratia Rex Aragonum .... viris nobilibus & dilectis Richis hominibus, Castellanis feudatariis, Militibus terra Majoricarum & regni ejusdem, salutem & gratiam. Adhibito consilio Richerhominum*, forte mendose pro *Richorum hominum*, in Literis Petri Regis Aragon. an. 1282. apud Rymer. tom. 2. pag. 208.] De Ricis hominibus in Aragonia, multa Observantiæ Regni Aragon. lib. 6. tit. de Conditione Infantionatus. *Riches hommes*, apud nostros. Guill. *Guiart* an. 1301.

O ceus que nous ramentevomes,
Grant plente d'autres Riches hommes.

Idem an. 1304.

Li Riche homme communement
Refont on l'eure sans atendre
De toutes pars leurs tentes tendre.

Divites, in Legibus Edwardi Confessor. cap. 19. & apud Henricum Rebdurffensem an. 1347.

Constat porro vocem *Rico*, apud Hispanos, ut *Rik* apud Germanos, & *Riche*, apud nostros, ortam à Septentrionalibus populis, quibus familiarem fuisse ostendunt plane virorum apud illos illustrium nomina, quæ in *ric* desinunt, ut *Theodoricus*, *Alaricus*, &c. de cujus tamen vi non una est sententia. Videtur enim *fortem* interpretari Fortunatus lib. 8. Poem. 1.

Chilperice potens, si interpres barbarus adsit,
Adjutor fortis, hoc quoque nomen habet.

Alii *divitem*, ut Philippus Eystetensis in Vita S. Willibaldi cap. 11. *O beate Richarde, qui valde dives Latina lingua interpretaris.* Conradus Urspergensis anno 1152. de Friderico I. Imper. *Cum ex nominis sui interpretatione Pacis dives vocitaretur.* Vita MS. S. Gaugerici Episc. Camerac. lib. 1. cap. 1. *Dignum itaque & congruum valde fuit, ut veri gaudii, quantum quidem ad rusticam linguam, Riccitatem adeptus, in Riccoriam & gaudenti oppido nasceretur.* Smaragdus ad Donati Partes, *Rich*, potentem semper interpretatus v. g. *Helperich, adjutorium potens: Altrich, senex potens: Artrich, durus potens, &c.* [Vide Schilteri Glossarium Teutonicum v. *Ric.*]

¶ RICINOSUS, Φθειρέρος, ἐπὶ ἀλόγου ζώου, in Glossis Lat. Gr. & Gr. Lat. In his mox additur: Φθειρέρος, *Pediculosus. Ricinus*, unde *Ricinosus*, est vermiculus seu pediculus animalibus variis infestus: pro quo, ut obiter moneam, multi *Redivus* male legerunt apud Columellam lib. 6. cap. 2. *Ut Redivi, qui plerumque feminibus inhærent, eximantur.* Legendum enim *Ricini*, ut Vossius observat lib. 1. de Vitiis serm. cap. 8.

RICIUM. Fragmentum Petronii: *In alio pediculum vides, in te Ricium non vides. f. Vitium,* [*Ricinumve.*]

RICLINUM. Vide *Reclinus.*

¶ RICOPIARE, apud Italos, Iterum exscribere, Gall. *Recopier. Incipit Vita B. Patris fr. Francisci de Fabriano collecta per venerandum P. fr. Dominicum Bonaventuram Fessis de Fabriano .... Ricopiata vero & exarata per me, fr. Dominicum Johannis Mariani de Fabriano*, in Actis SS. Aprilis tom. 3. p. 984.

¶ RICORDA, Tributi species, de quo in *Corda* 2. Concordia an. 1241. apud Acherium tom. 10. Spicil. pag. 181. *Cum controversia verteretur inter illustrem dominum Jacobum Dei gratia Regem Aragonum ..., & venerabilem Johannem eadem gratia Magalonensem Episcopum .... super sexterali, Ricorda, ferro, pondere & cuppis, & sacramento fidelitatis, & exercitu hominum habitantium in parte Episcopi, &c.* Idem esse *Ricordam* & *Cordam* patet ex subsequentibus pag. 182. *Habeat insuper dominus Rex in perpetuum sexterale, Cordam, ferrum, pondus, leidas & cuppas partis ipsius Episcopi.*

¶ RICORDUM, Italis *Ricordo*, Memorialis liber, commentarius. Acta B. Torelli Puppiensis, tom. 2. Martii pag. 500. *Memoria & Ricordum de mandato admodum reverendi in Christo patris domni Arsenii Crudelis de Puppio in sacra Theologia Magistri.*

¶ RICREDUTUS. Vide *Recrediti.*

¶ RICTARE dicuntur Leopardi juxta Spartianum in Geta cap. 5. *Leopardi Rictant, elephanti barriunt.*

¶ RICTARIUS. Vide *Rata* in *Rumpere.*

RICTINARES, Μυκτῆρες. Ita habent Glossæ Græc. Lat. MSS. ubi editæ, *ha nares, singulare non habet.* Infra: μύσταξ, *Ricinus.*

RICULA, *Mitra virginalis capitis*, in Glossis Arabico-Lat. Forte *Reticula.* Vide in hac voce.

☞ Retinendum esse *Ricula* patet ex hoc Turpilii loco apud Nonium: *Interea aspexi virginem injectam in capite Riculam indutam ostrinam.* Est autem *Ricula* diminutivum à *Rica*, Flammeum virgineum, apud Varronem lib. 4. de Lingua Lat. & apud Festum. Hinc emendandus Isidorus lib. 19. Orig. cap. 31. ubi male: *Rigula*, pro *Ricula*, *est mitra virginalis capitis.*

RICULUS. Joan. Bromptonus in Ricardo I. *Camelorum vero & dromedariorum onera portantium ad 4700. numerus æstimabatur. Multitudo vero Riculorum & asinorum, onerariorum sub numero leviter non cadebant.* Quidam emendant *curriculorum*; malim *vehiculorum.*

¶ RICUS HOMO. Vide *Rici homines.*

RIDELLUS, Cortina, ex Gallico *Rideau.* Monasticum Anglic. tom. 3. part. 2. *Tres capa ejusdem secta, cum toto apparatu altaris, sine Ridello.* Occurrit ibi pluries.

¶ RIDICULARI, Deridere. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Ridiculare*, κατεγέλασεν.

¶ RIDICULARIS, pro Ridiculus, jocosus, improbat Vossius lib. 3. de Vitiis serm. cap. 43.

RIDICULARIUS, Ridiculus. Gellius lib. 4. cap. 20. *Cavillator, & canicula, & nimis Ridicularius fuit. Ridicularia fundere*, dixit Cato apud Macrobium Saturn. 3. cap. 14.

¶ RIDICULOSE, Jocose. Vita S. Bardonis Archiep. Mogunt. sæc. 6. Benedict. part. 2. pag. 8. *Quibus sanctus Pater jucunde, &, ut ita dicam, Ridiculose respondit: Adhuc, inquit, cum Rex stultus veniet & nullum antistare volentem inveniet, forsitan me constituet Antistitem.*

¶ RIDICULOSUS, Ridiculus, apud Arnobium lib. 5. S. Hieronymus lib. 3. adv. Rufinum cap. 4. *Ridiculosus* à *Ridiculus* distinguit: *Non Ridiculosa, ut scribis*, inquit, *sed ridicula mihi forte res accidit.* Superlativo *Ridiculosissimus* usus est Plautus Stich. act. 2. sc. 2. v. 64. Risum deberet, qui in seria ureretur oratione, judice Vossio lib. 1. de Vitiis serm. cap. 17.

RIEDRA, REDRA, REDRARE, voces fori Aragonici. Fori Oscæ ann. 1247. sub Jacobo I. Rege Aragon. *Etiam qui interrogat, secundum Forum, potest demandare fidantiam ad demandatorem de Riedra, ut nunquam magis se reclamet ad chartam, quantum ad illam demandam, quam tunc facit.* Fol. 11. *Et postea qui conqueritur, debet dare fidantiam de Redra, qui Redret conquerentem. Dare fidantiam de Redra, vel Riedra*, in Foris Aragon. fol. 95. v. edit. 1624. *Fidantia tam juris quam de Riedra*, fol. 147. v°. Occurrit non semel.

RIEFLARE, Per vim auferre, rapere, ex Saxonico ꞃieꝼian, spoliare, rapere, *raubare*, nostris *Derober*. Nam vox formata ex ꞃeaꝼ, & ꞃieꝼ, vestis, indumentum, quæ & spolium & rapinam significat. Hinc Anglis *Rifling*, populatio, nostris *Rafle*, direptio. Leges Henrici I. Regis Angliæ cap. 57. *Quod si de manifestis & confessis agatur, ubi quis peccavit, ibi rectum faciat, vel de suo ad valens forisfacti pro in borgo retineantur, considerate scilicet, & coram testibus, & ratione hoc, non furore fiat, ne Rieflatum reputetur, & justitia repetentis in injustitiam convertatur.... Sæpe enim contingit, ut hoc modo depositum pro furto & Rieflato, & quoquomodo defraudato, postea fuerit intentiatum* (f. intertiatum) *& ad hoc denique comprobatum.*

¶ RIENOSUS. Vide *Renitiosus.*

RIESA, Nostris *Ries*, *terres non labourées*: quasi *Resides terra*, ut quidam censent: at Consuetudo Herliacensis art. 4. indicat ita dictas, quasi *rejectas*, & derelictas, *terres abandonnées*, dum eas vocat *terres demeurées à rejets. Agri deserti*, in lege 12. Cod. Th. de Ann. & trib. *Centuria deserta*, in leg. 10. eodem. *Deserta & squalida loca*, in leg. 2. & 12. eod. Cod. de Indulg. debit. *Inutiles, defectivi*, in leg. 3. eod. Cod. de Exaction. Apud Aggenum de Limitib. agror. dicuntur *Relicta loca*, quæ sive iniquitate locorum assignari nequiverunt, sive ex voluntate conditoris, hoc est, mensoris relicta, limites minime acceperunt: vel denique quæ vis aquæ obtinuit. Quæ quidem loca plerumque proximi possessores invadunt, & opportunitate loci irritati agrum obtinent, &c. Charta Hugonis *de Montcornet* anni 1222. in Tabulario Fusniacensi: *Pasturare poterant, per omnia nemora mea, exceptis quibusdam locis, quæ vulgo dicuntur Rieses.... In prædictis vero Riesis pasturare non poterunt.* Ibidem: *In Riesis meis dedi & concessi annuatim eisdem decem cartatas feni. Ries & pasturages*, in Consuetud. Bononiensi art. 133. *Laisser les terres en Ries*, in Atrebatensi veteri art. 39. 62. [Vide *Resa* 2.]

RIFFLETUM. Monasticum Anglic. tom. 1. p. 326. *Et totam terram Warini de Wacy, quam mater mea eis ante dederat, & messuagium ejus, cum duobus Riffletis circumjacentibus.* Vide *Refletum.*

RIFFLURA, Levis plaga in cute, ex Gallico *Riffure*: illud vero forte ex *Riefflare*, de quo supra, rapere, ita ut *Rifflura* sit eorum, quibus caro leviter *rapiatur*, ac vellitur. Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 23. §. 2. *Utrum ibi sit plaga vel Rifflura*, ad hoc quod procedat duellum. Cap. 24. §. 2. *Rufflura* scribitur, & in Fleta lib. 1. cap. 41. §. 3.

RIFFO, Monetæ species, in Charta an. 1195. apud Nicol. Chorjerium, qua quidem Girardus vendit Ecclesiæ Viennensi, quidquid possidebat Viennæ *centum Riffonibus, datis inde septem libris*: unde colligit idem Chorjerius, centum *Riffones* septem libras confecisse. Forte fuit Moneta Monasterii S. Ruffi Valentiæ cavarum, ita ut legendum fuerit *Ruffonibus.*

¶ RIFORMA, Vox Italica, Reformatio, Gallice *Reforme*, Severioris disciplinæ restitutio in cœtibus Religiosis. Processus de B. Jacobo Bitectensi, tom. 3. Aprilis pag. 528. *Joannem à Coriliano Ordinis Minorum strictioris observantiæ in provincia & Riforma S. Nicolai ministrum provincialem.*

1. RIGA, Striga, sulcus terræ, ager sulcatus, nostris *Raye*, vel *Raye de terre*, vox formata forte à *Rigor*, de qua infra, id est, limes rectus, vel quicquid in rectum aratur. In Glossis MSS. *Areola* exponitur *Riga hortorum*. Ita porro videtur usurpare Concilium Duziacense I. part. 4. c. 5. *Nec unam Rigam de terra, nec ullum habebat mancipium proprium.* Vita S. Berthæ Abbat. Mart. num. 7. *Cœpit terram fodere, & in modum sulci Rigam facere.* Et Charta Fulcoudi Abbatis S. Faronis Meldensis: *Anathematizavit cunctos, qui ex supradicta terra aliquam fraudem facere præsumerent, vel usque ad unam Rigam minuerent.* [Edita est tom. 2. Hist. Eccl. Meld. p. 9. & sæc. 4. Benedict. part. 1. pag. 659. unde Mabillonius in Onomastico ad calcem *Rigam* interpretatur Tributi genus à colono solvendum. Vide mox *Riga* 3. Charta Bartholomæi Laudunensis Episc. ann. 1117. Hist. Codiac. pag. 136. *Unam carrucam terræ ad omnes Rigas dedit.* Iis in locis, in quibus quolibet triennio per annum requiescunt agri, solum integrum in tres portiones circiter æquales dividitur. In una frumentum hyemale seritur, in altera Martium, tertia requiescit. Has portiones *Rigas* appellat Bartholomæus loco citato, ut pleraque nostrum *Rayes* etiamnum appellamus. Hac, ut puto, notione Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 45. verso col. 2. *Arant dimidiam Rigam.* Vide *Roya.*]

¶ RIGAS FACERE. Idem Codex MS. fol. 40. recto col. 2. *Ofarms colonus .... tenet mansum 1. habet de terra arabili bun. xxxv. facit inde Rigas & curvadas abbatilas & prapositiles.* Eodem fol. verso col. 2. *Cricianus colonus .... habet de terra arabili bun. x11. solvit ad hostem multones 11. de spelta modios v. facit integram Rigam.* Et fol. 41. recto col. 1. ... *Habent de terra arabili bun. x11. de prato arp. 1. solvunt similiter & faciunt duas Rigas supra.* Ubi *Rigas* facere idem est, ut videtur, quod Arare.

¶ RIGIS, Ager strigatus, Angl. *Rig* vel *Ridge*. Spelmannus in voce *Riga*: *Terram quam è pluribus sulcis in aggerem efferunt arantes, ita ut situs sedes frumentis habeatur, Romani Strigam, atque inde agros Strigatos, nos à Rig vocamus.* Thomas *Blount* in Nomolexico: *Anno 20. Eliz. teste Jacobo Dyer Mil. unam acram terræ arabil. continen. quinque porcas terræ, Anglice Ridges.* Excambitio inter Moniales S. Michaelis *de Stanford* & Galfridum filium Lenverici *de Brun*, apud Thomam *Madox* Formul. Angl. pag. 155. *Sciant præsentes & futuri ... quod idem G. excambiavit cum prædictis Monialibus v111. acras terræ*

arabilis, quarum II. *Rigis jacent super Langeland &* II. *Hevetlandes quæ capitant super easdem, super Sopereſtand* IIII. *roda & quinta roda, quæ tangit super Langeland*, II. *roda versus Aquilonem apud Henes*, I. *Rig juxta Mabiliam Roberti filii Militis*, VII. *Rigis qui capitant super Lundam*, II. *Rigis juxta Robertum Calver, quæ capitant super Obeſtorpeſgathe*, I. *Rig. juxta Robertum Lunet; hæc* VIII. *acras, ex quibus* XI. *Rigis jacent juxta Have versus Aquilonem, &c.*

2. RIGA in vestibus, [Linea, Gall. *Raye*.] Concil. Florentin. part. 2. pag. 906. ult. edit. *Cappa cœlestini coloris Rigis albis purpureisve per transversum .... variata.* Concil. Salzburgense an. 1420. cap. 6. *Pallia deferunt, jeppulis manicas strictas, ut tunc moris est, multipliciter plicatas seu Rigatas, aut alias laicales habentibus.* [Jacobus Cardinalis in Coronatione Bonifacii VIII. PP. tom. 4. SS. Maii pag. 469.

Quod rubeis croceisque Rigis umbracula velent.

Inventarium Ecclesiæ Noviom. an. 1419. *Item, unum veletus sericus ad Rigas sericas diversorum colorum.* Et alio in loco: *Item, duæ aliæ curtinæ de stamine Rigatæ de rubeo, croceo & asureo.* Rursum alibi: *Item, una cappa de Cardinali de Limoges, operata auro & serico, Rigata diversis coloribus.* Concilium Trevirense an. 1310. apud Martenium tom. 4. Anecdot. col. 240. & 247. *Item, cum .... in nostra civitate .... quamplures Presbyteri, Canonici & Clerici Rigatas & scacatas vestes gestantes .... venerabile signum clericale .... deferre præsumtuosa superbia vilipendunt .... sub pœna excommunicationis lata sententia ... firmiter inhibemus, ne deinceps hujusmodi vestes Rigatas & scacatas ... de cetero deferre præsumant.*]

3. RIGA, pro Agrario, aut tributo ex agris, videtur usurpari à Marculfo lib. 2. form. 36. *Ita ut ab hac de ipso jure hæreditario ... in tuam revoces potestatem, & nullam functionem, aut reditus terræ, vel pascuarium .... non debeatis, nisi tantum, si ita vult, Riga.* Vetus Formula apud Bignonium: *In ea ratione, ut Riga exinde in cultura dominica arare & recondere faciam.* Item: *In ea ratione, ut Riga & alius reditus terræ persolvam.* [Præceptum Carolomanni filii Ludovici Balbi apud Mabillonium to. 3. Annal. Benedict. pag. 686. col. 2. *Cum vineis & terris omnibus ac mancipiis .... necnon & cum aliis terris nostri fisci, ubi Rigas aut aliquam redhibitionem facere solent.*]

4. RIGA, Linea, sulcus literarum. Theutonibus, *Rige*, vel *Reige*, Series, ordo. Guibertus lib. 1. de Vita sua cap. 22. de fulmine: *Dextrorsum enim per arcum, cui percussa imago suberat, flamma lambens in cemente arcus descendende bifurcam nigredinis Rigam fecit.* Chronicon Windesemense lib. 1. c. 27. *Hanc professionis suæ formam manu propria in membrano pergameni conscriptam parvula cruce in ultima Riga consignatam ... obtulerunt.* [Adrianus de Veteri-busco de Rebus Leodiens. apud Martenium tom. 4. col. 1276. *Tota vis Bullæ stat in quatuor vel quinque Rigis, ubi Papa suspendit interdictum & iterum ponit.* Statuta Placentiæ lib. 6. fol. 83. recto: *Et quod qualibet linea seu Riga habeat ad minus quinque dictiones.*] Vide Ferrarium in *Riga*, & infra in *Rigus*.

¶ REGARE, Italis, Lineas ducere, nostris *Rayer*, pro quo interdum scripserunt *Rager*, ut le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Desus les beaumes de lor brans
S'entredonent colps si grans ...
Que par les chiefs li sans Rage, (fluit)
Mes ne partissent por tel plage.

Rectius, ut videtur, ad hodiernum saltem usum aptius, legeretur *Raye* & *Playe*, ut præfert le Roman *d'Athis* MS.

Et me faites sans demourance
Loïer & estouppes la Plaie,
Pour retenir le sang qui Raie.

¶ RIGHA, Stria, linea, Ital. *Riga*. Acta S. Franciscæ Rom. tom. 2. Martii pag. 166. *Vidit insuper Christi ancilla acediosorum animas sedentes in medio ignis, & sedebant supra unum lapidem quadratum, qui lapis erat sculptus cum Righis cavatis, sicut aliquas solemus videre columnas, & illa Righa erant plena carbonibus ardentibus.*

RIGABELLUM, Instrumentum musicum, cujus usus erat in ædibus sacris, antequam organa Italis omnino familiaria essent. Vide Sansovinum in Descriptione Venetiarum 2. edit. pag. 179.

RIGAGO, RIGATUS, Rivus. Vide *Rigus*.

¶ RIGATOR, Qui rigat, humore conspergit. *O stentum Rigatorem*, Tertulliano adv. Valentin. c. 15. *Plantator & Rigator*, S. Augustino Epistola 112. S. Paulinus Epist. 39. novæ edit. num. 6. *Spiritus sanctus Rigator animarum est.* Rursum utitur Natali 8. v. 239. Dracontius Hexaemero v. 432.

Ipse Rigator erat, sator, auctor, messor, arator.

¶ RIGATORIUM, *Vas aquæ lustralis ante ædes privatas*, apud Laurentium in Amalthea.

¶ 1. RIGATUS, Rivulus. Vide in *Rigus*.

¶ 2. RIGATUS, Lineis distinctus. Vide *Riga* 2.

¶ RIGHA, Linea, stria. Vide in *Riga* 4.

¶ RIGIDUS, Splendidus, nitens, si recte legitur in Glossis Lat. Græc. & Gr. Lat. *Rigida*, λάμποντα.

¶ RIGINUS, pro Ricinos. Glossæ Lat. Gr. *Riginus*, κρότων. Aliæ Græc. Lat. Κρότων, φθὶρ, *Ricinus*, *Riginus*. Et alibi: Φθὶρ *Pedunculus*; φθὶρ, ἤγουν κρότων, *Ricinus*.

¶ RIGIS, Ager strigatus. Vide in *Riga* 1.

¶ RIGMATICE, Metrice, Gall. *En vers, en rimes.* Chronicon S. Bertini apud Martenium tom. 6. Collect. Ampliss. col. 627. *Dicta vero ipsa de Latino in Gallicum Rigmatice dictavit.* Ejusdem originis est vox *Rigmerie* pro metro Gallico, ubi duæ voces versum finientes eumdem sonum edunt, quem vulgo *Rime* appellamus. Literæ Caroli Francorum Regis an. 1445. apud Martenium tom. 1. Anecdot. col. 1805. *Ils firent & ont fait ladite feste aux fols, en plusieurs excez de mocqueries, spectacles, deguisemens, farces, Rigmeries & autres telles folies, qu'ils n'avoient oncques mesfait de memoire d'homme.* *Rimairie*, in Epistolis *du Traverseur*, Borello teste in Thesauro. Vide *Rimarius*.

¶ RIGOLA, Rivulus. *Juxta Rigolas castri Villa-novæ*, in Charta ann. 1467. è Schedis D. *Aubret*. Vide infra *Rigus*.

RIGOR, Græcis εὐθυωρία, Frontino & Agrimensoribus appellatur, *quicquid in agro mensori operis causa ad finem rectum facit: quicquid vero ad horum imitationem in forma scribitur, linea.* Idem Frontinus: *Rigor est, quicquid inter duo signa, vel in modo lineæ rectum perspicitur.* Vetus Inscriptio 711. 3. *Huic cedat in Rigorem maceria & furcarum, & ara in qua fur cepem.* [Haud scio an huc revocari possit quod habet le Roman *de Floire* MS.

Babiloine est cite moult fort,
Si est assise en un Regort.]

¶ RIGORA, Rivulus, rivus. Vide mox *Rigus*.

¶ RIGOROSE, Rigide, summo jure, secundum juris rigorem. Statuta Monasterii S. Claudii p. 44. *Causa seu controversia & quæstiones, quæ interdum ratione jurium, obventionum & administrationum ejusdem monasterii inter præfatum dominum Abbatem & Con-*

ventam oriuntur, per sæculares judices & in foris vetitis Rigorose terminantur; ea propter, &c.

¶ RIGOROSITAS, Severitas, austeritas. Chronicon Philippi de Lignamine apud Murator. to. 9. col. 265. *Tanta Rigorositatis fuit* (Benedictus XII.) *quod consanguineos vix cognoscere voluit, dicens Papam consanguineos non habere. Rigorositas regula*, seu *Rigor* promiscue, in Bulla Eugenii IV. Papæ ano. 1432. è Bullario Carmel. pag. 182. col. 2.

¶ RIGOROSUS, Plenus rigoris, apud Scholasticos. Usus est Carolus VIII. Franc. Rex in Edicto de Rescript. pag. 162. ut refert Vossius lib. 3. de Vitiis Sermonis cap. 43. Quidam vocem hanc tribuunt Senecæ Epist. 22. *Opus est Rigoroso aliquo, ad quem mores nostri seipsi exigant.* Sed desideratur in veteribus atque novis editionibus, ut observant alii.

¶ RIGULA, *Terra fœcunda, opima, fertilis*, apud Papiam. Martinius emendat *Rigua*. Alia notione legitur in *Runla*.

¶ RIGULAGO, Rigularis. Vide *Rigus*.

¶ RIGULITIA, Italis *Rigolitia*, Gall. *Reglisse*, Glycyrriza, in Statutis Civitatis Astæ, ubi *de intratis portarum*.

¶ RIGUOLES, Idem quod mox *Rigus*, *Rigulus*, Rivulus. Charta an. 1282. apud Baluzium tom. 2. Histor. Arvern. pag. 528. *Et viginti solidos quos habes in manso de Vendes dal Riguoles sobra & dal Riguoles inferiore, & in pertinentiis dictorum mansorum.*

RIGUS, Rigulus, Rivus, rivulus, nostris *Rigole*, [Ital. *Rigo.*] Lexicon Cambro Britannicum: *Rhigol, fossula, sulcus.* [Charta an. 832. in Appendice Marcæ Hispan. col. 769. *Inde vadit ipse terminus per Rigo Ferrario usque ad ipso Palaciolo, &c.* Adde Chronicon Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 422. 449. 472. 473. 512. 533. &c.] Passim occurrit in Tabulario Casauriensi. Hinc *Rigeta*, enuntiatione Longobardica, apud Leonem Ostiensem lib. 3. cap. 19. ut *Rivora*, apud Gromaticos, pro *Rigus*, & *Rivus*. [Vide *Rio*.]

Rigago, [Ringago,] Eadem notione. Tabularium Casauriense: *Et de ambobus lateribus fine Rigagines cum vineis & pomis, &c.* Alibi: *De alio latere fine ripa Fossetana, quomodo descendit Alegozanum ad ipsam Rigaginem.* Rursum: *Et remisit intentionem, quam misit de Poio de Arnaro fine Rigo Bussi, & fine Rigagine de Augeano, & pergit in Rigo Bussi, & fine ipsa Rigagine, qua pergit inter Arnacio & Pretetule.* Alio loco: *Et de alio latere fine Rigagine, & quomodo ipsa Rigagine mergit in rivo Cupo.* Bulla Cælestini III. PP. apud Ughellum in Episcopis Theanensibus: *Et exinde pergit in Rigaginem, que ducit juxta Ecclesiam S. Mariæ, & ipsa Rigago mittit in flumine de Gavigliano, &c.* Chronicon S. Bartholomæi de Carpineto l. 12. p. 1242. *Tertiam modiorum decem, quæ habet fines viam Salariam & Rigagines.* [Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 449. *A primo latere Ringagines Cantelli; à secundo mons Otai; à tertio Rigagines venientes in Bruscletum & in Rigum de Ponticella.* Rursum occurrit vox *Rigago* ibidem col. 472. 473. 474. & 512.]

¶ Rigulago, Eodem significatu. Chronicon Farfense col. 530. *Quarum fines sunt usque in rivum, qui currit in terra Zarfonis, & venit in Rigalaginem, in Turcellam & in vallem, &c.*

¶ Rigularis, Rursus eodem intellectu. Idem Chronicon Farfense col. 484. *A capite via; à pede medium flumen Asum cum cursu aquæ; ab uno latere terra S. Angeli; ab alio Rigularis currens.*

Riago, Eadem pariter notione. Charta Caroli M. Imper. in Chronico S. Vincentii de Vulturno pag. 677. *Ultra monte extrinsecus circumdantes in hortum usque Riaginis, qua nominatur Ravennola, &c.* Pag. 689. *Montes extrinsecus circumdantes in ortum usque Riaginis, qua nominatur Ravennola, & à capite ejusdem Riaginis venientes juxta montes publicos in montem usque Benafrum, &c.* [*Rivum vel Riaginem*, in Chr. Farf. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 442.]

Rigatus. Charta Urracæ Reginæ Hispaniæ ann. 1116. apud Sandovallium: *Et inde ad Petram fitam, & inde ad illum Rigatum, quod est inter Feuelope & Casal de Rex.*

Riaulus, pro *Rivulus*, non semel occurrit ibid.

¶ RILEVUM, Anaglyphum, sculpturæ genus extans, eminens, Ital. *Rilevo*, Gallice *Relief*. Acta S. Jacobi Philippi, tom. 6. Maii pag. 175. *Et posuit imaginem suam di Relevo in una fenestra in sacello.*

¶ RIMA, f. Locus cavus, aut iter cavum, & quasi fissum, à *Rima* Latinis & Italis, Fissura. Chronicon Farfense apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 602. *Inde transit per pedem montis usque gualdum S. Mariæ de Sanctis; deinde in viam antiquam, à qua incipit ascensus, & post ascensum incipit descensus per vallem Lupam usque in Crucem; inde per Rimam, qua Currus dicitur, usque in flumen Rianam.*

¶ RIMADA, *Rythmus*, Italis *Rima*, Nostratibus *Rime*, apud Laurentium in Amalthea.

¶ RIMARE, pro Rimari. Glossæ Lat. Græc. *Rimo*, ἀνερευνῶ. Et Græc. Lat. Ἀνερευνῶ, *Rimo*, scrutor.

RIMARIUS. S. Columbanus Epist. 5. *Et S. Hieronymus in suo hoc idem de Pascha opus collaudavit catalogo, de hac tunc ætate vituperande disputet, qui contra Gallicanos Rimarios de Pascha, ut ait, errantes horrendam intulit sententiam, dicens, &c.* Nostri *Rimeurs* vulgo vocant poetastras; sed an ea hic sit notio, non definio. [Italis *Rimario*, liber est de rhythmis seu de vocibus exitus similes habentibus, Gallis *Rimes*. Vide *Rigmaticæ*.]

RIMATH, Jusjurandum, quod quis cum toto conjuratorum cœtu vel numero dabat, à Saxon. a rime, Numerus, & að, juramentum. Vide Leges Adelstani Reg. cap. 25. & supra in *Cyreath*.

¶ RIMATIM, Rimando, diligenter inquirendo. Martianus Capella lib. 2. *Rimatim ab ostio speculari.*

¶ RIMATOR, Qui rimatur, diligenter inquirit. Arnobius l. 5. *Varro in antiquitatis indagatione Rimator.* Senator lib. 3. Var. Epist. 6. *Rimator morum.* Italis *Rimatore*, ut nostris *Rimeur*, est Poeta vernaculus, qui versus componit simili vocum sono terminatos: qua notione legitur in Vita S. Winwaloei MS.

¶ RIMATUS, passiva notione, Diligenter inquisitus. Sidonius lib. 7. Epist. 2. *Diligenter, quæ ad socrum pertinuerant, Rimatis convasatisque.* Chronicon Dominici de Gravina apud Murat. tom. 12. col. 590. *Deducta itaque ad maturum consilium causa ipsa, & Rimatis causis & periculis imminentibus.* Hoc est diligenter examinatis ac perpensis. *Instrumentis seu privilegiis Rimatis & diligenter inspectis*, in Charta an. 1317. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 11.

¶ RIMENDATOR, Italis, Sartor, sarcinator, quasi *Reemendator* veterum vestium, Gall. *Ravaudeux*. Miracula S. Zitæ, tom. 3. Aprilis pag. 516. *Bonaventura Rimendator pannorum.*

¶ RIMENTARIUM. Vide supra *Rementarium*.

¶ RIMENTARIUS, Ἀρωματοπώλης, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Ἀρωματοπώλης, *Odorarius*, *Rimentarius*. Melius in Castigationibus è MSS. *Pimentarius*, seu *Pigmentarius*.

¶ RIMIDIA, *Crepida*, in Glossis Isidori. Excerpta Pithœana: *Rividia, crepido.* Utrum præstat? Hic silet Grævius.

¶ RIMIRARI, Rimari. Statuta Mutinæ pag. 110. *Item quod massarius artis & collegii notariorum vinculo sacramenti prædicta Rimirari & scrutari teneantur.* Italis *Rimirare* est attente atque diligenter inspicere.

¶ RIMOR, à *Rima*, *Scrutinium*, Johanni de Janua; *Ensarchemens*, *Scrutines*, in Glossario Latino-Gallico Sangermanensi MS.

¶ RINAS, *Naves vel massa*, in Glossis Isidori. Recte monet Grævius scribendum esse, *Nares* pro *Naves*, à Græco ῥὶν, Nasus; unde ῥῖνες, Nares.

RINATRIX, *Serpens*, *veneno aquam inficiens*, in Glossis Arabico-Lat. ubi perperam *Rixatrix*. Papias: *Rinatrix*, *serpens aquam veneno inficiens: in quocumque enim fonte fuerit*, *suum ibi immiscet venenum.* Vide *Natrix*.

RINCA, RENGA, Baltheus militaris, cingulum militare. Catholicon Armoricum: *Ren*, *Gall.* *Memer. Rengen*, *Gall. Renge ou resne de cheval.* Jus Feudale Saxonum cap. 33. §. 5. *Antequam vassallus accedat ad dominum*, *gladium*, *cultellum*, *& calcaria* ... *deponat*, *quia si in his se neglexerit*, *reus est pœna*, *annulos & fibulas*, *& omnia ferrea*, *Rincas & barras*, *propter opinionem stultorum.*

RINGA. Bractoo. lib. 1. cap. 8. §. 2. *Quando eos attingunt gladiis, id est*, *Ringis gladiorum.* Idem §. 3. *Ringa enim dicuntur*, *quod renes girant & circumdant*, *unde dicitur: Accingere gladio tuo*, *&c. Et Ringa cingunt renes talium*, *ut custodiant se ab incessu luxuriæ*, *&c.* MS. Spelmanni habet ubique *Renga*. Le Roman *de Garin*:

Li ceint l'espée par la Renge d'or fin.

Computum Stephani Fontani Argentarii Regii 1. Julii ann. 1352. cap. *d'orfaverie*: *Pour faire & forger le cospel d'une espee*, *rebrunir la croix*, *le pomeau*, *la boucle & le mordans de la Renge.* [Instrumentum ann. 1386. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 674. *L'une desdites espees sera garnie de Renge de cuir ou de soye*, *garnies de boucles & bardillons de fer & d'acier*, *mise & ceinte à mon costé*, *ou attarbee icelle espee à une courroye de cuir ou du tessu de soye*, *&c.*] Etymon porro vocis attigit Bractonus, dum ait *Ringas* dictas, *quod renes gyrent & circumdent*. à *Ringas* quippe vel *Hringas*, i. circulus deducitur. Vide *Hringus*. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Ρενδα, ζώνη. λωρίον, ὅ οἱ βαρβάροι ἐζωννύνται. Ubi ῥέγγα forte legendum.

¶ RENGIA, Eadem significatione. Charta an. 1302. è Regesto *Olim*: *Dicti operarii suo officio de auricalco*, *electro & metallo non contenti*, *sed rerum officia perturbantes*, *nitebantur facere Rengias*, *estallas & forellos*, *& cætera opera de corio & ligno necessaria pro ensibus*, *tam magnis quam parvis*, *&c.* Mox recurrit ibidem.

¶ RINCUES. Vetus Ceremoniale MS. B. Mariæ Deauratæ: *In festo b. Lucæ Evangelistæ dominus (Prior) tenetur dare prædicto Conventui quatuor Rincues sive Tessones*, *& dividuntur. Tessones* Occitanis sunt Porcelli. Idem omnino videntur esse *Rincues*: sed unde vox illa ducta est? An à *Rhanne*, Coitus suum? Vide *Hranna*.

¶ RINGA, Cingulum militare. Vide *Rinca*.

¶ RINGELDUM. Vide *Raglorium*.

¶ RINGHIERA, vox Italica, Suggestum, locus unde sermo fit ad populum. Sozomenus Pistoriensis ad an. 1394. apud Muratorium tom. 16. col. 1160. *Unde super Ringhieram & pulpitum exierunt collegia*, *& xi. cives absque domino Donato*, *sedantes eos dicendo*, *quod de domino Donato fieret justa punitio.*

¶ RINGRATIARE, Italis, Gratias agere, referre. Acta S. Franciscæ Rom. to. 2. Martii p. 121.* *Ringratiabant & laudes reddebant.*

¶ RINGUS, Castrum Avaribus. Vide *Hringus*.

RINTA. Charta ann. 1081. pro Monasterio S. M. Pinarolensi: *Dono & offero* ... *sedimentum unum cum Rinta*, *cum area*, *quæ ibi extat*, *& campo insimul tenenti.* Alia an. 1098. *Tam in seminibus*, *Rintis*, *silvis*, *cum areis*, *in quibus extant.* Vide Probat. Hist. Sabaud. pag. 19. 20. 27.

¶ RIO, Rivus, fluvius, apud Hispanos & Italos. Scriptura Principis Adelgastri ann. 780. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 89. *Per tontorquellos & inde ad illo Rio de Rivilla*, *&c.* Commensuratio aliquot prædiorum ann. 632. apud Mabillonium lib. 6. Diplomat. pag. 464. *Deinde per ipso fluvio usque Rio*, *qua est Salmagnaria.* Pluries occurrit ibi. Notitia judicati an. 876. Marcæ Hispan. col. 798. *De una parte in Rio*, *quem nuncu ant Ferrario.* Rivus *Ferrarius* nomine, qui hic dicitur *Rio*, supra dicitur *Rigus*. Vide in hac voce. Acta dotis Ecclesiæ Rivipull. ibid. col. 819. *Habet affrontationes per ipsa serra de Molella*, *sicut aquas vergunt contra ipsas Ecclesias*, *& venit in Rio Mexanos.*

¶ RIOLUS, Rivulus. Privilegium Monasterii Rivipull. an. 888. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 165. col. 2. *Habet affrontationes ex latere uno per Riolo*, *qui discurrit per villas Palliares*, *&c.* Statuta Mutinæ fol. 12. rubr. 59. *Riolus dicti fontis cavetur & aptetur per eum locum quolibet anno*, *per quem ire & fluere consueverat.* Vide *Rio*.

RIOTTA, Illicitum factum per tres ad minus perpetratum, ut est verberatio alterius, violenta possessionis arreptio, aut aliquid hujusmodi. Vide Cowellum lib. 4. tit. 18. §. 50. & Rastallum, [nec non Thomam *Blount* in Nomolexico v. *Riot*. Statuta Collegii Corisopitensis an. 1380. apud Lobinellum tom. 3. Histor. Paris. pag. 504. col. 2. *Item*, *omnes & singuli scholares prædicti inter se ad invicem* ... *ab omnibus contentionibus*, *rixis jurgiis*, *conviciis*, *Riotis & quibuscumque illicitis & inhonestis verbis.* Processus de B. Petro Luxemburg. tom. 1. Julii pag. 604. *Ad invicem tunc inceperunt magnam Riottam*, *& fugerunt bini inde.*] Galli etiamnum *Riotes* ut Itali *Riotte*, appellant ejusmodi rixas. Joan. Villaneus lib. 9. cap. 304. *Venendo tra lora a Riotta.* Philippus *Mouskes* in Hist. Franc. MS.

A tant commencent environ
A Riboter tout li Baron,
Et Ferrans & si Cevalier
Se comencens a desrangier.

[Historia Belli sacri apud Marten. tom. 5. Collect. Ampliss. col. 750. *En celle meme annee* (1275.) *Dan Ferrant li ainsne fils le Roi de Castele*, *qui avoit espousee Dame Blanche la fille le Rois Lois de France* ..... *& par cest mariage fu faite concorde du Roi de France & de celui de Castele*, *de Riote qui estoit entre eux*: *car le Roi de France chalengeoit & demandoit por sien le roiaume de Castele.* Literæ Johannis Franc. Regis ann. 1355. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 29. *Et se pour cause ou occasion de ce*, *naissoit ou mouvoit debat*, *Riot*, *ou questione contre les resistens*, *&c.* Charta an. 1327. è Codice Colbert. nor. 2591. *Pour bien de pais & pour oster toutes Riotes*, *contens & discencions*, *&c.*] Vide Ægidium Menagium in Orig. Francicis.

¶ 1. RIPA, Italis, Petra, rupes. Miracula B. Ambrosii Senensis, tom. 3. Martii pag. 206. *Cum luderet cum quadam domina extra civitatem*, *ab ipsa impulsa cecidit per quandam Ripam*, *ex cujus casu fuit tam fortiter in brachio læsa*, *&c.* Hic intelligi potest Declivitas collis saxosi. Acta S. Petri Cœlestini tom. 4. Maii pag. 451.

. . . . Sed cellula Ripa
Saxea, qua facies modo non culta eigebat,
Erigitur, depressa tamen, plus carceris usum
Quam placidi prastare solent spectacula visus.

Vita S. Petri Parentii, tom. 5. Maii pag. 97. *Dicens lapidicinam, in qua laborabat, esse in proximo ruituram .... post paucissimos ictus factos in lapides, super hunc Riparuit.* Miracula S. Antonii de Padua, tom. 2. Junii pag. 721. *Juvenis terram fodiens, Ripa desuper irruente, letaliter est oppressus.* Suspicatur Cl. Editor *Ripam* hic esse summam fossæ oram: cui suspicioni & locus ipse favet, & ipsa vox *Ripa*, quæ non semel pro Ora, seu termino, sumitur. Hac notione Pactum inter Jacobum Aragoniæ Regem & Berengarium Magalonæ Episcopum an. 1272. *Ubi est alius terminus positus circa vineam seu in Ripa vinea Petri de Carnatio fusteris.* Charta Caroli II. Regis Siciliæ & Provinciæ Comitis an. 1289. ex Schedis Præsidis *de Mazangues*: *Fuisset ... sententialiter cognitum ... territorium de Layucello durare & protendi usque ad fines infrascriptos, videlicet usque ad summitatem campi Hugonis ... & protenditur versus S. Michaelem usque ad Ripam campi*, id est inferiorem oram, seu terminum declivem, quam *Ribe* vocant Provinciales nostri. *Ripa campi* pluries repetitur in hac Charta.

¶ 2. RIPA, Fluvius, Gall. *Riviere.* Litteræ Philippi Pulcri Franc. Regis è MS. DD. *Daguesseau* Franciæ Cancellarii: *Usque ad Ripam d'Eyse*, id est, usque ad fluvium Oesiæ, nostris *d'Oise*, ut patet ex Litteris ejusdem Regis Gallico idiomate scriptis an. 1298. in Probat. Hist. Comitatus Ebroic. pag. 23. ubi legitur: *Jusqu'à la Riviere d'Eyse.* Vide *Riparia.*

3. RIPA, Idem quod *Ripaticum*, de quo infra. Charta Gregorii V. PP. apud Ughellum tom. 2. pag. 349. *Donamus tibi tuaque Ecclesia districtum Ravenn. urbis, Ripam integram, monetam, teloneum, mercatum, muros, & omnes portas civitatis.* Charta Ottonis III. Imp. ibidem pag. 374. *Comitatum Comaclens. cum Episcopatu suo & Ripa.* Infra: *Ejus Ecclesia districtum cum portis, Ripis, & portubus, &c.* Adde Bullam Honorii III. PP. ibid. pag. 959.

RIPAGIUM. Vide *Ripaticum.*

¶ RIPALE, RIPPALE, Idem, ut videtur, quod infra *Ripaticum.* Acordium Humberti Episcopi & Aymonis Comitis Gebennensium an. 1124. apud Sponium tom. 2. Hist. Genev. pag. 5. *Hospitalitatem, placitum generale, forationes vini & totum Rippale, coroadam & mutationes domorum, si dominus mortuus fuerit, debet* (Episcopus) *ut dominus possidere.* Homagium Comitis Gebenn. an. 1219. ibidem pag. 50. *Hospitalitas, placitum generale, forationes vini & totum Ripale, coroade & mutationes domorum, cum dominus mortuus fuerit, & forum totius ville & justitia fori, pedagium & pascua, moneta, latrones & bona eorum ad solum Episcopum pertinebunt.*

¶ RIPANARE, Aucupari. Inquisitio adversus Episcopum Genev. an. circiter 1217. apud Sponium tom. 2. Hist. Genev. pag. 417. *Willelmus Procurator S. Victoris Gebennensis, juratus .... rogatus de quinto articulo, dicit quod vidit eum Ripanare cum avibus, sed ipse non portabat aves.* Ibidem pag. 411. legitur: *Rogatus de quinto dicit .... quod aliquando vidit Episcopum cum aucupibus *** non tamen aves portantem aucupales.*

RIPANI. Vide *Ripuarii.*

¶ RIPARE, is, Idem quod mox *Riparia.* Privilegium Lotharii II. Imp. in Actis SS. Junii tom. 5. pag. 485. *Cum terris, vineis, pratis, pascuis, novationibus, aquis, aquarumque decursibus, paludibus, molendinis, Riparibus, portubus, ripis, teloneis, quarsismis, decimis, &c.* Hinc emendandum puto alium ejusdem Chartæ locum, ubi legitur: *Cum vineis, terris, silvis, campis, pratis, pascuis, paludibus, pontibus ... cum Ritratibus, tallauariis, &c.* Pro *Ritratibus* legendum videtur *Riparibus*, nisi forte legendum sit *Iutratibus*, ut suspicatur Cl. Editor.

RIPARIA, Fluvius, ex Gallico *Riviere.* Charta Joannis Regis Angliæ pro Libertatibus Angl. an. 1215. *Nec villa, nec homo distringatur facere pontes ad Riparias, nisi qui de antiquo, & jure facere debent, nulla Riparia de cætero defendatur, nisi illa, qua fuerat in defenso tempore Henrici Regis avi nostri.* Matth. Paris an. 1231. *In quodam prata, quod Ripariam habebat vicinam paludibus obsitam.* Infra: *Milites vero cum à fratre requirerem, si possem Ripariam & pratum equites cum securitate transire, &c.* [Recognitio an. 1290. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 21. col. 1. *Exceptis tamen de prædictis mandamentis rebus infrascriptis, videlicet territorio quod est inter Ripariam d'Ayguis & Ripariam de Crotes.* Constitutiones Cluniac. MSS. *Illos autem de conventu nostro Cluniaca .... si pro eorum recreatione & usu in dictis Ripariis piscati fuerint seu mandaverint piscari, nolumus hac excommunicationis sententia innodari.* Charta ann. 1480. ex Archivo Civitatis Massil. *Exceptis tamen & reservatis passagiis Ripariarum, in quibus transire cum navi, qua passagia exsolvuntur respectu navilagii. Per bedale sive Ripariam defluente*, in Charta an. 1459. è Regesto *Columba* Cameræ Comput. Provinciæ. Vide infra *Riperia.*

¶ RIPPARIA, Eadem notione. Chartularium S. Vandregesili tom. 2. pag. 1350. *Quidquid habebam in molendino de Bekerel sito in Ripparia de Herecort & in ejusdem pertinentiis.* Rursum occurrit in Charta an. 1293. apud Baluzium tom. 2. Histor. Arvern. pag. 297.

RIPARIA, RIPERA, Ripa, littus maris [vel fluvii:] unde dicta *La Riviere de Gennes, La Riviera di Genoa*, Joan. Villaneo lib. 1. cap. 43. *La Riviera di Sena*, lib. 1. cap. 65. *La Ribera de Pisa, & de Genoa*, apud Montanerium cap. 194. Bonifacius VIII. PP. in Bulla an. 1301. apud Waddingum: *Tam in civitate Januensi, quam in ejus provincia, Riparia, & districtu, &c.* Will. de Baldenzel in Itinerario Terræ Sanctæ: *Prope civitatem, qua Naulum dicitur in Ripariis Janua situatam, prospere perveni.* [Acta inter Carolum de Malatestis & Cardinales Pisis, apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 998. *Constat vero Pisas hujusmodi esse, cum sit in extremitate Italia & in confinio Riparia Januensis, qua per illustrem Francorum Regem gubernabatur.* Statuta Massil. lib. 1. cap. 44. *Si mercatores apportabunt, vel apportari facient, averera vel merces aliquas in Massilia vel ejus territorio per pelagus vel per Riperiam, &c.* Editor reddit *Par mer ou par terre.* Charta Philippi Franc. Regis an. 1317. pro Carmelitis, apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. pag. 218. col. 2. *Qui extra portam Beguinarum Parisius supra Ripparium Secana mansionem habere noscuntur pauperimam. Riparia maris*, in Charta an. 1205. apud eumdem Lobinellum tom. 2. Histor. Britann. col. 389. *Riparia parochia*, in Charta ano. 1166. in Probat. Historiæ Occitanicæ tom. 2. col. 605.] Vide Historiam Beneharnensem lib. 7. cap. 30. numero 13.

RIPERA. Sanutus lib. 1. part. 1. cap. 1. *Quorum* (portuum) *tres sunt in terris & Riperis sub domino Tartarorum, qui in Persia dominantur.*

Ribaria, in Charta Guidonis Regis Hierof. ann. 1190. in Annalibus Massil. pag. 336.

Ribayralia. Vetus Charta apud Gariellum in Episcopis Magalonenf. pag. 196. *Præpositus vero ostendisset pluribus instrumentis dicta Ribeyralia, quæ confrontantur cum garriga pontis, ad ip... Magalonens. Ecclesiam jure pertinere, &c.*

RIPARIENSES, & Ripenses, Qui in *ripa* per cuneos, & auxilia constituti erant, quorum minor dignitas erat, quam *Comitatensium*, quibus & opponuntur. Vide Jacobum Gothofredum ad legem ult. Cod. Theod. de Re militari.

¶ **RIPARIOLUS**, Βασιλίσκος, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Βασιλίσκος, *Regillus, ulus, Ripariolus, Regius.*

¶ **RIPARIUM**, Idem quod mox *Ripaticum*. Charta an. 1343. ex Archivo Ecclesiæ Massil. *Præpositus & Capitulum Ecclesiæ Massil. vendidit domina nostra Johanna Regina, Dei gratia Jerusalem & Siciliæ Regina omne dominium, senioriam & jurisdictionem, quam habet & possidet in villa superiori civitatis Massiliæ & in territorio ipsius, necnon pedagia, naufragia, piscarias & jura piscariarum, Riparia, cossias, lesdas & banna, & omnem fructum jurisdictionis... pretio scilicet 2300. florenorum auri de Florentia.*

RIPARIUS, Ripparius. Statuta Venetorum an. 1242. lib. 5. cap. 4. *Faciat publice in banno stridari per Gastaldionem, vel Ripparium, aut ministerialem curiæ, &c.* Adde lib. 3. cap. 24. Vide *Guiffa, Ripaticum.*

Riparii, Cowello dicuntur, qui à littore maris pisces deferunt in omnem Angliæ partem, Anglis *Ripiers*. A *Ripa* nomen deducit, quod piscium commercia penes eos sint, qui ad fluviorum *ripas* & maris littora potissimum sunt. Spelmannus vero ab Angl. *Rep*, fiscella, qua in devehendis piscibus utuntur. *Ripariorum* istorum meminit Camdenus in Sussex, pag. 237. 3. edit. Aliàs in Glossis Lat. Græc. *Riparius* exponitur ὀχθοφύλαξ. [Custos riparum, *Rivarius* in MS. Sangermanensi.]

Riparii, in Charta Ludovici Pii apud Ughellum tom. 4. p. 789. dicuntur, qui *Ripaticum* exigunt. Locum vide in hac voce.

¶ 1. **RIPATICUM**, Idem quod *Riparia*, Ripa, littus fluminis. Tabularium Majoris-monasterii: *Guidbenoc, faventibus filiis, vendidit S. Martino Ripaticum quoddam super fluvium Corsnonem ad faciendum molendinum.* Vide *Ribaticus.*

2. **RIPATICUM**, *Tributum, quod accipitur in ripis*, Ugutioni: scilicet pro ripis, seu aggeribus, cujusmodi sunt *Torsia* Ligeris, continendis, vel *tuendis*, ut loquitur Siculus Flaccus pag. 15. vel pro mercibus quæ exponuntur in ripis: vel denique pro facultate ripas terendi ad subvehendas naviculas. Ugutionis explicationi favet Capitulare 1. ann. 819. cap. 17. in quo vetantur exigi telonia, *cum necesse non est fluvium aliquem per pontem transmeare, vel ubi navis per mediam aquam aut sub pontem ierit, & ad Ripam non appropinquaverit, neque ibidem aliquid emptum vel venundatum fuerit.* Capitul. ann. 821. cap. 1. *Volumus... ut nullus teloneum exigat, nisi in mercatibus, ubi communia commercia emuntur ac venundantur, neque in pontibus, nisi ubi antiquitus telonea exigebantur; neque in Ripis aquarum, ubi tantum naves solent aliquibus noctibus manere, &c.* Diploma Sigeberti Regis Austrasiæ apud Henschenium in S. Sigeberto 1. Febr. §. 2. num. 27. *Telonium.... tam quod navalis evectio conferebat, quam undique negotiantium commercia in telonio, aut quolibet Ripatico ex ipsis portubus superius nominatis in fisco nostro solebat recipere, &c.* Charta Caroli M. apud Will. Hedam in Albrico Episc. Trajectensi: *Et cum eo Ripaticum illum super Lecca & Isselam.* Adde M. Chronicum Belg. pag. 47. Charta ejusdem Caroli M. pro Ecclesia Veronensi apud Ughellum: *Navalia telonia, quæ Ripaticos vocant.* Alia ejusdem Regis tom. 5. pag. 1561. *Seu etiam per Padum, sursum vel deorsum naviganda Ripaticum tollendo, &c.* Charta Ludovici Pii ex Tabulario Fossatensi fol. 8. *Neque quod vulgo dicitur Ripaticum, neque rotaticum, aut pontaticum, vel portaticum, &c.* Alia ejusdem Ludovici apud Ughellum tom. 4. pag. 789. *Debitum reipublicæ, quod est Ripaticum & palifictura, &c.* Charta Caroli C. apud Duubletum pag. 806. *Nec non forestam aquaticam a fluvio Sautæ usque Cambreias cum Ripaticis, quamnunc usque nostra visa est dominari potestas, atque indulgemus omnes exactiones regias in aqua cuicumque potestati subditi sint Ripatici, sive in terra, quemadmodum olim Reges tenuerunt, &c.* Charta Ludovici Regis Franc. ann. 1118. in M. Pastorali Eccl. Paris. lib. 19. ch. 70. *Nemo teloneum, neque quod vulgo Ripaticum, nec rotaticum, &c.* Charta ann. 1344. *Possint habere & tenere molendina in flumine Tanegri... solvendo Ripaticum consuetum, videlicet minar 10. & stop. 10. pro quolibet molendino.* Infra, *Ripagium* id juris vocatur. Vide Fletam lib. 2. cap. 66. §. 17. Occurrit passim in Chartis aliis, apud Godefridum Monach. S. Pantaleon. ann. 1167. Ughellum tom. 2. pag. 18. tom. 5. pag. 411. 600. in Hist. Pergamensi tom. 3. pag. 413. apud Doubletum in Histor. Sandionysiana pag. 656. 732. Hemeræum in Academia Paris. pag. 33. Beslium in Episc. Pictav. pag. 28. Guichenonum in Episc. Bellicensib. pag. 32. Chifflesium in Trenorchio pag. 193. & alios. His adde, quæ habet Andreas Dandulus in Chron. MS. an. 1003. *Et probantibus non debere solvere pro Ripatico in Venetia, nisi solum Duci 200. libras lini.* Adde ann. 1205. Sabellicus Decade 1. lib. 4. Hist. Venet. p. mihi 108. *De porteriis solvendis, quæ & Ripatica vocant.*

¶ **Repaticum**, Idem quod *Ripaticum*. Charta Pippini Regis apud Stephanotiom tom. 2. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 406. *Nullus ab eis cespaticum, Repaticum, pulveraticum ... temptet inquirere.*

Rsvaticus, in Chartis Caroli Simplicis, & Joan. XV. PP. apud Vassorium in Histor. Noviomensi p. 680. 734. & in Charta Lotharii Regis, apud Doubletum pag. 787. [in alia Dagoberti Regis Franc. an. 631. apud eumd. Doubletum p. 656.]

Ribaticum, in Chartis Arragonensibus apud Joannem Dametum in Hist. Regni Balearici pag. 203. 207. 266. [& in Præcepto Odonis Regis Franc. pro Ecclesia Gerund. an. 891. in Appendice Marcæ Hispan. col. 828. Adde Donationem an. 1054. ibid. col. 1100.]

¶ **Ribaticus.** Charta Eboli Comitis Pictav. ann. 25. Caroli Regis, apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 342. *Concessimus de nostra, ut dictum est, beneficio eidem viro Rotardo Abati* (Nobiliaci.)

Ripagium, Rivagium, ex Gallico *Rivage*; quomodo hæc præstatio vocatur. In Tabulario Monasterii Deip. Santonensis, Ostensius D. Talaburgi dimitit eidem Monasterio, *Ripaarium, & quidquid consuetudinis habebat in navibus B. Mariæ afferentibus vel referentibus aliquid per Talleburgum.* Tabularium Angeriacense f. 144. *Quidquid erat nostri juris in obedientia eorum, quæ vocatur Esfuenda, sive sit teloneum, sive Ripagium, sive venditio, &c.*

Regestum Constabulariæ Burdegal. fol. 37. *Omnis navis onerata sale, solvit de Rivagio 12. den.* Charta Raimundi Guillelm. de Aguto D. Toloni ann. 1224. *Mercatores vero teneantur dare antiquam leudam & . . . statam, vel usaticum vel Ripagium antiquum, & nihil ultra.* [Sententia arbitralis inter Raimundum Berengarium Comitem Provinciæ & Commune Massiliæ ann. 1225. ex Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *Quod ipse Comes debeat habere quartam partem liberam & expeditam, sine aliquo onere . . . de omnibus gausidiis & obventionibus seu redditibus quæ . . . Commune Massiliæ perceperit in dicto castro . . . scilicet in Rippagiis, gabellis, vel piscariis, vel bordigalis, sive porta, &c.* Literæ Humberti Dalphini pro Ecclesia de Romanis an. 1348. apud D. *Secousse* to. 3. Ordinat. Reg. p. 276. n. 16. *Quodque Ripagium dicti fluminis Izara ab utraque parte de Rivo-sicco usque ad Monasterium vetus fuit & est per dictum tempus & à tempore prædicto, dictæ Ecclesiæ de Romanis, &c.* Vide ibi notam 7. Tabular. Vosiense f. 18. v. *Quod si stagnum vel molendinum inter mansum Verni & mansum del Tell & mansum nostrum della Peireira fecerint monachi Vosienses, damus Ripatge de eodem manso nostro.* Recensio jurium castri Auzeti ann. 1394. è Regesto Arinorum Cameræ Comput. Provinciæ f. 70. *Cum . . . planis, montibus, territoriis, tenementis, confinibus, fluminibus, Ripagiis, domibus, bastenderiis, grangiis, vineis, pratis, &c.* Charta ann. 1380. apud Baluzium Hist. Arvern. pag. 173. *Una cum omnibus jurisdictionibus & justitiis altis, mediis & bassis, meris & mixtis imperiis, feudis . . . pascuis, Rippatgiis, salzedis, nemoribus, garenis, charreriis, manobriis, scannis.* In hisce duobus posterioribus locis forte posset solum intelligi Ripa, littus, ora, nostris etiam *Rive, Rivage*, non tributum in ripis solvendum, ut certe *Ripagium* accipiendum est in Statutis Montisregalis pag. 247. *Item statutum est quod quilibet teneatur defendere, juxta possessionem suam, Ripagium & aqueirolos, seu gigbetos, ita quod dicta aqua non vadat seu discurrat in possessionem suam, sub pœna solidorum xx. & totidem pro emenda.*]

¶ Rippacatgium, Eodem significatu. Homagium Comiti Armaniaci præstitum ann. 1418. è Schedis D. *Le Fournier*: *Cum suis paxeriis, ripparìis, Rippacatgiis, fravateriis, aquis aluviis, aqua-ductibus, & aliis juribus.*

Rivagium, Eadem notione. [Charta Richardi Regis Angl. pro fundatione Monasterii Sarmaciæ Ordinis Grandimont. ann. 1192. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 647. *Sint semper liberi & immunes per totam jurisdictionem nostram à venda & pedagio, teloneo, passagio, Rivagio, fossagio, foagio, &c.* Similia leguntur in alia ejusdem Regis Charta pro fundatione Monasterii Parci Rotomag. ejusd. Ordinis eod. anno, ibid. col. 649. Charta ann. 1266. ex Archivo Buzcii: *Gerandus Chabos valletus dominus Radesiarum . . . dedit B. Mariæ de Buzcio decem libras annui redditus super costumas suas de Rivagio navium in Bagnio reddendas singulis annis.*] Charta Philippi IV. Reg. Fr. ann. 1308. ex Regesto 2. ejusdem Regis num. 9. *Item Rivagium de Janzi 4. solid. annui redditus æstimatum.* Regestum Peagiorum Parisiens. tit. *Du Rivage de Seine*: *Se home a Paris achete vin en greve, & il le met en son celier, il doit maille de Rivage, &c.* Infra: *Tout avoir, qui entre en l'eaue, ou isse de l'eaue chacun, fardeau doit obole de Rivage.* [Recensio redituum Castelli Petræfontis ann. 1300. è Bibl. Regia: *Item a Jausi vintrages de vins & rouage de vin dou mui 2. den. & Rivage de vin, dont en paie pour chascun batel une obole.*]

Riparius, Cui *Ripaticum* competit, vel qui illud colligit. Charta Volfgeri Patriarchæ Aquileiensis ann. 1205. in Bullario Casinensi tom. 2. p. 238. *Stabilimus etiam & confirmamus eidem Monasterio tres stationes . . . scilicet in foro Aquileiensi super ipsam ripam fluvii N[illegible] juxta Venetiarum stationes. Unde neque Advocat[illegible] neque Vicedomino, neque Ripario, neque alicui personæ magnæ sive parvæ aliquod obsequium quovis ingenio vel debeant vel impendant.*

RIPATOR. Radulfus de Diceto & Matth. Paris ann. 1191. *Juxta sonitum illius instrumenti, quod à Ripatoribus vocatur Tabur, subito cercella quadam alarum remigio perniciter evolavit.* Ubi Somnerus: *Messorem* interpretatur, à Saxon. ꞃiꝑꝑeꞃe, & Anglico *a Ripper*, vel *Reaper*, quod idem sonat; nisi, inquit, quis malit *raptorem* intelligendum, qui Saxon. ꞃeaꝼeꞃe. Sed cum hæc acta narret Radulfus ad ripam maris, videntur *Ripatores* iidem qui *Riparii*, de quibus supra, qui in maris vel fluviorum ripis manent.

RIPATORIUM, Ripa, ad quam appellitur, in Charta ann. 1236. ubi & *arripaterium* dicitur. Locum vide in *Capitulum molendini*.

¶ RIPAYRAGIUM, Idem quod *Ripaticum*. Charta ann. 1366. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 346. *Stagnis, vivariis, Ripayragiis, pedagiis, pontonatgiis . . . ac cum vassallis, hominibus franchis & liberis, &c.*

¶ RIPELAGIUM, Idem quod *Ripaticum*. Venditio Vicecomitatus Rellaniæ per Ludovicum II. Regem & Comitem Provinciæ Petro *d'Acigne* Provinciæ Senescallo an. 1410. è Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *Cum . . . pratis, molendinis, aquis, aquarum decursibus, Ripelagiis, venationibus & piscariis, pulveragiis, ramagiis & passagiis, &c.*

¶ RIPENSES. Vide *Ripariensés*.

¶ RIPERIA, Rivus, fluvius, Gallis *Riviere*. Conventio Commendatoris de Montefrino cum Raymundo *Pelat* & fratribus ann. 1241. *Dicebant siquidem prædicti fratres, quod ipsi habebant quoddam molendinum in Riperia Gardonis.* Donatio iisdem fratribus facta ann. 1245. *Dono illa duo cestaria bladi censualia & jus & dominium ipsorum & jus domini, quos accipio in molendinis domus Templi de Montefrino, quæ sunt in Riperia Gardonis in utraque ripa.* Miracula B. Caroli Blesensis apud Lobinellum to. 2. Hist. Britan. col. 563. *Vidit quamdam puellam quæ ceciderat in Riperia de Gueng. mortuam, resuscitatam meritis ipsius D. Caroli.* Charta ann. 1308. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 783. *Item quod possint homines S. Amantis piscari in Ripperia S. Amantis.* Adde Chartam ann. 1380. ibid. p. 173.

¶ Riperia, Ripa, littus, ora, Gall. *Rive, Rivage*. Charta an. 1387. ex Archivo Communis Massil. *In locis dominicalibus, tam in Riperia Rhodani quam alibi.* Annales Genuens. apud Muratorium tom. 6. col. 589. *Deinde ivit in Riperiam Orientis usque Plumbinum, & invenit barcas Plumbini quam plures cum mercimoniis, &c.* Ibidem col. 591. *Dicto etiam anno* (1286.) *armata sunt pro communi Janua ad soldos trium mensium pro guardia Riperiæ facienda duo galeoni velocissimi, &c.* Rursum memorantur *Riperiæ Januenses* in Epistolis an. 1404. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1567. Historia Cortusiorum, apud eumd. Murator. tom. 12. col. 804. *Item misit quod omnes de Riperia Gardesana se parent cum navilio suo, &c.* Adde Gualvaneum Flammeum eodem tom. col. 1013. Georgium Stellam apud eumd. Murator. tom. 17. col. 1136. Lobinelli Glossarium tom. 3. Hist. Paris. & vide *Riparia*.

¶ RIPPARIA,

¶ Ripperia, Ora, margo, vicinia instar ripæ in longum protensa. Charta ann. 1315. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 30. col. 2. *Prout limites, metæ ac termini dictarum parochiarum, & alii qui sequuntur in longitudine & latitudine se extendunt, cum ipsis limitibus & Ripperiis ipsis limitibus adjacentibus, & circa prædictos limites seu Ripperias dictis limitibus adjacentes per quatuor teysias: nihil juris, actionis, proprietatis, possessionis, usagii ... infra dictos limites & circum circa per dictas quatuor teysias nobis vel nostris successoribus de cætero penitus retinendo.*

¶ RIPERIUM, Idem, ut videtur, quod *Ripaticum*. Recognitio ann. 1290. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 21. col. 1. *Item quidquid idem Aymo habet & habere potest per se, vel per alium, infra castrum & parrochiam Burgundii ex quacumque causa, & omnes terras cultas & incultas, prata, nemora, molendina, stagna, Riperia, pasquaria jura, census, servitia, feuda & homagia.* Intelligi posset fluvius vel ripa. Vide *Riparia* & *Riperia*

¶ RIPHE, Johanni de Janua, *Impetus: unde Ripheus, impetuosus: unde quidam montes dicti sunt Riphei ab impetu grandinum & ventorum.* Græcum est ῥιπὴ seu ῥιπή.

¶ RIPILIO, Piscium reliquiæ. Vide *Spinaticus*.

¶ RIPPA, Idem quod *Ripaticum*. Conventiones Civitatis Saonæ ann. 1526. pag. 10. *Quod Saonenses teneantur & obligati sint ad solutionem introitus, seu gabella, Rippa, & sub illis modis & formis, prout tenentur .... exclusis tamen illis mercibus & rebus Saonensibus ipsis propriis spectantibus, & non aliter, quæ consumerentur in Saona tantum, pro quibus nihil solvatur pro dicta Rippa, exceptis tamen setis, speciebus aromaticis, braxillibus & clamelottis, pro quibus ipsam Rippam solvere teneantur, etsi consumerentur in dicto loco Saona.* Vide *Ripa* 3.

¶ RIPPACATGIUM. Vide in *Ripaticum*.

¶ RIPPAGIUM, Rippatgium. Vide *Ripagium* in *Ripaticum*.

¶ RIPPARIA, Fluvius vel ripa. Vide *Riparia*.

¶ RIPPARIUS. Vide *Riparius*.

¶ RIPPERIA, Rivus vel Ripa. Vide *Riperia*.

¶ RIPTARIUM, *Missile jacatum*, apud Laurentium in Amalthea ex Mauricio.

RIPUARII, Ribuarii dicti, qui ad Rheni ripas, cis fluvium, non circa, uti vult Audigerius, consederant, maxime qui ad Rheni, Scaldis, & Mosæ, Hollandi scilicet, Luxemburgenses, Gheldrenses, Juliacenses, &c. uti observatum ab Isaaco Pontano lib. 2. Orig. Franc. pag. 174. & aliis. Longe enim probabilior ea sententia quam Chiffletii in Vindiciis Hispanicis pag. 44. qui ab ignobili fluvio *Rura* dictos scripsit: tametsi Frodoardus in Chronico ann. 923. *Ruram fluvium in pago Ribuario* statuit. Sed & Browerus in Proparasceve Annal. Trevir. pag. 68. 95. 1. edit. ait, repertam inscriptionem veterem Caraduni, quod hodie *Carrien* vocant, viculo ad Mosellæ ripam sinistram, haud procul Monasterio, ex qua *Ripanos*, horum fluviorum accolas, sub Romanis dictos colligit: VC. I. Ganio. Vicano. Omninus. Ob. Memoriam. Ripanorum. Marianus. Ripanus. Ut ut sit, iidem videntur qui Riparioli apud Jornandem de Rebus Geticis p. 118. & Francis æquiparantur in Lege Ripuar. tit. 22. Horum regio, *Pagus Ripuarius*, *Provincia Ripuaria*, appellatur in eadem Lege tit. 31. §. 3. 5. *Ripuaria*, nude in Annal. Franc. Fuld. an. 881. *Trajectum & pagum Hasbannicum, totamque Ripuariam, &c.* Adde Eginhardi Annales ann. 782. & Reginonem ann. 891. *Regio Ribuariorum*, apud Wipponem in Conradu Salico pag. 429. Marianus Scotus ann. 875. *Qui quoque Carolum Seniorem 8. Id. Octobr. bello in pago Meginense, nomine Ripuaria, non longe ab Andernach Castello juxta Rhenum pugnantem ultra 50000 superavit.* Est autem *Pagus Meginensis* tractus ille dictus hodie *Meienfelds*, ab oppido *Meien* haud procul Andernaco. Radevicus de Gestis Friderici lib. 2. cap. 13. *Hic in Bajoaria peractis Fridericus Ribuariorum fines ingreditur, inferioresque regni partes peragrans, &c.* Guntherus lib. 6. Ligurini:

Hic bene compositis Ripuaria Cæsar in arva
Tendit, & extremos Rheni percurrere fines
Accelerat.

Et lib. 7.

Saxones, & rigidi qui Norica rura coloni,
Westwaltamque tenent, quosmat Ripuaria tellus,
Aut cum Germanis Rhenum partita colonis
Francia.

Chronicon Trudonense parte 1. lib. 2. *Est autem Ribuaria terra victualibus abundans, sub qua Comitatus Juliacensis aliorumque Principum fortalitia continentur.* Et lib. 5. pag. 395 *Quæ erant circa & ultra Mosam, & in Ribuaria, & circa Rhenum. Ducatus Ripuariorum*, in Charta Germanica an. 809. apud Henschenium ad Vitam S. Ludgeri Episcopi Mimigard. §. 29. *Gozelo Dux Ribuariorum*, apud Wipponem in Conrado Salico pag. 414. Adde Vitam ejusdem Ludgeri num. 21. & vide Freherum lib. 2. Orig. Palat. c. 8. & 9. & Lindenbrogii Glossarium.

Quos vero *Ripuarios* Latini, Galli *Riviers*, & *Rives* appellabant. Tractatus MS. de Torneamentis: *De par les Bretons, les Manceaux, de par les Rives & Hasbegnons*, id est Ripuarii & Hasbanienses. Provinciale MS. *S'ensuit les armes des Alemans & des Riviere.* Mox recensentur arma seu insignia Nobilium Ducatus Luxemburgensis. In alio *Riviers* vocantur, ibique primo recensentur arma Comitatus Hollandiæ Comitum. Scribit Gollutus in Hist. Burgundiæ Sequanensis lib. 10. cap. 81. & 109. Duces Burgundiæ habuisse complures feciales seu *Heraldos*, quorum alii *Poihiers*, alii *Rayers* dicti: eorum, qui *Poihiers* vocabantur, munus versatum in Gallicis provinciis; aliorum intra terras Imperii. Ita nempe *Poihiers*, Ducum Burgundiæ subditos, qui Gallice, contra *Ripuarios*, qui Theutonice loquebantur, appellatos supra docuimus in voce *Pouers*. Vide Chapeavillum in Erardo à Marka Episcopo Leod. cap. 18. 19. & Ægidium Bucherium in Belgio Romano lib. 14. cap. 8.

Constabat autem Ripuariensis Ducatus Comitatibus quatuor, ut est in divisione Regni Lotharii in Capitularibus Caroli Calvi, qui apud Nithardum lib. 1. an. 838. ita nominantur: *Et per fines Ribuariorum Comitatus Moilla, Halt, Trabammolant, Masagowi.*

¶ RIQUIZA, Divitiæ, Gall. *Richesse*. Glossarium S. Andreæ Avenion. MS. sæc. XIII. *Opulencia, id est, Riquiza.* Vide *Rici homines*.

¶ 1. RIS, pro *Res*. Formulæ Andegav. art. 18. apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 245. *Dum tu Ris meas redemisti.*

¶ 2. RIS, vox Gallica, Oryza. Statuta reformationis Monasterii S. Claudii an. 1448. pag. 83. *Item pisa pro Quadragesima, necnon potagium de Ris, tribus diebus in qualibet septimana.*

¶ Risa, Eadem significatione, Angl. *Rice*. Litteræ ann. 1380. apud Rymerum tom. 7. pag. 233.

col. 1. *Unam pipam prunorum siccorum, triginta & octo balas Risarum, quinque balas sinim.*

¶ Risia, Eodem intellectu. Litteræ an. 1358. apud eumdem Rymer. tom. 6. pag. 78. col. 1. *Cum ipsum unam dolium olei, sexaginta libras amigdalarum, viginti & quinque libras Risia, duas portellas de ficubus, &c.* Vide *Risus* 1.

RISCATTUS, Redemtio, ex Italico *Riscatto*, Redemtio, recuperatio. Decreta pro Ecclesia Mediolanensi an. 1067. *Clericus autem vel Laicus pro ordinis ac dignitatis sua qualitate, hac potestate tali mulctetur damno, ut siquidem ex ordine Capitaneorum fuerit, 20. denariorum libras, vassorum autem 10. negotiatorum 5. reliquorum vero pro qualitate & possibilitate componat ad utilitatem hujus sancta matris Ecclesia, & sicut pro treuga Dei fracta per decem tot civitates Riscattum faciat.*

¶ RISCUS, Risicus, Periculum, alea, discrimen, Gall. *Risque*, Ital. *Rischio*, Hispan. *Riesgo*, Græcis recentioribus, ῥίζικον. Statuta Massil. lib. 3. cap. 5. *Constituimus, quod si quis alicui aliquod mutuum fecerit vel faciet portandum in aliquod viagium, ad fortunam vel Risicum (Riscum* in MS.) *ipsius mutuantis, pro quo mutuo specialiter pignus à debitore sibi traditum est, &c.* Electio Potestatis urbis Hortanæ ann. 1359. *Et debet venire dictus Potestas cum dictis suis officialibus, famulis & equis, duabus diebus ante faciem officii, ad omnem ipsius Potestatis Risicum & fortunam in veniendo, stando & redeundo.* Statuta Genuensia lib. 1. cap. 4. *Hac omnia Risico & periculo hareditatis & haredum.* Incertum est hujus vocis etymon. Vide, si vis, Menagium in Dictionario Etymolog. Gallic. Skinnerum in Anglicano v. *Risgo* & Cangium nostrum in Glossario mediæ Græcitatis v. ῥίζικον.

¶ Risicus, Eadem significatione. Statuta Massil. lib. 3. cap. 25. *Qua commanda vel societas tamen data, vel tradita fuerit, vel erit ad periculum ejus portanda vel ducenda vel mittenda, qui dedit vel tradidit seu dabit, vel ad ejus Risigum, de qua commanda vel societas facta erit carta publica, &c.*

RISILE, forte quod *Rezeau* dicimus, *Reticulum*, quo feminæ capillos continebant, de quo in *Retiolum*. Miracula S. Walburgis virg. num. 2. *Risile, quo super aurem orale confixerat, casu perdidit accidente.* Medibardus de iisdem Miraculis lib. 2. apud Gretzerum in Episcopis Eystetensib. pag. 309.

Matrona solicitata
Perditum restituit
Risile, quod illa statim
Misit ad Cænobium,
Conservaretur ut ibi
Hoc in testimonium.

☞ Mabillonio sæc. 3. Benedict. part. 2. pag. 297. nota *c. Risile* vel *Rasile* videtur esse acus oblongior, qualem hodie usque gestant, inquit, mulieres Remenses ad caput scalpendum & crines discriminandos; *orali*, id est, capitis tegumento, infigi solita.

¶ RISILOQUIUM, Sermo ridiculus, qui risum moveat. Utitur Tertull. de Pœnit. cap. 10.

RISINA. Chronicon Colmariense 1. part. an. 1271. *Fui in Urania festo Gordrani & Epimachi, cecidit Risina magna prope villam Altorf, & secum duxit lapidem, qui habebat 12. pedes in latitudine, &c.* Pluvia, ni fallor, vehementior, vel torrens aquæ, nostris *Ravine*.

¶ RISIUM, Oryza, Gallice *Ris*, Ital. *Riso*. Statuta Genuæ lib. 4. cap. 58. *Faba, cicera, milium, panicum, Risium, ficus, castanea, carnes recentes, caseus, &c.* Vide *Ris* 2. & *Risus* 1.

¶ RISIUS, Germanis *Riese*, Gigas. Risios vocabant homines proceros ac robustos, qui silvas & montes incolebant latrocinandi gratia: contra quos invocati *Reken* auxilio afflictis fuere; inde quod vocantibus inservirent *degen* dicti, hoc est, servi & ministri. Ita Martinius in Lexico, de rebus patriis consulendus.

¶ RISMA, Italis, Viginti chartæ scapi, nostris *Rame*. Statuta Civitatis Astæ de intratis portatum: *Papirus ponatur & solvat pro qualibet Risma ut supra, & penatur Risma una de magnis pro duabus parvis Rismis.* Rursum occurrit in Conventionibus Civitatis Saonæ ann. 1526. Vox ducta, si credimus Borello, ab illa quadrata compage lineis cupreis composita, in qua papyrus conficitur, quam Itali *Rame* vocant ab *Æramen*: si Menagio, à Germanico *Riem*, Vinculum, ligamen; vel Latino *Scapus*, via longiori, ut videre potes in Originationibus Ital. v. *Risma*.

RISPA, Modus agri, [vel potius Ora ipsius agri, à Latino *Ripa*.] Tabularium Prioratus de Patedo in Ducatu Burgundiæ fol. 61. *Dedit in hoc loco, in villa, qua dicitur Tolsol, unam vercheriam, & Rispam, qua est in fronte ejusdem vercheria, illam partem, quam Archimboldus senior suus tenuit. Terminat ipsa vercheria de uno fronte via publica, ex uno latere, & de vercheria & de Rispa, similiter via publica. De alio vero fronte vercheria simul & Rispa, Rispa S. Georgii ex alio latere, terra de ipsa hereditate.* Fol. 63. *Mansum unum cum sua consuetudine, & omnibus ad se pertinentibus, videlicet terris cultis & incultis, vineis, pratis, pascuis, Rispis, consuetudine in silvis, exitibus & regressibus, &c.* Eodem fol. *Pratis, pascuis, silvis, Rispis, aquis, aquarumve decursibus, &c.* Sic alibi non semel.

¶ RISPALIA, Idem, ut conjecto, quod *Rispa*. Charta vetus Seminarii Bituric. *Ego Eustadiola .... dono atque transfundo Ecclesiam in honore B. Dei Genitricis, omniumque Apostolorum & S. Licinia consecratam super fluvium Tols sitam, & omnia ei pertinentia, videlicet liberos & liberas, servos & ancillas, farinarios, prata, vineas, Rispalias, terram arabilem, & omnia, qua mihi in his omnibus jure debentur.* Vide *Riparia* & *Riperia*.

¶ RISSALITI. Barberinus in *Documenti d'amore*:

Or convien, ch' io ti porga
D'alcuna gente, ch' à nom Rissaliti.

Interpretatio Latina præfert *Novi homines*.

¶ RISSARE, Erigere, Italis *Rizzare*, Gall. *Dresser*. Miracula S. Zitæ, to. 3. April. pag. 513. *Semper fuit & stetit attractus de renibus, ita quod se Rissara vel rectus stare non poterat.*

¶ RISTA, nude, vel potius *Rista tela*, Species telæ, media inter crassiorem & subtiliorem. Statuta Montis regalis pag. 277. *Item statutum est, quod quilibet textor, seu textrix, capiat tantum pro textura & orditura, pro qualibet teisa tela subtilis lini, solidos quatuor, de teisa tela Rista, solidos tres cum dimidio, de teisa tela stopa, solidos tres.* Statuta Vercell. lib. 3. fol. 85. recto: *Et de tela Riste canepe & stope lini solidum unum & denarios decem Pap.* Vide *Cerellus*.

¶ RISTIS. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Episcopi sæc. 3. Benedict. part. 1. pag. 189.

Dixit, & actutum lictorum torva vorago
Obstitit, & raptum tenebroso vinxit in antro.
Qualem te, Pastor: latum tristemve fatebor?
Latabare quidem te Christi post fore Risten;
Flebas damna gregis pastorum verbera lasi.

Hic hæremus post Mabillonium.

¶ 1. RISUS, Italis *Riso*, Gall. *Ris*, Oryza. Informa-

tiones Civitatis Massil. pro passagio transmarino è MS. Sangerman. *Item pisces salsos, & copas, (cæpas) & allea, & alia victualia, oleum & Risum, &c.* Codex MS. reddituum Episcopatus Altisiod. ann. circiter 1290. *Figua, amigdale, Risus, dates, castanea... non debent ventas.* Rursum occurrit to. 2. Histor. Dalphin. pag. 284. & 312. in Chronico Placentino Johannis Demussis apud Murator. to. 16. col. 582. in Statutis Montis-regalis pag. 310. infra voce *Rota*, Mensura & alibi. Vide supra *Ris* 2.

¶ 2. RISUS, Rixa. Vide locum in *Ungareb.*

¶ RITBATGIUM, Ripa, vel Tributum io ripis exsolutum. Charta Roberti Comitis Arverniæ ann. 1284. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 133. *Concessimus ... Gerardo Abbati Vallis-lucida in pagesiam & in emphitheosim, perpetuum contractum, Ritbatgium & cursum Ribatgii Aligerii.* Vide *Ribagium* & *Ripaticum*.

¶ RITE, *Persape, frequenter*, in Gasparis Barthii Glossario ex Hist. Palæst. Fulcherii Carnot. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 34.

¶ RITECA, Chirotheca, per aphæresim. Statuta MSS. Cardinalis Trivultii ann. 1525. pro Monasterio S. Victoris Massil. *Quoties aliquis religiosus obiit, tenetur tali decedenti dare calceos albos novos & Ritecas novas & cericum novum cum corpus defertur ad sepulturam.*

¶ RITONTA, pro *Ritorta*. Vide *Retoria*.

¶ RITRATUS. Vide supra in *Ripare*.

¶ RITTANA, Incile, elix, sulcus aquarius, Gall. *Rigole.* Statuta Montis-Regalis pag. 210. *Item statutum est, quod quicumque fecerit, vel fieri fecerit, aliquod fossatum seu Rittanam in suis possessionibus, ultra Ellerum, juxta vias communes, teneatur projicere terram, quam extraxerit, vel extrahi fecerit de fossato, versus viam Communis.* Ibidem pag. 251. *Nemo audeat cavare in viis communibus, faciendo Rittanam seu fossatam causa ducendi aquam, &c.*

RITTERI, Germanis, *Ritters, Milites*, nostris *Chevaliers*, Equestri cingulo donati. Aventinus lib. 7. Annal. Bojor. pag. 465. *Virtutis ergo hosce equites, usu auri atque orichalci donat, quos à numero comitum atque equorum Tritteros, sive, ut vulgo loquar, Ritteros, ablata ob voluptatem aurium, vocalitatemque, prima, ut solet, littera, hoc est, Tertianos nuncupamus, Romani Torquatos, ac Decuriones equestres vocitant.*

RUTERI, Eadem notione. Chronicon Windesemense lib. 2. cap. 60. *Non Missam Ruterorum, sed bene devotorum a fratribus suis exegit.* Galli dicunt, *une Messe à la cavaliere.* [Vide *Ruthers* in *Rumpere.*]

¶ RITTIRATA, Receptus, receptaculum, Italis *Riterata*, Gall. *Retraite.* Obsidio Varadinensis an. 1589. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 333. *Nescio quomalo genio, ut apparatus nostri igniti, tela, faces & alia missilia instrumenta ardentia, in subsidii seu Rittirata loco seposita, ex improvidentia cujusdam tormentorum magistri, cui cura illorum mandata fuit, flamma concepta derepente ardere inciperent.*

RITUM, *Latrocinium.* Papias MS. & editus.

RITUS, Idem quod *Consuetudo*, seu præstatio. Vetus Charta MS. circa ann. 1077. *Similiter est statutum, quod mercator seu quilibet homo vinum aut annonam, vel rem quamlibet ferens, & ad prænotatum Sanctum veniens, in itinere vel reditu Comitatui & justitia prædicti castri pro nullo mercato stipendia vel aliquem Ritum solveret, sed expeditus abire permitteretur.*

¶ RIVA, Ripa, littus, Gallis *Rive, Rivage.* Litteræ Henrici *de Gondy* Paris. Episc. ann. 1613. apud Lobinellum tom. 4. Hist. Paris. pag. 47. *Cum visum sit summo Pontifici, Eremitas Augustinianos Communitatis Bituricensis vulgo nuncupatos in civitate nostra Parisiensi, in Riva suburbii approbare, &c. Riva piscatoria in fluvio Sagona*, id est, Spatium in ripa piscationi aptum, in Charta Thossiacensi ann. 1462. ex Schedis D. *Aubret.*

¶ RIVAGIUM, Ripa, littus, à Gall. *Rivage.* Charta Alani Vicecomitis *de Rohan*, apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 158. *Dedi etiam præfatis Monachis* (de Buna-requie) *aquam Blaver. & utrumque Rivagium per totam dominicum meum à Govaret usque ad Troquenantum, ut ibi possint facere piscarias & exclusas & molendina.* Charta Willelmi I. Reg. Angl. pro Monasterio SS. Trinit. Cadom. an. 1083. è Chartulario ejusd. loci : *Retineo autem tres ultimas domos super aquam sitas in dominio meo, Rivagium quoque totum & totam aquam juxta ipsum burgum.* Pluries occurrit pro Tributo in ripis soluto : cujus notionis exempla relata sunt in *Ripaticum*.

1. RIVALE, Rete parvum & spissum, quod duobus annexum baculis, quos piscator manibus tenet apertum, & per aquam ducit, atque prope ripam cum piscibus claudit. Petrus de Crescentiis l. 10. de Agricult. cap. 37.

¶ 2. RIVALE, Idem quod *Riva*, Ripa, littus, margo, Ital. *Rivale.* Consuetudines Tolosæ rubrica de terminis messegariæ : *Et exinde sicut protenditur Rivale vocatum de Bona-valle, usque ad locum vocatum Bartaguydous : & exinde usque ad viam, qua itur de Bona-valle versus Tolosam ; & exinde usque ad Rivale de Castanadeta ; & inde usque ad rivum S. Amani.*

¶ RIVALGARIUM, Idem, ut videtur, quod *Rivale.* Statuta Placentiæ lib. 4. fol. 38. recto : *Item fiat unus pons bonus & sufficiens de lignamine super flumine Trebia juxta Rivalgarium.* Et lib. 5. fol. 59. recto : *Omnes qui ducunt vel ducent aquas per rivos, macinatores qui scavizant vel scavizabunt stratam Romeam, vel stratam de Rivalgario, vel stratam, qua itur ad S. Georgium, &c.*

¶ RIVALIS, Qui fluit instar rivi. Passio S. Baudelii Mart. tom. 5. Maii pag. 196. *Quo illo corpore in terram decidente, cum Rivali cruoris effusione, &c.*

¶ RIVALLO, Rebellis. Vita S. Turiani Episc. to. 3. Julii pag. 622. *Nam Rivallo dicebatur, quod rebellem significat & protervum.*

RIVALTUS, seu RIVOALTUS : ita appellatur apud Scriptores Venetos ostium fluminis, ubi hodie ædificata amplissima Venetiarum civitas, quo loco erant quædam insulæ angustiores, parum inter se distantes, quas placidissimi amnium meatus, sinuoso ambitu in mare decurrentium, pelagi æstu alternante, discriminabant. Ipsi loco postea *Rivoalti* nomen mansit, inquit Sabellicus in Histor. Veneta decade 1. lib. 1. è rivis scilicet altioribus, qui exundantem in fluvium pelagus continebant. Chronicon MS. Andreæ Danduli ann. 809. *A Throno itaque Ducali, qui in Rivoalto situatus est, tota civitas a populo Rivoaltus est appellata : a Clero autem ob Episcopalis sedis Statum Olivensis, sive Castellana dicta est, vulgariter vero Venetia nuncupatur, urbi nomen Provinciæ attribuentibus, cum terminus suis à Grado usque ad caput aggeris.* Vox cæteroquin non nupera, cum ejus meminerit Constantinus Porphyrogenitus lib. de Administr. Imper. cap. 27. cui locus is κάστρον Ῥίβαντος dicitur. Atque ut emendandam in Ῥίβαλτον, *Rivaltum* Italorum exprimendo, non censeam, facit Castellum *Risbant* Calesianum in Morinis, quod in terræ lingua, quæ in Oceanum aliquot passibus excurrit, ædificatum, portum munit & claudit : cui id nominis inditum omnino existimaverim ab Aimerico Papiensi Lom-

bardo, primo ejus Gubernatore, facto ab Anglorum Rege, statim atque in ejus potestatem concessit, castri Rialtini Veneti exemplo, quod in mari perinde ut in aggere exstructum erat.

¶ RIVARE, Clavi mucronem retundere, Gallice *River*, Ital. *Ribadire*. Charta ann. 1307. è Regesto *Olim*: *Declarantes, quod licet dicti sellarii, sui officii ratione... non possint nec strigiles, seu estrivés, buculas, mordacia, cappas seu clavos facere aut fabricare, ipsi tamen, si sint bona & legalia, emere, acquirere seu habere poterunt ... & ea in sellis & bastis suis ponere, clavare & Rivare, & sellas & basta sua ex eis munire & præparare poterunt*, &c. Menagius in suis Originibus Ital. verbum *Ribadire*, ut & in Gallicis nostrum *River*, circuitu bene longo, deducit à Latino *Gyrare*: crediderim potius *Ribadire* esse ab Italico *Ribattere*, Repercutere. Hujus etymon notum est, atque forsassis etiam inde deduci posset Gallicum *River*, *b.* in *v.* mutato, ut alibi sæpe, unaque *te* syllaba resecta.

¶ RIVARI, Instar rivi fluere. Vita S. Guthlaci, to. 2. Aprilis pag. 38. *Quorum ingeniositatis fluenta inter flores Rhetoricæ per virecta litteraturæ pure, liquide lucideque Rivantur.*

¶ 1. RIVARIA, Ζώνη, in Glossis Latino-Græc. Aliæ Græc. Lat. Ζώνη, *Pelix, Pellex, Rivaria, Poelex.*

2. RIVARIA. Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de hortis, quid de apibus, quid de Rivariis, quid de cortis, quid de pellibus*, &c. Forte *Vivariis*.

☞ Nihil videtur immutandum, cum constans sit lectio, & ibi *Rivaria* reddi possit *Fluvius*, Gall. *Riviere*, ut in subsequentibus exemplis. Descriptio censuum & reddituum Monasterii de Crisenone: *Habemus ... in Paleta vineam & boscum & petrariam: hæc omnia habuimus in pace super Rivariam Choræ.* Charta ann. 1276. è Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 788. *Masagium situm apud Caudebeguet in parrochia S. Vandreg. inter Rivariam de Caudebegueto ex una parte*, &c. Vide *Riparia, Riperia* & *Rivera*.

¶ RIVARIUS, Custos ripæ. Vide *Riparius*.

¶ RIVATICUM, vel RIVATICUS, Ripa, littus, ora, Gall. *Rivage*. Chartularium S. Sulpitii Bituric. *Item alterum alodem, ubi sont casuals cum suprapositis virioligariis, campis, aquis cum Rivaticis & exclusis.* In voce *Ripaticum* habetur *Rivaticus* pro Tributo in ripis soluto. Ibi vide.

¶ RIVATIM, Ad instar rivi. Macrobius lib. 7. Saturn. cap. 12. *Qua igitur ratio facit, ut Rivatim aquæ de Ponte fluant?* Miracula S. Germani Altissiodor. cap. 45. *Is qui ab ore loquentis Rivatim fluxerat cruor*, &c. *Sanguis Rivatim fluebat*, in Actis B. Mathildis Abbatissæ, tom. 7. Maii pag. 455.

RIVERA, RIVERIA, Rivus, fluvius, Gallis *Riviere*. Matth. Paris ann. 1199. *Quidquid continetur inter forestam Leonis & Sequanam ex una parte, & Riveras de Andely & Eetbe ex altera.* Fridericus II. Imper. lib. 1. de Venat. cap. 7. *Flumina magna & modica, quæ dicuntur Riveriæ.* Histor. Cortusiorum lib. 1. cap. 4. *Attentavit transire Riveriam Montis-Silicis.* Occurrit in eadem Hist. non semel. [Adde Chartam ann. 1181. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 132. Rolandinum Patavinum l. 6. de factis in Marchia Tarvisina cap. 6. apud Muratorium tom. 8. col. 259. Statuta Vercell. lib. 5. fol. CXXI. Charta ann. 1230. è Tabulario S. Mariani Autissiod. ann. 1230. *Concesserunt ... ut prata ... sita super Riveriam de Eelcha .... adaquare valeat de prædicta Riveria*, seu Rivulo; non est enim fluvius, sed rivus minor.]

¶ RIVETA, f. pro *Rivera*, mendose, Gall. *Riviere*. Vide locum in *Viterus*.

¶ RIVETUS, Margo vestimentis assutus ornamenti gratia, ab Hispanico *Rivete*, Ora, margo. Consilium Massil. sub finem, ut videtur, XIII. sæculi: *Item quod nulla domina de cetero portet in suis raubis aliquos persils sive Rivetum in finibus earum raubarum prope pedes de erminis, variis, de sendato seu serico.* Aliud Consilium ejusdem urbis ann. 1381. *Nulla mulier aliqua audeat ... deferre ... nec Rivets seu persils de pennis, variis, erminis sive dorsis, aut de serico in fimbriis seu extremitatibus vestium suarum.* Capitulum generale S. Victoris Massil. ann. 1506. MS. *Nullus Religiosus portet vestes vulgariter dictas descolatadas cum coleto albo, quod coopertas omnia alia indumenta .... usque ad collum sine Riveto.* Synodus Tarracon. ann. 1591. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 614. col. 2. *Nulli Canonici vel Clerici ... Rivetos duplices in collaribus, in fimbriis, nec in manicis deferre aliquatenus seu portare præsumant.* Et p. 615. col. 1. *Usu Rivetorum quarumcumque pellium in manicis & collaribus ab omnibus & singulis penitus rejecto.* Alium locum vide in *Braqueta*.

¶ RIVIDIA. Vide *Rimidia*.

¶ RIVIFINALIS. Siculus Flaccus de Condit. Agr. Goesii pag. 12. *Per omnem tractum Rivifinalem*, id est, Cujus finis est rivus.

RIVIGA, Rivulus, vel ripa, *Rivage*. Vita S. Guthlaci num. 14. *Est in Mediterraneis Angliæ partibus immensa magnitudinis aterrima palus, quæ ... crebris Insularum nemoribus, & flexuosis Rivigarum anfractibus ab austro ad aquilonem .... longissimo tractu protenditur.*

¶ RIVINUS, Rivalis. Glossæ Græc. Lat. Ἀντίζηλος, *Æmulus, Rivinus.* Aliæ Lat. Gr. *Rivinus*, ἀντίζηλος. Usus est Plautus sive quis alius Asinariæ versu 6.

Rivinus amens ob præpetem mulierem.

RIVISINUS. Arnoldus Lubecensis lib. 2. cap. 35. *Novistis, ait, me in hac expeditione omnia mea insumpsisse. equos Milnum, Rivisinosque servorum perdidisse*, &c. Sed legendum videtur *Roncinos*, vel *Runcinos*. Vide in hac voce.

¶ RIULUS, Rivulus. Præceptum Ludovici Transmarini pro Monasterio Rivipullensi ann. 938. Marcæ Hispan. col. 850. *De poio Trasbadons, qui pergit per ipso Riulo usque in Rivolo, qui descendit de ipsas lecas*, &c.

¶ RIUM, vel RIUS. Vide in *Papaver*.

¶ RIVOALTUS. Vide supra *Rivaltus*.

¶ RIVOLVOLUS, Rivulus. Charta Caroli Imper. apud *Meichelbeck* tom. 2. Hist. Frising. pag. 85. *Exinde tendit in visu juxta Rivolvolum usque ad magnum rubum.* Vide mox *Rivolus*.

¶ RIVOLUS, Rivulus. Charta an. 828. apud *Meichelbeck* tom. 2. Histor. Frising. pag. 273. *Fritiso tradidit ... quicquid habuit in loco ipso, ubi oritur Rivolus, qui vulgo dicitur Hiruzpach*, &c. Vide supra *Riulus*.

RIVORA, pro *Rivi*, enunciatione Longobardica. Marcus Baro Agrimensor de Geometria p. 241. *Casa, quæ per G. nomen habet, totas fines habentis in monte posita tria Rivora significat in trifinio vineam positam.* Quod hic *Rivorum* dicitur, videtur *Rivus* dici pag. seq. *Habentem super se Rivum*, &c. Pag. 243. *Ideo hoc acra trifinium facit, in montemque campofines rotundas habentem, & culta per mediam tria Rivora discindit*, &c. Ita pag. 244. *Et casa in plano loco posita sub se Rivum discindit*, &c. Mox: *Proximum se Rivum delatus, alium Ribum quatuor Rivora habentem in finibus suis*, &c.

¶ RIVOSUS, ῥοώδης, ῥευματώδης, in Gloſſis Lat. Græc. Alias adde Græco-Latinas.

¶ RIUS, Rivus, Hiſpanis *Rio. Rio percurrente*, in Chartulario Matiſconenſi fol. 93. Vide *Papaver.*

¶ RIVUM, Ῥεῖθρον, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Ῥεῖθρον, *Rivum, rivus, alveum, flumen.*

¶ RIXIGUS, Idem quod ſupra *Riſcus*, vel *Riſicus*, Periculum, alea, Gall. *Riſque.* Statuta Placentiæ lib. 1. fol. 2. verſo: *Et habebo toto tempore mei regiminis* XII. *equos... quos ego Poteſtas habeo & tenebo meo Rixigo & fortuna & caſu, in veniendo in dictum regimen, ſtando & redeundo.*

¶ RIXIUS, Saccharo conditum vel coctum. Academici Cruſcani: *Riccio, ſorta di cottura di zucchero.* Modus exigendi gabellam ponderis Saonæ: *Item pro.... amigdole ſine cortice, datalis, ſapono, ceppo, plumbo, tartaro, Rixio, mele, trementina, ficibus in ſportis... denar. ſex.*

¶ RIXOALDUS. Fragmentum Helinandi Monachi Frigidi-montis ſæc. XII. apud S. Antoninum part. 3. tit. 18. cap. 5. §. 5. *O quam convenienter Rixendis, ut dicitur, appellata eſt illa captiva. O mulier quæ te captivum trahit; ipſa enim eſt diabolus, qui dicitur Rixoaldus, quia ſemper rixam alit.*

¶ RIXOSITAS, Rixuositas, Johanni de Janua; *Tencen*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS.

¶ RIXUS, Caſtanea ſuo calice contenta, Italis *Riccio.* Modus exigendi gabellam pedagii in Civitate Saonæ: *Item pro ſalmata collo, ſeu mina frumentorum, caſtanearum, Rixorum, leguminum, amigdolorum & aliarum victualium ſimilium... den. ſex.*

¶ RIZIUS, Echinus ſeu calix caſtaneæ, Ital. *Riccio.* Vita S. Francæ, tom. 3. Aprilis pag. 393. *Stabat in villa diœceſis Placentinæ, in qua ſunt caſtaneæ in quantitate: hic cum arborem quamdam conſcendiſſet & eam deramaret, ſubito eo caput elevante, globus Riziorum ſuper illius oculos deſcendit, qui tantos dolores & anguſtias contulit, ut mori ſe crederet.*

¶ ROAGIUM. Vide *Rotaticum.*

ROALIA. B. Odoricus de Forojulio in Peregrinat. ſua cap. 2. *Et apertis ſepulcbris ſuſcepi oſſa eorum humiliter & devote, & pulchris Roaliis involuta corpora, in Indiam.... portavi.* Sed legendum *Toaliis.* Vide in hac voce.

¶ ROARBARIA, Furtum, ſubreptio, ſpoliatio, idem quod infra *Robaria*, niſi ita legendum ſit. Literæ Philippi VI. Franc. Regis ann. 1333. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 239. *De prædicta Roarbaria, deprædatione ſeu ſpoliatione ſummarum & de plano informationem ſummariam fieri faciatis.*

¶ ROARIA, Platea, vicus, Gall. *Rue.* Statuta Vercell. lib. 7. fol. 150. recto: *Item ſi aliquis habuerit tectum, ſive porticum, ſive canteria, ſive trabes [illegible] verſus rugiam ſeu Roariam, quod carrum onera[illegible] ſeni per rugiam illam vel Roariam non poſſit tranſire, teneatur eum deſtruere vel ita facere, quod carrum ſeni libere tranſire poſſit.*

¶ ROATA, Angiportum, ut conjecto, Gall. *Ruelle.* Statuta Montis regalis pag. 23. *Item ſtatuerunt, quod pro quocumque areſto ſeu gagio, aut præcepto fiendo de cætero per familiares curiæ ſuæ, aliquem eorum in platea majori dictæ civitatis, ſeu Roatis ejuſdem plateæ, &c.*

¶ ROATICUM. Vide *Rotaticum.*

ROBA, Veſtis, tunica, Gallis *Robe.* Quoniam Attachiamenta cap. 21. §. 2. *Exceptis veſtibus ſuis in Robas ſciſſis & formatis* Matthæus Paris an. 1245. *Et Robis caremus hiemalibus* [Et ad an. 1248. *Dedit ei veſtes pretioſiſſimas, quas Robas vulgariter appellamus, de eſcarleto prælecto, cum pellibus & furruris variis riſimorum.* Index MS. Beneficiorum Eccleſ. Conſtant. fol. 52. *A dicto Abbate Rector annuatim Robam percipere conſuevit.* Conſtitutiones Frederici Regis Siciliæ cap. 95. *Virgines vero poſſint decorari & ornari ad libitum uſque ad diem quo nupſerint.... tamen ordinatione de faldis Robbarum ſublata.* Et cap. 106. *Item quod familiares Comitum, Magnatum, Baronum & Militum poſſint indui ad libitum dominorum ſuorum, dummodo pretium cujuſlibet panni, quo eos induerint, tarenos 13. non excedat, ſub pœna unciarum decem à domino exigenda, & amiſſione Robæ ipſius.* Statuta Montis-regalis pag. 278. *Si aliquis ſartor impignoraverit aliquam Robam ſibi ad faciendum datam, D. Vicarius & Judex teneantur eum capi facere & detineri perſonaliter in carceribus, quouſque reſtituerit. Robarum ſciſſor*, noſtris *Tailleur*, in Miraculis D. Caroli Bleſenſis an. circiter 1372. apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan col. 561.]

Robæ præſertim dictæ veſtes, quibus Reges ac Principes Palatinos proceres ac familiares donabant, in præcipuis anni ſolemnitatibus: quas ob id *feſtiva indumenta* vocant Matthæus Weſtmonaſt. & Matthæus Paris ann. 1201. idem Paris ann. 1208. 1214. 1232. *Novas Robas*, ann. 1243. Idem an. 1234. *Contigit igitur una dierum feſtivorum cum Rex novam Robam de ſcarleto ſumens, aſſuetus de eodem panno, quoties & ille ſumpſerat, fratri ſuo reverenter tranſmittere, &c.* Charta S. Ludovici Regis ann. 1259. apud Morinum in Hiſtoria Vaſtinenſi: *Cæterum 60. ſolidos Pariſienſes, quos percipere conſuevit Capellanus capellæ prædictæ pro Roba annuatim in præpoſitura Mereti, &c.* Rotulus Cameræ Computor. Pariſienſ. *Pro Robis datis Militibus Domini Philippi & gentibus Cameræ ſuæ & uno coopertorio de griſo, & una culcitra puncta datis D. G. Macholio 56. lib. 14. ſol. Pro Robis Dominorum Joannis & Petri & Roberti filiorum Regis pro ſcall. radiat. (Eſcarlate rayé) & tiretan. perſia & viridi pro coopertorio 88. lib. 15. ſol. Pro foratura dictarum Robarum 43. lib. 10. ſol. & pro duabus culcitris punctis pro dictis Joanne & Petro 22. lib. 8. ſol. Dom. Robertus Atrebat. pro Roba de ſamito Roba de panno aureo forata de erminis &c. Comes Drocenſis, Dom. de Borbonio. G. filius Comitis Flandr. pro Robis ſamiti. Et pannorum aureorum ferratis de erminis, &c. Pro coopertoriis tribus eſcall. forratis de minuto vario & tribus culcitris punctis cum fundis panni aurei, &c. Et pro tribus dextrariis & tribus palefridis dictorum divitum hominum 3. lib. & pro vadiis ſuis 60. lib. Radulf. de Nigella, Guill. de Fiennet, Renaudus de Pontibus, pro Robis de ſamito, &c.* Rotulus alter, cui titulus: *Compotus expenſarum hoſpitii D. Regis Caroli 1321. per Radulfum de Pariſiis Magiſtr. Cameræ Denarior. Regis: Pallia Militum, Comes Clarimontis Camerarius, D. Sulliaci Buticularius, Galcherus de Caſtellione Conſtab. Dupla. Milites ſimplices, Adam de Ver, Colardus Choiſel, Droco du Roya, Guill. de Haricuria, Erard. de Montemorenciaco, Euſtachius de Encra, Guill. Courtebenſe, &c.* Rotulus alter, cui titulus: *Compte des deſpens de l'Hoſtel de Madame la Roine 1329. Robes de 50. ſ. 30. & 20. ſols, & cotes de 10. ſols.* Inventarium rerum mobilium poſt mortem Ludovici Hutini Regis, cap. *Des dras demourez de livrees, 8. dras de la livrée aux Chevaliers de la Robe de Paſques, 8. dras de la livrée aux valets de meſtier, 2. dras de la livrée aux valets de l'Eſchançonnerie, 2. dras de la livrée aux Eſcuiers du terme de Touſſains.* Ubi *Draps* dicuntur, quæ alias *Robes*, quæ vox eadem notione uſurpatur in Magno Recordo Leodienſi pag. 60. ubi vetantur Scabini

Leodienses *accepter pensions, waiges, ou Draps*, à quocumque magnate, *qu'ly veront donner pour estre de leur conseilh.* [Vide *Liberatio* in *Liberare* 2.]

Quædam ex hisce *Robis* vocantur *Robes de Compaignie*, in Computo Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regis 1. Jan. 1349. quod forte darentur eminentioris conditionis personis, quæ in comitatu Regis vel Reginæ morabantur: *Pour sieux draps distribuer pour le corps de la dite Dame, & pour celles, a qui elle donne Robes de compagnie. C'est assavoir ses deux filles, les Duchesse de Normandie & d'Orleans, la Royne Jeanne, le Duc de Normandie, & la Comtesse de Tonnerre.* Aliud Computum ejusdem Stephani 1. Julii an. 1352. *Les noms de plusieurs personnes, qui ont eu Robes en ce terme. Mons. le Comte de Tancarville, Souverain Maistre de Hostel du Roy, M. Robert de Lorris, M. Louis de Harecourt, M. d'Andrezel, & M. Guy de la Roche, lesquels orent cotes hardies & manteaux de 30. aunes de Camelin court de Broissello, pour leur livree d'iver, à compagner le Roy en son deduit.*

Aliæ dicuntur *Roba lingia*, nostris *Robes linges*. Computus an. 1239. è Bibliotheca regia: *Pro Roba lingia domini Alfonsi* LXIIII. *s. pro Roba lingia Regis* IIII. *l.* XVIII. *s. pro duabus partibus pannorum lingiorum Regis* VII. *l.* XII. *d.* Computus Petri Landoys Thesaurarii Britanniæ an. 1460. & 1461. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 1260. *A Jean du Faux, pour ce qu'il avoit donne a ung serviteur de la dame de Trebes pour le vin de Robbes linges, qu'elle avoit envoiées au Duc.*

Qui igitur *Robas* accipiebant ab aliquo, de ejus familia censebantur. Statuta secunda Roberti I. Regis Scotiæ cap. 34. §. 2. *Repelluntur etiam ab acquietatione, inquisitione, probatione & assisa .... Dominus, Ballivus, nec aliquis gerens Robas Domini*, &c. Thomas Walsinghamus pag. 167. *Quendam ex ejus Armigeris, qui & in obsequio erat Abbatis, & ad Robas ejus*, &c. Matthæus Westmonaster. ann. 1106. *Robas etiam Regis, sicut ipse Rex, accipiebat.* Charta Amalrici Vicecomitis Narbonensis, in 2. Regesto Philippi Pulcri Reg. Franc. ex Tabulario Regio: *Retinemus etiam nobis .... cognitionem & punitionem omnium criminum & excessuum, si qua à nostris servientibus vel familiaribus ad partem nostram & de Raubis nostris, in dictis civitate, & burgo, & locis communicandis committerentur*, &c. Vide Dissertat. 5. ad Joinvillam pag. 160. [Vide *Rauba Papalis* in *Raub.*]

ROBA, Quævis supellex, quomodo Itali hanc vocem usurpant. Chronicon Fossæ novæ an. 1186. *Fregit securitatem Babuco & terra Pusana, & abstulit omnem Robbam, & animalia omnia, quæ in Babuco & in terra Pusana invenit.* Matthæus Westmonaster. an. 1248. *Culpatus est insuper, quod quicquid in esculentis, potibus, & Robis expendit, rapit violenter*, &c. [Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1279. apud Muratorium tom. 8. col. 1145. *Et de mense Februarii dominus Thomasinus de Gorzano, & illi domini de Banzola furtive ceperunt lapidem Besumantuæ, & expulerunt illos de Besumantua, & habuerunt totam Robam & omnia victualia, quæ super dictum lapidem erant.* Passim usurpant Dominicus de Gravina in Chronico, apud eumdem Murator. tom. 12. col. 574. 576. 595. 600. 607. & alii Scriptores Italici non semel.]

¶ ROBALTA, Receptaculum, ut videtur, seu locus in quo *Roba* sive supellex reconditur. Chronicon Estense ad an. 1337. apud Murator. tom. 15. col. 400. *Juxta cameram erat quidem stallus pro vasiniis & aliis necessariis cum quadam Robalta, in qua mittebant ligna & alia victualia.*

¶ ROBANDUM, Ejusdem originis vox, ut opinor, qua *roba* seu supellectilis peculiare genus indicatur, mihi tamen incompertum. Historia Miscella lib. 18. apud Murator. tom. 1. part. 1. p. 130. col. 1. *Invenerunt itaque populi Rom. in palatiis ejus apud Damastager triginta Robanda, quæ per diversa ceperunt tempora: invenerunt etiam species, quæ remanserant, multas, aloen scilicet multam, & ligna aloes magna ... & sericum copiosum, ac piper, & calbasias camisias multas*, &c.

ROBARE, ROBBARI, Furari, prædari, *Derober*, quasi *Robam* auferre; *Rubare*, Italis. Edictum Jacobi Regis Aragoniæ de Pace & treuga an. 1228. *Item statuimus, quod nullus homo capiat per se vel per alium, nec Robet, nec Robari faciat aliquem hominem*, &c. [Chartularium V. S. Vedasti Atrebat. p. 29. *Tunc Merlinus cepit modicam particulam fileti empti. Tunc Martinus dixit: Merline tu Robas me .... cui Merlinus: Ego non Robo te.* Adde Chronicon Modoetiense Bonincontri apud Muratorium tom. 12. col. 1124. 1134. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 61. verso, Statuta Cadubrii lib. 3. cap. 42. &c.] Occurrit præterea in Ethelredi Regis Pacto cum Analavo cap. 4. in ejusdem Legibus apud Wenetyngum cap. 18. in Legibus Burgorum Scoticorum cap. 92. §. 1. apud Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 12. §. 1. Philippus *Mouskes* in Historia Francorum MS. in Henrico I.

> *Petit après à grant compagne*
> *Vint ser Robert Viscart a force,*
> *Ki sa tierre Reube & esforce*, &c.

Infra:

> *Les abaies soujournoit,*
> *Et toutes les glises Reuboit.*

Balduinus de Condato MS.

> *Mal sert le Seignour, qui li Robe.*

DISROBARE, apud Anonymum de Gestis Friderici II. Imper. pag. 757. & Petrum de Vineis, Gallis *Desrober*. [Vide *Derobare* suo loco.]

¶ RUBARE, Eadem notione, apud Italos. Chronicon Parmense ad annum 872. apud Muratorium tom. 9. *Cucurrerunt per terras & contratas Episcopatus versus civitatem & alibi, multa & multa comburendo, vastando & Rubando.* Opusculum Petri Azarii de Bello Canepiciano apud eumdem Murator. tom. 16. col. 431. *Quæ gens, cum ibi fuit, villam & terram ipsam ceperunt, Rubaverunt & cremaverunt.*

¶ ROBARIA, Idem quod mox *Roberia*. Charta Philippi Aug. Franc. Regis pro Atrebatensibus ann. 1194. *Qui de Robaria protractus fuerit per Scabinos, sexaginta libras perdet, & ei Robaria reddetur, qui eam amiserat.* Hoc est, Res furto sublata. Charta ann. 1292. ex Archivo Communis Massil. *Dominus Comes & Comitissa non receptabunt per mare vel terram cum præda vel Robaria aliquem, qui damnum vel Robariam fecisset.* Passim utuntur Italici Scriptores apud Muratorium tom. 8. col. 181. 1158. tom. 9. col. 781. tom. 11. col. 115. 248. tom. 12. col. 1123. tom. 15. col. 389. tom. 16. col. 440. & alibi; in Statutis Castri Redaldi lib. 2. fol. 36. recto, Statutis Vercell. lib. 2. fol. 26. recto, Cadubrii lib. 3. cap. 42. &c.

ROBORIA & ROBERIA, definitur à Cowello lib. 4. tit. 18. §. 25. bonorum alicujus ab ipsius persona, vel ipso saltem præsente & invito, sublatio. *Roberie* in veteri Consuetudine Normanniæ cap. 71. *Ruberia*, Italis. Gloss. Lat. Gall. *Præda, Roberie: Prædator, Robour.* Occurrit vox *Roberia* hac

notione, in Legibus Inæ Regis Westsaxiæ cap. 11. & Henrici I. Regis Angl. cap. 10. 12. 24. 66. apud Will. Rishangerum ann. 1261. Rogerium Hovedenum pag. 589. Bractonum lib. 2. cap. 24. §. 1. lib. 3. tract. 2. cap. 32. §. 1. Thomam Walsinghamum an. 1322. pag. 116. &c. Leges Normannicæ Willelmi Nothi cap. 4. *Se alquens est apeled de larcin ou de Roberie*. Ita apud Littletonem sect. 501. *Roberie* usurpatur. [Litteræ Johannis Ducis Britan. ann. 1381. apud Lobinellum tom. 2. Histor. Britan. col. 625. *Serons & demourrons quittes & paisibles de tous cas, crimes, malefices, multres, crefvis de maisons, ravissemens de femmes, pilleries, Roberies, &c.*] Le Roman *de Vacce*. MS.

N'i a qui ost embler, ne faire Roberie.

Roboria, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ cap. 11. §. 1. in Regiam Majestatem lib. 1. cap. 1. §. 6. lib. 4. cap. 7. in Statutis Alexandri II. Regis Scotiæ cap. 14. §. 2. &c.

Robbator, Latro, fur, *Rauber*, Germanis. Charta Ranulphi Comitis Cestriæ tom. 1. Monastici Anglic. *Ut sive latro, sive Roberator, sive aliquis malefactor venerit ad solemnitatem, habeat firmam pacem, &c.* Lexicon Græc. Lat. MS. Reg. Cod. 2062. *Λωποδύτης, ὁ τῶν ἱματίων κλέπτης, λῶπα γὰρ τὰ ἱμάτια.* Le Roman *de Vacce* MS.

Ne s'effri en la terre ne Roboour ne larron.

¶ Robator, Eadem significatione. Codex Legum Norman. cap. 12. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 176. *Latrones, Robatores, incendiarios, homicidas, virginum injuriosos destoratores, &c. Deprædatores, piratæ, pradones sive Robatores supra mare*, in Charta ann. 1403. apud Rymerum tom. 8. pag. 306. col. 2. *Robatores & latrunculi*, in Chronico Modoetiensi apud Muratorium tom. 12. col. 1127. Rursum memorantur *Robatores* in Actis visitationis diœcesis Albiensis an. 1285. apud Baluzium tom. 4. Miscell. pag. 321. in Statutis Vercell. lib. 4. fol. 115. recto, in Statutis Pallavicinis lib. 2. cap. 25. Statutis Cadubrii lib. 3. cap. 42. Le Roman *de Lancelot du Lac: Au commencement de l'Ordre de Chevalerie il fust dit à celui qui vouloit Chevalier estre, qu'il fust courtois ... prest & entalente de destruire les Robeurs & les meurtriers* Litteræ Johannis Franc. Regis an. 1355. apud D. *Secousse* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 29. *Lesdiz prenneurs seront puniz comme Reubeurs, & les pourra chascun mener en prison fermée, &c.*

¶ Robbator, Eodem intellectu, apud Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 1. §. 1. & in Epistola Edwardi II. Regis Angl. ann. 1317. apud Rymerum tom. 3. pag. 663. col. 1.

¶ Rubator, Idem, Italis *Rubatore*. Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad an. 1242. apud Murator. tom. 6. col. 499. *Posuerunt ignem in quibusdam domibus, & res, quas in ipsis invenerunt, velut latrones & Rubatores rapuerunt.*

¶ ROBALLUM, vel *Roballus*. Codex legum Norman. cap. 17. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 117. *Videlicet aurum, argentum, tam in vasis massa, quam in moneta francos, stranias, lanes, ebur, Roballum, lapides pretiosos.* An *Robinus*, Carbunculus, Gall. *Rubis*? An vox mendosa pro *Corallum*?

¶ ROBAROLLUS, an Sarcinator, Gall. *Tailleur*, qui facit *robas* seu vestes? An qui vendit *robas* sive merces, Gall. *Mercier*, Miscellarum minutarumque mercium propola, ab Italico *roba*, supellex quævis, merces? An iidem qui *Pellizarii*? Statuta Placentiæ lib. 4. fol. 45. recto: *Consules seu paraticus pellizariorum seu Robarollorum non possint eos nec aliquem eorum compellere ad intrandum in paratico pellizariorum seu Robarollorum ad solvendum paratici Robarollorum.*

¶ ROBBA, Robbator. Vide in *Roba*.

¶ ROBELIA, Ervum, Italis *Robiglia*, nostris *Ers*, Leguminis satis notum. Johan. Demussis Chronicon Placent. ad ann. 1369. apud Murator. tom. 16. col. 510. *Et tunc starius frumenti vendebatur sol. XL. qui communiter vendi solebat sol. III. & starius cicerum & Robeliarum vendebatur sol. XXVIII. qui communiter vendi solebat VIII.*

¶ ROBERIA, Spoliatio. Vide in *Roba*.

¶ ROBICO, pro *Robigo*, Gall. *Rouille*, Segetum morbus, quo spicæ torrentur. Glossæ Lat. Græc. *Robico, βρῶσις, ἡ σῆψις.* Mox: *Robigo, ἰὸς, ἡ σῆψις.* Adde Græco-Latinas.

¶ ROBINA, Canalis per quem derivatur aqua fluvii in loca, in quibus necessaria est, Occitanis *Robine*. Plures sunt hujuscemodi canales in agro Arelatensi è Rhodano defluentes. Statuta Arelat. MSS. art. 150. *In Robinis omnibus de Camargiis & de toto districtu Arelatis, per quas transeunt via publica, quæ per dictas Robinas sunt trossata, illi, quorum sunt dictæ Robinæ, teneantur facere pontes.* Et art. 151. *Robina de Bello loco curetur in latitudine ... à porta orti Guillelmi Rossi, quæ posita est in Robina, &c.* Compositio an. 1321. è Schedis Præsidis *de Mazaugues*: *Quod piscatores vel aucupes seu illi qui capiunt aves possint & debeant intrare & exire per Robinam de Fornello* Transactio inter Arelatenses, Tarasconenses, & Incolas S. Remigii an. 1517. ex iisdem Schedis: *Non liceret ... dictas aquas ab eorum propriis alveis, fossatis sive Robinis antiquis divertere.* Pluries recurrit ibidem. An à *Rubus*, *Robinæ* seu *Robinæ* dictæ sunt, quia rubis & sentibus referti sunt hujusmodi canales? Eradicandis hisce rubis destinantur apud Arelatenses rustici, quos *Vespiaires* vocant. An vero à *Robinis* dicti sunt canaliculi, quos *Robinets* nuncupamus? Hujus vocis originem ignorare se fatetur Menagius in Etymol. Gallicis.

¶ Rubina, Eadem notione. Concordia inter Raymundum Archiep. Arelat. & Ildefonsum Comitem Tolosæ an. 1143. apud Stephanotium tom. 10. Fragm. Hist. MSS. pag. 302. *Et hæc prata consistunt in territorio villæ S. Petri & campo publico, inter Rubinam ejusdem villæ & ipsam villam.*

¶ Robiniarius, Qui curam habet *robinarum*. Litteræ Caroli V. Franc. Regis an. 1366. pro civibus Marologii in Senescallia Bellicadri, apud D. *Secousse* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 676. art. 7. *Item, quod dicti Consules qui nunc sunt & pro tempore fuerint, habeant instituere ... operarios murorum, operarios Ecclesiæ, capitadenos, extimatores, terminatores, carreyrenos, levaderios, Robiniarios, defensores pacuerum, &c.*

ROBINUS, Carbunculus, *Rubis*. Vide *Rubinus*.

¶ ROBOR, gen. masc. pro *Robur*, Quercus durissima. Leges Rotharis apud Muratorium tom. 1. part. 2. pag. 4. col. 2. *Si quis Roborem aut cerrum seu quercum .... inciderit, componat pro arbore tremisses duos.* Codex Cathedr. Mutin. præfert: *Si quis Robore, aut cerrum seu quercum, &c.* Estensis vero: *De arbore Robore, cerro seu quercu, &c.* Glossæ Lat. Græc. *Robor, ἔρνος, εἶδος ξύλου, μελάνδρυς, ῥώμη, σθένος, στερέωμα, στέλεχος, ἰσχύς.* Et mox: *Robor, singulariter tantum declinatur, ἔρνος, στέλεχος, ἰσχύς.* Adde Græco-Latinas.

¶ Robor, metaphorice, Firmitas, robur. Charta Domnoli Episc. Cenoman. an. 20. Chilperici Regis Francor. apud Mabillonium tom. 3. Analect.

pag. 103. *Et hac paginola plenum accipiat epte Roborem*. Testamentum S. Rudesindi ann. 978. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 185. *Et hunc scripturam in cunctis diebus Roborem firmitatis obtineat*. Judicium ann. 1030. in Appendice Marcæ Hispanicæ col. 1046. *Et ut hoc judicium nunc & abinceps Roborem plenissimam obtineat, &c.*

ROBORA, Ætas legitima, *majoritas*, cum scilicet ad *robur* pervenit minor. Testamentum Alfonsi II. Regis Portugall. æræ 1208. apud Brandaonum tom. 4. Monarch. pag. 270. *Et si in tempore mortis meæ filius meus & filia, qui vel quæ debuerit habere regnum meum, non habuerit Roboram, sit ipse vel ipsa & regnum in potestate vassallorum meorum*. Passim ibi & pag. 271. 278.

ROBORABILIS, Validus, fortis. Andreas Suenonis lib. 3. Legum Scaniæ cap. 2. *Sed prior sententia Roborabilior & rationabiliter a prudentibus æstimatur.*

¶ ROBORANTER, Modo qui roboret & confirmet. Charta Ludovici Regis Franc. ann. 896. è Tabulario Eccl. Aptensis: *Et ut hæc nostra præceptionis auctoritas nostris futurisque temporibus inconvulsam atque inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria Roboranter adfirmavimus & annulo nostro sigillavimus.*

¶ ROBORARIUM, Locus septus tabulis roboreis. Aul. Gellius lib. 2. cap. 20. *Roboraria antiquis significabant ea quæ nunc Vivaria vulgus vocat; sic autem erant appellata à tabulis roboris, quibus septa visebantur.*

¶ ROBORATIO, Confirmatio. Litteræ Edwardi II. Regis Angl. an. 1307. apud Rymerum tom. 3. pag. 22. col. 2. *Et omnia alia & singula, pro nobis & nostro nomine, faciendi, quæ ad expeditionem & Roborationem præmissorum necessaria fuerint vel etiam oportuna.*

ROBORETUM, Quercetum, apud Ughellum to. 1. parte 2. pag. 236. In Charta alia apud Puricellum in Ambrosiana Basilica pag. 367. *Cum ... silvis, castaneis, Roboreis, ac stellariis, &c.* Legendum forte *Roboretis*. [Glossæ Græc. Lat. Δρυμών, ὁ τόπος, *Quercetum*, *Roboretum*. Aliæ Latino Græc. *Roboretum*, δρυμών, ὁ τόπος.]

☞ Hinc in Normannia aliisque variis Galliarum provinciis loca pleraque *Rouvre* & *Roubre*, à *Robore*, vel *Rouvroy*, *Rouvraye* & *Rouvroye*, à *Roboreto* dicta: unde & familiæ multæ nobiles earomque dominia iis in regionibus vocantur *de Rouvres*, *de la Rouvraye*, *&c.* Hinc etiam patet, detortas fuisse voces *Roveritum*, & *Rouretum*, quæ de nemore, nostris *Rouvray*, olim sito in agro Parisiaco, & *Rubridum*, quæ de loco pagi Belsiensis, vulgo *Rouvroy*, dicuntur. Vide Valesium in Notitia Galliarum p. 487. col. 1. & 546. col. 1. Histor. Beccensis MS. pag. 163. *Quadam exorta fuerat controversia Beccenses inter & Columbenses pro decima de Roboribus*, vico vulgo *Rouvres*. Ex quibus liquet, scribendum esse *Rouvre*, non *Rente*, ut quidam è nostris scripserunt in Lexicis suis Gallicis, ubi de *Robore* quercu duriori. Vide *Rover*.

ROBOREUS, Cui robur inest, robustus. Erchempertus in Hist. Longob. c. 54. *Ajo autem Princeps Beneventi, & ante principatum, & postea, partim imbecillis, partim Roboreus extitit.* Idem cap. 75. *Primum tantum Sacramentum sistebat Roboreum ad mensem aut tempus annotinum.* i. robur habebat. Idem Erkempertus ex editione Caraccioli pag. 36. *Virum illustrem ac fortissimum Robore laqueo suspendi fecit.* Ubi forte *Robore*, pro *ad quercum* sumitur. *Roboreum præceptum*, firmum, in Chronico S. Sophiæ Benevent. p. 718. Occurrit ibi non semel.

¶ ROBORIA, Spoliatio. Vide in *Roba*.

ROBOROSA Passio dicitur, *qua animal rigidum facit ad similitudinem ligni*. Vegetius lib. 3. Artis veterin. cap. 24.

¶ ROBRICA, pro *Rubrica*, Minium. Glossæ Græc. Lat. Μίλτος, *Rubrica*, *Robrica*, *Minium*. Vide infra *Rubrica*.

¶ ROBUR Arboris, Truncus. Oratio Pii II. PP. an. 1459. *Rami arboris multi sunt, sed Robur unum tenaci radice fundatum.*

ROBURDOLIUM. Tabularium Vindocinense fol. 190. *In Roburdolio carceris, ubi captus detinebatur.* An, *le guichet*, Portula?

¶ ROBUSTAS, Robur, fortitudo. Johannes Longinus in Vita S. Stanislai Episc. tom. 2. Maii pag. 230. *Maximo certamine sublimique Robustate martyrium confecit.*

¶ ROBUSTE, Nervose. Vulgare est recentioribus; antiquis incognitum.

¶ ROBUSTITAS, Robur, firmitas, vis, vires, virtus, facultas, apud Juniores passim reperitur, nullibi apud Veteres.

¶ ROCA, Petra, rupes, Gallis *Roche*: item Arx in rupe exstructa, ut mox *Rocca*. Præceptum Caroli Calvi ann. 840. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 30. *Terminat prædictus alodis de una parte ad ... limes Gualampadi, qui sunt ferri (f. siti) in ripa Urbione, ubi signa suprapofita atque decurtas; deinde vadis per torrente & per ipsum montem superiorem usque in Roca, ubi signa posita sunt.* Præceptum ejusdem Regis an. 815. in Appendice Marcæ Hispan. col. 787. *Rocam, quam vocant Frusinds, quam eorum genitor per aprisionis auctoritatem tenuit.* Vide *Rocha* 1.

¶ ROCASSIUM, Rocassum, Rupes, Gallice *Roche*, Provincialibus *Rouchas* vel *Rouquas*. *Juxta quoddam Rocassium*, in Charta ann. 1486. è Schedis D. *Le Fournier*: *Quod possint ... portum habere & navim mutare ... subtus Rocassum*, in Transactione ann. 1532. 8. Octobr. è Schedis Præsidis *de Mazangues*.

¶ Rochassium, Eadem significatione. Sententia arbitralis ann. 1303. è Schedis D. *Brunet*: *Item quemdam alium (terminum) subtus quoddam Rochassium ferri vocati Jabriatres.*

¶ ROCATUS, Coloris *rocæ* seu rupis, ut videtur, idem forte qui marmoreus. Catalogus an. 1300. apud Hemeræum in Augusta Viromand. p. 364. *Quatuor cappæ albæ, quatuor rubeæ, duæ nigræ de mortuis, una Rocata, una viridis, una glauca, una quam habet puer ad tenendam patenam.*

ROCCA, Rocha, Castellum vel præsidium in rupe, seu clivo exstructum, Italis *Rocca*. Auctor Mamorrecti 2. Reg. *Arx, dicitur Rocca*. Annales Fr. ann. 767. *Multas Roccas & speluncas conquisivit.* [Chronicon Farfense apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 589. *De castello Tribuco cum Rocca sua.* Et col. 624. *In præsidium se cujusdam nostræ contulit Roccha.* Rolandinus Patav. de factis in Marchia Tarvisina lib. 6. cap. 6. apud eumdem Murator. tom. 8. col. 258. *Voluit Eccelinus arcem sive Roccham Estensem, & alia collateralia castra suo dominio subjugare. Estensis Roccha seu castrum*, ibidem col. 259. Chronicon Tarvisinum apud eumd. Murator. tom. 19. col. 817. *In hoc tamen verius proverbium comprobatur: Nullum castrum oppidumve vel Rocchiam fortia esse, ad quæ asellus auro onustus non possit accedere.* Adde Laudes Papiæ, to. 11. ejusd. Muratorii col. 38.] Chronicon Ceccanense, seu Fossæ-novæ

ſæ-novæ ann. 1185. *Adepti ſunt Saloniciam cum multis civitatibus & caſtellis & Roccis de Romania.* Occurrit iterum ann. 1187. & ſæpe in Scriptoribus Italicis, paſſim etiam apud Leonem Oſtienſem, Ottonem Morenam in Hiſt. Rerum Laudenſium pag. 14. 88. &c. Gobelinus Perſona in Coſmodromio p. 259. *Arx, quæ vulgo Rocka dicitur.* Philippus *Mouskes* in Henrico I.

S'en ot Buiemont de Sefille,
Et cil fu au prendre Andioce,
U il a mainte Roce.

¶ Roccha Lignaminis, Municio, ut opinor, è ligno conſtructa. Chronic. Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 522. *In capite vero utriuſque partis* (pontis admodum ſpatioſi) *erant pontes levatorii, & ſingula Roccha lignaminis valde fortis.*

1. ROCCUS, Rocus, Rochus, Hrocus, vox Germanica *Roch*, ſignificans ſupremam veſtem, *ἐπενδύτην. De Roccis & Sagis*, item *Roccus Martrinus & Lutrinus*, in Capitulari triplici Caroli Magni an. 808. cap. 5. Monachus S. Galli, ſeu Notkerus lib. 2. de Carolo Magno cap. 27. *Carolus habebat pellicium berbycinum, non multum amplioris pretii, quam erat Roccus ille S. Martini, quo pectus ambitus, nudis brachiis Deo ſacrificium obtuliſſe aſtipulatione divina comprobatur.* Helgaudus in Roberto Rege ann. 1029. *Exuens ſe veſtimento purpureo, quod lingua ruſtica dicitur Rocus.* Chronicon Fontanellenſe cap. 16. *Roccum ſubdiaconalem unum. Roccos* Monachis etiam attribuunt Conventus Aquiſgran. & Additio 1. Ludovici Pii ad Capit. c. 22. & Eckehardus Junior de Caſibus S. Galli cap. 10. 14. 16. [Anſegiſus Abbas apud Acherium tom. 3. Spicil. pag. 246.] & Adalardus lib. 1. Statutorum Corbeienſ. cap. 3. ubi

Hroccus ſcribitur: *Ceterum capella, Hroccus, ſive cuculla de ſago, unde Hroccus fieri poſſit, ad arbitrium Prioris erit.* Hariulfus lib. 3. cap. 3. pag. 481. & 483. *Hroccus* pariter habet.

¶ Rokkus, apud Mabillonium tom. 4. Annal. Benedict. pag. 287. *Richart & Poppo, quorum uterque dicit ſe S. Benedictam quidem eſſe, & ideo Regulam mutaſſe, & tunicam Domini unam in duos Rokkos.*

Roquus, in Teſtamento Riculfi Epiſcop. Helenenſis ann. 915. *Roquos quatuor, unum purpureum cum auro, & alium palleum Græco, & alios duos in Græcia factos.*

Rochus, in Charta Heccardi Comitis Auguſtod. apud Perardum pag. 26. Ῥοῦχον Græci recentiores dicunt. Narratio de Beliſario MS. Βάρεινα ῥοῦχα κα- ταξαμένα. Hiſtor. Apollonii Tyrii: Ὁρμπρὸς τῆς θυ- γατέρας τοῦ, τὰ ῥοῦχα τοῦ ξεσχίζει. Occurrit præterea apud Nicetam Choniatem p. 361. 367. & 425. 2. edit. Codinum de Offic. &c.

¶ Rucus, pro *Rocus*, vel *Roccus*, interdum reperiri teſtis eſt Voſſius lib. 2. de Vitiis ſerm. cap. 16. quod conſule.

Rochetum, ita hodie vocant veſtem lineam Epiſcoporum & Abbatum propriam, cum manicis ſtrictioribus, quaſi parvum *Roccum*. Lindwudus ad Provinciale Eccl. Cantuar. lib. 3. tit. 27. *Rochetum differt a ſuperpellicio, quia ſuperpellicium habet manicas pendulas, ſed Rochetum eſt ſine manicis, & ordinatur pro Clerico miniſtraturo Sacerdoti, vel forſan ad opus ipſius Sacerdotis in baptizando pueros, ne per manicas ipſius brachia impediantur.* [Articuli reformationis à ſeptem Epiſcopis editi Pariſiis an. 1586. apud Martenium tom. 4. Anecd. col. 1194. num. 18. *Cum vero animi relaxandi cauſa civitate exit (Epiſcopus,) quod non ita ſæpe facere debet, Rochetum poterit*

ad libitum deponere.] Occurrit paſſim in Ceremoniali Romano, & Ceremoniali Epiſcoporum.

¶ Rocchetum. Coronatio Bonifacii VIII. PP. apud Muratorium tom. 3. pag. 649. col. 2. *Cantores deinde equitant cum ſuperpelliceis, tum acolythi, clerici cameræ & Auditores cum ſuperpelliceis ſupra Rocchetum.*

¶ Roquetum. Concilium Arand. ann. 1473. inter Hiſpanica tom. 3. pag. 674. *Epiſcopi veſte linea ſuperiore, vulgariter Roqueto nuncupata, in publico ſemper utantur.* Concilium Tarraconenſe ann. 1591. tom. 4. eorumd. Concil. pag. 509. *Sotanam vel tunicam talarem, ſuperpelliceum mundum, ſeu Roquetum pro tempore congruens, & pileum clericalem induatur.*

Rochetum, Canonicorum regularium veſtis linea. Chronicon Windeſemenſe lib. 1. cap. 23. *Habitus Canonicorum Regularium eſt veſtis linea ſive toga linea, quam Roketum Romani, Germani Subtile, Sarracium, ſive Scorlicium appellant.*

¶ Rocheta Puerorum Chori memorantur in Indice MS. Beneficiorum Eccleſiæ Coſtant. fol. 66. verſo.

Rochet, in Statutis Ordinis de Sempringham pag. 739. *Solis vero fabris conceditur habere camiſias, ſcilicet Rochet.*

Roketum Romanum. Vide *Superpellicium.*

¶ 2. ROCCUS, Nomen ſcaci, quem alii *Turrim* vocant, Itali *Rocco*. Vide locum in *Scaci*.

¶ ROCEA, Piſcis genus. Gall. *Roſſe*, Geſnero *Rutilus*. Chronicon Trudonenſe tom. 7. Spicilegii Acher. pag. 509. *Piſces qui afferebantur de Moſa, quos poetica licentia vocare poſſumus Roceas & Bardos.* Alia notione mox occurrit in *Rocha* 1.

¶ ROCERIUM. Charta Majoris Monaſterii, tom. 2. Hiſt. Britan. col. 237. *Dominus Abbas R. reddidit Herveo cognomento Tiop a de netz terram, quam dominus Garinus dedit S. Martino, quando factus erat monachus, videlicet medietatem Rocerii tali pacto, ut per ſingulos annos ſolvat monachis quatuor ſolidos.* Lobinellus in Gloſſario ſcribit *Rocherium* reddique *Rocher*, Rupes. Haud ſatis ſcio an bene. Suſpicor eſſe nomen proprium, à rupe tamen ita nuncupatum. Vide *Rocherium*.

¶ ROCETUS, pro *Rocetus*. Vide *Receptum* 1.

1. ROCHA, Rupes, Gallice *Roche*. Diodorus Euchyon. lib. 1. Polychemiæ cap. 17. *Cera, thuris, colophonia, aluminis Rocha, &c.* noſtris, *Alun de Roche*, [Alumen rupis, Anglis *Roche alum*, qua ſignificatione ſumenda videtur vox *Rocea* in Literis Edwardi IV. Regis Angl. ann. 1476. apud Rymer. tom. 12. pag. 28. col. 1. *Tam ad ſufficiens cariagium pro conductione feretri præcariſſimi patris noſtri Richardi Ducis Eborum pro ſepultura ſua ordinati, quam ad carpentarios, junctores, pictores, candelatores, qui in hac parte neceſſarii fuerint & opportuni, ac ceram, Roceam & filum, ubicumque inveniri poterunt.*] Occurrit etiam apud Heliam Monachum de Lapide Philoſoph. [Donatio an. 901. in Appendice Marcæ Hiſpan. col. 836. *De meridie in ipſo monte vel in ipſa Rocha.* Alia Donatio ann. 998. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 353. *Pervenit per ipſa limite de ipſa Rocha uſque in Petramela.* Charta an. 1234. apud Stephanotium tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 817. *Platea adjacenti ſuper quadam Rocha, &c.*] Hiſt. Cortuſiorum lib. 8. cap. 2. *Inceptum fuit Caſtrum Eſtenſis Rocha.* Vide *Rocca* [& *Rochus.*]

2. ROCHA, Alia notione. Tabularium Abſienſe fol. 187. *Conceſſimus quoddam foſſatum per maraſinum, ...*

per quod buscam & Rocham & quaque necessaria de maresio traherent.

☞ *Rocham* hic intelligo juncum tenuissimum & ad instar gladioli utrimque secantem, quem *Rosche* vocant Normanni, & unde sedilia contexunt elegantissima.

¶ ROCHASSIUM, Rupes, *Rocho.* Vide *Rocassium.*

ROCHERIUM. Vetus Charta in Hist. Monasterii S. Nicolai Andegav. *Insuper nobis donavit aliud Rocherium majus ante portam curtilis nostri, &c.* Occurrit ibi semel ac iterum. [Vide in *Rocerium* & *Roquerium.*]

ROCHETA [vel ROCHETUA, Tubulus missilis & ignitus, Ital. *Rochetto*, Venetis *Rachetta*, Gall. *Fusee.*] Rafanus de Caresinis in Chronico MS. ann. 1379. *Burgum S. Laurentii expugnant & occupant, igne immisso cum Rochetis ad domus paleatas.*

¶ ROCHETTA, Parva *Rocca*, parvum castellum seu præsidium in rupe positum. Annales Genuenses apud Murator. tom. 6. col. 305. *Et dum Simon de Auria, vir utique prudens, ad portum Veneris missus fuerat... cogitavit secum de proditione præfata Rochetta: & factis insidiis, nocte veniens ad Vernaciam cum* CCC. *hominibus, ascenderunt clam montem, & ante lucem fuerunt ceram Rochetta, & vi ceperunt eamque igne combusserunt, &c.* Chronicon Petri Azarii apud eumdem Murator. to. 16. col. 379. *Altamque erexit Rochettam circa Pontem Ticini versus civitatem.* Vide *Rocca.*

¶ ROCHETUM, ROCHUS, Supparum lineum, Gall. *Rochet.* Vide in *Roccus.*

¶ ROCHUS, Rupes, Gall. *Roche*, *Rocher.* Processus ad canonizationem S. Francisci de Paula, tom. 1. Aprilis pag. 120. *Subtus non parum ingentem Rochum quamdam speluncam ... inhabitavit.* Vide supra *Rocha* 1.

ROCINUS, Equus minor. Vide *Runcinus.*

¶ ROCKA, Arx in rupe posita. Vide *Rocca.*

ROCTA, ROTA, ROTTA, Instrumentum Musicum. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 21. *Et aliqua alia genera dulcia musicorum, ut sunt viola, cythara, & Rotta.*

ROTA. Constantinus Africanus lib. 1. de Morbor. curat. cap. 16. *Dulcis sonitus fiat de Musicorum generibus, sicut campanula, vidula, Rota, & similibus.* Nescio, an id organum intelligat Eckehardus Junior de Casibus S. Galli cap. 3. extremo: *Quæ autem Titulo dictaveras, singularis & agnoscibilis melodiæ sunt: quia per psalterium, seu per Rotam, qua potentior ipse eras, pneumata inventa dulciora sunt, &c.* Vide tamen Eckehardum Decanum de Vita Notkeri cap. 17. Le Roman *de Garin* MS.

Devant eux font le jugleor chanter,
Rotes & harpes & violes soner.

Le Roman *de Vacces* MS.

Mout avoit par la terre plers & demenoisons;
Ne vieles, ne Routes, rotuenges, ne sons.

Le Roman *d'Alixandres* MS.

Rote, harpe, vielle, & gigue & ciphonie.

ROTTA. Epistola 89. inter illas, quæ Bonifacii Moguntini Archiep. nomine editæ sunt: *Delectat me quoque Cytharistam habere, qui possit cytharizare in cithara, quam nos appellamus Rotta, quia citharam habet.* [Notkerus in Symbolum Athanasii apud Schilterum in v. *Rotta*: *Sciendum est*, inquit, *quod antiquum Psalterium instrumentum decachordum utique erat, in hac videlicet delta litera figura multipliciter mystica. Sed postquam illud symphoniaci quidam & ludicratores, ut quidam ait, ad suum opus traxerant, formam utique ejus & figuram commoditati suæ habilem fecerant, & plures chordas annectentes & nomine barbarico Rottam appellantes, mysticam illam Trinitatis formam transmutando.*]

ROCUS, Supparum lineum. Vide *Roccus.*

1. RODA, Anglis, Quarta pars acræ, quæ & *Farding deale*, seu *Farundel* dicitur, juxta Cuwellum, ex Anglico *Rodd*, Pertica. Continet autem *acra*, secundum stadii longitudinem 40. rodas, seu perticas; in latitudine tantum quatuor. Perinde etiam Roda terræ 40. perticas in longitudine, unam vero solummodo in latitudine. Si autem excreverit *Roda* latitudo, contractior fit illius longitudo; ita tamen ut in omni superficie, neque plus neque minus quam 40. perticas complectatur; ita *acra* ultra citrave 160. Occurrit passim, apud Prynneum in Libertat. Eccl. Angl. tom. 3. pag. 1271. in Monastico Anglicano tom. 1. pag. 245. 302. 469. 636. 639. tom. 2. pag. 40. 82. 87. 93. 251. 291. 354. 445. 544. apud Willelmum Thorn. ann. 1288. 1317. &c. Idem pag. 2105. *Rodam* & *Virgatam* confundit.

¶ 2. RODA, ROTA, Trabs arcuata ad proram, *Rode* nautis maris Mediterranei. Informationes Civitatis Massil. de passagio transmarino è MS. Sangermanensi: *Primo habebunt galeæ per carenam* XLIIII. *goas: item de Roda en* (in) *Roda* LII. *goas & mediam.* Et infra: *Primo habebit quodlibet vysserium* XLIIII. *goas in carena; item de Roda in Roda* LIII. *goas.* Rursus infra: *Primo habebunt (alia ligna) de carena* XL. *goas; item de Roda en Roda* L. *goas.* Ibidem: *Item de Rota in Rota sine longitudine* XLV. *goas.*

¶ 3. RODA, pro *Rota*, Gall. *Roue.* Reparationes factæ in Senescallia Carcassonæ ann. 1435. è MS. D. *Lancelot*: *Item pro faciendo unam Rodam totam novam, & preparando unum Rodetum in dicto molendino, &c.* Pluries occurrit ibi.

RODATICUM. Vide infra *Rotaticum.*

¶ RODERE. Job 30. 3. *Egestate & fame steriles, qui Rodebant in solitudine, squallentes calamitate & miseria.* In quæ verba Pater *Vavasseur*: Hebræus, *Ghorecim*, *Fugientes*; LXX. φεύγοντες. *En quo conjectura est vocem hanc veteris Interpretis* Rodebant, *esse* errabant, circumibant; *atque à nostro sermone vernaculo nihil differre, qui est* Vagari, *Roder.* Vide *Rodis.*

¶ RODETUS, Denticulata moletrinæ rotula ad versandas molas accommodata, Gall. *Rouet.* Vide locum in *Roda* 3.

RODIGINUS. Vide Statuta Mediolanensia 1. part. cap. 329.

RODINUS, Rosei coloris. Vide *Rhodinus.*

¶ RODIS, f. Ambitus, circuitus. *Sive homines sint in Rode castri*, in Statutis Forojul. ann. 1233. ex Archivo S. Victoris Massil. Nostris *Roder*, est Vagari, circumcursare: quod verbum à *Rotare* deducit Menagius. Vide *Rodere.*

¶ RODIUS, *Genus piscis, cujus sanguis valet ad tinguendum vestes*, in veteri Vocabulatio Juris utriusque.

RODKNIGHTS, *Serjanteria* species apud Anglos, qua qui investitus erat, debebat servitium equitandi cum domino suo, vel domina, de manerio in manerium: à Saxonico ꝛaꝺ, Equitatio, & cnyꝺ, Puer, minister, famulus. Ita Bracton. lib. 2. cap. 16. §. 6. cap. 35. §. 6. Fleta lib. 3. c. 14. §. 7. Vide *Radechenistres*, [& Thomam *Blount* in Nomolexico v. *Rod Knights.*]

¶ RODOMELLUM, *Vinum vel confectio ex succo rosæ & melle*, Joanni de Janua; *Beuvrage confit de roses & de miel*, in Glossis Lat. Gall. Sangermanens. MSS. à Græco ῥοδόμελι, Mel rosaceum.

RODOMENSES, Monetæ Archiepiscoporum Rotomagensium, apud Ordericum Vital. pag. 468. 495. 583. 505. & Alexandrum Abbat. Celesinum lib. 3. Rer. à Rogerio Sicil. Rege gestar. cap. 8. lib. 4. cap. 1.

RODONDELLUS, [vel *Rotundellus*, Vestis species, eadem, quæ mox *Rodundellus.*] Vide supra *Cloca* 1.

¶ RODULLUS, pro *Rondellus*, Vestis species in orbem desinens. Conventiones Humberti II. cum Agouto de Baucio & aliis, tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 334. col. 2. *Notarios duos induant malvotis & Rondellis in festo omnium Sanctorum ultra vestes superius memoratas.*

RODUM. Vide *Rhodum.*

¶ RODUNDELLUS, Vestis genus in *rotundum* seu orbem desinens, idem quod infra *Rotundellus*. Bulla Benedicti XII. PP. pro Monachis Benedictinis cap. 23. de forma & honestate vestimentorum: *Nullus eorum de cetero Rodundellum, clocham, cucullam manicatam vel tabardatam, seu epitogiatam ... manicas ligatas, sotularias, seu quomodolibet botonatas, portare præsumat.* Vide *Cloca* 3.

¶ ROED CARN. Tabularium Landevenecense: *Omnes Cuenas dedit S. Wingaaloëo tribum quamdam, cujus divisio est usque ad fluvium Elorn & ad Roed carn, id est, Vadum carneum.*

¶ ROEDA, f. Idem quod *Rheda*, Expeditio militaris. Statuta Perusiæ in Pedemontio pag. 63. *Si quis non observaverit præceptum sibi factum de eundo ad custodiam vel aliam Roedam, solvat pro banno denarios duodecim.*

¶ ROELLA, Rotula, Gallice *Rouelle.* Inventarium Ecclesiæ Noviom. ann. 1419. *Item duo alii panni aurei solatii violeta cum magnis Roellis, & in Roellis leones intersecti.* Et alibi: *Item unus alius pannus aureus ad parvas aviculas & Roellas aureas.*

ROERIA, Rivus, vel rivulus, canalis. Tabularium Absiæ: *Exclusam ad faciendum molendinum in dict Salmora, & Roeriam ad aquandum prata.* [Haud satis scio an hinc dictum sit Dinanni in Britannia minore suburbium, vulgo *Roerie* vel *Rouvie*, quod *Roeriam* vocat Guillelmus *Gauthier* in Historia Abbatiæ S. Albini Ordinis Cisterc. MS. c. 6. *Confirmavit huic Abbatiæ jus suum in quodam tenemento in Roeria Dinanni in vico S. Salvatoris.* Et mox: *Dedit huic Abbatiæ burgensem Gaufridum Loschebeta & heredes cum platea & domo sua in Roeria Dynanni.*]

¶ ROET, Sebum, Belgice *Roet*, vel *Ruet*, nostris *Suif.* Jura Ecclesiæ Audomatensis MSS. ex Archivo ejusdem Ecclesiæ: *De pensa de Roet* II. *den. de pensa adipis* II. *den. pensa saseorum* I. *den. pensa butiri* II. *den. pensa ceræ* IV. *den.*

ROFIA. Vide *Rufia.*

¶ ROFIOLUS, Placentæ species, quæ majoribus duntaxat solemnitatibus extra Quadragesimam monachis ministrabantur in Monasterio Solemniacensi; unde conjicere licet *Rofiolos* adipe conditos fuisse aut confectos ex ovis, quæ non comedebantur tempore Quadragesimali aut majoribus jejuniis. Consuetudines MSS. solemnitatum hujus Cœnobii: *Annunciatio B. Mariæ, sepias & anguillas cum porrata, sicut in festo B. Eligii, in Quadragesima; si evenerit in carnali, sepias & Rofioles & pumbellos.* Centies occurrit ibidem. Vide *Rufeola.*

1. ROGA, Precatio, preces. Codex Carolinus Epistola 88. *Insuper & per Attonem Diaconum, ipso nobis pollicente, Rogam emisimus ut penitus eum Ducem consequenter susciperemus.* Vide *Rogus.*

2. ROGA, Donativum, honorarium, quod Proceribus & Magistratibus, atque adeo etiam populo, ab Augustis, vel Clero a Summis Pontificibus erogari solet: unde vocis etymon. Hist. Miscella pag. 770. edit. Canisii, de Tiberio II. *Duxit Anastasiam uxorem suam, & coronavit eam Augustam, & jactavit Rogam multam.* Anastasius in Deusdedit PP. *Hic divisit per obsequia sua, & ad omnem Clerum Rogam unam integram.* Eadem verba habet rursum in Bonifacio V. *Donum* vocat in Severino: *Hic dilexit Clerum, & omnibus Donum augmentavit.* Alibi non semel *Presbyterium.* Vide in hac voce. Idem in S. Eugenio: *Rogam Clero solitam tribuit.* In Adeodato: *Sed & Rogam omnibus ampliavit.* Ita in Agathone. Rursum in Paschali: *Rogam etiam omni Clero suo in Presbyterio profecto multipliciter ampliavit.* In Leone III. *Et non modicam manibus propriis præ amoris magnitudine universo populo Rogam distribuit.* In Benedicto III. *Et ipse Rex Saxonum, postulante Domino Benedicto Papa, ut faceret Rogam in Ecclesia B. Petri Apostoli publicam de pondere auri vel argenti librarum Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & universo Clero, & optimatibus Romanis, tribuit aurum, populo vero minutum argentum.* Guillelmus Biblioth. in Hadriano II. aliis verbis, ubi de visionibus divinis de futuro Pontifice: *Alii eum (videbant) cum Apostolicis infulis Missas celebrantem, nonnulli more Apostolico in basilica Lateranensi aureos Erogare.*

ROGA, Stipendium, seu honorarium, quod Magistratibus quotannis ab Imperatore erogabatur, quomodo vocem hanc usurpari ab Anna Comnena docuimus in Notis ad Alexiadem pag. 269. Adde Pachymerem lib. 1. cap. 25. lib. 4. cap. 14.

Ejusmodi autem donativa, de quibus hisce aliis locis Anastasius, septimana Passionis Clericis Patriarchas, scribit Balsamon, quemadmodum Imperatores officialibus suis, erogasse tradit Luithprandus lib. 6. cap. 5. Olim vero fiebant maxime Kalendis, & Imperatorum & Imperialium urbium natalitiis, ut est apud Nicephorum Call. lib. 10. cap. 23. ubi per Kalendas, Januarias intelligit, quæ *dies largitionum* dicuntur in Lege Laudabilia Cod. de Advocatis divers. Judic. Atque ab iis largitionibus mensem Januarium μῆνα χρυσοχίτωνα appellari à Paulo Silentiario à nobis observatum est in Descriptione ædis Sophianæ num. 22. Senator l. 6. Epist. 7. in formula Comitivæ sacrarum largitionum: *Supplicum per te fortunas erigimus, Kalendis Januariis affatim dona largimur, & lætitia publica ministerium tuum est.*

ROGÆ præterea nomine donarum stipendium, quod militibus erogatur. Glossæ Græco-Lat. Ῥόγα, *stipendium, Milites in Roga Imperatoris, De Roga Imperatoris*, apud Robertum Monachum lib. 2. Histor. Hierosol. Baldricum Dolensem, Raimundum de Agiles, Ordericum Vitalem lib. 9. pag. 726. Anastasius in Deusdedit PP. *Et data Roga militibus, pax facta est in tota Italia.* Hincmarus, Remensis in Quaternionibus: *De beneficio militiæ, quasi de stipendiis & Roga, quæ antea, sicut hodieque fit, dabantur militibus de publico, &c.* Adde Gregorium M. l. 2. Ind. 10. Ep. 32. l. 7. Ind. 2. Ep. 130. lib. 8. Ep. 2. Leonem III. PP. Ep. 3. &c. Ita etiam usurpant Byzantini Scriptores non semel, Leo in Tacticis cap. 6. §. 15. Constantinus Porph. in Basilio cap. 27. [Anonymus Combefisianus in eod. Porphyrogeneto num. 20. in Lacapeno n. 27.] Cedrenus in Juliano pag. 305. Scylitzes pag. 835. Pachymeres l. 1. cap. 18. l. 9. cap. 8. l. 11. cap. 12. 13. 21. & alii, quos laudant Meursius, Fabrotus in Gloss. Dionysius Gothofred. ad Harme-

nopulum, &c. Hinc Ῥογατόρες, stipendiarii milites, in Miraculis S. Anastasii Persæ c. 13. & apud Codinum de Offic. [Vide Glossarium mediæ Græcitatis in Ῥόγα.]

3. ROGA, *Eleemosyna*, in Gloss. Lat. Græc. & Isidori. Will. Brito in Vocabulario MS. *Roga dicitur Eleemosyna, quod in Vita B. Joannis Eleemosynarii invenies.* Frodoardus in S. Zacharia PP.

Dirigit accumulatque Rogas, ac perfovet ægros.

[Vita S. Gerardi Abb. Bron. sæc. 5. Benedict. pag. 274. *Hac igitur necessitate coactus diva memoria Abbas Gerardus, Catulliacam B. Dionysii adivit percitus Abbatiam, Broniensem redimens ab ibidem Deo famulantibus ex ea, quam sibi Rogam erogaverat Comes Arnulphus.*]

4. ROGA. Exactio, præstatio sub nomine precationis. Consuetudo Lorriaci ann. 1187. *Nullus, nec nos, nec alius hominibus de Lorriaco talliam, nec oblationem, neque Rogam faciat.* Adde Chartam Ludovici VII. Reg. Franc. ann. 1171. apud Morinum in Hist. Vastinensi pag. 825. [Tabularium Charitatis; *Drogo de Merloto Monasterio Charitatis donat centum solidos annuales moneta Pruviniensis de Roga sua Mintriaci.* In confirmatione Ludovici Francorum Regis an. 1177. legitur, *de Rogatione sua.* Vide in *Rogatio.*]

Roga Coacta. Vide *Mutuum coactum.*

5. ROGA, Navis species. Philippus *Mouskes* in Historia Francorum MS.

Roges, & husses, & vissiers.

Aliud porro sonat *Roge* in Charta ann. 1374. in Tabular. Episcopat. Ambisn. *Jean le Grand, qui fut trouvé mort sur les Roges de la forteresse, &c.*

¶ 6. ROGA, f. pro *Roca*, Gall. *Roche*, Rupes. Notitia ann. 832. in Appendice Marcæ Hispan. col. 769. *Et inde vadit ipse terminus per rigo Ferrario ... & vadit in gurg Cabalar & usque ad ipsam Rogam, quod est super castro Corbi.* Vide *Roca*, *Rocca* & *Rocha* 1.

ROGADIA, Precatio. *Per Rogadiam aliquid ab aliquo petere*, in Statutis Venetorum ann. 1242. lib. 1. cap. 48. *Aliquid per Rogadiam vel transmissum recipere*, lib. 6. cap. 13.

¶ ROGALIA, Græcis Ῥογάλια, Libri, seu Acrosticha: in quibus non tantum virorum nomina, ordine quo procedere deberent, pro cujusque officii dignitate; dum vocarentur, & eorum nomina à Nomenclatore ederentur, ut est apud Luithprandum lib. 6. cap. 5. sed quantitas etiam *rogæ*, seu donativi, quod *Presbyterium* Anastasio dicitur, descripta, ut sciret unusquisque quid accipere deberet, cum ejusmodi *roga* à Patriarcha, vel ab Imperatore distribuebantur. Ita Cangius in Glossario mediæ Græcitatis & Suicerus in Thesauro Ecclesiastico. Perperam Meursius & Martinius ῥογάλια dicunt esse dies, quibus *roga* ab Imperatore & Patriarcha clero populove donabantur.

¶ ROGAMEN, Preces, petitio, rogatio. Glossæ Lat. Græc. *Rogamen*, δέημα. Aliæ Græc. Lat. Δέημα, *Rogamen*. Annales Genuenses Oberti Stanconi lib. 9. apud Murator. to. 6. col. 567. *Tandem vero ab ipsis soluti confinibus, amicorum Rogaminum interventu, repatriandi licentiam impetrarunt.* Rursum occurrit apud Georgium Stellam ad an. 1315. tom. 17. ejusdem Muratorii col. 1029. in Literis an. 1307. apud Rymer. tom. 5. pag. 10. col. 2. in aliis ann. 1353. tom. 5. pag. 773. col. 1. in Charta ann. 1364. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 353. in Instrumento ann. 1393. apud Martenium tom. 7. Ampliss. Collect. col. 608. &c.

¶ ROGAMENTUM, Πεῦσις, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Πεῦσις, *Interrogamentum*, *Rogamentum*, *Interrogatio*. Usus est Apuleius.

¶ ROGARE, Cogere. Liber 3. Capitularium cap. 72. *De non cogendo bibere in hoste: Ut in hoste nemo parem suum, vel quemlibet alterum hominem, bibere Roget.* Ita in omnibus veteribus exemplaribus legi monet Baluzius in Notis, uno Rivipullensi excepto, in quo legitur *cogat*. Additio 4. cap. 17. *Nec omnino a quoquam respondere Rogetur, antequam integerrime omnia, quæ per suggestiones ministrorum suorum amiserat, potestati ejus ab honorabili Concilio redintegrentur, & Præsul prius statui pristino reddatur ... nam hoc summopere cavendum est, ne antequam omnia hæc fiant, Coactus respondeat.* Sibi invicem respondent *Rogetur* & *Coactus*.

¶ ROGARII, Ἀγροβολισταί, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Legendum est *Rorarii*, ut est apud Festum, ad quem Scaligerum consule.

¶ ROGARIUS, Νεκροκαύστης, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Νεκροκαύστης, *Rogarius*, *Bustuarius*, *Ustor*, scilicet à *Rogus*, Pyra.

¶ 1. ROGATA, Rogatio, preces. Literæ Edwardi III. Regis Angl. ad Carolum IV. Imp. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 468. *Sicut idem secretarius vester, quem super his informari fecimus, plene Majestati vestræ Cæsareæ referre poterit viva voce, quem de mora sua, ad Rogatam nostram facta, habere velit, petimus, imperialis magnificentiæ sublimitas excusatum.*

¶ 2. ROGATA, Idem quod *Roga* 4. Exactio sub nomine precationis. Charta Theobaldi Comitis Campaniæ ann. 1233. *Si vero Abbas & Monachi* (Molismenses) *Rogatam fecerint in dictis hominibus, sicut solet fieri, inter ipsos & me & heredes meos erit commune quicquid acceperint ab eisdem.*

¶ Rogata Charta. Vide in *Charta*.

ROGATARIUS, *Petitor*, *distributor*, *Postulatitius*, Papiæ, Isidoro, & in Gloss. MS. Regio. Ratherius Veronensis in Qualitatis conjectura p. 207. *Loricam Guliverti medici recordari omnibus suadere non cessat, fraudem atque perfidiam Rogatariorum, divitias Episcoporum in jus redactas merito regum, &c.* Iidem videntur qui *Erogatarii*. Vide in hac voce.

ROGATIO, Idem quod *Roga* 4. Census, exactio. Charta Fulconis Abbatis Corbeiensis ann. 1055. ex Tabulario ejusdem Monasterii: *Super hæc omnia neque pastum accipiet, neque Rogationem faciet in tota Abbatia.* Charta Caroli Comitis Flandr. an. 1123. *Nullam Rogationem in ea habere debet Balduinus vel sui de his, quæ pertinent ad Merlebeccam.* [Innocentius III. PP. lib. 15. Ep. 135. ad Abbatem S. Vedasti Attrebat. *Super quibusdam transactionibus talliarum, Rogationum, violentarum exactionum, &c.*] Tabularium feodorum Ecclesiæ Lingon. ann. 1263. *De universali Rogatione, quam facit Episcopus in primo suo adventu, nihil prorsus habebunt Archidiaconi.* Tabularium Molismense: *Consuetudinem etiam Rogandi annonam ad equorum prabendam, gallinas, & alia similia, quæ habere solebat in villanis.* Charta Communiæ Britulliensis in Picardia an. 1224. *Ab omni tallia, tolta, impruntamento, Rogationibus in perpetuum quittavimus penitus & immunes.*

1. ROGATIONES, Supplicationes, Processiones Ecclesiasticæ. Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 6. *Rogationes illas instituit, ut media Quadragesima psallendo ad Basilicam Beati Juliani Martyris itinere pedestri veniret.* Infra: *Rogationes illæ, quæ quotannis ubique in Paschate fiunt. Rogationes & majores & minores*, in Epist. Zachariæ PP. ad Anglos: *Ut Ro-*

garionum dies & minorum & majorum nnu omittantur. [Gesta Trevirensium Archiep. apud Martenium tom. 4. Amplisf. Collect. col. 157. *Jejunium pro siccitate terra imminente, & Rogationes, crucíumque & sanctarum reliquiarum gestationes per circuitum vallis Treberica, ab omnibus qui sunt in sua parrochia, tertia post Pascha hebdomada fieri pracepit* (Ekbertus Archiepiscopus.) Vide *Litania*.

ROGATIONES, seu tres dies Rogationum, qui celebrantur ante Ascensionem Domini, juxta morem Ecclesiæ Gallicanæ, constituit S. Mamertus Viennensis Episcopus, ob incursionem scilicet malarum bestiarum, quæ tunc temporis gravissime afficiebant populum DEI. Nam cum exigentibus peccatis Galliarum populi luporum rabie acriter interimerentur, nec hujus flagelli aliquod remedium inveniretur, congregari apud Viennam Galliarum Episcopi in commune statuerunt, ut triduano jejunio misericordiam Domini implorarent. Cumque ad eorum preces oculus divinæ pietatis respiciens, flagelli hujus pestem misericorditer abstulisset, hi dies in consuetudinem annuæ celebritatis venerunt, ut per Galliarum provincias ante Ascensionis diem celebrarentur: quæ consuetudo apud nos usque hodie pro diversis calamitatibus devotissime recolitur. Hæc Alcuinus lib. de Offic. divin. Belethus cap. 122. & ex eo Durandus lib. 6. Ration. cap. 102. num. 4. ait Rogationes *Litaniam minorem* appellari, ad discrimen Gregorianæ, quæ *Major* dicitur, *quia à minori: scilicet a simplici Episcopo, & in minori loco, scilicet Vienna, inventa est.* De *Rogationibus*, à Mamerto institutis, consulendi inprimis Avitus Viennensis Homil. de Rogat. pag. 150. Sidonius lib. 6. Ep. 14. lib. 7. Epist. 1. Concil. Aurelian. I. cap. 27. Turonense II. c. 17. Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 4. lib. 2. Histor. Franc. cap. 34. Ado Viennensis in Chronic. Rupertus lib. 9. de Divin. Offic. cap. 5. Isidorus in Origin. Baldricus lib. 1. Chron. Camerac. cap. 8. Hartmannus & Ratpertus in Litaniis apud Canisium tom. 5. pag. 732. 742. Eckehardus in Vita Notkeri Balbuli cap. 21. Andreas Silvius in Chron. Marclanensi cap. 11. Udalricus lib. 1. Consuetud. Cluniac. c. 21. &c.

2 ROGATIONES, Notæ, seu instrumenta, à Notariis confecta. Vide *Charta rogata*.

¶ ROGATIVUS, Qui rogat ut charta scribatur de re aliqua & à testibus subscribatur, in Instrumento de restitutione civitatis Tusculanæ facta Alexandro III. PP. *Signum manu Ramonis, hujus charta Rogativus.* Vide *Charta rogata*.

ROGATOR, Executor testamenti. Vide *Erogator*.

¶ ROGATORES, Senatores, Consiliarii seu Assessores Ducis Venetiarum, ut videtur. Chronicon Andreæ Danduli apud Muratorium tom. 12. col. 422. *Provisores, qui cum bona fide & cum honore patria ipsum Comitem supplicem miserant Venetias, & à guerrizando abstinuerant, pecunialiter in Rogatorum consilio mulctati sunt ad futurorum exemplum: cum similiter mandati diligenter custodiendi sint.* Haud scio an legendum sit *Togatorum*.

ROGATORIÆ LITTERÆ, Quæ ad summum Pontificem vel Metropolitanum à Clero & plebe mittuntur ut electum consecrent Episcopum. Alcuinus lib. de Div. Offic. c. *Qualiter Episcopus ordinetur in Ecclesia Romana: Cum Episcopus civitatis fuerit defunctus, eligitur alius à Clero seu populo, fitque Decretum ab illis, & veniunt ad Apostolicum cum suo Electo, deferentes secum suggestionem, hoc est, Rogatorias litteras, ut eis consecret Episcopum.* Vide Appendicem ad novam editionem Capitularium Steph. Baluzii pag. 1372.

ROGATURA. Gloss. Gr. Lat. Ἀσπασμὸς, *Salutatio, Amplexus, Rogatura.*

¶ 1. ROGATUS, vel ROGATUM, Idem quod *Roga* 4. Exactio sub nomine rogationis. Conventio Abbatis S. Urbani cum Hugone *de Villers* an. 1193. ex Archivo ejusdem Monasterii: *Preterea sciendum est, quod neque talliam, neque Rogatum, neque aliquam coactionem habebit idem Hugo in hominibus S. Urbani.* Vide *Rogata* & *Rogatio*.

¶ 2. ROGATUS sæpissime legitur in veteribus instrumentis diciturque de Notario, qui illa instrumenta scribere *Rogatus* jussusve est, necnon de testibus qui *Rogati* subscribunt. Vide *Charta rogata* & *Regitus*

¶ 1. ROGIA, Idem quod *Roga* 4. seu *Rogatus*, Exactio, &c. Charta Galeacii Comitis Virtutum an. 1371. *Dictus Emmanuel investitus possit & valeat in pradicto castro .... imponere fodra & taleas, Rogias & caregia, &c.*

¶ 2. ROGIA, Rubia, Ital. *Roggia*, Gallis *Garance*. Statuta Civitatis Astæ, ubi de introitu portarum: *Roga ad tingendum solvet pro qualibet rubo lib. 6.* Statuta Montispessul. ann. 1204. è MS. Colbert. signato 4936. *Nullus pannus tingitur in Rogia, ita quod remaneat rubens, nisi tantum in grana.*

¶ ROGIDIA, Idem quod *Roga*, *Rogatio*, Exactio sub nomine precationis. Charta an. 1377. *Fidelitatibus, homagiis, Rogidiis, carigiis, indictionibus, &c.*

¶ ROGIFICUM MUNUS, f. Munus quod quasi rogando exigebatur, idem quod *Roga* 4. *Rogatio* & *Rogia* 1. Vide locum in *Munus ecclesiasticum*.

¶ ROGILLA, Mappula, mantile, manutergium, Gallice *Essui-main.* Statuta Collegii Thesaurarii apud Lobinellum tom. 2. Hist. Paris. pag. 288. col. 1. *Quod unam mappam cum Rogilla pro magna mensa aulæ in introitu vestro solvetis domui, insequendo morem sociorum dudum observatum.* Sed procul dubio legendum est *Togilla*. Vide *Toacula*.

¶ ROGITATUS, Idem qui *Rogatus*, ad calcem Chartarum, ubi qui eas scripsit frequenter dicitur *Rogatus* scripsisse, ut testes *Rogati* subscripsisse leguntur. *Guardus Monachus Rogitatus scripsisse* dicitur Donationem factam Abbatiæ S. Ægidii *Idibus Februarii regnante Ainrico*, hoc est, an. 1038. è Schedis Præsidis *de Mazaugues*. Vide *Charta rogata* & mox *Rogitus*.

ROGITUS, Instrumentum Notarii publici, [Italis *Rogato* & *Rogito*, sic dictum quod Notarii illud scribere *rogarentur*. Miracula B. Gregorii Verucul. to. 2. Maii pag. 536. num. 7. *Et tam a clarum sanctitate & miraculis, quod antiquis temporibus populus Sanctum, & non Beatum Gregorium, nominare solebat, ut ego ipse vidi in archivio d. terra, in Rogitibus D. Bartholomai Branchi.* Chronic. Parmense ad an. 1266. apud Murator. tom. 9. col. 781. *Potestates ambo reversi sunt ad propria, eo quod eis fuit prohibitum facere inquisitionem & Rogitum de prædictis robaria & rumoro.*] Vide *Charta rogata*.

☞ Sæpius autem *Rogitus* dicitur pro *Rogatus*, sive de Notario qui Chartam *Rogatus* scripsit, sive de testibus, qui etiam *Rogati* subscribunt. Charta S. Willelmi Gellon. anno, ut creditur, 804. tom. 6. Maii pag. 820. col. 2. *In nomine Domini ego Gallarus Rogitus scripsi.* Charta ann. 841. apud Marten. tom. 1. Collect. Amplisf. col. 101. *Amentius Rogitus firmavit & ss. Elephantius Rogitus ss. Alexandrius Rogitus subscripsit. Signum † Thempaldo teste, Wadaldus Rogitus. Signo † Notatano teste, Signum †*

Theutom teste, Gauderanus Rogitus firmavit, Odila Rogitus firmavit. Signum † Ingelrico teste, Rodearius Rogitus firmavit, Amenius Rogitus firmavit, Wideranus Rogitus firmavit.

¶ ROITUS, Eadem significatione. Charta an. 2. Caroli Imper. è Chartulario Ecclesiæ Aptensis fol. 115. *Castellanus Diaconus Roitus scripsit & subscripsit.* Rursum occurrit semel ibidem.

¶ ROGIUS, f. Rivus, rivulus fluviusve. Cambium ann. 872. apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 937. *Et concambiavimus tibi domno Ludowicu terram foris ipsa insula de Casaure juxta ipsum Rogium de ipsa piscaria, qua nobis pertinet ad partem episcopii S. Maximi, hoc est per mensuram modii unius.* Scriptura Monasterii S. Vincentii del Pino an. 891. to. 3. Concil. Hispan. pag. 167. col. 2. *Et terminaverunt illas per terminos antiquos... & descendit ad illum Rogium, qua descendit de Remessar & discurrit Santaylam & deseit ad illum portum de Porratinum & feret in illum rivolum de Humanum & conclude per illum rivolum, descendit cum ille per Vaor.* Vide *Rogus* 3.

¶ ROGNONES, Rognoni, Renes, Gallice *Rognons*, Ital. *Rognone.* Statuta Civitatis Astæ collat. 7. cap. 1. *Quod ipsi* (becharii) *non inflabunt, nec ponent nec poni facient aliquid intus Rognones bestiarum, quas interfecerint, vel vendent seu vendi fecerint, nec aliquam bestiam sub spala, vel in Rognonibus, vel in aliqua parte inflabunt,* &c. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 75. verso: *Et non possit aliquis buffare & inflare ore vel alio modo carnes, vel sagitare vel implere Rognonos, vel aliud simile facere.* Vide *Roihones.*

¶ ROGO, Secale, German. *Roggen* vel *Rocken.* Regestum Prumiense apud Leibnitium in Collect. Etymol. tom. 5. pag. 485. *Solvit unusquisque... duos modios de Rogone.*

1. ROGUS, Preces, deprecatio. Joannes Diaconus Neapolit. in Chronico Episcoporum Neapolitanorum: *Iste vere Andreas per Rogum hujus electi levavit Tiberium Episcopum de lacu miseriæ.* Charta Deusdedit Cajetani Episc. apud Ughellum: *Scripta Rogos nostros ab Stephano Presbytero.* Vide eumdem Ughellum to. 1. part. 1. pag. 582. tom. 8. pag. 45. 74. 82. [Hac notione passim etiam occurrit in Chartulario Casauriensi pag. 77. 106. 108. 114. 256.] *Rogum emittere*, crebro in Formulis precariarum. Vide *Precaria.*

Rogus Dei, Precatio, Litaniæ, *Kyrie eleison.* Passim in Regula Magistri cap. 33. 34. 35. 37. 39.

2. ROGUS, Idem quod *Rega*, hoc est donativum, [scilicet Epulum, si vere conjectat Mabillonius tom. 3. Annal. Benedict. pag. 533. n. 61.] Ignotus Casinensis in Historia Longobardorum c. 30. *Mos etenim est apud Monachos utrorumque cœnobiorum,... diebus S. Quadragesimæ vicissim sibi Rogum exhiberi caritatis gratia.*

3. ROGUS. Charta fundationis Abbatiæ Bellosanensis ab Hugone de Gornaco ann. 1198. in 50. Regesto Philippi Pulcri Regis Fr. Tabularii Regii n. 60. *Dedi eis particulam nemoris mei a Tronqueria ad viam, qua venit per ante Rogos de busco Erembodi, sicut divisiones demonstrant.*

☞ Notum est *Rogum* Latinis fuisse Struem lignorum ad cremanda cadavera, sic dictum, quod dii Manes, ut somniabant, ea combustione rogarentur. Hinc translata vox ad quamlibet lignorum congeriem, ut in loco laudato, si bene interpretor, & in Charta, quam laudat Thomas *Blount* in Nomolexico Anglicano v. *Regus*: *Mandatum est constabulario castri de Devis & custodi foresta de Cippeham, quod fieri faciat unum Rogum in foresta prædicta ad operationes castri prædicti, prout melius viderit expedire.*

ROHAGIUM. Vide *Rotborium.*

¶ ROHANLUM, f. Crystallum, Gallice *Cristal de roche.* Jura & Consuetudines Ducatus Normanniæ cap. 17. de Verisco: *Dux Normanniæ sibi retinet... ebur, Rohanlum, lapides pretiosos; l'ivoire & le Rochal & les pierres precieuses*, in editione Gallica.

¶ ROHIARE Cannabum, Canabim maceiare, Gall. *Rouir.* Vide locum in *Rotborium.*

¶ ROIATUS, Lineis distinctus, Gall. *Raié.* Inventarium Ecclesiæ Noviom. an. 1419. *Item una magna cortina serica Roiata & armurata armis de Courtenay.* Vide *Riga* 2.

¶ ROIDA, pro *Rheda*, ni fallor, de quo supra. Statuta Saluciæ collat. 1. c. 8. *Statutum est, quod Potestas non debeat recipere ab aliqua persona de Saluciis aliqua munera aut servitia, vel aliquod carregium sive Roidam magnæ æstimationis.* Hic intelligo præstationem rhedæ seu vecturæ. Vide supra *Carregium* in *Carreda.*

¶ ROIHONES, Renes, Gall. *Rognons.* Statuta Massil. lib. 2. cap. 23. de Macellariis §. 3. *Decernentes similiter, quod nulla pinguedo sive tela pinguedinis superponatur in renibus sive Roihonibus intus vel extra,* &c. Melius in MS. *Rohonibus.* Vide *Rognones.*

¶ ROISNATUS, Mutilatus, mutilus, à Gallico *Rogné*, Recisus. Leges Balduini Flandriæ Comitis an. 1200. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 767. num. 14. *De homine Roisnato, vel de membro fracto, quinquaginta solidi denariorum dandi sunt, unde homo læsus triginta solidos habebit, dominus, in cujus justitia manserit homo læsus, viginti solidos.*

¶ ROISOLA, Roiseola, Placentæ genus sic dictæ à colore subrubido. Charta an. 1209. è Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 52. *Et de tribus charitatibus, quas ipse Galterius annuatim habebit de monachis, scilicet panem, vinum & Roissolas, ipse easdem Roissolas dedit eis in eleemosinam & quittavit.* In alio exemplari legitur *Royssola.* Idem Chartularium fol. 88. *H. le Forjené tres precurationes, videlicet decem Roisolas & duos panes & duas justas vini, quas ter per annum in domo de Tuffé percipere solebat, coram nobis in curia domini Cenoman. quittavit, B. Mariæ de Tuffé in eleemosinam contulit.* Vide *Resola* & *Ruseola.*

¶ ROITUS, pro *Rogitus.* Vide in hac voce.

¶ ROKETUM, Rokkus. Vide in *Roccus.*

ROKUS, Secunda dignitas post Soldanum, apud Turcos Vide Matth. Paris ann. 1250. p. 527.

¶ ROLIATICUM, Species vectigalis. Præceptum Caroli Calvi pro Majori-monasterio, apud Mabillon. tom. 2. Annal. Benedict. pag. 746. col. 2. *Nec teloneum, aut inferendas, aut rotaticum, aut ripaticum, seu portaticum, sive etiam exclusaticum, aut nautaticum, vel Roliaticum, aut herbaticum requirendum, ne ullas retributiones ... exigere præsumat.*

¶ ROLLIFER, Rolligeb. Vide in *Rotulus.*

ROLLONES, [Gradus lignei, Gall. *Roulons, Echelons.*] Vide locum in *Retorta.*

ROLLUS, Gallice *Rolle.* Vide *Rotulus.*

¶ ROMÆUS, Græcus, ex quo Constantinus Magnus Romanum imperium transtulit Constantinopolim, inquit Jacobus *Spon* Itinerarii to. 2. p. 76. agens de Monasterio S. Lucæ Stiritæ à Monachis Græcis possesso, ubi hanc refert inscriptionem.

ΠΑCΙ ΡΩΜΑΙΟΙC ΜΕΓΑC ΕΤΕΙΡΕ ΡΩΜΑΝΟC
ΝΕΟΝ ΠΑΝΜΕΓΙCΤΟΝ ΚΑΙ ΠΥΡΓΟΝ ΕΚ ΒΑΘΡΩΝ.

Tum observat Græcos etiamnum dicere, juxta pronunciationem hodiernam, *Imé Romaos*, hoc est, Græcus sum, & *Mile Romaika*, Loquor Græce. Quibus apposite subjicit ex Sponerto Medico

Germano, plures esse in Medicina compositiones, seu confectiones, quas *Romaines* Galli dicunt, quasque rectius *Gretques* vocarent, ut *Philonium Romanum*, & cætera quæ Græcis, non Latinis, accepta sunt referenda.

☞ Sed non est sic intelligendus Sponius, ut statim à translato per Constantinum Magnum Imperio Græci dicti fuerint Romani, probat enim Cangius noster in Glossario mediæ Græcitatis v. Ῥωμαῖος, ex Novella 21. Justiniani cap. 1. §. 2. hujus Imperatoris ætate nondum omnino invaluisse, ut Græci Byzantini recepta appellatione *Romani* appellarentur; hinc in Glossis Græco-Latinis, Ῥωμαῖος, *Latinus*, *Romanus*. Ῥωμαΐζω, *Latino*. Ῥωμαΐνος, *Latinus*. Ῥωμαϊστί, *Latine*. Similiter in Glossis Latino-Græcis: *Latinus*, ῥωμαῖος. *Latino*, ῥωμαΐζω.

¶ Romeus, pro *Romeus*, Græcus. Litteræ Henrici VII. Angl. Regis ann. 1492. apud Rymer. tom. 12. pag. 470. col. 1. *Mandamus vobis quod nobilem & spectabilem virum Paleologum, nepotem Romeorum & Constantinopolitani Imperii heredem illustrem .... transire & transmeare permittatis.* Schilterus in Glossario Teutonico v. *Titel* titulos refert, quos variis Principibus tribuebant Imperatores Germanici temporibus Ruperti Imperat. Sic est Titulus Imperatoris Græcorum: *Illustrissimo & Excellentissimo Principi Manuels Imperatori & Moderatori Romeorum Palæologo & semper Augusto, fratri nostro carissimo.* Vide *Romeus* infra.

¶ ROMANA LEX. Vide supra *Lex*.

¶ ROMANA Lingua. Vide mox *Romanus*.

¶ ROMANA Scriptura. Vide *Scriptura*.

ROMANATUS, Nummus aureus Romani Diogenis Imp. CP. imagine signatus. [Chronicon Farfense apud Muratorium to. 2. part. 2. col. 626. *Quod si hæc omnia non observaverint, componant auri optimi Romanatos mille.*] Charta Andreæ Comitis de Chelmo ann. 1241. apud Johan. Lucium in Hist. Dalmat. pag. 473. *Solvat nomine pœna Comiti præfato 1000. Romanatos.* Falco Beneventan. ann. 1130. *Hortum suum vendiderat 60. Romanatis.* Idem an. 1135. *Monet, ut illos 60. Romanatos ... redderet.* In Bulla Alexandri III. PP. ann. 1179. apud Petrum Mariam in Histor. Eccles. Placent. p. 48. *Romanatos de Paradiso, & totidem de altari.* Chron. MS. Andr. Danduli an. 1150. *Oppidani duos Romanatos singulis annis Duci ... dare promiserant.* Adde Ughellum tom. 8. pag. 191. Anna Comnena lib. 3. pag. 94. Καὶ τὸ ἐνθὲν ποσὸν τῶν ἀποσταλέντων ἀποπληρωθῆ διά τε εἰργασμένου ἀργυρίου καὶ Ῥωμανάτων παλαιῶν ποσότητος.

¶ ROMANCIUM, Romanf. Vide *Romanus*.

ROMANIA, Romanum Imperium, apud Possidium in Vita S. Augustini cap. 30. & alios Scriptores, laudatos à Casaubono ad Lampridium, Justello in Notis ad Canones Ecclesiæ universæ, Seldeno ad Eutychii orig. Allatio lib. 1. de Eccl. consens. cap. 18. & aliis.

Romania, præterea dictum Imperium Orientale, seu Byzantinum. Jornandes in Geticis cap. 23. *Wesegothi tandem communi placito Legatos ad Romaniam direxere ad Valentinianum Imperatorem.* Adde cap. 50. Epiphanium lib. 2. Panarii, & hæresi 67. &c. *L'Empire de Romanie*, non semel apud Villharduinum. Bromptonus in Ricardo I. *Tota Romania terra firma est, & est de dominio Imperatoris Constantinopolitani ... Caput Rumaniæ est civitas Constantinopolis, & Rumania jungitur Sclavoniæ, Hungariæ, & Histriæ.*

Romania appellata etiam ea Asiæ pars, quæ Græcis Byzantinis parebat, alterius partis respectu, quam invaserant Turci, quæ *Turcia* dicebatur, ut docuimus ad eumdem Willharduinum num. 46. Anastasii Bibl. Collectanea: *Ex naviculis, quæ venimus ex partibus Romaniæ, ut hi, qui sunt hic, nuncupant, partes videlicet Græcorum Ponticas appellantes.* Ponti Provinciæ quippe in Asia sunt. Guill. Apuliensis lib. 2. de Gestis Normannorum:

Horum temporibus Turcos Orientis ab oris
Ingressos fugit gens territa Christicolarum,
Qui tunc Romania loca delitiosa colebant.

Tageno Pataviensis, & Chronicon Reicherspergense an. 1190. *Primas partes Romaniæ intraverant.* Apud Tudebodum lib. 7. pag. 781. Nicæa Bithyniæ urbs, *Romaniæ caput* appellatur: *Rumenia deserta*, pars Asiæ apud Arnoldum Lubecensem lib. 2. cap. 9. Vide Theophanem an. 20. Heraclii, Isidorum Pacensem in Chron. pag. 14. &c.

Romania, quæ hodie *Romandiola*, in Chronico Farfensi pag. 657. & alibi apud Ottonem Morenam in Histor. Rerum Laudensium pag. 21. 62. 102. Vita MS. S. Romani Presbyteri: *Petiit ab Episcopo suo licentiam dari in Romaniam transmeare; ubi piis precibus ad limina SS. Petri & Pauli, & cæterorum Sanctorum orationibus vacaret.*

Romaniæ denique nomine interdum appellantur eæ Galliæ partes, quæ Romanis parebant, aut paruerant, respectu Britanniæ Armoricæ, in Vita S. Samsonis Episcopi Dolensis in Præfat. lib. 1. num. 2. & lib. eod. cap. 60. & 61.

¶ ROMANICE. Vide post in *Romanus*.

¶ ROMANINUS, Monetæ species, in Extravag. Johannis XXII. de Sentent. excommunic. Vide *Romanatus*, *Romesina* & mox

¶ ROMANISCI Denarii, Moneta argentea forte sic dicta, quod Romani Diogenis Imp. imagine signata esset. Chronicon Farfense apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 398. *Ad annualiter persolvendum argenti solidorum cc. denarios Romaniscos expendibiles.* Vide *Romanatus*.

¶ ROMANITAS. Vide mox in *Romanus*.

ROMANIZARE, *Tormentare, cruciare, affligere, trucidare*, Ugutioni & Johanni de Janua; [à sævitia Romanorum in Martyres, vel gentes devictas, inquit Vossius lib. 4. de Vitiis serm. cap. 22.] Notum quod de Curiæ olim Romanæ avaritia ingerunt Scriptores; unde versus:

Roma manus rodit, quos rodere non valet, odit.

Quæ sic expressit auctor MS. inscriptus, *Le Tableau de la mort d'Elinand:*

Va mei saluer la grant Rome,
Qui de runger à dreit se nome
Quer les os runge, & le cuir pele, &c.

Guiotus Pruvinensis, qui vixit circa an. 1200. in Biblia MS.

Des Romains n'est-il pas merveille,
S'ils sont faux & malicieus,
La terre lo doit & li lieus,
Cil qui primes s'assemblerent
La felonie i aporterent.
Romulus son frere i ocist, &c.

Et Reclusus Moliensis in Poëm. MS. de Caritate:

Si je veiil descrire briement,
Coment on vit Roumainement.
Roumans à la lange sece & dure,
Ne peut parler sans oignement,
Et ses huis siet tam ferement,
Qu'il ne puet ouvrir sans ointure.

Silvester Giraldus de Expugnat. Hibern. lib. 1. cap. 36. *Venerant in Normanniæ partes à summo Pon-*

tifice Alexandro III. transmissi Cardinales duo, ...: viri, ut putabantur, justi & boni, & ad hoc fideliter electi: sed tamen Romani. Qua ultima voce Legatos perstringit ut rapaces. Baldricus lib. 1. Hist. Camerac. cap. 114. *Mores etiam Ecclesiasticos, quos avaritia Romanorum pravis commercationum usibus vitiabant, ad normam prioris gratiæ reformare æstimabat.* [Acriori stylo Luithprandus in Legatione: *Nos, Longobardi scilicet, Saxones, Franci, Lotharingi, Bajoarii, Suevi, Burgundiones, tanto dedignamur (Romanos,) ut inimicos nostros commoti, nil aliud contumeliarum, nisi Romane, dicamus, hoc solo, id est Romanorum nomine, quidquid ignobilitatis, quidquid timiditatis, quidquid avaritiæ, quidquid luxuriæ, quidquid mendacii, imo quidquid vitiorum est, comprehendentes.*] Vide Joannem Sarisberiensem lib. 6. de Nugis Curial. cap. 25. & Epist. 176. 212. 272. Matth. Paris ann. 1103. & alibi passim, & alios ejusce ævi Scriptores; ut & quæ in hanc rem attigimus ad Joinvillam.

☞ Ejusdem, nisi fallor, originis est vox *Romanzat*, quam pro Afflicto usurparunt Poetæ Provinciales, vulgo *Troubadours*. Sic Anselmus *Faidit* in Cantilena, quam edidit *Crescimbeni* ad calcem suæ versionis Vitarum Poëtarum Provincialium p. 231.

Er laissem los guerpitz,
Romanzatz & scarnitz.

Gallice:

Or laissons les abandonnés,
Les affligés & meprisés.

Italice:

Or lasciam gli abbandonati,
Romanzati e scherniti.

ROMANUS. *Romani* olim dicti, qui alias *Christiani*, vel etiam *Catholici*. Lucifer Calaritanus de non parcendo in Deum delinq. pag. 281. *Itaque eum non esse illum verum Dei Filium dicitis, ... nos vero Romani dicimus unius substantiæ cum patre illum esse.* Ita etiam usurpant Theodosius Junior in Epist. ad Acacium Episcopum Berrhoensem in Synodo Ephesina, & Victor Vitensis lib. 1. de Persecut. Vandal. Sed & hæretici ita Catholicos per convitium indigitabant. Gregorius Turon. l. 1. Mirac. cap. 25. *Romanos enim vocitant homines nostræ religionis.* Adde cap. 79. 80. Apud S. Audoenum lib. 2. Vitæ S. Eligii cap. 19. plebs vici Noviomensis diœcesis prophanis ritibus adhuc addicta, Eligium per convicium *Romanum* appellat: *Nunquam tu, Romane, quamvis hæc frequenter taxes, consuetudines nostras evellere poteris, &c.* Sed & non desunt, qui *Romanos*, Provinciarum à Romanis subactarum incolas à religione appellatos dixerunt; in quibus est Bivarius in Commentario ad Pseudochronicon Maximi p. 313. quæ sententia, quantum à vero absit, norunt, qui literas norunt.

ROMANI, Veteres Provinciarum incolæ, qui Romanis olim paruerant, sic appellati respectu *Barbarorum*, qui has invaserant, ut pluribus docuimus in v. *Barbarus*. [Vita S. Canuti, tom. 3. Julii pag. 132. *Italicis vero terminis incognitus non erat; & ipsis Francigenis, qui & Romani dicuntur, admodum bellicosis, non tam admirandus quam & metuendus insonabat.*] Viri Francici idiomatis, *Romanæ linguæ homines*, dicuntur Wandelberto de Miraculis S. Goaris cap. 11. Vetus Charta apud Meurissium in Histor. Episcopor. Metensium pag. 410. *Romani nitebantur redire ad locum suæ professionis, illi remanere in loco suæ cognationis.*

LINGUA ROMANA, quam gentibus domitis cum jugo ipso Romani imposuerunt, ait S. August. lib. 17. de Civitate Dei cap. 7. maxime vero ita nostri vulgarem, &, qua hodie utimur, appellarunt, quod à Romana puriore ortum habeat. Dudo l. 3. de Moribus Norman. *Rotomagensis civitas Romana potius quam Dacisca utitur eloquentia.* Statuta Synodalia Odonis Parisiensis Episc. *Et si invenerit discrete & modo debito baptizasse, & formam verborum in Romano integre protulisse, approbet factum.* Albericus in Chron. ann. 1177. *Multos libros & maxime Vitas Sanctorum, & Actus Apostolorum, de Latino vertit in Romanum.* Philippus Clarevallensis de Miraculis S. Bernardi cap. 4. §. 15. Eberhardum Germanum inducit *Romanam linguam*, Gallicam vocantem. Et cap. 10. *Populum Romana lingua* appellat Gaufridus Monachus. Continuatio de Gestis Abbatum Lobiensium cap. 29. *Ut enim de facultate vulgaris linguæ, id est, Theutonica, quæ ei naturalis erat, & Romana, quæ accidentalis, omittam, in utraque inoffensus erat.* Adde pag. 625. Tabularium S. Flori in Arvern. ann. 1280. *Renuntiantes sui, et hoc dicta partes certa de facto, & de jure certiorata, lingua Romana, cuilibet exceptioni doli.* Chronicon Monasterii S. Trudonis lib. 1. pag. 348. *Naturam linguam non habuit Teutonicam, sed quam corrupte nominant Romanam, Teutonice Wallonicam. al. Wallonam.* [Testimonia pro Ecclesia Turon. contra Dolensem apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 915. *Addidit tamen, quod dixit professionem in lingua Romana & Latina.*] Vide Ægidium Aureæ Vallis Monachum cap. 98. pag. 201. cap. 111. pag. 229. [& Cangianam Præfationem in hoc Glossarium num. 13. & 14.] Joannes Mandevilla in itinerario: *Et sachiez, que j'eusse cest livre mis en Latin, pour plus brievement deviser: mais pour ce que plusieurs entendent miex Roumans que Latin, je l'ay mis en Roumant.* Ita passim Poetæ nostrates. Le Roman de Garin MS.

Car a l'eschole fu quant il fu petis,
Tant que il sot & Romans & Latin.

Le Roman *de la prise de Jerusalem* MS.

Car mult fet bien escrire en Latin & Roman.

Balduinus de Condeto MS.

Tu as dit la Patenostre
Saint Julien à ce matin,
Soit en Roumant ou en Latin.

Poëma de Vulpe coronato:

En Roumanche, ou en droit Latin.

Jacobus Hemricurtius de Bellis Leodiensibus cap. 38. *Estoit tres sage Chevalier, & de grande eloquence en Romans & en Tiesche.* Etiamnum Belgæ *linguam Romanam* vocant Wallonicam: & Brabantiæ & Flandriæ regiones, ubi lingua Wallonica obtinet, *Le Roman pays.*

ROMANCIER, In linguam Romanam vertere. Joannes *de Langres*, seu Lingonensis, in versione libri Boetii de Consolatione Philosophiæ MS.

Nuls hons qui n'a engin divin,
Ne puet comprendre le Latin,
Dont en ore se doit moins fier
De tel Latin Romancier.

Vide, quæ annotarunt Stephanus Paschasius & Fauchetus lib. 1. de Poetis Francicis cap. 6.

ROMANITAS, Lingua Romana seu Francica. Lambertus Ardensis: *Solinum autem de naturis rerum non minus Physice ac Philosophice perloquentem quis nesciat à .... Simone de Bel nia .... de Latino in sibi notissimam Romanitatis linguam fida interpretatione translatam, &c.*

ROMANE, [Vulgari Francorum idiomate.] Liber Usuum Ordinis Cisterciensis cap. 93. *Si Conversus est*

est vel Monachus, qui non intelligit literas, idem illi Romane exponat Sacerdos, & Conversus Romane confiteatur se peccasse cogitatione, locutione, & opere.

¶ ROMANICE, Eodem intellectu. Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 47. *Duo parta palmariarum, qua ita Romanice nuncupantur, manusque defendunt a calore caldaria, &c.* Eadem fere leguntur apud S. Wilhelm. lib. 1. Constit. Hirsaug. c. 98.

¶ ROMANUM, nude, vel *Romanum verbum*, Lingua Francica communis. Statuta Ecclesiæ Nannetens. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 931. num. 3. *Baptismus cum omni reverentia & honore & cum magna cautela fiat, maxime in distinctione verborum & prolatione, in quibus tota virtus sacramenti consistit, scilicet,* Ego te baptizo, &c. *Et in Romano verbo sub hac forma laicos doceant Sacerdotes debere frequenter baptisare pueros.* In Manuali Henrici Sistaric. Episc. eod. tom. col. 1079. num. 3. legitur: *Et in Romano doceant Sacerdotes laicos baptizare pueros.* Statuta Cisterc. an. 1200. ibidem col. 1295. *Librum, qui dicitur Cantica Canticorum, translatum in Romanum incendi faciant.* Adde Statuta Ecclesiæ Aurel. apud eumd. Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 1274.

ROMANUS, Liber *Romane*, seu lingua vulgari Francica scriptus, quomodo fabulosas Historias vernacule conscriptas etiamnum *Romans* dicimus. Lambertus Ardensis: *Librum, quem ab agnominatione suæ proprietatis Silentium, sive Romanum de Silentio nominavit.* [Computus an. 1245. è Bibl. Regia: *Pro quodam Romano religando & pro historia de Retrevaux* xx. *s.*] Le Roman *de Girard de Vienne*:

Li uns viole, li autre conte Romans.

Le Roman *du Renard*:

Fabliaus & chançon de geste,
Romans de lui & de sa beste,
Maint autre conte par la terre:
Mais onques n'oïstes la guerre,
Qui tant fu dure & grant & fin,
Entre Renard & Ysengrin.

¶ ROMANCIUS, Eadem significatione. Literæ Johannis Regis Bohemiæ apud Baluzium tom. 1. Miscell. pag. 162. *Nuper autem retulit nobis religiosus vir frater Petrus de Castro Reginaldi Ordinis Fratrum Prædicatorum, quod in magnum ipsius Ordinis dedecus & contemptum facti sunt Romancii, chronica & moteti, in quibus continetur, quod claræ memoriæ dominum & genitorem nostrum Imperatorem Henricum (VII.) frater quidam Bernardus de Montepulciano Ordinis supradicti, administrando ei sacramentum Eucharistiæ, venenavit, &c.* Ibidem pag. 164. *Ideo rogamus, quantum possumus, universos, ut ... non credat narrationem igne dignam & Romancii, &c.*

¶ ROMANCIUM, Gallica lingua vulgaris. Sententiæ Inquisitionis Tolos. pag. 300. & 309. *Item pluries audivit legi .... de libris fratris Petri Johannis Olivi in Romancio seu vulgari.* Sententia arbitralis an. 1400. *Quam quidem sententiam ... Joannes Rigaldi ibidem coram dictis partibus, alta & intelligibili voce, vulgariter, id est, in Romancio prælegit.* Statuta Ecclesiæ Nannet. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 963. num. 10. *Item, monemus Curatos & eorum loca tenentes, ut qualibet mense, die Dominica qualibet, post officium Missæ publicent, & in Romancio exponant Constitutionem apostolicam incipientem,* Quoniam intelleximus, &c.

¶ ROMANTIUM, Idem. Constitutiones MSS. Pontii Episc. Conseran. an. 1364. *Mandamus omnibus & singulis Rectoribus ... ut ... in Romantio exponant, &c.*

ROMANCIUM, etiam appellant Hispani vulgare suum idioma, quod ut & Gallicum ac Italicum, à *Romano* seu Latino sumat originem. Frustra enim Bivarius in Notis ad Chronicon Maximi pag. 313. & 302. contendit, Hispanos sic suam linguam appellasse, quod eam ita indigitarint Gothi Ariani, à Religione Romana, quam profitebantur. Jacobus I. Rex Aragon. in Constitutionibus Cataloniæ MSS. *Statuimus, ne aliquis libros veteris, vel novi Testamenti in Romancio habeat, & si aliquis habeat, ... tradat eos loci Episcopo comburendos, quod nisi fecerit, sive Clericus fuerit, sive Laicus, tanquam suspectus de heresi .... habeatur.*

¶ ROMARIA. Papias: *Tremata, Romaria.*

¶ ROMARIUS, f. pro Romanus. Synodus Compostell. an. 1114. can. 23. *Mercatores Romarii & peregrini non pignorentur; & qui taliter egerit, duplet quæ tulerit, & sit excommunicatus.*

¶ ROMASCOT, minus recte pro *Romescot*, apud Hofmannum in Lexico. Vide *Romescot.*

¶ ROMEFEE, ROMEFEOH. Vide *Romfeoh.*

¶ ROMEIUS, Idem qui infra *Romeus.* Sententia arbitralis inter Abbatem & Consules de Gimonte an. 1292. *Persona posita per dictos Priores ad custodiendos infirmos & peregrinos, vel alios Romeos ibi hospitando, &c.*

¶ ROMENSIS, Romanus. *Papa Romensis*, in Officio Mozarabum de S. Pelagio, tom. 5. Junii pag. 222. *Missa cotidiana Romensis*, id est, ex Ordine Romano seu Gregoriano, ut explicat Mabillonius lib. 3. de Liturgia Gallic. pag. 300. col. 2.

ROMEPENI, alias *Penning*, i. denarius: Nummus Romæ pendendus, *Denarius S. Petri*, de quo plura in hac voce. Bromptonus de Offa Rege: *Nam, ut dicitur communiter, illum censum, qui Romepeny, sive Petrespeny vocatur, Deo & B. Petro, & D. Papæ, qui tunc fuerat, & successoribus suis primo contulit.* Idem pag. 1235. *Scilicet de Rumepeny, id est, de denario S. Petri, &c.*

ROMEREI, pro *Romani*, seu Græci Byzantini, in Epistola Archiepiscopi Bulgariæ, in Gestis Innocentii III. PP. pag. 57.

¶ ROMERIA, ROMERIUS. Vide *Romeus.*

ROMESCOT, ROMSCOT, Census species, qui alias *Denarius S. Petri*, Romæ pendi ab Anglis solitus, de quo supra egimus. Vox formata ex Saxonico ꞅcoꞇ, vel ꞅhoꞇ, Impositio, vectigal, symbolum. Matthæus Westmonaster. ann. 794. de Offa Rege: *Ex his omnibus provinciis, dedit Rex præfatus denarium Beati Petri, ut prædictum est, quod Anglice Romescot appellatur.* [Matthæus Paris: *Hoc quoque sciendum est, quod Offa Rex magnificus, tempore quo B. Petri Vicario, Romanæ urbis Pontifici, redditum statutam, id est, Romscot, de regno concessit.* In quo autem census ille situs fuerit, & quanti pretii, liquet ex iis, quæ ante dixerat: *His igitur auditis Rex, quid digne tantæ benignitati compenset, secum studiose pertractat. Tandem divina inspirante gratia, consilium invenit salubre, & in die crastina scholam Anglorum, quæ tunc Romæ floruit, ingressus, dedit ibi ex regali munificentia, ad sustentationem gentis regni sui illuc venientis, singulos argenteos de familiis singulis, omnibus in posterum debitos, singulis annis.*] Henricus Huntindonensis lib. 6. pag. 364. *Rex vero Knut Romam splendide perrexit, & eleemosynam, quæ vocatur Romscot quam antecessores sui dederant Ecclesiæ Romanæ, perenniter assignavit.* Monasticum Anglicanum tom. 1. pag. 286. de eodem Kanuto Rege: *Etiam Romæ Scholam Anglicam constituit, & ad fovendam eam ex Anglia omni anno censum dari fecit, quod Anglice dicitur Romescot.* Abrogata fuit hujusmodi denarii & pecuniæ solutio Statuto an. 25.

Henrici VIII. cap. 25. restituta autem an. 1. & 2. Mariæ; sed abrogata denuo 1. Elizabeth cap. 1. Adde Vitam Offæ II. Regis pag. 20. S. Anselmum lib. 3. Epist. 85. lib. 4. Epist. 29. Nangium in Chronico an. 1035. Robertum de Monte an. 1116. & quæ diximus in v. *Denarius S. Petri.*

ROMESINA, Monetæ Romanæ species, qua utebantur Barenses in Apulia. Falco Beneventanus an. 1139. *Panem unum sex Romesinis emebant.* Idem an. 1140. *Monetam suam* (Bari) *introduxit, unam, cui Ducatus nomen imposuit, octo Romesinas valentem, quæ magis, magisque area, quam argentea probata tenebatur. Induxit etiam tres Follares æreos Romesinam unam appretiatos.* Le Roman *de la prise de Hierusalem par Titus* MS.

Se vos me volez croire trové à itel engin,
Que ja n'auront Romain vaillant un Romesin.

Le Roman *de Vacce* MS.

Ovenc cinc sols de Roumesins.

[In MS. optimæ notæ legitur *Rommesins.*] Le Roman *de Garin* MS.

Je ne te pris vaillant un Ramoisin.

Incertum tamen, an ita viliores ac æreas Constantinopolitan. Augustorum monetas appellarint.

ROMEUS, Qui alias *Romipeta*, Qui ad S. Petrum piæ peregrinationis gratia pergit. ita passim usurpat Odo Cluniacensis in Vita S. Geraldi Comitis lib. 1. cap. 27. 29. lib. 2. cap. 17. 23. lib. 4. cap. 22. *Romei* Italis, *Roumius*, Occitanis, dicuntur. *Romias*, in Foris Beneharnensibus tit. de pœnis art. 44. *Romoneou*, Arvernis, ut auctor est Sirmondus ipse Arvernus ad Sidonium lib. 1. Epist. 5. *Roumeux*, Provincialibus [& *Roumieux*: quod de quibuslibet peregrinis intelligunt.] Hinc auctur est Cæsar Nostradamus in Hist. Provinciæ pag. 166. nomen datum nobili familiæ Arelatensi, quæ pro insignibus *Peram* descriptam gestat, peregrinationis notissimum symbolum; ut & *Romeorum* familiæ Hispanicæ. Vide Guillelmum de Podio-Laurentii cap. 47. & in voce *Romipeta.* Nec tantum qui Romam peregrinationes instituunt, sed quivis peregrini ita appellati. Joann. Willaneus lib. 6. cap. 91. *Arrivo in sua corte un Romeo, che tornava da santo Jacopo. Romerio*, eadem notione, in Legibus Alfonsi IX. Regis Castellæ 1. part. tit. 24. lege 1. *Romeria*, Peregrinatio, tit. 4. leg. 22. & Scriptoribus Hispanis passim, [necnon Poetis Provincialibus non semel. Anselmi *Faidit* Cantilena apud *Crescimbeni* ad calcem Vitarum Poetarum Provinciæ pag. 230. *En leal Romeria.* Ital. *In leal Pellegrinaggio.* Nostris *En loyal Pelerinage.* Adde eumdem *Crescimbeni* ibidem pag. 77. Hinc]

¶ ROMEUS CAMINUS, Iter quo *Romei* petunt Romam, in Pacto inter Jacobum Aragoniæ Regem & Berengarium Magalonæ Episcopum an. 1272. *Et de ipso flumine usque ad stratam publicam seu caminum Romeum. Romeorum via*, in Chartulario Ecclesiæ Aprensis fol. 28. *Romea strata*, in Statutis Placentiæ lib. 4. fol. 38. &c. Vide *Romeus.*

ROMFEAH, vel ROMFEAE, Denarius S. Petri, de quo in *Romescot.* Ita autem appellatur in fœdere Edwardi & Gothurni Regum cap. 16. in Legibus Canuti Regis cap. 5. & in Legibus Henrici I. cap. 12. ex Saxonico ꞃomiꞅceaꞇ, quasi *nummus Romæ dicatus.* ȝeꞅceoꞇ enim & ꞅceaꞇ, partem, symbolum, censum, pecuniam significant. Vide *Romepeni.* [Thomas *Blount* in Nomolexico: *Romefeoh, Romepeny*, Saxonice ꞃomꝼeoh, i. *Nummus Romæ datus, nam* ꝼeoh *est nummus, pecunia, stipendium*: ꞃompeninȝ, *Romæ denarius, &c.*]

¶ ROMHONES, pro *Roihones*, Gallice *Rognons.* Vide in *Roihones.*

¶ ROMICOLA, Qui Romæ habitat, Johanni de Monsteriolo in Epistola an. 1405. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col 1336.

ROMIPETÆ, ROMIPEDÆ, Qui Romam petunt, vadunt. Matth. Paris ann. 1250. *Et ad impetrandum, Magistrum Leonardum Clericum suum, frequentem Romipedam, non sine maxima pecuniæ effusione, ad Romanam Curiam destinarat.*

Maxime porro ita appellati qui Romam piæ peregrinationis ergo ad SS. Apostolos pergebant. *Peregrini, qui propter Deum ad Romam vel alubi vadunt*, in Synodo Metensi ann. 753. cap. 4. Vernensi an. 755. cap. 16. & Cabilonensi II. c. 45. [*Qui Romam orationis causa pergunt*, in Capitulari Ludovici II. Imp. an. 850. cap. 1.] *De vagis peregrinis, qui propter Deum non vadunt*, in Capitulari I. Caroli M. an. 809. cap. 6. Concilium Lateranense an. 1122. cap. 14. *Si qui Romipetas, & peregrinos, seu mercatores, Apostolorum limina & aliorum Sanctorum oratoria visitantes capere . . ., tentaverint, &c.* Willelmus Brito lib. 8. Philippidos:

Romipetas, & qui sancta succurrere terra
Ibant, &c.

Idem sub finem ejusdem libri:

. . . . . . Nulla facultas
Visendi Romam datur, Dominive sepulchrum.

Et lib. 9. initio:

Hic Anglos, hic Romipetas enormiter angunt.

Itinerarium Gregorii XI. PP. *Pedester incedit per scalenta deserti velut Rompeda.* Utuntur præterea Joannes Sarisber. lib. 6. cap. 1. Jacobus Cardinal. de Anno Jubilæo cap. 6. Nangius in Chron. ann. 1210. 1240. Henricus Aquilonipolensis in Adolpheide cap. 4. Rigordus an. 1210. & alii. De peregrinationibus vero Romanis agit Nicolaus PP. apud Baron. an. 865. 90. & Beda lib 5. Histor. Eccl. cap. 7. Habetur in Dactyliotheca MS. Ludovici Chalucii Arueni Gemma, cui insculptus Angelus nudus vadens, *burdone*, seu baculo innixus, cum Inscript. BEICITAAOC. i. *vadit alus*: in quam sic lusit idem Chalucius:

Quis puer hic baculo armatus geniusve vialis,
Aliger officiis nomine Βαδίταλος.
Mutator sacram facet invisentibus Urbem
Italicumque regens auxiliaris iter.

Vide *Romeus, Scoti.*

ROMIPETAGIUM, Peregrinatio quævis fidelium: *Roumivatge*, Occitanis; [*Roumavage*, Provincialibus;] *Romeaggio*, Italis Scriptoribus, Matthæo Villaneo lib. 1. cap. 56. & aliis. [Libertates Muntis-Brisonis concessæ per D. Jacobum de Rossilione an. 1376. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 83. col. 1. *Si contingeret dictum Dominum & successores suos ire ultra mare, seu in alto longo & prolixo Romipetagio, &c.* Adde Chartam an. 1343. apud Columbum in Genealogia Familiæ Simianæ p. 596.] Relatio Legationis Ambassiatorum Ducis Aodegav. ad Judicem Sardiniæ an. 1378. *Ivecrunt omnes de dicta galea ad B. Urbanum* (prope Massiliam,) *quem puro animo & corde sincero invocaverant, . . . & facto Romipetagio antedicto, dictam catenam transeundo subintrarunt.*

☞ Beatus hic Urbanus est Urbanus V. Papa, multis post mortem miraculis illustris, cujus corpus prope Massiliam in Ecclesia S. Victoris requiescit. Id monemus, ne quis deinceps mendum esse suspicetur in allato loco, perperamque restituat *B. Victorem* pro *B. Urbanum*: quod accidit viro doctissimo.

¶ ROMIPETUS, Idem qui *Romipeta*, nisi ita legendum sit. Acta S. Benedicti Avenion. to. 2. Aprilis pag. 259. *Et vidit multos Romipetos venire ad Ecclesiam B. Benedicti.*

ROMITORIUM, pro *Eremitorium*, non semel occurrit in Historia de Exordio Monasterii de Tarouca, tom. 3. Monarch. Lusitanæ, pag. 284. v°. & 285. [Conventiones an. 1145. tom. 1. Corporis Diplom. juris gentium pag. 79. col. 1. *Dum audieris sequenti nocte tintinabulum Romitorii mei, in quo vixi sexaginta sex annis, inter infideles servatus favore Altissimi, egrediaris extra castra sine arbitris, &c.*]

¶ ROMPERIUM, Idem quod infra *Rupticium*, Terra de novo proscissa. Charta pagi Lugdun. ann. 1510. *Juxta Romperium Domini de Charnay.*

ROMPHUS. Otto Morena in Historia Rerum Laudensium pag. 46. [*Cremenses omnesque qui intra castrum Crema erant, sic infestabant* (hostes qui obsidebant Cremam) *quod nullus intra ipsum Castrum prope murum Castri se movere poterat, quem ipsi cum Romphis & lapidibus non sauciarent.* Forte idem quod *Rompino* Italis, *Uncus*, Gallis *Croc.*

☞ Ex verbis intra uncinos additis liquet voce *Romphis* non posse *uncos* intelligi. Cremenses enim in oppido, jaculatores *Romphis* lacessentes extra stabant. Quomodo fossa mœnibusque interpositis unco similive armorum genere sauciari poterat hostis obsessus? *Romphi* ergo tela erant missilia, quæ una simul cum lapidibus jaciebantur, ut patet ex contextu. Hæc fere post Muratorium qui *Romphos* cum *Romphais* seu *Rhomphais*, de quibus Lexicographi, confundit, non ea qua post Isidorum lib. 18. cap. 6. vulgo exponunt notione, scilicet pro framea vel altero hastilis genere; sed ut est apud Gellium 10. 25. *Romphea*, vel, ut alii legunt *Rumpia*, *Genus teli est Thracicæ nationis: positumque hoc vocabulum in Q. Ennii Annalium* 14. Cæterum pro *Romphis*, ex Codice Ambrosiano *Ronfis* legit idem Muratorius tom. 6. col. 1031. Malim *Romphis.*

¶ ROMSCOT, Census species. Vide *Romescot.*

¶ RONA, f. pro *Zava*. Vide in hac voce.

¶ RONCALIA, RONCALIENSIS CURIA. Vide *Runcalis* infra.

¶ RONCARE, Sarrire. Vide *Runcare* 1.

¶ RONCARIA. Vide in *Runcalis*.

¶ RONCATORIUM, Idem forte quod *Dormitorium* in Monasteriis, Locus ubi *roncant* seu dormiunt, ab Hispanico *Roncar*, Stertere, Gall. *Ronfler.* Capitulum generale S. Victoris Massil. ann. 1312. *Camerarum claves infirmario assignentur & porta studiorum, Roncatorii; & loco portarum cleda fiant.*

¶ RONCEA, Rubus, sentis, Gall. *Ronce*, in Onomastico ad calcem tomi 5. Anecdotorum Martenianorum. Vide *Runcalis.*

¶ RONCENUS, RONCENA, RONCHINUS, Equi genus. Vide *Runcinus.*

¶ RONCHARE, Exstirpare. Vide *Runcare* 1.

¶ RONCHISMUS, Ῥογχισμός, in Glossis Latino-Græcis & Græco-Latinis.

¶ RONCHONUS, Genus hastæ falcatæ & similis falcastro, aptæque ad arripiendum & detinendum, Italis *Ronchione* & *Roncone.* Chronicon Estense apud Muratorium tom. 15. col. 363. *Revocavit ad se xxx. suos familiares armatos cum Ronchonis; & ipse solus cum istis xxx. peditibus viriliter percussit contra inimicos.* Chronicon Tarvisinum apud eumdem Muratorium tom. 19. col. 759. *Durante bello navali per duas horas, quibus balistæ propter pluvias operari non potuerunt; sed in illarum loco succedebant spicula, lancea & Ronchoni.* Rursum occurrit in Statutis Placentiæ fol. 108. Instrumentum est inter bellica & rustica arma recensendum. Vide *Runco.*

¶ RONCHUS, Rubus, sentis, Gall. *Ronce*, vel Ruberum, senticetum, locus *ronchis* consitus. Charta Henrici IV. Imp. an. 1115. tom. 2. Bullarii Casin. pag. 133. col. 2. *Illi refutavit .... Ronchum & totam etiam Sanctam Mariam in Tribbo & ambo molendina.* Statuta Vercell. lib. 6. fol. 137. verso: *Item quod habeant precipua omnia prata, que sunt extra nemora, & omnes Ronchos, & terrant cultam & vineas, quas ipsi Comites & Domini & Prior predictus nomine Ecclesie tenere soliti sunt, &c.* Vide *Runcalis* & *Runcha.*

¶ RONCIA, Idem quod *Ronchus*, Gall. *Ronce*, Rubus, sentis. Miracula S. Walarici, tom. 1. Aprilis pag. 27. *Peccatorum animas duco per Roncias & spineta.*

¶ RONCILEUS, Idem quod *Ronchonus*, Falcis militaris species. Statuta Civitatis Astæ collat. 11. cap. 92. *Gladii vetiti sunt isti, spate, pennati & omnes falzoni, apie, piole, jusarme, Roncilei, plombate, borelli, &c.* Vide *Runco.*

RONCINUS, RONCINA. Vide *Runcinus.*

¶ RONCO, RONCONUS, Species falcis militaris. Vide *Runco* & *Ronchonus.*

¶ RONCORA, Longobardis, Idem quod *Ronchus.* Vide *Runchora* in *Runcalis.*

¶ RONDA, Vigiliarum lustratio, Gall. *Ronde*, Ital. & Hispan. *Ronda.* Vide Hofmannum in Lexico.

¶ 1. RONDELLUM, Tignum rotundum. Extenta jurium Comitis Sabaudiæ apud S. Symphorianum de Auzone an. 1309. to. 1. Hist. Dalphin. p. 98. col. 2. *Item unum fustum, quod vocatur Rondellum, quod ponitur in latere razelli, si sit de duobus toysis aut plus, debet sex denarios.* Petri Azarii Chronicon apud Muratorium tom. 16. col. 351. *Aggressores videntes prædicta non valere, cœperunt ponere in civitate tapponum valde occultum pro ipso castro obtinendo & cavando; & quamvis aliquando per contrariam cavaturam ipsis tapponatoribus male successisset, nihilominus castrum, seu domignonum, super Rondellis posuerunt, frustra contendentibus obsessis.* Hoc est, nisi me fallo, cuniculum seu viam subterraneam usque ad castrum suffoderunt, ibique subter domignonum, id est, præcipuum propugnaculum *Rondella* supposuerunt seu tigna & trabes, quæ ad breve tempus sustinerent muros suffossos; tum etiam ramalia & sarmenta, quæ incensa, dejectis muris, aperirent aditum irrumpentibus. Hac enim interdum ratione, hocque fine cuniculos, seu meatus suos subterraneos suffodiebant antiqui, nitrato pulvere needum in usu, ut post Vegetium lib. 4. c. 24. docet Carolus de Aquino in Lexico Militari v. *Cuniculus.*

¶ 1. RONDELLUM, Circulus, orbiculus, Gallice *un Rond, un cercle.* Processus verbalis ann. 1447. de usu pallii concessi Episcopo Æduensi è Chartulario ejusdem Ecclesiæ: *Scriptum in quodam parvo Rondello:* Sanctus Petrus, Sanctus Paulus. Innocentius Papa Secundus ...., *scriptum infra quoddam Rondellum in medio alterius Rondelli existens, & sequitur:* Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus, &c.

1. RONDELLUS, Capa sine capucio, [Vestis species in orbem desinens, à Gallico *Rond*, Orbis, circulus.] Joannes Andreæ ad Clementinam, Ne in agro: *Rondelli, qui nunc in usu sunt, non sunt proprie capa; non enim habent caputium.* Computus ann.

1333. & seq. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 280. *Pro cannis tribus de panno pro Rondella Domini .... flor. XII.* Et mox: *Pro cannis quatuor de bruneto pro faciendis Rondellis pro domina Dalphina & dom. Burga, &c. flor. XV. gros. III.*] Vide *Rotundellus* [& *Redondellus*.]

¶ 2. RONDELLUS, Fulmentum candelabri, columella sustinendo candelabro, Gallice *Gueridon*. Inventariom Ecclesiæ Noviom. ann. 1419. *Item duo Rondelli de ligno ad ponendum dicta duo candelabra.* Architectis nostris *Rondeau*, Ornamentum est columnæ, idem quod *Astragalus* Virgilio, Græcis ἀστράγαλος.

¶ 3. RONDELLUS, Musicis nostris *Rondeau*, Intercalaris cantilena. Johannes de Muris Musicus: *Nota rubea aliquando ponuntur in elegiis & Rondellis huc & illuc, ut ad invicem possint cum aliis perfectionibus computari.* Poetæ nostrates etiam *Rondeau* vocant Rythmum orbicularem, & Hispani *Rondelet* Circularem cantilenam. *Rondelle* vero vocitarunt Galli Parmulam, qua pedites utebantur: quam vocem nonnulli transtulerunt ad Scutulam gladii, vulgo *la garde d'une épée.* Instrumentum an. 1309. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 1639. *Et aura ledit homme une espée à pointe dou lonc de cesto verge, qui ci est à present, à croez & à Rondello davant la mein, à plom ront, &c.*

¶ RONFLARE, à Gallico *Ronfler*, Stertere, Ronchissare. Processus de B. Petro Luxemburg. tom. 1. Julii pag. 604. *Puer incipit respirare Ronflando ad modum hominis morientis. Dormit & Ronflat*, apud Menotum Serm. Quadragesim. fol. 176.

¶ RONSA, Teli genus, si vera lectio est, sed mendosam puto. Vide *Romphus.*

¶ RONSINUS, RONSSINUS. Vide *Runcinus.*

¶ RONZARE, Resecare, recidere, Gall. *Roguer*; Ital. *Tagliare*, Statuta Montis-regalis pag. 182. *Et si aliqua persona Ronzaverit aliquam bonam monetam, vel in parte .... amputetur ei manus dextra.* Statuta Civitatis Astæ collat. 14. cap. 6. *Statutum est, quod si aliquis Ronzaverit vel tonderit monetam publice vel privatim, & inde probatus vel convictus fuerit, amittat pro pena libras ducentas.*

¶ RONZENUS, RONZINUS. Vide *Runcinus.*

ROPA, [Supellex quævis.] Charta Jacobi Regis Aragon. æræ 1270. apud *Diago* in Historia Regni Valentiæ lib. 7. cap. 24. *Promittimus vobis . . . quod vos & omnes Mauri, tam viri quam mulieres, qui exire voluerint de Valentia, vadant & exeant salvi & securi cum suis armis, & cum tota sua Ropa mobili, quam ducere voluerint & portare secum, &c.* Vide *Roba.*

¶ ROPPAGIUM, f. pro *Rippagium*, Ripa, littus, ora, Gall. *Rivage*: vel tributum in ripis exsolutum, de quo dictum est in *Ripaticum.* Charta Caroli Regis Francorum an. 1366. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 446. *Cum ... aquis, aquarum decursibus, censibus, redditibus, decimis, parceriis, vendis, subvendis, intragiis, mutagiis, garenis, Roppagiis, salsetis, pratis, pascuis, & aliis proprietatibus & rebus, juribus, deveriis, &c.*

¶ ROQUERIUM, Rupes, petra, Gall. *Rocher.* Index MS. Beneficiorum Ecclesiæ Constant. fol. 10. v°. è Musæo D. *de Cangé*: *Item viginti tres virgate terre, super quibus viginti tribus virgatis quatuor sunt in periculo maris, & residuum parvi pretii, videlicet in Roqueriis.* Vide *Rocerium* & *Rocherium.*

¶ ROQUETUM, ROQUUS. Vide in *Roccus.*

¶ RORAMENTUM, Pulvis tenuissimus, qui roris instar capillis aspergitur, seu, ut habet Laurentius in Amalthea, *Roramenta, auri ramenta, radiamenta.* Jul. Capitolinus in Ælio Vero: *Dicitur sane tantum habuisse curam flaventium capillorum, ut capiti auri Roramenta respergeret.*

¶ RORI, Ἀκροστόλιον, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Summitas seu ora navis. In MSS. Sangermanensi & Regio legitur *Feri.* Vulcanius suspicatur esse legendum *Prora*, Martinius *Rostra*: Baysius ἀκροστόλια opinatur *rostra* Latinis dici.

¶ RORIGENÆ, *Rore genitis*, apud Papiam.

RORSUS, Papiæ, *Insensatus.* Ita etiam Glossæ antiquæ MSS. [Videtur esse pro *Reversus* seu *Reversus*, ut *Rursus* & *Rursum*, pro *Reversum.* Galli dicimus: *Esprit renversé.* Martinius legit *Roscus*, *Insensatus*, ex eodem Papia: sed legendum putat *Rusticus*, à *Rusticus*, aut quasi ruris plenus, inficetus.]

¶ 1. ROS. Lex Aleman. tit. 65. §. 31. *Si quis in geniculo transpunctus fuerit, aut plagatus, ita ut claudus permaneat, ut pes ejus Ros tangat, quod Alamanni taudragil dicunt, &c.* Similia habet Lex Bajwar. tit. 3. cap. 12. Adde tit. 5. cap. 17.

¶ 2. ROS, *Herba, cum qua cordoanum* (seu corium) *paratur*, Alexandro Iatrosophistæ lib. Passion. cap. 66. Statuta Massil. lib. 2. cap. 38. §. 2. *Addentes etiam quod nullus blanquerius audeat de cætero emere herbas incameratas seu mixtas, vel de eis operari, & quisque qui cordoanum apportaverit sive adobaverit, teneatur sacramento, quod mittat ad minus tertiam partem deros* (melius in MS. *de Ros*) *vel de fausil mixtum: & si quis contra prædicta vel aliquid de prædictis fecerit, puniatur in x. lib. Reg.* Haud satis scio an eadem notione Charta pro Communia Balneoli an. 1208. ex Schedis D. *Lancelot*: *Modius de Ros* 11. *denar. & saumata obol.* Vide *Rusus* 1.

¶ ROSA, Christi sanguis in Eucharistia. S. Ambrosius in Psalmum 118. initio octonarii 14. alludens ad rubeum colorem, habet: *Cernis Rosam, hoc est, Dominici corporis sanguinem.*

¶ ROSA ALBA & ROSA RUBRA, Factionum nomina, quæ Angliam diu graviterque afflixerunt. Post obitum enim Henrici III. cum Edwardus I. ei surrogatus esset, posthabito fratre ejus majore Edmundo Lancastriæ Duce, quod & gibbo deformis & regno non adeo aptus crederetur; hinc feralia illa dissidia, inter Lancastrenses, qui *Rosam rubram* pro insigni habebant, & Eboracenses, qui *albam*, originem sumsere: quæ inprimis recruduerunt circa annum 1455. sub Henrico VI. ex Lancastrensibus, quem Edwardus IV. *Rosa alba* Princeps seu Dux Eboracensis regno depulit anno 1460. Sed intra decennium Henricus è carcere liber, æmulum in Flandriam fugavit, paulo post à Carolo Audace, cujus sororem duxerat, restitutum anno 1471. Atque tunc Henricus in carcere necatus est. Post mortem Edwardi, cum frater ejus Richardus flagitiosissimæ vitæ tutorem ageret Edwardi V. Regis minorennis, eo una cum fratre nefarie occiso, atroci tyrannide regnum occupavit, & occasionem præbuit *Rosa rubra* seu Lancastrensibus repetendi jura regni. Erat autem tum caput Lancastrensium Henricus Comes Richmundiæ, qui victo ad Lecestriam & occiso Richardo III. thronum conscendit anno 1485. dictus Henricus VII. Cumque unica tantum filia ex Eboracensium factione superesset Elisabetha, illa in uxorem ducta, utramque *Rosam* conjunxit, ac dissidiis his adeo diuturnis ac cruentis, ut intra non multos annos, octoginta è regio sanguine Principes iis consumtos referat Cominæus, finem imposuit: unde hodieque inter Angliæ Regum insignia duplex *Rosa, alba* & *rubra* conspicitur. Hæc post Hofman-

num in Lexico, ubi pauca minoris momenti subjungit.

ROSA AUREA, in Dominica Quadragesimæ, in qua cantatur *Lætare Hierusalem*, à summo Pontifice benedici solita, quam ille post Missam in urbe procedens cum Clero Romano, præfert, ac deinde magno alicui Principi, si præsens adsit in Curia Romana, concedit; vel ad aliquem Regem aut Principem, ut eidem Pontifici cum consilio sacri Collegii placuerit, mittit. Ita Ceremoniale Romanum lib. 1. sect. 7. ubi orationes ad Benedictionem describuntur, & quædam de ejus significatione congeruntur, ut & apud Durandum l. 6. Ration. c. 53. num. 8. 9. 10. 11. præterea in Epistola 74. Eugenii III. PP. ad Alfonsum Regem Castiliæ, in Epistola Alexandri III. PP. ad Ludovicum VII. Regem Franciæ, quæ exstat apud Radulfum de Diceto ann. 1163. & tom. 4. Histor. Francor. pag. 768. apud Innocentium III. PP. Serm. in eamdem Dominicam, & Petrum Blesensem Serm. 15. Adde Ughellum to. 1. part. 1. pag. 267. [Epistolam Innocentii IV. PP. apud Baluzium tom. 7. Miscell. pag. 484. & 485. Epistolam Sixti IV. PP. ad Ducem Venetiarum apud Martenium tom. 2. Collect. Ampliss. col. 1532. Ordinem Rom. apud Mabillonium tom. 2. Musei Ital. pag. 135. 176. 236. 471. &c.]

Hanc autem Rosam auream eidem Ludovico Regi contulit Alexander, cum Parisios accessit ad eumdem Regem. Historia Vezeliacensis lib. 4. p. 582. de Alexandro: *Et sequenti tempore Quadragesimæ accessit ad Ludovicum Regem in urbe Parisiorum: à quo susceptus honorifice, secundum morem Romanæ Ecclesiæ portavit ipse Rosam auream Dominica, qua cantatur Lætare Hierusalem.* Ita anno 1177. cum idem Pontifex Venetiis moraretur, in eadem Dominica, *indutus sacris vestibus, & de consuetudine auream ferens Rosam, cum Episcopis & Cardinalibus ad altare majus* (Ecclesiæ S. Marci) *processit, & completis Missarum officiis, Rosam, quam detulerat, Duci Venetiarum in signum gratiæ Sedis Apostolicæ contulit*, ut habent Acta ejusdem Alexandri apud Baronium. [Sic Urbanus II. apud Turonos ad Ecclesiam S. Martini deductus, Fulconi Andegavorum Comiti *Florem aureum, quem in manu gerebat, donavit: quem ego*, inquit Fulco ipse in fragmento Historiæ Andegav. tom. 10. Spicil. Acheriani pag. 396. *ob memoriam & amorem illius in Osanna*, id est in Ramis Palmarum, *semper mihi meisque successoribus deferendum constitui.*] Tradit præterea auctor Vitæ Urbani V. PP. Joannam Reginam Siciliæ, & Petrum Regem Cypri, Romam venisse, *& cum tunc occurreret Dominica Lætare Jerusalem, in qua consuevit dari per Papam Rosa aurea viro nobili, tunc in Curia existenti, dictam Rosam memorata Joanna tanquam nobiliori, majori & excellentiori, licet vir non existeret, dedisse, Regi prædicto ipsam in hoc præferendo, qua more solito demum cum Cardinalibus & aliis nobilibus per urbem equitavit.* Joannes II. Archiep. Lugdunens. in Epistola ad Glascuensem Episcopum [tom. 3. Analect. Mabill. pag. 492.] *Unde & in Dominica, qua cantatur, Lætare Jerusalem, expleta sollemni processione, in qua Rosam auream idem summus Pontifex circumportat, ipsum quasi pro debiti exequutione eadem Rosa remuneratus.* Vide Petrum Matthæum in Constitut. PP. pag. 617. [& Martenium de Antiqua Ecclesiæ disciplina in divinis celebrandis Officiis pag. 183. & 184. ubi observat hujus Rosæ ritus describi in variis Ordinibus Romanis à Mabillonio vulgatis; in quibus tamen nulla fit mentio benedictionis, quam ab Innocentio IV. institutam fuisse tradit Auctor ipsius Vitæ apud Labbeum his verbis: *Primus Rosam auream solemni ceremonia ac ritu benedixit, eamque Canonicis S. Justi, hospitibus suis Lugduni, dono dedit.*]

☞ His addam, quod ad Rosam auream peculiares quædam auri præstationes assignatæ fuerunt, uti patet ex Bulla Nicolai V. PP. de Censibus Ecclesiæ Rom. apud Marten. tom. 2. Collect. Ampliss. col. 1302. *Monasterium S. Vincentii unum marabotinum: Monasterium S. Crucis* (in Alsatia) *duas uncias auri pro Rosa aurea in Lætare Jerusalem.* Bulla Leonis IX. PP. ann. 1409. apud D. *Calmet* in Probat. Hist. Lotharingiæ tom. 1. col. 427. *Pro donatione igitur libertatis istius, ô Crux † ipso sole nitidior, cunctis creatis pretiosior, Petro Apostolo ipso tuo Monasterio* (S. Crucis in Alsatia) *concesso, pro salute animæ meæ, meorumque parentum, ibidem in Christo tuo Domino nostro dormientium, penso annuatim constituto tempore nostræ Apostolicæ Sedi ab Abbatissa ipsius loci solvendam Rosam videlicet auream, penso duarum Romanarum unciarum, aut saltem sicut fieri solet, aut tantumdem ad faciendum tempore Quadragesima, mittendam octavo die antequam à nobis & successoribus nostris consuete portari in quarta Dominica, præcedente videlicet die Dominico, cum cantatur Introitus: Oculi mei semper ad Dominum.*

ROSAS olim in hominis natali præbitas ac datas fuisse, docet vetus Inscriptio 636. 12. [Sic & in Vita B. Columbæ Reatinæ Sacerdos dicitur, celebrato sacrosancto Missæ sacrificio, *sacerdotalibus depositis redisse ad Virginem renuntiare sacrum Pascha Domini eique obtulisse Rosarum primitiam:* quem in locum adnotant Bollandistæ to. 5. Maii p. 384*. nota *l* post Academicos *de la Crusca*, Pentecosten passim vocari *Pascha Rosatum*, quia tunc Rosæ floreant, fortassis & invicem donari soleant; addam quia fortassis *Rosa* cum *nebulis* in Ecclesiis projicerentur, de quo ritu in *Nebula* 2. In loco tamen laudato *sacrum Pascha* Resurrectionis diem indicat, ut recte monent iidem viri eruditi.]

¶ ROSA vice pensitationis annuatim data. Charta Ricardi Comitis an. 24. Henrici VI. Regis Angl. apud Th. *Madox* Formul. Anglic. p. 126. *Reddendo inde annuatim, durante termino prædicto, nobis præfato Comiti hæredibus & assignatis nostris, unam Rosam ad festum Nativitatis S. Johannis Baptistæ, si petatur.* In alia Charta ann. 26. Edwardi Henrici filii ibid. p. 137. subjicitur, *Pro omnibus serviciis & secularibus demandis*, ut & in alia ann. 1429. ibidem p. 146. *Pro omnibus serviciis, exactionibus & demandis*: ita ut hæc Rosa singulis annis ad festum Nativitatis S. Johannis Baptistæ præbita loco fuerit omnium aliarum præstationum & merum signum minimæ subjectionis.

¶ ROSÆ CRUCIS, Nomen Congregationis, quæ sub initium sæculi XVII. in Germania emersit. Huic qui nomen dant, *Fratres Rosæ Crucis* dicti, jurant se secretum non prolaturos, ænigmatice sibi invicem scribunt, & Societatis leges se servaturos sancte pollicentur. Jactant se omnium disciplinarum scientiarumque, Medicinæ imprimis, quam hactenus ignotam incultamque jacuisse dicunt, Restauratores; arcana varia maximi momenti se nosse, inter quæ minimum sit Philosophicus lapis, illamque notitiam per traditionem ab antiquis Ægypti Philosophis, Chaldæis, Magis & Gymnosophistis hausisse se gloriantur. Hi, quia vitam hominis communiter ad annum 140. se extensuros promittunt, *Immortales*; quia tam sublimia jactant,

Illuminati; sed quia ab aliquo tempore, post tot fraudes deprehensas, non in publico comparent, *Invisibiles* dicuntur. His addit Hofmannus, Empiricorum abortum esse hanc sectam, dicam potius, nugacium hominum, quorum hæc habetur tabella pluribus in locis Germanico idiomate proscripta an. 1622. *Nos Deputati Collegii principalis Fratrum Rosæ Crucis in hac urbe visibiliter & invisibiliter commoramur gratia Altissimi, ad quem respiciunt corda justorum. Absque libris & characteribus docemus, linguisque loquimur regionum, in quibus esse nobis placet, ut homines nobis similes ab errore mortis revocemus.* Vide Gaulterii Chronicon sæc. XVII. cap. 18. Spondanum ad annum 1623. num. 8. & Mercurium Gallicum tom. 9. ubi quæ à variis scriptoribus de hac fictitia secta dicta sunt, accurate referuntur.

Rosa Fatuina, apud Apuleium lib. de Herbar. propriet. cap. 64. sic dicta, inquit Humelbergius, quod florem habeat roseum, sed inodorum.

Rosa Græca, [Λυχνὶς, ἢ ῥοδοδάφνη.] λυχνὶς, βοτάνη, in Gloss. Lat. Gr. [Aliæ Græc. Lat. λυχνὶς, βοτάνη, *Rosa Græca, Populia.* Rosa Græca est *Lychnis* Plinio lib. 21. c. 4. ad quod Dalecampius: *Nostri ob similitudinem, quam is flos habet cum rosa, Lychnidem vocant Passerose.* Vide *Rosalia.*]

¶ Rosa Hieruntina, vel B. Mariæ, Amomum, vel Aspalathum Gesnero. Vide Vossium de Vitiis serm. lib. 1. cap. 28. & *Rosacetum.*

Rosa Laurea, ῥοδοδάφνη. Apuleius lib. 4. Met. *Has arbores in lauri faciem prolixe foliata, pariunt in modum floris inodori porrectos caliculos modice punicantes, quos quidem fragrantis, minime rurestri vocabulo vulgus indoctum Rosas laureas appellat, quarumque cuncto pecori cibus letbalis est.*

¶ Rosæ Lignum. Vide *Rosacetum.*

Rosa Liquida, Oleum rosaceum, apud Antonium Musam lib. de Veronica cap. 3.

¶ Rosæ Purgatæ, Quibus demtum est album, quod ea pars minime tenera sit ac delicata, apud Spartianum in Ælio Vero cap. 5. ad quem vide Salmasium & Hofmannum in Lexico.

¶ Rosæ Significantia. S. Hildefonsus lib. 2. Adnotat. c. 46. *De significantia lilii, Rosa & viola: Est quoque candidum lilium flos Virginum, Rosa purpurantis sanguinis Martyrum, viola gratia continentiam.*

¶ Rosa Vinum Conditum ab antiquis. Vide infra *Rosatum.*

Rosa Virgo, Rosa clausa. Gloss. Iatricum MS. Reg. sign. 1486. *Virgo rosa, exungulata.* Evodius in Epistola ad S. Augustinum 258. *Ramos Rosarum virginum, sic enim clausa appellari solent, de eodem sepulchro surrexisse vidis.*

¶ ROSACETUM, seu *Rosæ lignum*, Odoriferi ligni species est, quod in Quantonia Sinensis Imperii provincia, Chaokina producit ad capsulas, mensas, sedes similiaque conficienda aptissimum, quoque vix aliud præstantius; coloris ex nigro rutilantis, venis quibusdam intercisum & artificiosa benigne obstetricantis naturæ quasi manu depictum. Idem in montibus urbis Kiuncheu, quæ metropolis est insulæ Hainau, provenit, uti refert Hofmannus in Lexico post Auctorem Anonymum Sinæ & Europæ cap. 34. Aliud omnino est *Lignum rosæ* Pharmacopolis, quibus idem sonat, quod nostris *Aspalathe*, Aspalathum.

ROSALIA, [Ῥοδωνιὰ, in Glossis Lat. Græc.] Gloss. Græc. Lat. MS. Ῥοδισμὸς, *hæc Rosalia, hoc Rosolium*, [in MS. Regio, *Roxalium.*] Perperam in edito *Ros alia*: ubi emendandus locus alter ex eodem MS. Ῥοδοδάφνη, *taxus, lauriendrum, viburna.* Edit. [*Taxus*,] *lauria, andrum*, [*viburna, rosa Græca, herba sinaria.*] Meminit porro Balsamon ad Concil. 6. can. 62. cujusdam Panegyreos, quam τὰ Ῥουσάλια appellat, & post festum Paschatis ex prava consuetudine, ἐν ταῖς ἔξω χώραις celebrari solitam ait. Vide *Pascha Rosata.*

ROSANAGIUM. Charta Fulconis Comit. Andegavensis an. 1028. pro fundatione Abbatiæ Roncerei, apud Sammarthanos: *Hic autem Hugo dedit filiæ suæ Rosanagium hujus vineæ & decimam pro vestitu.*

¶ ROSANALIA, Lusitanis, Liquor suavissimus in regnis Jannan ex arboribus stillans, cujus meminit Auctor Anonymus Sinæ & Europæ cap. 34.

¶ ROSARIA, si bene interpretor, Arundinetum, juncetum, à Gallico *Roseau*, Arundo, juncus. Chartularium S. Vandregesili tom. 1. pag. 151. *Controversia quæ vertebatur ... super terra, prato, herba, Rosaria, & omnibus vivario de Rosenchon pertinentibus tali fine sopita quievit.* Polyptychus Fiscamn. an. 1235. *Radulphus de Podio debet sex solidos pro Rosaria sua.* Vide *Roscheria, Roseria* & *Rosetum.*

¶ 1. ROSARIUM, Gallice *Rosaire*, Series sacrorum globulorum, majorum 15. & minorum 150. intermixtorum, quos percurrunt recitando *Pater noster*, si majores sint globuli, vel *Ave Maria*, si minores; in honorem scilicet quindecim Mysteriorum Domini nostri J. C. quorum consors fuit B. Virgo Maria: cujusmodi orationis auctor fuisse dicitur S. Dominicus in Bulla Pii V. PP. an. 1596. ubi usum ejus auctoritate sua confirmavit: *B. Dominicus Spiritu sancto, ut pie creditur, afflatus, occasione, qua Albigensium hæresis per partes Galliarum & Italiæ misere grassabatur ... levans in cœlum oculos ... admodum facilem & omnibus pervium & admodum piam orandi & precandi Deum, Rosarium, seu Psalterium, B. Virginis nuncupatum, quo eadem beatissima Virgo salutatione Angelica centies & quinquagies, ad numerum Davidici Psalmi repetita & oratione Dominica ad quamlibet decimam, cum certis meditationibus, totam Domini nostri JesuChristi vitam demonstrantibus, interposita veneratur, excogitavit & excogitatum per sanctæ Ecclesiæ partes propagavit.* Ubi quod de Albigensibus dicitur, ut recte adnotat Hofmannus, locum non habet apud Alanum de Rupe, Psalterii restitutorem, qui Fraternitatis hujus (namque mox *Fraternitas de Rosario* instituta est) ortum non ab occasione Albigensium, sed Saracenorum piratarum, in quorum manus prope Compostellam incidisset S. Dominicus, arcessit. Sic autem habet Bulla Sixti IV. PP. ann. 1475. qua approbat *Fraternitatem de Rosario* nuncupatam, renovatam Coloniæ per Fratres Ordinis Prædicatorum: *Omnibus & singulis utriusque sexus, dictæ Fraternitatis confratribus & sororibus, in quinque præcipuis B. Virginis festivitatibus, scilicet Annunciationis, Visitationis, Assumtionis, Nativitatis & Purificationis, centum dies indulgentiarum, in qualibet dictarum festivitatum die, atque quotiescumque per se, vel per alium, Rosarium B. Virginis, quod quinquaginta* Ave Maria *cum quinque* Pater noster *continet, legerint seu legi fecerint ... misericorditer relaxamus.* Accessere postea ab Innocentio VIII. Pio V. præfato aliisque Romanis Pontificibus indulgentiæ aliæ, eæque adeo amplæ, ut Paulus V. *revocatis omnibus indulgentiis à prædecessoribus suis concessis, tam fraternitatis Rosarii confratribus, quam aliis, novas indulgentias voluerit concedere*, quibus deinceps fruerentur, uti habetur in ejus Bulla Romæ data an. 1608. Quod vero Petrum Eremitam modum orandi per calculos quinquaginta quinque *ita ordine distinctos, ut post denos singuli majusculi affigan-*

tur filo ... & quot hi sunt, toties Dominicam precem, quot illi, toties Angelicam salutationem, ter numerum ineundo recitant, terque Symbolum brevius inferant, quod Deiparæ Virginis Psalterium nuncupant, circa annum 1090. jam invenisse dicit Polydorus Virgilius de Inventione rerum lib. 5. c. 9. cum iis, quæ diximus de S. Dominico, sic conciliat Alphonsus Fernandes Placentinus Dominicanus in Concert. Prædicat. Fam. ad an. 1213. ut dicat, *de Rosario posse loqui dupliciter, uno modo, ut est Orarium per calculorum supputationem; aliter, ut est devotio cultus B. Virginis Mariæ complectens potissima vitæ & mortis Filii Dei & ipsius Matris mysteria. Primo modo Rosarium accipientes, fatendum Petrum Eremitam illud adinvenisse, & per calculos filo introductos orare docuisse. Secundo vero modo, ut Rosarium centum & quinquaginta salutationum Angelicarum & quindecim orationis Dominicæ repetitionibus constat, a B. Patre Dominico ... institutum est.* Vide quæ hanc in rem jam dicta sunt in vocibus *Capellina* 1. & *Psalterium*. Rosarii B. Mariæ Virginis ab Hæreticorum calumniis defensionem, una cum mysteriis & Bullis Romanorum Pontificum edidit Josephus Stephanus Episcopus Oriolensis, Romæ an. 1584. De *Rosarii* devotione Tractatus singularis, paucis abhinc annis, editus etiam est Parisiis apud Ph. Nicolaum *Lottin*, qui potest consuli.

2. ROSARIUM, Rosarius rubus, *Rosier*. Valerius in Epist. ad Ruffinum, tom. 9. Operum S. Hieronymi: *Quam illibatam servaverunt vigilia, defloravit illusio per somnium, ut semper omne Rosarium aliquo turbine sua purpura spolietur.*

¶ 3. ROSARIUM, Ῥοδωνιά, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Hortus rosarum.

¶ 1. ROSARIUS, Qui vendit rosas. Glossæ Græc. Lat. Ῥοδοπώλης, *Rosarius*.

2. ROSARIUS, Monetæ adulterinæ species, interdicta in Anglia ann. 1299. & 1300. Vide in *Crocardus*.

¶ ROSATA. Vide mox in *Rosatus*.

¶ ROSATUM, nude pro *Rosatum vinum*, Rosa condirum. Lampridius in Heliogabalo cap. 19. *Rosatum ab aliis acceptum pinearum etiam attritione odoratius reddidit. Rosati & absinthiati* rursum meminit cap. 21. ut & Spartianus in Gordianis cap. 19. ubi: *Fuit vini cupidior, semper tamen undecumque conditi, nunc Rosa, nunc mastiche, nunc absinthio, cæterisque rebus, quibus gula maxime delectatur.* Simili modo *Rosatum* absolute dicit Palladius Junio tit. 19. & Octobri tit. 15. Gloss. Lat. Græc. & Græc. Lat. *Rosatum*, ῥόδινον, *roseum*.

¶ ROSATUM PASCHA, Dies Pentecostes. Vide in *Rosa*, lin. *Rosas olim*, &c.

ROSATUS, Rosis distinctus, ornatus, vel coccineus. Papias: *Rosata tunica, quam feniceam, nos coccineam dicimus, ad celandum colorem sanguinis.* [Johannes de Janua: *Rosata, Quædam vestis, quam Græci Feniceam nos Occinnum* (*Coccinum.*) *Hac sub Consulibus usi sunt Romani Milites: unde Rosati antiqui* (*antiquitus*) *vocabantur*. MS. Bituric. *Feniceam vestem Græci dicunt, quam nos Coccinum dicimus: ipsa est & Rusata.*] Anastasius in Leone III. PP. pag. 143. *Vela holoserica Rosata numero quatuor, ornata in circuitu de Tyrio.* Ibid. *Albam holosericam Rosatam, ornatam in circuitu de chrysoclavo.* Occurrit apud eumdem non semel. Simeon Logotheta in Chronico in Leone Armenio num. 2. Τὴν ἐσθῆτα, ἣν ἐνέδυντο ῥοδοειδεῖ χροιᾷ ἐκλάμπουσαν, &c.

ROSULATUS, Eadem notione. Charta donationis Ecclesiæ Cornutianensis, edita à Jo. Suaresio: *In pronao velum lineum purum unum: & intra basilicam pro postibus vela linea Rosulata sex: & ante secretarium vel curricula vela linea Rosulata pensilia habentia arcus 2.* &c. Rursum: *Vela apoplacta coccoprasina Rosulata duo.* Alias apud Cornelium Frontonem, *Roseus, per se, Rosaceus, mixtus*, dicitur.

ROSCELLA, [Placentæ species, eadem quæ inferius *Rosola* & *Roseola*.] Veteres Consuetudines Floriacensis Cœnobii cap. 2. *Feria 2. Paschæ ad prandium debemus habere Roscellas, & per totam hebdomadam pitantiam vini.* [Le Roman d'Athis MS.

Et de beaulx pastez de lardez,
Et Roissollez, & puis pastez,
Servent par tout a tel plenté,
Comme s'il n'eust riens cousté.]

¶ ROSCHERIA, f. Idem quod *Rosaria* & *Roseria*. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 235. *Dederunt mona. his S. Vincentii illam partem Roscheriarum, quam habebant juxta fontem Sigream.*

ROSCULENTUS, à rore, Rosulentus, apud S. Zenonem Episc. Veron. sermone 3. [Vide Vossium lib. 4. de Vitiis serm. cap. 43.]

¶ ROSCUS, Ruscus myrtifolius, aculeatus, Gall. *Houx-frelon*, *Housson*, vel *Petit houx*. Vita Venerab. Idæ, tom. 2. Aprilis pag. 161. *Tam asperrimis quoque spinarum virgultis aut acuminatis cujuspiam, quam vulgus Roscum nominant, arbuscula foliis omne corpusculum ... flagellabat assidue.* Vita B. Arnulfi, tom. 5. Julii pag. 611. *Inde est quod virgarum verbera parvipendens, cœpit in silvis Roscum colligere, lignum scilicet virentibus semper foliis aculeatum; faciens inde sibi fasciculos, & eorum ramis se verberabat omni tempore.* Vide *Ruscus*.

¶ ROSELLA, *Parva rosa*, Johanni de Janua. Gualvaneus Flammeus apud Muratorium to. 12. col. 1044. *Et sic adimpleta est prophetia abbatis Johacim, qui istum Papam* (Benedictum XII.) *depinxit in habitu albo premementem sub pedibus unum maximum canem, depictum albo & nigro colore ad Rosellas; & canis pedem Papæ forti morsu confringebat.* Sermo est de iis, quæ tentaverat Benedictus in Dominicanos albo & nigro colore vestitos, qui fortiter ei restiterant, & in quorum insignibus canis cum face incensa & rosa cum palma visitur.

ROSERA, Species Anseris, apud Fridericum II. lib. 1. de Venatione cap. 19.

¶ ROSERIA, Arundinetum, ut videtur, juncetum, à Gall. *Roseau*, Arundo, juncus. Polyptychus Fiscamn. ann. 1235. *Tenet unam herbagium, unde reddit quatuor solidos, duas gallinas, viginti ova, & de Roseria sua quatuor capones ad Natale ... & secat Roseriam & extrahit, & dominus Abbas habet medietatem.* Vide *Rosaria*, *Roscheria* & *Rosetum*.

¶ ROSETA, Paxillus ferreus, &c. Vide *Rosetus* 1.

¶ ROSETTA, Parva rosa, Ital. *Rosetta*. Annales Mediolan. apud Murator. to. 16. col. 807. *Centura una facta ad Rosettas perlarum cum maxio & fibbia argenti, cum esmeraldis, &c.*

¶ ROSETUM, Arundinetum, juncetum, à Gallico *Roseau*, Juncus, arundo. Literæ Thomæ Dolensis Episc. ann. 1301. ex Archivo Eccl. Dolensis: *Decimas junchetorum & Rosetorum arrestari fecimus.* Vide *Roseria*.

1. ROSETUS, seu ROSATA, Paxillus ferreus, qui extremo axi infigitur, ne elabatur rota. Anonymus in Vita S. Brigidæ num. 47. *Auriga vero illius jungens currum, Rosetos oblitus est ponere contra rotas.* Colganus habet *Rosetas*. Ubi Chilienus Monach. num. 48. *Neglexerat obice currum adfirmare.*

2. ROSETUS, Color roseus. Concilium Budense

ann. 1279. cap. de Prælatis : *Cum equitant, vel etiam in publico pedestres incedunt, habeant & deferant cappas rotundas, sub quibus habeant & deferant camisias albas sive Rosetas, &c.*

¶ ROSLUM, Pulvis, ut videtur, corticis quernei, quo inficiunt coria. Statuta Civitatis Astæ, ubi de *intratis* portarum : *Rogia ad tingendum solvas pro quolibet rubo lib. 6. Roseum ad cereandum coria solvas pro qualibet somata lib. 6.* Statuta Daciaria Communitatis Ripeciæ fol. 4. c. 12. *De qualibet soma ... coriorum & pellium confectarum in Roseo, vel en valama & etiam mascharicia pro introitu solidi sex.* Vide *Ruchia*.

¶ ROSIA. Chronicon Farfense apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 472. *Item pro solidis LX. concessit casalem Triblianum cum ejus Rosia & terra adrivum Calentinum.* Ibidem col. 613. *Refutavit res de Aquaviva cum podio ejus & Rosiis, ab aqua Transversa usque in Cavas.* An idem quod *Rosetum*, *Roseria*, Juncetum, arundinetum? Rivus & aqua, de quibus hic fit mentio, utcomque favent huic interpretationi, ut & vox *Rausea* : de qua suo loco. Vide *Rotta* 1.

¶ ROSIDUS, *Rore plenus*, Johanni de Janua : *Plain de rosée*, in Glossario Lat. Gall. Sangerman. MSS. Legendum est *Roscidus*, ut est apud Virgilium.

¶ ROSIM, *Mordaciter*, Johanni de Janua : *Rungement, Mordement*, in Glossis Lat. Gall. Sangermanens. MSS.

¶ ROSINOSUS. Excerpta Pithœana : *Brumalia, Rosinosa pluvia. Brumosus, Annus*, (Annosus) *Rosinosus*. Sed legendum est, ut in Glossis Isidori *Resinosus* : est autem *Resinosus* idem quod *Reses*. Vide supra *Brumosus*.

¶ ROSOLA, Rossola, Placentæ species à colore subrubido sic dicta, eadem quæ suis locis *Rubeola* & *Rufeola* Sermo apud Apamias ann. 1322. apud Limborch. Sentent. Inquisit. Tolos. p. 314. *Ipse dedit dicto Petro Tort unum magnum cantellum de placenta & duo frustra de Rosolas.* Statuta Monasterii S. Claudii an. 1448. pag. 81. *Item, & die Nativitatis Domini, quolibet anno, debet Pittantiarius ministrare præfatis domino Abbati & Conventui, generalia tritarum, necnon & in unum receptum secundum consuetudinem ejusdem monasterii, in quo pigmentum; videlicet cuilibet Religioso unum cotemm & quatuor pintas vini, quinque Rossolas & unum magnum panem.*

¶ Rosolia, Rossolia, Eadem notione. Usus Culturæ Cenomannensis : *Generale & pitanciam debent habere de bonis & magnis piscibus, & Rosolias, & duo pulmenta, & charitatem de optimo vino.* Et alibi : *Generale & pitantia sit de bonis piscibus, & Rossolias, aut alia pitancta in loco Rossoliarum, si tempus non est comedendi adipem.* Ex quibus posterioribus verbis patet *Rossolias* in hoc Monasterio adipe conditas fuisse ; ex quo tamen non continuo sequitur eodem modo in aliis Monasteriis fuisse confectas, ubi pro adipe butyrum potuit adhiberi. Quas nostri *Rufeolas*, seu *Rissoles*, ut hic habetur, vocabant, eas Germani *Cratones*, seu *Grapones* appellabant à Teutonico *Grapfen*, quæ ipsis placentulæ species est in altum erectæ ex farina & butyro confectæ. Vide *Cratones*, *Roscella* & *Rufeola*.

¶ ROSOR, Qui rodit. *Mures horreorum Rosores*, S. Ambrosio Serm. 81. Johannes de Janua in *Rosorius* : *Dicitur hic Rosor, & hinc Rosorius, corrosorius, vel comprehensorius ; & hoc Rosorium, Locus ubi roditur aliquid.*

¶ ROSPUS, Bufo, Italis *Rospo*. Vita S. Petri Cœlestini PP. tom. 4. Maii pag. 453. & apud Muratorium tom. 3. pag. 631. col. 2.

Hic fuit, hic jacuit. Serpentibus atque lacertis
Hic locus est : Rospi comites recubantibus adsunt.

ROSSA. Charta Henrici III. Regis Angl. to. 2. Monastici Anglic. pag. 211. *Et totam daylam marisci, tam de Rossa, quam de prato, &c.* Forte *Mossa*. Vide *Mussa*.

☞ Erit forte qui credat, *Rossam* idem esse quod *Rosetum*, Juncetum, quod juncos in *mariscis* seu locis palustribus nasci notum sit omnibus.

ROSSINUS, Equus minor. Vide *Runcinus*.

¶ ROSSIS, vel Rossa. Vide *Raufus*.

¶ ROSSOLIA, Placenta. Vide *Rosolia*.

¶ ROSSUM. Charta Bernardi-Atonis Vicecomitis Nemauf. ann. 1141. in Probat. novæ Hist. Occitan. tom. 2. col. 508. *In nundinis quoque, quas in civitate Nemausi per octo dies à festo B. Martini incipientes fieri volo atque decerno, laudo & concedo omnibus vobis prædictis & successoribus vestris, per me & per meos, medietatem omnium usaticorum & omnium leddarum, quæ ex ipsis nundinis exierint. Hæc omnia, sicut supra scripta sunt, vobis laudo & concedo, ut ea de me & de meis ad feudum vos & vestri in perpetuum habeatis & teneatis ; excepto eo, quod de corda & quintali & sextario Rossi accipio.* Mendum esse suspicor in hac voce, ac fortean pro *sextario Ross.* legendum unica voce *sextairalatico*, aut alio simili vocabulo, quod jus significet *Sextariatici*. Mox ibidem habetur, *excepto tamen sextairalaico, quod nobis semper integrum retinemus.* Vide *Sextariaticum*.

¶ 1. ROSSUS, Ruber, Italis *Rosso*, Gallis *Rouge*. Acta S. Antonini Archiep. to. 7. Maii pag. 682. *Sericeo operimento coloris rubei, vulgo dicti veluto Rosso.*

¶ 2. ROSSUS, Monetæ minutioris species, ut opinor, fortean æreæ, unde dicta *Rossus*, quasi Ruber, aut Rufus nummulus. Testamentum G. Comitissæ Montisferrandi ann. 1199. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. pag. 257. *Legavi ... à Peyronala de Vila* XX. (*solidos*) *à Marsera de Nevernis* XX. *à Bona femna* XX. *à mon chapella* C. *W. da Chamvero* C. *& 1. Rossi, alii clerico* XX.

ROSTA. Historia Cortusiorum lib. 1. cap. 7. *Jussit fieri Rostam in flumine, & Paduam privavit aqua, & sic caruit molendino.* Cap. 14. *Qui statim per Rostam factam juxta viridarium S. Justinæ civitatem intraverunt furtive.* Cap. 16. *In dicto flumine fecit Rostam, & sic aqua quæ naturaliter debet currere versus mare, cœpit currere versus Paduam per obliquum.* Italis *Rosta*, flabellum sonat, nostris *Eventail*, quo vocabulo etiam vulgo designamus obicem illum ex asseribus, qui aquas in molendino continet, quo laxato, eæ elabuntur.

☞ Huic notioni propius accedit altera hujus vocis significatio apud eosdem Italos, quibus *Rosta* etiam est Asser in tabulato, qui annexo fune ducitur & reducitur ad moventis voluntatem, ut sunt illi asseres mobiles aquis oppositi in molendinis. Pro quovis aggere aquis continendis accommodo, nostris *Ecluse*, utuntur Rolandinus Patavinus lib. 9. cap. 9. apud Muratorium tom. 8. col. 306. *Milites quidam & pedites die x. exeunte Julio mane vecunt, ut Rostam sive clusam dirumperent.* Regimina Paduæ ad ann. 1312. ibidem col. 429. *Paduani ... vastaverant Rostam, & aperuerunt aquam malo velle domini Canis.* Chronicon Estense ad an. 1312. apud eumd. Murator. tom. 15. col. 374. *Paduani vero cum exercitu suo posuerunt se longius causa aperiendi quamdam Rostam positam in flumine Bacbilionis, & rupta fieret fluminis, & iret usque Paduam.* Rursum occurrit ibid. col. 419. in Statutis Civitatis Mutinæ fol. 68. rub. 348. & alibi.

¶ ROSTER,

¶ ROSTER, Ῥύγχος, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Gr. Lat. Ῥύγχος, *Rostrum*. Et mox: Ῥύγχος, *Rictus*, *Rustrum*, *Roster*, ex variis codicibus MSS.

¶ ROSTIDUS, Assus, *Rost*. Vide in *Rostum*.

ROSTRA CALCEORUM, Acumina scilicet calceorum, quæ [ῥοβίτια Mauricio lib. 12. Strateg. pag. 203. ὀξεῖαι, Leoni in Tacticis cap. 6. §. 26. denique] Annæ Comnenæ πεδίλων προάλματα dicuntur: ita enim Scriptores vocant prominentes & ultra pedum longitudinem prosilientes extremas calceorum partes, in acumen quoddam desinentes, ut ad eamdem Annam pluribus observavimus. Adalbero Laudunensis in Carmine ad Robertum Regem:

Cœpit summa pedum cum tortis tendere Rostris.

Boetius seu auctor de Disciplina Scholarium cap. 2. *Rostratis tabulatisque calceis ut Regum incedere*, &c. Ejusmodi autem Rustra sic describit Joannes Archirrenius lib. 2. cap. 3.

.... solea substringitur arcu
Calceus obliquo, pedis instar factus, ut ipsos
Exprimat articulos, cujus deductior ante
Pinnula procedit, pauloque reflexior exit,
Et fugit in longum, tractumque inclinat acumen.

Calceorum de cordubis Rostra tortitia, apud Guibertum lib. 1. de Vita sua. *Calcei ad aquilini Rostri speciem*, apud Petrum Damian. lib. 5. Ep. 16. *Rostra*, in Regula Templariorum cap. 29. *Sotulares rostrati vel cordellati*, in Synodo Nemausensi an. 1284. *Sotulares Rostrati* interdicuntur [Canonicis, in Statutis Benedicti Episc. Massil. ann. 1230. ex libro viridi Episcopatus ejusdem urbis,] Sacerdotibus, in Constit. Galonis Card. ann. 1208. cap. 3. in Concilio Parisiensi ann. 1212. part. 2. cap. 9. in Sarisberiensi ann. 1217. c. 10. in Præceptis Synodalibus Petri de Collemedio Archiep. Rotomag. an. 1245. in Constitutionibus Nicosiensibus cap. 8. in Synodo Bajocensi ann. 1300. cap. 33. 123. in Concilio Londinensi ann. 1342. cap. 1. &c. [*Nec ocreis Rostratis quis utatur*, in Statutis Monasterii S. Audoeni Rotomag. apud Marten. tom. 1. vett. Scriptorum part. 1. p. 300. edit. an. 1700.] Vide Gobelinum Personam ætate 6. cap. 49. & supra in v. *Poulainia*, & præterea Glossarium mediæ Græcitatis in Ῥοβίτια.

¶ ROSTRARE. Quasi rostro quærere. Glossæ Lat. Græc. *Rostrat*, ἐπιζητεῖ. Vulcanius corrigit *Rastrat*; sed nihil mutandum esse contendit Martinius, cui ἐπιζητεῖ, idem est quod Appetere, & *Rostrare*, idem quod Rostro captare & appetere, vel quærere. Hanc opinionem firmant Glossæ Græc. Lat. ubi: ἐπιζητεῖ, *Rostrat*, *desiderat*, *requirit*. Vox ducta est ab avibus, ut videtur, ac fortassis etiam à porcis, qui rostro quærunt escam. Apud Plinium lib. 18. cap. 19. legitur: *In collibus transverso tantum monte aratur, sed modo in inferiora, modo in superiora Rostrante vomere*, alias *Reptante*. Budæus *Rostrante* exponit Rostrum impingente: cui Harduinus addit: Vel rostrato forte vomere dixit, hoc est, simplici, non aurito, quo utuntur in planis, auctore Palladio lib. 1. cap. extremo.

¶ ROSTRATUM PRÆSIDIUM, Arx munitionibus rostratis, id est, acuminatis septum, apud Matthæum de Captiv. Pisarum, tom. 19. Muratorii col. 180. Vide *Rostra calceorum*.

¶ ROSTULUS, perperam pro *Rotulus*, Mensuræ species. Vide *Rotulus* 2.

ROSTUM, Assum. Boxhornius in Lexico Prisco-Britannico: *Rhost*, *assum*, *ustum*. Antiquam vocem Britannicam esse ostendit nomen Regis Armoricani, *Daniel Dremrost*, ab ustis oculis, vel usto vultu sic dicti. [Ordinatio Humberti II. super numero & ordine mensarum, tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 311. col. 1. *Primum ferculum ... de ... quarta parte unius rotuli de carnibus porcinis recentibus in Rosto inter duos quoslibet cum salsumento prout supra*. Pluries occurrit ibidem p. 312. col. 1. & 2. Statuta Monasterii S. Claudii an. 1448. pag. 81. *Pitantiarius (debet in eurutspreno) unam peciam bovis & unam porci cum Rostis assuetis.*] *Rhostio*, *assare*, *torrere*. Le Roman de *Vacce* MS.

Ja li Rois, ce dit il, ne mengera de Rost,
Se Herout en sa terre, come sol ne l'eat lost.

Charta ann. 1148. apud Puricellium in Ambrosiana Basilica pag. 704. *Pullos rostidos, & lumbulos cum panitio, atque porcellos plenos*, &c. [Haud satis scio qua notione vocem *Roste* usurpet le Roman de la guerre de Troyes MS.

Es la beste qi n'est pas fuge,
Vient u la foille ou l'ombrage,
Ni let sa mort, ni son encombre,
Roste senpuis dort a l'ombre.]

ROSULATUS, Rusis distinctus. Vide *Rosatus*.

¶ ROSULENTUS, Rosaceus, roseus. Vita S. Gudwali, to. 1. Junii pag. 737. *Absentibus vero tanquam sertum Rosulentum ex odore suavitatis apparuit*. Epistola Ellingeri Monachi apud Mabillonium to. 4. Analect. pag. 358. inscribitur: *Comarco Fromondo mire Rosulenti splendoris in cunctis emerito, Ellingerus omnium hominum extimus, quicquid in Christo adoptari potest festivius*. Utuntur Prudentius in Passione S. Eulaliæ v. 199. & Martianus Capella lib. 1. pag. 19.

ROSUM, Ῥόδον, in Gloss. Græc. Lat. pro *Rosa*. *Rosum unguentum*, pro *Roseum*, in l. 21. D. de Auro, argento, &c. in Cod. Florentino: *Sed & valetudinis, qualia sunt commagena, crinu, Rosa, muru*.

1\. ROTA, apud Græcos genus fuit tormenti, uti docemur ex Tullio lib. 5. Tuscul. & Apuleio lib. 3. & 10. Metamorph. Suidas ὄργανον βασανιστικὸν ἐφ' ᾧ ἐτείνοντο τὰ σώματα fuisse ait. Alibi, ξύλινόν τι ἐν ᾧ δεσμώμενοι οἱ ἀδικοῦντες ἐκυλίοντο. Sed aliud prorsus fuisse supplicium jure contendit Cujacius lib. 3. Observ. cap. 28. ab eo, quod Franciscus Rex in grassatores instituit, ubi fractis membris semianimes in altum elatis rotis supini imponuntur: cum in supplicio illo veterum, rei rotis alligari crudeliter torquerentur ac distenderentur: de quo quidem veterum supplicio egere alii, ac inprimis Anton. Gallonius de SS. Martyrum cruciatibus cap. 2. Acta S. Julianæ Virginis & Mart. cap. 3. num. 14. *Tunc Præfectus jussit afferri Rotam ferream, & figi in ea gladios acutos, & super ipsam Rotam imponi Virginem, ut staret Rota in medio duarum columnarum, & quatuor milites de ista parte, & alios quatuor ex alia parte, & milites trahebant Rotam, & Julianam habebant superpositam. Trahentes autem milites machinam tingebant, & nobile corpus virginis Christi membris fundebatur, & medulla de ossibus ejus exibant, & tota Rota tingebatur de illa*, &c. Adde Vitam sancti Ephremi num. 10.

Non aliud tamen fuit ferme Rotæ supplicium ab hodierno, sub prima Regum nostrorum stirpe, atque adeo posterioribus sæculis, cum rei confractis ossibus morituri, vel post suspendium, vel capitis minutionem, rotæ ad spectaculum & ludibrium innecterentur. Gregorius Turonensis lib. 6. Historiæ cap. 35. & Aimoinus lib. 3. cap. 32. ubi de feminis maleficis: *Alias enecat, alias incendio trudit, alias Rotis ossibus confractis innectit*. Di-

marus lib. 4. pag. 48. *Miser captus est, fractisque cruribus Rota superpositus.* Andreas Suenonis lib. 7. Legum Scanicarum cap. 11. *In Rota distento corpore suspendatur, vel lapidibus obruatur, &c.* Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandriæ num. 95. *Post hac vero utrorumque corpora virorum* (qui patibulo suspensi fuerant) *Rota plaustri superposita, in malo altissimo prа, videnda universis transeuntibus proposuerunt, &c.* Idem num. 119. *Eodem die captus est, ... & in Rota malo superinfixa ligatus, disperditionem vitæ perpessus, omnium spectaculum fuit.* Adde num. 122. Philippus Galtherus lib. 8. Alexandreidos, de cæde ejusdem Caroli pag. 64.

Hoc habitu quondam Burchardum Flandria vidit
Solventem meritas occiso Principe pœnas,
Quem Rota pœnalis pro tanto crimine torsit,
Totaque confregit Ludovico vindice membra.

Vide præterea Galterum Tervanensem in Vita ejusdem Caroli cap. 39. & 42. & Sugerium in Ludovico VI. pag. 316. Cæsarius lib. 2. Mirac. cap. 6. de homicida: *Statim data super eum sententia, pœna Rotali adjudicatus est.* Adde lib. 10. cap. 37. lib. 11. cap. 54. 55. Willelmus Heda in Wilebrando Episcopo Trajectensi: *Cum socio ignominiose trucidatur, impositus Rota, stipite exaltatus, quod maxima apud Germanos judicatur infamia.* Continuator Nangii ann. 1326. *Prius enim in pilorio vertitur, & deinde ambæ manus scinduntur, & in Rota eminente ligatus ponitur, pugnis abscissis ante eum ad circumferentiam Rotæ pendentibus, &c.* Ægidius de Roya ann. 1328. *Deinde tractus ad patibulum, fractis cruribus & membris decapitatus fuit, & positus super Rotam, atque suspensus cum eadem Rota ad novum patibulum miræ altitudinis cum suis consortibus.* Denique Continuator Chronici Carionis ann. 1535. *Rotæ supplicium hoc anno mense Januario primum in Gallia adversus latrones decernitur.* [Johannes du Tillet Episcop. Meldensis in Chronico: *Anno 1535. lex contra latrones lata, salutaris admodum omnibus peregrinantibus & iter facientibus, ut pedibus, brachiis, dorsi spina & cervice fracta & conquassata, tamdiu sublimes in Rota vivant, quamdiu animam de cœlo trahere poterunt.* Gesta Balduini de Luxemburgo Trevirensis Archiep. apud Baluzium tom. 1. Miscell. pag. 106. *Proprium occulta nationis fratrem, qui propriam uxorem interfecerat spe solemnioris ... supplicio Rotali interimere permisit.*] Hujusce supplicii meminerunt præterea Albertus Stadensis ann. 1192. Annales Colmar. 1. part. ann. 1293. 2. part. ann. 1293. Albertus Argent. pag. 114. 117. 155. 169. 178. Genealogia Regum Daniæ pag. 217. Godefridus Monachus S. Pantaleonis ann. 1226. Chronicon Leodiense apud Labbeum, & Levoldus Northovius eod. anno, Historia Archiepiscoporum Bremensium pag. 114. Magnum Chronicon Belgicum pag. 227. 286. Suffridus Petri in Episcopis Leod. cap. 10. 18. Æneas Silvius in Histor. Bohem. cap. 8. &c. Vita Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevir. lib. 2. cap. 12. Hermannus de Lerbecke in Chronico Comitum Schawemburg. pag. 37. &c. Apud Suecos jure antiquo, feminas rotæ imponi, aut ad ramum arboris suspendi vetitum. Mas vero rotæ imponebatur, femina autem sub arena defodi debebat, ut observat Joann. Stiernhookus de jure Sueonum vetusto pag. 356. Vide Turnebum lib. 7. Advers. cap. 16. Hadrianum Junium lib. 3. Animadv. cap. 12. p. 145. [Frontonem Duceum ad S. Basilium p. 42. Menagium in Etymologiis Gallicis v. *Roue.*] &c.

ROTARE, Rotæ supplicio punire, Gallice *Rouer.* Magnum Chronicon Belgicum an. 1213. *Per vicos & plateas in cauda vilissime tractus, tandem in rota eminentissima Rotatus est, &c.* Joannes de Beka in Joanne II. Episcopo Trajectensi: *Idem Gerardus inter acerba supplicia dire Rotatus est.* [Statuta Guidonis Episc. Traject. ann. 1310. in Batavia sacra p. 177. col. 1. *Item prohibemus sub pœna excommunicationis, ne aliqui, qui mortem sibi conspiraverunt, seipsos laqueo suspendendo, vel qui suspensi, decollati vel Rotati, aut alias propter suum scelus interfecti sunt, in Ecclesiis vel cœmeteriis sepeliantur, nisi de nostra seu Officiarii nostri licentia speciali.*] Anonymus in Chronico Sclavico ann. 1369. *Qui apprehensus Rotatus est, & in quatuor partes divisus, & super rotas quatuor positus, secundum quatuor civitatis partes.* Adde an. 1387. Albertum Stadensem an. 1226. Ægidium de Roya ann. 1328. Ericum Upsaliensem lib. 3. Hist. Suecicæ ann. 1189. lib. 4. pag. 119. &c.

INROTARE, Eadem notione. Lambertus Ardensis pag. 169. *Alios Inrotavit, alios imparticavit, alios caudis jumentorum protrahendos & discerpendos adhibuit.*

2. ROTA, Lychnuchus, in formam rotæ à fornice pendens in ædibus sacris, quem alii *Coronam* vocant. Adamnanus de Locis SS. lib. 1. cap. 6. *Cujus* (Ecclesiæ) *in superioribus grandis quadam area cum lampadibus Rota in funibus pendet.* Ita usurpat S. Bernardus lib. de Vita & moribus Clericorum c. 11.

3. ROTA, Pallii Ecclesiastici species, in formam rotæ effecti, vel pallium rotarum figuris distinctum. Anastasius in Leone III. PP. pag. 143. *Fecit vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio tabulam de Tyrio cum historia Crucifixi. Nec non & Rotas de chrysoclavo ornatas in circuitu de quadrapulo.* Infra: *Fecit ... & Rotam de chrysoclavo ornatam in circuitu de Tyrio.* Le Roman *de Garin* MS.

Bues i offre un vert paille Roé.

Le Roman *de Parise la Duchesse:*

Li Dus Renart offert quatre pailes Roez.

4. ROTA, in Monasteriis Sanctimonialium, turricula lignea versatilis, qua necessaria in Monasterium inducuntur, nostris, *Tour.* Regula Sororum Minorum Monasterii Humilitatis B. Mariæ Parisiensis diœcesis ab Urbano IV. PP. exarata ann. 1263. *Sine Ministri licentia non habeatur nisi una Rota conveniens in Conventu, per quam necessaria foris concedantur, & auferantur etiam auferenda: hæc siquidem taliter ordinetur, ut nihil possit ea mediante videri.* Visitatio Monasterii S. Franciæ in diœcesi Placentina an. 1338. apud Petrum Mariam Campum: *Fiat etiam ibi in dicto muro una Rota lignea volubiliter ad porrigendum paramenta, libros, & alia, &c.*

5. ROTA, Instrumentum Musicum. Vide *Rocta.*

6. ROTA. Hariulfus lib. 3. Chronici Centulensis cap. 8. *de libris Isidori: Etymologias, Rotarum, prœmiorum, & Rotarum & officiorum: Item prœmiorum, item Rotarum, &c.* Ubi editur ad marginem, id est *Cantuum seu Hymnorum.*

7. ROTA, pro Mensura Italica. Charta Gregorii IX. PP. apud Ughellum tom. 7. Ital. sacræ pag. 60. *Casei Rotarum ducentarum sexaginta sex, leguminum modiorum 80. risi modiorum 19. alei Rotarum 95. zuccari Rotarum 38. &c. Rota cera.* [pro Massa circulari, nostris *Pain de cire,* ni fallor,] in Charta an. 1300. apud eumdem tom. 4. pag. 960.

¶ 8. ROTA, ROTTA, Turba, manipulus, globus hominum, Germanis etiamnum, ut & alias Gallis *Rotte.* Statuta Equitum Teutonic. art. 86. apud Raimundum Duellium tom. 2. Miscell. pag. 62. *Audito clamore praconis ascendent equos in hospitio ...,*

statimque precedat frater spatium in Rota, faciet servos suos pracedere, vel atie acceptus accepta Rota faciet servos suos pracedere, ut arma sua custodire valeat, & locum quo cœperit in Rota servare ... Quando frater exit de hospitio, si viderit locum sibi cum suis servis sufficientem in Rota vacuum & apertum potest intrare. Vossius lib. 2. de Vitiis serm. cap. 17. bis habet *Reta* hac notione ex Willelmo Britone, pro quo Cangius legit *Rupta*. Vide in *Rumpere*.

Rota Adipis, in Tabulario S. Theofredi Velavensis.

Rota Auri. Vincentius Belvac. lib. 31. c. 143. *Argentaria de Lebena quotidie valet, ut dicitur, tres Rotas argenti depurati, qua valent tria millia Soldanos, solutis operariis.*

¶ Rota Bibliothecæ, f. Pluteus; in Bibliothecis enim nonnunquam habentur plures versatiles, quos *Rotas*, haud ita inepte, vocare potuerunt. Statuta Monasterii S. Claudii an. 1448. pag. 52. *Statuimus & ordinamus, quod pro conservatione prafatorum librorum fiant & construantur in prafata libraria de emolumentis officii sacrista pradicta, ut supra pro reparationibus unitis seu unitis, banci, Rota & scamna, & inde cum catenis eisdem affigantur.*

¶ Rota Judæorum, Circulus, quem in vestibus ut à Christianis secerni possent, deferre cogebantur. Statuta Ecclesiæ Ruthenensis apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 769. art. 15. *De Judais statuimus, ut in civitatibus & castris & aliis locis insignibus, & non in aliis, habitare permittantur, & ut omni tempore in medio pecteris Rotam portent, ut propter hoc a populo Christiano discernantur.* Adde Statuta Ecclesiæ Nemausensis ibidem col. 1064. art. 14. Vide supra *Judai*.

¶ Rota in Navibus. Vide *Roda* 2.

¶ Rota Piscium, Multitudo, ni fallor, à Germanico *Rotte*, Turba. Charta ann. 1087. apud Baluzium Hist. Tutel. col. 428. *Si quando autem Rota piscium ingressa fuerit, ex ipsis quoque habebunt partem suam.* Vide *Rota* 8.

Rota Porphyretica, Camera Romæ; cujus pavimentum ex marmore Porphyretico *Rota* figuram efformabat: unde Camera ipsa nude *Rota* dicta est, ut apud Normannos *Scacarium*, quod Camera, in qua judicia exercebantur, Scacarii instar, marmoreis tabellis distingueretur. Petrus Diac. lib. 4. Chronici Casin. cap. 37. de Henrico Imperatore: *Cum in Rotam Porphyreticam venisset, positis utrisque sedibus, consedere.* Neque, opinor, alia est ab ea, quam *Rotam Romanam* dicimus, ubi agitantur publica judicia, quorum Decisiones circumferuntur: [quam sic dictam volunt quidam, quod ibi *Auditores*, ut vocantur, *Rota* alternatim sedeant judicentve; aut quod apud ipsos versentur præcipua rurius orbis Christiani negotia. Curiam hanc instituit Johannes XXII. Papa.] Scribit Goldastus lib. 2. Alamannicor. pag. 5. *Raath* Germanis *Rotam*, & *Cameram* significare, hincque *Rotwilam*, oppidum Helvetiorum appellatum, quod in eo esset Camera judiciorum Imperialium, quæ postea Spiram translata est: eademque ratione *Rotam* Romanam dictam. [*Curia Rota sacri palatii apostolici Avenionensis* memoratur in Statutis ejusdem urbis lib. 2. rubrica 2. art. 1. in qua *teneatur deinceps curia, saltem semel in hebdomada die Mercurii.* Aliquot aliæ sunt civitates in Italia, in quibus etiam Rotæ celebrantur, ut Genuæ, &c.]

Rota cum Tintinnabulis, Quæ in ædibus sacris appendi ad parietem versus latus altaris, & volvi solet ad elevationem hostiæ. Monasticum Anglic. to. 1. pag. 104. *Praterea fecit vir venerabilis Athelwoldus quandam Rotam tintinnabulis plenam; quam auream nuncupavit, propter laminas ipsius deauratas, quam in festivis diebus ad majoris excitationem devotionis reducendo volvi constituit.* Huc spectat, quod habetur in Concilio Nicosiensi ann. 1340. cap. 4. *Item statuimus & ordinamus ac etiam mandamus omnibus Episcopis Gracis, & aliis Prasulibus quarumlibet nationum, & Sacerdotibus earumdem, quod debeant ordinare quoddam signum quo possit omnibus audientibus divinum officium notum esse, illa hora, qua perfecerint Corpus Christi, quando celebrant in altari: ita quod illo tempore Corporis Christi exhibeatur reverentia tam debita, quam devota.* Adde Statuta Willelmi Episcopi Parisiensis c. 15. & Synodum Wigorniensem ann. 1240. cap. 9.

¶ Rotarum Tritura, Datium, Teloneum. Vide *Rotaticum*.

¶ ROTABILIS, Versatilis. *Agiliter Rotabilis*, apud Ammianum Marcellinum lib. 23. cap. 4. Vide in *Rotaticum*.

¶ 1. ROTABULUM, Ornatus altaris toreuticus, quo tabella sacra solet includi, Gallis *Retable*; unde vererer, ne legendum esset *Retabulum*, nisi etiam dici potuisset *Rotabulum*, quod hujusmodi ornatus nonnumquam rotundus sit. Ritus Ecclesiæ Toletanæ ex Missali Mozarabum de Sabbato sancto, apud Marten. de antiqua Ecclesiæ Disciplina in Divinis Off. pag. 463. *Et cum pervenerint ad altare majus, Sacerdos faciat confessionem, ut moris est, & facta confessione Sacerdos solemniter dicat hymnum* Gloria in excelsis Deo, *& statim... discooperiantur altaria frontalibus nigris, & Rotabula aurea, & omnia appareant solemniter, &c.* Vide *Retaule* & *Rotalle*.

¶ 2. ROTABULUM, Johanni de Janua, *Furca vel illud lignum cum quo ignis movetur in fornace causa coquendi; & dicitur sic, quia rotat & proruit ignem furni gratia coquendi, vel stercora purgandi.* Glossæ Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Rotabulum, Roables, c'est instrument a traire brese hors du four.* Glossæ Lat. Gr. & Græc. Lat. *Rotabulum*, ὀυσυίδης.

¶ ROTABUNDUS, Qui versatur instar rotæ Guibertus lib. 1. de Gestis Fr. cap. 2. *Quis ergo doceri de eorum* (Græcorum) *fœda mobilitate desiderat, Rotabundos in regnis alternantesque Antiochos Demetriosque recenseat.* Non male Barthius in Glossario apud Ludewig. to. 3. pag. 412. *Rotabundos* reddit *Quadam velut vertigine percitos.*

¶ ROTAGIUM. Vide mox in *Rotaticum*.

¶ ROTALE Supplicium, Rotalis Poena. Vide *Rota* 1.

¶ ROTALIS, Qui spectat vel habet rotas. *Rotale carpentum*, apud Julium Capitolinum in Macrino c. 12.

¶ Rotalis Cursiva, Glosata, Media, Minor, Totidem scripturæ species. Vide *Scriptura*.

¶ ROTALLE, Ornatus altaris toreuticus, idem quod supra *Rotabulum* 1. Gall. *Retable*. Testamentum ann. 1415. apud Rymerum to. 9. pag. 274. col. 2. *Item, lego Abbatia de Louthpart 11. capas de rubea veste de auro, cum armis meis antiquis & capuciis eorum, & Rotalle, qua voluerat* (f. *voluerit*) *eligere ad valorem* vi *l. & non plus, & unam capam albam inbroudatam cum stellis de auro, &* xl. *s. pro remembrantia.* Vide *Retaule*.

¶ 1. ROTARE, Rota punire. Vide *Rota* 1.

¶ 2. ROTARE, *Effutire celeri & incursoso sermone*, Gaspari Barthio in Glossario, ex Roberti Monachi Historia Palæstina, apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. pag. 120. Mamertus Claudianus in Epistola ad Sapaudum Rhetorem apud Baluzium to. 6.

Miſcell. pag. 538. *Nullum lectitandis his tempus infumas, quaſdam reſenautium ſermunculorum taureas Rotant, & oratoriam fortitudinem plaudentibus concinnentiis evirant.*

Rotare Loricam. Monaſticum Anglicanum tom. 2, pag. 384. *Exterram, qua fuit Martini Permentarii de Fleta, qua continet... pro ſervitio Rotandi unam loricam ſemel in anno pro toto feodo, quando dominus ipſius feodi ſuper ipſum feodum miſerit.*

ROTARICIA. Tabularium Capellæ in Biturigibus: *In qua pagina ſunt manſiones, concisa veterina & Rotaricias, & refuſum eſt ad tabula prima de pagina illa, &c.* Infra: *Per loca, ubi decuſas poſitas ſunt uſque ad Rotaricias, &c.*

¶ ROTARII. Vide *Ruptarii* in *Rumpere.*

ROTATA AQUÆ. Tabularium S. Aniani Aurelian. *Recognoſcens me injuſte tenuiſſe injuſtam Rotatam aqua in aqua S. Aniani ad Arenas, juxta clauſum Regis, ..., ipſam dimidiam Rotatam do & S. Aniano & Canonicis, &c.* [Ubi *Rotata aqua* non aliud videtur quam certum aquæ fluentis ſpatium. Etiamnum de fluviis *Rouler* dicimus, à *Rotare*, Fluere.]

ROTATICUM, Rodaticum, Rotagium, Roagium, &c. Vectigal, ſeu tributum, quod pro damno, quod in viis publicis, quas *Rotabiles* vocat vetus Inſcriptio 149. 1. currus facere ſolent, exſolvitur domino prædii: *Augaria pro Rotarum tritura*, in lege 21. Cod. Theodoſiani de Curſu publico: *Teloneum Rotarum*, in Charta Roberti Regis Franc. pro Monaſterio Argentolienſi apud Duchesnium in Notis ad Abælardum pag. 1151. *Datium Rotarum*, in Statutis Mediolanenſibus 2. parte cap. 478. Gallis *Roage*, vel *Rouage*. Vide San-Julianum in Cabilone p. 419. Charta Dagoberti Regis apud Doubletum pag. 656. [& apud Miræum tom. 1. pag. 241. col. 2.] *Portaticos, rivaticos, Rotaticos, vultaticos, &c.* Vide eumdem pag. 709. 732. 778. Charta Chlodovei III. Regis pro Monaſterio S. Dionyſii: *Ubicumque telleneus, portaticus, Rotaticus, vel reliquas reddebutionis à judicibus publicis exigebantur.* [Felibianus Hiſtor. Sandionyſ. pag. XII. legit *Rotatecus.*] Charta Caroli M. apud Aimoini Continuatorem lib. 5. cap. 1. *Nec Rotatico, nec portatico, nec pulveratico, &c.* Charta Caroli Calvi in Tabulario Dervenſis Monaſterii: *Rotaticum totum ad integrum, quod à tranſeuntibus exigitur, &c.* Vide [Præceptum Pippini Regis apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliſſ. col. 30. aliud Præceptum Ludovici Imperat. eod. tom. col. 62. Privilegium ejuſdem Imper. ibid. col. 66. Præceptum Carlomanni Regis Franc. an. circiter 880. in Appendice Marcæ Hiſpan. col. 812.] Chartas alias apud San-Julianum in Trenorchio p. 510. Hemereum de Academia Pariſienſi pag. 25. 33. & in Auguſta Viromand. pag. 258. *Rotatica vini*, apud eumdem Hemereum ibidem pag. 132.

Rodaticum, *Rodage*, in Conſuetudine Aquenſi tit. 12. art. 5. 6. & S. Severi tit. 10. art. 5. 6. Indiculus Regalis: *Nec nollas venditas, nec Rodaticum, nec foraticum, nec pontaticum ... exactare præſumatis.* Capitula Caroli M. lib. 6. cap. 219. *Ut nullus homo præſumat tholoneum per vias, nec per villas Rodaticum vel pulveraticum recipere.* Adde Capitulare 5. an. 803. c. 22. & Chartam ejuſdem Caroli apud Doubletum p. 708. [ubi habetur *Rodaticum.* Appendix Marculfi formula 45. *Nullus quiſlibet ... nulla telonea, nec ullas venditas, nec Rodaticus, nec foraticus, nec pontaticus ... exactare præſumatis.* Occurrit ibi paſſim.]

Rotagium. [Charta Roberti Franc. Regis ann. 1010. apud Doubletum pag. 829. *In Argentolio mercatum & theloneum, Rotagium & tenſamentum vini.*] Tabularium Vindocinenſe ann. 1080. Ch. 206. *Dimiſit, & quietam perpetualiter clamavit Domino Deo & Monaſterio Vindocini conſuetudinem quamdam, qua vulgo Rotagium appellatur, quam exigebat ab hominibus S. Trinitatis, non quidem recte, ſed ſicut mos eſt ſecularibus facere .... accipiebat autem ab omnibus prædicti loci hominibus, quaqua verſum in terra ſua exirent, pro aliquo conductu fœni, aut alterius rei, carris ſive quadrigis cum bubus faciendo. Capiebat vero de carro 4. den. de quadriga 2. den. &c.* [*Rotagium liberum*, in Tabulario Abſienſi fol. 187.] Tabularium Prioratus S. Nicaſii Mellentenſis fol. 36. *Aſſerebat etiam Prior S. Nigaſii ſe debere habere & percipere de quolibet dolio vini venditi in manerio & hoſtiſiis ſupradictis duos denarios ratione Rothagii in prædicta compoſitione, ſeu ordinatione.* Vetus Notitia in Hiſtoria Monaſterii S. Nicolai Andegavenſis: *Ut vini noſtri in noſtro cellario venditi partem ſuam Rotagii & venditionis tribueret depoſcimus.* Charta an. 1218. *Petunt etiam quod ceſſem a Rotagio, quod de novo levavi ſuper calceam ante domos hoſpitum ſuorum.* [Litteræ Roberti Abbatis S. Columbæ an. 1231. è Tabulario Sangermanenſi: *Habebamus præterea in dicta villa hoſpites & Rotagium, videlicet duos denarios pro unaquaque quadrigata vini.* Paſſim occurrit.] Vide Doubletum p. 827. & Buzelinum in Gallo-Flandria p. 386.

¶ Rotoagium. Tabularium Calenſe pag. 111. ad ann. 1247. *Libertates autem domorum & ſex arpentorum de cætero non habebunt, ſalvis eiſdem Clericis Rotoagio & minagio.*

Roagium. Charta Guillelmi Epiſcopi Laudunenſis in Probat. Hiſt. Guinenſis pag. 378. *Item medietatem Roagii de Mailli & de Noviant.* Charta Philippi Aug. an. 1185. apud Morinum lib. 5. Hiſtor. Vaſtin. *Abſque Roagio, & meſſione ſervientium, & carreto.* Charta anni 1147. apud Loiſellum in Bellovaco pag. 274. *Quiconque choſe eſt couſtume eſtre pris des marcheans en tonnelieu, en ferage, Roage, & en travers.* Tabularium Maurigniacenſe Charta 26. *Inſuper & Roagium ejuſdem villæ eis conceſſimus, retenta nobis & ſucceſſoribus noſtris ejuſdem Roagii juſtitia, &c.* [Chartularium Compendienſe: *Dedimus etiam atque conceſſimus prædicto Petro clerico noſtro jus integrum, quod habebamus in dicta domo, videlicet Roagia, foragia, vintragia, ſalvis & Retentis nobis & Eccleſiæ noſtræ omnibus juſtitiis altis & baſſis.* Charta Mathildis Comitiſſæ Nivern. an. 1244. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom. 4. col. 102. *Dedimus ... eis in Roagio ejuſdem villæ quinquaginta bichetos frumenti annui redditus.* Codex MS. reddituum Epiſcopatus Autiſſiod. ann. circiter 1290. *Roagium & plaintagium ſunt Comitis, Epiſcopi & Vicecomitis: & in hoc Roagio & plaintagio, Comes unum denarium, Epiſcopus unum denarium & Vicecomes unum obolum. Clerici, Milites, Religioſi non debent Roagium, plaintagium nec minagium, niſi modiant; ſi vero modiant debent de modio 1. obolum. Roagium & minagium* (Appoigniaci) *circa* 1111[xx]. *lib.* ibidem. Adde Chartam Philippi Audacis Regis Franc. an. 1273. apud Lubinellum tom. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 27. col. 1. Chartam Ludovici Franc. Regis an. 1255. tom. 4. Hiſt. Harcur. pag. 1353. &c.] Porro *droit de Rouage* vocant noſtri, tributum, quod exſolvitur pro vino, quod curru tranſvehitur. [Charta Philippi Aug. Francorum Regis an. 1202. è Chartulario Latiniacenſi: *Aſſerebant, quod ipſi habebant omne preſſoragium de vineis terræ B. Petri de Latigniaco, quæ eſt apud Vannas, & Roagium illius*

terræ ad censum duorum modiorum vini & unius denarii annuatim. Recensio redditium Petræ-fontis an. 1300. è Bibl. Regia: *Item a Jausi vientrages de vins, & Rouage de vins dou mui 1. den.* Tabularium Calense pag. 171. *Li Sire de Pompoue a teles soasiunes en sa terre de Chiele ... d'un tonniau de vin du fust & vin 11. den. & ob. de Rouage ... s'il vent vin en la cave, il en doit son Rouage.*] Vide Raguellum.

¶ ROATICUM, Idem quod *Roagium.* Privilegium Hugonis Comitis de Roceio pro S. Remigio Remensi è Chartulario ejusdem Monasterii: *Minus pretium Roatici ab ipsis quam a laicis gametatores accipiant.* Privilegium Bartholomæi Laudun. Episc. de eadem re: *Sicque gunitores Roagium minoris pretii ab ipsis quam a laicis accipiant.*

ROUAGIUM, in Charta Henrici II. Reg. Angl. *In ....tallagio, Rouagio, & feria, & fore.* Computus Domanii Comitatus Bononiensis an. 1402. *Recepte des Rouages, c'est assavoir de chars ou charettes qui à loier meinent desrées, doivent chascun char 4. den. par.* Ita *Rouage* occurrit in Consuetud. Meduntensi art. 196. Silvanectensi art. 5. &c.

RUAGIUM. Charta Willelmi Domini *de Clarques* Militis an. 1260. in Tabulario S. Bertini: *Contuli & concessi libere prædictæ Ecclesiæ quoddam Ruagium, quod habebam ... in villa & dominio prædictæ Ecclesiæ apud Arkes, & quidquid juris habebam & habere poteram in dicto Ruagio, &c.*

☞ Occurrit eadem vox in Charta Lugdunensis Ecclesiæ ann. 1243. qua Stephanus *de Villars* oppignerat Decano & Capitulo ejusdem Ecclesiæ pro sexcentis libris Vienn. quicquid tenebat vel possidebat, vel alius ejus nomine in parochiis Reiniaci, Perciaci & de Gesnay & in nemoribus de Albæ vacca & de Laya, cum universis dependentiis dictarum parochiarum, exceptis *lampredis & Ruagio:* quo in loco D. *Aubret*, quem honoris causa nomino, suspicatur *Ruagium* hic esse venationem ferarum in prædictis nemoribus, sicque dici à Gallico *Rut:* quod de feris dici soles, ac præsertim de cervis cervam expetentibus æstu venereo. Addit tamen Cl. Vir laudatus, *Ruagium* hic intelligi posse eo quo Cangius exponit modo loco superiori.

¶ ROTATILIS, Versatilis in modum rotæ. Sidonius lib. 2. Epist. 9. *Inter Rotatiles catastropharum gyros.* Prudentius in Præfatione Peristeph. v. 8.

Sacramus & Rotatiles trochaos.

¶ 1. ROTATUS, Rotæ supplicio punitus, Gallice *Roué.* Vide *Rotare* in *Rota* 1.

¶ 2. ROTATUS, Rotundus, vel Rotundatus. *In modum clipei Rotatum*, in Vita S. Wenwaloei MS.

¶ 3. ROTATUS, Circumvolutio, circumactio. Ausonius in Mosella v. 362.

Præcipiti torquens cerealia saxa Rotatu.

Rapido cæli Rotatu, Claudiano de Consulatu Mallii v. 77. Gesta Abbatum Mediani Monasterii apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1123. *Qui cum aliquamdiu invitus ante aram sanctorum teneretur, repente terruens, Rotatu horrifice per pavimentum agitur; sed hic Rotatus, &c.* Utuntur alii. *Rotatus linguæ*, Eloquentia fluida, S. Hieronymo Epist. 61. ad Pammachium. *Rotatus temporis*, in quadam Epistola sub nomine S. Augustini apud Mabillonium in Appendice ad Liturgiam Gallic. pag. 459. *Visa longo alla Rotatu*, S. Oriensio lib. 2. Commonitorii apud Marten. in Collectione vetr. Scriptorum part. 1. pag. 2. edit. 1700.

¶ 4. ROTATUS, Figuris rotularum ornatus, distinctus, ubi de pannis sermo est. Anastasius in Leone III. Papa: *Item velum alythino Rotatu habens periclysin Rotas cum sancellis, & in medio crucem cum gemmis, & quatuor Rotas de Tyrio filopares.* Charta an. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1275. *Quatuor sindones de seta, quarum una est ... de catablatto, alia de Baldekino, (l. baldekino) reliqua vero Rotata. Rotatus drapus* memoratur in Computo an. 1239. in MS. Regio; *Rotatum pallium*, in Gestis Gaufredi Lodun. Episc. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 390. Vide *Rota* 2.

¶ 1. ROTELLA, *Parva Rota*, Johanni de Janua; *Roelle, petite roe*, in Glossis Lat. Gall. Sangeman. MSS. *Rotula*, Plinio & aliis. Papias ad vocem *Orbis: Brevis Rotella Orbiculus appellatur.* Glossæ Lat. Gr. *Rotella*, τροχίσκος. Aliæ Græc. Lat. Τροχίσκος, *Pastillus, Pastillum, Rotella.*

¶ 2. ROTELLA, Species clypei, Gall. *Rondache*, Ital. *Rotella.* Acta S. Franciscæ Rom. tom. 2. Martii pag. 165.* *Ipsi vero dæmones habebant in manibus quasi unam Rotellam ferream & ignitam, totam plenam clavis longissimis & acutissimis & ignitis, & cum illis Rotellis illas animas mittebant in capite serpentis, &c.*

¶ 3. ROTELLA, Idem quod infra *Rotulus*, Gall. *Rouleau.* Vide *Rotulus.*

¶ ROTES, Rotæ. Chronicon Briocense ad annum 1386. apud Lobinellum tom. 2. Histor. Britan. col. 850. *Obsedit bastillam de B.... nondum completam nec inceptam nisi de quadrigarum Rotibus, &c.*

¶ ROTHAGIUM. Vide *Rotagium* in *Rotaticum.*

¶ ROTHARII. Vide *Ruptarii* in *Rumpere.*

¶ ROTHERIUM, f. Craticula, à Belgico *Rooster*; Gall. *Gril.* Index utensilium de Ruminiaco è Chartulario S. Cornelii Compendiensis: *Una calderia & unum Rotherium, due forche à fiens & una securis.*

¶ ROTHMAGISTER, Præfectus turmæ, à Germanico *Rott*, Turma, modo decem, modo centum, modo mille militum. Miracula B. Kingæ Virginis, tom. 5. Julii pag. 770. *Nobili Andreæ Stano succamerario Sanocensi & S. R. Majestatis Rothmagistro in certa indispositione stomachi datum fuit medicamentum errore, quod pro altero ... paratum fuit, &c.* Quoniam hic sermo est de adolescente magni nominis parentibus orto, *Rothmagistrum* Chiliarchum interpretandum putant Editores, seu Tribunum militibus mille præfectum, quem vulgo *Colonellum* vocitamus.

ROTHORIUM, Locus in fluvio, ubi aquâ diluitur, maceratur, & subigitur cannabis, Gallis *Rouissoir, Robiare*, Macerare, *Rouir*; *Rohagium*, Ipsa maceratio, *Rouissement.* Aresta Ascensionis an. 1260. in 1. Regesto Parlamenti fol. 18. verso: *Inquesta facta super eo, quod ... requirebat justitiam de quodam Rothorio sito subtus Larderias. Dicebat etiam quod quando gentes veniunt ad illum locum causa portandi cannabum suum Robiandum, ipse haber Rohagium, &c.* [*Rohagium*, potius tributum est pro maceratione solvendum, quam ipsa maceratio.] Vetus Consuetudo Normannica MS. 1. part. sect. 1. cap. 17. *L'en ne doit pas faire Rotheurs ne shanvres Roir en eues sourantes, par quoy eu soient souventefois corrompues, si que les poissons en meurent, &c.* [Quæ sic exprimuntur in Codice earumdem Legum Latino cap. 7. apud Ludewig. tom. 7. pag. 158. *Rotoria autem in aquis defluentibus fieri non possunt, cum illis aquæ frequentius corrumpantur, &c.*]

☞ Aquam cannabe corrumpi testatus Plinius Hist. lib. 20. cap. 23. idque docet experientia: quamobrem Fredericus Imp. Edicto, ex quo compositus est titulus 35. libri 3. Constitutionum Siciliæ, ait: *Salubritatem aeris divino judicio reservatam, studio provisionis nostræ, in quantum possumus, disponimus*

conservare mandantes, ut nulli amodo liceat in aquis cujuslibet civitatis vel castri vicinis, quantum milliare ad minus protenditur, linum vel cannabum ad maturandum ponere, ne ex eo, prout pro certo didicimus, aeris dispositio corrumpatur: quod si fecerit, linum ipsum immissum & cannabum amittat.

ROTHUS, Rhotum, Novale. Charta Germanica an. 799. apud Henschenium in Commentario prævio ad Vitam S. Ludgeri Episcopi Mimigardevorensis §. 4. *Ego Folcbrat aliquantulam terram hæreditatis .... à Theganbaldo ingenuo & nobili homine comparavi in villa, quæ nuncupatur .... id est Rothum illam, quod dicitur Widuberg. Hoc Rothum à supradicto nobili Franco Theganbaldo ego Folcbrat comparavi, & aliquantos annos possedi, & in eo laboravi quod potui. Nunc autem eundem Rothum in terra aratoria, quidquid in eo unquam aratum fuit, dedi Ludgero Presbytero, &c.*

Rodum, Eadem, ni fallor, notione, in alia Charta Germanica ann. 801. ibidem §. 4. *Ego Betto tradidi particulam hæreditatis meæ ... in pago Nivaheim, in villa quæ dicitur .... id est curtile cum adjacentiis suis, uno Rodo, & modico prato, & uno jurnali in terra arabili, &c.*

¶ 1. ROTIA, Idem, ut videtur, quod *Rosia*. Chronicon Farfense apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 457. *Item in territorio Sabinensi casale Tervilianum cum ipsa Rotia.*

¶ 2. ROTIA, Alia notione. Statuta Datiaria Ripariæ fol. 4. cap. 12. *De qualibet soma luminis fecia solidi duo. De qualibet soma luminis Rotia pensium vigini, solidi quinque.* Haud scio an *Lumen rotta* sit Alumen rupeum, Gall. *Alun de Roche*. Alumen, *lume* vocant Itali, & rupem *rocca*, pro quo *rotia* facile dici aut scribi potuerit.

¶ ROTIUM. Statuta Placentiæ fol. 65. verso: *Pro laborerio unius paris boum unam porcham à Rotio cum omnibus porzellis ex ea natis intra annum.*

¶ ROTLIFER, Rotliger. Vide in *Rotulus*.

ROTLIN, Piscis species in Actis fundationis Murensis Monasterii pag. 50.

¶ ROTOAGIUM. Vide supra *Rotaticum*.

ROTOGERII, Iidem, qui *Raptarii*, nostris *Rotuniers*, Ignobiles. Otto Morena in Historia Rerum Laudensium pag. 42. *Et una cum Rotogeriis, aliisque villanis, qui in ipso castro morabantur.* Vide *Ruptarii* in *Rumpere*.

¶ ROTOR, Vox ignota. Vide *Crebare*.

¶ ROTORIUM. Vide supra *Rotherium*.

ROTTA, Torba, manus seu globus hominum. Vide *Rota* 8. & *Ruta* in *Rumpere*.

ROTTARII, Scriptores, Librarii. Ita Mamotrectus ad Epistolam Hieronymi in Proverbia. Sed videtur leg. *Rotularii*, vel *Rollarii*. Vide *Rotulat.*

¶ ROTULA Panis, Idem quod *Oblata*, Panis ad sacrificium, de quo dictum est in *Oblata* lin. *Oblata* super pectus defunctorum positæ. Laurentius in Amalthea: *Rotula panis, Oblationes, oblata*, ea Codice Legum Antiq. Alia notione mox occurrit in *Rotulus* 1. & 2.

¶ ROTULANA Curvalica, Scripturæ genus. Vide *Scriptura*.

¶ ROTULARE, Circuire, gyrare. Joannes Sarisber. lib. 8. Polycratici cap. 12. *In orbem Rotulari quam incedere magis idoneus est.* Alia notione mox occurrit in *Rotulus*.

¶ ROTULARIS, Rotuliger. Vide *Rotulus*.

1. ROTULUS, Rotula, Scheda, charta in speciem *rotula*, seu *rota* convoluta, unde nomen. Fortunatus lib. 7. Poem. 18.

An tibi charta parum peregrina merce Rotatur,

nisi quis malit Salmasii sententiam amplecti, qui à voce Latina *Rutulus*, Rotulum dictum censet: est autem *Rutulus*, baculum rotundum, quo cumulus mensuræ demitur & exæquatur: *Rotulus* enim, seu Charta convoluta baculi speciem refert. Veteres *volumen*, recentiores Græci εἰλητάριον appellarunt, nostri *Roolle*, & *Rolle*, Germani *Rodel*. Ejusmodi porro chartarum volumina inter Magistratuum insignia in utriusque Imperii Notitia conspiciuntur, ut inde liceat conjicere, horum usum ea tempestate obtinuisse, hoc est, circa tempora Theodosii junioris, in quæ Acta judiciaria referebant, licet etiam codicibus, qui & hic effinguntur, uterentur. Durandus lib. 1. Ration. cap. 3. num. 11. ait, Prophetas & Apostolos depingi solere *cum Rotulis vel libris*. Ita Baldricus Burguliensis Abbas *Rotulum* pro libro dixit tom. 4. Historiæ Francorum:

In Rotulo multi cum solicitudine quadam
Dicendi seriem semper metantur ab Adam.

Et Poëta Gallicus MS. Le Roman de *Gaydon*:

Et cetut l'espee, se li Rostes n'i ment,
Qu'ot Alixandres, quant conquist Orient.

Vocem etiam pro *Epistola* usurpat idem Baldricus:

Venit ad extremum Rotulus de Præsule magno.

Apud eumdem, *Rotularis Epistola*, *Rotularis pagina*; pro *Brevi mortuorum*, non semel occurrit. Alibi:

Sic Rotulus semper mortem cujuslibet effert.

Habetur vox *Rotulus* passim; apud Zachariam PP. in Epist. 13. ad Bonifacium Moguntinum sub finem, Ordericum Vitalem lib. 3. & 11. p. 495. 832. in Monastico Anglic. tom. 2. p. 802. &c.

☞ Observat Mabillonius lib. 1. de Re Diplom. cap. 9. num. 1. præter *Rotulos* defunctorum, de quibus mox dicetur, alios fuisse *Rotulos* censuum, servorumque cœnobialium: ex quibus unum vidisse se dicit Corbeiensem, qui pluribus ulnis constat. Alios item *Rotulos* chartarios, literas & instrumenta cujusvis Ecclesiæ continentes, quales, inquit, vidimus Albiensis Ecclesiæ penes Abbatem de Campis descriptos ab annis ferme sexcentis.

¶ Rotulus, Ordo, series in *Rotulo* seu albo descripta, juxta quam unus post alterum quoddam munus obire debet. Correctiones Statutorum Cadubrii cap. 78. de officio Juratorum: *Præterea illi, qui ex ordine & Rotulo officium Jurati obtigerit, per seipsos dictum officium exercere teneantur, non autem per interpositam personam, &c.* Nos dicimus *à tour de rôle*, ut uniuscujusque nomen exit.

¶ Rotuli Magnæ Cancellariæ dicuntur Anglis, Tabulæ publicæ, è quibus acta & decreta magnæ Cancellariæ recitantur.

¶ Rotulus Curiæ, Regestum Curiæ Domini superioris, in quibus descripta erant nomina, debita & servitia vassallorum. Antiquitates Ambrosden. Kennetti ad ann. 1325. pag. 396. *Matildis le Taillur tenet post Rotulum curiæ unum messuagium cum curtilagio ad terminum vitæ, & reddit inde per annum ad quatuor terminos prædictos 2v. s. & sectam curiæ.*

¶ Rotulus Placitorum, Regestum curiæ seu jurisdictionis, in quo referebantur lites, judicia & decreta illius curiæ. Eædem Antiq. ad an. 1292. pag. 321. *Dicti homines prædictas conventiones in Rotulis placitorum domini Regis de anno supradicto ad majorem securitatem inrotulari procurarunt.*

Rotulus Wintoniæ, Liber *Domesdei*, de quo suo loco, Angliæ descriptionem, quæ ab Alvredo Rege facta est, continens, sic dictus, quod Win-

toniæ inter cætera regni ſcripta & monumenta aſſervaretur. Wintoniæ autem exſtitiſſe archivum regium innuit Giraldus Cambr. lib. 2. cap. 6. Ingulfus, *de Domeſdei: Iſte Rotulus vocatus eſt Rotulus Wintoniæ, & ab Anglis pro ſua generalitate omnia tenementa totius terræ integre continente, Domeſdei cognominatur.* Sed & Ingulfus eumdem *Domeſdei*, qui duobus grandibus conſtat voluminibus, *Rotulum* pariter vocat.

¶ ROTULI JUDÆORUM, Libri Legis Moſaicæ & Talmudium, ſeu explicationes ejuſdem legis juxta traditiones Hebræorum. Privilegia Judæis conceſſa per Johannem Franc. Regem ann. 1360. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 480. num. 27. *Item, eiſdem (Judæis) concedimus, quod voluminis* (volumina) *Rotuli vel libri dictorum Judeorum per quemcumque Officiarium ſeu alium Chriſtianum nullatenus capiantur.* Verſio Gallica præfert ibidem: *Item, en oultre leur octroyons que leurs livres ou Roules ne puiſſent être pris ou empeſchiez par aucun de noz officiers ou par quelconques perſonnes, pour quelconque cauſe que ce ſoit.* Etiamnum Judæi in Synagogis ſuis legem Moſaicam legunt in *Rotulo* deſcriptam, non in libro paginis diſtincto. Vide *Talmud* & *Judas*, lin. His addam, &c.

¶ PER ROTULUM SEU CEDULAM VOCARE, in Præcepto Philippi VI. Franc. Regis an. 1344. apud *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. p. 212. Idem quod aiunt in Parlamento *Appeller en tour de Rolle*, ſeu juxta ordinem cauſarum diſceptandarum in codice deſcriptum.

¶ REUL & RAU, pro Gallico *Rolle*, ut recte conjectat D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 336. not. *f.* Litteræ Johannis Domini Caſtri-villani an. 1331. pagina laudata: *Et qui defaudra a paier la ſomme a quoy il ſera mis desdites ſoixante livres, il paiera deux ſols d'amende; enſemble le Reul a quoy il ſeront mis.* Ubi *la ſomme* & *le Reul* idem ſonant; *Reul* autem dicitur quod hæc ſumma in Rotulo deſcripta erat. Similis omnino locus exſtat in aliis ejuſdem Johannis Litteris an. 1355. ibidem p. 338. niſi quod pro *Reul*, legitur *Rau*.

ROTULA, pro *Rotulus*. Synodus Sueſſionenſis ano. 853. art. 4. *Porrexit Rotulam auctoritatem Canonicam & Apoſtolicam continentem.* Hiſtoria Tranſlationis S. Stephani: *Sacello projectam colligens Rotulam, vivere uxorem .... cognovit.* Sugerius in Ludovico VI. *Regis literam Rotulam ſcilicet velatam offerens.* [S. Willelmi Conſtitutiones Hirſaug. lib. 1. cap. 21. *Pro ſigno Rotulæ digitum digito circumfer, ac deinde ſcribentem ſimula. Pro ſigno Brevis primos articulos quatuor digitorum inflecte, itemque ſcribentem ſimula.*] Utuntur præterea Hincmarus in opuſculis tom. 2. pag. 2. pag. 261. 539. 597. in Concilio Duſiacenſi I. 1. edit. pag. 101. 129. 142. 154. 164. Anaſtaſius Bibliothecarius in Collectaneis p. 204. Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. cap. 84. &c.

¶ ROTELLA, Eadem ſignificatione. Vita S. Dunſtani Archiep. Cantuar. tom. 4. Maii pag. 357. *Vidit tertio quemdam .... magnam prolixæ chartulæ Rotellam in manu geſtantem.*

ROTULARE, In rotulum, ſeu in acta referre. Iter Camerarii Scotici §. 59. *Si ballivi non fecerunt Rotulare ſuas Curias & aſſiſas.*

INRUTULARE, in Conſuetudine Andegavenſi art. 149. *Enrooler, Enrotuler.* [Robertus *Goulet* in Compendio jurium & conſuetudinum Univerſitatis Pariſ. fol. 12, *Quos* (Officiarios) *poſtea fidelis Scriba Univerſitatis in Rotulo quodam Univerſitatis, quem apud ſe habet, inſcribit: deinde ex eorum ſic electorum, ſicut omnium aliorum Officiariorum nomina & cognomina ad Curiam Dominorum generalium portat, & ipſa cum officii qualitate in alio Rotulo ibidem exiſtenti, Regis auctoritate & Univerſitatis, Inrotulat.* Vide *Inrotulare* ſuo loco.]

¶ ROTULUS, Scheda, quam Monachi mittebant ad Monaſteria, quibuſcum erant ſocietate conjuncti, ut mortem fratrum ſuorum nunciarent, conventaſque preces pro ipſis flagitarent. Conſuetudines MSS. S. Auguſtini Lemovicenſ. fol. 18. *Quando pro aliquo Abbate vel Abbatiſſa defertur Rotulus, ſi Conventus eſt in clauſtro vel in choro, ſerviens qui portat, debet Rotulum extendere per medium, & recedere de Conventu. Tunc ſolus Cantor, vel, ſi ipſe non eſt præſens, aliquis pro eo debet Rotulum levare & deferre ſine moleſtia Conventus ad partem, & ſcribere in eo abſolutionem & orationem.* Vide *Brevia mortuorum* in *Brevis*.

RULLUS, Idem quod *Rotulus*. Hariulfus lib. 3 c. 9. *Ipſius itaque Epiſtola Rolli talis eſt.* Paulo ante, *librum Rotularem* appellat: *Fratres vero de ejus morte nimium triſtes, librum Rotularem conficientes direxerunt per Eccleſias & loca Sanctorum, dilecti Patris exitum nunciantes, & pro eo orari cupientes.* Ubi *Rollus*, & *Liber Rotularis*, illud ipſum eſt, quod Udalricus lib. 3. Conſuetudinum Cluniac. cap. 10. lib. 4. cap. 33. & alii, vulgo *Brevem fratrum defunctorum* appellant; cujus formulam exhibet hoc loco Hariulfus, qui nempe ad Monaſteria, quibuſcum ex condicto intercedit fraternitas, ſeu ſocietas, ad cellas mitti ſolet. [Altera *rotuli* formula Monaſterii S. Mauri Foſſatenſis è MS. Corbeienſi: *Grex Foſſatenſis Fratribus Corbeienſis munus æternæ proſperitatis in perenni ſæculo: Quod Dei charitas poſtulat & Apoſtolus imperat, Hugoni patri cæteriſque fratribus (defunctis) .... perſolvimus. Quod ergo pro illis fecimus, pro noſtris quoque & faciatis, precamur: ſcilicet domno Abbati Odoni, item Odoni Abbati, Adelerio Abbati, Gunterio Abbati, Rainaldo Monacho, Helluino Monacho, Ottanno Monacho, Roberto Monacho, Erfrido Monacho, Rodulfo Monacho, Firmato Monacho, Gualtero Monacho, Rotgero Monacho, Lamberto Monacho, Guaſberto Monacho & pro cunctis, quorum nomina & merita ſolius Dei colligit ſcientia.* Ex quo manifeſtum eſt, hujuſmodi *rotulis* ſeu *rollis*, plurium ſæpius, & quidem jam pridem mortuorum nomina comprehenſa fuiſſe, licet alias unius dumtaxat recens defuncti nomen prætulerint, ut *Breves defunctorum.*] Ita in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis cap. 14. ubi de brevibus mortuorum: *Si Rollo apportatus fuerit, non intus feretur, ſed tantum memoriam defuncti Eleemoſynarius in Capitulo recitabit. Breves ſeu Rotuli*, in Statutis antiq. Cartuſienſ. part. 2. cap. 32. §. 10.

¶ ROTOLA, Eadem notione. Chriſtophorus Sand-Hippolyt. apud Raimundum Duellium tom. 1. Miſcell. pag. 393. *Quamprimum per litteras encyclicas, quas hodie Rotulas dicere conſuevimus, obitus defuncti fuerat denuntiatus.*

☞ Jam vero *Rotula*, *Rotuli*, *Rollive* dicuntur hi *Breves* defunctorum, vel quod inſtar Romanorum voluminum voluti mitterentur & non plicari, ut vult Valeſius in Notia Galliarum p. 430. col. 1. vel quod è *Rotulis*, ubi ſingula defunctorum nomina deſcripta erant, excerperentur. Habebantur enim in Monaſteriis hujuſmodi *Rotuli*, & quidem duplicis generis, annui ſcilicet & perpetui. In annuis, ut ſcribit Mabillonius lib. 1. de Re Diplom. cap. 9. n. 1. recenſebantur nomina perſonarum

cujusque Cœnobii seu Ecclesiæ eo anno defunctorum, quarum indices quotannis ad Monasteria ejusdem societatis deferebantur ad imploranda suffragia: simulque ut illarum nomina Necrologiis alienis inscriberentur pro conditionibus initæ societatis. Alii erant Rotuli perpetui, qui in quolibet Cœnobio destinati erant excipiendis mortuorum actis, si quid laudabile in vita egissent. Utrique constabant membranis in longum porrectis, maxime perpetui, in quibus aliæ aliis membranæ, ubi res exigebat, adsuebantur, quantum satis erat capiendis duorum vel trium sæculorum nominibus & gestis mortuorum, quorum nuda ferme nomina in Necrologiis adscripta erant. Perpetui illi *Rotuli* in publico aliquo Cœnobii loco, passim in Capitulo, prostabant convoluti in ligneo suspendiculo versatili, ut facile membranea isthæc volumina convolvi & explicari possent. Tales cernere licet *Rotulos* duos in Capitulo Calensi. In hisce *Rotulis*, ut in Necrologiis descripta mortuorum nomina recitabantur in Capitulo, ut patet ex Privilegio Witheginis Misnensis Episcopi pro Monasterio Dobirlucensi ann. 1318. apud Ludewig. tom. 1. pag. 281. *Nomen etiam illius* (Hermanni Burcgravii de Golsyn) *in nostrorum Rotulo conscribetur mortuorum, & suo tempore in Capitulo recitabitur, ubi tunc pro ejus anima fratribus dicenda injungetur oratio specialis.* Sed de hac nominum defunctorum recitatione supra dictum est in voce *Regula*.

¶ ROTULARIUS, Lator *Rotuli* seu *Brevis* defunctorum. Epistola encyclica Sanctimonialium Cadomensium de morte Mathildis primæ Parthenonis SS. Trinitatis Cadom. Abbatissæ, apud Mabillonium tom. 5. Annal. Benedict. pag. 690. col. 2. ubi recitatis defunctarum defunctorumque suæ congregationis nominibus epistolam suam his verbis claudunt: *Nostro Rotulario subvenire precamur pro Domino, ne penuria victus ab incepto deficiat, sed vobis beatæ ne suffragantibus bene cœptum opus ad effectum usque perducat.*

¶ ROTULIGER, Eadem notione. Charta an. 1313. tom. 2. Hist. Ecclesiæ Meld. pag. 200. *Item Conventus tenetur ministrare vinum pro Missis in Ecclesia celebrandis; item omnibus Rotuligeris.*

¶ ROTLIGER, Idem, apud Mabillonium tom. 3. Annal. Benedict. pag. 76.

¶ ROTLIFER, Idem. Charta societatis inter Corbeienses & Ferrarienses Monachus ann. 1204. è Tabulario Corbeiensi: *Quando vero aliquis Abbatum memorata Ecclesia migraverit ab humanis.... quam cito pervenerit ad nos Rotlifer eorum, in libro nostri Capituli nomen ejus scribetur & annuale ipsius celebrabitur. Similiter & nomina Monachorum, quæ breviger eorum apportabit.*

¶ ROLLIFER. Rotulus Corbeiensis MS.

Rollifer Corbeiæ ad Parisium venit ad nos:
Est data Corbeicis justissima causa doloris,
Hugonis fratris dulci vita spoliatis;
Sed quos sic lædit tanti caro mortua fratris,
Agmina vestrorum cum Sanctis Corbeiensis,
Aula celesti quo possint vivere semper,
Aures Fratres depulsant Parisienses
Ad celum manibus sublatis, &c.

¶ ROLIGER, ROLLIGER. Statuta Monasterii S. Germani Paris. in Probat. Historiæ ejusdem Abbatiæ pag. 170. & 171. *Sciendum est, quod quoties Roligeri Abbatis defuncti vel Abbatissæ alicujus venerint, debent habere quatuor denarios, ab Abbate duos & ab Eleemosynario duos; & Cantor debet Roligero ministrare. Rolliger*, occurrit to. 4. Annal. Bened. p. 276.

2. ROTULUS, Mensuræ species [vel potius ponderis.] Gubelinus persona in Cosmodromio ætate 6. cap. 79. *Unde Rotulus panis, qui ponderat uncias 32. aut circa pro 5. granis emebatur. Rotulus quidem per ipsum regnum* (Neapolitanum) *genus ponderis est, & granum genus numeri, videlicet 6. denariis parvulis constans.* [Constitutiones Frederici Regis Siciliæ c. 99. *Comes, baro & Magnas cum blandonis sex, & alius quilibet blandonis quatuor, quolibet blandonorum ipsorum ponderis a Rotulis sex infra, & non majoris, sub pæna unciarum quatuor.* Acta S. Francisci de Paula num. 178. tom. 1. Aprilis pag. 145. *Operarius quodam palo ferreo ponderis Rotulorum, &c.* Richardus de S. Germano in Chronico ann. 1221. *Per totum regnum pondera & mensura mutantur, ponuntur Rotuli & tumini.* *Rotulus thuris*, *Rotulus ceræ*, in veteri Notitia apud Rocchum Pirrum in Notitia Ecclesiarum Siciliæ tom. 1. pag. 285. [*Rotulus de ceris Gratis*, apud Cencium in Ordine Rom. tom. 2. Musei Ital. Mabilloniani pag. 218.] Theodulfus Aurelian. lib. 1. Carminum:

Sertina danda parant alii, nec defuit ille
Cereolas Rotulas qui dare vellet ovans.

Ubi *Cereolæ Rotulæ* videntur fuisse ceræ in scapi aut baculi formam. Vide *Rota* 7. & to. 2. Miscellan. Baluzianor. pag. 323.

¶ ROTULUS CASEI, *Rotulus Carnis*, *Rotulus panis*, in Ordinatione Humberti II. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 311. & seqq. Pondus statum ac determinatum, constans, ut videtur, 108. unciis; ibi enim dicitur, *novem* panes 12. unciarum *ponderare unum Rotulum.* Italis *Rotolo* etiam est species ponderis, scilicet 32. unciarum Venetis aut circiter, in Sicilia vero duarum librarum cum dimidia.

ROTULA, vel ROTULU, videtur etiam fuisse mensura liquidorum. Vetus Notitia apud Rocchum Pirrum tom. 2. Notitiæ Sicil. pag. 935. *Libra incensi & cera, Rotula olei.*

¶ ROTUM, pro *Rotomagum* f. per nudam abbreviationem. Vita S. Richardi Regis Anglo-Saxonis, tom. 2. Februarii pag. 76. *In ripa fluminis, quod nuncupatur Sigona, juxta urbem, quæ vocatur Rotum.*

ROTUMBA, Vasis Chymici species. Joannes de Garlandia lib. de Præparatione Elixir: *Quæ duo similia mistis, & super marmora incorporatis, pone in Rotumba vitrea, vel ampulla, & claude foramen, seu os vasis, &c.* Occurrit rursum infra.

¶ ROTUNDA SCRIPTURA, ROTUNDALIS *Alta Media, Cursiva, Inaquata.* Vide *Scriptura*.

¶ ROTUNDARE. Instituta Patrum de modo psallendi apud Thomasium in Appendice ad Responsoriale Rom. p. 443. *Sicque omnis modulatio psalmodiæ sive cantus Rotundetur & terminetur, ut finis inveniat suum exordium.* Nos dicimus *Chanter rondement*, Æqualiter canere, non nimis protrahendo.

ROTUNDARIUM, Orbiculus, nostris *Assiete*. Vetus Gloss. Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana: *Rotundarium, Tailleor.*

¶ ROTUNDATOR, f. Tornator, Gall. *Tourneur.* Inter signa testium, qui subscribunt Chartam Gaufredi Comitis apud Baluzium to. 7. Miscell. pag. 234. habentur *S. Gauscelini Rotundatoris. S. Durandi forestarii. S. Roberti sartoris, &c.*

¶ ROTUNDE, Graviter, lente, æqualiter, distincte, Gall. *Rondement, Gravement, Posement, Distinctement.* Concilium incerti loci apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 152. *Præcipimus autem.... ut verba Canonis in Missa Rotunde dicantur & distincte. Rotunde dicere*, Ciceroni lib. 4. de Finibus cap. 3. idem est quod eleganter, composite dicere.

ROTUNDELLUS,

ROTUNDELLUS, Vestis species in orbem desinens; Cyclas: ex Gallico, *Rondeau*. Concilium Andegavense ann. 1365. cap. 19. de Clericis: *Chlamydes seu Rotundellos, vestes fixas decursatas cum botonibus in publico deferre non verentur*. Vide *Cloca* 3. *Rondellus*, [*Rodundellus* & *Rodundellus*.]

¶ ROTUNDINUS, f. Ornatus figura rotunda seu circulari. Annales Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 807. *Centura una facta ad Rotundines pro una bottonatura cum saphiris* XI. *balassis* XLVI. *&c.*

¶ ROTUNDITAS, Forma rotunda, Plinio aliisque. Metaphorice Sidonius lib. 1. Ep. 1. *Symmachi Rotunditatem, C. Plinii disciplinam maturitatemque vestigiis præsumptuosis insequuturus, &c.* Hoc est, æqualem & elegantem dicendi rationem. Pro candelabro orbiculari & circulari, in quo cerei ponuntur & accenduntur in Ecclesiis. Charta an. 1211. è Tabulario S. Vincentii Cenoman. *Item de candelis positis in Rotunditatem per totum annum allatis, &c.*

ROTUNDULA, Pastillus formula rotunda, τρόχισκος, Græcis. Antonius Musa de Vetonica herba cap. 6. *Herba vetonica contrita paululum salis adjicito digitis duobus & pollice medio, quantum tolli poterit, & subactum formato Rotundulam, &c.* Utitur etiam Apuleius lib. de Virtutibus herbarum cap. 13.

ROTURAGIUM. Vide in verbo *Rumpere*.

ROTUS. Chronicoo Casin. lib. 3. cap. 57. *Pannum sericum magnum, cum uno Roto.* Forte *rocho*.

ROUAGIUM. Vide supra in *Rotaticum*.

¶ ROUCA, Species ludi prohibiti, in Statutis Vercell. lib. 4. fol. 84. Vide locum in *Rianeta*.

¶ ROUCHINUS, Idem quod supra *Roccus* 1. Vestis superior. Codex Legum Norman. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 304. *Si vero Miles non fuerit, nec habens feodum lorica, passus injuriam: sed per plena arma feodum suum deservit, per Ronchinum, gambesium & capellum & lanceam, per ea debet ei satisfieri de emenda.*

¶ ROUCINUS, Equus minor. Vide *Runcinus*.

ROVER, vel ROVERE, Robur, arbor, Italis *Rovere*, [Gall. *Rouvre*.] Charta Desiderii Regis Longobardorum in Bullario Casinensi tom. 2. p. 14. *Exinde in Carpeno grosso, vel oplo, per Rovere, habentes literas omega in Rovere ursa, &c.* Occurrit ibi pluries. Utitur etiam Petrus de Crescentiis lib. 5. de Agricultura pag. 162.

ROVORIA, Roboretum, quercetum. Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugone Episcopo fol. 48. *Et Rovoriam de insula, quæ est juxta ripam Isara in S. Ferreolum & Gratianopolim.* [Rursum occurrit in Charta data regnante Roberto Rege apud Stephanotium tom. 2. Antiq. Occitan. MSS. pag. 490. Haud satis scio qua notione Ordinario Curiæ Communiarum Pontis S. Spiritus ann. 1486. è Schedis D. *Lancelot: Item que nulle personne ne soit ousé de mettre nulle beste dedans les Rovybres des prés, qui seront signés pour Rovybres, jusques après la feste de la Toussaint.*] Vide *Blanditia*.

¶ ROVOYRIA. Regestum *Probus* fol. VIII.^xx VI. *Dominus Dalphinus ... habet Rovoyriam dels Eynart, qua valet, si accensaretur, per annum* XX. *sol. sed Castellanus capit ibi ligna ad focum suum.*

ROVERINA, Eadem notione, in Charta Mathildis Comitissæ ann. 1096. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 117.

¶ ROVERIA, Eodem significatu, in Charta XI. sæculi ex Archivo S. Victoris Massiliensis, armario Forojuliensi num. 76.

¶ ROVERITUM, Idem. Vide in *Roboretum*.

¶ ROUERIA, Orbita, rotæ vestigium, Gallis *Orniere*. Statuta Arelat. art. 87. è MS. D. *Brunet: Roueria levatarum & taupie & receptacula cyrogrillorum destruantur.* Ordinatio ann. 1223. ex eodem MS. fol. 66. recto: *Confirmaverunt illud abevratorium, quod est ad Roueriam inter honorem Martini Johannis, &c.* Potest hic intelligi *Roboretum* ut in *Rover*.

¶ ROVES, Provincialibus, Idem quod *Rover*. Statuta MSS. Castelli Osgini è Schedis D. *le Fournier: Item quod aliqua persona non audeat seu presumat scindere Roves, enses, nec darbosses infra dictas defensiones.*

¶ ROUESUM. Statuta Civitatis Astæ collat. 7. cap. 16. *Et illi (pistores) qui fecerint panem album, non possint facere panem de uno seatio ... & ille qui panem album fecerit, possit panem facere de Roueso.*

¶ ROULLETA. Statuta vetera Capituli Senonens. MSS. *Item Canonici qui faciunt, debent pilotas & Reulletas in crastino Pascha.* Puto legendum esse, *Item Canonici qui faciunt pilotas, debent Roulletas in crastino Pascha.* De ludo pilotæ die Lunæ post Pascha, etiam in Templis habito, fusius supra dictum est in *Pelota* 3. Hodieque Autissiodori festis Paschalibus pueri solent à consanguineis & amicis postulare *la Roullée*: quibus dantur vel ova durata vel nummuli; unde per *Roulletas* intelligo munuscula quædam fieri solita ab iis, qui *faciebant pilotas*. Vide *Pelota* 3.

¶ ROULLUS. Bullarium Fontanellense MS. fol. 114. verso: *Percipient decimas versus Aysiacum à Roulle, qui dicitur Ansgot Paris, usque ad crilzam recta linea.*

¶ ROUNDELETTUS, Mensura liquidorum, Anglis *Roundlet, Rundlet*, vel *Rumlet*. Continet decem & octo *galones* cum dimidio, Anglicus vero *gale* circiter quatuor *pintas* Parisienses. Literæ Henrici IV. Regis Angl. ann. 1402. apud Rymerum tom. 8. pag. 285. col. 2. *Præcipimus ... quod deputatis prædictorum Capitanei & burgensium plenam restitutionem duodecim doliorum, unius pipa & quatuor Roundeletterum vini, aut satisfactionem pro eisdem ...; sine dilatione prout justum fuerit, habere facias.*

¶ ROVORIA, ROVOYRIA. Vide in *Rover*.

¶ ROVRETUM, Quercetum. Vide *Roberetum*.

¶ ROUSSETUM, Pannus vilior rufei coloris, idem quod infra *Russetum*. Charta Petri Abb. S. Crucis de Talmundo ano. 1366. *Item in festo OO. SS. anno quolibet tenebitur dictus Aquarius facere & ministrare omnibus & singulis Religiosis dicti Conventus, & magistris dictarum domorum pro vestiario, tres alnas cum dimidia boni panni & sufficientis, Rousseti seu burelli.*

¶ ROUSSINUS, Equus minor. Vide *Runcinus*.

¶ ROUTA, Turma. Vide in *Rumpere*.

ROUTARE, Silvam viis, quas vulgo *Routes* vocant, distinguere; *Router*. Liber Niger Capituli Parisiensis: *Quod idem Dom. Hervens emendabit Capitulo Paris. hoc quod sine licentia Capituli fecit mensurari, & Routari nemora Capituli de Chevrigniaco, &c.*

¶ ROXUM. Acta consecrationis Alfonsi Regis Lusitaniæ apud Brandaonem: *Homo qui fuerit Roxum cum ferro meludo, &c.* An vulneratus? Hispanis *Roxo* dicitur Ruber, Rufus. Nos dicimus *Rosser*, Fustibus egregie excipere, ut fere excipiuntur strigosa jumenta, quæ vulgo *Rosses* appellamus.

¶ ROYA, Pars agri amplioris in duas vel tres *Royas* seu portiones divisi, habita terræ magis minusve feracis ratione, ut eo anno, quo una pars seritur, altera requiescat, quibusdam *Roye*, vel *Raye*. Chronicon Bonæ Spei pag. 330. *Bonarium terra & tres mensuras ad Royam.* Phrasis Gallica in quibusdam provinciis, *Trois mesures* (puta *Journaux*) *de terre à la Roye*. Vide *Riga* 1. Hinc, ni fallor, orta vox

Royon, Modus agri vel vineæ. Enumeratio bonorum Domus-Dei Commerciaci è MS. ejusdem urbis fol. 23. *Deux Royons de terre seant sur le chemin de S. Aulbin, comenant envyron trois quactates de terre... y a envyron ung bon demi jour de vigne en deux Royons seans, l'un en Revenne & l'autre ou lieu dit en Pietet.*

¶ ROYBA, f. Locus præruptus. Correctiones Statutorum Cadubrii cap. 115. *de projicientibus lignamina ex montibus: Volumus, jubemus & ordinamus, quod si aliquis ex aliquo monte vel nemore voluerit ligna aliqua projicere, vel ex lavinali, vel ex Royba apud vias publicas, aut alibi unde publice transitus fieret, teneatur & debeat quinque vicibus vociferare & clamare alta voce, cum intervallo ab una vice ad aliam, antequam lignum aliquod projiciat.*

ROYDÆ, Operæ, Pedemontanis. Prostat Jacobini de S. Georgio tractatus, de *Roydis seu operis*, edit. post tractatum de Feudis & Homagiis.

¶ ROYSSOLA, Placentæ genus. Vide *Roisola*.

¶ ROYUS, Striga. Statuta Cadubrii lib. 3. cap. 78. *de Royo non levando: Statuimus & mandamus, quod aliquis de Cadubrio non levet, nec levare sit ausus, in aliquo loco, vel aliqua terra, aliquem Royum, & si alicubi esset ellevatus Royus quod derruatur & arretur infra, si ille qui habuerit possessionem subtus Royum petierit, quod infra arretur: & tunc ille qui habuerit possessionem subtus Royum teneatur & debeat dare cessam illi, qui arrat Royum, de duobus pedibus. Et si ille qui habuerit Royum voluerit sponte ipsum arrare, quod ille qui habet possessionem subtus Royum omnimode teneatur dare cessam, ut supra; & qui fecerit contra prædicta condemnetur ... in centum sol. p. & nihilominus cogatur per curiam ad observandum prædicta.* Vide *Riga* 2.

¶ ROZETA, Idem quod *Rosetta*, parva Rosa. Inventarium Eccl. Aniciensis an. 1444. *Item pannus aureus in campo seminatus cum magnis compas & in cruce des campas una Rozeta.*

¶ ROZEUGA, Vox contemtus aut irrisionis. Capitulum generale S. Victoris Massil. ann. 1312. *Erat discordia in monasterio S. Victoris, & tota congregatio erat divisa in duas partes, & una adhærebat Ultra-Rhodonensibus, altera Provincialibus... Nemo ex proposito offensionis vel nationis partialitatem ostendens Rozeugas appellare apeutet Ultra-Rhodonenses.*

¶ ROZZA, vox Italica, Gallis *Rosse*, strigosum jumentum. Chronicon Petri Azarii ad ann. 1362. apud Muratorium tom. 16. col. 394. *Frater, volo quod equum meum in groppa ascendas. Dixit Rusticus: Poterit illa Rozza portare duos?*

RUA. Acta Episcoporum Cenomanensium pag. 54. [tom. 3. Analect. Mabillonii:] *Quicquid infra civitatem & in suburbio civitatis habebant, id est illas Ruas omnes tam intrinsecus civitatis, quam extrinsecus, vineas quoque & agros, &c.* Vita Aldrici Episcopi Cenoman. num. 30. [apud Baluzium tom. 3. Miscell. p. 61.] *In illa Rua ultra flavium sarta duo* (mansionalia) *fecit, in illa Rua S. Vincentii unum, &c.* Vide an idem sit, quod nostrum *Rue*, Platea, de qua voce agimus in *Ruga*.

☞ Idem re ipsa esse quod nostrum *Rue*, Platea, vicus, via, liquet ex aliis locis bene multis, ubi *Rua* sumitur hac notione. *Rua S. Germani* & *Via S. Germani* promiscue legitur in Præcepto Caroli C. de novo ponte civitatis Paris. an. 870. apud Baluz. tom. 2. Capitularium col. 1491. Charta S. Vincentii Cenoman. *Quidam homo nomine Haimo quoddam cubiculum tenebat de S. Vincentio in Ruam Haraldi, de quo duos denarios de censu reddebat.* Chartularium ejusd. S. Vincentii fol. 90. *Donum autem furni faciet Annotus usque ad Ruam.* Charta an. 1142. ex Archivo Civitatis Massil. *Commune Massiliæ habeat... unam Ruam, de qua omnes domus & possessiones sint ipsius Communis in perpetuum.* Charta Guidonis Abbatis Insulæ Barbaræ ann. 1200. to. 1. Maceriarum ejusd. Cœnobii pag. 129. *Prout banna pretenduntur à parte del Chastellar usque ad viam Rua de Sachetans descendenda per magnum iter usque ad Sagonam, & ab alia parte à Rua de Sachetans, &c.* Charta ann. 1258. tom. 1. Chartularii S. Vandregesili pag. 935. *Recepi ad feodi firmam... masuram integre cum ædificiis... extensam in longo à Rua usque ad Sequanam.* Rursum occurrit ibidem p. 536. Charta ann. 1285. è Chartulario Monasterii S. Johannis Angeriac. pag. 272. *Et ipsam (portam) si facimus de licentia dicti Senescalli in muro dictæ villa in Rua Putei parvi, &c.* Obituarium S. Geraldi Lemovic. f. 34. *Joannes de la Faya legavit quinque solidos supra domum Luciæ de Axia sitam in Rua Torta.* Computus Grasivod. an. 1337. *Recepit in denariis censuales de censu bancarum mali Consilii, censu Rua Chalnesia, &c.* Charta ann. 1519. *Petrus Aureys, dic Michen, commorans in Rua de Arbore picta, confitetur, &c.* Statuta Vercell. lib. 7. fol. 151. recto: *Superstites viarum teneantur ita facere apsari viam, quod aqua Rue prope Ecclesiam S. Bonati decurrat usque ad portam novam.* Aliud est *Ru* in Charta Gallica ann. 1396. è Chartulario S. Vandregesili tom. 2. pag. 1725. *Une piece de terre ou jardin... assis en ladite ville de Rony, tenant d'une part audit Prioré & d'autre part au Ru de la ville dudit Rony.* Ubi voce *Ru* Rivulum intelligo seu Canaliculum è rivo deductum, quem etiamnum *Ru* appellamus, à Rivo, ut quidam volunt; vel à Græco ῥέω, Fluo, ut ait Borellus, denique vel à Germanico *Ruba*, Torrens juxta Lipsium.

RUAGIUM. Vide supra *Rotaticum*.

¶ RUALE, Via; platea, idem quod mox *Ruata*. *Quodam Ruali intermedio*, in Schedis D. *Aubret*.

RUARIUS, Officium fuit in Ecclesia Collegiali S. Quintini in Viromanduis, quod & *Ruaria* dicitur in Bulla Clementis IV. PP. apud Hemeræum in Augusta Viromand. ann. 1260. Illud fuit perpetuum, ut auctor est idem Hemeræus pag. 187. qui addit, *Ruarios inter Canonicos sortem etiam invenisse*, id est, in Canonicorum Collegio sedem habuisse. Idem sub ann. 1206. ait, sententia judicum, à Sede Apostolica datorum, dictum fuisse, *Ruarios esse Ecclesiæ Clericos, & Capitulo æque ac Decano fidelitatem jurare debere.* In Charta Joannis Decani S. Quintini ann. 1226. apud eumdem pag. 209. refertur, Burgenses S. Quintini *primo per Ruarios, postea per Sacerdotes, qui successerunt illis Ruariis, consuevisse hactenus intra claustrum Ecclesiæ Decanum facere judicari.* In Tabulario N. D. Viromanduensis Chartam Werrici Decani S. Quintini ann. 1159. subscribit *Hugo Ruarius*, cum Theodorico Custode, & aliis. Ex Bulla laudata Clementis constat primo *Ruariæ* officium à Capitulo solitum conferri, sed ex prædictis vix eruitur, quale illud fuerit, & unde nomen duxerit; nisi *Ruarius* is fuerit, qui istius Ecclesiæ partis, quam *Rugam*, seu *Rue* vocabant, curam habuerit, de qua copiose egimus in Descriptione ædis Sophianæ, ubi docuimus, *Rugam* appellari, vestibulum Presbyteri, seu *Bematis*, quod plateæ inter Presbyterium & Chorum formam referret. *Ruyers* enim in aliquot Consuetudinibus Belgicis iidem sunt, qui aliis *Roiers*, quibus scilicet *viarum* seu *rugarum* jurisdictio competit. Vide Consuetudines, Seclinens.

Bethun. Lilleriens. [necnon infra *Ruga* viis.]

RUATA, Platea, *Rue*. Testamentum Aimonis de Sabaudia D. Villæ franchæ an. 1398. apud Guichenonum: *Usus fructus & godias unius furni, sitis in Villa-franca in magna Ruata percipiendos.* [Charta Thossiacensis an. 1404. *Juxta Ruatam vocatam* les Coelieres de la ville. Statuta Montis-regalis pag. 208. *Si aliquis projiceret, vel projici faceret, terram, fimum seu vinaciam in aliquam viam seu moneatam in Ruatis dictæ civitatis, seu in platea infra confines descriptos, &c.* Terragium Bellijocense: *Juxta Ruatam per quam itur ad domos Johannis de la Val.*]

RUBA. Charta Ludovici Pii Imp. [apud Baluzium to. 3. Miscell.] pag. 25. *Et in cubando eos, quos Percarios vocant, & eos, qui in illa Ruba, quæ est contra orientem, manere noscuntur.* Videtur legendum *Ruga*. Vide in hac voce.

¶ RUBALDI. Vide supra *Ribaldi*.

¶ RUBANUS, Vitta, tænia, Gall. *Ruban*, à Latino *Rubens*, ut Menagius scribit. Litteræ patentes Caroli V. Franc. Regis ann. 1367. pro Monspeliensibus: *Item quod nulla ipsarum mulierum audeat portare in suis caputiis & vechis, aut alias in vestibus suis aliquod genus Rubanorum aureorum vel argenteorum.*

¶ RUBARE, Rubator. Vide in *Roba*.

¶ RUBBUS, Mensuræ species. Vide *Rubus* 2.

¶ RUBECULA, *Eritachus, avis solitaria*, in Amalthea. Vide Gesnerum.

¶ RUBECUM. Rolandinus Paravinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 10. cap. 5. *Arbores incidere & Rubeca, vineas & segetes omnes.* Sed Muratorius tom. 8. observat in Estensi MS. haberi *Rubeta*, Loca rubis consita.

¶ RUBEDO, pro *Rubor*, ut barbarum rejicit Vossius lib. 3. de Vitiis serm. cap. 43. Utitur Firmicus lib. 2. Astrolog. cap. 12. in Leone: *Color crocens & ad Rubedinem declinans.*

¶ RUBELLIO, *ἐρυθρῖνος, καὶ ἰὸς σιδήρου*, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Rubigo.

¶ RUBEOLA, Placentæ genus. Vide *Rufeola*.

¶ RUBER, Cardinalis, sic dictus in Vita S. Petri Cœlestini PP. apud Muratorium tom. 3. p. 622. col. 1. quod Cardinales cœperint uti purpura in Concilio Lugdun. ann. 1245.

Pergama servabant, capitis discrimine, Rubri
Tres, quibus augeri poterat, &c.

Pergama hic sumitur pro urbe Roma, sicuti olim pro urbe Troja.

RUBERUS. [pro *Rubetum*, Locus rubis consitus.] Vetus Charta in Chronico Laurishamensi p. 57. *Hoc est terram & silvam, quæ est in illa marcha de Birstad, seu in ipso fine: de illo Rubero qui est de Ecclesia sancti Nicasii, ... de ipso Rubero ad partem Aquilonis, &c.*

RUBETUS, Gallice *Rubis*. Vide *Rubinus*.

¶ RUBEUS, Mensuræ species. Vide *Rubus* 2.

Rubeus Feramus, *Rubea fera*, Gallis *beste fauve*. Lex Alamannor. tit. 99. §. 4. *Si Rubeus feramus cum ipso sagittatus est* §. 9. *Si cum ipsa Rubea fera sagittata fuerit.* Vide *Rosia* in *Rusa*.

¶ RUBICULA, *Δημαγωγὸς*, in Glossis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. *Δημαγωγὸς, Rubicula, popularis.* In Castigationibus ex MSS. *Publicola*. Heraldus, *Rabicula*, ut alibi legendum censebat.

¶ RUBICULUS, Species piscis fluviatilis. Angelus Rumplerus lib. 1. Hist. Monasterii Formbac. apud Pezium tom. 1. Anecdot. part. 3. col. 433. *Ante autem omnes (pisces) excellunt, quos Rubiculos vocitant; hi enim singulis Venereis diebus tosti ac sagmine & furfure commixti apponuntur.* Hæc Trutis nostris satis conveniunt; sed nihil definio. Est piscis marinus nomine *Rouget*, Erytrinus vel Rubellio; sed hic agitur de fluviatili.

¶ RUBICUNDITAS, Rubor, in Epistola Friderici II. Imp. apud Martenium tom. 2. Collect. Ampliss. col. 1172.

¶ RUBIES, Idem quod mox *Rubinus*, Anglis *Ruby*, Carbunculus. *Quatuor Rubies, unum balese, quinque saphiri*, apud Rymerum to. 8. p. 569. col. 1.

¶ RUBIFACERE, Rubore inficere vel Rubefacere, in Glossis MSS. à Vossio laudatis lib. 4. de Vitiis serm. cap. 22. Vide *Rubricare*.

¶ RUBIGINARE, Rubiginari, Rubiginem contrahere. *Velle habere cultellum, qui non possit Rubiginari, est velle habere cultellum non de ferro*, apud Marten. tom. 8. Collect. Ampliss. col. 454. Apuleius lib. 3. Floridorum: *Gladius usu splendescit, situs Rubiginat.* Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Rubigino, ἰῶμαι.*

¶ RUBINA, Canalis species. Vide *Robina*.

¶ RUBINOLENTUS, Rubicundus. Acta S. Francisci de Paula, to. 1. Aprilis pag. 161. *Gena multo plus inflari cœpit, ita ut videretur esse ignea & Rubinolenta tum maximo dolore.*

RUBINUS, Robinus, Carbunculus, *ἄνθραξ*, Gallis *Rubis*, Italis *Robino*. [*Dedit etiam decem & septem anulos auri ... unum cum Carbunculo, qui vulgo dicitur Rubi*, in Gestis Gaufredi Lodun. Episcopi apud Mabillon. to. 3. Analect. pag. 390.] Chronicon Moguntin. 16. *annulis Pontificales bonis & magnis, de Rovino unus, ... de smaragdo unus.* Occurrit apud B. Odoricum de Forojulii in Peregrinat. cap. 3. num. 13. [*Robinus*, tom. 1. Rerum Mogunt. pag. 94. 95. tom. 2. pag. 103. in Annalibus Mediolan. apud Murator. to. 16. col. 807. &c. *Rubinus*, tom. 1. earumdem Rer. Mogunt. pag. 97. apud Miræum tom. 1. pag. 405. col. 2. Rymer. tom. 7. pag. 567. col. 1. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 568. col. 2. &c.]

Rubetus, Eadem notione. Sugerius lib. de Administratione sua cap. 31. *Multiplicem toptam jacinctorum, Rubetorum, saphirorum, smaragdinum, &c.* Adde cap. 32. [*Quatuor baculos, continentes centum & sex annulos cum Rubetis & balesiis pretii ducentarum & quadraginta trium librarum*, apud Rymerum to. 1. pag. 878. col. 2.]

Salmasius contendit *Rubinum* esse *Hyacinthum* veterum, ex eorum genere quos Græci *ἐνδίους* vocant, unde à Nostris *Rubinos* dictos ejusmodi lapillos putat.

¶ RUBISCA, Avis species, eadem, ut videtur quæ *Rubecula* Gesnero. Vita S. Kentigerni Episc. Glascuensis tom. 1. Januarii: *Quamdam aviculam, ob ruborem corpusculi Rubiscam vocatam, de manu S. Servani alimoniam accipere ... solitam ... extingunt, &c.*

¶ RUBIUM. Annales Genuenses Georgii Stellæ ad ann. 1318. apud Muratorium to. 17. col. 1032. *Gibellini quippe cernentes ob actum præmissum eam iterim habere non posse, ligonizationem & fossas mirabiles cum lapidum fractione fecerunt sub ipsa versus partem Occidentis, sub terra videlicet, in medium duarum Rubium*, scilicet *viarum* Latino-barbara locutione, ut ibi habetur in notis.

¶ RUBLUM, Mensuræ frumentariæ species apud Italos. Locus exstat in *Tablium*. Vide *Rubus*.

¶ RUBOROSUM, Rubor, verecundia, Oratio Ferdinandi Vaccæcapitis Regis Castellæ Legati ad Ludovicum Ducem Andegav. ann. 1378. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. p. 1508. *Tam propter omnia in vestra conspectu Magnitudinis recensita,*

quam ex eo quod non est nobis in aliquo Ruberosum, &c.

¶ RUBRA MANUS, Flagrans delictum, manifestum. Vide *Manus rubra* in *Manus.*

¶ RUBRANS, Rubens, ruber. *Rubranti profundo*, id est, Mari rubro, apud Alcimum Avitum lib. 5. v. 525. Active sumitur pro Rubrum efficiens, in Vita S. Petri Cœlestini PP. apud Muratorium to. 3. pag. 637. col. 1.

Presbyter efficitur Cardo, Rubrante galero
Cervicem, infra claustra domus assumptus ab illo.

¶ RUBRICA, Terra rubra, *sinopica* Vitruvio, μίλτος, in Glossis Lat. Græc. *Rubriche*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. MSS. & alibi apud veteres Gallos. Vox nota Plinio & aliis hac significatione, hincque ad varias res translata, quas totidem articulis indico. Ac primo quidem

¶ RUBRICÆ, Tituli, seu inscriptiones, librorum & indices, legumque capita passim dicuntur Jurisconsultis, quod *rubrica*, seu terra sinopica, vel minio, solerent exarari, *διὰ μίλτου ἐπιγραφὴ*, in Glossis Lat. Græc. Hac notione Sidonius lib. 8. Epist. 6. etiam dixit: *Per ipsum fere tempus, ut decemviraliter loquar, lex de præscriptione tricennii erat perquisita, cujus peremptoriis abolita Rubricis lis omnis in sextum tracta quinquennium terminabatur.* Ubi Savaro: *Rubricis, id est, titulis, qui Rubrica miniabantur.* Clarius iterum idem Sidonius lib. 7. Epist. 12. *Si amicitia nostra potius assiduitatisque, quam persona tua tempus, ordinem, statum cogitaremus, jure vobis in hoc opere prima titulorum Rubrica, prima sermonum officia dedicaremus.* Statuta Ecclesiæ Nemausensis apud Martenium tom. 4. Anecdot. col. 1023. *Ultimo, quædam ponuntur capitula & præcepta non habentia speciales titulos, seu Rubricas.* Eadem repetuntur ibid. col. 1065. Chartularium Æduense in annotatione eidem præfixa: *Ut liberius jura & præeminentia Ecclesiæ Æduensis unicuique lucide appareant, poterit inspector primo videre Rubricas hujus libri superius scriptas, ut citius invenire possit quærenda.* Tum subditur; *Sequuntur Rubricæ præsentis libri seu repertorium Literarum* (id est, Chartarum) *contentarum in eodem.* Professio fidei Henrici VII. Imp. apud Bzovium ad ann. 1312. *Hanc itaque nostræ Serenitatis Constitutionem in corpore juris sub debita Rubrica volumus inseri, & mandamus.* Adde Ludewigi Reliquias MSS. tom. 4. pag. 110. & consule Juris Lexica. Hinc *Rubricati libri*, Quorum capita & tituli *rubrica*, seu minio, notati sunt, apud Petronium Fragm. pag. 18.

¶ RUBRICA quoque aliquando dicta est Lex ipsa integra per Synecdochen, scilicet pars pro toto, quod initium Legis rubrica vulgo notaretur. Quintilianus lib. 12. cap. 3. *Quorum alii se ad album ac rubricas transtulerunt, & Formularii, ac, ut Cicero ait, Leguleii esse maluerunt.* Persius Satyra 5. loquens de Masurio celebri Jurisconsulto tempore Tiberii, cujus & crebra mentio est apud Gellium, Athenæum & in Digestis:

Cur mihi non liceat, jussit quodcumque voluntas,
Excepto si quid Masuri Rubrica vetavit.

Prudentius lib. 2. contra Symmachum:

Qua qui constituunt, dicant cur condita Lex sit
Bis sex in tabulis, aut cur Rubrica minetur,
Quæ prohibet peccare reos, &c.

Ad quæ Iso Magister in Glossis: *Rubrica nomen Legis, Lex; Linea cæmentariorum, quibus aspiciant, an sit recta ipsa maceries, an non; sed pro lege ponitur, aut judicio.* Eadem ratione pleræque Consuetudines municipales, ut Tolosana, quemadmodum & Statuta Civitatum, ut Avinionis in *Rubricas* veluti in totidem titulos, articulosve seu leges dividuntur: quo etiam revocari potest

¶ RUBRICA, pro Regula, in Vita S. Deicoli Abbatis Lutrensis, tom. 2. Januarii pag. 206. col. 1. *Dedit autem Dominus per merita servi sui Deicoli eidem loco talem profectum, ut multi nobilium atque potentum, relicto vertiginis spiritu sæcularis, cum omnibus quæ habere poterant, monachicam disciplinam eligerent, & monasterium satis ditarent; ipsi quoque sacræ subjucerent Rubricæ.* Hericus Autissiodorensis Monachus lib. 1.

Servabat teneros custodia pervigil annos,
Et casti comites, & opus Rubrica magistra
Adposita, & curvos efformans regula mores.

Neque hic omittendum est, licet omnibus notum sit, *Rubricas* etiam dici Missalium, Breviariorum aliorumque librorum ecclesiasticorum regulas seu leges, modum, rationem ac ritus divini Officii celebrandi continentes: quod hæ *rubrica* seu minio alias notarentur, atque etiamnum notari soleant. Unicum refero de re notiori testimonium. Modi, seu Ritus, in coronatione Regis Hungariæ observandi apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 345. *Coronandus in throno, sive in sede sibi facta, flectit genua; Litaniæ cauuntur, quibus peractis, reliqua exequuntur juxta Pontificalis Rubricam.* Hoc est juxta ritum in Pontificali descriptum. Minus noti usûs est, licet ejusdem originis,

¶ RUBRICA, pro Commentarium, memorialis liber, seu scheda, in qua quid notatu dignum refertur. Hac notione Humbertus II. Dalphinus in Ordinatione an. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 400. col. 1. *Item, quod si contingat, prædictis Nobilibus & Officialibus, aut personis aliis pro cavalcatis, adjornamentis, dietis tenendis, & pro aliquibus ordinationibus observandis aliquas litteras destinari, dicti Secretarius & socius papyrum faciant, in quo Memoriale seu Rubricam faciant de prædictis, ut habeatur certificatio exinde, prout fuerit opportunum.* Charta ann. 1268. ex Archivo Ecclesiæ Massil. *Dominus R. Cardinalis S. Angeli inquisitionem aperuit juxta mandatum domini Papæ, ac etiam publicavit, mandans ... fieri Rubricas de castris domini Regis & civitatis Massiliensis ad eumdem Episcopum pertinentes super inquisitione prædicta, alioquin dominus Cardinalis ipsas Rubricas fieri faceret, absentia domini Regis vel procuratoris non obstante.* Sententia Ottonis Episc. Portuensis ann. 1248. apud Lobinellum to. 2. Hist. Britan. col. 415. *Quibus in nostra præsentia constitutis, post examinationem quarumdam Rubricarum ex dictis testium quos dicti Comites produxerant confectaram, &c.* Vita S. Philippi Archiep. Bituric. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 1942. *Testificantur testes, scilicet Johanna sanata prædicta, quæ loquens de se testificatur ... ut in Rubrica continetur.* Vide mox *Rubricare.*

☞ Peculiarem & bene longam de variis vocis *Rubricæ* significationibus adnotationem edidit Pignorius ad Historiam Albertini Mussati in plures *Rubricas*, velut in totidem capitula, distributam. Ex ea Pignorii adnotatione unum hic addam, nempe *Rubricæ* vocem adeo familiarem Historicorum aliquibus exstitisse, ut non tam ipsi Librorum suorum titulos ea nominatos vellent; sed in aliorum quoque Scriptorum Epigraphis laudandis, vocem non aliam usurparent, licet ea vox illis, ne per somnium quidem venisset in mentem. Factum id à Gulielmo Ongarellio Historico Patavino nec uno in loco; laudans enim is Epigrammata Martialis suis in historicis monumentis, ubi de Tima-

vo loquitur : hæc scribit : *Timavus Euganeus, quod hi. in Euganeis, alii alibi, ut lib. XIII. sub Rubrica quadam, quæ incipit, Lupus à docto Poeta Martiali testatum est.* Et infra, ubi de T. Livii natali solo : *Et licet Titulo (vulgo Teolo) natum credant, & ob id vocatum Titum, falsum id tamen, cum Martialis Vates in Rubrica nescio qua libri I. Scriptorum veterum patrias terras enumerans, aperte de Livio sic loquatur:*

Censetur Apona Livio suo tellus.

Plura profert laudatus Pignorius, quæ, si vis, consulere potes apud Muratorium tom. 10. col. 27. & seqq. Addi possunt, Martinius in Lexico, Cangius in Notis ad Alexiadem pag. 253. & Mabillonius lib. 1. de Re Diplom. cap. 10. ubi narratur, *Rubrica*, seu minio, in subscribendis Literis suis usos fuisse Imperatores Græcos : quos hac in re, ut & in pluribus aliis, aliquando imitatus est Carolus Calvus, atque etiam Principes & Archiepiscopi Capuani, qui eodem minio sua Diplomata subscribebant.

¶ RUBRICÆ, Verbera sanguinea. Johannes Diaconus in Vita S. Gregorii PP. l. 4. num. 97. *Extendite eam & quadraginta Rubricis ventrem totidemque dorsum fornicatoris atque sacrilegi Presbyteri verberate.*

¶ RUBRICANS, Rubens, rubicundus. Vita S. Catherinæ Senensis to. 3. Aprilis p. 900. *Illa vero ad altare accedens, facie Rubricante pariter & micante.*

¶ RUBRICARE, Rubrum facere, Catullo & aliis recentioribus. *Rubricare ensem*, Claudiano. Petrus Blesensis Epist. 5. *Ecclesiæ dignitates, quas gloriosus Martyr Rubricavit sanguine suo.* Epistola Urbani IV. PP. ann. 1263. apud Marten. tom. 2. Anecdot. col. 7. *Saltem ob illius* (Christi Domini) *reverentiam, qui eam* (Terram sanctam) *sui aspersione sanguinis Rubricavit.* Translatio S. Ragneberti, to. 1. Maceriarum Insulæ Barbaræ pag. 78. *Astitit Martyr in veste sanguine Rubricata, &c.* Johannes de Janua : *Rubricare, Dirigere cum rubrica & rectum facere, vel cum rubrica designare, vel rubrum facere : unde in constructione Tabernaculi præcipitur Moysi facere pelles Rubricatas.* Est autem *Rubrica*, eidem de Janua, *Regula vel filum rubro tinctum, quo aliquid dirigitur; ipsa tinctio, vel terra illa rubra, vel quod fit de illa tinctura. Rubricari de cinabrio*, in Chronico Parmensi ad ann. 1287. apud Murator. tom. 9. col. 810. Anonymus de Gestis Manfredi & Conradi Regum apud eumdem Murator. tom. 8. col. 609. & Sallas Malaspinæ eod. tom. col. 832. & apud Baluzium to. 6. Miscell. pag. 276. paucis tamen verbis immutatis : *Hic registra proventuum regni, officiorum & officialium etiam per diversa ipsius regni loca particulariter ponendorum habebat, in quibus non solum jurisdictiones & jura regni... memoriter erant inserta : sed omnes angariæ, perangariæ, collectæ, tagliæ, dativæ, contributiones exercituum, immunitatum.... studiosius fuerunt Rubricata* : id est, descripta quovis atramento, ni fallor, ut verbum hoc etiam accipiendum puto in Ordinatione Humberti II. ann. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 398. col. 1. *De ipsis instrumentis in publicam formam redactis fiat unus papirus, in quo summarie Rubricentur, & deinde in archivo, vel in aliquo loco tunc ordinando per nos, ipsa instrumenta fideliter reponantur.* Ibidem p. 400. col. 2. *Item, ipsis litteris sigillatis, ille ex prædictis Notariis, cui per Cancellarium commissum extiterit, registrum faciat & Rubricam, ita quod littera super facto pecuniæ, aut pro pensione, seu donatione, vel quittatione facienda, vel nostrum patrimonium quoquomodo tangentes, de verbo ad verbum registrentur, aliæ vero litteræ justitiæ concurrentes Rubricentur juxta formam superius traditam Cancellario memorato.* Ubi tamen aliquod discrimen est *registrentur* inter & *Rubricentur*, non quidem, ut opinor, ex eo petendum quod varia esset scribendi materia, scilicet atramentum & rubrica seu minium; sed quod in *regesto* integra exararentur instrumenta, in *rubrica* vero tantum indicarentur aut summarie describerentur : quæ expositio belle cohæret cum dictis supra, ubi *Rubricam* pro Commentario accipiendam esse probatum est.

¶ RUBRICELLA, Parva *Rubrica*, præsertim apud Jurisperitos, Capitulum libri, articulus, aut paragraphus. Johannes Berberius in Indice Viatorii utriusque juris : *Quarta partis una est generalis Rubrica, scilicet de Judiciis, sub qua continentur plures Rubricellæ.* Occurrit apud Stephanotium tom. 7. Fragm. MSS. pag. 253. & alibi. Vide *Rubrica*.

¶ RUBRICONDUS, pro Rubicundus, ruber. Chronicon Angl. Thomæ *Otterbourne* p. 5. *Margaritas continentes omnimodi coloris, utpote Rubricondas, iacinctinas, purpureas, prassinas, sed maxime candidas.*

RUBRICUS, [Πυῤῥὸς, in Glossis Lat. Græc.] Glossæ Græc. Lat. πυῤῥὸς, *Rufens, Rubricus, rufus*, [*barus, burrus, rufus, fulvus, flavus.* Columella lib. 5. cap. 10. *Rubricam amurcam diluere.* Ubi tamen quidam legunt *Rubricam amurca diluere.* Idem lib. 2. cap. 10. *Evilem amat terram & Rubricam præcipue.*]

¶ RUBRUM, Mensura frumentaria, apud Italos. Theodorici *de Niem* de Vita & fatis Constantiensibus Johannis XXIII. PP. cap. 25. *Et granum tam care vendebatur (Romæ) ita quod pro pecunia, etiam Rubrum pro novem florenis Romanis, absque partium importunitate vix reperiebatur venale : qualem mensuram vidi pro uno floreno in eadem urbe diversis temporibus vendari.* Vide *Rubur* 2.

¶ RUBTARII. Vide *Ruptarii* in *Rumpere*.

¶ RUBUM, *Bouton*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS. ubi *Rubum*, vel *Bouton* Gallicum, est Fructus rubi, Ovidio *Morum*, ut satis liquet ex voce subsequenti : *Rubus, Busson ou Boutonnier.*

1. RUBUS. Charta Guelphonis Ducis Spoleti ann. 1160. apud Ughellum tom. 3. p. 465. *Item largimur præfatis Canonicis 100. solidos de ripa, & Rubum de tota civitate, ut nemo sine eorum voluntate præsumat appendere, vel librare.* Habentur similia p. 481.

☞ Idem esse puto quod Pondus, seu jus ponderis. Italis *Rubo* pondus est 25. librarum. Statuta Saluciarum Collat. 4. cap. 117. *Mensura autem omnes adjustentur ad justam mensuram Saluciarum, ita quod sentarium frumenti puri & mensurati semper reperiatur ponderis Ruborum quatuor.* Modus exigendi gabellam piscium ad calcem Statutorum Saonæ : *Pro piscibus coctis seu coquendis soldos duos & denarios sex Saonæ pro singulo Rubo, & pro quolibet Rubo piscium de scalia coctorum ut supra, soldos quinque dictæ monetæ Saonæ.*

2. RUBUS, Mensuræ frumentariæ in Italia species. Ægidius Calabrigensis de S. Gregorio Episcopo Ostiensi [tom. 2. Maii pag. 466.] *Quotannis octo tritici Rubos Ecclesiæ S. Gregorii offerunt.* [Statuta Montis-regalis pag. 310. *Item pro quolibet Rubo semola, sol. unum den. Item pro quolibet Rubo risi, sol. unum den. Item pro quolibet Rubo rasiæ, sol. den. sex.* Ibidem p. 318. *Qualibet persona, quæ vendet, seu vendi faciet ad minutum pisces salsos vel recentes de maritima in civitate Montis-regalis, vel posse, teneatur & debeat solvere emptori gabellæ piscium solidos quatuor pro quolibet Rubo piscium, &c.* Doliolum seu

cadum intelligo, nostris vulgo *Caque*. Statuta Civitatis Astæ, ubi de intratis portarum: *Rgultina solvat pra quolibet Ruba lib. 1. Rogia ad tingendum solvat pro quolibet Rubo lib. 6.* Statuta Vercell. fol. 73. recto: *Si receperit molinarius sive conductor ad macinandum quartarenos sex easos frumenti cumunalis & bene cribiati, sive vallati, qui fuerint Rubi decem, &c.*]

¶ RUBBUS, Eadem notione. Acta S. Franciscæ Rom. tom. 2. Martii pag. 93*. *Qua facta post paucos dies repertum est dictum granarium plenum optimo grano quasi Rubbis quadraginta.*

¶ RUBEUS, Eodem significatu. Miracula S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis num. 94. tom. 6. Maii pag. 328. *Undecim mois curavit modios & viginti duos tam subtilis quam rudioris grani, qui vigenti quatuor conficiunt Rubeos mensura Romana.*

¶ 3. RUBUS, Idem, nisi me fallo, quod Rubetum, Locus rubis consitus, dumosus. Charta Bolconis Ducis Silesiæ ann. 1337. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 42. *Donamus etiam præfata Civitati (Friburg.) liberum officium, quod Bierschrott Amacht dicitur, & unum Rubum liberum in omnibus metis, gadibus & greuiciis, sicut jacet & jacuit ab antiquo, ad usus proprios, sicut placet, convertendo, eorumque pecora in dictum Rubum pellendo, sine impedimento.*

¶ 4. RUBUS, Raia, Gall. *Raïe*, Piscis notus. Vossius lib. 1. de Vitiis serm. cap. 28. eos arguit, qui Græcorum βάτον, seu βατίδα, *Rubum* cum B. Ambrosio, quam cum Plinio *raiam*, reddere maluerunt, & merito quidem.

¶ RUCA, Idem, ut videtur, quod *Ruga* 1. Platea, via, Gall. *Rue*. Præceptum Pipini Regis an. 754. apud Mabillonium lib. 6. Diplomat. pag. 493. *Quicquid dici aut nominari potest, seu & illas colonias in Acebrelido & Walion, & illam warinnam fiscalem, per quam illa Ruca consuetudo est trahere, quam ad ipsam villam Teutbertus tenuit, &c.*

¶ RUCANA. Vide *Racana* 2.

RUCENGIA. Charta Gaufredi Archiepisc. Burdegalensis in Tabulario S. Hilarii Pictavensis: *Clamabat ... quod inante de Benais habere debebat calliatam suam, quantum vellet, avenas quoque, gallinas, & caseos cosdunales, chevagium, & etiam Racengiam, cavalcatam quoque & bremium quotiescumque vellet.* [An *Fricengia*, quod idem sit ac *Feisengagium*, de quo dictum est in *Frisinga*?]

¶ RUCEUS, *Sordidus, & dicitur à Rus*, apud Johannem de Janua.

¶ RUCHARIUM, Vestiarium, Macris fratribus in Hierolexico, & ex iis apud Hofmannum, ex Græco recentiori ῥοῦχον, Pannus quivis vel quævis vestis. Occurrit vox ῥουχαρεῖον in Actis Concilii Florentini pag. 528. edit. Labbei & apud Codinum de Officiis Aulæ Constantinopolitanæ c. 5. n. 14. Vide Glossarium mediæ Græcitatis in Ῥοῦχον.

¶ RUCHIA, Cortex querneus, seu corticis quernei pulvis ad inficiendum coria, Gall. *Tan*, Provincialibus *Rusque*. Extenta jurium Comitis Sabaudiæ apud S. Simphorianum de Auzone an. 1309. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 98. col. 2. *Item cortex sive Ruchia, cum qua coria aptantur, quæ portantur per aquam, quatuor denarios, & est unum jornale quantum unum baptistorium potest terere per diem.* Vide *Roseum* & *Rusca* 1.

¶ RUCINUS, Equus minor. Vide *Runcinus*.

RUCLATUM. Marcellus Empiricus c. 22. *Rasum, id est, Ruclatum, cum vino austero dabis.*

¶ RUCLUARI, pro *Ructuari*: quod vide.

¶ RUCTA, *vel frumen in homine, rumen in bestia, pars gutturis gurgulioni proxima*, in Glossis Isidori. *Ructa est eminens pars gutturis*, in veteri Vocabulario apud Martinium, qui suspicatur pro *Ructa* forte legendum esse *Tractus*, ex hoc Donati loco in Terentii Phormionem 2. 2. *Frumen dicitur Tractus gulæ, qua cibus in alvum demittitur.* Retinet tamen *Ructa*, ejusdemque originis esse putat, cujus est *Rumere*. Quid si à Græco ῥυτὸς, Tractus?

¶ RUCTAMEN, Idem quod Ructus. Prudentius Hamartig. v. 466.

Carnis & immodicæ spurco Ructamine crudos.

¶ RUCTARE, Ructus emittere proprie; improprie vero dicere, narrare, proferre. Vita S. Petri Cœlestini PP. apud Muratorium tom. 3. pag. 665. col. 2. & tom. 4. SS. Maii pag. 481.

Nec suspecta oculis Ructabimus, agnita dudam
His quibus hæc coram fuerant digesta quibusve
Hæc impensa, suis nobisque per omnia caris.

Perperam in MSS. *Ruptare*, ut observant Bollandistæ. *Ructari* dixit Horatius in arte Poetica v. 457. simili significatione:

Hic, dum sublimes versus Ructatur & errat,
Si veluti merulis intentus decidit anceps
In puteum foveamve, &c.

Eadem quoque notione *Ructantes decurias* & *Ructare sapientiam* habet Tertullianus. *Eructare verbum* Psalm. 18. 3. & 44. 1. *Eructabunt labia mea hymnum*, Psalm. 118. 171.

¶ RUCTEUS, Ἐρυγὴ, in Glossis Latino-Græc. Aliæ Græc. Lat. Ἐρυγὴ, *Eructatio, Ructeus*. Legendum est *Ructus*.

¶ RUCTORIUM. Sebastianus Perusinus in Vita B. Columbæ Reatinæ, tom. 5. Maii pag. 348. *Observavit ipsam raptam in extasi, & caute supra cavillam pedis alligavit cauterium cataplasmatis, Ructorium dicunt*; vel potius *Ruptorium*, à rumpendo, quia cutem rumpit, loquiunt Editores doctissimi, quos consule.

¶ RUCTUARI, Idem quod *Ructari*. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Ructuatur*, ἐρεύγεται. Legendum *Ructuatur*, ut est apud Martinium. Perperam in Supplemento Antiquarii, *Rutubatur*.

RUCTURA. Tabularium S. Cypriani Pictav. apud Beslium pag. 359. *Tetaudus Clericus & filii ejus ... dederunt Monachis S. Cypriani unam Ructuram, id est, piscatoriam in pago Pictavo, &c.* Forte *Rupturam*. Vide hanc vocem in *Rumpere*.

¶ RUCTUS, Arbitrium, nutus. S. Cyprianus Epist. 62. *Nec patiamur errare fratres nostros & pro arbitrio & Ructu suo vivere.* Vide notam Baluzii in hunc locum. Pontius in Vita ejusdem S. Cypriani: *Absit ut malum hoc intra conscientiam religiosæ mentis admittam, ut de tam beatissimo Martyre Ructus hominis judicaret.*

¶ RUCULUM, Σκυτάλη, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græco-Lat. Σκυτάλη, *Scutula, Tabia, Ruculum, Scutica.*

¶ RUCUS, Vestis suprema. Vide *Roccus* 1.

RUDA, Gallice *Rue*, Platea. Charta Morlanensis apud Marcam lib. 5. Hist. Beneharn. cap. 21. *Ego Guastonus Vicecomes reddidi Ecclesiæ sanctæ Fidis, & dedi possessionem unius terræ, in qua construxi unam Rudam Burgi S. Nicolai, quam ei abstuleram.* V. *Ruga*.

¶ RUDESCOLUM, Σχοινίον, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Σχοινίον, *Funis, Restis, Rudescolum, Rudens*. In MS. Sangerman. *Rudes, colum*, in Regio, *Funes, Restis, Rudes* pro *Rudens*, ut omnino videtur; unde & pro *Rudescolum*, legendum puto *Rudens*, quod vocabulum notum est, & *Colum*, quod hic sit Rete piscatorium funiculis contextum, ut interdum sonat alibi.

¶ RUDIA, Frutex rosas producens. Glossæ Lat. Gr. & Græc. Lat. *Rudia*, ῥοδέα.

¶ RUDIBILIS, *proprie asinorum*, inquit Johannes de Janua, à *Rudere* scilicet, quod proprie dicitur de asinis clamantibus; unde *Rudibilitas* & *Rudibiliter* apud eumdem de Janua.

¶ RUDIBULA, Idem, opinor, quod Habena. Thwroczius in Carolo Rege Hungarorum cap. 99. *Universa namque ferramenta strepatum & habenarum, seu Rudibularum, & alia ad ipsum spectantia de argento inaurato .... existebant.*

¶ RUDICITAS, Rusticitas, inurbanitas. Johannes de Cermenate Hist. Mediol. cap. 5. apud Murator. tom. 9. col. 1231. *Verum ut debitus honor detur rebus, priusquam de tanto Principe sermonem texamus, faciam ne velut illotis manibus ad lata convivia discumbentes Rudicitate nimia redarguamur.* Dicitur à *Rodis*, Imperitus, ignarus.

¶ RUDIMEN. Glossæ Isidori: *Tironatum, Rudinem.* Melius in Excerptis Pithœanis: *Tironatum, Rodimen.* Est autem *Rudimen*, pro *Rudimentum*, ut *Tironatum*, pro *Tyrocinium*.

¶ RUDIRE, Erudire, docere. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Rudio*, Ἐκπαιδεύω. Legitur in primis editionibus Calepini, & aliquando obtinuisse, vox *rudimentum* arguere videtur Vossio lib. 4. de Vitiis serm. cap. 22.

¶ RUDISTA, *Qui vel quæ rudera de humo ejicit*, apud Johannem de Janua.

¶ RUDITAS, Inscitia, rusticitas. *Literateris Ruditatem eximere*, apud Apuleium lib. 4. Floridorum. Statuta Synodi Montispessul. ann. 1258. apud Acherium tom. 2. Spicil. pag. 645. *Legem statuit Dominus humani generis Creator, ut ministerio vitæ rationabilis edocta, labe Ruditatis abjecta, fieret discretionis lucididate præclara.* Epistola Petri Narbonens. Episc. an. 1348. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1396. *Vituperose nos & gentes nostras in præsentia totius populi stare fecerunt ... licet eis exponeremus ... omnia prædicta, dictum nostrum privilegium apostolicum exhibentes, & etiam publicantes eisdem, eorum Ruditates & contradictiones, quas statim punire poteramus, sustinendo benigne.*

¶ RUELLA, Parva *rua*, seu via, vel platea, Gallice *Ruelle*, Viculus, angiportum. Charta an. 1206. tom. 2. Hist. Eccles. Meldens. pag. 97. *Concessi eidem Garnero & Abbati S. Faronis de Meldis Ruellam, quæ est extra domum jam dicti Abbatis ad faciendum omnia aysamenta sua.* Alia Charta ann. 1318. ibidem pag. 659. *Præterea quia pluviæ, immunditia & fœtores fiunt in quadam parva Ruella, quæ contiguatur dictæ Ecclesiæ Meldensi ... maxime cum locus dictæ Ruellæ parvæ sit valde periculosus .... concedimus .... quod ipsi dictam Ruellam ... valeant claudere.* Charta an. 1241. ex Archivo Monasterii B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Quamdam peciam terræ, quam habebam in parochia S. Severi inter terram meam, quam mihi retinui ex una parte & Ruellam ex altera.* Rursum occurrit in Charta an. 1249. ex eodem Archivo. Compositio ann. 1279. è Tabulario S. Richarii: *Claudere possint quamdam parvam Ruellam .... sitam inter Abbatiam & dictæ Ecclesiæ grangiam. Reuella* legitur in Charta an. 1282. tom. 1. Chartularii S. Vandregesili pag. 938. secunda manu, ubi prima legebatur *Ruella*, ut & in vetusto Rituali S. Juliani Brivatensis, in Charta Pontisarensi an. 1221. in Actis SS. Aprilis tom. 1. pag. 904. col. 1. & pluries apud Lobinellum tom. 3. & 4. Hist. Paris. locis indicatis in Glossario; quod consule.

¶ RUENO, Rivulus canalisve. *Ruenone intermedio*, in Schedis D. *Aobret*.

RUERE, Projicere, ex Gallico *Ruer*, hac notione. Tudebodus lib. 5. *Vexilla quoque, quæ sursum erant, perforabant cum sagittis, & aliis lapidibus, & alii Ruebant Græcos ignes super Castrum, eo quod putabant illud ardere.* [Gesta Consulum Andegav. cap. 11. num. 6. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 491. *Illi de domicilio, quod turre porrectius erat, nimis eis nocebant, utpote super quos lapides à mangonellis jaculatò desursum Ruebant, major pars exercitus .... impetuose in burgum Ruebant .... ignemque copiosum jacientes omnia incendebant.* Acta S. Benedicti Avenion. to. 2. Aprilis pag. 259. n. 19. *Inimicus desuper Ruit lapidem magnum, putans eo occidere S. Benedictum.*]

¶ RUERE, Evertere, Gall. *Renverser*. Aimoinus lib. 2. de Miraculis S. Benedicti num. 25. sæc. 4. Benedict. part. 2. pag. 382. *Ruerat radicitus aquarum alluvies maximas arborum moles, quarum impetu trunci quoque antiqua diuturnitate solidati evertebantur.*

RUES, *Ruina*, in Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. & Isidori. Gloss. Græc. Lat. πτῶσις, ἐπὶ οἰκοδομῆς, *Ruina*, *Rues*. [Adde alias Lat. Græc.]

¶ RUFARIA. Guibertus lib. 1. de Vita sua c. 20. agens de famulo, cui Monachus quidam pecuniam, inscio Abbate, commiserat, ait: *Deposita illa Rufaria apud se reposita dicit.* Non video satis, quid proprie significet hæc vox *Rufaria*, nisi sit monetæ genus ex auro, quod à *rufo*, seu flavo dictum fuerit *rufarium*.

RUFATUS, *Sanguine cruentatus*. Papias.

RUFEOLA, RUFELLA, Panis seu placentæ species, *Rougeolle*, Picardis nostris, quod colore subrubido sit. Udalricus lib. 2. Consuetud. Cluniac. cap. 4. *Pro signo Rofeolarum, vel, ut Theutonici loquuntur, Cratonum, præmisso signo generali panis, simula cum duobus digitis illas minutas involutiones, quæ in eis sunt factæ, ex ea parte, qua sunt complicatæ, & quasi rotundæ.* [Eadem habet Bernardus Monachus in Ordine Cluniac. part. 1. cap. 17. Sed S. Wilhelmus lib. 1. Constitut. Hirsaug. cap. 9. pro *Rufeolarum*, habet *Rafeolarum*.] ubi Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. habet *Rufellarum*. [Vide *Rosiolus*, *Roscella* & *Rosola*.]

RUFFIANI, vox Italica, *Lenones*, apud Mamotrectum ad Legendam S. Luciæ, qui *Institores libidinis* Valerio Maximo lib. 6. cap. 1. num. 6. *Vitiorum institores*, Quintiliano decl. 260. *Productores, conciliatores*, aliis: *Ruffarum* scilicet, seu meretricum, quibus capilli flavi seu rufi, cum matronarum nigri essent, ut observatum à Fr. Pithœo & Wovereno ad Petronium, & aliis criticorum filiis. Aliter tamen de vocis origine censent Jacobus *Bourgoing* de Origine & usu vulgarium vocum pag. 57. ut & Ferrarius in Orig. Italic. quos consule, si tanti est. Quin & Statuta Mediolanensia 2. part. cap. 474. [Petri Azarii Chronicon apud Muratorium tom. 16. col. 341. *Habebat alium nepotem, sed spurium .... semper ebrium & publicum Ruffianum.* Laurentius Byzynius in Diario Belli Hussitici apud Ludewig. tom. 6. p. 183. *Manifesti peccatores, adulteri & adulteræ ... Ruffiani & meretrices ... non tolerentur absque pœna.* Menoti Sermon. fol. 94. *Clama contra Dominos etiam Parlamenti, qui locant suas domos lenonibus, Ruffianis & meretricibus.* Statuta Caduhrii lib. 3. cap. 25. *Meretrices autem, Ruffiani & barateri, seu ribaldi solito se in terrula super tavolerium spoliare, possint impune percuti & verberari.* Correctiones eorumdem Statutorum cap. 85. *Jubemus, quod quilibet & qualibet leno, qui & quæ vulgariter*

Ruffiani dicuntur, &c. Ruffiana seu lena, in Statutis criminalibus Saonæ cap. 25.]

RUFFLURA, Plaga levis. Vide *Riffura*.

RUFIA. Charta Alamannica 58. ex Goldastinis: *Hoc est auro & asgente solidos 70. & cavalles 5. cum saumas, & Rufias, & filtros cum stradura sua ad nostrum iter ad Romam ad ambulandam.* Idem videtur quod *Volsura*: sic autem, si bene conjiciu, voc[illegible] hæc Charta, pelles, à quibus evulsi sunt animalis pili. Est enim *volsura*, τίλμα, in Gloss. Græc. Lat. alibi exponitur ῥῦγμα.

ROFIA, in Tabulis fundationis Monasterii B. Mariæ Santonensis an. 1047. in Regesto 114. Tabul. Regii Ch. 239. & apud Marcam lib. 1. Hist. Beneharn. cap. 12. *Damus ... decimas decimarum totius Insulæ Olasionis, excepta parochia S. Georgii ad luminare altaris, & decimam Rofiarum, cervoram, cervarumque, quæ in ipsa Insula capta fuerint ad librorum volsuras.* Ubi *rufia* & *rofia* videntur sumi pro pellibus *rufearum*, seu *rubearum ferarum*, scilicet cervorum & cervarum, ad libros tegendos & compingendos. Edita porro eadem Charta apud Sammarthanos in Abbatiis pag. 598. pro *Rufiarum* perperam *Rosiarum* præfert, [ut & nova Gall. Christ. tom. 2. Instrum. col. 480. observato tamen in Onomastico à Cangio emendari *Rosiaram*.] Vide *Rubeus feramus*.

1. RUFUS, Herba inficiendis rubro colore vestibus, in veteri Charta apud Columbum, quæ *Roux* dicitur in alia Guidonis Fulcodii, apud eumdem lib. 3. de Episcopis Vasion. num. 5. Glossæ MSS. ad Alexandrum Iatrosophistam lib. Passion. cap. 66. ad hæc verba: *Rore, quo Goti utuntur: Ros, quo utuntur Gotti, fit de herba, quæ vulgo vocatur Rufus, quæ crescit in terra Gothorum.* Infra: *Ros quo Goti* (sic in MS.) *utuntur, est herba cum qua cordeanum paratur.* Ubi per *Gothos*, Occitani intelliguntur. Herbam hanc esse *Cotinum* Plinii quidam volunt, de qua ille lib. 16. cap. 18. *Est & in Apennino frutex, qui vocatur Cotinus, ad linteamenta modo conchylii colore insignis, folia ejus quasi terebinthi fructus ex umbella in parvulis filiquis.* Sabaudi *Fustet* vocant, alii *Rha*, propter usum in tinctura, Itali *Rosa*, & *Scotano*, atque *Rosolo*, in Apennino, quia Corticis usus conchylii vice, ramorum vero, quia ligni interioris aureus color, ad lutei tincturam.

☞ Haud satis scio qua notione Charta ann. 1252. apud Columbum in Genealogia Simintanea pag. 592. *Habent cupam olei & eminam blads & salis & Rufi & ju[illegible] puniendi eos, qui in prædictis falsitatem commiserint.*

2. RUFUS Willelmus Tyrius lib. 14. cap. 1. de Fulcone Rege Hierusol. *Erat autem idem Fulco vir Rufus, ... fidelis, mansuetus, & contra leges illius soletis, affabilis, benignus, & misericors.* Vide Gen. 25. v. 25. & Martialem lib. 12. Epigrammate 54. in Zoilum.

1. RUGA, Platea, vicus, nostris *Rue*. Papias: *Ruga, Roma, semitula.* Ubi pro *Roma*, legendum *Ruma*, ex Gr. ῥύμη. Vetus Gloss. Lat. Græc. cap. de Civitatib. *Platea*, ἀγυιά. *Ruga*, ῥύμη. Charta Roberti Regis Franc. apud Doubletum pag. 826. *Similiter autem a Ruga media, & semita maritima, &c.* sic enim legendum pro *Aruca*. Willel. Tyrius lib. 12. cap. 25. *Ipsi Venetici Ecclesiam & integram Rugam, unamque plateam, sive balneum, nec non & furnum habeant.* Mox: *Praeterea illam ejusdem plateæ, Rugæque, Achon partem, &c.* Bulla Alexandri PP. ann. 1165. in Magno Pastorali Eccles. Parisiens. lib. 19. ch. 17. *Usque ad locum, qui vocatur Tudella, in Ruga ejusdem S. Germani.* Chronicon MS. Andreæ Danduli ann. 1111. *Quorum Rex opera expertus, Ecclesiam, Rugam, plateam, & mensuras concessit.* [Adde idem Chronicon editum à Moratorio tom. 12. col. 275. & col. 574. ubi pluries occurrit vox *Ruga* hac notione, ut & in Chronico Dominici de Gravina eodem tom. col. 642. *Ruga quæ pergit contra meridiem*, in Tabulario Landevenecensi.] Joannes Villaneus lib. 3. cap. 2. *La grande Ruga, che va a san Giovanni.* Adde Ricordanum Malaspinum cap. 156. Vide Ughellum tom. 4. pag. 1099. 1166. 1205. Etymon à *Rugis* seu solcis in fronte quidam accersunt, quod id efficiant in urbibus, quod rugæ in fronte. Octavius Ferrarius à *Corrivie*, in v. *Corrobio*.

2. RUGA, Vox frequens in Ordine Romano, & apud Anastasium in Vitis summorum Pontificum, tametsi de genoina ejus notione vix constet. Cæsar Bullengerus *in marmore vel metallo strias, canaliculos, sulcos Rugarum instar, quæ in senum fronte contrahuntur, vel tabulas ex auro & argento rugosas & striatas* interpretatur. Vide Salmasium ad Tertulliani Pallium pag. 335. sed procul à vero abesse virum eruditum plus satis ostendunt horum verba, ac primo Ordinis Romani, quo loco enarrans, ut Pontifex finita sacra Liturgia in Secretarium redit, hæc sobdit: *Tunc septem cereostata præcedunt Pontificem, Sub-Diaconus Regionarius cum thuribulo ad Secretarium: .... post eos Bajuli, post eos Cereostatarii, post quos Acolythi, qui Rugam conservant, post eos extra Presbyterium Cruces portantes, deinde Mansionarii juniores, & intrat in Secretarium.* Anastasius in Stephano IV. *Fecit & Regulares argenteos super Rugas, per quas ingrediuntur ad altare.* Locos alios ex pag. 108. 112. 121. & 124. dedimus in Descriptione ædis Sophianæ num. 73. ubi diximus, per *Rugam* videri intelligi viam in ipsa æde sacra ante Presbyterium, qua in illud pergit Pontifex, sacra facturus. Videat lector, an conjecturam nostram probet ex his, quæ ibi observavimus. Vide *Ruarius*.

☞ *Rugam* velum ostiis aut etiam imaginibus oppansum interpretatus Henschenius in Actis SS. Maii tom. 3. p. 395. not. O. ita dictum, inquit, quia dum reducitur, in *rugas* seu plicas coit. Sed Mabillonius in Commentario in Ordinem Romanum tom. 2. Musei Ital. pag. cxxxv. & seqq. prolatis variis Anast[illegible]ii locis, in quibus *Ruga Regulave* memorantur, indubitanter conficit, *Rugas* seu *Rugulas* nihil aliud esse quam Portas, porticellas fenestellasve, quæ tum ad ingressum presbyterii tum in vestibulo altaris, tum intra & extra *Confessionem* erant, tum denique cancellis intermixtæ: atque inde vocem Italicam *Runguieres*, quæ fenestellas ciboriorum hodie quoque significat, derivatam fuisse. Pluribus suam confirmat sententiam vir doctissimus: quem consulas, velim, cum opus erit.

☞ Occurrit eadem vox *Ruga*, incerta mihi notione, in Chronico Cremonensi apud Muratorium tom. 7. col. 633. ubi gesta quædam strictim omnino referuntur. Sic ad annum MCXCVII. *Quando tempus Rugarum fuit*, nihil prorsus addito, unde lux affulgeat.

UGADIUM, ROGADICUM, Tributi species apud Dertonenses in Italia. Charta ann. 1183. apud Ughellum tom. 4. pag. 862. *Ut habeatur Rugadium in omnibus in supradictis locis, & de eorum curtibus Rugadicum est duo solid. de uno quoque paré boum, & de illis, qui habent unum, & eorum qui laborant cum sapa 12. denarii per singulum annum, &c.* Vide *Plateaticum* & *Ruga* 1.

RUGARE,

¶ RUGARE, Denunciare, à Germanico *Rugen*: quod idem significat. Buschius de Reformatione Monasteriorum cap. 15. apud Leibnit. tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 814. *Deinde dixi accusatoribus: Fecistis vos juramentum, quod omnia vultis Rugare & accusare, quæ à Parochianis vestris contra Dei & Ecclesiæ sancta mandata facta noveritis. Responderunt, quod sic*. Et pag. 815. *Tunc ego dixi: Ego darem decem florenos, quod sic esset, quod nemo Halberstensium contra Dei & Ecclesiæ mandata aliquid Rugandum commisisset.*

¶ RUGATURA, Plicatura, qua pannus seu vestis in rugas convolvitur. Papias: *Supera Rugatura dicuntur panni.*

¶ RUGATUS, In rugas contractus. Vox nota Plinio aliisque. *Rugatis superlitiis* interdicitur Clericis, in Statutis Ecclesiæ Pictav. apud Martenium tom. 4. Anecdot. col. 1075. *Rugatis femoralibus*, in Synodo Limensi ann. 1582. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 275. *Rugatis seu lattucatis manicis*, in Synodo Tarracon. an. 1591. ibidem pag. 309.

¶ RUGETUS, Rubicundus, Gallice *Rouge*. Miracula S. Antonii de Padua, tom. 2. Junii pagina 738. *Sic quod (lingua) videbatur intuenti blanda & Rugeta.*

¶ RUGHA, Idem quod *Ruga* 1. Platea. Constitutiones Frederici Regis Siciliæ cap. 116. *Item quod nullus in plateis seu Rughis publicis possit de novo construere, vel vetera readificare ædificia, nisi de conscientia prædictorum juratorum, qui accepta mensura ipsarum platearum sive viarum, &c.*

1. RUGIA, [Canalis, rivus, rivulus.] Statuta Mediolanensia 2. part. cap. 245. *Ad transversum fluminis tam publici quam privati, vel alicujus Rugiæ vel fossateris, ... liceat vicino habenti terras ab utraque parte aquam deducere.* Cap. 281. *Judex officialis aquarum teneatur, ... videre omnes Rugias seu bucchas exeuntes de lecto Clena, & eas reduci facere, &c.* Cap. 248. *Et nulla Rugia seu bucch a Rugiæ fieri possit, nec teneri super dicto alveo pro derivando de dicta aqua, &c.* Adde cap. 286. 287. [Statuta Vercell. lib. 4. fol. 70. verso: *Item quod nullus hospes vel ejus nuncius exeat porticum hospitii, in quo moratur, nec Rugiam qua fluit ante suum hostium causa vocandi hospites, & qui contra fecerit solvat pro banno qualibet vice sol. xx. Pap.* Rugiam hic intelligo Rivulum aquæ pluvialis fluentem per mediam plateam, nostris etiam *Ruisseau*; sed pro ipsa platea vox eadem occurrit lib. 7. eorumdem Statutorum fol. 150. recto: *Item si aliquis habuerit tectum sive porticum, sive canteria sive trabes ita versus Rugiam vel roariam, quod carrum oneratum feno per Rugiam illam vel roariam non possit transire, teneatur eam destruere vel ita facere, quod carrum feni libere transire possit.* Vide *Ruga* 1. & *Recercatio*.]

¶ 2. RUGIA, f. Rubia, Ital. *Roggia*, Gall. *Garence*. Modus exigendi gabellam ponderis ad calcem Statutorum Saonæ: *Pro quibuscumque generibus specierum, seu aromatum & dragatiarum, videlicet zuccarorum, Rugia, seste, vitbsellarum, gallarum, corallorum, cardezbi, jacha elefantis ... soldum unum.*

¶ 1. RUGINOSUS, Ferruginus. Vita B. Ægidii, tom. 3. Aprilis pag. 224. *Ipse vero inveniens cultellos domi nimis Ruginosos & turpes, dixit fratri, quod volebat acuere eos.*

¶ 2. RUGINOSUS, In rugas contractus. Cœl. Aurelianus lib. 1. de Morbis acutis cap. 11. *Cutis veluti Ruginosa vel falcata pannositas.*

RUGIRE, Cervi dicuntur. Gloss. Gr. Lat. Βαρρίζει, *Baccit*, *Rugit*. Lex Longob. lib. 1. tit. 19. §. 13. *Si quis cervum domesticum alienum, qui non Rugit, intricaverit, &c. si quis cervum domesticum, qui tempore suo Rugire solet, intricaverit, &c.* Adde Edictum Rotharis Regis tit. 104. §. 11. Sic etiam fortean legendum in Lege Alamannorum tit. 99. §. 1. *Si quis bisontem, bubalum, vel cervum, qui prugit, furaverit, &c.* Ubi MSS. alii habent *brugit*, editio vero Tiliana, *pringit*. Est autem cervorum

RUGITUS, Qui vulgo Gallis *Rut*, Aristoteli ὀχεία, qui per duos fere menses durat, & incipit à festo S. Catharinæ. Idem ait, rugitum cervorum incipere mense Boedromione, at desinere Mæmacterione, ac per totum Pyanepsionem, qui inter eos menses medius est, durare. Id tempus ipsa voce *Rugitus*, designat Fulbertus Carnot. Epist. 102. *Rex proximo Rugitu, ut dicitur, venire habet in silvam Leginum, &c.* Annales Franc. Bertiniani an. 864. *Hludovicus Italiæ Imperator nominatus, à cervo, quem in Rugitu positum sagittare voluit, gravissime vulneratur.*

RUGIRE præterea dicuntur animalia, cum ruminant & remandunt, in quibus sunt etiam cervi, ut testatur Plinius lib. 10. cap. 73. Fleta lib. 2. cap. 76. §. 8. *Ita quod prabenda* (equorum) *coram bobus conferenda stramine avena misceatur vel frumenti: aresta enim straminis ordeacei Rugitus eorum impediret.* Ibidem cap. 79. §. 7. de multonibus, seu vervecibus: *Cumque eorum natura sit Rugiendi, ac id, quod mandatur, nullatenus venerit ad Rugitum, possibile est hujusmodi multonibus per putrefactionem illius fœni in stomachis remanentis deperire.*

¶ RUGNARIUS, Idem forte qui supra *Ruarius*. Ordinarium Laudunense apud Marten. de antiqua Disciplina in divinis Officiis pag. 95. *Duo de subdiaconis qui procedentes fuerunt in Missa aquam & manutergium deferant ad Episcopum. Rugnarius legit vel alius pro ipso. Cantores prædicti cantant coram Episcopo, dum epulatur.* Ut *Ruarius* à *Rua*, sic *Rugnarius* à *Ruga* fingi potuit.

¶ RUGOSITAS, Rugarum contractio proprie, & per metaphoram Austeritas, Tertulliano de Patientia cap. 15. *Frons nulla mæroris aut iræ Rugositate contracta.*

¶ RUGULA, Parva ruga, seu plica, Johanni de Janua; *Petite fronce*, in Glossis Lat. Gall. Sangermanensibus MSS. Vide alia notione in *Ruga* 2.

¶ RUHA, Idem quod *Rua*, Platea, vicus, Gallice *Rue*. Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Sex denarios de censu cujusdam domus, quæ est in Ruha Haraldi.*

¶ RUIBRIS, Qui rubra facie est, Gall. *Face rouge*. Cognomen fuit Alani Ducis Aremoricæ: *Alanus Ruibriz nominatissimus Ducum Britanniæ*, in Instrumento an. 1558. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 305.

¶ RUINARE, Ruere, labi, cadere. Acta Franciscæ Rom. tom. 2. Martii p. 170.* *Angeli qui debebant Ruinare, & illi qui debebant persistere in divino amore.*

¶ RUINARE, Activa significatione, Demoliri, destruere, disturbare, Gall. *Ruiner*, Ital. *Ruinare* & *Ruinare*. Acta B. Gerardi, tom. 1. Junii p. 769. *Flumen Lambri per pluviam ..... subito creverat & pontem Ruinaverat*, seu *Ruinaverat*. ut habetur in Chronico Modoetiensi apud Muratorium to. 16. col. 1086. Chronicon Andreæ Danduli apud eumdem Murator. tom. 12. col. 396. *Muros & turres ... Ruinari fecerunt* Rursum occurrit ibidem col. 403. ut & in Chronico Modoetiensi eodem tom. col. 1143. *Ruinata terra*, in Tabulario Absiensi fol. 222. *Ruinata turres & domus*, in Chroni-

co Parmensi apud eumdem Muratorium tom. 9. col. 848.

¶ Ruinatio, Ruina, destructio. Vitæ Patriarcharum Aquileiensium apud Muratorium tom. 3. Anecdot. pag. 246. *Tempore vero Ruinationis Ecclesia praedicta, &c.*

¶ RUINOSUS. Rolandinus Patav. de factis in Marchia Tarvisina lib. 6. cap. 5. apud Muratorium tom. 8. col. 257. *Sciebant enim se omni anno, in die de Cœna Domini, anathematizatum Romæ coram multitudine Ruinosa, quæ illic tali die colligitur de diversis regionibus mundi.* Sed videtur omnino legendum *numerosa*.

¶ RUISILLUS, Rivulus, Gall. *Ruisseau. Videlicet usque ad Ruisellum de Noevilla*, in Charta an. 1257. tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1654. Vide *Ruisellus*.

¶ RUISETUM, pro *Rusetum*: quod videsis.

¶ RUISSELLUS, Idem quod *Ruisellus*, Rivulus. *Juxta Ruissellum seu catem de piscatura*, in Charta an. 1467. ex Schedis D. *Aubret*. Occurrit rursus in Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 354. & alibi.

¶ RULLA, Plinio, & *Rullum* Columellæ, ut plures volunt, Instrumentum ferreum quo vomis detergitur, Gall. *Curette*. Glossæ Lat. Græc. *Rullam*, χωριανή, ἀγροῖκος. Aliæ Græc. Lat. χωριανή, *Rullam*. Et alibi ex variis MSS. Ἀγροῖκος, *Rullam, rurestus, rusticanus, agrarius, a, um, villanus, rusticus, rustica*. Hæc indigent medica manu. Vide Vossium in Etymologico v. *Rullus*.

¶ RULLUS, Ἀγύρτης, in Glossis Lat. Gr. Aliæ Gr. Lat. Ἀγύρτης, *Circulator, Rullus, mendicus, profligator*. Vulcanius mallet *Medicus* quam *Mendicus*; non male: nam Medici circumforanei sunt ἀγύρται ut habet Vossius in Etymologico; ubi tamen addit: Sed quid hæc ad *Rullum*? Quare ei videtur pro *Mendicus* scribendum *Rusticus*, pro ἀγύρτης vero scribendum ἀγροίτης, quod Hesychio idem est atque ἀγροῖκος, Rusticus.

¶ RUMANIA. Vide *Romania*.

¶ 1. RUMARE, Ruma seu mamma alere. Glossæ Lat. Græc. & Gr. Lat. *Rumat*, ἐμβρωματίζει, dat cibum. Et alibi: *Rumo*, θηλάζω. Martinius emendat, θηλάζω, quod in iisdem Glossis exponitur, *Lacto, sugo, lacteo*. θηλάζειν modo de nutrice mammam præbente dicitur, ut Luc. 11. 27. & 23. 29. modo de infante lac sugente, ut Romulus & Remus θηλάζοντες τὸ θηρίον, apud Plutarchum in Romulo.

¶ 2. RUMARE, *Rumores facere vel afferre*, Johanni de Janua; *Dire nouvelles*, vel *Rummare*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS. Vide *Adrumare*.

¶ RUMBARE, Cum strepitu diruere, evertere, si bene interpretor, ab Italico *Rombare*, Crepare, strepere. Chronicon Tarvisinum apud Murator. tom. 19. col. 765. *Victor Pisani capitaneus prædictus habito consilio versus terram processit, & intrans portum ad terram descendit, illam circum circa obsideas atque impugnans partim cum scalis erectis muris, & partim cum picibus ferreis sudibusque ac uncis muros Rumbantibus.*

¶ RUMBOLUS, Funda, Gall. *Fronde*. Italis *Rombola*. Agnellus in Vita S. Damiani Episcopi, apud Muratorium tom. 2. pag. 155. col. 1. *Alii vero se interficiebant procul manibus & missi saxo; alii magitu Rumbolorum territi per diversa fugiebant loca.* Vide mox *Rumbula*.

RUMBULA. Cæsarius Heisterbacensis lib. 7. c. 45. *Ipsam iconam (Deipara) respiciens .... indignans ait, Ut quid hic stat vetus hæc Rumbula?* Et mox: *Quia Domina illa vocavit me veterem Rumbulam*. Qua voce designari putant vetulam, putidam aut infamem fœminam.

☞ Carolus Macer in additionibus ad Hierolexicon Dominici fratris Veneficam intelligit, quod veneficæ mulieres rhombis uterentur ad deducendam Lunam tortis filis confectis; unde Ovidius lib. 1. Amorum Eleg. 8.

Quid torto concita Rhombo Licia?

Martialis vero lib. 9.

Quæ nunc Thessalico Lunam deducere Rhombo.

Et Propertius lib. 9.

Deficiunt magico torti sub carmine Rhombi.

Vel *Rumbulam* intelligit Mulierem, quia rhombum tractat, machinulam nempe, quam vertendo feminæ tractant & lanificium nent. Ideo *Rumbalo* Melitensibus Turbo dicitur, quia filo involvitur ad instar rhombi textrini; unde *Rumbulos* etiam vocant humunciones puerosve, cum instar turbinum quasi verticose sese agitant præ jactantia & præsumtione.

¶ RUMBUS, pro *Rhombus*, ut puto, Piscis marinus, Gall. *Turbot*. Codex MS. Consuetudinum Ecclesiæ Culon. *Quando Rumbus datur, tunc Cellerarius & Pincerna dant Dominis prout plures Domini sunt in domibus.*

¶ RUMENIA. Vide *Romania*.

¶ RUMENTA, fem. gen. Purgamenta, Gall. *Ordures, Balieures*. Statuta Placentiæ lib. 4. fol. 45. recto: *Nemini liceat projicere aquam vel Rumentas vel pulverem vel aliud turpe in civitate vel suburbiis à balcono vel fenestra, &c.* Statuta Civitatis Astæ collat. 19. cap. 15. *Teneatur Potestas scovari facere omnes caussas sive strennas de xx. diebus in xx. diebus, & quilibet portari totam Rumentam de ante domum vel sedimen suum singulis xx. diebus sub pœna sol. v.* Ibidem collat. 11. cap. 78. *Statutum est ac ordinatum, quod aliqua persona non audeat projicere vel poni facere aliquam Rumentam putredinis vel aliquid aliud, quod noceat beali burbures, seu quod impediat cursum ipsius aquæ in ipsum beale.*

¶ Rumentum, Eadem notione. Statuta Massil. lib. 4. cap. 2. §. 1. *Ordinamus hoc præsenti capitulo, ut Rector & Consules .... debeant fieri facere in portu .... unum barquile, in quo tota terra & Rumenta omnia, quæ per dictas vias transversias adducuntur ab aquis pluvialibus ad dictum portum, possit vel possint remanere, scilicet in barquili dicto seu fovea, ut ita per prædicta barquilia dictus fimus dictaque omnia Rumenta retineantur.* Rursum occurrit §. 2. Festus *Rumentum* reddit *Abruptio*.

¶ RUMEPENY. Vide *Romepeny*.

¶ RUMFEITH, Denarius S. Petro solutus ab Anglis. Leges Alvredi cap. 9. apud Bromptonum: *Si quis Rumfeith supertenuerit, &c.* Vide *Romfeah* & *Romefeot*.

¶ RUMICA, Κόκκυξ, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Coccyx, cuculus.

¶ RUMICESTRI. Vide *Rumigesti*.

¶ RUMIFER, Qui fert rumores & nova. Epistola an. circiter 1220. apud Baluzium tom. 2. Miscell. pag. 262. *Sed quare Baldach non expugnavit, ignorant omnes Rumiferi.*

¶ RUMIGARE, Ruminare, Gall. *Ruminer*. Papias: *Ruma, gula, unde Rumigare.* Apuleius lib. 4. Metamorph. *Tunc ventrem jam prandio serviens, jam ferme tertium qualum Rumigabam.* Licet ἀναλογίᾳ nitatur, ut & *Ruminare*, eo nollet uti Vossius, ut ipse ait lib. 4. de Vitiis serm. cap. 22.

¶ RUMIGER, Idem quod *Rumifer*. *Rumigera loque-*

la, in Epistola Caroli M. ad Offam Regem Merciorum apud Baluzium tom. 1. Capitul. col. 276.

¶ RUMIGERARE, *Rumores gerere*, Johanni de Janua; *Porter novelles*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS. Glossæ Lat. Græc. *Rumigero*, θρυλῶ, διαθρυλλῶ. Glossæ Gr. Lat. Θρυλῶ, *Rumigero*, *vulgo*. Et alibi: Διαθρυλλῶ, *Rumigero*, *divulgo*. Festus habet, *Rumitant*, *Rumigerantur*. *Rumiferare* dixit Plautus Amphitr. act. 2. sc. 2.

¶ RUMIGERATIO, Latio rumorum, fama. *Infamis Rumigeratio*, apud Lampridium in Heliogabalo cap. 10.

¶ RUMIGERULUS, *Gerens rumores*, Johanni de Janua; *Porteur de nouvelles*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. Glossæ Lat. Græc. *Rumigerulus*, θρυλλής, θρυλάτης, ὁ διαθρυλλῶν. Adde Glossas Græc. Lat. Usi sunt S. Hieronymus de vitando suspecto contubernio cap. 4. & Ammianus lib. 14. cap. 1. & alii recentiores.

¶ RUMIGESTRI. Gellius lib. 10. cap. 25. *Lancea*, *spars*, *Rumigestri*, *falces*, *tragula*, *framea*. Scaliger lib. 4. Conjectan. ad Varr. suspicatur reponendum esse *Runcastri*, vel *Rumicestri*; Turnebus vero, *Ruma*, *cestri*; felicius, ut puto, Lipsius lib. 1. Elect. cap. 7. *Spars*, *Rumices*, *trifaces*, observatu in veteribus MSS. legi *faces*, non *falces*. Sunt autem *Rumices*, Jacula, de quibus meminit Lucilius. Festus: *Rumex*, *genus teli*, *simile spari Gallici*.

¶ RUMINARE, Cibos in rumen revocare, Columellæ, Plinio aliisque; unde per translationem Repetere, in memoriam revocare, mente revolvere, nostris *Ruminer*. Hac metaphorica notione legitur apud Nonium ex Varrone, Tertullianum de Resurr. carnis cap. 37. Symmachum lib. 1. Epist. 3. lib. 3. Epist. 13. & alios recentiores. Peculiari significatu Vita S. Winwaloei MS. *Cito enim caumate exorto omnia noctua, quæ fruges Ruminent* (id est, comedant) *emisit*. Sermo est de insectis. Singularius Miracula MSS. Urbani V. PP. *Andivit custodem carceris fortiter dormientem & Ruminantem*, hoc est, stertentem, ronchissantem.

¶ RUMINUM, ἱμάτιον κάτω ἔχον πορφύραν, in Glossis Lat. Græc. Vestis subtus habens purpuram. Eadem habentur in Glossis Græc. Lat.

¶ RUMONIARE, Idem quod *Ruminare*, improprie tamen; canes enim, unde sequens similitudo ducitur, non ruminant proprie, sed evomunt & repetunt vomitum. Chronicoo Modoetiæ apud Muratorium tom. 12. col. 1184. *Respiciendo huc atque illuc, comedendo Rumoniabat sicut canis comedens carnes ab aliis canibus ablatas. Accipiens quoque calicem ad os suum ponebat, & ille, qui erat flexis genibus, aliquantulum se rexit, volens videre, si in calice esset sanguis; & vidit in calice sanguinem cagiatum & dictum Presbyterum ipsum in ore recipientem adtractum, tenerum, Rumoniose lambentem, sicut canis Rumoniando lambens sanguinem in cunchis becbariorum.*

¶ 1. RUMOR, pro *Rheuma*, Fluxio, ut videtur viris doctis. Vita B. Godehardi Episc. tom. 1. Maii pag. 515. num. 43. *Vere scias quia in eadem veste Rumorem invenies. His dictis puer exivit; & in ipso momento intolerabile eum frigus invasit; & hora eadem ægrotans, lecto procubuit.* Forte legendum est *humorem*, ut suspicatur Mabillonius sæc. 6. Benedict. part. 1. pag. 419.

2. RUMOR. Auctor incertus inter Agrimensores: *Secundum loci Rumorem, quod interpretatur, secundum loci observationem.*

¶ 3. RUMOR, Turba, tomultus, jurgium, Gall. *Bruit*, *tumulte*, *trouble*. Chronicon Parmense apud Muratorium tom. 9. col. 847. *Omnes tam banniti quam confinati de acta parte Episcopi, cum ghirlandis in capitibus redierunt Parmam, sani & salvi & absque aliquo Rumore.* Ibidem col. 851. *Cucurrerunt cum armis & equis ad plateam... in quo Rumore duo ex domo Confaloniorum dicta civitate, qui fueram ex inceptoribus dicti Rumoris ... fuerunt mortui, & multi banniti & confinati.*

¶ RUMORIZARE, *Rumorem* seu tumultum excitare; unde *Rumorizatus*, Turbatus, tumultuosus. Annales Cæsenates ad an. 1326. apud Muratorium tom. 14. col. 1145. *Rumorizata undique civitate, domina Polentesa filia domini Guidonis Novelli de Polenta*, &c.

¶ RUMORIZATOR, Qui *rumores* seu tumultus excitat. Iidem Annales ad annum 1309. ibidem col. 1131. *Ascendens equum ivit viriliter, sicut potuit, contra illos Rumorizatores, incipiens fortiter præliari.*

RUMPERE, Terram, agrum proscindere, arare. [Chronicon ann. 1196. ex parvo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 188. *Item super gasto, quod Ruperat W. Bernardi*, &c. Et infra: *Ita quod defensum ibi nullum sit, excepto eo, quod ibi Ruptum vel excultum est. Rupta terra*, in Charta an. 993. è magno Chartulario ejusdem S. Victoris fol. 23. v°.] Charta ann. 1273. in M. Pastorali Ecclesiæ Parisiensis lib. 15. Ch. 22. *Cum centum arpentis terræ arabilis, tam Ruptis, quam Rumpendis, sitis prope*, &c. Charta an. 1224. io Historia Monmorenciaca pag. 87. *Ita tamen, quod nos retinemus nobis & heredibus nostris, quod in eodem vivario piscari, & pisces vendi, & illud Rumpi, quandocunque & quotiescunque nobis placuerit, faciemus.* Alia ejusdem anni pag. 88. *Donavit nobis & heredibus meis vivarium suum de Beir, ita quod sibi & heredibus suis retinuit molendinum ejusdem vivarii, & suum piscari, & suum Rumpere, & vendere in eodem quandocunque & quotiescunque voluerit.* Sugerius pag. 334. *Apud Vallem Crisonis villam ædificavimus, & carruca terram incultam Dirumpi fecimus.* Charta Guillelmi *Maenzo* Militis Dom. Surgeriarum an. 1253. *Ai baillé au Prior de sainte Valere de Manzé .... mes essars noveas, qui sont ou bocbau saint Sernin, ... li devant dit home doivent Rompre & gaagnier les terres aus us & aux coustumes dou pays.*

ARRUMPERE, Eodem significatu. Charta Garciæ Fernandi Comitis æræ 1010. apud Antonium de *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 1. *Et per omnes terminos plantare & Arrumpere licentiam habeant*, &c. Rollandinus in Summa Notariæ cap. 5. *Terram ... bene Arrumpere, remenare, & reterzare, & quarto sulcu seminare.*

RUPTICIUM, Terra de novo proscissa, novale; *Rompeis*, in Consuetudine Nivernensi cap. 12. art. 5. 6. *Rompeis sont terres nouvellement cultivées, esquelles n'y a apparence ou memoire de culture faite autrefois.* Charta Theobaldi Episcopi Ambian. ano. 1183. io Tabulario Eccles. Ambian. *Infra terminos ejusdem decimationis de Savieres est pars cujusdam nemoris, quam tenentur fratres B. Joannis ad culturam reducere, & Rupticia facere.* Et infra: *Donec terra ad culturam & Rupticia fuerit redacta.* Judicatum ann. 1332. in Hist. Reomaensi: *Omnes decimæ remanebunt etiam in novalibus sive Rupticiis, seu in bladis vivis*, &c. Charta Richardi Episcopi Ambian. in Tabulario S. Fusciani: *Nec non terram quandam, quæ dicitur Rupticium Elleboldi, & nemus additum prædicto Rupticio, ita quod Rupticium & nemus additum facere debeat 10. jugera terræ.* Charta ann. 1192. in Tabulario S. Martini de Campis: *Dedit autem*

Mauregart totam decimam suam de Toschis & de Rupticiis. Forte *Taschis.* Ordericus Vital. lib. 5. pag. 583. *Dedit totam decimam de Norum, ... partemque suam unius terræ ... quæ ultra torrentem sita est, & vulgo Ruptices dicitur.* Adde Doubletum in Hist. Sandionysiana pag. 568. Hist. Monmorenc. in Probat. pag. 63. Hist. S. Martini de Campis p. 397. Tabularium Prioratus S. Mariæ de Gornaco, &c.

RUPTURA, Idem quod *Rupticium*, Ager nuper vel jam olim proscissus, & ad culturam redactus. [Charta ann. 819. Marcæ Hispan. col. 763. *Et cum villas vel villulis atque villarunculis earum, & cum decimas & primitias tam de planis quam de montanas, sive in convallibus, seu de aprisionibus vel Rupturis, totum & ad integrum sic tradimus atque condonamus hujus matris Ecclesiæ S. Mariæ sedis Urgellensem in perpetuum habituras.* Adde Chartam an. 876. ibidem col. 799. aliam an. 879. ibidem col. 810. Epistola Alexandri III. PP. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 377. *Decimas & primitias Vallis Arado & villa Mordanici, & de novis Rupturis, quæ factæ sunt in alodium S. Felicis.*] Ordericus Vitalis lib. 5. pag. 596. *Terram quoque tam in mansuris quam in Rupturis totius parochiæ hominibus ibidem hospitatis excolendam, reservato tantummodo camparte ... concessit.* Tabularium Angeriacense: *Annuit suum feodum ex toto, quod a sancto Joanne habebat, cum Rupturis suis, quæ erant in terra S. Joannis.* Charta Theobaldi *Chabot* ano. 1185. ex Tabulario Absiensi: *Quod si pro defectu servitii feodum aliquod mihi saisiero, ipsi propterea Rupturas non perdant, sed habeant.* Alia Thebaudi *Castaguiers*, ibidem fol. 52. *De qua Papotus Emenardi dederat eis Rupturam, & quam Goffredus Vossart habebat de me.* Bulla privilegiorum Monasterii S. Felicis in Aragonia: *Decimas & primitias de novis Rupturis, quæ factæ sunt in alodio sancti Felicis.*

¶ RUPTA, Eadem notione. Charta pro Ecclesia Barcinon. ann. 1009. Marcæ Hispan. col. 969. *Rursum concessit ibi domnus Pontifex ipsos tertios de ipsos castros ab integro fideliter, qui sunt ultra alveum Lubricatum, simul cum ipsas Ruptas, quæ vulgo nominant tretas, quæ nunc sunt cultæ, & ad futurum ad culturam perduxerint, ut habeant ipsi Canonici & pauperes ad proprium victum in omnibus locis episcopatus sui.*

RUPTURA, Census, qui ex *Rupturis* percipitur. Notitia ann. 1072. apud Beslium pag. 181. *Dimiserunt consuetudinem, quam tenuerunt, id est Rupturam in medio terræ nostræ, quæ est in Insula Oleronis.*

RUPTURA, Tenturæ species, quomodo *Roture* dicimus, voce, quæ feudo opponitur. Liber Chirographorum Absiæ fol. 150. *Terram in Ruptura super viam, &c.*

RUPTURARIUS, Colonus, qui agrum seu terram *rumpit*, proscindit, colit. Charta Theobaldi *Chabot*, ex Tabulario Absiensi fol. 219. *Concedimus quoque eidem decem alias sexterias terræ, si à Rupturariis dono vel emptione illas acquisierint.* Alia ibid. fol. 174. *Joannes Braquelart Rupturarius Uzenis, reliquit ei terram suam, quæ est juxta ortum, &c.* Et fol. 86. qui *Rupturarii* dicuntur, mox *Agricolæ* appellantur.

Atque inde nata vox *Roturier*, apud nostros, qua viros *ignobiles* ac obnoxiæ conditionis indigitant, cujusmodi sunt coloni ac rustici; quibus opponuntur viri *Nobiles* ac ingenui. Ut è converso prædia colonaria, seu quæ colonorum & rusticorum propria sunt, atque adeo *censibus* obnoxia, *Rotures* appellarunt, quibus vicissim opponuntur *Feuda*, quæ à solis nobilibus teneri olim poterant. Atque inde

ROTURAGIUM, pro *Villenagio*, seu agro obnoxiæ conditionis, *Roture*, *Roturage*. Charta Alphonsi Comitis Pictavensis pro *Rachetis*, in Chartophylacio Regio: *Pro Roturagiis vero & masuris illud solum pro rachetis solvi debebit, quod dari secundum terræ consuetudinem hactenus consueverit.*

RUPTARII, pro *Rupturarii*, postmodum dicti quidam prædones sub XI. sæculum ex rusticis potissimum collecti ac conflati, qui provincias populabantur, & interdum Principum militiæ sese addicebant. [*Viri sanguinum* dicti in Statutis MSS. Augerii II. Episc. Conseran. an. 1280.] Matth. Paris ann. 1250. *Ubi est ille Ruptarius percussor impius & cruentus, non animarum lucrator, sed pecuniarum exactor?* Eodem anno: *In civitate igitur occubuit Oliverius de Termes, cum suis omnibus, quos Ruptarios vocamus, pugnatoribus.* Bernardus Guido in Vita S. Fulcranni Episcopi Lodovensis cap. 2. *Bulliebant Ruptarii, saviebant heretici, ac fautores eorum fideles.* Cap. 6. *Quidam autem Ruptarii milites in rapinam rerum pessime inhiantes, &c.* Ita passim Will. Armoricus an. 1202. Concilium Avenionense an. 1209. cap. 7. [Tolosanum ann. 1228. apud Acherium tom. 2. Spicil. pag. 628. Præceptum S. Ludovici eod. ann. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 51. & 52.] Innocentius III. lib. 12. Epist. 92. Willelmus de Podio-Laurentii cap. 6. 7. 16. Bernardus Guido an. 1215. &c. M. Chronicum Belgicum ann. 1179. & veteres Chartæ apud Catellum in Comitibus Tolosanis pag. 246. 248. 333. 341. &c. [Vide Vossium lib. 2. de Vitiis serm. cap. 16. & Menagium in Etymolog. Gall. v. *Roture.*]

¶ RUATARII, pro *Ruptarii*, in Statutis Montis-Olivi Diœcesis Carcasson. ann. 1231. apud Martenium tom. 1. Anecd. col. 967.

RUPTA, Ruptariorum cohors. Willelmus Britto lib. 5. Philippidos pag. 152.

Quos Marchaderi sic clausit Rupta, &c.

Idem lib. 7. pag. 171.

... Totum Lupicarica Rupta

Fas eat.

Infra pag. 175.

.... Numerosaque Rupta Cadoci.

Ibidem pag. 182.

Agmina præfecit toti Ruptarica regno.

Adde lib. 8. pag. 188. [& vide P. Danielem de Militia Franc. tom. 1. pag. 141. & seqq.] Ex *Rupta*, & *Ruptarii*, formata postmodum vox

RUTARII, Iidem qui *Ruptarii*, ex Gallica enuntiatione, *Routiers.* Jacobus de Vitriaco in Histor. Occid. cap. 7. *Brabantios, viros sanguinum, incendiarios, Rutarios, & raptores.* Ita lib. 1. cap. 72. Nicolaus de Triveto ann. 1173. *Conduxit Brabanzones & Rutarios, ex quibus coadunato magno exercitu, venit Britolium.* Ita leg. pro *Ricterios.* Idem ann. 1197. *Mercaderus Rutariorum princeps.* Guillelm. *Guiart* in Hist. Franc. MS.

Sans cous c'un Routier Luspicaire,

Redoit conduire en cele affaire.

Idem ann. 1204.

Routier, Ribaus, & Marcheans.

Chronicon Flandriæ cap. 84. *Et puis coururent les Routiers par devant l'ost des François.*

¶ RUTHARII. Chron. Laudunense: *Anno MCLXXXV. in Arvernia videntes indigenæ terram suam per Rutharios destrui, contra eos conjuraverunt, &c.* Pluries ibi occurrit.

ROTHARII, in variis Actis apud Catellum in Comitib. Tolusanis p. 281. 282. 283. 285. [& alibi.]

¶ Rotarii. Monachus Autissiod. in Chronico ad ann. 1202. *Arturus & proceres Aquitani contra Regem* (Angliæ) *Joannem potenter agunt, cujus cohortes, quas Rotarios vocant, cum die viriliter debellassent, super sexcenti certamine fatigatos improvise Rex irruit, eosque superat captosque retentat.* Et ad ann. 1203. *Proceres Aquitani Philippo Regi confederati cohortes Regis Angliæ, quos Rotarios vocant, subita circumventione aggressos debellant, & ex eis, ut fertur, ad duo millia vel capiunt, obtruncant: atque ita fit, ut qui sæpe dinque de regionibus prædas abegerant, darentur in prædam, eorumque prædatio fieret victoribus copiosa ditatio.* *Rotarii* rursum memorantur non semel in Epistola Concilii Vaurensis ad Petr. Reg. Aragon. an. 1213. to. 3. Concil. Hispan. pag. 481. & 482.

¶ Rutheri, Eadem significatione. Amelgardus de Gestis Ludovici XI. Regis Franc. apud Marten. tom. 7. Amplis. Collect. col. 800. *Accersivit atque invexit in civitatem magnam prædonum manum, quos Theutonici Rutheros appellant, &c.* Rursum utitur col. 802. 805. 815. ut & Adrianus de Veteri busco eodem tom. col. 1263. Buschius de Reformatione Monasteriorum apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 892. *Cumque extra finem suæ diœcesis pervenissent* (*Moniales*) *semper pavida fuerunt & suspecta, raptores & Rutheros hominum & bonorum in Westphalia & Saxonia audientes habitare.* Vide *Ritteri.*

Ruta, Rutta, Rutariorum cohors, ut *Rupta.* Will. Neubrigensis lib. 2. cap. 27. *Stipendiarias Brebantionum copias, quas Rutas vocant, accersivit.* Lib. 5. cap. 15. *Per stipendiariam militiam, quam Rutas vocant.* Matth. Paris ann. 1236. *Duces fuerant catervæ, quam Rutam vocamus.* Cæsarius lib. 2. Mirac. c. 2. *Prædonibus, quorum multitudo Rutta vocatur, se conjunxit.* Lib. 11. c. 53. *Multitudini prædonum, quæ Rutta vulgo dicitur, se associavit.* Rogerus Hovedenus pag. 645. *Et transitum faciens per Castrum Radulphi, duxit inde Rutam Brabancenorum Theutonicam usque ad Biturum.* Ubi perperam editum *Rictam.* Ita *Rictarii*, pro *Rutarii*, apud Nicolaum de Trivetto, uti monuimus.

¶ Routa, Eadem notione. Litteræ Richardi II. Regis Angl. an. 1393. apud Rymer. tom. 7. pag. 746. col. 2. *Routas seu riotas contra pacem nostram seu alias in commotionem vel malum exemplum populi nostri, &c.* Litteræ Henrici VI. tom. 11. p. 27. col. 1. *Nonnullis sic commoti, modo guerrino armati & arraiati, diversas congregationes, conventiculas & Routas ad mala, &c.* Rursum occurrit ibidem col. seq. Litteræ Edwardi IV. eod. to. p. 575. col. 2. *Pro quibuscumque proditionibus, rebelliombus, riotis, Routis, congregationibus, conspirationibus, &c.*] Le Roman *de Garin* MS.

En sa compagnie ot de Chevaliers mil,
Grans fu la Route quant li Dus descaudi.

Libertates villæ Perusiensis apud Thomasserium pag. 99. *Li Sires ne doet mettre Rottes ne gens estranges sans l'accort des Cossors, &c.* Chronicon Flandriæ cap. 98. *Manda Charles à Bertrand du Guesclin, qu'il menast ses Routes en Espaigne, pour guerroier le Roi Pierre.* Hinc *Route* nostris mansit pro quavis turma militari, de qua voce Nicetas Choniates in Balduino n. 5. & nos in Glossario ad Villharduinum. Rastallos ait, JC. Anglis *Rout* dici, *quant people assemble eux-mesmes, & puis procedant, ou chivanchant, ou allant avant, ou movent par instigation d'un ou plusors que est conduict de eux: c'est appellé un Rout, pour ce que ils movent & proced en Routs & nombers.*

Neque tamen Scriptores omnes de harum vocum origine ac etymo invicem conveniunt: nam Pithœus in Consuetudine Trecensi art. 11. & in Histor. Comitum Campaniæ, à voce Germanica *Root*, vel *Rote*, quæ idem quod apud nos *folue*, seu stipendium sonat, vocis etymon accersendum putat: quasi fuerit *Rota*, stipendiaria militia, seu turma, vel caterva militum. Nec dissentit Dominicus de Prærogat. allod. c. 11. *n.* 3. Innocentius Cironus lib. 5. Paratitul. Decret. tit. 15. *Ruptarios* dictos censet, quod omnia perderent ac rumperent. Nec desunt, qui *Ruptas* appellatas volunt, militum turmas dimissas, seu *licentiatas*, quæ, ut fieri solet, invicem coactæ prædationibus sese addicunt, quomodo *Banque route* dicimus, seu nummulariorum & argentariorum *mensam raptam.* Sed longe potior videtur, quam stabilivimus, sententia Petri Sanjuliani in Miscellaneis Historicis pag. 641. Acostæ, Antecessoris Tolosani ad tit. de Jure emphyt. Bestii in Epistola ad Puteanum, Altaserræ lib. 3. de Comit. Provinc. cap. 10. & aliorum, ita ut *Ruptarii* fuerint *vagi & tyrannica consuetudine irreverentes homines, per quos pax & quies regni turbari solet*, ut est in Conventu apud Marsnam ann. 851. cap. 4. cujusmodi sunt crebro rustici, nisi mature ac severius comprimantur. Exemplum prodit Willelmus Gemeticensis lib. 5. c. 2. scribens, Richardo II. Normanniæ Ducatum obtinente, *Rusticos unanimes per diversos totius Normannia patriæ Comitatus plurima agentes conventicula juxta suos libitus vivere decrevisse: quatenus tam in silvarum compendiis, quam in aquarum commerciis nullo obsistente ante statuti juris obice, legibus uterentur suis, &c.* Sed ea labes oriri tum solet, cum grassantibus maxime civilibus bellis, rustici ab utraque parte lacessiti, & à neutra protecti, arma, quæ ad sui tuitionem capiunt, in alios nullo discrimine exerunt, mox prædarum & lucri cupiditate illecti, passim in innocuos sævlunt ac grassantur.

RUMPESTAT, Tributum pro caudis jumentorum apud Suecos, Erico Upsaliensi lib. 5. Histor. Suecicæ p. 159. [Locus exstat in *Fumus.*] Idem pag. 148. *Erat enim inter cætera gravamina innumera tributa, etiam hoc unum, ut de qualibet cauda jumentorum certa summa solveretur pecunia.*

¶ RUMPIA, Romphæa. Vide *Romphæa.*

RUNA. Papias: *Runa, pugna, Runata, pugnata.* Ugutio: *Runa, i. stipula, vel pugna, unde runatus, prælitus.* Adde Glossas Isidori. Gloss. Ælfrici: *Runia, vel paleare.* ꝩpæꝺ læppa. Vide Festum, [qui habet: *Runa genus teli significat. Ennius: Runata recidit, id est pilata.* Hinc Martinius legendum censet apud Papiam: *Runa, pilum. Runata, pilata*; scilicet, vel à ῥύω, Tueor, quod eo se defenderent: vel à *ruo*, quod *Runa* aliquid ruatur, seu sternatur, in ruinam detur. Certe pila muralia erant, quibus quatiebant muros, ut ruerent.]

¶ RUNÆ, Literæ, seu characteres antiqui Gothici, quos quidam Odino, alii Fimbulo, plures alii tribuunt Ulfilæ Episcopo Ariano. Sed antiquiores sunt, ut evincit Olaus Wormius, qui monomenta Runica vulgavit à primis Christi sæculis lapidibus insculpta, longe ante Ulfilam, quem circa tempora Valentiniani & Valentis Imperatorum vixisse testantur Socrates l. 4. cap. 33. Sozomenus lib. 6. c. 37. aliique. Gothicum alphabetum cum Runico contulit Franciscus Junius in præfatione ad librum argenteum, in quo liber Evangeliorum Gothicis literis argenteis descriptus est. De literis Runicis consulendi Scriptores jam supra laudati in voce *Alyrumna.*

RUNCA, Idem quod mox *Runcalis*. Charta Conradi Imper. ann. 1027. apud Ughellum to. 4. pag. 1484. *De eadem corte cum capella, ejusque dote, cum omnibus suis appendicibus in integrum, omnibus Runcis novis, cum suis intimis decimis, manso 1. &c.*

☞ Macris fratribus in Hierolexico *Runca* dicitur ferreum instrumentum, seu sarculum, quo sentes & herbæ *runcantur* aut evelluntur.

RUNCALIS, RONCALIS, RONCARIA, Ager incultus, *runcandus* à noxiis & inutilibus herbis & sentibus: *Runcare* enim Latinis, est purgare agrum à sentibus, quas inde *Ronces* vocant Galli. Vide Edwardum Cokum ad Littletonem sect. 1. Diploma Aystulphi Regis Longobard. ann. 753. apud Ughellum in Episcopis Mutinensibus: *Quod si in ipsis silvis aliquis Roncare fecerit, aut si peculia pabulaverit, &c.* Alia Mathildis Comitissæ ann. 1096. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 117. *Si quis ... ultra fines & terminos Runcare fecerit absque jussione Comitissæ, &c.* Charta 1. inter Alamannicas Goldasti: *Tradidi videlicet ad Hasumunant ipsa marca adhærentem Runcalem, 1. hobam etiam & amplius continentem, ea conditione, ut ipsi illic residean, & ibi laborent tempus vita sua, & censum inde persolvant.* Ch. 33. *Vendiderunt tibi Magno ... tortiunm Aroncale, quem habuerunt de sui patris ... cum pomifera ex integro quantum ibi habuit.* Et mox: *Et 1. faslaira le in Roncale.* Domesdei tit. de Lisexa: *10. acr. prati, 11. Runcal. 4. aralia, 23. potes, &c.*

RONCALIA, Locus & planities porrectior circa Padum, non procul ab urbe Placentia, seu *inter Placentiam & Cremonam*, ut habet Otto Morena in Histor. Rer. Laudensium, ubi Imperatores Occidentis Curiam suam generalem cogere solebant, cum *transalpinabant*, seu in Italiam proficiscebantur: *Erat enim consuetudinis Regum Francorum, qua & Theutonicorum, ut quotiescumque ad sumendam Imperii coronam militem ad transalpinandum cogebant, in prædicto campo mansionem facerent. Ibi ligno in altum porrecto scutum suspendebatur, universorumque equitum agmen feuda habentium ad excubias, proxima nocte Principi faciendas per Curiæ præconem exposcebatur, quod sectantes, qui in ejus Comitatu erant, singuli singulos beneficiatos suos per præcones exposcebant. At sequenti die, qui nocturnis vigiliis defuisse deprehensus fuerat, denuo ad præsentiam Regis aliorumque Principum, vel virorum illustrium evocabantur: sicque omnes omnium beneficiati, qui sine bona voluntate dominorum suorum domi remanserant in feudis, condemnabantur.* Verba sunt Ottonis Frising. lib. 2. de Gestis Friderici cap. 12. à quo hausit, quæ in eamdem sententiam habet Guntherus lib. 2. Ligurini initio. *Roncaliensis Curia*, mentio est passim apud Scriptores, ex quibus docemur, Conventum fuisse generalem indictum *pro justitia ac pace regni componenda*, ut est in Legibus Longob. lib. 3. tit. 9. §. 9. Conradus Usperg. in Friderico I. *Pro reparando itaque justitiæ rigore, omnibus Lombardis & Italicis Roncaliam, ut mos Lombardorum est, justitiam suam requirere, & ab Imperatoribus recipere, diem certam & Curiam publicam ad præsentiam Principum, qui tunc aderant, eis designavit. Edictumque est ab Imperatore, ut de singulis Italiæ urbibus viri idonei Roncaliam convenirent, & Barones, & alii, qui causas haberent: cumque ibidem convenissent, assumptis nobilibus & prudentibus viris, causas singulorum determinare studuit, primo pauperum, deinde Baronum, & postremo civitatum.* Glaber Rodulphus in Præfat. ad l. 4. Hist. *Roncaliam*, quasi *Curiam Gallorum* corrupte dictam vult, eamque *in descensu Alpium* statuit, id est, ad Padum, juxta Placentiam, ubi exstitit Roncaliensis campus, qui eam appellationem accepit, quod *Runcalis* esset, id est, incultus & sentibus obsitus, quæ vis est vocis, ut supra observatum. Ita etiam de eodem vocis etymo Constitutio Caroli Grassi Imp. an. 884. *Cuicumque secundum hanc legem expeditio imperetur, si ad Curiam Gallorum, hoc est, in campum, qui vulgo Runcalle dicitur, dominum suum non comitetur, &c.* [Vide Dissertationem Andreæ Rivini de Majumis, Maicampis & Roncaliis, quas cum aliquot aliis Dissertationibus raris edidit Grævius ann. 1716. Ultrajecti.]

Hunc porro morem, *Curias publicas* in Italia indicendi, hauserant Germani Principes à Francis nostris, quod ab Ottone Frising. observatum: nam cum Carolus M. Italiam Imperio suo adjecisset, fusis & profligatis Longobardis, solenne illi fuit, & successoribus, Primores sui Palatii & Comites Palatinos eo mittere, qui *justitias publicas* facerent. Has autem *Curias* solennes in campis cogebant. Annales Franc. Bertiniani an. 767. de Pipino: *Ibi Synodum fecit cum omnibus Francis solito more in campo.*

RUNCORA, RONCORA, in Chartis Longobardicis, passim. Charta Desiderii Regis in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 14. *Terra, silva, Roncora, & prata insimul ad mensura justa, &c.* Charta Mathildis Comitissæ ann. 1096. ibidem tom. 2. p. 117. *De terra partim laboratoria, & partim cum silva, quæ inter Runco deputata, &c.*

1. RUNCARE, *A terra herbas dis innatas vel arbores evellere*, apud Papiam. [Rursus apud eumdem: *Runcare, a rure aliquid innatum occare, id est, exstirpare, unde etiam Runcinare.* Habet Isidorus lib. 17. Orig. cap. 1. *Runcatio est à terra herbas evellere: nam rus terra est.* A *ruere* deducunt Perottus & Martinius. Ille scribit. *Runco est eruo, evello; unde Runcatio, evulsio inutilium herbarum & veprium.* Glossæ Græc. Lat. Βοτανίζω, *Runco, erunco.* Βοτανίζει, *Sarit.* Βοτανίζειν, *Herbare.* Adde Latino-Græc. Scriptores de re rustica vocem hanc usurparunt non semel.]

¶ RONCARE, Eodem intellectu. Statuta Castri Redaldi fol. 20. verso: *Omnes qui laborant terras ... teneantur eas terras arare ..., zapolare &, si opus fuerit, mundare & Roncare.*

¶ RONCHARE, Eadem significatione. Statuta Cadubrii lib. 2. cap. 126. *Ordinamus quod aliquis terrigena, vel forensis, non sit ausus, nec possit, nec debeat in nemoribus Cadubrii Ronchare, vel Ronchari facere, fractare, vel fractari facere, nec lignamen aliquod incidere, ... infra duo milliaria prope confinia Cadubrii.*

2. RUNCARE, *Sonitum de naribus emittere*, in Glossis Arabico-Latinis, [Rhonchos edere, *Ronchissare.* Plauto, Stertere, Hispan. *Roncar*, Italis *Ronfare*, Gall. *Ronfler*, Græc. Ῥέγχειν Glossæ Gr. Lat. Ῥογχάζω *Runcino*; Ῥογχάζει, *Runcinat*: ubi legendum videtur *Ronco*, *Runcat.* Ῥέγχος, *Ronchus*, ibidem. Male in Glossis Lat. Græc. *Runcino*, ῥογχάλω, pro ῥογχάζω. Acta S. Bardonis Archiep. to. 2. Junii pag. 316. *Immunis fuit eorum, qui ad hominum intuitum Runcantes sive grunnientes sibi tantum vacant solitarii.* Vide *Rhonchare*.]

RUNCARIUS, Idem quod *Runcalis*, [Ager incultus, *runchis* seu rubis plenus. Charta an. 857. apud *Meichelbeck* tom. 2. Hist. Frising. pag. 309. *Medietatem in silvis & in ruris & in Runcariis dimiserunt in manus Erchanberti Episcopi.*] Charta ann. 1007. in Bullario Casinensi to. 2. p. 67. *Sunt mansos 4. & Runcarii 4. & molinarii 3. qui sunt in loco, &c.*

RUNCARII, Hæretici, Valdensium & Paterinorum

asseclæ, qui Alemanniam veneno pravitatis hæreticæ infecerunt, de quibus Reinerus contra Valdenses cap. 4. & 6. ubi de eorum opinionibus, & Pilichdorffius lib. contra Valdenses c. 12. Dictos videri à *Roncalia* opinatur Gretzerus in Prolegom. cap. 4. forte quod in *Roncalia* primum visi. A *Runcaria*, villa sic dicta, vult Reinerus c. 6. sed malim sic appellatos, quod in agris incultis & *Runcariis* ut plurimum degerent.

RUNCHI, Sentes, Gallis *Ronces*, Spinæ, vel sentes, quæ *runcari* solent. Charta ann. 1235. apud Ughellum tom. 7. pag. 1449. *De decima de omnibus Runchis omnium nemorum sive boscorum S. Zenonis, tam de illis Runchis, qui jam facti sunt, quam de illis, qui adhuc in futuro fient, &c* [Charta alia an. 1112. tom. 2. Bullarii Casin. pag. 129. *Ab uno latere bradia, à secundo latere Runchus de Johanne Anestasii.* Vide *Ronchus* & *Runcus*.]

RUNCIÆ, [Idem quod *Runchi*.] Relatio S. Walarici, ubi de Diabolo: *Interrogavit eum* (diabolum) *quidam ex Monachis nomine Petrus: quo nomine censeris? respondit: Runcinellus vocor. Tunc Monachus, hujus etymologiæ non ignarus, iterum interrogavit: Cur ita vocaris? respondit: Peccatorum animas duco per Runcias & spinas.*

¶ RUNCIARE, pro *Runcinare*. Vide *Runcina* 1.

RUNCILUS. Domesdei tit. Essex: *Silva 20. perc. 20. acrarum prati, 2. Runcili, 4. aralia, 23. porci, 50. oves, &c.* Spelmannus idem cum *runcino*, seu equo putat: ego vero malim *Runcilum*, idem esse quod *Runcalis*.

1. RUNCINA, *Instrumentum fabrorum*, Papiæ. Idem: *Runcina, remota rura* [Varro lib. 5. de Lat. Lingua cap. 10. *Runcinare à Runcina, cujus origo Græca* ῥύγχη. Glossæ Lat. Græc. *Runcina*, ῥυκάνη. *Runcina*, ἀντιάνη. Aliæ Græc. Lat. Ῥυκάνη, *Tribula*, *Runcina*, *Runcina*. Ῥυκανίζω, *Runceo*, male pro *Runcino*. Ῥυκανίζει, *Runcinat*, ibidem. Et alibi: Σκέπαρνον, *Ascia* ἢ σκέπαρνα, *Runcina*. Johannes de Janua: *Runcina est quoddam instrumentum lignarii gracile & recurvum, quo cavantur tabulæ domus, ut una alteri connectatur: de quo Esaia XLIV. Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in Runcina, &c.* Miracula S. Amelbergæ Virg. tom. 3. Julii pag. 111. *Pater ejus sumto se apote cum Runcina sua vellens avenam, &c.* Id est, cum sua falce messoria. S. Augustino lib. 4. de Civ. Dei cap. 8. *Runcina* dicitur Dea Paganorum, quæ frumentis *runcandis* præsidebat. *Runcinatus* legitur supra in voce *Incastratura*.]

¶ 2. RUNCINA, Equa. Vide mox *Runcinus*.

¶ RUNCINELLUS, Diabolus. Vide *Runcia*.

RUNCINUS, Equus minor, gregarius, nostris *Roncin*, [*Roncin* vel *Roussin*,] Cambro-Britannis *Rhwnsi*. Chaucerus Anglus Poëta:

He rode upon a Rowncy as he could.

Quidam vocem ab Teutonico *Ross*, equos, deducunt, non improbabili conjectura. Nam nostri olim *Rons*, pro *Roncin*, dicebant. Le Roman de *Garin*:

Hue s'en retorne sur le Rons Arabi.

Alibi:

Et un message sor un Roux Arabi.

Rursum:

Bien fu armé sor le Rox Arabi.

Idem Poeta:

Et Richard sor le Rox Arabi.

Alii à Theutonico *Ruyn*, & *Ruynen*, Castrare, runcinos dictos volunt, quasi runcini fuerint cantherii. Domesdei, in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 306. *Novem averii, 2. Runcini, 27. porci, 100. oves, &c.* Occurrit ibi pluries. Petrus Cluniac. lib. de Miraculis cap. 6. *Ad quod ille respondit, Runcinus ille, ille certe, ille mihi intolerabilis est.* Willelm. Brito lib. 12. Philippid. pag. 242.

Illi præda places dextrarius Ardenis, illi
Runcinus caput ignoto dat fune ligandum.

Rigordus ann. 1214. *Velit, nolit, compellunt illum ascendere in Runcinum.* Willel. de Podio-Laurentii cap. 25. *Nec in equis velocibus, sed Runcinis cum uno scutifero equitando, &c.* Adde Statuta antiqua Ord. Cartusiensis 2. part. cap. 19. §. 16. 17. [S. Bernardum in Vita S. Malachiæ cap. 10. Matthæum Paris in Vitis Abbatum S. Albini pag. 116. Statuta Placentiæ fol. 2. verso, Statuta Montis regalis p. 46. Joh. Demussis Chronicon Placent. apud Murator. to. 16. col. 581. Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 423. Acta SS. Junii to. 4. pag. 262. quibus in locis *Roncinus* & *Runcinus* indiscriminatim legitur, ut & alibi passim.] *Roncinus* vero proprie scutiferorum erat, ut *Palafridus* Militum, ut observare est ex Stabilimentis S. Ludovici lib. 1. cap. 54. Brunetus Latinus in Thesauro MS. part. 1. cap. 155. *Il i a chevaus de plusieurs manieres, à ce que li uns sont Destrier grant pour le combat: li autre sont Palefroi pour chevaucher a l'aise de son cors, li autres sont Roncis pour sommes porter, &c.*

☞ Hæc quidem vulgaris vocis *Runcini* notio; interdum tamen accipitur pro equo nobili ad usum militarem, quod optime advertit Alexander Tassonus Annot. sopra la Crusca Boccace Theseid. l. 6.

Costui montato sopra un grand Ronzone,
Del seme di Nettuno procreato,
Venne à Atene, e incontro gli si feo
Con festa assai l'amico suo Teseo.

Et iterum:

Erano andati, e pieni di fierezza
D'intorno a lui, che sopra un gran Ronzone
Mostrava, e chiarro assai, la sua adornezza.

Hæc post Carolum de Aquino in Lexico Mil.

ROCINUS. Charta Aldegastri, filii Sylonis Regis Ovetensis ano. 781. apud Sandovallium: *Et duas equas, & duo Rocino, & una mula, & tres asinos, &c.*

ROSSINUS, apud Gariellum in Episcopis Magalon. pag. 221. [& in sententia Navarri Episc. Conseran. ann. 1108. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 95.]

¶ RONCENUS, Eadem notione, Nicolao de Jamsilla de Gestis Friderici II. Imp. apud Murator. to. 8. col. 514. & in Statutis Montis-regalis p. 268.

¶ RONZENUS, in Statutis Narniensibus, inter Acta SS. Maii tom 1. pag. 396.

RONCHINUS, apud Lambertum Ardensem pag. 158. & Petrum de Vineis lib. 5. Ep. 70. [Charta an. 1295. tom. 1. Chartularii S. Vandregesili pag. 251. *Sachent tuit presens & à venir, que comme je fusse tenu a hommes religieux monseignor l'Abbé & la Convent de S. Vandrille en un service de Ronchi a faire chacun an, pour les fiés & pour les terres, que je tiens, &c.*]

¶ RONSINUS, in Statutis Arelat. MSS. art. 37. in Charta ann. 1380. ex Archivo S. Victoris Massil. & alibi passim.

RONZINUS, in Bulla Alexandri III. PP. apud Franciscum Mariam in Mathildi lib. 3. pag. 122. ex Italico *Ronzino*. Occurrit rursus in Statutis Vercell. fol. 160. v°. apud Muratorium to. 12. col. 1036. tom. 16. col. 321. &c.]

¶ RONSSINUS, in Curia generali Catalaniæ an. 1359. *Equum, quam sive, cujus fuerit, calcari fecerit per equum aut Ronssinum non posse pro debito, vel alia causa, pignorari seu recipi.*

¶ ROUCSNUS, in Statutis Humberti Bellijoci ann. 1233. apud Acherium tom. 9. p. 185. in Charta an. 1258. è Chartulario S. Martini Pontisar.

¶ RUUSSINUS, in Testamento ann. 1397. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1633.

SERVICIUM DE RUNCINO. Vide *Servitium*.

¶ RONCINA, RONCENA, Equa, femina *runcini*. Literæ Humberti Dalphini apud D. *Secousse* tom. 5. Ordinat. Reg. pag. 280. num. 32. *Videlicet a quolibet tenente boves aratorios, roncinos & Roncinas, vel asinos vel asinas, mulos & equos, &c.* Occurrit rursus in Charta ann. 1302. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 98. col. 2. & in Statutis Montis-Regalis pag. 46. sed pag. 268. habetur *Roncena*.

RUNCO, RONCO, Papiæ, & Joanni de Janua, Falcis militaris species, ex Italico *Runchione*, vel *Roncone*. Academici Cruscani: *Roncone, arme d'asta corta a adunca per isterpare.* [Lego in Edit. an. 1691. *Ronca, Arme in asta adunca, e tagliente, Lat. Sparus, Runcina.* Et mox: *Roncone, strumento rusticale di ferro, maggior della ronca, e senz'asta.*] Sanutus l. 2. part. 4. c. 8. *Dictum navigium Ronconibus & longis lanceis, atque lanceis cum rampiconibus, sive uncis in capitibus, optime fulciatur.* Ubi *lancea cum ronconibus*, videntur eæ, quas *lanceas falcatas* vocat Fulbertus Carnot. Epist. 45. Historia Cortusiorum lib. 1. cap. 17. *Quidam rusticus ... clam traxit de sub chlamyde sua Ronconem ferreum, & virum nobilem percussit in capite.* [Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 10. cap. 5. apud Murator. tom. 8. col. 314. *Jussit dictos balisterios & Waldanam procedere cum vastatoribus ferentibus Roncones acutissimos & secures, fossoria & ligones, arbores incidere & rubeca, vineas & segetes omnes.* Adde Chronicon Estense ad ann. 1350. apud eumd. Murator. tom. 15. col. 457. Chronicon Petri Azarii ad ann. 1356. to. 16. ejusd. Muratorii, &c.] Vide *Falcastrum*. [*Ronchonus*, *Runcera* in *Runcalis* & *Villani* initio.]

¶ RONCONUS, Eadem notione. Statuta Castri Redaldi fol. 39. verso: *Declaramus quod arma vetita sint infra scriptos, videlicet lancea, spata, cultellus, sive daga & cultollessia, stocbus, spontonus, mazza ferrata azza, Ronconus, &c.*

¶ RUNCORA, Ager dumosus. Vide *Runcalis*.

¶ RUNCULLUM, γίνος δρεπάνου, in Glossis Lat. Gr. & Græc. Lat. Falcis genus. Vide *Runco*.

¶ RUNCUS, Sentis, rubus, Gall. *Ronce*, vel potius Senticetum, rubetum, locus rubis plenus. Testamentum ann. 1184. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 326. *S. Maria de Abbatia, ubi jacere volo, relinquo Runcos meos de Frata, &c.* Aliud Testam. ann. 1142. ibid. p. 330. *Cum omnibus Runcis & silvis, quæ sunt juxta meam portionem Frata.* Vide *Runchi*.

¶ RUNDULA, Piscis species, Rumplero lib. 1. Histor. Monasterii Formbac. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 3. col. 433.

¶ RUNIA. Vide *Runa*.

¶ RUNIÆ LITERÆ. Vide *Runa*.

RUODA. Lex Saxonum & Angliorum tit. 2. §. 1. *Qui nobilem occiderit, 840. sol. componat, Ruoda quod dicitur apud Saxones 120. sol. & interpreminm 120. sol.* Ubi observat Lindenbrogius ruod, & rod, Saxon. crucem significare. Sed quid ad compositionem 840. sol. nisi ea compositione ejusmodi criminum rei se à crucis pœna redemerint? Neque enim conjecturam Spelmanni quisquam probet.

¶ 1. RUPA, *Ex utraque parte acuta*, in Glossis Isidori. Pro *acuta* legitur *cavata*, in Constantiensi. Martinius conjicit scriptum fuisse *Rupta*, ἀπόρρωγες, Præruptæ petræ: qua significatione sæpius occurrunt *Abrupta* & *Prærupta*. Vide *Rupina*.

¶ 2. RUPA, f. idem quod supra *Roba*, Vestis talaris, Gall. *Robe*. Acta S. Bernardi, tom. 1. Junii pag. 792. *Et quod per tactum unius petiæ Rupæ bonæ memoriæ domini Bertrandi ... erat sanata.*

¶ 3. RUPA, Piscis albus paulo major gordione, Belgis *Roche*. S. Willelmus lib. 1. Constitut. Hirsaug. cap. 8. *Pro signo Rupa, generali signo præmisso, saxi signum adde.*

¶ RUPARE, Idem quod supra *Robare*, Prædari, spoliare, Italis *Rubare*, nostris *Derober, Piller*. Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1237. apud Muratorium tom. 8. col. 1109. *Fecit Imperator pacem cum Mantuanis: ita quod miserunt pedites & balesterios in ejus servitio in obsidione Montis-clari, & combusserunt & Rupaverunt domos burgi Montis-clari.*

RUPASTES, *Flagellum*, apud Ugutionem.

¶ RUPER, Ligni genus. Statuta datiaria Riperiæ fol. 5. v°. *De quolibet vase doaram laresi, castanea, Ruperis, albara & cujuslibet alterius ligaminis, de septem quartis pro incrotta den. 8.*

RUPES, Idem quod *Mota*, de qua voce supra egimus, Castrum, castellum, domus præcipua domini feudalis. Vetus Charta in Tabulario S. Nicolai Andegavensis: *Geraldus Monachus, qui mecum habitat in Rupe mea.* Notitia ex Tabulario S. Albini Andegav. *Apud Caput pontis de Monsteriolo habebant Monachi S. Albini de dono & largitione Domini Berlai aliquot Rupes, & terrulam domibus ædificandis aptam, &c.* Le Roman d'*Alixandres* MS.

Sire, la haute Roche que tu as esgardée,
C'est une fermeté qui moult est redoutée.

Infra:

Ja ne pourra durer Roche ne fermeté.

[Vide *Rocca*.]

¶ RUPEX, Rusticus, Lucilio apud Festum in *Squarrosi*, à rupis asperitate propter impolitiam & duritiem sic dictus, ut *Petro* à petra. Utuntur Gellius lib. 13. cap. 9. Tertullianus de Pallio cap. 5. de Anima cap. 6. & Apolog. cap. 25. *Rupico* dixit Apuleius lib. 1. Florid. eadem notione. Vide infra *Rupix*.

¶ RUPIA, Sutor. Glossæ Lat. Gr. & Gr. Lat. *Rupiam*, ῥαπτεύς. Emendo *Rupia*; Salmasius vero *Rapiam* ad Historiam Augusti pag. 511. sed, ut mox *Rupiare*, pro Suere, sic *Rupia*, pro Sutor, dici potest.

¶ RUPIARE, Suere. Glossæ Lat. Gr. *Rupiat*, ἔῤῥαψε ὀπητίῳ, hoc est, Suit subula. Adde Glossas Græco-Latinas.

¶ RUPICO, Rusticus. Vide in *Rupex*.

RUPINA, Luca montana. Glossæ Isidori: *Rupina; abrupta montium.* Charta Alrici Episc. Astensis an. 1029. apud *La Chieza* in Historia Ecclesiæ Pedemontensis: *Cum .... pascuis, silvis majoribus, cum areis, molendinis, piscationibus, alpibus, rupis, Rupinis & paludibus, terris cultis & incultis.* Occurrunt eadem verba in Charta Ardoini Regis Italiæ ann. 1011. apud Guichenonum in Biblioth. Sebusiana pag. 249. & in aliis apud Ughellum. [Adde Chartam an. 993. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 347. Additamenta ad Chronicon Casaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 929. Sed & Apuleius lib. 2. Metamorph. *Vides istas Rupinas proximas & præacutas in his præeminentes silices.* Rursum utitur lib. 6. Vide Vossii Etymologicon in *Rupes*.]

RUPITANI, dicti *Donatistæ*, qui Romæ morabantur, quod in rupibus & in montibus conventus suos

suos agerent : unde & *Montenses* appellati, apud S. Augustinum lib. de Unitate Ecclesiæ cap. 3. de Hæresibus cap. 69.

RUPIX. Salvianus lib. 1. de Gubern. Dei : *Adde... loquentem cum Mose dominum, legem divino ore resonantem, incisas Dei digito litteras, Rupices paginas, saxeum volumen, &c.* [Hoc est, lapideas tabulas, ut satis patet; sed malim à recto *Rupex*, quam à *Rupix* derivare. Vide *Rupex*.]

¶ RUPLUS, Στροφεὺς γαλεάγρας ἢ ἀποφάκλιον, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Στροφεὺς γαλεάγρας, *Ruplus*. Et alibi : Ἀποφάκλιον, *Ruplus*. In Supplemento Antiquarii legitur *Rupus*; sed legendum est *Rutlus*, pro *Rutulus*, ut in Castigationibus habetur. Vide Salmasium ad Historiam Augusti pag. 437. & Martinii Lexicon in *Ruplus*.

¶ RUPPO. Vide *Rusco*.

¶ RUPS, *Rupis*, Κρημνός, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Κρημνός, *Præceps rupes, rupes, Rups, rupis, præceps*.

1. RUPTA, Terra culta, vel *Ruptariorum* cohors. Vide in *Rumpere*.

¶ 2. RUPTA, Clades, Ital. *Rotta*, Gall. *Deroute*. Bonincontrus lib. 3. cap. 28. *Die sequenti post suprascriptam Ruptam factam circa horam primam diei, Henricus de Flandria solus cum duobus, quos non noverat, applicuit Modœtiæ.*

¶ 3. RUPTA, Fossa. Chronicon Estense ad annum 1309. apud Murator. tom. 15. col. 367. *Detruncati fuerunt cum omnibus aliis interfectis usque ad quamdam Ruptam, quam ipsimet fecerant in capite Ferrariæ extra civitatem causa necandi omnes Ferrarienses & civitatem, & dicta Rupta facta fuit ex consilio prædicti scilicet Ser Sgavardi. Et sic omnes mortui numero 1854. catervatim missi fuerunt in dicta Rupta; quare clausa fuit integre dictis corporibus interfectis.* Alterum locum videsis in *Rosta*.

¶ RUPTARE, pro *Ructare*. Ibi vide.

RUPTARII, Ruptarica Agmina, Ruptices, Rupticium. Vide in *Rumpere*.

¶ RUPTIO, Diruptio. Ulpianus leg. 27. Dig. ad Leg. Aquiliam §. 17. *Lex Aquilia eas Ruptiones, quæ damna dant, persequitur.*

¶ 1. RUPTURA, Ager recens proscissus; Census ex eo solvendus; Tenenturæ species. Vide supra in *Rumpere*.

¶ 2. RUPTURA, Diruptio; hinc *Ruptura castri, curtis* dicitur, cum quis effringit domum in castro sitam vel curtem, in easque violenter ingreditur, ut aliquid diripiat contra leges. Literæ Bartholomæi de Roya Camerarii Franciæ ann. 1220. ex Archivo Sangermanensi : *Justitia vero remanet domino Regi & nobis de omni Ruptura castri Montis Calvuli.* Leges Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 13. col. 1. *Si quis in curtem alienam hoste animo ingressus fuerit, xx. solidos componat ei cujus curtis est. Mulier curtis Rupturam facere non potest, vel weguerf, quia absurdum videtur, ut mulier libera, aut ancilla, quasi vir cum armis vim facere possit. Si quis peculium suum de clausura aliena tulerit occulte, & non rogaverit, componat curtis Rupturam, id est wegoranit, solid. xx.* Hæc ex editione Heroldi. In hac postrema lege pro *Wegoranit*, *Oberos* habet Muratorius ibidem pag. 47. col. 2. Vide *Oberos*.

¶ 3. RUPTURA, Argentariæ dissolutio, inopiæ facta creditoribus denuntiatio, Gall. *Banqueroute*, Ital. *Bancarotta*, quasi *Banca rupta*. Statuta Genuæ lib. 1. cap. 8. *Magistratus Ruptorum sit judex omnium & singularum causarum Ruptorum seu rumpentium, tam in dominio quam extra occasione Rupturæ & dependentium ab ea, & inter Ruptos & creditores ac debitores ... & in omnibus dependentibus, annexis & connexis, comprehensis uxoribus, participibus rationum, seu societatum, & aliis quibuscumque, etiam hypothecariis ac privilegiatis, & occasione ejusdem, usque ad illud completum exclusive.* Vide *Ruptus* 1.

4. RUPTURA, Hernia. Bulla Innocentii III. PP. an. 1204. apud Ughellum tom. 1. part. 1. pag. 233. *Objectum est insuper, quod Præpositus erat super simonia vitio infamatus, quod abusus fuerat sigillo Capituli, quod tanquam criminosus vitio Rupturæ laborabat, & quod medio digito sinistræ manus fuerat mutilatus, &c.* [Nostri *Rupture* dicunt eadem notione. Vide mox *Ruptus*.]

¶ RUPTURARII. Vide in *Rumpere*.

¶ 1. RUPTUS, Creditorum fraudator, aut decoctor, qui dissolvit argentariam & foro cedit, Gall. *Banqueroutier*. Conventiones Civitatis Saonæ ann. 1334. p. 40. *Aliqui cives seu habitatores Saonæ, eo prætextu quod non sint solvendo, habuerunt recursum ad M. officium extraordinariorum, & fecerunt se declarari Ruptos & tanquam non sint solvendo.* Statuta Genuæ lib. 1. cap. 8. *Nullus alius Magistratus possit in prædictis se intromittere, nisi quod circa declarationem decoctorum seu Ruptorum possint Senatus & Conservatores legum, pro munere eis respective demandato, se intromittere, servata semper forma eis præscripta.* Vide *Ruptura* 3.

2. RUPTUS, Herniosus & ramicosus, Græcis κηλήτης, apud Apuleium de Virtutibus herbarum cap. 24. [Vide *Ruptura* 4.]

¶ RUPUS. Vide *Ruplus*.

¶ RUPUTATIO, mendose. Vide *Reputatio* 2.

RURÆ, *Rupes, vel petra*, in Glossis Lat. MSS. Bibliothecæ Regiæ Cod. 1013.

¶ RURASTER. Vide *Rurester*.

¶ RURENSIS, Campestris, rusticanus. Miracula S. Dympnæ, tom. 3. Maii pag. 487. *Ad castrum Rurense, cui Ghele nomen est, cum summa festinatione venerunt.*

¶ Rurensis, Qui rure habitat, rusticus. Georgius Christianus tom. 1. Rerum Mogunt. pag. 681. col. 1. ex Miscellis : *Tunc vaomnibus Rurensibus circumquaque habitantibus, quia tam religiosi quam sæculares indifferenter prædabantur.*

¶ RURESTER, Ἀγροικικός, in Glossis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Ἀγροικικός, *Ruricola, Rurester*. In MS. Regio habetur *Ruraster*.

¶ Ruristus, Ἀγροῖκος, in iisdem Glossis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Ἀγροῖκος, *Rullam, Rurestus, rusticanus, agrarius, a, um, villanus, rusticius, rusticum, rustica*, è variis Codicibus.

¶ RURICALIS, Rusticanus, campestris. *Abbatia ita Ruricalis est & quasi in deserto sita*, in Charta ann. 1351. apud Rymer. tom. 5. pag. 729. col. 2.

RURICOLA, Prædiolum, in Historia Translationis S. Guthlaci num. 17. Vide *Casalis* in *Casale*.

¶ RURICOLANS, Ruricola. Guabertus Monachus in Miraculis S. Rictrudis, tom. 3. Maii pag. 137. col. 1. *Quæ lata quaque mœsta sibi fuerant, obviis quibuscumque Ruricolantibus non celabat.*

¶ RURICULUM, Parvum prædium, *Rusculum* Gellio lib. 19. cap. 9. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 20. col. 1. *Item idem dedit eisdem .... Ruriculum unius aratri in loco, qui vocatur Byrs.*

¶ RURINA, vel Rusina, Dea Paganorum, cui rura committi somniabant. Vide S. Augustinum lib. 4. de Civitate Dei cap. 8.

¶ RURITIA, Idem, ut videtur, quod Rus, ager, seu territorium. Chartularium S. Vandregesili to.

1. pag. 409. *Cum ... hereditagium acquisierim sub Rurtia manerii sui de Fontanis in Braio.*

¶ RURIZ, Species siliginis, apud Saxones. *Tres mensura siliginis, qui dicitur Rurz*, in Charta Henrici Ducis Saxoniæ, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 237.

¶ RURLIATUM. Computus an. 1202. apud D. *Brussel* ad calcem tom. 1. de Usu Feudorum pag. CCVII. *Pro Rurliato vivarii Gornaci reparando* XXVII. *s. & dim. Pro relaxo & pro nave Gornaci paranda, &c.*

¶ RURSCUS, Μυξάκανθος, in Glossis Lat. Græc. & Græc. Lat. Legendum est *Ruscus* vel *Bruscus*.

¶ RUS, Pagus, regio, territorium, Gregorio Turonensi, ut observat Valesius in Præfatione ad Notitiam Galliarum p. x. qua etiam notione, ni fallor, Acta S. Cassiani Confess. apud Illustr. Fontaninum ad calcem Antiq. Hortæ pag. 352.

Cupit iter gaudens, & amore Dei proficiscens,
Linquens Ægyptum, petiturus Rus Eduorum.

Posset intelligi ipsa civitas Eduensis, ad quam venisse S. Cassianum narratur infra. Pro vico sumitur in Vita S. Gerii, tom. 6. Maii pag. 160. *Venit itesque ad locum, qui dicebatur Columbario, ubi Rus sive villa aliquantum habitantium sub palearus seu casinis, &c.*

RUSANTE, *Pallio Roseo*. Papias MS. & editus. [Putat Martinius g Gallico more pronunciatum in sibilum abiisse, proindeque *Rusante* scriptum esse pro *Rugante*, ut apud Plautum *Rugat pallium*.]

¶ RUSATUS. Vide *Rosatus* & *Bague*.

1. RUSCA, Cortex Italis, præcipue pomorum. Scriptor vetus Vitæ S. Lupicini Abbat. Jurensis n. 2. *Si vero vis frigoris sese ingessisset austerior, habebat ad propria statura mensuram in modum cuna decorticatam ex arbore Ruscam, atque utrique capiti ex eodem cortice assuta clusoria: Hac patula ad prunas secrete diuque tosta, aut imbi participato aliquamisper tepore, quievit aut calefactum illico sub ascella, in oratorium quietus attraxit.* [Chronicon Modoetiense apud Murator. tom. 12. col. 1147. *Deo dante, & meritis S. Johannis adjuvantibus, faciam cito, quod illa terra fiet arbor cooperta de bona Rusca, ferens fructum.* Statuta Civitatis Astæ de intratis portarum: *Rusca solvat pro qualibet modio lib.* 3. Intelligo pulverem quernei corticis ad inficienda coria, nostris *Tan*, ut & in Consilio Massiliensi an. 1328. MS. *Rusca è Massilia & ejus districtu non extrahatur.* Armorici corticem vocant *Rusk*, & Cambro-Britanni *Risg*. Vide *Ruscatium* & *Ruchia*.]

2. RUSCA, Alia significatione. Synodus Exoniensis an. 1287. *Et quia decima debentur de ... herbis hortorum, apibus, jumentis, ... pannagiis, silvis caduis, Ruscis, fœno, herba, &c.* Nostri *Ruche* vocant alveare, apiarium, qua notione *Rusca* sumi videtur in hac Synodo, ut

RUSCHA, in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 986. *Decimam de agnis, de caseis & velleribus, de porcellis, & de pasnagio, & de vitulis, & de Ruschis, & de falcatis, &c.* Habetur in Charta alia, quam profert Spelmannus.

☞ Apium cubile voce *Rusca* revera intelligendum esse, confirmant Charta an. circiter 1080. è Tabulario S. Albini Andegav. *De tabula aut è ruello cera, unum obolum. De Rusca, unum obolum.* Aliæ ex eodem Tabulario: *Savaricum oculanum distrinxerunt pedagiarii Ebardus & Calvinus propter Ruscam de apibus, quam portabat ad Salvum-murum.* Chartularium Kemperleg. *In loco Thadei mensura mellis, quam vulgo Ruscam vocant.* Vide Thomam *Blount* in Nomolexico Anglicano, & supra vocem *Hesba*, ubi *Rusca butyri* memoratur pro certa butyri quantitate seu massa *ruscam* apium fortean referente.

RUSCARIA. Vide Edwardum Cokum ad Littletonem sect. 1. pag. 5.

¶ RUSCARE, Italis, Abradere, auferre, hic exstirpare, diruere. Petrus Azarius de Bello Canepiciano, apud Muratorium tom. 16. col. 433. *Post autem prædicta detestanda prædicti de Valperga cum universis peditibus partis Gibellinæ simul juncti, Ruscando arbores infinitas, sicut nuces & castaneas, quæ ibi erant in infinita quantitate & taleando vineas, fecerunt vasta, &c.*

¶ RUSCARIA. Vide in *Rusca* 2.

¶ RUSCATIUM, Pulvis corticis quernei, quo inficiuntur coria, Gall. *Tan*. Statuta Saluciarum collat. 3. cap. 92. *Et idem bannum solvant calligarii seu alii ponentes Ruscatium assatum in viis publicis dicta civitatis Saluciarum.* Vide *Rusca* 1.

¶ RUSCHA, Alveare, *Ruche*. Vide *Rusca* 2.

¶ RUSCHUM, Aleæ jactus. Telomonius apud Leibnitium tom. 2. Scriptorum Brunsvic. pag. 91. *Quam cito itaque lusor Ruschum æquale, quod est, quando omnes tres decii æqualem oculorum numerum reportant, ex fortuna projecerit, mox rem cupitam lucrabitur.*

¶ RUSCINIUS, Μυλαιτινος, in Glossis Latino-Græcis & Græco-Latinis.

¶ RUSCO, Κείσγγος, πυίφαγγος. *Rusco, taporasco*, κείσγγος, πυίφαγγος, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Gr. Lat. Κείσγγος, *Rusco, ruppo, taperasco*. Et alibi: Κείφαγγος, *Rusco, ruppo, taporasco*. An scriptum fuit *Rupex, Rusco*, Αγροῖκος, νωθής, ἄγριος, ut significetur homo rusticus, iners, ferus & incultus, inquit Martinius, qui & aliud divinat in has voces perobscuras, ut videre potes in ejus Lexico. Vide *Ruscus*.

¶ RUSCOSUS, Rusco plenus. Vide *Rusculum*.

RUSCUBARDUM. Charta Joannis Archiepiscopi Cantuariensis: *Et specialiter decimas arundinis, Ruscubardi, & silva cadua quandocumque excisa intra fines & limites seu decimationes Capella de Northborne, &c.* [*Rush* Anglis est Juncus.]

¶ RUSCULUM, *Parvum rus*, Johanni de Janua. Gellii est. Vide *Ruriculum*. Habet idem de Janua: *Ruscus, à Rus, Quoddam spinosum genus fruticis unde hic Rusculus: & hinc Ruscum vel Rusculum dicitur, quod colligitur vel congregatur immundum in terra, vel ad damnum (dandum*, ut in alio Vocabulario) *pullis vel igni. Vel dicitur a Rus: inde Ruscosus, spinosus, immundus, rusco plenus.* Nota sunt Latinis *Ruscus* vel *Ruscum* pro Myrto silvestri.

¶ RUSCUM, Quodvis immundum, ut videtur, è *rusco* similibusve fruticibus collectum. Statuta Mutinæ fol. 52. cap. 36. in Additionibus: *Prohibemus etiam, quod aliquis possit projicere immunditias, Ruscum, vel aliquod terrenum in dicto canali.* Vide supra *Rusculum*.

¶ RUSCUS, *Sordidus*, apud Papiam & in antiquo Lexico, quod laudat Martinius in hac voce. Suspicatur hic Lexicographus *Rusco*, de quo pauloante dictum est, pro inerte, fero & inculto sumtum ex *Ruscus* dici potuisse, sive hoc deduxeris à *Ruscus*, Myrtus silvestris, quæ planta est spinosa, aspera & rudis, sive à *Rus*, quod incultum est.

RUSELLUS, apud Spelmannum ex Willelmo Armorico lib. 1. Philippidos pag. 108.

Arbitrio Comitissa suo punire Rusellum.

Ubi frustra quærit, quid sit *Rusellus*, cum codex à Duchesnio editus habeat *Misellum*.

¶ RUSEUS. Vide supra in *Rubricus*.

¶ RUSINA, Dea ruris. Vide *Rurina*.

¶ RUSMA, Metallicum psilothrum Turcis maxime usitatum : de quo plura Martinius in hac voce, ex Bellonio lib. 3. Observar. cap. 33. Incertum est etymon.

¶ RUSPARE. Vide mox in *Ruspaticum*.

RUSPATICUM. Bulla Honorii III. PP. an. 1217. apud Ughellum tom. 1. part. 1. pag. 298. in Alban. Episcop. *Tam in Comitatu, castellania & in meta, quam fidelitatibus hominum futuris, bannis, placitis, plateatico, guerra, pace, hoste, cavalcada, glandatico, herbatico, Ruspatico, pratis, vineis, nemoribus, &c. Ruspare* pro *Rustare*, quod est rubos & sentes, seu rusta vellere, dixit Tertullianus lib. de Pallio cap. 2. *Itaque cogitans omnia sibi domum, intelligens alibi stipantem copiam, alibi deferentem, runtare atque Ruspare consuluit.* [Pro *Ruspare* quidam legunt *Rustare*: quod vide infra.] Glossæ Isidori : *Ruspantur, perquirunt anxie.* [Hac notione *Ruspari* dixerunt Accius apud Nonium & alius Poeta apud Festum. Vide *Raspare*.]

¶ RUSPIDUS, Impolitus minimeque lævigatus. Vide locum in *Limpidare*.

¶ RUSPINARE, Manibus fricare, terere. Glossæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Ruspinat*, χειροτριβεῖ.

¶ RUSPUS, Ruber, Ital. *Rosso*, Gall. *Rouge*, si bene conjecto. Modus exigendi gabellam ponderis ad calcem Statutorum Saunæ : *Pro quibuscumque generibus specierum, seu aromatum & drogariarum, videlicet zuccarorum .... masticis, grana pulveris, grana tremexilis, verdeti, brazilis, sinapis, argenti vivi, olei linosa, gumma biancha & Ruspa, a civibus Saona soldum unum & denarios novem, à forensibus vero solidos & denarios tres pro centenario.*

¶ RUSQUEJARE, *Ruscam* seu corticem de arbore detrahere, decorticare. Sententia arbitralis inter dominos & incolas Calliani an. 1497. *Sunt in possessione antiquissima... de eodem territorio disponere & ordinare, tam in dando quibuscumque exteris, quibus voluerint, terram gastam pro eyssartejando, fustejando, Rusquejando, &c.* Et infra : *Neque etiam dicti domini licentiam dare valeant ac possint aliquibus exteris in dictis Mauris legneirandi, fustejandi, eyssartandi, nertegeandi, Rusquejandi ac pegas faciendi.* Rursum occurrit infra. Vide *Rusca* 1.

¶ RUSQUETUM, Idem forte quod *Rusculum*, Parvum rus, vel locus *ruscis* seu myrtis plenus. Chartularium S. Vandregesili tom. 1. pag. 681. *Quinque virgas in campo de Angulo ... in Rusqueto Guilleberti Roussel dimidiam virgam, in Rusqueto Roberti Benart, &c.* Hæc vox etiam duci posset à *Rusca*, Gall. *Ruche*, Apium alvus, & si vera esset hæc origo, *Rusquetum* idem esset quod Alvearium ; sed hæc notio non videtur convenire loco citato.

¶ RUSSATUS, Ruber, coccineus. Isidorus lib. 19. Orig. cap. 22. *Russata* (vestis) *quam Græci Phœniceam vocant, nos Coccineam, reperta est à Lacedæmoniis ad celandum coloris similitudine sanguinem, quotiens quis in acie vulneraretur, (ne) contemplanti adversario animus augesceret. Hac sub Consulibus Romani usi sunt milites, unde etiam Russati vocabantur. Solebat enim* (f. *etiam*) *pridie, quam dimicandum esset, ante principia poni, quasi admonitio & indicium futuræ pugnæ.* Hunc militarem habitum respexit Tertullianus de Corona cap. 1. ubi de Christiano milite scripsit : *Sanguine suo Russatus, spe calceatus.* Quod autem adnotatur ab Isiduro *Russatam* expandi solitam fuisse ante pugnam, ab aliis simile de vexillo sæpe memoratur. Cæsar lib. 2. de Bello Gallico : *Cæsari omnia uno tempore erant agenda ; vexillum proponendum, quod erat insigne cum ad arma concurri oportebat.* Hirtius de Bello Alexandrino : *Vexillo sublato, quo pugnandi dabat signum, idem ut facerent, significabat.* Ammianus lib. 20. *Matutina lucis exordio, signo per flammeum erecto vexillum, circumvaditur civitas.* Et lib. 26. *Cum undique ad arma conclamaretur, imperio Principis & Ductorum sterit regibilis miles vexillum opperiens extollendum, quod erat subeundæ indicium pugnæ.*

RUSSETUM, Pannus vilior, rufei seu rufei coloris, quem nostri *Roux*, Angli *Russet* dicunt. Statuta Hospitalis S. Joannis de Notingham in Anglia : *Regularem geram habitum, scilicet de Russeto, & de nigro panno.* Monasticum Anglicanum tom. 2. pag. 419. *Sex ulnæ de Russeto, & decem virgæ de linea tela.* Matth. Paris an. 1251. *Cumque annulo sponsali vestem accepit de Russeto, quibus in testimonium perpetui cælibatus uteretur.* Henricus de Knygton : *Principio pseudolollardi prima introductione hujus sectæ nefandæ vestibus de Russeto utebantur.* [Testamentum Johannis *de Nevill* ann. 1386. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 429. *Et volo, quod dicti xxiiii. torchii teneantur per xxiiii. pauperes indutos togis de Russeto ; & volo, quod cista corporis mei cooperiatur cum panno laneo de Russeto & una cruce rubea.* Hinc emendanda Charta Henrici Regis Angl. an. 1155. apud D. *Brussel* to. 2. de Feudorum usu pag. v. ad calcem, ubi legitur, *Una latitudo pannorum tinctorum & Ruisetorum, &c.* Legendum est *Russettorum*, ut supra habetur in *Haubergettus*.]

¶ RUSSIUM. Vide *Ryssium*.

RUSSOLEMBUS, Muliebre vestimentum. Miracula S. Servatii Episcopi Trajectens. tom. 3. Maii pag. 220. [*Uxor autem ejusdem Ducis sericum quoddam permiranda pretiositatis de Sancti ærario, cum curiosa thesaurum templi contemplaretur, tulit ; muliebrique levitate Russolembum ad sui corporis modum sibi fieri jussit.*]

¶ RUSTARE, Rubos & sentes evellere, cædere. Tertullianus Apolog. cap. 4. *Securibus Rustatis & caditis.* Quidam legunt *Truncatis*. Sed *Rustare* dici potuit à *Rustum*, Rubi genus apud Festum, nisi tamen & hic legendum sit *Ruscum*. Vide *Ruspare*.

¶ RUSTICA. Statuta criminalia Saonæ cap. 32. *De assassinis & eorum receptatoribus puniendis : Condemnentur duplicatis pœnis constitutis per Statutum, sub Rustica de vulneribus & percussionibus.* Procul dubio legendum est *Rubrica*. Vide in hac voce.

¶ RUSTICALITER, Rustice, Gall. *Rustiquement*. Historia Monasterii S. Laurentii Leod. apud Martenium tom. 4. Ampliss. Collect. col. 1130. *Respondit, se non curare, satis Rusticaliter.*

¶ RUSTICARIUS, Ἐπαρχος, in Glossis Lat. Græc. & Gr. Lat. Agricola. *Rusticariæ falces*, apud Varronem de Re rustica lib. 1. cap. 22.

¶ RUSTICE, *Rustica lingua*, seu vulgari idiomate, non Latino. Charta an. 1038. è Chartulario Gemetic. pag. 1. *Est igitur michi quædam silva supra Sequanæ fluvium, quæ Rustice Brotunb vocatur.* Charta Donationis seu restitutionis factæ Abbati Montismajoris à Godefrido Comite Provinciæ ante medium sæcul. xi. apud *Ruffy* in Dissertat. de Origine Comitum Provinc. pag. 29. *Denique in villa, quam Rustica lingua nominat Pertusum, &c.* De *Rustica* seu vulgari lingua, ejusque à Latina distinctione satis dixit Cangius in Præfatione ad hoc Glossarium num. xiii.

RUSTICI, Coloni, glebæ adscriptitii, qui proinde in commercio erant. Will. Brito in Vocab. MS. *Rusticus dicitur operatius, qui rus vel terram operatur.* Ebrardus in Græcismo :

Rusticus à rure, quoniam rus est sibi cura:
Villicus à villa, quia res disponit in illa:
Dicitur Agrestis ab agro, sit littera testis.

Charta Guillelmi II. Regis Angliæ apud Ordericum Vital. lib. 5. pag. 602. *Dedit & 16. Rusticos ad ipsas decimas custodiendas, atque novem Ecclesias.* Charta Sancii Lascurrensis Episc. circa an. 1101. *Dedit eis Ecclesiam de sancta Confessa ex integro, pro qua unum Rusticum apud Ilbe donavit Abbati de S. Juliano.* Consuetudines Clarendoniæ c. 16. *Filii Rusticorum non debent ordinari absque consensu domini, de cujus terra nati dignoscuntur.* Charta S. Joannis Pinnatensis ann. 1077. apud Marcam lib. 4. Histor. Beneharn. cap. 19. *Concedo ... unum Rusticum, nomine Lupo Garsias in villa, qua vocatur Isinci, cum uxore & filiis, & omni alodio suo, ut perpetuo jure, ipse & omnis generatio ejus Ecclesia S. Joannis ... deserviant.* Adde Gregorium M. lib. 1. Epist. 42. to. 13. Spicilegii Acheriani pag. 286. Rocchum Pirrum to. 1. Notitiæ Eccl. Sicil. pag. 103. Somnerum ad Scriptores Historiæ Anglicanæ [& Kennettum in Glossario ad calcem Antiquitat. Ambrosden. &c.]

Rustica Familia, Eadem notione apud Anastasium Bibl. in Paschali PP. pag. 152. *Quæque ab ipso pia devotione ad augmentum jam dicti Monasterii adjuncta sunt sive agris, vel vineis, etiam domibus, nec non Rustica familia, sua auctoritatis pagina ... confirmavit.* Supra: *Cum fundis & casalibus, atque massis, seu etiam colonis, sive domibus, nec non familiis, &c.*

¶ RUSTICUM, Quævis possessio campestris, rustica. Notitia rerum Monasterii Gellon. MS. *Lupus presbiter & frater ejus Gerardus ad S. Salvatoris Ecclesiam .... quartam partem de manso ... tam inquisitum quam ad inquirendum, tam divisum quam ad dividendum, tam Rustica quam suburbana, concedunt ann.* XXVIII. *regnante Loterio Rege.* Alia Charta Gellon. ann. 1074. *Tam quæsitum quam ad inquirendum, tam divisum quam ad dividendum, tam & Rusticum quam & suburbanum, &c.* Eadem, ni fallor, notione Charta an. 1103. in Probat. Hist. Occitan. to. 2. col. 360. *Donatores sumus ... monasterio Caunensi ..., in casis vel casalibus in Rusticis, in agris, &c.* Posset hic *Rusticis* dici à superiori voce *Rustici*, tumque servi glebæ forent intelligendi.

¶ RUSTIS, Idem, ut videtur viris doctis, qui *Rusticus*, Servus glebæ. In Vita S. Tygris Virg. tom. 5. Junii pag. 75. *Rex Guntramnus dicitur concessisse S. Johanni de Maurianа vallem Cottianam in gyrum Montana structam, & Rustes & fivum, qua tectis Ecclesia ministrarent.*

¶ RUSTRUM, Ῥύγχος, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Græco-Lat. Ῥύγχος, *Rostrum*, Ῥύγχος, *Rictus*, *Rustrum*, *Roster*.

¶ RUSUM, pro *Rursum*, à veteribus dictum fuisse, docet Scaliger ad Catullum pag. 58.

¶ RUSUS, Ἄτρακτος, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Gr. Lat. Ἄτρακτος, *Fusum*, *Fusus*, *Rusum* Puto mendose scriptum fuisse *Rusus* pro *Fusus*.

1. RUTA, Platea. *Ruta mercatoria*, in veteri Charta apud Paradinum lib. 2. Historiæ Lugdun. c. 104. Vide *Ruga*. [Eadem notione Charta an. 1267. ex Archivo Monasterii de Bono-nuncio Rotomag. *De masura sua sita inter masagium Emeline dicte Renier ex una parte, & Rutam domini Petri dicti Monaigne ex altera, adbutantem ad magnum vicum, &c.* In alia ann. 1276. ex eodem Archivo legitur, *adbutantem ad Rutam.* Vide *Rua*.]

☞ Haud satis scio qua notione Statuta Vercell. fol. 146. recto: *Item domini Ubertus Lanfranchus & Bartholinus fratres de Pestenatis debent Communi Vercellarum annuatim solidos viginti Pap. pro una Ruta balbacane, qua est post domos illorum de Pestenatis.*

2. RUTA. Rythmi veteres de fundatione Abbatiæ Pratensis in Flandria, apud Buzelinum:

Juxta villam, quam prædixi, Virgini deservierunt;
Quæ protulit Salvatorem, virgo tamen incorrupta,
Quæ cælitus dat splendorem, magis quam oculis Ruta.

Vim vocis non percipio, nisi legendum sit *Vuta*, i. visa, ex Gallico *Vene*.

3. RUTA, Prædonum cohors. Vide *Rumpere*.

¶ RUTARE. Anonymus Salernitanus in Chronico cap. 78. *Princeps Siconulfus omnes anticipat, eumque (aprum) forti ictu percussit, atque in terram videlicet protinus mortuum Rutavit.* An pro *Urtavit* Italica & Gallica voce, inquit Cl. Muraturius tom. 2. part. 2. col. 231. Retineri posse *Rutavit* suadent Glossæ Lat. Græc. in quibus *Ruto* exponitur Καταβάλλω, Dejicio, prosterno: quæ nostro belle convenit loco citato. Sic etiam Græco Latinæ: Καταβάλλω, *Deicio*, *Ruto*, *as*, *Prosterno*, *Sterno*.

RUTARII, Prædones, milites. Vide *Rumpere*.

RUTEFOLIUM. Joan. Sarisberiensis Epist. 196. *Neque hoc illo impediat vester Collega Batoniensis, qui utinam submergatur in termis* (thermis) *quibus dignus est, quas meruit, ut conjiciatur in Rutefolium, cujus Pectonus* (an Pictonus?) *in pœnam delinquentium meminit, aut sepeliatur in Salinario Heduorum.*

¶ RUTELING. Chronicon Magdeb. apud Haltausium in Calendario German. pag. 83. *Quo facto inventus est, cultellum evaginatum, qui Ruteling dicitur, sub toga habere.* Vide *Rutellus*.

¶ RUTELLIUS, *Fermitator*, Johanni de Janua.

RUTELLUS, Teli genus, rutabulum. Historia Australis ann. 1296. *In lecto suo sagittatus, postea gladiis & Rutellis confossus, demum capite truncatus, ... vitam finivit.* [Vide *Ruteling*.]

RUTERI. Vide in *Rutteri*.

¶ RUTHARII, Rutheri, Prædones. Vide supra *Rumpere*.

¶ RUTHRUM, *Spina peregrina*, apud Josephum Laurentium in Amalthea.

¶ RUTICA, Κάμαξ, in Glossis Lat. Græc. Aliæ Gr. Lat. Κάμαξ, *Rutica*, *pertica*, *sudes*, *longurius*, *fuscena*. Legendum est ut in MS. Sangerman. Κάμαξ, *Rustica pertica*.

¶ RUTICILIA, Ἀμπελίωνα, in Glossis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Ἀμπελίωνα, *Ruticilia*, *Profcle*, pro *Profisce*, ut apud Festum, ad quem Scaliger consulendus est.

¶ 1. RUTTA, Platea, Gall. *Rue*. Vide *Ruta* 1.

¶ 2. RUTTA, Cohors prædonum vel militum; *Rutuarii*, Milites vel prædones. Vide *Rumpere*.

¶ RUTUBARI, mendose. Vide *Rutuari*.

¶ RUVARDUS, Defensor, patronus, vel idem qui supra *Rebbardus*. Amelgardus lib. 2. de Gestis Ludovici XI. Regis Franc. c. 31. apud Marten. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 815. *Trajectenses ... suæ spei omne stabilimentum in Rege Francorum primum ... reposuerant, deinde in Duce Clevensi, cujus fratrem Engelbertum in suum Defensorem seu Ruvardum asciverant, fœdere facto cum eodem Duce, quod eis auxilio foret adfuturus.*

¶ RUVINARE, Gall. *Ruiner*. Vide *Ruinare*.

¶ RUVOR, Species arboris, eadem quæ supra *Rover*, Robur, Gall. *Rouvre*. Statuta Montis regalis pag. 229. *Qualibet persona de civitate Montis-reg. & posse, possit plantare & allevare super suam possessionem, tam intus villam quam extra, arborem pirus, nucis, pomorum, castanearum, Ruvoris, terri & tu-*

juscumque generis ... Et qui incideret ad pedem seu canzegnum aliquam arborem castancarum alicujus hominis specialis, solvat bannum solidos viginti; & idem intelligatur de Ruvore, quercu, cerro, nuce, pome, piru, &c.

¶ RUXFURLONGA, Modus agri vel campi, de quo vide in *Furlongus*.

¶ RUZIA, Pulvis, ut puto, quernei corticis ad iosiciendum corium. Statuta Datiaria Riperiæ fol. 4. recto: *De qualibet soma Ruzia pensium duodecim, soldi tres* Vide *Resenm*, *Ruchia* & *Rasca* 1.

RYTHMICI VERSUS. Marius Victorinus lib. 1. Artis Grammaticæ: *Rythmus est pedum temperumque junctura velox, divisa in arsi vel thesi, vel tempus, quo syllabas metimur. ... Differt autem Rythmus a metro, quod metrum in verbis, Rythmus in modulatione ac motu corporis fit, &c.* Isidorus lib. 1. cap. 38. *Rythmus* versus *qui non est certo fine moderatus, sed tamen rationabiliter ordinatus pedibus currit.* Statuta Ordinis Præmonstratensis distinctione 3. cap. 6. *Quicumque etiam Rythmis vel versibus, aut libello famoso projecto per compita, patres suos aut fratres infamaverit de aliquo crimine, &c.*

At rythmicos versus vocarunt Scriptores ævi inferioris, quos alii Leoninos, seu ὁμοιοτέλευτος. Alvarus io Vita S. Eulogii num. 3. *Epistolarum in invicem egimus, & Rythmicis versibus non laudibus mulcebamus.* Epist. 4. inter eas, quæ S. Bonifacio Moguntino adscribuntur: *Obsecro, ut mihi Aldhelmi Episcopi aliqua opuscula, seu prosarum, seu metrorum, aut Rythmicorum mittere digneris.* Idem Liber Epistolarum S. Bonifacii Epist. 65. *Tertium quoque* (carminis genus) *non pedum mensura elucubratum, sed octonis syllabis in quolibet versu compositis, una eademque littera comparibus linearum tramitibus aptata cursim calamo perarante caraxatum tibi...dicavi.* Adde Epist. 68. Vita S. Theofredi num. 10. *Micrologum cudens de mundi lapsu senario, determinat cum sermone Rythmico.* Ordericus Vitalis lib. 10. *Miserias captivitatis sua ut erat jucundus & lepidus, ... multotiens retulit Rythmicis versibus cum facetis modulationibus.* Vide *Leonini versus*, & *Politici versus*, Salmasium ad Histor. August. pag. 351. & Vossium de Poematum cantu & viribus Rythmi, editum Oxonii an. 1673.

¶ RYTHMUS. Monachus S. Audoeni Rotomag. in Historia Johannis Abrinc. ad calcem Gestorum Archiepisc. Rotom. *Finitis itaque* Kyrie eleyson *cum duobus Rythmis, exalto* Gloria in excelsis, *quod inceptum ab Abbate Ricardo Sagiensi* (Sagiensi) *chorus celeberrimo fuerat executus cum laudibus.* Versiculos intelligo vocibus *Kyrie eleyson* interfertos, de quibus jam dictum est in *Farsa* 2. *Tropos* intelligit Johannes Prevotius in notis ad Johannem Abrincensem pag. 146. Quid autem sint *Tropi* in cantu, dicitur suo loco.

FINIS TOMI QUINTI.

EMENDANDA.

COl. 2. lin. 5. *Idem quod pulmentum*, leg. *Herba palustris genus*; & lin. 20. post *denarius*, adde: Vide *Sagua* 2. Col. 11. lin. 54. & 58. *Padohamento*, leg. *Padolamento*. Col. 23 lin. 57. *fivare*, leg. *finare* Col. 25. lin. 22. post *Pagesiis*, adde (l. *Pagesis*.) Col. 42. lin. 54. *Nonsantus*, leg. *Novsantus*, & vide Martenium tom. 3. Anecd. col 995. Col. 92 lin. 3. *cam*, leg. *cum*. Col. 125. lin. 28. *praececinerut*, leg. *pracinuerat*. Col. 249. lin. 42. *Omnes*, leg. *Omne* Col 256. lin. 54. *Rex*, leg. *Regem*. Col. 264 lin. 55. *pariu*, leg. *putria* Col. 284. lin. 1. *Praleg.* leg. *Praloq.* & lin. 40. *inconulsto*, leg. *inconsulto* Col. 372. lin. 15. *clois*, leg. *clois*. Col. 376. lin. 53. *Summo*, leg. *Summa*. Col. 452. lin. 3. *triticens*, leg. *triticeas*. Col. 456. lin. 58 *falscet*, leg. *falscet*. Col. 629. lin. 67. *clyclope*, leg. *cyclope*. Col. 635. lin. 67. *nescio quo vade*, *Caterum*, leg. *à Graco munis* Col. 723. lin 13. post *Potestrivo*, adde (l. *Potestrva*) Col. 736. lin 20. dele *per*. Col 792. lin. 63. *urces*, leg. *artes*. Col. 822. *manachis*, leg *monachis*. Col. 961 lin. 29. *Regiun*, leg. *Regimo* Col. 1087. lin. 60. *Racentatum*, leg. *Rosentutum*. Col. 1362. lin. 52. *demissio*, leg. *dimissio*. Col. 1461. lin. 28. *Retoria*, leg. *Retorta*.

